6
20-e
33 n

6
17 N
36

C 1/12

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

6-20-e-33-

21
2
1

40

BARTHOLOMAEI BOTTAE PRESBYTERI ET PRAEP. S. PANTALEONIS PAPIAE

Pſalmodia,

VNA CVM EIVSDEM

Commentarijs.

OPVS SANE CVM CARMINIS ELEGANTIA tum multiplici eruditione exornatum, verumq; & catholicum Pſalmorum omnium intellectum complectens.

Intelliget enim lector pius & Chriſtianus, ex hac lectione & paraphraſi uberrimum fructum poſſe percipere.

Adiecto etiam Indice Pſalmorum Alphabetico.

Nunc primò in lucem edita.

COL. ROM. SOC. IESV BIBL.

TICINI.

Apud Hieronymum Bartolum.

M. D. LXXX.

AMPLISSIMIS AC INTEGERRIMIS TICINI VRBIS OPTIMATIBVS, DOMINIS SVIS COLENDISS.

IOTECA NAZ. ROMA VITTORIO

Hieronymus Bartolus Salutem, & Fœlicitatem.

CVM mecum repeto, quanti ſint æſtimanda merita, quæ à clariſſima nobiliſſimaq́; Repub. & à magnanimis ciuibus quiſquam ex ueteri iure hoſpitij fatetur ſe accepiſſe, nullius tantum flumen ingenij, nulla uis orationis ſatis idonea reperiri poteſt, quæ uel dicendo explicare, uel factis reſpondere ualeat. Ac me quidem, cui nulla vnquam rei literariæ facultas, nulla bonarum diſciplinarum ratio cognita fuit, ita deterruit huius tantæ Reipublicæ amplitudo, præſtansq́; gloria, ut perhorreſcat animus, uox hæreat faucibus. Incredibilis tamen huius inclytæ ciuitatis, ciuiumq́; omnium benignitas uires recreat, ac animos ſuſcitat, ut ampliſſimæ huic Reipublicæ propter ſingularē in me pietatis, atq; officij memoriam aliquo munuſculo (quod exiguum in me fuit) gratiam referrem. Semper enim pro explorato habui, etiam ſi phialam tantùm aquæ (uelut ille Artaxerſi Perſarum Regi) obtuliſſem, meum ſtudium, uoluntatemq́; erga hanc regiam ciuitatem uos nobiliſſimos ciues æqui boniq́; conſulturos. Ad quod ſperandum me potiſſimùm excitauit ampliſſima ueſtræ ciuitatis gloria: nam ſiue originis antiquitatem, nobilitatem generis, regiam poteſtatem, cultum omnium ſcientiarum, fidem ac religionem conſideremus, compertum erit Ticinenſem ciuitatem cum maximis totius Italiæ ciuitatibus poſſe contendere. Etenim cùm ſuo antiquiſſimo iure in Læuis & Maricis olim principem locum tenuerit hoc municipium, hinc liberi, atq; ingenui ciues eam ſibi nobilitatem, nominisq́; dignitatem compararunt, ut ampliſſima illa ſplendoris, ac gloriæ uirtus, à maioribus orta, ad poſteros per ſingulas ætates clarior, nobiliorq́; ſemper emanauerit. Non mei eſt inſtituti in anguſta nuce Iliada conſcribere. Illud quidem notiſſimum eſt omnibus, Rempublicam Ticinenſem efflorüiſſe ſemper grauiſſimis, & conſultiſſimis uiris, qui clauum Reipublicæ ſapientiſſimè ſuſtinerent, rem militarem foris cum ſumma ſua gloria exercerent, intus iuſtitiam, & pietatem colerent, flagitijs eſſent infenſi, ſanctis uirtutibus præmia proponerent. Hinc Reges Longobardi fortitudinem, & conſtantiam, publicæq́; libertatis ardorē, & uictoriā ciuium perſpectam habentes, hic ſceptra regalia ſua fixerunt: unde belli, ac pacis iura ad cæteras Italię ciuitates tranſmit

terentur. Quam fidem,conſtantiſq; animi fortitudinem ita poſteritas firmo nexu cō-
plexa fuit, ut Regibus,atq; Imperatoribus ſuis fideliſſima, incredibile ſuæ fidelitatis in
maximis periculis, & in ipſo etiam urbis excidio argumentum præſtiterit. Veſtram ue-
ro ciuitatem, uiri Ticinenſes, ut ſuperiora omittam, exornant plurimùm,& inſigni fa-
ma illuſtriorem reddunt, doctrina nimirum, & cultus ſcientiarum, Gymnaſium cele-
berrimum,unde tot uiri in omni ſcientiarum genere clariſſimi euaſerunt, ut non mo-
do Italiæ nationes: ſed Trāſalpinæ quoq; in frequentiſſimis Italiæ urbibus uberrimos
fructus ex illorum ingenio,atq; eruditione reportauerint: & hiſce temporibus multo-
rum cū in iure Canonico, & Ciuili,tum in cæteris Scientijs,& artibus uigeat induſtria:
quorum fama permoti iuuenes iam ab exteris regionibus huc, quaſi ad certaminis
Olympici coronam,magnis ſtudijs, magnaq; doctrinarum opinione confluant. Hiſce
ampliſſimis prærogatiuis accedit clementia cœli, comitas ciuiū, etiā remotiſſimis oris
laudatiſſima,ſalubritas ſoli,ubertas agri, morū elegantia,& demum opportunitas flu-
minis, cuius cauſa mercium omnium, & commeatuum commoda ad populorum utili-
tatem, copiamq; rerum omnium importari atq; exportari poſſunt. Iam uerò quàm re-
ligioſè ſacroſanctum Dei Opt. Max. & diuorū cultum tueamini, tot monimenta maio-
rum, tot ædes ſacræ, religioſa loca, tot Sacræ reliquiæ,tot ſanctorum corpora è longin
quis regionibus ſummo ſtudio ſummaq; impenſa huc tranſlata, proinde, Collegia,No
ſocomia, Xenodochia declarant, quæ ab antiquiſſimis Patribus inſtituta, ueſtro ſtu-
dio exornata, & opimis legatis, ac prouentibus ditata, opportunum popularibus, &
domeſtico uictu deſtitutis auxilium afferunt: unde & Tranſpadani & Ciſpadani, qui in
præruptis montibus habitant, ſterilitate ſoli huc commigrantes largis eleemoſynis
aluntur, & ſuſtentantur. Hac ego urbis fœlicitate, & cœli clementia primò impulſus,
huc lubentiſſimè me contuli, ut artem meam, in qua libris imprimendis alibi longo ſa-
tis uſu uerſatus fueram, ad communem doctorum hominum utilitatem exercerem;
quo in munere, quaſi auitus ciuis ueſter, per uiginti annos in hac patria commoratus,
toties ueſtra ope ſum adiutus, toties in meis maximis difficultatibus, & periculis mul-
tis officijs ſubleuatus: ut quò pluribus meritis à ueſtro ordine ſum affectus, eò grauio-
re moleſtia angar, quia deſunt uires referendæ gratiæ. Ac mihi quidem immortalia
in me merita euoluenti, hoc unum non ingratum uobis futurum uiſum eſt, ſi diuinum
ſanè opus Pſalmodiæ veſtro ampliſſimo nomini dedicarem. Noueratis omnes, arbi-
tror, Bartholomæum Bottam ciuem ueſtrum; uirum & uenerandæ, religionis & do-
ctrinæ fama, & ſanctitatis opinione huic urbi notiſſimum. Is reliquerat mihi opus
Pſalmorum typis excudendum, quod elegiaco uerſu multo labore confectum, & in-
genij ſubtilitate & pulcherrimæ materiæ pietate nemini video non placiturum. Ac-
cipite igitur uiri magnanimi, munus aliena induſtria elaboratum, à me ſtudioſè ſuſce-
ptum, ueſtro ampliſſimo nomini conſecratum: atq; intelligite, me propter innumerabi
lia præſtantiſſimæ huius Reipubl. in me officia ſemper uobis fore obnoxium: & ſubin
de. Quicquid in arte mea poſſum promittere, curæ, illud clariſſimo atq; ampliſſimo
Ticinenſis Reipublicæ ordini eſſe addictiſſimum.

CLARISSIMI POETAE BARTHOLOMÆI BOTTÆ Vita,

PER MARCVM ANTONIVM COMI. ROVESCALLENSEM IVRISCONS. EDITA.

ANNO M. D. Ter. Idus Februarij in Transpadano pago, cui Roueſchalla nomen eſt, natus eſt celeberrimus interpres, & Poeta Clariſſimus Bartholomęus Botta: Patrem habuit Iacobum tenuiſſimis quidem facultatibus: ſed ſummæ probitatis, atq; integritatis virum, nempè ad quem populares ſi qua lis, aut controuerſia inter eos eſſet, aut grauius de re magni momenti certamen tamquàm pacis auctorem, ac moderatorem confugerent; & propterea magnam ſibi non ſolùm in oppido Roueſchallenſi, ſed etiam vicinis regionibus famam comparauerat. Ioannam verò Matrem ex nobili famil. Marcona, quæ in illa regione nobiliſſima eſt. Pueritiam ſuã ita tranſegit, vt negligẽtius domi à matre relictus, à ſummo tabulato in imum ſolum deciderit, vbi aliquot horas ſemianimis vix reuixit: ſed tanto pectoris concuſſu, vt exili, ac tenuiſſima voce vix ad cantum cum ſuis æqualibus receptus fuerit: mirum profectò dictu, vt qui bonarum diſciplinarum orbem pene abſoluturus eſſet; muſices omnino expers eſſet; hinc matres familias diſcant filios diligentius alere, atq; educare. XV annum agens ſacris iniciatus eſt mira amicorum, & affinium lętitia, qui ſibi magnam huius adoloſcentis famam promittebant, cum pudicè caſtè laudabiliterq;, & ſanctè vitam ageret, pudorem, abſtinentiam, pietatem, victum tenuem, & ſobrium, ſanctorum virorum familiaritatem mirificè colebat. Auaritia, largitio, honoris cupido, inuidia cum adoloſcentem minimè vexabant. In familiam ergò Mediobarborum nobiliſſimam his artibus admiſſus; ita liberalibus ſtudijs, & pontificio iure ſimul ingenuos quoſdam, & primarios adoloſcentes inſtituens profecit, vt nonnunquam ſubſtitutus in Ticinenſi Gymnaſio publicè ius pontificium profeſſus fuerit: iucundum gratumq; erat eum tanto rerum, & orationis cultu, ius pontificium interpretantẽ audire: & eam ob rem ingenti totius Gymnaſij concurſu, & lętitia excipiebatur. Fuit magna ui animi, & ingenio bono ac fœlici. Corpus patiens inediæ, vigiliæ, algoris. Benefacere pulchrum, benedicere haud abſurdum eſſe exiſtimabat. Grauior ætate omnes eius diſciplinas, quæ animum iuuare, ingenium delectare poſſunt, ſummo ſtudio, & incredibili labore complexus eſt: Sacrarum humanarumq; literarum præſertim ſtudia ita enixè ſemper coluit, vt nullam valitudinis rationem quandoq; habuerit: hanc ob cauſam graui corporis morbo plerunq; corripiebatur. Quantum laboribus ſuis, atq; indefaticabili ſtudio iuuerit monumentis literarum poſteritatem; docent plurima ipſius opuſcula, tum in Poetica facultate, tum in Eccleſiaſtica doctrina, conſcripta. Commentaria eruditiſſima in Hieronymi Vidæ Chriſtiaden edidit, quæ eum adeo carum bonarum literarum ſtudioſis reddiderunt, vt vndiq; ad eum epiſtolæ confluerent. Graduales Pſalmos lirico verſu: Dauidiadem in duodecim libros diuiſam verſu heroico, tum cantiones ex ordine iuxta ferias anni primò vernacula, tum latina oratione. Sed & Pſalmodiam per Odas quatuor libris complexus eſt cum ſuis ſcholijs. Cœperat opus ſanè pium & laudabile, vitam ſcilicet Sacratiſſimę Virginis, quod morte præuentus, complere non potuit. Docuit publicè iuuentutem Ticinen. cum turbine bellorum inter D. Carolum Quintum, & Gallos liberata eſſet Inſubria, quo quidem tempore tanta fuit illius fama, & docendi præſtantia, vt omnium celeberrimus in ciuitate haberetur. Gratiſſimus primatijs ciuibus, & auctoritate ſui nominis, & innocentiſſimæ vitæ grauitate; gratiſſimus Epiſcopis, qui ſedem Papienſem ſuis temporib. tenuerunt; nam & illorum vices magno cum honore ſępiſſimè geſſit, & in illorum conſilium, ſi quid grauius eſſet in Eccleſia Dei conſultandum adhibitus. Extincto parente, poſthabita ſęculi vani ambitione ad Hoſpitalem locum, quem Diui Matthæi appellant, ſe tranſtulit, vbi ſumma cum pietate, & ſanctitate ſeptindecim annos gratuitam ſuam operam præſtitit; aſſidue ægros conſolando, fouendo, & proprijs etiam facultatibus ſubleuando. Poſtea reuerſus ad ſuam ædiculam Diuæ Mariæ Secretæ, (ita enim appellatur) ſemper aut docuit, aut ſtuduit, aut laborioſiſſimè vſque ad intempeſtam noctem commentatus eſt, donec electus ab Epiſcopo Sancti Panthaleonis Præpoſitus; vix annum ſuperuixit. Anno fatali Climaterico Hydropeſia morbo ſublatus, quarto idus Auguſti ſummo vniuerſæ ciuitatis mœrore. Superuixit frater eius Auguſt. Botta, vir ut integerrimæ vitæ; ita variæ, multæq;, & indefeſſæ lectionis: is Poetam noſtrum enixè coluit, & pro tempore ſæpiſſimè lucubrationes illius adiuuit.

IO MARIAE SIMONETAE
Præp. S. Theodori, & Doctoris Carmen.

AD LECTORES.

VOS, quibus eſt cordi veſtros præcingere natos
Eloquijs ſacris, huc properate patres.
Cui ſimile in toto nunquàm celebrabitur orbe,
Angelicum vobis Botta parauit opus.
Quod non Pelignum, nec carmina ficta Maronis
Continet, æterni ſed pia verba Dei.
Dauidem afflauit qui ſanctas pſallere Muſas,
Hunc itidem docuit ſcribere multa virum.
Colligit iſte roſas inſcriptas nomine Diuùm,
Mellaq; floriſluuis eruit alueolis.
Obſcuros ſenſus retegens ænigmata ſoluit,
Nullus in hoc error, fabula nulla libro.
Quæ non vaniloqui meruerunt mille per annos,
Sacrifico huic dabimus vera trophæa probo.
Vnde Sacerdoti ſit honos, & gratia, Bottæ
Frugiferum cunctis qui vigilauit opus.
Ecce tuum vatem pia muſa Theocharis, illam
Vulnifico vt fodias Atropon enſe precor.
Vos igitur ciues hedera decorate poëtam
Perpetua, vt viuat nomen vbiq; ſuum.
Temporis intereà hæc verſent ſub vtraq; magiſtri
Scripta manu, vt diſcant dogmata ſancta loqui.

Auguſtini Bottæ Carmen.

DVLCE fuit Pſalmos, muſam reſonare pedeſtrem:
Quæq; forent latia lege ſoluta legi.
Dulce erit & poſthac elegis concentibus aures
Mulcere, & numeris claudere verba ſuis.
Hunc pia gens Chriſti Solymis inuidit honorem:
Quod ſoli hæc legerent carmine grandiloquo.
Prærepta eſt illis hæc palma. Hæc gloria ceſſit,
Nam numeros elego carmine ſumpſit opus.
Præſtitit hoc, Regis Pſaltæ qui regia facta
Scripſerat, ille pedes reddidit, atq; ſonum.
Adde quòd interpres Chriſti myſteria pandit,
Iam nihil vt Pſalmis clarius eſſe queat.
Noſtra igitur tanto lętentur ſecula vate,
Cuius muſa ſacro reddit ab ore melos.

AD VENERABILEM PRESBY. BARTHOLOMÆVM BOTTAM

Galeatius Petreus Presby. Papienſis.

BOTTA Poëtarum decus immortale piorum,
Ac Ticinenſis gloria rara ſoli.
Dædalus alter vti, innixus cœleſtibus alis
Anſus es inſuetum carpere primus iter.
Immenſumq́; mare emenſus fœlicibus auris
Curua opibus plenu littoru puppe tenes.
Vaticinum regem precioſis vndique gemmis
Vſque adeò exornas, conſpicuumq́; facis;
Ipſemet vt præſens videatur pſallere dulci
Voce, manuq́; canam ſollicitante chelyn.
Orpheus huic cedat fidium modulamine fretus,
Cedant altiloqui carmina Mæonidæ.
Leniịt ille feras, lapides, ac robora traxit:
Fluminibus rapidos detinuitq́; gradus.
Clades iſte graues, violentuq́; prælia dixit
Argolicos inter, Dardaniosq́; duces.
Iſaides validusq́; manu, celſoq́; tonanti
Dilectus vita præ bonitate ſua:
Dulci ſona inſtructus cithara cœleſtia fundit
Diuino pſaltes carmina ab ore pius
Tartareæ quibus Eumenides de corde fugantur.
Territaq́; horreſcit gens tenebroſa ſtygis.
Hic ſacra cœlicolùm reſerat myſteria Regis,
Aeternas laudes, miraq; facta canens.
Hic ille eſt, cuius claro de ſemine venit,
Qui mundum ad lucem tranſtulit è tenebris.
Hic docet ignaros, hic ſaxea pectora mollit,
Indicat hic rectam lucida ad aſtra viam.
Hoſtis in aſſultus, & perfidu bella triformis
Sufficit armu, quibus victor abire queus.
Quapropter memori repetent te Botta periti
Mente, tuum & nomen ſydera ad alta ferent.
Claraq́; fulgebunt operum monumenta tuorum,
Liuida nec metuent vindice tela Deo.
Qui tibi pro meritis vtinam cum gente beata
Munifica tribuat præmia digna manu.

IO. BAPTISTAE GATTI

Iuris vtriuſq; Studioſi Carmen.

De D. Bartholomæo BOTTA eius Præceptore.

EST fœcunda parum, feràs iniquà
Si terra ſegetem; nec ulma donat
Mox Natura ſuo nitore plantam,
Ni prorſus fuerit ſolo locata
Illi conueniente, ni benigna
Sit cœli regione ſita; Solis
Occaſum hæc amat, illa ſolis ortum.
Eſt plantis alịjs umatus Auſter,
Arctos eſt alịjs: Humoris atq;
Sicci commoda, damna fert caloris
Vis aut frigoris. Omne quicquid hoc eſt
Cunctis corporibus datum fatemur;
Humanis animis negamus eſſe:
Excelſos animos videre fas eſt
Prognatos humili loco, parente,
(Qualem lilia cum roſis habere
Ortum nouimus) Hos & eſſe diuum
Dicas munera, non quidem parentum;
(Nam cœleſtis origo) queis honorant
Raro ſecula: Nec referre quenquam
Mens eſt hic veterum, ſeu neceſſe.
Solus BOTTA mihi tacendus haud eſt;
Cui natale ſolum fuiſſe vile,
Ac ædes, quibus eſt puer nutritus
Notum eſt; immò humiles caſas in agro
Rouoſchalla: At vt idem alumnus inde
Fit Ticine, tuus, tuusq́; ciuis;
Mox ortus aperit ſuos, & alta
Quæ veſtigia vera mentis eſſent
Exin noſcet, vt ipſa iura cœli
Eterni altitonantis, & ſecreta
Noſcet numina, panderetq́; cantu
Solerti monumenta ſacra, Dauid
Quæ Rex atq́; Propheta iam reliquit,
Et contingit adhuc habere; ſed non
Intellecta ſatis. Fuiſſet illis
Iam ſeclis velut, ex virisq; priſcis
Vnus, quos populum Dei vocamus,
Res noſcetq́; hominum modos per omnes
Verbis, & probitute, literurum
Doctrina, ac ſtudio: ve virum peremptum
Talem patria, amicus, & propinquus,
Ac omnes doleant, fleamq́; alumnus
Vitæ continuum Ducem, Magiſtrum:
Lætantur ſuperi tamen beata
Quod cœlis anima ſimul fruuntur,
Eterna quoq́; gloria potitus,
Cœli dignus honore iudicatus
Curas abịjcit orbis ille vanas:

ILL. AC PRAESTANTISSIMO
I· C· DOMINO IO· IACOBO BECCARIAE.
TICINENSI PATRITIO, AC IVRIS CIVILIS horæ matutinæ in eadem Academia interpreti ordinario.

Hieronymus Bartolus S. D.

INGRATI hominis ſemper duxi, vir præſtantiſsimè, cui fatearis multum debere, non aliquo beneuolentiæ indicio optimam & ſynceram erga eum voluntatem patefacere: quodq; neq; auro neq; argento fieri poteſt, memoria ſaltem, & propenſo animi ſtudio non oſtendere. Qua ego cul pa vt caream, illud vnum ſemper ſtudui, quò vel labore artis meæ (quando non auro neq; ebore Indico mea renidet in domo lacunar) ampliſsimos viros, & mei ſtudioſiſsimos demererer. Tibi verò, vir eru ditiſsime, quem incredibili amore ac ſtudio propter tua in me innumerabilia beneficia proſequor, neſcio an quicquam gratius & iucundius offerre poſsim, quàm nomini tuo celeberrimo dedicare labores & monumenta Bartholomæi Bottæ viri religioſiſsimi, quo præceptore tu puer vſus es, ſimulq; ſanctiſsimis documentis imbutus, talem probitatis, fidei, atq; inculpatæ vitæ normam hauſiſti, vt ea ſtudijs liberalibus & legali Philoſophia aucta atq; ornata, immortalem tui nominis famam cùm in Mantuano Imperio prætoriæ, ſenatoriæq; dignitatis adminiſtratione comparaſti, tum in patria, in qua multo cum auditorum fructu, ac numero Ciuilis Pontificijq; iuris interpretandi munus & officium publica ſuſceptum authoritate, excellenter & magnifice plurimos annos ſuſtinuiſti. Scripſerat ille vir ſanctiſsimus, & ad Muſas Chriſtianæ religionis natus, Pſalmos verſu elego: quos cùm multa dies & multa litura coërcuiſſet, in poſtremo ſenectutis curriculo vnà cum commentarijs mihi reliquit typis excudendos. Ex ijs primum librum ſub tuo nomine edendum cenſui: nempe qui & poſsis integritatem illius, & perſpectam eruditionẽ contrà inuidos tueri: & iucunda hac lectione iucundiſsima tibi augeatur nominis ipſius & famæ recordatio. Mihi interim hoc facto ita videor ſatisfacere, vt nihil vnquàm animo carius aut delectabilius contingere potuiſſe exiſtimem, quàm tibi hoc munere, atq; adeo hoc firmiſsimo voluntatis meæ erga te teſtimonio gratificari.

BARTHOLOMAEI BOTTAE

PRESBYTERI, ET CANONICI PAPIENSIS PSALMODIA, A

cum eiuſdem commentarijs.

ROMA

CVM animaduerterem inſtare illud tempus ab Apoſtolo prædictum, quo ſana iam non ſuſtinetur doctrina, ſed ad fabulas homines conuertuntur; ac auribus prurientes ſibi magiſtros coaceruant; atq; à veritate auditum auertunt, vnde ſalus animarum periclitatur: operæ precium duxi, tam graui morbo, quantum ex alto concedetur, congruum antidotum adhibere, vertendo ſtudium ad ſacras literas, & iuuenes in illis inſtruendo, & compares magiſtros dulci carminum melodia ad idem inuitando. Legant igitur pſalmodiam noſtram omnes pro Lyricis vatibus fabuloſis, & vitam erudiant pariter ac linguam; vt diuinis Laudibus aſſueſcant, quibus in æterna beatitudine ſemper inſtabunt. Et ne hoc opus inexpertis difficile videatur, commentariola noſtra ſubiunximus: quibus obſcura queq; patebunt: nec me Labor iſte grauabit vt omnes in viam Dei reducantur, in quam ambulantes vitam æternam conſequantur atq; beatam. MYſteria. Sacramenta arcana, plerisq; abſcondita. PSALtria muſa; de qua inſra. HAEbreus is. Dauides, qui gentis Hæbreæ primus pſalmos compoſuit, & Hæbreo carmine: qui etiam hymni dicuntur; qui diuinas laudes metricè canendas contineant. BOTta. Ego ipſe Presbyter Bartholomæus Canonicorũ Papienſium minimus, & artis Grammaticæ quandoq; profeſſor exiguus. GRAuiore tuba. Heroico ſtylo, quo bella canũtur. Dauidiadem quippe cecinimus, quam poteris videre. LYra .i. elegiaco carmine. VIRtutum. Secunda pars, inuocatio ſ. quæ cõgruè ſubſequitur propoſitionem. GRAtia dei &c. 2. Tim. 4.

DElicię, nec opes &c. Beatitudinem penè requirunt omnes; ſed plurimi falluntur in fine & modo requirendi: pleriq; .n. in delicijs carnalibus, nonnulli in diuitiis; alii verò in huius mundi honoribus beatitudinẽ eſſe putant, & in illis finem ſuum conſtituunt: ſed falluntur. Propheta verò, & nos cum illo, veram beatitudinẽ non in hoc ſæculo dicimus poſſe inueniri, ſed in futuro, in æterna vita; quam Deus promiſit diligentibus ſe. Modus autem acquirendi eſt obſeruatio mandatorum Dei, iuxta illud: Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, modus iſte pleniſsimè hic canitur. Legãt igitur hanc noſtram Pſalmodiam quicunq; deſiderant eſſe verè beati; modo & ea, quæ didicerint, opere compleant. Nec .n. lectores legis, vel auditores tantum, ſed factores iuſtificabuntur. Sed iam ad expoſitionẽ accedamus. EXtremaq; Riſus. Idem dicit etiam Salomon in prouerbiis: extrema gaudii occupat Luctus. FAſtum .i. ſuperbiam. RVInam. Hinc Nabuchodonoſor in ferinos mores commutatus, & de regno eiectus eſt. Hinc & Sennacherib ab angelo Dei plaga magna percuſſus in regnum aufugit, ac paulo poſt a filiis eſt interfectus: quia ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus autẽ dat gratiam. Vtrimq;. Ex ruina per ſuperbiam, & ex fumo falſi honoris: ſummum quippe genus infortunii eſt fuiſſe fœlicem. FOElix. nunc ſpe, demum & re. CONſilio iniquo. Diaboli ac membrorum eius. Aduerſantia inuicem exempla ſume ex Adam, & Chriſto: ille acquieuit, & factus eſt miſer: hic minime, & beatus, ac Beatorum Iac. 4. Gen. 3.

CArmina Dauidis, Chriſti myſteria ſacra
Concinimus, pſalmos, pſaltria muſa faue.
Ter quinquagenos Hæbreus Is edidit hymnos
Quos latio vates carmine Botta cano.
Sicut enim vitam Ducis huius, & aſpera bella, B
Idem Botta cano, ſed grauiore tuba:
Sic placuit pſalmis eiuſdem vatis & acres
Demulcere animos dulciſonante lyra.
Virtutum fœcunda parens, & maxima vatum
Muſa mihi aſpira, gratia ſancta Dei.
Pierias alii ficto de fonte Camænas,
Paſtorem Phœbum, Caſtalidasq; vocent,
Tu mea diua, parens, mea muſa, Theocharis oro,
Tu domina, atq; ſoror, tu mihi ſponſa faue,
Fatidicos ſenſus nuda ſub fronte latentes
Erue, daq; mihi carmine poſſe loqui.
Cortice verborum ſunt plura latentia ſacra,
Quæ ſolus vatum Spiritus altus adit.

ODE PRIMA EX

Pſal. primo.

DElicię, nec opes, nec honorum copia quemquã Mat. 19
Fœlicem faciunt; ſed potius miſerum.
Delicię riſum pariunt, extremaq; riſus
Mœror habet: ſequitur Luctus vtrimq; grauis. C.
Diuitiæ factum generant: faſtusq; ruinam; Pu. 14.
Falſus honor fumum: Luctus vtrimq; grauis. Dan. 4.
Fœlix conſilio qui non aſſenſit iniquo, Eſ. 37.

Quem non pellexit impia turba dolo :
Nec peccatorum tenuit via larga morantem :
Aſt iter obliquum tranſiit abſq; mora.
Sed neq; peſtifera paſſus reſidere cathedra,
Doctor vt infidus tabida uerba docens.
Præclara ſed lege Dei ſtudioſa voluntas
Eius ineſt : ceſsit nec procul inde ſatur.
Noctes atq; dies ardens meditatur in illa,
Nequando imprudens tranſgrediatur eam.
Noctes atq; dies ardens meditatur in illa
Vt credat, ſapiat, deinde ſequatur opus.
Peruigil, ac pernox mente exercetur in illa :
Vt ſapiens fiat, deinde alios doceat
Diuinæ legis meditator, amator, & autor,
Conſita vt arbor erit margine fontis aquæ :
Tempore nanq; ſuo fructus producet opimos ;
Vnde ſalus homini, vitaq; perpetua.
Illius folium nec tempeſtate caducum
Defluet vmbra virens, ſemper opaca viris.
Omnia quæ faciet diuinæ legis amator,
Proſpera ſuccedent tempore quæq; ſuo.
Inſurgant fluctus ſæcli, uortexq; minetur
Naufragium : cedent proſpera cuncta tamen.
Inſtet atrox prædo ; rapiat bona cuncta, trucidet
Corpora ; ſuccedent proſpera cuncta tamen.
Aura leuis ſpiret ; placido vehat æquore nauem,
Deniq; ſuccedent proſpera cuncta tamen.
Non ſic iniuſti, non ſic, ſed cuncta relabi
Retrorſum, in puppim flauerit aura licet.
Impia de medio iuſtorum turba fuganda eſt,
Et ſpargenda, velut puluis ab ore noti.
Ac veluti in gyrum Circini voluitur aura,
Tollitur a terra puluerulenta Lues.
Quare in iudicio ad ſubſellia celſa piorum
Surgere non poterunt impietate graues.
Rectam nempe viam iuſtorum altiſsimus ipſe
Nouit & ingreſſus, quodq; ſequuntur iter.
Sed peccatorum non ſolum turba peribit,
Quin diſpergetur impietatis iter.

D omniumcaput. PELlexit. Blandicils irretiuit ad aliquod facinus perpetrandum : A Pellice meretrice ſumptum
Math. 4 eſt vocabulum ; de qua in prouerbus Salomonis, ubi vide exemplum. Idem docet Salomon. Fili mi (inquit) ſi re
prou. 7. lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. TEnuit. Diutius alligatam; nam funiculis peccatorum unuſquiq; con-
prou. 1. ſtringitur MOrantem. Si forte lapſus fuerit, ut homo : quia humanum eſt peccare, & angelicum emendare;
prou. 5. ſed diabolicum eſt perſeuerare. Verum Chriſtus, de quo diximus poſſe dari exemplum, in nullo penitus eſt la-
1. pet. 2 pſus : ſicuti de illo ſcriptum eſt, qui peccatum non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius. IMpia turba. Sicuti
Eſa. 53. neq; Iudæi Chriſtum tentantes, neq. Ioannem
Mat. 2. Baptiſtã. VIA larga. Quam dixit Dominus ducere ad perditionem. ITer obliquum. Tortuoſum, difficultatibus plenum : nam difficilius eſt male facere, quam bene: aſſuetus enim in bono facilius operatur bonum, quàm malum. SAtut. Quaſi nimis ſaperet quod faciunt, ii qui ſtudent ut honorificentur ab hominibus, non ut beneuiuant, aut alios erudiant. Sequatur opus. Pul-
Eſ. 7. cherrimus ordo : nam niſi credideritis, non intelligetis. Sapiens fiat. Quia indignum eſt; illum fieri magiſtrum, qui nondum nouit eſſe diſcipulus. ARbor. Que lignum uitæ dicitur in paradiſo Dei. FRVctus opimos. Bonorum operum, & diſcipulorum. FOlium. Sanæ doctrinæ uerbum. VMbra uirens. Refrigerium quoddam æſtuantibus animis opportunum. OMnia Etiam que ui-
Serm. dentur hominibus aduerſa. FLVctus. Metha-
de con, phora; qua etiam utitur diuus Ambroſius his
conf. uerbis. Nauigantibus nobis per mare huius ſeculi ualde pertimeſcendum eſt, ne nauem noſtram aut procella tempeſtatis arripiat, aut fluctus abſorbeat, aut in æternam prædam pirata crude-
E lis abducat. Mare, preſens eſt ſeculum; nauis, noſtra conſcientia eſt; procella tempeſtatis, impetus aduerſitatis; fluctus abſorbens, eſt proſperitatis affluentia; pirata crudelis, Diabolus eſt, qui per ſuperbiam, uel auaritiam caprinas animas in æternum abſtrahit interitum. VORtex. Aquarum uorago PRoſpeta cuncta tamen. Tanta. n. eſt diuina ſapientia, ut etiam ex culpis hominum eliciat bona : unde & Petrus fidelior & fortior ex culpa ſurrexit. Sic & noſter Dauides poſt culpam factus eſt cautior. INſtet. Sicut aduerſum Iob & Tobiam. TRVcidet corpora. Sicuti Prophetatum & martyrum. PROſpera. Quia inde creuit Eccleſia, & per uniuerſum orbem eſt dilatata. AVra leuis. Proſperitatis : quod factum eſt tempore cõuerſionis Conſtantini Imperatoris : NAuem Petri. Quæ eſt Eccleſia; uel nauem conſcientiæ noſtræ. TAmen. Quia diuitiæ bonis ſunt additamenta bonorum, malis uerò irritamenta malorum. NON ſic. Anadiploſis figura: latinè geminatio dici poteſt, quæ fit ad maiorem aſſertionem eorum, quæ di-
Luc. 16 cuntur. CVNcta. Proſpera, ſiue aduerſa, in il-
4. R. 1. lis ſummerguntur: ut diues Epulo, de quo in euangelio : in aduerſis blaſfemando deſperant, ut Ochozias. REtrorſum. In animæ damnationem.
F IN pupem. Prouerbiũ eſt rerũ ſecundè aduenientium, translatione ſumpta a nauigantiũ ꝓſperi-
Math. tate. DE medio iuſtorũ. Maxime quando dicetur illis : ite maledicti in ignẽ eternum. NOti. Venti, ſpecies eſt pro
25. genere. CIRcini. Venti cuiuſdam & Narbonenſis Galliæ peculiaris, ab effectu nomen accepit hic uentus; nam in gyrum puluerem circumuoluit, deinde in altum eleuat & ſpargit. IN iudicio. Vniuerſali, quod erit in fine ſe-
Math. culi, quando iudicabuntur uiui, & mortui. AD ſubſellia. De quibus in euangelio : cum ſederit filius hominis in
19. ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes. 12. Iudicantes. 12. Tribus Iſrael. CElſa. ſcilicet obuiam Chri-
1. Theſ. ſto in aera, & ſic ſemper cum Chriſto erimus, ut docet Apoſtolus. SVRgete. Ad iudicandum alios. ſurgent
4. uero ut & corporũ accipiant damnationem. oẽs. n. reſurgemus (ut ait Apoſtolus) ſed non omnes immutabimur
Zach. 5 ab ignominia ad gloriam; quæ ſolis piis reſeruatur. IMpietate. Quæ maſſæ plumbeæ ab alio Propheta cõparatur
Greg. grauitas. n. peccati tanta eſt, ut niſi per pænitentiam cito tollatur, mox ad aliud grauius miſerum trahat peccatorem, nec ceſſat donec in baratrum deſperationis inmergat, unde in profundum deſcenditur inferni. VIam iuſto-
Pſ. 83. rum. Que eſt obſeruatio mandatorum Dei. INgreſſus. In eccleſiam per ianuam fidei. Quodq; ſequuntur iter. Hic eſt progreſſus bonorum operum, & de uirtute in uirtutem, donec uideatur Dominus deorum in Syon. Impietatis iter. Quod olim fuit idololatria, quæ per apoſtolos diſperſa eſt. modo eſt auaritia cum cæteris uitiis.

tempus

TEmpus. Dum uiuimus, & ſani ſumus. REſipiſcite. Per pœnitentiam. IMpietate: omnem peccatorũ eſt impietas. col. 3

A

QVid tamen auerſæ gentes &c. Quam ſit inanis humana molitio & fragilis conatus hominum contra diſpoſitionem diuinam, ex cantu huius pſalmi apertiſsimæ demonſtratur. nam redarguuntur Iudæi & gentes, quæ conabantur ab initio impedire regnum Dñi noſtri Ieſu Chriſti. Sed nihil profecerunt.

CIere, excitare. DVræ ceruices, obſtinatiſsimæ. REges terræ. tres Herodes cum principibus Sacerdotum & maioribus natu Iudæorum, Romanorumq; Imperatores a Nerone uſq; ad Conſtantinum, diuerſarum deinde & gentium Reges ac poteſtates, ut patet ex Euangeliis, & Epiſtolis & actibus apoſtolorũ & ex paſſionibus ſanctorum martyrum. DVces, miſsi a prædictis Regibus, & Imperatoribus ad delendam religionem Chriſtianam. DOminum, Deum patrem. CHriſtumq; filium eius unctum in Regem æternum ſummum ſacerdotem & prophetam magnum. unctũ inquã oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Vnde & nos Chriſtiani a Chriſto dicimur, tamquam uncti [derivemus] ab uncto. Hinc Petrus apoſtolus. Vos (inquit) eſtis genus electum Regale ſacerdotium, gens ſancta, & populus acquiſitionis, eſt autem hæc unctio gratia Spiritus ſancti, de qua re uideto Innocentium c. primo de ſacra unctione. VIncula, ſacramentorum chriſtianæ religionis. AB arce, montis Syon: iuxta illud. De Syon exibit lex, & uerbum Domini de Hieruſalem. VIri apoſtolici, pleni ſpiritu ſancto. POpulo, ad fidem conuerſo tam ex Iudæis quam ex gentibus. DVrum iugum. peruerſo illorum iudicio. alias dixit Dominus in Euangelio. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. DIſrumpent. Hic mutatur perſona loquentis. eſt .n. ipſe Pſaltes qui loquitur. FAber ipſe Deus. qui humano more faber appellatur. SVbſanabit .i. ſubſanabiles reddet, neq; .n. naſum torquet Deus in quempiam. FAbula, non rem fictam hic ſignificat, ſed ueram hyſtoriam uxoris Loth, quæ in ſtatuam ſalis conuerſa monet nos angelicis parere mandatis. Geneſis c. 19. ſic & Iudęi pertinaces facti ſunt exemplum gentibus, ne Chriſtum Domini ducant eſſe contemnendum. DIfficiles ad credendum, quæ in lege, prophetis & pſalmis continebantur completa eſſe in Chriſto. COntundet, per Romanos exercitus ſub Tito & Veſpaſiano Imperatoribus. IN ira. eo q̧ iuſtum Dei iudiciũ per iratos milites fuerit executioni mandatum: neq; enim furor aut ira cadit in Deum: qui tranquillè iudicat, ſicut & ipſe leges. ADAmante, qui lapis eſt duriſsimus. nec .n. frangi poteſt, niſi prius hircino ſanguine molliatur. AST ego Chriſtus ipſe qui modo loquitur. SYonis .i. Eccleſiæ, quæ in Syone primum congregata eſt. MAxima iuſſa Dei. hæc ſunt duo præcepta charitatis. dilectio .ſ. dei; & proximi. ED ctum. fidei. Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. Qui uerò non crediderit condemnabitur. SAtus es ab æterno. GNatus. ſic & in Euangelio. Hic ē filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite. HOdie, Præſenti uititur tempore, quia apud Deum neq; præteritum, neq; futurum eſt tempus, ſed quemadmodũ uidemus a Sole ſplendorem ſuum ſemper oriri: Sic filius a patre ineffabiliter ſemper generatur. DAbo. hoc adimpletum in ſe fuiſſe. D. N. I. Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam teſtatus eſt dicens. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, & in apocal. dicitur: dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipe uirtutem, diuinitatem, & ſapientiam, fortitudinem, & honorem, gloriam & benedictionem, & omnem creaturam quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & in mari, &c. VIrga, inflexibilis iuſtitiæ. REges, non ſolos intellige illos reges, qui multis populis dominan- Ap. 5.

Nunc igitur dum tempus adeſt reſipiſcite. ab omni
Cedite mortales impietate procul
Nam ſic fœlices eritis, demumq; beati
AEterna vita fas erit inde frui.

ODE II. EX PSALMO II. QVARE fremuerunt gentes.

QVid tamen auerſæ gentes? quid poſſe putatis
Moliri? aut contra bella ciere Deum?
Vt quid enim fremuere ferocia pectora veſtra? Pſ. 44.
Omnis conatus veſter inanis erit. De ſacr. vnct. c. 1.
Vt quid adhuc populi meditamini inania? duræ
Ceruices quid agent murmura veſtra Deo?
Ecce ſimul Reges terræ coiere frequentes,
Cum populis fortes & coiere Duces.
Aduerſus Dominum, Chriſtumq; aduerſus: inire cap. 2. Eſ. 2.
Horribili ſtrepitu ferrea bella parant.
B
Hec (aiunt) noſtro rumpamus vincula collo,
Quæ ſupera nectunt nuper ab arce viri. Math. 11
Quod populo iniiciunt durum ceruicibus altis
Excutiamus (ait perdita turba) iugum.
Non ea diſrumpent, quin arctius illa ligabunt
Aptabunt collo firmius acre iugum.
Cœlorum ſiquidem faber; atq; habitator eorum
Irridebit eos, fortius atq; premet.
Subſannabit eos, contemptibilesq; per orbem
Reddet; ita ut fiant fabula nota ſalis. Gen. 19.
Difficiles animos iuſta contundet in ira,
Cum fuerit viſus durius ore loqui.
Icta furore graui turbabit pectora dudum
Ferrea, uel duro ſtructa adamante licet.
Aſt ego (quem nolent) ſuper alto monte Syonis Hom. 39
Firmato ſolio Rex dominabor eis:
Et nouus vt præco ſpecula meditabor ab alta
Quæ populos doceam, maxima iuſſa Dei.
Edictum Regis ſummi Rex factus ab illo
Proponam cunctis gentibus & populis.
C
Dixit enim pater (vt merito decorare honorer)
Tu ſatus es fœlix me genitore Deo.
Tu mihi dilectus gnatus, mea maxima cura, Math. 22 Mar. 16
Quamq; hodie genui, tu mea progenies. Math. 17 Math. 28
Me pete, namq; dabo quæcunq; popoſceris ultro,
Omnia quæ mea ſunt, & tua ſemper erunt.
Poſce tibi gentes latum quaſcunq; per orbem:
Sortis eas faciam protinus eſſe tuæ.
Vt tua per cunctos fiat poſſeſsio fines,
Arctentur nullo limite regna tua.
Rex nouus in ſolio cum ſceptrum ſumpſeris alto,
Hos tua prudenter ferrea uirga reget.

D'tur. ſed & iuſtos omnes, qui ſeipſos, & ſibi commiſſos prudenter regunt. REgis, Chiſti regis regum, ac domini dominantium. TErrani, i. terrenos homines, ac peccatores: alioquin ſi omnes iuſti eſſemus, nihil opus eſſet
cap. 19. Regibus. Appenditis .i. iudicatis, translatio ſumpta ab iis qui in ſlatera appendunt. caſto, puro ab omni malitia. qualem decet eſſe filialem. EXpedit, noſtram quippe utilitatẽ tali ſeruitio procuramus, nam ex ſeruis per adoptionem filii ſacti ſumus.
2. cor. 9 HYlares. etenim hylarem datorem diligit Deus, nec placent ei coacta ſeruitia. LAEta; ne ſeruilis ſit timor. MEtu, ne ſcurriles & temerarii efficiamur. Maledixeritis. dedita opera talis eſt factus uerſus. ne ſimil ter cadentia deſint exempla.
Mat. 7. CAlle arcto. de quo in euangelio. arcta eſt uia,
Luc. 14 quæ ducit ad uitam: qualis eſt illa. niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. quod affectu ſemper eſt neceſſe tametſi non ſemper effectu. BReui tempore diem iudicii intelligit, quia mille anni ante oculos domini, tan
fol. 89. q̃ dies heſterna quæ p̃teriit.

CVm Abſolon ingratus filius ex cõſilio Achitofellis coniuratione facta eiectũ de regno
2. R. 15 & deinceps. patrẽ perſequeretur adhuc, multiq; cum eo duces ac populi in illa perſecutione p̃ſeuerarent: Dauid hoc pſalmo diuinam implorauit miſericordiam aduerſus populos incaſſum furentes. conuenit etiam Chriſto myſticæ hic pſalmus aduerſus Iudeorum populos in ſuam necem cõcitatos ſub proditione Iudæ diſcipuli. & quia utriq; intellectui litera facile poteſt applicari leuius pertranſibo. TRibulis .i. tribulationibus non minus
E animum pungentibus, quam tribuli corpua, eſt autem figura, qua ſpecies pro ſpecie .i. primiti-
Mat. 27 uum pro deriuatiuo ponitur. nonne & ſpinis coronarunt dominum? & corpus eius flagris lacerauerunt? GRatia facta, ab ipſo rege qui li-
2. R. per totum. berauerat illos a ſeruitute phyliſtinorum ceterarumq; uicinarum gentium. ſic & a Chriſto Domino iudei a diabolica ſeruitute. Liberabantur.
2. R. 19 Marc. ult. cede, Regem gladio & D. N. I. Ch. cruce. SAlutis opus. reſtituto in regnum Dauide Rege, & aſſumpto Chriſto in cœlum. AEgrum animo quo ad Dauidem, ex amiſſi regni dolore: quo ad Chriſtum uerò. ægrum animo & corpore, paſſionis ſuæ tempore. ABiectum .i. uilipenſum. PAter. Dauidis quidem communi modo ſanctorum. Chriſti uerò naturalis ut in pſalmo ſequenti. Quidnam facietis contra diuinam uoluntatem. FVror? ad nihilũ ualebit ultra. Syone. i. ex ſumma Olympiace arcis ſpecula. Sic enim interpretatur Syon. ET ſi dormierim, duplex eſt horum uerſuum ſenſus. dormiuit enim Dauid in pecca-
2. R. 12 tis adulterii atq; homicidii diutius differẽdo confeſſionem & emendationem uſq; ad correctionẽ profetæ. Tunc enim demum ſurrexit per ueram pœnitentiam. iuxta illud apoſtoli. Surge qui dormis exurge a mortuis, & illuminabit te chriſtus. dormiuit & ipſe chriſtus in cruce ſoporatus eſt
Eph. 5. in inferno. uel in ſepulchro. Vnde & tertia die
Mat. 28 ceſurrexit. FRatrum diſcipulorum, quos tanto
F nomine dignatus eſt appellare, pro Dauide uerò proprie poteſt ſtare. ſex. n. aut ſeptem fratres habuit. uel etiam fratrum .i. procerum, & amicorum. MIllia. eorum qui Abſolonem ſecuti fuerant, ut obſiderent urbem ad quam perfugerat Dauid ut in primo 5. & 6. lib. noſtræ Dauidiadis uidere eſt. Quo ad chriſtum uerò, pro millibus
Mat. 27 populi iudeorum qui munierant ſepulchrum cuſtodibus. compeſcime per miraculorum offenſionem, deinde & metu ſuperuenientium Romanorum. cAEde, gladiis hoſtilibus, & liga per captiuitatem. uel aliter. cæde gladio uerbi tui &

liga

Qui fuerint duræ ceruicis, turbine franges
Fulgureo: figulus ceu ſua vaſa terit.
Nunc igitur Reges terræ iam diſcite Regis
Præpoſiti uobis eſſe ſub imperio.
Diſcite iudicio qui terram appenditis æquo,
Huius & arbitrio vos fore ſuppoſitos.
Quapropter ſtabili & caſto ſeruite timore
Huic domino, ut iuſtum eſt, expedit, atq; decet.
Huic hylares animo & corde exultate trementi,
Lætaq; ſit vobis ſpes moderata metu.
Et diſciplinam patienter ferte ſubacti,
Nam quos rector amat, corrigit, atq; docet.
Murmure ſi tacito uel aperto forte rebelles,
Contradixeritis, vel maledixeritis.
Heu metus eſt uobis, ne quando exurgat in iram
Veſtraq; deſtituat lumine corda ſuo.
Iuſtitiæ in tenebris a calle peribitis arcto,
Ibitis effreni præcipites ut equi.
Tempore namque breui cum exarſerit illius ira,
Iratus tumidos contuderitq; reos.

Pſalmus i i j.

CVm me perſequitur fugientem perdita proles
Impiat ſtirps patriam dum ſitit atq; necem.
Quid Deus omnipotens? quidnã foris vndiq; caſtra
Sæua inimicorum multiplicata ruunt.
Cumplures tribulis & acutis ſentibus ardent
Nudatum corpus dilacerare meum.
Inſurgunt in me multi, quibus optima dudum
(Me miſerum) immeritis gratia facta fuit.
Quos morte eruerant merita, quibus atq; ſalutem
Contuleram, indigna tollere cæde parant.
Ecce meæ improperant animæ, ſecumq; loquuntur,
Ipſius in domino non erit ulla ſalus.
Tu deus ex alto monſtrabis inane locutos,
Cum tua complerit dextra ſalutis opus,
Tu ſuſceptor eris meus, & tu gloria magna,
Tu caput extolles ſydera ad alta meum.
Excipies ægrum medicus: decorabis honore
Hoc caput abiectum tu Deus atq; pater.
Vos igitur populi quidnam facietis ad horam?
In me commoti? quo granis iſte furor?
Voce mea ad dominum clamaui pectore toto,
Et ſupera noſtras audiit arce preces.
Audiit orantis miſſas ex pectore voces,
Audiit ex ſancto monte Syone ſuo.
Et ſi dormierim, merſus ſopore profuſo
Ad modicum ſteterim corpore ſtratus humo.
Protinus inde tamen ſurrexi orientis Eoi
Luſtratus radijs lucis ab arce nouæ.
Tunc etenim miſſa ſummo Deus æthere dextra
Surgere me iuſſit, meq; leuauit humo.
Vt pater expanſis dehinc me ſuſcepit in ulnis,
Mœrentum fratrum reddidit atq; choro.

Millia

liga in captiuitatem chriſtianæ religionis. percuſſiſti .i. percuties . præteritum tempus pro futuro. propter certitudinem euentus nam futura in ſpiritu tanquam preſentia atq; præterita cernebantur a prophetis . ſic & contriuiſti .i. conteres . DE munere domini . ut dicitur in alio propheta. ex te perditio tua , ſalus autem tua ex me .

LEtus ut optatum. uanitas uanitatum, & omnia uanitas , dixit Eccleſiaſtes . uani itaq; ſunt homines, qui uanitatem preſentiū bonis præponunt eternis . hanc uanitatem redarguit hic pſaltes . Finem æterne beatitudinis . COmpos . remisſione peccatorum accepta , ſub ſpe futuri redemptoris de ſemine pſaltis ipſius tunc oriundi , nunc autem iamdiu orti . Adeſto ad bene operandum. quia ſine ipſo nihil fieri poteſt , O Hominum nati .i. filii Adam . hoc eſt de terra terreni , non de cœlo cœleſtes . GRaues, ad credendum monitis ſapientiæ , & prophetarum . a quibus genus humanum eruditur , ut relictis temporalibus & caducis , cœleſtibus atq; æternis inhiemus. MEndacia .i. mendaces diuicias, & fluxibiles huius ſæculi honores . PRemunt , dum acquiruntur & cuſtodiuntur . nam ſi diues pauperem uiderit ingredientem in domum ſuam, furem expaueſcit , ſin potentem, raptorem exhorret . FAmes tam auaro iuxta uetus prouerbium, tam deeſt quod habet , quam quod non habet . nec.n. habitis audet uti metu defectus, & propter inexplebilem cupiditatem quæ non habet , ſemper expetit . VIncula, quia non audet procul abeſſe a diuitiis ſuis . IVgum . quid enim grauius aut durius mammone ſeruitio . DAbit de quibus propheta & apoſtolus dixerunt. Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, aut in cor hominis aſcēdit quæ præparauit Deus diligētibus ſe & Gregorius in Homel. ſi conſideremus quæ & quanta nobis promittuntur in cœlis , uileſcunt animo omnia quæ habentur in terris . &c. ibi omnino uide ELectus per excellentiam hic eſt chriſtus Dominus . de quo ſponſa in canticis . dixit . dilectus meus totus candidus , totus rubicundus , & electus ex millibus . HOnore nouo , quo ad humanitatem aſſumptam ad dexteram uirtutis Dei . NOſtris oris quo ad miraculorum operationem. Sic placuit , ratio facilis & optima danda maxime curioſis, qui uolentes ſapere pluſquam oportet ſapere . inueſtigare conantur inſcrutabilia dei iudicia . SVum chriſtum Ieſum iuxta illud angelicum elogium . Quod enim ex te naſcetur : ſanctum domino uocabitur. & in Daniele dicitur ungetur ſanctus ſanctorum . ME ſamulum, pſalmiſtam, & quemuis alium prophetam . uel diſcipulum domini fidelem DEſertum illius patrocinio . Feris demoniis, omni fera truculentioribus. Non me deſeruit. iuxta illud profeticum ſi mater poteſt deſerere infantulum ſuum , ut non miſereatur eius quem genuit, ſed & ſi mater deſeruerit , non tamen ego deſeram te. famulis enim ſuis dominus quos uidetur deſeruiſſe ex occulto uires ſuggerit , non ſolum ut tormenta patienter ferant , quin etiam ut ipſos tortores euincant . VObisipſis iraſcimini, ꝙ ita facile ſuggeſtionibus demoniacis & uoluptatibus ceſſiſtis: cum uiriliter agendo dei gratia uobis aſiſtente potuiſſetis tentatorem expellere gladio ſpiritus , quod eſt uerbum Dei: dicit. n. Iacobus Apoſtolus. reſiſtite diabolo , & fugiet a uobis . PArcite .i. abſtinete. Simplicibus ſcriptum eſt. enim ue duplici corde .

cubili

Millia iam populi non amplius illa timebo ; A
Qui me vallarunt vndiq; ſicut apes .
Tu Deus omnipotens quamprimū exurge: furentū ,
Hoſtiles animos comprime , cæde , liga.
Me precor incolumem, tantoq; educe tumultu , Oſe.13
Tu qui ſola ſalus , qui Deus esq; mihi .
Tu percusſiſti populos , quos impete multo Ecl.c.1.
In me non ratio , ſed grauis ira cict .
Tu contriuiſti peccantum fuſte caninos
Ac rabidos Dentes quos furor exacuit .
Omnis enim donata ſalus de munere magno
Ipſius domini venit ab arce poli .
Larga ſuper populum tua ſit benedictio fuſa
O pater omnipotens , O benedicte Deus .
Amen.

Pſalmus iiij.

LÆtus vt optatum valeam contingere finem
Iam voti compos factus : adeſto Deus .
Te precor, ut quondam cum te in mea vota uocarem
Audiſti blanda mitis ab aure preces .
Iuſtitiæ dator ipſe meæ ceu turbinis arctos B
Dilataſti animos anxietate graues .
Sic modo, ſic ſemper noſtri miſerere , precesq;
Exaudi orantis , dulcis & affer opem .
At uos o hominum nati , fatuiq; nepotes
Errantes eritis corde quouſq; graues .
Vt quid ſpectatis vel amatis inania ſemper ? Ec.4..
Errabunda hominis vanaq; progenies? ? 1.cor. 2.
Omnia ſub cœlo quæ nunc florere videtis ,
Vt folia a vento quaſſa repente cadent . Hom.37
Vt quid inexpleto mendacia quæritis omnes cant. 5
Et ſtudio , & votis atq; labore graui ?
Securam hæc vobis ſpondent donare quietem ;
Affligunt curis , anxietate premunt .
Copia cunctarum rerum promittitur ingens ,
Amplaq; libertas , delitiisq; frui ,
Sed ſitis , atq; fames potius perſoluitur illis , Rom.12
Vincula , prædurum ſeruitiiq; iugum .
Vana igitur fugite , & mendacia quærere falſa :
Namq; ea tranſibunt tempore cuncta breui. C
Que uera , & bona ſunt , potius diſcatis amare , Luc. 1
Cœlorum dominus quæ ſuper alta dabit .
Et ſcitote ſimul , quoniam admirabilis illic
Electus domini fulget honore nouo .
Nec minus in noſtris mirabilis aſtitit oris ,
Sic placuit ſanctum mirificare ſuum .
Me famulum illius ſic vos nolite putare Eſa. 49
Deſertum , rapidis expoſitumuè feris .
Non me deſeruit, ſed cum clamauero ad ipſum ,
Confeſtim voces audiet ille meas .
Ah ne peccetis : ſi vos commouerit ira ,
Primum animi motum mens ratione premat .
Quin vobis ipſis iraſcimini : atq; deinceps
Expuncti tantis parcite criminibus .
Quæq; deo aut homini labiis expromitis oris ,
Cordibus hæc eadem dicite ſimplicibus . Eph. 6.

Nec

D e cubili conſcientiæ. quæ bene cubile dicitur. etenim in ea uel incolumis animus requieſcit, aut torquetur faci-
noroſus & inſanus. PLena. Is enim qui, totum hominem ſanum fecit in ſabbato, imperfectionis opus non nouit.
ET oris. Sicuti tribus modis Deum offendimus, cogitatione, locutione, & operatione, uſdem modis opus eſt
Pſal. 50 pœnitere, vz. cordis contritione, oris confeſsione, ac operis ſatisfactione. SAcrum ſacrificium. de quo alibi, Sa-
crificium deo ſpiritus contribulatus. cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. IVſtitiæ ſacrum, triplex
ſacrificium chriſtianis temporibus offerimus.
cordis contriti, laudum, & Euchariſtiæ. Prima
duo communia ſunt omnibus Chriſtianis. & pro-
1. Petri pterea dixit Petrus: uos eſtis genus electum rega
c. 2. le ſacerdotum &c. Item offerre deo ſpirituales
Deſum hoſtias &c. Vltimum pertinet ad ſolos ſacerdotes
tri c. 1. rite ordinatos. VIta nouata. Vnde, Auguſtinus,
§. n. O pœnitentes, ſi tamen eſtis pœnitentes, & nõ
de pen. irridentes, emendate uitam, & mutate mores.
diſt. 3. IPſe erit merces. iuxta illud: ne timeas Abraam.
c. peni- Ego ero merces tua magnanimis. Vox illa ama-
tentes. torum huius mundi. LVmine intellectus & ſin-
Geu. 14 ceræ fidei. ANimam, quæ ad imaginem & ad ſi-
militudinem Dei creata eſt: porro imago ad ſub-
ſtantiam & ad mores eſt referenda, ſimilitudo.
Nam ſicuti Deus eſt ſpiritus inuiſibilis, atq; im-
mortalis, trinus & vnus: talis & anima pro mo-
dulo ſuo. & quemadmodum Deus eſt miſericors,
E ac perfectus, patiens, & benignus, plenusq; uir-
tutibus, ſic & anima iuxta menſuram traditæ ſibi
Ambr. a Deo gratiæ. Animaduertendum eſt enim, nullã
de dign. tam grandem ſimilitudinem notari poſſe inter
hum. creaturam & creatorem, quin maior inter eos ſit
cõd. c. 2 diſsimilitudo notanda. Filius. Non de filio Dei
Deſum. unigenito loquitur hic: qui non ad imaginem
trin. c. 2 Dei, ut homo: ſed eſt ipſa uera imago, ac ſplen-
§. Cum. dor ſubſtantiæ gloriæ ipſius (ut docet Apoſtolus)
Heb. 1. uerum loquitur de quouis hominis filio, qui pa-
trem referat, iuxta illud. Sæpe ſolet ſimilis filius
eſſe patri. SOl Iuſtitiæ. Hic eſt Chriſtus Dei filius,
Lux de luce, & Lumen de lumine. Microcoſmus
i. minor mundus. nam ut dicunt phyloſophi,
quædam mundi ſimilitudo inuenitur in homine:
nec mirum: nam ſi interius Dei ſimilitudinem
refert homo, multomagis exterius mundi poteſt
referre ſimilitudinem, qui propter eũ factus eſt.
ASſimilatur homo, Nam commune quiddam cũ
Greg. omnibus creaturis habet homo. Eſſe quidem cũ
hom. 29 elementis & lapidibus. uiuere cum plantis & her
bis. Sentire cum beſtiis. Intelligere cum ſuper-
nis ciuibus: de quibus hic loquitur. Siue quia
nihil boni, quo uitam mereamur æternam, poſ-
F ſumus facere. cum illa uerò quicquid facimus bo-
num eſt & uitæ meritorium æternæ. unde ſcriptũ
legimus, habe charitatem, & fac quod uis. De hac
excellentiori uia dicit Apoſtolus. Si linguis ho-
minum loquar & angelorum, charitatem autem
non habeam, &c. uſq; in finem illius epiſtolæ.
RAtio. Eſt enim regula infallibis eorum. & for-
1. cor. 13 ma omnium uirtutum. SCripta, & alibi dicitur:
Ph. 4. quorum nomina ſcripta ſunt in libro uitæ. & in
Luc. 10 Euangelio, gaudete, & exultate, quia nomina
ueſtra ſcripta ſunt in cœlo. Gaudia uera. nam
Pſal. 33 impiis non eſt gaudere, dicit dominus. PRægu-
ſtat. Sic alibi inuitamur. Guſtate, & uidete quã
ſuauis eſt dominus. Hic autem guſtus non niſi in
contemplatione cœleſtium dignoſcitur. VEl ad-
huc. Quia nemo repente fit perfectus. Carnales
enim & adhuc imperfecti homines indigent, ut
manuducantur a uiſibilibus ad inuiſibilia, ut per
ea quæ nouerunt cognita amare, diſcant & inco-
gnita diligere. TVo lumine, Charitatis .ſ. de qua
ſupra. nec enim reprobis ſed electis iuſto Dei iu-
2. cor. 4. dicio infunditur. OBtutibus iſtis carnalium oculorum. Etenim quæ uidentur temporalia ſunt, quæ uerò non
Luc. 12 uidentur æterna. FRui gaudent. Sicut ille diues euangelicus. cuius ager uberes fructus attulerãt. inuitabat ani-
mam

Nec ſolum exterius ſed & interiore cubili
Vos compungentes, abluite omne nephas.
Sit quoq; cunctorum contritio plena malorum,
Et quæ ſunt operis, cordis, & oris item.
Iuſtitiæ ſacrum ſit ueſtra oblatio munda,
Pectoris expuncti uictima grata Deo.
Iuſtitiæ dignas nec non exoluete laudes
Carmine dulciſono, & reddere uota pia.
Iuſtitiæ ſacrum, ſacro præſtantius omni,
Hoſtia viua Deo, uita nouata pia.
Sperate in Domino: merces erit ipſe laborum:
Nec uos pœniteat, ſponte fidelis erit.
Sperate in Domino: nec uox abſterreat illa:
Hæc bona quis monſtrat? quæ fore danda canis?
Sunt bona quæ canimus ſuper alto uertice cœli,
Non oculis iſtis peruia corporeis.
Regis Olympiaci ſignati lumine poſſunt,
Mentibus in nitidis iſta uidere bona.
Namq; tui in nobis ſignaſti Lumine uultus,
Hanc animam ut plaſtes conditor atq; Deus.
Aureus ut nummus ſignatur imagine Regis,
Sic ſculpta in nobis fulget imago tua.
Filius utq; refert patrem uel imagine ſola,
Moribus aut ipſis, optime vtroq; modo.
Sic quoq; te referunt animæ uel imagine patrem,
Cunctorum genitor moribus aut nitidis.
Vtq; ſui uultus orbem ſol Lumine magnum
Lympidus illuſtrat, clarificatq; diem.
O ſol Iuſtitiæ interius ſic lumine miro,
Per te Illuſtratur hic microcoſmus homo.
Hoc lumen ratio eſt, intellectusq; uocatur:
Ciuibus iis ſuperis aſsimilatur homo.
Eſt aliud lumen multo excellentius iſto,
Quottidie manans lucis ab arce tua.
Hoc lumen charitas, & gratia ſumma uocatur,
Hoc intellectus indiget, hoc ratio.
Hoc indeficiens lumen ſentitur ab illis,
Quorum militiæ nomina ſcripta tuæ.
Lętitiam hinc magnam tacito ſub corde dediſti,
Gaudia uera quidem lumine plena tuo.
Illuſtrata tuo mea mens hoc lumine ſacro,
Prægustat quæ ſunt maxima danda bona.
Aſt illi quorum uel adhuc ſunt terrea corda,
Nubila uel potius lumine caſſa tuo.
Hæc bona non reputant, oculorum obtutibus iſtis
Cernere quæ nequeant, ſed nec amanda uident,
Copia ſed frugum, ſed inanis gloria mundi,
Magna bona inſtabiles eſſe uidentur opes.
Triticeam in meſſem, vinoq; oleoq; fluentem

nam ſuam ad fruendum iis bonis,dicens. Anima mea habes multa bona congregata in annos plurimos. comede, bibe, & epulare.Dixitq; illi Deus. Stulte hac nocte repetent a te animam tuam: & quæ congregaſti cuius erunt? IOcis.Nubunt enim ac traduntur nuptui,ſicut in diebus Noe. Nec animaduertunt,donec repentinus illis ſuperuenerit interitus. TARtarus ater.Nam finis illorum mors eſt, ut docet Apoſtolus. DEfunctus & ante periclis. Quia nemo coronabitur,niſi legitime certauerit ante.Vt capiant ſomnum. Iuxta ſenſum illius parabolæ decem Virginum, quæ moram faciente ſponſo dormitauerunt omnes & dormierunt. uide Gregor. in homilia & ſermonem Auguſtini. In idipſum. Lumen charitatis indeficientis. Frui. Quia ſicuti fides in uiſionem, ita ſpes tranſibit in fruitionẽ. Quod enim hic credimus,ibi uidebimus: & quod nunc ſperamus, tunc ibi fruemur. Poſt habitis.i. ſecundo loco habitis: uel pro nihilo penſis, & arbitrantes ea ueluti ſtercora, ſicut docet Apoſtolus: quia dicit Dominus in Euangelio: Qui nõ odit patrem & matrẽ ſuam non eſt dignus. Iterũ: Niſi quis renuntiauerit omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Amen.

A
Math. 14.
Rom. 6
Math. 25.
Hom. 52.

Suſpirant, gaudent fructibus hisq; frui.
Indulgentq; iocis, ut multiplicentur inertes
Ocia tuta colunt: hæc bona ſola putant.
Nec miſeri attendunt æterna in ſæcula pœnas.
Atq; ꝙ expectet tartarus ater eos.
Aſt egò pace tua defunctus & ante periclis
Vt capiant ſomnum lumina feſſa dabo. Phil. 3.
Cum reliquis ſanctis in idipſum in pace quieſcam, Luc. 14
Æterna ſperans denique luce frui. Luc. 14.
Nam Deus omnipotens ita me tu conſtituiſti,
Vt me ſuſciperet ſpes ea læta ſinu.
Poſt habitis igitur cunctis præſentibus iſtis, Gen. 16
Figitur æterno ſpes mea uiua bono.

B

ODE V. EX PSALMO V.

Verba mea. Gen. 21.

AEMula,progenieq; tumens ancilla feroci,
Nocte premit tota me Sobolemq; meam:
Moribus atq; malis promiſſam peſsima ſortem
Nititur extincta demere prole mea. Gal. 4.
Tu dator æternæ ſortis, dominator & orbi
Auribus attentis percipe uerba mea.
Tu qui intellectum donas, intellige noſtri
Clamorem cordis, uocis & aure ſonum.
Affectusq; pios, quos tu ſpiraueris ipſe,
In te dirrectos percipe ſummæ Deus.
Rex Deus, & Regum pater optime, Rector eorum, Pſal. 31.
Qui ſua ſubiiciant colla manusq; tibi.
Mi Deus, atq; Deum fœlix protector eorum,
Qui te mente pia, voce manuq; colunt.
Tu pater oranti, tua quas exaudiat auris, C
Mane preces caſtas ſuggere ſponte mihi. Io. pri.
O Sol Iuſtitiæ luſtrantibus æthere ſummo 1.cor. 4
Mane tuis radiis ſiſtar & ipſe tibi.
Luce tua obtutu defixus lumina recto
Aſpiciam, cunctis quam deus æquus ades.
Omnia tu rectus pater auerſaris iniqua:
Cunctorum pariter deſpicis omne malum.
Tunc poterit nullus iuxta te habitare malignus, Ro. 2.
Iniuſti nec erunt ante tuos oculos. Sap. 6
Mane recens orto tenebrę ceu ſole fugantur,
Sic fugiet radios impius ante tuos.
Omnes odiſti pariter, qui operantur iniqua,
Et quos delectat p[illegible]ioſa loqui.
Sanguineosq; viros, [illegible]compoſito ore doloſos
Dimidio vitæ non [illegible]iere frui.

AEMula progenieq; tumens &c. Legimus in veteri teſtamento Agar ſaræ ancillam cum animaduertiſſet ſe ex Abrahã concepiſſe, illico dominam ſuam contemptui habuiſſe, & ob id afflictam fugiſſe: uerum ab angelo monitam humilem rediiſſe: & a domina iterũ ſuſceptam eſſe. verum cum filius eius Iſmael Iſac Saræ filium perſequeretur, vterque eorum de domo fuerunt eiecti, dicente Sara, domina uiro ſuo Eiice ancillam & filium eius,non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ: ac deinceps Iſmaelitæ,qui & Agareni,deinde & Saraceni ſunt dicti, innata quadam ferocitate confiſi Iſacidas perſecuti ſunt. Porrò hæc per allegoriam ſunt intelligenda. Nam Sara cum filio ſignificat Eccleſiam Chriſti cum populo fidelium: Ancilla uerò Hereſim & populum eius, qui etiam nunc nos perſequuntur. In hoc igitur pſalmo ponitur querela Eccleſiæ matris noſtræ, & oratio ad Deum pro liberatione populi ſui. NOcte. Præſentis temporis, in quo tenebræ peccatorum ſunt & perſecutionum anguſtiæ. SOrtem. Hæreditatis æternæ. DEus, Deum, pro Deorum .i. Sanctorum, & alibi. Ego dixi uos Dii eſtis, & filii excelſi omnes. MAnuq; .i.cogitatione,uerbo,& opere: & hic eſt perfectus Dei cultus. SVggere. Interius inſpirando me doce. O Sol Iuſtitiæ. Hic eſt Chriſtus dominus & Deus noſter,qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. MAne. Diei iudicii,quo illuminabitur abſcondita tenebrarum, & occulta cordium patefient. SIſtar. Verbum iuris: eſt autem iudicio ſiſti, ante iudicem præſentari. Cunctis. Etiam damnatis. Mitius enim quàm meriti fuerint,putantur eſſe plectendi. Electis uerò multo maius erit præmium,quàm exigant eorum merita. AEquus. Simul ac ſemel pius & iuſtus, miſericors & ſeuerus. AEquitas .n. eſt piæ ſæuiens diſciplina: & iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata. CVnctorum. Maiorum atq; minorum. Nec enim eſt acceptio perſonarũ apud Deum. ita quippe iudicat magnum ſicuti paruum. Nam & potentes potenter tormenta ſuſtinebunt. MAlum. Culpæ,non pœnæ, quod bonum eſt: licet nobis quandoq; malum uideatur: nam: Quod amaritudo medicinæ præſtat egrotis, & ferrum ignitum vlceribus, hoc & pœna confert infirmis animabus: multi enim,qui fatui ſunt in culpa, ſapientes efficiuntur in pœna. quia uexatio dat intellectum. De hoc malo pœnæ dictũ eſt per Prophetam: non eſt malum in ciuitate, ꝙ non faciat Dominus. MAne recens. Pro recenter: nomen pro aduerbio. Odiſti. iniquitatem, odit Deus in homine quam non fecit, non hominem quem ipſe fecit. ne forſan obiiciatur illud Prophetæ. Nihil odiſti eorum domine quæ feciſti. COmpoſito, Ficto ac ſimulato. TEmpla tua. Amos 3 Sap. 11.

quæ

D quæ in mentibus hominum ſunt diuino numine
illuſtratis. IAnua. Regni cœlorum, quod etiam
preſentis temporis eſt eccleſia. IVſtis. Per fidem
iuſtificatis. VIa. Mandatorum Dei. APpoſitis. i.
iuxta uiam, nec .n. in uia ſunt laquei: quædam .n.
uitia ſeſe uirtutes eſſe mentiuntur, ueluti ſæuitia
Zelum iuſtitiæ, & remiſsio miſericordiam. Sic &
auaritia parſimoniam: & prodigalitas liberalitatem.
VEra loquuntur Agareni. ſ. per quos Hæretici,
peruerſiq. Catholici ſignificantur. Nec eſt mirum
ſi à capite fiat tranſitus ad membra diaboli,
Nam ſæpe fit idem in Chriſto & Eccleſia: cuius
Mat. 23 corporis inuicem membra ſumus. TVmulo. ſic &
in euãgelio dicitur a D.N.I.C. de Scribis & Pharyſeis,
quod dealbatis eſſent ſepulchris ſimiles,
quæ foris quidem apparent hominibus ſpecioſa,
intus autem plena ſunt cadaueribus & omni ſpurcitia.
FOEtida. Turpia, obſcœna, maledica, blaſfema,
& demum in naribus ſanctorum maleolentia
MAnus. Vis ultrix malorũ. SEcet. A Daniele ma
Dan. 13. lorum ſeniorum iudice tractus eſt ſermo. Qui dixit
eis, Ecce angelus domini aſtat, ſtrictum habens
gladium, qui ſententia accepta ſecet uos
medios. EXheres Verbum iuris, quo ab hęreditate
E te pelluntur indigni. EXortes. Extra ſortem, &
hęreditatem EXciuit. Ab excieo, concitauit. SVſpiciunt.
Honorant, colunt, uenerantur, & adorant.
Suſpicere quidem eſt ſuperiorem uenerari,
& adorare, & ab eo benefactorum mercedem
expectare. ARce. In paradiſo, in manſionibus
paratis & parandis, iuxta doctrinã Auguſtini ſuper
Euangelio Ioannis: ſi abiero, & pręparauero
Io. 14. uobis locum &c. EXultabunt. Lętitia inenarrabili.
EIs. Pro in eis & plenè; nam anima iuſti ſedes
eſt Dei. PErpetuo. Nec enim Is qui cœperit, ſed q
Math. 10 perſeuerauerit ſaluus erit: ſunt .n. ut docet Gre-
& 14. gorius qui bene incipiunt, & male finiunt: ſunt &
qui male incipiunt & bene finiunt: Sunt etiam q
bene incipiunt & ad finem uſque in bono perſeuerent:
Sic & contra inueniuntur qui male incipiant
& uſq. in finem deteriores euadant. Exempla
horum ſunt Iudas proditor, Saulus qui &
Paulus. vterq. Ioannes, & Simon magus. HOrrida
turba. Appoſitio eſt. CLypeo. Sub tua protectione
t eſt & ſcutum fidei, in quo omnia tela
Eph. 6. nequiſsimi ignea extinguuntur, ut docet Apoſtolus
Amen.

F CVrriculo exacto. Hic eſt pſl. ex. vii. Pſalmis
pœnitentialibus, in quo quilibet peccator
meruens a iuſto iudice Deo pro demeritis
puniri, exponit deſideriũ ſuum, quia potius in hoc
ſæculo, quam in futuro caſtigari ueller. CVrriculo.
Spacio. nec .n. hic ſignificat paruum currũ.
SEptem dierum. AEtatum mundi: nam mille anni
Pſ. 89. in conſpectu Domini tanquam dies externa quæ
preteriit. GRauis. Malis, quibus dicturus eſt iu-
Mat. 25 dex: Ite maledicti in ignem æternum bonis uero
dulcis erit, atq. deſiderabilis. OCtauus. Dies reſurrectionis
& inditii, q et primus erit ętatis octauæ.
LVxerit, i. fulſerit, a Luceo, non a Lugeo.
DEprecor. Hoc uerbo proprie utimur in malis
amouendis: ſimplici uero, precor, in bonis conferendis,
ut, deprecor bellum, & precor pacem.
PEr Ignem. Nam ſicuti tempore Noe, aquis diluuii
abſorptus eſt quodammodo mundus; ſic in
1. pet. 3 fine ſæculorum ultrice flamma deuorabitur, ut docet Petrus Apoſtolus in epiſtola, & Ioannes in apocalypſi. FV-
Apo. 21 ror AEternæ damnationis, qua ſupra modum videbitur impius D. us fucere, qui pro culpis tranſitoriis pœnas eſt il
de pen. laturus æternas: verum ut docet Greg. non actibus peccantium, ſed uoluntati demetienda eſt pœna. Voluiſſent
diſt. 1. c. (ait) impii ſine fine uiuere, ut poſſent ſine fine peccare, ergo iure merito ſine fine peribunt. IRA i. igne purga-
uoluiſsēt torii

Aſt ego ſubnixus multo miſerantis amori,
Clementiſq. patris tum pietate fruar.
Ingrediar ſacras poſt te ſublimis in ædes:
Lætus adorabo Lucida templa tua.
Lætus adorabo te mi Deus atq. timebo:
Dulcior eſt caſto mixtus amore timor.
Sed quoniam ſolis aperitur ianua iuſtis:
Currenti iuſta ductor adeſto via.
Ne trahar hoſtili perterritus impete crebro
Retrorſum, appoſitis inſidijsuè cadam.
Rector adeſto mihi, præſens & dirrige greſſus,
Ne flectar tecta falſus ab hoſte via.
Ore quidem blando, ſed nunquàm vera loquuntur:
Nam corde ex vario: nil niſi inane ſonat.
Perſimile eſt tumulo graueolenti guttur eorum:
Fœtida nouerunt nec niſi verba loqui.
Artifices ſcelerum faciebant cuncta doloſæ:
Præcipuæ linguis ſermo doloſus erat.
Iuſte Deus iudex, tua iuſta feratur in illos
Exporrecta manus, quæ ſecet enſe malos.
Effectu careant ea, quæ meditantur iniqui:
Fruſtentur votis, ſpeſq. caduca fluat.
Eijce ſeruilem hanc ſobolem cum matre maligna:
AEdibus exhæres cedat vterq. tuis.
Et pro multiplici, qua delectantur iniquè,
Fiant exortes, impietate ſua.
Quandoquidem blandum prauis te exciuit in ira
Verbis & factis impia progenies.
Ergo procul pulſi tenebras mergantur in imas
Prorſus vt indigni ſedibus æthereis.
Inclyta ſed proles mecum lætetur eorum,
Qui ſperant in te, ſuſpiciuntq. patrem.
Cum ſuper æthera pater arce locaueris illos,
Participes regni feceris atq. tui.
Tuuc exultabunt, æternaq. gaudia ducent.
Vt pater, vtq. Deus tunc habitabis eis.
Perpetuum decus his & gloria parta perennis,
Perpetuo dominum qui coluere Deum.
Sic benedicentur diuino munere iuſti,
Quos nunc impugnant (horrida turba) mali.
Tu tamen interea fortis protector adeſto,
Et propugnator, ne cadat icta manus.
Noſq. tuo clypeo, veluti cingente corona,
Quod bene complacitum ſit tibi, ſponte teges.

ODE VI. EX PSALMO VI.

Domine ne in furore.

CVRriculo exacto ſeptem de more dierum,
Cum grauis octauus luxerit ille dies.
Deprecor o domine, o iudex venture per ignem,
Ne grauis accuſet me furor ille tuus.
Sed neq. corripias ſubita me percitus ira:

Aſpet enim nimis eſt tortor vterq; mihi.
Quin potius blando pia dum clementia vultu
Res videt humanas, nunc miſerere mei.
Hic potius miſerere mei, quia langueo dudum:
Infirmo medicus tu Deus affer opem.
Sana me, quoniam fuerant quæ fortia dudum
Conturbata modo ſunt nimis oſſa mea.
Mens quoq; turbata eſt, quæ pacatiſſima dudum
Affectus ſolita eſt comprimere imperio.
Quo tamen uſq; potens Deus hoc patiere iacere
Corpus humi, ac vario turbine pectus agi?
Placatus tandem conuertere, & erue limo
Infixam hanc animam cunctipotente manu.
Eripe me clemens penitus nil tale merentem,
Et quia tu mitis, non quia dignus ego.
Dum viuo ſaluum me fac: dum tempus agi tes;
Dum locus eſt veniæ: dumq; medella iuuat.
Saluum me facito donec medicabile vulnus:
Nam data defuncto quid medicina iuuat?
Poſt mortem quis enim per te curabitur æger?
Aut in morte tui, quis memor eſſe velit?
Au quis in inferno tibi forte fatebitur umquam?
Carcere Tartareo quis ue redemptus erit.
Nunc ergo ſana, dum ſpiritus hos regit artus,
Dumq; capax ſpirat plaga ſalutis adhuc.
Ecce laboraui, gemitus, ſuſpiria dando;
Singultu, & planctu pectora quaſſa tuli,
Dum veniam dudum patrati criminis oro.
Dum ſupera medicum præſtolor arce dari.
Sed quia adhuc uertis mihi inexorabilis ora,
Non medicus, vindex eſſe uideris atrox.
Iccirco lectum noctes quaſcunq; lauabo;
Et lachrymis ſtratum ſemper rigabo meis.
Sunt turbata graui mea lumina mota furore,
Nec minus interior fit mihi viſus hebes.
Me miſerum tantos dum demoror inter & hoſtes,
Oſſa propè interitum ſunt ueterata mihi.
Iam procul hinc abeant omnes, qui operãtur iniqua.
Cedite, quid ſtatis turba proterua, procul.
Namq; meum tandem Deus hauſit ab æthere fletũ;
Vocis enim lachrymæ pondus & inſtar habent:
Pectoreq; ex imo ſuſpiria ad alta volarunt:
Emiſſi gemitus intonuere polo.
Admiſitq; preces tacitas orantis, & alti
Pectoris inſpexit feruida uota pius.
Quare inimicorum ſuffuſa pudore rubeſcant
Ora: nec inſultent amplius auſa loqui.
Nec ſolum exterius pudeat: turbentur & intus
Acrius inſolito pectora quaſſa metu.
Anxia ſollicito dehinc conuertantur ab æſtu,
Ocius & rubeant ora pudore graui.

ODE VII. EX PSALMO VII.
Domine Deus.

AE Thiopem nigrũ; & Gemini de ſtirpe creatũ,
Moribus ac tetris paſſus vtrumq; diu.

torii. Vt exponit Gregorius, cuius commentaria uide ſuper hoc pſalmo & reliquis pœnitentialibus. TOrtor uterq. Tam purgatorii, quam inferni: iuxta illam parabolam: donec reddat uſq. ad nouiſſimum quadrantem. NVnc miſerere. Hic enim tribunal eſt miſericordiæ, ibi totius iuſtitiæ. FOrtia. Quando u[illegible] ad dilectionem inimici extendebatur charitas. OSſa. mea. i. virtutes, quæ ſunt oſſa animæ. AFfectus. i. paſſiones, & noxia deſideria. QVo tamen uſq. i. quouſq., thmeſis eſt figura. [illegible] ctio dictionis, & alterius interpoſitio, quæ non niſi in compoſitis dictionibus fieri conſueuit. POST mortem. Quia qualis hinc quiſq. egreditur, talis in iudicio apparebit. IN morte. Aeterna, ſubaudi, ne obiiciatur de Latrone, qui in cruce confeſſus obtinuit ueniam. FAtebitur. Pro confitebitur ad pœnitentiam ſalubrẽ, uel ad laudem, cũ ſcriptum ſit: quia in inferno nulla erit redẽptio. CApax. Salutis: nam in uita pſenti uiget illa Dñi ſententia: In quacunque hora ingemuerit peccator, peccatũ ſuum dimittetur ei: nec eſt uolũtatis meæ mors impii; dicit dñs: ſed magis ut conuertatur, & uiuat. PLaga. Salutis tranſlatio ſumpta a communiter contingentibus: nam omnia de uiuo ſunt ſperanda: a mortuo uerò, ſicut ab eo, qui non eſt, perit confeſſio. PEctora quaſſa. More publicani, qui, percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. PReſtolor. Per patientiam & longanimitatem expecto. Veh. n. illis, qui, perdiderunt ſufferentiam. INexorabilis. Tardat enim Deus ſua beneficia, ut auidius deſiderentur, & ut conceſſa diligentius & cautius cuſtodiantur: nihil. n. carius emitur, quam quod precibus impetratur. VIderis. Male extimãtibus. LEctum. Conſcientiæ. NOctes. Quaſcunq. Per ſingula quæq. peccata; in quibus diutius male dormiuimus: & ab Apoſtolo monemur, de hoc ſomno ſurgere. VIſus hebes. Obſcuratur enim a ſubito furore intellectus, qui ſi diutius mentem occupet, in odium tranſit, & mentem excæcat. INter et hoſtes. Dæmones, ac membra eius, mundi & carnis illecebras. HAuſit. Audiuit. LAchrymæ. Quas dicit beatus Hieronimus habere poteſtatẽ aſcendẽdi uſq; ad tribunal Dei, ac de manu eius aſſumptũ auferre flagellum: Sed rari habent uiri hoc donũ, ſicut Petrus Apoſtolus, qui poſt trinam negationem egreſſus foras fleuit amare. Mulieribus autem hoc peculiare donum eſt: quæ ut flerent oculos erudiere ſuos. ADmiſitq. In ſacrarium ſuæ exauditionis. RVbeſcant. Ad pœnitentiam: iuxta illud Apoſtoli: quem fructum habuiſtis in iis, de quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt. AB æſtu. Curarum huius ſæculi. OCius. Antequam moriantur. RVbeant. Bona confuſione. Eſt enim & mala, quæ per obſtinationem trahit ad mortem, altera uero ducit ad vitam.

Marginalia: A; Math. 5; De pen. diſt. 1. c. 5. Hoc idẽ; B; Eze. 18.; Luc. 18; Eph. 5.; C; Ro. 6.

AE Thiopem nigrum &c. Sicuti boni mores & candidi, homines etiam nigros reddunt formoſos in conſpectu Domini & ſanctorum eius, iuxta illud celebre dictũ ſponſæ: Nigra ſum, ſed formoſa filia Hieruſalem, ideo dilexit me Rex &c. ita homines formoſi corpore nigri redduntur, ac turpes in conſpectu cœleſtiũ, ſi fuerint malis moribus imbuti. Saul itaq; cui non erat ſimilis in toto Iſraele ab initio regni, propter malos mores factus eſt niger ac deformis

Quo fugiam ? quod erit tutum fugientis Aſyllum ?
 Vnde petam auxilium ? quis uè daturus opem.
Quis ? niſi cui ſoli dudum confidere noui ,
 Tu domine armipotens ſceptra tenenſq; Dei?
In te ſperaui , ſpes o fidiſsima noſtri ,
 Me ſaluum ut facias , incolumenq; precor ,
Omnibus , ex iſtis,qui me inſectantur , & ardent
 Perdere : tu pugnax erue me pauidum .
Hoſtis atrox animam nequando pauore iacentem
 Diripiat rugiens , ceu fera ſæua Leo .
Dum mihi nullus adeſt acer pugil atq; redemptor .
 Qui ſaluum faciat dum mihi nullus adeſt .
Si tamen admiſſi ſcelus hoc , quo criminor abſens ,
 Tu qui cuncta vides arbiter eſto Deus .
Tu ſuperum Rector , magni dominator & orbis
 Tu iudex eſto ; ſi vel iniqua manus .
Si bona nulla dedi prior ; aut mala ſi qua recepi ;
 His velut vlciſcens ſi mala retribui .
Mente leuis , virtute carens , iactator inanis ,
 Iure mihi merito victus ab hoſte cadam .
Diſugientem animam velocior vrgeat hoſtis :
 Mordicus apprendat , ſuppeditetq; ferox .
Inclyta quæq. mihi uiſa eſt mea gloria quondam,
 Vt leuis in uentum puluis inanis erat .
Quin magis ipſe tua conſurge potenter in ira,
 Quem pro ſopito feruidus hoſtis habet.
Finibus egredere , atq. hoſtilia limina rumpe ,
 Signa vel inuiti iam tua ſuſcipiant.
Dilata imperium: ſuper arces ſcande ſuperbas:
 Victa ſubire iugum, collaq; dura iube.
Armipotens exurge ; aperi victricia ſigna;
 Teq. Deum ac Dominum caſtra inimica colant
Te Dominum atq. Deum veluti nos nouimus eſſe :
 Vnde & ſuſcipimus Regia iuſſa tua.
Sic norint illi: tua ſic edicta faceſſant,
 Quæ tua dulciſono clanxerit ore tuba.
Nempe quis edictum uictus ſeruare recuſet ,
 Quod tu ſeruaſti uictor ab arce tua?
Eia age victor ouans exurge: oſtendere nobis ;
 Et populi circum te ſynagoga dabit.
Rurſus & hanc propter quandoq. redibis in altum
 Expectandus adhuc regredere alme Deus .
Viuentes populos licet iſtinc iudicet æquus
 Vt iudex: iterum ſed tamen huc ueniet.
Defunctos uiuosq. ſimul, deſcendet olympo
 In terras; iterum iudicet ut populos.
Qui veniens humili latuit ſub ſchemate primum,
 Vnde habitus uilis, ſpretus & unde fuit .
At rediens , ipſa tum maieſtate patebit
 Rex Regum,& iudex, omnipotenſq. Deus .
Iudicio me ſiſte tuo tunc optime iudex ;

D Vnde contra eum decantatur hic pſalmus : myſticè , contra populum Iudæorum , qui olim formoſiſsimus , in cęde profetarũ , & morte Domini Ieſu,ac perſecutione ſanctorũ eius factus eſt teterrimus. Moraliter etiam a nobis contra teterrimum hoſtem Luciferum , & aſſeclas eius poterit hic pſalmus decantari . AEthi opem nigrum . Saulem intelligit & reliquos, de quibus modo diximus . GEmini . Autoris ſtirpis Saul. Ab eo & Semei detractor Dauid deduxit ori-
1.Reg.3 ginem . VTrumq. Saul & Semei ; caput & mem-
2. Reg. bra . DVm mihi . Color rethoricus, qui dicitur re-
16. petitio . SCelus hoc . De quo infra . DEdi prior. Sunt qui nulla bona dant , quin & mala pro bonis potius retribuant ; & ii peſsimi generis ſunt : qui verò bona pro bonis , & mala pro malis reddunt , mediocres ſunt , ſimiles ethnicis ac publicanis , quæ par pari referre ſolent . Sunt & qui non ſolum pro bonis bona , ſed etiam pro malis bona retribuunt : hiq; ueri fideles , ac filii dei vocantur ; quibus imperatur,& inimicos deligere,
Math.5 ac benefacere iis , qui ſe ſe oderunt : inter quos uult annumerari Pſaltes . SI mala retribui . Multi exiſtimant nullum , uel leue peccatum eſſe,reddere mala pro malis ; hoc eſt ſe ſe ulciſci . Attendant uerò,ſub qua imprecatione affirmet Propheta,ſe huius criminis minime reum eſſe . HOſtis . Diabolus, cui a Domino laxior poteſtas datur in crudeles ſeipſos uindicantes . Quin magis . Quia
E .ſ. non reddidi mala pro malis . IPſe . Qui cunctorum uindex eſt malorum, remunerator & bonorum. PRo ſopito . Dormire .n. Deum putant quidam,quia cito non profert contra malos ſententiam , uolens aliquem eſſe locum pænitentiæ. Sed non iccirco exultent peruerſi : nam & ſi tarda currat dei uindicta , tarditatem tamen ſupplicii grauitate compenſat. HOſtilia. Limina Iudęorum , uel Gentilium ; ſeu etiam Hæreticorum , myſticè loquendo. IVgum Chriſtianæ fidei,& ſacramentorum . COllaq; Dura. Principiũ vtriuſq; gentis. EXurge. Hoc etiam poteſt eſſe vaticinium Dominicæ reſurrectionis:nam dormiuit in cruce, ſoporatus eſt in ſepulchro , dehinc reſurgens uexillum crucis pre ſe ferri iuſsit cum reliquis paſſionis ſuæ inſignibus : ſicut & cicatrices , quas in corpore retinuit, & diſcipulis dubitantibus oſtendit ; & per illorum prædicationem Iudæis ac gentibus manifeſtauit . Poteſt & alterum ſenſum hic locus accipere ; ut ſit uox Eccleſiæ , & cuiuslibet fidelis animæ diutius ab inimicis oppreſſæ ; & ob id inuocat Dominum Deum , ut ab oppreſſione liberetur : TVba . Euangelica , atq; Apoſtolica , maximè de diligendis inimicis. EDictũ .
F Chriſti , de mutua charitate . TV uictor . Dia-
Math.5 boli tentatoris , ac peſsimorum Iudæorum , quos
Luc. 23 per patientiam ſuperauit . AB arce tua . Ab alto crucis : Vnde & pro tranſgreſſoribus orauit patrē dicens : ignoſce illis , quia neſciunt quid faciunt . CIrcum dabit , Thmeſis eſt figura , ut ſupra. Hoc adimpletum eſt , quando in monte uiſus eſt,
1. cor.5 (ut ait Apoſtolus) a pluribusq; quingentis fratribus , quottidie etiam adimpletur in Eccleſiis fidelium populoſis , in quorum medio ſemper eſt Chriſtus : ſicut Ipſe promiſit dicens : ubicunq; fuerint duo, aut tres congregati in nomine meo,
Mat.18 in medio illorum ſum . Et iterum : ecce uobiſcũ
Mat.28. ſum uſq; ad conſumationem ſæculi . SYnagoga. In bonam partem hic accipitur pro congregatione fidelium , quæ eſt Eccleſia . ET hanc . Eccleſiam , cui expediuit vt abiret , ne corporaliter uideretur ; & Deus Dei filius ſpiritualiter crederetur , amaretur, deſideraretur ; donec ſe per fruendum daret . SIſte. Verbum eſt iuris , de quo ſupra . DEbita. Quia promiſſa , nam omne promiſſum eſt debitum apud probos uiros . IVſtitiæ meæ. Non eſt arrogantia,ſed humilis

ſmilis profeſſio; qualis Ezechiæ Regis, quando dixit: Memento quæſo Domine, quomodo in Veritate & in corde] A
de perfecto ambulauerim coram te &c. qualis, & Petri Apoſtoli petitio: Domine ecce reliquimus omnia, & ſe-

Debita iuſtitiæ pręmia redde meæ.
Munditiam mannum iudex attende mearum:
Salua precor mihi ſint hæc tua dona Deus.
Munere namq; tuo venit, quòd iuſtus & inſons
Ex me, qui fueram turpis & ante reus.
Nequitia interea peccantum repleat illam
Menſuram grandem, quam ſtatuere ſibi.
At iuſtum per iter, quo pergat, dirrige, donec
Tota abſumatur nequitia illa ſua.
Tu qui ſcrutaris renes, & corda: tueris
Quo quiuis animo congrediatur opus.
Auxilium a domino mihi iuſtum, intentio recta
Cum mihi ſit, rectum ſitq. opus omne meum.
Nam quibus eſt animus rectus, ſunt pectora recta,
Ipſe Deus ſalnos incolumesq; facit.
Iuſtus enim Iudex Deus eſt, fortis, patienſq;,
Nec ſubito pœnas exigit a miſeris.
Iuſtus vt eſt, nulli pœnas inferre minatur
Immeritas: patiens, nec furit ante diem.
Fortis vt eſt, pœnas & ab omnibus exigit æquas.
Vno eodemq; modo Diues inopſq; luent.
Ne gaudete, tametſi vos aliquando moratur
Tam patiens iudex, longanimisq; pater.
Nam niſi conuerſos uel ſerò inuenerit æuo;
O peccatores, quos patienter alit.
Qui trahitis funem per longę tempora vitæ
Semper abnuentes alitis ore nigri.
Sed niſi regreſſos æui vel veſpere tardi
Ceperit: acceptos intuleritq; manu.
Fulmineum educet gladium ſub veſte latentem;
Quo latera effodiat; pectus & oſſa ſecet.
Nonne videtis vti neruo protraxerit arcum?
Telaq. iam poſita ſint iaculanda manu?
Cuſpide lætali præfixa, infecta veneno
Inſtrumenta citę ſunt ea tela necis.
Quin etiam ardentes flammas ſuperaddidit alis;
Vrunt, atq; ſecant, fulguris inſtar habent.
Nec mirum, videas peccantis ab ore ſagittas
Prodire: exiſtant mortis vt arma ſuæ.
Nonne iniuſtitiam parturijt, atq; dolorem?
Concepit? peperit ſons & iniqua prior.
Heu miſeram alloquitur ſponſam ſuggeſtio fallax,
Cum ſuadet ſerpens: cur nec es eſuriens?
Cur refugis potum? dulcem cur negligis eſcam?
Dum fauces arent, pallidaq; ora fame?
Cum iuuat affatam mentem hæc ſuggeſta voluptas,

cuti ſumus te; quid ergo erit nobis? HAEc ſua Eſa. 38.
dona. Iuxta illud: Quicquid habes meriti præ- Mat. 19
uentrix gratia donat: Nil Deus in nobis præter
ſua dona coronat. MENſuram. De qua Saluator Mat. 23
ait: implete menſuram patrum ueſtrorum, & in Ap. 22.
apoc. qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: & qui in
ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. ſ. uſq. ad menſuram
prædictam. ILla ſua. Igne purgat omnis, & elee-
moſinarum redemptione: quia ſicut aqua extin-
guit ignem, ita & eleemoſina peccatum: ut docet Tob. 4.
Ambr. in ſermone, qui legitur aduentus tempo Eccl. 3.
re; ſicut & Daniel legitur dixiſſe Nabuchodono- Dan. 4.
ſor Regi; placeat tibi Rex conſilium meum: pec-
cata tua eleemoſinis redime. REnes. Ideſt dele-
ctationes, quarum ſedes ſunt renes. Et corda. i.
cogitationes, quæ ex corde procedunt, ut dicit Mat. 15
Dominus in Euangelio. INtentio recta. Etenim
quicquid agunt homines, intentio iudicat om-
nes. Patienſq. Rari iudices terreni habent hæc
tria, ut ſint iuſti, fortes, atq. patientes. Multi
quippe ſunt furibundi, puſillanimes, & iniuſti.
A Miſeris. Bene miſeri ſunt peccatores; qui re-
linquunt Deum fontem uitæ eternæ & adhæ- B
rent diabolo mortis authori. ANte diem.
Conſtitutam ad peragendam pœnitentiam,
uel exigendam pœnam. VNo eodemq. mo-
do. Siſtole eſt figura, qua longa corripitur:
ſicut & Cato: Non eodem curſu reſpondent
ultima primis. MOratur. Ad pœnitentiam expe-
ctat. COnuerſos uos inuenerit. Supple, educet
gladium, quod eſt infra: nam longum eſt hyper-
baton. VEl ſero æuo. I. Senii tempore, hoc eſt
hora undecima: iuxta parabolam conductorum
ad uineam operatiorum. ALit. I. nutrit, ac ſu- Mat. 20
ſtentat immeritos. FVnem. I. cathenam ex mul-
titudine peccatorum conglutinatam: nam unuſ- Prou. 5
quiſq. (ut dicit Sapiens) funibus peccatorum
ſuorum conſtringitur; & funiculis eiuſdem ca-
thene in flagella redactis affligitur. Hinc legimus Io. 2.
Dominū Ieſum feciſſe flagellum ex funiculis, ut
eiiceret de templo eos, q male ſe gerebāt in illo.
ORe nigri. I. uoce corui clamantis: cras, cras;
Sed illud cras numquam fit hodie: ſicut & ipſe
dimiſſus ex area nunquam rediit. Vnde coactus Gen. 8
eſt Noe emittere columbam, quæ rediit, ramum
Oliuæ ore ferens in ſignum pacis. CEperit. Pro
acceperit, & introduxerit in Eccleſiam, ſicut & C
Noe redeuntem ueſperi columbam manu ſuſce-
pit, & introduxit in arcam. MAnu. Gratiæ ſuæ. Gen. 8.
GLadium. Diuini iudicii: uel myſticè, Dei uer-
bum, qui eſt acutior omni gladio ancipiti (ut do-
cet Apoſtolus) penetrans corda & medullas. Heb. 4
Vnde ſagittæ quædam acutiſsimæ uerborū emitti
dicuntur a prædicatoribus uerbi Dei: qui etiam
prædicatores quadam ſimilitudine ſagittæ uocan
tur: ut in pſalmo Niſi Dominus; Sicut ſagittæ Pſa. 126
in manu potentis: ita filii excuſſorum: & in Eſaia Eſa. 49.
Propheta: poſuit me quaſi ſagittam electam NE- 2. cor. 2
cis. Nec mirum; quia alius ſumus christi bonus
odor uitæ in uitam, alius uerò odor mortis

in mortem. FLammas. Charitatis, aut ultionis. INſtar. Similitudinem quandam. VT arma. Etenim per
quæ quis peccat; per hæc & torquetur. PArturiit, & concepit. Ordo uerborum confuſus denotat confuſionem, Sap. 11
quæ eſt in mente peccantis: nam ſecundum ordinem loquendo, ante concipitur, quàm parturiatur. ALloqui-
tur. Per Ecbaſim. i. poeticum diſcurſum aperte monſtratur, quo pacto mens humana, quæ ſponſa Dei eſt, per
ſuſceptam fidem, ſpreto illo, efficiatur Mœcha Diaboli: ac ex ipſo concipiat peccatum, quod & diu parturit:
demum & nacta occaſione parit. NEc es. I. comedis: ut Eua pomum uetitum. EScam. Per potum & eſcam omnē
uolūptatem intellige, quæ ex quouis facinore ſolet hauriri, tam in concupiſcentia carnis & oculorum, quā in ſu- diſt. 6. c.
perbia uitæ. FAme. Subaudi, ſunt. IVuat. Delectat: Nam ut docet Gregorius, omne peccatum generatur ſug- ſed pen

D geſtione, delectatione, & conſenſu: opere uerò conſumatur, atq; perficitur. MOechus. Diabolus. SEmina dira. Varios exequendi modos. FOEtum. Peccatum ipſum. VIſceribus laceris. More uiperæ, quæ ob id tale nomen
ſortita eſt; quòd uiolenter pariat. Erumpunt .n.
fœtus corroſis uiſceribus maternis. ADuertit.
Hic oſtendit Pſaltes pœnas & flagella ex pro-
prio peccato oriri. IN foueam ſuam. In qua de-
mum obruitur, atq; ſepelitur per longam peccan
di conſuetudinem: dehinc obſtinationis lapide
ſuperpoſito contegitur: cuius rei figuram habes
in Lazaro quatriduano. Vide Auguſtinum in ex-
poſitione eius euangelii. IN caput. In damnum,
& perniciem ipſius peccatoris: translatio ſumpta
eſt ab eo, qui in altum iactat lapidem, & plerũq;
cadit ſuper caput iactantis illum. IMprobus. Et ſi
labor idcirco dicatur improbus, quia a nemine
probatur, nam omnes abſq; labore uellent poſſe
ſuis potiri deſideriis: hoc in loco tamẽ potius di-
citur improbus, quia a nullo probo uiro proba-
tur: Quia ad perpetrandum facinoroſum ſcelus
adhibetur. DOlor. Etenim peccatum omne ſe-
quitur doloroſa pœnitentia ſiue ad emendationẽ,
ſiue ad confuſionem. LAcus. Conuertitur in ca-
put eius, qui effodit eum, & ſe ſe mergit in illum.
HInc. Non quia de morte peccatoris gaudeat,
E cu.n neq; Deus lætetur de perditione morientiũ,
ſed de diuina potius exultat iuſtitia. PIus .i. mi-
Sap.1. ſericors: quam dictionem uerſus nõ patitur Ele-
giacus. Pius aũt homo dicitur q uerus Dei cultor
eſt, defenſor patriæ, parentumq; obſeruator.
DEſeris. Culpa tamen eorum, quæ in die iudicii
patebit omnibus, tametſi nunc lateat. ALtiſſi-
mus. Altus quidem homo, altior angelus; Deus
uerò ſolus altiſsimus.

POllicitus fuerat Pſaltes in fine præcedentis
pſalmi ſe ſe laudaturum nomen domini: hic
exoluit promiſſa: nam laudat dominum a
mirabilibus geſtis, & ab excellentia dignitatis
homini Chriſto collata. Sed ante nos inuitat ad
amorem Dei, quo ſolo ad ipſius ſecreta intelli-
genda poſſumus penetrare. SCrutarier. Epẽtheſis
adiectio in fine dictionis. AMans. Nam amicis
Io.15. nota ſiunt omnia: vnde in euangelio. Vos voca-
ui amicos, quia omnia, quæ audiui a patre meo,
nota feci uobis. AMor. Sic & Apoſtolus, ſpiritus
1.cor.2. ſcrutatur omnia etiam ſecreta Dei. Amans. Ana
diploſis, Repetitio ſatis conueniens elegiaco car-
mini. AMor. Quia cum fiducia facit nos accede-
F re ad amatum, & ab eo petere quicquid ſcire de-
Io.15.& ſideramus: ſicut exhortamur a Chriſto in Euan-
16. gelio. Ammodo non petiſtis quicquam: petite &
accipietis. PSaltes. Is eſt propriè, qui pſalmos
componit, impropriè & qui canit ac pſallit in
pſalterio muſico inſtrumento. Sed & ego Pſaltes
meritò dici poſſum, qui diuino afflatus ſpiritu,
noſtro, hoc eſt Latino carmine renouaui pſal-
mos ac dilataui; ſenſum magis, quam uerba com-
plectens. MYſterio. Sacra atq; ſecreta intelligen-
tia, qua ſoli ſpũales uiri pollent. Eſt n. multiplex,
allegorica, moralis, & anagogica: dr̃ & ſpũalis in-
2.cor.3 telligentia, de qua Apoſtolus. Spiritus eſt (inqt)
qui viuificat littera uerò occidit. Diuina ſcriptu-
ra plena eſt his ſenſibus, præcipue uerò pſalmi.
TItulum. Sciẽdum eſt penè omnes pſalmos titu-
lum ſuum habere præ fronte notatum, qui dici-
tur clauis intelligentiæ illius pſalmi, cui præpo-
ſitus eſt: ſicut iſte habet titulum pro torcularibus,
ut in carmine dicitur, ac exponitur. OCtauo.

Tunc amplexatur Mœchus vtraq; manu.
Cum verò aſſenſum male ſana dat, oſcula iungit,
Admiſcetur ei, ſemina dira ſerit.
Concipit illa quidem lætali ex ſemine fœtum,
Cum ſibi proponit velle patrare ſcelus.
Tunc iniuſtitiam parturit, quando laborat
Perficere id facinus, quod meditata fuit.
Viſceribus laceris partusq; erumpit iniquus;
Illicitum tandem cum facit illud opus.
Nec miſera aduertit, qui ſic ſibi corde profundum
Foderit (hoc crimen concipiendo) lacum.
Et dum parturit, facinusq; explere laborat,
Latius hunc aperit,, altius atq. cauat.
Cum parit, explendo quæ animo conceperat atro,
Heu miſera in foueam tunc cadit ipſa ſuam.
In caput ecce ſuum labor improbus & dolor omnis
Tunc conuertetur; ſicut & vnda lacus.
Hinc exultabo, lætaq; hinc voce fatebor,
Tu Deus omnipotens iuſtus es, atq; pius.
Hinc pius es, iuſtos qui protegis, atq. piorum
Illuſtras clemens pectora luce tua.
Iuſtus es inde, malos qui deſeris: vnde relictos
Puniat, & merito, propria nequitia.
Ergo tuum nomen pſallendo ad ſydera tollam:
Ergo tibi laudum carmina læta canam.
Tu ſuper excelſos omnes altiſſimus vnus
Ipſe regis iuſtos, plectis & ipſe malos.
Tu ſuperum atq; hominum diſpenſas omnia certo
Ordine. Iam ſit honos, gloria lausq; tibi.
Amen.

ODE VIII. EX PSALMO.
viii. Domine Dominus noſter.

COnſilium Domini quiſnam ſcrutarier auſit?
Tecta archana Dei quis penetrare queat?
Solus amor ſenſum Domini rimarier audet:
Solus & archanum quærit amantis amans.
Spiritus hic amor eſt ſanctus, penetrabilis, ardens;
Eſt patris & nati ſolus amantis amans.
Spiritus ergo Dei veſtigat Is omnia ſolus
Conſilia: archanum querit amantis amans.
Omnia nouit amor; & nos diſcamus amare,
Vt pateant nobis conſilia alta Dei.
Hoc afflatus erat diuino numine Pſaltes,
Hoc ſancto vates plenus amore fuit.
Cum ſub myſterio titulum præ fronte notauit
Octauo pſalmo perbreue & inſolitum.
Victori in finem pro torcularibus vuæ.
Promeritas laudes en modulamur, ait.
Victor ab occiduò cum primo ſurgis Eoo,

Numerus iſte reſurrectioni dedicatus eſt: Sicut vi, paſsioni, & vii, ſepulturæ & quieti mortuorum. VIctori. Chriſto. FInem. Seculorum. TOrcularibus. pro paſsione Chriſti, & Eccleſia. VIctor. Chriſte. OCiduo. A morte.

More triumphantis rubra trophea gerens.
Calcatis vuis prælo, madefacta cruore,
Qua ſuccinctus eras, eſt trabea illa tua.
O Deus, o hominum ſator, & dominator eorum,
Qui patrio affectu nos colis, atq; regis:
Ecce tuum nomen (tenuis quod nouerat ora)
Quam latum eſt, toto nunc & in orbe viget.
Qui conuexa poli, fulgentiaq; aſtra polorum
Admirabantur pectora craſſa virûm.
Mira quibus fuerant argentea cornua Lunæ;
Mira quibus ſpecies aurea Solis erat.
His mirabilius ſuper omnia ſydera nomen
Auditum emicuit nunc Deus alme tuum
Quod ſuper æthereos tua magnificentia cælos
Scanderit, aurato ſederit inq; throno.
Non ſolum a, doctis, ſapientibus, atq; diſertis
Emeritas Laudes expetiiſſe iuuat:
Quin etiam infantes Laudem, quiq; vbera ſugunt
Lactea matris adhuc, diſeruere tibi.
Lactentes etenim miſſis ex ore papillis
Perfectas Laudes diſeruere tibi.
Hinc tabeſcentes inimicos liuor adurat,
Hoſtibus unde tuis ilia rupta fluant.
Deſtruat vltorem, durum diſrumpat & hoſtem,
Interius rodens uiſcera liuor edax.
Nempe tuos cœlos opus admirabile cernam
Non ſolum æthereos, ſed ſuper æthereos.
Quos digiti fecere tui ſuper orbibus orbes,
Tunc erit immenſos faſq; uidere mihi.
Fas erit & plenæ ſplendentia cornua lunæ
Cernere, dum currit lumine noctiuago.
Et quæ fondaſti ſtellas ſuper alta polorum,
Et quæ diſcurrunt inter vtrumq; polum.
Hem quid homo eſt? niſi gleba ſoluta ueterno,
Tu tamen ipſius noſceris eſſe memor.
Filius aut hominis qualis uel quantus habetur
Quod dignaris eum viſere more patris?
A litibus ſuperis paulominus ante minutus
Intra alios homines dum nouus aſtat homo,
Mox ſuper excreſcens, claroq; inſignis Eoo,
Emicuit per te ſydera celſa ſuper.
Gloria & excellens, ſummo decoratus honore,
Purpureus ſolio preſidet ipſe ſuo.
Orbis & immenſi moderandas cœpit habenas.
Quem fecere manus abſq; labore tuæ.
Omnia ſub pedibus ſubiecisti, omnia prorſus,
Cœleſtes, & oues, agricolaſq;, boues.
Inſuper & lati errabunda per æquora campi,
Et pecora, & ſtupido pectore bruta nimis.

morte. EOo. Summo diluculo. TRophea. Allu- A
ſio ad prophetam, dicentem: quare rubrum eſt
indumentum tuum? per quod caro Chriſti pro-
prio ſanguine intincta ſignificatur. CAlcatis.
Torcular inquit calcaui ſolus &c. PRælo. Trabe
illa magna, qua premuntur vuæ. Hic autem po-
nitur pro ligno crucis, qua caro Chriſti calcata
eſt. TRabea. Veſtis regia, & ſacerdotalis: quia
Chriſtus Rex eſt, & ſacerdos. ORa. Iudæa re-
gio: vt alibi ſcriptum eſt: Notus in Iudæa Deus.
NVnc. Ad prædicationem apoſtolorum. COn-
nexa. Cœlorum immenſos arcus intelligit, &
per eos elementa aeris, ac ætheris, quæ ſub no-
mine Iouis & Iunonis adorabantur a Gentilibus.
AStra. Vtriuſq; urſæ cum reliquis ſignis. LVnæ.
quam Dianam appellabant & Phoeben. ERat.
qui Phœbus, ac Pæan dicebatur, & apollo, SY-
dera. Sub quorum nomine multa dæmonia anti-
quitus colebantur: ſicuti Mars, Venus, Mer-
curius, & Saturnus, quorum nomina uideat qui
uult in Homero, ac Heſiodo, Virgilio, & Oui-
dio; ceteriſq; lymphatis uatibus. Nomen. Ieſu
Chriſti; de quo Apoſtolus. Deus dedit illi nomē,
quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu
omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, B
& infernorum, &c. THrono. In die Aſcenſionis
eius. INfantes. Hoc uaticinium, teſte D. N. I. Ph. 2.
Chriſto, adimpletum eſt, quando in templo pue- Mat. 21.
ri clamabant: Oſanna filio Dauid; Benedictus
qui uenit in nomine domini, oſanna in excelſis.
PApillis. Papillæ illæ paruæ uberum ſunt, quas
infantuli ore ſumentes, inde lac ſugunt, unde &
aluntur: pupillæ uerò oculorum ſunt gemmulę
illæ nigerulæ, unde uidemus. INimicos. Princi-
pes ſacerdotum, qui per inuidiam tradiderunt
D. Ieſum Pilato. HOſtibus. Scribis ac Phariſæis.
VLtorem. Iudæum, qui ſub imagine ulciſcendi
Dei, Chriſtum tradidit cruci figendum; & diſci-
pulos eius quandiu potuit eſt perſecutus. HOſtē.
Diabolum, & populum eius Idolatram. AEthe-
reos. Angelorum choros. DIgiti. Per digitos 1. cor. 12
intelligitur gratia Spiritusſancti, propter dono-
rum diuiſionem; de quibus Apoſtolū uide. OR-
bes. Qui dicuntur eſſe decem, uidelicet, vii. pla-
netarum firmamentum, chriſtallinum, & Empy-
reum, Beatorum ſedem. POlorum. Quæ fixæ
ſunt in firmamento cæli. Polum, Articum & an-
tarticum, ſuperiorem ac inferiorem, Errantia
hæc uocantur ſydera. EXcreſcens. In reſurre-
ctione, ſed magis atq; magis in aſcenſione. Glo
ria. Caſus ablatiui. PVrpureus. Regio amictu
indutus: nam Rex regum eſt factus, ac Dominus C
dominantium. MOderandas. Sicut & ipſe poſt
reſurrectionem dixit: Data eſt mihi omnis pote- Mat. ul-
ſtas in cœlo, & in terra. LAbore. Quia ſolo timo.
uerbo creauit omnia: nam ipſe dixit, & facta ſunt: Pſ. 32.
mandauit & creata ſunt. SVbiecisti. Hoc teſti- Eph. 1.
monio uſus & Apoſtolus, de Chriſto diſſerens
hoc eſſe profetatum. OVes. Dixerit aliquis:
nunquid in cœlo ſunt oues? uerum per hæc ani-
mantia uaria hominum genera ſignificata ſunt:
per oues quæ, ponuntur a dextris, Simplices;
quiq; fideles, qui nulli nocent, & ualde fructi-
feri ſunt; offerentes domino lac dulcium laudum;
lanam, hoc eſt ſuperflua in cibos & tegumenta
pauperum; & agnos, ſpirituales filios in timore
Domini, & omni ſcientia eruditos; ac quoſcunq;
fructus bonorum operum. BOues. Prædicatores,
Doctores, & Paſtores Eccleſiarum: qui terrena ſubditorum pectora uomere linguæ exerceant; ut apta ſint ad re-
cipiendum ſemen uerbi Dei. ERrabunda. Oues quæ perierunt domus Iſrael. BRuta. Per hæc gentium infidelium

nationes

E nationes omnes ſignificatæ ſunt, quæ ita ſtupidę erant, ut dæmonia in ſtatuis lapideis colerent, ac formidarent. PEtentes. Superbos, arrogantes, ambitioſos, & iactabundos intelligit. PIſces. Curioſos, atq; inquietos intelligit, qui culpas, & facta aliena perſcrutantur: propria uerò negligunt.

CVm lateant. Ex primis uerſibus patet ſenſus huius odę, quia loquitur de occultis iudicijs Dei: Sic & Apoſtolus: quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles
Ro. 11. uiæ eius. IVſtiſsima. Idem Pſaltes alibi, Iuſtus
Pſal. 6. es domine, & rectum iudicium tuum. OCcultus.
Vt pote qui inuiſibilis eſt & incomprehenſibilis,
De ſum. cum tamen ubiq; ſit, & omnia uideat. MVnia.
tri.cap. Quæ ſibi propria ſunt: totam .n. ſubſtantiam ſuã
§ Nos generando dedit, & totam ſibi retinuit: exem-
autem. plum in lumine ex alio ſumpto lumine, in ſcientia & in alijs ſpiritualibus, quę dantur, & a dante retinentur. IVdice. Sic & in Euangelio: pater
Io 5. omne iudicium dedit filio. OCcultus. Carne mortali circundatus: ut etiam tunc fides haberet meritum: nam ſine fide ullus numquam potuit pla-
Heb. 11 cere Deo. Ante Chriſtum, de uenturo fides erat. ipſo preſente in Deum credebant, ſub mortali
F carne latentem, poſt Aſcenſionem eius in eundem credimus ſublatum ab oculis noſtris, ac latentem. VNi. Iudæorum, iuxta illud: non ſum
Math. 5 miſſus niſi ad oues quæ perierunt, domus Iſrael. ORbo. Quod & factum eſt per apoſtolorũ prædicationem. GRaui. Sicut aurum & argentum quæ igne purgantur & purificantur. EXpãditur. Non quantum eſt, ſed quantum unuſquiſque capere poteſt. Conuexa. Curuaturas ſeu fornices illas immenſas cœlorum. OPpoſito. Quia pleriq; planetarum cum orbibus ſuis dicuntur ferri ab occidente in orientem contra firmamentum, cuius curſus eſt ab oriente in occidentem. MEdia. Planetarum: nam ſic ordinati eſſe dicuntur: Luna, Mercurius, Venus, Sol omnium medius, Mars, Iupiter, & ultimus Saturnus.

G

Aëreas etiam volucres nimis alta petentes,
 Elatis animis quæ per inane volant.
Atq; maris piſces, qui per freta turbida tranant,
 Semita nulla quibus plana per æquor adeſt:
Incertos faciunt curſus, varioſq. recurſus.
 Nec mora, nec requies lapſibus vlla vagis.
Omnia veſtigant; ſcrutantur & omnia paſſim
 Littora, ſpeluncas, atq; profunda maris.
Nuſquam tuta quies, ipſo quin gurgite in imo
 Anxia ſollicitos cura pauore premit.
O Deus, o hominum ſator, & dominator eorum,
 Qui patrio affectu nos colis, atq; regis.
Ecce tuum nomen, tenuis quod nouerat ora,
 Quam Latum eſt, toto nunc & in orbe viget.
Amen.

ODE IX. EX PSALMO. IX.

Confitebor.

CVm lateant occulta Dei iuſtiſsima ſemper
 Iudicia: Occultus cum ſit & ipſe Deus,
Si dedit hæc eadem genitæ ſua munia proli,
 Ne mireris: eo iudice cuncta gerit.
Atq; ideo occultus genti cum venerit uni,
 Vt toto fieret notus in orbe Deus:
Deſine mirari, quiſquis rimaris ad unguem
 Quæ præter morem fortè uenire ſolent.
Si quandoq; probum duro exercere flagello
 Videris: vt melior fiat ab igne graui:
Si ſontes crebris Pharaonas ignibus urget.
 Vt premat elatos, indomitoſq; Domet:
Si ſontes atq; inſontes diſcrimine nullo
 Largifluo pariter dapſilis imbre riget:
Si foueat, ditet iuſtos ſimul, atq; nocentes,
 Si pariter tollat, ſi premat & pariter.
Obuia, ceu torrens rapit omnia: ſicq; feruntur
 Labilibus ſeclis omnia labilia:
Non tamen vlla cadunt ſine libra examinis æqui
 Iudicis æterni, quam tenet alta manus.
Non igitur caſu, fortuna aut ſorte feruntur
 Res hominum, aut fluxu ſyderis ætherei.
O Domine omnipotens tibi toto corde fatebor,
 Omnia noſtra regi libripotente manu.
Omnia narrabo quæ tu miranda patraſti
 In cœlo, in terra, ſpiritibuſq; virûm.
Nam ſuper æthereum (quod continet omnia) cœlũ
 Vndiq; firmaſti cunctipotente manu.
Innumerabilibus decoraſti ea lucida regna
 Luminibus viuis, quæ ſuper aſtra volant.
Numen ibiq; tuum fœlix expanditur illis,
 Quod nobis præſens eſt, ſed ubiq; latet.
Inferiora dehinc forti conuexa rotatum
 Indefeſſus agis abſq; labore manu.
Quæ licet oppoſito rapiantur & omnia curſu,
 Non tamen abſcedunt ordine mota ſuo.
Cuncta ſuis aſtris licet inſignita niteſcant,
 Sole tamen medio fulgidiore micant.

MInusuè. Quia a prima die coniunctinnis uſq; ad 15. quæ dicitur oppoſitio, paulatim tota impletur: deinceps minuitur uſq; ad conſumationem. NOctis. Quin interdum etiam diei; ſed modicum uidetur propter micantia A

Solis enim radiis, quæ mundi maxima lampas,
Pro modulo implentur lumina quæq; ſuo.
Luna quoq; vt ſpeculum radiis ceu ſubditur illis,
Plusuè minusuè micans tempora noctis agit.
Grandia quæ ſubſunt Elementa deinde ligaſti
Nexibus æternis irreſolubilibus.
Cumq, ſit ignis aquæ pugnax, telluris & aer
Oppoſitum, diſcors non tamen alter agit.
Quin ea gignendis confert diſcordia rebus:
Corporibus mixtis conueniuntq; ſimul.
Quis non denſari miretur in aere nubes?
Qui modo tam purus, tamq; ſerenus erat?
Vnde Noto grauis imber?& vnde Aquilone procella,
Aura leuis Zephyro? cur madet Eurus aquis?
Cur pugnent venti;? rapiant per inania nubes,
Euellant quercus? diripiantq; domos?
Vnde ciet tonitru? fulgur? fulmenq; ſequatur,
Arcibus exciſis, quo paueant populi.
Nubibus ex iiſdem glacialis & horrida grando
Vt concreta ruat, ignis & inde cadat.
Hæc ſupra nos ſunt: oculis at peruia noſtris:
Nec miratur homo, cui leue pectus adeſt.
Si varias volucres variis miramur in oris,
Vnica vel Phœnix plena ſtuporis erit.
Si mare veliuolum, ſi uel freta concita ventis,
Ambiat admiror, quę uel Abyſſus, humum.
Flumina & vnde fluant uenientia montibus altis,
Vnde trahat tantas alueus altus aquas
Aëre quot uolucres, quot ſunt animantia terris,
Monſtra maris totidem, ſquammigerumq; pecus.
Grandis ineſt ponto Piſtrix, maioraq; Coete;
Sed ſuperat cunctas vaſta Balena feras.
Oppida miramur, villas, caſtella, vel vrbes
Turritas, dorſo quas tenet alma parens.
Aſpera Syluarum, Latebroſaq; luſtra ferarum,
Et nemorum pecori paſcua grata meo.
Plurima poma, Nuces varias, Baccasq; rubentes,
Quis numerat, fruges, quas alit alma parens.
Aſpice pendentes in apricis collibus vuas,
Camporum ſegetes, florida prata vide.
Mille hominum facies gremio telluris in vno
Diſſimiles miror moribus, atq; ſono.
Tot varijs natura decens mirabilis extat:
Admirabilior cunctiparenſq; Deus.
Admiranda Dei ſunt illa, excelſaq; facta,
Humanis oculis attamen ipſa patent.
Admiranda autem, dum pectora noſtra gubernas,

ſolis radios. ELementa. Quatuor ea ſunt, Terra, Aqua, Aer, & AEther. AEternis. Quo ad ſubſtantiam totam; etenim in fine ſæculorum renouabūtur. PVgnax. Quia inuicē cōſumuntur, ac extinguntur, maior a minori. OPpoſitum. Denſum .n. unum eſt, & immobile; alterū rarum. & in motu continuo. Agit. A loco proprio; quia terra grauis ſemper deorſum iacet; Aer uero ſurſum. MIxtis. AEqualia ſunt hominum & pecorum. IMber. Omnis iis queſtionibus aliter atq; aliter reſponderint Aſtrologi, & naturę inquiſitores Philoſophi. Nos autē breuiter reſpondebimus autoritate Pſaltia huius in pſalmo: Quia omnia faciunt uerbum domini, per quod & creata ſunt, & ad eius imperiū mouentur, atq; quieſcunt. PRocella. Si edicta, quód pſal. 18
omnia percellat atq; diſcutiat ea turbinis uen- & 143.
torum impetuoſa violentia. DOmos. Sæpe oculis noſtris hęc uidimus; ex quibus argui poteſt, quā horribilis atq; tremenda ſit futura illa dies;
qua oīa ædificia corruent, & igni exurentur ipſa 2.pe. 3.
elementa, atq; purgabuntur: deinc ſorde depo- B
ſita cuncta renouabuntur. VNde ciet. Cauſetur. Tametſi dicant naturæ ſecreta rimantes, tonitrua ex nubium colliſione cauſari; quia tamen ipſa colliſio nubium diuina ſit uoluntate, ſecurius reſpondebimus, ut ſupra dictum eſt, quia & ipſa faciunt uerbum domini; .i. diuinæ iuſsioni obtemperant. FVlgur. Splendor ille igneus eſt, qui ſequitur illam colliſionem, tametſi ad humanos uiſus citius appareat, quam ſonitus ad aures perueniat, propter acutiorem ſenſum oculorum, quam auriū. FVlmenq;. Telum eſt ipſum lapideum duriſsimum inſtar vomeris parui.
PHœnix. Phœnicem Solinus de- in 1. de
ſcribit in libro de mirabilibus mundi; ibi uide. Arabia.
Eſt enim volucrum omnium pulcherrima, quæ in com.
dicitur unica, & poſt multa ſæcula renouari. Chriſti
VEliuolum. Quod uelis, quaſi alis naui uoletur, ados.fo.
quando celeriter nauigatur. ABiſſus. Maxima 177.
maris profunditas, & immenſa uorago. HVmū. Ambr.
Repetitur uerbum, ambiat. & eſt Occeanus, exa.lib.
qui totam dicitur tellurem circundare. FLuant. 5.c.23.
Ex mari, dicit Salomon, omnia exeunt flumina Eccl. c.
per occultas terræ uenas; & uadunt ad mare ut 1.
iterum fluant, hinc eſt, ꝙ mare non reddundat C
tantis in illud confluentibus aquis. ALueus altus. Lectus fluminis profundus, nam ita deorſum profunditas, ſicut & ſurſum dicitur altitudo. PIſtrix. Bellua maris, minor balena, etenim .200. cubitorum eſt, ueſtitur pilo, & animal non ouum parit. COete. De quibus in geneſi. & creauit Deus cœte grandia, tante magnitudinis, ut triduo Ionas in uentre eius uixerit.
BAlena. Quaternorum eſſe iugerum dicuntur. Io. 1. &
Si quando ſupernatant fluctibus, magnæ uiden- Mat. 12
tur eſſe inſulæ. POma. Tria hic ponuntur genera fructuum, prima duo domeſticorum ſunt, tertium ſilueſtrium. MIlle. Numerus finitus pro infinito, porrò hæc diuerſitas facierum dicitur cauſari ex diuerſitate ſpecierum, ex quibus generantur. Magnum tamen hoc eſt creatoris miraculum, ut duæ facies hominum penitus ſimiles minime inueniantur, cum tamen ex eiſdem partibus cōſtet omnes. Talem uarietatem etiam in pecoribus, arboribus, & earum fructibus, ac foliis notaui, ſic & in herbis; ut penitus ſimiles difficile inuenias, cum tamen eiuſdem ſint generis ac ſpeciei. MOribus. Propter uariam educationē, locorumq; conſuetudinem, atq; complexionum diuerſitatem. SOno .i. uoce, quam propriam ſingula habemus. Vnde & ad uocem ſolam etiam non uiſi plerumq; cognoſcimur, hæc fortaſſe & organorum, hoc eſt ipſius vocis inſtrumentorū uarietate cauſatur. PArenſq;. Etiam ipſius naturæ; qui cunctis rebus illa indidit. PAtent.

Tametſi

D Tametſi pleroſq; cauſæ hic lateant, quare Poeta cecinit; Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſas, ſciendum
eſt a... ex tali rerum admiratione homines adductos ad philoſophandū, ut latentes rerum cauſas inuenirent.
MAgis. Magis & inſcrutabilia, ut docet Apoſto-
lus. PErdis. Morte culpæ, quam iuſto iudicio
nobis perm... euenire. ideirco impropriè dici-
tur, nos perdere ... ruin. Per nouæ gratiæ in-
fuſionem. EOs. Corporaliter, ut illos 40. Gen-
tiles in mari ſubmerſos, & per beatum Andreā
ſuſcitatos. Spiritualiter in multis quatriduanis
Lazaris poteſt uerificari: nam ſepulchrum patēs
eſt guttur eorum: tales ſunt omnes qui longa
conſuetudine peccandi tenentur aſtricti. AEſtu.
Deſiderii, vel gratiæ, ut in eis conſeruetur hu-
militas. Nec enim Prophetis ſemper occulta pa-
tent. FIdibus. Decem cordis, hoc eſt decem
præceptorum obſeruatione. CYthara. Carnis
mortificatione. CHoro. Per proximorum in-
ſtructionem. Hoſtē. Diabolum; qui Ante Chri-
ſti paſsionem tanquam ductor præcedebat homi-
nē peccatorem, & ueluti captiuum uictor poſt ſe
trahebat: verum a Chriſto uictus, ueluti canis
latratu uiatorem hominem inſequitur. PEctore.
Qualis ſerpens ſaxo perfractus, aut baculo. SOn-
tes. Peccatores qui membra ſunt diaboli:
E nam omnium iniquorum caput eſt diabolus, ut
docet diuus Gregorius. PUtamus. Neq; enim
capite ſuo fortiora poſſunt eſſe membra. TErri-
Ho.16. bili. Cum D. N. I. Chriſtus ad iudicandum venerit,
nerit, uultus eius terribilis quidem erit reis, bo-
nis autem mitis, blandus, ac placidus. PEribūt.
Ad ſimilitudinem noctuarum, ac ueſpertilionū,
quæ in meridie, ſi ad ſolem uel inuitæ trabantur,
lumen oculorum amittunt. MEum .i. pro me iu-
dicaſti: tunc enim noſtrum iudicium, & cauſam
dicitur iudex facere, cum ſententiam pro nobis
dicit. NEci. Hæc, & ſi cuicunq; iuſto conueni-
ant a peruerſis interfecto; ſpecialiter tamen de
D. N. I. Ch. decet intelligi, qui ab iniquis Iu-
dæis iniuſtè crucifixus eſt. Mulctabis. Morte,
Ioſeph. de bello Iudaico atq; vrbis incēdio, quod per Romanos ſub Tito
& Veſpaſiano Imperatoribus factū eſt. IMpius.
Greg. Diabolus, impietatis pater. FUlgura. Apoſto-
Ho.39. lorum miracula. TEnebroſo. Mundanis homi-
nibus tenebris ignorantiæ, peccatorum, atq;
infidelitatis oppreſsis. IDolorum. Iouis, Mar-
tis, & Apollinis, Iunonis, Dianæ, & Veneris,
Baalis, Dagonis, & Aſtartæ, ceterorumq; hu-
F iuſmodi portentorum, in quibus ipſa coleban-
tur Dæmonia a Gentilitate deluſa. PArta. Ma-
lis artibus, & fraudulenter. DIu. A Priſco Bel-
lo uſq; ad Martyrum tempora: nam Ninus Belli
filius ſtatuam æream ſub patris nomine in foro
erexit, & ad eam confugientibus immunitatem
promiſsit: quo beneficio allecti homines, credi-
derunt, illi ſtatuæ numē ineſſe, cæperuntq; illi ſu-
plicare: qua occaſione oblata, ingreſſus in eam
Diabolus, petentibus reſponſa dare cæpit, ſibiq;
iuſsit ſacra offerri: inde in alias gentes propaga-
tus eſt cultus idolorum, quem Apoſtoli, ac Mar-
tyres penitus aboleuerunt, introducta in mundū
per Chriſtianam religionem uera Dei cultura.
ASylum. Refugii locum: unde Auguſtinus: ſi for-
tis es pugna, ſi formidoloſus fuge, ſed ad Chri-
ſtum, qui eſt refugium miſeris, & petra herina-
Act.4. ciis. SAlubre. Neq; .n. eſt aliud nomen ſub cœlo
Ph.2. datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in
nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti. Hoc eſt illud
nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut docet Apoſtolus: cui omne genu flectetur, cœleſtium, terreſtrium, atq;
Greg. infernorum. QUæſierunt. Verè, non fictè, ut Hyppocritæ, qui nunquam Chriſtum inueniunt; ſic, ut Hero-
Ho.10. des Chriſtum puerulum quæſiuit, nec inuenit, quia ſimulatoriè quæſiuit. PRofugos. Ex Babilonia, Vrbe ma-
lorum

Quæ facis interius ſunt magis atq; magis.
Tu pulſas, ſanasq; viros: tu perdis: & inde
Quos cenſes dignos viuificas iterum.
Tuq; infœlices imum deducis ad orcum:
Cumq; libet viuos inde reducis eos.
Irriguas mentes iterum tabeſcere ab æſtu;
Arenteſq; iterum tu facis irriguas.
Lætandum hinc nobis, exultandumq; fatemur,
Pro quibus hæc ſcimus cuncta creata Deo.
Hinc meritas grates, hinc debita munia laudum
Quottidie offerimus nos tibi ſumme Deus.
Nomini & inde tuo Pſaltes, altiſſime, pſallam
Biſquinis fidibus cum cythara atq; choro.
Tu conuertiſti victor poſt terga retrorſum
Hoſtem: qui fuerat præuius ante mihi.
Quemq; Ducem dudum miſerabilis ante ſequebar,
Nunc fractum video pectore pone ſequi.
Sic etiam ſontes ceſſuros terga putamus:
Debile namq; caput vix ſua membra trahit.
Infirmi fient amiſſo robore primo,
Terribili aſtiteris cum Deus ore minax.
Ante tuam faciem rutilo fulgore peribunt
Luminis immenſi lucidiore die:
Iuſtus enim Iudex ſolio cum ſederis aureo,
Feciſti cauſam, iudiciumq; meum.
Vtq; reum inſontem ſtudio pupugere maligno,
Immeritum iniuſtæ meq; dedere neci.
Tu contra iuſtè ſontes mulctabis iniquos:
Iuſtitiæ & gladio tu reſecabis eos.
Impius actutum periit, cûm fulgura mundo
Sparſa tenebroſo promicuere tua.
Namq; Idolorum doluit deleta ſuorum
Nomina in eternum, regnaq; parta diu.
Hoſtiles frameæ iam defecere; retuſa
In finem eſt acies, ne reſecare queat.
Aggeribus, foſsis, diſruptis, mœnibus, vrbes
Horribili tonitru iam cecidere tuo.
Oppida cum grandi ſtrepitu periere, nec ultra
Aedificabuntur, nec memor vllus erit:
Sed manet omnipotens Deus, æternomq; manebit,
Nomen & illius ſæcula cuncta canent.
Iamq; thronum erexit iudex, vt iudicet æquus
Orbem terrarum, præcipuumq; hominem.
Iamq; manu libram tenet, ut præponderet acta
Cunctorum: populos iuſtitiaq; reget.
Ad quem confugiant inopes, ſe fecit Aſylum:
Opportunus eis dum tribulantur adeſt.
Quicunq; ergo tuum nomen nouere ſalubre,
In te fac ſperent o Deus vnde ſalus.
Qui te quæſierint, nec enim tu deſeris vnquam,

Excipis vt profugos, atq; tueris eos.
Arce Syonea vates quicumq; recepti
Pſallite iam Domino, pſallite voce, manu.
Nuncia per gentes diſcurrant carmina veſtra,
Magna Dei vt diſcant qualia ſint ſtudia.
Nempe requirendo fuſum ſine more cruorem,
Sanctorum oſtendit ſe meminiſſe Deus.
Omnipotens miſerere mei Deus, inter & hoſtes
Reſpice quam vilis, quam miſerandus eo.
Excipe me miſerum, vilem, cœnoq; iacentem;
De foribus mortis meq; regendo leua.
Innumeras inter gentes mea lingua tuarum
Nuntia ſit laudum, teq; referre queat.
Teq; referre queat portis, velut ante, Syonis,
Concinat vt laudes vrbs mea læta tuas.
Voce ſalutarem te promittente futurum
Orabo exultans, opperiarq; canens.
At gentes alias ſua, quam fodere, vorago,
Infixasq; tenet proprius interitus.
Quemq; tetenderunt alijs, voluuntur in ipſo
Deprenſi laqueo præcipites pedibus.
Iudicia exercens Deus agnoſcetur ab illis
Vel ſero: quod nos nouimus ante malum.
Quemq; recuſarunt Dominum quandoq; fateri,
Cogentur pœnas experiendo graues.
Nam peccatores miſeros opera ipſa ſuarum
Deprendunt manuum, quos ſua vincla ligant.
Neſcius & ſpitas, quibus innodetur iniquus,
Fertq; flagella, quibus vapulet inſipiens.
Cum peccatores Baratri trudantur in imum,
Portioq; illorum ſulphur, & ignis edax.
Cum gentes omnes; Domino quæ terga dedere,
Officij immemores, immemoresq; Dei,
Inferni in fundo fuerint, quid proderit illis
Oppreſſiſſe inopes orbis vti Dominos?
Ergo potens exurge Deus, nam plurima ſurſum
Vox oppreſſorum ſydera celſa petit.
Ne patiare diu dura ceruice ſuperbum,
Vt ſe ſe extollat ſemper iniquus homo.
Iudicio diſcerne tuo Rex optime gentes
Has omnes: morum cenſor adeſto cito.
Attamen interea ſibi quem cupiere magiſtrum,
Legis latorem conſtituendo ſines.

forum, in qua Dæmonia ſcœptra tenent. EOs. Ne per recidiuum a perſecutore illo iterum capiantur; de quo in A
Euangelio: cum immundus ſpiritus exierit ab homine &c. ibi uide. SYonea. Eccleſia militanti, ac tryumphan-
ti: nam de utraq; poteſt intelligi: quæ demũ una, Mat. 12
eademq; eſt, licet locis ſeparata. VAtes. Prophe
tæ ac Poetæ ueridici, non illi fabuloſi: quia uana
horum doctrina ſimilis eſt ſiliquis (ut in Euange-
lio) quas porci infernales manducãt: ſicut docet Mat. 23
Auguſtinus in homelia parabolæ filii prodigi.
MAnu. Verbo & opere: quia non ſolis uerbis ſuf-
ficit eſſe bonum: niſi uelimus eſſe Scribis ſimiles
ac Phariſæis, qui ſuper cathedra Moyſi ſedentes
dicebant, nec faciebant. STudia, Pro ſalute ho- Mat. 23
minum: nam martyres affligi permiſit, ut nos eru- Luc. 18
diret; æternis temporalia omnia eſſe poſtponen-
nenda: niſi .n. agnouiſſent futuram meliorem ui-
tam per tormenta grauiſsima, præſentem mini-
me profudiſſent. Lege ſermonem s. Maximi epi
in cõi martyrum. REquirendo. Puniendo perſe-
cutores eorum, in præſenti quandoq;, ſemper Hier. 2.
autem in futuro. MIſerandus. Nihili penſus, pro 2. Pe. 2.
minimo extimatus. MIſerum. Exules quippe ſu-
mus in hanc vallem miſeriæ ex paradiſo relegati. B
VIlem. Propter iterationem peccatorum, iuxta
illud propheticum: uide quam facta ſis uilis iterãs
uias tuas. IAcentem. Iuxta illud prouerbium do-
mini: ſus lota in uolutabro luti, & canis reuerſus
ad uomitum. Me miſerum, in quem noſtrum nõ
uerificatur? qui millies ad idem uitium poſt pœ-
nitentiam reuertimur: unde non pœnitentes, ſed
iam irridentes ab Auguſtino & Gregorio iudica-
bimur. FOribus mortis. Portæ mortis uniuerſa
ſunt peccata, & præcipuæ hæreſes. SIt. Poſtquã
me erexeris de cœno peccatorum, & iuſtum fece-
ris: quia minime ſpecioſa eſt laus in ore peccato-
ris. REferre. Figurata locutio, quæ anadiploſis
dicitur, Latinè repetitio, maxime conueniens
exultantibus, atq; canentibus. SYonis. Dauidi-
cæ arcis. Neq; .n. ſemper expedit omnia myſticè
exponi. MEa. Hieruſalem, quam de manu Ie-
buſeorum tulerat Dauid, & regiam fecerat. Vide
noſtram Dauidiaden. SAlutarem. Saluatorem
Chriſtum, quem Meſsiam appellant Hebræi; nec
adhuc ueniſſe credunt, ſed uenturum expectant; C
uerum miſeri Antichriſtum pro Chriſto recipiẽt:
nec niſi deluſi poſt illius mortem, tam longum re-
cognoſcent errorem. OPperiarq;. Expectabo, à
deponenti, opperior. ALias. Idolatras intelli-
git; poteſt nihilominus & de peccatoribus obſti-
natis intelligi, & præcipue de his, qui probis in-
ſidiantur, ac perſequuntur. SEro. Poſt damnatio-
nem; de Phrigibus idem ſcriptum legimus, quòd
ſerò ſapiant, v3. poſt ruinam. MAlum. AEter-
næ damnationis, quam per talem fugimus agni-
tionem. REcuſarunt. Verbis etiã, ut Iudæi dicen-
tes; non habemus Regem, niſi Cæſarem; mali
etiam factis negant, etſi uerbis confiteantur.
OMnes. Idolis deditæ uſq; ad Chriſtum intelli-
git, quæ ſæpiſsimè oppreſſerunt Hebræos, popu-
lum Dei; inde uero citra aliqui ex omnibus gen-
tibus, non penitus omnes, ſed & aliquando fide-
les nomine, re infideles. Similis locutio habetur in Euangelio: Et ego, ſi exaltatus fuero, omnia tra- Io. 12.
ham ad meipſum; & in Eſaia; & venient ad eum omnes gentes. OFicii. Pro officiorum, quorum hæc ſunt
potiſsima, creationis, imaginis, ac ſimilitudinis eius in nobis expreſſæ, redemptionis per mortem unigeniti;
alimentorũ & amictus prouiſionis; neceſſariorum ad ſalutem, gubernationis, ac gloriæ præparationis. FVerint.
tamquam ſuperbi, atq; ingratiſsimi. EXurge. Translatio ſumpta a dormiente Duce, cum peruigil
inſtat inimicus. Dicitur Dominus dormire negligentibus, qui ſtudioſis uigilat. OPreſſorum. Clami-
tat ad cœlum uox ſanguinis, & Sodomorum, uox oppreſſorum, mercesq; retenta laborum. SVperbum.
Per anthonomaſiam poſſumus Diabolum, uel præcipuum eius membrum Antichriſtum intelligere, ac deni-
que quemuis Tyrannum. Duplex eſt Iudicium Domini; unum occultum, quod quotidie fit, alterum
manifeſtum, quod erit in fine ſæculi. MAgiſtrum. Ironicè peruerſorem Antichriſtum intellige, quem

D Iudei & uolupeatum amatores expoſuunt. VIderis. Hyſteron proth·ron, ordo conuerſus .i. ſinendo conſtitues. GEntes. Aſſeclæ ipſius. VIderis.i. iuſtis illius temporis. Videbitur præ pondere grauium tribulationum Deus deſeruiſſe Eccleſiã ſuam, ſicut etiam temporibus Martyrum idem uidebatur infirmus in fide; ad quorum conſolationem ſcripta fuit Apocalypſis. ABdet. Zelo interdũ, interdũ anguſtia, iuxta illud Apoſtoli: Quis infirmat, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego nõ Vror?

2.Cor. 11. IMpurus. Antichriſtus peccatis omnibus inquinatus: eſt .n. liptote figura, que fit quando minus dicitur, & plus intelligitur. ORe. Deceptionis uoce, qui mos eſt Diaboli, & omnium Hæreticorum, ut primum blandis ac falſis perſuaſionibus necent animas conſentientium ſibi; at ubi minus ſucceſſerit, conuertuntur ad arma, & publicam excitant perſecutionem, potentibus acquiſitis fautoribus. VIdetur. Sibi ſimilibus, qui ex preſenti euentu facta iudicant. HOmo. Antichriſtus erit enim ſceleratiſsimus omnium. ARte. Malitioſè, non ex fragilitate, uel caſu, ſed dedita opera, & propria uoluntate. TAcens. Maximæ iræ ſignum eſt, qñ peccator in temporalibus proſperatur, nec puni-

2.Theſ. 2. tur. DEum. Hoc etiam dixit Apoſtolus; quia extollabitur ſuper omne quod dicitur Deus: ita ut in

E templo Dei ſedeat tamquam Deus. VIæ. Perplexa dicitur uia, quando peccatum ſine perpetratione alterius peccati uitari non poteſt. ARte. Doloſa: exploraturus eſt enim quorũcunq; inclinationes, & pronitates ad malum, ita ut meticuloſos terroribus, uoluptuoſos delitiis, & auaros rerum opulentia ad uota ſua pertrahat. ERit. Nam ex uotorum ſucceſſu ſolet augeri ſuperbia, ex qua Dei creſcit contemptus, & demum ipſius obliuio. SPerat.

Eccl. 1. Falsò: nullum n. violentum diuturnum. MAlo. Actiuè, quod aliis inferre intendit, non quod ipſe ſe paſſurum credat. VEnit. Præſentis eſt temporis, iuxta illud Salomonis: generatio præterit; & generatio aduenit. CVius. Antichriſti capitis iniquorum. AMara. Iuſtis, qui cum gemitu audiunt blaſphemias Domini Dei ſui. Contrà. Anaſtrophe, que fit quando præpoſitiua poſtponitur præpoſitio. LAbor & dolor. Dicuntur eſse ſub lingua iniquorum; quia laborant exequi peruerſas cogitationes ſuas, & dolent, ſi nequeant explere mala, quæ deſiderant. INſidias. Perditioni animarum. SEdet. Meditando, & conſulendo, quibus fallaciis ſimplices quoſq; decipiat, & ad ſe ſequendum

Mat. 10 trahat. HVius. Sunt enim & diuites uirtutibus,

F qui non acquieſcunt perſuaſionibus peruerſis: diuites uero ſæculi facilè conſentiunt magiſtris prurientibus auribus. PErdat. In anima uel corpore, ſi id nequierit perficere. INnocuos. Simplices nec prudentes: nam alterum ſine altero parum prodeſt: quare bene dixit Dominus: eſtote ſimplices ut columbæ, & prudentes ut ſerpentes: qui totum corpus obiiciunt verberibus, ut ſit ſaluum caput, in quo illorum uita conſiſtit. ARte. Malitia. TEgens. Vt opum pollicitatione ad deuotionem ſuam illos alliciat. VOrat. In corpus iniquitatis p conſenſum introducit: ſicut & contrà, Petro apoſtolo de conuertendis Gentilibus a Domino dictum eſt: macta & manduca, hoc eſt tibi conſentientes traiice in corpus Eccleſiæ. Necat morte animæ p culpam. QVoſdam. Amatores huius ſeculi, auaros maximè, ambitioſos; & carnis pronos uoluptatibus. DElitiiſq;. Vt gulæ deditos, qui quotidianis epulis & iis ſplendidis delectantur. HVmileſq;. Viliſsimos Deo & Angelis eius: quia ueluti tranſfugæ militiam Chriſti deſeruerunt. SEruitio. Mammonę uel peccati: nam qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati

Vt norint gentes, quoniam terrena propago
  Sunt homines, & humum terrea corda colunt.
Propter humum brutam perdunt cœleſtia regna,
  Innumeris iuſtos afficiuntq; malis.
Vt quid adhuc longè Deus exceſſiſſe videris,
  Tempore ſubſidij deſeris an'ne tuos?
Deſpicis an'ne probos? tribulis vexantur acutis:
  Nec mora, nec requies fertur ab hoſte graui.
Dum mentem elatam tumido ſuper æthera faſtu
  Impius extollit, concitus ardet inops.
Quod ſi improuiſus iudex æquiſſime adeſſes,
  Conſilijs caderet perditus ille ſuis.
Cogitat impurus, ſocij meditantur iniqui,
  Quo pacto iuſtos ore vel enſe necent.
Ex ſcelere & quoniam laudabilis eſſe videtur,
  Hunc ſocij laudant, participeſq; probant.
In deſiderijs animæ benedicitur atrox
  Latronum à cœtu, complicibuſq; ſuis.
Hic peccator homo (ſcelus ipſum) peſſima queq;
  Patrando, mitem prouocat arte Deum.
Criminibus tantis iratum inuiſus acerbat,
  Vt neq; vindictam quærat in orbe tacens.
Supplicia & quoniam ſcelerato ex pectore nulla
  Nunc Deus expoſcit, dum grauiora parat:
Inſipiens adeo eſt factus: quòd nec Deus vllus
  Eſt ſibi; quin ſolum ſe putat eſſe Deum.
Huic etiam cœno, laqueis, ac fraudibus vſa
  Sunt & pollutæ perplicitæq; viæ.
Huic etiam ſublata procul, proiectaq; prorſus
  A facie ipſius ſunt tua iudicia.
Quòdq; inimicorum dominabitur arte ſuorum,
  Maioris faſtus cauſaq; maior erit.
Dixit enim tumido meditans in corde Tyrannus,
  Dum ſperat Dominum ſe fore perpetuum:
Abſq; malo iam me generatio nulla mouebit,
  Quæ vel adeſt præſens, queuè futura uenit.
Cuius & os plenum blaſfemis vocibus ardet
  Sanctorum in ſanctum ſemper amara loqui.
Congerit inſontes contra maledicta doloſus:
  Sub lingua illius ſtat labor atq; dolor.
Inſidianſq; ſedet cum ſecli ditibus huius,
  Perdat vt innocuos enſe, vel arte doli.
Reſpicit heu fallax oculis quaſi mitibus arte
  In miſeros inopes rhetia iure tegens.
Inde ferox viſa, veluti leo ſurgit ab antro
  Occulto, præda; quam rapit, atq; vorat.
Inſidiatur enim fallax ceu ſubdola vulpes
  Criſtatas volucres, dum rapit arte doli.
Sic iſte inſidias tendit; dum perdere tentat,
  Dum trahit hos blandis, tunc rapit, atq; necat.
Pollicitis diues, laqueis & diues abundat;
  Diuitijs quoſdam, delitijsq; trahit.
Quos trahit, abiectos vinclis humileſq; retrudit,
  Seruitio veluti vilia mancipia.

Quid tamen efficiet tandem dominator acerbus?
Numquid in æternum proferet imperium?
Cum modicum permiſſus erit dominarier atrox,
Ac vexare inopes ſeruitijs grauibus.
Exiguo demum ceruix poſt tempore fracta
Inclinata cadet, impius atq; ruet.
Dixit enim oblitum, quem nulla obliuio fallit,
Eſſe Deum, immemoré, qui immemor eſſe neq t.
Dixerat, auertit faciem, ne cernat iniqua
Omnia qui præſens cernit vbiq; Deus.
Cunctorum auditor, noſtro ſub tempore ſurda
Clamores inopum præterit aure Deus?
Euge potens exurge Deus, tollatur in altum,
Impia quæ feriat, pectora, dextra manus.
Norit, vt excuſſus regno, vitaq; prophanus
Te memorem vlciſci pauperis opprobria.
Vt quid iniquus homo tacito ſub pectore ſecum,
Impia facta Deus, non mea quæret, ait.
Prouocat iratum maiorem prorſus ad iram,
Dum negat vltorem pauperis eſſe Deum.
Tu viden alte Deus plectendos protinus illos,
Vt manibus tradas pectora ſæua tuis.
Experiendo ſciant, inopes te vindice tutos,
Quodq; tibi curæ ſit labor, atq; dolor.
Pauper, egenus, inops, ſpe deſolatus ab omni
Orphanus auxilio creditus eſtq; tuo.
Cui pater Ammoreus erat, materq; Cethæa,
Cuiq; acer genitor, cui tenebroſa parens.
Te miſeratorem miſeri experiuntur abundè:
Teq; ſuum vltorem, qui patiuntur, habent.
Tu peccatoris tandem, & prædura maligni
Brachia ferrato contere fuſte Deus.
Peccatum illius ſupera quæretur ab arce,
Vnde nec in terris inuenietur homo.
Nam graue peccati pondus dum mergitur imo
Carceris inferni, Tartareoq; lacu,
Et peccatorem ſecum trahit ære ligatum,
In mare merſa velut plumbea maſſa cadit.
Cum ſcelere immerſo iam peccatore Tyranno
Sub Styge, flammiferi ſub Phlegetontis aquis.
Tunc Deus æternum ſolus regnabit in æuum,
Tunc rerum Dominus ſæcula cuncta reget.
Illius a terra cum gente peribitis omnes,
Gentilis quibus eſt cultus, amorq; deûm.
Et quibus eſt venter Deus, ac genuina voluptas,
Et quibus eſt auri noxia ſacra fames,
At deſiderium, per quod cœleſtia regna

pati: qua ſeruitute nulla miſerior eſt. RVet. Hic exitus uitæ Antichriſti: nam cum noluerit aſcendere in Cœlum, uidentibus cunctis, deiicietur ſpiritu oris Domini; totusq; confractus miſeram exhalabit animam: & ſtatim ſpes A omnium credentium in eum euaneſcet. Tuncq; Iudæi uidentes ſe deluſos, conuertentur ad Dñm, & ad Chriſtum eius. OBlitum. Obliuiſci uidetur Deus, quia ſuffert interdum, iuſtos ab impiis affligi, ad oſtendendam uirtutem eorum pro meritorum augmento; & ut cæteris præbeant exemplum fortitudinis, ac patientiæ. Omnes .n. qui piè uolunt uiuere in Chriſto, perſecutiones 2.Tim.3 pati neceſſe eſt: ſicut & oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in regnum ſuum. Nec enim coronabitur, Luc.24 niſi qui legitimè decertauerit: ſed abſq; aduerſario nemo certare poteſt. TOllatur. Ad ſimilitudinem equitis potentis, qui uelit alterū 2.Tim.2 ferire. Solet enim manum dexteram in altum le- Gr.hom. uare, ut hoſtem maiori feriat ictu. DExtra manus. 37. De qua ſupradictum eſt, quomodo peccantibus nō ſubitam infert correctionem: contra uerò benignus eſt, ac mitis iis, quos peccantes confeſtim corrigit. PRotinus. Hoc etiam interdum facit Deus ad terrorem malorum, & ſolatium infirmorum; atq; ut cognoſcatur, res humanas curare. DOlor. Longè aliter, quam ſupra intelligē, nam hic loquitur de duro labore, quem iuſti ſuſtinent B per oppreſsiones impiorum; & dolore pœnarum, quas ab illis patiuntur: ſicut olim Hebræi in cophino ſeruire coacti AEgyptiis. INops. Quatuor genera miſerorum hic ponuntur, qui ſolent a diuitibus & potentibus opprimi, angi, ac excruciari. Pauper is eſt, qui parum habet, & minus quam ſit ei opportunum, egenus, qui etiam neceſſariis indiget: inops uero, qui neq; ulnā terræ habet, in qua moriens ſepeliatur: Orphanus uerò, qui ſubſidio parentum caret. Myſticè, pauper is eſt, qui aliquid boni operatur, minus tamen quàm ſit neceſſe: egenus, qui alienis indiget ſuffragiis: inops, qui neq; corporis ſui terram poſsidet: orphanus autem is eſt, de quo canitur: cui pater Ammoreus erat, materq; Cethæa. AMmoreus. Gentiles hi ſunt, nuper ad fidē Chriſti conuerſi. GEnitor. Eſt interpretatio ſuperioris uerſus: nam Ammoreus interpretatur acerbus pater, qui diabolus eſt. Fugite hunc patrem, dicit Ambroſius; diligit enim filios ſuos non magis, quam gluto porcellos: nam ſū fuerint pingues, mactat eos, & in mille fruſtula ſecat, ut ex tritis eorum carnibus farcimina faciat. C Sic diabolus filios ſuos iure uoluptatum, & filiquis uanarum impinguat doctrinarum; deinde interficit, ac tormentis infernalibus excruciat. Tenebroſa Parens. Hæc eſt Cethæa mater, quæ uocatur infidelitas: quisquis enim lumine fidei caret, in tenebris ambulat. MAligni. Antichriſti, uel etiam diaboli, aut cuiusuis nequiſsimi potentis, ac fideliū oppreſſoris. ARce. Ad puniendum. HOmo. Peccator, quia ruet in infernum. MErgitur. Ex alio Propheta hoc tractum eſt, qui dixit ſe uidiſſe amphoram grandem, in qua ſedebat mulier, cui nomen iniquitas, & in manu illius erat talentum plumbi, quod eſt peccatum: & omnia hæc ſummerſa ſunt in profundum. AEre. Precio peccati, quo uenditur homo peccator; & hæc eſt uoluptas. TYranno. Diabolo, uel antichriſto. STyge. Stix, & Phlegetō noia ſūt fluminū infernalium: quæ etſi Poetarum ſecularium uideantur eſſe figmenta, uerè tamen interpretatio talium nominum conuenit infernalibus. Styx enim triſtitiam, quę ex frigore naſcitur, ſignificat; & Phlegeton ardorem. Dicit Dominus in Euangelio: ibi erit fletus & ſtridor dentium: & in Iob. habemus; ibunt ab aquis niuium in calorem nimium. SAcra. Execrabilis. Tanguntur hic quattuor genera peccatorum, ad quæ cætera facilè reducuntur; in quibus quicunq; perſeuerauerit uſq; in finem uitæ ſuę omnino damnabitur: 1. Infidelitas con-

D cupiſcentiis carnis, & oculorum, nec non & ſuperbia ultæ, ANte. Quã mittat preces ad obtinendum illud. Quis
.n. melius nouit caſta deſideria, quã is, qui men-
tibus humanis inſigit ea? ADeſt. Ad exaudien-
dum. PVpillo. De quo ſupra: fideli populo, qui
relicto patre Diabolo & matre Synagoga, uel
gentilitate, per fidem Chriſto adhæſit. HOmo.
Secundus à Diabolo, vʒ. Antichriſtus, uel etiã
alter poſt Antichriſtum, qui diuinitatem ſibi nel-
1.Io.2. let aſſumere: nam, ut ait Ioannes, multi ſunt
Antichriſti. COnetur. Fruſtra tamen, ut ille: qa
non eſt malitia, uel potentia contra Dominum,
qui ab initio ſæculi huncuſq; omnem hominum
prudentiam ſeſe ſupra modum extollentium re
probauit, & potentiam confregit, confringetq;
uſq; in finem.

Exquirunt inopes, audijt ante Deus.
Auris enim tua, quæ ſemper patet optime rector,
Cum ſe ad poſcendum corda parantur, adeſt.
Semper adeſto, precor: ſententia iuſta pupillo
Abſte procedat: celſa humilemq; leuet.
Ne malus alter homo rurſus conetur, vt ante,
Se ſuper hanc terram magnificare tuam.

ODE. X. EX PSALMO. X.

In domino confido.

HEu quia nam multi circunſedere maligni,
Vt domini traherent me procul arce mei.
Eſt obſeſſorum ſpes vna, potentia Regis
Magna ſuì: nam mox vt venit, hoſtis abit.
Maximus, omnipotens, fortiſſimus, optimus vnus,
In quo confido Rex meus eſt Dominus.
Vt quid inanis homo ſtrue circunſeptus inani
Mox periturorum, mœnia celſa petit?
Quæ nã animæ? quæ verba meæ vos dicitis hoſtes?
Tranſmigra in montem paſſer ab arce leuis?
Si circunſpectus fuero, petraq; morabor,
Si procul à vobis, tunc ego paſſer ero,
Ah peccatores arcus torſiſſe paratos
Aërea è ſpecula nonne ego vos video?
Iamq; manu pharetris depromere cerno ſagittas,
Vt rectos mecum corde petatis eis.
Luce ſub obſcura cum teter in aëre nymbus
Candentem Lunam contegit imbre nigro,
Tum procul excuſſæ neruo ſtridente ſagittæ
Ex improuiſo pectora noſtra petunt.
Tu viden ah quoties hi deſtruxere maligni
Quem perfeciſti, dum Deus arte ſiles.
Tu qui iuſtus ades, ſummæ probitatis & author
Quid facies illis, qui bene geſta ruunt?
Omnia cernentem ſe poſſe latere putarunt
Improbi: & ecce Deus proximus vltor adeſt.
Ædibus in ſummis habitat, temploq; moratur
Excelſo: in cœlis ipſius eſtq; thronus.
Reſpicit hinc inopes, hinc contemplatur egenos,
Paſtor vti celſa rupe tuetur oues.
Inde hominum natos ſcitantur, & inde nepotes
Palpebræ illius, quos iuuet, aut feriat.
Nam Deus inſontes, ſontéſq; interrogat, illos
Excipit: at ſontes pellit ab arce poli.
Hinc animæ precioſa odia, & conſtantia magno
Exercent, foueam qui impietatis amant.
Ecce ſuper ſontes ſummo de vertice cœli

NE homines audito antichriſti aduentu futu-
ro minus eſſent ſoliciti, permittit Deus ferè
cunctis temporibus, precones illius Hære-
ticos apparere, quibus exerceantur interim, &
ad pugnam ſeſe accingant: ut in hoc pſalmo edo
centur. Imprimis, vʒ. & ante omnia, ut non in
E ſuis uiribus, ſed in Dei ſui auxilio quiſq; cõfidat,
nec timeat minas eorum: ſed de eorum perditio-
ne dolendo, dicat: heu quia nam &c. QVia nam.
Quare; ad quid, q. d. fruſtra: eſt .n. aduerbium
rari uſus, interrogationẽ cum admiratione mi-
xtam ſignificans. MAligni. Hæretici malo igne
concupiſcentiarum pleni. ARce. Templum Dei
ſunt Catholici, cuius arex ſumma eſt ipſa mens,
in qua cuſtos eſt ratio atq; intellectus: ubi per
fidem habitat Deus. MAximus. Quoad imperii
latitudinem, quæ totum complectitur orbem.
OMnipotens. Nec.n. ut dicebat Angelus ad vir-
Luc. 1. ginem, impoſsibile erit ei omne verbum. PAſſer.
.i. egredere de cuſtodia diuinæ protectionis, ut
dono liberi arbitrii perfruaris: q. d. ut quid in-
cluſus uis in carcere manere? cum poſsis libere,
& tuo uiuere modo, uoluptatibus atq; delitiis
perfrui? Mala ac pernicioſa eſt hæc perſuaſio,
quia ſeruire Deo regnare eſt, ſummaq; & perfe-
cta libertas a uitiis cuſtodiri, & uirtutibus in-
hærere: contrà, grauis eſt ſeruitus ventris, ac uo-
luptatum; quæ precia ſunt peccatorum, quibus
a diabolo emuntur animæ, & captiuantur. PAſ-
ſer. Idem uocabulum plerumq; in diuina ſcriptu-
ra in bonam, & pro varietate locorum, in ma-
F lam accipitur partem: ſicut ignis; aqua, leo, &
hic paſſer pro uiro oculato, ac multum cir-
cumſpecto ponitur. Sed in ſuperiore verſu pro
ſtulto, inconſtanti, ac leuis cerebri poſitum eſt:
Alibi etiam ponetur in bonam partem, cum uen-
Pſa. 101 tum fuerit ad illum uerſiculum: factus ſum, ſicut
paſſer ſolitarius in tecto. ARcus. Inſidias, atq;
dolos, quibus miſeræ capiuntur animæ, ac deinde
perduntur. AErea. Alta cõſideratione: nam ho-
ſtilia conſilia, & ſi prima fronte arridere uidean-
tur, ſemper tamen pernitioſa ſunt: unde dictum
eſt: de ueteri inimico ne confidas in æternum.
OBſcura. Obſcurus eſt etiam hic locus, cuius
eſt hic ſenſus. Tempore perſecutionis & hære-
ſum multos infirmos adhuc captat malignus.
QVoties. Vltra perſecutiones Imperatorum;
iam centum hereſes pullularunt, quibus ſancta obnubilata eſt Eccleſia; ſicut & modo a Luterana obſuſcatur.
ARte. Dedita opera ſinit Deus hæreſes apparere, unde Prælati exerceantur, qui interdum ocio ueluti ueterno
marceſcunt: item ut ueri fideles probentur, ſicut aurum in camino ignis. EGenos. Inopes, & egenos non tan-
tum rerum, quam ſuperbiæ, & ambitionis; de quibus ſupra dictum eſt. FEriat. Improbos, & concupiſcentia-
rum ſeruos. INterrogat. Examine interiori in præſentiarum; demum & exteriori, cum dicet: redde rationem
Luc. 16. vilicationis tuæ. EXcipit. Inter oues; in ſocietatem ſanctorum. POli. In ignem eternum. HInc. Ex Geenna

minus

minus conſiderata, ODia. Caro precio comparata; quia æterna perditione animæ. AMant. Nota uerbum, & ſigna myſterium; non enim dicit qui cadunt, ſed qui amant. NEctis. Necti permittit; quia funiculis peccatorum ſuorum unuſquiſq; conſtringitur. Myſtice loquendo, ii laquei ſunt peruerſi Hæreticorū ſenſus, quibus intellectus illaquearur, ut docet Auguſtinus, quem hic vide. PLuit. Malas doctrinas. SVlphureo. malarum concupiſcentiarum; quæ in conſpectu ſupernorum ciuium fœtent, ſicut odor malæ famæ coram Eccleſia. Poſtremò & in naribus propriis; cum fuerint in infernum demerſi. QVota. debita, & iuxta criminū menſuram. A Pro.5.

Pro pluuia laqueos nectit, & inde pluit.
Igneq; ſulphureo, mixta ſtridente procella,
Inſtruitur calicis pars quota cuiq; ſui.
Iuſtus enim iudex Deus eſt, qui reddit, amatq;
Iuſtitiam: facies illius æqua videt.

ODE. XI. EX PSALMO. XI.

Saluum me fac.

QVi ſquis in octaua fœlix ætate videri
Optat adhuc viuens, iſta gemēdo canat.
Sola ſalus hominum mihi tu Saluator adeſto:
Vt ſaluus fiam cunctipotente manu.
Defecere omnes; ſanctus defecit & ipſe:
Ex hominum natis vera minuta cadunt.
Vana per ora virūm volitant mendacia: fratrem
Vnuſquiſq; ſuum decipit arte doli.
Pellaces omnes labijs texere doloſis
Dira venenifero quæ mala corde gerunt.
Simplicitas abijt duplicato corde fugata,
Et probitas omnis exulat orbe procul.
Vt labium humani generis diſperdidit vnum,
Sic modo diſperdat labra doloſa Deus.
Perdidit vtq; Ducis linguam tunc magna loquentis;
Diſperdat linguas ſic modo magniloquas.
Qui dicunt, linguas ſtudeamus habere diſertas:
Atq; omnis populus magnificabit eas.
Sunt labia a nobis noſtra: & facundia noſtra eſt:
Quis Dominus noſter? poſſumus abſq; Deo.
Erumnas inopum propter, gemituſq; dolentum,
Quas linguæ miſeros magniloquæ faciunt
Iam nunc exurgam, magnorumq; ore retundam
Et labia & linguas, Rex ait omnipotens.
Inq; ſalutari ſolatia blanda reponam,
De cœlo uobis quem pater ipſe dabo.
Quicquid agam, per eum: fiducia multa loquendi
Eſt mihi uobiſcum, & pandere quæq. volam.
Eloquia iſta Dei nullo ſunt illita fuco:
Caſta ſed è cœlo lactea pura dabit.
Ac veluti argentum rapido examinatur ab igne,
Quod liquidum flammis terrea teſta probat.
Quod manus aurifabri collando ſeptupla purgat,
Abiecta ſcoria, donec id enitear.
Eloquia iſta Dei ſunt fulgidiora futura
Argento hoc puro, & lucidiora Die.
His Deus eloquijs, ſummo delapſus olympo
Seruabis miſeros, a genitore Deo.
Peruigil, & cuſtos, qui numquam dormis, ab iſta
Cuſtodi Genea ſæcula cuncta Deus.
Impia circuitu labyrinti turba rotatur;

QVam conueniē hęc Ode ex pſal. nu. undecimo eſt, in quo diuinum petitur auxilium aduerſus transgreſſores. Numerus. n. vndenarius transgreſsioni deputatus eſt, quia tranſgreditur denarium. p quem legis, hoc eſt Decalogi deſignatur obſeruantia. IN Octaua, quæ reſurrectionis erit, atq; æterna. De his ætatibus dictum eſt ſupra in 6. Ode. DEfecere omnes. A Rom.2
debita iuſtitia, à uero cultu diuinæ religionis, iuxta illud Apoſtoli; Omnes .n. peccauerunt, & omnes indigent gloria Dei. Poteſt hæc uox B
Chriſti eſſe, quando capto illo, omnes diſcipuli eius fugerunt. VEra minuta. Licet una ſit veritas, que Chriſtus eſt; dicuntur tamen plures, quia multæ ſunt hominum animæ, in quibus ueritas Chriſti deberet habitare. PEllaces. Per fraudes & fallacias ad malum allicientes. DVplicato corde. De quibus in prouerbiis ſcribitur; ueh dupli ci corde. Tales fuerunt in dominum Ieſum Eccl.2.
Scribæ, & Phariſæi, qui fictis quibusdam blandiciis, & ſimulatis conuiuiis quærebant illum allicere, vt caperent in ſermone. LAbium vnum. Gen.11
Hoc factum fuit tempore Nembroth, qui coactis multis hominum millibus, ad ædificandam turrim allexit, ſub ſpecie fugiendi diluuii, ſi rurſus ingrueret: & cum iam turrim in magnam altitudinem eduxiſſent, confudit Deus labium hominum in plures linguas; quarè factum eſt, ut deſerto opere; ab inuicem ſeparati, in uarias orbis partes abirent. DVcis. Nembroth, qui Deum e cœlo minabatur ſe deiecturum; illum, immiſſo fulmine, Hærebi detruſis in ignes. ABſq; Deo. Quam immanis hæc ſuperbia, cum Chriſtus dicat; ſine me nihil poteſtis facere, cum neq; Diabolus potuerit in porcos abſq; Dei nutu introire: Io.15. C
& tamen nulla poteſtas eſt ſuper terra, quæ comparetur ei. INq; ſalutari. Ieſu Chriſto Saluatore; vt cecinit Simeon ille ſenex; Quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum; quod paraſti ante faciem omnium populorum lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. SOlatiā. Matth.8 Iob.41 Luc.2.
Blandæ fuerunt prædicasiones, & miracula. DAbo. Hinc ipſe filius in Euangelio dixit; quod dedit mihi pater, maius omnibus eſt. Et iterum: quem pater ſanctificauit, & miſit in mundum. Io.10. Ibidem Io.pri.
PEr eum. ſ. agam; nam & per ipſum omnia facta ſunt, & pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit filio. ARgentum. Argentum, & aurum probat fornax, dicit Sapiens; ſic & iuſtus camino tribulasionis examinatur. Io.5.
TErrea teſta. Quæ & cuppa uocatur. SEptupla. Ad ſeptem dona Spiritus ſancti alluſio eſt; quibus eloquia diuina purgantur. ELoquia iſta. Pro.7
Euangelica, & noui teſtamenti ſermones. DIe. De quo Apoſtolus; Nox Præceſsit, Dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum; & induamur arma lucis: ſicut in die honeſtè ambulemus. DEus. Fili; a genitore Deo. ſ. genite, del. ſum. olym. ſer. miſ. PEruigil & cuſtos. De quo ſcriptum eſt: & ſi ego dormio, cor meum vigilat. CVſtodi: Quia niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Genea.

Ideſt

D Ideſt generatione: Græca dictio eſt. LAbyrinthi. Cæca domus fuit, & inextricabilis erroris, de qua uide Virg.
& Seru. in 6. Aneid. lib. ROtatur .i. circumtrahitur a Varijs noxijs, & ſæpe contrarijs appetitibus, concu-
piſcentijs, & affectibus. Danis progenies. Sanſon hic fuit ex tirpe Dan oriundus: quem, licet fortiſs mum ſui
Iud. 13. temporis virorum, captum tamen inſidijs meretriculæ Phyliſtæi excæcarunt; & ad uoluendam molam aſinariam
& 16. deputarunt. Senſus ergo eſt, q impij circumuoluuntur ab impetu noxiarum concupiſcentiarum; ſicut Sanſon
excæcatus circumtrahebatur a mola, quam uoluebat. Myſticè poteſt etiam intelligi de Antichriſto, ex ſtirpe
Dan etiam oriundo; qui ſuper omnes impios
circunuoluetur pueríſsimis affectionibus. SA-
xum. Et hoc ex fabulis Gentilium uidetur eſſe
deductum. Scribit .n. Virg. in vi. Aeneid. Sa-
xum ingens uoluunt alij &c. quæ pœna ambitio-
Hier. in ſorum eſt: nam ſæpe repulſi gradus altiores ma-
ptol.66. lis modis expoſcunt. LAbor. In acquirendo, &
labor in abſtinendo a partis etiam in neceſsitate
magna: iuxta illud prouerbium; Auaro tam deeſt
quod habet, quam quod non habet: & iuxta fa-
bulam Tantali. DOlor. In cuſtodiendo propter
continuum metum amittendi; & dolor intolera-
bilis in ipſa iactura. HOminum natos .I. huma-
nè & rationabiliter viuentes.

Danis vt infœlix cæcaq; progenies.
Voluitur ad ſaxum cupidus: ſuccreſcit auaro
Deq; labore labor, deq; dolore dolor.
Aſt hominum natos terræ ambitione relicta
Qui deſiderio te ſuper aſtra petunt,
Multiplici fœtu, ac fœlici prole ſecundas:
Nam veluti magnum te dare magna decet.

ODE. XII. EX PSALMO. XII.
Vſq; quo?

QVo tamen vſq; Deus? quo me obliuiſceris vſq;?
Extremum ad finẽ vel memor eſto mei.
Quò procul auertis faciem Deus vſq; ſerenam
A miſeris oculis? quos tenebræ inficiunt.
Quàmq; diu quæram? data, uel conſulta reponam?
In languenti anima? quæ ſine te moritur.
Quàmq; diu triſti geſtabo in corde dolorem,
Inq; diem longam pectore triſtitiam?
Quo ferus vſq; meus ſuper exaltabitur hoſtis?
Inſultaturus ſurget ab ore ferox?
Reſpice iam tandem: conuertere, & aſpice ſeruum
Tu Dominus miſerum: nec patiare trahi.
Vertere, & exaudi vel ſerò ſæpe vocantem:
Suſcipe me: & dextra me tueare tua.
O ſol iuſtitiæ radijs fulgentibus intus
Cor pauidum illuſtra: lumina clara face.
Per tenebras noctis ne me ſopor altus euntem
Eternæ noctis cogat adire lacum.
Ne quando inſultans nigra iactetur in aula
Ille ferox hoſtis præualuiſſe mihi.
Qui tribulis minuunt corpus, cruciatibus angunt
Pectora: quiq; animam dilaniare petunt,
Si fuero motus, ſi declinauero recta
Obliquum per iter neſcius ire via,
Tunc exultabunt; tunc lætabuntur apertè;
Tunc epulabuntur, tuncq; meraca bibent.
Aſt ego non in me ſperaui; ſed mea ſpes eſt,
O pater omnipotens, in pietate tua.
Inq; ſalutari (ſi qua exultatio mœſti
Pectoris eſſe poteſt) hæc erit vna tuo.
Gaudebo in Domino cunctorum autore bonorum;
Quo tribuente mihi ſunt data multa bona.

QVo tamen uſq; Deus. Querula uox eſt Ec-
cleſiæ in preſſuris perſecutionum con-
E ſtitutæ, quas uellet aliquando finiri,
ne infirmi in baratrum deſperationis propter diu
turnitatem tribulationis immergerentur. Poteſt
etiam uox eſſe cuiuslibet fidelis in longa tribu-
latione infirmitatis corporalis, ſiue ſpiritualis
poſiti, lamentantis de ſera nimis ſalute, exem-
plo domini dicentis in cruce; Heloi heloi lama-
zabathani .i. Deus meus quare dereliquiſti me?
EXtremum finem. Quo tempore ſolet eſſe uehe-
mentior perſecutio, vt potentior appareat auxi-
liantis gratia, & carius adiutoris beneficium am-
plectamur. QVamq; diu. Tmeſis eſt figura, pro
quandiu: ſicut & ſupra: quo tamen uſq;, pro
quouſq; tamen. QVæram conſulta .ſ. diuina.
VEl data reponam. In memori mente, preſtol-
lando promiſſa. HOſtis. Diabolus, uel quiuis
malus homo membrum eius. INſultaturus. Mi-
ſeranda eſt noſtra miſeria: nam cui tentanti ob-
ſequimur, eum deriſorem, criminatorem, & car-
nificem paſſuri ſumus. REſpice. Etenim quos
reſpicit nequaquam deſpicit; ſed potius miſe-
retur: reſpicere enim Dei, miſereri eſt. TRahi.
Pro abſtrahi, procul abs te; uel in longum dif-
ferri uota precãtis Eccleſiæ. O Sol iuſtitię. Chriſte
Deus, qui ſolus rectè ſemper iudicat, non ſe-
F cundum faciem, ſed in ueritate iuſtum iudicat
iudicium. FAce. Pro fac, abſq; apocope. NO-
ctis .i. peccati, per quod itur ad æternam noctem
tenebrarum inferni. NIgra aula. Profundi Tarta-
ri. TRibulis. Ferreis; ut in martyrijs ſanctorum
legimus: & eſt ſpecies pro genere: ponitur .n.
pro omnibus cruciatibus, quibus crudeles Tyrã-
ni iubebant olim corpora ſanctorum torqueri.
SI fuero motus. A fide dilecti filii tui, quæ Chri-
ſtianæ religionis eſt fondamentum: nam impoſ-
Heb. 11. ſibile eſt ſine fide placere Deo: oportet enim (ut
docet Apoſtolus) accedentem primum credere
&c. REcta uia. Mandatorum Dei. OBliquum
per iter. Scelerum, ac viciorum. EPulabuntur.
prou. 2. Perſecutores, membra diaboli, mali homines: qui tunc maximæ exultant, cum male fecerint, ac lætantur in
rebus peſsimis. BIbent. Talem exultationem legimus a Phyliſtæis factam fuiſſe, quando incluſum in vrbe Ga-
Iud.16. za Sanſonem eſſe, nunciatum eſt conuiuia .n. celebrarunt: mutua, & munera miſerunt. NOn in me ſperaui.
Scriptum eſt enim; maledictus homo, qui confidit in homine, & recedit a Deo cor eius, & ponit carnem bra-
chium ſuum. Et alibi: non in arcu meo ſperabo; & brachium meum non ſaluabit me. Contrà uerò, benedictus
Hier.17. homo, qui confidit in Domino &c. INq; ſalutari tuo. Qui eſt Chriſtus: & ſubaudiendum eſt, ſpes mea eſt. Is
enim erat, qui ſaluum facturus erat populum a peccatis eorum. BOna multa. Animi, corporis, & exteriora:

ſicuti

ſecuti regnum, vires ad bella, & prophetiæ donum. LAeta canam. Corde, & animo. Modulabor. Ore, & pſalla‑n opere. Hæc triplex, & conſona melodia ſuauiſsima eſt in auribus Domini. A

CVm Deus omnipotens &c. Hoc in pſalmo redarguitur fatuitas illorum, qui putantes à caſu omnia contingere, negant vllum eſſe Deum; & maxime qui res humanas curet. Hæc mala opinio præualet etiam nunc in amatoribus huius ſæculi; eo q uide…, bonos interdum grauiori preſſura torqueri, quam prauos: neſcientes, eis æterna bona in cœlis eſſe præparata pro uirtutis præmio, & bonorum operum meritis: flagella uerò præſentis temporis diſciplinam eſſe pro correctione morum, atq; uirtutis exercitium. TRipliciter. Viſu enim, & tactu præſentium, peruenimus ad intellectum abſentium: iuxta illud Apoſtoli: Inuiſibilia .n. eius per ea, quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur. QVidam. Fortè Epicurus de grege porcorum, uel Antichriſtus. SIne pectore. I. ſine prudentia: excæcātur .n. tales a uoluptatibus, & malitia. DEus. Qui facta regat humana: iuxta illud: Scilicet is ſuperis labor eſt? uexat ea cura quietos? ASſeclas. Qui alio nomine paraſiti uocantur, & gnaſones. HEbetes. Ingenio debiles. COrrupti. Moribus improbis. ABdomine. Interiori pinguedine, quæ affectata & craſſa dicitur ignorantia. ABhominentur. Siſtole figura eſt. Qui bene. Aduerbia.n magis, quàm uerba reſpicit Deus. DEſpexit. Deorſum aſpexit. VIdet cuncta Deus. Cui nuda & aperſa ſunt omnia: qui etiam corda ſcrutatur, ac renes. B ILuſtri lumine. Diuinitatis ſuæ. Nec enim deterioris eſt conditionis creatura ſua creator. Sol .n. Lumine ſuo cuncta illuſtrat, ſuperiora, media, & hæc inferiora: quanto magis Deus cuncta interiora perluſtrabit? FActis. Quia ubi opus eſt facto, uerba non ſufficiunt. A Tramite recto. Virtutis, quæ hinc inde contraria fugiens uitia, medium iter tenet. IPſis. Inſipientibus, & Deum eſſe negantibus. PErnicioſa. Damnoſa: ſicuti auari in luxurioſos; & prodigi in tenaces. NOn eſt. Intercalaria ſunt hæc carmina, quæ interdum repetuntur. VEl unum. Si de omni humano genere uoluerimus hanc ſentētiam recognoſcere, nec enim eſt quiſquam, qui non peccet: quinimo in multis offendimus omnes. Hoc uel pro tantum accipiendum eſt, de uiris unum, ſolum Chriſtum: & de fœminis unam, ſolam Virginem Mariam. Quòd ſi de ſolo cœtu illorum inſipientium intellexerimus, ſententia plana eſt: quia neq; unum eſt reperire bonum. SI forte. Puta uetuſtate, ruina, uel hoſtium incurſu; qui neque ſepultis parcunt; ſed & exuuias inde rimantur: uel quos putant reconditos ſcrutantur theſauros. GVttura. Quia ex abundantia cordis os loquitur. DVplicibus linguis. Quæ duplicia uerba loquuntur; nam coram blanda, ſed clam dira proſantur. ASpideum. Dicit propter ſimilitudinem decipiendi. Aſpis enim aurem cauda, & alteram terra obturat; ne audiat uocem incantatoris; qui mitem cernens & blandientem, exiſtimat incantatam; dumq; flectitur, ut apprehendat eam, proſilit in faciem uel guttur eius; & ueneniſero ipſum morſu necat. Sic & Doloſi, bilingues, ac duplici corde ſeruos Dei decipere blandis illudent; ſed diris enecant ſermonibus, maledictis amaris; blaſphemi in Deum, & ſanctos, & parentes; atq; in proprios filios maledici imprecatores. PRouocat. Inuitos irritat contumeliis, calumniis, ac damnis illatis; interdum & percuſſionibus. INſontem. Pro inſontium hominum; quales fuere Iudæi in Prophetas Domini, Apoſtolos, & Martyres; cum quibuſdam impiis Gentilibus, de quibus alibi ſcriptum eſt; Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania &c. COntritio. Si in bonum capias; propter cordis obdurationem, quæ ex perſecutione bonorum procedit; ſi in malum, lapis euangelicus conteret eos. ERror. Propter craſsitudinem malitiæ, qua non uident uiam, unde aſuis explicentur erroribus

C Mat. 12 Luc. 6.

Pſal. 2. Mat. 6. 21.

Carmina læta canã; dulces modulabor & hymos
Nomini & illius pſallere pronptus ero.

ODE XIII. EX PSALMO. XIII.
Dixit inſpiens.

CVm Deus ops. ſapiens, atq; optimus vnus
Cunctarum rerum conditor extiterit:
Ex opere vt nobis bonitas, ſapientia, uirtus
Authoris fieret cognita tripliciter:
Attamen inſipiens quidam, & ſine pectore dixit
Corde ſuo: non eſt vllus in orbe Deus.
Repperit Aſſeclas etiam rudis iſte ſodales,
Qui propter menſam ſubſequerentur eum.
Sunt hebetes facti, corrupti, abdomine tardi,
Vt reliqui ciues abbominentur eos.
Sunt ſtudia illorum genialia, auara, nefanda;
Ciuibus a ſuperis & reprobabilia.
Non eſt ex illis iuſtum reperire vel vnum,
Qui bene quid faciat, vel bona corde bono.
Namq; ſuper natos hominum deſpexit olympo
Qui videt Illuſtri lumine cuncta Deus:
Cerneret vt ſi quis repetiri poſſet in illis
Qui ſaperet, vel qui crederet, eſſe Deum.
Qui dictis ſimul & factis exquireret illum.
Quid benedicta iuuant, ſi malefacta necant?
Heu declinarunt omnes à tramite recto:
Obliquum per iter impietatis eunt.
Nec ſolum eſt ipſis conuentus inutilis ille,
Sed mala in alterutrum pernicioſa ferunt.
Ex illis non eſt, iuſtum reperire uel unum,
Qui bene quid faciat, uel bona corde bono.
Nam ueluti fœtent, pateant ſi fortè, ſepulchra,
Quæ fuerant multis plena cadaueribus:
Sic ſunt illorum graue olentia guttura fumo
Nequitiæ, quo ſunt pectora plena malo.
Duplicibus linguis & agebant cuncta doloſè;
Namq; malum uirus ſubdola uerba tegunt.
Quorum ſub labiis latet inſanabile uirus
Aſpideum, porter lingua neceſſe necem.
Os etiam illorum maledictis inſtat amaris:
Prouocat ad rixas improbitate bonos.
Hinc etiam inſontem ſitiunt haurire cruorem:
Vnde ruunt celeres impia ad arma pedes.
Difficilis contritio, Inextricabilis error
Horum infœlices occupat inde uias.
Non nouere uiam pacis, qua corda quieſcunt;
Qua ſimul æternam ducimur ad requiem.

D- toribus DEglubunt. Excoriant, ac deuorant; iuxta illud Tiberii Imperatoris; boni paſtoris eſt tondere pecus; non deglubere. VOta uocarunt. Audiui ego de quodam Auguſtinacio molitore; qui cum in Padum cecidiſſet, & prop- inſurgentes fluctus non poſſet enatare, dicebatur ei ab aſtantibus; uorũ uoue Auguſtinacie; clamitans reſpondebat; Nolo uouere, quia nolo Deo uel ſanctis debere; unde & anhelans ſuffocatus eſt. Pium ergo eſt, uota uouere, ſicut Iacob primus legitur feciſſe. Et alibi pſaltes ait; uouete, & reddire. Sed melius eſt, non uouere, quam obre ita gratia uota nou reddere; aut deuorare ſanctos, ut quidam Hyſpanus miles; qui cum in imm- denſæ ſyluæ oberraret, uouit, ſi oſtenderetur iter, ſe non comeſturum carnes; quo pateſacto, addidit, bouinas; & in eo exitu, ſubiunxit, crudas. Ah miſer, in ipſo exitu a proſiliente leone paulominus extinctus eſt; paſtoribus autem ſuperuenientibus, e faucibus leonis dimiſſus, rem enarrauit, & ſtatim mortuus eſt. ILlic. Dicebant.n. Iudæi: ſi dimittimus eum

Io.11. ſic, uenient Romani, & tollent locum noſtrũ, & gentẽ; unde metuentes perdere temporalia, cum temporalibus amiſerunt etiam æterna. Sic & gentilium ſacerdotes, quia ſua metuebant amittere ſacerdotia Chriſtianis adhærendo, uitam cum illis amiſerunt æternam. COlitur. Tanquam fœcundus ager, ut

1. Cor. 3. cultus fœcundior fiat; iuxta illud Apoſtoli; Dei.n. agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis; & hoc per quandam ſimilitudinem. Hinc etiam in parabolis euangelii, uinea Domini dicitur Eccleſia, cuius unus quiſq; fidelium palmes eſt; quem purgat Dominus, ut fructuum plus afferat. COlit ipſa Deum. Longe aliter,

Matth. 20 21. Io.15. amando vz. adorando, ſupplicando, & laudando, ac

E mandatis eius obtemperando, atq; ſeruiendo more famuli, & obſequentis filii. SEro. Quando pænitentia nihil proderit: vz. in die Iudicii, quando ſtabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & abſtulerunt labores illorum &c. uſq;

Sap. 5. ibi; pænitentiam agentes. Vide in lib. ſapi. INopis.

Luc. 9. Chriſti; qui nec habuit, vbi caput reclinaret; de quo

2. cor 8 Apoſtolus: quoniam propter vos egenus factus eſt, cum eſſet Diues; ut illius inopia vos diuites eſſetis.

Matth. 19. Cuius conſiliũ eſt hoc præcipuum: Si uis pfectus eſſe,

Ro. 10. vade, & vende omnia, que habes, & da pauperibus &c.

Math. 1 DIues inops. Idem Chriſtus, diues in omnes, qui inuocant illum: ipſe quidem ſaluum facit populum a peccatis eorum.

PArce precor Regum Rex &c. Vera Chriſti militũ ſtigmata ennmerantur in hoc pſalmo: quibus ſi fuerimus inſigniti, dignè ſub tentoriis eius in præſenti Eccleſia militabimus; & in futura cũ tryumpho eterni regni participes erimus. Eſt autem hic pſalmus pulcherrimè decantatus, & ita clare, vt modica indigeat expoſitione. REgum Rex hum. Hic eſt Chriſtus cum Patre & Spirituſancto Deus, in cuius ueſtimento, & fœmore ſcriptum eſt: Rex Regum, & Do-

F minus Dominantium. VErmis. Quia repat ſuper

Ap. 19. terram. VMbra leuis. Quia cito ex hac uita tranſit homo. STigmata. Signa ſunt militiæ Chriſtianæ, quæ in anima quandoq; & in corpore portantur infixa, ſicut aiebat Apoſtolus: ego ſtigmata domini Ieſu i corpore meo porto; & tunc notæ ſunt: ſeu cicatrices malorum, quæ quis pro Chriſto, uel pro iuſtitia paſſus eſt. MOnte ſancto. Pro ſuperiori Hieruſalem hic montem intellige, propter eminentiam & ſtabilitatẽ tentoria uerò, de quibus ſupra, militantis Eccleſiæ ſunt ſtationes: militia eſt.n. vita hominis ſuper terram; ubi continuam habemus luctam aduerſus carnẽ, mundum, & diabolum. VIctor ouans. Tryumpho ſine ſanguine adepto. DEformi macula. Lætalis criminis. SOrdibus ullis. Carnalium maximè vitiorum. NIueis veſtibus. Innocentiæ, & iuſtitię. Alluſio eſt ad generale baptiſma, quod ſolitum erat olim in paſcate celebrari: tunc.n. albis ueſtibus induebantur ii, qui baptizabantur. FOns. Baptiſmi & miſericordiæ. COncretæ ſordes. Propter originale peccatum, qui & actualium fomes eſt. OMnem iuſtitiam. Veteris & nouæ legis. Glorificat. Quoſcunq; timentes dominum. Eo quòd omni honore & gloria uerè digni ſunt: & in talibus

Sed neq; diuinum præ oculis habuere timorem,
Quo mala quiſq; cauet; perficit atq; bona.
Aſt aderit tempus (faxo) quo lumine certo
Cognoſcent omnes, qui modo ſcire negant.
Qui modo licut equi ſine frœno operant iniqua,
Quiq; intellectu, qui ratione carent.
Quiq; meam plebem deglubunt panis vt eſcam,
Qui proiecerunt poſt ſua terga Deum.
Vnde nec audaces illum in ſua vota vocarunt:
Munera non illi, non retulere preces.
Sed trepidauerunt miſeri formidine mira
Illic, prorſus vbi non timor vllus erat.
Cognoſcent igitur, quoniam generatio verè
Iuſta Deo colitur, cui colit ipſa Deum.
Ah cognoſcetis miſeri, ſed tempore ſero,
Quod verè fuerit verus in orbe Deus.
Conſiliumq; inopis vos confudiſſe pigebit,
Qui ſpes eius erat; & renuiſſe Deum.
Optatam quis enim dabit ex Syone ſalutem?
Iſrael itis? quis niſi diues inops?
Cum per eum Dñs captiuam auertere plebem
Dignatus fuerit, ac reuocare domum.
Tunc Iacobus ouans multo exultabit amore,
Et ſimul Iſraël pectora læta geret.
Tunc omnes populi ducent pſallendo triũphos,
Et præ letitia carmina voce dabunt.

ODE XIIII. EX PSALMO XIIII.
Domine quis habitabit.

PArce precor Regum Rex humaniſsime, ſi te
Audeo ſcitari vermis, & vmbra leuis.
Nam velut inuicto ſuperas fortiſsime cunctos
Roborè Ductores; ſic pietate vales.
Miles ad arma nouus poterit tentoria quiſnam
Hæc habitare tua? & ſtigmata ferre tua?
Monte dehinc ſancto poterit requieſcere quiſnã
Con tua victor ouans ſigna ſecutus erit?
Qui ſine deformi macula, ſine ſordibus vllis
Candidus in niueis veſtibus ingreditur.
Fons nitet introitu liquidis puriſsimus vndis,
Concretæ ſordes vnde lauentur aquis.
Omnem iuſtitiam totis qui viribus implet;
Dum meditatur opus nocte dieq; vigil.
Cui ſpecies veri pulcherrima corde reſedit;
Et qui pellaci duplicitate caret.
Qui verſare dolos nec nouerit inter agendum:

ipſe habitans Deus glorificatur: iuxta illud: qui uos honorat; me honorat; & qui uos deſpicit, me deſpicit. A
Et rurſus: qui uos tangit, me tangis pupillam oculorum meorum. Et Dominus Saulo Apoſtolus perſequenti dixit: Saule Saule quid me perſequeris? CAnit, & probat. Laudat, & approbat aliorum dicta, & facta, perinde ac ſua. Charitas .n. non æmulatur, nec quæ ſua ſunt tantum quærit, ſed facit omnia eſſe communia. IVrat. Per Deum in caſibus neceſsitatis, & utilitatis. Sic intelligitur illud Apoſtoli Iacobi, ac Domini in Euangelio; Non iurare omnino .i. paſsim, & pro qualibet leui cauſa; quia etſi iuramentum ex ſui natura non ſit malum, ſed bonum, cum ſit aſſertio ueritatis; tamen quantum bono modo fieri poteſt, eſt uitandum, propter periculum periurii, quod graue eſt crimen; in quod facile incidunt, qui paſsim iurant, propter mentiendi pronitatem. Vnde legimus apud Sapientem; uir multum iurans replebitur iniquitare; & non diſcedet a domo illius plaga. Et paulo ſupra: Iurationi non aſſueſcat os tuũ; multi .n. ſunt caſus in illa. PAſcitur. Quod facit uſura uorax. Vnde Cato cuidam interrogan ti; an bonum eſſet fœnerando rem familiarem augere? legitur reſpondiſſe; iſthuc eſt hominem occidere. EXerto. Euaginato. MVnera. Quæ oculos etiam ſapientum excæcant. Bene ergo monuit nos Sapiens, qui dixit; Bearus uir, qui excutit manus ſuas ab omni munere. DAmnaret, aut ſolueret. Hæc duo mala fecerant illi duo presbyteri nequam, depræhenſi a Daniele falſum teſtimonium dixiſſe contra Suſannam. B
Vide & malum iudicem redargutum a Diuo Nicolao Epiſcopo Myrrheorum, qui corruptus pecunia, duos iuuenes inſontes damnauerat. TYro. Nouus in arma miles. Miles. Nam ut ait Iob; Malitia eſt uita hominis ſuper terram. Eſt .n. nobis colluctatio non ſolum aduerſus carnẽ, & ſanguinem; ſed & aduerſus Principes & rectores tenebrarum harum &c. VEteranus. Expleto militiæ ſuæ tempore. CElſam urbem. Hæc eſt Hieruſalem, quæ ſurſum eſt; quæ eſt mater noſtra; quæ uiuis, & precioſis lapidibus eſt conſtructa. PAce. Quiete: dialiton eſt figura deeſt .n. copula; ſed puncto pro copula licet uti poetis. Amen.

Cui malus a labijs, & dolus omnis abeſt.
Aduerſus fratres qui nec mala fecerit acta;
Aduerſus fratres nec mala probra tulit.
Cuius in aſpectu deducitur ipſe malignus
Ad nihilum: dum ſe ludibrio eſſe videt.
Glorificat verò Dominum quoſcunq; timentes
Dum bona dicta canit: dum bona facta probat.
Qui iurat fratri, nec decipit ore fidelem:
Ne ſimili inſultans luderet arte Deum.
Qui neque viſceribus miſerorum paſcitur, enſe
Pignoris exerto, pignore tecta replens.
Qui ſuper inſontem neq; munera noxia ſumpſit;
Vt vel damnaret, ſolueret vtuè reum.
Quiſquis enim hæc Tyro veniens ſeruarit ad unguẽ,
Dignus erit miles & mea caſtra ſequi.
Cum veteranus erit, celſam mittetur ad vrbem:
Fas ubi perpetua pace, quiete frui.

ODE XV. EX PSALMO XV.
Conſerua.

ECce tryumphalis titulus præſcribitur ipſi
Dauidi, poſtquam plurima paſſus erat:
Vt Iudæorum Regi: corrumpere ne quis
Audeat: aut regno ne reſilire velit.
Rex Iudæorum Dauides ipſe parentem
Aloquitur; nota & voce precatur eum.
Me pater vt gnatum conſerua a caſibus atris:
Vt puerum Dominus, atq; patrator opus.
Nam nec ego mihi ſpes, nec de mortalibus vllus:
In te ſperaui, tu mihi ſola ſalus.
Hactenus vt dixi, dico; ſemperq; fatebor:
Tu Dominus meus es; tu Deus esq; meus.
Noſtrorum nec eges quantorumcumq; bonorum:
Ipſe tuis egeo pauper inopsq; bonis.
Quæ bona cum vellem mihi conferri abſq; periclo;
Et rurſus vellem tanta pericla pati:
Ipſe voluntates noſtras (attendite quæſo
O vos mortales, quæ ſubiturus eram,)
Ipſe voluntates duo per contraria ſparſas
Mirificas, ſanctos reddidit ante ſuos.
Ante ſuos (inquam) mira hæc patuere ſecreta,
Viuentum terram qui ſuper aſtra colunt.

ECce triumphalis. Oratio eſt Dauidis, qui in perſona D.N.I.Ch. filii Dei rogat patrẽ, ut tempore paſsionis conſeruetur; ne per impatientiam frangatur; quin potius uictor, & incorruptus ad gloriam reſurrectionis perducatur. Poteſt etiam nobis ipſis conuenire hæc oratio tempore maximæ tentationis, & anguſtiæ, vt conſeruemur, ne deficiamus; quin potius incorrupti perſeuerantes, ad reſurrectionis gloriam tandem perducamur. Eſt autem titulus humilis, & ſimplicis Dauid. Quis aũt hic eſt niſi Chriſtus? qui humiliauit ſemetipſum uſq; ad mortem, mortẽ autem crucis; propter quod exaltauit illum Deus &c. bene ergo incipit: Ecce tryumphalis titulus &c. PAſſus. A Iudæis, & gentilibus quæ in paſsione eius cõmemorantur ab Euangeliſtis. COrrumpere ſ. titulum, reſpondente Pilato, quod ſcripſi ſcripſi. DAuides ipſe. C
Hoc eſt Chriſtus, uerẽ manu fortis, & decorus aſpectu; ut in pſal. Eructauit: non ille, qui tantum figura huius fuit. VT puerum. De quo Eſaias ait; puer datus eſt nobis. Et in perſona patris; Ecce, inquit, puer meus, quem elegi. PAtrator. I. creator, & factor humanitatis eius; nam in diuinitate non eſt creatus, nec factus; ſed genitus, & patri æqualis; ut dicitur in ſymbolo Athanaſii. INops. Adeo ut neq; haberet, ubi caput reclinaret; ſed nudus in cruce pependit; & mortuus in alieno conditus eſt ſepulchro. BOna: Glorioſæ reſurrectionis, æternique regni, abſq; periclo paſsionis; vnde & orauit. Domine, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte. VEllem. Subiungendo: fiat uoluntas tua. VOluntates. Senſus & rationis: ille aſpernabatur paſsionem; hæc amplectebatur; ſciens, quia oportebat Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam, SEcreta. Fugiendæ paſsionis humano ſenſo, qui mortem horret; ſed amplectendæ ſpe reſurrectionis, æternæq; gloriæ. VIuentium. Eſt enim

D & mortuorum, quæ apud inferos eſt. Eſt etiam media hæc, quam nos incolimus mortales inter utranque. SVper altra. De quibus erat Apoſtolus dicens; noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. COluere. Non ſolum corpore; ſed & mente. Sunt iſ qui terrena ſapi-
Eph.3. unt, ſapientes, ut faciant mala; bona autẽ fa-
H.er.4 cere neſciunt. Pectora. Apoſtemate ſuperbiæ
ſupra modum inflati; ut Scribæ & Phariſæi tempore Chriſti. INualidi. Ad cogitationem ſupectorum, quæ vix eſſe creduut. RVdes. Ve
Luc. 7. porè inaſſueti ad opera pietatis. NEe noſſent.
Vtille Simon, qui dicebat ſecum: hic ſi eſſet Propheta, noſſet vtiq;, quę & qualis eſt mulier,
quæ tangit eum; quia peccatrix eſt. De qua re
Hom.33 unde omnino homeliam Gregorii. MVlta. Infidelitatis, & auaritiæ. LAtuere. Superbia, & ambitio. MEdicum. Chriſtum. PLena. Quia non nouit opus imperfectionis is, qui totum
Io.7. hominem ſanum fecit in ſabbato. PErmanſere.
Sicut ſcribæ & Phariſæi, & principes ſacerdotũ,
qui tandem procurarunt eius necem. DEum.
Io.10. Credere: dicebant enim: non de bono opere lapidamus te, ſed de blaſphemia: quia tu homo cum ſis, facis te ipſum Deum. Item exprobran-
mat.15 tes dicebant: ſi filius Dei eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei: dixit .n. quia filius Dei
Mar.14 ſum. COnuenticulis. In ſynagogis: collegerũt.n. ſæpe Pontifices & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum, ut eum morti traderent. QVisquam. Sanè intellige; dum perſeuerant in uitio: dum ſitiunt ſanguinem ſanctorum: ORe meo. Di-
Luc.25 cturus eſt .n. illis: neſcio uos unde ſitis. SOrtis.
I. hæreditatis, quæ interdum ſorte datur. CAlicisq; bibendi. I. tolerandæ paſsionis: iuxta il-
pſ.115. lud: Quid retribuam domino? &c. Calicem, inquit, ſalutaris accipiam &c. Iterum: ſi non
Mat.26 pôt h'c calix tranſire, niſi bibã illum, fiat uoluntas tua. GRatior. Quia maiorem charitatem nemo habet, quam ponere animam ſuam pro
Io.15. amicis ſuis. ELapſam. Propter præuaricationẽ primi parentis, & ſuper addita ab omni genere humano flagitia. SOrtem. Supernam hæreditatem. SVſcipies. In die Aſcenſionis. MIhi. Vniuerſe ſanctorum Eccleſiæ. ERrecti funes. Per translationem hæc intelligenda ſunt. LOcis. Superioribus, qui in cœlo ſunt. PRæclarior.
In eius uita. Vnde Diuus Bernardus fratribus ad religionem tendentibus legitur reſpondiſſe; Vos ergo cœlum, mihi terram relinquitis? non eſt æqua diuiſio. INtellectum. Vt ſpreta terra, cœlum eligerem. REnes. Delectationes terrenarum, & carnalium voluptatum; quarum ſedes ſunt renes. NOctis. I. mortis: dixit enim uicinus
Mat.26 paſsioni: triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem. OPtabam. Et propterea perexit ad orationem, ut ſuo nos doceret exemplo, imminente tribulatione orandum eſſe; ne à tentatione uincamur. EIs. Renum ſuggeſtionibus; hoc eſt malis tentationibus. IPſa caro. Corporis mei. HVmo. Sepulchri, vſq; ad tertiam diem; dixe-
Iſ.58. rat enim Eſaias; & erit ſepulchrum, eius glorioſum. IN Inferno. Non in tartaro, damnatorum loco; ſed in ſinu Abrææ, qui apud inferos erat: vnde paulo poſt reſurgens eduxit animas ſanctorũ, que illic cum Abraam requieſcebant, Saluatorem ipſum expectantes. POſt exiguum. I. triduum. TVum ſanctum. Chriſti corpus. VErmibus. Quod ne fieret, mirrhæ, & & aloes unguento fuit ante delibuta. VIas. Paſsionum, & tribulationum; per quas perueniatur ad reſurrectionis gloriam; iuxta illud.

F

Aſt hos, qui terras infra coluere iacentes,
Vt brutos homines hæc latuere diu.
Incolumes etenim dum ſe, forteſq; putabant
Viribus; ingenio præq; valere ſuo.
Cum tamen interius male ſani pectoris eſſent,
Cordis & inualidi; mente, manuq; rudes:
Vulnera nec noſſent ſua: quo myſteria pacto
Percipere hæc poterant, unde medella foret?
Vulnera ſunt illis igitur ſuper addita multa;
Et patefacta ſimul quæ Latuere diu.
Semiſopita prius uix tantis excita morbis
Ad medicum uiſa eſt mens properare nouum.
Multiplici morbo ſunt accelerare coacti
Ad medicum, per quem plena futura ſalus.
Permanſere tamen dura ceruice ſuperbi
Plerique ex illis, qui renuere Deum.
Quin conuenticulis medici ſitiere cruorem,
Qui fœlix aderat, quiq. daturus opem.
Ex conuenticulis mihi non aggregabitur illis
Sanguineis quiſquam, nec mihi iunctus erit.
Sed nec amicorum numero cenſebimus illos:
Nomina uerſari digna nec ore meo.
Sortis enim noſtræ Dominus, caliciſq; bibendi
Optima pars: & quæ gratior eſſe qoteſt?
Tu Deus elapſam per plurima ſæcula ſortem
Suſcipies iterum, reſtitueſq; mihi.
Erecti funes ab agrimenſore perito
Quam mihi preclaris nunc cecidere locis.
Quam præclara mihi, nec enim præclarior ulla
Hæredi poterat ſors meliorue dari?
Munificum inde Deum benedicam munere tanto;
Qui q. intellectum contulit ante mihi.
Sortis ut æternæ præponere gaudia noſſem.
Cœlica terrenis labilibuſq. bonis.
Increpet uſq. licet uaniſsima turba malorum:
Meq. mei renes increpuere diu.
Increpuere mei me renes noctis ad uſq.
Horrentes tenebras prætereunte die.
Quos ut ego increpitus ne non maledicta canerem,
Optabam Dominum ſemper adeſſe mihi.
Ecce aſiſtentem a dextris proſpeximus illum,
Vt turrim firmam, ne moueamur eis.
Propterea læta mei ſunt intima cordis:
Atq. exultando lingua locuta mea eſt.
Inſuper ipſa caro diræ poſt uulnera mortis
In mihi promiſſæ ſpe, requieſcet humo.
Sed nec in inferno, feſſos cum liquerit artus,
Deſcendentem animam tu Deus eſſe ſines.
Nec patiere diu tamquam mœrere relictam,
Quin poſt exiguum tu reuocabis eam,
Nec fœdare tuum poterit corruptio ſanctum;
Nec dabis ut fiat uermibus eſca caro.
Quæ duxere uias rediuiuæ ad limina uitæ,

oportuit

oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Hinc & Apoſtolus ait: Oportet nos per multas tribulationes introire in regnum Dei. Sunt etiam uirtutes uiæ, quibus reditur ad uitam, iuxta illud Ambroſii: tunc me docuit uias uitæ; cum me docuit fidem, & miſericordiam; ſpem & charitatem. His enim itineribus peruenitur ad uitam. AD auras. Has noſtras primum; quæ inferis ſuperæ ſunt; deinde ad ſuperas paradiſi auras in die Aſcenſionis eius. DExtra. Quia dicit Euangeliſta: Aſcendit in cœlum Chriſtus, & ſedet ad dexteram patris, cuius regni nos quoq; participes efficiat D. N. I. Chriſtus, qui cū Patre & Spiritu ſancto uiuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

A
Luc. 24.
in ſermone pro mart. paſchali tēpore 74.

Feciſti notas iam pater ante mihi.
Ergo hylari uultu ſuperas redeuntis ad auras
Tunc mea replebis pectora lętitia.
Quanta parata tua mihi delectatio dextra
Æternum in finem, quis memorare queat?
Amen.

ODE. XVI. EX PSALMO. XVI.
Exaudi Domine iuſtitiam meam.

IVſtitiam Rex iuſte meam precor aſpice: Namque
Illa petit pro me, meq; tacente rogat.
Reſpice, & exaudi, certo qui pondere libras
Omnia: cuiq; hominum pectora nuda patent.
Tu noſtras intende preces, quas ore doloſo
Nequaquam offerimus, duplicibus ve labris.
Omne tui ex æquo radiantis lumine vultus
Iudicium noſtrum prodeat, oro pater:
Æquaq; decernant nimio fulgore micantes
Fœlices oculi, qui mea cuncta vident.
Nocte ſub obſcura dum me minitando reuiſis,
Ceu pater erudiens, intima corda probas.
Igne quoq; ardenti tentas examine duro;
In me nec reperis impietatis onus.
Os etenim noſtrum nec inania verba loquendo,
Nec quę ſunt hominum dira operando, vacat.
Quin duras ſeruare vias enitimur vſq;
In finem, propter viuida verba Dei.
Plurima perficiat greſſus tua ſemita noſtros;
Deuia ne pergam, perdita ſicut ouis.
Ne mea deflectant veſtigia tramite recto,
Tu mihi uadenti præuius eſto Deus.
Vt dudum rapido cum flebilis igne cremarer,
Ad te clamaui pectore, voce, manu.
Ad te clamaui, quia me exaudire ſolebas:
Tunc etiam auxilium ferre paratus eras.
Nunc igitur placidas aures mitiſsime iudex
Inclina precor, & ſuſcipe uerba mea.
Mirifica quæſo tua clementiſsima dona,
Qui pius es iuſtis, qui miſerator ades.
Qui facis optata quoſcunq; ſalute potiri,
In te ſperantes noueris eſſe diu.
Ecce reſiſtentes, (hominum eſt audacia tanta)
Si dici fas eſt, fert tua dextra potens.
Ecce reſiſtentes patitur tua dexteræ mecum:
Quid tamen efficient? ſi reſilire uelis?
Eia exurge precor, fortemq; extende lacertum,
Hinc inde elatos tunde, retunde uiros.
Vtq; oculi charam, meme defende, pupillam:
Defeſſo et cuſtos peruigil eſto mihi.
Alitis in morem me me crocitantis obumbra

IVſtitiam Rex iuſte meam &c. Cum titulus breuis huius pſalmi ſit iſte: Oratio Dauid; apparet ſenſus eius; quia continet orantis affectum hominis in tribulatione poſiti; & ipſius Dauid ad literam; & Chriſti, ſecundum allegoriam; & cuiuſuis, ſecundum tropologiam Generaliter ergo exponetur, ut cuilibet ſenſui poſſit adaptari. DVplicibus. Hoc fit quando aliud in corde, & aliud in ore ſonat; de quibus Sapiens ait; ue iis, qui duplici ſunt corde: & Eſaias propheta: populus (inquit) iſte labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt a me. OMne. Sic conſtrue: O pater Deus, oro te, ut omne iudicium noſtrum prodeat ex æquo lumine radiantis uultus tui. NOcte ſub obſcura. Atra tribulationis, anguſtiæ, uel perſecutionis tempeſtate. IGne. Vehementiſsimæ paſsionis, aut doloribus infirmitatum; nam ſicuti aurum, & argentum probantur, & purgantur in igne; ſic & Electi in camino tribulationum, & anguſtiarum examinantur. ONus. De Chriſto clarum eſt, quia iniquitatem non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius. De Dauid etiam patet; quia nihil graue admiſerat ante facinus adulterii cum Berſabea, & cædis Vriæ uiri eius. Sed hunc pſalmum dicitur feciſſe in perſecutione Saul. De ceteris unuſquiſq; interroget conſcientiam ſuam, & ſi quid graue ſenſerit in ſe fuiſſe, compungatur: ſi uel adhuc eſſe pœniteat, confiteatur, ſatisfaciat, & emendet; quia ſic iuſtificabitur; quia conuerſus impius nō eſt amplius impius; iuxta illud; uerte impium, & non erit. DVras uias. Non ulciſcendi, cum poſsis; fugiendi, cum poſsis te defendere; & potius patiendi mortem, quam inferre; & in ſumma, diligere inimicos; bene facere iis, qui te oderunt, & pro calumniantibus, atq; perſequentibus orare. Hæc omnia fecit Chriſtus erga Iudæos crucifixores: Dauid ergà Regem perſecutorem, & Sancti in perſecutores ſuos. CRemarer. Sicut Laurentius in craticula; Chriſtus in cruce; ceteriq; electi in propinato ſibi calice paſsionis, & anguſtiæ. MIſerator. Conuerſis ad te peccatoribus. SAlute. Aeterna: interdum & temporali. FErt .i. patienter ſupportat, expectans ad pœnitentiam. Omnis enim malus (ut docet Auguſtinus) aut ideo toleratur, ut conuertatur; uel ut per eum bonus exerceatur. EFficient. Nihil; quæcunque enim fiunt; Dei uoluntate, aut permiſsione efficiuntur. REſilire. Te te illis opponere. TVnde. Retunde: ſæpe percute, & flagella; iuxta illud Anaxarchi: tunde, retunde Anaxarchi ſacculum, nam Anaxarchum nihil tundis. PVpillam. Gemmulam illam micantem, unde uidemus; quam ſeruamus quantum poſſumus etiam a minimis feſtucis. ALitis crocitantis .I. Gallinæ, de qua in Euangelio: quoties uolui congregare filios tuos,

eccl. 2.
Eſa. 29
B
Eſ. 53.
1.pe. 2
prou. 12
Ro. 12
Math.
Luc. 6.
C
ſuper pſal. 54.
Math. 23.

D quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti. HOrrendo. Aduerſariis, non electis; qui
proteguntur. PRotege. Ne peream, uictus ab impatientia, uel a diffidentia ſuperatus, quæ plerumq; animos
iuuenum auertit ab arduis operibus uirtutum.
Gen.14 INdagine. Inquiſitione. Tractum a uenatoribus,
qui ... ſuas indagine cingunt. ANimam. Hoc
quærunt Dæmones, qui dicunt ſequacibus ſuis:
Da mihi animas, cætera tolle tibi. Homines
uerò hoſtes nihil curant de anima; ſed uitã cum
Ouid. 1. cebus quærunt nobis tollere. PInguedine. Ma-
Meth. litiæ. EMinus. Longe a finibus patriæ. SVrſum.
Ad cœlum: iuxta illud: Pronaq; cum ſpectent
animalia cætera terram, os homini ſublime de-
dit, cœlumq; uidere iuſſit, & erectos ad ſydera
tollere uultus. PReſſa graui ſomno. Peccatis
Eph.5. ſ. ſecundũ Apoſtolum: Surge qui dormis, exur-
ge, & illuminabit te Chriſtus. DEclin. ſolo .i. in
terram reſpicere. Vide hiſtoriam Suſannæ, de
Dan.13 duobus malis ſenibus, qui deſtiterunt reſpicere
in cœlum; ſed declinauerunt oculos in terram.
SVſceperunt. Occidendum. CAdentem. Penè
ſcilicet. ANte dolus. Quam tu mihi ſubue-
nias. IMpius. Diabolus. TEchnas. Aſturias
in mortem meam. VIncula. Si impatiens fue-
E co. CArcere. Inferni, uel ſinus Abrahæ; in
quo claudebantur iuſti ante mortem Saluatoris.
DE carcere corporis. Sic eſt nobilibus animis,
quæ cupiunt diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Reli-
quæ, ceu tanæ, libenter morantur in hoc cæno-
Luc.23. ſo corpore, neq; umquam uellent inde exire.
MAnibus. Sic legimus, illum dixiſſe: in manus
tuas Domine commendo ſpiritum meum. AN-
tris. Tartari: ſi derelictus a Deo, ab impatien-
tia ſuperatus eſſet. LEua. Manus diaboli, bonis
omnibus aduerſa, ac ſiniſtra. EDuctam frameã
uagina eburna. i. potentem animam de corpo-
re ſolido, precioſo, & cãndido. PRior. Ante
Act.1. Diabolum. CRudelem ductorem. Iudam, qui
fuit ductor eorum, qui comprehenderunt Ieſum.
DIuide. Ab Apoſtolico cœtu. CAEde. Suſpen-
dio. SEca. Per crepationem uentris, ut inde
effundantur uiſcera, quæ conceperant proditio-
nem. CAteruas. Populorum Iudæorum pugna-
ces contra diſcipulos Domini. PAucorum. Fi-
delium, ab initio Eccleſiæ. Nunc autem multi-
Ps.39. plicati ſumus ſupra numerum: quia multi ſunt
F Chriſtiani nomine, ſed pauci re. DE terra
Viuentium. PAucis. Malorum comparatione:
Eccl.1. ſtultorum .n. infinitus eſt numerus; & multi ſunt
Math.20 uocati, pauci uerò electi. SOrte .i. Hęreditate:
ut ſupra: ꝙ plerumq; inter homines ſorte diui-
datur hæreditas. DIffugium. Illis .v3. quorum
conuerſatio in cœlis eſt. GEntis. Peruerſæ, &
in malo obſtinatæ. AB excidio. Ignis æterni.
Poſſunt etiam hi duo uerſiculi, iuxta litteralem
Eccl. ſenſum, de quadam terra urbis Pellæ intelligi,
hyſt.li.3 in regione Galileæ, ad quam monitu Angelico
3.c.5. confugere fideles paulo ante quam obſideretur
Hieruſalem à Romanis: Vnde gentis Iudæorũ
proceſſit excidium. DIſtuleris. Dando illis ſpa-
cium pœnitentiæ. PAuliſper. Quadraginta an-
nis a Chriſti paſsione fuerunt expectati, ut ſe
corrigerent in uita eorum, qui crucifixerunt
Dominũ: nam plures ex illis uſq; ad illud tempus ſuperuixerunt. VEnter .I. conſcientia Iudæorum, quorum
Ph.3. Deus uenter erat. Nunc etiam multi ſunt, qui omnia propter uentrem faciunt. EXæſtuat. Quia, (ut dicit Hie-
35.c. ven ronymus) uenter mero æſtuans facile prorumpit in libidines, etiam extraordinarias. DIſsimulas .I. Videris diſ-
ter. ſimulare, quia cito non punis. Me miſerum, tarda Dei currit uindicta; Sed tarditatem ſupplicii grauitate com-
Val. M. penſat. MAla ſemina. Sacerdotes, Scribæ, & Phariſæi illius temporis: quos uidens Ioannes Baptiſta ad ſuum
de negl. baptiſmum uenire, dicebat eis: progenies uiperarum, quis uobis monſtrabit fugere à uentura ira? PRolem ſuam.
relig. c. Quæ parentes occidat ſuos, hoc eſt Prophetas, & Apoſtolos: iuxta increpationem Domini: Hieruſalem, Hie-
pen. ruſalem, quæ occidis Prophetas &c. PHenix, De quo Ambroſius in Examerōn. REnouatus. Per reſurrectio-
nem

Horrendo alarum tegmine ſumme pater.
Terribili a facie, qua me impia turba malorum
Iamdudum afflixit, protege quæſo Deus.
Namq; meam hoſtilis manus hæc indagine denſa
Obſedere animam, perdere poſſe rati.
Carnea mens illis, adipes pinguedine ſenſus
Concluſere ſuos: intumuere nimis.
Ora relaxarunt in me turgentia faſtu:
Diraq; blaſfemi non niſi verba ſerunt.
Mancipium veluti ſi vile abiecerit vllus,
Sic me proijciunt eminus vrbe, domo.
Eiectum ac veluti crabrones agmine denſo
Stant circum, & bombis perſtrepuere ſuis.
Conſtituere ſimul ſurſum ſpectantia ſomno
Declinare ſolo lumina preſſa graui.
Me ſuſceperunt rugientis more leonis,
Qui viſam ad prædam colla parata tenet.
Ac veluti catuli, ſtirps inſidioſa leonum,
Obſedere vias tecta per antra citi.
Dux exurge potens Deus, atq; tuere cadentem;
Hoſtes ipſe meos obrue: redde vices.
Tu prior ante veni, maturaq; arte doloſum
Supplanta; ne me conprimat ante dolus.
Impius ecce parat technas, animæq; minatur
Vincula, vt obſcuro carcere claudat eam.
At tu continuo de carcere corporis huius
Egreſſam manibus ſuſcipe chare pater:
Ne tibi dilectam tenebroſis forſitan antris
Includat dextræ læua inimica tuæ.
Vagina eductam frameam prior accipe eburna;
Ne ferat hanc dextræ leua inimica tuæ.
Abiice crudelem, rabidoq; ſatellite cinctum
Ductorem hunc, ſimul & diuide, cæde, ſeca.
Diuide pugnaces à tergo mille cateruas
Paucorum e medio, qui tua ſigna petunt,
Diuide de terra, quam paucis ſorte dediſti;
Vt ſit diffugium gentis ab excidio.
Et ſi diſtuleris cladem pauliſper eorum,
Hęc tamen in uita dira ruina cadat.
Venter enim illorum uitiis exæſtuat atris;
Quæ dum diſsimulas, teq; latere putant.
Tempore deinde dato, mala ſemina uentris iniqui,
Vipeream prolem parturiere ſuam.
Nequitiæ diras ſaturati ſtirpe nefanda
Reliquias paruis deſeruere ſuis.
Aſt ego ceu Phœnix, olim pulcherrimus ales

ctionem. SIſtam. In die Aſcenſionis. CAndidus. Innocentia. NItens. Gloria: cuius & nos participes efficere dignetur. Amen. A

Cuctarum uolucrum, cum renouatus ero,
Iuſtitia indutus; nitida uirtute decorus,
Te coram ſiſtam candidus, atq; nitens.
Me tua tunc demum ſaturabit gloria uiſa;
Tum pater ex omni parte beatus ero.

ODE XVII. EX PSALMO. XVII.
Diligam.

HOſtibus a cunctis ereptus, & aſpide ſurda
Iniuſti Regis, quid tibi retribuam?
Quid tibi retribuam pater o ſanctiſſime? grates
Gratus agam, reddam, & ſemper habebo tibi.
Vt me dulcis amas, ſic te vehementer amabo;
Vis mea tu fortis, robur & acre mihi.
Tu firmamentum virtutis, & author eorum,
Quæ duce te noſtra ſunt bene geſta manu.
Cum ſuper humanas vires vrgeret ab hoſte,
Tu mihi diffugium, tu mihi fautor eras.
Cum fermè abſumptus, cum ſpe defectus ab omni,
Mox propugnator tu mihi dexter eras.
Si mihi ſit præſens, caſuq; adiutor in omni
Bellator Dominus, cunctipotenſq; Deus;
Protector firmus, cornuq; ſalutis, & acer
Suſceptor valida, ne premar hoſte, manu:
Laudibus innumeris hunc perſequar, huncq; uocabo:
Si ruerint hoſtes, tunc quoq; ſaluus ero.
Nec mirum: quis enim ſecurus ab hoſte perenni
Eſſe poteſt? ſemper militat omnis homo.
Heu genus infœlix: miſeri conditio dura
Eſt hominis: feſſo nec datur vlla quies.
Vndiq; me duræ mortis cinxere dolores:
Vndiq; ſunt laquei: ſunt & vbiq; mala.
Hinc male ſuada fames me, illinc ſitis arida torquet;
Hinc æſtu laxor; comprimor inde gelu.
Ocia me ſoluunt: labor improbus oſſa fatigat:
Obruor a ſomno: peruigil excrucior.
Cùmq; malis ſtudeo tantis adhibere medellam;
Ecce mihi occurrunt deteriora mala:
Me vexauerunt torrentes imbris iniqui:
Me conturbarunt impietatis aquæ.
Namq; epulis pellenda fames erat: aſtitit ecce
Ignitus torrens, quem Phlegetonta vocant,
Cùmq; mero ſedare ſitim quandoq; ſtuderem,
Cocytus torrens affuit ecce mihi.
Æſtum cum fugerem viridi ceſſurus in antro,
Styx horrenda palus ecce parata mihi.
Frigora cum molli torpentia veſte pararem.
Pellere; ſummerſus penè Acheronte fui.
Sicq; fatigatus diuturno membra labore,
Optabam requiem; qua refouendus eram.
Ecce ſoporato lethæ ſuperaffuit amnis;

HOſtibus à cunctis &c. Liberatus Dauid a malorum perſecutione, compoſuit hunc pſalmum pro gratiarum actione. Iccirco poteſt etiam nobis conuenire, cum ab urgentibus anguſtiis, & tribulationibus erepti fuerimus a Deo; ut deuote canamus eum pro debita gratiarum actione. Myſticè etiam de Chriſto poteſt intelligi, à perſecutione Indæorum per reſurrectionem a mortuis liberato; ut Deo patri per decantationem huius pſalmi gratias agat qui bene xvii. inſcribitur: nam ex Decalogi, per ſeptem dona Spiritus ſancti, obſeruatione liberamur ab omni perſecutione hoſtium tam uiſibilium, quam inuiſibilium. ASpide ſurda. Que ne audiat incantatoris uocem, aurem unam puluere obſtruit, & alteram cauda obturat. Talis erat Rex Saul ambitioſus, & auarus regni; deinde inuidus gloriç Dauid, quibus aures eius obſtructæ uocem humiliantis ſe generi nolebant exaudire. AGam. Verbis: REddam. factis, & habebo corde & animo. AMabo. Vices reddam. Quid enim amplius requirit Dominus à nobis, niſi redamari? HOſte perenni. Diabolo, perpetuo humani generis inimico. MIlitat. Aduerſus Diabolum, mundum, & carnem. Sic & Iob dicebat: militia eſt uita hominis ſuper terram. B
INfelix. Qui ſua, & aliena præuaricatione mi- Iob.7.
ſeriis ſubiicitur infinitis. Sic & Iob. Homo, (inquit) natus ex muliere, breui uiuens tempore,
repletur multis miſeriis. VLla quies. Dum hic Iob 12
uiuitur. DVræ. AEternæ potius, quam temporalis; tametſi ultimum ſit terribilium: ſed tranſitoria eſt mors corporis, animæ uero perpetua: FAmes. Hic numerantur ineuitabiles morbi, quibus humana uexantur corpora; & tandem ducunt ad mortem. Contra hos morbos nullum eſt dare perpetuum remedium; licet ad tempus exhibeatur: ueluti contra famem cibus; & potus contra ſitim. Eſt tamen aduertendum; etiam ex ipſis remediis, ſi immoderati ſint, contrarios naſci morbos ad mortem uſq; ducentes: nam plures occidit crapula, quam gladius; ſic & ebrietas. LAxor. Vnde & ſudor per poros emanat relaxatos. TOrrentes. Inferni, de quibus infra; quia improuiſi & inferni ruunt appetitus iniquitatis, qui trahunt homines ad æternam perditionem. IMbris iniqui. Repentinæ iniquitatis; C
quã intẽperati, & immodeſtè remediis abutẽtes incurrunt. AQuæ. Ingeſ modiei .ſ. & frequentes exceſſus, qui paulatim collecti mentem obruunt, & ad iniquitatem trahunt: ſicut aqua in ſentinam paulatim collecta, & neglecta ſubruit nauem. PHlegetonta. Per quem ſignificatur flamma gulæ, quæ ad crapulam, & ebrietatem trahit; & inde ad alia uitia nefanda. COcitus. Qui perturbatio interpretatur; & hæc eſt ebrietas, qua ſenſus perturbantur. STyx palus. Triſtitiã ſignificat, quæ naſcitur ex torpore ocii; & ducit ad mortẽ, teſte Apoſtolo: triſtitia uerò moderata, quæ ſurgit ex compunctione peccatorum, uitam operatur. ACheronte. Propter molliciem ueſtium, quæ ad mortem ducit, ubi ſine gaudio uita infeliciſsima ducitur, nullo umquam tempore finitura; quod Acheron interpretatur. Sit exemplo Diues ille, qui induebatur purpura, & byſſo; nam in inferno ſepultus cruciatur in flammis, LAEthe. Obliuionem ſignificat, nam nimio' dediti ſomno rerum obliuiſcuntur agendarum, & fiunt ad uitia proniores: exemplo Dauid, qui à ſomno meridiano ſemiſopitus, ſpeciem alienæ concupiuit

piuit

D u vxoris ; inde in adulterium prolapſus eſt, & homicidium. LAquei mortis. Qunq; ſenſuum ſunt noxiæ uoluptates: quicquid enim pulchreſcit uiſu, lænocinatur auditu, olſatu ſuaue uidetur, guſtu delectat, & molleſcit; attactu laqueos habet mortis appenſos. REx Herebi. Pluto, Diabolus. Nomen Domini. Ieſu: neq;
Ph.2. enim aliud eſt nomen ſub cœlo datum, in quo
act.4. oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine D. N.
Ia.66. I. Ch. TEmplum auguſtum &c. Hoc templum cœlum eſt: ſicut ipſe Deus dixit: cœlum mihi ſedes eſt, terra uero ſcabellum pedum meorum. TOtum olympum. Cœlum empyreum, ubi ſedes eſt Angelorum, & ſanctarum animarum. Hoc præcipuè factum eſt in deiectione Luciferi, & ſequacium. TEnebris. Sicut in paſsione Domini nouimus eſſe factum. COnturbati.
Math. 27. Hæc omnia futura ſunt ante diem iudicii, quando commouebuntur omnia elementa. FVmus. Per ſimilitudinem loquitur hominis irati, ex cuius naribus, & ore fumus aſcendit. IGnea fulgura cum tonitru &c. Hæc omnia ſacta fuerũt aduerſus AEgyptios i populi liberatione; &
Vt i exodo. i datione legis ſuper mõte Synai, quo ad literã:
E quo ad ſpm, in aduentu Chriſti, & prædicatione Euangelii. Sed hanc expoſitionem quærat in commentariis diui Hieronymi & Auguſtini prudens lector, quia prolixa, etſi ſuauis. Ego .n. breuitati ſtudeo; quia in carmine ſatis effuſus ſum; & tetigi vtrumq; ſenſum, litteralem, & myſticum. IGnea lampas. Ignea lex, in deſcen-
Act.2. ſus Spiritus ſancti ſuper diſcipulos. CArbones atri. Hi ſunt peccatores, quorum facies ani-
Tren. 4 mæ denigrata eſt ſuper carbones; quales fuere Zachæus, & Mattheus cum cæteris, ante conuerſionem, publicanis. PRocul. Mattheus uſq; in AEthiopiam. Saul, qui & Paulus, ad Illiricos uſq; fines per totam Græciam, in Italiam, & vſq; ad Hiſpaniam. DEus. Chriſtus, homo factus. TVrbo. Draco, ſeu diabolus, à Chriſto ſuppeditatus. NEbulis ſuis. Peruerſis ſuggeſtionibus, & falſis hæreſum doctrinis. VIn-
Ap.20. cula. De quibus in Apocalypſi: ubi dicitur, illum fuiſſe uinctum uſq; ad mille annos; deinde oportere ipſum iterum ſolui uſq; ad modicum tempus. NOuauerat. In Chriſti paſsione, & Eccleſiæ perſecutione. TRiumphato. In reſur-
F rectionis tempore. REdit. Ad Cœlum in die
Mar.ult. Aſcenſionis. CHerubin: Quod plenitudo ſcientiæ interpretatur, eo quòd de plenitudine eius accepimus omnes, ut docuit Ioannes Baptiſta. Nubes. Antiquos Prophetas. AStra. Doctores, qui (ut ait Daniel) ſulgent ut ſtellæ in medio firmamenti. EMpyreæq;. Paradiſi ſplendidiſsimi ex diuini ignis lumine: etenim Deus noſter ignis conſumens eſt, ut docuit Apoſtolus. TEnebras. Humanæ pro nobis aſſumptæ naturæ: quas niſi per fidem acutiſsimus cuiuſuis intellectus nequit penetrare. TEntoria.

Atq; ſuis grauibus me prope merſit aquis.
Me miſerum inferni circunſepſere dolores;
Tartarei gemitus; & ſine fine mala.
Me laquei mortis, quos vafer vbiq; tetendit
Rex Herebi, longa præpedicre mora.
Iam mihi nil ſupereſt, niſi ſuplice voce vocare
Id nomen domini, quo mihi ſola ſalus.
Quod ſupereſt, facio: diuinum numem adoro:
Diuinum hoc nomen ſupplice voce voco.
Nec mora, de templo clemens exaudijt alto;
De templo voces audijt ecce meas,
Templũ auguſtũ ingens hoc ſanctũ, ac ſemper aptum
Vox mea nempe frequens ire, redire poteſt.
Quandocunq; meus clamor ceu candidus intrat
Nuncius; & ſanctos ſternitur ante pedes.
Inde petit ſacras (ſemperq; admittitur) aures:
Hic deſiderium panditur omne meum.
Inde meis votis placabilis annuit: hoſtes
Horrendo nutu terruit atq; meos.
Si ſolo nutu totum tremefecit olympum?
Quo mage, ſi quæ ſunt, inferiora quatit?
Nil igitur mirum, tenebris ſi conditur aër,
Commota eſt tellus, contremuitq; ſolum.
A fondamentis, celſoq; cacumine montes
Sunt conturbati, penè ruere ſimul.
Rupibus excuſsis, ſummo quoq; uertice moti,
Quòd ſenſere iram ſigna dedere grauem.
Eſt grauis ira Dei; nam ſcandit fumus ab illa,
Quo regitur cœlum ſicut ab imbre graui.
Ignea cum tonitru rapido iaculantur ab æthra
Fulgura, queîs hominum pectora quaſſa tremunt.
Altitonantis enim uultu uelut ignea lampas
Exarſit ſubito, qua micuere poli.
Carbones atri flammam (mirabile dictu)
Hinc traxere ſimul, & micuere procul.
Tunc inclinauit cœlos, deſcendit olympo;
Terrarum ſummus uenit ad ima Deus.
Sub pedibusq; Dei denſa caligine ſeptus
Turbo iacet, ſolo murmure terribilis.
Horridus ille quidem uiſu pertentat & orbem,
Si qua potis nebulis obtenebrare ſuis.
Sub pedibus Diui ſuppreſſus, & ignea collo
Fruſtra conatur vincula dura gerens.
His oneratus erat, quia bella nouauerat; auſus
Et contra ſtimulos calcibus ire Dei.
Nam Deus ipſe potens compreſsis vndiq; bellis,
Hoſte tryumphato venerat unde, redit.
Ecce ſuper Cherubin celeri petit alta uolatu:
Tranſgreditur nubes aſtraq; uictor ouans.
Ventorum alitibus ſecat ocior æetherea pennis;
Empyreæq; arcis ardua celſa petit.
Panditur excelſo domus omnipotentis olympi;
Vt Domino, utq; Deo Regia tota patet.
Ne tamen à nobis, ueluti mortalibus ægris,
Cernatur Regis gloria tanta noui;
Heu quantas poſuit tenebras, quibus ipſe latere

Poſſet

Poſſet vt indignos, inter vtrumq; polum.
Inſtar militiæ poſuit tentoria circum,
In quibus ipſe later, nec latet vllus eum.
Nubibus ac denſis, qui interiacet, aëra cinxit:
Vnde tenebroſæ profluit imber aquæ.
Turbidus imber aquæ, qui nubibus effluit iſtis:
Sed tamen vbertim pectora culta rigat.
Sunt nubes aliæ nimio fulgore choruſcæ,
Quas vehit ignotas ſpiritus vſq; plagas.
Cum Deus has ſummo nubes deſpectat olympo,
Terrificant homines, lętificantq; ſimul.
Eius ab aſpectu radios velut ære micantes
Concipiunt, ignes parturiuntq; vagos.
Tranſitus illarum crebris replet aëra flammis,
Indeq; carbones ignis vbiq; cadunt.
Horrida grando quatit ſata læta, bouumq; labores,
Fertur & admixtis ſaxeus imber aquis.
Intonuit per eas, totumq; exterruit orbem
Rex Deus ætherei ſummus ab arce poli.
Nubibus ex illis altiſſimus æthere ſummo
Altiſonas voces edidit ore ſuo.
Vnde Boanerges dicti fortiſſima corda,
Excelſam hanc vocem qui potuere pati.
Hinc iterum grando, & carbones ignis ab æthra;
Sunt viſæ ardentes & volitare faces.
Terribiles mixtim iaculatus & inde ſagittas,
Fulmina ſolius maxima tela Dei.
Elatos homines, ſimileſq; Gygantibus illis,
Qui auſi inferre (nephas) effera bella Deo:
Hos inquam terræ natos diſperdidit omnes,
Fulgura multiplicans turbine ab horriſono
Conturbauit eos profugos formidine tanta,
Qui reliqui fuerant a nece terribili:
Ad liquidos fontes fuerint vt currere viſi,
Margine telluris qui mieuere modo.
Perſpicuos fontes nitidarum prorſus aquarum,
Vnde bibant omnes, vnde lauentur, habent.
Vnde metum ponant pauidi, recreentur & vnde
Defeſſi, & claris ſe ſpeculentur aquis.
Namq; ſerenata facie Deus, hoſte fugato,
Reddiderat lucem rebus ab axe nouam.
Condita que fuerant, tenebris atq; obruta terræ
Fondamenta orbis tum patuere noui.
Quæ latuere diu baſes patuere repentè,
Increpitum nec enim ſuſtinuere tuum.
Cum grauis aura tuę Deus afflat Spiritus iræ,
Condita vel foueis nulla latere queunt.
Mobilior vento, nitido vel acutior enſe,
Eſt grauis, eſtq; leuis ſpiritus ecce Dei.
Quam bonus & dulcis de ſummo miſit olympo,
Qui me ſuſciperet, meq; leuaret aquis.
Gurgite multatum fueram demerſus aquarum,
Aſſumpſit valida me Deus inde manu.
Hoſte quoq; eripuit, qui me fortiſſimus vndis
Merſerat, obduro preſſerat atq; iugo.
Me quoq; vipereis, & amaro felle repletis,

Velamina carnis aſſumptæ de virgine. EVm. A
Vti Deum, quem nemo latere poteſt. NVbibus. Prædicatoribus utriuſq; teſtamenti, quorum doctrinæ fidelibus ſtudioſis patent; infidelibus uerò, & negligentibus obſcuræ ſunt aquæ in nubibus aeris. CVlta. Fide, ac ſtudio. NVbes aliæ. Noui prædicatores teſtamenti; quia ſuperiores Prophetæ fuerunt ueteris teſtamenti obſcuriores; utpotè inuolucro figurarum, & ænigmatum futura prædicentes. DEſpectat. Deorſum aſpicit, inſpirando quæ pro utilitate fidelium auditorum dicere debeant. TErrificant. Minis futurarum plagarum, & extremi iudicii. LAEtificant. Iuſtos promiſsionibus beatitudinis æternæ: interdum & pacis temporalis & abundantia rerum pro ſolatio bonorum; & ut mali etiam conuertantur ſpe potiundi iis, quæ communi uoto appetuntur ab omnibus; licet paulatim poſt mutent deſiderium. ORe ſuo. Sicut in Euangelio: non enim uos eſtis, qui
loquimini, ſed Spiritus patris ueſtri, qui loqui- B
tur in uobis. Item ore ſuo: quia alibi dictum Mat. 10
eſt; Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego pſal. 2.
hodie genui te: quod in Euangelio monſtratur adimpletum, quando audita eſt uox patris di-
centis ad filium: Hic eſt filius meus dilectus, in Mat. 17
quo mihi bene complacui. BOanerges .i. filii Marc. 3
tonitrui; Iacobus .ſ. & Ioannes Apoſtoli: qui cū Petro uocem illam delatam e cœlo audierunt. ITerum. Noui teſtamenti tempore. ELatos homines. Principes Iudæorum cum gentium regibus, & maximè Romanorum. GYgantibus il-
lis. Quos Nembroth allexerat ad turrim ædi- Gen. 10
ficandam. TErræ natos. Poeticæ dictum eſt. & 11.
A Nece terribili. Quæ fuit in excidio vrbis Bar. c. 3
Hieroſolymorum. AD fontes. Baptiſmi. PErſpicuos fontes. Sacramentorum, & Euangelicæ doctrinæ. BIbant. Sapientiam. LAuentur. A peccatis. MErum. Damnationis æternæ, obtenta peccatorum venia. REcreentur. Spe ſalutis, ac beatitudinis æternæ. SPeculentur. Nam uerbum Dei ſpeculo comparatur, quo quis
animæ faciem .i. conſcientiam poteſt ſpeculari; C
& ſi quæ latent, animæ maculas deprehendere;
unde Iacobus Apoſtolus legitur dixiſſe: ſi quis Iac. c. 1.
auditor eſt uerbi &c. SErenata facie. Pace data Eph. c. 2
Eccleſiæ, per conuerſionem Principis Romanorum. FOndamenta. Prophetarum, & Apoſto-
lorum; iuxta Pauli doctrinam, & Io. in Apoca- Apoc. c.
lypſi. BAſes, Suſtentacula, ſeu pedes colum- 21.
narum ſunt. Sapientia .n. Dei ædificauit ſibi domum, cui ſuppoſuit columnas ſeptem, quarum baſes hæ ſunt, de quibus hic. ACutior. Quia etiam interiora penetrat animarum, nulli gladio materiali obnoxia. GRauis. Facit enim maturos hominum ſenſus, & graues. LEuis. Oneribus peccatorum excuſsis, redduntur homines ad operandum agiles per leuitatem Spiritus. MIſit. Spiritum ſuum ſanctum. AQuis Tribulationum, & erroris multorum populorum: nam aquæ multæ, populi ſunt multi, de quibus uide in Apocalypſi. AQuarum. Vanarū doctrinarum, quæ multis refertæ ſunt erroribus, ſicut Poetarum ſæcularium, & gentilium Philoſophorum. HOſte. Luciſero, qui penè uniuerſas gētes aquis idolatriæ tenebat Ante Chriſti aduentum immerſas. IVgo. Superſtitionis ſacerdotum illius temporis. REpleris. De perſecutoribus Eccleſiæ hoc intelligendum eſt, tam Iudæis quam Paganis. MAndebant. Lacera-

bant

D bant morſibus linguarum nequiſsimarum, magos, & maleficos appellantes Chriſtianos; ac omni mala morte reos. PRæualuere. Quò ad temporale dominium, diuerſis pœnis, & exquiſitis tormentis ſanctos Martyres interficiendo.
Mat.10 Nec enim timendi ſunt hi, qui corpus interficiunt; ultra autem non habent quid faciant.
PRæuenere diem. Latrantes, vt canes, antequam nocere poſſent: ſicut de quodam Datiano dicitur in paſsione S. Vincentii. REos. Ac ſi reos. GNatum inertem. Quemuis hominem, uel
Io. 8. populum gentilem. SEruitii. Dæmoniaci, quod peccatum eſt: quia qui facit peccatum, ſeruus
Ex.20. eſt peccati: quare in lege mandabatur, ne fieret opus ſeruile; quod proculdubio de peccato ſentiendum eſt. LEuum. Poeticè intellige pro fauſto ſigno. COlla cathenis. Figuratè .i. ex collo cathenas. LAram. Per charitatem: ſcriptum quippe eſt: habe charitatem, & fac quod-
Act.15. uis. LIbertatem. A duro legis iugo, quod neq; nos (ut dixit Petrus) neq; patres noſtri potui-
Tit.3. mus portare. ABſq; meo. Dono, uel merito: quia nõ ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos; ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos
E. fecit Deus, ut docet Apoſtolus. GRatia. Nam lex per Moyſen, & gratia per Ieſum Chriſtum
Io.prim. facta eſt. MAndata. Dilectionis Dei, & pro-
Mat.22 ximi; in quibus uniuerſa lex pendet, & prophetæ. IAſpide. I. precioſo euangelio, uel humano corde. VIuam. Iuxta illud: ſi uis ad uitam
Mat.19 ingredi, ſerua mandata. AMicus. Nam amici
Io. 15. mei eritis (ut ait Dominus) ſi feceritis quæ præcipio uobis. SVpra, Minus enim plectit, & plus retribuit; quam meremur. PRæmia magna. De quibus ait Gregorius: ſi conſideremus, quæ, & quanta nobis promittuntur in cœlis, uileſcunt animo omnia, quæ habentur in terris, &c.
Hom.37 Vide homeliam eius, quæ habetur in communi martyrum in breuiario. PVras. Ab offenſa proximi. VIas. Mandatorum dei. DEi. D.N.I.CH.
Heb. 7. quia neminem ad perfectum duxit lex antiqua, ut docet Apoſtolus. IMpia; Quò ad cultũ idolorum. Terga. quo ad iniuſtitiam. IVſtitias. Caſtigationes, quæ ſecundum iuſtitiam fiunt. QVibusdam. Non mihi. ABſynthia. Vel ex abſynthii herbæ amariſsimæ ſucco confecta: uel generaliter accipe, i. amara; iuxta illud: Sæpe dedit ægris ſuccus amarus opem. IMpietatis. Meæ, quæ ex me procedet: nam omnis ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt. OPus. Red-
F det enim Dominus unicuiq; ſecundum opus ſuum. SAncte. Deus, uel ſpiritus eius, qui idem cum ipſo eſt. SAncto. Viro. SAnctus eris. Aeſtimaberis ipſius iudicio. Verè ſanctus eſt Deus, ſed prauarum mentium iudicio non ſic aeſtimatur. NOcens. Peruerſo ipſius iudicio; qui ut à ſe culpam reiiciat, non ueretur Deum incuſare. ADmiranda. quòd ſanctitas Dei ex hominũ iudicio pendere uideatur. Sed quomodo ſtomachis infectis dulcia uidentur amara; ſic mentibus iniquitate reſperſis etiam ſanctitas Dei ne-

Qui me mandebant, dentibus eripuit.
Namq; ſinente Deo per tempora longa coacti,
Et confortati præualuere mihi.
Præuenere diem, qua morum cenſor ab alto
Iuſſerat affligi pectora noſtra metu.
Iuſſerat extundi dignis & corpora flagris,
Correpti vt tandem ſuſciperemus eum.
Fuſtibus aſt illi mactabant dorſa præuſtis,
Arcebant manicis compedibusq; reos.
Tum pius ipſe pater gnatum miſeratus inertem
Seruitij dura conditione trahi.
Intonuit leuum, decuſſit colla cathenis,
A manicis palmas, compedibusq; pedes.
Oppoſitos hoſtes contra protector & acer,
Vt Dux bellipotens, affuit ipſe mihi.
Planiciem in latam charitatis duxit; & ampla
Libertate frui tum dedit ipſe mihi.
Saluum me fecit Dominus nil tale merentem;
Sed, quia ſic voluit gratis, & abſq; meo.
Diſſerat orator quiſnam, vel carmine vates:
In me munifici gratia quanta Dei?
Quin etiam mandata mihi, pia munera, vitæ
Addidit æternæ iaſpide ſculpta breui.
Quæ ſi condidero memori ſub pectore, viuam:
Quę ſi ſeruaro, charus amicus ero.
Retribuetq; mihi iuſtiſſimus ille ſecundum
Iuſtitiam, & ſupra præmia magna dabit.
Siq; manus puras ad ſydera celſa leuaro,
Maiora inſonti munera retribuet.
Hactenus vt feci, diuinas ergo neceſſe eſt
Cuſtodire vias, iuſſaq; ſancta Dei.
Impia nec gerere, aut platearum lata vagari
Compita; vel noſtro vertere terga Deo.
Omnia vel potius ſpeculari mente futura
Iudicia illius iuſta, ſed aſpra malis.
Quæ quoniã præ oculis videor mihi ſemper habere
Iuſtitias eius non fugio, ſed amo.
Iuſtitias Domini, vel amara flagella quibuſdam,
Non a me pello, nec procul abijcio.
Nempe quod infirmis abſynthia pocula preſtant;
Hoc animis hominum dura flagella patris:
Aſſidua hæc pulſet me diſciplina parentis.
Nam ſic correctus immaculatus ero.
Immaculatus eum ſequar; obſeruabo, cauebo,
Viribus acceptis, impietatis iter.
Tunc ea retribuet Dominus mihi præmia ſeruo,
Quæ mea iuſtitia, quæq; meretur opus.
Quidquid enim manibus puris offertur ad aram
Ipſius ante oculos, præmia digna meret.
Labere ſancte polo ſanctorum maxime cultor,
Labere: cum ſancto tu quoq; ſanctus eris.
Cumq; inſonte viro ſimul ipſe vocaberis inſons;
Electo electus, cumq; nocente nocens.
Admiranda cano Pſaltes, credendaq; paucis,
Admiranda quidem, ſunt ea vera tamen.
Qualibus eſt quiſquis dotatus moribus intus;
quitia

Talis & omnipotens eſſe videtur ei.
Hinc ſanctis ſanctus, ſimul ac inſontibus inſons
  Eſt Deus: iniuſtis ſic & iniquus erit.
Si Deus auerſis peruerſus & ipſe videtur?
  Qualis erit ſimplex, & miſerandus homo?
Nonne proculdubio coniunctus habebitur inſons
  Inſonti? ſancto ſic quoq; ſanctus erit.
Nec minus auerſis copulatus habebitur vnà
  Peruerſus: nocuo noxius ipſe ſimul.
Nobiſcum eſto igitur, ſancti valeamus vt eſſe,
  Gloria ſanctorum maxima ſumme Deus.
Namq; humilem populum te ſupplice voce precantē
  Efficies ſaluum ſpeſq; ſaluſq; mea.
Aſt elatorum flagrantia lumina motu
  Extingues auræ flantis ab ore tuo.
Vt vel ſic humiles, amiſſo lumine, fiant,
  Quod repetant abs te lux mea clara Deus.
Lumine perpetuo ſuccenditur atra lucerna
  Hæc mea: quæ medios luſtret & alta lares.
Sed quid adhuc craſſæ quædam manſere tenebræ,
  Quæ noſtræ offuſcant inferiora domus:
Tu Deus has tenebras maiori lampade luſtra;
  Vt pariter fiat lucida tota domus.
Nam veluti nebulæ ſurgunt de vallibus imis,
  Paulatim & colles exuperare ſolent:
Sic Deus, hæ tenebræ ſupera ad cœnacula ſcandunt,
  Et fumo infeſtant lumina noſtra graui.
Vnde animum triſtem tentatio multa perurget:
  Atq; intellectum nubila denſa tegunt.
At fugient tenebræ, tentatio tota fatiſcet,
  De ſurſum e ſpeculis luce micante tua.
Sicut enim extemplo nebulis purgantur ab atris
  Obſcuri colles, adueniente die:
Sic ego luſtrabor perfuſus luce ſuperna
  Atq; in te eripiar perditione mala.
Transgrediar murum magna ſe mole tenentem;
  Namq; ego fulgurei fulminis inſtar ero.
Quàm malus hic paries ſcelerum farragine multa
  Congerie vt lapidum tum fabricatus erat:
Atq; mihi oppoſitus, ſuperum ne liber adirem
  Sydereos campos, lucida regna Dei.
Tranſgrediar tamen hunc, nihil inpenetrabile luci
  Diuinæ eſſe poteſt, quin ruat ante Deum.
Eſt meus omnipotens Deus, impolluta cylindro
  Complanata via eſt eius, & æqua ſolo.
Sunt etiam rapidis purgata probataq; flammis
  Eloquia illius examinata diu.
Bellator fortis Deus eſt, protector eorum,
  Qui eius in auxilio ſpem poſuere ſuam.
Diuinam quis opem reus implorauerit vmquam,
  Qui non ſuppetias ſenſerit eſſe datas?
Non Deus eſt, vt homo, fallax, ſurdaſter, & expers
  Conſilij: auxilij ſubſidione carens.

quitia uidetur eſſe. INiquus erit. Peruerſiſſimo A
illius indicio. SI Deus auerſis. Exclamatio eſt de maiori ad minus, de minori ad maius, hoc modo procedens. Si Dei ſanctitas parum recte perpenditur ab iniquis, minus humana perpendetur: & rurſus: ſi peruerſi audent male iudicare de Deo, multo magis de homine audebunt. MIſerandus homo. Propter domum luteam, & fragilem, quam inhabitat; nam & ſi recta intentione aliquid fecerit, ſiniſtrè tamen ab iniquis opus eius facilè interpretabitur. INſonti. Deo; uel etiam inſonti uiro: nam columbæ ſimul conueniunt, non cum coruis: & oues gregatim paſcuntur, non lupis cohabitant. PEruerſus. Nam ferarum catelli morſibus ludunt: Ecc. 13.
& qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. HVmilem populum. Chriſtianum ſcilicet, non ſuperbum Iudæum. FLagrantia. Præ nimia iracundia, & ſuperbia. ORe tuo. Verbo, illo Euangelico: Qui ſe exaltat humiliabitur, &c. AMiſ- Luc. 14.
ſo lumine. Sicuti nouimus factum eſſe cum Saulo, quem Dominus Ieſus excæcauit; deinde per Act. 9.
impoſitionem manuum Ananiæ iterum illuminauit. LVcerna. Intellectus humani, quæ lu- b
ce fidei, & ſapientiæ illuminatur a Deo. ALta. Math. 5
Iuata illud Euangelicum; neq; accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. MEdios lares. Domus Eccleſiæ. CRaſſæ tenebræ. Supinæ ignorantiæ, & quotidianorum delictorum. DOmus. Noſtræ; quæ eſt conſcientia. MAiori lampade. Quæ eſt charitatis gratia. SVpra ad cœnacula. Mentis noſtræ, quæ ſuperior eſt pars animæ. Eſt autem metaphorica locutio. LVmina. Non hæc oculorum exteriora, ſed interioris hominis, quæ ſunt ratio, & intellectus. TRiſtem. Per inertiam, atq; torporem, quo ueluti frigore quodam anima febricitare incipit. NVbila. Obſcura; nam diuinæ legis luce inumbrata: ita ut illa oblita, uideatur interdū licere peccare. TEnebræ. Illæ interiores, de quibus ſupra. FAtiſcet. Paulatim, quaſi per rimulas quaſdam abibit. LVce. Charitatis, ut ſupra dictum eſt. SIcut. Pulchra comparatione C
oſtendit, quomodo tenebræ fugentur interiores a mentibus humanis: nempe ſicut exteriores ab orbe per ortum ſolis, ſic & Apoſtolus dixit: Nox abiit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, ſicut in die honeſtè ambulemus. PErditione mala. Tentationis Ro. 13.
urgentiſsimæ, quę nos ad perditionem ducit ęternam, ſi illi conſenſerimus. MVrum. Quem ex multiplicitate peccatorum medium inter nos & Deum fabricaueramus, ut docet Propheta. Ezech.
FVlgurei fulminis. Quo munitiſsimæ arces & 13 & 48
deſtruuntur. INſtar ero. Similis, effugatis tenebris, accepta Spiritus ſancti gratia. QVam malus hic paries. Seipſum Vates exponit, quid per murum uelit intelligi. FArragine. Scelerum multorum commixtione. ADirem. Per orationem, uel meditationem. His .n. duobus modis cœlos conſcendimus: vnde & Apoſtolus dicebat: noſtra conuerſatio in cœlis eſt. LVcida regna Dei. Appoſitio eſt. RVat. Murus ille peccatorum congerie obſtructus. CYlindro. Metaphoricè loquitur. Eſt autem cylindrum inſtrumentum illud, quo utuntur agricolæ ad aream coæquandam pro tritura. FLammis. Non ignis huius noſtri, ſed Spiritusſancti. SPem ſuam. Quia ſcriptum eſt: maledictus homo, qui confidit in homine; Hier. 17
& ponit carnem brachium ſuum: & contrà: benedictus uir, qui confidit in Deo, & Dominus eſt fiducia eius.

D SVppetias. Adiutorium. SVrdaſter. Qui parum audit, uel fingit ſe non audire, & exaudire diſsimulat. CEnſor. Caſtigator morum. EXutus. Per pœnitentiam. IMaculata uia .i. immaculat in uia, quæ lex eſt Domini, iuxta illud; Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege
Pſa.118 Domini, & qui ſcrutantur teſtimonia eius. TAlaria. Alas, quæ talis affigebantur; per quas uelocitatem greſſuum ad bene operandum deſignat. COrnipedes. Corneos pedes habentium, vt ſint duriores ad laborem. PEtra. Quæ Chriſtus eſt, ut docet Apoſtolus. AD fera bel-
1.cor.x la. Ad literam de Dauide Rege, & fortiſsimo bellatore hæc ſunt intelligenda. Myſticè de quouis Chriſti milite, qui fortiter prœliatur aduerſus inſidias diaboli, & mundi illecebras, ac titillationes carnis. CLypeum. Patientie. FVlmineum enſem. Gladium uerbi Dei. INfeſtos hoſtes. De quibus ſupra. FAtigaret. Propter humanam fragilitatem, quæ indiget dono lon-
E ganimitatis ac perſeuerantiæ. VIs maior. Quã poſsit humana imbecillitas pati, propter grandem dæmonis potentiam; de qua dicitur in libro Iob: quia non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei; & præcipue addiuncta ſibi rabie perſecutorum impiorum; ut fuit olim temporibus Neronis, Domitiani, & Decii, cæterorumq; Romanorum Imperatorum, nec non & Barbararum nationum. ADeſt. Ipſe Deus, qui fidelis eſt, nec patitur quemquam ſupra id, quod poteſt, tentari: ſed facit etiam cum tentatione prouentum. E Cuneis. Vocabulum eſt militare, non inſtrumentum, quo ligna ſcinduntur. NIous audacem. Temerarium ac de propriis uiribus præſumentem. LEuas. De periculo. COercet. Ne ſupra uires præſumam. EXemplo. Petri Apoſtoli, ac Marcellini Summi Pontificis, qui de ſuis uiribus præſumentes, uicti metu, Chriſtum negauerunt. LImite. A termino mihi conſtituto. MEdios hoſtes. Malignorũ ſpirituum, & mundanorum hominum: quia non
A eſt nobis colluctatio ſola aduerſus carnem, &
Eph.6. ſanguinem (ut docet Apoſtolus) ſed aduerſus principes & poteſtates; aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. TItubante ſolo. Delitiarum fluxu quo fortium pectora quãdoq; emolliuntur. PAuore nouo. Per te in illos immiſſo: iuxta illud: fugiamus Iſraelem, quia Deus pu-
Gen.14 gnat pro illis contra nos. TVrba proterua. Figurata locutio. NOuum ad bellum. Quod ſuſcitatum eſt aduerſum Moabitas, quò ad ſenſum litteralem. Myſticæ uerò, quotidie aduerſus fideles noua prælia ſuſcitat tentator, qui mille nocendi habet artes. PRudentior. Callidior &
Pro.21 aſtutior: uertit enim inſidias hoſtium in eorum perniciem; quia non eſt prudentia, non eſt malitia contra Dominum. NOn ego. Hic dat gloriam Deo, per hoc erudiens nos, ut in omnibus præclarè geſtis demus honorem, & gloriã Deo. HOſtes. Homines hic intellige perſecutores, propter humilem ſequellam, de qua ſubiungit; neq; enim Dæmones ſunt vmquam depoſituri ſuperbiam, uel iuſtos imitaturi; licet in Angelos lucis aliquando fraudulenter ſe ſe transfor-
2.cor. ment ad decipiendas animas ſupra modum reli-
11. gioſas, ſcrupuloſas, atq; ſuperſtitioſas. REflecti. In malum obſtinati, quales ſunt Hæretici, qui ſuo iudicio ſubuerſi ſunt (vt docet Apoſtolus

Cunctorum quis enim moderator & arbiter extat?
Quiſuè hominum cenſor: quis niſi tu Domine?
Quiſuè alius Deus eſt ſuperorum Rector & autor?
Quis niſi tu noſter maxime ſumme Deus?
Hic eſt ille Deus, qui me virtute potenti
Præcinxit: vires, robur & acre dedit.
Sum ſcelere exutus; ſum purificatus ab illo,
Et mihi propoſita eſt immaculata via.
Is celerem ad curſum plantis talaria iunxit,
Tamquam ceruorum cornipedesq; dedit.
Et ſuper exceſſas rupes conſcendere ſaltu,
Et profugos hoſtes prendere poſſe dedit.
Lubrica percurrens mea ne veſtigia lapſit
Conciderent, petra conſtituitq; pedes.
Bellipotens Deus hic docuit me ad prælia dura:
Inſtruxitq; meas ad fera bella manus.
Inſeruit clypeum læuæ, tutamen vt eſſet
Ictibus a crebris, quos fera turba mouet.
Fulmineum dextrę capulo firmauit & enſem:
Infeſtos hoſtes cædere & arte dedit.
Neuè fatigaret velut ærea brachia fecit:
Artubus his ferri robur & acre dedit.
Si quando ingrueret vis maior, & impetus aſper
Hoſtilis turmæ, fulgure cinctus adeſt.
Tu mihi ſubſidio fortiſsime ductor, & acer
Bellator clypeo protegis ipſe tuo.
Tunc mihi miſſa tuæ, protectio firma ſalutis;
Me tua ſuſcepit dextera fortis eques.
Ne ſubito obrueret coniectis vndiq; telis
Tu me confertis eruis è cuneis.
Me nimis audacem temereq; in certa pericla
Coniectum, obiurgas, corripis, atq; leuas.
Vtilis ecce tuæ me diſciplina ſubegit
Militiæ, quamuis viſa ſit aſpra mihi.
Optatum in finem tua diſciplina coercet,
Victori poſsit vnde corona dari.
Exemplo ac verbis tua diſciplina docebit
Altera me; ne iterum limite digrediar.
In medios hoſtes ſpacioſa per æquora campi
Tu dilataſti greſsibus ipſe viam.
Infirmata pedum veſtigia recta meorum
Te duce nequaquam ſunt titubante ſolo.
Ergo pauore nouo cędentes perſequar hoſtes:
Comprendamq; illos, nec poterunt fugere.
Concurſu valido neq; iam conuertar ab illis,
Donec deficiant viribus, atq; cadant,
Illos confringam, poterunt nec ſtare, cadentq;
Ante meos victi turba proterua pedes.
Namq; nouum ad bellum virtute & robore ductor
Tu præcinxiſti pectora noſtra potens.
Tuq; inſurgentes in me prudentior illis,
Tu ſupplantaſti, non ego ſumme Deus.
Qui me impugnabant hoſtes poſt terga dediſti,
Dehinc humiles (vt me ſubſequerentur) erant.
Qui verò oderunt me, nec voluere reflecti,
Sparſiſti profugos hic & vbiq; vagos.

Clamauere quidem ſurſum ad vaga ſydera cœli,
  Et quæ pro veris excoluere Deis.
Sed neq; præſidium, neq; ſubſidia vlla dederunt;
  Nam contra Dominum ſurda quid aſtra valent?
Clamauere quidem vana ad ſimulachra deorum;
  Sed contra Dominum muta quid æra valent;
Expetiere iterum merſos cacodæmonas orco:
  Qui ſaluos faceret, neç tamen vllus erat.
Ad Dominum cœli demum ſe vertere viſi,
  Ipſe quoq; indignas vellit ab aure preces.
Ergo ope deſerti diuina prorſus in omnem
  Spargentur ventum, puluis vt ante Notum.
Illos comminuam, ſimul & delebo minutos:
  Diſperdunt plateis vt lutulenta ſues.
Me ſimul eripies Deus a ſurgente tumultu,
  Et populi inſtabilis ſeditione graui.
Cernis enim quantum contradixere furentes
  Ædictis noſtris, legibus atq; tuis.
Nec ſolis verbis duri ceruice, ſed armis
  Se ſe correptis oppoſuere mihi.
Tu tamen edomitis, ſtratisq; furentibus illis,
  Me caput in populis conſtitues alijs.
Gentibus externis toto procul orbe ſubactis,
  Rex Regum, atq; potens Induperator ero.
Namq; omnes gentes populum cogentur in vnum,
  Quem non cognoram, ſeruiet ecce mihi.
Auris in auditu preconibus excita, cultum
  Deuotè nobis obſequiumq; feret.
Hi verò gnati, quorum fœlicibus olim
  Auſpicijs patres progeniti fuerant;
Abs te dilecti dicto parere parabant,
  Iuſſa faceſſebant omnia corde bono.
Degeneres facti, ſoboles & inutilis, heu heu,
  Sunt tibi mentiti pectore, & ore malo.
Sunt alienati penitus factiq; rebelles,
  Illorum interior eſt veteratus homo.
Claudicat in geminas partes inceſſus eorum:
  Præcipites recta deſiliere via.
Iure igitur merito iam deſtituentur ab illo,
  Et diſperdentur, pulueris inſtar erunt.
Tunc noſcent ipſi, per eos cognoſcet & orbis,
  Quód viuit Dominus peruigil, atq; pius.
Viuit enim verè cunctorum vita, nec vllus
  Viuit homo, niſi tu ſis ſua vita Deus.
Tu mea vita Deus, toto benedictus in orbe,
  Solus & excelſus magnificatus eris.
Exaltare Deus, fiasq; ſalutifer orbi:
  Autorem noſtræ teq; ſalutis ament.
Tu mihi vindictam duris ex hoſtibus affers;
  Das etiam manibus (quod mihi dulce) meis.
Nam ſcelerum vindex cunctorum vltorq; malorum
  Tu Deus es, ſed nos turba miniſtra ſumus.
Tunc mihi ſubijcies populos ex cęde malorum;
  Non ego ſubijcio, tu mihi ſubdis eos:
Ne me dilanient rabido velut ore moloſſi,
  Ex iracundis hoſtibus eripies.

lus) atq; damnati. VAga ſydera. Solem & Lunam, cæterosq; planetas; qui olim à Gentibus & Iudæis colebantur auerſis. DEdere. Quia nō poſſunt in iniuriam ſui creatoris proſilire. MVta æra .i. ſimulachra ærea, aurea, uel argentea. CAcodæmonas. Mala Dæmonia. ORco. Inferno. VLlus erat. Subaudiendum eſt, qui ſaluaret inuocantes: quia ſolus uerè ſaluator Deus eſt. VIſi. Quia non corde, ſed uoce tantum clamabant. VEllis. Pro auellis, remoues, & abiicis. OPe. Auxilio. IN omnem uentum. I. in omnem tentationem; & deinde in omne flagitium. NOtum. Auſtralem uentum, à quo Lybicæ diſperguntur arenæ. LVtulenta, Cænoſa loca, quæ & uolutabra uocantur: uel fortaſſe uult intelligi paleas immundas, quas ore rapiunt ſues, & iactitant, cum è proximo imminet imber: quod docuerunt in prægnoſticis, qui de colenda tellure præceperunt. TVmultu. Mouendo ab Abſalone rebelli filio. SEditione. Coniuratorū populorum cum Abſalone. FVrentes. In ipſum Regem Dauidem, ut patet in lib. Reg. ii. EDomitis. Rebellibus Iudæis: nam hæc uerba melius intelliguntur de eis, qui defecerunt à Chriſto in paſsione eius, quam à Dauide per Abſalonem. CAput. Iuxta illud: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. IN populis alijs. Gentilibus. ſ. PRocul orbe. Vſq; ad Britannos; nā & ipſi Xpm colunt. REx regū. Sic & Io. Apoſtolus in Apoc. habebat ſcriptū in foemore, Rex Regum, & Dominus dominantium. INduperator. Epentheſis eſt figura, p Imperator. IN unum populum. Chriſtianum. ſ. iuxta illud: alias oues habeo, quę non ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere: & fiet unum Ouile, & unus paſtor. COgnoram. Per approbationem: quia idolis fuerat deditus. PReconibus. Noui teſtamenti, de quibus in proxima Ode: In omnem terram exiuit ſonus eorū &c. GNati. Iudæi. DIlecti. Patres eorum. ABraam, Iſaac, & Iacob & ſimiles illis. INterior homo. Animus. ſ. INueteratus. In ueteris Adæ ſimilitudinem redactus. CLaudicat. Quia ſuam & Chriſti iuſtitiā ſeruari debere dicebāt. IN geminas partes. Mammonæ, ac Deo ſeruire uolentes. AB illo. Vero Deo. IPſi. Iudæi pœna docente eruditi. ORbis. In quem, urbe ſubuerſa, & deſolato templo, diſperdentur. PEruigil. In caſtigandis rebellibus obſtinatis in malū; quales fuerunt Iudæi perſecutores Chriſti & Eccleſiæ. ATq; pius. Erga conuerſos ad fidē Chriſti. VIta. Sic & ipſe dixit in Euangelio; Ego ſum uia, ueritas, & uita. VIuit. Vita gratiæ. BEnedictus in orbe. Chriſtiana fide ſuſcepta, cunctorum per ora fidelium. MAgnificatus. Percepta notitia magnitudinis eius. EXaltare. In crucē primum, deinde per aſcenſionem in cœlum: unde & ipſe dixit in Euangelio: cū exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipſum. DAs etiam. Subaudi, ſumere; ſicut, in in Saulo quem proiecit ex equo, atq; excæcauit. TVrba miniſtra. Hoc ad ipſum Dauidem referendum eſt. MOloſsi. canes. Species eſt pro genere. Sunt enim Moloſsi, mordaces Epyro-

A Ti. 3. Hier. 8. Ezech. 8
B Math. vlt.
Io. 10.
C

D tici canes. ASſeclis. Sequacibus malorum principum. AVara manus. Sacerdotum, & Phariſæorum, de quibus
ſcriptum eſt in Euangelio; quia deridebant Chriſtum diſputantem contra auaritiam, eo quòd eſſent auari. VIn-
Luc. 16. ctus. Pro deuinctus, & obligatus. CAnam. Cauere, atque laudare te faciam. COnſona. Concordia, & bene
ro. 8. ſonantia; quam rem myſticè faciunt illi, qui decem præcepta Dei ſimul & ſemel obſeruant. PSalmos nouos.
Quales ſunt ii à nobis renouati. REgis Chriſti; quod eſt infra; de quo Apoſtolus; ipſe eſt progenitus in multis
fratribus. FRatrum. Diſcipulorum, & cunctorum fidelium. Nec.n. dedignatus eſt illos fratres
appellare. DAuidiq;. Suo filio .ſ. qui cum patre
& ſancto ſpiritu uiuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sic quoq; ab aſſeclis ſimul inſurgentibus in me
Eripies? rapiat ne vel auara manus.
Officijs vinctus tantis tibi corde fatebor:
Atq; inter gentes te Deus ore canam.
Nomini & inde tuo pſalteria conſona tangens,
Ediſceram pſalmos mi pater alme nouos.
Eius enim Regis fratrum cum matre ſalutem
Magnificans, Chriſti fecit amore ſui.
Dauidiq; ſuo, quem Chriſtum fecerat ipſe,
Nomini & illius ſæcula cuncta dedit.
Amen.

ODE. XVIII. EX PSALMO. XVIII.
Cœli enarrant.

HActenus o gentes cauſam tendiſtis inanem
Ignoti vobis & ſine lege Dei.
Nonne creatarum facies pulcherrima rerum
Sponte creatorem clamat adeſſe Deum?
Cœli cœlorum ſeptemplicis orbis; & axis
Prærapidi curſus clamat adeſſe Deum:
Et firmamentum, quod tantis emicat aſtris,
Nobile ſe manuum clamitat eius opus.
Hactenus imprudens fuerit ſapientia veſtra,
Cæca vel a tali cognitione Dei.
Nunc tamen o docti reſipiſcite corde ſophiſtæ:
Atq; alijs cœlis diſcite noſſe Deum.
Inclyta nonne nouis (mentes extollite veſtras)
Narratur cœlis gloria magna Dei.
Et firmamentum viuis ſuper æthera ſtellis,
Atq; infra terris conditur ecce nouum.
Lux luci eructat verbum: ſapiens ſapienti.
Nox nocti: inſtruitur ſic fatuus fatuo.
Præuia quæq; dies ceu dicitur eſſe ſequentis
Nuncia: conſorti ſicq; fidelis erit.
Præuia nox tenebras varijs ceu temperat aſtris,
Indicat, vt fiat ſic moderata ſequens.
Non ſunt frendentes vaſto procul orbe loquellæ:
Sed neq; ſermones tam varij, atq; rudes:
Qui non cœlorum præclara voce loquentum
Accipiant voces, percipiantq; ſonos.
Nec ſolum Latij Romana, Pelaſgaue Graiûm,
Atq; Hebræorum ſtridula lingua fuit,
Maſſagetæ, Belgę, libici, extremiq; Norini,
Æthiopes, Perſæ, Gangeticumq; ſolum.
A ſummo cæli ſonus eſt progreſſus eorum

HActenus o gentes &c. Redarguuntur in hoc pſalmo Philoſophi Gentilium cũ nationibus ſuis, eo ꝙ per cognitionem creaturarum potuere manuduci in cognitionẽ creatoris, nec ducti ſunt: & ſi aliqui cognouerunt, in cognitione non perſeuerauerunt, nec ut Deum glorificauerunt, ut ait Apoſtolus, ſed euanuit
Ro. 1. inſipiens cor eorum. Quamobrem noui cœli & rationales prædicuntur eſſe uenturi, qui per uniuerſum orbem ueri Dei notitiam ſint propagaturi: ad quorum prædicationem audiendam inuitantur, & ad Chriſti fidem ſuſcipiendam. Di-
E cit igitur Vates. Hacteuus &c. TEndiſtis.
pſ. 147. Pro prætendiſtis, aphæreſis eſt figura. ET ſine lege Dei. Quæ ſolis Iudæis per Moyſen data fuerat: non tamen abſq; lege naturali, quæ cũ intellectu datur hominibus & ratione, ut a beſtiis differant. COeli cœlorum. Nam plures & ab ipſis Philoſophis cæli eſſe dicuntur. SEptemplicis orbis. Planetarum ſeptem, vz. Lunæ, Martis, Mercurii, Iouis, Veneris, Saturni; & Solis. AXis prærapidi. Poli uelociſsimi, ſuper quo mobilis uoluitur orbis. DEum. Cuius nutu quottidie circumfertur, & regitur. EIus opus. Dei ſummi Opificis. Quis .n. alius potuit tale opus patrare? IMprudens. Quæ non agnouit ex pulchritudine, & magnitudine creaturarum, ac bonitate; pulcherrimum ipſum creatorem, omnipotentem opificem, & optimum patrem rerum, eſſe Deum. SApientia veſtra. Opinione hominum, quæ tamen in ueritate ſtultitia fuit. Lege Apoſtolum ad Romanos. CAeca.
Rom. 1. Quia obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. SO-
1. cor. 1. phiſtæ. Qui uos ſapientes ex ueſtris argutiis eſſe putatis. ALiis cœlis. Rationalibus, i. Apoſtolis, & prædicatoribus Chriſti. NOuis cœlis.
A Eiſdem Apoſtolis: qui icc irco cæli dicuntur,
1. cor. 2. quia in illis habitat Dei ſapientia, quæ Chriſtus
ſap. 7. eſt. Scriptum eſt.n. anima iuſti ſedes eſt ſapien-
Eſa. 66. tiæ. Et Deus dicit; cœlum mihi ſedes eſt. Hinc Eccleſia dicitur eſſe Regnum cœlorum. NOuum firmamentum. Hæc eſt Eccleſia, fulta ſtellis, i. ſanctis, & maximè doctoribus, quorum luce doctrinæ mortalium tenebrę illuſtrantur. LVx Luci. Chriſtianus Chriſtiano. NOx nocti. Iudæus Iudæo, dicit Ambroſius. SApiens ſapienti, & fatuus fatuo. Hæc interpretatio eſt diui Auguſtini. PRæuia quæq; dies. Tertia hæc interpretatio eſt ſenſus literalis. COnſorti. Eiuſdem fidei Chriſtianæ. Approbatio eſt primæ interpretationis D. Amb. per comparationem. COelorum. Vtrorumq;, materialium, & rationalium; i. Apoſtolorum, reliquorumq;
act. 2. prædicatorum. LOquentes. Nam & Apoſtoli recepta Spiritus ſancti gratia, linguis omnium ſunt loquuti. LAtii. i. Latini ſermonis. LIngua.
1. cor. Nominatiui caſus. FVit. Eis Apoſtolis. Vnde & Paulus dixit: Ego Dei gratia, omniũ ueſtrum linguis loquor.
14. MAſſagetæ: Scytæ ſunt. BElgę. Galliæ populi. LIbici. Affricani ſunt. EXtremiq; Norini. Vltra Angliam, quæ & Britannia dicta eſt: iuxta illud Virg. Et penitus toto diuiſos orbe Britannos. De his populis, & qui prædicarint

rint illis fidem Chriſti, uide Hyſtoriam Venerabilis Bedæ. GAngeticunq; ſolum. Indi, per quos labitur flumen Ganges, unum ex quattuor, quæ egrediuntur de paradiſo. Ad indos miſſus eſt Thomas Apoſtolus. SVmmo cœli. Ab olympiaca arce, quantum pertinet ad Apoſtolos: Sicut ſcriptum eſt: Factus eſt repente de cœlo ſonus tanquam Spiritus uehementis, & repleuit totam domum; ubi erant ſedentes. THylen. Extrema eſt Inſula ultra A act.2.

Extremos fines orbis, & vſq; Thilen.
Fulgura cum tonitru, minitantia verba futuri
Iudicij, terras vndiq; ſparſa replent.
Eloquij pluuiæ cœleſtia munia verbi
Lætificant hominum pectora, pingue ſolum.
Ortus & occaſus pluuias hauſere ſalubres,
Meridies Aquilo commaduere procul.
Ipſe dator verbi verbum quo cuncta creata,
Quo rectore vigent, quo ſine cuncta nihil:
Ipſe tarbenaclum ſummo delapſus olympo
Exiguo poſuit tempore ſole ſuum.
Ipſe tabernaclum poſuit pro tempore paruo
Solo ſole ſuum, qui ratione viget.
Virtutum radijs ſolem hunc luſtraſſe coruſcis
Nouimus, vt ſumma traxerit arce Deum.
Sole tabernaclum poſuit virtute coruſcum,
Virgineo in thalamo primaq; caſtra locat.
Nuptiæ ibi caſtæ ſummo celebrantur honore:
Aſſuitur lateri candida ſponſa ſuo.
Quæ fuit infœlix in primo plaſmate quondam
Natura hæc, verbi ſponſa beata modo eſt.
Vnde ſuo egrediens thalamo ceu ſponſus, ad auras
Proceſſit noſtras natus in orbe Deus.
Difficilemq; viam vitæ præſentis adortus
Currere ceu velox curſor, & ipſe Gygas.
Illius à ſummo cælorum egreſſus ad ima;
Verbigena in terris viſus & alter homo.
Eius & occurſus poſt quæq; extrema peracta
Vſq; ad ſupremum, venerat vnde, polum.
In ſolio victor, parto velut ante triumpho
Rex ſedet, illuſtrans omnia luce ſua.
Spiritus illius totum circunfouet orbem;
Ipſius ardenti nemo calore latet.
Ignea lex Domini, nec, vt olim, ſculpta ſaphyro,
Pectore ſed molli corde reciſa nouo.
Ignea lex Domini diuino promitur ore,
Conuertens animas immaculata pias.
Veridicus teſtis Deus eſt, verbumq; fidele;
Sunt dicta illius omnia plena fide.
Martyrium Domini verax, doctrinaq; vera;
Paruulus hinc ſapiens efficietur homo.
Iuſtitiæ Domini rectæ, quibus anxius omnis
Mærore abiecto lætificetur homo.

Angliam; poſt quam dicitur eſſe mare concretum, & innanigabile. FVlgura. Myſticè, miracula, quæ per Apoſtolos facta ſunt. FVturi Iudicii. Hinc Petrus legitur prædicando dixiſſe: Hic eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorũ, & mortuorum. act.10. Et in epiſtola minatur diem iudicii futurum, quo arſura ſunt omnia. 2.pet.3. MVnia. Officia. PIngue ſolum. Appoſitio eſt docilis & frugiferi pectoris expreſſiua. PLuuias ſalubres. Euangelicæ doctrinæ: unde ſalus animarum. PRocul. Ab inuicem: uerumtamen iiſdem temporibus prædicarunt Euangelium ubiq; terrarum diſperſi per orbem apoſtoli. VErbum. De quo Ioannes in principiu Euangelii ſui. Hic.n. prophetia eſt de incarnatione filii, de humanitate noſtra per uerbum, i. filium Dei aſſumpta. DAtor uerbi, i. predicationis Euangelicæ. TAbernaclum. Habitationem corporis aſſumpti ex uiſceribus ſacratæ Virginis per moram ix. menſium, more cæterorum infantulorum. SOle. In utero beatę V.M. quæ ab ecclesia, electa ut ſol canitur: ſicut & filius eius ſol dicitẽ eſſe iuſtitiæ. B IPſe tabernaclum. Epexegeſis eſt figura. SOlo ſole: Quia ſola uirgo peperit, & uirgo manſit in æternum. VIrtutum. Omnium: precipua tamen humilitate inuenit gratiam coram Deo; & mundiſsimum cordis, ac corporis habitaculum Deo præparauit. DEum. Dei patris filium. PRimaq. caſtra. Nam militaturus adueniebat. NVptiæ. Verbi, & humanę carnis. CAndida ſponſa. Caro humana ex puris uiſceribus uirginis matris uirtute Spiritusſancti concepta. IN primo plaſmate. In primo parente noſtro Adam; quem Deus plaſmauit. Sic ordinetur littera: hæc natura noſtra humana, quæ quondam fuit infœlix in primo plaſmate, i. homine, modo ſponſa uerbi, & ſubaudi, facta, beata eſt. SVo thalamo. Ex utero uirgineo, qui nuptialis ei thalamus fuit. DIfficilem uiam. Laboribus, & ærumnis plenisſimam. GYgas. Geminæ ſubſtantiæ: cuius proceritas cælum penetrat, fortitudo conterit aduerſas poteſtates. A Summo cælorum. De ſupremo ſummi Patris ſiuu. VErbigena. Chriſtus uerbo genitus VIſus. Et cum hominibus conuerſatus ſicut de illo fuerat prophetatum. ALter homo. Longe diuerſus ab Adam; ut pote de cælo celeſtis; Is uerò de terra terrenus. C OCcurſus. Quando aſcendit in cælum. QVæq; extrema. Laborioſa, atq; ærumnoſa uſq; ad mortem, mortem autem crucis. VNde uenerat. Ab excelſo ſummi Patris ſolio. PArto triumpho. Morem Romanum tangit. Romani enim Duces uictis hoſtibus triumphabant. VIctor. Diaboli & mortis. SEdet. Ad dexteram patris iuxta illud: Dixit Dominus domino meo; ſede à dextris meis. LVce ſua. Spirituali. Eſt .n. lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Spiritus. Sanctus, quem in die pẽthecoſtes uiſibilis ignis ſpecie miſit in diſcipulos, & deinceps in fideles omnes, tametſi inuiſibiliter. Ignea lex. Euangelica, quam ſcripſit Spiritusſanctus in tabulis cordis carnalibus fidelium ab initio: & propter uitandas hæreſes ab Euangeliſtis eſt etiam in ſcriptis redacta. COnuertens animas. A uitiis ad uirtutes, a diaboli cultu ad Deum. Enumerantur hic multæ qualitates, quæ propriæ ſunt diuinæ legis euangelicę. Immaculata, Ab effectu, quia immaculatos reddit ſuos obſeruatores. TEſtis Deus. Tres enim ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritusſanctus, & hi tres unum ſunt. PLena fide. Si Deo non credimus, cui nam credemus? ſcriptum eſt: quia credidit Abraam Deo; & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Sic & de beata uirgine; Beata es, quę credidiſti, quia complebuntur in te ea, quę dicta ſunt tibi a Domino. MArtyrium, i. teſtimonium; Græca uox eſt. Martyr enim Græcè, Latinę teſtis dicitur. PAruulus. Non ętate modo, ſed malitia; hoc eſt, humilis; qui ſim-

pliciter

D pliciter diuinæ legi crediṫ: nec damnat quod non intelligit. IVſtitiæ. De quibus in Euangelio dicitur: Niſi abun
dauerit iuſtitia ueſtra pluſquam Scribarum & Phariſeorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Et iterum: vide-
Math. 5 te ne faciatis iuſtitiam ueſtram coram hominibus, ut uideamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud
Math. 6 patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. LVcida. Quia
clara ſunt intellectu, & expellunt ignorantiæ te
nebras. COrdis lumina. Quæ ſunt, intellectus,
& ratio. LVcidiora die, Qui Chriſtus eſt; cuius
horæ 12. ſunt Apoſtoli. De his in Euangelio di-
ctum eſt: nonne 12. ſunt horæ diei? Queis.
Io. 11. Pro quibus, datiui caſus. PRæſtat. Idem Chri-
ſtus. SAnctus. Quia Spiritus ſancti donum eſt;
& ſanctos eo præditos facit; & eſt mundano ti-
Math. 10 mori contrarius: de quo dixit Dominus: Noli-
te timere eos, qui occidunt corpus &c. GEnia-
lis alumnus. I. Filialis, ac reuerentialis; ad diſ-
1. Io. 4. ferentiam ſeruilis: quem perfecta charitas foras
mittit; ut dicit Ioannes. A Serui. Qui peccaret,
ſi liceret impunè, ſed metu verberum coercetur.
Vtilis tamen eſt hic timor; trahit. n. ſenſim cha-
ritatem, ſicut ſeta introducit filum, quod re-
manet in ſuitura, educta inde ſeta: paulatim
enim homines incipiunt amare quem ante me-
1. Io. 4. tuebant. EVm. Deum, qui adeo dilexit nos, ut
E filium ſuum unigenitum daret. PAtrem. Et crea-
tione, atq; adoptione; cuius ſpiritu clamamus;
Abba, pater. HOminum iudicia. Quia ſæpe-
numero gratia, odio, uel auaritia mouentur à
recto; & multo magis a timore ut Pilatus. FOr-
tia. Quia neminem timet; nec apud eum eſt
acceptio perſonarum: ſed pater eſt, ac iudex
omnibus idem. VEraq; iudicia. Quia à nemine
falli poteſt; nec exteriora tantum, ſed & inte-
riora rimatur cordium. AEqui. Iuſtitia eſt enim
ars boni & æqui. VEI æqui. I. æquitatis: ſic &
veri, i. ueritatis. FVlta. Suſtentata a fulcior,
ris: unde & fulcra deriuantur, quæ ſuſtentacula
ſunt menſarum, ac tripodarum, & thori. SVas
cauſas. Ne quis poſsit queri, ſe iniuſtè damna-
tum, uel alterum eſſe abſolutum. ERythræo.
Mari Rubro; ab antiquo rege ſic appellato; in cu
ius littore infinitæ gemmæ uarii coloris dicun-
tur inueniri, difficili tamen acceſſu. AMara.
Omnis enim diſciplina ab initio uidetur amara:
ſed (ut ait Apoſtolus) paulo poſt fructum affert
pacatiſsimum. MIhi. Et his, qui iam guſtaue-
runt, quam ſuauis eſt Dominus. DVlces. Ama
toribus huius ſæculi; & uoluptatum: CVſtodit.
F Vt etiam cæteris ſit exemplo: ſicut & Dominus
Ieſus cœpit facere; & poſtea docere. REtribu-
Act. 1. tio multa. Sicut & Abraę legimus dixiſſe Domi
Gen. 14 num: Noli timere, quia ego ſum merces tua
Hom. 37 magna nimis. De hac etiam uide Diuum Greg.
in homelia: ſi conſideremus fratres cariſsimi quę
& quanta ſunt, quæ nobis promittuntur in cœ-
lis; uileſcunt animo omnia, quæ hic haben-
tur in terris &c. LIngua referre. Iuxta illud
1. cor. 2. Apoſtoli: oculus non vidit, & auris non audi-
uit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. OM-
Iac. 3. nes. Sic & Apoſtolus: in multis offendimus oēs,
prou. 24 & ſepties in die cadit iuſtus. FRagiles. Quia ex
luto facti ſumus. VAgi. Inſtabiles. DElicta.
Quaſi derelicta; quæ facere debueramus; &
multo plura ſunt, quam peccata, i. ea, quæ nō
facere debueramus. Delicta enim ſunt in omittendo; peccata uerò perpetrando ſiunt: ſicut furtum, homicidi-
um, adulterium & ſimilia, quæ facile cognoſcuntur; de quibus ait Apoſtolus; manifeſta ſunt opera carnis;
fornicatio, immunditia, & cætera, quæ ipſe enumerat. Ibi uideas. LAtent. Sicuti peruerſæ cogitationes mille.
ALii. Nobis ſubditi; familiares, & domeſtici; quos ſæpe non corrigimus, neq; monemus, ſicuti debemus:
ac interdum nimia exaſperamus. HEri. Patroni, ac Domini. DElictorum. Senſim ſurrepentium. ANte diem.
Nec. n. dimidiabunt iniuſti dies ſuos. MAximus ille reatus. Superbia, de qua infra; nam initium omnis pecca-
ti ſuperbia. De hac & idem Pſalmiſta dicit; Non ueniat mihi pes ſuperbiæ; & manus peccatoris non mouebit me.

Lucida ſunt præcepta Dei, quibus intima cordis
  Lumina luſtrantur lucidiora die.
Sunt intellectus, ratioq; potiſſima mentis
  Lumina, quêis lucem præſtat habere ſuam.
Eſtq; timor Domini ſanctus, genialis, alumnus,
  Cum charitate pius, ſæcula cuncta manens.
Quam procul a ſerui, mundiq; timore prophano,
  Longe alius timor hic, plenus amore pio.
Nam reueretur eum, quem non timet ante minacem,
  Nec durum vltorem, ſed magis eſſe patrem.
Lubrica ſunt hominum, vanoq; timore referta;
  Fortia ſed Domini veraq; iudicia.
Æqui pondus habent, veri ſunt lumine fulta:
  Atq; ſuas cauſas iuſtificata trahunt.
Iuſtus enim Dominus, numquam corrumpitur vllo
  Munere, non odium, gratiaue vlla capit.
Iudicia hæc Domini ſuper aurum optanda, ſuperq;
  Fulgentes gemmas ſunt precioſa mihi.
Diuitias alij fallaces, prædia ſpectent,
  Lati infinito culta labore ſoli.
Montibus effodiant auri, argentiq; metalla,
  Quicquid Erythræo littore fulget; ament.
Iudicia hec alijs fortaſſe videntur amara:
  At mihi dulcia ſunt mella ſuperq; fauum.
Deliciæ dulces, veneris quoq; dulcia furta
  Sint alijs: mihi ſunt dulcia iudicia.
Seruus enim tuus o Domine hæc cuſtodit; & illa
  Obſeruanda docet, prædicat, atq; canit.
Seruandis illis retributio multa paratur;
  Quantaq; nullius lingua referre poteſt.
Sed quoniam in multis crebro delinquimus omnes;
  Immemores, fragiles, nam ſumus atque vagi.
Multa hominum delicta; quis intellexerit illa?
  Quantaq; in obſcuro pectore tecta latent?
Quanta alij ſoleant culpa delinquere noſtra?
  Dum male dormimus, nec vigilamus heri.
Me Deus a tectis, alienisq; omnibus iſtis,
  Vt mundes, oro, qui potes, atq; vides.
Seruo parce tuo; tantorum mole grauatus
  Ne delictorum, ſubruar ante diem.
Si mihi non fuerint dominata aliena, remiſſa &
  Propria: verè tunc immaculatus ero.
Tunc emundabor: nec maximus ille reatus
  Inueniet noſtro pectore, vt ante, locum.
Maxima culparum comitata ſuperbia faſtu

MAxima

maxima culparum. Vnde diuus Ambroſius in ii. precatione ante miſſam, comparat eam arbori grandi; vnde vii. capitales uitia oriuntur, tanquam trunci, & infiniti rami pullulant omnium peccatorum. MIti Deo. Chriſto; qui de ſe ait: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. GRates. Gratiarum actiones; quia nihil aliud habemus, quod Deo pro innumerabilibus beneficiis retribuamus. COmplacitoq; tibi. Hoc dicit, quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. COrdis. Cuius ſcrutator eſt Deus: unde alius propheta dixit: prauum eſt cor hominis; quis ſcrutabitur illud? Ego Deus ſcrutans corda, & renes. DVlcius. Vnde & alibi dicit idem Pſalmiſta: Beati qui habitant in domo tua Domine; in ſæcula ſæculorum laudabunt te. ACcepimus. Innumerabilia quidem ſunt accepta, & quæ accepturi ſumus Dei beneficia, quæ tamen ſummatim ad hæc quattuor redeuntur: creauit nos: redemit nos: ſuſtentat nos. & demũ nos glorificat. REdemptor eris. Tempore Dauidis redemptio per Chriſtum erat futura; quã nos Chriſtiani iamdudum factam eſſe credimus, & confitemur.

A

Mat.11

Eccl.15

Hier.17

pſ.83.

Diffugiet, miti cor ſubeunte Deo.
Tunc meritas grates reſonabunt carmina noſtra,
Eloquio dulci complacitoq; tibi.
Ante tuos oculos noſtri meditatio cordis
Semper erit: quid enim dulcius eſſe poteſt?
Officia hæc recolo, que nos accepimus ex te,
Et quæ ſumpturi, te miſerante, ſumus.
Nam Deus adiutor tu nobis ante fuiſti:
Tu Dominus; tu Rex; tuq; redemptor eris.

ODE XIX. EX PSALMO XIX.

Exaudiat.

REX mea progenies, mea tu certiſſima cura
Tu genitoris amor, ſollicitudo mea:
Cum videam immeritum te noſtrum propter amorẽ
Digna, indigna quidem, dura & acerba pati.
Cumq; oratutum ſub iniquo pondere, norim
Te nimis oppreſſum pectore, & ore, Deum.
Cumpatiens nuncuſq; Deum, vt te exaudiat, oro,
Gnatum exclamantem in anxietate graui.
Protegat id nomen Domini, qui & ante Iacobum
Eſſe dedit fortem, magnanimumq; virum.
Vtq; exanclatis iam mille laboribus ille
Maiori rediit robore victor ouans.
Mira quis hæc credat? cęleſtem paſſus & hoſtem,
Suſtinuit tanto nomine fretus homo.
Luctatusq; diu, non eſt ſuperatus ab illo,
Interius vires ſuppeditante Deo.
Sic tibi ſuppetias ſummo demittat olympo;
Deq; tabernaclo ſuggerat auxilium.
Fortius vt valeas tantos ſuperare labores;
Quos tibi nequicquam gens inimica parat.
Teq; Syonea cuſtos tueatur ab arce,
Fulmina crebra in eos iaculando procul.
Nam coniurabunt in te cæleſtia monſtra,
Principibus terræ iuncta miniſterio.
Lucta tibi grauis eſt, & fortis athleta paratus,
Aſpectu horribilis, terribilisq; manu.
Te quoq; poſt luctam ferro præſtructa moratur
Aduerſantum acies pernicioſa nimis.
Siue per inſidias, vel aperto Marte minaces
Sunt aggreſſuri te, vel vtroq; modo.
Omne tuum ſacrum, quod in illo tempore pugnæ

REx mea progenies. Propheta Dauid in hoc pſalmo in perſona ſua, & Eccleſiæ orat Dominum Deum, ut Chriſti preces super paſſione, & reſurrectione emittendas exaudire dignetur. MEa progenies. Vt patet Matth. i. SOllicitudo. Anxietas, nam omnes filii boni, uel mali (ut dixit quidam ſapiens) parentum ſunt tortores. IMmeritum. Quia peccatum nõ fecit; nec eſt inuentus dolus in ore eius. AMorem. Quia ſic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret. Et ipſe Chriſtus de ſe dixit: maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis, & Io. Apoſtolus: Si Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis; debemus & nos inuicem diligere, & animas pro fratribus ponere. DIgna indigna pati. Modus eſt loquendi: uel digna, ut ſatisfieret iuſtitiæ diuinæ propter peccata hominum; indigna uerò quò ad Chriſti perſonam, quæ non peccauit. SVb iniquo Paſſionis tempore. ANxietate graui. Dum eſſet in horto, & in cruce. PRotegat. Subaudi, te. FOrtem. In aduerſis, ob iram fraternam, ac ſoceri inſidias, & apertam perſecutionem. EXanclatis. Euictis. REdiit. De Meſopotamia in terram Canaam ad parentes ſuos. VIctor. Voti compos. HOſtem cæleſtem. I. angelum fauentem Eſaù, quo cum luctatus eſt. Vide hiſtoriã geneſis. c.32. SVppeditante. Subminiſtrante. SVppetias. Subſidium, & auxilium. OLympo. I. Cęlo empyreo, ubi ſedes eſt beatorum. TAbernaclo. Corporis tui, quod eſt templũ Dei. NEquicquam. Fruſtra, Putabant enim nomen, & famam eius cum corpore extinctum iri. GEns inimica. Iudæorum primò, deinde & Gentiliũ. SYonea. Vbi erat templum, domus Domini. CVſtos. Qui nunquam dormit. FVlmina crebra. Ecbaſis poetica. CAeleſtia monſtra. Malignas poteſtates dæmonium, hoc aere tenebroſo habitantium, quod & cælum dicitur. MIniſterio. Nam eis tanquam miniſtris utuntur ad malefaciendum, & præcipue in iuſtorum perſecutione. FOrtis Athleta Aduerſarius diabolus, de cuius fortitudine dicitur in lib. Iob: quia nõ eſt poteſtas ſuper terram, quę comparetur ei

B

Io. 3.

Io.15.

Io.4

Gen.29 & 31.33

C

Iob 45.

ASpectu horribilis. Alluſiu ad pictam eius imaginem: & ad hiſtoriam vitæ diui Antonii abbatis; cui legitur apparuiſſe in horribili forma, atq; terribili. MAnu. Dicitur .n. ibi, quod erat centimanus, detrahens animas ad cœlum uolantes. POſt luctam. Crucis, & paſſionis. MOratur. Expectat. Aduerſantum acies. Iudæorum & Gentilium, qui perſecuti ſunt Eccleſiam Chriſti. quæ eſt corpus eius. PEr inſidias. Vt quando dicebant. Magiſter ſcimus quia uiam Dei in ueritate doces. &c. MInaces. Vt quando dicebant: Samaritanus es tu, & dæmonium habes: quando & appræhenſis lapidibus uolebant eum lapidare. VTroq; modo; Vt quando duce diſcipulo de nocte uenerunt eum compræhendere. SAcrum. i. Sacrificium, quo tanquam agnus immolatus eſt in cruce. TEmpore

Mat.22

io.8.

Io.10.

Io.18.

Mat.54

D pore pugax, Paſsionis. Tunc enim pugnauit cum rugiente leone, mundo, & carne, & uicit per patientiam omnes ſuos aduerſarios. MEmoret. Memorabile faciat. Vnde & in ſacrificio corporis ſui dixit: hoc facite in
meam commemorationem. REſpiciat. Accep-
Leu. 3. tet: iuxta illud: reſpexit Dominus ad Abel, &
ad munera eius. i. acceptauit. ADeps. Qui an-
tiquitus ſemper iubebatur offerri. HOlocauma
. i. holocauſtum, Græca dictio. Quando tota uic-
ctima offerebatur, dicebatur holocauſtum, quaſi
totum conbuſtum: ſic corpus Chriſti in ara cru-
cis totum eſt combuſtum igne charitatis, & paſ-
ſionis ardore. CVm quis. Expoſitio eſt ſuperio-
rum. PRo iuſtitia. Vt Io. Baptiſta, & antiqui
Prophetæ. SVa ſeq;. Vt qui religionem ingre-
diuntur. HOſtia. Corporis tui in cruce immo-
lati, & in ſacramento altaris. LIbamina, San-
Num. 28 guinis tui: nam de liquidis dicebantur, quæ of-
ferrebantur. TAlia. Qualia ſupradicta ſunt.
ARchanum cordis. Secretum de redemptione
generis humani; quod ſi diabolus ſciuiſſet, non
procuraſſet mortem eius. COnſilium. De ſan-
ctorum patrum liberatione, & de gentium uoca-
tione. TV uerò. Subaudi, diſponebas. REbus
læſis. Per peccatum parentum ſauciatis, & ne-
E potum infinitis præuaricationibus addìtis. CVn
ctis. Iudæis, ac Gentibus. EAdemq; ſalus. Per
baptiſmum Chriſti. OMnes. Iudæi, & Genti-
les ad fidem conuerſi. TIbi, Rex Chriſte. ET
domino. Deo Patri, Filio, & Spiritui ſancto.
NOs ipſi. Patres antiqui, in ſinu Abraæ redem-
ptionem expectantes. TVnc. Redemptionis
tempore. CArmina læta. Huius Pſalmodiæ: nam
pſalmi in lingua Hebræa metricè ſunt deſcri-
pti. VOta tua. Quæ cum petitionibus habentur
in uariis Euangelii locis. NOui. Per diuinam
inſpirationem; ut alibi dicit: ſuper ſenes intel-
Pſ. 118. lexi, &c. SAluum. Per reſurrectionem à mor-
tuis. EXtemplo. Poſt triduum mortis, ac ſepul-
turæ. SEdes. A die Aſcenſionis, qua cepit ſedere
a dextris Dei, quò ad humanitatem. INterceſ-
Heb. 7. ſoris. De quo Apoſtolus multa ſcribit. Diuus
1. Io. 2. etiam Bernardus dicit; unam hanc inter cæte-
ras cauſam extitiſſe, ut uulnerum cicatrices re-
tineret, ut eas intercedendo patri oſtenderet.
DExtera. Qua pugnet pro nobis. SPirituum. i.
angelorum acies innumeræ; de quibus ait Da-
Dan. 7. niel: millia millium miniſtrabant ei; & decies
F millies centena millia aſsiſtebant ei. SAlus. Pro
hominibus de generatione in generationem ſibi
ſuccedentibus. INdefeſſa. Quæ nunquam pro
noſtra defenſione fatigatur IN æuum. i. in æter-
num. PErennis. Perpetua, ac ſi diceret, per an-
nos omnes totius ſæculi. ALii. Vt mundi ama-
tores ambitioſi, qui regna regnis bellando quæ-
runt adiicere; & propterea innumeris militum
copiis conſtipantur. CVrribus. Quibus & fal-
catis utebantur antiqui bellatores; ut in libris
Ioſuè, & iudicum licet uidere. Nullus modo
in bello eſt illorum uſus. TErribile. Malignis
ſpiritibus. POtens. In miraculis, & ſignis, ut
patet in actis Apoſtolorum, & geſtis ſanctorum
Martyrum. TRiplici cum fune ligati. Naturæ,
legis, & prophetarum. PEtræ. i. Chriſto, ſcan-
dalum in illo paſsi, quem ſuſcipere debuerant,
& colere. SImul. Iudæi, & perſecutores ex gen-
tibus. NOs autem. Ad fidem Chriſti conuerſi,
tam ex Iudæis, quam ex Gentibus. INclinati.
Ex infirmitate naturæ, quæ tormenta & mortē
horret. TVbæ. Cuius ſonus non modo in con-
flictu fidelium, atq; infidelium exercituum ſolet
audiri: ſed etiam ante tribunal iniquorum iudicum in condemnatione ſanctorum. ILicet. Pro il co. i. confeſtim

Obtuleris, memoret, reſpiciatq; Deus.
Sicut adeps gratus, Domino acceptabile fiat:
Ardeat & totum pingue holocauma tuum.
Cum quis tradiderit diuinum propter honorem
Se ſe mactandum, pingue holocauma facit.
Qui pro iuſtitia certat, popoliq; ſalute;
Qui ſua, ſeq; offert, pingue holocauma facit.
Hoſtia cum talis tua ſit, libamina cùmq;
Talia ſint; fiet pingue holocauma tuum.
Vnde tibi tribuet Rector Deus omnia iuxta
Arcanum cordis, quæ meditatus eras.
Conſilium omne tuum firmabitur: euenientq;,
Diſpoſita vt fuerant, ordine quæq; ſuo.
Aſt inimicorum telæ, & conatus inanis
Tunc apparebunt, vanaq; conſilia.
Exitus acta probat; diſperdere nempe putarant
Quæ tua ſunt, ac te tollere de medio.
Tu vero rebus læſis adhibere medellam:
Vt fieret cunctis vna eademq; ſalus.
Ergo ſalute data per te, lætabimur omnes;
Vnde tibi & Domino gloria, laus, & honor.
Nos hylares etiam tunc magnificabimur ipſi,
Qui modo pro Domino carmina læta damus.
Impleat ergo Deus quæcunq; popoſceris illum;
Impleat ergo Deus ſingula vota tua.
Quin etiam noui ſuper hæc, ſpirante ſuperno
Lumine, quæ vidit nemo propheta prior.
Quòd licet exiguo genitor pro tempore natum
Sit permiſſurus plurima dura pati:
Attamen ipſe ſuum Dominus tum deniq; Chriſtum
Efficiet ſaluum cunctipotente manu.
Nec ſolum e terra clamantem exaudiet illum,
Extemplo hoſtili diripietq; manu.
Verum etiam e ſummo (ſedes vbi maxima) cælo
Interceſſoris ſuſcipietq; preces.
Dextera fortis adeſt, inuictaq;, deinde potentum
Infinita manus eſt ibi ſpirituum.
Vnde ſalus illi indefeſſa paratur in æuum,
Vnde ſalus nobis parta perennis erit.
Confidant in equis alij, vel curribus altis,
Aut exercitibus innumeris peditum:
At ſola omnipotens Deus eſt fiducia noſtra,
Qui ſolo nutu cuncta elementa quatit.
Fidimus & magnæ virtuti nominis eius,
Quod ſuper omne quod eſt terribile atq; potens.
Cum ſupra vires vrgemur; voce vocatus
Adeſt protector, ſicq; paratus adeſt.
Ipſi hoſtes noſtri, triplici cum fune ligati,
Impegere petræ, deinde ruere ſimul.
Nos autem inclinati, perculſiq; pauore
Hoſtilis fremitus, terribiliſq; tubæ:
Ilicet aduentante Deo ſurreximus omnes,

ADuentante.

ADuent ante Deo. Et Domino noſtro Ieſu Chriſto in auxilium noſtrum. SVrreximus. Reſumptis animis. ERectiq; ſumus. Ad pugnam perficiendam. ARma. Non ſolum ferrea contra Turcas & Paganos hoſtes; ſed etiam Spiritualia, de quibus ait Apoſtolus; induite vos armaturam Dei &c. quia nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem; ſed aduerſus principes & poteſtates, & aduerſus rectores tenebrarū harū; & aduerſus ſpirituales nequitias in cœleſtibus. REgem Chriſtum, antonomaſticè, tempore paſſionis eius: nec non & Eccleſiam, quæ eſt corpus eius in tempore perſecutionum, & tribulationum eius. Amen. A Eph.6

Erectiq; ſumus, ſumpſimus arma manu.
Saluum fac Regem Deus, clamauimus & nos;
In quacunq; die voce vocatus ades.
Amen.

ODE XX. EX PSALMO XX.

Dñe in virtute tua.

O pater omnipotens ſummi regnator olympi,
Quiq; hominum dextra conteris acre genus:
In virtute tua Rex noſter ab hoſte maligno
Ereptus, lætos exiget inde dies.
Atq; exultabit vehementer, in orbe ſalute
Per ſe introducta, quam moriendo tulit.
Eius nempe hoſtes illum perimendo putarunt
Deleſſe; & penitus annihilaſſe virum;
Illatam vero cædem haud inuitus obibat;
Communis per eam quòd foret inde ſalus.
Hoc & in optatis, tacitoq; in corde petebat;
Omnes vnius morte ſalute frui.
Hoc deſiderium Deus, atq; hæc vota repleſti;
Cum ſibi cum nobis vna refuſa ſalus.
In reti usq; latens labijs expreſſa voluntas,
Non fraudata fuit: namq; petita tulit,
Quod tuâ dulcis eum benedictio preueniſſet,
Quæ monſtrata fuit patribus innumeris.
Hanc præuidit Abram, data cui benedictio primum,
Semini & electo; gentibus vnde ſalus,
Iſacus hanc vidit; magnusq; Iacobus in ipſam
Lumina defixit, ſuſpiciendo Deum,
Hanc legiſlator Moſes proſpexit, Iudæ
Dum caneret: populo, & gentibus vnde ſalus.
Hanc præuiderunt omnes per ſæcula vates,
Dum canerent; cunctis gentibus vnde ſalus.
Iſta ſuper Regem benedictio prima refulſit;
Deinde ſuper gentes, quæ tenuere fidem.
Tu quoq; fulgenti nitidis diademate gemmis
Cinxiſti gnati tempora chara tui.
Vitam immortalem, velut ante popoſcerat ab ſte,
Retribuiſti illi poſt necis acre nephas,
Æternosq; dies per ſæcula longa dediſti,
Pro tribus abſumptis; dum iacuit tumulo.
Inclytus emicuit, quia fecit in orbe ſalutem;
Vnde data eſt illi gloria digna Deo,
Gloria, laus, & honor tuus optime rector in ipſum;
Et ſuper effulſit; ſic decus omne tuum.
Hæc data ſunt illi, per eum benedictio cunctas
Terrarum in gentes, quòd tribuenda foret.

O Pater omnipotens. Sicut poſt tenebras lucem, & nubilo ſerena ſuccedere uidemus; Sic poſt Christi pugnam, uictoriæ palmam, & deinde triumphum, illiq; regni coronam ſuccedere: cum in ſpiritu præuideret propheta Dauid exclamauit, dicens: O pater omnipotens, &c. ACre genus. Perſecutorum Chriſti, & Eccleſiæ tam ex Iudæis, quam ex gentibus. REx Noſter. Chriſtus. ERepτus. Per reſurrectionē. INtroducta, facta redemptione per mortē eius. TVlit. Pro attulit, aphæreſis eſt figura. EIus. Chriſti. HOſtes. Iudæi. Annihilaſſe. Ad nihilum redux ſſe. VIrū. Quem ipſi ſolum hominē, & non Deum eſſe credebant, iuxta illud Apoſtoli: ſi cognouiſſent, numquā Dominum gloriæ crucifixiſſent. HAud inuitus. Sed ſponte, ut docuit Andreas Apoſtolus Aegeam proconſulem; ex quo ultrò ſeſe obtulit uenientibus ad capiendum eum. COmmunis ſalus Iudæorum, & gentium. OMnes. Gentes, quæ toto ſunt orbe diſperſæ. VNius. Ipſius Chriſti. REpleſti. Pro compleuiſti. SIbi. Cùm reſurrexit. NObis. Cum aperuit regnum cœlorum, per inſtitutionem baptiſmi in remiſsionem peccatorum. LAtens. Vſq; ad tempus opportunum. EXpreſſa. Vt in Euangelio Ioannis multis in locis. TVlit. Accepit, unde & ipſe dixit: pater ſcio, quia ſemper me audis. PRæueniſſet. Spondaicus uerſus; nam in quinto loco pro dactylo habet ſpondeum, ut apud Virgilium. Cara deum ſoboles, magnum Iouis incrementum. INnumeris. i. multis; numerus infinitus pro finito; i. Patriarchis atque Prophetis. ABram. Quando oblato Iſaco, non ille, ſed aries mortuus eſt. SEmini. Iuxta illud: in ſemine tuo benedicentur omnes gentes: quod ſemen exponens apoſtolus, Chriſtum eſſe dixit. Iſacus. Abrahæ filius: & quando oblatus eſt, ut immolaretur, & quando benedixit Iacob filio ſuo. IN ipſam. Benedictionem. Suſpiciendo deum. Et quando uidit ſcalam, cuius ſummitas cœlum tangebat: & quando luctatus eſt cum Angelo; & quando moriens benedixit filiis ſuis, & præcipuè Iudæ. MOſes. Quando dixit: prophetam ſuſcitabit uobis Dominus de medio ueſtri, ipſum tanquam me audite &c. IVdæ. Quando propè mortem benedixit cunctis tribubus Iſrael. VAtes. Ex Chriſto ſibi . . . vates. i. prophetæ: omnes de Chriſto uaticinati ſunt; & de gentibus conuertendis; & præcipuè Eſaias. FIdem. Quam ab Apoſtolis acceperunt, adiunctis operibus bonis, ſine quibus fides mortua eſt, ut docet Iacobus Apoſtolus. TV quoq; Pater Deus. DIademate. Imperiali corona. TEmpora. Modo capitis partes ſignificant; quæ corona ſolent ornari. IMmortalem. Quia mors illi ultra non dominabitur, ut docet Apoſtolus. NEphas. Reſpectu crucifigentium. PRo tribus diebus, quibus iacuit mortuus in ſepulchro. EMicuit. Glorioſus in reſurrectione. DIgna Deo. Sic & Io. in Apoc. Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere diuinitatem, gloriam, & honorem. &c. TVus. Tibi debitus. REctor. Deus pater. IN ipſum. Chriſtum ſi-

B 1.cor.2 Ioh.11 & 12. Gen.22 Gal. 3. C Gen.33 Gen.49 Deut.18 Gen.49 Iac.2 Rom.6 Ap.5.

Gaudia quis referat? quibus iſpotietur alumnus
Sederit a dextris cum deitate tua?
Cum ſpectabis eum vultu, quo cuncta ſerenas;
Cumq; hylari facie lætificabis eum.
Vtq; fretum triſte eſt, tellus, cælumq; profundum
Concita cum fuerint flante Aquilone graui.
Expulſo tandem Borea, ceſſantibus Euris,
Tempeſtas oritur clara repente polo.
Cuncta ſerenantur: redeunt ſua lumina cælo:
Pacatum placidis ſternitur æquor aquis.
Exultat tellus, orbis lætatur; & omnis,
Qui triſtis fuerat, lætificatur homo.
Sicq; ſoporato triſtantur vt omnia Chriſto:
Mox experrecto lætificantur eo.
Omnia proſpiciens Deus, & quem nulla latere
Corda queunt; quem fallere nemo poteſt.
Hoſtiles animos retege: & latitantia pande
Conſilia: inſidias explicet alta manus.
Extricet è tenebris inimica, doloſaq; corda;
Comprimat atq; dolos; corpora ſternat humi.
Inueniatur eis duro præcincta flagello,
Inſperata manus inueniatur eis.
Inueniatur eis grauior tua dextra malignis,
Exercent in te qui precioſa odia.
Ignis in ardentem clibanum poſt fata recludent:
Atq; Geennalis flamma vorabit eos.
Tempore in extremo vultus cum ferre minaces,
Ardentesq; oculos nullus homo poterit:
Tu iuſtus iudex ſolio cum ſederis aureo,
Cum te ſpirituum cinxerit agmen atrox:
Tempore quo libri pandentur, & acta patebunt;
Dignaq; pro meritis præmia cuiq; dabis:
Cælorum regnum capiet benedicta propago:
Tartareas penas ſed maledicta luet.
Iratus iudex, & inexorabilis vltor,
Perturbabis eos; præcipitesq; ruent.
Abſorbebit eos ſubitus telluris hiatus;
Paſcet eos ignis; flamma vorabit eos.
Tunc operum fructus terra tollentur eorum:
Mucidus & putris quippe fatiſcet agro.
Corruptum ſemen ſine germine fiet eorum:
Aut conculcatum dira vorabit auis.
De natis hominum tolletur & impia proles;
Aut ſuccendetur, ne numeretur eis.
Nam declinarunt in te mala geſta per ipſos,
Quottidie addentes crimina criminibus.
Ah quoties in te ſunt ſeditione coacti,
Vt meditarentur peſſima conſilia;
Quæ ſtatuere quidem; ſed non potuere ſtatuta

D ſim tuum. ET ſuper Eundem Chriſtum dominum. SIC. Subaudi effulſit. HAec data. Gloria .ſ. laus, & honor, atq; decus. BENEDICTIO. De qua ſupra. ALUMNUS. Chriſtus homo. VTQ. Per ſimilitudinem oſtenditur qualis, & quanta fuerit lætitia reſurrectionis poſt paſſionis triſtitiam. FRETUM. Mare à feruendo ſic dictum. TRISTE eſt. Pro triſtia res. Ab effectu, quem operantur in homines, triſtia dicuntur elementa. PROFUNDUM. i. altum: ſic & mare dicitur altum, i. profundum. Sunt.n. reciproca hæc epitheta. AQUILONE. Qui & Boreas dicitur: perflat à ſeptentrionali plaga: grauis & impetuoſus eſt uentus. TEMPESTAS clara. Modo ſerenitas, iuxta illud Maronis: unde hæc tam clara repente tempeſtas? Eſt enim uocabulum anceps, & aptum Æn. 9. utrunq; ſignificare. CUNCTA .ſ. elementa, quæ prius fuerant perturbata. SUA. Congrua .ſ. Sol, Luna, & ſtellę; quæ per atram tempeſtatē fuerant obumbrata. AEQUOR. Mare, ab æqualitate ſic dictum: nam diuerſis reſpectibus maris vocabula mutantur. EXULTAT tellus. Exultare dicuntur elementa, & lætari, quando materiam, & occaſionem lætitiæ præſtant hominibus: ſicut & ſupra dictum eſt de triſtitia. SICQ. Hic adaptatur ſimilitudo. SOPORATO. Poſt mortem in ſepulchro, iuxta illud Vatis huius: ego dormiui & ſomnum cœpi: uel ſoporatus ſum; & exſurrexi, quia Dominus ſuſcepit me. E RETEGE. Diſcooperi, & manifeſta. MANUS alta. Sapiens, & potens. EXTRICET. Educat, & explanet. DOLOS. Ne præualeant. MANUS. Tua caſtigatoria. INUENIAT eis. Anadiploſis figura, i. geminatio eiuſdem dictionis ad maiorem certitudinem. PRECIOSA odia. Quæ magno conſtabunt eis precio, mortis æternę, de qua ſequitur. CLIBANUM. i. infernum, de quo in Euangelio: ite maledicti in Mat. 25 ignem æternum &c. POST fata. Poſt mortē, more poetico. GEENNALIS. i. Infernalis, de qua in Euangelio: timete eum, qui poſtquam occiderit, Math. 10 poteſt mittere in geennam. MINACES. Chriſti iudicis. NULLUS. Ex reis, qui ad ſiniſtram locabuntur: alioquin bonis erit blandus. AUREO. Synæreſis eſt, duarum uocalium in unam ſyllabam coactio. ATROX .ſ. reis: quia & Angeli, & Sap. 5 uniuerſus orbis pugnabit contra inſenſatos. LIBRI. Conſcientiarum; quæ tunc omnibus erunt aptæ. DIGNA præmia. Medium eſt tam malis quam bonis: uita æterna iuſtis erit præmium, mors uerò iniuſtis æterna. BENEDICTA propago. Generatio iuſtorum, qui tunc à Domino benedicetur: dicetur.n. eis: uenite benedicti patris Mat. 25 mei &c. LUET. Suſtinebit: dicetur.n. eis: Ite maledicti in ignem æternum &c. INEXORABILIS. F Quia nullius precibus poterit exorari. Nunc.n. tempus eſt miſericordiæ; tunc erit iudicii. VLTOR. Vindex eorum, quæ in Deum, & in ſanctos eius operati ſunt iniqui. HIATUS. Apertura terræ: ſicut legimus olim etiam euenisse DAthan, & Abiron, rebellantibus aduerſum Moyſen & Aaron. PASCET. i. conſumet; duplicē habet ſignificationem: dicimus, herba paſcit oues, & oues paſcunt herbam, i. manducant. OPERUM fructus .ſ. malorū: nam & ſi qua ante apparuerint bona, tunc manifeſtabuntur fuiſſe mala, propter ſiniſtrā intētionē: qualia ſunt hyppocritarū. DE natis hominum. i. de numero filiorum hominum; qui & filii Dei dicuntur. IMPIA proles. i. progenies impiorum; hoc eſt prauorum generatio. SVCCENDENT. De præſenti uita ante tem-
Pſ. 43. pus, iuxta illud: non dimidiabunt impii dies ſuos. IN te. Culpantes Deum, ut ſeipſos excuſent. Hoc fecit etiā
Gen. 3. Adam, qñ dixit: mulier, quā dediſti mihi: q.d. ſi nō dediſſes, nō peccaſſem. CRIMINA criminibus. Iuxta ad excuſan-
Pſ. 140. das excuſationes in peccatis. IN te. Modo contra te. SEDITIONE. i. uerſi in ſeditionem. COACTI. Coadunati.
MEDITARENTUR. Meditando tractarent. PESSIMA conſilia. De annihilatione nominis Chriſti, & Eccleſiæ. STATUERE.

Sic facere, vt ſtabili robore firma forent.
Omnia ſparſiſti in ventum ſtabilita per ipſos:
Poſtergabis eos, eijciesq; procul.
Inter relliquias vultus ponentur eorum:
Admiſcebis eos quiſquilijsq; tuis.
Collectiq; ſcopis tandem mittentur in ignem;
Fletus vbi, ac gemitus, ſtridor & oris adeſt.
At tu victor ouans celeri ſuper æthera curru
In virtute tua iam modo ſcande Deus.
Nos hîc virtutum celebrabimus acta tuarum,
Pſallendo manibus, voce canendo tibi.
Amen.

ODE XXI. EX PSALMO XXI.

Deus deus meus reſpice in me &c.

Saucia cerua velut dictamum quæritat herbam,
Vtile quod norit eſſe malagma ſibi:
Matutina vigil Dictea recurſitat arua,
Poſſit vt inuenta læta ſalute frui,
Per nemora, & ſaltus ſi non inuenerit vſquam,
Ingemit; & queſtus dat moritura graues.
Sic modo Rex Chriſtus, confoſſus corpore toto,
Ingemit; & queſtus tollit ad aſtra graues.
Mi Deus, ingeminat, qui totum reſpicis orbem;
Me quoq; tu clemens reſpice quæſo pater.
Qui refugum nullum redeuntem deſeris vnquam;
Me miſerum quare deſeris ecce modo?
Heu heu percepi cauſam, qua deſerer abs te:
Culpa antiqua facit te procul eſſe reis.
Te longè faciunt à me delicta meorum;
Pro quibus ut patiar, tu modo lentus abes.
Poſſet ut eſſe ſaluus precioſo ſanguine noſtro,
Deleri culpas nempe neceſſe fuit.
Luce palàm orabo, lacrymas clamoribus addam;
Auertes faciem mi Deus atq; pater.
Nocte quoq; orantem ſpernes, temerarius inde
Nec tamen, aut demens, inſipiens uel ero.
Et ſi ignoranti inſipientia noſtra uideri
Fortaſſis cuiquam craſſa, ſupina poteſt.
Dixerit ecce aliquis ſecum: tu ſtulte quid oras?
Cum non audiri te tamen ipſe ſcias.
Ah quoties infirma caro cum læditur, orat:
Tergeminatq; preces, ne patiatur homo.
Nec tamen auditur ſemper; non expedit illi:
Creſcit enim virtus, perficiturq; malis:
Nam velut argentum rapido ſolet igne probari,
Abiecta ſcoria perficiturq; magis:
Sic probat hæc animos tentatio dura viriles,
Et durare facit, perficit atq; magis.

re. Vt ſi quis nominaret Chriſtum, extra ſynagogã fieret; & ut ſi quis Chriſtum confiteretur, uariis tormentis interficeretur: & hoc olim apud Gentiles, illud apud Hebræos. FIRMA. forent. Nam abolita ſunt per conuerſionem fermè omnium ad Chriſtum, & deleta per fideles Imperatores; qui cognita ueritate fidei, contraria illis ſtatuerunt. POSTERGABIS eos. Peſſum dabis, & ad nihilum rediges. PROCUL. A ſanctorum cohabitatione. RELLIQUIAS. i. feces, & amurcam, quæ uini & olei ſunt relliquiæ, & proijciuntur in cloacas; ſicut illi in cauernas infernales. Porrò relliquiæ in metro ſcribitur duplici ll. iuxta illud Virgilianũ: Relliquias Danaum, atq; immitis Achilli: in ſoluta uerò oratione ſcribitur ſimplici. QVISQVILIIS. Immundicijs, quæ ex pauimento ſcopantur; per quas impiorum uilitas denotatur; cum uiliſsimis immundicijs comparantur. SCOPIS. Iudicij æterni. Perſtat in translatione quiſquiliarum, quæ ſcopis colliguntur; & quandoq; in ignem, & aliquando in fimi aceruum proijciuntur. FLETUS. Propter fumum ignis ſulphurei, & ſtridor dentium, propter frigoris horrorem. AT TU. Chriſte. VICTOR. Ex inferno rediens. SCANDE. Hoc factum fuit in die Aſcẽſionis eius. HIC. In Eccleſia. Manibus. operando. Amen.

A

SAucia cerua uelut &c. Paſsionem Chriſti in hoc pſalmo prædictam deſcribit Vates: nec eſt difficilis interpretatio, ideirco & breuis erit expoſitio. SAucia cerua. Alluſio eſt ad pſalmi titulum, qui talis eſt: pro cerua matutina; quæ caro Chriſti interpretatur: Vnde & Eccleſiã eius ſignificat, cuius ipſe caput eſt; & quæ de latere eius formata eſt; ſicut Eua ex Adam ſóporato. DICTAMUM herbam. Medicinalem; à Dictea urbe Cretenſi ſic appellata, qua uulneribus illatis medentur; de qua & Virg. in 12. Dictamum genitrix &c. MALAGMA. Medicamentũ mollificatiuum; ut educatur facilius ferrum ſagittæ ex uulnere. DICTEA. Cretenſia. INUENTA. Herba; quæ illi ſalutem parat. CONFOSSUS. Clauis, & ſciſſuris flagellorum: nam a planta pedis uſq; ad uerticem non erat in eo ſanitas. QVÆſtus. Lamentationes, quando dixit; Heloi, Eſa. 1.
heloi lamazabatani, quod interpretatur; Deus Mar. 15
Deus meus, ut quid dereliquiſti me? quæ initium ſunt pſalmi huius; quem totum credimus in cruce dixiſſe. RESPICIS. Miſerendo: etenim reſpicere Dei, miſereri eſt. REFUGUM. E caſtris Domini abeuntem in caſtra diaboli per peccatũ. REDEUNTEM. Sic & Eccleſia nemini ad ſe redeunti claudit gremium. CULPA antiqua. Quam peccator antiquatam, i. annullatam crediderat; unde dicit Sapiens: de ueteri peccato noli eſſe
ſine metu. Et eſt ſententia generalis. Poteſt & Eccl. 5
ſpecialiter intelligi; quòd culpa antiquorum imputata eſt Chriſto quò ad penam. LEntus. In ſuccurrendo, prout patientibus uidetur, quando
ſic cito non exaudiuntur. LUCE palam. Non ſo- Mar. 14
lum in nocte, in horto; ſed in die, in cruce: de quo Apoſtolus; cum clamore ualido, & lachrymis orauit; & exauditus eſt pro ſua reuerentia. NOCTE quoq; &c. Hoc factum fuit in horto, quando dicebat: Domine transfer calicem iſtum a me &c. nec fuit exauditus. Inde. Propterea; nec. n. expediebat exaudiri, ne impediretur humanã redemptio. INSIPIENTIA &c. Fatuum. n. putatur id petere, quod ſcias iure negandum. CRASSA & ſupina inſipientia. Eſt, ignorare, quod omnes ſciunt. VIRTUS. Humilitatis; quæ Chriſti dicitur, & per patientiam creſcit, & in infirmitate perficitur (ut ait Apoſtolus.) Scoria. Spuma eſt, ac ſordes auri, & argenti. DURARE. Iuxta illud; Durate, & uoſmet rebus ſeruate ſe-

B

C

D eundis. REmurmuret. De aduerſitate bonorum, & malorum proſperitate. COlis. Exerces, ut colonus terrã.
SIles. Non exaudiendo eo modo, quo rogant; ſed ut medicus infirmum. ISraelis. I. Iacobi, qui etiam Iſrael
uocabatur. Is .n. omni tempore Deum benedi-
cebat. NOſtri parentes. Abraam, & cæteri ab
eo deſcendentes; qui a Deo ſæpiſsime leguntur
Lege. exauditi, maximè in exitu de Aegypto, & in-
exod. & troitu terræ promiſsionis, ac deinceps. IAcet.
Paſsionis tempore; ut redemptio compleretur.
RIdeor. A prætereuntibus, a Scribis, & Phari-
Mat.27 ſeis, cum principibus Sacerdotum. Lege Euan-
gelium. CLamarunt. τὸ αὐτὸν. Sæpe idem di-
citur aliis uerbis, ut eius, qui patitur, uehemens
oſtendatur affectus. FActi ſunt ſalui. Vt patet
in tranſitu maris rubri, quando hinc inde urge-
bantur a montibus; ab aqua maris, & ab Aegy-
ptiis inſequentibus. Vide hiſtoriam in Exodo.
Clamauerunt & aliis uicibus, dum a uariis ho-
c.14.] ſtibus angerentur, & proximus ſalui facti ſunt.
vt in libris iudicum, Ioſue, & regum. RIdeor.
A prætereuntibus, à Sacerdotibus, à Scribis, &
Phariſeis. Lege paſsioné Domini in Euangelijs.
EX Hure. Caldeorum urbe; uel igne fornacis;
in qua dicitur Abraam coniectus fuiſſe propter
E cultum unius Dei, qui fecit cœlum & terram.
Ne em. GErara. Regione Paleſtinæ, cuius Rex Abime-
9. lech abſtulerat uxorem Abraæ, credens illam
Gen.20 eſſe ſororem eius. ET Pharaone. AEgyptio Re-
Gen.12 ge; a quo idem paſſus eſt, dum præ fame illuc
Gen.22 deſcendiſſet. ISacus. Nota eſt hiſtoria; quan-
do penè immolatus eſt à patre. FRaterno ex
Gen.27 odio. Eſaù enim propter ſupplantationem ſibi
factam in ſurreptione benedictionis paternæ,
Gen.31 quærebat eum occidere. SOceroq; Laban;
patre Lye, & Rachelis uxorum eius: mutauit
enim illi mercedem decies, & illum abeuntem
animo hoſtili perſecutus eſt; ſed Deo Iacob in
ſomnis apparente; quieuit; fœduſq; cum gene-
Gen.37 ro iniuit, & dimiſit abire in pace. SAnguineis
manibus. Fratrum uolentium illum occidere:
dicebant .n. Ecce ſomniator uenit; venite, occi-
Gen.38 damus eum &c. DOmina. Aegyptia, feruente il-
39. lius amore; & ſibi inſtante, ut dormiret cum
ea: quod quia noluit facere, accuſatus eſt; & in
carcerem coniectus per biennium; deinde a re-
Gen.40 ge eductus, ac toti AEgypto præpoſitus eſt.
PRole ſequuta. Filiorum Iſrael; qui dum op-
Exod.1. primerentur ab Aegyptiis ſub dura ſeruitute, cla
vſq. ad mauerunt ad Dominum; qui eduxit eos inde in
16. ſignis & portentis mirabilibus. FEfellit eos.
F Quia liberati ſunt à Domino. VErmis. Dicitur
Chriſtus; quia ſicut ille non ex coitu naſcitur;
ſic & Chriſtus de uirgine abſq; uirili ſemine na-
τὸ αὐτὸν tus eſt. VIlis homuncio. Iudæorum reputatio-
ne. REptilis. τὸ αὐτὸν idem, ad denotandam
affectus uehementiam. FLoccus. Plumarum
uolantium per aerem æſtatis tempore; qui ſo-
let a pueris exſufflari. RHinocerotis. Habentis
cornu præ naribus; unde homines ad riſum ex-
citantur. SCommata. Dicteria quædam audi-
Luc.23. tores ad riſum prouocantia; ſicut illud: alios
Luc.4. ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere.
Et illud: medice cura teipſum. HOmones. Per
deriſum .i. rudes homines, atq; ignaros. MAnu. Poteſtate. AIunt. Scribæ, & Phariſæi cum principibus Sacer-
dotum, deridentium illum. DE manibus noſtris. Hic tangitur illud malum conſilium Iudeorum contra D. N. I.
Sap.2 Ch. de quo in libro ſapientiæ fit mentio; ibi uide. CEu dixerat. Ipſe Chriſtus multis in locis Euangelii, & in
Mat. 26 examine ante Caypham Pontificem. HOmo. Per irriſionem hoc dicitur; quaſi non Deus; qui potuit capi, fla-
gellari, & crucifigi: non aduertentes, quòd erat etiam Deus, per quem potuit à mortuis reſurgere, in cœlumq;
conſcendere. SVbſannantes. Iudæi. SPes mea. Reſurgendi: & quod liberabor à manibus eorum. TEllus. Hæc
eſt uirgo Maria, gratia Spiritusſancti fœcundata. De hac terra dicitur in Pſalmo; Benedixiſti Domine terram
tuam, ueritas de terra orta eſt .i. Chriſtus de Maria. Ipſe enim de ſe dixit: Ego ſum uia, ueritas, & uita. VEntre

Ignarum vulgus quandoq; remurmuret, eſto:
Tu ſanctos habitas, quos colis, atq; doces.
Vnde aliquando ſiles humana in vota vocatus;
Quandoq; exaudis cunctipotente manu.
Inde tibi laus, ceu quondam Iſraelis ab ore,
Siue petita neges; auxiliumuè feras.
In te ſperarunt noſtri tamen ante parentes:
Et ſunt auditi: ſpes mea caſſa iacet.
Ad te clamarunt, auditus clamor eorum;
Nec ſunt confuſi: rideor vnus ego.
Ex Hure, ex Gerara, & Pharaone redemptus Abram:
Triſtis, inauditus, deſeror vnus ego.
Patris & ex gladio iam iam feriente redemptus
Iſacus eſt: mœſtus linquor at vnus ego,
Fraterno ex odio, ſoceroq; ſequente Iacobus
Eſt factus ſaluus: deſeror vnus ego.
Sanguineis manibus, domina & feruente Ioſephus
Carcere & eductus: deſeror vnus ego.
Clamarunt patres iſti cum prole ſecuta:
Sperarunt: nec ſpes iſta fefellit eos.
Aſt ego ceu vermis, nec vilis homuncio, ſpernor.
Reptilis, abiectus; non homo, vermis ego.
Oprobrium ſum hominum, factusq; abiectio plebis:
Expuor, exſufflor, floccus vt ille leuis.
Me qui prætereunt omnes riſere videntes;
Vt pote qui nares Rhinocerotis habent.
Scommata ſunt in me labijs digitoq; locuti;
Me ſuper intortum concutiere caput.
Hiccine; qui ſaluos (aiunt) faciebat homones,
Se ſaluare nequit, deficiente manu.
In Domino ſperauit: eum modo liberet (aiunt)
De manibus noſtris eripiatq; Deus.
Si Deus eſt, natusq; Deo, ceu dixerat: Euge
Exuat a uinclis ſe necis huius, homo.
Me ſubſannantes inimici talia iactant:
Nec minus hæc in te ſpes mea firma manet.
Tu me feciſti, genitor: fœcunda recepit
Me tellus, ſolo rore refuſa tuo.
Tu me extraxiſti de matris uentre beato:
In te coniectus proſiliens utero.
Spes mea ab vberibus genitricis, & inde remotus,
Abs te ſuſceptus, tu Deus altor eras.
Cum meus extiteris ſator; & genitricis ab aluo
Suſceptor, cuſtos, & pater, atq; Deus:
Ne me deſtituas, ne me deſpexeris, oro;
Inſtanti (vt ſpectas) anxietate mea.

beato. Iuxta illud: Beatus uenter, qui te portauit, &c. IN te. In protectionem tuam. AB uberibus. Idem di- A
cit alijs uerbis. INde remotus. i. ablactatus. Abs te. In curam tuam: unde idem Propheta dixit: cuſtodiens par-
uulos Dominus, ſi cæteros cuſtodit, quanto magis proprium filium? ALtor. Nutritor, ab alo, lis, uerbo: un- Luc. 11
de & altilia, teſte Gregorio. DEſtituas. In mortem, ſed exſuſcites. INſtanti. Deeſt, in. ANxietate mea: Paſ- pſ. 114.

Me precor vt foueas, ſator; & ſuſceptor, alumnum,
Vt gnatum, vt ſeruum, mi Deus, atq; pater.
Proxima namq; inſtat tribulatio: qui adiuuet vllus,
Nec qui præſidium, ſubſidiumuè ferat.
Me circum vituli vallarunt vndiq; multi,
Et tauri pingues obſidione premunt.
Plebæi horrendas mittunt ad ſydera voces:
Maiores inſtant, vt nece damna luam.
Non minus expandunt in me ſua comminus ora;
Vt rapiant, frendunt dentibus, vtq; vorent.
Ac ferus in ſyluis rugit leo: pandit hiatus
Conſpecta prǽda, dentibus atq; fremit.
Priſtinus ille vigor, virtus quoq; ſparſa per artus
Effuſa eſt penitus fluminis inſtar aquæ.
Et compacta prius neruorum vincla ſoluta;
Motaq; ſunt proprijs oſſibus oſſa locis.
Igni ſuppoſito ceu mollis cera liqueſcit,
Sic ventris medio viſcera aduſta liquent.
Fictilis vt teſta ardenti ſiccatur ab igne;
Sic mea ſic virtus vritur igne graui.
Faucibus & ſiccis mea adhæſit lingua palato:
Puluercam in mortem teq; ſinente trahor.
Me quoniam rabidi circumcinxere moloſſi,
Qui leuibus roſtris ante, retroq; tonant.
Atq; malignantum conſpirauere doloſa
Concilia in mortem, perniciemq; meam.
Ecce meas fodere manus, fodere pedesq;:
Fixerunt corpus, cæſaq; membra cruci.
Omnia neruorum, ſubita compage ſoluta,
Dinumerauerunt comminus oſſa mea.
Ipſi inſpexerunt oculis crudelibus in me;
Explorando ſimul, num Deus ipſe forem.
Si Deus eſt (aiunt) ligno deſcendat ab alto,
Vt credamus ei, ſicq; colamus eum.
E ſummo genitor, ſi filius eſſet, olympo
De manibus noſtris eripuiſſet eum.
Sed neq; diripiet, nec erit qui liberet vllus:
Ergo Deo natus, nec Deus eſt, ſed homo.
Rurſum inſpexerunt oculis crudelibus in me,
Atq; explorarunt, num Deus ipſe forem.
Diuiſere meas inter ſe deniq; veſtes;
Textilis & tunica ſorte durempta mea eſt.
Nudus & irriſus iacui, velut ille Noeus
Vitiſator poto proruit ante mero,
Expoſito probris gnato, & ludibria paſſo
Tu Deus affer opem, ſpes mea, chare pater.

ſionis, & mortis. ALumnū. Nutritiū. VT ſeruū. Hom.
Reddenda ſunt ſingulis ſingula; & loquitur in hu- 38.
manitate pro nobis aſſumpta: nam cū eſſet Deus
ſerui formā accepit, ut docet Apoſtolus. VLlus.
Subaudit, adeſt. PRæſidiū. ANte periculū. SVb-
ſidium. In ipſo periculo. CIrcū vallarunt. Tme-
ſis eſt figura; quando dictio ſecatur, & altera
interponitur: nec niſi in dictionibus compoſitis
fieri debet. VItuli multi. Per methaphoram in-
tellige, i. populares Iudæi, qui clamabant:
crucifige, crucifige. TAuri pingues. Qui duces
gregis ſunt. Per hos intelligendi ſunt principes Luc. 23
ſacerdotum, Scribæ, Phariſæi, & ſeniores po- 10. 19.
puli. PLebæi. Hi ſunt uituli morbidi. MAiores.
Et hi tauri ſunt pingues. LVam. Pro exoluam.
DAmna. Paſſa per expulſionem latrociniorum
ex templo, cum euerſione menſarum nummu-
lariorum. ORa. Clamantia: crucifigatur, cru-
cifigatur. RApiant. Vitam. DEntibus Aprorū
more. HIatus. Grandem uaſti oris aperturam.
Priſtinus. Qui erat ante paſſionem in carne B
mea. Per artus. i. Corporis membra. INſtar.
Ad modum: genitiuo iungitur. COmpacta. Con
nexa atq; coniuncta. NEruorum. Quibus tota
oſſium copulatur ſtructura, & miro Dei opificis
artificio conglutinatur, atq; cōſtringitur. ADu-
ſta. Calore paſſionis & febrium. Liquent. i. ro
liqueſcunt: ſimplex pro compoſito. FIctilis te-
ſta. Particula fracti uaſis terrei. AB igne. For-
nacis ardentis, in qua fictilia: uaſa coquuntur.
FAucibus ſiccis. Vnde & clamauit in cruce: ſitio.
PAlato. Superiori oris parti. PVluercam in mor
tem. Per quam caro noſtra reuertitur in pulue-
rem: unde ſumpta eſt: iuxta illud Dei dictum;
memento homo, quia puluis es, & in puluerē
reuerteris. MOloſſi. Canes Epirotici, ſpecies Gen. 3
pro genere. ROſtris. Manet in translatione:
roſtrum .n. non ſolum eſt auium, ſed etiam pro
acuto ore canum ponitur. ECce meas fodere
manus &c. Excellentiſſimum prophetiæ donum
habuit hic egregius Vates; ut ante oculos men-
tis offerret ſe ſe Chriſtus crucifixus; & abſq; ul- Luc. 23
lo inuolucro figurarum futura cernebat. COm-
page ſoluta. Hoc factum eſt, quando confixa
cruci manu dextra, & contractis neruis p̄ dolo- C
ris anguſtia, ipſi carnifices inuoluta manui cor-
da, uiolenter eam traxerunt ad foraminis locū:
tunc enim diſrupti ſunt nerui, & oſſa ab oſſibus
mota. EXplorando, tentando, & inueſtigan-
do. SI Deus eſt. Sylogiſmo quodam utuntur:
ſi Deus eſt, quomodo potuit crucifigi, ac mori;
cum Deus ſit immortalis. INſpexerunt. Pen-
dentem in cruce. EXplorando. Tentando, uel
potius deridendo. NVm. Coniunctio dubitati-
ua. DEſcendat. Verba Scribarum, Phariſæo- Mar. 15
rum, & Sacerdotum deridentium Dominum,
quæ & habentur in Euangelio paſſionis eius.
ERgo. Concluſio ſui ſylogiſmi: nos uerò dici-
mus, quia Deus eſt, & homo; una in duabus
naturis perſona; mors in humanitate propter
noſtram redemptionem, & reſurrectio per diui-
nitatem ad gloriam ſuam ac noſtram. Sed homo. Tantum ſecundum ſiniſtram eorum opinionem. RVrſum.
Non ſemel tantum, ſed pluries id factum eſſe uerſus indicant geminati. Diuiſere meas. Sic & in Euang. diuiſe-
runt milites ueſtimenta eius, & fecerunt quattuor partes, præter tunicam, quæ cum eſſet inconſutilis; ſed de-
ſuper contexta, per totum non capiebat commodam diuiſionem. Dixerunt ergo ad inuicem; non ſcindamus, ſed
ſortiamur eam, cuius ſiat. Noeus. Senſus eſt; ſic iacui nudus ſuper crucem extenſus, ſicut Noe ebrius à uino
iacuerat

D ſacuerat nudus ante tabernaculum ſuum, quando irriſus eſt a filio Cam; & fuerat huius Dominicæ irriſionis fi-
gura. PRobris.I. opprobriis Iudæorum, ac militum crucifigentium. LVdibria. Vituperia, & irriſiones in eum
quaſi ludendo, ac ioco dicta; quæ & ſupra memorata ſunt. AFfer opem. Dando uirturem patientiæ, & fortitu-
dinis in ipſa paſsione ad conſumstionem operis ſuſcepti pro humana redemptione. IN longum diem. Vſq; ad
Mat.17 ſolis occaſum, propter nimiam acerbitatem do-
lorum: exauditus autem hora nona expirauit.
PRæſidium &c. Conculcatio uocabulorum, ce-
leritatem ſubuentionis efflagitat. MIſſam. Pro
Mar.15 emiſſam, aphæreſis eſt: ſic.n. dicitur in Euang.
& emiſit ſpiritum. ÆEterna à framea .i. ab æter-
na damnationis morte. Framea.n. gladium ſi-
gnificat, qui malos à bonis in morte ſeparat.
CErberus. Canis inferni, pro Lucifero poſi-
tus; qui dicitur animas deuotare, quando tra-
hit illas ad conſenſum ſuum. Sic & bonus præ-
dicator Chriſti, conuertendo animas, dicitur
illas mactare, manducare, & in uentrem ma-
tris Eccleſiæ traiicere; iuxta illud Domini ad
Petrum Apoſtolum: Macta, & manduca. LEo-
Act.10. nis .i. diaboli, qui leo dicitur & draco, propter
impetum, & inſidias. RHinocerotum .i. ſuper-
borum, & deridentium Sacerdotum. CVm re-
diuiuus .i. cùm reſurrexero: quod factum eſt poſt
triduum. FRatribus meis. Apoſtolis, cæteriſq;
E diſcipulis, quos non eſt dedignatus fratres uo-
Mat.28 care. QVanta. Subaudi, tefrigetis, & magnalia.
COetus. Fidelium conuentus: ſic dictus a coe-
undo, i. conueniendo, IAcobi: Qui interpreta-
tur, ſupplantator. VErum. Spirituale, nō car-
nale tantum; de quo ſe iactant Iudæi. FVrentes.
Dæmones. & miniſtros eorum malos homines.
ISraelitæ .i. Deum, quem lumine fidei uidetis.
ME puſillum. Quo ad humanitatem; unde &
ſupra ſe uermem eſſe dicebat. PAuperis. In cru-
ce nudi, & in alieno ſepulchro conditi. LOnge:
Quid longius, quàm cœlum a terra? tameſi
ubiq; ſit Deus. PRofundo. Inferni, reſuſcitan-
do me. SVper aſtra. Quod factum eſt in die
Aſcenſionis. TE penes. Iuxta te, à dextris ſe-
dens. ECcleſia magna. Chriſtianorum ex Iu-
Cant.6. dæis, & gentibus collecta. Vota mea. Quæ fue-
rint hæc uota, non legimus in Euangelio, niſi
forte corporis, & ſanguinis eius, quæ quottidiæ
F offeruntur in miſſa; de quibus etiam paulo poſt
dicturus eſt. VIctima. A victis; & hoſtia à cæ-
ſis hoſtibus eſt dicta, & hoc eſt ſacramentum
de ſu: tr. altaris, in quo memoria paſsionis eius recoli-
c.1. tur, & mortis. AZima. Panis eſt abſq; fermen-
to; ſub cuius ſpecie conficitur corpus & ſanguis
Domini Noſtri Ieſu Chriſti, tranſubſtantiatis
pane in corpus, & uino in ſanguinem; ut ad per-
ficiendum myſterium unitatis, accipiamus ipſi
de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. MAnduca-
bunt. Vtroq; modo, corpore, & Spiritu. INo-
Mat.c.5. pes. Mente .ſ. & ſpiritu, i. humiles; iuxta illud:
Beati pauperes ſpiritu: nam etiam diuites ſæcu-
tatum poſſunt eſſe humiles, ac dignè hoc ſacra-
mentum manducare: ſic è contra pauperes ſu-
perbi indignè manducant. MYſteria. De quibus
modo diximus, corporis & ſanguinis Domini.
Eſt .n. myſterium ſacrum ſecretum, quod Gen-
tiles & Iudæi minime percipe poſſunt; ſed ſoli
fideles. ET ſaturabuntur. Non uentre, ſed men-
te cæleſti gratia. ME propter. i. propter me, ana-
ſtrophe eſt figura, qua poetæ ſæpius utuntur: iuxta illud Virgilianum: Italiam contra. viuent. Sic & Dominus
Io.6. in Euangelio. Qui manducat hunc panem uiuet in æternum. vitali pane. Nam anima uiuit hoc ſacro pane uita
gratiæ, ſicut corpus pane materiali paſtum, uiuit uita naturæ. Lethargo. Dei ueri obliuione: nam omnes ferè
gentes, a temporibus Nembroth uſq; ad Chriſtum, obliti ueri Dei, ſecuti fuerant Idololatriam; ſed per Chri-
ſti prædicationem factam à diſcipulis eius ubiq; terrarum, reducti ſunt ad memoriam & culturam ueri Dei; &
quodammodo reſipuerunt. Dis .i. idolis; non quod eſſent dei, ſed ita appellabantur, nam ut ait idem Prophe-
ta, omnes

In longum proferre diem mitiſſime noli
Præſidium, auxilium, ſubſidiumq; tuum.
Vel dilectam animam mortali corpore miſſam
Æterna a framea præripe chare pater.
Prædilecta tibi ſuper omnes charior vna:
Ne canis hanc triceps Cerberus ore voret.
Me ſaluum facito crudelis ab ore leonis:
Ne me dente fremens rugiat, & rapiat.
Neuè ſuperborum me cornua Rhinocerotum
Ærea ventilent, perfodiantq;, caue.
Cum fuero eductus ſuperas rediuiuus ad auras,
Laudibus extollam nomen ad aſtra tuum.
Fratribus atq; meis narrabo, quanta per vmbras
Inferius poſitas geſſeris ipſe mihi.
In medio cætus, quæ Eccleſia dicitur eſſe,
Te laudabo Deum; magnificabo patrem.
Voſq; meo exemplo Dominum quicunq; timetis,
Collaudate Deum, magnificate patrem.
Semen Iacobi verum, vitia, atq; furentes
Qui ſupplantaſtis, glorificate Deum.
Iſraëlitæ, fidei certiſſima proles,
Magnificate Deum, ſanctificate patrem.
Me nec enim ſpreuit tam maximus ille puſillum:
Sed neq; deſpexit pauperis ille preces.
Et cum clamarem, vultum, quo cuncta ſerenat,
Nequaquam auertit vocibus ille meis.
Quin potius longè noſtri clamoribus actus
Audijt, atq; tulit, mox prope factus, opem.
Porrexitq; manum celerem, eripuitq; profundo;
Extulit & lætum me ſuper aſtra lubens.
Te penes aſſiſtens laudabo: Eccleſia magna
Me propter laudes concinet atq; tibi.
Quæ tibi deuoui coram metuentibus & te,
Sponte paratus ero reddere vota mea.
Victima cędetur, cædetur & hoſtia pinguis:
Tunc tibi proponent azima cumq; mero.
Et manducabunt inopes myſteria ſacra,
Et ſaturabuntur, cordaq; læta gerent.
Teq; requirentes Dominum, me propter ad aſtra
Extollent ſaturi laudibus innumeris.
Æternum viuent vitali pane refecti:
Cordibus atq; animis eſca ſalubris erit.
Tum reminiſcentur læthargo mente ſoluto,
Experrecta velut corda ſopore graui.
Et reſipiſcentes tunc conuertentur ad vnum

ta, omnes Dii gentium dæmonia. CONUERTENTUR. Prophetia fuit conuerſionis omnium Gentium, qua utitur Auguſtinus contra Donatiſtas: et nos poſſumus uti contra Iudæos. DEUM. Ex Deo patre gentium. PATRIIS .i. familius. eſt .n. Græca dictio patria, familiam ſignificans; licet aliquando ponatur pro quauis urbe; quæ patria unicuiuſq; dicitur eſſe. SOLUS DEUS. Non excludit Patrem, uel Spiritumſanctum: cum quibus eſt unus Deus, A Pſ. 95.

Mente Deum, abiectis quos coluêre deis.
Tunc conuertentur latum quę ſparſa per orbem
Finibus à cunctis pectora ſunt hominum.
Tunc omnes gentes Chriſtum, populiq; vocabunt;
Atq; fatebuntur pectore, & ore Deum.
Hunc & adorabunt genibus per templa reflexis
Terrarum populi cum patrijs tribubus.
Huius enim Domini eſt regnum, totius & orbis
Imperium: ſolus Chriſtus in orbe Deus.
Conditor eſt hominum, ſimul & reparator eorum,
Cunctorum quoq; Rex, & dominator erit.
Manducauerunt, & adorauere repleti
Diuitijs ſæcli, delicijsq; Dei.
Omnes & terrę pingues myſteria ſacra
Tunc attendentes procubuêre genu.
Omnes, qui in terram deſcendunt poplite flexo,
Ac ſimul aſpiciunt myſtica ſacra, cadunt.
Chriſtus enim verus myſto ſub pane latebit:
Hunc & adorabunt, in faciemq; cadent.
Spiritus & poſtquam defeſſos liquerit artus,
Viuet ei, poſthac & rediuiuet ei.
Atq; meum ſemen per tempora ſeruiet illi:
Seruiet æternum progeniesq; mea.
Nam noua Chriſticolûm Domino ventura canetur
Progenies, Chriſti nomine clara mei.
Inde noui cæli diuino numine clari
Illius notam iuſtitiam facient.
Hanc dicent populo, qui mox orietur in orbe,
Fælici in populo quem faciet Dominus.
Iuſtitiam illius maiorem voce canora
Narrabunt populo, quem faciet Dominus.
Gentibus ex cunctis Eccleſia mater in vnum
Collectum hunc populum continet in gremio.

ODE XXII. EX PSALMO. XXII.

Dominus regit me.

OMnipotens genitor, ſupremi Rector olympi,
Qui mare, qui terras, qui regit aſtra poli:
Quiq; ſuas præbet cunctis animantibus eſcas;
Humano generi quiq; alimenta parat;
Paſtorem excelſum ſuperis emiſit ab oris,
Quæreret humanum, cogeret vtq; pecus.
Optimus hic Paſtor quæſitas egit in vnum,
Collectas propria claudit ouile manu.
Mane aperit, deducit eas ad paſcua læta:
Et potum paſtas veſpere ſemper agit.
Me regit hic paſtor: deerit nihil vbere prato,
Cum reliquis ouibus quippe locatus ero
Fluminis & liquidas me paſtum ducet ad vndas:

ut dicitur in ſymbolo Athanaſii. CONDITOR eſt hominum. Cum patre & Spiritu ſancto: iuxta illud: faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. REPARATOR. Media paſſione ſua. REX. Vt in pſalmo II. Ego autem conſtitus ſum Rex ab eo &c. & in Apocalypſi dicitur: Rex regum, & Dominus dominantium. MANDUCAUERUNT. Sacram Euchariſtiam, ut ſupra. DIUITIIS ſæcli. A tempore beati Silueſtri citra: nam ante ut plurimû pauperes erant Chriſti fideles. DELITIISQ; Dei .i. gratiis ſpiritalibus. Nec enim diuites à Deo reſpuuntur, modo ſint humiles, & bonis operibus abundantes, & minime in incerto diuitiarum confidentes. TERRÆ PINGUES. Iidem, qui & ſupra .ſ. diuites: nam & ipſi adorant corpus chriſti, & communicant Eccleſiaſticis ſacramentis: nam & bonæ ſunt diuitiæ, ſi quis utatur: iuxta illud Ambroſii: Diuitiæ bonis ſunt additamenta bonorum; malis autem ſunt irritamenta malorum. CADONT. In faciem ſuam; ſi dignè accedunt, in bonam partem accipe; ſin indignè, in malam. MYSTO .i. ſacro, Greca dictio eſt. VIUET ei. In anima, etiam poſt mortem. ET REDIUIUET. Etiam corpore poſt reſurrectionem. PROGENIESQ; mea. Expoſitio eſt præcedentis uerſus, & magis de ſpeciali progenie, quam de carnali hoc eſt intelligendum, ſicut docet Apoſtolus de ſemine Abrahæ: nam omnes, qui fidem Abrahæ imitantur, ſemen Abrahæ ſunt. CHRISTICOLUM. Pro chriſticolarum: quod nomen in Antiochia primum exortum eſt, nam ante dicebantur fideles. CHRISTI. Chriſtiani quippe dicuntur à Chriſto, quaſi uncti deriuentur ab uncto. Vide Innocentium, titulo de ſacra unctione. NOUI cæli .i. Apoſtoli, ut in pſalmo; cæli enarrant. FACIET. Adoptando per baptiſmum. MAIORE. Quam Scribarum & Phariſeorum. IN GREMIO. Quod nemini claudit aduenienti, uel redeunti. B Gen. 1. Pſ. 2. Ap. 19. Rom. 4. pſ. 18.

Amen.

OMnipotens genitor &c. In hoc lætatur Eccleſia, quod ab optimo Paſtore ſpiritualiter paſcatur, atq; regatur, ſub methaphora gregis temporaliter paſti, atq; directi ab amantiſſimo ſui paſtore: & quia litera ſatis clara eſt atq; diffuſa, modica indigebit expoſitione: ASTRA poli. Stellas cœli, quarum aliquæ fixæ ſunt in firmamento, aliquæ certos habent curſus atq; recurſus, ſicut Deus illis ordinem dedit, quem minime prætereunt. SUAS eſcas. Vnicuiq; generi conuenientes. ALIMENTA. Ab irrationabilibus diuerſa: nam & pleraq; illorum cedunt in eſcam hominum. PASTOREM. Qui dixit: Ego ſum paſtor bonus, & paſco oues meas &c. QUÆRERET. Vt ipſe dixit; ego ueni quærere quod perierat. Item; & alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ouile, & unus paſtor. HUMANUM pecus. Videlicet homines. OUILE .i. Eccleſiam. Alludit ad Euangelicas parabolas, de oue quæſita, & de eo, qui intrat in ouile per hoſtium, qui eſt paſtor; nec aſcendit aliunde, ut latro. PASCUA læta. Quæ ſunt prædicationes, ac miracula Chriſti, & ſanctorum eius; quæ in diuinis habentur ſcripturis. POTUM. Aquæ ſalutaris ſapientiæ. UBERE prato. Euangeliorum. FLUMINIS. De quo ſcriptum eſt; fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, & in Euangelio, C Io. 10. Luc. 19

D gelio: Qui ſitit, ueniat ad me, & bibat; nam qui biberit ex aqua, quam ego dabo, fluent de uentre eius flumina aquæ uiuæ; & fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam. **c**eſpite floridulo .i. blando ſermone, uel aliquo munuſculo ſpirituali, uel temporali. Sic ſæpe mecum egit: experto credite. Sic & Thomam Apoſtolum ad ſe retraxit. **N**Amq;. Exponitur methaphora. **p**edo. Baculo paſtorali. **v**mbra mortis. Tentatio ad peccatum eſt. **s**is mecum. Nec enim peccatum admittit, qui ſecum habet cuſtodem Deum. **v**irga. Directionis, & correctionis. Baculus uerò ſuſtentationis eſt, & conſolationis. **v**iridanti ceſpite uiſo. Metaphora eſt, quæ paulo ſupra exponitur. **f**ame nimia. Audiendi uerbi Dei, & nimis tardatæ communionis: qua anima reficitur, & impinguatur. **m**enſa: Diuini uerbi, & altaris, unde ſumitur Euchariſtiæ ſacra communio. **p**anis uiuus. Corporis Chriſti. **m**yſtica pocula Sacrati ſanguinis. **l**ympha. Aqua, quæ ideo uino miſcetur, quia & de latere Chriſti exiuit cum ſanguine: & quia ſignificat unionem populi cum Chriſto. **l**ætitiæ oleo. Quo interius ungitur anima. **p**ræclarum calicem. Exclamatio eſt. **m**uſto. Spiritalis gratiæ. **f**eruere. Modo tertiæ eſt coniugationis; ſicut & in Virg. feruere Leucaten. &c. **p**ræclarumq; oleum. Miſericordiæ, & gratiæ præuenientis, ac ſubſequentis. **r**eor. Bene reor: non certus ſum; magis optantia eſt, quam affirmâtis: neſcit enim homo ſibi futura, propter inſtabilitatem uolubilitatis humanæ; niſi fortè ex gratia ſpeciali, quæ raris datur. **s**ine fine colam. unde alibi dicit hic uates: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Et iſtud erit nobiliſsimum exercitium animarum ſanctarũ in paradiſo exiſtentium: quò utinam & nos aſcendamus, gratia D. N. I. Chr. Amen.

Pſ.45.
Io.7.
Io.4.
E
Pſ.83.

Inde ſiti pulſa, fonte refectus ero.
Semita iuſtitiæ fuerit ſi quando relicta,
Ad ſe conuertet ceſpite floridulo.
Meq; per anguſtos calles deducet ad ima
Vallis, vbi flores ſemper & herba viret.
Namq; meam cernens animam quandoq; vagantem
Præcipitem ad ſcopulum, retrahit ille pedo.
Tranſiero media tamen & ſi mortis in vmbra;
Tu modo ſis mecum nulla timebo mala.
Si quando allectus viridanti ceſpite viſo
Tranſiero metam, virga recurua trahet.
Cumq; fame nimia extenuatum videris eſſe,
Ante meos oculos menſa parata mihi eſt.
Panis vbi viuus de cælo lapſus habetur,
Myſtica cum lympha pocula plena mero.
Hæc aduerſus eos, duris qui pectora noſtra
Exagitant curis, menſa parata mihi eſt.
Lætitiæq; oleo tantos lenire dolores
Sic curas; vt ſit iam mihi pingue caput.
Præclarum calicem? quo mens velut ebria muſto
Feruere plena ſolet; miraq; verba dare.
Præclarumq; oleum? tua quo miſeratio multa
Actus præuenit, ſubſequiturq; meos.
Nec deſerturam me toto tempore vitæ,
Sed permanſuram me penes eſſe reor.
Cumq; egreſſus ero præſentis carcere vitæ,
Hæc eandem ducet me ſuper aſtra poli.
Vt Domini ingrediar præcelſa palatia cæli;
Æternas ædes vt ſine fine colam.

ODE XXIII. EX PSALMO XXIII.

Domini eſt terra.

ALma parens tellus ſolius cunctiparentis
Eſt Domini: vnius ſub ditione Dei.
Cunctaq;, queîs plena eſt, (nam diues rebus abundat)
Sunt Domini: vnius ſub ditione Dei.
Omnes terrarum tractus, immenſus & orbis
Sunt elementa Dei; Quiq; habitant in eis.
Nam ſuper Occeanum, maria & manantia ab illo
Terram fundauit, ſicq; librauit eam.
Flumina magna ſuper ſubterq; fluentia iuxta
Diſpoſuit terram; ſicq; locauit eam.
Namq; creaturam, Deus eſt, qui condidit omnem,
Qui poſſedit eam; quiq; gubernat eam.
Lucifer ille tumens taceat, qui iactat inanis
Se Dominum terræ; regnaq; poſſe dare.
Fallitur, & fallit, quia mendax, & pater eius:
Non eſt luciferi terra, nec vlna rei.
Sed Dñi eſt tellus quam vaſta, immenſus & orbis

ALma parens tellus. Hac in ode agitur de uniuerſali dominio totius mundi, cuius ſit: nam, uerè eſt Domini Ieſu Chriſti filii Dei, qui cum Patre & Spiritu ſancto creauit illum; nam ſine ipſo factum eſt nihil. Et hoc contra illos, qui gloriantur, ſe eſſe rerum dominos. Et ſatis plana eſt littera; nec multa indiget expoſitione. **a**lma. Ab alendo dicta, quia cuncta alit animalia, producendo uarias & proprias quibuſq; eſcas. **d**itione. Dominio, & poteſtate: propterea dixit Dominus in Euangelio: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. **t**ractus. Qui per diuerſa maria diſtinguntur. **e**lementa. Rerum principia, quæ ſunt quattuor notiſsima: Terra, Mare, Aer, & Ignis, qui æther dicitur. **h**abitant in eis. Vt homines & beſtiæ in terra: in mari piſces: & in aere uolucres: Si qua ſint in æthere, neſcio. Nec.n. poſſumus illucuſq; uiſum intendere. **o**cceanum. Ipſum mare magnum, qui totam circuit terram, à quo extera maria deriuãt, & rurſus in ipſum deſcendunt. **l**ibrauit. Aequo pondere diſpoſuit: nam omnia fecit Deus in numero, pondere, & menſura. **s**uper ſubterq; fluentia. Per cauernas occultas. vide Plinium in lib. nat: hyſtoriæ. **i**uxta. PRopè. **c**reaturam. Vide gen. primo; & in pſal. Initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli, &c. **l**ucifer ille tumens. Diabolus ſuperbus. **p**oſſe dare. Sicut in Euangelio, quando tentauit Dominum Ieſum, dixit; oſtenſis omnibus regniis mundi: hæc omnia mea ſunt, & cui uolo do ea: tibi illa dabo, ſi cadens adoraueris me. **p**ater eius. ſ. mendacii. **n**ec vlna. i. minima particula. Alias ſignificat ſpacium dilatationis brachiorum, vt in Euangelio, de Simeone ſene, qui accepis

F

cepit puerum Ieſum in ulnas. QVAM uaſta. Propter ſolitudines immenſas, & deſertas, & incultas. CVI uult. Sicut dicitur in Daniele ſuper Nabucodonoſor Rege; & in Eſaia De Cyro; & in lib. Regum, de Saule, & Dauide & Salomone, multiſq; alijs Regibus. SVPERBUS homo. Sicut Aſsyriorum Rex Nabuchodonoſor & alij Tyranni. Poteſt etiã hoc referri ad quemlibet agrorum multorum diuitem, qui exiſtimat ſe adeo eſſe Dominũ illorum, ut pro libito poſſit diſperdere: cum tamen omnes ſimus uillici Domini Dei, & teneamur illi reddere rationem uillicationis noſtræ, iuxta parabolam Euangelicam: quid hoc audio de te? redde rationem uillicationis tuæ; iam .n. non poteris amplius uillicare. CONDUCTOR. Fictabilis. CVSTOS. Qualis eſt maturæ uinitor uuæ. VILLICUS. Rerum, quæ ex uilla percipiuntur curator. OECONOMUS, Vrbanarum rerum diſpenſator, qui & maior domus apellatur. DIES. Mortis. QVID tibi mentis erit? Quis.n. bene diſpenſat omnia? DOMINO. Deo, quæ ſunt debita, primitias, decimas, & omnia, quæ ſuperſunt uictui noſtro, & modeſto ueſtitui, iuxta illud; quod ſupereſt date eleemoſinam, & omnia ſunt nobis munda. SIBI debita. Iniurias, atq; offenſas à proximis acceptas, ut poſsit dicere Domino Deo; dimitte mihi, quia & ego dimiſi. MONTEM Domini. Olympum ſ. hoc eſt in totum ſplendẽtem paradiſum. SANCTO loco. Vbi ſanctus ſanctorum eſt. INNOXIUS. qui nemini nocet. NEC agit. Hæc eſt enim lex naturæ. OCIO. Nam multa mala docuit ocioſitas. FRUSTRA. Sic & Apoſtolus monet, ne in uacuum gratiam dei recipiamus. COLIT. Virtutum exercitio. VIRTUTIBUS amaris. Quæ uidentur amaræ dum acquiruntur, ſed ſuauiſſimos acquiſitæ pariunt fructus. Vnde & quidam ſapiens dixit, uirtutum radices amaras, fructus uerò dulces. IVRAMENTO. Vt perfidi, ac multi negociatores. TENET .i. obſeruat, quæ iure iurando promiſsit. VENIAM. Delictorum, quæ uix euitantur, iuxta illud; delicta quis intelligit? ac etiam erratorum, etenim ſepties in die cadit iuſtus; & in multis offendimus omnes; quia nemo ſine crimine uiuit: et fœlix eſt, qui minimis urgetur. GENERATIO iuſtorum. Eſt & generatio impiorum, de qua in Euangelio; generatio mala, & adultera ſignum quærit &c. & alibi; uenient hæc omnia ſuper generationem iſtam. ET patres; Iſac & Abraam, filijq; Iſráel cum nepotibus. DIU clauſi. Patres intelligit omnes, qui erant apud inferos in ſinu Abraæ, ſiue in Lymbo præſtollabantur. Expectabant. FUTURUM .i. uenturũ D.N.I.CH. COEPERUNT clamare. Ecbaſis eſt figura, i. Excurſus poeticus. MILITE cæli .i. cum cæleſti militia. AD phlegetonteos. Infernales, a Phlegetonte inferni flumine; qui flammeus eſſe dicitur. LUCIFUGASQ; duces. Dæmonas; qui lucem Chriſtum fugiunt. ROGANT. Pro interrogant, Aphæreſis eſt. AIUNT. Angeli, & ſanctorum patrum animę. REX noſter. Chriſtus. TOL-

A Luc. 3. Dan. 2. & 4. Eſ. 45. Luc. 16 Luc. 12. B 2. Cor. 6. pſ. 18. pro. 24 Iac. 3 Cato & Horatius. Mat. 27 Mat. 23 C

Dat cui vult Dominus regna, vel imperia.
Sicq; ſuperbus homo taceat: quia diues habetur;
Se dominum terræ iactitet eſſe ſuæ.
Nil tulit in mundum veniens; nihil auferet inde,
Ni mala quæ geſſit, vel bona ſiqua tenet.
Non eſt vllius, quod ſecum ferre vetatur:
Ingreditur nudus, nudus & egreditur.
Conctorum Dominus Deus eſt poſſeſſor agrorum;
Et ſua committit prædia cuiq; libet.
Eſt conductor homo, aut cuſtos, qui diues habetur;
Villicus aut ruris, œconomusuè Domus.
Ecce dies aderit tetra caligine plena,
Triſtis, & horribilis; nox & amara nimis:
Cum dicetur ei, rationem villice redde
Accepti atq; dati: quid tibi mentis erit?
Fœlix, pauperibus Domino qui debita reddit;
Quiq; relaxat ei debita cuncta ſibi.
Ergo quis in montem Domini conſcendet? ibiq;
Dignus erit ſancto quiſuè ſedere loco?
Qui manibus puris operando innoxius extat:
Qui nec agit cuiquam, quod negat ipſe pati.
Ocia qui rumpit, nec fruſtra accepit inanis
Excellentem animam; ſed colit acer eam.
Ingenio pollens virtutibus implet amaris:
Exercendo facit quæ meditatus erat.
Cui dolus omnis abeſt, latitant nec pectore fraudes:
Nec iuramento contegit ille dolos.
Et quæ pollicitus iurando firma recepit,
Iuriſiurandi relligione tenet.
Qui facit hæc, veniam accipiet miſerantis ab ore:
Qui ſaluum faciet qui benedicet ei.
Hæc eſt iuſtorum generatio ſancta virorum;
Qui quærunt Dominum, quiq; ſequuntur eum.
Hoc electorum genus eſt, quod quæritat illum,
Quem Iacob, & patres excoluere Deum.
Quemq; diu clauſi prȩſtollabantur iturum
Ad ſedes imas, inferiora loca.
Deniq; victorem cum deſcendiſſe probaſſent,
Atq; Redemptorem cum legione poli.
Cœperunt clamare ſimul cum milite cæli
Ad phlegeteuntæos, lucifugaſq; Duces;
Tartarei proceres portas attollite veſtras?
Quas intraturus Rex Deus acer adeſt.
Aſt illi nimio pectus terrore repreſſi,
Occludunt aditus vectibus, atq; ſeris.
Ferrataſq; trabes, nec non ingentia ſaxa
Obijciunt: molem montis & inſtar agunt.
Quis nouus iſte, rogant, Rex inclytus? intus habemus
Luciferum Regem, qui ferus arce ſedet.
Fortior eſt veſtro, belloq; potentior (aiunt)
Rex nouus hic noſter, qui ſuperauit eum.
Tollite lucifugæ, portas attollite veſtras,
Pandite, quid ſtatis? mox aperite fores.

D lite. Idem ꝙ ſupra, paucis immutatis. SABAoth. Nomen eſt cœleſtis militiæ. CONTINUÒ. Statim, ex Domini præſentia. IRRUMPUNT. Violenter intrant. DVCES. Militiæ cæleſtis. ADDUCUNT. Ante Chriſtum uictorem. AD tempus ſtatum. Illi deſtinatum, v3. uſq; ad mille annos. Tangitur hic id, quod habetur in Apoca-
Apoc.c. 20. lypſi, capite vigeſimo. CONfeſtim. Retruſo in uincula Lucifero. SVPEras. Reſpectu Tartari; etenim etiam ipſæ in inferno ſunt, ſed ſuperiores manſiones, ſinus, ſ. Abrahæ, qui & lymbus dicitur piarum ſedes animarum, ipſum re-
Luc.16. demptorem expectantium. GRANDE chaos. De quo in Euãgelio ſic dicit: inter nos & uos grande chaos conſtitutum eſt; ut illi qui uolunt ad uos venire, non poſsint; neq; inde huc tranſmeare. PRISCOS manes. Piorum animas ab Adam uſq; ad illud tempus. OCCURRERE. Vt in officio mortuorum dicitur. Qui erant in pœnis tenebrarum, clamabant & dicebant; aduenisti redemptor noſter. ITER durum. Mortis, quæ omnium terribilium extremum dicitur eſſe; & præcipuè pœnarum tantarum. RVERE. Pro eripere: Aphæreſis eſt. A tenebris. Et carcere cæco: nam etſi nullam ſenſus pœnam patiebantur, durum tamen illis erat diuina luce carere. ABIENS. Reſurgendo. TECUM. Quod & fecit. LOca.
E Quod & fecit quando aſcendit in cœlum. EXANCLATOS. Superatos magna cum difficultate.

FAſce &c. DE Paſsione D.N.I.Ch. loquitur iſte pſalmus, ſub figura Dauidis perſecutionem a Saule & aliis multis aduerſariis ſuſtinentis; & Dominum Deum rogantis pro ſua liberatione. Vnde & nos, qui ſumus membra Chriſti à malis uexati, poterimus cum capite noſtro vocem ad Deum leuare, & dicere: Faſce graui &c. v3. tribulationum. ERUBUI. Præ confuſione. DENIQ; perpetuò. Etſi interdum ad tempus confundi permittantur, probationis gratia. SEMPER. Obſtinato animo uſq; ad mortẽ. CORDE: In quo ſedes eſt cogitationum; ſicut in renibus delectationum. MEditantur. Studio in malum pertinaci. TE. Chriſtum. Hic .n. loquitur in perſona noſtra, & cuiuslibet in anguſtia poſiti. VEſtigia. Patientiæ, humilitatis, ac obedientiæ. VIAS tuas. Miſericordiæ, & ueritatis.
Mat.19 SEmita. Conſiliorum, qua ſoli gradiuntur per-
F fecti; ut ab renunciatio ſæculi, & religionis ingreſſus. SEmita. Conſiliorum: vt, ſi uis perfectus eſſe, vade, & uende omnia &c. ARCtos.
Mat.7. Nam arcta eſt uia, & porta regni cœlorum. SALEBROSA. Aſpera. HOſtis atrox. Diabolus, & membra eius; ſicut fuerat Saul & Principes Iudæorum, Imperatoresq; Romani. HVMANO generi. Quod filii morte redemit. RELIQUIÆ teſtes. Noe cum filiis tempore diluuii. LVTEA uaſa.

Corpora

Illi intus reboant, quis nam Rex inclytus iſte eſt?
Ima Rex noſter lucifer arce ſedet.
Rex exercituum Sabaothq; potentior illo,
Virtutum Dominus Rex nouus acer adeſt.
Continuò cecidere fores à cardine vulſæ;
Irrumpunt adytus; proſiliere Duces.
Luciferum adducunt manibus poſt terga ligatis:
Truditur in tenebras tempus ad vſq; ſtatum.
Confeſtim ſuperas victor conſcendit ad ædes;
Infima quod ſpectat tartara grande chaos.
Cernere erat priſcos victori occurrere manes,
Et genua amplexos oſcula læta dare.
Vicit iter durum pietas tua ſumme redemptor;
Veniſti tandem nos ruere è tenebris.
Quæſumus hinc abiens tecum nos tolle per auras:
Nos ſuper æthereis ſedibus atq; loca.
Poſt exanclatos in terra mille labores,
Nos etiam victor Chriſtus ad aſtra leuet.

ODE. XXIIII. EX PSALMO. XXIIII.

Ad te Domine leuaui.

FAſce graui preſſus mentem ſuper aſtra leuaui
Ad te cunctorum mi Deus alme parens.
Hactenus erubui: non amplius ore rubuſcam
Non mihi, ſed ſoli iamq; ego fido tibi.
Qui ſibi confidunt, rugata fronte rubeſcant;
Qui placuère ſibi, diſplicuère tibi.
Ipſa meos hoſtes vexatio turbet amara:
Duraq; corda domet ferrea virga tua.
Præcipites animis, me deridere paratos,
Vt conſueuerunt, ne patiare, precor.
Longanimes etenim te tempus in omne frequentãt;
Non confundentur deniq; perpetuo.
At confundentur, faciunt qui ſemper iniqua,
Corde ſuper vacuo vel meditantur ea.
Te ſequar vt Dominum tua per veſtigia tractus,
Si dignere vias inſinuare tuas.
Semita quin etiam, qua greſſus dirigis arctos,
Ad cæli portas inſinuanda mihi eſt.
Per veri calles inter ſalebroſa viarum
Dirige iter tutum, tu mea ſola ſalus.
Te ſaluatorem, comitemq;, Ducemq; potentem
Suſtinui pergens nocte dieq; ſimul.
Quis ſaluauit enim, cum nos per deuia quæq;
Hoſtis atrox noſtrûm perſequeretur iter?
Quisuè dolos inimicorum, inſidiaſue retexit?
Quis, niſi tu, cuſtos, peruigil alme Deus?
Qui pius & clemens Deus es, reminiſcere quæſo
Humano generi, quam miſerator ades.
Quòd fueris miſeros miſerans ab origine ſæcli,
Relliquiæ teſtes, quas ſupereſſe iubes.
Sic modo ſic nobis tua ſit clementia præſto:
Sic dulcis pietas, & bonitatis amor.
Noſti plaſmator, quæ lutea vaſa geramus;
Quamq; ſit hæc fragilis puluerulenta caro.
Vt facilis lapſus, facilis quoq; ſuſcitet ira;
Lapſantem crebro dextera prona leuet.

Eſto pater dulcis gnati miſerator egeni;
Si mihi nequitia eſt: ſumma tibi eſt bonitas.
Tu legem rector da delinquentibus ęquam,
Vt ſperent veniam, quos perijſſe piget.
Tuq; in iudicio proprio cum veneris ore,
Dirige manſuetos, qui velut agnus eris.
Mitis vi altor oues humili quoq; corde gubernas,
Voce tuas mites ipſe doceto vias.
Veri ſermones, & miſſericordia vero
Iuncta, viæ Domini, pergite nunc per eas.
Ite viatores directo calle per illas,
Quæ teſtamentum quæritis eius oues.
Hasq; vias norunt vatum reſponſa legentes,
Sanguine qui teſtes ſæpe fuere ſuo.
Te propter, nomenq; tuum peccata remitte
Noſtra Deus; quamuis ſint cumulata nimis.
Reſpice propitius fluido de ſemine cretos,
Vnde nimis fragilis puluerulenta caro.
Additur his aliud grauius diſcrimen in ipſum
Corpus: vt impingat, cæſpitet, atq; cadat.
Peruigil ille Draco laqueos diſponit vtrimq;
Citra, vltraq; vias, mi Deus alme, tuas.
Quis mortalis homo tanta virtute decorus?
Vt timeat Dominum ſemper vbiq; Deum.
Deſixit legem per iter, quo pergeret illi,
Dum venit, ad Dominum ſemper eundo ſuum.
Hæc via principio ſtrictis in faucibus arcta,
Quo magis accedit fit via lata magis.
Quam fœlix anima hæc, ſtabili iam ſede ſedebit:
Quam mirabilibus lætificata bonis.
Semen & illius iam tum firmabitur hæres
Viuentum terræ, quæ ſuper aſtra ſolum eſt.
Eſt firmamentum Dominus metuentibus illum;
Neue pedum lapſu corde, vel ore cadant.
His teſtamentum expandit, legesq; ſupernas;
Atq; prophetarum ſcita reuelat eis,
Semper ad excelſum Dominum mea lumina tendũt:
Ipſe meas plantas eruet à laqueis.
Reſpice me miſerum de cælo lumine recto:
Reſpice tu clemens, ac miſerere mei.
Pauper, egenus, inops ego ſum, ſolusq; relictus:
Nec mihi ſuppetias qui ferat, vllus adeſt.
Vndiq; concurrunt hoſtes; tribulatio multa,
Cor vrunt curæ, peſſimus atq; dolor.
Tu qui cuncta potes tantis angoribus iſtis
Erue me tandem, & de anxietate mea.
Aſpice cor humile, atq; graues attende labores:
Et delicta precor cuncta remitte mea
Contriti cordis tibi grata piacula ſunto,
Atq; meas ſordes abluat vnda tua.
Ecce inimicorum ſunt multiplicata meorum
Agmina: me contra conſtituêre acies.
Exercent precioſa odia, inſectantur iniquè
Quem benefactorem ſuſtinuere diu.
Protege tu clemens animam; bellator & acer
Erue de inſidiis, iuribus, atq. dolis.

corpora. Que ex luto facta ſunt. FRagilis. ad A
peccandum propter pronitatem fomitis origina-
lis peccati. tra. corripientis patris. onari
egeni. Vel chriſti nudi, pendentis in cruce: uel
cuiuslibet iuſti in anguſtia poſiti: nam & is per
adoptionem filius eſt, iuxta illud: Ego dixi uos
Dii eſtis, & filii excelſi omnes. Sic & in Euan-
gelio; ut ſitis filii patris ueſtri, qui in cælis eſt. pſ.81
mihi nequitia eſt. i. meorum, ſi ad chriſtum Math.5
referatur; ut etiam alibi; longe à ſalute mea
uerba delictorum meorum, .ſ hominum. LE- pſ.21
gem pænitentiæ: Nam maius gaudium fit in Dulc.15
celo ſuper uno peccatore penitentiá agente, &c.
DIrige. Iuxa illud; Beati mites; quoniam ipſi Mat.5
poſsidebunt terram. Item; ego mitto uos, ſicut
oues in medio luporum &c. ALtor. Paſtor, & Mat.10
nutritor; ab alo, lis. vias. de quibus ſupra: uel
octo beatitudines intelligit, quas ipſe docuit.
MIſsericordia. cauſa euphonię additur, ſſ, ut in Mat.5
uerſu poſsit ſtare; ſicut in relligione, & relli-
quię, addit, ll. TEſtamentum .i. promiſsionem
regni cęleſtis. TEſtes. Martyres pro iuſtitia oc-
ciſi, & pro honore Domini. SEmine. Virili,
ſ. cretos .i. concretos; aphæreſis eſt. DIſcri- B
men .i. periculum. DRaco. Diabolus inſidians,
ut draco, & rugiens ut leo. citra ultraq;. Quia
in ipſis uiis non poteſt laqueos ponere. SEm-
per eundo. Quia non progredi in uia Dei, re-
gredi eſt, ut ait Greg. FOElix. in ſpe, anima
hęc; quę non ſolum ſeruat præcepta legis anti-
quę, ſed & conſilia nouę. BOnis. Non tantum
temporalibus, ſed magis ſpiritualibus gratiis.
SEmen. Non tantum proles corporalis, ut filii
bene educati; quin etiam diſcipuli bona eruditi
diſciplina. viuentum. Hic enim morientum eſt,
& in inferno mortuorum. corde. Male cogi-
tando. ORe. Male loquendo. Hinc ſapiens
dixit: fælix qui non eſt lapſus uerbo. TEſta-
mentum. Vetus & nouum. REuelat. Nam ple-
raq; in eis abſcondita ſunt. E laqueis. Diaboli,
ſi quando in eis impegero. pauper .i. modicæ
uirtutis. EGenus. auxilii diuini. inops.
Terreni ſubſidii. SVppetias. Subſidium; quod
& ſuccurſus dicitur, qui laborantibus datur.

C

D Protege. Clypeo gratiæ tuæ. DOLIS. Tribus his modis tentat nocere diabolus uiris iuſtis, cum ſatellitibus ſuis. RVBESCANT. Præ confuſione, ſi me non exaudieris. DISC. ITA. Simili confuſione. ISRAELITAS. Qui ab Iſraele deſcenderunt. ANGORIBUS. Anguſtus, & cruciatibus; ab ango, gis.

IVdicio me ſiſte tuo &c. Multiplicia ſunt Domini iudicia: de iudicio diſcretionis agitur in hoc pſalmo. Poſtulat .n. Propheta diſcerni, & ſeparari à malorũ conſortio, ne ex eorũ conuerſatione ſimilis eis efficiatur; uel ſaltẽ eſſe credat. SISTE. Verbum iuris eſt; nam iudicio ſiſti, eſt coram iudice præſentari. LIBRÆ: Iuſtitiæ. EXUL. A Rege Saule, regreſſus poſt eius mortem. AGMINA. Inimicorum Philiſteorum. QVÆ. De apprenſione regni. COGNITA. Per inopinatũ caſum: quod & factum eſt per mortẽ Abner Principis militiæ; & per cædem Isboſeth Regis; a
2. Reg. 3.& 4. quibus immunis cognitus eſt Dauid a toto populo: unde & feſtinarunt ungere eum in Regem totius Iſraelis. TENTA. Non ut Deus experiatur illud, quod non nouit: qui ſcit omnia, etiam antequam fiant: ſed ut faciat alios ſcire quod neſciunt: uel ut merita eorum per patientiam creſcant. RENES. In quibus eſt humanarum ſedes delectationum. PECTUS. In quo ſedent cogitationes hominum. PNEUMATIS. Spiritusſancti. SIMPLICITATE. Malitiæ contraria, qualem Iob legimus habuiſſe. VERO TUO .I. ueritati tuæ. SOLI uero. Deus enim uerax eſt, omnis autem homo mendax. VANUM .I. uanitatis. VANI. Et mendaces, de quibus alius Propheta dicit: ueh filii
Eſ.30. deſertores, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me; & ordiremini telam; & nõ per ſpiritum meum; ut adderetis peccatum ſuper peccatum. INIQUA, Vt perſecutionem iuſtorum. DOLO, Pro doloſo; endialis eſt figura, que fit per reſolutionem ſubſtantiui in adiectiuum. ut & illud: Arma uirum .I. Armatum uirum. ADORTOS. Inſidioſe nocentes. RESPEXI. Approbaui: ut in cantico Dominæ: quia reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ. i.
Lu. 1. approbauit. SYNAGOGA, Congregatio malignantium Iudæorum. Inſontes inter. Anaſtrophe eſt figura; i. inter innocentes. MEMBRA lauabo. Opera mea purificabo. ILLOTIS manibus. Pro immundis operibus, quæ per manus deſignan-
F tur; quibus, vt plurimum, fiunt. Eſt etiam prouerbium; cum quis non dignus abſq; debita præparatione temere aliquid aggreditur. MVNDIS. Ab omni ſcelere, & præcipue à ſanguinis effuſione. AMBIBIMUS. Circundabimus, ſicut fieri ſolet in proceſsionibus. CYTHARÆDORUM. Omnium muſicorum inſtrumentorum; ut ſit methonymia, quia ponuntur artifices pro inſtrumentis. Poteſt etiam ſtare propriè, ut cantus & ſonus muſicorum hominum dulcis appareat in auribus Regis. TUARUM rerum miranda. Quæ maximè facta in exitu de AEgypto fuere. DOMUS. Tuæ:

quæ

In te ſperaui; ne, deprecor, ora rubeſcant:
Ne confundantur ſparſa rubore graui.
Ne ſimul inſontes, & moribus ante probatis,
Qui mihi adhæſerunt, diſcrucientur ita.
Iſraëlitas cunctis angoribus omnes
Tu Deus eripias cunctipotente manu:
Vtq; ego ſuſtinui te longo tempore: mecum
Sic illi duras ſuſtinuêre uias.

ODE XXV. EX PSALMO. XXV.

Iudica me Domine.

IVdicio me ſiſte tuo Deus optime iudex,
Examen libræ cuius in orbe nitet.
Exul enim dulcem patriam regreſſus adiui
Te fautore, inſons, ambitione carens.
Vt mihi promiſſo tandem, te authore, potirer
Imperio, redij feſſus ab exilio
Quod te conſulto; quod te authore recepi,
Sit ſtabile imperium, perpetuũmq; meis.
Nam tibi confido, tu ſpes mea uiuida ſemper;
Iam me infirmari ne patiare precor.
Quin potius regnum confirma robore multo:
Agmina iniquorum pelle inimica procul.
Quæ tu nouiſti ſincero corde peracta,
Hæc eadem noſtro cognita fac populo.
Tu me igitur tenta; tentatum meq; probato:
Cum me tentâris, meq; probâris eis
Vre meos renes, quibus eſt inſerta uoluptas;
Pectus & ure meum pneumatis igne tui.
Omnis ut inde fluat cordis meditatio munda;
Quæ nuda placeat ſimplicitate tibi.
Ante meos oculos tua miſericordia dulcis
Semper adeſt: uero complacuiq; tuo.
Verus uti Deus es: tua ſic promiſſio uera;
Nec tua polliciti pondere uerba carent.
Vnde tibi ſoli uero confiſus adhæſi,
Concilium uanum diſplicuitq; mihi.
Sunt homines uani, ſine te conſulta parantes;
Inter eos ſedes nulla parata mihi eſt.
Sunt homines uani, qui etiam meditantur iniqua:
Inter eos ſedes congrua nulla mihi eſt.
Sunt qui conantur meditata patrare maligni;
Conſilio addentes impia facta malo.
Inter eos nunquam ſedi: nec talia adortos
Reſpexi: reproba eſt hæc Synagoga mihi.
Inſontes inter potius mea membra lauabo;
Illotis manibus ne tua ſacra geram.
Vt manibus mundis dignè circundatur ara;
Sic operis mundi uictima grata tibi eſt.
Tunc altare tuum & ſacras ambibimus ædes:
Tunc amburbalis uictima grata tibi.
Tunc audita mihi laudum vox grata tuarum:
Tunc cytharædorum dulcis in aure ſonus.
Tunc enarrabo rerum miranda tuarum;
Signaq; pro populo & prodigia alta tuo.

Ecce domus, noſti, me dilexiſſe decorem
Pectore, & ore tuæ; munificaq; manu.
Fac vt idem noſcant alij, cultusq; ruinam
Iam propè labentis me reparaſſe tui.
Me ſtatuiſſe locum norint, vbi gloria poſſit
Numinis immenſi celſa ſedere tui.
Ne perdas igitur animam pietate nitentem,
Mi Deus, inter eos, qui pietate carent.
Cumq; viris, multo qui gaudent ſanguine fuſo,
Ne ſtatuas vitam, mi Deus, alme meam.
Præcipites habuêre manus, plenasq; cruore;
Semper iniqua gerunt, ſemper iniqua parant.
Dextera muneribus plena eſt, quibus ardet auara;
Vt premat inſontes, vt iuguletq; pios.
Aſt ego ſimpliciter, nec non innoxius vlli,
Sum regnum ingreſſus, quod mihi tu dederas.
Si tamen vlla mali labes tetigit precordia noſtra;
Fœdauitué manus; tu miſerere mei.
Me redimas oro ſæcli venture redemptor;
Atq; meas ſordes ablue rore tuo.
Pes meus in recto ſtetit, eſt affectio recta:
Eſt deſiderium tempus in omne pium.
Cœtibus in cunctis benedicam, teq; fatebor;
Atq; tuas laudes pectore, & ore canam.

ODE XXVI. EX PSALMO. XXVI.
Dominus illuminatio mea.

VNctio quanta poteſt, ſi fuſa ſit æthere ſummo,
In mentes hominum, Pſaltria noſtra canit.
Dauides Cytharædus erat puer, Vpilioq;:
Inter & Iſaidas frater erat minimus.
Exterius puerum ſacro perfudit oliuo
Fatidicus vates, miſſus ab vrbe Rhama.
Interius verò cæleſti chriſmate pectus
Liniijt aura potens, gratia ſancta Dei.
Egregium vatem, & pſaltem (mirabile dictu)
Fecit eum ſubito, belligerumq; virum.
Rex iterum parua ſub Hebrone perunctus Iuda,
Eſt factus magnum dignus ad Imperium.
Ante tamen plures, quàm proneheretur ad illud,
Infeſtos hoſtes, inſidiasq; tulit.
Vnde laceſſitus, tantisq; exercitus armis,
Contra inſultantes talia voce refert.
Lumen id immenſum Dominus, quo cuncta creata
Lumina, quæ terris, quæ ſuper aſtra micant:
Lux ea, quæ genita, eſt Dominus de luce ſuperna;
Qua perluſtratur quicquid in orbe nitet.
Ignea procedens charitas, amor atq; duorum,
Qua feruent homines angeliciq; chori.
Hic Deus & Dominus mea perluſtratio clara eſt:
Nubila quæ horreſcam? quas metuam tenebras?

quæ eſt Eccleſia. pectore. Propter deuotas meditationes. ore. Propter uocis laudes. manu. propter opera. cultus tui ruinam. Quæ facta eſt tempore Heli Sacerdotis; capta à Philiſteis arca fœderis Domini; & deſtructa urbe Sylo; deinde & Nobe; & interfectis ſacerdotibus Sauli Regis iuſſu: Referendo hęc ad Dauid, iuxta litteram. Allegoricè uerò, ad Chriſtum; propter peccata Iudæorum, qui temporibus eius fuerũt. Ipſe .n. uineam ſuam, ideſt Eccleſiam abſtulit a a malis agricolis diſsipatam; ſed a ſe reparatam locauit Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus. locũ. ſub amplis porticibus iuxta palatium ſuum. ſedere. Super propitiatorio; quod dicebatur eſſe ſedes Dei. ſanguine. Innocentum ſ. muneribus. Quæ interdum oculos ſapientum excæcãt. nec non innoxius .l. non noxius: tres .n. negationes ſimul iunctæ negant. Duę autem affirmant. tu dederas. Per unctionem Samuelis. mali labes; Peccati macula; quia nemo ſine crimine uiuit; & in multis offendimus omnes. redimas oro. Nam & præuaricationes, quæ erant ſub priori teſtamento, Chriſtus abſtulit; & quæ ſub nouo (ut docet Apoſtolus) rore tuo. Gratia tua; quæ per ſanguinem Chriſti facta eſt. recto. In rectitudine iuſtitiæ, circa obſeruationem mandatorum tuorum. affectio recta. Quædam paſsio honeſti amoris, qui & zelus dicitur; de quo in 68 psalmo; Zelus domus tuæ comedit me. cœtibus. Fidelium, à quibus laudes, & gratiarum actiones aſsiduæ Domino offeruntur. pectore & ore. Corde & uoce; ſubaudiendum eſt, & opere; Nam cithara ſpiritualis tricordis eſſe debet, ut dulciter ſonet in auribus domini. Amen.

A
1. Reg. 4.
Hier 26
1. Reg. 22.
Mat. 21
1. Reg. 6.
Ex. 25. & 26.
Deu. 16
B
Heb. 9.
pſ 68.

VNctio quanta poteſt. In hac ode exhortamur ad aſsiduam orationem, quamdiu ſub faſce angimur tribulationum, exemplo Dauid, cum perſecutionem patiebatur a rebelli filio Abſalone, ſed multo magis exemplo Chriſti à populo Iudæorum oppreſſo; nam prophetia eſt paſsionis, atq; orationis & reſurrectionis eius. Sed in principio ponitur uirtus unctionis Spiritualis, qua & Prophæta, & Dominus ipſe prophetarum fuit vnctus, iuxta illud: propterea vnxit te deus, deus oleo lætitiæ pręparticipibus tuis. Pſaltria muſa noſtra. Theocharis. Iſaidas. Filios Iſai patris Dauid, qui habuit octo filios; quorum minimus erat dauid, qui paſcebat gregem patris ſui; quando Samuel unxit eum de mandato domini, ſpretis maioribus. fatidicus uates. Prophæta Samuel. Rhama. Quę & Rhamata dicebatur, unde Samuel fuit oriundus ex patre Helcana, & matre Anna. CHriſmate. Vnctione ſpirituali. Græca dictio eſt, qua modo & Latini utuntur Epiſcopi in ſacramento confirmationis. aGT. uatem. Prophetam, ſuper omnes excelſum pſaltem. Pſalmiſtam; nam ad ſonum pſalterii pſalmos componebat, ſpirituali gratia, & uaticiniis refertos, de Chriſto & eius Eccleſia. belligerumq; uirum. Bellatorem fortiſsimum. parua Hebrone In comparatione Hieruſalem Regiæ urbis, de qua ſcribit Plinius, qui erat clariſsima urbiũ orientaliũ. Iuda. ſ. tribu. Hanc Hiſtoriã uide ii. lib. Reg. c. 5. hoſtes. Domeſticos, & externos, ut ibi. laceſsitus. Vexatus. exercitus. Fatigatus; ſic & Virg. de AEnea; nate Iliacis exercite fatis. lumen id immenſum. Deus pater. lumina creata. Spiritualia, & corporalia. QVæ terris. Sol, Luna, & Stellæ, & cetera, quibus in terris nos utimur die, noctuq;. Dominus. Filius ex patre genitus, ut in ſymbolis Eccleſiæ. Ignea. Quia Deus noſter ignis eſt conſumens peccatorum rubiginem; & quia in ſpecie ignis deſcendit ſuper diſcipulos.

C
Pſ. 44.
1. Reg. 16.
1. Reg. 16.

D ſcipulos. PROCEDENS charitas. Spiritus ſanctus,
qui ex patre, filioq; procedit. AMOR duorum.
Patris in filium, ac Filii in Patrem. MALIGNO.
Diabolo. RVUNT. Figuratè. LACERENT. Detra
ctionib. & flagellis. INFREMUERE Si referas ad Da
2. Reg. uid: egredere egredere uir ſanguinū. Item moria
16. tur, qui rapuit ouiculam, & interfecit paſtorē.
2. Reg. Si ad Chriſtum: Crucifige, crucifige, & alia
12. multa ſimilia. Lege Euangelium. FLAMMA. In-
Mat. 27 uidiæ, demum & geenne. EXTERA. Pro exter-
na, Allophyllorum ac gentilium. FERALIA. Mor-
tifera. GELIDO metu. Qui gelidos facit metuen-
tes. FORTISSIMA CASTRA, Angelorum .ſ. qui mit
tuntur a Deo in adiutorium populo Dei. NECI.
Aduerſariorum. EX ÆTHERE. Diuino fauore.
VNUM. In pſalmo dicitur, unam, & ſubauditur
rem; uel gratiam: unum hoc præcipuum, iuxta il-
Luc. 10 lud: Martha Martha ſollicita es, & turbaris er-
ga plurima: porrò unum eſt neceſſarium &c.
Bar. 3. IN ÆDIBUS amplis. Paradiſi, iuxta illud: O Iſrael
quam magna eſt domus Domini? hic autem in
terris ſunt eius tabernacula, ueluti militantiū.
DUM uiuam. Semper enim ibi uiuitur. TUNC.
Ho. 37. Poſt uitam præſentem, quæ futuræ uitæ compa-
E rata, mors eſt potius dicenda, quam uita, ut
docet Gregorius. VITA perennis. Anadiploſis
figura, quæ fieri ſolet exprimendæ lætitiæ cauſa.
AB ÆUO. Nullo temporis ſpacio: nam in æter-
nitate non habet tempus locum. DIES. ÆTER-
nus. FINE. Morte; quæ uitæ huius finis eſt. IN
ipſo. Domino; in quo tanquam in ſpeculo relu
cent omnia. PECTUS. Cordis meditatio. ORE
canam. Laudabo Dominum: iuxta illud: Bea-
Pſal. 83 ti qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula
Sup eo ſæculorum laudabunt te. Vnde Auguſtinus: no-
dē pſal- ſtrum exercitium erit continue, laudare Deum.
mo. Quid dulcius? quid ſuauius, quàm cantare, &
glorificare DEUM. SUA TEMPLA. Sanctorum ani-
mas; quæ uiua ſunt Dei uiui templa. VISCERIBUS
meis. Vnde Apoſtolus: templum .n. Dei ſanctū
2. Cor. eſt; quod eſtis vos. TABERNACULI. Quod erat in
6. Nobe, tempore Achimelech Sacerdotis. PA-
2. R. 21. uit. Panibus propoſitionis. TELA. Goliath,
Mat. 27 Gygantis, ut habetur in ii. lib. Reg. CELSA petra.
Maonis. ASſumpſit. Hi verſus poſſunt adaptari
D.N.I.CH. OBibo. Circundabo, ut fieri ſolet
in proceſsionibus. VAPOR. Fumus Thuris, ſeu
F Thimiamatis, & aliorum odoramentorum ſua-
uiſsimi odoris. CONFICIOR lachrymis. Lachry
Io. 3. mando conſumor. VT AMANS. Sic .n. Deus di-
lexit mundum, ut filium ſuum unigenitum da-
ret. MISERATUS. Primæ coniugationis, depo-
nens eſt tranſitiuum, & conſtruitur cum accuſa-
tiuo. Miſereor uerò ſecundæ inflexionis, eſt de-
ponens poſſeſsiuum, & genitiuo iungitur: ſed
miſeret, eſt imperſonale. QUOD petii. De quo
ſupra. PRÆDIXERE tibi. Suple, ſpiritus exardens
&c. quæ ſequunt in ſuperioribus uerſibus. TE te.
Anadiploſis figura; geminatio toties repetita, af
Iob. 13. fectum mentis maiorem exprimit. FESSA. Ex aſ-
pectu rerum temporalium, quæ cito tranſeunt,
nec diu in eodem ſtatu permanent. DIUINAM
faciem

Bellipotens Dominus meus eſt: protector & acer:
Vnde mihi auxilium, fortis & vnde ſalus.
Quem formidabo mortalem? quem trepidabo?
Si Deus omnipotens auxiliator adeſt?
Flatibus impulſi, dum tentatore maligno
In me ſuccenſi noxia turba ruunt.
Vt lacerent carnes noſtras de more leonum;
Dentibus excuſſis infremuere truces.
Sed quid agent ſæui? ſpinis, tribulisq; reſectis
Infirmabuntur: flamma vorabit eos.
Extera conſurgant in me feralia caſtra;
Non poterit gelido cor trepidare metu.
Exardens ſurſum fortiſſima caſtra videbo;
Quę nos anteuolent, ignea tela ferant.
Etſi conflictus in me, etſi prælia ſurgant;
Iamq; acies adſit ſtricta parata neci.
Non formidabo, ſperans ex æthere palmam,
Quam mihi promiſſit bellipotens Dominus.
Vnam ſuſpirans petij, præq; omnibus vnam:
A Domino hoc vnum, præcipuumq; petam:
Vt mihi fas habitare ſuis ſit in ædibus amplis,
Dum viuam: mihi tunc vita perennis erit.
Vita perennis erit, nullo claudetur ab æuo:
Tunc ſine nocte dies: vitaq; fine carens.
Vtq; voluntatem Domini contempler in ipſo;
Vt delectetur pectus, & ore canam.
Sydereo præfixa polo ſua templa reuiſam,
Atq; in viſceribus condita templa meis.
Cum mala perpeterer concluſus ab hoſte maligno,
Et via, qua fugerem, nulla pateret ibi.
Ipſe tabernacli tectis penetralibus alti
Condidit, & pauit, fidaq; tela dedit.
Tum me protexit fugientem, meq; morantem
Seruauit; celſa me tulit inde petra.
Nunc quoq; me aſſumpſit, caput exaltauit, & hoſtes
Contudit; ac populos ſubdidit ipſe mihi.
Quas ego nunc referam grates? queuè omnipotenti
Obſequijs tantis munera digna feram?
Sacra tabernacli penetralia lætus obibo:
Nomen & illius vociferando canam.
Plurima victrici mactabitur hoſtia dextra:
Multus & aſcendet gratus ad aſtra vapor.
Organa cum cythara, ſimul & pſalteria tangam:
Hymnos, & pſalmos pectore, & ore canam.
Exaudire meam dignare pijſſime vocem,
Qua tibi clamaui pectore & ore gemens.
Iam tandem miſerere mei: miſere gementis
Et ſuſpirantis pectore, & ore tibi.
Conficior lachrymis: vt amans miſeratus amantem
Me Deus exaudi: da mihi quod petij.
Spiritus exardens excandeſcentia corda,
Inflammata tuo pectora amore vide.
Prædixêre tibi, quid mens exhauſta requirat;
Quiduè ſibi poſcat ſaucia amore tuo,
Te mea te facies: te te mea lumina quærunt:
Exquirunt vultum lumina feſſa tuum.
Diuinam faciem, nitidum ſuper omnia vultum

Semper ego exquiram, donec eum videam.
Sydeream interea faciem Deus æthere ſummo
Ne vertas a me, Regis vt ita ſolet.
Regis vt ita ſolet miſeris auertere vultum,
Quos dedignatur ſe penes aſpicere.
Ne precor a famulo, multa indignatus in ira,
Declinato tuo, lumina blanda velis.
Quin meus adiutor; meus & protector adeſto:
Ne me deſertum te procul eſſe velis.
Sed neq; deſpicias me; quin ſaluator adeſto;
Vt Dux præcedens pande ſalutis iter.
Namq; mei parunm me deſeruere parentes:
Sed tamen aſſumpſit me Deus omniparens.
Mira quis hec credat? natum pater ipſe reliquit?
Infantem mater deſeruitq; ſuum?
Impius ergo pater natum, ſed et impia mater
Suſtinuit viuens deſeruiſſe ſuum?
Impius ille pater valeat, ſimul impia mater:
Suſcepit melior me Deus ipſe parens.
Pone mihi legem, noſtros quæ dirigat actus
In mandatorum non fluitante via.
Arctior atq; regat fluidos tua ſemita greſſus;
Hinc inde expoſitis ne capiar laqueis.
Namq; tetenderunt inimici vincula mille
A dextra & læua, decipulaſq; ſuas.
Vt declinantem pauliſper tramite recto,
Ilicet obtectis muſcipulis caperent.
Ne me tradideris ſæuis, precor, hoſtibus iſtis;
Ne perdant animam, corpus, & omne bonum.
Neuè voluntati crudæ patiaris eorum
Me tradi; tribulet ne magis atq; magis.
Inſurrexerunt in me tam vana loquentes
Falſidici teſtes; quòd patuêre ſtatim.
Sunt falſi teſtes uel inania tanta locuti:
Ementita ſibi quòd ſua nequitia eſt.
Erutus illorum duris ex vnguibus ergo,
Te duce proficiam; te duce celſa petam.
Nam defunctorum penitus tellure relicta,
Viuentum in terra credo videre bona.
Quæ bona? quæ Domini iucunda? perennia cernã?
Omnia tutis vbi credo videre bona.
Hinc reſponſa mihi tenui ſunt lapſa ſuſurro:
Quæ ſola audiuit mens bene fixa polo.
Macte noua virtute vir eſto, morare morantem;
Et confortato pectore ſuſtineas.

ODE. XXVII. EX PSALMO. XXVII.

Ad te Domine clamabo.

ANxius ex nimio curarum ſpiritus eſtu,
Clamitat ad Dominum voce gemente ſuum.
Ad Dominum cæli, terræq;, mariſq; potentem
Clamabo interius pectore, & ore foris.
O Domine alme Deus, clamorem percipe noſtrum:
Et reſponde precor; ne mihi conticeas.
Reſponſo dignare tuo de ſede ſuprema

faciem. Quæ in hoc ſæculo uideri non poteſt, A dicente Apoſtolo: uidemus nunc per ſpeculum 1. Cor. 13. in ænigmate; tunc autem facie ad faciem. SYDEREAM. Serenam, qualis eſt facies cæli ſtellis apparentibus. SOlet. Auertere, ut ſequitur. SE penes. Prope ſe: eſt anaſtrophe figura, quæ fit quando præpoſitio, quæ deberet accuſatiuo præponi, poſtponitur. PARENTES mei. De quibus Ez.16. ſupra; pater tuus Ammoreus, & mater tua Cethea. Ex perſona Eccleſiæ ex gentibus collectæ hæc intelligenda ſunt: cui alibi dicitur; Audi ps.44. filia, obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. &c. OMniparens. Tam Gentilium, quã Iudæorum. NATUM. Sibi, ſuiſq; malis operibus abrenũciantẽ: q̃ fit in baptiſmo. PATER. Diabolus MATER. Synagoga Iudæorũ, ſeu gẽtilitas. IMPIUS ergo Pater. Quis dubitat? fugite fratres (clamat Ambroſius) talẽ patrẽ; qui ſuos filios non amat, ſed odit. Sic amat diabolus filios ſuos, ſicut gluto porcellum, ut mactet, & dilaniet. LEGEM, Euangelicam. FLUITANTE UIA. Quæ ſectatores ſuos fluctuare non permittit. ARCTIOR ſemita. Conſiliorum, qua pergunt ueri Religioſi; qui uota caſtitatis, obedientiæ, atq; paupertatis B profitentur, atq; adimpleut. HINC inde. Citra, vltraq; uiam, & ſemitam; quia intra ponere nõ permittitur. Sibi ergo imputet, qui ſua ſponte à uia uel à ſemita declinat. DECIPULAS. Machinulas quaſdam ad capiendas auiculas, aut etiam mures. Hæ ſunt fraudulentiæ diaboli, quibus ſub ſpecie boni fatuos è religione trahit. PAULISPER. Nam & quandoq; bonus dormitat Homerus: & rarus eſt uiator, qui uiſis floribus, aut fructibus, non declinet à uia ad carpendos illos. Ilicet. Ilico, ſtatim. Venator .n. Diabolus ſemper eſt paratus ad capiendam prædam. MUſcipulis. Idem quod decipulis, vt ſupra. HOſtibus. Totius generis humani. ET omne bonum. Quod ante fecimus. Ecce quãta eſt iactura miſeri peccatoris. Hinc Iacobus Apoſtolus ait: Deficiat peccator, quia offendens in uno, factus eſt omnium reus. & Dominus per Ezechielem prophe- Iac.2. tam dicit: Si auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & Ezech. fecerit iniquitatem; omnes iuſtitiæ eius, quas ante fecerat, non recordabuntur amplius. PA- tiaris. Neq. n. dæmon ullam habet poteſtatem affligendi homines abſq; Dei iuſſu, aut permiſſu. FAlſidici teſtes. Sicut legitur in paſsione D. N. I. Ch. quòd multi falſi teſtes dixerunt falſum C teſtimonium contra eum; ſed non erant conuenientia teſtimonia eorum. RUTUS. Poſt mor- Mar.14 tem tertia die, quando ſuſcitauit eum Deus. PROFICIÃ. In conuerſione hominum ad Catholicam fidem. CELſa petam. Quòd factum eſt in die Aſcenſionis eius. VIUentum in terra. In paradiſo, ubi omnes uiuunt; in inferno autem non niſi mortui ſunt: hic uerò in hac terra mediæ uiuunt, & moriuntur. BOna. Et uera bona; & cuncta bona, ubi nulla ſunt mala. QVæ bona. Admirantis exclamatio eſt. PERENNIA. i. perpetua, & nunquam defutura. TENUI ſuſurro. Interioris inſpirationis. FIXA polo. In cœleſtibus regnis. MACTE. Magis aucte. Hic eſt, qui ambulat de uirtute in uirtutem. MORARE. Expecta expectantem te.

ANxius ex nimio &c. Et in hoc pſalmo Propheta tam in perſona ſua, quã D. N. I. Ch. clamat ad Dominum Deum, ut eruatur ab anguſtia tribulationum, & paſsionis; ut & nos inducamur ad clamandum, quando grauamur

D ab aliqua anxietate. CLAMITAT. Frequentatiuo utitur uerbo ad deſignandam clamoris frequentiam. FAMULUM tuum in omne tempus. Aduerſitatis, & proſperitatis. INDIGNUS. Propter peccata mea, ſi ad perſonam Prophetæ referas: ſi ad Chriſtum, peccata ſuorum; ſicut & in ode 21. FESSUS. Propter diuturnitatem anxietatis, & clamoris. SIMILABOR. Illis, quos ira iudicis iubet includi, in atrum lacum .i. in obſcurum carcerem, præcipuè Inferni. IN carceribus. Epexegis, eſt expoſitio ſuperioris ſententiæ: ſolent .n. poetæ, cum quid paulo obſcurius dixerint, mentem ſuam aperire, ut intelligantur. finis.n. & intentio poetarum eſt delectare, & prodeſſe: quod ſi non intelligerentur, neutrum efficerēt: immò nec legerentur. Vnde diuus Auguſtinus proiecit Perſium dicens: non uis intelligi? non intelligeris; ſed neq; legeris. SCATENT. Effluunt; ſicut ex plagis Iob uermes ſcatebant. LOCUTI. Abſalon, Achitophel, & complices ſui; ſi ad Dauiden hæc dicta referantur: ſi ad Chriſtum, Scribæ & Phariſei; ſicut habetur in Euangelio. AVITÆ. Abraæ, Iſaac, & Iacob, qui erant ſepulti in Ebron; quo finxit Abſalon ſe uelle ire ad ſoluenda uota, quæ fecerat, dum eſſet exul præ cæde fratris: ut habetur in libris Regū. Ad Chriſtum autem relata; putabant Pontifices Iudæorum, obſequium ſe præſtare Deo, occidendo

E chriſtum, quem dicebant ſuę religionis exterminatorem. CONIURARE parant. Abſalon, & ſui complices contra Dauiden: ſic & collegerunt Pontifices & Phariſei concilium aduerſus Ieſum vt eum morti traderent. Lege Euangelium.

Mat.26 CONGERE. Accumula. FLAGRA. Flagella. ADAUGE. Non imprecantis, ſed prædicentis hæc uerba ſunt. ADINUENTUM. Adinuentionem, ſub pretextu, quod me peccatorem deſeruerís; & propterea iuſtè uideri illos me perſequi. Sic & & Iudæi ſub prætextu Romanorum, ne propter D.N.Ch. tollerent locum, & gentem; conſtituerunt, illum occidere. NEPHAS. Cædis Da-

2.R.17. uidis, & Chriſti. EDUCTA in lucem. Manifeſtata, quæ prius latebat. INFORMI lætho. Suſpendio, quo uterq; proditor periit, Achitophel & Iudas: Sed Abſalon fugiens, crinibus eſt ſuſpenſus; deinde & quattuor lanceis eſt confoſſus: & cadauer eius proiectus eſt in foueam in ſolitu-

F dine. ALIIS. Qui ſecuti ſunt partes Abſalonis: nam triginta millia in prælio ſunt interfecta: ſimiliter & Iudæorum, qui Chriſtum interfecerunt; xi. centena millia perierunt, ut ſcribit Ioſephus in lib. de Bello Iudaico. INTELLEXERE.

Mat.15. Malitia eorum animos excæcante. PERDES. Iuxta illud: omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur. ÆDIFICABIS eos. Amplius, ſicut alias ſæpe fecerat. STIRPEM. Pedem arboris magnum. IMPETE uaſto. Exercitus Dauid, quo ad ipſum: & Romani exercitus, quo ad Chriſtum. INFIMA .i. humilia. QUATIT. Inſpe-

Luc.1. rata ruina. Sic & Beata Virgo Maria in cantico ſuo: Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui; depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. FUERIT. Subaudi, qui fuerit noſter adiutor. CONTUDERIT. Confregerit, & conquaſſauerit. FALSA. Decepta. SITU. Squallore. PRÆ letitia. Reditus in regnum, quò ad Dauid: quò ad Chriſtū, præ lætitia reſurrectionis. CHriſti. Regis, & Meſsiæ. HACTENUS. Vt patet ex libris Moyſi, iudicum

Clamantem famulum, tempus in omne, tuum.
Ne ſi conticeas, videaris percitus ira;
Ac veluti indignas ſpernere velle preces.
Sim licet indignus: ſed tu mitiſſimus eſto:
Et tandem feſſas ſuſcipe quæſo preces.
Nam ſi non exaudieris, ſimilabor in atrum,
Quos iubet includi iudicis ira, lacum.
Ne me tradideris cum peccatoribus illis,
Quos in carceribus vincula dura ligant.
Ne me perdideris cum peccatoribus illis,
Quorum corda malis, lingua, manuſq; ſcatent.
Ah quoties mecum, veluti cum fratre, locuti
Sunt pacem: ſed erant pectora plena dolis.
In vultu ſpecies eſt relligionis auitæ:
Votaq; diſſimulant ſoluere velle tibi.
Coniurare parant in me: ſed mente doloſa:
Atq; improuiſum perdere poſſe putant.
Tu iuſtus iudex opera, & non verba loquentum
Attendens potius, cordaq; plena dolo.
Tu pro demeritis ſuper illos congere flagra:
Iuxta nequitiam cordis adauge mala.
Peſſimum adinuentum meditati, audacter aperta
Id compleuerunt proditione nephas.
Tu maieſtatis conuictos crimine damna,
Educta in lucem proditione, reos.
Proditor informi lætho ſua viſcera fundat,
Quæ conceperunt tam graue dira ſcelus.
Sic quoq; retribuas alijs, qui munere eodem
Sunt functi: reddas quæ tribuêre mihi.
Authores ſcelerum ſic debita pœna ſequatur;
Accipiant in ſe quæq; tulêre manus.
Namq; opera hi Domini haud intellexere ſuperbi,
Quæq; timenda facit, quæq; pauenda reis.
Vnde opera illorum perdes: perdentur & ipſi:
Euelles, & non ædificabis eos.
Turbine ventorum vt trahitur radicitus arbor,
Stirpem cum ramis vna ruina trahit:
Sic cum progenie rapietur ab impete vaſto
Roboris immenſi perdita turba tui.
Hinc benedicetur Deus; & laudabitur vnus;
Infima qui exaltat; quiq; ſuperba quatit.
Hunc ego laudabo; quod me proſpexerit alto,
Quòd fœlix noſtras audieritq; preces.
Noſter & adiutor fuerit, protector & acer:
In nos hoſtiles contuderitq; manus.
Nam veluti mea mens ſemper ſperauit in illo,
Sic iuuit: nec enim ſpes mea falſa fuit.
Hinc macie confecta caro, & mœrore ſubacta,
Et rugoſa cutis, oſſaq; ſicca ſitu;
Splendida facta nitent: renouata refloruit ætas,
Iam pre lætitia pectus & oſſa vigent.
Sponte fatebor ei; diuino ex munere venit,
Quòd ſum victor ouans: ſponte fatebor ei.
Tu Deus armipotens populi protector Hebræi,
Saluator: Chriſti robur & ipſe tui.
Vtq; tuum populum ſeruaſti ex hoſte maligno

Hactenus

Hactenus, ô hominum, ſpirituumq; pater :
Nunc quoq; perpetuam nobis prætende ſalutem :
Et Benedic ſorti tu pater alme tuæ.
Peruigil ô cuſtos, ſummi & regnator olympi,
Cuſtodi populum ſæcula cuncta tuum.
O hominum Rector noſtros tu dirige calles :
Fortiter aprenſos deniq; ad aſtra leua.

ODE XXVIII. EX PSALMO XXVIII.

Affette Domino.

PRincipis excelſi tentoria ſtrata tapetis
Ingenti cura ſtructa fuere diu.
Quippe tabernacli diuinitus inſtar habebant
Expleti, magno Moſe docente fabros.
Cumq; expleta forent, cunctorum condita plauſu
Protinus eſt in eis fœderis archa Dei.
Tum Rex Iſacides fidibus pſalteria denis
Pangendo, cœpit talia verba loqui.
Ferte ſacerdotes agnos, afferte bidentes :
Ferte Deo nati munera ſacra patri.
Aſſumpti in natos homines afferte parenti
Sacra Deo excelſo pectore, voce, manu.
Victima pacifica mactetur, & hoſtia, cæſis
Hoſtibus : accelerent ferre holocauſta Deo.
Arida cum liquidis, plenæq; ferantur acerræ
E ſyluis Arabum, thuris odore graues.
Gloria, laus, & honos magno ſit oblata parenti
Omnibus à vobis pectore, voce, manu.
Nomini & ipſius dignas expromite laudes,
Et meritas grates : pangite dulce melos.
Huc properate citi ſua ad atria ſancta frequentes ;
Hic vt adoretis cœtus adeſto frequens.
Conſona vox Domini cælo demiſſa ſereno,
Ad Iordanis aquas vox ea lapſa ruit.
Vox Maieſtatis deſcendit ab æthere ſummo ;
Intonuitq; potens ecce repente Deus.
Eſt amplexus aquas ſubito ſub lumine clarus,
Et vim gignendi contulit ignis aquis.
Vox ea virtutis, ſummæq; potentiæ ab alto
Audita eſt ; vndæ contremuere maris.
Vox ea magnifici Regis ſuperambulat vndas :
Demonſtrat prolem patribus atq; ſuam.
Progeniemq; nouam mox indicat eſſe futuram,
Quam per aquas generet ſpiritus aura leuis.
Vox ea proceras confringet turbine cedros,
Vox ſuper vndiſonas altitonantis aquas.
Nec parcet cedris, Libanus quas ſuſtinet altus :
Robora, dura licet, quaſſa fragore cadent.
Ah mentes hominum læuas per inane volantes
Vox ea terribilis, vox ea ſternet humi.
Deijciet tumidos elata mente ſuperbos :
Strataq; comminuet corda tremore graui.
Vt tenerum Libani vitulum læuita miniſter
Fruſtratim minuit, dum parat exta Deo :

Iudicum, & Regum. O hominum. Hic non fit colliſio. Parpetuam ſalutem. Animarum, quæ facta eſt per Chriſti redemptionem. Sorti tuæ. Hæreditati tuæ ; quæ eſt Eccleſia. Populum. tunc temporis Hebræorum : modo Chriſtianorum, ex Hebræis & gentibus collectum. Calles. Iuſtitiæ ſemitas. Aprenſos. Manu gratiæ tuæ. Ad aſtra leua. Extolle ad paradiſum, ubi iuſti fulgent, ſicut ſtellæ. A

PRincipis exrelſi, &c. Præparauerat Rex Dauides prope domum ſuam porticum ſpacioſam, auleis & tapetibus ornatam : ſub qua translata eſt arca fœderis Domini cum ſuo tabernaculo : & quaſi in eius dedicatione hæc ode inuitat populum, & ſacerdotes ad offerēdas Deo uictimas cum iubilatione cordis, & canticis uocalibus. Dicit ergo Vates ; Principis excelſi, &c. Sciendum tamen eſt, tabernaculum illud figuram fuiſſe Eccleſiæ militantis, quæ per Baptiſmum Chriſti renouata eſt : de quo hic aperta eſt prophetia. Tabernacli. Cuius ſtructura deſcribitur in exodo, c. 25. & 26. cum ſequentibus. B
Condita. Repoſita, quaſi in abſcondito loco, quo ſoli ſacerdotes penetrabāt. Foederis. Quod pepigit cum Iſraelitis, ad montem Synai, ut eum Deum ſolum colerent ; & ipſe habitaret in eis, tamquam Ductor, ac protector eorum. Ex. 24.
Iſacides. Dauid ab Iſaeo deſcendens : patronymicum eſt. Fidibus denis. Decem cordulis, quibus pſalterium pulſabatur : & ſpiritualiter ſignificant x. præcepta Dei. PAngendo. Canendo : nam inter pſallendum canebat & uerſus uoce ſonora. Ferte. Pro afferte ; aphæreſis eſt figura. Bidentes. Bimas oues, i. duorum annorum ; quæ ſic uocantur propter duos dentes cæteris eminentiores, quos potiſſimum in ea ætate præ ſe ferunt. Deo nati .i. Filii Dei ; ii ſunt Sacerdotes miniſterio Dei applicati : quos & Deus filios, & Chriſtus fratres dignatus eſt appellare. Vtinam dignitatem tantam moribus & ſtudiis ſeruaremus : ſed, proh dolor ? argentum & aurum uerſum eſt in ſcoriam, ut exclamat Eſaias propheta. Mat. 28
Aſſumpti in natos homines. Hæc adoptio fit in baptiſmo, de quo infra. Pectore, uoce, manu .i. corde, ore, & opere. Hæc eſt cythara tricordis bene ſonans in auribus Domini. VIctima, & hoſtia. De quibus abundè in Leuitico. Nunc receſſerunt ab uſu ; quia melioribus hoſtiis placari uult Deus. ACerræ. Naniculæ incenſi. MElos. Dulcē cantū, atq; auribus ſuauē. C
Maris. i. Lacus Geneſaret, qui in Euang. ſæpe dicitur mare, iuxta morem Hebræorum, qui omnē magnam aquarum congregationem appellant mare. VOx ea. De qua in Euangelio : Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. PRolem ſuam .i. filium ſuum. NOuam. Chriſtianorum, ſ. SPiritus ſanctus. Hoc accidit in baptiſmo, ubi regeneramur ex aqua, & ſpiritu ſancto ; ac efficimur filii Dei, & ſanctæ matris Eccleſiæ. PRoceras. Longas, & altas. CEdros i. altas ac ſuperbas mentes Scribarum, Phariſeorum, nec non & Principum Sacerdotum, totiusq; populi Iudæorum ; deinde & gentium, maxime philoſophorum ; de quibus ſubditur. Libanus altus. Mons eſt inter Phoeniciam, & Arabiam : ad cuius radices, Iudæam uerſus, fluuius Iordanis oritur, ex duobus fontibus in unū concurrentibus ; nomen uni, Ior ; alteri, Dan : qui ſimul conuenientes Iordanis nomē efficiunt. FRa- D Math. 3 7.17.

D gore. Strepitu arborũ, quæ cadeodo franguntur: per quẽ grauis ille tumultus ſignificatur, qui excitatus eſt in Iudæorum, ac Idolorum occaſu, ad ueræ fide promulgationem. MEntes hominũ. De quibus ſupra; & hic uates ſeipſum aperit, de quibus cedris locutus fuerit: quia nõ de lignis, ſed de ſuperbis hominibus. EXtra. Generaliter intellige pro cunctis carnibus Deo offerendis, quando immolabatur. Rhinoceron- tius .i. Rhinocerotis pullus: poſſeſsiuom pro genitiuo proprii. Eſt autem rhinoceros animal cornu inter nares habens, quo ab Helephante hoſte ſe tutatur. Mono fronte κέρας .I. unicornis. Facta eſt figura th[…]tlis .i. ſectio unius dictionis, & alterius interpoſitio. Eſt .n. integra dictio, monocheros; ſed Græca uox eſt pro Latina accepta, unicornis: quæ dictio non capitur ab hoc uerſu. SYlueſter equinus .i. pullus unicornis; quia ſimilatur equo albo, præter cornu, quod fronte gerit. FLammas uoraces. Concupiſcentiarum malarum. ROre ſuperpoſito. Gratiarum, ac donorum Spiritus ſancti, quibus extinguntur illæ flammæ. DEſerta. Gentilium corda. COncuſſa. Ad pœnitentiam. Viteſcunt. Sanorum uerborum foliis, deinde & fructibus bonorum operum. NOuos ceruos. Hi ſunt Apoſtoli, & predicatores uerbi Dei; qui per totum orbem diſcurrentes, fidem Catholicã ubiq; propagauerunt. PLagæ concretæ. Septentrio-

E nalis eſt regio, ubi glaciale pelagus eſſe dicitur. Omne uirus exhaurire. Alluſit ad naturam ceruorum, qui cornibus ramoſis ex ſenio grauantur: hoc pacto depoſitis cornibus, & uetere pelle renouantur. Hauriunt enim attractu narium uenenoſa reptilia ex cauernis petrarum, quæ manducant, & ueneno inflammati ſiti ardent, & rapido curſu petunt gelidos fontes, quorũ epotæ aquæ ſuo maiori frigore ad curim uirus extrudunt; qua cum cornibus exciderent iuueneſcunt. Sic Apoſtoli, & prædicatores ſpiritu ſuo eduxerunt omne malum uirus peccatorum ex conſcientiis malorum hominum cauernoſis, p confeſsionem: deinde aquis baptiſmi, & reli-

Eſa. 12. quorum ſacramentorum, (quæ Chriſti ſunt fontes, de quibus Eſaias ait: haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris) uetuſtã pellem exuerunt; & nouum hominem induerunt: & hoc pacto renouati ſunt. Obſcura condenſa latebris. I. myſteria abſcondita in ſcripturis ueteri teſtamenti. Diluuium. Baptiſmi, & gratiarum ſpiritus ſancti, atq; inundantia prædicationis uerbi Dei: quæ omnia poſt Chriſti aduentum, totum orbẽ inundauerunt. Aquai. Pro aquæ, ſoluta diphtun-

F go more Greco. ET benedicat ei. Supple, populus nouus fidelium Chriſtianorum.

CVm Rex Dauides. Gratiæ redduntur Deo in hac ode a Propheta exultante pro ſua liberatione ab inimicis; & pro dedicatione diuinæ domus. Item gratiæ redduntur a Domino Ieſu Chriſto pro ſua liberatione de manibus Iudæorum, & pro renouatione diuinæ domus per reſurrectionem corporis ſui. Vnde Eccleſia & unuſquiſq; ſeruutũ poteſt hac ode gratias agere Deo pro ſua liberatione a perſecutoribus, & a grauibus periculis, & dedicatione templi ſui interioris, diuino cultui deputati. Dicit igitur: Cum Rex dauides &c. DEderet. I. dedicandam præuideret per filium Salomonem. EXcelſam ædem. Templum illud famoſiſſimum in toto orbe. TRiplex domus. Materiale ſ. illud templum, & corporis Domini, de quo ſcriptum eſt: ſoluite templum hoc, & poſt triduũ excitabo illud: & ſpirituale Eccleſiæ, & uniuſcuiuſq; noſtrum, de quo dicit Apoſtolus: templum Dei ſanctum eſt; quod eſtis uos. MInor. Materialis ſ. DIuinior altera. S. corporis Chriſti. GRandis tertia. Hæc eſt ſancta mater Eccleſia, quæ &

Sic mentes hominum, tenues delapſa per auras,
Dum tonat, extemplo vox ea comminuit.
Hic mihi dilectus ceu Rhinocerontius extat
Hinnulus, aut eius qui mono fronte Κέρας.
Hic mihi dilectus uelut ſilueſter equinus,
Fronte gerens cornu; quo velut enſe ferit.
Vox ea vox Domini, flammas ex igne voraces,
Quæ ceſſare facit rore ſuperpoſito:
Vox Domini deſerta quatit: concuſſa viteſcunt;
Et deſerta cades floruit imbre nouo.
Quam celſæ virtutis erit vox inclyta ceruos
Ad curſum celeres viſa parare nouos.
Hi rationales cerui, qui præpete curſu
Ortum, atq; occaſum, meridiemq; petant.
Nec terrebit eos glaciali frigore pontus,
Concretæuè gelu, quas tenet vnda, plagæ.
Fælices cerui, qui naribus omne cauernis
Exhaurire virus inſinuare queant.
Mox epotandas gelido de fonte fluentes
Saluatoris aquas ore inhiante peti.
Quæ fuerant obſcura prius condenſa latebris,
Clara reuelabit, ceu tuba, vox Domini.
Condita Diuinæ legis myſteria ſacra
Eruet, vt tectis dulcia mella fauis.
Propterea in templo dicetur ab omnibus alta
Voce: ſit inde Deo gloria laus, & honor.
Gloria, laus, & honor Domino reddatur vbiq;:
Condita qui reſerat, mox & operta facit.
Diluuium dabit in terra: quo ſicca rigentur
Pectora, vt inde ſibi fructificare queant.
Diluuium dabit in terra cæleſtis aquai,
Vt ſordes hominum rite lauentur ea.
Mentibus in puris quoniam Rex ipſe ſedebit,
Emundare omni pectora ſorde decet.
Hic & in æternum ſedeat regnator olympi;
Virtutem populo donet vt ipſe ſuo.
Qui benedicat ei, per pulchra vt pace fruatur
Magnificet Dominum, glorificetq; Deum.

ODE XXIX. EX PSALMO. XXIX.

Exaltabo te Domine.

CVm Rex Dauides excelſam dederet ædem,
Vt fierent in ea ſacra Deo patrio
Egregius Pſaltes cecinit mirabile carmen:
Quo tegitur triplex ſanctificata domus.
E quibus vna minor: diuinior altera: grandis
Tertia: diffuſa eſt quæ per vtrumq; polum.

Qui capit, in Domino exultet: qui non capit, oret,
Hæc vt pandantur myſtica ſacra ſibi.
Te pater omnipotens exaltabo, atq; canora
Voce tibi laudes pectore & ore canam.
Me quoniam ſuſcepiſti de morte profunda;
Nec delectaſti corda inimica mihi.
Namq; licet permiſeris inſultare parumper,
Vt peruerſa palam mens manifeſta foret.
Tu tamen ipſe meas voces ſuper æthera miſſas
Audiſti: extemplo me tua dextra tulit.
Me fecit ſanum læthali vulnere ab omni:
Eduxitq; animam de inferiore lacu.
Eduxitq; ſimul mecum de carcere cæco
Ingentes animas, quæ latuêre diu.
Propterea ſancti Domino iam pſallite noſtro:
Exultate Deo dulciſonante lyra.
Officij tanti memores eſtote canendo
Ipſius laudes iugiter, atq; decus.
Dicite: ter ſanctus: Dominum cognoſcite veſtrum:
Quilibet & gratus confiteatur ei.
Glorificate Deum, qui vos ſaluabit ab ira
Indignabundi, quam genus omne tulit.
Indignatus enim culpa anteriore parentum,
Et quæ præterea nos ſine fine damus.
Exilio mulctauit eos procul vrbe ſuperna:
Deportauit eos inferiora lacus.
Vnde modo eductos ſuperas euexit ad auras:
Sanctorum lætos addidit atq; choro.
Confiteamur ei; quoniam indignatio pœnam
Intulit: at veniam pax ſua ſponte dabit.
Nos peccatores merita deuoluimur ira:
Vult autem vitam muneris eſſe ſui.
Confiteamur ei, quia noſtra redemptio iuxta:
Magnificemus eum, glorificemus eum.
Veſpere fletus erit, noctemq; morabitur vnam;
Tum gemitum & lachrymas triſtia corda dabunt.
Mane nouo expanſis ſurget victoria palmis,
Lætitiæ cauſam, materiamq; dabit.
Tunc exultabunt, poſito mærore priori;
Tunc hilares ſocij carmina læta dabunt.
Aſt ego iam dixi (pleno dum copia cornu
Funderet immenſas vndiq; ſubtus opes.)
Amplius à ſolito nequaquam tramite recti
Deſiſtam: ſtabilis perpetuabo via.
Viribus ipſe meis male fiſus fortis athleta
Dum iactor; præceps in caput ante rui.
Nam nimis elato faciem tantiſper ad horam
Indignabundus vertere viſus eras.
Protinus à claro deſertus lumine, cæcus
Et perturbatus neſcio quò cecidi.
Non animaduertens quia pleno copia cornu,
Te mandante Deo, fluxerat illa mihi.
Non animaduertens ex te procedere vires
In bello noſtras, magnanimumq; decus.
Virtutem e cælo magnam, magnumq; decorem

ciuitas Dei appellatur. QVi capit. i. Intellegit. A
PAndantur. Aperiantur per donum intellectus.
MOrte profunda. I. de inferno. Perſonę Chriſti
reſurgentis à mortuis hæc optime conueniunt.
INſultar. Iudæos ſ. & maximè Phariſeos & Scribas cum Principibus eorum, nec non & cuſtodes
ſepulchri. PArumper. Triduo illo, quo paſſus
eſt, mortuus atq; iacuit in ſepulchro. TVlit.
Pro extulit de tumulo rediuiuum. AB omni vulnere. Seruatis tamen cicatricibus, iuſtis ex cauſis; quas uide in cathena aurea. C.XX. LACu. Io.20.
inferni ſ. INgentes animas. virtutum mole, v3.
ſanctorum patrum, ab Adam uſq; ad Io. Baptiſtam. OFficii tanti. Redemptionis ueſtræ.
TEr ſanctus. Propter diuinarum trinitatē perſonarum; v3. ſanctus Pater, ſanctus Filius, ſanctus Eſ.6.
Spiritus: unus tamen Dominus Deus ſabbaoth.
COnfiteatur ei. Confesſione laudis. INdignabundi. i. ſimilis indignantis nei, ob primorum
parentum præuaricationē. TVlit. Nunc pertulit, paſſus eſt. SIne fine. Propter innatum fomitem, i. pronitatem ad malum. EXilio. Expellendo à paradiſo delitiarum, ubi primo eos
collocauerat. VRbe ſuperna. Cœleſti Hieruſalē.
DEportauit eos. Legali utitur uerbo: nam & deportari dicebantur, qui relegabantur in inſulas B
procul poſitas. INferiora lacus. Deeſt, in, præpoſitio, ſ. in ſinum Abrææ, qui & lymbus dicitur. Eſt enim inferius a cælo, quàm ſimus nos
in hac ualle miſeriæ conſtituti. SAnctorum. ſ.
Angelorum. PAx. Chriſti; quam & naſcendo Luc. 2.
attulit, & moriendo reliquit. SPonte. Quia
non ex humanis meritis. IRa. in pœna, quam pſ.31.
per iram iuſti iudicis incurrimus, propter noſtra Ro.13.
peccata. vitam. Aeternam. MVneris eſſe ſui.
Et non ex meritis noſtris, ſed per gratiam ſuam
ſalui facti ſumus. COnfiteamur ei. confesſione laudis; quia eſt & confesſio peccatorum, iuxta illud; dixi cōfitebor aduerſum me iniuſtitiam
meam, &c. Iuxta. Propè, unde Apoſtolus;
propior eſt nunc noſtra ſalus, quam cum credidimus. VEſpere & manè. i. ante & poſt. Etenim
ſicut in pasſione Domini, ante fuit fletus eius,
& diſcipulorum; & deinde poſt reſurrectionem
lætitia; ſic & omnium ſanctorum ante in præſenti ſæculo fletus eſt, & deinde poſt exitum lętitia. Vnde alibi ſcriptum eſt, Euntes ibant, &
flebant mittentes ſemina ſua. Venientes autem
uenient cum exultatione, portantes manipulos pſ.125.
ſuos. NOctem unam i. breue tempus uitæ præſentis, nox enim præcedit (ut ait Apoſtolus) C
dies autem appropinquat; quæ eſt lux uitæ futuræ. ASt ego. Vates ipſe Dauides; nam hæc in Ro. 13.
eius perſona dicuntur. OPes. Terrenas, ac
cœleſtes. Amplius. in futurum. PErſeuerabo.
Vſq; in finem vitæ meę: ita putabat, nimium
proprię virtuti confidens. Athleta. Pugil, ſeu
luctator contra diabolum, mundum, & carnem:
contra quos habemus occultam luctam, ut dicit
Gregorius; noſq; quottidie experimur. Iactor.
Gloria bundus. RVi. In grauia facinora, homicidii, & adulterii. VErtere. Pro auertere, 2.R.11.
aphæreſis eſt. AD horam. Vt infirmitatem propriam agnoſceret. INdignabundus. Similis indignanti. NEſcio quo pacto cecidi. Raptim
improuidus. EX te. Et non ex nobis: unde Dominus in Euangelio: quia ſine me nihil poteſtis Mar. 16
facere; ſed neq; aliquid boni cogitare: ut docet
Apoſtolus. IN bello. De quo ſic ait Apoſtolus:
non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, ſan-

D guinem; ſed aduerſus ſpiritales neqnitias contra poteſtates tenebratum harum. copia. Abundantia gratiarum. ſponte tua. Non ex metitis, iuxta illos uerſiculos: Quicquid habes meriti præuentrix gratia donat.
s.ſep.a cecidi. In voraginem adulterii, ac homicidii. traxiq; ruinam. Gratiarum, quas amiſsi. te mihi dante manum. Homo.n. ſuapte cadit in peccatum, ſed non a ſe ipſo reſurgere poteſt. reſipiſceus. Errorem meum recognoſceus. qvæ nam erit utilitas. Hic loquitur uates in perſona Chriſti, cuius erat figura. corrumpi. In ſepulchro à vermibus, & demum in puluerē redigi; ſicut ſolent aliorum corpora mortuorū. putris gleba. Caro corrupta, atq; in terram redacta. pulueruleuta caro. Epexegis figura, .i. expoſitio ſententiæ præcedentis, quam ſæpe faciunt poetæ, quando quicquam paulo obſcurius loquuti ſunt. gnatiq; miſertus egeni. Vt potè, nudi in cruce pendeuts. acer. Fortis, & audax. opem. Patientiæ, & fortitudinis; deinde reſuſcitando eum a mortuis. me. Caput & membra; Chriſtum, & Eccleſiam de carcere cœco. Obſcuto inferni; uel etiam ſinus Abraæ: unde cum patribus æductus eſt Chriſtus iu die reſurrectionis ſuæ. Vincula. Inferni repagula, de Patribus intelligendo; ſeu etiam peccatorū, quæ per Chriſtum confracta ſunt. DAbunt. Poſt Chriſti reſurrectionem. cilicem ſaccum. I. cilicium, qui in ſignum mærorìs olim ferebatur:
E nune eſt habitus pænitentium peccatorū. trabea. Regia ueſte, precipue purpurea. Hæc eſt immenſa gloria, qua reſurgendo iudutus eſt Dominus. stola. Candida neſtis erat, & ſignificat innocentiam ſanctorum. vt uon compungar. A remorſu peccatorum. Et hoc ex perſona Prophetæ, & totius Eccleſiæ intelligendum eſt; quæ poſt reſurrectiooem à conſcientia peccatorum, non torquebitur amplius. Beati namq; quorum remiſſæ ſunt iniquitates; & quorum tecta ſunt peccata. per me. Chriſtum. Pangaut.
Pſ.31. Cantent. carmina. Pſalmorum, uel forſitan hæe noſtra; ut ſit uaticinium futurorum Amen.

Immenſis opibus. In hoc pſalmo Propheta uidetur non ſolum loqui in perſona ſua, eo quod ereptus à multis periclis, ſperet etiam in futurum ſe ſe eripiendum à Domino Deo, quem fatetur eſſe ſpem ſuam: ſed magis vaticinatur
F de Domino Ieſu Chriſto: qui in anguſtia paſsionis poſitus alloquitur patrē, à quo ſperat ſe eſſe liberandum per reſurrectionem. Exorditur ergo ſic Vates. Sunt homines, qui ſperent in ſuis opibus: quidam uerò in principibus, & alii in ſua fortitudine: ego uerò in domino Deo meo ſpero. tvli. Pro eleuaui. ne patiare. Ad ipſum Dominum dirigit ſermonem ſuum, quem pro liberatione ſua precatur. confundi. Me liberando: confunderetur.n. ſi non liberaretur. confractis laqueis. Inſidiarum, quas ſibi tetenderant, ut caperetur. inclina aurem. Ad exaudiendum, more Regum: qui quaudo uolunt ſupplices exaudire, inclinant aures ſuas. aſylū. Tutus refugii locus, ad quem omnes poſſunt confugere. ab hoſte malo. Puta, diabolo, vel quouis homine malo. te propter &c. Figura eſt anaſtrophe; præpoſitionis auerſio: debuit n. dici, propter te uomēq; tuū. non quia dignus. Dicendo ſe iudignum, factus eſt dignus propter humilitatem; ſicut ille centurio, qui dixit: Domiue, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, &c. reges. Gubernabis, a uerbo, rego. mellifluus altor. Dulcis paſtor, ac enuttitor, ab alo, lis, ambroſia. Secundum poetas ſæculares, delicatiſsimus deorum cibus eſt; & nectar potus: Hic pro dulci ponitur cibo. Fauo. i. melle; fauus enim fruſtulum eſt ceræ, melle plenū.

Munificus dederas tu mihi ſponte tua.
Viribus ergo meis fiſus cecidi, traxiq; ruinam;
Demum exſurrexi, te mihi dante manum.
Ad te nunc igitur reſipiſcens pectore toto
Clamabo: effundam concitus atq; preces.
Quæ nam erit vtilitas in noſtro ſanguine fuſo?
Corrumpi corpus ſi patiare meum?
Num quid enim putris te gleba fatebitur vſq;?
Nuncia vel veri puluerulenta caro?
Me Deus audiuit, gnatiq; miſertus egeni,
Adiutor factus, contulit acer opem.
Tunc eduxiſti mortis de carcere cæco;
Vincula rupiſti cunctipotente manu.
Tu conuertiſti noſtros in gaudia luctus:
Pro gemitu cantum pectora noſtra dabunt.
Tu cilicem ſaccum laceraſti a corpore noſtro:
Me trabea ornaſti, lætitiæq; ſtola.
Vt non compungar rurſus: ſed gloria tanta,
Qua me illuſtraſti, te canat orbe Deum.
Per me omnes populi tibi pangant carmina laudum,
Nunc & in æternum te colat omnis homo.
Amen.

ODE XXX. EX PSALMO. XXX.
In te Domine ſperaui.

Immenſis opibus ſunt qui ſperare laborent,
Aut in principibus, robore ſiue ſuo.
Aſt ego terrenis diffiſus, ad æthera ſurſum,
In Domino ſpetans, lumina mæſta tuli.
Nunc & in æternum ne me patiare relictum;
Abs te confundi, ne patiare precor.
Me tua iuſtitia eripiat de faucibus hoſtis:
Confractis laqueis liber abire ſinar.
Tu Deus inclina (velut es mitiſſimus) aurem:
Ad me; qui Dominum ſupplice voce rogo.
Mi Deus accelera, tantiſq; inuicte periclis
Eripe me miſerum cunctipotente manu.
Tu mihi diffugij domus eſto, leuamen, Aſylum:
Semper vbi ſiam ſaluus ab hoſte malo.
Ex me namq; mihi nullæ ſunt pectore vires:
Tu mea vis fortis, diffugiumq; meum.
Te propter, nomenq; tuum dux præuius eſto;
Non quia dignus ego, ſed quia mitis ades.
Te propter, nomenq; tuum, quo cuncta reguntur,
Et me deduces, incolumenq; reges.
Me quoq; cunctorum nutries mellifluus altor,
Ambroſia atq; fauo dulcior, eſca tua.
Me ſimul educes laqueo, quem protinus hoſtes

protinus

protinus. Statim, ut me nouerant aduentare. SEcus uiam. Bene propè uiam dicit, quia in ipſa uia, quæ Chriſtus eſt; laqueos tentationum diabolus minime poteſt ponere; ſed hinc inde iuxta uiam: nam in medio duorum A vitiorum conſiſtit uirtus; ſicut liberalitas inter auaritiam ac prodigalitatem; patientia inter obſtinationem

Hinc atq; inde ſecus diſpoſuêre viam.
Tu protector ades: tua per veſtigia ductor:
Ne procul à recto tramite flexus eam.
Si quandoq; tamen crudum permiſſeris hoſtem
Exterius corpus dilacerare meum:
Interiorem animam, cum feſſos liquerit artus,
Tu commendatam ſuſcipe ſancte pater.
Sponte tua tandem clariſſime ſpiritus exi:
Namq; redemiſti cuncta cruore tuo.
Verbiſator veri verax Deus aſpice quæſo,
Mi Domine, hos ſeruos, qui tua iuſſa colunt.
Diuitias autem vel qui ſectantur inanes;
Illecebras mundi, delitiasuè probant;
Odiſti: nec non quicunq; inuenta ſequuntur
Somnia Magorum vana ſuperuacuè:
Quoſq; ſuperſtitio pertentat inanis, abhorres,
Inſtabiles homines, & ſine mente leues.
Aſt ego ſperaui in Domino; qui ex æthere ſummo
Humanos actus reſpicit, atq; regit.
Exultabo foris, mecum lætabor & intus,
Clementi fœlix in bonitate tua.
Reſpexiſti humilem quia dulci lumine mentem;
Cum lachrymis ſupplex te flagitaret opem.
Tunc animam duris obleſſam mille periclis
Saluaſti, turmas deijciendo graues.
Nec permiſiſti, vt me circumcluderet hoſtis;
Circumuallatum prenderet vnca manus.
Hoſte ſed eiecto, ſtrictaq; ambage ſoluta,
Diſcurrere pedes per ſpacioſa loca.
At quoniam vexamur adhuc, & tundimur intus,
Atq; foris; noſtri tu miſerere precor.
Tanta malignantum feralia pectora adurit
Nequitia; vt victi ſiſtere nec valeant.
Vnde meus nimia eſt oculus turbatus in ira:
Turbata eſt anima, venter & ipſe meus:
Diſſecor intus enim, quoniam liuore maligno
Officijs nequeo vincere mitis eos.
Exercent precioſa odia ad mea munera ſurdi:
Inq; dies fiunt deteriore animo.
Anxia ab aſſiduis mea vita doloribus ecce
Iam propè defecit, mors properata ruit.
Extenuant æuum ſuſpiria multiplicata:
Extenuant annos aſſidui gemitus,
Et quæ fortis erat, facta eſt mea languida virtus
Paupertate graui, deficiente cibo.
Dant victum miſero baccæ, lapidoſaq; corna,
Mora rubetorum, raraq; poma mihi.
Ex tenui victu vacuantur & oſſa medullis:
Conturbata carent oſſa vigore mea,

& puſilanimitatem: ſic & fortitudo inter præſumptionem & præcipitationem. VEſtigia. Quę ſunt uirtutes omnes, & precipuè hæ tres: humilitas, obedientia, & patientia. REcto tramite. Obſeruantiæ mandatorum Dei. FLexus. Extra uiam. PErmiſeris. Bene dicit, permiſeris; quia ſine Dei iuſſu, uel permiſſu nullus homo uel dæmon iuſtis nocere poteſt. CORpus meum. Quod in paſsione Chriſti factum eſt à militibus Pilati ad inſtigationem Iudæorum. COmmendatam. In emiſsione ſpiritus Chriſti hoc factum eſſe nemo ambigit. SPonte tua. Hæc propheta loquitur ad Chriſtum. EXi. De lacero corpore. CVncta. Superiora, & inferiora. VErbiſator ueri. Deus pater. colunt. Obſeruant. INanes diuitias. Et fallaces, quia nihil attendunt ex his, quæ promittunt. ILlecebras mundi. I. uoluptates mundanas, quæ deuiant hominem à ſeruitio Dei. SOmnia magorum. Qui poſt peracta quædam ſacrificia pecudum uelleris nigri, nocte ſuperueniente, inuoluebantur in pellibus earum & dormiebāt; B & in ſomno neſcio quædam monſtra dicebāt uidere, ſigna futurorum. SVperſtitio. Superflua quedam religio, qua utebantur in colligendis herbis; aut in medicaminibus adhibendis uulneribus ſauciatorum. REſpicit atq; regit. Hoc contra eos, qui credunt, Deum non curare res humanas; ſed omnia caſu euenire. EXultabo. Quaſi extra præ gaudio ſaltabo. CLementi bonitate tua .i. in miſericordia: quam dictionem uerſus iſte non capit. REſpexiſti .i. approbbaſti: ſic & in cantico beatæ Virginis: quia reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuę, .i. approbauit. DVlci lumine. Gratię tuę. FLagitaret. Frequenter peteret. OPem. Auxilium. TVrmas graues. Inimicorum uiſibiliū, & inuiſibilium. CIrcumuallatum. Agmine militari. AMbage. Circuitione. ſoluta. Per diſceſſum inimicorum, quos oportuit aliò ire. DIſcurrere. Preteritū eſt, non infinitum. PER ſpacioſa loca. Per latitudinem camporum, quò uolebamus eundo. VExamur adhuc. Reuerſo Saule Rege poſt fugatos hoſtes alienigenas: ſi ad Dauid iſta referantur: ſi ad Eccleſiam, poſt Aſcenſionem Chriſti, circa motam perſecutionem aduerſus Apoſtolos, & alios Chriſti diſcipulos. INtus. Apud C Iudæos. ATq; foris. Apud Romanos, & alias gentes. FEralia pectora. Crudelia Iudęorum, & Gentilium. VIcti. Ratione, & miraculorum operatione. SIſtere. Ceſſare à perſecutione fidelium; ſicuti neq; Saul à perſecutione Dauid, & ſuorum. VNde. Ob tantam obſtinationem. LIuore. Inuidia. OFficiis. Beneficiis. Quis poterit enarrare beneficia Dauidis in Saulem, & populum Hebreorum, quem penitus liberauit de manu Philiſtinorum, & circum addiacentiū hoſtium? Sic & Chriſtus erga Iudeos quam fuerit officioſus, lege Euangelia. PRęcioſa odia. Quę magno illis conſtiterunt precio, ut potè, urbis, atq; totius gentis ruina. SVrdi. Nolentes audire uocem beneficiorum ſuapte clamantium. INq; dies. Tmeſis eſt figura, pro indies. VIrtus. Vigoris, fortitudinis, & patientię in aduerſis. DEficiente. Cauſa dependet ex cauſa. BAccę. SYlueſtrium arborum fructus; quę extra mollia ſunt, intra uero dura continent oſſa. MOra rubetorum. Herbarum quarundam ſpinoſarum. RAra poma. Quę & arbuta dicuntur. EX tenui uictu. Paupere, & modico. VIgore. Robore, ac ſolito ualore. POndus iniquum .i. graue: ſic & Virgilius; & iniquo pondere raſtri: pro graui

ONUS

D ONus. Hæc eſt contumelia a domeſticis, & à vilibus perſonis obiecta. VIles eſcas. Modici valoris. PRobra.
Qualia tulit Dauides a Nabal de Carmelo; quando petiit ab eo eſcas inſolenni die tonſionis ouium, lib.Reg.p.c.
1.R.25. NOtis. his, qui de tribu, & cognatione ſua:
quibus imminebat periculum à Rege, nè pro-
pter Dauid male tractarentur, ſicut Abimelec
1.R.22. & ſacerdotes Nobe. Si ad Chriſtum hæc refe-
ras, expone, Notis, i. Apoſtolis, reliquisq;
diſcipulis, & deinceps cunctis fidelibus, quibus
ob nomen Chriſti grauiſsima inſtabant pericula
rerum, ac uitæ. EI. Noti mei: caſus nomina-
tiui pluralis eſt. COmprendi mecum. De diſci-
Mat.26 pulis Chriſti, certum eſt, quia capto Domino
fugere omnes. CAſtra. Ad vtrumq; referas:
nam militia eſt vita hominis ſuper terrã. OM-
nes. Pro maiori parte: eſt enim hyperbole.
NVLlis uſibus. Neq; ut paruus igniculus inde
ferri poſsit, ut ſcribit Eſaias propheta. SCõma-
ta. Dicta irriſoria, qualia dicebantur a Iudæis
Chriſto in cruce pendenti: uah qui deſtruis tem-
Mat.27 plum Dei, &c. Item: alios ſaluos fecit, ſeipſum
non poteſt ſaluum facere, &c. Item: ſi filius Dei
eſt, deſcendat de cruce, & credimus ei: & alia
multa ſimilia, ut dixit Euangeliſta. COnſpira-
uere maligni. Ad utrumq; referri poſſunt; Da-
uiden, & Chriſtum; ut patet ex libris Regum,
E & ex Euangeliis. CAEde. Violenta occiſione;
Chriſtum cruce & lapidibus: Dauiden lancea &
gladio. COnſultores. Doec Idumæus, & alii
amici Saul: deinceps uerò Achitophel & amici
Abſalon. Reſpectu uerò Chriſti, Principes Iu-
dæorum, Scribæ & Phariſei, & ſeniores, qui
videbantur regere populum. RAEtia. Verbo-
rum; ſicuti quando dicebant chriſto: Magiſter,
ſcimus quia uerax es, &c. item quando obſer-
uabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent
eum. PErenni. Perpetuo. DIxi. Intus mecum;
quia corde creditur, ad iuſtitiam: ore autem
confeſsio fit ad ſalutem. Colo, lui, & amabo.
Tria principalia tempora ponit, ad quæ omnia
tempora redueuntur. HVmanæ ſortes. I. euen-
tus humanarum rerum; quos a caſu quidam, alii
uerò à fatis, i. a ſyderum conſtellationibus, ſine
Mat.10 ullo Dei iudicio putabant accidere. Nos uerò
omnia ex Dei iudicio iuſto, licet nobis occulto,
credimus euenire: unde dicitur in Euangelio:
F neq; paſſerẽ, neq; arboris folium cadere ſuper
terram ſine Dei patris nutu. MOderaris eas.
Quam rem factã legimus in perſonã Matthiæ p
ſortem electi. Hinc dicitur in prouerb.c.16. ſor-
pro.16. tes mittuntur in ſinum, & a Domino temperan-
tur. Tempora vitæ. Quæ interdum extendun-
tur uſq; ad 120. annos, & ultra non progredi-
untur, de lege communi; citra verò dicitur in
Iob.14. libro Iob; poſuiſti terminos eius, qui præteriri
non poterunt. REfiget. Reuellet, nec amoue-
bit. INtegra. Vſq; ad præfinitum abſte termi-
num; quem uoluit Dominus nos latere; ne tem-
pus diuideremus, maioremq; partem uolupta-
tibus abſumeremus. INcaſſum. Fruſtra. STa-
ta. Statuta tempora uitæ noſtrę. ME ſuper.
Anaſtrophe. i. auerſio præpoſitionis. REſpice
me. Reſpicere Dei, miſereri eſt. HEre. Domi-
ne patrone; nomen eſt, non uerbum. Confu-
ſio peſsima. Si permitteres, me cadere in ma-
nus inimicorum. CVſtos. De quo Eſaias; cu-
pſ.120. ſtos, qui de nocte, &c. & alibi; Niſi Dominus
cuſtodierit ciuitatem, fruſtra uigilat qui cuſto-
dit eam. Vigil. Qui numquam dormis. Vnà. Ego
& omnes, qui mecum ſunt. Compeſcant. A maledictionibus, & irriſionibus. Trahantur. Prædicendo, non
optando. Hæc dicuntur more prophætarum. Tartarus ater. Obſcurior inferni locus; in quo damnati torquean-
tur.

Additur his aliud dorſo mihi pondus iniquum;
Non minus hoſtili me grauat eius onus.
Nam ſi vicinis viles meus expetat eſcas
Nuncius; aut panes improba probra fero:
Et formido grauis mea fit preſentia notis:
Ne pro me damnis afficiantur ei.
Et qui me vidêre, foras fugêre, timentes
Comprendi mecum, uel mea caſtra ſequi.
Omnes obliti ſunt me, ac ſi mortuus eſſem;
Iam non eſt, noſtri qui memor eſſe velit.
Me nihili reputant, veluti vas fictile fractum,
Aptum quod nullis vſibus eſſe poteſt.
Audiui quoties probra circumquaq; morantum?
Et congeſta in me ſcommata dira nimis?
Ah quoties in me conſpirauêre maligni,
Quærentes animam tollere cæde meam.
Nunc etiam conſultores vt ſemper iniqui
Aduerſum me ineunt mutua conſilia:
Vt valeant omnes vnà me perdere iuncti,
Ceu venatores rætia vbiq; parant.
Aſt ego ſperaui in te protectore perenni,
O Domine armipotens; ferrea corda doma.
Corde meo dixi; clara quoq; voce fatebor,
Tu meus es Dominus: tu Deus eſq; meus.
Te colo, te colui; peramo te, ac ſemper amabo:
Semper adorabo, & ſacrificabo tibi.
Nonne tuis manibus toto voluuntur in orbe
Humanæ ſortes? tu moderaris eas.
Nonne tuis manibus noſtræ ſunt tempora vitæ?
Quæ tu fixiſti: nemo refiget ea.
Quæ decreuiſti noſtra de ſorte futura,
Hoſtilis poterit nulla mouere manus.
Integra ſi noſtræ ſtatuiſti tempora vitæ:
Incaſſum quiuis nam rupe tentat ea?
Eripe nos igitur de viribus hoſtis iniqui
Nos inſectantis, ne tua ſtata cadant.
Me ſuper Illuſtra faciem, vultumq; ſerena:
Reſpice nos blando lumine dulcis Here.
Nempe decet Dominum ſeruos ſeruare fideles:
Tu Dominus: ſerui nos ſumus ecce tui.
Nos igitur ſerua, ſeruos miſeratus egenos:
Ne nos hoſtilis perdat auara manus.
Ne tibi confiſum confuſio peſſima perdat;
Deprecor: o cuſtos ſemper adeſto vigil.
Te quoniam Dominum nos voce vocauimus vnà;
Ne confundamur, nos miſerando iuua.
At confundantur, qui me inſectantur iniqui:
Oraq; conpeſcant ſparſa rubore graui.
Deniq; in infernum poſt triſtia fata trahantur:
Excipiat ſontes tartarus ater eos.

ſur. INceſta. Dum adhuc uiuunt. Applaudent. Falsò blandiuntur. Iuſtum. Dauidem, uel Chriſtum, Antonoma A
ſticè. ABuſu. Diuinæ patientiæ. Proſantur. Proloquuntur. Vant. Antiquiſsimum eſt uerbum; quo & Maro uſus

Attamen interea muteſcant labra doloſa:
Quæ coram applaudent, corde venena tegunt.
Aduerſus iuſtum quæcunq; loquuntur iniqua
Iactanter, fiant muta doloſa labra.
Quæ tumido faſtu, vel abuſu vana loquuntur
Me ſuper: hæc fiant muta loquendo labra.
At ego, qui patior tam longo tempore dura
Hoſtibus a rabidis; prœmia quanta feram?
Quanta? quis enarret? quæ præmia digna dabuntur,
Dulcis erit merces, maxima, multa nimis.
Plurima dulcedo, nimis & iucunda voluptas
Condita ſeruatur, ſpiritualis ea.
Condita ſeruatur patienter agentibus alto
In cælo ſurſum, pulchrior inq; dies.
Pulchrior inq; dies, cumulatior illa paratur
Illis, qui Dominum te metuunt, & amant.
His perfeciſti, qui te profitendo vocarunt
In conſpectu hominum: nec timuêre mori.
His perfeciſti, quorum ſpes viua fuiſti;
Non homo: non mundi gloria inanis erat.
Abſcondes illos faciei in nube latentis,
Inſurgente hominum turbine, peſte graui.
Inq; tabernaclo, quod Moſes condidit olim;
Abſcondes illos in medio nebulæ.
Dum contradicunt linguæ ſine more procaces,
Murmure vel tacito dum ſimul arma parant.
Continuò benedictus ades: clementia cuius
Vrbe in munita mirificata mihi eſt.
Heu quia nam muros, vectesq;, ſerasq; tenebat
Vrbs ea, cuſtodes perpetuosq; virûm:
Me miſerum vt volucré in caueam clauſiſſe putarũt:
Sicq; mihi nullus exitus inde foret.
Continuò benedictus ades; protector vt acer,
Expandis portas; me procul ire facis.
Ante pauore tamen, nimióq; ſtupore prehenſus,
Mentis in exceſſu penè relictus eram.
Eſt ubi (dicebam mecum) ſaluator? abiuit?
Me procul abiecit? meq; reliquit Herus?
Num Deus auertit faciem? lumenq; ſerenum
Reijcit à nobis? ergo neceſſe mori?
Tu Deus extemplo clamanti, & inane querenti
Exauditor ades: me rapis inde fuga.
Ergo meo exémplo Domino confidite mœſti
Sancti omnes, Dominum diligite, & colite.
Verus enim Dominus, veri quoq; ſemper amator,
Seruorum quærit vera miniſteria.
Munificus Dominus cælo circumſpicit alto:
Retribuit famulis præmia vera ſuis.
In ſectatores verò ſuperfluit imbres
Igniferos: duro & turbine voluit eos.
Deſuper allidens elata mente ſuperbos
Conterit: aſt humiles ſubleuat aſtra ſuper.
Magnanimes eſtote viri, ſufferte labores,

eſt illo uerſu; Tros, Rutulus uè fuat. Quanta
fueram? Magna ualde; quæ oculus non uidit, Eſ. 64.
nec auris audiuit; in cor hominis aſcendit; quæ
præparauit Deus diligẽtibus ſe. Et Beatus Greg.
ſi conſideremus (inquit) ea, quæ nobis præpa- Greg. 37
rantur in cælis; uileſcunt animo omnia, quę ha-
bentur in terris. voluptas. Non carnalis, ſed
ſpiritualis ea erit; de qua alibi; & torrente uo- Pſ. 35.
luptatis tuæ potabis eos; & inebriabuntur ab
ubertate domus tuæ. Patienter. Patientia .n.
nobis eſt neceſſaria; ut dicit Dominus in Euan- Luc. 21
gelio etenim melior eſt patiens uiro forti, ac ex-
pugnatore urbium. Et ſapiens Cato ait; Maxi- Prou. 16
ma .n. morum eſt ſemper patientia uirtus. Pul-
chrior. Honeſtior, ſubaudi, efficitur, creſcen-
tibus quotidie meritis per longam patientiam.
Pulchrior inq; dies. Anadiploſis eſt figura; la-
tinè uerborum congeminatio. cumulatior.
Maior translatio ſumpta ab aceruo tritici, qui
ſemper apponendo, & numquam diminuendo,
de die in diem maior creſcit. Metuunt. Timore
filiali, non ſeruili, quem foras mittit charitas.
Profitendo. Ore.n. confeſsio fit ad ſalutem; cordi B
corde adiuſtitiam. vocarunt. Pro inuocarunt
in adiutorem ſuum. IN conſpectu hominum. Iu-
xta illud: Qui me confeſſus fuerit coram homi-
nibus &c. Mori. Vt fecerunt Martyres. In nu- Mat. 8.
be. In obſcuro. Latentis. In corde. Turbine.
peſte graui. Appoſitio eſt. Sine more. Vel con
tra morem uel minime moratæ. Procaces.
Laſciuæ, & maledicæ. Ades. In Adiutorium
noſtrum. In munita urbe .I. bene munita, atq; 1.R. 23.
murata. Ea urbs. Ceilæ (ut puto) uocabatur.
Vrbs ea; cuius ciues ingratiſsimi à Dauide de-
fenſi, tentarunt illum prodere inimico Regi:
ſed monitus à Domino, cum ſuis elapſus eſt.
Virum. Pro uirorum, nota eſt ſyncopa. Puta-
runt. Ceilenſes, & uiri exercitus Regis. Pro-
cul ire. In deſerta loca. Penè relictus eram. Vt
ſibi videbatur, ex immanitate periculi. Sic &
Chriſtus in paſsione poſitus clamauit: Heloi Mar. 24.
Heloi, lamazabathani; i. Deus Deus meus ut
quid dereliquiſti me? Abiuit. Hæc omnia ex hu-
mana infirmitate dici exiſtimate. Reliquit He-
rus. Aſt ipſe Herus dicit; Si poteſt mater deſere- C
re infantulum ſuum, ut nõ miſereatur filio uteri
ſui, ſed etſi ipſa oblita fuerit; ego tamen non
obliuiſcar tui. Inane querenti. Fruſtra lamen-
tanti. Fuga. Hoc ad Dauiden referas, non ad
Chriſtum, qui per reſurrectionem potenter eua-
ſit de manibus omnium inimicorum ſuorum, &
non fugiendo; ſed fortiter crucem, & probra
ſufferendo uictor euaſit; quem & ſancti Marty-
res ſecuti ſunt. colite. Latriæ cultu. veri. Pro
veritatis; quam dictioné uerſus iſti non capiũt,
ob ſyllabam breuem à longis circumcluſam. Ve-
ra miniſteria. Non ſimulata ſeruitia, qualia ex-
hibentur ab hyppocrytis. circumſpicit. Per
omnes orbis partes. PRæmia vera. Eſſentialia,
non umbratilia. vz. in hoc ſæculo; interdum
temporalia, pro ſolatio; ut ipſi Dauidi grande
preſtitit imperium, diuitias immenſas, & gloriã.
ſed in futuro reddidit multo maiora, ac æterna;
de quibus dictum eſt ſupra; immortalitatem,
incorruptionem, & gloriam ineffabilem. Aſtra
ſuper. In cœlum empyreum, qui ſuper ſydera,
& ſuper omnes cœlos eſt: qui & ſuperæthere-
us dicitur paradiſus. Magnanimes &c. Exhor-
tatio

D tatio eſt peruetilis ad eos,qui uariis opprimuntur anguſtiis. v ɪdet eos. Certantes', & latenter adiuuat uires inſpirando:ſicut legimus in paſsionibus ss. Martyrum. s pem totam in Domino. Non in uobis,nec in alio quouis homine; quia ſcriptum eſt: maledictus homo, qui
Hier.17 cõfidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum. RObore cæleſti. Intus inſpirato. NVllus homo. Sic & Dominus in Euangelio; Nolite(in-
Mat.5.& 10. quit) timere eos,qui occidunt corpus;animam autem nõ poſſunt occidere;timete autem eum, qui animã & corpus poteſt mittere in geennã. D vrate. Perſeuerando. R ebus ſecundis. Proſperis, ac fælicibus, quę erunt in æterna manſione; ubi nulla aduerſitas poterit euenire: ſed perpetua ſemper erit. vos manent.I. Expectãt. P olo. Pro cœlo ponitur hic: aliàs polus habet multas ſignificationes: poli rotarum, polus noſter articus & antarticus;ſuperior & inferior.

QVam mitis Deus eſt,&c. Nulli dubium eſt, hanc oden ex ſecundo pſalmo pænitentiali eſſe decerptam: in qua agitur de remiſsione peccatorum, per confeſsionẽ
E eorum, prius Deo; deinde & ſacerdoti offerendam. Et quia in metro ſumus diffuſi, in explanatione erimus breuiloqui. M itis & ipſe Deus.
Math.5 & 11. Chriſtus dixit: diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: non enim veni uocare iuſtos,ſed peccatores ad pœnitentiam. B landis ulnis. In cuius rei ſignum amplectebatur paruulos, qui
Mat.19 ei offerebantur, s ontes.I. peccatores; quorum peccata iam foris ſonant. C ontinuò. Statim, nec differre de die in diem, propter incertitudinem mortis, & caſuum humanorum.: iuxta illud Sapientis: Ne differas conuerti ad Dominũ, ignorans quid tibi paret ſuperuentura dies.
Eccl.17. F œ lices. Hic incipit doctrina pſalmi;Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &c. G e nerantur. Pro regenerantur,aqua baptiſmi, ſ. tunc.n.ueſuſtate obiecta, renouatur homo; & non ſolum
F originale peccatum, ſed & omnia actualia,quotcumq; & qualiacunq; ſint, remittuntur. P eccata. Poſt baptiſmum perpetrata. T eguntur. Vt in die iudicii non appareant ad uindictam. P ietate Dei. Per magnam Dei miſericordiam. C haritate noua.I.magna; ſicuti quando quis con-
Iac.1 uerti fecerit peccatorem à uia ſua mala; tunc ſaluat animam eius; & charitas illa operit multitudinem peccatorum ſuorum,ut ait Iacobus in Epiſtola ſua. F oelix hic. In ſpe: & illic beatus in re. I mputat. Sicut Abrææ, adulterium cum ancilla Agar; Et Iacob, Inceſtus crimen cum
Gen.29 duabus ſororibus; & deinceps adulterium cum duobus ancillis earum: nec imputauit homici-
Ex. 2. dium Moyſi, Sanſoni, Ieptæ, & aliis quã pluribus. D iſsimulat. More Hippocrytarum ſua
Luc. 18 cælat peccata,dum uult bonus ipſe uideri. ARte doli.I.Omni malitia. L umina &c. More publicani,qui nolebat oculos ad cælũ leuare,&c. ut in Euangelio. LAchrymas. Vt Dauides,Magdalena, atq; Petrus Apoſtolus. LInquit ea. Hoc eſt,quod magis refert; ſine quo cætera nihil proſunt. EGo. De ſeipſo loquitur vates, ut inde cæteri exemplum capiant uerè pænitendi:& patet litera uſq; ibi. D vmq; ærumnarum.i.miſeriarum. PVpugit. Punxit. SPina. Doloris aculeus. S ynderefis. Remorſus conſcientiæ; uermis ille, qui nunquam moritur. M æthanęa. Pœnitentia: Græca dictio; quia metrum hoc non capit hanc dictionem, pænitentiam. C ompunctus. Hæc eſt contritio prima pars pænitentiæ:quam ſequuntur aliæ duæ; oris confeſsio, & operis ſatisfactio. T ibi. Primum .n. Deo debemus confiteri; deinde ſacerdoti proprio, qui habet poteſtatem ſoluendi, atq; ligandi, dicente Domino: Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſſeritis

Expectate Deum: nam videt altus eos.
Magnanimes eſtote viri: ſpem ponite veſtram
In Domino totam: fidite ſemper ei.
Robore cæleſti ſic confortentur ab alto
Corda Deo: vt nullus iam timeatur homo.
Durate: & voſmet rebus ſeruate ſecundis:
Vos æterna manent præmia digna polo.
Amen.

ODE. XXXI. EX PSALMO. XXXI.
Beati quorum.

QVam mitis Deus eſt, quanta pietate refertus,
In miſeros, quænam dicere muſa poteſt?
Nam veluti iuſtos blandis amplectitur vlnis:
Quorum munda manus, totaq; vita proba eſt.
Non minus iniuſtos miſeratur: & aduocat illos:
Vt capiant rectam regrediendo viam.
Et velut inſontes, iuſtus Deus eſſe beatos
Conſtituens, illis præmia digna parat.
Sic etiam inſtituit, ſontes fore poſſe beatos,
Si peccata velint linquere continuò.
Fælices, quibus impietas innata remiſſa eſt,
Sordibus ablutis, dum generantur aqua.
Fælices etiam, quorum peccata teguntur
Seu pietate Dei, ſeu charitate noua.
Hic vir, hic eſt fælix dubio procul, atq; beatus,
Peccatum cui non imputat ipſe Deus.
Et quis hic eſt? niſi cui lachrymoſus ſpiritus extat,
Qui non diſſimulat, qui caret arte doli.
Qui ſua cognoſcit peccata, gemitq; doletq;,
Vt Deus ignoſcat; quiq; fatetur ea.
Lumina quiq; ſolo figit, qui pectora tundit;
Qui lachrymas fundit, quiq; relinquit ea.
Aſt ego peccator, quoniam peccata ſilebam,
Exterius quod eram diſſimulando diu;
Ex animo virtus, à pectore robur abiuit:
Inueterauerunt mentis & oſſa meæ.
Et ſi clamabam grandi per inania voce:
Iuſtitiam iactans nocte dieq; meam:
Et ſi clamabam, metuendo repente ruinam,
Dum me terreret iudicis ira grauis:
Heu ſcelerum clamor ſcandebat ad alta meorum,
Immenſas voces meq; ſilente dabant.
Nec prius aduerti, quàm me vexatio torſit:
Quàm tua me preſſit nocte dieq; manus.
Dumq; ærumnarum premerent me dura mearum
Pondera; tunc pupugit pectora ſpina mea.
Tunc intellexi; tunc ſum conuerſus ab æſtu;
Tunc etiam expunxit me mea ſyndereſis.

Tum me pænituit, tum me methanæa momordit;
Compunctus feci crimina nota tibi.
Et ſcelus expandi reſoluto pectore totum,
Duxi iniuſtitiam nec latitare meam.
Nam reputans mecum dixi: commiſſa fatebor,
Atq; iniuſtitiam pectore & ore meam.
Omnino ſtatui aduerſum me cuncta fateri:
Me me accuſabo, meq; reum faciam.
Non ego reijciam in cælum, vel ſydera cæli,
In Dominum culpam reijciamuè meam.
Non ego cauſabor fortunam, duraue fata.
Non tentatorem, quæ mea culpa fuit.
Nempe ego peccaui, excuſatio vana fatiſcat.
Me peccaſſe tibi ſimpliciter fateor.
Tuq; remiſiſti faſſo peccata benignus:
Per te deleta eſt impietasq; mea.
Vt ſimul hac mecum culpa qui cunq; grauatur
Obtineat veniam, te prece ſanctus adit,
Vt culpa careat; quis enim tam ſanctus adeſto?
Qui non indigeat ſæpe rogare deum?
Pro venia orabunt igitur quicunq; laborant,
Hoc pelago ſancti ſoluere vela citi.
Orabunt veniam opportuno in tempore ſancti,
Vt magis atq; magis iuſtificentur adhuc.
Tempus adeſt opportunum dum viuimus: ecce
Nunc opportunum (credite) tempus adeſt.
Iam conuertamur; dum ſpiritus hos regit artus;
Pro venia oremus, dum licet ore loqui.
Dum ſumus incolumes, & adhuc peccare valemus,
Iam reſipiſcamus; ſegnis abeſto mora:
Orabunt ſancti multarum forſan aquarum,
Cum prætergrediens diluuium ingruerit,
Ne ſubito fluxu trahat illos; ſiue volutos
In gyrum rapidis vortice mergat aquis
Eſt hoc diluuium vehemens tentatio carnis,
Et iuuenes ſecum protrahit, atq; ſenes.
Ah ne hoc diluuium refluens me abſorbeat, oro,
Diffugium ſeruo tu Deus eſto tuo.
Diluuium eſt aliud curarum, non minus illo:
Quæ corda exurunt vndiq; noſtra diu.
Circumquaq; graui quoniam tribulatio ab hoſte
Imminet, ille minax obſidet, atq; premit.
Erue me fortis dux, propugnator & acer
Hoſtibus a tantis, obſidione graui.
Erue me tandem de circumdantibus, oro,
Qui quærunt animam perdere morte meam.
Cum mox erueris nos, exultatio noſtra
Tu fies: dabimus cantica læta tibi.
Quæ mihi pollicitus, memora: reminiſcere quæſo
Quæ promiſiſti dulcia ab ore tuo.
Eſto forti animo (dixiſti) operare, labora;
Sanum intellectum nam tibi mente dabo.
Neuè per anfractus, & deuia quæq; vageris,

remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum A
retinueritis, retenta ſunt: ſcelus totum. Cum
conditionibus aggrauantibus ipſum. Latitare.
Sub vanis excuſationibus; de quibus alibi dicitur;
Ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Pectore. Coram Deo, & ore coram ſacerdote. Pſ. 140.
Aduerſum me. In nullum alium reijciendo culpam;
quod ſanè multi faciunt, de quibus ſequitur, ſed non impune; quia grauior pæna infligitur,
quam ſi ſimpliciter peccatum ſuum confiterentur. Exemplum vtriuſq; in Saule Rege, 1. Reſp. 15.
& Dauide prophæta, quem nunc ſequendum
proponimus. IN cælum, vel ſydera cæli. Quod 2. Reſp. 12.
Gentiles faciebant, & præcipuè Græci, atq; Romani.
FAta. Et ſtellarum influxus cauſantes.
In Dominum. Quod fecit Adam dicens; Mulier, Gen. 3.
quam dediſti mihi &c. Tentatorem. Diabolum; Gen. 3.
quod fecit Eua dicens: ſerpens me decepit.
FAtiſcat. Defluat, ex corde meo recedendo;
translatio ſumpta a vaſis, de quibus per rimulas liquores quandoq; effluunt;
ac ſi euaneſcant. Pelago. Huius ſeculi, quod ſæpe mare dicitur,
propter fluctuationem mundanarum B
perſecutionum, quæ mouentur aduerſus iuſtos.
Iuſtificentur adhuc. Sic & in Apocalypſi Ioannis; Ap. 22.
qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui
iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc; patientia quippe
meritum illis adauget. Nunc tempus. Sic & 2. Cor.
Apoſtolus clamat; Ecce nunc tempus accepta- 6.
bile, ecce nunc dies ſalutis &c. Ore loqui. Fructuoſè & utiliter.
INcolumes. Sani mente, & 3. Ecleſ.
corpore. Sic & ſapiens monet; conuertere ad
Dominum, & relinque peccata; precare ante
faciem Domini, & relinque offendicula. Et iterum;
confitere viuus & ſanus &c. Segnis abeſto Ecl. 17.
mora. ſemper .n. nocuit differre paratis; & mora
ſua cuilibet eſt nociua. Diluuium. Inundatio C
multarum tentationum & tribulationum, quæ
plerumq; improuiſos perturbant; & à recto faciunt
declinare. Ingruerit, Impetuosè aduenerit.
TRahat illos. Ad noxias voluptates. In
gyrum. In circuitum, per varias titillationes,
atq; illecebras; donec in cõſenſum peccati men- Iac. 1.
tem immergat anc pitem: nam, vt ait Iacobus
Apoſtolus, vnuſquiſq. tentatur, à concupiſcentia
ſua abſtractus, & illectus; deinde concupiſcentia
cum conceperit, parit peccatum: peccatum
verò cum fuerit conſummatum generat
mortem. Vortice. Cogitationum reuolutione
perplexarum. SEnes. Exemplo ſit Salomon, qui 3 Reſp.
ſenex dicitur inclinaſſe genua ſua mulieribus 11.
quæ illum a Deo apoſtatare fecerunt. Et ſenes Dan. 13.
Suſannæ. Refluens. Quod paulo poſt expleta
libidine vehementius inſurgit. Non minus illo.
De quo ſupra, carnis diluuio. Hoſte. Diabolo,
mundo, & carne. Morte. Corporis. & animæ;
quam per peccatum incurrimus. Pollicitus. Dauidi
longum per ſæcula Impium, & quòd de fructu
uentris eius poneret ſuper ſedem ſuam, hoc
eſt Chriſtũ de ipſius progenie naſciturum; quod
& ad impetum nos eſſe videmus. Forti animo.
in aduerſis. Operare Opera Domini, & per conſequens,
ſalutem tuam. Labora. Pro defenſione
populi. Sanum intellectum. Vt fugienda fugias;
& quæ facienda ſunt, perficias. Intellectus.n.
bonus omnibus facientibus eũ. Et hoc eſt proprium
hominis donum, quo a belluis differat:
alioquin de eo dici poterit; Homo cum in honore
eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus: & ſimilis factus eſt illis. Anfractus. Abrupta & tortuoſa itinera, qualia per rupes montiũ inueniuntur, per quæ ſuperborum conatus ſignificantur. Deuia. Lo-

D ea ſunt inuia, per quæ pergunt viatores, cum a recta uia declinauerint; per quæ fallacias, & doloſitates ſignificat. VIA. Mandatorum Dei, quæ ducit ad uitam æternam. FIXO intuitu. Aſpectu concomitantis gratiæ. aſt .n. triplex gratia; præueniens, concomitans, & ſubſequens. TRAMITE. perfectionis ſemita, quæ eſt obſeruatio etiam conſiliorum Chriſti; quale eſt

Mat.19: illud; ſi uis perfectus eſſe, uade, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ueni, ſequere me, & ſimilia. FERINI .i. beſtiales, quales ſunt feræ ſilueſtres, SEnſa ferina. Hæc eſt carnis noſtræ ſenſualitas, quæ ſenſuum appetitus ſequitur, relicta ratione. PRæcipites. Subaudi, nolite fieri. VENEREM. Libidinem. INfreni. Abſq; rationis freno .ſ. tales homines beſtiales. PER nemora & ſaltus. Methaphoricè, per diuerſa facinora. SPAC. uiæ. Quæ ducit ad perditionem; quæ eſt uoluptatum & uitiorum ſequela. SAta culta. Vaſtantes illa intellige; quales ſunt bonorum uiolatores. MAXILLAS. Edaces ſcilicet; inde .n. procedit luxuria: nam ſine Cerere & Bacho frigeſcet venus. DVriſq; lupatis. Species chami eſt duriſsimi, ad ſimilitudinem dentium luporum compoſiti. MEthanæa. Penitentia; Græca dictio eſt; quia noſtra Latina hoc metro non capitur. IN Domino. Non in ſuis diuitiis, non in quouis homine. IN Domino Lætamini.

E Gaudio ſpirituali, quod non niſi iuſtis poteſt congruere: nec .n. gaudere impiorum eſt, ut ait alius Propheta. PArua loquentes. Humilium hoc eſt proprium, ad fugiendam iactantiam. Nam ut uermis naſcitur in ligno, & corrodit illud: ſic inanis gloria ex bonis operibus naſcitur, & ea conſumit. Ergo magnificemus Deum, & glorificemus eum: unde bona procedunt.

IN Domino Iuſti &c. Inuitantur omnes ad laudandum Deum cantu & ſono, eo quod ipſe ſit creator omnium, rector, atq; redemptor, iudeaq; cunctorum; quo fautore bene omnia fiunt; ſed retrahente illo gratiam ſuam, nihil boni fieri poteſt. CAſto timore. Qui cum charitate manet: eſt .n. filialis, & reuerentialis: ſeruilis uerò attrahit charitatem, ut ſeta filum; ſed foras mittitur a ſubeunte charitate. Mundanus autem timor malus eſt, quia inducit ho-

F mines ad peccandum. DEius. Quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris; dum perſeuerat in eis. AT. Et ſi omnia ſciat, placet illi tamen humilis confeſsio peccatoris. MAdicis ſuis .i. proprio ſacerdoti; eſt .n. pluralis pro ſingulari. Nec tamen male faciunt, qui pluribus non ambicioſè cõfitentur; ſed multiplicatis interceſſoribus, ut fortius adiuuentur. DEmum. Iuſtificati a peccatis; ſcriptum eſt .n. uerte impios; & non erũt, ſcilicet amplius impii, ſed iuſti; & ſic poterunt etiam ipſi digne laudare Deum. OBliquos. Vt ſerpentes tortuoſo itinere per ſpinas peccatorum declinantes. MElos. Dulcem cantum, atq; auribus ſuauem; Græca dictio eſt, generis neutri, & indeclinabilis apud nos. TRicordi. Tres cordulas habente, vt olim. Et quamuis modo parua cythara, quæ tangitur vngulis, multum diſtet a lyra, quæ plectro pangitur; apud antiquos poetas pro eodem muſico inſtrumento indifferenter capiebantur. Sic & apud nos vates Eccleſiaſticos capiatur. Pſalteria. Aliud inſtrumentum muſicum. aſt pſalterium diuerſum a lyra, & cythara, de quo uide Aug. in principio expoſitionis pſalmorum. Ego nunquam tale Inſtrumentum potui uidere. Hoc inſtrumento uſus eſt Dauides in compoſitione pſalmorum: unde & pſaltes dictus eſt uatum omnium egregius. FIdibus. Cordulis ex nerbuo

Te ſimul erudiam, qua gradiare via.
Te ſuper obſeruans firmabo lumina fixo
Intuitu; vt recto tramite ſemper eas.
O ſocij mecum fieri nolite ferini,
Ne veſtros animos ſenſa ferina trahant.
Præcipites vt equi in venerem, muliuè feroces;
Abſq; intellectu qui ratione carent.
Et quoniam infræni ſine te rectore feruntur,
Quocunq; inſanos impetus intus agit.
Per nemora, & ſaltus, per ſcrupea ſaxa feruntur;
Per ſpacioſa viæ, per ſata culta vagi.
Maxillas conſtringe chamo, duriſq; lupatis;
Cumq; manu fræno dirige ſeſſor eos.
Hactenus & quoniam per deuia quæq; vagati,
Numquam curarunt appropiare tibi.
Attrahe per frænum, & duris contunde flagellis:
Per latera, atq; armos, duraq; terga doma.
O peccatores quàm multa flagella parantur
Vobis, ni cito vos inde retraxeritis.
Si emendaueritis vitam, commiſſa fatentes;
Spem veniæ poterit tum methanæa dare.
Circum namq; dabit miſeratio certa fideles
Illos; qui in Domino ſpem poſuêre ſuam.
In Domino lætamini, & exultate canentes
Corde, viri iuſti, carmina lætitiæ.
Corde viri recto de vobis parua loquentes,
Magnificate Deum; glorificate Deum.
Amen.

ODE XXXII. EX PSALMO. XXXII.
Exultate iuſti.

IN Domino iuſti caſto exultate timore:
Namq; decet rectos magnificare Deum.
In Domino exultent iuſti: quia iuſtior ipſe eſt,
Iuſtitiaq; ſua iuſtificauit eos.
In Domino exultent, non in mortalibus vllis;
Non in ſe: nec enim ſe amplificare decet.
Si peccatores fuerint, prius inde rubeſcant,
Et confundantur; pæniteatq; reos.
Confiteantur ei primum: velut inde leproſi
Expandant medicis vlcera quiſq; ſuis.
Sic poterunt demum in Domino exultare decenter;
Et miſeratorem magnificare Deum.
Obliquos nec enim, ſed collaudatio rectos
Digna decet: recti glorificate Deum.
Pangite voce melos, cythara pulſate tricordi:
Diuinas laudes ora manuſq; ſonent.
Cordarumq; decem reſonent pſalteria veſtra:
Hic demum ſonus eſt dulcis in aure Dei.
Diſcite vos cytharam fidibus pulſare canoris

Qu'cunq; optatis rite rogare Deum.
Arida facta caro propter ieiunia crebra;
Dulciſonans cythara eſt: plectraq; ſunt gemitus.
Tres bene concordes nerui, meditatio cordis;
Alter vox verbi, ternus opus manuum.
Cum bene conueniunt cordæ: cor, lingua, manuſq;
Tunc cytharæ ſonus eſt dulcis in aure Dei.
Qui præcepta Dei ſeruant, pſalteria tangunt:
Vt denæ cordæ, ſunt quoq; iuſſa Dei.
Pangite ſic cythara: Domino ſic pſallite ſerui,
Vt ſit mellifluus veſter in aure ſonus.
Abiecto à vobis vitiorum errore vetuſto,
Iam noua voſq; noui cantica concinite.
Iubila pſallentum bene vociferatio promat:
Gaudia concentus interiora notent,
Quàm rectum eſt verbũ Domini, atq; fidelia cuncta
Sunt opera illius, carmina veſtra canant.
Quàm pius, & clemens, & quàm ſermone fidelis:
Stat dictis verax, pollicitiſq; manet.
Vt pius eſt Dominus, pietatem diligit, atque
Commiſerans miſeros, & miſeretur eis.
Nec minus aſtream vt iuſtus ſectatur amore,
Virtutum extremam, cum ſuper aſtra redit.
Iccirco miſeros ſemper miſeratur egenos;
Largiturq; libens ſupplicibus veniam.
Iuſtitiam vt iuſtus iudex exercet in illos,
De vitio in vitium qui ſine more ruunt:
Pronior ad veniam tamen eſt, dum viuimus: hinc eſt,
Quòd pietate Dei terra repleta viget.
Ecce Dei verbo firmati in cardine cæli,
Ne diſtellantur turbine, vel tonitru.
Oris & illius Domini ſpiramine ſancto
Illorum virtus omnis ab arce venit.
Fælices cæli verbi huius robore firmi,
Virtutes quorum ſpiritus intus alit.
Nonne maris lymphas verbo congeſſit eodem?
Congeritur vacuo ſicut in vtre merum?
Condidit immenſos pelagi formator abyſſos,
Theſauris veluti conditur omne pecu.
Hunc igitur ſolum timeant, venerentur, adorent;
Hunc habitatores totius orbis ament.
Omnia namq; Deus ſolum dicendo creauit,
Fiat (ait) cælum: fiat & orbis, ait.
Emicuit cælum, micuere & ſydera cæli:
Emerſit tellus, totus & orbis aquis.
Omnia mandato Domini ſunt iuſſa creari:
Suntq; iubente Deo cuncta creata ſimul.
Nec minus in terris populos, ac regna gubernat;
De gente in gentem tranſigit imperia.
Ah quoties contra iuſtos turbantur iniqui;
Contra quos ineunt mutua concilia.
Proſpicit ex alto Deus, & diſperdit eorum
Conſilia: inſtructos diſſipat atq; dolos.
Incaſſum coëunt populi, gentesq; nefandæ,
Nos populum Domini perdere poſſe rati.
Quæ taciti meditantur inania, perdit inaurras:

uo tracto factis. ARIDA facta caro. Moralis hic eſt ſenſus: Cythara.n.mortificatã carnem ſignificat: tres cordulæ bene ſonantes, ſunt uoces, cordis, oris, & operis bene concordes. PLECTRA, Suſpiria, atq; gemitus. PSALTERIA tangunt. Et hic ſenſus moralis eſt; nam dulcis pſalterii ſonus eſt obſeruatio decem præceptorum Dei. IVbila. Gaudia ſunt ineffabilia, quæ uerbis exprimi non poſſunt. Quàm rectum. Ordo eſt: carmina veſtra canant, quam rectum eſt uerbum Domini, & cętera, quę ſequuntur. QVam pius & clemens. Subaudiendum eſt; carmina uęſtra canant, quam pius & clemens &c. STAT dictis uerax.i. quæ dicit ſe facturum, opere complet: non mutat propoſitum, ut homines: neq; mentitur, ut homines; de quibus alibi ſcribitur: Omnis homo mendax, Deus autem uerax. POllicitiſq; manet. Quæ ſponte promittit, & reddonat. Sicut pollicitus eſt, ſe daturum Chriſtum de ſemine Dauid; & ita dedit illum natum ex Maria Virgine, quę fuit de ſemine Dauid. PIETATEM.i. miſericordiam, iuxta illud; miſericordiam uolo, & non ſacrificium. ASTREAM. Iuſtitiam. Alluſio ad uerſum illum: ultima uirtutum terras aſtræa reliquit. MIſeros. Peccatores intelligit, qui uerè miſeri ſunt: ſeruorum n. nullius conditio miſerior eſt: & maximè tyrannorum, qualis eſt Diabolus, cuius ſerui ſunt peccatores, iuxta illud Dominicum; qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. EGENOS. Gratia Dei, & uirtutibus. LIbens. Sicut ipſe dicit? non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores in pænitentiam. In illos. Peccatores obſtinatos, de quibus dicitur: peccator cum in profundum malorum uenerit, contemnit. DE uitio in uitiũ. Tanta eſt enim grauitas peccati, ut niſi per ueram pænitentiam fuerit cito ſublatum, protinus ad aliud grauius peccatum trahit miſerum peccatorem. DVM viuimus. Bene dicit, dum uiuimus; quia poſt mortem ſera eſt pænitentia, ſed minime fructuoſa. Quidam doctor ſolebat dicere: Deo eſſe duo tribunalia, miſericordiæ unum, alterum iuſtitiæ: in hac uita miſericordia audit cauſas, & iuſtitia facit ferias: poſt mortẽ, in altera uita, Iuſtitia audit cauſas, & miſericordia facit ferias. PIETATE DEI. Miſericordia, ut ſupra. CARdine. Pro cardinibus, i. ſuper utroq; polo, Artico & Antartico; ſuperiori atq; inferiori. TVrbine. Impetu uentorum. TONITRU. Nubium colliſione. SPIRAMINE. Spiritu ſancto. Hic locus eſt, ubi fit mentio Trinitatis perſonarum, Patris, Filii, & Spiritus ſancti. FAelices cæli. Apoſtolos intelligit; qui & enarrant gloriam Dei, ut in alio pſalmo dicitur. CONGESSIT. In unum congregauit, vz. occeanum. ABySSO. Profundas concauitates illas, in quibus aquæ congeſtæ ſunt. OMne pecu. Generale uocabulum eſt ad pecora, & omnẽ ſubſtantiam; & maxime pecuniã auri & argenti; pro qua ponitur hic; quæ in theſauris recondi ſolet. TRanſigit imperia. propter iniuſtitias, calumnias, & ignauiam rectorum: ut olim ab Aſſyriis in Caldeos, ab his in Medos & Perſas; deinde in Græcos; & demum in Romanos. CONCILIA. Congregationes principum; quas nunc colligationes uocant, ad oppreſsiones populorum, interdum & iuſtorum. DIſperdit. Vt patet in lib. Ioſue, Iudicum, & Regum; & nouiſsimè in act. Apoſt.

Margin notes: A; pſ. 115.; pſ. 114.; B; Io. 8.; Mat. 9; pro. 18.; C; pſ. 18.

Conatus reprobat, conſilia atq; Ducum.
Conſilium verò Domini perdurat iu æuum
Æternum; & tranſit de genea in genean.
De genea in genean quæcunq; recogitat ipſe,
Firma manent: proprio ſtant benefixa loco.
Quam fælix ea gens eſt, terq; quaterq; beata;
Omnipotens Dominus cui Deus eius adeſt.
Iuſtus adeſt iuſtis, iuſteq; colentibus illum:
Nunc etiam præſens ſemper adhæret eis.
Vt crocitans pullos expanſis colligit alis,
Aduerſus miluum torua tuetur eos;
Vtq; parens roſtro, vel quæritat vnguibus eſcam.
Quam capiant parui matris ab ore ſui:
Sic Deus increpitans diſperſos cogit in vnum
Exterius, blandis interiusq; vocat.
His panem vitæ prædulcem præparat eſcam:
Propinatq; merum dulcius ambroſia.
Quam fælix populus, tempusq; in vtrumq; beatus;
Quem Deus Hæredem ſcripſerit ipſe ſibi.
De ſummo Dominus terras deſpexit olympo,
Vnde hominum prudens reſpicit omne genus.
Fulgenti è ſolio ſuper omnes lumina voluit
Terræ habitatores, quos Deus ipſe dedit.
Inde ſigillatim qui pectora finxit eorum.
Vt placitum eſt, animas luſtrat amore ſuo.
Inde ſigillatim cordis rimator eorum,
Præmeditata videt, quodq; ſequatur opus.
Expanſis oculis opera omnia noſtra tuetur:
Siue die pateant, ſeu tenebris lateant.
Ex quo fonte cadant prudens intelligit acta
Cuiuſcunq;, bono prodita, ſiue malo.
Eſt Deus omnipotens: & quem protexerit ipſe,
Is protectus erit; deniq; ſaluus erit.
Non multa virtute ſua ſaluabitur vllus
Rex, acie ſtructa ſit licet ille ferox.
Corporea nec mole ſua ſaluabitur acer
Quiſq; Gygas, vultu ſit licet ille ferox.
Eſt fallax equiti ſonipes præſtare ſalutem,
Arduus, etſi ſit calcibus ille ferox.
Nunquid ſaluauit Sæona exercitus ingens?
Corporis aut moles Ogin ab enſe tulit?
Nunquid equus fortis Pharaona eduxit ab undis?
Aut equites curtus? ne morerentur aquis?
Cur tanti cecidere uiri? quia lumina ab ipſis
Tu reieciſti: te ſine quid poterant?
Reſpicis at iuſtos Domine: hinc gaudete fideles:
Vos ſuper aſſiduè lumina fixa tenet;
Eruat ut ueſtras animas a morte Geennæ;
Vtq. intentata corpora cæde leuet.
Præbeat ut uobis annonam in tempore caro,
Ne uos dira lues perdat & oſſa fame.
Lumina fixa tenet ſuper ijs, qui ſemper in ipſum
Clementem ſperant; ſuſpiciuntq. Deum.

D COnſilium uerò Domini. Vt de miſsione Chriſti, & illuminatione gentium ad ſuſcipiendam Chriſti fidem. DE genea in genean. De generatione in generationem. Pobræ ſunt Græcę dictiones; quia Latinę in hoc metro minimè capiuntur. FIxa. Translatio a clauis: quia leges olim figebantur, atq; refigebantur: unde & Virgilius dixit: Hic fixit leges precio, atq; refixit. TErq; quaterq; .i. ſepties: qui numerus pfectionē, atq; uniuerſitatē ſignificat, de quo multa in Apocalypſi inueniuntur exempla. ADeſt. Fauet. Præſentiam, atq; fauorem ſignificat hoc verbum. NVnc. In præſentis uitæ tempore. ADæret. Per cuſtodiam, ne grauiter peccent.
Mat.23 CRocitans. Gallina fęta: ſimilitudo ſumpta ex Euangelio: quoties uolui congregare te, ſicut Gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti. TVetur. Defendit eo modo, quo poteſt. INcrepitans exterius. Sæpe redarguens per ſuos prædicatores, atq; monitores. INterius blandis. Inſpirationibus, vt mihi ipſi ſepe fecit; & maxime ſemel, dum eſſem cogitabūdus, & quò non licebat, ire pararem: dixit mihi: fili mi (quid dulcius) ne eas (quid utilius) te pænitebit. (quid ſalubrius). PAnem uitæ. Corpus, & ſanguinem ſuum; illum in cibum, & hunc in potum: de quo
Io.6. in Euang. hic eſt panis de cœlo deſcendens, &
E datus tam mundo &c. PRopinat. Porrigit ad bibendum. MErum. Sanguinem ſuum ſub ſpecie uini. Poteſt etiam de uerbo ſapientiæ, & prædicationis hoc intelligi; quod puris mentibus dulciſsimū eſt: unde & hic Propheta alibi dixit:
pſ.33. guſtare, & uidete quàm ſuauis eſt Dominus. Et
pſ.18. alibi: Dulciora ſunt eloquia tua ſuper mel & fauum. AMbroſia. Dulcis quædam herba, cuius ſucco apud Gentiles poetas dii utebantur: orxea dictio eſt. IN vtrunq; tempus. Præſens & & futurum: item, proſperitatis, & aduerſitatis. HAeredem. Deus eſt hereditas noſtra: & nos
Ga.4. ſumus hęredes Dei, ut ait Apoſtolus: Si filii, & hæredes, heredes quidem Dei, cohæredes autē Chriſti. DEſpexit. Non contempſit, ſed deorſum aſpexit; ſic & Virgilius: Deſpiciens mare uelìuolum. VT placitum eſt. Secundum beneplacitum ſuum. AMore ſuo. oratia ſua: diuidit .n. ſingulis, prout uult, ſicut docet Apoſtolus; & omnia iuſto iudicio ſuo diſponit, licet nobis incognito. TVetur. Aſpicit. DIe ſiant. Bona
Io.21. ſ. opera. SEu tenebris lateant. Mala; ſ. opera: nam qui odit lucem, ambulat in tenebris. Omnis .n. qui male agit, odit lucem. TAnti uiri, Et
F uirtute belli, & numero nam multa erant millia; & magni roboris, qui cum Pharaone ſummerſi ſunt in mari Rubro; & cum Sæone interempti
Ex.14. ſunt in conflictu à filiis Iſrael, Duce Moiſe. QVid
Nu.21 poterant. Q. d. nihil. REſpicis. Fauore proſe-
deu.2. queris. FIdeles. Apoſtrophe, eſt ſermonis conuerſio ad Chriſtianos; qui ab initio uocabantur
Mat.5 fideles. GEennæ. Aeterne damnationis, uocabulū nouū eſt in Euang. à D. N. I. Ch. primò prolatū. Dicitur deriuati a Geennon; quę eſt uallis profundiſsima, in quam, conflictu facto cum hoſtibus, multa millia interfectorū proiecta ſunt: Vnde & teterrimus odor ex corruptione cadauerum exhalabat. Hinc tractum eſt, ut Geennā ponatur pro inferno. INtentata cæde. Ab hoſtibus. ANnonam. Victualia, quæ ad uictum humanum pertinent; & maxime granum. TEmpore caro. i. penuriæ, ſiue caritiæ; quando caro precio uenduntur omnia. LVes. Tabida cum ſumptio. FAme. Eſuriæ, uel inedia. SVſpiciunt. Surſum aſpiciunt tanquam ad ſuum adiutorem. CLypeo ſuo. Protectione ſua.

De

Suſtinet ergo Deum patiens, & ſperat ab illo
Continuè triſtis ſpiritus auxilium.
Eſt adiutor enim nobis, protector & acer;
Excipiet clypeo tela inimica ſuo.
Eruti ab hoſte malo lætabimur intus in ipſo:
Cor noſtrum capiet gaudia uera diu.
Nomine nam ſancto ueluti ſperauimus eius;
Sic ſumus adiuti; ſpes rata noſtra fuit.
Nos ſuper, o clemens, tua miſſericordia fiat:
Spes tua nos aluit, ſpes tua ſemper alat.

ODE. XXXIII. EX PSALMO. XXXIII.

Benedicam.

ERutus ex magno Vates diſcrimine uitæ,
Hoc cantu grates reddidit inde Deo.
Nos ſimul edocuit dignas perſoluere grates,
Cum ſuſceperimus munera digna Deo.
Pulſus agebatur patrijs è finibus exul;
Diuertit Vates hoſtis ad hoſpitium.
Abbimelec regnabat Achis procul urbe Gethæa;
Ad quam declinans cognitus ecce fuit.
Namq; viri virtus ſquallore latere nequibat;
Inter & ærumnas emicat ille nitor.
Ecce ferox (aiunt) hoſtis, qui cæde Goliæ
Exultans, ſpolia hinc uictor opima tulit.
Hic noſtras acies ſtrauit ductore perempto:
Cæſaq. ſunt paſſim millia multa uirum.
Nonne puellarum chorus huic cantare ſolebat:
Mille Saul, Dauid millia dena necat.
Nonne Hæbræorum Regem hunc cecinere futurum?
Qui ſibi nos ſubigat, ſeptraq. noſtra ferat?
Nunc igitur tollamus eum: mora ſegnis abeſto.
Opprobrij noſtri fiat & ultor Achis.
His intellectis, faciem mutauit & ora
Dauid, ut inſanus fitq. furore ferox.
Labitur huc illuc, impingit & hoſtia fronte,
Saucius ut taurus, corniger aut aries,
Tuncq; ferebatur manibus, velut arbor, in altum
Extenſis pedibus, ceu pueri faciunt.
Vtq; aper Infrendens ſpumas ex ore vomebat;
Collabebantur ſputa per ora viri.
Sic tamen aprenſum vix brachia multa trahebant
Regis ad aſpectus, vt moreretur ibi.
Quem cum vidiſſet furere; Increpuitq; miniſtros,
Iuſſit & expelli protinus vrbe procul.
Erutus à tanto Pſaltes diſcrimine vitæ,
Diuinas laudes talibus inſonuit.
Clementem Dominum benedicã tempore in omni:
Illius laudes ſemper in ore meo.
Siue micante die ſuccedant proſpera cuncta:
Siue ſub obſcura me mala nocte premant.
Corde tamen Dominum benedicam tẽpore in omni:
Diuinas laudes oraq; noſtra canent.
In Domino vires animæ extendentur in eius
Laudibus: atq; canent viſcera noſtra Deum.
Si quid adeſt in me forſan laudabile; totum

De Deo loquitur, more humano. Duces.n. clypeo ſuo excipiunt hoſtilia tela in pedites ſuos coniecta. RAta. Firma, non uana. MIſſericordia. Duplici ſſ ſcribitur, propter metrum, ſicut rellIgio, & repperio. ALuit. In præteritum. SEmper alat. Donec in hoc mundo uiuimus; nã poſt præſentem uitam, ſpes mutabitur in rem. Amen. A

ERVtus ex magno &c. Ex principio huius ode apparet materia eius, & cauſa. Nam Dauides fugiens a facie Regis Saulis perſecutoris; cum ueniſſet in Geth, terram Phyliſtinorum, cognitus ab hoſtibus, & deprehenſus, adductus eſt ad Regem Achis; qui & Abimelech ratione regni dicebatur: ſimulato furore periculum mortis euaſit. Liber igitur à tam graui periculo, Deo gratias agit, cuius inſtinctu furorem ſimulauerat: & Deum omni tempore ſe laudaturum promittit. Nos etiam tãti ducis exemplum ſecuti, cum eruimur a periculis, a Domino beneficium recognoſcentes, illi gratias agamus; ac ſemper eum laudemus. Sic ergo incipit. ERutus. Ereptus, ac liberatus. Diſcrimine. Periculo. B
VAtes. Dauid propheta. HOſtis. Philiſtęi regis, nomine Achis: nam Abimelech eſt nomen generale regnantium ibi: ſicut Pharao, & Ptolomæus Regnantis in AEgypto; & Cæſar Romanorum Imperator. GEthæa. In libro Regum dicitur Geth; & in libro Geneſeos, Gerare. Eſt una ex v. Satrapiis Phyliſtiim. SQuallore. 1.R.21
Vultus, & tenui habitu, qualem potuit exul habere tunc temporis. AErumnas. Miſerias. GOliæ. Gygantis, quem adhuc adoleſcens, iacto e funda lapide, ſtrauit; ereptoq; ipſius gladio, caput amputauit. OPima ſpolia. Que à duce belli interfecto eripiuntur. SAul. Diæreſis figura: nam ſoluta eſt diphtongus in duas ſyllabas. 1.R.17
Millia dena. Quia gygas ille ductor erat belli, & pro x. millibus computabatur. De hac cantilena uide in p. lib. Regũ: fuit enim cauſa inuidiæ Saul, & perſecutionis Dauid. CEcinere. Prophetæ illius temporis edocti a Samuele, qui illum adhuc puerum in Regem futurum perunxerat, ex mandato Domini. INſanus. Stultus, & furibundus: nam ſtultitiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt, ut ait ſapiens. ARbor. Nec mirum, dicunt enim phyloſophi, hominem eſſe arborem uerſam. CEu pueri. Quorum cordibus alligatam eſſe ſtultitiam, dixit ſapiens, ſed uirga diſciplinæ fugandam. INfrendens S. dentibus. VIdiſſet. Achis Rex. INcrepuit. Dicens; An deſint nobis furioſi? quia introduxiſtis iſtum, ut fureret me præſente? dimittite illum hinc, bene ingrediatur domum meam. PSaltes. Dauid pſalmiſta. BEnedicam. Hic incipit pſalmi tenor. TEmpore in omni. Proſperitatis, & aduerſitatis, contra illos, qui tunc ſolum benedicunt Dominum, cum benefecerit eis; in aduerſitatibus poſiti, deſperant, maledicunt, & blaſphemant. MIcante die. Lucente. In diuina ſcriptura ſępe dies ſignificat proſperitatem; nox uerò aduerſitatem. VIres animæ. Virtutes, quæ ſedem ſuam habent in animis. CAnent, Laudabunt. VIſcera. Miſericordię ſunt ſedes, quę tunc laudant Dominum, cum mouentur ad compaſſionem ſuper afflictione proximi. LAudabile. In omnibus noſtris actionibus bonis Deus eſt laudandus, quia ipſe eſt, qui omnis bona opera facit in nobis, & ex nobis, ſicut ipſe dixit; ſine me

(1.R.17 and 1.R.21 are printed in the right margin beside "Millia dena" and "VIdiſſet" respectively; C beside "CEcinere".)

D me nihil poteſtis facere. Illum ergo laudare debemus, & glorificare; ſicut modo ex inſigni uictoria, quā Deo fauēte obtinuit claſsis chriſtianorum, perfracta penitus Turcarum claſſe, multo copioſiore & nauiū ac militū multitudine; laudandus eſt Deus & glorificandus; qui miſertus eſt populi ſui, & exaudiuit orationem, ſerui ſui Pii Quinti Summi Pontificis. Et hæc facta ſunt dum hæc ſcriberem. M.D.LXXI. menſe Octobris, die vii. Confirmet hoc Deus, quod operatus eſt in nobis, addendo uictoriam ſuper uictoriam. donec ſancta mater Eccleſia recipiat dominium ſuper omnes gentes in toto orbe terrarum: ſicut habebat quattuor Doctorū tempore magnorum. Sed iam redeamus ad noſtram expoſitionem, quæ utinam relegatur toto orbe terrarum ad Catholicam fidem Chriſti redacto.

Math.5 & 11. MITIS, & ipſe fui. Sic & Chriſtus in Euangelio: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. Et alibi: Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram. Eſt autem mitis, qui nemini nocet; &

E ſi nocetur ei, ſuffert, nec remurmurat. SACRO chriſmate. Vnctione illa, qua ungebantur Reges. Et hoc factum fuit per Samuelem, ut dicitur in lib. 1. Regum. Chriſtus etiam fuit unctus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis; ut atteſtatur Apo-

1.R.17 ſtolus Petrus. TVLI. Suſtuli, ſiue accepi. GOliath. Gygantem. Paleſtinorum Ducem, de quo ſupra. Tuli. Vici, & abſtuli inde ſpolia.

1.R.18 SOCERI. Saulis Regis, qui dederat ei filiam Michol in uxorē; ut eſſet ei in ſcandalum & ruinā: ſed contrarium euenit; quia ualde dilexit eum: & ne occideretur perſuaſit ei fugam; & adiuuit in quo potuit. IN iſtis. Quæ ſupra dixi, mihi contigiſſe per Dei gratiam. NON nos. Nè ſimus

F inanis gloriæ cupidi; & iactabundi intumeamus. NVNC etiam. Dum ſolus eſſet in hoſtili urbe Gethæa; ac depræhenſum uellent occidere Gethæi. TRibulis acutis. Pro tribulationibus aſperis. Primitiuum poſitum eſt pro deriuatiuo, quod uix hoc uerſu capitur. EXemplar. Modo formula quædam, qua uiri ſancti informarentur ad patientiam, imitando uatem. SPecimen. Speculum quoddam, in quo ſpecularentur uiri iuſti; & abſtergerent à ſe maculas impatientiæ, & faſtidii. QVa breuiore uia. Supple, id fieri poſeſt. MEntis. Non greſsibus corporis, ſed mentis affectu peruenitur ad Deum. CAeci. Propriè ſunt ignorantes. corde. Vnde Dominus in Euangelio dixit: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. SI reſpexeritis. Id æternum

Math.5 lumen radiis luſtr. orb. LVX eritis. Pro modulo ueſtro. Sic & de Apoſtolis dictum eſt; uos eſtis lux mundi, &c. qua luce doctrinæ illuminatur cæcitas ignorantiū. TVrbine nimborum. A perſecutione impetuoſa Paganorum. A tenebris. Hæreticorum, qui malis doctrinis offuſcant mentes inſtabiles fatuorum. RVbore graui. Quem incutiunt mundi amatores ſeruis Dei; eo quod uideantur inſipientes; qui relictis diuitiis paupertatem; & omiſsis deliciis, atq; uoluptatibus, quibus poterant perfrui; ærumnas, ac miſerias amplectantur; & propterea ſæpe erubeſcunt adhuc infirmi in religionibus aſperis, neſcientes adhuc reſpondere: quia oportet nos per multas tribulationes introire in regnū, exemplo Dauid, & aliorum anteceſſorum noſtrorum. DIcite. Improperantibus uobis quæ ſupra dicta ſunt, uos dicite ea, quæ ſequuntur. ACer horus. Fortis Dominus. ANgelus permaximus. Chriſtus eſt, qui, ut dixit Eſaias, eſt magni conſilii Angelus; quem aduocatum habemus apud Deum, ut docet Apoſtolus. Poſſumus etiam intelligere poſt Chriſtum de Archangelo Michaele, militiæ cæleſtis exercitus principe; cui commendata eſt Eccleſia fidelium. CEleres ſuos. Angelos milites ſuos. AMbibunt. Armis protectionis ſuæ circundabunt.

Aſcribatur ei, qui mihi cuncta dedit.
Si quid adeſt in me forſan laudabile; laudes
Non hominum tenues pectora noſtra petunt.
A Domino potius laudari ſpiritus ardet:
Qui verè laudat, quiq; probranda probat.
Auſcultate mihi, manſueti audite; videte,
Miti quanta mihi contulit ipſe Deus.
Paruus eram parui cuſtos gregis; inter & agnos
Verſatus mites, mitis & ipſe fui.
Me Deus elegit mitem; ſacroq; perunxit
Chriſmate: quo vires, robur & acre tuli.
Vrſis præualui magnis; molasq; leonum
Confregi: Goliath ſtrauit & iſta manus.
Ecce Paleſtinos quoties proſtrauimus hoſtes?
Bellipotens Ductor caſtra inimica tuli.
Inuidiam ſoceri iam manſuetudine mira
Deuici: & vincam cuncta, fauente Deo.
Exultate viri mecum; & lætemur in iſtis:
Manſueti mecum magnificate Deum.
Exaltemus eum; non nos tollamus ad aſtra:
Solius Domini nomen in ore ſonet.
Nunc etiam tanto poſitus diſcrimine vitæ,
Illum exquiſiui pectore & ore gemens.
Audijt è ſummo, meq; exaudiuit olympo:
Me ſimul eripuit de anxietate graui.
Cunctarum e tribulis curarum eduxit acutis,
Vt fierem exemplar, vel ſpecimen reliquis.
Vos etiam, o ſocij, iam tandem accedite mecum
Ad Dominum properi qua breuiore via.
Affectu mentis contendite paſſibus æquis;
Currite gaudentes iam per amoris iter.
Diuinam ad lucem cæci properate: propinqui
Illuſtrabamini; quo videatis eum.
Quo propiore Deum intuitu fælicior eſto.
O quam iucundum corde videre Deum.
Si reſpexeritis, radijs luſtrantibus orbem
Lumen id æternum; vos quoq; lux eritis.
Non confundentur facies a turbine veſtræ
Nimborum; a tenebris; ſiue rubore graui.
Dicite vobiſcum quicunq; fideliter iſta
Perlegitis: quibus & carmina noſtra placent.
Dicite: ſi pauper Dauid, fugitiuus, & exul,
Ad Dominum clamans repperit auxilium;
Si miſer ad Dominum clamauit; & audijt illum,
Eripuitq; malis omnibus acer herus;
Ad ſe nos etiam clamantes audiet ipſos;
Eruet à noſtris nos ſimul atq; malis.
Angelus & noſter cuſtos permaximus ille
Emittet celeres prorſus ab arce ſuos.
Qui nos ambibunt, Dominum & quoſcunq; timētes

Qui nos defendent, eripientq; malis.
O ſerui Domini, guſtate, videte, probate,
Quàm ſuauis Dominus, dulcis & eius amor.
Nam ſi vina probantur odore, colore, ſapore,
Vt bonitas eius ſit manifeſta latens:
Sic guſtanda Dei bonitas eſt, atq; probanda;
Vt quæ nos latuit ſit manifeſta modo.
Si guſtaueritis, ſi ardebitis eius amore,
Quàm dulcis vobis, quàmq; ſuauis erit.
Ille beatus erit, qui mundum ſpernit inanem;
Sed magis in Domino ſperat vbiq; ſuo.
Ergo timete Deum; & Dominum reuerenter amate
Omnes ſancti eius, ſpes quibus vna Deus.
Non eſt paupertas turpis metuentibus illum:
Qui timeat Dominum nullus egenus, inops.
Nam locuples, & qui terrenis rebus abundat,
Eſurit, & ſemper diues auarus eget.
Nec ſibi parta ſatis: ſitis inſatiabilis eius:
Eſt venter vacuus, pallidaq; ora fame.
Aſt inquirentes Dominum lætanter abundant:
Quæ dat eis Dominus, ſunt ſibi pauca ſatis.
Suppeditat victum ſeruis, atq; vnde tegantur:
Præterea omne bonum non minuetur eis.
Filij adeſte mihi, Dominiq; docebo timorem
Vos omnes: patria qui mihi lege datus.
Nempe quis ex vobis æternam viuere vitam
Qui velit, atq; dies ſemper habere bonos?
Indomitum linguam monſtrum cohibere memento
Et labia auertas pernicioſa loqui:
In Dominum, & ſanctos fuge, nec execrabilis, ira
Lingua redaxetur, vel maledicat eis.
Nec deteſtetur charos tua lingua parentes:
Deuoueat natos nec tua lingua caue.
Vllius famæ ne detrahat; obijciatuè:
Nec carnes hominum dentibus illa voret.
Mentiri caueat: mendaciauè vlla profari;
Et dedignetur falſa, doloſuè loqui.
Probra nec improperet: callumnia nulla ſtruatur:
Non ea deieret: non vacet illa iocis:
Qui non eſt lapſus verbo, nec inutile quicquam
Protulit; hic fælix, terq; beatus erit.
Cum moderatus eris linguam: moderator & acta
Effuge quæq; mala: perfice queq; bona.
Quæ vetuit Dominus fugito: quæ iuſſit habeto
In mentem; vt facias viribus ipſe tuis.
Quodq; bonũ ſummũ eſt, propoſſe: exquirere pacem
Nitere, quęſitam proſequere: & retine:

circundabunt. GVſtate. Quia niſi guſtaueritis, neſcietis dulcedinem diuinæ bonitatis; ut ſequitur infra; uini exemplo. GVſtanda. per meditationem, & contemplationem diuini erga nos amoris: quem poſſumus conijcere ex humana creatione, redemptione, ſuſtentatione, & ſpe glorificationis. MVndum inanem. Veris bonis, quæ ſpectantur in futuro ſæculo. VNA. Neq; .n. licet in alio ſperare; quia non poſſumus ponere pedem in duobus calceis. TVrpis. Sicut amatoribus huius mundi, iuxta illud mundani poetæ; Et turpis egeſtas. EGENUS inops. Quia de uictu, & ueſtitu prouidet illis Deus, quibus contenti ultra non quærunt. EGET. Iuxta illud prouerbium; auaro tam deeſt, quod habet, quam qđ non habet: qui a partis uti non audet. SITIS inſatiabilis. Deſiderium inexplebile rerum, & maxime pecuniæ. PAUCA ſatis. Natura quippe humana modicis eſt contenta. Et Apoſtolus ait; habentes uictum, & ueſtitum; his contenti ſumus. OMNE bonum. Eſt ipſe Deus, qui minui non poteſt. FIlii. Vt pater, loquitur Vates, erudiens filios. DOminiq; timorem. Bene dicit Domini; quia multiplex eſt timor; v3. mundanus, ſeruilis, & filialis; qui eſt Domini. Mundanus enim malus eſt, quia inducit ad peccatum: ſeruilis utilis eſt, quia retrahit a peccato; & paulatim trahit charitatem, ut ſeta filum; ſed foras mittitur a charitate; timor autem Domini, qui & filialis dicitur, eſt caſtus ille & ſanctus, qui manet in æternum: quem docet nunc Vates. Et in ſumma, eſt abſtinere a malo, & facere bonũ. LEGE patria. Maiorum, ſiue Moyſi; uel quam docuerunt parentes eius, ſicut legimus, Tobiã patrem docuiſſe filium ſuum. INdomitum linguam monſtrum. Sic & Iacobus Apoſtolus dicit; omnia fera animalia domari poſſunt; linguã autem hominis nemo domare poteſt. COhibere memento. Sic & Cato ſapiens dicit: uirtutem primam eſſe puto compeſcere linguam: proximus ille deo eſt, qui ſcit ratione tacere. PERnicioſa. Damnoſa, mortifera; deriuatur à perneco, cas; quod eſt occido; quia talia uerba occidunt animam; & frequenter dant occaſionem necis corporis. IRA. propter iram; ablatiui caſus eſt. PATENTES. Quia lege cautum eſt: qui maledixerit patri, uel matri, morte moriatur, lapidibus obruatur. DEuoueant natos. Hanc peſsimam conſuetudinem, quam matres noſtri temporis habent, præcipuè pauperes, & uiles; non poſſunt prædicatores ſuis clamoribus extirpare. Vnde non eſt mirum, ſi ex deuotis filiis exiguam, uel nullam conſolationem aſſequuntur: quinimò in ſua ſenecta, ut plurimum, deſeruntur ab illis; & fame pereunt. CArnes hominum uoret. Hoc fit per uitium detractionis: vnde Auguſtinus in frontiſpitio refectorii ante menſam, hos duos uerſiculos aſcripſerat: Qui cupit abſentum fratrum corrodere uitam, Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi. MEntiri. Differt, a mendacio; quia mentitur ſciens, mendacia dicit oberrans: plerumq; tamen confunduntur hæc uocabula: nam triplex eſt mendacium, iocoſum, officioſum, & pernicioſum: de quibus uide Auguſtinum in libro de mendacio. FAlſa. Vt calumniatores ac teſtes falſi; de quibus ter ſcriptum reperi in lib. ſapientię: falſus teſtis non erit impunitus. DOloſa. Vt inſidiantes, ac proditores. PRobra. Que in faciem cuipiam obiiciuntur, in eius uituperium; ut ſicophanta, facinoroſus, adulter, fur, uel homicida; & ſimilia. CAllumnia. Iniqua accuſatio, nec uera. DEieret. Falſum iurando, uel non faciendo quod ſe iurauerat antefacturum. VAcet iocis. Inutilibus fabulis; quia de omni uerbo ocioſo reddenda eſt ratio in die iudicii; ex his verſiculis: quanta peccata fiunt per linguam, que non coercetur. quam parua caruncula quantorum eſt cauſa malorum. VIribus tuis. Mediante tamen gratia diuina. ET retine. Quantum in te eſt; quia duræ ceruicis homines, difficilè ad pacem conciliandam adducuntur, & conſeruandam

A

1.Tim.6

B

Tob.4.

Iac.3.

C

Sanctua

D ſanctus. Sanctorum Deus. admiſit. Accepta-
uit. Admitti, t recipit eum, d. ſine, d, quoq; per-
dr, peccat, & admittit. lenijt. Pro leniuit,
dulcibus monitis exortans eos. afflictis animo
&c. Hoc eſt humilibus. ſvmmo polo. I cœlo.
Videte (inquit Aug.) magnum miraculum:
Deus altus eſt, humilias te, & uenit ad te: exal-
tas te, & fugit a te: quare hoc? quia excelſus
eſt Dominus, & humilia reſpicit: alta uerò à
longè cognoſcit; ſed nó ignoſcit. ſvbſunt. Deo,
ſ. ac ſuis maioribus obediendo. coruſcos. Lu-
centes. inter eos. Inuicem aduerſantes: ſicut
Euri contra Zephyrum; & Auſtri contra Aqui-
loné. tribulis. Pro tribulationibus; quia ſi-
cut illi vexant corporis pedes; ſic & hæ exaſ-
perant mentis affectus; qui ſunt animæ pedes.
INiquis. Grauibus, & moleſtis; nam & hanc
ſignificationem habet iniquus, ut apud Virgi-
lium licet videre. mare mundi huius. Præſen-
tis ſæculi: unde Ambroſius: Nauigantibus nobis
per hoc mare magnum, ualde pertimeſcendum
eſt; ne nauem noſtram, aut fluctus abſorbeat,
aut procella tempeſtatis arripiat, aut in æter-
nam prædam pirata crudelis arripiat. flamine
uipereo. Hoc eſt inuidia. poteſtates aduerſæ.
E Malorum Angelorum. flatibus. Suggeſtioni-
bus prauis. inflant. Superbia implent, ac de-
inde inſtigant. vipereas animas. Hoc eſt in-
uidia infectas. ciere. Commouere, incitaue-
re: claſsicum eſt uocabulum; ut aere ciere ui-
ros, Martemq; accendere cantu. eis. Motibus
bellorum uel perſecutionum. modicum paſſos.
Reſp. 8. etiam uſq; ad mortem: nam ut, ait Paulus;
non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad
futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. eri
piet. Altero ex duobus modis; uel educendo
eos ex hoc mundo ad æternam gloriam, uel de
tribulatione liberando; ſicut liberauit tres pue-
ros de camino ignis ardentis; & Danielem de
lacu leonum; & hunc ipſum Regem de multis
periculis liberauit. MAlleus. Per ſimilitudinem
quandam dicitur Diabolus eſſe malleus vniuer-
ſæ terræ: quia ueluti lapides non ante ponuntur
in ædificium templi, quam percutiente malleo
fuerint conquadrati; ſic neq; nos, qui ſumus
lapides uiui, in ſtructuram Eccleſiæ non ante lo-
cabimur, quam ab hoc malleo bene concuſsi,
facti fuerimus apti ad ædificium Dei. HErebi.
Inferni. cvm datur. Ei licentia à Domino Deo.
Nihil enim poteſt facere dæmon, niſi Deo iu-
F bente, uel permittente, iuſto ſuo iudicio: quod
ipſe nouit, ſiue ad correctionem noſtram, ſeu
ad probationem, uel etiam ad punitionem ma-
lorum; ut norint eum uindicem eſſe malefacto-
rum. oſsibus. Virtutibus animæ, quibus ante
prauis ſuggeſtionibus reſiſtebatur: mors mala.
Corporis, quæ legum cenſura iubetur inferri in
facinoroſos. mors peior. Animæ .ſ. quæ per pec-
catum, gratia (qua uiuebat) priuatur. mors
peſsima. Quæ eſt damnationis æternæ; ex qua
poſt mortem nulla poteſt eſſe redemptio. me-
tam ſuam. Vſq; ad finem uitę communem, quæ
Pſ. 89. eſt 70. annorum; & ſi in potentatibus 80. &
amplius: labor & dolor uſq; ad 120. inde rara
auis tranſuolat. Verum de impiis alibi dicitur,
quod non dimidiabunt dies ſuos. animæ. Statim
poſt mortem corporis. corpusq;. Hoc erit poſt
diem iudicii, cum omnes reſurrexerint cum corporibus ſuis; ut recipiat unuſquiſq; prout geſsit, ſiue bonum,
ſiue malum; & tunc ibunt boni in uitam æternam, mali uerò in ſupplicium æternum; quæ eſt hæc geenna. IN-
duratis. De quibus ſcriptum eſt, quia uoluiſſent impii ſine fine uiuere, ut poſſent ſine fine peccare. Ergo iuſtè
ſine

Aurea pax tranquillum animum, mentemq; ſerenam
Reddit; & in cordis ſimplicitate manet.
Aurea pax veri vinclum conſtringit amoris;
Conſociat mites in charitate viros.
Quære igitur pacem: quæſitam pectore ſerua,
Donec ad æternam te comitetur ea.
Namq; ſuper iuſtos Dominus ſua lumina pandit:
Intuitu certo pacificosq; regit.
Diuinæq; patent aures ad vota piorum;
Admittitq; preces, porrigit auxilium.
Vultus at iratus Domini ſuper acta malorum:
Vt diſpergat eos, mergat & in baratrum.
Illorum memoret laudes, nec nomina quiſquam:
Sit cum corporibus fama ſepulta ſuis.
Ah quoties Dominum lachrymoſa voce vocarunt;
Opprimeret iuſtos cum grauis anxietas.
Audijt ex alto clamores ſanctus eorum;
Admiſſitq; preces; contulit auxilium.
Omnibus eripiens ex anxietatibus illos,
Lenijt, atq; dedit mente quiete frui.
Afflictis animo, & contritis corde propinquat;
Fautor adeſt, ſummo ſit licet ipſe loco.
Et ſaluabit eos, humili qui pectore ſubſunt:
Nempe humiles animo gloria ſuſcipiet.
Quot fluctus quandoq; leuat maris vnda coruſcos,
Ventorum aduerſis flatibus inter eos:
Tot tribulis iuſtorum animi vexantur iniquis,
Per mare mundi huius flamine vipereo.
Nempe poteſtates aduerſæ flatibus inflant,
Permittente Deo, vipereas animas.
Inde ciêre graues motus per aperta virorum
Pectora iuſtorum; quæ cruciantur eis.
At modicum paſſos Dominus miſeratus ab alto
Eripiet iuſtos omnibus hiſce malis.
Omnia cuſtodit miſerans Deus oſſa piorum,
Ex illis vnum nec teret hoſtis atrox.
Virtutes animæ fortes ſunt oſſa piorum,
Quas Deus infringi non ſinit hoſte graui.
Malleus eſt omnis terræ validiſſimus ille
Rex Herebi; qui hominum, cum datur, oſſa terit.
Heu peccatorum perfractis oſſibus; inſtat
Mors mala, mors peior; peſſima deinde venit.
Per ſcelera acceleratur enim mors corporis huius,
Mors mala: ne metam tendat ad vſq; ſuam.
Mors animæ peior, qua gratia deſerit illam
Propter peccatum, quæ ſua vita fuit.
Peſſima mors animam æternæ corpusq; gehennæ
Mancipat; haud vllus vnde regreſſus erit.
Hæc induratis ſolum debetur iniquis,
Qui nunquam placitis abſtinuere malis.
Quiq; odere pium, delinquent: hosq; moratur
Peſſima mors; niſi fors exuerint odium.
Aſt animas redimet ſeruorum a morte ſuorum

Per ſaluatorem; quem cito mittet eis.
Non in delictis permittet claudere vitam
Sperantes in ſe; quos charitate trahet.
Amen.

ODE XXXIIII. EX PSALMO. XXXIIII.
Iudica Domine.

CIrcumuallarunt me fortes vndique turmæ:
Stant acies rectæ, miſſaq; tela volant.
Aſpice bellipotens ductor, qui deſuper aſtas,
Impete me quanto, quouè furore petant.
Iudicio diſcerne tuo, quæ cauſa nocentes
Ciuerit in me vrgens, arma mouere ſua.
Tu me impugnantes expugna: frange cateruas
Tu Deus inſtantes, turbine rumpe tuo.
Belliger aſſumptis exurge coruſcus in armis;
Et ſcuto læuam conſere fortis eques.
Eſto mihi auxilio; vagina protinus enſem
Eripe, cæde hoſtes; reple cruore vias.
Sterne acies, frameamq; effunde vibrando per illas,
Diſperde & cuneos, ſignaq; velle manu.
Qui me inſectantur, circuncludantur in arctum,
Me contra nequeant vnde redire, locum.
Dic mihi: ne paueas, adſum protector ab hoſte.
Dic animæ noſtræ: ſum tua firma ſalus.
Sum tua firma ſalus ego; ſpem tu conijce certam
In me; te numquam deleret iſta manus.
O mea ſola ſalus, in te ſperauimus inquam,
Ne confundamur, ſemper adeſto fauens.
At confundantur potius qui perdere quærunt
Hanc animam, quam tu ſponte redemptor amas.
Aſt auertantur retrorſum plena rubore
Agmina, nos contra quæ modo proſiliunt.
Retrouertantur per te & confuſa rubore
Pectora, conſilijs pectora plena malis.
Conſilia illorum ſpargantur vt aëre puluis,
Quem Narbonenſis turbine ventus agit.
Inſectetur eos tuus Angelus enſe coruſco,
Quem pauidi fugiant; & fugiendo cadant.
Inſectetur eos tuus Angelus: inuia fiat
Lubrica, qua fugient, & tenebroſa via.
Hæc mala proueniant illis, quia gratis abuſi
Sunt benefactoris, ficut & ante, ſui.
Atq; apud immemores male gratia noſtra locata eſt;
Proq; bonis reddunt en mihi tanta mala.
Pro mille officijs, emptaq; cruore ſalute,
Interitus laqueos diſpoſuêre mihi.
Probra ſuperuacuè quoties finxere maligni
De me; quæ noſti uana fuiſſe Deus.
Vt me interficerent, quoties ſtatuere nephandi
Inſidias; per te quæ patuêre mihi.
Ecce ſuperueniet laqueus necis obnius illis
Ex improuiſo, qui liget intus eos.
Ecce ſuperueniet deceptio condita nobis

ſine fine torquebuntur. SAluatorem D. N. I. Ch. A
& fuit hoc uaticinium venturi, qui modo uenit. vitam. Quia pœnitentiam agent. TRact. Eos ad ſe. Ameo.

CIrcumuallarunt, &c. Paſsio D. N. I. Ch. præuiſa a Regio Vate, hac in ode decantatur, ſub figura perſecutionum, quas paſſus eſt ipſe Dauid à Saule, & à ſatellitibus eius. Dicit ergo Vates in perſona ſua, & Chriſti: Circumuallarunt me, &c. Et quia ſatis plana eſt litera, curſim tráſcurret expoſitio. TVRMÆ. Satellitũ Saulis regis, quò ad Dauid: & Iudæorum, quando iuerunt ad comprehendendum D. I. Ch. QVÆ cauſa. Inuidiæ ſ. c tuerit. Concitauerit, a cieo, cies. CORUSCUS. Splendidus in armis lucentibus. Sæpè loquimur de Deo more humano. Læuam. Sioiſtram maoum. CONSERE. Adapta. FRAMEAM. Enſem. CVNEOS. Manipulos militum, in cunei figuram redactos. VELLE. Extrahe uiolenter de manu vexilliferorum. IN arctum. ſ. locũ, unde non poſsint effugere, uel contra me reuerti. DIC mihi. Vel tacita inſpiratione. SVM tua firma ſalus. Color rhetoricus, qui dicitur repetitio; ad ſpẽ magis ac magis excitandam. MAnus. Fortis potentia ad defendendum. SPERAnimus. Pro ſe; & ſuis. Hæc dicuntur à Vate B
etiam in perſona Chriſti, qui orat pro ſe, & ſuis fidelibus. Sic omnia intelligenda ſunt, quæ in plurali ponuntur in hac ode. NE confundamur. Confunderetur autem, ſi is, in quo ſperauit, nõ adeſſet fauens. PERDERE. Occidere gladio deſperationis. HANC animam. Vitam, quæ per animam conſeruatur in corpore: uel propriè animam quæ per deſperationem quodammodo occiditur, amittendo gratiam, quæ ſola eſt animæ uita. SPONTE. Non .n. ex operibus, quæ fecimus nos, redemit nos Dominus de ueteri noſtra conuerſatione; ſed per ſuam miſericordiam; ſicut docet Apoſtolus; nec quia priores amauerimus illum; ſed quia ipſe prior dilexit nos, ut docet Ioannes in epiſtola ſua. RETROrſum. Hoc & adimpletum eſt ad literam: in paſsione D. N. I. Ch. hoc uerificatum eſt. Interroganti Domino; Quemquæritis; cum reſpondiſſent: Ieſum Nazarenum; rurſum ipſe dixit: Ego ſum: ſtatim omnes abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. PECtora. Color rhetoricus, qui dicitur geminatio; & habet neſcio quandam emphaſim. Narbonenſis uentus. Peculiaris eius prouinciæ, ſimilis circino; quo collectus in gyrum ſpargitur aere puluis. TVRBINE. Modo impetuoſitate. ANGELUS. Tuæ iuſtitiæ nuncius, & miniſter. BENEFACTORIS. Dauidis, uel Dei, & Chriſti, qui pertranſiuit benefaciendo, & liberando oppreſſos à Diabolo, ut dicitur in act. Apoſt. EMPTA cruore. Conuenit Dauidi, ſed magis Chriſto, qui ſuo ſanguine nos redemit. INſidias. Sicut in urbe Ceila, & apud Ziphæos, reſpectu Dauid. Contra Chriſtum ſæpè etiam poſitæ ſunt inſidiæ; ut legitur in Euangelis. PRObra. Vt quod eſſet proditor, erro, fugitiuus, & ſimilia: contra Chriſtum; quod Samaritanus eſſet; dæmonium haberet; uini potator, peccatorum, & publicanorum amicus; magus, atque ſeductor. LAQUEUS necis. Et hoc euenit Achitophel; qui laqueo ſe ſuſpendit; & Abſalon per crines eſt arbori ſuſpenſus: & ex diſcipulis Chriſti Judas proditor laqueo ſe ſuſpendit, & crepuit medius; & diffuſa ſunt omnia uiſcera eius. COn-

Io. 18.

C

Act. 10.

ſ.Reſp. 17.
ſ.Reſp. 18.
Act. 10.

Ex improuiſo, corripietq́; reos.
Tunc exultabo liber, tunc pectore toto
In Domino ſaliet ſpiritus iſte meus.
Tuncq́; ſalutari ſuperexaltabitur ipſo
Mens mea præ donis exhilarata nouis.
Virtutes animæ, nec non & corporis oſſa,
Quis ſimilis (dicent) eſt tibi ſumme Deus?
Eripiens inopem de diuitis vnguibus vncis;
Imbellem validis eripiens manibus.
Quisuè tui ſimilis? De proripientibus vrſis
Eruitur per te pauper, egenus, inops.
Inſurrexerunt in me, corrupta loquentes
Falſidici teſtes dente venenifero.
Percunctabantur, quæ numquam dicta fuêre:
Et quæ ignorabam me petiere dolo.
Talia dicta meo ex ore extorquere parabant;
Vnde viderentur me dare iure neci.
Plurima contuleram bona tam clementer in ipſos:
At mihi reddebant hi ſine fine mala.
Pro quibus officijs inſani reddere grates
Debuerant; pænas retribuêre mihi.
Seruitij excuſſi duriſſima vincula collo:
Iniecête illi ferrea vincla mihi.
Hoſte dedi victo, productis finibus illis,
Frugifluos campos; vt fruerentur eis.
At ſterilem vitam loca per deſeria vaganti,
Prorſus vt ingrati, retribuêre mihi.
Hoſtibus expulſis, propria ſub ſede quietos
Conſtitui: at patria me pepulere domo.
Cùm neq́; contenti ſterilem me degere vitam,
Inſuper inſtatent, prorſus vt opprimerent.
Exutus pannis, cilicina veſte tegebar:
Parcebam dapibus: potus, & eſca leuis.
Stratus humi ſupplex, humilisq́; precabar olympi
Excelſum Dominum, magnanimumq́; patrem.
Vt reſipiſcentes ſinerent requieſcere feſſum;
Me poſitis odijs diligere inciperent.
Heu dolui; vehemens oratio noſtra, quòd illis,
Pro quibus orabam, contulit inde nihil.
Non tamen inde ſinam precibus pulſare parentem;
Nam ſi non illis, proderit ipſa mihi.
Inq́; meo conuerſa ſinu hæc oratio prudens,
Ægrotanti animo proferet antidotum.
Sic mihi complacitum fuerat; quaſi proximus eſſet,
Ac veluti frater, ſic & habendus erat.
Hinc triſtabar ego lugens, humilisq́; dolebam,
Duritiem tantam cordis ineſſe ſibi.
Aſt hilares illi in mæſtum coiêre frequentes:
Collætabantur; mutua verba dabant.
Nunc capiemus eum: noſtras euadere dextras
Nequaquam poterit: cinctus vbiq́; cadet.
Improuiſi aderant hoſtes: heu quanta flagella
Multiplicabantur deſuper oſſa mea.

A dita. Pro abſcondita, aphæreſis eſt. corripietq́;
reos. Saulem regem in monte Gelboæ, ubi in-
1. Reſp. 31. Ioſeph. terfectus eſt cum filijs & exercitu. Iudæi etiam
in uindictam necis Chriſti a Tito, & Veſpaſia-
no ducibus Romanis uſq; ad internitionem de-
leti ſunt. SVo ſalutari. Chriſto: Prophetia Chri-
ſti uenturi. QVis ſimilis tibi. Re uera nullus, niſi
filius eius, qui eſt Deus cum illo. IMbellem.
Debilem, ineptum bello. Vrſis. A feris ho-
minibus: nulla .n. peior beſtia, quam beſtialis
homo. PAuper, egenus, inops. Differunt hæc
uocabula inter ſe: pauper eſt, qui parum aliquid
habet: qui uerò neceſſariorum eget, hic egenus
eſt: ſed qui penitus nihil habet, neq; terræ ulnā
qua tegatur habet, inops eſt. Hic uero cumu-
lantur per auxeſin figuram. Falſidici teſtes. Et
hoc in paſſione D. N. I. CH. factum fuiſſe legi-
Vide in paſ. mus. IGnorabam, I. quę ipſi putabant me igno-
rare. Quò ad D. N. I. CH. quid.n. ipſe ignoraret,
qui ſapientia patris eſt? EXtorquere parabant.
Mat. 22 Sicut quando dicebant ei: Magiſter ſcimus, quia
uerax es, &c. Item quando dicebant: quouſq;
Io. 10. animas noſtras tollis; ſi tu es chriſtus, dic nobis
palam. &c. Plurima bona, quo ad Dauid: defen-
ſiones ab hoſtibus Philiſtæis; & eiciendo ſpiri-
B tum nequam a Rege Saul. Quo ad chriſtum,
lege Euangelia: curauit eorum ægros, illumina-
Mat. xi. uit cæcos, pauit famelicos, ſuſcitauit mortuos:
prædicando uiam ſalutis edocuit: & pro tantis
beneficijs mortem ei inferre ſepius tentauerunt:
quod tandem & fecêrunt. EXcuſſi. Ego Dauid,
pugnando pro illis. Item excuſſi, ego chriſtus.
DVriſſima uincula. Seruitutis Aegypti, & aliarū
multarum gentium; ſed præcipue diaboli uincu-
la; quibus propter peccata tenebantur aſtricti.
FErrea uincula. Tempore paſſionis Chriſti hoc
factum eſſe legimus: de Dauide non legimus.
HOſte. Singularis pro plurali: hoc ab utroq; fa-
ctū fuiſſe legimus in ueteri teſtamento; maximè
quando introduxit eos chriſtus in terram pro-
miſſionis. FRugifluos campos. Fluentes lac, &
mel. AT ſterilem uitam. Tenuem, & infructi-
feram: neq; .n. proli uacare dabatur. HOſtibus
expulſis. cananæis, Amorræis, Euæis Pherezæis,
ac Iebuſæis, qui habitabant in terra promiſſio-
nis ante aduētum filiorum Iſrael: quos chriſtus
C ex pulit, & dedit terram eorum illis hæreditate
poſſidendam. Quò ad Dauid, de Phyliſteis in-
telligendum eſt, quos eiecit ab occupatis ſedi-
bus Iudæorum. OPprimerent. Necandum ſe li-
cet. PAnnis. communibus. cilicina ueſte. Hoc
eſt cilicio texto ex pilis camellorum, modica la-
na permixta: ueſtitus ſacco diceremus nos, mo-
rē noſtro, in ſignum mæſtitiæ & pœnitentiæ.
DApibus. Delicatioribus cibis, ut ſolitum eſt
Regibus. POtus. Aquæ cum fletu mixtus; ut
alibi dixit: & poculum meum cum fletu miſce-
bam. EScaleuis. Panis ſubcinericius, & azymus:
ſicut alibi dixit: quia cinerem tamquam panem
manducabam. OLympi. Paradiſi reſplendentis
Dei & ſanctorum gloria. PAtrem. hominum, &
Angelorum. REſipiſcentes. Ab odii; & inuidiæ
inſipientia recedentes, & ad amorem proximi
reuertentes. Et hoc eſt, amiſſam reſumere ſa-
pientiā. COntulit nihil. Profuit nihil propter
malam eorum diſpoſitionem. PRoderit mihi.
Neq; .n. fructu, oratio pro inimicis effuſa, fru-
ſtratur: nam in utilitatem orantis conuertitur. ANtidotum. Remedium contra odii uenenum, quo necatur ani-
ma: & eſt charitas, quæ etiam extenditur ad inimicorum dilectionem. COmplacitum fuerat. Supple, de illo di-
ligendo. PRoximus. Eſt autem proximus, ſecundum Euangelium, omnis, qui indiget miſericordia, ſiue amicus,
ſiue ini-

Opprimere ignarum tanti diſcriminis ergo
Sperarunt: ita erant à charitate procul.
Sed neq; cumpuncti, aut ſceleris grauitate retracti,
Officia immemores poſthabuere meá.
Perdere tentarunt, contempto robore noſtro,
Me ſubſannantes naribus, & labijs.
Sylueſtres vt apros ſic frendere dentibus in me
Vidiſſes, ſpumas & rabido ore vomi.
Quo tamen vſq; Deus iudex patieris iniquos
Me ſubſannantes ſpernere? teq; ſimul?
Quando reſpicies oculis hęc, o pater, æquis?
In tuto vitam reſtitueſq; meam?
Quando malignantum turbas procul eſſe iubebis?
Quæ me cinxerunt agmine multiplici.
Quæſiuêre meam ſuper omnia tollere vitam:
Salua ſit a rabidis vnica vita mea.
Eripe iamtandem rapidorum ex ore leonum
Hanc animam, tibi quæ tam pretioſa fuit.
Cum per te fuero ereptus, liberq;, fatebor,
Et dicam pſalmos nocte dieq; tibi.
Hinc mecum exultans Eccleſia magna per orbem,
Te canet; atq; tuum nomen ad aſtra feret.
Venturo in populo morum grauitate probato
Seruata incolumis te mea vita canet.
Me ſuper exultans ne gaudeat hoſtis iniquus,
Te precor, inſidias qui mihi mente parat.
Gratis enim oderunt me: oculorum nutibus aſtu
Sermonem inter ſe, vipereumq; ferunt.
Pacificè quandoq; mihi ſunt ore locuti;
Intus at itari continuêre dolos.
Cumq; fuga lapſum cædentem protinus iræ
Me conſpexiſſent: diſſoluêre choros.
Dilatauerunt exertaq; protinus ora,
Poſt me clamantes: effugit ecce reus.
Dantem terga reum viderunt lumina noſtra:
Euge age diffugiunt; euge ſequamur eos.
Clamorem audiſti Deus, affectumq; notaſti
Horum inſultantum voce, manuq; mihi.
Tu Deus exurgas, oro, reprimaſq; furentum
Inſtantem rabiem; ſubſidiumq; feras.
Eſto mihi præſens iudex: diſcedere noli:
Ne ſileas; tantum diſſimulesuè ſcelus.
Exurge; vt iudex noſtram iuſtiſſime cauſam
Diſcute: pro meritis iudiciumq; feras.
Iuſtitiæ me libra tuæ præponderet æqua:
Examen rectum iudicet inter eos.
Non ſuper exultent, neq; tollant rurſus in altum
Illos clamores, euge, tenemus eum.
Sed neq; iactentur; nunc ecce vorabimus illum,
Cordibus in tacitis hæc maleſana cohors.
Fruſtrati potius contracta fronte rubeſcant;
Et verecumdentur, quod male ceſſit eis.
Nec minus erubeant, qui gratabantur iniquis,
Cum mala perpeterer diffugiendo pauens.
Induat hoſtiles grauis hæc confuſio turmas,
Quæ nec dum ceſſant ore maligna loqui.

ſiue inimicus. QVo tamen uſq;. Thmeſis figura, i. ſectio dictionis, & alterius interpoſitio. D
Debet fieri hęc figura niſi in compoſitis, non in Luc.10.
ſimplicibus, ut illud Ennij; ſaxo cere comminuit brum. SVbſannantes. Torto naſo deridentes. LEonum. Ferocium, atq. ſuperborum hominum: nulla .n. ferocior eſt beſtia prauo, & furioſo homine. TAm precioſa. Vt conſtitueris redimere eam filij tui ſanguine. NOcte dieq;. Statutis horis ſ. ECcleſia magna. Chriſtianorum, ſ. quia Iudæorum tantum, ſynagoga dicebatur. PEr orbem. S. uniuerſum: & hoc uaticinium, quattuor Doctorum tempore fuit adimpletum; nunc uerò grandẽ eclypſim patitur luna: nam infideles Turci, ac Saraceni maiorem orbis partem tenent occupatam; in qua ſpurcus ille Mahumetus laudatur, non Chriſtus. ME ſuper exultans, &c. Ordo eſt precor te, o Domine, ne hoſtis iniquus, qui mihi mente parat inſidias, exultans gaudeat ſuper me. GRatis. I. pro eo, quod mihi deberent gratias agere ex acceptis beneficiis, oderunt me: quod proprium eſt ingratiſsimorum hominum. AStu. Per aſtutiam, ne intelligãtur ab aliis, quæ malitioſe inter ſe compoſuerunt. VIpereum. Mortiferum. E
SErunt. Spargunt: unde & ſermo dictus eſt. PAcificè. Pacem fingentes uerbis blandis; ſed corde dolos meditantes. Hæc etiam ſæpe contigerunt. D. N. I. CH. Ideirco & de ipſo dicimus uaticinata fuiſſe. FVga lapſum. Sic & D.N.I. CH. ſubtrahendo ſe, & cedens iræ, per medium illorum ibat inuiſus. DIſſoluere choros. Solutio unius ſyllabæ in duas. EXerta. Educta, more leonum, qui rictus hiantes, ac porrectos oſtentant, vt terrorem incutiant. REus. Læſæ Maieſtatis, ut ipſi putabant. EVge age. Aduerbia hortantis ſunt: mutuo .n. ſe ſe cohortabantur ad perſecutionem Dauid, & ſociorum eius, fugientium non metu, ut exiſtimabant; ſed ne cogerentur cum ſuis congredi: Hebræi ſ. aduerſus Hebræos pugnare nefariũ ducebant. AFfectum. Peſsimum deſiderium interficiendi eos, fugientes gentis amicæ congreſſum. EXurgas. Velut e ſomno: uidetur enim dormire Deus, quando cito non ſuccurrit: ſed alibi dicitur: Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui cuſtodit Iſrael. SVbſidiumq; feras. Auxilium, quod obſeſſis; præſidium, ante obſidionem. DIſsimules. Sed ulciſcaris. TAntum ſcelus. Ingratitudinis perſe- F
cutorum. IVdicium. I. condennationem, ac debitam penam. LIbra. Statera, quam in manu tenet iuſtitia. EXamen. Eſt lingula bilancia, quæ ſi medium rectum teneat, æqua eſt ponderatio; ſin autem, iniqua. EXultent. Sed mereant oppreſsi a tuo recto iudicio. MAle ſana. Intellectu. FRuſtrati. Suo deſiderio malo perdendi me. GRatabantur. Congratulabantur: grator, taris, carmini conuenit; gratulor uerò, ſolutæ orationi. HAEc confuſio. Quæ & ali-

A quando inducit hominem ad penitentiam; iuxta illud: imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.

IMpius in iuſtum ſtatuit, &c. Duo ſunt genera impiorum, quæ frequenter in diuina ſcriptura redarguuntur, eo quòd mixti in populo Dei inueniuntur. Primum genus eſt eorum, qui non credunt Deum eſſe, ut in pſalmo: Dixit impius in corde ſuo non eſt Deus: & horum, qui etſi credant Deum eſſe; non tamen putant, res hominum illi eſſe curæ: ſed omnia incertis caſibus uolui ſimul, atq; reuolui: & hi putant omnia ſibi licere mala facere, modo non uideantur ab hominibus: de quibus in hac ode plenè ac dilucidè tractatur. IN iuſtum. Diuiſum lege, i. contra iuſtum, pium, & bonum hominem. STatuit. Deliberauit. SEcum. In corde ſuo. NVllus homo. Quia de Deo nihil curat. VEretur. Non timet, nec reueretur. CAſibus. Fortuitis. Fuere etiam aliqui philoſophi antiqui huius uanæ opinionis, quos refert commentator Virgilii, ſuper illo uerſu: Nec curare Deum credis morta-
B lia quemquam. Hic autem error proceſsit, quia inuiſibilis eſt Deus; & in hoc ſæculo uidentur omnia contingentia bonis & malis eſſe communia; quæ tamen à Deo uerè ſecundum ſuam ſapientiam bene diſponuntur, ac recte: tametſi cauſis, & rationibus abſconditis à nobis aliter uideatur. PRæponderat. Præualet in aſtutia, atq; malitia: ſed hoc non eſt uerum, quia non eſt malitia, neq; prudentia contra Dominum. PRoſpiciat. Caueat, atq; prouideat. ERgo dolum. A generali ſententia tranſit ad ſpecialem oſtendens nobis, quid ſibi euenerit à ſocero ſuo Saule, quem impium dicit; quia iuſſerat, occidi ſacerdotes Dñi, eo quòd benignè ſe ſuſcepiſsent in tabernaculum Domini. DOlum. Finxerat.n. Dauidem proditorem eſſe; meretiq; necem; ſed potius occultè tollendum, quam publicè; ideoq; fecit illum tribunum i. millenarium. PErdere. Occidere: unde ut reum læſe maieſtatis iure uidebatur perſequi. NOluit. Intelligere ueritatem.
1. Reſp. 19. MOnenti. Ionatę filio bene ſentienti, & innocentem Dauid aſſerenti; patremq; monenti, ne
C illum iniuſtè perſequeretur: & primò quidem uiſus eſt annuere, ſed ab inuidia nexatus, cito mutauit propoſitum. CVm dolus. Sententia eſt ueriſsima. INteriore cubili ſuo. Hoc eſt in cor-
Math. 6 de: ſic & in Euangelio: cum oraueris, intra in cubiculum tuum; hoc eſt in ſecreto cordis tui. PRopoſito ſuo. Malo. TRamiti & obliquo. Semitæ tortuoſæ, quæ in precipitium uoraginis deducit ambulantem per eam. ARdet. Per concupiſcentiam. FRiget. Torpore pigritiæ. LIuidus. Inuidia. QVare igitur uiuit. Quæſtio frequens apud ignaros rerum huius mundi amatores: cui reſpondet Auguſtinus: omnis malus aut ideo uiuit, ut conuertatur; cuius conuerſionis tempora nouit Deus; aut ideo uiuit, ut per eum exerceatur bonus ad meriti ſui augumentum. LVcet in cælo. Pręmiando bonos ſupra condignum: plena uerò eſt terra miſericordia Domini, ſæpe remittendo peccata noſtra. VErum tuum. I. ueritas tua. VSq; ad nubes. Vſq; ad prædicatores illuſtrandos; de quibus Eſaias ait; quinam ſunt iſti? qui ut nubes uolant; pluunt enim doctrinis, tonant minis, & coruſcant miraculis. MVlta abyſſus. Nimis profunda, ut in mari. HVmano intuitu. Proſpectu. QVis ſapiés. Q. d. rarus.

Induit hoſtiles eadem reuerentia turbas,
Quæ de me haud ceſſant improba uerba loqui.
At foris exultent populi, lætentur & intus;
A quibus optatur Iuſtitia iſta mea.
Qui mecum laudant Dominum; qui carmine læto
Magnificant ſemper, glorificantq; Deum.
Mi Deus omnipotens, Rector, cuſtosq; ſalutis,
Te mea laudabit lingua, manusq; frequens.
Iuſtitiamq; tuam meditabor pectore & ore:
Diuinas laudes nocte, dieq; canam.

ODE. XXXV. EX PSALMO. XXXV.
Dixit iniuſtus.

IMpius in iuſtum ſtatuit delinquere ſecum,
Nouerit id facinus dummodo nullus homo:
Nam non is Dominum cernentem cuncta ueretur;
Nec Dominum humanis rebus adeſſe putat.
Nec putat eſſe Deum, ſed caſibus omnia uolui,
Vt ſors obtigerit pendula cuiq; ſua.
Aut hominum potius, quo quis præponderat, aſtu,
Proſpiciat prudens quilibet ipſe ſibi.
Ergo dolum meditatus, eo inſigniuit honore,
Quo me belligerum perderet hoſtis atrox.
Hoc reputans pacto populi retinere fauorem,
Si me bellando præriperet gladius.
Sed Domini nutu cum cæſis hoſtibus ipſe
Victor ouans redij; tunc patuere doli.
Inuidia, atq; odium fracto erupere camino;
In me victorem præparat enſe nephas.
Proſilit hoſtis atrox: belloq; patenter iniquo
Perſequitur generum qua licet vſq; ſocer.
In me verba doloſa retorquet iniquus amicus,
Perdere ſe Regem me voluiſſe refert.
Noluit inſipiens intelligere, atq; monenti
Recta aſſentiri, præpediente dolo.
Cum dolus inuidia, aut odio cauſatus inhæſit
Cordi, hominis fruſtra tunc monet vllus eum.
Vt bene agat, non vult intelligere: auribus audit
Inuitis quicquid dixerit vllus ei.
Interiore ſuo meditatus iniqua cubili,
Propoſito perſtat durus (ut ante) ſuo.
Tramiti & obliquo feruens ſuperaſtitit omni:
Ardet ad omne malum; friget ad omne bonum.
Odit iuſtitiam; bonitatem liuidus odit;
Nequitiam horrori neſcit habere ſuam.
Quare igitur talis diuturno tempore viuit?
Vexando ſeruos ſemper, vt ante, tuos?
O Domine in cælo tua miſericordia lucet:
Et verum nubes ſcandit ad vſq; tuum.
Vtq; Dei montes granitate feruntur in altum,
Eminet a noſtra ſic tua iuſtitia.
Sunt tua iudicia, veluti ſi ſpectes abyſſus
Humano intuitu, multa, profunda nimis.
Quæ nam acies oculi poterit penetrare profundum?
Quis capiet ſapiens hæc tua iudicia?

Nonne facis ſaluos homines, iumentaq; bruta?
Quòdq; ſalute tamen conueniente ſibi.
Nempe creaturas tua miſſericordia in omnes
De cælo in terram multiplicata fluit.
Hinc volucres plumis, villis animalia quæq;
Induis; & cunctis das alimenta ſua.
Hinc ſaluas illos, morbisq; mederis eorum:
Omne animal reples hac bonitate tua.
Si colubros, tigres, vrſos, ſæuosq; leones
Suſtinet in terris, curat, alitq; diu:
Non tibi ſit mirum, ſi crudos, atq; feroces,
Vipereosq; homines fert aliquando diu.
Et ſi curat eos, nutrit, ſaluatq; ſalute
Hac iumentorum, prætereunte cito.
Aſt hominum gnatis, trucibus qui agitantur abillis,
Altera ſtat potior certa parata ſalus.
Tegmine in alarum ſperabunt mente tuarum,
Vt condantur eis, vt foueantur eis:
Cùm ſurſum aſſumpti fuerint de valle profunda
Huius mundi, in quo ſunt nebulæ, & tenebræ.
Hîc hominum gnati eſuriunt, ſitiuntq;, laborant:
Ærumnas miſeri nocte, dieq; ferunt.
Ah quoties mortem, miſeræ ſolatia vitæ,
Feſſi infælices pectore, & ore vocant.
Corporeis vinclis ſed cum diſſolueris illos:
Diffugient volucres, te ſuper aſtra petent.
Deſuper expanſis redeuntes colligis alis:
Grataris, reduces, protegis, atq; foues.
Sicq; fatigatos æterno pane cibabis;
Et ſaturabit eos gloria magna tua.
Tunc ebriabuntur; præ dulci nectare poti,
Vbertate tuæ, delitijsq; domus.
Ac potabit eos tua ſancta, & honeſta volnptas;
Quæ vice torrentis ſemper abundat ibi.
Te penes, o vitæ fons, hinc ſcaturigine mira
Inſtar torrentis progrediuntur aquæ.
Per fora, perq; domos, per apertaq; ſtrata viarum,
Vnde bibant omnes, flumina plena fluunt.
Tu Deus es vitæ fons, & fons luminis idem:
Lux immenſa Deus, lucis origo Deus.
Tunc in luce tua lucem cernemus eandem:
Inq; tuo fixi lumine, lumen idem.
Interea miſeris tua miſſericordia nobis
Hîc prætendatur, lux mea chata Deus.
Hîc tua ſtilletur pietas, ſitientibus; ora
Qui interiora ſui cordis aperta tenent.
Iuſtitiamq; tuam prætendas deſuper oro
His, qui permittunt ſe ratione regi.
Qui non obliquo, ſed recto corde ſequuntur
Te præceptorem; qui tua iuſſa colunt.
Aurea ſecunda leuis, tumidouè ſuperbia faſtu
Ad me non veniat; nec pede corda premat.
Nam ſi humilis fuero, contrito & pectore, quibit
Me peccatoris nulla mouere manus.
Nam veluti ferrum gelido magnete videmus,
Sic tumido faſtu crimina cuncta, trahi.

SAlnus homines. Salute hnminibus ennueniēte, animæ ſ. & corporis. IVmētaq; bruta. Salute illis congrua, miniſtrādo pabula, ne fame pereant; & interdū corporeos illorū ſanando lāgores. MIſſericordia. Addita eſt littera ſſ. ſicut in relliquiæ & relligio ll. ut caperet eas uerſus examerer. Eſt n. neceſſaria dictio, & frequentiſs. in pſalmis, & i tota diuina ſcriptura. ALimēta ſua. Cōgrua cuiq. SI colubros &c. Hic reſpōdet quæſtioni ſupra poſitę: quare patiaꝰ malns diu uiuere? SI crudns &c. Nulla peior beſtia, homine beſtiali. ASt hominum natis. Fit differentia hoc in loco inter homines, & filios hominum; ut hnmines dicantur ſenſuales, ac peccatores, ptimo homini perſimiles; filii uero hominum intellectuales; & qui ratione reguntur; quaſi ad filium hnminis pertinentes, qui eſt Chriſtus Ieſus. SAlus. Maximè animarum, deinde & corpnrum poſt reſurrectionem. TEgmine. Operimento. ALarum. Clementiæ, ſ. & miſericordiæ. COndantur. Pro recondantur; aphæreſis eſt. ASſumpti. Poſt mortem. VAlle profunda. Sub cæln. Feſſi. Fatigati aduerſitatibus, & maximæ innpiæ; quando nati petunt panem; nec habent parentes, unde ſuſtentent illos. DIffugient. Hanc uallem miſeriæ, tentationibus, & laqueis diaboli plenam. VOlucres. Celeres, inſtar unluerum, quę laqueos aucupum, cum uiderint, celerrime effugiunt. SVper aſtra. ſuper olympum, ubi ſunt beatorum ſedes. REduces. Animas, ſ. quæ in cælo creantur. FAtigatos. Laboribus, & ærumnis huius uitæ; ubi nemo plenè ſaturari poteſt: quia hic fames famem ſequitur; & ſitim ſitis. EBriabuntur. Non, ut hic, uino; ſed abundantiam ſignificat; nam eadem gloria cibus illis eſt, & potus. NEctare. Suauiſsima potione diuina. His utimur uocabulis per quandam ſimilitudinem, quia propria non habemus. DOmus tuæ. ſuper cæleſtis. ſancta & honeſta unluptas. Ad differentiam huius noſtræ inhnneſtæ, atq; pollutæ voluptatis. Quendam guſtum huius honeſtæ & ſanctæ uoluptatis præſtat ſapientibus ſapientia, & precipuæ prædicatoribus uerbi Dei. SCaturigine. Ebullitione, & emanatione quadam. INſtar. Ad ſimilitudinem; dictio eſt indeclinabilis, genitiuo iungitur: Virgilius: Inſtar montis equum. LVce tua. Lux Dei filius eius eſt; ut in Euangelio In. euangeliſtæ; erat lux uera, quæ illuminat omnem hnminem uenientem in hunc mundum, &c. Sic & lumen eius filius eſt. cap. 1. HIc. Dum ſumus in hoc ſæculo. STilletur. Irroretur, guttatim detur, ad guſtum tantum; non ad ſaturitatem; quia nnn ſumus capaces. Vnde & alibi dicit Pſaltes: guſtate, & uidete, quam ſuauis eſt dnminus. Videmus .n. nunc tamquam per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. ORa. Subaudiatur enrum. PRętendas. Porrigas, & infundas. RAtione regi. Vt decet homines, non beſtias, quæ intellectu & ratione carent. OBliqun. Ad unluptates ſęculi retorto. COlunt. Honorant, & exequuntur. AVra ſecunda leuis. Proſperitas, que ſuperbiam introducit, atq; iactantiam. VEniat. Ita ut apprehendat. PEde. Affectu. QVibit. Poterit. PEccatoris. Diaboli, qui eſt Rex ſuperbie. MAnus. Pnteſtas, iuxta illud: an neſcis longas Regibus eſſe manus? Et in act. Apoſtolorum: Miſit Herodes Rex manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia. MAgnete. Lapide quodam, qui uulgò calamita dicitur; & ſubaudi, trahi, Act. 12.

D E F

A TORquebitur. Quia inuidus inuidia læditur ipſe ſua. OBſeruabit. Si quomodo poſsit ei nocere: unde & ſibi eruit oculum, ut alii ambos poſsit eruere; licet aliquando fruſtetur effectu. E Medio tollat. Perimat. AStus.l.malitias annihilabit. STAT. Fixa eſt, nec mutari poteſt. INtus. In anima cruciabitur à ſynderesi, remorſu conſcientię, qui dicitur uermis immortalis; & in corpore à grauibus tormentis. FORtaſſe. Propter obſtinatam malitiam, quæ ſequitur eos etiam poſt mortem: nam (ut ait Gregorius) Qualis hinc quiſq. egreditur, talis in iudicio apparebit. ABVNdet.ſenſu.ſ. ita ut contentus ſorte ſua uiuat in patientia. CVmulentur opes. Quæ nunquàm ſatiant, ſed augent habendi cupiditatem; iuxta illud: Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquę, & illud: Nunquam theſauro triſtis ſatiatur auarus: potibus hydropicus, ariditate focus. NAm peccatorum. Sic ordina litteram. Nam opes peccatorum, quæ ſunt ex rapto; quę ſunt ſua brachia, i.robur, & fortitudo, dum glomerantur, i. coadunantur, ſicut filum in glomo; B conterentur. RObur enim &c. Ordo eſt: quicunq. habet robur ſuũ, cui fidat, a quo defendatur, uel brachia fortia, ſubaudi, uel opes, ut ſupradicti peccatores, quibus diuitiæ male acquiſitæ ſunt pro robore. Sic & Gygantes olim exiſtimabant ſe habere brachia fortia pro robore. Iuſti uero non ſic, quibus ſolus Dominus Deus eſt robur, & firmiſsima fiducia. Porrò is uerſibus ineſt figura, quam dicunt hyperbaton, i. ordo confuſus propter uerbi tranſpoſitionem. MAle parta. Vetus eſt prouerbium: ut fluit, ita refluit: & de rebus male acquiſitis non gaudebit tertius

Hier.18. hęres. FIducia. Vnde Heremias: Beatus uir, qui confidit in Domino, & cui Dominus Deus eſt fiducia eius, erit.n. tamquàm arbor plantata ſecus decurſus aquarum, quæ nunquàm deſinet facere fructum, & non timebit ab æſtu. DEficiente cibo. Bonorum opum non præmiſſorum. EPVlabuntur. Ne ſis ita fatuus ò lector, ut putes, corporalibus his deliciis iuC ſtos in regno cœlorum epulari, qui nec eſurient: neq. ſitient amplius, ſed ſpiritualiter hæc omnia intellige, quale & illud: Lu.22. diſpoſui uobis, ut ſedeatis, edatis, & bibatis ad menſam meam, & alia ſimilia. ET. dederat. Eſt.n. dator omnium bonorum Deus, & largitur omnibus afluenter, nec improperat: ſed donis eius abutuntur impii, pii uerò bene utuntur. PRæibunt. Citius morientur. Nam uiri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt ſuos. ATq. bonorum.s.inimicorum. Vnde in Euang. dicit Io.15. Chriſtus: qui nos odit, me odit, & qui odit me, & patrem meum odit.

Mutua

Propterea eſt multo melior poſſeſſio ſurſum,
Viuentum tellus: mitis habebit eam.
Lætus in æternum ſtabili tellure fruetur,
Pacificè ſemper, tutus, & abſq; metu.
Peccator iuſtum, quem virtus inclyta tollit,
Obliquis oculis reſpicit, atq; gemit.
Perditus inuidia miſer & torquebitur intus:
Obſeruabit eum; dentibus atq; fremet.
Nititur è medio inuiſum vel tollat vt illum;
Virtutis celſo deijciatuè gradu.
Irridebit eum Deus; vel fruſtabitur aſtus,
Ne deſiderium compleat ille ſuum.
Proſpicit illius caſum; ſtat namq; repente
Euentura dies, qua miſer ille ruat.
Perditus ah quantas pœnas luet intus, & extra:
Vltio pro meritis digna ſequetur eum.
Aduerſus iuſtos & tunc fortaſſe pigebit,
Vaginis gladios eripuiſſe ſuos.
Atq; tetendiſſe arcus cum ſtridente ſagitta,
Vt procul incautos deciperent inopes.
Ah quoties tendunt arcus, celeresq; ſagittas;
Denudant enſes, raptaq; tela vibrant:
Vt feriant humiles, & recto corde trucident,
Vt perdant iuſtos, & rapiant ſpolia.
At verſi in furias proprio fodiantur ab enſe,
Arcubus effractis, quæſo iubeto Deus.
Quàm melius modicum iuſto, ſi pauper abundet;
Quàm peccatori, ſi cumulentur opes.
Nam peccatorum ſua brachia dura terentur,
Quæ ſunt ex rapto dum glomerantur opes.
Robur enim quicunq; ſuum, vel brachia, credit,
Fortia, cui fidat, quo tueatur, habet.
Nam male parta, diu nequeunt poſſeſſa teneri:
Vt fluxere citò, ſic refluuntq; citò.
At iuſtos Dominus, quibus eſt fiducia conſtans,
Protegit, & ſtabili robore firmat eos.
Præterea nouit iuſtorum tempora, & annos,
In quibus hic foueat, protegat, atq; regat.
Deniq; ſublatos ex mundi valle profunda
Æternæ hæredes conſtituet patriæ.
Non confundentur poſtremo in tempore ſæcli,
Et cum iudicij venerit illa dies.
Quàm tenebroſa dies horrendo turbine plena,
Plena ærumnarum, quàm tremebunda malis.
Qui tunc eſurient operum ſine fine bonorum
Non præmiſſorum, deficiente cibo.
Aſt epulabuntur iuſti ſine fine paratis,
Pręmiſſiſq; bonis, quæ Deus & dederat.
Nec peccatorum horribilis præſentia fiet,
Nec metus illorum gaudia diminuet.
Nam peccatores multo procul ante præibunt,
Nec poterunt ad eos ſtando leuare manus.
Mox licet in ſæclo poſiti quandoq; reſurgant,
Per fas atq; nefas in ſolio & ſedeant.
Mox tamen vt fuerint ad nubes vſq; leuati,
Deficient: rapto mox & honore cadent.
Sic inimicorum Domini ſimul atq; bonorum

Hoſtilis cætus verſus ad ima ruet.
At ueluti fumus cum rumpit in aëra teter,
Denſa uelut nubes protinus alta petit:
Deficit utq. cito reſolutus in aëre fumus,
Impius alta petens ſic cadit inde cito.
Mutua quottidie peccator debita ſumet:
Quadrantem minimum ſoluere nec poterit.
Et quia quod reddat, nihil eſt habiturus in æuum,
Æternas pœnas tum miſer ille luet.
At iuſtus miſeris ſemper miſerebitur ipſe,
Dunq. alijs tribuit, tetribuetur ei.
Adde, quòd ad cumulum benedicunt inſuper ipſi,
Qui capiunt gratis munus ab ore, manu.
Nam benedicentes benedictio certa ſequetur,
Terram ut poſſideant, & ſuper aſtra ſolum.
At maledicentes ueluti malegrata peribunt
Turba, nec hæredes ſortis erunt patriæ.
At memor & gratus cum pectora aperta pararit,
Suſceptum hoſpitio ut poſſit habere Deum;
Protinus ingreditur, greſſus & dirigit eius,
Vt recta incedat, qua uolet ire, uia.
Quòd ſi contigerit fortaſſe, ut ceſpitet uſquam,
Sic ut in offenſo mox pede lapſus humo;
Non collidetur, quia rector ſuſtinet illum;
Suppoſitaq. manu mox releuabit eum.
Iunior ecce fui, & ſenui; nec tempore tanto
Vidi aliquem iuſtum, quem ſinat ire Deus.
Iuſtus enim Dominus, nec iuſtos deſerit unquàm;
Præcipitem nullum deſinit ire Deus.
Tabenteſuè fame iuſtos, nec ſemen eorum
Mendicans uidi; quos Deus intus alit.
Quem Deus intus alit, quid oportet quærere panem,
Qui potis eſt alijs frangere fruſta manu?
Namq. die tota ſemper miſeratur egenos;
Illis largiflua commodat atq. manu.
Hinc benedicetur longæuum ſemen eorum:
Atq. habitabit eos ſæcula cuncta Deus.
Vos ò progenies ſuperûm cæleſtis oportet
Declinare malo, perficere atq. bonum.
Sic animo læti iam nunc habitabitis illic,
Præſtat ubi uiſus gaudia plena Deus.
Iudicium iuſtus iudex quia diligit æquum,
Quos habitat iuſtos ſecum habitare facit.
Ipſe ſuos ſanctos ſanctus non deſerit unquam:
Præuius illuſtrat, protegit atq. ſequens.
Æternum ſancti conſeruabuntur in æuum:
Protinus excindi nec patietur eos.
Iniuſti uerò, qui ſpontè abiere retrorſum,
Æternas pœnas (ut meruêre) luent.
Viuentum terræ iuſti, quam ſemper amarunt,
Hæredes fient; ac potientur ea.
O quàm fœlices, qui habitabunt ſemper in illa;
Sunt ubi nulla mala, ſunt ubi cuncta bona.
Os iuſti roſeum ſophiam meditabitur ergo;
In labijs eius iudicia alta ſedent.
Corde quoq. ipſius cunctis uerſabitur oris
Lex animas ſeruans, immaculata, pia.

MVtua debita. Quia non ſolum propriā, A
ſed etiam aliena peccata, quæ impiorum
iuſſu aut perſuaſione fiunt, illis imputa-
buntur, ſuper quibus deprecatur iuſtus,
ne ſibi imputentur, dicens: ab occultis
meis munda me, & ab alienis parce ſer- pſ. 18.
uo tuo. NEC poterit. A ſe ipſo, nec ex
miſericordia Dei, qua ſe fecit indignum
per impœnitentiam. IN ære. i. in operibus
miſericordiæ, quas non fecit, neq. the-
ſaurizauit ſibi in cœlo. LVet. Iuxta il-
lud prouerbium: qui non habet in ære,
luat in corpore. REtribuetur ei. per illum
qui dixit: centuplum accipietis, & uitam Mat. 19.
ęternam poſſidebitis. IPſi. Pauperes.
AB ore. Quando intercedit pro eis
apud iudices, potentes, uel diuites, ut
illorum miſereantur, ac ſuccurrant. A
manu. Porrigendo illis eleemoſinas, &
gratioſa dona. SOlum. Stabilem in cœlo
poſſeſſionem. MAledicentes. qui red-
dunt pro bono malum, ut Iudæi Chriſto.
MAle grata turba. Vulgarium murmura-
torum, qui ſæpenumero maledicunt ſuis
benefactoribus. INgreditur. Deus in
mentem eius. REctam uiam. Mandato-
rum Dei. VT fit. I. ut ſolet fieri. LAPſus B
humo. per terram; quia ſepties in die cadit
iuſtus; & nemo ſine crimine uiuit: fœlix prou. 24
qui minimis urgetur. REctor. Spiritus
Dei, qui illum regit. SVſtinet illum. Ne
grauius cadat, uel ne in profundum ma-
lorum per contemptum proruat. SInat
ire. In pręceps. FAme. Non materialis
panis, ſed uerbi Dei. INtus. In aīa per taci-
tas iſpirationes. FRVſta. Fragmenta,
iuxta illud, frange eſurienti panem tuum.
Contra, de reprobis: paruuli petierunt
panem, & non erat qui frangeret eis. Sic
queritur Hieremias tren. cap. 4. Quod di-
ctum poteſt intelligi de utroq. pane, ma-
teriali & ſpirituali. COMmodat. Ne re-
ſtitutionem eiuſdem rei, ſed multo maio
ris à Deo. SEmen. Spirituale magis quàm
carnale, etenim omnes boni diſcipuli ma
giſtrorum, ac doctorum ſuorum ſemen
ſunt, & filii appellantur in diuina ſcri-
ptura; quale eſt illud: uenite filii, au-
dite me, timorem Domini docebo uos. pſ. 33.
Sic & Salomon in prouerbiis, auditores
ſuos, quos edocebat, appellabat filios. C
MAlo. Hic eſt timor Domini; declinare
a malo, & facere bonum. ANImo. Non
corpore, iuxta illud Apoſtoli: conuerſa-
tio noſtra in cœlis eſt. PRæuius. Per gra
tiam præuenientem, deinde, ſcriptum phil. 3.
eſt enim, quia ſine me nihil poteſtis face-
re. PROtinus. Hic ſignificat omnino. Io. 15.
VIuentum terræ. Quę ſurſum eſt in cœlo:
nam iſta, quam corporeis pedibus calca-
mus, morientium eſt; mortuorum uerò
infernus eſt, ubi ſoli cum diabolo habi-
tant mortui. NVLla mala &c. Beatitudi-
nis æterne breuis hæc eſt deſcriptio; de
qua & Eſaias dixit. c. 64. & repetiit Apoſt.
ſecund. Cor. cap. 8. Quod oculus nō uidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis
aſcēdit; que preparauit Dominus diligen-
tibus ſe. SOphiam. Sapientiam. Gręca di-

D ea ſunt inuia, per quæ pergunt viatores, cum a recta uia declinauerint; per quæ fallacias, & doloſitates ſignificat. VIA. Maodatorum nei, quæ ducit ad uitam æternam. FIXO intuitu. Aſpectu concomitantis gratiæ. eſt .n. tr.plex gratia; præueniens, coocomitans, & ſubſequeos. TRAMITE. perfectionis ſemita, quæ eſt obſeruatio etiam conſiliorum chriſti; quale eſt
Mat.13: illud; ſi uis perfectus eſſe, nade, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ueni, ſequere me, & ſimilia. FERIOI .i. beſtiales, quales ſunt feræ ſilueſtres, SEnſa ferina. Hæc eſt earum noſtræ ſenſualitas, quę ſenſuum apperitus ſequitur, relicta ratione. PRæcipites. Subaudi, nolite fieri. VEnerem. Libidinem. INfreni. Abſq; rationis fręuo .ſ. tales homioes beſtiales. PER nemora & ſaltus. Methaphoricè, per diuerſa facinora. SPAC. uiæ. Quæ ducit ad perditionem; quæ eſt uoluptatum & uitiorum ſequela. SAta culta. Vaſtantes illa intellige; quales ſunt bonorum uiolatores. MAXillas. Edaces ſcilicet; inde.n. procedit luxuria: nam ſine Cerere & Bacho frigeſcit venus. DVriſq; lupatis. Species chami eſt duriſsimi, ad ſimilitudioem dentium luporum compoſiti. MEthanæa. Penitentia; Gręca dictio eſt; quia noſtra Latins hoc metro non capitur. IN Domioo. Noo in ſuis diuitiis, non in quouis homine. IN Domino Lætamini.
E Gaudio ſpirituali, quod non niſi iuſtis poteſt congruere: nec .n. gaudere impiorum eſt, ut ait alius Propheta. PArua loquentes. Humilium hoc eſt proprium, ad fugiendam iactantiam. Nam ut uermis naſcitur in ligno, & corrodit illud: ſic inanis gloria ex bonis operibus naſcitur, & ea conſumit. Ergo magnificemus Deum, & glorificemus eum: unde bona procedunt.

IN Domino Iuſti &c. Inuitantur omnes ad laudandum Deum cantu & ſono, eo quod ipſe ſit creator omnium, rector, atq; redemptor, iudexq; cunctorum; quo fautore bene omnia fiunt; ſed retrahente illo gratiam ſuam, nihil boni fieri poteſt. CAſto timore. Qui cum charitate manet: eſt.n. filialis, & reuerentialis: ſeruilis uerò atrahit charitatem, ut ſeta filum; ſed foras mittitur a ſubeunte charitate. Mundanus autem timor malus eſt, quia inducit ho-
F mines ad peccandum. PRius. Quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris; dum perſeuerat in eis. AT. Et ſi omnia ſciat, placet illi tamen humilis confeſsio peccatoris. MEdicis ſuis .i. proprio ſacerdoti; eſt .n. pluralis pro ſingulari. Nec tamen male faciunt, qui pluribus non ambicioſè cōfitentur; ſed multiplicatis interceſſoribus, ut fortius adiuuentur. DEmum. Iuſtificati a peccatis; ſcriptum eſt .n. uerte impios; & non erũt, ſcilicet amplius impii, ſed iuſti; & ſic poterunt etiam ipſi digne laudare Deum. OBliquos. Vt ſerpentes tortuoſo itinere per ſpinas peccatorum declinantes. MElos. Dulcem cantum, atq; auribus ſuauem; Græca dictio eſt, generis neutri, & indeclinabilis apud nos. TRicordi. Tres cordulas habente, vt olim. Et quamuis modo parua cythara, quę tangitur vngula, multum diſtet a lyra, quæ plectro pangitur; apud antiquos poetas pro eodem muſico inſtrumento indifferenter capiebantur. Sic & apud nos vates Eccleſiaſticos capiatur. Pſalteria. Aliud inſtrumentum muſicum. Eſt pſalterium diuerſum a lyra, & cythara, de quo uide Aug. in principio expoſitionis pſalmorum. Ego nunquam tale Inſtrumentum potui uidere. Hoc inſtrumento vſus eſt Dauides in compoſitione pſalmorum: unde & pſaltes dictus eſt uatum omnium egregius. FIDibus. Cordulis ex ner-

Te ſimul erudiam, qua gradiare via.
Te ſuper obſeruans firmabo lumina fixo
Intuitu; vt recto tramite ſemper eas.
O ſocij mecum fieri nolite ferini,
Ne veſtros animos ſenſa ferina trahant.
Præcipites vt equi in venerem, muliuè feroces;
Abſq; intellectu qui ratione carent.
Et quoniam infræni ſine re rectore feruntur,
Quocunq; inſanos impetus intus agit.
Per nemora, & ſaltus, per ſcrupea ſaxa feruntur;
Per ſpacioſa viæ, per ſata culta vagi.
Maxillas conſtringe chamo, duriſq; lupatis;
Cumq; manu fræno dirige ſeſſor eos.
Hactenus & quoniam per deuia quæq; vagati,
Numquam curarunt appropiare tibi.
Attrahe per frænum, & duris contunde flagellis:
Per latera, atq; armos, duraq; terga doma.
O peccatores quàm multa flagella parantur
Vobis, ni cito vos inde retraxeritis.
Si emendaueritis vitam, commiſſa fatentes;
Spem veniæ poterit tum methanæa dare.
Circum namq; dabit miſeratio certa fideles
Illos; qui in Domino ſpem poſuêre ſuam.
In Domino lætamini, & exultate canentes
Corde, viri iuſti, carmina lætitiæ.
Corde viri recto de vobis parua loquentes,
Magnificate Deum; glorificate Deum.
Amen.

ODE XXXII. EX PSALMO. XXXII.
Exultate iuſti.

IN Domino iuſti caſto exultate timore:
Namq; decet rectos magnificare Deum.
In Domino exultent iuſti: quia iuſtior ipſe eſt,
Iuſtitiaq; ſua iuſtificauit eos.
In Domino exultent, non in mortalibus vllis;
Non in ſe: nec enim ſe amplificare deret.
Si peccatores fuerint, prius inde rubeſcant,
Et confundantur; pœniteatq; reos.
Confiteantur ei primum: velut inde leproſi
Expandant medicis vlcera quiſq; ſuis.
Sic poterunt demum in Domino exultare decenter;
Et miſeratorem magnificare Deum.
Obliquos nec enim, ſed collaudatio rectos
Digna decet: recti glorificate Deum.
Pangite voce melos, cythara pulſate tricordi:
Diuinas laudes ora manuſq; ſonent.
Cordarumq; decem reſonent pſalteria veſtra:
Hic demum ſonus eſt dulcis in aure Dei.
Diſcite vos cytharam fidibus pulſare canoris

Qu'cunq; optatis rite rogare Deum.
Arida facta caro propter ieiunia crebra;
Dulciſonans cythara eſt: plectraq; ſunt gemitus.
Tres bene concordes nerui, meditatio cordis;
Alter vox verbi, ternus opus manuum.
Cum bene conueniunt cordæ: cor, lingua, manuſq;
Tunc cytharæ ſonus eſt dulcis in aure Dei.
Qui præcepta Dei ſeruant, pſalteria tangunt:
Vt denæ cordæ, ſunt quoq; iuſſa Dei.
Pangite ſic cythara: Domino ſic pſallite ſerui,
Vt ſit mellifluus veſter io aure ſonus.
Abiecto à vobis vitiorum errore vetuſto,
Iam noua vosq; noui cantica concinite.
Iubila pſallentum bene vociferatio promat:
Gaudia concentus interiora notent,
Quàm rectum eſt verbũ Domini, atq; fidelia cuncta
Sunt opera illius, carmina veſtra canant.
Quàm pius, & clemens, & quàm ſermone fidelis;
Stat dictis verax, pollicitiſq; maoet.
Vt pius eſt Dominus, pietatem diligit, atque
Commiſerans miſeros, & miſeretur eis.
Nec minus aſtream vt iuſtus ſectatur amore,
Virtutum extremam, cum ſuper aſtra redit.
Icirco miſeros ſemper miſeratur egenos;
Largiturq; libens ſupplicibus veoiam.
Iuſtitiam vt iuſtus iudex exercet in illos,
De vitio in vitium qui ſine more ruunt:
Promior ad veniam tamen eſt, dum viuimus: hinc eſt,
Quòd pietate Dei terra repleta viget.
Ecce Dei verbo firmati in cardine cæli,
Ne diuellantur turbine, vel tooitru.
Oris & illius Domini ſpiramine ſancto
Illorum virtus omnis ab arce venit.
Fælices cæli verbi huius robore firmi,
Virtutes quorum ſpiritus intus alit.
Nonne maris lymphas verbo congeſſit eodem?
Congeritur vacuo ſicut in vtre merum?
Condidit immenſos pelagi formator abyſſos,
Theſauris veluti conditur omne pecu.
Hunc igitur ſolum timeant, venerentur, adorent;
Hunc habitatores totius orbis ament.
Omnia namq; Deus ſolum diceodo creauit.
Fiat (ait) cælum: fiat & orbis, ait.
Emicuit cælum, micuere & ſydera cæli:
Emerſit tellus, totus & orbis aquis.
Omnia mandato Domini ſunt iuſſa creari:
Suntq; iubente Deo cuncta creata ſimul.
Nec minus in terris populos, ac regna gubernat;
De geote in gentem tranſigit imperia.
Ah quoties contra iuſtos turbantur iniqui;
Contra quos ineunt mutua coocilia.
Proſpicit ex alto Deus, & diſperdit eorum
Conſilia: inſtructos diſſipat atq; dolos.
Incaſſum coëunt populi, genteſq; nefandæ,
Nos populum Domini perdere poſſe rati.
Quæ taciti meditantur inania; perdit inauras;

uo tracto factis. ARida facta caro. Moralis hic eſt ſenſus: Cythara.n. mortificatã carnem ſignificat: tres cordulæ bene ſonantes, ſunt uoces cordis, oris, & operis bene concordes. PLectra, Suſpiria, atq; gemitus. PSalter a tangunt. Et hic ſenſus moralis eſt; nam dulcis pſalterii ſonus eſt obſeruatio decem præceptorum Dei. A
IVbila. Gaudia ſunt ineffabilia, quæ uerbis exprimi oon poſſunt. Quàm rectum. Ordo eſt. carmina veſtra canant, quàm rectum eſt uerbum Domini, & cętera, quę ſequuntur. QVàm pius & clemens. Subaudiendum eſt; carmina ueſtra canant, quam pius & clemens &c. STat dictis uerax .i. quæ dixit ſe facturum, opere complet: non mutat propoſitum, ut homines: oeq; mentitur, ut homines; de quibus alibi ſcribitur: Omnis homo mendax, Deus autem uerax. POllicitiſq; manet. Quæ ſponte promitit, & te donat. Sicut pollicitus eſt, ſe daturum Chriſtum de ſemine Dauid; & ita dedit illum natum ex Maria Virgioe, quę fuit de ſemine Dauid. PIetatem .i. miſericordiam, iuxta illud; miſericordiam uolo, & non ſacrificium. pſ. 115. ASTream · Iuſtitiam. Alluſio ad uerſum illum: ultima uirtutum terras aſtræa reliquit. MIſeros. pſ. 114. B Peccatores iotelligit, qui uerè miſeri ſunt: ſeruorum n. nullius conditio miſerior eſt: & maximè tyraonurum, qualis eſt Diabolus, cuius ſerui ſunt peccatores, iuxta illud Dominicum; qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. EGenos. Gratia Dei, & uirtutibus. LIbens. Sicut ipſe dixit? non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores in pænitentiam. Io. 8. Mat. 9 In illos. Peccatores obſtinatos, de quibus dicitur: peccator cum in profundum malorum uenerit, cootemnit. DE uitio in uitiũ. pro. 13. Tanta eſt enim grauitas peccati, ut niſi per ueram pæniteotiam fuerit cito ſublatum, protinus ad aliud grauius peccatum trahit miſerum peccatorem. DVm viuimus. Beoe dicit, dum uiuimus; quia poſt mortem ſera eſt pænitentia, ſed mioime fructuoſa. Quidam doctor ſolebat dicere: Deo eſſe duo tribunalia, miſericordiæ unum, alterum iuſtitiæ: in hac uita miſericordia audit cauſas, & iuſtitia facit ferias: poſt mortẽ, in altera uita, Iuſtitia audit cauſas, & miſericordia facit ferias. PIetate Dei. Miſericordia, ut ſupra. CArdine. Pro cardinibus, i. ſuper utroq; polo, Artico & Antartico; ſuperiori atq; inferiori. TVrbine. Impetu uentorum. TOnitru. C Nubium colliſione. SPiramine. Spiritu ſancto. Hic locus eſt, ubi fit mentio Trioitatis perſooarum, Patris, Filii, & Spiritus ſancti. FAelices cæli. Apoſtolos intelligit; qui & enarrant gloriam Dei, ut in alio pſalmo dicitur. COogeſsit. In unum congregauit, v3. occeanum. ABYſſo. pſ. 18. Profundas concauitates illas, in quibus aquæ congeſtæ ſunt. OMne pecu. Generale uocabulum eſt ad pecora, & omnẽ ſubſtantiam; & maxime pecuniã auri & argenti; pro qua ponitur hic; quæ in theſauris recondi ſolet. TRanſigit imperia. propter iniuſtitias, calumnias, & ignauiam rectorum: ut olim ab Aſſyriis in Caldeos, ab his in Medos & Perſas; deinde in Græcos; & demum in Romanos. CONcilia. Coogregatiooes principum; quas nunc colligationes uocant, ad oppreſsiones populorum, interdum & iuſtorum. DIſperdit. Vt patet in lib. Ioſue, Iudicum, & Regum; & nouiſsimè in act. Apoſt.

Conatus reprobat, conſilia atq; Ducum.
Conſilium verò Domini perdurat in æuum
Æternum; & tranſit de genea in genean.
De genea in geuean quæcunq; recogitat ipſe,
Firma manent: proprio ſtant benefixa loco.
Quam fælix ea gens eſt, terq; quaterq; beata;
Omnipotens Dominus cui Deus eius adeſt.
Iuſtus adeſt iuſtis, iuſteq; colentibus illum:
Nunc etiam præſens ſemper adhæret eis.
Vt crocitans pullos expanſis colligit alis,
Aduerſus miluum torua tuetur eos;
Vtq; patens roſtro, vel quæritat vnguibus eſcam.
Quam capiant parui matris ab ore ſui:
Sic Deus increpitans diſperſos cogit in vnum
Exterius, blandis interiusq; vocat.
His panem vitæ prædulcem præparat eſcam:
Propinatq; merum dulcius ambroſia.
Quam fælix populus, tempusq; in vtrumq; bèatus
Quem Deus Hæredem ſcripſerit ipſe ſibi.
De ſummo Dominus terras deſpexit olympo,
Vnde hominum prudens reſpicit omne genus.
Fulgenti è ſolio ſuper omnes lumina voluit
Terræ habitatores, quos Deus ipſe dedit.
Inde ſigillatim qui pectora finxit eorum.
Vt placitum eſt, animas luſtrat amore ſuo.
Inde ſigillatim cordis rimator eorum,
Præmeditata videt, quodq; ſequatur opus.
Expanſis oculis opera omnia noſtra tuetur:
Siue die pateant, ſeu tenebris lateant.
Ex quo fonte cadant prudens intelligit acta
Cuiuscunq;, bono prodita, ſiue malo.
Eſt Deus omnipotens: & quem protexerit ipſe,
Is protectus erit; deniq; ſaluus erit.
Non multa virtute ſua ſaluabitur vllus
Rex, acie ſtructa ſit licet ille ferox.
Corporea nec mole ſua ſaluabitur acer
Quiſq; Gygas, vultu ſit licet ille ferox.
Eſt fallax equiti ſonipes præſtare ſalutem,
Arduus, etſi ſit calcibus ille ferox.
Nunquid ſaluauit Sæona exercitus ingens?
Corporis aut moles Ogin ab enſe tulit?
Nunquid equus fortis Pharaona eduxit ab undis?
Aut equites currus? ne morerentur aquis?
Cur tanti cecidere uiri? quia lumina ab ipſis
Tu reieciſti: te ſine quid poterant?
Reſpicis at iuſtos Domine: hinc gaudete fideles:
Vos ſuper aſſiduè lumina fixa tenet;
Eruat ut ueſtras animas a morte Geennæ;
Vtq. intentata corpora cæde leuet.
Præbeat ut uobis annonam in tempore caro,
Ne uos dira lues perdat & oſſa fame.
Lumina fixa tenet ſuper ijs, qui ſemper in ipſum
Clementem ſperant; ſuſpiciuntq. Deum.

D CONſilium uerò Domini. Vt de miſsione Chriſti, & illuminatione gentium ad ſuſcipiendam Chriſti fidem. DE genea in genean. De generatione in generationem. Poſitæ ſunt Græcæ dictiones; quia Latinę in hoc metro minimè capiuntur. FIxa. Translatio a clauis: quia leges olim figebantur, atq; refigebantur: unde & Virgilius dixit: Hic fixit leges precio, atq; refixit. TERq; quaterq; .i. ſepties: qui numerus perfectionē, atq; uniuerſitatē ſignificat, de quo multa in Apocalypſi inueniuntur exempla. ADEſt. Fauet. Præſentiam, atq; fauorem ſignificat hoc verbum. NVNC. In præſentis uitæ tempore. ADHæret. Per cuſtodiam, ne grauiter peccent.
Mat. 23 CROCITANS. Gallina fęta: ſimilitudo ſumpta ex Euangelio: quoties uolui congregare te, ſicut Gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti. TVetur. Defendit eo modo, quo poteſt. INcrepitans exterius. Sæpe redarguens per ſuos prædicatores, atq; monitores. INterius blandis. Inſpirationibus, vt mihi ipſi ſæpe fecit; & maxime ſemel, dum eſſem cogitabūdus, & quò non licebat, ire pararem: dixit mihi: fili mi (quid dulcius) ne eas (quid utilius) te pænitebit. (quid ſalubrius). PAnem uitæ. Corpus, & ſanguinem ſuum; illum in cibum, & hunc in potum: de quo
Io. 6. in Euang. hic eſt panis de cœlo deſcendens, &
E dat uitam mundo &c. PROpinat. Porrigit ad bibendum. MErum. Sanguinem ſuum ſub ſpecie uini. Poteſt etiam de uerbo ſapientiæ, & prædicationis hoc intelligi; quod puris mentibus dulciſsimū eſt: unde & hic Propheta alibi dixit:
Pſ. 33. guſtate, & uidete quàm ſuauis eſt Dominus. Et
Pſ. 18. alibi: Dulciora ſunt eloquia tua ſuper mel & fauum. AMbroſia. Dulcis quædam herba, cuius ſucco apud Gentiles poetas dii utebantur: græca dictio eſt. IN vtrunq; tempus. Præſens & & futurum: item, proſperitatis, & aduerſitatis. HAEredem. Deus eſt hereditas noſtra: & nos
Ga. 4. ſumus heredes Dei, ut ait Apoſtolus: Si filii, & hæredes, heredes quidem Dei, cohæredes autē Chriſti. DEſpexit. Non contempſit, ſed deorſum aſpexit; ſic & Virgilius: Deſpiciens mare ueliuolum. VT placitum eſt. Secundum beneplacitum ſuum. AMORE ſuo. Gratia ſua: diuidit .n. ſingulis, prout uult, ſicut docet Apoſtolus; & omnia iuſto iudicio ſuo diſponit, licet nobis incognito. TVetur. Aſpicit. DIE fiant. Bona
Io. 11. ſ. opera. SEu tenebris lateant. Mala, ſ. opera: nam qui odit lucem, ambulat in tenebris. Omnis .n. qui male agit, odit lucem. TANti uiri, Et
F uirtute belli, & numero nam multa erant millia, & magni roboris, qui cum Pharaone ſummerſi ſunt in mari Rubro; & cum Sæone interempti
Ex. 14. ſunt in conflictu à filiis Iſrael, Duce Moiſe. QVid
Nu. 21 poterant. Q. d. nihil. REſpicis. Fauore proſe-
Deu. 2. queris. FIdeles. Apoſtrophe, eſt ſermonis conuerſio ad Chriſtianos; qui ab initio uocabantur
Mat. 5 fideles. GEennæ. Aeterne damnationis, uocabulū nouū eſt in Euang. à D. N. I. Ch. primò prolatū. Dicitur dictum a Geennon; quę eſt uallis profundiſsima, in quam, conflictu facto cum hoſtibus, multa millia interfectorū proiecta ſunt: Vnde & tetertimus odor ex corruptione cadauerum exhalabat. Hinc tractum eſt, ut Geenna ponatur pro inferno. INtentata cæde. Ab hoſtibus. ANnonam. Victualia, quæ ad uictum humanum pertinent; & maxime granum. TEmpore caro. i. penuriæ, ſiue cariſtiæ; quando caro precio uenduntur omnia. LVes. Tabida cum ſumptio. FAme. Eſuriæ, uel inedia. SVſpiciunt. Surſum aſpiciunt tanquam ad ſuum adiutorem. CLypeo ſuo. Protectione ſua.

Suſtinet ergo Deum patiens, & ſperat ab illo
Continuè triſtis ſpiritus auxilium.
Eſt adiutor enim nobis, protector & acer;
Excipiet clypeo tela inimica ſuo.
Eruti ab hoſte malo lætabimur intus in ipſo:
Cor noſtrum capiet gaudia uera diu.
Nomine nam ſancto ueluti ſperauimus eius;
Sic ſumus adiuti; ſpes rata noſtra fuit.
Nos ſuper, ô clemens, tua miſericordia fiat:
Spes tua nos aluit, ſpes tua ſemper alat.

ODE. XXXIII. EX PSALMO. XXXIII.

Benedicam.

ERutus ex magno Vates diſcrimine uitæ,
Hoc cantu grates reddidit inde Deo.
Nos ſimul edocuit dignas perſoluere grates,
Cum ſuſceperimus munera digna Deo.
Pulſus agebatur patrijs è finibus exul;
Diuertit Vates hoſtis ad hoſpitium.
Abbimelec regnabat Achis procul urbe Gethæa;
Ad quam declinans cognitus ecce fuit.
Namq; viri virtus ſquallore latere nequibat;
Inter & ærumnas emicat ille nitor.
Ecce ferox (aiunt) hoſtis, qui cæde Goliæ
Exultans, ſpolia hinc uictor opima tulit.
Hic noſtras acies ſtrauit ductore perempto:
Cæſaq. ſunt paſſim millia multa uirûm.
Nonne puellarum chorus huic cantare ſolebat:
Mille Saul, Dauid millia dena necat.
Nonne Hæbræorum Regem hunc cecinere futurum?
Qui ſibi nos ſubigat, ſceptraq. noſtra ferat?
Nunc igitur tollamus eum: mora ſegnis abeſto.
Opprobrij noſtri fiat & ultor Achis.
His intellectis, faciem mutauit & ora
Dauid, ut inſanus fitq. furore ferox.
Labitur huc illuc, impingit & hoſtia fronte,
Saucius ut taurus, corniger aut aries,
Tuncq; ferebatur manibus, velut arbor, in altum
Extenſis pedibus, ceu pueri faciunt.
Vtq; aper Infrendens ſpumas ex ore vomebat;
Collabebantur ſputa per ora viri.
Sic tamen aprenſum vix brachia multa trahebant
Regis ad aſpectus, vt moreretur ibi.
Quem cum vidiſſet furere; Increpuitq; miniſtros,
Iuſſit & expelli protinus vrbe procul.
Erutus à tanto Pſaltes diſcrimine vitæ,
Diuinas laudes talibus inſonuit.
Clementem Dominum benedicā tempore in omni;
Illius laudes ſemper in ore meo.
Siue micante die ſuccedant proſpera cuncta:
Siue ſub obſcura me mala nocte premant.
Corde tamen Dominum benedicam tēpore in omni,
Diuinas laudes oraq; noſtra canent.
In Domino vires animæ extendentur in eius
Laudibus: atq; canent viſcera noſtra Deum.
Si quid adeſt in me forſan laudabile, totum

De Deo loquitur, more humano. Duces.n. clypeo ſuo excipiunt hoſtilia tela in pedites ſuos coniecta. RAta. Firma, non uana. MIſericordia. Dupliciter ſſ ſcribitur, propter metrum, ſicut relligio, & repperio. ALuit. In præteritum. SEmper alat. Donec in hoc mundo uiuimus; nā poſt præſentem uitam, ſpes mutabitur in rem. Amen. A

ERutus es magno &c. Ex principio huius ode apparet materia eius, & cauſa. Nam Dauides fugiens a facie Regis Saulis perſecutoris; cum ueniſſet in Geth, terram Phyliſtinorum, cognitus ab hoſtibus, & deprehenſus, adductus eſt ad Regem Achis; qui & Abimelech ratione regni dicebatur: ſimulato furore periculum mortis euaſit. Liber igitur à tam graui periculo, Deo gratias agit, cuius inſtinctu furorem ſimulauerat: & Deum omni tempore ſe laudaturum promittit. Nos etiam tāti ducis exemplum ſecuti, cum eruimur a periculis, a Domino beneficium recognoſcentes, illi gratias agamus; ac ſemper eum laudemus. Sic ergo incipit. ERutus. B
Ereptus, ac liberatus. Diſcrimine. Periculo.
VAtes. Dauid propheta. HOſtis. Philiſtęi re- 1.R. 21
gis, nomine Achis: nam Abimelech eſt nomen generale regnantium ibi: ſicut Pharao, & Ptolomæus Regnantis in AEgypto; & Cæſar Romanorum Imperator. GEthæa. In libro Regum dicitur Geth; & in libro Geneſeos, Gerare. Eſt una ex v. Satrapiis Phyliſtiim. SQuallore. Vultus, & tenui habitu, qualem potuit exul ha-
bere tunc temporis. AErumnas. Miſerias. GO- 1.R. 17
liæ. Gygantis, quem adhuc adoleſcens, iacto e ſunda lapide, ſtrauit; ereptoq; ipſius gladio, caput amputauit. OPima ſpolia. Quæ à duce belli interfecto eripiuntur. SAul. Diæreſis figura: nam ſoluta eſt diphtongus in duas ſyllabas.
Millia dena. Quia gygas ille ductor erat belli, & 1.R. 17
pro x. millibus computabatur. De hac cantilena uide in p. lib. Regū: fuit enim cauſa inuidiæ Saul, & perſecutionis Dauid. CEcinere. Prophetæ illius temporis edocti a Samuele, qui illum adhuc puerum in Regem futurum perunxerat, ex mandato Domini. INſanus. Stultus, & furibundus: nam ſtultitiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt, ut ait ſapiens. ARbor. Nec mirum, dixunt enim phyloſophi, hominem eſſe arborem uerſam. CEu pueri. Quorum cordibus alligatam eſſe ſtultitiam, dixit ſapiens, ſed uirga diſciplinæ ſugandam. INfrendens. Cū dentibus. VIdiſſet. Achis Rex. Increpuit. Dicens; Ande 1.R. 21.
ſunt nobis furioſi? quia introduxiſtis iſtum, ut fureret me præſente? dimittite illum hinc, bene ingrediatur domum meam. PSaltes. Dauid pſalmiſta. BEnedicam. Hic incipit pſalmi tenor. TEmpore in omni. Proſperitatis, & aduerſitatis, contra illos, qui tunc ſolum benedicunt Dominum, cum benefecerit eis; in aduerſitatibus poſiti, deſperant, maledicunt, & blaſphemant. Micante die. Lucente. In diuina ſcriptura ſæpe dies ſignificat proſperitatem; nox uerò aduerſitatem. Vires animæ. Virtutes, quæ ſedem ſuam habent in anima. CAnent. Laudabunt. Viſcera. Miſericordię ſunt ſedes, quę tunc laudant Dominum, cum mouentur ad compaſſionem ſuper afflictione proximi. LAudabile. In omnibus noſtris actionibus bonis Deus eſt laudandus, quia ipſe eſt, qui omnia bona opera facit in nobis, & ex nobis, ſicut ipſe dixit; ſine C

me

D me nihil poteſtis facere. Illum ergo laudare debemus, & glorificare; ſicut modo ex inſigni uictoria, quã Deo fauẽte
obtinuit claſſis chriſtianorum, perfracta penitus Turcarum claſſe, multo copioſiore & nauiũ ac militũ multitu-
dine; laudandus eſt Deus & glorificandus; qui
miſertus eſt populi ſui, & exaudiuit orationem
ſerui ſui Pii Quinti Summi Pontificis. Et hæc
facta ſunt dum hæc ſcriberem. M.D.LXXI. men-
ſe Octobris, die VII. Confirmet hoc Deus, quod
operatus eſt in nobis, addendo uictoriam ſuper
uictoriam. donec ſancta mater Eccleſia recipi-
at dominium ſuper omnes gentes in toto orbe
terrarum: ſicut habebat quattuor Doctorũ tem
pore magnorum. Sed iam redeamus ad noſtram
expoſitionem, quæ utinam relegatur toto orbe
terrarum ad Catholicam fidem Chriſti redacto.
Math.5 MITIS, & ipſe fui. Sic & Chriſtus in Euangelio:
& 11. Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.
Et alibi: Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt
terram. Eſt autem mitis, qui nemini nocet; &
E ſi nocetur ei, ſuffert, nec remurmurat. SACTO
chriſmate. Vnctione illa, qua ungebantur Re-
ges. Et hoc factum fuit per Samuelem, ut dicitur
in lib. 1. Regum. Chriſtus etiam fuit unctus oleo
lætitiæ præ conſortibus ſuis; ut atteſtatur Apo-
1.R.17 ſtolus Petrus. TVLI. Suſtuli, ſiue accepi. GO-
liath. Gygantem, Paleſtinorum Ducem, de
quo ſupra. Tuli. Vici, & abſtuli inde ſpolia.
1.R.18 SOCERI. Saulis Regis, qui dederat ei filiam Mi-
chol in uxorẽ; ut eſſet ei in ſcandalum & ruinã:
ſed contrarium euenit; quia ualde dilexit eum:
& ne occideretur perſuaſit ei fugam; & adiuuit
in quo potuit. IN iſtis. Quæ ſupra dixi, mihi
contigiſſe per Dei gratiam. NON nos. Nè ſimus
F inanis gloriæ cupidi; & iactabundi inueniamur.
NVNC etiam. Dum ſolus eſſet in hoſtili urbe Ge-
thæa; ac deprehenſum uellent occidere Gethæi.
TRibulis acutis. Pro tribulationibus aſperis.
Primitiuum poſitum eſt pro deriuatiuo, quod
uix hoc uerſu capitur. EXemplar. Modo formu-
la quædam, qua uiri ſancti informarentur ad pa-
tientiam, imitando uatem. SPecimen. Specu-
lum quoddam, in quo ſpecularentur uiri iuſti;
& abſtergerent à ſe maculas impatientiæ, & fa-
ſtidii. QVa breuiore uia. Supple, id fieri poteſt.
MENTIS. Non greſſibus corporis, ſed mentis
affectu peruenitur ad Deum. CAECI. Propriè
ſunt ignorantes. CORDE. Vnde Dominus in
Euangelio dixit: Beati mundo corde, quoniam
ipſi Deum uidebunt. SI reſpexeritis. Id æternum
Math.5 lumen radiis luſtr. orb. LVX eritis. Pro modu-
lo ueſtro. Sic & de Apoſtolis dictum eſt; uos
eſtis lux mundi, &c. quia luce doctrinæ illumi-
natur cæcitas ignorantiũ. TVRbine nimborum.
A perſecutione impetuoſa Paganorum. A TENE-
bris. Hæreticorum, qui malis doctrinis offuſ-
cant mentes inſtabiles fatuorum. RVbore gra-
ui. Quem incutiunt mundi amatores ſeruis Dei;
eo quod uideantur inſipientes; qui relictis diuitiis
paupertatem; & omiſsis deliciis, atq; uoluptati-
bus, quibus poterant perfrui; ærumnas, ac
miſerias amplectantur; & propterea ſæpe eru-
beſcunt adhuc infirmi in religionibus aſperis,
neſcientes adhuc reſpondere: quia oportet nos
per multas tribulationes introire in regnũ, exem
plo Dauid, & aliorum anteceſſorum noſtrorum.
DICITE. Improperantibus nobis quæ ſupra dicta
ſunt, uos dicite ea, quæ ſequuntur. ACer herus.
Fortis Dominus. ANgelus permaximus. Chri-
ſtus eſt, qui, ut dixit Eſaias, eſt magni conſilii Angelus; quem aduocatum habemus apud Deum, ut docet Apo-
ſtolus. Poſſumus etiam intelligere poſt Chriſtum de Archangelo Michaele, militiæ cæleſtis exercitus principe
qui commendata eſt Eccleſia fidelium. CEleres ſuos. Angelos milites ſuos. AMbibunt. Armis protectionis ſuæ
circundabunt.

Aſcribatur ei, qui mihi cuncta dedit.
Si quid adeſt in me forſan laudabile; laudes
Non hominum tenues pectora noſtra petunt.
A Domino potius laudari ſpiritus ardet:
Qui verè laudat, quiq; probanda probat.
Auſcultate mihi, manſueti audite; videte,
Miti quanta mihi contulit ipſe Deus.
Paruus eram parui cuſtos gregis; inter & agnos
Verſatus mites, mitis & ipſe fui.
Me Deus elegit mitem; ſacroq; perunxit
Chriſmate: quo vires, robur & acre tuli.
Vrſis prævalui magnis; molasq; leonum
Confregi: Goliath ſtrauit & iſta manus.
Ecce Paleſtinos quoties proſtrauimus hoſtes?
Bellipotens Ductor caſtra inimica tuli.
Inuidiam ſoceri iam manſuetudine mira
Deuici: & vincam cuncta, fauente Deo.
Exultate viri mecum; & lætemur in iſtis:
Manſueti mecum magnificate Deum.
Exaltemus eum; non nos tollamus ad aſtra:
Solius Domini nomen in ore ſonet.
Nunc etiam tanto poſitus diſcrimine vitæ,
Illum exquiſiui pectore & ore gemens.
Audijt è ſummo, meq; exaudiuit olympo:
Me ſimul eripuit de anxietate graui.
Cunctatum e tribulis curarum eduxit acutis,
Vt fierem exemplar, vel ſpecimen reliquis.
Vos etiam, o ſocij, iam tandem accedite mecum
Ad Dominum properi qua breuiore via.
Affectu mentis contendite paſſibus æquis;
Currite gaudentes iam per amoris iter.
Diuinam ad lucem cæci properate: propinqui
Illuſtrabamini; quo videaris eum.
Quo propiore Deum intuitu fælicior eſto.
O quam iucundum corde videre Deum.
Si reſpexeritis, radijs luſtrantibus orbem
Lumen id æternum; vos quoq; lux eritis.
Non confundentur facies a turbine veſtræ
Nimborum; a tenebris; ſiue rubore graui.
Dicite vobiſcum quicunq; fideliter iſta
Perlegitis: quibus & carmina noſtra placent.
Dicite: ſi pauper Dauid, fugitiuus, & exul,
Ad Dominum clamans repperit auxilium;
Si miſer ad Dominum clamauit: & audijt illum,
Eripuitq; malis omnibus acer herus;
Ad ſe nos etiam clamantes audiet ipſos;
Eruet à noſtris nos ſimul atq; malis.
Angelus & noſter cuſtos permaximus ille
Emittet celeres prorſus ab arce ſuos.
Qui nos ambibunt, Dominum & quoſcunq; timẽtes

Qui nos defendent, eripientq; malis.
O ſerui Domini, guſtate, videte, probate,
Quàm ſuauis Dominus, dulcis & eius amor.
Nam ſi vina probantur odore, colore, ſapore,
Vt bonitas eius ſit manifeſta latens:
Sic guſtanda Dei bonitas eſt, atq; probanda;
Vt quæ nos latuit ſit manifeſta modo.
Si guſtaueritis, ſi ardebitis eius amore,
Quàm dulcis vobis, quàmq; ſuauis erit.
Ille beatus erit, qui mundum ſpernit inanem;
Sed magis in Domino ſperat vbiq; ſuo.
Ergo timete Deum; & Dominum reuerenter amate
Omnes ſancti eius, ſpes quibus vna Deus.
Non eſt paupertas turpis metuentibus illum:
Qui timeat Dominum nullus egenus, inops.
Nam locuples, & qui terrenis rebus abundat,
Eſurit, & ſemper diues auarus eget.
Nec ſibi parta ſatis: ſitis inſatiabilis eius:
Eſt venter vacuus, pallidaq; ora fame.
Aſt inquirentes Dominum lætanter abundant:
Quæ dat eis Dominus, ſunt ſibi pauca ſatis.
Suppeditat victum ſeruis, atq; vnde tegantur:
Præterea omne bonum non minuetur eis.
Filij adeſte mihi, Dominiq; docebo timorem
Vos omnes: patria qui mihi lege datus.
Nempe quis ex vobis æternam viuere vitam
Qui velit, atq; dies ſemper habere bonos?
Indomitum linguam monſtrum cohibere memento
Et labia auertas pernicioſa loqui:
In Dominum, & ſanctos fuge, ne execrabilis, ira
Lingua redaxetur, vel maledicat eis.
Nec deteſtetur charos tua lingua parentes:
Deuoueat natos nec tua lingua caue.
Vllius famæ ne detrahat; obijciatuè:
Nec carnes hominum dentibus illa voret.
Mentiri caueat: mendaciaue vlla profari;
Et dedignetur falſa, doloſuè loqui.
Probra nec improperet: callumnia nulla ſtruatur:
Non ea deieret: non vacet illa iocis.
Qui non eſt lapſus verbo, nec inutile quicquam
Protulit; hic fælix, terq; beatus erit.
Cum moderatus eris linguam: moderator & acta
Effuge queq; mala: perfice queq; bona.
Quæ vetuit Dominus fugito: quæ iuſſit habeto
In mentem; vt facias viribus ipſe tuis.
Quodq; bonũ ſummũ eſt, propoſſe: exquirere pacem
Nitere, quęſitam proſequere: & retine:

circundabunt. GVſtate. Quia niſi guſtaueritis, neſcietis dulcedinem diuinæ bonitatis; ut ſequitur infra; nini A
exemplo. GVſtanda. per meditationem, & contemplationem diuini erga nos amoris: quem poſſumus conijcere ex humana creatione, redemptione, ſuſtentatione, & ſpe glorificationis. MVndum inanem. Veria bonis,
quæ ſperanrut in futuro ſæculo. VNA. Neq; .n.
licet in alio ſperare; quia non poſſumus ponere
pedem in duobus calceis. TVRPIS. Sicut amatoribus huius mundi, iuxta illud mundani poetæ;
Et turpis egeſtas. EGENUS inops. Quia de uictu,
& ueſtitu prouidet illis Deus, quibus contenti
ultra non quærunt. EGET. Iuxta illud prouerbium; auaro tam deeſt, quod habet, quam qd
non habet: qui a partis uti non audet. SITIS inſatiabilis. Deſiderium inexplebile rerum, & maxime pecunię. PAUCA ſatis. Natura quippe humana modicis eſt contenta. Et Apoſtolus ait; t.Tim.6
habentes uictum, & ueſtitum; his contenti ſumus. OMNE bonum. Eſt ipſe Deus, qui minui
non poteſt. FILII. Vt pater, loquitur Vates, erudiens filios. DOMINIQ; timorem. Bene dicit Domini; quia multiplex eſt timor; vz. mundanus,
ſeruilis, & filialis; qui eſt Domini. Mundanus
enim malus eſt, quia inducit ad peccatum: ſeruilis utilis eſt, quia retrahit a peccato; & paulatim trahit charitatem, ut ſeta filum; ſed foras B
mittitur a charitate; timor autem Domini, qui
& filialis dicitur, eſt caſtus ille & ſanctus, qui
manet in æternum: quem docet nunc Vates. Et
in ſumma, eſt abſtinere a malo, & facere bonũ.
LEGE patria. Maiorum, ſiue Moyſi; uel quam
docuerunt parentes eius, ſicut legimus, Tobiâ
patrem docuiſſe filium ſuum. INdomitum linguam monſtrum. Sic & Iacobus Apoſtolus dicit; Tob.4.
omnia fera animalia domari poſſunt; linguâ autem hominis nemo doniare poteſt. cohibere
memento. Sic & Cato ſapiens dicit: uirtutem
primam eſſe puto compeſcere linguam: proximus ille Deo eſt, qui ſcit ratione tacere. PERnicioſa. Damnoſa, mortifera; deriuatur à perneco, cas; quod eſt occido; quia talia uerba occidunt animam; & frequenter dant occaſionem C Iac.3.
necis corporis. IRA. propter iram; ablatiui caſus eſt. PARENTES. Quia lege cautum eſt: qui
maledixerit patri, uel matri, morte moriatur,
lapidibus obruatur. DEuoueant natos. Hanc
peſſimam conſuetudinem, quam matres noſtri
temporis habent, præcipuè pauperes, & uiles;
non poſſunt prædicatores ſuis clamoribus exritpate. Vnde non eſt mirum, ſi ex deuotis filiis
exiguam, uel nullam conſolationem aſſequuntur: quinimò in ſua ſenecta, ut plurimum, deſeruntur ab illis; & fame pereunt. CARNES hominum uoret. Hoc fit per uitium detractionis:
vnde Auguſtinus in frontiſpitio refectorii ante
menſam, hos duos uerſiculos aſcripſerat: Qui
cupit abſentum fratrum corrodere uitam, Hanc
menſam indignam nouerit eſſe ſibi. MEntiri.
Differt, a mendacio; quia mentitur ſciens, mendacia dicit oberrans: plerumq; tamen confunduntur hæc uocabula: nam triplex eſt mendacium, iocoſum, officioſum, & perniecioſum: de
quibus uide Auguſtinum in libro de mendacio.
FALſa. Vt calumniatores ac teſtes falſi; de quibus ter ſcriptum reperi in lib. ſapientię: falſus
teſtis non erit impunitus. DOLOS. Vt inſidiantes, ac proditores. PROBRA. Quę in faciem cuipiam obiiciuntur, in eius uituperium; ut ſicophanta, facinoroſus, adulter, fur, uel homicida; & ſimilia. CAllumnia. Iniqua accuſatio, nec uera. DEieret. Falſum iurando, uel non faciendo quod ſe iurauerat antefacturum. VACET iocis: Inutilibus fabulis; quia de omni uerbo
otioſo reddenda eſt ratio in die iudicii; ex his verſiculis: quanta peccata fiunt per linguam, que non coercetur.
quam parua caruncula quantorum eſt cauſa malorum. VIribus tuis. Mediante tamen gratia diuina. ET retine.
Quantum in te eſt: quia duræ ceruicis homines, difficilè ad pacem conciliandam adducuntur, & conſeruandam

Sanctus

D ſanctus. Sanctorum Deus. admiſit. Acceptauit. Admitti, t recipit cum, d. ſine, d, quoq; perdit, peccat, & admittit. lenit. Pro leniuit, dulcibus monitis exortans eos. afflictis animo &c. Hoc eſt humilibus. ſummo polo. I cœlo. Videte (inquit Aug.) magnum miraculum: Deus altus eſt, humilias te, & uenit ad te: exaltas te, & fugit a te: quare hoc? quia excelſus eſt Dominus, & humilia reſpicit: alta uerò à longè cognoſcit; ſed nō ignoſcit. ſubſunt. Deo, ſ. ac ſuis maioribus obediendo. coruſcos. Lucentes. inter eos. Inuicem aduerſantes: ſicut Euri contra Zephyrum; & Auſtri contra Aquilonē. tribulis. Pro tribulationibus; quia ſicut illi vexant corporis pedes; ſic & hæ exaſperant mentis affectus; qui ſunt animæ pedes. INiquis. Grauibus, & moleſtis; nam & hanc ſignificationem habet iniquus, ut apud Virgilium licet videre. mare mundi huius. Præſentis ſæculi: unde Ambroſius: Nauigantibus nobis per hoc mare magnum, ualde pertimeſcendum eſt; ne nauem noſtram, aut fluctus abſorbeat, aut procella tempeſtatis arripiat, aut in æternam prædam pirata crudelis arripiat. flamine vipereo. Hoc eſt inuidia. poteſtates aduerſæ.

E Malorum Angelorum. flatibus. Suggeſtionibus prauis. inflant. Superbia implent, ac deinde inſtigant. vipereas animas. Hoc eſt inuidia infectas. ciere. Commouere, incitauere: claſsicum eſt uocabulum; ut aere ciere uiros, Martemq; accendere cantu. eis. Motibus bellorum uel perſecutionum. modicum paſſos.

Reſp. 8. etiam uſq; ad mortem: nam ut, ait Paulus; non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. eripiet. Altero ex duobus modis; uel educendo eos ex hoc mundo ad æternam gloriam, uel de tribulatione liberando; ſicut liberauit tres pueros de camino ignis ardentis; & Danielem de lacu leonum; & hunc ipſum Regem de multis periculis liberauit. MAlleus. Per ſimilitudinem quandam dicitur Diabolus eſſe malleus vniuerſæ terræ: quia ueluti lapides non ante ponuntur in ædificium templi, quam percutiente malleo fuerint conquadrati; ſic neq; nos, qui ſumus lapides uiui, in ſtructuram Eccleſiæ non ante locabimur, quam ab hoc malleo bene concuſsi, facti fuerimus apti ad ædificium Dei. HErebi. Inferni. cum datur. Ei licentia à Domino Deo. Nihil enim poteſt facere dæmon, niſi Deo iu-

F bente, uel permittente, iuſto ſuo iudicio: quod ipſe nouit, ſiue ad correctionem noſtram, ſeu ad probationem, uel etiam ad punitionem malorum; ut norint eum uindicem eſſe malefactorum. oſſibus. Virtutibus animæ, quibus ante prauis ſuggeſtionibus reſiſtebatur: mors mala. Corporis, quæ legum cenſura iubetur inferri in facinoroſos. mors peior. Animæ. ſ. quæ per peccatum, gratia (qua uiuebat) priuatur. mors peſsima. Quæ eſt damnationis æternæ; ex qua poſt mortem nulla poteſt eſſe redemptio. metam ſuam. Vſq; ad finem uitę communem, quæ

Pſ. 89. eſt 70. annorum; & ſi in potentatibus 80. & amplius: labor & dolor uſq; ad 120. inde rara auis tranſuolat. Verum de impijs alibi dicitur, quod non dimidiabunt dies ſuos. animæ. Statim poſt mortem corporis. corpusq;. Hoc erit poſt diem iudicii, cum omnes reſurrexerint cum corporibus ſuis; ut recipiat unuſquiſq; prout geſsit, ſiue bonum, ſiue malum; & tunc ibunt boni in uitam æternam, mali uerò in ſupplicium æternum; quæ eſt hæc gęenna. INduratis. De quibus ſcriptum eſt, quia voluiſſent impij ſine fine uiuere, ut poſſent ſine fine peccare. Ergo iuſti

fine

Aurea pax tranquillum animum, mentemq; ſerenam
Reddit; & in cordis ſimplicitate manet.
Aurea pax veri vinclum conſtringit amoris;
Conſociat mites in charitate viros.
Quære igitur pacem: quæſitam pectore ſerua,
Donec ad æternam te comitetur ea.
Namq; ſuper iuſtos Dominus ſua lumina pandit:
Intuitu certo pacificosq; regit.
Diuinæq; patent aures ad vota piorum;
Admittitq; preces, porrigit auxilium.
Vultus at iratus Domini ſuper acta malorum:
Vt diſpergat eos, mergat & in baratrum.
Illorum memoret laudes, nec nomina quiſquam:
Sit cum corporibus fama ſepulta ſuis.
Ah quoties Dominum lachrymoſa voce vocarunt;
Opprimeret iuſtos cum grauis anxietas.
Audijt ex alto clamores ſanctus eorum;
Admiſſitq; preces; contulit auxilium.
Omnibus eripiens ex anxietatibus illos,
Lenijt, atq; dedit mente quiete frui.
Afflictis animo, & contritis corde propinquat;
Fautor adeſt, ſummo ſit licet ipſe loco.
Et ſaluabit eos, humili qui pectore ſubſunt:
Nempe humiles animo gloria ſuſcipiet.
Quot fluctus quandoq; leuat maris vnda coruſcos,
Ventorum aduerſis flatibus inter eos:
Tot tribulis iuſtorum animi vexantur iniquis,
Per mare mundi huius flamine vipereo.
Nempe poteſtates aduerſæ flatibus inflant,
Permittente Deo, vipereas animas.
Inde ciēre graues motus per aperta virorum
Pectora iuſtorum; quæ cruciantur eis.
At modicum paſſos Dominus miſeratus ab alto
Eripiet iuſtos omnibus hiſce malis.
Omnia cuſtodit miſerans Deus oſſa piorum,
Ex illis vnum nec teret hoſtis atrox.
Virtutes animæ fortes ſunt oſſa piorum,
Quas Deus infringi non ſinit hoſte graui.
Malleus eſt omnis terræ validiſſimus ille
Rex Herebi; qui hominum, cum datur, oſſa terit.
Heu peccatorum perfractis oſſibus; inſtar
Mors mala, mors peior; peſſima deinde venit.
Per ſcelera acceleratur enim mors corporis huius,
Mors mala: ne metam tendat ad vſq, ſuam.
Mors animæ peior, qua gratia deſerit illam
Propter peccatum, quæ ſua vita fuit.
Peſſima mors animam æternæ corpusq; gehennæ
Mancipat; haud vllus vnde regreſſus erit.
Hæc induratis ſolum debetur iniquis,
Qui nunquam placitis abſtinuere malis.
Quiq; odere pium, delinquent: hosq; moratur
Peſſima mors; niſi fors exuerint odium.
Aſt animas redimet ſeruorum a morte ſuorum

Per ſaluatorem; quem cito mittet eis.
Non in delictis permittet claudere vitam
Sperantes in ſe; quos charitate trahet.
Amen.

ODE XXXIIII. EX PSALMO. XXXIIII.
Iudica Domine.

CIrcumuallarunt me fortes vndique turmæ:
Stant acies rectæ, miſſaq; tela volant.
Aſpice bellipotens ductor, qui deſuper aſtas,
Impete me quanto, quouè furore petant.
Iudicio diſcerne tuo, quæ cauſa nocentes
Ciuerit in me vrgens, arma mouere ſua.
Tu me impugnantes expugna: frange cateruas
Tu Deus inſtantes, turbine rumpe tuo.
Belliger aſſumptis exurge coruſcus in armis;
Et ſcuto læuam conſere fortis eques.
Eſto mihi auxilio; vagina protinus enſem
Eripe, cæde hoſtes; reple cruore vias.
Sterne acies, frameamq; effunde vibrando per illas,
Diſperde & cuneos, ſignaq; velle manu.
Qui me inſectantur, circuncludantur in arctum,
Me contra nequeant vnde redire, locum.
Dic mihi: ne paueas, adſum protector ab hoſte.
Dic animæ noſtræ: ſum tua firma ſalus.
Sum tua firma ſalus ego; ſpem tu conijce certam
In me; te numquam deſeret iſta manus.
O mea ſola ſalus, inte ſperauimus inquam,
Ne confundamur, ſemper adeſto fauens.
At confundantur potius qui perdere quærunt
Hanc animam, quam tu ſponte redemptor amas.
Aſt auertantur retroſum plena rubore
Agmina, nos contra quæ modo proſiliunt.
Retrouertantur per te & confuſa rubore
Pectora, conſilijs pectora plena malis.
Conſilia illorum ſpargantur vt aëre puluis,
Quem Narbonenſis turbine ventus agit.
Inſectetur eos tuus Angelus enſe coruſco,
Quem pauidi fugiant; & fugiendo cadant.
Inſectetur eos tuus Angelus: inuia fiat
Lubrica, qua fugient, & tenebroſa via.
Hæc mala proueniant illis, quia gratis abuſi
Sunt benefactoris, ſicut & ante, fui.
Atq; apud immemores male gratia noſtra locata eſt;
Proq; bonis reddunt en mihi tanta mala.
Pro mille officijs, emptaq; cruore ſalute,
Interitus laqueos diſpoluêre mihi.
Probra ſuperuacuè quoties finxere maligni
De me; quæ noſti uana fuiſſe Deus.
Vt me interficerent, quoties ſtatuere nephandi
Inſidias; per te quæ patuêre mihi.
Ecce ſuperueniet laqueus necis obuius illis
Ex improuiſo, qui liget intus eos.
Ecce ſuperueniet deceptio condita nobis

ſine fine torquebuntur. SAluatorem D. N. I. Ch. A
& fuit hoc uaticinium venturi, qui modo uenit. VITAM. Quia pœnitentiam agent. TRAHET. Eos ad ſe. Amen.

CIrcumuallarunt, &c. Paſſio D. N. I. Ch. præuiſa a Regio Vate, hac in ode decantatur, ſub figura perſecutionum, quas paſſus eſt ipſe Dauid à Saule, & à ſatellitibus eius. Dicit ergo Vates in perſona ſua, & Chriſti: Circumuallarunt me, &c. Et quia ſatis plana eſt litera, curſim tráſcurret expoſitio. TVRMÆ. Satellitũ Saulis regis, quò ad Dauid: & Iudæorum, quando iuerunt ad comprehendendum D. I. Ch. QVÆ CAVSA. Inuidiæ ſ. c ... uerit. Concitauerit, a cieo, cies. CORVSCVS. Splendidus in armis lucentibus. Sæpè loquimur de Deo more humano. LÆVAM. Siniſtram manum. CONSERE. Adapta. FRAMEAM. Enſem. CVNEOS. Manipulos militum, in cunei figuram redactos. VELLE. Extrahe uiolenter de manu vexilliferorum. IN arctum. ſ. locũ, unde non poſsint effugere, uel contra me reuerti. DIC mihi. Vel tacita inſpiratione. SVM tua firma ſalus. Color rhetoricus, qui dicitur repetitio; ad ſpẽ magis ac magis excitandam. MANVS. Fortis potentia ad defendendum. SPERAnimus. Pro ſe; & ſuis. Hæc dicuntur à Vate B
etiam in perſona Chriſti, qui orat pro ſe, & ſuis fidelibus. Sic omnia intelligenda ſunt, quæ in plurali ponuntur in hac ode. NE confundamur. Confunderetur autem, ſi is, in quo ſperauit, nõ adeſſet fauens. PERdere. Occidere gladio deſperationis. HANC animam. Vitam, quæ per animam conſeruatur in corpore: uel propriè animam quæ per deſperationem quodammodo occiditur, amittendo gratiam, quæ ſola eſt animæ uita. SPONTE. Non .n. ex operibus, quæ fecimus nos, redemit nos Dominus de ueteri noſtra conuerſatione; ſed per ſuam miſericordiam; ſicut docet Apoſtolus; nec quia priores amauerimus illum; ſed quia ipſe prior dilexit nos, ut docet Ioannes in epiſtola ſua. RETRORſum. Hoc & adimpletum eſt ad literam; in paſsione D. N. I. Ch. hoc uerificatum eſt. Interroganti Domino; Quem quæritis; cum reſpondiſſent: Ieſum Io. 18.
Nazarenum; rurſum ipſe dixit: Ego ſum: ſtatim omnes abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. PECTORA. Color rhetoricus, qui dicitur geminatio; & habet neſcio quandam emphaſim. Narbonenſis uentus. Peculiaris eius C
prouinciæ, ſimilis circino; quo collectus in gyrum ſpargitur aere puluis. TVRBINE. Modo impetuoſitate. ANGELVS. Tuæ iuſtitiæ nuncius, & miniſter. BENEFACTORIS. Dauidis, uel Dei, & Chriſti, qui pertranſiuit benefaciendo, & liberando oppreſſos à Diabolo, ut dicitur in act. Apoſt. EMPTA cruore. Conuenit Dauidi, ſed ma- Act. 10.
gis Chriſto, qui ſuo ſanguine nos redemit. INſidias. Sicut in urbe Ceila, & apud Ziphæos, reſpectu Dauid. Contra Chriſtum ſæpè etiam poſitæ ſunt inſidiæ; ut legitur in Euangelijs. PROBRA. Vt quod eſſet proditor, erro, fugitiuus, & ſimilia: contra Chriſtum; quod Samaritanus eſſet; dæmonium haberet; uini potator, peccatorum, & publicanorum amicus; magus, atq; ſeductor. LAQVEVS necis. Et hoc euenit Achi- 2. Reſp.
tophel; qui laqueo ſe ſuſpendit; & Abſalon per 17.
crines eſt arbori ſuſpenſus: & ex diſcipulis Chri- 2. Reſp.
ſti Iudas proditor laqueo ſe ſuſpendit, & crepuit 18.
medius; & diffuſa ſunt omnia uiſcera eius. COn- Act. 10.

K

Ex improuiſo, corripietq; reos.
Tunc exultabo liber, tunc pectore toto
In Domino ſaliet ſpiritus iſte meus.
Tuncq; ſalutari ſuperexaltabitur ipſo
Mens mea præ donis exhilarata nouis.
Virtutes animæ, nec non & corporis oſſa,
Quis ſimilis (dicent) eſt tibi ſumme Deus?
Eripiens inopem de diuitis vnguibus vncis;
Imbellem validis eripiens manibus.
Quiſuè tui ſimilis? De proripientibus vrſis
Eruitur per te pauper, egenus, inops.
Inſurrexerunt in me, corrupta loquentes
Falſidici teſtes dente venenifero.
Percunctabantur, quæ numquam dicta fuêre:
Et quæ ignorabam me petiete dolo.
Talia dicta meo ex ore extorquere parabant;
Vnde viderentur me dare iure neci.
Plurima contuleram bona tam clementer in ipſos:
At mihi reddebant hi ſine fine mala.
Pro quibus officijs inſani reddere grates
Debuerant; pænas retribuêre mihi.
Seruitij excuſſi duriſſima vincula collo;
Iniecête illi ferrea vincla mihi.
Hoſte dedi victo, productis finibus illis,
Frugifluos campos; vt fruerentur eis.
At ſterilem vitam loca per deſerta vaganti,
Prorſus vt ingrati, retribuêre mihi.
Hoſtibus expulſis, propria ſub ſede quietos
Conſtitui: at patria me pepulere domo.
Cùm neq; contenti ſterilem me degere vitam,
Inſuper inſtatent, prorſus vt opprimerent.
Exutus pannis, cilicina veſte tegebar:
Parcebam dapibus: potus, & eſca leuis.
Stratus humi ſupplex, humiliſq; precabar olympi
Excelſum Dominum, magnanimumq; patrem.
Vt reſipiſcentes finerent requieſcere feſſum;
Me poſitis odijs diligere inciperent.
Heu dolui; vehemens oratio noſtra, quòd illis,
Pro quibus orabam, contulit inde nihil.
Non tamen inde ſinam precibus pulſare parentem;
Nam ſi non illis, proderit ipſa mihi.
Inq; meo conuerſa ſinu hæc oratio prudens,
Ægrotanti animo proferet antidotum.
Sic mihi complacitum fuerat; quaſi proximus eſſet,
Ac veluti frater, ſic & habendus erat.
Hinc triſtabar ego lugens, humiliſq; dolebam,
Duritiem tantam cordis ineſſe ſibi.
Aſt hilares illi in mæſtum coiêre frequentes:
Collætabantur; mutua verba dabant.
Nunc capiemus eum: noſtras euadere dextras
Nequaquam poterit: cinctus vbiq; cadet.
Improuiſi aderant hoſtes: heu quanta flagella
Multiplicabantur deſuper oſſa mea.

A dita. Pro abſcondita, aphæreſis eſt. corripietq; reos. Saulem regem in monte Gelboæ, ubi interfectus eſt cum filiis & exercitu. (1. Reſp. 31.) Iudæi etiam in uindictam necis Chriſti a Tito, & Veſpaſiano ducibus Romanis uſq; ad internitionem deleti ſunt. (Ioſeph.) SVo ſalutari. Chriſto: Prophetia Chriſti uenturi. QVis ſimilis tibi. Re uera nullus, niſi filius eius, qui eſt Deus cum illo. IMbellem. Debilem, ineptum bello. Vrſis. A feris hominibus: nulla .n. peior beſtia, quam beſtialis homo. PAuper, egenus, inops. Differunt hæc uocabula inter ſe: pauper eſt, qui parum aliquid habet: qui uerò neceſſariorum eget, hic egenus eſt: ſed qui penitus nihil habet, neq; terræ ulnã qua tegatur habet, inops eſt. Hic uero cumulantur per auxeſin figuram. Falſidici teſtes. Et hoc in paſſione D. N. I. CH. factum fuiſſe legimus. (Vide in paſ.) IGnorabam, I. quę ipſi putabant me ignorare. Quò ad D. N. I. CH. quid .n. ipſe ignoraret, qui ſapientia patris eſt? EXtorquere parabant. Sicut quando dicebant ei: Magiſter ſcimus, quia uerax es, &c. (Mat. 22) Item quando dicebant: quouſq; animas noſtras tolis; ſi tu es chriſtus, dic nobis palam. &c. (Io. 10.) Plurima bona, quo ad Dauid: defenſiones ab hoſtibus Philiſtæis; & eiciendo ſpiritum nequam a Rege Saul. Quo ad chriſtum, lege Euangelia: curauit eorum ægros, illuminauit cæcos, pauit famelicos, ſuſcitauit mortuos (B) (Mat. 11.) prædicando uiam ſalutis edocuit: & pro tantis beneficiis mortem ei inferre ſepius tentauerunt: quod tandem & fecerunt. EXcuſſi. Ego Dauid, pugnando pro illis. Item excuſſi, ego chriſtus. DVriſſima uincula. Seruitutis Aegypti, & aliarũ multarum gentium; ſed præcipue diaboli uincula; quibus propter peccata tenebantur aſtricti. FErrea uincula. Tempore paſſionis Chriſti hoc factum eſſe legimus: de Dauide non legimus. HOſte. Singularis pro plurali: hoc ab utroq; factũ fuiſſe legimus in ueteri teſtamento; maximè quando introduxit eos chriſtus in terram promiſſionis. FRugifluos campos. Fluentes lac, & mel. AT ſterilem uitam. Tenuem, & infructiferam: neq; .n. proli uacare dabatur. HOſtibus expulſis. Cananæis, Amoræis, Euæis Pherezæis, ac Iebuſæis, qui habitabant in terra promiſſionis ante aduẽtum filiorum Iſrael: quos chriſtus (C) expulit, & dedit terram eorum illis hæreditate poſſidendam. Quò ad Dauid, de Phyliſteis intelligendum eſt, quos eiecit ab occupatis ſedibus Iudæorum. OPprimerent. Necandum ſcilicet. PAnnis. communibus. cilicina ueſte. Hoc eſt cilicio texto ex pilis camellorum, modica lana permixta: ueſtitus ſacco diceremus nos, more noſtro, in ſignum mæſtitiæ & pœnitentiæ. DApibus. Delicatioribus cibis, ut ſolitum eſt Regibus. POtus. Aquæ cum fletu mixtus; ut alibi dixit: & poculum meum cum fletu miſcebam. EScaleuis. Panis ſubcinericius, & azimus: ſicut alibi dixit: quia cinerem tamquam panem manducabam. OLympi. Paradiſi reſplendentis Dei & ſanctorum gloria. PAtrem. Hominum, & Angelorum. REſipiſcentes. Ab odii; & inuidiæ inſipientia recedentes, & ad amorem proximi reuertentes. Et hoc eſt, amiſſam reſumere ſapientiã. COntulit nihil. Profuit nihil propter malam eorum diſpoſitionem. PRoderit mihi. Neq; .n. fructu, oratio pro inimicis effuſa, fruſtratur: nam in utilitatem orantis conuertitur. ANtidotum. Remedium contra odii uenenum, quo necatur anima: & eſt charitas, quæ etiam extenditur ad inimicorum dilectionem. COmplacitum fuerat. Supple, de illo diligendo. PRoximus. Eſt autem proximus, ſecundum Euangelium, omnis, qui indiget miſericordia, ſiue amicus, ſiue ini-

Opprimere ignarum tanti diſcriminis ergo
 Sperarunt: ita erant à charitate procul.
Sed neq; cumpuncti, aut ſceleris grauitate retracti,
 Officia immemores poſthabuere meá.
Perdere tentarunt, contempto robore noſtro,
 Me ſubſannantes naribus, & labijs.
Syluestres vt apros ſic frendere dentibus in me
 Vidiſſes, ſpumas & rabido ore vomi.
Quo tamen vſq; Deus iudex patieris iniquos
 Me ſubſannantes ſpernere? teq; ſimul?
Quando reſpicies oculis hęc, o pater, æquis?
 In tuto vitam reſtitues q; meam?
Quando malignantum turbas procul eſſe iubebis?
 Quæ me cinxerunt agmine multiplici.
Quæ tiuêre meam ſuper omnia tollere vitam:
 Salua ſit a rabidis vnica vita mea.
Eripe iamtandem rapidorum ex ore leonum
 Hanc animam, tibi quæ tam pretioſa fuit.
Cum per te fuero ereptus, liberq;, fatebor,
 Et dicam pſalmos nocte dieq; tibi.
Hinc mecum exultans Eccleſia magna per orbem,
 Te canet; atq; tuum nomen ad aſtra feret.
Venturo in populo morum grauitate probato
 Seruata incolumis te mea vita canet.
Me ſuper exultans ne gaudeat hoſtis iniquus,
 Te precor, inſidias qui mihi mente parat.
Gratis enim oderunt me: oculorum nutibus aſtu
 Sermonem inter ſe, vipereumq; ferunt.
Pacificè quandoq; mihi ſunt ore locuti;
 Intus at ira:i continuêre dolos.
Cumq; fuga lapſum cædentem protinus iræ
 Me conſpexiſſent: diſſoluêre choros.
Dilatauerunt exertaq; protinus ora,
 Poſt me clamantes: effugit ecce reus.
Dantem terga reum videtunt lumina noſtra:
 Euge age diffugiunt; euge ſequamur eos.
Clamorem audiſti Deus, affectumq; notaſti
 Horum inſultantum voce, manuq; mihi.
Tu Deus exurgas, oro, reprimasq; furentum
 Inſtantem rabiem; ſubſidiumq; feras.
Eſto mihi præſens iudex: diſcedere noli:
 Ne ſileas; tantum diſſimulesuè ſcelus.
Exurge; vt iudex noſtram iuſtiſſime cauſam
 Diſcute: pro meritis iudiciumq; feras.
Iuſtitiæ me libra tuæ præponderet æqua:
 Examen rectum iudicet inter eos.
Non ſuper exultent, neq; tollant ruſus in altum
 Illos clamores, euge, tenemus eum.
Sed neq; iactentur; nunc ecce vorabimus illum,
 Cordibus in tacitis hæc maleſana cohors.
Fruſtrati potius contracta fronte rubeſcant;
 Et verecumdentur, quod male ceſſit eis.
Nec minus erubeant, qui gratabantur iniquis,
 Cum mala perpeterer diffugiendo pauens.
Induat hoſtiles grauis hæc confuſio turmas,
 Quæ nec dum ceſſant ore maligna loqui.

ſiue inimicus. QVo tamen uſq;. Thmeſis figura, i. ſectio dictionis, & alterius interpoſitio. Debet fieri hęc figura niſi in compoſitis, non in ſimplicibus, ut illud Ennij; ſaxo cere comminuit brum. SVbſannantes. Torto naſo deridentes. LEonum. Ferocium, atq. ſuperborum hominum: nulla .n. ferocior eſt beſtia prauo, & furioſo homine. TAm precioſa. Vt conſtitueris redimere eam filii tui ſanguine. NOcte dieq;. Statutis horis ſ. ECcleſia magna. Chriſtianorum, ſ. quia Iudæorum tantum, ſynagoga dicebatur. PEr orbem. S. uniuerſum: & hoc uaticinium, quattuor Doctorum tempore fuit adimpletum; nunc ue.ò grandē eclypſim patitur luna: nam infideles Turci, ac Saraceni maiorem orbis partem tenent occupatam; in qua ſpurcus ille Mahumetus laudatur, non Chriſtus. ME ſuper exultans, &c. Ordo eſt precur te, o Domine, ne hoſtis iniquus, qui mihi mente parat inſidias, exultans gaudeat ſuper me. GRatis. I. pro eo, quod mihi deberent gratias agere ex acceptis beneficiis, oderunt me: quod proprium eſt ingratiſſimorum hominum. AStu. Per aſtutiam, ne intelligātur ab aliis, quæ malitioſe inter ſe compoſuerunt. VIpereum. Mortiferum. SErunt. Spargunt: unde & ſermo dictus eſt. PAcificè. Pacem fingentes uerbis blandis; ſed corde dolos meditantes. Hæc etiam ſæpe contigerunt. D. N. I. CH. Ieciteo & de ipſo dicimus uaticinata fuiſſe. FVga lapſum. Sic & D.N.I. CH. ſubtrahendo ſe, & cedens iræ, per medium illorum ibat inuiſus. DIſſoluere choros. Solutio unius ſyllabæ in duas. EXerta. Educta, more leonum, qui rictus hiantea, ac porrectos oſtentant, vt terrorem incutiant. REua. Læſæ Maieſtatis, ut ipſi putabant. EVge age. Aduerbia hortantis ſunt: mutuo .n. ſe ſe cohortabantur ad perſecutionem Dauid, & ſociorum eius, fugientium non metu, ut exiſtimabant; ſed ne cogerentur cum ſuis congredi: Hebræi ſ. aduerſus Hebræos pugnare nefatiū ducebant. AFfectum. Peſſimum deſiderium interficiendi eos, fugientes gentis amicæ congreſſum. EXurgas. Velut e ſomno: uidetur enim dormire Deus, quando cito non ſuccurrit: ſed alibi dicitur: Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui cuſtodit Iſrael. SVbſidiumq; feras. Auxilium, quod obſeſſis; preſidium, ante obſidionem. DIſsimulea. Sed ulciſcaris. TAntum ſcelus. Ingratitudinis perſecutorum. IVdicium. I. condennationem, ac debitam penam. LIbra. Statera, quam in manu tenet iuſtitia. EXamen. Eſt lingula bilancis, quæ ſi medium rectum teneat, æqua eſt ponderatio; ſinantem, iniqua. EXultent. Sed mereant oppreſsi a tuo recto iudicio. MAle ſana. Intellectu. FRuſtrati. Suo deſiderio malo perdendi me. GRatabantur. Congratulabantur: grator, taris, carmini conuenit; gratulor uerò, ſolutæ orationi. HAEc confuſio. Quæ & ali-

D

Luc. 10.

E

F

A

quando inducit hominem ad penitentiam;iuxta illud: imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.

IMpius in iuſtum ſtatu't, &c. Duo ſunt genera impiorum, quæ frequenter in d uina ſcriptura redarguuntur,eo quòd mixti in populo Dei inueniuntur. Prinium genus eſt eorum, qui non credunt Deum eſſe, ut in pſalmo: Dixit impius in corde ſuo non eſt Deus: & horum, qui etſi credant Deum eſſe; non tamen putant, res hominum illi eſſe curæ: ſed omnia incertis caſibus uolui ſimul, atq;reuolui: & hi putant omnia ſibi licere mala facere, modo non uideantur ab hominibus: de quibus in hac ode plenè ac dilucidè eractatur. IN iuſtum. Diuiſum lege, i. contra iuſtum, pium, & bonum hominem. STatuit. Deliberauit. SEcum. In corde ſuo. NVllus homo. Quia de Deo nihil curat. VEretur. Non timet, nec reueretur. CAſibus. Fortuitis. Fuere etiam aliqui philoſophi antiqui huius uanæ opinionis,quos refert commentator Virgilii, ſuper illo uerſu: Nec curare Deum credis mortalia quemquam.

B

Hic autem error proceſsit, quia inuiſibilis eſt Deus; & in hoc ſæculo uidentur omnia contingentia bonis & malis eſſe communia; quæ tamen à Deo uerè ſecundum ſuam ſapientiam bene diſponuntur, ac recte: tametſi cauſis, & rationibus abſconditis à nobis aliter uideatur. PRæponderat. Præualet in aſtutia, atq; malitia: ſed hoc non eſt uerum, quia non eſt malitia, neq: prudentia contra Dominum. PRoſpiciat. Caueat, atq; prouideat. ERgo dolum. A generali ſententia tranſit ad ſpecialem oſtendens nobis, quid ſibi euenerit à ſocero ſuo Saule,quem impium dicit; quia iuſſerat, occidi ſacerdotes Dñi,eo quòd benignè ſe ſuſcepiſsent in tabernaculum Domini. DOlum. Finxerat.n. Dauidem proditorem eſſe; mereriq; necem; ſed potius occultè tollendum, quam publicè;ideoq; fecit illum tribunum i. millenarium. PErdere. Occidere: unde ut reum læſe maieſtatis iure uidebatur perſequi. NOluit. Intelligere ueritatem.

1. Reſp. 19.

MOnenti. Ionatę filio bene ſentienti, & innocentem Dauid aſſerenti; patremq; monenti, ne

C

illum iniuſtè perſequeretur: & primò quidem uiſus eſt annuere, ſed ab inuidia uexatus, cito mutauit propoſitum. CVm dolus. Sententia eſt ueriſsima. INteriore cubili ſuo. Hoc eſt in corde:

Math.6

ſic & in Euangelio: cum oraueris, intra in cubiculum tuum; hoc eſt in ſecreto cordis tui. PRopoſito ſuo. Malo. TRamiti & obliquo. Semitæ tortuoſæ, quæ in precipitium uoraginis deducit ambulantem per eam. ARdet. Per concupiſcentiam. FRiget. Torpore pigritiæ. LIuidus. Inuidia. QVare igitur uiuit. Quæſtio frequens apud ignaros rerum huius mundi amatores:cui reſpondet Auguſtinus:omnis malus aut ideo uiuit, ut conuertatur; cuius conuerſionis tempora nouit Deus; aut ideo uiuit, ut per eum exerceatur bonus ad meriti ſui augumentum. LVcet in cælo. Premiando bonos ſupra condignum: plena uerò eſt terra miſericordia Domini, ſæpe remittendo peccata noſtra. VErum tuum.I. ueritas tua. VSq;ad nubes. Vſq;ad prædicatores illuſtrandos;de quibus Eſaias ait; quinam ſunt iſti? qui ut nubes uolant; pluunt enim doctrinis,tonant minis, & coruſcant miraculis. MVlta abyſſus. Nimis profunda,ut in mari. HVmano intuitu. Proſpectu. QVis ſapiés. Q.d.rarus.

Induat hoſtiles eadem reuerentia turbas,
Quæ de me haud ceſſant improba verba loqui.
At foris exultent populi, lætentur & intus;
A quibus optatur Iuſtitia iſta mea.
Qui mecum laudant Dominum; qui carmine læto
Magnificant ſemper, glorificantq; Deum.
Mi Deus omnipotens, Rector, cuſtosq; ſalutis,
Te mea laudabit lingua,manusq; frequens.
Iuſtitiamq; tuam meditabor pectore & ore:
Diuinas laudes nocte,dieq; canam.

ODE. XXXV. EX PSALMO. XXXV.
Dixit iniuſtus.

IMpius in iuſtum ſtatuit delinquere ſecum,
Nouerit id facinus dummodo nullus homo:
Nam non is Dominum cernentem cuncta ueretur;
Nec Dominum humanis rebus adeſſe putat.
Nec putat eſſe Deum, ſed caſibus omnia volui,
Vt ſors obtigerit pendula cuiq; ſua.
Aut hominum potius, quo quis præponderat,aſtu,
Proſpiciat prudens quilibet ipſe ſibi.
Ergo dolum meditatus, eo inſigniuit honore,
Quo me belligerum perderet hoſtis atrox.
Hoc reputans pacto populi retinere fauorem,
Si me bellando præriperet gladius.
Sed Domini nutu cum cæſis hoſtibus ipſe
Victor ouans redij; tunc patuere doli.
Inuidia, atq; odium fracto erupere camino;
In me victorem præparat enſe nephas.
Proſilit hoſtis atrox: belloq; patenter iniquo
Perſequitur generum qua licet vſq; ſocer.
In me verba doloſa retorquet iniquus amicus,
Perdere ſe Regem me voluiſſe refert.
Noluit inſipiens intelligere, atq; monenti
Recta aſſentiri, præpediente dolo.
Cum dolus inuidia, aut odio cauſatus inhæſit
Cordi, hominis fruſtra tunc monet vllus eum.
Vt bene agat, non vult intelligere: auribus audit
Inuitis quicquid dixerit vllus ei.
Interiore ſuo meditatus iniqua cubili,
Propoſito perſtat durus (ut ante) ſuo.
Tramiti & obliquo feruens ſuperaſtitit omni:
Ardet ad omne malum; friget ad omne bonum.
Odit iuſtitiam; bonitatem liuidus odit;
Nequitiam horrori neſcit habere ſuam.
Quare igitur talis diuturno tempore viuit?
Vexando ſeruos ſemper, vt ante, tuos?
O Domine in cælo tua miſericordia lucet:
Et verum nubes ſcandit ad vſq; tuum.
Vtq; Dei montes grauitate feruntur in altum,
Eminet a noſtra ſic tua iuſtitia.
Sunt tua iudicia, velut ſi ſpectet abyſſus
Humano intuitu, multa, profunda nimis.
Quæ nam acies oculi poterit penetrare profundum?
Quis capiet ſapiens hæc tua iudicia?

SAluos

Nonne facis ſaluos homines, iumentaq́; bruta?
Quòdq́; ſalute tamen conueniente ſibi.
Nempe creaturas tua miſſericordia in omnes
De cælo in terram multiplicata fluit.
Hinc volucres plumis, villis animalia quæq;
Induis; & cunctis das alimenta ſua.
Hinc ſaluas illos, morbiſq; mederis eorum:
Omne animal reples hac bonitate tua.
Si colubros, tigres, vrſos, ſæuoſq́; leones
Suſtinet in terris, curat, alitq; diu:
Non tibi ſit mirum, ſi crudos, atq; feroces,
Vipereoſq́; homines fert aliquando diu.
Et ſi curat eos, nutrit, ſaluatq́; ſalute
Hac iumentorum, prætereunte cito.
Aſt hominum gnatis, trucibus qui agitantur abillis,
Altera ſtat potior certa parata ſalus.
Tegmine in alarum ſperabunt mente tuarum,
Vt condantur eis, vt foueantur eis:
Cùm ſurſum aſſumpti fuerint de valle profunda
Huius mundi, in quo ſunt nebulæ, & tenebræ.
Hîc hominum gnati eſuriunt, ſitiuntq́;, laborant:
Ærumnas miſeri nocte, dieq́; ferunt.
Ah quoties mortem, miſeræ ſolatia vitæ,
Feſſi infœlices pectore, & ore vocant.
Corporeis vinclis ſed cum diſſolueris illos:
Diffugient volucres, te ſuper aſtra petent.
Deſuper expanſis redeuntes colligis alis:
Grataris, reduces, protegis, atq; foues.
Sicq́; fatigatos æterno pane cibabis;
Et ſaturabit eos gloria magna tua.
Tunc ebriabuntur; prædulci nectare poti,
Vbertate tuæ, delitijſq́; domus.
Ac potabit eos tua ſancta, & honeſta voluptas;
Quæ vice torrentis ſemper abundat ibi.
Te penes, o vitæ fons, hinc ſcaturigine mira
Inſtar torrentis progrediuntur aquæ.
Per fora, perq́; domos, per apertaq́; ſtrata viarum,
Vnde bibant omnes, flumina plena fluunt.
Tu Deus es vitæ fons, & fons luminis idem:
Lux immenſa Deus, lucis origo Deus.
Tunc in luce tua lucem cernemus eandem:
Inq; tuo fixi lumine, lumen idem.
Interea miſeris tua miſſericordia nobis
Hîc prætendatur, lux mea chara Deus.
Hic tua ſtilletur pietas, ſitientibus; ora
Qui interiora ſui cordis aperta tenent.
Iuſtitiamq́; tuam prætendas deſuper oro
His, qui permittunt ſe ratione regi.
Qui non obliquo, ſed recto corde ſequuntur
Te præceptorem; qui tua iuſſa colunt.
Aurea ſecunda leuis, tumidouè ſuperbia faſtu
Ad me non veniat; nec pede corda premat.
Nam ſi humilis fuero, contrito & pectore, quibit
Me peccatoris nulla mouere manus.
Nam veluti ferrum gelido magnete videmus,
Sic tumido faſtu crimina cuncta, trahi.

SAluos homioes. Salute hominibus conueniēte, D
animæ ſ. & corporis. IVmētaq; bruta. Salute illis
congrua, miniſtrādo pabula, ne fame pereant; &
interdū corporcos illorū ſaoando lāgores. MIſ-
ſericordia. Addita eſt littera ſſ. ſicut in relliquiæ
& relligio ll. ut caperet eas uerſus exameter. Eſt
n. neceſſaria dictio, & frequentiſs. in pſalmis, & ī
tota diuina ſcriptura. ALimēta ſua. Cōgrua cui-
q́. SI colubros &c. Hic reſpōdet quæſtioni ſupra
poſitę: quare patiaſ malos diu uiuere? SI crudos
&c. Nulla peior beſtia, homioe beſtiali. ASt homi
num natis. Fit differentia hoc in loco inter ho-
mines, & filios homioum; ut homines dicantuc
ſeuſuales, ac peccatores, primo homini perſi-
miles; filii uero hominum intellectuales; & qui
ratione reguntur; quaſi ad filium hominis per-
tinentes, qui eſt Chriſtus Ieſus. SAlus. Maxi-
mè animarum, deinde & corporum poſt reſur-
rectiouem. TEgmioe. Operimento. ALarum.
Clementiæ, ſ. & miſericordiæ. COndantur.
Pro recondantur; aphæreſis eſt. ASſumpti. Poſt
mortem. VAlle profunda. Sub cælo. Feſſi.
Fatigati aduerſitatibus, & maximæ inopiæ, quan
do nati petunt panem; nec habeot parentes, un
de ſuſtentent illos. DIffugient. Hanc uallem
miſeriæ, tentationibus, & laqueis diaboli ple-
nam. VOlucres. Celeres, inſtar uolucrum, quę
laqueos aucupum, cum uiderint, celerrime ef- E
fugiunt. SVper aſtra. ſuper olympum, ubi ſunt
beatorum ſedes. REduces. Animas, ſ. quæ io
cælo creantur. FAtigatos. Laboribus, & ærum-
nis huius uitæ; ubi nemo plenè ſaturari poteſt:
quia hic fames famem ſequitur; & ſitim ſitis.
EBriabuntur. Non, ut hic, uino; ſed abundantiam
ſignificat; nam eadem gloria cibus illis eſt, &
potus. NEctare. Suauiſsima potione diuina. His
utimur uocabulis per quandam ſimilitudinem,
quia propria non habemus. DOmus tuæ. ſuper
cæleſtis. SAncta & honeſta uoluptas. Ad diffe-
rentiam huius noſtræ inhoneſtæ, atq; pollutæ
voluptatis. Quendam guſtum huius honeſtæ &
ſanctæ uoluptatis præſtat ſapientibus ſapientia,
& precipuæ prædicatoribus uerbi Dei. SCaturi-
gine. Ebullitione, & emanatione quadam.
INſtar. Ad ſimilitudinem; dictio eſt indeclioa-
bilis, genitiuo iungitur: Virgilius: Inſtar montis
equum. LVce tua. Lux Dei filius eius eſt; ut
in Euangelio Io. euangeliſtæ; erat lux uera, cap. 1.
quæ illuminat omnem hominem uenientem io
hunc mundum, &c. Sic & lumen eius filius eſt.
HIc. Dum ſumus io hoc ſæculo. STilletur. Ir-
roretur, guttatim detur, ad guſtum tantum;
non ad ſaturitatem; quia oon ſumus capaces. F
Vnde & alibi dicit Pſaltes: guſtate, & uidete,
quam ſuauis eſt dominus. Videmus .n. ouoc
tamquam per ſpeculum in ænigmate, tuoc au-
tem facie ad faciem. ORa. Subaudiatur corum.
PRętendas. Porrigas, & infundas. RAtione
regi. Vt decet homines, non beſtias, quæ io-
tellectu & ratiooe carent. OBliquo. Ad uolu-
ptates ſęculi retorto. COlunt. Honorant, &
exequuntur. AVra ſecunda leuis. Proſperitas,
que ſuperbiam introducit, atq; iactantiam.
VEniat. Ira ut apprehendat. PEde. Affectu.
QVibit. Poterit. PEccatoris. Diaboli, qui eſt
Rex ſuperbie. MAnus. Poteſtas, iuxta illud: an
neſcis longas Regibus eſſe manus? Et in act. A- Act. 12.
poſtolorum: Miſit Herodes Rex manus, ut affli-
geret quoſdam de Eccleſia. MAgnete. Lapide
quodam, qui uulgò calamita dicitur; & ſubau-
di, trahi.

A di, trahi, quod eſt in fine. HOC ueluti ſcopulo. S. ſuperpię. DVri. Qui perdurant in peccato uſq; ad finem uitæ; i. obſtinati. NAufragium paſsi. Vtpotè, excuſsi de nauicula Petri, que eſt Ecclesia. HOC malo. ſuperbiæ: nam initium omnis peccati eſt ſuperbia. EXpulſi. Angeli & homines ſuperbi. PRopiore gradu. Paradiſi delitiarum. ERecti. Reſipiſcentes aliquando, ſed inſtabiliter; ut Iudas proditor, qui pænitentia ductus retulit 30. argenteos; ſed paulo poſt deAct. 1. ſperatus laqueo ſe ſuſpendit. STare uiderentur. Per hyppocriſim, i. ſimulatam ſanctitatem; quæ duplex eſt iniquitas, ut dicit Hieronymus. PEtiere. In æternum: etenim Hyppocritatum finis ſempiternus eſt interitus.

SCandalon eſt ingens &c. Quoniam puſilli fideles graue ſcandalum patiuntur, quādo hoc in ſæculo florere malos uident, ſe ſe autem peſſundari, licet bonitatem ſequantur; cantico huius ode refocillantur, reddita ratione. SCandalon. Græca uox; latinè impactio pedis: & eſt occaſio male faciendi, que ſumitur ab ignaris ex B aliquo uerbo, uel facto cuiuſpiā uiri docti; quin & ipſius Dei, ut hic. CAdit. In peccatum propter deſperationem. ZElaueritis. Per inuidiam. CLibano. I. furno. Tangitur couſuetudo locorum, in quibus prę penuria lignorum conburuntur crura herbarum, & florum craſsiora: unMath. 6. de & Dominus in Euangelio dixiſſe legitur; ſi fænum, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis uos modicæ fidei? ZEphiri leuis aura. Per quam ſignificatur mundana proſperitas. HOrrida tempeſtas. Per quam ſignificatur mundi aduerſitas. BOrea niuali. Atq; procelloſo; Zephirus uerò ſolet eſſe ſerenus. Eſt autē methaphora ſumpta a nauigantibus, qui ſerenitate gaudent, ſed tempeſtate triſtantur, atq; deſperant: ſic impii proſperitate, & aduerſitate. IAcientur. Morte. IN baratrum. In profundum inferni. STygio cani. Cerbero, i. diabolo; & poeticè dictum intellige. ICta. Percuſſa iuſto Dei iudicio. CAducis rebus. Vt pompis huius mundi, ac ſæculi honoribus. BIs ſeptenum pietatis opus. I. exercere ſe debet circa opera miſericordiæ corporalia, que ſeptem ſunt, in hoc uerſu comprehenC ſa: uiſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo: & ſeptem ſpiritualia collecta in hoc uerſu: Corrige, parce, doce, porta, ſolare. ſer, ora. DIues. Abramus erat, ut habetur Gen. c. xiiii. Abrantiadæ. Abraæ filii, & alii deſcendentes ab eo. Eſt autem patronymicum, ab Abras, Abrantis; ſicut & Athlas athlantis, athlantiades facit. NEpotes. A xii. Tribubus deſcendentes. Hic eſt uniuerſus populus Iſrael. DIu. Donec legem Dei ſeruauerunt. MEliora bona. Aeternæ uitæ, ac beatitudinis promiſsio; quæ per temporalia figurabantur. PAnem, piſcemuè. Math. 6. Alluſio eſt ad illud Euangelicum: Quis ex uobis homo, quem ſi petierit filius panem; nunquid Lapidem dabit illi? aut ſi petierit piſcem, nunquid ſerpentem dabit illi? aut ſi petierit ouum, numquid dabit illi ſcorpionem? ſi ergo uos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis ueſtris; quanto magis pater cæleſtis dabit ſpiritum bonum petentibus ſe.

Hoc veluti ſcopulo duri qui operantur iniqua
  Nauſragium paſſi, hoc cecidere malo.
Sunt procul expulſi regno ſtellantis olympi,
  Stare nequiuerunt, nec propiore gradu,
Nam licet erecti caſu quandoq; priore,
  Stare viderentur, dehinc periere tamen.

ODE XXXVI. EX PSALMO. XXXVI.

Noli Æmulari.

SCandalon eſt ingens, pedis eſt impactio dura,
  Succeſſus fœlix viſus adeſſe malis.
Cui fortuna fauet? cui pleno copia cornu
  Diuitias fundit? delitiasq;? malis.
Videtir iſta rudis, rerumq; ignarus, & expes,
  Confeſtim patitur ſcandalon; atq; cadit.
Ingenio nolite rudes, nolite malignos
  Exterius tantum cernere ſi quid habent.
Si quid habent (inquam) vel ſi quid habere videntur:
  Nam quod pertranſit, ſomnus, & vmbra fugax.
Nec zelaueritis homines, qui operantur iniqua,
  Vt quæ illis adſunt vos habeatis ea.
Nam cito deficient: ceu fœnum riſit in agro
  Vere nouo tantum, dum ſuit herba virens.
Areſcet ſubito cum torrida venerit aſtas:
  Ardeat vt clibano; vel ſit vt eſca boui.
Sicq; malignantum modico pro tempore ridet
  Impietas; zephiri dum leuis aura fauet.
Horrida tempeſtas Borea perflante niuali
  Cum ſemel ingruerit, ſtrata iacebit humi.
Tunc homines praui gradibus iacientur ab altis
  In baratrum, ſtygio ſint & vt eſca cani.
Vtq; virent olera herbarum cito vere tepenti,
  Mox ſucciſa cadunt, abſq; virore iacent:
Sic viret impietas cito cuiuſcunq; maligni;
  Protinus icta cadit, & ſine honore iacet.
Tu verò in Domino ſpem firmam ponere debes,
  Vt ſit in æternum gloria firma tua,
Nam ſi in diuitijs ſperaueris, atq; caducis
  Rebus; erit fœnum gloria vana tua.
Munifico in Domino potius ſperare memento,
  Optima qui reddet præmia digna tibi.
In Domino ſperans, bonitatem perfice iuſſam;
  Et bis ſeptenum fac pietatis opus.
Mitis & exiſtens, habitato deniq; terram;
  Quæ veluti reliquos, te quoq; diues alet.
Non omnes iuſtos fas eſt, neq; ſemper egere;
  Et ſi tabeſcant fame aliquando graui.
Iſacidum Princeps Hebreæ gentis, & author;
  Argenti, & pecorum diues Abramus erat.
Sic & Abrantiadæ, ſeri ſimul atq; nepotes,
  Affluxêre diu mirificis opibus.
Non tamen illorum ſuerat ſpes vnica rerum
  Mundi huius; ſed erant ijs meliora bona.
Tu quoq; ſpem firmam in cæleſtibus ante locato;
  Præmia digna viris quæ Deus ipſe parat.
Tu prius in Domino guſtu bonitatis amicæ
  Delectare tuo, dehinc placitura pete.

Blandus enim pater eſt, gnatis ea munera donat,
Queîs delectentur, nec nocitura tamen.
Si terrenus homo panem, piſcemuè petenti
Prætendit gnato; non lapidem, aut colubrum:
Cæleſtis genitor ſolatia parua negabit
Dilectis pueris quæ petiere diu?
Diuitiæ iuſto partæ, longoq; labore
Sunt bona dona Dei, proficiuntq; bonis.
Quæ verò raptim accelerant, furtouè, dolisuè,
Iniuſtis dominis ſemper obeſſe ſolent.
Ne parcas igitur precibus pulſare parentis
Tam faciles aures, ne vereare, pete.
Tu deſiderium, cauſamq; viamq; reuela,
Vt ſeruus Domino, filius vtq; patri.
Ne dubita cùm dona petis, confide, nec hære,
Sed ſpera; faciet quæ cupis ipſe tibi.
Inſuper educet quæ condita forte latebant;
Inſtitiamq; tuam, iudiciumq; ſuum.
Iuſtitia, vt lumen, multas fulgebit in oras;
Iudicij vt lampas meridiana nitet.
Vt ſit in exemplum multis mortalibus iſta
Lux tua; & expandat quouè ſequantur iter.
Interea Domino tu ſemper ſubditus eſto:
Neuè recalcitres: mente precare Deum.
Ne tamen inuideas illi, cui cuncta repente
Proſpera ſuccedunt, diuitiæq; fluunt.
Etſi iniuſtitias, ſemperq; operetur iniqua
Ingratus Domino, qui bona tanta dedit:
Propterea in Dominum tu noli excandeſcere in ira;
Neuè furore graui tu moueare cito.
Ne dicas in corde tuo: ijs, qui operantur iniqua,
Proſpera ſuccedunt omnia, dante Deo.
Quomodo res hominum Deus æquo pondere librat?
Si bona tanta malis? dat mala tanta bonis?
Ne dicas in corde tuo; cur abundat iniquus?
Panis eget iuſtus; num videt iſta Deus?
Impius eſſe volo; iuſtumq; piumq; relinquam;
Vt ſic ſuccedant proſpera cuncta mihi.
Ne ſic inuideas prauis, qui rebus abundant:
Neuè maligneris impia facta ſequi.
Namq; malignantes index exterminat æquus:
Pro meritis reddet præmia cuiq; ſua.
Qui patienter agit, medicum qui ſuſtinet æger,
Incolumis fiet, deniq; ſaluus erit.
Inſuper & terræ fælicis habebitur hæres,
Viuentum tellus, quam pia corda colunt.
Suſtineas igitur Dominum patienter agendo:
Quem mirabaris, decidet ille cito.
Concitus ex alto vaſtam trahet ille ruinam;
Nec poterit primum iam reparare locum.
Prædia quæ fuerant illi tam chara dabuntur
Manſuetis; tellus diſtribuetur eis.
Sed quia terræ huius nimis eſt poſſeſsio vilis,
Quam defuncturus deniq; calcat herus:
Etſi pacificè centum, vel eo amplius annos
Poſſideat, moriens deſerit hanc alijs:

DIuitiæ. Bonis (ut ait Ambroſius) ſunt additamenta bonorum; malis uero ſunt irritamenta malorum. BOna. Non quæ te faciant bonum; ſed unde tu facias bene, dicit Auguſtinus. VT ſeruus Domino. Cum timore, ſ. atq. tremore. FIlius utq. patri. Cum reuerentia, ſ. & amore: dixit n. per Prophetam: si ego Dominus, ubi eſt timor meus? ſi pater, ubi eſt amor meus? NEc hære. I. nec hæſita: unde Iac. Apoſt. dixit: poſtulet autem in fide, nihil heſitans, alioquin nihil obtinebit. LVX tua. Sic & in Euang. luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant bona opera ueſtra; & glorificent patrem ueſtrum, qui in cælis eſt. SEMper. Nec. n. qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit uſq. in finem, hic ſaluus erit. REcalcitres. Durum eſt. n. contra ſtimulum recalcitrare, ut dixit Dominus Saulo perſecutori. INuideas illi &c. Ita ut uelis relinquere innocentiam tuã, & imitari illum male operando. FLVunt. In domum, aliquo iuſto Dei iudicio, ſed occulto tibi: quia iuſtus eſt Dominus, & rectum iudicium ſuum. INgratus. Hinc & grauius iudicium ſubibit. EXcandeſcere. ſupra modum iraſci: translatio ſumpta eſt à candenti ferro, quod quando ex igne extrahitur flammeas circunquaq; ſcintillas emittit: ſic & furibundus facit; ex naribus & oculis flammas euomit. DANte deo. Vel potius permittente. QVOmodo &c. Vetus, & uulgaris eſt querela ſeruientium deo propter temporalia, quæ omnis diligunt, & non propter celeſtia, que non curant, uel fortaſſe non credunt. AEQVO pondere librat. Grandis eſt hæc blaſphemia, dicere iniuſtum deum: quia uerè reddit unicuiq. ſua præmia, ſed occulto Iudicio; quod demum apparebit in finali, & uniuerſali iudicio. Debemus ergo ſic reſpondere: dominus eſt; de ſuo facit quod uult, & quomodo uult; & omnia iuſtè diſponit, quia iuſtus eſt, & rectum eſt eius omne iudicium, licet nobis occultum. Dicamus & cum beato & patiente Iob: Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum: & ſi bona de manu Domini ſuſcipimus, mala quare non ſuſtineamus? Cætera plana ſunt, ideo prætereunda ſunt. CENtum. Num. finitus & certus ponitur pro infinito, & incerto; quia nihil certius morte, & nihil incertius hora. EO amplius. Vſq. ad centum uiginti; de communi curſu, gen. c. 6. SVRſum. Quæ cæleſtis eſt, & ſempiterna Viuentum. Vbi omnes uiuunt, & nullus moritur. Hæc autem noſtra, morientium eſt, quia omnes hic moriuntur. MItis. Iuxta illud Euang. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram, illam utiq. uiuentium; quia de poſſeſsione huius ſæpe à potentioribus expelluntur mites.

[Margin: D; Math. 1.; Math. 5.; Act. 9.; E; Iob. 1. s.; F; Gen. 6.; Math. 5.]

TORque-

A TORquebitur. Quia inuidus innidia læditur ipſe ſua. OBſeruabit. Si quomodo poſsit ei nocere: unde & ſibi eruit oculum, ut alii ambos poſsit eruere; licet aliquando fruſtetur effectu. E Medio tollat. Perimat. AStus.l.malitias annihilabit. STAT. Fixa eſt, nec mutari poteſt. INtus. In anima cruciabitur à ſyndereſi, remorſu conſcientię, qui dicitur uermis immortalis; & in corpore à grauibus tormentis. FORtaſſe. Propter obſtinatam malitiam, quæ ſequitur eos etiam poſt mortem; nam (ut ait Gregorius) Qualis hinc quiſq. egreditur, talis in iudicio apparebit. ABVNder. ſenſu.ſ. ita ut contentus ſorte ſua uiuat in patientia. CVmulentur opes. Quæ nunquàm ſatiant, ſed augent habendi cupiditatem; iuxta illud: Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquę, & illud: Nunquam theſauro triſtis ſatiatur auarus: potibus hydropicus, ariditate focus. NAm peccatorum. Sic ordina litteram. Nam opes peccatorum, quæ ſunt ex rapto; quę ſunt ſua brachia, i.robur, & fortitudo, dum glomeran-

B tur, i. coadunantur, ſicut filum in glomo; conterentur. RObur enim &c. Ordo eſt: quicunq. habet robur ſuũ, cui fidat, a quo defendatur, uel brachia fortia, ſubaudi, uel opes, ut ſupradicti peccatores, quibus diuitiæ male acquiſitæ ſunt pro robore. Sic & Gygantes olim exiſtimabant ſe habere brachia fortia pro robore. Iuſti uero non ſic, quibus ſolus Dominus Deus eſt robur, & firmiſsima fiducia. Porrò is uerſibus ineſt figura, quam dicunt hyperbaton, i. ordo confuſus propter uerbi tranſpoſitionem. MAle parta. Vetus eſt prouerbium: ut fluit, ita refluit: & de rebus male acquiſitis non gaudebit tertius

Hier.18. heres. FIducia. Vnde Heremias: Beatus uir, qui confidit in Domino, & cui Dominus Deus eſt fiducia eius, erit.n. tamquàm arbor plantata ſecus decurſus aquarum, quæ nunquàm deſinet facere fructum, & non timebit ab æſtu. DEficiente cibo. Bonorum opum non præmiſſorum. EPVlabuntur. Ne ſis ita fatuus ò lec-

C tor, ut putes, corporalibus his delitiis iuſtos in regno cœlorum epulari, qui nec eſurient: neq. ſitient amplius, ſed ſpiritua-

Lu.22. liter hæc omnia intellige, quale & illud: diſpoſui uobis, ut ſedeatis, edatis, & bibatis ad menſam meam, & alia ſimilia. ET dederat. Eſt.n. dator omnium bonorum Deus, & largitur omnibus afluenter, nec improperat: ſed donis eius abutuntur impii, pii uerò bene utuntur. PRæibunt. Citius morientur. Nam uiri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt ſuos. ATq. bonorum. s. inimicorum. Vnde in Euang. dicit

Io.15. Chriſtus: qui uos odit, me odit, & qui odit me, & patrem meum odit.

Mutua

Propterea eſt multo melior poſſeſſio ſurſum,
Viuentum tellus: mitis habebit eam.
Lætus in æternnm ſtabili tellure fruetur,
Pacificè ſemper, tutus, & abſq; metu.
Peccator iuſtum, quem virtus inclyta tollit,
Obliquis oculis reſpicit, atq; gemit.
Perditus inuidia miſer & torquebitur intus:
Obſeruabit eum; dentibus atq; fremet.
Nititur è medio inuiſum vel tollat vt illum;
Virtutis celſo deijciatuè gradu.
Irridebit eum Deus; vel fruſtabitur aſtus,
Ne deſiderium compleat ille ſuum.
Proſpicit illius caſum; ſtat namq; repente
Euentura dies, qua miſer ille ruat.
Perditus ah quantas pœnas luet intus, & extra:
Vltio pro meritis digna ſequetur eum.
Aduerſus iuſtos & tunc fortaſſe pigebit,
Vaginis gladios eripuiſſe ſuos.
Atq; tetendiſſe arcus cun ſtridente ſagitta,
Vt procul incautos deciperent inopes.
Ah quoties tendunt arcus, celereſq; ſagittas;
Denudant enſes, raptaq; tela vibrant:
Vt feriant humiles, & recto corde trucident,
Vt perdant iuſtos, & rapiant ſpolia.
At verſi in furias proprio fodiantur ab enſe,
Arcubus effractis, quæſo iubeto Deus.
Quàm melius modicum iuſto, ſi pauper abundet;
Quàm peccatori, ſi cumulentur opes.
Nam peccatorum ſua brachia dura terentur,
Quæ ſunt ex rapto dum glomerantur opes.
Robur enim quicunq; ſuum, vel brachia, credit,
Fortia, cui fidat, quo tueatur, habet.
Nam male parta, diu nequeunt poſſeſſa teneri:
Vt fluxere citò, ſic refluuntq; citò.
At iuſtos Dominus, quibus eſt fiducia conſtans,
Protegit, & ſtabili robore firmat eos.
Præterea nouit iuſtorum tempora, & annos,
In quibus hic foueat, protegat, atq; regat.
Deniq; ſublatos ex mundi valle profunda
Æternæ hæredes conſtituet patriæ.
Non confundentur poſtremo in tempore ſæcli,
Et cum iudicij venerit illa dies.
Quàm tenebroſa dies horrendo turbine plena,
Plena ærumnarum, quàm tremebunda malis.
Qui tunc eſurient operum ſine fine bonorum
Non præmiſſorum, deficiente cibo.
Aſt epulabuntur iuſti ſine fine paratis,
Pręmiſſiſq; bonis, quæ Deus & dederat.
Nec peccatorum horribilis præſentia fiet,
Nec metus illorum gaudia diminuet.
Nam peccatores multo procul ante præibunt,
Nec poterunt ad eos ſtando leuare manus.
Mox licet in ſæclo poſiti quandoq; reſurgant,
Per fas atq; nefas in ſolio & ſedeant.
Mox tamen vt fuerint ad nubes vſq; leuati,
Deficient: rapto mox & honore cadent.
Sic inimicorum Domini ſimul atq; bonorum

Hoſtilis cætus verſus ad ima ruet.
At ueluti fumus cum rumpit in aëra teter,
Denſa uelut nubes protinus alta petit:
Deficit utq. cito reſolutus in aëre fumus,
Impius alta petens ſic cadit inde cito.
Mutua quottidie peccator debita ſumet:
Quadrantem minimum ſoluere nec poterit.
Et quia quod reddat, nihil eſt habiturus in æuum,
Æternas pœnas tum miſer ille luet.
At iuſtus miſeris ſemper miſerebitur ipſe,
Dunq. alijs tribuit, retribuetur ei.
Adde, quòd ad cumulum benedicunt inſuper ipſi,
Qui capiunt gratis munus ab ore, manu.
Nam benedicentes benedictio certa ſequetur,
Terram ut poſſideant, & ſuper aſtra ſolum.
At maledicentes ueluti malegrata peribunt
Turba, nec hæredes ſortis erunt patriæ.
At memor & gratus cum pectora aperta pararit,
Suſceptum hoſpitio ut poſſit habere Deum;
Protinus ingreditur, greſſus & dirigit eius,
Vt recta incedat, qua uolet ire, uia.
Quòd ſi contigerit fortaſſe, ut ceſpitet uſquam,
Sic ut in offenſo mox pede lapſus humo;
Non collidetur, quia rector ſuſtinet illum;
Suppoſitaq. manu mox releuabit eum.
Iunior ecce fui, & ſenui; nec tempore tanto
Vidi aliquem iuſtum, quem ſinat ire Deus.
Iuſtus enim Dominus, nec iuſtos deſerit unquàm;
Præcipitem nullum deſinit ire Deus.
Tabenteſuè fame iuſtos, nec ſemen eorum
Mendicans uidi; quos Deus intus alit.
Quem Deus intus alit, quid oportet quærere panem,
Qui potis eſt alijs frangere fruſta manu?
Namq. die tota ſemper miſeratur egenos;
Illis largiflua commodat atq. manu.
Hinc benedicetur longæuum ſemen eorum:
Atq. habitabit eos ſæcula cuncta Deus.
Vos ô progenies ſuperûm cæleſtis oportet
Declinare malo, perficere atq. bonum.
Sic animo læti iam nunc habitabitis illic,
Præſtat ubi uiſus gaudia plena Deus.
Iudicium iuſtus iudex quia diligit æquum,
Quos habitat iuſtos ſecum habitare facit.
Ipſe ſuos ſanctos ſanctus non deſerit unquam:
Præuius illuſtrat, protegit atq. ſequens.
Æternum ſancti conſeruabuntur in æuum:
Protinus excindi nec patietur eos.
Iniuſti uerò, qui ſponte abiere retrorſum,
Æternas pœnas (ut meruêre) luent.
Viuentum terræ iuſti, quam ſemper amarunt,
Hæredes fient; ac potientur ea.
O quàm fœlices, qui habitabunt ſemper in illa;
Sunt ubi nulla mala, ſunt ubi cuncta bona.
Os iuſti roſeum ſophiam meditabitur ergo;
In labijs eius iudicia alta ſedent.
Corde quoq. ipſius cunctis uerſabitur orio
Lex animas ſeruans, immaculata, pia.

MVtua debita. Quia non ſolum propriã, A
ſed etiam aliena peccata, quæ impiorum
iuſſu aut perſuaſione fiunt, illis imputa-
buntur, ſuper quibus deprecatur iuſtus,
ne ſibi imputentur, dicens: ab occultis
meis munda me, & ab alienis parce ſer- pſ. 18.
uo tuo. NEC poterit. A ſe ipſo, nec ex
miſericordia Dei, qua ſe fecit indignum
per impœnitentiam. IN æte. i. in operibus
miſericordiæ, quas non fecit, neq. the-
ſaurizauit ſibi in cœlo. LVet. Iuxta il-
lud prouerbium: qui non habet in ære,
luat in corpore. REtribuetur ei. Per illum
qui dixit: centuplum accipietis, & uitam Mat. 19.
ęternam poſsidebitis. IPſi. Pauperea.
AB ore. Quando interceditur pro eis
apud iudices, potentes, uel diuites, ut
illorum miſereantur, ac ſuccurrant. A
manu. Porrigendo illis eleemuſinas, &
gratioſa dona. SOlum. Stabilem in cœlo
poſſeſsionem. MAledicentes. qui red-
dunt pro bono malum, ut Iudæi Chriſto.
MAle grata turba. Vulgarium murmura-
torum, qui ſæpenumero maledicunt ſuis
benefactoribus. INgreditur. Deus in
mentem eius. REctam uiam. Mandato-
rum Dei. VT ſit. i. ut ſolet fieri. LAPſus B
humo. Per terram; quia ſepties in die cadit
iuſtus; & nemo ſine crimine uiuit: fœlix prou. 24
qui minimis urgetur. REctor. Spiritus
Dei, qui illum regit. SVſtinet illum. Ne
grauius cadat, uel ne in profundum ma-
lorum per contemptum proruat. SInat
ire. In pręceps. FAme. Non materialis
panis, ſed uerbi Dei. INtus. In aïa per taci-
tas iſpirationes. FRVſta. Fragmenta,
iuxta illud, frange eſurienti panem tuum.
Contra, de reprobis: paruuli petierunt
panem, & non erat qui frangeret eis. Sic
queritur Hieremias tren. cap. 4. Quod di-
ctum poteſt intelligi de utroq. pane, ma-
teriali & ſpirituali. COMmodat. Ne re-
ſtitutionem eiuſdem rei, ſed multo maio
ris à Deo. SEmen. Spirituale magis quàm
carnale, etenim omnes boni diſcipuli ma
giſtrorum, ac doctorum ſuorum ſemen
ſunt, & filii appellantur in diuina ſcri-
ptura; quale eſt illud: uenite filii, au-
dite me, timorem Domini docebo uos.
Sic & Salomon in prouerbiis, auditores pſ. 33.
ſuos, quos edocebat, appellabat filios. C
MAlo. Hic eſt timor Domini; declinare
a malo, & facere bonum. AN Imo. Non
corpore, iuxta illud Apoſtoli: conuerſa-
tio noſtra in cœlis eſt. PRæuius. Per gra
tiam præuenientem, deinde, ſcriptum phil. 3.
eſt enim, quia ſine me nihil poteſtis face-
re. PROtinus. Hic ſignificat omnino. Io. 15.
VIuentum terræ. Quę ſurſum eſt in cœlo:
nam iſta, quam corporeis pedibus calca-
mus, morientium eſt; mortuorum uerò
infernus eſt, ubi ſoli cum diabolo habi-
tant mortui. NVLla mala &c. Beatitudi-
nis æterne breuis hæc eſt deſcriptio; de
qua & Eſaias dixit. c. 64. & repetiit Apoſt.
ſecund. Cor. cap. 8. Quod oculus nõ uidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis
aſcẽdit; quę preparauit Dominus diligen-
tibus ſe. SOphiam. Sapientiam. Gręca di-

D ctio eſt. VAfro. Doloſo. AD noxā. Culpā, ſiue peccatū. INcubet. ut gallina ouis; ſed nō ut foueat, ſed potius ut deuoret, ſicut accipiter nido alicuius auiculæ incubat, ut deuoret pullos eius. DISſimiles. Nā ueluti motū ſimilitudo cōciliat; ſic è cōtra diſsimilitudo parit inimicos. COEtu. A ſocietate, uel à congregatione. INIquo &c. Diabolo, & quouis eius membro, vz. ſuperandum, ſed bene tentandum ſæpe concedit. FALſa. Accuſatio. ESſe reum I. reputari, atq. dānari pro reo, etſi innocens ſit. Exem-
Dan. 13. plum in Suſanna pro adultera condemnata, tametſi non admiſſerat adulterium. Similiter & Ioſeph coniectus eſt in carce-
Gen. 39. rem, ac ſi tentaſſet Dominam de ſtupro, quam non tentauerat, ſed tentantem refugerat. Magis eximet. Liberabit eos à morte, ut prędictos, Ioſeph, atq; Suſſannam, & alios multos. Sic & ipſum hunc Vatem a crimine læſæ maieſtatis, pro quo habebatur reus, quaſi tentaſſet occidere Regem; cum potius ipſe Rex pluries tentauerit illum occidere: ſed Dominus ſem-
E per exemit eum de manibus eius. DAniel. Vide eius hiſtoriam, Dan. c. vi. TV iuſte. Quiuis fidelis. SYrenarum cantica. Meretricium, blandientium paraſitorum, uel Hypocritarum. LOco. Perſta in confeſsione fidei Chriſti. DExtra. Proſperitatis. LAEua. Aduerſitatis. CONſtans. In fide & ueritate. SOlo. Terra, quę ſolum dicitur, quia ſtabilis eſt ibi manſio beatorum. NIhili. Cœleſtium comparatione bonorum. CApur. Per ſuperbiam. HIans. Dilatans os. TVRbine. Impetuoſa ui uentorum. Eſt etiam turbo trochus, quo pueri ludentes utuntur. DEiectos. ſ. cedros, de quibus ſupra. CInefactos. In cinerem redactos. FVLgure. Quo fuerant percuſſæ, & exuſtæ. REdiens. Illuc, ubi uiderat erectas. SVSpicit atq. polum. Surſum aſpicit cœlum præ admiratione, conſiderans diuinam potentiam. PROgrediens. Huius uitæ uiam. INiquum. Vt Saulem, ſiue Dœchum potentem in domo Saul; uel quemuis alium Tyrannum, ſiue pauperum oppreſſorem. THro-
F no. Regali, uel ſuperba quauis ſede ſæcularis potentiæ. APparuit uſquam. Vt qui fuerat detractus in infernum. VSquàm. Nam talium memoria cito perit. LOcus eius. Quia ſtatim ab altero ſucceſſore eſt occupatus. NVLli noceas. Et hoc maximè ſacerdotis eſt officium, nemini nocere, & omnibus hominibus uelle poſſe prodeſſe. INſons. Innocens, & inculpabilis apud Deum & homines. AEQuum. i. æquitatem; quæ quidem iuſtitia eſt, ſed quadam miſericordię dulcore lenita. MEnte, manuq. i. corde & opere. OLeas. Oliuæ ramos, in ſignum pacis: quod & erat caduceatoris. i. nuncii pacifici, ſiue mediatoris
Gen. 8. inſigne: nam poſteaquam columba ex arca demiſſa, ut uideret, an ceſſaſſent aquæ diluuii, ueſperi rediens ramuſculum oliuę uirentibus foliis retulit ad arcam; cognouit Noe, pacatum eſſe terris Dominum: deinceps oliua pacis ſignum ſemper extitit. RElliquiæ Boni nominis eius memoria. PEtiere. Non ſolis precibus, ſed & moribus, & uita. TEmpore in aduerſo. Ne deſperent, dando illis animi fortitudinem, ſicut ſanctis martyribus, quibus etiam dulcia uidebantur eſſe tormenta. VAlent. Ad modicum temporis, dum ſuſtinentur pro iuſtorum exercitio, uel ut ipſi, ſi reſipuerint, conuertantur.

Nullatenus vafro ſupplantabuntur ab hoſte
  Illius greſſus: aſtus inanis erit.
Obſeruat iuſtum peccator, & vndiq; tundit;
  Omnibus atq; modis inſidiatur ei.
Quæritat vt ſimilem ad noxam vel pertrahat illum;
  Nequitiæuè ſuæ participem vt faciat.
Aut bona diripiat, quibus incubet, eijciatuè
  Præſenti è ſeclo, nè intueatur eum.
Eius enim aſpectus grauis eſt, & vita moleſtat
  Diſſimiles mores odit iniquus homo.
Propterea conatur eum diſperdere cœtu:
  Nititur & quouis mortificare modo.
Hunc tamen omnipotens Deus haud concedet iniquum,
  Vnguibus aut vncis dilacerare ſinet.
Etſi iudicio meditata calumnia iniquo
  Iudicis iniuſti iuſſerit eſſe reum;
Non damnabit eum Dominus, magis eximet illum
  Ex intentata morte per inſidias.
Teſtis Ioſephus vinclis exutus iniquis;
  Seruatus Daniel horridiore lacu.
Suſtineas igitur Dominum tu iuſte, nec audi
  Blanda ſyrenarum cantica ſerue Dei.
Nec vereare minas, tot mentanè dira Tyranni;
  Expecta Dominum; ne moueare loco.
Cuſtodire viam quæ ſunt mandata memento:
  Non te dextra leuet, ſed neq; læua premat.
Si fueris conſtans, expletis curſibus huius
  Vitæ; exaltabit te ſuper aſtra Deus.
Vt meliore ſolo viuentum ſorte fruaris,
  Hæres aſcriptus liberiore polo.
Sub pedibusq; tuis cernes, pereuntibus illis,
  Quàm nihili fuerint quæ rapuere tibi.
Iniuſtum multa vidi impietate furentem,
  Tollentemq; caput ſydera celſa ſuper.
Vt cedros Libani ſuper alto vertice montis
  Suſpicit elatos fortè viator hians;
Turbine deiectos, cineſactos fulgure demum
  Miratur rediens, ſuſpicitatq; polum:
Sic ego progrediens ſuſpexi nuper, iniquum
  Elatum celſo forte ſedere throno.
Vixdum tranſieram ceruice reflexus in illum,
  Ierat in præceps; deciderat q; loco.
Illum quæſiui, ſed non apparuit vſquam:
  Vllibi quæſitus nec locus eius erat.
Tu verò nulli noceas, dicaris vt inſons:
  Æquum cuſtodi mente, manuq; proba.
Pacis amatori, virides oleasq; ferenti
  Relliquiæ hic remanent, dum petit ipſe polum.
Iniuſti pereunt vacuum per inane rotati;
  Relliquię illorum tum ſimul intereunt.
Sola ſalus iuſtis à Saluatore profecta,
  Vt ſperauerunt, vt petiere diu.
Tempore in aduerſo Deus eſt protector eorum,
  Dum vexantur ab his, qui impietate valent.
Adiuuat inſontes Dominus; defendit & illos:
  Excutit hoſtili libera colla iugo.

Eruit inſontes à peccatoribus : eſcam
Dentibus optatam diſcutietq; potens .
Et quia ſperarunt in eo : tutabitur illos ;
Et ſaluabit eos cunctipotente manu .

ODE. XXXVII. EX PSALMO. XXXVII.
Domine ne in furore, ij.

DVlcis, amara quies : fueras tu dulcis habenti,
Perdita ſed miſero facta es amara mihi .
Dum requiem recolo, qua ſanus mente fruebar,
Languidus amiſſa corde quiete gemo .
Deteriora timens, curis grauioribus angor,
Ne ſicut merui plectar ab ore Dei .
Suſpirans igitur feruore ardente gemiſco ;
Atq; mihi veniam deprecor ante dari .
Ne me caſtiges præduro fuſte furoris,
O Domine, ò iudex iuſte, quieſce precor .
Nec me corripias ſubita tu percitus ira ;
Nam nimis ille furor, nam nimis ira grauis .
Tu pacata quidem, & nullo correpta furore,
Dum plectis ſontes, viſcera ſemper habes .
Sontibus aſt ipſis, dum propelluntur in ignes
Æternos, iudex crederis eſſe ferox .
Et ſi pro meritis alij iactantur in ignes,
Non tamen æternos, dicitur ira grauis .
Nunc mihi ſufficiat præſentis temporis illa
Virgula, qua natos corripis, atq; probas .
Nonne mihi infixę (quæ ſunt tua tela) ſagittæ,
Vt tegit Ericij plurima ſpina cutem ?
Spicula acuta, fames, ſitis, æſtus, frigus & vrens,
Otia ſenta ſitu, reprobus atq; labor .
Lęthæusq; ſopor, vigilum cuſtodia pernox ;
Imminet ignis edax ; gurgitis vnda vorax .
Quis numeret morbos, & cauſas mille dolorum,
Tortores animi gaudia, ſpeſq;, metus .
Curarum inſomnes ferialia monſtra fatigant ;
Diraq; ſopitos ſomnia terrificant .
Inſidiæ adduntur, fraudes, technæq; maligni ;
Mille nocendi artes, mille habet ille dolos .
Ecce mihi infixę ſunt, hæc tua tela, ſagittæ :
Confirmata manus me ſuper ipſa tua eſt .
Corpus an id ſanum, cui tot ſunt vulnera, dicam?
Saucius eſt animus ſemper & ęgra caro .
Tota hæc anxietas animi, & corruptio carnis
A facie Domini ceu grauis ira venit .
Heu peccatorum facies horrenda meorum
Pacem aufert neruis, oſſibus atq; meis .
Sunt egreſſa ſuper noſtrum caput impia facta ;
Atq; premunt illud pergraue ſicut onus .
Hoc caput elatum faſtu quingenta talenta
Debita preſſerunt . plumbea maſſa velut .
Vulneribus multis fuerat quæ obducta cicatrix,
Corrupta eſt iterum ; putruit vlcus hians .
Me miſerum, quanta eſt noſtra inſipientia ? plagas
Nos facimus ſegnes ſic refricando nouas .

conuertantur. EXcutit libera. I. excutiendo facit liberā. EScam optatam. Quia deuorauit pauperes, ut cibum panis. POtens. S. quo nullus eſt potentior. A

DVlcis, amara quies . In præcedenti pſalmo hortamur, ne peccemus ex malorum imitatione, quia dulcem conſcientiæ perdemus quietem ; nunc autem in præſenti ode inuitamur, ſi forte peccauerimus, ad ſalubrem pœnitentiam, exemplo Prophetæ ; qua perditam adhuc poterimus recuperare quietem. Defleamus ergo cũ Propheta amiſſam quietem, canentes : Dulcis, amara quies . Duo contraria perturbatus animus implicare uidetur : nam ſi quies eſt dulcis, quomodo amara ? & ſi eſt amara, quo pacto dulcis ? diſtingue tempora, & concordabis ſcripturam . LANguidus . In anima ex concreta labe peccati, & ex longa peccandi conſuetudine . DEteriora . Emeritæ pœnæ ſupplicia temporalia, uel potius æterna . ANgor . Excrucior . PLEctar . Puniar . AB ore Dei . Iuſti iudicis ſententia, quæ hæc eſt: peccata debita caſtigatione eſſe plectenda . ANte . Sententiam damnationis. FVroris. Infernalis pœnæ, quę à damnatis per furorem ſibi uidetur inferri . IRA . Hæc eſt pœna purgatorii, quæ ab irato Deo uidetur inferri, cum ſit acerbiſsima . FVror . Infernalis penæ . IRA grauis . Pœnæ purgatorii . FVrore . Qui non cadit in Deum, cum ſit ſubita animi uehementior perturbatio . IN ignes. Temporarios, iuxta criminum menſuram . VIRgula . Leuior pœna, cõparatione grauis baculi, quo poſt mortem plectuntur rei in inferno, ſiue in purgatorio . INfixæ . Subaudi, ſunt . ERIcii . Spinoſi porculi . SPIcula acuta. Subaudi, hæc ſunt fames, & cętera, quę ſequuntur . SENta ſitu . Squallida loca, quibus delectantur ocioſi atq; inertes homunculi . LAEthæusq; . Letargo ſimilis . MORbos . Quibus interdum affliguntur, & afficiuntur homines . TORtores animi . Qui ſunt quattuor affectus animi v3. dolor & gaudium de præſenti bono uel malo ; & ſpes ac timor de futuro malo uel bono . CVrarum . Moleſtæ ſunt cogitationes quottidianarum rerum, quas interdum uellemus, & non poſſumus adipiſci: ſic & negotiorum occurrentium, quæ ita cito, & eo modo, quo cupimus, exequi non ualemus : & quod cor urant, curæ ſunt appellatæ. FEralia monſtra. Appoſitio eſt; & dicuntur feralia, quaſi mortem minitantia. MAligni . Dæmonis: antonomaſticé . TOT vulnera . Quæ iam ſupra commemorata ſunt . CARnis . Noſtrę, C ſemper infirmę, ut ait Dominus: Spiritus quidem Pet.6. promptus eſt, caro autem infirma. PAcem. Tranquillitatem illam, quam habet ſana conſcientia . IMpia facta. Peccata, quæ nos faciunt impios. FAſtu, Superbia, qua perſæpe inflantur diuites, potentes, & ſcioli, qui ſibi ſapientes eſſe uidentur . QVINgenta talenta . Quæ ſunt plurima grauia Lu. 7. peccata. Eſt autem alluſio ad parabolam Euangelicam feneratoris illius, qui habebat duos debitores, quorum unus ei debebat quingẽtos denarios, & alter quinquaginta: & non habentibus illis unde redderent, donauit utriſq;. Fænerator eſt Deus, duo debitores, duo genera peccatorum: quingentorum debitores ſunt. qui multa grauia comiſerũt, & cognoſcunt, & ſe ſe admiſiſſe confitentur, ut hic Propheta; quinquaginta uerò, qui non multa uel admiſerunt, uel ſe admiſiſſe minime recognoſcũt . CIcatrix . curati uulneris eſt ſignum, peccatiq; remiſsi, iuxta illud : Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata .

Vlcera curarat Methanæa malagmate molli;
Erumpunt grauius ſed repetita diu.
Quàm miſer effectus, quàm ſum curuatus & vſq;
In finem: nequeo ſydera ſuſpicere.
Nocte dieq; ſimul tota mœrendo dolebam,
Ingrediebar humum, progrediebar humo.
Cum tolli ſurſum nequeant ad ſydera cæli,
Tellurem ſolam reſpiciunt oculi.
Delicias & opes quarè meditantur auari?
Protinus & cupiunt noxia queq; vident?
Quanta ſubintrauit noſtros illuſio lumbos?
Dum ſpecioſa vident, dum meditantur ea?
Renibus in noſtris veneres ſedere nefandæ:
Sola voluptatis noxia cura manet.
Hinc maleſana caro iam multis febribus ardet,
Friget amore Dei, carnis amore calet.
Degener hinc factus, ſocors, & ad omnia vilis,
Anxius affligor, perditus excrucior.
Mœſtitia hinc animi, lachrymę, ſuſpiria feruent
Cordis, & hinc gemitus anxietate graui.
Tu deſiderium omne meum pater optime noſti,
Tu qui cuncta vides, hos gemitusq; vide,
Numquid erit gemitus noſter tibi conditus vſquam?
Cùm perſcruteris corda profunda procul.
Detineat cor noſtrum perturbatio quanta,
Tu melius noſti, & quàm grauis anxietas.
Priſtina me triſtem virtus mea tota reliquit;
Et mea deſeruit priſtinus oſſa vigor.
Debilium pernox oculorum lumen & ipſum
Iam non eſt mecum; verſor & in tenebris.
Intus & exterius mea mens caligine merſa
Quid ſpectare poteſt? dum mihi lumen abeſt.
Quin alij multi, qui credebantur amici,
Protinus auerſi ſe oppoſuere mihi.
Et qui conſtiterant iuxta, fugêre timentes;
Me ſolum inſtanti deſeruere neci.
Verum aduerſantes vrgebant impete vaſto,
Sperantes animam perdere poſſe meam.
Qui mala quęrebant, in me ſunt vana locuti,
Et meditabantur nocte dieq; dolos.
Aſt ego tam patiens ſurdus, mutusq; videbar,
Qui non audirem, verba nec ore darem.
Surdaſter factus ſine voce videbar adeſſe;
Poſſe nec inſtantes ore redarguere.
Sed quid vbi auditus non eſt, iuuat ore profari?
Namq; irriderent omnia verba mea.
Spes mea firma Deus, pro me tu voce tonabis
Prægrandi: ex alto terrificabis eos.

D MEthanæa. Pœnitentia, Græca dictio eſt. MAlagmate. Molli emplaſtro; tranſlatio eſt: miſericors ea eſt abſolutio
à peccatis. REpetita. Peccata, quæ facit ille immundus ſpiritus, qui exierat ab homine, ambulans per loca ari-
Mat.12. da, & inaquoſa; nec inueniens requiem, redit ad priorem domum uacantem: ingreſſus iterum habitat ibi, & fiunt
nouiſſima illius peiora prioribus. Sic & nobis ſæpe euenit, ad uomitum redeuntibus. CVRuatus. Multorum &
grauium pondere peccatorum. INgrediebar humum. In terrenas cogitationes profluebam, ſaliendo de una in
aliam. PROgrediebar humo. De iis cogitationibus terrenis per compunctionem quandoq. reſiliebam. NEqueant.
Mala, & longa conſuetudine prægrauati. REſpi-
ciunt. Refluunt ad terrenarum rerum conſidera-
tionem. MEditãtur auari. Quod in genere dixit,
hic per ſpecies proſequitur: & reſponde ſigillatim,
propter malum habitum, inueterauerunt in eis.
facti ſunt ſimiles coruis, qui cadaueribus mortuo-
rum paſcuntur, nec poſſunt inde recedere. LVm-
bos, in quibus luxurię ſedes eſt, iuxta diuum Gre
gorium in hom. 13. ſuper Euang. ſint lumbi ueſtri
præcincti. VEneres nefandæ. Illiciti concubitus,
fornicationes, adulteria, inceſtus, & ſacrilegia, &
aliæ carnis ſpurcitiæ, quarum noxiæ uoluptates di
cuntur in renibus ſedem habere. FEbribus. Car-
nis ſuccenſæ maximè ad ueneres uoluptates ex-
ercendas: quibus quendam Phylotimum nimis ac
ceſſum narrat beatus Ambroſius uiſum perdidiſſe,
dixiſſeq. uale amicum lumen. Ipſum uide in com
mentariis Luc. cap. 7. DEgener. A maiorum uirtu
te degenerans, propter ocioſas uoluptates, in qui
bus ego marceſco. SOcors. Stupidus, & ſine in-
genio, ac penitus inutilis ad aliquid boni pera-
gendum. HInc. Ex accidia & ſocordia. DEſiderium.
E Excutiendi inertiam, & reſipiſcendi. GEmitus. Qui
ualde utiles ſunt ad emendationem uitæ, nam di-
Math.6. cit Dominus, in quacunq. hora ingemuerit pec-
catum ſuum peccator, ego dimittam ei. CON-
ditus. Pro abſconditus; & reſponde: nõ erit. COR-
da profunda. In corporis in medi tullio, intra ui-
ſcera, i. profundas cogitationes cordium, quæ à ne
mine, niſi à Deo, uideri poſſunt. PRiſtina uir-
tus. Animi & corporis fortitudo, quam prius ha-
bebam, nec ulli culpæ grauiori ſuccumbebam.
Lumen. Rationis, & intellectus. PErnox. Peruigil,
ab effectu; quia me peruigilem, excuſſo torpore,
Pſal. 3. ad bene operandum reddebat. MEcum. Quia fa-
ctus ſum ſicut equus & mulus, in quibus non eſt
pſ. 100.6. intellectus. LVmen. Tuæ gratiæ: etenim (ut alibi
dicitur) uanum eſt uobis ante lucem ſurgere, diui-
nam, ſ. hinc eſt, quòd aliquando peccator cona-
tur ſurgere, nec poteſt, antequàm Deus apponat
manum gratiæ ſuæ. QVin. Vltra prædicta mala,
quæ indeſinenter ab apertis patiar inimicis: hoc
F etiam additur ab his, qui uidebantur amici, ſicuti
ſodales, ac gnatones. PRotinus. Deficiente men
ſa, pro qua adhęrebant mihi. AVerſi. Viſo perſe-
cutionis turbine. OPpoſuere. Quia ficti, nec ue-
ri erant amici: iuxta illud diſticon: Tempore fæ-
lici nulli numerantur amici: ſi fortuna perit, rarus
amicus erit. ET qui conſtiterant iuxta. Si de Chri
ſto hunc locum intelligas, hi ſui fuere diſcipuli,
qui tempore capturæ illius fugerũt omnes. Matt.
14. Si de Dauid, multi dereliquerunt eum tempo-
2.Re.15. re perſecutionis ab Abſalon filio ſuo. ADuerſan-
tes. Infernæ poteſtates, atq. ſæculares. VAna lo-
cuti. Quò ad Chriſtũ, Scribæ, & Phariſei cum Prin
cipibus ſacerdotum: quò ad Dauid, Semei cum ſi-
Mat.26. milibus, Reg 2. c. 6. AST ego. Chriſtus tempore
2.Re.15. paſsionis ſuæ. Vide Euang. Dauid etiam tempore
fugæ. SVrdaſter. Qui diſsimulat audire, uel etiã
male audit. SIne uoce. Tamquàm agnus coram
tondente ſe, ut etiam prædixit Hieremias. VBI
Hier.xi. Auditus non eſt. Sapientis hæc eſt ſententia: ubi non eſt auditus, ne proferas ſermonem. ORE profari. Loqui:
Eccl.32. pleonaſmos eſt figura. TOnabis. Magno tonitru fortè paſsionis ſuæ tempore, quando expirauit magna uoce, & fa-
ctus eſt terremotus magnus, Matth. 28. Vel etiam tempore uindictæ factæ à Romanis. EXaudiat. Reſuſcitando me

tertia

tert'a die poſt mortem: quod & factum eſt, Luc. 24. & pro Dauid, liberando me de manu Abſalonis; quod & factum eſt: nam eo interfecto redit in ſuum regnum, Reg.2.cap.18.& 19.& pro quolibet peccatore, liberando de manu diaboli, & membrorum eius. DEſpexeris. Quando uidet nos, deſpecto ſe, uelle peccare; auertit ſe ſe à nobis, & meritò, quia præponimus uoluptatea tranſitorias ſummo & æterno bono, quod ipſe eſt. PEdes mei.I. affectus. A

CAlle tuo. Stricta illa uia, quæ ducit ad uitam. CEcidere. In aliquod facinus; de quouis homine modo loquitur, cui non progredi in uia Dei, regredi eſt: uel etiam de ipſo Dauid, quãdo recidit in facinus adulterii, & homicidii. LOcuti. Supple, aduerſarii mei. CEcinere tuba. Diuulgauere facinus meum, pro quouis graui peccatore: pro Dauid, ecce qui ſuſtulit ouem, & occidit paſtorem. Vide in noſtra Dauidiade, l.b.pt. ECce ruit Babilon. Prouerbiale dictum eſt, quando quiſpiam uir magnus, & qui eſtimabatur ſanctus, labitur in aliquod facinus, & maximè turpitudinis; cum plauſu aiunt: cecidit Babilon. INdice recto. Pro erecto, i. extenſo digito, quo perſona, aut res quæpiam ſolet oſtẽdi: & hoc fit contra illud Prophetæ: ſi deſieris digitũ tuum extẽdere, & loqui, quod nõ prodeſt. Eſaie. c. 58. TErga. Vt ſerui ab heris baculo percutiendi. IN ore. Ad confitẽdũ: & in ore i. in facie pudore ſuffuſa. FAtebor. Confeſsio peccati ueniã facile meretur. CAtaplaſmata. Sunt emplaſtra, ſeu quæuis medicamenta, quæ ulceribus à chirurgis ſuperponuntur; hic autem ſignificat remedia illa, quæ Deus uulneribus peccatorum noſtrorum ſuperponit, ut curentur. QVouis igne. Etiã ferri candentis, i. quauis tribulatione, etiam aſperrima. ARdentem manum. Flammis armatam. Perſtat in methaphora chirurghi. COgitat aſsiduè. Quia talia cogitatio per compunctionem utilis eſt ad ueniam promerendam. LIbera diſcutiat. i. diſcutiendo fiat libera. Viuunt. Vita luxorioſa, quæ pecunia eſt, ſed potius mors eſt. PRæda opima. Pingues poſſeſsiones. MAncipia. Seruos, qui ſic dicunt, eo quòd ab hoſtibus manu capiuntur; & quia non interficiuntur, ſed ſeruantur, etiam ſerui appellãtur. CONfirmati ſunt. Obſtinatè ad me perſequẽdum. LEctia. Pro electia, aphæreſis eſt. IMpia bella. Contra fas, & pietatem ſic: Iudęi in Chriſtum; ſic Abſalon in Dauid patrem ſuum. Quia reprenduntur. Male de his ſperandum eſt, qui correctores ſuos oderunt. Hoc uniuerſale uitium extitit Iudęorum, qui & prophetas, & D.I.Chr. ſemper oderunt; quia reprehendebantur ab illis; ſic & deinceps ſuos Apoſtolos. Vide. S. Stephani orationem in illos, act.cap.7. QVeis. Pro quibus. REddere mala. Peſsima generatio hæc eſt eorum, qui reddunt mala pro bonis: optima uerò eorum, qui reddunt bona pro malis: mediocris autem, qui bona pro bonis, & mala pro malis reddunt. SImplex. Vt columba, abſq. duplicia, uel malitiæ. PRocul ab fueris. Dicit diuus Ambroſiua, Deum longe fieri ab inertibus, & ſocordibus; propè autem, & præſtò eſſe ſollicitis, & uigilantibus. PRæſidium. Ante periculum; ſubſidium in ipſo periculo, cum quis ab hoſtibus oppugnatur.

a.Re.xi.

B

C

Me tua chare pater pietas exaudiat, oro:
 In te ſperaui, me tueare potens.
Me licet indignum ne ſi deſpexeris, vltra
 Exultent hoſtes, diripiantq́; ſibi.
Namq́; pedes aliquando mei reminiſcor vt olim
 Calle tuo lapſi, mox cecidere retro.
Me ſuper extemplo quod ſunt, & quanta locuti?
 Et ſubſannantes me cecinere tuba.
Qui mihi debuerant contrito corde dolere,
 Lapſo adiutricem porrigere atq́; manum;
Ecce ruit Babilon, clamabant; indice recto
 Atq́; oſtentabant me, facinusq́; meum.
Aſt ego peccator iandudum terga paraui,
 Suſtineam vt patiens queq́; flagella dabis.
Nam dolor offenſæ mœſto grauioris in ore
 Semper adeſt, oculis fixaq́; culpa meis.
Ipſe meum facinus tibi ſæpe fatebor iniquum:
 Expandam medico vulnera cuncta meo.
Vlceribusq́; impoſta meis cataplaſmata nulla
 Reijciam: ferrò quin reſecanda dabo.
Vt valeam, patiar quouis exuſſeris igne:
 Ardentem medici nec reſutabo manum.
Cogitat aſsiduè peccati pondus iniquum
 Mens mea; quo pacto libera diſcutiat.
At noſtri viuunt inimici, epulantur, habentq́;
 Prædia opima, Boues, pluraq́; mancipia.
Et confirmati ſunt lectis vndiq́; turmis;
 Me ſuper inſtantes impia bella mouent.
Et qui me oderunt (quia reprenduntur) iniquè,
 Addita ſunt illis agmina multa nimis.
Detractorum etiam ſunt auſi more latrare,
 Queîs bona multa dedi, reddere plura mala.
Vt probus, vt ſimplex, bonitatem quippe ſequebar;
 Aſt illi inſidias nocte dieq́; parant.
Peruigil adiutor meus eſto: neuè relinquas
 Me Deus: aſtiteris ſi mihi, ſaluus ero.
Si procul abfueris, rapiar; ne abſceſſeris, oro:
 Eſto præſidium, ſubſidiumq́; mihi.
Auxiliare mihi Saluator; & ipſe ſalutis
 Autor, adeſto mihi, tu mea ſola ſalus.
Amen.

ODE XXXVIII. EX PSALMO XXXVIII.
Dixi cuſtodiam.

SVnt qui terrenis inhiant; cæleſtia temnunt;
 Poſſeſſis gaudent; quæq́; aliena petunt.
Diuitijs, auro, & ſummo potiuntur honore,

SVnt qui terrenia inhiant &c. Quoniam uerè pænitentes inſequitur diabolus, ut uenator prædã, quę ſemel capta, ex unguibua euolauit, uel canum morſus euaſit; ideo reo ſuo pænitentes exemplo Regius Propheta hac ode admonet, ut omni cuſtodia cum Dei adiutorio cuſtodiant animam ſuam, ne mors iterum intret ad rorda eorum per feneſtras corporis ſui; quæ quinq. ſenſus ſunt; & quia perículoſior eſt oris ſpecula propter lubricum linguæ, de reſtrictione eius agit, ne impingat in amatores huius ſæculi, qui tranſitoriis rebus delectati, inſidiantur eis, qui cœleſtia ambiunt, ut ſaltem in aliquo indiſciplinato uerbo deprehendant. Qui autem ſint iſti bonorum inſidiatores, indicat, ut caueantur. SVnt qui terrenis inhiant. Appetunt, ut aquam ore aperto inhiat ſitiens uiator. SVmmo honore Pea

D nore. Perexcelſę dignitatis. CArne. I. carneis uoluptatibus; de quibus ait Apoſtolus: manifeſta ſunt opera carnis, quę
ſunt fornicatio, adulterium, luxuria, immunditia, & reliqua, quæ honeſtius tacentur; quàm impudicè exprimantur;
ne ſimplicium aures offendantur. AST ego. Loquitur Propheta de ſe, & ſui ſimilibus, quibus etſi prædictis
interdum abundens ex diuina uoluntate, non tamen implicantur in illis. TRanſiliens. Quaſi ſaltu transgrediens.
IStos. Mundanarum rerum amatores. SVb
ſpinis. i. ſub ſpinarum ſtrato: hæ ſunt diuitię, à Domino Ieſu appellatæ ſpinæ, quæ diris cogitationibus tam in acquirendo, quàm in conſeruando mentem lacerant humanam, multoquè magis dum perduntur. FVmo. Superbię, quem ambiti reddunt honores. COEno. Voluptatum carnis fætentium. PVngunt. Redde ſingula ſingulis: pungunt manus equidem ſpinę; oculis nocet fumus, & naribus cœnum tetro odore. OPpoſuere mihi. Delicias eorum redarguenti. VIarum. i. actionum noſtrarum, ne carpantur ab inſidiatoribus illis. DIgito ſilenti. Eſt. n. ſignum ſilentii iuxta illud: digito compeſce labellum. DElinquat. Fælix eſt enim (ut ait ſapiens) qui non eſt lapſus uerbo, propter lubricum linguę: unde & Cato dixit: uirtutem primam eſſe puto compeſcere linguam; &c. SOllicito. Anxio. COmpreſsi. Magnæ utilitatis eſt ſeruare ſilentium: unde & in Religionibus ſunt horæ ſilentii conſtitutæ. TRanſuerſa. i. in ſiniſtram partem. REdargutus. Intus à Dei ſpiritu, qui uo-
El. 6. lebat, ut malos redarguerem. Sic & Iſaias dice-
E bat: ueh mihi, quia tacui. SYndereſi. Quæ uermiculus conſcientiæ: & eſt ea pars animæ, quæ uitiis ſemper aduerſatur; & antequam perpetretur, mordet, & poſt perpetrata remordet. ORE darent. Supple aduerſarii quidu is dicerent, ſiue bonum, ſiue malum. CLauſo igne. Zeli honoris diuini. ZElo Dei. Quo accenſus Phinees pugio-
Nu. c. 25. ne interfecit Principem Zambri coeuntem cum
cor. 2. c. 6. Madianite puella, contra uetitum Domini. CVr non. Hęc eſt interior Dei redargutio. IN uacuum. ſic & Apoſtolus: uidete ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. LApſa. Non tamen perdita, ſed iterum colligenda & ſuſcipienda. SPeculatorem. ſic & Ezechieli a Domino dictum fuit, Ezech. c. 33. EFſuſi. Culpa tua, quia non clamaſti. FOrtè. Propter liberum arbitrium dixit, fortè. VIAtor. Quiuis homo uiam huius uitæ agens. PErcitus. commotus. DIgito remoto. i. ſoluto ſilentio. EXpandi. Aperui. QVi. ſupple, ò Deus, qui moderaris, &c. MEnſura, uum. & pódere. Tribus his omnia iuſtè diſpenſantur. PAnde. Manifeſta. OLympiades. Græcè, latinè luſtra, ſpacium quinq. an-
F norum utrunque ſignificat. NIhil. Nam quod modicum eſt, pro nihilo reputari ſolet. VAnus homo. Quia terrena, caduca, & tranſitoria meditatur; quę omnia uana ſunt, ſicut dixit Eccleſiaſtes: uanitas uanitatum, & omnia uanitas. VEr-
cap. 1. mis. Quia repat ſuper terram. PVluiſculus. Iuxta illud; memento homo, quia puluis es & in puluerem reuerteris. Sic & Abraam humilians ſemetipſum dicebat: loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis, & cinis. SVb imagine. Vt ſomnii: parum. n. ab eo differt, niſi quia reſtat memoria bonorum & malorum, quæ fecimus. FRuſtra. Qui deberet conformare uoluntatem ſuam diuinæ uoluntati, & dicere cum Iob: Deus dedit, Deus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum. VEl iniuria. Siſtole ſit figura; quia ſyllaba longa breuiatur: ſic in eo uerſu: Matri longa decem tulerunt faſtidia men-
Lu. 12. ſes, & in illo: Non eodem curſu reſpondent ultima primis. THeſaurizat. congregat: talis erat ille, de quo in Euangelio dicitur; quòd congregauerat multos fructus ex ubertate agri, & animę ſuę dicebat: anima mea, habes multa bona congregata in annos plurimos, ede, bibe, & lude: & fuit ei dictum deſuper: ſtulte, hac nocte repetent animam tuam à te; & quæ paraſti, cuius erunt? MVlto cum ſanguine. Quia propterea interficitur. Cognoui ego.

Carne, iocis, ſomno, delitiįsq; noxiis.
Aſt ego tranſiliens iſtos, ſuper æthera fixi
Mentem animumq. meum præmeditando diu.
Quæ mihi ſub ſpinis, fumo, cœnoq. uoluptas?
Quæ pungunt; oculis, naribus atq. nocent.
Carnis amatores arrectis auribus omnes
Protinus ardentes ſe oppoſuere mihi.
Dixi igitur mecum uigili cuſtode uiarum:
Nunc opus eſt nobis, ne capiamur ab his.
Dixi: compeſcam digito mea labra ſilenti,
Vt non delinquat lubrica lingua loquens.
Sollicito poſita eſt ori cuſtodia firma;
Labraq. compreſsi, ne loquerentur eis.
Siſtente aduerſum me peccatore maligno,
Qui tranſuerſa capit quicquid ab ore cadit.
Quę bona ſunt etiam tacui, malaquęq. ſilendo;
Vnde redargutus protinus incalui.
Hinc dolor exarſit renouatus in oſsibus ingens,
Syndereſi morſus dante mihi aſsiduos.
Mutus & hinc factus, ſurdaſter & ipſe uidebar,
Non reſpondendo quicquid ab ore darent.
Interius clauſo exarſerunt igne medullæ:
Cordaq. præ zelo concaluere Dei.
Cur non exponis propè te depoſta talenta?
Deſuper in uacuum gratia lapſa tibi eſt.
Te ſpeculatorem ſuper alta turre locaui;
Cur non exclamas? en ferus hoſtis adeſt?
Sanguinis effuſi meritas dabis improbe pænas:
Vitaſſet monitus forte viator iter.
Percitus his monitis digito mea labra remoto
Expandi tandem, & lingua locuta mea eſt.
Omnia qui certo moderaris fine per æuum,
Menſura, numero, pondere quæq. facis,
Tu mihi pande meum finem, & data tempora uitæ
Et quot adhuc anni, quotuè dies remanent.
Vt quot olympiades, quot luſtra peregerit ætas
Hæc mea; deinde ſciam quid mihi deſit adhuc.
Ecce dies noſtros menſura colligis una;
Nempe breui palmo dinumerasq. dies.
Quæ mea te coram ſubſtantia pondus habebit?
Tam minimum, ut quaſi ſit te propè tota nihil.
Vanus homo exiguus uermis, puluiſculus extat;
Omnis homo uiuens eſt quid inane tibi.
Præterit omnis homo ſeclum ſub imagine quadam:
Pertranſit uitam ſicut & umbra fugax.
Perturbatur homo fruſtra, cum; deperit illi
Si quid habet partum iure, uel iniuria.
Theſaurizat opes multo ſudore laborans;

quendam

quem ducem peditum per inſidias nocturnas interfeciſſe patruum ſuum carentem filiis, ut eius opibus ante tempus potiretur: ſed neq. male partis diu gauiſus eſt; nam cædis ſuſpectus habitus, metu iuſtitię uoluntarium petijt exilium, in quo eodem anno miſerè mortuus eſt. HOſtis atrox. Pone exemplum in Cyro Rege perſarum incubante diuitiis Crœſi Lydorum Regis; quem bello uictum, & captum iuſſerat exuri: ſed ante rogum clamantem: O Solon, Solon; cognita cauſa, dimiſit abire uiuum. PRædonis prædo. Ordo eſt; prædo pauperum fit præda alterius prędonis, qui illum deprędatur. Exemplum pone in illo peſsimo pyrata, quem deprehenſum magnus Alexander iuſſerat crucifigi, quia multorum fuerat prædo; uerum obiiciente illo Alexandro, quòd ipſe multo maior erat prædo, qui tantorum Regum regna deprædatus erat, & iccirco multo magis crucem mereri; dimiſſus eſt, & claſsi præfectus eſt Regiæ, ut honeſtius deprædaretur. THæſaurus. Inæstimabilis. HIC nullas. Quibus detineretur: alioquin ditiſsimus erat Rex Dauid; ſed illis non afficiebatur, ut a lege Dei moueretur. NVllas relinquam. Eo modo, quo alii: ſed omnes dimiſit, ut impenderentur in ædificationem magnifici templi Dei; quod à Rege Salomone filio eius ſtatim conditum eſt. TE penes. Apud te: præpoſitio eſt, penes, ſeruiens accuſatiuo. COncreta labe. Ex longa in eis mora. INiqua.i.iniquitatem. INſulſo. Semei de Baurim inſipienti, qui Regi militibus ſtipato ſolus, & imbellis auſus eſt maledicere: Egredere, egredere uir ſanguinum &c. Vide in.2. Regum.cap.16. Scommata. Modo opprobria, atq. iniurias. PRomptus ultor. Abiſai filius Saruiæ frater Ioab Principis militię, qui ſtatim uoluit occidere illum; ſed à Rege prohibitus eſt, Reg.2.cap.16. NImis illa grauis. Vt ei uidebatur; ſicut etiam nobis uidetur, quando flagellamur, etſi mitiora ſint flagella, quam peccata noſtra demerentur. VT illis. Quia ex inde corrigimur, atq. emendamur; nè cùm hoc mundo damnemur. COrripit. Nam quem diligit Deus, hunc & corripit; & quaſi in filio ſibi complacet, prouerb.cap.3. PRocliuior. Magis inclinata: unde & in geneſi dicitur: omnis ætas ab adoleſcentia ſua in malum prona eſt. VT declinantem. Pulchra comparatione oſtenditur cauſa, qua à Domino flagellamur. DVris lupatis. Morſibus, ad ſimilitudinem dentium luporum factis, quibus ora equorum contunduntur, atq. domantur. TAbeſcere. Præ macie conſumi, & putrefieri; & quaſi ad nihilum redigi. FErreò. Synęreſis eſt figura; coniunctio duarum ſyllabarum in unam. TVnde retunde. Anaxarchi philoſophi dictum eſt, qui cum a Tyranno iuberetur tundi in ſcapulis; audacter ei dicebat: tunde retunde Anaxarchi ſacculum, hoc eſt corpus; nam Anaxarcum nihil tundis, hoc eſt animum. Tales erant Martyres Chriſti, Laurentius, & Agatha uirgo: ille ſiquidem Decio dixit, dum ſuper craticula exureretur; uerſa, & manduca; nam facultates Eccleſię, quas requiris, in cœleſtes theſauros manus pauperum deportauerunt. Agatha uerò dum tunderetur, dixit Quintiano Præſidi: ſicut non poteſt triticum in horreo reponi, niſi eius theca fuerit conculcata & in palleis redacta; ſic & anima mea non poteſt in paradiſum cum palma intrare martyrii, niſi feceris corpus meum diligenter à carnificibus tuis attrectari, & conſumi. Arachne. Dum texit telas pro captione muſcharum. Hebet. Debilis factus eſt. POtio. Medicinalis. Quouſq. Thmeſis eſt, de qua aliàs. PEctore ſolo. Interius inſpirando. INquilinus. Temporarius loci alicuius habitator eſt, aliunde ueniens, nec ibi ciuis diu permanens; ſed habens animum redeundi ad propria. Tales debemus nos hic eſſe. PAtres mei. Abraam, Iſaac, & Iacob., qui fuerunt peregrini in terra Canaam; & filij Iſrael

in terra

A

B

Gen. 6.

C

Ignorat cui nam parta relinquat homo.
Ah quoties multo cum ſanguine parta relinquit;
Diuitijsq. eius incubat hoſtis atrox.
Cunctaq. diripitur ſæpe à raptore rapina.
Prædonis prædo præda fit alterius.
At mihi theſaurus Deus eſt, ſubſtantiaq. omnis,
Is mihi ſola quies, is mihi ſola ſalus.
Diuitias habeo hic nullas, nullaſq. relinquam;
In cælo ſtabiles nempe parantur opes.
In terris uerò quænam expectatio noſtra eſt?
Nulla quidem: in cœlis te penes omnis ea eſt.
De peccatorum concreta labe meorum
Erue me: atq. laua fecis iniqua meæ.
Opprobrium inſulſo me vindex ipſe dediſti,
Vt probrum obijceret, puluereoſq. globos.
Nam niſi iuſſiſſes tu, nequaquàm auſus is eſſet
Inſultare mihi, uel maledicta loqui.
Vnde uelut mutus tacui, atq; obſurduit auris:
Factus & elinguis ſcommata præterij.
Te feciſſe ſciens, cum promptus & ultor adeſſet,
Non uolui ulciſci, probra ſed illa tuli.
Cum patienter agam, iamtandem diſcute plagas:
Cædentem aſſiduè contineaſq. manum.
Namq. ego defeci, cædentis robore dextræ
Dum me corriperes, ſed nimis illa grauis,
Sit licet illa grauis, quæ punit iniqua gerentes
Dextera nos homines; utilis illa tamen.
Tu Deus omniparens homines nos corripis omnes,
Vt genitor natos ad meliora trahens.
Flexilis eſt hominum natura; procliuior æquo:
In uetitum ſemper pronior illa ruit.
Vt declinantem fræno duriſuè lupatis
Aſtrictum retrahit vimine ſeſſor equum;
Sic me peccantem propulſas verbere duro;
Nec dorſo ceſſant dura flagella meo.
Ecce meam feciſti animam tabeſcere, ferreô
Dum mandas pilo; tunde, retunde frequens.
Tabuit effœtus, tela ceu vermis Arachne,
Spiritus exhauſtus ſic meus intus hebet.
Sed quid ego hæc recolo? incaſſum perturbor & ipſe,
Incaſſum querulus plectitur omnis homo.
Nouit enim medicus, quo fine paretur amara
Potio; quouè ægro debeat vſq; dari.
Tu Deus orantem precor audi; oratio noſtra
Inueniat facili mitis in aure locum.
Exaudire preces noſtras, digneris ab alto,
Cum lachrymis fuſas mitis & alme Deus.
Ne ſileas, reſponde mihi vel pectore ſolo;
Dic animæ noſtræ: ſum tua firma ſalus.
Inquilinus apud te ſum, peregrinus in orbe
Hoc, ueluti patres ante fuere mei.

D In terra Aegypti. ADueniens. E cœlo, quò ad animam. ALiena colo. Terram hanc, quæ ante nos fuit alionum, uel ipſius Dei; Domini quippe eſt terra, & plenitudo eius, mare, & omnia, quę in eia ſunt. Huius Domini nos ſumus uillici, & coloni, ut dicitur in Euangelio, Matth. 21. & Lucę, 16. ABiturus ero. Ex hoc ſęculo ad aliud. PArentes. De quibus ſupra, uel maiores noſtri omnes. MOx. Poſt mortem, ad aliud ſæculum. ANte. Quàm moriar, & tradar exactori, qui me trudet in carcerem, unde non exibo donec ſoluero uſq. ad nouiſsimum quadrantem, Matth. 5. REfrigerium. Veniæ ante habitæ. SEruus inutilis. Qui ſi ueniam non ante receperit, iubetur mitti in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium, Matth.25. VIllicus. Qui niſi prouideat, antequàm remoueatur à uillicatione, mendicaturus ibit, cum fodere non ualeat, Lucæ, 16. NEc rediturus ero. Ex communi curſu naturæ; quia à priuatione ad habitum per naturam non datur regreſſus: ſed quia miraculosè omnes reſurgemus in reſurectione nouiſsimæ diei; repetit, oſtendendo qualiter redibimus, non hic remanſuri; ſed immortales facti ad cœleſtem patriam conuolabimns.

Adueniens aliena colo, campoſq́; peragro;
 Expleto cultu mox abiturus ero;
Sic aliquando mei quondam aduenere parentes:
 Expleto cultu mox abiere ſimul.
Debita compatiens precor ante remitte colono,
 Dapſilis ò Domine, munifice atq. pater:
Vt refrigerium curarum libet ab æſtu
 Mox abſceſſurus ſpiritus inueniat.
Ante remitte precor, quàm ſeruus inutilis, æger,
 Villicus hinc abeam; nec rediturus ero.
Nec rediturus ero peregrinus, & accola campi
 Amplius; aſt alibi ciuis iturus ero.

ODE XXXIX. EX PSALMO. XXXIX.

Expectans expectaui.

EXpectans Dominum expectaui tempora multa;
 Et tandem adueniens aſtitit ecce mihi.
Exaudire preces noſtras digneris; adhæſit;
 Mœrentem excepit; ſicq́. ſpopondit opem.
Ac ueluti ſponſus ſponſam amplexatus in ulnis
 Fouit, & hinc libans oſcula ab ore dedit.
Cumq́. lacu miſero ac tenebroſo immerſa tenerer,
 Fæcis & in luto ſordida fixa forem.
Protinus eduxit me, mandauitq́. lauari;
 Lotaq́. quàm primum tum ſpecioſa fui.
Ac ne iterum impulſu uario demergerer intus,
 Me ſupra firmam collocat ipſe petram.
Defixitq́. pedes; greſſus direxit, & actus
 Compoſuit: mores imbuit atq. bonos.
Dehinc ſuper ætherea ſpirando leniter aura,
 Miſit in os noſtrum cantica læta noua.
Carmina digna Deo totum cantanda per orbem
 Ecce modo edidimus, quæ canat omnis homo.
Conſpicient plures hoc admirabile donum,
 Quod ſuper ætherea fluxit ab arce nouum.
Inde uerebuntur Dominum, ſpem ponere certi
 In uirtute Dei; non ſtudiis hominum.
Ille uir eſt fœlix, Domini qui in nomine ſperat;
 Qui nomen Domini turris ad inſtar habet.
Non ſimulachra deûm ſuſpexit inanıa monſtra;
 Fatidicis nec auet ſcire futura libris.
Nec pepulit dementem inſania dıra Magorum,
 Nec uentura notat falſa Matheſis ei.
Vana quis enumerat mundi? ſunt omnia uana,
 Quæ mundanus homo ſemper habere ſitit.

EXpectans dominum. Sanctorum patrum ex-
pectatio aduentus Domini in hac ode decan-
Exod.4. tatur. Moyſes enim hanc expectãdo dicebat;
Eſ.64. Mitte Domine quem miſſurus es: & Eſaias:
Eſ. 45. utinam diſrumpes cælos, & deſcẽderes. Iterũ: rora
E te cœli deſuper & nubes pluant iuſtum; aperia-
tur terra, & germinet Saluatorem: & hic Vates
Pſ84. alibi: oſtende nobis Domine miſericordiam tuam,
& ſalutare tuum da nobis. AStitit ecce mihi. IN
perſona Eccleſiæ loquitur hic propheta. OScu-
la, &c. Quando uerbum caro ſactum eſt, hęc oſcu-
la caſta data ſunt, & adimpletum eſt quod hab-
Io.1. tur in canticis canticorum, cap.1. oſculetur (inquit
ſponſa) me oſculo oris ſui. LAcu miſero ac tene-
broſo. In ſinu Abraę, pro his qui erant ibi. ET
in luto fecis. Dicitur pro his, qui tunc in hoc mun-
do erant in fece idololatriæ, & peccatorũ. LAuari.
In ſacramento Baptiſmi. SPecioſa fui. sicut habe-
cap.2. tur in canticis: ſpecioſa ſacta es, & ſuauis in deli-
ciis. IMpulſu uario. Dæmonum, ac perſecutorum.
1.cor.1. PEtram. Quæ Chriſtus eſt (ut ait Apoſt.) & ipſe
Mat.16 Dominus in Euangelio: tu es petrus, & ſuper hãc
Petram ædificabo Eccleſiam meam. DEfixitq. pe-
des. In compedibus mandatorum ſuorum. DItte-
xit. Præedicando. COmpoſuit. Exemplo ſui. IM-
buit. Conſiliis ſuis mirabilibus. AVra. Hæc fuit
act.2. gratia Spiritus ſancti, quam in die penthecoſtes
ſuper diſcipulos effudit in ſpecie linguarum ignis,
& deinceps inuiſibil iter in reliquos fideles, in col-
latione ſacramentorum infundit, quando uult, &
F prout uult. LAEta noua. Quæ in hymnis quotti-
die cantantur in Eccleſia Dei. EDidimus. In hac
pſalmodia noſtra, in qua nouo genere metrorum
renouata ſunt cantica pſalmorum. DOnum. Spiri-
tuſſancti, nobis etiam collatum in hac compoſi-
tione pſalmodiæ, & eius expoſitione; nec enim
paginam ullam ſcribimus, niſi præmiſſa diuini nu-
minis inuocatione. FOElix. Nunc ſpe, demum, &
re. TVRris inſtar. Ad quam confugiat in aduerſi-
tatis tempore. DEum. Mortuorum hominum, Io
uis, Appollinis, Martis, & ſimilium portentorum;
quos pro Diis deluſa gentilitas colebat, eo maximè, quòd in eorum ſimulachris ingreſsi Dæmones petentibus reſponſa dabant. FAtidicis libris. Mathematicorum, ſ. uel potius ſybillinis illis libris, in quibus dicebantur eſſe conſcripta fata Romanorum & aliarum gentium, quibus cum erant bella geſturi. MAgorum. Modo incantatorum, & omnium maleficorum, qui per malas artes ſe poſſe ſcire futura iactantur. Matheſis. Diuinatio, quæ fit per inſpectionem aſtrolabii. Sitit. Deſiderat. MVndi immundi. Pleni immund ciis uitiorum, & eſt figura, quæ latinè dicitur inuerſio: alioquin mundus ipſe, quò ad ſui ſubſtantiam mundus eſt, ac nitidus eſt, & à ſui munditie ſic appellatus eſt. Græcè etiam dicitur coſmos, quòd munditiam ſignificat. Apoſtolus etiam dicit omnia ſunt munda,

Quanta ſit immundi fallax inſania mundi?
Stultitias hominum quiſue referre queat?
Quæ licet inſulſis interdum mira videntur,
Sunt tamen omnino vana, ſuperuacua.
At tu ſumme Deus miranda ſtupenda patraſti
Omnia, quæ nullus dinumerare poteſt.
Ex nihilo omnipotens tu mundi elementa creaſti;
Concretum mixtim quicquid & inde fuit.
Fundaſti cœlos, fixiſti ſydera cœlis;
Lucida quæque ſuo tempore in orbe micant.
Sole diem luſtras, & noctis Luna tenebras
Mitigat: alternas & ſubiere vices.
Hæc ſuper excelſum atq; immenſũ ſternis olympũ;
Sole carens radiis emicat ille tuis.
Spiritibus nitidis ea manſio clara repletur:
Huc etiam fœlix ſcandere ſperat homo.
Præmeditatus enim quecunque futura, paraſti
A dextris ſedem, quamq; teneret homo.
Factus homo Deus, hunc hoĩem ſuper aſtra leuaſti.
Feciſti à dextris huncq; ſedere tuis.
Hic genus humanum ſecum ſcandendo reduxit:
Expandit portas fratribus inde ſuis.
Tu ſolus Deus hæc verè admiranda patraſti:
In mirabilibus quis tibi erit ſimilis?

ODE XL. EX PSALMO XL.

Beatus vir qui intelligit.

NVllus homo viuens Domino prædiuite cœli,
Et terræ Domino ditior eſſe poteſt:
Et quis pauperior qui maieſtate repreſſa
Pro nobis factus pauper, agentis, homo eſt?
Nullibi certa domus, ſubſtantia nulla ſupellex,
Argentum aut aurum, nec pecus vna quidem.
Nec tantum telluris erat, qua foſſa ſepulchri.
Poſſet ei fieri: pauper egenus homo.
Qui ſuper hunc inopem, atq; alios intendit egẽtes,
Omnino fœlix, atque beatus erit.
Cum præfixa dies ſeclo mala venerit illa,
Qua cœlum, & terram flamma vorabit atrox.
Liberum abire finet, cui curæ pauperis huius
Extiterit nomen; panderit atque manus.
Illæ ſum ſeruabit eum, & ſi cuſpide mortis
Percuſſus fuerit; viuificabit eum.
Felicem in terris dici, ſimul atq; beatum
In cœlo faciet ſydera celſa ſuper.
Sed neq; tradet eum crudelibus hoſtibus illis,
Qui laqueos condunt, vt rapiant animas.
Æger & in lecto ſi forte iacebit, ab alto
Mox inſperatam conferet intus opem.
Pellentur morbi, febres ſoluentur acutæ;
Diffugient curæ, corporis atq; dolor.
Tu Deus omnipotens verſabis ſtrata iacentis,
Surgat vt incolumis, pergat iterq; ſuum.

mundis, coinquinatis autem & infidelibus omnia A
ſunt immũda, ad Tit. j. ¶ Stultitias hominum quę Tit.1.
ſunt infinitæ; quibus vidi nuper librum plenum,
qui dicitur Nauis ſtultorum; & rarus eſt homo,
qui aliquando illam nauem non conſcendat. Di-
cit etiam ſapiens: ſtultorum infinitus eſt numerus,
Eccleſiaſtis, c. j. Hæc autem ſtultitiæ breuis eſt re
gula: quiſquis temporalia præponit æternis, &
terrena cœleſtibus ſtultus eſt. ¶ Inſulſis ſale ſa- Eccl.1.
pientiæ carentibus: Apoſtoli enim, atq; veri docto
res dicti ſunt a Domino ſal terræ, Matth. ¶ Para- Matth.5.
ſti. In mundi creatione, & reſtauratione, atq; gu-
bernatione. ¶ Creaſti. Ex nihilo feciſti: id enim
creare eſt, Gen. c. j. ¶ Concretum mixtim. Ideſt Ge.ne.1.
quicquid fit ex mixtura elementorum, vt lapides,
plantæ, herbæ, & cuncta animalia. ¶ Cœlos. Qui
dicuntur eſſe decem, vij Planetarum Firmamenti,
Chriſtallini, & Empyrei, ideſt olimpi, ſiue Paradi-
ſi, vbi eſt ſedes beatorum. ¶ Olympum. Totum
reſplendentem. Græca dictio eſt. ¶ Sole carens.
Hoc materiali: ſic & Io. in Apoc. cap. 21. ¶ Ho- Ap. 21.
mo. De quouis hono fideli, hoc intellige. ¶ Se-
dem. Excelſam ſuper omnes Angelorum choros.
¶ Homo. Chriſtus, qui eſt Deus, & homo. ¶ Fa-
ctus homo Deus ſic & Io. Euang. [Et verbum caro Ioan.1.
factum eſt, & habitauit in nobis.] ¶ Leuaſti. In B
die Aſcenſionis, Marc. vltimo. ¶ Genus huma-
num. De ſanctis Patribus qui erant in ſinu Abrae,
hoc intellige. ¶ Fratribus Apoſtolis, & bonis a-
liis fidelibus, de quorum num. vtinam & nos ſi-
mus gratia D. N. Ieſu Chriſti. Amen.

NVllus homo viuens. Inuitantur fideles ad
compatiendum Chriſto olim egeno, in pro
pria perſona, & maxime tempore paſſionis
ſuæ: quia ſi cõpaſſi fuerimus, & conregnabimus. Matt.25.
Item & compatiendum Chriſto in pauperibus mẽ
bris eius, vt beata illa benedictione condonemur
in die iudicij, quando dicet Rex his, quia dextris
eius erunt: venite benedicti patris mei, poſſidete
paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.
quia miſericordes erga meos pauperes fuiſtis. O-
ſtenditur autẽ in primis, quod prædiues Chriſtus
factus eſt pauper. ¶ Nullus homo, &c. ¶ Domino
cœli, & terræ. Iuxta alium pſalmum, 23. Domi
ni eſt terra, & plenitudo eius orbis terræ, & vni-
uerſi, qui habitant in eo: & alibi: cœlum cœli Do
mino. ¶ Eſſe poteſt! Q. d. nullus egenus homo?
Q. d. nullus: vnde & Apoſtolus dixit, 2. Cor. c. 4.
ſcitis gratiam D. N. Ieſu Chriſti quoniam cum eſ C
ſet diues propter vos egenus factus eſt, vt illius in-
opia vos diuites eſſetis. ¶ Dominus. De eo ſiqui-
dem ſcriptum eſt in Euangelio Vulpes ſoueas ha- Luc. 9.
bent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis
non habet vbi caput ſuum reclinet. ¶ Sepulchri.
De eo dicitur, quia natus eſt ſtabulo, & ſepultus
eſt in alieno ſepulchro. ¶ Intendit. Affectu com-
patiendo, & effectum ſuccurrendo. ¶ Dies illa.
Dies calamitatis, & miſeriæ: dies magna, & ama-
ra valde: de qua Sophon. i. & eſt dies Iudicij vniuer
ſalis. Notentur hic vi. opera miſericordiæ, pro
quibus, vi. præmia reddenda ſunt iis, qui ſeſe exer
cebunt in illis; quorum hoc eſt primum; quia li-
berabuntur in die iudicij. ¶ Panderit atq; manus.
Adiutrices inopi. ¶ Seruabit. A peccatis grauio
ribus; & hoc ij præmium. ¶ Percuſſus. Læthali
vulnere criminis alicuius; (quia nemo ſine crimi
ne viuit toto tempore vitæ ſuæ.) ¶ Viuificabit eũ,
Pœnitentiam, quæ donum Dei eſt: & hoc eſt iij.
¶ In terris, ſic de Thobia dicebatur: & hoc eſt iuj.

D ¶ Hoſtibus. Demonijs, quos patimur tentatores, deriſores, accuſatores, clema, & tortores, & hoc eſt v. ¶ Opere
Quia ſanabit eum, & hoc eſt vj. ¶ Morbi. Quos medici non poteraot curare. ¶ Verſabis ſtrata. Modus eſt lo-
Mar. 2. quendi, quale, & illud: tolle grabatum tuum, & ambula, quod eſt ſignum ſanitatis acceptæ. ¶ Sic ego. Prophe-
ta Dauid. Sic & ego, dico, Botta nouus vates æditor Pſalmodiæ. ¶ Seruus ego. Poteſt hoc intelligi de corpore
Chriſti myſtico, in quo multi ſunt peccatores; qualis ego, & multi ſimiles mei. ¶ Multiplicata ſunt, Maxime ſæ
pius recidiuaodo. ¶ Medicamine. Veræ pœnitco
riæ. ¶ Vel ſolo verbo. Sicut Mariæ peccatrici, cui
dictum eſt: vade io pace; dimittuntur tibi peccata
Luc. 7. tua. ¶ In me, de Chriſto, & membris eius hæc poſ
ſunt intelligi: ſed quæ oam dixerunt iſ? ea, quæ ſe
quuntur. ¶ Hic Chriſtus. ¶ Si quando. Verba ſunt
Chriſti hæc, lamentantis de malo ſuo proditore.
¶ Hoſtis hic. Domeſticus Iudas: nulla eoim pe-
ſtis efficacior eſt ad oocendum, quæ familiaris ini
micus. Poteſt etiam hoc iotelligi de quouis Pha-
riſæo, vel Hypocrita. ¶ Pelle volutus ouis, ſancti-
tatem ſimulans: vnde monemur ex Euangelio,
huiuſmodi cauere: Attẽdite à falſis Prophetis, qui
Matt. 7. veniunt ad vos in veſtimentis ouium; intrinſecus
autem ſunt lupi rapaces. ¶ Nihil. In me: vode le-
Ioan. 8. gimus, cum dixiſſe: quis ex vobis arguet me de
peccato? ¶ Eos. Diſcipulos meos, dicentes: qua-
re diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſenio-
rum? non enim lauant manus cum panem mandu
Matt. 15. cant, Matth. 15. ¶ Trabib. Ideſt grauioribus. Pec
Matth. 7. catis. ¶ Feſtucas. Leues defectus: ſic & in euang.
E Matth. vij. vt quid vides feſtucam, &c. ¶ Dabat vi
tio. Ingreſſus domum Zachei, & Matthæi cum pu
Luc. 19. blicanis maoducaret, ac biberet, quaſi eſſet vini
potor, publicanorum amicus, ac peccatorum, cum
pro conuerſione illorum id faceret: nec enim e-
gent medico ſani, ſed male habẽtes, Luc. 19. ¶ Ma
le ſanus eram. Vide Marci, cap. iij. ¶ Dæmon ha-
Marc. 3. bet: Hoc ſæpe illi obiecerunt, ſicut aſſerit Io. E-
uangeliſta, cap. vij. viij. & x. ¶ Erynnis Infernali fu-
Ioa. 7. 8. ria. ¶ Vnde potens. In miraculis faciendis; qua-
& 9. ſi Deus indigeat Diabolo, quando vult facere ſi-
gna mirabilia: iis reſpondit, Matth. c. 12. & Lu-
ca. 11. ¶ Beelzebub. Thmeſis fit figura: eſt enim di
ctio compoſita ex Beel, qui Deum ſignificat, &
zebub muſcham: quaſi ſit muſcarum Deus. Hunc
colebant Acharonitæ, ſed Beel tantummodo ap-
pellabãt. Nomen ab illo antiquo deductum Bello
primò Aſſyriorum Rege, quem Ninus filius eius,
conditor Niniue, fecit pro Deo coli, conſtituta ei
ſtatua pro diffugio miſerorum: & inde ortum ha
buit Idololatria. Verum Iudæi appellabant Beel-
zebub per deriſionẽ, eo qui magna copia muſca-
rum ſtatuæ illius iohæreret propter immolatium
ſanguinem, quo perfuſa ſemper erat in cuius vir-
tute dicebant. D. Ieſũ Chriſtũ dæmonia eijcere,
Luce. 11. & Matth. 12. vtrobiq; reſpondit eis: ibi
F vide. ¶ Cernebat ideſt cernere debebat. ¶ Egre-
diebatur, ad annunciandum alijs quæ viderat in-
tus, vel ſe vidiſſe fingebat. ¶ In idipſum. opus. ſ.
quod cœperat obſeruandi, atq; dilaniandi. ¶ Mor
dicus. Pertinaciter: aduerbium eſt tractum à Ro-
manis, qui in bello morientes terram mordebant
pro obſtinata rabie. Legi etiam quendam Roma
num in prælio nauali appræhendiſſe manu nauẽ
hoſtilem, qua abſciſa appoſuiſſe alteram manum;
qua etiam cæſa, mordicus ſuperiecto corpore cõ-
pendiſſe, & tandiu tenuiſſe, donec à commilitooi
bus ſuis occupata. ¶ Occidamus eum. De hoc con
ſilio vide etiam Hieremiam, c. xij. & Sap. ij. & Io. xj.
¶ Regreſſurus ſic & in lib. ſap. dicitur: non eſt qui
agnitus ſit, reuerſus ab Inferis. ¶ Quidue. ſ. mala
¶ Supra necem ideſt etiã vltrà mortem, putantes,
me non eſſe reſurrecturum. ¶ Obdormit. Mortis
ſomno, quò ad ſe Chriſtum: vel etiã morte pecca-

Sic ego tunc etiam dixi; miſerator eorum,
Eſto mihi clemens; & miſerere mei.
Seruus ego malegratus, & ad tua munera ſurdus
Peccaui, ſcelera & multiplicata mea.
Peccatricem animam appoſito medicamine ſana;
Vel ſolo verbo ſit reparata ſalus.
Impiam mordaces hæc turba inimica bonorum
In me dixerunt, quæ voluere, mala.
Hîc grauis aſpectu nobis: morietur an vnquàm?
Nomen vt illius, famaq; diſpereat.
Si quando intrabat penetralia noſtra repente
Hoſtis hic infeſtus pelle volutus ouis;
Vt noſtros actus, greſſus, pariterq; regreſſus
Exploratoris more notaret iners;
Cumq; nihil facto, dictoùe offenderet vſquam,
Obſeruabat eos, qui mihi erant lateri.
Siquid inexperti rerum fortaſſe cauendum
Tentarent, ſinerent, quæ vel agenda forent;
Preſſi oculos trabibus feſtucas cernere prompti,
Clamore & magno viſa redarguere.
Is quoq; vaniloquus peruertere corde doloſo
Quæ bona ſunt ſuetus, cuncta dabat vitio.
Egreſſuſq; foras zizania dira ſerebat,
In populum de me, qui male ſanus eram.
Quòd me Dæmon habet, qui ſum vexatus Erynni;
Quòd ſtudeam Magicis artibus, vnde potens.
Quodq; Beel cunctis Princeps zebub aſſidet oris;
Spiritibus nequàm quo Duce prædominer.
Quo magis opprobrijs me iuſtũ onerabat iniquis,
Pondere cernebat ſe grauiore premi.
Ingrediebatur; noſtros ſeruaret vt actus;
Egrediebatur deinde repente foras.
Enitebatur in idipſum ſemper agendo,
Vt de me mordax obloqueretur homo.
Vnde ſuſurrantes inimici mordicus omnes,
Præmeditabantur quæ mala multa darent.
Occidamus eum; nec enim defunctus abimis
Regreſſurus erit: mortuus hinc abeat.
Ecce inimica cohors, quod verbum fixit iniquum;
Quidùe necem ſupra conſtituere mihi.
Qui ſemel obdormit, nunquid non ſurgere rurſus
Addet? an æterna nocte ſepultus erit?
Ecce aliud grauiuſq; malum ſuper additur iſtis;
Me ſupplantauit, qui mihi frater erat.
Qui mihi pacificus, de quo ſperauimus olim;
Et qui pane meo factus obæſus erat.
Pane meo pinguis diros auerſus ad hoſtes
Me ſupplantauit peſtis iniqua viri.
Peſtis iniqua viri: nec enim vlla nocentior extat,
Quia quem communis menſa domuſq; tenet.

ti, quò

Tu verò miſerere mei Deus, atq; peremptum
Suſcitet ex imis me tua dextra potens.
Sic rediuiuus ero, fulgenti gloria amictus,
Splendidior Phœnix ceu rediuiua micat.
Cumque mihi fuerit rerum conceſſa poteſtas;
Illis retribuam, quæ meruere, mala.
Nempe ego cognoui, te me voluiſſe probare,
Argentum veluti clarius igne micat.
Ne gaudere diu tamen hos permiſeris hoſtes,
Exultent quamuis hac breuiore die.
Ignis vt in ſpinis flamma ſtridente reſultat
Ad modicum; cinis eſt, qui fuit ante nitor:
Talis erit riſus de me conceptus ab hoſte:
In triſtem luctum gaudia falſa cadent.
Me ſuſcepiſti, quia cunctis ſordibus inſons,
Liber ab objectis, criminibúſq; fui.
Ne ſubito obruerer caſu, aut ne impellerer vſquã,
Eſt firmata ſuper me tua dextra potens.
Sic benedictus erit Dominus Deus oẽ per æuum,
A genere Iſacidum, quod ſuper aſtra leuat.
De hinc benedicetur, toto & laudabitur orbe,
Per cuncta id fiat ſæcula, fiat, Amen.

A

ti, quò ad prophetam Dauid; quia peccato adulterij, & homicidij ſurrexit: ſic & quo ad nos peccatores, quibus Apoſtolus clamat; ſurge, qui dormis, & illuminabit te Chriſtus. ¶ Aliud. De Iuda proditore hoc vaticinium eſt. ¶ Supplantauit. Sic & in Euang: Qui manducat panem meum, leuabit contra me calcaneum, Io. 13. ¶ Obæſus. Pinguis. ¶ Ad hoſtes, Scribas, & Phariſeos, atq; Principes Sacerdotum, quibus dixit: quid vultis mihi dares, & ego eum vobis tradam. ¶ Peſtis. De qua ſupra. ¶ Phœnix, Auis orientalis, quæ ſola poſt mortem dicitur renouari. vidæ Ambr. in Exameron. lib. 5. c. 23. ¶ Poteſtas. De qua in Euang. Matth. vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra; ſcilicet poſt reſurrectionem ſuam. ¶ Argentum. Subaudi, probatum igne. ¶ Hac breuiore die. Vitæ huius quæ comparatione æternæ vitæ breuiſſima eſt. ¶ Talis. Tridui tantum, donec reſurrexit. Matth. 2 ¶ Cadent. Nunciata ſtatim reſurrectione per milites, qui cuſtodierant ſepulchrum. ¶ Me ſuſcepiſti. Reſuſcitandum, atque glorificandum. ¶ Inſons. Innocens, atq; inculpabilis. quòd de nemine poteſt dici, niſi de Chriſto, de alijs dictum eſt, Iob. 25. Nemo mundus à ſorde, neq; infans, cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. ¶ Criminibus. Scilicet quòd ſubuerteret gentem eorum, & quòd prohiberet tributum dari Cæſari; & quòd temporale regnũ affectaret. ¶ Obruerer. In foueam impatientiæ. ¶ A genere Iſacidum, ab illis patribus ſanctis, quos redemit, & eduxit de ſinu Abraæ, in die reſurrectionis ſuæ. ¶ Leuat. Secum in cœlum in die aſcenſionis. ¶ De hinc. Poſt euangelij publicationem. ¶ Toto orbe. Quod factum eſt conuerſis ad fidem cunctis gentibus.

B

Luc. 23.

Pſalmodiæ Liber primus Explicit.

C

O anima imbellis, cur mœres? languida quare
  Me turbas? ex pes numquid es iſta videns?
Spes Deus eſto tibi: coram illo namq; fatebor.
  Nonne ſalutaris? num Deus eſq; meus?
Eſt anima (agnoſco) me quòd ſpectaret ad ipſum,
  Conturbata mihi; ſpes ſua cuiq; mala.
Vnde tui (aduertens) terram Iordanis & Hermon
  Exigui montis factus adibo memor.

D ſunt, Hieremiæ vj. Act. & ferrū ſunt vniuerſi &c. & Quædam lapidea, & adamantina, quæ nunquàm liqueſcunt, vt ait Zach. Proph. cor ſuum poſuerunt vt adamantem, ne audirent legem: his ſanguis hircinus neceſſarius eſt, Chriſti, videlicet, qui in lege per hircum emiſſarium, peccatum populi, extra caſtra portantem, figurabatur. Sed vtinam illo. Eſſent liniti, ne illis contingat, ſicut cuidā peſſimo dicēti: grauius eſſe peccatum ſuū, quàm vt à Chriſti ſanguine poſſet deleri: cui dominus in cruce pendens apparuit, & de proprio ſanguine in faciem proiecit, paſsionem illi exprobrans ſuam; & continuò ſuffocatus eſt, & in infernum demerſus. ¶ Tabernacli ideſt Eccleſiæ militantis. ¶ Mira ſtatione. Quæ Chriſtus eſt, ſuper quo eſt fondata. Mira verò per miracula ab eo facta, & propter ſacramenta, quæ de latere eius iam mortui fluxerunt. ¶ Regis domum. Hæc eſt Eccleſia triūphans, de qua canit & Proph. lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi in domū Domini ibimus. Et in Euangelio in domo Patris mei manſiones multæ ſunt. ¶ Tranſibo. Per mare huius mundi, murum carnis, ſpinas peccati & ſientes delitiarum. ¶ Vox exultantum. De reditu ex captiuitate Babilonis, inferni, & peccatorū, & exitu carceris huius corporis, in introitum quadruplicis Hieruſalem, terreſtris, fidelis ſcientiæ, militantis, & ſupernæ. ¶ Vox epulantum. Olim de carnibus ſacrificiorum, quorum potiſſima pars erat offerentium, qui ibidem epulabantur in conſpectu domini: nunc verò in menſa Domini, vbi præcioſiſſimum corpus eius ſumimus in cibum, & ſanguinem in potum. In ſuperna verò Hieruſalem ex ſempiterna Dei fruitione, quæ omne deſiderium tranſcēdit humanum; & vbi ſunt, quæ oculus non vidit &c. ¶ O anima imbellis. Propriam alloquitur ſenſualitatem, quæ ex diutina fatigabatur expectatione, & triſtabatur; nam ſpes, quæ differtur, afligit animam, & primo illam corripit, deinde conſolatur. ¶ Expes ideſt ſine ſpe, quaſi extra ſpem poſita. ¶ Videns per deuotam contemplationem, & profetarum lectionem; in quibus bonorum promiſſiones habentur ſupradictorum. ¶ Spes. Tuæ liberationis. ¶ Fatebor. Peccata mea, & iuſtitiam ac miſericordiam ſuam; ſicut habetur in oratione Da-

Dan. 9. nielis. ¶ Salutaris. De quo Iob, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum, qui eſt Chriſtus Dominus.

E ¶ Ad me ipſum. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem auxilium ſuum. ¶ Cuiq; mala. Vnde Greg: iuſtum eſt (inquit) vt in ſe ſemper doleat, qui relicto vero gaudio in ſe ipſo gaudia quærebat. ¶ Vnde aduertens ſcilicet errorem meum factus memor tui, ſupple, ò Chriſte Saluatoris, potiuſquàm mei ibo ad terram Iordanis, ſcilicet circum adiacentem; & ad terram Hermon exigui montis: adibo, inquàm hæc loca non paſſibus corporis, ſed mentis, per deuotam contemplationem. Eſt obſcurus hic paſſus, propter occultam myſteriorum profunditatem, quam continet. Sciendum eſt igitur, quòd magna mirabilia, & multa memoratu digna fuerunt à Domino facta tam in hoc paruo monte Hermonij, qui vicinus eſt Iordani, quam in ipſo flumine, quæ non modicam præbent conſolationem contemplantibus illa. In illo enim monte, qui alio nomine dicitur Hor, mortui ſunt Aaron, & Moyſes, per quos intelligitur ſacerdotium, & lex vetus, quæ ad Chriſti baptiſmum in Iordane celebratam deficere debebant; ſaltem quo ad carnalem intelligentiam, & cerimoniarum vetuſtatem; ſicut ait Apo-

Ioſ. 3. 24. ſtolus. Tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. In eo loco Ioſue, qui fuit figura ſaluatoris, & re, & nomine tranſduxit populum per profundum Iordanis alueum, ſiccis pedibus in terram promiſſionis, in cuius memoriam poſuit xij. lapides eminentes in medio fluminis alueo. Ioſue, vt diximus, Saluatorem noſtrum ſignificat: Iordanis, baptiſmum, per quem fidelis populus tranſit ad veram viuentium, & promiſſionis terram, quæ eſt cœleſtis patria xij. lapides ſunt xij. Apoſtoli Eccleſiæ fondamenta, vt dicitur Apoc. xxj. In eodem loco Helias di-

4. Reg. 5. uiſit aquas Iordanis, pallio ſuo percuſſas, & ſiccis pedibus cum Heliſeo tranſiuit ibidem Naamam Syrus, Heliſei iuſſu ſepties aqua Iordanis eſt lotus, & a lepra mundatus; per quam deſignatur mundatio, quæ fit in baptiſmo ab omnibus peccatis. Ibidem Chriſto a Ioanne baptizato, & apertis cœlis deſcendente Spiritu ſancto in forma columbæ, & facta voce paterna: Hic eſt filius, meus dil. &c. quod eſt maximum Trinitatis myſterium. Virtus regeneratiua eſt aquis conceſſa, & baptiſmi ſacramentum inſtitutum. ¶ Attendam. Et ad aliud myſterium abſconditum, per quod non modicè conſolabitur anima mea.

Inuocet (attendam) ſimilem, quòd abyſſus abyſsū
  In cataractarum terribili ſtrepitu,
Ecce tui fluctus horrendaq; celſa polorum.
  Cuncta ſuper noſtrum præteriere caput:
Fulſit enim dudum miſerans clementia luce;
  Aſt intempeſta cantica nocte modo,
Iuſſa Deo offerri, prope me eſt oratio, dicam,
  Suſceptor meus es, tu mea vita Deus.
Cur igitur triſtis peſſundatus hoſte per ignem
  Incedo; oblitus, cerneris, eſſe mei.

F ¶ Quòd abyſſus .i. ingens tribulatio inuocet abyſſum ideſt aliam tribulationem ingentem: mala enim non ſingula, ſed, vt plurimum, duplicata veniunt. Hoc iudæis euenerat, qui incenſa vrbe, & perditis omnibus per captiuitatem, in miſerrimā inciderant ſeruitutem. Iſta autem in figura contingebant illis; ſignificabant & preſſuras graues, quas Eccleſia ab initio à Iudæis ipſis, & a Romanis eſt perpeſſa. Notant & tribulationes, quæ aduerſus quoſcunque nouiter ad Dei ſeruitium accedentes à dæmone incitantur: vnde ſapientia dicit: fili accedens ad ſeruitium Dei, præpara animam tuam tentationibus. Porrò abyſſus ſig. profunditatem immenſam, quapropter aliqui intelligunt hæc de iudicijs Dei abſconditis, iuxta illud: iuditia Dei abyſſus multa, & Paulus: ò altitudo ſapi. &c. Et hæc intelligentia non diſcrepat: iſta enim myſteria fuerunt, & ſunt multis abſcondita. Alij intelligunt nouum & vetus teſtamentum, quia vnum inuocat alterum ad teſtimonium ſui: & hæc congruit, nam lex noua adimplet vetus: & ſaluator, ait ſerutamini ſcripturas, quia illæ teſtimoniū perhibent de me & alibi inquit ſi crederetis Moyſi crederetis forſitā, & mihi; de me, n. ille ſcripſit; & alibi: bonus patris famil. profert de theſa. ſu. nou. & vetera. ſ teſtimonia de lege, & Euangelio Beatus Greg. hic ait: abyſſus abyſſum inuocare, eſt de iuditio ad iuditium peruenire: de quo Apoſtolus: ſi nos ipſos (inquit) iudicaremus, non vtiq; à Domino iudicaremur. Cataracta ideſt afflictionum impetuoſe venientium, ad modum magni imbris, de ruptis nubibus deſcendentis, ſicuti legitur factum

ctum in tempore diluuij:aptæ ſunt cataractæ Cœli &c. Proprie autem cataractæ ſunt ea Nili hoſtia, per quę effun A
ditur ad irrigationem Aegypti; vnde cum magno impetu,& ſonitu aquæ egrediuntur. ¶ Fluctus ideſt mundi tri
bulationes à Deo in peccatorum pœnam, vel ad virtutem patientiæ eliciendā ad maius meritum patientis: nam Gen. 6.
tribulatio, vt ait Apoſtolus patientiam operatur, &c. ¶ Horrendaq; celſa polorum. Metaphora eſt à nauigantibus, qui orta tempeſtante, & inferius maris fluctuationes, & ſurſum horridam patiuntur ab aere demiſſam tempeſtatem, micantibus crebris fulguribus, & tonitru ex nubium colliſione reſonante. ¶ Cuncta. Scilicet hæc dura mala. ¶ Noſtrum caput. Vel captiuorum in Babilona, vel fidelium tempore perſecutionum, de quibus ſupra ab initio motas, ¶ Fulſit. Scilicet ſuper nos dudum ante tribulationem iſtam. ¶ Lucem. Ideſt tempore proſperitatis, quæ per diem ſignificatur, ſicut aduerſitas per noctem. ¶ Intempeſta nocte. Ideſt in maiore feruore aduerſitatis, & anguſtiæ. Tunc enim maxima ſunt frequentanda cantica, iuxta conſilium Apoſtoli: fratres omne gaudium exiſtimate cum incideritis in varias tribulationes. Et iterum: ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij qu. dig. hab. per no. y. cont. pati. ſicut & de B. Agatha legitur, quæ lętanter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas inuitata, canticis, & orationibus agonem ſuum Deo commendabat. Et in hoc diſcernuntur veri catholici à reprobis, de quibus ſcribitur; tunc benedicent tibi cum benefeceris eis. ¶ Prope me. Ideſt intra me: iuxta illud ſaluatoris: Tu autem cum orau. int. in cub. tu. & cl. hoſt. or. pa. in ſecreto, &c. ¶ Suſceptor meus. Hæc eſt confeſſio humanitatis: ſuſcepit enim naturam noſtram, & infirmitates noſtras ipſe portauit: nec tamen ſuam dereliquit naturam. Vnde ſubiungit. ¶ Tu mea vita deus. Ioan. 1. Quod factum eſt in ipſo vita erat; & vita erat lux hominum. Et alibi de ſeipſo loquitur: Ego ſum via, veritas, & vita: via, non errans per mandatorum obſeruantiam: veritas, nō fallens in adimpletione promiſſorum: & vita, non moriens: Chriſto enim ſemel per peccatis noſtris mortuo. Mors vltra non dominabitur. ¶ igitur. Si meus es ſuſceptor, & vita mea. ¶ Peſſundatus. Ideſt conculcatus. ¶ Per ignem. Tribulationis: & bene per ignem, nam in captiuitate Babilonica tres pueri in caminum ignis ardentis miſſi fuerunt: & in perſecutione Eccleſiæ multi Martires in igne cruciati fuerunt, ſicut Laurentius ſuper craticula aſſatus. ¶ Incedo. Scilicet per obſeruantiam mandatorum tuorum. ¶ Oblitus. Non cadit in Deum obliuio, nam & ipſe dicit: ſi mater poteſt obliuiſci infantem; ſi tamen illa oblita fuerit, ego non obliuiſcar tui: ſed diutina tribulatio, & grauitas facit nobis videri, quòd Deus oblitus fuerit noſtri, quando ad importunitatem noſtram non ita cito ſuccurrit, cum neſcimus quid petamus, ſicut ait Greg. magna miſericordia eſt, in præſenti miſericordiam non conſequi: nam illis Deus ad tempus parcit, quos in æternum damnabit. ¶ Mea oſſa. Ideſt animæ virtutes: vel etiam verè oſſa; nam, & Martyribus oſſa ſæpe fuerunt fracta, ſicut illi, qui crurifragio agonem ſuum compleuerunt. ¶ Tribulantes. Me perſecutores. ¶ Exprobrauerunt. Et hoc eſt, quòd valde grauat afflictos, quia exiſtimant ex demeritis tanta mala pati; cum tamen aliquando eorum paſſio cedat ad Dei gloriam, patientibus verò ad coronam, & ſpectantibus ad patientiæ, & fortitudinis exemplum. ¶ Tibi? Quaſi dicant; ideo pateris, quia meruiſti. ¶ Infeſti. Babilonij captiuis Iudæis; deinde Tyranni ſanctis Martiribus; ſic & modo mali propinqui iuſtis in afflictione poſitis quotidie inſultant. ¶ Deus tuus. Quare te non liberat de manu anguſtiæ? Verſus ſequentes expone, vt ſupra. Ideo enim replicantur, vt frequens hoſtium inſultatio oſtendatur: quamobrem frequens ſit & querela, vt & conſolatio diuina frequentetur; ne à Scylla erepti in Caribdim incideremus ideſt de vno liberati periculo, ſi muti taceremus, in aliud grauius immergeremur.

Dum mea franguntur (tribulantes) oſſa repente
Exprobrauerunt cur mala tanta mihi?
Quiq; die infeſti ſimul inſultando requirunt,
Dic vbi quem iactas eſt Deus iſte tuus?
O anima imbellis cur moeres? languida quarum,
Me turbas? expes numquid es iſta videns?
Spes deus eſto tibi: coram illo namq́; fatebor; B
Nonne ſalutaris? num Deus eſq́; meus?

IVdici iniuſti, &c. De eadem materia loquitur iſte pſalmus de qua præcedens: nam ſecundum aliquos eſt tertia eius pars; quia fuit eodem modo, quo & aliæ duæ ſuprapoſitæ. Conqueritur enim Synagoga Iudæorum in captiuitate Babilonis poſita, de iniuſta oppreſſione ab iniquioribus ſe Babiloniis inflicta, petens a Domino liberari, & ab illa diſcerni. Lamentatur & Eccleſia Chriſti de tyrannorum, & Hæreticorum perſecutione; & poſcit à Domino ſeparari, & de manibus eorum educi. Conuenit etiam Chriſto Domino, tunc cum à diſcipulo traditus, ante Iudæorum Pontificem, & Pilatū iudicē iniuſtū trahebatur. Conuenit, & cuicunq; fideli, in preſſura poſiti, lamentantis, & poſtulantis ab eo liberari, vel de carcere corporis per mortem educi, & ad vitam æternam C
eleuari. Dicit igitur D. I. vel quiuis prædictorum. ¶ O Deus fons iuſtitiæ, &c. Littera ſatis plana eſt. ¶ Vafro. Ideſt doloſo, & aſtuto. Dicitur autem vafer, quaſi Afer, addito digammo, quia omnes Afri natura ſunt verſipelles. ¶ Videris. Scilicet à Babilonijs, à Tyrannis, & ab Hęreticis; vel à Iudæis, Pilato, ceteriſq;, qui illum crucifixerunt, ſi in perſona Domini intelligatur. Credebant enim illum à Deo repulſum, tanquàm ſeductorem, blaſphemum, & impiū. ¶ Si robur. Ideſt fortitudo mea. ¶ Clemens. Ideſt miſericors, in omnibus quia vniuerſæ viæ Domini miſericordia. ¶ Inexorabilis. Sic videtur omnibus afflictis, quando agrauatur eorum paſſio, & differtur liberatio. Sunt autē hæc verba ſenſualitatem hominis exprimentia, non rectam rationem, quæ voluntatem ſuam cum Dei voluntate adaptat: nec diſcunueniunt Chriſto Domino, qui quo ad ſenſualitatem dixit: triſtis eſt anima mea; & pat. tranſ. cal. iſt. à me, &c. Secundum rationem verò dixit, non voluntas mea, ſed tua fiat. ¶ Lux tua. Quæ illuminet Cyrum

ODE XLII. EX PSALMO XLII.
Iudica me Deus.

IVdicis iniuſti quia pertrahor ante tribunal,
Te peto iuſtitiæ fons, & origo boni.
Tu cauſam deſcerne meam de gente maligna:
Me rape de vafro iudicis ore trucis.
Anxius heu doleo, cur me repuliſſe videris,
Si robur noſtrum, ſi Deus eſq́; meus?
Cur pateris clemens, ſed inexorabilis in me,
Triſtis vt incedam? dum me inimicus agit.
Lux tua iam tandem cœlo delapſa ſereno.
Eniteat, verum Iudiciumq́; tuum.

A di, trahi, quod eſt in fine. Hoc ueluti ſcopulo. S. ſuperpię. DVri. Qui perdurant in peccato uſq; ad finem uitæ; i. obſtinati. NAufragium paſſi. Vtpotè, excuſſi de nauicula Petri, que eſt Eccleſia. Hoc malo. ſuperbiæ: nam initium omnis peccati eſt ſuperbia. EXpulſi. Angeli & homines ſuperbi. PRopiore gradu. Paradiſi delitiarum. ERecti. Reſipiſcentes aliquando, ſed inſtabiliter; ut Iudas proditor, qui pænitentia ductus retulit 30. argenteos; ſed paulo poſt de-
Act. 1. ſperatus laqueo ſe ſuſpendit. STare uiderentur. Per hyppocriſim, i. ſimulatam ſanctitatem; quæ duplex eſt iniquitas, ut dicit Hieronymus. PEriere. In æternum: etenim hyppocritarum finis ſempiternus eſt interitus.

SCandalon eſt ingens &c. Quoniam puſilli fideles graue ſcandalum patiuntur, quãdo hoc in ſæculo florere malos uident, ſe ſe autem peſſundari, licet bonitatem ſequantur; cantico huius ode refocillantur, reddita ratione. SCandalon. Græca uox; latinè impactio pedis: & eſt occaſio male faciendi, que ſumitur ab ignaris ex
B aliquo uerbo, uel facto cuiuſpiã uiri docti; quin & ipſius Dei, ut hic. CAdit. In peccatum propter deſperationem. ZElaueritis. Per inuidiam. CLibano. I. furno. Tangitur conſuetudo locorum, in quibus prę penuria lignorum conburuntur crura herbarum, & florum craſsiora: un-
Math. 6. de & Dominus in Euangelio dixiſſe legitur; ſi fænum, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis uos modicæ fidei? ZEphiri leuis aura. Per quam ſignificatur mundana proſperitas. HOrrida tempeſtas. Per quam ſignificatur mundi aduerſitas. BOrea niuali. Atq; procelloſo; Zephirus uerò ſolet eſſe ſerenus. Eſt autẽ methaphora ſumpta a nauigantibus, qui ſerenitate gaudent, ſed tempeſtate triſtantur, atq; deſperant: ſic impii proſperitate, & aduerſitate. IAcientur. Morte. IN baratrum. In profundum inferni. STygio cani. Cerbero, i. diabolo; & poeticè dictum intellige. ICta. Percuſſa iuſto Dei iudicio. CAducis rebus. Vt pompis huius mundi, ac ſæculi honoribus. BIs ſeptenum pietatis opus. I. exercere ſe debet circa opera miſericordiæ corporalia, que ſeptem ſunt, in hoc uerſu comprehen-
C ſa: uiſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo: & ſeptem ſpiritualia collecta in hoc uerſu: Corrige, parce, doce, porta, ſolare. ſer, ora. DIues. Abramus erat, ut habetur Gen. c. xiiii. Abrantiadæ. Abraæ filii, & alii deſcendentes ab eo. Eſt autem patronymicum, ab Abras, Abrantis; ſicut & Athlas athlantis, athlantiades facit. NEpotes. A xii. Tribubus deſcendentes. Hic eſt uniuerſus populus Iſrael. DIu. Donec legem Dei ſeruauerunt. MEliora bona. Aeternæ vitæ, ac beatitudinis promiſsio; quæ per temporalia figurabantur. PAnem, piſcemuè.
Math. 6. Alluſio eſt ad illud Euangelicum: Quis ex uobis homo, quem ſi petierit filius panem; nunquid Lapidem dabit illi? aut ſi petierit piſcem, nunquid ſerpentem dabit illi? aut ſi petierit ouum, numquid dabit illi ſcorpionem? ſi ergo uos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis ueſtris; quanto magis pater cæleſtis dabit ſpiritum bonum petentibus ſe.

Hoc veluti ſcopulo duri qui operantur iniqua
Naufragium paſſi, hoc cecidere malo.
Sunt procul expulſi regno ſtellantis olympi,
Stare nequiuerunt, nec propiore gradu,
Nam licet erecti caſu quandoq; priore,
Stare viderentur, dehinc periere tamen.

ODE XXXVI. EX PSALMO. XXXVI.

Noli Æmulari.

SCandalon eſt ingens, pedis eſt impactio dura,
Succeſſus fœlix viſus adeſſe malis.
Cui fortuna fauet? cui pleno copia cornu
Diuitias fundit? delitiasq;? malis.
Viderit iſta rudis, rerumq; ignarus, & expes,
Confeſtim patitur ſcandalon; atq; cadit.
Ingenio nolite rudes, nolite malignos
Exterius tantum cernere ſi quid habent.
Si quid habent (inquam) vel ſi quid habere videntur;
Nam quod pertranſit, ſomnus, & vmbra fugax.
Nec zelaueritis homines, qui operantur iniqua,
Vt quæ illis adſunt vos habeatis ea.
Nam cito deficient: ceu fœnum riſit in agro
Vere nouo tantum, dum fuit herba virens.
Areſcet ſubito cum torrida venerit æſtas:
Ardeat vt clibano; vel ſit vt eſca boui.
Sicq; malignantum modico pro tempore ridet
Impietas; zephiri dum leuis aura fauet.
Horrida tempeſtas Borea perflante niuali
Cum ſemel ingruerit, ſtrata iacebit humi.
Tunc homines praui gradibus iacientur ab altis
In baratrum, ſtygio ſint & vt eſca cani.
Vtq; virent olera herbarum cito vere tepenti,
Mox ſucciſa cadunt, abſq; virore iacent:
Sic viret impietas cito cuiuſcunq; maligni;
Protinus icta cadit, & ſine honore iacet.
Tu verò in Domino ſpem firmam ponere debes,
Vt ſit in æternum gloria firma tua,
Nam ſi in diuitijs ſperaueris, atq; caducis
Rebus; erit fœnum gloria vana tua.
Munifico in Domino potius ſperare memento;
Optima qui reddet præmia digna tibi.
In Domino ſperans, bonitatem perfice iuſſam;
Et bis ſeptenum fac pietatis opus.
Mitis & exiſtens, habitato deniq; terram;
Quæ veluti reliquos, te quoq; diues alet.
Non omnes iuſtos fas eſt, neq; ſemper egere;
Et ſi tabeſcant fame aliquando graui.
Iſacidum Princeps Hebreæ gentis, & author;
Argenti, & pecorum diues Abramus erat.
Sic & Abrantiadæ, ſeri ſimul atq; nepotes,
Affluxère diu mirificis opibus.
Non tamen illorum fuerat ſpes vnica rerum
Mundi huius; ſed erant ijs meliora bona.
Tu quoq; ſpem firmam in cæleſtibus ante locato;
Præmia digna viris quæ Deus ipſe parat.
Tu prius in Domino guſtu bonitatis amicæ
Delectare tuo, dehinc placitura pete.

Blandus enim pater eſt, gnatis ea munera donat,
Quêis delectentur, nec nocitura tamen.
Si terrenus homo panem, piſcemuè petenti
Prætendit gnato; non lapidem, aut colubrum;
Cæleſtis genitor ſolatia parua negabit
Dilectis pueris quæ petiere diu?
Diuitiæ iuſto partæ, longoq; labore
Sunt bona dona Dei, proficiuntq; bonis.
Quæ verò raptim accelerant, furtouè, doliſuè,
Iniuſtis dominis ſemper obeſſe ſolent.
Ne parcas igitur precibus pulſare patentis
Tam faciles aures, ne vereare, pete.
Tu deſiderium, cauſamq; viamq; reuela,
Vt ſeruus Domino, filius vtq; patri.
Ne dubita cùm dona petis, confide, nec hære,
Sed ſpera; faciet quæ cupis ipſe tibi.
Inſuper educet quæ condita forte latebant;
Iuſtitiamq; tuam, iudiciumq; ſuum.
Iuſtitia, vt lumen, multas fulgebit in oras;
Iudicij vt lampas meridiana nitet.
Vt ſit in exemplum múltis mortalibus iſta
Lux tua; & expandat quouè ſequantur iter.
Interea Domino tu ſemper ſubditus eſto:
Neuè recalcitres: mente precare Deum.
Ne tamen inuideas illi, cui cuncta repente
Proſpera ſuccedunt, diuitiæq; fluunt.
Etſi iniuſtitias, ſemperq; operetur iniqua
Ingratus Domino; qui bona tanta dedit:
Propterea in Dominum tu noli excandeſcere in ira;
Neuè furore graui tu moueare cito.
Ne dicas in corde tuo: ijs, qui operantur iniqua,
Proſpera ſuccedunt omnia, dante Deo.
Quomodo res hominum Deus æquo pondere librat?
Si bona tanta malis? dat mala tanta bonis?
Ne dicas in corde tuo; cur abundat iniquus?
Panis eget iuſtus; num videt iſta Deus?
Impius eſſe volò; iuſtumq; piumq; relinquam;
Vt ſic ſuccedant proſpera cuncta mihi.
Ne ſic inuideas prauis, qui rebus abundant:
Neuè maligneris impia facta ſequi.
Namq; malignantes iudex exterminat æquus:
Pro meritis reddet præmia cuiq; ſua.
Qui patienter agit, medicum qui ſuſtinet æger,
Incolumis fiet, deniq; ſaluus erit.
Inſuper & terræ fælicis habebitur hæres,
Viuentum tellus, quam pia corda colunt.
Suſtineas igitur Dominum patienter agendo:
Quem mirabatis, decidet ille cito.
Concitus ex alto vaſtam traher ille ruinam;
Nec poterit primum iam reparare locum.
Prædia quæ fuerant illi tam chara dabuntur
Manſuetis; tellus diſtribuetur eis.
Sed quia terræ huius nimis eſt poſſeſsio vilis,
Quam defuncturus deniq; calcat herus:
Etſi pacificè centum, vel eo amplius annos
Poſſideat, moriens deſerit hanc alijs:

DIuitiæ. Bonis (ut ait Ambroſius) ſunt additamenta bonorum; malis uero ſunt irritamenta malorum. BOna. Non quæ te faciant bonum; ſed unde tu facias bene, dicit Auguſtinus. VT ſeruus Domino. Cum timore, ſ. atq. tremore. FIlius utq. patri. Cum reuerentia, ſ. & amore: dixit n. per Prophetam: si ego Dominus, ubi eſt timor meus? ſi pater, ubi eſt amor meus? NEc hære. I. nec hæſita: unde Iac. Apoſt. dixit: poſtulet autem in fide, nihil heſitans, alioquin nihil obtinebit. LVX tua. Sic & in Euang. luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant bona opera ueſtra; & glorificent patrem ueſtrum, qui in cælis eſt. SEMper. Nec. n. qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit uſq. in finem, hic ſaluus erit. REcalcitres. Durum eſt. n. contra ſtimulum recalcitrare, ut dixit Dominus Saulo perſecutori. INuideas illi &c. Ita ut uelis relinquere innocentiam tuã, & imitari illum male operando. FLVunt. In domum, aliquo iuſto Dei iuditio, ſed occulto tibi: quia iuſtus eſt Dominus, & rectum iudicium ſuum. INgratus. Hinc & grauius iudicium ſubibit. EXcandeſcere. ſupra modum iraſci: translatio ſumpta eſt à candenti ferro, quod quando ex igne extrahitur flammeas circumquaq. ſcintillas emittit: ſic & furibundus facit, ex naribus & oculis flammas euomit. DANte Deo. Vel potius permittente. QVOmodo &c. Vetus, & uulgaris eſt querela ſeruientium Deo propter temporalia, quæ omnes diligunt, & non propter celeſtia, que non curant, uel fortaſſe non credunt. AEQVO pondere librat. Grandis eſt hæc blaſphemia, dicere iniuſtum Deum: quia uerè reddit unicuiq. ſua præmia, ſed occulto Iudicio; quod demum apparebit in finali, & uniuerſali iudicio. Debemus ergo ſic reſpondere: Dominus eſt; de ſuo facit quod uult, & quomodo uult; & omnia iuſtè diſponit, quia iuſtus eſt, & rectum eſt eius omne iudicium, licet nobis occultum. Dicamus & cum beato & patiente Iob: Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum: & ſi bona de manu Domini ſuſcipimus, mala quare non ſuſtineamus? Cætera plana ſunt, ideo prætereunda ſunt. CENtum. Nunc finitus & certus ponitur pro infinito, & incerto; quia nihil certius morte, & nihil incertius hora. EO amplius. Vſq. ad centum uiginti, de communi curſu, gen. c. 6. SVRſum. Quæ cæleſtis eſt, & ſempiterna. VIuentium. Vbi omnes uiuunt, & nullus moritur. Hæc autem noſtra, morientium eſt, quia omnes hic moriuntur. MItis. Iuxta illud Euang. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram, illam utiq. uiuentium; quia de poſſeſsione huius ſæpe à potentioribus expelluntur mites.

Marginal notes: D; Math. 1.; Math. 5.; Act. 9.; E; Iob. 1. 2.; F; Gen. 6.; Math. 5.

TORque-

A TORquebitur. Quia inuidus inuidia
lædıtur ipſe ſua. OBſeruabit. Si quo-
modo poſsit ei nocere: unde & ſibi eruit
oculum, ut alii ambos poſsit eruere; li-
cet aliquando fruſtetur effectu. E Medio
tollat. Perimat. AStus.I.malitias annihi-
labit. STAT. Fixa eſt, nec mutari poteſt.
INtus. In anima eruciabitũr à ſynderefi,
remorſu conſcientię, qui dicitur uermis
immortalis; & in corpore à grauibus tor-
mentis. FORtaſſe. Propter obſtinatam
malitiam, quæ ſequitur eos etiam poſt
mortem: nam (ut ait Gregorius) Qua-
lis hinc quiſq. egreditur, talis in iudicio
apparebit. ABVNdet. ſenſu. ſ. ita ut con-
tentus ſorte ſua uiuat in patientia. CV-
mulentur opes. Quæ nunquàm ſatiant,
ſed augent habendi cupiditatem; iuxta
illud: Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntue
aquę, & illud: Nunquam theſauro tri-
ſtis ſatiatur auarus: potibus hydropicus,
ariditate ſocus. NAm peccatorum. Sic
ordina litteram. Nam opes peccatorum,
quæ ſunt ex rapto; quę ſunt ſua brachia,
i. robur, & fortitudo, dum glomeran-
B tur, i. coadunantur, ſicut filum in glomo;
contereutur. RObur enim &c Ordo eſt:
quicunq. habet robur ſuũ, cui fidat, a quo
defendatur, uel brachia fortia, ſubaudi, uel
opes, ut ſupradicti peccatores, quibus
diuitiæ male acquiſitæ ſunt pro robore.
Sic & Gygantes olim exiſtimabant ſe ha-
berę brachia fortia pro robore. Iuſti ue-
ro non ſic, quibus ſolus Dominus Deus
eſt robur, & firmiſsima fiducia. Porrò
is uerſibus ineſt figura, quam dicunt hy-
perbaton, i. ordo confuſus propter uerbi
tranſpoſitionem. MAle parta. Vetus eſt
prouerbium: ut fluit, ita refluit: & de re-
bus male acquiſitis non gaudebit tertius
Hier. 18. hęres. FIducia. Vnde Hieremias: Bea-
tus uir, qui confidit in Domino, & cui Do-
minus Deus eſt fiducia eius, erit. n. tam-
quàm arbor plantata ſecus decurſus aqua
rum, quæ nunquàm deſinet facere fru-
ctum, & non timebit ab æſtu. DEficien-
te cibo. Bonorum opum non præmiſſo-
rum. EPVlabuntur. Ne ſis ita fatuus ò le-
C ctor, ut putes, corporalibus his delitiis iu-
ſtos in regno cœlorum epulari. qui neq
eſurient: neq. ſitient amplius, ſed ſpiritua-
liter hęc omnia intellige, quale & illud I.
Lu. 22. diſpoſui uobis, ut ſedeatis, edatis, & biba-
tis ad menſam meam, & alia ſimilia. ET
dederat. Eſt. n. dator omnium bonorum
Deus, & largitur omnibus affluenter, nec
improperat: ſed donis eius abutuntur im-
pii, pii uerò bene utuntur. PRæibunt. Ci-
tius morientur. Nam uiri ſanguinum &
doloſi non dimidiabunt ſuos. ATq. bono-
rum. s. inimicorum. Vnde in Euang. dicit
Io. 15. Chriſtus: qui uos odit, me odit, & qui
odit me, & patrem meum odit.

Mutua

Propterea eſt multo melior poſſeſſio ſurſum,
Viuentum tellus: mitis habebit eam.
Lætus in æternnm ſtabili tellure fruetur,
Pacificè ſemper, tutus, & abſq; metu.
Peccator iuſtum, quem virtus inclyta tollit,
Obliquis oculis reſpicit, atq; gemit.
Perditus inuidia miſer & torquebitur intus:
Obſeruabit eum; dentibus atq; fremet.
Nititur è medio inuiſum vel tollat vt illum;
Virtutis celſo deijciatuè gradu.
Irridebit eum Deus; vel fruſtabitur aſtus,
Ne deſiderium compleat ille ſuum.
Proſpicit illius caſum; ſtat namq; repente
Euentura dies, qua miſer ille ruat.
Perditus ah quantas pœnas luet intus, & extra:
Vltio pro meritis digna ſequetur eum.
Aduerſus iuſtos & tunc fortaſſe pigebit,
Vaginis gladios eripuiſſe ſuos.
Atq; tetendiſſe arcus cun ſtridente ſagitta,
Vt procul incautos deciperent inopes.
Ah quoties tendunt arcus, celereſq; ſagittas;
Denudant enſes, raptaq; tela vibrant:
Vt feriant humiles, & recto corde trucident,
Vt perdant iuſtos, & rapiant ſpolia.
At verſi in furias proprio fodiantur ab enſe,
Arcubus effractis, quæſo iubeto Deus.
Quàm melius modicum iuſto, ſi pauper abundet;
Quàm peccatori, ſi cumulentur opes.
Nam peccatorum ſua brachia dura terentur,
Quæ ſunt ex rapto dum glomerantur opes.
Robur enim quicunq; ſuum, vel brachia, credit,
Fortia, cui fidat, quo tueatur, habet.
Nam male parta, diu nequeunt poſſeſſa teneri:
Vt fluxere citò, ſic refluuntq; citò.
At iuſtos Dominus, quibus eſt fiducia conſtans,
Protegit, & ſtabili robore firmat eos.
Præterea nouit iuſtorum tempora, & annos,
In quibus hic foueat, protegat, atq; regat.
Deniq; ſublatos ex mundi valle profunda
Æternæ hæredes conſtituet patriæ.
Non confundentur poſtremo in tempore ſæcli,
Et cum iudicij venerit illa dies.
Quàm tenebroſa dies horrendo turbine plena,
Plena ærumnarum, quàm tremebunda malis.
Qui tunc eſurient operum ſine fine bonorum
Non præmiſſorum, deficiente cibo.
Aſt epulabuntur iuſti ſine fine paratis,
Præmiſſiſq; bonis, quæ Deus & dederat.
Nec peccatorum horribilis præſentia fiet,
Nec metus illorum gaudia diminuet.
Nam peccatores multo procul ante præibunt,
Nec poterunt ad eos ſtando leuare manus.
Mox licet in ſæclo poſiti quandoq; reſurgant,
Per fas atq; nefas in ſolio & ſedeant.
Mox tamen vt fuerint ad nubes vſq; leuati,
Deficient: rapto mox & honore cadent.
Sic inimicorum Domini ſimul atq; bonorum

Hoſtilis cætus verſus ad ima ruet.
At ueluti fumus cum rumpit in aëra teter,
Denſa uelut nubes protinus alta petit:
Deficit utq. cito reſolutus in aëre fumus,
Impius alta petens ſic cadit inde cito.
Mutua quottidie peccator debita ſumet:
Quadrantem minimum ſoluere nec poterit.
Et quia quod reddat, nihil eſt habiturus in æuum,
Æternas pænas tum miſer ille luet.
At iuſtus miſeris ſemper miſerebitur ipſe,
Dunq. alijs tribuit, retribuetur ei.
Adde, quòd ad cumulum benedicunt inſuper ipſi,
Qui capiunt gratis munus ab ore, manu.
Nam benedicentes benedictio certa ſequetur,
Terram ut poſſideant, & ſuper aſtra ſolum.
At maledicentes ueluti malegrata peribunt
Turba, nec hæredes ſortis erunt patriæ.
At memor & gratus cum pectora aperta pararit,
Suſceptum hoſpitio ut poſſit habere Deum;
Protinus ingreditur, greſſus & dirigit eius,
Vt recta incedat, qua uolet ire, uia.
Quòd ſi contigerit fortaſſe, ut ceſpitet uſquam,
Sic ut in offenſo mox pede lapſus humo;
Non collidetur, quia rector ſuſtinet illum;
Suppoſitaq. manu mox releuabit eum.
Iunior ecce fui, & ſenui; nec tempore tanto
Vidi aliquem iuſtum, quem ſinat ire Deus.
Iuſtus enim Dominus, nec iuſtos deſerit unquàm;
Præcipitem nullum deſinit ire Deus.
Tabenteſuè fame iuſtos, nec ſemen eorum
Mendicans uidi; quos Deus intus alit.
Quem Deus intus alit, quid oportet quærere panem,
Qui potis eſt alijs frangere fruſta manu?
Namq. die tota ſemper miſeratur egenos;
Illis largiflua commodat atq. manu.
Hinc benedicetur longæuum ſemen eorum:
Atq. habitabit eos ſæcula cuncta Deus.
Vos ò progenies ſuperûm cæleſtis oportet
Declinare malo, perficere atq. bonum.
Sic animo læti iam nunc habitabitis illic,
Præſtat ubi uiſus gaudia plena Deus.
Iudicium iuſtus iudex quia diligit æquum,
Quos habitat iuſtos ſecum habitare facit.
Ipſe ſuos ſanctos ſanctus non deſerit unquam:
Præuius illuſtrat, protegit atq. ſequens.
Æternum ſancti conſeruabuntur in æuum:
Protinus excindi nec patietur eos.
Iniuſti uerò, qui ſponte abiere retrorſum,
Æternas pœnas (ut meruêre) luent.
Viuentum terræ iuſti, quam ſemper amarunt,
Hæredes fient; ac potientur ea.
O quàm fœlices, qui habitabunt ſemper in illa;
Sunt ubi nulla mala, ſunt ubi cuncta bona.
Os iuſti roſeum ſophiam meditabitur ergo;
In labijs eius iudicia alta ſedent.
Corde quoq. ipſius cunctis uerſabitur orio
Lex animas ſeruans, immaculata, pia.

MVtua debita. Quia non ſolum propria, A
ſed etiam aliena peccata, quæ impiorum
iuſſu aut perſuaſione fiunt, illis imputa-
buntur, ſuper quibus deprecatur iuſtus,
ne ſibi imputentur, dicens: ab occultis
meis munda me, & ab alienis parce ſer- pſ. 18.
uo tuo. NEC poterit. A ſe ipſo, nec ex
miſericordia Dei, qua ſe fecit indignum
per impœnitentiam. IN ære. i. in operibus
miſericordiæ, quas non fecit, neq. the-
ſaurizauit ſibi in cœlo. LVet. Iuxta il-
lud prouerbium: qui non habet in ære,
luat in corpore. REtribuetur ei. Per illum
qui dixit: centuplum accipietis, & uitam Mat. 19.
eternam poſſidebitis. IPſi. Pauperes.
AB ore. Quando intercedirur pro eis
apud iudices, potentes, uel diuites, ut
illorum miſereantur, ac ſuccurrant. A
manu. Porrigendo illis eleemuſinas, &
gratioſa dona. SOlum. Stabilem in cœlo
poſſeſſionem. MAledicentes. qui red-
dunt pru bono malum, ut Iudæi Chriſto.
MAle grata turba. Vulgarium murmura-
torum, qui ſæpenumero maledicunt ſuis
benefactoribus. INgreditur. Deus in
mentem eius. REctam uiam. Mandato-
rum Dei. VT fit. I. ut ſolet fieri. LAPſus B
humo. Per terram; quia ſepties in die cadit
iuſtus; & nemo ſine crimine uiuit: fœlix prou. 24
qui minimis urgetur. REctor. Spiritus
Dei, qui illum regit. SVſtinet illum. Ne
grauius cadat, uel ne in profundum ma-
lorum per contemptum proruat. SInat
ire. In preceps. FAme. Non materialis
panis, ſed uerbi Dei. INtus. In aïa per taci-
tas iſpirationes. FRVſta. Fragmenta,
iuxta illud, frange eſurienti panem tuum.
Contra, de reprobis: paruuli petierunt
panem, & non erat qui frangeret eis. Sic
queritur Hieremias tren. cap. 4. Quod di-
ctum poteſt intelligi de utroq. pane, ma-
teriali & ſpirituali. COMmodat. Ne re-
ſtitutionem eiuſdem rei, ſed multo maio
ris à Deo. SEmen. Spirituale magis quàm
carnale, etenim omnes boni diſcipuli ma
giſtrorum, ac doctorum ſuorum ſemen
ſunt, & filii appellantur in diuina ſcri-
ptura; quale eſt illud: uenite filii, au-
dite me, timorem Domini docebo uos. pſ. 33.
Sic & Salomon in prouerbiis, auditores C
ſuos, quos edocebat, appellabat filios.
MAlo. Hic eſt timor Domini; declinare
a malo, & facere bonum. ANImo. Non
corpore, iuxta illud Apoſtoli: conuerſa-
tio noſtra in cœlis eſt. PRæuius. Per gra
tiam præuenientem, deinde, ſcriptum phil. 3.
eſt enim, quia ſine me nihil poteſtis face-
re. PROtinus. Hic ſignificat omnino. Io. 15.
VIuentum terræ. Quę ſurſum eſt in cœlo:
nam iſta, quam corporeis pedibus calca-
mus, morientium eſt; mortuorum uerò
infernus eſt, ubi ſoli cum diabolo habi-
tant mortui. NVLla mala &c. Beatitudi-
nis æterne breuis hæc eſt deſcriptio; de
qua & Eſaias dixit. c. 64. & repetiit Apoſt.
ſecund. Cor. cap. 8. Quod oculus nō uidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis
aſcēdit; que preparauit Dominus diligen-
tibus ſe. SOphiam. Sapientiam. Greca di-

Nullatenus vafro ſupplantabuntur ab hoſte
Illius greſſus: aſtus inanis erit.
Obſeruat iuſtum peccator, & vndiq; tundit;
Omnibus atq; modis inſidiatur ei.
Quæritat vt ſimilem ad noxam vel pertrahat illum;
Nequitiæuè ſuæ participem vt faciat.
Aut bona diripiat, quibus incubet, eijciatuè
Præſenti è ſeclo, nè intueatur eum.
Eius enim aſpectus grauis eſt, & vita moleſta;
Diſſimiles mores odit iniquus homo.
Propterea conatur eum diſperdere cœtu:
Nititur & quouis mortificare modo.
Hunc tamen omnipotens Deus haud concedet iniquum,
Vnguibus aut vncis dilacerare ſinet.
Etſi iudicio meditata calumnia iniquo
Iudicis iniuſti iuſſerit eſſe reum;
Non damnabit eum Dominus, magis eximet illum
Ex intentata morte per inſidias.
Teſtis Ioſephus vinclis exutus iniquis;
Seruatus Daniel horridiore lacu.
Suſtineas igitur Dominum tu iuſte; nec audi
Blanda ſyrenarum cantica ſerue Dei.
Nec vereare minas, tormentauè dira Tyranni;
Expecta Dominum; ne moueare loco.
Cuſtodire viam quæ ſunt mandata memento:
Non te dextra leuet, ſed neq; læua premat.
Si fueris conſtans, expletis curſibus huius
Vitæ; exaltabit te ſuper aſtra Deus.
Vt meliore ſolo viuentum ſorte fruaris,
Hæres aſcriptus liberiore polo.
Sub pedibusq; tuis cernes, pereuntibus illis,
Quàm nihili fuerint quæ rapuere tibi.
Iniuſtum multa vidi impietate furentem,
Tollentemq; caput ſydera celſa ſuper.
Vt cedros Libani ſuper alto vertice montis
Suſpicit elatos fortè viator hians;
Turbine deiectos, cinefactos fulgure demum
Miratur rediens, ſuſpicit atq; polum:
Sic ego progrediens ſuſpexi nuper, iniquum
Elatum celſo forte ſedere throno.
Vix dum tranſieram ceruice reflexus in illum,
Iuerat in præceps; decideratq; loco.
Illum quæſiui, ſed non apparuit vſquam:
Vllibi quæſitus nec locus eius erat.
Tu verò nulli noceas, dicaris vt inſons:
Æquum cuſtodi mente, manuq; proba.
Pacis amatori, virides oleasq; ferenti
Relliquiæ hic remanent, dum petit ipſe polum.
Iniuſti pereunt vacuum per inane rotati;
Relliquię illorum tum ſimul intereunt.
Sola ſalus iuſtis à Saluatore profecta,
Vt ſperauerunt, vt petiere diu.
Tempore in aduerſo Deus eſt protector eorum,
Dum vexantur ab his, qui impietate valent.
Adiuuat inſontes Dominus; defendit & illos:
Excutit hoſtili libera colla iugo.

D ctio eſt. VAfro. Doloſo. AD noxã. Culpã, ſi
ue peccatũ. INcubet. ut gallina ouis; ſed nõ
ut foueat, ſed potius ut deuoret, ſicut accipi
ter nido alicuius auiculæ incubat, ut deuo-
ret pullos eius. DISſimiles. Nã ueluti morũ
ſimilitudo cõciliat; ſic è cõtra diſsimilitudo
parit inimicos. COEtu. A ſocietate, uel à
congregatione. INIquo &c. Diabolo, &
quouis eius membro, v ʒ. ſuperandum,
ſed bene tentandum ſæpe concedit. FAL
ſa. Accuſatio. ESſe reum I. reputari, atq.
dãnari pro reo, etſi innocens ſit. Exem-
Dan.13. plum in Suſſanna pro adultera condemna
ta, tametſi non admiſſerat adulterium.
Similiter & Ioſeph coniectus eſt in carce-
Gen.39. rem, ac ſi tentaſſet Dominam de ſtupro,
quam non tentauerat, ſed tentantem re-
fugerat. Magis eximet. Liberabit eos à
morte, ut predictos, Ioſeph, atq. Suſſan-
nam, & alios multos. Sic & ipſum hunc
Vatem a crimine læſæ maieſtatis, pro quo
habebatur reus, quaſi tentaſſet occidere
Regem; cum potius ipſe Rex pluries ten-
tauerit illum occidere: ſed Dominus ſem-
per exemit eum de manibus eius. DAniel.
E Vide eius hiſtoriam, Dan. c. vi. TV iuſte.
Quiuis fidelis. SYrenarum cantica. Me-
retricum, blandientium paraſitorum,
uel Hypocritarum. LOco. Perſta in
confeſsione fidei Chriſti. DExtra. Pro-
ſperitatis. LAEua. Aduerſitatis. CON-
ſtans. In fide & ueritate. SOlo. Terra, quę
ſolum dicitur, quia ſtabilis eſt ibi manſio
beatorum. NIhili. Cœleſtium compara-
tione bonorum. CAput. Per ſuperbiam.
HIans. Dilatans os. TVRbine. Impetuo-
ſa ui uentorum. Eſt etiam turbo trochus,
quo pueri ludentes utuntur. DEiectos. ſ.
cedros, de quibus ſupra. CInefactos. In
cinerem redactos. FVLgure. Quo fue-
rant percuſſæ, & exuſtæ. REdiens. Illuc,
ubi uiderat erectas. SVSpicit atq. polum.
Surſum aſpicit cœlum præ admiratione,
conſiderans diuinam potentiam. PRO-
grediens. Huius uitæ uiam. INiquum.
Vt Saulem, ſiue Dœchum potentem in
domo Saul; uel quemuis alium Tyran-
num, ſiue pauperum oppreſſorem. THro
F no. Regali, uel ſuperba quauis ſede ſæcu
laris potentiæ. APparuit uſquam. Vt qui
fuerat detractus in infernum. VSquàm.
Nam talium memoria cito perit. LOcus
eius. Quia ſtatim ab altero ſucceſſore eſt
occupatus. NVLli noceas. Et hoc maxi-
mè ſacerdotis eſt officium, nemini noce-
re, & omnibus hominibus uelle poſſe pro
deſſe. INſons. Innocens, & inculpabilis
apud Deum & homines. AEQuum. i. æqui
tatem; quæ quidem iuſtitia eſt, ſed qua-
dam miſericordię dulcore lenita. MEnte,
manuq. i. corde & opere. OLeas. Oliuæ
ramos, io ſignum pacis: quod & erat cadu
ceatoris. i. nuncii pacifici, ſiue mediatoris
Gen. 8. inſigne: nam poſteaquam columba ex ar-
ca demiſſa, ut uideret, an ceſſaſſent aquæ
diluuii, ueſperi rediens ramuſculum oliuę
uirentibus foliis retulit ad arcam; cogno-
uit Noe, pacatum eſſe terris Dominum:
deinceps oliua pacis ſignum ſemper exti-
tit. REliquiæ Boni nominis eius memoria. PEtiere. Non ſolis precibus, ſed & moribus, & uita. TEmpore in ad-
uerſo. Ne deſperent, dando illis animi fortitudinem, ſicut ſanctis martyribus, quibus etiam dulcia uidebantur eſſe
tormenta. VAlent. Ad modicum temporis, dum ſuſtinentur pro iuſtorum exercitio, uel ut ipſi, ſi reſipuerint,
conuertantur.

Eruit inſontes à peccatoribus : eſcam
Dentibus optatam diſcutietq́; potens.
Et quia ſperarunt in eo :· tutabitur illos ;
Et ſaluabit eos cunctipotente manu.

ODE. XXXVII. EX PSALMO. XXXVII.
Domine ne in furore, ij.

DVlcis, amara quies : fueras tu dulcis habenti,
Perdita ſed miſero facta es amara mihi.
Dum requiem recolo, qua ſanus mente fruebar,
Languidus amiſſa corde quiete gemo.
Deteriora timens, curis grauioribus angor,
Ne ſicut merui plectar ab ore Dei.
Suſpirans igitur feruore ardente gemiſco;
Atq́; mihi veniam deprecor ante dari.
Ne me caſtiges præduro fuſte furoris,
O Domine, ò iudex iuſte, quieſce precor.
Nec me corripias ſubita tu percitus ira ;
Nam nimis ille furor, nam nimis ira grauis.
Tu pacata quidem, & nullo correpta furore,
Dum plectis ſontes, viſcera ſemper habes.
Sontibus aſt ipſis, dum propelluntur in ignes
Æternos, iudex crederis eſſe ferox.
Et ſi pro meritis alij iactantur in ignes,
Non tamen æternos, dicitur ira grauis.
Nunc mihi ſufficiat præſentis temporis illa
Virgula, qua natos corripis, atq; probas.
Nonne mihi infixę (quæ ſunt tua tela) ſagittæ,
Vt tegit Ericij plurima ſpina cutem?
Spicula acuta, fames, ſitis, æſtus, frigus & vrens,
Otia ſenta ſitu, reprobus atq; labor.
Lęthæusq́; ſopor, vigilum cuſtodia pernox;
Imminet ignis edax ; gurgitis vnda vorax.
Quis numeret morbos, & cauſas mille dolorum,
Tortores animi gaudia, ſpesq́;, metus.
Curarum inſomnes ferialia monſtra fatigant;
Diraq́; ſopitos ſomnia terrificant.
Inſidiæ adduntur, fraudes, technæq́; maligni;
Mille nocendi artes, mille habet ille dolos.
Ecce mihi infixę ſunt, hæc tua tela, ſagittæ:
Confirmata manus me ſuper ipſa tua eſt.
Corpus an id ſanum, cui tot ſunt vulnera, dicam?
Saucius eſt animus ſemper & ęgra caro.
Tota hæc anxietas animi, & corruptio carnis
A facie Domini ceu grauis ira venit.
Heu peccatorum facies horrenda meorum
Pacem aufert neruis, oſſibus atq́; meis.
Sunt egreſſa ſuper noſtrum caput impia facta;
Atq́; premunt illud pergraue ſicut onus.
Hoc caput elatum faſtu quingenta talenta
Debita preſſerunt, plumbea maſſa velut.
Vulneribus multis fuerat quæ obducta cicatrix,
Corrupta eſt iterum ; putruit vlcus hians.
Me miſerum, quanta eſt noſtra inſipientia? plagas
Nos facimus ſegnes ſic refricando nouas.

conuertantur. EXcutit libera. I. excutiendo facit li- A
bera. EScam optatam. Quia deuorant pauperes, ut
cibum panis. POtens. S. quo nullus eſt potentior.

DVlcis, amara quies. In præcedenti pſalmo
hortamur, ne peccemus ex malorum imita-
tione, quia dulcem conſcientiæ perdemus
quietem; nunc autem in præſenti ode inuitamur,
ſi forte peccauerimus, ad ſalubrem pœnitentiam,
exemplo Prophetæ; qua perditam adhuc poteri-
mus recuperare quietem. Defleamus ergo cũ Pro-
pheta amiſſam quietem, canentes: Dulcis, amara
quies. Duo contraria perturbatus animus impli-
care uidetur: nam ſi quies eſt dulcis, quomodo
amara? & ſi eſt amara, quo pacto dulcis? diſtin-
gue tempora, & concordabis ſcripturam. LAN-
guidus. In anima ex concreta labe peccati, & ex
longa peccandi conſuetudine. DEteriora. Eme-
ritæ pœnæ ſupplicia temporalia, uel potius æter-
na. ANgor. Excrucior. PLEctar. Puniar. AB
ore Dei. Iuſti iudicis ſententia, quæ hæc eſt: pec-
cata debita caſtigatione eſſe plectenda. ANte.
Sententiam damnationis. FVroris. Infernalis pœ-
næ, quę à damnatis per furorem ſibi uidetur infer-
ri. IRA. Hæc eſt pœna purgatorii, quæ ab irato B
Deo uidetur inferri, cum ſit acerbiſſima. FVror.
Infernalis penæ. IRA grauis. Pœnæ purgatorii.
FVrore. Qui non cadit in Deum, cum ſit ſubita
animi uehementior perturbatio. IN ignes. Tem-
porarios, iuxta criminum menſuram. VIRgula.
Leuiori pœna, cõparatione grauis baculi, quo poſt
mortem plectuntur rei in inferno, ſiue in purga-
torio. INfixæ. Subaudi, ſunt. ERIcii. Spinoſi
porculi. SPIcula acuta. Subaudi, hæc ſunt fames,
& cętera, que ſequuntur. SENta ſitu. Squallida
loca, quibus delectantur ocioſi atq; inertes ho-
munculi. LAEthæusq;. Letargo ſimilis. MOR-
bos. Quibus interdum affliguntur, & afficiuntur
homines. TORtores animi. Qui ſunt quattuor
affectus animi v3. dolor & gaudium de præſenti
bono uel malo; & ſpes ac timor de futuro malo
uel bono. CVrarum. Moleſtæ ſunt cogitationes
quotidianarum rerum, quas interdum uellemus,
& non poſſumus adipiſci: ſic & negotiorum occur-
rentium, quæ ita cito, & eo modo, quo cupimus,
exequi non ualemus: & quod cor urant, curæ ſunt
appellatæ. FEralia monſtra. Appoſitio eſt; & dicun-
tur feralia, quaſi mortem minitantia. MAligni.
Dæmonis: antonomaſtycè. TOT vulnera. Quæ C
iam ſupra commemorata ſunt. CARnis. Noſtrę,
ſemper infirmę, ut ait Dominus: Spiritus quidem Pet 6.
promptus eſt, caro autem infirma. PAcem. Tran-
quillitatem illam, quam habet ſana conſcientia.
IMpia facta. Peccata, quæ nos faciunt impios. FA-
ſtu, Superbia, qua perſæpe inflantur diuites, po-
tentes, & ſcioli, qui ſibi ſapientes eſſe uidentur.
QVINgenta talenta. Quæ ſunt plurima grauia Lu. 7.
peccata. Eſt autem alluſio ad parabolam Euange-
licam fęneratoris illius, qui habebat duos debito-
res, quorum unus ei debebat quingẽtos denarios,
& alter quinquaginta: & non habentibus illis un-
de redderent, donauit utriſq;. Fænerator eſt Deus,
duo debitores, duo genera peccatorum: quingen-
torum debitores ſunt, qui multa grauia comiſerũt,
& cognoſcunt, & ſe ſe admiſiſſe confitentur, ut hic
Propheta; quinquaginta uerò, qui non multa uel
admiſerunt, uel ſe admiſiſſe minime recognoſcũt.
CIcatrix. curati uulneris eſt ſignum, peccatique
remiſſi, iuxta illud: Beati quorum remiſſæ ſunt
iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.

Vlcera curarat Methanæa malagmàte molli;
Erumpunt grauius ſed repetita diu.
Quàm miſer effectus, quàm ſum curuatus & vſq;
In finem : nequeo ſydera ſuſpicere.
Nocte dieq; ſimul tota mœrendo dolebam,
Ingrediebar humum, progrediebar humo.
Cum tolli ſurſum nequeant ad ſydera cæli,
Tellurem ſolam reſpiciunt oculi.
Delicias & opes quarè meditantur auari?
Protinus & cupiunt noxia queq; vident?
Quanta ſubintrauit noſtros illuſio lumbos?
Dum ſpecioſa vident, dum meditantur ea?
Renibus in noſtris veneres ſedere nefandæ:
Sola voluptatis noxia cura manet.
Hinc maleſana caro iam multis febribus ardet,
Friget amore Dei, carnis amore calet.
Degener hinc factus, ſocors, & ad omnia vilis,
Anxius affligor, perditus excrucior.
Mœſtitia hinc animi, lachrymę, ſuſpiria feruent
Cordis, & hinc gemitus anxietate graui.
Tu deſiderium omne meum pater optime noſti,
Tu qui cuncta vides, hos gemitusq; vide,
Numquid erit gemitus noſter tibi conditus vſquam?
Cùm perſcruteris corda profunda procul.
Detineat cor noſtrum perturbatio quanta,
Tu melius noſti, & quàm grauis anxietas.
Priſtina me triſtem virtus mea tota reliquit;
Et mea deſeruit priſtinus oſſa vigor.
Debilium pernox oculorum lumen & ipſum
Iam non eſt mecum; verſor & in tenebris.
Intus & exterius mea mens caligine merſa
Quid ſpectare poteſt? dum mihi lumen abeſt.
Quin alij multi, qui credebantur amici,
Protinus auerſi ſe oppoſuere mihi.
Et qui conſtiterant iuxta, fugêre timentes;
Me ſolum inſtanti deſeruere neci.
Verum aduerſantes vrgebant impete vaſto,
Sperantes animam perdere poſſe meam.
Qui mala quęrebant, in me ſunt vana locuti,
Et meditabantur nocte dieq; dolos.
Aſt ego tam patiens ſurdus, mutusq; videbar,
Qui non audirem, verba nec ore darem.
Surdaſter factus ſine voce videbar adeſſe;
Poſſe nec inſtantes ore redarguere.
Sed quid vbi auditus non eſt, iuuat ore profari?
Namq; irriderent omnia verba mea.
Spes mea firma Deus, pro me tu voce tonabis
Prægrandi : ex alto terrificabis eos.

D MEthanæa. Pœnitentia, Græca dictio eſt. MAlagmate. Molli emplaſtro; tranſlatio eſt: miſericors ea eſt abſolutio
à peccatis. REpetita. Peccata, quæ facit ille immundus ſpiritus, qui exierat ab homine, ambulans per loca ari-
Mat.12. da, & inaquoſa; nec inueniens requiem, redit ad priorem domum uacantem: ingreſſus iterum habitat ibi, & fiunt
nouiſsima illius peiora prioribus. Sic & nobis ſæpe euenit, ad uomitum redeuntibus. CVRuatus. Multorum &
grauium pondere peccatorum. INgrediebar humum. In terrenas cogitationes profluebam, ſaliendo de una in
aliam. PROgrediebar humo. De iis cogitationibus terrenis per compunctionem quandoq. reſiliebam. NEqueant.
Mala, & longa conſuetudine prægrauati. REſpi-
ciunt. Refluunt ad terrenarum rerum conſidera-
tionem. MEditâtur auari. Quod in genere dixit,
hic per ſpecies proſequitur: & reſpodde ſigillatim,
propter malum habitum, inueterauerunt in eis.
facti ſunt ſimiles coruis, qui cadaueribus mortuo-
rum paſcuntur, nec poſſunt inde recedere. LVm-
bos, in quibus luxurię ſedes eſt, iuxta diuum Gre
gorium in hom.13. ſuper Euang. ſint lumbi ueſtri
præcincti. VEneres nefandæ. Illiciti concubitus,
fornicationes, adulteria, inceſtus, & ſacrilegia, &
aliæ carnis ſpurcitiæ, quarum noxiæ uoluptates di
cuntur in renibus ſedem habere. FEbribus. Car-
nis ſuccenſæ maximè ad ueneréas uoluptates ex-
ercendas: quibus quendam Phylotimum nimis ac
cêſum narrat beatus Ambroſius uiſum perdidiſſe,
dixiſſeq. uale amicum lumen. Ipſum uide in com
mentariis Luc.cap.7. DEgener. A maiorum uirtu
te degenerans, propter ocioſas uoluptates, in qui
bus ego marceſco. SOcors. Stupidus, & ſine in-
genio, ac penitus inutilis ad aliquid boni pera-
gendum. HInc. Ex accidia & ſocordia. DEſiderium.
E Excutiendi inertiam, & reſipiſcendi. GEmitus. Qui
ualde utiles ſunt ad emendationem uitæ, nam di-
Math.6. cit Dominus, in quacunq. hora ingemuerit pec-
catum ſuum peccator, ego dimittam ei. CON-
ditus. Pro abſconditus; & reſponde: nô erit. COR-
da profunda. In corporis inmeditullio, intra ui-
ſcera, i. profundas cogitationes cordium, quæ à ne
mine, niſi à Deo, uideri poſſunt. PRiſtina uir-
tus. Animi & corporis fortitudo, quam prius ha-
bebam, nec ulli culpæ grauiori ſuccumbebam.
Lumen. Rationis, & intellectus. PErnox. Peruigil,
ab effectu; quia me peruigilem, excuſſo torpore,
Pſal.3. ad bene operandum reddebat. MEcum. Quia fa-
ctus ſum ſicut equus & mulus, in quibus non eſt
pſ.100.6. intellectus. LVmen. Tuæ gratiæ: etenim (ut alibi
dicitur) uanum eſt nobis ante lucem ſurgere, diui-
nam, ſ. hinc eſt, quòd aliquando peccator cona-
tur ſurgere, nec poteſt, antequàm Deus apponat
manum gratiæ ſuæ. QVin. Vltra prædicta mala,
quæ indeſinenter ab apertis patiar inimicis: hoc
etiam additur ab his, qui uidebantur amici, ſicuti
F ſodales, ac gnatones. PRotinus. Deficiente men
ſa, pro qua adherebant mihi. AVerſi. Viſo perſe-
cutionis turbine. OPpoſuere. Quia ficti, nec ue-
ri erant amici: iuxta illud diſticon: Tempore fæ-
lici multi numerantur amici: ſi fortuna perit, rarus
amicus erit. ET qui conſtiterant iuxta. Si de Chri
ſto hunc locum intelligas, hi ſui fuere diſcipuli,
qui tempore capturæ illius fugerût omnes. Matt.
14. Si de Dauid, multi dereliquerunt eum tempo-
2.Re.15. re perſecutionis ab Abſalon filio ſuo. ADuerſan-
tes. Infernæ poteſtates, atq. ſæculares. VAna lo-
cuti. Quò ad Chriſtû, Scribæ, & Phariſei cum Prin
cipibus ſacerdotum: quò ad Dauid, Semei cum ſi-
Mat.26. milibus, Reg 2.c.6. AST ego. Chriſtus tempore
2.Re.15. paſsionis ſuæ. Vide Euang. Dauid etiam tempore
fugæ. SVrdaſter. Qui diſsimulat audire, uel etiâ
male audit. SIne uoce. Tamquàm agnus coram
tondente ſe, ut etiam prædixit Hieremias. VBI
Hier.xi. Auditus non eſt. Sapientis hæc eſt ſententia: ubi non eſt auditus, ne proferas ſermonem. ORE profari. Loqui:
Eccl.32. pleonaſmos eſt figura. TOnabis. Magno tonitru fortè paſsionis ſuæ tempore, quando expirauit magna uoce, & fa-
ctus eſt terremotus magnus, Matth.28. Vel etiam tempore uindictæ factæ à Romanis. EXaudiat. Reſuſcitando me

tertia

terti'a die poſt mortem: quod & factum eſt, Luc. 24. & pro Dauid, liberando me de manu Abſalonis; quod & factum eſt: nam eo interfecto rediit in ſuum regnum, Reg.2.cap.18.& 19.& pro quolibet peccatore, liberando de manu diaboli, & membrorum eius. DEſpexeris. Quando uidet nos, deſpecto ſe, uelle peccare; auertit ſe ſe à nobis, & meritò, quia præponimus uoluptates tranſitorias ſummo & æterno bono, quod ipſe eſt. PEdes mei. I. affectus. A

Me tua chare pater pietas exaudiat, oro:
 In te ſperaui, me tueare potens.
Me licet indignum ne ſi deſpexeris, vltra
 Exultent hoſtes, diripiantq́; ſibi.
Namq́; pedes aliquando mei reminiſcor vt olim
 Calle tuo lapſi, mox cecidere retro.
Me ſuper extemplo quod ſunt, & quanta locuti?
 Et ſubſannantes me cecinere tuba.
Qui mihi debuerant contrito corde dolere,
 Lapſo adiutricem porrigere atq́; manum;
Ecce ruit Babilon, clamabant; indice recto
 Atq́; oſtentabant me, facinusq́; meum.
Aſt ego peccator iandudum terga paraui,
 Suſtineam vt patiens queq́; flagella dabis.
Nam dolor offenſæ mœſto grauioris in ore
 Semper adeſt, oculis fixaq́; culpa meis.
Ipſe meum facinus tibi ſæpe fatebor iniquum:
 Expandam medico vulnera cuncta meo.
Vlceribusq́; impoſta meis cataplaſmata nulla
 Reijciam: ferrò quin reſecanda dabo.
Vt valeam, patiar quouis exuſteris igne:
 Ardentem medici nec refutabo manum.
Cogitat aſſiduè peccati pondus iniquum
 Mens mea; quo pacto libera diſcutiat.
At noſtri viuunt inimici, epulantur, habentq́;
 Prædia opima, Boues, pluraq́; mancipia.
Et confirmati ſunt lectis vndiq́; turmis;
 Me ſuper inſtantes impia bella mouent.
Et qui me oderunt (quia reprenduntur) iniquè,
 Addita ſunt illis agmina multa nimis.
Detractorum etiam ſunt auſi more latrare,
 Queîs bona multa dedi, reddere plura mala.
Vt probus, vt ſimplex, bonitatem quippe ſequebar;
 Aſt illi inſidias nocte dieq́; parant.
Peruigil adiutor meus eſto: neuè relinquas
 Me Deus: aſtiteris ſi mihi, ſaluus ero.
Si procul abfueris, rapiar; ne abſceſſeris, oro:
 Eſto præſidium, ſubſidiumq́; mihi.
Auxiliare mihi Saluator; & ipſe ſalutis
 Autor, adeſto mihi, tu mea ſola ſalus.
Amen.

CAlle tuo. Stricta illa uia, quæ ducit ad uitam. CEcidere. In aliquod facinus; de quouis homine modo loquitur, cui non progredi in uia Dei, regredi eſt: uel etiam de ipſo Dauid, quàdo cecidit in 2.Re.xi.
facinus adulterii, & homicid i. LOcuti. Supple, aduerſarii mei. CEcinere tuba. Diuulgauere facinus meum, pro quouis graui peccatore: pro Dauid, ecce qui ſuſtulit ouem, & occidit paſtorem. Vide in noſtra Dauidiade, lib. pr. ECce ruit Babilon. Prouerbiale dictum eſt, quando quiſpiam uir magnus, & qui extimabatur ſanctus, labitur in aliquod facinus, & maximè turpitudinis; cum plauſu aiunt: cecidit Babylon. INdice recto. Pro erecto, i. extenſo digito, quo perſona, aut res quæpiam ſolet oſtẽdi: & hoc fit contra illud Prophetę: ſi deſieris digitũ tuum extẽdere, & loqui, quod nõ prodeſt. Eſaię. c. 58. TErga. Vt ſerui ab heris baculo percutiendi. IN ore. Ad confitẽdũ: & in ore i. in facie pudore ſuffuſa. FAtebor. Confeſſio peccati ueniã facile meretur. CAtaplaſmata. Sunt emplaſtra, ſeu quæuis medicamenta, quæ ulceribus à chirurgis ſuperponuntur; hic autem ſignificat remedia illa, quæ Deus uulneribus peccatorum noſtrorum ſuperponit, ut curentur. QVouis igne. Etiã ferri candentis, i. quauis tribulatione, etiam aſperrima. ARdentem manum. Flammis armatam. Perſtat in methaphora chirurghi. COgitat aſsiduè. Quia talis cogitatio per compunctionem utilis eſt ad ueniam promerendam. LIbera diſcutiat. i. diſcutiendo fiat libera. Viuunt. Vita luxurioſa, quæ pecuina eſt, ſed potius mors eſt. PRædia opima. Pingues poſſeſsiones. MAncipia. Seruos, qui ſic dicunt, eo quòd ab hoſtibus manu capiuntur; & quia non interficiuntur, ſed ſeruantur, etiam ſerui appellãtur. CONfirmati ſunt. Obſtinatè ad me perſequẽdum. LEctis. Pro electis, aphæreſis eſt. IMpia bella. Contra fas, & pietatem ſic: Iudęi in Chriſtum; ſic Abſalon in Dauid patrem ſuum. Quia reprenduntur. Male de his ſperandum eſt, qui correctores ſuos oderunt. Hoc uniuerſale uitium extitit Iudęorum, qui & Prophetas, & D. I. Chr. ſemper oderunt; quia reprehendebantur ab illis; ſic & deinceps ſuos Apoſtolos. Vide. S. Stephani orationem in illos, act. cap. 7. QVeis. Pro quibus. REddere mala. Peſsima generatio hæc eſt eorum, qui reddunt mala pro bonis: optima uerò eorum, qui reddunt bona pro malis: mediocris autem, qui bona pro bonis, & mala pro malis reddunt. SImplex. Vt columba, abſq. duplicia, uel malitiæ. PRocul abfueris. Dicit diuus Ambroſius, Deum longe fieri ab inertibus, & ſocordibus; propè autem, & præſtò eſſe ſollicitis, & uigilantibus. PRæſidium. Ante periculum; ſubſidium in ipſo periculo, cum quis ab hoſtibus oppugnatur. B C

ODE XXXVIII. EX PSALMO XXXVIII.
Dixi cuſtodiam.

SVnt qui terrenis inhiant; cæleſtia temnunt;
 Poſſeſſis gaudent; quæq́; aliena petunt.
Diuitijs, auro, & ſummo potiuntur honore,

SVnt qui terrenis inhiant &c. Quoniam uerè pænitentes inſequitur diabolus, ut uenator prædã, quę ſemel capta, ex unguibus euolauit, uel eius morſus euaſit; nec reo ſuo pænitentes exemplo Regius Propheta hac ode admonet, ut omni cuſtodia cum omni adiutorio cuſtodiant animam ſuam, ne mors iterum intret ad corda eorum per feneſtras corporis ſui; quæ quinq. ſenſus ſunt; & quia periculoſior eſt oris ſpecula propter lubricum linguæ, de reſtrictione eius agit, ne impingat in amatores huius ſæculi, qui tranſitoriis rebus delectati, inſidiantur eis, qui cœleſtia ambiunt, ut ſaltem in aliquo indiſciplinato uerbo deprehendant. Qui autem ſint iſti bonorum inſidiatores, indicat, ut caueantur. SVnt qui terrenis inhiant. Appetunt, ut aquam ore apetto inhiat ſitiens uiator. SVmmo honore Per

nore Per

D nore. Perexcelſę dignitatis. CArne. I. carneis uoluptatibus; de quibus ait Apoſtolus: manifeſta ſunt opera carnis, quę ſunt fornicatio, adulterium, luxuria, immunditia, & reliqua, quæ honeſtius tacentur; quàm impudicè exprimantur; ne ſimplicium aures offendantur. AST ego. Loquitur Propheta de ſe, & ſui ſimilibus, quibus etſi prædicta interdum abundent ex diuina uoluntate, non tamen implicantur in illis. TRanſiliens. Quaſi ſaltu tranſgrediens. IStos. Mundanarum rerum amatores. SVb ſpinis. i. ſub ſpinarum ſtrato: hæ ſunt diuitię, à Domino Ieſu appellatæ ſpinæ, quæ diris cogitationibus tam in aquirendo, quàm in conſeruando mentem lacerant humanam, multoquè magis dum perduntur. FVmo. Superbię, quem ambiti reddunt honores. COEno. Voluptatum carnis fætentium. PVngunt. Redde ſingula ſingulis: pungunt manus equidem ſpinę; oculis nocet fumus, & naribus cœnum tetro odore. OPpoſuere mihi. Delicias eorum redarguenti. VIarum. i. actionum noſtrarum, ne carpantur ab inſidiatoribus illis. DIgito ſilenti, Eſt. n. ſignum ſilentii iuxta illud: digito compeſce labellum. DElinquat. Fælix eſt enim (ut ait ſapiens) qui non eſt lapſus uerbo, propter lubricum linguę: unde & Cato dixit: uirtutem primam eſſe puto compeſcere linguam; &c. SOllicito. Anxio. COmpreſsi. Magnæ utilitatis eſt ſeruare ſilentium: unde & in Religionibus ſunt horæ ſilentii conſtitutæ. TRanſuerſa. i. in ſiniſtram partem. REdargutus. Intus à Dei ſpiritu, qui uo-

Eſ.6. lebat, ut malos redarguerem. Sic & Eſaias dice-

E bat: ueh mihi, quia tacui. SYndereſi. Quæ uermiculus conſcientiæ: & eſt ea pars animæ, quæ uitiis ſemper aduerſatur; & antequam perpetrantur, mordet, & poſt perpetrata remordet. ORE darent. Supple aduerſarii quiduis dicerent, ſiue bonum, ſiue malum. CLauſo igne. Zeli honoris diuini. ZElo Dei. Quo accenſus Phinees pugio-

Nu.c.25. ne interfecit Principem Zambri coeuntem cum

cor.2.c. Madianite puella, contra uetitum Domini. CVr

6. non. Hęc eſt interior Dei redargutio. IN uacuum. ſic & Apoſtolus: uidete ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. LApſa. Non tamen perdita, ſed iterum colligenda & ſuſcipienda. SPeculatorem. ſic & Ezecheli a Domino dictum fuit, Ezech. c.33. EFfuſi. Culpa tua, quia non clamaſti. FOrtè. Propter liberum arbitrium dixit, fortè. VIAtor. Quiuis homo uiam huius uitæ agens. PErcitus. commotus. DIgito remoto. i. ſoluto ſilentio. EXpandi. Aperui. QVi. ſupple, ò Deus, qui moderaris, &c. MEnſura, num. & pódere. Tribus his omnia iuſtè diſpenſantur. PAnde. Manifeſta. OLympiades. Græcè, latinè luſtra, ſpacium quinq. an-

F norum utrunquæ ſignificat. NIhil. Nam quod modicum eſt, pro nihilo reputari ſolet. VAnus homo. Quia terrena, caduca, & tranſitoria meditatur; quę omnia uana ſunt, ſicut dixit Eccleſiaſtes: uanitas uanitatum, & omnia uanitas. VEr-

cap.1. mis. Quia reptat ſuper terram. PVluiſculus. Iuxta illud; memento homo, quia pulu is es & in puluerem reuerteris. Sic & Abraam humilians ſemetipſum dicebat: loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis, & cinis. SVb imagine. V3. ſomni: parum. n. ab eo differt, niſi quia reſtat memoria bonorum & malorum, quæ fecimus. FRuſtra. Qui deberet conformare uoluntatem ſuam diuinæ uoluntati, & dicere cum Iob: Deus dedit, Deus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum. VEl iniuria. Siſtole ſit figura; quia ſyllaba longa breuiatur: ſic in eo uerſu: Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes, & in illo: Non eodem curſu reſpondent ultima primis. THeſaurizat. congregat: talis erat ille, de quo in Euan-

Lu.12. gelio dicitur; quòd congregauerat multos fructus ex ubertate agri, & animę ſuę dicebat: anima mea, habes multa bona congregata in annos plurimos, ede, bibe, & lude: & fuit ei dictum deſuper: ſtulte, hac nocte repetent animam tuam à te; & quæ paraſti, cuius erunt? MVlto cum ſanguine. Quia propterea interficitur. Cognoui ego quendam

Carne, iocîs, ſomno, delitijſq; notis.
Aſt ego tranſiliens iſtos, ſuper æthera fixi
Mentem animumq. meum præmeditando diu.
Quæ mihi ſub ſpinis, fumo, cænoq. uoluptas?
Quæ pungunt; oculis, naribus atq. nocent.
Carnis amatores arrectis auribus omnes
Protinus ardentes ſe oppoſuere mihi.
Dixi igitur mecum uigili cuſtode uiarum:
Nunc opus eſt nobis, ne capiamur ab his.
Dixi: compeſcam digito mea labra ſilenti,
Vt non delinquat lubrica lingua loquens.
Sollicito poſita eſt ori cuſtodia firma;
Labraq. compreſsi, ne loquerentur eis.
Siſtente aduerſum me peccatore maligno,
Qui tranſuerſa capit quicquid ab ore cadit.
Que bona ſunt etiam tacui, malaquęq. ſilendo;
Vnde redargutus protinus incalui.
Hinc dolor exarſit renouatus in oſsibus ingens,
Syndereſi morſus dante mihi aſsiduos.
Mutus & hinc factus, ſurdaſter & ipſe uidebar,
Non reſpondendo quicquid ab ore darent.
Interius clauſo exarſerunt igne medullæ:
Cordaq. præ zelo concaluere Dei.
Cur non exponis propè te depoſta talenta?
Deſuper in uacuum gratia lapſa tibi eſt.
Te ſpeculatorem ſuper alta turre locaui;
Cur non exclamas? en ferus hoſtis adeſt?
Sanguinis effuſi meritas dabis improbe pænas:
Vitaſſet monitus forte viator iter.
Percitus his monitis digito mea labra remoto
Expandi tandem, & lingua locuta mea eſt.
Omnia qui certo moderaris fine per æuum,
Menſura, numero, pondere quæq. facis,
Tu mihi pande meum finem, & data tempora uitæ
Et quot adhuc anni, quotuè dies remanent.
Vt quot olympiades, quot luſtra peregerit ætas
Hæc mea; deinde ſciam quid mihi deſit adhuc.
Ecce dies noſtros menſura colligis una;
Nempe breui palmo dinumerasq. dies.
Quæ mea te coram ſubſtantia pondus habebit?
Tam minimum, ut quaſi ſit te propè tota nihil.
Vanus homo exiguus uermis, puluiſculus extat;
Omnis homo uiuens eſt quid inane tibi.
Præterit omnis homo ſeclum ſub imagine quadam:
Pertranſit uitam ſicut & umbra fugax.
Perturbatur homo fruſtra, cum; deperit illi
Si quid habet partum iure, uel iniuria.
Theſaurizat opes multo ſudore laborans;

quem ducem peditum per inſidias nocturnas interfeciſſe patruum ſuum carentem filiis, ut eius opibus ante tempus potiretur: ſed neq. male partis diu gauiſus eſt; nam cædis ſuſpectus habitus, metu iuſtitię uoluntarium petijt exilium, in quo eodem anno miſerè mortuus eſt. HOſtis atrox. Pone exemplum in Cyro Rege perſarum incubante diuitijs Crœſi Lydorum Regis; quem bello uictum, & captum iuſſerat exuri: ſed ante rogum clamantem: O Solon, Solon; cognita cauſa, dimiſit abire uiuum. PRædonis prædo. Ordo eſt; prædo pauperum fit præda alterius prędonis, qui illum deprędatur. Exemplum pone in illo peſsimo pyrata, quem deprehenſum magnus Alexander iuſſerat crucifigi, quia multorum fuerat prædo; uerum obijciente illo Alexandro, quòd ipſe multo maior erat prædo, qui tantorum Regum regna deprædatus erat, & iccirco multo magis crucem mereri; dimiſſus eſt, & claſsi præfectus eſt Regiæ, ut honeſtius deprædaretur. THæſaurus. Ineſtimabilis. HIC nullas. Quibus detineretur; alioquin diteſsimus erat Rex Dauid; ſed illis non afficiebatur, ut a lege Dei moneretur. NVllas relinquam. Eo modo, quo alii: ſed omnes dimiſit, ut impenderentur in ædificationem magnifici templi Dei; quod à Rege Salomone filio eius ſtatim conditum eſt. TE penes. Apud te: præpoſitio eſt, penes, ſeruiens accuſatiuo. COncreta labe. Ex longa in eis mora. INiqua.i.iniquitatem. INſulſo. Semei de Baurim inſipienti, qui Regi militibus ſtipato ſolus, & imbellis auſus eſt maledicere: Egredere, egredere uir ſanguinum &c. Vide in.2. Regum.cap.16. Scommata. Modo opprobria, atq. iniurias. PRomptus ultor. Abiſai filius Saruiæ frater Ioab Principis militiæ, qui ſtatim uoluit occidere illum; ſed à Rege prohibitus eſt, Reg.2.cap.16. NImis illa grauis. Vt ei uidebatur; ſicut etiam nobis uidetur, quando flagellamur, etſi mitiora ſint flagella, quàm peccata noſtra demerentur. VT illis. Quia ex inde corrigimur, atq. emendamur; nè cùm hoc mundo damnemur. COrripit. Nam quem diligit Deus, hunc & corripit; & quaſi in filio ſibi complacet, prouerb.cap.3. PRocliuior. Magis inclinata: unde & in geneſi dicitur: omnis ætas ab adoleſcentia ſua in malum prona eſt. VT declinantem. Pulchra comparatione oſtenditur cauſa, qua à Domino flagellamur. DVris lupatis. Morſibus, ad ſimilitudinem dentium luporum factis, quibus ora equorum contunduntur, atq. domantur. TAbeſcere. Præ macie conſumi, & putre fieri; & quaſi ad nihilum redigi. FErreô. Synęreſis eſt figura; coniunctio duarum ſyllabarum in unam. TVnde retunde. Anaxarchi philoſophi dictum eſt, qui cum a Tyranno iuberetur tundi in ſcapulis; audacter ei dicebat: tunde retunde Anaxarchi ſacculum, hoc eſt corpus; nam Anaxarcum nihil tundis, hoc eſt animum. Tales erant Martyres Chriſti, Laurentius, & Agatha uirgo: ille ſi quidem Decio dixit, dum ſuper craticula exureretur; uerſa, & manduca; nam facultates Eccleſię, quas requiris, in cœleſtes theſauros manus pauperum deportauerunt. Agatha uerò dum tunderetur, dixit Quintiano Præſidii: ſicut non poteſt triticum in horreo reponi, niſi eius theca fuerit conculcata & in palleis redacta; ſic & anima mea non poteſt in paradiſum cum palma intrare martyrii, niſi feceris corpus meum diligenter à carnificibus tuis attrectari, & conſumi. Arachne. Dum texit telas pro captione muſcharum. Hebet. Debilis factus eſt. POtio. Medicinalis. Quouſq. Thmeſis eſt, de qua aliàs. PEctore ſolo. Interius inſpirando. INquilinus. Temporarius loci alicuius habitator eſt, aliunde ueniens, nec ibi ciuis diu permanens; ſed habens animum redeundi ad propria. Tales deberemus nos hic eſſe. PAtres mei. Abraam, Iſaac, & Iacob., qui fuerunt peregrini in terra Canaam; & filij Iſrael

A

Ignorat cui nam parta relinquat homo.
Ah quoties multo cum ſanguine parta relinquit;
Diuitijsq. eius incubat hoſtis atrox.
Cunctaq. diripitur ſæpe à raptore rapina.
Prædonis prædo præda fit alterius.
At mihi theſaurus Deus eſt, ſubſtantiaq. omnis,
Is mihi ſola quies, is mihi ſola ſalus.
Diuitias habeo hic nullas, nullaſq. relinquam;
In cælo ſtabiles nempe parantur opes.
In terris uerò quænam expectatio noſtra eſt?
Nulla quidem: in cœlis te penes omnis ea eſt.
De peccatorum concreta labe meorum
Erue me: atq. lana fecis iniqua meæ.
Opprobrium inſulſo me vindex ipſe dediſti,
Vt probrum obijceret, puluereoſq. globos.
Nam niſi iuſsiſſes tu, nequaquàm anſus is eſſet
Inſultare mihi, uel maledicta loqui.

B

Vnde uelut mutus tacui, atq; obſurduit auris:
Factus & elinguis ſcommata præterij.
Te feciſſe ſciens, cum promptus & ultor adeſſet,
Non uolui ulciſci, probra ſed illa tuli.
Cum patienter agam, iam tandem diſcute plagas:
Cædentem aſſiduè contineaſq. manum.
Namq. ego defeci, cædentis robore dextræ
Dum me corriperes, ſed nimis illa grauis,
Sit licet illa grauis, quæ punit iniqua gerentes
Dextera nos homines; utilis illa tamen.
Tu Deus omnipotens homines nos corripis omnes,
Vt genitor natos ad meliora trahens.
Fluxilis eſt hominum natura; procliuior æquo: Gen. 6.
In uetitum ſemper pronior illa ruit.
Vt declinantem fræno duriſuè lupatis
Aſtrictum retrahit vimine ſeſſor equum;
Sic me peccantem propulſas verbere duro;
Nec dorſo ceſſant dura flagella meo.

C

Ecce meam feciſti animam tabeſcere, ferreô
Dum mandas pilo; tunde, retunde frequens.
Tabuit effœtus, tela ceu vermis Arachne,
Spiritus exhauſtus ſic meus intus hebet.
Sed quid ego hæc recolo? incaſſum perturbor & ipſe,
Incaſſum querulus plectitur omnis homo.
Nouit enim medicus, quo fine paretur amara
Potio; quonè ægro debeat vſq; dari.
Tu Deus orantem precor audi; oratio noſtra
Inueniat facili mitis in aure locum.
Exaudire preces noſtras, digneris ab alto,
Cum lachrymis fuſas mitis & alme Deus.
Ne ſileas, reſponde mihi vel pectore ſolo;
Dic animæ noſtræ: ſum tua firma ſalus.
Inquilinus apud te ſum, peregrinus in orbe
Hoc, ueluti patres ante fuere mei.

D In terra Aegypti. ADueniens. E cœlo,quò ad animam. ALiena colo. Terram hanc, quæ ante nos fuit aliorum, uel ipſius Dei;Domini quippe eſt terra, & plenitudo eius, mare,& omnia, quę in eia ſunt. Huius Domini noſtri mus uillici, & coloni, ut dicitur io Euangelio, Matth. 21. & Lucę, 16. ABiturus ero.Ex hoc ſęculo ad aliud. PAreotes. De quibus ſupra, uel maiores noſtri omnes. MOx. Poſt mortem, ad aliud ſæculum. ANte.Quàm moriar, & tradar exactori, qui me trudet in carcerem, unde non exibo donec ſoluero uſq. ad nouiſſimum quadrantem, Matth.5.REfrigerium. Veniæ ante habitæ. SEruus inutilis. Qui ſi ueniam non ante receperit, iubetur mitti in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium, Matth.25.VIllicus. Qui niſi prouideat, antequàm remoueatur à uillicatione,mendicaturus ibit, cum fodere non ualeat, Lucæ,16. NEc rediturus ero. Ex communi curſu naturæ; quia à priuatione ad habitum per naturam non datur regreſſus: ſed quia miraculosè omnes reſurgemus in reſurrectione nouiſſimæ diei; repetit, oſtendendo qualiter redibimus, non hic remanſuri; ſed immortales facti ad cœleſtem patriam conuolabimus.

Adueniens aliena colo, campoſq́; peragro;
Expleto cultu mox abiturus ero;
Sic aliquando mei quondam aduenere parentes:
Expleto cultu mox abiere ſimul.
Debita compatiens precor ante remitte colono,
Dapſilis ô Domine, munifice atq. pater:
Vt refrigerium curarum liber ab æſtu
Mox abſceſſurus ſpiritus inueniat.
Ante remitte precor,quàm ſeruus inutilis,æger,
Villicus hinc abeam; nec rediturus ero.
Nec rediturus ero peregrinus, & accola campi
Amplius;aſt alibi ciuis iturus ero.

ODE XXXIX. EX PSALMO. XXXIX.

Expectans expectaui.

EXpectans Dominum expectaui tempora multa,
Et tandem adueniens aſtitit ecce mihi.
Exaudire preces noſtras digneris; adhæſit;
Mœrentem excepit; ſicq́. ſpopondit opem.
Ac ueluti ſponſus ſponſam amplexatus in ulnis
Fouit, & hinc libans oſcula ab ore dedit.
Cumq́. lacu miſero ac tenebroſo immerſa tenerer,
Fæcis & in luto ſordida fixa forem.
Protinus eduxit me, mandauitq́. lauari;
Lotaq́. quàm primum tum ſpecioſa fui.
Ac ne iterum impulſu uario demergerer intus,
Me ſupra firmam collocat ipſe petram.
Defixitq́. pedes; greſſus direxit,& actus
Compoſuit: mores imbuit atq. bonos.
Dehinc ſuper ætherea ſpirando leniter aura,
Miſit in os noſtrum cantica læta noua.
Carmina digna Deo totum cantanda per orbem
Ecce modo edidimus, quæ canat omnis homo.
Conſpicient plures hoc admirabile donum,
Quod ſuper ætherea fluxit ab arce nouum.
Inde uerebuntur Dominum, ſpem ponere certi
In uirtute Dei; non ſtudiis hominum.
Ille uir eſt fœlix, Domini qui in nomine ſperat;
Qui nomen Domini turris ad inſtar habet.
Non ſimulachra deûm ſuſpexit inania monſtra;
Fatidicis nec auet ſcire futura libris.
Nec pepulit dementem inſania dira Magorum,
Nec uentura notat falſa Matheſis ei.
Vana quis enumerat mundi! ſunt omnia uana,
Quæ mundanus homo ſemper habere ſitit.

EXpectans Dominum. Sanctorum patrum expectatio aduentus Domini in hac ode decan-
Exod.4. tatur. Moyſes enim hanc expectãdo dicebat;
Es.64. Mitte Domine quem miſſurus es: & Eſaias:
Es.45. utinam diſrumpes cælos,& deſcẽderes. Iterũ:rora
E te cœli deſuper & nubes pluant iuſtum; aperiatur terra, & germinet Saluatorem: & hic Vates
Ps84. alibi: oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. AStitit ecce mihi. IN perſona Eccleſiæ loquitur hic propheta. OScula, &c.Quando uerbum caro factum eſt,hęc oſcula caſta data ſunt, & adimpletum eſt quod habe-
Io.1. tur in canticis canticorum, cap.1.oſculetur(inquit ſponſa) me oſculo oris ſui. LAcu miſero ac tenebroſo. In ſino Abraę, pro his qui erant ibi. ET in luto fecis. Dicitur pro his,qui tunc in hoc mundo erant in fece idololatriæ,& peccatorũ. LAuari. In ſacramento Baptiſmi. SPecioſa fui. ſicut habe-
cap.2. tur in canticis: ſpecioſa facta es,& ſuauis in deliciis. IMpulſu uario. Dæmonum, ac perſecutorum.
1.cor.x. PEtram. Quæ Chriſtus eſt(ut ait Apoſt.) & ipſe
Mat.16 Dominus in Euangelio: tu es petrus, & ſuper hãc Petram ædificabo Eccleſiam meam. DEfixitq. pedes. In compedibus mandatorum ſuorum. DIrexit. Prædicando. COmpoſuit. Exemplo ſui. IMbuit. Conſiliis ſuis mirabilibus. AVra. Hæc fuit
act.2. gratia Spiritus ſancti, quam in die penthecoſtes ſuper diſcipulos effudit in ſpecie linguarum ignis, & deinceps inuiſibiliter in reliquos fideles, in collatione ſacramentorum infundit, quando uult,&
F prout uult. LAEta noua. Quæ in hymnis quottidie cantantur in Eccleſia Dei. EDidimus. In hac pſalmodia noſtra, in qua nono genere metrorum renouata ſunt cantica pſalmorum. DOnum. Spiritusſancti, nobis etiam collatum in hac compoſitione pſalmodiæ, & eius expoſitione; nec enim paginam ullam ſcribimus, niſi præmiſſa diuini numinis inuocatione. FOElix. Nunc ſpe,demum, & re. TVRris inſtar. Ad quam confugiat in aduerſitatis tempore. DEum. Mortuorum hominum, Iouis, Appollinis, Martis,& ſimilium portentorum; quos pro Diis deluſa gentilitas colebat, eo maximè,quòd in eorum ſimulachris ingreſſi Dæmones petentibus reſponſa dabant. FAtidicis libris. Mathematicorum,ſ. uel potius ſybillinis illis libris, in quibus dicebantur eſſe conſcripta fata Romanorum & aliarum gentium, quibus cum erant bella geſturi. MAgorum. Modo incantatorum, & omnium maleficorum, qui per malas artes ſe poſſe ſcire futura iactantur. Matheſis. Diuinatio, quæ fit per inſpectionem aſtrolabii. Sitit. Deſiderat. MVndi immundi. pleni immunditiis uitiorum, & eſt figura, quæ latinè dicitur inuerſio: alioquin mundus ipſe, quò ad ſui ſubſtantiam mundus eſt, ac nitidus eſt, & à ſui munditie ſic appellatus eſt. Græcè etiam dicitur coſmos, quòd munditiam ſignificat, Apoſtolus etiam dicit omnia ſunt munda

mundis

Quanta ſit immundi fallax inſania mundi?
  Stultitias hominum quisue referre queat?
Quæ licet inſulſis interdum mira videntur,
  Sont tamen omnino vana, ſuperuacua.
At tu ſumme Deus miranda ſtupenda patraſti
  Omnia, quæ nullus dinumeräte poteſt.
Ex nihilo omnipotens tu mundi elementa creaſti;
  Concretum mixtim quicquid & inde fuit.
Fundaſti cœlos, fixiſti ſydera cœlis;
  Lucida quæque ſuo tempore in orbe micant.
Sole diem luſtras, & noctis Luna tenebras
  Mitigat: alternas & ſubiere vices.
Hæc ſuper excelſum atq; immenſō ſternis olympū;
  Sole carens radiis emicat ille tuis.
Spiritibus nitidis ea maoſio clarà repletur:
  Huc etiam fœlix ſcandere ſperat homo.
Præmeditatus enim quecunqoe futura, paraſti
  A dextris ſedem, quamq; teneret homo.
Factus homo Deus, huoc hoīem ſuper aſtra leuaſti.
  Feciſti à dextris huncq; ſedere tuis.
Hie genus homanum ſecum ſcandendo reduxit:
  Expandit portas fratribus inde ſuis.
Tu ſolus Deus hæc verè admiranda patraſti:
  In mirabilibus quis tibi erit ſimilis?

ODE XL. EX PSALMO XL.
Beatus vir qui iotelligit.

NVllus homo viuens Domino prædiuite cœli,
  Et terræ Domioo ditior eſſe poteſt:
Et quis pauperior qoi maieſtate repreſſa
  Pro nobis factus pauper, agentis, homo eſt?
Nullibi certa domus, ſubſtantia nolla ſupellex,
  Argentum aut aotum, nec pecus vna quidem.
Nec tantum telluris erat, qua foſſa ſepulchri.
  Poſſet ei fieri: paoper egenus homo.
Qui ſuper hunc inopem, atq; alios iotendit egētes,
  Omnino fœlix, atque beatus erit.
Cum præfixā dies ſeclo mala venerit illa,
  Qua cœlum, & terram flamma vorabit attox.
Liberum abire ſinet, cui coræ pauperis huius
  Extiterit nomen; paoderit atque manus.
Illæ ſum ſeroabit eum, & ſi cuſpide mortis
  Percuſſus fuerit; viuificabit eum.
Felicem in terris dici, ſimul atq; beatum
  In cœlo faciet ſydera celſa ſuper.
Sed neq; tradet eum crudelibus hoſtibus illis,
  Qui laqoeos condont, vt tapiant animas.
Æger & in lecto ſi forte iacebit, ab alto
  Mox inſperatam conferet intus opem.
Pellentur morbi, febres ſoluentut acutæ;
  Diffugient curæ, corporis atq; dolor.
Tu Deus omnipotens verſabis ſtrata iacentis,
  Surgat vt incolumis, pergat iterq; ſuum.

mundis, coinquinatis autem & infidelibus omnia A
ſunt immūda, ad Tit. j. ¶ Stultitias hominum quę Tit. 1.
ſunt ioſioitæ; qnibus vidi oupet librum plenum,
qui dicitur Nauis ſtultorum; & ratus eſt bomo,
qui aliquando illam nauem oon conſcendat. Di-
cit etiam ſapiens: ſtultorum infinitus eſt numerus,
Eccleſiaſtis, c. j. Hæc autem ſtultitiæ breuis eſt re
gola: qoiſquis temporalia præponit æternis, &
terrena cœleſtibus ſtultus eſt. ¶ Inſulſis ſale ſa- Eccl. 1.
pientiæ catentibus: Apoſtoli enim, atq; veri docto
res dicti ſunt a Domino ſal terræ, Matth. ¶ Para- Matth. 5.
ſti. In mundi creatione, & reſtauratione, atq; gu-
bernatione. ¶ Creaſti. Ex nihilo feciſti: id enim
creare eſt, Gen. c. j. ¶ Concretum mixtim. Ideſt Gene. 1.
quicquid fit ex mixtura elementorum, vt lapides,
plantæ, berbæ, & cuncta animalia. ¶ Cœlos. Qui
dicuntur eſſe decem, vij Planetarum Firmamenti,
Chriſtallini, & Empyrei, ideſt olimpi, ſiue Paradi-
ſi, vbi eſt ſedes beatorum. ¶ Olympum. Totum
reſplendentem. Græca dictio eſt. ¶ Sole carens. Ap. 21.
Hoc materiali: ſic & Io. in Apoc. cap. 21. ¶ Ho-
mo. De qoouis bono fideli, hoc intellige. ¶ Se-
dem. Excelſam ſuper omnes Angelorum choros.
¶ Homo. Chriſtus, qui eſt Deus, & bomo. ¶ Fa-
ctus homo Deus ſic & Io. Euang. [Et verbum caro Ioan. 1.
factum eſt, & habitauit in nobis.] ¶ Leuaſti. In B
die Aſcenſionis, Marc. vltimo. ¶ Genus huma-
num. De ſanctis Patribus qui erant in ſinu Abrae,
hoc intellige. ¶ Fratribus Apoſtolis, & boois a-
liis fidelibus, de quorum num. vtinam & nos ſi-
mus gratia D. N. Ieſu Chriſti. Amen.

NVllus homo viuens. Inuitantur fideles ad
compatiendum Chriſto olim egeno, in pro
pria perſona, & maxime tempore paſſionis
ſuæ: quia ſi cōpaſſi fuerimus, & conregnabimus. Matt. 25.
Item & compatiendum Chriſto in pauperibus mē
bris eius, vt beata illa benedictione condonemur
in die iudicij, quando dicet Rex his, quia dextris
eius erunt: venite benedicti patris mei, poſſidete
paratum vobis regnum à conſtitutione mundi,
quia miſericordes erga meos panperes fuiſtis. O-
ſtenditur autē in primis, quod prædiues Chriſtus
factus eſt pauper. ¶ Nullus homo, &c. ¶ Domioo
cœli, & terræ. Iuxta alium pſalmum, 23. Domi
ni eſt terra, & plenitudo eius orbis terræ, & vni-
uerſi, qui habitant in eo: & alibi: cœlum cœli Do
mioo. ¶ Eſſe poteſt? Q. d. nullos egenus homo?
Q. d. oullus: vnde & Apoſtolus dixit, 2. Cor. c. 4.
ſcitis gratiam D. N. Ieſu Chriſti quoniam cum eſ C
ſet diues propter vos egenus factus eſt, vt illius in-
opia vos diuites eſſetis. ¶ Dooinus. De eo ſiqui-
dem ſcriptum eſt in Eoangelio Vulpes foueas ha- Luc. 9.
bent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis
non habet vbi caput ſuum reclinet. ¶ Sepulchri.
De eo dicitur, quia natus eſt ſtabulo, & ſepultus
eſt in alieno ſepulchro. ¶ Iotendit. Affectu com-
patiendo, & effectum ſuccurrendo. ¶ Dies illa.
Dies calamitatis, & miſeriæ: dies magoa, & ama-
ra valde: de qua Sophon. i. & eſt dies Iudicij voiuer
ſalis. Notentur hic vi. opera miſericordiæ, pro
quibus, vi. præmia reddenda ſuot iis, qui ſeſe exer
cebunt in illis; quorum hoc eſt primom; qnia li-
berabuntor in die iudicij. ¶ Panderit atq; manus.
Adiutrices inopi. ¶ Seruabit. A peccatis grauio
ribus; & hoc ij præmium. ¶ Percuſſus. Læthali
vulnere criminis alicuius; (quia nemo ſine crimi
oe viuit toto tempore vitæ ſuæ.) ¶ Viuificabit eū.
Pœnitentiam, quæ donum Dei eſt: & hoc eſt iij.
¶ In terris, ſic de Thobia dicebatur: & hoc eſt iiij.

D ¶ Hoſtibus. Demonijs, quos patimur tentatores, deriſores, accuſatores, clema, & tortores, & hoc eſt v. ¶ Opere
Mar. 2. Quia ſanabit eum, & hoc eſt vj. ¶ Morbi. Quos medici non poterant curare. ¶ Verſabis ſtrata. Modus eſt lo-
quendi, quale, & illud: tolle grabatum tuum,& ambula,quod eſt ſignum ſanitatis acceptæ. ¶ Sic ego. Prophe-
ta Dauid. Sic & ego,dico, Botta nouus vates æditor Pſalmodiæ. ¶ Seruus ego. Poteſt hoc intelligi de corpore
Chriſti myſtico, in quo multi ſunt peccatores; qualis ego, & multi ſimiles mei. ¶ Multiplicata ſunt, Maxime ſæ
pius recidiuando. ¶ Medicamine. Veræ pœniten
tiæ. ¶ Vel ſolo verbo. Sicut Mariæ peccatrici,cui
dictum eſt: vade in pace; dimittuntur tibi peccata
Luc. 7. tua. ¶ In me, de Chriſto,& membris eius hæc poſ
ſunt intelligi: ſed quæ nam dixerunt ij? ea,quæ ſe
quuntur. ¶ Hic Chriſtus. ¶ Si quando. Verba ſunt
Chriſti hæc, lamentantis de malo ſuo proditore.
¶ Hoſtis hic. Domeſticus Iudas: nulla enim pe-
ſtis efficacior eſt ad nocendum, quæ familiaris ini
micus. Poteſt etiam hoc intelligi de quouis Pha-
riſæo,vel Hypocrita. ¶ Pelle volutus ouis, ſancti-
tatem ſimulans: vnde monemur ex Euangelio,
huiuſmodi cauere: Attēdite à falſis Prophetis, qui
Matt. 7. veniunt ad vos in veſtimentis ouium; intrinſecus
autem ſunt lupi rapaces. ¶ Nihil. In me: vnde le-
Ioan. 8. gimus, cum dixiſſe: quis ex vobis arguet me de
peccato? ¶ Eos. Diſcipulos meos, dicentes: qua-
re diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſenio-
rum? non enim lauant manus cum panem mandu
Matt. 15. cant, Matth. 15. ¶ Trabib. Ideſt grauioribus. Pec
Matth. 7. catis. ¶ Feſtucas. Leues defectus: ſic & in euang.
Matth. vij. vt quid vides feſtucam, &c. ¶ Dabat vi
E tio. Ingreſſus domum Zachei,& Matthæi cum pu
Luc. 19. blicanis manducaret, ac biberet, quaſi eſſet vini
potor,publicanorum amicus,ac peccatorum,cum
pro conuerſione illorum id faceret: nec enim e-
gent medico ſani,ſed male habētes, Luc. 19. ¶ Ma
le ſanus eram. Vide Marci, cap. iij. ¶ Dæmon ha-
Marc. 3. bet: Hoc ſæpe illi obiecerunt, ſicut aſſerit Io. E-
uangeliſta,cap. vij. viij. & x. ¶ Erynni Infernali fu-
Ioa. 7. 8. ria. ¶ Vnde potens. In miraculis faciendis; qua-
& 9. ſi Deus indigeat Diabolo, quando vult facere ſi-
gna mirabilia: iis reſpondit, Matth. c. 12. & Lu-
ca. 11. ¶ Beelzebub. Thmeſis fit figura: eſt enim di
ctio compoſita ex Beel, qui Deum ſignificat, &
zebub muſcham: quaſi ſit muſcarum Deus. Hunc
colebant Acharonitæ, ſed Beel tantummodo ap-
pellabāt. Nomen ab illo antiquo deductum Bello
primò Aſſyriorum Rege, quem Ninus filius eius,
conditor Niniue,fecit pro Deo coli, conſtituta ei
ſtatua pro diffugio miſerorum: & inde ortum ha
buit Idololatria. Verum Iudæi appellabant Beel-
zebub per deriſionē, eo qui magna copia muſca-
rum ſtatuæ illius inhæreret propter immolatium
ſanguinem, quo perfuſa ſemper erat: in cuius vir-
tute dicebant. D. Ieſū Chriſtū dæmonia eijcere,
Luce. 11. & Matth. 12. vtrobiq; reſpondit eis: ibi
F vide. ¶ Cernebat ideſt cernere debebat. ¶ Egre-
diebatur, ad annunciandum alijs quæ viderat in-
tus, vel ſe vidiſſe fingebat. ¶ In idipſum. opus. ſ.
quod cœperat obſeruandi,atq; diffamandi. ¶ Mor
dicus. Pertinaciter: aduerbium eſt tractum à Ro-
manis, qui in bello morientes terram mordebant
proobſtinata rabie. Legi etiam quendam Roma
num in prælio nauali appræhendiſſe manu nauē
hoſtilem, qua abſciſa appoſuiſſe alteram manum;
qua etiam cæſa, mordicus ſuperiecto corpore cō-
pendiſſe,& tandiu tenuiſſe, donec à commilitoni
bus fuit occupata. ¶ Occidamus eum. De hoc con
ſilio vide etiam Hieremiam, c. xij. & Sap. ij. & Io. xj.
¶ Regreſſurus ſic & in lib. ſap. dicitur: non eſt qui
agnitus ſit, reuerſus ab Inferis. ¶ Quidue. ſ. mala
¶ Supra necem ideſt etiā vltrà mortem, putantes,
me non eſſe reſurrecturum. ¶ Obdormit. Mortis
ſomno, quò ad ſe Chriſtum: vel etiā morte pecca-

Sic ego tunc etiam dixi; miſerator eorum,
  Eſto mihi clemens; & miſerere mei.
Seruus ego malegratus, & ad tua munera ſurdus
  Peccaui, ſcelera & multiplicata mea.
Peccatricem animam appoſito medicamine ſana;
  Vel ſolo verbo ſit reparata ſalus.
Impiam mordaces hæc turba inimica bonorum
  In me dixerunt, quæ voluere, mala.
Hîc grauis aſpectu nobis: morietur an vnquàm?
  Nomen vt illius, famaq; diſpereat.
Si quando intrabat penetralia noſtra repente
  Hoſtis hic infeſtus pelle volutus ouis;
Vt noſtros actus, greſſus, pariterq; regreſſus
  Exploratoris more notaret iners;
Cumq; nihil facto, dictoue offenderet vſquam,
  Obſeruabat eos, qui mihi erant lateri.
Siquid inexperti rerum fortaſſe cauendum
  Tentarent, ſinerent, quæ vel agenda forent;
Preſſi oculos trabibus feſtucas cernere prompti,
  Clamore & magno viſa redarguere.
Is quoq; vaniloquus peruertere corde doloſo
  Quæ bona ſunt ſuetus, cuncta dabat vitio.
Egreſſusq; foras zizania dira ferebat,
  In populum de me, qui male ſanus eram.
Quòd me Dæmon habet, qui ſum vexatus Erynni;
  Quòd ſtudeam Magicis artibus, vnde potens.
Quodq; Beel cunctis Princeps zebub aſſidet oris;
  Spiritibus nequàm quo Duce prædominer.
Quo magis opprobrijs me iuſtū onerabat iniquis,
  Pondere cernebat ſe grauiore premi.
Ingrediebatur, noſtros ſeruaret vt actus;
  Egrediebatur deinde repente foras.
Enitebatur in idipſum ſemper agendo,
  Vt de me mordax obloqueretur homo.
Vnde ſuſurrantes inimici mordicus omnes,
  Præmeditabantur quæ mala multa darent.
Occidamus eum; nec enim defunctus abimis
  Regreſſurus erit: mortuus hinc abeat.
Ecce inimica cohors, quod verbum fixit iniquum;
  Quidue necem ſupra conſtituere mihi.
Qui ſemel obdormit, nunquid non ſurgere rurſus
  Addet? an æterna nocte ſepultus erit?
Ecce aliud grauiusq; malum ſuper additur iſtis;
  Me ſupplantauit, qui mihi frater erat.
Qui mihi pacificus, de quo ſperauimus olim;
  Et qui pane meo factus obæſus erat.
Pane meo pinguis diros auerſus ad hoſtes
  Me ſupplantauit peſtis iniqua viri.
Peſtis iniqua viri: nec enim vlla nocentior extat,
  Quia quem communis menſa domusq; tenet.

ti, quò

Tu verò miſerere mei Deus, atq; peremptum
  Suſcitet ex imis me tuá dextra potens.
Sic rediuiuus ero, fulgenti gloria amictus,
  Splendidior Phœnix ceu rediuiua micat.
Cumque mihi fuerit rerum conceſsa poteſtas,
  Illis retribuam, quæ meruere, mala.
Nempe ego cognoui, te me voluiſse probare,
  Argentum veluti clarius igne micat.
Ne gaudere diu tamen hos permiſeris hoſtes,
  Exultent quamuis hac breuiore die.
Ignis vt in ſpinis flamma ſtridente reſultat
  Ad modicum; cinis eſt, qui fuerat ante nitor:
Talis erit riſus de me conceptus ab hoſte:
  In triſtem luctum gaudia falſa cadent.
Me ſuſcepiſti, quia cunctis ſordibus inſons
  Liber ab obiectis, criminibuſq; fui:
Ne ſubito obruerer caſu, aut ne impellerer vſquã,
  Eſt firmata ſuper me tua dextra potens.
Sic benedictus erit Dominus Deus oẽ per æuum.
  A genere Iſacidum, quod ſuper aſtra leuat.
De hinc benedicetur, toto & laudabitur orbe,
  Per cuncta id fiat ſæcula, fiat. Amen.

ti, quò ad prophetam Dauid; quia peccato adulterii, & homicidij ſurrexit. ſic & quo ad nos peccatores, quibus Apoſtolus clamat; ſurge, qui dormis, & illuminabit te Chriſtus. ¶ Aliud. De Iuda proditore hoc vaticinium eſt. ¶ Supplantauit. Sic & in Euang. Qui manducat panem meum, leuabit contra me calcaneum, Io. 13. ¶ Obæſus. Pinguis. ¶ Ad hoſtes, Scribas, & Phariſeos, atq; Principes Sacerdotum, quibus dixit: quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam. ¶ Peſtis. De qua ſupra. ¶ Phœnix, Auis orientalis, quæ ſola poſt mortem dicitur renouari. vide Ambr. in Exameron. lib. v. c. 23. ¶ Poteſtas. De qua in Euang. Matth. vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra; ſcilicet poſt reſurrectionem ſuam. ¶ Argentum. Subaudi, probatum igne. ¶ Hac breuiore die. Vitæ huius quæ comparatione æternæ vitæ breuiſſima eſt. ¶ Talis. Tridui tantum, donec reſurrexit. ¶ Cadent. Nunciata ſtatim reſurrectione per milites, qui cuſtodierant ſepulchrum. ¶ Me ſuſcepiſti. Reſuſcitandum, atque glorificandum. ¶ Inſons. Innocens, atq; inculpabilis. quòd de nemine poteſt dici, niſi de Chriſto, de aliis dictum eſt, Iob. 25. Nemo mundus à ſorde, neq; infans, cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. ¶ Criminibus. Scilicet quòd ſubuerteret gentem eorum, & quòd prohiberet tributum dari Cæſari; & quòd temporale regnũ affectaret. ¶ Obruerer. In foueam impatientiæ. ¶ A genere Iſacidum, ab illis patribus ſanctis, quos redemit, & eduxit de ſinu Abrahæ, in die reſurrectionis ſuæ. ¶ Leuat. Secum in cœlum in die aſcenſionis. ¶ De hinc. Poſt euangelij publicationem. ¶ Toto orbe. Quod factum eſt conuerſa ad fidem cunctis gentibus.

A

Matth. a

B

Luc. 23.

Pſalmodiæ Liber primus Explicit.

C

M 2

ILL. AC CLARISS.^{mo} IVRISC.

D. MARCO ANTONIO
COMITI ROVESCALENSI
ET IVRIS CIVILIS ORDINARII
MATVTINI INTERPRETI.

Hieronymus Bartolus. S. D.

PRODEAT in lucem ſub nomine tuo hic Secundus liber Pſalmodiæ Reuer. presbyteri Bartolomæi Bottæ Roueſcalenſis poetæ celeberrimi: tibi enim maximè hæc debentur, ſiue communem patriam Roueſcalenſem, ſiue par ſtudium; ſiue clariſsimi nominis tui famam ſpectemus: qui non ſolùm in hac legali Philoſophia, ſed etiam in humanioribus literis tantã tibi apud omnes gratiam & authoritatem comparaſti, vt vnus omnium in ore verſeris. Teſtantur hæc maximè vera eſſe ea, quæ ad Salluſtium interpretandum pluribus annis exactis ſumma omnium admiratione, atq; lætitia edidiſti. Quantum verò & gentis tuæ nobilitate, & animi integritate refulgeas, teſtatur hæc Ticinenſis Reſpublica, in qua eos omnes dignitatum gradus es conſequutus, quos Patritij viri conſequi ex lege municipali ſolent. Sed cùm hæc nota ſint reticere cogor, quando interpretandi iuris ciuilis matutini ordinarij labor aſsiduus, & ſubtilitas, & facilitas te in dies clarum omnibus, acceptumq; reddant. Interim Bartolomæi Bottæ librum ſecundum Pſalmodiæ tuis auſpicijs in lucem editum, defende, ſuſcipe, & tuere. Vale. Ticini, calend. Iunij. M. D. LXXIX.

BARTHOLOMAEI BOTTAE PRESBYTERI, ET CANONICI PAPIENSIS PSALMODIA, A

Liber Secundus.

CERVVS vt annoſa &c. Prænunciatur in hac ode Liberatio Iſraelis à captiuitate Babiloniaca, per quam figurabatur Liberatio Eccleſiæ Chriſti à perſecutione malorum, & præcipue Tyrannorum. Et in primis exponit magnum hoius liberationis deſiderium, vt libere poſſit Dei inhærere ſeruitio. Dicit igitur. ¶ Vt ceruus præſſus annoſa fronte ramoſorum ſcilicet cornuum, quibus aggrauatur præ nimia ſenecta; cum hauſerit, ideſt biberit venenum, abſorptis anguibus, flatu extractis de cauernis petrarum, ambit, ideſt, deſiderat, & deſiderando quærit aquas, quibus æſtum veneni per totum corpus diffuſum refrigeret, hac expellat. Dicunt.n. expoſitores quòd ceruidiotiſſimè viuunt, quia naturali inſtinctu labentem reparaot ætatem hauſtis ſerpentibus, ex quorum veneno calefacti vererem pellem abiiciunt, & cornua: & ſic ad nouam rurſus ætarem reuocantur. ¶ Ex hanſtu veneni. Ab antiquo ſerpente per omne genus humanum diffuſi propter inobedientiam primi parenris. ¶ Concreta. Simol ad aucta, peccata peccatis ſemper addendo, vt omnes atteſtati ſunt Prophetæ: nec non & ea, quæ nos Chriſtiani addimus: quis eſt enim qui oon peccet? ¶ Arenti ore ideſt ardenti deſiderio: tranſlatio aſſumpta eſt à viatoribus valde ſitientibus, qui ore aperto æſtuantes refrigerant fauces aura leui flante. ¶ Fontem, viuum. De quo in Euangelio qui ſitit, veniat ad me, & bibat; nam qui biberit ex a-

CEruus vt annoſa cum prçſſus fronte, venenũ
Anguibus abſorptis hauſerit, ambit aquas: B
Sic meus ex hauſtu, concreta & labe, veneni
Spiritus arenti te Deus ore ſitit.
Ad Dominum fonrem viuum mea vita ſitiuit,
Præ deſiderio languida facta diu. Gen. 3.
Quando erit vt veniã; de carcere quando ſolutus,
Sydera celſa petam, ſiſtar & ante Deum?
Nocte dieq; mihi lachrymæ per amara fluentes
Ora fameſcentem me vice panis alunt.
Dum mihi quottidie fatui inſultando requirunt;
Dic vbi quem iactas eſt Deus iſte tuus? Ioan. 4.

qua, quam ego dabo non ſitiet in æternum, ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam: & Eſaias: haurie- Eſ. 12.
tis (inquit) aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. ¶ Quando erit. Deſiderantis affectus exprimitur. ¶ De carcere. Corporis huius, quo ad nos: de captiuitate Babilonis, vel inferni, quo ad alios, ¶ Nocte ideſt tempore cœnæ. ¶ Dieq; ideſt tempore prandij; vel nocte, aduerſitatis; die, proſperitatis. ¶ Lachrymæ. Doloris, præ tędio captiuitatis, & compaſſionis, præ aflictione proximorum: pœnitentiæ, de peccatorum memoria, & noſtrorum & populi: & demum deuotionis, pro dilatione huius incolatus, & aduentus regni Dei. ¶ Amara ora ideſt amarę lachrymæ fluentes per ora: hypalage eſt: ſalſæ namq; ſunt lachrymæ, & ob id amaræ ideſt, quia ex amaritudine mentis procedunt ¶ Vice panis. Triſtitia enim aufert appetitum comedendi aflictis: flentibus verò pro dilatione patriæ cœleſtis, hic lacrymarum panis eſt melle dulcior, & ſuauior quibuſcunq; dapibus delicatis, ſed ſoli hoc oorunt experti. ¶ Farui. Vel Babilones captiuum populum tenentes, quia verum Deum ignorabant: vel mali fideles, qui temporalibus impliciti, & poſt ſuas abeuntes cupiditates, verbis fatentur aliquando ſe noſce Deum, factis autem negant. ¶ Inſultando. Per deriſum. ¶ Requirunt. Ab aliquo captiuo, Dei magnificentiam prædicante; vel à iosto fideli: ſicut. & Phariſco à Chriſto Domino, quando dixeruot ei: Vbi eſt pater tuus? ¶ Iactas. Quaſi dicatur, inaniter, cum non poſſit vos de manibus noſtris liberare · ſicut, & Nabuchodonoſor tribus pueris nolentibus ſuam ſtatuam adorare, dixit: & quis ęſt ille Deus, qui poterit vos de oostris manibus liberare. Hoc improperant & voluptuoſi fidelibus, aliam non ſperantes vitam: & hoc maximè, quando vident illos in aliqua poſitos afliction e; ſicut vxor Iob, & illa Tobiæ: vna enim dicebat viro ſuo: adhuc tu manes in ſimplicitate tua, benedic Deo, ideſt maledic, & morere; ideſt per mortem tuos finies dolores: altera vero, manifeſtè (inquit) vana facta eſt ſpes tua: & eleemoſinæ tuæ modo apparuerunt: atque his (ſubiungitur) & aliis huiuſmodi verbis exprobrabat ei. ¶ Hæc ſcilicet oprobria mihi dicta. ¶ Igne Spiritus ſancti. ¶ Effudi per dilectionem, contemplando. ¶ Cor liqueſcens. Triplicia enim ſunt homioom corda: quædam cerea, hominum ualde deootorum; & hæc citò in lacrymas liqueſcunt, ot in canticis ait ſponſa: anima mea liquefacta eſt, ut dilectus meus locutus eſt mihi: quædam ferrea, & hæc non niſi magno igne tribulationis, & anguſtiæ liquefieri poſ-

Hæc ego dum mecum reminiſcerer; igne liqueſcens
Sicut aquam effudi cor animamq; meam.
Namq; tabernacli mira ſtatione reperta
Tranſibo, & veniam Regis ad vſque domum.
Vox exultantum, laus & confeſſio, dulci
Perſonat aula ſono; vox epulantis ibi,

ſunt, Hio-

O anima imbellis, cur mœres? languida quare
Me turbas? ex pes numquid es iſta videns?
Spes Deus eſto tibi: coram illo namq; fatebor.
Nonne ſalutaris? num Deus eſq; meus?
Eſt anima (agnoſco) me quòd ſpectaret ad ipſum,
Conturbata mihi; ſpes ſua cuiq; mala.
Vnde tui (aduertens) terram Iordanis & Hermon
Exigui montis factus adibo memor.

D ſunt, Hieremiæ vj. Aes, & ferrū ſunt vniuerſi &c. Quædam lapidea, & adamantina, quæ nunquàm liquefiunt, vt ait Zach. Proph. cor ſuum poſuerunt vt adamantem, ne audirent legem: his ſanguis hircinus neceſſarius eſt. Chriſti, videlicet, qui in lege per hircum emiſſarium, peccatum populi, extra caſtra portantem, figurabatur. Sed vtinam illo. Eſſent liniti, ne illis contingat, ſicut cuidā peſſimo dicēti: grauius eſſe peccatum ſuū, quàm vt à Chriſti ſanguine poſſet deleri: cui dominus in cruce pendens apparuit, & de proprio ſanguine in faciem proiecit, paſsionem illi exprobrans ſuam; & continuò ſuffocatus eſt, & in infernum demerſus. ¶ Tabernacli idest Eccleſiæ militantis. ¶ Mira ſtatione. Quæ Chriſtus eſt, ſuper quo eſt fundata. Mira verò per miracula ab eo facta, & propter ſacramenta, quæ de latere eius iam mortui fluxerunt. ¶ Regis domum. Hæc eſt Eccleſia triūphans, de qua canit & Proph. lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi in domu Domini ibimus. Et in Euangelio in domo Patris mei manſiones multæ ſunt. ¶ Tranſibo. Per mare huius mundi, murum carnis, ſpinas peccati & ſentes delitiarum. ¶ Vox exultantum. De reditu ex captiuitate Babilonis, inferni, & peccatorū, & exitu carceris huius corporis, in introitum quadruplicis Hieruſalem, terreſtris, fidelis ſcientiæ, militantis, & ſupernæ. ¶ Vox epulantum. Olim de carnibus ſacrificiorum, quorum potiſſima pars erat offerentium, qui ibidem epulabantur in conſpectu domini: nunc verò in menſa Domini, vbi præcioſiſſimum corpus eius ſumimus in cibum, & ſanguinem in potum. In ſuperna verò Hieruſalem ex ſempiterna Dei fruitione, quæ omne deſiderium tranſcēdit humanum; & vbi ſunt, quæ oculus non vidit &c. ¶ O anima imbellis. Propriam alloquitur ſenſualitatem, quæ ex diutina fatigabatur expectatione, & triſtabatur; nam ſpes, quæ differtur, affligit animam, & primo illam corripit, deinde conſolatur. ¶ Expes idest ſine ſpe, quaſi extra ſpem poſita. ¶ Videns per deuotam contemplationem, & profetarum lectionem; in quibus bonorum promiſſiones habentur ſupradictorum. ¶ Spes. Tuæ liberationis. ¶ Fatebor. Peccata mea, & iuſtitiam ac miſericordiam ſuam; ſicut habetur in oratione Da-
Dan. 9. nielis. ¶ Salutaris. De quo Iob, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum, qui eſt Chriſtus Dominus.

E ¶ Ad me ipſum. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem auxilium ſuum. ¶ Cuiq; mala. Vnde Greg: iuſtum eſt (inquit) vt in ſe ſemper doleat, qui relicto vero gaudio in ſe ipſo gaudia quærebat. ¶ Vnde aduertens ſcilicet errorem meum factus memor tui, ſuple, ò Chriſte Salutaris, potiuſquàm mei ibo ad terram iordanis, ſcilicet circum adiacentem; & ad terram Hermon exigui montis: adibo, inquàm hæc loca non paſſibus corporis, ſed mentis, per deuotam contemplationem. Eſt obſcurus hic paſſus, propter occultam myſteriorum profunditatem, quam continet. Sciendum eſt igitur, quòd magna mirabilia, & multa memoratu digna fuerunt à Domino facta tam in hoc paruo monte Hermonij, qui vicinus eſt Iordani, quam in ipſo flumine, quæ non modicam præbent conſolationem contemplantibus illa. In illo enim monte, qui alio nomine dicitur Hor, mortui ſunt Aaron, & Moyſes, per quos intelligitur ſacerdotium, & lex vetus, quæ ad Chriſti baptiſmum in Iordane celebratum deficere debebant; ſaltem quo ad carnalem intelligentiam, & cerimoniarum vetuſtatem; ſicut ait Apo-
Ioſ.3.24. ſtolus. Tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. In eo loco Ioſue, qui fuit figura ſaluatoris, & re, & nomine tranſduxit populum per profundum Iordanis alueum, ſiccis pedibus in terram promiſſionis, in cuius memoriam poſuit xij. lapides eminentes in medio fluminis alueo. Ioſue, vt diximus, Saluatorem noſtrum ſignificat: Iordanis, baptiſmum, per quem fidelis populus tranſit ad terram viuentium, & promiſſionis terram, quæ eſt cœleſtis patria xij. lapides ſunt xij. Apoſtoli Eccleſiæ fondamenta, vt dicitur Apoc. xxj. In eodem loco Helias di-
4.Reg. 5. uiſit aquas Iordanis, pallio ſuo percuſſas, & ſiccis pedibus cum Heliſeo tranſiuit ibidem Naaniam Syrus, Heliſei iuſſu ſepties aqua Iordanis eſt lotus, & a lepra mundatus; per quam deſignatur mundatio, quæ fit in baptiſmo ab omnibus peccatis. Ibidem Chriſto a Ioanne baptizato, & apertis cœlis deſcendente Spiritu ſancto in forma columbæ, & facta voce paterna: Hic eſt filius, meus dil. &c. quod eſt maximum Trinitatis myſterium. Virtus regeneratiua eſt aquis conceſſa, & baptiſmi ſacramentum inſtitutum. ¶ Attendam. Et ad aliud myſterium abſconditum, per quod non modicū conſolabitur anima mea.

Inuocet (attendam) ſimilem, quòd abyſſus abyſſū
In cataractarum terribili ſtrepitu,
Ecce tui fluctus horrendaq; celſa polorum.
Cuncta ſuper noſtrum præteriere caput.
Fulſit enim dudum miſerans clementia luce;
Aſt intempeſta cantica nocte modo.
Iuſſa Deo offerri, prope me eſt oratio; dicam,
Suſceptor meus es, tu mea vita Deus.
Cur igitur triſtis peſſundatus hoſte per ignem
Incedo; oblitus, cerneris, eſſe mei.

F ¶ Quòd abyſſus .i. ingens tribulatio inuocet abyſſum idest aliam tribulationem ingentem: mala enim non ſingula, ſed, vt plurimum, duplicata veniunt. Hoc iudæis, euenerat; qui incenſa vrbe, & perditis omnibus per captiuitatem, in miſerrimā inciderant ſeruitutem: Iſta autem in figura contingebant illis; ſignificabant & preſſuras graues; quas Eccleſia ab initio à Iudæis ipſis, & a Romanis eſt perpeſſa. Notant & tribulationes, quæ aduerſus quoſcunque nouiter ad Dei ſeruitium accedentes à dæmone incitantur: vnde ſapientia dicit: fili accedens ad ſeruitium Dei, præpara animam tuam tentationibus. Porrò abyſſus ſig. profunditatem immenſam, quapropter aliqui intelligunt hæc de iudicijs Dei abſconditis, iuxta illud: iuditia Dei abyſſus multa; & Paulus: ò altitudo ſapi. &c. Et hæc intelligentia non diſcrepat: iſta enim myſteria fuerunt, & ſunt multis abſcondita. Alij intelligunt nouum & vetus teſtamentum, quia vnum inuocat alterum ad teſtimonium ſui: & hæc congruit; nam lex noua adimplet vetus: & ſaluator, ait ſcrutamini ſcripturas, quia illæ teſtimoniū perbibent de me & alibi inquit ſi crederetis Moyſi crederetis forſitā, & mihi: de me enim ille ſcripſit: & alibi: bonus patris famil. profert de theſa. ſu. nou. & vetera. ſ. teſtimonia de lege, & Euangelio Beatus Greg. hic ait: abyſſus abyſſum inuocare, eſt de iuditio ad iuditium peruenire: de quo Apoſtolus: ſi nos ipſos (inquit) iudicaremus, non vtiq; à Domino iudicaremur. Cataracta idest afflictionum impetuoſe venientium, ad modum magni imbris, de ruptis nubibus deſcendentis, ſicuti legitur factum

ctum in tempore diluuij: aptæ ſunt cataractæ Cœli &c. Proprie autem cataractæ ſunt ea Nili hoſtia, per quę effunditur ad irrigationem Aegypti; vnde cum magno impetu, & ſooitu aquæ egrediuotur. ¶ Fluctus idelt mundi tribulationes à Deo in peccatorum pœnam, vel ad virtutem patientiæ eliciendā ad maius meritum patientis: oam tribulatio, vt air Apoſtolus patientiam operatur, &c. ¶ Horrendaq; celſa polorum. Metaphora eſt à oauigantibus, qui orta tempeſtante, & inſerius maris fluctuatiooes, & ſurſum horridam patiuntur ab aere demiſſam tempeſtatem, micaotibus crebris fulguribus, & tonitru ex nubium colliſione reſonaore. ¶ Cuncta. Scilicet hæc dura mala. ¶ Noſtrum caput. Vel captiuorum in Babilona, vel fidelium tempore perſecurionum, de quibus ſupra ab initio motas, ¶ Fulſit. Scilicet ſuper nos dudum ante tribulatiouem iſtam. ¶ Lucem. Ideſt tempore proſperitatis, quæ per diem ſignificatur, ſicut aduerſitas per noctem. ¶ Intempeſta nocte. Ideſt in maiore ſæuore aduerſitatis, & anguſtiæ. Tunc enim maxima ſunt frequentanda cantica, iuxta conſilium Apoſtoli: fratres omne gaudium exiſtimate cum incideritis in varias tribulationes. Et iterum: ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij qu. dig. hab. per no. y. cont. pati. ſicut & de B. Agatha legitur, quæ lętanter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas inuitata, canticis, & orationibus agonem ſuum Deo commendabat. Et in hoc diſcernuntur veri catholici à reprobis, de quibus ſcribitur; tunc benedicent tibi cum beneſeceris eis. ¶ Prope me. Ideſt intra me: iuxta illud ſaluatoris: Tu autem cum orau. intr. in cub. tu. & cl. hoſt. or. pa. in ſecreto, &c. ¶ Suſceptor meus. Hæc eſt confeſſio humaoitatis: ſuſcepit enim naturam noſtram, & infirmitates noſtras ipſe portauit: nec tamen ſuam dereliquit naturam. Vode ſubiungit. ¶ Tu mea vita deus. Ioan. 1. Quod factum eſt in ipſo vita erat; & vita erat lux hominum. Et alibi de ſeipſo loquitur: Ego ſum via, veritas, & vita· via, non errans per mandatorum obſeruantiam: veritas, nō fallens in adimpletiooe promiſſorum: & vita, non moriens: Chriſto enim ſemel per peccatis noſtris mortuo. Mors vltra non dominabitur. ¶ igitur. Si meus es ſuſceptor, & vita mea. ¶ Peſſundatus. Ideſt conculcatus. ¶ Per ignem. Tribulationis: & bene per ignem, nam in captiuitate Babilonica tres pueri in caminum ignis ardentis miſſi fuerunt· & in perſecutione Eccleſiæ multi Martires io igne cruciati fuerunt, ſicut Laurentius ſuper craticula aſſatus. ¶ Incedo. Scilicet per obſeruaotiam maodatorum tuorum. ¶ Oblitus. Non cadit in Deum obliuio, nam & ipſe dicit: ſi mater poteſt obliuiſci infantem; ſi tamen illa oblita fuerit, ego non obliuiſcar tui: ſed diutina tribulatio, & grauitas facit nobis videri, quòd Deus oblitus fuerit noſtri, quando ad importunitatem noſtram non ita cito ſuccurrit, cum neſcimus quid petamus, ſicut ait Greg. magna miſericordia eſt, in præſenti miſericordiam noo conſequi: nam illis Deus ad tempus parcit, quos in æternum damnabit. ¶ Mea oſſa. Ideſt animæ virtutes: vel etiam verè oſſa; nam, & Martyribus oſſa ſæpe fuerunt fracta, ſicut illi, qui crurifragio agonem ſuum compleuerunt. ¶ Tribulantes. Me perſecutores. ¶ Exprobrauerunt. Et hoc eſt, quòd valde grauat aflictos, quia exiſtimant ex demeritis tanta mala pati; cum tamen aliquando eorum paſſio cedat ad Dei gloriam, patientibus verò ad coronam, & ſpectantibus ad patientiæ, & fortitudinis exemplum. ¶ Tibi? Quaſi dicant; ideo pateris, quia meruiſti. ¶ Inſeſti. Babilonij captiuis Iudæis; deinde Tyranni ſanctis Martiribus, ſic & modo mali propinqui iuſtis in aflictiooe poſitis qootidie inſultant. ¶ Deus tuus. Quare te non liberat de manu anguſtiæ? Verſus ſequentes expone, vt ſupra. Ideo enim replicantur, vt frequens hoſtium inſultatio oſtendatur: quamobrem frequens fit & querela, vt & conſolatio diuina frequentetur; ne à Scylla erepti in Caribdim incideremus ideſt de vno liberati periculo, ſi muti taceremus, in aliud grauius immergeremur.

Dum mea franguntur (tribulantes) oſſa repente
Exprobrauerunt cur mala tanta mihi?
Quiq; die infeſti ſimul inſultando requirunt,
Dic vbi quem iactas eſt Deus iſte tuus?
O anima imbellis cur moeres? languida quarum,
Me turbas? expes numquid es iſta videns?
Spes deus eſto tibi: coram illo namq; fatebor;
Nonne ſalutaris? num Deus eſq; meus?

IVdici iniuſti, &c. De eadem materia loquitur iſte pſalmus de qua præcedens· nam ſecundum aliquos eſt tertia eius pars; quia fuit eodem modo, quo & aliæ duæ ſuprapoſitæ. Conqueritur enim Synagoga Iudæorum in captiuitate Babilonis poſita, de iniuſta oppreſſione ab iniquioribus ſe Babilooiis inflicta, petens a Domino liberari, & ab illa diſcerni. Lamentatur & Eccleſia Chriſti de tyrannorum, & Hæreticorum perſecutione; & poſcit à Domino ſeparari, & de manibus eorum educi. Conuenit etiam Chriſto Domino, tunc cum à diſcipulo traditus, ante Iudæorum Pontificem, & Pilatū iudicē iniuſtū trahebatur. Conuenit, & cuicunq; fideli, in preſſura poſiti, lamentantis, & poſtulantis ab eo liberari, vel de carcere corporis per mortem educi, & ad vitam æternam eleuari. Dicit igitur D. I. vel quiuis prædictorum. ¶ O Deus fons iuſtitiæ, &c. Littera ſatis plana eſt. ¶ Vafro. Ideſt doloſo, & aſtuto. Dicitur autem vafer, quaſi Afer, addito digammo, quia omnes Afri natura ſunt verſipelles. ¶ Videris. Scilicet à Babilonijs, à Tyrannis, & ab Hęreticis; vel à Iudæis, Pilato, ceteriſq;, qui illum crucifixerunt, ſi in perſooa Domini intelligatur. Credebant enim illum à Deo repulſum, tanquàm ſeductorem, blaſphemum, & impiū. ¶ Si robur. Ideſt fortitudo mea. ¶ Clemens. Ideſt miſericors, in omnibus quia vniuerſæ viæ Domini miſericordia. ¶ Inexorabilis. Sic videtur omoibus aflictis, quando agrauatur eorum paſſio, & differtur liberatio. Sunt autē hæc verba ſenſualitatem hominis exprimentia, non rectam ratiooem, quæ voluntatem ſuam cum Dei voluntate adaptat: nec diſcunueniunt Chriſto Domino, qui quo ad ſenſualitatem dixit: triſtis eſt anima mea; & pat. tranſ. cal. iſt. à me, &c. Secundum rationem verò dixit, non voluntas mea, ſed tua fiat. ¶ Lux tua. Quæ illuminet Cyrum

ODE XLII. EX PSALMO XLII.
Iudica me Deus.

IVdicis iniuſti quia pertrahor ante tribunal,
Te peto iuſtitiæ fons, & origo boni.
Tu cauſam deſcerne meam de gente maligna:
Me rape de vafro iudicis ore trucis.
Anxius heu doleo, cur me repuliſſe videris,
Si robur noſtrum, ſi Deus eſq; meus?
Cur pateris clemens, ſed inexorabilis in me,
Triſtis vt incedam? dum me inimicus agit.
Lux tua iam tandem cœlo delapſa ſereno.
Eniteat, verum Iudiciumq; tuum.

A Gen. 6.

B

C

Namq; ea cauſa fuit, quare demiſſus ab alto
Sum deductus ad hæc, quæ mala tanta fero:
Hæc eadem iam nunc ſummi ad tentoria montis
Cauſa tui adducat me, pater alme, precor.
Victima qui in terris, illuc intrabo Sacerdos;
Officium ſummi Pontificisq; geram.
Ante altare Dei, per quem mea læta iuuentus
Optima ſacra ferens, tunc prothoflamen ero.
Sed tibi nunc cythara Deus, ò Deus alme fatebor:
Atq; vt Olor moriens dulcius ore canam.
Quare igitur mæres, cur hæc memorando paueſcis;
Cur me conturbas ò animalis homo?
In Domino potius ſperet: illi namq; fatebor;
Tu me ſaluaſti perſimilesq; mei.

D net Cyrum regẽ, ad cognoſcendum te eſſe Deũ verum: nosq; populum ſanctum tuum: & propterea nos de captiuitate liberet, & remittat ad reparandum templum nomini tuo dicatum, vt ibi in cultu tuo iugiter perſeueremus. Quantũ ad Eccleſiam verò attinet. Lux eniteat tua, quę corda Regum Principum, & Hæreticorum illuminet, vt cognoſcant, te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum; & ſic à perſecutione ceſſent. Quò ad Chriſtum autem, eſt illa vox, quã paulo ante paſſionem dixit: pater clarifica nomen tuum vc. et. vox de cœlo di. & cla. & iterum clarificabo. ¶ Verum iudicium. Quo me propter eorum peccata tollenda crucifigi permiſiſti ad meę humanitatis exaltationẽ, vt ait Paulus factus obediens, &c. propter quod exaltauit, &c. ¶ Ea cauſa. Vt primi parentis, & totius generis ſui peccata tollerentur. ¶ Mala pęnæ, non culpæ. Scilicet ad paſſionem. ¶ Summi montis tui Olympi. Hoc eſt cœli, per Aſcenſionem meam. ¶ In terris. Supple fui ſuper ara crucis oblatus. ¶ Sacerdos. Secundum ordinem Melchiſedech, de quo vide Paul. ad Hæbr. v. ¶ Altare Dei. Quod eſt in cœlo, vel ipſe Deus. ¶ Iuuentus. Scilicet fidelium læta pro redemptione, & illuminatione ſua, atq, ex concepta ſpe vitæ æternæ. Hi ſunt Sacerdotes noui teſtamenti. ¶ Optima ſacra. Corporis, ſcilicet & ſanguinis Domini; quæ dignè manducantibus vitam præſtant æternam. ¶ Prothoflamen. Ideſt primus, & ſummus Sacerdos: ipſe eſt enim Sacer-

E dos, & hoſtia. ¶ In cythara. In cruce, in qua artuum nerui extenſi ſunt ſicut cordæ in cythara; & dulciſſimum Domino Deo patri ſonum reddiderunt. ¶ Fatebor. Quando dixit, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum, & Pater ignoſce illis, &c. ¶ Olor ideſt. Cignus auis eſt fluuialis magnitudine anſeris candida, & canora, quam naturales dicunt in morte vicina attracto vndiq; calore ad cor propter ſanguinis dulcedinem in extrema ſpiritus exhalatione dulciſſimos cantus emittere eam imitatus D. Ieſus ſuauiſſimas vij. cantilenas emiſit. quibus Deus pater cum Angelis, & hominibus ſummopere delectati ſunt. ſunt autem ea vij. verba in Cruce relata. Primum Eloy, Eloy, &c. Secundum Sitio. Tertium hodie mecum, &c. Quartum Mulier, ecce filius tuus, & diſcipulo. Ecce mater tua. Quintum Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. Sextum Conſumatum eſt. Septimum Pater in manus, &c. ¶ Quare igitur mæres. O Chriſti ſenſualitas cum per hanc obedientiam tuam merueris exaltationem. ¶ O animalis homo. Hæc eſt ſenſualitas, qua cæteris cum animalibus participatus, quæ, & ipſa ſentiunt in rationali verò differt ab eis. Si ad Eccleſiam Dei referas, hæc pro infirmis fratribus intelliges, qui talem non habent patientiæ virtutem, qualem habent fortes; ideoq; in tempore anguſtiæ illis obſtrepunt, donec ab eis conſolationem ſpei receperunt, & beatitudines æternæ. ¶ Tu. O Deus pater. ¶ Per ſimiles. Ideſt valde ſimiles in paſſione videlicet patienter tolleranda, in manſuetudine, & cordis humilitate; ſicut is hortatur, vt ab eo diſcamus. Qui ergo fuerint paſſionis ſocij, & participes erunt conſolationis, & æterni gaudij.

ADmirabilium &c. Præuidens Propheta populi tribulationẽ, quæ ſub Antiocho facta eſt, qui vaſtauit vrbem, inquinauit templum, & nixus eſt anihilare cultũ Domini, cogendo homines Idolis immolare, & circoncíſionem prohibendo, adeo quòd nolentes crudelibus tormentis, & pœnis interficiebat. Vt habetur in libris Machabeorum. Compoſuit hunc pſalmum, in quo deprecatur Dominum pro liberatione illius populi tunc exiſtentis in tam graui præſſura, per quam figurabatur Eccleſiæ D. N. I. perſecutio tam à Iudæis malis quàm à Principibus Romanis, & alijs Mundi tyrannis, qui nitebantur Catholicam Religionem fonditus euertere; ſed non potuerunt, nec in futurum Deo propitio præualebunt, quia Dominus orauit pro illa, & promiſit, quòd portæ Inferi non præualebunt aduerſus eam. Dicunt igitur Hebrei in prædicta aflictione poſiti, dicebant & Chriſtiani in tempore primitiuæ Eccleſiæ quãdo tot millia crudeliter trucidabantur, & martyrio coronabãtur. ¶ Admirabilium, &c. Litera plana eſt, & facilis intellectu, ideo breuiter transcurrendo ſi quid paulo difficilius

F occurrerit abſq; alia applicatione, exponetur. ¶ His auribus. Figura eſt Pleonaſmos. ideſt ſuperflua vocis additio. Eſt tamen aduertendum in ſacra ſcriptura non ſint myſterio fieri talem adiectionem aurium, vel oculorum. Sed ſignificant vltra exteriorem auditum, vel viſum, etiam adhibitum eſſe, vel adhibendum interiorem mentis, & intellectus. ¶ Hauſimus. Ideſt Audiuimus eſt, enim verbum plura ſignificans. ¶ Maiores. Ab atauis ſupra ob dicuntur maiores. Hic autem ſpecialiter loquitur de his filiis Iſrael, quos eduxit Moyſes de terra Aegipti, & Ioſue in terram promiſſionis, quorum temporibus hæc mirabilia facta fuere. ¶ Quod opus ſcilicet admirabile. De terra Aegipti educendo per ſigna, & portenta, de quibus infra. ¶ Patrauit. Ideſt fecit. Sed non niſi de magnis rebus hoc vtimur verbo. Antiqui habebant quendam Patrem patratum ideſt Sacerdotem magnũ, qui Fęcialibus præerat. Hic federis cęſa porca firmabat fœdera. ¶ Innumeras. Atqui vii. tantum fuerunt Aethei. Gergezei. Amorei, Chananei, Pherezei, Euel, & Iebuſei. Deut. 7. Dic ergo ideſt gentes innumerabilium populorum. Gens enim qualibet iſtarum multas habebat ciuitates, in quibus erant populi, qui præ multitudine inhabitantium non poterant numerari. ¶ Eos. Scilicet populos Iſrael erant enim in xij. Tribus diuiſi, ſine Leuitis, qui erant per omnes tribus diſtributi, vt docerent

ODE XLIIII. EX PSALMO XLIII.

ADmirabilium nos fortia facta tuorum
Auribus his noſtris hauſimus alte Deus.
Hæc nobis olim noſtri dixere patentes;
Que ſibi maiores expoſuere ſui.
Quod tua tunc manus eſt operata diebus eorum,
Quod tua in antiquis dextera patrauit opus.
Perdidit innumeras tua magna potentia gentes;
Et plantauit eos qui placuere tibi:

eos de

eos de lege Domini, plantauit, Ideo dicit, propter illud Iſaiê. Vinea Domini exercituum domus Iſrael, eſt & alibi io Pſal. Vineam de Aegipto tranſtuliſti, &c. ¶ Diros crabrones. Ideſt timoris aculeos; multi enim audito eorum aduentu præ timore receſſerunt de terra illa. Vel propriè dicit crabrones, ideſt, veſpas maiores, quæ ex mulis & equis naſcuntur occiſis, ſicut Apes ex bobus, & muſæ, ex aſinis, vide Plin. in tractatu de inſectis. Horum autem omnium peſſima eſt crabroonum punctura, & tangit quod habetur Sapien. 12. Miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas, vt illos paulatim exterminarent. ¶ Sequerentur. Ideſt perſequerentur. ¶ Eos. Scilicet terræ promiſſionis habitatores. ¶ Tua dextra. Ideſt potentia. Tantam enim dedit Dominus fortitudinem Ioſue duci, & populo ſuo, vt vnum & 30. Reges cum exercitibus, & populis ſuis interficerent, & in maximo eorum conflictu mandante Ioſue Sol & Luna ſteterunt à curſu ſuo ſpatio vnius diei, donec perſequeretur fugientes. vide. Ioſue xj. & xij. ¶ Iſacidæ. Ideſt filij Iſrael. Patronimicum ab Iſaco, qui eſt Iſaac pater Iſrael; addendo enim vel detraheodo barbara nomioa ad latinam formam, & græcam reducuntur: non enim habent Hebræi Patronimica. ¶ Lacertis ſuis. Diuinæ virtuti attribuuntur hæ victoriæ, & merito. Nam populus Iſraeliticus audita per exploratores inhabitantium multitudine, proceraq; eorum ſtatura expauit, voluitq; in Aegiptum reuerti, niſi Ioſue, & Caleph cũ Moyſe murmur eorum repreſſiſſent. ¶ Ad vbera glebæ. Ideſt ad terrã fertilem, vt pote lacte, & melle manantem. ¶ Et audens lumen, quo intellectus eorum illuminabatur ad omnia prudenter agenda, Frequenter enim Angelus Domini Ioſue apparens inſtruebat eum qualiter hoſtes proſterneret, an aperto Marte, an rectis inſidijs inuadendo. ¶ Tu quoque meus es. Sicut & antiquorum patrum, quibus hæc mirabilia præſtiti. ¶ Deus meus. Silicet per ſpecialem cultum. Nam alias Deus eſt & omnium (velint nolint) populorum. ¶ Nec alter. Vnde Apoſtolus ipſe D.N. Ieſus Chriſtus hodie eſt, & heri nec enim Deus eſt recens. ¶ Multiplici ſalute. Secundum varietatem diuerſorũ temporum & morum varia adhibens medicamenta. ¶ Iacob. Ideſt populum ab eo deſcendentem. ¶ Ventilabro. Quo paleæ, & acus atritico excutiuntur methaphoricè. Nam & per paleas mali, per triticum boni, per aream locus Iudicij, & ventilabro verbum domini intelligitur. Sicut & Ioannes Baptiſta dicebat. Cuius ventilabrum in manu ſua, & perm.ar.ſu. & congr.tri. inhorr. ſu. pal.au.quib. igni inextinguibili.

A

Iaſ. 5.

Sap.12.

Ioſ. 12.

Num.14

B

Matth.5.

Nam præmiſiſti diros (noua fata) crabrones.
Horribili morſu qui ſequerentur eos.
Inde diu tortos fortis tua dextra fugauit;
Eiciens illos, vt locus eſſet eis.
Iſacidę nec enim gladio, validis ve lacertis
Hoſtibus, aut armis præualuere ſuis.
Nec ſua vis ſaluauit eos: nec ad vbera glebæ
Introduxit eos arcus, & haſta ſua.
Sed tua dextra potens: fortiſq́; lacertus, & ardens
Lumen: in his quoniam ſic tibi complacitum.
Tu quoq; rex meus es: Deus, & meus ipſe, nec alter
Multiplici ſaluas quiq; ſalute Iacob.
Nos quoq; ventilabro noſtros iactabimus hoſtes:
In virtute tua cornibus inq; datis.
Inſurgens in nos ſpernemus & agmen eorum,
Et flocipendemus nomine quemq; tuo.
Sed nec ego noſtra in pharetra ſperabo, nec arcu:
Præſtaturus opem; nec meus enſis erit.

¶ Cornibus. Ideſt in fortitudine à te oobis data. Tranſlatio ab animalibus cornutis, quæ in cornibus vim habent ſuam, quibus, & ſeſe defendunt, & alia impugnant. ¶ Agmen. Ideſt impetuoſam multitudinem. ¶ Flocipendemus. Ideſt pro nihilo extimabimus, à floco, & pendo. Eſt autem flocus quædam tenuis, & nihil valens lana, quæ ael à tondentium manibus vento excutitur, vel de quibuſdam pillulis in robore nucibus quaſi ſimilibus, à calore apertis, & à ventis per Aera raptis, tametſi, hi lucernarum luminibus apti dicuntur, & ſine oleo flagrare, tamen à nemine colliguntur, ſed a ludentibus pueris flatu per auras huc, & illuc ventilantur. ¶ Heu quianam. Hic incipit conquæſtio aſflictorum. Quianam ideſt quare. ¶ Noſtra. Per Parentreſim vſq; ad alterum quianam: Veniam autem petunt à domino ne lamentando videantur vt improbi male iudicare de Dei iuſtitia, qui tamen omnia iniuſto iudicio operatur, nam iuſtus eſt, & ipſius regula iuſtitiæ. ¶ Repulſi. Sic videbatur eis ex quo non ſuccurrebat. ¶ Confudiſti. Propter inmunditias, quæ in templum Domini fiebant. Nam & abhominandum Idolum in ſanctis ſanctorum ab Antiocho ſuerat erectum, ſpurcitieq; Venereæ ibidem per gentiles exercebantur, nec nominandæ, per quæ omnia confundebantur Iudæi de violatione diuini cultus, magiſquàm de ſua dolentes afflictione. ¶ Egrederis. Nobiſcum in caſtra de templo, vbi ſuper Archa fœderis videbatur quieſcere. ¶ Olim. Tempore Moyſi, Ioſue, aliorumq; iudicum. ¶ Suggeſtor. Ideſt autor, & donator, ne dicam miniſtrator. vt gentilis Poeta. Suggeretella mihi ideſt miniſtra, & porrige. ¶ Quid, poſſit. Quaſi dicat nihil. Nam & ipſe dicit. Sint me nihil poteſtis facere. Sic & Paulus. Non quòd ſimus ſufficientes ex nobis quaſi ex nobis ſed ſufficentia noſtra ex Deo eſt. Debemus tamen cooperari, nam & Dei cooperatores ſumus, & tamen omnia bona quæ fecerimus non nobis, ſed illi ſunt atribuenda quo inſpirante, & virtutem præſtante ſunt facta. ¶ Auerſo. Ideo irato propter peccata noſtra. ¶ Fugacia terga. vide hyſtoriam Machabeorum, vbi narrantur fugiſſe maxime tempore Mathathiæ patris Machabeorum. ¶ Inſenſos. Ideſt exoſos ſcilicet oos. ¶ Diripuere. Supple gentiles miniſtri Antiochi. ¶ Seeuere, vide hiſtoriam vij. fratrum Machabeorum cum Matre diuerſis cruciatibus a Rege conſumptorum, ſic & de quampluribus alijs Iudæis factum fuit. ¶ Macello. Ideſt loco vbi laniatæ venduntur carnes; dicto vel à mactando. vel à quodam nequam Marcello, cuius edes poſtquam fuerat damnatus, ad tam vile exercitium fuerunt deputatæ, dempta tamen v. litera, ad differentiam alterius Marcelli nobiliſſimi, & illuſtriſſimi viri, & Senatoris Romani. ¶ Te Dante in pœnam pro peccatis noſtris. Vel permittente. Sic &. ¶ Sparſiſti. Ideſt ſpargere feciſti, vel permiſiſti. Non eſt enim malum in ciuitate quod

C

Tu populum toties ex afligentibus illum
Saluaſti, & nobis maxima facta ſalus.
In domino laudabimur: inde fatebimur illi
Nomini, & æterno gloria, lauſq́; ſuo.
Heu quianam (noſtro de te Dominoq́; Deoq́;
Cum venia liceat, pace tuaq; queri.)
Heu quia nam ſumus à Domino te de patre repulſi?
Cur confudiſti nos, populumq́; tuum?

 (vt ait

Cur non egrederis noſtræ virtutis vt olim
Suggeſtor? quid enim te ſine poſſit homo?
Te domine auerſo dedimusq; fugatia terga
Hoſtibus: infenſos dirripuere ſibi.
Vtq; ſecantur oues in plurima fruſta macello,
Id quoq; dante pari nos ſecuere modo.
Quos piguit laniare truces, quaſcumq; per orbem
Sparſiſti in gentes: in populosq; graues:
Atq; adeo viles te coram ducimur: vt nos
Gratis, & abſque vllo vendideris pretio.

D (vt ait propheta) non faciat Dominus. Hæc autem dicuntur de his, qui capti fuerunt, & venditi, qui ab his, a quibus empti fuerant graui ſeruitio oprimebantur. ¶ Gratis. Hoc ideo dicit: quia tot erant Iudæi qui vendebantur, & tam modici emptores quod pro modico diſtrahebantur pretio, & hoc quaſi nihil reputatur, & etiam aliqui gratis donabantur. ¶ Quantaque ſupple erat copia Iudæorum venalium, nõ erat tanta ſupple copia eorum equorum forte vel aſinorum, vel carum rerum puta mercium quarumcunq. vt commutarentur nobiſcum, deficiente pecunia, qua nos emerent. Hæc omnia bene potuerunt contingere, nam & Machab. 5. dicitur. Erant autem in toto triduo. 80. millia interfectorum, vinctorum 40. millia, & non minus venditorum. ¶ Opprobrium. Ideſt in vilipendium. ¶ Subſannatio. Eſt ea irriſio quæ fit torto & rugato naſo. ¶ Riſus. Hæc ideo fiunt, quia miſeri omnes, ſiue mali ſint, ſiue boni, exiſtimantur (vt ait Boetius) mala quæ patiuntur, merito ſuſtinere, & propterea ſicuti factis digna paſſi, ab omnibus ſine vlla compaſſione irridentur, quod tamen fieri non deberet, nam & ſancti multa paſſi ſunt tormenta ſine vllo demerito, ſed tantum pro gloria Dei. Sic & D. Ieſus Chriſtus qui peccatum non fecit pro noſtris peccatis conſputus, illuſus, & flagellatus, ſpinis coronatus, & demum Cruci eſt affixus. ¶ Exemplum. Quia dicebant caue ne tibi contingat vt Iudæis. Nam felix eſt quem aliena pericula reddunt cautum. ¶ Cor dolet. Pro nimia afflictione. ¶ Rubore. Ideſt verecundia, nam ingenui quando indigna patiuntur, nec poſſunt vlciſci, vel audiunt opprobria, quæ refellere non poſſunt, aut non audent, nimis verecundantur. ¶ Obloquitur. Του μεσου In malam, & in bonam partem ponitur. hic in malam. Gentilis poeta vſus eſt in bonam, cum dixit, Obloquitur numeris, &c. ¶ Malus ſcilicet aduerſarius.

Sap. 2. ¶ A facie dura hoſtis grauis viſu. Ideſt ad videndum. Sic & in libro ſapientiæ dixerunt impij Iudæi, eſt nobis grauis ad videndum ideſt nolemus eum videre, ſubauditur autem hic verbum ſupra poſitum. verecundamur à

E facie d.h.g. viſu. ¶ Et eius, ſupple à facie. Hic erat Antiochus. ¶ Teq; ſinente, quaſi dicat non ſua virtute, ſed ex permiſſione tua. Malis enim hominibus vtitur Deus per miniſtris ad punitionem aliorũ malorum, & quandoq; ad exercitationem iuſtorum, vt docet Auguſtinus in expoſitionẽ Pſal. Exaudi, &c. qui legitur in tempore paſſionis. Vide ſuper breuiario. ¶ Ingruerint. Ideſt oppreſſerint tanta mala, de quibus ſupra. ¶ obliti. Hic captat miſericordiam à ſeruata fide etiam in aduerſis, in quibus infideles deſperant, & Deum blaſphemant, tanquam iniuſte illos punientem. ¶ Nihil. Cur ergo puniebantur? Reſponde. In populo magno inter multos peccatores ſemper ſunt aliqui iuſti in quorum perſona nunc loquitur, qui ex aliorum paſſione affliguntur. Sicut Hieremias plorabat ciuium ſuorum miſeriam. Sic & Ezechiel & Daniel captiuorum. preterea temporales pœnæ plerumq; bonos cum malis inuoluunt, nec illis obſunt ad ſalutem, ſed ad maius meritum perficiunt. ¶ Corde. Quo creditur

Heb. 12. ad iuſtitiam. ¶ Ore. Quo confeſſio fit ad ſalutem.

Quantaq; nobiſcum vt commutarentur, eorum
Non erat ad numerum copia tanta ſatis.
Oprobrium miſeri, vel ſubſannatio, riſus.
Vicinis facti, finitimisq; ſumus.
Nos & in exemplum poſuiſti in gentibus, vt nos
Cum videant populi, dimoueantq; caput.
His ego confundor, meq; eſt verecundia contra,
Oprobrij tanti depuduitq; nimis.
Cor dolet interius: ſparguntur & ora rubore,
Exprobrat hæc nobis, obloquiturq; malus.
A facie dura viſu grauis hoſtis, & eius
Qui nos inſequitur teq; ſinente vorat.
Nos ſuper ingruerint licet hæc mala tanta, nec vnq;
Te ſumus obliti corde, vel ore Deus.
In Teſtamento fidei ſuper omnia noſtræ
Conmiſſo iniuſte geſſimus atq; nihil.
Nec retroceſſit cor noſtrum ſemita quanquàm.
Declinata parum tramite noſtra tuo eſt.
Per loca præſſuræ quia nos afflictio dura
Proſtrauit; miſeros traxit & vmbra necis.
Si fuimus quandoq; Dei memorabile nomen
Obliti tacita mente colendo Deos;
Siq; tui inmemores aliena popoſcimus vnquàm,
Expanſis manibus ſufragia vlla Deum:
Nonne Deus Iudex a nobis iſta requiret?
Abdita quem cordis nulla latere queunt.

¶ Super omnia, quia. Fides eſt æternæ ſalutis fundamentum, impoſſibile eſt enim ſine Fide placere Deo, & niſi quis crediderit, &c. ¶ Retroceſſit. Tanquam Apoſtatarum qui à Fide vel à religione retrocedunt, de quibus in Euangelio. Nemo mittens manum ad aratrum reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. ¶ Semita noſtra. Ideſt vitæ noſtræ decurſus. ¶ A tramite tuo. Ideſt ab obſeruantia mandatorum, vt puta in Sabbati ſanctificatione, quia coacti fuerunt contra hoſtes in ſabbato dimicare necceremoniis tunc poterant vacare, & forte propter neceſſitatem tranſgrediebantur aliqua præcepta, nam dicitur ibi, quòd manducabant fœnum veluti

F iumenta cum admontes inter deſerta confugiſſent, & in talibus anguſtijs male lex ad vnguem poteſt obſeruari. ¶ Vmbra necis. Timentibus enim vbiq; necis horror ante oculos affertur. ¶ Deos. Gentilium vanos, qui non ſunt Dij, ſed Demonia, vt in Pſal. Omnes Dij gentium Demonia. ¶ Expanſis manibus. In horum inuocatione Deorum. Hoc eſt ſcelus idolatriæ non commiſſimus. ¶ iſta ſcilicet idolatriæ ſcelera, & alia facinora ſi feciſſemus ea. ¶ Requiret. Ad puniendum. Quaſi dicat, ſic. Nam & bonorum præmia, & malorum pœnas ipſe conſtituit. ¶ Abdita. Ideſt abſcondita ſecreta. Nam eſt Deus ſcrutans corda, & renes. Hæc autem dicuntur contra eorum errorem, qui diuinam prouidentiam circa humanos actus extendere ſe negabant. ¶ Et pro te domine. Ideſt propter obſeruationem legis tuæ. nã iuſſerat Rex Antiochus omnes Iudæos interfici qui non dimiſſo iudaiſ-

mo tranſirent ad ritum Gentilium. ¶ Oues cæſæ. Vt ſupra diximus multa millia Iudæorum fuerunt interfecta, A
intra quæ illa ſancta Mater cum vij. filijs nolentibus acquieſcere Regi poſt duriſſima tormenta martirio corona-
ti ſunt, vide eorum Hiſtoriam. ¶ Pecorum. Nam leuius ducebant Iudæum, quam pecudem interficere. ¶ Sur- 2. Mach.
ge Deus. Hic implorat liberationem à tantis malis, & loquitur more humano dicimus enim quando volumus c. 7.
ab aliquo adiuuari, ſurge adiuua me. ¶ Dormire videris. Bene videris, non enim dormit Dominus. Vt in alio Pſal. Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui cuſtodit Iſrael. Sed & hic afflictus more loquitur humano. Videtur enim Dominus dormire quando permittit malos dominari, & iuſtos ad tempus affligi. ¶ In finem. Totam gentem noſtram permittendo deſtrui. ¶ Auertis. Videtur nolle exaudire, qui faciem ſuam auertit à deprecantis aſpectu. ¶ Tuorum. Scilicet Iudæorum, qui te colunt. ¶ Male ſuada fames. Ideo dicitur, quia propter famē furta, homicidia, adulteria, & infinita vitia committuntur. Vnde & legitur in obſidionibus longis matres proprios filios manducaſſe. ¶ Animas humiles. Per pœnitentiam de peccatis præteritis. ¶ Pulueri. Diu ſuper capita aſperſo in ſignum pœnitentiæ, & humiliationis. Vel pulueri inheſit. Non enim in montibus profugi in ſpeluncis, & cauernis habitantes, vel in ſiluis per noctantes habebant palleas, vel lectulos, quos ſibi ſubſternerent, ſed ſuper nuda humo iacere oportebat. ¶ Te propter. Si non propter nos, qui indigni ſumus. ¶ Nomen tuū. Quod blaſfematur tota die à gentilibus, qui dicebant Deum Iudæorum eſſe impotentem ad liberandum populum ſuum de manibus eorum, B
cum tamen in eius cultu permaneret, & plurima mala pro illius confeſſione paterentur, & ex conſequenti arguebant illum non eſſe verum Deum. Igitur dicitur: Iam ſurge ad oſtendendam veram virtutem, & fortem potentiam tuam. ¶ Fer ſuppetias. Ideſt da auxilium tranſlatio ab obſeſſis, vt ſupra diximus, quibus ſuppetiæ. Ideſt clandeſtina mittuntur auxilia donec aperta via ſoluantur ab obſidione. ¶ Hoſte graui. Ideſt Antiocho, quod & fecit Dominus. Nam per Iudam, & fratres eius liberauit eos, demum Regem Antiochum vlcere peſſimo abſumpſit. Vide hyſtoriam Machabeorum. Sic & Eccleſiam de manu tyrrannorum eam perſequentium perditis partim perſecutoribus, & partim ad fidem conuerſis.

At quia quottidie ad Mortē prope cædimur omnes,
Et pro te Domine, & laudis amore tuæ.
Sicut oues cæſæ, ſic nos flocipendimur, heu heu
Noſtra velut pecorum ſpernitur atq; caro.
Surge Deus tandem: quare dormire videris?
Exurge: in finem pellere ne ve velis.
Cur faciem auertis: cur inmemor eſq; tuorum,
Quos male ſuada fames anxietaſq; premit?
Nonne vides animas humiles: quia pulueri inheſit
Venter: & in terra nocte, dieq; iacet?
Te propter, nomenq; tuum iam ſurge: fer oro
Suppetias: redimas nos, & ab hoſte graui.

ODE XLIIII. EX PSALMO XLIIII.
Eructauit:

Ecce ſupergrediens arcano cordis ab imo
Emicuit verbum dulce, ſalubre, bonum.
Audiat omnis homo totum miranda per orbem.
Magnanimo Regi nam mea facta cano.

Ecce ſupergrediens, &c. Epithalamium ideſt carmen nuptiale canit hic Dauid ſponſi, & ſponſæ ideſt Chriſti, & Eccleſiæ. Dicit igitur Propheta tamquam pater ſponſæ, Nam beata virgo Maria, de cuius ſacris viſceribus humanam ſibi aſſumpſit naturam filius Dei ab eius ſtirpe deſcendit, Eccleſiamq; ipſam ideſt collectionem fidelium, ceu pater Spiritualis in ſuperioribus Pſalmis doctrinæ ſuæ lacte dulciter educauit. Ecce verbum myſteriorum Chriſti, & Eccleſiæ expreſſiuum. Ideoq; dulce guſtantibus quam ſuauis eſt Dominus, cuius eloquia ſunt dulciora ſuper mel & fauum. ¶ Salubre. Quia per verbi Dei incarnationem mundo ſalus apparuit. ¶ Bonū Quia de Deo, qui ſolus eſt vere bonus, & ex his reddit attentos auditores, & beneuolos. ¶ Supergrediens ideſt ſuper exiliens, quaſi non poſſet amplius in corde retineri. Conceptum enim ſermonem quis poteſt retinere: & non poſſumus (vt aiunt) Apoſtoli quæ audiuimus, & vidimus non loqui. ¶ Ab imo. Ideſt profundo cordis ſecreto ex abundantia enim cordis os loquitur. Significat autem Prophetam ſuper hoc myſterio diu meditatum fuiſſe, & tandem plenè a Spirituſancto edoctum non potuiſſe tanta gaudia de Chriſti ſibi promiſſi incarnatione in ſeſe continere; ſed voluit & aliis participare, ideoq; erupit in ſupradicta verba admodum oratoris de magna dicturi primum exordientis. Vnde & ſequitur ¶ Audiat omnis homo. Nam quod omnes tangit ab omnibus debet audiri, & approbari; non enim Iudæorum tm̄ eſt Dominus ſed etiam omnium, nec pro Iudæis ſaluandis tantum venit, ſed vt plenitudo gentiū ſaluaretur diues eſt quippe in omnibus, qui inuocant eum, qui vult omnes homines ſaluos fieri. ¶ Miranda. Deus factus eſt homo, vt homo fieret Deus. Aeternus fit temporalis, immortalis mortalis, impaſſibilis fit paſſibilis, & demum Dominus omnium, C
omnium factus egēnus formam ſerui accepit, vt ſeruum redimeret, ditaret, atq; ſibi faceret in æterna gloria cohæredem. ¶ Magnanimo Regi. Hoc eſt Chriſto Domino Regum Regi & Domino dominantium vt in Apoc. Apo. 19.
dicitur. ¶ Mea facta Ideſt quæ pro ſalute mea ſunt facta, ponitur autem præteritum pro futuro propter maiorem Prophetiæ certitudinem. ¶ Celeris. Ideſt velocis. ¶ Scribæ. Ideſt Spiritus ſancti, qui in docendo non indiget interuallo temporis, quia tarda molimina neſcit Spiritusſancti gratia, ſed eius tangere, docere eſt. Vide Greg. Homiliam in communi Apoſtolorum, vbi dicit. Nulla in diſcendo mora vbi magiſter adeſt Spiritus ſanctus, & ibi de noſtro Dauid inquit. Implet citharædam puerum, & Prophetam facit. ¶ Dictat. Quæ à Prophetis, vel ab aliis, quibuſcumq; ſeruis ſuis dicenda ſunt abſq; vlla eorum cogitatione: ſicut in Euangelio dicitur. Cum ſteteritis ante Reg. & præſ. uol. cog. quomodo aut quid loq. non enim vos eſtis, qui loqui. ſed Spiritus Patris veſtri, Mat. 13.
qui loquitur in vobis. ¶ Scribit. Hoc patuit in pariete Balthaſaris Regis Caldeorum, ubi manus apparens ſubito ſcripſit dutam de Rege ſententiam. Mane. Techel. Phares. Quorum uerborum expoſitionem uide Dan. v. in
fine. ¶ Quàm ſpecioſus ades. Hic incipit Propheta ſponſum laudare. Tria enim ſunt, quæ maximè decent prin- Dan. 5.
cipem, pulchritudo, eloquentia, & prudentia, quæ mirificè ſuper omnes in D. N. Ieſu Chriſto reſplenduerunt, & quantum ad humanitatem & diuinitatem. De pulchritodine quidem patet, quia gratior eſt pulchro ueniens in corpore Virtus. Vnde & Homerus dixit erat Priami ſpecies imperio digna; ſic & corpus Domini ſpecioſiſſimum

A

ſerui accipiens, factus obediens vſq; ad mortem, &c. Quæ ſequuntur. ¶ Mitis in ſuſtinendis ſine perturbatione iniuriis. Sicut & ipſe nos admonet. Beati mites quia poſſidebunt terram, & diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. ¶ Verax in adimplendis promiſſis, & in doctrina. Quaptoptet dixit in Euangelio. Ego ſum via veritas, & vita. ¶ Iuſtus. Benemeritis regnum, & impiis ignem æternum comminando. ¶ Ad regnum. Quod vt ipſe ait, non eſt de hoc mundo, ſed ſpirituale, & æternum. Habet tamen Dominus & poteſtatem ſuper terrena imperia, ſed illa principum ordinationi permittit: hinc Paulus ait: Qui poteſtati reſiſtit. Dei ordinationi reſiſtit. ¶ Dextera Ideſt diuinitas, ſicut per ſiniſtram, quæ infirmior eſt notatus eius humanitas. ¶ Cominus. Ideſt de prope eum adhuc eſſet inter diſcipulos, & prædicaret. Nonne facto funiculis flagello eiecit vendentes, & ementes de templo? & ſolo verbo ſtrauit cohortem, & eos qui venerant ad capiendum eum miniſtros. ¶ Eminus. Ideſt a longe, hoc eſt de Cœlo. ¶ Spicula acuta. Ideſt verba corda hominum penetrantia; non enim uos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Dei, qui loquitur in vobis. ¶ Iacis. Pro iacularis per Diſcipulos prædicantes. ¶ Clypeus. Ideſt animi duricies. ¶ Thorax. Ideſt pertinatia. ¶ Lorica. Ideſt mala conſuetudo. ¶ Tranſtigat. Vide ad Hæbreos 4. Viuus eſt enim Heb. 4. ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſq; ad diuiſionem animæ, ac Spiritus: compagum quoq; ac medullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis. & non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis eius. ¶ Hinc. Ex deſcripta fortitudine. ¶ Deus, eſt enim Deus & homo D.N. Ieſus Chriſtus Deus filius de Deo patre, & homo de Virgine Matre. In eo, quòd Deus eſt, ſempiternum habet cum Deo patre imperium, ſine principio, & ſine fine; ex eo, quòd homo poſt mortis humiliationem recepit imperij exaltationem, vt in authoritatibus ſupra adductis, oportuit namq; Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam regni ſui. ¶ Inde. Ex ſapientia, & alijs virtutibus ſupradictis. ¶ Thronus, Regia ſedes, & hoc eſt inſigne maieſtatis diuinæ. ¶ Sæcula cuncta. Hoc eſt in æternum. Sciendum eſt authoritatem hanc ab Apoſtolo ad Hebre. 1. adduci ad probandam diuinitatem D.N.I. Chriſti, quam optimè probat & apertè. ¶ Aſtræa. Ideſt Iuſtitia, ab aſtris deductum nomen; quia ſicut aſtra ideſt ſtellæ in Cœlo lucent, & totum orbem illuminant; ſic Iuſtitia in optimo principe præfulget, & totum illuſtrat imperium. Porro quis iuſtus vt Dominus? ¶ Triumphos. De Carne, Mundo, & Demone. Triumphauit namq; de carne propria affligendo illam ieiunijs, Laboribus, & Cruce. De mundo, quando fugit ab eis, qui volebant eum Regem facere. De Demone, quando in temptationibus illum ſuperauit, & poſt mortem Infernum ſpoliauit, hos autem aſcendendo in cœlum duxit triumphos.

B

¶ Deduxiſti. De cœlo in terram, Sic in alio Pſalmo. Veritas de terra orta eſt, & Iuſtitia de cœlo proſpexit. ¶ Tueris. Contra iniquos, ſic magnos iudicans, ut paruos, nec in iudicio perſonam hominum accipiens. ¶ Amans. Sic & alibi. Iuſtus eſt Dominus, & iuſtitiam dilexit. ¶ Odiſti iniqua. Non homines, quos fecit Dominus odit, ſed iniquitatem, quam non fecit. ¶ Aequa. Hoc fiet in die Iudicij. De quo Matth. 25. ¶ Propterea. Quia iuſtus es, & alijs virtutibus es præditus. ¶ Deus. Scilicet pater. ¶ Deus filius. Eſt vocatiui caſus. ¶ Populo tuo. Chriſtiano.

Eſt etenim comitata tuos Aſtræa triumphos;
Quam deduxiſti, quamq; tueris amans.
Quæ ſimul odiſti ſecum reſecabis iniqua,
Pro meritis reddens omnibus æqua ſuis.
Proptereaq; Deus, Deus ò iuſtiſſime, Regem
Aeternum populo te dedit eſſe ſuo.
Teq; ſuper cunctos hylari pater vnxit oliuo.
Heroas, regni participesq; tui.
Purpureus, Regemq; deceris fulgebit amictus,
Auro intertexto ſquallida veſtis erit.
Inde fluet myrrhe, guttæ, & redolentis amomi
Nardus odor, caſiæ cynnameusq; crocus.
Conſita nobilibus Regum pigmenta puellis,
Vt delectarent teq; in honore tuo.

¶ Hylari oliuo. Inſignum ſacerdotalis, & Regiæ dignitatis. Nam ſacra vnctione Reges olim vngebantur, & Sacerdotes. Hæc autem vnctio de ſpirituali oleo, hoc eſt de Spiritusſancti gratia eſt intelligenda, qua Chriſtus ab inſtanti ſuæ conceptionis fuit repletus. ¶ Heroas. i. Apoſtolos. ¶ Participes. Reliquos fideles, & ſanctos intelligit, quibus de plenitudine eius datum eſt, ſibi vero non ad menſuram (vt dicebat Io. Baptiſta) dedit Deus ſpiritum. Sed cum pater diligat filium omnia dedit in manu eius. ¶ Purpureus amictus. Hic incipit laudare Dominum ab ornatum. Fuit enim Dominus in paſſione ſua purpureo indutus veſtimento, quod immenſam illam charitatem Sig. qua maiorem nemo habet, vt animam ponat quis pro amicis ſuis, imo & pro nobis cum adhuc inimici eſſemus illam poſuit, & per ſanguinem eius reconciliati ſumus. Vt docet Paulus, porrò ſicut purpura ſanguine bis tingitur, ſic Dominus duplicem in ſe habuit charitatem Dei patris, & proximi, quam uerbo docuit, & exemplo. ¶ Squallida. Ideſt lucens τσυ μεσυ eſt. Sic & Maro. Per tunicam ſquallentem auro latus haurit apertum. & ſordidum ſignat ꝙ vtrunq; conuenit, per auri fulgorem, & ad reliqua metalla excellentiam intellige ardentiſſimũ illius amorem, qui omniũ hominum ſuperauit amores, per ſorditatem miſerrimam paſſionis vilipenſionem. Nam & concreti erant ſanguine crines, & ſquallentem vituperijs barbam, ac faciem ſputis, & alaphis dehoneſtatam gerebat. ¶ Mirrhæ odor. Mos antiquorum fuit principum, & maximè primogenitorum veſtes ſuauiſſimis odoribus aſpergere, ſicut de Iacob filio Iſaac factum legimus: vt ſenſit pater veſtimentorum fragrantiam, &c. Per myrrham autem, quæ amara eſt, & qua mortuorum corpora contra putrefationem vngebantur, carnis Chriſti mortificatio ſignificatur. Per guttam aromaticam, qua ſuperflui deſiccantur humores, & vulnerum tumores, & vlcerum inflaturæ deprimuntur, & molliunt. Domini humilitas, & manſuetudo. Per Amomum redolens bona eius fama, quæ ſpargebatur in omnem terram; ſicut in multis Euangelij locis apparet, & beatus Paulus ait, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. ¶ Nardus odor. Et aromaticus, atq; herba craſſa, & fragili radice, paruoq; folio, & denſo; cuius cacumina in ariſtas ſe ſpargunt: & ſignificat virtutum odorem, & bonorum operum craſſitatem, atq; acutum, & ſapientia plenum Domini intellectum. ¶ Caſia. Herba odorifera ſimilis coſto, vnde fit optimi odoris vnguentum contra omnes fœtores corporis, & maximè dentium; per hanc ſignificatur innocens vita Domini à cuius ſuauitate peccatorum omnium fœtores expelluntur, & maximè Gulæ, quæ per dentes notatur, ac ventris ingluiei, cui per dentes miniſtratur, vnde fetens exoritur Luxuria. Dentes enim Gulæ ſunt miniſtri, ventris gula, & genitalibus miniſtrat vicinis venter; hinc ſapiens monet. Cum te detineat Veneris damnoſa voluptas Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica eſt. ¶ Cynnameusq; ſcilicet odor. Eſt enim cynnamum breuis arbuſtula, ſed miræ virtutis, & odoris,

Ioan. 3.

C

2. I. Nat.

cuius

D cuius fructus ſtracte dicitur; quicquid ab eo tangitur illæſum ab omni putredine, & vermibus ſeruatur, quanto magis frangitur, & conteritur maiorem ſpirat odorem. Per hoc aroma ſignificatur patientia Domini, cuius exemplum conſeruat homines à putredine impatientiæ, & murmuris contra Deum, atq; à vermibus rancoris, & detractionum contra proximos, & quanto magis fatigatur quiſquam aduerſis patienter ſerendo maiorem huius virtutis emittit odorem. ſicut D. I. à planta pedis vſq; ad caput contuſus in vniuerſum orbem patientiæ ſuæ ſpirauit odorem. ¶ Crocus. Ideſt croceus odor. Porrò crocus à Corricio Ciliciæ oppido ſic dictus, vbi in magna naſcitur abundantia, & bonitate maiori quàm alibi; florem aurei habet coloris, & ſuaue olet. Aurea Domini obedientia per hunc denotatur, qua patri vſq, ad mortem crucis ſe ſubiecit, & præualet omni ſacrificio, ſicut aurum reliquis præcioſius eſt metallis.. Per hæc odoramenta etiam ſignificantur ea vnguenta, quibus viuens adhuc Dominus à Magdalena bis fuit aſperſus. & tertio corpus eius ab Ioſeph ab Arintathia, & Nicodemo antequam in ſepulchro conderetur. Hæc non ea aromata quæ præparauerant mulieres vt mane vngerent Ieſum, quamuis non potuerint, quia iam reſſurexerat; vnde bene ſubditur. ¶ Conſita. Ideſt compoſita. ¶ Pigmenta, (Vnde & pigmentarius ex aromatibus vnguenta conficiens) ſic dicta ſunt, quia pilo, & in pila aguntur? ¶ Nobilibus puellis. Magdalena, & aliis de quibus ſupra. Vel quia mos erat vt in talibus vnguentis nobiliores puellę ſeſe exercerēt, vt ex aſſiduo odorum contactu carnes earum quandam redolentiam contraherent.

Ex ebore interius ſuffulta palatia, & auro;
Exterius pario marmore ſtructa coles.
A dextris Regina tuis pulcherrima forma,
Aſtitit: auratus cultus & eius erat.
Mille quidem varijs ornata coloribus extra,
Ex biſſo interius candida amicta ſtola.
Audi nata patris vocem: precor aſpice qualis
Sit ſpecies ſponſi gloria quanta, tui.

¶ Ex ebore. Hic laudatur Rex à pulcherrima habitatione. Hæc autem eſt Eccleſia Dei militans in qua habitat Chriſtus Dominus, quæ quidē eſt eburnea per candorem innocentiæ: Aurea per fulgorem charitatis, & exterius marmorea per fortē

E conſtantiam in aduerſis: ſicut cantat Eccleſia in Hymno Dedicationis. Tonſionibus, præſuris, expoliti lapides diſponuntur permanſuri ſacris ædificiis. ¶ A dextris Regina. Hic incipit ſponſæ laudes decantare. Hæc autem eſt Chriſtianorum fidelis collectio, quam primo per humanitatem aſſumptam ſibi Dominus deſponſauit, deinde in præcioſo ſanguine. ſuo ſumma charitate deuinxit, atq; in cruce copulauit. Dicitur autem Synagogæ veteris filia, quia primi fideles ex Iudæis fuerunt, nec minus de Beatiſſima Dei ſponſa virgine Maria poſſumus hæc dicta intelligere. ¶ Pulcherrima. Quia pulchra vt Luna; immo pulchrior quàm Luna (vt dicit Hyeronimus) quia ſingulis Luna deficit menſibus, hæc nullum patitur defectum. vnde Salamon in Canticis ait. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. ¶ Forma. Tam interiori, quàm exteriori. ¶ Auratus cultus. Per quem intelligitur decor ſapientiæ, qui refulget in Eccleſia, & in Beata Virgine. ¶ Variis coloribus. Virtutum, & gratiarum. De quibus dicitur. ad Rom. xij. & 1. ad Cor. 12. Aliis quidem per Spiritum datus ſermo ſapientiæ, alijs ſcientiæ, alii Fides, alij gratia ſanitatum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum; alij interpretatio ſermonum, & infra eodem capitulo quoſdam dedit Apoſtolos 2. Prophetas 3. Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum, &c. Et quidem gratiæ per partes fidelibus dantur, & ad menſuram: in Maria verò tota ſeſe infudit plenitudo gratiarum, & propterea dixit ei Angelus. Gratia plena. Vt declarat Hyeronimus in ſermone Aſſumptionis. ¶ Biſſo. Genere lini candidiſſimo. ¶ Candida ſtola. Matronæ honeſtiſſimæ. Eſt indumentum vſq; ad pedes demiſſum Græcum eſt vocabulum. Hæc eſt innocentiæ puritas, de qua canitur. Non habens maculam neq, rugam; ſicut Eccleſia; multo magis & Virgo Maria fuit omni labe peccati puriſſima. ¶ Audi nata. Alloquitur Prophetia ſponſam, ac ſi eſſet eius pater, vt qui fuerat Princeps Synagogæ, qui & verè fuit pater Beatæ Virginis ex genere. Iuxta illam Prophetiam. Egredietur virga de radice Ieſſæ, &c. Inuitat autem eam ad fidem Chriſti, quæ eſt ex auditu, vt dicit Paulus. Audi. ¶ Vocem patris. Ideſt Prophetiam meam. vel Dei patris, quo ad Beatam Virginem per Angelum delatam. ¶ Species. Ideſt pulchritudo ſponſi ſuperius expoſita. ¶ Aurem. Humiliter aſſentiendo per obedientiam. Hoc fecit Eccleſia primo in Apoſtolis, & diſcipulis, deinde in multitudine copioſa Chriſto per fidem adherendo. Hoc fecit & Beata Virgo quando conſentiens dixit. Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum. ¶ Viro. A virtute dicto.

F ¶ Populum terræ. Scilicet Iudaicum, quo ad eorum cerimonias, & ritum, nec non & gentilem, quo ad Idolatriam. ¶ Domumq. patris. Ideſt Synagogam Iudæorum, qui ex patre Diabolo erant, vt dicit Dominus in Euangelio, & multo magis gentiles qui illum adorabant.

Inclina facilem monitisq; ſalubribus aurem;
Vt dignæ tanto mox potiare viro.
In primis igitur populum obliuiſcere terræ.
Vnde modo aſſumpta es nata, domumq; patris.
Induere, atq; nouos mores, exuta vetuſtos;
Vt placitus Regi ſit decor iſte tuus.
Non mortalis homo tantum, cui ſponſa dicaris:
Eſt etiam dominus ſed Deus iſte tuus.
Ipſum & adorabunt cœli, terreſtria, manes.
Ante tuum Regem procidet omne genu.

¶ Nouos mores. Sacramenta nouæ legis, & præcepta, atq; conſilia perfectionis Euangelicæ. ¶ Vetuſtos. Vt calicum, atq; vrceorum baptiſmata, quibus erant Iudæi multum intenti munditiæ exteriori tantū intendentes, & animę interiorem non curantes, vt pote hypocritæ. ¶ Decor. Non ſimulatæ, ſed veræ virtutis. ¶ Homo. Quem vitia tua poſſint latere, & qui exteriori pulchritudine tantummodo delectetur. ¶ Dicaris. Et propria, & in perpetuum. ¶ Deus tuus. Qui corda ſcrutatur, & renes. ¶ Adorabunt. Iuxta illud Apoſtoli. In nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. ¶ Tyriæ. Ideſt gentilium ciuitates. Syneccdoche: à parte totum. Fuit autem Tyrus vrbs Phęniciæ contermina finibus Iudęorum. ¶ Stratiq; potens. Ideſt humiliter genuflexi tuum vultum ò Eccleſia Dei. Hoc videmus quottidie fieri coram Papa, cui principes gentium, & reges humiliati pedes oſculantur. De Beata Virgine palam eſt. Quis eſt enim qui illam non humiliter deprecetur, & eius patrocinium non imploret. ¶ Ditia dona. Auri & argenti ad templorum conſtructionem, &

pro

pro diuino cultu, miniſtrorumq; Eccleſiæ victu, & veſtitu. Hoc adimpletum eſſe per Conſtantinum Imperatorem, A
alioſq; Reges videmus ſatis ſuperq; ſatis. Quinimo nimis locupletata à nonnullis videt Eccleſia propter perfidiã diſpenſatorum, & auaritiam, qui res pauperum in proprios vſus conuertunt, & ſuperflua malè conſumunt. Verum eſt enim illud Pauli. Multi volunt diuites fieri, qui incidunt in laqueos Diaboli, Si tamen fideles eſſent diſpenſatores, qualis fuit Beatus Laurentius, theſaurum Eccleſiæ diſperſit, & dedit pauperibus, ad Eccleſiæ decorem, & utilitatem eſſent hæc ditia dona, & non ad perditiem. ¶ Ab intus. Antipophora eſt. Ideſt reſponſio tacitæ obiectioni. Poſſet enim aliquis æmulus ei dicere. Quare adularis ei, quare excitas eam ad inanem gloriam? nonne ſcriptum eſt. Ne laudaueris hominem in vita ſua? Ad hoc reſpondet. Gloriam omnem illius eſſe intus in pora coſcientia, iuxta illud Apoſtoli. Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Item, ab intus eſt gloria Eccleſiæ in interiori uirtutum, & chariſmatum ornatu, non in apparatu templorum exteriori, ſicut uetus Synagoga gloriabatur in parietibus templi ſui deauratis, & uaſis aureis argenteis, & æneis, cæteriſq; ueſtibus precioſis in miniſterium templi deputatis. ¶ Licet. Ideſt quamuis. ¶ Induta. Sinus purpureos, per quos charitatis Dei, & proximi intelliguntur ornatus interiores, ut ſupra dictum fuit. ¶ Ora ſulua. Ideſt fimbria aurea. ¶ Ambiat. Ideſt circundet. Per auream fimbriam notatur ſapientiæ doctrina, quæ totam circundat, & exornat Eccleſiam. In Virgine Maria non eſt metuenda hæc inanis gloriæ iactantia, cum profundiſſimæ fuerit humilitatis; in ſponſam, & matrem Dei eligitur, & illa ancillam ſe uocat. Vide & canticum eius, Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ¶ Variata colore. Chariſmatum, & uirtutum, quæ uariæ & in uariis ſunt perſonis. ¶ In populis. Figura huius fuit Heſter, de qua dicitur. Quid habens Heſter eleuata in populis. De Eccleſia patet, quæ Spirituale habet regimen ſuper infinitos populos; quin & temporale ſuper multos. ¶ Super aſtra. Ideſt iuſtos, qui ſtellis comparantur. Vel uerè ſuper aſtra, in cœlum, quo ad magnam ſui partem. Nam triumphans Eccleſia cœleſtis Hyeruſalem eſt potiſſima huius noſtræ militantis adhuc pars, ſi de Virg. Maria intelligas clarum eſt: quia eſt exaltata ſancta Dei genitrix ſuper choros Angelorum ad cœleſtia regna; quia nullum bonum eſt niſi communicabile, nec Reginam decet ſine pediſequis eſſe: ideo hic laudatur a decenti comitatu uirginum ancillarum, & matronarum. ¶ Vacua aula. Ideſt ampla, & ſpacioſa. ¶ Regi Chriſto. Nam & ipſe dicuntur eius ſponſæ. Quælibet enim anima fidelis eſt Chriſti ſponſa. ¶ Virginei chori. Hi ſunt de quibus Io. in Apoc. cxliiij. cxliiij. millia ſignati ſtantes cum Agno ſuper Syon, & ſequentes eum quocunq; ierit, canticum ſoli cantantes quod nemo alius præter eos poterat cantare. Vt pote quia uirgines ſunt, & cum mulieribus non ſunt coinquinati; Sed ne quis crederet ſolas uirgines poſſe Reginam comitari Ideſt cœlum aſcendere addit, ¶ Secum proximæ. Gradus ſanctitatis. Tres quippe ſunt ſanctarum animarum ſtatus. Virgines. Continentes, & coniugati. Primi centeſimum, Secundi ſexageſimum Vltimi trigeſimum referunt fructum. Si ad beatam Mariam hæc referas. Sunt hæc monaſteria infinita Virginum, & Viduarum, nec non & monachorum, aliorumq; deuotarum perſonarum, quæ die noctéq; in laudibus & canticis illi miniſtrant. Ioan.3.
¶ Tibi Eccleſiæ. ¶ Rege iubente. Deo: ſcilicet patre. Quia nemo ad me uenit, dicit D. I. in Euangelio niſi pater meus traxerit eum. Trahit autem non inuitos ſed uolentes, non ui, ſed ſpe præmiorum, iuxta illud trahit ſua quemq; uoluptas. Vt declarat Beatus Auguſtinus in Homelia ¶ Ferentur ab Angelis, uel ſi ad Beatam Virginem referas offerentur à parentibus, ut perpetuo uacent Reginæ ſeruitio, & demum in cœlum ab Angelis ferentur. ¶ Exultabunt. Non enim placent Deo coacta obſequia, ſed hylarem diligit datorem. ¶ Prouolui humilitate. Nam vt ait Ambroſius In Homelia ſuper Euangelio. Exurgens Maria. Decet, vt quanto caſtior virgo tanto humilior ſit, nouerit deferre ſenioribus, ſit magiſtra humilitatis, in qua eſt perfectio caſtitatis. ¶ Si patiare. Ideſt ſi permittes præ nimia humilitate tua. ¶ Pro patribus. Hic agitur de ſpirituali generatione Eccleſiæ, pro patribus ſcilicet carnalibus, & maximè Iudæis qui fuerunt Patriarchæ, Reges, & Prophetæ; Vnde primitiua deſcendit Eccleſia, nam & Chriſtus ſecundum carnem inde proceſſit. Vel loquitur de principibus Sacerdotum illius temporis, qui patres dicebantur ſpirituales, ſicut & modo vocantur Epiſcopi; quos Eccleſia deſeruit, & Chriſtum ſponſum eſt ſecuta. ¶ Homines. Humana tantum ſapientes. ¶ Deos. Ideſt diuinitatem Chriſti confitentes. Qui enim (vt dicit Hyer.) de filio hominis loquuntur, hi homines ſunt; qui vero diuinitatem illius intelligunt, non homines, ſed Dii appellantur. Dij autem participatiuè; non natura. Iuxta illud Pſal. Ego dixi vos Dij eſtis. Quod ipſe Dominus in Euangelio declarat dicere. Si Deos appellat, ad quos ſermo Dei factus eſt, &c. Hi autem Dij fuerunt Apoſtoli, & diſcipuli Domini, qui Patriarchis & Prophetis, illiſq; Sacerdotibus antiquis in regimine Eccleſiæ ſucceſſerunt, ſicut in parabola vineæ à primis ablatæ agricolis, & alijs locatæ oſtendit Dominus. ¶ Quos tu præficies. Nam Petrus Antiochiæ primum ſedit deinde Romæ. Iacobus Hyeroſolimis. Io. in Aſia. Paulus in gentibus multis. Bartholomeus in Lycaonia, Armenia, & India, Matthæus in Ethiopia, Marchus in Alexandria, eſt prępoſitus. Reliquiq; in diuerſis mundi partibus vt ex hyſtorijs patet, quæ in feſtiuitatibus eorum per anni curſum leguntur, in quorum loco modo ſucceſſerunt Patriarchæ, Cardinales, Epiſcopi, & prælati. ¶ Dominentur eis. Spirituali dominio, quod miniſterium potius voluit Dominus appellari. Increpantur enim a Beato Petro illi prælati, qui more ſecularium volunt in clero dominari. Hi videlicet qui temporale non habent in terris dominium. ¶ Suo in imperio. Ideſt in iuriſditione ſibi ſubiecta. ¶ Memores. Beneficiorum aba te acceptorum ¶ Altiſſime. Deus qui ſolus es altiſſimus. Alius enim eſt homo, altior Angelus; altiſſimus omnium Deus. ¶ Tuum nomen. Ieſu Chriſti Saluatoris, per quem ſaluati, & liberati ſumus. ¶ De genere in genus. Ideſt de progenie in progeniem, per prædicationes multas, & ſcripturas Euangelicas, quas nobis ſucceſſoribus reliquerunt, vt & nos ſuc-

Teq; precabuntur domina Tyriæ, ſtratiq; petentes
Ante tuum vultum ditia dona ferent.
Regis erit natæ tamen omnis gloria ab intus.
Ne iactabundam forte puteris eam.
Purpureos induta ſinus, variata colore,
Fulua licet veſtes ambiat ora ſuas.
In populis quanquàm & ſeſe ſuper aſtra leuari, B
Senſerit, ipſa tamen gaudia corde premet.
Solaq; ne vacua dominari inhæreat aula
Regi adducentur qui comitentur eam.
Virginei nam mille chori, veſtigia vbiq;
Seruabunt, ſecum proximæ & eius erunt.
Lætitia in magna tibi Rege iubente ferentur
Quantum exultabunt hæ tua iuſſa ſequi.

C

ceſſoribus

Regis vt in templum adducantur, eruntq́; paratæ
  Prouolui pedibus (ſi patiare) tuis.
Proq́; tuis patribus, quos filia ſuſtinuiſti
  Deſerere: hos ipſos ne recolendo gemas.
Coniugio Regis, thalamo dignata ſuperno.
  Non homines, natos es genitura Deos.
Quos tu præficies magnum regina per orbem.
  Gentibus & populis, vt dominentur eis.
Hiq́; ſuo imperio memores altiſſime habebunt.
  Corde tuum nomen, de genere inq́; genus.
Hinc omnes populi maiorum iuſſa ſequentes,
  Corde fatebuntur ſæcula cuncta tibi.

D cessoribus noſtris' Idem faciemus vſq; ad finem mundi. ¶ Populi. Præſentes, & futuri. ¶ Fatebuntur. Confeſſione peccatorum, nunc dum ſunt in hoc ſæculo, & demum confeſſione laudis in futuro. ¶ Sæcula cuncta: Ideſt in ſempiternum; cuius laudis & nos participes facere dignetur D. I. Chriſtus, qui cum patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat.

Diffugium eſt timidis, &c. Manifeſtantur in hoc Pſalmo archana Eccleſiæ Dei, & pro grauibus Iudæorum, & gentiliũ perſecutionibus ſuperatis ex diuino adiutorio gratiarum referuntur actiones. Sciendum eſt igitur quòd mota perſecutione contra Eccleſiam Dei, aliqui fideles erant timidi, & aliqui magnanimi, & iuxta doctrinam Auguſtini meticuloſi debent fugere, ſicut & Dominus in Euãgelio hortatur dicens: ſi perſecuti vos fuerint in hac ciuitate fugite in aliam; Sed ad quem melius confugient quàm ad D. N. I. C. qui eſt petra refugium herinacijs? Fortibus autem vnde veniet auxilium niſi à duce, qui vicit mundum, qui præliantibus adeſt exhortator, propugnatorq; & victoribus coronæ largitor. Canit igitur Propheta in perſona Eccleſiæ dicens. ¶ Diffugium, &c. ¶ Emanuel. Quod interpretatur nobiſcum Deus. Nam & ipſe dixit; Ego vobiſcum ſum vſq; ad conſumationem ſæculi. ¶ Cum tribulamur à Iudæorum principibus, & gentilium potentibus. ¶ Quandoquidem. Ideſt ſiquidem, coniunctio eſt. ¶ Tribulatio multa. Hæc fuit facta ea die, qua
Act. 8. Stephanus eſt lapidatus; nam omnes diſperſi ſunt præter xij. Apoſtolos. ¶ Tellus. Iudea, vel etiam tota contra nos Chriſti fideles, turbabantur enim Reges terreni Rege adueniente ſuperno: ſicut de Herode legitur, quòd à
E Magis nuntiata noui Regis natiuitate turbatus eſt, & omnis Hyeroſolima cum illo metuebant enim terreni regni amiſſionem. Demones etiam metuentes ſuam culturam, quæ per Idola eis exhibebatur amittere ex veri Dei manifeſtatione per Euangelij prædicationem commouebant omnes reges terræ, & maximè principes Romanos aduerſus Chriſti fideles, qui montes hic appellantur propter perſecutionis grauitatem, quam concitabant in populis, qui mare vocant iuxta illud Ap. aquæ multæ ſunt populi multi. ¶ Cor maris. Hic Romanum ſignat imperium, à quo cætera regna vel ſtabant, vel cadebant, ſicut ab humano corde membra noſtra vitam vel mortem ſuſcipiunt. ¶ In pontum. Ideſt in barbaras nationes, quæ ponti nomine vocantur; quia eius maris accolę crudeles extiterunt. ¶ Præcipites. Ideſt ſine vlla recti conſideratione, ſed a furore impulſi. ¶ Metuemus. Nam ſi Deus pro nobis quis cõtra nos? ¶ Sonitum. Ideſt populorum commotionem. ¶ Terribilemq; nimis, attentis videlicet viribus humanis, ſed adiuuante Domino conuertitur in auram leuem, ¶ Noui fluctus. Qui tempore Apoſtolorum concitati fuerunt aduerſus Eccleſiam Dei, quando fiebant conuentus, conueniebant principes ſacerdotum, & magiſtratus populi, cæſis denunciabatur Apoſtolis ne prædicarent nomen Ieſu, Saulus adhuc ſpirans cædis, & minarum acceptis epiſtolis in Damaſcum perſequebatur fideles. ¶ Maria turbata. Ideſt gẽ
F tilitas commota tempore Neronis, Domitiani, & Diocletiani Imperatorum, à quibus edicebatur ne quis Chriſtũ confiteretur ſub pœna capitis, & confiſcationis bonorum. ¶ Ad vocem Domini. De cœlo clamantis, Saule Saule quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare, & deinde ad Conſtantinum Auguſtum. In hoc ſigno vinces: tempore Beati Syluestri Papæ. ¶ Iſte fragor. Ideſt perſecutionis impetuoſus tumultus: tunc enim baptizato Imperatore pax publicè reddita eſt Eccleſiæ Dei. ¶ Montes. Ideſt magni principes qui ex perſecutoribus fiebant fautores. ¶ Conturbabuntur. Ad pœnitentiam per perſecutionibus illatis Chriſti fidelibus: ſicut in vita Syluestri legitur Conſtantinum valdefleuiſſe, quòd deſæuiſſet in fideles. ¶ Valida voce. Hæc fuit primum Conſtantini edictum, quo iuſſit Idolorum templa claudi, & Chriſtum per vniuerſum orbem adorari. ¶ Tempeſtas. Ideſt tranquilitas. τσυμετσυ. eſt. ¶ Terræ Iudæorum. ¶ Maris. Ideſt gentilitatis. ¶ Vrbs Dei. Due ſunt ciuitates principales, Vna Dei, quæ à primo Abel iuſto cœpit inhabitari, & replebitur ciuibus vſq; ad vltimum electum. Altera eſt Diaboli, quæ à Cayn Fratricida vſq; ad vltimum reprobum peſſimos peccatores ſuſcipiet, per quos boni continuè fatigantur, & exercentur: vide Auguſtinum in libro de Ciuitate Dei, quæ eſt fidelium congregatio. ¶ Amaror. Ideſt tribulationis amaritudo, quam maxima paſſi ſunt Apoſtoli in paſſione magiſtri, & Domini ſui propter quam ſcandalizati ſunt omnes: relicto eo fugerunt omnes; ſed & Petrus omnium audaciſſimus ter dominum ſuum negauit. ¶ Fluminis. Ideſt inundationis aquarum Spiritusſancti. Quæ ſunt. vij. Chariſmatum dona, & vij. ſacramentorum hoſtia ingentia. ¶ Lætabitur in die Penthecoſtes in deſcenſum Spiritusſancti, & in proximis diebus quando viſibiliter ad impo-

ODE XLV. EX PSALMO XLV.

Deus noſter.

Diffugium eſt timidis: virtus certantibus: affert
  Emanuel nobis cum tribulamur opem.
Quandoquidem inuentos præſſit tribulatio multa.
  Et nimij angores, auxiliator adeſt.
Turbetur tellus? montesq; ferantur in altum
  Cor maris? in pontum præcipitesq; ruant?
Non tamen iccirco pauidi metuemus aquarum
  Tam grandem ſonitum terribilemq́; nimis.
Namq́; noui fluctus, maria, & turbata quieſcent
  Ad vocem Domini concidet iſte fragor.
Quin etiam montes conturbabuntur eorum:
  Cum fuerit valida voce locutus eis.

Claraq́; tempeſtas nobis orietur ab alto
  Deſinet vt terræ, motus & iſte maris.
Vrbsq́; Dei ſitiens, nimio & fatigata labore,
  Quàmq́; exſicauit ſalſus amaror aquæ,

ſitionem

Fluminis à Domino lætabitur impetu leni
Vnde bibant omnes, vnde lauentur habent.
Sanctificauit enim ſedem hanc altiſſimus, vt ſit
Molle tabernaclum, manſio grata ſibi.
Namq́; ſedet medio Deus ipſe, locoq́; moueri
Haud ſinet: adiutor ſemper & eius erit.
Mox erit auxilio, nec enim ceſſabit in ipſum
Dum Sol vrat eam: diluculo ſed erit.
Turbatæ gentes, regna inclinataq́; tellus
Quam dedit audita motaq́; voce ſua eſt.
Virtutum Dominus noſter ſuſceptor adhæſit
Emanuel nobis qui Deus eſtq́; Iacob.

ſitiooem manuum Apoſtolorum deſcendebat ſuper fideles Spiritus ſanctus: vide actuum Apoſtolorum hyſtoriam. ¶ Impetu leni. Actuum ij. factus eſt repente de cœlo ſoous tanquam aduenientis Spiritus vehementis, & repl. to. do. vbi erant ſedentes, &c. ¶Habent omnes, Chriſti fideles, ſupple aquas huius fluminis, ¶Vnde bibant. Salubris aquam doctrinæ, quæ eſt verbum Dei. ¶Vnde lauentur. Ab inquinamentis peccatorum videlicet in aquis baptiſmi, pœnitentiæ, & reliquorum ſacramentorum. ¶Sanctificauit. Ideſt præcioſi ſanguinis ſui effuſione roborauit, & ſanctos fecit fideles ſuos. ¶Sedem hanc. Ideſt ciuitatem ſanctam, in cuius medio ſedet ipſe Deus. Anima enim iuſti ſedes eſt Dei. ¶Tabernaclum. Hæc eſt Eccleſia millitans: Nā millitia eſt (vt inqnit Iob) vita hominis ſuper terram, pugnandum quippe eſt contra hoſtes inuiſibiles ſcilicet mundum, & carnem noſtram. ¶Manſio. Ideſt ſtatio. Stat enim Dominus (vt ait Stephanus à dextris virtutis Dei) vt ſuos adiuuet in paſſionis agone certantes. ¶ Sedet. Tamq; doctor, præſes, & iudex. ¶Medio Eccleſiæ. Hoc eſt quod dicit io Euangelio. Vbicunq; fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo ibi ſum in medio illorum. ¶ Loco. Ideſt à firma fidei ſtabilitate (methaphora à decertantibus, quibus pudor eſt à loco procul ammoueri) orauit nāque Dominus pro Petri fide, ne deficiat. ¶Mox. Statim in feruore tribulationis. ¶In ipſum. Scilicet auxilium, quin det illud vſq; ad operis finem. ¶ Dum Sol vrat eam. Ideſt dum tribulationis ardor nimius conſumatur eam per deſperationem; Vnde in alio pſalmo dicitur. Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctem. ¶ Diluculo. Ideſt valde prompte, & cito in anguſtiæ initio per infuſionem fortitudinis, quæ eſt donum Spiritusſancti. ¶ Turbatæ. Bona, & ſalubri conturbatione tantam in fidelibus admirantes fortitudinem, & miraculorum magnitudinem. ¶ Inclinata. A priſtina duricie, & ferocitate ad ſubijcienda iugo fidei colla ſua iam manſoefacta. ¶ Tellus eſt mota. Audita voce ſua, quam dedit Dominus per ora prædicantium Apoſtolorum, & Martyrum. Non enim vos (inquit) eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. ¶Noſter. Ideſt humanitatis noſtræ. ¶Adhæſit nobis. Per carnis aſſumptionem, & per auxilij gratiæ ſuæ collationē. ¶Emanuel. Ideſt Chriſtus. ¶Deus Iacob. Genitiui caſus. Alludit ad id quod Moyſi dictum eſt. Ego ſum Deus Abraam, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Ideſt Deus credentium vt Abraam, offerentium ſe ipſos in ſacrificium, vt Iſaac, & ſupplantantium vitia atq; fortiter luctantium vt Iacob. ¶Aduentu. Primò quando in humilitate venit iudicandus. ¶ Venite. Greſſibus fidei non corporis. ¶ Videte. Ideſt intelligite interioribus oculis mentis. Inuitat omnes gentes propheta ad fidem, Chriſti per miraculorum conſiderationem, quæ in natiuitate Domini facta fuerunt. ¶ Horrida bella. Quàm Romanis in exteras gentes, deinde ciuilia in ſeipſos geſta fuerunt. ¶Craſſata. Per multorum cædem. ¶Aurea pax. Ideſt delectabilis, & gratiſſima ſicut aurum. Quid iucundius & gratius pace? & quid aſperius atq; flebilius bello, vel alludit ad aureum ſæculum, quod dicitur ſub Auguſto in Domini natiuitate renouatum: vndè & Angeli cecinerunt. Gloria in ex. Deo, & in terra pax hominib. ¶ Comburet. Quia eorum vſus in tanta pace non erit neceſſarius. ¶ Hæc (ſupple) verba, quæ ſequuntur. ¶ Vox Domini eſt effata. Per ora præconum ſuorum. Et primo Prophetarum. Secundo Angelorum. Tertio Apoſtolorum. ¶ Vacate. Dilligenter attendite his, quæ vobis prædicantur. Nam & prius prædicta ſunt & annunciata. ¶Videte. Conſiderate ſano lumine intellectus, hoc dicit Phariſeis, & Scribis cæcis, qui oculos habentes non videbant à propria excæcati malitia: ſed & gentes erant factæ ſimiles Idolis ſuis cęcis, mutis, & ſurdis ad uerā Dei cognitionem. ¶Dominus. Per humanitatē aſſumptam. ¶Solus. In ſubſtantia: quamuis trinus in perſonis, vel hoc dicit, ad ſalſorum excluſionem Deorum, quos gentiles colebant, qui non erant Dij, ſed Demonia, vt Iupiter, Phæbus, Mars, Neptunus, ceteraq; huiuſmodi portenta. ¶Deus. Αυτοτσυ θεοσ. Ideſt videns omnia, & vnicuiq; retribuens pro ſuis meritis & demeritis. ¶ Exaltabor. Primò per humiliationem in cruce: deinde per gloriam in regni adeptione, de qua dicit ipſe in Euangelio. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra, & Paulus ait, propter quod exaltauit illum Deus, & dedit illi nomen, quòd eſt ſuper omne nomen, &c. ¶In omnes gentes. Hoc adimpletum eſt tempore Syluestri Papæ, & Conſtantini Imperatoris, de quo ſupra. ¶ Leuabor. Ideſt in maximo habebor honore. ¶In patria humo. Quæ eſt Iudea. De qua Ioannes ait. In propria venit, & ſui eum non receperunt, ſed mox cum plenitudo gentium intrauerit tunc reliquiæ Iſrael (vt dicit Paulus) ſaluæ fient. ¶ Virtutum om̄. Theologalium, Cardinalium, & Moralium dator, vel virtutum. Ideſt exercituum cœleſtium: reliqua expona vt ſupra.

A

B

Huius in aduentu, miranda venite, videte,
Signa: ſuper terram prodigia iſta dabit.
Horrida bella diu totum craſſata per orbem
Suſtulit: in terris aurea paxq́; data eſt.
Conteret hic haſtas: arcus confringet: & igni
Omnia comburet ſcutaq́, & arma ſimul.
Hæc Domini vox eſt effata: venite, videte.
Ecce ego ſum Dominus, ſolus & ipſe Deus.
Sum Deus: & gentes iam iam exaltabor in omnes:
Cognitus in patria moxq́; leuabor humo.
Virtutum Dominus, noſter ſuſceptor, adhæſit
Emanuel nobis, qui Deus eſtq́; Iacob.

C

Heb. 4.

Plaudite vos gentes, &c. Inuitat in hoc pſalmo Propheta in perſona Eccleſiæ omnes gentes ad communem lætitiam ex aſcenſione Domini, & ſede eius ad dexteram patris dilatationem regni ſui, & xij. Apoſtolorum exaltatione, dicit igitur. ¶ Plaudite. Feſtiui, & iucundi pro gaudio. ¶Vos gentes. Quæ fide acceſſiſtis prope, longe factis Iudæis per incredulitatem ſuam. ¶Iubilate. Ideſt ineffabiliter gaudete. Eſt enim iubilus ineffabile gaudium, quod nec taceri poteſt, nec ſufficienter exprimi. ¶ Mecum. Loquitur Propheta ſub perſona Eccle

D ſiæ tamquàm matris inuitantis filios ad lætandum de paterna proſperitate.¶Excelſus.dominus Scilicet Ieſus Chri
ſtus ; Eſt enim eleuatus ſuper omnem creaturam tam Angelicam,quàm humanam. ¶Vniuerſum. Quia ſibi data
eſt omnis poteſtas vniuerſæ terræ vt dictum eſt in proximis pſalmis . ¶Terribilis. Hoſtibus noſtris,& hoc maxime
Math.28 apparebit in ſecundo aduentu cum venerit ad iudicandum in poteſtate magna,& virtute . ¶Populos . Iudæorum
quantum ad eos, qui crediderunt, nam ad duas Petri prædicationes conuerſi ſunt viij. millia . ¶Superbas gentes.
Barbarorum, & Romanorum , qui recalcitrabant prædicationi Euangelicæ . Sed tandem colla iugo Chriſti ſup-
poſuerunt , vt in præcendenti pſalmo viſum eſt . ¶ Sub pedibus . Fidelium, in quorum perſona nunc loquitur .
¶ Fortia. Scilicet potentum pectora tam Iudæorum, quam gentilium maxime ſcribarum,& phyloſophorum,qui
in propria confidentes prudentia ſtulti à Domino reputari ſunt,& confuſi.¶Nos. Scilicet Apoſtolos,& Chriſti Di
ſcipulos ſimplices, & idiotas vt potè piſcatores. ¶Legit. Pro elegit. Sicut dixit in Euangelio.Non vos me elegiſtis,
ſed ego elegi vos. ¶ Infima mundi. Ideſt infimæ
& vilis conditionis quantum ad mundanorum
eſtimationem, qui virtutem, quæ vera eſt nobi-
litas negligentes in ſola maiorum ſuorum glo-
riantur nobilitate,& generoſitate . ¶Sortis ſuæ.
Ideſt hæreditatis æternæ : Nam ſi filij & hære-
des; hæredes quidem Dei, cohæredes autē Chri
ſti , qui dignatus eſt non ſeruos aut amicos tan
tum, ſed & fratres appellare . ¶ Sic. Ideſt eo mo
do, quo præpoſuit Iacob Eſau primogenito, ſic
& nunc Eccleſiam filiam & minorem ſororem
prępoſuit veteri Synagogæ Iudæorum, cui ſpre
tæ propter infidelitatem & auaritiam hypocri-
ſim & crudelitatem in filium Domini ſui , & vi-
neæ hæredem, quem extra vineā eiicientes cru-
E cifixerunt , dedit libellum repudij . ¶ Prædilexe-
rat . Tum propter bona opera illius præuiſa, &
tum ex gratia ſua. ¶Maiori fratri.Scilicet Eſau.
hoc eſt quod habetur Malach. iiij, Iacob dilexi
Eſau autem odio habui propter cruentam eius
cogitationem de cæde fratris præſcitam ; nam
cum vendidiſſet lentis edulio primogenituram
ſuam, & benedictionem paternā Iacob obtinuiſ
ſet , dicebat venient dies luctus patris mei,& in-
terficiam Iacob , eiq; venienti de Meſopotania
occurrit cum 400. viris vt eum perderet, quam-
uis muneribus placatus,& à Deo cor eius fuerit
inmutatum ; vnde & dimiſſit in pace . Hæc autem ſignificabant populum populo præpoſitum iri ſicut Rebecca
matri gemellos in vtero adhuc geſtanti cum inuicem collidere ſentiret, à Domino fuit hoc reſpōſum . ¶Ipſe Deus
Chriſtus Ieſus tanquàm dux ſuis millitibus viam patefaciens.¶Scandit. Pro aſcendit,ſimplex pro compoſito; hoc
factum ſuit in die Aſcenſionis Domini ſicut narrat Marcus Euangeliſta, & Dominus quidē Ieſus poſtquam locu-
tus eſt eis aſſumptus eſt in cœlum. & ſedet à dextris Dei . ¶Iubilo . Milliriæ cœleſtis,& ſanctorum patrum , quos
eduxerat de Inferno,& in cœlum ſecum adduxit : captiuam enim (ſicut ait paulus) adduxit captiuitatem.¶Claſ
ſica. Ideſt aduocationem cœleſtis exercitus ad ſociandum & occurrendum Domino in cœlum aſcendenti. ¶Pſal-
Heb. 2, lite. Ideſt pſalmos cantate non vanas poetarum cantilenas,& quater repetit ad excitamdas quattuor mundi par-
tes ad laudem Domini ; & vt toto corde , tota mente , & tota anima,& ex omnibus viribus noſtris demonſtremus
commune gaudium de exaltatione capitis noſtri . ¶ Rex. Conſtitutus à Deo patre. ¶Sapienter. Non moribus in-
compoſitis corporis,vt prius Idolis veſtris,ſed alacribus animi motibus in Deum gradatim tendentibus.¶Ei. Do-
mino Ieſu,non Ioui, aut Neptuno . ¶Deo Abrami. Ideſt Chriſto Ieſu , ſicut oſtenſum eſt in fine præcedentis pſal-
mi. Hoc eſt quòd dicebat Io. Baptiſta Iudæis gloriantibus de genere Abraæ : nolite gloriari dicentes patrem ha-
bemus Abraam,dico enim vobis quia de lapidi
F bus iſtis , ideſt gentilibus, qui lapidea colebant
Idola potens eſt Deus ſuſcitare filios Abraæ , ſi-
cut & Dominus dicit in Euangelio.Multi ab Oc
cidente & ab Oriente venient , & recumbent cū
Abraam,Iſaac , & Iacob in regnō cœlorum: fi-
lij autem regni eiicientur in tenebras exterio-
res : porro Abraam, declinatur tripliciter . Hic
Abraam huius Abraæ:hic Abramus, mi.hic A-
bras, Abrantis, ſicut Atlas,& Abas.¶Sceptra te-
nentes. Ideſt Reges & principes.¶Cōuenerūt. In
catholica fide . ¶ Vt comitentur eum . Humilia
illius veſtigia imitantes ſicut monet Petrus :
Chriſtus pro nobis paſſus eſt relinquens vobis exemplum , vt ſequamini veſtigia eius . ¶Dij fortes terræ. Ideſt de
terra aſſumpti: vnde Dominus alibi dicit: Ego vos elegi de mundo ; hi ſunt Apoſtoli dicti Dij,quia Chriſti diuini-
tatem cognouerunt, confeſſi ſunt , & prædicauerunt , vt in pſalmo nuptiali ſupra oſtenſum eſt in illo verſu: Non
homines, natos es genitura Deos . ¶ In altum . Hic per gratiam , & in cœlum per gloriam . ¶Emicuere.Doctri-
næ lumine , miraculorum ſulgore , & cœleſtis gloriæ ſplendore : nam fulgent iuſti ſicut Sol in conſpectu Dei .
¶ Sedent . Vt coniudices , ſicut illis promiſſit Dominus . Sedebitis , & uos ſuper xij. ſedes iudicantes xij. tribus
Iſrael . ¶ Aſtra poli . Hi ſunt ſancti omnes , in quorum medio ſedent Apoſtoli tamquam principales, nam vt ait
Apoſtolus ;

ODE XLVI. EX PSALMO XLVI.

Omnes gentes :

PLaudite vos gentes manibus , iubilateq; mecum,
Vocis & exultans ſcandat ad alta ſonus .
Excelſus quoniam dominus , magnusq; per orbem
Eſt vniuerſum : terribiliſq; nimis .
Subiecit populos nobis; poſuitq; ſuperbas
Sub pedibus gentes , vt dominemur eis .
Fortia confundens nos legit , & infima mundi,
Sortis vt eſſemus participesq; ſuæ .
Sic Iacob erexit quem prædilexerat olim .
Maiori eſt fratri præpoſitusq; minor .
Sic prior ipſe Deus celſum penetrauit Olympum .
Aeterni ſolium ſcandit ad vſq; patris .
Aſcendit Deus in iubilo, & clangore tubarum ,
Claſsicaq; Angelici concinuere chori .
Pſallite ſcandenti ; Domino bene pſallite noſtro :
Pſallite regnanti : pſallite vbiq; Deo .

Namq; Deus noſter terræ Rex præſidet omni .
Pſallite vos gentes & ſapienter ei .
Nempe ſuper gentes toto regnabit in orbe .
Iam Deus in ſolio celſus & ipſe ſedet .
Cumq; Deo Abrami populorum ſceptra tenentes
Iam conuenerunt, vt comitentur eum .
Dij quoniam terrę fortes vehementer in altum
Emicuere : ſedent inter & aſtra poli .

Apoſtolus: alia eſt claritas Solis, alia Lunæ, & Stellarum, & ſtella differt à ſtella in claritate, cuius participes nos faciat D. N. Ieſus Chriſtus. A

QVam magnus Dominus, &c. Laudatur in hoc pſalmo Eccleſia Dei ſpiritualis ſub tipo Hyeruſalem terreſtris, à conditore primo laus eius deſcribitur, & à dignitate habitatoris, deinde à ſitu, & ab amplitudine magnitudine ædificiorum & murorum aggerumq; robore, dicit igitur. Quoniam magnus Dominus. Vt pote qui intra omnia non incluſus, extra omnia non excluſus, ſed omnia pugillo contincns, magnitudinis eius nō eſt finis, immenſus eſt enim & incomprehenſibilis. ¶ Laudabilis. Nam ſi in ſanctis eius eſt laudandus quãto magis in ſemetipſo eſt laudabilis? vnde canit Eccleſia. Quantum potes tantum aude, quia maior omni laude, nec laudare ſufficis. ¶ Vniuerſi opifex. Ideſt conditor orbis. ipſe eſt enim qui creauit cœlum, & terram, & omnia quæ in eis ſunt. Gen. 1. ¶ Vrbis nouæ. Ideſt Spiritualis Hyeruſalem, quæ eſt Chriſti Eccleſia. ¶ Origo. Ideſt principium, author & conditor eius. ¶ Vt repararet opus. Hic ponitur cauſa reparationis huius vrbis nouæ, quæ & vocatur ædificatio, nam cum aliquis vult ædes ſuas vetuſtate conſumptas in nouam maiorem ac pulchriorem formam reparare, totas diruit & maiori ambitu illas ex integro reædificat. ſic Dominus veterem ſynagogam in nouam reformauit Eccleſiam. cuius reparationis cauſa principalis & potiſſima fuit lapſus generis humani in primi parentis perſona, ad cuius redemptionem deſcendit Dei filius, & renouauit hanc urbem à ciuibus renouatis habitandam. Porrò per ecbaſim. Ideſt diſcurſum poeticum ſub parabola hominis illius, qui inciderat in latrones, & à ſamaritano extitit curatus deſcribitur humani generis lapſus, & eius redemptio; deinde fit recurſus ad urbis huius laudem: dicit igitur ut repareret opus Ideſt hominem. ¶ Sua dextra patrarat. Vide Gen. 2. formauit Deus hominē de limo terræ; & inſpirauit in eum ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem. ¶ Lucida imago nitet. Homo enim cum ad imaginem, & ſimilitudinem Dei factus ſit, quemadmodum in Deo ſunt cunctorum Ideæ; ſic & quandam cunctarum rerum imaginem præſe fert, longè tamen diuerſo modo, non enim tanta ſimilitudo inter creatorem & creaturam poteſt notari, quin maior inter eos diſſimilitudo ſit notanda: vt dicit Innoc. in concilio Gen. de ſumma tri. & fid. cath. c. ij. paraſo cum ergo. & quia homo in ſe rerum mundi ſimilitudinem retinet ideò ſubiungit hæc: microcoſmos. Ideſt paruus mundus, græcum eſt vocabulum, & hominem ſignificat ut ſubiūgit. Luc. 10. Gene. 1.

ODE XLVII. EX PSALMO XLVII.

Magnus Dominus.

QVam magnus dominus, toto & laudabilis orbe:
Vniuerſi opifex, vrbis origo nouæ.
Vt repararet opus quod iam ſua dextra patrarat,
In quo cunctorum lucida imago nitet.
Hæc microcoſmos erat graio de nomine dicta;
Sed latio paruus nomine mundus, homo.
Exul hic à patria vix lapſus cede latronum
Vulneribus foſſus mille, iacebat humi.
Quàm miſerandus homo nuda tellure quieſcens
Nudus, & à ſpinis ſemiſepultus erat.
Amplius haud orbis facies renidebat in illo
Denigrarat eam liuor, & vmbra loci.

¶ Latio. Ideſt latino adiectiuū eſt latius a. vm. alias autem cū eſt ſubſtantiuū: hoc latium ij. quandā partem Italię ſignificat, in qua dicitur latuiſſe Saturnus filium Iouē fugiens. ¶ Exul hic. Adam primus parens noſter, per quem totum genus humanum intellige quia ab eo deſcendit, & in lumbis eius tamquā in ſeminario latebat. ¶ Patria. Hæc eſt cœleſtis Hyeruſalē (vt ait Ambr. in Hom. huius Euang. currētē in xij. Dominica poſt Pēth. ubi omnino uideas) unde eiectus eſt Adā. ¶ Lapſus pro elapſus (Aphereſis eſt) nā ex aduentu Domini in paradiſum deſtitere latrones. Ideſt Demones eum ini quietare: uide hyſtoriā Gen. iij. ubi narrat Adæ præuaricatio, quæ hic parabolice decantatur ſicut à Domino in Euang. poſita eſt Luc. x. ¶ Latronum. Hi ſunt Angeli noctis, atq; tenebrarū. ¶ Mille uulneribus. Peccatorū; nam uirtutes oēs ex uno uitio capiunt detrimentū unde Auguſt. B

in libro de pœn: inquit. Defleat peccator, quia offendens in uno factus eſt omnium reus. ¶ Iacebat humi. Homo enim ſua ſponte labitur; ſed non ex ſeſe poteſt reſurgere niſi Deo manum porrigente, & illum eleuante. ¶ Quieſcens. Si tamen læſa conſcientia quietem vllam poteſt capere; per hanc quietem notat longam moram ante aduentum Domini ad hominis redemptionem. ¶ Nudus. Ab indumentis originalis iuſtitiæ, innocentiæ & gratiæ, quibus à Demonibus propter præuaricationem diuini mandati fuit expoliatus. ¶ A ſpinis. Ideſt peccatorum puncturis: vel alludit ad maledictionem Adæ: maledicta terra in opere tuo; ſpinas & tribulos germinabit tibi. ¶ Renidebat. Ideſt relucebat: alludit ad ſpeculum maculis obliuum quod inuentum facies vt prius non reddit. ¶ Liuor. Ideſt plagarum tumor alias ponitur pro inuidia. Significat autem turpes peccatorum maculas, quibus anima denigratur, hinc dicitur ſuper carbones denigrata eſt facies tua. ¶ Vmbra loci. Hic eſt Infernus quo deſcendit Adam cum genere ſuo vſq; ad Chriſtum. ¶ Cum ſecus. Ideſt prope viam vitæ huius. ¶ Hæc facies viri veteris. Ideſt Adę, per quem mors in mundum introiuit & propter hoc dicitur imago mortis; appellatur autem Adam vetus homo ad differentiam Chriſti, qui eſt nouus homo, per quem vita reddita eſt, ſicut docet Apoſtolus, expoliate vos veterem hominē qui eſt ſecundum Adam, & induite nouum qui eſt ſecundum Chriſtum. ¶ Conciuis. Eiuſdem vrbis incola. ¶ Leuita. Hic eſt Moyſes miniſter legis. ¶ Sacerdos. Hic eſt Aaron cum tota progenie ſua. ¶ Opem. Nam neq; lex Moyſi, neq; ſacerdotum antiquorum ſacrificia potuerunt hominem ex Inferno liberare; vt late docet Paulus. ad Galathas. c. ii. & iij. vbi inter alia dicit: ex operibus legis non iuſtificatur homo, & ad Hebre. à vij. cap. vſq; ad x. vbi dicit inter alia: impoſſibile eſt ſanguine hircorum aut vitulorum auferri peccata. ¶ Vigil cuſtos. Hic eſt Samaritanus ille, qui tulit opem ægroto ſed omiſſo nomine parabolico poſuit eius ſignificatum; Samaritanus quippe cuſtos interpræratur & quis eſt iſte cuſtos? niſi de quo dicitur? Cuſtos quid de nocte: & Niſi Dominus cuſtodierit ciui. ſr. vig. qui cuſt. eam. hic eſt D. N. Ieſus Chriſtus qui Samaritani nomen à Iudæis pro contumelia obiectum non recuſauit. ¶ Ab arce Olympiaca. ¶ Miſeratur. Quia ſerpentis dolo & vxoris allectus illecebris peccauerat. ¶ Faſtu. Initiū enim omnis peccati eſt ſuperbia, concupierat enim & ipſe diuinum honorem dicente ſerpente eritis ſicut Dij. ¶ Flocipenderat. Ideſt contempſerat. ¶ Dictum Ne comederet de ligno quod Gene. 3. C Tre. 4. Gen. 2.

Cum ſecus atq; viam lacera & proſtrata iaceret
Hæc veteris facies mortis imago viri.
Hac & iter conciuis habens leuita, Sacerdos.
Præſtiterat miſero non tamen vllus opem.

 erat

Hunc vigil ætherea cuſtos & fidus ab arce
Viderat, & dudum iam miſeratus erat.
Sed quia præ faſtu dictum flocipenderat eius;
E caſtris fuerat iuſſus abire ſuis.
Abſtinuit ſeſe, donec cognoſceret hoſtis
Pellacis fraudes, Illecebraſq; malas.
Erroremq; ſuum pœna monſtrante fateri
Diſceret, & proprio funderet ore preces.
Pectore ſic poſtquàm ſibi cuncta elatio ceſſit.
Et ſupplex humili corde popoſcit opem.

D erat in medio Paradiſi. ¶ E caſtris ſuis. Ideſt de
Paradiſo terreſtri, ubi tamq; milles imbellis ab
hoſte deuictus ſpoliatus eſt, & vulneratus, & ob
Gen. 5. id inde à Domino per Angelum fuit eiectus.
¶ Abſtinuit ab auxilio redemptionis humani ge
neris. ¶ Pellacis. Ideſt fallacis; per blandicias vo
luptarum terrenarum decipientur. ¶ Illecebraſq;
malas. Ideſt blandimenta noxia, ſerpentis, & vxo
ris ſuæ. Quot viros per vxorum illecebras deci-
pit hic ſerpens infernalis, qui ſibi prius fortiter
reſiſtebant? cauete ò vxorij ne primo ſimiles ſitis
parenti, Sanſoni, & Solomoni, & quàm pluri-
bus alijs, qui ab illecebris mulierum in retia De
monis fuerunt inuoluti. ¶ Pœna. Carceris in-
fernalis carentiæ viſionis Dei, quæ eſt pœnarum omnium maxima. ¶ Monſtrante. Sicut vulgo dicitur. Fatuus
in culpa ſapiens fiet in pœna. ¶ Fateri. Hæc confeſſio fuit facta à Dauid in multis pſalmis & à Daniel cæteriſq;
prophetis in orationibus ſuis; ſic & preces aſſiduæ ab eiſdem fiebant pro aduentu Meſſiæ. ¶ Popoſcit. Supple ge
nus humanum per ſanctos prædictos. ¶ Samaritanus. Dominus Ieſus Chriſtus cuſtos, de quo ſupra; eſt enim cuſto
diens paruulos Dominus. ¶ Dictu mirabile. Quod creator ſit factus creatura, inuiſibilis viſibilis; impalpabilis æter
nus & inmenſus, palpandum, ſub tempore, & metiendum ſe præbuerit, de inmortali factus mortalis, Deus homo.
verbum caro factum eſt, nec tamen Deus eſſe deſiit, nam & ſi noſtram aſſumpſerit naturam, propriam tamen nõ
abiecit, vel amiſit, ſed retinuit, & propterea eſt vna in duabus naturis perſona Chriſtus vnus, Deus & homo.
¶ Hoc iter. Humanæ vitæ. ¶ Peregrinus. Ad patriam tendens cœleſtem ſicut & nos: oportuit enim Chriſtum pa
ti & ita intrare in regnum ſuum. Lucæ vltimo. Sic & nos oportet per multas tribulationes intrare in regnum Dei
actuum xiiij. ¶ Præteriens. Ideſt tranſiens de hoc mundo ad patrem. ¶ Iuxta. Ideſt in cruce poſitus. ¶ Lachrymis.
E Vt ait Apoſtolus: cum clamore valido & lachrymis exauditus eſt per ſua reuerentia. ¶ Compatiens. Sicut in ſuſci
tatione defuncti filij viduæ, & Lazari, per quos peccatorum ſignificabatur ſuſcitatio: legimus eum miſericordia
Luc. 7. motum fuiſſe, ac etiam fleuiſſe. ¶ Vulnera. Peccatorum. ¶ Ope medica. Hoc eſt effuſione ſanguinis ſui; Quapro
Joan. 11. pter dicebat Iſaias: liuore eius ſanati ſumus. ¶ Leuaſſet humo. Carnem noſtram in cruce extendendo, vide para-
Iſa. 43. bolam ouis deperditæ, repertæ & à paſtore inhumeris proprijs ad ouile adductæ. ¶ Ad hoſpita tecta. Eccleſiæ Pe
Luc. 15. tro & Apoſtolis commendatæ; vnde Apoſtolus. Fratres admoneo uos tãquàm hoſpites & peregrinos, &c. & alibi.
Non habemus hic (ait) ciuitatem permanentem ſed futuram inquirimus. ¶ Vt curaretur. Baptiſmo & ſacramen
tis nouæ legis. ¶ Aera duo. Ideſt denarios duos. Hæc ſunt duo teſtamenta: nam dena legis præcepta unde dicitur
denarius, ad duo legis nouæ mandata reducuntur, dilectionis videlicet Dei, & proximi. Hoc eſt quod monet Do

Tum Samaritanus (dictu mirabile) ab alto
Deſilit hoc faciens ceu peregrinus iter.
Præteriens iuxta lachrimis vt vidit obortis.
Compatiens, medica vulnera fouit ope.
Cumq; leuaſſet humo portauit ad hoſpita tecta;
Vt curaretur protulit æra duo.
Commendanſq; abijt, ſanum ducturus in vrbem
Semine cumq; ſuo quam faciebat ei.
Non niſi diuinas reſonant ea mœnia laudes
Quippe vrbs eſt domini condita monte ſuo.
Architectorum nam excellentiſſimus, arte,
Ingenio, pollens Dedaleaq; manu.
Dum fundaret eam, terræ exultatio oborta
Eſt vniuerſæ: letitiæq; ſonus.
Fundamenta Syon in celſo monte locata.
Atq; ſuper ſolida iacta fuere petra.

minus in Euangelio Bonus paterfamilias pro-
fert de theſauro ſuo noua, & vetera. ¶ Commen-
Joan. 21. dans. Petro, vt diximus quando dixit ei ter. di-
ligis me paſce oues meas. verbo ſcilicet, & exem
plo. ¶ Ambit. In cœlum, vt in præcedenti pſalmo
demonſtratum eſt. ¶ Sanum. Scilicet genus hu-
manum à peccatorum vulneribus acceptis. ¶ In
vrbem. Ideſt cœleſtem Hyeruſalem, hoc eſt Ec-
cleſiam triumphantem. Nunc reddit poeta ad
pſalmi decantationem, in quo deſcribitur vrbis
nouæ pulchritudo. ¶ Cum ſuo ſemine. Ideſt cũ
fidelibus ab eo proceſſuris. ¶ Ei ſcilicet. Adæ pri
mo parenti. ¶ Diuinas laudes. Sic & alibi. Qui
habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæcu-
lorum laudabunt te. Qui igitur hic in militan
te Eccleſia ceperit Dominũ laudare corde, ore,
& opere poteſt exiſtimare ſe futurum ciuem hu
F ius triumphantis. Hyeruſalem, econtra vero qui
hic Deum blaſphemat & ſanctos inhonorat exu
lem ab illa, & incolã Inferni ſeſe conſtituit, ubi
Iſai. 2. iugiter nomen eius blaſphematur. ¶ Monte ſuo.
Qui eſt Chriſtus de quo Iſaias. erit in nouiſſimis
diebus præparatus mons domus domini, & ele-
1. Cor. 3. uabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes. Sic & Apoſtolus fundamentum aliud nemo poteſt ponere
præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. ¶ Architectorum. Hi ſunt ædificiorum ſabri principales, &
qui conſtruendis ædificiis præſunt ingenio, & manu pollentes; de quorum arte ſcripſit librum Vitruuius, quem
appellauit de architectura. ¶ Excellentiſſimus. Hic eſt Dominus Deus, pater naturæ mundi architectus, dator in-
geniorum. ¶ Dedalea. Ideſt ingenioſiſſima; ſcientifica, deriuatum à Dedalo architecto ingenioſiſſimo. ¶ Funda-
ret eam prædicatione ſua, diſcipulorum aduocatione, & miraculorum patratione. ¶ Terræ. Ideſt Iudæorum pri-
mo, ubi docuit Dominus in propria perſona, deinde aliarum regionum ad quas miſit Apoſtolos, & fideles ſuos.
¶ Exultatio. Vide Euangelia in quibus narratur talis exultatio, & diuina magnificatio pro illius doctrina mira-
culis, & ſua conuerſione, ſic & in actibus Apoſtolorum, & in hiſtoriis ſanctorum de mundi conuerſione: nec mi-
Act. 13. rum ſi homines lætantur: nam Angeli exultant de peccatorum conuerſione. ¶ Fundamenta. Hæc ſunt Apoſtoli,
Luc. 24. de quibus ait Paulus Fratres Iam non eſtis hoſpites, & aduenæ ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei ſuper
ædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & prophetarum. ¶ Syon monte. Spirituali qui eſt Chriſtus, de quo
ſupra. Vel etiam ad literam nam ſuper illo monte fecit Dominus cœnam, inſtituit Euchariſtiæ Sacramentum,
docuit,

A

docuit, humilitatem inſtituit, miſſit Spiritumſanctum in diſcipulos ibi congregatos, quæ omnia ſunt quidam fondamentorum iactus. ¶Solida petra. Quæ eſt Chriſtus: ſicut ipſe dixit. Petro. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Ideſt ſuper me non ſuper te, vt exponit Auguſtinus. Non enim petra ſuper Petro, ſed Petrus ſuper petrã: petra autem erat Chriſtus. Hoc eſt quod dicit Apoſtolus. In ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino in quo, & uos coædificamini in habitaculum Dei in ſpirituſancto. ¶Expandit. Ideſt dilatat. Hic laus eſt vrbis ab amplitudine. ¶ Riphæa cacumina. Quæ in ſummo Aquilonis ſunt ultra Scythiam ubi dicitur eſſe uertex cœli altiſſimus, qui Polus Artichus dicitur, per quem intelligit. & Antharticum ſibi oppoſitum, qui deſcendit ad Auſtrum. Eſt ergo perinde ac ſi dixiſſet a ſummo vſq; deorſum per totum orbem latera huius urbis extendontur, nam in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. ¶Nam regi magno Chriſto Domino. Antipophora eſt. Ideſt tacitæ obiectionis reſponſio. ¶Suſceperit illam. In ſponſam repudiata ueteri Synagoga. ¶ Agnoſcetur. Non tantum à fidelibus ex Iudaiſmo conuerſis, ſed & à reliquis gẽtibus per Apoſtolorum prædicationem; unde cum prius diceretur notus in Iudea Deus: modo dicetur notus ubiq; Deus. ¶ Cernent: In præſenti oculis Fidei, ſed tanquàm per ſpeculum in ænigmate. Vel in futurum cum eam Eccleſiam in cœlum ſuſceperit coronandam: tunc fiet quod dicitur hic, quia uidebimus eum clarè ſicuti eſt, & ſunt verba Apoſtoli. ¶Notans. Ideſt cognitus & approbatus à Deo. ¶ Sciam. Ideſt cognoſcam Deum: Verba Apoſtolis hæc ſunt: tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum: aliquantiſper more poetico alterata. ¶ Millitat. Nam Eccleſia triumphans, & millitans vna & eadem eſt, ſed pro parte eſt in cœlis reſpecto capitis ibi reſidentis, & qui cum eo ſunt ſancti; pro parte hic in terris vſq; ad diem iudicij reſpectu electorum modo exiſtentium & futurorum: de quibus dicitur millitia eſt vita hominis ſuper terram: Habemus enim continuam pugnam aduerſus hoſtes, carnem, mundum, & demones ideo ſubiungit. ¶Altis indiget aggeribus. Qui ſunt virtutum agregationes. ¶Mœnia firma. Quæ ſunt Angelicæ cuſtodiæ & diuinæ protectiones; de quibus in alio Pſal. dicitur Montes. Ideſt Angeli in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi ſui. ¶Ecce hic ponitur perſecutio Eccleſiæ Dei ab initio ſui, ſed oſtenditur portas Inferi non præualuiſſe aduerſus eam ex diuina protectione, & angelica cuſtodia bene fulcitam & munitam. ¶Reges terræ. Tres uidelicet Herodes. ¶ Exercitus ingens. Romanorum cæterarumq; gentium exterarum, qui vno impetu in diuerſis mundi partibus perſecuti ſunt Eccleſiam Dei prohibentes nomen Chriſti Ieſu prædicari. ¶ Horrida caſtra. Ideſt impetuoſas & metuendas perſecutiones propter omnium genera tormentorũ, quæ Chriſti millitibus inferrebantur. ¶Eductas. Eleuatas moles virtutum & maximè fortitudinis & ſapientiæ. ¶Obſtupuere, deſperantes à recta fide illos poſſe deiicere: vnde bene dicebat Dominus in Euangelio. Dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes aduerſarij ueſtri. ¶ Commoti. Partim ad pœnitentiam, & partim ad ſæuitiam. ¶Turbataq; pectora. Aliquibus de peccatis præteritis, ſicuti Paulus, qui dicebat non ſum dignus uocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei: alis de regiminis populi amiſſione ſicut dicitur Herodem fuiſſe turbatum, & omnem Hyeroſolimam cum illo; ſic & turbata fuerunt pectora ſacerdotum & principum populi audita reſurrectionis prædicatione per Apoſtolos poſt receptam Spiritus ſancti gratiam, & viſis miraculis quæ per manus eorum fiebant. ¶ Tremor. Pœnæ eternæ quo ad conuerſos; iacturæ regni & regiminis quo ad malos, & propter hoc ante necem domini dixerunt. Venient Romani & tollent locum noſtrum & gentem, poſt Aſcenſionem & dixerunt Apoſtolis adductis in concilio. Voltis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius. ¶ Ira grauis. Herodis. vt in Eccleſiaſtica hiſtoria. ¶Inq; uicem. In concilijs ſupradictis conferentes quidnam eſſent acturi. ¶ Vrbem. Ideſt Eccleſiam, fidelium collectionem innumeram. vt Actuum. v. dicitur. Magis autem augebatur credentium in domino multitudo uirorum ac mulierum. ¶ Prædicat omnis. Ad fidem Chriſti conuerſus. ¶Turribus excelſis Humilitatis & chaſtitatis. ¶ Quam magnum. Hic agit gratias Deo patri de miſſione filij primo in mortalitate ſuſcepta, deinde iam immortalem facto in ſacramento Euchariſtiæ ¶Pietatis opus. Chriſtum, certiſſimum diuinæ opus miſericordiæ. ¶Ex bonitate tua. non enim (vt ait Paolus) ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ex ſola miſericordia ſaluos nos fecit. ¶Medio templi. Præſentatum à matre & ſuſceptum a Symeone in vlnis, quando cecinit. Nunc dimittis ſeruum tuum in pace, &c. Sic & modo in Euchariſtiæ Sacramento à Sacerdotibus in

B

Expanditq; latus Riphæa cacumina ad vſq;;
Nam regi magno magna paranda fuit.
Eſt Deus hac media vt dominus regnator in vrbe:
Septra tenens ſolio celſus in arce ſedet.
Huius & in domibus tunc cum ſuſceperit illam
Agnoſcetur: erit notus vbiq; Deus.
Tunc inuiſibilem cernent mea lumina: aprehendent
Incomprehenſibilem: notus & ipſe ſciam.
Dum tamen in terris ſtat adhuc & millitat, altis
Indiget aggeribus, mœnia firma petit.
Ecce etenim terræ reges, exercitus ingens
Conuenere, locant horrida caſtra ſimul.
Nam miranda vrbis cum nuntia fama tuliſſet
Fundamenta iaci, mœniaq; alta dari.

Math. 2.

Act. 3. 24

Act. 5.

C

Aduenere citi: ſed ſydera ad vſq; videntes
Eductas moles obſtupuere nimis.
Tunc ſunt commoti, turbataq; pectora eorum
Per grauis aprehendit cordaq; & oſſa tremor.
Parturientis vti duros ſenſere dolores.
Contriuit naues tharſis vt ira grauis.
Inq; vicem dicunt: tulerat ceu nuntia fama
Vrbem in conſpectu lumina noſtra vident.
Hæc eſt vrbs Domini virtutum prædicat omnis.
Hæc ſunt hæc noſtri mœnia ſancta Dei.
Hanc Deus æternum Deus hanc fundauit in æuum:
Turribus excelſis & ſtabiliuit eam.
Quàm magnum pietatis opus, cœleſteq; donum.
Miſiſti donum hoc ex bonitate tua.
Inq; tui templi medio ſuſcepimus illud;
Cuncta quod exuperat ſpirituale bonum.

D bus in manu corde, & ore ſuſcepitur, populiſq; miniſtratur. ¶ Cuncta. Bona. ¶ Exuperat. Nihil enim melius eſt Chriſto domino, ſicuti de eo canit Eccleſia ſe naſcens dedit ſocium: conueſcens in edulium: ſe moriens in prætium: ſe regnans dat in præmium. ¶ Nec inmerito. Cum nihil habeamus quod Domino per tantis beneficiis reddamus, ſaltem debemus illum laudare, non quòd is egeat noſtra laude, ſed vt gratos erga illum nos oſtendamus. ¶ Laus tua. Quæ vbiq; in diuinis cantatur officijs. ¶ Latum nomen. Ideſt virtus nominis tui, quæ eſt ſalus mundi. Ieſus quippe ſaluatorē ſignificat neq; enim eſt aliud nomen (ait Apoſtolus) ſub cœlo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri. ¶ Munificum. Ideſt liberalem donans filium, quomodo cum illo non omnia nobis donauit? vt ait Paulus quin & ſeipſum; quo nullum maius donum eſſe poteſt. ¶ Iuſtitia. Qua vocatos ad fidem licet impios, iuſtificaſti, & iuſtitia abundanti pluſquam ſcribarum & phariſæorum. ¶ Syon. Vnde doctrina fluxit euangelica: vel Syon. Eccleſia contemplationi dedita diuinæ: ſiquidem Syon ſpeculatio interpretatur. ¶ Natæ Iudæ. Ideſt actiuorum confitentium Deum Eccleſiæ: nam Iudas confeſſio interpretatur, dicitur autem mons Syon in ſingulari propter altitudinem circa illud vnum, quod dixit dominus Marthę eſſe neceſſarium, ideoq; vt optimum electum fuiſſe à Maria. Filiæ autem Iudæ in plurali propter multas actiuorum occupationes circa quas quampluri mum vt Martha ſollicita perturbantur. ¶ Hæc iudicia. De Iudæorum excæcatione pro parte donec plenitudo gẽtium intraret. ¶ Alta. Ideſt profunda, & abſcondita nobis, tametſi iuſtiſſima: vnde Paulus exclamat. O altitudo diuitiarum, &c. ¶ Populi. Ex gentibus conuerſi, vt ab ea ſalutis æternę verbum audiatis euangelicum. ¶ Amplectimini. Mutua charitate temporalia bona veſtra illis miniſtrantes, à quibus ſpiritualia recepiſtis. ¶ in ſuis turribus. Ideſt publicè. Loquitor ſecundũ morem illius regionis, in qua ex turribus altis præconizantur quæ publicè ſunt annunciãda. ¶ Acta Dei. Ideſt miracula in veſtra conuerſione facta, & maxime ſpiritusſancti dona in nos ſicut & in diſcipulos viſibiliter inmiſſa, per quæ, & diuerſa linguarum recepiſtis ſicut ex circuncisione fideles. ¶ Inclinate o vos Chriſtifideles, aures cordis ueſtri monitis ſalubribus meis. ¶ Vt pectora ueſtra. Dono fortitu-

E dinis. ¶ Plena imitentur virtutē eius. Domini veſtri, in euangelii prædicatione cõſtanter & abſq; metu alicuius. ¶ diſtribuant pauperibus domos. Ideſt bona. Tropus metonimia, continens per contentum. Hæc autem fiebant in initio Eccleſiæ,

Act. 2. nam erant illis omnia communia venditis quippe ſubſtantiis afferebant prætia ad pedes Apoſtolorum, qui per vii. Diaconos à ſe electos miniſtrabant vnicuiq; prout opus erat. ¶ Vel diſtribuant domos ideſt Eccleſias diuerſarum urbiũ proprijs Epiſcopis, & Sacerdotibus aſſignent regendas. ¶ Altera progenies. A vobis ſucceſſura per Baptiſmum generata. ¶ Natis ſuis. Spiritualiter verbo, vel Baptiſmo genitis, & ſic fiat de generatione in generationem vſq; ad finem ſæculi. Hoc eſt autem, quod debent patres filiis, & deinceps prædicare quòd ¶ Hic Ieſus Chriſtus eſt Deus noſter per ſpecialem cultum, & quia ſe dedit nobis & pro nobis. ¶ Omne tempus. Præſens, præteritum & futurum. ¶ ipſe nos reget. In præſenti per gratiam, & in futuro per gloriam, ad quam nos adducat ipſe D. N. Ieſus Chriſtus, qui viuit & regnat in ſæcula ſæculorum.

Vnde nec immerito terras diffuſa per omnes
 Laus tua ceu latum eſt nomen in orbe tuum:
Munificum tellus ſic te commendat & omnis:
 Iuſtitia namq; eſt dextera plena tua.
Mons lætare Syon: natæ lætentur Iudæ
 Iudicia hæc propter magnaq; & alta Dei.
Circum ambite Syon populi amplectimini & illam:
 Narrate inq; ſuis turribus acta Dei.
Inclinate precor, virtutem imitentur vt eius
 Pectora veſtra: domos diſtribuantq; ſuas.
Altera progenies vobis narrantibus iſta
 Audiat & natis prædicet illa ſuis.
Noſter in æternum Deus hic, Deus eſtq; per omne
 Tempus: in æternum nos Deus ipſe reget.

QVæ loquor o gentes, &c. Inuehitur pſalmiſta contra potentes huius ſæculi, & mundi amatores, oſtendens quæ ſit futura bonorum retributio, quos illi opprimunt & quæ eorum pœna æterna ut à malo abſterreat metu pœnæ. & exhortatur ad patientiam oppreſſos ſpe præmii: & quoniam hæc eſt alia materia ideo exorditur ab auditorum attentione captata dicens. ¶ O gentes. Ideſt gentili more viuentes. ¶ Salubria, Scilicet verba vel conſilia ſi audieritis, & audita opere feceritis; Non enim (vt ait Iacobus) auditores legis ſed factores iuſtificabuntur: ſimiliter & ſaluator inquit, qui audit verba mea & facit ea, eſt ſimilis ædificanti domum ſuam ſupra petram, quæ ab irruente vento flumine uel pluuia impelli non poteſt. ¶ Spretus obeſſe. Namq; ignorans ignorabitur, quod maximè intelligitur de his qui potuerunt edoceri, & noluerunt intelligere vt bene agerent, de qui-

F bus Dominus conqueritur. Sapientes ſunt vt faciant mala, bona uero facere neſciunt. ¶ Habenas. Ideſt gubernacula, translatio ab equitibus. Signat autem Imperatores, Reges, Principes, cæteroſq; mundi rectores, qui ſicuti dignitate præeminent, ita & ſapientia, iuſtitia, reliquiſq; virtutibus cum timore Domini in vitæ ſuæ regimine populos ſibi ſubditos antecellere debent, propter exemplum probitatis exhibendum; nam vt plurimum qualis rector, talis & populus. ¶ Percipite. Non tantum aure corporis, quam mentis. ¶ cordi figite. Vt in continua meditatione habeatis. ¶ Terrigenæ. Non gigantes fabuloſè ex terra genitos intelligit, ſed terrenarum amatores rerum & terrena tantummodo ſapientes, qui pro ſolis rebus terrenis, quibus inhiant credunt ſe genitos eſſe; qualis erat ille diues euangelicus qui dicebat: Anima mea habes multa bona, &c. & diues epulo, qui epulabatur quottidie ſplendide: nec non & Phariſæi Dominum irridentes, quia erant auari; dum contra diuitias diſputaret. ¶ Natiq; hominum. Ideſt ratione vtentes, Nam homo eſt animal rationale. ¶ Diues. Qui pauperes ſpernis confidens in incerto diuitiarum tuarum, quas tecum ad Inferos præcipitatus ferre non poteris. ¶ Inops. Qui ex diuitum contemptu & oppreſſione grauatis, ideoq; mœres præſentem illorum felicitatem intuens & futuram non conſiderans beatitudinem tuam. ¶ Eloquium. Eloquentes enim

ODE XLVIII. EX PSALMO XLVIII.

Magnus Dominus.

QVæ loquor ò gentes audite ſalubria vobis
 Expediens ſermo ſpretus obeſſe ſolet.
Orbis & immenſi quicunq; tenetis habenas:
 Percipite: & cordi figite verba mea.

Terrigenæ natiq́; hominum pauliſper adeſte
　Auribus attentis diues, inopſq́; ſimul.
Elloquium ſapiens noſtro manabit ab ore.
　Cordeq́; prudenti iam meditara loquàr.
Inclinata meas veni entq́; parabola in aures:
　Pſalterio pandam propoſitumq́; meum.
Cur me ſeua dies, tetra & caligine merſa
　Terreat? inq; mala cur trepidabo die?
Calcis iniqua mei totos tunc ambiet artus
　Impietas; talos defluet vſque meos.

A

viri libenter audiuntur: vt Ciceronem Cęſar, qui regem quendam damnare diſpoſuerat, tamen vt uidit Ciceronem pro illo oraturum dixit accenſatoribus. Statuta eſt condemnatio, tamen Ciceronem audiamus. ¶Sapiens. Hoc eſt eloquentiæ neruus. Nam & ſi ſapientia ſine eloquentia parum proſit non tamen nocet: eloquentia uerò ſine ſapientia ſemper nocet, ſimilatur enim gladio in manu furioſi. ¶Inclinata. Hypallage eſt. Hic enim eſt ſenſus; inclinatæ erunt aures meæ in parabolam ad intelligendum illam per humilitatem; paruulis namq; ideſt humilibus placet Deo reuelare ea, quæ à ſapiētibus ſuperbis & prudentibus elatis abſcondit. Eſt autem Parabola (teſte Hyeronimo) rerum natura diſcrepantium ſub aliqua ſimilitudine facta comparatio. Item parabola græcè occulta eſt, ſimilitudo latinè. ¶Pſalterio. Ideſt illo muſico inſtrumento, uel in pſalmis. ¶Propoſitum, Ideſt propoſitionem meam. Eſt autem propoſitio prima argumenti pars, per quam deinde venitur ad intentam concluſionem, vel ea oratio quam aliquis intendit probare reſpondendo his quę contra obiiciuntur, qualis eſt hæc. ¶Cur me ſeua dies ſcilicet iudicij extremi, quę malis ad infernum damnatis videbitur crudelis; ſed tamen & iuſtis nihil boni de ſe præſumentibus videtur formidabilis, vnde & propheta dicit. Dies illa dies iræ, dies tribulationis & anguſtię, addit Eccleſia: dies magna & amara valde: & con iuſtus vix ſaluabitur, & ego vbi apparebo? Soph. 5. ¶Tetra. Ideſt obſcura dicitur propter illud Euang. Media nocte clamor factus eſt ecce ſponſus venit, dicitur tamen dies propter operum, & operantium manifeſtationem: Nam vt ait Paulus oportet omnes ante tribunal Chriſti manifeſtari vt recipiat vnuſquiſq; prout geſſit, & alibi Tunc (ait) quale fuerit vniuſcuiuſq; opus apparebit. ¶Impietas Iniqua calcis. Ideſt calcanei mei ideſt finalis vitæ meæ; quia qualis hinc quiſq; egredietur, talis in iuditio apparebit vt infra: vel per calcem, quæ eſt infima pars hominis intelligitur carnis lapſus ex infirmitate proueniens, in quam omnis homo ab adoleſcentia ſua pronus eſt. ¶Ambiet. Ideſt ad modum veſtimenti circundabit, & defluet vſq; ad talos. Senſus eſt. Scis quare ego timeam diem iudicij? quia tunc peccata mea ſicut veſtimentum operient me; vnde & alibi dicit. Sicut diploide induantur confuſione ſua. ¶Si mihi. Nunc arguit de minori ad maius, & planus eſt ſenſus. ¶Immemores. Propriæ infirmitatis, nam quid eſt homo niſi vermis, puluis, & cinis, mancipium mortis? ſicut dixit Adæ Dominus. Memento homo quia puluis es, & in puluerem reuerteris. ¶Virtute. Ideſt poteſtate temporali in ſe, & amicis ſuis: hi ſunt ſuperbi contra quos clamat propheta. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit brachium carnis ſuæ auxilium ſuum. Et: nolite confidere in principibus, neq; in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus. ¶Opum intactarum. Quibus propter nimiam affluentiam non indiguerunt. Vel præ nimio habendi amore tangere non auſi ſunt; & ſic duo genera tanguntur diuitum, primo illorum qui diuitiis abundant, & affluunt delitiis, qualis erat diues epulo; & illorum qui præ auaritia partis parcunt & carius, gratiusq́, intuentur aurum, quàm ſolem; vel (& hæc eſt idolorum ſeruitus.) Hi pro Deo aurum colunt; illorum Deus venter eſt; neque enim credunt futuram bonorum præmiationem, aut pœnam malorum, ſed mortuo corpore credunt & animam extingui, nullum inter pecus & hominem diſcrimen arbitrantes. At ſi qui ſunt, qui futuram credant vitam hi exiſtimant ex diuitiis poſt ſe relictis ab hęredibus adiuuari, ſed vt plurimum falluntur quia potius grauantur quam releuentur, ex materia deliquendi quàm illis relinquūt, vnde beata Lucia bene mouebat matrem, vt viuens opes pauperibus diſpenſaret, non quando eas ſecum ferre non poſſet, ideoq́; diſtribuendas mandaret. Adde quod omnes diuitum hæredes, vt plurimum ſunt infideles; nec pro releuatione defuncti quicquàm volunt erogare; ſed dicunt; Durus deduro iaceat ſub lapide duro: per ſe nō fecit: ſed nec ego facere curo. Sint (finge) fideles, in opera miſericordiæ diſtribuant opes relictas, adhuc illis non proderit niſi egredientes de hac vita tales eſſe meruerint, vt poſt mortem futura ſibi eſſent proximorum bona profutura.

B

Si mihi terribilis memoriq́; nouiſſima mente
　Verſanti? cur non horrida fiat eis?
Qui propria immemores fidunt virtute, vel illis
　Quos intactarum gloria mulcet opum.
At ſi nec frater redimet: neq; proximus vllus
　Quomodo opes redimet autem alienus homo?
Qualis enim quiſq́; egreditur de carcere cæco,
　Tunc apparebit talis & ante Deum.
Munere quone Deus placabitur illius ergo?
　Omnia qui donat, munera nulla capit.
Quo fieri pretio poteritue redemptio digna?
　Quem pretio flectas non Deus eſt, vt homo.
Dat prætium rebus: prætio neq; penditur vllo.
　Eſt æquus iudex; recta ſtatera ſua.

C

¶Frater redimet. Vel quia nollet pro illo benefacere. Hiere. 9. vnuſquiſq; à proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in omni fratre ſuo nō habeat fiduciā, quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Vel quia non poterit etiam ſi vellet: nam in Inferno nulla eſt redemptio. vnde & Prouer. 6. dicitur. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cuiuſquàm precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima; Tunc etiam fatuis virginibus oleum petentibus reſpondebunt ſapientes. Ne forte nō ſufficiat nobis & vobis, &c. ¶Vel frater. Ideſt D.N.I. Chriſtus, qui primogenitus eſt in multis fratribus, & qui dicet illis in ea die. Amen dico vobis neſcio vos, diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem. & ite maledicti in ignem æternum. ¶Proximus. Qui forſan dicet illi: amice recordare quia recepiſti bona in vita tua, &c. ¶Alienus homo. Ideſt extraneus, qui nec illum cognoſcet & propterea de eo minime curabit vel alienus. Ideſt pauper ſpiritu & virtuti deditus, quem diues dum in delitiis viueret alienum à ſe fecerat. ¶Qualis enim. Eſt dictum Grego. 25. diſt. c. qualis. ¶Illius ergo. Scilicet propter illum peccatorem redimendum. Ergo hic aduerbium eſt, & ponitur pro cauſa, vltimaq; illius ſyllaba circunflectitur: quandoq; eſt illatiua coniunctio, & aliquando inceptiua indignationi conueniens. vt Aug. Cæſar. Ergo ne ſupremis potuit vos improba uerbis, &c.

D Nonnunquàm hortatiua, vt ergo age chare pater,&c. vide Seruium grammaticum ſuper illo verbo. Illius ergo
venimus,&c. ¶Vt homo. Sicut auarus quiſpiam iudex,cui muneribus oculi ſæpiſſime eruuntur. ¶Dat prætium.
Color rethoricus, qui dicitur traductio : nam idem verbum crebrius poſitum eſt,nec animum lectoris offendit,
ſed concinniorem reddit orationem. ¶Statera. Eſt alluſio ad Beati Michaelis picturam, quem canit Eccleſia con-
ſtitutum eſſe à Deo iudicem ſuper animabus ſuſcipiendis. ¶ Præponderet orbi. Nam magis vna valet anima
quàm totus mondus; vnde Dominus in Euang. Quam commutationem dabit homo pro anima ſua? & quid pro
derit homini ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? ¶Spiritualis homo. Ideſt
anima, quæ & ſpiritus eſt. ¶ Super æthereus. Ideſt pluſquam cœleſtis · dignior eſt enim anima, pro qua mori vo-
luit Chriſtus, quàm æther, & omnes cœli. ¶ Ergo. Illatiue, & concluſiue, quia ſi ſe dum viueret eleemoſynis nō
redemit, nec ab aliquo poterit redimi. ¶Labo-
rabit. Sine fructu in ſuſtinendis cruciatibus.
¶Mortuus. In peccatis, vel in Inferno ſepultus,
qui dicitur mors ſecunda. ¶Viuet adhuc. Scili-
cet poſt reſurrectionem, vt anima ſimul cum
corpore crucietur : ſicut habetur in Euang. Ite
maledicti in ignem æternum. ¶Non vidit. Ideſt
præuidit tamquàm prudens, qui de futuris co-
gitat.¶Dum viueret fœlix. Secundum ſuam exti
mationem,cum in veritate eſſet Infœliciſſimus.
¶ Ignorantia. Hoc eſt dictum Tolle. Concilij.
xxxviij. diſt.c.1.¶Experiendo. Scilicet pœnam.
Nam qui inſipiens fuit in culpa ſapiens erit in
pœna. ¶Sicut & inſipiens. Hæc eſt diſputatio
quam facit Eccleſiaſtes ij. c. vbi quærit ſi ſtulti,
E & ſapientis vnus eſt interitus,quid prodeſt quòd
maiorem ſapientiæ dederit operam,& reſponde
vt infra. quòd ſecundum carnem ſimilis eſt in-
teritus, non ſecundum ſpiritum. ¶Ad quem ſupple tendunt. Sicut de Lazaro dictum eſt qui portatus eſt ab an-
gelis in ſinu Abraæ; & diues ſepultus eſt in inferno. ¶Non ſimilis. Quantum ad animam vt dictum eſt. ¶Studiū.
Eſt vehemens animi applicatio ad aliquid agendum. Stulti quidem voluptatibus ſtudent, ſapientes vero virtuti-
bus. ¶Mores τοῦ μετρου. Nam boni & mali ſunt frequentes hominum actus,vnde mores conſtituuntur. ¶Vita.
Ideſt vitæ curſus. Nam horum per delitias, illorum vero per calamitates & miſerias. ¶ Exitus. De
hoc mundo; quia bonorum eſt alacer, malorum autem mæſtiſſimus. Vnde hi Syrenæ morienti,illi Cycno com-
parantur. ¶Diſpar iter. Vnius ſurſum, alterius deorſum. ¶Virtus. Scilicet patris æterni, qui eſt Chriſtus. ¶Re
lictæ opes. Sic & Iob ait. Diues cum dormierit nihil afferet ſecum, & alibi. Nudus de ventre matris exiui, nu-
Iob. 27. duſq; reuertar illuc. ſic & Apoſtolus. Nihil intulimus, in hunc mundum : haud dubium quia nihil inde auferre
c.1.Ti.6. poſſumus. Eſt enim Mundus quidam malus hoſpes, qui nos alacriter excipit & multa promittit, & tandem nu-
dos expellit. ¶ Externi, Eccleſiaſtes 6. Eſt aliud malum quod vidi ſub Sole, & quidem frequens apud homines.
Vir cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus quæ deſiderat, nec
tribuit ei Deus poteſtatem vt comedat ex eo; ſed homo extraneus vorabit illud. ¶ Crediderant. Sic & in Euang.
Stulte hac nocte morieris, & quæ paraſti cuius erunt? ¶Fruentur. Vnde dicitur. Labores impiorum iuſti edent.
¶ Alta palatia. Econtra religioſus quidam in terra domum effoderat ad menſuram corpuſculi ſui dicens ſe iam
etatem pereguiſſe : Sic & Diogenes in dolio habitans ligneo quærentibus cur domum ſibi non fabricaret, reſpon-
dit ſe non eſſe uicturum niſi vſque ad centum annos; ideoq; pro tam modico vitæ ſpatio tantæ molis opus agre-
di nolle. ¶Tabernacla. Dicit eorum palatia per contemptum, quaſi in his militauerint,paululumq; hoſpitati fue
rint. ¶Turbine. Belli, uel alterius uaſtitatis. ¶ Exiet honos. Ideſt duret etiam poſt mortem fama ſicut. Hercu-
lis, Aeneæ, Achilis, Socratis, Ariſtotelis, Iulij Cæſaris,& Auguſti, Alexandri Magni, cæterorumq; gentilium, &
maximè Romanorum, qui adeo hac fama, ſeu potius inani gloria delectabantur, ut uitam ipſam libentiſſime
pro ea acquirenda profunderent. ¶Suis terris. Non tam in toto mundo : unde ait Boetius. Nec fama Ciceronis
peruenit vſq; ad Caucaſum, nec Ouidij uſq; ad Græcos, quamuis dixerit. Iamq; opus exegi quod nec Iouis ira,
nec ignes, Nec poterit ferrum:nec edax abolere
F uetuſtas.Sed multo ſanius eſt muta laude huma
na in libro uitæ deſcribi, & uniuerſo cognitos
eſſe cœlo, ubi iuſtorum nomina in perpetuum
uiuent,& fulgebunt ſicut Sol in conſpectu Dei,
quàm in terra deſcriptos eſſe ubi ſecundum pro
Hyer.16. phetam ſoli recedentes à Deo ſcribentur. ¶Ve-
ſtra. Vox eſt Chriſoſtomi tales huius inanis glo
riæ cupidos reprehēdentis;is enim dicit. O ſtulti
quid uobis prodeſt poſt mortem iſta memoria,
ſi ubi eſtis torquemini & ubi non eſtis laudami
ni. ¶Heu homo,&c. Hic poeta dolet & compa-
titur miſeris peccatoribus, qui humana dignita
te amiſſa, qua ad imaginem Dei, & ſimilitudi-
nem facti ſunt, & ut præeſſent cæteris animanti
bus, & uita demum fruerentur æterna, propter
uoluptates aſſequendas, & temporales delitias
transformati ſunt quodammodo in beſtias, ut
potè ratione poſtergata ferinis moribus utun-
tur,& in internum labuntur interitū. ¶Pulcher

Adde quòd immenſo ſit qui præponderet orbi
  Et ſuper æthereus ſpiritualis homo.
Ergo laborabit ſine fine reductus ad orcum,
  Mortuus in finem viuet adhucq; labor.
Non etenim vidit ſæclo dum viueret iſto
  Hanc pœnam fœlix, interitumq; ſuum.
Cauſa mali fuit errorum ignorantia mater
  Cunctorum : ſed nunc experiendo ſciet.
Fallebatur adhuc viuens ſed imagine falſa
  Quod ſapiens moritur ſicut & inſipiens.
Sed licet ex ſeclo par vtriq; ſit exitus:ad quem?
  Non tamen ambobus terminus vnus erit.

Stultus in Infernum inſipienſq; à morte trahentur.
  Egreſſus ſapiens euolat ante Deum.
O miſeri cæciq; intellectuq; carentes.
  Non ſimilis vobis mors ſapientis erit.
Diſſimile vt ſtudium, mores, & vita fuerunt.
  Exitus eſt diſcors : ſit quoq; diſpar iter.
Ducit ad aſtra ſuos virtus poſt fata : relictæ
  Ignotum per iter non comitantur opes.
Externi comedent illas: alijq, vorabunt :
  Quos non crediderant, hiq; fruentur eis.
Corporibusq; illis quibus alta palatia condunt
  Perpetuæ fient nonne ſepulchra domus?
Quæq; tabernacla in longam fixere nepotum
  Progeniem : ſubito turbine quaſſa ruent.

A

Magnificata ſuis ſparſerunt nomina terris
Læti poſt obitum quòd ſuus extet honos.
Veſtra quid, o prodeſt quòd mundo nomina viuant?
Cum vos Inferni torqueat ignis edax.
Heu homo cunctarum effigies pulcherrima rerum
Omnia quem propter qui ratione viget,

rima. Quia ad ſimilitudinem Dei eſt factus, ut dictum eſt, & in quo relucent omnia creata, Qua propter Microcoſmos eſt appellatus, ut in principio præcedentis pſalmi. ¶Quem propter. Subaudi facta ſunt. Nam domus propter habitatorés fabricatur non econtra; mundus autem eſt hominum domus. Vnde & Gregorius contra Mathematicos ait. Non homo propter ſtellas, ſed ſtellæ propter hominem factæ ſunt. ¶Ratione. Qua diſtat à cæteris animantibus. ¶Prope. Ideo dicit, quia omnium habere memoriam potius diuinum eſt quàm humanum. ¶Famularentur. Vt in Gen. Faciam (inquit Deus) hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, qui præſit piſcibus maris, & uolatilibus cœli, & beſtiis uniuerſæ terræ, omniq; reptili, quod mouetur in terra, & uere quandiu homo humilis, & obediens fuit Deo ſubiectus, tandiu ſubiecta ſibi fuere cuncta; hinc eſt quòd ſingula quibus ad ſe uenientibus nomina à primo fuerunt impoſita parente. Iuſtis etiam uiris ſæpe legimus feras belluas obtemperauiſſe: ſicut Ant. & Hier. Leones. Cum autem homo per peccatum à Dei deſecit obedientia, ſic & ab eo rebellauerunt animantia: hinc rectores aliorum attendant: tandiu ſibi ſubditos obedientes fore, quandiu ipſi Dei mandatis paruerint: pſalmiſtæ Dauidis, nec non & aliorum regnum exemplo. ¶Non intellexit. Ad quem finem fuerat creatus, & quare tot tantaque bona ſibi fuerint à cœleſti largitate conceſſa. ¶Per cuncta. Scilicet opera ſua quæ beſtialia ſunt. ¶Iumentis. Generaliter hic intellige pro quibuscunq; beſtiis: alias ſignificat tantum maiora pecora, & ea quibus homines iuuantur in oneribus deferendis trahendiſue, & in terræ cultu; ſicut ſunt equi, muli, aſini, cameli, boues, & alia ſimilia: à iuuando dicitur iumentum quaſi iuuamentum; quamobrem prima breuiatur; tametſi ab aliquibus per ſyncopam uel ſyneresim contracta ſyllaba non irrationabiliter producatur. ¶Turpis. Modo. ¶Et excellens. Priuſquam rationem à ſe fugaſſet: ſingulis redde ſingula. ¶Bellua. Sic & beatus Bernardus ait. Heu quomodò de grege facta eſt egregia creatura: puto dicerent iumenta ſi loqui poſſent. Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis. ¶Vrget ad hæc. Vt in mores transferantur ferinos.

Gene. 1.

B

Qui prope diuina complectitur omnia mente
Quiq; Deo ſimilis, viuaq; imago Dei.
Præditus heu tanto cum præfulgeret honore
Et famularentur cuncta creata ſibi.
Perditus heu nimium deperditus inſipienſq;
Non intellexit: menteq; captus homo eſt.
Eſt ſimilis factus ſtolidis per cuncta iumentis:
Turpis & excellens bellua factus homo.
Vrget ad hæc terrenus honos: regnum, inſula ſacra,
Atq; magiſtratus, imperij vel apex.
Hicq; leo rugiens, equus emiſſarius ille,
Fit lupus iſte rapax, hic & aſellus iners.
Ore canum rabido magnatum perſonat aula;
Inuida ibi vulpes: ſus male lota fimo.

¶Terrenus honos. Qui per ambitionem capitur non uia uirtutis. ¶Inſula ſacra. Hæc eſt Mitra epiſcopalis ab indignis uſurpata. Vnde quidam ſolitarius cum eam ſpreuiſſet poſt mortem apparuit magiſtro ſuo cui dixit, ſi de numero fuiſſem Epiſcoporum, de num. eſſem damnatorum. Nam ut ait Grego. quid eſt poteſtas culminis niſi tempeſtas mentis? & alibi. Omne quod hic eminet ingentis periculo ſubiacet ruinæ: hæc uera in his, qui ſibi aſſumunt honorem ut præſint, non ut proſint, hi uero, qui à Deo uocantur tanquàm Aaron exemplo & uerbo in uinea Dei operantes duplici honore terreno, & cœleſti digni habentur. ¶Apex. Ideſt ſuprema celſitudo, & de his loquitur, qui tyrannice imperia ſibi uſurpant, iuſtitiam pedibus conculcantes, & de apice iniquitatis imperij apicem occupantes ad apicem iotæ deducant ſubditos: quare ad apicem Inferni detrudentur. ¶Leo rugiens. Per audacem ſuperbiam. ¶Equus emiſſarius. Per luxuriam: ſicut ait Hieremias. In domo meretricis luxuriabantur, equi amatores in fœminas emiſſarii facti ſunt, ¶Lupus. Per auaritiam, ¶Aſellus iners. Per accidiam ſeu pigritiam. ¶Canum. Hi ſunt delatores. ¶Magnatum. Ideſt principum. ¶Inuida Vulpes. Tangit fabulam Vulpis & Lupi, cuius necem per inuidiã procurauit. vide Aeſopum. ¶Sus male lota. Alludit ad ſaluatoris prouerbium. Sus lota in uolutabro luti, per quã deſignantur uoluptuoſi, & qui per recidiuum in uoluptatum fimo quas reliquerant per pœnitentiam iterum reuoluuntur. ¶Offendiculum. Ideſt occaſio peccati: quia facit eos ruere de peccato in peccatum poſt poſito Dei per contemptum; & hominum, timore propter ſuam potentiam. ¶Sani mores. Vt qui fuerant humiles, modo fiant ſuperbi unde uulgo dicitur. Honores mutant mores, ſiquidem malos in bonos laudabile eſt, ſin autem e contra uituperabile eſt. ¶Vnde bonum. Impinguati enim & incraſſati quandoq; recalcitrant. ¶Loquuti ſunt. Non pœnitentiæ verba, uel gratiarum actionis. ¶Sed placitura. Quod peſſimum eſt ſignum ſuo ſibi complacere delicto. ¶Pecudes. Quæ hic paſcebantur in pratis delitiarum. ¶Fatuæ. Non attendentes latentium inſidias Luporum. ¶Baratrum. Ideſt profundum, tanquàm de una in aliam paſcuam. ¶Mors paſcet. Ideſt norabit more uulturis Prometheij immortale iecur tundentis; nam miſeri in Inferno ſepulti ſemper torquentur nec conſumuntur; ſed ad perpetuas reſeruantur pœnas. Vnde quidam ante Inferni picturam hoc diſtichon annotauit. Hic quæ vita? mori. quæ ſpes? ſupereſſe dolori. Quæ lex? flere licet. quæ cauſa? ſuperbia licet. ¶Sub luce maligna. Huius ſeculi: nã totus hic mundus (vt ait Apoſtolis) in maligno poſitus eſt. ¶In matutino. Diei iudicij poſt huius vitæ noctem quando in iudiciis aduentu reuelabuntur abſcondita tenebrarum & manifeſtabuntur cordium ſecreta. ¶Colla premient. Hoc eſt quod etiam ſapientie 3. dicitur. Iudicabunt ſancti nationes, & dominabuntur populis, & in Euan-

C

Hincq; fit vt terrenus honos ſuper additus illi
Quem natura dedit nil ſibi proficiat.
Quin obſit potius, nanq; hic progreſſus honorum
Eſt offendiculum, materieſq; mali.
Sæpe nouo ſani mores mutantur honore:
Tendit & ad noxam, debuit vnde bonum.
Nec poſt errorem proprium nouere; locuti
Sunt adulatores, ſed placitura ſibi.

Ergo velut pecudes fatuæ ponentur in imum
 Inferni baratrum, mors ubi paſcet eos.
Quos peſſundederant iuſtos ſub luce maligna
 In matutino ſub pede colla prement.
Omnis in inferno ſpes, & ueteraſcet eorum.
 Quamq́; ſpopundit opem gloria honorq́; ſuus.
Non tamen id iuſtis mecumq́; timentibus iſta
 Eueniet, ſæuam iudiciiq́; diem.
Nam cum me Dñs ſuſceperit, inde miſertus
 Nos redimet, ſecum nos & ad aſtra vehet.

D & in Euang. ſedebitis & vos ſuper ſedes xij. Iudicantes xij. tribus Iſrael. ¶ Spes eorum. Quam in temporalibus diuitiis, & honoribus poſuerant. ¶ Veteraſcet. Ideſt anihilabitur. Nam quod antiquatur (vt ait Paulus) ſeneſcit & prope interitum eſt. ¶ quanquam opem. Ideſt illa ops (ſi dici licet) quam opem. Eſt autem pulcher loquendi modus, (vt & ſupra quos peſſundederant iuſtos) quo antiqui vtebantur, maxime Sulpicius in epiſtola conſolatoria ad Cicer. & in Euangelio: ſermonem quem audiſtis non eſt meus. Ideſt ſermo quem ſermonem, &c. decentius eſtimant antecedens relatiuo quàm verbo congruere. ¶ Non tamen id. Scilicet mali damnationis æternæ. ¶ Timentibus. Quia Deum timentibus omnia cooperantur in bonum. ¶ Iſta. Scilicet mala, quæ impiis deſcripſimus euenturam. ¶ Sæuam diē. Repente timentibus. Timore tamen amorem Domini trahente. Nam ſicut ſeta filum, ſic timor introducit charitatem. ¶ Me ſuſcepit. Ideſt humanam naturam per carnis aſſumptionem; & hoc primo deinde per gratiam in ſeruum ſuum, vltimo per gloriam in reſurrectionem, ſicut & promiſit. volo pater vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. ¶ Miſertus. Vt ſupra de eo qui incidit in latrones dictum eſt. ¶ Redimet. Per ſanguinis ſui effuſionem de manu Diaboli. ¶ Aſtra uehet. In aſcenſione Domini hoc in ſanctis patribus adimpletum eſt, quando captiuam duxit captiuitatem, adimpletur quottidie in animabus iuſtorum plenius: adimplebitur in generali omnium reſurrectione: quando corpora ſanctorum ſicut aquilæ volabunt, & non deficient, & vbicunq; fuerit corpus Domini, illic congregabuntur & aquilæ. Ideſt animæ ſanctorum. ¶ Ne timeas. Hic conſolatur infirmos, qui cum beato Iob aliquando conqueruntur de malorum proſperitate dicentes.

Iob.21. Quare ergo impii viuunt, ſublimati ſunt, confortatiq; diuitiis? & cum Hieremia. Quare uia impiorum proſperatur.

Hier.12.

E Sic & Dominus in Euangelio ſuos conſolatur dicens: Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare uobis regnum. ¶ Et inde. Ex opreſſione tua. ¶ Magis ſit, Supple factus diues: nam paſcua leonum ſunt onagri, uituli marini balenarum, ſic & pauperes diuitum: ad hoc enim permittit Dominus pauperum ſubſtantiam à potentioribus diripi, quo minor ſit eis occaſio delinquendi, cum diuitiæ ſint ſpinæ & laquei Diabolici, & quo maior adſit facultas acquirendi regnum cœlorum, quod pauperibus, & per ſecutionem patientibus (domino teſte) dandum

Matth.5. eſt. ¶ Dilatatus. Prædiorum latifundiis. ¶ Pinguis. Ex direpta pauperum ſubſtantia. ¶ Gloria magna. Ex hono-

Lucæ.6. ribus per ambitionem acquiſitis. ¶ Cadet. Per mortem in profundum Inferni. Vnde ſapientia dicit Iudicium duriſſimum fiet in his, qui præſunt, & alibi. Potentes, potenter tormenta ſuſtinebunt. ¶ Gloriæ. Quæ in ignominiam commutabitur, ſicut dicit Dominus per Oſeam. Gloriam eorum in ignominiam commu-

Oſea.4. tabo, & Ezech. quo pulchrior es deſcende & dor-

Ezec.32. mi cum incircuncifis in medio interfectorum.

Ne timeas igitur Domino quicunq; ſub acri
 Nunc premeris, diues quòd ſit & inde magis.
Cum dilatatus, cum pinguis, gloria magna.
 Cumq; domus fuerit multiplicata ſuæ.
Tunc cadet vt fœnum; nec eum comitabitur ingens
 Gloria; nec ſecum culmen abibit opum.
Spiritus eius enim fœlices dum reget artus
 Tum benedicetur, tum venerandus erit.
Qui tibi ceu domino, donec benefeceris illi
 Confeſſurus erit: tunc ſibi carus eris.
Si quandoq́; manum parcam ſubtraxeris illi.
 Et malediceris; deinde reiectus eris.
Non tamen icirco paueas: cito namq́; videbis
 Quod ſuus emoriens ſpiritus ima petet.
Progenies & ad vſq; cadens penetrabit auitas,
 Nec potis æternum cernere lumen erit.
Cum præfulgeret grandi dotatus honore
 Non intellexit, menteq́; captus homo eſt.
Æquiparatus enim ſtolidis per cuncta iumentis
 Creditus eſt ſimilis motibus eſſe feræ.

¶ Fœlices artus, Sua ſcilicet exiſtimatione non in rei veritate. Nam plerunq; fœlicitas huius ſæculi eſt arrha Inferni iuxta illud Abraę ad epulonē. Fili recordare quia recipiſti bona ī vita tua, &c. ¶ Benedicetur. A gnatonibus, & paraſitis. ¶ Venerandus. Hominum iudicio, qui ea quæ foris ſunt ſpectant, non autem Dei, qui cor et conſcientias ſcrutatur: hinc primo ſæpe contingit, vt id quod altum eſt apud homines, abhominatio ſit coram Deo. ¶ Domino. Tales enim non laudant Dominum niſi in temporalium receptione bonorum: vt Zachariæ 11. dicitur. Benedictus dominus diuites facti ſumus. ¶ Benefeceris, Pro illo laborando, munera lata

F porrigendo; ſic Eccleſiaſt. Ditiori te ne ſo-

Eccle.4. cius fueris: quid communicabit cacabus ad ollam ſi colliſerint conſringetur: ſi largitus fueris aſſumet te: ſi neceſſarius illi fueris ſpem dabit. nar. ti. bo. & di. quid opus eſt ti. & conſ. te in ei. ſu. donec exin. te. poſtea der. te. & ca. ſu. mo. ad te. ¶ Et cad. pen. vſ. ad pro. aui. Nam quos ſequutus eſt in culpa ſequetur & in pœna. ¶ Aeternū. per in æternum. ¶ Lumen. Scilicet gloriæ diuinæ. Quia illic ſunt tenebræ exteriores, & ſtridor dentium, vt dicit Dominus. ¶ Potis erit. Ideſt non poterit. Hic & hæc potis & hoc pote decl. Seru. Alii dicunt eſſe genitiuum huius nominis pos, quod minimè inuenitur niſi in compoſitione, compos, & impos cætera patent per ſupradicta eſt enim repetitio quorundam antedictorum ad maiorem cautellam inſinuandam.

NOn vatum vt quondam, &c. Nunciatur in hoc pſalmo duplex Chriſti aduentus. In primo uenit iudicari, in ſecundo veniet iudicaturus: in primo ueritatem legis euangelicæ ſub umbra ueteris latitantem uenit omnibus manifeſtare, & quæ in figuris ſacrificiorum promittebantur, adimplere; vnico & extremo corporis, & ſanguinis ſui ſacramento pro multiplici uetuſta, & umbratili cerimonialium legis Moſaicæ ſacramentorum inſtitutione. In ſecundo præuaricatores euangelicæ legis, & ſacroſancti ſacrificij ſui prophanos ueniet condemnaturus; dicit igitur. ¶ Non uatum. Ideſt Prophetarum. Sic ordina literam. Deus Deorum, & Dominus non ut con-

A

ſiam ore uatum, ſed ore proprio, &c. Sciendum eſt in ſacra ſcriptura Deos in plurali quandoq; ſanctos propbetas appellari; vt oſtendit ipſe Saluator in Euangelio Io. Eos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt: Cum ait egò dixi Dij eſtis,& filij excelſi omnes. Ioan.10. Aliquando iudices populi: ſicut in Exodo. Si latet fur applicabitur Dominus domus ad Deos. Exo. 22. Ideſt ad iudices & iurabit. Item in eodem. Ad Deos vtriuſq; cauſa perueniet. Item in eodem; Dijs non detrahes,& his duobus modis intelligitur hic ille terminus Deorum. Aliquando pro Demoniis, & Idolis, qui dicebantur Dij gentium, falſò. Scilicet & nuncupatiue tantum, ſecundum erroneam illorum opinionem; ſuperiores verò participatiue, & quia Dei vices gerunt in iudicando, & futura nunciando, ſolus tamen per eſſentiam eſt vnus verus Deus, & Dominus N. I. Chriſtus qui modo (vt in Math. legitur) aperiens os ſuum, ſicut prius aperuerat ora prophetarum, euangelicam legem promulgauit. Matth.5.

ODE XLIX. EX PSALMO XLIX.

Audite.

NOn vatum vt condã; proprio Deus ore, Deorũ
 Et dominus blanda voce locutus adeſt.
Voce ſua terram præconis more vocauit.
 Appropiat regnum (clamat) adeſte Dei.
De medio terræ vocem protendit ad ortum
 Solis, & occaſum de borea vſq; mare.
Deq; Syon eius ſpecies perpulchra decoris
 Exiliit, toto fulſit & orbe nitor.
Ecce iterum Deus adueniet manifeſtior orbi.
 Fulgure, quo miſſo fulget vterq; polus.
Ecce Deus noſter veniet: nec vt ante ſilebit.
 Quando obmuteſcens mitis vt agnus, erat.
Eius in aſpectu grauis exardeſcet & ignis
 Circum circa illum turbo, procella furens.

¶Blanda. Non terrificas mortis,& maledictionũ comminationes ſicut in veteri lege. Nam regnũ cœlorum nunciauit, beatitudinesq; partitus eſt. & meritò, illa namq; fuit lex terroris; hæc antem amoris. ¶Appropiat regnum. Sic cœpit D. Ieſus prædicare. Matth.4. Pœnitentiam agite appropinquabit enim regnum cœlorum, quod clauſum fuerat hominibus vſq; ad illud tempus, & nota quanto ſit excellentior lex Euangeli, quã Moyſi: Illa terrenum, hæc cœleſte regnum ſuis obſeruatoribus promittit. ¶De medio terræ. Ideſt de Hieruſalem, quam aſſerunt doctores eſſe in medio terræ habitabilis ſuper Euang. Lucæ. Luc. 2. Exiit edictum à Cæſare Auguſto vt deſcriberetur vn. or. quæ deſcr. primo fa. à Cirino Syriæ præſide, cuius pars eſt Iudæa; vt inde circunquaq. per orbem Imperiale diffunderetur edictum. ¶Ad ortum ſolis. ¶De Borea. Ideſt Septentrione. ¶Vſq. mare. Scilicet Auſtrale, ſeu meridionale.

B

Hanc latiſſimam legit nonæ prædicationem fecit Dominus per Apoſtolos ſuos, eorumq; ſucceſſores quando mandauit eis. Ite, & annunciate Euangelium om. cre. qui. cre. & bap. fu. ſaluus erit: quod & fecerunt (vt refert Marcus) ſicut, & prophetatum fuerat. In omnem terram ex. ſo. e. & in fi. or. ter. ver. eorum, & hic. ¶Deq; Syon. Sic & Iſaias proph. vaticinatus erat De Syon exibit lex & verbum Domini de Hieruſalem. Hoc adimpletum fuiſſe à D. N. I. Chriſto tam euangelica, quam Apoſtolicorum Actuũ lectio manifeſtat; & maxime per multas Domini prædicationes factas in templo & Sacramenti Euchariſtiæ inſtitutionem in cænaculo, & poſt reſurrectionem apparitiones in eodem loco, miſſionemq; Spiritusſancti: quo recepto publicè ad Euangelij prædicationem egreſſi ſunt diſcipuli; Indeq; per totum orbem diſperſi. ¶Eius decoris. Vel D. I. de cuius ſpecie dictum fuit ſupra in Epithalamio. Vel eius legis euang. de qua in pſal. lex domini immaculata conuertens animas, &c. ¶Ecce iterum. Hic de ſecundo loquitur aduentu ad iudicium. Vide Euang. Matthæi. Tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum uirtute multa, & maieſtate, &c. Mat. 24. Et in cap. ſequenti. Cum venerit filius hominis in maieſtatem ſuã, & omnes Angeli cum eo, &c. Ibi vide. ¶Manifeſtior. Quam in primo aduentu, quando deitatem ſub carne mortali tegebat, & tanquam agnus ducebatur ad occiſionem, & vt ait Petrus; cum pateretur non comminabatur, & cum malediceretur non maledicebat, tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè. ¶Adueniet. Sic & Angeli diſcipulis dixerunt. Viri Galilei. qui ſtatis aſpicientes in cœlum, &c. Act.1. Sic veniet quemad. vid. eum euntem in cœlum. ¶Fulgure. Tangit, quòd dixit Dominus. Mat. 24. Sicut exit fulgur ab oriente & apparet vſq; in occidentem ita erit aduentus filij hominis. ¶Vterq; polus. Articus, & Antarticus, & per conſequens Oriens, & Occidens. Nam ſi in illis apparebit, vnde, & quo non Iaculabitur: multo magis vnde exiit, & quo mittetur. ¶Deus Omnium per creationem, & gubernationem. ¶Noſter. Per redemptionem, & cultum. ¶Silebit. Coram principibus ſacerdotum vinctus, & ante præſidem. Lege dominicam paſſionem. ¶Mitis ut agnus. Sicut & ab Iſaia prædictum fuerat. Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. Iſa. 53. ¶Ignis. Conflagrationis vniuerſæ terræ, qui iuſtos illuminabit, & ſi quid in eis erit purgandum velut argentum, vel aurum

C

collabuntur; malos vero in Infernum comitabitur, & torquebit. ¶Turbo procella furens. Epexegeſis eſt figura. Nam quid eſt turbo niſi furens procella? Sic dicta quoniam omnia procellat, & proſternat præcedent autem hæc ſigna iudicij aduentum: & illa quæ dixit Dominus. Mar. 24. Erunt ſigna in Sole, & Luna, &c. ¶Cœlum. Ideſt ſanctos, qui in cœlo ſunt. Quorum Apoſtoli ſedebunt ſuper. xij. ſedes iudicantes xij. tribus Iſrael. Alij verò vt recipiant alteram pro corpore beatitudinis ſtolam. Vel cœlum. In teſtimoniũ. vt in Deutor: eſt prædictum. Aduocabo cœlum, & terram in teſtimonium contra vos. Mat. 24. ¶Clangore. Ideſt ſono tubarum. Hoc fiet Angelorum miniſterio vt prædixit. D. I. Et mittet Angelos ſuos cum voce magna, & tuba, & congregabũt electos eius à quattuor ventis, &c. ¶Auara. Dicitur tellus per ſimilitudinem, quia corpora defunctorum quæ ſu

Progrediens iudex cœlum ad ſeſeq; vocabit.
 Deſurſum, & quot quot pulcher Olympus habet.
Horribili terram citat & clangore tubarum.
 Omnes reſtituat quos vt auara tenet.
Surgite defuncti, vos omnes ante tribunal.
 Iudicis æterni ſiſtere oportet, ait.
Euomat Infernus quoſq; impia tartara claudunt.
 Lucifer anteuolet præuius ante Deum.
Diſcreturus enim populos Deus ipſe ſedebit;
 Separat vt fœtas de grege paſtor oues.
Sacrificos illi ſanctos adducite: rite
 Qui teſtamentum diſpoſuere ſuum.

D ſcepit vſq; ad illud tempus noo reſtituet ; ſicut auari pecuniam quam ſemel repoſuerunt ooo expendunt . ¶ Tribunal . Sedes eſt iudicantis, & ſunt verba Pauli : Oportet nos omnes præſentari ante tribunal Chriſti , vt recipiat
2.C.5.ad vnusquiſq; propria vt geſſit, & alibi : Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti . ¶ Siſtere . Ideſt præſentari . Eſt ver-
Rom.14. bum iuris . de iudicio ſiſti . ¶ Ait. Scilicet uox tubæ, vel Angeli ad iudicium vocaotis . ¶ Infernus. Sic & in Apoc.
Apo. 20. & dedit mare mortuos, qui in eo erant , & Mors & Infernus dederunt mortuos ſuos ; & Iudicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum . ¶ Lucifer. Demon principalis , per Antiphraſim . ¶ Sacrificos ſanctos . Hi ſunt ſacerdotes veteris,& noui teſtamenti . Vnicum nam q; & uerum ſacrificium corporis , & ſanguinis Domini ſuccedit loco uariarum legis antiquæ umbratilium & figuratiuarum hoſtiarum . ¶ Rite. Id dicitur fieri quod rectum eſt , & ratum apud Deum ; raroq; inuenies hoc aduerbium , niſi in bis,quæ circa ſacrificia uerſantur. ¶ Teſtamentum ſnū uetus & nouum: illud à Moyſe, hoc ab Apoſtolis diſpoſitum eſt : primum ſanguine uitolorum & hircorum,ſecū dum & nouiſſimum præcioſo D. N. I. Chriſti conſecratum eſt ſanguine,& ipſius eſt morte confirmatum. ¶ Alios prophanos . Ideſt irreligioſos, & infideles, qui in Chriſtum non credidere uenturum, nec poſteàqoàm in propria venit cum fide receperunt, & per conſequens corporis & ſanguinis illius ſacramenro non participauerunr. ¶ Cum Zabulo. Ideſt Demone. Interpretatur hæc hæbraica dictio Zabulon. fluxus noctis ; de quo in Pſal. 90. Qui habitat . A negotio perambulante in tenebris . Eſt autem dux eorum , qui craſſa & affectata ignorantia obtenebrati noluerunt intelligere , ut bene agerent : de quibus dicitur ignorans ignorabitur . & hi ſunt ſapientes , ut faciant mala,bona autem facere neſciunt. ¶ Ignis æternus . Sic dicit Dominus in Euang. Ite maledicti in ignem æternum. ¶ Cęlis ipſis. Vel materiabus,quia ut dicit propheta . Fient ſigna in cœlo ſurſum,& in terra deorſum aotequam oe mar dies ille Domini magnus & in Euang. Nam & virtutes cœlorum mouebuntur , & erunt ſigna in Sole Luna, & ſtellis &c. Vel de ſpiritualibus cœlis intellige . Ideſt ſanctis , qui in prædicationibus ſuis annunciauerunt. D. N. I. conſtitutū eſſe à Deo iudicem uiuorum , & mortuorum,& iudicaturum ſæculum per ignem. ¶ Audi. Hæc ſunt uerba , quæ in principio dixerat Dauid Dominum ore proprio locuturum eſſe . ¶ Mi . Blandientis.
E eſt, ut captet beneuolentiam. ¶ Populus. Et populę facit in uocatiuo , ut in illis increpationibus canit Eccleſia : Popule meus quid feci tibi, &c. ¶ Aperte. Non per figuras,aut ænigmata ut in ueteri lege & prophetis . ¶ Ipſe. In propria perſona, & loquitur de utroq; aduentu,non per Moyſen, Aaron, uel ſacerdotes, aut Scribas antiquos , quorum erat officium conteſtari populo de Domino,& mādatorum illius obſeruatione. ¶ Teſtificabor. Verbis,& factis. Vt patet in toto ferè contextu Euangelij Ioannis: maxime dicentibus Iudęis. Quouſq; animas noſtras tollis: ſi tu es Chriſtus dic nobis palam. Reſpondit eis Ieſus loquor uobis, & non creditis, opera,quæ ego facio teſtimonium perhibent de me, & ſi mihi nō vultis credere,operibus credite,&c. ¶ Non fuit , eſt vel erit. Hic oſtendit ſuam deitatem æternā. Non quòd præteritum tempus, aut futurum ſit apud Deum, cui ſunt omnia præſentia , & ipſe Solis, Lunæ, ac ſyderum creator,per quæ tempora deſignantur. ¶ Deus vnus . Sic & Moyſes ait. Audi Iſrael Dominus Deus tuus vnus eſt . & Apoſtolus . Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptiſma; nam vt in Symbolo Athanaſii, quamquàm ſit Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritusſanctus ; non tamen tres ſunt Dei, ſed vnus eſt Deus; ſicut & in anima noſtra quæ ad imaginem Dei eſt creata , habetur intellectus , memoria, & voluntas,non tamen tres ſunt animæ , ſed vna eſt anima . Sic & in lumine , ſplendor illuminans , adurens ignis , calefaciens & calor , hæ
F tamen ſimilitudines non ſunt omnimodæ cum Trinitate, quæ eſt ineffabilis & incomprehenſibilis, quia teſte Innoc. 3. ex. de ſum. tri. & fi.ca. c.damnamus . Inter creatorem , & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari , quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda. ¶ Ipſe. Et non alius . Non enim eſt Deus recens D. N.I. Chriſtus ſed heri.hodie,& ante ſecula ut docet Apoſtolus . ¶ In ſacrificiis . Conciſe pro ſacrificiis vitulorum ſcilicet uel hircorum , de quibus in lege ueteri . Cum D.I. ſe oſtenderit verum Deum, hic agit de exinanitione ueterum ſacrificiorum , & veri ſacrificij inſtitutione , cuius illa erant vmbra , & figura . ¶ Semper. Indignatiue intellige, quaſi dicat . Tædioſa mihi ſunt hæc veſtra holocauſta . Iudæi enim miſericordiam & Iudicium,& quæ grauiora ſunt legis relinquentes,ſolis ſacrificiis intendebant,quibus & corpora eorum impinguabantur,& loculi auarorum replebantur; cum tamen ſcirent ea ſacrificia non aliis Deo grata eſſe , quàm ex offerentum puritate & deuotione , ſicut & in Geneſi ſcriptum eſt. Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius; ad Caym verò non reſpexit , nec ad eius munera . ¶ Holocauſta . Differunt à ſacrificiis . Nam hæc triſariam diuidebantur . Adeps enim , & cœtera pinguia Deo cremabantur ; pars cedebat ſacerdotibus ; reliquum erat offerentis , qui ibi in conſpectu Domini cum domo ſua epulabatur . Sicut de patre Samuelis dicitur in primo Reg. Holocauſta vero tota Domino incendebantur, unde & nomen habuit , Dicitur enim holocauſtum, totum combuſtum. ¶ Prophana. Ideſt prophanata & uiolata per ſanguinem innocentum & prophetarum illic effuſum,iuxta id,quòd à Saluatore improperatur. Hyeruſalem Hyer. quæ lap. pro.& oc.eos qui ad te.miſ. ſunt, & alibi, donec veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſt. qui ef. ſuper ter. a ſan. Abel iu. vſque ad ſan. Zachariæ , quem occidiſtis inter altare & ædem . Profanata etiam per ſacerdotum Luxuriam , qui dormiebant cum mulieribus , quæ obſeruabant ad hoſtium tabernaculi : ſicut legitur de duobus filiis Heli primo Reg. & per rapinas quæ ibi tamquàm latrones committebant ; vnde Hyer. eos redarguebat dicens . Nunquid domus mea ſpelunca facta eſt latronum; ſic & D.I. in Euang. Scriptum eſt. Do-

Aſt alios procul ò procul eſſe iubete prophanos ?
Cum Zabulo æternus deuoret ignis eos ;
Hæc ſua iuſtitia à cœlis narrabitur ipſis,
Nam Deus eſt iudex nec latet vllus eum .
Hunc tamen ante diem propria nos voce monebit,
Ergo attendamus dultia verba ſua .
Audi mi populus , tecumq; effabor aperte .
Iſrael ipſe tibi teſtificabor ait ,
Non fuit, eſt, vel erit ſine me Deus vllus in orbe,
Sum Deus vnus egò , ſum Deus ipſe tuus ,
Non in ſacrificiis mea te vox arguet vltra ,
Ante oculos ſemper ſunt holocauſta meos .
Iam non accipiam vitulos ex æde prophana .
Æde mea quondam, nunc tua facta domus .
Deq; tuis gregibus pingues quos offeret hircos ,
Non erit vlterius victima grata mihi .
Nempe meæ quæcunq; ferę conduntur in atris
Syluarum luſtris : quæq; per antra latent .

mus mea do. or. vo.uos au.ſe.e ſp. latronum. Vnde ſubdit. ¶ Tua facta domus. Hoc eſt tuæ deſeruiens auaritiæ. ¶ Deq; tuis gregibus. Ordo eſt. victima ſumpta de tuis gregibus hircorum, quos hirens quiſpiam offeret non e. vl. gra. mihi. Hic loquitur de voluntaria ſacrificij oblatione. Supra de eo quod ex Leuitici præcepto tenebantur offerre. ¶ Nempe meæ. Supple ſunt. Hic oſtendit ſe nolle eorum victimas, quia non indiget. ſicut & alibi hoc fatetur propheta. Domine bonorum meorum non indiges; nec mirum: nam Domini eſt terra, & vniuerſi qui habitant in ea. Vide ſup. in Pſal. Omnipotens tellus. ¶ Luſtris. Ideſt lutoſis, & tenebroſis habitaculis: alias luſtra ſunt propinæ & lupanaria, quaſi luparum, hoc eſt meretricum auararum habitacula. Dictum eſt etiam luſtrum quinquennalis purgatio vrbis. Nunc ut plurimum pro quinquennij ſpatio accipitur. ¶ Sunt mea. Eſt Meſozeugma. ¶ Volantes. Ideſt volucres cœli, quæ per aera volitant. ¶ Species. Ideſt pulchritudo. ¶ Fertilitas. Ideſt fructuum abundantia. A

Quiq; boues errant, iumentaq; montibus altis:
Sunt mea quæ campis, quæq; mouentur aquis
Cognoui eſſe meas liquidum per inane uolantes.
Eſt ſpecies mecum fructus, & omnis agri
Si tamen eſuriam (quod non eſt fabile dictu)
Pauper homo dicam num tibi, paſce Deum?
Orbis enim meus eſt, quæq; inueniuntur in illo
Sunt mea: conceſſi nonne ego cuncta tibi?
Numquid ego ueſcar taurorum pinguibus extis?
Hircorum ue cruor num mihi potus erit?

¶ Nunquid ego ueſcar. Quaſi dicat, Naturæ meæ hoc repugnat. Deus enim ſpiritus eſt, ideoq; corporalibus nō indiget eſcis. ¶ Potus erit. Quaſi dicat: Non legant hanc infideles Iudęi apertiſſimam de ſacrificiorum mutatione prophetiam. ¶ Sacrificato. Hic ponitur nouæ legis inſtitutio Sacramenti, quod immolatur cum laudibus diuinis. Nam hoc uerbum Immola poſitum à pſalmiſta quod eſt hoſtiarū proprium metrum non capit; propter breuem ſyllabam intra duas incluſam productas. Dicitur autem in Imperatino modo, quia D. I. in Inſtitutione huius ſacramenti præcepit ut in ſuā fieret commemorationem. (Luc. 22.) ¶ Pacifica. D. I. qui eſt pax noſtra, quiq; naſcens pacem tulit, pacificauit & ea, quæ ſurſum ſunt, & quæ deorſum. (Heb. 9.) ¶ Hoſtia grata. Pro nobis in ara crucis Deo patri oblata. ſicut ait, Paulus. Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, & paulo ſupra. Cœleſtia (inquit) melioribus hoſtiis, quàm iſtis antiquæ legis ſunt mundanda: de quarum oblatione meliorum nunc agimus. ¶ Ne tardes. B Quia mora in talibus eſt nociua. Nam qui non eſt hodie, cras minus aptus erit, & melius eſt non uouere, quàm poſt vota non reddere. ¶ Munere. Adoptionis in filium Dei. quæ fit in Baptiſmo & hoc quo ad omnes Chriſti fideles: uel munere ſuſceptionis ſacrorum ordinum, quo ad clericos uel profeſſionis quantū ad religioſos. ¶ Optaras. Non enim niſi uolentibus, & per ſe aut per alios deſiderium manifeſtantibus prædicta munera conferuntur. ¶ Vota tua. Renuntiationis Diaboli, & pomparum eius; In Baptiſmo. Caſtitatis; In ordinis ſacri ſuſceptione. Paupertatis, obedientiæ & caſtitatis; In profeſſione religionis. ¶ Tunc. Si prædicta vota compleueris, in nouæ legis ſacrificio. ¶ Implorabis me &c. Implorabis ideo dicit, quia oratio Deum tangit, & lachryma pungit, eleemoſina vero per vngit, & ad exaudiendum per urget. ¶ Ingruerit. Ideſt cum impetu venerit. ¶ Eripiam. Hoc ſacrificij præmium, & fructus. ¶ Meritas grates. Pro liberatione tua. ¶ Munia. Ideſt officia & obſequia. Monoptoton eſt nomen; vnde immunis, qui ad nulla publica obſequia uel onera tenetur. ¶ Ora. Optima eſt concordia cordis, manus, & vocis. Si quod bonum corde creditur, autem concipitur, ore profertur, ſimul & manu operatur. ¶ At peccatori. Præuidens D. I. malos ſacerdotes futuros in Eccleſia ſua qui pollutis labijs, & turpi vita, manibusq; impuris non veriturі eſſent Sanctum verbum ſuum, ſacroſanctumq; Euchariſtiæ nouiter inſtructæ ſacramentum tractare increpat, & comminatur eis acerrimam pœnam ſi in malo perſeuerauerint; nec immerito, nam ſi impuri ſacerdotes veteris legis irrationabilium pecudum ſacrificia indignè tractantes reprobati ſunt, quanto magis reprobandi & acerbiſſimè puniendi erimus nos, ſi indignè corpus, ſanguinemq; Domini tractauerimus, quæ rationabilis diuinaq; eſt hoſtia, & beneplacendo.

Sacrificato mihi deuoto pectore laudes;
Hæc ſunt pacifica hæc hoſtia grata mihi.
Reddere ne tardes altiſſimo (abunde recepto
Quod prius optaras munere) uota tua.
Tunc implorabis me, cum tribulatio dura
Te ſuper ingruerit; te eripiamq; libens;
Tunc reddes meritas grates; tunc munia laudis
Sic ut honorifices glorificesq; Deum.
Sic tamen hæ laudes gratæ: ſi uita labellis
Nec diſconueniant moribus ora piis.
At peccatori dixit Deus. Vt quid ad iſtos
Iuſtitiam enarras, nec facis ipſe, meam?
Et teſtamentum quod ego mihi ſanctificaui,
Cur tu polluto ſumis in ore tuo?
Tu diſciplinam odiſti, moresq; probatos.
Tu poſtergaſti cunctaq; uerba mea.
Fure ſtatim uiſo currebas, furtaq; ſecum
Diſponens prædæ portio prima tua.
Ah quotiens mœchas nocturno tempore adulter
Cum mœchis aliis uiſere promptus eras.

¶ Nec facis. Tales erant Scribæ & Phariſei; de quibus dicit Dominus: ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcr. & pha. om. er. quæ, dix. ſcr. & ſa. quæ autem fac. nol. fac. dicūt enim & non faciunt: tales reprehendit etiā Apoſtolus dicens. (Rom. 2.) Qui alios doces te ipſum non doces. ¶ Iuſtitiam meam. Euangelicam ſcilicet: nā Euangelium prædicatur & in Miſſa quandoque à malis legitur ſacerdotibus. C ¶ Teſtamentum, vetus & nouum. Nam tametſi duo videantur, vnum tamen eſt recte intelligentibus; quia nouum in veteri continetur, & qui vetus in nouo clarius exponitur. Nam quid eſt vetus teſtamentum niſi figura noui? & quid eſt nouum niſi ſana ueteris explicatio? quæ res figurata eſt ab Ezechielis viſione de rota in medio rotæ, quæ à ſanctis trahebatur animalibus: vnde & D. I. in Euangelio inquit: Bonus pater familias ideſt prælatus, vel prædicator, profert de theſauro ſuo noua & vetera; de theſauro ait, non de theſauris, vnus enim eſt totius ſacræ ſcripturæ theſaurus. (Iſa. 6.) ¶ Sanctificaui. Sanguine meo. ¶ Polluto ore. (Eccl. 15.) Hoc metuens Iſaias dicebat, ve mihi, quia vir (Prov. 15.) pollutus labiis ego ſum. Non enim eſt precioſa (Heb. 12.) laus in ore peccatoris. ¶ Diſciplinam. Ideſt meā, & ſuperio-

D & ſuperiorum tuorum correctionem. Qui autem deſpicit diſciplinam odit animam ſuam. Quare ad eam nos hortatur Apoſtolus dicens. Noli negligere diſciplinam; neq; fatigeris cum ab ea argueris; quem enim diligit caſti-
Leu. 26. gat. & infra: In diſciplina perſeuerate filij: quem enim filium non corripit pater? ¶ Odiſti per ſuperbiam. Nam peccator cum in profundum malorum venerit contemnit. Super his eſt comminatio Domini. ſi nolueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaueritis ex aduerſo mihi; ego quoq; contra vos incedam, & percutiam vos ſepties. ¶ Verba mea. Ad faciendum ea. Vel omittis ea, vt tua Ariſtotelis, ceterorumq; gentilium verba prædices. ¶ Currebas.
Rom. 2. Sic & Paulus increpat. Qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum mœcharis: qui abominaris Idola, ſacrilegium facis. ¶ Currebas. Nouem modis curritur cum furibus, qui verſibus his indicantur; Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recepcans, participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans, & hi omnes ad reſtitutionem tenentur, niſi fecerint ſibi incumbentia. vij. autem ſunt genera furum, de quibus omnino vide pſalterij commentum. Mali videlicet Prælati, qui animas furant, de his Io. Qui non intrat per hoſtium, &c. Quotquot
Ioan. 10. ven. fures ſunt & latr. Scholares inniecin libros ſublegentes. Hyerem. 23. Ecce ego ad prophetas, qui furantur ver-
Iſai. 1. ba mea vnus quiſquàm à proximo ſuo. Principes, qui ſubditos excoriant; quos arguit Iſaias. Principes tui infideles ſocij furum: vnde quidam latro interrogatus quam artem exerceret; principum inquit, ſed paulò modeſtius; quia ego paucorum & clam furor: illi vero multorum, & palàm ſubſtantias exhauriunt. Reliquos propter prolixitatem vitandam non appono: vide commentum. ¶ Mœchas. Ideſt adulteras. Græcum eſt vocabulum. ¶ Adulter. Is eſt, qui ad alterius thorum accedit. Eſt autem furto multo grauius hoc crimen teſte Auguſtino qui ait: quid in omnibus adulterio grauius? vnde & Salomon ait. Non eſt grande peccatum, ſi quis fuerit furatus; furatur enim vt eſurientem impleat animam, reſtituet quadruplum & redimet animam ſuam: Adulteri vero opprobrium non delebitur. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ: non acquieſcet cuiuſquam precibus: nec ſuſcipiet pro eius redemptione dona plurima. Ex lege veteri lapidabantur. Iure Cæſareo capite plectebantur. Sed heu heu nunc lex Iulia dormit. ¶ Hypocrita. Plumbum eſt deauratum, ſanctitatis ſimulator. Lupus ouina pelle ſuffultus, eſt omnium peſſimus peccatorum; quia ſimulata ſanctitas (vt inquit Hieronymus.) duplex eſt iniquitas: contra hunc dominica vox ex Euangelio frequenter clamat. Rariſſimè talis ad veram conuertitur pœnitentiam; eſt enim Antichriſti præcurſor. ¶ Suſurro, onis. Factitium eſt vocabulum, nam ſuſurrus ſummiſſum eſt
E murmur. Eſt autem ſuſurro is, qui occulte maledicendo odium in aliquem aut diſſeſſionem molitur: de hoc & Apoſtolus meminit ſuſurro-
Rom. 1. nes detractores Deo odibiles. ¶ Vafer. Calidus & malitioſus: dictus quaſi valde afer. verſipelles oamq; Afri eſſe dicuntur. ¶ Scandala. Ideſt offendicula, materiam vel occaſionem peccandi, de quibus D. I. veh mundo à ſcandalis nec, eſt, vt ven. ſcan. veh autem ho. il. per quem ſcan. venit. Dicitur autem ſcandalum eſſe dictum omne vel factum minus rectum præbens alicui occaſionẽ ruinæ. Eſt autem duplex. Veritatis, & iuſtitiæ. Hæc aliquando propter ſcandalum relinquitur, quia, qui nimis emungit elicit ſanguinem. Illa vero nunquàm dicente Greg. utilius ſcandalum

> Os tamen ecce tuum exhuperabat hypocrita falſe
> Nequitia, finxit quos tua lingua dolos?
> Aduerſus fratremq; tuum ſi forte ſedebas
> Quanta loquebaris probra ſuſurro vafer?
> Scandala quotq; tuæ pia contra pignora matris
> Ponebas, pedibus decipulaſq; ſuis?
> Hæc mala feciſti, multo & grauiora relatis;
> Aſt ego eram patiens, conticuiq; diu.
> Vnde tui ſimilem fore me peruerſe putaſti,
> Quod te impunitum ſuſtinuiſſe velim?

naſci permittitur, quàm veritas relinquatur. Vnde & ſaluator Petro dicenti. Phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt, reſpondit: ſinite illos cæci ſunt, & duces cæcorum. ¶ Decipulas. Ideſt laqueos; à decipiendo. Eſt autem quoddam laquei genus ad decipiendas aues, & capiendas maximè accomodatum. Methaphoricè hic ponitur pro ficta deuotione, & longa ſacerdotum malorum oratione, qua ſimplices animas tamquam auiculas decipiunt. & maximè uiduas earum domos exhaurientes, ut & olim faciebant phariſei. ¶ Grauiora. Ideo enim mala mul-
Eccleſ. 8. tiplicantur in terra, quia non profertur citò contra malos ſententia. ¶ Patiens. Vnde & Apoſtolus. Exiſtimas ò
Rom. 2. homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & tu facis ea quia tu effugies iudicium Dei, an diuitias bonitatis, & patientiæ, & longanimitatis contemnis ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Secundum autẽ duritiam, & impœnitens cor tuum theſaurizas ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddit unicuiq; ſecundum opera eius. ¶ Grauior. Sic Valerius Max. tarda Dei curtis uindicta, ſed tarditatem ſupplicij grauitate compenſat. ¶ Quare intelligite. Hæc eſt concluſio: ut mali corrigantur, & pœniteat ante mortem; unde
F facti digni reconciliatione ſacramentum Eucharistiæ (quod uiaticum dicitur) ſuſcipiant, & eo muniti ad patriã pergant æternam. ¶ Immemores. Ordo eſt. Quicunq; imme. timo. diui. curr. in mala. Ideſt peccata abſque iugo Ideſt ſine ulla rectè rationis retentione. Tranſlatio eſt ſumpta à iuuencis, qui abiecto iugo paſſim huc illucque uagantur. ¶ Nequando. Antequam exiſtimetis. Quia viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos, ſed ut plurimum cadunt ante diem. ¶ Rapiat. A præſenti uita. Nam dies mortis eſt tanquàm fur. Vel rapiat. Ideſt rapi à Demone permittat. ¶ Tarsata. Carcer eſt infernalis: in ſingulari maſculini rus. in plur. neutri: ra. Dicitur ἀπὸ τοῦ ταράττω, quod eſt turbo; quia ibi omnia perturbata ſunt & tumultu plena uel. ἀπὸ τοῦ ταρταρίζειν. Ideſt à frigoris tremore: Illic enim erit fletus & ſtridor dentium, & ſicut ait Iob. ab aquis niuium transferentur ad calorem nimiũ. Sed hoc tartarum ſæ. uiori fecem ſignificat. ¶ Tradat, ideſt cum uiolentia quadam trahi permittat: proprium eſt ſtatorum, uel ſatellitum uerbum, cum aliquem coniiciunt in carcerem, quo

> Non ita corripiam te; quo pœna & tardior æquo
> Ibit; eò grauior conſtituenda venit.
> Quare intelligite immemores, quicunq; timoris
> In mala diuini curritis abſq; iugo.
> Nequando rapiat vos, atq; in tartara trudat.
> Quis redimet vos hinc? eripiet ue potens?
> Sacrificate mihi laudes; oblatio laudum
> Grata eſt: inde mihi gloria, honorq; venit.
> Hac iter ad ſuperos, hæc eſt via prima ſalutis
> Qua ſeſe facies diua videnda dabit.

nemo libenter intrat, ſed violenter intropellitor. ¶Redimet hioc. Certe oullus. Quia in ioferno nulla eſt redemptio. Hoc nota contra Origenis dogma, qui credebat damnatorum animas ſicut & dæmones poſt longum tempus de Inferno eximendos ex magna Dei miſericordia, quod eſt cootra Catholicam fidem, & Euangelicam irreuocabilemq; Domioi ſententiam. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo,& angelis eius. non aduertit Origenes pœnam iuſti iudicis non operi deliquentis tranſitorio,ſed voluntati peccantis perpetuæ, & æternæ ſi datum ei fuiſſet commenſurandam eſſe. Vnde Gregorius. Voluiſſent Impij ſi potuiſſent ſine fine viuere, vt poſſent ſine fine peccare:oſtendunt autem quia in peccato ſemper viuere cupiunt, qui nunquàm deſinunt peccare dum viuunt. Ad magnam ergo iudicantis iuſtitiam pertinet, vt nuoquam careant ſupplicio,qui in hac vita nunquàm volueront carere peccato. de pœn. diſt. j. c. voluiſſent. ¶Potens. Sic Iob ait: Cum ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. ¶Sacrificate. Per pœnitentiam tom prios emundati, qui aliquandiu in iniquitate vixiſtis. ¶Laudes: Io Euchariſtiæ ſcilicet ſacrificio, quod cum laodibus offertur. ¶Mihi. Non tibi o ſacrificans: Gloriam meam (dicit Dominus.) alteri non dabo. ¶Hac. Per laudabilis Euchariſtiæ ſacrificium,quod eſt pignus,& arrha æternæ beatitudinis. ¶Prima. Ideſt potiſſima non reſpectu ordinis, ſed ſacramenti magnitudinis,eſt enim quædam beatitudinis iochoatio Domini ſui corpus in cibum, & ſaoguinis in potum perceptio, gratiæq; diuinitatis eius protectio. Alias enim prima via eſt mandatorum Dei obſeruatio: Iuxta illud. Si vis ad vitam ingr.ſer.mād. A

HEu miſerere mei Deus &c. Quoniam exempla magis mooent quam uerba propheta, qui in præcedenti pſalmo increpauit fures doloſos,& adulteros ad pœnitentiā eos prouocans, in hoc 50. pſalmo qui remiſſionis Iubilei,& indulgentiæ præſagus eſt,qualis erat & annus 50.exēplo ſuo ad pœnitentiam adducit, ut pote qui in his omnibus peccauit in quibus alios reprehendit. Fur enim fuit, qui unicam tenellam & dilectam vicini ouiculam, ſuis cum pluribus parcens, ſublatam aduenienti appoſuit hoſpiti epulandam. Doloſus, & adulter qui conceptum ex ſe partum accito molitus eſt aſcribi marito, ut adulterium ſuum cum Berſabee uxore Vriæ celaretur: quod ubi oon potuit efficere; militem fortiſſimum & fideliſſimum literis ad principem militiæ directis,& à miſero mortis ſuæ nuntio allatis hoſtili gladio exponi fecit occidendum; adulteramq; duxit in uxorem. Demens, & hypocrita factus crediditne tot & tanta ſcelera ſub ſpecie ſanctitatis præteritæ tegi poſſe,quæ per annum tacita tergiuerſatione, & conniuentibus oculis ſubticuit. Tandem à Domino per Nathan durè correptus reſipuit, peccata confitendo recognouit,& humi proſtratus magnam Dei miſericordiam hoc flebili cantico exorſus eſt poſtulare dicens. Heu miſerere mei. O fures,ò doloſi,ò Adulteri,ò homicidæ,ò hypocritæ,ò peccatores omnes quicunq. ad huius pſalmi lecturam acceſſiſtis, ſi quādo peccantem ſecuti eſtis Regem ſed hominem,mecum imitamini & pœnitentem: totoq. corpore proſtrati & lachrymis obortis iam tandem ingemiſcite mecum dicentes. Heu miſerere mei Deus. ¶ Heu miſerere. Duplicauit gemitum propter duplicem Dei, & proximi offenſam. ¶ Pergrandis. Bene per grandis miſericordia per grandi miſeriæ peccatoris eſt neceſſaria. Hoc eſt contra id,quod dixit Cayn: maior eſt iniquitas mea quam ut ueniam merear. Falleris ò peſſime. Attende ſi maior eſt Dei benignitas tua iniquitate. B

ODE L. EX PSALMO L,

Miſerere mei Deus:

HEu miſerere mei Deus,heu miſerere ſecundum
  Quod tibi pergrandis fons pietatis ineſt
Multiplicíq; fluens in nos miſeratio tractu
  Chirographum admiſſi deleat oro mei.
Amplius & viui me fluminis ablue in vnda;
  A ſcelere emundet me tua ſancta manus.
Nempe mei agnoſco ſceleris graue pondus iniqui:
  Semper & impugnat me mea ſynderefis.
Rex ego ſuppoſitus nulli,quo vindice pœnas
  Exoluam: ſoli debeo cuncta tibi.
Heu tibi peccaui Domino: te iudice coram
  Admiſsi facinus; quæſo remitte mihi.

Magna Dei miſericordia, ſerui formam Domino mundi impoſuit: fecit ut qui eſt uitæ panis de cœlo deſcendens,eſuriret in terra, ut fons indeficiens aquæ ſalientis in vitam æternam, ſitiret. Virtus infirmaretur,redemptor vt venderetur,& demum vt vita moreretur. Noli ergo peccator cum Caym vel Iuda ſcelerato deſperare; ſed mecum,& cum propheta magnam Dei miſericordiam pœnitens confitere. ¶ Pietatis. Ideſt miſericordiæ, & ſic ubiq. expone, quia uerſus non capit hāc dictionem, miſericordia, propter primas tres breues ſyllabas, & multominus in obliquis propter breuem inter productas incluſam. ¶ Multiplici. Quia & multiplex fuerat ioiquitas ut ſupradictum eſt. Nam pondus à montis culmine deiectum per multa ruit præcipitia, ſic peccatum niſi cita fuerit pœnitentia ſublatum,mox ad alia, & grauiora trahit peccatorē, dicitur aut multiplex Dei miſeratio primo quia patienter ſuſtinet peccatorem, & ad pœnitentiā expectat. Secondo & exterius per alicuius prædicationem,& interius per cœleſtem admonet,ut pœniteat,inſpirationem. Tertio dat gratiam pœnitendi,uitium excludit,uirtutem infundit,culpam remittit,ueniam donat, pœnam tollit æternam,& minuit temporalem. Quid plura? ubi abundauit delictum,facit & gratiam ſuper abundare multiplex miſeratio Dei. ¶ Chirographum. Ideſt obligationis ſcriptum in magno Dæmonis libro notatum. Nam q facit peccatum ſeruus fit peccati,filius Diaboli,& mancipium geennæ: pretium huius uenditionis eſt modica uoluptas. Hoc autem chirographum Chriſti Ieſu cruci affixum, oonniſi in ſanguine ſuo deleri poteſt ſicut ad Colos. Scribit Paulus: Delens quod aduerſus nos erat chirographum decreti: de peccati ſcriptura memorat Hieremias, peccatum Iudæ ſcriptum eſt ſtylo ferreo ungue adamantino. ¶ Deleat. De anima maculam de libro memoriam: de conſcientia vermem: de affectu appetitum. ¶ Amplius. Quam poſſit mundari per hoſtias legales; vnde Paulus. Impoſſibile eſt ſanguine hircorum aut taurorum auferri peccata. ¶ Fluminis. Quòd de latere Chriſti emanaturum erat. ¶ Emundet. Quattuor inculcat verba: miſerere,dele,ablue,& emunda, vt oſtendat cordis ſui maculas ex multiplici iniquitate adeo coaluiſſe,& ex diuturnitate increuiſſe, vt ſordium tantarum depoſitio per ſimplicem non poſſet fieri lotionem,ſed (veluti veſtes inquinatæ vltra aquam,& lixiuium, acrimoniam ſaponis,& olei mollitiem requirunt) indigere multiplici ablutione. ¶ Nempe. Hucuſq; petiit miſericordiam & veniam,& quia non dantur niſi vere pœnitenti,hic incipit oſtendere ſe eſſe talem per agnitionem ſui peccati,per cordis contritionem,& dolorem,oris confeſſionem & ſatisfactionem: dicit ergo. ¶ Agnoſco graue pondus. C

Coloſ. 2.
hier. 17.

D dus . A cœlo vſq; in infernum deprimens.¶Sceleris Iuiqui. Furti,adulterij,homicidij & hypocriſis.¶Synderеſis.i.remorſus conſcientiæ,per quem intellige cordis contritionem . ¶ Rex ego. Hic incipit oris confeſſionem nõ ſolum peccatum aperiens , ſed & circunſtantiam manifeſtans . Nam quanto maior eſt hominis dignitas ; tanto grauior eſt eius iniquitas,tum propter ingratitudinem,& tum propter exempli pernicicm.¶Coram te iudice. Per anaſtrophen,& hic notat contemptus iudicis,in cuius præſentia eſt commiſſum delictum,ideoque grauius . ¶ Admiſſi . Perpetraui . Amitto perdo ſine d. recipit quoque cum d. peccat,& admittit. ¶Sermonibus illis. Primo per Moyſẽ dictis . Exodi 34. Sed poſtea clarius per Exechielem. 18. Quacunque hora ingenuerit peccator omnium iniquitatum eius nõ recordabor amplius: & ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,vita viuet & non morietur : & vide totum illud capitulum . ¶ Sermonibus illis.Quos iuſſit Dominus per Nathan nũciari Dauid de regni ſucceſſoribus,& de Chriſto de ſemine eius naſcituro: quæ vide in libro primo cap. 17.& in pſalmo . Memento domine Dauid cli. vbi dicitur. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuã ſi cuſtodierint filij tui teſt,me, & teſt, in,hec quæ do,eos. Et filij eorum vſque in ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuam.¶Dei verbum. Permanſurum.ſ.vt in Euãgelio.Cœlum & terra tranſibunt verba autem mea non præteribunt , & alibi.Iota vnum, aut apex vnus nõ præteribit à legẽ , donec omnia fiant . ¶ Quis . Pro quib: ¶ Salutari. Idest Chriſto Ieſu,qui nobis omnib. ſalutem tulit . ¶Cadat . In terram tanquam res nauci,nullius momenti. Prouerbium à caducis fructibus,vt potè putridis tranſlatum, hoc eſt.oro ne fruſtretur promiſſio tua de Chriſto mihi facta,vt ſupra notatum eſt.¶Vt cum diſcuteris.A curioſis hominibus, qui plus ſapere volunt quàm oporteat,& qui Deo appropinquare volunt tanquam gens, quæ iuſtitiam fecerit nec vnquam à recta declinauerit via,ſecreta illius iudicia perſerutantes . Dicebant Deum vt potè iuſtum non poſſe ſuſtinere regẽ iniquum,& rapacem vt lupus,qui rapuerat ouem , & paſtorem occiderat obturantes temerè viſcera miſericordię Dei,qui rametſi iuſtus erga pertinaces in malo, & indomita corda gerentes ; eſt tñ erga humiliter pœnitentes,miſericors,& miſerator,patiens,& benignus,& pręſtabilis ſuper multa nequitia . ¶ Vincas. De peccatis illos arguendo,qui vel grauiora me commiſerunt , vel tua deficiente cuſtodia committere potuerunt . Nam vt dicit Beatus Auguſtinus. Nõ eſt peccatum quod faciat homo,quod non faceret alter homo,niſi cuſtodiretur ab eo,per quem factus eſt homo· ſimul & humanam fragilitatem allegando,& tuam miſericordiam verè pœnitentibus uſque ab antiquò promiſſam,nec & uerificationem uerbi tui omnino neceſſariã.¶Horũ.Scilicet temere iudicantium.¶ Pietate tuá.Quam negant erga me futuram. ¶ Ecce ego. Hic allegat fragilitatem ſuam ex fomite peccati originalis procedentem,nam & ſi per circuncisionem tunc tollebatur,ſicut & modo per Baptiſmum,remanet tamen quædã pronitas ad malum,de qua dicit Omnis ætas ab adoleſcentia ſua ad malum prona eſt . ¶ Origine iniqua . Ideſt ab iniquitate originalis peccati. Endiadis eſt.¶Crimen . ſ.originale,quod anima contrahit ex contagione corpuſculi ex maſſa generis humani fœdata procedentis eo tempore,quo ei illud infunditur,& illi unitur.¶ In peccatis. Tautologia eſt ſermonis eiuſdem repititio ſub alijs verbis ad maiorem excitandam commiſerationem : dicit autem in peccatis pluraliter ; uel quia quandoq; coniuges potius fornicationis cauſa,quam prolis deſiderio iunguntur,
1.Co. 7. quod & ſi malum ſit,ueniale tamen eſt,& indulgentiam meretur propter Matrimonij bonum ſicut dicit Apoſtol. Propter fornicationem unuſquiſque habeat uxorem ſuam,& econtra;hoc autem dico ſecundum indulgentiam . xxvij.q.ij.parapho.his ita. Vel dicitur propter fomitem,concupiſcentiam,corruptionem,& ad malum pronitatem
F inde procedentem . ¶ Fomite. Ideſt nutrimento. Dicitur enim fomes à fouendo. Ideſt nutriendo ignem carnalis.ſ. concupiſcentiæ.Dicitur & fomes quicquid ſuapte nos accendit ad aliquid agendum. ¶Labilis. Ideſt in peccatum pronus.¶Omnis homo. Ex humano ſemine conceptus. Vnde & Apoſtolos ingemiſcebat . Inuenio aliam legem in membris meis repugnantẽ legi mentis meæ,& captiuantem me in lege peccati,quæ eſt in membris meis. Infœlix ego ho-
R. vij. mo quis me liberabit de corpore mortis huius, gratia Dei per I.C.D.N.¶ Verus tu.Sic Apoſtol. Eſt autem Deus uerax; uerum omnis homo mẽdax.¶ Verificentur.Mihi parcendo, deinde opere complendo.¶ En.Que ſupra diximus de regni ſtabilitate, de poſterorum ſuorum ſucceſſione I eo , & de Chriſti incarnatione de ſemine ſuo . ¶ Condiderat. Aphereſis,pro abſconderat. ¶ Incerta. Futura enim contingentia, de quibus modo diximus,nonniſi ſub inuolucro uerborum . & ænigmatibus figuratum raris admodum ante Dauid nunciata fuerunt , quæ pro nihilo reputantur : A Dauid autem clarè in ſpiritu ſancto demonſtrata ſunt , unde per excellentiam, propheta,& eximius dicit prophetarũ.¶Sanguine.ſ.Chriſti,quo ſolo peccata delẽtur.¶Meliori. ſ.quã agni uel hircorũ ſicut fiebat in ſuper liminari aſperſione. Tunc ſanguinis agni paſchalis, in emundatione leproſi,& contaminati

Vt te iuſtifices Deus in ſermonibus illis;
Correcto quibus es pollicitus veniam.
Iuſtificeris vt ò Domine in ſermonibus illis,
Regna mihi,& proli quis diuturna paras.
Deq; ſalutari exoriundo e ſemine noſtro
Verbum hoc in terram ne cadat,oro,tuum .
Eſſe Dei decet vt verbum promiſſio fiat
Hæc rata: quæ dudum venit ab ore tuo.
Vt cum diſcuteris uincas,appareat horum
Iudicium fallax de pietate tua.
E Ecce ego ceu reliqui fœdatus origine iniqua ,
Ex vtero matris crimen & inde tuli.
Ecce in peccatis & me genuêre parentes :
Fomite quo mecum labilis omnis homo.

Ecce etenim verus tu,veraq; ſemper amaſti :
Quæ mihi pandiſti verificentur ea .
Intima condiderat tua quæ ſapientia cunctis
Incerta,hæc per te nota fuere mihi .
Quem mihi monſtraſti meliori ſanguine tinctus
Hyſopus aſpergat me precor ille tuus .
Sic ego mundabor, ſic me tua dextera lauabit .
Sic fiam pura candidiorq; niue.
Tunc erit auditus gaudens: patefiet & auris
Læta tibi, vt ſolito more locutus eris.
Exaltabuntur humiq; iacentia membra ,
Tunc exultabunt oſſaq; ſtrata ſolo .
Peccatis auerte meis faciem: omnia dele ;
Pœnitet heu miſerum quotquot iniqua tuli .

A

nati extactu morticinij. ¶Hyſopus tuus. I. lignũ crucis, q; per ſimilitudinẽ mondationis, aut uilipendij poterat Hyſopus appellari, eſt.n. Hyſopus herba uiliſſima, quæ parietib. ſolet adhærere, & in eis quãdoq; radices infigere, ſicut habetur in libro Regũ de ſapientia Salomonis, qui diſputauit ſuper lignis à cedro Libani uſq; ad hyſopũ, qui egreditur de pariete. Aeſopus uerò phrigius fuit phyloſophus, in fabulis hominum mores deſcribens. ¶ Sic. In uirtute ſanguinis filij tui tunc ſpargendi, nunc autem ſparſi pro peccatis. ¶Candidior. Quo ad ſpiritualem animæ mundiciam. ¶ Auditus. De remiſſione peccatorum, ſicut auditus illius adulteræ, de qua in Euangelio. Vade in pace, & iã amplius noli peccare : ſicut & Mariæ peccatrici dictum eſt. Remittuntur tibi peccata tua ; ſic & ipſi Dauid Nathã dixit: Dominus tranſtulit à te peccatum tuum. ¶ Auris. Interior. ¶ Solito more. Tuæ miſericordiæ. ¶ Humi iacetia. Per humilitatem pœnitentiæ, quæ peccando mollibus in ſtratis iacuerant. ¶Oſſa ſtrata. To αυτου. Bis idem: Vel oſſa, ideſt animæ uirtutes, que propter peccatum fuerant proſtratæ. ¶ Auerte faciem. Id . . . eſt ne mihi ad pœnam imputes æternam. ¶ Tuli. Ideſt geſſi, uel intuli contra proximum, uel tuli proprie, ideſt portaui; eſt enim graue pondus iniquitatis, quam ſecum ubicunque portat iniquus. ¶ Cor mundum. Quo tuæ uiſionis conſequar beatitudinem : nam vt ait Dominus. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. ¶ Recrea. Quia primũ fuerat per peccatum anihilatum ; vnde Hieremias ad populum peccatorem ait. Audi popule ſtulte, qui non habes cor. ¶ Nouetur. Ideſt de nouo infundatur, qui me in malis inueteratum renouabit ; vnde alibi in pſalm. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, ſcilicet virtutes in me, & renouabis faciem terræ, ſcilicet meæ lutulentæ per peccati inquinationem; hæc facies eſt imago Dei, quæ relucet in animabus noſtris quandiu peccatum abeſt, ſed eo adueniente fœdatur, & quodammodo tollitur. ¶ Spiritus. Sanctus. ¶ Electus. Epitetõ ab effectu, ideſt qui me de numero electorum faciet. ¶ Viſceribus. Ideſt animæ interioribus. ¶ Neue feras. Pro auferas. ¶ Sacrati pneumatis. Ideſt ſpiritus. Græcum eſt vocabulum, à pneumone, quòd latine pulmo dicitur, cuius geminæ alæ continue circa cor aſpirant, vt eius temperent caliditatem. Vel dicitur ἀπὸ τοῦ πνέω quod eſt ſpiro : intelligit autem prophetiæ donum, quo metuebat carere etiam poſt remiſſio . . . nem peccatorum in eorũ pœnam, ex quo ſe reddiderat illo indignum; verum vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. ¶ Ne me proiicias. Sed potius peccata mea. ¶ Facie tua. Ideſt à gratia tua ne regnem, ſicut Saul anteceſſorem meum proieciſti. ¶ Flamine præcipuo: Ideſt Spiritu principali, hoc eſt dono, Spiritus ſancti primo, quod eſt timor Domini, per

Hier. 5.

In me cor mundum recrea Deus : ille nouetur
   Spiritus ellectus viſceribusq; meis.
Neue feras numen ſacrati pneumatis à me.
   Ne me proiicias à facieq; tua.
Flamine perpetuo pectus ceu robore firma.
   Redde ſalutaris lætitiamq; tui.
Mille meo exemplo ad te conuertentur iniqui.
   Namq; tuas prauos ipſe docebo vias.
Vincula ſolue meæ Deus ò Deus alme ſalutis.
   Et de ſanguinibus liberum abire ſine.
Iuſtitiamq; tuam exultans mea lingua ſonabit.
   Quæ dudum tacuit preſſa dolore graui.
Clauſaq; labra diu vocis velut hoſtia pandes.
   Oraq; aperta tuæ nuntia laudis erunt.

B

quem peccata vitantur. ¶ Firma. Ne iterum recidineam. ¶ Salutaris tui. Ex ſemine meo venturi. ¶ Iniqui. Generaliter intellige, alias proprie, impij in Deum, iniqui in proximum, peccatores in ſeipſos, dicuntur. ¶ Exemplo meo. Quia regũ facta facile trahuntur in exemplum : vnde Beatus Ambroſius, Theodoſio Imperatori à ſe excommunicato ex crimine vrbis per iram euerſæ, dum ſe Dauid exemplo peccantis excuſaret legitur reſpondiſſe. Si peccantem es ſecutus, correctum etiam, & pœnitentem imitare. ¶ Docebo. Ecce de peccatore fit prædicator. Sic Mattheus de publicano fit Euangeliſta; Paulus de perſecutore doctor gentium, & Cyprianus de mago & caſtitatis corruptore. Epiſcopus veritatis, & totius ſanctitatis exhortator. ¶ Vias tuas. Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas : illa ne deſperent, hæc vt timeant, ne velint iterũ ad vomitum redire, quibus multo grauior pœna tanquam ingratis eſt conſtituta. ¶ Vincula. Peccatorum ſcilicet, quibus teneor aſtrictus. ¶ Deus. Scilicet pater. ¶ Deus alme ſalutis ſcilicet auctor, & operator. Dominus Noſter Ieſus Chriſtus operatus eſt ſalutem in medio terræ. Filium, & patrem hic inuocat, paulo ſupra Spiritum Sanctum inuocauit, vt totius Trinitatis verus inueniatur confeſſor. ¶ Sanguinibus. Vriæ, & militum illius cauſa deciſis. Vel ſanguinibus ideſt de peccatis ex ſanguinis alteratione deſcendentibus, quæ res in homicidiis, odiis, & libidinibus euenit; porro ſanguis vel ſanguen (nam vtroq; modo declinatur) in propria ſignificatione in plurali vix inuenit; nam & illud pſal. viri ſanguinum & doloſi declinate à me, intelligitur vt hic; puto tamen illud, quòd in libro Regum legitur. Non ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinum es, propriè intelligi debere, de multi ſanguinis effuſore. ¶ Iuſtitiam. At potius miſericordiam debuit dicere : ſicut alibi dicit. Miſericordias Domini in æternum cantabo, ſed ſubdudi miſericordiam temperatã; punitus enim fuit in morte trium filiorum : paruuli ex Berſabea geniti; Amon omnium primogeniti; & Abſolon rebellis, à quo de regno penè fuit eiectus. Vel propriè iuſtitiam intellige; nam iuſtum eſt vt Deus pœnitentibus veniam concedat ſicut promiſſit. ¶ Exultãs ſonabit. Ideſt cum exultatione cantabit. ¶ Dolore graui. De peccatis perpetratis, & formidata pro eis pœna; nãm carmina prouenitut animo deducta ſereno. ¶ Clauſa. Propter peccata. Non enim eſt præcioſa laus in ore peccatoris. ¶ Diu. Per annum, vel circa. ¶ Pandes. Ideſt aperies. Sapientia namq; eſt ea, quæ aperit os mutorum, & linguas infantium facit eſſe diſertas ideſt peccatorum, & ignorantum. ¶ Apta. Per gratiam iuſtificantem. ¶ Laudis Qua iter eſt ad ſuperos, vt in fine præcedentis pſal. ¶ Quandoquidem. Coniunctio eſt cauſalis, pro ſiquidem, vel quoniam. ¶ Grata fuiſſent. Hic reddit rationem quare potius ſacrificium laudis, & cordis contriti (vt infra) ſe obtulerit pro peccatis Deo porrecturum, quàm victimas. Sciendum eſt igitur vt alias diximus, ſacrificia veteris legis ex ſe nunquàm Deo fuiſſe grata, ſed tantum ex bonitate, & offerentum deuotione. Ideoq; iuſiſſe, vt potius ſibi, quàm Dæmonibus offerrentur: & quia figurabant verum Euchariſtiæ ſacrificium. ¶ Millia. Quia ditiſſimus erat. ¶ Haud delectaberis. Quinimo ægre ferebat cum à peccatoribus offerrentur : vnde Mich. proph. Nunquid placari poteſt Deus in millibus arietum? & Iſaias. Qui immolat bouem, quaſi qui interficit virum; & qui mactat pecus, quaſi qui excerebrat canem : & merito ſicut dicit noſter Cato. Cum ſis ipſe nocens moritur cur victima

C

Sap. 11.

Mich. 6.
Iſai. 66.

D pro te! ¶Tota incenſa. Exponit quid ſint holocauſta. ¶Spiritus mœrens: Qui prius in vana lætatus fuerat oblectatione; vt contraria cõtrarijs curentur, & bene mœrens Iſaia dicente. Ad quẽ
Iſa. 66. reſpiciam niſi ad pauperculum, & ſpiritu cõtritum, & trementem ſermones meos, ſic & orauit
Dan. 3. Daniel. In animo contrito, & Spiritu humili ſuſcipiamur à te. ¶Gemitus. Pro cachinis. ¶Suſpiria. Pro ſuſpirijs ſtulti amatoris. ¶Luctus. Pro riſu: ſic Dominus. Veh vobis qui ridetis, quoniã flebitis. ¶Tunſi. Ideſt percuſſi. iuxta illud prouerbium: Tunde, retunde Anaxarchi ſacculum, nam Anaxarcum nihil tundis. Tonſus autẽ per, o, deriuatur à tõdeo, quod eſt rado vel ſeco: hęc autẽ pectoris tunſio eſt oratio publicani à Deo exaudita, qui percutiens pectus ſuum dicebat Deus propitius eſto mihi peccatori, &c. Fit autem vt culpam ſuam ſibi quiſq; & ſuæ prauę cogitationi, & non Deo aſcribat. Ex corde enim vt in Euang. exeũt cogitationes malæ, adul. homi. &c. ¶Se deſpiciunt. Qui prius per ſuperbiam Deum deſpexerant, quia initium eſt omnis peccati ſuperbia. ¶Reſpiciesq; Deus. Quia humilia reſpicis, & alta à longe cognoſcis, ſed non ignoſcis, vt dicit Auguſtinus. ¶Viden. Ideſt nonne vides? qui ſcrutaris corda, & renes Deus. ¶Mœreat. Hic eſt ordo pœnitentis primo mærere de diuina offenſa: liqueſcere: accepta: Spiritus ſancti flamma: percutere pectus ſe accuſando: gemere de bonis amiſſis: poſtremo flere pro ſceleribus perpetratis, quæ vbi facta fuerint, benignum cum propheta inuocet, & ſentiet Dominum. ¶Et Syon. Repete & cum Syon. Pro cuius dicti intelligentia, eſt aduertendum, quòd Deus non diligit homines propter loca, ſed loca propter homines; ſicut patet in reſponſione Domini
E ad Salomonem poſt dedicationem templi: metuebat autem Dauid ne propter peccatorum ſuorum grauitatem, impediretur Syon vrbis ſuæ ſtatus, fœlicitas & templi ædificatio, munitioq; vtriuſq; per Salomonem filium ſuũ fienda, cum iam impenſas ipſe præparaſſet: ideo amoto per pœnitentiam peccatorum impedimento, orat etiam vrbis fœlicitatem à Domino promiſſam opere compleri. ¶Cuncta. Deeſt, ad. ¶Benignè. Aduerbialiter. Benignus eſt autem Dominus, & miſericors, & patiens, & præſtabilis ſuper multa malitia, vt ait, Ioel 2. cap. ¶Nota, Et opere completa alioquin ſeruus, qui nouit voluntatem domini, & non fecit plagis vapulabit multis: qui verò non nouit, paucis. ¶Tuæ. Non ſuæ, quæ mala eſt: ſic & à Domino Ieſu docemur orare. Fiat voluntas tua: & in paſſione ſua. Non mea ſed tua voluntas fiat. ¶Triplici muro. Hoc factum ſuit per Salomonem, qui in ea parte, vbi eſt mons Syon templum ædificauit, & urbem triplici muro circundedit, ut habetur in libro
3. Reg. 3. Reg. ¶Hieroſolyma. A hiero, quod græce templum ſignificat, & ſolyma (vt Egeſippo) vel à Salomone (ut placet Euſebio) dicta eſt. Hieruſalem habuit multa nomina, quæ his uerſiculis. Nic. Ly. enumerat. Solyma, Luza, Bethel, Hieroſolyma, Iebus, Helia, urbs ſacra, Hieruſalem dicitur, atq; Salem, tripliciter declinatur. Hæc Hieroſolyma: mæ. & in plur. hæc Hieroſolyma, morum, & Hieroſolymæ marum. Hieruſalem uerò interpretatur uiſio pacis, quia tempore Melchiſedech, qui conditor eius dicitur, & plus mille annis uixit, ut pote à Noe, cujus dicitur filius fuiſſe, Sem alio uocabulo nuncupatus, uſq; ad Abraam unquam fuit à bellorum tumultu uexata. Significat & patriam cœleſtem, quæ ex uiuis lapidibus, hoc eſt ſanctis eſt ædificata: ut docet Io. in Apoc. de qua forſitan prædicebat hic propheta: eſt enim illa ſupernæ uiſio pacis magis optanda, quàm huius terrenæ. ¶Iuſtitiæ ſacrum. Ideſt peccatoris iuſtificati ſacrificium. ¶Tunc. Poſt miſericordiam conſecutam: uel ad magnificentiſſimam uictimarum oblationem referas, quam fecit Salomon iuſtus Rex in ſolemni dedicatione templi, in qua boues imolauit, & oues abſq; æſtimatione & numero, & hoc ſacrificium Deus indicauit igne cęlitus miſſo ad eius conſumptionem, ſe acceptaſſe: &
F gloria Domini impleuit domum ſuam. Vel potius tunc cum erimus in illa cęleſti Hieruſalem: Iuſticiæ ſacrũ: Quia ſoli iuſtificati illuc intrabunt. ¶Oblatio. Filij tui primo in ara crucis, deinde in quotidiana Miſſa. ¶Noſtra holocauſta Ideſt corda, & corpora igne charitatis accẽſa. ¶Vitulis melioribus. Hi poſſunt eſſe ſancti martyres. Vel
Oſeę vlt. de quibus dicit Oſee, proph. Reddemus vitulos labiorum noſtrorum; unde ſubdit. ¶Cantica laudis. Nam ut alibi dicit. Qui habitant in domo tua Domine in ſęcula ſęculorum laudabunt te: de quorum numero nos quoq; indignos peccatores facere dignetur D. N. I. Chriſtus, qui eſt laud. in ſęcula ſęculorum.

Quandoquidem mactatas prius ſi grata fuiſſent
Sacra tibi, hircorum millia cæſa forent:
Sed quia tu ſacris haud delectaberis iſtis,
Tota incenſa tibi non holocauſta placent.
Spiritus at mœrens; gemitus, ſuſpiria, luctus,
Pectoris & tunſi ſunt ſacra grata Deo.
Et contrita graui, compunctaq; corda dolore.
Quæ ſe deſpiciunt reſpiciesq; Deus.
Tu viden, vtq; meum cor mœreat, vtq; liqueſcat
Ictibus & crebris vt gemat, vtq; fleat?
Fac mecum, & Syon mitiſſime cuncta benigne
Nota, voluntatis ſit bonitasq; tuæ.

Vt circundetur triplici Hieroſolyma muro,
Vrbs tua ut accipiat mœnia digna ſibi:
Iuſtitiæ ſacrum, tunc fiet oblatio cara,
Grataq; tunc fient noſtra holocauſta tibi.
Et tua tunc vitulis melioribus ara premetur,
Optima ſacra tibi cantica laudis erunt.

VT quid iniquipotens, &c. Inuehitur in hoc pſalmo Dauid contra Doech Idumeum, quo deferente Achimelech cum reliquis Nobe ſacerdotibus tanquam rebellis, quia Dauid à facie Saulis fugienti panes, & gladiũ
1. Ro. 22. Goliæ reddiderat, crudeliter iuſſus eſt interfici, & ſacerdotum urbs igne comburi, reformidantibus omnibus Regis miniſtris tam iniquum & nefarium exequi Regis imperium in ſuis Deum Sacerdotibus uenerantes, hic ſolus peſſimi Regis impiiſſimus miniſter ſacerdotes cum liberis, & uxoribus interfecit, urbe illorum ſuccenſa: porro Doech iſte Chriſti præfigurabat accuſatores Iudæorum ſacerdotes, & interfectores. Saul autem Pilatum iudicem iniquum. Moraliter & per Doech poteſt intelligi quilibet iniquus iuſtorum delator, perſecutor, & oppreſſor: dicit igitur Dauid uel Eccleſia, aut etiam quilibet iuſtus. Vt quid. Ideſt ad quam utilitatem uel ſalutem tuam? ¶Iniquipotens. Ideſt qui non ſolum iniqua uis, ſed potes, & facis. ¶Vafro aſtu. Ideſt callida malitia. ¶Iactaris. Ideſt inaniter gloriaris. Hoc eſt peſſimum genus hominum qui lætantur cum malè fecerint & exultant in rebus peſſimis, quos redarguit propheta dicens: peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt. ¶Inanis. Quia citò in cum illa peribis. Nam gloria iniquorum uapor & fumus: ſicut in alio pſalmo dicitur. Vidi impium exaltatum, & eleuatum ſicut cedros Libani, tranſiui & ecce non erat. ¶Iniuſtitiam. Contra me, contra Chriſtum, & contra

ODE LI. EX PSALMO LI.
Quid gloriaris.

VT quid iniquipotens vafro iactatis inaſtu?
Gloria inanis erit nequitia iſta tua.
Nempe iniuſtitiam quæ verſabatur in imo
Pectore: quottidie eſt lingua locuta tua.
Pro bonitate Dei, quam naturaliter omnes
Semper amant, & homo quiſq; benignus auet,
Nequitiam econtra tu bellua ſemper amaſti.
Quæ ſunt æqua ſiles, faris iniqua magis.
Præcipiti ſtimulos acuentia verba furori
Tu dilexiſti lingua doloſa; canis.
Propterea Deus in finem te deſtruet; & te
Eradicabit, ſtirpis vt ima ſolent.
Teq; taberuaculo faciet per deuia quæq;
Emigrare tuo; donec in ima ruas.
Radicemq; tuam ſuperum tellure negata.
Excipiet tetro dira gehenna ſinu.
Omnia, quæ iuſtus cum viderit, ante timebit.
Admirans quantus, quàmq; repente ruit
Non modicos riſus ſuper illum deinde citabit.
Sic homo (ſic dicens) impius ecce perit.

A quemlibet iuſtum, & ſic deinceps facilè verba poſſunt adaptari, quod ne ſim prolixus omittã. ¶Locuta. Hic eſt mos delatorum, vt quæ in corde cogitarunt captato tempore nimium credulis principum auribus inſinuent, qui tum illis maxime credunt, quando in malitia illis ſunt ſimiles & placita loquuntur: nam vnuſquiſq; libenter audit mala eius delata, quæ odit, & de quo maleſentit facillimè credit. ¶Bonitate Dei. Ideſt charitate, qua vult proximum diligi ſicut ſeipſum. ¶Naturaliter. Natura quippe cogit omne animal ad ſibi ſimilis dilectionem: vnde legiſlator, ait; Cum inter nos cognationẽ quandã naturam conſtituit, conſequens eſt hominem homini inſidiari nefas eſſe. ff. de iuſt. & iu. l. vt vim. ¶Auet. Ideſt deſiderat. Aueo verbum eſt defectiuum rarò in vſu, & ſignificat concupiſco; vnde. Aue, verbum ſalutatorium deriuare videtur: nam illos ſalutamus, quibus bene deſideramus, vel fingimus bona optare. ¶Bellua. Et benè; nã qui humanitatem, vnde homines dicuntur lex uunt, ferinam aſſumant naturam neceſſe eſt. ¶Siles. Hoc detractoris eſt, vt bene facta ſileat, quæ mala ſunt aut eſſe putat, eloquatur. ¶Præcipiti furori. Furor, & ira mentẽ præcipitant iudicantis: vnde Cato. Iratus de re incerta contendendere noli. Impedit ira animum ne poſſit cernere verum, & Clemens. v. nouercam iuſtitiæ, B appellat voluntatiam, & furibundam iudicantis præcipitationem. in cl. 2. de ſen. & re iud. ¶Verba. Quæ, detulit multoties regi contra Dauid & Achimelech ſacerdotem, quibus inflãmatus iuſſit eos occidi, & Dauid eſt perſecutus. ¶Canis. Quod eſt animal rabidum, & plerunq; latrat contra amicos ſicut & inimicos maximè cum à rabie vexatur. ¶Deſtruet. Hoc factum eſt in monte Gelboe, vbi proprio imbutus eſt gladio, vbi perſequentibus Philiſteis Saulem ſuum Regem vidit enſi procubuiſſe, ne in manus incircunciſorum deueniret; à quibus illuderetur. ¶Eradicabit. Extincto hærede, quem fecit interfici Dauid, cum ad ſe detuliſſet regium diadema, & armillam: dicens ſe Saulem interfeciſſe. t. Rex.& a.R.t. ¶Stirpis. Arboris cuiuſpiam. Stirps cum pro genere ponitur, eſt tantum fœm. cum de arbore maſ. & fœm. ¶Tabernaculo. Quod habebat in caſtris Saul Regis. ¶Deuia. Montis Gelboe, in quo fuſus eſt exercitus Saulis. ¶Emigrare. Huc, & illuc fugiendo ſicut moris eſt palantum millitum præ cædis timore. ¶In ima. Inferni. ¶Ruas. Per mortem præcipitem. ¶Radicem tuam. Hoc eſt filium tuum vt ſupra dictum eſt. ¶Gehenna. Ideſt damnatio æterna. Erat autem quædam vallis olim interfectorum cadaueribus repleta, & quia Infernus mortuis quotidie repletur id eo plerunq; pro eo ponitur. ¶Viderit. Nam pœna vnius metus eſt alterius. Quandoq; enim Deus manifeſta malos afficit pœna, vt à malis aſterreantur: vnde dicitur. Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, & vt in bono confirmentur, contemnantq; caducam malorum proſperitatem, & diuinæ congaudeant iuſtitiæ. ſicut alibi dicitur in pſal. Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, & lauabit manus ſuas in ſanguine peccatoris. ¶Timebit. Diuinã offenſionem. ¶Quantus. Ideſt quàm magnus in ſæculi gloria, potentatu & opibus. ¶Deum. Qui tamen eſt protector omnium in ſe ſperantium. ¶Innitens. Ideſt confidens. Tranſlatio à debili ſene, qui baculo innititur. ¶Auro. Contra illud prou. Qui confidit in diuitiis corruet. & Sopho. Argentum, & aurum non potuerunt eos liberare in die furoris Domini: ab auro fit auarus, qui aurum auet, ideſt concupiſcit. ¶Vanus homo. Qui ſtabilitatẽ in rebus tranſitoriis ſperat, & volubilibus. ¶Aſt ego. Dauid, uel quiuis ex ſupradictis. ¶In æde Militantis Eccleſiæ. ¶Oliua fructifera. Et ſemper C

Qui ſibi confidens propriis & viribus vſus
Auxiliatorem ſpreuit habere Deum.
Qui multis opibus per faſq; nefaſq; paratis
Innitens: auro ſpes mea dixit, eris.
Admodicum tempus quia præualuiſſet in illis
Credidit æternum ſe fore, vanus homo.
Aſt ego ſacrata Domini plantatus in æde
Fructifera & tanquàm ſemper oliua virens.
In ſola pietate Dei per ſæcula cuncta
Speraui, & Dominus ſpes mea ſemper erit.
Hæc quia feciſti toto tibi corde fatebor.
Nomen & opperiar tempus in omne tuum.
Opperiar nomen ſanctorum aſpectibus illud,
Quod fuit, eſt, & erit dulce, ſalubre, pium.

Prou. 11.
Soph. 1.

uirens hæc dicantur ad hypocrytarũ diſcrimen, qui ſunt uirẽtes foliis ſed pungentes, & amari factis, ſicut oleaſtri. ¶Pietate Dei. Ideſt miſericordia: nam & ſi aſſiduè bonis operibus inſtantes debemus eſſe quantum poſſumus; omnia tamen hæc bona Deo tanquam autori ſunt referenda, à quo proceſſerunt: unde quidam canit. Quicquid habes meriti præcedens gratia donat. Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat: ſic & Iſaias ait. Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine, & uelle & perficere. ¶Feciſti. Supple Deus uindictam ruinæ aduerſus iniqui; & mecum miſericordiam. ¶Opperiar. Ideſt expectabo. Verum operior ſimplici. p. eſt idem quòd regor t unde & opercula tecturia uaſis cuiuſq;. ¶Illud nomen. Scilicet Ieſu tunc uenturi, quod eſt ſuper oẽ nomen, nã eadem fides eſt noſtra, & antiquorum mutato tempore futuro in præteritum; nam que illi ſperabant ſaluatorem & Iſai.26.

D uenturum credebant; nos & in illum ſperamus & ueniſſe credimus D. N. I. C. ſaluatorem noſtrum, qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

CVique voluptati &c. Redarguuntur in hoc pſalmo inſipientes Iudei, qui Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei vnigẽtum verum Deum de Deo vero, & ſummi patris verbũ, quod erat in principio apud Deum; purum hominem, ac ſeductorem prædicauerunt, & malitia excecati diuinitatem eius negantes quẽ ab initio admirati fuerant, occiderunt tanquam malefactorem ſuppendentes in ligno iudicante Pilato dimitti debere, & iuſtum eſſe; & nihil mali feciſſe. Reprehenduntur & gentiles, qui ex eo, quòd paſſus fuerat ſe cruci affigi pro noſtra redemptione, & ſalute; negabant Deum eſſe, & fatuos ei credentes tanquam magos atque irreligioſos perſequebantur, diuerſiſque cruciatibus examinatos trucidabant: corripiuntur & Apoſtatæ chriſtiani, qui à recta fide, quam ſuſceperãt retrocedentes voluptatis amplectendæ gratia facti Epicurei Deum eſſe non credunt, & ſi eſt, mortalia non curare, animamque ſimul mori cum corpore ſicut & beſtiarum, ideoque ferino more imbuti dicunt. Edamus & bibamus cras enim moriemur, nullus ab inferis eſt reuerſus, qui renunciauerit nobis quid illi agatur. ¶ Habenas Translatio ab equis. Hic ponitur pro fræno rationis, quod & initium præſtat ſapientiæ, & arcet hominem à peccatis; vbi non eſt, inſipientia regnat, & in omne ruitur peccatum. ¶ Inſipiẽs. Iudęus, gentilis

Rom.1. & apoſtata chriſtianus, quorum inſipientia corda obſcurata ſunt vt ait Apoſtolus. ¶ Non eſt Deus. Hic Chriſtus Ieſus ſicut & in Euangelio volentes eum lapidare obiecerunt. Tu homo cum ſis facis te ipſum Deum, ſic & Aegeas procunſul Andreæ Apoſtolo dixit. Miror te virum prudentem Deum dicere, & velle ſectari hominem iſtum, quem ſeu ſponte ſiue inuitum cruci tamen confiteris affixum: contra quos reſonat Apoſt. tuba. Nos prædicamus Chriſtum Ieſum crucifixum; Iudęis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis verò credentibus Iudęis & gentibus Dei virtutem & Dei ſapientiam. ¶ Pręcipites. Abſque rationis freno quilibet ex ſupradictis. ¶ Rebelles. Deo patri, & Filio, pariterq; ſpiritui ſancto, & max. perfidi Chriſtiani. ¶ Nauſea. Ideſt abominatio Methaphora à ſtomacho cum ſentit cibũ, quem abhorret, vel grauem dolorem, & max. maris in nõ aſſueto: eſt enim nauſea ſtomachi perturbatio à naui tractum nomen, quod ex nauis ſentina vel primo nauem intrantes ad vomitum prouocentur. ¶ Nemo. Ex ſupradictis; vel etiam ex nobis omnibus. Quis enim poteſt gloriari ſe caſtum habere cor, & in multis offendimus omnes, & Apoſtolus omnes peccauerunt, & indigent gloria Dei. ¶ Qui

E Deeſt, &. Figura dialyton. ¶ Iter rectum. Mandatorum Dei. Si vis ad vitam ingredi ſerua mãdata. ¶ Ipſe D. C. I. ¶ Ab alto Cœlo, in quem poſt crucẽ & reſſurectionem aſcendit. ¶ Conditor mundi. Nã verbo Domini cœli firmati fuerunt. Vt idem pſal. canit. ¶ Rector. Sicut ipſe dixit. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo, & alibi. Data eſt mihi omnis poteſtas I cœlo, & in terra, & Io. in Apoc. Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt accipere imperium &c. ¶ Videns. Hinc Deus dicitur ἀπὸ τοῦ θεῶμαι quod eſt video, vel ſpecto. ¶ Cernat vt. Anaſtrophe ex metri neceſſitate. Ideſt vt cernat. Ideſt examinet. Nihil ẽnim Deũ latet, ita quòd oporteat eũ cernere, ſed humano more loquitur, qui caput leuant vt videant, & deinde iudicent. ¶ Iuſtitiæ. De qua dicit Dominus. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam phariſeorum & ſcribarum nõ intrabitis in regnum cęlorum, & rurſus Attendite ne iuſtitiam veſtrã faciatis coram hominibus, vt vid. ab eis. ¶ Callem. Ideſt viam ſtrictam, de qua in Euang. Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui vadunt per eam: vel de ſemita perfectionis loquitur, de qua dicitur. Si vis perfectus eſ. va. &

F ven. vn. quæ ha. & da. pau. & qui non tol. cr. ſu. & ſe. me non poteſt me eſ. diſci. & qui vult ve. poſt me ab. ſe. & tol. cr. ſu. & ſe. me. ¶ Salutis iter. Hoc eſt fides, & obſeruatio mandatorum Dei. ¶ Declina. A recta via, quã edocti ſunt per legem, per prophetas, & ab ipſa natura, & nouiſſimè ab Euangelio. ¶ Omnes. Intellige vt ſupra In verbo nemo. ¶ Inane. Voluptatum, opum, & mundanæ gloriæ, quæ æternis gaudiis comparatæ ſunt quid inane. Tempus .n. cito tranſiens aufert hæc omnia. ¶ Scient. Hic aliquando in ſęculo: ſemper autem in exitu à ſęculo & perfectiſſime in die iudicij, in qua vnuſquiſque recipiet prout geſſit. Deus enim aliquos hic punit, vt mundi Dominum ſeſe oſtendat, nec omnes hoc in ſæculo caſtigat, vt alium pænarum locum ſe habere demonſtret: ſic econtra aliquibus iuſtis pręmia donat temporalia ad eorum ſolatium, vt indicet ſe eſſe virtutis ęſtimatorem, & remuneratorem; & rurſu. non omnes iuſtos cumulatis hic remunerat pręmiis, ut in futura beatitudine ſibi ſperent cumulatiſſime ſatisfactum iri. ¶ Emendans. Electos ſi quid peccauerint. ¶ Vorãtes. Hi ſunt lupi, qui (ut ait Aeſopus) regnãt in qualibet urbe: ſpecialiter tamen omnes Chriſtianorum perſecutores Iudęos. & gentiles intellige. ¶ Vt eſca. Ideſt

Rom.x. taliter delectantur innocentũ exinanitione ſpoliis. & cęde; qualiter cum eſuriunt, panis cibo. ¶ Timuere Deum. Cuius timor retrahit à malo. ¶ Vocare. Per inuocare. Sed quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? ¶ Vbi non erat horror. Ideſt formido. Timuerunt enim Iudęi locũ, & gentem perdere ex Romanorum ira, ſi omnes In Ieſum crederent, quę res haud erat formidanda cum terrenum regnum Dominus non captaret; quinimo facere eum uolentes regem turbas aufugit: gentiles uerò, ne Idolorum religione ſublata, uoluptates, & imperia timerunt

ODE LII. EX PSALMO LII.
Dixit inſipiens.

CVique voluptati totas vt laxet habenas,
  Non eſt (inſipiens dixit) in orbe Deus.
Pręcipites ad iniqua ruunt, factiq; rebelles
  Iam ſunt corrupti, & nauſea facta Deo.
Qui faciat dicat ve bonum, iam nemo videtur
  Tendat iter rectum qui ratione duce.
Ipſe ſuper natos hominum proſpexit ab alto
  Conditor & mundi rector vbiq; videns.
Cernat vt, an quærat hominum, aut intelligat vllus
  Iuſtitiæ callem, quodue ſalutis iter:
Declinauerunt omnes ad inane retorti:
  Quiq; bonum faciat nemo, nec vnus adeſt.
Nonne ſcient omnes pœna monſtrante, qui orbis
  Eſt Deus, emendans, corripiensq; malos.
Illos precipuè, qui operantur iniqua, vorantes
  Ore auido plebem, panis vt eſca foret:
Non timuere Deum, nec eum voluere vocare
  Sed trepidauerunt non erat horror vbi.
Vt ſibi complaceant, hominum mandata tenentes
  Horrent: pro nihilo penditur ipſe Deus.

runt auferi,max. ſui Iouis perdita tutela. Sed pro terrenis delitijs cœleſtes erat daturus multoq; firmius imperij
præſidium in uero Deo,quàm in falſi dęmonis illuſione fuiſſent habituri. Sic & hypocritæ,& falſi Chriſtiani tem A
poralia metuunt perdere,ſi prædicantibus cęleſtia acquieſcant,& generaliter omnes impij ſunt incontinuo timo
re ſicut in Prouerbijs habetur. Fugit impius nemine perſequente.& in Leuitico:terrebit eos ſonitus folij uolātis. Prou.28.
& Iob:ſonitus terroris ſemper in auribus eius: & hoc propter mala,quæ fecerunt ut refert Boetius de Dionyſio Leu. 26.
tyranno: unde Seneca de auari timore. Pauperem (inquit) uidet, & furem ſuſpicatur, diuitem uidet,& æſtimat Iob.15.
prędonem. ¶ Hominum mandata. Hoc eſt quod in Euangelio Dominus aduerſos phariſeos inducit eum de trā Matt.15.
sgreſſione traditionis ſeniorum redarguentes, quare & uos transgre,mani Dei propter trad.uoſtram & uſque ibi
hypocritæ Bene proph.Eſaias dixit. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me ſine cauſa Eſaias.29
colunt me docentes doctrinas hominum & mandata.¶ Penditur. Ideſt æſtimatur tractū ab æſtimatione pecuniæ,
quæ pendi.i.ponderari ſolet,unde & penſa dicunt,quæ certo danť pondere.¶ Eorum oſſa. Ideſt uirtutes. Iſti ſunt il

At norint quoniam Dominus diſperdet eorum
Oſſa, homini potius quos placuiſſe iuuat.
Hi ſempiternum tunc confundentur in æuum.
Vt Deus eſt ſprætus, ſic quoq; ſpernet eos.
Præter eum quis dat de Syone ad Iſrael illa
Mira ſalutaris nuntia verba Dei.
Tunc etenim mundi cum venerit ille redemptor,
Per quem pandetur mite ſalutis iter.
Tunc exultabit Iacob, & lætabitur omnis
Iſrael: hinc gentes magnificate Deum.

li, de quibus. Io. Euangelio. Veruntamen ex Ioa.12.
ptincibipus,multi credi, in eū, ſed propter pha.
non confi.ut de ſyn.non eij. Dilex.en.gl. hom.
ma. quàm gloriam Dei, ſic & multi gentilium
quamuis cognoſcerent ueram eſſe D. N. I.Chri
ſti fidem, quæ à ſanctis prædicabatur, ne tamē
Imperatoribus Romanis diſplicerent aut tace-
bant,vel eos odiſſe ſimulabant, & nihilominus
perſequebantur ſicut de Plinio legimus. ¶ Ho-
mini placuiſſe. At inquit Paulus. Placete o-
mnibus ſicut ego omnibus per omnia placeo,
& alibi. Prouidentes bo. n.ſ.c.d.ſ.eriam coram
hominibus ſolutio adulatores inanis glorię gra
tia hominibus placentes redarguuntur, & Deo
diſplicere non curantes. Vnde idem Paulus. Si
Hominibus (inquit) placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Ceterum vbi Deus non offendit, non eſt malum homi- B
nibus. ¶ Eum. Chriſtum Ieſum. ¶ Nuntia verba. Scilicet Euangelij. ¶ Iacob. Ideſt qui erunt electi ex progenie Ia-
cob,vel imitatores fidei, voti,& bonorum eius operum. ¶ Iſrael. Et Iacob idem eſt,ſed Iacob ſupplantor vitiorum
interpretatur; Iſrael autem Deum videns per fidem. ¶ Gentes. Ad Chriſtum conuerſæ. ¶ Magnificare Deum. Sup
ple decet, ſuper miſericordia illius ſperantes: vt dicit Apoſtolus. Exultauit autem Iacob ideſt Eccleſia fidelium
quando punitis per Rom. Imperatores Iudæis nouam Hieruſalem ab Elio Adriano accepit habitandam. Læta-
tus eſt Iſrael ex Conſtantini Imperatoris conuerſione pace per orbem vniuerſum fidelibus donata. Pleniſſimè ma
gnificabimus omnes Deum, quando detruſis in tartara reprobis in cęlum cum Chriſto aſcendentes regnabimus.
quod præſtare dignetur ipſe D.N.I. Chriſtus.

ME precor altitonans, &c. Cum Dauid profugus à facie Saulis Regis apud Zipheos generis,& tribus ſuæ in
proximo deſerto in colle Achille lateret, detulerunt Ziphei latebras eius ad Regem. Nonne Dauid latet
apud nos ad dexteram deſerti, veni ò Rex, & trademus eum in manus tuas,cumq; deſcendiſſet Rex,& de-
ſertum circundediſſet; ita quòd nullum euadendi Dauid patebat iter, orauit ad Dominum vt in nomine ſuo de
manu perſecutoris eriperetur: quod & factum eſt; nam cum Sauli nunciatum fuiſſet Phyliſteos terram Iſrael in-
greſſos eſſe, ſoluta obſidione receſſit ad hoſtes reprimendos, ac de finibus eijciendos, tuncq; Dauid liberatus eſt
in nomine Domini. In hoc igitur pſalmo deuota temporis illius oratio trahitur ad memoriam, ſimulq; agitur
de Eccleſiæ liberatione de Iudæis proditoribus, & à gentilium perſecutione,nec non & de iuſtorum precibus ad-
uerſus oppreſſores ſuos, & calumniatores: verum ne ſimus prolixi vnius tantum perſonæ præces proſequemur,
Dicit Eccleſia à perſecutionum fluctibus obſeſſa. ¶ Me præcor altitonans. Ideſt qui ab alto cœlo tonans terre-
facis gentes,potentiam tuam inſinuans. Hoc ſæpe factum eſt in Martyrum paſſionibus & maximè beatæ Agnetis
& Emerentianæ vbi dicitur, cœlo exiſtente ſereno tantas corruſcationes eſſe factas, tantaq; fulgura, & tonitrua,

ODE LIII. EX PSALMO LIII.
Deus in nomine.

ME precor altitonans vt ſalues nomine in illo,
Quod ſuper excellit nomina cuncta tuo.
Non hominum fallax oculus diiudicet, oro;
Sed tua me virtus maxima, iuſta, pia.
Exaudire preces tandem digneris ab alto,
Oris & aure tua percipe verba mei
Ipſi etenim alarum, qui me cęlare ſuarum
Vt pote cognati, tegmine debuerant.
Sunt alienigenæ mihi facti: nec minus in me
Inſurrexerunt, ac paricida forem.

vt maxima pars inſani populi moreretur? Poſ-
ſumus etiam intelligere de illo tonitru, qui fa-
ctus eſt in deſcenſu Spiritusſancti, quo audito
Dei Eccleſia; quæ fuerat Iudæorū metu percul- C
ſa nec de cœnaculo montis Syon audebat egre-
di, tanquàm eſſet obſeſſa, protinus excuſſa ti-
moris obſidione ad Chriſti prædicationem pro-
ſiliit. ¶ Nomine in illo. Aliqui volunt intelligi
nomen illud Dei Magnum Adonai, quod Deus
Moyſi & non, his qui fuerunt ante illum patri-
bus indicauit. Alij Tetragammaton intelligunt Exo. 28.
mihi placet quòd intelligamus de nomine Ieſu, Ph.2.
quod eſt ſuper omne nomen vt ait Paulus; neq;
enim eſt aliud nomen de cœlo datum (vt idem
refert) in quo oporteat nos ſaluos fieri. ¶ Fallax
oculus. Quia iudicat ea tantum quæ foris. Do
minus autem intuetur corda, & renes. ¶ Virtus
maxima. Hic eſt filius Dei D. Ieſus. Eſt enim vir
tus, & ſapientia patris. ¶ Iuſta. Vnde Hier. Hoc Hie.23.
eſt nomen, quod vocabunt illum Dominus iuſtus noſter. ¶ Pia. Ideſt miſericors. Nam miſericordia illius plena
eſt terra. ¶ Exaudire. Notanda ſunt quinq; impedimenta ne preces exaudiantur videlicet ſenſualitas: indiſcretio,
indignitas petentis, & eius pro quo petitur, & vtilitas futuri melioris boni. Hic nullum horum aderat; idcoq;
exauditæ ſunt preces. ¶ Præces. Scilicet mentales: nam infra loquitur de vocalibus. Hoc enim, quod in ore pro-
fertur,

D ſertur, debet & in corde verſari: vnde Apoſtolus. Orabo ſpiritu, orabo & mente. ¶ Aure tua. Auris Domini, quæ electos audit, eſt miſericordia. ¶ Ipſi. Scilicet Ziphei, qui erant de tribu Iuda, & quantum ad Eccleſiam attinet, ipſi Iudæi, qui erant eiuſdem gentis cum Chriſto capite Eccleſiæ, & cum Apoſtolis, primiſq; diſcipulis. Vel etiam mali eius prælati, qui latis & lanæ commoda tantummodo quærunt, nec pertinet ad eos de ouibus: quos Dominus mercenarios appellat, qui vident Lupum venientem, & fugiunt. ¶ Alarum ſuarum. Ideſt ſuæ doctrinæ, & vitæ bonæ protectione. Vel proprie, quo ad Iudæos, quibus erat Chriſtus promiſſus, eumq; & Eccleſiam ab impetu barbarorum deffendere debuerant. ¶ Tegmine. Ideſt operimento. Translatio ab aue crocitante, quæ pullos ſub alis protegit ab impetu milui. ¶ Alienigenæ. Ideſt aliunde geniti. Vt qui à Deo patre receſſerant, & moribus ſibi ſimiles Dæmon mala genuerat perſuaſione. ¶ In me. De capite Chriſto patet, ſedet in Eccleſiam inſurrexerunt cum cæſis Apoſtolis denuntiauerunt ne in nomine Domini prædicarent: & in lapidatione Stephani omnis Eccleſia quæ Hieroſolymis erat, diſperſa fuit. ¶ Paricida. Ideſt peſſimi criminis reus, à parente & cædo componitur paticida quaſi parenticida, ſed propter euphoniam ſycopata eſt dictio. ¶ Duris hoſtibus. Qui nulla mouentur miſericordia, quales fuere tyranni Eccleſiæ perſecutores. ¶ Oculos. Mentales. ¶ Acer. Ideſt fortis, præſtando mihi fortitudinem in his aduerſitatibus. Porro acer, per arbore: vnde acernus corripit primam. ¶ Animæ meæ. In perſona cuiuſlibet iuſti loquitur Eccleſia: (Sap.3.) iuſtorum enim animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum malitiæ, viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace. ¶ Hoſtibus. Deeſt ſuper. Vel datiuus pro Accuſatiuo cũ ad. ¶ Auerte. Scilicet à me ad illos, ſicuti dicit. Qui fodit foueam, cadat in illam, & alibi. Redde mala vicinis noſtris ſeptuplum in ſinum eorũ. ¶ In E inſidiis. Sic & prouerbiorum. 2. in inſidiis ſuis capientur iniqui. ¶ Diſperdentur. Hoc de Iudæis. factum eſt à Romanis, qui decies centena millia (vt ſcribit Ioſephus) diſperdiderunt; partim gladio, & partim miſera captiuitate. Hoc & de gentilibus factum eſt in tempore Conſtantini, quo ſuperatis idolorum cultoribus regnare cæpit Eccleſia. Hoc & factum eſt in morte perſecutorum, quando anima à Dæmonibus: corpus à vermibus, & eorum facultates diripiebantur ab iniquis ſucceſſoribus. Fiet autem vniuerſaliter in die iudicii, quando diſperdet eos ſimul Infernus, & variis torquebit pœnis. ¶ Tua dicta. Videlicet ea, quæ Petro vicario Eccleſiæ dixit. Petre oraui ne deficiat fides tua: & tues Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi non præualebunt aduerſus eam. ¶ Tunc. Cum liberata fuero de Iudæorum, & tyrannorum manibus. ¶ Sacra feram. Ideſt offeram maxime Euchariſtiæ in memoriam paſſionis Domini, per quem a dæmonis captiuitate liberati ſumus. ¶ Sponte. Quia non placent Deo coacta ſeruitia. ¶ Almificum. Ideſt ſanctificum, per quod ſanctum fiunt & ſancti. ¶ Nomen. Ieſu, de quo ſupra. ¶ Dulce. Ad recolendum. Suaue, dum guſtatur interiori guſtu, ſicut dicitur. Guſtate, & videte quã ſuauis eſt Dominus. ¶ Bonum. Quo ad vtilitatem. ¶ Per te. Non ex mea virtute. ¶ Tribulatio dura. Iudæorum & gentilium, qui perſequebantur Eccleſiã Dei. ¶ Receſſit. A conuerſione magni Conſtantini citra. ¶ Deſpexi. Ideſt deorſum me poſitos ex alto dignitatis meæ gradu aſpexi, & contempſi. Sicut ſuſpicere eſt ad aliquem ſupra nos poſitum ſuſpirare.

Me quæſiuerunt cum duris hoſtibus vnà
Ante ſuos oculos nec poſuere Deum.
Ecce mihi auxilio Deus eſt, protector, & acer
Suſceptorq; animæ ſit Deus ipſe meæ.
Hoſtibus iſta meis mala quæſo auerte, pararunt
Quæ mihi: in inſidiis quas poſuere, cadant.
Et diſperdentur rapido ceu turbine puluis:
Verificabuntur ſic tua dicta mihi.
Tunc ego ſacra feram tibi ſponte, fatebor & illud
Almificum nomen dulce, ſuaue, bonum.
Omnis enim per te tribulatio dura receſſit,
Hoſtes deſpexi luminibuſq; meis.

EXaudi Deus orantem, &c. Recolit in hoc pſalmo anguſtiam afflictionis animæ ſuæ Dauid, quando liberata Ceyla de manibus Philiſtinorum audiuit aduentum Saulis, in cuius manibus erat tradendus ab ingratis ciuibus. Orauit ad Dominũ, & ſic euaſit ab hoſtili manu Regis, & proditorum, & hæc fuerunt figura afflictionis Chriſti, quam paſſus eſt ab ingratis ciuibus Hieruſalem, quos ab hoſtibus infernalibus eripuerat ſua ſancta prædicatione, & ſanitatum donatione, mortuorumq; ſuſcitatione. & tamen Pilato in damnationem mortis tradiderunt, ſed liberatus eſt à Deo patre per reſurrectionem. ¶ Exaudi. Satagentis (inquit Auguſtinus) ſolliciti in tribulatione poſiti verba ſunt hæc. Multa patiens, precum multiplicitatem inculcat, & crebrò pulſat vt aperiatur. ¶ Corde. Tunc enim exaudibiles ſunt preces cum cordis ſuſpiria eas comitantur. ¶ Omnibus. Vt in pſalmo 21. viſum fuit, clamauerunt ad te patres noſtri, & exaudiſti eos. ¶ Exercitio meo. Malorum fatigationem, F & perſecutionem, exercitium ſuum vocat; Ne putemus igitur homines malos gratis eſſe in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Nam omnis malus aut ideo viuit vt corrigatur; aut ideo viuit vt per eum bonus exerceatur. vtinam qui modo nos exercent conuertantur, & nobiſcum exerceantur. Nonne Longinus lateris Chriſti exercitor, & ipſe pro Chriſto poſtea conuerſus exercitus eſt in Cæſarea Capadociæ ſub Octauiano præſide, qui dentes eius extundi, & linguam iuſſit amputari, cumq; adhuc quæ Chriſti ſunt prædicaret capitis animaduerſione plexus exercitium, & agonem ſuum conſumauit. & Saulus qui Stephanum lapidibus exercuit. adhuc ſpirans minas & cædes in Eccleſiæ Dei exercitio, factus de Saulo Paulus, de lupo agnus, edoctus eſt à Domino quot & quanta oportebat eum pro nomine Ieſu pati. vide ſi exercens eſt exercitus in cathalogo paſſionum ſuarum ad Co.2. cap. 11. ¶ Vox inimicorum. Phariſeorum, & ſacerdotum. ¶ Tribulatio dura. Imminentis paſſionis. ¶ Malignis. Vel Iudę malo igne auaritię repleti. Vel ſummi pontificis Iudæorum, qui per inuidiam dedit conſilium vt D. I. occideretur. ¶ Exterret. Vt homo ſciens paſſionem, non vt Deus loquitur. ¶ Pauidum cor. Vide Euangelium, Cępit pauere, & tædere. & rurſus. Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. ¶ Declinauerunt. Abſolute poteſt legi ideſt retorta ſunt in me. Ideſt ſuper me vt ſit figura Protheſeos, pallalage. ¶ Sua iniqua. Ideſt iniquitates ſuæ. ¶ Plector. Ideſt excrucior & punior ego iuxta vaticinium Eſaiæ. (Eſa.53.) Diſciplina pacis noſtræ ſuper eũ omnes nos er-

ODE LIIII. EX PSALMO LIIII.
Exaudi Deus orantem.

EXaudi Deus orantem: ne ſpreueris oras
Imo ex corde preces ò pater alme meas.

rauimus

A

Omnibus intendens multa ex bonitate, mihiq;
Intende: exaudi pro pietate tua.
Contriſtatus enim quo exerceor, atq; fatigor
Hoc exercitio nocte dieq; meo.
Vox inimicorum tribulatio dura maligni
Exterret pauidum cor, & amara premit.
Declinauerunt in me ſua iniqua reflexo
Vindice: proq; ſuo crimine plector ego.
Irati quoties fremuerunt dentibus in me
Vilus vt in prædam ceu rugienſq; leo.
Cor mihi turbatum eſt: tremuerunt viſcera mortis
Horror, & vmbra necis me cecidere ſuper.
Lumina caligo, timor & tremor occupat artus,
Corpore & in toto dirriguere pili.

rauimus & poſuit in eo Dominus iniquitatem omnium noſtrorum. Vel declinauerunt ſcilicet Iudæi. ¶ Sua iniqua. Ideſt iniquitates ſuas in eum retorquentes, appellando illum ſeductorem, habentem diabolum, & prohibentem tributa dari Cæſari, cum magis ipſi in omnibus his peccarent, vt patet Euangelium intuenti. ¶ Reflexo vindice Scilicet Filio, vel Deo ſecundum primã expoſitionẽ, qui reflexus à ſeueritate iuſtitiæ ad miſericordiam generis humani ſeruorum iniquitates voluit filium luere. ¶ Fremuerunt, vt vel cum præcipitarent de montis ſupercilio, ſuper quo ciuitas eorum fundata erat; vel vt lapidarent. ¶ Cor mihi turbatum eſt. Ex humana fragilitate intellige hæc omnia, cogitans N. D. I. quàm acerba eſſet paſſurus à Iudæis, & referente Lazaro, quem ſuſcitauerat vltimum terribilium eſſe mortem, quo ad ſenſualitatem, quæ ſcribuntur hic, patiebatur. ¶ Caligo, &c. Hæc omnia ſunt ſigna ſenſualitatis mortem horrentis. ¶ Quis det pennas. Scilicet potentiæ, & diuinitatis vt ex mortuis reſurgens. ¶ Ad alta. Cœlum uolando in die Aſcenſionis. ¶ Quieſcam. In ſinu tuo. Hæc de gloria ſua meditabatur vt ſenſualitati ex imminentis horrore necis perturbatæ, conſolationem afferret. Sic & Paulus: Aexiſtimo enim nõ eſſe condignas paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. vnde & Beatus Grego. Delectet mentem magnitudo præmiorum, vt non abſterreat certamen laborum: vel planè intellige hæc dicta à D. Ieſu tanquam ab homine dum eſſet in medio volentium eum præcipitare aut lapidare. ¶ Quis mihi det pœnnas. Vt fugiam de medio circundantium me. ¶ In petra. Ideſt in petræ foramine ſuper alta turri. ¶ Mœſta columba. Viſo accipitre, vel terrefacta à quocumq; ſtrepitu dum paſceretur. ¶ Procul fugiens. Sicut in Euangelio legitur. Ieſus autem tranſiens per medium illorum ibat, & alibi. Cum quæſiſſent eum prehendere, abiit in Galileã: & alibi. Ieſus iam in palam non ambulabat apud Iudæos, quia volebant eum occidere. ¶ Deſerta. Sicut in multis locis Euangelij habetur, & maximè quando abiit in deſertum iuxta ciuitatem, quæ dicitur Erem. ¶ Luſtris. Speluncis ferarum cubilibus. ¶ Solus. Sicut in Euangelio dicitur, & ſolus per noctauit in oratione; & quoniam aliquando loquitur in perſona ſua, & quandoq; in perſona Eccleſiæ ſuæ cuius eſt caput, hi verſiculi frequenter in ſanctis adimpletos legimus: ſicut in vita Chryſantis & Dariæ, de Beato Carpophoro in quadam montis ſpelunca collocato, ſeuiente perſecutionis atrocitate, vbi vix poterat à pauciſſimis fidelibus viſitari: ſed & Vrbanus Papa in ſepulchris Et Syluester latuit in monte Syrapti. Paulusq; primus Here. in vaſta heremo, & cum plures alii diuerſis in locis latuerunt in feruore perſecutionum. ¶ Opperiebar. Ideſt expectabam. ¶ Eum. Deum patrem. ¶ Saluauit. A mortuis ſuſcitando. ¶ Ira. Iudæorum. ¶ Tempeſtas. Paſſionis meæ, & meorum. ¶ Sine more. Ideſt terribilior ſolito, pluſquàm ſolerent ſeuire tyranni. Nunquàm enim leguntur ita crudeliter vllos, ſicut Chriſti fideles diuerſis examinauiſſe tormentis & tantum in cruciatibus ſtudium adhibuiſſe. Vide Laurentij, Ignatij, blaſij,

B

Quis mihi det pennas, vt ad alta volando quieſcam
In petra, veluti mœſta columba facit.
Ecce procul fugiens petij deſerta ferarum.
In luſtris latitans ſolus ibiq; ſteti.
Opperiebar eum, qui me ſaluauit ab ira,
Tamquàm tempeſtas, quæ ſine more furit.
Et ne deficerem nimio ſub ponderis æſtu
Ceu puſillanimis vimq; animumq; dedit.
Deiice præcipites, & eorum diuide linguas.
Namq; vt ego vidi, ſemper iniqua gerunt.
Inter & aduerſos eſt contradictio ciues,
Vrbs ſua turbatur ſeditione graui.
Mœnia circundat ceu vallum quicquid iniqui
Eſſe poteſt vſq; nocte dieq; ſua.
Vrbis & in medio turpis per compita quæſtus.
Eſt iniuſtitiæ crudus vbiq; labor.

Catherinæ, Luciæ, Agathæ, & Agnetis, Teclæ, Barbaræ, Chriſtinæ, & mille martyrum agones. ¶ Ponderis æſtu. Ideſt grauiſſimè impetu paſſionis meæ, & meorum. ¶ Puſillanimis. Quod Petro contigit ter Dominum neganti, & reliquis diſcipulis; qui omnes relicto eo, fuga ſibi conſuluerunt. Accidit, & Marcelino pontifici, qui metu tormentorum putrefactus paucula thuris grana Idolis imoluuit; licet omnes iterum reſumptis animis pro Chriſto ad martyrij gloriam peruenerunt, ſed permiſſi ſunt titubare, ne quiſquàm viribus confidat humanis ſed ad Dominum ſemper confugiat; nam & ſi ſpiritus promptus ſit, caro tamen eſt infirma. ¶ Deiice. Ab alto regimine populi, à ſuperba ſede pontificia, à celſo fictæ ſanctitatis culmine, quo ad Iudæos: quo ad gentiles ab imperij celſitudine. Hic predicitur perſecutorum capitis, & membrorum Eccleſiæ pœna. ¶ Præcipites, Primo in repentinam gladij vel captiuitatis ruinam, deinde in infernum. ¶ Diuide linguas, Ideſt diuiſa eſſe eorum ſtudia à cultu tuo oſtende per eorum verba; nam ficta ſanctitas cordis iniquitates diu tegere non põt, quia nihil occultum, quod non veniat in palam. ¶ Vidi. Et increpaui, Phariſei hypócritæ, qui tuba præcedente facitis eleemoſynas, exterminatis in ieiunijs facies veſtras, qui longis orationibus comeditis domos uiduarum, qui aurum libentius intuemini, quàm Solem, qui eſtis ſimiles dealbatis ſepulchris, phariſei cæci qui propter hominum traditiones relinquitis mandata Dei, qui decimatis mentham, & anethum, & quæ grauiora ſunt: legis miſericordiam & iudicium non curatis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, nec introiſtis neq; uolentes intrare permiſiſtis, qui occiditis prophetas, & lapidatis eos qui ad uos mittuntur, implete implete menſuras patrum noſtrorum, interficite hæredem, & ueſtra erit hæreditas. hæc & ſimilia uidit Dominus Ieſus & increpauit. ¶ Contradictio. Saduceorum, & phariſeorum, dicentium debere dari tributum Cæſari & negantium. Hæc autem contradictio, & ſeditio, de

C

D tio,de qua infra poſt aſcenſionem Domini max. viguit in Hieruſalem, vt refert Ioſephus de bello iudaicō: inſu rexerunt enim quidam ſicarii,qui ſine metu iuſtitiæ furtis,cædibus,& latrociniis vrbem deformauerunt, ¶ Mœnia ſua.Quod eſt infra. ¶ Quicquid iniqui. Ideſt omnis iniquitas. ¶ Vſquam. Alicubi,i quacunque alia ciuitate puta Samaria,Babilonia,Sodoma,vel Gomorra,in quibus diuerſæ repertæ ſunt iniquitates, & acerbæ punitæ. ¶ Nocte dieque. Ideſt continue,ſine intermiſſione. ¶ Turpis quæſtus. Ideſt illicitum lucrum,quale eſt ſcortantiū. ¶ Compita. Ideſt triuia vel quadriuia,à coeundo,ideſt conueniendo: vel cōpetēdo,unde & cōpetitores:vel à cōpotādo dicta,ſignificat autē tabernas,aut luparū fornices,in quibus hæc omnia fiunt. ¶ Iniuſtitiæ.Contra quā prophetas Dominum,& diſcipulos eius crudeliter necauerunt: ideo dicit. ¶ Crudus. Ideſt crudelis. ¶ Vbiq. labor. Laborabant enim,vt volentibus & nolentibus iudicibus iuſti damnarentur: ſicut in Pilato patuit,qui tametſi lauit manus ſuper innocentia Domini,& cum iuſtum pronunciauerit, nihilq; mali feciſſe: coactus tamen eſt ab importunis clamoribus laborantium iudæorum iniuſtam ferre ſentētiam. ¶ In plateis. Ideſt publicè poſthabita lege Domini, quæ dicit vt ſupra in pſalmo Domine quis habitabit: nec pecuniam ſuam dedit ad vſuram. ¶ Vſura. Dicitur quaſi æris vſus,ideſt denariorum. ¶ Vorax. Quia per eam deuorant pauperum ſubſtantiæ. ¶ Liguritur. Ideſt paulatim conſumitur, tanquam ſi eſſet edulium ſuaue ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ quòd eſt ſuaue, vel à lingendo catinum ſuauis ferculi, quod faciunt lurcones. ¶ Raptor. Apertè violentus, vt de illis ſicariis ſupradiximus. Vel Pontificem Caipham intellige,qui necem Chriſti inhiabat,ſicut agnum lupus. ¶ Cætera. Ideſt omnes perſonarum qualitates, vel ordines. Vt

E aduocati,procuratores,notarij,mercatores,& reliqui mechanici; nec mirum, nam quales ſunt principes, tales ſolent eſſe & reliqui ciues, qui maiorum exempla facilius ad malum,quàm ad bonum ſequuntur. ¶ Hoc eſt quo doleo magis. Cum nulla peſtis efficatior ſit ad nocendū, quā familiaris inimicus, nec vllum vulnus maiorem dat dolorem, quàm quod à domeſtico, de quo

In plateis vſura vorax,liguritur egenus
Prædę raptor hiat,cætera plena dolo.
Hoc eſt quo doleo magis, & magis angor,ab illo,
Qui puer eſſe meus debuit,iſta pati,
Nanquam ego ſi veteri maledictus ab hoſte fuiſſem,
Hoc minus extiterat ſuſtinuiſſe graue.
Et ſi qui infenſum ſibi me finxere,fuiſſent
Me ſuper effati grandia verba,minas.
Forſitan hinc profugum ceſſiſſe iuuaſſet ab illis
Aut aliquo potius delituiſſe ſpecu.
Tu verò vnanimis,procerum dilectus,& vnus
Notus vbiq; meæ duxque,comeſq; viæ.
Commenſalis eras,epuliſq; aſſuetus eiſdem
Inter conuiuas præcipuuſq; mihi.

fidebamus,venit vt pote non præuiſum D. I. more hominis à domeſtico proditi de Iuda traditore diſcipulo ſuo conquæritur; non quòd ipſe ignorauerit eum proditorem futurum, cum hanc prophetiam per os Dauid enunciauerit adimplendam,ipſumq. in cœna dilecto oſtenderit diſcipulo: Sed aliis exemplum patientiæ ex ſeſe volens præbere,cum à talibus produntur,ſuſtinuit à proditore tradi, ſimulque cunctis futuris proditoribus ex pœna Iudæ comminata terrorem incuſſit,vt à tam graui ſcelere abſterrerentur,& coercerentur. ¶ Ab illo. Scilicet Iuda uno xij. Apoſt. ¶ Puer meus. Ideſt ſeruus meus fidelis,& beneficiis à me receptis: tali nomine ſerui ſolent appellari dilecti,vt Euang. ait Centurio. Domine,puer meus iacet in domo paralyticus. ¶ Veteri hoſte. Qualis erat phariſæorū cœtus. Nam tales ſolent caueri iuxta prouerbium. De veteri inimico non confidas in æternum, & quando nocet minus dolendum,quia videtur officium ſuum executum eſſe. ¶ Infenſum ſibi. Ideſt inimicum, noxium, odioſum, grauem ad videndum. ¶ Finxere. Bene finxere. Non.n. oderat eos Dominus, quorum ſalutem procurabat animarum;ſed eſt moris omnium malorum bonos fingere ſibi inſenſos,quo nocendi eis naniſcantur occaſionem: per ſimiles Aeſopiano lupo,cui agnus aquam perturbauerat defluentem,quaſi retrolaberetur vnda fluens. ¶ Ceſſiſſe. Pro receſſiſſe: ſicut aliquoties profugit dans exemplum ſeruis ſuis,aliquando fugiendi vtilitate ſalutis animarum penſata,& ſubtrahendo malis occaſionem peccandi,nam malæ voluntatis leuior eſt pœnitentia, quàm facti, quæ ex voluntatis mutatione infectum haberi non poteſt,ſicut & Apoſtolus hortatur dare locum iræ. ¶ Iuuaſſet. Per iuuauiſſet ſecundum analogiam: alias facit iuuiſſet prima producta. ¶ Delituiſſe. Vt allas ferit, quando voluerūt eum Nazareni præcipitare. Oſtenditur adhuc rupes ab incolis,in qua remanſerunt veſtiū liniamēta,& totius corporis veſtigia, quaſi petræ ſe ſe retrahentis,& latenti cauum locum præbentis. ¶ Specu. Ideſt latibulo alicuius ſpeluncæ. Specus trium generum fuiſſe apud maiores oſtendit Seruius. quartæque,& ſecundæ declinationis: nonnulli etiam dicunt declinari,hoc ſpecus,coris,hæc ſpeca,cæ,cuius diminutiuum videtur eſſe ſpecula, ſed recedit à ſignificatione,ſimiliter & hoc ſpecū.ci.quod nuſquam memini me legiſſe. ¶ Vnanimis. Antequàm concepiſſet animum prodendi ex argenti cupiditate,quod æſtimauerat ſe furto lucraturum,ſi vnguentum illud, quod effuſum eſt,trecentis veniſſet denariis: Loculos enim habens decimam ſemper furabatur eorum, quæ ſibi portanda committebantur. ¶ Procerū. Ideſt Apoſtolorum. Proceres ciuitatum dicuntur principes, quaſi republica emineant, ſicut trabium capita in ædificiis;& proceres vocantur & mu:lli. ¶ Duxq;. Fortè quando iudas præcedebat, vt diſpēſator ad cibaria præparanda. ¶ Epulis. Solemnibus,quæ in Hieruſalem fiebant in magnis feſtiuitatibus,quales erāt agni paſcalis. ¶ Conuiuas. Apoſtolos: max. in vltima cœna,in qua etiam corpori,& ſanguini Domini communicauit;vt nobis daretur exemplum non prohibendi pingues terræ & peccatores occultos ad menſam Domini accedere,ſed tantum monere ſeuum exactorem timendum eſſe: nam qui indignè accedit,vltra quòd iudicium ſibi manducat,& bibit, peior quam cum veneat, inde recedit: ſicut iudas, in quem poſt panem acceptum intrauit Sathanas: & hæc quam plurimi ſacerdotes & alii malè aduertunt,qui animo inquinato altare frequentant. ¶ Atria. Sūt illæ porticus,quæ erant ante ianuam templi;nam intro nemini licebat intrare,niſi ſolis ſacerdotibus. ¶ Si quando. Ideſt quotieſcunque: non enim vnquam veniebat D. I. in Hieruſalem, quin ſemper priuſquā aliquid aliud ageret, ad templum tanquam ad domum patris ſui,accederet. ¶ Oraturus. Nam domus Domini domus eſt orationis: nec alia de cauſa quiſquam debet adire templum niſi oraturus,

Ioan.12.

F

Atria ſi quando templi oraturus adibam,
Tu genua ante Deum flectere primus eras,
Vltimus e ſocijs ſacro de limine ſurgens,
Eſſe videbaris ſanctior inter eos.

A

At me nunc animo nimium promotus auaro
 Prodis?& inſidias tendis,vt ante cadam?
Hoſtibus atque meis me furtim prodere captas
 Me præceptorem me Dominumq; tuum.
De ſuper atque illos veniat properata repente
 Mors:& in Infernum corpora veſtra cadant,
Ex quo nequitias,quæ dudum corde latebant
 In conuenticulis expoſuere ſuis.
In medio populi deinc effudere venenum,
 Atq; palam cædem conſtituere meam.

turus.Nã domus Dom.domus eſt orationis,nec alia de cauſa quiſquã dēt adire templũ niſi oraturus, aut verbi diuini audiendi gratia. ¶ Primus.Quaſi deuotionem oſtenſurus maiorem. ¶ Videbaris. Hic eſt mos hypocritarum longas orationes orant,vt appareant ſanctiores cęteris. ¶ Auaro. Auaritia,quæ eſt idolorum ſeruitus, & radix omnium malorum. ¶ Prodis. Prodis principibus ſacerdotum, quibus dixit: Quid vultis mihi dare,& eum vobis tradam. ¶ Inſidias. Sicut dicitur in Euangelio:quærebat oportunitatem, vt eum traderet ſine turbis,quia timebat plebē: nam ſicuti prophetam eum habebant. ¶ Ante. Scilicet hoſtes meos. ¶ Furtim. Ideſt clanculũ, & nocte,ne tumultus fieret in populo. ¶ Præceptorũ dominũ. Auxeſis eſt:auget facinoroſũ ſcelus:dicit igiť. Me Emphaticos tale & tantũ virũ,ſed quod plus eſt,præceptorē,qui loco parentis eſt;vnde illud. Parentib.& magiſt.pares gratias reffcrre non poſſumus,ſed ꝙ adhuc plus eſt,Me Dominum,& Deum tuum. ¶ Super.O Iuda,atque illos cõplices tuos,quibus cum proditionis retia texuiſti. ¶ Mors properata. Hoc adimpletum eſt:nam abiens Iudas laqueo ſe ſuſpendit;ſic & Iudæi crucifixores Chriſti repente à Romano exercitu ad decies centena millia (vt ſcribit Ioſephus) fuerunt partim occiſi,& partim ducti in captiuitatem,quæ mors eſt ciuilis, & miſerior ipſa morte. ¶ In infernum. Hoc forſitan fuit factum de principalibus crucis Chriſti autoribus, ſicut olim legimus de Chore & cõplicibus ſuis, quos Moyſi rebellantes terra viuos abſorbuit.Iudæi vero D. N. I. C. fuere rebelles, qui pluſquam Moyſen extiti.nam culpæ ſimilitudo,ſupplicij quoque paritatem expoſcit:proculdubio fiet in die iudicij,quando maledicti uidebunt,in quem pupugerunt,& ibunt in ignem æternum in anima,& in corpore. ¶ In conuenticulis. Ideſt ſynagogis,uel in atrio principis ſacerdotum,quo omnes conuenerant ad tractandam necem Chriſti. ¶ In medio populi.Hoc fuit,quando ad interrogationem Pilati,quem uellent de duobus dimitti, perſuaſerunt turbis ut magis Barraban peterent,Ieſum uerò crucifigerent. ¶ Quid facerem. More loquitur humano. ¶ Gemebũda uoce.

B

Aſt ego quid facerem,gemebunda voce vocaui
 Tunc Dominum: noſtras audijt ille preces.
Veſperè meridieq; ſitam ceu mane loquetur
 Iuſtitiam,& laudes nuntia facta ſua.
Hinc exaudiri voces velut ante præcantis
 Spero mei,nec ſpes hæc mea inanis erit.
Spiritus ecce meus duris redimetur eorum
 Vnguibus,& pulchra deniq; pace fruar.
Sint licet hi multi vanas ſub melle regentes
 Inſidias:verbis appropientq; mihi.
Me tamen æternus,qui ſœcula condidit olim
 Conditus à nullo,qui fuit,eſt,& erit.
Me tamen ipſe potens exaudiet,eripietque,
 Meq; leuabit humo,deprimet altus eos.

Cum dixit,heloi,heloi,lamazabathani,& quando pro crucifixoribus ipſis orauit,& ſpiritũ Deo patri commendauit,& cum lachrymis,& clamore magno(ut ait Paulus)& exauditus eſt pro ſua reuerentia. ¶ Audit. Me ſuſcitando & glorificando. ¶ Veſpere. Captiuitatis meæ,primo coram diſcipulis in illo ſermone longo, quem habitũ poſt cenam Ioannes oſtendit. Secundo coram captoribus:Quem quæritis?& tanquam ad latronem, &c. Tertio coram Anna; ego palam locutus ſũ &c. Quarto ante Caypham,& principes ſacerdotum: uidebitis Ieſum ſtantē à dex.uir.D.& uen. in nu.cœli, & alia quæ recitantur ab Euangeliſtis:uide paſſionem. ¶ Meridie. In cruce. ¶ Mane. Coram Pilato. Regnum meum non eſt de hoc mondo &c. Ego in hoc ue. ut teſt. perhi. uer. ¶ Hinc. Ex aperta iuſtitiæ,& laudum ſuarum annunciatione. ¶ Velut ante. In miraculorũ patratione, ſicut etiam dixit in ſuſcitatione Lazari. Scio pater,quia ſemper me audis. ¶ Inanis. Qui alios in ſe ſperantes exaudit, cur ſeipſum non exaudiat. ¶ Vnguibus. Ideſt ex ſepulchri cuſtodibus. ¶ Redimetur. Per reſurrectionem. ¶ Denique poſt acerbiſſimã paſſionem, conſumatis omnibus, quæ de eo ſcripta erant:nam oportuit Chriſtum pati,& ita intrare in gloriam ſuam. ¶ Sint licet. Hic reducit ad memoriam quaſdam inſidias ante mortem,& captiuitatem à Iudęis paſſas. ¶ Multi. In multitudine veniebant ad eum tentandum,vt quem ratione non poterant ſuperare, ex multitudine abſterrerent. ¶ Sub melle. Ideſt verborum dulcedine:vt Magiſter ſcimus q.v.e.&.vi.d.i.v.doces &c. ¶ Verbis. Et nõ corde. ¶ Sœcula. Ideſt tempora,& mundum,& luminaria magna quæ facta ſunt in tempora, & ſigna, dies & annos. Gen.primo. ¶ Eripietq. De poteſtate eorũ;Chriſtus enim ſemel mortuus eſt mors illi vltra non dominabitur. ¶ Leuabit humo. Sepulchri per reſurrectionem, vel ab ignominia paſſionis,vt ait Paul. Exaltauit eum Deus,& dedit illi nomen,quod eſt ſuper omne nomen,&c. ¶ Deprimet. In infernum,vt ait B. Virgo in cantico. Diſperſit ſuper. m.c.ſ.depoſuit pot.de.ſed.& ex.hum. ¶ Sub ped. Hoc videmus iamdudum adimpletum: nam poſuit inimicos ſcabellum pedum ſuorum, & Eccleſiæ ſuæ: nam Summo Pontifici obediunt omnes tam Iudæi, quàm qui erant gentiles. ¶ Peſſundabit. Deijciet,& ſupponet:à do,& peſſum aduerbium quod ſignificat, retroſum, deorſũ, vel ſub pedib. pono. ¶ Conculcabuntur. Ab hoſtibus Romanis,ſicut factum eſt in vrbis ſuæ captiuitate, & deinceps. ¶ Nec releuabit eos. Scilicet qui voluerint in pertinacia infidelitatis remanere. Multi namque Iudæi ad finem Chriſti conuerſi,fuerunt ad Epiſcopatus & vſq, ad Summi Pontificatus apicem exaltati. ¶ Metus. Ideſt ſpes, Acyrologia eſt. ¶ Illos.

C

Sub pedibuſq; meis cunctos peſſundabit hoſtes,
 Conculcabuntur nec releuabit eos;
Non etenim metus eſt,mutatio vertat vt illos
 Quandoque immenſi pœniteat ve mali.
Non timuere Deum: petiere profunda malorum
 Duræ ceruicis cor Pharaonis habent.
Altitonans igitur nimirum extendet ad illos
 Pro meritis duram in retribuendo manum.

D Pertinaces intellige. ¶ Quandoque. Pœniteatnam in illis xl. annis à paſſione Domini ad vrbis excidium, qui fuerant eis indulti ad expectationem pœnitentiæ, pauci admodum reſpectu eorum, qui perierunt, egere pœnitentiã; & hi modici per Angelum moniti paulo ante obſidionem, ad Galileam confugientes, ab vrbis ſaluati ſunt ruina. ¶ Immenſi mali. Occiſionis Chriſti. & diſcipulorum eius, nec non & cœdis prophetarum. ¶ Profunda malorum. Iuxta illud ſapientis. Peccator cum in profundum malorum venerit, contemnit. ¶ Duræ ceruiics. Hoc eſt, quod Dominus dixit Moyſi. Cerno quòd iſte populus duræ ceruicis eſt. ¶ Pharaonis. Qui inter flagella magis, magiſq; indurabatur. ¶ Nimirum. Ideſt non eſt mirandum ſi extendit. ¶ Pro meritis. Ideſt demeritis. του μεσου eſt. ¶ Duram manum. Totalis exterminij iudaicæ gentis. ¶ Contaminauerunt. Falſis interpretationibus, & iniquis patrum traditionibus. ¶ Teſtamentum. Domini, in quo Chriſtum ſibi promiſſum veniſſe negant, cum tamẽ videant prophetias de illo adimpletas eſſe: & hoc modo reddunt Deum mendacem, qui tamen verax eſt, & ipſa veritas. ¶ Proſtituere. Ac ſi eſſent ludibrio, & ad peruerſas retorquentes intelligentias, ſuiſque, & veterum traditionibus nepharijs ſubijcientes; ſicut de illo corbam patri matriue dicendo contra præceptum Domini. Honora patrẽ, & matrem &c. ¶ Ira grauis, Propter redargutiones: malus enim quando corripitur iraſcitur; bonus verò correctus emendatur. ¶ Zelus malus Ideſt inuidia geſtorum Chriſti, quem populus magis quàm illos attendens magnificabat: eſt etiam zelus bonus, de quo dicitur. Zelus domus tuæ comedit me. ¶ Ora. In quibus blanda reſonabant. ¶ Cordib. Quæ erant plena dolis. ¶ Lactea. Ideſt dulcia, & ſuauia, quale eſt illud. Magiſter bone, quid boni faciendo & illud. Quouſq; animas noſtras tollis, ſi tu es Chriſtus dic nobis palam, nonne videntur ſponſæ laoguétis verba ad expectatum diu ſponſum: & illa. Magiſter ſcimus quia verax es &c. ¶ Spicula. Ideſt maledicta eorum tentamenta ¶ Iaculabantur. Credebant ſe

Contaminauerunt teſtamentum illius; atque
Diuinas leges proſtituere ſibi.
Ira grauis, zeluſq; malus ſeiunxit eorum
Ne reſponderent cordibus ora malis.
Ore loquebantur mihi lactea verba doloſi,
Mollis erat ſermo, mel, oleumq; ſuper.
Sed iaculabantur, quæ pectore dira tegebant
Spicula, cum verbis ſpicula mixta malis.
Ne timeas inquam, trepidanti talia mœſto
Spiritui; aſt oculos mentis ad alta leua.

E poſſe iaculari. ¶ Inquam. Ideſt dico ego per interiorem inſpirationem conſolando: porrò verbum eſt defectiuum, inquam, & ad primam, tertiamq; refertur perſonam. ¶ Spiritui mœſto. Iuxta ſenſualitem intellige, ſicut illud. Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. ¶ Ad alta. Tibi à Deo promiſſa vnde Gregorius. Si cõſideramus fratres chariſſimi quæ & quanta ſunt, quæ nobis promittuntur in cęlis viIeſcunt animo omnia, quæ habentur in terris, & beatus Vincentius tortori ſuo dicebat. In ſublimi agor, ideo non timeo tormenta tua. ¶ Vrentes curas. Et omolygia eſt curarum. Nam iccirco dictæ ſunt curæ, quia cor vrunt. ¶ Inijce. Ideſt iacta: vnde Auguſt. ait. Iacta te in Domino, non eſt ita crudelis vt teijciat: ſe ſubtrahat, & te cadere permittat. Hoc & admonet Petrus. Omnem ſollicitudinem veſtram perijcientes in Deum, quoniam ipſi eſt cura de vobis. ¶ Nutriet. Sic alibi. Nunquam vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem. ¶ Fluitare. Ideſt ſummergi. Vel ad libitum vndarum, & ventorum circumuolui, hoc eſt: à perſecutionum incurſionibus ſuperari. ¶ Carinam. Hic ponitur methaphorice pro Eccleſia Chriſti qui Anthonomaſtice iuſtus eſt. ¶ Vnda maris. Ideſt perſecutio Iudæorum & gentilium quæ ceſſabat & inſurgebat ad beneplacitum domini. Figura huius fuit nauicula Petri quę dormiente Domino iactabatur fluctibus ſurrexit & imperauit mari & facta eſt tranquilitas magna: hoc maximè patuit tempore beati Syluestri. ¶ Aſt illos. Chriſti perſecutores & Eccleſiæ. ¶ Turbine. Ideſt impetuoſitate mentis ex intellectus amiſſione, per ſubtractionem gratiæ diuinæ. ¶ In puteum interitus. Ideſt in profundum malorum, vel in deſperationem. ¶ Abyſſus infernalis. ¶ Pellaces. Ideſt dolo fallentes, à pellicéo quòd eſt blandis verbis decipere, quod faciunt adulatores & hypocritæ. ¶ Sanguinei uiri, Ideſt ſanguinis effuſores, hoc eſt homicidæ voluntarij, & hoc pro maiori parte, alioquin contra quod habetur Eccleſiaſtes vii. Iuſtus in iuſtitia ſua perit & Impius multo viuit tempore: hoc enim raro contingit & occulto ſed iuſto Dei iudicio fortè ex ſubſecuta pœnitentia ut noſtro prophetæ Dauid euenit, uel ex præmio temporali aliquorum bonorum ab eo factorum, uel alicuius deuotionis diu

In dominoq; tuas vrentes inijce curas,
Spem prope conſumptam nutriet ipſe tibi.
Non permittit enim iuſti fluitare carinam
Sed nec vt æternum fluctuet vnda maris.
Aſt illos rapido correptos turbine voluet
In puteum interitus, merget abyſſus eos.
Dulcis enim vitæ mediam pertingere metam
Pellaces nequeunt ſanguineiq; viri.
Verùm ego iuſtorum ſpes ò fidiſsima deinceps
In te ſperabo ſicut & ante, Deus.

F obſeruatę, ut de illo caſtellano beati Bernardi expoliatore, qui ex deuotione ad beatam Virginem defenſus fuit ne à domeſtico demonio ſuffocaretur, cui libera in eum facultas à Deo fuerat permiſſa quacunq; die non ſalutaſſet Virginem Mariam. Idem temporibus meis contigit cuidam latroni montano & ſanguineo uiro quẽ Bartorẽum dicebant: hic quia nunquam manducabat niſi prius dicta corona, uixit uſque ad ſenectutem: an pœnituerit compertum non habeo. Verùm hæc rara ſunt: nam ex centum uiris ſanguinum uix tres, aut quattuor ad mediam dulcis uitæ metam perueniunt. Vidi ego xx. duces exercitus in quodam horto Papienſis nobilis de negocijs exercitus conſulentes inde ad annos x. periere omnes cum tribus exercitibus florentiſſimis: quorum nec unus credo ſuperſit. ¶ Verum ego. Chriſtus caput Eccleſiæ cum corpore myſtico membrorum fidelium. ¶ O Deus ſpes fid. iuſt. dein. in te ſperabo ſicut & ante hac ſperaui. ¶ Deinceps per ſynęreſim, duę uocales in unam contrahuntur ſyllabam; ex hoc dictio triſſillaba fit diſſillaba, ſic deinde cui aureo, & ſimiles dictiones.

HEu miſerere mei. Eccleſia Dei ſub perſona prophetę capti a Phyliſteis in Geth & ad regẽ Achis deducti orat Deum pro liberatione ſua a Iudæorum & gentilium perſecutione. ſed & quilibet iuſtus à peccatorum preſſura detentus poteſt pro ſalute ſua cum Dauid ingemiſcere & dicere: heu Miſerere mei Deus. Hanc hyſtoriam poſuimus ſupra in Pſalmo 33. qui ſuper eadem materia eſt factus, & habet Reg. 1. 21. ¶ Pater Deus eſt. Angelorum hominumq; fator. ¶ Aſpice. Solus Dei aſpectus à malo quocunq; nos liberat. Nam ipſum aſpicere

eſt

eſt miſereri. ¶ Impugnans homo. Saul ſi ad prophetam referas; ſin ad Eccleſiam Dei. Homo carnaliter uiuens qualis erat Iudæus vel quilibet perſecutor. ¶ Hoſtes. Phyliſtei, vel fautores mali regis. ¶ Vallant. Ideſt circundant: tranſlatio à militaotium caſtris quæ vndiq; foſſa & agere muniuntur ſic urbes obſeſſe ab armis oppugnantium vallantur. ¶Quottidie. Hoc melius ad eccleſiam referas, quæ ab initio paſſa eſt inſurgentes Iudæos, mox gentiles romanos. Deinde hæreticos, poſtea hypocritas falſos fratres, & demum Antichriſtum cum precurſoribus & ſequacibus. qui ex tribus prædictis malam ſunt quandam mixturam facturi. ¶Agmina. Multorum prædictorum perſecutorum. ¶Direx. Alludit Poeta ad pugnantium morem. ¶Signa. Ideſt vexilla Barbarorum pugnantium aduerſus Chriſtianos ſicut factum eſt tempore Eradij Imperatoris, & Coſdroe Regis Perſarum. vide Hyſtoriam exaltationis ſanctæ Crucis, & anterioribus, & poſterioribus multis temporibus: ſed & modo in Vngaria, & in Africa, Græcia quoq; eleuantur quottidie ſigna Turcarum aduerſus Eccleſiam Dei. Sub Carolo Imperatore qui fauente ſibi D.N. I. Chriſto iam duas inſignes victorias reportauit, ſperamus etiam terram eum ſanctam recuperaturum. ¶In medio orbe. Ideſt in perſecutionis feruore. ¶Numero. Malorum. ¶Obrutus. Veluti mole quadam. ¶Spes t. v. Quia portæ Inferi non præualebunt aduerſus Eccleſiam Dei ſed neque iuſti a domino derelinquuntur nam & fidelis eſt Deus qui ſupra vires non permittitur tentari quin & faciet cum tentatione prouentum vt ait Paulus. ¶Feſſum. Laboribus & preſſuris. ¶Ecquid. Ideſt ecce quid. Dictio compoſita ex corrupto, & integro. ¶Homo. Ideſt Diabolus agnomen eſt ab euentu quia vicit Hominem. Sicut Africanus & Aſiaticus dicitur Scipio, vnde & in euangelio inimicus Homo hoc fecit. Ideſt Diabolus. ¶Putrida caro. Ideſt corruptibilis & viliſſimus homo carnalis de multiplice ſignifica carnis vide ſuper hoc verſ. commentatus innominatum. ex hoc argue potentes non eſſe timendos qui, & ſi ad modicum maximis exercitibus vallati terribiles appareant, mox tamen in puluerem conuertendi, & eſca uermium futuri ſunt. Pharaonem attende Nabuchodonoſora, Sennacherib, tot Cæſares & gentium reges, ubi ſunt nunc? in puluerem redacti. vnde & quidam corũ Poeta. ubi nunc pius Aeneas? ubi diues Tullus, & Ancus, &c. taodem concludit. Nos cũ decidimus puluis & umbra ſumus. ¶Subſanant. Ideſt derident. ¶Veriſſima uerba. Correctionis ſcilicet, Euangelij & Eccleſiaſticorum ſacramentorum. ¶ Execrantur. Ideſt male dicunt & odio habent, quia ueritas aliquando odium parit. ¶Venenato corde. Ideſt odij & inuidiæ ueneno perfuſo. ¶Volutant. Ideſt frequenter cogitant. ¶Exitium. Ideſt mortem, ab exitu animæ de corpore deductum uocabulum. ¶Perniciem. Ideſt damnum, uel etiam necem, a perneco uerbo. ¶Impingere. Ideſt a loco mouere.

ODE LV. EX PSALMO LV.

Miſerere mei.

HEu miſerere mei Deus, heu pater aſpice clemens
  Quottidie impugnans me tribulauit homo.
Vt me conculcent hoſtes, ſimul vndiq; vallant
  Quottidie inſurgunt agmina multa nimis
Direxere acies, in me iam ſigna leuarunt.
  Spicula conijciunt, fit prope pugna ferox
Cum ſol in medio radiis effulſerit orbe:
  Eſt metus ab numero ne obrutus ante cadam.
Spes tamen vna fouet: tua quòd fortiſſima virtus
  Proteget: & feſſum dextra leuabit humo
Speranti in domino, qui condidit, & tegit orbem
  Ecquid homo poterit? putrida quidue caro?
Aſt hæc ſubſannant illi veriſſima verba
  Verba execrantur nocte dieq; mea.
Cuncta venenato taciti quæ corde volutant,
  Sunt & in exitium perniciemq; meam.
Vt ſoli terras habitent me impingere nixi:
  Vt vel ſic patria tolleret exul humo.

¶Nixi. Ideſt conati, participium a Nitor terris. ¶Soli: Vnde in Euangelio hic eſt hæres, uen. occi. eum, & noſtra erit hæreditas. ¶Exul. Ad Dauid hoc referas. Si ad Chriſtum: quando clamabant Iudæi tolle. Tolle cruc. eum: ſi ad Eccleſiam. uide in actibus Apoſto. illam diſperſionem quæ facta fuit in lapidatione Stephani. ¶Veſtigia. Vt perderent me, uel ut traderent me in manibus inimicorum. ¶Pedicas. Ideſt laqueos quibus pedes auium uel ferarũ ſolent inuolui, hic autem pro inſidiis ponitur: quæ & uerbis blandis, & aliquando factis ab hoſtibus Dauid ei tendebantur, uel ſi ad Chriſtum referas pro his adulationibus quas Phariſei legunt Domino feciſſe: ſi ad Eccleſiam pro introductis falſis fratribus uide Hiſtoriam S. Tiburtij Marty. ¶Ergone. Particula indignationi optime deſeruiens. Sic & Auguſtus Imperator in reſciſione teſtamenti Vergilij exorſus eſt. Ergone ſupremis potuit uox improba uerbis Tam dirum mandare nefas? &c. ¶Suſtinuere. Ideſt expectauere. ¶In inſidiis latrunculorum more. ¶Vitam meam. Vt illam auferrent. ¶ Pro nihilo. Ideſt pro nullo bono quod fecerunt, quinimo pro multis malis quæ mihi & ſanctis tuis intulerunt, ut ſit liptote figura, quãdo minus dicitur & plus ſignificatur. ¶Saluabis eos? Interrogatiue legatur q.d. non, & hos aduerſus pertinaces in malo: poteſt etiam plane legi pro pœnitentibus quos Dominus gratis ſaluat: ſicuti de ſe dicit Apoſtolus. Gratia Dei ſum quod ſum, nec merui eſſe Apoſtolus quoniã perſecutus fui Eccleſiã Dei. ¶Franges. Ideſt cõfringes, & cõquaſſabis. ¶Hos populos, aut Phyliſteos intellige reſpectu Dauid, vel Iudæos, & Gentiles Chriſti, & Eccleſiæ perſequutores. ¶Viden. Ideſt vides ne. ¶Nuntia. Zeugma a medio. debuit autem potius dicere nuntij vt concordaret cum immediate ſequenti. ſed verſus non ſteriſſet. ¶Sine more. Ideſt indeſinenter. ¶Lachrymas. Quæ ſi pro peccatorũ punctione effundantur vel pro ingenti tribulatione cogunt dominum exaudire. vt de Magdalena, Petro, & Ezechia, legitur. ¶ Pollicitatio. Ideſt promiſſio a te ſponte facta. ¶Iuſtis viris.

Seruauere pedum veſtigia vbiq; meorum:
  Tendebant pedicas greſſibus atq; meis.
Ergone captantes incautum perdere, vitam
  Sicut in inſidiis ſuſtinuere meam.
Pro nihilo ſaluabis eos? quin iuſtus in ira
  Hos franges populos, atq; furore graui.
Tu Deus afflictæ viden vt ſuſpiria vitæ
  Nuntia ſint, gemitus & ſine fine mei.
Ecce meas, oculi vigiles, ſine more fluentes
  Conſpectu lachrymas appoſuere tuo.

D qui fuerant ante me. Leuitici. xvj.c. perſequentur quinq; veſtrum, centum alienos, & centum
Leui.16. ex vobis decem millia,& Deuteronomij 28. per vnam viam venient contra te, & per ſeptem fugient à facie tua. ¶Et renouata mihi. Vt habetur in Regum. ¶Vt præſtollentur. Ideſt expectẽt, ſi ad Eccleſiam Dei referas, hoc habetur in Apocal. vbi ſanctis conquerentibus, quouſq; vindicabis ſanguinem noſtrum ab his qui ſunt ſuper terram?& acceperunt diuinum reſponſum vt expectarent modicum tempus donec impleretur numerus fratrum ſuorum, &c. ¶Dextræ tuæ. Ideſt potentiæ tuæ, quòd patuit in Phyliſteorũ debellatione, qui audientes Dauid aſſumptum in Regem venerant ad deſtructionẽ regni eius: idem contigit Iudæis poſt mortem Chriſti à Romano exercitu deletis. ¶Læta pace. Quæ facit homines lætos, de mundana pace hic loquitur quæ inimica eſt Deo. In qua homines per ſecuritatem in grauiſſima declinant facinora, vti legitur de Sodoma. ſimul tangitur quod ait Dominus. Cum dixerint pax pax. tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. ¶Retrouerſi. De malis hoc dicitur, qui ſemper retro cadunt. ¶Quacunq; die. Siue aduerſitatis ſiue proſperitate. ¶Vocabit. Ideſt inuocabit, aphereſis eſt. ¶Exaudita. Tunc enim maiorem recipiunt de Deo cognitionem cum nouerint ſe ab illo exaudiri. ¶Igitur. Hæc eſt gratiarum actio.
E quam & nos imitari debemus cum à Domino exauditi fuerimus, ne ſicuti ingrati benefactoris noſtri obliuiſcamur. ¶Verbum Domini. Ideſt promiſſionem eius quam per verbum ſuum fecit: aut verbum, ideſt doctrinam eius, quæ inducit homines ad laudandum Deum, vel certe verbum, ideſt Dei Filium. ¶Sermonem. Ideſt prædicationem Chriſti,& Dei. ¶Munia. Ideſt officia. ¶Perſoluenda. Quinque ſyllabarum eſt dictio fit enim ſolutio v consonantis in vocalem. ¶Fatebor. Vt ſim gratus. ¶A lapſu. In peccatum.

Nunquid inanis erit tua pollicitatio dudum
Iuſtis facta viris & renouata mihi.
Vt præſtollentur modicum patienter agentes
Mox cernent dextræ fortia facta tuæ.
Tunc cum ſecuri lęta ſe ſtare, putabunt
Pace retrouerſi turba inimica cadent,
In quacunq; die Dominum mea lingua vocabit,
Exaudita Deum te ſciet eſſe ſuum.
Verbum igitur Domini tempus laudabo per omne,
Sermonemq; Dei vox mea prompta canet.
Speraui in Domino mihi præſtollabor adeſſe
Nec metuam quid homo poſſit obeſſe mihi.
Debita nunc reſtant diuinæ munia laudis,
Et tua vota Deus perſoluenda mihi.
Me necis à dirę morſu rapuiſſe fatebor
Te Deus à lapſu ſuſtinuiſſe pedes.
Vt modo complaceam tu deinceps dirige greſſus.
Lumine viuentum: ſic tibi gratus ero.

HEu miſerere, &c. In hoc pſalmo Dauid liberationis ſuæ beneficium de manu Saulis a Deo acceptum reducit ad memoriam quando latuit in ſpelunca (vt habetur 1.Reg.24.) in quam Rex Saul ſecreta naturæ facturus intrauit, cuius clamydis oram Dauid tantum abſidit cum tam eum ſi voluiſſet occidere potuiſſet. Miſticè vero D. N. I. Chriſti paſſio, reſurrectio, nec non & martyrũ totiuſq; Eccleſiæ liberatio de manu perſecutorum commemoratur: & primo periculi,& paſſionis exponitur anguſtia dum dicitur. Heu miſerere mei,&c. Ingeminat miſerere ad maiorem anguſtiæ expreſſionem. ¶In te. Scilicet eſt. ¶Confidit. Subaudi in te. ¶Spiritus. Ideſt anima. ¶Caro. Corpus: ex his enim duobus conſtat omnis homo, & quandóq; in carne aliquando in animo, & ſæpe in vtroq; nos angunt curarum & paſſionis dolores. ¶Tegmine. Ideſt cooperimento, veluti ſub clypeo. ¶Alarum. Clementiæ & pietatis tuæ. ¶Vt pullus. Ex milui rapacis timore ſub alis matris tegitur crocitantis. ¶Præteriens. Ex hoc mundo. ¶Iniquus. Saul & qui cum eo ſunt: vel Iudaici furor populi & gentilium Eccleſiæ perſecutorum. ¶Eat. Ad vmbræ fugacis ſimilitudinem. ¶Clamabo. Non tantum vocè ſed & corde. quòd autem Chriſtus clamauerit in cruce teſtatur Euangeliſta dicens. Voce magna clamans emiſit ſpiritum. Sic & Paulus ait. Cum clamo-
Ma.27. re ualido & lachrymis offerens ſe ipſum exauditus eſt pro ſua reuerentia. ¶Vt prius. In præteritis tribulationibus.
Heb.5. Nam præcedens exauditio ſpes eſt futurę. ¶Eo. Ideſt uado, uel recurro: eſt enim uerbum non pronomen. ¶Miſit. Auxilium angeli, ſi ad Dauid referas, ſin ad D.N.I.Chriſtũ primo angelum de Cœlo confortans eum. Deinde ſe ſuſcitando à mortuis, & eum glorificando. ¶Conculcantes me. Saulis miniſtros,& Phyliſteos. Vel Iudæos quo ad Chriſtum, & tyrannos quo ad Eccleſiam. ¶Opprobrio. Ideſt uilipendio populorum omnium, ut factum uidemus de his, qui crucifixerunt Dominum. ¶Pietatem. Ideſt miſericordiam ſuã. ¶Fortia ueri. De ueritatis for-
F titudine, uide Eſdrã ubi Azorobabel illius præconia efferuntur, per ueritatem uerò, hic poteſt intelligi iuſtitia. quæ ſemper comitatur miſericordiam: & eſt triplex ueritas, uitæ, doctrinæ, & iuſtitiæ. ¶Quicquid. Vnde dixit Zorobabel, Forte uinũ, fortis Rex, fortiores ſunt mulieres, ſed his omnibus præualet ueritas. ¶Leonum. Ideſt Saul, & ſatellitum eius reſpectu Dauidis ſi referas ad Dominum ideſt Iudæorum qui propter cordis ferocitatem, & oris rugitum appellantur Leones: per catulos uero minores eius populi intellige. ¶Mollas. Ideſt dentes molares. ¶Contudit. Præterium à contundo ideſt confregit. ¶Diſcrimine. Ideſt periculo unde uerſus, fert tria diſcrimen: diſtantia glabra periclum. ¶Secura quies. Quis enim in medio leonum poſitus ſecure dormiet, ſi ad D. Ieſum referatur ſi-

ODE LVI. EX PSALMO LVI.

Miſerere mei.

HEu miſerere mei Deus, heu miſerere, quòd in te
Spes mea confidit, ſpiritus, atq; caro:
Tegmineq; alarum, vt pullus, ſperabo tuarum
Præteriens, omnis donec iniquus eat.
Clamabo ſupplex, altiſſimum adibo tonantem.
Vt prius ad Dominum, qui benefecit, eo.
Erueret qui me clamantem miſit ab alto
Me conculcantes opprobrioq; dedit.
Miſit enim clemens pietatem & fortia veri
Brachia, quæ ſuperant quicquid in orbe poteſt
Iam circundederant hæc agmina ſæua leonum,
Illorum catulis eſca futurus eram.
Confregit mollas, & eorum contudit ora,
Me citus eripuit cuncti potente manu.

Mens turbata diu ſtetit ex diſcrimine tanto.
Nec ſecura quies, nec ſopor altus erat.
Sunt detractores rabidi fera turba leonum
Viperei dentes ſpicula, & arma ſibi.

A

gnificat nec eum in ſepulchro poſitum ſecurè adhibitis cuſtodibus potuiſſe quieſcere vt in Euangelio dicit Domine recor. ſu. q ſeduct. &c. ¶ Detractores. Qui bonam proximi famam diminuunt, & declarat qui nam ſint leones, & catuli de quibus ſupra. Sic & in prouerbiis. Iaculũ Prou. 25 gladius acutus & ſagitta, qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium. ¶ Pellaces. Ideſt per blanditias & adulationes Dominos decipientes vt ventrem impleant, dorſum tegant. ¶ Duplex. Simplici p. à duobus, & plica: communem habet primam ſyllabam propter mutam & liquidam. ¶ Exaltare Deus. Si ad Dauid referas eſt quædam gratiarum actio de auxilio Domini obtento, tunc enim quodammodo dicitur exaltari Deus quando humiles ſuos de manibus ſuperborum potenter eripit. Si ad D. I. plana eſt litera. Inuitatur enim vt à mortuis reſurgens exaltetur ad dexteram patris. ¶ Gloria luxq; tua. Supple illuceſcat & manifeſtetur per Euangelij prædicationem, & eſt Ecclipſis figura ideſt verbi defectus. ¶ Laqueum. Ideſt inſidias, aut falſa teſtimonia. ¶ Decipulãq;. Ideſt intricatas, & captioſas quæſtiones qualis erat ea. Licet cenſum dari Cęſari an non: & de muliere in adulterio deprehenſa, & ſaduceorũ de ſeptemuira muliere, & aliis ſimilibus: porrò decipula eſt laqueus abſconditus quo decipiuntur aues improuidæ. ¶ Incuruauerunt animam meam. Ideſt vitam in mortem ſcilicet, vel incuruauerunt, ideſt incuruare conati ſunt a rectitudine Iuſtitiæ in diſtorta iniquitatis & malitiæ ſuæ. vt ſimilis eorum fierem. ¶ Metu. Ideſt præ timore & horrore mortis acerbiſſimæ. Hoc de humanitate Chriſti intelligas ſi ad illum velis hunc referre ſermonem, & eſt ſimili illi: triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem, &c. ¶ Foueam fodere. Ideſt mortem parauerunt, ſanè mala eſt vocum connexio, faciem ſoũ, ſod, iuxta illud machina multa mina minatur maxima muris. quandoq; autem ita incidunt, vt ſine ſenſus perturbatione vitari non poſſint. ¶ Impegere in ea. Ideſt per lapſum reſpitantes deciderunt. Impingo, gis, pegi ſignificat per offendiculum aliquod lapſum facere. Saul autem in eam ſpeluncæ foueam in qua Dauid cum ſuis latitabat incidit, vt dicitur in libro Regnor. Iudęi verò in illam exinanitionẽ & gloriæ Dominiq; amiſſionem inciderunt quam putauerant ſe Domino per mortem intuliſſe. ¶ Peſſundatus. Ideſt proſtratus, & abiectus. ¶ Amore. Nouo propter nouum reſurrectionis munus. ¶ Parata. Ad te laudandam, & replicat ad maiorem affectus ſui demonſtrationem. ¶ Laxa. Ideſt dilatata vt immẽſam laudum iubilationem effundant. ¶ Surge age. Vox eſt patris filium vt reſurgat inuitantis. ¶ Mea gloria. Nam filius ſapiens eſt gloria patris. ¶ Pſalterium. Prou. 10. Quod iam depoſuerant patres antiqui longanimis expectatione fatigati. ¶ Cytharam. Ideſt noui teſtamenti cantilenam, quam diſcipuli præ mœrore dominicæ depoſuerant paſſionis. alij per pſalterium animam Chriſti intelligũt, quia pſalmos in paſſione cum decantaſſet eam in patris manus commendauerat per cytharam vero carnem in cruce extenſam & demum in ſepulchro reconditam. ¶ Aurea plectra. Apoſtoli ſunt. ¶ Mane. Hic ponitur hora reſurrectionis Chriſti. ¶ Diluculo. Statim circa finem auroræ illuceſcente die ea enim hora reſurrexit Dominus. ¶ Præuia lux. Tranſcurſus eſt poeticus alludens ad id quod à Dauid fieri conſueuerat in pſalmorum compoſitione dicunt. n. cum veſperi ſolicitũ appendere pſalterium, & diluculo à venti quadã aura percuſſas codulas dulcem ſonum emittere quo excitabant propheta ad concinendos pſalmos. ¶ Perluſtrauerit. Ideſt illuminauerit, vel purgauerit: nocturnæ enim tenebræ dicuntur quodammodo orbem maculare. ¶ Suffuſum. Id eſt reſperſum. ¶ Aura leuis. Cœlitus demiſſa; ſed & matutino tempore leuis eſſe aurarum flatus ſolet: eſt & altior ſenſus latens: cum Sol iuſtitiæ Chriſtus reſurrectionis ſuæ radiis fulgentibus effugauerit infidelitatis tenebras à cordibus diſcipulorum, & flauerit aura ſpiritus ſancti, tunc ora fidelium prius clauſa aperientur in laudes ſui creatoris. ¶ In populis. Vrbium Iudæorum. ¶ Fatebor. Ideſt confiteri faciam per diſcipulos, & cæteros chriſtifideles, vt in actibus Apoſtolorum dicis. Reddebant Apoſtoli teſtimonium Ieſu Chriſti, & cum fiducia verbum Dei enunciabant. ¶ Gentibus. Diuerſarum nationum, ſicut hodieq; videmus fieri in eccleſijs. ¶ In nobis. Loquitur propheta in perſona omnium expectantium Chriſti reſurrectionem pro ſua redẽptione. ¶ Pietas. Ideſt miſericordia ſepè dicta ratione carminis. ¶ Mitiſſime. Qui dixit: diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: & qui manſuetus tanquam agnus ad occiſionem ductus eſt. ¶ Vſque ad cœlos. Quod factum eſt ve

Serui pellaces, catuli, ſcelerumq; miniſtri,
Subdola lingua duplex enſis acutus eis.
Exaltare ſuper cœlos Deus, æthera pandens
Omnibus in terris gloria luxq; tua.
Soluiſti laqueum quem falſa tetenderat hoſtis
Dextera, ceu pedibus decipulamq; meis.
Incuruauerunt animam ſub pondere duro
Spe mihi paulatim deficiente metu.
Ante meam faciem foueam fodere: ſed ipſis
Impegere in eã ſubruit agger eos.
Nunc igitur iaceat peſſundatus hoſtis, amore
Sint accenſa nouo, corda parata Deus
Corda parata Deus tibi ſunt & pectora laxa
Iam pſallam & modulis dulcibus ore canam.

B

Surge age præcellens mea gloria, pſalteriumq;
Iam cytharam quatiant aurea plectra meam.
Dic tu pſalterium, dic gloria, mane reſurgam.
Dic cythara exurgam, diluculoq; canam.
Præuia lux Solis cum perluſtrauerit orbem,
Suffuſum tenebris, flarit & aura leuis.
Tunc quoq; pſalterium tenui perflabitur euro,
Exibit ſolito dulcior inde ſonus.
Sicq; tibi in populis alacer Deæs alme, fatebar
In cunctis pſalmos gentibus atq; canam.
In nobis etenim pietas mitiſſime princeps
Eſt vſq; ad cœlos magnificata tua.
Nec minus ad denſas pendentes aere nubes
Aſcendit veri gratia facta tuli.
Exaltare ſuper cœlos Deus: te ſuper omnem
Gloria tellurem mirificata tua.

C

D in fine Marci Euangelii legitur,& in actibus Apoſtolorum. ¶Nubes. Quæ & ſuſceperunt eum ab oculis eorum. ¶Veri. Ideſt veritatis tuæ,hoc eſt Chriſti:ipſe eſt namque via,veritas,& vita: vel veri. Ideſt promiſſi tui nunc verificati. ¶Gratia. Quia,vt ait Apoſtolus lex per Moyſen data eſt,ſed gratia,& ueritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. ¶Exaltare. Vox prophetæ inuitantis D. I. ad aſcenſionem:nam & ipſe ſecum ſperabat ſe eſſe aſcenſurum, quòd & factum eſt, nam Dauid fuit unus ex his,de quibus dicitur. Multa corpora ſanctorum ſurrexerunt, qui poſt reſurrectionem eius uen. in ſan.ciu.& ap.multis,qui oēs aſcenderunt in cœlū,cum eo,ut in alio pſal. Aſcendens Chr. in altum captiuā duxit captiuitatem: nec ſolum aſcēderunt in anima,ſed etiam cum ſuis corporibus; alioquin non eſſent ueri teſtes reſurrectionis eius. ¶Super cęlos. Vſque ad dexterā patris. ¶Super omnem tell. Hoc dicit, quia data eſt ſibi oīs poteſtas in cęlo,& in terra. ¶Mirificata.i. apparuit admirabilis per Euangelii prædicationē,& miraculorum oſtenſionē,ſicut ait Euang. illi aūt profecti prædicauerunt ubiq; Domino cooperante ſequentibus ſignis.

PEctore iuſtitiā &c. Inuehitur Dauid in hoc pſalmo contra detractores ſuos Saulis regis conſiliarios, & conſequenter contra iniquos ſcribas, & phariſcos iniquè perſequuturos,& reum mortis iniuſtè iudicaturos D. I. Chr. cuius figura fuit ipſe Dauid ut ſæpe dictum eſt. Sed nos omiſſa prima expoſitione ut nimis litterali, & ꝑ conſequens iudaica proſequemur,fidelium ſpiritui magis conuenientem. Exprobrat igitur Dauid in perſona D. N. I. C. iudęorū iniuſtitiam dicens. ¶O ſemen Adæ nequam. Ideſt ſimiles Adæ iniqui,poſtquam Domini præcep-
Ioan.8. tum eſt præuaricatus: quaſi dicat & non Dei, licet enim natura ſimus oēs filij Dei,dicimur tamē eorum & filij, quorum mores imitamur,ſicut & dominus in Euangelio dixit eis. Vos ex patre diabolo eſtis: ſimilis etiam obiurgatio fuit facta à ſancto Daniele malis præsbyteris Suſanæ accuſatoribus,& falſis teſtibus. Semen Canaam,& non Iuda concupiſcentia decepit te &c. porrò, nequam eſt indeclinabile,quaſi nequicquam ualens,nullius precii:inualuit tamen uſus ut pro maligno,& laſciuo homine ponatur;hinc tractum, quod hi,qui nihil agunt peruerſa ſemꝑ cogitant, & max. in libidinibus torpentes marceſcunt:unde Cato dicebat nihil agendo homines malè agere diſcunt:econtra uerò otia ſi tollas periere cupidinis arcus. ¶Ora ſonant. Hic mos eſt hypocbritarum quales erant phariſci,vt patet ex Euangelio. ¶Rectum iudicium. Deprędicatione & operibus meis, hoc eſt,quod in E Euangelio improperat eis dominus. Vos ſecundum carmen iudicatis. ¶Sententiam iuſta. De innocentia mea. ¶i ii. Mei ſcilicet. ¶Munda manus. Hoc uolebat Pilatus primum, cum dixit. Mundus ego ſum à ſanguine iuſti huius, & accepta aqua lauit manus. ¶Cur iniuſtitias &c. Hoc eſt, quòd in Euangelio improperat Dominus Hieruſalem Hieruſalem, quæ occidis prophetas & lapidas eos,qui ad te miſſi ſunt &c. uſque ibi & uos implete menſuram patrū ueſtrorum me, ſcilicet interficiendo, & meos; ut impleatis,qđ illi minus fecerunt. ¶Tegmine. Ideſt palliatione iuſtitiæ; dicentes me eſſe blaſfemū, ſeductorem, & ſabbata minime cuſtodientem. ¶Matris ab aluo. Lex,eſt Euangelii mater, quæ quodammodo Chriſto grauida dicebatur,quem futurum promittebat. dicuntur igitur cecidiſſe ab aluo, quia perdiderunt legis intelligentiam;malitia quippe illorum mentes exæcauit:dicuntur etiam ab aluo cæcidiſſe, qa deuiarunt à Progenie patris ſui Abrææ,per infidelitatē,& nequitia malorum operum,unde beatus Ioannes exprobrat eis dicens progenies uiperarum &c. ¶Senſibus. Peruertendo uerum legis intellectum. ¶Hincq; mali. Nam ex cæcitate intellectus oīa mala ſequūtur. ¶Ab aluo. Ideſt à lege male intellecta,ut ſupra,ſicut exponit beatus Augo in ſermone qui legitur in Nat.S.Io.Bapt. Porrò aluus eſt proprie ſordium in corpore receptaculum,ſed pro uicinitate,quā habet ad uterū in quo nondum editus latet infans,pro eo ponitur. ¶Ammodo. Ideſt deinceps:poſtquā à propria fuerunt excæcati malitia. ¶Falſa. De D. I. Chr. quale eſt illud ad ſepulchri cuſtodes; dicite, quia dormientibus uobis uenerunt noctu diſcipuli & abſtulerunt corpus eius,quod ſi auditum fuerit à præſide.nos faciemus uos ſecuros. ¶Vipereo. Hoc eſt inſanabili propter obſtinationē quæ eſt peccatum in ſpiritum ſanctum; nam
F nec dimittitur in hoc ſæculo neq; in futuro. Vipera. Ideo dicitur, quia per vim parit;nam,vt ait Conſtantius in lib. de natura animalium adueniente partus tempore, cum primogenitus ex catulis egreditur, a ſubſequentibus necatur; quo mortuo parturientis vulua clauditur & obturatur: vnde neceſſe habent morſu,vnde exeant,per viſcerum maternum viam ſibi patefacere. itaq; perempta matre naſcuntur vlti quodammodo patrem, quem in coitu do mater interfecerat. Hæc ab Hyſpano commentario diffuſius referuntur & Iudæis adaptantur:nam mater Synagoga Moyſen patrem remurmuratione & contradictione ac ſeditionibus aſſiduis in legis datione, quantum in ea fuit, interfecit. Iudæi verò, tanquam catuli in vtero vipereo exiſtentes, matrem Synagogam peremerunt. Chriſto prius occiſo, vti primogenito,volentem recta via ex vtero legis exire, & exeundi viam docere ad euangelicam gratiam. ¶Aſpis ſurda. Paruus eſt ſerpens aſtutiſſimus,in locis calidiſſimis habitans,cuius carnes,amoto veneno, fortem vim habent medicaminis; Ideoq; aſſiduo ab incantatoribus quæritur, iuxta illud poetæ; frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Verum ſi ante viderit cantatorem,aurem terræ figit, alteram cauda obturat, ne audiat carminis verba. Cumq; Iudæi hoc pacto terrenorum amorem aurem vnam clauſerint,alteram falſa Phariſcorum,& Scribarum doctrina,nè Chriſtum ſapientem audirent cantatorem,meritò aſpidi ſurdæ comparantur. Qui
Es.9. autem loquentes mendatia, appellentur cauda, Eſaias docet:propheta; loquens mendacium ipſe eſt cauda. ¶Magi. Ideſt cantatoris,olim magus ſapientem ſignificabat & Regem: vnde & tres illi Magi,qui venerunt ad Dominum adorandū,ſic dicti ſunt. Nunc autem in uitium ſonat,à magicà arte deductum

ODE LVII. EX PSALMO LVII.
Si vere.

PEctore iuſtitiam ſi veræ condiris æquo,
 Semen Adæ nequam, ſicut & ora ſonant.
Rectum iuditium, ſententia iuſta feratur
 Abſtineatq; pij ſanguine munda manus.
Cur iniuſtitias? & cur operamini iniqua?
 Hæc & obumbratis tegmine iuſtitiæ.
Heu peccatores ceciderunt matris ab aluo
 Sunt alienati ſenſibus:hincq; mali.
Errauere,graui proceſſit hic error ab alno.
 Ammodo nouerunt non niſi falſa loqui.
Vipereo grauior morſu furor intus eorum.
 Nequitia & ſurdis par erit aſpidibus.
Auris enim pului obturatur, etiam altera cauda,
 Carmina cantantis ne audiat vlla magi.

Verba, licet ſapiens, cantator inania fundit,
Si non auditur vocis ab aure ſonus.
Conteret illorum dentes, mollasq; leonum
Effringet dominus, conminuetq; caput.
Ad nihilum venient torrentis vt vnda per æſtum
Imbre repentino, quæ horrida viſa fuit.
Spicula bellipotens, arcumq; tetendit in illos,
Donec langueſcant corpora ſtrata ſolo.
Vtq; ſuperpoſito mox cæra liqueſcit ab igne,
Fluxerunt, nec opus ſol radiaret eos.
Viuentes illos ſubitaq; abſorbet in ira,
Ne fieret ramus ſpina adhuc herba virens.

A

ductum nomen. ¶ Dentes. Ideſt detractiones eorum. ¶ Mollas. Ideſt violentiam, & oppreſſiones in pauperes Chriſti fideles. ¶ Caput. Hoc eſt principem Synagogæ, puta Caypham vel quęcunq; alium Pontificem ſummum. ¶ Ad nihilum. Sub Tito, & Veſpaſiano Impetatoribus Romanis, qui gentem Iudæorum annihilauerunt, vt ſæpè dictum eſt. ¶ Torrentis. Per hoc ſubitam, & ingentem eorum intendit deuaſtationem. ¶ Spicula. Tribulationum ſcilicet & plagarum, tam per ſeditioſos ciues quàm per hoſtes Romanos inflictarum. ¶ Bellipotens. Deus. ¶ Arcum. Vltionis mortis Chriſti & ſanctorum eios. ¶ Langueſcant. Peſte, fame & bello debilitati. ¶ Strata. Per mortem. ¶ Fluxerunt. In omne vitium, & per conſequens in omne malum, & in omnē pœnam. ¶ Nec opus. Supple fuit ad eorum conſumptionem. ¶ Sol. Ideſt feruentiſſimus tribulationis æſtus; quia ante ex inteſtinis ſeditionibus iam erant in defluxu, vel aliter: nec opus fuit, quod ſol iuſtitiæ Chriſtus illuminaret eos nimis pertinaces in malo: ideoq; nec conuertendos. ¶ Viuentes. Vt qui miſſi ſunt in captiuitatem, vel etiam qui in vrbis captura ſunt interfecti. ¶ Ramus, mi. Genus ſentium aculeis aſperrimum, & flore gratiſſimū, uulgò barbonagiā uocant. Eſt & rhamnus: rhamnutis cum H. Atticæ regionis pagus, vnde Rhamnuſia indignationis Dea dicta eſt. De primo hic intelligit. Eſt autem hic ſenſus: gens iudæorum ad ſpinæ uirentis ſimilitudinem, dum adhuc parum pungit, ideſt modicum damnum in Chriſti Eccleſiam poteſt facere, tolletur de medio per urbis ruinam antequam fiat ramnus, ideſt duriſſimè pongat: hoc eſt ne ad totalem Eccleſiæ Chriſti internitionem armetur. ¶ Iuſtus. Sanctorum cœtus.

Vindicta iuſtus viſa lætabitur iſta,
Vt ſic complaceat iuſtitiæq; Dei
Abluet atq; manus peccantum in ſanguine, ſpectans
Si quid habet, pectus diſcutietq; ſuum.
Dicet homo: in cœlis ſi ſunt ſua præmia iuſto,
Impiaq; in terris vindicat acta Deus.

B

¶ Lætabitur. Dei iuſtitiæ ſe conformans, & congaudens: onde & Sapientia: ego quoq; ait, in interitu ueſtro ridebo. Nō tamen proptetea gaudendum eſt de ruina peccatorum, ſed potius cōdolendum de humana fragilitate, iuxta illud Apoſtoli: quis infirmatur & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? & Prouerb. cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, & in ruina eius exultet cor tuum. Sic & Cato: morte repentina noli gaudere malorum. ¶ Abluet manus. Ideſt corriget ſe ipſum, & non conſentiet operibus eorum, ne ſimili pœna inuoluatur, iuxta illud prouerbium: peſtilente caſtigato iuſtus ſapientior erit; nam pœna uorius ſolet eſſe metus alterius: & fœlix quem faciunt aliena pericula cautum. Hoc etiam modo Pilatus cum nollet conſentire neci. D. N. I. Chriſti, accepta aqua lauit manus. ¶ Si. Non eſt dubitationis nota, ſed ponitur pro quia, ut ibi: Si Deus eſt animus. ¶ In terris. Aliquando ut uideatur Dominus, non tamen ſemper & omnia uindicat hic; ut noſcamus alium eſſe locum, in quo exacta fiet omnium punitio, quæ quis per pœnitentiam dum hic à Deo patienter eſt expectatus, non curauit emendare.

HOſtibus a tantis, &c. Cum Dauid uix euaſiſſet à lancea Saulis, & in domum apud uxorem ſeſe recepiſſet, nocte ab apparitoribus à rege miſſis circumquaq; eſt obſeſſus, ut mane interficeretur: ſed ab uxore per feneſtram ſummiſſus in ſporta euaſit. Hæc autem in figura contigerunt illi, ſignificabant autem D. N. I. Chriſti poſt lanceæ percuſſionem in cruce, intra ſepulchrum cuſtodiendum fore ab immiſſis Iudæorum miniſtris, ut nomen & fama eius penitus euaneſceret: ſed manè reſurgens Dominus coſtodes eluſit, & à perſequentium manibus euaſit. Dicit igitur Dauid, & in ſua & in D. N. I. Chriſti perſona: ò Deus, oro ut tua dex. me. lib. obſe. a tan. hoſt. circ. ius urgentibus. ¶ Feſſum. A tot ærumnis & anguſtiis. ¶ Non æqua. Liptote figura, ideſt iniqoiſſima; nam iniuſtiſſime Saul Dauid, & Synagoga Dominum Saluatorem ſuum perſequuti ſunt, uel de non operantibus æqua ideſt de colaphizantibus me & flagellantibus. ¶ Nequam. De nequiſſimis uiris clamantibus; crucifige crucifige. ¶ Sanguineis. Ideſt de crucifixoribus meis actu; nam ex quinq; uulneribus eius ſanguinem effuderunt, ultra cruorem in flagellatione, & ſpinea coronatione ellicitum. ¶ Propè. Hoc ideo dicit, quia non uerè ceperunt eius animam, ut credebant per illatam necem: etenim in manus patris commendatam infra triduum ſurgens à mortuis reſumpſit. ¶ Impete. Pro impetu. ¶ Ante fores. Horti, ubi captus eſt, uel ſepulchri cauſa cuſtodiæ. ¶ Agmen acre. Cohors acerba militum. ¶ Virum. Pro uirorum, ſyncopa eſt, quæ in genitiuis pluralibus ſecundæ inflexionis frequens eſt. ¶ Peccatum. Graue. ¶ Crimen. Grauiſſimum & enorme, accuſatione & damnatione digniſſimum. ¶ Admiſi. Ideſt commiſi cum d. enim admitto, ſignificat peccare & recipere; ſine d. uerò perdere. ¶ Vt reus iſta feram. Nam, ut ait Eſaias, & Petrus Apoſtolus refert in epiſtola ſua; qui peccatum non fecit nec dolos eſt inuentus in ore eius. Qua propter

C

ODE LVIII. EX PSALMO LVIII.
Eripe me.

HOſtibus à tantis circum inſurgentibus oro,
Liberet obſeſſum me tua dextra Deus.
Eripe me feſſum de non operantibus æqua;
Erue de nequam ſanguineiſq; viris.
Iam propè cœperunt animam, ſimul impete facto
Irruit ante fores agmen & acre virum.

ſecurius hæc uerba ad D. N. I. Chriſtū referuntur, quàm ad Dauid, qui omnino aliqua fecerat peccata: nam nemo ſine crimine uiuit: & ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, niſi dicamus quod de cæco nato dixit Dominus, quòd non habebat Dauid tale peccatum, propter quod Saulis perſecutio merito eſſet ſibi inflictæ, licet aliqua haberet, ſicut, & nos omnes profitemur habere. Solus enim bonus & uerax eſt Deus; omnis autem homo ex ſe malus & mendax. ¶ Per iniqua. Ideſt retorta à

tia man-

Sed neque peccatum feci, neq; crimen iniquum
Admiſſi, ex meritis vt reus iſta feram.
Non equidem vitæ ſpatium per iniqua cucurri,
Multorum potius vox mea rexit iter.
Obuius exurgens & opem laturus adeſto,
Virtutum Dominus, qui Deus esq; Iacob.
Tu Deus ad gentes viſendas perge;nec vllis
Abſtineas parcens vel miſeratus eos,
Fallaces, duplici corde, & meditantur iniqua;
Corpore præcipites in ſcelus omne ruunt.
Veſpere conuerſos teneat procul ambitus vrbis;
Dira fames tabidos vrgeat vtq; canes.

D via mandatorum Dei, quæ ad vitam ducit æternam. ¶Multorum. Duodecim Apoſtolorũ, lxxij. diſcipulorum, & fidelium in ſe credentiũ. ¶Obuius exurgens. Ideſt mihi exurgenti; hyppallage eſt. ¶Et opẽ laturus; Vt Deus homini, in quo minor eſt patre. ¶Virtutum Dominus. Q.d. hoc potes efficere, quia virtutum es Dominus. porro virtutes angeli ſunt, quorum eſt miracula, & ſigna magna in mundo oſtendere, maximè circa cœleſtia, de quibus in Euangelio: nam & virtutes cœlorum mouebuntur. ¶Iacob. Cui ſcalam, per quam ad cœlum eſſet aſcenſus, oſtendiſti, quæ eſt crux mea. ¶Ad gentes. Iudæis pertinacibus derelictis; nã vt ait Paulus; cæcitas ex parte cõtigit in Iſrael, vt plenitudo gentiũ intraret. ¶Viſendas. Illuminandas in fide Chriſti & euangelica doctrina. ¶Perge. Apoſtolorũ & diſcipulorũ pedibus. ¶Nec vllis abſtineas. Iudæis ſcilicet puniẽdis. ¶Parces. Quia per impœnitentiã ſuam, & duritiam cordis mitem Dominum exacerbauerũt. ¶Fallaces. Supple, ſunt Iudæi. ¶Duplici corde. Ideſt vnũ ore prætendentes, alterũ corde abſcondentes; mel ſub lingua, venenum in pectore gerentes. ¶Præcipites. Abſq; conſideratione boni uel mali, data opportunitate malè faciendi Chriſto, & eius miniſtris. ¶Scelus omne. Nã peccator cum in profundum malorum venerit, nullũ quamuis facinoroſum ſcelus exhorreſcit. ¶Veſpere conuerſos. Ideſt tarde ad cor redeuntes cognoſcant pœnã illis per Rom. illatam in vltionẽ mortis Chriſti, & ſanctorũ eius: ſed tamen obſtinatos, & impœnitentes. ¶Teneat procul. Nè ad fidẽ veniant. ¶Ambitus vrbis. Ideſt latitudo ciuitatis Dei, quæ eſt charitas, qua per inuidiam carent Iudæi: ideoq; impediuntur ab ingreſſu Ec-

E cleſiæ Dei. ¶Dira fames. Quam ad literam paſſi ſunt in obſidione Hieruſalem, ita quòd mater tostum comedit filium, vt refert Ioſephus in libro de bello Iudaico: vel potius fames, non panis materialis, ſed verbi Dei, & intelligentiæ ſcripturarum, quam eſuriunt & mendicant nunc vſque Iudæi, nec inueniunt vnde ſaturentur: quia velamen, vt ait Apoſtolus, eſt impoſitum ſuper faciem Moyſi; nec auferri poteſt, niſi ad Chriſtum conuertantur, in cuius morte ſciſſum eſt velum à ſummo vſq; deorſum, vnde fidelibus expanſa ſunt ſanctorum, ideſt ſacra myſteria nouæ legis, in veteri abſcondita. ¶Canes rabidos. Qui præ rabie nec Dominis à morſu parcunt: ſic Iudæi inuidiæ & furoris rabie accenſi, non ceſſant maledictis lacerare D. N. I. Chriſtum omnium Dominũ, velint & nolint, etiam ſuum.

Ore loquebantur fixis & in aure labellis;
Ore tenent enſes quis videt? altus eos.
Tu ridebis eos, quem poſſunt nulla latere:
Tu gentes cunctas ad nihilum rediges.
Vim tibi ſeruo meam; nec enim pugnando reſiſtam,
Roboris atq; mei tu moderator eris.
Tu Deus iſta videns meus es ſuſceptor ab hoſte;
Proueniet clemens me pietasq; tua.
Tu mihi iuſſiſti gladio ne vindice fungar,
Quamuis in noſtras incidat ille manus.
Ne quando veniæ populis obliuio detur;
Quin potius parcant quando nocere valent.
Debita vindictæ tibi ſeruo tempora noſtræ.
Te decet vlciſci, tu meus vltor eris.

¶Ore loquebãtur. Videlicet, à principio prædicationis Apoſtolorum, quando latrantes vt canes nouella adhuc paſſa eſt eos Eccleſia, dum haberent principatum & poteſtatẽ: deinceps vero his amiſſis nunquã. ¶Fixis in aure labellis. Ideſt clandeſtinè maledicunt capiti, & Eccleſiæ in conuenticulis & Synagogis ſuis. ¶Enſes. Ideſt maledicta. ¶Quis videtur? Interrogatiuè legendũ; q. d. nullus: eorum enim exiſtimatione credunt latere. ¶Altos. Ideſt De' videt eos. ¶Ridebis. Et non exaudies maledictas eorum præces; nec enim latratus aſellorũ exaudiri meretur. ¶Gentes cũctas. Tales ſcilicet, quæ palàm benedicunt, & in ſecreto verba maledictionis congerunt. ¶Iſta. Quæ aduerſum me machinantur. ¶Præueniet. Nemo enim poteſt Deo placere, niſi præueniat illum diuina gratia, & miſericordia: vel præueniet actiones eorum malas, nè noceant, nec ad effectum deducantur. ¶Tu mihi. Dauid hæc verba videntur conuenire,

F qui cum haberet Saul intra ſpeluncam, facillime potuiſſet eum occidere, ſed noluit ponere manus in Chriſtum Domini: poſſunt tamen & Chriſto conuenire, qui cum poſſet captores ſuos, & mox crucifixores futuros vno verbo perdere, nec tamen voluit, ſed orauit pro eis. Conueniunt etiam Eccleſiæ, quæ de mandato Domini permittit illos viuere, tametſi omnes poſſet perdere; primò quia in finem ſunt conuertendi ſecundò, vt ſint in ſignum, oſtenſionem, & memoriam paſſionis Chriſti; demum vt imitemur Dominum, qui bona pro malis reddi, & reddi iuſſit. ¶Obliuio. Paſſionis Chriſti, per quam fuimus redempti. ¶Nocere queunt. Iuxta illud: vincere poſſe ſat eſt, ſi quem iuuat ipſa poteſtas. ¶Te decet vlciſci. Vnde & ipſe ait: mihi vindictam, & ego retribuam.

Ergo pro meritis illos diſperge potenti
In virtute tua, viribus inq; tuis.
Atq; Magiſtratu celſo depone ſuperbos,
Qui mihi protector, qui Deus esq; meus,
Præ nimio faſtu delictum eſt oris eorum:
Turgidus ex labiis ſermo boatus erat.
Fac comprendat eos ſua magna ſuperbia; in imum,
Deprimat; & proprius uiſcera mucro uoret.

¶Diſperge. Per diuerſas orbis partes hoc adimpletum videmus: nulla eſt enim prouincia, in qua non ſint aliqui Iudæi diſperſi. ¶Depone. Et hoc factum cernimus: neq; enim magiſtratum alicubi, vel principatum gerunt; ſed neq; poſſunt gerere, legibus hoc prohibentibus. ¶Superbos. Iuxta vaticinium beatæ Virginis; diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. ¶Faſtu. Ideſt ſuperbia. ¶Turgidus. Ideſt tumidus ex gutturis inflatione. ¶Boatus. Eſt ſermo confuſus bouum mugitui per ſimilis. ¶Comprendat. Et conſu-

Tunc execrantum fient mendacia nota,
Si tua conſumens ſorbeat ira grauis,
Tunc pœna monſtrante ſcient dominarier orbi
Te, Deus, & cunctis gentibus, atq; Iacob.
Vix conuertentur ſero ſub veſpere tandem;
Vtq; canes pandent guttura & ora fame.
Ambibunt totam magnis latratibus vrbem.
Mœnibus ex altis detur vt eſca ſibi.
Ad manducandum de hinc circunquaq; ferentur
Diſperſi: quiſquàm nec ſatiabit eos.

dant, ſicut euenire ſolet furibus, qui tunc demũ confunduntur, cum in furto vident ſe eſſe deprehenſos. ¶In imum deprimat. Ideſt humiliet. ¶Proprius mucro. Ideſt enſis;prouerbium eſt: heu patior telis vulnera facta meis: tũc proprius mucro confodit Iudæos, quando ex propriis cõuincuntur ſcripturis. Et quando illis euenit illud, occiſo domino, quod ex viuo metuebant, Romanorũ ſcilicet aduentus, loci & gentis ſublatio, & demum vrbis uaſtitas. ¶Execrantum. Iudæorum, ut quando dicebant: nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es, & dæmoniũ habes: ita & pendenti in cruce execrabantur dicentes: uah qui deſtruis templũ Dei. &c. Alios ſaluos fecit, &c. ¶Mendacia nota. Quæ obiiciebant illi coram Pilato: ſi non eſſet hic malefactor, &c. Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dari Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. ¶Conſumens. Vſq; ad internitionem, quod & factum eſt ut ſupra diximus. ¶Sorbeat. Tranſlatio ſumpta ab hiatu terræ, quandoq; domos deuorante; ſicuti in Datham & Abiron olim eſt factum. Vel à uorticibus maris naues abſorbentibus. Sic exercitus Romanorũ Iudæos pœnitus abſorpſit, qui dicitur hic. ¶Ira grauis. Nam licet, Deus non iraſcatur, ſed cum ſumma puniat tranquilitate; nobis tamen hominibus iraſci uidetur, ex more noſtro illum iudicantes, qui non niſi grauiter irati peccatores punimus. ¶Pœna monſtr. Nam inſipiens in culpa, ſapiens fit in pœna; & uexatio dat intellectum. ¶Dominarier. Paragoge eſt, pro dominari. ¶Te. Scilicet Dominum Ieſum Chriſtum, quẽ negauerunt coram Pilato. ¶Gentibus. Sicut ipſe in Euangelio de ſe dicit: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: & Apoſtolus: ipſe eſt conſtitutus a Deo iudex uiuorum, & mortuorum. ¶Atq; Iacob. Ideſt populo Iſraelitico, ut bonis in eum credentibus regnum & gloriam, reliquis uerò in malo pertinacibus det opprobrium & gehennam. ¶Vix conuertentur. Hec eſt prophetia de Iudæorum conuerſione, quę fiet poſt Antichriſti, cui adherebunt, interitum: nam cum uiderint ſeſe ab eo deluſos, tunc cognoſcent D. N. I. Chriſtum fuiſſe uerum Meſſiam, ideoq; in eum credent. ¶Sero ſub ueſpere. Huius ſcilicet extremæ mundi ætatis, in qua nunc ſumus; quòd erit Antichriſti aduentus. ¶Tandem. Poſt longum errorem, quo ſunt & erunt uſq; ad illud tempus inuoluti: & poſt longam Domini patientiam atq; expectationem. ¶Vtq; canes. Sic ſe uilificantes, huiuſmodi uocabulo Gentiles olim appellabant & bene quaſi uti canes latrantes uſq; tunc ab initio paſſa eſt & patietur Eccleſia. ¶Fame, Non panis ſed uerbi Dei. ¶Ambibunt. Ideſt circundabunt more illorum, qui ambiunt principes pro honoribus habendis. ¶Totam urbem. Ideſt Eccleſiam, de qua Io. in Apoc. uidi Ciuitatem ſanctam Hieruſalem deſcendentem de cœlo, &c. De hac ciuitate S. Auguſtinus Librum compoſuit aduerſus ciuitatem Diaboli, quæ eſt prauorum generatio, de qua Dominus in Euangelio generatio mala & adultera, &c. ¶Latratibus. Non iam maledictionis aut detractionis, ſed clamoribus deuotis miſericordiam expoſcendo, & pertinatiam ac ceruicis duritiem incuſando. ¶Ex altis manibus. Quæ ſunt angelorum cuſtodiæ, doctorum eminentium doctrinæ, ſanctorum, exempla Paſtorum. ¶Eſca. Spiritualis, quæ eſt verbum fidei & ſacramenta Eccleſiæ. ¶Ad manducandũ. Prædictam eſcam. ¶Circunquaq;. Ideſt vbicunq; prædicabitur verbum Dei. ¶Diſperſi. Apud diuerſos doctores; quia non omnia poſſumus omnes. ¶Satiabit. Pro nimio audiendi deſiderio: ſpiritualia enim quanto magis guſtantur, tanto maius accendunt deſiderium; temporalia verò faſtidium: unde & ſapientia dicit: qui me edunt, adhuc eſuriunt: nec enim hic in via poteſt eſſe ſaturitas, quæ ſeruatur in patria. Vel aliter: ad manducandum, Ideſt ad prædicandum aliis, & eos Eccleſiæ incorporandum; ſicuti dictum eſt Petro, Act. 11. macta, & manduca. Etſi non potuerint tot ad fidem Chriſti conuertere, quot deſiderabunt, non ſatiabit eos quiſquam; ideoq; ſubditur. ¶Vnde. Ideſt propter cauſas iam dictas.

B

Vnde fameſcentes ſub murmure cuncta replebunt,
Inſatiabilibus detur vt eſca lupis.
Aſt ego manę tuum cantabo robur, & acrem
Vim, qua me tantis eruis ipſe malis.
Laudibus & pietas tua mane feretur ad aſtra,
Qua dextram extendis, & miſerando leuas.
Cum tribularer enim preſſus diſcrimine tanto,
Tu ſuſceptor eras, diffugiumq; meum.
Tu meus adiutor; tibi pſallam tempore in omni;
Suſceptor clemens tu, pietasq; mea.

¶Fameſcentes. Præ deſiderio verbi Dei, vel conuerſionis plurimorum. ¶Submurmure. Ideſt latenti querela. ¶Cuncta. Interiora, ſcilicet pectoris ſui, vel etiam aures Prælatorum, ad quos pertinet ſpiritualiter eſuriẽtes paſcere verbo doctrinæ, & vitæ exemplo: & hoc ſecundum primũ ſenſum: iuxta ſecundum vero cuncta cœleſtia, & terreſtria, dicentes. vt Eſaias: Domine quis credidit auditui noſtro: & cum ipſo Domino: tota die expandi manus meas ad populũ non credentem mihi, &c. ¶Lupis. Quorum mos eſt nõ vna uel duabus ouibus contentari, ſed totum gregem præ nimia auiditate, cum poſſunt, interficiunt. Sic & iſti Iudæi de nouo conuerſi, non erunt contenti aliquos ad Chriſtum conuertere, ſed omnes uellent poſſe Eccleſiæ ſecum incorporare, vt priorem perfidiam ſolicitudine compenſent. ¶Aſt ego. Tanquam pater eorum. ¶Mane. Ideſt in ortu tantæ gratiæ generi meorum Iudæorum collatæ: nam licet veſpera ſit, mundi reſpectu, ſicut ſupra oſtenſum eſt, erit tamen & matutinum tempus Iudæis tunc conuerſis; quia orietur in illis ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter. ¶Robur. Fortitudinem tuam. ¶Acrem vim. Ideſt violentiam dęmonibus illatam, antiquiſſimis Iudæorum poſſeſſoribus: nam & maius opus eſt (ut ait Auguſtinus) impium iuſtificare; ubi contrarium uoluntatis humanæ plerunque reperitur, quàm cœlum & terram creare, ubi nihil diuinæ reſiſtit uoluntati: hinc & dicitur omnis uiolenta prædatio cum tumultu. ¶Me. Ideſt prolem meam a me deſcendentem. ¶Tantis malis. Infidelitatis ſcilicet. ¶Dextram extendis. Ad iuſtam pœnam, pertinacibus inferendam. ¶Leuas. Rurſus illis gratiam conferendo. Amen.

C

D NObilis Iſacidum gens &c. In hoc pſalmo exhortantur fideles, vt non deficiant in tribulationibus, ſed ſperēt auxilium; max. quia illis erudiuntur, & à malo retrahuntur ad bonum, exemplo Iudęorum, quibus Dominus multas immiſit tribulationes, & tandem poſt recognitionem erroris ad ſe conuerſos, liberauit, max. tempore Dauid, qui ſubegit omnes per circuitum nationes, à quibus varijs temporibus Iſrael fuerat afflictus. Dicit igitur. ¶ Iſacidum. Ideſt ab Iſaac deſcendētiū: eſt forma patronymica propriè ſtans, non abuſiuè; nam ab eo, vti nepotes, deſcenderunt omnes. Eſt autem ſciendum, nomina quæcunque barbara & poſſe declinari, & formare patronymica, ſi propria fuerint, modo ad noſtrarum aliquam declinationem trahantur aut per adiectionem aut abſciſionē, ſicuti Iſac, Iſacus, Iſaci, Iſacides. ¶ Nobilis. Quia à Patriarchis, Sacerdotibus, & Regibus Ducibusq; ducebant originem; tametſi in virtute, potiusquam in antiquorum imaginibus vera nobilitas conſiſtat. ¶ Ameris. Speciali dilectione ſuper alios populos; vnde & Dominus, Iſrael dilectus meus: & alibi: Iſrael dilexi, Eſaù autem odio habui: & alibi: qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. ¶ More paterno. Pater, enim omnem filium, quem diligit, corrigit. ¶ Pia verba. Vt reuertemini ad me, & ego reuertar ad vos: & alibi: fornicata es cum amatoribus plurimis, & tamen reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te. Dominus in Euangelio: pœnitentiam agite: & alibi non ueni propter iuſtos, ſed peccatores, vt conuertantur. Vide parabolam filij prodigi, ouis errantis, & margaritæ deperditæ, quæ omnes hoc fine claudunt maius eſſe gaudium in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quā ſuper nonaginta nouem, qui non indigent pęnitentia. ¶ Minas. Vt ad Nininitas: adhuc xl. dies, & Niniue ſubuertetur: & niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum uibrabit, &c. Et in Euangelio, Ioannes Baptiſta clamat: progenies uiperarum, &c. Et Dominus Hieruſalem (inquit) Hieruſalem, quę lapidas Prophetas, & occidis eos, q̃ ad te miſſi ſunt, &c. Veh uobis Scribæ & Phariſei, hypocritæ: & in quampluribus alijs locis veteris & noui teſtamēti, max. in Prophetis. ¶ Flagella. Captiuitates, cœdes, vrbium uaſtationes, peſtem, & alia multa, ut patet legentibus vetus teſtamentum ab Exo-

E do uſque ad tempora Dauid, qui hic loquitur. ¶ Cœderet. Ideſt percuteret gentilium manu: ſicut dicit de inimicis meis uindicabo me. ¶ Totali excidio. Ideſt ruinæ: ſicut fuit tempore Chuſan raſathaim regis Meſopotaniæ, cui ſeruierūt viij. annis, & regi Moabitarum xviii. & Syſaran ducem regis Iabin Cananei, à quo vehementer fuerunt oppreſſi: & Madianitarum, Phyliſteorū quoque, qui nec dimiſerant fabrum ferrarium in Iſrael, nè poſſent arma facere. ¶ Miſertus. Mittendo ſaluatores, qui eos liberabant ab afflictionibus, vt. Othoniel, Arioth, Barach ſub Delbora Gedeon, & Sanſon, alioſq; cōplures. ¶ Mota eſt tellus. Non omnis, ſed Hæbreorum, hoc eſt habitantes in terra moti ſunt ab impetu tribulationum, de quibus ſupra, vt ſit methonymia. ¶ Attritam. Ideſt contritam: nam multum intereſt inter vtranq; dictionem. ¶ Amica manus. Quinimo patria, quæ vinum mordificatiuum primo, deinde oleū lenitiuum vulneribus infundit ſauciati. ¶ Hactenus. Hic incipit Dominum depræcari pro liberatione populi. ¶ Accinta. More humano loquitur. ¶ Dura. Ita videtur patientibus; ſed tamen meliora ſunt verbera corripientis amici, quam inſidiantis hoſtis blandimēta. ¶ Calix iræ. Ideſt tribulatio magna. ¶ Compunctio. Nam vexatio dat intellectum, & facit de peccatis compungere, hoc eſt pęnitere & dolere. ¶ Haud dulci mero. Ideſt amaritudine ex peccatorum memoria uel ex anguſtiæ dolore & mœrore, hinc ex malorum caſtigatione. ¶ Salubre ſignum. Scilicet vt à peccatis abſtineant: nā pœna vnius, metus eſt alterius; & peſtilente correcto, iuſtus cau-

F tior erit: nam fœlix quem faciunt aliena pericula cautum. ¶ Viſus arcus. Ideſt diuinę iuſtitiæ imminens flagellum. ¶ Telorum. Ideſt flagellorum & tribulationum. Eſt autem hic pulchra translatio ab arcigero ad Dominum. ¶ Vibrauit. Ideſt iniecit. ¶ Mox. Cito pœnitendo, ne cum pertinacibus in pęnam inuoluerent. ¶ Fuga. Ideſt uelox dimiſſio peccatorum; vel etiam fuga à loco flagellando, uti Loth de Sodomis: ſic & conſulit Dominus in Euangelio; Cum uidebitis ciuitatē circundari, tunc qui in Iudæa ſunt fugiant ad montes, &c. ¶ Dilecti. Deū timentes, & præoculis ſemper habentes. ¶ Medio igne. Scilicet tribulationis & anguſtiæ, ſicut & tres pueros de camino ignis ardentis. ¶ Me. Loquitur & pro ſe & pro populo ſuo. ¶ Magna. Quæ ſequuntur de ſtabilitate & proſperitate regni mei, de Chriſti miſſione; quæ omnia reuelata fuerant Samueli, & ab ipſo Dauid; nec non & ſibi ipſi multa magna Deus reuelauit, quæ in diuerſis pſalmis poſita ſunt. ¶ Adyto. Ideſt ſacrario tabernaculi: vnde Interdum Deus dabat reſponſa, ut legimus puero Samueli factum fuiſſe. ¶ Partiri. Inter milites victorum more. ¶ Sychimam. Ideſt terram Sychem; quæ erat de regno Iſrael, ſed ab adiacentibus fuerat hoſtibus occupata. Declinabilis facta eſt dictio, vt ſupra diximus, adiecta à, & mutata e, in i, literā. ¶ Metiri. A victoribus

nobis,

ODE LIX. EX PSALMO LIX.

Deus repuliſti.

NObilis Iſacidum gens q̃ vehementer ameris
   A Domino diſcas, me referente tuo.
Vt delinquentes arceret more paterno,
   Poſt pia verba, minas, deinde flagella tulit.
Nonne videbaris dum cœderet eſſe repulſus?
   Totali excidio ſuppoſitusq; fore?
Nam licet iratus percuſſerit, inde miſertus,
   Vt pater, eſt populo mox tamen ipſe ſuo.
Mota tibi eſt tellus duro & turbata flagello:
   Leniat attritam nunc & amica manus.
Hactenus heu toties rapidis accincta flagellis
   Oſtenſa eſt populo dextera dura tuo.
E potusq; calix iræ cum punctio noſtra,
   Heu grauis haud dulci potio mixta mero.
Hincq; ſalubre ſibi ſignum aſſumpſere timentes
   Te, Domine, vt viſus terreat arcus eos.
Telorum ad ſonitum, quę in nos tua dextra vibrauit,
   Fœlices quibus eſt mox properata fuga:
Hi ſunt dilecti, medio quos eripis igne:
   Me quoq; nunc ſaluet ſic tua dextra precor.
Ma Deus exaudi precor, & quæ magna locutus
   Ex adyto nobis verificentur ea.
Partiri Sichimam dabitur, vallemq; metiri,
   Quam dixêre Sochoth, gratia tanta mihi,
Iam meus eſt Galaad, meus eſt fortisq; Manaſſes;
   Effraimus capitis robur adeſtq; mihi.

nobis,& diſtribui.¶Sochot. Ideſt. Tabernaculorum: eſt enim locus propè Iordanem, vbi Iacob reuertens de Meſopotamia, timens fratrem ſuum, quem audierat obuium venientem; fixit tentoria, & appellauit nomen loci illius Sochoth, i. tabernaculorum hic locus: ſicut & Sychima fuerat ab hoſtibus vſurpatus, & à Dauid eſt recuperatus. ¶Galaad. Quæ eſt ultra terram baſſam, & Seone vnde fuerunt homines bellicoſi, Iair, & Iepte. ¶Fortiſq; Manaſſes. Ideſt Tribus a Manaſſe filio Ioſeph deſcendens: hæc autem dicitur fortis propter Gedeonem, cui dixit Angelus Domini: Dominus tecum virorum fortiſſime: & paulo poſt, uade in hac fortitudine tua liberabis Iſrael de manu Madian. Hic eſt ille Gedeon, qui deſtruxit aram Baal, cui pluuia in vellus deſcendit: qui formidoloſos milites domum remiſit, qui lingua lambentes aquas à cœteris flexo poplite bibentibus ſeparauit, & in aciem ſecum duxit: qui ſomnio audito, de ſubcineritio pane iutrante caſtra Madian, atque eius interpretatione, cum treecentis uiris lagenas cum lampadibus accenſis, & tubas manu tenentibus in hoſtium caſtra deſcendit; & perſonantibus tubis in diuerſas partes exercitus, ſubitoq; confractis lagenis, & fulgentibus lampadibus, inter clamandum, gladio domini & Gedeonis innumera hoſtium multitudo exterrita, mutua ſeſe cæde proſtrauit. Effrainus. Et hæc erat Trib. admodum populoſa, ab Effraim filio Ioſeph deſcendens. ¶Robur. Ideſt fortitudo regni mei, in qua caput, i. principales ſunt heroes: etenim cum eſſent bellicoſiores in extremitate regni Aquilonem uerſus pro tuitione ſunt locati, ſicut & tribus Iuda in Auſtrali. ¶Rex meus eſt Iudas. De quo prophetauit Iacob: Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, &c. Ab hac Tribu Iuda, tanquam à principalio ri iudæi ſuut denominati. Ex hac Tribu Dauid extitit primus rex; poſt illum quamplurimi, vſque ad trāſmigrationem Babilonis: inde duces uſque ad Hærodem ſchalonitam, quo regnante natus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, gentium expectatio, & qui mittendus erat. ¶Moab. Ideſt terra Moabitarum, à Moab filio Loth deſcendentium, quem ex maiore filia ebrius genuerat. ¶Olla ſpei meæ. Ideſt refectio vel miniſterium. Senſus eſt: ſpero qui Moabitæ à me bello ſubacti ſeruient in miniſterium mihi, & populo meo, ſicut olla, qua calefiunt aquæ ad lauandas carnes, vel ad pedum ablutionem. ¶Soleæ, Ideſt calciamenta pedum meorum. ¶Palmoſam. Ideſt palmis abundantem. ¶Idumea. Deeſt, uſque ad: & eſt eclipſis. Idumea eſt terra montis Seyr, ab Eſaù, qui & Edom dicebatur, ſic appellata. Senſus eſt: calcabo Idumeā ſub dominio meo redactam. ¶Alienigenum. Pro alienigenarum, i. Allophylorum uel Phyliſtæorum, à quib' ante Dauid Iſraelite opprimebatur populus ſub dura ſeruitute: verum à Dauid uiceuerſa ſubiugati ſunt. Porrò hi ſoli dicuntur alienigenæ, qoia ex reliquis cananeorum fuerant à Ioſuæ dimiſſis, à quibus populus exerceretur. Supradicti verò quodammodo erant cognati iudæorū; vt pote ex Loth nepote Abraam & Eſaù fratre Iſrael deſcendentes. ¶Quis dabit. Vtitur quodam colore, qui uocatur interrogatio, ad oſtendendum, quàm prædicta regni dilatatio à ſolo Deo prius infenſo, nunc autem placato, proceſſit, & non a vi humana: quia verò futuri temporis vtitur verbo, cum tamen hæc iam adimpleta eſſent, oſtendit Eccleſiæ Chriſti abſconditum in eſſe myſterium. Significat ab initio fidelium Chriſti oppreſſiones tam à Iudæis, quàm à gentilibus perpeſſas: demum poſt futuras Chriſti victorias ac Imperij ſui dilatationē, quæ tempore Conſtantini ſubſecuta eſt. ¶Munita vrbe. Altis mœnibus, armis victricibus, & bellatoribus: hæc eſt gentilitas: nam Idumea, interpretatur terrena, ſanguinea, & rubea: Gentiles enim populi terrenis erant immerſi, & martyrum ſanguine rubricati: eorum ciuitas infidelitatis muro contra Dominum erat vallata. ¶Idumeam. Regionis & vrbis eſt nomen, in qua fortes erant bellatores ab Eſaù procedentes: qui ueluti Iacob eſt perſecutus, ſic & ij populum Iſraeliticum. ¶Ad vſq;. Anaſtrophe eſt. ¶Nonne eadem dextra tua ò Deus faciet hæc. Scilicet, quæ ſupra diximus, miranda de regni ampliatione, alienigenum ſubiectione, & in Idumeam deductione, quæ olim exoſa. i. odio habens nos immeritos ſcilicet gratiæ tuæ auxilio propter peccata noſtra, eiecerat de protectionis ſuæ cura, & permiſerat nos cadere in hoſtium manus. Hiperbaton eſt, i. ordo confuſus de induſtria ſic poſitus, ad denotandam confuſionem quam incurrunt à Deo recedentes. ¶Auſpex. Dux eſt belli gerendi, more Romano loquitur, qui ſub Imperatoris alicuius auſpicio militare ſolebant. Dicitur autem ab auibus inſpiciendis; nam antequam ad bellum progrederetur Imperator aues inſpiciebat, ſi bonum futuræ victoriæ augurium præberent. ¶Virtutibus. Ideſt exercitibus, virtus enim in ſingulari generale nomen eſt, vel ſpeciale fortitudinis, antonomaſticon; in plurali uero ponitur pro quodam ordine angelorum, vel pro exercitu vt hic. Non tamen hæc ſubtilis diſtinctio eſt perpetua. ¶Egrediebaris. Interrogatiuè legatur, & ſub inferatur reſponſio: certè ſic: alioquin ex noſtris viribus non potuiſſemus tot gentes nobis populoſiores ac multo fortiores debellares. ¶Vt ante. Videlicet, tempore Moyſi aduerſus Aegiptios & Amalechitas, & Ioſue contra vij. gentes, quorum reges vnum ſupra triginta debellauit ac interemit, ſicut & in tempore multorum, de quibus ſupra diximus. Iudicum. ¶Iam tandem. Poſt diutinas tribulationes. ¶Poſt terga. Ideſt non imputes amplius ad pœnam. ¶Auxilioq; veni. Tu ſcilicet, non homo, cuius vana eſt ſalus, ut ſequitur. ¶Nox atra. Ideſt obſcura tribulatio: loquitur more nauigantium, qui à tempeſtatibus oppreſſi, etiam in medio die noctem eſſe credunt, vt refert Lucas in actibus Apoſtolorum cap. xxvij. neq; ſole neq; ſyderibus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, ſublata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ. ¶Clara dies. Ideſt pax tranquilla, requies ab anguſtijs: nam ueluti ex preſſuris mens obnubilatur, ita à ſubleuatione ſerenatur, vel iuxta myſterium ſupradictum, per atram noctem ſignificatur ſæculi ignorantia, & peccatorum obumbratio: per claram diem, mundi illuſtrationem ex aduentu

Iud. 6.

Rex meus eſt Iudas, ſceptro & diademate fœlix,
Exoptata ſpei Moab & olla meæ.
Palmoſamq; pedum ſoleæ extendentur Idumen;
Gens alienigenum ſubiacet atq; mihi.
Quis me munita fortis dabit vrbe potiri;
Me quis Idumeam ducet ad vſque potens?
Nonne eadem faciet, quæ nos eiecerat olim
Exoſa immeritos hæc tua dextra, Deus.
Non etenim ad bellum noſtris virtutibus auſpex
Egrediebaris ductor, vt ante, potens.
Proiice iam tandem noſtros poſt terga reatus;
Iam nobis fœlix auxilioq; veni.

Vana ſalus hominis, per te nox atra recedet,
Clara dies aderit, teq; iubente Deus.
Te duce virtutes bello faciemus auitas.
Ad nihilum infeſtos tu Deus ipſe trahes.

D D.N. I. C. qui eſt lux uera; & dies clara cuius xij. ſunt horæ, quæ ſunt xij. Apoſtoli, de quibus in Euangelio Ioannis: nõne xij. ſunt horæ diei, & alibi ait: quàm diu ſum in mundo lux ſum mundi. hinc & Apoſtolus inquit: Nox præceſſit, dies autem appropinquabit abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. ¶ Virtutes auitas. Sicut Abraam cœde iiij. regum, Moyſes in exercitus Pharaonis internitione, Ioſue, & alij de quibus ſupra; qui parua manu innumeras ſæpe ſtrauerunt hoſtium copias.

ME Deus exaudi &c. Cum euaſiſſet Dauid de manu Saulis, qui eum in deſerto Maon cinxerat ad modum coronæ, & refugiſſet in loca tutiſſima Engaddi, recolens gratiæ diuinæ beneficium; in hoc pſalmo renouata depræcatione, quam poſitus in periculo fecerat, gratias agit Deo: ſed orando ſuper ſe eleuatus in ſpiritu, myſteria quædam de D. N. I. Chriſt. ſuper perſona ſua tangit, vt ibi, D eo fauente, aperiemus. Dicit igitur. ¶ Me Deus exaudi. Suple ad te clamantem. ¶ Minantia. Ideſt imminentia necis ſuæ & ſociorum, ſi à rege depheſus eſſet. ¶ Verte. Pro auerte: & eſt aphæreſis. ¶ Intende oranti. Ideſt vide qualiter non ſolum ore, ſed & opere depræcor: non enim omnis, qui dicit Domine Domine, meretur exaudiri, ſed is, à cuius voce actio non diſcordat: nam oculis intendit Deus bene operanté, magis quàm auribus audiat voce depræcantem. ¶ Cœlitus. Aduerbium eſt, i. e cœlo. ¶ Adde bona. Explicuit poeta differentiam inter depræcationem & orationem, quæ duo verba in verſiculo pſalmi habentur: nam depræcari eſt à malo velle liberari: iuxta verſum poetæ: Sæpe præcor mortem; morté quoque depræcor idem: orare autem, aliquam gratiam expoſcere ſibi dari. ¶ Ab omnibus finibus. Hic incipit excedere perſonam prophetæ, & ingreditur in Eccleſiæ myſterium: nam Dauid ab vnico fine terræ promiſſionis montium Engaddi, qui ſunt iuxta mare ſalſum; ad quos confugerat, potuit ad Dominum clamare: Eccleſia verò Domini, per totum orbem diffuſa, rectè à cunctis finibus ad Dominum poteſt clamare, vt à perſecutorum rabie, quæ viguit martyrum tempore: & nunc ab hæreticorum veſania, qua infeſtatur, valeat liberari. ¶ Immenſæ telluris. Licet enim aliqui phyloſophi conati fuerint terram metiri, non tamen id conſequi

E potuerũt: nam plura ſunt loca inhabitabilia, & quædam inacceſſibilia, quæ dimenſionem non capiunt. Adde quod ſæpe ſubſequentibus temporibus nouæ inſulæ, nouæ regiones ſunt à nauigantibus repertæ, quæ Ptolomeum & Pliniũ; reliquosque anteceſſores ſuos latuerunt. ¶ Altas preces. Poſſunt eſſe quæ in Apocalypſi legũtur. Quouſq; domine vindicabis ſanguinem ſanctorum tuorum, qui effuſus eſt ab his, qui habitant ſuper terram? ¶ Anxia. De captiuitate & nece mea ac ſociorum, ſi ad Dauid referas; ſin ad Eccleſia de martyrum tormentis & hæreticorum preſſuris. ¶ Exaltaſti. Per liberationem. ¶ Super alta petræ. Ideſt ſuper petroſa montium Engaddi, quæ dicebant loca tutiſſima. Per Eccleſiã uero, ſuper alta petræ illius, videlicet, qui dixit tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. ¶ Deduxiſti. Ad prædictum tutiorem locum, quo ad Dauid: reſpectu verò Eccle-

Sap.10. ſiæ, de tyrannorum & hæreticorum preſſuris primo deinde de virtute in virtutem: quia iuſtum deduxit Dominus per vias rectas: & alibi: dux itineris fuiſti in conſpectu eius. ¶ Fortiſſima turris. Hæc eſt humilitas, quæ contra omnes tuetur incurſus, maxima dæmonum, qui cum ſint ſuperbiſſimi, nihil magis fugiunt, quàm ſanctorum humilitatem: ſicuti cuidam legimus dixiſſe dæmonem ipſum: nulla re, præterquam vna, me excedis: tu enim quottidie ieiunas, ego nunquam ſoluo ieiunium: tu quaſdam noctis vigilias cuſtodis, ego nunquam dormio: tu tota die fatigaris, ego die noctuque nunquam requieſco, circuendo quærens quem deuorem: ſola me ſuperbum ſuperas, humilitate. Vel turris fortiſſima, eſt nomen Domini, vt dicitur prou. 18, nam quicunq; inuocauerit nomen Domini ſaluus erit. ¶ Hoſtis. Saulis regis, vel dæmonis. ¶ Vis. Ideſt robur: ſufficiẽtia enim noſtra ex Deo eſt. Vnde beatus Chryſantus legitur dixiſſe, cum eſſet in pugna: quis poterit hanc pugnam à diabolo incitatam ſuperare? niſi fuerit pro eo tua dextera dimicata. ¶ Iuxta te. Per gratiam hic; in futuro per gloriam. ¶ Functus. Ideſt liberatus: hoc de Dauid intelligi non poteſt, per id temporis, cum cecinit hunc pſalmum: nam & ſi illo eductus eſt periculo, in alia

F quàm plurima toto vitę ſuæ tempore incidit: ideoque melius myſticè de Chriſto intelligi poteſt, qui ſemel mortuus pro peccatis noſtris, & in ſepulchro cinctus à cuſtodientibus Iudæorum ac Pilati miniſtris, nè deuicto morte reſurgeret, illis euaſit inuitis; & reſurgens ad æthera victor aſcendit, verè functus periculis omnibus; iam. n. non moritur (vt ait Apoſtolus) mors illi vltra non dominabitur, reſidet autem iuxta patrem ad dexteram. ¶ Tabernaclo. Quod pro arca Domini iam ex tunc facere Dauid intendebat. Vel melius ad Chriſtum referas, qui in tabernaculo. i. Eccleſia militanti per ſœcula multa, & vſque ad finem ſœculi ſtabit, ſicut diſcipulis promiſit dicens: ego vobiſcum ſum vſque ad finem ſœculi. ¶ Sub velamento ab. tu. Ideſt ſub protectione miſericordiæ & potentiæ tuæ, quæ duæ ſunt alæ Domini: vel caput Chriſtus pro corpore ſuo myſtico, quod eſt Eccleſia ſic loquitur. Hæ autem ſunt alæ illius auis, quæ dixit, quoties vo-

Deu. 23. lui congregare pullos tuos, vt gallina ſub alas, & noluiſti. Vel illius prægrandis aquilæ, de qua Moyſes in deuteronomio: ſicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans. ¶ Sole. Ideſt ab æſtu concupiſcentiarum, quæ in die, i. proſperitatis tempore feruent. ¶ Ab imbre graui. Tribulationum, quæ in aduerſitatis tempeſtate nos præmunt: vt & alibi: per diem ſol non vret te, neq; luna per noctem. Stemus ergo & nos, non domi, ocioſi, ſed in tabernaculo ducis noſtri militaturi: nam & militia eſt vita hominis ſuper terram; & in ſœcula, i. in perpetuũ

ODE LX. EX PSALMO LX.
Exaudi Deus.

ME Deus exaudi, mala quæq; minantia verte;
 Intende oranti, cœlitus adde bona.
Finibus immenſæ telluris ab omnibus, altas
 Emiſi, clamans, ſydera ad vſque preces.
Anxia dum grauibus premerentur pectora curis
 Tunc exaltaſti me ſuper alta petræ.
Me deduxiſti mea tu fortiſſima turris
 Hoſtis ab ore truci, ſpes mea vſq; Deus.

Sic modo té iuxta functus reſidebo periclis,
 Inq; tabernaclo ſœcula ſtabo tuo.
Sub velamento ſecurus ibiq; tuarum
 Protegar alarum, ſole, & ab imbre graui.
Exaudita tibi namq; eſt oratio noſtra,
 Inuenere locum mitis in aure preces.
Priſtina quippe tuum nomen coluere timentes
 Sortis, vt hæredes participesq; tuæ.

non

non ad horam.vt mercenarius aut ſeruus,qui non manet in domo in ęternum : nec in nobis ipſis fidentes ſimus, vt Pellagiani,ſed in velamēto alarum Domini.¶Tibi. Pro à te.¶Mitis. Scilicet Domini.¶ Priſtina ſortis. Ideſt priſtinam hæreditatem,quam forte patribus olim Ioſue diuiſerat:hanc amiſſam Dauid rex recuperauit , vt vidimus in prox. pſalmo.¶Vt. Ideſt tanquam hæredes fidei & morum antiquorum patrum,& participes in bonis operibus & fructibus eorum:vel de hereditate ſuperna intellige, de qua beatus Petrus ait:hæreditatem incorruptibilem, & contaminatam, & immarceſſibilē & conſeruatam in cœlis. ¶Regis,Dauid,vel D. N. I. Chr. qui eſt rex regum, & Apoc. 2.

Regis & ætati longum extendatur in æuum,
Præteritis alios adijciesq; dies.
De genea in genean per ſœcula longa trahetur,
Ante Deum pietas ſemper & eius erit.
Quis tamen hanc Domini pietatē,aut vera requirat
Tu clemens, verax, iuſtus es atq; pius.
Vnde tuo in ſœclum pſallam ſub nomine lætus;
Inq; dies reddam ſic tibi vota mea.

Dominus dominantium.¶Longum æuum. Vſque ad 70. annum tandiu enim vixit Dauid,ita quòd bene potuit videre filios filiorum , vſq; ad tertiam generationem . Si ad Chriſtum referas, longum ęuum eſt æternitas . ¶ Præteritis . Vitę huius anguſtijs, in qua iij. & xxx. annis noſtras tulit infirmitates abſq; peccato vſq;ad mortem. ¶Alios dies. Poſt reſurrectionem: & bene alios, quia iſti ſunt gaudij,illi fuerunt mæroris: illi tenebrarū,iſti lucis.¶Genea in genean . Græca eſt declinatio (vnde eſt genealogia, & uerbum genealogeo) ideſt de generatione in generationē: de preſenti,quę finitur in conſumatione huius ſœculi,in futuram,quæ nunquam finem eſt habitura.¶Sœcula longa.Quæ erunt ęternitatis.¶Semper ante Deū. Pro nobis interpellans,vt ait Apoſtolus,aduocatum habemus apud Deum , &c. Ex his manifeſtus patet exceſſus prophetæ;quia cum de ſe cępiſſet ſermonem,eleuatus eſt mente ſuper ſe ad uaticinandum de Domino N. I. Chr. cuius typum ipſe gerebat.¶Quis tamen.Quaſi dicat,rarus,& is cęleſti lumine illuſtratus.¶Hanc pietatem. Ideſt ,profunditatem,altitudinem,& latitudinem miſericordiæ huius Domini N. I. Chr. Extendit enim ſe uſque ad inferni profunda,unde ſanctos patres eduxit : altitudinem cęlorum conſcendit,angelorum ruinas reparando: latè diffundit per totum orbem,ad inimicos uſque brachia in cruce expanſa porrigendo.¶Vera.Ideſt triplicem uitæ ſuę, doctrinæ,& iuſtitiæ ueritatem.¶Requiratur. Ideſt inueſtiget:uel pro ſalute ſua expoſcat:omnes enim indigent miſericordia Domini pro delendis peccatis,& à prædicta triplici ueritate dirigi,ut recto itinere ad patriam poſſint peruenire ſupernam . ¶ Clemens . Is eſt qui libenter etiam infenſis hoſtibus parcit , ſicut Dominus ſuis crucifixoribus. ¶Verax.Vnde & alibi omnis homo mendax ; Deus autem uerax . Hinc & ipſe ait : ego ſum uia, ueritas , & uita. ¶Iuſtus. In retributione unicuique,prout geſſit.¶Pius.Ignoſcendo pœnitentibus.¶Vnde. Pro tot ac tantis beneficijs abs te acceptis:namque hæc eſt gratiarum actio,uotorumque promiſſio.¶Lętus.Quia liberatus de periculo; ſi ad Dauid referas:ſi ad D. N. I. Chr. lætus,pro completa redemptione humana,pro qua tot eſt acerba paſſus: deinde cunctis defunctus malis lętus reſurrexit, tanquam uictor poſt congreſſum,& de ſpolijs hoſtium triumphans hilaris ad cœlum aſcēdit,captiuam duxit captiuitatem.¶Sub tuo nomine.De quo dicit Apoſtol. neq; .n. eſt aliud nomen ſub cœlo datum,in quo oporteat nos ſaluos fieri.¶In ſœclum. Pro ſœculum,i. in perpetuum:ſemper enim cantabuntur pſalmi Dauid ab Eccleſia Dei,quæ quodammodo eſt eius filia:unde & in pſalmo,Eructauit,dixit ei: Audi filia,& uide,&c. Vt ibi eſt expoſitum:porrò patris & filiorum cenſetur etiam de iure una eſſe & eadem perſona.¶Inque dies.Thmeſis eſt figura,pro in dies,i. de die in diem ; hoc eſt quotidie : nam qui habitant in domo Domini,in ſęcula ſeculorum laudabunt te. ¶Reddam.Contra eos, qui faciles ſunt ad uouendum , ad reddendum uerò difficiles:melius quippe eſſet non uouere,quàm poſt uota nō reddere:unde Eccleſiaſtes:ſi quid uouiſti Deo , nè tardes reddere:diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio.¶Vota.Quænam ſint hæc, ſcire non poſſumus , forte erant ſacrificia aliqua temporis illius,uel de tabernaculo Domini faciendo, & de diſponendis Leuitis ad miniſterium Domini,ut per uices ſuas offerrent ſacrificia, & laudes Domini decantarent pro diuini cultus augmento ; quę omnia per ſoluit. Ita Dominus gratiam nobis concederet perſoluendi uota noſtra , quę in baptiſmi & ſacrorum ordinum uel religionis uouimus aſſumptione . Eccleſ. 4.

MEns mea nonne Deo,&c. Dum eſſet adhuc Dauid in perſecutione Saulis poſitus, & ab aliquibus malis induceretur ad exeundum de terra Iſrael ad alienigenarum conſortia ,quaſi nulla Deo eſſet de eo cura ; ex quo exponi illum tot ac tam grauibus periculis ſinebat: cumq; per inuidorum obtrectationē frequentas regis inſidias & apertas perſecutiones pateretur : in hoc pſalmo aduerſus illos & iſtos inuehitur , ſeipſum ad diuinam inuitans ſubiectionem ; ſpem ſuæ ſalutis in Deo repoſitam eſſe inſinuans : nec minus myſterij Eccleſiæ Dei in iſto , quàm in præcedenti latet , quæ per Dauid figuratur : nam & ea inter tyrannorum perſecutionē & hæreticorum latratus vndiq; contuſa ab hipocritis ; hortatur ad gentilium ritus, Chriſto relicto , tranſire:ſed per humilitatis turrim & fidei ſcutum munita , ſeſe ad Dei ſubiectionem perpetuam inuitat : vnde ſalus eſt ſibi promiſſa : Dicit igitur Dauid & Eccleſia Dei ſecum. ¶Mens mea,&c. Ponitur autem mens,quæ eſt ſuperior animæ pars pro ipſa anima , ſynecdoches ; vti ſi caput ponatur pro toto corpore . ¶ Magna ſalus . Quæ eſt neceſſaria in magno exiſtenti periculo ſiue regis hoſtis , ſiue Romanorum principis, in cæde martyrum anhelantis. ¶Salutare meum . Ideſt ſalutem & à periculis liberationem . quod & factum eſt paulo poſt per Saulis,obtrectatorumq; eius ſubitam cladem in monte Gelboe . Sed melius ad Eccleſiam Dei hæc verba referuntur : ſalutare enim proprie D. Ieſum

ODE LXI. EX PSALMO LXI.
Nonne Deo .

MEns mea nonne Deo ſemper ſubiecta manebit,
Pendeat ex ipſo cum mea magna ſalus.
Namq; ſalutare ex alto mihi mittet olympo,
Qui me ſuſcipiet , qui Deus eſtq; meus .
Non ego rege Deo, vel ſuſceptore, mouebor ;

Saluatorem ſignificat , qui à cœleſti patre ex alto ad Eccleſiæ ſalutem miſſus eſt.¶Me ſuſcipiet. In ſponſam , cuius nuptiæ in vtero verginali factę ſunt . ¶Qui . Sponſus eſt etiam Deus meus : non enim depoſuit diuinitatem filius Dei , noſtram ſuſcipiens infirmitatem.¶Rege Deo. Ideſt regente me,quo ad Dauid:propriè verò quo ad Eccleſiam; vnde & illi canit:Regi ſęculorum immortali,&c.& ſupra in Pſal. Ego conſtitutus ſum rex ab eo ſuper montem Syon . ¶Vlterius. Ab eius cultu , ſicut olim mota eſt vetus Synagoga ido-

Vlterius cædet fractaue uita loco.
In me quo ruitis? laqueos quo tenditis vſq;
In carnem veſtram, liuida, dura cohors.

D Idolatrando, & ipſum Dominum cum miniſtris eius interficiendo: quamobrem datus eſt illi iure merito libellus repudij. ¶ Cædet. Nullis tentationibus. ¶ Fracta. Ab impetu perſecutionum. ¶ Loco. Iudeæ terræ, in quo ſeſe locauerat de mandato Domini Dauid: vel loco, ideſt fide, non pedum greſſibus, ſed affectuum paſſibus. ¶ In me. Fac vim in pronomine nam: magnam habet emphaſim, quaſi dicat Dauid: ruitis in me, qui abſtuli opprobrium ex Iſrael interficiendo Goliath; in me cui cantabatis: Saul mille, & Dauid x. millia: in me, per quem toties ſaluati eſtis de manu Phyliſteorum: in me, qui fueram veſter fortis ductor: in me qui fueram miniſter regis fidelis & gener. & c. multa, quæ adduci poſſent. At ſi ad Eccleſiam referas, dicito: in me, quæ ſponſum meum ſuſtinui pro vobis crucifigi: in me, quæ tantorum filiorum ſolatio iam ſum deſtituta pro veſtra exhortatione, & conuerſione: in me, quæ diu noctuq; emorior pro veſtra procuranda ſalute: in me nunc matre veſtra, quæ etiam pro uobis inſenſis orare non ceſſo: poſt hac autem, uelitis nolitis, domina ueſtra. ¶ Quo uſq;. Themeſis eſt. ¶ Laqueos. Inſidiarum & deceptionis: hoc maximè tangit hæreticorum fallacias, qui animarum laqueos tendunt innumerabilibus mortibus expaueſcendos. ¶ In carnem ueſtram. Hoc maxime contra Ziphæos dictum eſt, qui cum eſſent de Tribu Iuda cognati Dauid, tamen prodere conabantur eum in manum regis. Hoc & in falſos Chriſti fideles eſt dictum, qui cognatos eiuſdem fidei & etiam carnis in mortem tradunt; ſicut Iudas Dominum: pater Chryſantũ; Torquatus Tiburtium; multiq; alios quamplurimos, ut legentibus martyrum hyſtorias patet. ¶ Liuida. Propter inuidiam. ¶ Dura propter crudelitatem. ¶ Vos

Nonne interficitis vos ipſos? nonne redibunt
Perniciem in veſtram conſilia iſta mala?
Tanquàm inclinato durus ſub pariete miles
Ictus ingeminat quo ruat ipſe ſimul.
Ac ſi maceriem depulſam quominus aptet
Vinitor, obſtatis, vos premet illa cadens.
Perdere mercedem noſtri pretiumq; laboris
Fallaci techna conſtituere ſimul.
Cumq; meas curſu premeret ſitis arida fauces.
Cum flueret ſalſus ſudor ab ore meo:
Compoſito ſermone mihi benedicere coram,
Egrediebatur gratulabunda manus.

ipſos. Ideſt animas ueſtras per peccatum mortale odij uel inuidiæ, quæ ſunt contraria charitati, quæ eſt uita animæ: nam ſicuti corpus ſine anima non uiuit, ita nec anima ſine Deo: porrò Deus eſt charitas, ut ſcribit beatus Ioannes; & qui odit fratrem ſuum homicida eſt; homicida uerò non habet uitam æternam in ſe manentē.

E ¶ Perniciem. In damnum ſiuè necem, à perneco, quòd eſt interficio. ¶ Conſilia. Nam in inſidijs ſuis capientur iniqui: & qui parauerunt foueā inciderunt in eam. ¶ Inclinato. Ex multiplicatis ictibus. ¶ Durus. Qui nullis laboribus nec propriæ parcit uitæ, ut malefaciat. ¶ Pariete. Proceleumaticus eſt pes loco dactyli, ex quattuor ſyllabis breuibus conſtans: qui tamen ita locandus eſt, ut in dactylum facile poſſit conuerti ex mutatione uocalis in conſonantem. ¶ Ruat ipſe ſimul, Nam predæ cupido excæcat eum, ne mortis ſuæ periculum cernat: tales ſunt omnes Inuidi & odio proximum habentes, ut animæ ſuæ mortem non uideant. ¶ Ac ſi. Idem concludit per aliam ſimilitudinem. ¶ Maceriem. Ideſt murum ex ſolis lateribus ſine cæmento, qualia ſolent eſſe hortorum & uinearum ſepta. ¶ Vinitor. Qui cuſtodit uuas in uinea maturas. ¶ Mercedem. Hæc fuit duarum filiarum regis in coniugium promiſſio facta Dauid: quarum primam bellicis ſudoribus meritam alteri rex dedit, ſecundam Michel, & ſi fraudulenter, ei ut eſſet in ſcandalum deſponſauerit; effugato tamen Dauid filio, Lays eam locauit. ¶ Prætiumq; laboris. Bellici; & centum præputijs Phyliſtinorum emit eam. ¶ Techna. Ideſt aſtutia. ¶ Simul. Rex & conſiliarij eius inimici Dauid: myſtice autem, hæc merces eſt regni cœlorum beatitudo, prætium uero eſt ſanguis Chriſti, & iuſtorum opera bona, per ſanguinis Chriſti uirtutem iuſtificata: utrunq; dæmones & mali uiri nituntur, ut fideles perdant. ¶ Curſu. In prælium aduerſus hoſtes; quo ad fideles quoſq; de uirtute in uirtutem. Vnde, & Paulus monet, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium; ſic currite ut comprehendatis: & de ſeipſo, curſum (inquit) conſumaui, fidem ſeruaui. ¶ Sitis arida. Tropus metonymia eſt, quæ aridas efficit fauces ex curſu & ſatigatione laboris cauſatur. Myſticè ſignificat ingens Eccleſiæ deſyderium de hominum ſalute, etiam inimicorum: vnde, & ipſe Dominus in cruce dixit, ſitio ſcilicet veſtram & totius mundi ſalutem. ¶ Salſus. Perpetuum eſt ſudoris epitheton acerbior fuit Chriſti ſudor, qui ſanguineus extitit. ¶ Benedicere. Quòd fierem gener regis. ¶ Gratulabunda. De victoria obtenta, & de Phylyſtinorum relatis præputiis; iſti ſunt adulatores perſecutoribus tyrannis peiores, Vnde in vita Beati Sebaſtiani & S. Agnetis: quales fuerunt & illi, qui Domino dixerunt: magiſter ſcimus quia

F verax es, & viam Dei in ueritate doces, &c. ¶ Interiit. Ad hunc finem: namq; Saul mandauerat, vt centum preputiis fieret gener regis, vt hoſtili manu occumberet: dicebat enim non ſit manus mea in illum, ſed ab hoſtibus interficiatur, Hac de cauſa inuidi fratres mittunt bonos in diuerſa vitæ diſcrimina, vt à malis fatigati, eorum cædant improbitati, vel ſaltem de medio tollantur; quæ cum animaduerterint iuſti, debent ſeipſos exhortari cum propheta ad humilitatem & patientiam. ¶ Inuicto. Qui & tibi præſtabit gratiam; ne vincaris.

At maledicebant tacito ſub corde maligni;
Cur non interiit preſſus ab hoſte graui.
Tu tamen ô anima inuicto ſubiecta tonanti,
Officio inſiſtens ne moueare tuo:
Maxima namq; tibi veniet patientia ab ipſo,
Qui feſſum excipiat, qui foueatq; ſinu.
Nam Deus adiutor meus eſt, ſaluator, & acer
Defenſor; quis me coget abire procul?

¶ Tonanti. Super eos: nam ignis & ſulphur pars calicis eorum. ¶ Officio tuo. Ideſt bonis operibus: id enim eſt fidelis officium, vt benefaciendo obmuteſcere faciat hominum imprudentiū linguam, ſicut & monet beatus Petrus. ¶ Ne mo-
1. Pet. 2. ueare. Quia qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. ¶ Patientia. Quæ morum eſt maxima virtus: dicit Dominus: in patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras: & eſt propria & peculiaris virtus Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſicut humilitas beatæ virginis. ¶ Excipiat. Sicut pro-

ualſe

Non emigrabo patriæ de finibus vltra,
Externam repetens iactus vt exul humum.

miſſũ in Euangelio : uenite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. ¶ Sinu. Spei, dum ſumus in uia, in regno cœlorum in patria, qui eſt ſinus Dei, in quo ſuſcipiuntur A
ſancti ab aſcenſione Chriſti citra, ante enim in ſinu Abrahæ recipiebantur, qui erãt apud inferos: vel foueat blandis verbis, quæ in illis viij. beatitudinibus continent. quæ habentur Matthæi v. & illis verbis: nolite timere, puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare uobis regnum. Vnde & beatus Iacobus ait. Omne gaudium exiſtimate fratres, cum in tentationes uarias incideritis; ſcientes quòd probatio fidei ueſtræ patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habet. ¶ Adiutor. Nè deficiam in tribulationibus. Vnde & Beatus Stephanus ait. Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris Dei. ſtantem dixit, quod adiuuantis eſt, non ſedentem, quod regnantis eſt mercedem tribuentis. Sine me (inquit) nihil poteſtis facere. ¶ Saluator. Vt nomen ſit conſequens rei: Ieſus enim vocatur, quia uenit ſaluum facere populum a peccatis eorum. ¶ Defenſor. Ab inſultibus hoſtiũ. ¶ Retro. A fide, uel ab obſeruatione mandatorum Dei, quod faciunt multi apoſtatæ, a religione & a fide recedentes; quod eſt peſſimum genus hominum. ¶ Emigrabo. Quaſi non reuerſurus: illi enim dicuntur emigrare, qui de vno habitationis loco ad alium ſeſe transferunt, animo non redeundi: quòd faciunt transfugæ deſperati ad dæmonis caſtra migrantes. ¶ Externam humum. Vt Moabitarum, Ammonitarum uel Allophylorum. ¶ Vnde ſalus. Vtitur eo colore, qui dicitur interrogatio, ſubiecta reſponſione, ut uitet faſtidium. ¶ Deus. Supple, eſt, à quo ventura eſt ſalus: & ſic cæteris interrogationibus ſigillatim reſpondeas. Ter. replicatur Deus ad Trinitatem perſonarum declarandum: ſed Deus in ſingulari ſemper dicit, ad vnitatem diuinitatis oſtendendam, ut in ſymbolo Athanaſij dicitur: Deus pater, Deus filius, Deus ſpiritusſanctus: & tamen non tres dij, ſed unus eſt Deus. ¶ Vos quoq;. Sicut ego. ¶ Populi. Iam meo exemplo fideles effecti. ¶ Vobis. Supple, ueniet: nam ipſe eſt fons, & origo boni, unde cæteri bonitatis riuuli emanant. ¶ Nulla aliunde ſalus. Fruſtra ergo gloriantur quicunque alieni à ſede Chriſti: nam qui non intrat per hoſtium in ouile ouium, fur eſt & latro: nam niſi quis baptizatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto non intrabit in regnum cœlorum. ¶ Preces. Pro remiſſione peccatorum & gratiarum impetratione. ¶ Voces. Confitendo peccata ueſtra: unde Beatus Ioannes ait; ſi confitemur peccata noſtra, fidelis & iuſtus eſt Deus, ut remittat nobis peccata noſtra. ¶ Ante Deum. Et ſacerdotem, qui Deum in eo caſu repræſentat: ſic & beatus Iacobus: confitemini alterutrum peccata ueſtra: quorum enim ſacerdotes Dei remiſſerint peccata, remittuntur eis, & quorum retinuerint retenta ſunt, ipſis enim Dominus dedit claues ligandi & ſoluendi. Palam autem eſt, quod nemini remittunt niſi confitentibus; nolentes autem confiteri, non abſoluunt, ſed magis peccato ligatos altero excommunicationis conſtringunt uinculo. Obmuteſcant ergo, qui uana ſpe ſeducti, aſſerunt nõ eſſe confitendum, ut efferati homines effecti, nullatenus peccare uel in confeſſione erubeſcant. ¶ Pandite. Nihil penitus abſcondentes. ¶ Corda. Vnde cogitationes peruerſæ & omnia mala oriuntur. ¶ Sibi. Sed ad quid, cùm nouerit omnia, etiam antequàm fiant? nã ſcrutator eſt cordium & renum, ſed hoc ad puniendum, tamquã iudex infallibilis, uult autem ut aperiantur ſibi tanquàm medico ad curandum; iuxta illud, uiſa medens curat uulnera, tecta nocent, neque enim officium ſuũ medico impartitur, niſi à languente requiratur, uel ſibi, id eſt Sacerdoti, qui Dei uices in eo loco tenet. Vnde & regula iuris, qui per alium facit per ſe feciſſe uidetur. Nil ſibi, quia Sacerdos eſt auris, id eſt in hoc membrum myſtici corporis Chriſti. ¶ In æternum. Quotieſcunq; illius indigebimus auxilio. ¶ Olim. Tempore Moyſi, Ioſuę & iudicium. ¶ Adhuc. Subaudi, modo ueſtimus ut patres noſtri ad eum confugere. ¶ Aſt hominum, id eſt carnalium. ¶ Gnati. Qui parentibus in carnalium deſideriis ſunt ſimiles, de quibus ordine retrogado dici poſſet id, quod ait Ioannes in Euangelio qui non ex Deo, ſed ex uoluntate uiri, ſed ex uoluntate carnis nati ſunt. ¶ Inania. Temporalia omnia ac terrena, tranſitoria & uana ſunt. Vnde in epiſtola Ioannes, nolite diligere mundum, nec quæ in mundo ſunt. Tranſit enim mundus & concupiſcentia eius. Eccleſiaſtes clamat, uanitas uanitatum, & omnia uanitas. Hoc autem ideo dicit Propheta; quia rex & proceres eius terrenis adeo rebus & honoribus erant inhiantes quòd hic in æternum ſe illis poſſe frui ſperabant, ideoq; pertinaciter perſequebantur Dauid, quia ab illo hæc ſibi auferri metuebant, ſi fieret rex, ſicuti audierant a Samuele de mandato Domini illum fuiſſe in regem unctum. Redarguit igitur eos de hac auara & uana terrenorum cupiditate, & de ſpe, quam in ſeipſis potius, quàm in Deo ponebant. ¶ Homo. Qui fallax eſt ex ſe: quin & ſi uelit attendere quæ promiſit, multoties non poteſt, à morte uel ab aliquo caſu præuentus. ¶ Falſi. Nam propter diuitias uel honores alter alterum ſæpe defraudat; ¶ Iniqua ſtatera. Vel peruerſa eſt ſui ipſius æſtimatio dum alter altero ſe credit digniorem opibus aut honore, uel ad litteram. Sunt enim aliqui utentes in uenditione una ſtatera, ſuper qua etiam res leuis ponderis uidetur eſſe grauis; & altera in emendo contraria, unde ſapiens tales reprehendit dicens; pondus & pondus utrunq; abhominabile coram Deo, & Amos in talium perſona, imminuamus (inquit) menſuram & augeamus ſiclum, & ſubiiciamus ſtateram doloſam, ut poſſideamus in argente ægenos. ¶ Mendaces omnes. Quando à ſeipſis loquuntur, non ex Deo, ueritas enim à quocunq; dicatur ex Deo eſt, à quo inſpiratur, qui & ſemen ueritatis (ut ait Boetius) in mentes hominum inſeuit. Sed quis eſt, qui non mentiatur aliquando? cum ſepties in die cadat iuſtus, & tamen tã in baptiſmo quàm poſt, multoties unuſquiſq; promiſit ſe mandata Dei cuſtodire. Vnde & clerici quotidie peierant, cum in officio quotidie dicant cum pſalmiſta: iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ: & tamen peccant aliquando, quia ſi dixerimus peccatũ non habemus, ipſi nos ſeducimus, cum nemo ſine crimine viuat. Ergo peccantes non ſolum mentiuntur, ſed & peierant, quòd grauius. Sed nonne & ſeipſos quotidie maledicunt, canentes

Iacob. 1.

Vnde ſalus ventura mihi? Deus; vnde futura
Gloria ſpeſq;? Deus; auxiliumq;? Deus.
Vos quoq; & in Domino populi ſperate per ipſum
Omne bonum vobis, nulla aliunde ſalus.
Corde preces toto veſtraſq; effundite voces
Ante Deum; penitus pandite corda ſibi.
Noſter in æternum Deus eſt adiutor, vt olim
Auxilio nobis credite fiet adhuc
Aſt hominum gnati ſectantur inania; vani
Credentes potius quæq; ſpopondit homo;
Inq; vicem falſi; quos fraudat iniqua ſtatera
Mendaces omnes, quos generauit homo.

B

1. Pet.

Ioan. 1.

C

Am. 8.

D tes in eodem officio; Maledicti qui declinant a mandatis tuis. ¶ Homo. Et non quos generauit Deus; hi enim filij Dei cum ſint, veraces ut pater eorum, per gratiam, efficiuntur. ¶ Vt tu. O rex, vel ô Doecidumee. ¶ Amico. Mihi, ſcilicet, qui toties pro ſalute tua, & regni conſeruatione animam poſui; vt aduerſus Goliath & exercitum Phyliſtinorum. ¶ Iniquus amor. Tui ipſius, qui putas contra Deum poſſe regnare, cum te abiiecerit propter peccata tua, ne regnes ſuper Iſrael; vt denunciatum tibi fuit a Samuele. ¶ In Domino. Qui vetus eſt omnium finis.

Nonne vides vt tu fraudes innectis amico?
  Multoties & te fallit iniquus amor?
Sperate in Domino, ſed non in rebus iniquis;
  Interitum properant falſa & iniqua citum.
Sit procul à nobis & auara cupido rapinæ,
  Nam proprias ſecum res aliena vocat.
Sed neq; diuitijs, vt forte fluentibus vltro
  Cor apponatis labile munus opum,

¶ Rebus iniquis. Ideſt diuitiis, quæ ideo dicuntur iniquæ, quia aut male acquiruntur, aut cũ male poſſidentur aut expenduntur, faciunt iniquos: vnde quidam dicebat omnis diues aut iniquus aut hæres iniqui. Sic & Saluator ait: facite vobis amicos de mammona iniquitatis. ¶ Falſa. Ideſt diuitiæ per falſitatẽ acquiſitæ: uel ideo falſæ, quia non præſtant fœlicitatem, quam promittunt: ſed corporis mortem matutant propter continuas inſidias, quæ tyranni aduerſus diuites moliuntur. vnde aliqui arbitrantur ſe obſequium preſtare Deo, ſi quemquã pecunioſum ſpoliauerint auarum, & animæ damnationem æternam plerunq; miniſtrant. Vnde in Euangello mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno: & alibi quàm difficilè diuites intrabunt in regnum cœlorum. ¶ Iniqua. Ideſt per iniquitatem acquiſita, ut furto, rapina, hæreditatis cuiuſpiam expilatione concuſſione, aut tyrannide. ¶ Vnde verſus. Non habet euentus ſordida præda bonos; & facta domus furto durabit tempore curto; & de rebus male acquiſitis non gaudebit tertius hæres. ¶ Cupidò rapinæ. Hanc maximè habent milites noſtri temporis, quos non reipublicæ charitas, vel iuſtitiæ defenſio, aut amor patriæ, vt olim romanos, ad bellum trahit, ſed ſola prędæ cupido. ¶ Sed neque diuitijs. Sed ne aliquis excuſetur dicens, aliena non rapio, ſed meis licite fruor. ¶ Cor apponatis. Nam vbi eſt theſaurus ibi eſt & cor, ſunt enim diuitiæ ſpinæ, quæ in acquirendo verum laborem, in cõſeruando magnam anxietatem; ſi verò perdantur, immenſum afferunt dolorem, & plerunq; deſperationem, vnde & beatus Paulus. Diuitibus (inquit) huius ſœculi pręcipe, ſublime non ſaperę, nec ſperare in incerto diuitiarum. Vnde bene ſequitur. ¶ Labile. i. Fluxibile munus opum, ſed quia diuitiæ bonis ſunt additamenta bonorum.

E malis verò irritamenta malorum, non vſus prohibetur, ſed abuſus. Vnde beatus Auguſt. ait: bonæ ſunt diuitiæ bonum eſt aurum, bonum argentum, non quia te bonũ faciant, ſed vnde tu bonum poſſis facere, ſi eis bene vſus fueris vt cunque tamen, ſiue bene ſiue malè vtaris, ſollicitudinem ſemper ſecum trahunt: ideoque qui libero, vult animo, à curis, & ab anxietatibus huius ſœculi, Deo ſeruire, diuitias à ſe procul faciat, fœlicemq; amplectatur paupertatem, & Domini conſilio vtatur: ſi uis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus & habebis theſaurum in cœlo vnde beati pauperes quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum nuſquam dixit beati diuites: ſed potius veh uobis diuitibus, qui habetis conſolationẽ ueſtram nunc; propterea recipietis amplius iudicium. ¶ Semel. Quia vnicum eſt verbum Dei. ¶ Stabilis. Vnde & Boetius canit, ſtabilisque manens das cuncta moueri, & per prophetam ait; ego Deus & non mutor. ¶ Tacitus. Non enim decet murmurarẽ aduerſus verbum domini, tametſi durum videatur; unde & Heli ad Samuelẽ domus ſuæ ruinã prędicenti, dominus eſt, ait, ſaciat, quod bonum in oculis ſuis videtur. ¶ Verba duo. Non duos intelligas Dei filios: ſed quæ ſequuntur, de miſericordia, & poteſtate ſua, pollſeemus eſt enim ſermo, verbum multa ſignificans, ut apud grecos. ελοσιε

Quæ ſemel eſt, ſtabilis, fixo, Deus ore, locutus,
  Audiui tacitus, grandia verba duo.
Eſt immenſa tibi pietas, ſimul eſtq; poteſtas
  Maxima; & hinc punis; parcis & inde reis.
Sunt æquæ lances: menſuraq; iuſta tonanti;
  Cuiq; ſuum iuxta retribuetur opus.

Hic pietas pro miſericordia, qua pœnitentibus ueniam, mediante filij ſui paſſione, & iuſtis redemptionẽ. ¶ Poteſtas. Eſt .n. omnipotens: unde & Apoſtolus; dicis mihi, poteſtati eius quis reſiſtit? ¶ Punis ſupple, Iniquos in hoc ſœculo, uel in purgationis igne ſi pœniteãt: de quo uide, Greg. in c. qualis xxv. diſtin. in decretum & ibidem. S. Auguſt. & hæc contra luteranos à quibus purgatorium negatur, qui ſi non pœniteat, æterna punit eos pęna vt in Euang. Ite maledicti in ignem æternum. ¶ Aequæ lances. More loquitur humano, qui bilance utuntur in æquandis ponderibus vnde & beatus Michael Archangelus, quem conſtituit dominus ſuper animas ſuſcipiendas, cum bilance in manu pingitur, ad demonſtrandam, diuini æquitatẽ, iudicij. ¶ Retribuetur. Bonis regnum cœlorum, malis autem gehenna.

F O Ptima lux cœli, &c. Cum diutius angeretur Dauid à perſecutionibus Saul, & de mandato domini, de terra Moab reuerſus in terram Iudæ, moraretur in deſertis: vbi non ſolum annonæ, ſed & aquæ, ac rerum omnium inopiam patiebatur, ſummo mane vigil, ac ſi in tabernaculo Domini eſſet, exurgens Dominum orabat, laudabat, & diuinis conſolationibus recreabatur, ſacriſq; myſteriis Chriſti & Eccleſiæ, quod ſibi ſummè delectabile erat imbuebatur: quæ omnia, dum eſſet in regno pacificus, recolens verſibus componebat, in pſalterio decantabat, & in Eccleſia canendos pſalmos demandabat per leuiticos miniſtros, & quia regis ad Deum vigilia in hoc pſalmo recolitur, & nobis Chriſtianis ſuo exemplo ad vigilandum excitandis, quibus de mandato domini ſummopere vigilandum eſt. Hac de cauſa hic pſalmus poſt matutinas laudes in aurora decantandus proponitur. cuius intellectus triplex eſt literalis primus compoſitori Dauid conueniens: myſticus Chriſto, & Eccleſiæ: moralis qui vnicuiq; noſtrũ applicatur, dicit igitur Dauid, Eccleſia, & vir fidelis. ¶ Optima Lux cœli. Non Solem hunc gentili ritu credas inuocari, cuius lux non eſt optima, ſed Eclipſim patiens, verum eſt ea lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hũc mundum. ¶ Cœli empirei, Quod per excellen-

ODE LXII. EX PSALMO LXII.

Deus Deus meus ad te de luce vigilo.

O Ptima lux cœli, luciſq; creator & orbis,
  Mi Deus; effulget lumen & vnde meum,

tiam cœ-

Ad te cum nitida luſtras præcordia luce,
Matutinus agor peruigil aſtra ſuper.
Te ſitit hæc anima, & quanto magis æſtuat in te,
Flantibus à ventis arida facta caro.
Inuia me tellus, deſerta, in aquoſa perurget,
Defeſſum rebus: dura per antra quies.
Non minus ac ſancta reſiderem ſede quietus,
Apparere humili me tibi corde iuuat.

A

tiam cœlum cœlorum vocatur, vbi hac diuina luce beati perfruuntur: tur ſus cœli, ideſt præſentis ſtatus Eccleſiæ, qui in Euang. frequenter regnum cœlorum dicitur, & ab hac luce per diuinas ſcripturas illuminatur: cœli tertio, ideſt animæ iuſti, quæ cum ſit ſedes Dei à quo per fidem inhabitatur, iure merito cœli appellatione digna exiſtimatur, unde & Apoſtoli dicti ſunt cœli in eo pſalmo qui incipit. Cœli enarrant gloriam Dei, quam rē optimè declarat beatus Gregorius in ſermone, qui legitur in cōmuni Apoſtolorum, declarans illud pſalmi dictum. Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum: porrò interius ab hac luce quælibet anima fidelis illuſtratur. ¶ Lucis. Huius uiſibilis ſolis, lunæ, ac ſtellarum: vnde & Eccleſia canit in hymno. Lucis creator optime. ¶ Creator. Vt in primo Geneſos, ubi dicitur Deum creaſſe cœlum & terram; dixiſſeq; fiat lux, & facta eſt lux. ¶ Mi Deus Baudientis eſt ex amantis animę affectu. ¶ Vnde. Ideſt à quo: aduerbium pro nomine: ſeu lumen meum quod eſt Chriſtus, qui eſt lumen de lumine, Deus de Deo, ut canit Eccleſia in ſymbolo Niceno. ¶ Ad te agor. Quòd eſt infra: cętera per parem theſim dicta ſunt. ¶ Luſtras. Clarificas, purgas & illuminas à tenebris, à peccatis ad myſteriorum intelligentiam, præcordia animæ ſcilicet, quæ ſunt, intellectus, memoria & voluntas. ¶ Nitida luce. Super cœleſti & inuiſibili gratia tua. ¶ Matutinus. A matura gentilium Dea quæ aurora eſt, deducitur. ¶ Peruigil. Mente & corpore. ¶ Agor. Reducor in ſpiritu ſuper aſtra, ideſt in paradiſum. Sed vnde procedit hæc tanta vigilantia & mentis eleuatio? reſpondet. ¶ Te ſitit. Ideſt deſiderat hæc anima, vt in alio pſalmo. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum &c. ¶ Quantò magis. Quia in tempus magis diuturnum differtur eius immutatio & glorificatio, per quam ſitis ſua ſatiabitur. ¶ Flantib. a ventis. Concupiſcentię huius ſæculi, tribulationum & anguſtiarum. ¶ Arida facta caro. Quo ad Dauid in, deſerto habitatem: ſenſus eſt planus nam & beatus Hieronymus cum eſſet in vaſta heremo; quæ horridum monachis præbebat habitaculū, de ſe dicit: deformis & ſquallida cutis, exuſta ſolis ardoribus æthiopiſſæ carnis ſitum contraxerat: quo ad eccleſiā vero vel fidelem animam, ipſa in canticis hoc declarat: nolite conſiderare filiæ Syon ꝙ fuſca ſim, quia decolorauit me ſol, i. anguſtiarum feruor præ martyrum perſecutione: ſed nonne de capitis noſtri perſona hoc dictum accipere poſſumus? nonne in cruce extenſus redimendorum ſalutē eius anima ſitiuit? & nonne arida facta caro eius præ acerbitate pęnarum, & ex totius ſanguinis effuſione? ſitiuit & ob id dixit, ſitio. ¶ Inuia me tellus. Eſt hæc vallis miſeriarum, mundi huius in qua pauci uadunt per viam arctam, quæ ducit ad vitam, vel ſequuntur modici, Chriſtum, qui eſt via, veritas, & vita. ¶ Deſerta. A bonorum conſortio, & angelorum frequentia, quam veluti ante Chriſti aduentum Iudæi propter ſua peccata, & maxima prophetarum neces amiſerant; ſic & modo propter auaritiam ſuperbiam, & fętentem luxuriam noſtram ferè perdidimus, vnde poſſunt angeli de nobis dicere cum propheta: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſq. ad unū. ¶ Inaquoſa. Ideſt ſpiritualis gratiæ aqua minimè irrigata, de qua: dicitur ad Samaritanam euangelicam, ſiquis biberit ex hac aqua, quam ego dabo, non ſitiet in æternum, & alibi, ſiquis ſitit ueniat ad me & bibat &c. ¶ Defeſſum rebus. Hoc eſt charismatum & donorum ſpiritus ſancti. ¶ Dura quies. Epitheton à contrario: nam mollis eſt quies. ¶ Antra. Sunt ferarū luſtra & habitationes; ſunt autem magnatum domus, in quibus plerunque homines ferino more viuentes, pauperum ſanguinem lambunt: tales fuit Annæ & Caiphæ pōtificum domus: nec non Hærodum & Pilati palatia: talis & tota Iudæorum ſynagoga; Romanorumque Imperatorum curiæ, in quibus quàm duriſſimè quieuerint prophetæ, innocentes, Ioannes Baptiſta, Chriſtus Dominus, Stephanus, Iacobus, princeps Apoſtolorum Petrus, & Paulus, & denique innumerabiliū martyrū chori; nouit Eccleſia, quæ paſſiones eorū quotidie recolit & celebrat. ¶ Non minus. Me iuuat humili corde apparere tibi in oratione in hoc deſerto, ac ſi eſsē quietus ab omni perturbatione in Eccleſia tua ſancta: quæ propriè domus orationis eſt, licet aliquando à malis fiat ſpelunca latronū: & de illis antris de quibus ſupra: in his oſtenditur deuotionis huius viri feruor & ꝑ eum totius Eccleſiæ ac fidelis cuiuſq; qui quanto grauioribus urgentur locorum & pęnarum anguſtiis, tanto magis orationi deuotę inſtant: vnde & in paſſione Agnetis turpiſſimum poſtribuli luſtrum factus eſt ſanctæ orationis locus, Angeli & ſpiritus ſancti habitatio: non enim homines loca ſācta faciunt ſanctos, ſed ſancti loca: tamen & D.N.I. Chr. in montibus & deſertis ſæpe legitur oraſſe prædicaſſe, miracula feciſſe, & gloriam ſuam diſcipulis oſtendiſſe: ſic & ſancti anachoritæ, vide Antonii, Pauli, hylarionis & cæterorum patrum hyſtorias, à Hieronymo in uitis patrum deſcriptas, inuenies loca quanto ſqualllidiora, tanto orationi ſanctorū aptiora. ¶ Vt tua me virtus. Ideſt potentia & gloria, quæ ex potenti liberatione iuſti de mano peſſimi regis procedit, facta candida per lętitiam ex victoria obortam, candida enim ſtola decet victores & lęta nuntiatores, ſicut in reſurrectionem domini legimus, angelos in albis, totaq; Eccleſia propter reſurgentis alacrem uictoriam, candidis ornatur veſtibus. ¶ Duceret. Ideſt faceret vel æſtimaret dignum me proſtratum ideſt uiribus humanis deſtitutum, vel proſtratum in oratione. ¶ Aſpectu ſuo. Id eſt ab inimicorū liberatione: Deus ſolo aſpectu ſuos & tuetur & liberat, vel ſecretius hos verſiculos ita intellige: tua virtus & gloria qui eſt Chriſtus mihi promiſſi me dignum aſpectu ſuo iudicet: & huic expoſitioni conuenit illud quod ait dominus in Euangelio ad diſcipulos. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis, quam multi reges, & prophetæ deſiderarunt hæc videre & cætera, & forte in ſpiritu tunc dominus, oſtendit ei filij ſui incarnatio-

B

C

Vt tua me virtus proſtratum, & gloria dignum
Duceret; aſpectu candida facta ſuo.
Eſt etenim melior pietas tua, deſuper omnem
Vitæ dulcorem: ſi tamen vllus ineſt.
Pectore ab exuſto laudes aſlata ſonabunt
Labra tuas; eueniet dulcis ab aure ſonus.
Nocte dieq; tibi benedicam tempore in omni,
Extollamq; tuo nomine ad aſtra manus,
Repleat internus rore & pinguedine cœli,
Et me ſaginet ſpiritualis adeps.

D nem, & promiſit ei quòd de fructu ventris ſui poneret ſuper ſedem ſuam, vt in aliò pſalmo Dauid refert. hæc etiã ad Eccleſiam, & virum fidelẽ facillimæ poſſunt aptari: quibus tunc maxime ſolent apparere conſolationes diuinæ, quando in preſſuris proſtrati iacent. Sic Stephanus vidit gloriã Dei. Sic martyribus facta eſt vox. Venite benedicti patris mei, &c. Vide in uita ſancti Saturnini marty. ¶Melior eſt pietas. Ideſt miſericordia tua, qua me dignum ſpirituali conſolatione feciſti; vel qua me cum genere humano, per filij tui incarnationem es redẽpturus, vt modo mihi in ſpiritu oſtendiſti. ¶Vitæ dulcorem. Ideſt ciborum dulcedinem; quia vt dicit Greg. profecto maior eſt refectio mentis quàm ventris, & multo ſuauior: illa enim ſocietatem & demum nauſeam inducit: hæc autem ipſo guſtu ſemper fit delectibilior, & deſiderabilior, vel largiter intellige pro quacunq; uitæ huius dulcedine. nam ſub infertur. ¶Si tamen ullus ineſt. Quia omnis, uitæ huius, dulcedo tanta eſt amaritudine reſperſa, ut de quacunq; dicatur, uoluptatem plus aloes, quàm mellis habet, de diuitiis enim quę adeo videntur dulces, dictũ eſt ſatis in præcedenti pſalmo, quòd de voluptatibus carnalibus patet, quia ſętorem & pęnitentiam ſemper ſecum trahũt: vnde & Demoſthenes cuidam ſcorto nimis grande prætium expoſcenti, legitur reſpondiſſe. Tanti pœnitere non emo. ¶Benedicam. Pro gratiarum actione; cum nihil habeamus quid domino retribuamus pro immenſis & innumerabilibus ſuis beneficiis, niſi benedicere, & laudare nomen eius. ¶Omni tempore. Proſperitatis, ut ſimus grati, & orantes vt perſeueret, & aduerſitatis vt expellatur, uel patienter feratur. ¶Manus. Ad bona opera peragenda, nam hæ ſunt preces vt diximus in alio pſalmo, quas dominus libentius intendit, quàm uocales audiat. ¶Interius. In anima. ¶Rore. Ideſt ſpirituali intelligentia incarnationis & myſteriorum Chriſti, de quo rore dictum eſt. Rorate cęli deſuper & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra & germinet ſaluatorẽ, hic eſt ille ros, qui datus eſt Gedeoni in vellus in ſignum futuræ victoriæ, vnde canit Eccleſia: quando natus es ineffabiliter ex virgine, tunc impletæ ſunt ſcripturæ: ſicut pluuia in vellus deſcendiſti, vt ſaluum faceres genus humanum, te laudamus Deus noſter. Sic & benedixit Iſaac filio ſuo Iacob. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam, &c. itidem fecit Eſau: in pinguedine terræ & in rore cœli deſuper erit benedictio tua, per quos duo populi eadem benedictione ſignificabantur benedicendi, populus ſcilicet gentilis, & Iudæorum, qui in vnam fidem mediatoris Chriſti concurrunt. ¶Spiritualis adeps. Hæc eſt Spiritusſancti gratia, qua fidelis anima uelut altilis ſaginatur. vnde: & in cœna ſupremi Regis dicitur in Euangelio Tauri mei & altilia occiſa ſunt, per tauros enim antiquos intelligit patres, & prophetas, quibus licitum erat hoſtes cornibus ſuæ potentiæ ferire, vt Abraam Reges. Moyſes Egiptũ. Ioſue vij. gentes cananeos etheos, &c. Helias duos quinquagenarios, & ſacerdotes Baal, multiq; alij alios multos, per altilia uero patres noui teſtamenti, quibus abundantiori gratia impiguatis.

E Prohibitum eſt ſeſe defendere, ſed dicitur date locum ire, & percutientibus in maxilla alteram porrigere.

Altilis vt factus labia exultando relaxem,
 In ſuperum laudes, qualis & albus olor.
Vtq; quieſcentes inter frondeta volucres;
 Dulcius aurora iam veniente canunt.

¶ Altilis. Ab alendo dicta ſunt altilia animalia, quę domi aluntur, & impinguantur: vt docet Gregorius in homilia dicti Euangelij. Tales ſunt, aut eſſe deberent viri religioſi in clauſtris, veluti in domo domini, & de peculiaribus bonis eius educati licet interdum de aliquo eorum dicat dominus. Incraſſatus eſt dilectus meus impinguatus & dilatatus recalcitrauit. ¶ Labia. Quia ex abundantia cordis os loquitur. Vnde ante omnia canunt ipſi. Domine labia mea aperies, &c. ¶ Qualis & albus olor. Ideſt Cignus auis candida & canora, quæ morti vicina dulcius canit. Econtra Syrena miſerum ſtridet in morte; quæ in vita dulci cantu tranſeuntes nautas ſoporauerat: tales ſunt animæ malorum, quæ in bonis ducunt dies ſuos, in dulcedine voluptatum ſuarum quamplurimos alicientes, & in puncto cum ingenti ſtridore ad inſerna deſcendunt. Econtra iuſtorum animæ flebili cantu vt columbæ gementes. Heu mihi quia incolatus meus prolungatus eſt, &c. Viuunt quidem ſed vitam per extrema omnia ducunt, in morte vero ex præmiorum uicinitate vt cigni dulciter canunt. Lætatus ſum, &c. Vnde & alibi, de his inquit propheta. Euntes ibant, &c. ¶ Volucres. Species pro genere, nam de philomela intelligit, de qua elegiam facit Ouidius, quæ incipit Dulcis amica veni noctis ſollatia præſtans: vbi præfert eam cunctis volucribus, nocturno pariter atq; diurno cantu. ¶Memor. Et protereà gratus dignus nouis beneficijs. Nam gratiarum actio alterius eſt beneficij petitio.

Sic memor ipſe tui nocturna abeunte quiete,
 Multa ſuper ſtratis, carmina pſallo meis.
In matutinis in te meditabor: & ales
 Lucem præueniens ante lucanus ero.
Conditus alarum Deus exultabo tuarum.
 Sub velamento; lætus ibiq; canam.
Te mea ponè ſequens anima inceſſanter adhæſit,
 Iam læto excepit me tua dextra ſinu.
Aſt illi greſſus animam per deuia quæq;,
 Fruſtra luſtrantes expetiere meam.

¶Quiete. Somni ſcilicet de qua in alio pſalmo. In pace in idipſum dormiam & requieſcam: malorum enim mentes nec in ſomno requieſcunt, ſed variis terroribus in ſomnis exagitantur. ¶Stratis. A ſternendis paleis,

F vel frondibus, ſuper quibus ólim dormiebant antequàm inueniretur luxuriæ fomentum, plumarum mollicies, ſic Euander Aeneam (vt ait

Aen. 8. Vergilius) ſtratiſq; locauit effultum foliis. De multiplici ſtrato vide nic pulchra & digna relatu commentatorem innominatum. ¶ Pſallo. Et vos ò delicati ſuper plumeis puluinaribus oſtro atq; auro ſubſtratis quid canitis; amaſiarum vt credo cantilenas. ¶In te. Non in diuitijs per fas & nefas cumulandis, non in viduarũ vel pupillorum rapinis, non in fratrũ odiis, non in proximorum ſanguine fundendo, non in proditionibus, non in vrbium excidiis, non deniq; in inimicorum vltione ſuſcipienda, non in turpium ac execrandarum voluptatum cupiditatis multifariam explendis: ſed in domino de nocte meditandum eſt. ¶ Ales.lu.præu. Periphraſis eſt Galli, de quo canit Eccleſia: gallo canente ſpes redit Gallus iacentes excitat, & ſomnolentos increpat, Gallus negantes arguit, quæ omnia ad Domini prædicatorem qui eſt Gallus ſpiritualis domus Domini, aptiſſime conueniunt. ¶Ante lucanus. Ideſt ante lucem vigil. Ab ante luco, vel ante lucor antiquo uerbo nunc abolero, quod pen. prod. proferebatur quare. Hic ſyſtole figura acta eſt, neceſſitate metri. Ideſt longæ ſyllabæ breuiatio, ut non eodem curſu, &c. Tulerunt faſtidia menſes. ¶ Conditus. Pro abſconditus, & eſt apheresis. ¶ Alarum tuarum. Quæ miſericordia & potentia, vt alias

diximus

diximus: alæ etiam domini dicuntur prælati boni, qui pullos a miluo & à vulpe ſub ſua protectione defendunt, idest animas fideles, à dęmone, & hæretico, vel aſcenſionem Domini N. Ieſu Chriſti vaticinatur, cuius ſperabat ſe comitem fore: de qua aſcen. dicit Michæas propheta. Aſcendet iter pandens ante eos. ¶Sub velamenro. Ideſt protectione. ¶ Canam. Deus mihi adiutor, non timebo quid faciar mihi homo, & multa talia cantica, quæ ſunt in hoc libro pſalmorum, vel ſi ad aſcenſionem referas: canam. Aſcendens Chriſtus in altum captinam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, & ſimilia. ¶Te ſeqnens. Pone ideſt à tergo per humiliationem, vt ſeruus dominum, vt diſcipulus magiſtrum, vt filius patrem. ¶Anima. Non corpore tantum, vt Iudas proditor, vulgus inſtabile, & inconſtantes, & nonnulli inconſtantes diſcipuli, qui audita eius doctrina de ſpirituali refectione abierunt retrorſum dicentes: durus eſt hic ſermo, &c. ¶ Inceſſanter. Nam qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Nota hæc contra Apoſtatas & inſtabiles religioſos. ¶Adhæſit. Per morum imitationem, iuxta quòd dixit Dominus, Qui vult venire poſt me tollat Crucem ſuam, & ſequatur me, & Petrus ait. Ecce reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, & alibi in epiſtola ait. Chriſtus pro nobis paſſus eſt, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, vel melius ad aſcendentem cum Chriſto hi duo verſiculi ſunt referendi, & patet ſenſus. ¶ Læto ſinu. In quiete ſpiritualis doctrinæ: vel in Paradiſum, ſi aſcendentem intellexeris. ¶ Aſt illi. Ideſt aduerſarij mei de quibus in principio pſalmi dictum eſt. Nam hic prædicitur eorum pœna futura, & idem intellige de perſecutoribus Chriſti & Eccleſiæ ac vniuſcuiuſq; iuſti. ¶ Greſſus meos luſtrantes. Nam & in loca ſolis ibicibus per via Saul rex cum ſuis complicibus exquiſiuit, modo in hunc deſertum, modo in illum: vnde & bene dicit per deuia queq; Sed. ¶ Fruſtra. Nam Deo protegente ſemper euaſit. ¶Animam meam. Ideſt vitam, à parte digniori totum intelligens: nam (vt ait dominus) nolite timere eos qui occidunt corpus, poſt autem non habent quid faciant, ſed potius eum timete, qui animam & corpus poteſt perdere in gehennam. Sic & perſecutores Eccleſiæ Chriſtianos in ſpeluncis, & deſertis latitantes exquirebant ad tormenta, vt vel animas per fidei abnegatione, vel ſaltem vitam auferrent. ¶Sed fruſtra. Nam animæ per patientiam coronabantur, & vita in melius commutabatur. ¶ Expetiere, Ideſt cum magno nocendi deſiderio exquiſiuere. ¶Inferiora. Si ad perſecutores Dauid & Eccleſiæ referas, planus eſt ſenſus quia deſcenderunt in infernum, qui à ſua nequicia per pœnitentiam non fuerunt conuerſi. Verum ſi ad Iudæos necis Chriſti procuratores. Triſtiam puniti ſunt ab exercitu Romanorum in ſuæ vrbis excidio. Nam aliqui in profundiſſimis cauernis, ad quas confugerant obturati ſunt & ibi extincti fame, & fumo, vel proprio confoſſi gladio, vt de 400. ſociis ſuis refert Ioſephus hyſtoricus. ¶ Baratri. Ideſt profundæ voraginis. Græcum eſt vocabulum. ¶ Teter. Ideſt obſcurus & fetens. ¶Ante diem. Mortis naturalis, quia non dimidiabunt viri ſanguinum dies ſuos. ¶Gladijs. Phyliſtinorum, vel proprijs, ſicut de Saul legitur, & armigero eius, qui in fuga politi ne hoſtibus fierent, ludibrio ſi viui ad eorum manus perueniſſent; vel Romanorum, ſi ad Iudæos Chriſti interfactores, referas, & hæc eſt ſecunda pœna: tertia fuit captiuitas, & diſperſio de qua ſubiungat. ¶ Eſca relinquentur uulpibus. Ideſt defraudatoribus eos mercantibus. ¶ Atque feris. Ideſt crudelibus ferino more in eos dominantibus ſine miſericordia: at ſi ad interfectos referas, planior eſt ſenſus: quia cadauera eorum à feris ſunt dilaniata, quòd ſi de cuiuſq. iuſti perſecutoribus intellexeris, per gladios bonorum linguas intellige, qui tales condemnant, & pœnam eis æternam minantur; & quandoq; temporalem, & maximè prædicatorum linguæ hoc faciunt: per vulpes verò fallaces hæreticos, qui tales facile decipiunt: per feras demones, à quibus deuorantur. ¶ At rex. Dauid; nam de ſe, tanquam de alio dicit. ¶In Domino. Qui de manibus hoſtium eripuit eum, & de multis periculis eum liberauit. ¶ Hoſte ſepulto. Rege Saul, nam licet caput illius ab hoſtibus abſciſum, & conto circum latum deinde cadauer ſuſpenderunt in muro Berbſanes, viri tamen fortiſſimi Iabes, Galaad, nocte tulerunt, atq; combusterunt igni, ſepelierunt in nemore Iabes; propter quòd à Dauid commendati fuerunt. ¶ Debita. Ex quo de mandato domini per Samuelem abiecto Saul adhuc paruulus fuerat unctus in regem. Si ad D. N. I. Chriſtũ hæc referas, ſic exponas: hoſte ſepulto, ideſt dæmone in inferno relegato: Chriſtus ſuſcepit regnandam Eccleſiam. Vnde & ipſe dixit: data eſt mihi omnis poteſtas, in cœlo & in terra. Sic & Eccleſia ſepultis tyrannis eius perſecutoribus tempore Conſtantini Magni Imperatoris, læta cathedræ lætitiãm, & ſpiritualis regni ſceptra ſuſcepit, nec minus quilibet fidelis ſepulto dęmone perſecutore ſuo, per uirtutis adeptionem accipit ſceptrum conſcientiæ ſuæ, rationi regnandos appetitus præbens. ¶ Illi. Qui Dauid, Dominum I. Chriſtũ uel eius Eccleſiam ſequuntur, ſerui fidelis cuiuſpiam exempla ſequuntur. ¶In Domino iurant. Ideſt in veritate Domini, & per Dominum iurant, nam ut ait Auguſtinus: non eſt peccatum uerum iurare. Sed quia frequens iuratio, per humanam fragilitatem, nimis uicina eſt periurio, cum homo etiam facile mentiatur, iuxta illud omnis homo mendax, & in multiloquio non deerit peccatum, ideo dominus in Euangelio dixit, non iurare omnino, ideſt per omnem cauſam; ſed tunc tantum; quando noſti pro certo te uerum dicere, & a malo non credentis impelleris ad iurandum. ¶ Inania portenta. Vt Aegiptiorum: quia uarias colebant feras, pro dijs, & eorum nomina ad iuramentorum confirmationem, adhibebantur. ¶Idolis. Notum eſt quid ſignificet. ¶ Numen ineſſe negant. Iuxta illud Apoſtoli. Scimus quoniam Deus unus eſt. ¶ Fraudabuntur. Huc uſq; ſuſpenditur conſtructio ſupra poſitorum uerſuum, & eſt contra morem elegiaci, ut ultra ſecundum uerſum ſuſpendatur conſtructio. ¶ Rege nouo. Dauid Chriſto Domino uel fideli cuicunq; reddendo ſingula ſingulis. nam unuſquiſq; iſtorum fidelibus, & imitatoribus ſuis præmia merita reddiderunt. ¶Os imprudens. Saul, uel quorumlibet detractorum de Dauid maledicentium apud regem, vt aulicorum moris eſt; qui vt plurimum adulationis morbo laborant.

Inferiora petent telluris, ad ima baratri
Deſcendent: rapiet teter abyſſus eos.
Ante diem lapſi gladijs tradentur acutis,
Eſca relinquentur vulpibus, atq; feris.
At rex in domino lætabitur hoſte ſepulto,
Suſcipiet regni debita ſceptra ſui,

Illi qui in Domino iurant: nec inania poſcunt
Portenta: idolis numen ineſſe negant;
Non fraudabuntur merita ſibi (tempore in illo)
Laude: ſuper ſolio rege ſedente nouo.
Os etenim imprudens, ꝙ iniqua vel alta locutum eſt,
Tunc erit obſtructum; factaq; muta labra.

A Mich. 2.

B

R. 1. c. 31

C

D borant.¶Iniqua.Quod Dauid quæreret necem regis & filiorũ eius:vt regnum ſibi vſurparet,ex ea fictione, quòd Samuel,qui tunc erat mortuus ſeſe vnxerat in regem:quæ omnia dicebant à Dauid eſſe conficta.¶Alta. Vt per ſuperbum Saul,qui dicebat non eſſe Deum,nec poſſe de manu potentiæ ſuæ liberare , vt oſtenſum eſt in pſal. Dixit inſipiens non eſt Deus.¶Obſtructum. Per mortem ſi ad Dominum velis referre,imprudens eſt populus Iudæorũ, & multitudo gentilium;qui iniqua de Chriſto latrabant,ſeductorem & magum eum reputantes , ſamaritanum, habentem dæmonium.Alta verò:quando regnum eius iactabant ſe poſſe euacuere:& anihilare fidem Chriſti:tũc obſtructa ſunt eorum ora,& labra facta muta,quando excluſis Iudæorum cerimonijs,per templi deſtructionem, & clauſis templorum gentilitatis foribus,de mandato Conſtantini Imperatoris, D. N. I. Chr. aperta voce declaratus eſt per legem Imperialem verus eſſe Deus,& ſolus colendus,qui cum patre & ſpiritu ſancto regnat in ſœcula.

Mitis & alme Deus &c. Poſitus in aliqua ingenti tribulatione Dauid,uel aliter in ſpiritum prȩuidit acerbitatem paſſionis D. N. I. Chr. quamobrem partim in perſona propria , partim in tertia in hunc pſalmo cã deplorat incipiens ab oratione,quam in horto erat facturus Dominus Ieſus dicit igitur. Mitis & alme pater.Nec mirum ſi vt homo patri ſe ſubijcit filius:quia in hoc eo minor eſt,in diuinitate tamẽ eſt ei æqualis,& qui ſeipſum poterat exaudire:rogo igitur & ego quemcunque lectorem,vt aſſiduæ in huius pſalmi lectione meminerit vnam in duabus naturis Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe perſonam , in diuina quidem eſſe patri coæqualem in humana minorem: in illa immortalem & impaſſibilem , in iſta verò mortalem fuiſſe & paſſibilem, in qua nunc huius pſalmi expoſitio verſatur. ¶ Mei. Filij tui. ¶ Supplicis idest. Supplicantis, nomen pro participio: nã genibus flexis orauit vt prȩberet nobis in preſſura poſitis humilitatis exemplum, & orandi formam : nam ſæpe humiliantis oratio penetrat nubes.¶Hoſtili timore. Quid mirum ſi nos homunculi mortem , & corporeas horrem' paſſiones? cum caput noſtrum qui dixerat noli te timere eos qui occidunt corpus , & tamen dicit propheta , narrat & euangeliſta , cœpit Ieſus pauere & tȩdere , & dicere: triſtis eſt anima uſq; ad mortem,vnde hoc ſi dux pauet quomodo mi-
E les audebit? audi ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Infirmitatem noſtræ carnis hic oſtendit,quia dixerat Eſaias propheta:verè infirmitates noſtras ipſe portauit & langores noſtros tulit:paulo poſt,ſpiritus ſui promptitudinem auditurus es.¶Virtutem.Fortitudinis.¶Feram.Patienter, ſic & nos in anguſtia poſiti oremus,ut uel tranſeat à nobis calix,vel ut patienter feratur non enim nobis malus eſt,licet amatus videatur : ſed quo vel purgemur,vel coronemur.¶Perfecto agone.Ideſt,completa paſſionis lucta qua dimicauit aduerſus dæmonem,qui in Iudam intrauerat ad procurandum faciliorem exitum mortis eius contra mundum ideſt mundi amatores phariſeos cuius honorem metuentes perdere & potentiam, necem illius extorſerunt contra carnem propriam,infirmitates eius ſuperando porrò ἀγὼν grecæ latinæ certamen,uel locus certaminis iuxta quod Paulus ait:omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet .¶Victor.A morte reſurgens.

ODE LXIII. EX PSALMO LXIIII:
Exaudi Domine.

Mitis & alme Deus,cœlo digneris ab alto
Exaudire preces,ſupplicis oro tui.
Quo premor hoſtili,releues me,quæſo,timore,
Virtutem dones,qua mala tanta feram.
Vt cum perfecto,repetam te victor,agone
Has referam grates,carminaq; iſta canam.

Nonne malignantum conuentum vmbone ſub alto
Protexit timidum,me tua leua potens?
Ictibus & caſsis in me qui operantur iniqua,
Spicula iecerunt,virus & omne ſuum.
Et quia tela manu tua dextra extorſerat illis,
Vt gladium linguas exacuere ſuas.
Atque tetenderunt arcus;meditantur amara,
Vt non vitentur ſpicula miſſa procul.
Ex improuiſo taciti miſſere ſagittas,
Ne præuiſa minus lædere tela queant.
Vt ſimul innocui tecto videantur ab ictu,
Intereat quamuis immaculatus eo.

¶Repetam te.In die aſcenſionis , hoc eſt quod in Euang. ait , à Deo exiui & ad Deum vado , ¶Malignantum.Iudæorum conuentu, nam (ut ait Math.) congregati ſunt principes ſacerdotũ
Math.26 & ſeniores populi aduerſus Ieſum,vt eum morti traderent &c. ¶Vmbone , Ideſt ſub defenſione : translatio eſt ſumpta à forti duce dilectum ſibi militem in congreſſu prælij ſub clipeo protegẽtem,ſed quomodo protexit eum;cum permiſſerit eum tradi uoluntati eorum & crucifigi ? reſpondit beatus Auguſt.qui optime hunc pſalmũ exponit . Eo modo quo & ipſe cum patre protexit ſanctos martyres,vt animam non occiderẽt , patienter ferendo tormenta corpus uerò occide-
F rent pro gloriæ ſuæ corona, iuxta quòd ait ipſe Dominus : nonne oportuit pati Chriſtum & ita intrare in regnum ſuum? unde & Apoſtolus ait: humiliauit ſeipſum uſque ad mortem crucis , propter quòd exaltauit eum Deus, & dedit illi no.quòd eſt ſu.o.nomen &c. ¶Leua . Domini dicitur eius potentia dextera verò miſericordia.¶Ictibus caſſis. Ideſt,fruſtratorijs à propoſito ſuo:nam credebant nomen eius cum corpore ſe poſſe extinguere;econtrario euenit,quia granum frumenti cadens in terram & mortificatum in Iudæorũ infidelitate paucorum,reſurrexit multiplicandum in cunctorum multitudine populorum. ¶Operantur iniqua . Mortẽ meam addentes neci ſanctorum prophetarum in hoc implentes menſuram patrum ſuorum.¶ Virus . Ideſt uenenum inuidiæ & odij quod conceperunt contra me nam propter bona opera quæ illi populo fecerat retribuentes mala pro nobis tradiderunt crucifigendum . ¶Tela . Ideſt potentiam interficiendi,ſeu ius gladij in delinquentes,quod Iuris doctores appellant merum & mixtum imperium iuxta quod ipſi dixerunt,non licet nobis interficere quenquam: dicuntur autem tela Domini , quia non eſt vlla poteſtas niſi à Deo dante uel permittente . ¶Tua dextera ideſt.Romanus populus quo pro dextera;tunc temporis utebatur Dominus ad contritionem ſuperborum & rebellum populorum.¶Extorſerat.Violenter de manu.Romani enim uolẽte Domino,ut Iudȩorum ſuperbiam contunderent,poteſtatem gladij illis dempſerant,modicã coertionẽ tantummodo relinquentes ad eorũ ſolatium.¶Linguas ſuas.Dicentes eum blaſphemum,ſeductorẽ,prohibentem tributa dari Cæſari,dicentẽ ſe Chri-

ſtum

ſtum regem eſſe,commouentẽ populum à Galilęa illucuſque reum eſſe mortis,& alia permulta quę in Euangelijs poſſunt videri.¶Exacuere.Mutuis adhortationibus vt potius Barrabam peterent dimittendum, Chriſtum verò clamarent crucifigendum.Inualeſcebant clamores eorum vſque ad tumultum faciendum. ¶Tetenderunt arc⁹ Ideſt diſpoſuerunt inſidias,vt me dolo tenerent,& occiderent,propter turbam quam timebant. ¶ Meditantur amara.Ideſt paſſionis meæ amaritudinem:in cuius ſignum felle potatus eſt:dicitur autem amara: non tantum propter eius acerbitatem,ſed & propter eorum ingratitudinem,& diſcipuli proditionem: nam valde amarum eſt pati ab his,à quibus propter benemerita quis eſſet diligendus.¶Vt non vitent.Tanquam ab incauto ſecundum eorum exiſtimationem,ipſe verò ſciebat omnia quæ ventura erant ſuper eo.¶Spicula.Malorum conſiliorum,turba armatorum,falſa teſtimonia,malignæ accuſationes,& cœtera quæ dudũ machinati fuerant in necem eius. ¶Procul. Tanquam ab adulatoribus.¶Improuiſo.Secundum falſam eorum opinionem.¶Miſſere ſagittas. Per diſcipulos ſuos cum herodianis.¶Ne præuiſa. Ratio, quare potius per alios eum tentabant deprehendere:verebantur .n. eorum maliuolentiam ſibi eſſe cognitam,non ſic autem diſcipulorum ſuorum.¶Innocui. Quaſi Pilatus eum occiderit, non ipſi teneantur obſtricti ſanguine innocentis,ad eorum ſuggeſtionem & importunum clamorem effuſo.¶Ictu tecto.Ideſt latenti malicia,ſed hnc nequaquam profuit,nam & Pilatus male fecit , & maius peccatum habet qui tradidit me tibi. ¶Nec timuere Deũ. Innocentem filium eius neci tradendo.¶Simulato corde.Fingentes zelo legis Dei & pro populi vtilitate ſe moueri contra Ieſum; cum in veritate ex ſola mouerentur inuidia , quia plures eius doctrinam quàm phariſaicam amplectebantur, & ſequebantur eum.¶Iudicio eorum.Falſo , qa Dominus cor & non manum potius intuetur ex corde enim exeunt cogitationes malæ homicidia , adulteria &c. & ex propoſito maleficia diſtinguntur non quid agatur,ſed qua intentione indicat Deus,vnde eſt in prouerbio,quicquid agunt homines intentio iudicat omnes,& nõ nominum ſed aduerbiorum extimator eſt Dominus: ideſt non attendit quid agatur,ſed an bene, an male.¶Manus. Et nõ intentio eõtra hnc dicit Dominus in Euangelio:audiſtis quia dictum eſt antiquis non occides: ego autem dico vobis,quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio &c. & beatus Ioannes:omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, ſed & in lege veteri dicitur: ne oderis fratrem tuum in corde tuo , ſed publice argue illum,ne habeas ſuper eo peccatum . ¶ In ora.Ideſt in cõſpectu hos reprehendit Dominus hypocritas appellans,qui laudes ab hominibus quærunt,occultãtes vitia ad ſimilitudinem ſepulchrorum foris dealbatorum, intus vero plenorum oſſibus,& omni ſpurcitia ſic ipſi iniquitate erant pleni.¶Si lateat nec erit.Iuxta illud malorum & maximè hypocritarum prouerbium , crimen abſconditum eſt ſemiremiſſum: latentia enim peccata & ſi non habeant ab hominibus vindictam iuſtum Dei iudicium non euadent.¶Fallere.Ecbaſis ideſt excurſus poeticus; non tamen multum extra propoſitum inuehitur: nanq: in tales qui in ſua ſimulatione confidentes à peccatis nequaquam deſiſtunt,ſed diutiſſime in eis perdurantes conſuetudinem faciunt.¶Oculus.Dei ſicut fallunt humanos,ſed nunquid qui fecit oculos nõ videbit ? Cuncta videntẽ à Deo. ¶Nequam. Ideſt peſſimi viri ¶Conſuluere.Quid facimus quia hic homo multa ſigna facit ? & ſi dimittimus eum ſic,venient Romani,& tollent locum noſtrum & gentem.¶Quis modo cernet eos?Q.d. ſecundum eorum iudicium,nullus,ſed tu dicas,quòd Deus,quis eſt Deus?Dominus noſter Ieſ. Chr. contra quem conſuluere,laqueos & tetenderunt:non enim eſt conſilium,non eſt prudentia contra Dominum,illi quidem (vt ait Dominus per prophetam) ordierunt telam,& non ex me,ſed ipſe volens,& prudens in laqueos eorum ſe ſe obtulit capiendum propter ſcripturarum adimpletionem & humani generis redemptionem.Verumtamen ipſi inuidi,minimè conſecuti ſunt ex morte eius , quod ſperauerant ; ſed potius euenit , quod eo ſtante viuo metuebant : tulerunt quippe eis Romani locum & gentem . ¶ Scrutati ſunt . Ideſt diligenter exquiſierunt , ſupple in ſcripturis ſacris & prophetarum , iuxta illud ſaluatoris,ſcrutamini ſcripturas , quia ille teſtimonium perhibent de me , & alibi , ſi crederetis Moyſi , crederetis forſitan & mihi de me enim ille ſcripſit,ſed quia. ¶ Peruerſo corde. Non veram intelligentiã de Chriſto ſed.¶Iniqua . Inuenerunt: hęc videlicet.¶An ſancta.poſ. le.lic.nefas. Ideſt an nefaria Chriſti interfectio à lege approbaretur,& inuenerunt quod ſic,quia ſabbati violator, ſanitates in ſabbato operando, quia traditionum tranſgreſſor ſeniorum ex quo eius diſcipuli illotis manibus panem manducabant quia vini potor & publicanorum amicus ad eos conuertendos ad pœnitentiam quandoque diuertebat, & quod maius erat & inexpiabile quia blaſphemabat ſe filium Dei dicens & æqualem ſe Deo faciens,cum tamen eſſet homo.¶Sed defecerunt.Nam noluerunt intelligere vt bene agerent.cap.vi.vij.& ix. Iſaiæ prophetæ vbi expreſſe probatur diuinitas D. N. I. Chr. in vi. ſi quidem trinitas perſonarum & una diuinarum eſſentia in illis uerbis ſanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth, quæ perinde ſonant ac ſi dicerent : ſanctus Deus pater ſanctus Deus filius, ſanctus Deus ſpiritus ſanctus,& hi tres vnus Deus & Dominus Sabbaoth,in vij. Ecce virgo concipiet &c.vſq; ibi vocabitur nomen eius Emanuel,quod interpretatur nobiſcum Deus:& vna in duabus naturis perſona quę eſt Chriſtus Dominus in ix.dicitur.Paruulus natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis & factus eſt pricipatus ſuper humerum huius,videlicet cruce ſibi baiulando hucuſque humana Emanuelis natura ſequitur , & uocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius,Deus fortis,pater futuri ſęculi , princeps pacis: ecce clara Emanuelis deitas eſt deſcripta.ecce nõ blaſphemauit quem pater ſanctificauit,& miſſit in mundum , ſi dixit quia filius Dei ſum de cuius generatione æterna dixit Dauid in pſal. Dominus dixit ad me:filius meus es tu,ego hodie genui te, & dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis . Ecce non blaſphemauit,q dixit ſe filium Dei,quem ipſe Deus pater dixit filium ſuum eſſe,& rex veſter Dominum ſuum appellauit æqualem eum Domino patri faciens:nonne& Io. Baptiſta,qui venit in teſtimonium vt teſtimonium perhiberet de lumine,teſtificatus eſt ſe audiuiſſe vocem patris, dicentis:hic eſt filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui:& hic eſt(inquit)agnus Dei,qui tollit peccata mũdi.Ecce non blaſphemauit cum dixit: remittuntur tibi peccata tua,hæc & multa ſimilia ſcrutati.¶Lumine cœco. C.6.

A

Nec timuere Deum ſimulato corde nocentes
 Iudicio ipſorum noxia ſola manus.
Noxia tunc tantum cum vulgi apparet in ora
 Admiſſum facinus ſi lateat ? nec erit .
Fallere ſi poſſent oculos & cuncta videntis
 Quid facerent?nequam conſuluere ſimul .
Et firmauerunt concordi voce doloſi,
 Vt laqueos tegerent:quis modo cernet eos?
Sunt quoque peruerſo ſcrutati pectore iniqua,
 An ſancta poſſet lege licere nefas.

B

Math. 5.

C

Quod

D Quod & prophetauerat idem Eſaias dicens . Exceca cor populi hnins & aures eius aggraua & oculos claude, ne uideant oculis & anribus audianr & corde intelligant &c. ibi uide. ¶Scrutinium . Ideſt inueſtigatio ſeu inquiſitio.¶Liuor edax. Innidia enim conſumit inuidos ut rubigo ſerrum, unde uerſus : inuidia carpitur ipſe ſua.¶Cor altum. Cor ſecretum, cor abditum, non oſtendens quid noſcet , oon indicans quid eſſet hoc eſt ad profundum & ioeniſtigabile diuini conſulij, ſecretum de generis humani redemptione uidelicet . ut Deus factus homo occideretur in eo quod eſt homo ut redimeretur homo per Deum qui factus eſt homo .¶Homo . Chriſtus . ¶ Exaltabitur. Per reſurectionem iuxta dictum Apoſtoli. Proprer quod exaltauit eum Deus & d.il.n.quòd eſt ſuper omne nomen , &c. ¶Ingens . Scilicet Deus: quis enim magnus vt dominus terribilis , & laudabilis ſuper omnem terram ? ¶ Caſurus . In Iudæorum laqueos, in gentilium manus, in mortem crucis, & dænium in ſepulchrum . ¶Homo . Ideſt Chriſtus inquantum homo . ¶ Surgat vt ipſe Deus . Ideſt Chriſtus inquantum eſt Deus non quòd diuinitas humanitati ſemel iuncta ſeparata ſit, ſed per effectus ſeparatim vni & non alteri conuenientes utraque natura , in vna eademq; demonſtratur, perſona . Nam neq; mortem pari ſolus Deus, neq; mortem uincere, & reſurgere ſolus homo poterat . ¶ Cor altum . Hic alter intellectus applicatur eiſdem uerbis, & planior . vt per cor altum intelligamos ſecretum Iudæorum conſilium , quod ceperant cum Caipha pontifice ſuo, vt D. Ieſu morti
Io.11. traderent, ſub ſpecie quod expediret mori vnum pro populo , ne tota gens deperiret , reueta tamen inuidia , & odio, quod aduerſus eum conceperant, mortem illius conſulebant, & tamen iſtud conſilium palliatum & ſpeciem boni approbauit dominus tanquàm vaticinium de ſe dictum : ut pro populi redemptione, & gentium congreganda diſperſione moreretur , ut ibidem Euangeliſta hoc idem exponit . Litera ex his plana eſt uſq; ibi . ¶Sicut arundineæ ſagittæ . Ex caniſtis uel paleis faciunt ſibi arcus , & ſagittas infantes, (ut ait Auguſtinus) ego quoq; cum eſſem paruulus , & ſapiebam ut paruulus , cum meis coequalibus memini tales me ſagittas & arcus ex calamis auene multoties feciſſe , cuius pellis pro corda erat, ſummitas ſeſtucæ erat ſagitta . ſed vt ait Auguſtinus quid feriebamus ? aut vnde ? quæ manus ? quod telum ? qoalia arma talia , & vulnera . ¶ Sic quas ſagittas . Ideſt ſagittæ quas , & eſt antiptoſis , vr & ibi, ſermonem quem audiſtis oon eſt meus, fuerunt autem Iudæorum ſagittæ maledicta, obrobria, ſputa , deriſiones, alapæ, flagella, clamores horrendi ut crucifigeretur , claui, lancea potio felle & aceto per mixta , & ſi qua alia aduerſus illum in paſſione fecerunt . ¶ Imbelles . Ideſt impotentes non enim conſecuti
E ſunt quæ ſperauerant . Sed contrarium vt ſupra diximus eod. pſal. in ver. quis modo, &c. ¶Noxia uulnera . Sed oonne foderunt manus, & pedes & ſaturatum oprobriis interfecerunt? equidem: ſed non nocuerunt, ut credebant, quin potius glorificationem corporis mei neſcientes procurauerunt; oportuit enim Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam , & humano generi profuerunt, cuius redemptionem ut miniſtri parauerunt : at ſi bona tanta fecerunt, cur ergo tam acerba mulctantur pœna ? utiq; Deo patri eorum actio propter malam intentionem diſplicuit , paſſio grata fuit . ¶ Aduerſus eos. Scilicet ipſos Iudæos . ¶Tam uana. De quibus ſupra, ut uah qui deſtruis templum Dei , &c. & alios ſaluos fecit, & non poteſt ſe ipſum ſaluum facere : & deſcendat nunc de cruce ſi filius Dei eſt & credemus ei. ¶ Infirmatæ . Nam qui de cruce noluit deſcendere ut myſterium paſſionis quod cæperat expleret , de ſepulchro reſurrexit clauſo , ſignato & militum cuſtodia obſtructo . ¶ Clauſaq; labra . Quando nunciauerunt eis milites eum ſurrexiſſe, & ſigna ingentia quæ in eius reſurrexione facta ſunt . ¶Metu . Pœnæ emeritæ & ultionis debitæ, quam ſeſe luituros timere cæperunt, quoniam non habebant ultra quid facerent ei, quem in morte illata nec in clauſo potuerant retinere ſepulcro, conturbabatur bona conturbatione ad pœnitentiam , nam hic dominicæ paſſionis fructus incipit oſtendi . ¶Quiſquis . De populo, qui magis per ignorantiam à principibus ſuis perſuaſi , quàm per maliciam in expetenda nece Saluatoris peccauerant . ¶Ad illos , Principes Sacerdotum , & Phariſeorum confuſos audita domini re-
F ſurrectione , & ſignis ingentibus poſt ſubſecutis , & maxime in die Penthecoſtes , quando facto repente de cœlo ſono ſpirituſſanctus in diſcipulos deſcendit, inflammauit, uariarum genera lingnarum edocuit , roborauit, in publicum prodire fecit, conuenit multitudo & mente cunfuſa eſt tam repentinum & inſolitum ſtupentes miraculū. ¶ Horruit . Præ nimio pauore pœnæ peccati & ingenti ſtupore miraculi . ¶ Arrectis crinibus . Quod fieri ſolet in formidine rei uiſu horribis . ¶Omnis homo . Qui tunc aderat. Vel pro ſingulorum generibus non pro generum ſingulis intellige, ideſt diues, pauper, nobilis, ignobilis, Iudæus, & Gentilis, ſic intelligitur & illud Apoſtoli. Deus uult omnes homines ſaluos fieri . ¶Cognita fecerunt . Supple Apoſtoli & alij diſcipuli Domini Euangelium ubique prædicando. ¶Miranda. Verba & opera domini Ieſu . ¶Intellexerunt . Tam prædicatores uerbi Dei qoàm conuerſi ad eorum prædicationem, unuſquiſq; pro modulo ſuo . ¶Iſtud opus. Redemptionis humanæ per myſterium Crucis Chriſti peractum, quod neſcierunt impij Iudæi , inuidia illos excecante.¶Hinc. Ideſt redemptione ſua cognita . ¶Exultabit . Etiam lætitia exteriori præ gaudio ſalutis animæ ſuæ, & ſpe reſurrectionis etiam corporis , ac utriuſq; glorificationis . ¶Collaudabuntur . Simul omnes juncti in charitate licet uarietate locorum ſeparati , ¶ Recta corda . Recta, ideſt rectorum corda

At defecerunt ſcrutantes lumine cæco ,
Scrutinium fallax , eſt vbi liuor edax .
Cor altum penetrabit homo: exaltabitur ingens ,
Eſt caſurus homo, ſurgat ut ipſe Deus .
Cor altum penetrabit homo ſimul & Deus illud
Cor inimicorum, quodq; latere putant.
Quem vos ò cæci , & fatui ſecreta putatis
Veſtra latere hominem , qui Deus eſtq; videt .
Sicut arundineæ puerorum tella ſagittæ
Non faciunt ictus, vulnera nulla gerunt .
Sic quas imbelles in me iecere ſagittas:
Noxia fecerunt vulnera nulla mihi .
Quin aduerſus eos linguæ tam vana loquentes
Sunt infirmatæ , clauſaq; labra metu .
Conturbabatur quiſquis ſpectabat ad illos ,
Horruit , arrectis crinibus , omnis homo .

Cognita fecerunt Domini miranda per orbem,
Intellexerunt iſtud & eius opus :
Hinc exultabit iuſtus : ſperabit in illo .
Collaudabuntur rectaq; corda ſimul .

cerda fidelium ad differentiam hypocritarum qualis fuerat Simon Magus, & ſimiles. ¶ Simul. Nam multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, quod & in nos facere dignetur Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Amen. A

TE decet in ſacra, &c. Litera huius pſalmi ab aliquibus exponitur de reditu populi à Babylonica captiuitate, quam præuiderant Dauid in ſpiritu: ſed quia ponontur quædam multum excedentia ſtatum illius populi urbis, & templi teædificationem, ideo ſimul cum dicta expoſitione literali, & figuratiua reditum generis humani à demoniaca captiuitate ad cœleſtem Hieruſalem interpretabimur figura & rem figuratam: dicit igitur populus Dei rediens de Babylonia. i. peccatorum confuſione, & demoniaca ſeruitute. ¶ Te decet dominarier. Pro dominari. ¶ Syon. Materiali pro illo tempore, vel ſpirituali militante ac triumphante eccleſia, quæ rectè Syon. i. ſpecula dicitur: nam in ea dum viuimus ſpeculamur tanquam per ſpeculum in ęnigmate magnitudinem bonitatem & potentiam Dei, in mundi impletione, vt ipſe dicit Deus. Cęlum, nedum terram ego compleo dicit dominus, & in hac triumphante ſpeculabimur faciem Dei clara ſui ipſius uiſione, & perfruitione. Tunc. n. ita cognoſcã ſicut, & cognit⁹ ſum. ¶ Hymnus. Eſt laus Dei cum cantico. Nam & qui redierant Hymnidicos Pſalmos in illo materiali templo, quod eſt in Syon decantabant, nos quia fideles à peccati ſeruitute redempti hic ſepties in die laudem dicimus domino, & in cœlis in ſæcula ſæculorum laudabimus dominum Deum noſtrum. ¶ Hieroſólymis. ἀπὸ τοῦ ἱερῶν καὶ σολομῶνος Ideſt à templo Salomonis ſic vocata, quæ ciuitas ſacra dicebatur propter templum in ea toto orbe celebertimum, & viſio pacis interpretatur, quæ omnia figuræ, & rei figuratæ conueniunt: de primo patet ad literam: de ſecundo certum eſt quòd congregatio fidelium chriſtianorum à ſęculi, & diaboli captiuitate redempta eccleſia Dei vocatur, & pacifici eſſe iubentur à domino dicente. Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur: porro in cœlis pax ſumma eſt. ¶ Promiſſerunt. Dum in Babylonia adhuc eſſent captiui, vel in baptiſmo, renunciate diabolo, & ſæculi pompis. ¶ Debita. Propter obtentam, quam poſtulauerãt redditus, gratiã à Babylonia, à dęmone, ab hac valle miſerię, ſingula ſingulis reddendo.

ODE LXIV. EX PSALMO LXIV.
Te decet Hymnus.

TE decet in ſacra Syon dominarier vrbe,
O Deus omnipotens, te decet Hymnus ibi.
Inq; Hieroſolymis, tunc ſoluent ſponte fideles,
Quæ promiſſerunt debita vota tibi;
Exaudire preces noſtras digneris ab alto.
Ad te adorandum confluet omnis homo.
Cum nos opprimeret culpæ graue pondus: iniqua
Verba inimicorum præualuére ſuper.
Tu tamen, vt clemens pater impietatibus illis
Propitius fies, noſq; leuabis humo,
Quem Deus optaſti quemq; à tellure leuaſti,
Hic tua ter fęlix atria ſancta colet.

¶ Preces noſtras. De noui templi reædificatione, materiali, ſpirituali in nos ipſos, iuxta quòd dicit Apoſtolus: an neſcitis, quia templum Dei eſtis vos. & in cęleſti in paradiſo viuis ex lapidibus cõſtructo, de quo in Apocal. ¶ Ad te adorandum. Scandendo fiat tantum temporalis colliſio. Vt in Virg. Te Coridon ò Alexi· & alibi inſulæ Ionio in magno. ¶ Confluat. Ideſt abundanter concurrat, ad ſupradictum triplex templum, materiale, ſpirituale. & cœleſte; quod quia facilè intelligetur, deinceps non replicabimus, niſi aliquid durius occurrerit. ¶ Omnis homo. Expone, vt in præcedenti Pſalmo de generibus ſingulorum, & quantum ad cęleſtem pertinet Hieruſalem, eſt prophetica vox de mortuorum reſurrectione, cui bene couenit, quod ait Eſaias, videbit omnis caro ſalutare Dei: & Paulus: omnes inquit, reſurgemus, & alibi: oporter nos omnes præſentari ante tribunal Dei. ¶ Opprimeret. Vbiq; in ſupradicta triplici Babylonia, Nam neque infans vnius diei (vt ait Auguſt.) ſine graui culpa eſt ſaltem originalis peccati, multa quoq; viuendo nos addimus. ¶ Graue pondus. A cœlo, vſq; in infernum miſeros demergens peccatores. ¶ Verba iniquorum, Babyloniorum, vel dęmonum nos accuſantium, & ad pœnam expoſcentium. ¶ Præualoere. Impetrando, quod poſtulauerunt, vt executores fierent diuinæ vltionis. heu miſeri nos, quos habemus ad male agendum ſuggeſtores, eoſdem aduerſum nos habemus accuſatores, & ſuper nos punitores. ¶ Impietatibus illis. Propter quas in miſeram hanc detruſi ſumus, ſeruitutem. ¶ Propitius fies. Per effuſionem ſanguinis filij tui, qui propitiatio noſtra eſt, & eſt propitiator. vnde Paulus, quem propoſuit Deus propitiatorem. ¶ Humo. Ideſt à terra triplicis ſeruitutis. ¶ Optaſti. Ideſt elegiſti: opto. n. ſignificat eligere ab eo quod præcedit: nam rem quam quis optat eam, & eligit. Vnde, & Iureconſulti habent titulum De optione legata. ¶ Leuaſti. Parum enim eſſet eligi vt Iudas, niſi, & leuaretur quis per iuſtificationem. ¶ Ter fęlix. Quia, electus, ſantificatus, & glorificatus. ¶ Colet. Ideſt habitabit. ¶ Atriæ ſanctæ. Triplicis Hieruſalem. ¶ Noſq;. Redeuntes. ¶ Bonis. A populo oblatis, de his. n. & decimis viuebant ſacerdotes antiqui, & hoſtijs pacificis quarum portio, illis dabatur: altera in honorem Dei cremata: reliqua erat offerentis, quam ibi in atrijs latantes in conſpectu Dei manducabant. ¶ Nos quoq; moderni Sacerdotes

Eſ. 40.

Rom. 3.

B

C

Noſq; bonis ſancta replebimur æde morantes,
Sanctus enim Deus eſt, & ſua ſancta domus.
Eſt ſanctum Domini templum mirabile, & æquus
Eſt habitans in eo maximus atq; pius.
Nos Deus exaudi mitiſſime: reſpice iudex,
Quiq; ſalutaris noſter es atq; Deus.
Viuida cunctorum ſpes totum effuſa per orbem,
Siue prope in terris æquore ſiue procul.
In virtute ſua montes qui præparat orbi,
Viribus accictus, robore cuncta potens.

de beniſeciorum fructibus viuimus. in cœlis verò diuinis bonis ſine fine fruemur. ¶ Morantes. Perſeuerantes, non enim dicitur veniſſe qui non ſtetit. ¶ Sanctus. Ideoq; ſtabiles in ſanctitate nos etiam eſſe oporter, ut alibi præcipit dominus: ſancti eſtote quia ego ſanctus ſum. ¶ Templum. Illud triplex de quo ſupra. ¶ Mirabile. Propter mirabilia D· N. I. Chriſti miracula, quæ in eo ſunt facta lege Euangelium: & quò ad materiale, mirabilius eſt ſpirituale, in quo frequenter dominus innouat miracula, de cęcorum illuminatione: mutorum loquella: ſurdorum auditu: claudorum greſſu: leproſorum mundatione: infirmorum cura: & demum triplici mortuo-

D mortuorum ſuſcitatione,quæ miracula qoo pa ꝺto fiant in nobis,q ut ſupra dixim' ſumus templum Dei ſpirituale , docet beatus Ambroſius in ſermone de communi confeſſorum ibl omnino uide,& plene inſtrueris, quo ad cęleſte uero , quia eſt mirabiliſſimum, ideoq; ineffabile. Vnde,& beatus Paulus in paradiſum raptus refert ſe uidiſſe arcana quæ oon licet homini loqui. ¶ Aequus. In reddendo unicuiq, propria,

Fortiter exaltat maris æſtus : ima profundi
Perturbat : pelagi ſtagna reuſa quatit.
Mox turbabuntur gentes,quæ ſolis , & ortum ;
Occiduumq́; colunt,quæ uel vtrunq; polum.
Et formidabunt tua tot prodigia magna ,
Quæ Cœlo terra,quæ facielq́; mari.

prout geſſit. ¶ Maxiouus. In potentia,ut nemo poſſit uoluntati eius reſiſtere. ¶ Pius. In miſericordia pœnitentibus parcendo. ¶ Exaudi. Per prædictā templi reparationē. ¶ Mitiſſime. D. I. Chr. qni dixit:diſcite à me,quia mitis ſnm,& humilis corde.Nam hic orationem ſuam conuertit ad filium Dei,quem pro iſta reędificatione ſpiritualis templi præuidit incarnandum. ¶ Iudex, Conſtitutus à Deo patre uiuorum,& mortuorum.Nam ut in Euāgelio dicit : pater omne iudicium dedit filio, ut quemadmodum bonorificaot patrem , honorificent & filium.
fo.tt. ¶ Salutaris.Ideſt ſeruator noſter D.I. Chr.Vbiq; in libro Pſalmorum,ſalutaris,uel ſalutare Dei,pro D. I. Chr. ponitur,ut oſtendit ſenex Simeon in Cantico ſuo. Nunc dimittis domine ſer. tu.in pa.&c. ¶ Atq, Deus, Non enim eſt homo tantum Chriſtus,ſed;& Deus , alioquin ſeruare nos minime potuiſſet.Paris periculi res eſt,homioem in Chriſto negare,uel Deum. ¶ Viuida ſpes. Quæ nunquam moritur,ut ea quæ in mortali homine quandoq; ponitur. ¶ Totum eſ. per orbem. Hic explanatur uaticinium Iacob ad Iudam.Non auferetur, &c, Vſque ibi,& ipſe erit expectatio gentium. Sic,& Iſaias ait:in ipſum gentes ſperabunt.Nam à ſolis orto uſq, ad oceaſum , laudabile nomen domini. ¶ Prope. Ad ciuitatem Hieruſalem . ¶ Procul.Vt io inſulis circumcirca Britanum , quæ à poetis extra mundum eſſe dicitur . Et pęnitus roto diuiſos orbe Britanos; quantum attinet ad ſpritnale templum. prope dicuntur eſſe iuſti: procul uerò peccatores in huius ſæculi ęquore diſperſi, ſpes quorum conuerſionis Chriſtus eſt.qui uenit uocare,non iuſtos,ſed peccatores ad pœnitentiam.¶ In virtute ſua. Ideſt in Spiritu ſancto, quē pater in oomine eius miſit, quem virtutem,ut ait Lucas in fine ſui Euangelij, appellauit dicens. Manete in ciuitate donec induamini uirtute ex alto; dicitur autem Spiritus ſanctus uirtus : qoia præſtitit uirtutem .i. fortitudinem diſcipulis audacter in publicum prodire ad prædicandum qui prius in cęnaculum latebant præ timore Iudęorum. ¶ Monies. Ideſt Apoſtolos : nam hic non de materiali , ſed de ſpirituali tantummòdo templo uaticina-
E tur Propheta. ¶ Orbi, Conuertendo ad fidem Chriſti. ¶ Viribus. Contra dęmones tenebrarum mundi huius Principes,ut in parabola Euangelica de ſorti armato atrium cuſtodiente,,& fortiore ſuperueniente clate demonſtratur. ¶ Robore. Ad deſtruendas eius munitiooes. ¶ Exaltat. Ideſt exaltari permittit ad oſtendendam ingentem diſcipulorum virtutem,ad merita eorum exaugenda uſq; ad coronam gloriæ. ¶ Maris æſtus. Ideſt huius ſæculi perturbationes aduerſus Chriſti fideles, mare.n. in ſacris literis pro mondo ſæpe ponitur,ut in Apoca. aque multæ populi multi dicuntur. ¶ Ima profundi. Corda Principum max. Romanorum . ¶ Stagna refuſa. Sunt illæ aquæ in fundo maris poſitæ,quæ à uentis nequaquam ſoleant commoueri; hic puto pro ſenatoribus quietis populi Romani,qoi nequaquam à furore iracundiæ,ut aliquando principes ſui,neſciebantur exitari pro maturitate ſenſus:& grauitate dignitatis ſuæ ad aliquid iniuſtè decernendum,& tamen aduerſus nomen Chriſti , quia ſolus prædicabatur adorandus quaſi pro zelo deorum ſuorum ſunt inflammati. ¶ Quatit. Ideſt quati , & commoueri permittir. ¶ Mox. Ad Romanorum perturbationem,& incohatam perſecotionem fideliom. ¶ Turbabuntur. Quædam ad concitandam perſecutionem,& quædam ad pœnitentiam,ut in actibus Apoſtolorum frequenter fuiſſe factnm legimus in Hieroſolymis,& in diuerſis mundi partibus. ¶ Solis ortum.Ad quos iuit Thomas hi uocantur Indi,quorum regi ſpirituale templum in cęlis ędificauit:& Aethiopes ad quos Matthęus perexit conuertendos. ¶ Occiduum. Hæc eſt Hiſpania aliàs Heſperia dicta ab Heſpero ſtella , ad qnam nonnulli Apoſtolum Paulum aiunt iuiſſe,quia in Epiſtola ſua ad Romanos, dixit circa finem: proficiſcar per vos in Hiſpaniam, aliqui dicunt Petrom: nonnulli Iacobum minorem. ¶ Vtrunq, poluni. Arcticum Aquilonarem ultra Scytiam ; & Antarcticum auſtralem. ¶ Formidabunt. Pœnas inferni pro multitudine peccatorum,quæ prædicantibus Apoſtolis recognoſcunt ſe aliàs perpetraſſe. ¶ Prodigia. Miracula ingentia curſum naturæ omnino tranſcendentia , ut mortuorum ſuſcitatio:legimus enim Philippum Apoſtolum una vice tres mortuos ſuſcitaſſe , & complures languidos ex fętido flatu draconis curauiſſe in Scytia regione. ¶ Cœlo. Vt tonitrua , & coruſcationes ,quas in paſſionibus martyrum Viti Creſcētiæ,& Mòdeſtinæ,& Agathæ,Catherinę, aliorumq; multorum legimus facta s eſſe, à domino ad ſanctorum ſuorum preces. ¶ Terra. Vt terremotus ſicut in paſſione,& reſurrectione domini. ¶ Mari. Hic ſtat propriè, ut tempeſtatibus ſubitis,ſicut habetur in paſſione ſanctorum Nazarij,& Celſi. ¶ Vt matutinus . Exitus tuus de ſepulchro.i. memoria te-
F ſurrectionis tuæ . quæ fuit in matutino tempore,ut in Pſalmo.Exurgam diluculo, ¶ Talis exitus tous veſperis . Veſpertinus mortis .ſ. & ſepulturæ tuæ, hoc eſt paſſionis tuæ memoria,per quam recolunt ſe eſſe redemptos,& reſurrectionis tuæ gloria,per quam ſe ſeparant , fore ſuſcitandos,& conglorificandos fiet delectabilis , & quotannis celebris feſtiuitas illis, ſ.ad fidem cōuerſis. uel per matutinum exitum natiuitatem poſſumus intelligere , & per veſpertinam mortē

Vt matutinus fiet delectabilis illis,
Exitus iſte tuus, veſpere talis erit.
Viſiſti terram, cœleſti deſuper imbre
Potaſti donec ebria lęta foret ;
Multiplici locuples fœtu,fœcundaq́; rerum ,
Expanſo effudit cornua tota ſinu.

eius,de utroq; exitu Ipſe dicit in Euangelio. Exiui à patre,& ueni in mondū,& rorſus relinquo mundum,& ad patrem uado. Aliqui tamen exponunt,exitum matutinum.i. populum Orientis , vnde ſol matutinus ægreditor , & per veſpertinnm occiduos populos;quibus omnibus ad fidem conuerſis factus eſt Chriſtus delectabilis. ¶ Viſiſti. Pro uiſitaſti hic agitur de fertilitate ſubſecura poſt templi reædificationem,& quo ad materiale patet litera: nam ex pluuiis tempeſtiuis,& ſerotinis fęcundatur terra;pro ſpirituali uerò:uiſitauit D. I. Chr. Eccleſiam ſuam , ut ait Zach.Viſitauit nos oriens ex alto. ¶ Cœleſti imbre. Gratiarum ſpiritualium. ¶ Potaſti. In maxima abundantia donorum ſancti ſpiritus præcipuè Apoſtolos. ¶ Ebria. Chariſmaton donis, & maxima linguarum omnium ſcientia,

ſcientia, quapropter inſipientibus Iudæis niſi ſunt ebrij in die Pentheçoſtes. ¶ Lęta. Ideſt fęcunda fœtuum ſpiritualium, quos eodem tempore Eccleſia producebat: nam in prima prædicatione Petri tria millia conuerſi ſunt & A
deinceps quàm plurimi. ¶ Multiplici. Fœtu Apoſtolorum, prophetarum, doctorum Euangeliſtarum, virtutum operantium, linguis loquentium ſermones interpretantium, & donantium ſanitates. ¶ Locuples. Deus & D. N. I.C. 1.Co.15
qui eſt diues vt ait Apoſtolus: in omnibus inuocantibus eum in veritate. ¶ Expanſo. Ideſt dilatato. ¶ Tota cornua. Hoc ad materialem referas abundantiam: nam ferunt fabulæ quandam bonam Deā, cornua Acheloi fluminis, ab Hercule deuicti, floribus omnium generum impleuiſſe, & quotieſcunque ſe ſe lętam adiacentibus regionibus oſtēdebat, cornua illa effundebat, quam effuſionem ſequebatur magna fructuum omnium fertilitas, nec ideo minus hanc bonam deam Christi Eccleſiam poſſumus interpretari: quæ ex duobus brachiis Chriſti in cruce expanſis cornua omnium ſibi fecit gratiarum plena & ſacramentorum, quæ in primitiuo tempore tota effudit, vnde ſecuta eſt fertilitas maxima meſſis ſpiritualis, hoc eſt gentium ad fidem conuerſarum. ¶ Flumen. Iordanis vel baptiſmi ſpiritualis. ¶ Aquis plenū. Ideſt vij. donis ſpiritus ſancti quæ in baptiſmo in corda fidelium infunduntur ſicut ipſe dicit: qui credit in me flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc autē dixit de ſpiritu quem accepturi erant credentes Io.7.
in eum, & beatus Petrus, effundam inquit de ſpiritu meo ſuper omnem carnem &c. & paulo infra: ſuper ſeruos meos & ancillas meas effundā Actu.2.
in diebus illis de ſpiritu meo, & prophetabunt & dabo prodigia &c. ¶ Fœlici. Ideſt quo fœlicia,

Flumen aquis plenum domini ſuperfluit arui,
Fœlici limo fit quoque pingue ſolum.
Fertilitas hinc magna hinc copia magna ciborum,
A domino ſeruis eſt reparata ſuis.
Nempe quis vt dominus? talem qui præparat eſcam
Guſtandam, famulis pectore, & ore ſuis

ſiue pinguia fiunt arua: quod ad hominum pertinet temporalem fœlicitatem & æternam: ſi inde bene fuerint vſi, vt in alio pſalmo late diſputauimus: ſpiritualiter fœlix limus eſt continua præteritorum memoria peccatorum ad compunctionem non ad delectationem; quæ veram operatur humilitatem, & omnem à nobis effugat ſuperbię tumorem ex bonis operibus inſurgentem, vnde & ille agricola cui mandauerat paterfamilias, vt infructuoſam ficum excinderet, reſpondit: ſine & hoc anno donec effodiam circa eam & mittam ſtercora, ſi quidem deinceps nō fructificabit ſuccides eam quod Greg. in homilia exponens ait: ex ſtercore ad fructum reuiuiſcit arbor, quia de cō B
ſideratione peccati, ad bona ſe opera reſuſcitat animus. ¶ Fertilitas magna. Ideſt bonorum operum abundantia; qui enim meminerunt ſe fuiſſe peccatores, nullis parcunt laboribus, & vigiliis, vt ſubſequenti iuſtitia præterita deleant peccata, & temporis amiſſi iactura præſentis ſollicitudine reſarciant exemplum in beato Paulo Apoſtolo aſſumatur, qui ſe plus cæteris aſſerit laboraſſe, & tamē minimum omnium, nec dignum eſſe vt vocaretur Apoſtolus, quòd perſecutus fuerit Eccleſiam Dei. ¶ Ciborum. Spiritualium ſcilicet, quia non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei, ſunt autem cibi ſpirituales verbum Dei, Eccleſiaſtica ſacramenta & maximè euchariſtia, quibus anima nutritur & impinguatur, vt altilis facta Deo offeratur in odorem ſuauitatis ſicut ait in Euangelio: tauri mei & altilia occiſa ſunt. ¶ Reparata. Per crucem Chriſti, in cuius ſanguine nouæ legis ſacramenta ſuum ſortiuntur effectum. ¶ Quis vt dominus? Certe nullus: nam licet domini temporales ſeruis ſuis multa præparent cibaria & varia largiantur dona, nullus tamen corpus ſuum in cibum & ſanguinem in potum miniſtrat, quod facit D. N. I. C. qui & ait: caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere ē potus. ¶ Eſcā. De qua idem ait, Io.6.
qui manducat meā carnē & bibit meū ſanguinē hēt vitā æternā, & alibi: niſi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinē non habebitis vitam in vobis. ¶ Pectore. Ideſt corde & animo: nam ſpiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam: verba enim quæ locutus eſt dominus de corpore ſuo & ſanguine ſummendo Io.6.
ſpiritus & vita ſunt, quid enim prodeſſet panis & vini ſpecies dente terere, & veritatem ſacramenti corde non credere? vnde beatus Auguſtinus ait: quid præparas dentem & ventrem? crede & manducaſti. ¶ Flumine ab hoc. Ex latere Chriſti manante, vel à ſpiritu ſancto, de quo dicitur: fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. ¶ Ebrij. Ideſt pleni muſto ſpiritualis gratiæ. ¶ Dulcedini. Profecto (vt ait Gregorius) maior & dulcior eſt animæ refectio, quàm corporis: illa deſyderium auget, iſta & appetitum leuat, & nauſeam inducit: guſtate ergo & videte quàm ſuauis eſt Dominus, C
¶ Riui. Hi ſunt Apoſtoli, à Chriſti & ſpiritus ſancti flumine deducti & edocti. ¶ Nocte dieq; Ideſt

Flumine ab hoc, ebrij, mira dulcedine, riui
Qui deducentur, nocte dieq; fluunt.
Hinc irroratæ virtutum germina plantæ,
Multiplicantur: & hinc pullulat omnis ager.
Rore nouo tellus ſtillantibus vndique guttis
Læta fit: aſſiduo germine fitq; grauis,
Inde corona noui meſſis benedicitur anni,
Quam mitis domini quamque, benigna manus.

continue per ſeipſos per diſcipulos & ſcripturas quas nobis reliquerunt humana corda irrigantes, vel noctè & die ideſt proſpero & aduerſo tempore nō ceſſantes à verbi Dei prædicatione. ¶ Hinc. Scilicet à prædictis riuis abundantis doctrinæ. ¶ Irroratæ. Ideſt irrigatæ hoc eſt edoctæ. ¶ Plantæ fideles nuper conuerſi, methaphorice loquitur, vt ait Apoſtolus: ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. ¶ Pullulat. Ideſt largas emittit meſſes ex fidei ſemine ſuſcepto & verbo Dei, ſicut in Euang. Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum vſq; in finem, vnū centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud verò reddit trigeſimū. ¶ Omnis ager. Ideſt oēs mundi partes: nam ager in quo ſeminatur verbum Dei eſt mundus, vt in eadem parabola dominus exponit. ¶ Rore nouo. Ideſt ſpiritus ſancti gratia, ſiue prędicationis verbo. ¶ Stillantibus vndique. Ideſt affatim prædicantibus vbiq; Apoſtolis, & eorum diſcipulis. ¶ Lęta. Ideſt fertilis vt ſupra. ¶ Grauis. Ideſt nouę prolis, parens fœcunda, vnde & Apoſtolus ait: filioli quos iterum parturio. ¶ Inde. Ex parentum ſpiritualium fœcunditate. ¶ Corona. Ideſt fidelium multitudo appoſitiue. ¶ Meſſis noui anni. Ideſt temporis remiſſionis & gratiæ in quo D. I. noua fecit omnia, nouus homo veniens in mundum à veteri ritu noua lege innouandum, ¶ Quàm mitis. Exclamatio quia non ex operibus iuſtitiæ quas fecerimus, ſed ex ſua magna miſericordia ſaluos nos fecit. ¶ Benigna. Ideſt charitate plena non enim priores eum nos dileximus ſed ipſe prior & cum adhuc inimici eſſemus & dilexit, & per filium ſuum ſibi reconciliauit. ¶ Vbertate. Prolis nouæ fidelium ad Chriſtum accedentium, vnde orat Eccleſia. Deus qui Eccleſiam tuam nouæ prolis fœtu ſemper amplificas &c. ¶ Arua referta. Ideſt

D diuerſæ regiones fidelibus nouis repletæ. ¶Quotannis. Ideſt in omnibus annis. ¶Vbertate noua. Per anadiploſin exprimit lætitiam prophetæ de multiplicatione fidelis populi. ¶Horrida. Prius ante Chriſti prædicationem. ¶Deſerti. Scilicet gentilis populi à Dei gratia deſtituti, & in ſuis deſiderijs derelicti. ¶Fiet ſpecioſa. Nouarum ex decore virtutum, poſtquam prior nigredo idolatriæ & turpes peccatorum maculę per baptiſmum fuerint ablutæ.

Vbertate noua, ſic arua referta quotannis,
  Vbertate noua, ſicque replentur agri.
Horrida deſerti facies ſpecioſaq; fiet;
  Lætitia colles exilientq; noua.
Velleribus niueis aries indutus: oueſq;
  Pinguibus ex pratis vbera plena ferent.
Omnes abundauit frumento vallis: & hymnum
  Læta Deo ex tanta fertilitate, canet.

¶Colles. Hi ſunt ſancti martyres, qui noua exultant lætitia ex perſecutorum ſuorum victoria & ex infidelium conuerſione ad martyrij ſui ſpectaculum: nam vnde curabant tyranni per martyrum tormenta absterrere populos à fide Chriſti: inde patientiam eorum ſpectantes & virtutes ſignorum, quæ dominus in illis operabatur, inuenentes accenſi ad fidem conuertebantur. ¶Velleribus niueis. Ideſt innocentię puritatis & reliquis virturum indumentis atque conuerſationis mundicia. ¶Aries. Ideſt arietes: ſingularis pro plurali, hi ſunt paſtores, doctores & prædicatores, qui caſtę conuerſationis exemplo domini cum gregem conſeruant, & à morſibus luporum, & vulpium inſidijs, hoc eſt tyrannorum perſecutione & hæreticorum fallacia, oues tuentur cornibus uirtutis & prudentiæ à Deo ſibi preſtitis. ¶Oues dom. De quibus ipſe dicit, oues meę uocē meā audiunt: & cognoſco oues meas & cognoſcunt me meæ, hę ſunt animę fidelium. ¶Pinguibus ex pratis. Ex uberrimis ſanctorum doctrinis. ¶Vbera plena. Ideſt abundantiam bonorum operum dulcedine charitatis aſperſorum. ¶Omnis uallis. Ideſt humilis. ¶Frumento. Ideſt Euangelicæ fructu iuſtitiæ: nam & ipſe Dominus auctor Euangelij ſeſe frumentum appellauit dicens: niſi granum frumenti in terram cadens mortuum fuerit, ipſū ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert, i. multorum conuerſionem populorum, de quo nūc hic loquitur pſalmus hymnum laudem Dei cum cantico pro gratiarum actione. ¶Tanta fertilitate. Tam abundanti populorum conuerſione; neque enim, qui rectis oculis hanc fertilitatem in preſenti pſalmo præuiſam ad
E illam ſterilem & montuoſam Paleſtinorum terram, quę dicebatur promiſſionis, conſiderauerit, etiā poſt redditū à Babilonia poterit referre, ſed ad D. N. I. Chr. Eccleſiam ut ſuperius eſt expoſitum de neceſſitate habet referre, ut etiam docet beatus Hieronymus ad Dardanium, ubi refert longitudinem illius terrę ſolummodo eſſe; clxx. latitudinem lx. milliaria.

CONgaudete Deo, &c. Præuidens in ſpiritu Propheta, admirabilem Chriſti reſurrectionem; & ſuam cum eo, nam ipſe creditur à multis extitiſſe vnus ex illis, de quibus dicitur, multorum corpora reſurrexerunt, qui poſt reſurrectionem eius venerunt in ſanctam ciuitatem & apparuerunt multis: & Beatus Petrus in actibus Apoſtolorum ait, quoniam ſepulchrum eius apud nos eſt, quaſi non ſit auſus dicere (vt refert Hieronymus in ſermone: aſſumptus) quòd ipſe aut corpus eius apud nos eſt, ſed tantum ſepulchrum quo conditus fuerat, inuitat omnes gentes ad communem lætitiam, quoniā Chriſti reſurrectio ſpes eſt, & arrha noſtræ reſurrectionis, dicit igitur. ¶Congaudete. Ideſt congratulamini, ideoq; addita eſt præpoſitio, quia proprie loquendo, gaudemus nobis gratulamur amicis. ¶Deo. Domino noſtro I. Chriſto, à mortuis reſurgenti. ¶Vbiq; locorum. Ideſt non ſolum in Iudæa exiſtens apud Hæbreos, pro quibus dicebatur olim. Notus in Iudæa Deus. Nunc autem apud oēs gentes: à ſolis ortu vſq; ad occaſum laudabile nomen Domini, aduertendum eſt quòd quamuis, vbiq, per ſe plenum ſit aduerbium, eleganter tamen additur ei, locorum, vt hic. ¶Cœlum. Quod in eius morte ſigna triſtitiæ monſtrauerat, per Solis, & Lunæ, ac Stellarum Eclipſim: in reſurrectione clariora ſolito oſtendat luminaria ſua. ¶Terra. Quæ in morte eius mota petras præ dolore ſciderat, præ gaudio nunc reſultans malos terreat motu ſuo, bonos conſoletur, reddendo corpus creatori ſuo quod iniuſtæ depoſitum intra viſcera tenebat abſconditum, reddat & illos, qui fuerant ordinati vt eſſent teſtes veri non ſolum reſurrectionis domini (qui eſt primitia dormientium) ſed etiam noſtræ, vel per cœlum ſpiritus intellige cœleſtes, qui in ſignum lætitiæ in veſte candida mortalibus apparuerunt, dominicā annunciantes reſurrectionem: & per terram, Sanctos Domini diſcipulos, qui adhuc in terreno metu erant poſiti, de quibus ſcriptum eſt: gauiſi ſunt diſcipuli viſo Domino. ¶Iubilantes. Ideſt intus & extra lætitiæ ſigna ineffabilis oſtendentes. Nam iubilū
F eſt illud gaudium, quod neq; intra ſe quis poteſt continere, neq; ſatis exterioribus ſignis oſtendere. ¶Pſalmos. De reſurrectione compoſitos: quorum hic vnus eſt; alios quære in officio dominicæ reſurrectionis. ¶Quam magna. Quia & magnus eſt dominus, qui operatur conuenientia magnitudini ſuæ. ¶Tremenda. Malis, vt Iudæis perſecutoribus, gentilibus crucifixoribus, & militibus mortuum in ſepulchro cuſtodientibus. ¶Opera hæc. Quæ in morte, & reſurrectione eius ſunt facta, vt ſolis obſcuratio, tenebrarum ſuper vniuerſam terram obumbratio, terremotus, quo uelum ſciſſum eſt, petrarū confractio, ſepulchrorum apertura, multorum ſanctorum reſurrectio, qui apparuerunt multis, Inferni expoliatio, Demonis vincula, à clauſo exitus eius ſepulchro, Angelorum apparitio, terræ motus, ſepulchri ipſius reuolutus lapis, cuſtodum conſternatio, & complures anni apparitiones, etiam ianuis clauſis ad Diſcipulos introitus & reliqua miracula, quæ in Euangelio leguntur ea die facta fuiſſe. ¶Terribilis. Maximè improbis, de quibus ſupra. ¶In mul. vir. Supple hæc feciſſe miranda. ¶Ementita tibi. Ideſt contra honorem tuum. ¶Inimica. Iudęorum

ODE LXV. EX PSALMO LXV.

Iubilate Deo omnis terra.

CONgaudete Deo qui habitatis vbiq; locorum:
  Lætetur cœlum: terra reſultet ei.
Nomini & illius, iubilantes, dicite pſalmos;
  Gloria ſit domino: lauſq; decuſq; Deo.
Dicite præ iubilo: quàm magna tremendaq; noſtri
  Sunt opera hæc Domini; terribiliſq; nimis.
In multa virtute tua Deus, inuida fingat
  Ementita tibi lingua inimica dolos:
Quid faciet? ſubito mendacia tecta pateſcent,
  Exoriens tenebras lux ea vera fugat.

rum qui dixerunt cuſtodibus reſurrectionem eius nunciantibus: dicite quia diſcipuli eius noctu venerunt & furati ſunt, cum uobis dormientibus, & ſi auditum hoc fuerit a præſide nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus, dederunt quæ eis pecuniam copioſam, at illi accepta pecunia fecerunt ſicut fuerant edocti: diuulgatumq; eſt hoc apud Iudæos vſq; in hodiernum diem. ¶ Dolos. Quos retuli nunc. ¶ Quid facier. Supple lingua mendax Iudæorum q. d. nihil nam. ¶ Subito, &c. ¶ Exoriens. Ideſt de ſepulchro reſurgens. ¶ Tenebras. Mendaciorum abſconditorum. ¶ Lux ea. Ideſt veritas reſurrectionis, quæ ita manifeſtis approbata eſt argumentis, vt negari iam non poſſit. A Matth. vl tim. cap.

Edictum eſt ſummi genitoris: vt omnis adoret
Terra, reſurgentem te dominumq; colat.
Quæ ſub vtroq; polo iacet obruta; & vndiq; tellus
Eſt opus, vt Domino pſallat & ipſa ſuo,
Eſtq; neceſſe tuo, (vt patris) ſub nomine magno
Pſalmidici, reſonent hymnidiciq; chori.
Vos opera alta Dei miranda, venite videte,
Non Deus eſt vt homo: ſtant ſua conſilia,
Conſilia alta Dei remanent immota: potentum
Terrificant animos: ferrea corda terunt.
Aſpice ad indomitum Pharaona ſub æquora merſu;
Dum putat elatus vincere poſſe Deum.

¶ Edictum. Inuiolabile. ¶ Omnis terra. Ideſt vniuerſi habitatores terræ. ¶ Vtroq; polo. Arctico, aut Antarctico, hoc eſt boreali, & auſtrali ſuperiori, & inferiori. ¶ Vndiq;. Ab oriẽte vſq; in occidentem. ¶ Obruta tellus. Ab vndis maris, vt ſunt inſulæ per mare diſperſæ. ¶ Pſallant. Ideſt Pſalmos decantet. ¶ Domino. ſuo Ieſu Chriſto à mortuis reſurgenti. ¶ Vt. Pro ſicut & patris nomine pſallit, ſic etiã & filio tuo. ¶ Pſalmidici. Canentes pſalmos. ¶ Hymnidici. Ideſt canentes hymnos. ¶ Vos opera alta Dei. Quoniam ea quæ ſupradicta ſunt: de reſurrectione, mirabilia videntur, & aliquibus incredibilia, ideo quædam alia miranda eius opera refert: vt per ea quæ iam nouit animus facta fuiſſe diſcat Deũ cui omnia poſſibilia ſunt hæc etiam facere potuiſſe. ¶ Venite. Paſſibus mentis non corporis. ¶ Videte. Oculis interioribus. ¶ Vt homo. Ad multa impotens, & inſtabilis. ¶ Conſilia. Quæ de redemptione generis humani fieri diſpoſuerat. ¶ Conſilia alta Dei. Idem dicit, ut aliquid addat. ¶ Potentum animos. Quorum conſilia diſſipant. ¶ Ferrea corda. Ideſt crudeles eorum cogitationes diſſipant. ¶ Aſpice ad indomitum. ¶ Pharaona. Accuſatiuus eſt græcus, ſenſus horum uerſuum, hic eſt, ſicut Dominus per Moyſen eduxit populum ſuum in mirabilibus ſignis de ſeruitute Aegypti per mare rubrum inuito Pharaone; ſic modo per filium ſuum eduxit genus humanum de tyrannide diaboli per baptiſmi Sacramentum, inuito tenebrarum principe cum ſuis ſequacibus mundi amatoribus. Item animas ſanctorum de carcere eduxit infernali per mortem & reſurrectionem filij ſui, qui eas ſecum in veram promiſſionis tellurem ſupernam viuentum habitationem produxit. ¶ Indomitum. Ideſt multis plagis adeo per Moyſen contra eum, & Aegiptum illatis, nec tamen potuit corrigi, vt Dei voluntati cor ſuum ſubiiceret, & ſi ad horam vrgentibus plagis illud ſæpe promiſiſſet. ¶ Elatus. Per ſuperbiam. ¶ Patefecit. Ideſt aperuit. ¶ Mediis vndis. Maris rubri. ¶ Traiecit. Proprium eſt verbum, quando exercitus tranſducitur per mare de loco ad locũ. ¶ Sicco pede. Stantibus aquis pro muro à dextris, & à ſiniſtris: vide hanc hyſtoriam Exodi 15. ¶ Ad Aeueos. Species pro genere, pro tota gente in terra promiſſionis habitante. Nam erant vij. generationes, Euei, Ethei, Cananei, Pherezei, Gergeſei, Amnorei, & Iebuſei. ¶ Obice. Ideſt obſtaculo. ¶ Fretos. Ideſt contiſos. ¶ Cuncta vada. Ideſt loca illa, per quæ alias fieri tranſitus. ¶ Flumine. Ideſt fluxu aquarum grauiori impetu fluente, quàm ſoleret. ¶ Prætexerat. Ideſt cooperuerat. ¶ Vnda maris. Supple videretur; ecclipſis eſt verbi defectus. ¶ Caſtra Dei. Ideſt Iſraelitici populi exercitum, qui ideo caſtra Dei dicebatur, quia duce Angelo Dei, & incedebant, & morabantur, qui per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis populum antecedebat. ¶ Fugiens, &c. Hic deſcribit poeta latè quod habetur in libro Ioſue. Ingreſſis Sacerdotibus, qui portabant arcam fœderis in Iordanem, & pedibus eorum in parte aqua tinctis: Iordanis autem ripas aluei ſui meſſis tempore impleuerat, ſteterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul ab vrbe quæ vocatur Edom uſq; ad locum Sartham, quæ autem inferiores erant deſcenderunt in mare ſolitudinis, quod nunc vocatur mortuum vſq; omnino deficerent; ſtabant autem ſacerdotes portantes archam federis ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accinti, omniſq; populus per arentem alueum tranſiuit. ¶ Ceſſit. Pro Receſſit ab agris. ¶ Fluuio. Ideſt alueo, quo fluere ſolebat. ¶ Corona. Ideſt cetu in modum coronæ circa arcam diſpoſito. ¶ Sacras plantas. Dedum Sacerdotum. ¶ Deſtitit à fluxu. Ideſt aquæ ſuperiores ceſſauerunt fluere. ¶ Ecce. Aduerbiũ quid repentinum & contra naturam rerum oſtendens. ¶ Quæq;. Eadem aqua, de qua ſupra quæ ceſſauit fluere. ¶ Moles. Ideſt maximus aquarum cumulus. ¶ Aerei. Ideſt alti. ¶ Inſtar. Plenum eſt per ſe, ſine adiectione præpoſitionis, ad quam tamen multi addunt, & ſignificat ad exemplum vel ſimilitudinem. ¶ Cito. Ideſt propero curſu, non enim eſt aduerbium ſed nomẽ. ¶ In æquora. Ideſt in mare mortuum, per quod tranſit Iordanis. ¶ Altus. Ideſt profundus, inuicem enim hæc duo nomina confunduntur. ¶ Iſacidum. Patronimicũ eſt, & propric ſtare poteſt, quia omnis ille populus ab eo deſcenderat. ¶ Exercitus ingens. Duodecim tribuum, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta armatorum qui poterant ad bella, procederet omnes à

B Exo. 14. & 15.

Nonne viam mediis populo patefecit, in vndis?
Traiecit ſicco nonne profunda pede?
Aſpice ad Eueos Iordanis, & obiice fretos,
Qui vada compleràt flumine cuncta graui.
Effuſus ripis latos prætexerat agros,
Vt iam non fluuij, ſed magis vnda maris.
Caſtra Dei vt ſenſit, fugiens ſeſe vnda recepit,
Ceſſit agris: fluuio continuitq; ſuo:
Vtq; Sacerdotum magna comitante corona,
In fluuij ripis aſtitit arca Dei:
Mox veritus ſacras amnis contingere plantas,
Deſtitit à fluxu protinus ecce ſuo.
Quæq; fuit retro moles ſucreuit aquarum,
Aerei montis nec procul inſtar erat.
Quæ fuit ante, cito defluxit in æquora curſu,
Alueus, & ſiccum præſtitit altus iter.

C

Tranſiit Iſacidum donec exercitus omnis,
Ad nanciſcendam quam ſibi pactus humum.
Atq; ibi nos memores in eo lætabimur ipſo,
Talia ſperantes quando neceſſe foret.

D rat. Annis ſupra: vltra læuitas,& reliquum vulgus, & mulieres, & paruulos: nec vlli erant ex his,qui fuerant numerati in exercitu ab Aegypto, quia omnes in illis quadraginta annis,quibus ſteterunt in deſerto proſtrati ſunt à Domino propter murmurationem contra Dominum,Moyſen, & Aaron; præter Caleb, & Ioſue, qui in tempo Saluatoris noſtri introduxit populum in terram promiſſionis quam xij. tribubus ſorte partitus eſt; ſic Dominus Ieſus in regnum cœlorum ſanctos patres poſt reſurrectionem ſuam introduxit vbi vnicuiq; congruas pro meritis ſedes diſtribuit, & toti humano generi in eum credenti aditum regni cœleſtis (quæ eſt vera terræ viuentium promiſſio) deuicta morte reſerauit. ¶Ad nanciſcendam. Ideſt armis acquirendam & poſſidendam. ¶Pactus. Supple fuerat, Abraæ primò deinde Moyſi & toti populo in exitu ab Aegypto. ¶Atque ibi. In prædicta promiſſionis terra exiſtentes,ſi ad tempora prophetæ hæc referras,vel in Eccleſia Domino: per eam figurata etiã temporibus noſtris,& vſq; ad futurum ſæculum. ¶Memores. Prædictorum mirabilium. ¶In eo. Ipſo Domino N. I. Chriſtus qui eſt cauſa lætitiæ noſtræ. ¶Talia. Scilicet ſigna qualia ſupra narrauimus, & certe quotidie in peccatorum conuerſione talia fieri poſſumus aduertere, nam & mare peccatorum per pœnitentiam, & ab Aegipti tenebris exeuntes, de manu Pharaonis, ideſt Dæmonis erepti tranſeunt,& in terram promiſſionis, ideſt in Eccleſiam per Ioſue, Ideſt Saluatorem noſtrum D. I. Chriſtum tranſito Iordane,per quem baptiſmi Sacramentum quo ad infideles conuerſos:vel lauacrum pœnitentiæ quo ad iam baptizatos intelligitur, introducuntur. ¶Eius. Scilicet Domini Dei. ¶Recluſa. Ideſt præcluſa præpoſitio pro præpoſitione, neceſſitate metri poſita. ¶Ditione. Ideſt poteſtate, vnde componitur iuriſdictio, ideſt iuris dicendi poteſtas. ¶Non minus ac olim. Immo magis per lyptoten figuram,minus dicit & plus intelligit: vt munera nec ſperno: nam olim luminis tantummodo naturalis influxu gentes reſpiciebat, nunc autem ex ſpeciali gratia etiam lumen fidei miſericorditer in eas influxit mittendo ad eas prædicatores,& doctores,à quibus viam veritatis docerentur, & ad agnitionem atque veri Dei cultum relicta vana

Eius enim virtus æterna, recluſa nec vllo
Tempore; cuncta tenet ſub ditione ſua.
Nec minus ac olim cœlo proſpectat ab alto.
Quaſq; ſuper gentes, lataq; regna procul.
Qui populum exacuunt,non exaltentur in ipſis.
Nunc quoq; contundet, ſi volet altus, eos.
Vos etiam gentes dominum benedicite noſtrum,
Vocem eius laudis, veſtraq; terra ſonet.
Nam veniet tempus,quo veſtras eruat olim,
Vt noſtras animas, mitis ab ore necis.
Vtq; meam clemens animam defixit ad illam,
Cœleſtem vitam: qua ſine vita nec eſt.

E Idolorum ſuperſtitione,peruenirent:& demum perſeuerantes cœleſtis lumine gloriæ cum Iudæis credentibus in Chriſtũ fierent participes. ¶Procul. Vt Scytarum,Gallorum,Hiſpanorum, & Britannorum,Indorum,Aethiopum, & ſimilium. ¶Qui populum. Fidelem in Chriſto credentem huc uſq; de regis noſtri miſericordia egit, atq; clementia,qua vtitur in pœnitentes, in eos qui conuertuntur ad cor. Sed quia iuſtitia roboratur thronus eius,de illa nunc agit,qua in peruerſos vtitur & pertinaces. ¶Exacuunt. Ideſt exacerbant moleſtando, & bene exacuunt. Nam quod præſtant cotes ferro,id perſecutores fidelibus, & hæretici catholicis doctoribus videlicet nocere volentes magis proſunt, & faciunt ſuis tonſionibus, & preſſuris, vt in eis gladius verbi Dei magis ſplendeat, & penetrabilior efficiatur. ¶In ipſis. Ideſt in ſeipſis per ſuperbiam quaſi id poſſint à ſe,& non potius ex Deo permittente pro maiori fidelium vtilitate & gloria. Sic Pilatus exaltabatur,enim dicebat: mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te? cui Dominus hanc gloriationem excluſit dicens: non haberes aduerſum me poteſtatem vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper. ¶Nunc quoq;. Sicut & alias multoties fecit. ¶Altus. Deus ſuper omnem creatorem. ¶Vos etiam gentes. Quas Dominus viſitauit dando illis pœnitentiam ad vitam, & effundendo in eas ſpiritum ſanctum: ſicut, & in Iudæos credentes: vnde beatus Petrus legitur dixiſſe: nunquid aquam quis prohibere poteſt? vt non baptizen-

Act. 11. tur hi, qui receperunt ſpiritum ſanctum ſicut & nos? quoniam obſtupuerant ex circonciſione fideles, qui venerant cum Petro ad domum Cornelij gentilis; quia & in nationes gratia ſpiritusſancti effuſa eſſet. ¶Benedicite. Sicut & nos, quia non habemus aliud,quod poſſimus retribuere Domino per immenſis erga nos, beneficijs niſi laudare, & benedicere atq; prædicare ingentem illius miſericordiam. ¶Veſtraq;. Sicut & noſtra. ¶Veniet tem-

F pus. Vaticinatur Chriſti aduentum,& gentium conuerſionem, quod tunc futurum erat, modo autem adimpletum iam diu nos eſſe cernimus. ¶Quo mitis. Et miſericors Deus, Nominatiui eſt caſus, & non genitiui. ¶Olim. Modo in futurum,alias in præteritum & in præſens:trium enim temporum eſt ſignificatiuum, vt quondam. ¶Necis. Aeternæ ſcilicet: nam ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori: nam triplex eſt mors corporis, de qua nunc dixi, animæ per peccatum mortale:corporis, & animæ ſimul, quæ eſt æterna damnatio,ab hac duplici morte eruit nos dominus, à prima neq; ſe ipſum voluit eruere. ¶Clemens. Pater. ¶Vitam. Quæ eſt Chriſtus: ſicut ipſe ait: ego ſum via veritas, & vita. ¶Vita nec eſt. Scilicet vera & æterna, præſens eſt quædam vmbra mortis: vnde ſapiens ait. Quocunq; ingrederis ſequitur mors corporis vmbram: hinc; & Zacharias ait venit Chriſtus illuminare his, qui in tenebris,& in vmbra mortis ſedent. ¶Apponet. Ad illam cœleſtem vitam. ¶Nos vna. Supple vobiſcum, quia ex diuerſis gregibus factum eſt vnum ouile, ſicut & vnus eſt paſtor, quod ouile eſt Eccleſia Dei, quam ipſe cuſtodit, vnde dictus eſt Samaritanus, qui cuſtos interpretatur: nam niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. ¶Motio dura. Tribulationis alicuius. ¶Pedes noſtros. A fide quæ eſt fundamentum omnium virtutum, caueant pedes tumidi ſuperborum, & infixi ſpinam diuitiarum, quia facilis eſt eorum lapſus. ¶Nos. Fi-

Sic vos apponet: ſic nos cuſtodiet vna;
Ne quatiat noſtros motio dura pedes:
Nos etenim dominus noſter quandoq; probauit,
Si ſtabile rectum proſequeremur iter.
Igneq; vt argentum fabro examinatur, & aurum;
Nos ærumnarum coxit & ignis edax.

In laqueum inducti fuimus: tribulatio dura,
Atq; ingens noſtris impoſita eſt humeris.
Impoſitiq; ſuper noſtris ceruicibus alti,
Sunt homines verbis, corde manuq; graues.
At domini auxilio, medios tranſiuimus, ignes;
Aequoraq; imbrifero, turbida facta, noto.

-deles. ¶ Quandoq;. In tribulationum, & perſecutionum tempore. ¶ Si ſtabiles. In fide, hæc maximè poſſunt dicere ſancti martyres & illi fratres Machabei legis antiq;, qui ab Antiocho variis ſunt lacerati tormentis pro obſeruatione legis domini, & infiniti martyres Chriſti, à Stephano vſq; ad tempora Conſtantini, qui reddidit pacem Eccleſiæ, quos fortes in confeſſione fidei diuerſa tormentorũ ſupplicia probauerũt, & dignos gloriæ corona fecerunt. ¶ Rectum iter. Fidei, & obſeruationis mandatorum Dei. ¶ Fabro. Argentario vel aurario, qui appellatur Aurifaber. ¶ Examinatur. Ideſt probatur cuius ſit bonitatis, & puritatis, & ſi quid in eo eſt ſcoriæ, ſic enim vocatur eius ſpuma vel rubigo, igne conſumitur & metallum mundificatur: vnde & in prouerbio eſt, argentum probat fornax, virum iuſtum tentationis caminus. ¶ Erumnarum. Miſeriarum, & laborum: vnde & erumnæ Herculis ſunt dictæ, quia miſerum putabant, aduerſarij, illum per eas futurum. Sed e diuerſo labores illi cedebat in gloriam, idem eueniebat martyribus Chriſti. ¶ In laqueum. Tentationis & probationis, non deceptionis aut mortis æternæ. ¶ Tribulatio dura: Declarat qui ſit ignis edax, de quo ſupra non enim omnes martyres vt beatus Laurentius in craticula igne ſunt conſumpti, ſed variis tormentis. ¶ Humeris. Vt Crux Chriſto domino, qui ait. Qui vult venire poſt me tollat crucem ſuam & ſequatur me, eſt autem vnicuique propria crux tribulatio, & anguſtia, quam pro amore Chriſti quis patienter ſubit, & tolerat. ¶ Alti homines. Ideſt ſuperbi tyranni, & perſecutores fidei Chriſti vel iuſtitiæ oppugnatores. ¶ Verbis. Minacibus, & quandoq; doloſis. ¶ Corde. Excogitando varia tormentorum genera, quibus ſanctos martyres diutiſſime torquerent, vel quos tormentis non poterant delitiis molibus delinirent, ut de patre Chryſanti legimus, qui ſpecioſiſſimis puellis affluentibus deliciarum conuiuiis mandauit, ut animum iuuenis à fide Chriſti ſuis blanditiis amouerent, refert beatus Hieronymus in vita Pauli primi Heremitæ, quendã Chriſti fortiſſimum athletam poſt eculeum, ungularũ, & lampadarum ad latera tormenta, nudum melle, & oleo per unctum ad ardentiſſimum ſolem in feruore meridiei muſcis expoſitum, ut quem ferrei cruciatus non vicerant, crebri muſcarum morſus aut ſuperarent aut conſumerent, durum ac in exquiſitum mortis genus. Alterum in ipſo iuuentutis flore, in amœniſſimo prato nudum B floreis ferris religatum fuiſſe iuxtà riuulum lene murmurantis aquæ, ad eumq; ſpecioſiſſimam meretricem intromiſſam, quæ uel inuitum eum moueri non poſſet ad uoluptatem traheret, cuius tamen amplexus Deo inſpirante abſciſa dentibus lingua & in faciem eius conſputa legimus innoxios fuiſſe, nam dolor abſciſæ linguæ naturalem inſurgentis uoluptatis motum extinxit, & effuſi ſanguinis horror qui faciem impudicæ mulieris deturpauerat perturbatam effugauit meretricem. ¶ Medios ignes. Vt tres pueri, Sidrach, Miſach, & Abdenago, & Tiburtius, qui nudis plantis ſuper prunas, ac ſi roſeos ſuper flores inceſſit. ¶ Aequora. Vt in beatis Nazario, & Celſo dominis meis colendiſſimis legimus factum fuiſſe; qui de mandato Neronis in mare proiecti ſunt, & ab Angelo Dei ne mergerentur fuere protecti, unde nos hanc antiphonam pro quotidiana, quam de illis facimus memoriã compoſuimus, & decantamus. Angelus autem domini deſcendit ad Nazarium, & Celſum in mari, oſtenſoq; eis teſtamento Dei liberauit eos de profundo pelagi, uel per ignem tribulationis uehementiam poſſumus intelligere, per aquas uerò proſperitatis diſſolutionem, quæ interdum Dei obliuionem inducit, & magis nocet cultui diuino quam aduerſitas, quæ plerunq; nolentes, & inuitos ad Deum compellit. ¶ Noto. Ideſt auſtrali uento. Hic autem pro uehementi uoluptatum impetu ponitur, qui proſpero tempore etiam ſanctos quandoq; ad peccatum impellit, ut de hoc ipſo Rege, & Propheta Dauid legimus, qui in perſecutione Saul poſitus nunq̃ à uia Dei reflexus eſt: in regno autem conſtitutus dum molliter quieſceret, multipliciter deliquit, ut in expoſitione 50. Pſalmi ſupra retulimus.

Nos Deus incolumes eduxit, ad alta volando
In refrigerium; mens vbi læta manet.
Pinguiaq; ingreſſi noua templa feremus ad aram:
Cum votis alijs, mille holocauſta tibi.
Dum vexabamur noſtris diſtincta labellis,
Quæ modo reddemus debita vota tibi.

¶ Incolumes. Quo ad fidem ſeruatam. ut ait apoſtolus: bonum certamen certaui: curſum conſummaui; fidem ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona gloriæ, quam reddit mihi iuſtus iudex, & his qui diligunt aduentum eius, quã coronam hic uates refrigerium appellat. ¶ Læta. Quia eſt ſecura de præmio, & laborum ſuorum mercede. ¶ Ingreſſi. Redditæ pacis tempore. ¶ Noua templa. A Conſtantino fabricata; nam ante habebat Eccleſia Chriſti oratoria tantum, in quibus conueniebant fideles ad orandum, & ad ſuſcipiendum corporis dominici ſacramentum. Syluester primò conuerſo ad fidem Imperatore, Eccleſiam ſancti Saluatoris & ſancti Io. Baptiſtæ Lateranenſ. alteram à prædicto Cæſare fabricatas dedicauit. ¶ Mille. Enim as finitus per infinito. ¶ Pinguia holocauſta. Ideſt multas cantabimus miſſas, in quibus offertur agnus Dei filius humilitate tenerrimus, & charitate pinguiſſimus, qui totus vt holocauſtum eſt in ara crucis incenſum; poſſumus & à homines ipſos hec verba referre, quorum conſcientiæ mundæ ſunt noua domini templa cara eſt bona voluntas. Holocauſtum eſt cor contritum & humiliatum charitatis igne concrematum. ¶ Dum vexabamur. A tribulatione: nam tali tempore ſolent homines vota facere. ¶ Diſtincta. Ideſt ordinatè & diſcretè emiſſa, non vt Iepta qui filiam ſacrificare eſt cõpulſus ob indiſcretum votum, vouerat enim ſe ſacrificaturum domino quicquid reuertenti cum victoria primũ occurriſſet; in talibus ſeruanda eſt regula viris extra reg. iur. in vi. in malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum. ¶ Noſtris labellis: Non quæ alij pro nobis: ad illa enim non tenemur ſi nobis inſcijs fuerunt facta, niſi de quadam honeſtate. ¶ Modo. Data opportunitate pacis optatæ non differendo de anno in annũ, quod plerique faciunt contra illud: non differas de die in diem reddere vota tua. ¶ Reddemus. Cum effectu. ¶ Plenis medullis. Ideſt deuotione, & amore: nam ſicuti medulla eſt pinguedo in oſſe, ſic deuotio & amor in forti opere. ¶ Hircorum. Ideſt peccatorum pœnitentium: nam & in vetus lege offerebatur hircus pro peccatis, & eſt animal fetens,

Quæq; oblata Deo plenis holocauſta medullis,
Hircorum atque bouum, thure ſuperpoſito.

ſed ha-

D ſed habet illia pinguia, ſic peccatores ad memoriam ſcelerum peccatorum trahentes, valde humiliantur coram Deo, cui deuotionis ſuæ pinguedinem offerunt, habent & cornua ideſt opera fortia: nam vt plurimum in vinea domini tales plus iuſtis laborant. ¶ Boum. Pro bouiū per Syncopam ideſt prædicatorum agrum cordis humani cum vomere prædicationis colentium.

Vos igitur dominum quicunque timetis adeſſe,
Intentas aures atque adhibete mihi.
Namq; recenſebo vobis, magnalia quanta
Admiranda animæ fecerit ipſe meæ:
Nempe grauis, cū me premeret, tribulatio, ad ipſum
Clamaui afflictus, cordeq; & ore Deum.

¶ Thure. Ad literam ſicut in Miſſis & in ſacrificio veſpertino fieri videmus: vel per thus ſignificatur Oratio, ſicut alibi dirigatur domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo, & in Apoc. Aſcendit fumus aromatum in conſpectum domini, quæ ſunt orationes ſanctorum. ¶ Vos igitur. Peroraturus attentionem renouat. ¶ Timetis. Alijs enim horrida videntur & inculta ſacræ ſcripturæ verba, magis pruriunt auribus Virgilij carmina, aut facundi Ciceronis eloquentia. ¶ Adeſt. Mentis affectu non tantum corporis greſſu. ¶ Aures. Interioris auditus, qui eſt intellectus. ¶ Mihi. Vt vati & tali ac tanto Regi. ¶ Recenſebo. Ideſt enarabo. ¶ Magnalia. Ideſt opera grandia. ¶ Animæ. De qua multomagis eſt curandum, quàm de corpore. ¶ Nempe. Hic incipit enarare quænam ſibi fecerit Deus, & primo dicit ſe orantem exauditum fuiſſe, quod eſt maximum omniū. ¶ Tribulatio. Etſi ſemper orandum ſit dicente domino: quia oportet ſemper orare, præcipuè tamen tentationis tempore, ne nos abſorbeat impetus eius, vnde & dominus Ieſus paſſionis ſuæ tempore genuflexus ter orauit & vſque ad ſanguineum ſudorem præ agonia. ¶ Ad ipſum Deum. Non ad principes huius ſæculi, quia vana ſalus hominis, non ad idola ſurda & muta, non ad dæmonia in deſperationem perurgentia. ¶ Cordeq; & ore. Si cor non orat in vanum lingua laborat. ¶ Mox. Ideſt confeſtim: aduerbium eſt temporis ſignificat & paulopoſt. ¶ Subſidij. Ideſt auxilij vocabulum ab obſeſſis tractum, quibus auxilia miſſa dicuntur ſubſidia. ¶ Certus. Per interiorem inſpirationem adiuncta quadam ſpirituali lætitia, nec niſi experto hæc poſſunt percipi. ¶ Suſurro. Ab eo quòd eſt hic ſuſurrus, ri. i. murmure tenui, & eſt in bonam partem, alias enim hic ſuſurro, onis, ſignificat detractorem, vt in alio pſalmo declarauimus. ¶ Adeſſe. Ideſt auxilio preſto eſſe. ¶ Quod ſi. Hic oſtendit quorum orationes non exaudiantur, qui iniquitatē

E

Mox de ſubſidij ſpe certus, lingua ſuſurro
Exultans tenui ſenſit adeſſe Deum.
Quod ſi aſpexiſſem, quæ corde geruntur iniqua
Non exaudiſſet me, velut ante Deus.
Sed quoniam puro funduntur pectore voces,
Audijt iccirco vota, precesq; meas.
Hinc benedictus erit, cui non oratio noſtra
Diſplicuit: pietas nec ſua mota mihi eſt.

retinent in corde ideſt malam peccandi voluntatem habent in interiori affectu: tametſi adhoram à peccato deſiſtant, & ad Deum ſemiconuerſi ore clament, tales non merentur exaudiri: tum quia peccatores niſi conuerſos Deus non exaudit, tum quia opus imperfectionis non nouit, nec vnquam legitur Dominus aliquem ſanaſſe, quin totum interius & exterius ſanauerit. ¶ Aſpexiſſem. Ideſt affectum habuiſſem. ¶ Ad ea iniqua. Quæ geruntur corde nemo extimet iſta minima, quia ex corde exeunt (vt ait Seruator) cogitationes malæ, adulteria, furta, & breuiter omnia mala, quæ coinquinant hominem, ſpecialiter autem in corde nidificant cupiditates, inuidiæ, inimicitiæ, ſimultates, odia & noxiæ cogitationes atque concupiſcentiæ, quæ omnia excæcant hominis intellectum, & impediunt orationis vocalis effectum. ¶ Ante. Quanto puro corde eum deprecabar. ¶ Vota precesque. Hæc duo ſimul iuncta optimè faciunt ad velociorem exauditionem, non quia donis, aut promiſſis Deus vt homo aliquatenus moueatur, ſed quoniam (vt ſupra in alio diximus pſalmo) libentius intuetur Deus oculo deprecationem, quàm audiat aure: nam quæ manu fit deprecatio, proximum leuat: & ad orandum pro te inducit millies: ego vim huius manualis orationis ſum expertus: nec vnquam ab honeſta petitione ſum defraudatus, hoc vnum moneo preque omnibus vnum, vt vota veſtra fiant potius exigua & maxima in eleemoſinis conſiſtentia, moxque cōpleantur, quàm grandia & nimis in longum protrahantur. ¶ Ben. erit. Deus ſcilicet. ¶ Diſplicuit. Li pro re eſt. ¶ Mihi. Pro à me antiptoſis eſt.

IAm tandem &c. In ſpiritu contemplans propheta altitudinem myſterij incarnationis D. N. I. Chriſt. per quem mundi ſalus & celſiſſima totius trinitatis notitia olim figuris & vmbris ſermonibusque ſub obſcuris patefacta eſt, inuitat omnes gentes ad benedicendum Deum pro gratiarum actione tam maximi beneficij nobis omnibus tunc conferendi, nunc autem vt nouimus collati: quod enim omnes tangit ab omnibus debet approbari. Poſt diutina igitur meditationem vates certior factus de aduentu Meſſiæ, quem ſummopere exoptabat, prorupit in hanc vocem. ¶ Iam tandem. Scilicet poſt longam ſanctorum patrum expectationem, qua diu fatigati iamdudum clamoribus & ſuis precibus ſilentium impoſuerant, vnde canit Eccleſia. Dum medium ſilentium

F tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter peractum omnipotens ſermo tuus domine à regalibus ſedibus

Sap. 18. venit. ¶ Dominus. Pater. ¶ Benedicat. Per Mariam ſicuti per Euam maledixerat, vnde & Angelus in ſalutatione dixit ei. Benedicta tu inter mulieres. ¶ Ab alto. Troni ſui mittendo filium ad induendam carnem humanam, pro noſtra redemptione. ¶ Et penitus. Ideſt valde. ¶ Feſſis. Ideſt fatigatis à longa expectatione, vel feſſus pro defeſſis ideſt deſtitutis omni auxilio. ¶ Miſeratus. Non enim ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ex ſola miſericordia ſua ſaluos nos fecit. ¶ Opem. Ideſt auxilium liberando nos ab ergaſtulo carceris inferni, & mundum à tyrannide diaboli. ¶ Aſpiciens. Ideſt miſerans. ¶ Vultu. Hylari, more humano: nam quem volumus exaudire, alacri facie ſolemus intueri, vel melius: vultu ideſt filio ſuo, per quem plena de patre habita eſt cognitio ſicut ipſe D. I. dicit nemo nouit patrem niſi filius & cui voluerit filius reuelare, ſicut enim per vultum vnumquemque cognoſcimus, ita congruè filius Dei dicitur vultus eius, quia per illū patrem cognoſcimus, veluti dictum eſt Philippo: qui videt me, videt & patrem meum. ¶ Cun-

Io. 14. cta. Cæleſtia per ſedium repletionem ex homi-

ODE LXVI. EX PSALMO LXVI.

Deus miſeretur.

IAm tandem dominus nobis benedicat ab alto,
Et penitus feſſis, det miſeratus opem.

A

Deſuper aſpiciens vultu, quo cuncta ſerenat,
Se placidum & mitem, monſtret & eſſe pium.
Vt miſeris, terra donec peragramus in iſta,
Qua petitur cœlum ſit via nota ſua.
Vtq; ſalutarem populos videamus in omnes,
Mittendum & toto mox procul orbe coli.
Iamq; expectantes populi tibi confiteantur:
O Deus, ecce Deus, confiteantur, adeſt.

nibus aſſumptis terreſtria, per hominum exaltationem: infernalia per ſanctorum patrum liberationem. ¶ Serenat. Ideſt lætificat, quemadmodum aer abeuntibus nubibus dicitur ſerenari, ſic corda noſtra abeunte mæſtitia. ¶ Se placidum. Ideſt pacatum ab antiqua ira & indignatione quam conceperat ex inobedientia primi parentis. ¶ Mitem. Ideſt manſuetum & exorabilem. ¶ Pium. Ideſt miſericordem donando veniam. ¶ Vt miſeris. Mortalibus fragilitatis miſeria circundatis. ¶ Iſta terra. Quam pedibus calcamus, quæ & vocatur vallis miſeriæ. ¶ Via nota. Ideſt filius ſuus, qui eſt via, veritas & vita, qui & aperuit nobis cælum; vel obſeruatio mandatorum, quæ prius erat difficillima, & per miſericordiam D. N. I. Chr. qui in corpore ſuo peccatorum noſtrorum pœnam luit, eſt facta facilis, nã quotieſcunq; peccauerimus mox ad cor redeuntes, culpas noſtras in ſanguine ſuo lauans: viam ad cælum iterum nobis aperit, quæ per iniquitates anteriores fuerat operta, & ſpinis, ac ſepib' obſtructa. ¶ Salutarem. Ideſt Chriſtum, per quem nobis ſalus facta eſt. ¶ In omnes populos. Tam Gentilium quàm Iudæorum. ¶ Coli ut Deum. Quod nos uidemus adimpletum, ubique enim colitur D. N. I. Chr. ¶ Expectantes. Salutem ſuam. ¶ Confiteantur. Tuam deitatem. ¶ O Deus. De Deo fili Dei. ¶ Ecce Deus, & Dominus N. I. Chr. qui eſt uerus Emanuel. Ideſt nobiſcum Deus. ¶ Confiteantur. Non ſolum ore, ſed etiam Io. 5.

Exultent gentes: populi lætentur: & æquo
Iudice te in terra, qui regis altus eos.
Vnica cunctorum confeſſio ſit populorum,
Ecce Deus noſter, confiteantur, adeſt.
Inclita noſtra ſuum, quo non precioſior alter
Terra, dedit fructum: Parthenopea Deum.
Nos Deus, ecce Deus, qui nos benedicat ab alto
Adueniens: Deus, en, qui benedicat adeſt.
Iudæa hunc dominum non ſola verebitur ora:
Eſt opus vt metuat totus & orbis eum.

opere te adorando. ¶ Exultent. De uocatione ſua ad fidem. ¶ Lætentur. Interitus in corde, ſicut exterius in apparentia. ¶ Aequo iudice. Dei filio, cui pater dedit omne iudicium. ¶ In terra. Vt homo. ¶ Altus. In cælo ut Deus. Eph.4. ¶ Vnica. Quia una fides, unus Deus, unum baptiſma, unum ouile, unus paſtor. ¶ Cunctorum. Tam Gentilium ad fidem conuerſorum, quàm Iudæorum in Chriſtum credentium; confiteantur ad inuitationem aliorum: uel ideo triplicat confiteantur, quia corde, ore, & opere eſt confeſſio facienda. ¶ Inclita terra. Ideſt glorioſa uirgo Maria, de qua Eſaias aperiatur terra & germinet ſaluatorem, quibus ex cauſis beata Virgo dicatur terra, uide hic per commentatorem innominatum. ¶ Fructum ſuum. Ideſt filium ſuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſt. qui dicitur fructus quia eo fruuntur ſancti. Precioſior. Pro redimentis captiuis. ¶ Parthenopea. Expoſitio eſt ſuperioris dicti. Parthenopea ideſt Virgo beata, Deum & Dei filium: unde & theotocon dicta eſt ideſt Dei mater, & quia uocandi ad fidem non ſolum incarnationis myſterium, ſed & trinitatis perſonarum unitatiſque eſſentiæ erant edocendi & baptizandi in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti, amen: dicente domino in Euang. Math. Euntes in uniuerſum mundũ docete omnes gentes baptizantes eas in nomine patr. & fil. ſpir. &c. quoniam ſupra mentionem fecerat de patre mittente & filio mittendo ne quis crederet ſpiritum ſanctum non eſſe per quem conceptus eſt filius, ideo hic in fine à trino & vno Deo benedictionem expoſcit dicens. ¶ Nos Deus. Scilicet pater. ¶ Ecce Deus. Scilicet filius ¶ Ab alto. De ſinu patris nec patrem deſerens. ¶ Adueniens ad nos. Scilicet ad infirmitatem noſtram ſuſcipiendam, nam tametſi tota Trinitas (cuius opera ſunt indiuiſibilia) myſterium incarnationis ſit operata, ſolus tamen filius eſt incarnatus patre & ſpiritu ſancto cooperante. ¶ Deus. Spirituſſanctus, quo ſuperueniente & obumbrãte concepit Maria Virgo Dei filium. ¶ En. Latina dictio, quaſi dicat una res, una ſubſtantia, una diuinitas ſicut in Euangelio dicitur. Ego & pater unum ſumus. Io.10. ¶ Non ſola Iudæa ora. Ideſt regio ut olim dicebatur: Notus in iudæa Deus, & alibi? quæ nam eſt illa natio quæ, habeat Deum apropinquantem ſibi ſicut adeſt nobis Deus noſter. ¶ Hunc dominum. Trinum & vnum. ¶ Verebitur. Ideſt timebit filiali ſ. timore & colet. ¶ Eſt opus. Neceſſe eſt diuina diſpoſitione, nam quæ Deus diſpoſuit fieri indubitanter fient. ¶ Totus orbis. Tropus eſt methonimiæ continens pro contento, i. homines qui in orbe ſunt. Mat. ult. 2. Cor. 15.

C

IAm Deus exurgat, &c. Quoniam parum nobis profuiſſet Chriſtum incarnari, naſci, & mori niſi etiam reſurrexiſſet, & nobis ſpem reſurgendi dediſſet: dicente Apoſtolo, ſi Chriſtus non reſurrexit, nec mortui reſurrecturi ſunt, inanis eſt fides noſtra. Ideoq; & Chriſtus reſurrexit, primitiæ dormientium, & nos cũ illo reſſurgemus. poſtquàm propheta in præcedenti pſalmo vaticinatus eſt incarnationem Chriſti, in hoc pſalmo prædicit eius reſurrectionem, Aſcenſionem, Spirituſſancti miſſionem, & Euangelij in gentes prædicationem. Inuitat igitur dominum ad præuiſam in ſpiritu, & exoptatam reſurrectionem, dicens. ¶ Iam Deus reſurgat, Qui in eo quòd erat homo, fuerat mortuus. ¶ E tenebris. Inferni, & ſepulchri. ¶ Deuicta. Vnde canit Eccleſia, qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & uitam reſurgendo reparauit. ¶ Hoſtibus. Dæmonijs, Iudæis, & Gentilibus ſepulcri cuſtodibus, qui Angelo deſcendente, facti ſunt uelut mortui. ¶ Bina trophæa. Animæ, quæ deſcenderat in Infernum, & corporis quod iacuerat in ſepulchro, de Morte, & Lucifero triumphando. ¶ Leuet. Pro eleuet in altum. ¶ Iam. Tertia die promiſſa illuceſcente. ¶ Exurgat. More canentium repetit, ad exprimendam affectionem, & deuotionem ſuam, & ad releuandum mærorem diſcipulorum, ne deſperarent magiſtri reſurrectionem, ſi paulo plus tardaſſet, nam mæſtitiæ vicina ſolet eſſe deſperatio, ni præſto adſit conſolatio. ¶ Sæui hoſtes. Phariſæi atque Sacerdotum principes, & reliqui Iudæi pertinaces in malo. ¶ Perdantur. Quo ad animum neſcientes

ODE LXVII. EX PSALMO LXVII.
Exurgat Deus.

IAm Deus e tenebris, deuicta morte, reſurgat;
Hoſtibus & ſtratis, bina trophæa leuet.

Iam Deus exurgat, ſicut perdantur & hoſtes;
Diffugiant odio quiq; habuere graui.
Et ſic deficiant, vt ſparſus in aere fumus:
Cæra quoq; ad prunas vt liquefacta fluit.
Ante reſurgentis faciem, ſic iniqua malorum
Agmina diſpereant, puluis vt ante notum.
At iuſti exultent; dapibusq; epulentur opimis,
Ante Deum mentes exhilarare decet.
Cantantes laudate Deum: benedicite in hymnis:
Nomini & illius pſallite, voce, manu.

D ſcientes amplius quid agere aduerſus Chriſtum, qui non amplius iudicādus, ſed iudicaturus eos ſurrexerat. ¶ Vel perdantur. Ideſt occidantur partim ab exercitibus romanorum, in vrbis ſuæ excidio, quod in ultionem necis Chriſti, & ſanguinis Prophetarum, ac ſanctorum martyrum poſt ſecundum, & quadrageſimum annum à Chriſti nece, ſub Tito & Veſpaſiano imperatoribus illatum eſt ois, & partim. ¶ Diffugiant. In cauernas petrarum, dicentes ſpeluncis cadite ſuper nos, & montibus operite nos. ¶ Odio graui. Neq; exaturabili per mortem, vel ud Dæmones prædicta potes referre, qui à Gentilibus; & Idolis, in quibus colebantur diſperſi ſunt, & effugati per reſurrectionem Chriſti. ¶ Et ſic deficiant. Iudæi à potentatu, & honore, in quo erant prius, & à ſtatu regni ſui; vel Dæmones à præſtina exiſtimatione, qua à gentilibus pro Diis colebantur. ¶ Fumus. Qui quanto magis aſcenditur, tanto magis anihilatur; ſic ſuperbia Iudæorum, & cultus Dæmonum. ¶ Ad prunas. Inferni ſi ad Dæmonia hæc referas, vel prunas vrbis incenſæ, & templi, quod cum Sacerdotibus iuſſit imperator comburi, vel tertio primas charitate ſuccenſas quantum ad conuerſos ad pœnitentiam ex beneficiis; etiam poſt paſſionem Domini. Ab apoſtolis illi populo impēſis; iuxta Pauli monita dicentis. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitiuerit potum da illi: hoc faciēs carbones ignis congeres ſuper caput eius, ideſt coges eum vel inuitum te
Rom.12. amare & de inimico facies amicum: hoc ego ſæpe expertus ſum: ad hoc agendum te lectorem moneo, neque enim vt mihi videtur vlla poteſt eſſe glorioſior aut generoſior vindicta, quā ni eſurienti inimico, & ſufragia tua mendicanti ſuccurrere, ac manum liberalem porrigere. ¶ Malorum. Ideſt dæmonum, anthonomaſtice, qui per ſe ſacti ſunt mali: & vt malos faciant homines nunquam à peruerſis ſuggeſtionibus ceſſant. ¶ Notum. Ideſt ventum Auſtralem species pro genere, vel latenter. Dæmonis borealem ſedem per meridionalem ventum ideſt Chriſtum, qui in meridie aſcendit diſſipandam prænunciat. ¶ At iuſti. Qui de morte ſui domini mœruerant, nunc
Io.20. eo reſurgente exultent: quod & factum eſt, vt habetur in Euang. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. ¶ Dapibus
E opimis. Ideſt communicent corpori & ſanguini domini, quæ dapes ſunt delicatiſſimæ, vnde canit Eccleſia: panis Angelorum factus eſt cibus viatorum; verè panis filiorum non mittendus canibus, vel loquitur de illis reliquiis quas poſtquam comederat coram omnibus, vt ſe ſe verè demonſtraret ſurrexiſſe, dedit eis & in illa piſcatione Petri vltima, quando manducauerunt & biberunt cū illo vſque in diem Aſcenſionis, in qua etiam conueſcens ideſt ſimul cum eis manducans præcepit &c. ¶ Exhilarare. Quod & factum eſſe actuum ſecundo refert Lucas dicens
Act.1. frangentes erant circa domos panes, vt ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis; collaudantes Deum. ¶ Cantantes laudate Deum. Supple ò Angeli qui D. N. I. Ch. aſcendenti miniſterium veſtrum exhibetis, nam huuſq; reſurrectionem modo aſcenſionem præuidens vertit ad Angelos ſermonem ſuum ſcandentem comitantes. ¶ In hymnis. Ideſt canticis ſpiritualibus, vnde & Eccleſia in ſolemnitate Aſcenſionis hymnos decantat. ¶ Nomini. Quod Seruator Ieſ. Chr. Dom. Deus noſter. ¶ Pſallite. Hunc pſalmum & alios ſimiles cantando. ¶ Voce. Canora, & deuota. ¶ Manu. Ideſt opere: quæ eſt optima cantilena, quando corde, voce,
C.19. & opere quis Deo canit: hæc tamen potius ad nos quam ad Angelos ſunt referenda, niſi intellexerimus Angelos tunc operari cum precibus ad Deum pro nobis, nos admouendo, contra diabolum pugnando, & obſequia ſua ad noſtram ſalutem libenter præſtando, ſollicitam pro fidelibus curam gerunt. ¶ Qui. Ideſt Domin. Ieſ.

Qui ſuper occaſum, pernicibus æthera pennis
Scandit iter dominus pandite, nomen ei.
Eius in aſpectu ſimul exultate ſcientes,
Quod turbabuntur, qui fremuere diu,
Terribili horrebunt uiduarum iudicis ore,
Cuiq; pupillorum patrius extat amor.

¶ Super occaſum. Ideſt locum adorationis humanæ, quia & tabernaculum Moyſi, & Salomonis templum ad occaſum ſolis ſpectabant, & ſic in cœlum ſignificatur vel ſuper occaſum mortis, quam (vt ſupra dictum eſt) morte ſua deuicit, ad meliorem vitam reſurgendo, ſic & beatus Gregorius exponit, ſuper occaſum Deus aſcendit, quia mortem quam pertulit, reſurgendo calcauit. ¶ Pernicibus. Ideſt velocibus pennis ideſt virtutum omnium alis, quibus dixit etiā Plato animas noſtras fieri uolucres, ut ad cœlum aſcendant. ¶ Pandite iter. O vos Angeli, non quod Chri-
P ſtus indigeret corū miniſterio, ſed ad magnificentiā eius oſtendendā: more Imper. triumphantiū, qui premittunt lictores ſuos ad expandendū eis iter, pro nimia concurrente turba. ¶ Dominus. Dominantiū, & rex regū, ut in Apoc. legitur. ¶ Aſpectu. Delectabili, in quo conſiſtit oīum beatitudo, unde & alibi dicitur in quē delectantur Angeli proſpicere. ¶ Simul. Cū Angelis uos homines. ¶ Qui fremuere. Dæmones, Iudæi & Gentiles, de quibus in principio & huius pſalmi, & totius pſalterij ubi dicit, quare fremuerunt gentes & populi meditati ſunt inania, &c. ¶ Terribili ore. Ideſt horrēdo in aſpectu, quod fiet particulari exitu ſuo ab hoc ſeculo, & in generali oīum iudicio, ut in
Sap.5. ſapientia dicitur: uidentes turbabuntur timore horribili &c. ¶ Viduarum iudicis. Ad literā uindicando eas à calūniatoribus, qui frequenter eas moleſtant, tū quia mulieres, tū quia uiro defenſore carent. ¶ Pupillorum. Ideſt talī patre carentiū, quorū uitæ & patrimonio cōplures inſidiantur, uel ſpiritualiter intellige uiduas animas, quib' maritus mundus, & ſponſus error eſt mortuus, ſicut de Samaritana legitur: quinq; uiros habuiſti, qui
Io.4. fuerunt v. corporei ſenſus, & hunc quē habes (qui eſt appetitus) nō eſt tuus uir, ſupple legitim', nā uerus animę ſponſus eſt Chriſtus, ut in cāticis cāticorū habetur pupilli uero ſunt, qui patrē diabolū, & matrem concupiſcentiā, ac domum patris mundū obliti; Chriſti crucē ſecuti ſunt, ut in

Pectora nimirum ſunt talia, quæ colit ipſe.
Cordaque ſanctorum ſunt loca grata ſibi.
Quare habitans illos, vnius efficit omnes
Moris, concordes, vnanimesq; ſimul.
Robore, qui excelſo vinctos educit ad aſtra,
Hos quoq; quis fuerat paſſus acerba diu.

Pſal. Eructauit,audi filia;& vi.inc.au.tu.obliui.pop.tu,& domum patris tui,&c. Rex.dec.tuum. ¶ Pectora. Vidua A
rum,& Orphanorum maximè ſecundo modo intelligendo. ¶ Talia. A diabolo,& mundana concupiſcentia deſtitu
es, vel etiã humano auxilio, iuxta primã expoſitionẽ. ¶ Colit. Ideſt habitat,nam (vt ait Apoſtolus) Chriſtus per fidẽ
habitat in cordibus noſtris. ¶ Cordaq; ſanctorũ. Vnde & Paulus: an neſcitis quia templũ Dei eſtis uos,& ſpũs Dei ha- 1.Cor.3.
bitat in vobis: ¶ Loca grata. Vt & ipſe ait in Euangelio vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo , ibi ſum Matt.18.
in medio illorum. vel per corda ſanctorum intellige totam Eccleſiã: cui ipſe dixit , non relinquam vos orphanos ,
iterum veniã ad vos,& gaudebit cor veſtrũ;& poſt reſurrectionẽ conſolatus eſt eos dicens, ego vobiſcum ſum om-
nibus diebus, vſq; ad conſumationẽ ſæculi. ¶ Illos. Quia habito eſt frequentatiuũ de habeo, poteſt iungi actiuo, vt
Virg. atq; humiles habitare caſas. ¶ Vnius moris. Tangitur hic quod habetur, actuũ iiii. Multitudinis aut credentiũ
erat cor vnum,& aia vna . ¶ Robore excelſo . Ingenti fortitudine. ¶ Vinctos. In carcere infernali, ſanctos patres in
ſinu Abrae exiſtentes. Ad aſtra. Ideſt ad cœlum. ¶ Hos quoq;. Vt latronẽ,& ſimiles. ¶ Quis. Pro à quibus. ¶ Acerba.
Verba,& perſecutiones in ſanctis prophetis, de ſupradicta eductione. Zacharias propheta dicit, tu quoq; in ſangui Zach. 9.
ne teſtamenti tui emiſiſti vinctos de lacu, in quo nõ eſt aqua, ideſt ſenſibilis pœna. uel aliter intellige, de cõuerſione
multorũ ad fidẽ Chriſti hoc modo, in excelſo robore educis vinctos, ideſt ligatos peccatores, uinculis male conſue
tudinis, nam ut ait Auguſt. ſuper Io. maius eſt opus iuſtificare impiũ, quàm creare cœlum,& terrã, propter obicẽ
contrariæ quandoq; voluntatis humanæ, vnde & ait Paulus, optabã eſſe anathema Chriſto p.p fratres meos, item
educit etiã hos à quibus eſt paſſus acerba in ſe, vel in membris ſuis, quales fuerunt aliqui Iudæorum clamantes,
crucifige, crucifige, vt Longinũ militẽ qui lancea latus eius comperuit,& Centurionẽ, quos oẽs ex perſecutoribus
fecit fideles, ut in prima Petri prædicatione, tria millia ſunt cõuerſi, ſed,& Paulũ Apoſt. acerbiſſimũ hoſtẽ Eccleſiæ
ſuæ, Stephani lapidatorẽ,& multorũ ſanctorũ perſecutorẽ ut ipſe refert, quia ſupra modũ perſequebar Eccleſiã Dei, Gal.1.
& expugnabã,&c. Similiter,& Gentiles multos,& Conſtantinũ ipſum, ex atrociſſimis perſecutoribus fideles fecit, Matt.27.
& acerrimos Eccleſiæ ſuæ defenſores. ¶ Corpora . Hæc ſunt de quibus in Euang. & ſupra in alio diximus pſalmo,

Corpora, quæ dudum fœdis iacuere ſepulchris ,
  Excitat, vt ſuperos iam rediuiua petant .
Cum Deus ante tuum populum egredereris ad ima
  Deſerti , incultos præuius inq; locos .
Mota fuit tellus , ſynaiq; cacumina montis ,
  Fulguribus crebris contremuere diu .
Diſtillauerunt cœli venientis ab ore ,
  Irrorauerunt ab Iacob ore Dei .

multa corpora ſanctorũ ſurrexerunt, quę poſt re
ſurrectionẽ eius uenerunt in ſanctam ciuitatẽ,
& apparuerunt multis, quos ſecum aſcendens in
cœlum adduxit. uel de mortuis in peccatis dicit,
unde ſubiungit in fœdis ſepulchris , vt legitur B
de ſancto Ioan. Euang. qui ſuſcitauit quendã iu
uenẽ infidelẽ,& B. Martinus ſuſcitauit quendam
qui ſe ipſum deſperatus ſuſpenderat,& Philipp[9].
Apoſt. duos tribunos, qui illis dæmonis immo-
lare compellebant ſuſcitauit,& ad fidem Chriſti
conuertit, tales de ſepulchris fœdis dicuntur ad
I. Chr. ſuſcitari. ¶ Rediuiua. Ideſt iterũ ad vitam
corporalẽ, uel ad ueram uitã qui eſt Chriſtus redeuntia. ¶ Cũ Deus. Hic exponit propheta quaſdam figuras ueteris
teſtamenti, quæ in nouo poſt aſcenſionẽ domini fuerunt mirabiliter impletæ. ¶ Ante tuũ populũ. Per Angelũ, nũc
aũt in propria perſona aſcendens præcedebat populũ ſuum, quẽ de carcere infernali eduxerat , & per mare rubrũ
paſſionis ſuæ tranſire fecerat:& ad ima deſerti mundi huius illis, xl. diebus, quibus cum Apoſtolis eſt cõmoratus,
ſecum traxit, ſicut illum populũ de Egyptiaca ſeruitute traiecto , mari xl. annis per deſertum eduxit donec in ter-
rã promiſſionis introduceret. ¶ Locos. Et loca, in plurali inueniuntur. ¶ Mota fuit tellus. In datione legis, ſic & mo
do in morte Chriſti, reſurrectione,& Spiritusſancti miſſione, in quibus cõſiſtit nouæ, ideſt Euangelicæ legis datio,
non in lapideis tabulis, ſed in tabulis cordis carnalibus. ¶ Fulguribus crebris . Ad incutiendum timorẽ illi populo
duræ ceruicis, quia erat lex timoris; modo aũt in promulgatione Euang. facta ſunt fulgora ſpiritualia ad inflam-
manda corda charitate, quia eſt lex amoris iſta ſunt miracula crebra quæ fiebant per manus Apoſtolorum. ¶ Di-
ſtillauerunt . Manna, nunc uero ſacramenta,& maximè Eucharitiæ, qui eſt panis qui de cœlo deſcendit, qui man
ducauerunt manna mortui ſunt: hic aũt eſt panis uitæ qui eum manducant non moriuntur in æternũ . ¶ Ab ore .
Ideſt à facie, unde alibi faciem cœli dijudicare noſtis, modo aũt ab ore Dei. Nam uerba quibus tale ac tm̃ conficit
Sacramentum ueteris mannæ impletiuũ ab ore domini N. I. C. proceſſerunt . ¶ Irrorauerunt. Quia matutino tẽ-
pore ſimul cum rore manna defluebat. ¶ Iacob. Genitiui eſt caſus. ¶ Dei Iacob . Ideſt Chriſti ſupplantatoris Dia-
boli qui mortẽ Chriſti procurando credebat ſe magnũ lucrum aĩarum feciſſe per conſenſum in necem eius, & re-
gnum ſuum apud gentiles roboraſſe. Metuebat enim ne uiuens D. I. ad Gentiles conuertendos ſe transferret, ſed
maximam fecit iacturã , nam & quos captiuos tenebat perdidit,& ab idolatriæ regno eſt effugatus, per Euangelij C
prædicationẽ. ¶ Spontaneam. Quia non ex operibus quæ fecimus nos, ſed ſecundũ ſuam magnã miſericordiã ſal- Rom. 8.
uos nos fecit, ut dicit Apoſtolus. ¶ Electæ. Sorti, ideſt catholicæ Eccleſiæ in hæreditatem domini electæ,& uocatæ: Io. 15.
quos.n. uoluit, hos elegit,& quos elegit, hos & iuſtificauit,&c. Et in Euang. non uos me elegiſtis , ſed ego elegi uos
de mundo, ut eatis,& afferatis fructum,& fructus ueſter maneat; loquitur autem maxime de Apoſtolis,& Domini

Spontaneam electæ pluuiam ſecernere ſorti ,
  Te video à reliquis,& ſegregabis eam .
Cumq; nouo & trepido foret infirmanda tumultu ;
  Robore petricies,& ſolidabis eam .
Hic tua tunc poterunt animalia læta videri ,
  Pinguia carpentes paſcua vere nouo :
Dulcis enim paſtor tua dulcis cura parauit ,
  Mox inopi campos, prata, uireta , gregi .

Diſcipulis quibus hanc. ¶ Pluuiã. Spiritualium
gratiarũ , & ante reſurrectionẽ,& poſt in diebus
Penthecoſtes infudit. ¶ Secernere. Ideſt ſeorſum
ab aliis impartiri, ut habet in actibus Apoſt. c. 2. Act.2.
ibi effundã de ſpiritu meo,&c. ¶ A reliquis . Iu-
dæis pertinacibus. uel in bonã partẽ accipe, à re-
liquis prophetis , quibus non ita abundanter ſi-
cut diſcipulis, Spiritusſancti , & gratiarũ pluuiã
effudit. ¶ Segregabis. Fide,& habitatione. ¶ Eam.
Sortem, ideſt Eccleſiã, fuit enim à Iudæorum Sy
nagoga ſegregata. ¶ Nouo. Ideſt magno. ¶ Infir
mãda. Propter fragilitatẽ humani timoris. ¶ Tu- Act.8.
multu. Qui poſt Stephani necem ſecutus eſt. Act. viij. facta eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia Dei. Act.4.
¶ Robore. Ideſt dono fortitudinis , ut in actibus eiſdẽ dicitur: cum oraſſent motus eſt locus & repleti ſunt omnes
ſpiritu ſancto,& cœperunt cum fiducia loqui verbum Dei. ¶ Animalia. Ideſt fideles Chriſtiani qui ſunt,& oues Do

D miui,ut ex Euang.patet,& boues,iuxta illud Apoſtoli:ne claudas os bouis triturãtis,& aſelli, ſuper quibus inſedit Dominus; hioc & Euangeliſtæ in animalium ſpecie figurari prophetæ oſtenduntur. hinc etiam beatus Grego.
1.Cor. 9. io hom: ſuper illud Euang. Tauri mei, & altilia occiſa ſunt.per tauros,patres ueteris teſtamenti intelligit,per altilia noui.ibi uide.¶ Pinguia paſcua. Ideſt doctrinas ſaluiares,atq; uirtotum,gratiarumq; dona quibus animæ fidelium ſpiritu aliter impinguantur. Sicut alibi Dauid ait, ſicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. ¶ Carpentes. Tranſlatio color thetorum ab ouibus capellis,quæ dum paſcuntur carpunt ſalices,& uireta.¶ Vere nouo. Ideſt tempore primitiuæ Eccleſiæ quæ anni inſtar uer & æſtatem habuit, & forte iam totus annus pertranſijt, uidetur enim refrigeſcere charitas in multis. ¶ Dulcis. Quis dulcis, ut Dominus,qui ſe in cibum & potũ ſuis exhibet fidelibus? eſt autem apoſtrophæ ad D.N. I. Chriſtũ & eſt caſus uocat. ¶ Campos. Ideſt ſacræ ſcripturæ locos in quibus exerceotur diſputando aduerſus Infideles, maximè Hæreticos, & Iudæos;in hos campos optimi paleſtritæ luctati ſunt quatuor Eccleſiæ Doct. ¶ Prata. Sunt ſpirituales intelligentiæ,quibus maximè cõtẽplatiui paſcuntur & morales, quibus actiui reficiuntur. ¶ Vireta. Anagogici ſenſus,uel potius exempla ſanctorum quibus hoĩes refrigerantur ab æſtu temtationum, uel per campos latos ueteris teſtamenti hyſtoriã intellige, per prata uirentia doctrinam Euangelicam, per uireta actus Apoſt. Epiſtolas quæ ſanctorum Apoſt.& Apocalipſin.¶ Virtute. Iuxta
Act.4. id Actuũ 4. reddebant Apoſtoli uirtute magna teſtimonium D.N.I.Chr. Ideſt præconibus tubicibus uerbi Dei,
Luc. 21. Apoſtolis, & prædicatoribus.¶ Aera. Ideſt tubas æreas,hoc eſt quod dicit Dominus in Euang. dabo uobis os,& ſapientiam cui non poterunt reſiſtere aduerſarij ueſtri. ¶ Clangor. Ideſt ſonus prædicationis,alludit ad id ꝙ habet propheta, quaſi tuba exalta uocem tuã,unde & Paulus Apoſt.tuba Spiritu Sancti appellatur.¶ Exerc. reg. Imagni Imperatores,qualis fuit Philippus,qui theſaurũ ſuum Eccleſiæ reliquit, quẽ Laurentius Marty. diſperſit dedit pauperibus, ne à Decio interciperetur: unde hyſtoriam S. Sixti Papæ, & Laurentij, item Conſtantinus qui Romam,& Ciciliæ regnum donauit Eccleſiæ, & alij. Imperatores ac Reges poſt illos.¶ Aera. Ideſt uoces prędicatorũ. ¶ Mouebunt. Ad fidem. ¶ Virtu, Regi. Chriſto Domino de quo in alio Pſal. Dominus uirtutũ ipſe eſt rex gloriæ. Nam ſiue Angelicarum uirtutum, ſiue exercituum, ſeu bonarum artium quæ uirtutes appellantur, harum omnium ipſe eſt rex, & Dominus atq; dator. ¶ Ferent. Pro

In multa virtute dabis præconibus æra,
　Verbi euangelici, clangor vt altus eat.
Hinc exercituum reges, quos æra mouebunt,
　Virtutum regi ditia dona ferent;
Dilectiq; vt erunt, dilecti digna decore,
　Templa tuæ ducent dignaq; honore domus,
Quàm ſpecioſa domus fiet, decorata tropheis,
　Partiri ſpolia, præpoſitisq; datum.

E offerent, eſt aphereſis. ¶ Dilecti. Scilicet hi Reges,à Deo dilecti. ¶ Dilecti. Anadiploſis, geminatio eiuſdẽ dictionis ad maiorem expræſſionem dilectionis, vel eſt Amphibolon,ſicut & in litera pſalmi quæ valde obſcura eſt; dicit enim Rex virtutum dilecti dilecti, & ſpeciei domus diuidere ſpolia cuius verſ. tot habentur ſenſus, quot interpretes, clarior tamen is eſt, quem Poeta expreſſit per anadiploſim. ¶ Ducent. Ideſt exiſtimabunt tẽpla,tu.do.dig. decore,& honore. Sicut Conſtantinus qui duas fabricauit Eccleſias,& multis decorauit donis,ſuoq; exẽplo alios incitauit.¶ Domus. Ideſt Eccleſia ſpiritualis,vel materialis.¶ Tropheis. Ideſt inſignibus victoriæ Chriſti,& martyrũ, vt in omnibus templis eſt cernere,uel etiam tropheis ab infidelibus per catholicos principes in bello raptis,& poſtibus ac muris templorum affixis uel etiam tholo appenſis.¶ Spolia. Iambus loco ſpondei. ¶ Præpoſitis. Ideſt Eccleſiarum prælatis:quibus datum eſt ut prædam ab infidelibus abreptã diſtribuant inter Chriſtianos.¶ Inter medios cleros. Ideſt inter clericos ſeculares in ſortem, hoc eſt hæreditatem Domini vocatos ad regimen populi,vel inter religioſos, contemplationi ſupernæ ſortis, ideſt hæreditatis immarceſſibilis, & incontaminatæ deditos,cleros.n. Græce latinæ ſors dicitur.¶ Dormire. Ab anfractibus negociorum ſecularium quieſcere,alias.n.ſeruis Dei vigilandum eſt,ſicuti præcipit dominus, vigilate,& orate,&c. ¶ Pennas. Virtutum theologaliũ, moraliũ, & quarumcũq; his alijs ornati clerici, & religioſi volant ad cœlum,vel pennas aſſiduarũ meditationum in lege Domini.¶ Qualis. Occaſione pennarum, & volatus de quo ſupra, hic per ecbaſin propheticam, ideſt diſcurſum, non tamen longe à propoſito deſcribitur color Columbæ cui in canticis canticorum, ſæpe ſpõſa Dei Eccleſia aſſimilatur, propter quaſdã proprietates utriq; conuenientes;quas in ode ſapbica ad ven. d. præſ. Barth. Bergameum expreſſimus,cũ geminas nobis dono dediſſet:nec potuimus ab re hic interſerere, quia declarant hos verſus. Nemo eſt ſimplex,veluti Columba,Fallito:purus ueluti Columba, Viuito; atq; aeri veluti Columba Felle careto. Eſto fęcundus veluti Columba. Oſculo dulcis,veluti Colũba, Hoſtis aduentum veluti Columba Cernito ad vmbrã. Plenus exiſtens charitatis igne. Nil tibi ſoli velu
F ti Columba, Paſcere in cætu,ſolidaq; nidũ Congere petra. Petra ſit Chriſtus,latus & foramen: Atq; clauorum loca:proq; dulci. Edito cantu gemitus ſalubres. Pectore ab imo. ex his patet explanatio ad hos verſus de Colũba,excepto hoc,

Si medios inter cleros dormire velitis,
　Aſſumat pennas mens, & ad alta volet;
Qualis enim nitidis micat hæc argentea plumis
　Cunctarum ſpecimen veſtra columba parens.
Aureus vt pallor niueo candore ſub alas
　Aſperſo dorſi poſteriora tenet.
Fulgeat & veſtri color hic argenteus æui
　Finiat extremas aurea meta vias;
Quos ſuper hanc ſtatuat, quos ponat in arce colũbæ
　Dum cernit reges maximus ipſe pater,
Tunc albabuntur ceu Selmon vertice aduſto
　Qui fuerant: libani non minus atq; niue.
Selmon mons ſterilis, denſaq; nigerrimus vmbra
　Mons niueus domini, mons modo pinguis erit.

ꝙ quia Columbarum quædam ſunt albæ totæ de quibus erant illæ quas mihi dictus præsbiter largitus fuit, aliæ ſuper dorſo verſus caput,habent pennas argentei palloris, & in poſteriori parte dorſi, eadem verſus aurei coloris, qualis eſt ea quæ deſcribitur hic; per argentum intelligitur tenor uitæ proficientium in lege Dei & ambulan-
1. Tim.3. tium de uirtute in uirtutem; per aurum uero optima conſumatio perfectorum.¶ Quos. Scilicet Prælatos. ¶ Hanc.
Thi. 1. Scilicet Columbã ſpiritualem quę eſt Eccleſia Dei ut dictum eſt ſupra. ¶ Arcę. Ideſt in ſummo principatu qualis eſt Epiſcoporũ, Patriarcharũ,& Papę.¶ Cernit. Pro diſcernit. ideſt eligit non.n.paſſim quilibet ad tm apicem ſunt euehendi:

audiendi: ſed tales duntaxat, quorũ comparatione cęteri grex dicantur uide xiij. c. apoſtilicę regulę. Oporter Ep̃um eſſe ſine crimine, unius vxoris uirum, non uinolentum, prudentem, ornatum, hoſpitalem, pudicum, doctorem, non percuſſorem, non litigioſum, non cupidum, domui ſuę bene præpoſitum, nec neophitũ, ideſt de nouo conuerſum, quæ examinantur in decretis à xxv. diſt. vſq; ad xij. cauſam. ¶ Tunc. Tempore prædicationis Euangelicæ. ¶ Alba. Per munditiam baptiſmi, pœnitentiæ, & aliorum ſacramentorum. ¶ Qui fuerant. Supple, Gentiles mali Iudæi, & reliqui peccatores, qui fuerant ante gratiã Dei illis donatam. ¶ Selmon. Ideſt ille mons niger, & obſcurus; de quo habetur Iud. 9. qui & umbra vel umbroſus interpretatur. ¶ Vertice aduſto. A ſolis ardore. ¶ Non minus atq; niue libani. Vnde & candorem ſeu niueum illum appellant, ſenſus eſt, quemadmodum mons Selmon niger & obſcurus aliquando perfuſus niue fit albus ſicut eſt mons libani, ſic gentiles, Iudæi ad fidem, & peccatores ad pœnitentiam cõuerſi, quiq; prius erant infidelitate ac peccatorum ardore denigrati, modo dealbabuntur per gratiam Dei in baptiſmi fonte, uel pœnitentiæ fluuio loti, acceptaq; candida veſtæ innocentiæ erunt ita albi, & mundi quales erant antiqui patres Deo per mundiciem vitæ placentes. ¶ Selmon mons ſterilis. Ideſt Infidelis quicunq; vel peccator, qui prius erat ſterilis, & infructuoſus à bonis operibus. ¶ Vmbra. Peccatorum umbra, & infidelitatis, quę luce ueritatis, & gratię caret. ¶ Niueus, Mundus per uitę innouationẽ. ¶ Modo. Tempore conuerſionis. — Iud. 6. — A

Iam niue perfuſus domini mons pinguis abundans,
  Mons vbi deprę́ſſi copia lactis erit.
Vt quid terrenos vel preſſo lacte tumentes
  Suſpicitis colles? corda leuate graues.
Mons hic excelſus ſuperanſq; cacumine cœlos,
  Mons in quo domino mox habitare placet.
Optimus æternum Deus hos habitabit in æuum
  Se iuxta tales atq; habitare facit.
Curribus euehitur bisquinis millibus: aſtant
  Lætantum circa millia multa nimis.
Sedit in his dominus cum deſcendiſſet olympo
  Synain in ſanctum quo ſua iura daret;
Pluribus at multo comitatus, & agmina ducens
  Captiua ætherei ſcandis ad alta poli.
Hoſte triumphato, patriaq; in ſede receptus
  Dona accepiſti diſtribuenda tuis.

¶ Pinguis. Propter opera bona. ¶ Copia lactis. Abundantia dulcedinis verbi Dei, tales enim poſtquàm ſunt conuerſi magis laborant, & fructificant, quàm hi qui ab infantia ſunt Chriſtiani: & quàm hi qui meminerunt ſe Deum grauiter non offendiſſe, vt in allo pſalmo ſupra diximus. ¶ Vt quid. Apoſtrophe vtitur ad Iudæos de ſolo literæ ſenſu curioſos, & ad quoſcunq; legentes, vt non credant eum ad literam de monte Selmon, & libani loqui, vel de montibus incaſeatis, vt dicit beatus Auguſtinus: ſed ſpiritualiter de fidelibus, vt ſupra expoſitum eſt. ¶ Preſſo lacte. Ideſt Caſeo per quem denotatur bonorum operum fertilitas. ¶ Suſpicitis. Ideſt ſuſpicamini. ¶ Corda leuate. Ad altiorẽ ſenſum de quo ſupra. ¶ Graues. Corde, & intellectu. ¶ Mõs hic. Declarat de quo monte uelit intelligi, eſt. n. Eccleſia Dei ex Iudæis, & gentilibus conuerſis cõgregata cuius caput Chriſtus, & ſuperior pars iam eſt in cœlis triumphans, reliqua uerò militat, adhuc in terris. Eſt enim ille mons de quo Daniel ait lapis à mõte ſolutus abſq; manu creuit in montem magnum, &c. Et Eſaias c. a. ait; — B — Dan. 2.

Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Dei in uertice montium, & ad eum confluent omnes gentes. — Eſ. a.
¶ Cœlos. Introitu beatorum. ¶ Mox. Repulſa ueteri Synagoga. ¶ Habitare. Vnde ipſe in Euangelio dicit, ubi fue. d. v. tr. congr. in no. meo ſum in medio illorum, & alibi. Ego uobiſcum, ſumusq; ad conſum. ſæculi. ¶ Hos. Scilicet fideles; nam per fidem ut ait Apoſtolus habitat Deus in cordibus noſtris. ¶ In æuum. Hic per gratiam & in futurum per gloriam. ¶ Curribus. Hic docet Profeta qualiter idem dominus, qui dederat legẽ antiquis patribus candidatus per libanum deſignatis, nunc aũt infidelibus denigratis qui per Selmon deſignabantur, legẽ dederit Euangelicam, & gratiarum multa contulerit dona: dicit igitur ſicut dominus deſcendens in montem Synai ad dandã legem habuit ſecum multa Angelorũ millia, qui ideo currus appellant, quia dominus ſuper his ſedet, ut in alio Pſal. qui ſedes ſuper Cherubin, & quia eius exercitus ad ſimilitudinẽ militiæ terreſtris ſolet deſcribi, ut ab hominibus poſſit percipi terrenis, nam antiqui in curribus pugnabant: ut eſt uidere in lib. Reg. & hyſtoriis principũ, & par. 14. de Aza Aethiope qui habuit ccc. currus ſed & Regum vj dicitur de Angelis qui venerant in adiutorium Heliſei aduerſus exercitũ Regis Syriæ qui nocte ſuperueniens obſederat ciuitatẽ aperuit dominus oculos pueri, & ait. Ecce mons plenus æquorũ, & curruũ igneorũ in circuitu Heliſei ergo quãto magis in circuitu domini deſcẽdentis. Sic quoq; multo plura millia fuerunt cũ domino Ieſu aſcendente in cœlum, ex his patet ſenſus horum uerſuum qui & hic & multo magis in ipſa litera pſalmi uidetur obſcurus. ¶ Curribus ergo uel Angelis; uel exercitus Angelorũ intellige. ¶ Euehitur. Non q; his indigeat ſed famulatũ attende. ¶ Bisquinis. Numerus finitus p̱ infinito. Nam (vt ait Daniel) millia millũ aſſiſtũt ei, & decies centena millia miniſtrabant ei. ¶ Lætantum. Ideo dicit, quia domino ſeruire regnare eſt. ¶ Olimpo. Ideſt ex paradiſo. ¶ Synaim. Sic & in Deutoro nomio: dominus de Synai uenit, & cum eo ſanctorũ millia. ¶ Sua iura. Legem intelligit Moſaycam quã per Moyſen dedit populo ſuo. ¶ Pluribus. Ideo q̃a per manus Angeli in perſona Dei deſcendentis ut docet Apoſtolus, lex illa data eſt, hic uero aſcendẽs eſt ipſe filius Dei æqualis patri, nimirum ergo ſi plures ſunt cum domino, quàm cum ſeruo licet dominũ repreſentante. ¶ Agmina captiua. Scilicet Sanctorũ patrũ quos per originale peccatum primi parentis clauſos tenuerat, & captiuos in Limbo quæ eſt pars ſuperior Infernĩ nã licet circuncitio tolleret peccatum originale in his quo ad reatum non tamen quo ad oẽm pœnam, quia nec cœlum illis poterat aperire quod modo facit baptiſmus. ¶ Scandis. Vide actuum hyſtoriam quæ legitur in aſcenſione domini. ¶ Hoſte. Triplici uidelicet Mundo, Carne, & Diabolo. ¶ Triumphato. Participium ſine verbo, neq; enim inuenitur triumphor. pharis. licet ſit triumpho pbas. ¶ Patria Vt in ſymbolo dicitur, & Marci vltimo ſedet ad dexteram patris. ¶ Dona. Scilicet gratiarũ, & Spiritusſancti atq; ſacramentorũ. ¶ Diſtribuenda. Quia non oibus omnia dedit ũt docet Apoſtolus, & Beatus Hierony. in ſermone de aſſumptione Virginis aliis (ait) per partes datur gratia, in te uero Maria tota gratiarum plenitudo ſeſe infudit, & ob id dixit Angelus, gratia plena. ¶ Ecce. Hic inuehitur aduerſus pertinaces Iudæos qui neque poſt tanta uiſa miracula in dominum credere uoluerunt. ¶ Deum. Quem ut hominem — Matt. 18. — Mat. ult. — xcviij. — C

Ecce habitare Deum cœlos incredula turba
  Dura vel iſta videns confiteare modo.

At nos edocti æternum fateamur in æuum,
Tu Deus & Dominus, tu benedictus ades.
Sis fœlix, noſtros dextro pede dirrige greſſus,
Inq; dies nobis pande ſalutis iter.
Qui ſalui fiunt, Deus eſt, Deus autor eorum,
Exitus à Domino mortis & autor erit.
Aſt inimicorum frangentur & ora ſuorum;
Iuſtitiæ niteat candor vt inde ſuæ.
Verticis & duri collider in oſſa cerebri
Perſeuerantum crimine quemq; ſuo,

D minem crucifixiſti. ¶ Increduli, Ideſt difficilis ad credendum. ¶ Dura. Ideſt obſtinata. ¶ Vel. Pro ſaltem. ¶ Iſta miracula. Quæ facta ſunt per diſcipulos, quibus gratiæ fuerunt poſt aſcenſionem diſtributæ. ¶ Nos. Fideles Chriſtiani. ¶ Fœlix. Actiue intellige, ideſt propicius. ¶ Inq; dies. Thmeſis. ¶ Salu. iter. Quod eſt obſeruatio mandatorum Dei, quòd tamen ſine ipſo facere non poſſumus, vnde bene ſequatur. ¶ Deus. Deus eſt au. co. qui ſal. fiunt. ¶ Exitus à do. Ideſt quicũq; recedit à Domino erit autor mortis. ſcilicet ſuæ, nam Deus pro parte ſua uult omnes ſaluos fieri, ſed ideo omnes non ſaluantur, quia nolunt eius monitis ſalubribus obtemperare: uel aliter, exitus à Domino ſupple de hoc mundo, erit au. mor. obſtinatorum Iudæorum: uel tertio, exitus mortis qui factus eſt à Domino, erit cauſa & autor noſtræ ſalutis; nam mors domini eſt ſalus noſtra amphibolon facit ipſa litera pſalmi, domini domini eſt exitus mortis, quam obſcuritatem poëta potius uoluit referre quàm interpretari, & hoc facit in omnibus locis vbi multiplicem inuenit ſenſum ab expoſitoribus dari. ¶ Aſt. Aduerſatur ſuperioribus in hunc modum: quamuis domini mors fuerit uita & ſalus credentium in eum, tamen erit etiam occaſio mortis obſtinatorum. ¶ Verticis duri. Ideſt Hieroſolymæ obſtinatæ quæ eſt caput & uertex totius Iudeæ. ¶ Crimine ſuo. Infidelitatis & pertinaciæ. ¶ Vertentur. Scilicet Romani ultores necis Chriſti. ¶ Ab oris Phariis, ideſt ægyptiacis; ut ſupra in alio pſalmo declaratum eſt, Aegyptus dicitur ora Pharia à Pharos inſula, quæ erat ante Alexandriam. ¶ Ex Baſan: Terra eſt contermina Iudeæ ad fluuium Iordanem: ſciendum igitur eſt, quòd Veſpeſianus ad rebellionẽ Iudæorum compeſcendam miſſus à Nerone, duplicẽ ſibi aggregauit exercitum, terra mariq;: terreſtrem quidem (ut ait Ioſephus) ab Aegypto per terram Baſan adduxit: maritimum ad Iopem portum Galileæ, deſtructis urbibus multis in circuitu, tandem obſedit ipſam Hieruſalem, quam & cæpit; interfectiq; fuerunt decies centena millia hominum, unde bene ſubiungit, pedes eorum in proprio lapſari ſanguine, & canes eundem linxiſſe. ¶ Roſtra. Non ſolum auiũ: ſed & nauium, quin & canum Gallicorum ſunt, qui & leporarij dicuntur. ¶ His. Scilicet Iudæis ira perditis, conceſſum fuerat. ¶ Spectare greſſus tu, ſine nube. Ideſt clarè videre humanitatem tuam inter eos conuerſantem, & eius diuinitatem ex operibus cognoſcere, eſt autem antipophora, quaſi alicui quærenti: vnde tantam ſtragem permiſiſti in populo tuo Domine, reſpondet ob ingratitudinem eorum, non enim habent excuſationem ſicut ipſe D. I. Chriſtus dicit, ſi non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem peccatum non haberent, nunc autem excuſationem peccati ſui, &c. Si opera in eis non feciſſem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc aũt, & viderunt, & oderunt me & patrem meum. ¶ Nempe. τὸ αὐτόν Idem dicit, vel ſe ipſum declarat. ¶ Dei, regiſq; mei. Hæc eſt confeſſio diuinitatis, & humanitatis Chriſti. ¶ Sancta: Supple ſanctorum. ¶ Ingreſſus. In hunc mundum, ut Matthæi a. cap. ¶ Miraq; geſta. Vt per totum Euang. diſcurſum patet. ¶ Præuenere. Hic Propheta vaticinatur euaſionem ſtragis Iudæorum per fideles Chriſtianos, hi enim (ut Eccleſiaſtica tradit hyſtoria) ante urbis obſidionem ab Angelo moniti, egreſſi confugerunt ad Agrippæ regnũ qui tunc erat ſub Imperio Romano, ubi ſalui permanſerunt. ¶ Præuenere. Igitur urbis ruinã, nam melius eſt præuenire quàm præueniri.

1.Timo. cap.a.

E

Dixit enim Dominus: Phariis vertentur ab oris,
Conuertam ex Baſan perq; profunda maris
Vt pes in proprio labatur ſanguine tinctus.
Vtq; ſuo mergant roſtra cruore canes.
His ſine nube tuos greſſus ſpectare nefandis
Quippe datum eſt oculis, teq; videre, Deus.
Nempe Dei, regiſq; mei, qui in ſancta moratur,
Videre ingreſſus, miraq; geſta ſua.

F

Præuenére duces iuncti pſallentibus vna,
Exceſſére procul, flamma nec vſſit eos.
Dumq; vorarentur catuli cum matre relicti,
Cantibus intererant virgineiſq; choris.
Timpana pſalteriumq; ſonent: benedicat in hymnis
Conuentus Dominum, qui procul egit eos.
Collaudate Deum, qui ex fontibus Iſrael eſtis;
Qui vos eduxit pectore, voce, manu.
Eſt ibi Benniamin adoleſcens feruidus æuo,
Mentis in exceſſu raptus ad alta poli.
Sunt ibi ductores magni de principe Iuda,
Egreſſi Zabulon, Neptalin atq; ſimul,

¶ Duces. Scilicet fidelium qui erant Apoſtoli, & alij præpoſiti. ¶ Pſallentibus. Ideſt cum cæteris catholicis D. N. I. Chriſt. in pſalmis, & hymnis confitentibus atq; laudantibus. ¶ Exceſſere. Ab Hieruſalem. ¶ Procul. Vſq; ad regnum Agryppæ. ¶ Flamma belli, uel incenſæ urbis. ¶ Vorarentur. Ab ore gladij ultoris. ¶ Catuli. Ideſt Iudæi efferati in bonos more catulorum Leonum, qui ante rugiunt quàm poſſint capere prædam, ſic & beatus Io. Baptiſta appellabat eos progenies uiperarum. ¶ Cum matre. Synagoga, & urbe. ¶ Relicti. A diuino auxilio, & ab angelorum cuſtodia; ut refert Ioſephus de Bello Iudaico: auditas fuiſſe uoces ex ſanctuario dicentium exeamus hinc. ¶ Cantibus: Scilicet ſpiritualibus, gratias agentes Deo de ſua liberatione, & de uindicta ab impiis ſumpta per zelo iuſtitiæ. ¶ Virgi. choris. Non laſciuis. ſed quales decet ſacras uirgines in Eccleſia; ubi conuenerunt ad laudandum in horis canonicis, appellatur chorus, ſic & Angelorum nouem dicuntur eſſe chori. ¶ Collaudate. Hic uertit ſermonem ſuum ad ipſos fideles inuitans eos ad laudes diuinas. ¶ Ex fontibus. Ideſt ex tribubus, nam xij. filij Iacob capita fuerunt tribuum, & more fontium emiſſerunt ex ſe xij. populos tanquàm xij. ingentia flumina: aquæ enim multæ populi ſunt multi, ut dicitur in Apoca. ¶ Iſrael. Hoc ideo, quia primitiæ Eccleſiæ erant ex Iudæis ad fidem conuerſis, uel melius intellige, ſpirituali ex

A

malì et Iſrael, ideſt Deum per fidem videntes, nam ideo ſiſtole, ideſt correptio ſyllabæ fin. quæ apud græcos ſcribitus per H. fit in hac dictione Iſrael, ne dictio tam neceſſaria, & tantæ ſignificationis à carmine penitus excluderetur, ſi debita quantitas ſyllabæ ſeruaretur, nec ob id poeta debet argui imperitiæ tam in hac dictione, quàm in aliis quibusdam hæbraicis dictionibus, vbi potius ſignificationem attendit earum, quàm metricam temporum rationem, quod ſæpè Verg. & Home. aliiq; poetæ tam græci quàm latini factitarunt. ¶ Pecore, voce, manu. Hac optimus lyræ ſpiritualis concentus. ¶ Pſalterium. Eadem ratione, qua Iſrael corripitur ſyllaba media, te græcè enim ſcribitur per H. ſed aliter à verſu non capitur. ¶ Conuentus. Sanctorum. ¶ Benniamin. Per hunc intelligit Paulum tunc Saulum appellatum, qui fuit de tribu Beniamin, & ideo de hoc facit ſpecialem mentionem, vt oſtenderet in eo implendam eſſe prophetiam Iacob, qui dum benediceret filiis, cum ad Beniamin ventum eſſet, dixit Beniamin lupus rapax, mane feretur ad prædam, & veſpere diuidet eſcas. De quo vide hiſtoriam actuũ Apoſt. & epiſtolam eius ii. ad Corin. ¶ Adoleſcens. Vnde in actibus Apoſt. legitur teſtes depoſuerunt ueſtes ſecus pedes adoleſcentis qui dicebatur Saulus. ¶ Feruidus. Sic & vbi ſupra. Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis, &c. ¶ Raptus. Vt ipſe in epiſt. dicit raptus eſt vſq. ad tertium cœlum, deinde in Paradiſum, vbi vidit arcana quæ non licet homini loqui. ¶ Ductores magni. Hi ſunt Apoſtoli. ¶ Principe Iuda. Ideſt de tribu Iuda, quæ diutiſſimè tenuit principatum ſuper aliis tribubus, hi autem fuerunt v. Iacobus, & Ioannes, Simon, & Thadeus, & alter Iacobus, & ſi qui alii extiterunt cognati domini ſecundum carnem. ¶ Zabulon. De hac tribu fuit Petrus & Andreas, & Philippus aliiq; Galilæi. ¶ Neptalin. Bartholomeus, Mattheus, Thomas, & Matthias ſecundum quoſdam. ¶ Summe Deus. Hic propheta quia viderat in ſpiritu perſecutionem mouendam per Iudæos, & reges gentium aduerſus ductores prędictos conuertit ſermonem ad ipſum dominum per modum orationis, vt uirtute Spiritusſancti, & cuſtodia angelica taliter eos roboret atque muniat, vt propter eorum terrorem à publicatione Euangelii non deſiſtant. ¶ In nobis. Seſe connumerat propheta, non quia tunc eſſet futurus inter illos, ſed quia multos de ſua progenie prævidebat cœtui fidelium annumerandos. ¶ Firmius. Non enim ſufficit gratia gratis data, niſi adſit continuo gratia gratum faciens opera noſtra, quia ſine illo nihil boni poſſumus facere. ¶ Vagos. Propter fragilitatem humanæ carnis, nam & ſi Spiritus ſit promptus, caro tamen eſt infirma. ¶ Sede ſuperna. Dupliciter intelligitur: vel de Cęlo Empyreo, quod appellatur cęleſtis Hieruſalem, qui ibi eſt perpetua pacis viſio, & inde miſit ſpiritum ſanctum in diſcipulos: vel Syon, quæ vti arcum urbi ſuper eminebat, & in cœnaculo ibi iacta fuerunt maxima fidei catholicæ fundamenta, & principium conuerſionis Iudæorum poſt acceptam Spiritusſancti gratiam, inde exeuntes apoſtoli cœleſti virtute repleti totum orbem fide Chriſti impleuerunt. ¶ Mirabilibus. Vt eſt ſuſcitatio mortuorum, illuminatio cæcorum, ſubita languentium valitudo, vide actus Apoſt. & martyrum hyſtorias, & inuenies hæc mirabilia ſubſecuta fuiſſe. ¶ Reges. Conſtantinus Imperator, & ſucceſſores ſui. ¶ Magna. Munera pro fabricandis Eccleſiis, & pro victu clericorum atq; religioſorum. ¶ Aſt alias feras. Ideſt infideles principes more ferarum in Chriſtianos deſæuientes. ¶ Foliis fretas. Ideſt ceremoniis exterioribus confiſas, cum tamen eorum interior conſcientia eſſet plena iniquitate & dolo, & hypocriſi, ſunt enim Iudæi ficus illa foliis abundans, & fructu carens, cui dominus maledixit. ¶ Vel arundine. Ideſt vana poteſtate temporali tumentes, hi ſunt gentiles Romani, vnde, & Pilatus dixit domino. neſcis quia poteſtatẽ habeo crucifigere te. ¶ Quæ fremuere diu. Scilicet aduerſus ſanctos uſq; ad tempora Conſtantini. ¶ Corripe. Scilicet quoſdam in ſalutem, vt ipſum Conſtantinum lepra percuſſum, alios pertinaces, ut Pharao. ¶ Fuſte ferreo. Hoc eſt ſubita morte temporali demum, & æterna ut ſup. eod. Pſal. uiſum eſt de Iudæis, Sicuti etiam legitur de impio Nerone: qui coactus eſt à ſeditione populi ſeipſum interficere. Diocletianus etiam à Senatu eſt interfectus, ut habetur in hyſtoria Ioan. Apoſt. Sic & de cæteris perſecutoribus Eccleſiæ factum eſt. ¶ Taurorum. Ideſt principum ferocium qui cornibus ſuæ poteſtatis abutentes uentilabant Eccleſiam Dei, dicuntur pinguia armenta quia tauri non niſi pingues laſciuiunt. Sic & potentes ex opulentia fiunt ſuperbiores, atque ferociores. ¶ Gregi iuuencarum. Hæ ſunt gentes, & plebes diuerſæ, quæ uoluntati ſuorum principum adhærentes offerebant eis fideles torquendos & necandos, uel per iuuencas intelligit blandientes Iudices, qui lenociniis vanarum promiſſionum, nec nõ interuentu meretricularum nitebantur ſanctos à recto auertere propoſito, ut refert Hier. in uita patrum, circa principium uitæ Pauli primi Hæremitæ, & legimus in paſſione Beati Chriſanti, unde ſubdit. ¶ Blandiciis, &c. ¶ Argenti cuius bonitas igne probatur, Sic fides ſanctorum igne tribulationis. ¶ Bella uolunt. Iſti ſunt Romani. ¶ Pharo. Principale pro deriuato, ideſt ab Alexandria urbe Pharia; unde multi prædicatores miſſi ſunt à Beato Marco Euangeliſta conuerſi & edocti ad diuerſas mundi partes conuertendas, dicuntur autem nuntii pacis prædicatores Euangelii, quia nuntiant pacem factam inter Deum, & homines: nos etiam Papienſes inde habuimus legatum pacis Syrum patronũ noſtrum

Gen. 49.
Act. 8.
2.Cor. 12

Summe Deus mandata tuæ, ne deſerat iſtos
Virtuti iniungas: ſed iuuet atq; regat.
Quod Deus in nobis operatus es annue quæſo;
Firmius, vt duret conſolidetq; vagos.
Quod prius à ſancta Solymorum ſede ſuperna
Cœpiſti in nobis, perfice quæſo, Deus;
Nam mirabilibus reges virtutibus horum,
Ad te conuerſi muneta magna ferent.
Aſt alias foliis, tenui vel arundine fretas,
Quæ fremuere diu corripe fuſte feras.
Pinguia taurorum, nec non armenta reprende:
Quippe iuuencarum ſunt ſtabulata gregi.

B

Matt. 26.

C

Blanditiis tentant alios excludere: quorum
Argenti vt bonitas, igne probata fides.
Tu gentes, quæ bella volunt diſperde: futuros
Nuntio legatos pacis ab vrbe Pharo.
Aethiopum tamen ante manus ventura: feretq;
Pellem nigra Deo pectus & alba fide.
Regna ſimul terræ domino cantate redempta
Vnde ſalus vobis pſallite regna Deo.
Pſallite regna Deo ſcandenti ſolis ad ortum,
Qui cœlum cœli ſcandit & aſtra ſuper.
Vnde ſuæ voci vocem virtutis habendam
Creditis? e cœlis mox Deus ipſe dabit.

Marci

D Marci diſcipulum.¶ Aethiop.manus. Ideſt gens à Matheo Apoſtolo ad fidem conuerſa ſuſcitato regis filio.¶ Ante ventura. Ideſt præuentura Aegiptum. threſſimam ante quàm Aegipsij crederent Aethiopes erant in Chriſto credentes.¶ Feret. Pro offeret.¶ Pellem. Ideſt exteriora bona ſua.& pectus ideſt interiora cordis; & hoc modo euitatur ſynecdoche duplicata.¶ Regna. Hic inuitantur omnes gentes ad laudandum D. N. I. Chr. pro eius aſcenſione, ſpiritusſancti miſſione,& pro omnium redemptione, atq. Euāgelij publicatione.¶ Ad ortum ſolis. Vel ad literam intellige, ex monte Oliueti qui ſpectat Orientem, vnde aſcendit Chriſtus, vel ſpiritualiter ad patrem Deum, à quo ortus eſt ipſe ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter. ¶ Cœlum cœli. Ideſt ad empyreum cœlum qd' eſt ſuper omnes cœlos.¶ Suæ voci. Ideſt Apoſtolicæ prædicationi.¶ Vocem virtutis. Ideſt fortitudinis. ¶ E cœlis. Nam inde deſcendit
virtus fortitudinis per ſpiritusſancti miſſionem,
in diſcipulos,& in omnes prædicatores. ¶ Admiranda. Scilicet facta. ¶ Nouo populo. Chriſtiano
Iſ.16. ſcilicet.¶ Nubibus. Ideſt Apoſtolis, vnde Iſaias, q
ſunt hi qui vt nubes volant, pluunt enim doctrinis, tonant minis,& coruſcant miraculis. ¶ Ingeritur, Quaſi latenter ingreditur, ſicut ipſe dominus ait in Euang. Cum ſteteritis ante reg. &c.
Matt.10. ¶ Pluant. Imbrem doctrinæ ſalutaris.¶ Mirabilis
Eſt enim Deus in eis manens, qui facit opera, ut
Actuū.x. dicebat Petrus Apoſtolus iudæis; poſtquam cū
Ioanne erexerat claudum, qui manebat ad ſpecioſam portum mendicans.¶ Virtutem. Prædicā
Mar.ult. di & robur ſuſtinendi aduerſa, ſicut habetur Marci vltimo; illi autem profecti prædicauerunt obique domino cooperante ſequentibus ſignis.¶ Ergo. Hic ponitur concluſio, qua inuitātur omnes ad gratiarum actionem propter benificia ſupradic. humano generi collata.¶ Gratanter. Quaſi gratulabundæ, ſeu cū gratiarū actione.¶ Sic ben. erit. Hæc eſt prophetia quam videmus quotidie adimpleri dum in Eccleſijs die noctuq: benedictus Deus, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. amen.

Admiranda nouo populo, dominumq; videnti
  Hæc propter cuncti glorificate Deum.
Eius enim virtus, & magnificentia celſis
  Nubibus ingeritur: præcipit vtque pluant.
Vtq; ſuis Deus in ſanctis mirabilis extet;
  Virtutem plebi robur & ipſe dabit.
Ergo Deus toto veluti gratanter in orbe
  Eſt benedicendus: ſic benedictus erit.

E ECce rapax animam &c. Vaticinatur propheta in hoc pſalmo paſſionem D. N. I. Chr. tam clarè, ut videatur potius Euangelium texere, quàm prophetiam. poteſt nihilominus intelligi de perſecutione corporis myſtici, quod eſt Eccleſia: ſed ego priorem ſenſum proſequar, in quo & Aug.& Caſſiodorus cœteriq; ut plurimum illum intelligūt: ſed & ipſe Dom. hunc eundem de ſe allegauit ut ſuo loco oſtendemus; Apoſtoli quoq; allegauerūt, hunc eundem pſalmum de Chriſto. Propheta igitur in perſona Chriſti imminente iam paſſione ſua ſub querula lamentatione exponit anxietatem ſuam dicens.¶ Ecce rapax moles aquarum. Ideſt impetuoſus torrens, per quem intelligit ſubitum populi iudaici furorem clamantis, tolle, tolle, crucifige eum, & non hunc volumus ſed Barrabam,& alia multa quæ in paſſione illius leguntur.¶ Animam. Hoc ideo dicit, quia Pilatus propter hunc populi tumultum motus tradidit eum crucifigendum volens populo ſatisfacere. ¶ Saluum facito. Non à morte eruendo, ſed uirtutem patienter ferendi ſuggerendo, & in his loquitur ut Infirmus homo; quòd autem per aquas intelligantur perſecutiones teſtatur Iſaias dicēs: adducet dominus ſuper eos aquas fortes & multas ſup regē Aſſiriorū. ¶ Cænoſi lacus. I. inuidiæ,& odij phariſeorum, ſcribarum, atq. ſacerdotum, qui erant pleni auaritia, dolo, & omni iniquitate, ut lacus cæno.¶ Maris. Mundi huius.
¶ Horrida hyems. ſ. tempeſtas, per quam intelligitur iudiciaria poteſtas Pilati,& Herodis, quorum alter illuſum remiſſit, alter non ſolum illuſit, ſed flagellis cæſum crucifigi mādauit.¶ Clamoribus. Nam ſecundum aliquos dixit totum pſalmum Deus meus ut quid dereliquiſti me, & alios uſque ad illum uerſic. in manus tuas cōmendo ſpiritum, ſequitur, & clamans voce magna expirauit. ¶ Fau. ſiccis. Pro laſſitudine paſſionis,& ſitis ardore.¶ Defecerunt. In morte.¶ Oculi. Et uerè corporales,& etiam ſpirituales, qui erant oculi ſui, ſancti videlicet diſcipuli, quibus lumen fidei defecit: nam relicto eo omnes fuge-
F runt & ſcandalum paſſi ſunt.¶ Caligine. S. mortis.¶ Sic quoque. Crucifixus & mortuus. ¶ Spero in domino meo.¶ Patre qui ſuſcitabit me.¶ Multiplices. Nam & gentiles & omnes populi ſectæ. ¶ Super capillos capitis. Modus eſt loquēdi quādo numerum multum uolumus exprimere.¶ Oderūt me gratis. Ideſt pro bonis operibus meis, pro quibus gratia erat mihi referenda, illi è contrario me oderunt, magnum enim beneficium maxima ingratitudine ab iniquis compenſatur hæc ſunt uerba quę diximus ſupra adducta fuiſſe ab ipſo domino Io.15. ¶ Hoſtis. Singulare p plurali, inimici de quibus ſupra, qui ex Herodis fauore & Pylati iniuſta ſententia conſortati ſunt.¶ Quaque. Die noctuq; in vrbe & extra, inſidians. ¶ Rapui. Mos eſt lamentantium: quando iniuſte plectuntur dicere, alij peccauerunt, & ego pro his pendo pœnas; in veritate tamē dominus Ieſus quę non rapuit exoluit; nam pró culpa primi parentis, cuius manus rapuerunt pomum vetitum, voluit rapere diuinitatem. Item & propter iniquitates noſtras tollendas eſt aflictus vt etiam dixit Eſaias iniquitatē nō fecit nec eſt inuentus dolus in ore eius, ſed omnium noſtrùm iniquitates dominus impoſuit ſuper eum, & alia multa

ODE LXVIII. EX PSALMO LXVIII.

Saluum me fac.

ECce rapax animam moles penetrauit aquarum
  Me ſaluum facito te precor alme Deus.
Cænoſiq; lacus miſer heu ſum fixus in imo,
  Nec firmare pedes, vt leuer inde queo.
Cumq; fatigatus nando maris alta petiſſem;
  Horrida me raptum fluctibus hauſit hyems:
Ore laboraui clamoribus æthera complens,
  Faucibus & ſiccis vox mea rauca ſtetit.
Tunc defecerunt oculi caligine oborta,
  Attamen in domino ſic quoq. ſpero meo.
Multiplices, capitiſq. ſuper creuere capillos
  Qui nos oderunt gratis ob inuidiam.
Me ſuper inualuit tum confortatus & hoſtis
  Iniuſtè qui me quaq. ſecutus erat.
Heu quę non rapui ſum pendere cuncta coactus
  Quin aliæ, exolui quæ rapuere manus;

Omnia qui noſti Deus, inſipientia noſtra
Nota tibi: nec te crimina noſtra latent.
Optime virtutum, qui te Deus vſq; morantur,
Non confundantur me pereunte ſuper.
Non confundantur nec me pereunte rubeſcant,
Qui te perquirunt Iſrael alme Deus.
Suſtinui opprobrium quoniam te propter, & ora
Confuſa & grauibus ſunt ſaturata notis.
Hæc probra te propter, quia nam perpeſſus & ora
Confuſibilibus ſunt adoperta notis;
Fratribus atq; meis ſum factus vt extera proles,
Queis eadem genitrix ceu peregrinus eram.
Zelus enim templi, quod erat ſpelunca latronum
Fœda domusq; tuæ nempe momordit honos.
Exarſere in me tibi quæq; opprobria quondam,
Dira exprobantum me cecidere ſuper.

multa ad hoc propoſitum ibi vide. ¶ Inſipientia noſtra. Quomodo ſumma patris virtus, & ſapientia, dicit inſipiētiam ſuam eſſe notam patri, hoc dicit in membrorum ſuorum perſona, tanq; caput eorum: nam ſicuti peccata eorum dixit & fecit eſſe ſua ad pœnam pro eis luendam: ſic & inſipientiam, infirmitatemq; noſtram ſuam eſſe dicit. ¶ Vſque. In diem preſentem. ¶ Morantur. Vt per meum deſcenſum ad inferos, inde eruas illos, loquitur enim de ſanctis patribus in limbo redemptionem expectantibus. ¶ Non confundātur. De eorum quaſi vana expectatione. ¶ Super me peunte. Si ad illos nō irem, & mecum eos nō inde ſuſcitatos extraheres. ¶ Non confundantur. Hic orat pro Apoſtolis ne crux Chriſti prædicāda vertatur eis in ignominiā & confuſionem; q factum fuiſſet niſi crucifixus dominus poſtmodo & reſſurrexiſſet. ¶ Iſrael. Genitiui caſus, ideſt populi fidelis Deum per fidei lumen videntis. ¶ Alme Deus. Ipſe enim nos alit exteriori & interiori cibo. ¶ Suſtinui. Hic ſaluator exponit pœnas, quas eſt perpeſſus, & primo in verbis opprobrioſis, & contumelioſis; nam appellabant eum ſamaritanum, dæmoniacum, blaſphemum, ſeductorem, ſubuerſionem gentis, & falſum propheta, ac regem. ¶ Te propter. Anaſtrophe, ideſt vt tibi obedirem. diſce ò chriſtiane te debere pati opprobria, & mortem; vt obedias Deo patri & creatori tuo; nec te pigeat, habes Chriſti exemplū, qui factus eſt obediens patri vſque ad mortem (vt ait Apoſtolus) mortem autem crucis. ¶ Ora confuſa. Sputis & alapis atque cruore è capite deſcendente. ¶ Confuſibilibus. Ideſt plenis verecundia & confuſione. ¶ Adoperta. Ideſt tota plena, & fœdata. ¶ Quia nam. Aduerbium eſt interrogandi lamentatur enim tanquam homo iuſtus & tamen afflictus querens qua de cauſa tali ac tanta pœna excrucietur. ¶ Fratribus meis. Ideſt iudęis de quorum tribu & cognatione erat. ¶ Extera proles. Ideſt extraneus, & quaſi eſſem ethnicus aut publicanus. ¶ Queis. Pro quibus. ¶ Genitrix ſynagoga. Nam quemadmodum catholicorum nunc Eccleſia dicitur mater: ſic tunc iudęorum ſynagoga. ¶ Zelus. Hic exponit cauſam odii iudæorum aduerſum ſe conceptiquia ſcilicet zelus ideſt honoris tui vehemens amor, momordit me: nam cū eieciſſet vendentes & emētes de tēplo dicēs, Domus patris mei domus orationis, eſt & vos feciſtis eam ſpeluncam latronum. ſacerdotes & phariſei ſcribęque accenſi ſunt ira in eum, quia detexerat eorum auaritiam & impediuerat lucrum quæſtumq; quotidianum. hunc verſum Io. Euangeliſta dicit ab Apoſtolis fuiſſe intellectum de magiſtro ſuo, poſt miſſionem ſpiritusſancti. ¶ Exprobātum tibi. Quando dicebant eum in Beelzebub eiicere Dæmonia, ita quòd virtutem ſpiritusſancti attribuebant Dæmonio; vel aliter, quia opprobria ſua de violatione templi noluit ſufferre; ideo eorum ira, atque indignatio tota eſt conuerſa ſuper me, ut occiderēt quem reprenſorem & honoris tui viderant zelatorem.

Aſt ego ieiunans animam, carnemq. repreſſi,
Ceſſit in opprobrium res tamen iſta mihi.
Dura camellorum teneros ſæta induit artus
Sum paradigma tuis fabula factus eis.
Quiq. ſedent portis, in me ſunt vana locuti;
In me pſallebant, quiq. meraca bibunt:
At mihi pro ſcuto ſupplex oratio ſola,
Nam bene adeſt placiti temporis hora Deus.
Multiplici pietate ſua miſeratus acerbas
Me dantem pœnas audiat oro pater
Vt promiſſa ſalus per me celebretur in orbe
Carni vera ſalus ſic quoq. danda meæ.

¶ Ieiunans. Nam vltra illos 40. dies & 40. noctes de quibus Matthei 4. probabiliter creditur, & ex hac littera maximè, quod in illis dieb⁹, in quib. toti populo erāt indicta ieiunia quotānis D.N.I.C. ieiunaſſe, & tamen hoc cædebat in opprobrium ſibi; nam quia nō ieiunabant eius diſcipuli alia ieiunia phariſaica, & ea quæ diſcipuli Io. Bap. appellabant voracem illum, vinipotorem, publicanorum & peccatorum amicum. Sed & illa 40. dierum ieiunia ceſſere in opprobrium ſibi quia inde cæpit occaſionem Diabolus tentandi eum exprobrando illi famem. ¶ Dura ſæta cam. Periphraſis eſt veſtis cilicinæ. eſt attendendum quòd omnibus modis D. I. in corpore ſuo fecit peccatorum noſtrorum pœnitentiam dans exemplum peccatoribus nobis qualiter pœnitere debeamus: non. n. (vt ait Hieronymus) ſanat oculum, quod ſanat calcaneum. tria ſunt genera peccatorum, omne enim quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut oculorum, vel ſuperbia vitæ, pro tollenda carnis concupiſcentia afflixit D. I. ieiuniis, vigiliis, veſte dura & demum flagellorum maceratione, aduerſus concupiſcentiam oculorum quæ eſt cupiditas radix omnium malorum, duriſſimam ſibi ipſi indixit paupertatem, ita vt neque haberet vbi caput reclinaret; contra ſuperbiam vitæ & ambitionem fugit eos qui volebant eum regem facere, & demum voluit vt vanus rex illudi opprobriis ſaturari, ac demum cum ea nota crucifigi pro rege Iudæorū; diſcamus itaq; & nos peccatorum noſtrorum maculas triplicēs hoc triplici delere remedio. ¶ Paradigma. Greca ē dictio, latinè exemplum ſignificat & aptiſſimè congruit his quæ modo diximus: nam iſta triplex Chriſti afflictio noſtræ eſt pœnitentiæ inſtructio. ¶ Tuis. Scilicet fidelibus. ¶ Fabula. Ideſt deriſoria res; ſicut enim fabulas ridere ſolem⁹: ſic iſti & vitam & mortem Chriſti & multomagis talem corporis afflictionem deridebāt. ¶ Quiq; ſed. por. Tāquam iudices, iuxta antiquam conſuetudinem, qua etiam tunc Hyeroſolimis vtebantur, nō enim Romani abſtulerant ab eis cauſas ciuiles, ſed tantummodo criminales; item quia ſedebant in portis templi ad docendum populum. ¶ Vana locu. Vt fuit illud vah qui deſtruis templum Dei & in tribus diebus excitas illud; item alios ſaluos fecit ſe ipſum non poteſt ſal. fac. item. Filius Dei eſt deſcem. nunc det. & cre. ei. aliaque permulta ſimilia. ¶ Pſallebāt. Cātantes cantilenas quas de opprobrioſa eius morte compoſuerant, vt iſta: Ieſu nazarene, fuiſti rex ſerene, ſpinis

coronatus

D coronatus, virgis flagellatus & reliqua. ¶Meraca. Ideſt vinum purum ebriatiuum, hoc eſt per tabernas impij miniſtri debachantes talia decantabant in D. I. vituperium. ¶Pro ſcuto. Diſcite ò clerici quòd ait Ambroſius: arma clericorum ſunt lachrymæ & orationes. ¶Beneplaciti temporis hora. Erat maximè in die ſuæ paſſionis in qua beneplacuit patri ſuſcipere eius ſacrificium in odorem ſuauitatis pro reconciliatione generis humani: vnde & ipſe pater dixerat, hic filius meus dilectus in quo bene complacitum eſt mihi. ¶Acerbas. Et tanto acriores, quanto iuſtior erat & innocentior qui patiebatur; nam quæ venit indigno pœna, dolenda venit. ¶Audiat. Scilicet. Quidem & exaudiuit filium pater pro ſe orantem & pro membris ſuis. ¶Per me. Ideſt media paſſione mea. ¶Carni. Ideſt corpori meo. ¶Vera ſalus. Per reſuſcitationē ſubſequentem. ¶Eripe de luto. Hæc orationis verba conueniunt querelę ſuperius expoſitæ, & primo petit vt eripiatur à luto, in quo queſtus fuerat ſe infixum. ¶Ne figar. Diutius ſcilicet quàm triduum, quo ſtetit in luto terrenorum iudæorum ſub eorum poteſtate dum crucifixerunt & cuſtodierunt in ſepulchro poſitum; de cuius infixione præcipuè petit hic à patre liberari. ¶Ex his iudæis. Scilicet, qui vt ſupra dictum eſt odio habuerunt eum gratis. ¶Ex imo æquoris. De poteſtate Romanorū. ¶Fundo. Ideſt de poteſtate mortis & tenebrarum inferni. ¶Ad littus. Id eſt ad portum ſalutis per reſurrectionem celerē: eſt autem metonymia optimè quadrans; nā maris tribulatio, ratis eſt corpus eius, littus ſalutis refugium. hinc eſt ꝙ poſt reſurrectionem ſuam apparens diſcipulis, non amplius ambulauit ſupra mare, neque aſcendit in nauiculam. ſed ſtetit in littore; quia Chriſtus (vt ait Paulus) ſemel mortuus amplius

E non moritur, mors illi vltra nō dominabitur. ¶Tempeſtatis hyems. Ideſt impetus dęmoniacæ poteſtatis. ¶Aut vortex. Ideſt inſidiarum eius perplexio. ¶In profunda inferni .ſ. vbi trahit quos illecebris ſuis inuoluit. ¶Præcipitem. Per deſperationem, quæ procedit ex impacientia dolorum & pœnarum. ¶Teter. Ideſt obſcurus puteus abyſſi, ideſt lymbi uel inferni. ¶Vrgeat. Ideſt claudat, quominus prohibeat reſurgere, & inde ſanctos patres educere. ſciendum autem eſt D. N. I. Chr. non ſolum pro ſe oraſſe: ſed etiam pro nobis peccatoribus: nam aquæ tempeſtas eſt ſubitæ tentationis impetus qui demergit peccatorem ſi ex conſenſu proponit peccare, tunc autem abſorbetur à vortice, quando malum propoſitum ad effectum perducit. infigitur autē in luto profundi, quando per prauam conſuetudinem diu retinetur in frequentibus actibus peccati, & demum puteus claudit ſuper eum os ſuum quando per impœnitentiam deſperatus moritur; vnde dicebat Auguſtinus ne claudas tu os tuum in confeſſione peccati, ſi non vis quòd puteus inferni claudat ſuper te os ſuum. ab his ergo omnibus orauit dominus, ut nos miſeri peccatores eriperemur. ¶Exaudi. Hic reperit cauſam quare Deus exaudiat, quia eſt benignus miſericors & multus ad ignoſcendum. ¶A puero tuo. Quaſi dicat à filio, & ſeruo valde obedienti: & hęc cauſa potiſſima ad exorādum, dominum, cui magis placet obediētia, quàm victimæ. Ocior. Comparatiuum pro poſitiuo, quod apud nos minimè eſt in vſu ὠκὺς enim græcum eſt.

Me rape de luto turpi, ne figar in illo,
  Ex his qui oderunt eripe me domine,
Æquoris ex imo de fundo emergar aquarum
  Enatet ad littus iam mea quaſſa ratis.
Tempeſtatis hyems non me demergat aquarum
  Sorbeat aut vortex, in que profunda trahat.
Non me præcipitem demerſum teter abyſſus
  Includat, puteus vrgeat oſuè ſuum.
Me Deus exaudi multa ex charitate benignus
  Reſpice multiplici me pietate tua.
A puero ne verte tuo faciem ocior audi;
  Quo nimium vexor me citus hoſte rape.

¶Rape. Pro eripe. ¶Mox. Ideſt ſtatim infra triduum; vt promiſiſti. ¶Animæ meæ. Vt ab Inferno non detineatur: ſed reſuſcitetur. ¶Hoſtibus à tantis. A dęmonibus volētibus in limbo inferorum partem eam detinere, & iudæis, gentiliumq; militib⁹ cuſtodientibus ſepulchrum, vt impedirent reſurrectionem. ¶Euolet. Ex inferno ad ſuperos. ¶Improperant mihi. De quibus ſup. diximus. ¶Quis & autor. Generis ſunt communis: auctor verò per c. eſt verbale ab augeo. & generis tantum maſculini. ¶At ſilui. Hic ponitur obiectio, & reſponſio: ſi ſunt falſa, quæ improperauerunt, quare ſiluiſti? nam is qui tacet, uidetur confiteri; reſpondet ut etiam hanc confuſionem patienter ſuſtinerem; & docerem meos: vt patienter ferant opprobria etiam falſa. ¶Quam grauis. Ideſt quātum infeſta. ¶Iſta man⁹. Ideſt caterua aduerſantium. ¶Ades. Nam vbiq; eſt Deus quanto magis in paſſione aderat filij ſui, aduerſus quem nō habuiſſent vllam poteſtatem inimici; niſi ipſe deſuper dediſſet. ¶Paterisq;. Vt adimplerentur vaticinia prophetarum. ¶Refelli. Per purgationem oppoſitam. ¶Quærens. Ideſt ita volens omnino ¶Tuli. Deeſt igitur. ¶Suſtinui. Ideſt expectaui conſolatorem, & non inueni; ideo tu adiuua me qui es conſolatio mea. ¶Preſſo. Ideſt oppreſſo à miſeris. ¶Contriſtarier. Pro contriſtari, paragoge, eſt. ¶Millibus tantis. Populi ſcilicet clamantis crucifige, crucifige, qui paucis ante diebus cantauerant ei. Oſanna filio Dauid, benedictus, qui venit in nomine domini, Oſanna in excelſis, vnde ſequitur. ¶Quàm leuis aura. Vulgi ſcilicet, quòd eſt inſtabile valde. ¶Conſolatorem. Supra compaſſionem quęſiuit modo conſolationem: ſed nec tunc inuenit.

Mox animæq; intende meæ: mox libera per te
  Hoſtibus à tantis euolet alta petens.
Scis ea, quæ improperant mihi falſa; quis autor eorum
  Inuida detractrix nempe maligna cohors:
At ſilui; foret vt confuſio: nanque tacere
  Conſcia mens ſceleris victa pudore ſolet.
Tu qui cuncta vides; qui noſti cuncta, priuſquam
  Fiant: tu noſti quàm grauis iſta manus.
Nam dum me tribulant, & ades; pateriſque; refelli
  Nulla ſinis; quærens vt patienter agam.
Corde tuli tacito grauia improperantis ab ore,
  Creditus à cunctis vt reus vtq; miſer.
Suſtinui, tanto quærens ex agmine; ſi vllus,
  Qui mihi ſic preſſo compateretur, erat.
Millibus in tantis heu contriſtarier vllus
  Non eſt inuentus, quàm leuis aura fugit.
Conſolatorem quæ ſiuit pondere preſſa
  Mens mea triſtitiæ feſſa dolore graui.
Heu qui vel verbis mœſto ſolatia cordi
  Infereret ſolus non fuit inter eos.

inuenit, amici enim fugerant. Petrus ter negauerat; mater, & paucul æ mulieres procul à militibus arcebantur ab eo. ¶ Inter eos. Crucifixores, & Iudæos necem procurantes. ¶ Fel, & acetum. Vt amaritudinem cordis, & acerbitatem doloris amaro potu magis, ac magis exacerbarent; eſt autem ſciendum, quòd ex eo, quòd dixerat Salomon: date uinum mæſto, & ſyceram his qui amaro ſunt animo, Iudææ mulieres conſueuerant dare vinum dulce reis ultimo afficiendis ſupplicio, quo leuius mortem ferrent: ſed milites Pylati hoc accipientes biberunt, & D. N. I. Chriſtum acetum felle mixtum porrexerunt; hoc aūt factum eſt, ut amarus guſtus dulcedini pomi guſtati à primo parente contraponeretur; & ſimul ad demonſtrandā Iudæorum amaritudinem animi aduerſus Ieſum per inuidiam commoti. ¶ Tantus amaror. Duplicat per anadiploſim, ex hac tanta amaritudine ſignificatur quàm grauis ſit ingratitudinis labes, & maximè peccatorum recidiuantium, quibus culpæ ex merito paſſionis Chriſti fuerant dimiſſæ, iterum peccantes uident, quodammodo potare D. N. I. felle, & aceto; ac iterum (ut ait Paulus) crucifigere, & oſtentui habere. ¶ Famem. Hoc ideo dicit, quia fel de ſui natura coagulatur; & uidetur eſſe aptior ad eſcam, quàm ad potum

A
Matt. 27.
Ioan. 9.

Quin grauiter feſſo, ac ſitienti fel, & acetum
Porrexere mihi; tantus amaror erat.
Tantus amaror erat duris in cordibus illis:
Vt fel atre famem, leniat acre ſitim.
Sic Deus in laqueos, in ſcandala fiat eorum
Menſa; de hinc iuſtæ retribuetur eis:
Ne uideant oculi, tenebriſq; premantur opacis,
Ne recta incedant, ſtruma recuruet eos.
Tu Deus ex alto ſuper hos effunde furorem,
Iuſta ſed hæc præceps ira reuoluat eos.
Sit deſerta viris habitatio; nullus eorum
Inq; tabernaclis ſit ſtatione vigil.
Iuſte ſalutifero quem cædi permiſiſti,
Sunt inſectati pectore, & ore grauet,

¶ Sic Deus. Hic conſequenter prædicitur Iudæorum pœna. nam ſicuti in feſtiuitate paſchali apprehenderunt Dominum, ſic ipſi poſt xl. annos in tali tempore, à Romanis improuiſis fuerunt in vrbe illaqueati, circuocluſi, & obſeſſi. ¶ Menſa. Scilicet paſchalis conuiuij. ¶ De hinc. Diſſillaba eſt dictio. ¶ Iuſtè. Nam ſicuti me afflixerunt, ſic & ipſi afflicti ſūt à Romanis, à quibus rebellauerant. ¶ Ne videant oculi. Mentis. ¶ Tenebris opacis. Ideſt obſcuris per ignorantiam, non enim per obſtinationem poſſunt habere rectum ſenſum, & verum in ſcripturis ſacris intellectum; & hoc iuſtè euenit eis quia velauerant oculos Domini; dicentes: prophetiza quis eſt, qui te percuſſit, ſic velum ignorantiæ eſt poſitum ſuper corda eorum, vt videntes non uideant, & audientes non intelligant, quæ faciunt ad eorum ſalutem. ¶ Ne recta. Scilicet via mandatorum Dei. ¶ Struma. Ideſt gibbus in dorſo, nam quamuis ſtruma propriè ſit in pectore, vel in gutture ſupeiflu humorum, tamen & pro gibbo dorſi quandoq; ponitur, uide Cornelium Celſum, qui ſcribit ſtrumam extantia quædam in tergo. ¶ Recuruet. Vt ſemper ſint ſub iugo ſeruitutis gentium, quo ad corpus, & ſub ſeruitute Diaboli, quo ad animam: nam per obſtinationem ambulant de peccato in peccatum. ¶ Effunde furorem. Ideſt rigorem tuæ iuſtitiæ; ſicut econtra ipſi effuderunt ſuper furorem ſuæ iniuſtitiæ. ¶ Præceps. Ideſt feſtina, & improuiſa. ¶ Reuoluat. Ita quòd ſe inde euoluere non poſſint. ¶ Viris. Iudæis, Scilicet non enim licet eis habitare in reædificatam vrbem poſtmodum ab Adriano. ¶ Taber. Morem expreſſit militarium. ¶ Statione. Aſtando dicitur. Statio, eſt locus ille, vbi ſtat miles vigil ad cuſtodiendam aliquam vrbis partem, hæc ſiccurunt ſuper Iudæos à Romanis partim interfectos, & partim captiuatos, vt ſæpe dictum eſt ſupra. ¶ Fuſte ſalutifero. Ideſt morte nobis ſalutem afferente. ¶ Quem. D. I. de ſe loquitur in tertia perſona. ¶ Permiſiſti. Nec enim habuiſſent aduerſus eum poteſtatem ullam, niſi deſuper ipſe permiſiſſet; vt etiam ſupra dictum eſt, eſt autem hic verſus ſpondaicus, ſenſui quadrans. ¶ Inſectati. Frequentiam denotat. ¶ Pectore. Ideſt odio, & mala voluntate, quam diu tulerunt abſconditam in pectore. ¶ Ore. Vocibus iniurioſis, & clamoroſis. ¶ Dolorem. De eorum impœnitentia erat enim maximè dolor Dom. N. I. quando propter peccatores patiebatur, & videbat multos eorum in obſtinatione ſuæ perduraturos, vel poteſt etiam intelligi de dolore, quem capiebat ex præuiſa perſecutione Eccleſiæ ſuæ; non enim eis ſuffecit Chriſtum occidere, niſi etiā & Apoſtolos ſuos crudeliter perſequerentur vt eius nomen totaliter delerent. ¶ Super plagas. Manuum, & pedum. ¶ Plaga noua. Lateris lancea perfoſſi; vnde exiuit ſanguis, & aqua: vt ateſtatur Ioan. Euangeliſta, vel de plaga Eccleſiæ ſuæ intellige, quam addiderunt in flagellatione Apoſtolorum, Stephani lapidatione, Iacobi nece, & Petri incarceratione, & deniq; alijs compluribus malis in diſcipulos perpetratis, vide actus Apoſto. ¶ Tu quoq;. Sicut illi mihi. ¶ Super pondus. Pœnæ meritæ propter iniuſtam cœdem meam. ¶ Graue pondus iniquitatis. Permittendo eos ruere de peccato perſecutionis meæ, & meorum in peccatum impœnitentiæ & indurationis, quod eſt graue pondus ſuper dorſum peccatoris; nam demergit eum in profundum Inferni. poſſumus etiam de pondere ſeruitutis intelligere, quam ſuper ſtragem ciuium, ac vrbis ruinam vſque nunc portare coacti ſunt. ¶ Acum penetrent. Tangitur iuxta primum ſenſum; quod dicit Dominus in Euangelio. Facilius eſt camellum per foramen acus tranſire quàm diuitem intrare in regnum Cœlorum, porrò acus ſi erat porta parua templi, oportebat camellum onuſtum per quem diues opuletur intelligere, ſarcinā exonerari, ut poſſet ingredi: ſic in hoc loco, oporteret Iudæos ſarcina peccatorum onuſtos per pœnitentiam exonerari: at illi econtra dura ceruice quotidie addunt peccata peccatis. ſi uerò per camellum intelligitur corda magna, & naualis, ad hoc ut intret per foramen acus, eſt in filo minutulo reducenda: ſic diues facultates ſuas ingentes pauperibus erogandas diſtribuere debet, iuxta illud pſalmi.

Mat. 14.
B

Vulneribuſq; meis ſimul adiunxere dolorem,
Atq; ſuper plagas addita plaga noua eſt.
Pone ſuper pondus quoq;, tu graue pondus iniqui;
Ne uel acum penetrent, iuſtitiamue tuam.
Viuentum libro tua dextera deleat illos;
Ac iuſtos inter non notet vllus eos:
Paupertatis ego plenus, plenuſq; dolorum;
Hinc Deus accepit me tua magna ſalus.

Ioan. 19.
C

Luc. 16.

D

diſperſit, dedit pauperibus: ſic & Iudæi funem peccatorum qua grandi tenent alligati, minutatim per humilem confeſſionem & ſatisfactionem diſrumpere deberent, illi econtrario quotidie groſſiorem faciunt per duram eorum proteruiam. ¶ Iuſtitiamue tuam. Quæ debet abundare ſuper illa Phariſeorum, & Scribarum, ad hoc vt quis ingrediatur in regnum cœlorum, vt ipſe dominus dicit in Euangelio. ¶ Viuentium libro. Qui eſt in conſcientia vniuſcuiuſq. noſtrûm, & modo deletur per unam culpam, modo reſcribitur per gratiam, ſubſequente pœnitentia. ¶ Deleat. Per reprobationem; & æternam damnationem. ¶ Iuſtos inter. Anaſtrophæ, vllus neque angelus bonus. Hæc autem omnia non tantum in petitionis modo: ſed potius vaticinij ſunt intelligenda prolata fuiſſe à propheta in perſona Domini noſtri Ieſu, ideſt non in humanæ ſapientiæ verbis. ¶ Pauper ego plen. Nam pauper in natiuitate, in tota vitæ conuerſatione, in doctrina; in morte, & in ſepulchro. ¶ Dolorum. In paſſione iuxta illud alterius prophete, ò vos qui tranſitis, attendite; & videte ſi eſt dolo ſimilis dolori meo. ¶ Hinc. Ex doloribus, & paupertate. ¶ Accepit me. Suſcitando à mortuis ad immarceſſibiles diuitias, & ad cœleſtia gaudia, æternamq; gloriam. ¶ Proſequar, &c. Hic ponuntur gratiarum

M. De.

Tren. 1.

Proſequar ore Dei laudes, nomenq; decuſq;
 Carmine dulciſono magnificando canam.
Grataq; laudis erit vitulum ſuper hoſtia pinguem,
 Cornua cui fronti, plantula fiſſa pedum.
Diſcat inops, hylariq; exultet voce videndo.
 Se quoq; poſſe Deo grata holocauſta dare,
Quærite voce Deum; poterunt vitaq; potiri
 Sic animæ; æterna ſicq; quiete frui.
Nanq; ſuos genitor pius exaudiuit egenos
 Et miſeros patrius ſemper amauit amor.
Hunc igitur cœlum, tellus, mare, quæq; ſub illis
 Reptant, collaudent, voce manuq; canant.
Is ſaluam faciet Syon; condentur Iudæ:
 Quas vrbes muris ambiet atq; mari.

actiones à tota Eccleſia Deo patri referendæ per Chriſti ſuſcitationem, ſicuti videmus quotidie fieri. ¶ Grataq;. Laudis hoſtia. ¶ Super vitu. pin. Ideſt pluſq, vitulus pinguis, qui olim ſacrificabatur; ſacrificia enim ueteris legis, ut ſæpe dictum eſt, ex ſe non erant grata Deo, ſed tantummodo ex offerentium deuotione. Item illa figurabant Chriſtum uenturum, & paſſurum, ſeſeq; in ſacrificium Deo gratiſſimum in ara Crucis oblaturum, quod vbi factum eſt, uetuſtatem fugat nouitas, & vmbram pellit ueritas: ¶ Cornua. Tunc enim erat aptus ad ſacrificiū. ¶ Diſcat. Exemplo meo. ¶ Inops, ſpiritu. Scilicet de quo dicitur. Beati pauperes ſpiritu. Hic eſt populus Chriſtianus, qui à principio erat valde pauper, de Apoſtolis namq; & diſcipulis Domini patet, quia nihil habebant, alij vero, qui conuertebantur, vendebant omnia, & prædiū ponebant ante pedes Apoſtolorum, vt dicitur actuum; nunc per liberalitatem principū creuit decus Eccleſiæ, & facultates; quæ tamen etiam nunc ſunt pauperum licet interdum male adminiſtrentur per infideles, & auaros diſpenſatores. ¶ Se quoq;. Quemadmodum, & diuites vnde in Euangelio pauperculæ viduæ oblatio duorum obolorū prælata eſt diuitū magnis oblationibus. ¶ Grata holocauſta. Cordis contriti, igne charitatis incenſi, & laudum ex oriundo corde, & puris labijs procedentium. ¶ Quærite. Sic in Euangelio quærite, & inuenietis. ¶ Voce. Adeſt enim omnibus inuocantibus ſe in veritate, & alibi illic iter quo oſtendam illi ſalutare meum. ¶ Vita æterna, quòd eſt infra, ſeruit. n. duobus ſubſtantiuis adiectiuum in medio poſitum. ¶ Genitor. Pius Deus eſt. ¶ Egenos. Pauperes Chriſtianos, vt ſupra. ¶ Miſeros. Vel ſanctos patres intelligit, qui ante mortem Domini tenebantur captiui, vel apoſtolos, qui à Sacerdotibus fuerant in vincula detruſi, verum Angelus aperto carcere illos eduxit, & mandauit; vt abſq; metu conſtanter prædicarent, ſicut deinde etiam Petrum de manu Herodis, aliosq; fideles multoties de uinculis tyrannorum liberauit, vide actuum hyſtoriam. ¶ Hunc. Dominum. Inuitantur hic omnes ad laudem Dei pro tanto beneficio nobis exhibito, nam proprio filio Deus non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum. ¶ Cœlum. Ideſt Angeli ciues cęli, quia eorū ſunt reparatæ ruinæ per Chriſti paſſionem. ¶ Tellus. Ideſt homines quorum terrena ſunt habitacula, vt potè, qui domos habitant luteas, ſunt. n. ex terra facti; & hi laudent, quia ſunt redempti, & aſcripti noui ciues in cœlo. ¶ Mare. Ideſt inſulani ab vndis maris circundati, quia ad continentem uiuentem terram, quæ in cœlo eſt, ſunt tranſlati. ¶ Quæq; reptant. Ideſt animātia quæq;, uolucres, quadrupedes, & piſces; non quòd hæc irrationabilia poſſint Deū laudare (ut dicit Alcoranus lib. Maumethi) ſed quia hominibus præſtant materiā laudandi creatorē in creaturis ſuis. ¶ Is. Dominus Deus. ¶ Syon. Ideſt Eccleſiam Chriſti toto orbe diffuſam. dicitur aūt Syon quia ibi cœpit quo ad Chriſti prędicationē in templo factam, & ſacramenti Eucbariſtiæ inſtitutionem, ſpiritusſanctiq; miſſionem. ¶ Condentur. Ideſt ædificabuntur. ¶ Iudæ. Ideſt Iudeæ vrbes, hoc eſt multæ particulares Eccleſiæ in diuerſis locis inſtituentur, in quibus confitebuntur, & laudabunt nomen Domini non enim de materiali intendit hic urbium ædificatione, ſed de ſpirituali Eccleſiarū fundatione, ut Antiochena, Alexandrina, Romana, Conſtātinopolitana, & cæteris penè innumerabilibus. ¶ Quas urbes. Antyptoſis, nam eleganter quandoq; antecedens potius concordat cum relatiuo quàm cum uerbo. ¶ Muris. Diuinæ cuſtodiæ, & Angelorum. ¶ Atq; mari. Sacramentorū. ¶ Habitatores. Stabiles hi ſunt ab Apoſtolis ad fidem conuerſi, & maximè S. Martyres; qui plantatā in ſanguine Chriſti Eccleſiā ipſi et quodammodo ſtabilierunt proprio ſanguine. ¶ Colant. Ideſt habitent. ¶ Hæredes ſui. Ideſt ſucceſſores in fide, & moribus. ¶ Eis. Scilicet Eccleſijs.

Act. 4.

Mar. 12.

Act. 5.

Act. 12.

Rom. 10

E

F

Atq; habitatores cunctis ex partibus orbis
 Suſcipiet ſtabiles; qui ſua tecta colant,
Hæredesq; ſui poſt ſe longo ordine nati,
 Inſcribentur eis ſeptimus uſq; nepos;
Et poſſeſſor erit quicunq; ex ſemine eorum;
 Quos olim ſeruos ſcripſerit ipſe ſibi;
Semine cumq; ſuo qui nomen amauerit eius,
 Æternas ſedes hic habiturus erit.

¶ Septimus uſq; nepos. Ideſt uſq; in ſempiternas generationes, nam ſeptenario numero uniuerſum tempus concludit, ut docet B. Gregorius ſuper homelia mulieris peccatricis; de qua Dominus vij. dæmonia eiecit: ibi uideas; hę ſeptem generationes colliguntur hoc modo. Doctor, puta Petrus, uel Paulus, dicitur pater; Diſcipuli eorum, ſunt filij; Imitatores, Nepotes; Scriptores uitæ, doctrinæ, atq; miraculorū ſunt, pronepotes, lectores, abnepotes. prædicatores eorum, atnepotes; auditores, iterū vij. eſt generatio, & ſic deinceps uſq; in finē ſæculi, hæ ſpiritua-

les pro-

les procedent generationes. ¶ Poſſeſſor. Eccleſiæ. ¶ Ex ſemine. Spũali intellige;non.n.in Eccleſia Dei ſucceditur p̃ ſtirpes, & capita carnalia. ¶ Eorum. Apoſt. uel diſcipulorum, & deinceps. ¶ Olim. Poteſt ſignificare tẽpus præteritũ, quia ab initio in libro prædeſtinationis aſcriptos habet Deus, quos uult hæredes fieri, & cohæredes Chriſti: ſed & futurum tempus reſpicere poteſt. ¶ Semine. Spirituali, vt ſupra. ¶ Eius. D. N. I. Chriſti. ¶ Aeternas. Sedes, in Eccleſia triumphante nam de tabernaculo Eccleſiæ militantis, ſub quo in hac vita temporali degimus in continua pugna, tranſibimus in æternas manſiones Eccleſiæ triumphantis in cœlo: vbi ſemper cum Domino erimus, quod ipſe Dom. N. I. Chriſtus per meritum paſſionis ſuæ in hoc pſalmo decantatæ concedere nobis dignetur. Amen. A

MAxime, & omnipotens, &c. Principium huius Pſalmi, quod eſt ad literam. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina tranſumptum eſt ab Eccleſia Dei, & collocatum eſt ante omnes horas canonicas, quare credendum eſt hunc pſalmum non ſolum à propheta pro liberatione ſua à facie Abſalon filij ſui factum eſſe, ſed etiam pro liberatione D. N. I. Chr. à perſecutione populi Iudæorum, quem in primogenitum ſibi, & cariſſimum delegerat ex cunctis populis, vt habetur Exodi 4. Item & decantatur frequentiſſimè ab Eccleſia pro liberatione ſua à perſecutione peſſimorum filiorum ſuorum, qui in hæreſim, uel in peccatum obſtinationis lapſi ſunt; iſti enim familiares inimici grauius, & atrocius perſequuntur Eccleſiam matrem ſuam, quàm tyranni fuerint olim perſecuti maximè, quia præterita gentium perſecutio erat aperta & procedebat ex ignorantia veri: hæc autem eſt tecta dolis & hypocriſi, proceditq; ex pura malitia uolentium peccata ſua tegere ſub velamento falſæ ſanctitatis, & ſimulatæ iuſtitiæ vnde & Cicero gentilium prudentiſſimus philoſophus dixit illud hominum genus eſſe peſſimum, qui tum maximè cum male agunt volunt uideri boni & eſt ueriſſima hæc ſententia, iuxta quam dicit Hieronymus: ſimulata ſanctitas duplex eſt iniquitas, poteſt etiam huius pſalmi litera facile adaptari particulariter cuicunq; fideli oppreſſo ab aliqua repentina perſecutione inimicorum, vel etiam domeſticorum; vnde non metuebat ſibi periculum imminere, quia nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum, quàm familiaris inimicus. Ne tamen ſim nimis prolixus capiam ſenſum à propheta intentum de Chriſti liberatione, de cuius paſſione in præterito pſalmo uidimus. Dicit igitur D. N. I. Chr. in paſſione poſitus per modũ orationis. ¶ Maxime, Et omni, eſto, ad. mihi miſ. precanti. Erat autem dominus Ieſus in magna miſeria poſitus, quo ad humanitatem ſuam, quando ab omni deſtitutus ſubſidio ſeſe expoſuit miſeriis omnibus pro nobis ſuſtinendis. ¶ Preſto. Secundum aliquos eſt nomen gen. om. & indecli. alii putant potius eſſe aduerbium, vt cito mihi ſanè uidetur nomen ex quo ſemper obtinet uicem appoſiti. ¶ Auxilio. Quod dupliciter ei præſtitum eſt, & B

ODE LXIX. EX PSALMO LXIX.

Deus in adiutorium.

MAximè, & oĩpotens miſero Deus eſto precãti
  Adiutor; pietas ſit tua præſto mihi.
Auxilioq; intende meo iam iam premor hoſte
  Infenſo, properet ni tua dextra potens.
Vt confundantur, facito vereantur, & illi;
  Qui quærunt animam perdere cæde meam:
Fac auertantur retrorſum; facitoq; rubeſcant
  Omnes, qui poſcun hæc mala tanta mihi;
Atq; rubeſcentes mox auertantur; & in me
  Qui geminant plauſus: Euge, uel euge viden.
Exultent qui te quærunt; lætentur & omnes
  Qui dicunt Domini magnificetur honos.
Quiq; ſaluiferum deuoto corde morantur,
  Syderea lapſum cœlitus arce colunt:
Aſt ego pauper egens, cunctiſq; relictus adoro.
  Da pater auxilium da miſeratus opem.
Tu meus adiutor; nec enim qui liberet vllus,
  Te ſine: iam tandem, quidue moraris? ades.

in data virtute, ac roboris conſtantia ad ferendã patienter paſſionem pro noſtra redemptione, & in accelerata reſſurrectione. ¶ Hoſte inien. Sing. per plur. ¶ Cito. Ad me reſuſcitandum. ¶ Confundantur. Bona confuſione ad pœnitentiam; quod & factum eſt (vt narrat Euangeliſta) multi enim qui vt viderunt ſigna in morte eius facta reuerebantur percutientes pectora ſua. ¶ Vereantur. Pœnam ſibi debitam pro grauitate peccati. ¶ Cæde. Et turpiſſima (vt dixit) ſapientia condemnemus eum. ¶ Animam. Ideſt uitam à parte totum uel etiam animam intendebant perdere in infernum, quod opus maximè ſolet ſpectare ad tentatorem hoſtem. ¶ Auer. retror. Ideſt poſt me, in his qui pœnitentiam erant acturi, vel retror, & regiminis, & Sacerdotij dignitate in obſtinatis. ¶ Rubeſcant. Bona, & mala erubeſcentia reddendo ſingula ſingulis: tamen dicatur de malo pertinaci, frons meretricis eſt tibi, noluiſti erubeſcere. ¶ Rubeſcentes. Hoc maximè de bona erubeſcentia, quæ procedit ex quodam uirtutis igniculo. ¶ Auertantur. A peccatis. ¶ Euge euge. Hic deridentis eſt, aliquando applaudentis; ne dicant in cordibus ſuis, euge euge animæ noſtræ, alibi admiratiuè, ut in Eſaia: Euge confractæ ſunt portæ populorum, in Euangelio commendatoriæ: Euge ſerue bone, & fidelis, &c. Stat & adulatoriæ, ut in pſal. ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui dicunt mihi euge, euge diuerſimodè igitur pro locis accipiendum eſt. ¶ Viden. Pro videſne, deeſt dicunt alter ad alterum. Chriſto in cruce pendenti, hoc dixerunt Iudæi, ſub illis uerbis, Vah qui deſtruis, &c. ¶ Exultent. Econtra de mea reſurrectione, qui quærunt te, &c. ¶ Domini honos. Gloriam enim patris D. I. quærebat, quod & nos facere debemus, non noſtram; cui rei contrarium fieri dolet Apoſtolus dicens, omnes quæ ſua ſunt quærunt nõ quæ Ieſu Chriſti. ¶ Morantur. Incognitum adhuc, ut manifeſtetur eis, uel morantur, ideſt expectant iudicem uenturum. ¶ Quem iam lap. arg. ſyd. colunt. Ideſt uenerantur, diligunt, & adorant. ¶ Aſt ego. Chriſtus filius tuus, in patibulo poſitus, uel in ſepulchro conditus alieno. ¶ Pauper. Qui parum, uel nihil habeo, egens etiam modicæ aquæ ad ſitim refrigerandam. ¶ Cunctis. Relictus etiam à diſcipulis, & Petro qui promiſerat ſe mecum in carcerem, & mortem ire. ¶ Da pater. Dulciſſimum nomen. ¶ Auxilium. Quo patienter acerba feram. ¶ Opem. Qua reſurgens inualeſcam. ¶ Iam tandem. Poſt mortem crucis deſcenſum ad inferos, & iam triduanam in ſepulchro dormitionem. ¶ Quidue mor. Admirantis eſt, non increpantis. ¶ Ades, Ad me ſuſcitandum, & educendum de ſepulchro, vt de Morte, Diabolo, & Mundo ſuperatis triumphem. Amen.

C Phil. 2.

D IN te ſperaui Deus,&c. In hoc pſalmo petit genus humanum a perditorum filiorum multiplici perſecutione
liberari, ſub figura Dauid prophetæ,& Regis poſiti in perſecutione filij ſui Ab ſalon ; & qnamuis etiam cuili-
bet fideli in anguſtia poſito conueniat litera,nos tamen priorē ſenſum tanquam vniuerſalem perſequemur,do-
centē, vnumquemq; cum opus fuerit anguſtiā ſuā dicit igitur humanum genus in hac valle miſeriæ poſt lapſum
primi parentis relegatum . ¶In te ſperaui . Non in me,non in homine quopiam vel principe . ¶In æuum. Ideſt in
æternum, vel in æuum ipſius generis humani quod durabit uſq; ad mundi finem. ¶Interitu. Animæ ſcilicet quē
incurri propter peccatum cum morte corporis.¶Tua. (Non mea) iuſtitia, quæ ſemper habet comitem miſericor-
diam . ¶Inclinare. More hominum, qui inclinantur, quando volunt miſereri alicuius . ¶Hic . Dum ſumus pere-
grini, & viatores; vbi locus eſt merendi, & demerendi. ¶Fige . Illuſtratione gratiæ tuæ, greſſus meos , Ideſt cogi-
tatus,locutiones,& opera.¶Vbi ſit iter ſal.Quod eſt,in obſeruatione mandatorum tuorum . ¶Protector . Contra
Eph. 6. tela ignea Diaboli obiecto fidei ſcuto , vt ait Apoſtolus . ¶Firma arce . Quæ eſt Eccleſia ſanguine Chriſti de ma-
nu fortis uiolenter arrepta, & munita ſanctorum Angelorum cuſtodia; torrente gratiarum circundata . ¶Caſtra.
Hi ſunt Angeli qui duce Michaele , uallant Eccleſiam Dei ; ne leo ille rugiens qui ſemper quærit, quem deuoret ,
inueniat aditus vacuos ; & intrans diſpergat , &
rapiat oues Chriſti. ¶Tu. S. Deus pater. ¶Para-
bis. In tempore oportuno; Dum mediū ſilentiū
tenebunt omnia; & nox in ſuo curſu mediū iter
Sap.18. peraget. ¶Firmam.Ideſt firmum fidei fundamē
1. Cor.3. tum,quod eſt Chriſtus Ieſus;præter quod nemo
aliud poteſt ponere:ut docet Apoſtolus. ¶Forte
aſylum. Ideſt tutiſſimum refugij locum, qui eſt
petra illa timidis refugium erinaciis; petra antē
erat Chriſtus , Paſſio enim Chriſti , & crux eius
eſt maximè tutiſſimū peccatoribus refugium .
¶Tutus . A mundo, quem calcaſtis à carne,quā
maceraſti , à Diabolo , quem ò domine Ieſu tu
ſuperaſti : & ſignum in quo uincatur nobis de-
diſti. ¶Ineſſe. Ideſt intus in corpore tuo habita-
E re . Vnde Auguſtinus , ò homo , ſi tibi fert ani-
mus congredi cū his hoſtibus. Chriſtus eſt dux ,
& ſignifer fortiter præliantium,crucis eius uexil
lum ſequere; quòd ſi timidus es, ut lepus ad pe-
tram confuge , in uulneribus eius abſcondere ;
inde nulli dabitur te extrahere. ¶Triplici hoſte.
Diabolo, Mundo, & Carne; uel de quibus infra
in uerſibus proximis. ¶ Aux. trip. Vt paulo ſu-
pra dixi. ¶Auara. Phariſeorum qui (ut habetur
in Euang.) erant auari,quales & nunc ſunt ma-
li religioſi ; qui ſub ſpecie paupertatis monaſte-
rii auaritiam palliant ſuam , hoc exinde appa-
ret,quia aurum in archis propriis recondunt, ut
prælationes emant etiam ſeculares . ¶ Iniqui.
Matt.13. Iudicantum,& prælatorum noſtri temporis cœtus (de malis loquor)qui grauia,& inſupportabilia populo onera
imponunt; digito autem ſuo ſarcinulas non tangunt,& prælaturarum bona, quæ pauperum ſunt,& inter egenos
eſſent diuidenda ſibi appropiant, inde nepotulos & proximos locupletant ; inde ſuæ nutriunt fomenta Luxuriæ ,
Luc. 11. ¶ Contra leg. operan . Scribæ, & Sacerdotis , ac doctoris tam antiqui, quàm moderni, de illis dicitur in Euang.
uæ uobis iuriſperiti, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, uos non introiſtis, neq. uolentes intrare permiſiſtis;hi ſunt qui
mandata hominum docentes legem Dei præuaricantur . Deus enim dixit honora patrem , &c. Vt in Euang. hi
Rom.10. ſunt (de quibus ait Apoſtolus) qui ſuam uolentes iuſtitiam conſtituere Dei iuſtitiæ ſunt inimici ; hi ſunt Sacer-
Oſe. 4. dotes, quorum labia ſcientiam cuſtodire deberent ; unde legem Dei requirant homines : ſed proh dolor , ſcien-
tiam à ſe repulerunt; ideoq; repellendi à Domino ne ſibi ſacerdotio(ut ait propheta)fungantur. Iuris uero Docto
res ad omnem ſenſum leges pro libito trahunt retrahuntq;,nigrunq; (ut ait uates) in candida uertunt ; dicentes
F malum bonum,& bonum malum . Dat ueniam coruis, uexat cenſura columbas , quid plura ? iam: non lege,ſed
uiuitur opinione : noſco ego aduocatum ualde metuendum qui cauſas omnes ſeſe defenſurum profiteatur . Ab
his tribus continuis hoſtibus genus humanum agitatur,ab his per D.N.I.C.poſtulat ſe defendi , lex enim ſæpe pe
Luc.21. rit à Sacerdote, conſilium à prudente, & ab auaris miſericordia prælatis . ¶Tu . S.D.I.C. qui dixiſti in nulla pa-
1.P. 2. tientia poſſi debitis animas ueſtras;& qui in cruce pendens manſuetus ut agnus coram tondente non aperuiſti os
tuum; & cum malediceretis, non maledicebas; cum patereris non comminabaris: ſed econtra benedicebas,& pro
crucifixoribus orabas, ſpeculum nobis, & exemplum patientiæ te ipſum tradidiſti. ¶Patientia. Eſt ea,de qua Sa-
Iac. 1. piens canit.Maxima enim morum eſt ſemper patientia virtus:& de qua Apoſtolus,patientia opus perfectū habet,
& alibi,patientia verò ſpem parit,ſpes autem non cōfundit, maximarum virium eſt patientia vnde quidam ſapiēs
dicebat , patientia obtinendum eſt , quod gratia impetrari non poteſt; quid ergo deſperas in tribulatione ho-
muncio? ſi peccando meruiſti (quis eſt enim qui non peccet !) Leniter ex merito quicquid patiare ferendum eſt
attende paraliticum xxxviii. annis in lectulo iacentem: conſidera omnem huius mundi pœnam æterna eſſe leuio-
rem; animaduertere,quia Deus bis non punit idipſum;per huius uitæ anguſtias purgatorij ignem euadis ; qui,&
In patrū ſi non ſit æternus, excedit tamen (vt ait Auguſtinus) omnem pœnam, quam quis in hoc ſæculo pati poſſet,vt ex-
exemp. pertus eſt infirmus quidam de corporali ægritudine in illum ab Angelo tranſlatus , ut pro triennio ægritudinis
manſuræ triduum ibi expleret;ſed acerbitate pœnæ prægrauatus tres horas pro tribus annis reputabat,optauitq;
adhuc xxx. annis aliis in lectulo ægritudinem ſuſtinere, quàm triduum in purgatorio explere, vide in libro de vi-
tis patrū. Quod ſi doles ſuſtinere,qui non peccaſti, & quereris; reſpondebat tibi dominus Ieſus in Cruce pēdens,

ODE LXX. EX PSALMO LXX.

In te Domine.

IN te ſperaui Deus, haud confundar in æuum ;
  Liberet interitu me tua iuſtitia .
Inclinare meis precibus digneris, & aures ;
  Hic vbi ſit greſſus , fige ſaluris iter .
Tu protector eris ; firmaq; locabis in arce :
  Vt ſaluum facias caſtra refecta dabis .
Tu firmamentum, tu forte parabis Aſylum ;
  Ad quod confugiens tutus ineſſe queam .
Et quoniam triplici dudum premor hoſte ſequente
  Auxilium triplex tu Deus eſto mihi .
Dura, & auara manus me peccatoris iniqui ,
  Et contra legem cuncta operantis agit .
Tu mea iamdudum patientia , ſpeſq; iuuentæ
  A teneris didici iam tot acerba pati .
Ex vtero matris ſum confirmatus ; & vſq;
  Ex te, in te, per te, cuncta pericla feram .
Namq; meus protector ades genitricis ab aluo :
  Me licet obruerit quicquid in orbe graue .

quod S. Petro mart. tradit reſpõdiſſe, q biẽnio in carcere recluſus iniuſtè, lamẽtabat, dicẽs Dom. qd feci? & ego (ait) quid feci? vt à meis contribulis hæc paterer? reſpice ſanctos martyres; numera & pondera eorum tormenta ſi poteſt, itaq; cum Thobia iuſto facultatibus denudato & excæcato conſolare remedium ſaltem conſolationis æternæ ſperãdo; Dicito cum patientiſſimo Iob. dominus dedit dominus abſtulit, vt domino placuit factum eſt; ſit nomen domini benedictum. Item, ſi bona de manu domini ſuſcepimus, mala quare non ſuſtineamus. gaude igitur, quia dignus habitus es vt ſanctorum paſſioni communicans eris & particeps eorum gloriæ: nam (vt ait Apoſtolus) qui participes ſunt tribulationum erunt & conſolationum; ſi quidem & ſapiens Socrates, vxori cum innocentem peri mi vociferanti reſpondit. Innocenti ſatius eſſe mori, quàm nocenti; Sed iam ad rem redeamus. ¶ Iuuentæ. Generis humani; pueritia vſque ad legem, nam infantia vſque ad diluuium, à lege Moſis vſque ad Chriſtum adoleſcentia, quæ tamen ætas ab Apoſtolo in pueritia connumeratur; quoniam tali ſit homo ætate ſub curatoribus, & actoribus tametſi de tutela exierit. Dicit enim quanto tempore hęres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo cum ſit ſub tutoribus & actoribus vſque ad tempus à patre diffinitum, porrò genus humanum eſt hic hęres vſque ad Chriſtum paruulus, quod erat tempus à Deo patre diffinitum, & alibi ait, lex pedagogus fuit. iuuenta ergo à Chriſto in quo & per quem ſpes cæpit humanæ ſalutis: niſi enim (vt Sanctus ait Maximus in ſermone de martyribus) ſancti martyres aliam vitam multo hac beatiorem ſine dubio ſperaſſent, nequaquam pro Chriſto præſentem ita facile contempſiſſent; cum præſentia magis moueant quàm futura; nec niſi rara & excelſa virtus commutat futura con præſentibus. ¶ A teneris. Vtile eſt à teneris aſſueſcere; ab aſſuetis enim non fit paſſio, & ſi qua fiat non tam acerba. ¶ Pati occiſione. In Abel, & prophetarum, afflictionem iuſtorum ante Chriſti aduentum. Bonos enim mali ſemper proſecuti ſunt, & proſequentur; Pax erit hæc illis quandudum permanet orbis, Cum pecore infirmo quæ ſolet eſſe lupis: vnde & dominus dixit: ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum. ¶ Ex vtero. Matris, ſynagogę, dum bona eſſet; ea enim fuit mater Eccleſiæ ſponſæ Chriſti: vel ex vtero id eſt lege data Moyſi, q Chriſtu (vt aiunt doctores) grauida erat, & per conſequens corporis ſui myſtici, vel tertio ex vtero Eccleſiæ omnium fidelium matris; qui eſt baptiſmus in quo, & ex quo nos omnes renaſcimur unde dominus in Euang. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto non intrabit in regnum Dei. Vnde bene ſubdit per anadiploſim.

A

Thob. 3. Iob. pri. & ſecun.

Mat. x.

Io. 3.

Nec minus ore fluent In te mea cantica de te;
Exibit modulis dulcior oda nouis.
Carmina melliſluæ ſemper mea lingua ſonabit
Quàm ſis adiutor fortis ad omne malum.
Me licet inſulſum totus derideat orbis;
Nam videor monſtrum, prodigiumq; malis.
Ros matutinus ſupero deſcendet olympo;
Et mea laude tua regleat ora precor,
Quanta ſit vt moneam populos tua gloria cantu;
Quàm mihi magna manus cunctipotentis adeſt.

¶ Extet, in te per te. Ex ipſo namquam (ut ait Apoſtolus) in ipſo & per ipſum omnia noſtra bona ſunt & ſine ipſo nihil eſt boni, uel ex te patre, in te filio, & per te ſpiritum ſanctum feram oīa. ¶ Vſq; In finem. ¶ Genitricis ab al, Tautologia & Τὸ αὐτόν. Bis idem, uel hic de utero Eccleſiæ, ſupra de ventre ſynagogæ, poteſt etiã ad literam intelligi de utero matris uniuſcuiuſque, nam à multis quę tunc imminent periculis fœtum protegit cõceptum, ne cadat in abortum. ¶ Obruerit. Per hoc denotat maximã perſecutionis molem, quam ſępe bonorũ gener. à malis eſt perpeſſa, patitur uſque in finem ſæculi. ¶ Quicquid graue. Vnde quidam martir tyranno omnia tormentorum genera minitãti ſic reſpondit, exilium minaris? omne ſolum forti patria eſt, feras mihi obiicies? audito Chriſti nomine manſueſcunt & ad alia per ordinem id quod dicit Apoſtolus, quis nos ſeparabit à caritate Chriſti, tribulatio, an nuditas, an fames & reliqua quæ ibi ponuntur vſque ad finem capituli. ¶ Nec minus. Quàm ſi non parere hoc eſt enim vnũ ex ſignis quo veri cognoſcuntur electi: ſi veluti vaſa plena, cum percutiuntur nõ remurmurunt: ſed inde potius Deo gratias agunt, quòd digni habiti ſint pro Chriſto contumeliam pati; ècontra de malis eſt ſcriptum, tunc cum benefeceris illis laudabunt te domine. ¶ Cantica. Non pſalmorum tantum, quæ nunc exponimus, ſed etiam alijs à doctoribus edita fidelibus. ¶ De te. Non vanis de rebus vt olim à gentilium vatibus. ¶ Modulis. Id eſt dulcibus rithmis, quales ſunt hymni, qui diuinis laudibus cantant. ¶ Mea lingua. Cuiuſuis boni lingua, Eccleſiæ lingua eſt. ¶ Ad om. malum. Culpæ vt inde ſurgam, & pœnæ vt refrigerer. ¶ Inſulſum. Vtpotè in te crucifixo: ſed & qui reſurrexiſti, ſperantẽ vnde Apoſtolus. Prædicamus Chriſtum crucifixum iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis verò credentibus Dei virtutem & ſapientiam. ¶ Orbis. Pro malis habitatoribus eius, hic ponitur, vel eſt hyperbole, ſtultorum etenim infinitus eſt numerus qui ſimplicitatem Eccleſiæ Dei deridet. ¶ Monſtrum. Tanquam mortuũ, & crucifixum caput habens, ſed & viuit Chriſtus, nobiſq; æternam donaturus eſt vitam. ¶ Ros matut. Metaphoricè loquitur, id eſt cœleſtis illuſtrationis gratia, quæ matutinos edocet viros, quando ſenſus in Deum ſunt magis eleuati; ſicuti ros mane de cœlo cadens irrorat herbas & plantas, facit eas creſcere, præmunitq; aduerſus diurnum feruorem: ſic matutina Dei gratia hominum corda irrigans facit eos creſcere de virtute in virtutem, & contra tentationes diei præmuniũt. ¶ Laude tua. Nota contra maledicos, & male deuotos, quos non in choro diuina laus: ſed detractiones & ſcurrilia replent; non attendentes illud Apoſtoli, quòd maledici regnum Dei non poſſidebunt, & ſuſurrones ac detractores idem Deo dicat eſſe odibiles; quòd quę à Deo maledictus eſt qui facit opus eius cum negligentia. ¶ Quanta. Tanta quidem vt cœlos impleat atque terram. ¶ Gloria cantu. Propterea quotidianis cantat in horis Eccleſia in pſalmorum fine cunctorum, Gloria patri &c. ¶ Magna manus. Magni domini magna facit & opera: ſic & beata virgo canit, quia fecit mihi magna qui potens eſt & ſan. no. eius. ¶ Ne me proiicias. Tanquam onus vile; mali quippe oneri ſunt domino, ſicut ait Hyeremias. Vos eſtis onus meus, proiiciam quippe vos. ¶ Gelidæ ſen. Cum ita abundabit iniquitas & multorũ refrigeſcet caritas, vt veniens filius hominis vix inueturus ſit fidem in terra, tunc enim erit (vt puto) generis humani ſenecta: cui temporibus noſtris appropiamus, iam enim ſunt illi homines aman

B

Rom. 8.

Act. 5.

Pſ. 48.

1. Cor.

C

1. Cor. 6.

Hyer. 48.

Ne me proiicias gelidæ cum dura ſenectæ
Deſuper ingruerint tempora, quæſo Deus;
Cum mea me virtus defecerit, atque virile
Diſtulerit robur languida canicies.
Ne me deſtituas tu; cuius robur, & anni
Nunquam deficiunt: nec valetudo minor.

Mat. 24.

tes

Nam condixerunt fortes, inimicus & illi
Deprędari animam qui cupiere meam.
Tempora captantes ſimul hoc iniere repente
Conſilium; cuncti deſtituere ſenem.
Hunc quoq; deſeruit miſerum Deus ipſe, ſequamur
Illicet inualidum perdere poſſe patet.
Nunc, o, nunc properemus eum deprendere: non eſt
Qui ſaluet, noſtra diripiatue manu.

D tes ſeipſos &c. ¶ Ingruerint. Ideſt repente adue-
nerint; nã dies domini venit vt fur. veh Illis quos
minimè inuenerit vigilantes. ¶ Virtus mea. Qua
ſuſtentor abs te, hæc eſt charitas, de qua ſupra.
¶ Virile robur. Hæc eſt fides, quæ ab Apoſtolo-
rum, & martyrum ætate, quando vitebat paola-
tim deinceps minuitur & quotidie longe facit
humanum genus à Deo cui ſola fide placetur,
& appropiatur, quia per fidem Deus habitat in
cordib' noſtris, cũ rota defecerit tunc morietur,
quia iuſtus ex fide viuit. ¶ Lang. ean. Hæc eſt ſer
uoris defectus orationis: nam ſicuti in ſenibus ex naturalis coloris exiguitate crines prius fului caneſcunt, ſic ora
tiones fidelium diminuto deuotionis feruore adeo langueſcunt ad cœlum vt iam conſcendere non poſſint. ¶ Tu.
Deus, qui æternus es abſq; principio & ſine fine. ¶ Val. mi. Qualis eſſe ſolet in ſenibus, vnde & à doctoribus dicitur
omnipotens pater, ne per ætatem minus filio poſſe videatur, quaſi iuuenum & non ſenum ſit robur; ſapiens eadẽ
ratiõe dicitur filius: ne per ętatem minus ſapere videatur, ꝙ proprie ſenum eſt manus: at ſpiritus ſanctus in quan-
dam videtur elationem ſonare, vnde omnis oritur diſſidij materia; ideoque charitas, & attribuitur ei, quãuis eæ
dem proprietates ſingulis conueniant perſonis. lege ſymbolum Athanaſij. ¶ Condixerunt. Pulchrum eſt verbum,
conuenerunt & confœderati ſunt. ¶ Fortes. Iſti omnes Eccleſiæ inimici ſunt perſecutores aperti, ſiue hæretici, &
hyppocritæ occulti, qui omnes aduerſus bonos quos dato tempore oppugnant, perpetuas gerunt inimicitias. ¶ De
prędari. Iſti ſunt dæmones, qui omnem ſubſtantiam oppugnatorum dimittunt amatoribus ſuis; animas uero v-
trorumque ſibi in partem retinent prædæ. ¶ Ani. me. Loquitur autem in vna omnium perſona. ¶ Tempora capt.
Matt. 13. Quando ſerui patris familias, qui bonum ſeruit ſemen plus ſolito dormient, & debito, ideſt quando prælati negli-
genter agunt officium ſibi iniunctum. ¶ Repente. Quia improuiſa magis lædunt. ¶ Cuncti. Boni prælati, & Angeli,
qui tunc videntur Eccleſiam deſerere, quando ab ambulantibus in ſua deſideria, prælatis ſpernunt quando neq;
E aquieſcunt eorum inſpirationibus. ¶ Senem. De quo ſupra. ¶ Deſer. Deus. Propter eorum peccata quibus aliquã
do ſubtrahit lumen illuſtrationis ſuæ, ut qui per ſuperbiam peccauerunt, conſiderantes fœditatem peccatorum
ſuorum humilientur, & deinde iterum uiſitati reſurgant fortiores. ¶ Ipſe. Habet enphaſim; qui tantum pro eo
laborauit, non eſt tamen uerum, quòd eccleſiam ſui filij ſanguine redemptam deſerat Deus, cum dicat non de-
feram te, neq. derelinquam: ſed ita uidetur malis, quando permittit Petri nauiculam dormiente forſitan guberna
tore, uel remigibus lenè ad illius mandata ſeſe mouentibus aliquo turbine repentino fluctuare, non tamen mer-
gi; quia non dormitabit neq. dormiet qui cuſtodit Iſrael. ¶ Sequamur. Ideſt perſequamur, Aphereſis eſt. ¶ Illicet.
Pro illico. I. ſtatim, quia ſemper nocuit differre paratis. eſt autem per ſyncopen quaſi finito negocio quis dicat
ite licet, quo audito uerbo, quia omnes recedunt ſubito ideo ponitur pro ſtatim. ſacrificuli deorum gentilium ex-
ecrandis eorum pactis ſacrificijs hoc utebantur verbo; loco cuius venerandi ſacerdotes noſtri, peracta re diuina di
cunt. Ite miſſa eſt. ſ. hoſtia in odorem ſuauitatis ad patrem Deum. Illico licet idem ſignificat, non tamen eo com-
poſitum eſt modo; nam ex illo componitur & loco, hæc duo aduerbia loci non ſemper ſunt aduerbia: ſed & tem-
Heb. 13. poris vt hic. ¶ Inualidum. Ex ſe; Deus enim eſt hominis fortitudo, refugium, & virtus: vt in alijs ſæpe dictum eſt pſal
Ioſ. pri. mis. ¶ Nunc, o. n. t. Affectum, & morem exprimit properantium qui captata temporis, vel alterius occaſionis op-
portunitate ſeſe inuicem exhortantur. ¶ Qui ſaluet. Mentiuntur; nam alligato forti, fortior eo ſuperueniens prædã
ex unguibus diripit, vt in Euang. ſaluator ergo

Ne procul abſcedas à me pater optime feſſo
Reſpice in auxilium protinus oro meum.
Deficiant omnes & confundantur abacti,
Obijciunt animæ qui maledicta meæ.
Hoſq; ſimul tegat opprobrium & confuſio digna
Immerito quærunt qui mala tanta mihi.
In te ſperaui velut hactenus inq; futurum.
Abs te defendi ſpes mea ſemper erit.
Cum fuero liber, per teq; in limine tutus,
Laudibus adijciam carmina ſumma nouis.

Matt. 12. non ſaluabit? ¶ Ne procul. Qui ubique eſt quo
pacto procul abibit? ſed longè ab impijs dicitur
eſſe dominus, ſubtrahendo ab immeritis prote-
ctionem ſuam; loquitur autem hic homo ad pue
ri ſimilitudinem à manu paterna paululum di-
miſſi, ſi quid horridum aſpiciat. ¶ Oro. Nullum
melius afflicti remediũ quàm ad orationem cõ-
fugere, maximè cum non habeat ex ſe vltra qd
faciat. expertis credite; nulla tam grauis oppreſ-
ſio etiam propriæ mortis ineuitabile periculum
homini imminet quin per humilem, deuotãq;
F orationem, aut euitetur, uel adeo fiat tolerabi-
le: vt de patientia magis gaudeat & glorietur? q;
prius ex acerbitate doluerit. ¶ Deficiant. Quod
mihi minantur malum, non poſſint opere complere; non enim permittit Deus vt omnia, quæ cogitarãt impij ma-
la, protinus opere compleant alioquin toto q; primum cuncti ex orbe tollerentur boni. ¶ Abacti. Ideſt relecti tan-
quàm ab armento procul effugati. ¶ Maledicta. De quibus ſupra. ¶ Oppro. Ideſt vilipendium. ¶ Digna. Quia quod
alijs parauerant, ipſi patiuntur, vnde quidam gentilium poeta (Aegiptios quippe hic expoliare) Nec enim lex iu-
ſtior vlla eſt, Quàm necis autorem morte perire ſua, de perillo intelligens poſſent etiam hæ imprecationes, ita in-
telligi vt potius eorum conuerſionem, quàm damnationis æternæ vindictam expoſcere videatur. ¶ Semper. Nota
contra eos, qui ad tempus credunt; & in tempore tentationis recedunt. ¶ Liber. A preſſuris grauioribus, quæ ali-
quando in tantum onerant Eccleſiam Dei; vt non poſſit debito tempore ſolitas domino laudes offerre; quod mar-
tyrum tempore ſæpe legimus factum fuiſſe: & nunc etiam fieri credimus in Græcia, cæteriſque partibus Orien-
tis, quas occupauerunt Turcæ perpetui Chriſti nominis inimici. ¶ Per te, Quia per me non poſſum. ¶ In limine. Id
eſt in ſecuritatis initio. Quod quantum pertinet ad Chriſtianorum tempora fuit in diebus Imperatoris Conſtanti
ni a. b. Syluestro Pontifice ad fidem conuerſo; tunc enim cœpit Eccleſiã reſpirare. vide hiſtoriam conuerſionis eius
in vita Sylueſtri Pontificis prædicti. ¶ Carm. ſumm. Ideſt alta, & magna, vel vltima. Puto autem de ſacris hæc hym-
nis intelligenda, quos varij Doctores compoſuerũt; & quotidie diuinis in laudibus cantantur. ¶ Nouis. Deeſt eũ,
nouis laudibus. ¶ Iuſtitiæq; tuæ. Vel qua nos in præſenti caſtigas, ne in æternũ mittas interitum. vel futuræ, qua
in

Iuſtitiæq; tuæ præconia celſa tonabit; A
Atque ſalutaris nuncia lingua tui.
Et quia res animos velut inflatura ſuperbos
Cognita non fuerat literarura mihi.
Simplicitate fruens multo potiora ſecutus;
Ecce potentatus ingrediar domini.
Iuſtitiamq; tuam ſolum memorabo: relictum
Qua ſuſcepiſti, qua miſeratus ades.
Mi Deus à tenera & viridi nunc vſque iuuenta
Cuncta ſciens ſolus tu mihi doctor eras.
Admirabilium quæ me de lege monebas,
Nuncius in populos præco fidelis ero.
Tu modo in effœtam me linque nec vſque ſenectam,
Delere nec ſenij tempora cana mei.
Dum mea ſit fortis prænuntia lingua lacerti,
Venturum ſecli per genus omne noui.

in morte vniuſcuiuſque à domino exercetur in ſingulos, & in extremi iudicij horrenda die in vniuerſos exercebitur. ¶ Præconia celſa. Ideſt laudes alta voce decãtatas, vel à Dei verbi præconibus in celſo loco publicatas, porrò, præconium fit à præcone ideſt tubicine. ¶ Tonabit. Hoc verbum prædicatores maximè tangit; qui minis tonant aduerſus peccatores; vnde per prophetam mandat ordini eorum dominus dicens. Clama ne ceſſ. q. ca. ex. vo. tu. an. p. m. ſcelera eorum & alibi, vox inquit clama, & ſubiungitur quid clamabo? omnis caro fœnum & gloria eius flos fœni. ¶ Salutaris. Ideſt Ieſu, qui ſalutẽ attulit mundo. ¶ Qui ſuꝑbos nõ ideo ſapientiæ ſtudent, vt ꝑ eos dominus laudetur, & ad communem populorũ vtilitatem: ea enim res publica (vt aiebat Plato) bene regitur, in qua ſapientes temonem regunt. ¶ Literatura. Ideſt literalis ſenſus, ſcientia, quæ inflat (ut ait Apoſtolus) charitas autem ædificat, eſt autem omnis ſcientia humana, in qua ſolus ineſt literalis ſenſus, & quam aliquis propter auaritiam propriam, uel humanam adipiſcitur gloriam, poteſt etiam intelligi de litera diuinæ legis de qua idem Apoſtolus. litera occidit, ſpiritus autem viuificat. ¶ Simplicitate. Columbina, quæ eſt vt neminem fallamus, & ſicuti columba felle caret, ita nos amaritudine animi in proximos & dolo careamus. vnde & dom. ait. eſtote ſimplices, ſicut colũbæ; cuius vij. ꝓprietates cũ vij. ſpiritusſancti donis cõuenientib. nec non & vij. beatitudinib' Euãgelicis in ode ſaphica cecinimus de epiphania ibi vide. debet tamen huic ſimplicitati addi ſerpẽtis prudentia, ne fallamur ab aſtutijs diaboli vel membrorũ eius, alioquin vocaretur fatuitas. vnde & Apoſtolus malitia (inquit) pueri eſtote, ſenſu verò prudentes. ¶ Potiora. Quã literarum peritiam ſecularium, nam potior eſt animæ quàm linguæ eruditio. ¶ Potentatus. Aliqui intelligunt, in ſenſum legis ſpiritualis, in veteri teſtamento clauſa: ſed in nouo aperta, eoque inde ſumantur arma potentia ad deſtruendum munitionem extollentem ſe aduerſus legem Dei. ¶ Vel potent. Ideſt in cœlum vbi ſunt poteſtates, angelicæ quibus homines ſancti & fortiter per lege Dei decertantes aggregabuntur; vt docet Gregorius in homilia incipiẽte. Aeſtiuum tempus: vbi docet Angelorum ruinas per omnes choros ex ſanctis reparandas ¶ Iuſt. Qua cõtra impios boni à domino defenduntur & ſi non ſeſe emendauerint, vindicantur. ¶ Relictum. Scilicet genus bonorum, qui ſepe à mundanis principibus relinquuntur indefenſi. ¶ Suſcep. Sub ſcuto tuæ protectionis. ¶ Ades. Ad adiuuandum; nã iuſto domino conuenit auxilium ſanctis ſuis oppreſſis offerre. ¶ Tenera. Tres ſunt cuiuſq: ętatis gradus tenera, viridis, quę & adulta dicitur & pręceps, de ætatibus Eccleſiæ ſupra diximus. ¶ Solus doctori. Nam & per inſpirationem interiorem, quæ ſunt legis naturalis homines docuit; deinde per Angelum legem veterem Moyſi dedit: ſubinde per prophetas erudiuit: demum & filium ſuum nobis in doctorem dedit. ¶ Admirabiliũ. De Chriſto venturo primo: deinde & de illis, quæ cum venit, ab eo facta ſunt; poſtremo ab Apoſtolis, cœteriſque eorũ ſucceſſoribus. ¶ Præco. Ideſt tubicen, qui alta prædicat voce. ¶ Effœtam. Ideſt euacuatam viribus, & ſenſu hoc eſt virtutibus, & deuotione, vt in ſuperioribus ſatis diximus, nã vt ait Apoſtolus erunt in nouiſſimis diebus, inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes & cœtera. ¶ Senij. I. decrepitatis à lxx. vel lxxx. annis, in qua ſemꝑ ſolet ſenex eſſe curu' & cui, vires animi corporiſq; deficiunt. hæc autem ſunt Antichriſto proximiora tempora, de quibus dictum eſt. ¶ Lingua mea. Hic eſt prędicatorum ordo. ¶ Fortis lacerti. Ideſt duræ in malos ultionis D. N. I. Chr. quam in iudicij die exercebit; & quotidie in aliquorum increpatione oſtendit iniquorum. eſt aut methonymia; lacertus domini, qui eſt Chriſtus ponitur ꝓ eius potenti iuſtitia. ¶ Noui ſecli. Quod à Chriſti natiuitate incepit; tunc enim à domino oĩa facta ſunt noua.

2.Cor. 2.

B

1.Cor.10

2.Th.c.3

Vtque poteſtatem, qua cœlo ſydera norunt
Certa lege ſuas euariare vices.
Vt quæ feciſti in terris magnalia narrem
Iudicium rectus, iuſtitiamq; pius.
Præcipuæ mecum, quanta pietate repellens,
In regnum rurſus qua bonitate vehens.
Quis tibi par ſurſum? ſimilis tibi quisve deorſum?
Qui pius, & iuſtus ſit ſimul, atque ſemel.
Quàm grauis, & quoties in me tribulatio dura
Mota eſt te veluti patre minante mihi.

¶ Poteſtatem. Subaudi enarrem, quod eſt infra. eſt autem ea de qua in Euang. Data eſt mihi (dicit domin') omnis poteſtas in cœlo, & in terra. ¶ Cœlo. Vel ad literam, non enim eodem curſu mouentur omnes cœli, nec aſtra: nã firmamẽtũ ab Oriente ad Occidẽtem continè mouetur, trahitque ſecum cœteros orbes planetarum, & quorumcunq; aſtrorum, vel inuitos; qui tamẽ quoſdam motus ſinguli proprios habent; de quibus videto Aſtrologos, & Iſidor' aliqua ſub compẽdio ponit in libro ethimologiarum. Vel in cęlo ideſt in Eccleſia Dei, quæ in Euang. ſæpe regnum appellatur, cœlorum ſydera ſunt ſancti, & maximè doctores variarum ſcientiarum bonarum, & quibus ipſe bene vtuntur. vt ſacra theologia, canonica, & ciuilis ſcientia, quibus ſpiritales viri & ſæculares, eorũq; negocia diſponuntur & reguntur. ¶ Certa lege. De qua in ſapientia, quando certa lege & gyro vallabat abyſſos. ¶ Vices. Vt diurnas ſol; nocturnas exequatur luna, & ſtellæ, aliasque de quibus iam dixi, doctoreſq; variant vices ſuas; quia vnus circa vnam verſatur facultatem, & alter alteram, neque ſeſe mutuo impediunt; modo, finibus vnuſquiſque ſuis velit eſſe contentus; nec falcem in alienam meſſem ponat; non enim Eccleſiaſticus ordo confundi debet. ¶ In terris. In mundi creatione aliqua ponuntur mirabilia ad terras pertinentia, deinde in miſſione diluuij poſtmodum in linguarum confuſione, & quæ circa patres antiquos antequam ingrederentur

Matt.vlt.

C

D rentur Aegiptum, & ſubinde vſq; ad Chriſti aduentum, in veteri teſtamento narrantur: & rurſus ea mirabilia, quæ facta ſunt à Chriſti conceptione vſq; ad conſumationem actuum Apoſtolorum, in nouo habentur teſtamento alia infinita, quæ poſt illa per ſanctos martyres, cæteroſq; ſeruos ſuos Deus operatus eſt in variis opuſculis, quæ à diuerſis fidelibus uiris ſunt conſcripta, ut licet legere cupientibus ea noſcere, multa etiam in hoc pſalmorum libro enarrantur. ¶ Rectus, & pius. Ideo ſimul dicitur Dominus, quia nunquàm ſine miſericordia eſt eius iuſtitia, & è contra. ¶ Pietate. Hoc uidetur ad regem Dauid tantummodo poſſe referri, qui cum ex horribilibus peccatis meruiſſet non ſolum expelli: ſed etiam necari, veruntamen à Domino fuit miſericorditer per fugam conſeruatus, & deinde per infatuationem conſilij Archithoſel ab imminenti ſubita perſecutione protectus, ſubinde per mortem Abſalon iterum in regnum eſt reſtitutus. ¶ Surſum. Ex his, qui in cœlo ſunt Angelis. ¶ Deorſum. Ex hominibus, quaſi dicat nullus, quia nulla tanta ſimilitudo inter creaturam, & creatorem poteſt

de fid.ca. aſſignari (vt ait Innocentius Papa in decret.) quin maior inter eos ſit notanda diſſimilitudo. ¶ Pius, & iuſtus.

cap.fin. Vt ſupra dixi, miſericordia ſemper iuſtitiam concomitante; minus enim ſemper punit, quàm meremur, & maiora meritis elargitur præmia. ¶ Grauis. De qua ſupra. ¶ Quotiens. Diuerſis temporibus. ¶ Patre min. Si benè dixerimus Deus nobis pater eſt: ſin male, vindex. ¶ Correcto. Loquitur in perſona infirmorum, qui tametſi cadant per humanam fragilitatem, nihilominus ad inſpirationes diuinas reſurgunt, & ſeipſos corrigunt. ¶ Motus omnis. Pœnæ comminatæ ad te. ¶ Regno. Hoc maximè verificatum eſt in populo Dei ante Chriſti aduentum; eius per prophetas peccanti fiebant excidij comminationes, & rurſus correcto parcebatur, vt patet in libro totius teſtam. vet. ¶ Examinatus eram. Patet timore mali ſeminiortuus. ¶ Inde. Ex eadem miſericordia paterna. ¶ Mihi. Populo tuo fideli. ¶ Vitam. Per nouæ gratiæ infuſio-

Luc.17. nem. ¶ Salutem. Per immiſſionem ſalutaris

Matt.12. promiſſi; de quo ſupra: hoc eſt enim illud regnum Dei, de quo dicitur regnum Dei inter uos eſt; & alibi: profecto venit regnum Dei. ¶ De tetro abyſſo. Ideſt de profundo peccatorum: vel de obſcura legis intelligentia ad claritatem Euangelij. Item pro his qui in Lymbo,

E ideſt ſinu Abrahæ poteſt hoc dictum eſſe, qui per Chriſtum educti ſunt ad cœlos, nec minus bene pro captiuitatibus, & miſeriis tam populi antiqui ante Chriſtum, quàm ex preſſurarum grauitate fidelis populi tempore diuerſarum perſecutionum, quando Chriſtiani latebant in cauernis, & ſpeluncis præ nimia perſequentium atrocitate. ¶ Magnificentia. Tam in donis ſpiritualibus, quàm etiam in temporalibus à Conſtantino Imperatore citra, tunc enim cepit decus Eccleſiæ creſcere. ¶ Conſolatus. Per Catholicos principes, & Paſtores ſanctos, Doctoreſq; excellentes. ¶ Verid. Mendaces quidem ſunt homines, Deus autem ſemper verax eſt. ¶ Lyrlcen. Ideſt lyra canens, & cithara. ¶ Pſaltes. Græca eſt dictio, latinè cantor maxime pſalmorum. ¶ Iſrael. Caſus eſt geni. per ſiſtolen. lunga correpta, magis ex neceſſitate huius dictionis, quàm carminis; nam ex quo ſignificat Deum videns, nolui propter ſyllabæ quantitatem perdere myſticam ſignificationem ponendo alteram pro iſta. ¶ Nectare. Ideſt dulcedine. ¶ Redemiſti. Morte vnigeniti tui. ¶ Ore necis. Quod eſt infernus. ¶ Iuſtitiam. Qua Diabolum & imitatores eius æterno perdes ſupplicio. ¶ Lingua meditabor. Mirantur multi, quo poſſit lingua meditari, cum potius iſtud ſit opus cordis: ſed aduertant poetis hoc maximè conuenire, qui carmina ſimul corde, dum ea componunt, & lingua frequenter uerſant; quicumq; etiam ea, quæ lingua ſonant, & corde ſeu affectu ſentiunt, meditari etiam lingua dicuntur. ¶ Quotidie. Nam & ſepties in die laudes ſunt Domino decantandæ. ¶ Exploſis. Cum deriſione, & ſubſanatione, manuumq; ſtrepitu effugatis, atq; exſibilatis. ¶ Hoſtibus. De quibus ſupra. ¶ Arce. Ideſt ab Imperio, nam per Conſtantinum Auguſtum gentilium idolatria ab vrbe Roma, quæ caput Imperij orbis erat, eiecta fuit, per gratiam D. N. I. Chr.

Correcto demum flexus pietate paterna,
Atq; pepercisti motus, & omnis abit.
Excidium regno ſimul, interitumq; minatus,
Cum mihi ſæpè fores; exanimatus eram:
Sed tamen inde mihi vitam, regnoq; ſalutem
Indulſiſti iterum, ceu pius, atq; parens.
Meq; reduxiſti de tetro rurſus abyſſo:
Ad ſuperos redeo viuificatus adhuc.
Multiplicata mihi tua magnificentia; nam me
Es conſolatus, verſus in auxilium;
Hinc te veridicum pſalmis, hymniſq; fatebor,
Vt lyrlcen pſaltes Iſrael alme Deus.
Tunc exultabunt cantu ceu nectare labra
Quemq; redemiſti ſpiritus ore necis.
Iuſtitiamq; tuam lingua meditabor in ipſa
Quotidie exploſis hoſtibus arce meis.

F IVdicium Deus, &c. Monet Propheta Eccleſiam omnem D.N. I. Chr. eſſe verum Dei filium, & hominem ex regia ſtirpe ſua naſciturum, iudiciariamq; poteſtatem à Deo patre ſuper omnes habiturum; proptereaq; colendum, amandum, & ab omnibus adorandum; & quia vt in ſpiritu præuiderat hæc fienda, ſic optabat maturius adimpleri; ideo in modum orationis hoc prætexit uaticinium; dicens, ò maxime Deus pater da om. Iud. regi. Pro expoſitione ſufficiet oſtendere ad unguem hæc petita fuiſſe conceſſa D. N. I. Chr. quòd in quantum

Pſal. 2. homo fuerit rex conſtitutus, dicitur in pſal. Egò autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Syon montem ſan. eius,

1.& 19. præ. pred. præce. eius. Dominus dixit, ad me, &c. Quæ ſequuntur ibi uide & in Apoc. dicitur; Princeps regum,

Ioan.5. terræ, & in veſtimento, & in fœmore eius ſcriptum habebat Rex regum; & Dominus dominantium; quòd dederit ei iudicium, pater alt non iudicat quemquàm ſed omne iudicium dedit filio: & alibi dedit ei poteſtatem iudium facere, quia filius hominis eſt. ¶ Regis nato. Et ſecundum diuinam, atq; humanam naturam, eſt Dei; regis omnium natus, & de ſtirpe regia ſecundum carnem deſcendens vt docet Matth. Euangelio in primo cap. ¶ Iuſtitiam tuam. Ideſt poteſtatis iudiciariæ executionem; quod & in

ODE LXXI. EX PSALMO LXXI.
Deus iuditium.

IVdicium Deus omne tuum da maxime regi,
Da regis nato iuſtitiamq; tuam.
Iudicet vt iuſtè populos; inopemq; relictum,
Iudicio foueat, ſubleuet atq; ſuo.

Aurea pax populo deſcendat montibus altis ;
Iuſtitia à lætis collibus atq; fluat.
Aequus enim iudex populi ſecernet egenos,
Quos cum prole fouens incolumesq́; dabit.
Præuaricatorem, per quem calumnia ſanctis
Sæpius infertur, nocte dieq́; premet.

Euang. factum eſſe docemur ab ipſo Domino A
poſt reſurrectionem ſuam dicente. Data eſt mi-
hi omnis poteſtas in cœlo, & in terra; quam qui
dem exercet in omnes quotidie ſingulatiter, vni
uerſaliter verò exercebit ſimul in cunctos in ex-
tremi die iudicij; ſicuti prædixit, in Euangelio Matt.25.
cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, &
omnes Angeli eius cum eo; to. ſe. in ſed. mai. ſu.
& congregabuntur ante eum omnes gentes, &c.

¶ Iuſtè. Non vt humani iudices, qui aliquando fallunt, & falluntur. Homo enim iudicat ex his, quæ: foris ap-
parent, & plerumq; ſecundum faciem, & ſecondum allegata, & probata. Deus autem intuetur cor; & omnia Ioan.8.
etiam interiora hominis nuda, & apta ſunt coram eo; nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius. ¶ Populo. Qui Heb.4.
crediderint, dignosq; moribus ſeſe præbuerint ſaluando, qui vero non crediderint, aut fidem ſine operibus mor
tuam tenuerint condemnando, vt in prædicto cap. Eſuriui, &c. ¶ Inopem. De quo in Euangelio beati pauperes
ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum Cœlorum, non autem pauperes indifferenter quoſcunq; pauperes enim ſu-
perbos, & fures odit Deus, ſicuti non omnes ſpernit diuites: ſed eos qui in certo diuitiarum ſpem ſuam ponunt, Eccl.25.
pauperes calumniant, epuloniq; euangelico ſunt ſimiles: hoſpitales enim qualis erat Abraam, & humiles qualis
Dauid, atq; elemoſinarum largitores, qualis Zacheus in pauperum oum. computabuntur. ¶ Subleuet. Vnde ipſe
in Euangelio Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. ¶ Pax. de qua Lu- Luc.2.
cas ait. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. ¶ Montibus altis. Ideſt ab Angelis,
vt alibi montes in circuitu eius. Item leuaui oculos meos in montes, vnde ue. aux. mihi. ¶ Iuſtitia. De qua in
Euangelio. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra, pluſquàm ſcri. & phar. non intr. in reg. cœlorum, & iterum. Attendi- Matt.10.
te ne faciatis iuſtitiam veſtram coram hominibus, &c. ¶ Collibus. Ideſt Apoſtolis, & diſcipulis Chriſti, quibus à Matt.5.
Domino mandatum de prædicatione Euangelij factum eſt, in quo uera eſt iuſtitia, vt docet Apoſtolus ad Rom. 4. 26.
& 5. ¶ Aequus. Ideſt æquitatem in omnibus ſeruans; qui magnum æque, ac paruum iudicat D. N. I. Chr. à
Deo patre conſtitutus iudex viuorum, & mortuorum. ¶ Secernet. Ideſt eliget ad Euangelij nuntiationem, ſicut
ipſe dicit. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, vt eatis & fructum afferatis. ¶ Egenos. De quibus ſupra. ¶ Pro- B
le. Spirituali fidelium ab eis conuerſorum. ¶ Fouens. Ideſt caleſaciens igne ſancti ſpiritus, replens eos charitate, Ioan.15.
& dono linguarum, gratiarumq; munere multarum. ¶ Incolumes. Non à morte, & perſecutione corporali: Act.2.
ſed ab æterna; vt ſana fide & moribus integris ad Deum reuertantur. ¶ Præuar. Ideſt dæmonem, qui per ſuper-
biam a prima veritate, quæ Deus eſt, preuaricatus fuit, & qui hypocritarum uera crimina ad maiorem eorum
ruinam, aliorumq; deceptionem pro tempore abſcondit, & ab illorum diſcedit accuſatione. ¶ Calomnia. Ideſt
falſa criminis impoſitio; Nam Romanis principibus perſuaſit fideles Chriſti magos eſſe, ac peſſimos incantato-
res, propter miracula, quæ in Chriſti nomine fiebant ab eis. hæc enim fuit potiſſima cauſa, quare tam diu, &
ita crudeliter vſq; ad internicionem Romani perſecuti fuerint Chriſtianos, maleficos arbitrati, deinde quia Deos
ſuos dæmones eſſe dicebant, antiquam relligionem, quam ipſi bonam, & ueram reputabant, euacuantes. ¶ No-
cte. Ideſt cum per inſidias; ut callidus ſerpens clam tentationes ſanctis ingerit. ¶ Die. Quando aperte, ut leo ru-
giens occem, & tormenta minatur per ſuos miniſtros. ¶ Premet. Ne tantum noceat, quantum uelit: ſed quan-
tum fidelibus ipſis nouit expedire, ut faciat etiam cum tentatione prouentum. ¶ Ceu nos. Miſeri, mortales, qui
puluis ſumus & uermes; de quibus ait propheta, & Petrus. omnis caro fœnum, & gloria eius flos fœni. exaruit
fœnum, & flos eius, uerbum aūt domini manet in æternum. ¶ Firmius. Nam aliquando Sol obſcuratus eſt; & ante
iudicium uertetur in tenebras, & Luna in ſanguinem. ¶ Ouans. Debellatis hoſtibus. ¶ Ante. Vnde in prouer. dicitur:
Ab initio & ante ſæcula, creata ſum; & antequam quicquàm faceret à principio ordinata ſum. ¶ Creſce. cor. Lu-

Non etenim ceu nos, oculi vaneſcet in ictu,
Firmius atq; ipſo Sole manebit ouans.
Sicut & ante nouæ creſcentia cornua Lunæ,
De genea in genean exhibiturus opem:
Vt pluuia in vellus ſenſim deſcendet ab alto;
Lenius ac tecto lucida ſtella cadit.

næ. Ex ſe Luna non habet lumen: ſed eſt globus
lucens; id lumen quod à Sole recipit nobis ex-
hibet, impeditur autem ab intermedia tellure
propter obliquitatem motus, & uarietatem cur
ſus utriusq, ne ſemper à radijs illuſtretur ſolari-
bus ſingulis itaq, xv. diebus dicitur creſcere, &
totidem decreſcere, in primis, paulatim luminis
amplius quotidie recipit incrementum, in alijs
minus ac minus, donec euaneſcere uideatur; per
Solem Chriſtus intelligitur, qui eſt Sol iuſtitiæ C
ex ſe lucidus; per Lunam Eccleſia, quæ à Chriſto illoſtratur: ſed hæc terrena corporis noſtri mole impeditur, quo-
minus ſemper appareat illuſtris; nam terrena cogitatio ſenſum deprimit ſuperna meditantem. ¶ De genea in gen.
Vnde Paulus ad Hebræos. Chriſtus Ieſus heri, & hodie ipſe & ante ſæcula. ¶ Vt pluuia in uellus. A quo ſine læſio-
ne excipitur & exprimitur, ſic D. I. uerbum Dei patris deſcendit in B. Virg. quæ & ſine corruptione illum exce-
pit & ſine uirginitatis læſione expreſſit in mundum: nam hic agitur de incarnatione uerbi; & alludit ad illud Ge- Iud.6.
deonis ſignum uictoriæ de quo alio in pſal. diximus. quòd autem primo uellus tantum à rore fuit repletum, area
manente ſicca, deinde è contra area tota fuit irrorata uellere arido permanente, ſignificabatur gentem iudæorum
primo cœleſtis uiſitatione roris irrorandam fuiſſe, & dixit dominus, ſe non niſi ad oues quę perierant domus Iſrael
miſſum fuiſſe, ſubinde uerò repellentibus iudæis, & ſeſe indignos facientibus, gentilitatis areæ latitudo ſuperno
rore erat illuſtranda. ¶ Senſim. Non enim poſſet illud myſterium comprehendi: ideoq; dicitur ineffabile ſacra-
mentum. ¶ Lenius. In manſuetudine namque
multa primus fuit aduentus. ¶ Stilla. Ideſt gut-
ta aquę in his uerſibus oſtenditur illud Eſaię ua
ticinium. Rorate cœli deſuper & nubes pluant
iuſtum. ¶ Iuſtitiæ. De qua ſupra eodem pſal. &
quia ipſe pœnam pro nobis ſuſtinuit, ut diuinę
ſatisfieret iuſtitiæ. ¶ Pax alma. Non tantum quę

Iuſtitia eſt oriunda ſuis, paxq́; alma diebus;
Donec deficiens Luna feratur humo.
Eſt dominaturus fines, à flumine ad vſq́;
Terrarum, & quicquid cingit vtrumq́; mare.

Hunc & adorabunt Indi: pellemq; nigrantes
Aethiopes,& quos torrida zona capit.
Quique diu fuerat retrogradus;altus & hoſtis
Tellurem lingens procidet ante Deum.
Huic reges Tharſis,feret omnis & inſula dona;
Aurum arabes;mollis thura ſabæa dabit.
Hunc & adorabunt cuncti per ſæcula reges,
Gens tribus & populus ſeruiet omnis ei.
Vnguibus eripuit,roſtroq; potentis egentem,
Hunc inopem cui non auxiliator erat.

D exſtitit Auguſti temporibus:ſed de qua diximus, & quæ inter Deum & homines,inter angelicã, & humanam naturã,& inter ipſos gentiles,& iudæos,vt docet Apoſt.¶Donec. Nõ ſemper infert determinatũ finem:ſed ſtat & indeterminatè, vt docet Hyer. ſuper Matth. & ponitur in c. 4. de verb.ſign.& dicemus.Deo dante in pſal.dixit dominus domino meo.vel aliter.Donec tollatur ſ. à curſu ſolito,nam poſt iudicium(vt dicunt do-
30. ctores)non deficiet luna propter motum curſus ſui,ſed quieſcet. vnde Eſaias dixit futurum lumen lunę vt ſolis,poſſemus etiam propter contẽtioſos dicere;quòd tũc tolletur luna, quia circa
Matt.24. iudicij tempora ſol obſcurabitur, & luna nõ dabit lumen ſuum, ſicut dominus ait in Euangelio. ¶ Dominaturus: Hic pręcinit imperij Dom. Noſt. Ieſ. latitudinem,quæ tempore ill: principalium doctorum max.apparuit;nunc autem partim prælatorum deſidia, & partim principium diſcordia,uix in Europa nomen Chriſti celebratur,Aſia & Africa ab infidelibus armorum ui oppreſſis.¶A flum.uſq; ad fines terrarũ.Hic eſt ordo nã uidetur eſſe hyſteron.protheron.¶A flumine.Iordanis,unde cepit Chriſti baptiſma.aliqui,dicunt à flumine paradiſi tereſtris.i.à quattuor fluminibus,quæ inde exeũt,& ma-
cap.2. gnitudine ſua principales orbis partes irrigant vt in geneſi dicitur. fluuius egreditur de loco uoluptatis ad irrigandum paradiſum,qui inde in quattuor capita diuiditur.nomen vni Phyſon qui circuit terram omnem; ſecundo,Gyon,qui terram ambit Aethiopiam.hic eſt nilus qui ex Aethiopia deſcẽdit in Aegiptũ. Tertio Tigris eſt nomen qui vadit cõtra Aſſirios,iſte per Babiloniam labitur. Quarto ipſe eſt Euphrates.¶Vtrumque mare.Orientale & Occiduũ,vel medi:terraneum & Oceanus quæ tamen vnũ ſunt;nam mediterraneum exit ab Occeano ad Gaditanum fretum,planum autem eſt per has omnes orbis partes Chriſtum regnaſſe,dicitur & regnaturus cum Antichriſtum interfecerit.¶Indi.Per Thomam Apoſtolũ ad fidem conuerſi.¶Aethiopes.A Matheo baptizati.¶Torrida zona.Sunt ſere iidem,uel eis contines populi.Quinque ſunt zonæ ideſt cœli,uel terræ partes,ſeu circulis quorũ duo extremi propter frigus inhabitabiles dicuntur;medius æquè propter eſtum.& eſt torrida zona.de qua hic; reliqui intermedii habitabiles ſunt,ab æſtu,& frigore temperati:quòd autem dicitur hic tor.zo.ca.non eſt intelligen-
E dum,quòd ibi ſint habitatores;ſed in extremis eius finibus ſicut & in Scythia ad montes Ripheos,qui ſub tropico glaciali eſſe dicuntur,vel ſaltem vicini,& tamen homines ibi degunt.¶Retrogradus. Poteſt intelligi de populo Romano,qui pro maiori parte diutiſſima contra nomen Chriſti bella geſſit;nec minus de Scytis poterit uerificari:unde Gothi qui & Gettæ, Vnni & Vuãdali ferociſſimi Chriſtianorum hoſtes proceſſerunt;demum & ipſi Chriſti iugo colla ſubdiderunt.Dicuntur,& Saraceni,eorumque perſecutores Turcę,qui nunc pęne Aſiam & Africam cum parte Europę occuparunt,à Scytis efluxiſſe,hos etiam ſpes eſt ad fidem Chriſti conuertendos eſſe: cum per eos dominus finierit fideles ſuos flagellare;quod vtinam temporibus noſtris fieri uideamus.¶Lingens. In maximè humilitatis ſignum;uel alludit ad morem Barbarorum,qui adorantes in terram proni ſternuntur. ¶Tharſis.Hoc dicũt doctores adimpletum in die epiphaniæ,quando tres magi venerunt adorare dominum (vt refert Matheus Euangeliſta) quod ego cecini in ode ſaphica ad fratrem Ambroſium Polygloſſon ibi vide.Tharſis.n. dicunt totam regionem,quę eſt inter Gangẽ & Rhenum,quæ & media & india & regnum manthin appellatur, ad hanc, & ad inſulã offir,quæ & Taprobana dicitur mittebat rex Salomon ad aurum tranſuehẽdum cum claſſe Hyrã regis Thiri ¶Omnis inſula.Hoc ideo dicit.quia poſt Taprobanã in mari indico, ſunt MDCCC. Inſulę quæ à Ptolomeo cohortes appellantur;inde venit vnus ex illis tribus magis qui Chriſtum in cunis fuerunt venerati.¶Arabes,& Sabæi.Cõfines ſunt.¶Thura.Præcipua apud Sabæos exiſtunt.eſt autem Thus arbuſcola,quæ à græcis libanotus dicitur,cuius cortex inciditur,& ex plaga proſilit ſpuma pinguis,quę defluens condenſatur,& glebis ſuper quas cadit coaleſcit:vnde & quidam à Tondendis glebis dum colligitur thus dictum volunt,quòd ſi ſic eſt minimè debet aſpirari. alij deducunt ἀπὸ τοῦ θύω,quod eſt ſacrifico:quia in ſacrificiis diuinis eius frequens eſt vſus.¶Reges. Chriſtiani
Rom.14 ſubaudi. vel de adoratione dici extremi iudicij quando flectetur (ut ait Paulus) ante illum omne genu.¶Gens.A tribu eo differt,quo genus à ſpecie, nam propriè loquendo populi,qui ab eodem homine genus deducunt eiuſdem gentis eſſe dicuntur.vt Iſacidæ ideſt iudęi ab Iſaac exorti. tribus uerò magnæ ſunt familiæ à filiis,vel nepotibus eiuſdem ſtipitis deductę;quales fuerunt xij. tribus Iſrael.¶Populus.Verò cuiuſque eſt urbis hominum uniuerſitas;largè tamen,gens hic capitur pro his,qui eadem utuntur lingua,ut latinorum,Grecorũ,Gallorũ,& Hyſpanorum,cæterorumque.¶Vnguibus. Per quos inimicorũ Chriſti oſtenditur rapax auaritia. ¶Roſtro. Quo auiditas & crudelitas deſignatur.¶Inopem. Populum fidelem.¶Inopi.Ideſt humili; nã beati
F ſunt pauperes ſpiritu;propriè, quis dicitur inops Chriſti, qui nihil de ſuis meritis præſumens ex gratia Dei credit ſe miſericordiam conſecu-
Rom. 3. tum.¶Egeno. Peccatori conuerſo maximè; qui multa,& magna Dei indiget miſericordia.¶Illorum. Perſeuerantium intellige, & in bono uitã
Matt. 10 & 24. finientium.non.n.qui ceperit &c. ¶Vſura.Ad literam.nam.in Euang. prohibentur uſuræ. mutuum (inquit) datè,nihil inde ſperantes.de hac ſatis diximus in pſal. 14.ſpiritualiter uſura eſt peccatorum pœna æterna t.palium. vnde ait Greg. Momentaneũ eſt quod delectat, æternũ quod cruciat.¶Eſt.I.conſumit. ¶Fortior.S.D.I.de quo in
Luc.11. Euãg.cũ for.at.poſ:at.ſi fortior eo ſuperuenerit &c.& ſubaudi dæmõe,uel potẽte quouis.¶Aere

Namque inopi parcet,clemens,& parcet egeno;
Illorumque animas ad ſupera aſtra vehet.
Quas vſura vorax,& iniqua vorago potentis
Eſt animas, redimet fortior ære manu.
Pauperis hic nomen non aſpernatur;egenum
Haud modico dignum ducit honore frui.
Viuet in æternum puro donabitur auro;
Quod fœlix Arabum & diues arena dabit.
Semper adorabunt ex ipſo;quiſquis ad aram
Hoc feret accedens,& benedicet ei.
Cordis & humani firmamentum ſuper altis
Verticibus capitum,quod veneretur erit.

Pauperi

Pauperibus ex improuiſo alicunde aduenienti, vt Thobię, & Mirhęo pauperi, cui beatus Nicol. tres aureas maſſas A
dicitur dediſſe. æris enim nomine qualiſcunq; pecunia ſignificatur; vnde & ærarium pecuniæ publicæ conditorium. vel ære, ideſt præcioſiſſimo Christi Sanguine, quo ab vſura peccatorum ſumus redempti; ſicut docet Pe- t. C. 1.
trus, ſcientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de uana veſtra conuerſatione: ſed pre-
cioſo ſanguine, quaſi agni immaculati Christi & incontaminati. ¶ Manu. Ideſt potentia; fortia namq; geſta per
manus potentum fieri ſolent. ¶ Aſpernatur. Quod ſolent facere ſæculi potentes. ¶ Modico honore. Vnde ait,
nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri meo dare vobis regnum. ¶ Viuet in ætér. Vt Deus; ſicut ait Ioan. 6.
ipſe in Euang. ſicut miſſit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem. ¶ Auro. Non ſolum in adoratione mago-
rum, de qua ſupra: ſed poſt Constantini Imperatoris conuerſionem, qui multa vaſa aurea, & argentea dona-
uit Eccleſiæ ad Dei cultum, & theſauros pro decore; & multi poſt illum reges & principes dona quamplurima
dederunt. ¶ Fœlix. Hoc ideo quia trifariam ſecundum Plin. diuiditur Arabia quæ eſt inter Iudęam, & Aegyptū,
in qua eſt mons Dei Oreb, vel Synai; fœlix prima, petra ſecunda & tertia deſerta. ¶ Arena. Gangis Indiæ fluuij
de quo ſupra Pactoli Lydiæ, tagiq; Luſitaniæ, necnon & cęterorum amnium arenas habentium aureas. ¶ Ex ipſo.
Scilicet auro; ex quo facti ſunt calices, & patenæ quibus in ſacrificij Euchariſtiæ vtimur oblatione quotidiana.
Auguſtinus, & Greg. necnon, & Dioniſius ſpiritualiter hoc exponunt aurum de ſapientia doctorum ab eis in Ec-
cleſia Dei oblata. vide Greg. in homelia Epiph. & prædictas odas meas. ¶ Cordis, & hum. firm. Senſus horum
uerſuum hic eſt. ſacratiſſima Christi corporis hoſtia in ſpecie panis, qui eſt cordis humani firmamentum erit ele
uata ſuper capitibus ſacerdotum, vt adoretur à populo; obſcuritatem fecit noſtra tranſlatio, quæ habet hanc di-
ctionem firmamentum, vbi in Hebræo frumentum habetur; ſicut & in translatione Hieronymi, qui dixit. Erit
memorabile triticum; liquidò apparet de Euchariſtiæ Sacramento, hoc eſſe intelligendum. ¶ Fructus. Illius Sa-

Fructus & illius ſuper alta cacumina montis
Tolletur libani, quin ſuper aſtra quoq;.
Florida ab vrbe Dei ſancta cito gloria ſcandet,
Irriguo in prato ſicut & herba viret.
Eius ſit domini benedictum in ſæcula nomen
Qui fuit æternus ſæcula & ante Deus.
Eius enim nomen ſolem, quo ſæcla reguntur,
Præceſſit Lunam ſicut & ante nouam.

cramenti, qui veri ſunt fideles: nam fidei virtus
vſq; in cœlum hominis mentem eleuat, ad cre-
denda cœleſtia tanti ſacramenti, & arcana my-
ſteria: quare, & Sacerdos ad hoc hortatur po-
pulum in illis verbis, ſurſum corda; vnde & con
ſequenter reſpondetur. ad dominū. fidei etiam B
fructus eſt animæ ſalus: ſicut ait Petrus, repor-
tantes fidei veſtræ fructum ſalutem animarum
veſtrarum; quod & promittit Saluator ipſe. Si
quis (ait) manducauerit ex hoc pane viuet in æ-
ternum; quod de credente, & non manducante
tantum abſq; fide intelligendum eſt. vnde Au-
guſtinus quid dentem præparas & ventrem, cre-
de, & manducaſti. ¶ Libani. Quamuis poſſit eſſe modus loquendi ad altam eleuationem deſignandam: veruntamen hic eſt ſenſus, quòd fructus huius ſacrificij præponderat antiquorum victimis, quæ vt plurimum in monte li-
bano alebantur vt ſup. in Pſal. xxviij. in illo verſiculo. comminuet eum tanquam vitulum libani, nam impoſſi- Heb. 10.
bile erat (vt ait Paulus) hircorum ſanguine aut taurorum, auferri peccata, &c. ¶ Florida. Virtute, doctrina, mi-
raculis, Spiritus ſancti donis, Apoſtolorum, & martyrum, atq; confeſſorum ſanctitate; & ſapientia. ¶ Gloria: Ex Prou. 11.
fidelium multiplicatione prudentum; nam Gloria patris eſt filius ſapiens: & in benedictione iuſtorum exaltabitur
ciuitas. ¶ Vrbe Dei ſan. Hæc eſt Eccleſia, de qua in Apoc. vidi ciuitatem ſanctam, &c. & de qua Auguſtinus late
in libr. de ciuitate Dei. ¶ Cito. Granum enim ſynapis quod minus erat omnibus oleribus, cito creuit in arborem
magnam; & nauicula Petri piſcibus adeo repleta eſt, vt pene mergatur. ¶ Herba. Mira comparatio hominum ad
herbam; nam omnis caro fœnum, & gloria eius flos fœni. ¶ Eius. Scilicet D. N. I. Chr. de quo in pſalmo hoc tan-
ta ſunt prædicata. ¶ Benedictum. Hic propheta pro gratiarum actione ex ſuperioribus beneficijs per Christi ad-
uentum collatis benedicit, & omnes ſuo inuitat exemplo ad benedicendum domino: cum nihil aliud habeat crea-
tura, quod ſuo poſſit retribuere creatori, niſi laudes & gratiarum actiones. ¶ Aeternus. Hoc ideo dicitur; ne quis
ex ſæpius memorata Christi paſſione & morte, aliquid indignum de diuina eius, & æterna maieſtate ſuſpicaretur:
paris enim periculi (vt Leo ſcribit) res eſt, Christum vel ſolum hominem credere, vel ſolum Deum confiteri, cum
ſit vna in duabus naturis perſona; Deus, & homo vnus Christus nec enim mortem ſolus Deus pati, nec ſolus ho-
mo ſuperare potuiſſet. ¶ Eius enim nom. Paulo latius æternitatem D. N. I. Chr. exequitur. ¶ Solem. Vt pote creator
ſuam pręcedit creaturam, ſicut & artifex quilibet opus ſuum, nam verbo Domini cœli firmati ſunt, & ut ait Ioa. Cap. 1.
in principio erat verbum, &c. vſq; ibi omnia per ipſum facta ſunt. ¶ Sæcla: Ideſt tempora. ¶ Reguntur. Vt in Ge-
neſi fiant luminaria in fir. cæ. diu. di. ac. noc. ſint in ſigna, & tempora, dies & annos, &c. ¶ Nouam. Quæ tunc de
nouo facta eſt, & ſingulo quoq; menſe vulgo dicitur renouari. ¶ Tribus om. Singu. pro plurali. Ex his verbis oſten Gen. 15.
ditur quod benedictio Abraæ in Christo Ieſu fue- C
rat adimplenda; ſicut & nos videmus eam eſſe

Et benedicetur terræ tribus omnis in ipſo;
Gens omnis dominum magnificabit eum.
Sic benedictus erit dominus Deus Iſrael vnus,
Qui mirabilia hæc ſolus & alta facit.
Eius & æternæ benedictum nomen in æuum
Sit maieſtatis, ſicut & ante fuit.
Maieſtate ſua tellus replebitur omnis;
Fiat id opto cito: fiat id oro cito.

completam; nam fides Christi in omnes gentes
diſſeminata benedictionē æternam in omnibus
operatur, credentibus condignis operibus ſubſe-
cutis. Gens omnis. Ideſt aliqui ex omnibus gen-
tibus. ¶ Vnus. In eſſentia, trinus in perſonis: hoc
enim ad excluſionem Deorum, quos adorabant
gentes dictum eſt, qui Dei non ſunt, ſed dæmo-
nia, quorum falſa diuinitas poſt publicationē
Euangelij patefacta eſt, maximè Syluestri Papę,
& Imperatori Constantini temporibus, qui iuſ-
ſerunt claudi, & deſtrui prophana eorum templa Imperiali lege lata: ut ſolus D. N. I. Chr. qui uerus eſt Deus per
uniuerſum orbem adoraretur. ¶ Fiat id opto. Anadiploſis eſt, ad exprimendum maximum prophetæ deſide-
rium de uaticinij ſui adimpletione.

Secundi Libri Finis.

FRANCISCO BOZZVLO
I. C. CLAR. ET PRO TICINEN. REP. MEDIOLANI LEGATO.

Hieronymus Bartolus. S. P. D.

SVNT nonnulli FRANCISCE I.C.clariſsime,qui ſingulari aliqua ſignificatione declarare ſtudent, qua obſeruantia ſuperiores colant, quoue animi ſtudio viros clariſsimos,atq; omni doctrinarum genere excellentes proſequantur : Cumq; ipſi vel nulla eruditione imbuti, vel fortunæ bonis deſtituti, facere non poſsint; lucubrationibus, & monumentis aliorum nituntur, quibus benemereri videantur, & beneficijs acceptis aliqua ex parte reſpondere. Quod ego non ab re neq; immeritò in præſentia videor facere,cum enim beneuolentiæ tuæ ſingularis argumentum in me præſtiteris, ac me præclarum ingenium tuum,eximiæq; virtutes ad promerendam gratiã tuã compellant; decreui hunc tertium Librum pſalmorum antequam typis excuderetur nomini tuo dedicare. idq; prudenti ſanè conſilio, & quòd conſcriptus fuerit à Religioſiſsimo viro Bartholameo Botta, quẽ ſæpe noſti,cuiuſq; integritatem, & doctrinam vnà cum plurimis ciuibus es admiratus, & quòd materia ipſa pſalmorum elego verſu politè, atque eleganter decantata non mediocriter poſsit te oblectare. Accipies igitur Franciſce clariſsime,hoc munuſculum ab ipſo Botta elaboratum, nunc à me in lucem editum,quod quidem inter tua grauiſsima onera,quę tu legatus pro Ticinenſi Rep. ſapienter & conſulto Mediolani obire ſoles tedium, & moleſtiam ſua lectione poterit imminuere, ſimulq; intelliges me tibi, tuiſq; meritis eſſe deuinctiſsimum; cui fauſta, fœliciaquè omnia precari ſoleo. Vale.

BARTHOLOMEI BOTTAE A

PRESBYTERI, ET CANONICI PAPIENSIS PSALMODIÆ,

Liber Tertius.

QVAM bonus, &c. Bonitas diuinæ prouidentiæ, quæ attingit à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter Sap. 8. in hoc pſalmo oſtenditur, in quo Pſaltes ſub infirmorum perſona videtur de diuina dubitare prouidentia eo quia in hoc ſæculo boni, vt plurimum affliguntur, mali verò proſperantur: ſed tandem conſolatur eos, æterna monens vt ſperent præmia, quæ ſibi à Domino pro mercede laborum reſeruantur; ſpernant verò hæc apparentia bona: ſed non vera, quia tranſitoria; quæ ideo malis aliquando à Deo conferuntur, ſint pro præmio, & mercede paucorum bonorum, quæ faciunt. nullus enim eſt ita malus, qui quando aliquid boni non agat, licet in eo non perſeueret; ſicuti diuiti epuloni contigit, cui Abrahaam dixit; fili recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: non enim eſt ita iuſtus quiſquàm, quin aliquando peccet, vnde Auguſtinus clamabat; Domine hic ſeca, hic vre, ne æterna puniamur in flamma, ſic & Apoſtolus. Dum tribulamur, à Domino corripimur, ne cum hoc mundo, ideſt mundi amatoribus damnemur. Primo igitur ponit ueriſſimam de bonitate Dei ſententiam; deinde infirmorum aſſumit querelam, cui & reſpondet. ¶ Quàm bonus. Ideſt valde bonus, vnde bonitas omnis, ſi qua in creaturis poteſt inueniri. Iuſtitiæ enim hominum, Dei bonitati comparatæ ſunt, quaſi panni menſtruatæ. nota puer hoc aduerbium. quàm. non ſuperlatiuo ſolo adiici debere, pro augenda illius ſignificatione, ſicut multò, & longè: ſed etiam poſitiuo iungi poſſe, ſicut per, vt perbeati, periucundæ literæ, comparatiuo non æquè: ſed longè, & multo ſunt adiicienda. ¶ Lumine claro. Fidei maxime. ¶ Pu. & recto cor. Vnde & in Euangelio Beati mundo corde quoniam ipſi Deum videbunt. ¶ Penè. Non omnino, ſed quaſi. ¶ Mouere. Ea (ſubaudi) quæ à me viſa ſunt fieri iniuſtè in hoc ſæculo, quæ paulo infrà deplorabit. ¶ Pedes meos. Non corporis, ſed animæ; qui ſunt varij affectus noſtri, & appetitus. ¶ A tramite recto. Ideſt ab obſeruantia mandatorum Dei, & conſiliorum eius. ¶ Effuſi. More aquæ; de qua cum effunditur nihil in vaſe reſtat: vt ex oleo pinguedo quædam, ex vino color, & ſapor, ex lacte dulcedo. ¶ Greſſus. Interiores ſimiliter; quæ ſunt vanæ cogitationes noſtræ. ¶ Quin & iniquorum. Declarat ſeipſum, quia ſubobſcurus extiterat in proximis verſibus. ¶ Vix. Ideſt cum magna difficultate; ſeſe tamen continuit, quod enim vix fit, tamen fit. Virtus quippe verſatur circa difficilia: ſed quia præſentia magis mouent, quàm futura, quæ non uidentur, niſi oculo fidei, & prudentiæ; idcirco non niſi rara, & hæc excelſa virtus commutat futura cum præſentibus. ¶ Zelanti lum. Ideſt inuido mentis deſiderio. ¶ Pacem incon. Mundanam ſcilicet non conſcientiæ, nec æternitatis, quam Dominus Ieſus Chr. diſcipulis reliquit ſuis dicens, pacem meam do vobis pa. me. rel. vobis; non quomodo mundus hic dat ego do vobis, non turbetur cor ueſtrum, neque formidet; impij verò rodent ut canes bonorum uitam. ¶ Nullus reſp. Duplex horum uerſiculorum eſt ſenſus; amphibolon facit uerſus ipſe pſalterij, ab expoſitoribus dupliciter intellectus, cuius hæc eſt litera de uerbo ad uerbum. Quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum. aliqui enim ſic intelligunt, quia non uidentur cito mori cum tamẽ uideantur peccare. ¶ Infirmamentũ. Ideſt duratio in plaga eorum iuxta illud ſapientiæ: quia non ita profertur contra prauos mortis ſententia, ideo multiplicant mala in terra. & alibi iuſtus perit in iuſtitia ſua, & impius multo tempore uiuit in malitia ſua aliter contra intelligitur. Quia nullus reſpectus mor. ſub. Ideſt quia ſubito morientur quaſi nemine reſpiciente, & firm. Ideſt lungum tractum diuturni ſpacij cogitandi, & diſponendi de rebus ſuis, & animæ ſalute. ¶ Gr. uulnus habet. Quod alij eſſet valde graue: ſed in illis cito curantur, iuxta primum ſenſum, item per graue. adeo graue, ut mox illos interficiat; iuxta ſecundum ſenſum. hic habetur exemplum ſupradictę regulę de augmento poſitiui ex hac præpoſitione per. ¶ Manus. Ad omnia quæ mihi neceſſaria fuerunt

Sap. 8. B Matt. 5. M. Dec. C Eccle. 7

ODE LXXII. EX PSALMO LXXII.

Quàm bonus.

QVàm bonus, o ſuperés Deus his, qui lumine claro
  Qui puro, & recto corde tuentur eum.
Penè meos mouere pedes à tramite recto;
  Effuſi greſſus ſunt quoq; penè mei.
Quin & iniquorum ſequerer veſtigia pronus,
  Vix me continui, defuit atq; parum.
Cum peccatorum zelanti lumine vidi
  Pacem inconcuſſam, delitiaſq; graues.
Nullus enim ſubitæ morti reſpectus eorum;
  Nec firmamentum pergraue vulnus habet.
Non manus eſt duris defeſſa laboribus illis;
  Non aſſueuerunt vlla flagella pati,
Quæ fuerat primi maledictio dura parentis,
  Non alit hos ſudor, proprius atq; labor.

D fuerunt, laborauerunt manus iſtæ. ¶Duris lab. Contra hos poſſet dici illud Apoſtoli, q nona laborat nõ mãducat: aſt hi ſplendidius cœteris quotidie epulantur, beatus inquit Bernardus: hoc ad nullos potius arbitror referendũ, quàm ad noſtri temporis clericos; qui ex diuerſis hominum generibus & artificijs ſolum quæ delectant elegerũt: quodque moleſtum eſt & laboriosum declinatunt; à militibus ſiquidem faſtus ſuperbiæ, amplam familiam, phaleras equorum, & alearum ludos acceperunt; loricæ pondus, & galeæ, nocturnas caſtrorum vigilias, diurnos ſudores, bellique pericula reliquerunt, à mulieribus quoque dependentes à collo murium pelles, ſtolas, veſteſque, & habitus præcioſos, thalamorunt ornatus, balnea molliciemq; omnem mutuantur; colos autem & fuſos quaxillaque textilibus plena verecundiant & diſciplinam fugiunt muliebrem. in reſurrectione igitur quibus cum ordinibus collocabuntur uide com. in nom. ¶Vlla flag. Non ergo erunt de numero filiorum Dei, qui flagellat omnem filiũ
Hebr. 12 quem recipit. ut ibi dicit glo. Aug. ¶Sudor. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Nobilem quandam matremfa-
Gen. 3. milias audiui ego talia conquerentem: omnes quidem mulieres perpetua tenet maledictio. ſ. vt uiris ſint ſubiectæ, & in doloribus pariant: non ſic viros ſua amplectitur omnes maledictio, nã multi ſine ſudore vultus delitijs fruuntur, cui ego dixi. ueh iſtis & uobis cum ſimiles eis fueritis. nullum enim eſt manifeſtius ſignum æternæ damnationis, quàm cum virga domini fit procul a peccatibus & perſeuerantibus in illis.

Cumq; flagellamur bellis, morboue, fameue
 Immunes abeunt, incolumesque manent:
Hos ideo faſtus grauis atque ſuperbia fecit
 In nos impingi, cunctaque iniqua geri.
Omne genus ſceleris nequam, ceu veſtis adhæſit,
 Impietas operit, nequitiæq; vigor:
Prodijt ex nimia pinguedine diues iniquus;
 Prodijt ex adipe hæc impietasq; ſua.
Quicquid enim in ſomnis meditás affectat, & auet,
 Mox deſiderium complet is omne ſuum.
Cætus iniquorum tacito quæ corde volutat,
 Non timet effræno protinus ore loqui.
Vnde & in excelſum prorumpunt, verba loquentes,
 Quæq; audire nefas, quæq; referre nefas.
Os atrox rabidum vultu poſuere minaci.
 In cœlum, faſtu lurida colla tument.

¶Bel. nt. ſ. Tria ſunt duriſſima flagella, quæ ego miſerrimus cũ cæteris Ticinenſibus diutiſſime fuimus experti; quàmquàm miſericors Deus de omnibus illis me. eduxerit ter. enim vrbs noſtra depopulata eſt; bis inter peſte morientes & ſequeſtratos fui; panem multoties deſideraui, cum xl. lib. furmẽti modius veniret; nec tutus de loco ad locũ eſſet acceſſus latrunculis vias omnes obſidentibus. ¶Imm. Tranſlatio ab exemptis ciuibus à publicis oneribus, & functionibus, qui dicuntur immunes idest ſine munere publico. ¶Incol. Ideſt ſalui. ¶Ideo. Quia cum alij non flagellantur. ¶In
E Ideſt contra nos. ¶ Impingi. Pro impelli & impetũ facere. Videtur. n. eis, ꝙ nos ſimus à Deo derelicti, omniq; digni malo: ex quo flagella multiplicantur ſuper nos. ¶Ceu veſtis. Quæ totũ circundat hominem: ſic ipſi ſunt ab impietate circũdati. ¶Operit. Tegit. ¶ Prodijt. Egreſſa eſt. ¶Ex nimi. ping. Ideſt ex diuitijs, & delitijs; vnde pingues redduntur epulones. ¶ Diues ini. Endiadis eſt figura ideſt diuitis iniquitas ¶ Ex adipe. Ideſt ex diuitiarum, & pacis abundantia, vnde & malum ſodomæ eſt ortum teſte propheta. heu quantorum malorum occaſiones diuitiæ præſtant quæ tam ardenti ſtudio ferè ab omnibus exquiruntur; hinc ſuperbia naſcitur, Dei obliuio ac contemptus, ingratitudo, mandatorum tranſgreſſio, luxuria, petulantia, iurgia, rixæ, homicidia,
Eccleſiaſ. pauperum oppreſſio, continuusque timor. uide hic comm. in nom. nam uitijs omnibus fomentum ſunt diuitiæ:
c. x. pecuniæ. n. obediunt oĩa. ¶In ſomnis. Vt ille qui proximi boues uolebat, eo quod in ſomnis uiderat ſibi donatos fuiſſe. quem optimus iudex (ut meruerat) deluſit, umbram boum quæ aquis inhæſerat illi dónatam fuiſſe declarãdo. ¶Affectat & auet. I. cõcupiſcit ardenter, nam mens humana quod optat Dum uigilat ſperat, per ſomnum cernit idipſum. ¶Complet. Ad efectum producit affectum. ¶Tacito corde. Gradus peccati triplex, cordis, & oris, & operis; unde ſaluator. ex abundantia cordis os loquitur, & alibi. Ex corde exeunt cogitationes malę, homicidia adulteria &c. ¶ Efrę. ore. Hoc eſt abſque timore Dei, uel hominum. tranſlatio ab equis fræni impatientibus ¶ Vnde. Ideſt ex ſuperbia. ¶In excelſum. Ideſt contra dominum Deum, qui in excelſis habitat. ¶Verba. Blaſphemiæ, ſicut Pharao, Sennacherib, Nabuchodonoſor, & reges Chriſti nominis perſecutores. Iulianus quoque apoſtata, ſciſmatici, & hæretici, inſipienteſq; ſæculi potentes, qui dicunt Deum non eſſe, aut ſi eſt, mortalia hæc non curare. ¶Audire nefas. Hinc obturabant aures antiqui iudæi ad domini Dei blaſphemiam, quæ vtinam facerent chriſtiani. Inuito enim auditori nemo libenter loquitur: ſed (proh dolor) blaſphemantibus arrident, nec enim videtur eſſe viri, niſi alta voce Deum & ſanctos blaſphemẽt. ¶Referre. Ne os ipſa relatione polluatur. ¶Os atrox. Credẽtes poſſe Deum, vt homines terrefacere. ¶Rabidum. A canibus tranſlatio; qui cum non poſſint hominem morde-
F re ſaxum ab eo iactatum dentibus apprẽdunt. ¶Lurida. Quaſi veneno plena, vt ſerpentum. ¶In terra. Quam ad libitum verſarunt nemine contradicente, aut reſiſtente.

Et tamen in terra dudum tranſiuit eorum,
 Proh dolor impunis lingua ſuperba procax.
Hic rudis interdum populus conuertitur; intus
 Vritur; & triſti pectore multa putat.
Torquetur tota non ſolum nocte ſilenti,
 Huic curæ plenos adijcit atq. dies.
Cumq. diu fuerit meditatus inania; mecum
 Excandeſcenti talia voce refert.
Nouit an iſta Deus; ſpectat ne excelſus ab alto?
 Æquus vt eſt, oculis inferiora pijs?
Impius in ſæclo ditatur; abundat iniquus,
 Et male parta tamen poſſidet iſta diu?

¶Dudum. Longo tempore, ſicut videtur afflictis: Deo tamen aliter videtur, apud quem mille anni ſunt, vt dies heſterna, quæ prætetijt. ¶Proh dolor. Exclamantis vox eſt, quaſi domini iuſtitia tamdiu dormiat. ¶Impunis. Quæ tamen debuerat præſcindi, & canibus proiici. ¶ Procax. Etiam ex quaque libidine blaſphemãs. ¶Hic. In talium rerum cogitatione. ¶Rudis. Bene rudis: nam ſi eſſet ſapiens aduerteret uana hęc gaudia in perennem luctum eſſe conuertenda, & ſuperbiam eorum fumo compararet. ¶Conuertitur. Inſta ſemetipſum tacita cogitatione comparando ſuas miſerias cum voluptatibus eorum & delitijs. ¶Intus. In corde intra conſcientiam, nã prima fronte uidentur eſſe melioris conditionis

mali

mali, quàm boni; impij Deum blaſphemantes, quàm pij colentes Deum; inſpecto ſtatu præſenti tm̄, aut A
quo illi in bonis complent dies ſuos, ipſi uerò uſque ad mortem ærumnis torquentur. ¶Nocte. Quæ uulgo mater
curarum dicitur, nam diurni labores, & actus uarij plerunque mentem à curis diſtrahunt. ¶Huic curæ. De mundi,
ærumque humanarum regimine, an à Deo gubernante, incertoue caſu res agantur. ¶Plenos. Ideſt totos dies in-
tegros quaſi nulli alij rei, quàm huic uanæ cogitationi intendẽtes: uanæ quippe ſunt hominum cogitationes hoc
eodem uate teſte. ¶Mecum. Propheta ſeſe illis immiſcet, quia carne circundatus infirma cauſam infirmorum ſu-
ſcepit agendam. ¶Excandeſcenti. Nimiam denotat iracundiam, qua impeditur lumen rationis uerum diſcernere.
¶Nouit. Quaſi ſubinferat. non. quia non prouidet: iuſtos iuſtè exaltando, malos æquè deprimendo. ¶Aequus. Vt
eſt, ergo æqua lance pro meritū unumquemque deberet pœna, uel præmio afficere: ſed ea permittat, quæ infra di
centur, uidetur aut non aſpicere, uel non curare. ¶Inferiora. Quaſi indigna ſua cura, unde & quidam mali phyloſo
phi dicebant eum uileſcere, ſi circa talia intenderet; non aduertentes unumquemque artificem etiam quæque mi
nima operis ſui conſideratione, & cura ſua eſſe digna; præterea hominis dignitati nimis detrahebant, cum ſit ho-
mo creaturarū omnium digniſſima atque excellentiſſima; propter quem tota mundi machina creata eſt, nos autẽ
fideles dicamus cum Apoſtolo, hominem in tantū à Deo curari, & amari ut proprio non pepercerit filio, ſed pro
reſtauranda eius ſalute morti illum tradiderit. ¶Ditatur. Subaudi per fas, & nefas, dicitur. n. Oīs diues, aut iniquus,
aut hæres iniqui. ¶Abundat. Subaudi, ego autem hic fame pereo, exemplum ſume tibi ex Euang. de diuite epulo-
ne, & Lazaro mendico. ¶Maleparta. Cum tamen dicat; De rebus male acquiſitis nō gaudebit tertius hęres. ¶Diu.
Contra illud adagium. Facta domus furto durabit tempore curto: ſed iſtud diu, non eſt uere diu niſi quoad erroneam huius opinionem, ut infra latius dicetur.

Ah miſer incaſſum contendi, iuſtus vt eſſem;
Veraci niſſus corde placere Deo:
Inter & inſontes à cunctis ſordibus heu heu
Incaſſum mundas lauimus ergo manus.
Continuis dorſum ſubiecimus atq; flagellis;
In matutinis corrigimurq; flagris.
Quid loquor ah demens? reprobatur talibus inquã
Natio iuſtorum quos amat ipſe Deus.
Ante Deum cauſas inueſtigare latentes
Vnde laborandum rectius eſſe puto:
Namq; opus & labor eſt, veras cognoſcere cauſas,
Cur mala tanta bonis? cur bona tanta malis.

¶Ah miſer. Verè miſer, qui propter ſolam
temporalem Deo ſeruit mercedem; nam huic
mercenario dicetur in nouiſſimo tẽpore: Amen
dico tibi recepiſti mercedem tuam. ¶Incaſſum.
Ideſt fruſtra ſine ullo fructu; a caſſibus, ideſt reti
bus tractum eſt aduerbium, quæ fruſtra tendun
tur, quando nihil capitur. ¶Contendi. Magna B
quidem eſt opus cõtentione, vt iuſtè quis viuat;
nam & proprias paſſiones, appetitus, concupiſcẽ
tiasque reprimat neceſſe eſt, item & mundo dæ-
monique vehementer eſt reluctandum. ¶Veraci
Non fictè quales hyppocritæ falſi. ¶Nixus & niſ
ſus. Participia à nitor pro eodem ponuntur. ¶In
ſontes. Innocentes vt alibi lauabo inter innocen
tes manus meas. ¶A cun. ſord. Peccatorum, & in
iuſtitiæ; non vt pharifei, qui non manducabant
panem niſi crebrò lauiſſent manus, mūdiciei tā-
tum exterioris ſolliciti, non interioris. ¶Heu heu. Nimia paſſione affectus, dolentis tergeminat interiectiones. ¶Ma
nus mundas. Si mundæ cur lauantur? reſpondet Gregorius. nullus ita mundus quin magis atq; magis ſit mundan
dus; vnde ſcriptum eſt in apocalipſi, qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc. vel expone, manus quas lauando mundas fe-
cimus. per manus intelliguntur opera, quæ manibus, vt plurimum fiunt, ſicuti per pedes affectus; vnde dominus in
Euangelio. qui mundus eſt non indiget niſi vt pedes lauet. ¶Flagellis. Nam Deus caſtigat omnem filium, quem re
cipit; quoniam in multis offendimus omnes; & ſepties in die cadit iuſtus: ideoque à domino corripimur, ne cū
hoc mundo damnemur. ¶Matutinis flagris. Verberibus citæ, & non dilatæ, ſed mox adhibitæ caſtigationis. ele-
ctos enim ſuos Deus mox vt peccauerint caſtigat, ne inueteraſcant in peccatis: ſed protinus vt ſurgant ab iniqui-
tatibus perpetratis; quæ res maximæ eſt ſignū dilectionis, vt ait Ambroſius & Auguſtinus ſicuti & Mach. 2. dicitur Mach. 2.
Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere: ſed ſtatim vltiones adhibere magni beneficij
eſt indicium. ¶Quid loquor ah demens? Seipſum corrigit de his quæ contra ueritatem, & iuſtitiam di-
uinam ex paſſione potius, quàm ratione declamauerat. ¶Reprobatur. Ideſt ſi eſſent vera, quæ ſupra
dixi: Deum non curare humanas res, & quòd ſoli boni affliguntur peruerſis fœlicitate fruentibus; reproba oſten
deretur generatio, iuſtorum, qui ab Abel iuſto uſque ad Zachariam, & inde vſque ad nouiſſima tempora, & paſſi
ſunt, & patientur à malis tribulationes infinitas; qui & ſi tormenta paſſi ſunt, ſpes tamen eorum eſt immortalis, &
& animæ illorum (vt ait ſapientia) ſunt in manu Dei. viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pa
ce. ¶Talibus. Scilicet malis verbis. ¶Inquam. Ideſt certe. affirmandi eſt aduerbium, eſt etiam verbum defectiuum C
præſentis temporis, & futuri, atque indeclinabile, pro eo quòd eſt dico, vel dicam. ¶Natio. Ideſt generatio; uerbale
ab extremo ſupino huius verbi naſcor. ¶Ante Deum. Precibus & ſtudio ſacrarum literarum; quarum tamen ſa
nus intellectus à domino eſt poſtulandus, cum hoc eodem propheta. Da mihi intellectum domine, & ſcrutabor
mandata tua. ¶Inueſtigare. Diligenter exquirere. ¶Namque opus & labor eſt. Ideſt opere precium eſt, atque vtile,
licet laborioſum ſit; nec enim patet hæc omnibus veritas: ſed ſolis prudentibus, & his qui in lege Dei meditantur
die ac nocte. ¶Cogn. ve. cau. Nam ſcire eſt rem per cauſam cognoſcere; & non ſolum beati à Propheta dicuntur
hi: ſed etiam à gentili poeta. Fœlix (inquit) qui potuit rerum cognoſcere cauſas. ¶Cur mala tanta bonis? Reſpon
de, ut magis atque magis iuſtificētur, atque perficiantur, nam (ut ait Apoſtolus) oportet per multas tribulationes Cor. 23.
nos intrare in regnum Dei hinc & beatus Andreas aiebat. tanto regi meo acceptior ero, quanto grauiora tormẽ
ta pro eius nomine tollerauero. ¶Cur bona tanta malis? Vt uel ſic ad bonum alliciātur; qui ſi noluerint, ut ſit mer
ces eorum pro aliquo bono quod fecerint, unde Abraam epuloni ait diuiti. Fili recordare quia recepiſti bona in
uita tua, & Lazarus ſimiliter mala; & nunc hic conſolatur, tu uero ibi cruciaris; oſtenderet; quò eo iuſtius Dei iudicium de condemnatione illorum ex tanta in
gratitudine ſua.

Sancta Dei ingreſſus ſum ſecretaria noſtri,
Scire quod optabam, diſſeruitq; mihi.
Fataque cunctorum penetrare nouiſſima viſu.
Et varios fines interiore iubet.

¶Sancta ſecre. Dei. Sunt uolumi
na ueteris, ac nouæ legis diuinæ; de quibus in E-
uang. Bonus paterfamilias profert de theſauro
ſuo noua & uetera; dicũtur ſancta, quòd ſangui-
ne

Vita bonos æterna manet præſentia paſſos,
Mors verò immunes atque gehenna malos.
Nec tamen omnino datur his ſemperq; potiri;
Præſentis vitæ proſperitate frui;

D ne Chriſti ſint confirmata, & ſecreta, quia non
omnibus paſſim patet eorum intellectus: ſed piis
tantum & humilibus. unde D. I. in Euang. Con
fiteor tibi pater cœli, & terræ, quia abſcon. hæc à
ſap. & prud. & reuelaſti ea paruulis. ¶ Scire. Ideſt
ut ſcirem. modus eſt loquendi græcus quando
infinitiuus etiam adiectiuo iungitur, uel participio, non ſolum cuilibet uerbo. ¶ Diſſeruit. Ideſt de-
clarauit, ipſe enim ait. Quærite & inue. pulſate, & aperietur uobis. ¶ Fata nouiſſima. Ideſt extrema in morte, &
poſt mortem, hæc autem nouiſſima ſunt inter ſe longè diuerſa. ¶ Viſu. Non corporeo, ſed mentis interiore, ut ſe-
quitur. ¶ Varios fines. De quibus Abrabam ad diuitē, recordare inquit fili, quod recepiſti bona in uita tua, & La-
Sap. 5. zarus ſimiliter mala, & nunc hic conſolatur, tu uerò ibi cruciaris. ſic & ſapientia dicit: Malos eſſe dicturos prę er-
rore ſubitę mutationis, & inſperatæ ſalutis iuſtorum; nos inſenſati uitam illorum extimabamus inſaniam, & finē
eorum ſine honore; ecce quomodo computat inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorū eſt, unde & bene ſequitur.
¶ Vita. Scilicet æterna, quia iuſti in perpetuum uiuent uiſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace.
¶ Præſentia. Ideſt uitæ præſentis mala. omnes enim qui piè uolunt uiuere in Chriſto, perſecutionem patientur.
Tim. 3. ¶ Immunes. A malis præſentibus; diuitiis quippe ſuis, & amicorum multitudine uallati aduerſitates mundi huius à
ſe repellunt, non tamen ſemper ut infra ſequitur. ¶ Gehenna. Ideſt damnationis æternæ pœna. in Euang. hoc uoca
bulum gehēnæ ortum habuit. ¶ Rotanti. Seſe ſemper uoluenti. Fingunt enim poetæ rotam bonorum temporaliū
à fortuna cōtinuè uolui, eo quia ſint inſtabilia.

Nanque dolos propter ſubitus rapit exitus illos,
Atque iniuſtitias ſæpe luere ſuas.
Cumq; viderentur digitis attingere cœlum,
Abiectios traxit moxq; ruina grauis.
Deuorat arreptos & deſolatio tanta,
Protinus vt pereant impietate ſua.
Somnia ſurgentum veluti, ſpargentur ab aura;
Nec memorabuntur nomina in vrbe tua.
Oblitaque ipſorum penitus redigetur imago
In nihilum laceræ reliquiæ nec erunt.

¶ Propter dolos. In perniciem iuſtorum commiſ
ſos. ¶ Rapit ſubitus exitus. Nam omnis potenta-
tus uita breuis ē, ſicut & flores agrorū citius ca-
dunt, quàm herba. ¶ Luere. Ideſt pœnas paſſi ſūt;
ut Pharao cum Aegiptiis poſt multas plagas in
marę ſummerſi ſunt. Sennacherib, Anthiochus,
cœterique tyranni à Deo perculſi ſubito male
perierunt: nam & malos quandoq; Deus in hoc
mundo punit ad caſtigationem, cœterorum ter
rorem, bonorumque conſolationem, qui de di-
uina exultant iuſtitia, ¶ Atting. cœl. Modus
E eſt loquendi ad deſignādum aliquem eſſe in cul
mine proſperitatis huius mundi, ut hi de quibus
ſupradiximus. ¶ Deuorat. In momento, ſicut Da
than & Abiron, quos tellus dehiſcēs protinus uiuos, & ſanos abſorbuit, & ad inferna detraxit. ¶ Deſolatio. Sicut cō
tigit ſuperbiſſimo Aman. de quo rectiſſimè dicitur. uidi impium ſuper exaltatum, & eleuatum ſicut cedros liba-
ni, & tranſiui, & ecce non erat: nam vt habetur in lib. Heſter, cum adeo fuiſſet à rege exaltatus, vt pater regis no-
minaretur, & cuncta eius regerentur imperio; quia tamen inſidias tetendit reginæ, atque generi iudæorum, pro-
pter Mardocheum, qui noluerat (vt cæteri eum adorare) mox in regis incidens indignationem ſuſpenſus in cru-
ce cum decem filiis ſuis, quam domi parauerat Mardocheo. ¶ Pereant. Etiam æterna morte vt Herodes, & quos ſu
pra memoraui. ¶ Impiet. ſu. Ideſt propter impietatem ſuam, vel finali impœnitentia, quæ maxima eſt impietas, &
ea ſola, quæ homines in æternam trahit damnationem, & eſt illa quæ vocatur, in ſpiritum ſanctum, irremiſſibilis
in hoc ſæculo pariter, ac in futuro. ¶ Somnia. De quibus dicitur Iob: velut ſomnium auolans non inuenietur. & in
20. c. Eſaia; ſicut ſomniat eſur. &c. ¶ Spargentur. I. offenduntur ſuiſſēt ſicut & mihi puero ſæpe contigit; qui dum vrbis
29. c. Papiæ cupidus eſſem ſtudii gratia ſæpe ſomniabam me huc aduolare, vel intacta currere terra: adeo vt etiam dor-
miens dicerem; verum eſt modo, nunc ſcio me non ſomniare, & tamen experge factus Roueſcallæ, vnde ſum oriū-
dus in lectulo hæſtemo me iacere comperiebam, fruſtratus max. meo deſiderio. ¶ Ab aura ceu puluis. Vel aura ma-
tutina, qua ſomnus effugatur, & ſomnia. ¶ Memorabuntur. Quia memoria impiorum peribit. ¶ Vrbe tua. Pro præ
ſentis Eccleſię, vel futuræ Hyeruſalem, quam non intrabunt, nec ſcribent in libro iuſtorū. ¶ Oblita. Sordibus & lu
to, correpta penul, producta verò ſignificat immemorem, & fit ab obliuiſcor, nunc autem fit ab oblinor quòd ſi-
gnificat inquinari; vel tertio oblita pro obliterata, & ad nihilum redacta. ¶ Imago. Aut proles, quæ patris dicit ima
go. ¶ Laceræ. Vel à furore populi, vel certè à uer

En quia flammato zelantia pectore corda
Succendebantur; cur bona tanta malis?
Ammodo mutati ſunt renes, quæq; cupido
Aemula ſuggeſſit non imitanda ſequi.
Ecce mea ad nihilum meditatio vana redacta eſt;
Neſcius imprudens inſipienter agor.
Te prope iumentum Deus & ſapientia ſumma
Factus eram: tecum ſed modo ſemper ero.
Nam tua ne caderem, tenuit me dextera fortis;
Me deduxiſti velle quod ipſe velis.

minibus. ¶ Zelantia. Quaſi per inuidiam, vel zelo
diuinæ iuſtitiæ, quę bonis quandoque videtur
eſſe nimis tarda, & ſolent dicere, quia non cito
F profertur cōtra malos ſententia, ideo mala mul-
tiplicantur in terra. ¶ Renes. Ideſt concupiſcētiæ
meæ, quarum ſedes eſt in renibus. ¶ Cupido æ-
mula. Ideſt inuidię plena. ¶ Non imitanda ſequi,
Licet enim videantur mali aliquandiu in pro-
ſperitate eſſe, non tamen eorum impia geſta à
bonis deberent imitanda reputari; vt ad similē
deducerentur fœlicitatem; qui tamen in mente
tentatione tali vexantur, quod ſi talia facerent
ipſi quoque fœlices eſſent. ¶ Meditatio. De bo-
norum proſperitate, quam hic optabant, & pœ-
na malorum. ¶ Vana. Quia omnes cogitationes hominum uanæ ſunt, maximè cum volunt inquirere cauſas oc-
culti iudicii Dei; ſufficeret enim dicere cum propheta. Iuſtus es domine & rectum iudicium tuum, & nihil ultra
quærere. ¶ Neſcius. Quæ nam mihi expediat proſperitas, an aduerſitas. ¶ Imprudens. Inquirēdo quæ ſupra me ſūt,
Rom. 12 nec mea quicquam interſunt. ſufficeret enim (vt monet Paulus) ſapere ad ſobrietatem, & non velle ſapere, pluſ
quam oportet ſapere. ¶ Agor. Ideſt diſcrutior in mente. ¶ Te propè. Ideſt tui comparatione. quo enim pacto meę
talis,

talis, ac finitus, miſerq; homo valeat immortali, infinitoq; domino, & Deo ſuo felicitatis veræ largori comparari. ¶Iumentum. Ideſt qualis eſt iumenti ſcientia humanæ comparata, talis eſt mea ſi comparetur tecum quia & adhuc minor erit. ¶Factus eram. Dum prædicta cogitabam. ¶Sed modo. Recognito errore meo. ¶Semper. Et miſer, & fœlix. ¶Tua dextera. Ideſt fortis & dulcis protectio tua. vel recta ratio mea à te adiuta; quæ ſenſualitatis comparatione dextera dici poteſt; nam ad dexteram mandatorum Dei nos impellit. ¶Ne caderem. In errorem ſtultorum dicentium Deum non eſſe, humanas res non curare: ſed omnia incerto caſu contingere. ¶Deduxiſti. Ad ſanam mentem, & ad ſacrarum conſiderationem literarum; vnde omnis animi dubij hæſitatio excluditur. & mens in bono ſenſu de diuina prouidentia conſolidatur. ¶Velle quòd ip. ve. Felix eſt is qui voluntatem ſuam diuinæ facit eſſe conformem, iuxta quod ipſe dominus docuit nos orare. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, ſic & in terra. Ideſt ſicut Angeli, & ſancti qui in cælo ſunt, numquàm ſuam, ſed ſemper tuam faciunt voluntatem. ſic & nos qui in terra ſumus non noſtram, ſed tuam in omnibus ſequamur voluntatem. ¶Gloria magna. Ideſt D. Ieſus Chr. qui patris eſt gloria. ſi quidem etiam apud homines, gloria patris, eſt filius ſapiens; hinc & Paulus eum ſic (ait) ſplendor gloriæ eius. ¶Suſcepit. Ideſt carnem prolis meæ. vel me ipsū in die reſurrectionis ſuæ; nam Dauid vt creditur fuit vnus ex numero illorum de quibus in Euangelio dicitur: multa corpora ſanctorum qui dormierant reſurrexerunt. vel tertio. gloria tua, quæ ex iſtis mirabilibus iudicijs tuis occultis inſurgit, magna cum manifeſtantur, ſuſcepit me; conſideratis omnibus his quæ ſupra adduximus de inſtabili proſperitate malorum, & ſubita eorum quandoq; ruina. ¶Leuat. In cœlum poſt hanc vitam; & quandoq; ad honores in vita præſenti pro aliquali ſolatio eorum, & ad bonorum exercitationem; vt quotidie magis, ac magis proficiant ambulantes de virtute in virtutem, quæ ſuos exornat. ¶Deprimit in infernum. Quandoq; etiam hic de celſo gradu illos deijcit. ¶Quid firmum. Admiratiuè lege q. d. cum magnum, & ſtabile præmium in cœlo mihi præparaueris. ¶Quid labile. Qualis eſt temporalis proſperitas quæ momento labitur, ſicut flos fœni. q. d. fui bene fatuus. pro re tam modico tempore duratura tam vehementer excandeſcere. ¶Modicum paſſos. Vnde & Apoſtolus eſtimo (inquit) quòd non ſunt condignæ paſſiones huius ſæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶Cœleſtia dona. De quibus idem ait Apoſtolus. Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, neq; in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. ¶Quis numeret. Q. d. nullus. ¶Carnis ſenſus. Ideſt carnalis affectus, qui ſenſualitas dici ſolet, ſic & Greg. Guſtata (inquit) ſpiritu deſipit omnis caro. ¶Cor deficit. In cogitationibus tantarum rerum. ¶Stat in æternum. Q. d. non inſtabilis erit merces mea, vt terrenæ huius fœlicitatis: ſed Deus ipſe, qui ſtat in æternum, eſt mea merces, & magna quidem; ſic dixerat olim Deus Abrahæ fideli ſuo. noli timere quia ego ero merces tua magna nimis. ¶Diſcite iam tandem. Poſt longos errores, uanosq; & caſſos labores terrenarum delitiarum. apoſtrophæ eſt ad mundi amatores. ¶Mecum. Ecce charitas; nec enim ſolus tanta exoptat bona; ſed etiam alios ad eorum fruitionem inuitat. & hæc eſt magna diuerſitas ab amatoribus rerum temporalium, qui ſocios refugiunt; ratio eſt, quia nequeunt à pluribus poſſideri inſolidum: ſed quo quis abundat, alter eget; cœleſtia verò bona quo magis communicantur, eo magis affluunt, & fiunt delectabiliora. ¶Delitijs terræ. Quæ ſitim noxiam non extingunt: ſed inflammant, quæ falſa dulcedine parum deliniunt: ſed vera amaritudine trucidant. ¶Malit. Potius uelit, ex magis & volo componitur malo, & ſupple quàm cœleſtia, non enim poſſumus duobus dominis ſeruire Deo, & mammonæ. ¶Procul. A Domino per peccatum inſurgens ex terrenarum rerum amore; nam ſi quis diligit patrem, aut matrem plusquàm Deum, non eſt eo dignus, cum tamen ex lege, & naturæ debito teneamur ad dilectionem eorum: quanto indignior erit, qui propter opes viliſſimas ex ſe res magnas tantum extimatione hominum, procul à Deo ſe fecerit. ¶Atque perit. Deus enim eſt vita noſtra; qui cum impietate nequit morari. ¶Mœchantur in auro. Aut adorando idola aurea, uel argentea. vel auro, ideſt cupidine auri. nam mechia ſpiritualis eſt auaritia, cum dicat Apoſtolus eam eſſe ſeruitutem Idolorū. ¶Poſthabita. Spreta, tamquàm ſi eſſet res vilior, cum tum longè melior ſit, & certior, præcioſior, atq; ſtabilior. ¶Hæreat Deo. Vt fiat vnus ſpiritus cum illo: ſed ne ſeparetur ab eo, adhæreat ligatus ſune pudoris, fixus clauo timoris, & coniunctus glutino charitatis, ut docet B. Bernardus. ¶Spem in illo. Quæ non confundit. ut quæ ponitur, in principibus ſæculi; qui plerūq; aut dolo, aut morte ſperantes in ſe decipiunt. ¶Percipit. Interiori guſtu. ¶Nunciet. Hic alijs ore, & exēplo. ¶Cœleſtia munia. Ideſt officia habitantiū in Cœlo qui nunq̄ ceſſant laudare dominū qui eſt benedictus in ſæcula. Amē. A

Gloria ſuſcepit tua me, tua gloria magna;
Quæ leuat inſontes, deprimit atq; malos.
In cœlo quid enim firmum mihi grande paraſti.
Teq; ſuper terra labile quid petij?
Quanta ſuper modicum paſſus cœleſtia dona
Præmia quis numeret? gloria quanta pijs?
Deficit hic carnis ſenſus, cor deficit; ecce
Qui ſtat in æternum pars mea magna Deus.
Diſcite iam tandem mecum cœleſtia amare;
Delitijs terræ ſpernite velle frui.
Omnis enim qui vana ſequi terreſtria malit;
Et procul a Domino ſe facit atq; perit.

Hier. 95. diſt.

B

Rom. 8.
1. Cor. 2.

Gen. 14.

Perdidit omnipotēs quotquot mœchantur in auro,
Poſthabita eſt regni ſpes quibus alta ſui.
Hæreat ergo Deo mecum, ſpem ponat in illo
Quiſquis ibi ſummum percipit eſſe bonum.
Nunciet vt domini (cœleſtia munia) laudes,
In portis Syon nocte dieq; canat.

C

VT quid in immenſum, &c. Præuidens in ſpiritu Propheta vrbis, & templi ruinam, populiq; captiuitatem diuturnam, per modum querulæ lamentationis orat Deum pro liberatione populi: ſed quia non parua diuerſitatis eſt inter expoſitores de qua captiuitate loquatur, alijs de Babilonica, alijs de Antiochena intelligentibus, nonnullis de Romana, in qua nunc vſq; perdurant, ſuntq; perduraturi vſq; ad Antichriſti aduentum. cui primo quidem adherebunt: ſed demum extincto eo, cognita illius fallacia, ad fidem Chriſti conuertentur, ego generaliter ſuper quauis captiuitate loqui credens generalem ſubdam expoſitionem; Dicit igitur propheta in perſona populi captiui (ſe namq; illis connumerat, vt facilius Dei miſericordiam inueniat) vt quid vſque

D in immenſum finem? & ſi de Romana captiuitate, quæ iam M cccc. annos complexa eſt poſſit hoc dictum vi deri, & quæ vſque prope finem ſæculi eſt producenda: attamen quia in maxima afflictione poſitis quælibet mora breuis, diuturna videtur, ideo pro quauis capiatur paruni arbitror referre. ¶ Propellimur. Procul arcemur longè ab auxilio tuo, longè a terra noſtra & tam longo tempore. ¶ Ab aſpectu pio. Dei namq; intuitus ipſum eſt auxilium, auerſio vero deſtitutio eſt. mos eſt hic humanus; etenim eos quibus bene conſultum volumus libenter aſpicimus: auerſamurq; cæteros. ¶ Paſcua. Vt ſenſus planus habeatur, addendum eſt rurſus, vt quid ira furorq; gr. inſect. oues, ideſt populum tuum iam mitem & inter lupos verſantem. ¶ Queis. Pro quibus quondam tu mit. paſt. ded. paſcua. pauerat ſiquidem xl. annis manna populum illum dilectum, donec introduceret in terram melle & lacte manantem; vbi deinceps vſq; ad captiuitatem abundanter bonis omnibus pauit eos. quàm bene quadraret ſpiritualis intellectus, vt diceret Eccleſia à paſtore Chriſto diu cœleſtis verbi alimonia paſta, & interdum culpa fidelium, negligentiaque prælatorum lunga vexatione hæreticorum, malorumq; quorumlibet fatigata intantum vt à Deo videatur derelicta. vt quid &c. Sic & anima fidelis diu per peccatum à Diabolo captiua poteſt dicere, vt quid in immenſum, &c. ¶ Ira, furorq; grauis. Non cadit in Deum ira, vel furor, aut vlla paſſio humana; qui iuſtus ſimul, & miſericors tranquillè iudicat, minuſq; ſemper quàm mereamur nos punit: ſed mos hic eſt reorum omnium, vt iudices iratos, & grauiter in ſe furentes conquerantur, quando pro ſuis plectuntur exceſſibus. ¶ Cœtus. Congregationis populi Iſraelitici, ſub Moiſe in Rameſſe in exitu Aegipti primo congregati, & deinceps in monte Synai pro lege ſuſcipienda collecti, multiſq; alijs in locis pro audiendo verbo Dei, & mandatis eius. ¶ Poſſederat. Dum mandatis eſſent obedientes, in cultuq; vnius Dei perſeuerarent. ſic & nos, nouus Eccleſiæ cœtus, donec Euangelicis præceptis pauimus terrena pro cœleſtibus relinquentes ſaltem affectu, à Domino

ODE LXXIII. EX PSALMO LXXIII.

Vt quid Deus.

VT quid in immenſum finem propellimur vſq;?
Vt quid ab aſpectu ſubtrahimurq; pio?
Paſcua queis quondam dederas mitiſſime paſtor
Inſectatur oues ira, furorq; grauis?
Eſto memor cœtus, tua quem poſſederat olim
Tam pia, tam mitis, tamq; benigna manus.
Mons Syon, regniq; tui venerabile ſceptrum,
Quemq; redemiſti, quem coluiſſe iuuat.

E fuimus poſſeſſi: nunc autem mammone uoluptatibuſq; variis deſeruientes videmur à Deo habiti pro derelictis. ¶ Pia. Vt pote patris noſtri. ¶ Mitis. Libenter pœnitentibus ignoſcendo. ¶ Benigna. Larga etiam beneficia conferendo. ¶ Mons Syon. Deeſt, heu à quanta decidit gloria, & eſt apoſiopoſis figura. victus enim ab acerbitate doloris nequiuit ſermonem explere. ¶ Venerabile. A circumadiacentibus populis, qui templum ibi poſitum, & regem ipſum venerabantur munera offerentes. ¶ Redemiſti. De manibus Cananæorum. ¶ Quem. Scilicet montem Syon; non enim hoc loco poteſt fieri relatio ad proxima. ¶ Coluiſſe. Diu amauiſſe, donec cultus in eo vigebat diuinus per ſanctos ſacerdotes. ſanè ſciendum eſt, quando colo inferiorem ſpectat, venerationem, & obſeruantiam notat: quando autem ad ſuperiorem refertur, amorem & curam. ¶ Cur Deus. Petit populi liberationem, & adducit aduerſarios in odium, allegando ſuperbiam eorum, & petit vt Dominus vindicet prophanatum templum, & peſſima ſcelera, quæ in eius commiſſere contemptum. ¶ Tollis. Pro extollis, eleuas. ¶ In ill. Contra illos hoſtes tuos, & noſtros. ¶ Fulm. dex. Vnde fulmina iaculantur. per hanc manum virtutem ſuæ intelligit potentiæ; nec enim corporeus eſt Deus, ſed ſpiritus. ¶ Tibi. Aduerſus nomen tuũ, quod tota die blaſphemant, tamquàm impotens defendere, & liberare populum tuum de manibus eorum; virtuti ſuæ & non peccatis noſtris attribuendo victoriam. ¶ Cient. Mouent, ac inſtigant. à cieo, cies, ciet. fit ciens. ¶ Nos humiles. Demum poſt flagella. ¶ Innata ſuperbia. Quam à ſuperbis vſq; parentibus traxere; nam ſæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri; & bene propria ſuperbia non zelus diuinæ iuſtitiæ mouit ad internitionem noſtram; eis tamen Dominus

Cur Deus altitonans potius non tollis in illos
Fulmineam dextram, qui tibi bella cient?
Nos humiles, illos innata ſuperbia mouit
Armatas in te, tela leuare manus.
Quanta malignatus ſancto ferus hoſtis in ipſo,
Cum iactaretur ſe ſuperaſſe Deum.
Gloriabundus enim media ſtans victor in æde
Solennes aras, & tua ſacra ruit.

pro baculo utitur, & flagello ad filiorum correctionem, peruerſorumq; aliorum pœnam. ¶ Tela in te. Cultum tuũ
F deſtruendo. ¶ Quanta. Scilicet mala nephanda, & dicta abhominabilia: ut cædes ſacerdotum, ſtupra, adulteria, ſacrilegia, blaſphemias, & alia per multa, ad quæ victorum inſolentia prona eſt, abſq; ulla loci diuini reuerentia. ¶ Malignatus. Ideſt malè locutus, & operatus. ¶ In ipſo ſancto. Scilicet templo, vel ea parte templi, quæ per excellentiam ſanctum dicebatur ſanctorum; ex quo apparet non propter loca, licet ſancta dicantur homines à Deo eli-
Hier. 7. gi, amari, & cuſtodiri: ſed potius loca eſſe Deo cara propter hominum ſanctitatem. vnde Hieremias ſacerdotes redarguebat, falsò ſalutem populi in ſolo ponentes templo, & dicebat eis. Nolite confidere in verbis mendacij dicentes templum Domini, templum Domini, templum Domini liberabit nos, &c. ¶ Deum. Hoc eſt impoſſibile; ſed tamen improbi victores hoc pacto ſæpe gloriantur: vt de Sennacherib legimus. ¶ Solennes aras. Super quibus offerebantur victimæ in ſolennibus feſtis, Paſchæ tabernaculorum & Penthecoſtes. ¶ Ruit. Tranſitiuè intellige, non abſolutè, ideſt effodit, & deſtruit. vel ut quærat pecunias, ſi forte ibi fuiſſent abſconditæ. ¶ Signa. Ideſt uexilla. ¶ Feros angues. Picturæ ſunt uexillorum, quas hodieq; videmus in uexillis ducum noſtri temporis. Quidam enim nolentes uideri ſe ab Hercule Iouis filio originem ducere anguium imaginem ferunt; ſeu quia dum eſſet adhuc in cunis fabulantur poetæ duos angues a nouerca immiſſos utraq; manu præſſos ſtrangulaſſe: ſeu quia dum uir
Lib. 1. eſſet, hydrã interfecerit lernæã multis capitibus fœcundã; cuius explanationẽ fabulæ late poſuimus in noſtris com
cap. 48. mentariis Chriſtiados. ibi uide. ¶ Aquilas. Rom. Imperij inſigne eſt aquila; ab ea aquila quã Marius in ſecũdo con
cap. 17. ſulatu ſuo dicauit; ante tamen fuit & regni Ba-
cap. 7. biloniorum: ut patet ex uaticinio Hieremiæ, & Ezechielis, qui per aquilã grandẽ magnarũ ala-

Signa, feros angues, aquilas, tumidoſq; dracones,
Turribus in ſummis diſpoſuere ſua,

rum regem

A

Exitus hic belli vexilla leuantur in altum,
 Seq; putant dextra præualuiſſe ſua.
Non cognoſcentes te permittente valere,
 Vt noſtræ pœnas impietatis agant,
Ianua ſacrati velut acta ſecuribus ilex
 Procumbit templi cardine mota ſuo.
Hoſtia franguntur, ceu ſiluis robur in altis
 Cuncta prophanantes, diripiuntq; domum.

rum regem Babiloniæ deſignant. ſicut & Daniel in prima viſione de leæna, quæ habebat alas quaſi aquilæ; Oſeæq; octauo, cap. iuncta expoſitione. Nic. Lyræ. vbiq;. ¶ Tumidoſq; dracones. Et hi Romanorum erant inſignia; vnde & Vegetius appellat drachonarios, ſigniferos qui dracones in vexillis depictos ferebant; ſicut aquiliferos, qui aquilam primũ totius legionis inſigne geſtabant. ¶ Exitus hic. Ideſt talis ſolet eſſe belli, vt parta victoria vexilla in altum eleuentur. ¶ Putant. Sed falſo; nam niſi dominus à peccatis populi ſui irritatus dereliquiſſet eius protectionem, totus orbis non potuiſſet contra eum præualere; quam rem prophetæ indicant, & Moiſes in canticis ſuis, & Achior dux filiorum Ammon Holopherni principi militiæ Nabucodonoſor regis Babiloniæ, lunga oratione prædicauit, quem ueridicum exitus rei extincto Holopherne, fugatoq; exercitu demonſtrauit. ¶ Valere. Ideſt præualere aduerſum nos, aphereſis eſt. ¶ Impietatis. Hoc eſt idolatriæ, ſi ad primam vrbis ruinam, quæ per Caldeos, & ad ſecundam, quæ per Antiochum, ut ex Hieremia, & ex libris Machabeorum licet intueri; ſi ad vltimamq; per Romanos facta eſt, de illa crudeliſſima impietate intelige, quam in Dei filium D. N. I. Chr. exercuerunt, quem inuidi crucifixerunt, eiusq; Eccleſiam perſecuti ſunt, vt ex Euang. patet in parabola uineæ, & in fletu ipſius Domini ſuper ciuitatem ipſam. ¶ Agant. Pro exigant. ¶ Ianua ſacr. Templi Quæ ab irruentibus hoſtibus eſt excifa. ¶ Velut ilex. Species pro genere, quælibet arbor de ſylua; vult enim oſtendere irreligioſitatem eorum, qui non minus ſacratas fores manu ſacrilega excidebant, ac ſi de ſylua ligna cæderent prophana, ſacrilegos ergo intendit eos denotare. ¶ Domum Dei. Scilicet quæq; etiam ad cultum Dei dicata auferentes. ¶ Sedem tuam. Apoſtrophe ad Deum; licet enim cœlum, & terram impleat Deus, ſpeciali tamen modo in templo dicitur habitare: quia ibi colitur, ibiq; petentibus reſponſa dabat, & orantes exaudiebat: vt patet in prima illa dedicatione templi facta a Solomone. ¶ Mactant. Verbum ſacrorum eſt, quaſi victimas. ¶ Pontifices. Sacerdotum principes. Romanum nomen eſt; à ponte ſublicio deductum, quem ſuper Tiberim, cum uaſtabatur, ſæpe reficiebant Sacerdotes. poſſunt etiam dici pontifices, quaſi pontem hominibus facientes bonæ vitæ, & doctrinæ exemplo, quo ſæculi fluctus, & voluptatũ torrentes, ſicco ualeant pede pertranſire. ¶ Tabernaclum. Non quod fecit Moiſes, quia illud à Hieremia propheta in montibus fuit abſcõſum, cum arca Domini; nec vmquàm deinde potuit reperiri; ſed per ſimilitudinem militantium, templum appellauit tabernaculum, quaſi tranſitoriam habitationem; vita quippe hominis continua eſt militia ſuper terram, cuius ductor eſt ipſe Deus, & tabernaculum, ſeu tentorium ſuum eſt templum: vt latius dictum eſt in expoſitione Pſal. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. ¶ Gloria; In medio nebulæ, quæ de cœlo deſcendens replebat templum, & in columna ignis apparebat Deus, ſacerdotibusq; reſponſa dabat: ut ex libris regum, & paralip. licet videre. ¶ Polluta. Ex tactu vaſorum ſacrorum miniſterio ſacrificij deputatorum, & ex ſacrilega cæde miniſtrorum Dei, & quia uiolenter intrauerant ij, de quibus præceperat dominus ut in templum non admitterentur. item quia comeſſationibus, & ebrietatibus ibi uacabant, turpibusq, luſis, & uenereis ſpurcitiis. ¶ Prophanat. Inquinat, & maculat; quicquid enim ſæculare eſt, & non religioſum, diuinoq, cultui deputatum prophanum eſt ideſt procul à phano quod templum uocatur. ¶ Facies abbhominanda. Additur b. ratione metri. ſicut in dictione, relligio, & relliquiæ; ſimulacra Idolorum quę in ipſo templo fuerunt erecta, abhominandam faciem appellat. nihil enim magis abhominabile eſt oculis fidelium uerum Deum colentium, quàm videre ſimulacra dæmonum, & in loco ſancto Dei: de Babilonijs quòd in templo idola conſtituerint ante, uel poſtquàm combuſſerunt non legimus; forſitan enim, & ipſi hoc fecerunt (non enim omnia ſcripta ſunt) ſicut & Antiochus, qui Iouis olimpij ſtatuam in ipſo erexit ſanctuario ſuper altare domini, poſtribulumq; Veneris in templo conſtitui mandauit, Cæſaris imaginem Pilatus in templo poſuit. Pompeius Romanus ſtabulum equorũ in templo feciſſe dicitur Gaius quoq; Cæſar ſtatuam ſuam, quam uolebat adorari in ſanctuario erexit, deinde Adriani equeſtris ſtatua in ſancto ſanctorum longo ſtetit tempore erecta, vt refert Beda ſuper Marco. ¶ Cognatio perdita. Infidelium, qui quantum ad carnis ſimilitudinem cognati noſtri poſſunt, quamquàm motibus diſcrepent plurimum, & tamen perdita dicuntur, quia eorum deſperandum eſt quàm diu manent infideles. ¶ Eat. Pro abeat. ¶ Feſtus dies. Solennitatum prædictarum, erat enim hæc eorum intentio, ritum Iudæorum in totum tollere, & prohibere; ne Dominus eorum Deus amplius coleretur: ſed omnes ad gentilium morem tranſirent, & ad cultum Idolorum, quæ ipſi à dæmone perſuaſi Deos eſſe putabant. ¶ Oblita. Non ſolum in obliuionem adducta: quòd ſignificaret ſi penul. eſſet producta: ſed obliterata, abolita, ac penitus deleta de cordibus hominum, quod correpta pen. ſignificat oblita, & deriuatur ab oblinor, quòd eſt deleor, & maculor. vt Ouidius. Oblitus à dominæ cæde libellus erit. ¶ Lex celſi. Pro excelſi. diuina ſcilicet lex; hoc maxime factum eſt per Antiochum qui publico iuſſit edicto, ut omnes Iudæi relicta circoncisione, legalibusq;

Iudith. cap. 5.

Mat. 21. Luc. 19.

Reg. 3. cap. 8.

B

Poſtremo ſacras vſſerunt ignibus ædes,
 In terris ſedem mi Deus alme tuam.
Omnia proſternunt, vaſtant, cæduntq; miniſtros
 Ante aras, mactant pontificesq; ſuos.
Ecce tabernaclum quo dignabatur ab alto
 Deſcendens ſolio gloria ſancta tua.
Sancta Dei ſedes manibus polluta ſceleſtum
 Hoſtis atrox; ignis cuncta prophanat edax.
Hei mihi quod viſu grauius, dictuq; nefandum.
 Stat ſancto facies abbhominanda loco.
Dixerunt etenim cognatio perdita quædam,
 Omnis eat domini feſtus ab vrbe dies.

C

Oblita lex celſi fiat, mandata faceſſant,
 Non ſit, qui memoret dicta, vel acta Dei.
Signa ſub antiquis patrata parentibus olim
 Temporibus noſtris nulla videnda dedit.

Sed neq; fatidicus canit hic ſua geſta prophetes;
Syderea neq; nos amplius arce videt.
Noſtra nec vlterius curas mortalia facta;
Vt nos deſeruit, deſtituamus eum.
Quo Deus vſq; potens inimicus talia nobis
Improperaturus te patiente viget.
Quo nimium patiens pater aduerſarius vſq;
Prouocat impunis nomen & aſtra tuum.

D galibuſq; cerimoniis, cultuq; Dei ſui ad græcorum ſacra, & Deos, ritumque vincendi tran-
2. Mac. 7 ſirent;& præpoſuit præfectos qui nolentes diuerſis interficerent ſuppliciis; tuneq; illa generoſiſſima mater. vij. filiorum Machabeorum ad martyrium cum natis deducta eſt, vt ex libro Machabeorum, & breuiario in die feſtiuitatis eorum poteritis informari, de quorum paſſione extat ſermo B. Auguſtini; qui eodem die legitur in Eccleſia. ¶ Faceſſant. In nihilum vadant, quodã cum mentis tædio, vultuoſaq; pronunciatione hac in ſignificatione faceſſant; enunciandũ eſt tale eſt illud Ciceronis. Faceſſant igitur qui docere nihil poſſunt, quo melius, ſapientiuſq; viuamus. habet preterea ſuam & principalem ſignificationem faceſſo, ad faciendum, eo quodam cum mentis deſiderio explendi mandata, quale eſt illud Vidæ Chriſtiados lib. 1. vbiq; ruentes iuſſa faceſſunt, Autores ſcelerum. ¶ Signa. Hæc ſunt verba apoſtatantium Iudæorum alios exhortantium, vt ad gentiles ſecum ritus accedant, poſtergato penitus diuino cultu, tali pacto arguentes: relinquamus dominum, ex quo ipſe prior deſeruit nos, ſigna enim illa miranda, quæ olim patribus noſtris oſtendit in exitu Aegypti, & deinceps, nunquàm nobis pro noſtra exhibuit defenſione; neq. prophetam vllum ad nos miſit, qui nos admoneat, quo quemq. modo laborem ſuſſeramus, & qui medius ſit inter populum, & Deum. ¶ Dedit. Dediſſet etiam vobis, licet ad iracundiam toties eum veſtris ſceleribus prouocauiſſetis; ſi modo toto corde veſtro pœnitentes erroris veſtri ad ipſum fuiſſetis conuerſi, & ad eum pro auxilio clamauiſſetis; ſicut veri prophetæ etiam tunc dati vos exhortabantur. ¶ Prophetes. Pro omeotoleuton græco vſus eſt nominatiuo: ſed planæ mentimini, vt abſq; vlla loquar reuerentia veſtra, qui non reuerimini tam patens mendacium ore ſacrilego enunciare; in captiuitate Babilonica nonnè habuiſtis Hieremiam, & Ezechielem, atq; Danielem ſanctiſſimos prophetas, quorum duos lapidibus obruiſtis: ſed neq; tertio pepereiſſetis, niſi fortiorem illum uobis feciſſet Deus, ac ſuper omnes ſapientes à regibus conſtitutus eſſet. In Antiochena ſanctos habuiſtis Machabeos, & fortiſſimos protectores veſtros, quos imitari no
E luiſtis: ſed potius arma contra eos aſſumpſiſtis gentilibus ipſis deteriores inimici illis eſtis effecti & ante Romanam. nonne ipſum Dominum Ieſum Chriſtum regẽ prophetarum, & mirabilium patratorẽ ſignorum, in medio ueſtrùm diu tenuiſtis, crucifixiſtiſq; ecquid? Ioannẽ Baptiſtam prophetam; & pluſquàm prophetam? de quo inter natos mulierum maior non ſurrexit? hic quoq; capite cæſus eſt a rege veſtro. Apoſtolos Chriſti miſſos facio, quos omnes flagellaſtis; Stephanum lapidaſtis; Iacobos duos interfeciſtis, & demum omnes Chriſti diſcipulos eiciſtis: vt ueniret ſuper vos omnis iuſtorum ſanguis effuſus; & poſt hæc eum ſuis pertricatæ frontis audetis dicere: ſigna non vidimus, non eſt propheta, deſeruit nos Deus. ¶ Non videt. Qui fecit oculos veſtros, non videt? ah, fatui. oculi domini in omni loco contemplantur bonos, & malos. ¶ Curat. Epicuri de grege porcos hic indicat locus eos eſſe, qui non credunt curare Deum mortalia quæquam. Contra hos clamat propheta ordinatione tua perſe-
Luc. 12. uerat dies, quoniam omnia ſeruiunt tibi. & dominus in Euang. nec paſſerculum vilem ſine patre noſtro Deo in terram cadere oſtendit, & ſi Deus uolatilia paſcendo curat, ſi agrum ueſtiendo floribus, & fœno curat, quanto magis hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creatum, & propter quem cuncta creauit cura ingenti fouet, & nutrit? de me dicam; nunc parcendo, nunc plectendo, nunc blandiendo, nunc comminando maximam
Eſaie. 49 egit hactenus curam, acturumq; ſpero vtinam uel exiguas bene uiuendo gratias agerem. ¶ Deſeruit. Contra hoc per prophetam ipſe Deus inquit. ſi poteſt mater obliuiſci filium, vt non miſereatur eius, quem genuit, & lactauit: quin & ſi ipſa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui. ¶ Deſtituamus eum. Ah ſerpentina exhortatio, Deo an tibi nocebis? cui ſi fueris bonus, nihil acceſces: ſin malus, nihil detrahes, & bonitas tua (quæ tamen ſua eſt) & malitia tua in caput tuum conuertetur. ¶ Quo Deus vſq. potens, Tmeſis eſt, ideſt dictionis ſectio quouſq. ¶ Inimicus. Apoſtata. ¶ Talia, Qualia ſupra audiſtis: derogando potentiæ tuæ, & negando te rerum noſtrarum curam habere. ¶ Nobis. Specialibus ſeruis atq; cultoribus tuis, populoq; olim tuo dilecto, & quem primogenitum uocabas tuum, habet enim emphaſim pronomen hoc nobis. ¶ Viget. In dominatu ſuo perdurat, & ſuperbia, nec abs te contempto deiicitur, qui tamen ſuperbos potentes de ſede ſoles deponere. ¶ Nimium patiens pater. Nec enim mox ut peccauerint impij plectuntur à Deo; ſed ad pœnitentiam patienter expectantur; alioquin, non dicam, quod Dei irriſor poeta mentitur. ſi quotiens peccant homines ſua fulmina mittat Iuppiter; exiguo tempore inermis erit: ſed quod uerum canere potuiſſet; ſi mox ut peccant homines plectantur ab alto, Exiguo mundus tempore inanis erit, ueh tamen his qui longam hanc patientiæ diuinæ bonitatem contemnunt, nam the-
Rom. c. 2 ſaurizant (ut ait Apoſtolus) ſibi iram in die iræ, tarditatem quippe, ſupplicij grauitate compenſabit. ¶ Impunis.
Eccl. c. 8. Pro impunitus uidetur enim bonis, quòd quia non profertur cito contra malos ſententia, ideo mala multiplicentur in terra. ¶ Nomen. Quod blaſphemant. ¶ Et aſtra. Ideſt ſanctos, qui fulgent, ſicut ſtellæ in conſpectu Dei, aliter
F aſtra, quæ pro Diis colentes (aduerſum te, quantum in ipſis eſt) quodammodo prouocare moliuntur; licet ſit
Pſal. an- impoſſibile; qui enim ſtatuit ea in ſæculum ſeculi præceptum illis poſuit, quod non præteribunt. & utinam (ut
tep. 148. quotidie oramus) ſic fieret domini voluntas in terra ſicut agitur in cœlo. ¶ Manus auertes. A noſtro auxilio, & ab aduerſariorum punitione. ¶ Inermis. Ideſt nunquàm euaginabis gladium, quo de inimicis noſtris, etiam tuis uindictam ſumas; ſicut, & alibi dicit, niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum uibrabit, arcum ſum tetendit, & parauit illum. loquitur aũt de Deo, tamquàm de iudice lento, qui dicitur in ſinu manum inermẽ tenere, quando non utitur gladio ſibi conceſſo ad pœnã malefactorum, laudem uerò bonorum. ¶ In medio
1. Pet. 2. orbe. Volens propheta aduerſus blaſphemos maximam Dei potentiam enarrare, unum cortice uerborum oſtendit, & aliud in myſterio prophe-

Quo Deus vſq; manus auertes? numquid inermis
Semper erit lento condita dextra ſinu?
In medio nobis operatus es orbe ſalutem
Optime rex noſter, ſæcula & ante Deus.
Tum mare firmaſti, medijs vt tranſitus vndis
In virga fieret cunctipotente tua.
Tu capita in cœlum faſtu porrecta draconum
Vexaſti mergens inq; profunda maris;

eſt, quod pauci intellexerunt antequam vaticinium impleretur. non enim quod vult propheta, ſed quod Deus A
ſuggeſſerit illud vaticinatur, hinc eſt quod ſæpe de vno in aliud videtur tranſilire propoſitum; hoc igitur
primo apparent eius verba ſonare, dicunt aduerſarij te Deum impotentem? ego autem dico, quòd tu es
potentiſſimus, nam maioribus noſtris poſt exitum Aegipti, & maris rubri quæ exſiccaſti, ſalutem operatus
es, introducens eos in terram optimam, quæ eſt in orbis medio; & alia mirabilia patrando, quæ ſequuntur; reuera
autem myſterium ſalutis humani generis hic vaticinatur. conuerſus ergo ad Chriſtum, quem in ſpiritu videbat,
dicit ei. Optime rex noſter, & æterne Deus operatus es ſalutem in medio orbe ideſt operaberis, tempus præteritũ
pro futuro (quod maximæ certitudinis eſt ſignum) per crucem, & paſſionem tuam; quam rem nos videmus adim
pletam eſſe. ¶ Tu mare. Rubrum ſcilicet quo ad corticem plana eſt litera; numerat enim mirabilia quædam ex
his, quæ in Exodo diffuſè explicantur, & in alijs pſalmis ſæpe expreſſa ſunt. Myſticè verò ſic eſt intelligenda: tu ma
re huius ſæculi aliàs amatum; & inſtabile, plenumq; periculis, & agitatum à uarijs doctrinarum peregrinarũ ven-
tis. ¶ Firmaſti. Stabilitate tuæ doctrinæ Euangelicæ: vt medijs vndis perſecutionum. ¶ Tranſitus ad patriam. Per
martyrium, & confeſſionem nominis tui. ¶ Fieret. Apoſtolis & diſcipulis, eorumque imitatoribus. ¶ Virga. Verbi
tui, quod eſt omni gladio ancipiti penetrabilius; vel etiam virga crucis tuæ, per ſimilitudinem paſſionis. ¶ Draco-
num. Quo ad corticem ideſt principum exercitus Pharaonis. myſticè ideſt dæmonum, qui ſuperbia ſua per idola-
triam, in qua pro dijs cœleſtibus colebantur, porrigebant cornua in cœlum, hinc lucifer draco ille magnus legitur
dixiſſe. aſcendam in cœlum, ponam ſedem meam ad aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo. ¶ Vexaſti. Ideſt pro libito
colliſiſti, maximam enim violentiam alieni arbitrij indicant grammatici in hoc verbo. vexo. ſuper illo verſu Vir-
giliano. Dulichias vexaſſe rates. nam à veho. fit vecto, inde & vexo. frequentatia toties aliena magis atq; magis au-
getur. ¶ Mergens. In profunda maris ideſt in ambitioſorum corda hyppocritarũ, de quibus dicitur. væ qui profun-

Teque veneniferi caput ipſum inſigne draconis
Æquoreus vortex te quatiente vorat.
Electæ heroum proiecta cadauera carnes,
Ethiopum populis eſca fuere nigris.
Tu dirrupiſti liquidos ex marmore fontes;
Vnde bibant populi, petra miniſtrat aquas.
Tu fluuios æthan ſiccaſti tempore verno
Alueus & ſiccum præbuit altus iter.

do eſtis corde. ¶ Caput ipſum. Quo ad literam
Pharaonem intellige, qui cum exercitu, dum p- Eſa.29.
ſequeretur Iſraelem ſummerſus eſt in dicto ma-
ri rubro. myſticè. per caput hoc luciferũ intelli-
ge regem impiorum & ſuperborũ. ¶ Vortex. Ab
ſorbens aquæ vertibilitas, vel aquarum quidam
circulus reuolubilis abſorbens quicquid intra B
ſe concluſerit, ex gurgitis profunda voragine
procedens. auertendo dictus eſt, quod omnia ſe-
cum vertat in profundum. myſticè, abyſſi tarta-
rei profunda ſignificat; in quibus concutiente
domino crucis ſuæ vexilla dæmon immergitur.
¶ Electæ carnes. Ideſt electorum principum car-
nes, vel etiam electæ; Talium enim ſolent eſſe pinguiores, & magis obeſæ carnes, quàm vulgi, vt plurimum macilẽ
ti pre aſſiduo labore. ¶ Proiecta cadauera. Tamquam vilia, nec præcioſis aromatibus condita, mirabilibusq; ſepul
ta piramidibus, qui mos erat Aegiptijs nobilium hæroum corpora ſepelire. ¶ Populis nigris. Ideſt volucribus ni-
gris, quales ſunt corui, myſticè heroes iſti, ſi in bonam accipiamus partem, ſancti ſunt martyres, quorum corpora
à tyrannis perſecutoribus proiecta ſunt beſtijs, & terræ, & uolucribus cæli deuoranda. ſicut infra dolet idem vates,
poſuerunt morticinia ſeruorum tuorum eſcas uolatilibus cœli, & carnes ſanctorum tuorum beſtijs terræ: ſin ali-
ter ut ceptum eſt intellexerimus (quia indecens eſt illa expoſitio, in qua non omnis pars ſuo conueniat toto.) per Pſ.78.
hos heroes capiendi ſunt dæmonum principes qui ut ſupra, dicti ſunt capita draconum, qui à domino tunc dati Auguſt.
ſunt nigris Aethiopum populis deuorandi, quando peccatoribus ab iniquitatum nigredine conuerſis in ſuis ſta-
tuis, imaginibus, & idolis uilipenduntur. fractarum, comminutarum imaginum præcia conflata in pauperum e-
ſcas, diſtribuuntur quando credita olim maieſtas eorum, ac ſi Dij veri fuiſſent, modo detecta falſitate contemni-
tur, maledicitur, & dilaceratur; nec mirum ſi tales appellentur nigri Aethiopes, quando carbones etiam nigri ap-
pellantur ſupra in Pſal. carbones; ſuccenſi ſunt ab eo, erant enim ex turpitudine uitiorum denigrati, & à cupidi- Pſal. 17.
tatum ardoribus exuſti. ¶ Ex marmore. Ad literam ex petra Oreb eduxit Moyſes aquam ſitienti populo, cum per- Ex.15.
cuſſiſſet eam virga de mandato domini, & ſecundo ad aquas cõtradictionis, ubi ad murmur populi ſedandum p-
pter aquæ defectum virga bis ſilicem percuſſit, & egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita ut biberet populus, & iumen- Exo.8.
ta. ¶ Petra miniſtrat aquas. Color eſt rhethorius à contrario facta declamatio, quid enim petra durius? & quid Num.20
mollius unda? & tamen petra miniſtrat aquas: ut mirabilis appareat domini potentia. myſticè, petra eſt Chriſtus
qui virga lanceæ, & crucis baculo percuſſus abundè ſanguinem redemptionis effudit, aquaq; de latere egrediens
per ſacramentorum uirtutem ad noſtram ſalutem transfunditur, qua peccatorum maculæ abluuntur, ſitienteſq; C
animæ gratiarum irriguo fonte potantur, hoc etiam tetigit Apoſtolus cum dixit. omnia in figura contingebant
illis, & paulo ſupra omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem bi- Corin. x.
berunt; bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus. ¶ Fluuios Aetan. Ad lite- Cor.10.
ram Aetan eſt regio quædam in extremis finibus deſerti, quæ prima occurrit exeuntibus de Aegypto, quo in loco
filij Iſrael ſecundam manſionem fecerunt in ſuo exitu Aegypti; nec ibi uel alibi legitur fuiſſe fluuios, quos domi-
nus exſiccauerit: quare dicendum eſt hoc Prophetæ fuiſſe reuelatum, uel ex alijs libris, qui tunc temporis erant,
nec ad nos fuerunt tranſlati, habuiſſe. nec incongruum eſt, ut una ſcriptura ſuppleat, quod altera minus dixit, cũ
idem in Euangelijs ſæpe inueniamus; uel forte dixit fluuios Aetan fuiſſe exſiccatos, quia illius regionis flu-
mina in eam partem maris rubri influebantur, quam exſiccauit dominus; eſt enim ibi propinqua. hæc autẽ ideo
dixi, quia duplex expoſitio commentariorum applicata non mihi multum ſatisfacit, quarum una eſt: ut per flu-
uios Aetan intelligamus Iordanis fluctus, quos in populi tranſitu dominus exſiccauit proculdubio. & impropri-
ant fluuios .i. fluctus: uel unum fluuium, ut ſit plurale pro ſingulari. item Aetan dicunt eſſe appellatiuum nomẽ,
& ſignificare fortia. eſt ergo ſenſus, tu ſiccaſti flumen forte Iordanem ſcilicet: at iudicio meo, propria, & non ap-
pellatiua nomina ut in hæbreo ſunt relinquuntur interpretata, niſi aliqua myſtica, magnaue ſubſit cauſa. ut in
illa dictione oſanna, amen, & ſi quæ aliæ reperiuntur. altera dicit per fluuios Aethan. Fluctus marinos ad litus
Aethan reſpicientes intelligendos eſſe: ſed & hic fit impropriatio uerborum, licet in ſenſum non multum diſtet à
noſtra; eligat lector quænam ex his ſibi magis ſatisfacit; ego à primis duabus non recedo. ¶ Tempore uerno,

Veris

D Veris noui.erat enim inter Martium,& Aprilem noſtros tempus illud;quando receſſerunt ex Aegypto.¶ Alueus. Fluuij lectus per quem continuè diſcurrit à ſimilitudine cuiuſdam uaſis,quod peluim,uel concam poſſumus ap-
Exod.12 pellare,uel ab aluo noſtra deducitur ¶alueus.Altus.Ideſt profundus τὸν μέγαν eſt.myſticè per hæc fortia flumi-
na exſiccata impetuoſas gentilium Phyloſophorum doctrinas ex vi eloquentię validæ intelligamus,
2.Cor.2. iuxta illud Apoſtoli,Perdam ſapientiam ſapiētum.& prudentiam prudentum reprobabo : ex Euangelica enim &
Apoſtolica doctrina,quæ non in humanæ ſapientiæ aut eloquentiæ verbis conſiſtit euacuatæ fuerunt : ſed ui[r]tute ſpiritusſancti mirabilibusque operibus,per quæ mundus,ipſique ſapientes mundi rethibus Apoſtolorum capti ſunt,& Chriſto,Dei uirtuti,ac ſapientiæ crediderunt.¶Siccum iter.Duodecim latis vijs pro numero tribuum.ſtantibus aquis à dextra & ſiniſtra pro muro . ¶Mutua . Sylepſis abſcondita , & hyperbaton.i.ordo uerborum turbatus ſimul concurrentes reddũt obſcurũ ſensũ,& faciũt uideri κακοσύνθετον , i.mala conſtructionem quare ſic ordina literam,& planus erit ſenſus. Tuus, ò domine,eſt dies & nox,quæ res operãdi,& quieſcendi nobis præſtant tempora;& eſt relatio ſimplex,quia in voce diſcordat,licet in ſenſu conueniat.quale ẽ illud Ouidii. mea ſcripta legis qui ſum ſummotus ad hyſtrum.ex his intendit oſtẽdere Deum eſſe creatorem omnium , rectoremque mundi , & actuum moderatorem noſtrorũ qui varijs geruntur temporibus,nutu tamẽ ſuo. ¶Auroram. Ab auris,quæ tunc temporis aut reſidunt,aut nouæ inſurgunt. ¶Sydera. Latè accipe, & pro ſignis cœleſtibus , & pro ſtellis fixis . ¶Dextræ tuæ . More loquitur humano ideſt potentiæ tuæ,quæ dicitur dextera Dei ¶ Plantaſti fines.Quos nũquã egreditur mare,niſi ex iuſſione:domini: vt factũ eſt in tẽpore dilluuii vniuer-

Mutua quæ præſtant operandi tempora nobis,
Atque quieſcendi noxque dieſque tuus.
Aethera nimirum,auroram,ſolemq; creaſti;
Sunt opus & dextræ ſydera cuncta tuæ.
Terrarum immenſos,pontique ſub aere vaſto
Plantaſti fines:quicquid & intus habent.
Florida tu viridis ſtatuiſti tempora veris,
Torridaque æſtatis meſſibus apta facis.
Impius hic hoſtis domino(memor eſto precamur),
Eſt auſus toties improperare ſuo,
Irritat & ſanctum populus ſine pectore nomen,
Iuſtitiam inſipiens incitat iſte tuam.
Te nomenque tuum tradi crudelibus iſtis,
Laudantes animas ne patiare,feris.

E ſalis & aliquando particularis ſecreto.ſed iuſto Dei iudicio.¶ Ponti.Ideſt maris.hic pontus mare eſt , hæc pontus regio,ſeu inſula in qua deportatus eſt Ouidius,vnde & opus eius de ponto.¶Quicquid.In terra ſunt animalia reptantia,in aere volucres,& in mari piſces.¶Florida tempora.Quibus veſtitur humus floribus.¶Vir.ver.Tunc etiam tellus herbis vireſcit nouis,arboreſque noua frõnde reuireſcunt.¶Torrida.Quibus ſpicæ ad maturitatem deductę torrent,ex vehementi ſolis calore.per hæc autem duo principalia anni tempora,hyemem quoque , & autumnum intelligit à parte totum per ſynecdochen.¶Hic.Non tantummodo loci eſt aduerbium:ſed etiam temporis; quandoque ſimul,& ſemel vtrumque vt hoc in loco.¶Impius hoſtis. Quicunque ſit ille qui religionem oppugnat,Dei eſt hoſtis,& ſeruorum eius. rethoricè prophetæ aduerſarios in odium adducit,eorum ſuperbiam deteſtando, & p conſequens miſericordiam captat iudicis,& beneuolentiam ſibi , populoque ſuo nimis afflicto , tum ex ſuis quæ patitur malis ; tum ex blaſphemijs domino irrogatis,cuius potentiæ detrahebant;ſibi victoriam aſcribentes,dicẽteſque Deum non poſſe illos de ſuis manibus liberare,ſicut nec potuerat eos defendere,quorum vtrumque falſiſſimum erat.quod oſtendit dominus in beneplaciti ſui tempore;nam & ab Aegiptiaca ſeruitute ferrea eos liberauit,& à Babilonica captiuitate,Anthiochenaque miſeria;& eos defendit ab Holopherne per manum viduæ , & à Sennacherib,per manum Angeli,per alios & alijs vicibus:ſed hæc exempli gratia ſufficiant.¶ Me.eſto prec. Parentheſis eſt ſimul,apoſtrophe ad Deum, ne obliuiſcatur ſuperborum inimicorum in ſe nomenque ſuum contumelias,& blaſphemias: ſed de his meritas ſumat pœnas , vt caſtigentur,cœteriſque tranſeant in exẽplum . ¶Toties.
Es.45. Emphaſim habet;nam ex malorum actuum multiplicatione magis,ac magis aggrauatur contemptus ¶ Suo do-
Exo.6. mino. Velint, nolint vt uiuo ego,(dicit dominus) ante me flectetur omne genu. ¶Irritat. Ad iracundiam contra ſe prouocat.¶Sanctum nomen. Vel illud tetragamimaton , vel Adonai quod Moyſi,& non antiquis monſtrauerat patribus , ſi ad præteritas ante Chriſti aduentum referas captiuitates,ſi ad noſtra tempora , de ſancto nomine in-
Phyl.2. telligendum eſt, de quo Apoſtolus ait,quia fuit obediens patri,propterea dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen,vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium,terreſtrium,& infernorum.Item nec enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum in quo oporteat nos ſaluos fieri,niſi in nomine D. N. I. Chr. in quo eſt ſalus, vita, & reſurrectio noſtra.¶Sine pectore.Ideſt ſine intellectu. de quouis populo perſecutore intellige.ſunt enim facti ſine intellectu,ſicut equus & mulus,qui Deum creatorem,rectorem,dominum, & iudicem ſuum nolunt cognoſcere, quem
F cuncta fatentur elementa,ex ſeruitute continua,& obedientia,quam domino ſuo infatigabiliter præſtant & præſtabunt in ſœculã.¶Inſipiens.Non de quo dicitur.Inſipiens eſto cum tempus poſtulat , aut res : ſed de quo in alio pſalmo,Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus.& Apoſtolus.ſapientes ſunt vt faciant mala,bona autem facere neſciunt.& alibi.noluit intelligere vt bene ageret.¶Tradi te.Sed quomodo poteſt Deus tradi in manibus beſtiarũ harum. nonne traditus fuit Chriſtus?traditur & dominus in membris ſuis.de quibus dicitur.Qui vos odit,me odit & qui odit me,odit & patrẽ meũ:& cõtra qui uos recipit me recipit, q aũt recipit,me recipit & eũ q me miſit. Vnde & Saulo fideles ſuos pſequẽti, Saule Saule(inquit)quid me perſequeris?qđ ſi hanc difficultatẽ uolumus euitare, ſic ordinãda eſt litera,ò Deus ne patiare ais laud,te.nomẽq; tuũ tradi feris crudelibus iſtis,qui nos perſequũtur,& quia dicit animas & non corpora non incongruè per feras crudeles iſtos dæmones poſſamus intelligere,q de corporibus noſtris parum curant : ſed de animabus ſecum perdendis maximam gerunt ſollicitudinem,quare & mũdanis fautoribus dicunt: da mihi animas,cętera tolle tibi.¶Has animas. Fac emphaſim in pronomine has animas,quas ad imaginem & ſimilitudinem tuam creaſti,pro quibus mundum & quę in eo ſunt condidiſti , quas nunc per Angelos nunc per prophetas erudiſti.& demum has ani-

Has animas inopum ne obliuiſcaris in æuum,
Quas torquent hoſtes quotidieque premunt.
A pueris ne verte tuis faciem:ſed ab alto
In teſtamentum reſpice quæſo tuum.

A

Quos etenim vilis terra obſcurauit, eorum
Sunt omnis ſceleris corda referta domus
Ne ſeſe auertat humilis confuſus ab hoſte,
Laudabunt nomen pauper, inopsq́ue tuum.
Iam Deus exurgas; propriamq́ue vlciſcere cauſam;
Te precor opprobrij iam memor eſto tui.

mas propter quas filio tuo non pepercisti: ſed pro nobis illum tradidiſti, qui & moriens in ſanguine ſuo noſtra lauit peccata. ¶ Inopum. De quibus dicitur. beati pauperes ſpiritu. ¶ Ne obliuiſcaris. Sed quomodo qui rerum omniū continuam bēt memoriam, quiq; noſtris eam infudit mentibus poteſt obliuiſci? qui & dicit ſi obliuiſci poteſt mater filij ſui, & ſi illa oblita fuerit ego tamen non obliuiſcar tui. ſed nobis acta Dei more noſtro plerumque metientibus videtur obliuiſci noſtri Deus, quando vocatus nō ſuccurit, ſæpe rogatus auxilium differt. ¶ Torquent. Excruciant intimis doloribus. ¶ Hoſtes. Dæmones, eorumque membra homines mali. per quos perſequitur iuſtos. ¶ A pueris tuis. Vel humilibus ſeruis. quia niſi facti fuerimus ſicut paruuli nō intrabimus in regnum cœlorum. & alibi. ſinite paruulos venire ad me, talium enim eſt regnum cœlorum. vel de illis intelligit quibus cum ſurrexiſſet Dominus Ieſus dixit. pueri numquid pulmentum haberis. ſed & ſic etiam pro nobis rogat cum pro diſcipulis rogat, a quibus tamquàm à fontibus riuuli nos quoque deriuauimus. ¶ Teſtamentum tuum. Promiſſionem tuam hæreditatis terræ tuæ & ſupernæ. uel capitur pro lege Moiſi, uel etiam pro lege euangelica; unde & dominus Ieſus dixit, hic calix noui teſtamenti eſt in meo ſanguine, de hoc teſtamento latè Apoſtolus diſputat in epiſtola ad hæbreos, ibi uide. ¶ Quos. Et reddit rationem, quare pro paruulis & pauperibus ſolum orauerit redimēdis, quia, corda quæ ſunt eorum domus, quos uilis terra obſcurauit, repleta ſunt omnis ſceleris, ideoq; ſunt indigni ut redemptione iuſtorum participes fiant: niſi cum & ipſi per pœnitentiam paruuli domini fuerint effecti, qui per diuitias ſunt magni, & potentes in ſæculo. ¶ Vilis terra. Ideſt terrenarum rerum cupiditas, auaraq; poſſeſſio, quæ cæleſtium rerum comparatione uiliſſimæ ſunt. ¶ Obſcurauit. Diuitiæ. n. ſunt tamquàm nubes inter intellectum & Deum, cuius illuſtratione ſolet illuminari. ¶ Corda ref. dom. Appoſitio eſt, corda enim ſunt cogitationum humanarum recepta cula. ¶ Auertat. A uia cultus tui per deſperationem, quæ nonnumquàm fideles adeo impingit, ut a cultu Dei ad cultum demonis, & idolorum pertranſeant. ¶ Confuſus. Ex nimia animi perturbatione contingit hæc confuſio, quando improperātibus nobis, hoſtibus miſerias noſtras ex Dei noſtri impotentia peruenire, neſcimus reſpōdere. q potius ex culpa noſtra, parentumq; noſtrorum qui in filijs puniuntur, ſicut & in illis lætificantur, nō tamen ſine magno noſtro bono ſi patientiam habuerimus; omnia enim cooperabuntur nobis ad ſalutē, neq. n. Chriſtus & ſancti martires gloriæ coronā pro ſe & populo fideli adeptieſſent niſi tribulationes huius mundi, tormenta tyrannorum; mortem deniq. ipſam per patientiam ſuperaſſent, oportebat. n. Chriſtum pati (ut ipſe teſtatur) & ita intrare in gloriam ſuam, ſic & nos in mundo preſſuram habere neceſſe eſt: ſed ſi fuerimus ſocij paſſionū, erimus & conſolationū; talia oporteret reſpondere improperantibus, & non confunderemur. ¶ Pauper. Qui parum habet, inops qui neq. vlnam telluris h[illegible] per hos humiles, & in terrenis rebus nullum habentes affectum intelliguntur. ¶ Exurgas. Quaſi dormientem alloquitur: cum tamen nō dormitet, neq. dormiat, qui cuſtodit Iſrael: ſed vt ſupra diximus de obliuione, ſic intelligatur hic de dormitione: videtur enim Dominus dormire quando non ita cito, vt volumus auxilium porrigit. ¶ Vlciſcere. Vel pœnam illis debitam inferendo, ſi in peccato ſuo fuerint obſtinati; vel vt ait Auguſt. auferendo ab eis errorem, & ſuſcitando fidem. ſic. n. exponit illum pſalmi verſiculum, vltus ſum in eos: quid eſt (inquit) vltus ſum in eos? vindicaui me de ipſis: quomodo vindicaui me de ipſis? occidendo errorem, & ſuſcitando fidem: & hoc adimpletum eſſe cognoſcimus erga perſecutores ſanctorum, & eccleſię Dei: nam pars eorum perdita eſt, & pars eſt ad fidem conuerſa. ¶ Opprob. Blaſphemiarum in ſanctum nomen tuum irrogatarum. ¶ Reminiſcaris. Tautologia eſt, ad exprimendū dolorem cordis intenſiſſimū de auditis in Deū blaſphemijs, magisquàm propriæ calamitatis. ¶ Nephandi. Idolorum cultoris, & irreligioſi, inimicique crucis Chriſti. ¶ Canis. Per ſimilitudinē morum. quem enim morſu non poteſt, vel latratu petit: ſic maledici, ſicut, vt vellent nocere non poſſunt in eum iactant opprobria. ¶ Sine corde. Ideſt ſine vlla cogitatione iudicij futuri. in quo, ſi de omni verbo ocioſo reddituri ſunt rationē, quanto magis de verbis detractorijs, & blaſphemijs. cor enim ſedes eſt cogitationum bonarum, & malarum, ſicuti ex verbis Dom. colligitur. De corde enim (ait) exeunt cogitationes malæ, &c. Item ex abundantia cordis os loquitur. & alibi. bonus homo ex bono theſauro profert bona, & ex malo mala. poſſumus etiam dicere, ſine corde hoc eſt ſine intellectu, & prudentia vt ſupra ſine pectore. vnde cordatos, prudentes viros dicimus. ¶ Ne obliuiſcaris. Et iam tertio dicit idem, licet alijs verbis, quibus ex rebus docemur quanto cum feruore diuinum zelare debeamus honorem, potiusque violato vltionem quærere, quàm ex noſtris iniurijs uindictam: ſed proh dolor. ſi vel leuiter pulſati fuerimus, vel leuis iniuria irrogata, protinus excandeſcentes multas in vindictam manus armamus; de nomine domini quotidie vilipenſo, & blaſphemijs crudelibus violato, neque iudicum aures obturantur, quin ridentꝫ nam viri fortes videntur hi, qui blaſphemias ore ſacrilego norunt horrendas emittere, neque viri reputantur, qui neſciunt blaſphemare. ¶ Obliuio ſal. Vt homines, qui facile obliuiſcuntur quamplurima. nam vt ait prudentis Iuriſconſulti reſponſum: Omnium habere memoriam diuinum eſt potius quàm humanum. ¶ Tulit. Iactauit, oblatrauit. ¶ Vox inimica. Ideſt inimici. ¶ Inulta. Non vindicata debita pœna; quoniam facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, dum credunt ſibi omnia impunè licere, à nullo quàmuis grauiſſimo facinore, abhorrent. ¶ Te nimis. Ordo eſt. ſuperbia eorum, qui te diu nimis exoſum tenuere ſemper conſcendit, ceu fumus, quo magis aſcendit eo magis anihilatꝰ ſic eodem pacto faſtus, honores euaneſcunt; cum nihil ſperent firmius eſſe fugit. fugiamus itaque iſtos honores, qui velut vmbra prætereunt, præcipitesque ſuos fautores trahunt.

Matt. 18.

ca. 7. 8. & 9. & vlt.

B

Luc. 24.

Iam reminiſcaris populi maledicta nephandi
Quotidie latrat, quæ ſine corde canis.
Ne obliuiſcaris quem nulla obliuio fallit,
Quæ tulit in nomen vox inimica tuum.
Semper enim conſcendit in vlta ſuperbia eorum
Te nimis exoſum qui tenuere diu.

C

Confitebimur &c.

D Conſitebimur &c. Incipit hic pſalmus in oratione ſoluta,quoniam pollicetur populus Dei ſeſe domino cōfeſſurum iuſtè pro peccatis afflictum,& miſericorditer liberatum, ſiue à captiuitate Babilonica, ſiue ab ærumnis per Anthiochum inflictis;ſeu quod magis verum puto à ſeruitute diaboli per ſaluatorem cœlo miſſum D. N. I. Chr. qui rediens vnde venerat (vt in alio pſalmo dicitur) captiuam duxit captiuitatem. carmen autem incipit. Confiteare Deo,& eſt vox ſeipſum inuitantis populi ad confeſſionem Dei. Eſt autem aduertendum duplicem eſſe confeſſionem,laudis.ſ.& peccatorum;prima Deo tantum fit, altera Deo, & ſacerdoti eius miniſtro, claues tenenti:hic agitur de prima confeſſione; ideo dicit. Confiteare Deo ò Iudæa.¶ Redemit. De captiuitatibus prædictis ſed de vltima præcioſo ſanguine filii ſui,& idcirco magis æſtimanda.¶ Redemptori ſub. Chriſto Ieſu,nō quòd ſeparemus filium à patre,cū inſeparabilia ſint opera trinitatis:ſed propterea ſic exponimus,vt omnes glorificēt filium,ſicut & patrem.¶ Illius nomen. D. N. I. Chriſti,de quo in pręcedenti pſalmo.¶ Populus fidelis. Qui in Chriſtum credit;nam ab initio Chriſto credentes appellabantur fideles,Antiochiæ chriſtiani ceperunt vocari. ¶ Ore.
Rom.10 Non corde tantum,quod faciunt puſillanimes: ſed etiam ore,quod fortium fuit opus martyrum;corde enim creditur ad iuſtitiam,ore verò confeſſio fit ad ſalutem.¶ Miraque geſta. Incarnationem,natiuitatem, baptiſma, miracula innumera,quæ toto tempore peregrinationis ſuæ fecit,paſſionem, reſurrectionem, aſcenſionem in cœlum, cum prȩda quam ex inferno redemerat,ſpiritus ſancti miſſionem,& denique conuerſionem mūdi per duodecim piſcatores repugnantibus Romanis rerum dominis.¶ Tēpus oportunū. Quod ipſe ſolus nouerat,& diſpoſuerat. loquitur aūt hic vates in perſona ipſius domini quodāmodo reſpondentis populo;ac ſi eſſet hic pſalmus quidā dialogus. ¶ Cum cæpero. Loquitur vt homo ſicut in Euang. pater omne iudicium dedit filio.
Io.5. & alibi. Dedit ei poteſtatem iudicium facere, quia filius hominis eſt. & rurſus. Data (inquit)
Matt.vlt. eſt mihi omnis poteſtas in cęlo,& in terra. ¶ Cuique ferendum. Supple eſt. ¶ Iudice me. Hoc eſt
E quod ait Apoſtolus. ipſe conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum,& mortuorum. ¶ Meritis. Deeſt pro.¶ Iuſta. Ideſt pœnam pro demeritis iuſtæ inflictam¶ Vel æqua. Ideſt præmia pro bonis operibus quadam æquitate,ſummaque Dei bonitate debita;æquum eſt enim, quod Deus ex liberalitate promiſſit,ut ea opere cōpleat. ¶ Aduētu meo. In mundum per carnis aſſumptionem.¶ Liquefacta. Ordo eſt. tellus,quæ ante fuit ſaxea, modo liquefacta eſt aduentu meo; ſic & cuncti,qui habitant in ea.ſ.erant ſaxei modo in aduentu meo ſunt liquefacti.corda enim populorum ante Chriſti aduentum erant dura, & ſimilia lapideis ſimulachris, quæ colebant gentes,iudæorum quoq. duriora propter obſtinatam rerum terrenarum cupiditatem, liquefacta virorumque per ignem ſpiritusſancti, quos in credentes è cœlo miſit abundè; & ſunt illi lapides quos oſtendens Ioannes Baptiſta dicebat, dico vobis quia ex lapidibus iſtis potens eſt Deus ſuſcitare filios Abrahæ; hoc eſt etiam quod per alium prophetam promiſit Deus: auferam (inquit) à vobis cor lapideum & dabo cor carneum. ¶ Inſtabiles columnas. Methaphoricè loquitur,ac ſi alicuius ædificii architectus conſpiciens columnas,nec adhuc bene firmatas dicat,iam iam firmabo illas;eccleſia Dei eſt enim ſpirituale ędificium cuius fundamentū eſt Chriſt. Ieſus præter quod nemo aliud poteſt ponere (vt ait Paulus) nos vero lapides viui ex quibus fit eius ſtructura, columnæ, ſunt Apoſt.qui ante receptam ſpiritusſancti gratiam, vt homines carne infirma circundati puſillanimitate lababant; has Dominus Ieſus columnas dono fortitudinis ſpiritus ſui roborauit,quod per ſimilitudinem duriciei, Aes ſuum hic appellant. ¶ Ego. Deus,& Dominus N. I. Chriſtus.¶ Terribili voce. Prophetica,atq. euangelica. vide Hieremiam, atq. Iſaiam quaſi per omne caput,ſic & euangelium vbi & malorum iudęorum pęnas, Babiloniorumq. deſtructionem,cœterorumq. populi Dei infenſorum hoſtium prædictas inuenies;in euangelio quoq. malorum agricolarum,& hypocritarum exterminium pęnam gehennę ignis ęterni in duros,in miſericordes comminatam leges.¶ Impia. Aduerſus Deum;ab eius cultura recedendo,vel ſanctiſſimum eius nomen blaſphemando,
F idolatrando,& fideles ſuos perſequēdo.¶ Iniqua. Aduerſus proximum ei maledicendo, bona eius diripiendo, affligendo corpus eius, torquendo, inuidendo, odio habendo, & deniq. contemnendo, & quoquomodo ei nocēdo,vel quæ eius ſunt concupiſcendo.

ODE LXXIIII. EX PSALMO LXXIIII.

Confitebimur,

Confiteare Deo qui te iudæa redemit,
Læta redemptori confiteare tuo.
Illius & nomen populus vocet ore fidelis,
Illius & pſalmis miraque geſta canat.
Tempus oportunum cum cæpero:cuique ferendum
Iudice me meritis iuſta, vel æqua ſuis.
Aduentu liquefacta meo quæ ſaxea tellus
Ante fuit, cuncti quique habitant in ea;
Eius & inſtabiles viſasque labare columnas
Firmaui ſolido roboris ære mei.
Nempe ego terribili ſum voce minatus iniquis
Impia ne patrent,ne vel iniqua gerant.

¶ Ne delinquentes. In deum,vel in proximum aliquo modo ex his,quæ modo dicta ſunt. ¶ Tollant. Pro extollant. Aphereſis.n. eſt aliàs tollere ſignificat perdere,vt tolle,tolle,crucifige eum. ¶ Sua congrua. Poteſtatem ſuam iactando, vt beſtiæ iuuencum ſepe cornua iactant ſua. ¶ Faſtu. Prè ſuperbia,quæ omnis peccati initium eſt,ſanè faſtus.ſti, ſecundæ inflexionis feſtiuitates ſignificat,vnde inſcribitur. Ouid. de faſtis,lib. quidam, quo gentiliū dies feſtiui canuntur ¶ In cœlum. Peruerſa cogitatione:quādo corpore nequeūt ſeſe Deos exiſtimantes, qualis Nabucodonoſor, Alexander Macedo, nonnullique Romani Imperatores; & aduerſus Deum qui in cœlo eſt bella gerentes, auertendo populum Dei à

Ne delinquentes tollant ſua cornua faſtu,
Ne ſeſe in cælum corda ſuperba leuent.
Cornua ne duræ ceruici fixa velitis
Exaltare poli ſydera celſa ſuper.
Non Oriens dextram fugiet plaga iudicis huius
Quæ vel in Occiduo delitet ora ſinu.
Non quæ deſertis ex frigore montibus horret,
Non huius fugiet torrida zona manu.
Lancibus æquatis iuſtam geret ipſe ſtateram;
Deprimit hac tumidos,hac humileſque leuat.

A

Iśq; tenet calicem mixtoq́; meroq́; refertum:
Ex hoc inclinat, moxq́; propinat in hoc.

cultura eius, vt potius ſimulachra gentium, quę Dæmonia ſunt colant. quod fecit Antiochus, quæ & Romani aduerſus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vſq; ad internitionem molliti ſunt, mille millia martyrum cædentes. Iudæi quoq; ipſum Dominum ſuum filium Dei, & hominis crucifixerunt, Apoſtolos flagellauerunt, Stephanum lapidauerunt, duos Iacobos, & Simonem interfecerunt, diſcipulos Chriſti de finibus ſuis eiecerunt, Paulo ſæpius flagella, ſæpiſſime necem intentarunt: & deniq; quem ſanctorum non perſecuti ſunt? aduerſus redemptorem ſuum exitiale bellum gerentes? donec venit ſuper eos omnis ſanguis iuſtorum effuſus, & patrum ſuorum menſuram impleuerunt, tunc exterminati urbe incenſa debitas dederunt pœnas. ¶ Cornua fixa ceruici duræ. Et pertinaci: hæc ſunt poteſtates Eccleſiaſtica, & ſecularis, quas olim ſuperbiebant gentiles & Iudæi, nunc autem aliquando & Chriſtiani, iuſtos pauperes perſequendo. ¶ Non oriens. Hic latas, lungasq; manus iudicis oſtendit æterni per totum orbem ſeſe extendentes, vt indicet nullum malum vbicunque ſit, vel quocunque fugerit vltionem impietatis, & iniquitatis ſuæ iuſtam, & debitam nullo pacto poſſe euitare. ¶ Plaga oriens. Ideſt regio Orientalis: plaga enim cum corripit primam, regionem, vel rhetis maculas ſignificat: cum autem producit, vulnus notat. ¶ Occiduo ſinu. Qui uidetur Occidentem excipere. ¶ Deſertis montibus. Vltra Ripheos poſt Scythiam, ex frigore glacici concretæ propter ſolis inaceſſum, Aquilonarem intelligit terram Septentrionali polo ſuppoſitam: vnde borealis gelidiſſimus uenit flatus. ¶ Torrida zona. Auſtralem intelligit partem ſolis curſui è regione ſubiectam. porrò dicunt Aſtrologi immenſam latitudinem cœli quinque zonis diſtringi, quarum duæ extremæ gelidæ ſunt, quia ſolares radij ad illas non penetrant: media, qua decurrit ſol eſt torrida: duæ intermediæ temperatæ: totidem ſunt in terris plagæ prædictis ſuppoſitæ, quarum duæ præ nimio horrent frigore: media feruet æſtu continuo: inter mediæ ſolę ſunt habitabiles: nulla tamen illarum conditorem ſuum latet. ¶ Lancibus æquatis. Lances ſunt ea uaſa rotunda parum excauata, quæ ab vtraq; parte ſtateræ dependent. ¶ Hac. Scilicet leua bilanci. ¶ Tumidos. Per ſuperbiam inflatos, vt Pharaonem, Nabuchodonoſor, & Sennacherib, multosq; alios reges, & Imperatores. ¶ Hac. Scilicet dextra bilancis. ¶ Humiles. Aliquando hic in ſæculo, vt Ioſeph quem moderatorem fecit Aegypti, ex carceris ſquallore. Cyrum quoque feris, & auibus expoſitum ad ſublime Perſarum Imperium euexit, ſubactis Medis, Babiloniaq; euerſa, talibus miraculis refertæ ſunt hyſtorię diuinæ legis, & humanarum rerum annalia. ¶ Iſque. Dominus iudex vniuerſi, cunctorum vindex malorum, retributor & bonorum. ¶ Calicem. Iræ & punitionis vaſa. iuxta illud Iſaiæ vaticinium. conſurge Hieruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ eius, & in Apoc. hic bibet de uino iræ Dei, Item date illi calicem vini indignationis iræ Dei: alius calix eſt paſſionis uniuſcuiuſq; miniſtratio, vnde & Dominus dixit, tranſeat à me calix iſte: & duobus diſcipulis primatum affectantibus, Poteſtis (inquit) bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? eſt & calix gloriæ, vt in Pſalm. Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, & alibi. calix meus inebrians quàm præclarus eſt. hic autem de Calice vltionis, & pœnæ (vt dixi) intelligendum eſt. ¶ Mixto. Ideſt mixtura quadam inebriante. ¶ Meroq;. Vino puro abſq; vlla aquæ aſperſione, per hæc intelligit duriſſimam fore vindictam ſine illo temperamento dulcedinis, quo filios Deus quandoq; caſtigat, vt reſipiſcant. nonne duriſſimus fuit ille calix Hieroſolymorum, & abſque temperamento lenitatis, quem biberunt hac in extrema totalis excidij ruina, per Titum & Veſpaſianum Imperatores, quo decies centena millia perierunt, vrbe funditus eruta, & templum illud excellentiſſimum, totoq; in orbe clariſſimum cum ipſis Sacerdotibus exuſtum: ſi qui pauci ſuperfuerunt deſeſſis cædendo militibus in miſeriorem mortem, videlicet ſeruitutem detruſi, vt vilia mancipia in quattuor orbis ventos fuere diſperſi omni ſpe redemptionis amota licet ipſi fruſtra alterum Meſſiam redemptorem expectent. iam milleſimus, & quingenteſimus annus eſt peractus nec adhuc venit: ſed neq; veniet, niſi forſan Antichriſtus filius perditionis, qui reliquias eorum in æternam perdat damnationem. talis fuit & Babiloniæ calix, multorumq; populorum Domino rebellium. ¶ Ex hoc, in hoc. Quia uatis ipſius hæc ſunt verba, duplex ſenſus qui commentarius pſal. inuenitur hic etiam refertur, putant nonnulli duos calices eſſe in manu Domini, primum temperatum aliqua lenitate, & alterum pura ità vltionis repletum, & ex vno calice in alterum propinare, prout intendit plus aut minus acerbè punire. alij (quod & ego verius credo) ſic intelligunt, non de calice: ſed de populis diuerſis, quos inuicem vltionis miniſterium Deo præſtantes punit, vt merentur, quod & vulgo, de malo homine alterum ſibi ſimilem interficiente dicitur, tonſor tonſorem radit,

Isaie. 55.
Apoc. 14 & 17.

B

Ioſeph de bello Iu.

Hinc licet epoti complures; non tamen omnis
Fex exhauſta; calix ſemirepletus adhuc.
Vnde bibant omnes ſcelerati reſtat abundè
Ebrius hinc quamuis impius omnis eat.
Non tam dira ſitis, non triſtia pocula tangunt
Iſta pij melior potus habendus eis,
Defæcata bibant hominum exhilarantia corda
Fluminis vt viui ſit loquor hauſtus eis.

eſt ergo ſenſus. inclinat ſupple calicem iræ, & vltionis ex hoc populo quem iam potauit, vt puniatur, & mox propinat in hoc ſcilicet altero populo, vt cum primum punierit, ipſe quoque inebrietur, & ab altero populo mox puniendo puniatur, ſic Babiloniis miniſterium præſtantibus exercuit Iudæos, in Babilonios, verò per Medos, & Perſas ſæuam proſecutus eſt vltionem. Medos quoq; à Perſis, & Perſas, à Græcis, Græcos à Romanis ferrea virga percuti iuſſit; rurſus Romanos ab Vnnis, Gottis, Vuandalis feriri iuſſit, meaquoq; tempeſtate Luterani, Germani, Hyſpani, & aliqui Itali ex regis Francorum, quem captiuum ad Imperatorem miſſerant elati Romam certo agmine petierunt aggreſſi ſunt, expugnarunt, depopulati ſunt; in ſummum Pontificem Chriſtianorum patrem, ac ſi Turcæ eſſent ſacrilegas manus iniecerunt: ſanctorum reliquias ſacratiſſimas, (proh ſcelus) nefandiſſimum, manibus impiis auro, & argento, quibus ornabantur abrepto in puteos, & cloacas proiecerunt; domos rapinis, & cædibus funeſtarunt, templa expoliarunt, altaria ſuffoderunt, & demum vrbem ipſam ruinis, & incendijs, deuaſtarunt: at iſti craſſatores numquid de calice Domini non biberunt? morbida tabe infra annum omnes perierunt; neminem vidi vel audiui qui domum incolumis repetierit; ſic oẽs malos Dominus calice ſuo potat, ſic calicem ex hoc in hoc propinat: ſed iam redeamus ad explanationem. ¶ Hinc. Ex hoc calice. ¶ Licet epoti. Cõplures populi. remouet propheta falſam exiſtimationẽ quorundam malorũ dicentiũ non omnes

C

D malos poſſe plecti à Deo, calicemq; à multis retroactis potoribus euacuatum eſſe. Iamdiu viri, vano inanis poetæ fundamento. Si quoties peccant homines ſua fulmina mittat Iuppiter, exiguo tẽpore inermis erit; quam ſententiã & ſupra in alio Pſalmo reprobauimus; correximusq; verſiculos, & hic manifeſtè falſa eſſe oſtenditur; nã & adhuc calicem ſemiplenum eſſe indicat, licèt tanta milium millia inde fuerint epoti hactenus; præterea qui ſemel illum impleuit numquid, & prope euacuatum nequibit iterum atq; iterum replere? infiniti nulla eſt dimenſio. ¶ Fex. Totalis eſt malorum perditio. ¶ Abundè. Aduerbium eſt, & ponitur pro abundanter. ¶ Eas. Ex hoc mundo ad infernum; non quod Deus bis puniat in idipſum: ſed quia peccatis pro quibus exterminati ſunt, obſtinationis, & finalis impœnitentiæ peccata addiderunt, ideo & hic, & ibi torquebuntur in ſæcula. ¶ Dira ſitis. Expreſſio calicis, qui dicitur iræ Dei; dirum enim ſignificat malum ex ira Dei immiſſum. ¶ Melior potus. Vel minus amarus; & erit comparatio abuſiua, nam omnes calicem ſalutaris accipiunt Crucem videlicet ſuam, & ſequuntur dominum. Vel de calice illo poſſumus intelligere, de quo ſupra diximus: calix meus inebrians quàm præclarus eſt; id eſt de calice gloriæ retributionis æternæ. vnde aptè ſequitur. ¶ Defecata bibant, &c. Id eſt nulla triſtitiæ fœditate deturpata. ¶ Exhilarantia corda. Eſt alluſio ad illum pſalmi verſiculum. vinum lætificat cor hominis; ex quo patet de gloria futura qua ebriabuntur iuſti, quod hic dicitur intelligi debere. ¶ Fluminis uiui. Hic eſt torrens uoluptatis, qui labitur per medium paradiſi, de quo alibi per hunc eundem prophetam: & torrente uoluptatis tuæ potabis eos: & de quo dicitur: fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei; poteſt & ſpiritus ſancti gratiam ſignificare. ¶ Ego Dauid propheres; utinam, & ego minimus uates utcumq; etiam uatis meiq; ipſius, quin potius Domini interpres huius aquæ hauſtæ recreer; ut geſta Dei, & cantata referam. canamq; noua utraq; aperta faciam ad laudem; & gloriam nominis eius. ¶ Confringam. Hic iterum loquentis perſona mutatur, ut ſupra; loquitur enim uates in perſona non ſua, ſed Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti. ¶ Dextra. Id eſt potentia mea. ¶ Cornua. Eadem de quibus ſatis dictum eſt ſupra. ¶ Vſq; ad ſydera. Quinimo & ſupra ſydera in cælum cum Angelis aſſumentur collocandi. ſed eſt quidam modus ſic loquendi, quando uolumus aliquem in altum iudicare conſcendiſſe, dicere

> Huius ego ſalientis aquæ recreatus ab hauſtu
> Geſta Dei vates ſæcula cuncta canam.
> Omnia peccantum confringam cornua dextra,
> Exaltabuntur ſydera ad vſq; pij.

E ſolemus uſq; ad aſtra, ſiue plus minusue fuerit exaltatus. ¶ Pij. Id eſt Boni, & ſancti qui piè, & religioſè dominum fide & opere coluerunt ſemper; de quorum numero, & me ſcriptorem uos quoq; lectores D. N. Ieſus Chriſtus uelit eſſe, & exhilaranti eorum calice potare: Amen.

NOtus iudæa Deus eſt, &c. Magnam Iudæorum fœlicitatem, atq; ſimul infœlicitatem, hoc ex pſalmo licet deprendere, qui populus Dei electus, ita ut credenda duxiſſet eis eloquia ſua, ſufficientem Dei habuit notitiam per Moyſen; per legem, & prophetas, quæ iam non fecerat omni nationi; nouiſſimè & filium Dei inter eos natum adoratum uiderunt; conuerſatumq; domeſticè: ut & notum haberent, notumq; alijs populis facerent, & ſimul redemptorem ſuum cum illis colerent: aſt illi tantis Dei beneficijs ingrati non ſolum habere eius notitiam magni fecerunt, ſed aut noluerunt eum cognoſcere, uel ſe non noſſe finxerunt; eieceruntq; per mortem a notitia ſua. fuit tamen (uellent nolent) notus in Iudæa Deus apud multos, & primo deinde eius notitia deriuauit ad alias terras; quod præuidens Dauid ait. ¶ Notus Iudæa. Deeſt in præpoſitio. ¶ Deus. Omnium conditor, qui primo ſui notitiam Iudæis exhibuit in ſignis multis, & prodigijs, deinde per legem, poſt modo per prophetas; nouiſſime (ut ait Apoſtolus) per ſeipſum in filio ſuo; quem ad adimplendas promiſſiones patrum in medio Iudæorum naſci, conuerſariq; fecit, & mori permiſit. ¶ Illuſtreq;. Id eſt clarum nomen, ex miraculis exhibitis tam in exitu Aegypti, & introitu terræ promiſſionis; quàm poſt permulta ſæcula: magis autem in Natiuitate Chriſti, & de inceps. nato enim Domino in Bethleem, nox ſicut dies illuminata eſt, Angeli notum illum paſtoribus fecerunt, cum alijs permultis; ſtella tribus magis notam fecit natiuitatem eius, qui uenientes adorare eum in Hieruſalem regi Iudeæ, & principibus, Scribis, & Phariſæis, totiq; populo ortum illius notum fecerunt; Simeon quoque & Anna propheteſſa præſentatum in templo non ſolum cognouerunt, & adorauerunt: ſed & aliis prædicauerunt; Ioannes Baptiſta, & prædicauit, & teſtimonium perhibuit, & digito oſtendit; ſeipſum deinceps uerbis, & operibus manifeſtauit, quæ licet ex Euangelio colligere. unde bene ipſe dixit: Si non ueniſſem, & locutus eis non fuiſſem, opera

F in eis non feciſſem quæ nemo alius fecit, excuſationem haberent: nunc autem nullam habent excuſationem de peccato ſuo, quia oderunt me, & patrem meum. ¶ Iſacidum. Patronymicum nomen pro gentili. ¶ Patrauit. Id eſt fecit opera magna. quæ autem ſint per lectionem veteris, & noui teſtamenti manifeſta ſunt. ¶ Hieroſolymis. In Hieruſalem, diuerſis quippe nominibus appellata eſt ea ciuitas, quæ hoc uerſiculo continentur. Solyma, Luza, Bethel, Hieroſolima, Iebus, Helia, Vrbs ſacra Hieruſalem, dicitur atq; ſalem. ¶ Locus eius. Cultus ſcilicet, ibiq; ut plurimum petentibus reſponſa dabat. ¶ Sanctaq; ſedes. Videbatur enim quodammodo ſedere in ſancto ſanctorum ſuper propiciatorio, quo tegebatur archa fœderis, quando Sacerdoti ſummo loquebatur; & hæc quidem legis tempore: ſed tempore gratiæ, ideo erat locus eius & ſedes ſancta, quia Dominus Ieſus in templum eſt præſentatus, ve adimpleretur illud

ODE LXXV. EX PSALMO LXXV.

Notus in Iudæa.

> NOtus Iudæa Deus eſt, illuſtreq; nomen,
> In terra Iſacidum magna patrauit ibi.
> Nanq; Hieroſolomis locus eius, ſanctaq; ſedes,
> In Syon habitat gloria celſa ſua;
> Magnificatus ibi, & confringens arma potentum
> Hoſtibus ex cæſis læta trophea tulit.

Malac. 3. Malachiæ vaticinium. Et ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator dominus, quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis. Illuc etiam ſæpe venit ad prædicandum, miracula multa ibi fecit, inter quæ non minimum eſt, quando deiecit ementes, & vendentes, nummulariorumq; menſas euertit,

Luc. 19. æs effudit, cathedras ſubuertit, dicens; domus mea domus orationis eſt, & vos feciſtis eam ſpeluncam latronum. ¶ In Syon, hab. gl. vl. Hoc dicit, quia tempore ſuo antequàm conditum eſſet templum adduxerat in domum

ſuam

ſuam, quàm habebat in Syon, archam fœderis domini, & tabernaculum eius, quod Moyſes fecerat, implebatur, ſæpe à gloria Domini apparentis ſibi, ſicut & olim Moyſi, & Aaron, cæteriſq; ducibus prophetis, & Sacerdotibus: at Euangelij tempore, maximum Euchariſtiæ Sacramentum in cœnaculo, quod eſt in Syon ab ipſo Domino pleno gratiæ, & veritatis, gloriæq; rege fuit inſtitutum, in eodem loco ſpiritusſancti gratia ſummè glorioſa ſuper credentes diſcipulos in die Penthecoſtes de cœlo effuſa eſt; repleuitq; totam domum vbi erant ſedentes, & venerunt diſpartitæ linguæ, tamquam ignis, ſederuntq; ſupra ſingulos eorum; & repleti ſunt omnes Spiritusſancto, & cœperunt loqui magnalia Dei. iterumq; dum fuiſſet Apoſtolis interdictum à principibus Sacerdotum, ne prædicarent Ieſum crucifixum reſurrexiſſe in eodem cœnaculo orauerunt diſcipuli, & motus eſt locus, rurſusq; afflati ſunt à Spiritusſancto, & cœperunt loqui cum fiducia verbum Dei; ecce quare gloria Dei dicitur habitare in Syon. his adde apparitiones illas Domini glorioſas, quando poſt reſurrectionem ſuam ſtetit in medio diſcipulorum, & conſolatus eſt eos; nonne tunc etiam erant in Syon? ¶ Magnificatus ibi. In Hieruſalem, & circumcirca per magnorum operum oſtenſionem, non quòd magnus pluſquam erat factus fuerit Dominus, qui cum ſit maximus optimus, & immenſus, augeri non poteſt: ſed quia ex magnis ab eo patratis operibus nos illum metientes, magnum prædicamus, & in nobis ipſis quodam pacto magnificatur. Quæ verò fuerint iſta opera magna apparet per lectionē veteris, & noui teſtamēti cuicunq;. ¶ Arma potentum. Ciuitati excidium minitantium, vt Sennacherib, Holofernis, Heliodori, & aliorum multorum, item potentium dæmonum, quorum arma inſidias ſcilicet & dolos per crucis fortem malleum confregit. ¶ Hoſtibus cæſis, De quibus ſupra; ſi ad Chriſtum referas hoſtes fuerunt illi ciues mali, qui mittentes legationem dixerunt. hunc nolumus regnare ſuper nos, quos rediens accepto regno, coram ſe interfici mandauit. hoſtes fuerunt illi peſſimi ad nuptias inuitati qui non ſolum venire recuſarunt: ſed & nuncios eius Interemerunt, quos miſſis exercitibus perdidit, & ciuitatem illorum ſuccendit. hoſtes deniq; fuerunt impiiſſimi agricolæ illi, qui hæredem locatoris extra vineam eiecerunt, & peremerunt, quos omnes malos malè perdidit, & vineam ſuam aliis locauit agricolis. ¶ Trophea. Ex armis, & ſpolijs hoſtium erecta, qualia ſcribit Vergilius in princ. lib. xi. ab Aenea de ſuperbo Mezentio facta extitiſſe. ¶ Tulit, Romanus regum fidelium, & populi ſui. ſic & Dominus Ieſus tulit crucis tropheum ſpolio carnis humanæ circundatum. ¶ Ferreus arcus. Temporibus debellationis prædictorum hoſtium. ſic & Dominus fortior illo, qui cuſtodiebat atrium ſuum armatus, in tempore paſſionis confregit, fallacias dæmonis, eiusq; verſutias, quæ ſunt arcus Diaboli, cum multiplicibus dolis eius. ¶ Gladij, Spirituales, quæ ſunt linguæ viperεæ, maledicorum, blaſphemiæ, & adulationes gnatonum. ¶ Scutorum. Sic conſtrue. ¶ Scutorū, Ingens ſtrues facta eſt pyra; qua deuoratæ ſunt, & conſumptæ hoſtiles reliquiæ: porrò ſtrues eſt quælibet rerum aggregata congeries, & maximè lignorum ad opera fabrilia; hoc etiam contigit Iudæis, qui poſt necem Domini Ieſu cum vrbe, & templo, Sacerdotibusq;, ac principibus ſuis ab exercitu Romanorum ſublatæ ex ſtrue lignorum pira congeſta ſuccenſi fuerunt. ¶ Illuſtrans, Iudæos ſcilicet primo ad eorum conſolationem; aduerſariorumq; ruinam, ſupple miſſis. ¶ Montibus æternis. Ideſt Angelis, vt alio in pſalmo: montes in circuitu eius, & dominus in circuitu populi ſui. Angelos autem à Deo miſſos ad liberationem populi de manu Pharaonis, & Aegyptiorum vſq; ad introductionem eorum in terram promiſſionis pluſquam manifeſtum eſt his, qui vel exiguam ſacrarum literarum habent notitiam: deinceps etiam ſæpe miſſi fuerunt, vt eoſdem de manu hoſtium eruerent, in quas propter peccata inciderant, vt ex Iudicum, Regumq;, Thobiæ, Eſdræ; ac prophetarum lectione patet intuenti; nec non & ex libris Machabæorum. nouiſſimè verò non ſolum per Angelos, ſed & per ſeipſum Deus illuſtrauit eundem populum miſſo vnigenito filio ſuo, qui triennali prædicatione docuit Iudæos, quo deinde in cœlum recepto, & ſpiritum ſanctum ſuum miſit vt ſupra diximus ad illorum animos illuſtrandos, mediis aliis montibus, ideſt apoſtolis; qui & ſi temporales erant natura, per gratiam facti ſunt æterni; qui & clara ſunt lumina ſicut & angeli per orbem immenſum ad illuſtrandos populos miſſi. Angelos nihilominus etiam noſtro tempore miſſos, ad liberationem, defenſionem, & conſolationem noſtram legimus in Apocalypſi Ioannis Apoſtoli, & ſanctorum martyrum, confeſſorumq;, & virginum hyſtoriis. ¶ Horum. Angelorum primo, vt patet in Exodo de caſtris Aegyptiorum perturbatis à fulguribus, & tonitribus ab angelo miſſis, qui medius inter vtrunq; exercitum, Dei populum tuebatur, & aliis pluribus in locis ſupra adductis, quos ad prolixitatem vitandam lectoribus uidenda relinquo. nouiſſimè radiis Domini, vt in eiectione turbatum in templo negociantium, & quando proſtrauit cohortem, & miniſtros, qui ad eum apprehendendū uenerant, radiis etiam Apoſtolorum fuerunt perturbati principes Iudæorum, quorum pectora inani gloria generis, & legis, quę euacuabatur tumebant, quando miracula, & prodigia per manus, eorum fieri cernebant; ſed & principes gentiū perturbati ſunt uiſis ſignis, mirabilibusq; geſtis eorum; nam & ipſi per inanē ſeculi poteſtatem tumebant. Angelis quoq; pro Chriſti fidelium defenſione pugnantibus perturbatis infideles legimus. vide in dedicatione Michaelis Archang. & hyſtoriam tripartitam, Claudianumq; poetam qui referunt, Theodoſio ſeniori Angelos, è cœlo in auxilium miſſos aduerſus crucis inimicos. ¶ Soporati. Mortis ſopore, quo ad mundum, & in inferno ſepultij quo ad animam. ¶ Somnum ſuum. Quoad vitam præteritam, quæ velut ſomnus tranſiens cito fugit. ¶ Mox perierere. Ideo mox, quia momentanea eſt vita preſens æternæ comparata. ¶ Simul. Etſi non tempore, ſupplicij tamen ſimilitudine. ¶ Suarum diuitiarum. Carmen deriſorium eſt, per omotolcuton, & omoeoptoton ſimul iunctum. ſuarum autem vt ipſi putabant; ſed in veritate noſtra non ſunt, quæ ſemper nobiſcum, & quocunq; ferre non poſſumus, vnde Iob. dixit; nudus de ventre matris exiui, nudusq; reuertar. ¶ Expanſis manibus. In morte, quas pauperi in vita contraxerant. ¶ Tum. In exitu animæ. ¶ Nihil. Boni quod ſecum ferrent ad iudicem.

Ferreus arcus ibi fractus, gladijq; retuſi,
Scutorumq; ingens eſt pyra facta ſtrues.
Montibus illuſtrans æternis, clara per orbem
Miſiſti immenſum lumina ab arce poli.

Sunt perturbati radiis fulgentibus horum,
Pectoris inſani qui per inane tument.
Ecce ſoporati ſine murmure, & ammodo ſomnum
Dormiuere ſuum: mox periere ſimul.
Quid ſecum retulere ſuarum diuitiarum.
Expanſis manibus tum reperere nihil.

A
Matt. 26.
Act. 2.
Act. 4.
Matt. 21.
B
C
Glo. cap. imo. & reliq. & vē. ſan. in cl. ſup ver. oration.

D

Vide paſſionē beati Andreę in breui.

ſed multum mali; quo veluti pondere grauati, in profundum inferni demerguntur. ¶Equūm. Pro equorum. ¶ Domitores. Equites dicit, & illos principes, atq; duces, qui in multo equitatu, curribusq; falcatis confidebant. ¶Aere niten, Armis fulgentibus inſtructi, quales fuere Romani bellatores, quorum regnum dixerat Daniel fore ferreum, ¶Euaſere; A morte, & de manu Domini q. d. ooo ¶Manu. Scilicet comminus, & per hos intelligit pedites. ¶ Gerunt. Subaudi, euaſerene? & ſubiunge, minime, & hi oppetiere ſicut & alij. ¶ Quiq;. Diuerſa prælantium genera introducit, vt oſtendat nullum militem tametſi fortiſſimum tela mortis, nemini parcentia euaſiſſe. ¶ Trabalis. In trabis ſimilitudinem: per hoc denotantur maximæ bellatoris vires, qui tali, ac tanta haſta in bello vtatur. ¶ Terribiles, Ideſt terrorem hoſtibus ex ſolo viſu incutientes, ſicut de Golia Gigante ſcribitur, quòd totus Iſraelis exercitus eo procedente fugiebat, donec à Dauid oppreſſos eſt, ad terramque in lapide, & ſunda proſtratus. ¶ Globos. Nomen eſt militaris agminis ad modum globi ingyrum condenſati. ¶ Vocem. Tonitruum, & fulgurum primo prophetarum, ſecundo qui populum alta voce adiectis, & minis increpabant. nouiſſimè vocem illam Ioannis clamantis in deſerto. parate viam Domini, & iam ſecuris ad radicem arboris eſt appoſita, vocemq; filij prædicantis, apoſtolorumq; qui pluebant doctrinis, fulgurabant minis, & tonabant miraculis. ¶ Increpuitq;. Ideſt moleſtiis, & plagis, reprehendit. ¶Sopor mortis. ¶Equis lapſi &c. Hæc ſæpiſſime contigerunt hoſtibus

Eſ.ca.37. populi Iudęorum auxiliante deſuper Domino, & pro exemplo ſufficiat exercitus Senacherib regis Aſſiriorum ab Angelo Domini qui percuſſis 185. militibus mox aufugit confuſus; & à filiis ſuis in vrbe ſua, fuit interfectus. ¶ Reſiſtat ei? Q. d. nullus. ¶ In cœlis. Vbi ſolium ſuū eſt. vel in cœlis, in ſanctis, in quibus habitat, & per eos nocentes iudicat. ¶ Exequitur. Ipſe.n. dixit, & facta ſunt. ¶ Nutu. Ideſt voluntate. ¶ Diffinditur. Secatur, & aperitur, quod fieri ſolet in fulgurum irruptione. poſſumus etiam intelligere hæc de terremotu facto in morte, & in

E

reſurrectione Domini. ¶Cum Deus. Et dominus noſter Ieſus Chriſtus. ¶ In ſolium. Ad patris dexteram. ¶ Iudex. A Deo patre conſtitutus vi-

Act.c.10 uorum, & mortuorum, vt dicit Apoſtolus. ¶ Conſcenderet. In aſcenſionis dic. ¶Iudicium. Vindictæ, & iræ iuſtæ. ¶ Populo. Ideſt contra populum Iudæorum, qui prophetas occiderāt, & Dominum, & redemptorem eorum crucifixerant, Eccleſiamq; ſuam infenſiſſimo odio proſequebantur, vaſtantes, & cędentes, quoſcunq; in manus eorum incidebant. ¶Moxq;. Poſtq. ſumpſerit de inimicis vltionem. ¶ Opem. Suis fidelibus, vſquequaq; vexatis. ¶ Mitibus. Sibi

Numquid equum validi domitores, ære nitentes,
Euaſere? manu qui fera bella gerunt?
Quiq; ſuper curru iaculis, haſtaq; trabali
Terribiles, denſos immetiere globos?
Altitonans vocem ſimulac emiſſit ab alto
Increpuitq; ; ſopor proruit altus eos.
Namq; & equis lapſi, fuſiq; e curribus omnes
Proſtrati ſomno mox iacuere necis.
Terribilis Dominus cum deſuper intonat; exunc
Quis ferat iratum? quiſue reſiſtat ei?
Iudicat in cœlis: ſua mox ſententia ab alto
Deſilit in terras, exequiturq; potens.
Totus enim nutu ſolo diffinditur aer.
Contremit & tellus moxq; quieſcit ei.
Cum Deus in ſolium conſcenderet; altus & inde
Iudicium populo, moxq; daturus opem.
Mitibus optata daret atq; ſalute potiri.
Quos iuber & tutos, incolumesq; fore.
Talia dum ſecum tacito ſub pectore voluit,
Eſt opus ut domino confiteatur homo.

1.Pet.2. ſimilibus, qui cum malediceretur non maledicebat, cum percuteret. non repercutiebat, &c. Hi fuere primo Apoſtoli, deinde diſcipuli reliqui, nouiſſimè omnes Chriſtiani, qui mites ſunt, & humiles corde. ¶Salute. Non corporali: ſed ſpirituali atq; æterna. ¶ Tutos. Ab inſidiis luporum qui veniunt ad eos in veſtimentis ouium. ¶ Incolumes. Quoad fidem, quæ ſalus, & vita eſt animæ; nam iuſtus ex fide viuit. ¶ Talia. Quæ ſupra diximus à Domino facta ad liberationem, & defenſionem populi tam Iudæorum quàm Chriſti fidelium, qui vnus eſt in fide eadem, variato tantum credendi modo, vel tempore. nam quod ipſi ante Chriſti aduentum, futurum credebant, & ſacrificiis, figurisq; latentibus confitebantur, nos factum fuiſſe, completumq; in Domino noſtro Ieſu Chriſto, & credimus, & aperte confitemur. ¶ Tacito pectore. Dum meditatur quiſpiam in lege Domini die, ac nocte, & recolit beneficia eius, pro gratiarum actione. ¶ Confiteatur. Confeſſione laudis, cum nihil habeat quod domino ſuo retribuat pro beneficiis. ¶Dum meditaris. Per Apoſtrophen exquiſitus tautalogiæ ornatus, nam τὸ αὐτοῦ. Idem eſt. ¶Dies feſtos. Et ab antiquo illo populo dies fuerunt inſtituti ſolennes in memoriā, & gratiarum actionem pro multiplicibus beneficiis à Deo acceptis, ut Paſchæ pro exitu de Aegypto, Pentecoſtes pro legis datione. Scenophegiæ,

F

Enceniorum, & aliæ permultæ feſtiuitates, quæ tamquàm vmbræ futurarum abierunt luce aduenicnte verarum ſolennitatum, quas Chriſti diſcipuli inſtituere, natalem Domini, circunciſionem, Epiphaniam, Paſcha, Penthecoſten, Aſcēſionemq; intermediam, Dominicos dies, ſanctorumq; memorias; in quibus omnibus & beneficia Dei recoluntur, & gratiæ frequentes redduntur; quæ quidem feſtiuitates tanto ſunt veteribus digniores, Deoq; credendæ acceptiores, quanto figura veritati, lucię cedit vmbra; & caro ſpiritui: nam pro carnalibus beneficiis carnalis ille populus in ſolemnis carnalibus tātum carnes beſtiarum in ſacrificium Deo offerebāt, ſuo nihilominus ventri deſeruientes: at ſpiritualis populus pro ſpirituali animarum redemptione, & Spiritusſancti illuſtratione, ſpiritualibus in ſolemnitatibus ſpirituales hoſtias Domino Deo ſuo offert in odorem ſuauitatis, & cordis

Dum meditaris homo, meritis pro talibus inquam;
Quid referas, nihil eſt; confiteare Deo.
Inſtituasq; dies feſtos; ſolennia ſacra.
In quibus & regi confiteare tuo.
Quod reliquū eſt, vouete Deo; dehinc reddite vota
Vos qui in circuitu munera fertis ei.
Debita terribili Domino perſoluite vota.
Heroas magnos qui necat enſe ſuo.
Ingentes animos regum qui proterit; aufert
Et vitam; ſola voce tremendus eis.

A

& cordis contriti, & vitulorum labiorũ, ſanctaq; manuũ opera pietatis in pauperes Chriſti, & præterea holocauſtũ illud offert corporis, & ſanguinis. D.N. Ieſu Chriſti, quod omnia ſuperat holocauſta, vt potè rationalis hoſtia Deo patri in ara crucis oblata, & igne charitatis incenſa. ¶ Quod reliquum eſt. Ad ſalutem animarum veſtrarum. ¶ Vouete. In baptiſmo, renunciare.ſ. diabolo & pompis eius. Item quando eſtis in aliqua tribulatione poſiti, vel aliquid honeſtum deſiderantes. ¶ Reddite vota. Et illa & iſta. diſplicet.n. Deo ſtulta & vana promiſſio; melius quippe eſſet non vouere, quàm poſt vota non reddere, videtur enim quodammodo Deus irrideri. ¶ Vos. Subaudi maximè Eccl. 5. nam & alij tenentur reddere, ſed hi præcipuè qui cultui Dei ſeſe dedicarunt. ¶ In circuitu. Scilicet altaris, clerici, ſeculares, & religioſi, qui alia inſuper vota emiſſerunt, quibus & ſeipſos religantes Dei ſeruitio ſeſe mãcipauerũt. ¶ Debita. De iure diuino, vt hic & propterea omnino complenda contra luteranos, qui fratres & moniales à voto caſtitatis non ſolum abſoluunt: ſed nec ligatos eſſe prædicant, vt potè contra illud, creſcite & multiplicamini, ac replete terrã, quaſi terra etiam nunc inanis, & vacua, vel diluuio exinanita, hominum indigeat multiplicatione, quibus inhabitetur, quàm fatui, & carnales, non aduertunt multo ſatius eſſe paradiſum, quàm mundum replere? ſiquidem nuptiæ replent mundum, & caſtitas paradiſum. Eunuchi quippe domini noſtri Ieſu Chriſti ſunt, qui ſe-Matt. 19. ipſos propter regnum cęlorum caſtrauerunt: ſed & leges ſacratiſſimę per ora principum diuinitus promulgatæ; caſtitas (aiunt) ſola eſt quæ domino poſſibilis eſt animas præſentare. ¶ Heroas magnos. De quibus in principio pſalmi, & per totum: ſed etiam dæmones heroes dici poſſunt; quos Dominus Ieſus gladio verbi ſui ex vtraque parte acuto necare dicitur, quando impotentes reddidit, proſtrauit, ac effugauit ex mentibus hominum, & demerſit in profundum inferni, quæ mortuorum eſt habitatio. ¶ Regum. Pharaonis. Nabuchodonoſor, Antiochi, & Sennacherib, aliorumque multorum, nec non & eorum qui Chriſti Eccleſiam ſunt perſecuti, vt Hærodum trium, Neronis, Domitiani, Decij, & Maximiani Imperatorum, cœterorumque Romanorum, principum, & aliarum gentium regum, quos D. N. Ieſus Chriſtus, & contriuit, abſtulitque de mundo, & in tartarum concluſit, vbi perpetuas martyrum ſtragis daturi ſunt pœnas, quibus tamen ut putabant non nocuerunt: ſed illis gloriæ crudelitate ſua miniſtrarunt. ¶ Voce. Maxima illa quando dicet, ſurgite mortui uenite ad iudicium; in quo bonis æterna redditurus eſt præmia: impijs uerò debita pro culpis eorum ſupplicia. Amen.

AD dominum clamans &c. Quoniam pſalmi huius tam generalis eſt litera, ut quicumq. dura in tribulatione exiſtenti poſſit conuenire, ideo varias recipit a uarijs interpretibus expoſitiones; quidam enim ſuper tribulatione, quàm à filio Abſalon grauiſſimam paſſus eſt Dauid factum eſſe arbitrantur; quidam pro captiuitate Babilonica; nonnulli pro longæ expectationis mora duriſſima aduentus Chriſti, Rabi Salamon, & iudæi B pro maiori parte ſuper Romana captiuitate, qua nunc etiam tenentur, & pro noui Meſſiæ, quem præſtolantur, aduentu decantatum opinantur; catholici quoq. contemplatores ſuper uarijs tentationibus; & anguſtijs, quas patimur à mundo, carne, & diabolo, liberationeq. per D.N. Ieſum obtinebat; deuotis præcibus ſcriptum interpræantur. ego uerò pro omnibus exiſtimans compoſitum eſſe, excepta vana iudæorum modernorum expectatione, qua in dies falluntur. & perducuntur generalem ſubiungam expoſitionem modo hanc, modo illam attingens, ut melius uidebitur uerba adaptari poſſe, dixerit ergo, & dicat homo quiſq. ſit ille in tribulatione poſitus. Ad dominum clamans, quis.n. ad dominum clamans, non fuit exauditus? aut quomodo poteſt blandus pater dulcem filium Luc. 11. ad ſe clamantem de anguſtia non eruere? ſic & alibi. Ad dominum cum tribularer clamaui; & exaudiuit me. ¶ Iterum iterum. Repetita, frequensq. debet eſſe oratio, ut uel dulci tædio amicum media nocte cum pueris, quos habet in cubili demorantem ad aperiendum, & ad panes neceſſarios cogat exhibendos pulſandum quippe eſt & frequentibus ictibus inſtandum ad oſtium inuitantis amici, pulſanti enim aperietur; quia non qui ceperit: ſed qui perſeuerauerit, hic ſaluus erit. ¶ Intendit mihi. Matt. 7. Matt. 10. & 19.

ODE LXXVI. EX PSALMO LXXVI.

Voce mea.

AD dominum clamans iterumq; iterũq; vocaui;
Intenditq; mihi, ſuppetiasq; tulit.
Cum mea me premeret tribulatio dura, potentem
Quæſiui dominum; fortis opemque dedit.
Nocte dieque manus erexi verſus olympum
Auxilium implorans, inde venitque mihi.
Cœtera nam mundi renuit ſolatia blanda,
Anxius à curis ſpiritus iſte meus.
Illecebras fugiens cunctas, erectus ad aſtra
Solius domini vult memor eſſe ſui.
Et delectatus fuit hinc dulcedine mira.
Dulcis enim dominus mel ſuper atq; fauum.

Nam & Dauid (interfecto tandem Abſalone) in regnum reſtituit; Iudæi quoque ſoluta per Cyrum captiuitate in patriam redierunt; Chriſtus quoque venit iudæorum, & gẽtium expectatio; nos quoque millies ad dominum clamantes de magnis anguſtijs ſumus liberati; Eccleſia quoque erepta eſt de manibus perſequentium eam; ſpero etiam quòd eruetur ab hæreticorum perniciofis erroribus. ¶ Suppetias. Ideſt ſubſidium, quod oppreſſis longa obſidione præſtari ſolet: & declinatur tantum in plurali; nec memini me vidiſſe niſi, nominatiuum, & accuſatiuum, & deriuatur id nomen à ſuppeto, quod non ſolum ſignificat fraudulenter petere: ſed & in promptu eſſe, vel ſuccurrere, à quibus omnibus nõ abhorret præſens locus. ¶ Mea tribulatio dura. Generaliter pro ſingulis & omnibus ſupradictis intellige. ¶ Potente. Qui omnia poteſt, ſicut & dixerunt tres pueri, Nabuchodonoſor regi. ſi voluerit dominus eſt potens, vt nos eruat de manu tua, quod & fecit. ¶ Fortis. De quo dicitur in altero pſalmo dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. ¶ Nocte dieq. I. inceſſanter: vel in aduerſitatis tẽpore & proſperitatis. ¶ Manus. In ſignum deuotionis, & ſpei. vel potius eas pauperibus adiutrices porrigendo, quorum eſt regnũ cœlorum; ipſe enim (vt dicebat beatus Laurentius) theſauros, quos illis partitus fuerat, in cœlum deportauerat. adde quòd libentius dominus reſpicit ad manus, quàm ad os clamantis. ¶ Verſus olympum. Non verſus arcam pecuniariam. ¶ Inde. E coelo. ¶ Cœtera. Ordo eſt. nam iſte ſpiritus meus à curis anxius. i. ſollicitus, renuit cœtera blãda mundi ſolatia, quæ frequenter fallunt expectantes, & plerumque plus amaritudinis relinquunt, quàm dulcedinis attulerint accipitri per ſimiles Eſopi, qui columbis: à quibus in protectorem fuerat aſſumptus contra miluum multo plus hoſte nocebat. ¶ Illecebras. Ideſt blandas carnis, & mundi voluptates à quibus & ſi omni tempore abſtinendum eſt, maximè tamen, quando eſt orandum. Et autem illecebra ab illiceo, quod blandè attraho ſignificat;

C

ſiue

D ſiue ad bonum vt virtus,ſiue ad malum,vt voluptas maximè blanda meretricum. ¶Cunctas: Quàm fœlix eſt ille
ſpiritus,qui uerſus hos uerè poteſt dicere,omnes.n. à compluribus cauſis,rebus,& negotiis diſtrahimur:ſed præci-
puè à cupiditatibus noxiis, uoluptatibus,& curis; hę ſunt ſpinæ, de quibus in euangelio dicitur quod ſuffocant
uerbum Dei,ne in terra cordis humani ſeminatũ fructificet. ¶ Solius domini. Nec enim duobus dominis Deo &
mammonæ quiſquàm ſeruire poteſt.¶ Hinc. Ex tali contemplatione,& memoria,¶ Dulcedine mira. Quę nullam
pœnitus amaritudinem ſecum trahit,quod terrena,& carnalis dulcedo ſemper facit,plus aloes quàm mellis ha-
bens;uide noſtram,quàm de hac re cecinimus odam, cuius hoc eſt initium. Sunt duæ uitę ſimul inſituræ. ¶ Dul-
cis dominus. Sed guſtantibus tantum hæc percipitur dulcedo: unde alibi propheta, guſtate (inquit) & uidete
quàm ſuauis eſt dominus, hæc ſola iugum domini,quod multis ferreum uidetur, ſuaue facit, & onus ꝙ grauiſſi-
mum,leue reddit.¶Fauum. Fauum ſunt cellulę apum cereę,in quibus mella recunduntur,& fauus eſt fruſtum illius
operis apiarii melle recenti plenum: ideoq, dulcius,quia purius ore ſorbetur antequàm præmatur, cum ipſa ce-
ra & apibus intus extinctis; à quibus quandam denſitatem,odoremq, trahens paululum priſtinæ bonitatis,& dul-
cedinis amittit;hinc eſt quòd ſæpe dicitur; ſuper
mel,& fauum qui eſt ipſo melle præſſo guſtui
iucundior. ¶ Exercens. Scilicet ſpiritus in con-
templatione quæ optima exercitatio eſt afflicti
ſpiritus, & indigentis diuina conſolatione.
¶Scrutarier alta. Ideſt profunda ſecretorũ Dei,
& maximè cauſas afflictionis eorum, qui nobis
uidentur eſſe uiri probi, nec meruiſſe illam tri-
bulationem. cum & ſi in veritate probi ſint,ta-
Luc. 24. men oportet eos per multas tribulationes intra-
re in cęleſtia gaudia;ſicut & Chriſtum oportuit
pati,& ita intrare in gloriam: ſed & aliquando
quod altum eſt coram hominibus abhominatio
eſt coram Deo idcirco potius deberemus
E ſcrutari,quàm patiens,& miſericors eſt dominus

Cum tamen exercens ſe ſe ſcrutarier alta
Conſilia auderet, deficiens ſtupuit.
Anticipauerunt vigilandi lumina metas,
Deſtituit durus lumina noſtra ſopor.
Sollicitæ nec enim patiuntur corpora curæ,
Seu dormire diu, ſiue quiete frui.
Pectore verſabam veterum monumenta dierum;
Aeterna annorum ſæcula mente legens.
Nocte quidem tacitus cauſas meditabar inanes,
Vnde ſcelus populo, longa vel ira Dei,

A

Rom. 2. quantæ benignitatis,& quàm multæ miſericordiæ. ¶Auderet. Quaſi ſuper ſe eleuata,quemadmodum (vt ait Pau-
lus) ſi dicat figmentum aduerſus figulum,quare feciſti me ſic,& non potius ſic? quaſi non habeat figulus ex eadẽ
maſſa poteſtatem facere,aliud quidem vas in honorem,& aliud in contumeliam, aut ſi paterfamilias de ſuo non
Matt. 10. poſſit quid velit facere,& tantum dare ei qui ſerò venit ad vineam quantum ei qui ſummo mane. ¶Deficiens. Hoc
Rom. 11 vel illud cogitando;ſcrutator enim maieſtatis opprimetur ab ea.¶Stupuit. Ideſt forte,& dicens cum Apoſtolo,ò al-
titudo diuitiarum ſapientiæ,& ſcientiæ Dei,quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ il-
lius. ¶Metas. Ideſt terminos ſolitos,quibus alii ſurgunt aut ad matutinum,ſi ſunt religioſi, uel ad ſtudium ſi ſcho-
laſes; aut certè auroram,& proximam lucis horam ſi ſunt operarii,uel mercatores,has omnes metas contemplati-
ui præueniunt, ſicut & illi,qui anxiis aliquarum rerum curis premuntur.¶ Deſtituit. Dereliquit. ¶ Durus ſopor.
Exornatio per contrarium:nam licet ſomnus ſit mollis, quia blandè ingreditur,& mollem præſtat quietem feſſis;
attamen durum,& inexorabilem appellant hi,qui nequeunt dormire. ¶Sollicitæ. Quæ mentem humanam uariis
cogitationibus ſollicitant;& color,ornatus à ſententia. ¶Monimenta. Ideſt hyſtorias,& annales quæcunque enim
Io. 5. ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt,& per lectionem ſcripturarum ſpem, & ſperantes patientiam ha-
Matt. 13. beamus. ſcrutamini (inquit etiam dominus) ſcripturas,quia illæ teſtimonium perhibent de me. & alibi iubet,bo-
num patremfamilias proferre de theſauro ſuo noua,& de uetera utroque vetſ. teſtamẽti o doctrinæ ſuæ teſtimonia
exhibere. ¶Legens. Ideſt meditans.vel colligens ea, quæ tunc facta fuerunt, & quæ nunc fiunt; vt habita inuicem
collatione inueniam cauſas rerum,quas ſcire deſidero:quia preteriti ratio ſcire futura facit. non modo præſentia.
¶Nocte. His ſeipſum declarat,& apertè vates,quod ſubobſcurè propoſuerat. ¶Curas inanes. Quid.n.ad nos, vel ad ſa-
lutẽ noſtram? velle ſcire cauſas regiminis Dei circa creaturã humanã;cũ & dicat ſapiens. quid Deus intendat noli
perquirere forte:ſed nec alio modo. quid.n.ſtatuat de nobis fruſtratoriũ eſt ſcire,cũ ſine nobis ipſe deliberet,nec de-
liberationi eius poſſimus contraire; quid enim aliud querimus niſi vt ante tempus excruciemur cogitantes ſuper
malis quæ ineuitabiliter nobis euentura ſunt;interim enim ſatius foret quieſcere. ¶ Vnde. Ex qua cauſa,qua origi-
ne,¶Scelus. Supple tam grande, vt tam graue, diuturnumque hos meruerit ſupplicium?cerne quàm vana ſit hęc
cogitatio? vt comparentur ſcelera noſtra cum iuſtitia Dei,cum dicat ſcriptura, quòd iuſtitiæ hominum. diuinæ
comparatæ,ſunt immundæ veluti panni manſtruatæ mulieris: quibus nihil eſt immundius; quæ ergo ſcelerum
F immunditia? ſanius foret dicere. Iuſtus es domine, & rectum iudicium tuum, omnia in iuſto iudicio feciſti; pecca-
uimus enim tibi:iniuſtè egimus,& cum patribus noſtris iniquitates multas fecimus. domine non ſecundum pec-
cata noſtra facias nobis, neque ſecundum iniquitates noſtras retribuas nobis:cito nos anticipent miſericordiæ
tuæ quia pauperes facti ſumus nimis. ¶Ira Dei. Quæ nobis afflictis videtur ira;alioquin mitiſſimum eſt iudicium,
& ſententia iuſta dulcore miſericordiæ temperata, ſemper enim punit Deus minus,quàm mereatur peccator; &
ſupra merita exaggerat premia. ¶Malo Culpæ,aut pœnæ,vel etiam vtroque. ¶Exercita,excruciata,& defeſſa cogi-
tando grauitatem culpæ populi,& diuturnitatem,ſęueritatemque acerrimæ pœnæ. ¶ Nec auſa loqui. Quicq: pro
defenſione noſtra,uel populi contra Dei ſententiam;cum ſine menſura multo ſit grauior culpa quàm pœna. ¶Le-
uare caput: prouerbiale dictum eſt eorum,qui pre confuſione facinoris ſui non audent etiam oculos ad cœlum
leuare, ſicut de publicano legimus in Euangel.
¶Ad me,conuerſus. O ſancta conuerſio,vt omiſ-
ſa curioſa perſcrutatione aliorum vitæ,noſtram
potius conſcientiam excutiamus,& cribremus,
ſicut & dominus monet in Euangelio, ut citius
trabem ex oculo noſtro eiciamus quàm quæra-
mus auferre feſtucam ex oculo fratris noſtri.
¶Facinus. Nec mirum, ſi noſtra nos ipſos quan-
doque lateant facinora,cum dicat Apoſtol. ego

Mens fatigata malo, grauibusque exercita curis
Protinus obſtupuit; lingua nec auſa loqui.
Nempe quis auderet populi poſt crimina tanta
Hyſcere:vel cœlo deinde leuare caput?
Ad me conuerſus, facinus ſi forte lateret,
Spiritui hæret: & menda vel vlla meo,

Nocte diu verſans animum, mentemque ſcopebam,
 Vt famuli verrunt cuncta ſecreta domus.
Ne mea mens oppreſsa malo ſpectare nequiret;
 Vnde ſcelus populo? longa vel ira Dei?

mihi nihil conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. qui autem iudicat me dominus eſt, A
ſupple, qui melius interiora noſtra nobis ipſis agnouit: nec enim eſt opus, vt aliquis ei teſtimonium exhibeat de homine, ipſe. n. nouit quid eſt in homine. præterea minora quàm ſunt crimina noſtra pendimus omnes excuſationibus quibuſdam friuolis palliantes ea. dicamus igitur cum hoc eodem vate; delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. ¶ Menda. Macula, vel leuis culpæ: nam & de omni verbo ocioſo, quod locuti fuerint homines reddent rationem in die iudicii, ſubaudi niſi ingemuerint, & ſatisfecerint pro virium ſuarum modulo. ¶ Nocte. Quando ab actionibus variis, quæ per diem cor humanum diſtrahunt, adueniente nocte qua nemo (vt ait dominus) poteſt operari, cogitatio libera manet. ¶ Verſans. Frequentiam participium notat frequentatiuum. ¶ Scopebam. Ideſt more mundantium ædes, diligenter attendebam, in aliquo ne angulo conſcientiæ vlla culpa lateret, quam prius minime aduertiſſem. ¶ Oppreſſa malo. Superbiæ, vel affectionis inſanæ, quæ frequenter excæcat oculum intellectus, aut offuſcat ne verè quæ ſunt, videat, iuſtum vel iudicium diſcernat. ¶ Numquid in æternum. Verba ſunt omnibus afflictis comodatiſſima, quibus omnis mora ſubſidii videtur eſſe longiſſima. ¶ Iraſcetur. Quaſi dicat non, quia ſicut dicit Hieremias, non repellet in ſempiternum dominus, quia & ſi ab

Numquid in æternum Deus iraſcetur? & vltra
 Non addet populo mitior eſſe ſuo?
Numquid perpetuum populo excandeſcet in æuum?
 Dilectumque ſibi proiiciet ne Deus?
Obliuiſcetur plebi miſerator adeſſe?
 Iratum miſeret quem ſimul atque ſemel.
Et dixi mecum: iam nunc cognoſcere cœpi,
 Vnde ſit iratus; fiat & vnde pius.
Nam mihi quærenti tacito ſub murmure verum
 Labitur interius, interiusque docet.
Hæc eſt excelſi magnæ mutatio dextræ,
 Quæ tangendo leuat: læua premendo grauat.
Eius enim memor, & reminiſcens fortia, tantum
 Quàm mirabiliter dextra patrauit opus.
Quam iuuat & confert opera hæc meditarier; eius
 Iuſſa cor exercent, cor meditata leuant.
Omnibus his rebus vita exercebor in iſta;
 Quas inueniſti, quaſque decere puto.

iecerit, etiam miſerebitur. & ſic reſponde interrogationibus ſequentibus, numquid enim negationem poſſis: nonne verò affirmationem. ¶ Excandeſcet. Vehementer in iram exardeſcet: tranſlatio ſumpta à ferro ex multo igne candenti. ¶ Proiiciet ne Deus. Quaſi rem vilem, & quæ multum ſibi afferat moleſtiæ? & reſponde non proiiciet. eſt autem Tautologia, cum ſæpius mutatis verbis idem dicimus. ¶ Obliuiſcetur. In quo nulla cadit obliuio, & cuius proprium eſt miſereri, & parcere. ¶ Simul atque ſemel. Nam vt ſupra diximus minus quàm ſint demerita punit. ¶ Iam nunc. Poſt longam meditationem, & ſacrarum ſtudia literarum, quæ ſapientiam, & intellectum dant paruulis. ¶ Vnde ſit iratus. Procul dubio ex culpis noſtris grauiſſimis, & nimiũ frequentatis. ¶ Vnde pius. Ex vera pœnitentia, quæ eſt præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. ¶ Quærenti. Non lamentanti, ſed à Domino poſt ſtudium humiliter expoſcenti eius, quam non intelligit quæſtionis ſolutionem: ſicut ipſe monet in Euang. quærite ſtudendo, & deinde pulſate deuotis precibus aures blandi magiſtri, qui eſt Chriſtus, & aperietur. i. manifeſtabitur tibi, quod prius erat obſcurum. ¶ Murmure. Querulo ſo, modeſto tamen, non irreuerentiali, non enim ſunt ſancti lapides quin dolorẽ afflictionum ſentiant, & circundati fragilitate humana dolorem, quem acrem patienter ſuſtinent, querula uoce interdum leuigant; ſicut & in Iob, & in Thobia poſſumus uidere. ¶ Verum. Ideſt ueritas à Deo inſpirante cordibus infuſa. ¶ Interiusque docet. Optimus magiſter eſt ſpiritusſanctus, qui ſolo & inuiſibili afflatu docet homines: ſed & fruſtra magiſtri homines diſcipulorum aures corporeas frequenti uoce propulſant; niſi adſit interius ſpiritus iſte qui aures interiores aperiat. ¶ Dextra excelſi. Per dextram Dei miſericordiam ſubleuantem intelligimus: per ſiniſtram iuſtitiam nos aggrauantem. nec mirum: præponderat enim miſericordia iuſtitiæ, hæc enim viſitat patrum iniquitatem, niſi in quartam generationem, & in his filiis tantum qui oderunt dominum: miſericordia uero extenditur ad millia; dextra etiam domini dicitur eſſe D. N. Ieſus Chriſtus, cuius digitus eſt ſpiritusſanctus non poteſtate minor ſed per donorum, gratiarumque diſcretionem, quas ſingulis vt uult diuidit, ſic appellatur, nec ſic obſtat, quominus per dexteram miſericordiam Dei intelligamus, cum multo maiorem miſericordiam nobis fecerit ex miſſione filii ſui, qui effuſione ſui precioſiſſimi ſanguinis, & morte nos à captiuitate diaboli, & miſera peccati ſeruitute redemit multo grauiori, quàm fuerit Aegiptiorum ſeruitus, captiuitasq; Babilonica, uel alia quæuis afflictio corporalis, quæ plerunque utilis eſt, bonis. n. eſt ueluti fornacis examinati argenti, uel auri: malis uero uexatio dat intellectum. ¶ Eius. Dextræ domini, uel etiam Chriſti Ieſu, qui & uerbum eſt patris æterni, per quem & ex quo omnia. ¶ Fortia. Si ad ueterem illum populi ſtatum referas, exempla in præcedenti pſalmo attuli, ſi ad Chriſti tempora idem ibi reperies. ¶ Tantum opus. Creationis, & redemptionis populi ſui, ab Aegipto, captiuitate Babilonis, ab Antiochena afflictione, & demum a ſeruitute peccati, & à captiuitate diaboli, ſanctosq; patres ab infernis uinculis. ¶ Iuuat. Delectat mentem, ſcilicet quæ diſcendo delectatur. ¶ Et confert. Vtile eſt. ¶ Hæc opera. Quæ breuiter hic retuli: ſed diffuſius in pſalmo præcedenti. ¶ Iuſſa fieri à domino in uindictam malefactorum, laudem uero bonorum. ¶ Exercent. Fatigant, & torquent. ¶ Cor. Anxiis ſcilicet curis. ¶ Meditata. Per contemplationem poſtquàm contingerunt, leuant cor à ſollicitudinibus. ¶ Om. hu. re. quæ à domino potenter facta ſunt. ¶ Iſta uita. Quia in altera his opus non erit: uel his rebus quas inueniſti in mandatis legis nouæ, & ueteris, quæ domini, & non humanæ ſunt inuentiones ueteris quidem per Angelũ Moyſi, & p Moyſen populo præcepta dedit: nouæ autem per filium ſuum: ſicut & Paulus monet, qui dicit, Multifariam, multiſq; modis olim Deus loquens patribus in prophetis nouiſſimè diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio, quem conſtituit hæredem uniuerſorum, per quem fecit & ſæcula. ¶ Poto. Quinimò firmiter credo, debuit dicere, ſed à lege metri eſt impeditus. ¶ In ſãcto. Vel monte Syon, ex quo legem dedit, uel in ſancto. ſ. angelo, per quem loquebatur

Margin notes: A; Tren. 3.; B; Exo. 20.; C; Heb. pri.

Moyſi

D Moyſi & populo, item in ſancto .ſ. Chriſto, qui ſanctus ſanctorum eſt, pater enim erat in filio mūdum reconcilians ſibi. ¶ Præceſſor. Præuius in nube per diem, & in nocte in columna ignis, & eſt exaggeratio uocabulorum ad magnitudinem rei, affectūq; maximū indicandum. ¶ Et dux. Aduerſus hoſtes. ¶ Mōſtraſti. Per angelum. ¶ Qua. Ideſt quomodo. ¶ Graderetur. Iter. ¶ Iter. Per deſertum, & mare, & uſq; dum ueuirent in terram promiſſionis; rurſus monſtrauit iter populo redeunti de captiuitate Babilonis, & de miſeria Anthiochena: per exempla martyrum Eleazari, Machabeorum, & reliquorum; excellentius autem moſtrauit D. N. I. Chriſtus iter, quo gradiamur ad

Tu Deus in ſancto præceſſor, præuius, & dux
Monſtraſti, populo quo graderetur iter.
Quis Deus in cœlo ſurſum, terrauè deorſum
Magnus ut eſt dominus? fortia tanta facit.
Vnicus eſt dominus ſabaoth; mirandaq; ſolus
Hæc operabatur cunctipotente manu.
Tu Deus in populis uirtutem, & brachia pandens,
Cognita feciſti grandia facta tua.
Namq. redemiſti in uirga, fortiq; lacerto
Hunc populum; natos & Iacob, atq. Ioſeph,
Te uidere Deus, retroceſſereq. lymphæ.
Vt te conſpexit, pertimuitq. mare
Conturbata fuit grauiter; commotaq. abyſſus:
Attamen imperio ceſſit & ipſa tuo.
His globus vndarum qui ſe colliſerat ingens,
Mox redit ad proprium teq. iubente locum.
Vorticibus ſubitis hoſtes rapiuntur aquarum,
Omnis eques uelox voluitur inq; caput.

cœlum uerbo, & exemplo. ¶ Quis Deus. Contra gentiles idolorum cultores hæc dicta ſunt, qui exiſtimabant Iouem, Martem, Phœbum, & cætera aſtra cœli Deos eſſe, & rurſus in terra, Pan, Faunum, Satyros, & Topicos, ideſt locales deos eſſe. ¶ Facit. Nam ipſe ſolus dixit, & facta ſunt. ¶ Vnicus eſt dominus. Eſt enim unus Deus, una fides, unum baptiſma. ¶ Sabaoth. Hæbraicum eſt, non latinum, & ſignificat uirtutum, uel exercituum, angelorum ſcilicet. ¶ Solus. Non indigēns alicuius auxilio. ¶ Hæc. Mirabilia opera, de quibus ſupra, & latius in præcedenti pſalmo. ¶ Cunct. manu. Ideſt poteſtate. ¶ Virtutem. Ideſt excellentem mirabilium patrationem, reſpectu veterum patrum; ſed pro nouæ legis ſtatu, dic virtutem. i. D. N. I. Chr. qui eſt Dei virtus, & ſapientia; qui non ſolū iudæis per prophetas, & ſeipſum; ſed etiam toti mundo per Apoſtolos, & alios nouæ legis prædicatores notus factus eſt. ¶ Facta tua. De quibus iam ſæpe

E dictum eſt, & ſtatim aliqua exprimuntur in litera. ¶ In virga. Ad literam de virga Moyſi, & Aaron potes intelligere, in qua multa ſigna facta ſunt in Aegipto, in mari rubro, & in deſerto. Item in virga ideſt Chriſto; de quo canit Eccleſia, virga Ieſſe floruit, ut ponatur mater per filio; vel potius in virga iuſtitiæ. & ¶ Forti lacerto. Ideſt fortitudine, quæ per brachium deſignatur. ¶ Hunc populum. Iudæorum. ¶ Natos iac. atque Ioſeph. Idem eſt. nam & ii ſunt populus iudæorum. vel per hos intelligas Eccleſiam Chriſti ex iudæis, & gentibus collectam. nam Iacob, ſupplantator intelligitur. qui autem dæmonem ſupplantant apti ſunt Eccleſiæ Chriſti, & per Ioſeph, qui interpretatur augumentum notantur illi qui tota die creſcunt ambulando de virtute in virtutem. ¶ Videre. Ideſt ac ſi ſenſum viſus haberent tibi mandanti ut retrocederent, retroceſſerunt: viam populo tuo per medium profundi dantes. ¶. Lymphæ. Græcum eſt, ſignificat aquas. ¶ Pertimuitque. Vt ſupra, ac ſi timeret ſeſe retraxit, viam, populo Dei per medium ſui exhibendo: ideo autem dicuntur hæc inanimata Deum timere: ut oſtendatur homini, cuius corpus ex his elementis compoſitum eſt, quantum dominum, & Deum ſuum debeat timere, eiusque voluntati parere: verūtamen ſæpenumero contrarium contingit; quòd homo ſenſum habens, & intellectum Deo contumaciter reſiſtat, cæteris rebus ei ad nutum parentibus, per aquas maris à vento frequenter agitatas intelliguntur omnes gentium populi, à ventis ſuperbiæ, iræ, cupiditatis, & concupiſcentiæ iactati, qui domino ad eos per Apoſtolorū prædicationem aduenienti ceſſerunt, & fidei eius humiliter colla ſummiſſerunt. ¶ Abyſſus. Profunditas maris eſt rubri: ſed & Romanæ ſuperbiæ, ac potentiæ profunditatem denotat, quæ tunc temporis cunctis gentibus orbis dominabatur. ea etiam ceſſit tandem Conſtantini Imperatoris tempore Chriſto domino, eiusque iugum facta humilis ſuſcepit. ¶ Imperio tuo. Per Moyſen ex percuſſione virga illi indicato. Item & per Petrum, & Paulum Conſtantino apparentes, expoſito. deinde plenius à beato Syluestro, qui & illum baptizans à lepra mundauit, & fidei mandata diligenter inſinuauit. ceſſit autem, quia & Papæ Romam Imperator donauit, regnumque Siciliæ ei dimiſit, Bizantiumque petijt trans mare. vbi Conſtantinopolim condidit, quam & nouam Romam appellari iuſſit. indignum enim eſſe cenſuit ut vbi eſſet Vicarius Chriſti & ſedes Petri, illic ſtaret, & ſedes Imperii, forique ſtrepitus tereret. ¶ His. Supple adde quòd. ¶ Globus. Ideſt congeries denſa. ¶ Colliſerat. Nam aquæ ſeſe retrahentes, ut viam po-

F pulo Dei ſiccam dimitterent collidebantur cum alijs aduentantibus aquis, & more ſuo fluentibus ex impulſu ventorum, & impetu multorum fluminum illuc introeuntium. ¶ Mox. Statim, eadem nocte, circa vigiliam matutinā. ¶ Redit. Poſtquam populus Dei iam ante proceſſerat, & Aegiptij currus, atque equitatus proſequentes irruerent. ¶ Te iubente. Iterumque Moyſe aquas repercutiente ad Imperium domini. ¶ Vorticibus ſub. Aquarum ad loca ſua redeuntium. ¶ Velox. Dum eſſet in terra, modo autem obuiantibus vndis omnis ſolita velocitas, & equorum,

Exod. 14 & hominum abſorbebatur. ¶ Inque caput. Ideſt cum capite prius aquis inuoluto. aqua enim recurrens percutiebat anteriora fugientium crura, quæ impetum fluctuum non ſuſtinentes flectebantur: & propterea equi caput, & equitis præceps ruebat. ¶ Nubes. Ideſt columna illa nubis, quæ erat inter caſtra Iſrael & Aegiptiorum. ¶ Intonuit. Nam Angelus domini, qui illam trahebat nubis, & ignis columnam, tonitrua inde & fulgura fulminaque in Aegiptios iaculabatur. ¶ Vocē horrendam. Tonitrus, qui fit ex nubibus ſe ſe inuicem collidentibus. ¶ Horrendā. Autem ſolis Aegiptijs. ¶ Gemini. Ideſt duo poli extremæ cœli ſunt partes, qui & vertices cœli dicuntur. ſeptentrionalis ſuperior, & auſtralis inferior, qui articus, & antarticus dicuntur. ¶ Fulmi. ſagitæ. Fulmina ipſa, quæ ad modum ſagitarum rapidiſſimo volatu feruntur nec caueri poſſunt, quia nota eſt hæc hyſtoria, & litera ſatis plana eſt ſeſe aperiendo, qui de noua lege hunc pſalmum loqui contendūt. dicunt has nubes Apoſtolos Chriſti eſſe,

Intonuit nubes, vocemque per aera miſit,
Horrendam; gemini contremuere poli.
Fulmineæque volant cœleſtia tela ſagite,
Vox tonitru in gyrum perſonat inq; rota.

& quæ

A

& qui ad ſua quæque tempora literam hanc trahunt poſſunt interpretari nubes has prædicatores eſſe. vtriſque cõfert illud Eſaiæ vaticinium, qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas. Apoſtoli tamqi vt nubes huc & illuc cœleſtis flaminis impetu diſcurrebant, irrigabant terrea corda pluuia ſalubris doctrinæ; terrebant homines tonitru minarum iræ Dei, & damnationis æternæ; nonnullos etiam cæcitate, vt Paulus magnum Barieo, aliquos traditione Sathanæ, vt idem Corinthium illum qui nouercam duxerat vxorem, ſic Hymeneum, & Alexandrum, vt diſcerent non blaſphemare fulmina & mortis quandoque iaculabantur in doloſos; & rebelles vt Petrus Apoſtolus, in Ananiam, & Saphiram ſpiritui ſancto mentitos; coruſcabant verò miraculis ingentibus. hæc omnia faciunt, & prædicatores noſtræ tempeſtatis, & ſi nòn corporaliter ſemper. tamen ſpiritualiter vt docet Ambroſius; & Greg. in hom. aſcenſionis, vbi latiſſimè declarat quotidie Eccleſiam ſpiritualiter ea miracula facere, quæ ab initio fiebant corporaliter ab Apoſtolis. ¶ In gyrum. Per circuitũ nubes enim vt plurimum in rotundum denſantur, ſaltem quoad viſum humanum, nobis etenim apparet totum eſſe coopertum cœlum quod rotũdum eſſe conſtat. ¶ Inque rota. Vel ad ſimilitudinem rotarum, cum impetu currum trahentium. vnde & quidam Gentilis volens vt Deus adorari, ſuper ponte æneo currum ſuum trahi multo impetu iubebat, vt vel ſic tonitrum imitaretur. Quam rem & Coſdroe rex Perſarum diu ſimulauit, vt in hyſtoria exaltationis Sanctæ Crucis enarratur. vel in rota. i. in rotunditate nubium circundantium terram ad modum rotæ, & quæ voluuntur per circuitum vt rota. hæc autem rota poteſt etiam eſſe illa rota, quæ à quattuor animalibus per Ezechielem & Ioannem trahi dicitur, Euangelium. ſ. quod à quadriga quattuor Euangeliſtarum per circuitum orbis totius tactum eſt. ¶ Tellus. Et in tranſitu Iudæorum mota eſt terra, & in tranſitu D. N. I. Chr. de hoc mundo ad patrem, & in tranſitu Euangelij de ſynagoga ad gentiles terrena iudæorum corda mota ſunt ad zelum: inuidiam, & ad perſecutionem fidelium; quamuis & verè mota eſt ipſa terra in deſcenſu ſpiritus ſancti: ſed in paſſionibus martyrum ſæpe legitur, & terremotos factos eſſe, fulgura quoque & coruſcationes. ¶ Pont. Ideſt maris. in genere maſculino quidem orare eſt. in fæm. vero regio quædam Scytarum vltra Tracan. eſt etiam quædam inſula de qua Virg. viroſaque pontus Caſtorea. ¶ Nota. Caſus nominatiui eſt. alluditur ad illud prouerbium Salamonis de tribus ſibi incognitis inter quæ eſt via nauis in aqua; per quam ſignificatur via nauiculæ Petri, quę eſt Eccleſia in mare mundi huius. multoties. n. quando viſa eſt periclitari, & naufragium pati ab ingruentibus perſecutionum procellis, mox reddita tranquilitate facta eſt ſecurior eius nauigatio, & nonnunquam in tranquilitate apparente, in pace quam mũdus dat, & non quam dominus, magis fluctuat per ſæculi voluptates, magiſque ſcopulis huc & illuc impingitur; iactatur a uento ſuperbiæ, à flamine ambitionis, à fluctibus cupiditatum, & vorticibus concupiſcentiæ, ac luxuriæ pene inuoluitur, & obruitur. hæ ſunt viæ huius nauis, quarum veſtigia non apparent; etenim tranſitoria hæc velot lumus, & vanitas vanitatum ſunt omnia ſæcularia hæc deſideria. ¶ Veſtigia domini nul. rem. O quàm verè: ſed potius hoc flendum quàm differendum; nam & ſi ad literam, domino ambulante ſuper mare Tyberiadis, & Petro ad ſe vocato: vt ſuper vndas & ipſe ambularet, nulla remanſerunt veſtigia. quod quidem glorioſum fuit, & laudandum de tãto miraculo; eſt tamen dolendum, quòd veſtigia ſanctitatis, & bonorum morum domini, nullo modo inueniuntur in mare huius ſæculi. vbi nam eſt ille Chriſti fidelis, qui ſit mitis & humilis corde? qui paupertatem ſpiritus verum amplectetur vltro? qui abneget ſemetipſum tollens crucem ſuã, ſequẽdo Chriſtũ? qui velit miniſtrare & nõ miniſtrari? qui deniq; animã, vel pro amicis, & fratribus ponat? quãdo Chriſtus, & pro inimicis poſuit, ac orauit? qui velit alter alterius lauare pedes? alter alterius onera portare? inimicos diligere? & alia Chriſti acta imitari hæc. Chriſti veſtigia, quæ nuſquã, vel rarò, & in paucis apparent in hoc iam tenebroſo mari, & proceloſo; ſed adhuc in fundo procella eſt, nec dũ emerſit; veh autem nobis nauigantibus, cum emerſerit, nam & ſi nauem non ſit ſummerſura, quia dominus pro illa orauit. multos tamen nautas vis tempeſtatis auferet; caueat autem & magiſter nauis, ne vel vt ſegnis Menetes ab irato domino in mare proiiciatur vel vt Palinurus à ſomno grauatus cum temone decidat. ¶ Pontus. Ideſt ſæculares quæ olim fuerunt voluptates, & ſecuraria deſideria; quæ prius erant quàm nauis Chriſti in eo cepiſſet nauigare. ¶ Rediens. Etiam nunc. ¶ Ea veſtigia. Domini quæ dicta ſunt; omnes enim nunc quę ſua ſunt quęrunt, non quæ Ieſu Chriſti. ¶ Moyſi legiſlatoris, & ducis. ¶ Fratriſque. Aaron ſummi ſacerdotis. ¶ Ad paſcua. Ad terram promiſſionis lacte & melle manantem: ſic per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum legis Euangelicę latorem; & fidelium omniom docẽ, ac ſacerdotẽ, qui ſe ipſum in ara crucis Deo patri obtulit hoſtiam uiuentem in odorem ſuauitatis; qui & ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, ſacrificiom corporis, & ſanguinis ſui inſtituit, & ſaluũ ducit populũ fidelem tranſuadato mari peccatorum maculis rubricatu ad ęterna paradiſi paſcua, ubi cum angelis lacte, & melle cœleſtis ambroſiæ potiantur. Amen.

Ad Cor. 5.
Ad Tim. 1.
Actuum 5.
In ſerm. de Pontif. conf. in breui: vide ĩ homel. libr. a. in breuia. magno.
Vi. Aen.
Exech. 1.
Vide Greg. in breui, de Euang.
In Geor.
Prouer. 30.

B

Nulla remanſerunt domini veſtigia in vndis,
 Pontus enim rediens obruit altus ea.
Inq; manu Moyſi, fratriſque per æquora ſaluum
 Duxiſti populum ad paſcua, ſicut oues.

Ver. Enqoin.

C

SAcra meæ legis &c. Cum in Euangelio Mattheus teſtetur, ideo in parabolis dominum Ieſum ad plebem locutum eſſe, ut impleretur, quòd in pſalmo prædictum fuerat dicens hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ut impleretur quod dictum erat per prophetam. Aperiam in parabolis os meum, & eructabo abſcondita à conſtitutione mundi, clarè patet habentibus oculos cordis mundos, quęcumque in hoc pſalmo dicuntur ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum pertinere, ſub ænigmate tamen & figura rerum ante factarũ; ideoque ipſo domino fauente, qui ſeorſum omnia diſcipulis ſuis differebat, primo figuram exponemus; deinde ueritatem rei ſubiungemus. Sciendum eſt propter peccata fieri ſolere tranſlationes honorum ſicuti propter peccatum Heli, & filiorum tranſlatum eſt ſacerdotium, in Samuelem, & regnum de tribu Beniamin, de qua erat Saul, in Dauid de tribu Iuda; quamobrem præuidens Dauid propter peccata totius populi Iudæorum, & præcipuè ſacerdotum, tranſlatũ iri ſa-

ODE LXXVII. EX PSALMO LXXVII.

Attendite:

SAcra meæ legis monumenta attendite ciues,
 Auribus attentis, ſumite verba mea.
Ore canam miranda meo paradigmata vobis
 Ore prophetarum, quæque locutus eram;
Quæque futurarum data ſunt ænigmata rerum,
 Patribus antiquis quodque figura fuit:

D iri ſacerdorium & ſynagogam in Chriſtum, & Eccleſiam,& quia translatò ſacerdótio,neceſſe eſt (vt ait Aug.) & legis tranſlatio fiat pariter lex vetus,& obſcura,quia tota ænigmatica erat transferenda ſeu mauis explicãda, per nouam & claram legem Euangelicam; & quemadmodum tribus Ephraim quæ prius rexerat aliquoties populũ præcipuè per Ioſue,& diutius tenuerat penes archam domini,perdiderat vtrumque propter idolatriam, & tamen iterum aſpirabat ad regnum:ſed fruſtra;ſic ſeniores populi qui ante Chriſti aduentum illum rexerant propter peccata ſuæ ingratitudinis erant regimine priuandi,& licet etiam poſt aſpiraturi eſſent, & adhuc aſpirent per Meſſiã ſerò expectatum, & numquam venturum; tamen hæc eorum aſpiratio ſpe ſua erat,& eſt fruſtanda.volens igitur propheta,vel potius Deus in cuius perſona loquitur Dauid,hæc ſecreta præfari,& monere nepotes tunc temporis futuros,vt Deo,qui olim in prophetis locutus fuerat,& nouiſſimè in filio locuturo attenderent,eique parerẽt ante venturam iram dicit. ¶ Sacra meæ legis monumenta attendite ciues. Non tantum aure corporis,quàm mentis & intellectus.quid enim prodeſt audire vel legere & non intelligere? & deinde intelligere, & opere mandata non explere?magis nocet,quàm proſit.quia ſeruus neſciens voluntatem domini,& non faciens,plagis vapulabit quidẽ ſed paucis.ſciens verò & non faciens,multis. ¶ Meæ legis. Veteris primo ſed velatę figuris,& vmbris ænigmaticis, in cuius ſignum Moyſes eius legis lator velata facie proponebat eam populo, iterum legis meæ Euangelicæ, veritatis expræſſioẽ, claræ, & os ad os abſque vllo velamine ab ipſo domino palam expoſitæ. ¶ Auribus cordis. Vt dixi; & eſt aduertendum huius pſalmi exordium rethoricè compoſitum eſſe, & reddere auditores attentos, dociles, & beneuolos; attenti autem redduntur, & ex eo, quod rogant, vt attentè audiant, & ex quo magna, & miranda promittuntur:dociles verò ex conſequentia, vbi attentè quis vult audire, is etiam docilis eſt. beneuolentiam captat à perſona propria, auditorum, atq; aduerſantium, vt infra patebit.
¶ Verba mea. Mediatè ex ore meo; nam ſicut filius eſt ex patre, ſic verba eius ex patre ſont: hinc ipſe D. Ieſus in
Io. 14. Euangelio dixit. Loquella mea non eſt mea: ſed eius qui miſſit me patris; & alibi.verba, quæ ego loquor à me metipſo non loquor: ſed pater in me manens ipſe facit opera. ¶ Paradigmata. Exempla factorum præteritorum, quæ alia ſignificabant in poſterum facienda. ¶Ore prophetarum. Sic & Zacharias in ſuo cantico. ſicut locutus eſt per os ſanctorum, &c. ¶Aenigmata rerum. Allegorias valde obſcuras, quæ ex rebus factis aliqua futura portendunt; vt quòd arca hoc ſignificet, ſignum crucis: per quod ſaluatur humanum genus. ¶ Audiimus. Syncopa neceſſaria. ¶ Vel cognouimus. Deo

E inſpirante. Nam omnis doctrina aut percipitur auditu, Deo nihilominus interius docente alioqoin fruſtra magiſter pulſaret voce ſua, aut percipitur abſq; vllo magiſtro Deo ſolũ inſpirante ¶ Natos. In his verſibus multiplex eſt tautologia. ¶ Poſteritas. Scilicet gentilium, & Iudæorum. ¶ Miracula. Laudes,& virtutes, de quibus infra. ¶ Publicarentur. Ideſt publicè denunciarentur, diuulgarentur. ¶ Fœderis. Ideſt pacis huius inter Deum, & populum ut unus eſſet eis Deus. ¶ Tabulas. Illas ſcilicet quas cepit Moyſes de manu Domini in quibus ſcripta erant decem præcepta. ¶ Lex. Per Moyſen data eſt: ſed gratia & veritas per D. noſtrum Ieſum Chriſtũ.
Matt.11. ¶Quanta. Mandata quot, atq; grauia ſcilicet,ſic & Petrus dixit, quare vultis imponere iugum fratribus meis,quod neque nos neque patres noſtri bene potuerunt? ¶ Mandata. Verò legis nouæ quæ tantum duo ſunt de Dei, & proximi dilectione,Nec dulcius iſto amore quicquam dici aut excogitari poteſt; quamobrem dixit Dominus. Tollite iugum meum ſuper uos. Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. ¶Iuſſit. Sic & Dominus diſcipulis ſuis, Quæ (ait) audiviſtis in auribus prædicate ſuper tecta, & aſcendens in cœlum dixit. Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ, baptizate omnes gentes docentes eos ſeruare omnia, quæcunq; mandaui uobis. ¶ Doctores. Vnicuiq; enim mandauit dominus de proximo ſuo: & quòd curam ſuorum non habent maximè domeſticorum infideles ſunt infidelibus deteriores. ¶Spem firmam. Quia ipſe ſolus ſalutem ueram affert nec enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum, in

F quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti; non eſt ergo ſperandum in cerimoniis legalibus,non in uanis idolis gentium, nec in incerto diuitiarum, quæ non ſaluant: ſed confundunt ſperantes in ſe. ¶Operum ſuorum. Creationis, & redemptionis, eorumq; de quibus infrà. ¶ Ne obliniſcantur. Retro abeuntes poſt concupiſcentias ſuas, hiq; Deum obliuiſcentes fiunt infideles. ¶ Meminiſſe. Pro dulcedine amoris, ut ea opere compleant, quæ per illa & ſignificata ſunt, & mandata. Amans quippe amantis ſedulo recordatur, & mandata illius cordi fixa tenet. ¶ Requirant, A maioribus ſuis, à prædicatoribus, & ſtudendo, meditandoq; in lege Domini die ac nocte, talibus uoluntas Domini aperitur, negligentibus uerò,ac oſcitantibus intellectus occluditur, & oculi obumbrantur; ut uidentes non uideant, & audientes non attendant. ¶ Exercentes. Studio, uerbo, & opere, ut ſibi proſint; & proximis. ¶ Ne Iudæi. Scilicet Chriſtum audientes, & eius miracula uidentes. fiant ſimiles patribus in culpa; alioquin erunt & in pœna. ¶ Generatio praua. Supple quæ fuit hæc eſt illa generatio, de qua dicit Dominus Ieſus in Euangelio. generatio praua, & adultera

Quanta vel audijmus, vel nos cognouimus ipſi;
 Narrarunt nobis cuncta peracta patres.
Non etenim natos ea celauere parentes:
 Vt ſua poſteritas noſcat & omne genus;
Namq; recenſebant domini miracula, laudes,
 Et tot virtutes, quas operatus erat.
Non hæc à natis occultabantur eorum;
 Quin publicarentur de genea in genean.
Fœderis atq; ſui tabulas pro teſte locauit,
 In medio populi, lex data teſtis erat.
Quanta dedit noſtris mandata parentibus olim.
 Hæc iuſſit natis notificare ſuis.
Altera poſt illos eadem vt generatio poſſit
 Noſcere: & hæc proli ſignificare ſuæ.
Et nati natorum & qui naſcentur ab illis
 Doctores propriæ poſteritatis erunt.

Ponat vt in Domino ſpem firmam, operumq; ſuorũ
 Ne obliuiſcantur: ſed meminiſſe velint.
Et reminiſcentes eius mandata requirant
 Seſe exercentes nocte dieq; in eis.
Ne patribus fiant ſimiles, generatio praua
 Et domus exaſprans, vipereumq; genus,
Corda nec in Domino verè directa fuere,
 Creditus haud ſecum ſpiritus eius erat,

ſignum

A

Ephraimæ ſtirpis proles intendere, & arcus
 Sueta ſagittiferos, mittere tela manu;
Cum denios audax temerè egrederetur in hoſtes
 Eſt conuerſa retro, viſaq; terga date.
Non etenim Domini ſeruarat fœdera pacta;
 Noluerant rectum tendere legis iter.
Officia obliti collata, ſtupendaq; ſigna,
 Quæ proprijs oculis intuiti fuerant.

ſignum qu ærit, & alibi. Sic erit generationi huic peſſima. ¶ Exaſprans. Per ſyncopam pro exaſperans, ideſt dominum ad iram prouocans. ¶ Viperarumq; genus. Veneno inuidiæ, & doli & odij repletum: ſed nunquid his monitis acquieuere Iudæi, qui fuerunt tempore aduentus Chriſti? uide exprobrationem Ioannis Baptiſtæ. progenies (inquit) uiperarum quis uobis oſtendet fugere à uentura ira? ¶ Verè. Simulabant enim cum uexarentur, ab hoſtibus ſeſe uelle ad Dominum redire: ſed liberati peius faciebant quã ante. ¶ Creditus. Actiuè expone, ideſt in Deũ non crediderunt ſic poſſemus dicere de his qui ad D. Ieſum accedentes dicebant. magiſter ſimus quia uerax es, & tentabant eum. ¶ Ephraimæ. Hic ſpecialiter enumerantur inobedientiæ, & ceruicoſitates illius antiqui populi, & maximè illorum qui erant ex tribu Ephraim, quibus haud fuere diſſimiles filij eorum. ¶ Tela. Sic filij eorum ſueti ſagitare deceptorijs verbis. D. Ieſum telis ſuis appetierunt: ſed fruſtra, quia non eſt ſapientia, non eſt prudentia contra Dominum. ¶ Audax. Temerarius qui ſine ratione præſumit, & vbi non eſt ſpes ſalutis ſeſe periculis exponit. ¶ In hoſtes. De quibus ſupra, horum filij nonne egreſſi ſunt ad capiendum D. Ieſum Chriſtum tanquam in hoſtem cum tamen eſſet miſſus à Deo pro ſalute illorum, quare ipſe dixit eis: tanquàm ad latronem exiſtis eum gladijs, & fuſtibus, &c. ¶ Retro. Sic & filij eorum qui venerant, vt caperent Ieſum; conuerſi ſunt & ceciderunt retrorſum, vt dixit eis ego ſum, vt oſtenderet eos retrorſum cum vrbe cito caſuros: ve per Titum & Veſpeſianum illis contigit, qui trucidatis ciuibus vrbem funditus eruerunt. ¶ Fœdera pacta. Conuentam promiſſionem; de qua mox dixi. Sed neq; filij, mandatum & à Deo ſuſceperant: vt prophetam quem eis ſuſcitaret audirent ſicut ipſum Moyſen. audieruntne D. I. Chr. ſpreuerunt eum & dixerunt, nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus hunc autem neſcimus vnde ſit, cum tamen ex ſcripturis prophetarum patrum promiſſionibus adimpletis, & ex doctrina eius, vitaq; ſancta & demum ex operibus miraculoſis potuerunt eum cognoſcere: ſed ex inuidia; odio & auaritia obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. ¶ Rectum leg. it. Conuertebantur poſt idola, & filij nunquid legem ſeruabant occidentes prophetas, & ſeruos Dei, qui ad illos mittebantur? donec impleuerunt B
menſuram patrum ſuorum D. N. Ieſum Chr. crucifigendo, nonne de illis bene prophetauit Eſaias dicens, popu-
lus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me, ſine cauſa colunt me, docentes doctrinas, & manda- Matt.23.
ta hominum; tranſgrediebantur quippe mandatum Dei propter traditiones ſuas. ¶ Officia. Pro beneficijs exhi- Eſa.29.
bitis apud viros doctos ſemper ponuntur. iuxta illud ſapientis. Officium alterius multis narrare memento. ¶ Obli- Matt.15.
ti. Hoc ingratiſſimorum eſt opus. vnde quidam ſapiens dixit, officium male collocatum maleficium puto. ¶ Stupendaq; ſigna. De quibus infra. ¶ Intuiti fuerant. Ideſt viderant, quamobrem nulla poterant tergiuerſatione ſeſe excuſatos reddere, & filij nonne viderunt? dicat ipſe Dominus. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent, nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo; ſi opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent, nunc autem & viderunt & oderunt me & patrem meum. ¶ Mira. Narrantur illa mirabilia, quæ fecit Deus pro Iudæorum defenſione in Aegypto, in exitu & poſt exitum, in mari, in deſerto, & in terra promiſſionis, ingratitudinemq; eorum ſubiungit: ſed neq; beneficia, ſignaq; ſtupenda ad N. I. Chr. filijs exhibita minora fuerunt, odioq; & ipſi habuerunt illum gratis, in hoc peiores patribus: quia illi

Mira ſuis patribus: coram quæ geſſerat olim
 Aegypti campis, Thanneos inq; ſolo.
Interrupit aquas maris; eduxitq; per altum
 Iſacidas ſiccos nec luit vnda pedes.
A dextris etenim ſtatuit, pariterq; ſiniſtris
 Aequoreos fluctus ſicut in vtre vagos.
Rotiflua deduxit eos in nube diei;
 Flammifera hæc eadem nocte columna fuit.
Cumq; auidas populi premeret ſitis arida fauces:
 Petra dedit largas, ſicut abyſſus aquas.
Cumq; iterum Moſes non ferret murmura vulgi
 Fudit & icta ſilex fluminis inſtar aquas.
Non ſatis id fuerat, diſiſos murmure ad iram,
 Propter aquam celſum bis reuocaſſe Deum.

Moyſen voluerunt lapidare ſeruum Domini, iſti Dominum ipſum crucifixerunt, & Apoſtolos eius trucidauerunt, totamq; Eccleſiam perſecuti ſunt; donec de finibus ſuis eiecerunt. ¶ Tanneos. Vrbs eſt Aegypti regia, apud quam x. illæ plagæ factæ fuerunt, quia in ea morabatur rex Pharao cum principibus, & ſapientibus ſuis, de quibus, & Eſaias meminit. Stulti principes Tanneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt conſilium inſipiens. ¶ Interrupit. Aquas maris, Exo.14.
vt ſicco pede tranſirent per eas. D. Ieſus aquam filijs in vinum conuertit. ſuper aquam maris Galilææ ambulauit, & Petrum Eccleſiæ caput ambulare fecit. imperauit ventis mare turbantibus & ipſi mari tumenti, & facta eſt tranquilitas magna; ita vt ſtuperent, & dicerent. quis eſt hic? quia imperat ventis & mari, & obediunt ei: ſed quòd plus eſt per mare mundi huius facit baptizatos ſicco pede affectionum inſurgentium tranſire ad vitam æternam. ¶ A dextris. Pro filiis Iudæorum baptizatorum. proſperitatis tempus intellige qui moderatè illa ſciunt vti, nec ſuperbiæ diſſolutionis vt vndis immerguntur. ¶ A ſiniſtris. Aduerſitates ſunt, quas patienter ferentes à deſperationis fluctibus, & iracundiæ vento non abſorbentur. ¶ Vtre. Species pro genere pro quocunq; ſcilicet vaſe vter. tris. ſignificat utrarium illud vas portatile, quod ex pellibus fit caprarum; vterus vero uteri, pars illa ventris eſt muliebris, quã concipitur infans alitur ix. menſibus, & portatur donec in lucem exeat. ¶ Rorifiua nube. Hæc eſt illa columna nubis, & ignis, quæ præcedebat populum incedentem & in mare & per deſertum oſtendens viam de die per nubẽ rorifluam, ideſt refrigerantem ab æſtu diei, & de nocte per ignem lucentem, & nocturnum frigus temperantem, & filiis Angelus in columna nubis, fuit Chriſtus. virginea carne velatus, qui rore prædicationis per diem, & ducebat ad vitam, & refrigerabat inſurgentium tentationum eſtus, & de nocte peccati ac timoris eduxit per lumen charitatis, & ignem Spiritusſancti de cœlo viſibiliter miſſi in linguis igneis: ſed & angelus in clara nube (vt ait C

D Hieronymus) Chriſtus eſt in immaculata Virgine. ¶ Sitis arida. Ideſt quæ areſcentes fauces deficiente ſaliua humectatione a capite deſcendente. ¶ Petra. Scilicet montis Oreb; nam cum aquæ non inuenirentur, populusq;
Exod.17. & iumenta ſiti periclitarentur, clamauerunt ad Moyſen, ut daret eis aquas, qui de petra montis Oreb eduxit aquarum immenſam abundantiam, ita ut biberet populus, & iumenta unde ſequitur. ¶ Sicut abyſſus. Magnus gurges, lacuſue aut maris profunditas abyſſus appellatur; pro filiis eiectus Apoſtolus an tale ſit eis beneficium exhibitum: bibebant (inquit) de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus, qui in latere lancea percuſſus emiſit ſanguinem redemptionis humanæ, & aquam baptiſmi & regenerationis; unde ſitis gratiæ ſpiritualis, Ideſt ſalutem animæ deſiderium ſaciatur. ¶ Ictum. Ad aquas contradictionis fuit hoc ſignum; ubi populo murmurante uexatus eſt ſpiritus Moyſi; & ſubdubius de promiſſione Domini ueritus eſt non poſſe ſicut prius aquas de ſaxo elicere, propter duriſſimam populi contentionem, & ceruicoſam rebellionem: uerumtamen ad gloriam Dei manifeſtandam cum uirga bis ſilicem percuſſiſſet, exierunt aquæ largiſſimæ. ¶ Fluminis inſtar.
Ioan.4. Ad ſimilitudinem fluminis, currebant poſt populum quocumq; irent: ne amplius ſitirent. has etiam aquas filiis Iudæorum præbuit Dominus Ieſus; quando uirga oris ſui percuſſit petram legis ueteris, dando eis uirtutem, ut intelligerent ſcripturas. Hæc eſt illa largiſſima & conſequens aqua, cuius impetus inſtar fluminis lætificat ciuitatem Dei; de qua & ipſe dixit, qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam; de hac aqua, iterum dicit D. Ieſus: Si quis ſitit, ueniat ad me & bibat, qui credit in me ſicut dicit ſcriptura; flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ: hoc aût dixit de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum. O Domine, ſitimus: & nos, ad te uenimus fontem aquæ uiuæ; obſecrantes cum Samaritana; ut des nobis hanc aquam, ne amplius ſitiamus in æternum. ¶ Non ſatis id fuerat. Hic conſequenter poſt beneficia exprobratur eorum ingratitudo; eſt enim aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas: in his profecto completum eſt illud vulgare adagiû, magnum beneficium non niſi ingenti ingratitudine ſolere penſari; quod tamen peſſimorum genus eſt hominum, & opus. ¶ Diffiſos. De potentia & bonitate Dei, &c. Ecce maximû crimen infidelitatis poſt tot, & tanta ſigna omnipotenti Deo non credere quæcumq; promittit; quaſi homini ſimilis ſit de quo canitur, pollicitis diues quilibet eſſe poteſt; & ſponſio, cui dimes ſoles eſſe ſolutio parta? ¶ Bis. Ad petram Oreb ſemel ante datam legem; & rurſus ad aquas contradictionis habita iam lege. ¶ Propter aquam. Benè dicit, nam propter alias cauſas murmurauerunt, ut appropinquantibus Aegyptiis, qui illos inſequebantur, murmurauerunt & ad amaritudinem aquarum Marath, & in aliis multis locis uide libros Exodi, numi & Leuit. atq; Deuteron. filii Iudæorum nunquid non ingrati fuerunt D. N. Ieſu Chriſto? nonne murmurauerunt aduerſus eum milites Scribæ & Phariſæi? res eſt adeo notiſſima ut non indigeat ſpeciali citatione Euangelii. nonne illum dæmonium habere? in Beelzebub principe dæmoniorum eiicere dæmonia? nequaquam bonum eſſe dixerunt ſed turbarum ſeductorem, & legis ſubuerſorem appellabant? quam grati fuerint, crux id abunde notat. lege paſſionem, & iniquiſſimâ uidebis meritorum retributionem. ¶ Manna. Quam

Cumq; nec expleret manna inſaciabile vulgus:
  Aſt erat hybleis dulcior eſca fauis.
Tentauere Deum peccatores; petierunt
  Ah fatui: viles iam daret vtq; dapes.
Num quia dixerunt ex petra emiſerit vndas?
  Num quia aquas virga fuderit icta ſilex?
Squallenti poterit deſerto menſa parari?
  Qua liceat veſci carnibus ore datis.
Audiit, idcirco Deus; & ſi diſtulit, ignis
  In Iacob accenſus, Iſrael inq; furor.
Nubibus interea tamen & mandauit; aperta
  Vtq; foret cœli ianua clauſa prius.

de cœlo pluuit illis & xl. annis pauit vſq; ad tranſitum Iordanis in introitu terræ promiſſionis. ¶ Hyblæis. Dulciſſimis epitheton à loco: Hyble enim eſt mons Siciliæ flore thymo abundans, ex quo apes ſuauiſſimum, & optimum mel conficiunt. filios quoq; ſuos uerum manna pauit Dominus & nunc paſcit Eccleſiam ſuam, ſacra uidelicet Euchariſtia, hoc eſt optimo, & ſuauiſſimo corporis & ſanguinis ſui cibo, guſtantibus tamen quam ſuauis eſt Dominus. de quo uide
cap. 6. late, Ioannem Euang. ſufficiat nobis. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit, non ſicut manducauerunt patres veſtri manna in deſerto, & mortui ſunt; qui manducat hunc panem uiuet in æternum: at de hac eſca non murmurauerunt & filii litigabant (inquit) ad inuicem Iudæi quomodo poteſt hic dare carnem ſuam ad manducandum? at non dicebant, durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum ſuſtinere? & abierunt retrorſum. ¶ Tentauere. Quaſi non ſatis adhuc illius potentiam experti fuiſſent ex præcedentibus ſignis; & filii numquid non tentauerunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, lege Euangelium: ſed omiſſa illa tentatione, de lapidatione adulteræ, de tributo Cæſari dando an non, de ſeptemuira muliere cuius eſſet futura vxor? de ſigni poſtulatione de cœlo, & aliis multis audi quid referat Sapientia eos dixiſſe. dixerunt (inquit) impii; circumueniamus iuſtum quoniam in-
Sapie. 2. utilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis & diffamat in nos peccata
F diſciplinæ noſtræ, promittit ſe ſcientiam Dei habere, & filium Dei ſe nominat, factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum, grauis eſt nobis etiam ad videndum, tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à uiis noſtris, tanquam ab immunditiis, & præfert nouiſſima iuſtorum, & gloriatur ſe patrem habere Deum (Ecce tentatio peſſima) uideamus ergo (aiunt) ſi ſermones illius ueri ſunt, & tentemus quæ uentura ſunt illi; & ſciemus quæ erunt nouiſſima illius; ſi enim eſt uerus filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit illum de manibus contrariorum, contumelia, & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius, morte turpiſſima condemnemus eum. ¶ Petierunt, ut &c. dapes. Sic & filii dixerunt, cum eos
Ioan. 6. Dom. Ieſus pauiſſet modicis panibus in deſerto & exprobaret quòd non propter uerbum Dei, & animæ ſalutem ſequerentur eum, dicens, quæritis me non quia uidiſtis ſigna: ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. operamini cibum qui non perit: ſed qui permanet in uitam æternam & alia multa, at illi inferius adhuc reſpicientes dixerunt. Da nobis ſemper Domine panem hunc. ¶ Num quia dixerunt. Verba ſunt tentantium. Dominum in deſerto, dicebant enim quis dabit nobis carnes ad ueſcendum? oculi noſtri non uident niſi manna: anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo, & alia per multa quæ uulgus querulum murmurare ſolet. ¶ Ore datis.
Ioan.7. Ore dicit, quia iam in concupiſcenti corde mandebant eas, & filii, D. Ieſu, dixerunt quid ergo, tu facis ſignum ut uideamus & credamus tibi? quid operaris? patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt

panem

panem de cœlo dedit eis manducare; ¶ Audiuit. Murmura eorum. ¶ Et ſi diſtulit. Punire ut merebantur, quia manſuetus eſt Dominus, & ut ait Apoſtolus. benignitas Dei ad pœnitentiam peccatores adducit; ideoq; non ſtatim punit eos ut peccauerunt, ſic & Dominus Ieſus, qui mitis eſt, & humilis corde, audiuit murmuratores, & tentantes ſe, & paſſus eſt pro ſalute omnium & redemptione noſtra furibundas eorum uoluntates expleri uerumtamen acerbiſſimè impœnitentes eos & diuitias bonitatis patientiæ & longanimitatis eius contemnentes per Romanos exercitus puniuit xl. annis poſt paſſionem ſuam. ¶ Ignis diuinæ iuſtitiæ. Quæ & deuorauit extrema caſtrorum: ſic & urbem filiorum ignis abſumpſit, interea dum penderet expectatio ad pœnitentiam. ¶ Clauſa prius. Numquam enim Deus pluerat ante manna, uel Abrahæ fideli ſuo, aut alicui ex patribus, ſic & Dominus Ieſus, quę deſiderauerant antiqui reges, & patres videre, & audire, nec eis concesserat, filiis tamen Iudæorum non abſtrahebat verba diuini oris ſui, & Euchariſtiæ Sacramentum quæ multo dulciora, & ſalubriora erant quàm manna. ¶ Angelicum panem. Verbũ Dei, filius Dei eſt, quo Angeli veſcuntur & homines, illi in ſpecie, & facie ad faciem. nos in Sacramento, & ænigmate quàm diu hic peregrinamur. ¶ Quotidie. Sic & Dominus; & ipſe, & per Apoſtolos, atq; diſcipulos alios quotidie dabat eis manna cœleſtis doctrinæ, & altaris ſacramenta. ¶ Ah rude. Inuehitur contra illos, quibus manna faſtidio erat. quot etiam Iudæorum filij odio habebant Apoſtolorum verba cœleſtia, & corporis, & ſanguinis Domini ſacramentum abhorrebant. ¶ Iratus Deus. Inſulſæ petitioni eorum, qui ſimilam faſtidiunt, & viliſſima quæq; ſibi cibaria expoſcebant dari: ſic & filij Iudæorum pro corpore, & ſanguine Domini quod eſt manna verum, & dulciſſimum carnes vitulorum, hircorum, & veterum ſacrificiorum magis expoſcebant. ¶ Per allia & porros, Duriora & acriora illa ueteris legis præcepta intellige: vt circumciſionis, lapidationis, & pœnarum tantarum abſq; miſericordia & ulla remiſſione peccatorum; & hæc quantum attinet ad filios Iudæorũ, ſimul nota Deũ aliquando iratum concedere, quæ propicius negaret: ſic & alibi per prophetam dicit. dabo illis regem in furore meo; ſcilicet malum, & durum, & auferam in indignatione mea; ſcilicet bonum & blandum, ſic mitem. ¶ Auſtrum. Ose.c.13.

Hiſq; pluit manna; ex cœleſti nectare factus
  Ambroſiæ & ſucco panis hic eius erat.
Angelicum panem (dictu mirabile) vilis
  Manducauit homo, factus & inde ſatur.
Nec ſemel atq, iterum cibus hic demiſſus olympo
  Quotidie fuit hæc cœlitus æſca data
Ah rude & inſulſum ſine guſtu & pectore vulgus
  Cui leuis iſte cibus, nauſea cuiq; fuit;
Vnde petiuerunt ſibi carnes, allia, porros,
  Non ſtomacho tantum, naribus atq; graues.
Audiit iratus Deus hæc; & tranſtulit auſtrum
  De cœlo lybicum fecit adeſſe citum.
De ſuper hosq; pluit ceu puluim ex aere carnes,
  Defluxit volucris quantaq; harena maris.

Qui pluuias adducit, & non coturnices, vnde & poeta, contraria tellus, Nubibus aſſiduis pluuiaq; madeſcit ab auſtro · & alibi, madidis notus euolat aliis, qui idem eſt cum auſtro. ¶ Lybicum. Ideſt Africum ventum: nam in Africa regione calida, frequentes ſunt huiuſmodi volucres, quæ cum ſtationem mutare volunt vt nimium effugiant calorem quo ibi eſtatis tempore vexarentur, in turmas ingentes ad litus maris coaceruantur, & cum validus Aphrici venti flatus ingruerit eleuantur in altum, & portantur ad diuerſas regiones magis temperatas, quod & tunc iuſſit fieri Deus & omnes ad Iudæorum caſtra apportari. ¶ Quantaq; harena maris. Hyperbole eſt ad indicandam multitudinem, & copiam, verè enim multæ fuerunt, quæ vſq; ad menſem exſiccatæ ſuffecerunt ſexcentis millibus virorum, qui arma induebant, abſq; mulieribus, & paruis à xx. annis infra, & miſerabili atq; inepto ad arma vulgo. ¶ Orthygometra. Mater eſt Coturnicum, & dux earum, quam regem querquerularum ſeu quaſi learum, vulgo dicunt; cæteris eſt aliquanto maior, & nigrior eſt. hic ponitur pro omni illa copia coturnicũ, quæ vento ferente deſtinatæ deciderunt in medium Caſtrorum, & circum circa. componitur, Ortygometra. ἀπό τοῦ ὄρτυξ ... Sic & miles pro toto exercitu, & hoſtis pro cunctis hoſtibus ponitur à poetis. ſic & muſca grauiſſima poſita eſt pro infinitis muſcis quibus terra Aegypti vexata eſt. num.c.a. Exodi.8.

Nec procul in medio caſtrorum flatibus acta,
  Inq; tabernaclis Ortygometra cadit.
Hanc inhians populus certatim corripit omnis;
  Incoctasq; dapes pectore & ore vorat.
Ecce quod expetiit, tenuit miſerabile vulgus,
  Iam deſiderio perfruiturq; ſuo:
Cumq; forent ſaturis, & adhuc ſub dentibus eſcæ
  Hos ſuper aſcendit protinus ira Dei.
Ignis enim rapidus pingues exedit eorum,
  Lurcones auidos flamma uorauit edax.
His populus multisq; aliis peccauerat anceps,
  Peruagus, inconſtans, inſtabiliq; fide.
Cumq; Deo toties experto increditus eſſet,
  Nec mirabilibus fideret eius homo.
Nil mirum, vanæ perierunt tempora vitæ;
  Et ſi feſtini præteriere dies.
Cum Deus educto populum deperderet enſe
  Conuertebatur, tuncq; petebat opem.

¶ Inhyans. Per hoc vocabulum ardentem expreſſit eorum gulæ æſtum, qui ore aperto currebant ad illas capiẽdas, quaſi adhuc viuentes voraturi eſſent. ¶ Incoctas. Ideſt nec planè coctas Lurcones quippe ex auiditate ſemi coctos appetunt cibos, ſicut ille Scipio de quo Valer. Max. Abdomine nimis calido, & nimis auidè deuorato ſtatim abſumptus eſt. ¶ Ecce. Miſeratio eſt impetrantis, quod ſatius fuiſſet nec petiiſſe. ¶ Exedit. Conſumpſit. ¶ Lurcones guloſos. De quo Lucil. Edite Lurcones, comedones, viuite ventres. ¶ Edax. Conſumptrix, & numquàm ſatura. iuſta Lurconum pœna qui numquàm ſaturantur licet edant multa pari pœna filij Iudæorum à D. N. Ieſu Chriſto affecti ſunt, nam dum in paſcate carnibus ſacrificiorũ abundantius indulgerent; repente ab exercitu Romanorum improuiſo circundati ſunt & obſeſſi, demumq; tum vrbe & templo igne conſumpti: vt refert Ioſephus hyſtor. de bello Iudaico. ¶ His. Murmurationibus, de quibus ſupra. ¶ Multisq; aliis. Quarum etiam in ſuperioribus exempla adduximus, lege Exodum. Num. & Leuit. & inuenies plurimas eius populi præuaricationes.

Diluculo ſurgens tum demum territus, alta
Voce fatebatur ſe meminiſſe Dei.

D

nes. ¶ Anceps. Dubius Moyſen ſequeretur, an non. ¶ Peruagus. Mente & corpore; nam ideo xl. annis coacti ſunt vagati per deſertum quia, & xl. diebus, quibus exploratores uagati ſunt ad ſpeculandam terram promiſſionis in hac dubietate manſerunt, quòd ſi referrent facilem victu eſſe & captu proſequerentur iter ceptum: ſin autem nouo duce conſtituto reuerterentur in Aegyptum; quòd & expreſſa dixerunt in exploratorum reditu, feciſſentq; niſi Ioſue, & Caleph obſtitiſſent. aſſerentes cum Dei adiutorio, gentes illas omnes licet, fortiſſimæ eſſent, & gyganres haberent, ipſos debellare poſſe. ¶Inconſtans. In cultura Dei ſæpe enim redibant ad idola mente, & ſi non ſemper opera propter metum ne contingeret quòd in uituli aurei fabricatione, & adoratione xxiij. millia interfectis. ¶Inſtabiliq; fide. Erant enim increduli Deo, & Moyſi tametſi promiſſa eius in parte vidiſſent multoties completa. ¶Vanæ uitæ. Nam pro nihilo exierunt de Aegypto cũ non intrauerint in promiſſionis terram, propter quàm egreſſi fuerant. ¶ Perierunt. Nã quotquot numerati ſunt à xx. annis, & ſupra in prima numeratione mortui ſunt, & ſepulti in deſerto, excepto Caleph & Ioſue, ſic fecit Deus & D.N. I.Chriſtus filijs eorum, nam quotquot erant in Hieruſalem tempore paſſionis eius, & conſentientes necĩ illius. xl. annis, & exterminio urbis ſubſecuto male perierunt; præter paucos, qui conuerſi fuerant ad fidem, & qui captiui venundati ſunt, & totum per orbem diſperſi: vt etiam nunc ſunt. ¶Feſtiui dies. Sententia eſt; nihil enim annis velocius. eſt etiam miſeratio ab intempeſtiua morte; multi .n. eorum perierunt ante communem vitæ curſum expletum. ¶Deperderet. Veluti cum tellus ſubito hyatu deglutiuit Dathan, & Abiron, & flamma deuorauit, alienũ ignem offerentes; cumque ſerpentes ignitos in murmurantes immiſiſſet, & vituli adoratores per leuitas interfeciſſet, ac denique quoties in manus hoſtium, tradi permittebat eos. ¶ Perebat eum. Dicebant Moyſi roga pro nobis dominum, fideles erimus deinceps, nec amplius ab obedientia, & culto eius recedemus. ¶Territus. Formidine pœnæ; hæc erat extorta conuerſio more ſeruorum, qui deſiſtunt peccare tunc ſolum cum flagellum, baculum, aut enſem cernunt in manu minitantis dom.

Quòd Deus adiutor reminiſcebatur eorum,
Quòd Deus excelſus, quòdque redemptor erat.
Oretenus fuerat tamen hæc confeſſio tantum
Sunt ementiti (lingua doloſa) Deo:
Sed nec adhæſerunt recto cum corde fideles,
A teſtamento mox abiere retro.
Ipſe tamen pius eſt, & propiciabitur illis,
Nec iam diſperdet, ſed recreabit eos.
Inſuper affluxit pietas, auertit & iram;
Inflammata fuit tota nec ira Dei.
Carne memor fragili quòd homo circundatus eſſet,
Spiritus & vadens, nec rediens ad eum.
Deſerto quotiens vaſto tentatus, & eſſe
Debuerat duris aſper, acerbus eis.
Arenti in terra, ſitienti, vndaque carente.
Murmure prè querulo concitus ecce Deus.
Tentauere Deum, verſi voluere redire,
Rurſus, eos magna traxerat vnde manu.
Facta manus ſancti fuit Iſraelis acerba
Quæ prius & mitis, totaque dulcis erat.

¶ Adiutor. Contra perſequentes hoſtes, veluti Amalecbitas. ¶Redemptor. De manu Aegyptiorum. ¶ Oretenus. Ideſt vocalis tantum; ſicut etiam Eſaias & ipſe dominus Ieſus teſtãtur. populus hic labijs me honorat. cor autem eorum longè eſt à me.

E

¶Ementiti Deo. Quorum in ſe erat, poterãt ementiri: non autem fallere Deum, qui non ſolũ corda ſcrutatur & renes. i. cogitatus inueſtigat, & delectationes, quin etiam nouit omnia priuſquàm fiant. ¶ In teſtam. ſuo. I. in legitimis præceptis, & illis promiſſionibus, quas Deo fecerãt, ¶ Tamen. Figuratè; nec enim præceſſit quamquam: ſed tu ſubaudi licet ex peccatis & duplicitate cordis meruiſſent deleri, tamen quia pius ideſt miſericors eſt &c. ¶ Diſperdet. Vſque ad internitionem, vt aliquando minatus eſt. ¶Recreabit. Blandis allocutionibus, placidis promiſſionibus, & dulci neceſſariorum prouiſione. ¶Affluxit pietas. Ideſt ſuperabundauit miſericordia, & gratia vltra condignum. ¶Ira. Ideſt pœna infra demeritum. ¶ Memor. Ideſt attendens. ¶Fragili carne. Vt potè fatiſcente ex terra, quæ facilè ex gelu, & æſtu in puluerem reſoluitur: ex imbre verò in lotum conuertitur. gelu torpor eſt deſidiæ, æſtus feruor concupiſcentiæ, imber affluentum diuitiarum eſt torrens, & verè omnis ætas ab adoleſcentia in malũ prona eſt. ſimile quoddam habemus in Geneſi. nõ permanebit ſpiritus meus ideſt indignatio mea in homine quia caro eſt ideſt carnalis, & fragilis. hinc eſt ꝙ hominis peccatum medicabile eſt, diaboli uerò non, qui nullam ex carnis fragilitate poteſt excuſationem prætendere. ¶Spiritus vadens. Ideſt anhelitos, qui expiratur, nec rediens ad eũ. ſ. hominem. idẽ.n. flatus, quem expiramus non redit in noſtra pectora: ſed alius eiuſdem aëris, & ſpeciei. Item ſpiritus vadens ideſt anima quotidie ad mortem properans, nec rediens ad eum. ſ. terminum unde progreſſa eſt. dilabitur quippe uita noſtra, uelut unda fluens, nec unquam retrocedens. rurſus ſpiritus. i. anima uadens ſupple ad mortem, nec rediens poſtquàm morte adueniente receſſit ex homine, & hoc ſecundum naturam; nullus.n. datur per naturã regreſſus à priuatione ad habitum; reſurrectio autem quam ſperamus ſuprà naturam eſt poſtremo ſpiritus uadens per ſe. ſ. in peccatum: ſed non rediens ſubaudi ex ſe ad innocentiam, & puritatem priſtinam: ſed multa indiget Dei gratia; ut à peccati ſtrato in quo languens iacet ſanus reſurgat, & ambulet. ¶Quoties. Ex multis criminum iterationibus aggrauatur ingratitudo. decies (ait dominus) iam tentauerunt me, & in biennio tantum quoties credamus illos dominum tentaſſe, alijs xxxviij. annis quibus fuerunt in deſerto? innumerabiliter. nec.n. omnia ſcripſit Moſes, quæ illo tam longo contigerunt tempore. ¶Deſerto uaſto. In ſolitudine immenſa, & horribili. exaggeratio à loco ubi maximè timendus erat dominus, quia ibi nulla hominis uirtus, aut facultas opis ullius minimè ſupperebat. ¶ Duris. Corde ad credendum Deo, & Moyſi erat certè populus ille duræ ceruicis & pertinax in malum. ¶ Aſper uerbis. Acerbus & factis in puniendo frequentes eorum rebelliones. ¶Arenti in terra. Auxeſis eſt ut ſupra. ¶Murmure. Contra dominum, Moyſen, & Aaron, ut ſupra ſæpe dictum eſt. ¶ Concitus. Ad iracundiam prouocatur. loquitur autem de Deo, more humano, qui quando punit, aut minatur delinquentibus, uidetur commotus ad iram reuera tamen nunquam Deus iraſcitur, qui ſumma cum tranquillitate iudicat, & plectit delinquentes; paſſiones.n. humanæ in Deum non cadunt. ¶Redire. Supple in Aegiptum dixerunt enim verſi in ſeditionem, conſtituamus nobis

F

Num. 4.

bis ducem & reuertamur in Aegiptum.¶Magna manu.Ideſt poteſtate,ſignis,& portentis, de quibus in Exodo & infra.¶Sancti. Iſraelis, ſubſtantiuè vtrumque intellige.i.Dei,qui dicitur ſanctus Iſrael per ſpecialem cultum dilectionemque,& curam. ¶ Acerba. In pœna peccantium. ¶ Mitis. Compatiendo afflictis, & dulcis releuando eos à preſſuris, & miſerijs, duraque, ac ferrea ſeruitute Aegypti,hęc eadem contigere iudæis ſimulatè credentibus in Chriſtum,illisque qui illum crucifixerunt:ipſe enim fuit mitis compatiendo eorum infirmitatibus: erant quippe (ſicut eſt in Euangelio) tamquàm oues non habentes paſtorem.Oppreſſique à diabolı ſeruıtute grauiſſima; vnde redemit eos præcioſo ſanguine ſuo,murmurauerunt,tentauerunt redire ad legis ſeruitutem, quod eſt à Chriſto apoſtatare,& ſeruituti dæmonis ſe ſubijcere.iuxta illud Euangelij. cum ſpiritus immūdus exierit ab homine &c. vſque in finem.ſic erit generationi huic peſſimæ.acerba deinde facta eſt eis manus domini,quando in manus Romanorum,à quibus ſunt penitus exciſi deduxit eos.eadem noſtris temporibus malis Chriſtianis ſæpe contiogūt, quæ vnuſquiſque in ſe recognoſcere poteſt.¶ Decuit.Si grati voluiſſent eſſe de beneficijs acceptis. ¶ Quanta poteſtas. Hic more poetico redit propheta ad narrationem mirabilium,quæ facta ſunt ante exitum de Aegipto,& in exitu iuxta illud artis pręceptū. Iam nunc dicat,iam nunc debentia dici, Pleraq; differat,& pręſens in tempus omittat;qui diuinę mos eſt etiam ſcripturæ, vt per anticipationem, & regreſſionem facta prius poſt,&quę poſt facta ſunt prius enarrentur ¶De tribulante manu. Aegiptiorum ſcilicet.¶ Tanneos. Nomen eſt regionis,& vrbis Aegiptiacæ,quæ tūc regia erat:ideoque propter Pharaonem in ea cōmorantem,& Iſraeliticum affligentem populum ibi prope in terra Ieſſe commorantem factæ fuerunt ſigna,& prodigia de quibus infra. ¶ Arua prælata. Ideſt dilatata.¶ Prodigia. Dicuntur illæ plagæ ſuper Aegiptios emiſſæ,quæ & ſi illos puniebant ab inſolentijs eorum aliud tamen ſignificabant:ſed in longum tempus.hoc eſt redemptionem generis humani de manu diaboli,& carcere inferni per plagas aduerſus ipsū regem tenebrarum,& membra eius,regnumque illatas.¶Signa decem. Eędem plagæ ſunt ſigna, ſunt & prodigia, percuſſis erant plagæ, morituris in mari rubro ſigna, futuris in longum poſt temporibus prodigia contra luciferum,& regnum eius vt modo dictum eſt.¶Tetrum cruorem. Hic incipit enumerare ſigna, quæ dominus in manu Moyſi,& Aaron in Pharaonem,& Aegiptios operatus eſt,pro redemptione populi ſui, & habentur Exodi.ca.vij. vſque ad xij. non tamen eodem ordine,qui à ſcribentibus poetis,ex lege metri ſeruari non debet;ſicut in arte præcipit horat. Iā nunc dicat iā nūc debentia dici, Pleraq; differat,& præſens in tēpus omitat.breui itaq; referamus harum hyſtoriam plagarum cum Moyſes ex mandato domini petiiſſet à rege Aegipti vt dimitteret populum, illeq; poſtulaſſet ſigna,virgam protinus proiecit,quæ verſa eſt in colubrum:ſed cum malefici Iannes & Mambres à Pharaone acciti idem de ſuis virgis feciſſent,non eſt mutatum cor regis, quamuis virga Moyſi deuorauerit eorū virgas,quare ſequenti die,cum eſſet egreſſus Pharao ad aquas Nili fluminis,Moyſes iterum acceſſit ad eum,dimiſſionem poſtulans,nec audiretur; percuſſit aquas virga,quæ protinus verſæ ſunt in ſanguinem,piſceſque mortui ſūt, vnde non poterāt Aegiptij aquam bibere:at quia malefici ex aqua aliunde allata itidem fecerunt grauatū eſt cor eius, nec voluit dimittere populum; quamobrem facta fuere alia ſigna,quæ ſeruato ordine varis,non hyſtoriæ narrabant.¶Stagna. Quæ Nilo ad alueum redeunte remanſerat.¶Lacus. Per quos flumeo tranſibat,quærens exitum, ut de lacu maiori per quem labitur Ticinus noſter,& de Benaco per quem Mintius Virgilianus. ¶ Fontes. Vnde ſcaturiunt aquæ primo.¶Imber. Etiam de cœlo,qui ceciderat & in ciſternas collectus fuerat. ¶ Cynomia. Muſca canina, quæ ideo exprimitur quia cæteris muſcis grauius,& acutius pungit:nam omnę genus muſcarum dixit dominus per Moyſen ad Pharaonem,immitā in te,& in omnes ſeruos tuos, & in populum tuum,& in domos tuas,quæ muſcis implebunt diuerſi generis, ſi non dimiſſeris populum meum,faciamque mirabilia illa die, vt in terra Ieſſen,in qua habitat populus meus, ne vna quidē inueniatur; & ſic fecit,plaga quarta. ¶ Ranaque. Secunda fuit hæc, nam cum ex plaga conuerſionis aquarum in ſanguinem non fuiſſet motus Pharao, extendit Aaron de mandato domini manum ſuper fluuios Aegipti riuos, & paludes, vnde protinus egreſſa eſt tanta ranarum copia, vt totam terram operirent,ingreſſæque ſunt in domos Aegiptiorum,ac palatium regis,aſcenderuntque ſuper ſtrata,in furno,ſin reliquias ciborum,& in uaſa miniſteriorum menſæ.adęo vt maximo eſſent faſtidio,atque abhominationi tam regi quam miniſtris; quamobrem coactus eſt rex precari Moyſen, vt auferret ranas ſub promiſſione dimiſſionis populi,quàmquàm data requie ex morte ranarum fregerit fidem. ¶ Aerugo. Pro aurugine ſiue uredine,quam nebulationem ruſtici dicunt.eſt.n.quædam rubigo ſegetum ex uento urente,& nebularum obūbratione cauſata, qua tenerę conſumuntur ſpicæ inter florendum. ¶ Acridos. Ideſt locuſtæ. uocabulo uſus eſt græco.propter metrum.i eſt autem locuſta illud,alarum reptile,quod ruſtici equulam propter ſaltus crebros apellant:ſic dicta à locis. quos mordet urendis.tactu etiam tenera dicitur urere gemmina herbarum omnium,ſegetum quoque,& olerum.ſed & iutium germina,atque arborum multarum.ſignificat etiam locuſta ut aliqui uolunt ipſas germinantium quorūcunque ſummitates teneras, rapunculos, & genicula,quibus dicunt in cibo uſum fuiſſe beatum Ioannem Baptiſtam non illis uermibus uenenoſis.Item ſignificat quoſdam piſces ex genere cruſtaceorum cornua longa ante oculos habentes.dicitur itaque in Exodo,quod eleuatis à Moyſe manibus in cœlum, induxit dominus uentum urētem qui eleuauit locuſtas, & infudit ſuper uniuerſam terram Aegipti innumerabiles & quales ante illud tempus non fuerunt,nec poſt futuræ erant,uaſtarumque omnia,quæ à grandine prius miſſa ſuper fuerant uirentia.¶Contriuit. Penitus confregit. ¶ Calamos. Non tritici,nec farris,quia ſerotina erant: ſed hordei, & lini quòd illud eſſet iam uirens,hoc uero iam ſolliculos germinaſſet.¶ Vinetaque. Ideſt uineas, quarum pampini iam extra palmites pullulauerant.¶ Grando. Plaga.7.hæc fuit in ordine,& ante ſuperiorem locuſtarum,nam indurato magis atq;

Quanta Dei fuerat,decuit meminiſſe poteſtas
  De tribulante manu,quando redemit eos.
Vt ſoper Aegyptum,prælataque Thanneos arua
  Prodigia irruerint,duraque ſigna decem.
Flumina ne biberent in tetrum verſa cruorem
  Stagna,lacus,fontes,ſanguis & imber erat.

Dilacerauit eos effuſa cynomia ab alto,
  Perdidit iniuſtos,ranaque multa nimis.
Illorum teneros fructus ærugo vorauit,
  Acridos à morſu perditus eſtque labor.
Horrida contriuit calamos,vinetaque grando
  Excuſſis moros cana pruina gelu.

A

B

Exodi.8.

C

D magis corde Pharaonis, populumque adhuc retinentis dedit dominus tonitrua, fulgura diſcurrentia, grandinemque moltam nimis, tantæque magnitudinis quantæ nonquàm ante apparuerat in terrà illa, ignisque & grādo pariter mixta ferebantur, & cuncta quæ fuerant in agro ab homine uſque ad iumenta percuſſa ſunt à graadine: adeo ut etiam ligna conſtringerentur, non modo herbæ conſumptæ fuerunt; in terram autem Ieſſen, ubi erant Hebræi grando non cecidit. ¶ Moros. Quorum folijs paſcebantur bombyces, uermiculi, ſerici confectores, de quibus uide bombycen noui poetæ, & illuſtris quidem Vidæ Cremon. Albç Epiſcopi, qui & Chriſtiaden edidit, in quã cõmintarios elucubrauemus. ¶ Pruina. Quæ forſitan grandinis frigus relictom ſecuta arborũ teneras frondes exuſſit, licet de hac in Exodo non habeatur mentio; neque omnia ſemper ſcribuntur in eodem libro: ſed liber librum ſuppler, & declarat. ¶ Geln. Ideſt rigido, & urente frigore, ablatiui caſos eſt. ¶ Perecelli. Ideſt pcuti, hinc fit procella.

Grandine percelli iumentaque tradidit: igni
  Prædia cumque ſatis corripienda dedit.
Indignatus enim miſit mala tanta, vel vt ſic
  Experti ſcirent quàm grauis ira Dei.
Alitibus fuſcis Herebi mandauerat iſtas
  Inferri plagas; in Pharaona grauem.

ideſt valida, ac impetuoſa tempeſtas, quòd omnia percellat. ¶ Igni. Quo mixta ferebatur grando, vt dictum eſt. videntur quidem hæc contraria, vt ignis miſceretur gelidæ grãdini: ſed Deo nihil impoſſibile eſt. præterea hodieque videmus ignem, qui ex nubium colliſione creatur, in maximis tempeſtatibus de cœlo cadere, nec imperus ille tam vehemens quo excutitur & defertur ab imbre ſimul cadente reprimi poteſt, nec extingui. ¶ Prædia ruſtica. Scilicet quæ ædificijs carent licet interdum & tegulas vrbanorum prædiorum magnitudo grandinis infringat. ¶ Satis que. Scilicet iam adeo excreuerant, vt percuſſa, & confracta amplius repullulare non poterant, vt linum & hordeum. ¶ Indignatus. n. De contemptu pertinaciſſimi Pharaonis. ¶ Mala tanta. Plagarum harum. ¶ Experti. Nam uexatio intellectum dare ſolet. ¶ Ira Dei. Ideſt pœna in malos emiſſa; nec enim iraſcitur Deus aut indignatur: ſed uidetur nobis quando ab eo flagellamur, quòd ſit iratus, quia ad modum iudicis terreni irati in malorum percuſſione facta eius poſſumus. ¶ Alitibus fo. her. Ideſt Angelis malis, qui plerunque ſunt executores diuinæ iuſtitiæ. plerunque diximus, quia etiam per bonos Angelos quandoque peccatores caſtigat, vt in ſubuerſione Sodomæ & in deletione exercitus Sennacherib, quæ per bonos Angelos facta fuiſſe legimus. ¶ Herebi. Ideſt inferni profundum inferni dicitur herebus

E & quidam fluuij infernales de quibus in vi. Virg. Et magnos Herebi tranauimus amnes. ¶ Pharaona. Caſus accuſatiuus græcus. ¶ Hi. Scilicet Angeli percuſſores.

Hi fecere viam, qua ſemita tendet et iræ
  Sternentes animas, nec minus enſe necis.
Tabida corrupto conſumpſit & aere peſtis
  Armenta, atque greges, & pecus omne lue.
Cumque nec his populi ceruix aut regis æni
  Obdurata malis obſequeretur ei.
Tunc primogenitos omnes dedit enſe necandos,
  Omnis & in lachrymas corruit icta domus.
Viuentum cunctas & inexorabilis vltor,
  Cum primogenitis primitiasque tulit.
Abſtulit Aegipto populum ſic flente peremptos,
  Vt ſolet abductas ducere paſtor oues.
Cum per deſertum procul acta fauce luporum
  Collectum, tutè ducit, alitque gregem.
Et deduxit eos in ſpe, timuere nec hoſtem,
  Quem mare ſuſcepit; ſorbuit atq; reum.

¶ Fecere uiam. Tentationibus ſuis rebellionem aduerſus præcepta Dei ſuggerendo, ut haberent occaſionem ſæuiendi in illos factos peccatores. ¶ Qua. Scilicet via, ſic per peccatorum multiplicationem & grauitatum dilatata. ¶ Semita. Ideſt arcta punitio, miſericordia ſemper concomitante iuſtitia, acceptaque illius impetus tametſi iuſtum rigorem dulcore bonitatis ſuæ; nec. n. tam acerbè punit Deus delinquentes quantum merentur: ſed ſemper paulo minus ¶ Animas. Quas odio habent. ¶ Enſe necis. Mortalis peccati per deſperationem & obdurationem cordis, quos fructus ex aduerſorum inflictiõe ſemper exquirunt dæmones. ¶ Tabida peſtis. Quæ tabidos reddit eos, quos inficit, aliosque ex contactu corrũpit; eſt enim contagioſa. fuit hæc. v. plaga qua peſte ualde graui percuſſit dominus equos, aſinos, & camellos, oues, & boues, & mortua ſunt omnia animalia Aegyptiorũ. ¶ Corrupto aere. Hic ẽ ordo peſtis, vt primo exſiccitate magna itereant herbæ, quibus deficiẽtibus neceſſe eſt, ut animalia quoque paſſim pereant; ex cadauerum fœtore ſubinde aer corrumpitur, proximè aqua, deinde homines lue inficiuntur: uerum hic non fuit tractus tanti temporis, ut hæc omnia ſucceſſiuè contingerent: ſed eadem die immiſſa eſt peſtis, & mortua ſunt animalia, ſicut & in una die per Angelum miſſum interfecta ſunt ſeptuaginta millia hominum de populo Iſrael poſt illam numerationem iuſſam fieri à rege Dauid ex tumore cordis. ¶ Lue. Peſte, ſeu morbo cito occidente. ¶ His plagis. Supra relatis. ¶ Aeni. Solutio eſt facta diphtongi, pro Aenei. i. duriſſimi; quare in ſacra pagina ſæpe dicitur induratum fuiſſe cor Pharaonis indeque tractum eſt prouerbium, vt de pertinaci dicamus, cor Pharaonis habet. ¶ Obdurata malis. Ideſt propter mala frequenter in eos immiſſa; peccator. n. cum in profundum malorum venerit, contemnit, vtque eſt in altero prouerbio vulgari. percute bonũ, & fiet melior, percute malum & peior euadet. ¶ Obſequeretur. Obtemperaret. ¶ Ei. Deo. ¶ Tunc primogenitos. Qui cariores cęteris habentur in multis regionibus, eo quod ad illos ſolos vniuerſa pertineat hæreditas, vel duplicata portio: ſed & regnorum omnium; ſtatuumque, & ditionum vbique locorum ad eos pertineat ſucceſſio, plaga. x. fuit hæc, nam in media nocte præparato ad receſſum populo Dei, percuſſit Angelus domini omnem primogenitum in terra Aegypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſollo eius ſedebat, uſque ad primogenitum captiuæ, quæ erat in carcere: cumque nulla eſſet domus in qua nõ iaceret mortuus, ſurgens Pharao, & cuncti Aegiptij dimiſſerunt hebræos; quin & exire coegerunt; dicebant. n. moriemur omnes. ¶ Viuentum. Etiam iumentorum qui domi exiſtentes peſtem illam euaſerant in agros paſſim immiſſam. ¶ Inexorabilis vltor. Quem nullis precibus quiſque exorare poterat, vt ei parceret. primitias frugum omnium & laborum, ut dicitur in litera verſiculi huius. ¶ Tulit. Pro abſtulit. Aphereſis eſt. ¶ Aegipto flente. Metonomia continens pro contento. i. flentibus Aegiptijs. ¶ Peremptos. Ordo eſt dominus abſtulit populum ſuum ſicut ſolet paſtor educere oues abductas, ſupple à latronibus, Aegypto ſic flente peremptos ſuos. ¶ Ducere. Producere de

Exod. 11

F

Exod. 12

caulis

caulis abigeorum, quos miniſtri iuſtitiæ prius fugauerunt: vel aliter, vt in ſequentibus exponitur. ¶ Procul acta. Canum latratu, magnaq; manu familiæ paſtoris adueniente, vel cæterorum agreſtium qui ad vnius clamorem ſolent conuenire, & mutuo ſeſe adiuuare. ¶ Collectum. Qui prius erat ſparſus facto impetu luporum in gregem. ¶ Ducit. Ad paſcua. ¶ Alitq;. Sic Dominus eduxit Iſraelem in terram lacte, & melle manantem, ibiq; diutiſſimè illum enutriuit. ¶ Spe. Perueniendi ad terram promiſſam. ¶ Timuere nec hoſtem. Pharaonem cum grandi exercitu abeuntem populum inſequentem. hoc autem verum eſt reſpectu bonorum, procerum, atq; nobilium populi, vulgares quippe viſo inſequenti exercitu timuerunt valde exclamentes aduerſum Moyſen, & Aaron dicebant, forſitan non erant ſepulchra in Aegypto, ideo tuliſti nos, vt moreremur in ſolitudine? & alia multa murmurantes in eos blaterabant. donec conſolatus eſt eos Moyſes promittens eis auxilium diuinum mox affuturum. ſtate (aiebat) & videbitis magnalia, quæ hodie facturus eſt Deus; Aegyptios enim quos videtis nequaquam vltra videbitis vſque in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. ¶ Mare ſuſcepit. Primo ambulantem per ſiccum poſt Iſraelem, ſed deinde. ¶ Sorbuit. Circa uigiliam matutinam redeuntibus ad locum proprium aquis, quæ prius ſteterant a dextra, & leua, pro muro. ¶ Reum. Vt aquis mergerentur, ſicut aquis immerſerant paruulos infantes hebræorum. ¶ Abruptos calles. Pecudibus ſolum, & capellis olim in deſerto paſcentibus peruios: callis enim proprie eſt ea ſemita arcta, quæ pecudum callo perdurata pedum. ¶ Tramite longo. Tranſuerſo, & longo circuitu: nam per Cananeorum terram, & Phyliſtinos ſi ducti fuiſſent, menſis iter ad

Inde per abruptos calles, & tramite longo
In loca perduxit ſanctificata ſibi;
Introduxit eos in montem nominis almi,
Quem ſua bellipotens dextera adepta fuit.
Terribiles bello gentes eiecit, eorum
A facie, reges ante necauit eos;
Sorte quibus terram Dominus diuiſit habendam
Tunc velut populo diſtribuitq; ſuo.
Munitas vrbes habitarunt hoſte fugato,
Externas ſedes incoluere tribus.
Quæ non plantarunt vineta rebellibus illis,
Quæ non ſæuerunt pinguia culta dedit.

ſummum conſumpſiſſent xl. annis longo circuitu Arabiæ deſertæ ad terram promiſſionis perducti ſunt. quod ideo fecit Dominus, ne mox egreſſi ex Aegypto ſi vidiſſent bella inſurgere, nimis adhuc infirmi, & priſtinam ſeruitutem redolentes retrocederent, quòd tamen etiam audita exploratorum relatione tentarunt. Item ut ex itineris diuturno labore ad bellicos ſudores paulatim durarent, aſſuefierentq; ſimul & ad audienda, perficiendaq; legis Dei mandata ſic melius erudirentur. ¶ Sanctificati ſibi. Olim per oblationem Iſaac, qui in monte Moria imolandus Deo à patre fuerit oblatus licet id Deus fieri noluit: ſed arietem pro Iſaac immolauit Abraam, & deinceps multis ſacrificijs Deo locus ille ſanctificatus eſt, maxime tempore Dauid, cui apparuit Angelus ibi in area orna Iebuſei, & de mandato Domini ſacrificauit, templum illum magnificum in eodo loco condi iuſſit. ¶ In montem. Vel generaliter terram Iudeæ intellige, quæ pro maiori parte montana eſt, vel ſpecialiter montem moriam, de quo nunc diximus ſuper quo eſt Hieruſalem, & templum conditum. ¶ Nominis almi. Ideſt ſancti, quia nomen Domini tota die inuocabatur ibi, ex quo templum ædificarunt. ¶ Adepta fuit. Hæc enim in gladio ſuo aut propria virtute hebræi acquiſierunt terram illam, ſed pugnante pro eis Domino, vt patet ex libro Ioſue, & præcedentium fine. ¶ Terr. gen. Chananeos, Amorreos, Eueos, Iebuſeos, & cæteros terræ illius habitatores, inter quos fuere etiam Gigantes. ¶ Reges. Vnum ſupra xxx. vltra Iordanem abſq; illis quos deleuit Moyſes citra Iordanem. ¶ Sorte. Ne quis quereretur de bonitate & malitia portionis terræ ſibi aſſignatæ. ¶ Diuiſit. De hac diuiſione habetur in libro Ioſue quaſi per totum. ¶ Velut fune. Non quòd funiculo extenſo diuiderentur agri ſinguli quot iugera quiſq; caperet: Sed adeo æquis portionibus uult illam terram fuiſſe per ſortem diſtributam, ac ſi funibus æqualiter extenſis diſpartita fuiſſet; nec enim legimus, uel minimam tribus vnius querimoniam: ſed neq; familiæ ullius; nam ſortes quæ in caſibus permiſſis uel iuſſis à Deo fiunt, ab hominibus quidem in ſinum, uel aliud uaſculum collocant, à Deo tamen dirriguntur, ut per ſapientem dictum eſt. ¶ Munitas urbes. Gentilibus eiectis, aut omnino ore gladij deletis. ¶ Externas ſe. In quarum ædificatione non laborarunt. ¶ Incoluere. Habitauere facti earum Domini ex diuina conceſſione, & iure belli. ¶ Tribus. Hebræorum xii. à xii. filiis Iacob deſcendentibus uidelicet Ruben, Simeon, Leui, Iudas, Iſachar, Zabulon, & Beniamin, Dan, & Neptalin, Gad, & Aſar; iſtorum cognationibus, & familiis diuiſit Ioſue terram promiſſionis. ¶ Vineta. Ideſt uineas. nota puer regulam, loca arboribus conſita ut plurimum terminantur in etum, ut Oliuetum, Pometum, Ficetum, Salicetum, ſic & uinetum; in arium, uerò loca, ubi res aliquæ ſeruantur, ut ueſtarium, armarium, pomarium, ſic & uinarium. ¶ Rebellibus. Qui à Dei, & Domini ſui cultu ad idola ſæpe defecerunt. ¶ Seuerunt. A ſemine fit ſeminauerunt, à ſero ſeuerunt: eadem tamen eſt ſignificatio. ¶ Pinguia culta. Agros multum fertiles, & bene cultos. ¶ Non ſemel. Sed multoties; ut in ſuperioribus ſæpe dictum eſt. ¶ Ingrati. Prædictis tam grandibus beneficijs. ¶ Tentarunt. Ex diffidentia. ¶ Acriter. Ideſt acrem iram, & acerbam. ¶ Ciere. Irritauere, & prouocauere à cieo cies ii. coniug. pro cieuere; eſt enim ſyncopa. ¶ Fœdera pacta. Promiſſionem quam Deo fecerunt, dicentes omnia quæ locutus eſt Dominus faciemus, & erimus obedientes. hæc autem pacta ſæpe renouarunt, cum Abelli aut ſeruitutis calamitatibus opprimerentur; ſed demum liberati ad uomitum redierunt. ¶ Patribus & ſim. Iuxta illud. ſæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri, & quid faciet filius? niſi quod uiderit patrem facientem? propterea caueant patres, ne in conſpectu filiorum ſcelus admittant uel quid turpe; alioquin non ſolum proprij ſceleris dabunt pœnas: ſed & filiorũ ſeſe in malis imitantium. ¶ Auerſi. De bono in malum, quales apoſtatæ, qui noſtris temporibus à religione recedunt. ¶ Calce. Equorum more, qui in ſeſſorem proiectum calce inſurgit. ¶ Legem. Diuinam. ¶ Poſthabuere. Poſtergauere per contemptum primo; deinde per obliuionem. ¶ Ceruices duræ. Ideſt pertinaces, & obſtinatæ mentes, à bobus cornupetis, & iugum recuſantibus facta tranſlatio. ¶ Prauum dreum. Qui cum fuerit

Non ſemel ingrati tentarunt: acriter iram
Excelſi factis ſæpe ciere malis.
Fœdera pacta prius fregere; nec eius honeſta
Cuſtodiuerunt ſanctaq; iuſſa diu.

Margin: A; Exod. 13; B; Ioſue. 13; Maxime à 13. cap. vſque ad 18.; Prou. 16.; Exodi. 1. Ioſue q̃ſi per totũ.; Exod. 24; C

D exoneratus emiſſo telo non diſtenditur, vel remittitur tametſi corda leuetur; ſed remanet curuus, ut prius. ¶ Non reflectuntur. Filij Iſrael prauo arcui perſimiles, de mala via in bonam. ¶ Spicula miſ. vol. Scilicet in vacuũ non ad certum ictum, ideſt ad metam amoris, & cultus diuini, ad quam verba noſtra, & opera veluti quædam ſagitæ dirigi deberent, in uacuum ergo æra volant quando fiunt ad alium finẽ. ¶ Collibus ſuis. In quibus non ſolũ Deo imolabant (quòd erat illicitũ poſtquàm archa fuit collocata) ſed quod peius erat dæmoniis ſacrificabant. ideo ſubditur. ¶ Ignotos Deos. Scilicet gentium vicinarum, quorum virtutem vt potè quæ nulla eſt, non probauerant, ſicut Domini Dei ſui, & in mirabili exitu de Aegypto, & deinceps in ſignis, & prodigiis multis. ¶ Excoluere. Magis ex corde, quàm ipſum verum Deum, quem leuiter ferè ſemper coluerant. ¶ Inuidiam fecere Deo. Quantum in ipſis erat; nec enim inuidet Deus: ſed potius punit cum videt debitum ſibi cultum idolis adhiberi. eſt autem quidam mos humanus, ut cum quis rem aliquo modo vni debitam: vel promiſſam alteri tradens dicat. vide, vide quod tibi debebatur alter habet iuxta illud Ouidii. Vota ego perſoluam? uotis Medæa fruetur? Cor dolet, atq. ira mixtus abundat amor. ſic poterat dicere Deus. ego eduxi hunc populum ex Aegyptiaca ſeruitute, paui manna in deſerto, & introduxi in terram, lacte & melle fluentem: & modo ſpernentes me, ſeruiunt idolis; luent meritas pœnas. ¶ Aurẽis. Syneresis eſt. ¶ Zelotes. Dicitur Dominus propter coniugium ſpirituale, quod habebat olim cum Synagoga Iudæorum, & modo cum Eccleſia fidelium; dolet autem, & ulciſcitur adulterium ex cultu idolorum inſurgens. ¶ Aemulus ultor erit. Verba ſunt populi laſciuientis, & Domino inſultantis, quaſi corriuali admiſſo dicat amaſia. numquid prior amator zelotes erit huius facti ultor? q.d. non erit aut quia id non reſcieris, uel non poterit ulciſci propter maiorem huius ſecundi amatoris potentiam.

Patribus, & ſimiles auerſi calce retrorſum
  Legem abiecerunt: poſthabuere Deum.
Ceruices duræ prauum curuantur in arcum;
  Non reflectuntur, ſpicula miſſa volant.
Collibus inq; ſuis domini mouere furorem,
  In quibus ignotos excoluere Deos.
Inuidiam fecere Deo ſculptilibus aurẽis:
  Numquid Zelotes æmulus vltor erit.

E ¶ Audiit ecce Deus. Quod populus ille ſtultus non putarat. ¶ Zelotes. Iuxta illud. ego Dominus Deus zelotes, & alibi. gloriam meam alteri non dabo. ¶ Spreuit illos. Sicut & ipſi ſpreuerant cultum eius. ¶ Conſternens. Per hoſtium

Exo. 20. & 34. Phyliſteorum manus. nam xxx. millia una die

1. Reg. 4. cæſa ſunt, & arca capta eſt occiſis Sacerdotibus Ophni, & Phinees filiis Heli. prope autem idcirco dixit quia numquàm Dominus populũ ſuũ penitus deleuit: ſed ſemper relliquias ſibi eſſeruat ut pululent iterum, & miſericordiæ ſuæ teſtes ſint ſuper terram. ¶ Sylo urbe. Quæ capta area ab hoſtibus eſt direpta. ¶ Efraimamq; tribum. Quæ bello deuicta pene exciſa eſt, & conſumpta irruentibus Paleſtinis uictoribus in urbes, atq; agros eorum. ¶ Tabernaclum. In quo poſuerant arcam fœderis Domini, quam fecerat Moyſes, & ubi Dominus ſæpiſſime dederat reſponſa, eſt autem per anadiploſim capta miſeratio. ¶ Reppulit. Non fidant ergo homines in uerbis mendacij dicentes, Templum Domini,

9. Mat. 5. templum Domini Hieruſalem, Hieruſalem terra ſancta. Roma, Roma urbs Petri, & Pauli; loca propter homines elegit Deus, non homines propter loca. uultis urbes ſanctas diutiſſimè manere, nec hoſtilibus incurſibus uaſtari? eſte uos habitatores ſancti, & hoc pacto ſicut pupilla oculorum Domini protegemini ſub umbra alarum ſuarum. ¶ Hoſtili manu. Phyliſteorum, quibus ſeruierunt deinceps uſq; ad Dauid regem. ¶ Virtus indigni pop. Ideſt fortes, & nobiles duces, in quibus totius populi conſiſtit uirtus, adeout eis ſtantibus ex aduerſo populus

1. reg. 13 etiam conſiſtat, eis autem cæſis uel expugnatis in fugam uertitur & populus. ¶ Iugum. Seruitutis adeo duræ, ut in tota terra Iſrael non inueniretur faber ferrarius, ne gladios poſſent ſibi facere; uel lanceas, defectionis cauſa. ¶ Archaq;. Scilicet fœderis, quam in caſtra uexerant exiſtimantes, Dei præſentia ſeſe defenſum iri, ut ſolitum fuerat: ſed fallebantur, quia iamdudum auerſatus eos fuerat ob malos mores, & idolatriam. rogo te lectorem, ut hinc documentum capias, parum prodeſt ad reliquias ſanctorum confugere, uel etiam ad ipſum

F corpus Domini in tempore iræ, & uindictæ: ſi non conuerſus fueris in die admonitionis. ¶ Grauius uiſu. Propter honorem Domini, qui uidebatur minui ex captione archæ, quaſi impotens fuerit archam ſuam, & populum defendere quod blaſphemantes idolatræ improperabant Iudæis, uictoriam idolis ſuis tribuentes: ſed archa, recedente inde numine Domini, quid eſt niſi archa lignea? quamuis ex tali captura etiam immeritis Iudæis honor Domini excreuerit, immiſſis in Phyliſtinos plagis, & fractis idolorum ſimulachris, donec eam remiſſerunt, nec

Cap. 6. uacuam muneribus uide lib. 1. Reg. ¶ Sceleſtum. Vt potè idolatrarum omni ſcelere ſeſe inquinantium. ¶ Incirc. manu. Pro incircuncisorum, & eſt endiadis; uel & manu incircunciſa à cædibus ſanctorum, & rapinis, nam & cor & ſenſus ac membra oĩa ſpiritualiter ſunt circuncidenda. ¶ Contaminata. Quantum ad apparentiam; uerè.n.quæ ſancta ſunt contaminari nõ poſſunt.

Audiit ecce Deus Zelotes; ſpreuit & illos;
  Ac prope conſternans annihilauit eos.
Atq; tabernaclum, quod Sylo fixerat vrbe,
  Reppulit indignans, Efraimamq; tribum.
Ecce tabernaclum coluit, quod pluribus annis
  Inter eos habitans reppulit ipſe ſuum.
Hoſtiliq; manu captiua eſt tradita virtus
  Indigni populi ferre coacta iugum.
Arcaq; (quod grauius viſu) ſpecioſa ſceleſtum
  Incirconciſa contaminata manu,

¶ Quiq;. Sic ordina literã. heu crudus enſis demeſſuit populũ qui ſuus fuerat. ſ. olim dũ mãdata eius ſeruaret. ¶ Sortem. Ideſt hæreditatem ſuam. nam dixerat

Zach. 2. per os Moyſi, & deinde per ora multorum prophetarum; qui vos tangit, me tangit pupillã oculorum meorum, & hæreditas mea Iſrael: ſed quos ex miſericordia elegerat, factos impios ex iuſtitia reprobauit. ¶ Horrendum. Supple dictũ.

Quique ſuus fuerat, crudus demeſſuit enſis
  Heu populum, ſortem ſpreuit & ipſe ſuam.
Horrendum iuuenem cum virgine flamma vorauit;
  Illamentatos abſtulit ignis edax.
Inque ſacerdotes gladius ruit impius; ipſæ
  Nec viduæ cæſos ingemuere viros.

Cumque videretur dominus dormire, grauatus
 Bellipotens nimio ceu ſolet eſſe mero.
Excitus eſt tandem nimis heu mucrone furente,
 Hoſtis & inſana, ſacrilegaque manu.

A

¶Iuuenem cum Virgine: De quorũ prole ſpes erat maxima. ¶Flamma. Per Phyliſtæos accenſa in urbibus vi captis, vel à metuente populo derelictis. ¶Illamentatos. Hoc eſt exequiarum honore deſtitutos, quæ tũc temporis reputabatur grauis iactura licet vulgo dicatur modo. Facilis iactura ſepolchri; nam reuera funebris illa pompa magis ad viuorum pertinet conſolationem, quàm ad vllam mortuorum releuationem, quam rem diuus Hieronymus in vita Pauli primi heremitæ tangit. non negamus tamẽ, quin orationib', ieiuniis, elemoſinisque carorum, necnon & altaris ſacrificio piè dormentibus aliqua pœnarum fiat mitigatio; bona n. & ſancta eſt cogitatio pro defunctis exorare: vt à peccatis ſoluantur. ¶Ignis edax. Perpetuum eius hoc eſt epitheton. quare exiſtimabant antiqui animal eſſe inſatiabile ignem, itaq; deficiente alimento neceſſe & ipſum deficere. hæc flamma & ignis poteſt etiam intelligi de ira Dei, quæ accenſa ob populi peccata non quieuit, donec peccatores gladio inimicorum conſumpſit. ¶Inque ſacerdotes, Ophny, & Phynees filios Heli, qui cum archa ierant ad caſtra: verum hi quoque grauiter Deum læſerant, retrahendo populum à ſolitis ſacrificiis, & dormiendo cum virginibus, quæ apud atrium domini ſeruabantur, hinc ſumant cautellam ſacerdotes noſtri temporis, ne peccent, alioquin & ipſi pariter cum peccatoribus peribunt. ſacerdotalis enim dignitas non alleuiat peccatum: ſed aggrauat: tot quippe (vt ſacri aiunt canones) mortibus digni ſunt quot pernicioſo exemplo peccandi occaſionem præbuerunt. ¶Gladius impius. Ideſt impiorum, qui ſacerdotes Chriſtos domini minimè reuerebantur iuxta illud. Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari. ¶Ingemuere. Nec enim tempus id patiebatur, quando irruentibus hoſtibus oportebat ſibi ac paruulis conſultatis. habebant præterea quod grauius dolerentur, amiſſionem. ſ. archæ; ex qua videbantur penitus à Deo deſtituti vnde & Hely ſacerdos magnus audita filiorum nece patienter tulit. captam verò archam vt audiuit præ nimio dolore mox de ſella in qua ſenex ſedebat retrorſum cecidit, fractaque ceruice continuo expirauit. ¶Videretur. His, qui malè de Deo ſentiunt. ¶Dormire. Eo quia nec populo ſuo, nec ipſi archæ qua colebatur aliquo ſuffragabatur modo. ¶Bellipotens. Quiuis fortis præliator. ¶Excitus. Excitatus. i. ad miſericordiam populi & ad vltionem hoſtium commotus, fortè precibus ſanctorum, qui tunc erant. Item & propter honorem ſuum conſeruandum, ne dicerent in gentibus imbecillem eſſe, qui & populum, & archam illam ſanctam ſuam capi permiſerat. ¶Mucrone furente. Ideſt hoſtibus nimis crudeſcentibus etiam in cædem innoxiorũ. ¶Inſana. Quæ putabat impune futuram illam populi ſtragem. ¶Sacrilegaque manu. Quæ irreuerenter archam domini prehendidit, & tractauit de ſua iactans fortitudine, quod non ſolum hebreorum viciſſet populum: ſed & Deum ipſum captiuaſſet. ¶Vlcere deformi. Ebullire

Mach.

1. Regũ.

B

1. Reg. 5.

Vlcere deformi percuſſit, & inde prophanos
 Factæ Emorroides poſteriora nates.
Muribus innumeris loca pinguia roſit eorum,
 Informi fortes perdidit atque nece.
Hecque Palęſtinis opprobria dira fuere
 Sempiterna viris, munere teſte dato.
Non tamen his plagis, quibus altos triuerat hoſtes
 Pulſa tabernacli ſunt repetita loca.
Actaque Ioſephi proles, delegit in illis
 Non ſibi Manaſſen, Efraimamue tribum:
At fortem, fidamque tribum delegit Iudam
 Dilexit Syon complacitumque ſibi.
Quem ſuper excelſus pateretur condier ædes
 Quæque dicarentur tam ſacra templa ſibi.

fecit enim dominus mures de terra, & percuſſit Phyliſtæos habitatores Azoti, vbi erat archa: in ſecretiori parte ita quòd mures corrodebãt prominentes extales eorum putrefactas. ¶Prophanos. Irreuerentes, & ſacrilegos. ¶Emmorroides. Ideſt ſanguinem putrefactum emittentes. eſt autem dictio græca. ab αἱμόρροια quòd eſt ſanguine fluo, vel ſanguinis fluxũ patior hinc fit αἱμόρροια νόσος. morbus ipſe, qui dicitur ſanguinis fluxus, quem patiebatur & æmorroiſſa illa Euangelica a Domino curata. ſic cõſtrue poſteriora eorum ſunt factæ nates emorroides. i. illum fluxus ſanguinis effuſionem patientes. ¶Hæc opprobria. Tam deformiũ plagarum. ¶Palæſtinis viris. Qui alio nomine Phyliſtæi in diuina ſcriptura dicuntur. ¶Munere dato. Coacti ſunt n. remittere archam ad terram Iſrael, appoſitis quibuſdam annis (ſeu natis) natibus aureis, & muribus ſimiliter aureis, qui diutiſſimè penes archam ſeruati ſunt vſque ad Hieremiam; qui illam in loca deſerti incognita abſcondit, nec vnqnàm amplius potuit inueniri. ¶Pulſa. Tamquàm indigna diuina præſentia loca. Vbi fuerat prius ipſa archa domini, hoc eſt ciuitas Sylo; nec enim vnquã amplius illuc eam voluit dominus reduci: ſed à Phyliſtæis remiſſa in plauſtro nouo trahẽtibus bucculis fœtis abſque vllo vectore, vel bobulco ſuapte venit ad Bethſamites, inde reducta eſt in gabaa in cariathiarim; inde per Dauid tranſlata eſt in domum Obededum Gethei, poſtremo in ciuitatem Dauid ſub tabernaculo, quod ei tetenderat, donec templo à Salomone condito in ſancta ſanctorum inter duo Cherubin locata eſt. ¶Actaque Ioſephi proles. Scilicet ne amplius gubernaret populum, vel archam domini penes ſe haberet. ¶Manaſſen. Ideſt nepotes ab eo ¶Ephraimamue. Ideſt aliquem principem tribus Efraim æ in regem populo; ſicut olim elegerat Ioſue de hac tribu. ¶Fortem. In bello. ¶Fidam. In Dei cultu. ¶Iudam. Triſyllaba dictio, hanc tribum elegit dominus, vt reges daret, ac principes vſque ad regem Chriſtum qui ex eadem tribu natus eſt ſ. in carnẽ, vt docet Matheos & Lucas Euangeliſtæ ¶Syon. Vt ibi eſſet regia ſedes, & Dei templo ibi condito. ¶Complacitum. Hæc eſt uera cauſa, quæ poteſt reddi, quare magis Deus hunc, quàm illuſſi eligat, quia ſic placitum eſt ſibi, nec enim ex operibus iuſtitię quę fecimus nos: ſed ex ſua miſericordia magna ſaluos nos fecit. ¶Quem ſuper. Anaſtrophæ. i. ſuper quem montem Syon. ¶Condier. Pro condi paragoge eſt. ¶Excelſas ædes. Palatium regis Dauid, deinde excelſius Salomonis & tẽpli. quod turris fuit inſtar. ¶Templa. Pluralis pro ſingularis de hoc templo vide quæ diximus in cõmentariis Chriſtiados. & ij. par. cap. iij. ¶Vni ſibi. Nec. n. patitur Deus alium Deum coli; cum ipſe ſit ſol & verus Deus, cæteri gentium dij ſunt dæmonia iuxta illud Moyſi: Audi Iſrael dominus Deus tuus eſt. & in præcepto decalogi. non habebis Deos alienos coram me. & Apoſtolus. vnus Deus, vna fides, unum baptiſma

1. Reg. 6.
2. Mac. c. 2.

C

1. Ro. c. 6

Matt. 1.
Luc. 1. & 3.

Tit. 3.

Exo. 10.
Eph. 3.

Quæque forent vni ſibi ſancta; nec vllus haberet
 Ius in eis: verus nam Deus vnus is eſt.

Quadrupes vt ſolus proprio ſe collocat antro
Vnum, qui cornu frontis in orbe gerit.
Sic Deus in terra ſibi quam per ſæcla ſacrauit
Incolit hæc ſoli condita templa ſibi.
Dauid & elegit minimum, quem de grege magni
Ad regimen populi, ſuſtulit inque caput.
Quique ſequebatur fœtas; paſcebat & agnos;
Nunc ſedet in ſolio, celſaque ſceptra tenet.
Pro grege Iacobum domini, ſeruumque fidelem
Iſrael pauit, funiculumque Dei.
Rexit eos prudens in manſuetudine cordis,
Hoſtibus in forti duxit eosque manu.

D ſic & ſymbolo Athanaſij. Deus pater, Deus filius, Deus ſpiritusſanctus, non tamen tres Dei: ſed unus eſt Deus. ¶ Vllus. Subaudi alius Deus. vnde ipſe dicit. gloriam meam alteri nõ dabo. ¶ Is nominatini caſus. Ideoque breuiatur. ¶ Quadrupes Vnicornis eſt. quem græci. μονόκερον. dicūt; moderatæ eſt quantitatis, ut Albertus Magnus inquit, buxei coloris, & fiſſas habet pedum ungulas, non multum eſt equo diſſimilis, hic ſicuti unum gerit cornu, quo nigrū perforat elephantem, nec patitur quemquam in antro ſuo ſecum ſtabulari: ſic neq; Deus & dominus N. I. Chriſtus unico gladio, qui de ore eius egreditur, perforat dæmonem; nec paritur quemquàm Deum in ſuo coli templo, vt hic dicit. ¶ In terra. Scilicet Iuda. ¶ Sæcla. Quantum ex ſe fuit, niſi populi peccata obſtitiſſent, quibus eſt coactus mutare, & truncare hæc tempora longa, nam in hac
Pſal. 131 promiſſione erat appoſita hæc conditio vt videbimus in alio pſalmo, ſi cuſtodierint filij tui teſtamentum meū &c. ¶ Dauid & elegit. Non ſolum tranſtulit archam de Sylo in Hyeruſalem: ſed etiam regnum de tribu Beniamin, de qua fuerat Saül ad tribum iuda, de qua erat Dauid; porrò Dauid interdum non declinatur vt hic; interdū inflectitur. hic Danides, huius Dauidis vt in Chriſtiade. ¶ Minimum. Vt qui erat octauus inter fratres; nam cum iuſſet Samuel in Bethlem ad Iſai patrem Dauid, vt eligeret, vngeretque vnum de filijs eius in regem. & pater ad-
1. Re. 16. duxiſſet. vij. primos dixit ad eum Samuel. non elegit dominus ex iſtis numquid iam completi ſunt filij? qui reſpondit. adhuc reliquus eſt paruulus & paſcit oues; adductumque vnxit in regem de mandato domini. ¶ Grege. Ouium
Luc. 1. quas paſcebat. mira certè eſt electio domini, vt de tam infirmo gradu ad apicem regium hūc adduxerit, veriſſimaque eſt illa dominæ noſtræ cantilena. depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. piſcatoremque Petrum nonne erexit ad culmen Apoſtolicum? clauigerumque fecit cœli! Me quoque de puluere ſuſcitauit egenum, & de
E gregibus ouium ſuſtulit, vt cum principibus huius populi ſæpe ſederem, & pro Vicario agens celſum tribunal conſcenderem, cauſas iudicarem, doctoreſque laurea inſignirem. Quàm mirabilis es Deus; de ſtercore erexiſti me pauperem, indignumque, & quòd peius eſt ingratiſſimum. Iam tandem peccatis oro finem facias, & deinceps in lege tua, die noctuque meditans fiam oliua fructifera in domo tua amen amen. ¶ Magni populi. Iſraelitici, qui in tantum excreuerat. vt numerari non poſſet, & pulueri terræ ſtelliſque cœli comparatetur. ¶ Quiq;. Τὸ αὐτον. Idem dicit de ſua, vt ego de mea, nimis admiratus erectione. ¶ Pro grege. Loco gregis quid miraris ò Dauid, nonne & dominus noſter Ieſus Chriſtus de ſemine tuo ſecundum carnem: ſed & filius maximi, optimique rerum opificis, ſeſe paſtorem ouium appellat. dicens. ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcunt
Io. 10. me meæ. ¶ Iacobum. Ideſt Iſraelitas à Iacobo Iſaac filio deſcendentes. ¶ Iſrael. Indeclinabile, nam & accuſatiuus eſt. eſt autem idem populus; variato nomine patriarchæ; vnde originem duxit; primo namque Iacob dicebatur. i. ſupplantator, quia naſcens manum ſub planta fratris tenebat, quem etiam præerepta benedictione ſupplantauit;
Gen. 25. poſtmodo rediens ex Meſopotamia mutatum eſt illi nomen ab Angelo luctatore, qui benedicens ei dixit, quod
Gen. 32. eſt nomen tibi. reſpondit Iacob: at ille nequaquàm (inquit) Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael, quoniā ſi contra Deum fortis fuiſti: quantomagis contra homines preualebis. ¶ Funiculum. Ideſt populum eundem, cui ita bene diuidi fecit terram promiſſionis, ac ſi cordula menſoris partes æquaſſet. ¶ Prudens. Ad memoriam trahēdo præterita, præſentia bene diſponendo & præuidendo futura, nec enim minus ſapiens fuit Dauid filio Salomone in his quæ pertinent ad regimen populi, quin & in lege domini ſapientior extitit, in rerum autem natura, & ænigmatum ſolutione præceſſit Salomon. ¶ Manſuetudine cordis. Conuenit Euangelico domini præcepto. diſcite
Matt. 11. à me quia mitis ſum, & humilis corde. malè ergo feci ego, & nunc confiteor errorem meum qui cum triduo, uel ad ſummum quatriduo pro Vicario Papiæ habitus ſum, malos & parum honeſtè viuentes ſæuerè nixus ſum corrigere, vnde & multorum odiū mihi conflaui, & nihil profeci. ſanius itaque eſſet à regiminis initio vti manſuetudine, dehinc capta opportunitate tēporis, loci, & perſonarum delinquentes, qui moniti nolunt reſipiſcere, debita pœna caſtigare: ſic tamen vt manſuetudo diſciplinæ iungatur nam quæque ſcripta ſunt in diuinis voluminibus ad noſtram proficiunt doctrinam. ¶ Hoſtibus Philyſtæis. Quibus diu ſeruierant. ¶ Forti manu. Acriter pro eis præliando: vt habetur in primo & ſecundo libro regum. ¶ Duxit. Pro eduxit, aphereſis eſt.

F SVmme Deus &c. In hoc pſalmo deplorat Propheta præuiſas Hyeruſalem multiplices uaſtationes, quæ fuerunt figuræ vaſtationum Eccleſiæ Chriſti, primo per tyrannos Chriſti fidem delere uolentes in ſanctorum martyrum temporibus, deinde per Maumethanos, nunc per Turcas, & poſtremo per Antichriſtum. ¶ Vaſto impete. Ideſt impetuoſa uaſtatione oim rerū. ¶ Gentes. Aſſyriorū primo & Caldæorū ſub rege Nabuchodonoſor: deinde, & græcorum ſub Antiocho. vide. lib. iiij. regum: & Machabæorum utrumque. ¶ In terram. Promiſſionis, in quam ualida manu nos introduxiſti expulſis inde, ac deletis vij. gentibus fortiſſimis, Cananæis, Pherezeis, Eueis, Iebuſeis, Ammoreis, Etheis & Gergeſſeis. ¶ Sortis. Quā ſorte diuiſam in hæreditatem nobis dediſti. ¶ Funiculi. Ideſt ac ſi funiculo dimenſa eſſet æquè per partes diſtributa. ¶ Fœdarunt. Latrocinijs, ſacrilegijs, fumo & igne penitus deſtruēdo. ¶ Euerſa vrbe. Principem militiæ caldæorum, captiuis inde reliquis ciuibus adductis. ¶ Manus impia. Hoſtilis prophana, ac ſacrilega. ¶ Sancta tua. Vaſa quibus vtebantur in miniſterio ſacrorum; ſi ad Eccleſiam Chriſti uis referre. Nero, Diocletianus, Maximianus, cæteriquе Romanorum, ac diuerſarum gentium principes, & tyran-

ODE LXXVIII. EX PSALMO LXXVIII.
Deus venerunt.

SVmme Deus vaſto ruperunt impete gentes
In terram ſortis, funiculique tui.
Templum fœdarunt euerſa funditus vrbe,
Polluit ecce manus impia ſancta tua.

A

Vrbs tua pomorum uilis cuſtodia facta eſt,
In tuguri ſpeculam tranſijt heu Solyma.
Eſca volatilibus cæli trucidata tuorum,
Corpora ſeruorum ſunt & vbiq. data.
Sanctorum carnes lacerandas, ecce tuorum
Immites diris propoſuere feris.
Vrbis in ambitu paſſim precioſus eorum
Sanguis & effuſus, ceu leuis vnda foret.
Corpora perq. domos vaſtas inhumata iacebant,
Quiq; ea curaret funera nullus erat.

ni impetum fecerunt in ſanctam ciuitatem Dei, ſacroſancta fidei uaſa martyres uidelicet ſanctos impijs carnificum manibus atrectantes effuſo ſanguine fædauerunt; tormentis lacerauerunt diuerſis, & quantum in eos fuerat prę nimia cæde uiſi ſunt eccleſiam euertere: ſed & ſaraceni, Vuandali, ac Turcæ, multas chriſtianorum urbes quin & Romam ipſam ſæpe deuaſtarunt, & calices, uaſaq. ſacra aſportantes polluerunt. ¶ Vilis cuſtodia. Ideſt aceruus lapidum ex ruinis domorum coactis; qualem ſolent facere uinitores hortorũ, ac pomorum cuſtodes, ut ſuper eum aſcendentes procul tranſeuntes ſpeculentur, & damna quæ ab his ſolent fieri clamore prohibeant. ¶ Tuguri. Pro tugurij parua domuncula quæ, & ſpecula dicitur, in qua uinearum cuſtodes imbres. ac æſtus declinare ſolent. ¶ Solymę. Hieruſalem nominatiuus eſt græcus, latinæ, dicitur hæc Solyma, mæ. ¶ Volatilibus cęli. His ſcilicet. qui cadaueribus ueſcuntur, ut uultures. ¶ Trucidata. Nec ſepulta: hãc crudelitatem popularium aures horrent, ac expaueſcunt: cæterum prudentes paruifaciunt dicentes facilem iacturam eſſe ſepulchri, beneq. ſepultos eſſe quibus cælum eſt pro urnę operculo; & reuera quid intereſt inhumatum a uolucribus, feriſuè dilaniari, an ſepultum uermibus fœdè lacerari? cum nullus ſit mortuo corpori ſenſus; uerum à Chriſti fidelibus et uiuis hæ corporis lacerationes exoptantur; Ignatius quidem Antiochiæ Epiſcopus ad beſtias pro Chriſti fide damnatus, dum Romam duceretur, ex itinere ad Romanos inter alia ſcripſit hæc verba. O ſalutares beſtiæ quæ præparantur mihi, quando venient? quando emittentur? quando eis frui licebit carnibus meis? quas & ego opto acriores parari. ne forte (vt in nonnullis fecerunt) timeant contingere corpus meum; nunc incipio diſcipulus eſſe Chriſti, ignes, cruces, beſtiæ, diſcerptiones membrorum, ac totius corporis pœnæ, & omnia in me vnum ſupplicia diaboli arte quæſita cumulentur: dummodo Ieſum Chriſtum promerear adipiſci. cumque beſtiis Romæ eſſet expoſitus, iamque à Leonibus diſcerperetur ardore martyrij moriens in hæc uerba prorupit. frumentum ego ſum Dei, Beſtiarum dentibus molor, & ſubigor, ut panis mundus efficiar Chriſto. ¶ Immites. Crudeles barbari. ¶ Diris. Feris lupis, & leonibus, ac canibus. ¶ Præcioſus: Nam præcioſa eſt in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. hæc maximè facta fuerunt in Hieruſalem tempore Machabeorum ab Antiocho qui multos iuſtos iuſſit occidi, eo quia nolebant legem Dei præuaricari, & ad cultum idolorum tranſire. lege hyſtoriam vij. fratrum Machabæorum cum matre diuerſis cruciatibus extinctorum in prima vero urbis uaſtatione magis Iudæi pro peccatis leguntur pœnas luiſſe, quàm pro lege peremptos fuiſſe, poteſt tamen contingere, quòd etiam tunc cum peccatoribus aliqui iuſti fuerunt interfecti. de martyribus Chriſti talia ſæpiſſime leguntur facta fuiſſe. ¶ Ceu leuis vnda. Hoc eſt modici ualoris; qualis eſt aqua quæ paſſim effunditur. ¶ Curaret funera. Qui duceret exequias. ¶ Vicinis. Phyliſteis Idumeis, ceterisq; circumadiacentibus populis. ¶ Opprobria. Nos abſentes uituperantes. ¶ Subſanantes. In nos præſentes rugantes naſum, iuxta illud Martialis. Maiores nuſquàm runchi, iuueneſq; ſeneſq;, Et pueri naſum Rhinocerotis habent. ¶ Vah. Interiectio eſt deridentis, ſicut & illud Iudæorum in Chriſtum. vah qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus excitas illud? ¶ Canunt. Ideſt cantilenas de noſtris miſerijs faciunt. ¶ Ludimur coram. Qui maximus dolor eſt. ¶ Iſacidæ. Quaſi dicat generoſiſſimi. ¶ Patrum. Abraam & Iacob. xij. quæ patriarcharum. ¶ Gens tua. Quaſi diceret filij tui. ¶ Vili plebe. Et ignominioſiſſimum uidetur. ¶ A circumpoſitis. τὸ αὐτὸν idem dixit, exaggerat iniuriam, quam ſuſtinent colore qui repitio dicitur. ¶ Olim. Tempore Ioſue, David, & Salomonis. ¶ Seruierant. Sub tributo. ¶ Quo tamen vſq;. Tmeſis eſt, pro quouſq;. ¶ Pater. Dulce nomen, quod filiis pœnitentibus, & redeuntibus maximè conuenit. iuxta, illud Euangelicum. Pater peccaui in cœlum, & coram te.

B

Pſa. 115.
2. Mac. 7

Matt. 27.

Viciniſq; ſumus noſtris opprobria facti
Nos ſubſanantes, vah periere canunt,
Ludimur Iſacidæ genus alto à ſanguine patrum,
Ludimur, à vili gens tua plebe Deus.
A circumpoſitis, & qui maioribus olim
Seruierant noſtris ludimur ecce Deus.
Quo tamen vſq; pater grauis hæc protenditur ira?
Vret vt ignis edax zelus & iſte tuus?
Numquid in æternum exardeſcet? donec ad vnum
Noſtrum excindatur funditus omne genus?
Quin magis in gentes alias & in extera regna.
Quæ te haud nouerunt funditur ira tua?
Quæ neq; te, nomenue tuum venerata vocarunt;
Spreuere at potius te, populumq; tuum.
Atq; comederunt Iacobum pauis vt eſcam,
Aequatumq; ſolo dirripuere locum.

¶ Grauis ira. Patientibus ſic vtiq; videtur; cæterum in Deum nulla cadit ira, qui magna cũ tranquilitate punit delinquẽtes, & admixta ſemper miſericordia minus quàm demereantur plectendo. ¶ Protenditur. In longũm tempus extenditur. ¶ Zelus tuus. Ad modum zelantis viri ſe habet Deus in Synagogam veluti vxorem parum caſtam, & quæ idolatrando iura fidelis coniugij violauerit; vnde & ipſe dicit. ego ſum Dominus Deus zelotes. ¶ Ad vnum. Pulcher modus loquendi, cum omnes omnino volumus ſignificare vel dilectos aut exoſos. ¶ Excindatur. Vt arbor inutilis. vnde & Io. Baptiſta generi Iudæorum hoc minabatur dicens. progenies viperarum quis vobis monſtrauit fugere à ventura ira? Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. ¶ Omne. Ideſt totum genus noſtrum. ¶ Gentes alias. Ideſt alienas à cultu tuo, quales erant tunc temporis gentiles omnes. ¶ Extera. Extranea à cognitione Dei. ¶ Haud nouerunt. Sed nec cognoſcere voluerunt, cum per viſibilia potuiſſent manu duci in cognitionem creatoris inuiſibilis. Nam (vt ait Paulus) inuiſibilia ipſius Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoq; eius uirtus, & diuinitas. de his et dicit pſalmidicus, noluerunt intelligere vt bene agerent. ¶ Vocarunt. Pro inuocarunt, aphereſis eſt: ſed quomodo inuocabunt in.

C
Exo. 20. & 34.

Matth. 3.
Lucæ. 3.

Rom. 1.
Pſal. 35.
Rom. 10.

D bant in quem non crediderunt? ¶ Spreuere te. Blaſphemando, dicentes te impotentem populum tuum defendere. ¶ Popul. tu. Quem diripuerunt, quaſi imbellem ac nullis prædium viribus (nec mirum) Dei auxilio deſtitutum. ¶ Comederunt. Ideſt conſumpſerunt, populum interficiendo, vel forte etiam aliqui efferati milites, vt in barbaris nationibus audiui fieri, vt carnibus veſcantur humanis, pingues eorum per fruſta ſecutos comedebant. melius tamen eſt vt intelligamus eorum ſubſtantiam ab hoſtibus tuiſſe direptam, comeſtam, atq; conſumptam; nam facultates pauperum dicuntur carnes, & ſanguis eorum, quia ſine illis viuere non poſſunt, & illis abreptis neceſſe eſt ut moriantur, vnde & dicitur, qui ſacrificat de alieno, perinde eſt ac ſi inmolaret quis filium in conſpectu patris. ¶ Iacobum. Quadriſyllaba dictio eſt, duæ primæ ſunt breues, tertiã producta, quia græcæ ſcribitur per ω; ſi hæbraicè producatur neſcio, hæbraicam quantitatem ſyllabarum in dictionibus hæbraicis potius ſequendam ducerem quàm græcam, ſic & in græcis græcam & in latinis latinam. ¶ Diruptere. Hypallage, nam prius diripuerunt, deinde ſolo æquarunt; niſi uellemus dicere lapides, & tabulata templi etiam direpta fuiſſe, quia quadrati fuerant lapides, & tabulæ cedrinæ, ideoq; non ſine prætio. ¶ Iam ſatis. Supple pœnarum datum eſt. ¶ Super. Subaudi ſatis; hoc tamen magis ad opinionem patientum, quàm ad ueritatem referendum eſt; nam ſemper à Domino miſericorde mitius punimur, quàm noſtra mereantur delicta. ¶ Deferueat. Ceſſet & deſinat; tranſlatio eſt à freto uel ab aheno feruenti. ¶ Memores. Pro recorderis ad ſumendum inde ſupplicium; nam intereſt inter memoro, & recordor, memoramus aliis, recordamur nos ipſi; hoc ideo dico, quia expedit nobis peccata noſtra adeo ad memoriam noſtram reducere pro humilitate ſeruanda, maximè vanæ exultationis tempore, ex aliquo opere bono. ¶ Anticipet. Præueniat; nec enim à noſtris iniquitatibus vnquàm reſurgeremus niſi Dei præueniens gratia nos illuſtraret; caueant tamen peccatores ne ſub hac palliata excuſatione diu morentur in peccatis; quia non poſſunt eo quia non illuſtrentur, cum quotidie Sol iuſtitiæ non minusquàm Sol iſte viſibilis illu-

> Iam ſatis atq; ſuper tandem deferueat ira,
>   Noſtraq; ne memores amplius acta mala.
> Proijce poſt dorſum, quæ peſſima fecimus olim,
>   Anticipet pietas nos tua quæſo pater.
> Nam nimis exhauſti, facti ſumus omnium egeni;
>   Reſpice nos; populi iam miſerere tui.
> Te propter, nomenq; tuum, quæq; inde reſultat
>   Gloria, tu populum libera ab hoſte tuum.
> Namq; ſalutaris tu noſter; teq; ſilente
>   Heu reſtat nobis nulla aliunde ſalus.

ſtrat terras, corda illuminet humana; non apeApoc. 3. rientis feneſtram culpa erit, ſi radij ſolares non intrant. ego ſto ad hoſtium (inquit) & pulſo. ſi quis aperuerit mihi, intrabo, & cœnabo cũ illo. pulſat autem (vt ait Grego.) voce monitoris aures delinquentis, interdum proſperis inuitat, aliquando terret aduerſis, ægritudinibus exterius, E illuſtrationibus monet interius, ita quòd inexAd Ro.2 cuſabilis es ò impœnitens homo, ut clamat Paulus, Veh tibi, ſi bonitatem, longanimitatem, atq; Dei patientiam contempſeris, theſaurizas enim tibi iram in die iræ. ¶ Pietas. Miſerans gratia. ¶ Exhauſti. Euacuati & exinaniti, facultatibus direptis ab hoſtibus, uiribus corporeis ab ægritudinibus curis, & plagis animi uirtute propter peccata. ¶ Omnium. Bonorum temporalium, & neceſſariorum, quo ad uictum & cultum, ſanitatis & fortitudinis corporeæ item, & bonorum animi, id eſt gratiarum ſcilicet tuarum atq; uirtutum. ¶ Reſpice nos. Oculo pietatis & ſuccurre; nam Dei reſpectus eſt ipſum ſubſidium. ¶ Iam. Si iungatur verbo ſenſus erit, hactenus pœnas luimus, modo autem miſerendi tempus adeſt. Si verò, iungatur pronomini tui, alter eſt ſenſus, miſerere populi non amplius alieni propter peccata, quæ ſeruos Dæmonis nos faciunt, & adeo alienant: ſed iam modo facti tui per pœnitentiam recognoſcentisq; errorem ſuum; vexatio quippe dederat eis intellectum. ¶ Propter te. Vt Deus omnipotens agnoſcaris etiam ab hoſtibus noſtris per admirabilem populi tui liberationem de manibus eorum, qui fortiores nobis ſunt. ¶ Salutaris. Ideſt ſalutem afferens. ¶ Silente. Loquitur ad modum clientuli à potentiori aduerſario grauiter oppreſſi, qui ad aduocatum ſuum conuerſus ait, reſponde pro me, nam ſi tu ſilueris nulla mihi reſtat ſalus. ſilet autem Deus peccatoribus in peccatum obſtinatis, quia non liberat eos imperio ſocij ſui, dormientibus etiã in pigritia ſilet, quia non exaudit eos ad ſe tam frigidè clamantes. ¶ Propitius. Ex dono miſericordiæ tuæ. ¶ Nobis Iã pœnitẽtib'. ¶ Obline. Oblitura dele ſanguine ſ. filij tui redemptoris noſtri. ¶ Nequando gẽtes. Inter ſe dicant. ¶ Vbinam: In cœlo, an in terra? Hyeruſalem, an Babilone? an nuſquam? ¶ Viuit an? Quaſi dicat videtur, quòd nõ ex quo populum ſuum, à quo tam diligenter colitur non liberat de manibus noſtris, vt dicunt eum promiſiſſe. ¶ Nota erit. Manifeſtabitur, & propaga-

> Propitius nobis factus, tu crimina noſtra
>   Obline, & adiutor nos tueare potens,
> Nequando dicant, vbi nam Deus extat eorum?
>   Inter ſe gentes, viuit an iſte Deus?
> Nota erit in populos fama hæc indigna relatu,
>   Ante oculos noſtros obijcientque tibi.
> Sanguinis effuſi cur non magis vltio digna
>   Expetitur? ſerui quam meruere tui.
> Compeditum voces cur non tolluntur in altum?
>   Conſpectu gemitus introeuntque tuo?
> In magna virtute graues extende lacertos;
>   Nos rape; & efracta compede abire iube.

F Gen. 5. bitur. ¶ Ind. rel. Ideſt nec digna, vt referatur, eſt Pſal. 32. enim maxima veri Dei blaſphemia negare, quod non ſit, & ſi eſt, quòd impotens eſt. cum ipſe dixerit & facta ſint omnia, ipſe mandauerit, & creata ſint, ipſeque vt beata dicebat Agatha ſolo ſermone reſtaurat vniuerſa, nihil enim eſt impoſſibile Deo. itaq; vt dicebat Thobias. Domine ſi uolueris continuo liberabimur, nihil enim eſt impoſſibile tibi. ¶ Ante oculos. Quaſi dicat in faciem, quia grauius eſt id opprobrium, quam poſt dorſum. ¶ Obijcient. Quòd non ſis Deus, vel ſi es quòd impotens, & quòd velis nolis retinebunt captiuos, & alias huiuſmodi blaſphemias, hinc edocemur vt ſimus magis anxij de liberatione noſtra à Turcis, Saracenis, vel etiam à dæmone propter honorem nominis domini conſeruandum quàm propter temporalem noſtram ſalutem. ¶ Sanguine. Occiſorum ex populo tuo, uel potius ſanctorum, iuxta illud Apoc. iudica domine ſanguinem ſanctorum tuoApoc.19 rum, qui effuſus eſt ſuper terram. ¶ Vltio digna. Sed quam uocabimus ultionem dignam? ut pereant peccatores à

facie

facie Dei hæc quidem digna eſt peccatis eorum: ſed clementi domino mihi magis uidetur conuenire ea quā dat Auguſt. ſuper illo uerſiculo ultus ſum in eos. quid eſt (inquit) ultus ſum in eos? uindicaui me de ipſis inimicis meis. quomodo me uindicaui? occidendo in eis errorem, ſuſcitando fidem. Talem ultionem obſecro ſemper ut faciat Deus de inimicis meis. ¶ Serui tui. Sancti. ſ. & boni, qui ut Stephanus pro perſequentibus orant. & eſt ſciendū quòd hæc oratio eſt Deo gratiſſima, ſemperque exauditur cum maximo fructu & orantis & Eccleſiæ; nam ſicut ait Auguſt. ſi Stephanus non oraſſet, Eccleſia Dei Paulum prædicatorem non habuiſſet. ¶ Compeditum. Pro expeditorum idest captiuorum adhuc in compedibus ferreis uinctorum, uel generaliter omnium captiuorum intellige, qui licet in vinculis non haberentur corporalibus, ligabantur tamē oēs uinculo ſeruitutis duriſſimo. ¶ In altū. Vſque ad cœlum, non ꝙ Deus qui ubique eſt, non audiat, cum etiam ſolo corde ingemiſcentes exaudiat: ſed qꝛ uidetur afflictis quando cito non exaudiuntur quòd Deus ab eis recedens ſeſe in cœlum receperit. ¶ Gemitus. Repente cur non introeunt! quaſi dicat introire deberent, cum ſis gementium conſolator. ¶ In magna virtute. Potentiæ tuæ. magnum enim decet magna operari. ¶ Graues. Inimicis ſcilicet, eos puniendo. ¶ Rape. Etiam ab inuitis dominis. ¶ Conpede. Ideſt rupto ſeruitutis noſtræ iugo, quod & per Cyrum regem Perſarum factum fuiſſe conſtat, qui mandauit iudæis ut redirent in iudæam & templum domini reedificarent. ¶ Letho. Morti A

Eripe iam letho vicinos: ſufficiantq;
Millia ſanctorum corpora iuſſa mori.
Hoſtibus his circumpoſitis vindicta feratur
Septupla, ceu dignas totque repende vices.
Opprobrij memor eſto tui quod peſſima turba
Improperauerunt, lingua canina, tibi,
Nos autem populus tuus & quos vbere læto
Pauiſti dudum paſtor vt almus oues.
Sæcula cuncta tibi nos corde fatebimur vltro
Quòd Deus emendans, quòd miſeranſque pater.
Carmina noſtra, tuæ populi fortiſſimè vindex
De genea in genean nuntia laudis erunt.

à Leo, quòd eſt perdo & deſtruo, a quo & deleo. ¶ Vicinos. Vel ob crudelitatem dominorum, uel propter longę captiuitatis triſtitiam, cui nec dū finis imponebatur. expectantibus enim omnis exigua mora longiſſima uidetur. ¶ Sufficiant. Pro pœna ſcelerum totius populi. ¶ Iuſſa mori. Ab ipſo Deo: in cuius conſpectu præcioſa eſt mors ſanctorum eius, & qui in ſanctis facit placationem. Pſal. 115 ¶ Circumpoſitis uicinis, Phyliſtęis, Idumeis, Ammonitis, & qui habitant in Arabia. ¶ Septupla. Vniuerſalis, & perfecta nam ſeptenarius numerus uniuerſitatem, & perfectionem, ſignificat. ¶ Dignas uices, Pœnarum ſcilicet quas merentur. ¶ Repende. Ad penſum, & menſuram retribue; omnia enim in numero pondere, & mēſura facit Deus: ſed & antiquitus omnes pœnæ dicuntur fuiſſe pecuniariæ, & ad certum pōdus ſolitas eſſe ſolui. hinc tractum eſt, ut dicamus pēdere pœnas, quotieſcunque aliquis punitur ſiue capite ſiue pecunia, nam & illud ſeruatur ut qui non habet in ære luat in corpore. ¶ Opprobrij tui. Seu quod in te blaſphemando dixere, ſeu in populum tuum illi maledicendo; & quotidie exprobrando. ¶ Peſſi. turba. Babiloniorum, Aſſyriorum, & circumadiacentium hoſtium. ¶ Canina. Canes quippe peregrinis omnibus tam bonis, quàm malis, ubi mordere non poſſunt, oblatrant. ſic hoſtes noſtri nobis maledicere non ceſſant, & nomen tuum blaſphemare, cui nocere nequaquam poſſunt. ¶ Nos autem. Subaudi confitebimur tibi, quod eſt infra cum redemeris, atque eduxeris nos de captiuitate. eſt autem hyperbaton longinſculum contra morem uerſus elegiaci. vt ultra duos uerſus pendeat conſtructio. ¶ Populus tuus. Quem tibi peculiarem de cunctis populis elegiſti. ¶ Vbere læto. A nutricibus ſunt hæc uerba translata, quæ fecundis uberibus ſibi caros alumnos enutriūt. poſſumus autem intelligere per duo ubera nutricis, cibum ſpiritualem. quo ſpiritus alitur hoc eſt uerbum legis datæ ab angelo per Moyſen in montem Synai. & materiale illud manna de cœlo, 40. annis populo illi miniſtratum, dum ſteterūt in uia per deſertum antequam peruenirent in terram promiſſionis, uel etiam ubere læto glebæ. ſ. fœcundæ. nam diutiſſimè poſſederunt terram illam bonam lacte, & melle manantem. ¶ Dudū. Antequam captiui adduceremur in terram non noſtram. ¶ Vt almus. Ideſt nutritius paſtor, ab alo quippe deducitur almus. ma. mu. ſicut & alumnus. ¶ Oues. Hoc eſt manſuetos. ſic & dominus in Euangelio. Ego ſum paſtor bonꝰ & cognoſco oues meas &c. quæ ſequuntur. ¶ Sæcula cuncta. Hoc eſt in æternum. ¶ Fatebimur. Ob noſtra delicta iuſtæ nos eſſe punitos poteſt etiam eſſe aphereſis. fatebimur pro confitebimur laudes tibi pro gratiarum actione de noſtra liberatione. ¶ Vltro. Abſque vlla prophetæ admonitione. vt ante captiuitatem faciebamus, qui non niſi moniti, vel à flagello territi in confeſſionem tuarum laudum ſurgebamus. ¶ Emendās. Filiorum flagellis, vt ab iniquitatibus noſtris reſurgamus, & deinceps caſtigati rectè ac piè viuamus. ¶ Miſeranſque pater. Etiam poſt flagella blandiens filiis, ac flagellum ipſum in ignem proijciens. ¶ Carmina. In hebręa lingua carminibus hi pſalmi à Dauid fuere decantati ſicut & modo in lingua noſtra non ſolum à me ſed etiam ab aliis melioribus poetis elegātius ſunt deſcripta; ego vero vt rudis vates quod potui libenter feci. B Sap. 11. Io. 10.

QVi Regis Iſrael, &c. De Chriſto, & Eccleſia eſt hic pſalmus, in quo exprimitur prophetæ deſiderium de aduentu Chriſti, conuerſione, & conſeruatione Eccleſiæ à tribulationibus inſurgentibus aduerſus eam primo per perſecutores, deinde per hæreticos, dicit igitur propheta nomine ſuo, & patrum antiquorum aduentum Chriſti expectantium. ¶ Qui regis Iſrael. Nota Deum rectorem populi principalem, terrenum vero regem miniſtrum eſſe. ¶ Ducis Ioſephum. Ideſt tribum ab eo deſcendente, valde populoſam. ¶ Velut altor. Ideſt paſtor ouem, paſcendo eos duplici eſca, ſpirituali & corporali. ¶ Cherub ſedes. Ideſt qui ſuper propiciatorio poſito in templo inter alas Cherubinorum duorum videris ſedere dans inde reſponſa quando cōſuleris, uel ſuper Cherub, ideſt in plenitudine ſcientiæ. tu enim optimè noſti, quid & quando oporteat nobis dari, ſiue proſpera, ſiue aduerſa. ¶ Man. adeſto. Q. d. veni iam tandem, vel mitte Saluatorem qui te ipſum nobis manifeſtet, nā quis nouit patrem, niſi cui voluerit filius reuelare? ¶ Manas, Efrai, Beniaminq; tuo. Nominat hos, quia propè templum ſeu tabernaculum occidentem verſus tentoria locauerant ſua, in qua parte erant ſancta ſanctorum, vt quaſi vicinioribus appareret, vel quia hæ tribus maiores erant cæteris. ¶ Excita. Media producta, à cio, cis, ciui quartæ coniugationis: non à cieo, cies, ſecundæ, nam hoc corripit pen. ſupini. ¶ Potentia. Filius Dei, brachium, & potentia illius dicitur. ¶ Adueniat. Qui penaliū prophetam dicitur deſideratus cunctis gentibus. ¶ Manus. Ideſt Chriſtus qui, & manus Dei dicitur, vnde & ſpiritus ſanctus dicitur digitus huius manus, per diſcretionem gratiarum, & donorum, non quòd minor eo ſit. ¶ Saluificet. Proculdubio non eſt aliud nomen ſub cœlo datum in C Matt. 11. Aggei. 2

D tum in quo oportet nos ſaluos fieri niſi D. N. Ieſus Chriſtus. ¶ Conuerte. Ad te. ¶ Faciem ſerenam. Quæ eſt
Act.4. facies Dei ſerena? niſi ea, in quam deſiderant Angeli proſpicere; Chriſtus Ieſus: per faciem enim notitia alicuius
Ioa.14. habetur. ſic qui nouit filium nouit, & patrem, iuxta quòd ipſe dixit Phylippo petenti patrem uidere: Philippe
Matt.11. qui videt me, videt & patrem: & alibi, quis nouit patrem niſi filius & cui voluerit filius reuelare?

ODE LXXIX. EX PSALMO LXXIX.

Qui regis.

QVi regis Iſrael votis intende precantum
Ducis Ioſephum, qui velut altor ouem.
Cuiq́; cherub ſedes, manifeſtus adeſto Manaſſe,
Efraimo coram, Benniamimq́; tuo.
Vocibus à noſtris excita potentia tandem
Adueniat tua; nos ſaluificetq́; manus.
Nos conuerte Deus: faciemq́; oſtende ſerenam,
Atq; erimus ſalui protinus abſq́; mora.
Quo Deus vſq; potens uirtutum iraſceris? atq;
Auerſus precibus quo Deus vſq; meis?
Quo Deus vſq; tuos lachrimarum pane cibabis?
Fletibus in metro pocula mixta dabis?

nubilam ergo faciem oſtendebat Deus pater populo antequam mitteret filium quem miſſurus erat, ſerenam oſtendit quando filium miſſit, mediatorem Dei, & hominum, qui pacem fecit reconcilians infima ſummis. ¶ Mora. Ante Chriſti aduentum licet eſſent ſancti qui moriebantur, non tamen ilico abſq; mora ad regnum cœli ſalui conſcendebant: ſed ſaluatorem morari oportuit, quo aſcendente, & conſcenderũt, & qui moriuntur modo, ſi iuſti abeunt abſque mora ſalui fiunt. ¶ Quo Deus uſq;. Thmeſis eſt. ¶ Virtutum. Exercituum Angelorum qui dicuntur uirtutes. ¶ Iraſceris. De Deo; more humano loquitur, qui quamdiu id negat ob offenſam ſibi factam, quod ante promiſſerat videtur iratus. ¶ Auerſus eris. Hoc eſt quamdiu non exaudies preces meas. ¶ Lachrimarum cibo. Qui amariſſimus videtur, ſi ob rerum temporalium iacturam fiat, vel propter corporis afflictio-
Pſal.101. nem: at ſi propter peccata perpatrata, vt hic idẽ
Pſa.119. propheta, quia cinerem (inquit) tanquam panem manducabam, & poculum meum cum fletu miſcebam, dulcis
Pſal.32. eſt, ſi propter peccata proximorum dulcior. ſi propter incolatus, huius vitæ dilationem, dulciſſimus, de quo idẽ
E beu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt: ſed hæc dulcedo non percipitur niſi à lacrimantibus ipſis. ¶ Metro. In menſura; græcum eſt vocabulum. τὸ μέτρον. Hic autem fletus poterat eſſe ex deſiderio aduentus ſaluatoris, vt alibi fuerunt mihi lachrimæ meę panes die ac nocte. dum dicitur mihi quotidie vbi eſt Deus tuus. ¶ Proxima loca. Vt Samaritani, Phyliſtei, atq; gentiles alij. ¶ Contradicere. His quæ dicuntur, à nobis de ſpe reditus in patriam, contradicebant & ipſi Iudæi Chriſto proximi, ut pote qui erant de eadem tribu, non ſolum his quæ dicta fuerunt ab eo: ſed & his quæ ab Apoſtolis dicta ſunt de reſurrectione Saluatoris, per
Act.1. quem factus eſt aditus in patriam cœleſtem, vt in actis Apoſtolorum uidere licet. ¶ Subſan. Chriſti primo ut ha-
Luc.16. betur in Euangelio. audientes Phariſei qui erant auari deridebant eum, & in paſſione mouebant capita ſua dicen-
Eph.4. tes: vah qui deſtruis templum Dei, & alia multa
Mar.5. deridentes eum, ſic & Apoſtolos eius poſt modo deriſerunt, ut ille qui dicebat Andreæ miror te uirum prudentem uelle ſequi Chriſtum; quem ſiue inuitum ſiue uolentem fateris crucifixum.

Proxima quiq; tenent loca contradicere tentant,
Sublanatores osq́; manusq́; leuant.
Nos conuerte Deus faciemq́; oſtende ſerenam,
Atq; erimus ſalui protinus abſq; mora:
Vinea ab Ægypto dextra translata potenti
Gentibus eiectis vbere fixa ſolo eſt.
Te duce fluctiuomos ſicco pede tranſiit æſtus,
Tutaq; deſerti per loca vaſta fuit.
Te cultore ſolo radix eſt conſita pingui,
Impleuit terram culta ligone tuo;
Illius excelſos montes contexit, & vmbra
Arbuſta, & cedros illius alta Dei.

¶ Nos conuerte. Verſus intercalares hi duo ſunt ter interpoſiti, propter trinam conuerſionẽ noſtram: prima eſt, à cultu idolorũ ad fidem Chriſti: quo ad gentiles, ab vmbra legis ad ueritatem Euangelij quo ad Iudæos, ſecunda eſt conuerſio, à culpa ad gratiam, quæ fit per pœnitentiã; tertia erit de gratia ad gloriam. ¶ Vineam domini. Prius erat Synagoga Iudæorum, quibus
1.Co.10. omnia (vt dicit Apoſtolus) contigebant in figu-
Matt.10. ra noſtri quare dicemus hanc vineam eſſe Eccleſiam Dei. de qua in Euangelio exiijt pater familias mittere operarios in vineam, cuius uitis ipſe eſt Chriſtus filius Dei, agricola vero pater, prælati ſunt operarii, hæc ergo vinea dicitur tranſlata ab Aegypto, ideſt à tenebris ignorantiæ, & peccatorum. ¶ Dextra potenti. Ideſt à filio Dei, tranſlata de manu principum Iudæorum quibus dictum eſt. auferetur a vobis regnũ
Rom.2. Dei, & dabitur genti facienti fructum eius, in fine parabolæ vineæ. ¶ Gentibus eiectis. Ideſt generaliter viuenti-
F bus; nec enim qui in manifeſto Iudæus eſt; ſed qui in veritate corda, non carnem habet circunciſam. ¶ Vbere ſolo. In prædicatione verbi fertilis per ſpiritus ſancti humorem. ¶ Te duce. Chriſto; nam (vt ait Apoſtolus) bibebant de ſpiritali, conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. ¶ Fluctiuomos. Ideſt vndantes æſtus. maris rubri primo nunc autem maris pœnitentiæ ſanguine Chriſti rubricati, deinde, & Iordanis fluuii: hoc eſt Baptiſmi qui in Iordane cæptus eſt à Ioanne, deinde à Chriſto. ¶ Sicco pede. Vt Chriſtus, & Petrus: ¶ Tuta. Ab incurſione beſtiarum, & Amalechitarum. ſic modo tuta quoad ſalutem animæ quæ corporali præualet ſaluti, & quo ad palmam martyrii promerendam, Item quoad conſeruationem, & multiplicationem ipſius: nam ex vno martyre occiſo pululabant alii multi in loco eius. fuit autem tuta, Ideſt defenſa ab incurſu dæmonum, quæ malæ ſunt beſtiæ, & gentilium, tyrannorumq; eam perſequentium: ¶ Deſerti. Nomine deſerti gentilitas intelligi-
Luc.15. tur, quæ ab omni lege penitus erat deſerta & à prophetis ut in parabola de oue errante reperta dicitur in Euang.
Ioan.15. ¶ Te cultore. Alludit ad illud Euangelii dictum, ego ſum uitis, & pater meus agricola eſt. palmitem infructuoſum abſcindet, facientem verò fructum purgabit vt fructum plus afferat. ¶ Solo pingui. Terra fluenta. ¶ Ligone tuo Ideſt ſarculo verbi tui, nam quòd ſarculum facit vitibus, hoc verbum Dei humanis cordibus. ¶ Illius vineæ. Ideſt Eccleſiam Chriſti vt dictum eſt ſupra. ¶ Excelſos montes. Primo ad literam, diuerſarum regionum ab Apoſtolis conuerſarum

uerſarum ad fidem : vt montana Iudeæ, montem taurum Ciliciæ, Appenninum,& alpes Italiæ,Iſmarum, & Ro- A
dopen in Tbracia,Macedoniam in Græcia,quæ ferè tota eſt montuoſa, Idan in Creta, & ſic de aliis regionibus, in quibus quot ſunt Chriſti fideles tot ſunt huius vineæ palmites. vel myſticè per montes intelligamus Principes, Duces, Reges, & Imperatores ad fidem Chriſti conuerſos. ¶ Vmbra. Non legis antiquæ ; ſed eius ſpiritus ſancti qui & virginem obumbrauit, & fideles vmbra ſua refrigerat ab æſtu vitiorum; & propterea In nube apparuit in monte in quo transfiguratus eſt Dominus coram diſcipulis. ¶ Arbuſta. Per hæc poſſumus intelligere nobiles, vel populares quoſq;. ¶ Et cedros. Per altitudinem proceræ buius arboris, Phyloſophos, & ſapientes ſæculi: qui non contenti rerum terrenarum ſpeculatione, & iam in cœlum erigebant ſcrutationes ſuperbæ mentis ſuæ : ſed Dominus ſapientum horum ſapientiam & prudentum ſcientiã perdidit ſtultitia prædicationis crucis Chriſti, qui 1.Cor.1.
tamen reuera credentibus eſt virtus & ſapientia ſummi patris, vt docet Apoſtolus. ¶ Teq; per agricolam. Cacho ſynrbeton eſt.ſic ordina litteram. palmes qui plurimus,ideſt longus exiit,ſupple à vitæ buius vineæ,viſus eſt exten di per te agricolam vſq; ad marè ſcilicet oceanum,qui tellurem totam ambit, ſenſus eſt quòd Eccleſia Chriſti eſt Pſal. 18.
dilatata per totum orbem vſq; ad mare Occeanum,circumcirca iuxta illud vaticinium eiuſdem vatis. In omnem Ioan.15.
terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. agricolam verò Deum patrem dici teſtatur Euan gelium.ego (inquit Chriſtus) ſum vitis, & pater meus agricola eſt.

Teq; per agricolam, qui plurimus exiit, altum
Extendi viſus palmes ad vſq; mare.
Sunt quoq; porrecti curuæ propaginis arcus
Dedalea magnum flumen ad vſq; manu.
Cur modo macerie rupta vindemiat illam,
Omnis qui facit hanc prætereundo viam?
Trux aper erumpens de ſilua effodit, & illam
Eſt depaſtus eam præcipuuſq; ferus.

¶ Curuæ propaginis arcus. Idem ſenſus quòd ſupra; metaphoricè loquitur de extenſione Eccleſiæ Chriſti vſq; ad flumẽ magnum Eufraten, vel melius eſt poſitum ſingulare pro plurali, ideſt vſq, ad illa quattuor flumina magna, quæ exeunt de medio fontis, qui eſt Gen. 2.
in paradiſo delitiarum, de quibus dicitur in Geneſi,quòd circuunt ferè totam terram. tunc autem fiunt propagines ſpirituales cum diſcipuli mittuntur à magiſtris in circumadiacẽtes vrbes & regiones prouinciæ ſibi commiſſæ ad prædicandum, vt quando Petrus miſſit Marcum in Aquilegiam, Dyoniſium ruſticum & Eleutherium in Galliam, & ſic de aliis aliò miſſis. ¶ Dedalea manu. Pro- B
prium eſt pro appellatiuo, ideſt ingenioſa à Dedalo excellenti artifice Athenienſi. ¶ Cur modo. Hucuſq; expoſuit proſperitatem Eccleſiæ, quæ maximè fuit tempore quattuor doctorum, in principales orbis partes exiſtentium,nunc vero incipit deplorare defectum eius,qui paulatim irrepſit propter incuriam prælatorum,magis de lacte,& lana quàm de ſalute ouium curantium,& propter iniuſtitias præſidum ab Imperatore non correctas,deinde à diſcordia ipſorum inter ſe principũ Chriſtianorum. ¶Macerie ruptam. Hæc eſt cuſtodia prælatorum per negligentiam diſſoluta, maiorum enim exempla prælatorum malè viuentium facile ſubditi imitantur. maceries eſt etiam verbum Dei? à quo iam ceſſauerunt prælati omnes à maiore vſq; ad minimum, & tractatur, niſi per mercenarios fratres, in quos etiam irrepſit morbus ambitionis, & inanis gloriæ.ita quòd ipſi quoq; aut ſequuntur hæreſes, aut adulterant verbum Dei, mixtura ſæcularium ſcientiarum, nec curant uera ſed æra, & iam conuertuntur in ſcribas, & Phariſeos; ornant primas cathedras; vocari uolunt Rabi, & Bacalarii. heu hæc eſt maceries dirupta, expergiſcimini iam tandem ò prælati & ſumite vos gladium ex vtraq; parte acutum q́ eſt verbum Dei, & incipite ſtare pro muro domus Iſrael,profectò longe maioris erit autoritatis in populo Epiſcopi bene uiuentis prædicatio, quàm fraterculi ad ambitionem, & auaritiam declinantis. ¶ Omnis. Subaudi,tyrannus, hæreticus, & gentilis. ¶ Hanc viam. Vitæ uius ſæculi, qui nihil curat de futura uita. ¶ Prætereundo. Bene prætereundo; uolant enim tempora, & maxime malorum principum,de quibus dicitur omnis principatus vita breuis,& viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. ¶Trux aper. Et ſi poteſt dici quilibet hæreſiarcha,ut Arrius, Machometus, Luteranus, & Antichriſtus, vel etiam imperator Turcarum, tamen credo hic potius debere intelligi de Dæmone, antiquo illo ſerpente qui ligatus fuerat vſq; ad mille annos, vt habemus in Apocalipſi Ioannis: Apo. 20.
ſed modo tranſacto tempore diſſolutus eſt, & vaſtat, depaſcitur,effodit, conculcatq; pro libito vineam hanc,ideſt Eccleſiam Chriſti. ¶ Virtutum. Ideſt angelorum Deus:ſic etiam, & dator virtutum tam moralium, quàm theologalium, & ſine quo nulla eſt Euangelizantis virtus. Tu ergo Deus da uirtutem,& verbum prædicatoribus tuis. ¶ Conuertere. Ad nos, & conuertemur ad te. ¶ Reſpice. Ideſt miſerando illumina, ſicuti conuerſus reſpexiſti Petrum negantem te, & egreſſus foras fleuit amarè:ſic & nos à te illuminati egrediemur ad operandum in vinea hac tua. ¶ Proſpice. Conſule & prouide. ¶ Vitiſator. Deus enim eſt plantator Eccleſiæ, & agricola eius,noſq, ex palmitibus facit operarios, & agricolas;nam

Virtutum Deus, ò conuertere, reſpice ab alto,
Hæc vineta vide lumine vaſta pio.
Proſpice vitiſator iam tandem; perficiatur
Vinea, plantauit quam tua dextra potens.
Filius hic hominis; quem certo pignore firmes
Sentiat æternum robur adeſſe ſibi.
Quæ ſuffoſſa, graui ſuccenſa vel igne peribunt
A tonitru vultus increpitantis ea,
Se ſuper iſte tuam, vir dextræ ſentiat oro,
Filius atq; hominis cœlitus eſſe manum.

ſi rectè viuimus, & credendo manemus in eo. 2.Cor.6.
Sicut ait Apoſtolus. Qui adheret Deo, fit vnus C
ſpiritus cum eo,ſumus palmites,quando autem verbo,& exemplo ædificamus proximum, tunc operarii atque agricolæ officium exercemus. ¶ Iam tandem. Poſt multa Eccleſiæ detrimenta. ¶ Perficiatur. Ideſt reficiatur, reformetur; eſt enim vaſta, & deformata, vt ſit præpoſitio pro præpoſitione. ¶ Plantauit. De hac plantatione, Matt.21.
vide parobolam Euangelicam. homo quidam plantauit uineam, & fodit in ea torcular, & ſæpem circumdedit ei, & ædificauit in medio eius turrim, & locauit eam agricolis &c. uſq; in finem. uitis principalis huius vineæ eſt Chriſtus, qui dicit. Ego ſum uitis, & uos palmites, & pater meus agricola eſt. ¶Dextra tua. De qua canit Eccleſia. Dextrę Dei tu digitus verbum Dei, per quod omnia facit Deus eſt dextra eius, ſe ipſum quodammodo plantauit, quan Ioan.15.
do in uterum uirginis deſcendit, & carnem aſſumpſit. de quo ſubiungit. ¶ Filius hic hominis. Ieſus Chriſtus

D filius Mariæ uirginis. ¶ Certo pignore. Mirabilium operum, & uocis tuæ replicato teſtimonio in baptiſmo, & in monte ubi transfiguratus eſt quando dixit. hic eſt filius meus dilectus; in quo mihi bene complacui: ipſum audite. ¶ Sentiat. Quoad humanitatem intellige, in qua minor eſt patre, uel potius quoad corpus eius myſticum, quod eſt Eccleſia, referenda ſunt hæc uerba. ¶ Sibi. Ideſt membris ſuis, ut illa uox ad Paulum emiſſa.
Act. 9. Saule Saule quid me perſequeris. ¶ Quæ ſuffoſſa, Sunt in hac uinea, pectora quæ in profundo malorum per obſtinationem ſunt demerſa. ¶ Graui ſuccenſa uel igne. Cupiditatis, quæ eſt radix, ac fomes malorum omnium. ¶ Peribunt. Per Pœnitentiam iuxta illud. uerte impios, & erunt ſcilicet amplius impii, aut uerè peribunt, non ſolum ſubita morte temporali, ſed etiam æterna ſi noluerint conuerti ab iniquitatibus ſuis. ¶ A tonitru. Ideſt à comminatione. ¶ Vultus increpantis. Prædicatoris et reprehendentis ex nomine Domini. ¶ Ea. Scilicet iniquorum pectora. ¶ Iſte vir dextræ. Chriſtus Ieſus de quo ſupra. ¶ Sentiat. Ordo eſt. iſte uir dextræ, ideſt uerbum tuum, atq; filius hominis, ideſt uerbum caro factum, Deus & homo, ſentiat quo ad membra ſua, tuam manum auxiliatricem ſcilicet cœlitus eſſe ſuper ſe ideſt ſuper Eccleſiam ſuam, quam ſupra uineam
Pſa. 109. nominauit. ¶ Hunc. Chriſtum, & membra eius. ¶ Firmaſti, Quia (ut uit idem uates.) iurauit dominus & non pœnitebit eum, Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. ¶ Diſcedimus, Tempus præſens pro futuro. ¶ Vltra. Sicut fecimus quando eramus in Synagoga Iudæorum idolatrando, mandatis tuis non obediendo, & per hipocryſin exteriorem mundiciam affectando, & interiorem puritatem paruipendendo. ¶ Lumine. Intellectus per internam inſpirationem, & lumine uerbi Euan
Eſa. 28. gelici per prædicationem exteriorem. Item per flagella quandoq; illuminat nos Deus, unde & vulgo dicitur. uexatio dabit intellectum, & rurſus per aliqua proſpera illuminat maximè nobilium corda, quæ magis blandis excitantur quàm terreantur aduerſis. ¶ Deinde. Cum fuerimus ex his grauibus preſſuris eruti, & illuſtrati. ¶ Vocabimus. Pro inuocabimus, quandocumq; iterum oportuerit, uel uocabimus, ideſt nominabimus cum debita reuerentia, tamquàm grati, de beneficiis gratias exhibentes. ¶ Nos conuerte Deus. Exponatur ut ſupra; ſunt
E enim intercalares uerſus, qui ideo ter ſunt interpoſiti propter myſterium trinitatis, cuius inſeparabilia ſunt opera. Amen.

Hunc tibi firmaſti; neç nos diſcedimus vltra;
Viuificabis enim lumine nosq; tuo.
Te, nomenq; tuum, ſic deinde vocabimus omnes.
Pſallemus laudes ſæcula cuncta tuas.
Nos conuerte Deus virtutum, oſtende ſerenam
Hanc faciem, ſalui ſic erimusq; ſtatim.

EXultate Deo, &c. Sciendum eſt hunc pſalmum habere pro titulo uictori in torcularibus, & optime ſubſequitur præcedentem, in quo agitur de uinea, cuius uuæ torquentur in torculari martyrii; pro quo non dolendum eſt ſed exultandum, ſicut dicitur de Apoſtolis, quia gaudentes ibant à conſpectu concilii, quod digni
Act. 5. habiti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam pati; nam & præcioſa eſt in conſpectu domini mors ſanctorum eius,
Pſ. 115. & ipſis ſanctis martyribus ualde utilis eſt, quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam
Rom. 8. quæ reuelabitur in eis; unde & Agatha gaudens ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas inuitata agonem ſuum domino commendabat. ſic & Andreas ad crucem, quam & ſalutauit dicens. Salue ò bona crux, &c. Dicit igitur uates nomine martyrum inuitans omnes ad commune gaudium. Exultate, &c. ¶ Nos adiuuit. Dando animi fortitudinem, ac patientiæ virtutem; nam non potuiſſent tam grauia ſuſtinere tormenta, niſi affuiſſet ipſe Dominus conſortans eos, & magnitudinem præmii oſtendens, ¶ Sumite pſalterium. Si pro vno peccatore pœniten-
Luc. 15. tiam agente gaudium fit in cœlo ab Angelis Dei; nimirum ſi tanta jubilatio hic oſtenditur fieri debere propter gentilitatem conuerſam, & in tanta perfectione, ut martyrium pro Chriſti amore non modo non timeret, quin etiam arderet deſiderio. ¶ Aereus clangor. Tubarum ſcilicet; alludit enim ad quoddam feſtum à Iudæis olim celebratum, quod dicebatur feſtum tubarum, in memoriam obedientiæ Abrahæ, qui ad mandatum Domini, quantum in ipſo fuit ſeſe exhibuit promptiſſimum immolare filium ipſi Deo. item Iſaac quoque ſeipſum præbuit patri ligandum, atq; immolandum abſq; ulla murmuratione. rurſus in eadem feſtiuitate gratias agebant Deo pro uinearum fructibus collectis. myſticè per immolationem Iſaac, deſignabatur Chriſti immolatio, vnde & dantur verſus. Nil Iſac patitur, aries fit uictima Chriſto, Nil deitas patitur, cum moriatur homo. per uinearum collectionem martyrum paſſio figurabatur, vt ſupra oſtenſum eſt. nec mirum ſi de
F morte Chriſti, & ſanctorũ martyrum tanta fiat exultatio, quia & ſi actio diſplicuit, paſſio grata fuit, nam & ipſis corona, & nobis exemplum datum eſt, & propterea nos etiam martyria illorum ſolemni feſtiuitate celebramus. ¶ Neomeniæ tubæ. Nomen eſt ipſius ſolennitatis calendarum menſis, quæ more ſuo in primo die Lunæ nouæ ſemper celebrabatur; hinc & græcæ dicta eſt νεομηνία hoc eſt noua Luna, per Lunam Chriſti Eccleſia, ſicuti per Solem ipſe Chriſtus figuratur, quæ cum defeciſſet à lumine virtutum per Chriſti mortem, & martyrum paſſionem eſt renouata. hinc Beatus Ioannes dicit. vidi ciuitatem ſanctam Hyeruſalem nouam deſcendentem de cœlo; tamquam ſponſam ornatam uiro ſuo. ¶ Præ-
Ap. 21. ceptum. Olim in figura, quanto magis nunc ueritate patefacta, & Chriſti paſſionem, & martyrũ glorioſos triumphos ſolenniter celebrare debemus? ¶ Iſraeli. Populo uidenti Deum per fidem. ¶ Iuditia. Scilicet damnationis ſi non ea celebrarent, quod nec euadunt, qui dies feſtos martyrum ad proprias guloſitates, uoluptates, delitias

ODE LXXX, EX PSALMO LXXX.
Exultate.

EXultate Deo qui nos adiuuit ab hoſte,
Exhylatate Deo pectus & ora Iacob.
Sumite pſalterium, date tympana & organa, pſaltes
Concinat, aurata perſonet aula lyra.
Æreus alta petat clangor; ſolennia vobis
Feſta Neomeniæ dat noua luna tubæ,
Præceptum ſiquidem celebrari hæç feſta quotannis
Eſt Iſraeli, iudiciumq; Iacob.
Illud Ioſepho ſtatuitq; ex æthere fœdus,
Cum liber Pharia progrederetur humo.
Audiit ignotum dialecton ab æthere; lingua
Edidicit, quam non nouerat ante loqui.

chorea

choreas, & ludos noxios conuertunt, cum in illis vacandum ſit, vt laudemus Deum in ſanctis eius. ¶ Iacob. Populo vitiorum ſupplantatori. ¶ Ioſepho. Ad litteram, cum prædicto populo: qui etiam nomine Ioſephi vocatur, ſicut Iſraelis & Iacobi, eo quia nobiliſſimus fuit fratrum ſuorum, quos & vii. annis pauit tempore famis; myſticè, populum Chriſtianum ſignificat, qui adauctus eſt ex gentilium conuerſione, nam Ioſephus idem eſt, quòd augumentum. ¶ Ex æthere. Ad literam quando in monte Synai Dominus per Angelum dedit eis legem, & populus per Moyſen pepigit cum domino fœdus, quòd foret eius Deus, & mandatis illius pariturus eſſet, myſticè, transfigurato domino in monte, locutus eſt Deus cum diſcipulis, vt audirent D. Ieſum, & in die Penthecoſtes, miſſit illis Spiritusſancti gratiam in ſignum fœderis. ¶ Pharia humo. Ab ægyptiaca ſeruitute, Apoſtoli verò & reliqui fideles, liberi egreſſi ſunt à tenebroſa Diaboli poteſtate. ¶ Dialecton. Græcum eſt vocabulum, latinè, idioma, vel hæbraicum quod iam fuerant obliti, uel illud angelicum, & terribile quod locutus eſt eis in cœlo in datione legis, quando exterritus populus dixit. non loquatur nobis Dominus ne forte moriamur, de Eccleſia Chriſti planum eſt, quòd in deſcenſu Spiritusſancti non ſolum vnum didicit idioma, ſed omnium genera linguarum. ¶ De podere duro. Seruitutis Aegyptiacæ. Chriſti fideles verò, & de pondere peccatorum, & de onere legalium cerimoniarum, quam etiam duram ſeruitute Paulus, & Petrus appellant. ¶ Cophini. Vaſis illius, quo terram pro conficiendis lateribus portabant, vel etiam feces extra mœnia exportabant. ¶ Cum tribulareris. Ab oneribus impoſitis per Pharaonem. ¶ Clamaſti. Dum adhuc eſſes in Aegypto ſicut dicitur, in Exodò. clamor filiorum Iſrael venit ad me, vidiq; afflictionem eorũ, qua ab Aegyptiis opprimuntur. ¶ Liber abiſti. Poſt interfectionem primogenitorum. ¶ Clam. Ideſt Aegyptiis non exiſtimantibus, ideoq; cum nunciatum fuiſſet Pharaoni, qui abiret populus perſecutus eſt cum exercitu. ¶ Turbinis. Columnæ illius nubiferæ, & per noctem ignitæ. ¶ Maris rubri. Vt ſæpe dictum eſt in præcedentibus pſalmis. ¶ Et Orione. Ideſt tempeſtate, nam orion tempeſtatis eſt ſignum, de quo vide, quæ diximus in commentario Chriſtiados. ¶ Corripui. Ne ſugeret, quãdo dicebant Aegyptii, fugiamus Iſraelem, quia Dominus pugnat pro illis, & aquæ reuerſæ ad priſtina loca ſummerſerunt omnes. ¶ Duriſſima ceruix. Obſtinatio, quia nolebant credere domino etiam poſtquàm uiderant tot ſigna. ¶ Iurganti. Murmuranti populo non ſolum contra Moyſen, & Aaronem ſed etiam contra Deum ad aquas contradictionis. ¶ Lymphas. Aquas. ¶ Icta ſilex. Petra uirga Moyſi percuſſa, myſticæ martyres ad ſe clamantes Dominus exaudiuit, non quidem ab his temporalibus pœnis liberando: ſed dando fortitudinem patienter tolerandi; deinde animas ex tenebroſo carcere corporis huius educendo per rubrũ mare paſſionis, perſecutoribus in profundum inferni demerſis. ¶ Icta ſilex. Myſticè petra hæc eſt Chriſtus, ut docet Apoſtolus; qui in cruce lancea latere infixa dedit aquãm, & ſanguinem, qua lauamur omnes, & redimimur; & tunc duriſſima obſtinatio Iudæorum probata eſt, qui nec Pylato iudicante nihil mali D. Ieſum feciſſe, manusq; ſuper eo innocente lauante noluerunt acquieſcere, nec à duro clamore ceſſauere, donec petitio eorum fuiſſet impleta, licet iniquiſſimam ſcirent. ¶ Audi. Incipit admonitionem ſuam Deus ab auditu in corda hominum infigere, quia fides eſt ex auditu: initium ergo bene faciendi ſibi auferunt, qui audire contemnunt, unde Iacobus Apoſtolus monebat, vt omnis homo ſit velox ad audiendum, nam qui ex Deo eſt, libenter verba Dei audit. Qui uerò non audit, nec ex Deo eſt: ſed iam audiamus, quid nos moneat Dominus. ¶ Mi populus. Suum appellat Dominus populum, quamuis rebellem, & contumacem, propter ingenitam miſericordiam, quia uellet ut conuerteretur, populus in vocatiuo facit populus, & popule unde improperans Chriſtus Iudæis, vel Eccleſia in perſona Chriſti ſæpe dicit popule meus quid feci tibi? vbi etiam notandus eſt ille uocatiuus meus, utrunq; tamen à viris, qui ualde literati uolunt uideri, ... ſed uerba cœleſtis oraculi non ſub ſunt regulis Donati. ¶ Media ex caligine. Qua loquebatur ad populum in monte Synai, vbi & legem dedit per manum Moyſi. ¶ Conteſtabor. Ideſt te ipſum in teſtem contra opera tua adducam; nam promiſiſti te facturum cuncta, quæ præciperem, nunc ergo me contemnens teſtimonium conſcientiæ propriæ cogeris ſuſcipere, nec enim te ipſum potes refugere. ¶ Quo. Pro ut. ¶ Queas. Iterum redeundo ad eum, & agendo pœnitentiã de præteritis. ¶ Corporis aure. Hi ſunt qui ſecus uiam ſeminati ſunt, & uolucres cœli, ideſt diaboli rapiunt illud, ne credentes ſalui fiant; hi ſunt qui audiunt & non faciunt, ædificantq; domum ſuper arenam; hi auditores obliuioſi, qui ſeſe conſiderant in ſpeculo nec lauant maculas uultus ſui, redarguuntur à Iacobo Apoſtolo. ¶ Parueriſq; mihi. Hic uerus eſt auditus qui opere complet, quod audit. ¶ Eſto. Tertia perſona eſt futuri imperatiui modi, & ſignificat erit. ¶ Deus recens. Ea tempeſtate dicebatur Deus recens oẽ Idolum, ut Baalim, & Aſtaroth, quod non coluerant patres eorũ nunc verò Deus eſt recens quicquid ſuper Deum colitur ueneratur, aut deligitur, ſiue diabolus, ſiue aurum, ſiue mulier, aut filius,

Subtraxitq; humeros onerum de pondere duro,
Auertitq; manum à ſeruitio cophini.
Cum tribulareris clamaſti; liber abiſti;
Clam te exaudiui turbinis è medio;
Perq; profunda maris te duxi; & Orione tetro
Hoſtem corripui vorticibusq; freti.
Eſtq; probata mihi tua tunc duriſſima ceruix,
Iurganti lymphas cum dedit icta ſilex.

Audi mi populus, media ex caligine dixi
Te conteſtabor, quo meus eſſe queas.
Iſrael ſi non ſola me corporis aure
Audieris, verum paruerisq; mihi.
Non Deus eſto recens in te; nec pronus adores
Hos alienigenas, numina vana, Deos.
Namq; ego ſum Dominus mũdi; Deus & tuus, a quo
De terra Aegypti tractus es incolumis.
Os aperi; cordisq; fores expande; replebo
Numinis afflatu pectus & oro mei;
At meus hic populus voci parere ſalubri
Noluit, ac aures à monitore tulit.
Quare ego dimiſſi laxis tranſcurrere frænis,
Vt quæuis facerent expetiere mala.
Per deſideria auerſi illabentur iniqua,
Perq; inuenta ruent hi ſine lege ſua.

A
Act.2.
Exod. 2. & 3.
B
Num. 27
1.Cor. 10
Rom. 10
Iac.1.
a.Ioã. 4.
Exod. 20
C
Matt.13.
Matth.7.
Iac. 1.

Si populus meus audiſſet me: ſi peragraſſet,
Quas docui, rectas meque regente vias.
Pro nihilo, & gratis, forſan triuiſſet eorum
Infenſos hoſtes hæc mea dextra potens.
Miſiſſemque manum ſuper hos, quibus vndiq; ſepti,
Anguntur duro collaque preſſa iugo:
At ſimul infeſti, mihi ſunt factique rebelles;
Deſtitui: pœne tempus eritque ſuæ.
Sunt ementiti perſæpe volatile vulgus:
Pollicitis quoties deſiliere ſuis?
Lacte cibauit eos tamen et; triticique medulla
Exaturauit eos mellifluaque petra.

D filius, honor vel magiſtratus. hunc locum obijciunt Iudæi Chriſtianis, dicentes colere eos Deum recentem, qui colunt Chriſtum, quibus reſpondendum eſt per autoritatem Pauli ad Hæbræos: Ieſus Chriſtus heri, & hodie, ipſe, & in ſæcula. ¶ Alienigenas Deos. Qui ab alienigenis colebantur, vt Iuppiter, Mars, Apollo, Iuno, Minerua, Baal, & Aſtaroth, & cætera huiuſmodi portenta, de quibus alibi dicit Pſal. omnes dij gentium dæmonia. ¶ Mundi Dominus. Vt potè creator, & gubernator eius. ¶ Deus & tuus. An non & aliorum? ſcilicet certè omnium uelint, nolint: dicitur autem Deus ſpecialis huius populi, propter fœdus quod inierat cum illis in ipſa datione legis renouatum deinde, & tempore Ioſue poſt introductionem in terram promiſſionis; ubi elegerunt Dominum in Deum, & promiſſerunt ſe ſeruituros ei, obedientesq; futuros præceptis eius. ¶ Tractus es. Q. d. etiam inuitum abſtraxi; nam erant multi murmuratores pigri bonum libertatis non dignoſcentes, qui libentius degiſſent ſeruire Aegyptijs, quàm laborem illius longi itineris ſuſtinere, vt peruenirent liberi ad terram fluentem lacte & melle, & attende hic quia etiam inuitis poſſunt conferri beneficia; ita tamen ſi poſtmodum de nolentibus volentes fiant, alioquin beneficia ipſa reputabunt maleficia. ¶ Os aperi. Ad petendum à Deo tibi ſalubria. iuxta illud. Petite & dabitur vobis. item os aperi ad prædicandum alijs vtilia. iuxta illud. os meum aperui & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam, Dominus enim dabit verbum euangelizanti virtute multa; nec
Pſa. 118. enim vos eſtis qui loquimini: ſed ſpiritus Patris ueſtri qui loquitur in vobis. ¶ Cordiſq; fores. Scipſum exponit
Pſal. 67. etenim ſi cor non orat in vanum lingua laborat; & dicetur eis. populus, hic labiis me honorat: cor autem eorum
Matt. 10. longè eſt à me. ¶ Expande. Dilata, fores cordis ſunt deſideria magna, quæ quanto maiora fuerint, & la-
Eſa. 29. tiora abundatiorem ſpiritum recipient. ¶ Mel numinis. Spiritus mei gratia, quod patuit in prophetis, clarius
Matt. 15. in Apoſtolis in die Pentecoſtes. ¶ Meus hic populus. Qui debuit eſſe: non qui rebellis tunc eſſet, alias enim dixerat Moyſi, deſcende quia peccauit populus tuus q. d. non amplius meus, ex quo per peccatum auerſus eſt à me. ¶ Aures ſulit. Pro abſtulit q. d. neq; voluit audire, ꝙ maioris contumaciæ ſignum eſt. ¶ Dimiſi. Per ſubtractionem
2. Mac. 6. luminis intellectus, & correctionem non adhibitam, quæ magna eſt ira Dei. quia multo tempore non ſinere ex ſententia agere peccatores: ſed ſtatim vltionem adhibere magni beneficij eſt indicium; quia Deus omnem filium, quem diligit, corrigit. ¶ Vt queuis. Ordo eſt. vt fac. qu. ma. exp. hoc eſt. permiſſi vt irent poſt concupiſcentias ſuas. ¶ Deſideria iniqua. Pro iniquarum rerum. endiadis eſt. ¶ Per inu. ſu. Ideſt per nouas peccatorū ſpecies, quas ipſimet inuenere. de quibus Apoſtolus ad Rom. cap. primo. ¶ Sine lege. Immo contra legem diuinam & humanā. nec mitum quia iugum legis à ſe abiecerunt. diceruntque: quis noſter dominus eſt? ¶ Audiſſet me. Interiori ac exte-
Iac. 1. riori auditu. ¶ Peragraſſet. Opere compleuiſſet. nec enim auditores legis. ſed factores iuſtificabuntur: dicit autem
E peragraſſet, quia ſumus omnes peregrini ad cœleſtem patriam tendentes. quòd ſi recto itinere non ambulauerimus
Luc. 10. nequaquam ad patriam, ſed in ſyluas hiericuntinas declinabimus, vbi incidemus in latrones, qui expoliabunt nos, & ſi non interfecerint plagis impoſitis ſemiuiuos relinquent. ¶ Meque reg. Etenim ſine illo nihil poſſumus facere. ¶ Pro nihilo. Duplicem habet ſenſum primo. i. faciliter, quid enim facilius factu domino quàm peſſimos idolatras perdere, dæmones à iuſtorum infeſtatione effugare? alter eſt ſenſus: pro nihilo. i. ad nihilum. iuxta illud. Ad nihilum deducetur malignus in conſpectu eius. ¶ Et gra-
Pſal. 14. tis. Ideſt etiam ſine tuis oblationibus iunctis cū precibus, quia bonorum noſtrorum nō indiget dominus. ¶ Forſan. Ad mutabilitatem mētis humanæ aliqui referūt hāc notam dubietatis, quia promiſſiones diuinæ ſub conditione datæ retardantur, & quandoque tolluntur. alij ironicè uolunt poſitum eſſe, & tunc non eſt nota dubietatis, ſed potius affirmationis magnæ. nanc per ironiam contraria uerborū ſemper ſententia aſtruitur. ¶ Triuiſſet. Confregiſſet. ¶ Inſenſos hoſtes. Carnales & ſpiritnales i. idolatras & dæmones. ¶ Manum. Flagellantem & pœnitentē ſuper hos. Non dicit ſub vel ſubtus, quia tunc auxiliaris eſſet manus, ſicut alibi dicitur, cum ceciderit non collidetur quia
Pſal. 36. dominus ſupponit manum ſuam. ¶ Septi. Circundati. iſti erant Philyſtæi, Idumei, & Arabes, Tirijque, & Sydonij, Moabitæ, & Ammonitæ. ſi ad homines referas. ꝙ ſi ad dæmones. planum eſt. ꝙ vndique nos circuunt quærentes quem deuorent. ¶ Anguntur. Excruciantur. ¶ Duro iugo. Seruitutis. ¶ At. Supple iudæi mei. ¶ Simul. Cum alienigenis idolatris. ¶ Infeſti. Inimici. ¶ Deſtitui. Dereliqui eos ſuo iudicio: ſed ne credant ſe remanſuros impunes. ſequitur
F ¶ Tēpus. A me diſpoſitū, vel cū uenerint in profundum malorum impleuerintque menſuram patrum ſuorum. nec vlla amplius erit ſpes correctionis. ¶ Ementiti. Minimè attendentes quæ promiſſerunt Deo coram prophetis illis
Matt. 23. temporibus quibus adiuuabat eos ab oppreſſionibus inimicorum: ſed cum paululum reſpirauerant panis abundantia & pace gaudentes, iterum recalcitrabant & ad abhominationes priſtinas redibant. ¶ Quoties. Interrogatiue lege & reſponde multoties. vide lib. iudicum & regum. ¶ Deſiliere. Ideſt, ſaltu receſſere. hoc eſt cito fregere fidem & rupere promiſſa. ¶ Tamen. Subaudi, quamque ingratiſſimi fuerint, præteritis beneficijs, infideles defecerint à promiſſis nihilominus mitis & nimis benignus dominus adhuc cibauit eos lacte. & his quæ ex lacte proueniunt ¶ Triticique medulla, Ideſt pane albiſſimo facto ex ſimila, quæ flos eſt farinæ. ¶ Mellifluaque petra. Tanta enim ibi copia eſt apum propter florida prata; ꝙ etiam in petris cauernoſis ſuapte mellificant, ꝙ & in eo ſaltu legimus fieri. ad quem peruenit Saul perſequens Philyſtæos; nam dicit ibi omniſque terræ vulgus uenit in ſaltum in quo erat
1. reg. 14 mel ſuper faciem agri: ingreſſus eſt itaque populus ſaltum, & apparuit fluens mel. uel de cauis arboribus aut de cauernis petrarum, uel de utriſque. myſticè pane triticeo morales ſenſus: melle de petra, allegorici eliciti ex diuina ſcriptura ſignificantur.
Amen.

A

Conſtitit omnipotens. Inuehitur pſalmiſta in perſona domini in malos iudices qui gratia, odio, uel pecunia peruertunt iudicia, myſticè, ab aliquibus exponitur: vt ſit inuectiua in principes populi iudæorum ſcribas, & phariſcos qui iniuſtè condemnauerunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum odio, & inuidia. vates igitur primo dicit Dominum Deum aſtitiſſe iuxta iudices iudæorum, quos appellat Deos dum iudicarent. deinde in medio illorum conſediſſe. grauiterque eos increpaſſe propter iniquas ſententias, pœnam debitam comminaſſe, ſi nō ſe emendarent. ¶ Conſtitit. Prius ad videndum quo pacto iudicia exercerent, & hoc facit per Angelos & ſanctos. nā ipſe nouit omnia etiam antequam fiant. ¶ Alta ſede. Iudiciariam exprimit dignitatem. ¶ Deorum. Tripliciter hoc vocabulum Deus in ſacris literis accipitur, primo & verè principaliterque pro domino noſtro Deo patre, filio, & ſpiritu ſancto. ſecundo & maximè in plurali. pro ſanctis peophetis, ſacerdotibus & iudicibus. vt hic & infra. Ego dixi vos dij eſtis, & filij excelſi omnes; quem verſiculum refert etiam dominus in Euangelio & exponit dicens. ſi illos dixit Deos ad quos ſermo Dei factus eſt &c. non tamen ſunt iſti veri, & naturales Dei, ſed participatiue, quia exercent aliquod opus ex mandaro Dei, quod ad ipſum Deum pertinet. vt prædicere futura iuxta illud. nunciate nobis quæ futura ſunt: & dicemus, quia dij eſtis vos. Iudicare, peccatorum vincula ſoluere, remittere ac retinere peccata. iuxta illa duo. Quæcumque ligau. ſ. t. e. l. & in cœlis. & quæ a. ſ. s. t. e. ſol. & in cœlis & quotum rem. p. r. eis & Io.10. Eſ.41. Matt.16. Io.20.

ODE LXXXI. EX PSALMO LXXXI.
Deus ſtetit.

Conſtitit omniporens ſuper alta ſede Deorum,
In medioque ſedens iudicat ipſe Deos.
Quo (ſcelus) vſque mali iuſtos damnatis iniquè?
Perſonam accipitis? ſoluitis atque reos?
At cur non miſeri cauſamque fouetis egeni?
Eripitiſque inopem diuitis ore lupi?
Et ſpe defectis patres eſtote pupillis,
Proque viro viduis, diffugiumque humili.

quorum ret. r. ſunt. tertio dicuntur dij falsò & nuncupatiuè tantum, putatiuè, erroneèque. vt dij gentium dæmonia, Iuppiter, Iuno Baal, Dagon & Aſtaroth. ¶ Sedens. Pro tribunali, vt iudicibus vices reddat. ¶ Ipſe. Non alius, qui poſſet ad iniquitatem declinare. quare ò Iudices memento te inter iudicandum vos habere iudicem in cœlo Deum, qui iudicia veſtra cōtemplatur, vt confirmet, ſi iuſtè lata ſunt. diſſipet ſi iniqua. iuxta illud. Nec damnabit eum cum iudicabitur illi. boniſque vt reddat præmia, iniquis verò vt iuſta præparet ſupplicia. ¶ Quo uſque. Tmeſis eſt. quaſi dicat iam deberetis diſcere iuſtè iudicare & deſinere ager peruersè, & tamen id non facitis, ſed diu perſeueratis in malitia. quouſque ergo iſtud? numquid vſque ad mortem? ¶ Scelus. Per parentheſim exclamatio. pro eo ꝙ eſſet, ò vos iudices ſcelerati & mali. ¶ Damnatis iniq; per. ac. & abſoluitis reos. Tria ſunt mala, quibus iudices maximè cupidi ſæpe inuoluuntur. aurum quippe & animi paſſiones illos aliquādo excæcant. ¶ At cur non. Subaudi magis non facitis quæ ad honorem veſtræ dignitatis, debitumque officium veſtrum pertinentur. ¶ Miſeri. Cuius miſerendum eſt. ſi cauſa eius iuſta ſit: alias à limine iudicij expellendus, cogendusq; eſt vt ꝯ proximo ſatisfaciat, ſi quomodo poteſt: ſin autem expectetur, donec ad pinguiorem fortunam deueniat. quia inanis eſt actio quam inopia debitoris excludit. nec tamen eſt crudeliter carceri mancipandus. ¶ Cauſam. Iuſtam tamen. ¶ Fouetis. Fauore debito proſequimini. & cito iudicatis, ſententiamque ſine mora executioni demandatis. nec permittatis à potente tales indebite vexari. nec litium diſcrimini ſinatis exponere. quia ſi non habent vnde viuant, multominus vnde litigent. ¶ Ore. Ex calumnia & direptione. ¶ Diuitis lupi. Hi regnant (dicit Eſopus) qualibet vrbe lupi. nam ſicut in ſylua Leonum paſcua ſunt onagri, in mari quoque magnorum piſcium eſca ſunt parui ſic paſcua diuitum ſunt pauperes. ¶ Spe defectis. Plus eſt quàm derelictis. ¶ Patres. Vice patrum defendentes eos, & prouidentes de cibo potu & cultu. ¶ Pupillis. Patre carentibus. ¶ Proque viro. Ideſt loco viri ſed non in lecto, quòd multi peruerſi faciunt iudices, tam turpi queſtu iudicium vendētes. ¶ Diffugium. Refugij locus, ac ſcutum defenſionis. ¶ Humili. Aut abiectæ infimæque conditionis viri, probi tamen: alias nec calamitoſorum fictæ lacrimæ in iuditio ſunt attendendæ. ¶ Nō cognouerunt. Malitia excæcante oculos cordis, & maximè auaritia: pecuniæque ac munerum cupiditas. de quib⁹ ſcriptū eſt: quòd excæcant oculos ſapientium. & hæc iuxta primum intellectum. pro ſecundo autem ſeu myſtico, ſiue etiā hyſtorico vt Aug. & quibuſdā alijs doctoribus & mihi placet tangitur hic quod ait Paulus. Si enim cognouiſſent, numquam dominū gloriæ crucifixiſſent. ¶ Lumine mentis. Qui eſt intellectus. ſunt enim multi, qui nec volunt intelligere, vt bene agant, qui & ſapientes ſunt ad facienda mala, bona vero facere neſcientes. ¶ Tenebris. Ignorantiæ, & malitiæ iuxta primum: odij atque inuidiæ pro ſecundo. ¶ Neſcia turba, grauis. Duplex Epitheton eſt, quale illud Virg. Monſtrum horrendum, ingens. vulgarem hæc plebem tangunt, qui magis ignorātia licet craſſa quàm malitia in necem domini peccauerunt; perſuaſerūt enim illis principes Ieſum populi ſeductorem eſſe. & ob id vt magis Barrabam peterent, Ieſum verò perderent extorſerunt, quare & pro his dominus in cruce orauit dicens. Pater ignoſce illis: quia neſciunt quid faciunt. ¶ Grauis, autem. Idcirco dictum eſt. pro graui clamore. crucifige crucifige, quo vel ab inuito iudice condemnationem iniuſtam Chriſti extorſerunt. ¶ Veſtræ terre. Quæ auari atque terreni iudices ambiunt dominari. ¶ Omnia Lutea. Ideſt Lutulenta atque cænoſa, cœleſtium. ſ. comparatione rerum; nam quæcunque terrena ab auaris Iudicibus cupiuntur, ea ſunt vilia atque execranda iudiciorum ſuorum fundamenta, quæ omnia ab adueniente iuſto iudice Chriſto amouebuntur. ¶ Manum. Vindicem poteſtatem vt: Titi atque Veſpeſiani in iudæos. ſic & aliorum principū in

Pſal. 36.

B

Non cognouerunt cæcato lumine mentis,
Ambulat in tenebris neſcia turba, grauis.
Ecce mouebuntur veſtræ omnia lutea terræ
Fundamenta, manum concutiente Deo.
Dixi equidem vos eſſe Deos, celſique tonantis
Mirificam prolem, cœlicolumque decus:
Inſtabiles at vos homines magis eſſe volentes,
Declinauiſtis: ceu vetus ille parens.
Ergo ſicut Adam perijt moriemini & ipſi:
Ex veteri mors eſt; mors veteres ſequitur.
Corda nimis tumidi quique erexiſtis in altum,
Spirituum veluti prima ſuperba cohors.

Exod.23. Eccl.10

1. cor. 2.

C

Hier.4.

Marc.15 Luc. 23.

D in quoſuis peruerſos iudices.¶ Deos. Non propriè vt ſupra dictum eſt: ſed ſimilitudine, ac participatione eorū, quę ſolius Dei eſſe dicuntur. vt iuſtè iudicare, vere futura prædicere, & peccata remittere.¶ Mirificani prolem. Nam & ſi omoes homines filij Dei ſunt creatione; populus tamen Iſrael dicebatur primogenitus eius, & quanto magu rectores populi? de quibus dictum eſt. Nolite tangere Christos meos; nam qui vos tangit. quaſi qui tangat pupillā
Zach.2. oculi mei. Nunc autem fideles ſangoine Chriſti redempti per nooam in baptiſmo adoptionem filij Dei efficiūtur,
Rom.8. q ſi filij, & hæredes (vt ait Paulus) hęredes quidem Dei, cohęredes autem Chriſti.¶ Homines. Ab humo; terrena,
Pſa. 118. & caduca: magiſquā cœleſtia, firma, atque ſtabilia appetentes.¶ Declinaviſtis. A recta via mandatorum Dei. maledicti ſuot autem qui declinant à mandatis eius.¶ Vetus par. Adā .ſ. qui ab Eua delinitus tranſgreſſus eſt præceptū
1.cor.15 vnde & mortem, cęteroſque huius miſerę uitæ morbos cum tota ſtirpe generis humani incurrit.¶ Ex veteri. Duo ſunt homines moribus & vita diuerſi, primus homo de terra, terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis. Adam vetus homo: nouus homo Chriſtus. vetus homo peccator mortem intulit mundo; nouus homo peccata tollens, vitā intulit mundo. i. ſpem vitę dedit ęternę quicunque tulerit imaginem ueteris peccando, ad veterem & mortem dignum pertinet hominem, qui verò noui, pertinet ad Chriſtum; hinc Apoſtolus
Coloc.3. ait, Exuite vos veterem hominem & induite nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt.¶ Superba cohors. Pro ſuperborum. nō ſolum ueterem hominem præuaricando præcepta, ſunt imitati: ſed & diabolum ſuperbiendo; idcirco ſimiles in culpa, par pœna ſequetur.¶ Lucifer. Qui ſecun-
Eſa. 14. dum alium prophetam mane oriebatur, modo non niſi occaſum nouit.¶ Surge Deus. Si non dormit, neque dormitat qui cuſtodit Iſrael, quomodo uates ait ſurge Deus! ſegnibus (inquit Ambroſius) dormit Deus. ſtrenuis au-
Matth.8. tem uigilat dormit etiam dominus ut habemus in Euangelio quando permittit homines in fluctuoſum mare hu-
2.cor.12 ius mundi alicuius aduerſitatis tempeſtate uexari, ad profectum eorum; nam uirtus in infirmitate perficitur: ſurgit autem cum eos liberat à malo. eſt etiam altior ſenſus. ut intelligantur omnes hi uerſus de reſurrectione D. N. I. Chr. de ſuperborum iudæorum merita deiectione, & de gentium uocatione.¶ Deus. Chriſtus homo & Deus. ut
E homo potuit mori, & quia Deus, à mortuis reſurgere; propterea reſurrectio diuinitati eius aſcribitur.¶ Summi patris. Scilicet cuius eſt uirtus & ſapientia ideoque patri coæternus: cum pater ipſe nunquam fuerit ſine ſapientia & uirtute. ſicut docet Auguſt. contra Arrianos æqualitatem perſonarum negantes.¶ Gradus. Elatorum hominum, ſeu mauis phariſeorum, principumque gentis hebree. porrò gradus ſuperbię multi ſunt primus eſt inferiorum cōtemptus. alter æqualium, tertius & maiorum.¶ Meritiſſimus hæres. Propter paſſionem, quam inſons pro ſontibus tulit.¶ Noua iura, leges Euangelicas. uetus enim lex fuerat timoris, ut potè ſeruis data, noua lex amoris, at potè filijs exhibita.

Lucifer vt princeps cecidit, cunctique ſequaces,
Turbine deiecti; voſque cadetis ita.
At tu ſurge Deus ſummi fortiſſima virtus
Dextera terrenos iudicet alta gradus.
Regna ſuper cunctas gentes meritiſſimus hæres
Conſtitues; illis & noua iura dabis.

SVmme, potenſque Deus. Prædicit hoc in pſalmo uates graue iudicium domini futurum ſuper eos, qui poſthabita formidine Dei iuſti iudicis, & cuncta uidentis, uarijs afflictionibus populum Dei uexare minime uerentur; & præcipuè quando dom. noſt. Ieſ. Chr. ueniet ad uniuerſale iudicium, redditurus in ſpæ robis quas meruere pœnas; illis inquam improbis maximè, qui impiſſimo adhæſerint Antichriſto. & hoc vaticinium orādo ac conquerendo dumque ipſum ad iudicandum inuitando connectit. dicit igitur.¶ Summe, potenſque Deus &c. Boni iudicis partes neceſſariæ deſcribuntur: vt ſit ſummus, qui neminem ſupra ſe habeat; cuius timore offenſæ ab eo quòd iuſtum eſſe cognouit abſterreatur. vt olim Pilatus timore Cæſaris. vtque potens ſit ſententiam ſuam exequi vt ſapiens: ne fallatur ignorantia. vt æquus ac iuſtus, ne ſordibus munerum, aut vllis corrumpatur affectionibus; hæc omnia in D. N. I. Chr. iudice venturo futura ſunt. illum ergo alloquitur.¶ Patiens. Expectans multo tēpore
Ioan.9. peccatorem ad pœnitentiam.¶ Siluiſti. Videtur ſilere Deus, quando diſſimulat peccata hominū propter pœnitentiam: ſed non gaudeant inde in peccato pertinaces, quia Theſaurizant ſibi iram
Rom.2. in die iræ, & iuſti iudicij; nam & ſi lento pede veniat diuina vindicta, tarditatem tamen, ſupplicij grauitate compenſat.¶ Nonne loqueris. Vtique vox domini pœnę irrogatio eſt. poſſumus etiam intelligere de voce domini noſtri Ieſu Chriſti quando veniet ad iudicium; qua iubebit ſiſti gētes omnes ante tribunal ſuum. deſcendet.n. do-
F minus (vt ait Apoſtolus) in iuſſu, & in voce archā-
Cor.15. geli & in tuba Dei. loquetur etiam tunc bonis & reis. illis venite benedicti &c. his autē. Ite maledicti in ignem æternum &c.¶ Tona. Surgite mortui venite ad iudicium. de hoc tonitru vocis dicit Hieronymus. ſiue comedam, ſiue bibam; ſiue quiduis aliud faciam. ſemper mihi uideor in auribus illam horribilem vocem reſonare; ſurgite mortui, uenite ad iudicium.¶ Perſonnere. Ad
1.cor.13 ſimilitudinem ſtipulæ, uel frondum, quando ſubito igne corripiuntur. potes & ad illum cymbali ſonitum referre, de quo ait Apoſtol. ſi linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam; factus ſum uelut æs ſonans, & cymbalum tinniens.¶ Prophanum caput. Mentē elatam; unde prophanatur religio per contem-

ODE LXXXII. EX PSALMO LXXXII.

Deus quis.

SVmme, potenſque Deus, ſapiens, æquiſſime iudex
Quis tibi, quis ſimilis? paruè futurus erit?
Iam dudum patiens ſiluiſti: nonnè loqueris?
Alta ſilentia iam diſijce, rumpe, tona.
Hoſtiles etenim voces per inania, ſpreta
Maieſtate tua perſonuere diù.
Impia gens, quibus inuiſus Deus: Ecce prophanum
Sydera celſa ſuper voce tulere caput.
Quo duce pectoribus ſecum peperere malignis
In populum, & ſanctos conſilia alta tuos.
Nam condixerunt, ſeſe per mutua verba
Hortantes, eia diripiamus eos?
Ecquid ſtatis? adeſte citi; properate frequentes;
Irruite in miſeros; ſegnis abeſto mora.
Cæde replete domos, flammis abſumite tecta;
Eradicetur gens inimica ſolo.
Perdere cuncta placet; penitus tollantur ab orbe
Amplius Iſrael non memoretur ibi.

ptum,

Nos vtinam ſolos amentia perderet horum
Te quoque nobiſcum te Deus alme petunt;
Finitimæ gentes in nós, populique ſuperbi
Conſpirauerunt, arma ciere ſimul.

ptum,& omnis cultus Dei.aut aliquem ſuperbũ ductorẽ aduerſariorum Dei intellige, iuxta primum ſenſum.pro ſecundo. nõ niſi Antichriſtũ; uel diabolum.de illo dicit.Apoſtolus: quòd eleuabitur ſupra omne; quod dicitur Deus,aut colitur.ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe, ꝙ ſit Deus, quem interficiet dominus ſpiritus oris ſui &c. de diabolo.Aſcẽdam in cœlum,ad aquilonem ſtatuam ſedem meam,& ero ſimilis altiſſimo.unde in utroque ſenſu bene ſequitur.¶Quo duce. Siue, Sennacherib, Aſſyriorum rege ſuperbiſſimo vt aliqui autumant. ſiue quouis alio,de quibus dictum eſt.quæ autem ſequuntur clara ſunt,nec indigent expoſitione.¶Iſrael. Producta penultima,quia barbara uox eſt.nec enim apud eos uocalis ante uocalẽ ſemper corripitur; quinimo apud hebræos plerumque producitur,aduertendum eſt,ꝙ in ſecundo ſenſu,& hæc uox Iſrael & multæ, quæ ſequentur, non ad litteram:ſed iuxta interpretationem earum ſunt accipiendæ.nec enim per Iſrael carnalem illum populum iudæorum ab Iſraele deſcendentium debemus intelligere: ſed catholicum & fidelem chriſtianum,qui per fidem dicitur Deum uidere,& per contemplationem ſpeculari.Iſrael quippe interpretatur Deum videns. Idem fiat in ſequentibus,vt in omnibus conſulatur vocum interpretatio.¶Amentia. Bene dicit.ſunt.n.amentes,qui contra Deũ, & ſanctos eius pugnare contendunt.¶Vnanimes populi. S.& gentes,q̃ ſequuntur infra. circa hyſtoricum ſenſum nihil hic elaborandum eſt.omnes enim hæ gentes conſpirarunt ad internitionem iudæorum,& tempore,Sennacherib, & aliorum regum Aſſyriorum.¶Idumæa. Per Idumæos,qui ſanguinei interpretantur,atq; terreni,omnes homicidas & auaros intellige.& præſertim eos, qui ſola ſpoliorum cupiditate perſecũtur Eccleſiã Dei & ſanctos.¶Fraternum odium. De quo vide hyſtoriam Gen.c.xxvij, & vltra.Oderat ergo ait,ſẽper Eſaù,Iacob,pro benedictione,qua benedixerat ei pater.dixitq; in corde ſuo. venient dies luctus patris mei,& occidã Iacob fratrem meum. ¶Lentis ob eſcam.Et hanc hyſtoriam vide. Gen.c.xxv.in finem.vbi inuenies Eſaù vendidiſſe primogenita accepto a Iacob Lentis edulio, & inſuper venditionem iuramentó firmaſſe, quæ res non iocoſum vt is exiſtimabat, ſed ſerioſum ſortita eſt euẽtum. ¶Minor.Scilicet Iacob is fuit,q̃ prænaſcentis fratris pedem manu tenebat.eſt autem alluſio ad id celeberrimum de his fratribus dictum prophetæ ab Apoſtolo relati. Maior(inquit)ſeruiet minori. ¶Quique ſibi &c. Per hos hi deſignantur. de quibus ait Apoſtolus, Erunt homines ſeipſos amantes,auari, elati,ſuperbi,blaſphemi &c.& rurſus.quorum Deus venter eſt.Lurcones.ſ. diuiti illi perſimiles,qui induebatur purpura & byſſo:atque epulabãtur quotidie ſplendidè. & qualis erat ille qui dicebat animæ ſuæ.Anima mea habes multa bona congregata in annos plurimos, requieſce cõmodè,bibe, & lætare & in libro ſap. dixerunt impij cogitantes apud ſe non recte &c. vſque ibi.venite fruamur bonis vtamur creatura tamquam in iuuentute celeriter.vino precioſo, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. coronemus nos roſis antequam marceſcant.non ſit pratum per quod non tranſeat luxuria noſtra. & alia multa quæ poſſunt ibi videre.tales etiam ſunt hæretici noſtri temporis calcibus abijcientes quadrageſimam, atque ieiunia.vi.feriæ & ſabbati abſtinentiam.religioſorum,monialiumque vota ſoluentes,quo liberius vacent luxuriæ, ſicut equus & mulus in quibus nõ eſt intellectus.¶Iſmaelitas.Ab Iſmaele Abrabæ filio ex ancilla de quibus Ge.21. ¶Quiq; patrem reſe. Talem.ſ.quem pudor eſt oſtendere. vt potè inceſtuoſum,ac infamẽ.porrò Moabitæ.ex patre interpretantur,& ſignificantur omnes,qui ex patre diabolo ſunt,imitatione non ex creatione;cũ quo fornicantur aiæ peccatrices & ſibi ſimiles aſſeclas generant:ſed & ſtriges male Fœminæ cum patre diabolo rem turpem ſeſe iactant habere,à quo ſumpto corpore aereo,ſiue per inania præſtigia deluduntur. ¶Turbidus Ammon. Ea eſt huius uocis interpretatio,per Ammonitas iracundos intellige.unde & propheta.turbatus eſt à furore(inquit)oculus meus.¶Filia mix.p.Notum eſt duas filias Loth nepotis Abraæ poſt incendium Sodomæ & Gomorræ,proprio patri temulento turpiter adhæſiſſe.ex eoque concepiſſe,Moab & Ammon;vnde Moabitæ & Ammonitę. ¶Proſelyti. Ideſt aduenæ interpretatio eſt huius nominis Agareni,ſunt mali prauorum magiſtrorum diſcipuli. de quibus in Euangelio dixit dominus.ueh uobis ſcribę & phariſei,qui circuitis mare & aridam,ut faciatis unum proſelytum, & cum fuerit factus:facitis illum filium gehennæ duplo quàm uos. ¶Gebal.Vallis vana interpretatur. hi ſunt hypochritæ qui nequiter ſe humiliant;fingunt enim humilitatem quandam in exteriori homine,ut ſub ſpeciæ apparentis ſanctitatis ſimpliciores quosque deludant:uerum hæc ſimulata ſanctitas duplex eſt iniquitas & ſumma uanitas. ¶Palæſtinis.Hi ſunt Philyſtæi qui cadentes potione interpręțantur,hi ſunt quos facit ebrios luxuria ſœcularis,& epotus calix diaboli ambitione repletus. ¶Tyrij. Qua uoce tribulatio ſignificatur, & anguſtia.de qua dicit Apoſtolus.tribulatio,& anguſtia in omnem animam operantis malum.¶Terram lingens. Interpretatio eſt huius uocis Amalechitæ.hi ſunt omnes inimici domini, ſiue pagani,aut ſaraceni,uel turcæ,qui & thraces eſſe dicuntur. & quicunq; aperte Chriſti nomẽ & chriſtianos inſequẽtur.de quibus ait prophera. & inimicis eius terrã lingẽt.¶Aſſur. Ad literã Aſſyriorũ rex,ſiue Sennacherib, ſiue Nabuchodonoſor, aut quis alius gentis eius princeps.in myſterio uerò, Aſſur eſt diabolus

A

2.Theſ.2

Vt nomen,cultumque tuum de limine terræ
(Proh ſcelus) abradant, hi pepigere ſimul.
Fœdus & vnanimes inierunt, ſanguine gaudens
Idumæa ferox,& ſitibunda necis.
Seruat adhuc fraternum odium, quòd lentis ob eſcã
Abiuratus honos, præpoſitusque minor.
Quique ſibi, ventrique ſuo parere laborat;
Pulſa quòd æde parens Iſmaelita memor;
Quiq; patrẽ referunt Moabitæ,& turbidus Ammõ,
Vtraque quos genuit filia mixta patri.
Proſeliti ſegnes Agareni, feſta colentes.
Incola tuque Gebal vallis inanis ades.

B

Luc.12.
Sap.c.2.

Gen.19.

Matt.23.

C

Cumque Palęſtinis, Tyrij venere frequentes;
Et terram lingens Amalechita ruit.
Venit & accitus ductor turpiſſimus Aſſur,
Aſſur equo fidens millia multa trahit.
Cerne quot incæſti ſecum traxere Lothei.
Auxilia vrgentes vndique multa nimis.

Vox exercituum Sabaoth Deus alta tuorum
Conteret hos, olim ceu Madiane ſatos.
Quos fragor, & ſplendor, ſubitus clangorque tubarũ
Terruit, & gladij vox Gedeonis adeſt.
Tergaque percuſſi cogantur vertere, ſicut
Militiæ princeps Syſara, Rexq; Iabin.

D diabolus, aut Antichriſtus unde & appellatur
turpiſſimus. ¶ Aſſur equo fidens. Anadiploſis. i.
Geminatio eiuſdem nominis uenuſtatem non
modicam addens carmini . qualis eſt illa Maro-
nis: pulcherrimus Aſtur, Aſtur equo fidens. Aſſy
rij quippe erant equites Bellicoſiſſimi: ſed in my
ſtico ſenſu . dicitur Antichriſtus equo fidere,
quia in ueritate equites ualidiſſimos eſt habitu-
rus & multiplices exercitus, alias & per equum,
quod ſuperbum, & iactabundum eſt animal ſuperba elatio, uanaque iactantia ſignificatur. qua & Antichriſtus, &
diabolus abundant. Inceſti Lothei. Ex inceſtis parẽtibus nati, ſi quidem à Loth, qui filiabus turpiter admiſſus, eos
genuit, ut ſupra dictum eſt, deſcenderunt, porro Loth, declinans, interpretatur, & ſubauditur à Deo, quare non ſo
li principes tenebrarum Angeli Sathanæ, qui ſecuti Luciferum à Deo declinauerunt; ſed intelligi poſſunt etiã A-
poſtatæ retrogradi à ſancto, quod aſſumpſerant propoſito de quibus ait dominus in Euangelio. Nemo mittẽs ma
num ad aratrum, & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. hi ſunt de quibus ait Auguſt. ſicuti non inueni meliores
iis, qui in monaſterio profecerunt: ita non inueni deteriores iis, qui à monaſterio defecerunt. ¶ Auxilia. De qui-
bus ſupra. quæ enim diabolus, quem deuoret, per ſe & ſatellites ſuos efficere non poteſt, malorum hominum mi-
niſterio quærit explere. ¶ Exercituum. Interpretatio eſt huius nominis Sabaoth: ſunt autem angeli tantæ uirtutis,
ut unus eorum in una nocte interfecerit clxxxv. millia exercitus Sennacherib, alter peſtis gladio die una. 70. mil-
a.Ro.24. lia uirorum necis dedit, ex omni populo Iſraelitico. ¶ Madiane ſatos. i. Madianitas, qui ſe ſe cũ innumerabili mul-
titudine & hominum atque iumentorum, & gregum quotannis tempore nouarum frugum in regiones Iſraelita-
Iud.7. rum diffundentes, locuſtarum more cuncta deuorabant. Hos Gedeon qui & Hierobaal dictus eſt ex præcepto do-
mini ſolummodo cum 300. uiris uſque ad omnimodam internitionem deleuit; ſtratagemate uſus, de quo in lit-
tera. Madianitæ, relinquentes iudicium interpretantur. hi ſunt peruerſi iudices, qui per auaritiam, & ſordes perpe-
ram iudicant. cauſidici quoque, & aduocati mali eos corrumpentes, & inuentis quotidie nouis cauillationibus
peruerſa iudicia procurantes. ¶ Fragor. Colliſarũ intra ſeſe lagenarũ fictiliũ. ¶ Splendor. Luminũ fractis laguncul is
emicantium. ¶ Clangorque tubarum. Triſariam diuiſerat Gedeon exiguũ exercitum ſuum; illiſq; præceperat, ut
quod cernerent eum facere & ipſi exequerentur; moxque circa noctis medium omnes ſuas confregere lagenas;
E vnde quæ intus latuerant, emicuerunt lumina; & altera manu tubas ad os apponentes perſonuerunt, interdum
Iud.7. & vociferantes. Gladius Domini, & Gedeonis, quo ſtrepitu exciti Madianitæ, & viſo luminum inſolito miracu
lo, adeo exterriti ſunt, ut omnes ſe ſe in fugam præcipitantes, mutuis etiam cędibus inuicẽ caſtra eorum relictis ca
ſtris diſſiparint. uide hyſtoriam hanc in libro Iudicum. ¶ Syſara. Is princeps militiæ fuit Iabin regis Chanaan,
qui regnabat in Aſor, & habebat nongentos currus falcatos grandi cum exercitu, oppreſſeratq; filios Iſrael xx.
Iud.4. annos, deuictus eſt à Delbora vate fœmina, & Barach aſcito duce exercitus x. millium pugnatorum, eiuſdem libri
hyſtoria eſt. per Syſaram, qui interpretatur, equi viſio, ſiue gaudij excluſio, notantur adulteri, nam ſicut ſem-
Hier. 5. per adhinniunt equo viſa: ſic & ipſi facti ſunt equi emiſſarij, ut ait Hieremias propheta, amatores in fœminas:
vnuſquiſq; ad vxorem proximi ſui hinniebat, vnde gaudij coniugum omnis excluſio, ac perpetui mœroris occa-
ſio, tam grauem iniuriam non ferentium. per Iabin, qui ſapientem ſonat, illos ſapientes intelligamus oportet, de
Hier. 4. quibus ſcriptum eſt; ſapientes ſunt, ut faciant mala, bona autem facere neſciunt. & Apoſtolus à propheta di-
1.Cor.1. ctum refert: perdam (dicit Dominus,) ſapientum ſapientiam, & prudentiam prudentum reprobabo, & alibi, vbi
ſapiens? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſæculi? & iterum qui dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt, quales
fuerunt mundanæ, & ſæcularis tantum ſcientiæ phyloſophi. ¶ Endor. Eſt fons vnde etiam dicta eſt Endor ciui-
tas; porro Cyſon torrens (apud quem factum eſt prælium) & duritiam, & abundantiam eorum ſignificat, hi
ſunt diuites huius ſæculi, opibus abundantes, & in pauperes duriſſimi. Endor autem fons generationis interpre
tatur, & ſubaudiendum eſt carnalis, hi ſunt qui pro nihilo regenerationem ducentes ſpiritalem, non niſi quæ car
nalia ſunt ſapiunt, carnalibus ſemper intendunt; de quibus & loquuntur & in quibus ſe ſemper exercent. ¶ Ore-

Delbora quos ſtrauit vates, dux, fœmina belli,
Cyſon vbi torrens ſanguine tinxit aquas.
Vt cœnum immundum putruere cadauera in aruis;
Vnde grauis factus, teter & Endor olet.
Corpore nonne potens & viribus acer Orebus?
Et Zebus, & Zebeus, Salmana; Duxq; ferox?
Te ductore tamen fugientum caſtra ſecutus,
Cepit & hos Gedeon tradidit atq; neci.
His magis infeſtos, animo & grauiore ruinæ
Inſtantes noſtræ non tua dextra teret?
Horum pone duces, poſuiſti ſicut & illos;
Quos par culpa ligat: par quoq; pœna premat.
Poſſideamus enim, dixerunt, ſorte trahamus
Hanc terram, has ædes, hæc loca ſancta Dei.

bus. Oreb, Zeb, Zebeæ, & Salmana, quattuor
principes fuere Madianitarum, qui à Gedeone
deiecti ſunt, ac interfecti: ut ſupra dictum eſt.
horum interpretatio talis eſt. Zeb, Lupus, & hi
regnant qualibet vrbe Lupi; ſunt enim paupe-
rum oppreſſores. Zebeæ Lupi victima, hi ſunt,
qui uidentes malos hoc in ſæculo florere in eo-
rum coloniam tranſeunt: Salmana verò vmbra
F commotionis, hi ſunt qui uanis ſuſpitionibus
commoti aduerſus omnes malignantur, nemi-
ni fidem habentes, miſeri ſemper, vnde, & ſa-
piens Cato nos ammonet, ſuſpectus (inquit) ca-
ueas, ne ſis miſer omnibus horis. Nam timidis,
& ſuſpectis aptiſſima mors eſt. Gedeon autem,
qui hos debellauit, Chriſti figurã geſſit, qui pec-
catores iſtos omnes eſt debellaturus, quoſdam
in ſuas partes trahendo: pertinaces verò ad æter
na ſupplicia condemnando, qua de re modo cã-
taturus eſt vates, nec intelligetur niſi ab his qui
hanc nouerint facere diſtinctionem. Eorum. n.
qui in præſenti à Domino flagellantur malorũ,
quibuſdam flagella correctionẽ operantur, nam vexatio præſtat iis intellectum; quibuſdam damnationẽ propter
duritiam cordis accelerat, hac retenta diſtinctione quo ad ſenſum ſpiritalem, cuncta quæ vſq; in finem Pſalmi
canuntur facile percipientur, ¶ Neci. In fratrum ultionem quos ij. peremerant. ¶ His. Madianitis, cumq; aliis
ſupra

ſupra enumeratis. ¶ Magis infeſtos. Hæreticos martyrum interfectores, & Antichriſtianos uult intelligi, qui ic- A
circo dicuntur magis infeſti, quia non ſolus piorum facultates, & corpora perſequuntur: ſed & animas ipſas per-
dere ſatagunt, hoc eſt deuorare, & in corpus Diaboli traiicere, quæ eſt ſocietas ipſa malorum. ¶ Teret. Quaſi di-
cat conteret omnino, ſcilicet, ex modis duobus ſupradictis altero. ¶ Horum. De quibus modo diximus Anthi-
chriſti, vel Diaboli aſſeclarum. ¶ Et illos. De quibus ſupra, Adadianitas, Lotheos, Amalechitas, & Aſſyrios
cum cæteris Iudæorum aduerſarijs. ¶ Pœna premat. Nam qui culpæ ſunt ſocij, & pœnæ. ¶ Dixerunt. Prædicti
aduerſarij Domini, ac ſeruorum eius. ¶ Sorte trahamus. Aut diuidamus inter nos, aut iure quodammodo hæ-
reditario poſſideamus, & ad poſteros noſtros transmittamus, uelut ad hæredes. ¶ Terram. Promiſſionis lacte,
atq; melle manantem. ¶ Vt rota uoluantur. Nam omnes impij in circuitu rerum mundanarum ambulant, &
tranſeuntium. ¶ Rotentur. In gyrum reuuluta circum caput habena. ¶ Terq; quaterq;. Ad ictum Dauid al-

Vt rota voluantur currus, pariterq; rotentur,
Miſſus vt à funda terq; quaterq; lapis.
Vtq; leues ſtipulas moto rapit aëre ventus:
Sic tua diripiat vltio digna reos.
Vt ſterilem ſyluam excitus rapit ignis ab aura,
Flamma velut montes ſulphure fota uorat.
Ignea tempeſtas tua ſic flectetur in illos,
Et turbabit eos, ira furorq; tuus.
At quoniam multos infamia turpis adegit
Ad reſipiſcendum, fuſus & ore rubor;
Namq; humiles fiunt, mentisq; rumore fugato,
Tum reminiſcuntur quo cecidere gradu.
Fac nota ſic turpis facies aſpergat eorum,
Nomen vt inquirant pectore & ore tuum.
Qui ſunt Efrontes eliſa fronte rubeſcant,
Et conturbentur tempus in omne rei;
Confuſi at pereant, qui tincta fronte rubeſcunt,
Ne pereant, vitam mors det ut iſta nouam.
Dat mortem vitamq; ſimul confuſio; vitam
Si pereant: mortem (ni moriantur) habent.

ludit, quando peremit Goliam formidabilem, Reg. 17.
& procerum Gigantem lapidis ictu. ¶ Sulphu-
re fota. Sicut in Aetneo moute, veſeuo; & ſi-
milibus factum eſſe legimus. ¶ Ignea tempe-
ſtas. Diuina vindicta, qualis in Sodomitas, &
Gomorrheos immiſſa fuit: vel gehennam ſigni-
ficat; dicturus eſt enim Chriſtus iudex: Ite ma-
ledicti in ignem æternum. ¶ Illos. Hic in ſenſu
myſtico incipiat fieri ea diſtinctio, de qua ſupra;
malorum ſcilicet, qui in flagellis indurantur, &
eorum qui corriguntur; nam de impœnitenti-
bus modo loquitur. ¶ Ira, furorq; tuus. Ideſt
æterna damnatio, non quòd Deus ira, furoreue
perturbetur, vt homines: ſed miniſtri eius exe-
quentes cum furore uindictam. ¶ At quoniam
multos. Nunc agitur de his, qui emendantur in B
aduerſis; & clara eſt litera. ¶ Nota turpis. Igno-
minia irrogata, & præcipue ob latentis ſceleris
manifeſtationem. ¶ Nomen tuum. Quod ante
deſpectui habebant, aut floccipendebant. ¶ E-
frontes. De pertinacibus hoc ingellige; ſunt au-
tem Efrontes inuerecundi, quaſi frontem mere-
tricis habentes: de quibus alius propheta ſic ait: Hier. 3.
frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſce-
re. ¶ Eliſa fronte. Quaſi malleo tortoris effracta.
¶ Rubeſcant. Sanguinis effuſi rubore. ¶ Contur-
bentur. Non ad pœnitentiã fructuoſam, quia in
inferno nulla eſt redemptio: ſed ad æternam eo-
rum confuſionem. Ideoq; ſequitur. ¶ Tempus in omne rei. Ideſt in æternum culpabiles, & damnati. ¶ Confuſi.
Temporanea, atq; vtili confuſione; dum adhuc uiuunt, ſicut illi de quibus ait Apoſtolus: quem ergo fructum Rom. 6.
habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt: & ad Corint: Gaudeo, non quòd 2. Cor. 7.
contriſtati eſtis; ſed quòd contriſtati eſtis ad pœnitentiam; contriſtati enim eſtis ſecundum Deum. Hanc contri- Rom. 6.
ſtationem vocat hic vates confuſionem. ¶ Tereant. Vt mortui peccato, deinceps iuſtitiæ viuant, iuxta doctrinã
Apoſtoli. ¶ Ne pereant. Scilicet in æternum, ſi remanerent in peccato obſtinati nolentes erubeſcere. ¶ Mors iſta.
Qua moritur quis peccato per quandam ſimilitudinem mortis Chriſti, de qua ſic ait Apoſtolus, quicumq; bapti-
zati ſumus in Chriſtum Ieſum, in mortem ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmũ
in mortem, vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus,
De qua uita noua ſubiungit etiam vates. ¶ Vitam mors det ut iſta nouam. Nam exuta vetuſtate peccati debet
homo nouis uirtutum indumentis veſtiri. ¶ Confuſio. Quæ & triſtitia vocatur ab Apoſtolo. Quæ enim (inquit) 2. Cor. 7.
ſecundum Deum triſtitia eſt pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur, ſæculi autem triſtitia mortem operatur. Eccl. 4.
verum hic maluit Pſalmi verbo vti, confundantur (ait) & pereant, ſic & ſapiens duplicem poſuit confuſionem.
Eſt enim confuſio quæ adducit mortem, & eſt confuſio, quæ adducit gloriam, & gratiam. ¶ Si pereant. Pec- Rom. 6.
cato vt modo dixi. ¶ Mortem. Aliam à ſupra dicta, de qua dicit Apoſtolus; nam ſtipendia peccati mors eſt. hæc Ibidem.
autem mors, in quam peccando incurrimus, ad æternam mortem ducit impœnitentes. Nota hic multiplicem Ibidem.
mortem, bonam qua morimur peccato pœnitentes, de qua Apoſtolus: qui enim (ait) mortuus eſt, iuſtificatus
eſt à peccato: malam, quæ per peccatũ inducitur, & anima priuatur uita gratiæ; vnde & peccata mortalia dicuntur: C
de hac dictum eſt etiam ab Apoſtolo; ſtipendia peccati mors eſt: tertia mors eſt corporis, de qua dixit idem: ſtatu- Heb. 9.
tum eſt omnibus hominibus ſemel mori; & iſta propter peccatum ſicut & alia introducta eſt, quarta eſt etiam
animæ, & corporis mors, omnium peſſima, quæ gehennæ damnatio eſt æterna: de qua dixit propheta: mors pec- Pſal. 33.
catorum peſſima: precioſa verò in conſpectu Domini mors ſanctorum eſt: ſed & deſiderabilis. Vnde & idem Apo- Philip. 1.
ſtolus dicebat: cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. ¶ Ni moriantur. Bona illa morte, quæ deſtruit peccatum in ſa- Act. 10.
cramentis baptiſmi, & pœnitentię: de hac morte, qua occidendi erant peccatores, dictum fuit Petro Apoſtolorum
principi: macta, & manduca. ¶ Habent. Bene dicit habent; mortem enim, quam peccando contraxerunt, ſem-
per ſecum ferunt vſq; ad infernum, niſi ante mortem corporis pœnitendo reuiuiſcant. ¶ Et idoneus. Exclama-
tio eſt ab Apoſtolo ſumpta, propter eorum, quæ dicta ſunt, difficultatem, tam intellectu quàm etiam factu, non
tamen impoſſibilitatem, Deo quippe omnia poſſibilia ſunt. Nam & ſi Pharao flagellis atritus durior euaſerit: Luc. 1.
Manaſſes tamen Eſaiæ multorumq; aliorum prophetarum interfector, ac cultor Idolorum flagellis eſt correctus 2. Par. 33
& emendatus: ſic & ipſe Paulus Apoſtolus cæcitate percuſſus ac proſtratus a D. N. I. Chriſt. conuerſus eſt, & alij Act. 9.
complures. ¶ Qui velit. Scilicet monitis ſalubribus iſtis acquieſcere, vt cum flagellamur, cognoſcamus, quia à 1. Co. 11.
Domino corripimur: ne cum hoc mundo damnemur. ¶ Vitaq;. Si volueris uitam emendare, & mandatis obe-

D. dire, mors verò æterna ſi fueris in peccato obſtinatus. ¶ Dominus. Cui ſeruire regnare eſt. ¶ Deus. A græco θεός quia videt omnia, etiam cogitationes hominum in corde latentes. ¶ Altiſſimus. Altus eſt enim homo
Ouidius brutorum comparatione iuxta illud ſæcularis poeræ (licet enim nobis ſpoliare Aegyptios) pronaq; cum
Matth.1. ſpectent animalia cætera terram: os homini ſublime dedit, cœlumq; uidere iuſſit, & erectos ad ſydera tollere
Pſal. 8. vultus. Altior eſt nobis Angelus: unde & propheta: minuiſti eum paulominus ab Angelis, & Saluator cum de
Luc. 7. Ioanne dixiſſet, quia nullus inter natos mulierum maior illo ſurrexiſſet, ſubiunxit, qui autem minor eſt in re-
gno cœlorum, maior eſt illo, per hæc ſublimita-
tem Angelorum demonſtrans ad homines ad-
huc in hac corruptibili carne viuentes. Altiſſi-
mus autem omnium, & hominum, & Angelorū
Deus eſt, de cuis celſitudine tamen ait Augu.
Pſal. 137 videte fratres magnum miraculum. Altus eſt
Deus: humilias te & venit ad te, extollis te, & fu-
git à te. ſed vnde hoc? quia excelſus eſt Domi-
nus, & humilia reſpicit, alta vero à longe cognoſcit: ſed non ignoſcit, dicit ille: eleuatur enim, vt ictu grauiori
proſternat elatum. ¶ Vbiq;. Non ſolum in cœlo, vbi regnare uidetur: ſed etiam in omni terra. ¶ Potens. Du-
Sap. 6. ram ceruicem peccatorum confringere, etiam Duces, Reges, & Imperatores; de quibus ſi fuerint in malo per-
tinaces, ſcriptum eſt quia potentes potenter tormenta ſuſtinebunt. ¶ Adeſt. Vbiq; præſens. Laus Deo.

Sed quis ad iſta potens, vel idoneus? Erudiatur
Qui velit: in Domini vitaq; morſq; manu.
Nomen ei Dominus Deus eſt, altiſſimus vnus,
Solus vbiq; potens, & dominator adeſt.

Luc. 24. QVoniam omnes, qui piè volunt viuere in Chriſto, tribulationes patiuntur. Nam ſicut oportuit Chriſtum
pati, & ita intrare in gloriam ſuam: ſic & nos oportet per multas tribulationes introire in regnum Dei;
nec enim poteſt vua in vinū tranſire, niſi in lacu torcularis à graui prælo ante fuerit expreſſa, quòd ſi preſ-
ſuram præli formidans maluerit de ſub prælo reſilire, uel foris in vitibus remanere, auium vel canum fiet eſca,
aut à tranſeuntium pedibus conculcabitur: porrò rationalis vua, homo eſt: torcular Eccleſia præſentis tempo-
ris, quæ & militans dicitur: lacus aduerſitas; prælum graue tribulationis pondus. vinum inde expreſſum, dignū
dilecto ad potandum patientia eſt uirtutum maxima, qui nolunt anguſtiæ prælum ſubire, uel per impatientiam
ſine metu inde reſiliunt, dæmoniorum eſca, & cæterorum vituperium erunt. Quod ergo remedium in graui an-
Rom. 8. guſtia poſito, vt fortiter aduerſitatis pondus ſufferre poſſit? oculos mentis ad cœlum leuare, conſiderareq. quæ,
qualia, & quanta ſint præmia perſeuerantibus vſq; in finem fidelibus à Domino Deo præparata: & cum agnoue-
E rit non fore condignas paſſiones huius ſæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: ſaltem faciat id
quod ſæculares viri ſecum reputantes dicunt, ſpes lucri, ſolatium laboris; imiteturq; Prophetam, qui cum vi-
Pſal. 72. deret ſeſe pondere tribulationis grauiſſimæ opprimi, arrepto pſalterio ita cantabat. Quem fluitat, ideſt fluitan-
re, & à recto titubare facit: quod in alio pſalmo dixit quidam. Penè mei moti ſunt pedes: penè effuſi ſunt greſſus
mei. ¶ Præſſura lacus. Imminens aduerſitas. ¶ Et pondus iniquum. Ideſt graue ad ferendum, cui humeri no-
ſtri quodammodo videntur impares attenta fragilitate humana, verum etenim fidelis eſt Deus, qui neminem
1.Cor. 10 (vt ait Apoſtolus) ſupra uires tentari permittit. ¶ Torculei præli. Duriſſimæ tribulationis, & anguſtiæ: tranſ-
latio eſt ſumpta ab vuis in torculari ſub prælo, ideſt ponderoſiſſima, atq; ingenti illa trabe compreſſis. ¶ Lumen.
Exterius; & interius magis, qui vocatur intellectus luce fidei illuſtratus. ¶ Ad aſtra. Ideſt lucidiſſimas ſtellas,
quò ad oculos corporis, vt ex earum ſplendore atq; cœli ornatu aduertat, quanto pulcheriora ſunt cœleſtia ter-
renis, & inferioribus ſuperiora: quò ad lumen intellectus, ſanctorum gloriam conſideret, & pendat in animo,
quanta paſſi ſunt tormenta, vt ſecuri peruenirent ad gloriam regni, deinde ſecum dicat: ſi ſuerimus ſocii paſſio-
2.Cor. 1. num, erimus & conſolationum. ¶ Quàm Dile-
cta. Amabilia dicit Aug. ideſt amari digna: ut
ſit præteriti temporis participium pro futuro.
¶ Tentoria. Siue militaria tabernacula: porrò
deſcribitur hic cœleſtis Hieruſalem ad ſimilitu-
dinem alicuius magnæ, & regiæ urbis, ante cu-
ius portas in aliquo lato campo Imperatoris
exercitus quaſi ad bellum proceſſurus, uel exer-
citationis gratia, caſtrametatus fuerit: vt olim
Romæ factitatum eſt in campo Martio; ſunt.n.
ea caſtra pulchra uiſu, & oculis delectabilia.
¶ Sabaoth. Vocabulum Hæbreum, ideſt virtu-
tum, ſiue exercituum Dei, hoc eſt angelorum
qui milites cœleſtis militiæ dicuntur. ¶ Exoptat.
F Mens humana ad horum ſpeculationem cogi-
tando per Dei gratiam eleuata; interdum enim
ad conſolationem fidelium præcipuè in agone

ODE LXXXIII. EX PSALMO LXXXIII.

Quam dilecta.

QVem fluitat præſſura lacus, & pondus iniquum
Torculei præli, lumen ad aſtra leuet.
Quam dilecta notet ſummi tentoria Regis,
Virtutum, & Sabaoth lucida caſtra Dei.
Dum videt hæc, exoptat: & exoptando liqueſcit,
Atriaq; in Domini cor ſpeculando perit.
Sed pereundo tamen, ſuperis quia deficit auris,
Inde reuiuiſcit Spiritus, inde gemit.

poſitorum tales Deus viſiones ſeruis ſuis demonſtrat etiam corporeis oculis intuendas; vt legimus factum eſſe er-
4. C. 6. ga puerum Heliſæi prophetæ, cui nimis exterrito præ aduentu repentino hoſtium, exercitum grandem, qui in au-
xilium aduenerat, oſtendit. ¶ Exoptat. Eſſe cum aliis, inter illos enumerari. ¶ Liqueſcit. Præ deſiderio ¶ Atria.
Quæ extra domum aream erant ædificia; ab atro, ideſt obſcuro culinæ iuxta poſitæ fumo ſic appellata; nam ex
caſtrorum ſpeculatione aſcenderat vſq; ad palatium regis, cuius atria tanta pulchritudine, & ita miro decore or-
nata ſibi viſa ſunt: vt quaſi ſpectando deficeret præ ardenti deſiderio ibi commorandi. ¶ Superis auris. Vnde
nobis calor vitalis. ¶ Inde. Ex illo calore vita-
li. ¶ Gemit. Quia nouit ſeſe mox inde receſſu-
Rom. 8. rum, vnde mors fugit, & uita uenit. ¶ Suſpi-
2.Cor. 12 rat. Ideſt ſurſum aſpirat, intentiſſimo cordis de-
ſiderio. ¶ Spe. Non adhuc re, quod enim videt
quis quomodo ſperat? vnde, & Paulus: qui ad
tertium vſq; Cœlum, & in paradiſum fuerat ele-

Dumq; gemit, ſuſpirat adhuc, ſpe fertur ad aſtra;
Vnde calore nouo mortua membra vigent.
Sic renouata caro cum corde exultat, anhelans,
Scandere vbi vitam cernit adeſſe ſuam.

Viuus vbi Deus eſt fons vitæ, ſonsq; bonorum,
Vita perennis vbi, neſcia vita necis.
Mors labor, atq; dolor, procul inde, & cauſa dolorũ,
Sunt vbi nulla mala; & ſunt vbi cuncta bona.
Veſpere ſi paſſer querulus ſibi forte paratam
Ex agro rediens inuenit vrbe domum:
Siq; thori ſpecimen caſti, viduæq; magiſter
Ingemere atq; hominum, qui docet omne genus;
Arbore ſi nidum pullos vbi condat, in alta
Solinagus turtur repperit atq; ſibi,

tuam dixit. ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit; ſunt enim huiuſmodi cœleſtes viſiones inenarrabili quodammodo euidentia ab ipſis quibus oſtenduntur. ¶ Mortua membra. Quaſi ex animæ receſſu propter extaſim, id eſt mentis exceſſum, quem patitur is qui ad hæc uidenda ſurſum rapitur. ¶ Caro cum corde. Corpus, & anima; nam paſſiones ſibi inuicem communicant. ¶ Vitã ſuam. Deum ipſum, qui eſt uita animæ; quamdiu habitat in ea, & ſpiritum qui per extaſim ſurſum aſcenderat; nã & anima (cuius ſuperior pars eſt ſpiritus) corporis eſt vita quandiu habitat in eo. ¶ Neſcia vita necis. Neq; enim moriantur ibi, ſicut in hac valle lachrymarum, & miſeriæ. ¶ Mors, labor, atq; dolor. Tria hæc ſunt, tanquam genera malorum, atq; miſeriarum omnium, quæ hoc in ſæculo genus humanum affligunt; neq; enim vlla ærumna eſt, quæ ad vnum ex tribus reduci non poſſit. ¶ Procul inde. Non enim eſurient amplius, neq; ſitient, neq; cadet ſuper illos Sol, neq; vllus æſtus, quoniam priora tranſierunt, neq; mors erit, vltra! Iuſti enim in perpetuum uiuent, & apud Dominũ eſt merces eorum. ¶ Et cauſa dolorum. Peccatum eſt. tunc enim fiet quod ait Apoſtolus, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt. Abſorpta eſt mors in victoria: ubi eſt mors victoria tua! vbi eſt mors ſtimulus tuus? ſtimulus autem mortis peccatum eſt: ¶ Sunt vbi. Auguſtini eſt hæc ſententia. verbis breuiſſima, ſenſu uero plenuliſma, beatitudinemq; totam regni cœlorum complectitur; quid enim poteſt amplius homo deſiderare? quam malis omnibus carere, & bonis omnibus abundare? hæc ſunt illa Eſaiæ verba relata per Apoſtolum. quæ oculus non vidit; nec auris audiuit; nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Dominus bona diligentibus ſe. ¶ Veſpere ſi paſſer. Per duas ſimilitudines paſſeris, & turturis oſtendit immenſum deſiderium illuc aſcendendi, vbi mala nullæ ſunt, ſed cuncta bona: verum latentur per paſſerem animam, quam cordis nomine ſupra appellauit, & per turturem corpus intelligit; quod & carnem vocauit. Sic tamen quia nollet diſſolui, ſed id quod ait Paulus; nam in hoc ingemiſcimus habitationem noſtram quæ de cœlo eſt ſuperinduti cupientes, & rurſus. nam & qui ſumus in hoc tabernaculo ingemiſcimus grauati, eo quod nolumus expoliari: ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod mortale eſt à vita; vellet enim homo ſic ut eſt viuus cum corpore & anima ad beatitudinem conſcendere facto immortali corpore, quæ res præpoſtera eſt; nec enim modo adimpletur hoc hominis deſiderium: complebitur autem in vniuerſali mortuorum omnium reſurrectione, & clara eſt litera. ¶ Siq; thori ſpecimen caſti. Tres turturis proprietates multum commendabiles ad exemplum hominum per ocbaſin poeticam hic decãtantur, quarum prima hęc eſt: vt nullum præter comparem ſuum vnquam admittat, in hoc oſtendens fidem coniugalem. ſecunda vt cõpare ſuõ priuatus nullum amplius in conſortium admittat, vidualem caſtitatem demonſtrans. tertia gemitum habet locõ cantus vt etiam columba, & in hoc miſeriam nos docet humanam ingemiſcere. ¶ Solinagus. Perpetuum eſt huius volucris epithetum monachis, atque hęremitis conueniens. ¶ Hæc altaria. Quæ ſupra atria appellauit; modo altaria nominat, quia immenſo charitatis ardore beati velut hoſtiæ & victimæ ſemper exuruntur, nec abſumuntur; ¶ Siſtor. Dura quidem methaphora à reis aſſumpta, qui ante iudicem ſiſti dicuntur, non tamen mortali adhuc homini diſconueniens, qui ſeſe reum ſemper exiſtimare debet iuxta illud. Cum rex iuſtus ſederit in throno, quis glo-

A

Apoc. 7.

1.Cor.15

Eſa.64.
1.Cor. 2.

B

2.Cor.5.

Prou. 20

Ad tua virtutum Deus hæc altaria, cur non
Siſtor & ipſe gemens, hoſtia viua tibi?
Paſſeris at certe mea vox pipientis amara,
Sunt queruli cantus turturis vt gemitus.
O quàm fœlices, ò terque quaterque beati,
Quis ſuperætherea manſio certa domus:
Carmine mellifluo modulatis vocibus omnes
Cantabunt laudes pectore & ore tuas.
Lux mea ſumme Deus quid agant per ſæcula tanta?
Quid niſi te laudent, te vehementer ament?
Dulcis vt ardor alit cantus, ita cantus amorem
Eſt amor æternus, perpetuusque canor.
Nonne beatus erit, licet his abiectus in oris
Syderea auxilium cuius ab arce venit?

riabitur ſe caſtum habere cor. & Petrus in Epiſtola. ſi iuſtus vix ſaluabitur, impius ubi apparebit? præterea in multis offendimus omnes, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus ipſi nõ ſeducimus ergo bene dixit tanquam reus ſiſtor, nolet tamẽ condemnari, ſed per miſericordiam ſaluari. ¶ Hoſtia viua. Quòd & Apoſtolus ait. Hoſtiam viuentem ſanctam in odorem ſuauitatis; & Petrus offerentes ſpiritales hoſtias acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum. ¶ Pipientis. Per figurans ex ſonitu vocis tracta dictio. de qua & Ouidius in phylomella. ¶ Terque quaterq; beati. Id eſt ſepties, non ab re tali vſus eſt numeroſignificat enim apud catholicos doctores vniuerſitatem, complementum, atque perfectionẽ continet etiam latens myſterium, per quod animæ & corporis perfectam beatitudinem demõſtrat. ternarius ſiquidem numerus refertur ad animam, quæ ad Dei trini, & vnius imaginem eſt creata. ſiquidem & ipſa ex memoria intellectu; & voluntate conſtat, per memoriam patrem, per intellectum inde genitum filium, ac per voluntatem ex utroque procedentem ſpiritum ſanctum refert quaternarius vero numerus ad corpus attinet, propter quattuor humores; & quattuor elementa ex quibus compactum eſt. ¶ Superætherea domus. Quæ uocatur paradiſus, non ille terreſtris unde fuit homo propter peccatum eiectus: ſed ubi beatorum ſedes eſt, in quo oſtendit illis & faciem & gloriam ſuam. ¶ Manſio. De qua in Euangelio in domo patris mei (inquit) manſiones multæ ſunt. ¶ Certa. Huic terrenæ contraria quæ & ipſis regibus incertiſſima eſt. ¶ Carmine. Hic oſtendit quid agatur per ſanctos tamdiu in paradiſo. Laudant enim Deum, & amant. & clara eſt litera, atque ſententia, neque myſterium hic recipit excutiendum. ¶ Dulcis &c. Hic reddit optimam rationem & bene notandam, quopacto fieri poſſe ſi quærat aliquis, vt per tam longa imò per æterna ſæcula, abſque faſtidio ſemper à ſanctis, ac beatis ſpiritibus laudetur Deus? reſpondet. quia

1.Petr.4.
Io. ep. 1.

Rom. 12

1.Petr.2.

C

D ſemper amāt, ſemper laudant Deū. hæc n. duo ſibi inuicē mutuo præbent fomētū, amor & cātus; nā q̄ uehemēter amat cogitur & cantare, ut cōceptū reſpiret ardorē: cātādo autē magis ac magis nouū cōtinuè cōcipiat ardorē ne ceſſe eſt. huius rei experimentū etiā ſæcularis amoris inditio eſt. amemus igitur Deū, & cātabimus, cantādoq; magis atq; magis amabimus, & guſtabimus q̄ ſuauis eſt dom. In illū quoddā ſilie tantillū beatitudinis futuræ. ¶Beatus erit. Tūc re atq; effectu, nunc uerò tm̄ ſpe, atq; affectu. ¶Abiectus. Nō qui nequiter ſe humiliat, ut hypocritæ: ſed huius humilitatem non reſpicit Deus: qui tamen reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ſed qui uerè cum propheta canit. Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei. de talibus dicit dominus, qui ſe exaltat humiliabitur. ¶In oris. Mundi huius in quo ſæpius exaltātur peccatores, quàm iuſti. ¶Ab arce ſyderea. Ideſt à Deo qui in altis habitat, & humilia reſpicit. ¶Relict. Ille humilis, & abiectus, omnique humana ope deſtitutus, & qui poteſt dicere pater meus, & mater mea dereliquerunt me: dominus autem ſuſcepit me. ¶Statuit gradus: Quia nemo repente fit perfectus. ¶In valle lachrymarum. Per uallem humilitas deſignatur, per lachrymas conſideratio miſeriæ huius ſæculi. ¶Aſcendendo. Quibus aſcenditur ad perfectionem. de his gradibus dicetur (Deo fauente) in cantico graduum, ubi propriè cadit hæc materia. ¶Ordine qu. ſu. Quia ut ait Apoſt. ea quæ ſunt, à Deo ordinata ſunt, & ubi non eſt ordo ibi confuſio. his autē in gradibus, is eſt ordo: ut à minimis ad maiora paulatim aſcendamus. ¶Corde. Pro in corde deeſt præpoſitio. hoc eſt, in ſecreta meditatione cordis. ¶Locum poſuit. Scilicet quendam altiſſimū pace, & tranquilitate pleniſſimum, & omni ſuauitate amœniſſimum.

Quos faciat, ſtatuit lachrymarum in valle relictus,
Aſcendendo gradus ordine quemque ſuo.
Corde locum poſuit, quo tendat ad alta gradatim
Quis locus eſt? niſi quem cernit acuta fides!
Sed quis ad immenſi tam celſa palatia cœli?
Si legiſlator non benedicat ei?
Inclyta legiferi benedicat dextera nobis:
Virtutum vt tuti progrediamur iter.
Nanque peregrini gradimur per inhoſpita mundi,
Tu dux ignotæ, tu comes eſto viæ.
Celſa Syonei ſuperata cacumina montis
Cum fuerint nobis, eſt vbi parta quies,

E ¶Quo tendat. I. omnem actionum ſuarum finem, & mentis dirrigat intentionem. quaſi pro ſcopo quodam, & certa ad ſagittam meta, more peregrinantium à patria qui ambulando ſemper proprios mente lares reſpiciunt. ¶Quis locus? Admiratiuè, quàm nobilis, quàm excellens, & quantum deſiderabilis. ¶Acuta fides. Quæ etiam inuiſibilia uidet, nec aliter quàm per fidem nunc dum mortali pondere carnis adhuc premimur Dei, uel hunc gloriæ locum poſſumus intueri. ¶Palatia cœli. Subaudiendum eſt, ſuſpiciet quaſi terrena mole grauatus & eſt ille locus admirabilis, atque deſiderabilis. ¶Legiſlator. Nouæ. ſ. atque euangelicæ, dominus enim Ieſ. Chriſt. non Moyſes ueteris legis annunciator. ¶Iter. Quod illis gradibus conficitur, de quibus paulo ante dictum eſt. ¶Peregrini. A cœleſti Hyeruſalem, quæ ciuitas patria, & noſtra mater eſt. unde & Petrus Apoſtolus aiebat Fratres obſecro vos tanquam aduenas, & peregrinos abſtinere à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animā. ¶Inhoſpita. His, qui non diligunt mundum, & piè uolunt in Chriſto uiuere, nam perſecutiones multas patiuntur, ab his qui libentiſſime mundi hoſpitio pro dulci patria vtuntur. ¶Tu. Scilicet Chriſte legiſlator; dixit enim qui vult uenire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. ¶Comes. Sicut & pollicitus eſt. Ego uobiſcum ſum uſque in finem ſæculi. ¶Syonei montis. Non ad litteram: ſed allegoricè. ut docet Paulus areis. ſ. illius Hyeruſalem, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra, non illius quæ in terra eſt, & ſeruit cum filijs ſuis. Syon autē interpretatur alta ſpeculatio, Dei. ſ. & rerum quæ in cœlo ſunt. ¶Parta quies. A domino noſtro Ieſu Chriſto, qui & ſi laborauerit pro nobis ut poſt mortem cum illo quieſceremus, uult etiam nos laborare tanquàm ſuos cooperatores. ¶Deorum eſt Deus. Nomina ſua mitis dominus etiam hominibus miniſtris ſuis communicare non dedignatur, quibus interdum officia ſuæ deitatis impartitur: ut iuſtè iudicare, uerè futura prædicere, & peccata remittere. ij quibus hæc munera competunt Dij uocantur. ¶Facie ad faciem. Hæc ſumma eſt beatitudinis æternæ, de qua Apoſtolus videmus nunc tanquàm per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem; de qua uiſione & Ioānes Apoſtolus ait: chariſſimi, nunc filij Dei ſumus; nondum apparuit
F quid erimus, ſcimus autem quòd cum apparuerit, ſimiles ei erimus quoniam uidebimus Deū ſicuti eſt. ¶Mūdo tunc corde. I. mundicordes pene Thmeſis eſt figura. hoc eſt quod ait dominus in Euangelio Beati mundo corde quoniam ipſi Deum uidebunt. ¶Intuitu claro. Non in ænigmate ut modo. ¶Hei mihi. Dolet quia ab arce contemplationis, & à quodam ſuaui guſtu dulcedinis tantillæ uiſionis Dei, eo modo, quo fieri

Rex regum, dominus dominorum, quique Deorum
Eſt Deus; oſtendet ſe facie ad faciem.
Numen adorandum mundo, tunc corde videbunt
Intuitu claro: ſicque fruentur eo.
Hei mihi cur rapior? modo nec deſcendo per auras,
Labor at infœlix? quo feror? vnde veni?
Quando redibo Deus virtutum ad caſtra videnda!
Suſcipe me rurſus ſydera ad alta precor.
Exaudire precem noſtram digneris vt oro:
Aure pia mitis percipe verba mea.
Supplantatoris qui quondam verba Iacobi
Audiſti, Iſrael vt fieret melior,
Lumine ſydereo protector en aſpice noſter,
In faciem Chriſti reſpice ſancte tui.

poteſt per extaſim. i. mentis exceſſum repente à pondere carnis deorſum abſtrahatur ad aliquas actiones neceſſarias ſibi, vel proximis, qualis & illa dilecta Deo anima querebatur in canticis canticorum dicēs. Laui pedes meos quomodo eos inquinabo? expoliaui me tunica mea, quomodo iterum induar illa? ¶Quando. Animæ languentis ſunt hæ voces, & cupientis diſſolui & eſſe cum Chriſto, nec poterunt bene percipi: niſi ab eo qui guſtauerit & viderit quàm ſuauis eſt dominus. ¶Supplantatoris. Interpretatio eſt huius dilectionis Iacobi. de quo in Gen. flens Eſau pro ſurrepta benedictione eiulando dicebat. iuſtè vocatum eſt nomen eius Iacob ſupplantauit enim me, en altera vice. primogenita mea ante tulit, & modo ſurripuit benedictionem meam: ſiquidem à matre fuerat appellatus Iacob, q̄ præcedentis plantam fratris in naſcendo manu teneret: quaſi volens illum trahere retro, à quo fuerat ante

primo locus pulſus adhuc in vtero matris.¶Verba Iacobi. Eius voti ſortaſſis quod emiſit in Bethel dum fugeret i Meſopotamiam ab irato fratre, uel potiur ea quæ in reditu dixit quando luctatus eſt cum angelo; tunc enim mutato nomine fuit appellatus Iſrael. i. Deum videns; dixerat, n. vidi dom. facie ad faciẽ, & ſalua facta eſt anima mea. ¶Iſrael melior. Vtique melioris conditionis eſt is qui in multa animi quiete tota mente Deum contemplatur illo qui adhuc in agone luctatur; vnde & dominus dixit in Euang. Meliorem partẽ elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea. verumtamen de vita actiua fit tranſitus ad contemplatiuam, de Iacob ad Iſrael. niſi enim quis prius in lucta vitiorum, mundo, diaboloque ſupplantauerit & carni ad illam animi quietemque cœleſtium contemplationi eſt neceſſaria minime poterit peruenire ſit ergo ante Iacob, qui optat fieri melior Iſrael. ¶Lumine ſydereo. Id eſt ſereno, & claro, cum enim apparent ſydera tunc eſt aeris ſerenitas. ¶Chriſti. Domini Ieſu mediatoris, & aduocati noſtri. q. d. & ſi nos non meremur propter iniquitates noſtras exaudiri, propter Chriſtum, qui ſanguine ſuo eas lauit, & gratia tibi hoſtia in ara crucis eſt oblatus exaudiamur. per faciem Chriſti, fides Eccleſiæ denotatur, qua ſola ad ipſius Dei notitiam peruenitur. ¶ Sancte. Perpetuum Dei Epitheton eſt, de quo Eſaias. Seraphin clamabãt alter ad alterum dicentes, ſanctus, ſanctus, ſanctus, dom. De' Sabaoth, quam vocem & Eccleſia quotidie canit. ¶Quæſumus.

Quæſumus expandas tua nobis atria, in illis
Vna dies melior millia multa ſuper.
Et quia ſunt ſpecioſa nimis, nimis & precioſa
Deſiderabilia, valde & amabilia;
Has humiles habitare caſas elegimus ergo,
Abiectique, domus inferiora Dei.
Quam peccatorum fulgere decore, & in altis
Eſſe tabernaclis, atque opibus fluere;
Tempore enim paruo ſcimus tentoria tolli,
Atq; cito rapitur tempore diues honos:
At miſeris, & qui ſeſe abijciunt, decus ingens,
Æternumque parat deſuper aſtra Deus,
Nam pius vt pater eſt, ſatagit miſeretier horum,
Et quæ pollicitus reddere verus amat.

Ex queſo. nihil amplius de hoc verbo inuenitur notiſſimum & familiare eſt Eccleſiæ; nam eo vtitur in orationibus penè quotidianis. ¶Atria. De quibus ſupra circa initiũ pſalmi dictum eſt. ¶Vna dies melior. Idcirco melior, quia nulla nocte clauditur, eſt. n. æterna. ¶Millia. Scilicet Dierum, quibus omne tempus nobiſcum labitur, quæ nubibus obſcurantur noctibus finiuntur, & in quibus rara eſt illa. quæ aliqua nos amaritudine non aſpergat. ¶ Super. Anaſtrophe figura, qualis & in poeta ſeculari. ſurgit mare litora contra. ¶Specioſa nimis. Atria. ſ. ¶Deſiderabilia, val. & amab. Iambus eſt in tertio pede vltro admiſſus propter rithmum, & optimam aptiſſimarum uocum ſignificationem. ¶Has caſas. Ideſt manufactas huius ædificationis ædes: nam quæ ius principum ampla palatia ſupercœleſtium comparatione manſionum viles caſulæ, ac tuguriola poſſunt appellari. lege vitã beati Thomæ, qui regium in cœlis palatium regi Indorum ele- B

moſinarum clargitione fabrefecit, de quo cum fratre contendit. ¶Humiles nos ipſi. Nec enim ad caſas hoc in loco referenda eſt hæc dictio. ſed ad perſonas, niſi enim, & in tuguriis ſuperbi inueniretur, non dixiſſet ſapiens. Odi ſuperbũ pauperẽ, & diuitẽ mendacẽ. ¶Ergo. i. gratia conſcendendi ad illa atria ſuperna. mutauit accẽtũ. ¶Abiecti. Nulla t pali, etiã Eccleſiaſt. dignitate præditi. ¶Inferiora. I, gradus inferiores, puta minores ordines, uel etiam ſordida, atque uilia miniſteria, ut ſcopis ędes mundare, aquam ferre, ligois ignem concinare, fratrum lutulentos pedes lauare, menſæq; miniſtrare, & alijs huiuſmodi officijs pro Deo ſeſe exercere. ¶Domus Dei. Quæ eſt Eccleſia militans; nec enim de cœleſti domo vult hic intelligere, in qua talibus nemo fungitur muneribus; nec enim ſunt neceſſaria, cum Deus ibi ſit omnia in omnibus. ¶Fulgere decore. Hoc eſt in aliqua celſa dignitate temporali eminere; non ideo hoc dicitur, quin etiam uiri probi interdum dignitates adminiſtrent; nam & ipſe Dauid qui hæc ſcribit, regia dignitate fulgebat: ſed quia appetitores earum ut plurimum ſunt peccatores, propter ſuperbam animi elationem, qua uolunt cæteris præponi quaſi ipſi ſint cunctis meliores. ¶Tabernaclis. Non deterioriis militaribus hoc ſolum intelligẽdum eſt. ſed & de palatijs omnibus principum malorum, quæ quia temporalia ſunt, atque corruptibilia, ſupernarum comparatione manſionum, quæ æternæ, ſunt nec ulli obnoxiæ corruptioni, aut ruinæ, iure merito tabernacula dici poſſunt. ¶Miſeris. Qui mundi calamitatibus opprimuntur; nam tales in conſpectu hominum miſeri uidentur licet à domino appellentur beati iuxta ſermonem habitum in monte per illas octo beatitudines, inter quas eſt etiam, beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur, & beati eſtis cum maledixerint uobis homines. & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum uos mentientes &c. ¶Seſe abijciunt. Verę humilitatis amore, exẽplo. D. N. I. Chr. q exinaniuit ſemetipſum, formã ſerui accipiens & humiliauit ſemetipsũ uſq; ad mortẽ, mortẽ autem crucis: propter quod exaltauit illũ Deus, & dedit illi nomen ſuper omne nomen; ut in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dom. N. I. C. eſt in gloria Dei patris. ¶Miſeretier. Figurarè pro miſereri; nam miſerator eſt dom. & multus ad ignoſcẽdũ, neminem certe iuſtitiæ corona decoraret, niſi prius per miſericordiam illi peccata donaret. ¶ Pollicitus. Vltro ſeruantibus præcepta ſua fidelibus regnum cœlorum promiſit. ¶Reddere. Debita præmia, quia promiſſa. ¶Verus. Pater enim verax, & filius eſt ueritas ipſa, neminem decet dubitare; nam ſi homines de quibus ſcriptum eſt, quia omnis homo mendax, ut uiri probi habeantur, nituntur promiſſa ſua ſeruare, quanto magis Deus ipſe uerax, & pater veritatis? ¶ Gratia. Summe neceſſaria eſt, quia ſine illa nihil boni poſſumus operari: ſed neq; cogitare dicente Apoſtolo, non quòd ſumus ſufficientes a nobis, tamquàm ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, non tamen propterea deſtruitur liberum hominis arbitrium, quia concurrit; Dei quippe cooperatores

Matt. 5.
Philip. 2.
Ioel. 2.
C
2. Cor. 3.

Gratia mellifluo cœleſtis rore latenter
Infundetur, vt hic fructificare queant.
Debita pro fructu, multo quoq; parta labore.
Reddetur merces Inclyta, digna Deo.
Viſio clara Dei, poſſeſſio firmaq; viſi,
Iuſta corona decus, gloria, multus honos.

ſumus teſte eodem Apoſtolo, neq; bonum noſtrum eſſet bonum, niſi voluntarium ſicuti neq; peccatum: indigemus ergo gratia Dei, vt benè faciamus, & per eius gratiam cum beneſeceri- mus repoſita nobis eſt corona, quam retribuet iuſtus iudex. iuxta illos verſiculos. Quicquid habes meriti, præueniens gratia donat. Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat. ¶Latenter. Quia inuiſibiliter in animam inuiſibilis opera-

tus

Iſtis quippe bonis nemo priuabitur inſons,
Qui nullum infeſtat corde, nec ore, manu;
Quiq; ea quæ retro ſunt obliuiſcitur, ante
Progrediens, ſemper proficit alta petens.
Multiplici virtute potens Deus, eius & altor,
Spes ſua cui Deus eſt, ille beatus homo.

D tur Dominus, ſanas cogitationes infundendo,
deinde & adiuuando vt quæ cogitauimus adim
Ioan.9. pleamus. ¶ Vt hic. In præſenti uita dum licet o-
perari donec dies eſt. ¶ Fructificare. Pietatis ope
ra, qui ſunt optimi iuſtitiæ, & bonæ arboris fru
ctus. ¶ Pro fructu. Bonorum operum; ſicut
eſt ſcriptum in ſymbolo, qui bona fecerũt ibunt
in vitam æternam, & Ioannes in Apoca. Beati
Ioan.14. (inquit) qui in Domino moriuntur. ammodò. n.
iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſecuntur illos. ¶ Digna Deo: Quem ma
gnum decet magna dare, quòd ſi quis quæreret, quæ nam erit hæc merces I breui ſubiungetur. ¶ Viſio clara Dei.
Videre Deum, & viſo frui abſq; metu perdendi. ¶ Iuſta corona. Eſt enim multiplex qua virgines, doctores, &
Pſa.149. martyres coronantur. Item xxx. vna altera lxj. & alia centum radiorum. ¶ Gloria. Iuxta quod ſcriptum eſt.
Pſal. 8. Exultabunt ſancti in gloria. Item gloria & honore coronaſti eum Domine, & poſuiſti in capite eius coronam de
Matt.13. lapide precioſo, & rurſus fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu Dei, ¶ Inſons. Qui nemini nocet, ſeruans innocen
tiam, & quis eſt hic, & laudabimus eum: ¶ Qui nullum infeſtat corde, nec, ore, manu. Tribus iſtis modis noc
menta proximis inſeruntur, odium in corde gerendo, ore detrahendo, & manu male illum afficiendo, hæc ſunt
tria genera homicidiorum quæ dicebat Petrus, vt refert diſcipulus eius clemens, paris eſſe culpa, & ſimili pœ
næ obnoxia. ¶ Obliuiſcitur. Vt Apoſtolus de ſeipſo dicebat. ¶ Progrediens. Quia non progredi in via Dei, re
gredi eſt. ¶ Semper proficit. De bono in melius; hoc eſt enim ambulare de uirtute in uirtutem donec uideatur
Pſal. 83. Dominus Deorum in Syon. ¶ Alta petens. Animo regnum cœleſte ſemper optandi. ¶ Multiplici virtute. Et ea
quæ animi robur eſt, & ſortitudo vocatur, & omnium ſimul virtutum, & beatorum ſpirituum tertij chori, qui
& exercitus domini vocantur.

GRatia quanta ſuper, &c. Incarnationis dominicæ vaticinium hoc in Pſalmo apertè decantatur, & idcirco
Pſal. 75. non alium ſenſum, neq; myſticam requirit expoſitionem. ¶ Totum orbem. Quia hactenus. Notus in Iu
Pſal. 147 dæa tantum Deus, neq; taliter fecerat omni nationi, & iudicia ſua non manifeſtauerat eis. ¶ Factus homo.
Ioan.1. Vt homo fieret Deus, hóc narrat Ioannes Euange. Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis; & Paulo
ſupra dedit (inquit) eis poteſtatem filios Dei fieri. ¶ Coreita prior. Ex titulo pſalmi hoc aſſumptum eſt, qui præ
E notatur. In finem, pro filiis Core. ideſt pro fidelibus filiis calui, eius ſcilicet qui in Caluario monte crucifixus eſt
porrò iſti fuerunt Apoſtoli reliqui què Chriſti diſcipuli. ¶ Secumq; fideles. Cuncti deinceps Chriſtiani fide &
operibus dignis præditi. ¶ Caluiciem patris. Ideſt ignominiam crucis Chriſti patris omnium verè fidelium:
duplici ex cauſa, ponitur caluicies pro ignominia crucis; & quia in Caluario monte (vt dictum eſt) crucifixus
1.Cor.11 eſt D. N. I. Chr. & quia dicit Apoſtolus, mulier ſi decaluetur ignominia eſt illi. ¶ Erubuere. Tales fuerunt mar
tyres, qui minimè erubuerunt ſe Chriſtianos confiteri. propter hoc chryſmate linitur in fronte fidelis poſt baptiſ
Luc. 9. ma, vt non erubeſcat crucem Domini ſui; nam & ipſe Dominus in Euangelio dixit, qui non erubuerit me, neq;
ſermones meos coram hominibus, neq; ego erubeſcam eum coram patre meo, & Angelis eius, & contra qui eru
buerit me, erubeſcam illum: ¶ Irriſor. Iudæus ſcilicet populus, quorum plurimi cum principibus ſuis irride
bant, atq; illudebant capto, & præcipue in cruce pendenti. nota eſt paſſionis hyſtoria, nec eſt neceſſe vt ſingula
referantur. ¶ Quicunq;. Gentilis ſiue Iudæus. ¶ Calui patris. Chriſti ut ſupra, qui adeo per ignominiam fuit
expilatus, vt caluus poſſet videri; vel forſitan etiam verè decaluatus; vt neq; ab hac contumelia liber extiterit;
nulli enim ignominiæ credendi ſunt abſtinuiſſe
Iudæi, ſiquidem apud eos grandis erat hæc con
2.Reg.10 tumelia, vt habetur in lib. Reg. de nuncijs Dauid
taliter affectis ab Amonitarum rege. præterea
4.Reg.2. talis præceſſerat figura, quam cum aliis opor-
tuit adimpleri. Aſcendenti Heliſeo multi occur
rerunt pueri, qui inſultabant ei, atq; dicebant.
Aſcende calue, aſcende calue, & ecce exiuerunt
duo vrſi de ſilua ſæui nimis, qui lacerauerunt
xl. ex illis, porrò caluus iſte fuit Dominus noſter
Ieſus Chriſtus, cui pueri per ſtultitiam Iudæi (vt
dictum eſt) inſultauerant, quos poſt xl. annos
à Cruce Chriſti, duo vrſi de ſilua, ideſt Titus ac
Veſpaſianus duces ex gentilitate crudeliter dila
F niarunt. hæc Aug. in expoſitione tituli huius
Pſalmi plenius exequitur, nec obſtat ſi quis dixe
rit, in hyſtoria Dominicæ paſſionis decaluatio-
nem hanc non inueniri, quia certum eſt non o-
Ioan.19. mnia per Euangeliſtas eſſe deſcripta Ioannis
ipſius teſtimonio, qui & refert Dominum dixiſ-
ſe conſumata eſſe omnia; & poſt reſurrectionem
ſicut, & ante, diſcipulis oſtendiſſe: quia oporte-
Pſal. 141 bat omnia quæ de illo erant in ſcripturis adimpleri. ¶ Terram hanc. Id Iudæam dicit, cuius tunc temporis
& 26. rex erat propheta: vel potius totam orbis terram [hanc] autem dixit ad differentiam illius terræ de qua alibi
dicit portio mea Domine in terra viuentium, & rurſus. Credo uidere bona Domini in terra viuentium.
¶ Maledicta fuit. Iuxta primum ſenſum, terra Iudæorum uidebatur fuiſſe, maledicta tempore iudicium, quando
toties manu hoſtili vaſtabantur, dicebant enim quidam, quod deuorabat poſſeſſores ſuos, & propterea maledicta. ſi
ad ſecundum referas, poſt præuaricationem primi parentis eſt maledicta. Dixit enim illi dominus, maledicta ter
ra in opere ſuo, cum eam colueris, ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & hic eſt melior ſenſus. Vnde & ſequitur.
¶ Pro farre. Et ſpinas germinat, & tribulos. ſciendum eſt hoc etiam de terra noſtri corporis intelligi poſſe; quan
to enim

ODE LXXXIII. EX PSALMO LXXXIIII.
Benedixiſti.

GRatia quanta ſuper totum manauerit orbem,
Illo quo Deus eſt tempore factus homo.
Audiat hæc Coreita prior, ſecumq; fideles
Caluiciem, qui non erubuere patris.
Audiat irriſor, ſimul & quicunq; cachino
In faciem calui deſpuit ore patris.
Audiat omnis homo quæ tu pater optime ab alto
Humano generi dona daturus eras.
Ecce tuam in primis pacato numine terram
Hanc benedixiſti, quæ maledicta fuit;
Nam deuota diu, noſtroq; ingrata labori
Pro farre, & ſpinas germinat, & tribulos.

to enim accuratius enutritur, tanto acutiores ſtimulos nobis parturit. ¶ Hæc verba, benedixiſti, auertiſti, & quod ſequitur, remiſiſti. Licet tempore noſtro optimè conueniant in præterito, eo quòd iamdiu facta ſunt, quæ enarrantur, vetumtamen prophetæ tempeſtate, & longo tempore poſt, impropriè ponebantur pro futuris, ad maiorem vaticinij certitudinem; nam quæ illis dudum futura fuere, nobis modo ſunt præterita; nec mirum, nam & eadem erat illorum fides variatis temporibus, quę & noſtra, quem enim naſciturum, & moriturū credeba[n]t, pariter & reſurrecturum. Nos natum eſſe mortuum, atq; ſepultum credimus, & reſurrexiſſe, atque in cęlum aſcendiſſe: ſed & adhuc in hoc vtrique conuenimus: quia venturum ad iudicium credimus D. N. I. Chr. noſtrorumque corporū reſurrectionem, vitamq; beatam. ¶ Captos. Non ſolum ab Aſſyrijs, Babilonijs, atque Caldęis, & à cæteris per circuitum finitimis gentibus: ſed magis à laqueis diaboli per peccatum.

Auertiſti etiam captos è ſtirpe Iacobi,
  Dans colla à duro diſſoluenda iugo.
Atq; remiſiſti peccatum plebis iniquæ,
  Omnia texiſti crimina amore tuo.
Eſt charitatis amor tegumentum tale, ꝙ omnes,
  Ex animo mendas deſtruit igne ſuo.
Mitis ex effectus conceptam pectoris iram
  Primigenæ culpa ponere iam placuit.
Vnius ob noxam, per quem deſcendimus omnes,
  Te Deus iratum ſenſerat omne genus.
Nam graue diluuium terris, & ſulphur, & ignem;
  Fulgura, & armata fulmina miſſa manu.

Item & eos qui in inferno retinebantur adhuc captiui in ſinu Abraæ; hos enim reſurgens à mortuis redemit, ac eduxit. Vnde & cecinit hic propheta: aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem &c: & alius dixit: eduxiſti nos de lacu in quo nō erat aqua, & iterum alius: ego autem in domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo, & poſt pauca; et poſt excelſa mea deducet me victor in pſalmis canentem. ¶ Duro iugo. Diaboli, quod eſt peccatum. ¶ Remiſiſti. Quo ad ſanctos patres ab inferis eductos, & eos qui tunc temporis conuerſi ſunt: quo ad alios uerò pro futuro tractu ponitur. i. remittet, uel remiſſibile feciſti; nam ex merito paſſionis Chriſti, peccatum originale cum cæteris actualibus in verè penitentibus fiunt remiſſibilia, & verè omnibus in baptiſmi, ac pœnitentiæ ſacramentis remittuntur. ¶ Amore. Ideſt charitate, nam ea eſt: quæ operit multitudinem peccatorum, & eſt illa de qua ipſe dominus dixit: maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis; & Apoſtol. ſic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. ¶ Igne ſuo. Hæc diui Gregorij ſententia eſt. in hom. peccatricis. ſicut (inquit) ignis rubiginem, ſic & charitas peccatum eruundat. ¶ Conceptam iram. Ideſt vindictam, quę per iratos Dei miniſtros infertur; nec enim Deus ſic iraſcitur vt homo: ſed diuinæ ſcripturæ de Deo more humano perſæpe loquuntur, & quia etiam ſic hominibus uidetur, quando flagellantur, Deum enim tunc ſibi exiſtimant iratum, qui ſemper vt mitis pater correctionem infert: ¶ Primigenę. Adæ, qui primus à Deo factus eſt homo: & Lucas in capite genelogiæ Saluatoris, filium Dei appellat. ¶ Ponere. Pro deponere, aphereſis eſt figura. ¶ Vnius ob noxam. Ideſt propter culpam primi parentis, qui in ſe propter uirtutem ſeminis omne genus humanum continebat. ¶ Omne genus. Subauditur facile, hominum, uel humanum. ¶ Diluuium terris. Vide hiſtoriam in libro Geneſeos, quia nimis longa eſt, vt hic apponatur, & eſt ferè nota omnibus: Sic & Sodomæ, Gomorræ, & aliarum vrbium, quæ igne ſulphureo de Cœlo immiſſo funditus perierunt. ¶ Fulgura, & fulmina. Quotidie nunc etiam uidentur; porrò inter fulgur. & fulmen hoc intereſt, quod illud ſolus ſplendor eſt ex nubium colliſione reſultans: hoc uerò, lapis ille de Cœlo miſſus in ſagittæ, ſeu mauis tormenti morem. ¶ Omnigenam mortem. Ideſt omnis generis, naturalis ex ſenio, ſiue ex morbo ſuperueniente, nec non & uiolentij; nam licet una ſit mors, infinitæ tamen eius ſunt ſpecies. ¶ Morbos ſine fine. Quia quotidie noui, nec alias cogniti mortalium eueniunt corporibus, & hæc eſt uera cauſa unde mors, & morbi prouenerint: ex peccato ſcilicet primi parentis. Item ex his quę poſtmodum à nobis ſuperaddita fuerunt, non autem ex eis, quam cecinit ille ſecularis poeta: poſt ignem ætherea domo ſubductū. macies, & noua febrium Terris incubuit cohors &c. ¶ Labores. Iuxta quod dixit dominus: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. ¶ Excedit. Quia æterna, cæteræ uerò temporales; hæc eſt de qua dominus in Euangelio: mitti in Gehennam ignis, vbi erit frigus, & ſtridor dentium, & uermis qui non moritur. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius, & alibi Pſalmiſta: pluet dominus ſuper peccatores laqueos, ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. ¶ Iuſta. Quia iuſtus eſt dominus, & rectum iudicium ſuum; hinc & Daniel confitetur: recta ſunt omnia iudicia tua domine, peccauimus. n. tibi, iniuſtè fecimus, & iniquè egimus &c. ¶ Tot ſimul atque ſemel. Quia reddito corpore mortali, & ſemina morborum cum morte intrarunt, quaſi præambula mortis. ¶ Modo. A natiuitate filij ſui D. N. I. Chr. tunc enim reddita pax eſt hominibus per ipſum vtriuſque naturæ conciliatorem, vnde & doctores noſtri, mediatorem illum appellant Dei & hominū, ipſe nanque eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum; in ſignum huius rei in die natatis eius, Angeli cecinerunt: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis ¶ Sancte ſalutaris. Hic vertitur ſermo à Deo patre ad ipſum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſaluatorem omnium; & eſt animaduertendum, ꝙ vbicunque hæc dictio ſalutaris inuenitur, ſiue ſalutare ſubſtantiuè, ſemper Ieſus Chriſtus ſalutis dator ſignificatur vt hic, & in cantico Simeonis: Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, ideſt Ieſum Saluatorem. ¶ Vt nos conuertas. Quia & ſi ſponte peccantes auertimur, non tamen à nobis conuertimur, niſi dominus ipſe ad nos conuerſus, & nos ad ſe conuertat, ad ſimilitudinem illius, qui in profundam deciderit foueam, non poteſt inde reſurgere & exire

Omnigenam mortem, morbos ſine fine, labores
  Innumeros, curas anxietate graues.
Quodq; omnes pœnas excedit, vincula dura
  Carceris inferni, perpetuiq; lacus.
In genus humanum tua dedignatio iuſta
  Intulerat plagas tot ſimul atque ſemel.
Eſt auerſa modo Deus indignatio tanta,
  Deſijt à nobis omnis & ira tua.
Sancte ſalutaris noſter Deus alme precamur
  Vt nos conuertas, ceſſet: & ira tua.
Numquid in æternum Deus iraſceris? & iram
  Hanc pater extendes de genea in geneam?

Marginal references: A; Pſal. 67. Zach. 9. Abac. 3. 1. Petr. 4. Ioan. 15. Ioan. 3. B; Luc. 3. Gen. 6. & 7. Gen. 9. Gen. 3. Matt. 15. & 25. C; Pſal. 10. & 118. Danie. 3. & 6. Eph. 2. Luc. 2. Luc. 2.

D exire, niſi quiſpiam vel denſiſſo funere traxerit illum. ¶ Ceſſet & ira tua. A æternæ ſ. damnationis, ſed ſi iam deſiit ira eius, vt in ſuperiori uerſu decantauimus: vt quid iterum precatur, vt ceſſet eius ira? quod uiderat omnino futurum, quaſi factum prædixit, quia tamen ſummè hoc fieri cupiebat, idcirco precatur. Præterea, ut docent doctores: quædam ſic à Deo ſunt prædeſtinata, ut precibus ſanctorum condonentur: idcirco ne per negligentiã perderetur, oportet ſanctos orare, ac aſſiduis precibus pulſare ianuam inuitantis amici petentis; quippe negligentia reprehenſibilis eſt, ubi dantis liberalitas eſt manifeſta. ¶ Nunquid. Expectantium Saluatorem: per hæc uerba antiquorũ patrum uehemens exprimitur deſiderium, ſic & Aug. in ſermone epiphaniæ de illo beato ſene Symeone, fermè ſimili utitur oratione, ut deſiderij ſenioris eius uehementiam ante oculos auditorum exponat. ¶ De genea in genean. Ex greco ad uerbum depromptum eſt, quia non ita de facili potuerunt collocari in hoc genere uerſum illæ duæ dictiones latinæ, de generatione in generationem, quæ tamen erant ſummopere neceſſariæ ad ſeruandã ſenſus integritatem; & hoc paucis in dictionibus ex licẽtia poetica uſurpauimus, maximè ubi ſenſus integritas aliter commodè ſeruari non poterat, nec ſine aliorum uatũ exemplo tentauimus iſtud: quinimò & Horatius in arte poetica id fieri hortatur his uerbis. Et noua fictaque nuper habebunt fidem: ſi græce fonte cadant parcè detorta &c. ¶ Tandem, Multis millibus annorum exactis ab introducta morte in orbem terrarum. ¶ Patrem. Quem dudum caſtigatorem durum, tametſi iuſtum, experti ſumus in tantis malis. ¶ Mortua. Quaſi non penitus: modus eſt loquendi, & ſubaudiendum eſt, pectora: & hæc interpretatio quo ad Iudæos, quibus aliquantiſper erat notus Deus ex lege, quam tamen quia propter infirmitatem malè ſeruabant, quò ad quid poterant dici ſemimortui languere: quo ad gentiles verò Dei penitus ignaros, verè mortua propter peccatum, & æternam damnationem, cui omnes erant obnoxij. ¶ Exſorgent. A morte infidelitatis, & peccatorum fide ſuſcepta. ¶ Rediuiua. Per Baptiſmi gratiam. ¶ Phænix ales. Ad differentiam gentis finitimæ Iudæorum, per ſimilitudinem oſtenditur pulcherrima creditoræ in Chriſtum gentis renouatio; Phœnix enim ſolus ales (vt ait Solinus) poſt multa ſæcula, cum ſenio nimis aggrauatur, innido ex lignis libani, & multis aromatibus congeſto collocata, & ad Orientem ſolem conuerſa, per crebram alarum concuſſionem igne accito exuritur, & poſt paucos dies ex eius cinere vermis exoritur, qui paulatim in nouam phœnicem reformatur: ſic hominum genus ſæculi ſenio grauatum, & peccato mortuum, quando ad Orientem verum ſolẽ

E iuſtitiæ Chriſtum eſt conuerſum, charitatis igne primo incipit ardere, & per humilitatem paſſionis eius renouari; nam & ipſe dixit: ego ſum vermis, & non homo, & vt phœnix debet in nouitate vitæ ambulare. ¶ Pietas tua. Per apoſiopoſim figuram ſubticuit uerbum, pandetur, de quo infra. Hoc autem fieri ſolet præoccupatis à nimio dolore vel lætitia, aut ex ingenti deſiderio: hoc in loco poteſt ex his, omnibus cauſis eueniſſe.

Pſal. 21.

Quin potius clemens ad nos conuertere, tandem
  Nouerimus ſolita te pietate patrem.
Nam ſi conuerſus fueris, quæ mortua languent,
  Exurgent populi mox rediuiua tui.
Exuuiis phænix poſitis reparatus vt ales,
  Sic exultabit plebs renouata tibi.
Quæ dudum latuit pietas tua, conditor orbis,
  Atq; reformator iam modo pande ſinum.
Pande ſinum pietatis, & inde ſalutis amator
  Humanæ, medicum mitte Salutiferum.

¶ Orbis. Eius ſcilicet, qui microcoſmos dicitur, hoc eſt mundi minoris, qui eſt homo. ¶ Pande ſinum. Anadiploſis eſt figura, per hanc geminationem, & proprium & antiquorum Chriſti demonſtrat, deſiderium. ¶ Salutiferum. Dominum Ieſum Saluatorem omnium; hinc & ipſe ſe medicum appellauit dicens: vtiq; non eſt opus valentibus medicus: ſed male habentibus; & Aug. languenti mundo graui morbo magnus e cœlo medicus venit. ¶ Illabere. De Spiritu ſancto poſt aſcenſionem è cœlo miſſo poteſt hoc facile intelligi, aut de lumine veritatis, quod audiendo Chriſti doctrinam capitur in intellectum. ¶ Lux inuiſibilis. Diuina gratia, ſiue filius Dei, qui eſt lux illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ſiue veritas Euangelicæ doctrinæ; ſed & lux fidei, & gratia Spiritusſancti poteſt intelligi: quouis modo capiatur, etiam ſi omnibus iſtis ſimul capiatur, ſanus eſt intellectus. ¶ Lenis & aura. Hoc & ſi Spirituiſancto proprium videatur eſſe: tamen & in libro regnorum ad Heliam factus ſermo oſtendit, & in ſybilo lenis auræ Deum eſſe. ¶ Nuncia verba. Pacis ſcilicet, de qua ſtatim infra: & eſt appoſitio tropi ſpecies. ¶ Mediator. Dei & hominum, Deus & homo Chriſtus Ieſus; nemo miretur, aut ignarus reprehendat vocem hanc mediatoris, & nonnullas alias hoc in poemate repertas quaſi inuſitatas, aut minus latio ſermoni congruas; eò quòd non facile in ſæculi poematibus forſitan reperiantur; quia multum intereſt inter pſalterium diuini vatis, & cytharam criniti Iopæ, inter moſas cœleſtis olympi, & camœnas Parnaſi terreſtris; vates enim illi ſæculares à Cicerone, Quintiliano, & aliis philoſophiæ, atq; eloquentiæ Romanæ dignis autoribus ſuas cum dictiones eligebant; nos autem à diuo Hieronymo, Auguſtino q; & alijs Eccleſiaſticæ diſciplinæ tractatoribus ſecernimus; nec vllum quod ij magnifecerint verbum nos decuit explodere: nec enim verba cœleſtis oraculi ſubijciẽda ſunt regulis Donati: ſed de his hactenus. ¶ Nouit nomine. Vt & alibi dicit: ipſe nouit qui ſunt eius: & Chriſtus diſcipulis ait: Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. ¶ Iſacidum. Pro Iſacidarum, ab Iſaco qui & Iſaac dicitur, Abrææ filio deſcendentium; aduertendum eſt Hebræorum voces vt pote Barbaras non facilè poſſe locari in carmine, vel more noſtro deriuationibus deſeruire, niſi vel addendo, detrahendoue, aut etiã inuertendo ad græcam, latinamue formam detorqueantur; quàm difficultatem ſacri vt euitarent doctores, non duxerunt, ea ab origine remouenda, & tanto magis, quia Hebræorum no

Marc. 9.

Ioan. 1.

3. Reg. 19

F

2. Tim. 2

Luc. 10.

Pectoribus ſenſim noſtris illabere tandem
  Lux inuiſibilis, lenis & aura veni.
Audiet interius tacitam ſine murmure vocem,
  Mens noſtra in plebem nuncia verba tuam.
Vox tua, vox dulcis, lætæ vox nuncia pacis,
  Pacis dona ferens en Mediator adeſt.
Conciliaturus quos nouit nomine ſanctos,
  Iſacidum plebis quos & vbiq; videt.
Admiſurus eoſquoq; qui impietate relicta,
  Ad Dominum toto corde redire velint.
His propior fiet tamen ille ſalutifer orbis,
  Quorum maiores pertimuere Deum.

A

mina propria non indifferenter, vt apud nos ab eorum maioribus leguntur impoſita fuiſſe: ſed omnia certi grâtia ſignificatus, qui ex literarum immutatione plerumq; uariatur, & ex tali uariatione magna confunderentur myſteria, quæ ſuper nominum interpretatione fundantur: At nos & ſi myſteria magnipendamus, quia tamen à lege metri cogimur, pro neceſſitate, & loco illa noſtro vſus adaptantes monemus lectores, vt in myſterijs, quæ hic tanguntur ſemper animum ad originem vocabulorum applicent, & hoc pacto nec aſperitate vocum offendetur, neç inuerſione à myſteriorum intelligentia perturbabitur. ¶ Plebis. Prius nanq; ad Iudæos deinde, & ad alias gentes verbum ſalutis huius miſſum eſt: vt docet Apoſtolus, & Aug. ſalus (inquit) ex Iudæis eſt; ſed hæc ſalus vſq; ad extremos terræ fines. ¶ Vbiq;. Locorum. ¶ Videt, Videre Dei, miſereri eſt; quos enim non videat? cui omnia nuda, & aperta ſunt. Etiam ſecreta cordium: ſed oculi domini ſuper iuſtos, vultus autem eius ſuper facientes mala. ¶ Eos quoq;. Non ſolos Iudæos de Dei pietate bene ſentientes: ſed & impios gentiles, qui pro uero Deo Idola colebant, & Dæmoniis ſeruiebant, & rurſus ex eadem Iudæorum gente, non ſolos innocentes, & pro tempore iuſtè uiuentes: ſed & impios peccatores, & publicanos de quibus ipſe dixit, non enim ueni uocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiam. ¶ Toto corde. Non dimidio, quia non nouit Dominus opus imperfectionis qui totum hominem ſanum fecit in Sabbato: ſed neque quiſpiam duobus Dominis poteſt ſeruire Deo, & mammonæ, hoc eſt & diuitiarum cupiditati. ¶ Velint. Nec enim placent Domino coacta pœnitus ſeruitia, vnde & pleriq; ab initio coacti ex nolentibus per contrariam conſuetudinem fiunt uolentes. ¶ Propior. Ideſt præſentior; ut potè ex iudæa matre natus, & inter iudæos educatus. quibus & prædicauit, multaque beneficia præſtitit, & ſi ingratis: nam illum crucifixerunt. unde & ipſe legitur dixiſſe. Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. ¶ Omnibus. Iudæis, & gentibus. ¶ Gloria. De hoc gloriabitur Simeon ille cantor annoſus. Lumen (inquit) ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. ¶ Cunctorum. Iudæorum, & gentilium, ut ſupra. ¶ Veridicus. Hoc eſt quod etiam docet Apoſtolus. Dico Ieſum Chriſtum miniſtrum fuiſſe circonciſionis ad cõfirmandas promiſſiones patrum, gentes autem ſperare ſuper miſericordia eius. ¶ Fœdera pacta. Cum Abraã, Iſaac,

Pſal. 33.
Matth. 9.
Io. 7.
Matth. 6.
Matt. 15.
Luc. 2.
Rom. 15.
Luc. 1.

Omnibus vna ſalus, communis gratia pacis,
  Gloria noſtra tamen conciliator erit.
Cunctorum miſerator erit: ſeruabit auitam
  Veridicus nobis, fœdera pacta, fidem.
Eſt pius, & verus ſimul, & clementia, verum,
  Inque vicem duo ſunt obuia facta ſibi.
Sic quoque iuſtitiæ metas ſeruabit ad vnguem,
  Nec minus id pacis munus obibit iners.
Iungentur geminæ parili virtute ſorores,
  Oſcula iuſtitiæ mutua pacis erunt.
Ex humili terra ſuperis demiſſus ab oris
  Veridicus nobis is puer ortus adeſt.
Quam mirabiliter cœlo proſpexit ab alto
  Iuſtitia, vt partes ſeruet & ipſa ſuas.
Cum dederit nobis dominus ſua dona benignus,
  Noſtra dabit fructum tunc quoque terra ſuum:
Ante ducem præcurſor adeſt, æquiſſimus vnus
  Iuſtitiæ præco, qui parat ante vnam.

& Iacob, quibus promiſſit datiuum ſe nobis. ut teſtatur in cantico ſuo Zacharias pater præcurſoris: eſt autem etiam hic appoſitiu auitam fidẽ appoſitiuè fœdera pacta. ¶ Verum. Ideſt ueritas, quam dictionem nõ capit hoc genus carminis, ſicut & Virgilius poſuit ſeruitium pro ſeruitute. & nos itidem uerum pro ueritate. ¶ Inque uicem. Tmeſis figura, pro inuicẽm. ¶ Duo. Miſericordia, ſiue clemẽtia, & ueritas. ¶ Obuia facta. Ideſt coniuncta in una perſona ſaluatoris, & in uno eodemque opere eius, miſericordia quidẽ, quæ hominem Deo copulauit, quo medio redemptionem faceret humani generis minimè id mereri, ueritas autem ut ſeipſum quem promiſerat daret ſaluatorem. ¶ Iuſtitiæ metas. Puniẽdo hominem in ſeipſo pro homine, quem uincendo poſſederat, propter alterum hominem, à quo uictus fuerat, & eius necem iniuſtè procurãdo poſſidere quæſierat; Neq; enim lex iuſtior ulla eſt, Quam necis auctorem morte perire ſua. ¶ Ad vnguem. Ideſt plenè actu; diligenter trãslatio ſumpta à marmorariis. ¶ Pacis. Humanæ reconciliationis. ¶ Obibit. Moriendo adimplebit. per mortem enim Chriſti, cum inimici antea fuiſſemus Deo reconciliati ſumus, ut docet Apoſtolus. ¶ Geminæ ſorores. Hæ duæ uirtutes iuſtitia, & pax, quæ idcirco geminæ dicuntur, quia una ſine altera eſſe non poteſt. ¶ Iuſtitiæ. Illius. ſ. maioris quàm ſcribarũ & phariſæorum recta docentium, ſed non facientium: eſt autem hæc iuſtitia obſeruatio mandatorum Dei. ¶ Pacis Non eius quam mundus dat: ſed Chriſti, quam naſcens nunciari fecit, uiuendo tenuit, ac docuit, moriendo pro hæreditate reliquit, & reſurgendo monſtrauit, atque diſcipulis eſt elargitus, hæc eſt illa pax quæ exuperat omnẽ ſenſum, & ſi uultis ſcire ipſe Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum. ¶ Humili terra. Virgine Maria Dei ancilla, cuius humilitatem reſpexit dominus. hoc etiam Eſaias teſtatur. Aperiatur (inquit) terra, & germinet ſaluatorẽ. ¶ Puer. De quo idem Eſaias puer (inquit) datus eſt nobis, cuius imperium ſuper humerum eius, hoc eſt crucis uexillum. ¶ Iuſtitia. Vnde & Chriſtus eſt ſol iuſtitiæ, qui noſtras iniquitates in ſeipſo portando pro nobis diuinæ iuſtitiæ ſatisfecit. ¶ Sua dona. Spiritusſancti. ſ. de quibus alibi. Aſcendens (inquit) Chriſtus in altum captiuam duxit captiuitatem, accepit dona in hominibus. de quibus ait Apoſtolus, alij fidem, alij genera linguarum, & gratiã ſanitatũ, & alia quæ ibi numerat. ¶ Noſtra terra. Noſter homo terrenus, qui ante producebat ſpinas, ac tribulos. Fructum ſuum bonorum operum. ¶ Præcurſor Ioannes Baptiſta.

B

2. M. ec.
Eph. 2.
Eſa. 45.
Eſa. 9.

C

VTique cum premerent anguſtiæ, &c. Triplex ex hoc pſalmo poteſt elici ſenſus, ſicuti tribus poteſt conuenire perſonis, prophetæ, Chriſto, & cuiuis fideli per tribulationem in agone expoſito. ſunt tamẽ, ex his, quæ canũtur ita Chriſti propria, ut alijs non conueniant, quæ ſuis locis oſtendentur: eſt autem oratio ſupplicis in anguſtia male habiti ad Deum multiplices preces effundentis, & quia multis in locis ſeſe aperit, breuiores erimus in expoſitione. Dicit itaq; quiuis ex tribus. ¶ Vndique. Foris pugnę, intus inſidię: nam & iudęi & Iudas ex diſcipulis Chriſtum angebant. ſic & prophetam Saul & complices. Ziphei quoque contribuli nec non & habitores

ODE LXXXV. EX PSALMO LXXXV.

Inclina.

VNdiq; cum premerent anguſtiæ, & exitus oĩs
Occluſus, duxi corde rogare Deum.

D toreſ Ceylc, quos ipſe Dauid à Phyliſtæis vaſta-
tnribus eripuerat. ¶Occluſus. Cinctus enim fue-
rat ab exercitu Sauli in modum coronæ: ſed ta-
men euaſit. Chriſtus autem in manus perſecuto-
rum dari permiſſus eſt, & crudeliter occidi, eua-
ſit tamē & ipſe reſurgendo, hunc itaque ſenſum
cui verba omnia applicantur aptius, cœteris reli
ctis proſequamur. ¶ Duxi. Deeſt, dignum eſſe,
hoc eſt exiſtimaui. ¶Corde. Magiſquam vnto, v-
bi libentius habitat, videt, ac exaudit Deus. ¶Op
preſſum. Pondere tribulationir grauiſſimæ vſq;
ad mortem, & mortem crucis. ¶Iacentem. Dum
ligaretur, & conculcaretur ab aduerſariis. ¶Incli
na. Humano loquitur more. nam qui libenter
audiunt, & ad exaudiendum proni ſunt, aures fa
cile inclinant. ¶Pauper egenus, inops per figurā,
quid autē interſit mox exponit. ¶ Pellor inops.
Abſque ope alicuius; nam neque Annas, vel cay
phas, Pilatus, neque Herodes, quorum limina

Me Deus oppreſſum, atq; humili tellure iacentem
Reſpice, & ad ſeruum lumina flecte tuum.
Inclina placidas aures mitiſſime ab alto;
Exaudi quia ſum pauper, egenus, inops;
Vt pauper conculcor: vt omnium egenus oberro,
Vt miſer ex omni limine pellor inops.
Pauperis ergo mei rerum tu diues, abundans
Hoſpitij, miſerum collige, & affer opem.
Cuſtodi hanc animā, quoniā ſum ſanctus, & inſons
Sanctorum cuſtos, iuſtitiæque dator.
Saluum fac humilem ſeruum, fiducia nulla
Cui ſupereſt, in te ſpes mea tota ſita eſt.
Spes mea ſancte, potenſq; Deus, quis triſtior vnquam
In te ſperauit, nec tulit æger opem?

Pſal, 23. adiuit in die paſſionis oberrans, dedit auxilium. ¶Rerum tu diues. Nam domini eſt terra, & plenitudo eius orbis
terrarum, & vniuerſi qui habitant in eo. tribus ante propoſitis contraria ſubſecuntur, ſingula ſingulis ex ordine
reſpondentia. ¶Collige. Ne amplius oberret. ¶Affer opem. Inopi. ſ. ¶Hanc animam. Saltem, ſi nō corpus, ne ex vio-
lentia paſſionis per deſperationem pereat. non qui hic metus in anima ſua eſſet, aut vllum periculum immineret,
hoc dicit: ſed quia in nobis, qui membra ſui corporis ſumus, facilè poſſet irrepere, ſæpe.n. redemptor noſter, & ca-
put noſtrarum affectionum ſibi vnces aſſumit, vt oſtendat nos eſſe in illo, & ſeipſum in nobis. ¶Sanctus. In eo quòd
Deus eſt Chriſtus, non ſolum ſanctus: ſed & ſanctus ſanctorum eſt, cœteros ipſe ſanctificans ſanctos: ſed in eo quòd
homo, in ipſa conceptione ſanctificatus eſt: nullus autem fidelium, vt hic docet Aug. debet exhorreſcere ſibi hoc
E nomen, ex quo ſanguine ipſius domini noſtri Ieſu Chriſti ſeſe nouit eſſe ſanctificatum, ne ſit ingratus ſuæ ſanctita
ris autori, cum ſcriptum ſit. ſancti eſtote (dicit dominus) quia ego ſanctus ſum. & Apoſtolus ſæpe fideles in epiſto
lis ſuis ſanctos appellet. ¶Inſōns. Nemini nocens, & inculpabilis, ſolī Chriſto conuenit, qui peccatum non fecit, nec
1. Cor. 6. eſt inuentus dolus in ore eius: nos autem omnes errauimus, ſicut ouis, quæ periit. euenit interdum tamen, ut falſo
Eph. 1. 2. quiſpiam accuſetur eo crimine, cuius inſons ſit. ſicuti Ioſeph ſtupri, & Suſanna adulterii, tunc & ipſe ſanctū ſe atq;
3. 4. & 5. inſontem poterit dicere ſcilicet eius criminis, quo per calumniam impetitur. ¶Dator. Supple tu Deus; etenim ad
Gen. 39. Deum fertur hæc orantis intentio. ¶ Cui ſupereſt. Reliqua eſt, ſcilicet ab hominibus; nam & diſcipuli eius illo
Dan. 13. relicto fugerunt omnes, quin & maximus eorum Petrus ter abnegauit. ¶Quis triſtior. Ideſt etiam parum triſtis.
Matt. 26. abuſiua comparatio eſt. ¶ Tulit. Habuit, accepit lata quippe eſt huius uerbi ſignificatio. ¶ Aeger. Vtroq; mo
do, corpore, & animo. ¶Clamo. In horto ter, in cruce quater; vnde & ait Apoſtolus de pontifice Chriſto. Qui in
Heb. 5. diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſq; ad eum, qui poſſet illum ſaluum facere à mortuis cum clamore va-
do, & lachrymis offerens exauditus eſt pro ſui reuerentia. ¶ Fores. Non tantum templi, ſed potius cœleſtis v
bis Syon, de qua futuro in pſalmo habebitur aperta doctrina. ¶Seruil. Vbiq; ſeſe Dominus Ieſus ſeruum appel
Phil. 2. lat propter ſuſceptam ſeruilem hominis perſonam, quod & oſtendit Apoſtolus. Qui eum in forma Dei eſſe
(inquit) non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqua
lem Deo: ſed exinaniuit ſemetipſum formam
ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum fa-
ctus, & habitu inuentus vt homo, &c. Hoc aūt
facit vt nos homines puros ad humilitatem ſuo
Eſa. 27. inuitet exemplo. ¶Lætitiæ. Veræ; nam & mun
dus, & caro, ſuam dant lætitiam, ſed falſam; nec
enim gaudere eſt impijs dicit Dominus, ſcilicet
verè; lætantur enim & ipſi cum male fecerint,
atq; exultant in rebus peſſimis. ¶ Cœlumq; ſe-
Prou. 2. renas. Non tantum hoc ſydereum intelligit: ſed
magis cuiuſlibet animam iuſti, quæ cum ſit fa-
cta ſedes Dei, iure merito cœlum dicitur, atteſtā
F te ipſo Domino. Cœlum (inquit) mihi ſedes eſt.
Eſa. 66. & Apoſtolus ait Deum per fidem habitare in

Lux mea non ne mei pariter miſereberis ægri?
Clamo, pulſo tuas nocte dieq; fores:
Spiritus en ſerui mœrore infectus amore
Expectat Domini, vt lætificetur, opem.
Tu qui lætitiæ dator es, cœlumq; ſerenas,
Exhilara mentem, triſtitiamq; fuga.
Sordibus abiectis animam ſuper aſtra leuaui;
Ad te ſumme Deum tractus amore tuo.
Et quia tu ſemper ſuauis, dulciſq; fuiſti,
Mitis, & humanus, polieleoſq; Deus.

cordibus noſtris. ¶ Exhilara mentem, triſtitiamq; fuga. Hyſteron eſt proteron, ideſt ordo conuerſus; nam prius
eſt, vt effugetur triſtitia, cui ſuccedat hilaritas, ¶ Sordibus abiectis. Non peccatorum, quibus ipſe caruit. ſed hu
Matt. 26. manarum affectionum, quæ cœleſtibus comparatæ ſordes appellari poſſunt; qualis fuit illa. ſi fieri poteſt tran-
Marc. 15 ſeat à me calix iſte, & illa Helly Helly lamazabathani. Ideſt Deus meus Deus, vt quid dereliquiſti me? neq;
enim decens erat, vt qui propterea uenerat, vt biberet calicem paſſionis, modo refugeret eum; ſed neq; à Deo
fuerat aliquando derelictus; verum humano more iuxta hominum affectiones loquitur, qui nec mori vellent, &
Matt. 26. cum in agone ſunt poſiti, niſi cito eruantur, ſibi videntur à Deo relictos eſſe; & ob id ſæpiſſime conqueruntur.
per has autem affectiones humanas verum ſe ſe hominem Chriſtus eſſe monſtrabat. ¶ Ad te. Vt non homi
ſed potius Dei voluntas impleretur, ſicut & ipſe legitur dixiſſe. (verumtamen non mea ſed tua voluntas fiat.
¶Polieleoſq; Deus. Ideſt multæ miſericordiæ, græca dictio & compoſita, per ſyneceſim duæ vocales coeunt in
vnam ſyllabam, ita tamen vt vna ex eis, iota, efficiatur conſona, vel ſit proceleuſmaticus pes qui quattuor breu
bus ſyllabis conſtat; quam rem & Vergilius vbiq; ſeruauit ſi quando tali vſus eſt figura, vt in illo verſu. Tiriepa
ſcentes à flumine reiice capellas. neq; miretur quiſpiam, vel vitio det græcanicam dictionem latino carmini im-
mixtam

mixtam eſſe, quaſi non potuerimus aut neſcierimus id latine proferre, quia & ſi copia ſatis bona latinorum no-
bis Dei gratia verborum abundet, maluimus tamen propria magis dictione licet græca licenter vti; quàm mu- A
tuata, nec ſignificationi bene coherenti, quando nec ipſa latina dictio [miſericordia] hoc in carmine minime ca-
piatur, niſi geminetur.ſſ. vt alij fecere poetæ in [religione] quod & nos forſitan in ſequentibus pſalmis faciemus,
ne parum poetæ videamur, ſi licentia poetis conceſſa interdum non vſi fuerimus, parcè tamen, & adducti ratio-
nabili cauſa. ne licitus vſus vertatur in abuſum. ¶ Abundè. Pro abundanter. Dominus enim noſter diues in mi
ſericordia, & munificentiſſimus in donis, etiam magisquàm petimus vbi uiderit expedire, conſueuit elargiri.
¶ Regalibus auribus. Hoc ideo dixit, quia terreni reges faciles orantibus ſolent aures præbere, ne parum clemen

Inuentus nemo, qui ad te confugerit vnquàm,
Senſerit auxilium quin is abundè tuum;
Sic igitur noſtram regalibus accipe vocem
Auribus: orantis ceu Deus abde preces.
Nec tua nunc primum pietas perſpecta: ſed olim
Clamaui oppreſſus, ſuppetiasq; tuli.
Nempe quis eſt alius ſimilis tibi? quiſue deorum
Quæ facis, æqua facit? par tibi patrat opus?
Quid poſſunt Idola Dei? niſi iuſſa capeſſant?
Dijue homines facti? Vermis, & vmbra, cinis.

tes vulgò videantur. difficillimi tamen ſunt in exaudiendis precibus, ne parum prudentes habeantur, ſi paſſim cuncta, quæ ab eis efflagitantur, annuant. ¶ Ceu Deus. Non ut rex terrenus, qui plerumq; obliuiſcitur. ¶ Abde. Abſconde in ſinu exauditionis tãquàm gratam ſupplicationem vſque ad tempus oportunum; nouit enim Dominus quãdo nobis opportunè det ea, quæ à nobis ſæpe etiam importunè petuntur. ¶ Perſpecta. Ideſt opere cognita. ¶ Suppetias. Opis auxilium, ſeu potius ſubſidium latenter ſumminiſtratum, à ſuppeto verbo deductum, ꝙ oppreſſis aliqua calamitate ciuibus, nec palam audentibus petere: ſed ſuppetentibus, ideſt ſummiſſa voce petentibus, illi quibus ſuppetunt, ideſt abũ
dant copiæ militares, atq; facultates rerum etiam clandeſtinarũ ſubſidium, quod ſuccurſum vocant, ſoleant ſum-
miniſtrare. ¶ Tuli. Accepi, ut ſupra; ſignificat enim & dare, atq; accipere pro loci varietate quippe eſt τὸ μέσον,
Ideſt medium ac indifferens. ¶ Similis tibi. Nullus, niſi filius Dei Deus, qui in omnibus, & per om-
nia æqualis eſt patri: ſed quia is cum patre, & Spiritusſancto vnus eſt in ſubſtantia atq; idem Deus, idcirco cum
Deum ſine alio adiecto dicimus, nulla diuinarum excluditur perſonarum tali in ſermone, ſic eſt in præſenti loco. B
¶ Deorum. De quibus infra. ¶ Idola, Dei. Ideſt Dæmonia, ſicut alibi dicitur omnes dij gentium dæmonia. Eſt
autem ſciendum iuxta Apoſtoli doctrinam, quòd & ſi multi ſint, qui dij vel Domini vocentur, nobis tamen vnus 1.Cor. 8.
Deus pater ex quo omnia, & nos in illum, & vnus Dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia & nos per ipſum: tri-
fariam autem dicuntur dij in diuinis ſcripturis. primo Idola Dæmoniorum, qui neq; verè neq; participatiuè ſunt
dij: ſed ita vocabantur à gentilibus, ſecundo ſancti prophetæ, Iudices, atq; Sacerdotes, de quibus in Pſalmo. Deus
Deorum Dominus, & in Euangelio ſi illos (inquit) dixit Deos ad quos ſermo Dei factus eſt, &c. Tertiò Angeli, Pſal. 49.
& ſancti qui diuinis interdum officijs funguntur, & ij omnes verè & eſſentialiter non ſunt dij: ſed participatiue tan Ioan. 10.
tum, quia Deus illis communicat futurorum, & abſconditorum notitiam, iuſta iudicia & peccatorum remiſſio-
nem, & mirabilia magna facere. quæ omnia propria Dei ſunt priuilegia, de his omnibus loquuntur ij verſus.
¶ Capeſſant, Dæmonia quippe diuinæ ſunt executores iuſtitiæ, atq; vindictæ miniſtri, neq; ſanctum Iob Sathan Iob.1.
potuit, ut optauerat vexare, niſi habita prius à Deo venia. ſed neq; in porcos auſi ſunt intrare, niſi prius à Domi Matth.8.
no ſibi id fuiſſet expreſſe permiſſum. ¶ Dijue homines facti. Qui & heroes ante dicebantur, quales fuerunt, Be-
lus ex Aſſyrijs, Hercules ex græcis, Apis ab Aegyptijs, Iuppiter à Cretenſibus, nec non Romulus, & alij complures
diui Imperatores a Romanis, alijq; ab alijs gentibus. ¶ Vermis. Poſt mortem ex eorum cadaueribus ebuliens,
ſicut & cæterorum hominum. ¶ Vmbra, Iuxta ſæcularium opinionem poetarum; hinc, & Horatius dixit.
Nos cum decidimus puluis, & vmbra ſumus. & vj. Lib. Virg. his vmbris plenus eſt, cæterum veræ poſt mortem;
non vmbrarum ſed animarum locus ante Chriſti aduentum fuit infernus duplex. ſuperior atq; inferior, in illo
piorum animæ in ſinu Abraæ requieuerunt vſq; ad Chriſti reſurrectionem. in altero impiorum tormenta, lege
Euang. diuitis Epulonis, qui poſt mortem in Inferni flamma cruciabatur: Lazarus vero in ſinu Abraæ conſola- Luc. 16.
batur. ¶ Cinis. Vnde, & Dominus dixit, memento quia cinis es, & in puluuerem reuerteris. ¶ Dij per te dicti. Gen. 3.
Vt in alio Pſalmo. Ego dixi vos dij eſtis, & filii excelſi omnes, & in Euang. ſi illos dixit Deos ad quos ſermo Dei Pſal. 81.
factus eſt, &c. ij. Secundi generis ſunt: & multum quidem poſſunt: ſed non niſi quantum conceſſerit illis ipſe Io. 10
Deus verus, ſic & Angeli potentes quidem ſunt virtute: ſed vnuſquisq; pro moduli menſura. ¶ Patrabis. Ideſt
potenter facies; nec niſi de magnis rebus, atq; perſonis dicitur hoc verbum. ¶ Opus. Humanæ redemptionis per
mortem filij. ¶ Quo ſtupeant. Maximo certè res digna ſtupore eſt, vt rex crucifixus per xij. homines mundo
contemptibiles, nihil dulce hoc in ſæculo promittentes; inultis Iudæis ac gentibus & præcipue Romanis rerum
Dominis aperte aduerſantibus ad ſeſe orbem conuerterit inueteratum in Idolorum cultura, & illi idinteę ac rudes
fidem propagauerint Chriſtianam vbiq; locorũ, & præcipue cum variis atq; inexquiſitis tormentis excruciabãtur,
magis atq; magis proficiebant. ¶ Aures arrigat. Si fieri poſſet, quod tamen eſt impoſſibile. ¶ Omnis homo. Non C
ex Iudæis tantum ſed multo etiam magis ex gentibus, qui natura ſtupidiores erant. ¶ Falſi Iouis. Ideo quia Iu-

Dij per te dicti? quantum conceſſeris illis,
Tu ſolus Deus es, verus, & omnipotens.
Tu magnum patrabis opus, mirabile, cuncti
Quo ſtupeant; aures arrigat omnis homo:
Ecce omnes gentes latum quaſcumq; per orbem
Sol videt ætherei candidus axe poli.
Poſtpoſito cultu falſi Iouis, atq; deorum
Ad te concurrent relligione, fide.

piter, quaſi iuuans pater eſt appellatus, cum tamen neq; ſibi neq; alijs potuit eſſe adiumento: ſed potius maximo animarum detrimento, quibus ſeſe adorantibus eternæ fuit occaſio damnationis; ſic & alij Dei, quos antiquitas veri Dei neſcia à Dæmonijs deluſa colebat. ¶ Aſſyrij. Populi Aſiæ ſunt, penes quos orbis imperium diu ſtetit, hi fidem Chriſti Simone prædicante ſuſceperunt: poſtmodum à Perſa Maomethe peruerſi in Saracenorum dogma tranſierunt. ¶ Aethiopes. Ab Apoſtolo, & Euangeliſta Mattheo ſunt ad fidem Chriſti conuerſi, & ij Saracenorum ri-

D tui adhæſerunt. ¶ Medi. Ac Perſæ ad prædicationem Thomæ Apoſtoli cum Parthis, & Indis Chriſto Domino crediderunt. ¶ Africa diues alit. Nam triticum ibi ſatum lx. ac c. reddere dicitur ab Auguſtino in cuius temporibus, ſupra mille Epiſcopos legimus in Africa extitiſſe. nunc neſcio an vnus ibi inueniatur, omnes Saraceni facti ſunt. væ nobis miſeris ex tribus orbis partibus, quæ olim iiij. Doctorum temporibus penè vna uoce Chriſtum confitebantur: nunc duabus ademptis vix tertia ſupereſt Europa, quæ tamen & ipſa Turcarum armis vexata iam Græcia perdidit cum multis adiacentibus prouinciis, & quod adhuc graue eſt inteſtino morbo Lutheranæ hæreſis laborat, & niſi Dominus ex alto nuper intonuiſſet Saxoniam, & ferè totam Germaniam dicta hęreſi infectam penitus amiſiſſet: nam Carolo Imperatori victoria per miraculum conceſſa dicitur reſipiſcere. ¶ Romani rerum Domini. Olim medio temporali, & demum adiecto etiam ſpirituali imperio, nunc ad germanos ſæculari dominio tranſlato, ſolo nomine regnant: re autem uera, à barbaris cum tota Italia ſuppeditantur. eccleſiaſtica quoq; ditio qua per ſedem Apoſtolicam potitur fines quotidie ſentit arctiores. Romam Petrus & Paulus Apoſtoli fidei lumine illuſtrarunt. Syluester pontifex baptizato Conſtantino magno Imperatore, quem & à lepra mūdauit totam templis Chriſti, & Chriſtianis impleuit, uiget adhuc ibi fides Catholica, & Apoſtolica ſedes. ¶Quos

Rom. 15 Hiber. Per hunc fluuium totam intelligit Hiſpaniam, cui primus Iacobus Apoſtolus dicitur fidem Chriſti annunciaſſe: ſed & Paulus ſeſe illuc profecturum Romanis ſcripſit in hæc uerba. cum in Hyſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens uideam uos: & à uobis deducar illuc, & paulo poſt iterum ſcribit, per uos proficiſcar in Hiſpaniam. ¶ Rhodanus. Per hunc Galliam innuit, quam Remigius Epiſcopus, & ante illum Dionyſius Areopagita Pauli Apoſtoli diſcipulus cum Ruſtico & Eleutherio, Martialiquoq; Petri alumno dicuntur myſteria fidei Chriſtianæ docuiſſe, horum rex etiam nunc Chriſtianiſſimus appellatur, ſicut & Hiſpaniæ Cath. ¶Rhenus & Hiſter. Qui & Danubius, Germaniæ maximi ſunt fluuij per quos latam Alemāniā, & reliquas Europæ côterminas gentes intelligit, quæ Chriſtum quidem colunt, ſed hęreſi ut dictum eſt Lutherana languent, utinam priſtinā ſanitatem reformati à Carolo Imp. iterū ſuſcipiant, reſtabant Hunni, & Angli ſiue Britanni. Sed illi à Turcis fere

E deuaſtati, hi à rege Lutherano deperditi noſtro carmini non meruere inſeri. faxit Deus ut ad catholicam redeant Eccleſiam. ¶Omnis gens. Sanctorum quattuor doctorum temporibus hoc uaticinium adimpletum eſt, & deinceps per aliqua ſœcula, deinde cepit Luna decreſcere ideſt Eccleſia adeoque metus eſt ne in futurum fere deficiat: ut uicini ſimus illi oraculo ipſius domini qui dixit. putaſne ueniens filius hominis inueniet fidem in terra? ¶ Aether.

Luc. 18. Tametſi græcè ſcribatur per η. quæ ſolet apud nos in, e, productum conuerti. quia tamen tam diu uſurpata eſt ea dictio apud latinos, ut iure uſucapionis poſſit dici facta noſtra, idcirco & in nominatiuo licenter corripitur, quia in obliquorum crementis ubique corripitur, pariter & in deriuationibus. ponitur autem plerunque pro aere. licet propriè ſignificet elementarem illum ignem ſupernum. ¶ Magnum. Vtique magnus eſt dominus. ut in alio pſal-

Pſal. 146 mo. Magnus eſt dominus, & magnitudinis eius non eſt finis; unde & iuremerito maximus atque optimus appellari ſolet. ¶Magnificare. Hoc uidetur homini impoſſibile, ſi magnificare, magnum eſt facere, quia tamen, & alibi di-

Pſal. 32. cit hic propheta. Magnificate dominum mecū. & Beata Virgo in cantico ſuo inquit. Magnificat anima mea dominum. ſciendum iuxta doctrinam diuorum Auguſtini & Ambroſij aliis tribus modis nos poſſe magnificare Deum. primo laudando & exaltando nomen eius: ſecūdo prædicando ſummam eius diuinitatem, bonitatem ſapientiam, atque potentiam illis qui ante non nouerunt, eum, uel non ita bene: tertio, quia anima noſtra facta eſt ad imaginē Dei, quotieſcunque in nobis metipſis, plenius de Deo cogitando, latius de illo loquendo, & largius operando, animam noſtram hoc eſt imaginem eius dilatamus: tunc dominum ipſum in nobis quodam miro modo magnificamus. videte Ambroſium in expoſitione cantici Dominę, in commentariis ſuper Luca. & Auguſtinum, in ſermone aſſumptionis eiuſdem. ¶ In mirabilibus mirabilia ſunt oia opera domini ſi quis uoluerit animaduertere: ſed quia pleraque propter aſſiduitatem penès æſtimationem humanam viluerunt, idcirco ſibi reſeruauit aliqua, & ſi minora valde, propter raritatem tamen nobis

F uiſa iri mirabiliora. exempli gratia. mirabile viſum eſt, quinque panibus, quinque millia hominum ſaturata fuiſſe in deſerto. & tamen paucis ſeminum granis terræ commendatis vniuerſum genus hominum quotannis homines ſatiari nemo miratur, non quia illud maius ſed quia rarius. hoc autem multo maius ſed quia quotidianum eſt vilius exiſtimatur, ſic & in vino ad nuptias ex aqua facto, & in aliquibus mortuis à domino ſuſcitatis, aduerti poteſt. cum vinum ex vitibus exiens pari modo ex aqua pluuiali fiat, & quotidie naſcuntur ex integro homines mille, qui nunquā fuerunt. ¶ In cœlo. In regimine cœleſtium. ¶ In terra circa hominum gubernationem: ſed ſi ad D.N.I.Chr. iſta referantur, naſcendo, viuendo, & moriendo multa ſigna fecit mirabilia. quæ licet ex Euangelis ui-

Ioan. 1. dere. ¶Scandala. Ideſt impedimenta ad benè, rectèque viuendum, nam ſcandalum græcè, latine eſt impactio pedis. ſciendum eſt autem, quòd quemadmodū ſi cœco aut cuipiam minus aduertenti, lapis aut paxillus pro offendiculo in via ponatur, & ille in eā rē impingens ceciderit, culpa talis caſus iure merito ei qui poſuerit offendiculum eſt aſcribēda: ſic & is qui ſcandalizauerit unum de puſillis proximis, expedit illi (vt ait dominus), vt ponatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur ī

Matt. 18. profundum maris. veh (inquit) mundo à ſcan-

Aſſyrij Æthiopes, & Medi, Parthus, & Indi.
Aduenient, & quos Africa diues alit.
Romani rerum domini, Græciq; periti, (alunt.
Quos, & Hiber, Rhodanus, Rhenus, & Hiſter

Omnis adorabit te gens, populique frequentes
Ante tuas aras thura, precesque dabunt.
Te, nomenque tuum, pulſus reſonabit vbique
Æther, vbique tibi gloria, laus, & honor.
Magnum magna decet laus: magnificare iuuabit
In mirabilibus te Deus alte tuis.
Solus es in cœlo Deus admirabilis alto,
Nec minus in terra maxima ſigna facis.

Te duce multa licet dextra, leuaque parentur
Scandala per rectum progrediemur iter;
Verus enim promiſſor ades, veſtigia ductu
Noſtra tegens ſanctò ne titubare queant.
Lœtitia inde noua nos exultare videbis,
Vt timeant nomen pectora pulſa tuum.

dalis,

Vtque tibi toto fateamur corde per æuum
Vſuros domino, te duce, teque Deo.
Primus ego clara tibi voce fatebor, & ipſe
Nomen in æternum glorificabo tuum.
Nam tua facta ſuper me eſt miſericordia magna,
Et fouit pietas me, bonitaſque tua.

A

dalis: verumtamen veh illi per quem ſcandalum venit. omne autem verbum, vel factum alicuius indiſcretum, quo proximo infirmo peccãdi materia præſtatur, dicitur ſcandalum. qualia multa prelati noſtri temporis de lana, & lacte tantũmodo curantes gregi dominico præſtare ſolent de malis inquam ſermo noſter eſt. ſunt etiã boni. ¶ Progrediemur. Progrediendum ſemper eſt in uia Dei, & ambulandum quotidie de virtute
in uirtutem, quia non progredi in via Dei, regredi eſt, regredientibus autem vxor Loth in ſtatuam ſalis conuerſa
ſit exemplo. ¶ Promiſſor ades. Dixit.n. ego vobiſcum ſum vſque ad conſumationem ſœculi, & vbicunq; ſunt duo, Gen. 19.
vel tres congregati in nomine meo, ego in medio illorum ſum. ¶ Vt timeant. Videtur timor eſſe contrarius lœti- Matt. 28.
tiæ: ſed multiplex dum ſumus in hoc ſœculo nobis ineſt timor, & mali euentus: & boni amittendi, ille cum lœtitia Matt. 18.
ſtare non poteſt: ſed alter ſic. ¶ Domino duce, & Deo omnia ſolus nobis eſt dominus. quęramus illum nobiſcum
habere, & nihil nobis deêrit. ¶ Primus ego. In perſona Chriſti loquitur, qui Deo patri confitetur, ut ad confitendũ
Deo ſuo nos trahat exemplo; nam dixit in Euang. Confitebor tibi domine pater cœli, & terræ &c. ¶ Et ipſe. Empha Matt. 11.
ticôs. qui filius tuus ſum, & cui etiam tecum ab hominibus confitendum eſt. ¶ Miſericordia. Addita eſt literas ſcili
cet, vt in religione l. quo carmine capi poſſet; nam & ſi quibuſdam alijs dictionibus impropriè poſitis ſenſus eius
aliquo modo deſignari poſſit: non tamen æquè bene. eſt autem pernecesſaria dictio ſacris autoribus dicente do-
mino in Euangelio eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. & Beati miſericordes quoniam ipſi mi- Luc. 6.
ſericordiam conſequentur. reperitur autem millies in diuina ſcriptura ne uerò hoc opuſculum noſtrum per quod Matt. 5.
etiam nos conſequi miſericordiam ſperamus à domino, tam grata, neceſſaria, & delectabili dictione careret, pla-
cuit grammaticorum metam excedere. ¶ Magna. Miſericordia domini facta eſt ſuper homine Chriſto: ut diuinitati filij Dei in una adiungeretur perſona; nec enim aliquid ante meruerat: vt homo ille uerbo Dei vniretur. ¶ Pietas tua. Sicuti eſt, colimus Deum nos, & ipſe colit nos Deus: ita eſt pietas noſtra in Deum, & Dei pietas in nos; vnaquęque modo ſibi conueniente. ¶ Eruis. Reſurrectionis dominicę hoc vaticinium eſt. ¶ Inferno. Inferiore. De hoc inferno duplex eſt interpretatio: & vtraque bona: prima eſt, ꝙ infernus ſuperior ſit hæc noſtra huius mundi habitatio; quę cœleſtium manſionum comparatione poteſt dici infernus: nam & infra eſt; & habet ſæpiſſime fletũ ac ſtridorem dentium propter nimium calorem ac frigus, aliaſque innumerabiles miſerias: & vltimum terribilium, mortem ipſam. Hoc autem inferno alter eſt inferior, in quem ante Chriſti aduentum, tam piorum, quã impiorum animæ deſcendebant, diſcretis tamen locis: nam iuſtorũ in ſinum Abrać, iniuſtorum verò in tartari ge-

Mortis ab obſcuræ, tenebratumque eruis vmbris:
Infernoque animam ex inferiore meam.
Prævaricatores in me, ceu prætereuntem
Legem, inſurgentes impoſuere mihi.
Impoſuere mihi tranſgreſſæ crimina legis;
Meque ſui ſceleris conſtituere reum.
Vtque meam haurirent animam ſynagoga potentũ,
Non te in conſpectu propoſuere ſuo.
Tu tamen & Deus; & dominator vbique locorum
Cur ſinis, vt faciant quæ voluere mihi?

B

hennam, & licet magnum chaos (vt habetur in Luc. 16.
Euangelio) inter utroſque firmatum eſſet, idem tamen carcer infernus vocabatur; & utrique inferi dicebatur. Vn
de & de Iacobo Patriarcha ſcriptum legimus: deſcendam lugens in infernum ad filium meum: & rurſus: deduce- Gen. 48.
tis canos meos cum mœrore ad inferos. Ex hoc inferno inferiori per reſurrectionem eductus eſt D. N. I. Chr. Alto-
ra interpretatio eſt, vt ille ſinus Abrahæ ſit ſuperior infernus; gehenna uerò tartari inferior. Ex hac etiam dicit Do-
minus ſe erutum eſſe, propter immunitatem peccatorum, quibus omnino fuit exemptus: nõ ſolus autem ipſe, ſed
& corpus ſuum, quod eſt Eccleſia, pro cuius redemptione ipſe paſſus eſt mortem acerbiſſimam, & in ſanguine ſuo Pſal. 31.
purgauit peccata ipſius, quibus etiam inferni inferioris meruerat damnationem. Vnde & alibi ait propheta: Bea- Heb. 1.
ti quorum remiſſæ ſunt iniquitates; & quorum tecta ſunt peccata &c. ſed & Apoſtolus ait; Chriſtus lauit nos in
ſanguine ſuo, purgationem peccatorum faciens. ¶ Præuaricatores. Hi ſunt, qui falsò ea crimina, quæ ipſi admit-
tunt, alijs imponunt: ſicuti legis tranſgreſſores ſcribæ & phariſei Dominum ſeruatorem & latorem nouæ legis de Matt. 15.
tranſgreſſione notabãt: quare & eis dixit: quare & vos tranſgredimini mandatũ Dei propter traditionẽ veſtrã &c.
Nõ me tamen præterit iuris ciuilis interpretes aliter præuaricatores exponere; differentiãq; inter præuaricatorẽ, ca
lumniatorem, atque tergiuerſatorem conſtituere. uerum poetæ non uſquequaque has ſubtilitates obſeruant, pro
pter laxiores habenas eis conceſſas. ¶ Impoſuere mihi, ſ. crimen tranſgreſſionis legis: quod quia pre gemitu omiſe-
rat, in ſequenti uerſu repetit; ac ſeſe latius aperit. ¶ Haurirent animam, i. uitam, cuius ſedes in ſanguine dicitur eſ- C
ſe: per hoc autem oſtendit ſitim ſanguinis eius, quem haurire cupiebant inimici Iudæi. ¶ Synagoga potentum, ſe
cundum ſœculum; nam perſecutores eius erant diuerſis in magiſtratibus conſtituti. Eſt autem ſynagoga propriũ
Iudæorum uocabulum, ſicut & Eccleſia eſt chriſtianorum: conuentus, ſ. hominum; ſed illud commune eſt etiam
cum beſtijs: noſtrum uerò ad homines tantum pertinet. ¶ Te. Patrem meum, ſ. & iuſtitię zelatorem: quinimo terre
nam commoditatem, ut in illo populo dominarentur, non autem attendebant diuinam uoluntatem; ut à Chriſto
in uiam ſalutis redigerentur, ſi humiliter illi ſummitterentur; cui ſeruire regnare eſt. ¶ Et Deus. Intuens omnia, etiã
ſecreta cordium. ¶ Vbique locorum. Ornatus gratia tantum additur: nam ubique à ſeipſo plenum eſt. ¶ Cur ſinis
&c. Notabilis quæſtio, notabilior & ſolutio; quare permiſi ſunt Iudæi peſſimam uoluntatem explere in acerbam Rom. 5.
mortem Chriſti? Solutio: ut quo grauiori ſcelere ſeſe inquinaſſent, eo maiorem miſericordiã Dei erga ſe perſpicerent: ut ubi abundaſſet delictum, ſuperabundaret etiam Domini clementiſſimi exuberans gratia. ¶ Quod miſeratus eos. Id eſt quia compatiens illis media morte mea, uis illorum miſereri, ut, ſ. bibant ad ſalutem ſanguinem

Quod miſeratus eos, per me miſereris eorum;
Ignorant quid agant, conſiliumque tuum.
Longanimis, patiens, illos pro tempore ſuffers,
Vt ſe cognoſcant vix aliquando reos.

Si pins, vt verax eſſes, miſeratus iniquos,
Eſto etiam verax polieleoſq; mihi.
Quem lacerũ, expoſitumq; neci mõ cernis, & in me
Reſpice iam tandem; iam miſerere mei.
Da pater imperium puero tua iuſſa ſecuto;
Quiq; tibi ad duram paruit vſq; necem.
Ancillæq; tuæ lachrymas attende præcantis,
Intende ad gemitus, quos pia corde trahit.

D nem meum, quem effuderũt ad perniciem t eſt perinde, acſi phrenetici atq; furioſi medicũ interficiant, cuius aſperſi ſanguine, ad ſanam mentem reducantur: quod tamen admirabile medicamentum ipſi prius ignorabant. ¶ Ignorant quid agant. Neq; enim nouerant mortẽ Chriſti propriam, & totius mundi fore redemptionẽ; ſed quidam illorum exiſtimabant ſeſe obſequiũ præſtare Deo, interficiendo quem arbitrabantur ſeductorem populi, atq; blaſphemam Dei: nonnulli moti inuidia ex inimici nece animum explebant. ¶ Conſiliumq; tuum. De proprij filij in mortem traditione; pro ſalute generis humani; vt deinde notum omnibus eſſet, quantum à Deo diligeretur, qui proprio filio non pepercisset, ſed pro omnibus tradidiſſet eum in mortem, mortem autem crucis. ¶ Longanimis. In diutina expectatione ad pœnitentiam, etiam ad xl. annos poſt filij necem. ¶ Patiens. In ſupportandis iniquitatibus conuerſionis gratia. ¶ Vix. Difficultatem notat, non impoſſibilitatem: etenim quod vix fit, tamen fit. ¶ Si pius. Subaudi fuiſti. ¶ Vt verax eſſes, ideſt vt promiſſa de Chriſto mittendo, quæ patribus antiquis fecerat, veraciter adimpleret. ¶ Miſeratus iniquos. Hinc & Paulus ait: ſi cum adhuc inimici eſſemus per mortem filij eius reconciliati ſumus: quanto magis reconciliati ſalui erimus in vita ipſius. ¶ Verax. In ſuſcitando me, & regnum ſuper omnes gentes, quod promiſiſti conferendo. De hac promiſſione multi loquuntur Pſalmi, & maximè ſecundus ac tertius. ¶ Polieleos. Ideſt multæ miſericordiæ, vt ſupra. ¶ Quem lacerum. Flagris, ideſt flagellis cæſum: vide paſſionem eius in Euangelio. ¶ Tua iuſſa ſecuto. Sic & Apoſtolus: factus obediens patri vſq; ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, &c. ¶ Ancillæ. Beatæ virginis Mariæ matris eius; quæ, vt ſcribit Ioannes, ſtabat iuxta crucem cum aliis mulieribus. Nec vlli dubium eſt, quin multas lacbrymas, gemitus atq; ſuſpiria in mortem filij emiſerit: tunc ſiquidem adimpletum eſt vaticinium Simeonis: Et tuam ipſius animam gladius pertranſibit, vt multorum cogitationes reuelarentur. ¶ Illius ancillæ. Ecbaſis figura, ideſt tranſcurſus poeticus multa pietate refertus, & huic propoſito bene conueniens. ¶ Humilis

E virtus. Per endiadim figuram, ideſt humilitatis virtus; qua multo magis placuit Deo, quam per virginitatem; quam rem ipſamet in cantico ſuo teſtata eſt dicens: quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ; non enim dixit virginitatem; ſed potius humilitatem. Re vera commendabilis humilitas: eligitur Sponſa Dei patris, mater filij Dei

Illius ancillæ ſuſpiria reſpice, cuius
Olim humilis virtus ſic tibi grata fuit.
Illius ancillæ meritis, quæ neſcia tolli
Digna fuit fieri ſponſa parenſq; Dei.
Anxia pro nato mater tibi ſupplicat: ergo
Me ſaluum facito ſponſe parenſq; pie.
Inq; bono mecum fac admirabile ſignum;
Signum ſplendoris gloria ſumma tui eſt.
Vt noſtri videant oſores, atq; paueſcant;
Et confundantur corda ſtupore mala.
Vt ſimul aduertant, quoniam me iuueris; & me
Illorum rabidis faucibus erueris.
Et conſolatus fueris me; triſtia vitæ
Gaudia conuertens in rediuiua nouæ.

tam facta ſacrarium Spiritusſancti, futura orbis regina: & reſpondet: Ecce ancilla Domini; fiat mihi ſecundũ verbum tuũ. ¶ Admirabile ſignũ. Reſurrectionem ſuam poſtulat: quod ſignum fuit adeo mirabile & neceſſarium, vt illo non ſecuto, cuncta quæ Dominus N. I. Chr. in forma hominis aſſumpta fecerat, & quæ docuerat, mors quoq; ipſa horrenda, pro nihilo ducta fuiſſent ab hominibus, & etiam ab ipſis ſuis diſcipulis: at eius inſpecta reſurrectione, geſta omnia, & dicta ſuum robur obtinuere. ¶ Gloria. Scilicet reſurrectionis, qua factum immortale corpus eſt indutum. ¶ Oſores. Qui nos oderunt: nomen antiquiſſimum verbale eſt, à ſupino, quo modo minime vtimur, deductum: odi, oſũ, oſu: vnde & peroſus ſimul & exoſus per compoſitionem uidentur etiam formari. ¶ Atq; paueſcant. Propter æternam pœnam faciuori tanto debitam. ¶ Cõfundantur. Ea confuſione, de qua

Cap. 5. in libro ſapientiæ: ſtabunt iuſti (inquit) in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt: uidentes autem impij timebunt & turbabuntur timore horribili, &c. Quæ ibi ſequuntur, uſq; in finem illius lectionis. ¶ Aduertant. Qui bona uoluerint modo in hoc ſæculo confuſione perſtringi: ſicut ij, qui redeuntes ab horribili ſpectaculo Dominicæ crucis, leguntur in Euange

Cap. 2. lio percuſſiſſe pectora ſua: & in actis apoſtolicis, poſt miſſionem Spiritusſancti ad increpationem Petri multi referuntur mente compuncti dixiſſe, quid faciemus fratres? at Petrus pœnitentiam (inquit) agite: & baptizetur unus

F quisq; ueſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum: & animæ circiter ter mille appoſitæ ſunt ad numerum diſcipulorum. ¶ Iuueris. Non à morte liberando, ſed patientiam atq; animi fortitudinem donando. ¶ Faucibus. Inferni, quò ad dæmonia, quæ mortem Domini procurauerant: & rurſus à faucibus ſepulchri; in quo fuerat occluſus & ſigillatus, appoſitis etiam cuſtodibus, ne inde poſſet exire, ſed clauſo manente ſepulchro, & intactis ſigillis, ſpretis etiam cuſtodibus, glorioſum Corpus Domini egreſſum eſt. Item de faucibus maledicorũ Iudæorum eruit eum Dominus, qui & reſurrectionem illius copioſa militibus condonata pecunia, niſi ſunt obnubilare; atq; iterum ſepelire, & gloriam eius quodammodo faucibus inuidis deuorare; ſed & inde contuſis illorum faucibus ueritate manifeſtata per Apoſtolorum prædicationem, erutus eſt à Domino. ¶ Triſtia uitæ. Gra. con. in red. nouæ. figurata locutio eſt: debuit enim ſic dicere; conuertens triſtitiam paſſionis in noua gaudia uitæ rediuiuæ. ad quam nos etiam ſeruulos miſericors Dominus redigere dignetur; ut qui pro modulo in paſſione uerſamur, etiam conſolationis eius participes efficiamur, præſtante D. N. I. Chriſto, cui cum patre & Spirituſancto eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum.

Amen.

Ecce po

A

ESte peregrini, &c. Quoniam hic Pſalmus de myſterio incarnationis filii Dei loquens, breuis erat in verbis, vt Aug. docet, ſed grauidus in ſententiis: placuit Domino nobis penè eundem Spiritum dare in componendis carminibus, quem & ipſi Prophetæ dederat in pſalmo concinnendo, vt omnes intelligant, ſenſus Pſalmorum non niſi eodem ſpiritu percipi poſſe, quo fuerunt ab initio conditi: ſcireq; Spiritum Domini, & breuem, & prolixum eſſe pro tempore, capacitate, & auditorum atq; cantorum auida neceſſitate. Lectorem itaq; moneo, vt non nobis, ſed ipſi Domino aſcribat quæcunq; dulcia, & vtilia in omnibus noſtris Pſalmis, ideſt à nobis renouatis inuenerit, cuius & nos afflati ſpiritu, ea conſcripſimus. Erimus itaq; in interpretatione tanto breuiores, quanto in pſalmi editione nos ſpiritus fecit eſſe longiores atq; dilucidiores. Exhortatur itaq; homines, ne hoc in ſæculo ſeſe exiſtiment perpetuò manſuros, ſed omnino peregrinos, & ad cœleſtem patriam anhelare debere: quia hic habitationes hominum, ſicut & ipſi omnino finem ſunt habituræ: illa vero patria cœleſtis cum ſuis ciuibus eſt in perpetuum manſura. ¶ Eſte peregrini. Sic & Beatus Petrus Apoſtolus: chariſſimi obſecro vos, inquit, tanquam aduenas & peregrinos abſtinere à carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animam. ¶ Varios. Greſſus non pedum, ſed affectuum. Hic autem ſunt vana rerum, quæ in ſæculo videntur precioſa, deſideria. ¶ Erigite. In altum ſcilicet, vbi ſunt precioſiora, & ſtabilia: ſic & Beatus Gregorius in hom. ſi verè diuites

ODE LXXXVI. EX PSALMO LXXXVI.

Fondamenta.

ESre peregrini, varios componite mores;
Erigite affectus; huc & adeſte citi.
Incertæ hic ſedes, non hic habitatio firma;
Non hic perpetuæ patria veſtra domus.
Culmina villarum, ſunt & caſtella ruinæ
Expoſita; & ſi non pulſa ruete, ruent.
Nec minus erectæ celſis in montibus vrbes,
Munitæq; arces mox aliquando cadent.
Quod male firmus homo mox & caſurus in altum
Erigit; infirmum eſt; inualidumq; cadet.
Tracta volubilibus labuntur in omnia ſæclis,
Tempore quæ ſurgunt; tempore lapſa ruunt.

Marmoreas ædes, & celſa palatia, quid nam
Suſpiras? ac ſi non ruitura forent.
Quin magis æternæ firmiſſima ſuſpicis vrbis
Mœnia? quæ gemmis aurea fulta micant.
Vrbis & illius ſunt fundamenta locata
Firmius in ſanctis montibus, inq; petra.
Quàm celſi montes? & quàm lapides precioſi?
Quadrati, & ſtabiles, quantus eisq; decor?
Præcipuum eſt fundamentum, & ſuper oia, ſanctus
Mons, caput, & vertex, anguleusq; Lapis.
Aedificata ſuper ſtructura eſt ordine miro
Fulgentum lapidum lumine ſidereo.
Indiuiſibili compactaq; Glutine tota
Stabit in æternum: viuida ſemper erit.

eſſe cupitis, veras diuitias amate, quæ cœleſtes ſunt virtutes: & ſi uos dignitatum culmina delectant, nitimini in cœleſti curia aſcribi; nam gloria atq; diuitiæ in domo domini; vt alibi dicit etiam hic Vates, etenim in ſiniſtra ſapientia Prou. 3. Domini ſunt diuitiæ & gloria: in dextera verò longitudo dierum eſt, ac æternitas temporum. ¶ Huc & ad. citi. Ad audiendam ſcilicet ammonitionem noſtram. ¶ Incertæ hic ſedes. Præſenti in ſęculo nulli certum eſt, quamdiu hic vel ibi ſit morandum: ſæpe enim exilio vitam finit, qui in patria vrbe palatium ædificauerat: & ſæpe in mari moritur, qui in terra domum ſibi cōdiderat. Heb. 13. ¶ Habitatio firma. Sic & Apoſtolus, non habemus hic (ait) ciuitatem manentem, ſed futuram inquirimus. B ¶ Culmina villarum. Ideſt parua Tuguria. Senſus eſt, ſicut domunculæ ruunt; ita & celſa ædificia, ad quid ergo ſtabilem habitationem hic ſperamus? cum ſit impoſſibile hoc obtinere: vel ad quid tanto cum labore circa ruitura nobiſcum inſudamus? quare nō magis ad manſura in æternum ædificia animū intendimus? ¶ Mox aliquando. Duobus aduerbiis, & omnino futuram & repentinam demonſtrat eſſe ruinam; ſicut Aquilegiæ, & noſtræ vrbis Papiæ, multorumq; in circuitu Caſtellorum atq; oppidorum, ex quibus multa ita diruta ſunt, vt noſtris temporibus vel fortaſſe numquam reparari poſſint. ¶ Suſpiras. Apoſtrophe ad dilectorem mundi, qualis nullus eſſe deberet, dicente Apoſtolo Ioanne. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt, nam huius mundi dilectio inimica eſt Deo. 1. Ioa.2. ¶ Aeternæ. Vrbis ſupernæ Hieruſalem, quæ ſurſum eſt, quæ & noſtra mater eſt. ¶ Gemmis. De hac vrbe vide Ezechielem, & Ioannem in Apoc. circa finem, vnde huc multa fuere tranſlata. ¶ Fundamenta locata. Pſalmum hic ſenſim vates ingreditur, prædicta vero iccirco præmiſſa fuere, ut haberetur antecedens ad quod referri poſſet illud relatiuum eius, nam poſt longam meditationem ſupernæ huius urbis pſaltes proruperat in ea verba. Fundamenta eius in montibus ſanctis. quæ autem fuerit illa meditatio nō habebatur, nunc uero & haberi & cantari poteſt: neq; enim ex uoſtro cerebro nos eam confinximus, ſed eodem quo & ipſe ſpiritu afflati hanc edidimus. ¶ In ſanctis montibus. Ideſt prophetis, & Apoſtolis: iuxta illud. Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed ciues & domeſtici Dei ſuper ædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto, Eph. 2. C in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spirituſancto. ¶ Inq; petra. Hæc petra eſt ille lapis angularis de quo iam dictum eſt: Chriſtus Ieſus. ¶ Præcipuū eſt fundamentum. de quo & alibi Apoſtolus. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. 1.Cor.3. ¶ Sanctum. De quo Angelus ad Virg. quod ex te naſcetur ſanctum, vnde & ſanctitas omnis in alios ſanctos effluxit. Luc.1. ¶ Mons. De quo Eſaias ait. Et erit in nouiſſimis diebus, præparatus mons domus Domini in uertice montium: & eleuabitur ſuper omnes colles, &c. Eſa.2. ¶ Structura, de qua uide in Apoc. Apoc. 21 ¶ Fulgentum lapidum. Vt pote precioſorum: qui ſunt homines fulgenti virtute ſplendentes. ¶ Lumine ſidereo. Nam ut ait Daniel, Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti. Et qui ad Iuſtitiam erudiunt multos, quaſi Stellæ in perpetuas æternitates, Dan. 12. & in Euangelio, tunc fulgebunt iuſti ſicut Sol in conſpectu Dei. Matt. 13. ¶ Glutine. Charitatis ſcilicet porrò inuenitur hoc gluten, glutinum, atq; glutinium, & ſignificat

D gnificat quicquid viſcoſum eſt atq; tenax, quo res rei compacta non facile diſſolui poteſt: vt bitumen, calx, Glis, & paſta quam vulgo collam vocant: & ſi quid aliud huiuſmodi eſt. ¶ Vluida. Nunc quò ad animam, & poſt vniuerſurum reſurrectionem, etiam quo ad corpus. ¶ Syon. Terreſtris arx fuit Hieruſalem, quæ & ciuitas Dauid dicebatur, quia illam erexerat atq; condiderat, in eaq; cum ſuis principibus habitabat, verum hic & vbicumq; ſpiritualis intellectus exquiritur vitam contemplatiuam multo eminentiorem, quàm ſit actiua ſignificat, & quia ea vita licet hic inchoetur, in cœlo tamen poſt mortem perficitur, ideirco pro cœleſti manſione ſyon vbiq; ponitur, eo maxime attento, quòd Syon ſpecula interpretatur, & ibi facie ad faciem diuinam gloriam ſancti ſpe-
2.Cor. 3. culantur, & nos (vt ait Apoſtolus) per contemplationem in eandem imaginē transformamur à claritate in claritatem, tanquàm a Domini ſpiritu. ¶ Specula. Interpretatio eſt vocabuli, hinc
2. Cor. 3. & Apoſtolus, nos vero reuelata facie gloriā Domini ſpeculantes, &c. ¶ Paci ſacra Hieroſolyma. Et hæc interpretatio vocis eſt. ¶ Margaridum. Vnionum ſeu Margaritarum, hoc ē ex Apoc. tractū eſt, vbi dicitur. Et xij. portæ, xij. Margaritæ ſunt, ſingulę margaritę per ſingulas portas,
Apoc. 21 hæ poſſunt ſignificare xij. articulos fidei in Apoſtolorum xij. ſymbolo deſcriptos, candor enim margaritarum, fidei candorem deſignat, & bene portæ vocantur, quia non niſi per has fidei portas in ciuitatem Dei alicui patet introitus.

Vrbs ea ſancta Syon ſpecula præcelſior omni
  Dicitur: & paci ſacra Hieroſolyma.
Margaridum portas nimio candore nitentes
  Cernere erit: pandas ſemper ibiq; fores.
Fulgentes portas Deus has ſuper ima Iacobi
  Cuncta Tabernacla, quàm vehementer amat.
Inclyta quis nárrēt? de te quę dicta fuere?
  Vrbs munita Dei? gloria quanta tua eſt.

¶ Pandas fores. Apertas & expenſas, ne cui vlla relinquatur excuſatio ſi non introierit: clamat enim more præconis Euangelica tuba.
Mar. 16. Euntes prædicate Euangellum omni creaturæ, & rurſus. Quicunq; crediderit: & baptizatus fuerit ſaluus erit. neminem excipit, non Iudæum aut Græcum: non quemuis Gentilem: non Barbarum non Scytam, non Dominum aut ſeruum: non nobilem vel ignobilem: non litteratum, vel rudem: non deniq; magnum aut minimum: nec diuitem aut pauperem: ſed prorſus omnibus fidei portæ ſemper apertæ ſunt: quicunq; voluerit ingredi, tantum credat & intrabit. ¶ Has. Portas fidei Chatolicæ, quæ per Apoſtolos eſt vbiq; propalam prædicata, non vmbris, non figuris innoluta, vt antiquitus à patribus per figuras, & a prophetis per Enigmata. Ideo bene ſequitur.
E ¶ Super ima Iacobi cuncta tabernacula. Ideſt pluſquam omnia tabernacula olim facta à populo Iudaico, qui ex patre tabernaculorum Iacobo deſcendebat, nam & ipſe diutiſſimæ manſit in tabernaculis, quæ tetenderat. Loquitur autem præcipue de eo, quod per Moyſen factum eſt in deſerto, & eo, quod tetendit Dauid propter arcam Domini, ſed & templum Salomonis inſtabile, reparatum iterumq; deſtructum, tabernaculorum iſtorum appellatione comprehenditur: quoniam, & in eo vmbræ atq; figuræ cœleſtis huius tegebantur. ¶ Quis narret? Non omnino nullus ſed rarus, & excelſus, quales Ezechiel, & Ioannes Apoſtolus. ¶ Vrbs munita. Non ſolum Angelica quin, & diuina cuſtodia vigiliq; paſtorum cura, & prædicatorum latratibus defenſa. ¶ Gloria quanta. Hac nulla maior eſſe poſſet: vt ex ſeruis Diaboli, facti filij Dei ſimus eius regni glorioſi coheredes. ¶ Iſacidæ. Iudæi. ¶ Gentes. Ex omni natione quæ ſub cœlo eſt. ¶ Innumerabilibus. Nobis ſcilicet, Deo verò numerabiles, qui fe-
Sap. 11. cit omnia in numero, pondere, & menſura, vnde & quidam alius uates dixit. Qui ſtellas numeras: quarum tu nomina ſolus, ſigna, poteſtates, curſus, loca tempora, noſti. & hic idem pſaltes. Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnes eas nomine vocat. Stellatum autem appellatione iuxta ſpiritualem ſenſum electi Dei ſignificantur, ut paulo ſupra eſt oſtenſum. ¶ Compita. Loca vrbium ad quæ per plures uias conueniunt homines, qualia ſunt triuia, quadriuia & quinq; via, in his antiquæ plebes ſacrificare ſolebant, in his artes edocebantur, & ſi quid inſigne oſtendendum erat in his agi ſolebat, per hec itaq;, templa noſtri temporis ſignificantur, ad quæ & per ſacrificiis, & audiendis diuinis ſcripturis conueniunt plæbes.

Nec ſoli Iſacidæ, verum & tua compita gentes
  Ciuibus implebunt innumerabilibus.
Nam Hiericuntinæ memorem placet eſſe Raabbes
  Hoſpitio tuti qua latuere patres.
Vtq; ea iuncta Dei populo fuit aduena noſtro,
  Sic modo qui recipit cordis in æde fidem.
Tunc erimus memores etiam Babilonis iniquæ,
  Vnde receſſerunt qui didicere Deum.

¶ Hiericuntinę Raabbes. Hanc hyſtoriam, quia prolixa eſt, petere licet ex libro Ioſue, moralem vero eius expoſitionem ex commentariis diui Ambroſij in Lucam ſuper expoſitione Euangelij illius. Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalem in Hierico, nam propoſitum ad quod inducitur hic ſatis exponitur in carmine. ¶ Pa-
F tres. Duo illi principes ex patribus pro exploratoribus à Duce Ioſue præmiſſi. quos excepit Raab hoſpitio, & abſcondidit in ſolario, & inquirentibus ſatellitibus regis reſpondit abiiſſe. deinde per feneſtram nocte dimiſit, accepta prius ab eis fide de propria & domeſticorum ſalute ab imminente urbis ruina, quod & factum eſt, & inſu-
Ioſ. 2. & 6 per Naaſon uni illorum nupta tranſiuit in Coloniam populi Dei, vnde & facta mater Booz meruit etiam in Genealogia Saluatoris aſcribi; dicente Matthæo. Naaſon autem genuit Booz de Raab. ¶ Aduena. Alienigena: nam & hoſpita, & meretrix hiericuntina fuiſſe dicitur. ¶ Modo. Publicanis euenit Euangelij tempore. ¶ Patrem, Deum. Et per conſequens filium eius Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & vtriuſq; ſpiritum ſanctum. ¶ Babilonis iniquæ. Quia deſtruxit Hieruſalem, templum Dei demolita eſt, & populum eius captiuum diutius afflixit, uerum ſciendum eſt Babilonem in ſenſu myſtico ſignificare ciuitatem Diaboli infernam, ſicut Hieruſalem Dei ſupernam, hoc eſt illam impiorum omnium peſſimam generationem ab initio mundi uſq; ad finem. iſtā vero electorum omnium ſanctam Eccleſiam, uerum quia utraq; partim habet ciues hoc in ſæculo adhuc commorantes, partim ad æternam requiem vel gehennam. qui abierunt. ambæ hic mixtim corpore, & habitatione proprios recognoſcunt. fouentq; ſed ſibi inuicem animo aduerſæ quærunt mutuo ſeſe inuicem ſpoliare. & transfugium perſuadere, hinc factum eſt ꝙ dicitur in textu. multos ex Babilone, qui Deum didicerunt ad Apoſto-
Gene. 11. lorum prædicationem receſſiſſe, & in coloniam ciuitatis Dei fidę ſuſcepta tranſiiſſe. ¶ Babilone relicta. Quæ ciuitas confuſionis interpretatur propter turrim illam Babel ubi labium hominis unum in diuerſa genera linguarum eſt

Sic modò confuſæ gentes Babilone relicta
Aduenient: ciues huius & vrbis erunt.
Ecce alienigenæ curſu; Tyrijq; volatu,
Has fidei merces appetiere nouas.
Queis redimant vrbis noſtræ ciuilia iura.
Charior eſt auro nam precioſa fides.
Quin etiam Aethiopes nigri, & feruoribus vſti,
Maxima pars curru, parsq; vehentur equis.
Vt refrigerium ſumant: vt pectora fiant
Iam cute mutata candidiora niue.

rum eſt confuſum: ſed & ciuitas Diaboli omnia in ſe habet confuſa, contra verò ciuitas Dei pulcherrimo ordine decorata eſt. ¶ Alienigenæ. Tametſi paleſtini, qui & Phyliſtei, ſpecialiter à Iudæis uocabantur alienigenæ. hic tamen generaliter intellige; pro omnibus, qui non erant ex genere Iudæorum. ¶ Curſu. Audita Chriſti fama, ſiue per miracula, dum adhuc mortali viueret in corpore patrata, ſiue poſt mortem eius ac reſurrectionem, aſſenſionemq; & miſſionem ſpiritusſancti ad apoſtolicam doctrinam, & ad mirabilia ſigna, quæ etiam per manus eorum Dominus ipſe faciebat, ingens hominum cõcurſus ex omni natione fiebat, vt licet legere in actis, & Epiſtolis Apoſtolicis, porrò curſu, quò ad iſtos dicit volatu quo ad Tyrios, quia in continenti erat eorum habitatio, Tyriorum verò in mari, quod & velis uolari dicitur, cum celeriter nauigatur; hinc veliuolum mare à ſæcularibus poetis appellatur. quin & uocabula, aeris & maris propria inuicem inueniuntur plerumq; confuſa. ¶ Merces. Quia Tyrij fuere mercatores, quales penè omnes vrbes in mari uel iuxta poſitæ: neq; mirum ſit dictas eſſe fidei merces, quia Regnum cœlorum non ſolum uim patitur, ut docet Gregorius: ſed & mercari poteſt. nam tantum ualet, quantum habes, Zacheus illud emit, dimidio bonorum, quia reliquum æris alieni portio erat, & propterea reſtitutioni obnoxium. Nauibus & retibus relictis à Petro, & ſociis eſt emptum, à paupertula duobus minutis, & ab alio calice aquæ frigidæ: ſed & ſi nihil habes, ex ſola bona voluntate potes hoc mereari, canentibus Angelis gloria in excelſis Deo. Et in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. ¶ Aethiopes nigri. Hi enim rege, & toto penè regno ab Apoſtolo Matthæo ad fidem Chriſti ſunt conuerſi, ſuſcitato à morte regis filio. ¶ Curru. Alluditur ad illum Eunuchum Candacis reginæ Aethiopum, qui ex Hieroſolomis abiens, dum ſedens in curru ſuo Eſaiam legeret, nec intelligeret, à ſuperueniente Philippo Chriſti diſcipulo eſt edoctus, & baptizatus, ut in actis Apoſtolorum legitur. ¶ Vt refrigerium ſumant. Interius ab æſtu viciorum, per gratiam Spiritusſancti, quæ aqua dicitur, ut in Euang. Ioannis. Qui ſitit ueniat ad me, & bibat: nam qui biberit ex aqua, quam ego dabo fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam: hoc autem dixit de Spiritusſancto, quem accepturi erant credentes in eo. ¶ Candor fidei. Puritas & innocentia, etenim fide mundantur corda hominum, præcipuè in baptiſmi ſuſceptione. tunc ſordes omnes peccatorum adeò mundantur, ut ne una quidem remaneat, in huius rei ſignum, candidis ueſtibus accedebatur ad baptiſmum, in quo & modò dicit Sacerdos, Accipe ueſtem candidam, & immaculatam, &c. ¶ Vtrinq;. Ex candore fidei, & refrigerio gratiæ ſpiritus ſancti, quæ eſt charitas, nam (ut ait Apoſtolus) charitas Dei diffuſa, eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. ¶ Concurſus hic nouus. Ex omnibus gentibus. ¶ Nouus homo. Veteri contrarius, de qua re ſcribit Apoſtolus Primus homo de terra terrenus nouus homo de cœlo cęleſtis, per ueterem hominẽ mors, per nouum uita. ¶ Tantæ uirtutis? ut ex omnibus mundi partibus ad ſe gentes attrahere poſſit? admiratiua eſt hæc interrogatio qualis eſt illa. Quis eſt iſte rex gloriæ? & illa. Quæ eſt iſta quæ aſcendit quaſi aurora? ¶ Magnes. Lapidis genus ferrum natura ad ſe attrahentis, de quo plinis 36. vulgo calamita vocatur. ¶ Homo dicet. Scilicet verba quæ ſequuntur. O mater Syon, &c. Et eſt caſus vocatiui. ¶ Muſa. Non illa ſecularis Thalia, vel Calliope; ſed quæ diuinis preæſt cantibus, Theocharis, ſcilicet hoc eſt diuina gratia & feſtiua quæ iccirco accitur, quia locus hic difficilis eſt intellectu, & dignus vindice nodus, quo enim pacto ſiue diuino numine percipi poſſet hominem natum eſſe in Syon, qui & ipſe altiſſimus eſſet, ac fundaſſet eam, & quia apertiſſimè in textu ſoluitur, longa minime opus eſt interpretatione, Chriſtus enim homo, & Deus in eo ꝙ homo, natus eſt in ea ciuitate Dei, quam & Syon ſupra appellatam diximus, in eo ꝙ Deus ipſe eſt altiſſimus, vnus & idem cum patre & Spiritusſancto Deus, & fundator eius, cauendum eſt ne quis exiſtimet de ſyon terrena hoc eſt de ciuitate Dauid, hunc locum intelligendum eſſe, quia non in ea, ſed in Bethleem vrbe natus eſt Chriſtus, ut ex vaticinio prophetæ & ex Euangeliis colligere licet: ſed de ſpirituali Syon, vt dictum eſt. ¶ Sacra myſteria. Incarnati filij Dei, de quo loquitur hic Pſalmus, porrò aduertendum eſt grande diſcrimen inter miniſterium, & Myſterium: hoc enim non niſi arcana & ſacra ſignificat: illud verò ſeruitium ſiue ſamulicium eorũ, qui miniſtrant, vnde & Martha Chriſti hoſpita dicta eſt ſatagere circa frequens miniſterium, de qua differentia datur ille verſiculus. Dico miniſterium ſamuli, myſteria ſacra: dicuntur etiam ſenſus myſtici, ſpirituales intellectus. Allegoricus, ſcilicet moralis, & anagogicus. ¶ Ne dubita vates? Muſæ adhortatio. ¶ Pande ſacratum ſinum. Quo nouæ gentes ad fidem Chriſti properantes excipiantur, eſt autem metaphorica locutio, qua etiam Eſaias propheta uſus eſt in eodẽ propoſito. Dilata (inquit) locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, longos fac ſuniculos tuos & clauos tuos conſolida. Ad dexteram enim & leuam penetrabis, & ſemen tuum gentes hæreditabit. ¶ Abundo. Pro abundanter, non à nomine, ſed à uerbo deriuatur, & iccirco corripitur in fine. ¶ Præcelſus. Per eo ꝙ eſt altiſſimus. poſitus eſt. Siquidem, altus homo eſt, altior Angelus, altiſſimus vnus eſt Deus. ¶ Iam. pro eo ꝙ eſt iamdudum hic poſitum eſt. ¶ Fundauit. Ac poſuit mœnia de quibus ſupra dictum & cantatum eſt, & ſub-

A
Luc. 2.
Act. 8.
B
Ioan. 7.
Rom. 5.
1. Cor. 15
Can. 6.
C
Luc. 2.
Eſa. 54.

Candorem, ſidei nam candor: & algor aquarum
Dat refrigerium, ciuis vtrinq; bonus.
Sed concurſus hic vnde nouus? mutatio quænam
Hæc noua? mita, niſi ſit nouus ortus homo.
Numquid homo tantæ virtutis? vt vndiq; gentes
Ceu ferrum Magnes attrahat ipſe ſibi?
Numquid homo dicet? Syon ò mater abundè
Exulta; & ciues ſuſcipe læta nouos.
Dic age Muſa precor, ſacra tu myſteria pande:
Sunt arcana quidem, ſed tibi nota ſatis.
Ne dubita vates: exclama, pande ſacratum
Dicet homo, Syon mater abundè ſinum.
Ortus homo nouus eſt in ea; præcelſus & ipſe
Iam fundauit eam: mœnia iam poſuit.

D audiendum eſt, antequam naſceretur in ea. ¶Genitrix, & filia. Ad beatam Virginem hoc referendum eſt: nam filia eſt diuinitatis, & mater humanitatis Chriſti, ad ciuitatem Dei etiam referri poteſt, eo tropo, quo conditores dicuntur vrbium parentes, & vrbes ipſæ ciuium matres, quo modo loquendi & ipſi Domino noſtro Ieſu Chriſto placuit vti: illis verbis. Matt.23. Hieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti, &c. ¶Matrem. Beatam Virginem Mariam. ¶Vrbe ſed. Pulchra anadiploſis, ideſt geminatio verbi, ſic & infra. ¶Vnus. Vnus vbiq; Deus nec enim locus eſt ullus, vbi non ſit Deus, vnde & cum quædam meretrix dixiſſet ſancto viro loca ſecreta quærenti, in quibus cum ea loqueretur, ſi times ab hominibus videri, eſto ſæcurus: quia nullus hominum te hic uidere poteſt; at ſi Deum inſpectorem metuis; fruſtra quæris Deum latere: qui vbiq; eſt, & vbiq, videt, ex quibus verbis homo Dei tulit occaſionem conuerſionis eius, vide hoc in lib. de vita ſanctorum patrum heremitarum. ¶Appellet. Pluribus verſibus locum obſcurum proſecuti ſumus, vt lucidior etiam à tardis ingeniis haberetur eius cognitio. ¶Omnigenas. Omnibus ex gentibus originem ducentes. ¶Olim. Præteritum hic tẽpus & futurum tantummodo ſignificat, licet ad tria tempora ſuapte referatur. ¶Narraturus. Per quos infra dicitur. ¶Præconia. Chriſti venturi, diuinitatiſq; ac humanitatis illius myſterium, vt per omnes prophetas eſt videre. ¶Et ante duces. Vel ante nos, vel qui ante prophetas duces populi extitere, quales Patriarchæ, Moyſes: Ieſus naue, ceteriq; duces, & iudices populi, qui in libro iudicum referuntur: nam illi omnes, excepto Moyſe, qui ſcripſit multa de Chriſto, in figuris, & ęnigmatibus quibuſdam Chriſti aduen-E tum & futurum Deum, atq; hominem prædixerunt: quin & de ipſa ciuitate Dei, vt docet Apoſtolus: Gal.4. in ea allegoria, de Abraam qui duos habuit filios: nam omnia (vt is dicit) in figura contingebant illis: & vt alia omittantur, videre figuram Arche, & tabernaculi cum expoſitione Pauli in epiſtola ad Hebræos vbi, & multa interſerit Heb.7.& 11. de Melchiſedech Rege Salem, qui fuit expreſſa Chriſti figura ad vtramq; naturam. ¶Scriptis. Vt quattuor Euangeliſtæ, Paulus & alij, qui ſcripſerunt Epiſtolas, & poſt Apoſtolos multi ſancti Doctores, & præcipuè quattuor anteſignani, qui ſuis ſcriptis per quattuor orbis partes Chriſti facta & penè ſingula verba illuſtrarunt. ¶Voce tantùm. Vt omnes verbi Dei prædicatores quales, & nos tametſi indigni, qui anteceſſoribus noſtris corrigias calceamentorum ſoluamus. ¶Peracta. Subſtantiuè: ſignificat omnia, quæ prædicta fuerant de Chriſto, & conſumata per ipſum. ¶Præcones alij. Quos ſupra diximus. ¶Magnificiq; duces. Bene magnifici, & non tantum magniloqui, vt interdũ nos, & qui ex num. noſtro ſunt, qui plerumq; dicimus, & non facimus: ſed illi, & magna loquebantur & non minora faciebant: quam rem teſtatur Marcus Euangeliſta. Illi (inquit) abierunt & prædicauerunt vbiq; Marc.vlt. Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis: ſic & Lucas in actis Apoſt. per manus (ait) Act.5. Apoſtolorum fiebat ſigna, & prodigia magna in plebe. ¶Curſu rapido. Veloci, videte quid de ſe vnus loquatur Paulus. Non enim (inquit) audeo aliquid eorum quæ per me non effecit Chriſtus in obedientiam gentium, verbo, & Rom.15. factis, in virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute ſpiritus ſancti, ita vt ab Hieruſalem per circuitum vſque ad Illyricum repleuerimm Euangelicum Chriſti, deinde Romam abijt, inde in hyſpaniam profecturus, ſic & alij Apoſtoli domini cum diſcipulis lxxij. totum orbem percurrentes chriſtianam fidem vbique ſeminauerunt, quæ & creuit in immenſum. ¶Peracta. Cõpleta omnia, quæ præ peragenda circa Chriſtum pro noſtra, omniumque ſalute prædixerant prophetæ. ¶Viri fortes. Martyres intelligit, qui omnia tormentorum genera perpeſſi cum ipſa morte horrida, tandem, perſecutores ſuperauerunt, & Eccleſiæ coronam regnorum omnium obtinuerunt. ¶Peregrinos vagos.

Edidit excelſum genitrix, & filia natum,
Vrbs fundatorem parturiitq; ſuum.
Conditor hic vrbis Deus eſt, homo natus in illa,
Paruulus ortus homo, ſæcula & ante Deus.
Vt Deus, ipſe ſibi matrem plaſmauit in vrbe.
Vrbe ſed ortus homo de genitrice ſatus.
Eſt igitur Deus hic, & homo, mirabilis vnus,
Vnus vbiq; Deus Chriſtus in vrbe ſatus.
Non itaq; eſt mirum, ſi gnatam conditor vrbem,
Matremq; appellet filius eius homo.
Hic Deus, idem & homo, fultus virtute ſuperna
Ad matrem ciues attrahet omnigenas.
Hæc etenim Dominus veluti prædixerat olim
Narraturus erit, factaq; cum fuerint.
Præteriti in populis mira hæc præconia vates,
Scripta reliquerunt, gentis & ante duces.
Suntq; relaturi ſcriptis, & voce peracta,
Præcones alij magnificiq; duces,

Vnde factum eſt, vt omnibus ſpretis temporalibus ad cœleſtem patriam maturiori curſu fœliciter peruenerint palma martyrij ſuſcepta. ¶Duces ſuos. Apoſtolos, à quibus inſtructi fuerunt, F vt Indi Thomam. Ethiopes Mattheum. vij. Eccleſiæ Aſiæ Ioannem, Romani Petrum & Paulũ & alij alios, nos quoque Ticinenſes Beatum Syrum patrem ſequimur, qui primus in vrbe noſtra fixit vexillum crucis, & monita ſalutis eternę Papienſibus ciuibus eſt elargitus. ¶Hoſtibus. Superatis non ferro, ſed forti animo, & maximi roboris conſtantia. ¶Improbitate. Quis labores vnuſquiſque libentius ſi poteſt euitat, neq; propter ſe ab vllo probantur, ſuſtinentur tamẽ propter fidem, ad quem ſine laboribus perueniri nõ poteſt. ¶Difficiliq; via illa, arcta & ardua, quæ Matt.7. ducit ad vitam. ¶Coronæ. Diuerſæ ſecũdum me-1.Cor.15 rita; nam alia (teſte Apoſtolo) eſt claritas ſolis, alia ſtellarum, ſed & ſtella differt à ſtella in clari-

Qui curſu rapido præconia tanta per orbem
In populos omnes eſſe peracta canent.
Inde viri fortes ſelecti, exercitus ingens,
Quique peregrinos ſe meminere vagos.
Omnibus, e, populis, linguis, & gentibus vnà
Conuenere, duces quæque ſecuta ſuos.
Hoſtibus & paſſim ſuperatis, atque laborum.
Improbitate graui, difficilique via.
Præpetibus ſumptis diuino munere pennis
Virtutum ſuperas appetiere domos.
Partæ vbi ſunt palmæ victoribus, atque coronæ,
Gloriæ & immenſa candida luce ſtola.
Vox ibi, vox tanquàm lætantum ponè triumphos,
Iocundatorum manſio læta virûm.

Quàm fœlix in te Syon habitatio noſtra,
Lœtus ibi eſt cantus:nec niſi laudis opus,

A

tate. ¶Stolla. Immortalitatis & gloriæ vt dicitur in textu. hæ ſunt illæ ſtollę quas dicit Ioannes lotas eſſe in ſanguine agni. ¶Tanquàm lætantū dicit, quia & ſi quandam ſancti habeant conſolationem noſtræ, quę hic habetur lętitiæ ſimilem, quia tamen mirum in modum & ineffabilem cœleſtia gaudia ſuperant omnem humanam alacritatem, dixit, tanquàm lætantum. ponè, cum accentu in fine, & ſignificat poſt, ſiue retro. ¶Triumphos. Alludit conſuetudini Romanorum, qui duces triumphali curru deuectos magna cū alacritate & applauſu vſque ad capitolium comitabantur. ¶Virum. Pro virorum virtute, ſ. magna pręditorū. ¶Quàm fœlix. Iuxta illud Beati, qui habitant in domo Domini in ſæcula ſæculorum laudabunt eum, q. & nos huius beatitudinis participes efficere dignetur. Amen. Apoc. 7. & 22. Pſal. 83.

SEd quis ad hos cantus &c. Quoniam nullus ad magna præmia poteſt peruenire niſi per magnos labores: neque coronandus eſt, niſi qui legittime certauerit, idcirco propoſitis æternæ lætitiæ præmiis, & immarceſſibilis gloriæ corona in calce præteriti pſalmi oſtenſa. in preſenti pſalmo labores pro palam monſtrantur, & pugnæ, in quibus militi chriſtiano decertandum eſt, ſicut & dux eorum D. N. I. Chr. prior pugnauit, & parta victoria ad coronam regni præuenit. & quia non militem in angaria portantem crucem, ſed hylarem ſeruum hylaris Dominus, neq; hylaritas magis, quàm cantu demonſtratur. proptereà dux ipſe Chriſtus tanquàm præcentor ſuos commilitones, veluti ſuccentores ad militarem cantum inuitans vocem in cantu præmittit, ad cuius vocem audiendam, & ad reſpondendum ei pſaltes inquirendo nos prouocat, ita pſallens. Sed quis ad hos cantus, æternorum gaudiorum, de quibus in fine præcedentis pſalmi cantatum eſt. ¶Mellifluus præcentor. Dominus Chriſtus Ieſus ita cōcinens in Euang. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam & ſequatur me. ¶Ab æthere ſummo; Nam quicunque in nomine eius verba exhortationis loquitur, non à ſeipſo loquitur, ſed eo inſpirante; q. in æthere ſummo ad dexteram patris ſedet. ¶Succentorem. Hæc tria præcipuè nomina qui de muſica arte ſcripſerunt, latinè excogitarunt. pręcentor, qui ante alios in cantu vocem emittit, & chorum ducit, atque moderatur Matt. 16.

ODE LXXXVII. EX PSALMO LXXXVII.

Domine Deus.

SEd quis ad hos cātus poterit tunc dignus haberi:
Carmina dulciſono lœta quis ore canet?
Quem modò mellifluus præcētor ab æthere ſummo
Voce chorum ducens altitonante docet.
Quem ſuccentorem ſibi reſpondere paratum
Cernit: olympiacum ducet ab ore melos.
Vt mea vox (inquit) premerent dum pectora curæ
Pro cantu gemitus triſtis in ore fuit.
Reſpondere mihi, ſic & quicunque paratus
Eſt modò: pro cantu pectore, & ore gemat.

B

ſuccentor, qui conſona voce præcentorem ſubſequitur concentor is eſt, qui dulciori quodam modulamine cantum exornat, & delectabiliorē auditorum auribus eſſe facit, ac ſi permulceat illas in muſica chriſtiana, præcentor eſt Chriſtus: ſuccentor Stephanus Prothomartyr. concentor Paulus Apoſtolus præcipuè in ea epiſtola, qua tribulationum ſuarum notas concinnendo enumerat. cantilenæ ſocii reliqui Apoſtoli, & ſancti martyres, & denique fideles omnes, qui patiētiæ canticum ſunt edocti, & Domino reſpondere parati vt hic dicit. ¶Olympiacum non ab olympo monte macedoniæ tractum eſt hoc vocabulum ſed ab olympo. i. toto ſplendenti cœlo. ¶(Inquit) præcentor noſter Chriſtus. ¶Cantu non ſolum paſſionis inſtantis tempore, ſed ferè toto uitæ ſuæ curſu. nec. n. vnquàm riſus. eſt. ridere, at flere multoties. ¶Gemitus more columbæ ex nimio amoris zelo procedens, vnde in eius pendētis in cruce perſona ſic eſt à quodam verſificatore cantatum. Huc me ſydereo deſcendere iuſſit olympo. Huc me crudeli vulnere fixit amor. ¶Modò benè dicit. nunc enim eſt tempus flendi, ſuccedet autem poſtmodum & ridendi, vnde & in Euang. Beati (inquit) qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. ¶Mitius heu. ſn perſona D. N. I. Chr. hæc dicuntur dum in amaritudine paſſionis eſſet, per hæc etiam nobis oſtenditur, quid agere debeamus in afflictione poſiti; nam ad Dominum Deum maxima cum reuerentia noſtræ lamentationes dirigendę ſunt. ¶Seruum. In cuius forma hæc ſuſtinebat. ad noſtram doctrinam etiam hoc tendit. ¶Facturammque tuam. Quo ad humanitatem; nam in eo quod Deus Dei filius cum ipſo omnia fecit. ¶Ouem. Vnde & à propheta dictum eſt de illo: tanquàm ouis ad occiſionem ducetur, & tanquàm agnus coram tondente ſe non aperiet os ſuum. ¶Tenebris. Ignorātiæ, infidelitatis, & peccatorum. ¶Cæcis. Ab effectu, quia per eas excecatur hominis intellectus. ¶Grande ſalutis opus. Quia (vt ait Auguſtinus) maius opus eſt peccatores inueteratos maximè conuertere, quàm cœlos ipſos creaſſe. Item & fuit grande opus, vt per mortem filii ſerui redimerentur. ¶Nocte, dieque. Propriæ bene quadratur; nam in nocte antequàm caperet, legitur ter oraſſe, & in die dum in cruce pendęret. impropriè quoque ab aliquibus doctoribus hic locus exponitur pro tempore aduerſitatis & proſperitatis. ¶Aures inclina. Sæpe dictum eſt Deum non habere aures, aut alia membra, quæ nos habemus, cum ſpiritus ſit incorporeus inuiſibilis, & ineffabilis, ſed quidam cōdeſcenſus eſt, ad humanam infirmitatem, vt de Deo more noſtro humano loquamur. ¶Sume preceſq; meas. Intra ſacrarium exauditionis tuæ. ¶Triſtis eſt vſque ad mortē. Verba ſunt quibus vſus eſt Chriſtus in nocte in introitu horti. ¶Horror ubique necis. Hæc contigerunt ei dum eſſet in agonia, & prolixius oraret, quādo factus eſt ſudor eius veluti guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Eccleſ. 3. Matth. 5. Eſa. 53. Hier. 11. & 51. Matt. 26. Matt. 26.

Mitius heu ſeruum Domine attrectarier oro,
Facturamque Deus: paſtor ouemque tulit.
Sol mihi iuſtitiæ tenebris, qui pectora cæcis
Lapſa trahis: noſtræ grande ſalutis opus.
Ante tuam faciem clamaui nocte, dieque:
Vocibus impleui tempus vtrumque meis.
Intret in aſpectum ſupplex oratio tandem
Noſtra tuum: pateant cœlituumque fores.
Rex mitis, pater atque hóminum dulciſſimè blandas
Aures inclina: ſume precesque meas.
Heu quantis repleta malis anima eſt mea: triſtis
Eſt vſque ad mortem pulſa dolore graui.

C

Horror vbique necis; quatitur formidine pæne
Corpus: & infernum iam prope vita mea eſt.
Quod tamen eſt grauius: qui me pupugere: putârũt
His ſimilem, quibus eſt manſio dira lacus.
Neſcia gens, quam liuor edax cæcauit:
Ambitio, ceruix, nequitiæq́ue malum.
Conſilijq́ue ignara tui, vatumq́ue piorum,
Credidit vt cunctos me ſubijſſe lacum.

D ¶ Grauius. Nam ex paſſione eius & ſi affligebatur corpus, animaque doloribus afficeretur, agebatur tamen generis humani redemptio, verùm ex ea mala opinione imbibita, quòd homo eſſet purus, & ſceleratus; impediebatur redemptionis
Zach. 12 effectus in iis ipſis, pro quibus etiam patiebatur,
Ioan. 19. ¶ Pupugere, Clauis confixere; iuxta illud uiderunt in quem pupugerunt: crucifixin quippe eis attribuitur, qui toto nixu illam procurarunt, & precibus importunisq; clamoribus extorſerunt. ¶ His ſimilē. Mortuis, ſ. latronibus & cōdemnatis ad æternū ignē inferni in hac. n. ſignificatione ſę
Luc. 24. pe ponitur hæc dictio lacus in diuinis ſcripturis. ¶ Neſcia gens. Deplorat eorũ ignorãtiã, quæ ex malitia cauſata fuit nam pro aliis qui ſimpliciter ignorabant patrem orauit, dicens Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. ¶ Liuor edax. Nam inuidus inuidia rumpitur ipſe ſua & inuidia ſiculi non inuenere Tyranni Maius tormentum. porrò
Matt. 27. inuidia motos fuiſſe principes iudæorum ad procurandum Chriſti necem teſtatur Euang. in quo dicitur, ſciebat enim quod per inuidiam tradidiſſent eum. ¶ Ambitio. Qua perſeuerare in principatu, & dominatione populi
Ioan. 11. cupiebant, quamobrem & leguntur dixiſſe in coacto conſilio ſuo, quia hic homo multa ſigna facit, ſi dimittimus eum ſic, omnes poſt eum ibunt; & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem. ¶ Ceruix. Dura pertinatia
Gen. 49. cuius ſedès dicitur eſſe ceruix, de hac re habebatur vaticinium patriarchæ Iacob, qui Paulo ante mortem, acciuit ad ſe filiis & benedixit eis, atque ſingulis prædixit quæ ventura erant, cumque ad Simeonem & leui perductus eſſet ſermo, dixit eis ſenex pater Simeon & leui fratres. uaſa iniquitatis bellantia. in cōſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea, quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum, maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura &c. ab his autem duobus deſcenderunt ſacerdotes, ſcribæ, & phariſei, quorum dura pertinacia & furore inſanabili factum eſt vt Chriſtus crucifigeretur. ¶ Nequitiæque malum. Hæc eſt auaritia, quæ cum omnibus tum & ſibi ipſi nequam eſt, non poterant
Matt. 21. ferre, quia Dominus eiiciendo de templo ementes atque uendentes fraudulentia eorum latrocinia diſcooperuiſſet, atque impediſſet. ¶ Conſiliiq; ignara tui. De redemptione generis humani per mortem Chriſti: nam ſicuti fra-
E tres Ioſeph malo uendentes animo procurarunt exaltationem eius, ita & iudæi Chriſtum ementes, atque crucifi-
Gen. 37. gentes ſalutem hominum, & Chriſti exaltationem neſcientes cooperati ſunt. Domino Deo malitię illorum miniſterio benè vtendo, quàm ſapiēs Dominus, qui etiam noſtra nequitia ad lucrum animarum benè uti nouit. ſicut medici, qui ex carnibus ſerpentum medicamenta aduerſus venenum conficiunt. ¶ Vatum piorum. Sãctorum, qui à ſæculo ſunt prophetarum eius. ¶ Vt cunctos mortuos. Scilicet qui omnes uſque ad Chriſtum deſcendebãt in carcerem inferni, quidam in tartarum cruciandi, quidam in ſinum Abraæ expectantes redemptorem, vnde & quidã
Zach. 9. illorum legitur dixiſſe, in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti nos de lacu, in quo non erat aqua. rem in reſurrectione Domini factam eſſe nemo ignorat. Aſcendens enim Chriſtus in altum captiuam duxit captiuitatem. ¶ Deſpectus.
Pſal. 67. Sic & Eſaias propheta de Chriſto prædixit. Et quaſi abſconditus vultus eius: & deſpectus: vnde nec reputauimus
Eph 4. eum. ¶ Defunctos inter. Anaſtrophe eſt. ¶ Compede. Ideſt vinculo peccati originalis, quo cum cæteri ho-
Cap. 33. mines naſcuntur excepta etiam Beata virgine, quæ immaculata concepta eſt. ¶ Nec manicis. Ideſt vinculo pec-
Prou. 5. catorum actualium: nam funibus peccatorum ſuorum, vt ait ſapiens vnuſquiſq; conſtringitur, & hic idem Pro-
Pſa. 118. pheta alibi, funes peccatorum circumplexi ſunt

Sum penes hos factus veluti deſpectus: & omni
Protectore vacans, vtq́ue ope caſſus homo.
Aſt ego defunctos inter, ſine compede ſolus,
Nec manicis vinctus, liber vbique feror.
Non me terribiles vmbræ, ſcelerumvé miniſtri
Includunt; nec me tartarus ater habet.
Luciferum horribilem cunctis præſentia noſtra
Terruit; & ſtigij me timuere duces.
His partim vinctis, partim fugientibus inde
Ad ſecreta patrum me potiora tuli.
Intereà tamen ij, qui me affixere, putârunt
Vnum de cœſis quos humus obruerit.

1. Pet. 2. me. ¶ Liber. ab omni peccato penitus immunis, nec enim, vt prædixit Eſaias, quod & retulit Petrus Apoſtolus, iniquitatem ullam fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius. ¶ Vbiq; feror. Ad libitum per omnia inferni loca, & eſt aduerbiũ pro aduerbio. ¶ Luciferum. Per Anthiphraſim, quia tenebroſus eſt, & ſemper tenebras peccatorum ſecum portat; dicitur etiam Lucifer in memoriam priſcæ lucis quam habuit antequàm caderet, de quo Eſaias multa ſcribit, & inter alia.
Eſa. 14. Quomodo cecidiſti (inquit) Lucifer qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo. In cœlum conſcē-
F dam: ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti: in lateribus aquilonis: aſcendam ſuper altitudinē nubium, ſimilis ero altiſſimo, veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci. non tamen ſemper hæc vox Lucifer Diabolum ſignificat: ſed interdum veritatis cognitionem vt Petrus in Epiſtola ſua ii. donec dies illuceſcat, & oriatur Lucifer in cordibus ueſtris, ſcribit quoq; Ioan-
Cap. 1. nes in Apoc. ligatum eum fuiſſe tunc temporis uſq; ad mille annos, & quod iterum ſoluendus erat, vſq; ad tem-
Apoc. 20 pus modicum: ſed ueh habitatoribus terræ eo tempore, unde, & ſequitur. His partim uinctis, &c. ¶ Potiora. Abuſiua comparatio eſt, quia neutra bona ſed tartari comparatione ſinus Abraæ in quo detinebantur patres captiui, ſatis poterat bona manſio reputari, maxime propter ſpem inde recedendi. ¶ Interea. In illo triduo quo mortuus eſt; & iacuit in ſepulchro. ¶ Ij. Iudæi à quibus eſt neci traditus. ¶ Vnum de cœſis. Puta latronibus, & impœnitentibus, qui deſcendunt in Infernum. ¶ Quos humus obruerit. Ideſt, qui obruuntur vt Iudas in Acheldemach abſq; funeris honore. ¶ Proſtratis cadaueribus. Quæ neq; humo teguntur ſed canibus, feris, & auibus laceranda exponuntur. ¶ Corpus & Extinctum τὸ αὐτὸν, idem repe-

Sunt arbitrati ſimilem poſt facta futurum
Me quoq; proſtratis eſſe cadaueribus.

Corpus & extinctum fieri deforme cadauer
  Expoſitum diris vermibus, atq; cibum.
Qualia cunctorum mortalia corpora fiunt,
  Poſt mortem vermes, fœtor, & inde cinis.
Nam cum dormierint homines, fuerintq; ſepulti.
  Nullius illorum crederis eſſe memor.
Quodq; oblita tibi tot corpora ſtrata videntur,
  Te fore dixerunt immemoremq; mei.
Attamen omniſcium te nulla obliuio fallit,
  Cunctorum memor es, cunctaq; viua tibi.

titur aliis uerbis per luſum poeticum, vt oſtendā tur uani qui terrenas delitias procurant, & nimia cura in re mox caſura conſumunt. ¶ Cunctorum. Vltra corpus Saluatoris, quod non uidit corruptionem, etiam id fuit beatæ Virginis, quod à triduo poſt mortem aſſumptum eſt in cęlum: ſed & corpus B. Ioannis Apoſtoli tumulus accepit quidem, ſed & mox reddidit, nam & ipſum aſſumptum ad gloriam teſtatur Ambroſius in ea homelia quæ legitur de ſanctis martyribus inter utrumq; Paſcha, & Hieronymus in ſermone de aſſumptione Beatæ Virginis, aliiq; doctores alibi: ſed ſicut hyrundo ſola, aut duæ uel tres uiolę pręcoques non inducunt ver. ſic & tria corpora ex ſpeciali gratia ab incorruptione præſeruata, non detrahūt regulæ cunctorum. ¶ Crederis. Maximè à ſaduceis, qui negabant futuram reſurrectionem, & animarum immortalitatem, atq; Angelos. ¶ Videntur. Quia ad nihilū reduci putantur, dum in elementa, unde fuerant compacta reſoluuntur. ¶ Immemoremq; mei. Sicut, & illorum dixerunt, aut crediderunt. ¶ Memor es. Vt ſuo tempore reſuſcitentur. ¶ Cunctaq; uiua tibi. unde, & Dominus in Euang. pro conſutatione opinionis Saduceorum dicebat, uos erratis neſcientes ſcripturas, neq; uirtutem Dei: non legiſtis quia Dominus dixerit. Ego ſum Deus Abraam, Deus Iſaac, & Deus Iacob: non eſt Deus mortuorum ſed uiuorum: nam omnia illi uiuunt. ¶ Tempus. In nouiſſimo die: cum Dominus mittet Angelos à quattuor angulis terræ, qui tuba ſonabunt terribilem illum ſonitum de quo diuus Hieronymus ita inquit, ſiue comedam, ſiue bibam ſemper mihi uideor reſonare in auribus meis: ſonitum tubæ dicentis. Surgite mortui uenite ad iudicium. ¶ Me puerum. Iuxta illud. Ecce puer meus, quem elegi. ¶ Dilligis unum. Præcipuum dixit enim hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. ¶ Præ cunctis. Vt ſcilicet non ſinas corpus videre corruptionem. ¶ Incredula turba. De qua prædixit propheta, tota die expandi manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem mihi. ¶ Tua manu. A protectione tua: metaphora eſt ab iratis ſumpta de manibus, ſi quid habent quod eis diſpliceat, proiicientibus. ¶ Alto. Ideſt profundo lacu per mortem. ¶ Inferiore lacu. Ideſt in infernum, vt dictum eſt ſupra. ¶ Tenebris. Exterioribus quæ ſunt apud Inferos. ¶ Mortis in vmbra. Periphraſis eſt, tenebrarum infernalium. ¶ Indignatus. Quia permiſit illum à Sacerdotibus, qui videbantur eſſe legis zelatores, ira crudeliter affligi. ¶ Vaſa furoris. More hæbraico locutus eſt vates, à quibus omnia inſtrumenta, cuiuſcunq; artis vaſa appellantur, vt à latinis arma, per iram flagella intellige, per vaſa furoris mortem horrendam. ¶ Altos fluctus. Abyſſum inferni, qui non ſolum ſub terra ſed, & ſub mare dicitur eſſe. ¶ Forſan. Modus eſt loquendi, vt etiam in quibus nihil dubii eſt, nota dubitationis vtamur. ¶ Conſolator. Aliquis ex Apoſtolis, puta Petrus, à quo præ cæteris diligebatur. ¶ Diffugere omnes. Hoc ex Euangelio patet, in quo dicitur, quia omnes diſcipuli eius relicto eo fugerunt. ¶ Longe. Et de hoc in Euangelio ſtabant autem noti eius à longe. ¶ Frater. Singularis pro plurali, ideſt fratres, Apoſtoli quos fratres etiā cum reſurrexiſſet ex mortuis nominauit, vade, inquit Magdalena, & dic fratribus meis: quia vadant in Galileam, & ibi me videbunt, eſt etiam altior ſenſus vt non tātum, de fuga, elongatione, atq; abſentia corporali ſed etiam & multo magis de mētali intelligamus nam, & diſcipuli & noti & Apoſtoli, mente confuſi diſcrediderunt, fidemque, quam prius in illum habuerant, amiſerunt arbitrantes ſeſe etiam fuiſſe deluſos. ¶ Diffugere. Igitur diſcipuli ab eo non ſolum paſſibus corporis, ſed & animorum affectibus. Longe ſteterunt noti corde magis, quàm corpore abfuerunt fratres, fidei amiſſione magis, quàm corporis elongatione, & hæc dolorem addiderunt, & afflicto afflictionem. ¶ Horrori. Cui ſano capiti non eſſe debuerat horrori, crucifigi tam crudele ſpectaculum? ſed hic non de illo horrore loquitur, quod ad compaſſionem attinet, ſed de illo quod ad ſubſannationem tendit. ¶ Perinde ac omen dirum. Deſcriptio abhominationis eſt, illud enim abhominamur, quod ita inuitis ſeſe offert oculis, vt mala omnia priſcis gentilibus. ¶ Omnis homo. Ideſt aliqui ex omnium hominum genere, illorum ſcilicet, qui temporibus illis talia obſeruabant. nobis verò chriſtianis talis obſeruatio penitus inhibita eſt, dicente hoc eodem propheta, odiſti Dominæ omnes obſeruātes vanitates ſuperuacuè. ¶ Flocci. Ideſt minime exiſtimationis, qualis eſt uiliſſimus floccus. i. minima lanæ particula, quæ ex pannis nouis eminere ſolet, ac forficibus recidit, quædam res leues ex ſalicibus eſtiuo tempore prodeuntes, quæ per auram huc uolitant, atque illuc. ſic & ex caricibus ſpinoſis, quin etiam ex robore naſcuntur quædam pillulæ nucibus nō multū abſimiles intus habentes flocculos molles lucernarum luminibus aptos. ¶ Ab uno. Ex xij. Apo-

Margin: A; Matt.22.; Matt.22.; Eſa.43.; Matth.3. & 17.; Eſa.65.; Rom.10.; B; Matt.26.; Luc.23.; Matt.28.; C; Pſal.30.

Nam veniet tempus cum mortua puluere rurſum
  Surgere cernantur corpora, viua loqui.
Sed quia me puerum præ cunctis dilligis vnum.
  Præ cunctis memorem te decet eſſe mei.
Aſt infenſa mihi, tibi verò incredula turba
  Decidat, ipſa tua ſitq; repulſa manu.
Lux mea nonne vides, vt me preſſere ſub alto?
  Vt me immerſerunt inferiore Lacu?
Vndiq; me tenebris poſuere, & mortis in vmbra,
  Caligo; & circum nox volat atra caput.
Suntq; rati, quòd me ſuper indignatus, & iram
  Fuderis, & quæ tu vaſa furoris habes.
Quodq; tuos omnes fluctus induxeris altos
  Me ſuper immerſum in ſtagna profunda lacus.
Hæc mala tanta mihi forſan leuiora fuiſſent,
  Si conſolator notus adeſſet ibi.
Diffugêre omnes: qui me nouere ſteterunt
  Longè, etiam frater iuſſus abeſſe mihi eſt.

Nonnullis etiam fuit horrori mea triſtis
  Viſio, ceu ſtomachum nauſea quæ faceret.
Appoſuere meum nomen, mea fata perinde
  Ac omen dirum, quod fugit omis homo?

Sum flocci prorſus, nihilque expenſus ab vno,
Vt non ſit veritus tradere me precio.
Me faſtiditum tam vili tradidit ære,
Qui me debueras magnificare Deum.
Traditus iccirco, quia non Deus egrediebar:
Oſtendens illis, quàm mea dextra potens.
Sed quia vilis homo, triſtiſque videbar apertè;
Auſi ſunt in me turpe patrare nephas.
Quin etiam doleo, capitis mea lumina chara
Nube vel exigua languida facta fide.
Propterea facie porrecta ad ſydera, tantis
Ad te clamauit vox mea pulſa malis.

D xij. Apoſtolis. Iuda Iſchariothe proditore. ¶ Tradere me. Emphaticos diſcipulus magiſtrum, & ſeruus dominum, amicus amicum, & frater fratrem. ¶ Precio. xxx. Argenteorum, equi, uel muli ualore, uel forſan aſelli: nã qualis equus xxx. argenteis phylippeis poſſet emi? ¶ Vili ære. Viliſſimi mancipij, uel etiam iumenti precio. ¶ Debuerat magnif. Si quicquam pẽſi cordi babuiſſet, cum parentibus, & magiſtris pares gratias referre non ualeamus. ¶ Idcirco. Latentem oſtendit cauſã propriæ traditionis, quia in omnibus, & per omnia non ſeſe Deum eſſe demonſtrabat: nam ſi pro certo cognitus à cunctis fuiſſet, quod uerè Deus eſſet, & ueri Dei filius, neque à Iuda traditus, nec ab inimicis unquam extitiſſet crucifixus, quod & Paulus his uerbis aſſeruit. ſi cognouiſſent (inquit) nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. ¶ Deus egrediebar. Ideſt diuinitatẽ meam intus latentem minimè oſtendebam, ſubaudiendum eſt ſempernam & aliquando monſtrabat, ne excuſationem haberent, vt plurimum & tegebat, ne humanitatis ſusceptio, ſuperuacanea uideretur, certe, & in ipſo paſſionis introitu ſeſe Deum eſſe oſtendit apertiſſimè, quando dixit iis, q. venerant ad capiendum eum. Quem quæritis, ego ſum, & mox abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram, hoc fuit inſigne deitatis, & quando tetigit auriculam Malchi abſciſam à Petro & continuò ſanauit eam in cruce etiã fixus oſtendit ſuæ diuinitatis inſigne, quando immiſit horrorem tenebrarum ſuper vniuerſam terram, obſcurato ſole, terremotuque ingenti facto, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta, & corpora mortuorum reſuſcitata quæ deinde venerunt in ſanctam ciuitatem & multis apparuerunt, verum vt ait Gregorius Iudæorum corda ſaxis ipſis duriora perfractis, ad fidem Chriſti non ſunt emollita. ¶ Oſtendens. Oſtendit quidem proſternendo eos, ſed continuò retraxit eam, ne paſſionem impediendo redemptionem humanam retardaret. ¶ Turpe nephas. Quo imo numquàm turpius eſt viſum, vt ſerui Dominum, ſubditi regem, & arietes interficerent paſtorem tam crudelli, horribili, atq; deſpecta nece. ¶ Cap. m. lum. ca. Apoſtolos innuit, qui corporis eius myſtici, ſunt honorabiliora, lucidiora, & præcioſiora membra, quales ſunt oculi in omni humano corpore. ¶ Nube vel exigua. Ideſt obumbratione timoris ſubiti. ¶ Vel exigua fide. Vnde & à Domino adhuc in carne mortali ſecum exiſtente ſæpe redarguti ſunt modicæ fidei. ¶ Clamauit. Hely hely lamazabathani, & Pater ignoſce illis, & emittens ſpiritũ

1\. Cor. 2.
Io. 18.
Io. 18.
Mar. 15.
Matt. 27.
Matt. 26. & 27.

Ecce dies tota teneras pater optimè palmas
Ad cœlum expandi: brachia tenſa vide.
Numquid eis intus qui iam ſunt corde perempti
Carne licet viuant, hæc noua ſigna facis!
Prudentes medici numquid, forteſue Gigantes
Ad vitam poterunt has reuocare animas?

E ¶ Teneras palmas. Clauis in crucem transfixas. ¶ Brachia tenſa. In Cruce. *τὸ αἴτιον*. Eſt autem ſciendum per crucem Domini in myſterio, charitatem ſignificari, eo quòd maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat aliquis pro amicis ſuis, Chriſtus autem intantum dilexit nos, vt & in cruce animam ſuam pro nobis poſuerit adhuc inimicis. ſummitas ergo crucis notat, quia Chriſtus mortuus eſt pro obedientia dilecti patris, & pro ea charitate, quam pater ipſe habuit ad nos. Item & pro Angelorum reparatione, qui ſunt in cœlis, quæ etiam ex ſola charitate proceſſit: pars dextra ex tranſuerſo, quia pro amicis paſſus eſt. læua verò pro inimicis, quæ deorſum eſt & terræ infixa, quòd & pro defunctis ab inferis educendis crucifigi paſſus eſt, eſt etiam aliud pulcherrimum myſterium, quod tangit Apoſtolus in illis verbis, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti porrò ad inſtructionem noſtram, ſublimitas charitatis noſtræ debet aſcendere in cœlum vſq; ad Deum, recognoſcentes id muneris nobis à Deo eſſe, & quòd principaliter ipſius amore cuncta faciamus, latitudo autem amoris extenſionem ab amicis vſq; ad inimicos, longitudo vero perſeuerantiam: profundum uerò eſt ipſa humilitas charitatis, cæterarumq; virtutum cuſtodia. ¶ Numquid. Eis hæc noua ſigna facis, quod eſt infra, ſenſus autem is eſt o pater exſuſcita me, ut per reſurrectionem meam in corpore, reſuſcitentur in anima diſcipuli, non Apoſtoli, & F uniuerſi, qui prius in me crediderant, ſed uiſa horribili morte mea ſubito caſu defecerunt, neq; enim ſuſcitabis iſtos in malitia pertinaces, atq; in peccatis inueteratos, quia & ſi ſuſcitarentur, nihilominus non perſeuerarent, neq; tibi confiterentur pro rediuiua animæ uita. ¶ Corde perempti. Propter animam peccato mortuam, cuius ſedes præcipua cor eſt. ¶ Carne licet uiuant. Ideſt quamuis corpore uiuere uideantur, quia mouentur, ambulant, & manducant, & bibunt, ſicut alij uiuentes. ¶ Hæc noua ſigna. Miranda quidem, ſed talibus parùm proſunt, quia nolunt intelligere, ut bene agant. ¶ Prudentes medici, for. Gig. Duobus modis accipitur hæc litera primo in bonam, deinde in ſiniſtram partem, primo ſic, numquid medici tui animarum & Gigantes alti atq; fortes animo præditi excelſo, qui fuerunt Apoſtoli uirtute excelſi poterunt ſuſcitare animas, in peccatorum ſepulchro iacentes, ut poſtmodùm ſuſcitati, abſte recognoſcentes tantam gratiam, tibi confiteantur? q. d. minimè alter ſenſus hic eſt, numquid gentiles Phyloſophi, ſectarum inuentores per doctrinam morum, quam ipſi docebant, uerè animarum medici appellati, nec tamen uerè medici, aut Gigantes, ideſt alta ſuperbia tumentes Scribæ, & Phariſæorum cateruæ ſuſcitabunt in anima, licet corpore uiuant hos extinctos? poſſunt & ad ſenſum litteralem facilè reduci, ut intelligamus, uerum eſſe ſuſcitare mortuorum D. N. I. Chriſtum, quia niſi ipſe ſuſcitauerit defunctos, medici uel etiam altiſſimi uiri, & fortes, quales audimus fuiſſe Gigantes, nullo modo poſſunt mortuos uerè ſuſcitare.

Eph. 3.
Pſal. 35.

Vt tibi cùm ſuperas rediuiuus ſpiritus auras,
Hauſerit. Eſſe tuum confiteantur opus?

¶ Superas auréas. Quòd ad primum ſenſum atinet, non de his aëreis, ſed de ſupernis, atq; cœleſtibus, quæ in mentibus hauriuntur, non à corporibus, ¶ Tuum confit. opus. Q. d. non

Narraturus erit, tua num clementia quiſquàm
Quanta ſit in miſeros, obrutus in tumulo?
Merſus homo quid ſit verum, quæ lux tua vera,
Numquid in horribili perditione refert?

confitebitur præ ſuperbia, exemplum collige ab A
Euangelio de illis nouem leproſis à Domino cū Luc. 17.
illo Samaritano mundatis, de quibus ita ſcriptū
eſt, Nonne decem mundati ſunt? & nouem ubi
ſunt, & non eſt Inuentus qui rediret, & daret glo
riam Deo: niſi hic alienigena. ¶ Num. Pro nun
quid coniunctio dubitatiua eſt, & addi debet
ad participium narraturus, ſic ordina literam, quia permixta eſt, num quiſquàm obrutus in tumulo narraturus
eſt quanta ſit ò Deus tua clementia in miſeros q. d. non, nam vt etiam alibi dicitur non mortui laudabunt te Do-
mine, neque omnes, qui deſcendunt in infernum: Sed nos, qui viuimus benedicimus Domino. ¶ Obrutus in tu-
mulo. Peccatorum, quæ pernicioſa eſt vitij conſuetudo, ſicut de Laaro fertur quatriduano, Mors mala mors
intus, mors peior mors foris: vſus Tūba: puella, puer, Lazatus iſta notant. conſenſus in peccatum, eſt mala mors
animæ, ſed adhuc in interiori conſcientia latet perpetratio peccati eſt peior mors, quia ꝙ latebat intus foras exit
in actum per aliquem ex corporis ſenſibus, perſeuerantia in vitio ſeu longa conſuetudo peccandi eſt peſſima mors
quæ & ſepultura dicitur, eſt ea de qua hic, difficillima valde unde quis ſuſcitetur, in hac iacebant principes Iu-
dæorum Scribæ, & Phariſei, contra quos eſt iſtud vaticinium, de his etiam dicit alius propheta. Si poteſt æthiops,
mutare pellem, & pardus varietates ſuas: & vos poteritis beneſacere, cum didiceritis malum. ¶ Merſus homo in Hier. 13.
horribili perditione. De qua dicitur homo cum in profundum malorum uenerit contemnit. ¶ Quid ſit verum. Prou. 18.
Ideſt quæ nam ſit veritas Domini. ¶ Quæ lux tua uera. Expoſitio eſt dictionis, verum, eſt autem lux uera quæ Ioan. 1.
illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. ¶ Opera hæc tua mira. Redemptionis humanæ, ſu-
ſcitationis aliquorum mortuorum in peccato, & aliorum induratio. ¶ Nubila. Infidelitatis & malitiæ. ¶ Præ-
fulgeat in iſtis tenebris: Hoc, & Ioannes in principio ſui Euangelij dixit. Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam
non comprehenderunt, Ideſt gratiæ diuinæ illuminatio etiam fit in tenebroſis cordibus peccatorum: ſed ipſi ſunt
adeò à propria malitia excæcati, ut neq; illam
ſentiant aut cognoſcant. Et quoniam hæc ſen-
tentia eſt difficillima intellectu, adducitur exem
plum cæci, cuius oculos, & ſi radij ſolares illu-
ſtrent, ille tamen nō uidet, neq; enim oculi eius B
excipere poſſunt illuminationem ullam à tam
grandi lumine, & patet literā uſq; ad multos uer
ſus, in quibus eſt huius exempli quidam luſus
poeticus. ¶ Hebet. Ideſt magis ac magis offen
ditur. ¶ Candida nulla. Ideſt nullam ſpeciem
ueritatis, candidum enim ponitur pro uero, ſi-
cut nigrum pro mendacio, unde quidam poeta
ſatiricus dixit, nigrum in candida uertunt, ideſt
mendacium in ueritatem. ¶ Terram oblitam.
Carnis & pectoris ſui, quorum dicitur obliuiſci
Deus, non quia uerè obliuiſcatur ipſe: ſed quia
ipſimet peccatores eorum, quæ ad æternam ſalu
tem ſuam faciunt, obliuiſcuntur ¶ Salſugine ſca

Numquid & in tenebris opera hæc tua mira ferentur
Aut cognoſcentur: nubila corda tegunt.
Nam licet in tenebris tua lux præfulgeat iſtis,
Vt ſol in medio cum micat axe die.
Non tamen hanc lucē tenebræ comprendere poſſunt
Cæcus vt ardenti lumine ſolis hebet.
Luce quidem clara perfunditur vndiq; cæcus.
Non tamen hanc oculis proſpicit ille miſer.
Sic peccatores, ſua quos caligine denſa
Nequitia excæcat, candida nulla uident.
Quiq; colunt terram oblitam, & ſalſugine ſcabram
Iuſtitiæ Domini numquid erunt memores?

bram. Metaphoricè loquitur, nam ceu terra ſalſa licet colātur, compluatur & à ſole illuſtretur, nullos tamen ex
ſe producit fructus, ut docent ij, qui de agricultura ſcripſerunt, ita homo ſalſugine uitiorum circonfuſus ueter-
atorum: & ſi à prædicatore moneatur: quod eſt complui, licet à proximis exhortetur, quod eſt coli, & quamuis
à diuina gratia interius illuſtretur, quæ radiorum ſolis inſtar habet, non tamen emendatur, aut bene operatur, ꝙ
eſt fructificari. ¶ Salſugine. Salſo quodam humore peſſimo, quo & ipſa terra corroditur atq; conſumitur, & ſte-
rilis omnino efficitur. ¶ Scabra. Exeſa atq; corroſa, a ſcabie uidetur eſſe deductum uocabulum. ¶ Senta ſitu,
horrida ac lanuginoſa, tetriq; odoris. ¶ Viret. Tali uirore, qui præſtet hominibus fruges ullas, ſiquidem uirere
interdum ſolet lanugine quadam herbæ inutilis, ut circa muros puteorum, & intra tectorum regulas uidere licet,
de qua dicit alibi propheta fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſquam euellatur exaruit. ¶ Nil. Boni operis Pſa. 128.
quod fructificet in uitam æternam. ¶ Quin &
Ego. Pro corpore ſuo myſtico, quod eſt Eccle-
ſia, nunc loquitur Chriſtus. Neq; enim ipſe, ꝙ
ad perſonam ſuam attinet, fuit aliquando ullis
peccatorum tenebris adopertus: ſed fideles ſui C
membra ſua educti ſunt de tenebris peccato-
rum, atq; infidelitatis ad lumen gratię, & uerita-
tis per ſolam miſericordiam Saluatoris. Eſt au-
tem animaduertenda, & benè notanda hęc regu
la in expoſitione pſalmorum, quia ſępè fit occul
tus quidam tranſitus propter magnam conne-
xionem, & unionem quamdam a capite ad cor-
pus, & contra, ideſt a perſona Chriſti ad Eccle-
ſiam eius, & uiceuerſa, unde ea uerba quæ ſoli
Chriſto conueniunt pro perſona eius, ideſt pro
capite intelligenda ſunt, quæ uerò minimè illi
conueniunt, Eccleſiæ eius, ideſt corpori ſunt at
tribuenda: porrò ſimile quoddam huic loco ha
bemus in actis Apoſtolicis: ubi Dominus legi- Act. 9.
tur dixiſſe Saulo Eccleſiæ ſuæ perſecutori, Saule

Hanc etiam cœlo quàmuis Sol luſtret ab alto;
Squallida ſenta ſitu non tamen inde viret.
Sic contemptores, ſcelerum rubigine ſcabri,
Oblitiq; Deum, nil generant ſteriles.
Quin & ego tenebris, olim contectus opacis.
Ad te clamaui lux mea clara Deus.
Cum fuerit mane, & primo Sol fulſerit ortu:
Vox exorantis te mea præueniet.
Vt quid eam tamen intereà Deus alme repellis?
Vt quid & auertis te, faciemq; tuam?
Nonne vides quàm pauper ego ſum? diues, & hoſtis?
Infirmus iaceo, me premit ille potens?
Quàm mea multiplici perfracta labore iuuenta?
Ac deinceps miſerum ſudor, & algor alant?

Saule

D Saule quid me perſequeris? idest corpus meum, membra mea, Eccleſiam meam. ¶Mane. Ideſt principium ad-
uentus illuſtrationis diuinæ, ante quod nemo poteſt à tenebris vitiorum ad lumen gratiæ peruenire, iuxta illud
Pſal. 126 vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. Aug. autem hoc mane pro initio reſurrectionis intelligit, & beatitudinis
æternæ. ¶Sol Iuſtitiæ. Chriſtus Deus noſter. ¶Exorantis. Ideſt vehementer orantis vel etiam impetrantis. ¶In-
tereà. Dum veniat tempus reſurrectionis. ¶Auertis. Te, faciemq; tuam: morem principis exprimit nolentis pre
ces alicuius exaudire. ¶ Pauper. Ego ſum: in perſona Eccleſiæ hæc dici intelligantur, quæ fuit adeò pauper poſt
illam vaſtationem à morte Stephani & inſecutione Sauli, ut coacta fuerit collatione gentilium ad fidem conuer-
ſorum ſuſtentari, cuius collector, idem non amplius Saulus, ſed iam factus Paulus extitit, ut ex Epiſtolis eius cō-
prehendi poteſt. ¶ Diues & hoſtis. Iudæus, Gentilis, & præcipuè Romanus populus, & vt omnes in vno vocabulo
comprehendamus, pauper Eccleſia, & diues mundus, eſt autem hic & per plures verſus color Rhetoricus, qui dici-
1.Cor.11 tur à contrariis. ¶Infimus. Imbecillus in fide, de his infirmis dicebat Paulus veluti nutrix infirmorum in Chri
ſto paruulorum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? aut quis ſcandalizatur. Et ego non vror? ¶ Premit. Con
culcando fideles, ſicut fiebat in initio prædicationis Euangelii. ¶Multiplici labore. Non ſolum manuum victus
gratia, vt Paulus qui laborabat manibus, ne in Euangelii prædicatione auditoribus grauis eſſet, & ne videret quē-
admodum falſi Apoſtoli quæſtus gratia prædicare: ſed & multò magis de labore regiminis fidelium, qui quan-
tus, ac multiplex nemo ſcit, niſi qui verè, & non perfunctoriè Epiſcopi munus exequitur. ¶Iuuenta. Tempus mar
2.Cor.11 tyrum denotat, quo vſq; ad ſanguinem & uitæ effuſionem Eccleſia pro fide Chriſti laborauit. Lege, & illam Epi-
ſtolam in qua Paulus enumerat ſuos labores. In laboribus plurimis (inquit) in carceribus abundantius, in plagis
ſupra modum, in mortibus frequenter, &c. ¶ Ac deinceps. A tempore martyrum citra, & enim aduerſus multas
hereſes laborauit hactenus, & adhùc laborat Eccleſia contra Lutheranam: quam Domino de cœlo dante victo-
riam per Carolum quintum Imperatorem cepit extirpare. laborat quotidie etiam aduerſus uitia de cordibus fi-
delium euellenda. ¶ Sudor. Propter diſcurſus ad Euangelizandum, & ad concilia quando fiebant quotannis
prouincialia, & ſæpè vniuerſalia, & ad conciliandos diſcordantium principum ac populorum animos: quod cre-
brò tunc faciebant oratores ab Apoſtolica ſede legati. ¶Algor. In ſtudiis hiemalibus, meditationibus aſſiduis,
& orationibus, poſſunt etiam hæc intelligi, de ſudore martyrum, qui deputabantur ad effodienda metalla, ad
thermas diocletiani aſtruendas, ad excidendos lapides ex montibus, & demum ad alia quæuis opera publica, vide
E in paſſione Beati Clementis martyris, & aliorum, & præcipuè XL. Martyrum, qui in gelido ſtagno glacie fuerunt
extincti. & viſibiliter ab Angelo coronis decorati. ¶ Alant. Benedicit, alant, quia laboribus, ſudoribus, & algo-
ribus iſtis enutrita quotidie magis ac magis creſcebat Eccleſia, vide quantùm creuit in ſolius Caterinæ agone.
à qua oratores, atq; Philoſophi diſputando ſuperati tanto ardore ad fidem conuicti ſunt, ut, & ipſi flammis exuſti
ad martyrii palmam peruenerint: poſt illos Regina, dux q; militiæ Porphyrius cum millitibus ducentis, & deinceps
vſq; ad millia, nunc autem quia noſtri prælati dormiunt ocioſi, fame tabeſcit Eccleſia, atq; decreſcit. ¶ Hoſtis
obeſus. Mundus pinguis, & deliciis abundans.
¶ Raptu. Quia per fas & nefas diuitias cogit, vel
aliter raptu ſpiritualiter intelligendo, quia ra-
pit corda, non ſolum ſecularium, ſed, & (quod gra-
uius eſt) etiam clericorum, nec non & religioſo-
rum, qui nunc ſecularibus diuitiis, atq; deliciis va
cant ſupra modum. ¶Exaltatus ego. Tempore
Conſtantini magni Imperatoris multū fuit exal
tata Eccleſia etiam in ſæculo: ſed paulò poſt, à
Decio Iuliano apoſtata, fuit depreſſa, atq; dein-
ceps ab Arianis Imperatoribus, variiſq; tyrannis
eſt afflicta, ita ut Roma ſæpius deuaſtata, curia
ſedis Apoſtolicæ in Galliam fuerit tranſlata.

Pacata meus hoſtis obeſus in æde quieſcit,
Et dat ei raptu copia parta cibum.
Exaltatus ego mox deprimor, vt ſalis vnda
Indeq; conturbor, fluctus ut ipſe maris.
Ille magiſtratu dudum, ſolioq; potitur.
Dat moriens proli regia ſcæptra ſuæ.
In me feciſti tua pertranſire flagella
Iudicis irati torta flagella manu.

¶ Ille. Mundus, ſeu mundi amator: quales fuerunt multi Imperatores, ſæculi ſupra modum dilectores, regesq;
tyranni, & alii principes mali. ¶ Proli regia ſceptra ſuæ. Hæc uidetur maxima conſolatio regis morientis relin
quere filio ſuo regnum: hanc conſolationem interdum & bonis regibus Deus donat, ſicut Dauid, qui ante mortē
iuſſit filium ſuum Salomonem regnare: verùm hoc in loco non tantùm de regibus intelligere debemus, quan-
tum de generatione mundanorum hominum, quæ perpetua ſucceſſione duratura eſt vſq. ad finem ſæculi, & in ea
ſemper fit id, quod hic dicitur, quia rex mundanus moriens alteri mundi huius dilectori regnū dimittit: nā in ea
generatione mundana ſemper eſt inuenire aliquem ſceptra tenentem, ideſt alios omnes in ſæculi dilectione præ-
1.Petr.4. cellentem. ¶Tua flagella. Quia (ut dicebat Petrus) tempus eſt ut à domo Dei iudicium incipiat, flagellat enim
Hebr.12. Dominus omnem, quem recipit, & quaſi in filio ſibi complacet: ſed aduertendum eſt verbum Pertranſire, nec.n.
F permanent quinimo correctus filius flagello in ignem proiecto ad hereditatem aſſumitur; contra uerò in repro-
bis, quia permanent flagella ſuper eos in æternum, hinc eſt, quòd idem hic Propheta dixit multæ ſunt tribulatio-
Pſal. 33. nes iuſtorum: ſed de his omnibus liberabit eos Dominus, de peccatoribus autem, non additur talis liberatio, ſed
Pſal. 31. ſimpliciter dixit. Multa flagella peccatoris: Sperantes autem in Domino miſericordia circondabit, & alibi pluet
Pſal. 10. autem ſuper peccatores Laqueos ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum: pars calicis eorum. ¶ Iudicis irati. Si-
cut videtur patientibus omnibus, verùm ipſe Deus cum omni tranquilitate iudicat. ¶ Duras. Monitioni diuinæ
renitentes, ſicut de populo Iſraele dictum eſſe à Domino legimus, cerno, quòd populus iſte duræ ceruicis eſt.
¶ Nec gena tacta manu. De patre nimis indulgente ſolet dici, non leuarés manum ſuper genam filii tui, quòd eſt,
Exo. 32. nec leuem illi alapam dares. ¶Clamore tuo. Qui fieri ſolet ſeruis Dei per rectores ſeueros. ¶ Tremuere minis.
Mediis rectoribus ipſis: ſed & per uerbi Dei prædicatores iſta plerunq; fiunt. nam ex ſuggeſtu clamant, atq; mi-
nantur ex mandato Dei. ¶Elato indice. Digi-
to illo ſecundo manus, qui vocatur index, por-
rò exprimitur geſtus patris ita filio comminan-
tis. At ſi quiſpiam ſciſcitaretur, & quiſnam po-
teſt eſſe ita fœlix in hoc ſæculo amator mundi
erga quem tanta fuerit uſus indulgentia? reſpon

Illius at ſcapulas puerili verbere duras
Nec dum pulſaſti: nec gena tacta manu.
Terribili clamore tuo ſunt viſcera noſtra
Conturbata; tuis & tremuere minis.

de inuenit

Aſt illum nec adhùc verbis affatus acerbis.
Elato nec adhùc indice more patris.
Inſuper hoſtiles ſimul agmina dira cateruæ
Obſedere meas antè, retroq; fores.

de inueniri in geſtis Beati Ambroſii Epiſcopi: quendam hoſpitem fœliciſſimum in bonis ſæculi, & numeroſa prole. ad quem cum diuus diuertiſſet, & talem ſtatum illi domui eſſe cognouiſſet, mox iuſſit equos aſcendi, & inde recedere, ne grauiſſima, quæ illi imminebat, ruina ſe quoq; A
cum ſuis deprehenderet, & cum non iam multùm longè abeſſet, ecce repentino terræ hyatu illud hoſpitium cum habitaroribus abſorptum eſt: idem penè euenit Cræſo Lydorum regi, qui ſeſe beatiorem neminem, exiſtimabat: eadem ruina venit ſuper Priamo rege Aſiæ quinquaginta filiorum prole diu beato, noſtra etiam tempeſtate aliquos vidimus, quibus penè nihil aduerſi contingebat: ſed repentè uitam, & omnia, quæ poſſederant, amittebant. ¶ Inſuper. Vltra flagella domeſtica, & alia cœlitus emiſſa ſuper Eccleſia Dei. ¶ Hoſtiles cateruæ. Dæmonum, & iniquorum hominum. ¶ Agmina dira. Crudelia, quaſi ex Dei ira, eſt autem appoſitio figura. ¶ Meas fores. Non ſolum templi, vel domus materialis: ſed potius introitum ad fidem per baptiſmum, & exitum ab hac vita per mortem, has fores obſeruabant non ſolum Dæmones, ſed & Iudæi, & Pagani, Gentiles prohibentes, ne quis fidem Chriſti ſuſciperet, aut baptizaretur,: demum & cogentes homines, quòd baptizati eſſent per exquiſitiſſima tormenta ante mortem, vt Chriſtum negarent, idem faciunt heretici, & mali catholici mundi amatores, qui tardant baptiſma puerorum propter pompam quandam, & prohibent Sacerdotes acciri aut ſpontè aduenientes ad ægrotos intrare; metuentes, ne illos abſterreant nunciata pœnitentia aut perſuadeant male ablatorum reſtitutionem, uel aliquid pro animæ remedio ad pios uſus relinqui. ¶ Die tota. Ideſt toto tempore vitæ huius, quæ futuræ æternitati comparata diecula breuis eſt. item quia dum uiuimus licet agere pœnitentiam atq; bene operari, poſt mortem verò non operandi, ſed accipiendi præmium, aut pœnam pro meritis, ac demeritis tempus erit, de hac die dixit Dominus in Euangelio, me oportet operari, donec dies eſt. uenit nox, quando nemo poteſt operari. Ioan. 9. ¶ Nauis. Non ſolum Eccleſiæ comparatur, ſed etiam conſcientiæ hominum, in quam perturbationum venti plerumq; inſurgunt, & aquarum fluctuationes, quæ ex multis inſurgunt curis, atque anxietatibus in eam conuoluunt, vt obruant. ¶ Tanto diſcrimine. Tam graui periculo. Ioan. 15.

Ecce die tota circunſtant vndiq; denſi:
Voluitur in nauim fluctus vt ater aquæ.
Seceſſit longè tanto diſcrimine amicus.
Proximus abſceſſit teq; iubente procul.
Quin & ab ærumna miſeri impellente procella.
Qui me cognorant, hinc abiere citi.
Aſt aderit tempus, patienter in omnibus iſtis
Cum reſponderimus: aſſumus ecce tibi.
Tunc poſito tonitru, tunc hoſtibus orbe fugatis
Blandus vti natos nos pater excipiat.

¶ Amicus Chriſtus. Qui dixit: vos amici mei eritis ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis, qui interdũ longè fit ab inertibus, vt docet Ambroſius, vigilantibus autem; ac ſtrennuè agentibus prope adeſt auxilio, videbatur etiam tempore perſecutionis longè factus eſſe ab Eccleſia, eo ꝙ ſinebat tantam ſtragem fidelium fieri: non enim aduertebant, quoniam illorum mors præcioſa erat in conſpectu Domini, atq; inde maximus fiebat Eccleſiæ prouentus, qui modò ceſſat ceſſantibus martyrum perſecutionibus. Pſal. 115 ¶ Proximus idem Chriſtus. Qui more Samaritani miſertus eſt generis humani, quod inciderat in latrones animarum Dæmones: poſſumus etiam per proximum populum Iudæorum intelligere, qui procul abſceſſit à Chriſti fidelibus, iuxta cõſilium Gamalielis malè perceptum: diſcedite (inquit) ab hominibus iſtis, & ſinite illos, &c. Act. 5. Poteſt & tertio ad literam intelligi, quia temporibus illis diſcedebant amici, & proximi à Chriſtianis, ne pari pœna cum illis inuoluerentur, quando de illis publica fiebat inquiſitio, Sicut etiam modò fieri videmus: nam Tempore fœlici multi numerantur amici; Tempora ſi fuerint nubila, nullus erit. ¶ Cognorant. Ne cum illis annumerarentur. ¶ Aſt aderit tempus. Concluſio pſalmi breuis hæc eſt, quia ſi fuerimus ſocij paſſionum, erimus & conſolationum: Si compaſſi fuerimus & conregnabimus. ¶ Patienter. Alioquin laborem fruſtra ſuſtinuerimus, & (vt eſt in veteri adagio) temporis, ac olei facta erit iactura. ¶ Reſponderimus. Alluſio fit ad principium pſalmi, & ad id, quod Dominus ait in Euangelio Beati ſerui illi, ad quos cũ uenerit Dominus, & pulſauerit confeſtim aperiant ei. ¶ To nitru. Minarum, quæ fiunt nobis in præſenti tempore. ¶ Hoſtibus orbe fugatis. Quod fiet in die iudicij. ¶ Excipiat. Dicendo venite benedicti Patris mei poſſidete regnum uobis paratum à conſtitutione mundi. Amen. 1. Cor. 1 Luc. 12. Matt. 25.

INfirmos nature facit. Ne propter naturæ humanæ infirmitatem, auditis iis, quæ ad imitationem capitis tolleranda ſunt infortunia tribulationum aliquis deſperaret ſe poſſe ad ſalutem, & ad æterna regni gaudia cũ ſanctis peruenire, ſpei ſaluberrimum adhibetur remedium, quæ eſt in multiplici miſericordia Dei; nam & ſi verè fragilis natura hominis audito anguſtiarum horrore concutitur, mox tamen in ſpe diuinæ pietatis conſolidatur, qui (vt ait Apoſtolus) fidelis eſt & miſericors Deus, nec vllum patitur ſupra vires tentari, quinimò facit etiam cũ tentatione prouentum; cauit ergo vates. ¶ Infirmos natura facit. Quia natura humana per peccatum ſancia, multis infirmitatibus circundata eſt, puta, fame, ſiti, laſſitudine, cæteriſque malis, quibus eſt obnoxia, & demum corruptione, atq; morte, cuius rei prumptiſſimum exemplum attulit Dominus in Euangelio illius, qui deſcendendo ab Hieruſalem in Hierico incidit in latrones, à quibus expoliatus eſt, & multis vulneribus acceptis, ſemiuiuus eſt relictus; porrò is (vt docet Ambroſius in commem. ſuper Luc.) totius generis humani typus eſt ſuper lapſu prothoplaſti figuratus. ¶ Miſeroſque flagella. Super addita varijs ex cauſis, vt bonorum amiſſiones, amicorum vexationes, propinquiorum lãgores, & mortes, corporis, ac animi paſſiones innumerabiles, qualibus atritus eſt ſanctus Iob, Thobias, vereteſq; prophetæ, & ſancti martyres, de quibus canit Eccleſia: ſancti quãta paſſi ſunt tormenta, vt ſecuri peruenerent ad palmã martyrij. ¶ Eleus. Ideſt miſericordiæ, à Græcis ſumpta eſt hæc dictio variationis gratia. quia latinam verſus noſter minimè capere poteſt. ¶ Dona tuæ clem. piet. Et hæc deſcriptio miſericordiæ eſt, à qua pſalmus iſte ſumit initium. ¶ Veniã C 1. Co. 10. Luc. 23.

ODE LXXXVIII. EX PSALMO LXXXVIII.
Miſericordias Domini.

INfirmos natura facit, miſeroſq; flagella,
Robuſtos autem viuida ſpes eleus.

D multiplicē. Quā in varijs ſacramētis Eccleſie mul
tipliciter, Domin' miſericors nobis elargiē. ¶A-
uos. Nō ſolum Abraā, Iſaac, & Iacob cum xij. fi-
lijs capitibus xij. tribum, ſed multòmagis totum
Iſraeliticum populum de ægiptiaca ſeruitute e-
ductum, & in terram fluentem lacte & melle col
locatum. ¶ Noſtrique miſertus. Quia à Phyli-
ſtæis, & alijs gentibus miſeræ ſeruituti antè re-
gnum Dauid ſuppoſiti fuerant. ¶Veniæ fertilio
ris. Abundatioris miſericordiæ & gratiæ. Nam
huius regis tempore, qui prius finitimis ſeruie-

Dona tuæ clemens pietatis multa per æuum
Cantabo, veniam multiplicemq; tuam.
Tu priſcos miſeratus auos, noſtriq; miſertus
Effundes veniæ fertilioris aquas;
Nec ſolùm noſtri, verùm & miſereberis orbis:
Fuderis nas largas cumpietatis aquas.
Veridicum Dominum generatio ſentiet omnis,
Vtq; pij, & veri nuncia verba mea.

rant, dominari victis illis ceperunt: poſſunt, & ad tempora ſaluatoris aptiùs iſta referri, quandò pœnitentia in re
miſſionem peccatorum cœpit à Ioanne prædicari, & aquis baptiſmi cœperunt homines lauari ab ipſo in figura,
ſed à Domino Ieſu Chriſto in veritate poſſunt, & tertio de aquis multiplicum gratiarum ſpiritusſancti, per quem
Ioan. 7. etiam venia. i. remiſſio peccatorum conceditur, vnde & legimus illum dixiſſe. Qui ſitit veniat ad me & bibat &c.
Matt. 15. ¶Noſtri. Iudaicæ gentis, cui miſſus eſt primo, non ſum (inquit) miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.
¶Miſereberis orbis. Per Apoſtolos ad conuerſionem omnium gentium, deindę tranſmiſſos propter duricia Iudęo
rum. ¶Largas aqus. Per baptiſmum Chriſti. Ite (inquit) & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris,
& filij & ſpiritusſancti amen, ſunt etiam hæ aquæ varia dona ſpiritusſancti in Apoſtolos in die Penthecoſtes, & de-
Pſal. 24. inceps in alios fideles effuſi, quibus effectum eſt, vt totus orbis ad fidem Chriſti conuerteretur. ¶Veridicum Domi
num. Quia vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas, idcirco vbicumque de miſericordia fit aliqua mētio ple-
runque & de veritate ſubiungitur: miſericordia hic ſoit, quia per eam vocauit gentes remittendo eis per fidē pec-
cata multa: veritas, quia, quod promiſerat patribus de Chriſto ſuo mittendo, id opere compleuit, & de hac verita-
te mox ſubinfertur. ¶ Nam tu dixiſti. Miſeratio humani generis &c. reliqua enim horum duorum verſuum per
parentheſim dicta ſunt. ¶Edicto. Etenim ipſe di-
xit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt, ſi-
cut habetur in Geneſi dixit Deus, fiat lux & fa-
E cta eſt lux, fiat firmamentū, & ita factū eſt, & ſic
de reliquis omnibus. ¶ Vrgebit. Amat pius, ac
miſericors Dominus à miſericordia vinci & or-
geri. ¶Cœlos nouos. Apoſtolos intelligit, de qui-
bus & alibi pſaltes ait, Cęli enarrant gloriā Dei.
hinc & Dominus Eccleſiam ſuper fundamento
Apoſtolorum, atque prophetarum fundatā, re-
gnum cœlorum in Euangelio ſæpiſſimè appel-
lat. ¶ Aedificare. Alluſio eſt ad prædictum dictū
Apoſtoli, & ad aliud Dei agricultura, & Dei ædi
1. Cor. 3. ficatio eſtis. ¶Vt primi. Parentes, ędificij ſpiritua
lis, & ciuitatis Dei principales, à quibus cœteri
per carnem orti ſunt: poteſt etiam ſignificare o-
mnes viros ſpirituales antiquos, qui in aliquo
defecerunt, vnde neque quod cœperant circa ſa-

Nam tu dixiſti (cuius ſunt cuncta creata
Edicto, cuius verbaque firma manent.)
Humani generis mihi quæ miſeratio cordi eſt,
Vrgebit cœlos ædificare nouos.
Qui non vt primi veteraſcant, omne per æuum
Sed durent: niteant ſyderibusq; ſuis.
Lux in eis: ſimul & per eos fulgebit in omnes,
Lux noua, lux veniæ: lux pietatis ea eſt.
Fœdera quæ patribus pepigi, promiſſaq; cuncta
Vera probabuntur rebus ab exhibitis.
Namque parabuntur nitida fulgoris eorum
Luce hominum tenebris pectora fuſca prius,

lutem, atque conuerſionem populi conſumare potuerunt. ¶ Veteraſcant. Quod autem ueteraſcit anihilatur, ac
Heb. 8. propè interitum eſt, vt docet Apoſtolus: ſacerdotibus iudęorum hæc aduenìſſe nemini dubium eſt, nam ipſi eum
ſuo ſacerdotio, & ceremonijs ſacrorum illius temporis ad nihilum deducti ſunt. ¶ Syderibusq; ſuis. Aut virtutibus
aut ſucceſſoribus, virtute, miraculis, atque vitæ exemplo præſulgentibus. ¶ Lux. Gratiarum ſpiritusſancti, & verita
tis verbum, per quod omnes gentes in tenebris ignorantiæ, & infidelitatis iacentes ad lumen verę fidei, & agnitio-
nis ueri Dei adducti ſunt. ¶In eis. Primò. ¶ Lux noua. Nouæ gratiæ. ¶ Lux veniæ. Remiſſionis peccatorum per ba-
ptiſmi ſuſceptionem. ¶ Pietatis. Ideſt miſericordiæ, quia (vt Ait Apoſtolus,) non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus
nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, & alibi miſericordiam Domini, qui non ſumus conſum-
Tit. 3. pti. ¶ Patribus. Antiquis quòd in ſemine eorum benedicerentur omnes gentes. i. Chriſto de eorum genere ſecun-
Gen. 3. dum carnem naſcituro, & de terra promiſſionis, quæ eſt terra viuentum danda eis in hereditatem. ¶ Vera proba-
buntur. Effectu ſecuro, qui manifeſtabitur vbique ex eorum prædicatione. ¶ Parabuntur. Pectora, quod eſt infra,
ſic ordina litteram, namque Pectora hominum prius fuſca tenebris (de quibus ſupra) nitida luce fulgoris eorū
Luc. 3. parabuntur, ſupple ad excipiendum Dominum, vnde & Ioānes Baptiſta præcipuum cœlum regni Eccleſiæ in ſua
F prædicatione clamabat. Parate viā domini: rectas facite ſemitas eius. ¶His cœlis. Electis meis, quod eſt infra. ¶Te-
ſtamenti. Noui, ſicut & ſequitur. ¶Noua quo promiſſio regni. Nam ipſe Dominus in primis verbis prędicationis
ſuæ dixit. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. ¶Fœdera ſacra. Pactiones inuiolabiles.
Matth. 4. eſt autem ordo; his electis meis diſpoſui ſacra fœdera teſtamenti, quo noua promiſſio regni eſt, ſcilicet cœlorū,
quod ante miſſionem apoſtolorum fuit hominibus clauſum. ¶Dauidi. Regi, quò ad literam, nam & illi iurauit
Dominus, quod de ſemine eius poneret ſuper ſedem ſuam, quod & verificatum eſt in Chriſto de ſemine eius orto
ſicut Angelus ad Verginem Mariam dixit. Dabit ei Dominus ſedem Dauid patris eius, & Apoſtolus de filio ſuo
Rom. 1. (inquit) Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem, & iterum. Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtū
2. Tim. 2 reſurrexiſſe ex mortuis ex ſemine Dauid ſecun-
dum Euangelium meum, in quo laboro vſq; ad
vincula poſſumus, & ſecundum altiorē ſenſum
intelligere, non de Dauide Rege, qui fuit tipus,
& figura Chriſti tam nomine, quàm factis: ſed
potius de ipſo Chriſto, nam Dauid interpreta-
tur, manu fortis, & decorus aſpectu, vt infrà etiā

His teſtamenti, noua quo promiſſio regni eſt,
Diſpoſui electis fœdera ſacra meis,
Dauidiq; meo ſeruo ſuper omnia charo
Iuraui; faciam fixaq; dicta mea,

dicitur

Ecce tuum ſemen per ſæcula cuncta parabo,
  Grande illud ſemen, forte, fidele mihi.
Illud idem ſemen patribus memorabile priſcis,
  Quod ſum pollicitus patri, & auo, & genito.
Vt quæ præterijt noſtram generatio ſedem
  In ſe habuit: ſic & quæ modò tranſigitur.
Proxima poſt iſtam generatio quæq; futura
  Hanc ſedem ſolij ſic habitura tui eſt.

A

dicitur in verſu; quæ interpretatio optimè conuenit Chriſto: nam de illo ſcriptum eſt; quod fuit ſpecioſus forma præ filiis hominum, & quod Dominus fortis, & potens, & Dominus potens in prælio, & quia in eo, ac ſemine eius ſpirituali omnia promiſſa, de quibus infra ſunt perfectè completa, non autem in Dauide rege, quod & ipſemet pſaltes infra hoc eodem pſalmo conqueritur, de Chriſto itaq; & nos intelligamus. ¶Super omnia charo. Vnde & Joannes Baptiſta dicebat de illo diſcipulis ſuis pro ſe nimium zelantibus. Ioan. 1. & 3.
Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt, & iterum pater (ait) diligit filium, & omnia dedit in manu eius, rurſus, & ipſe pater voce de cœlo bis emiſſa. Hic eſt (inquit) filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. ¶Faciam fixa. Ideſt firma alluſio eſt ad pacta Romanorum, quæ cum legibus ſuis ære figebantur. ¶Tuum ſemen. Spirituales filij, Chriſti fideles, de quibus ſcribit Apoſtolus. Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro: quòd ſumus filij Dei, quòd ſi filij & heredes, &c. ¶Grande. Quia per omnes orbis partes eſt diffuſum. ¶Forte. quòd paruit in multis millibus martyrum. ¶Fidele. Neq; enim potuerunt vel exquiſitis generibus tormentorum, aut blandis vllis promiſſionibus regeri ad negandam Chriſti fidem. ¶Patri, & auo, & genito. Tribus Patriarchis præcipuis. Iacob patri, xij. tribuum, vnde fluxit omne Iudæorum genus. Iſaac vnigenito Abrææ legitima ex vxore libera. & Auo ipſi Abrææ quibus facta ſunt dicta promiſſio ſuper ſemine, quod eſt Chriſtus, & Chriſtiani uide Apoſtolum ad Romanos latè probantem eos, qui fidem patris Abrææ imitantur, in ſemine eius computandos eſſe, non autem qui ex carne tantum. ¶Noſtram ſedem. In cordibus fidelium antiqui teſtamenti, per fidem enim Deus habitat in cordibus fidelium, ut docet Apoſtolus, qui & ſunt thronus eius. ¶Quæ modò tranſit. Noui ſcilicet teſtamenti, & ad tempora primitiuæ Eccleſiæ hoc referas, quia ſequitur. ¶Proxima poſt iſta gen. Iuxta illud. Generatio præterit, & generatio aduenit. ¶Hanc ſedem. De qua ſupra, vnde & ipſe ait, & ego habitabo in eis, & ipſi erunt populus meus, & ego ero illorum Dominus, & in Euangelio, vbi fuerint duo, vel tres in nomine meo, in medio illorum ſum. ¶Solij. Pontificij unde & Epiſcopi omnes in medio fidelium pro illo ſedent, & ſummus Pontifex ſuper omnes tamquàm vices Chriſti gerens ſedet. ¶Stabilem ſedem. Ad differentiam ſedis Sacerdotalis antiquæ ſecundum ordinem Aaron, quæ euerſa eſt. ¶Amore. Quia lex uetus fuit timoris: Lex autem Chriſti noua. Lex amoris eſt; in hoc (inquit) cognoſcent homines, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem adinuicem habueritis, plenitudo quippe legis eſt dilectio. ¶Amor. Dei, & proximi. ¶Homines cœli. Quod ita probat Gregorius in homelia Euangelica patris familias, qui nuptias fecit filio ſuo. cœlum mihi ſedes, eſt dicit Dominus, & anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ, teſte Salomone. Chriſtum autem dicimus (vt ait Apoſtolus) Dei virtutem, & Dei ſapientiam: ergo anima iuſti, in qua uirtus, & ſapientia Dei ſedet, immo ipſe Deus, Cœlum effectum eſt tales fuerunt animæ Apoſtolorum, ac deinceps multorum fideliũ ergo, & ipſi homines facti ſunt cœli. ¶Mirabile dictu. Propter terrenum fundamentum: verum, & dij ab ipſo Domino, quod eſt mirabilius, etiam appellati ſunt in alio Pſalmo; & in Euang. Ego dixi vos dij eſtis: & filij excelſi omnes. ¶Confiteãtur ubiq; In publicis ad populum concionibus, in canticis pſalmorum, & hymnorum, in operibus, atq; miraculis. ¶Tua quæ eſt Eccleſia. Sanctorum omnium conuentus ad differẽtiam Synagogæ Iudæorum. ¶Dicta & acta tua. Quæ in Euangelijs præcipuè ſcripta ſunt. Sed & quæ in ueteri teſtamento in libris prophetarum continentur, iuxta illud Dominicum præceptum. Bonus paterfamiliâs profert de Theſauro ſuo noua, & uetera, hoc eſt, utriuſq; teſtamenti præcepta. ¶Dictaq; & acta. Memoratu digna. ¶Alytheiam. Ideſt Veritatem, de hac re etiam Zacharias pater Ioannis in ſuo meminit cantico, & B. Virgo in ſuo dulciſſimo hymno. ¶Repromiſſerat. Pluries. Et erexit (inquit ille) cornu ſalutis in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſæculo ſunt prophetarum eius & iſta. Suſcepit Iſrael puerum ſuum. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraam, & ſemini eius in ſæcula. ¶Dictis admirabilis. Quia promittit ea magna quæ nullus hominum ſperare auderet, daturum ſcilicet ſe nobis; & quia proprio filio non parceret: ſed pro nobis traderet illum in mortem horrendam, & reſurrectionem ex mortuis, & regni cœleſtis communem cum proprio, atq; naturali filio hæreditatem: hæc, & his ſimilia ſunt admirabilia promiſſa Domini ex eius dictis collecta. ¶Ac factis. Operibus complendo ea, quæ promiſit. ¶Canendus erit. Ideſt laudandus, vnde & poëta ſecularis legitur dixiſſe de quodam rege, qui à ſuis laudabatur. Regemq; canebant. ¶Nubibus è celſis. Ideſt ex ſanctis prædicatoribus utriuſq; teſtamenti, qui non ſolùm cœli, ſed etiam nubes vocati ſunt, ut docet Gregorius in homelia piſcatoris, exponendo illud Eſaiæ. Qui ſunt iſti, qui ut nubes uolant? & tanquam columbæ ad feneſtras ſuas? Sancti (inquit) prædicatores nubes appellantur, quoniam de terra in altum per contemplationem eleuantur; & per contemptum terrenarum rerum, uolant autem quia celeriter per orbem diſcurrunt: tonant autem minis pœnarum abſterrendo peccatores: compluunt humana pectora doctrinis ſalutaribus, & fulgurant miraculis, ut nubes. Eſt ergo ſenſus. Quiſnam ex ſanctis prædicatoribus eſt ſimilis Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto? reſponde utiq; nullus, quia finiti ad infinitum, creaturæ ad creatorem nulla poteſt eſſe comparatio. ¶Quiſue hominum. Subaudi in mundo celebratorum, & ſi dij ab aliquibus æſtimati ſunt, aut inter Deos relati, ut multi ex his, quos Græci, ac

Marginal references: Rom. 8. — Rom. 4. — Eph. 3. — Eſa. 36. — Matt. 18. — B — Ioan. 13. — Pſal. 81. — Ioan. 10. — C — Luc. 1. — Eſa. 60.

Ædificabo tuam ſtabilem per ſæcula ſedem,
  Qua tu rex ſedeas firmius inter eos.
Cordibus inq; hominum Rex tutus amore ſedebis:
  Regis enim ſolium firmat, & auget amorum.
Quòd fiant homines cœli (mirabile dictu.)
  Quòd ſedeas medius rex Deus inter eos.
Hi ſtabiles cœli tua confiteantur vbiq;
  Dicta excelſa Deus, miraq; facta tua.
Sanctorum in cœtu (tua quæ eſt Eccleſia) narrent
  Per populos omnes, dictaq;, & acta tua,
Rex vt Alytheiam, quam repromiſerat olim,
  Fecerit: ac dictis manſerit ipſe ſuis.
Eſt igitur dictis Deus admirabilis, atq;
  Non minor in factis ore canendus erit.

D Romani ante Chriſtum adorabant. ¶ Dei natos inter. Anaſtrophe eſt. Et ſi omnes homines filij Dei ſint per creationem; non tamen omnes per gratiam. Sunt enim quidam, qui homines tantùm dicuntur, & quidam filij Dei vocantur, & hi ſunt in duplici genere. Angeli, qui in cœlis ſunt, & homines ſancti, atq; electi Dei, quorum nomina ſunt ſcripta in libro vitę, & de iſtis nunc eſt præſens comparatio, vt iſte ſit ſenſus, quis inter filios Dei, ſiue Angelos, ſiue uiros iuſtos eſt ſimilis Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto? reſponde, ut prius, vtriq; nullus. Eſt etiam alius ſenſus in omnibus iſtis comparationibus paulò magis tectus, ò Deus, quis hominum, aut filiorum hominum, vel filiorum Dei ſiue tuorum, ſimilis eſt tibi? & modò reſpondendum eſt, non utiquè nullus; ſed unus tantū, & filius hominis, idemq;

Nubibus ex altis quis enim æquiperabitur illi?
  Quiſúe hominum? quiſnam par tibi? quis ſimilis?
Quiſúe Dei natos inter, ſeu cælitus alta
  Luce micet; ſiue hic inferius niteat?
Æquari valeat tibi nobilitatis & author,
  Et bonitatis fons, culmen & Imperij?
Gloria ſanctorum tu, glorificandus ab illis,
  Iuſtorum probitas, tuq; probandus eis.
Magnus & excelſus Dominus, ſuperansq; coronam
  Electorum omnem, quo famulentur ei.
Terribilis cunctis; tremebundus & omnibus his, qui
  Stant in circuitu; quòd redeant, & eant.

Ioan. 10, filius Dei Deus, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt æqualis Deo patri: in eo, quòd Deus: & ipſe eſt minor
Ioan. 16, tamen patre, & multum diſimilis, in eo, quòd homo eſt. de primo dixit ipſe ego, & pater vnum ſumus de ſecundo
idem dixit: vado ad patrem, quia pater maior me eſt. ¶Cœlitus. E cœlo, uel in cœlo: quales ſunt Angeli, & animæ beatorum. ¶Micet. Refulgeat. ¶Siue hic. In terra mortalis adhùc. ¶Niteat. Virtutis luce, fama, uita probata, aut etiam miraculorum ſplendore. ¶Nobilitatis. Tribus modis ſolent aliqui ſplendere aut vno, uel duobus eorum ſanguinis nobilitate, vt reges, uirtutis probitate, ut ſapientes, forteſq; uiri, & dignitatis celſitudine, ut in magiſtratu, ac imperio exiſtentes: in iis omnibus primatum tenet, longeq; ſuperat omnes Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra; qui ſapientia eſt, atq; uirtus Dei patris, qui habet ſcriptum in ueſtimento, & in femore ſuo Rex regum, & Dominus dominantium. ¶Gloria ſanctorum tu.
Matt. vlt. Quia (ut ait Apoſtolus) qui gloriatur, in Domino glorietur non enim, qui ſe ipſum commendat, ille probatus
E eſt. ſed quem Deus commendat. ¶Glorificandus. Sed quomodo? dum quotidie canunt, tibi honor tibi laus, tibi gloria. Item in fine pſalmorum gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, & in calce Hymnorum. Gloria Patri
1. Cor. 1. Domino, natoq;, &c. ¶ Coronam. Ideſt conuentum, atq; Eccleſiam Sanctorum, quibus coronari, atq; veſtiri di-
Apoc. 19 citur Dominus, ut & principes ſæculi ſuis ducibus comitibus, atq; nobilibus. ¶Famulantur. Non quia famulis,
1. Cor. 1. aut miniſtris indigeat Dominus qui uenit miniſtrare, & non miniſtrari; ſed quia illis expedit, ac magno cedit ho
Matt. 20. nori tali Domino famulari, cui Angeli ſeruiunt. ¶Terribilis. In iudiciis. atq; pœnis infligendis, quos enim non
Ge. 3. & 7 terreat, pœna primis parentibus indicta; diluuium omnis carnis: Sodomorum, atq; Gomorreorum ſulphureum
& 19. incendium, decem plagæ Aegyptijs immiſſæ, & poſt eas ſummerſio totius exercitus Pharaonis in mare rubrum
Exo. ca. 5 cum aliis multis ſimilibus, profectò horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. ¶ Tremebundus. Propter
vſq; ad 15 horrendæ maieſtatis decus obſeruandum. ¶Stant in circuitu. Aſſiſtentes hi dicuntur à Daniele. ¶ Redeunt, &
Heb. 10. eunt. Hi propriè angeli, ac adminiſtratorij ſpiritus propter nos in miniſterium miſſi vocantur ab Apoſtolo de
Dan. 7. horum multitudine, ſcribit Daniel. Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.
Heb. 1. ¶ Quis par, aut ſimilis. Vtroq; modo reſpondeatur, vt ſupra, primò ſtilq; nullus ſecundo ſi de perſona Dei patris
Dan. 7. intelligatur, nullus niſi filius pariter, ac ſpiritus ſanctus. ¶ Sator. Ideſt Creator. ¶ Verax. Cuius filius eſt veritas. ¶ Verum. In genere neutro ponitur vbiq; pro ueritate, quam fecit Dominus in Chriſti, quem promiſſerat, exhibitione. ¶ Edicto. Diuina tua uoluntate, atque poteſtate aliquo exteriori ſigno patefacta. Nam dum eſſet in mari, nautas audiuimus dicentes, qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?
Matth. 8. ¶ Fluctibus. Exuberat propter maris feruorem, quo plerumq; ad ſimilitudinem exuperantis, ſiue ſuper effluentis à focni, ex nimio ignis, calore. ¶ Notus. Auſtralis ventus, quæ flante, magni imbres, vt plurimùm è cœlo deſcendunt, & cientur in mare nouæ tempeſtates. ¶Aquilone ſereno. Quo leuiter flante ex toto fugiunt nubila cœlo. ¶Superbum ceu paſſum vulnera. Ideſt Diabolum, qui perinde fugit facto ſigno Crucis ac ſi vulneratus eſſet. nec enim corporeus eſt
F Diabolus, vt poſſit vulnerari: ſed per ſimilitudinem humanos ponit Affectus. ¶Proſtrati. Per humilitatem crucis, & patientiam in ea: nam Diabolus, vti furioſus procurauit ſibi ipſi vincula, quibus alligaretur, & tela, quibus transfoderetur, procurando necem Chriſti. ¶Vilis, & abiectus. A ſua Tyrannide. ¶Spernitur. A fortibus Chriſtifidelibus, & hoc in pœnam ſuæ ſuperbiæ. ¶Fortis in extento. Sic ordina litteram, & inde fortis dextera in extento virtutis lacerto vagos quaq; hoſtes diſperſit, ſenſus verò hic eſt, & ego ſi eleuatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum: extentis namq; manibus in cruce, per charitatem traxit omnes gentes ad fidei ſuæ
Ioan. 12. cultum, unde inimici eius Iudæi fuere fugati,

Cunctorum Domine, & virtutum Rector, & orbis
  Inſpector, quiſnam par tibi? quis ſimilis?
Tu Deus oīpotens, superûm ſator, atq; hominū rex
  Tu uerax Dominus, veraq; verba tua.
Verum dextra tenet tua; verum leuaq; tractat,
  Sunt in circuitu cunctaq; vera tuo.
Edicto tu cuncta creas; regis omnia nutu,
  Et tonitru terres, fulmine cuncta quatis.
Fluctibus æquoreis licet inſit magna poteſtas
  Vis tua ſed maior prædominatur eis,
Teq; ſinente Notus Boreæ contrarius vndas,
  In cœlum tollit, mox & in ima premit.
Teq; iubente fugit Notus; atq; Aquilone ſereno,
  Nubibus eiectis, æquora ſtrata ſilent,
Tu faſtu tumidum Regem, quaſi vulnera paſſum,
  Proſtrati: abiectus ſpernitur vnde modò.
Fortis, in extento virtutis & inde lacerto
  Hoſtes diſperſit dextera quaq; vagos,
Nec mirum quæcumq; libent ſurſum, atq; deorſum
  Si facis in mundo: ſub ditione tua eſt,

atq; per

Ecce tui cœli, tua tellus; orbis & oræ,
In ſe quæq; ſimul plena decoris habent.
Cuncta tuæ fecere manus; prompſere decorem
Omnibus: his rerum copia larga data eſt.
Quin etiam gelidos flatus Aquilonis ab Arcto
In certos vſus tu Deus ipſe facis.
In mare quod ſalſum eſt; lubricũ, qđ mobile uentis;
Naufragio expoſitum, fluctiuagumq́; creas.

atq; per totum orbem diſperſi. ¶Surſum. Ideſt in cœlo. ¶Deorſum. Ideſt in terra. ¶Sub ditione tua eſt. Ideſt ſub poteſtate tua. ſub dominio tuo. ¶Ecce tui cœli: Ad litteram planus eſt ſenſus. Myſticè uerò ſic intellige tui ſunt cœli, ideſt Apoſtoli, de quibus & ſupra dictum eſt, tua eſt tellus, ideſt terrena Iudæorum corda. ¶Orbis & oræ. Ideſt quæq; gentes, quæ in uariis orbis partibus inhabitant. ¶Decoris. Ideſt naturaliũ donorum ciuilium atq; moraliũ uirtutum, quò ad infideles: ad fideles autem etiam theologalium, & chariſmatum ſpiritusſancti. ¶Manus. A

Pro Dei operatiua virtute, ubiq; manus ponuntur. ¶Prompſere decorem. Signato uſus eſt uerbo, quo per annulum aut ſigillum imago imprimitur: quia & omnes homines in anima Dei imaginem, atq; ſimilitudinem depromptam habuerunt ab initio creationis illius. ¶Omnibus bis. Cœleſtibus, atq, terreſtribus, fidelibus, & infidelibus, Apoſtolis & aliis. diues enim paterfamilias etiam filio iuniori, & prodigo mox futuro ſubſtantiæ ſuæ portionem dedit, vtinam non receſſiſſet à patre (ut ait Ambroſius) & ætatis defectum minimè ſenſiſſet. ¶Gelidos flatus Aquilonis. Iuxta literam flante hyemali Borea, Niues & Imbres e cœlo affatim deſcendunt, quibus & inebriatur terra nouo ſeminum fœtu grauida, & nimia luxuries folliculorum à frigore cohibetur, & uermes interficiuntur, qui teneras ſegetum corroderent radices. Myſticè Aquilo gelidus, Diabolus eſt, unde & dixit Propheta, Ab Aquilone pandetur omne malum, quia Diaboli ſuggeſtione omne perpetratur peccatum, & tamen in certos uſus exercitationis noſtræ ſinitur flare in homines Diabolus ſuas ſuggeſtiones prauas: ut qui tali in lucta uictores fuerint, coronentur, dedit enim Deus hunc hoſtem, quem ſua adiutus gratia ſuperaret homo, ne ſegnes in deſidia marceſceret, porrò flatus eius in terra cordis humani pares operantur effectus, de quibus ad literam ſupra dictum eſt: nam & imber abundantior gratiæ diuinæ tentatis infunditur, & uirtutum ſemina pullulant in cordibus ita inebriatis: luxus ſuperflui uictus & potus reſtringuntur præ timore caſus in peccatum: ſed et uermes inanis gloriæ radicibus uirtutum, ac bonorum operum inſidiantes extinguntur. ¶Ab Arcto. A Septemtrione, ubi uidetur quoddam ſydus quod urſa Latinè, Græcè arctos dicitur: ſed aſſiduo poetarum uſu id uocabulum iam noſtrum factum eſt, idcirco autem dicitur ab arcto flare Diabolus, quia ipſe legitur dixiſſe, Aſcendam in cœlum ad Aquilonem, ibiq; ſtatuam thronum meum, & ero ſimilis altiſſimo. ¶Tu mare quod ſalſum eſt. Ab initio fidei primitiuæ Eccleſia à duobus hoſtibus ſe ſe inuicem adiuuantibus multa mala paſſa eſt: ſed in ipſis creuit, ut benè fota ſeges. Diabolo ſcilicet, ac mundo: ſicuti per aquilonem diabolus exprimitur, ita & per mare mundus; cum autem mundum dico, non elementa. ſed amatores huius mundi, & eorum, quæ in mundo ſunt, intelligo. iuxta illud. Et mundus eum non cognouit, & iterum. Nolite diligere mundum. porrò in hoc mundo hæc omnia inſunt quæ in mari eſſe deſcribuntur, ſalſedo quæ amaritudinem tribulationum ſignificat: Lubricitas, inſtabilitatem earum rerum quæ delectant, & per eas pronitatem ad peccatum. Mobilitas. Inſultationem aduerſariorum. ¶Naufragio expoſitum. Per hoc pericula, quæ ex uoluptatibus adueniunt animabus. ¶Fluctiuagum. Per hoc incertitudines bonorum, & tempeſtates perſecutionum denotantur. ¶Mons Thabor. Ille eſt, in quo penè omnia legis Euangelicæ data ſunt mandata, & in quo transfiguratus Dominus Lucem ſuæ claritatis tribus diſcipulis oſtendit, iure merito itaq; interpretatur; unde uenit lumen. ¶Hermon: Maledictus ideò dicitur: quia interpretatur anathema, quæ eſt maledictio peſſima, unde & Apoſtolus legitur ſcripſiſſe. Si quis non amat Dominum Ieſum Chriſtum ſit anathema: & à noſtris iuris pontificij doctoribus uocatur excommunicatio maior: hoc autem in loco ſignificat terram illam, cui ab initio peccati maledixit Deus, & per eam peccatores omnes & præcipuè gentiles, qui ante Chriſti aduentum à Iudæis maledicti reputabantur, ex quo in tenebris infidelitatis tamdiu eſſe ſinebantur: Sed per Apoſtolos à Chriſto ad eorum illuminationem tranſmiſſos à tam longa maledictione ſoluti ſunt. Sic ergo exponamus locum hunc difficilè intellectu. Et Iudæus, qui in Chriſtũ credidit, per Thabor ſignificatus vnde venit lumen fidei ad alias gentes, & Hermõ ideſt maledictus olim gentium populus, modò autem & ipſe fidei lumine illuſtratus, in vnum Chriſtianum populum coactus vterq; eiuſdem benedictionis particeps erit. ¶Simul. Quia ex duobus populis vna facta eſt Eccleſia fidelium. ¶Gens tenebroſa prius. Iudæam intelligit peccatorum multorum tenebris obuolutam, cui & Eſaias vates de Chriſti aduentu prenuncians aiebat, Surge, & illuminare Hieruſalem quia venit

Margin: Luc. 15. — Hier. 1. — B — Eſa. 14. — Ioan. 1. — 1. Ioa. 2. — 1. Cor. 16

Mons Tabor vñ venit lumen, maledictus, & Hermõ
Vnde anathema prius, tunc benedictus erit.
Mons Tabor atq; Hermon ſimul exultabit vterq;
Luminis aduentu, quod benedicat eis.
Gens tenebroſa prius luſtrabitur, & maledicta
Tunc benedicetur luce oriente noua.
Nominis inq; tui virtute, potenter abyſſo
Obſcura erepti, carmina læta canent.
Cantabunt, tuus eſt validiſſimus iſte lacertus:
Hocq́; potens robur mi Deus alme tuum eſt. C

lumen tuum: & gloria Domini ſuper te orta eſt. ¶Et maledicta. Gentilitatem innuit. ¶Luce oriente noua. De qua in Euangelio Terra Zabulon, & terra Neptalim trans Iordanem Galileæ gentium populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis Lux orta eſt eis. de hoc lumine prædixit etiam Zacharias propheta pater Ioannis Baptiſtæ. Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedent. Sic & Simeon in cantico. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. ¶Abyſſo obſcura. Ex profunditate tenebrarum, triplicium infidelitatis, ignorantiæ & peccatorum grauiſſimorum, quæ Apoſtolus enumerat in Epiſtola ad Romanos caput gentium deſtinata. ¶Carmina læta canent. A die conuerſionis gentium vſq; hodie adimpletur hoc vaticinium in omnibus Eccleſiis, in quibus Pſalmi cantantur, & hymni, atq; alia multa diuerſa cantica. ¶Tuus eſt valediſſimus iſte lacertus. Fortiſſimum hoc tuum brachiũ, quo ferrea Romanorũ potentia abſq; gladiis, aut telis ullis comminuta eſt, & Chriſto Domino ſubiecta eſt: ſic & alibi, hæc eſt mutatio dexteræ excelſi. ¶Lubrica. Ad peccandum prona. ¶Via. Huius vitæ, propter infinitas tentationes quotidie in nos inſilientes.

Margin: Eſa. 9. — Matth. 4. — Luc. 1. — Luc. 2.

D filientes.¶Dextera.Domini,quę eſt ipſæ Domi-
nus Ieſus Chriſtus,ad dexteram patris eleuatus.
¶Exerto.Ab impedimentis mortalitatis denuda-
to.¶Fortique lacerto. Hoc eſt,diuina potētia in
ſubiectionem aduerſariorum aperto miraculo
demonſtrata.¶Tollatur.Pro extollatur Aphere-
ſis eſt, alias malam habet ſignificationem , vt in
illo clamore iudęorū . Tolle tolle crucifige eū ,
& alibi tollantur de medio qui,vos conturbant.
¶Nos.Ideſt mentes noſtras.¶Noſtraque. Subau-
di virtutum ac bonorum operum ſtudia . ¶ Ad
alta.Cœleſtia,ſ.prœmia.¶Nam duo. De quibus
infra,veritas iuſtitiæ & iudicium diuinum.¶Te
cta latent.Quia iudicia Domini abyſſus multa ,
Pſal. 35. iuſta quidem ſunt & vera , ſed modo nobis oc-
culta , & hæc præcipuè, quare magis hunc,quā
illum aſſiduis vexet flagellis? quare larga manu
hūc magis,q̄ illū ditet,& honoribus decorē red-
dat? ſed ſuper oia latet hoc quare hūc magis eli-

Sit tua firma manus in nobis,robur vt inſit
Perpetuum: quoniam lubrica tota via eſt.
Dextera præcipuè,exerto fortique lacerto,
Tollatur,quæ nos,noſtraque ad alta leuet.
Nem duo tecta latent modò: ſedes vnde paratur
Regula iuſtitiæ,iudiciumque tuum.
Mirificam at faciem præconum more præibunt
Luce palam veluti numina clara duo.
Quæ miſeros releuat pietas, & nobile verum,
Quod pepigit,ſeruat,reddit & omne bonum.
Qui miſer eſt,dominum miſerantem pronus adoret,
Defleat,& veniam ſentiet inde ſibi.
Nam veluti nouit miſereri,& reddere nouit,
Quàm,quæ promiſſit,ſat potiora Deus.

gat,quàm illum,iſtum magis ac magis induret,illum verò in dies meliorem reddit,his omnibus quæſtionibus re-
Rom. 11 ſpondendum eſt cum Apoſtolo. O ſapientiæ & ſcientiæ Dei diuitiarum altitudo : quàm incomprehenſibilia ſunt
Pſal. 118 iudicia eius:& inueſtigabiles viæ eius.Quis enim cognouit ſenſum Domini &c.veruntamen firmiſſimè, tenēdum
Io. 5. eſt, quia iuſtus eſt dominus:& rectum iudicium ſuum.¶Tua ſedes. Iudiciaria poteſtas,de qua in Euang. Patet o-
mne iudicium dedit filio,vt quemadmodum honorificant patrem, honorificēt & filium.¶Præconum more.Qui
ſolent Reges ante ire. ¶Luce palam.Manifeſte.¶Numina clara. Per quæ diuinum numen clarificatur inter homi-
nes.¶Duo.Miſericordia, & veritas,de quibus infra.¶Quæ miſeros releuat pietas.Hæc eſt miſericordia, qua pecca-
tores per indulgentiam modo, releuantur à mi-
E ſeria.¶Et nobile verum. Hæc eſt veritas, quæ no
biles maximè decet,hac promiſſa domini adim-
plētur.¶Quod pepigit. Et maximè illud,de quo
Zacharias. Iuſiurādum, quod iurauit ad Abraā
patrem noſtrum daturum ſe nobis ; & beata vir
go . Suſcepit Iſrael (ait) puerum ſuum , recor-
datus eſt miſericordiæ ſuæ.¶Reddit. Nūc in ſpe,
poſt hanc vitam in re.¶Omne bonum. Ideſt ſcip
ſum.¶Defleat . Pœnitentiam agendo . ¶Iubila.
Cantus ſunt,quibus gaudia mente concepta vel
lent exprimi,ſed plenè non poſſunt.¶Sequi. Pro
aſſequi,quę prius nec ſperare auſi fuiſſent.¶Am
bire.Deſiderio circumplecti.¶Adeſto.Futuri tē-
poris tertia perſona . ¶Subſequitur. Lumina di-
Pſal. 126 uini vultus.i.Gratiam præuenientem, & hoc ga
Io. 1. vanum eſt vobis ante lucem ſurgere . ¶ In tene-
Io. 3. bris.De quibus in Euang. Ioannis . Lux in tene-
bris lucet,& tenebræ eam non comprehēderūt ,
& alibi. Lux venit in mundum. Et dilexerūt ho-

Quàm fœlix populus,qui gaudia pectore tanta
Concipit;vt magna iubila voce canat.
Lœtandum miſeris,veniæ ſolatia primùm
Obtinuiſſe: deinc præmia poſſe ſequi.
Quæ Deus, vt valeant optare,optata tenere,
Syderei vultus lumen adeſto tui.
Qui non ſubſequitur diuini lumina vultus,
Ambulat in tenebris, in foueamque cadet.
Præduce luce Dei rectà procedimus omnes.
Namque ſit hæc quànuis ardua,tuta via eſt.
Totum emenſis iter quiſquis præeunte lucerna
Venerit ad metam, iubila voce canet.
Nomineque in domini plenè lœtabitur intus ,
Quotidieque dabit cantica lœta foris.

mines magis tenebras,quàm lucem,quæ autem ſint hæ tenebrę,dictum eſt ſupra,quia infidelitatis,ignorantiæ,&
peccatorum.¶In foueamque cadent. Inferni,nam qui ambulat in tenebris,neſcit,quo vadat.¶Recta . Aduerbiali-
ter,per viam iuſtitiæ non à dextris declinando,nec à ſiniſtris ¶Ardua.Quia vt etiam ſapientes ſæculi dixerunt.Ar-
Matt. 7. dua virtutis via,& in Euang. Dominus . Lata (inquit) via ducit ad perditionem:arcta verò ad vitam. ¶Lucerna.
Pſal. 18. Verbi Dei illuſtratione,de qua idem pſaltes alibi. Lucerna pedibus meis verbum tuum , & lumen ſemitis meis.
Matt. 10. ¶ Metam.Ad finem vitæ,nam qui perſeuerauerit uſque in finem hic ſaluus erit.¶Intus.Interiore gaudio,quo ad
& 24. animam;nam gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ,& alibi pſaltes.omnis gloria filiæ regis ab in-
Pſal. 44. tus.¶Foris.Vt commune ſit gaudium ſpiritus,& carnis:quorum fuit & communis tribulatio uexationis;nam ani-
F ma,& caro,actiones,atque paſſiones ſibi inuicem communicant. ¶ Nullus inanis. Iactabundus enim ſumo uanæ
gloriæ delectatus ante Deum uacua accedit,lucerna,& ob id inter fatuas uirgines deputabitur, quæ cum lampa-
Matt. 25. dabibus minimè ſumpſerunt oleum ſecum,& idcirco Ianua regni cœlorum illis occluditur . ¶ Propria iuſtitia.
1. Cor. 4. Quid habes (inquit Apoſtolus) quod non accepiſti? quod ſi accepiſti,quid gloriaris,quaſi non acceperis? ¶Virum
Matt. 6. Pro uirorum , quas ſi quæſiſſet diceretur ei,amen dico tibi , recepiſti mercedē tuam.Et Attendite (inquit domi-
nus) ne iuſtitiam ueſtram faciatis coram hominibus : ut uideamini ab eis:alioqnin mercedem non habebitis a-
pud patrem ueſtrum,qui in cœlis eſt.¶Perſoluetque Deo,Perdiereſim. Ideſt ſyllabæ ſolutionem. ¶Illuſtrator , ani
marum.Hic uates reflectit ad Deum ſermonem.Aduertendum enim eſt,peculiarem eſſe tropum hunc. i.modum
loquendi pſalmiſtæ , ut modò ad Deum, modò
in perſona Dei ſibi ipſi reſpondeat, modò allo-
quatur homines , & interdum quaſi vnus ex eis
loquatur & pro eis, & rurſus ad Deum ſeſe con-
uertat alloquendum,aut ad orandum, & rurſus
uices eius gerens increpet peccatores, moneat iu
ſtos , & denique creberrimas huiuſmodi faciat
mutationes , quas illi qui nolunt , aut rudes ne-

Nullus inanis ibi propria iactabitur vmquàm
Iuſtitia;aut laudes quæret ab ore virûm.
Iuſtitia at Domini ſe quiſque fatebitur altè
Aſſumptum,grates perſoluetque Deo.

A

Illuſtrator,& alme Deus,virtutis eorum
Gloria quis,niſi tu? nempe quis eſſe poteſt?
Gloria noſtra Deus; tibi cornua noſtra leuare
Sic Domino ſedit,ſic placitumque fuit.
Muneris eſtque tui Deus hæc aſſumptio noſtra,
Muneris eſt ſancti regis,& Iſacidum.
Quanta futurorum tu præſcius aure locutus
Vatibus es ſanctis interiore Deus.
Fatus es iſta Deus,noſtro de Rege,videntum
Pectoribus tacitis: fatus es iſta Deus.
Fortis ego adiutorum poſui ſuper alta potentem
Arma,manus ambas,auxiliumque dedi.
Millibus electum tota de plebe leuaui,
Cinxi illum telis inſuperabilibus.

ſciunt diſcernere, nec umquàm ad ueram poſſunt huiuſce profundiſſimæ doctrinæ intelligentiam peruenire. ¶ Gloria noſtra Deus. Ecce pro Deo ad populũ nunc loquitur,& mox ad Deum redit eum dicit. ¶ Tibi cornua noſtra leuare. Id eſt apicẽ dignitatis humanæ ad Angelicos gradus extollere. ¶ Muneris. Quia non ex operibus iuſtitiæ,quę fecimus nos, ſed propter miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit hinc & quidam uerſificator aiebat. Quicquid habes meriti, præuentrix gratia donat. Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat. ¶ Hęc aſſumptio noſtra. Vel quod filius Dei aſſumpſerit humanam naturam, uel quod homines illius gentis etiam uiles aſſumpſerit ad Apoſtolatum, quod ſpiritualium culmen eſt dignitatum,& alios fecit eſſe diſcipulos, quoſdã doctores,Euangeliſtas alios,& diuerſos denique ad diuerſa aſſumpſit officia,ſiue propter utrunque,hęc enim omnia diuino ex munere proceſſerunt. ¶ Sancti regis Iſacidum. Ideſt Ieſu Chriſti regis Iudæorum,uelint aut nolint illi. ¶ Aure interiore. Deeſt in.i. ad cor. Sciendum eſt totidem eſſe in anima ſenſus interiores,quot in corpore exteriores, & perfectiori modo videlicet pro viſu intellectus,pro auditu memoria,& pro odoratu diſcretio,ſeu ſcientia. Guſtui verò correſpondet ſapientia.i.ſapida ſcientia,& tactui cogitatus. ¶ Videntum pectoribus. Ideſt Prophetarum, qui antiquitus videntes dicebantur,ſicut de Samuelle ſcriptum eſt,eo quòd præcipuò Dei munere non ſolùm futura, ſed & occulta præſentia etiam longiſſimè ab oculis poſita viderent. ¶ Fatus es iſta Deus. Anadiploſis.i. geminatio querimoniæ cauſam exquirens.q.d.tu qui es verax,nec potes mentiri,tam bona præconia de noſtro rege,& Chriſto dixiſti, quare ergo non adimplẽtur, ſed his contraria cernimus euenire: ¶ Fortis ego adiutor. In perſona Domini Dei patris nunc loquitur pſaltes,multa bona ſuper filio Chriſto ſuo ventura,quæ propheta ſuper Dauide ad litteram exiſtimabat eſſe prædicta,verùm quia non videbat in eo adimpleri,excruciabatur,ac lamentabatur:donec à miſericorde Domino apertus eſt eius intellectus,& cognouit propter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum talia fuiſſe promiſſa cuius tipus, & figura tantum fuit ipſe Dauid Rex, ſic itaque & vos intelligite, ſi non vultis excruciari. ¶ Potentem. Ideſt Ieſum Chriſtum,de quo habemus in Euang. quòd erat potens in ſermone,& opere. ¶ Arma, manus. Ideſt armatas manus. Endiadis eſt figura,vt & ibi, Arma,virumque cano.i.armatum virum. ¶ Millibus electum. Ordo eſt,leuaui illum.ſ.Chriſtum electum ex millibus de tota plebe Iudæorum. ¶ Telis inſupera. De quibus alibi pſaltes ſic ait, Accingere gladio tuo ſuper fœmur tuum potentiſſimè,& paulò poſt ſagittæ tuæ (inquit) acutæ, populi tui ſub te cadent in corda inimicorum regis,& ne quis obijciat,quia nunquàm talibus armis fuerit vſus Dominus Ieſus Chriſtus,ſcitote ſpiritualia eſſe huiuſmodi tela virtutes ſcilicet, quas etiam ibi & præcipuas enumerat propter ueritatem (inquit), & manſuetudinem,& iuſtitiam,& deducet te mirabiliter dextera tua. ¶ Robuſtũ Dauid manu. aſ.dec. Duæ hic poſitæ interpretationes ſunt huius nominis Dauidis Dom. Noſt. Ieſ. Chr. optimè exprimentes,ipſe eſt enim fortis,qui fortem diabolum vicit,arma abſtulit,in quibus ille confidebat, ac ſpolia ipſius diſtribuit,ipſe Dominus Ieſus Chriſtus eſt ſpecioſus forma præ filijs hominum,& de quo ſponſa in canticis iactabunda exultat,quòd dilectus ſuus ſit totus candidus,rubicundus,electus ex millibus,& totus deſiderabilis,in faciẽ etiam eius deſiderant Angeli proſpicere,& vt (dicebat Agnes Virgo) cuius pulchritudinem ſol,& luna mirantur.

Tit. 3.
Epheſ. 4.
1.Reg. 9.

B

Pſal. 44.
Cant. 5.

Robuſtum Dauida manu,aſpectuque decorum,
Inueni ſeruum,præcipuumque mihi.
Vnguine chriſma meum ſacro redolentius omni
Vnxit eum,nitido lœtitiæque oleo.
Fiet ei auxilio mea dextra,potenſque lacertus,
Confortabit eum robore mirifico.
Sæuiat,atque fremat quantùmlibet hoſtis in illum
Dentibus infrendens,nil ſibi proficiet.
Filius in caſſum quoque perditionis iniquus
Tendet muſcipulas,officietque nihil.
Eius ab aſpectu faciei dura ſecabo
Corda inimicorum: cœſaque comminuam.

C

¶ Vnguine. Vnctione,ſiue unguento. ¶ Chriſma meum. Licet chriſma græcè,latinè ſit vnctio, nõ tamen paſſim omnis vnctio chriſma eſt; nam in propriam quandam ſacræ vnctionis ſpeciem trãſiuit,qua ſoli Chriſtiani vtuntur, quæ quotãnis à ſolis Epiſcopis prælatorum multorum aſtante corona conficitur ex oleo,& balſamo, ad nitorẽ conſcientiæ, ac odorem bonæ famæ deſignandum,de quo chriſmate longum ſermonem, & elegantem facit Innocentius Papa in cap. primo de ſacra vnctione, hoc chriſmate vnguntur omnes Chriſti fideles in baptiſmate à ſacerdote in vertice: demum ab Epiſcopo in fronte in ſacramento confirmationis,ab hoc chriſmate deriuatur hoc nomen Chriſtus, ſecundũ nominis formam,& à Chriſto Chriſtiani,alias uerè noſtrum chriſma à Chriſto deſcendit; dictus eſt.n. Chriſtus,quia vnxit eum Deus oleo lætitiæ præ participibus ſuis,& beat. Petrus ait. Ieſum à Nazareth galileæ,quomodo vnxit eum Deus ſpirituſancto & virtute, & hoc eſt chriſma de quo in verſu noſtro,vnctio.ſ.ſpiritusſancti, qua vnctus fuit Dominus Ieſus Chriſtus à Deo patre,ut eſſet Rex,Sacerdos,atque propheta. ¶ Lætitiæque. Spiritualis,non ſæcularis. ¶ Fiet ei auxilio. In eò, quòd homo eſt,quia non poteſt à ſeipſo filius facere quicquam. ¶ Dextra. Ideſt diuinitatis potentia. ¶ Lacertus. Virtus ipſa Dei hoc eſt,filij diuinitas. ¶ Confortabit. Ad humanitatem hoc referas,in qua etiam ab Angelo paſſionis tempore confortatus eſt. ¶ Hoſtis. Diabolus,aut Iudæus,ſiue etiam Gentilis. ¶ In illum. Ideſt Chriſtum, ac Eccleſiã, caput & membra. ¶ Nil ſibi proficiet. Ad intentionem ſuam complendam,quę erat Chriſtum penitus de cordibus hominum delere,& in magiſtratu,atque regimine permanẽtes prædam de excoriatione populi facere, quarum rerum contrarium ſibi eueniſſe propter mortem Chriſti experimento didicerunt. Nam & nomen Chriſti longè, latèque

Pſal. 44.

D per totum orbem propagatum eſt, & illi à Romanis de ſede eiecti miſerum vſque in hodiernum diem patiuntur exilium, & ſeruitutem. ¶Filius perditionis iniquus. Iudas Iſchariotis unus ex xij. Apoſtolis. ¶Officietque. Ideſt no-
Matt. 27. cebit ei nihil; ſed plurimùm ſibi ipſi nocebit, nam uidens quià damnatus eſſet, laqueo ſe ſuſpendit, & crepuit me-
Act. 1. dius; diffuſaque ſunt omnia uiſcera eius. ¶Ab aſpectu faciei. Tametſi dura uideantur uerba, ſequuntur, iudicia ſi-
gnificare, tamen mitiorē habent ſenſum, ſi ſanè fuerint intellecta; nā ubicunq; eſt aſpectus faciei Dom. miſericor-
diam potius innuit, quàm iudicium, de his ergo loquitur, pro quibus cum fletu, & clamore ualido in cruce fixus
Luc. 23. patrem orauit, nam miti aſpectu intuitus eos dixit, pater ignoſce illis, quia neſciunt, quod faciunt. ¶Dura corda.
Dura prius, quando videntes eum à Pilato fœdè laceratum nulla moti ſunt miſericordia: quinimo magis, ac ma-
gis indurata clamauerunt, crucifige, crucifige: nec à clamoribus deſtiterunt, donec, quod petebāt ab iniquo, ſed
Luc. 23. mitiori iudice extorſerunt. ¶Secabo. Vt ſciſſa ad pœnitentiam recurrant. ¶Comminuam. Per contritionis do
Act. 2. num, tales erant quia ſpectaculo paſſionis Domini reuertentes percutiebant pectora ſua, & ij, qui Apoſtolis poſt
miſſionem ſpiritusſancti Petro prædicante, atq; illis mortem Chriſti exprobrante dixerunt compuncti, Quid fa-
ciemus viri fratres? at illi pœnitentiam (aiunt) agite: & Baptizetur vnuſquiſq; noſtrum in nomine, D. N. I. Chr.
Exo. 32. ¶Vt eſt vitulus. Ille aureus, quem, dum Moiſes in monte Syna paulò longiorem moram traheret, Aaron effigi-
tanti populo fudit. vide hyſtoriam in Exodo. ¶Zelantis. Pro cultu veri Dei derelicto, in cuius contemptum fe-
cerant idolum, & adorauerant, immolantesq; illi hoſtias dixerant, Hi ſunt Dei tui Iſrael, qui te eduxerunt de ter
ra Egypti. ¶Effringi, cędi, comminui, atq; bibi. His infinitis ſimul accurentibus, deſcribitur mira celeritas ducis
pro Deo zelantis in deſtruendo Idolo, & in vlciſcendo ſcelere: nam in puluerem redacto, & in aquam fuſo, iuſſit
omnes epotare, quotquot autem culpabiles fue

Iuſſus vt eſt vitulus Moſi zelantis ab ira
Effringi, cædi, comminui, atq; bibi.
Infenſos odioq; graui fera bella cientes
Auertam, & cogam ſic dare terga fugæ;
Vt Syrios ægri dura obſidione tenentes
Samariæ portas flaminis arte mei.
At mea veriditas, mea miſſericordia ſecum
Eſt, vt ab æterno, ſic quoq; ſemper erit.
Eius & in noſtro tolletur ad æthera cornu
Nomine: quod celſo glorificabo throno.
Regnet vt in cœlo, terræ dominetur & imæ,
Æquoreos fluctus comprimat vtq; manu.
Vt ſua dextra regat tectis redeuntia venis,
Vt refluant lato flumina cuncta mari.

rant puluere aureo barba ſuperfuſa renidebat:
moxq; iubebatur interfici. ita quòd in vno die
cæſa fuerunt xxiij. millia. ſenſus autem huius
loci ad noſtrum propoſitum iſte eſt, quòd ſicuti
ſpiritualiter mactari dicuntur, & manducari, cor
porià; myſtico, quod eſt Eccleſia, vniri, infide-
les, quando conuertuntur, & baptizantur: ita &
E effringi, cœdi, comminui, atq; bibi, in conuerſio
ne ad pœnitentiam, & inde ad Baptiſmum. Sic er
go exponatur litera, vt vitulus ille aureus cœſus,
comminutus eſt, & ebibitus, ita crucifixores Iu-
dæi cædantur interius à Deo, comminuantur,
atque bibantur ab Apoſtolis, & in corpus Chri-
ſti traijciantur. ¶Infenſos: De obſtinatis nunc
in malo propoſito loquitur; qui etiam Apoſto-
los perſecuti aduerſus omnem fidelium Eccle-
ſiam inſurrexerunt, bachantes in cœdem diſci-
pulorum, eorumq; bona vbiq; diripientes.
¶Auertam. Ab eorum perſecutione. ¶Dare ter
ga fugæ. Aduenientibus Romanorum exercitibus, à quibus fugientes in vrbem concluſi ſunt, & demum capta
3. Reg. 2. vrbe perempti. ¶Syrios: Sub rege Bennadab. Hyſtoriam vide in libris Regum. ¶Flaminis arte mei. Etenim
4. Reg. nocte quadam fecit audiri tantos ſtrepitus, quaſi curruum & æquorum aduentantium, quòd Syri exiſtimantes
cap. 7. reges alios in auxilium obſeſſis aduentare, relictis caſtris, omnes fugere. ¶Ab æterno. In eo quòd Deus, nec
enim quicquàm habet pater à filio diuiſum. in eo verò, quòd homo per prædeſtinationem. ¶Tolletur. Vt ſuprà
pro extolletur. ¶Cornu. Ideſt gloria, atq; poteſtas quare & ipſe Chriſtus cum reſurrexiſſet legitur dixiſſe data
Matt. vlt. eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. ¶Glorificabo. Sic & in Euangelio pater dixit. Et glorificaui, & iterū
glorificabo. ¶Celſo throno. Vt ad dextram patris in cœlo ſedeat Empyreo. ¶Regnet vt in cœlo. Super omnes
Matt. vlt. Angelos, vel in cœlo, ideſt in Eccleſia ſanctorum. ¶Terræ imæ. Ad literam, quia data eſt ei poteſtas in cœlo, &
in terra, vel in Synagoga terrena Iudæorum non niſi terrena ambientium, quia uelint, nolint, rex eſt etiam Iu-
dæorum; ſicut & Gentium. ¶Aequoreos fluctus. Et ad literam, quod factum eſſe à Domino Ieſu Euangelica
Matth. 8. atteſtata eſt hyſtoria, vbi & referuntur dixiſſe, qui aderant: quis eſt hic, quia imperat ventis & mari, & obediunt
ei. Sed melior eſt ſpiritualis intellectus, vt per æquoreos fluctus maris, intelligamus poteſtates huius mundi ſeſe
aduerſus Eccleſiam ſuperbè erigentes, quas Dominus quando vult & miteſcere, & quieſcere facit, ac interdum
per catholicos principes domat, vt hoc anno Lutheranos, Saxones, alioſq; Germaniæ populos duce Lanthgrauio,
Eccle. 5. quos omnes cum ducibus Carolo v. Cæſari victos tradidit, & vinctos. ¶Tectis redeuntia venis. Vt refluant; Salo
F monis eſt ſententia, omnia flumina intrant in mare: & mare non redundat: ſed ſubterraneis venis rurſus aquæ ma
ris redeunt ad fontes, vt iterum fluant ad mare: per flumina, in ſenſu ſpirituali, populi diuerſi, variæq; gentes ſi-
gnificantur, quæ continuo fluxu in mundana ſtudia diſcurrunt: his interdum Eccleſiaſtica lædantur officia, in-
terdùm & adiuuantur: ſed ſunt inſtabiles, vt aqua fluens, quia uarium, & mutabile vulgus. ¶Omnipotens vt
erit me filius. Sic & in ſymbolo Athanaſij. qua-

Omnipotens vt erit, me filius ipſe vocabit,
Tu genitor meus es: tuq; corona mea.
Tuq; meæ dulcis ſuſceptor es ipſe ſalutis.
Protector meus es: tu Deus esq; meus.
Aſt ego conſtituam præ cunctis fratribus illum
In primogenitum, præcipuumq; ducem,
Imduperatorem præ cunctis regibus illum
Excelſum ſtatuam; cunctaq; ſceptra dabo.

lis pater. talis filius, talis & Spiritusſanctus; &
ſic benè infertur: omnipotens pater, omnipo-
tens filius, omnipotens & ſpiritusſanctus. ¶Vo-
cabit. Ideſt inuocabit, ex Euangelica lectione
patet: hoc ſæpè factum eſſe à D. N. I. Chr. Pater
(inquit) clarifica me, &c. Item. Confiteor tibi pa
Ioan. 17. ter cœli, & terræ, &c. Et rurſus. Deus Deus meus
Matt. 11. ut quid dereliquiſti me! ¶Dulcis ſuſceptor ſa-
Matt. 27. lutis meæ. Hæc in orationibus tacitis D. N. I.
Chr. dicta fuiſſe nemo debet ambigere, quia nō
omnia dicta, vel acta eius ſcripta ſunt, ut ait Io-

annes Euan

Æternùm miſerans, regnum pietatis idipſum
Illi ſeruabo; conſolidabo thronum.
Illi firmabo mea dicta; fidelia faxo,
Sint teſtamenti fœdera pacta mei.

annes Euangeliſta. ¶Præ cunctis fratribus. Qu ò A
ad naturam humanam, & ſuſceptam fidem om
nes Chriſtiani ſunt fratres eius, quia dedit eis
poteſtatem filios Dei fieri bis, qui credunt in no
mine eius: verùm hoc in loco magis Apoſtolos
accipere debemus, quos ipſe in Euang. fratres Matt.28.
ſæpe nominauit. ¶Primogenitum. Ex mortuis ſuſcitatum (vt ait Apoſtolus) ad æternam, immortalemq; vitam. Rom. 8.
¶ Præcipuumq; ducem. Militiæ Chriſtianæ. ¶ Induperatorem. Epentheſis eſt figura, qua ſyllaba in medio di- Coloc.1.
ctionis adiecta eſt, vt ab hoc uerſu capi poſſet. ¶Præ regibus omnibus. Et præſertim fideles; de quibus ita dicit
Petrus Apoſtolus: vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. ¶Cuncta ſce 1.Petr.2.
ptra dabo. Omnium ſedes regnorũ vt regat eos in uirga ferrea, hoc eſt, in inflexibili iuſtitia. ¶Regnum pietatis.
Hoc eſt miſericordiæ, & clementiæ, quo vtitur modò in preſenti ſæculo in omnes, qui conuertuntur ad cor.
¶ Firmabo. Opere complendo. ¶Faxo. Pro faciam, defectiuum eſt verbum. ¶Teſtamenti mei. Noui magis,
quàm veteris; vel etiam vtriuſq;. ¶Illius ſemen. Non carnale, ſed ſpirituale per fidem genitum, hoc eſt, Chriſtia
num populum. ¶Cohæredes. Iuxta Pauli ſententiam, quòd ſi filij. & hæredes: hæredes quidem Dei: cohære- Rom. 8.
des autem Chriſti. ¶Noni. Quibus nulla ſuccedat nox, ut modò. ¶Namq; dies eius regni. Seipſum declarat, &

Semen & illius ponam per ſæcula cuncta,
Eſſe cohæredes patris in imperio.
Sempiternus erit thronus eius: ſceptraq; in æuum
Duratura; dies & fine fine noui.
Namq; dies eius regni non temporis huius
Sunt, ex Sole dies qui nitet, atq; cadit.
Scito dies cœli non deficientibus annis
Eſſe dies, quia Sol non cadit vllus ibi.
Ergo dies eius regni ſine noctibus vllis,
Nube carent nitidi: ſemper & vna dies.
Me tamen ex natis ſi fortè reliquerit ullus,
Inſidiatoris calliditate mali.
Fortè meam ſi quis fuerit tranſgreſſus oberrans
Legem: iudicia tranſieritq; mea.
Iuſtitiasúe meas ſi quiſquam fortè procaci
Fœdarit lingua: ſiue prophanus erit.
Si mea, ſi proles eius mandata rebellis
Non cuſtodierit pectore, voce, manu.
Flexibili in virga veluti pater, atq; flagello
Viſere dignabor commiſeratus eos.
Atq; emendabo mores, vt cenſor, iniquos.
Crimina corripiam ſanguineisq; flagris.
Non tamen inde meæ bonitas pietatis ab illo
Excidet: aut numquàm non miſerabor eos.
Semper ero clemens illis culpasq; remittam,
Non obero, faciam candida verba mea.

loquitur de regno triumphantis Eccleſiæ, & bea
titudinis æternæ. ¶Temporis huius. Inſtabilis,
in continuo motu exiſtentis. ¶Qui nitet. In die
penes nos verſis radijs. ¶Cadit. In noctis aduen
tu, ſicuti mortalibus videtur: nam uerè nun-
quàm cadit ſol: ſed circonflectitur, vt omnes or
bis partes illuſtret, ſicut docet Eccleſiaſtes. ¶Ex
natis. Ideſt fidelibus, qui per ſuſceptam fidem
efficiuntur filij Dei. ¶ Inſidiatoris mali. Ideſt
Diaboli, qui ſemper circuit, quærens, quem de-
uoret. ¶Oberrans. Sicut ouis quæ perit. ¶Poſt B
habitis. Poſtergatis atq; contemptis. ¶Indiciis
meis. Et quæ hic occultè fiunt. & in morte vni-
uſcuiusq; & demum in vniuerſali, finaliq; iudi-
cio. ¶ Procaci lingua. Deridendo eas. ¶Pecto-
re, voce, manu. Tres modos tangit, quibus offen
ditur Deus, conſenſu, verbo, & opere, ij ſunt tres
mortui, quos legimus à Domino iuiſſe ſuſcita-
tos. de quibus, & ſupra diſputatum eſt. ¶Fle-
xibili in virga. Miſericordiæ. ¶ Veluti pater.
Qui omne filium, quem dilligit, corrigit. ¶Cen
ſor. Romano more loquitur. quorum officium
erat etiam mores peruerſos corrigere, atq; emē-
dare. ¶Crimina corripiam. At criminoſi magis
corripiuntur, ita tamen, vt crimina abiiciantur,
quæ ſola odio habentur, non perſonæ. ¶ San-
guineisq; flagris. Ideſt virgis ſanguineis, quæ ie-
circo tali nomine nuncupantur, quia rubri, &
ſanguinei ſunt coloris, & quia facilè per eas fla-
gellando ſanguis elicitur. ¶Meæ bonitas pieta
tis. Ideſt miſericordia, cuius fons indeficiens eſt
Dei bonitas. ¶ Ab illo, qui tranſgreſſus eſt. Si
tamen voluerit ipſe conuerti. alioquin vt obſti-
natus æterna dannatione punietur. ¶Nunquàm
non. Ideſt ſemper, quia non ſolùm ſepties, ſed Matt.18.
& ſeptuageſies ſepties, & quotienſcunq; inge-
muerit peccator dimittam ei. ¶Semper ero clemens. Seipſum declarat, miſericors & miſerator eſt Dominus, & C
multus ad ignoſcendum. ¶Non obero. Quin potius prodero. liptote eſt, cum ſit ipſe iuuans pater, nec officium
nocendi noſcat: ſed peccatores ſibi ipſis peccando nocent. ¶Candida verba mea. Ideſt vera, nam veritas cando-
rem lucis habet, mendacium verò nigredinem noctis, & obſcuritatis. ¶Teſtamenti ſancti. Firmæ promiſſionis
meæ, in diuinis ſcripturis ſæpè teſtamentum ponitur pro promiſſione diuina, vt firmiſſima eſſe demonſtretur,
atq; irreuocabilis, more eorum, quæ in teſtamento patrisfamiliàs inueniuntur eſſe deſcripta, quæ rata, & firma
ſtare, ac effectui mandari, ſepiſſimè à legumlatoribus & ſancitum eſt, atq; reſponſum à iuriſprudentibus. ¶Pro-
phanabo. Quaſi minus ſacra eſſent, vel irreligioſa; cum ſacerrima ſint, ac religioſiſſima. ¶ Sanctorum. Vatum.
Aliorũq; prophetarum. Iſaiæ, Hieremiæ, & ſequentium poſt eos. Nathan quoq;, Samuelis, atq; præcedentium.

Nec teſtamenti ſecum mea fœdera ſancti,
Pacta prophanabo: nec reuocabo fidem.
Irrita non faciam ſanctorum oracula vatum,
Quæ ſemel ex labijs dicta tulere meis.
Cum ſemel in ſancto iuratim, nempè quid vltra
Expectas? nihil hoc ſanctius eſſe poteſt.

¶ In ſancto. Per memetipſum iuraui dicit Do-
minus. ipſe eſt etenim ſanctus, vnde ſanctitas
omnis deriuatur, vel in ſancto, ideſt in filio ſuo.
iuxta illud Danielis, tunc adimplebitur uiſio, & Dan. 9.
ungetur Sanctus ſanctorum, qui fuit D. N. I. Act. 4. &
Chriſtus, quem unxit Deus oleo lætitiæ præ par- 16.
ticipibus ſuis. ¶Dauidi. Ideſt Chriſto, cuius il
le rex in multis, & in nomine fuit figura, uel ea,
quæ promiſi Dauidi regi de Chriſto, tamen ex

Si pepigi,ſtatui, & iutaui,neſcius vmquàm
Fallere, Dauidi mentiar atq; modò?
Quinimmò illius ſemen, pulcherrima proles
Stabit in æternum; florida ſemper erit.
Aureus atq; thronus, ceu ſol ſpectabitur eius.
Fulgere conſpectum lucidus ante meum.
Vtq; indeficiens argentea Luna micabit,
Perfecta, æternum candida, plena, nitens.

D ipſius ſemine uenturo. ¶Mentiar atq; modò.
Interrogatiuè, & admiratiuè per ſuſpenſionem
uocis legendum eſt, & ſubinſerendum eſt, mini
mè. ¶Illius ſemen,pulcherrima proles. Chriſti,
& Chriſtianorum: iuxta illud celeberrimum Ec
Sap. 4. cleſiæ canticum. O quàm pulchra eſt caſta gene
ratio cum claritate. ¶Stabit in æternum. In his,
qui digni fuerint æternæ beatitudinis regno.
¶Florida. Virtutum floribus decora. ¶Ceu Sol
Ap. 19. lucidus. Quod eſt infrà. ¶ Eius. Chriſti Ieſu re-
gis regum, ac Domini dominantium. ¶Fulge
re. Correpta penultima per antiquam grammaticorum regulam, qua verba ſecunda coniugationis fiebant ter-
tiæ detracta penultima vt fulgeo, fulgo, quæ tamen receſſit ab aula, nec niſi in paucis & raro ſeruatur. ¶Argen-
tea. Hæc eſt Eccleſia Chriſti: quæ modò, dum adhùc in præſenti ſæculo eſt, augetur, & deficit, vt Luna. ſed in
cœlis nunquàm deficit: perficitur autem in dies creſcente numero fidelium, qui ex hoc ſæculo illùc aſcendunt:
tuncq; erit plenè perfecta, cum ſancti omnes ex reſurrectione mortuorum carnis rediuiuæ ſtola fuerint induti, de
qua Luna hic modò loquitur, dicitur argentea Luna, Chriſti ſponſi comparatione qui,& Sol aureus nuncupatur
nam ſicut hæc inferior Luna non niſi à Sole lucem habet: ita Eccleſia lucē ſanctitatis,& gloriæ non niſi à Chriſto
Sole iuſtitiæ habet. ¶ Perfecta. Completo ſanctorū numero. ¶ Aeternū. Aduerbialiter intellige. ¶ Candida. Propter
immortalis ſtolam gloriç. ¶ Plena. Oium,quæ optauerat,vel plena ipſo Deo,quo ſolo anima pōt impleri. ¶Nitens.
Splēdore lucis æternæ. ¶O Deus oþs. Hactnus promiſſionis Dei ſuper Dauid, uerū, quia in eo,uel in eius progenie
nō uerificabātur ad unguē,ſed potius multis calamitatibus affligebatūr genus illius,quia nondum uenerat illud
ſemen pro fuerant factæ,quod eſt Chriſtus Ieſus,ideircò hinc incipit querimonia in modum orationis modeſtæ
concepta. ¶O Deus. Qui uides omnia. ¶Omnipotens. Cui nihil impoſſibile eſt. ¶ Pater. Quem in filium nullius affe-
ctus ſuperare poteſt. ¶O mitiſſime. Qui nullius preces, tametſi uiliſſimæ conditionis ſpernis. ¶ Verax. Quem decet
adimplere promiſſa. ſequitur expoſitio querellæ. ¶Si bona pollicitus. Super Dauide,& ſemine eius, quæ ſupra cō-
E memorata ſunt. ¶Vnde mala? Qua de cauſa,non quia neſcis,nam Deus es non quia nequeas, quia omnipotens,
non quia deſit affectus,etenim pater es,non quia dedigneris,mitiſſimus enim es,non quia noris uerba dare, nam
& uerax es,ſi bona promiſiſti,unde igitur nobis tanta mala? reſponde tu lector,omnia tempus habent, quia non-
dum uenit promiſſorum tempus bonorum,nec adhùc apparuit is,pro quo talia promiſſa data ſunt. At cum uene-

O Deus omnipotens, pater ò mitiſſime, verax,
Si bona pollicitus,cernimus vnde mala?
Nam Dauida tuum repuliſti,& deſpexiſti;
Vnde rogo? Chriſtum tu niſi diſtuleris?
Id teſtamentum dederas,quod patribus olim
Auertiſti etiam: num tua fracta fides?
Quodq́ue tuo puero Dauidi tu pepigiſti,
Tute renouaſti: cur modò diſperijt?
Ecce prophanaſti ſanctum,ſanctamq́ue coronam
In terra: veluti ſancta prophana forent.

rit ille,omnia Implebuntur in tēpore ſuo. ¶Da-
uida tuum repuliſti. Pluribus modis hoc intelli-
gendum eſt, primò in perſona ipſius Regis Da-
uidis ad litteram,tunc enim multi exiſtimabant
illum à Deo repulſum propter enormia crimi-
na,quando fugatus eſt ab impio filio Abſalone,
ſecundò viſus eſt repelli in ſemine ſuo, quando-
cunque ſupra modum reges Iuda affligebātur,
& præcipuè in Babilonica captiuitate. & in An-
tiochena calamitate: tertiò in ipſo Chriſto uerò
ſemine Dauidis tempore paſſionis;nam tunc vi-
debatur omnino à Deo repulſus,atque reproba
Mar. 27. tus,vnde & ipſemet legitur dixiſſe. Heloy heloy
Marc. 15 Lamazabactani.i.Deus meus Deus meus,vt qd
dereliquiſti me? ¶Et deſpexiſti. Spondiacus uer-
ſus.i.videris deſpexiſſe;neque enim reuera fuerat à Deo dilecto repulſus,aut deſpectus, ſed permiſſi fuerant in eū
ij. Maca, ſæuire inimici,donec adimpleretur myſterium redemptionis humanæ. ¶Chriſtum tu niſi diſtuleris. Ideſt proroga
a. ueris eum emittere.ſ.in tempore ſuo per te ſtatuto,& hæc eſt vera reſolūtio obiectionum omnium. ¶Id teſtamen-
tum. Aut eam promiſſionem,vt ſupra monſtratum eſt,vel etiam teſtamentum.i.archam fœderis tempore captiui-
tatis Babilonicæ ab Hieremia abſconditam,nec vnquàm amplius repertam, vel tertiò teſtamentum vetus ſucce-
dente nouo,quod quò ad exteriora corticis videtur eſſe ſublatum. ¶ Fracta fides? Minimè,quia quod differtur
non aufertur,licet interim affligat animam. ¶Tuo puero Dauidi. Ideſt ſeruo charo,atque fideli,ſi ad perſonam re
Eſaiç.41. gis referas,de illo dixerat Dominus. Inueni virum ſecundum cor meum,ſi ad Ieſum Chriſtum. Ecce (inquit) puer
meus,quem elegi. ¶Tu pep. Tutè renouaſti. Emphaſis eſt in illo pronomine Tu: Tute,autem ſyllabica eſt adiectio
F non aduerbium,à tutus.ta.tum,& idcircò breuiatur,ſicut in illo verſu Enniano. O Titè, Tutè, Tati, tibi tanta Ty
ranne tuliſti. ¶Cur modò diſperijt? reſponde,vt ſupra,& adde,quatenùs loquitur de teſtamento ueteri, quia non
uenit Chriſtus ſoluere legem, ſed adimplere, neque enim ulla præcepta moralia, in quibus conſiſtebat uetus
teſtamentum,ſunt à Domino Noſtro Ieſu Chriſto ſublata, ſed repetita, & aucta. & in quibus deficiebant, adim-
pleta omnia,quæ figurabantur ex eis,facta ſunt omnia,& quia non iterum repetenda ſunt, neque amplius futura
Paral. vl, ſunt ſemel expleta,idcirco ſiluerunt,nunquid iterum naſciturus eſt Chriſtus? aut moriturus? non certè. ¶Propha
Eſdræ, 6. naſti ſanctum. Templum,quod à Babilonis exuſtum eſt,reparatumq́ue ab Eſdra,& ſociis. ab Antiocho rege pro-
Macha. 1. phanatum eſt,collocato in eo Idolo Iouis olympii,& camerulis quibuſdam meretricum in eo factis. ¶ Sanctamq;
coronam. Regni.ſ.ſublatam à prædictis,uel ad ipſum Chriſtum referas hæc omnia tempore paſſionis eius, & fa-
lis eſt applicatio; nam in eo hæc omnia expleta
ſunt,quia de eo fuerāt prædicta. ¶Fulmine tuo.
Ideſt furore militari bellico,& hoſtili, nā in ex-
pugnatione mœnium, & in concuſſione tormē-
torum fulminis inſtar habent,tuo autem dixit,
quia, à Deo in vltionem ſcelerum mittebantur
hoſtes ad exterminium iudæorum. ¶ Scepta ru-

Fulmine fracta tuo ſunt omnia mœnia, muri,
Maceriesq́ue omnes: cunctaque ſepta ruta.
Quæ firmamentum fuerant,munimen & vrbis:
Formido,& gelidus ſunt modò facta pauor.

A

Præda viatorum factus;quicunque per illam
Prætertere viam,dirripuere ſibi.
Eſt quoque finitimis vicina tenentibus arua
Factus in opprobrium, ſpretus vbiq; iacet.
Inque dies magis, atque magis ſublata prementum
Dextera præualuit fulta fauore tuo.
Lœtitia inde noua per te exhylarata fuere
Corda inimicorum pulſa dolore ducis.

ta. Prodiruta, apheresis eſt, ſupinum nihilominus eſt ſumptum à Ruois, & inde participium, rutus,ta.tum.¶ Firmam. & mun. Ea ſunt, arces, mœnia, turres, ualla, aggeres, foſſæ & caſtella, hæc omuia excidij tempore conuertuntur in damnum, & in necem,terrorem, atque pauorem ciuium.¶ Præda uiatorum factuſ. Populus,ſ. Iudæorum poſt prædicta exterminia, adde & tertium, in quo ad unguem hæc omnia completa ſunt,excidium, ſ. urbis hyeroſolymorum à Romanis hoſtibus in ultionem necis Chriſti, prophetarum,& Apoſtolorum & martyrum eius. ¶ Dirripuere ſibi. Bona,& facultates eorum: ut in depopulationibus oppidorum fieri ſolet. Noſque in noſtra urbe iam ter expertiſumus.¶ Finitimis. Qui ſint exponit.¶ Spretus. Iudæus omnis. ¶ Vbique iacet. Pondere ſeruitutis oppreſſus,aqua nec adhuc potuit releuari,ſed neque releuabitur uſque ad Antichiſtum,quem non ualde procul eſſe futurum arbitramur propter abundantiam iniquitatis, & refrigerationem charitatis,atque diminutionem ueræ fidei, & propter diſceſſionẽ ab Eccleſia multarum iam orbis partium.¶ Sublata. Surſum eleuata ut grauiorem ictum in miſeros inferat Iudæos non ablata ab eorum dorſo. ¶ Fulta. Munita. i. fauore tuo. Nec mirum, quia de inimicis meis uindicabo me dicit Dominus. ¶ Lœtitia unde noua. Ex parta uictoria propter expugnationem munitiſſimæ urbis, in qua diu laborauerunt. ¶ Parte. Quia omnis uictoria ex Deo eſt. ¶ Pulſa. Ante uictoriam in ipſo pugnæ tempore. ¶ Dolore Ducis. Sine hoſtilis, qui fortaſſe dolebat ex concepta calamitate urbis ruinæ expoſitæ: nec mirum ſi Titus Romanorum dux indoluerit, quia naturæ mitioris erat, teſte Ioſepho belli huius ſcriptore, uel ducis Iudæorum cuius dolor materiam gaudij facilè hoſtibus præſtare poterat.¶ Miſerum. Ducem. Iudæorum,nunc neceſſe eſt intelligere. ¶ Vrgerent. Cogerent. ¶ Contigit. Iudæorum populo defenſionis gratia. ¶ Senſit. Tacito Dei iudicio, animos perturbante, & auferente intellectum. ¶ Ceu quondam. Temporibus Moyſi, Ioſue, & aliquorum iudicum: quibus præliantibus, legitur Dominus de cœlo auxilium præſtitiſſe. ¶ Eiaculata. Ordo literæ eſt. Nec tua fortis dextera vt quondam eiaculata auxiliaria fulmina de cœlo tulit opem populo ſuo. ¶ Ah rex Infelix. Ideſt Dauid, qui nudis pedibus & aſperſus caput puluere cum tota domo ſua coactus eſt fugere à facie irruentis Abſolonis, & populi, qui erat cum eo, vel Rex Sedechias, quem vrbe capta fugientem cum familia, & amicis Caldæi inſecuti prehenderunt, & regi Babilonio obtulerunt, qui ante os eius iuſſit filios, & amicos interfici, & ipſum regem oculis priuari, & in obſcurum carcerem detrudi; ubi & miſertimè mortuus eſt: ſi verò ad Chriſtum regem Iudæorum, & noſtrum referantur hæc verba, nouimus omnes diram crucis necem paſſum, & membra eius hoc eſt fideles, ſcimus omnia genera tormentorum ſuſtinuiſſe. ¶ Miſerrima proles: In captiuitatem ducta, & in miſeram ſeruitutem, ſi autem hæc omnia ad vltimum excidium Hyeroſolimę referãtur,lege Ioſephi hyſtoriam de Bello Iudaico,& inuenies Iudæos cũ ſuis ducibus extrema omnia perpeſſos eſſe famem, cædem,peſtem,captiuitatem,diſperſionem in omnes gentes, & miſerrimam ſeruitutem vſq, in hodiernum diem. ¶ Aurum in ſcoriam verſum. Auri, argentiq; feces ſcoriam dicunt, ſenſus autem eſt, quia veluti ex auro in ſcoriam uerſo,& igne eliquato, nil niſi ſpuma eruginoſa reſtat in vaſe, in quo poſitum eſt, vt diſſolueretur per ardentiſſimũ ignem fornacis, ſic & de rege Iudæorũ, populoq, ſuo in camino tribulationis exuſto nihil boni remanſit, niſi memoria peccatorum, & obſtinatio duriſſima in eis, quæ in aliis regibus, & populis ſupra adductis vera ſunt: non ſic in Chriſto rege noſtro, & in ſanctis martyribus, qui pro fide, & iuſtitia decertantes, velut aurum puriſſimum de fornace iniquorum exierunt, potes autem hæc verba ad Iudæos. qui erant in vltimo excidio, congruentius referre, in quibus nihil bonitatis erat. ¶ Nihil liquidum. Adhuc in metaphora perſeuerat, quia ex eis non erat qui faceret bonum: non erat vſq, ad vnum. ¶ Fundo. Vaſis collatorij per hoc innuit peruerſos etiam teſtiſſe, qui à fame, peſte, & gladio, euaſere captiui. ¶ Vſtio. Ex ui ingentis tribulationis, nam ſupra x. centena millia extincta ſunt, templum cum ſuis ſacerdotibus exuſtum, tota urbs æquata ſolo, neq; lapis ſuper lapidem remanſit. ¶ Nullaq; mundicies. Quia eorum, qui ſuper vixerunt nulla ſecuta eſt emendatio; quin & deteriores quotidie fiunt reliquiæ Iudæorum. ¶ Quo malo. Pertinaciæ in malum, quod peccatum in Spiritumſanctum dicitur irremiſſibile in hoc, & in futuro ſæculo. ¶ Poſt hæc. Mala extremi excidij, ¶ Colliſio regni. Exciſa regia urbe, prouinciæ Syriæ adiecta eſt illa regio. ¶ Minuta. Eo modo, de quo in Euangelio. Propter electos breuiabuntur dies illi: nam niſi abbreuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: Etenim ſi paulò plus duraſſet illud bellum, nullus omnino ex Iudæis euaſiſſet: ſed & propter electos, qui pro illo precabantur populo, & propter futuros ex gentibus electos, quibus pro uerificatione oraculorum de Chriſto, & Eccleſia ex eiſdem gentibus congreganda futuri erant neceſſarij Iudæi codicum diuinorum latores, dies illius tribulationis abbreuiati ſunt: vt etiã aliqui ſupereſſent, & demum vt reliquiæ eorum in finem ſæculi conuertantur, vt prædixit Eſaias, aliiq; prophetæ. ¶ Caput. Regni, ipſa

2.Reg.15
4.Reg.25

B

Horrida tentarunt quoties ardentius hoſtes
Aduerſus miſerum bella ciere ducem.
Suggeſſiſti animos toties in pectore firmos:
Vrgerent vt eum, quæ voluere pati.
At ſi vel gladium nudaſſe, leuaſſe vel haſtam
Contigit: hanc ſenſit mox cecidiſſe manu.
Nec tua ceu quondam auxiliaria fulmina cœlo
Eiaculata dedit dextera fortis opem.
Ah rex infœlix, Regiſq; miſerrima proles,
Quid grauius potuit, durius atq; pati?
Cum populo ecce ſuo, veluti fornacibus aurum
In ſcoriam verſum nil, niſi ſpuma fuit.
Exiit inde nihil liquidum, fundoue remanſit,
Vſtio multa fuit, nullaq; mundicies.

C

Deſtructo eſt igitur procul emundatio facta:
Deterius potuit quo nihil eſſe malo.
Vnde ſecuta fuit poſt hæc colliſio regni,
Ad nihilum ductus Regius inde thronus.

Namq́; dies regni, conceſſaq́; tempora per te,
Eſſe minuta patent: moxq́; ruiſſe caput.
Relliquias tenues confuſio tanta ſecuta eſt;
Diſperſæ vt lateant, diffugiantq́; vagæ.
Quò tamen vſq́; Deus nobis auerteris ira?
Numquid vt euellas funditùs omne genus?
Numquid ad interitum, ſæuus velut ignis, aduret
Iſacidas omnes ira, furorq́; tuus?
Numquid erit veluti radicitùs eruta pinus?
Inclyta Dauidis Regia progenies?
Eſto memor tandem, mea quæ ſubſtantia, quàm ſit
Chara futura tibi, quàm precioſa vide.

D ſcilicet Hieroſolyma. ¶Reliquias tenues. Ideſt illi pauci, qui ſuperuixerunt, militibus ob nimiam cædem ſatigatis. ¶Diſperſæ. Per omnes orbis partes. ¶ Lateant. Tunc in ſpeluncis, & cauernis, qui ſugere potuerunt, nunc verò in domibus habitationis eorum, & vbique conductis quia nullum fundum, nullas ædes poſſunt proprias poſſidere. ¶Quò tamen. Tanquàm pater populi nunc loquitur pſaltes compatiens tantis calamitatibus, & miſeriis eorum. ¶ Ira. Ideſt Propter iram, quæ tamen in Deo non eſt. Sed in miniſtris vltionis eius, ¶Omne genus. Iudæorum quod in xii. tribus multiplicatu populorum ſecutū fuerat. ¶Ira, furorq́; tuus. Ideſt iuſta ſcelerum vindicta per iratos, furibundosq́; miniſtros exe cutioni demandata, quales fuerunt Romani, cæteriq́; hoſtes Iudæorum. ¶Regia progenies. De qua in principio Euang. Matthæi, & de qua Chriſtus per beatam Virginem exortus eſt. ¶Mea ſubſtantia. Latenter precatur Dominum Deum patrem pro ſalute totius populi, eo modo, quo nunc in omnibus orationibus ſuis vtitur Eccleſia. per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium eius: nam is, quò ad carnem, erat futurus de ſubſtantia Dauid, quia de ſemine eius naſciturus erat. ¶Eſt ergo ſenſus. Eſto memor, quàm carus, & precioſus tibi ſit futurus Ieſus Chriſtus filius tuus & meus, quia de mea ſubſtantia, quò ad corpus. ¶Si penitus. Pereat progenies Dauid. de qua Chriſtus hominum redemptor. ſi ad præcedentes Iudæorum calamitates hæc referantur, quæ ante ortum Chriſti fuerunt, optima precatio eſt: nam extincta progenie Dauid, neq; Chriſtus ſaluator hominum inde poterat oriri, neq; mireris, ſi non omnia ad eandem cladem ſunt referenda: ſed aliqua ad vnam, alia ad alteram, & multa ad tertiam, & vltimam referri oporteat, Quoniam ante mentem prophetæ adſtant omnes calamitates, aduerſus progeniem Dauid futuræ, ex quibus uidebantur turbari bonorum promiſſiones illius ſemini à Deo factæ, ¶Sunt fruſtra. Nequaquàm, quia Deus, & natura nihil agunt fruſtra. ¶Numquid vt intereant? Minimè, quia nihil odit Deus eorum, quæ fecit, & non vult Deus mortem peccatorum. ſed magis vt conuertantur, & viuant. ¶ Nempe quis eſt qui viu. ho. nec cer. am. mor. Quaſi dicat nullus, quia (ut ait Apoſtolus) ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori:

Stirpis Ieſſeæ reminiſcere: ne ſit inanis
Plaſmatura hominum: ſi penitus pereat.
Numquid homo, natiq́; hominum per cuncta creati
Sæcula ſunt fruſtra? numquid vt intereant?
Nempe quis eſt, qui viuet homo, nec cernat amaram
Mortem? quæ cunctos horrida falce necat.
Quàm mirandus homo, qui animā de carcere duro
Eruat inferni, protipiatq́; foras.
Dic pater ò clemens, vbi miſericordia dulcis
Sit tua? dic vbi nam ſit pietatis honos?
Dic vbi ſunt veniæ, proprio quas ore locutus?
Veridico nihil eſt firmius ore tuo.
Heccine pacta fides Dauidi? fixaq́; certa
Iuris iurandi relligione tui?
Talis vt, ac tantus noſtræ radicis alumnus
Stirpe ab Ieſſea progrederetur homo:
Stet radix igitur firma, inconcuſſaq́; noſtra;
Eius vt è radiis egrediatur homo.

¶Amaram mortē. Naturale hoc eſt, quia ultimum terribilium eſt mors, ex accidenti tamen, aliquibus uidetur amara ualde, & aliquibus exoptabilis, ò mors (inquit ſapiens) quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis, uiro quieto, & cuius uiæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc ualenti accipere cibum? o mors bonum eſt judicium tuum homini indigenti, & qui minoratur uiribus, & defecta ætate, &c. Paulus autem dicebat cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. ¶Quàm mirandus homo. De quo multa cantata ſunt, & in pſalmo, Fundamenta, ſuper illo uerſu. Numquid Syon dicet homo. Hic eſt enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui deſcendit ad inferos, & tertia die reſurrexit à mortuis, indeq́; exiens captiuam duxit captiuitatem. ¶ Dic pater, ò clemens. His crebris, modeſtisq́; interrogationibus miſeratio captatur. ¶Pietatis honos? Quem ille homo, de quò ſupra promeruit, te ſuper omnia colendo, uerumq́; cultum tuum homines docendo, & tibi parendo uſq; ad mortem, mortem aūt crucis.
F ¶Veniæ. Ideſt miſericordiæ, uel gratiæ, ſeu etiam peccatorū remiſſiones, quæ omnia ſupra Deus promiſſerat. ¶ Heccine pacta fideles, &c. Has lamentatiunculas ad tempus paſſionis acerbiſſimæ, atq; ignominioſiſſimæ D. N. I. Chr. & ſanctorum martyrum ſi referrentur, non ineptæ apparrebunt humano more prolatæ, ſicut & ipſe conqueſtus eſt in cruce. Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? poſſunt etiam referri ad horrida illa vrbis exterminia, in quibus videbatur totius generis fieri excidium, & præcipuè vltimi, nam hic pſaltes loquitur more patris affecti grauiſſimo dolore cædem filiorum intuendo. ¶Talis vt, ac tantus. Quia Deus, & homo, potens ſermone, & opere, eſt autem de Chriſto repetita repromiſſio. ¶Radix. Alluſio eſt ad uaticinium Eſaiæ prophetæ. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius: & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, &c. ¶Incipe iamtandem. Poſt tenebras lux ſequitur, & nubilo ſerena ſuccedunt: nam poſt primam captiuitatem, iterum miſertus eſt Dominus populi ſui, & ſtirpis Dauid: nam ſoluta captiuitate redierunt in terram ſuam. Item poſt Antiochenā cladem per Machabæos fortes viros perdita reſtaurata ſunt Deo propugnatore illorum. Item poſt mortem Chriſti, ſecuta eſt ipſius glorioſa reſurrectio, in cœlum Aſcenſio, & confirmatio diſcipulorum per Spiritusſancti miſſionem, & rurſus poſt martyrum cædes ſecutum eſt regnum ſpirituale vbiq;, & temporale multis in locis Eccleſiæ. ¶ Tibi. Quia qui odit
Ioan. 15. filium, & patrem odit, & qui uos tangit (inquit Dominus) quaſi qui tangat pupillam oculi mei, verè tamen mul
Zach. 2. ti inſultabant Deo Iudæorum, quaſi non potuerit illos à tantis calamitatibus defendere, & de manibus eorum liberare.

A

Incipe iamtandem miſereri; mitis ab alto
  Reſpice, vt inſultent caſtra inimica tibi.
Seruorum opprobrij tandem memor eſto tuorum.
  Aure quod audiui, continuiq; ſinu.
Ah quantis ignominijs oneramur vbiq;
  Gentibus à multis turpibus, atq; notis.
Purgamenta ſumus facti totius, & orbis,
  Atq; Peripſema, quiſquiliæq; domus.
Mitius omnino, patientius atq; ferenda,
  Si nos in ſolos obijcerentur ea.
At quia quotidie tibi non minus ore canino
  Exprobrauerunt; durius illa fero.
Si Deus eſt Chriſtus (dicunt) vbi Chriſtus eorum?
  Si primogenitus filius eſtq; Dei?

betare. ſicut legimus de Nabuchodonoſor, ac Sennacherib, quod autem faciebant Reges multò magis & eorum milites, plæbeiq; ad maledicendum, & blaſphemandum proniores, etiam proprios Deos quanto magis alienum Deum, & eum, quem neq; Deum reputabant? ¶ Continuiq; ſinu. Ideſt non ſui auſus reſpondere, ſiue grauiora ſibi timens ſi auſus eſſet hiſcere, ſiue ne maledicos ad peiores blaſphemias prouocaret, ut moris eſt indiſciplinatorum inocuũ, qui quo magis redarguuntur, in deteriora prorumpunt. ¶ Turpibus atq; notis. Chriſtianæ perſecutionis tempore, durum erat, quòd paſsim illis opponebatur, quia erant magi, malefici, & incantatores, cum tamen in veritate talia peruerſorum hominum genera, ſemper abhorruerit Eccleſia fidelium, ut nihil magis: ſed non eſt mirandum, quia ſi patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domeſticos eius? ¶ Purgamenta. Hoc & beatus apoſtolus Paulus aſſerit. ¶ Peripſema. Græca dictio eſt, qua & Apoſtolus in hoc vſus propoſito, eſt autem peripſema, limatura, & raſura earum rerum, quæ quando mundantur, abiiciuntur, vt in veteribus ferramentis, ueternoſis lignis, caſeoq;, & carne ſalſa, cæteriſq; huiuſmodi. ¶ Quiſquiliæ. Non niſi in plurali declinantur, & ſunt ex immunditiæ pulueris, fimi, ac cæterorum, quę ſcopis mundando colliguntur in angulis, & inde proiiciuntur. ¶ Ea. Opprobria; De quibus ſupra dictum eſt quia dixit Dominus in Euang. Beati eſtis, cum maledi. uob. ho. & perſ. uos fue. & dix. om. ma. ad. uos men. propter me, gau. & exul. quia mer. ue. cop. eſt in cœ. ¶ Durius, illa fero. Zelo diuini numinis, quo accenſus Helias dicebat. Domine, te dereliquerunt, altaria tua ſuffoderunt, & prophetas tuos occiderunt, &c. ¶ Dicunt. Scilicet Iudæi primo paſsionis tempore, dum in cruce penderet, & deriderent, lege Euang. deinde poſt illos, & pagani, in perſecutionibus martyrum, ſicut legimus Beato Andreæ Apoſtolo ab Egea Proconſule atrociſſimo Chriſtianorum inimico obiectum fuiſſe: miror (inquit) te uirum prudentem uelle colere eum hominem, quem ſiue ſponte, ſiue inuitum, confiteris eſſe crucifixum: ſtultitia quippe uidebatur eis: unde & Paulus ait. Nos prędicamus Chriſtum crucifixum, Gentibus quidem ſtultitiam, Iudæis autem ſcandalum, ipſis uerò credentibus Dei uirtutem, & Dei ſapientiam. ¶ Ab illo, Chriſto, i. ab illa decora ſpecie, qua tunc erat, quando comitantibus turbis cum quodam mundano triumpho ingreſſus eſt Hieruſalem ante ſextum diem Paſchæ, lege Euangeliſtã. ¶ Panxit. Cecinit, laudando. ¶ Oſanna. Ideſt ſalua me obſecro, eſt autem dictio Hebræa, ut docet Hieronymus, compoſita, ab oſi, quod eſt uerbum, & anna, quæ eſt interiectio obſecrantis, & eſt ſumpta ex pſalmo. cxvii. obſecro ſaluum me fac Domine, benè proſperare, Benedictus, qui uenit in nomine Domini. quæ ſicuti de Domino noſtro Ieſu Chriſto prædicta fuerant, ita & in eo cõpleta ſunt. ¶ Melos. Dulce canticum græcanica dictio eſt, unde & melodia deſcendit, qua & uulgares nunc etiam utuntur. ¶ Obſtrue. Sic & in alio pſalmo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua, quod & factum eſſe cõſtat poſt reſurrectionem Domini, & plenius data pace Eccleſię poſt conuerſionem Conſtantini Imperatoris, & Romanorum. ¶ Duris lupatis. Ideſt iuſtitiæ morſu, tranſlatio ſumpta, ab equo duri oris, quem dentibus quibuſdam ferreis lupinorum dentium ſimilitudinem habentibus in chamo compactis domare ſolent, hoc pacto domiti fuere Iudei duriſsimæ ceruicis per Romanos ferreos. ¶ Maleo tuo. Ideſt pœna ſuprema mortis ꝙ permanet in Methaphora. Nam ſi quando, chamo non potuit equus domari, neque uel adhibitis lupatis iratus eques dominus maleo ferreo dentes equi rebellis effringit. ¶ Videant. Poſt reſurrectionem eius, quæ res tunc potuit fieri, quãdo pluſquam. 500. eſt uiſus in monte Galileę, ubi conſtituerat. ¶ Odas. Dulces hymnos liricis verſibus, ut in noſtris opuſculis licet uidere. ¶ Chriſto tuo Quem præ cæteris dilexiſti: & ſuper omnes eleuaſti. ¶ Tuque pater benedictus eris. Non quia Deus noſtris indigeat benedictionibus, hæc dicuntur: ſed quia nil aliud habemus nos, quo mentem gratam ualeamus illi oſtendere ex innumerabilibus acceptis ab eo beneficiis, quàm benedicere, laudare, atque magnificare diuinam eius Maieſtatem. ¶ Vbique. Qui ante Chriſtum in ſola cognoſcebatur Iudęa, ubi & laudabatur, ſaltem ore, & ſi non opere, neque uita: uerum publicato per orbem Euangelio, Dei notitia ſparſa eſt per omnes gentes; à quibus cœpit benedici, atque laudari. ¶ Fiat in æternum. Et prædicentis, & optantis prophetę uox eſt, idcircoque geminata eſt: ſanè, ſciendũ eſt opinionem quorundam extitiſſe, quòd ubi eſt geminatio iſta, ibi quaſdam partes integras pſalmorum eſſe uerùm quia Auguſt. eam confutat in fine ultimi pſalmi, ideò non accipitur à nobis. Amen.

Matt. 10.

1. Cor. 4. ibid.

Matth. 5.

3. Reg. 19. Rom. 11.

B

1. Cor. 1.

Pſal. 62.

Ah quantùm Chriſto nunc eſt mutatus ab illo;
  Cui pia turba comes panxit Oſanna Melos.
Irriſere diu, conuicia tanta tulere,
  Chriſto inſultârunt turba proterua tuo.
Obſtrue cunctipotens Deus ora loquacia fræno:
  Incipiant humile colla ſubire iugo.
Ora refragantum duris contunde lupatis,
  Et dentes maleo diſiice, rumpe tuo.
Fac precor, vt videant, quæ commutatio Chriſti
  Facta tui eſt: Chriſti gloria quanta noua.
Nos quoque lætati pſalmos pangemus, & odas;
  Et dabimus Chriſto carmina digna tuo.
Tuque pater benedictus eris, laudatus ubique
  Fiat in æternum, fiat id oro Deus.

1. Cor. 5.

C

AD te confugimus miſeri. Vidimus ea, quę in præcedenti pſalmo fuerant Dauid, ac ſemini eius promiſſa longè aliter, ac arbitrabatur vates prima facie eſſe intelligenda, quia de Chriſto Ieſu, & ſemine eius ſpirituali, quod ſumus nos Chriſtiani, in quibus iam pro maiori parte completa ſunt, complebuntur autem & reliqua in temporibus ſuis, verùm, quia inter ea, quæ nobis promiſſa ſunt, æternæ beatitudinis præmia præci-

puum

D duum obtinent locum, quæ,ne capiamus, aut etiam ſperemus, inimici obſiſtunt, nunc apertè oppugnando per
immiſſas aduerſitates,nunc occultè inſidiando per illecebras temporalium rerum, in quibus ſi fuerimus animo
tenaci obuoluti,proculdubio æternatum iacturam facturi ſumus, idcirco in præſenti cantico monemur, ad Do-
minum confugere,qui & aduerſarios compeſcet,& amaritudinem,leuitatemque temporalium nos edocebit:dul-
cedinemque æternæ beatitudinis ſpirituali guſtui diſtillabit;quo fiet,vt illis omiſſis æterna magis,ac magis appe-
tamus.Dicat ergo,qui de ſemine Chriſti eſt fidelis quiſque,& ſimul omnes pro inuicem orantes. ¶ Ad te confugi-
mus miſeri. Tu factus Aſylum Diffugii. Licet Aſyllum fuerit templum quoddam, ab Herculea ſtirpe conditum,
ut eſſet tutum omnibus ad illud confugientibus refugium,ita vt nemini liceret quemquàm inde extrahere. Ro-

ODE LXXXIX. EX PSALMO LXXXIX.

Domine Refugium.

AD te confugimus miſeri: tu factus Aſyllum
 Diffugii es nobis à genea in genean.
Te protectorem petiit generatio priſca:
 Te noua progenies appetit iſta modò.
Tu nec enim Deus ipſe recens: tu primus,& vnus,
 Cunctarum rerum Rector es,atque ſator.

mulus quoque ſimile condiderit, quò facilius
homines undequaque congregaret ad implēda
nouæ vrbis mœnia,ex quo tamen pij Imperato-
res leges immunitatis Eccleſiaſticæ tulerūt,iam
omnia Chriſtianorum templa Aſylla dici poſ-
ſunt, verùm quia tam verè, quàm interdum
& uiolenter ex his materialibus templis homi-
nes extrahuntur;idcirco Deus ſolus tutiſſimum
verè eſt Aſyllum omnibus ad eum confugienti-
bus;nec enim vllus poteſt eum offendere, quē
uoluerit ipſe tueri. ¶ A genea,in geneam. De ge-
neratione vna in aliam, ſiue de vetere in noua.
¶ Generatio priſca. Omnium, qui fuerunt ante
Heb. 13. Chriſti aduentum timentium Deum. ¶ Te noua
Pſal. 109 progenies. Fidelium Chriſti baptiſmate renouatorum. ¶ Tu nec enim Deus ipſe recens eſt. Quia Dominus Chriſtus
Eſa. 43. Ieſus heri,& hodie,& ante ſæcula,& hic idem pſaltes. Tecum (inquit) principium: in die virtutis tuæ, & in ſplen-
Deut. 6. doribus ſanctorum ex utero ante luciferum genui te,& alibi Dominus ipſe dicit. Ante me nō eſt formatus Deus:
Apoc. 1. & poſt me non erit. ¶ Tu primus & vnus. Audi (inquit Moyſes) ò Iſrael Dominus Deus tuus unus eſt,& in Apoca-
& 22. lypſi. Ego ſum (inquit) α. καὶ ω. i. principium & finis,primus & nouiſſimus,& hoc quò,ad eſſentiam,ſubſtantiā
E naturāq; diuinā, quò ve-rò ad perſonas,tres ſunt: pater, filius, & ſpirituſſanctus,ſed hi tres vnus,atq; idem
Deus. ¶ Rector es. Aduerſus Manicheos, Priſcilianiſtas,& Mathematicos,qui vel à Dæmonio,vel à fato,aut à ſtellis
mentiuntur hunc mundum regi,& quidam alij à caſu,verùm (vt ait Gregorius) conditor orbis idem eſt,& rector.
¶ Atque ſator. Hiſteron proteron,i. ordo conuerſus;nam,quæ ſator ipſe condidit,eadem & rector gubernat. ¶ Mō-
teſque priùſquam excelſi fierent. Quid eſt,quòd ante nominat montes,quàm terram ipſam, elementum & cuius
ſunt partes? reſpondet hic Auguſtinus ex hoc ordine,ne ſit retrogradus debere nos hunc locum altius interpreta-
ri,vt per hos montes excelſos intelligamus Angelicos ſpiritus,qui ante,quàm terra,fuere creati. ¶ Lux uenit vnde

Ante creaturas Deus es:monteſque priuſquàm
 Excelſi fierent:lux venit vnde recens.
Obruta in vndanti pelago,inſtabiliſque priuſquàm,
 Aut formaretur terra, vel orbis, eras.
Tu Deus à ſummo ſæclorum es conditor æui,
 Sæcula cuncta creas: ſæcula & ante Deus.
Tempora cuncta tenes tecum: nulloque teneris
 Tempore;tu ſemper;tempora & ante Deus.
Cum tria ſint verè tantummodò tempora ſæcli;
 Præteritum:præſens:quodque futura parat.
Sunt conceſſa duo nobis mortalibus,immò
 Sunt ea viſa dari:quod fuit,& quod erit.

recens. Nam recentes à Deo creati lucem,quem
à Deo acceperunt tamquàm omnium rerum ſu
periores in inferiores infundunt,ſed & iuxta lit-
teram montes primi lucem ſolis orientis recen-
tem accipiunt,quam & ad conualles,& ad cam-
peſtria tranſmittunt,poſſumus & tertiò per hos
montes Apoſtolos interpretari, qui lucem ſolis
iuſtitiæ Chriſti Domini noſtri,primi acceperūt,
quam deinde per omnem terram ſparſerunt.
¶ Obruta terra. Immerſa in abyſſo, i. in aquarū
Gen. 1. profunditate,vt habetur in geneſi. ¶ Inſtabiliſq;
quia vagabatur per aquas antequam ſepararē-
tur. ¶ Aut formaretur. In aridā ſcilicet,quia ante
erat informis. ¶ Vel orbis. Breuiter quattuor in-
telligit elementa in orbis figuram cōpacta, mū-
dum videlicet,& omnem ornatum eius. ¶ Eras.
Supple Deus: concors eſt his Ioannes in princi-
pio ſui Euangelij. ¶ Sæclorum. Sæcla videtur ini-
tium ſumpſiſſe,vel à prima die creationis rerum,vel à creatione ſolis,lunæ,& ſyderum,quia ibi dicitur idcircò eſ-
F ſe à Domino ea ſacta,vt illuminarent terram,& eſſent in ſigna,& tempora,& dies,& annos, vt cunque modicū in-
tereſt,ab vtrouis incipiatur,ſat conſtat diem. 24. horarum eſſe,hebdomadam. vij. dierum circulo compleri,men-
ſem quattuor hebdomadarum ſpacio,annum verò. xij. notiſſimis menſibus expleri. Luſtrum,ſiue olympiadem.
Eccleſ. 24 vt annis contineri. ſeculum verò. xx. luſtris exitum accipere. i. c. annorum curriculo terminari. ¶ Sæcula & ante
Deus. Vnde & ſapientia Domini de ſe dixit. Ab initio,& ante ſæcula creata ſum, & vſque ad futurum ſæculum
non deſinam. ¶ Tempora & ante Deus. Quia ſine principio eſt,& ſine fine,cum tamen ipſe ſit omnium rerū & prin-
cipium,& finis. ¶ Cum tria ſint &c. Quoniam in hoc pſalmo intentio pſaltis eſt monere homines vt ab his tempo-
ralibus,& tranſitorijs rebus ſæculi huius auertant animos,tanquàm vanis,& ipſo cum tempore perituris,ad cæ-
leſtia regna beatitudinis æternæ nunquàm peritura,ſed in ſempiternum duratura,idcircò in carmine facta eſt Ec
baſis poëtica de temporis tranſitu velociſſimo huic propoſito multum accomoda,& adeò clara,vt fermè nulla in-
digeat expoſitione. ſumpta autem eſt ex doctrina Auguſt. ex libro confeſſionum. xi. dicit autem tria tantùm eſſe
tempora ſecundum phyloſophos,non ſecundum grammaticos,qui alia duo addiderunt pro meliori expoſitione
humanarum conceptionum. ¶ Immò. Color Rhetoricus,qui dicitur correctio. ¶ Quod fuit,& quid erit. Ideſt præte-
ritum & futurum. ¶ Adeſſe. Ideſt præſens eſſe. ¶ Curriculo celeri. Ideſt velocitate nimia, translatio ſumpta ab exi-
guo curru,qui præ leuitate velocius ab equis,& facilius trahitur. ¶ Semper. Nec enim vnquàm ceſſant, vel mini-
Ioſue 10. mum quiddam à motu ſolito, niſi miraculoſè,quod legimus factum tempore Ioſue ducis Hebræorum,& tempo-
Eſai. 38. re Ezechiæ Regis Iuda. ¶ Nemo poteſt. Verè ſcilicet,attento motu eius continuo,exemplum in hora quæ minima

pars eius,

A

Nam, quod præteritũ eſt tempus, non amplius extat,
Sed neq; venturum tempus adeſſe poteſt.
Curriculo celeri cum ſemper tempora currant,
Tempus adeſt præſens, dicere nemo poteſt.
Si nec adeſt præſens, poſſunt nec adeſſe futura;
Si neq; iam nobis præteritum ſuper eſt.
Nulla igitur nobis verè data tempora ſunto,
Quid tamen eſt? non eſt: non fuit, at nec erit.
Qui ſumus ergo? ſumus nulli; fuimus tamen ulli:
Atq; erimus cuncti vermis, & inde cinis.
At tu cunctipotens Deus: æternus Deus es, cui
Nullum tempus abeſt; omneq; tempus adeſt.
Semper es, & tu ſemper eris: ſemperq; fuiſti.
Te nihil præteriit: nulla futura mouent.
Omnia te coram: tibi ſunt præſentia cuncta,
Quæ modò ſunt, uel erunt: quæq; fuere diu.

pars eius, dum ſcribo hanc paginam, iam preteriit in ſcriptura linearum ſuperiorum conſumpta eſt, altera nondum uenit, dum præſentem lineam ſcribo, mox tamen ſutura in ſcriptura inferiorum impendenda, adeò quòd cum uelocitate calami, tranſit & hora uelox, & quantulacũq; particula cum ſingulis dictionibus, quinnimò, & cum ipſis dum formantur literis citò tranſit. ¶Sunto. Ideſt erunt, tertia perſona eſt pluralis numeri futuri imperatiui modi. ¶At nec erit. Illud ſcilicet tantillum temporis, quod me ſcribente tam citò præterit, quàm citò calamus aliquam literam, uel ſyllabam formar, uel ad ſummum dictionem quamlibet, effingit. ¶Qui ſumus ergo? Nos homunciones? ſub ita labili tempore breuem, miſeramq; trahentes uitam! ¶Sumus nulli. Aeternorum comparatione ſpirituũ, qui labilitati temporis huius uelociſſimi minimè ſunt ſubiecti. ¶Fuimus tamen ulli. Habita ratione bonorum, malorumq; uitæ præteritæ; pro quibus præmia, uel pœnas expectare nos decet. ¶Cuncti. Poſt mortem, excepta tamen anima. ¶Vermis. Qui ex ipſa corruptione carnis humanæ ſcatet. unde & Iob, dicebat Putredini dixi, pater meus es, & mater mea, & ſoror mea uermibus. Iob.17. ¶Et inde cinis. Conſumpta carnis humiditate, & oſſibus putrefactis, juxta illam maledictionem diuinam primis parentibus irrogatam: Memento (inquit) homo, quia cinis es, & in cinerem reuerteris. Gen. 3. ¶Tempus abeſt & adeſt. Quia præterita & futura nobis, ſibi ſunt ſemper præſentiæ. ¶Mouent. Sicut nos homines; quos præteritorum recordatio, interdùm angit, & preſentia mala excruciant, & futura per timorem torquent. ¶Omnia te coram. Anaſtrophe. ¶Preſentia cuncta. Quò ergo nos miſeri peccatores à facie Domini fugiemus? niſi ut Adã: cooperiendo nos frondibus, ideſt futilibus, & uanis excuſationibus, quibus potius aggrauamur, quã ut releuemur, profini. Certè ſanius eſſet cũ publicano ſimpliciter dicere. Deus propicius eſto mihi peccatori. B ¶Vt quid ab æternis. Hic redit ad pſalmum, vnde per diſcurſum poëticum videbatur eſſe digreſſus. ¶Nos finis auerti. Quia neq; mala abſq; permiſſione Dei fiunt, reſponde, quia decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum, liberi ſcilicet arbitrij, & quia non placent Deo coacta penitus ſeruitia, & ut rigor iuſtitiæ appateat cũ dulcore miſericordiæ coniunctus, nam duæ ſorores hæ miſericordia & veritas ſimul ambulant, Iuſtitiaq; & pax ſeſe inuicem exoſculantur. ¶Vana. Quia vanitas vanitatum, & omnia vanitas, & alibi; Eccle. 1. vidi cuncta, quæ ſub ſole fiunt, & omnia vanitas.

Vt quid ab æternis ad prætereuntia ſæclis
Nos ſinis auerti tempora vana, mala?
Vt quid ab æternis, quæ te penes omnia, rebus
Vertimur ad vanas, inſtabileſq; vias?
Verte hominum mentes; ne, quæ ſub ſole caduca
Suſpiciant: inhient: tam vehementer ament.
Auerſis etenim dixiſti ſæpè monendo;
Ah conuertimini progenies hominum.
Nolite ò miſeri ſpectare fugacia ſæcli
Tempora: nam vobis nil valet eſſe diu.
Viuere ſi detur priſcorum ætate virorum
Atq; Mathuſaleos poſſe videre dies.

¶Mala. Vnde & Iacob interrogatus à Pharaone, quot eſſent anni vitæ ſuæ, reſpondit dies peregrinationis meæ, cxxx. anni & mali neq; peruenerunt ad dies patrum meorum. Gen. 47. Apoſtolus quoq; nos admonet dicens, redimentes tempus, Eph. 5. quoniam dies mali ſunt, & Dominus in Euang. Matth. 6. ſufficit (inquit) diei malicia ſua, iccircò autem appellantur mala tempora, quia in his multas afflictiones, & pœnas ſuſtinemus, quæ nobis, & mala videntur, & grauia & ita vocantur, verè tamen, & tempora & cuncta, quæ fecit Deus, in ſe bona ſunt. ¶Quæ te penes omnia. Sunt æterna ſubaudi. ¶Verte hominum mentes. Interiori ſcilicet illuſtratione, ſicuti uertit mẽtem Matthæi, atq; Zachei, aliorumq; publicanorum. ¶Suſpiciant. Ideſt adeò cupiant, vt & cum ſuſpirius ſurſum abſte petant, tamquàm nihil melius ſit à te petendum. ¶Inhient. Ideſt ore aperto more ſitientis in æſtate canis illa capiare ſatagant. ¶Tam vehementer ament. Super cœleſtia, quin etiam & ſuper te ipſum, qui fons es omnium bonorum: ſed moderatè, & iuxta neceſſitatem ea ſibi procurent, laborantes etiam manibus ſuis, vt victum habeant, ac veſtitum, ſicut & Paulus, C qui de ſeipſo ſcribit. Ad omnia, quæ mihi neceſſaria fuerunt, laborauerunt manus iſtæ, ſed abſq; ſollicitudine, & animi anxietate. ¶Auerſis. Ab æternorum dilectione, ad fluxa hæc, & temporalia. ¶Sæpè monendo. Interius tacitis inſpirationibus; & exterius per ora prophetarum, nouiſſimè & per filium ſuum, apoſtoloſq; eius, quĩ omnes uerbo pariter, ac exemplo monuere nos, vt contempta terrenarum rerum, & mundi huius dilectione ad ipſius Dei, æternæq; beatitudinis amorem conuertamur. Nolite (inquiunt) diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt. 1. Ioan. 2 ¶Nil ualet eſſe diu. Eternorum comparatione. ¶Priſcorum ætate virorum. Qui fuerunt ante diluuium, quorum multi ad nongentos annos vixiſſe leguntur, fortaſſe vt mundum citò replerent. ¶Mathuſaleos poſ. vid. dies. Qui omnium & ipſius Adæ primi parentis uitam exceſſerunt, fuerunt anni eius uitæ, nongenti ſexaginta nouem, Gen. 5. eſt autem hæc deriuatio à Græco ſumpta. Mathuſala, addita eos. ¶Et anni mille, ut dies ante lapſus. Ex hoc docemur ab Apoſtolis, non debere nos moueri, ſi videatur adhùc longè aduentus Domini ad iudicium, quia mille anni ante oculos Domini tamquàm dies vnus. Horarumq; trium. Morem millitiæ Romanę exprimit: in qua vigiliæ ſingulæ trium horarum ſpatio claudebantur, & eſt auxeſis figura à contrario ſcilicet, ſermonis auctio à minoritate ſumpta, nam mille anni, non modò reputantur dies vna præterita, ſed neq; vigilia una, quæ trium tantùm horarum eſt. ¶Statione uigil. Statio propriè locus eſt, vbi cuſtodes morantur pro tempore ſibi

D multiplicē. Quā in varijs ſacramētis Eccleſie multipliciter, Domin' miſericors nobis elargit. ¶Auos. Nō ſolum Abraā, Iſaac, & Iacob cum xij. filijs capitibus xij. tribum, ſed multòmagis totum Iſraeliticum populum de ægiptiaca ſeruitute eductum, & in terram fluentem lacte & melle collocatum. ¶ Noſtrique miſertus. Quia à Phyliſtæis, & alijs gentibus miſeræ ſeruituti antè regnum Dauid ſuppoſiti fuerant. ¶ Veniæ fertilioris. Abundatioris miſericordiæ & gratiæ. Nam huius regis tempore, qui prius finitimis ſeruierant, dominari victis illis ceperunt: poſſunt, & ad tempora ſaluatoris aptiùs iſta referri, quando pœnitentia in remiſſionem peccatorum cœpit à Ioanne prædicari, & aquis baptiſmi cœperunt homines lauari ab ipſo in figura, ſed à Domino Ieſu Chriſto in veritate poſſunt, & tertio de aquis multiplicum gratiarum ſpiritusſancti, per quam
Ioan. 7. etiam venia .i. remiſſio peccatorum conceditur, vnde & legimus illum dixiſſe. Qui ſitit veniat ad me & bibat &c.
Matt. 15. ¶ Noſtri. Iudaicæ gentis, cui miſſus eſt primo, non ſum (inquit) miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. ¶ Miſereberis orbis. Per Apoſtolos ad conuerſionem omnium gentium, deinde tranſmiſſos propter duricia Iudeorum. ¶ Largas aqus. Per baptiſmum Chriſti. Ite (inquit) & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij & ſpiritusſancti amen, ſunt etiam hæ aquæ varia dona ſpiritusſancti in Apoſtolos in die Penthecoſtes, & de-
Pſal. 24. inceps in alios fideles effuſi, quibus effectum eſt, vt totus orbis ad fidem Chriſti conuerteretur. ¶ Veridicum Dominum. Quia vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas, idcirco vbicumque de miſericordia fit aliqua mētio plerunque & de veritate ſubiungitur: miſericordia hic fuit, quia per eam vocauit gentes remittendo eis per fidē peccata multa: veritas, quia, quod promiſerat patribus de Chriſto ſuo mittendo, id opere compleuit, & de hac veritate mox ſubinfertur. ¶ Nam tu dixiſti. Miſeratio humani generis &c. reliqua enim horum duorum verſuum per parentheſim dicta ſunt.

Dona tuæ clemens pietatis multa per æuum
Cantabo, veniam multiplicemq; tuam.
Tu priſcos miſeratus auos, noſtriq; miſertus
Effundes veniæ fertilioris aquas;
Nec ſolùm noſtri, verùm & miſereberis orbis:
Fuderis has largas cum pietatis aquas.
Veridicum Dominum generatio ſentiet omnis,
Vtq; pij, & veri nuncia verba mea.

¶ Edicto. Etenim ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt, ſicut habetur in Geneſi dixit Deus, fiat lux & facta eſt lux, fiat firmamentū, & ita factū eſt, & ſic
E de reliquis omnibus. ¶ Vrgebit. Amat pius, ac miſericors Dominus à miſericordia vinci & vrgeri. ¶ Cœlos nouos. Apoſtolos intelligit, de quibus & alibi pſaltes ait, Cęli enarrant gloriā Dei. hinc & Dominus Eccleſiam ſuper fundamento Apoſtolorum, atque prophetarum fundatā, regnum cœlorum in Euangelio ſæpiſſimè appellat. ¶ Aedificare. Alluſio eſt ad prædictum dictū Apoſtoli, & ad aliud Dei agricultura, & Dei ædi-
1. Cor. 3. ficatio eſtis. ¶ Vt primi. Parentes, ędificij ſpiritualis, & ciuitatis Dei principales, à quibus cœteri per carnem orti ſunt: poteſt etiam ſignificare omnes viros ſpirituales antiquos, qui in aliquo defecerunt, vnde neque quod cœperant circa ſalutem, atque conuerſionem populi conſumare potuerunt. ¶ Veteraſcant. Quod autem ueteraſcit anihilatur, &
Heb. 8. propè interitum eſt, vt docet Apoſtolus: ſacerdotibus iudęorum hæc adueniſſe nemini dubium eſt, nam ipſi cum ſuo ſacerdotio, & ceremonijs ſacrorum illius temporis ad nihilum deducti ſunt. ¶ Syderibusq; ſuis. Aut virtutibus aut ſucceſſoribus, virtute, miraculis, atque vitæ exemplo præfulgentibus. ¶ Lux. Gratiarum ſpiritusſancti, & veritatis verbum, per quod omnes gentes in tenebris ignorantiæ, & infidelitatis iacentes ad lumen verę fidei, & agnitionis ueri Dei adducti ſunt. ¶ In eis. Primò. ¶ Lux noua. Nouæ gratiæ. ¶ Lux veniæ. Remiſſionis peccatorum per baptiſmi ſuſceptionem. ¶ Pietatis. Ideſt miſericordiæ, quia (vt Ait Apoſtolus,) non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, & alibi miſericordiam Domini, qui non ſumus conſum-
Tit. 3. pti. ¶ Patribus. Antiquis quòd in ſemine eorum benedicerentur omnes gentes .i. Chriſto de eorum genere ſecun-
Gen. 3. dum carnem naſcituro, & de terra promiſſionis, quæ eſt terra viuentum danda eis in hereditatem. ¶ Vera probabuntur. Effectu ſecuto, qui manifeſtabitur vbique ex eorum prædicatione. ¶ Parabuntur. Pectora, quod eſt infra, ſic ordina litteram, namque Pectora hominum prius fuſca tenebris (de quibus ſupra) nitida luce fulguris eorum
Luc. 3. parabuntur, ſupple ad excipiendum Dominum, vnde & Ioānes Baptiſta præcipuum cœlum regni Eccleſiæ in ſua
F prædicatione clamabat. Parate viā domini: rectas facite ſemitas eius. ¶ His cœlis. Electis meis, quod eſt infra. ¶ Teſtamenti. Noui, ſicut & ſequitur. ¶ Noua quo promiſſio regni. Nam Ipſe Dominus in primis verbis prędicationis ſuæ dixit. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. ¶ Fœdera ſacra. Pactiones inuiolabiles.
Matth. 4. eſt autem ordo; his electis meis diſpoſui ſacra fœdera teſtamenti, quo noua promiſſio regni eſt, ſcilicet cœlorū, quod ante miſſionem apoſtolorum fuit hominibus clauſum. ¶ Dauidi Regi, quò ad literam, nam & illi iurauit Dominus, quod de ſemine eius poneret ſuper ſedem ſuam, quod & verificatum eſt in Chriſto de ſemine eius orto ſicut Angelus ad Virginem Mariam dixit. Dabit ei Dominus ſedem Dauid patris eius, & Apoſtolus de filio ſuo
Rom. 1. (inquit) Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem, & iterum. Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum
2. Tim. 2 reſurrexiſſe ex mortuis ex ſemine Dauid ſecundum Euangelium meum, in quo laboro vſq; ad vincula poſſumus, & ſecundum altiorē ſenſum intelligere, non de Dauide Rege, qui fuit tipus, & figura Chriſti tam nomine, quàm factis: ſed potius de ipſo Chriſto, nam Dauid interpretatur, manu fortis, & decorus aſpectu, vt infrà etiā

Nam tu dixiſti (cuius ſunt cuncta creata
Edicto, cuius verbaque firma manent.)
Humani generis mihi quæ miſeratio cordi eſt.
Vrgebit cœlos ædificare nouos.
Qui non vt primi veteraſcant, omne per æuum
Sed durent: niteant ſyderibusq; ſuis.
Lux in eis: ſimul & per eos fulgebit in omnes,
Lux noua, lux veniæ: lux pietatis ea eſt.
Fœdera quæ patribus pepigi, promiſſaq; cuncta
Vera probabuntur rebus ab exhibitis.
Namque parabuntur nitida fulgoris eorum
Luce hominum tenebris pectora fuſca prius.

His teſtamenti, noua quo promiſſio regni eſt,
Diſpoſui electis fœdera ſacra meis.
Dauidiq; meo ſeruo ſuper omnia charo
Iuraui; faciam fixaq; dicta mea.

dicitur

Ecce tuum ſemen per ſæcula cuncta parabo,
Grande illud ſemen, forte, fidele mihi.
Illud idem ſemen patribus memorabile priſcis,
Quod ſum pollicitus patri, & auo, & genito,
Vt quæ præterijt noſtram generatio ſedem
In ſe habuit: ſic & quæ modò tranſigitur,
Proxima poſt iſtam generatio quæq; futura
Hanc ſedem ſolij ſic habitura tui eſt.

dicitur in verſu, quæ interpretatio optimè conuenit Chriſto: nam de illo ſcriptum eſt, q fuit ſpecioſus forma præ filiis hominum, & q Dominus fortis, & potens, & Dominus potens in prælio, & quia in eo, ac ſemine eius ſpirituali omnia promiſſa, de quibus infra ſunt perfectè completa, non autem in Dauide rege, quod & ipſemet pſaltes infra hoc eodem pſalmo conqueritur, de Chriſto itaq; & nos intelligamus. ¶Super omnia charo, Vnde & Ioannes Baptiſta dicebat Ioan. 1.
de illo diſcipulis ſuis pro ſe oinnium zelantibus. & 3.
Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt, & iterum pater (ait) diligit filium, & omnia dedit in manu eius, rurſus, & ipſe pater voce de cœlo bis emiſſa. Hic eſt (inquit) filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. ¶Faciam fixa. Ideſt, firma alluſio eſt ad pacta Romanorum, quæ cum legibus ſuis ære figebantur. ¶Tuum ſemen. Spiri- Rom. 8.
tuales filij, Chriſti fideles, de quibus ſcribit Apoſtolus. Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro: quòd ſumus filij Dei, quòd ſi filij & heredes, &c. ¶Grande. Quia per omnes orbis partes eſt diffuſum. ¶Forte. quòd patuit in multis millibus martyrum. ¶Fidele. Neq; enim potuerunt vel exquiſitis generibus tormentorum, aut blandis vllis promiſſionibus rigeri ad negandam Chriſti fidem. ¶Patri, & auo, & genito. Tribus Patriarchis præcipuis. Iacob patri xij. tribuum, vnde fluxit omne Iudæorum genus. Iſaac vnigenito Abraæ legitima ex vxore libera. & Auo ipſi Abraæ quibus facta fuit dicta promiſſio ſuper ſemine, quod eſt Chriſtus, & Chriſtiani uide
Apoſtolum ad Romanos latè probantem eos, qui fidem patris Abraæ imitantur, in ſemine eius computandos eſ- Rom. 4.
ſe, non autem qui ex carne tantum. ¶Noſtram ſedem. In cordibus fidelium antiqui teſtamenti, per fidem enim Eph. 3.
Deus habitat in cordibus fidelium, vt docet Apoſtolus, qui & ſunt thronus eius. ¶Quæ modò tranſit. Noui ſcilicet teſtamenti, & ad tempora primitiuæ Eccleſiæ hoc referas, quia ſequitur. ¶Proxima poſt iſta gen. Iuxta
illud. Generatio præterit, & generatio aduenit. ¶Hanc ſedem. De qua ſupra, vnde & ipſe ait, & ego habitabo Eſa. 36.
in eis, & ipſi erunt populus meus, & ego ero illorum Dominus, & in Euangelio vbi fuerint duo, vel tres in nomi Matt. 18.
ne meo, in medio illorum ſum. ¶Solij. Pontificij unde & Epiſcopi omnes in medio fidelium pro illo ſedent, & ſummus Pontifex ſuper omnes tamquàm vices Chriſti gerens ſedet. ¶Stabilem ſedem. Ad differentiam ſedis Sa- B
cerdotalis antiquæ ſecundum ordinem Aaron, quæ euerſa eſt. ¶Amore. Quia lex uetus fuit timoris: Lex autem
Chriſti noua. Lex amoris eſt; in hoc (inquit) cognoſcent homines, quia diſcipuli mei eſtis; ſi dilectionem adin- Ioan. 13.

Ædificabo tuam ſtabilem per ſæcula ſedem,
Qua tu rex ſedeas firmius inter eos.
Cordibus inq; hominum Rex tutus amore ſedebis:
Regis enim ſolium firmat, & auget amorum.
Quòd fiant homines cœli (mirabile dictu.)
Quòd ſedeas medius rex Deus inter eos.
Hi ſtabiles cœli tua confiteantur vbiq;
Dicta excelſa Deus, miraq; facta tua.
Sanctorum in cœtu (tua quæ eſt Eccleſia) narrent
Per populos omnes, dictaq;, & acta tua.
Rex vt Alytheiam, quam repromiſerat olim,
Fecerit: ac dictis manſerit ipſe ſuis.
Eſt igitur dictis Deus admirabilis, atq;
Non minor in factis ore canendus erit.

uicem habueritis, plenitudo quippe legis eſt dilectio. ¶Amor. Dei, & proximi. ¶Homines cœli. Quod ita probat Gregorius in homelijs Euangelici patris familias, qui nuptias fecit filio ſuo, cœlum mihi ſedes eſt dicit Dominus, & anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ, teſte Salomone. Chriſtum autem dicimus (vt ait Apoſtolus) Dei virtutem, & Dei ſapientiam: ergo anima iuſti, in qua virtus, & ſapientia Dei ſedet, immo ipſe Deus, Cœlum effectum eſt tales fuerunt animæ Apoſtolorum, ac deinceps multorum fideliũ ergo, & ipſi homines facti ſunt cœli. ¶Mirabile di-
ctu. Propter terrenum fundamentum: verum, & Pſal. 81.
dij ab ipſo Domino, quod eſt mirabilius, etiam Ioan. 10.
appellati ſunt in alio Pſalmo; & in Euang. Ego dixi vos dij eſtis: & filij excelſi omnes. ¶Confiteantur ubiq; In publicis ad populum concionibus, in canticis pſalmorum, & hymnorum, in operibus, atq; miraculis. ¶Tua quæ eſt Eccleſia. Sanctorum omnium conuentus ad differẽtiam
Synagogæ Iudæorum. ¶Dicta & acta tua. Quæ in Euangelijs præcipuè ſcripta ſunt. Sed & quæ in ueteri teſtamento in libris prophetarum continentur, iuxta illud Dominicum præceptum. Bonus paterfamiliàs profert de Theſauro ſuo noua, & uetera, hoc eſt, uniuſq; teſtamenti præcepta. ¶Dictaq; & acta. Memoratu digna. ¶Aly-
theiam. Ideſt Veritatem, de hac re etiam Zacharias pater Ioannis in ſuo meminit cantico, & B. Virgo in ſuo dul- C
ciſſimo hymno. ¶Repromiſſerat. Pluries. Et erexit (inquit ille) cornu ſalutis in domo Dauid pueri ſui. Sicut Luc. 1.
locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſæculo ſunt prophetarum eius & iſta. Suſcepit Iſrael puerum ſuum. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraam, & ſemini eius in ſæcula. ¶Dictis admirabilis. Quia promittit ea magna quæ nullus hominum ſperare auderet, daturum ſcilicet ſe nobis, & quia proprio filio non parceret: ſed pro nobis traderet illum in mortem horrendam, & reſurrectionem ex mortuis, & regni cœleſtis communem cum proprio, atq; naturali filio hæreditatem: hæc, & his ſimilia ſunt admirabilia promiſſa Domini ex eius dictis collecta. ¶Ac factis. Operibus complendo ea, quæ promiſit. ¶Canendus erit. Ideſt laudandus, vnde & poëta ſecularis legitur dixiſſe de quodam rege, qui à ſuis laudabatur. Regemq; canebant. ¶Nubibus è celſis. Ideſt ex ſanctis prædicatoribus utriuſq; teſtamenti, qui non ſolùm cœli, ſed etiam nubes vocati ſunt, ut docet Gregorius in homelia piſcatoris,
exponendo illud Eſaiæ. Qui ſunt iſti, qui ut nubes uolant? & tanquam columbæ ad feneſtras ſuas? Sancti (inquit) Eſa. 60.
prædicatores nubes appellantur, quoniam de terra in altum per contemplationem eleuantur; & per contemptum terrenarum rerum, uolant autem quia celeriter per orbem diſcurrunt: tonant autem minis pœnarum abſterrendo peccatores; compluunt humana pectora doctrinis ſalutaribus, & fulgurant miraculis, ut nubes. Eſt ergo ſenſus. Quiſnam ex ſanctis prædicatoribus eſt ſimilis Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto? reſponde utiq; nullus, quia finiti ad infinitum, creaturæ ad creatorem nulla poteſt eſſe comparatio. ¶Quiſue hominum. Subaudi in mundo celebratorum, & ſi dij ab aliquibus æſtimati ſunt, aut inter Deos relati, ut multi ex his, quos Græci, ac

Nubibus ex altis quis enim æquiperabitur illi?
   Quiſúe hominum? quiſnam par tibi? quis ſimilis?
Quiſúe Dei natos inter, ſeu cælitus alta
   Luce micet; ſiue hic inferius niteat?
Æquari valeat tibi nobilitatis & author,
   Et bonitatis fons, culmen & Imperij?
Gloria ſanctorum tu, glorificandus ab illis,
   Iuſtorum probitas, tuq; probandus eis.
Magnus & excelſus Dominus, ſuperansq; coronam
   Electorum omnem, quo famulentur ei.
Terribilis cunctis; tremebundus & omnibus his, qui
   Stant in circuitu; quòd redeant, & eant.

D Romani ante Chriſtum adorabant. ¶ Dei natos inter. Anaſtrophe eſt. Et ſi omnes homines filij Dei ſint per creationem; non tamen omnes per gratiam. Sunt enim quidam, qui homines tantum dicuntur, & quidam filij Dei vocantur, & hi ſunt in duplici genere. Angeli, qui in cœlis ſunt, & homines ſancti, atq; electi Dei, quorum nomina ſunt ſcripta in libro vitę, & de iſtis nunc eſt præſens comparatio, vt iſte ſit ſenſus, quis inter filios Dei, ſiue Angelos, ſiue uiros iuſtos eſt ſimilis Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto? reſponde, ut prius, vtiq; nullus. Eſt etiam alius ſenſus in omnibus iſtis comparationibus paulò magis tectus, ò Deus, quis hominum, aut filiorum hominum, vel filiorum Dei ſiue tuorum, ſimilis eſt tibi? & modò reſpondendum eſt, non utique nullus: ſed unus tantũ, & filius hominis, idemq;
Ioan. 10. filius Dei Deus, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt æqualis Deo patri: in eo, quòd Deus: & ipſe eſt minor
Ioan. 16. tamen patre, & multum diſsimilis, in eo, quòd homo eſt. de primo dixit ipſe ego, & pater vnum ſumus de ſecundo idem dixit: vado ad patrem, quia pater maior me eſt. ¶ Cœlitus. E cœlo, uel in cœlo: quales ſunt Angeli, & animæ beatorum. ¶ Micet. Reſulgeat. ¶ Siue hic. In terra mortalis adhuc. ¶ Niteat. Virtutis luce, fama, uita probata, aut etiam miraculorum ſplendore. ¶ Nobilitatis. Tribus modis ſolent aliqui ſplendere aut vno, uel duobus eorum ſanguinis nobilitate, vt reges, uirtutis probitate, ut ſapientes, forteſq; uiri, & dignitatis celſitudine, ut in magiſtratu, ac imperio exiſtentes: in ijs omnibus primatum tenet, longeq; ſuperat omnes Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra; qui ſapientia eſt, atq; uirtus Dei patris, qui habet ſcriptum in ueſtimento, & in femore ſuo Rex regum, & Dominus dominantium. ¶ Gloria ſanctorum tu.
Matt. vlt. Quia (ut ait Apoſtolus) qui gloriatur, in Domino glorietur non enim, qui ſe ipſum commendat, ille probatus
E eſt. ſed quem Deus commendat. ¶ Glorificandus. Sed quomodo? dum quotidie canunt, tibi honor tibi laus, tibi gloria. Item in fine pſalmorum gloria Patri, & Filio, & Spirituiſancto, & in calce Hymnorum. Gloria Patri
1. Cor. 1. Domino, natoq;, &c. ¶ Coronam. Ideſt conuentum, atq; Eccleſiam Sanctorum, quibus coronari, atq; veſtiri di-
Apoc. 19 citur Dominus, ut & principes ſæculi ſuis ducibus comitibus, atq; nobilibus. ¶ Famulantur. Non quia famulis,
1. Cor. 1. aut miniſtris indigeat Dominus qui uenit miniſtrare, & non miniſtrari; ſed quia illis expedit, ac magno cedit ho-
Matt. 20. nori tali Domino famulari, cui Angeli ſeruiunt. ¶ Terribilis. In iudicijs, atq; pœnis infligendis, quos enim non
Ge. 3. & 7 terreat, pœna primis parentibus indicta; diluuium omnis carnis; Sodomorum, atq; Gomorreorum ſulphureum
& 19. Incendium, decem plagæ Aegyptijs immiſſæ, & poſt eas ſummerſio totius exercitus Pharaonis in mare rubrum
Exo. ca. 5 cum alijs multis ſimilibus, profectò horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. ¶ Tremebundus. Propter
vſq; ad 15 horrendæ maieſtatis decus obſeruandum. ¶ Stant in circuitu. Aſſiſtentes hi dicuntur à Daniele. ¶ Redeunt, &
Heb. 10. eunt. Hi propriè angeli, ac adminiſtratorij ſpiritus propter nos in miniſterium miſſi vocantur ab Apoſtolo de
Dan. 7. horum multitudine, ſcribit Daniel. Millia milium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.
Heb. 1. ¶ Quis par, aut ſimilis. Vtroq; modo reſpondeatur, vt ſupra, primò vtiq; nullus ſecundo ſi de perſona Dei patris
Dan. 7. intelligatur, nullus niſi filius pariter, ac ſpiritus ſanctus. ¶ Sator: Ideſt Creator. ¶ Verax. Cuius filius eſt veritas. ¶ Verum. In genere neutro ponitur vbiq; pro ueritate, quam fecit Dominus in Chriſti, quem promiſſerat, exhibitione. ¶ Edicto. Diuina tua uoluntate, atque poteſtate aliquo exteriori ſigno patefacta. Nam dum eſſet in mari, nautas audiuimus dicentes, qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?
Matth. 8. ¶ Fluctibus. Exuberat propter maris feruorem, quo plerumq; ad ſimilitudinem exuperantis, ſiue ſuper effluentis à fœni, ex nimio ignis, calore. ¶ Notus. Auſtralis ventus, quæ flante, magni imbres, vt plurimum è cœlo deſcendunt, & cientur in mare nouæ tempeſtates. ¶ Aquilone ſereno. Quo leuiter flante ex toto fugiunt nubila cœlo. ¶ Superbum ceu paſſum vulnera. Ideſt Diabolum, qui perinde fugit facto ſigno Crucis ac ſi vulneratus eſſet. nec enim corporeus eſt
F Diabolus, vt poſſit vulnerari: ſed per ſimilitudinem humanos ponit Affectus. ¶ Proſtrati. Per humilitatem crucis, & pacientiam in ea: nam Diabolus, vti furioſus procurauit ſibi ipſi vincula, quibus alligaretur, & tela, quibus transfoderetur, procurando necem Chriſti. ¶ Vilis, & abiectus. A ſua Tyrannide. ¶ Spernitur. A fortibus Chriſtifidelibus, & hoc in pœnam ſuæ ſuperbiæ. ¶ Fortis in extento. Sic ordina litteram, & inde fortis dextera in extento virtutis lacerto vagos quaq; hoſtes diſperſit, ſenſus verò hic eſt, & ego ſi eleuatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum: extentis namq; manibus in cruce, per charitatem traxit omnes gentes ad fidei ſuæ
Ioan. 12. cultum, unde inimici eius Iudæi fuere fugati,

Cunctorum Domine, & virtutum Rector, & orbis
   Inſpector, quiſnam par tibi? quis ſimilis?
Tu Deus oĩpotens, ſuperûm ſator, atq; hominũ rex
   Tu uerax Dominus, veraq; verba tua.
Verum dextra tenet tua; verum leuaq; tractat,
   Sunt in circuitu cunctaq; vera tuo.
Edicto tu cuncta creas; regis omnia nutu,
   Et tonitru terres, fulmine cuncta quatis.
Fluctibus æquoreis licet inſit magna poteſtas
   Vis tua ſed maior prædominatur eis.
Teq; ſinente Notus Boreæ contrarius vndas,
   In cœlum tollit, mox & in ima premit.
Teq; iubente fugit Notus; atq; Aquilone ſereno.
   Nubibus eiectis, æquora ſtrata ſilent.
Tu faſtu tumidum Regem, quaſi vulnera paſſum,
   Proſtrati: abiectus ſpernitur vnde modò.
Fortis, in extento virtutis & inde lacerto
   Hoſtes diſperſit dextera quaq; vagos.
Nec mirum quæcumq; libent ſurſum, atq; deorſum
   Si facis in mundo: ſub ditione tua eſt,

atq; per

Ecce tui cæli, tua tellus; orbis & oræ, 2
In ſe quæq; ſimul plena decoris habent.
Cuncta tuæ fecere manus; prompſere decorem 3
Omnibus: his rerum copia larga data eſt.
Quin etiam gelidos flatus Aquilonis ab Arcto
In certos vſus tu Deus ipſe facis.
In mare quod ſalſum eſt; lubricũ, qđ mobile uentis;
Naufragio expoſitum, fluctiuagumq́; creas.

atq; per totum orbem diſperſi. ¶Surſum. Ideſt in cœlo. ¶Deorſum. Ideſt in terra. ¶Sub ditione tua eſt. Ideſt ſob poteſtate tua. ſub dominio tuo. ¶Ecce tui cœli: Ad litteram planus eſt ſenſus. Myſticè uerò ſic iotellige tui ſunt cœli, ideſt Apoſtoli, de quibus & ſupra dictum eſt, tua eſt tellus, ideſt terrena Iudæorum corda. ¶Orbis & oræ. Ideſt quæq; gentes, quæ in uariis orbis partibus inhabitant. ¶Decoris. Ideſt naturaliũ donorum ciuilium atq; moraliu uirtutum, quò ad infideles: ad fideles autem etiam theologalium, & chariſmatum ſpiritusſancti. ¶Manus. A

Pro Dei operatiua virtute, ubiq; manus ponuntur. ¶Prompſere decorem. Signato uſus eſt uerbo, quo per annulum aut ſigillum imago imprimitur: qoia & omnes homines io anima Dei imaginem, atq; ſimilitudinem depromptam habuerunt ab Initio creationis illius. ¶Omnibus his. Cœleſtibus, atq; terreſtribus, fidelibus, & infidelibus, Apoſtolis & aliis. diues enim paterfamilias etiam filio iuniori, & prodigo mox futuro ſubſtantiæ ſuæ portionem dedit, utinam non receſſiſſet à patre (ut ait Ambroſius) & ætatis defectum minimè ſenſiſſet. ¶Gelidos flatus Aquilonis. Iuxta literam flante hyemali Borea, Niues & Imbres e cœlo affatim deſcendunt, quibus & inebriatur terra nouo ſeminum fœtu grauida, & nimia luxuries follicolorum à frigore cohibetur, & uermes interficiuntur, qui teneras ſegetum corroderent radices. Myſticè Aquilo gelidos, Diabolus eſt, unde & dixit Propheta, Ab Aquilone pandetur omne malum, quia Diaboli ſuggeſtione omne perpetratur peccatum, & tamen in certos uſus exercitationis noſtræ ſinitur flare in homines Diabolus ſuas ſuggeſtiones prauas, ut qui tali in lucta uictores fuerint, coronentur, dedit enim Deus hunc hoſtem, quem ſua adiutus gratia ſuperaret homo, ne ſegnes in deſidia marceſceret, porrò flatus eius in terra cordis humani pares operantur effectus, de quibus ad literam ſupradictum eſt: nam & imber abondantior gratiæ diuinæ tentatis infunditur, & uirtutum ſemina pullulant in cordibus ita inebriatis: luxus ſuperfloi cibus & potus reſtringuntur præ timore caſus in peccatum: ſed et uermes inanis gloriæ radicibus uirtutum, ac bonorum operum inſidiantes extinguntur. ¶Ab Arcto. A Septemtrione, ubi uidetur quoddam ſydus, quod urſa Latinè, Græcè arctos dicitur: ſed aſſiduo poetarum uſu id uocabulum iam noſtrum factum eſt, iccirco autem dicitur ab arcto flare Diabolus, quia ipſe legitur dixiſſe, Aſcendam in cœlum ad Aquilonem, ibiq; ſtatuam thronum meum, & ero ſimilis altiſſimo. ¶Tu mare quod ſalſum eſt. Ab initio fidei primitiuæ Eccleſia à duobos hoſtibus ſe ſe inuicem adiuuantibus multa mala paſſa eſt: ſed in ipſis creuit, ut benè ſata ſeges. Diabolo ſcilicet, ac mundo: ſicuti per aquilonem diabolus exprimitur, ita & per mare mundus; cum autem mundum dico, non elementa, ſed amatores huius mundi, & eorum, quæ in mundo ſunt, intelligo. iuxta illud. Et mundus eum non cognouit, & iterum. Nolite diligere mundum. porrò in hoc mundo hæc omnia inſunt quæ in mari eſſe deſcribuntur, ſalſedo quæ amaritudinem tribulationum ſignificat: Lubricitas, inſtabilitatem earum rerum quæ delectant, & per eas pronitatem ad peccatum. Mobilitas. Inſultationem aduerſariorum. ¶Naufragio expoſitum. Per hoc pericula, quæ ex uoluptatibus adueniunt animabus. ¶Fluctiuagum. Per hoc incertitudines bonorum, & tempeſtates perſecutionum denotantur. ¶Mons Thabor. Ille eſt, in quo penè omnia legis Euangelicæ data ſunt mandata, & in quo transfiguratus Dominus Lucem ſuæ claritatis tribus diſcipulis oſtendit, iure merito itaq; interpretatur, unde uenit lumen. ¶Hermon. Maledictus ideò dicitur: quia interpretatur anathema, quæ eſt maledictio peſſima, unde & Apoſtolus legitur ſcripſiſſe. Si quis non amat Dominum Ieſum Chriſtum ſit anathema: & à noſtris iuris pontificij doctoribus uocatur excommunicatio maior: hoc autem in loco ſignificat terram illam, cui ab initio peccati maledixit Deus, & per eam peccatores omnes & præcipuè gentiles, qui ante Chriſti aduentum à Iudæis maledicti reputabantur, ex quo in tenebris infidelitatis tamdiu eſſe ſinebantur: Sed per Apoſtolos à Chriſto ad eorum illuminationem tranſmiſſos à tam longa maledictione ſoluti ſunt. Sic ergo exponamus locum hunc difficilé intellectu. Et Iudæus, qui in Chriſtũ credidit, per Thabor ſignificatus vnde venit lumen fidei ad alias gentes, & Hermõ ideſt maledictus olim gentium populus, modo autem & ipſe fidei lumine illuſtratus, in vnum Chriſtianum populum coactus vterq; eiuſdem benedictionis particeps erit. ¶Simul. Quia ex duobus populis vna facta eſt Eccleſia fidelium. ¶Gens tenebroſa prius. Iudæam intelligit peccatorum multorum tenebris obuolutam, cui & Eſaias vates de Chriſti aduentu prenuncians aiebat, Surge, & illuminare Hieruſalem quia venit lumen tuum: & gloria Domini ſuper te orta eſt. ¶Et maledicta. Gentilitatem innuit. ¶Luce oriente noua. De qua in Euangelio Terra Zabulon, & terra Neptalim trans Iordanem Galileæ gentium populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis Lux orta eſt eis. de hoc lumine prædixit etiam Zacharias propheta pater Ioannis Baptiſtæ. Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedent. Sic & Simeon in cantico. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. ¶Abyſſo obſcura. Ex profunditate tenebrarum, triplicium infidelitatis, ignorantiæ & peccatorum grauiſſimorum, quæ Apoſtolus enumerat in Epiſtola ad Romanos caput gentium deſtinata. ¶Carmina læta canent. A die conuerſionis gentium vſq; hodie adimpletur hoc vaticinium in omnibus Eccleſiis, in quibus Pſalmi cantantur, & hymni, atq; alia multa diuerſa cantica. ¶Tuus eſt valediſſimus iſte lacertus. Fortiſſimum hoc tuum brachiũ, quo ferrea Romanorũ potentia abſq; gladijs, aut telis ullis comminuta eſt, & Chriſto Domino ſubiecta eſt; ſic & alibi, hæc eſt mutatio dexteræ excelſi. ¶Lubrica. Ad peccandum prona. ¶Via. Huius vitæ, propter infinitas tentationes quotidie in nos inſilientes.

Mons Tabor vñ venit lumen, maledictus, & Hermõ
Vnde anathema prius, tunc benedictus erit.
Mons Tabor atq; Hermon ſimul exultabit vterq;
Luminis aduentu, quod benedicat eis.
Gens tenebroſa prius luſtrabitur, & maledicta
Tunc benedicetur luce oriente noua.
Nominis inq́; tui virtute, potenter abyſſo
Obſcura erepti, carmina læta canent.
Cantabunt, tuus eſt validiſſimus iſte lacertus:
Hocq́; potens robur mi Deus alme tuum eſt.

Margin: Luc. 15. — Hier. 1. — B — Eſa. 14. — Ioan. 1. — 1. Ioa. 2. — 1. Cor. 16. — C — Eſa. 9. — Matth. 4. — Luc. 1. — Luc. 2.

Sit tua firma manus in nobis, robur vt inſit
Perpetuum: quoniam lubrica tota via eſt.
Dextera præcipuè, exerto fortique lacerto,
Tollatur, quæ nos, noſtraque ad alta leuet.
Nam duo tecta latent modò: ſedes vnde paratur
Regula iuſtitiæ, iudiciumque tuum.
Mirificam at faciem præconum more præibunt
Luce palam veluti numina clara duo.
Quæ miſeros releuat pietas, & nobile verum,
Quod pepigit, ſeruat, reddit & omne bonum.
Qui miſer eſt, dominum miſerantem pronus adoret,
Defleat, & veniam ſentiet inde ſibi.
Nam veluti nouit miſereri, & reddere nouit,
Quàm, quæ promiſſit, ſat potiora Deus.

D ſilientes.¶Dextera.Domini,quę eſt ipſæ Dominus Ieſus Chriſtus,ad dexteram patris eleuatus.
¶Exerto.Ab impedimentis mortalitatis denudato.¶Fortique lacerto. Hoc eſt,diuina potẽtia in
ſubiectionem aduerſariorum aperto miraculo demonſtrata.¶Tollatur.Pro extollatur Aphereſis eſt, alias malam habet ſignificationem, vt in
illo clamore iudęorũ. Tolle tolle crucifige eũ,
& alibi tollantur de medio qui,vos conturbant.
¶Nos.Ideſt mentes noſtras.¶Noſtraque. Subaudi virtutum ac bonorum operum ſtudia. ¶Ad
alta.Cœleſtia,ſ.præmia.¶Nam duo. De quibus
infra,veritas iuſtitiæ & iudicium diuinum.¶Tecta latent.Quia iudicia Domini abyſſus multa,
Pſal. 35. iuſta quidem ſunt & vera, ſed modo nobis occulta, & hæc præcipuè, quare magis hunc,quã
illum aſſiduis vexet flagellis? quare larga manu
hũc magis,q̃ illũ ditet,& honoribus decorẽ reddat? ſed ſuper oĩa latet hoc quare hũc magis eligat,quàm illum,iſtum magis ac magis induret,illum verò in dies meliorem reddit,his omnibus quæſtionibus reſpondendum eſt cum Apoſtolo. O ſapientiæ & ſcientiæ Dei diuitiarum altitudo: quàm incomprehenſibilia ſunt
Rom. 11 Pſal. 118 iudicia eius:& inueſtigabiles viæ eius.Quis enim cognouit ſenſum Domini &c.veruntamen firmiſſimè, tenẽdum
Io. 5. eſt, quia iuſtus eſt dominus:& rectum iudicium ſuum.¶Tua ſedes. Iudiciaria poteſtas,de qua in Euang. Pater omne iudicium dedit filio,vt quemadmodum honorificant patrem, honorificẽt & filium.¶Præconum more.Qui
ſolent Reges ante ire.¶Luce palam.Manifeſte.¶Numina clara. Per quæ diuinum numen clarificatur inter homines.¶Duo.Miſericordia, & veritas,de quibus infra.¶Quæ miſeros releuat pietas.Hæc eſt miſericordia, qua peccatores per indulgentiam modo, releuantur à mi-

Quàm fœlix populus, qui gaudia pectore tanta
Concipit: vt magna iubila voce canat.
Lætandum miſeris, veniæ ſolatia primùm
Obtinuiſſe: deinc præmia poſſe ſequi.
Quæ Deus, vt valeant optare, optata tenere,
Syderei vultus lumen adeſto tui.
Qui non ſubſequitur diuini lumina vultus,
Ambulat in tenebris, in foueamque cadet.
Præduce luce Dei rectà procedimus omnes.
Namque ſit hæc quàmuis ardua, tuta via eſt.
Totum emenſis iter quiſquis præeunte lucerna
Venerit ad metam, iubila voce canet.
Nomineque in domini plenè lœtabitur intus,
Quotidieque dabit cantica lœta foris.

E ſeria.¶Et nobile verum. Hæc eſt veritas, quæ nobiles maximè decet,hac promiſſa domini adimplẽtur.¶Quod pepigit. Et maximè illud,de quo
Zacharias.Iuſiurãdum, quod iurauit ad Abraã
patrem noſtrum daturum ſe nobis; & beata virgo. Suſcepit Iſrael (ait) puerum ſuum, recordatus eſt miſericordiæ ſuæ.¶Reddit. Nũc in ſpe,
poſt hanc vitam in re.¶Omne bonum. Ideſt ſeipſum.¶Defleat. Pœnitentiam agendo. ¶Iubila.
Cantus ſunt,quibus gaudia mente concepta vellent exprimi,ſed plenè non poſſunt.¶Sequi. Pro
aſſequi,quę prius nec ſperare auſi fuiſſent.¶Ambire.Deſiderio circumplecti.¶Adeſto.Futuri tẽporis tertia perſona. ¶Subſequitur. Lumina di-
Pſal. 126 uini vultus.i.Gratiam præuenientem, & hoc ga
Io. 1. vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. ¶In tene-
Io. 3. bris.De quibus in Euang.Ioannis. Lux in tenebris lucet,& tenebræ eam non comprehẽderũt,
& alibi. Lux venit in mundum. Et dilexerũt homines magis tenebras,quàm lucem,quæ autem ſint hæ tenebrę,dictum eſt ſupra,quia infidelitatis,ignorantiæ,&
peccatorum.¶In foueamque cadent. Inferni,nam qui ambulat in tenebris,neſcit,quò vadat.¶Recta. Aduerbialiter,per viam iuſtitiæ non à dextris declinando,nec à ſiniſtris ¶Ardua.Quia vt etiam ſapientes ſæculi dixerunt. Ar-
Matt. 7. dua virtutis via,& in Euang. Dominus. Lata (inquit) via ducit ad perditionem:arcta uerò ad uitam. ¶Lucerna.
Pſal. 18. Verbi Dei illuſtratione,de qua idem pſaltes alibi. Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen ſemitis meis.
Matt. 10. ¶Metam.Ad finem uitæ,nam qui perſeuerauerit uſque in finem hic ſaluus erit.¶Intus.Interiore gaudio,quo ad
& 24. animam,nam gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ,& alibi pſaltes.omnis gloria filiæ regis ab in-
Pſal. 44. tus.¶Foris.Vt commune ſit gaudium ſpiritus,& carnis:quorum ſuis & communis tribulatio uexationis;nam anima,& caro,actiones,atque paſſiones ſibi inuicem communicant. ¶ Nullus inanis. Iactabundus enim fumo uanæ
F gloriæ delectatus ante Deum uacua accedit,lucerna,& ob id inter fatuas uirgines deputabitur, quæ cum lampa-
Matt. 25. dibus minimè ſumpſerunt oleum ſecum,& idcirco Ianua regni cœlorum illis occluditur. ¶Propria iuſtitia.
1. Cor. 4. Quid habes (inquit Apoſtolus) quod non accepiſti? quod ſi accepiſti,quid gloriaris,quaſi non acceperis? ¶Virum
Matt. 6. Pro uirorum, quas ſi quæſiſſet diceretur ei,amen dico tibi, recepiſti mercedẽ tuam.Et Attendite (inquit dominus) ne iuſtitiam ueſtram faciatis coram hominibus: ut uideamini ab eis:alioqnin mercedem non habebitis apud patrem ueſtrum,qui in cœlis eſt.¶Perſoluetque Deo, Perdiereſim. Ideſt ſyllabæ ſolutionem. ¶Illuſtrator, animarum.Hic uates reflectit ad Deum ſermonem,Aduertendum enim eſt,peculiarem eſſe tropum hunc. i.modum
loquendi pſalmiſtæ, ut modò ad Deum, modò in perſona Dei ſibi ipſi reſpondeat, modò alloquatur homines, & interdum quaſi vnus ex eis loquatur & pro eis, & rurſus ad Deum ſeſe conuertat alloquendum,aut ad orandum, & rurſus uices eius gerens increpet peccatores,moneat iuſtos, & denique creberrimas huiuſmodi faciat mutationes, quas illi qui nolunt, aut rudes ne-

Nullus inanis ibi propria iactabitur vmquàm
Iuſtitia; aut laudes quæret ab ore virûm.
Iuſtitia at Domini ſe quiſque fatebitur altè
Aſſumptum, grates perſoluetque Deo.

ſciunt

Illuſtrator,& alme Deus,virtutis eorum
Gloria quis,niſi tu? nempe quis eſſe poteſt?
Gloria noſtra Deus; tibi cornua noſtra leuare
Sic Domino ſedit,ſic placitumque fuit.
Muneris eſtque tui Deus hæc aſſumptio noſtra,
Muneris eſt ſancti regis,& Iſacidum.
Quanta futurorum tu præſcius aure locutus
Vatibus es ſanctis interiore Deus.
Fatus es iſta Deus,noſtro de Rege,uidentum
Pectoribus tacitis: fatus es iſta Deus.
Fortis ego adiutorum poſui ſuper alta potentem
Arma,manus ambas,auxiliumque dedi.
Millibus electum tota de plebe leuaui,
Cinxi illum telis inſuperabilibus.

A

ſciunt diſcernere, nec umquàm ad ueram poſſunt huiuſce profundiſſimæ doctrinæ intelligentiam peruenire. ¶ Gloria noſtra Deus. Ecce pro Deo ad populũ nunc loquitur,& mox ad Deum redit cum dicit. ¶ Tibi cornua noſtra leuare. Id eſt apicẽ dignitatis humanæ ad Angelicos gradus extollere. ¶ Muneris. Quia non ex operibus iuſtitiæ,quę fecimus nos, ſed propter miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit hinc & quidam uerſificator aiebat. Quicquid habes meriti,præuentrix gratia donat. Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat. ¶ Hęc aſſumptio noſtra. Vel ꝙ filius Dei aſſumpſerit humanam naturam, uel ꝙ homines illius gentis etiam uiles aſſumpſerit ad Apoſtolatum, quod ſpiritualium culmen eſt dignitatum,& alios fecit eſſe diſcipulos, quoſdã doctores,Euangeliſtas alios,& diuerſos denique ad diuerſa aſſumpſit officia,ſiue propter utrunque,hęc enim omnia diuino ex munere proceſſerunt. ¶ Sancti regis Iſacidum. Ideſt Ieſu Chriſti regis Iudæorum,uelint aut nolint illi. ¶ Aure interiore. Deeſt in.i. ad cor. Sciendum eſt totidem eſſe in anima ſenſus interiores,quot in corpore exteriores, & perfectiori modo uidelicet pro viſu intellectus,pro auditu memoria,& pro odoratu diſcretio,ſeu ſcientia. Guſtui verò correſpondet ſapientia.i.ſapida ſcientia,& tactui cogitatus. ¶ Videntum pectoribus. Ideſt Prophetarum, qui antiquitus videntes dicebantur,ſicut de Samuelle ſcriptum eſt,eo quòd præcipuò Dei munere non ſolùm futura, ſed & occulta præſentia etiam longiſſimè ab oculis poſita viderent. ¶ Fatus es iſta Deus. Anadiploſis.i. geminatio querimoniæ cauſam exquirens.q.d.tu qui es verax,nec potes mentiri,tam bona præconia de noſtro rege,& Chriſto dixiſti, quare ergo non adimpletur, ſed bis contraria cernimus euenire? ¶ Fortis ego adiutor. In perſona Domini Dei patris nunc loquitur pſaltes,multa bona ſuper filio Chriſto ſuo ventura,quæ propheta ſuper Dauide ad litteram exiſtimabat eſſe prædicta,verùm quia non videbat in eo adimpleri,excruciabatur,ac lamentabatur: donec à miſericorde Domino apertus eſt eius intellectus,& cognouit propter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum talia fuiſſe promiſſa cuius tipus, & figura tantum fuit ipſe Dauid Rex, ſic itaque & vos intelligite, ſi non vultis excruciari. ¶ Potentem. Ideſt Ieſum Chriſtum,de quo habemus in Euang. quòd erat potens in ſermone,& opere. ¶ Arma, manus. Ideſt armatas manus, Endiadis eſt figura,vt & ibi, Arma,virumque cano.i.armatum virum. ¶ Millibus electum. Ordo eſt,leuaui illum.ſ.Chriſtum electum ex millibus de tota plebe Iudæorum. ¶ Telis inſupera. De quibus alibi pſaltes ſic ait, Accingere gladio tuo ſuper fæmur tuum potentiſſimè,& paulo poſt ſagittæ tuæ (inquit) acutæ, populi tui ſub te cadent in corda inimicorum regis,& ne quis obijciat,quia nunquàm talibus armis fuerit vſus Dominus Ieſus Chriſtus,ſcitote ſpiritualia eſſe huiuſmodi tela virtutes ſcilicet, quas etiam ibi & præcipuas enumerat propter ueritatem (inquit), & manſuetudinem,& iuſtitiam,& deducet te mirabiliter dextera tua. ¶ Robuſtũ Dauid manu.aſ.dec. Duæ hic poſitæ interpretationes ſunt huius nominis Dauidis Dom.Noſt.Ieſ.Chr. optimè exprimentes,ipſe eſt enim fortis,qui fortem diabolum vicit,arma abſtulit,in quibus ille confidebat, ac ſpolia ipſius diſtribuit,ipſe Dominus Ieſus Chriſtus eſt ſpecioſus forma præ filijs hominum,& de quo ſponſa in canticis iactabunda exultat,quòd dilectus ſuus ſit totus candidus,rubicundus,electus ex millibus,& totus deſiderabilis,in faciẽ etiam eius deſiderant Angeli proſpicere,& vt(dicebat Agnes Virgo) cuius pulchritudinem ſol, & luna mirantur.

Tit. 3.
Epheſ. 4.
1.Reg. 9.
B
Pſal. 44.
Cant. 5.

Robuſtum Dauida manu,aſpectuque decorum,
Inueni ſeruum,præcipuumque mihi.
Vnguine chriſma meum ſacro redolentius omni
Vnxit eum,nitido lætitiæque oleo.
Fiet ei auxilio mea dextra,potenſque lacertus,
Confortabit eum robore mirifico,
Sæuiat,atque fremat quantùmlibet hoſtis in illum
Dentibus infrendens,nil ſibi proficiet.
Filius incaſſum quoque perditionis iniquus
Tendet muſcipulas,officietque nihil.
Eius ab aſpectu faciei dura ſecabo
Corda inimicorum: cæſaque comminuam.

¶ Vnguine. Vnctione,ſiue unguento. ¶ Chriſma meum. Licet chriſma græcè,latinè ſit vnctio, nõ tamen paſſim omnis vnctio chriſma eſt; nam in propriam quandam ſacræ vnctionis ſpeciem trãſiuit,qua ſoli Chriſtiani vtuntur, quæ quotãnis à ſolis Epiſcopis prælatorum multorum aſtante corona conficitur ex oleo,& balſamo, ad nitorẽ conſcientiæ, ac odorem bonæ famæ deſignandum,de quo chriſmate longum ſermonem,& elegantem facit Innocentius Papa in cap. primo de ſacra vnctione, hoc chriſmate vnguntur omnes Chriſti fideles in baptiſmate à ſacerdote in vertice: demum ab Epiſcopo in fronte in ſacramento confirmationis,ab hoc chriſmate deriuatur hoc nomen Chriſtus, ſecundũ nominis formam,& à Chriſto Chriſtiani,alias uerè noſtrum chriſma à Chriſto deſcendit; dictus eſt.n. Chriſtus,quia vnxit eum Deus oleo lætitiæ præ participibus ſuis,& beat. Petrus ait. Ieſum à Nazareth galileæ,quomodo vnxit eum Deus ſpiritu ſancto & virtute, & hoc eſt chriſma de quo in verſu noſtro,vnctio,ſ.ſpiritusſancti, qua vnctus fuit Dominus Ieſus Chriſtus à Deo patre,ut eſſet Rex,Sacerdos,atque propheta. ¶ Lætitiæque. Spiritualis,non ſæcularis. ¶ Fiet ei auxilio. In eò, quòd homo eſt,quià non poteſt à ſeipſo filius facere quicquam. ¶ Dextra. Ideſt diuinatis potentia. ¶ Lacertus. Virtus ipſa Dei hoc eſt,filij diuinitas. ¶ Confortabit. Ad humanitatem hoc referas,in qua etiam ab Angelo paſſionis tempore confortatus eſt. ¶ Hoſtis. Diabolus, aut Iudæus,ſiue etiam Gentilis. ¶ In illum. Ideſt Chriſtum, ac Eccleſiã, caput & membra. ¶ Nil ſibi proficiet. Ad intentionem ſuam complendam,quę erat Chriſtum penitus de cordibus hominum delere,& in magiſtratu,atque regimine permanẽtes prædam de excoriatione populi facere, quarum rerum contrarium ſibi eueniſſe propter mortem Chriſti experimento didicerunt. Nam & nomen Chriſti longè, latèque

C
Pſal. 44.

per

D per totum orbem propagatum eſt, & illi à Romanis de ſede eiecti miſerum vſque in hodiernum diem patiuntur
exilium, & ſeruitutem. ¶ Filius perditionis iniquus. Iudas Iſcharjotis unus ex xii. Apoſtolis. ¶ Officietque. Ideſt no-
Matt. 27. cebit ei nihil, ſed plurimùm ſibi ipſi nocebit, nam uidens quia damnatus eſſet, laqueo ſe ſuſpendit, & crepuit me-
Act. 1. dius, diffuſaque ſunt omnia uiſcera eius. ¶ Ab áſpectu faciei. Tametſi dura uideantur uerba, ſequuntur, iudicia ſi-
gnificare, tamen mitiorē habent ſenſum, ſi ſanè fuerint intellecta, nā ubicunq; eſt aſpectus faciei Dom. miſericor-
diam potius innuit, quàm iudicium, de his ergo loquitur, pro quibus cum fletu, & clamore ualido in cruce fixus
Luc. 23. patrem orauit, nam miti aſpectu intuitus eos dixit, pater ignoſce illis, quia neſciunt, quod faciunt. ¶ Dura corda.
Dura prius, quando videntes eum à Pilato fœdè laceratum nulla moti ſunt miſericordia: quinimo magis, ac ma-
gis indurata clamauerunt, crucifige, crucifige: nec à clamoribus deſtiterunt, donec, quod petebat ab iniquo, ſed
Luc. 23. mitiori iudice extorſerunt. ¶ Secabo. Vt ſciſa ad pœnitentiam recurrant. ¶ Comminuam. Per contritionis do-
Act. 2. num, tales erant quia ſpectaculo paſſionis Domini reuertentes percutiebant pectora ſua, & ii, qui Apoſtolis poſt
miſſionem ſpiritusſancti Petro prædicante, atq; illis mortem Chriſti exprobrante dixerunt compuncti, Quid fa-
ciemus viri fratres? at illi pœnitentiam (aiunt) agite: & Baptizetur vnusquiſq; noſtrum in nomine, D. N. I. Chr.
Exo. 32. ¶ Vt eſt vitulus. Ille aureus, quem, dum Moiſes in monte Syna paulò longiorem moram traheret, Aaron efflagi
tanti populo fudit. vide hyſtoriam in Exodo. ¶ Zelantis. Pro cultu veri Dei derelicto, in cuius contemptum fe
cerant idolum, & adorauerant, immolanteſq; illi hoſtias dixerant, Hi ſunt Dei tui Iſrael, qui te eduxerunt de ter
ra Egypti. ¶ Effringi, cędi, comminui, atq; bibi. His infinitis ſimul accurentibus, deſcribitur mira celeritas ducis
pro Deo zelantis in deſtruendo Idolo. & in vlciſcendo ſcelere: nam in puluerem redacto, & in aquam fuſo, iuſſit

Iuſſus vt eſt vitulus Moſi zelantis ab ira
Effringi, cædi, comminui, atq; bibi.
Infenſos odioq; graui fera bella cientes
Auertam, & cogam ſic date terga fugæ;
Vt Syrios ægri dura obſidione tenentes
Samariæ portas flaminis arte mei.
At mea veriditas, mea miſſericordia ſecum
Eſt, vt ab æterno, ſic quoq; ſemper erit.
Eius & in noſtro tolletur ad æthera cornu
Nomine: quod celſo glorificabo throno.
Regnet vt in cœlo, terræ dominetur & imæ,
Æquoreos fluctus comprimat vtq; manu.
Vt ſua dextra regat tectis redeuntia venis,
Vt refluant lato flumina cuncta mari.

omnes epotare, quotquot autem culpabiles fue
rant puluere aureo barba ſuperfuſa renidebat:
moxq; iubebatur interfici. ita quòd in vno die
cæſa fuerunt xxiij. millia. ſenſus autem huius
loci ad noſtrum propoſitum iſte eſt, quòd ſicuti
ſpiritualiter mactari dicuntur, & manducari, cor
poriq; myſtico, quod eſt Eccleſia, vniri, infide-
les, quando conuertuntur, & baptizantur: ita &
E effringi, cœdi, comminui, atq; bibi, in conuerſio
ne ad pęnitentiam, & inde ad Baptiſmum. Sic er
go exponatur litera, vt vitulus ille aureus cœſus,
comminutus eſt, & ebibitus, ita crucifixores Iu-
dæi cædantur interius à Deo, comminuantur,
atque bibantur ab Apoſtolis, & in corpus Chri-
ſti traijciantur. ¶ Infenſos: De obſtinatis nunc
in malo propoſito loquitur; qui etiam Apoſto-
los perſecuti aduerſus omnem fidelium Eccle-
ſiam inſurrexerunt, bachantes in cœdem diſci-
pulorum, eorumq; bona vbiq; diripientes.
¶ Auertam. Ab eorum perſecutione. ¶ Dare ter
ga fugæ. Aduentantibus Romanorum exercitibus, à quibus fugientes in vrbem concluſi ſunt, & demum capta
3. Reg. 2. vrbe perempti. ¶ Syrios: Sub rege Bennadab. Hyſtoriam vide in libris Regum. ¶ Flaminis arte mei. Etenim
4. Reg. nocte quadam fecit audiri tantos ſtrepitus, quaſi curruum & æquorum aduentantium, quòd Syrii exiſtimantes
cap. 7. reges alios in auxilium obſeſſis aduentare, relictis caſtris, omnes fugere. ¶ Ab æterno. In eo quòd Deus, nec
enim quicquàm habet pater à filio diuiſum. in eo verò, quòd homo per prædeſtinationem. ¶ Tolletur. Vt ſuprà
pro extolletur. ¶ Cornu. Ideſt gloria, atq; poteſtas quare & ipſe Chriſtus cum reſurrexiſſet legitur dixiſſe data
Matt. vlt. eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. ¶ Glorificabo. Sic & in Euangelio pater dixit. Et glorificaui, & iterū
glorificabo. ¶ Celſo throno. Vt ad dextram patris in cœlo ſedeat Empyreo. ¶ Regnet vt in cœlo. Super omnes
Matt. vlt. Angelos, vel in cœlo, ideſt in Eccleſia ſanctorum. ¶ Terræ imæ. Ad literam, quia data eſt ei poteſtas in cœlo, &
in terra, vel in Synagoga terrena Iudæorum non niſi terrena ambientium, quia uelint, nolint, rex eſt etiam Iu-
dæorum, ſicut & Gentium. ¶ Aequoreos fluctus. Et ad literam, quod factum eſſe à Domino Ieſu Euangelica
Matth. 8. atteſtata eſt hyſtoria, vbi & referuntur dixiſſe, qui aderant: quis eſt hic, quia imperat ventis & mari, & obediunt
ei. Sed melior eſt ſpiritualis intellectus, vt per æquoreos fluctus maris, intelligamus poteſtates huius mundi, ſeſe
aduerſus Eccleſiam ſuperbè erigentes, quas Dominus quando vult & mitteſcere, & quiſceere facit, ac interdum
per catholicos principes domat, vt hoc anno Lutheranos, Saxones, alioſq; Germaniæ populos duce Lanthgrauio,
Eccle. 5. quos omnes cum ducibus Carolo v. Cæſari victos tradidit, & vinctos. ¶ Tectis redeuntia venis. Vt refluant. Salo
F monis eſt ſententia, omnia flumina intrant in mare: & mare non redundat: ſed ſubterancis venis rurſus aquæ mo
tis redeunt ad fontes, vt iterum fluant ad mare: per flumina, in ſenſu ſpirituali, populi diuerſi, variæq; gentes ſi-
gnificantur, quæ continuo fluxu in mundana ſtudia diſcurrunt: his interdum Eccleſiaſtica læduntur officia, in-
terdùm & adiuuantur: ſed ſunt inſtabiles, vt aqua fluens, quia uarium, & mutabile vulgus. ¶ Omnipotens vt

Omnipotens vt erit, me filius ipſe vocabit,
Tu genitor meus es: tuq; corona mea.
Tuq; meæ dulcis ſuſceptor es ipſe ſalutis.
Protector meus es: tu Deus eſq; meus.
Aſt ego conſtituam præ cunctis fratribus illum
In primogenitum, præcipuumq; ducem,
Induperatorem præ cunctis regibus illum
Excelſum ſtatuam; cunctaq; ſcæptra dabo.

erit me filius. Sic & in ſymbolo Athanaſij. qua-
lis pater. talis filius, talis & Spiritusſanctus, &
ſic benè infertur: omnipotens pater, omnipo-
tens filius, omnipotens & ſpiritusſanctus. ¶ Vo-
cabit. Ideſt inuocabit, ex Euangelica lectione
patet: hoc ſæpè factum eſſe à D. N. I. Chr. Pater
(inquit) clarifica me, &c. Item. Confiteor tibi pa
Ioan. 17. ter cœli, & terræ, &c. Et rurſus. Deus Deus meus
Matt. 11. ut quid dereliquiſti me? ¶ Dulcis ſuſceptor ſa-
Matt. 27. lutis meæ. Hæc in orationibus tacitis D. N. I.
Chr. dicta fuiſſe nemo debet ambigere, quia nō
omnia dicta, vel acta eius ſcripta ſunt, ut ait Io-

Æternùm miſerans, regnum pietatis idipſum
Illi ſeruabo; conſolidabo thronum.
Illi firmabo mea dicta; fidelia faxo,
Sint teſtamenti fœdera pacta mei.

annes Euangeliſta. ¶Præ cunctis fratribus. Quò A
ad naturam humanam, & ſuſceptam fidem om
nes Chriſtiani ſunt fratres eius, quia dedit eis
poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in no
mine eius: verùm hoc in loco magis Apoſtolos
accipere debemus, quos ipſe in Euang. fratres Matt.28.
ſæpe nominauit. ¶Primogenitum. Ex mortuis ſuſcitatum (vt ait Apoſtolus) ad æternam, immortalemq; vitam. Rom. 8.
¶ Præcipuumq; ducem. Militiæ Chriſtianæ. ¶ Induperatorem. Epentheſis eſt figura, qua ſyllaba in medio di- Coloc.1.
ctionis adiecta eſt, vt ab hoc uerſu capi poſſet. ¶Præ regibus omnibus. Et præſertim fideles; de quibus ita dicit
Petrus Apoſtolus: vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. ¶Cuncta ſce 1.Petr.2.
ptra dabo. Omnium ſedes regnorũ vt regat eos in uirga ferrea, hoc eſt, in inflexibili iuſtitia. ¶Regnum pietatis.
Hoc eſt miſericordiæ, & clementiæ, quo vtitur modò in præſenti ſæculo in omnes, qui conuertuntur ad cor.
¶ Firmabo. Opere complendo. ¶Faxo. Pro faciam, defectiuum eſt verbum. ¶Teſtamenti mei. Noui magis,
quàm veteris; vel etiam vtriuſq;. ¶Illius ſemen. Non carnale, ſed ſpirituale per fidem genitum, hoc eſt, Chriſtia
num populum. ¶Coheredes. Iuxta Pauli ſententiam, quòd ſi filij: & hæredes: hæredes quidem Dei; cohære- Rom. 8.
des autem Chriſti. ¶Noui. Quibus nulla ſuccedat nox, ut modò. ¶Namq; dies eius regni. Seipſum declarat, &

Semen & illius ponam per ſæcula cuncta,
Eſſe cohæredes patris in imperio.
Sempiternus erit thronus eius: ſceptraq; in æuum
Duratura; dies & ſine fine noui.
Namq; dies eius regni non temporis huius
Sunt, ex Sole dies qui nitet, atq; cadit.
Scito dies cœli non deficientibus annis
Eſſe dies, quia Sol non cadit vllus ibi.
Ergo dies eius regni ſine noctibus vllis
Nube carent nitidi: ſemper & vna dies.
Me tamen ex natis ſi fortè reliquerit ullus,
Inſidiatoris calliditate mali.
Fortè meam ſi quis fuerit tranſgreſſus oberrans
Legem: iudicia tranſieritq; mea.
Iuſtitiasúe meas ſi quiſquam fortè procaci
Fœdarit lingua; ſiue prophanus erit.
Si mea, ſi proles eius mandata rebellis
Non cuſtodierit pectore, voce, manu.
Flexibili in virga veluti pater, atq; flagello
Viſere dignabor commiſeratus eos.
Atq; emendabo mores, vt cenſor, iniquos.
Crimina corripiam ſanguineisq; flagris.
Non tamen inde meæ bonitas pietatis ab illo
Excidet: aut numquàm non miſerabor eos.
Semper ero clemens illis culpasq; remittam,
Non obero, faciam candida verba mea.

loquitur de regno triumphantis Eccleſiæ, & bea
titudinis æternæ. ¶Temporis huius. Inſtabilis,
In continuo motu exiſtentis. ¶Qui nitet. In die
penes nos verſis radijs. ¶Cadit. In noctis aduen
tu, ſicuti mortalibus videtur: nam uerè nun-
quàm cadit ſol: ſed circonflectitur, vt omnes or
bis partes illuſtret, ſicut docet Eccleſiaſtes. ¶Ex
natis. Ideſt fidelibus, qui per ſuſceptam fidem
efficiuntur filij Dei. ¶ Inſidiatoris mali. Ideſt
Diaboli, qui ſemper circuit, quærens, quem de- B
uoret. ¶Oberrans. Sicut ouis quæ perit. ¶Poſt
habitis. Poſtergatis atq; contemptis. ¶Iudiciis
meis. Et quæ hic occultè fiunt, & in morte vni-
uſcuiuſq; & demum in vniuerſali, finaliq; iudi-
cio. ¶ Procaci lingua. Deridendo eas. ¶Pecto-
re, voce, manu. Tres modos tangit, quibus offen
ditur Deus, conſenſu, verbo, & opere, ij ſunt tres
mortui, quos legimus à Domino fuiſſe ſuſcita-
tos. de quibus, & ſupra diſputatum eſt. ¶Fle-
xibili in virga. Miſericordiæ. ¶ Veluti pater.
Qui omne filium, quem diligit, corrigit. ¶Cen
ſor. Romano more loquitur. quorum officium
erat etiam mores peruerſos corrigere, atq; emẽ-
dare. ¶Crimina corripiam. At criminoſi magis
corripiuntur, ita tamen, vt crimina abiiciantur,
quæ ſola odio habentur, non perſonæ. ¶ San-
guineisq; flagris. Ideſt virgis ſanguineis, quæ ic-
circo tali nomine nuncupantur. quia rubri, &
ſanguinei ſunt coloris, & quia facilè per eas fla-
gellando ſanguis elicitur. ¶Meæ bonitas pieta
tis. Ideſt miſericordia, cuius fons indeficiens eſt
Dei bonitas. ¶ Ab illo, qui tranſgreſſus eſt. Si
tamen voluerit ipſe conuerti. alioquin vt obſti-
natus æterna damnatione punietur. ¶Nunquàm
non. Ideſt ſemper, quia non ſolùm ſepties, ſed Matt.18.
& ſeptuageſies ſepties, & quotienſcunq; inge-
muerit peccator dimittam ei. ¶Semper ero clemens. Seipſum declarat, miſericors & miſerator eſt Dominus, & C
multus ad ignoſcendum. ¶Non obero. Quin potius prodero. liptote eſt, cum ſit ipſe iuuans pater, nec officium
nocendi noſcat: ſed peccatores ſibi ipſis peccando nocent. ¶Candida verba mea. Ideſt vera, nam veritas cando-
rem lucis habet, mendacium verò nigredinem noctis, & obſcuritatis. ¶Teſtamenti ſancti. Firmæ promiſſionis
meæ, in diuinis ſcripturis ſæpè teſtamentum ponitur pro promiſſione diuina, vt firmiſſima eſſe demonſtretur,
atq; irreuocabilis, more eorum, quæ in teſtamento patrisfamiliàs inueniuntur eſſe deſcripta, quæ rata, & firma
ſtare, ac effectui mandari, ſepiſſimè à legumlatoribus & ſancitum eſt, atq; reſponſum à iuriſprudentibus. ¶Pro-
phanabo. Quaſi minus ſacra eſſent, vel irreligioſa, cum ſacerrima ſint, ac religioſiſſima. ¶ Sanctorum. Vatum.
Aliorũq; prophetarum. Iſaiæ, Hieremiæ, & ſequentium poſt eos. Nathan quoq;, Samuelis, atq; præcedentium.

Nec teſtamenti ſecum mea fœdera ſancti,
Pacta prophanabo: nec reuocabo fidem.
Irrita non faciam ſanctorum oracula vatum,
Quæ ſemel ex labijs dicta tulere meis.
Cum ſemel in ſancto iurarim, nempè quid vltra
Expectas? nihil hoc ſanctius eſſe poteſt.

¶ In ſancto. Per memetipſum iuraui dicit Do-
minus. ipſe eſt etenim ſanctus, vnde ſanctitas
omnis deriuatur, vel in ſancto, ideſt in filio ſuo.
iuxta illud Danielis, tunc adimplebitur uiſio, & Dan. 9.
ungetur Sanctus ſanctorum, qui fuit D. N. I. Act. 4. &
Chriſtus, quem unxit Deus oleo lætitiæ præ par- 16.
ticipibus ſuis. ¶Dauidi. Ideſt Chriſto, cuius il
le rex in multis, & in nomine fuit figura, vel ea,
quæ promiſi Dauidi regi de Chriſto, tamen ex

D ipſius ſemine uenturo. ¶Mentiar atq; modò.
Interrogatiuè, & admiratiuè per ſuſpenſionem
uocis legendum eſt, & ſubinferendum eſt, mini
mè. ¶Illius ſemen, pulcherrima proles. Chriſti,
& Chriſtianorum: iuxta illud celeberrimum Ec
Sap. 4. cleſiæ canticum. O quàm pulchra eſt caſta gene
ratio cum claritate. ¶Stabit in æternum. In his,
qui digni fuerint æternæ beatitudinis regno.
¶Florida. Virtutum floribus decora. ¶Ceu Sol
Ap. 19. lucidus. Quod eſt infrà. ¶ Eius. Chriſti Ieſu re-
gis regum, ac Domini dominantium. ¶Fulge

Si pepigi, ſtatui, & iuraui, neſcius vmquàm
Fallere, Dauidi mentiar atq; modò?
Quinimmò illius ſemen, pulcherrima proles
Stabit in æternum; florida ſemper erit.
Aureus atq; thronus, ceu ſol ſpectabitur eius.
Fulgere conſpectum lucidus ante meum.
Vtq; indeficiens argentea Luna micabit,
Perfecta, æternùm candida, plena, nitens.

re. Correpta penultima per antiquam grammaticorum regulam, qua verba ſecunda coniugationis fiebant ter-
tiæ detracta penultima vt fulgeo, fulgo, quæ tamen receſſit ab aula, nec niſi in paucis & raro ſeruatur. ¶Argen-
tea. Hæc eſt Eccleſia Chriſti: quæ modò, dum adhuc in præſenti ſæculo eſt, augetur, & deficit, vt Luna. ſed in
cœlis nunquàm deficit; perficitur autem in dies creſcente numero fidelium, qui ex hoc ſæculo illùc aſcendunt:
tuncq; erit plenè perfecta, cum ſancti omnes ex reſurrectione mortuorum carnis rediuiuæ ſtola fuerint induti, de
qua Luna hic modò loquitur, dicitur argentea Luna, Chriſti ſponſi comparatione qui, & Sol aureus nuncupatur
nam ſicut hæc inferior Luna non niſi à Sole lucem habet: ita Eccleſia lucē ſanctitatis, & gloriæ non niſi à Chriſto
Sole iuſtitiæ habet. ¶Perfecta. Completo ſanctorū numero. ¶Aeternū. Aduerbialiter intellige. ¶Candida. Propter
immortalis ſtolam gloriæ. ¶Plena. Omnium, quæ optauerat, vel plena ipſo Deo, quo ſolo anima pōt impleri. ¶Nitens.
Splēdore lucis æternæ. ¶O Deus ops. Hactenus promiſſionis Dei ſuper Dauid, uerū, quia in eo, uel in eius progenie
nō uerificabātur ad unguē, ſed potius multis calamitatibus afflictabatur genus illius, quia nondum uenerat illud
ſemen pro quo fuerant facta, quod eſt Chriſtus Ieſus, idcircò hinc incipit querimonia in modum orationis modeſtæ
concepta. ¶O Deus. Qui uides omnia. ¶Omnipotens. Cui nihil impoſſibile eſt. ¶Pater. Quem in filium nullius affe-
ctus ſuperare poteſt. ¶O mitiſſime. Qui nullius preces, tametſi uiliſſimæ conditionis ſpernis. ¶Verax. Quem decet
adimplere promiſſa. ſequitur expoſitio querellæ. ¶Si bona pollicitus. Super Dauide, & ſemine eius, quæ ſupra cō-
E memorata ſunt. ¶Vnde mala? Qua de cauſa, non quia neſcis; nam Deus es non quia nequeas, quia omnipotens,
non quia deſit affectus, etenim pater es, non quia dedigneris, mitiſſimus enim es, non quia noris uerba dare, nam
& uerax es, ſi bona promiſiſti, unde igitur nobis tanta mala? reſponde tu lector, omnia tempus habent, quia non-
dum uenit promiſſorum tempus bonorum, nec adhùc apparuit is, pro quo talia promiſſa data ſunt. At cum uene-
rit ille, omnia implebuntur in tēpore ſuo. ¶Da-
uida tuum repuliſti. Pluribus modis hoc intelli-
gendum eſt, primò in perſona ipſius Regis Da-
uidis ad litteram, tunc enim oculis exiſtimabant
illum à Deo repulſum propter enormia crimi-
na, quando fugatus eſt ab impio filio Abſalone,
ſecundò viſus eſt repelli in ſemine ſuo, quando-
cunque ſupra modum reges Iuda afflictabātur,
& præcipuè in Babilonica captiuitate, & in An-
tiochena calamitate: tertiò in ipſo Chriſto uerò
ſemine Dauidis tempore paſſionis; nam tunc vi-
debatur omnino à Deo repulſus, atque reproba
Mat. 27. tus, vnde & ipſemet legitur dixiſſe. Heloy heloy
Marc. 15 Lamazabactani. i. Deus meus Deus meus, yt qd
dereliquiſti me? ¶Et deſpexiſti. Spondiacus uer-

O Deus omnipotens, pater ò mitiſſime, verax,
Si bona pollicitus, cernimus vnde mala?
Nam Dauida tuum repuliſti, & deſpexiſti;
Vnde rogo? Chriſtum tu niſi diſtuleris?
Id teſtamentum dederas, quod patribus olim
Auertiſti etiam: num tua fracta fides?
Quodque tuo puero Dauidi tu pepigiſti,
Tute renouaſti: cur modò diſperijt?
Ecce prophanaſti ſanctum, ſanctamque coronam
In terra; veluti ſancta prophana forent.

ſus. i. videris deſpexiſſe; neque enim reuera fuerat à Deo dilecto repulſus, aut deſpectus, ſed permiſſi fuerant in eū
ij. Maca. ſæuire inimici, donec adimpleretur myſterium redemptionis humanæ. ¶Chriſtum tu niſi diſtuleris. Ideſt proroga
a. ueris eum emittere. ſ. in tempore ſuo per te ſtatuto, & hæc eſt vera reſolutio obiectionum omnium. ¶Id teſtamen-
tum. Aut eam promiſſionem, vt ſupra monſtratum eſt, vel etiam teſtamentum. i. archam fœderis tempore captiui-
tatis Babilonicæ ab Hieremia abſconditam, nec vnquàm amplius repertam, vel tertiò teſtamentum vetus ſucce-
dente nouo, quod quò ad exteriora corticis videtur eſſe ſublatum. ¶ Fracta fides? Minimè, quia quod differtur:
non aufertur, licet interim affligat animam. ¶Tuo puero Dauidi. Ideſt ſeruo charo, atque fideli, ſi ad perſonam re
Eſaię. 41. gis referas, de illo dixerat Dominus. Inueni virum ſecundum cor meum, ſi ad Ieſum Chriſtum. Ecce (inquit) puer
meus, quem elegi. ¶Tu pep. Tutè renouaſti. Emphaſis eſt in illo pronomine Tu: Tute, autem ſyllabica eſt adiectio
F non aduerbium, à tutus. ta. tum, & idcircò breuiatur, ſicut in illo verſu Enniano. O Tite, Tute, Tati, tibi tanta Ty
ranne tuliſti. ¶Cur modo diſperijt? reſponde, vt ſupra, & adde, quatenùs loquitur de teſtamento ueteri, quia non
uenit Chriſtus ſoluere legem, ſed adimplere, neque enim ulla præcepta moralia, in quibus conſiſtebat uetus
teſtamentum, ſunt à Domino Noſtro Ieſu Chriſto ſublata, ſed repetita, & aucta, & in quibus deficiebant, adim-
pleta omnia, quæ figurabantur ex eis, facta ſunt omnia, & quia non iterum repetenda ſunt, neque amplius futura
Paral. vl. ſunt ſemel expleta, idcircò ſiluerunt, nunquid iterum naſciturus eſt Chriſtus? aut moriturus? non certè. ¶Propha
Eſdræ, 6. naſti ſanctum. Templum, quod à Babilonijs exuſtum eſt, reparatumque ab Eſdra, & ſocijs. ab Antiocho rege pro-
Macha. 1 phanatum eſt, collocato in eo Idolo Iouis olympij, & camerulis quibuſdam meretricum in eo factis. ¶ Sanctamq;
coronam. Regni. ſ. ſublatam à prædictis, uel ad ipſum Chriſtum referas hæc omnia tempore paſſionis eius, & faci-
lis eſt applicatio; nam in eo hæc omnia expleta
ſunt, quia de eo fuerāt prædicta. ¶Fulmine tuo,
Ideſt furore millitari bellico, & hoſtili, nā in ex-
pugnatione mœnium, & in concuſſione tormē-
torum fulminis inſtar habent, tuo autem dixit,
quia, à Deo in vltionem ſcelerum mittebantur
hoſtes ad exterminium iudæorum. ¶ Scepta ru-

Fulmine fracta tuo ſunt omnia mœnia, muri,
Maceriesque omnes: cunctaque ſepta ruta.
Quæ firmamentum fuerant, munimen & vrbis;
Formido, & gelidus ſunt modò facta pauor.

ta. Pro-

Præda viatorum factus;quicunque per illam
Prætericre viam,dirripuere ſibi.
Eſt quoque finitimis vicina tenentibus arua
Factus in opprobrium, ſpretus vbiq; iacet.
Inque dies magis, atque magis ſublata prementum
Dextera prævaluit fulta fauore tuo.
Lœtitia inde noua per te exhylarata fuere
Corda inimicorum pulſa dolore ducis.

ta.Prodiruta, aphereſis eſt, ſupinum nihilominus eſt ſumptum à Ruois, & inde participium, ruius,ta,ium.¶Firmam. & mun. Ea ſunt, arces, mœnia, turres, ualla, aggeres, foſſæ & caſtella, hæc omnia excidij tempore conuertuntur in damnum, & in necem,terrorem, atque pauorem ciuium.¶Præda uiatorum factuſ. Populus,ſ.Iudæorum poſt prædicta exterminia, adde & tertium, in quo ad unguem hæc omnia completa ſunt,excidium, ſ.urbis hyeroſolymorum à Romanis hoſtibus in ultionem necis Chriſti, prophetarum,& Apoſtolorum & martyrum eius. ¶ Dirripuere ſibi. Bona,& facultates eorum: ut in depopulationibus oppidorum fieri ſolet.Noſque in noſtra urbe iam ter experiſumus.¶Finitimis.Qui ſint exponit.¶Spretus. Iudæus omnis. ¶ Vbique iacet.Pondere ſeruitutis oppreſſus,aqua nec adhuc potuit releuari,ſed neque releuabitur uſque ad Antichriſtum,quem non ualde procul eſſe futurum arbitramur propter abundantiam iniquitatis, & refrigerationem charitatis,atque diminutionem ueræ fidei, & propter diſceſſionē ab Eccleſia multarum iam orbis partium.¶Sublata.Surſum eleuata ut grauiorem ictum in miſeros inferat Iudæos non ablata ab eorum dorſo. ¶ Fulta. Munita. i. fauore tuo. Nec mirum, quia de inimicis meis uindicabo me dicit Dominus. ¶ Lœtitia unde noua. Ex parta uictoria propter expugnationem munitiſſimæ urbis, in qua diu laborauerunt. ¶ Parte. Quia omnis uictoria ex Deo eſt. ¶ Pulſa. Ante uictoriam in ipſo pugnæ tempore. ¶ Dolore Ducis. Siue hoſtilis, qui fortaſſe dolebat ex concepta calamitate urbis ruinæ expoſitæ: nec mirum ſi Titus Romanorum dux indoluerit, quia naturæ mitioris erat, teſte Ioſepho belli huius ſcriptore, uel ducis Iudæorum cuius dolor materiam gaudij facilè hoſtibus præſtare poterat.¶Miſerum. Ducem. Iudæorum,nunc neceſſe eſt intelligere. ¶ Vrgerent. Cogerent. ¶Contigit. Iudæorum populo defenſionis gratia. ¶Senſit. Tacito Dei iudicio; animos perturbante, & auferente intellectum. ¶Ceu quondam. Temporibus Moyſi, Ioſue, & aliquorum iudicum:quibus prælianttibus, legitur Dominus de cœlo auxilium præſtitiſſe. ¶ Eiaculata. Ordo literæ eſt. Nec tua fortis dextera vt quondam eiaculata auxiliaria fulmina de cœlo tulit opem populo ſuo. ¶Ah rex Infelix. Ideſt Dauid, qui nudis pedibus & aſperſus caput puluere cum tota domo ſua coactus eſt fugere à facie irruentis Abſolonis, & populi, qui erat cum eo, vel Rex Sedechias, quem vrbe capta fugientem cum familia, & amicis Caldæi inſecuti prehenderunt, & regi Babilonio obtulerunt, qui ante os eius iuſſit filios, & amicos interfici, & ipſum regem 2.Reg.15 4.Reg.25

Horrida tentarunt quoties ardentius hoſtes
Aduerſus miſerum bella ciere ducem.
Suggeſſiſti animos toties in pectore firmos:
Vrgerent vt eum, quæ voluere pati.
At ſi vel gladium nudaſſe, leuaſſe vel haſtam
Contigit: hanc ſenſit mox cecidiſſe manu.
Nec tua ceu quondam auxiliaria fulmina cœlo
Eiaculata dedit dextera fortis opem.
Ah rex infœlix, Regiſq; miſerrima proles,
Quid grauius potuit, durius atq; pati?
Cum populo ecce ſuo, veluti fornacibus aurum
In ſcoriam verſum nil, niſi ſpuma fuit.
Exiit inde nihil liquidum, fundoúe remanſit,
Vſtio multa fuit, nullaq; mundicies.

oculis priuari, & in obſcurum carcerem detrudi; ubi & miſerrimè mortuus eſt: ſi verò ad Chriſtum regem Iudæorum, & noſtrum referantur hæc verba,nouimus omnes diram crucis necem paſſum, & membra eius hoc eſt fideles, ſcimus omnia genera tormentorum ſuſtinuiſſe. ¶ Miſerrima proles: In captiuitatem ducta, & in miſeram ſeruitutem, ſi autem hæc omnia ad vltimum excidium Hyeroſolimę referātur,lege Ioſephi hyſtoriam de Bello Iudaico,& inuenies Iudæos cū ſuis ducibus extrema omnia perpeſſos eſſe famem, cædem,peſtem,captiuitatem,diſperſionem in omnes gentes, & miſerrimam ſeruitutem vſq; in hodiernum diem. ¶Aurum in ſcoriam verſum. Auri, argentiq; feces ſcoriam dicunt,ſenſus autem eſt,quia veluti ex auro in ſcoriam uerſo,& igne eliquato, nil niſi ſpuma eruginoſa reſtat in vaſe, in quo poſitum eſt, vt diſſolueretur per ardentiſſimū ignem fornacis, ſic & de rege Iudæorū,populoq; ſuo in camino tribulationis exuſto nihil boni remanſit, niſi memoria peccatorum, & obſtinatio duriſſima in eis, quæ in aliis regibus, & populis ſupra adductis vera ſunt: non ſic in Chriſto rege noſtro, & in ſanctis martyribus, qui pro fide, & iuſtitia decertantes, velut aurum puriſſimum de fornace iniquorum exierunt, potes autem hæc verba ad Iudæos. qui erant in vltimo excidio,congruentius referre,in quibus nihil bonitatis erat. ¶Nihil liquidum. Adhuc in metaphora perſeuerat, quia ex eis non erat qui faceret bonum: non erat vſq; ad vnum. ¶Fundo. Vaſis collatorij per hoc innuit peruerſos etiam reſtitiſſe, qui à fame,peſte,& gladio, euaſere captiui. ¶ Vſtio. Ex ui ingentis tribulationis,nam ſupra x. centena millia extincta ſunt,templum cum ſuis ſacerdotibus exuſtum,tota urbs æquata ſolo,neq; lapis ſuper lapidem remanſit. ¶ Nullaq; mundicies. Quia eorum,qui ſuper vixerunt nulla ſecuta eſt emendatio; quin & deteriores quotidie fiunt reliquiæ Iudæorum, ¶ Quo malo. Pertinaciæ in malum,quod peccatum in Spiritumſanctum dicitur irremiſſibile in hoc, & in futuro ſæculo. ¶ Poſt hæc. Mala extremi excidij. ¶ Colliſio regni. Exciſa regia urbe, prouinciæ Syriæ adiecta eſt illa regio. ¶Minuta. Eo modo, de quo in Euangelio. Propter electos breuiabuntur dies illi: nam niſi abbreuiati fuiſſent dies illi. non fieret ſalua omnis caro: Etenim ſi paulò plus durasset illud bellum, nullus omnino ex Iudæis euaſiſſet: ſed & propter electos, qui pro illo precabantur populo, & propter futuros ex gentibus electos,quibus pro uerificatione oraculorum de Chriſto,

Deſtructo eſt igitur procul emundatio facta:
Deterius potuit quo nihil eſſe malo.
Vnde ſecuta fuit poſt hæc colliſio regni,
Ad nihilum ductus Regius inde thronus.

& Eccleſia ex eiſdem gentibus congreganda futuri erant neceſſarij Iudæi codicum diuinorum latores,dies illius tribulationis abbreuiati ſunt: vt etiā aliqui ſupereſſent, & demum vt reliquiæ eorum in finem ſæculi conuertantur, vt prædixit Eſaias,aliiq; prophetæ. ¶Capus. Regni,ipſa

Kk 2 ſcilicet

Namq; dies regni, conceſſaq; tempora per te,
Eſſe minuta patent: moxq; ruiſſe caput.
Relliquias tenues confoſſo tanta ſecuta eſt:
Diſperſæ vt lateant, diffugiantq; vagæ.
Quò tamen vſq; Deus nobis auerteris ira?
Numquid vt euellas funditùs omne genus?
Numquid ad interitum, ſæuus velut ignis, aduret
Iſacidas omnes ira, furorq; tuus?
Numquid erit veluti radicitùs eruta pinus?
Inclyta Dauidis Regia progenies!
Eſto memor tandem, mea quæ ſubſtantia, quàm ſit
Chara futura tibi, quàm precioſa vide.

D ſcilicet Hieroſolyma. ¶Relliquias tenues. Ideſt illi pauci, qui ſuperuixerunt, millitibus ob nimiam cædem fatigatis. ¶Diſperſæ. Per omnes orbis partes. ¶Lateant. Tunc in ſpeluncis, & cauernis, qui fugere potuerunt, nunc verò in domibus habitationis eorum, & vbique conductis quia nullum fundum, nullas ædes poſſunt proprias poſſidere. ¶Quò tamen. Tanquàm pater populi nunc loquitur pſaltes compatiens tantis calamitatibus, & miſerijs eorum. ¶Ira. Ideſt Propter iram, quæ tamen in Deo non eſt. Sed in miniſtris vltionis eius. ¶Omne genus. Iudæorum quod in xij. tribus multitudi populorum ſecutũ fuerat. ¶Ira, furorq; tuus. Ideſt iuſta ſcelerum vindicta per iratos, furibundosq; miniſtros executioni demandata, quales fuerunt Romani, cæteriq; hoſtes Iudæorum. ¶Regia progenies. De qua in principio Euang. Matthæi, & de qua Chriſtus per beatam Virginem exortus eſt. ¶Mea ſubſtantia. Latenter precatur Dominum Deum patrem pro ſalute totius populi, eo modo, quo nunc in omnibus orationibus ſuis vtitur Eccleſia. per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium eius: nam is, quò ad carnem, herat futurus de ſubſtantia Dauid, quia de ſemine eius naſciturus erat. ¶Eſt ergo ſenſus. Eſto memor, quàm carus, & precioſus tibi ſit futurus Ieſus Chriſtus filius tuus & meus, quia de mea ſubſtantia, quò ad corpus. ¶Si penitus. Pereat progenies Dauid. de qua Chriſtus hominum redemptor. ſi ad præcedentes Iudæorum calamitates hæc referantur, quæ ante ortum Chriſti fuerunt, optima precatio eſt: nam extincta progenie Dauid, neq; Chriſtus ſaluator hominum inde poterat oriri, neq; mireris, ſi non omnia ad eandem cladem ſunt referenda: ſed aliqua ad vnam, alia ad alteram, & multa ad tertiam, & vltimam referri oporteat. Quoniam ante mentem prophetæ aderant omnes calamitates, aduerſus progeniem Dauid futuræ, ex quibus uidebantur turbari bonorum promiſſiones illius ſemini à Deo factæ. ¶Sunt fruſtra. Nequaquàm, quia Deus, & natura nihil agunt fruſtra. ¶Numquid vt intereant? Minimè, quia nihil odit Deus eorum, quæ fecit, & non vult Deus mortem peccatorum: ſed magis vt conuertantur, & viuant. ¶Nempe quis eſt qui viu. hò. nec cer. am. mor. Quaſi dicat nullus, quia (ut ait Apoſtolus) ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori:

E

Stirpis Ieſſeæ reminiſcere: ne ſit inanis
Plaſmatura hominum: ſi penitus pereat.
Numquid homo, natiq; hominum per cuncta creati
Sæcula ſunt fruſtra? numquid vt intereant?
Nempe quis eſt, qui viuet homo, nec cernat amaram
Mortem? quæ cunctos horridæ falce necat.
Quàm mirandus homo, qui animã de carcere duro
Eruat inferni, praecipitetq; foras.
Dic pater ò clemens, vbi miſericordia dulcis
Sit tua? dic vbi nam ſit pietatis honos?
Dic vbi ſunt veniæ, proprio quas ore locutus?
Veridico nihil eſt firmius ore tuo.
Heccine pacta fides Dauidi? fixaq; certa
Iuris iurandi relligione tui?
Talis vt, ac tantus noſtræ radicis alumnus
Stirpe ab Ieſſea progrederetur homo:
Stet radix igitur firma, inconcuſſaq; noſtra:
Eius vt è radiis egrediatur homo.

¶Amaram mortẽ. Naturale hoc eſt, quia ultimum terribilium eſt mors, ex accidenti tamen, aliquibus uidetur amara ualde, & aliquibus exoptabilis, ò mors (inquit ſapiens) quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis, uiro quieto, & cuius uiæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc ualenti accipere cibum? o mors bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur uiribus, & defecta ætate, &c. Paulus autem dicebat cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. ¶Quàm mirandus homo. De quo multa cantata ſunt, & in pſalmo. Fundamenta, ſuper illo uerſu. Numquid Syon dicet homo. Hic eſt enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus. qui deſcendit ad inferos, & tertia die reſurrexit à mortuis, inde q; exiens captiuam duxit captiuitatem. ¶Dic pater, ò clemens. His crebris, modeſtisq; interrogationibus miſeratio captatur. ¶Pietatis honos? Quem ille homo, de quò ſupra promeruit, te ſuper omnia colendo, uerumq; cultum tuum homines docendo, & tibi parendo uſq; ad mortem, mortem aũt crucis.

F ¶Veniæ. Ideſt miſericordiæ, uel gratiæ, ſeu etiam peccatorũ remiſſiones, quæ omnia ſupra Deus promiſſerat. ¶Heccine pacta fideles, &c. Has lamentatiunculas ad tempus paſſionis acerbiſſimæ, atq; ignominioſiſſimæ D. N. I. Chr. & ſanctorum martyrum ſi referrentur, non ineptæ apparrebunt humano more prolatæ, ſicut & ipſe conqueſtus eſt in cruce: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? poſſunt etiam referri ad horrida illa vrbis exterminia, in quibus videbatur totius generis fieri excidium, & præcipuè vltimi, nam hic pſaltes loquitur more patris affecti grauiſſimo dolore eorundem filiorum intuendo. ¶Talis vt, ac tantus. Quia Deus, & homo, potens ſermone, & opere, eſt autem de Chriſto repetita repromiſſio. ¶Radix. Alluſio eſt ad uaticinium Eſaiæ prophetæ. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius: & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, &c. ¶Incipe iamtandem. Poſt tenebras lux ſequitur, & nubilo ſerena ſuccedunt: nam poſt primam captiuitatem, iterum miſertus eſt Dominus populi ſui, & ſtirpis Dauid: nam ſoluta captiuitate redierunt in terram ſuam. Item poſt Antiochenã cladem per Machabæos fortes viros perdita reſtaurata ſunt Deo propugnatore illorum. Item poſt mortem Chriſti, ſecuta eſt ipſius glorioſa reſurrectio, in cœlum Aſcenſio, & confirmatio diſcipulorum per Spiritusſancti miſſionem, & rurſus poſt martyrum cædes ſecutum eſt regnum ſpirituale vbiq;, & temporale multis in locis Eccleſiæ. ¶Tibi. Quia qui odit filium, & patrem odit, & qui uos tangit (inquit Dominus) quaſi qui tangat pupillam oculi mei, verè tamen multi inſultabant Deo Iudæorum, quaſi non potuerit illos à tantis calamitatibus defendere, & de manibus eorum liberare.

Ioan. 15.
Zach. 2.

Incipe iamtandem miſereri; mitis ab alto
Reſpice, vt inſultent caſtra inimica tibi.
Seruorum opprobrij tandem memor eſto tuorum,
Aure quod audiui, continuiq; ſinu.
Ah quantis ignominijs oneramur vbiq;
Gentibus à multis turpibus, atq; notis.
Purgamenta ſumus facti totius, & orbis,
Atq; Peripſema, quiſquiliæq; domus.
Mitius omnino, patientius atq; ferenda,
Si nos in ſolos obijcerentur ea.
At quia quotidie tibi non minus ore canino
Exprobrauerunt; durius illa fero.
Si Deus eſt Chriſtus (dicunt) vbi Chriſtus eorum?
Si primogenitus filius eſtq; Dei?

berare. ſicut legimus de Nabuchodonoſor, ac A
Sennacherib, quod autem faciebant Regès multò magis & eorum milites, plæbeiq; ad maledicendum, & blaſphemandum proniores, etiam proprios Deos quanto magis alienum Deum, & eorum, quem neq; Deum reputabant? ¶ Continuiq; ſinu. Ideſt non fui auſus reſpondere, ſiue grauiora ſibi timens ſi auſus eſſet hiſcere. ſiue ne maledicos ad peiores blaſphemias prouocaret, ut moris eſt indiſciplinatorum iuuenũ, qui quo magis redarguuntur, in deteriora prorumpunt. ¶ Turpibus atq. notis. Chriſtianæ perſecutionis tempore, durum erat, quòd paſſim illis opponebatur, quia erant magi, malefici, & incantatores, cum tamen in veritate talia peruerſorum hominum genera, ſemper abhorruerit Eccleſia fidelium, ut nihil magis: ſed non eſt mirandum, quia ſi patremfamilias Beelzebub vocaue- Matt. 10.
runt, quantò magis domeſticos eius? ¶ Purgamenta. Hoc & beatus apoſtolus Paulus aſſerit. ¶ Peripſema. Græca dictio eſt, qua & Apoſtolus in hoc vſus pro- 1. Cor. 4.
poſito, eſt autem peripſema, limatura, & raſura earum rerum, quæ quando mundantur, abiicitur, vt in veteribus ibid.
ferramentis, ueternoſis lignis, caſeoq;, & carne ſalſa, cæteriſq; huiuſmodi. ¶ Quiſquiliæ. Non niſi in plurali declinantur, & ſunt ex immunditiæ pulueris, fimi, ac cæterorum, quę ſcopis mundando colliguntur in angulis, &
inde proiiciuntur. ¶ Ea. Opprobria; De quibus ſupra dictum eſt quia dixit Dominus in Euang. Beati eſtis, cum Math. 5.
maledi. uob. ho. & perſ. uos fue. & dix. om. ma. ad. uos men. propter me, gau. & exul. quia mer. ue. cop. eſt in cœ.
¶ Durius, illa fero. Zelo diuini numinis, quo accenſus Helias dicebat. Domine, te dereliquerunt, altaria tua ſuffoderunt, & prophetas tuos occiderunt, &c. ¶ Dicunt. Scilicet Iudæi primo paſſionis tempore, dum in cruce penderet, & deriderent, lege Euang. deinde poſt illos, & pagani, in perſecutionibus martyrum, ſicut legimus Beato Andreæ Apoſtolo ab Egea Proconſule atrociſſimo Chriſtianorum inimico obiectum fuiſſe: miror (Inquit) te uirum prudentem uelle colere eum hominem, quem ſiue ſponte, ſiue inuitum, confiteris eſſe crucifixum: 3. Reg. 19. Rom. 11. B
ſtultitia quippe uidebatur ei: unde & Paulus ait. Nos pręd icamus Chriſtum crucifixum, Gentibus quidem 1. Cor. 1.
ſtultitiam, Iudæis autem ſcandalum, ipſis uerò credentibus Dei uirtutem, & Dei ſapientiam. ¶ Ab illo. Chriſto, i. ab illa decora ſpecie, qua tunc erat, quando comitantibus turbis cum quodam mundano triumpho ingreſſus eſt Hieruſalem ante ſextum diem Paſchæ, lege Euangeliſtã. ¶ Panxit. Cecinit, laudando. ¶ Oſanna. Ideſt ſalua me obſecro, eſt autem dictio Hebræa, ut docet Hieronymus, compoſita, ab oſi, quod eſt uerbum, & anna, quæ eſt interiectio obſecrantis, & eſt ſumpta ex pſalmo. cxvij. obſecro ſaluum me fac Domine, benè proſperare, Benedictus, qui uenit in nomine Domini. quæ ſicuti de Domino noſtro Ieſu Chriſto prædicta fuerant, ita & in eo cõpleta ſunt. ¶ Melos. Dulce canticum græcanica dictio eſt, unde & melodia deſcendit, qua & uulgares nunc
etiam utuntur. ¶ Obſtrue. Sic & in alio pſalmo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua, quod & factum eſſe cõ- Pſal. 62.
ſtat poſt reſurrectionem Domini, & plenius data pace Eccleſię poſt conuerſionem Conſtantini Imperatoris, & Romanorum.

Ah quantùm Chriſto nunc eſt mutatus ab illo;
Cui pia turba comes panxit Oſanna Melos.
Irriſere diu, conuicia tanta tulere,
Chriſto inſultârunt turba proterua tuo.
Obſtrue cunctipotens Deus ora loquacia fræno;
Incipiant humile colla ſubire iugo.
Ora refragantum duris contunde lupatis,
Et dentes maleo diſijce, rumpe tuo.
Fac precor, vt videant, quæ commutatio Chriſti
Facta tui eſt; Chriſti gloria quanta noua.
Nos quoque lætati pſalmos pangemus, & odas;
Et dabimus Chriſto carmina digna tuo.
Tuque pater benedictus eris, laudatus ubique
Fiat in æternum, fiat id oro Deus.

¶ Duris lupatis. Ideſt iuſtitiæ morſu, translatio ſumpta, ab equo duri oris, quem dentibus quibuſdam ferreis luporum dentium ſimilitudinem habentibus in chamo compactis domare ſolent, hoc pacto domiti fuere Iudęi duriſſimæ ceruicis per Romanos ferreos. ¶ Maleo tuo. Ideſt pœna ſuprema mortis. i. permanet in Methaphora. Nam ſi quando, chamo non potuit equus domari, neque uel adhibitis lupatis iratus eques dominus maleo ferreo dentes equi
rebellis effringit. ¶ Videant. Poſt reſurrectionem eius, quæ res tunc potuit fieri, quãdo pluſquam. 500. eſt uiſus in monte Galilęę, ubi conſtituerat. ¶ Odas. Dulces hymnos liricis verſibus, ut in noſtris opuſculis licet uidere. ¶ Chriſto tuo. 1. Cor. 5.
Quem præ cæteris dilexiſti: & ſuper omnes eleuaſti. ¶ Tuque pater benedictus eris. Non quia Deus noſtris indigeat benedictionibus, hæc dicuntur: ſed quia nil aliud habemus nos, quo mentem gratam ualeamus illi oſtendere ex innumerabilibus acceptis ab eo beneficiis, quàm benedicere, laudare, atque magnificare diuinam eius Maieſtatem. C
¶ Vbique. Qui ante Chriſtum in ſola cognoſcebatur Iudęa, ubi & laudabatur, ſaltem ore, & ſi non opere, neque uita: uerum publicato per orbem Euangelio, Dei notitia ſparſa eſt per omnes gentes; à quibus cœpit benedici, atque laudari. ¶ Fiat in æternum. Et prædicentis, & optantis prophetę uox eſt, idcircoque geminata eſt: ſanè, ſciendũ eſt opinionem quorundam extitiſſe, quòd ubi eſt geminatio iſta, ibi quaſdam partes integras pſalmorum eſſe uerùm quia Auguſt. eam confutat in fine ultimi pſalmi, ideò nec accipitur à nobis. Amen.

AD te confugimus miſeri. Vidimus ea, quę in præcedenti pſalmo fuerant Dauid, ac ſemini eius promiſſa longè aliter, ac arbitrabatur vates prima facie eſſe intelligenda, quia de Chriſto Ieſu, & ſemine eius ſpirituali, quod ſumus nos Chriſtiani, in quibus iam pro maiori parte completa ſunt; complebuntur autem & reliqua in temporibus ſuis, verùm, quia inter ea, quæ nobis promiſſa ſunt, æternæ beatitudinis præmia præci-

puum

ODE LXXXIX. EX PSALMO LXXXIX.
Domine Refugium.

AD te confugimus miſeri: tu factus Aſyllum
Diffugii es nobis à genea in genean.
Te protectorem petiit generatio priſca:
Te noua progenies appetit iſta modò.
Tu nec enim Deus ipſe recens: tu primus,& vnus,
Cunctarum rerum Rector es,atque ſator.

D duum obilnent locum, quæ,ne caplamus,aut etiam ſperemus, inimlci obſiſtunt, nunc apertè oppugnando per
immiſſas aduerſitates,nunc occultè inſidiando per illecebras temporalium rerum, in quibus ſi fuerimus animo
tenaci obuoluti,proculdubio æternatum iacturam factnri ſumus, Idcirco in præſenti cantico monemur, ad Do-
minum conſugere,qui & aduerſarios compeſcet,& amaritudinem,leuitatemque temporalium uos edocebit:dul-
cedinemque æternæ beatitudinis ſpirituali guſtui diſtillabit;quo fiet,vt illis omiſſis æterna magis,ac magis appe-
tamus.Dicat ergo,qui de ſemine Chriſti eſt fidelis quiſque,& ſimul omnes pro inuicem orantes. ¶ Ad te confugi-
mus miſeri.Tu factus Aſylum Diffugii.Licet Aſyllum fuerit templum quoddam, ab Herculea ſtirpe conditum,
ut eſſet tutum omnibus ad illud conſugientibus refugium,ita vt nemini liceret quemquàm inde extrahere. Ro-
mulus quoque ſimile condiderit, quò facilius
homines undequaque congregaret ad implēda
nouæ vrbis mœnia,ex quo tamen pij Imperato-
res leges immunitatis Eccleſiaſticæ tulerũt,iam
omnia Chriſtianorum templa Aſylla dici poſ-
ſunt, verùm quia tam verè, quàm interdum
& niolenter ex bis materialibus templis homi-
nes extrahuntur;idcirco Deus ſolus tutiſſimum
verè eſt Aſyllum omnibus ad eum conſugienti-
bus;nec enim vllus poteſt eum offendere, quē
uoluerit ipſe tueri.¶A genea,in geneam.De ge-
neratione vna in aliam, ſiue de vetere in nona.
¶ Generatio priſca. Omnium, qui fuerunt ante
Heb. 13. Chiſti aduentum timentium Deum. ¶Te noua
Pſal. 109 progenies.Fidelium Chriſti baptiſmate renouatorum.¶Tu nec enim Deus ipſe recens eſt.Quia Dominus Chriſtus
Eſa. 43. Ieſus heri,& hodie,& ante ſæcula,& hic idem pſaltes. Tecum (inquit) principium : in die virtutis tuæ, & in ſplen-
Deut. 6. doribus ſanctorum ex utero ante luciferum genui te,& alibi Dominus ipſe dicit.Ante me nō eſt formatus Deus:
Apoc. 1. & poſt me non erit.¶Tu primus & vnus.Audi (inquit Moyſes) ò Iſrael Dominus Deus tuus unus eſt,& in Apoca-
& 22. lypſi. Ego ſum (inquit) α. καὶ. ω. i.principium & finis,primus & nouiſſimus,& hoc quò,ad eſſentiam,ſubſtantiā
E naturāq; diuinā, quò verò ad perſonas,tres ſunt:pater,filius,& ſpirituſſanctus,ſed hi tres vnus,atq; idem
Deus.¶Rector es.Aduerſus Manicheos,Priſcilianiſtas,& Mathematicos,qui vel à Dæmonio,vel à ſatu,aut à ſtellis
mentiuntur hunc mundum regi,& quidam alij à caſu,verùm (vt ait Gregorius) conditor orbis idem eſt,& rector.
¶Atque ſator.Hiſteron proteron,i.ordo conuerſus;nam,quæ ſator ipſe condidit,eadem & rector gubernat. ¶Mõ-
teſque priùſquam excelſi fierent.Quid eſt,quòd ante nominat montes,quàm terram ipſam, elementum & cuius
ſunt partes? reſpondet hic Auguſtinus ex hoc ordine,ne ſit retrogradus debere nos hunc locum altius interpreta-
ri,vt per hos montes excelſos intelligamus Angelicos ſpiritus,qui ante,quàm terra,fuere creati.

Ante creaturas Deus es:monteſque priuſquàm
Excelſi fierent:lux venit vnde recens.
Obruta in vndanti pelago,inſtabiliſque priuſquàm,
Aut formaretur terra,vel orbis;eras.
Tu Deus à ſummo ſæclorum es conditor æui,
Sœcula cuncta creas: ſœcula & ante Deus.
Tempora cuncta tenes tecum: nulloque teneris
Tempore;tu ſemper;tempora & ante Deus.
Cum tria ſint verè tantummodò tempora ſœcli;
Præteritum:præſens:quodque futura parat,
Sunt conceſſa duo nobis mortalibus,immò
Sunt ea viſa dari;quod fuit,& quod erit.

¶Lux uenit vnde
recens.Nam recentes à Deo creati lucem,quem
à Deo acceperunt tamquàm omnium rerum ſu-
periores in inferiores infundunt,ſed & iuxta lit-
teram montes primi lucem ſolis orientis recen-
tem accipiunt,quam & ad conualles,& ad cam-
peſtria tranſmittunt,poſſumus & tertiò per hos
montes Apoſtolos interpretari, qui lucem ſolis
iuſtitiæ Chriſti Domini noſtri,primi acceperũt,
quam deinde per omnem terram ſparſerunt.
¶ Obruta terra.Immerſa in abyſſo, i. in aquarū
Gen. 1. profunditate,vt habetur in geneſi. ¶Inſtabiliſq;
quia vagabatur per aquas antèquam ſepararе-
tur.¶Aut formaretur.In aridā ſcilicet,quia ante
erat informis. ¶ Vel orbis.Breuiter quattuor in-
telligit elementa in orbis figuram cōpacta, mū-
dum videlicet,& omnem ornatum eius. ¶ Eras.
Supple Deus: concors eſt his Ioannes in princi-
pio ſui Euangelij.¶Sæclorum. Sæcla videtur ini-
tium ſumpſiſſe,vel à prima die creationis rerum,vel à creatione ſolis,lunæ,& ſyderum,quia ibi dicitur idcircò eſ-
F ſe à Domino ea facta,vt illuminarent terram,& eſſent in ſigna,& tempora,& dies,& annos, vtcunque modicū in-
tereſt,ab vtrouis incipiatur,ſat conſtat diem.24.horarum eſſe,hebdomadam. vij.dierum circulo compleri,men-
ſem quattuor hebdomadarum ſpacio,annum verò.xij.notiſſimis menſibus expleri. Luſtrum,ſiue olympiadem.
Eccleſ.24 vt annis contineri. ſeculum verò.xx.luſtris exitum accipere.i.c.annorum curriculo terminari. ¶ Sœcula & ante
Deus.Vnde & ſapientia Domini de ſe dixit. Ab initio,& ante ſœcula creata ſum, & vſque ad futurum ſœculum
non deſinam.¶Tempora & ante Deus.Quia ſine principio eſt,& ſine fine,cum tamen ipſe ſit omnium rerū & prin-
cipium,& finis.¶Cum tria ſint &c. Quoniam in hoc pſalmo intentio pſaltis eſt monere homines vt ab his tempo-
ralibus,& tranſitorijs rebus ſœculi huius auertant animos,tanquàm vanis,& ipſo cum tempore periturís,ad cœ-
leſtia regna beatitudinis æternæ nunquàm peritura,ſed in ſempiternum duratura,idcircò in carmine facta eſt Ec-
baſis poëtica de temporis tranſitu velociſſimo huic propoſito multum accomoda,& adeò clara,vt fermè nulla in-
digeat expoſitione.ſumpta autem eſt ex doctrina Auguſt. ex libro confeſſionum.xi.dicit autem tria tantùm eſſe
tempora ſecundum phyloſophos,non ſecundum grammaticos,qui alia duo addiderunt pro meliori expoſitione
humanarum conceptionum.¶Immò.Color Rhetoricus,qui dicitur correctio.¶Quod fuit,& quid erit.Ideſt præte-
ritum & futurum.¶Adeſſe.Ideſt præſens eſſe.¶Curriculo celeri.Ideſt velocitate nimia, translatio ſumpta ab ex-
guo curru,qui præ leuitate velocius ab equis,& facilius trahitur.¶Semper. Nec enim vnquàm ceſſant, vel mini-
Ioſue 10. mum quiddam à motu ſolito, niſi miraculosè,quod legimus factum tempore Ioſue ducis Hebræorum,& tempo-
Eſai. 38. re Ezechiæ Regis Iuda.¶Nemo poteſt.Verè ſcilicet,attento motu eius continuo,exemplum in hora quæ minima
pars eius,

Nam, quod præteritũ eſt tempus, non amplius extat,
Sed neq; venturum tempus adeſſe poteſt.
Curriculo celeri cum ſemper tempora currant,
Tempus adeſt præſens, dicere nemo poteſt.
Si nec adeſt præſens, poſſunt nec adeſſe futura;
Si neq; iam nobis præteritum ſuper eſt,
Nulla igitur nobis verè data tempora ſunto,
Quid tamen eſt? non eſt: non fuit, at nec erit.
Qui ſumus ergo? ſumus nulli; fuimus tamen ulli:
Atq; erimus cuncti vermis, & inde cinis.
At tu cunctipotens Deus: æternus Deus es, cui
Nullum tempus abeſt; omneq; tempus adeſt.
Semper es: & tu ſemper eris: ſemperq; fuiſti.
Te nihil præterit: nulla futura mouent.
Omnia te coram: tibi ſunt præſentia cuncta,
Quæ modò ſunt, uel erunt: quæq; fuere diu.

pars eius, dum ſcribo hanc paginam, iam preteriit in ſcriptura linearum ſuperiorum conſumpta eſt, altera nondum uenit, dum præſentem lineam ſcribo, mox tamen futura in ſcriptura inferiorum impendenda, adeò quòd cum uelocitate calami, tranſit & hora uelox, & quantulacũq; particula cum ſingulis dictionibus, quinnimò, & cum ipſis dum formantur literis citò tranſit. ¶ Sunto. Ideſt erunt, tertia perſona eſt pluralis numeri futuri imperatiui modi. ¶ At nec erit. Illud ſcilicet tantillum temporis, quod me ſcribente tam citò præterit, quàm citò calamus aliquam literam, uel ſyllabam formar, uel ad ſummum dictionem quamlibet, effingit. ¶ Qui ſumus ergo? Nos homunciones ſub ita labili tempore breuem, miſeramq; trahentes uitam? ¶ Sumus nulli. Aeternorum comparatione ſpirituũ, qui labilitati temporis huius uelociſſimi minimè ſunt ſubiecti. ¶ Fuimus tamen ulli. Habita ratione bonorum, malorumq; uitæ præteritæ: pro quibus præmia, uel pœnas expectare nos decet. ¶ Cuncti. Poſt mortem, excepta tamen anima. ¶ Vermis. Qui ex ipſa corruptione carnis humanæ ſcatet. unde & Iob, dicebat Putredini dixi, pater meus es, & mater mea, & ſoror mea uermibus. ¶ Et inde cinis. Conſumpta carnis humiditate, & oſſibus putrefactis, iuxta illam maledictionem diuinam primis parentibus irrogatam: Memento (inquit) homo, quia cinis es. & in cinerem reuerteris. ¶ Tempus abeſt & adeſt. Quia præterita & futura nobis, ſibi ſunt ſemper præſentia. ¶ Mouent. Sicut nos homines; quos præteritorum recordatio, interdùm angit, & preſentia mala excruciant, & futura per timorem torquent. ¶ Omnia te coram. Anaſtrophe. ¶ Preſentia cuncta. Quò ergo nos miſeri peccatores à facie Domini fugimus? niſi ut Adã: cooperiendo nos frondibus, ideſt futilibus, & uanis excuſationibus, quibus potius aggrauamur, quã ut releuemur, proſint. Certè ſanius eſſet cũ publicano ſimpliciter dicere. Deus propicius eſto mihi peccatori. ¶ Vt quid ab æternis. Hic redit ad pſalmum, vnde per diſcurſum poëticum videbatur eſſe diggreſſus. ¶ Nos ſinis auerti. Quia neq; mala abſq; permiſſione Dei fiunt, reſponde, quia decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum, liberi ſcilicet arbitrij, & quia non placent Deo coacta penitus ſeruitia, & ut rigor iuſtitiæ appareat cũ dulcore miſericordiæ coniunctus, nam duæ ſorores hæ miſericordia & veritas ſimul ambulant, Iuſtitiaq; & pax ſeſe inuicem exoſculantur. ¶ Vana. Quia vanitas vanitatum, & omnia vanitas, & alibi; vidi cuncta, quæ ſub ſole fiunt, & omnia vanitas.

Iob. 17.
Gen. 3.
B
Eccle. 1.

Vt quid ab æternis ad prætereuntia ſæclis
Nos ſinis auerti tempora vana, mala?
Vt quid ab æternis, quæ te penes omnia, rebus
Vertimur ad vanas, inſtabileſq; vias?
Verte hominum mentes; ne, quæ ſub ſole caduca
Suſpiciant: inhient: tam vehementer ament.
Auerſis etenim dixiſti ſæpè monendo;
Ah conuertimini progenies hominum.
Nolito ô miſeri ſpectare fugacia ſæcli
Tempora: nam vobis nil valet eſſe diu.
Viuere ſi detur priſcorum ætate virorum
Atq; Mathuſaleos poſſe videre dies.

¶ Mala. Vnde & Iacob interrogatus à Pharaone, quot eſſent anni vitæ ſuæ, reſpondit dies peregrinationis meæ, cxxx. anni & mali neq; peruenerunt ad dies patrum meorum. Apoſtolus quoq; nos admonet dicens, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, & Dominus in Euang. ſufficit (inquit) diei malicia ſua, iccircò autem appellantur mala tempora, quia in his multas afflictiones, & pœnas ſuſtinemus, quæ nobis, & mala videntur, & grauia & ita vocantur, verè tamen, & tempora & cuncta, quæ fecit Deus, in ſe bona ſunt. ¶ Quæ te penes omnia. Sunt æterna ſubandi. ¶ Verte hominum mentes. Interiori ſcilicet illuſtratione, ſicuti uertit mẽtem Matthæi, atq; Zachei, aliorumq; publicanorum. ¶ Suſpiciant. Ideſt adeò cupiant, vt & cum ſuſpirijs ſurſum abſte petant, tamquàm nihil melius ſit à te petendum. ¶ Inhient. Ideſt ore aperto more ſitientis in æſtate canis illa captare ſatagant. ¶ Tam vehementer ament. Super cœleſtia, quin etiam & ſuper te ipſum, qui fons es omnium bonorum: ſed moderatè, & iuxta neceſſitatem ea ſibi procurent, laborantes etiam manibus ſuis, vt victum habeant, ac veſtitum, ſicut & Paulus, qui de ſeipſo ſcribit. Ad omnia, quæ mihi neceſſaria fuerunt, laborauerunt manus iſtæ, ſed abſq; ſollicitudine, & animi anxietate. ¶ Auerſis. Ab æternorum dilectione, ad fluxa hæc, & temporalia. ¶ Sæpè monendo. Interius tacitis inſpirationibus; & exterius per ora prophetarum, nouiſſimè & per filium ſuum, apoſtoloſq; eius, qui omnes uerbo pariter, ac exemplo monuere nos, vt contempta terrenarum rerum, & mundi huius dilectione ad ipſius Dei, æternæq; beatitudinis amorem conuertamur. Nolite (inquiunt) diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt. ¶ Nil ualet eſſe diu. Eternorum comparatione. ¶ Priſcorum ætate virorum. Qui fuerunt ante diluuium, quorum multi ad nongentos annos vixiſſe leguntur. fortaſſe vt mundum citò replerent. ¶ Mathuſaleos poſ. vid. dies. Qui omnium & ipſius Adæ primi parentis uitam exceſſerunt, fuerunt anni eius uitæ, nongenti ſexaginta nouem, eſt autem hæc deriuatio à Græco ſumpta. Mathuſala, addita eos. ¶ Et anni mille, ut dies ante lapſus. Ex hoc docemur ab Apoſtolis, non debere nos moueri, ſi videatur adhùc longè aduentus Domini ad iudicium, quia mille anni ante oculos Domini tamquàm dies vnus. Horarumq; trium. Morem militiæ Romanę exprimit: in qua vigiliæ ſingulæ trium horarum ſpatio claudebantur, & eſt auxeſis figura à contrario ſcilicet, ſermonis auctio. à minoritate ſumpta, nam mille anni, non modò reputantur dies vna præterita, ſed neq; vigilia una, quæ trium tantùm horarum eſt. ¶ Statione uigil. Statio propriè locus eſt, vbi cuſtodes morantur pro tempore ſibi

Gen. 47.
Eph. 5.
Matth. 6.
C
1. Ioan. 2
Gen. 5.

D pore ſibi præfixo ad uigilias exercendas, ne incautos improuiſi hoſtes opprimerent. ¶ Mane velut. Aptiſſima
comparatio, nam & propheta, & Petrus Apoſtolus ad monſtrandam vitæ huius breuitatem, & vanitatem quan-
Iſa. 40. dam, eadem utuntur ſimilitudine: dicunt enim. Omnis caro fœnum, & gloria eius flos fœni. Fœnum exaruit,
1.Pet. 1. & flos decidit, uerbum autem Domini manet in æternum. ¶ Roſa. Species pro genere, pro quouis flore, & plana eſt litera. ¶ Vita hominum. Applicatio ſimilitudinis. ¶ Mors falcata. Falce armata, qua in pratis cæditur herba virens, alluſio eſt ad picturam. ¶ Pharetrata. Arcu, & pharetris armata: porrò eſt altera alluſio: nam quidam pictores mortem utrouis modo armatam effingunt. ¶ Ecce uenit. Improuiſa ut plurimum, & quando hominem magis delectat viuere. ¶ Corpora ſternit humi. Quo caſu cadauera dicuntur. ¶ Oſſa. Poſt mortem duriora fiunt, dum exſiccantur. ¶ Deniq;. Poſt longum tempus, eue nit oſſibus, quod & lignis, nã cæſa duriora ſunt, quàm prius, dum exſiccantur, uerùm poſteà putreſiunt. ¶ Suggeſta: A ſerpente Diabolo, quando dixit ei, eritis ſicut dij. ſcientes bonum, & malum, experiendo ſcilicet nam & antè per ſcientiam nouerant à Deo infuſam. ¶ Viſa grauis. Dupliciter, primò, vt pro tam modica culpa, quę uidetur eſſe commiſſa in eſu vnius pomi uetiti tam graues pœnas: & ſecundò nõ modò in ipſos delinquentes, ſed in totum genus humanum irrogatas: ſed (ut aiunt doctores) inobedientia
E crimen eſt idololatriæ: quæ tantò grauior inſurgit, quantò ſuperior in re facili factu contemnitur, præterea omnes legiſlatores ab initio contemptores legum ſeuerius puniunt, vnde & legimus quendam lapidatum fuiſſe, quia quatuor ligna collegerat in ſabbato, propter legis nouitatem, & ut metus nobis incuteretur poſteris. Si Deus ita acriter primum hominem nullo præcedente exemplo caſtigauit, quantò magis nos, ſi maiorum pœna non absterrebimur à peccatis, puniemur? ¶ Inde. Ex culpa primorum parentum: nam & mortem, & omnes defectus corporis inde nobis attrahimus, quin & per originalem culpam inde profluentem etiam ad malum pronitatem quandam extraximus, quæ fomes eſt, & ſeminarium quoddam actualium peccatorum. ¶ In ira tua. Ideſt in pœna vindice iniquitatis eorum vt & in nobis tamquàm in carne, & progenie ſua puniamur. prolis enim afflictio in parentum dolorem redundat. ¶ Noſter defectus. Infirmæ carnis primùm, ætatisq; breuioris, deinde & culparum per fomitem inſitum, vt ſupra dictum eſt, nec mirum, ſæpè etenim euenit (vt docet, Auguſtinus) vt ſequentia peccata ſint pœna præcedentium, nec ob id minoitur culpa, ſed in dies magis, ac magis augentur, quia ex culpa noſtra factum eſt, vt etiam in ſequentia incideremus. ¶ Inq; furore tremor. Pœnæ, ſcilicet æternæ, nam per iram Domini ſignificatur temporalis & tranſitoria pœna, qualis eſt præſentis vitæ, & purgatorij poſt hanc vitam, per furorem uerò, infernalis, atq; æterna, de qua in Euangelio. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. ¶ Ira Tonantis. Præſentis pœnæ vel Purgatorij.

Æterni ante oculos Domini tot ſæcula, & anni
Mille videbuntur, lapſus vt antè dies.
Horarumq; trium ſpacij vt cuſtodia noctis
Excubat ante fores qua ſtatione vigil.
Pro nihilo veluti reputabitur hæc breuis hora,
Vitaq; ſic nihili eſt longior ante Deum.
Mane velut viridis tectorum cernitur herba,
Arida meridie, veſpere trita iacet.
Matutina nitet veluti roſa, fragrat odore;
Languida meridie, veſpere putris erit.
Vita hominum talis: puer herba eſt: floſq; iuuenta:
Præterit herba virens: flos iuuenilis abit.
Quæ faciat tremulos artus, & pectus anhellum,
Mox aderit lento curua ſenecta pede.
Mors falcata ſtatim, & variis pharetrata ſagittis
Ecce uenit, cœdit, corpora ſternit humi.
Decidimus cuncti: tunc indurantur & oſſa.
Arida quæ putrent: deniq; puluis erunt.
Hunc hominis meruit ſuggeſta ſuperbia finem:
Hinc eſt viſa grauis, iuſta ſed ira Dei.

De præſenti pœna pone exemplum in Antiocho rege Aſiæ, qui adeò elati fuit animi, vt & montes exiſtimauerit ſe poſſe facere nauigabiles, & per mare pedeſtre iter facturum arbitraretur verùm à Domino correptus uehementer expauit, de pœna purgatorij dicit Auguſt. quòd & ſi ſit tranſitoria, excedit tamen omnes huius mundi cruciatus, etiam inexquiſita ſanctorum martyrum tormenta. ¶ Fulmineuſq; furor. Quo dicetur, Ite maledicti in ignem æternum, vel quo
F etiam in præſenti uita pro maximo ſcelere iaculato fulmine de cœlo quempiam nefarium trucidat, & animam detrudit in infernum, ſicut legimus factum fuiſſe in Aegea proconſule Liciæ perſecutore atrociſſimo fidei catholicæ, & interfectore Sancti Andreę Apoſtoli, nam fulmine interfectus eſt, & eiectus in infernum, vide hyſtoriam paſſionis Andreæ, quam oẽs clerici Achaię conſcripſerunt, atq; Eccleſię vniuerſali legendam tranſmiſerunt. ¶ Nulla impietas. Quia ſcrutatur corda, & renes Deus. ¶ Micas. Effulges. ¶ Vt uindex. Pro decore iuſtitię, cum dulcedine miſericordię conſeruando, ne remiſſus, aut crudelis eſſe videatur, miſericors eſt, in eo quòd ignoſcit culpam pœnitentibus ex corde: iuſtos in temporariis flagellis, qui corrigit delinquentes, vide exemplum in hoc eodem propheta, Dauid, cui grauia remiſit peccata, & tamen grauibus ærumnis afflixit. ¶ Ante tuam faciem. Punienda, ſcilicet, quia nullum malum impunitum, ſicut & nullum bonum irremuneratum. ¶ Notas. Pro qualitate, & quantitate puniendum. ¶ Cordis. & alta. Ideſt inueſtigabiles hominum cogitationes, vnde & alius dixit propheta. Prauum, & inſcrutabile eſt cor hominis, quis cognoſcet illud? ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes, qui do vnicuiq; iuxta uitam ſuam, &
Ier. 17. iuxta ſi-

Omnibus inde tua noſter defectus in ira
Iuſte Deus iudex, inq; furore tremor.
Quem non magnanimum turbauerit ira Tonantis?
Quem non excutiat fulmineuſq; furor?
Impietas hominum poterit te nulla latere,
Luce nites totus, conſpicuuſq; micas.
Tu Deus vt vindex poſuiſti crimina noſtra
Ante tuam faciem; tu ſcelus omne notas.
Vultus & illuſtrat noſtri tuus omnia ſæcli
Dicta uel acta Deus: cordis & alta vides.
Defecere dies noſtri: defecimus & nos,
Humanæ vitæ metaq; facta breuis.

A

ſuxta fructum adinuentionum ſuarum. ¶ Defecere dies noſtri. A diebus vitæ antiquorum. ¶ Et nos. In ſtatura, viribus, & in complexione, ſed & in ſanctitate vitæ, quod grauius eſt; vnde & quidam doctor dixit infirmiorẽ ætatem noſtram non poſſe pati ſeueritatem antiquorum canonum. ¶ Metaq; facta breuis; quia neq; ad illos centum viginti annos à Domino poſt diluuium ſtatutos peruenimus. ¶ Futilibus. Quæ facilè funduntur, tamquàm modici valoris vt aqua. ¶ Mensq;. Cogitando. ¶ Manus. Operando. ¶ Toto æuo. Vitæ noſtræ tempore. ¶ In interitum. Mortis æternæ propter peccatum cupiditatis annexum, quæ radix eſt omnium malorum, ſicut charitas omnium bonorum. ¶ Peritura. Qualia ſunt omnia temporalia, & terrena. ¶ Arachnæas telas. Quæ & araneæ dicuntur, quibus nihil leuius, ac fragilius. ¶ Incaſſum. Ideſt qui fruſtatorius eſt, aduerbium eſt à caſſibus, ideſt rhetibus deductum, quæ fruſtra tenduntur, quando nulla fera capitur. ¶ Degeneres facti. Ab antiquis patribus, qui omnia terrena nihili pendebant comparatione cœleſtium, quòd in prophetis illis magnis facilè eſt compræhendere, & poſt illos in Apoſtolis, qui relictis omnibus, ſecuti ſunt Dominum regni cœleſtis amore, ſubinde diſcipuli, ac martyres etiam vitam contempſerunt, vt meliore vita, æternisq; fruerentur bonis. Nos contrà, nedum vitam, aut bona ſæculi huius, verùm neque exiguum quid facultatum noſtrarum in pauperes volumus impendere, vt regna cęleſtia, ſaltem facili hoc modo mercaremur. ¶ Vana volatilia. Muſcas, ſcilicet, neq; mireris hac comparatione, etenim phyloſophus quidam non ignobilis dixit. Iuſtitiam terrenam eſſe telam araneatum, qua muſcæ paruæ, ideſt pauperes, atq; viles homines capiuntur, & puniuntur: aſyllos uerò, ſeu tabanos, qui & muſcæ maiores dicuntur, hoc eſt; potentes, & diuites lacerare, & abire. ¶ Ad ſeptem Dechades. Ideſt lxx. annos. dechas enim græcanica dictio eſt, quæ x. ſignificat, vnde & Liuij Dechades. ¶ Vel octo. Ideſt lxxx. annos, quem numerum annorum rari excedunt ſani, & ſi tunc, multo rarius nunc: vidi ego vnum tantum ſenem montanum, qui ſe c. annorum diceret, qui mendicató hoſtiatim cibo uiuebat, cantando vbiq; credo in vnum Deum, tandem infirmus in noſtro hoſpitali exceptus eſt, & defunctus. Pſal. 89.

B

Futilibus, vanisq; labor conſumitur ingens;
 Rebus inutilibus mensq; manusq; vacat.
Quæ nam mortales toto venamur in æuo?
 Nos & in interitum quæ peritura trahant.
Noſter Arachnæas conatus texere telas;
 Et tamen incaſſum nos iuuat iſte labor.
Degeneres facti totum conſumimus æuum
 Illaqueare plagis vana volatilia.
Annorum exiguus noſtri quoq; terminus æui
 Semper ab antiquis extenuatur auis.
Ad ſeptem dechades eſt ſumma redacta, vel octo,
 Robore tam forti pectora ſiqua vigent.
Quam ſi tranſierit metam fortaſſe vel vnus,
 Perniciem in grandem nouerit eſſe ſui.

¶ Quam metam. [illegible] annorum. ¶ Vel vnus. Ideſt Rarus, modus eſt loquendi. ¶ Perniciem in grandem. Ideſt graue ſui corporis damnum, quia multis infirmitatibus vexabitur: ſed & anni deficiet, vnde & quidam dixit: ſenectam ipſam morbum eſſe. ¶ Quod ſupereſt vitæ. Vltra lxxx. annum. ¶ Labor. Præ faſtidio, ac membrorum debilitate, ità vt etiam laborent aſcendere vſq; in thalamum vel ſuperius cænaculum. ¶ Innumeriq; dolores. Puta podagræ, aut illium, uel capitis. ¶ Tuſſis anhella quatit. In ſenibus ut plurimum ex indigeſtione humorum, & arteriarum reſtrictione cauſatur tuſſis; qua & pectoris crates concutitur, & anhelitus impeditur. ¶ His ſtimulis. Senectæ, & morborum, quos ſecum trahit. ¶ Miteſcere diſcunt. Cognita morboſa, & mortali ſua conditione per experientiam, quam integro ſtatu corporis contemniſcebant agnoſcere. ¶ Hoc modo. Nam uergente deorſum conditione corporea, feruor ſpiritus ad ſublimiora conſcendens facilius illuſtratur, & illuſtrationem libentius acceptat. ¶ Manſuetudo. Non ſolùm ex mortificatione membrorum ſed etiam & multò magis accepta illuſtratione diuinà. ¶ Erudiuntur ita. Quia vexatio dare ſolet intellectum. ¶ Mira hæc. Quæ ſuprà dicta ſunt, ut per corporis infirmitates ueniatur ad animæ curationem, quæ prius ſano corpore negligebatur. ¶ Sapiens Deus. Qui ex noſtris malis tanta eliciat bona. ¶ Ira tua. Præſentis caſtigationis, qua ſanitas animæ procuratur, uerùm hæc utilitas, & dulcedo non ſentitur niſi poſt correctionem. ¶ Terribilem. Vt videtur patientibus: quia ut dicitur, horrendum eſt incidere in manus Domini Dei uiuentis, & uerè terribilis, quia abſterret à futuris malis nõ ſolum patientes, ſed & alios eam attendentes, unde & dicitur, caſtigato peſtillente, iuſtus inſtior erit, & alibi, lauabit iuſtus manus ſuas in ſanguine peccatoris, ideſt viſa punitione, quæ ut plurimum fit per ſanguinis effuſionem ſi grauis eſt, mundat opera ſua, & cauet à ſimilibus delictis. ¶ Almificam. Quia poſt correctionem emendati ſancti efficiuntur, ut patet in Apoſtolo, & aliis multis. ¶ Multiplicemq; iram. Quia multis, varijsq; flagellis caſtigat delinquentes Deus. ¶ Dinumerare. Quia infinitæ ſunt morborũ ſpecies, & animorum afflictiones innumeræ, quibus pro flagellis vtitur Deus ad correctionem hominum. ¶ Mitis, amansq; pater. Qui omnem filium, quem diligit, corrigit. ¶ Fœlices. Et uerè fœlices. quia non ſinuntur per impunitatem deſcendere in profundum malorum: ſed mox vt peccarunt, correcti reſipiſcunt, & emendantur. ¶ Lapſi. Per humanam fragilitatem, quia vt dicitur. Humanum eſt peccare, Angelicum emendare: ſed diabolicum eſt perſeuerare, & quis eſt, qui non peccet? in multis offendimus omnes. ¶ Diſperiere. Vt ouis illa Euangelica quæ

Hebr. 10.

C

Prou. 19. & 21.

Pſal. 57.

Quod ſupereſt vitæ labor, innumeriq; dolores,
 Pectoris & cratem tuſſis anhella quatit.
His etenim ſtimulis tumidi miteſcere diſcunt;
 Et faſtus hominum corripiuntur ita.
Et quoniam cita manſuetudo ſuperuenit ægris,
 Erudiuntur ita corripiente Deo.
Mira quis hæc nouit? ſapiens Deus, altaq; quàm ſit
 Vtilis hæc nobis dulcior ira tua.
Terribilem, almificam tamen illam, multiplicemq;
 Iram quis poterit dinumerare tuam?
Nam licet iratus videaris verbera paſſis,
 Tu tamen es potius mitis, amansq; pater.
Fœlices illi, quos tetra flagella ſequuntur,
 Protinus vt lapſi diſperiere via.
Aſt infœlices, laxis tranſcurrere frænis
 Quos ſinis: & nullo verbere terga quatis.

Hebr. 12.

D liса quæ perierat, vnde & hic pſaltes alibi dicit. Erraui, ſicut ouis quæ periit, quære ſeruum tuum Domine. ¶Via. Mandatorum Dei. ¶Infœlices. Quia infœlicitati æternæ ſunt deſtinati. ¶Terga quaris. Ideſt non flagellas, difficillima eſt hæc quæſtio, qua nulla infirmorum animos magis ad exponendam querellam contra Deum mouet. Quid eſt, quòd impij floreant in ſæculo, nec pro impietatibus aſſiduis flagellantur? econtra verò, pij laborant egeſtate, & penè quotidianis atteruntur flagellis? verum quia habuit in ſuperioribus pſalmum, in quò præcipuè, & ad amuſſim diſcuſſa eſt, iccircò hic ſufficiat dixiſſe id, quod Augu. ſæpè commemorat in ſuis ſermonibus. Deum facere, vti illum patrem, qui filium, cui diſponit hæreditatem relinquere, pro omni modica culpa ſæpè alapis, atq; verberibus corrigit: cum verò diſcolum, & de cuius correctione deſperat, quenquàm exheredare conſtituit, ſinit agere quæcumq; lubent, nec oculos ſuper eum leuat. ¶Cognita ſit nobis ſic. Per aſſidua flagella. ¶Tua dextera. Duplicem habet ſenſum, primum, vt cognoſcamus, qui erunt in die iudicij ad tuam dextram collocandi, & qui non: nam qui pij ſunt, & flagellis aſſiduis cæduntur, in ea collocabuntur: qui verò impij, & florere permittuntur, minimè, & ſic intelligendo erit tropus Methonimia, iuxta ſecundum ſenſum. ¶Tua dextera.

Cognita ſic nobis fiat tua dextera, quartum
   Infirmam fieri paſſus es, atq; teri?
Quiq; ſuper cunctos fuerat tibi charus, & idem
   Ipſe ſuper cunctos dira flagella tulit:
Agnoſcamus eos etiam, quos ſæpè flagella,
   Vt ſapidi fierent, erudiere tua.
Quò tamen vſq; Deus pia lumina vertis ab iſtis,
   Hoſtibus in medijs qui mala tanta ferunt?

Ideſt filius tuus, qui ſæpiſſimè dicitur dextera patris, ſic per flagella attritus nobis cognitus ſit, ac in exemplum patientiæ præpoſitus, & huic intellectui concinnius ſequentia copulātur. ¶Quam infirmam fieri. Nam homo factus eſt. Humanarumq; infirmitatum particeps quin & noſtras
Eſa.53. infirmitates (vt dixit Eſaias propheta) ipſe portauit, & ægrotationes noſtras ipſe tulit: adeò vt Deus poſuerit ſuper eum iniquitates omnium noſtrum. ¶Atq; teri. Pro atteri, in paſſione. ¶Quiq. Mutauit genus eodem remanente ſignificato: nam is eſt filius, qui per dexteram ſignificabatur. ¶Fuerat charus. Adeò vt nihil charius: nec tamen deſtitit propterea eſſe charus, quinimò factus eſt charior: ſed loquitur humano more, nobis
E enim videtur ille charus eſſe principi, dum ab omni iniuria defenditur, quòd ſi ab ipſo principe contumelijs ex
Tren. 1. ponatur, minimè illi charus, ſed potius exoſus eſſe creditur à nobis. ¶Super cunctos. Vnde & alius dixit propheta in perſona Chriſti. O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte, ſi eſt dolor, ſimilis dolori meo. ¶Dira flagella tulit. Lege Euangelia. ¶Eos. Apoſtolos intelligit, & ſequaces eorum martyres, qui & flagellis
Matth.5. cæſi, & duriſſimis fuere tormentis attriti. ¶Vt ſapidi fierent. Exquiſito dedita opera vſus eſt vocabulo, quia
Rom. 1. ſal à Domino ſunt vocati, ideſt verè ſapientes, & non quales illi, de quibus (ait Apoſtolus) quòd dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt: nam quæ ſapientia eſt eorum, quæ ab hominibus laudatur, & à Deo reprobatur? atq; pro ſtultitia reputatur? nam quæ ſapientia fuit eorum, quorum nomina in terris celebrantur, animæ verò in inferno cruciantur. ¶Pia lumina. Compaſſionis, & miſericordiæ dulcem aſpectum. ¶Ab iſtis. Qui flagellis atteruntur aſſiduis. ¶Ne deficiant. Ex grauitate tormentorum, deficerent quidem ſi de ſe præſumerent proprijs viribus confiſi. ¶Conuertere quæſo ò pater. Videbatur auerſus Deus ab Eccleſia ſua, quando ſinebat honorabiliora ipſius membra tam fœdè à perſequutoribus lacerari, cum tamen tunc magis, ac magis operaretur per cædes martyrum ipſius incrementa. orat ergo pſaltes affectu paterno pro infirmis, vt conuertatur ad illos Deus, ne deficiant, aut extinguendo incendium perſecutionis, aut uires patientibus ſuggerendo, quo victores euadant ad palmam. ¶Tractabilis, atq; precabilis eſto.

Ah ne deficiant (tandem conuertere quæſo
   O pater) innumeris pectora quaſſa malis.
Mitis vt es, tractabilis, atq; precabilis eſto,
   Deſuper hos ſanctos, pignora chara, tuos.
Orto ſole nouo ſecum replebimur omnes
   Sarcinula abiecta, tùm pietate noua.
Matutina in nos tua miſericordia dulcis
   Lætitia explebit pectora noſtra noua!
Exultabimus in te, delectabimur omnes
   His vera noſtris pace diebus ibi.
Aſpera quæ triſti ſumus illo tempore paſſi,
   Nunc hylares factos iam meminiſſe iuuat.

Paſſiuè intellige. ſiniro te tractari, atq; precibus exorari, hoc factum eſt ſæpè interfectis à Domino perſecutionum autoribus. ¶Orto ſole nouo. Dupliciter intelliguntur hi verſus primo de ceſſatione perſecutionis vniuerſalis, quæ facta eſt tēpore magni Conſtantini Auguſti, qui ad Chriſtum cum proceribus palacij à Beato Syluestro, conuerſus in die ſui baptiſmi, pacem dedit Eccleſiæ, tunc enim poſt longiſſimam tempeſtatē, viſus eſt nouus ſol oriri fidelibus in naui Eccle-
Matt.13. ſiæ nauigantibus per hoc mare mundi procelloſiſſimum, ſecundo de vniuerſali reſurrectione iuſtorum, qui fulgebunt omnes in conſpectu Do-
F mini ſicut ſol: verùm multò lucidior ipſe ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter in medio ſanctorum apparebit, & hic eſt aptior ſenſus his, quæ dicta ſunt, & quæ iam dicentur, eſt autem quædā tacita conſolatio prophetæ oſtenſa mœrenti ſanctorum agone duriſſimo, vt ſcilicet uiſa ineffabili gloria, quæ illis per paſſionem apparabatur, ſua triſtitia, & uanis quodammodo querellis, nullum præſtaret impedimentum tanto eorum profectui. quin & ipſis patientibus eſt tacita exhortatio, ut uiriliter agant. ſcientes, quia non ſunt
2. Mach. condignæ paſſiones huius ſæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in illis. ¶Sarcinula abiecta. Mortalita-
Rom. 8. tis huius. ¶Tum. In die reſurrectionis: quando mortale hoc induet immortalitatem, & corruptibile hoc induet
1.Co.15. incorruptionem. ¶Pietate noua. Ideſt ſtola ſecunda, qua mutata, & renouáta caro induetur per ſolam Dei miſericordiam. ¶Matutina. Ideſt optima, quia nullo amplius ueſpere claudetur. ¶Lætitia noua. Pro ſalute, & uita æterna corporis recuperata: nam ſi modò lætantur ſancti pro ſola glorificata anima duplicabitur tunc lætitia ex noua corporis glorificatione adepta. ¶Exultabimus, in te ibi. Quod eſt infrà. quia promiſſum nobis eſt,
Matt.24. quod ubi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. ¶Delectabimur pace. Quod eſt infra. ¶His uera noſtris diebus. Qui neq; mali ſunt ut præſentis uitæ, neque tranſitorij: ſed quibus æternis abſq; ulla noctium ſucceſſione fruemur. ¶Illo tempore. Perſecutionum. Loquitur autem propheta in perſona beatorum & tam-

quàm

quàm unus ex illis ęotum exiſtens medio. ¶ Iuuat. Videtur eſſe tempus pręſens pro futuro poſitum, ideſt iuuabit: ſed ſi quis attendat ad uiſionem prophetę ſtat propriè: iam enim uidebat io ipſum ſeſe, & illos in ea beata pace. ¶ Heu meſeri. Nunc quodammodo redijt, unde fuerat per extaſim raptus uates. A

Pro quibus heù miſeri tot acerba diebus in illis
Suſtilimus, ſubeunt temporá lęta malis.
Dum tamẽ his verſantur adhûc, ſubſuntq; procellis
Tu Deus in ſeruos lumina fige tuos.
Namq; licet miſeri, manuum figmenta tuarum
Sunt tamen: ergo tuum reſpice fictor opus.
Dirige tu greſſus per deuia quæq; vagantes,
Dirige; & hanc prolem, quam genuere tibi.
Candida lux, ſplendorq; tuus, nos deniq; luſtret,
Aſſiduus foueat, pectora noſtra regat.
Vt noſtræ quæcumq, manus operantur, ab alto
Lumine recta vehant nos ſuper aſtra poli.
Dirige nos, & opus noſtrum tu rector olympi,
Daq; manum manibus: nos & ad alta trahe.

¶ Subeunt temporá lætamalis. In ſæculo quidam epulantur, & gaudent, dum permittitur, & in puncto rapiuntur ad infernum. hi faciunt ſolemnitatem ante vigiliam. bis ſubeunt acerba bonis. quidam affliguntur ad multos annos. deinde portantur ab Angelis ad æternam requiem, his vigilia fit ante feſtum, & his ſubeũt læta malis. ¶ Procellis. Ideſt impetu perſecutionum. permanet adhûc io ea metaphora, qua dicitur. Nauiculam Petri interdum fluctuare, numquàm tamen eſſe mergendam .i. eccleſiam Chriſti interdum vi perſecutionum uexari, non tamen omnino peſſundari poſſe. ¶ Lumina fige. Ideſt miſerere, ſuſteota adiuua illos in agone, Libera illos, ne obruantur à malorum cumulis. ¶ Nam licet miſeri. Supple ſint. quod eſt infra, & hoc attenta vulgi ſæcularis opinione, qua dudum in calamitatibus iacentes putantur miſeri, Verè tamen beati ſunt nunc in ſpe, & tandem in re. Beati lugentes (inquit Dominus,) & alibi. Beati eſtis cum maledixerint uobis, & perſecuti fuerint. &c. ¶ Manuum figmenta. A figulo uidetur eſſe deductum, qui operatur io luto. nos enim lutea uaſa portamus .i. corpora terrena. ¶ Fictor opus. Etenim unuſquiſq; ad opus, quod ipſe fecit quandam affectionem habet, ut quàmdiutiſſimè ſeruetur, ſi fieri commodè poſſit. ¶ Per deuia. Vitiorum, & voluptatum, quæ à mãdatis Dei faciunt hominem declinare. ¶ Hanc prolem. Spiritualem, & Chriſtianam, ex quib' ẽt nos ſumus, & qui fuerint poſt nos. ¶ Genuere. Nõ carnaliter modo, ſed magis ſpiritualiter, de quibus ait Ioannes in principio ſui Euang. qui nõ ex ſanguinibus, neq. ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Et Apoſtolus, in uerbo Chriſti ego uos genui: in figura huius generationis. Virgo Maria de Spiritu Sancto concepit. ſic & modò eccleſia. ¶ Candida lux. Quæ eſt ueritas doctrinæ, & lumen intellectus. ¶ Splendorque tuus. Hoc eſt uerbum Dei, filius Dei, qui eſt ſplendor patris. ¶ Luſtret. Interiori lumine Spiritus Sancti. ¶ Foueat. Et eiuſdem Spiritus Sancti calore. ¶ Regat. Ne propter fomitem, qui in nos .i. in carne noſtra quotidianam pronitatem ad malum ſumminiſtrat, relicta ſemita mandatorum Dei, per abrupta uitiorum deuiando præcipitemur. ¶ Recta. Vt ea intentione fiant, qua glorificetur Deus; non ut noſtram gloriam nos inde quæramur: iuxta illud euangelicum. Sic luceat lumen veſtrum coram hominibus, ut uideant bona opera ueſtra, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. ¶ Dirige nos. Per uiam mandatorum tuorum, ne uelut ouis aberrans pereamus. ¶ Et opus noſtrum. In ſingulari dicit propter charitatem, quæ omnia opera noſtra in unum conglutinat opus perfectum. Amen. Math. 5. B 1.Cor.4. Math. 5.

AT, quoniam eſt urens hominum. &c. Dictum fuit in præcedenti pſalmo uitam bonorum multis afflictionibus expoſitam: rationem hui' rei unam hic ſubiungit cum admonitione, ad quem ſit recurrendum pro felici exitu tribulationis. Dicit igitur uitam hominis eſſe quandam tentationem, & examinationem fidei, atque amoris erga Deum ſub imagine ſæcularis militiæ: in qua imperator experimento cognoſcit fortitudinem, fidem, atque amorem militum erga ſe, & rempublicam. nam qui ſe ſe vltrò pugnæ offerunt, nec damna rerum, aut corporis vulnera, neque ipſam mortem pro defenſione reipublicæ ferre recuſant, & audacter, atque fortiſſimè confligunt; hos cariſſimos, ac probatiſſimos habet imperator: qui uerò transfugiunt ad caſtra hoſtium, aut metu terga uertunt, tamquàm abiectos, inutiles, ac infidos ab exercitu amoueri iubet; pœniſq; legitimis affici. Sic in militia Chriſtiana, qui acriter reſiſtentes perſeuerant in fide, & deuotione, coronam à Domino præſtollantur, qui uerò inertes facilè tentationibus cedunt, abijciantur in tenebras exteriores. Verùm ne quis arbitretur ſuis uirib' ſtare poſſe, coronamq; mereri, oſtendit eos eſſe uicturos hoſtes, qui io adiutorio Domini quotidie permanſerint. Dicit igitur quaſi dicta dicendis annectendo. ¶ At quoniam. &c. Hæc ſententia habetur etiam in Iob, ſub duplici interpretatione, & hic utramque ſecuti ſumus. ¶ Militięq; Typus. Ideſt figura. diſtat .n. Typus ſine aſpiratione, à Typho cum aſpiratione, quæ dictio ſæpè à Diuo Auguſtino ponitur pro tumido quodam ſuperbiæ ſupercilio. ¶ Arida. Scilicet uita hominis, quia caro noſtra ex terra eſt quæ alio nomine arida uocata eſt. Cæterum hic arida appellatur, quia concupiſcentiarum æſtu continuè areſcit, niſi aquis Spiritus Sancti aſſiduè irrigetur. ¶ Pulſa. Non effugata, ſed impulſa, atque concuſſa à tentatore, uel à uehementia tentationis. ¶ Tegi. Ideſt protegi, aphereſis eſt. ¶ Sequi pro aſſequi. ¶ Ab arce. Super qua ſibi uidebatur eſſe locato. ¶ Cadet. Propter temerariam ſui fiduciam, quæ mala ſpecies eſt ſuperbiæ. ¶ Quicunq; habitat. Ingreſſus in pſalmum. ¶ Cęleſtia caſtra. Præſentis eccleſiæ. ¶ Protrahit. Ideſt longè trahit. ¶ Aut faſtu. Ideſt ſuperbia, quæ ex temeraria ſui fiducia exori- C

ODE LXXXX. EX PSALMO LXXXX.

Qui habitat.

AT, quoniam eſt vrens hominũ tentatio quædã
Vita ſuper terram, militiæq; typis,
Arida largifluo mananti cœlitus imbre
Indiget; atque Dei pulſa fauore tegi:
Nemo ſuis igitur confidat viribus: et ſe
Præſumat fortem prælia poſſe ſequi.
Mox etenim quicumq; Dei ſine numine pugnam
Aggreſſus fuerit, victus ab vrce cadet.
At, quicumq; habitat cœleſtia caſtra; nec inde
Protrahit, aut faſtu, blãditijs vè pedem.
Omnino ſecurus in auxiliatibus armis
Adiutoris erit, ſemper & abſque metu.

 cia exori-

D cia exoritur. ¶ Blanditijs. Id eſt lenocinijs mali ſerpentis. Vt Eua, uel alicuius ex membris eius, pura mulieris, ut Adã, aut etiã ſenſualis propriæ uoluptatis. ¶ Auxiliaribus armis, Virtutum à Deo in auxilium nobis conceſſa-
Gen. 3. rum, quæ, & Paulus induere, nos docet; ut ſcilicet ſimus calceati ocreis præparationis euangelij pacis, ſuccincti
Eph. 6. lumbos caſtitate, accinti gladio ex vtraq; parte acuto, quod eſt verbum Dei penetrabilius omni gladio ancipiti,
Eph. 6. & induti loricam iuſtitię, in omnibus autem ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſimus omnia tela nequiſſimi ignea refringere, & galeam ſalutis aſſumamus, quæ eſt charitas, hæc ſunt arma ſpiritualis militiæ, quibus armatur mi-
Pſal. 117 les Chriſti, ¶ Et abſq; metu. Iuxta illud. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. ¶ Cœli Deus. Sed & terræ, dicitur autem magis cœli, vt oſtendatur ſupereminere, & omnia videre. ¶ Et infeſtos. Quolibet hoſtes; præcipuè verò aëreas poteſtates. ¶ Gratus, De adiutorio accepto. ¶ Is. Quem Deus auxiliaribus armis adiuuit. ¶ Diffugiumq; meũ. Ideſt refugium, mutata præpoſitione ex metrica neceſſitate. ¶ Salutem. Sed quomodo? ſupple dicendo. ¶ Eſt Deus ipſe &c. ¶ Venantes. Diaboli, & membra eius, qui quotidie circumquaque laqueos nobis tendunt: in proſperis, vt deſluamus à voluptatibus deliniti: in aduerſis, vt decidamus fracti deſperatione. ¶ Technis. Fraudibus, ac dolis, eſt enim techna quæuis doloſa machinatio ad aliquem decipiendum compoſita. ¶ Liber abibo canens. Morem volucrum de cauea exeuntium expreſſit, mox enim ut vacuũ aerem liberæ arripuerunt, dant cantus præ lætitia, quòd carcerem euaſerunt. ¶ Queis. Pro quibus, ſcilicet uerbis, ꝙ eſt infrà; relatiuum enim in verſu interdum præponitur antecedenti, uerùm in ordine conſtructionis, & ſenſus ſemper
E poſtponitur. ¶ Animi: Etiam iuſtorum, quia primis motibus difficillimè reſiſtitur. ¶ Procul faciet. Cohibendo inſolentiam turbulentorũ hominum. ¶ Auertet. Ne irrogentur, aut inferantur. ¶ Vires dando. Fortitudinem animi, ſicut dedit ſanctis martyribus. ¶ Vt Mihi, ſicq; tibi faciet. Vertitur hic ſermo ad lectorem, ſeu auditorem: vt & ipſe inſtruatur. ¶ Sub ſcapulis. Ideſt ſub alis. tranſlatio ſumpta à pullis paruis, qui à maioribus eo modo proteguntur ab incurſibus rapacium volucrum. Item & à viatoribus fatigatis, qui interdum ſub arboribus quieſcentes hinc inde à ramis prominentibus proteguntur ab æſtu ſolis. ¶ Vt alitis alis. Generaliter omnis, vel melius, gallinæ crocitantis, vt ſit genus pro ſpecie, eſt autem alluſio ad id, quod
Matt. 23. dixit Dominus in Euangelio: Quoties uolui congregare filios tuos, quem admodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti. ¶ Ab hoſte. Miluo, per quem Diabolus ſignificatur: quadam ſimilitudine circungirationis, atq; rapinæ. ¶ Septemplex. Propter vniuerſitatem, quæ ſeptenario numero comprehenditur.

Proteget hunc cœli Deus excelſiſſimus omni
  Tempore: & infeſtos coget abeſſe procul.
Gratus is vnde canet Domino: Suſceptor, & acer
  Defenſor meus es: diffugiumq; meum.
Diſcite mortales ex me ſperare ſalutem.
  Eſt Deus ipſe meus; ſpes mea; firma ſalus.
Nam licet inſidias dextra, leuaq; pararint
  Venantes laqueo, nexilibusq; plagis.
Me tamen inde Deus reſolutis vndiq; technis
  Eruet: vnde ſtatim liber abibo canens.
Aſpera, queis animi plerũmq; mouentur ad iram,
  Turbanturq; nimis, verba procul faciet.
Dura vel auertet mihi iurgia, verbera, cædem;
  Suggeret aut vires: vt patienter agam.
Vt mihi, ſicq; tibi faciet, quicumq; laboras,
  Non tibi, ſed tota mente placere Deo.

Item & propter ſeptem dona Spiritusſancti contraria vij. vitiis capitalibus, in quibus omnis fortitudo aduerſarij conſiſtit. ¶ Veridicum lumen. Ideſt Veritatis lumen, quo mediãte fide corda hominum illuſtrantur, ad cognoſcendas, & uincendas tentationes. ¶ Luciduisq; vitro. Quod à radiis ſolaribus penetratur, ſic & ſcutum veritatis multò magis iri peruium radiis ſolis iuſtitiæ, qui eſt Chriſtus Ieſus. ¶ Qui occurrit nocte timo-
Pſal. 13. rem. Ne ſit de illis, de quibus alibi dicitur: Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor, uel de his tentationibus loquitur, quæ nos timore alicuius mali fatigant, niſi, quod tentatio nobis ſuggerit, effecerimus, hac tentatione motus fuit
F Petrus ad negandum Dominum: Diſcipuli nõ fugiendum, ac deſerendum, quo cum promiſerant in carcerem & in mortem ire, hac pectus præſidis tentatione à iuſtitia declinauit, vel intellige, vt infrà in textu, quoniam ſe ipſum exponit. ¶ Subitum. Quia ſubiti metus improuiſi caſus mentes etiã fortium conturbant. ¶ Leuis. Ideſt non talis, qui debeat cadere in conſtantem virum. ¶ Neue ſagitta repentè volans. Ideſt aliquis fortuitus caſus, qui nobis, aut noſtris improuiſus aduenerit, per quem tentemur ad blaſfeman-
1. Reg. 30 dum Deum, aut ad deſperationem; quæ res contigit Dauid, & socijs, quando regreſſi à caſtris Phyliſtinorum inuenerunt exuſtam urbem Siceleg, & vxores cum paruulis captiuas eſſe ductas ab Amalechitis. ¶ Cuſpide lethifera. Vulnere peccati mortalis, quo infertur læthũ animæ, & plerumq; corpori per deſperationem, vt etiam in
Act. 16. actis Apoſtolorum legimus penè eueniſſe cuidam cuſtodi carceris, qui terremotu facto, experrectus cum uidiſſet omnia carceris hoſtia aperta, exiſtimans uinctos euaſiſſe, euaginato gladio penè ſe interemit. ¶ Negocia. Intra quæ multa inuoluuntur peccata, doli, periuria, uſuræ, mutuæ defraudationes, & rerum expoliationes calumniæ, damna, & multa talia, quæ omnia nimis longum eſſet enumerare, unde & dicitur, raro inter ementem, & uendentem non interuenire peccatum, quantò magis in alijs contractibus, & iudiciis. ¶ Tenebris nigris. Mendaciorum ſcilicet, ſine quibus uix ulla fiunt, aut contrahuntur negocia. ¶ Dæmonis incurſus. Quales euenerunt
Iob. 4. ſancto Iob. cui in eadem die omnem ſubſtantiam, & filios abſtulit: deinde, & plaga peſſima percuſſit eum à planta pedis

Sub ſcapulis protectus eris, ceu feſſus in vmbra,
  Cum ſol in medio feruidus orbe micat.
Sub pennis eius ſperabis, vt Alitis alis
  Sub matris pullus tutus ab hoſte latet.
Te quoq; ſeptemplex circundabit vndiq; ſcutum,
  Veridicum lumen, Lucidiusq; vitro.
Vnde videre queas, qui occurrit nocte, timorem:
  Ne metuas ſubitum, ſit licet ille leuis.
Neue ſagitta repentè volans in luce diurna
  Tranſigat incautum cuſpide lethifera.
Vt poſſis etiam penetrare negocia certo
  Intuitu; & tenebris peruia quæq; nigris.

Dæmonis incurſus pelleſq; vmbone furentis
  Impete terribili, meridieq; palàm.
Quis capit hæc? Tu muſa Theocharis iſta reuella,
  Abdita ſunt etenim, tectaq; luce carent.
Cum leuis ignarum tentatio turbat inanem,
  Nocturnus timor eſt: ſi videatur abit.
Cum leuis infirmum tentatio cognita uexat;
  Dicitur hæc, clara luce ſagitta volans.
Durius incautum tenebroſa negocia tentant:
  Opprimerentq; niſi luce retecta forent.
Horrida tempeſtas ſiquando pectora quaſſat;
  Vndiq; tunc Dæmon meridianus adeſt.

A

te pedis vſq; ad uerticem, hos incurſus etiam pertulit Dauid per Abſolon filium, quando facta ualida coniuratione populi coactus eſt fugere pedibus nudis ab Hieruſalem, hos incurſus paſſus eſt Dominus noſter Ieſus Chr. tempore paſſionis ſuæ, & Eccleſia fidelium in perſecutionibus à Iudæis, & Gentilibus: quando martyres ubiq; cædebantur tamquàm oues ad macellum deductæ. *2. Reg. 15 & 16.* ¶ Vmbone. Media clypei curuatura, & eſt eminentior, duriorq; tatius clipei pars, qua etiam ualidiſſimi repelluntur ictus, per hanc itaq; patientiam ſummam Domini noſtri Ieſu Chriſti poſſumus intelligere, cuius exemplo omnia mala redduntur tollerabilia. ¶ Meridieq; palàm. Manifeſtam indicant aduerſarij oppugnationem. Quis capit hæc? Q.d. Rarus, & ingenio excellenti præditus, & quia nodus interuenit indignè dignus, ideſt difficilis intellectu locus, conuenienter fit inuocatio muſe. ¶ Theocharis. Nomen muſæ noſtræ ſpiritualis: Significat autem Dei gratiam, qua fœliciter reuelantur abſcondita, & oblita reducuntur ad memoriam. ¶ Tecta. Sub his inuolucris, timoris nocturni, ſagittæ uolantis in die, negocij perambulantis in tenebris, atq; incurſus demonij meridiani, declarantur igitur hæc omnia iuxta diui Auguſtini doctrinam, & ita planè, ut nulla alia indigeat expoſitione. ¶ Ignarum inanem: Ideſt Ignorantem ſimplicem nimis, intellectuq; penè carentem, quales ſunt multi paruuli ſenſu, & infirmi robore in Eccleſia, qui modica quauis re ſcandalum patiuntur, de quibus dicitur nequi ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt. *Matt. 12.* ¶ Si uideatur. Ab interiori oculo intellectus, Ideſt ſi intelligatur, atq; dignoſcatur. ¶ Abit. Quia cognito peccato, ad quod inducebat illa tentatio, cauet ille puſillus, atq; infirmus, ut puta, in aſpectu mulieris impudicæ, neſcit quiſpiam rudis adoleſcentulus, aut ſimplex ruſticus abſconditos ibi laqueos eſſe, quibus ad libidinem protrahatur: ſi fuerit admonitus; ut auertat oculos ſuos, ne uideant uanitatem, *Pſal. 118.* *B* morq; oculis aliò uerſis euadit tentationem, ſic & in aliis caſibus innumeris. ¶ Cognita. Pone exemplum in adultero, quem iamdudum pœnituit, & tamen adhuc ex aſpectu adulteræ, aut alicuius commoditatis oblatæ irritatur ad uomitum: potes etiam ponere exemplum, in ſancto illo, Ioſepho, cui domina amplexo dicebat, dormi mecum. *Gen. 39* ¶ Tenebroſa negotia. In quibus palliantur uſuræ, doli, & fraudulentiæ, aut ſub ſpecie alicuius boni malum perſuadent, aut mendacio, petitione aduerſarij tegitur peccatum, quod intus latet, ut in his apoſtatis Luteranis, qui perſuadent ſimplicioribus ſanctimonialibus, non eſſe peccatum illis nubere, filios procreare, creſcere & multiplicari: quia Deus ab initio hoc mandauit, *Gen. 8.* adeoq; ſunt illis infeſti, donec ad peccandum impulerint, quo perpetrato; reas urgente conſcientia ſe eſſe cognoſcunt: idem de fractione ieiuniorum, & eſu carnium in Quadrageſima faciunt. ¶ Horrida tempeſtas. Perſecutionis, aut manifeſtæ violentiæ, vt potà, inſtat hoſtis armatus, aut princeps ſuperbus quiſpiam, cui non poſſis reſiſtere; uel ab eo fugere, niſi mihi conſenſeris? niſi prodideris! niſi adoraueris idola? damna rerum tormenta, & mors ipſa tibi iminent, ut euenit tribus illis pueris, qui miſſi ſunt in caminum ignis, & vij. fratribus Machabeis, & cunctis martyribus Chriſti. *Dan. 3. Mach. 7.* ¶ Ah quales. Viros doctos intelligit, & diuinæ legis prudentes: ſunt autem illæ ſtellæ,

Ah quales, quantoſq; ferox proſternet homones;
  Qui virtute ſua vincere poſſe putant.
Qui Manuelides, Ieſſeos; & Salomones,
  Qui iuſtos, fortes, ſe ſcioloſq; tenent.
A latere ecce tuo proſterni mille videbis,
  A dexteriſq; tuis millia dena cadent.
Te tamen innixum Domino, cui fixus adheres,
  Nec petere audebit, proximus aut fieri:
Rem tamen admirans tacitus mirabere tecum.
  Qui recidant fortes, qui maneant ſtabiles.
Proſpicies, quæ nam maneat retributio ſontes,
  Qualéue luant pœnas, horribileſq; rei.

quæ dicuntur cadere de cœlo. *Apoc. 6.* ¶ Homones. Signato dedita opera vſi ſumus vocabulo; vt demonſtraretur in talibus adimpletum eſſe illud *Math. 5.* adagium euangelicum de ſale infatuato. quod ad nihilum ualet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. *Marc. 9.* ¶ Qui uirtute ſua: Cōtra illud, ſine me nihil poteſtis facere, hi ſunt temerarij, atque præſumptuoſi, qui cum poſſent fugere de ciuitate in aliam iuxta monita Domini, per humanam præſumptionem ſeſe ultrò inconſideratè certamini periculoſiſſimo obijciūt, proprias uires minimè metientes. ¶ Manuelides. Ideſt fortes, qualis extitit Samſon Manuelæi filius: hoc autem patronimicum habet penultimam longam, deductum. A Manoelæo ſicut à Teſeo Teſides: à Peleo Pelides, ſic & à Manuelæo, Manuelides. *C* ¶ Ieſſeos. Pro patronimico poſſeſſiuum poſitum eſt, ac ſi eſſent iuſti, ac ſancti, qualis fuit Dauid Ieſſe filius. ¶ Salomones. Appellatiuè.i. ſapientes, ut Salomon. ¶ Qui iuſtos. &c. Expoſitio eſt: mos eſt.n. uatum, ut cum aliquid paulò obſcurius dixerint, expoſitionem mox ſubijciant. ¶ A latere. Hic redit ad uerba pſalmi, quæ ſimplicem, & planum habent unum ſenſum, & alterum ualde latentem. Eſt itaq; primus ſenſus, videbis mille temtationes dæmoniacas à latere tuo, & ſubauditur ſiniſtro cadere. ſ. fruſtra, quia non moneberis illis ad peccandum: item & à dexteris tuis decem alia milia. i. multò plures, quia tempore proſperitatis, quæ per dextram ſignificatur, multò pluribus tentationibus uexamur; allicimur, & ad peccandum quaſi manoducimur, quàm tempore aduerſitatis, per latus ſiniſtrum denotatæ. Alter ſenſus abditus eſt, ut propter imperium huius ultimæ tentationis uſurus ſit Dominus noſter Ieſus Chriſtus aliquos fideles cadere ex his, qui ſe ſeſſuros exiſtimabant ad latus eius, cum ad iudicandum uenerit: quibus dictum eſt, cum ſederit filius hominis ſuper ſedem maieſtatis ſuæ. ſedebitis & uos ſuper ſedes xij. iudicantes xij. tribus Iſrael: & ij ſunt, qui relictis oībus, & ſeculo ſequuntur Dominū, & alios ſed & alias multò plures caſuros eſſe ex his, qui in iudicio à dextris eius futuri

credebantur

D credebantur; eo quòd fecerint opera miſericordiæ in alios: ſed miſeri animæ ſuæ non ſunt miſerti. iuxta illud, miſericordiæ animæ tuæ placens deo, & qui vult facere ordinatè charitatem, à ſe ipſo debet incipere, nec enim
Eccle. 30. res noſtras magis, quàm nos requirit Deus, ſed potius nos, deinde noſtra propter nos diligit. ¶ Te tamen. Fidelem quemuis alloquitur, qui totam ſpem in Domino Deo poſuerit, & omnem fiduciam, & cogitatum ſuum in Domino iactauerit, ab eo, ut enutriatur; quemadmodum ſi infantulus in ſinum parentis ſe ſe coniecerit. ¶ Fuis
Gal. 2. adheres. Sic & Apoſtolus, Chriſto confixus ſum cruci. ¶ Nec petere. ¶ Pro impetere, quia Dominus uallauit eum, ac domum eius; ſicut, & beatu Iob antèquam data eſſet facultas ſathanæ illum impetendi. ¶ Qui recidans,
Iob. 1. In manus Diaboli per peccatum actuale, à quo prius fuerant detenti per originale peccatum: ſed inde exierant ſuſcepto baptiſmo; aut etiam per recidiuum, ſi quando uerè, & ex corde pœnituerint alicuius grauis admiſſi à misericorde Domino illuſtrati. Sed poſtmodùm propria ſocordia, uel ingratitudine antè habitæ ueniæ, aut nimia præſumptione ſuarum uirium iterum per recidiuum in priſtina, uel grauiora peccata ſunt relapſi. ¶ Fortes. Sicuti ſe ſe exiſtimabant ex propria temeritate. ¶ Stabiles. Sub Diuina protectione per humilitatem. ¶ Proſpicies. Longè antè præuidebis etiam eo tempore, quo florere uidentur in hoc ſœculo. ¶ Sontes. Peccatores obſtinatos in malum. ¶ Luant. Pro luituri ſunt, uidetur eſſe poſitum: nam dum florent in ſœculo, non exiſtimantur pati ullum malum, ſed potius alijs inferre: fruuntur enim mundo. Verùm quia (ut docet Auguſtin.) omnis malus, & ſi non aliud, ſeipſum tamen patitur malum: iccircò dicamus propriè uerbum ſtare, ex quo intra ſemetipſum à propria ſynderesi torquetur; nam plerùmque duplici contritione tales conteruntur. ¶ Horribiles. Ex continua ſcelerum memoria. ¶ Rei. Quia ſe iudice nemo nocens abſoluitur. ¶ Tunc. Habita tali conſideratione.

Tunc oculos tollens clamabis ad æthera mecum,
  Stem firmus, quoniam ſpes mea tu Deus es.
Quàm celſo, firmoq; loco poſitum ſtat Aſyllum,
  Confugium ſumma cernimus arce tuum.
Iam non accedent ad ſe mala: proxima fient
  Nulla tabernaclo torta flagella tuo.
Nam Deus aligeris de te mandauit ab alto,
  Vt tibi ſint vigiles omnibus inque vijs.
Teq; ſuis manibus tollent; ne forte per aſpra,
  Lubricus offendat pes tuos ad lapidem;
Quinetiam tutus tendes ſuper Aſpida ſurdum
  Obturantem aures, ne capiatur iners.
Luridus ignito Baſiliſcus lumine, plantis
  Se dabit innocuum, ſubijcetq; tuis.

¶ Oculos. Potius cordis, quàm frontis, uel etiam utroſque, nam per exteriora indicantur interiora. ¶ Stem firmus. In uia mandatorum Dei, non declinando à dexteris, uel à ſiniſtris, per gratiam Dei mihi ſemper aſſiſtentem. ¶ Quàm celſo, firmoq; loco. Quippe in cœlo, non in terra; tametſi in altis montibus; nam & ad eos accedit tentator. ¶ Aſyllum. Arx refugii, de qua dictione ſatis dictum eſt ſupra. ¶ Confugium. Ad quod
E unà omnes confugimus, cum uexamur. ¶ Celſa arce. Olympiaca. ¶ Mala. Culpæ, quæ uerè ſunt mala, cætera uerò, quibus flagellamur, ut erudiamur, non mala, ſed pœnæ malorum. i. peccatorum ſunt, & attenta ueritate, atque corrigentis patris intentione, potius ſunt appellanda bona, quàm mala. ¶ Nulla flagella. Quæ, ſ. te ad blaſphemiam prouocent, uel ad deſperationem impellant, aut de æternis intellige: quibus in inferno etiam poſt reſurrectionem impij torquebantur, alioquin quomodo uerum erit, quòd flagellet Deus omnem filium, quem recipit?

Heb. 12. ¶ Tabernaclo tuo. Domui præſentis habitationis, quæ iccitò tabernaculum uocatur, quia in continua militia degimus ut ſupra dictum eſt, nec. n. habemus ciuitatem manentem: ſed futuram inquirimus, & rurſus taberna-
Heb. 13. culo tuo. i. corpori, quod animæ tabernaculum, & quaſi carcer eſt, ſuperior expoſitio, quò ad reales, & pecuniarias caſtigationes, inferior autem quò ad perſonalia flagella. ¶ Aligerjs. Ideſt Angelis, alluſio fit ad picturam,
Heb. 1. quia celerrimi ſunt miniſtri, propter nos (ut dicit Apoſtolus) in miniſterium miſſi. Iccitò plumigeri allati. Sunt
Mat. 18. autem ij, de quibus in Euangelio Dominus ait. Amen dico uobis, quia Angeli eorum ſemper uident faciem patris mei, qui in cœlis eſt; ſuper quibus uerbis dicit Hieronymus, inde nos debere conijcere, quantæ curæ Deo ſit homo: quando unicuique noſtrum tutellarem dedit Angelum: qui & à dæmonum uiolentia nos tueatur, à repentinis caſibus nos cuſtodiat, uiam uirtutis ſuggerat, & à uitijs doceat abſtinere. ¶ Omnibus inque uijs. Actionum humanarum, in quibus perſæpè uitium, uirtutem ſe eſſe mentitur; & laquei deceptionum circumquaque tenduntur, quos precauere, niſi interius monſtrante Angelo neſciremus. ¶ Teque ſuis manibus tollent. Ex ſuperioribus uerſiculis, & ex iſtis colligit diuus Hieronymus hunc pſalmum non de Domino noſtro Ieſu Chriſto decantatum eſſe, eo quod indiguerit eorum cuſtodia, ſed potius Angeli ſua protectione continua indigent. Quamobrem monet nos, ne Dæmonem interpretem ſcripturarum ullo pacto ſequamur, perperàm. n. & fraudulenter ad deci-
F piendas animas ſuam adhibet interpretationem. Scimus enim omnes ijs uerbis uſum fuiſſe contra D. N. I. Chri. ad corroborandam ſuggeſtionem ſuam de pinnaculi precipitio. Verùm quia Auguſtinus, & aliqui alij Doctores, & nos etiam ſupra aliqua huius pſalmi ad ipſum Dominum pertinere monſtrauimus; poſſumus dicere, ea, quæ ad caput non poſſunt referri, ad membra corporis eius eſſe referenda, & ſic utraque ſententia uera eſt. ¶ Ne forte per aſpra, Pro aſpera, ſyncopa eſt, & Virgil. hac eadem dictione uſus eſt. ¶ Lubricus pes. Et ad literam, & moraliter, hoc eſt intelligendum, quia ab Angelis cuſtodimur in caſibus improuiſis, ne corporaliter lædamur, uel minus offendamur iuxta diuinam diſpoſitionem ordinatiſſimam. Sed magis quò ad animam, ne pes noſter lubricus, ideſt affectus, qui de facili propter incertas labitur ſuſpitiones. ¶ Offendat. Ideſt peccet, vel ſaltem ſcan-
Eph. 2. dalizetur. ¶ Ad lapidem. Ideſt ad Chriſtum, de quo apoſtoli dixerunt, quòd fuit lapis angularis, & precioſus, in
1. Pet. 2. quem quiſquis crediderit, non confundetur, & idem eſt lapis ſcandali, & petra offenſionis, ſicut extitit multis
Exod. 2. ex Iudæis & Gentilibus, qui noluerunt in eum credere, item ad lapidem, ad legem decalogi quæ in lapideis tabulis digito Domini deſcripta fuit, erit ergo ſenſus, Dominus mandauit Angelis ſuis, ut cuſtodiant te, qui poteſtate magna te tuebuntur ab infidelitate, & adiuuabunt ad obſeruationem diuinorum præceptorum. ¶ Super Aſpida ſurdum. Hic ſubijciuntur aliqua nomina Serpentum, & Leonis conuenientia ſecundum aliquas proprietates Diabolo, quæ licet ſint horribilia, verùmtamen non poterunt nocere illi, qui datus fuerit à Domino Deo in cuſtodia Angelorum, quia refrenabunt eorum uiolentiam, nec permittent appropiare illi: primum itaque nomen eſt Aſpidis ſurdę, cui Diabolus in hoc eſt conformis, quia non poteſt ullis commonitionibus ad ſanam

mentem

A

mentem redire, quibus omnibus ſe ſurdum exhibet, & quia nullis precibus hominum, aut gemitibus ab eorum noxiis tentationibus poteſt auerti, ſe ſemper ſurdum illis præſtando, quemadmodum aſpis nullis incantationum verbis poteſt incantari, quia illis omnibus aures ſuas obturat, ſicut ait idem hic pſaltes in alio pſalmo. Sicut Aſpi dis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, ne exaudiat uocem incantatoris incantantis ſapienter. ¶Obturantem aures. Dicitur terra alteram aurem obturare, & alteram cauda. ¶Luridus. Virulentus. ¶Baſiliſcus. Hic Serpentum Rex eſſe dicitur, qui ſolo terribili aſpectu necat homines. ſic & Diabolus deformitate ſua ad laqueum, vel ad præcipitium, aut alioquouis modo deſperatos ad necem informem impellit. ¶Leo. Hic aduertenda eſt illa regu la expoſitionis ſcripturarum, eſſe aliqua nomina, quæ pro uarietate locorum interdum in bonam, & interdum in malam neceſſe eſt ſignificationem capere, ſicut, ignis, aqua, leo, ſerpens, & alia huiuſmodi multa eſt enim ignis Pſal. 57.

Quiq; feras ſolo rugitu terrinat omnes,
Conculcanda tibi iam leo colla dabit:
Qui terras, & aquas corrumpit, vt aërea flatu;
Se tibi calcandum ſubiicietq; Draco.
Aſpis auara tuas terra ſi compleat aures,
Ne penetrent ad cor viuida verba Dei.
Continuò latos cœli tu ſuſcipe campos,
Syderaq; & quàm ſint hæc ſpecioſa vide.
Regulus inuidia pupugit ſi corda Beati.
Fraternæ ſubeat mox charitatis amor.

quem uenit: Dominus mittere in terrã, & ignis tentationis, æternæq; gehennæ, eſt etiam aqua ſaliens in vitam æternam, & aquæ, quæ intrant vſq; ad animam, & in quibus homo interior ple numq; demergitur. Eſt & leo, qui vincit de tribu Iuda: & hic malus leo Diabolus, qui circuiens quærit quem deuoret, ſic & ſerpens malus, atq; tortuoſus, à quo primi parentes fuere decepti. & in buonam partem. Eſtote prudentes, vt ſerpentes, & ſimplices, vt columbæ, hic ergo de malo leone, & ſerpente, ſeu dracone intelligendum eſt. Leo itaq; ferus, & rugiens, atq; ſuperbus ſignificat illum Diabolum meridianum, de quo ſupra dictum eſt. qoia palàm infert aliquã aſperrimam perſecutionem, à qua Angeli ſibi commendatos tutabuntur. ¶ Draco. Etiam ſignificat Diabolum peſtiferis nocentiorem inſidiis, quàm aperto Marte leo, hinc eſt, quod à Dracone decepti fuere primi parentes, non ſic Iob à ſæuiente leone, in Eccleſia quoque pacis tempore à lenociniis voluptatum ex draconis ſuggeſtione plures incauti ueneno peccati inficiuntur, quàm aperta perſecutione malorum à rugiente leone concitata, nihilominus etiam à dracone liberantur ab Angelis cuſtodibus iis, de quibus mandauit Dominus. ¶ Aſpis auara. Quòd hominis eſt, attribuitur Dæmoni ſuper auaritia homines tentanti. porrò ſubiungitur hic neceſſaria declaratio ſuperiorum verſuum, ne lectio foret inutilis, quid enim prodeſſet legiſſe aſpidem ſurdam. baſiliſcum luridum. leonem rugientem, & draconem peſtiferum Diabolum vocari? ſi neſcirentur cauſæ, quibus etiam cognitis poſſunt diſcerni, atq; intelligi tentationes, atq; Deo adiuuante præcaueri. ¶ Terrena. Ideſt terrenarum rerum cupiditate, eſt autem ille Mammon, de quo dicit Dominus: Non poteſtis Deo, & Mammonæ ſeruire, & alibi. Cauete ab omni auaritia, nam auaro nihil eſt Matt. 6. ſceleſtius, multi enim (vt ait Apoſtulus) auaritiam ſectantes inciderunt in varias tentationes, & in laqueos Diaboli, quibus in interitum ducuntur. ligemus itaq; cordi, quod ait Iob. Nudus de ventre matris meæ egreſſus ſum: Iob. 1. & nudus reuertar illuc. Sic & Apoſtolus. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nihil inde auferre poſſumus. habentes victum, & quibus tegamur, iis contenti ſimus. ¶Ne penetrent ad cor. Nam diuitiæ, & voluptates (vt ait Dominus) ſuffocant verbum, quinimò deridetur ab auaris. Audiebant (inquit Euangeliſtæ) hæc omnia Phariſæi, qui erant auari: & deridebant eum. ¶Continuò latos, &c. Hoc eſt remedium contra huiuſmodi tentationem, hinc & Gregorius ait. fratres, ſi verè diuites eſſe cupitis, ueras diuitias amate; ſi honorum eſtis cupidi, in illa cœleſti curia aſcribi curate. ¶Hæc ſpecioſa. Et etiam ſpatioſa. ¶Regulus. Is eſt, & Baſiliſcus, de quo ſupra; qui aptiſſimè pro tentatore inuidiæ ponitur, quoniam ex viſione fœlicitatis alienæ mente concipitur, eſt autem hoc vitium ſecum ferens, & pœnam, iuxta illud, in uidus inuidia rumpitur ipſe ſua, & inuidia ſiculi non inuenere Tyranni maius tormentum, hoc ſcelere domeſtica committuntur parricida, ſicut patet in Abel per inuidiam à fratre Caim intercepto, ſic & Ioſeph inuidia à fratribus eſt venditus in Aegyptum. Inuidia Dominus noſter Ieſus Chriſtus à Iudæis fuit traditus, & crucifixus. ¶Charitatis amor. Adſit charitas, & nemo inuidet quin facie omnia eſſe commonia propter vnius corporis myſtici vnitatem: etenim ſicut pedes non inuident manibus, nec aures oculis: ſed ſibi Inuicem præſtant mutua ſeruitia, ſic & in fratribus, in quibus eſt charitas, vnuſquiſq; non ſibi ſoli ſapit, ſed & aliis, non ſibi ſoli prouidet, ſed & aliis, non pro ſe ſolo laborat, ſed & pro fratribus, remedium ergo optimum contra inuidiam eſt charitas. ¶Patiens. Cum cæteræ uirtutes magnæ ſint: hæc 1.Tim.6. 1.Tim.6.

B

Cum Leo terribilem te contra ſuſcitat hoſtem,
Occurras patiens, mitis vt agnus ei.
Iurgia fac ſurdo iactet: res auferat omnes:
Verberibus ſcapulas; pectora ſubde neci.
Cum mala fortè draco ſpecie virtutis inumbrat
Candida legiferi conſule verba Dei.

C

pacientia maxima eſt, quæ in aduerſis vnicum eſt refugium, & ſummopere neceſſaria, per quã trigeſimos, ſexageſimus, atq; centeſimus fructus ex ſato uerbo Dei naſcitur, & per quam poſſidetur ab electis animæ, iuxta illud Domini. In patientia ueſtra poſſidebitis animas veſtras. ¶ Vt agnus. Sic & Chriſtus tanquàm agnus, qui ducitur ad victimam occiſus eſt, & patienter acerbiſſimam, ignominioſiſſimamq; mortem tulit. ¶Surdo iactet. Ideſt ac ſi ſurdus eſſes, non reddas conuicia pro conuiciis, neq; maledictum pro maledicto, ſicut & Dominus, de quo ait Petrus; qui cum male diceretur, non maledicebat: & cum pateretur, non comminabatur, tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè. ¶Res auferat omnes. Tunc enim melius philoſophaberis, & nudus cum nudo aptiùs luctaberis Diabolo, non habens, vnde retinearis. ¶Scapulas. Ideſt dorſum cuius ſuperiora tenent ſcapulæ, ſic & Dominus N. I. Chr. ſcapulas (inquit per prophetam) præbui uerberibus, & genas meas vellentibus, ſic & Apoſtoli, de quibus ſcriptum eſt. Ibant apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. ¶Subde neci. Sic & Dominus Ipſe occiſus eſt, & prophetæ, apoſtoli, & centena millia martyrũ cum paruolis innocentibus, qui omnes pro Chriſto interfecti ad meliorem uitam tranſmigrarunt, de qua dicit Apoſtolus. Quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶Specie virtur. Vicia quippè Matt. 13. 1.Petr. 2. Eſa. 50. Act. 5. Rom. 8.

ſæpiſſimè

D ſæpiſſimè ſe mentiuntur eſſe virtutes, adeò vt plerumq; difficultatem ingerant parùm prudentibus. Sic Auaritia
parſimoniam, prodigalitas liberalitatem, & ſæuicia ſe ſimulat eſſe iuſtitiam, & remiſſio pietatem. ¶ Candida
verba. Ideſt ueritatem Euangelij: nam in eo tamquàm in ſpeculo veritas uirtutis à falſitate vicij dignoſcetor.
Pſal. 54. ¶ Contra hos incurſus. Generaliter tentationum omnium, & præcipuè aduerſæ perſecutionis. ¶ Iacias. Sic &
alibi: iacta cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet: nec dabit in æternum fluctuationem iuſto, & Aug.
Matt. 11. iacta te in Dominum (inquit,) non enim ita durus eſt, vt ſeſe auferat, & te cadere permittat. ¶ Dicit enim Do
Pſal. 117 minus. Hoc in loco, & in Euang. venite ad me
omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego refi
ciam uos. ¶ Sperauerit. Et alibi, bonum eſt ſpe
rare in Domino, quàm ſperare in principibus,
quis enim vnquàm ſperauit in Domino, & fuit
confuſus? ¶ Nomenq; meum. Fortè Saluatoris
Ieſu, uel patris Dei, ac Domini omnium, neq;
enim puto hoc in loco de illo nomine, tetragam
maton, uel Adonai, neceſſe eſſe intelligere, cum
ſufficiat ſcire, quòd eſt ipſe Dominus & Deus
noſter. ¶ Clypeo. Defenſionis. ¶ Alta manus.
Morem ducum expreſſit eleuantium ſcutum ali
cuius defenſionis gratia, uel alta manus, ideſt

Hos tamen incurſus (opus eſt ſuper omnia) contra
Ad Dominum fugias: teq; in eum iacias.
Dicit enim Dominus, ſi quis ſperauerit in me,
Eruet à cunctis hunc mea dextra malis.
Me, nomenq; meum quoniam cognouit: & illum
Oppoſito clypeo proteget alta manus,
Cumq; ſibi metuens ad me clamauerit; aures
Illi inclinabo: ſuſcipiamq; preces.

excelſa Domini poteſtas. ¶ Sibi metuens. A ſupradictis tentationibus propter humanam fragilitatem. Luteas
quippè domos habitamus, terrenumq; habemus fundamentum, & ideo fragiles ſumus, & continuò indigemus
diuinæ gratiæ auxilio. ¶ Aures illi inclinabo. Humani regis morem expreſſit, qui inclinat aures illi, quem libe
ter audit, & intendit exaudire. ¶ Torſerit illum. Violenter à rectitudine viæ, quia improuiſi caſus etiam fortes
animos aliquando excutiunt: vt Petrum, ac Marcellinum Papam, qui metu Chriſtum negauerunt. ſed mox aſpi
ciente eos Domino reſipuerunt, ac reaſumptis uiribus; iterum Chriſtum & confeſſi ſunt, atq; pro Chriſto mor
tem etiam ſuſtinuerunt. ¶ Vimq; animumq; dabo. Poteſt eſſe endiadis, ideſt uirilem animum, qui fortiter
Pſal. 8. etiam tormenta cum morte deuincat. ¶ Et palma. Martyrij ſcilicet. ¶ Stola. Immortalitatis & gloriæ. ¶ Sacra
E corona. Quæ datur martyribus, de qua alibi. Gloria & honore coronaſti eum Domine: & poſuiſti ſuper caput
eius coronam de lapide precioſo, & hoc in ſignum participationis regni Chriſti: nam (vt ait Apoſtolus) ſi ſuſti
2. Tim. 2. nuerimus, & conregnabimus. ¶ Longa dies. Vt potè, quæ nocte & fine carebit. ¶ Quies. A curis, & operibus
huius ſæculi, aliiſq; laboribus, ac tentationibus
huius vitæ, non tamen à ſegnitiei rubigine con
ſumemur, vacabimus enim contemplationi, lau
dabimus & Dominum in ſæcula ſæculorum, &
hoc erit dulce opus noſtrum. ¶ Facie ad faciem
1. Co. 13. cernet: Nunc enim in ænigmate, & quaſi per ſpe
culum Dominum videmus, tunc autem clarè.
¶ Regemq; ſalutis autorem. Chriſtum Ieſum Do
minum noſtrum, qui & in Euang. dixit, oſtendã
ei meipſum, & beatus Ioannes. Et videbimus
1. Io. 3. (inquit) eum, ſicuti eſt, quantæ autem conſola
tionis, atq; delectationis futura ſit hæc viſio, ex
hoc poſſumus coniicere, quia Petrus Apoſtolus
ſacra Domini transfiguratione viſa, optauit ibi
Matt. 17. perpetuò manere. Domine (inquit) bonum eſt

Horrida ſiquando vexatio torſerit illum,
Mox adero fautor, vimq; animumq; dabo.
Hoſtibus euictis, & parta deniq; palma,
Victorem nitida glorificabo ſtola.
Sacra corona caput cinget: replebit & illum
Æui longa dies, & ſine fine quies.
Me facie ad faciem cernet: Regemq; ſalutis
Autorem oſtendam, iuſtitiæq; ducem.
Qui ſibi non fidit, noua cum tentatio ſurgit;
Huic Deus eſt fœlix, iſq; beatus erit.

nos hic eſſe: faciamus tria tabernacula, &c. Si guſtus ille modicus tantæ fuit dulcedinis, quid erit videre Deum,
Math. 5. & ipſum regem in decore ſuo? ¶ Iuſtitiæq; ducem. Maioris, ſcilicet quam pharifaicæ, vnde, & ipſe dixit. Niſi
abundauerit iuſtitia veſtra pluſquàm ſcribarum, & phariſeorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Porrò iuſti
tia illorum erat, benè dicere, & non facere, immò & malè viuere: Chriſti uero iuſtitia eſt prius benè facere, deinde
Act. 1. alios docere, ſicut & de ipſo dicitur in Euang. Cœpit Ieſus facere, & poſteà docere. ¶ Qui ſibi. Hæc eſt optima
concluſio principio huius pſalmi benè conueniens. ¶ Non fidit. Sed Domino, quia ſcriptum eſt, maledictus ho
mo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum: contra verò. Benedictus homo, qui confidit in Deo,
Gier. 17. & in Domino eſt cor eius. ¶ Noua. Magna, incognita, uel inexperta. ¶ Deus eſt fœlix. Ideſt propitius, cum ſit
ipſe beatitudinis autor, & dator fœlicitatis, & dicitur fœlix ab effectu. ¶ Iſq; Beatus erit. Nunc ſpe, tunc in re.
Beatos etiam nos faciat D. N. I. Chr. cui laus eſt, & honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

F Sabbata cum fuerint celebrando. &c. Nemo ex hoc principio nos iudaiſmi ritum velle renouare exiſtimet
ſed animaduertat tituli inſcriptionem, & diſtinctionis interpretationem iuxta doctrinam, & ſenſum Auguſti
ni, quem ſequimur quantùm nobis ex alto conceditur; titulus enim pſalmi huius eſt pſalmus cantici in die
ſabbati; interpretatur autem ſabbatum, ocium, vacacio, & quies, porrò triplex eſt ſabbatum, Iudæorum, in quo
(vt ait Auguſtinus) quieſcunt à bonis operibus, & exercent ſe in malis, quia melius eſt arare, quàm comeſſationi
bus, ebrietatibus, & ſaltationibus incumbere, quas res malas olim ſoli Iudæi in ſabbatis, Neomeniis, & reliquis fe
ſtiuitatibus ſuis facere ſolebant. Nunc autem (proh dolor) & chriſtiani faciunt in Dominicis, cæteriſq; diebus fe
ſtis, cum deberent ſacris, & verbo Dei, laudibusq; diuinis tantummodò inſiſtere, & à peccato vacare, quod verò o
pus ſeruile eſt. Secundum ſabbatum eſt fidelium, & præſentis temporis, vacatio. ſ. à malis operibus, & mentis quie
es. Tertium erit vitæ futuræ perpetuæ, ſolidæq; quietis, & vacatio ab omnibus vitæ actiuæ laborioſis operibus,
Luc. 10. quando circa multa non erimus amplius ſolliciti, vt Martha: ſed optima parte electa, quæ non auferetur à nobis
in uno illo, quod neceſſarium eſt, tota mente delectabimur. De his duobus ſabbatis agitur in hoc pſalmo, & in
principio de uno, in fine de altero. Verùm quia duobus modis hoc primum noſtrum acquiritur ſabbatum, id
circò dixit ſabbata in plurali, aut enim homo Dei gratia ſemper adiutus, innocentiam in baptiſmate à Deo dono ha
bitam toto tempore vitæ huius à grauioribus criminibus ſeruat illibatam, quod rarum, & excellens donum eſt in

hac ætſic noſtra fragiliſſima, aut in peccata relapſus ad pœnitentiam per miſericordiam Dei reuertitur, & in his duobus caſibus, à ſollicita mentis anxietate ad dulcem mens humana quietem redit, & hoc utroque tempore ſabbata ſunt homini celebranda, confeſſioni uacando, & laudibus diuinis, dicit igitur. ¶ Sabbata cum fuerint celebranda. Chriſtiano. ſ. ritu non Iudæorum more. ¶ Hoſte repulſo. Per Dei gratiam, & angelorum cuſtodiam, ut in præcedenti pſalmo cantatum eſt. ¶ Relapſus eris. Per reciduam, quod euenire ſolet propter ſuperbiam noſtram, atque ſegniciem, quia domus conſcientiæ noſtræ uacat à bonis operibus, ut in illa parabola euangelica. Cum immundus ſpiritus exierit ab homini. &c. ¶ Seu reddas grates. De conſeruatione in bono ſtatu. ¶ Siue petas ueniam. De peccatis, in quę es relapſus. ¶ Pſallere. Duplex eſt confeſſio laudum, & peccatorũ, ut in proximis uerbis, hic de prima agitur. ¶ Nobis expedit. Deus enim non indiget humanis laudibus: ſed nos inde efficimur eo meliores, quò gratiores. ¶ Errabundus uti gnatus. Nota eſt parabola euangelica de filio prodigo. ¶ Tendit in inficias, ſe negat eſſe reum. Hoc poſtremum eſt expoſitio dicti præcedentis aliquantùlum obſcuri. ¶ Prothoplaſti. Primi plaſmatis hominis. Adę. ſ. ¶ Certa propago. Veniens ab eo indubitata progenies, eo quòd uanis excuſationibus uult culpam ſuam obtegere, & in alium traiicere, ſicut, & ipſe Adam noſcitur feciſſe: qui primo in vxorem, deinde in ipſum Deum, qui dederat vxorem culpā retorquebat in uerbis. Mulier, quam dediſti mihi ſociā, dedit mihi de ligno, & comedi, & quia in figura huius ante ſibi conſuerat folia ficus, quibus tegeret nuditatem ſuam; inde tractum eſt prouerbium in eos, qui ad excuſandas excuſationes in peccatis, tali modò conantur à ſe culpam reiicere; quæ res apud Deum non alleuiat, ſed aggrauat peccatum: expedit ergo peccatori recognoſcere culpam ſuam, & dicere cum Daniele, Dauid, & publicano, peccaui Domine, & Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Serpentem accuſat. Ideſt Diabolum, ut Eua prima parens. Serpens (inquit) decepit me. ¶ Suggeſtoremq; malorum. Sed non coactorem, habet n. licentiam quandoq; tentandi, ſed non cogendi, quia (ut ait Apoſtolus) fidelis eſt Deus, qui non permittet nos tentari ſupra illud, quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut poſſitis ſuſtinere. ¶ Ac ſi non monitor. Angelus, de quo in præcedenti pſalmo, & in Euangelio. Eſto (inquit Dominus) conſentiens aduerſario tuo. i. Angelo monitori citò, dum es cum eo in uia. ſ. uitæ huius, ne fortè tradat te aduerſarius iudici, & iudex miniſtro, & in carcerem mittaris. &c. Angelo ergo monitori, & appetitibus noſtris malis aduerſario debemus potius, quàm Diabolo malorum ſuggeſtori parere. ¶ Et adſit ei. Hoc poteſt ad Dominum Deum referri, qui omnibus uiriliter agentibus adeſt fautor, inertibus autem longè ſe facit, quia longè peccatoribus ſalus; adeſt igitur nobis monitor, & fautor Deus, ne uim aduerſarij metuamus, non ergo ualida eſt excuſatio eius, qui reiicit culpam in ſerpentem, cum potius Deo aſſiſtenti, quàm malo ſuggeſtori parendum ſit. ¶ Incuſat fatum. Ideſt neceſſitatem cuiuſdam rerum futurarum connexionis: ſed ſi peccatum eſſet neceſſarium, & non uoluntarium, iam (teſte Auguſtino) non eſſet peccatum, & eſſent iniquæ omnes leges tam diuinæ, quàm humanæ prohibentes, & punientes ea uitia, quæ homines ex neceſſitate fati cogerentur perpetrare, quinimò iniuſtus eſſet etiam ipſe Deus, quæ omnia abſurdiſſima ſunt. ¶ Stellis, & crimina figit. Hic ſequitur Priſcilianiſtarum hereſim damnatam, atque mathematicorum errorem, contra quem Gregorius, & Auguſtinus latè diſputant in homil. ſuper euangelio Epiphaniæ. ibi uide. ¶ Incuſatq; Deum. Hic eſt apertè blaſphemus. ¶ Vltor ea. Peccata quæ ipſe Dominus ulciſcitur, & quare? niſi quia ualde diſplicent. ¶ Miſeratori Ideſt miſericors, quæ dictio uerſibus his non capitur. ¶ Mane canendum. Meridie ergo, & veſperi tacenda eſt miſericordia Domini? cum neque tempora, neque menſuras poſſimus affigere: ſed hoc in loco mane, & nox ponuntur pro ante, & poſt. i. pro utroque aduentu Domini: nam in primo miſericordia eius maximè refulſit, in ſecundo uerò, magis iuſtitia propter iudicium apparebit. ¶ Per obſcuram noctem. In die iudicii, ad quod per ſimilitudinem dixit ſe uenturum eſſe tamquàm furem media nocte. i. quando non putabunt homines, & ob id nos paratos eſſe debere. ¶ Nudo. Sed multo magis opere ſermoni conſono. ¶ Mane tua hæc pietas. Idem quod ſupra. i. matutina miſericordia, qua maximè in primo aduentu præditus apparuiſti in reparatione generis humani media paſſione tua. ¶ Nocteq; ueriditas. Ideſt ueritas nocturnæ iuſtitiæ, qua in iuditio illuſtris apparebis. ¶ Denis chordis. Quæ ſunt decem præcepta Decalogi. ¶ Cytchara uuli. Recta, ſcraq; intentione, ſicut & ſubiungitur. ¶ Omnibus exemplo

ODE LXXXXI. EX PSALMO LXXXXI.
Bonum eſt. &c.

SAbbata cum fuerint celebrāda, vel hoſte repulſo:
Illius in laqueos, ſiue relapſus eris.
Eſt operæ precium Domino quæcumque fateri,
Seu reddas grates; ſiue petas veniam.
Pſallere namq; tibi Deus ò celſiſſime nobis
Expedit, & nomen tollere ad aſtra tuum.
Quiſquis enim culpas admiſſi ſpontè fatetur.
Seq; recognoſcit criminis eſſe reum.
Errabundus vti rediens ad limina gnatus
Mox ſibi propitium ſentiet eſſe Deum.
Quiſquis at erecta dudum ceruice proteruus,
Tendit in inficias, ſe negat eſſe reum.
Frondibus, aut fici Prothoplaſti certa propago,
Queis obuoluatur iam perizoma facit.
Serpentem accuſat, ſuggeſtoremq; malorum,
Ac ſi non monitor præſit, & adeſt ei:
Inſimulat fatum: ſtellis & crimina figit.
Incuſatq; Deum, ceu velit vltor ea.
Aſt ego ſimpliciter toto tibi corde fatebor.
Et peccaſſe diu, ſupplicijq; reum.
Quàm pius extiteris miſerator, mane canendum.
Et matutinæ largifluus veniæ.
Vera per obſcuram noctem referantur ad omnes,
Inclyta iuſtitiæ, miraq; facta tuæ.
Nec ſolùm nudo debent ſermone referri
Mane tua hæc pietas, nocteq; veritas.
Quin etiam denis pſalteria conſona chordis
Cum cithara dulci cantica mixta ſonent.

A

Mat. 12.

Luc. 15.

Gen. 3.

B

1. Cor. 10.
Math. 5.

C

emplo

D emplo. Sicut in euangelio præcepit Dominus,
luceat lex veſt. co. hom. ut uid. op. ueſt. bo.&
glor. pat. ueſt. qui in cœlis eſt. ¶ Sparſa. Pro
Math. 5. aſperſa aphereſis eſt. ¶ Conditor ò magni orbis.
Quem ex nihilo creauit iubendo tantum. ¶ Pa-
rui orbis. Ideſt hominis, vnde, & microcoſmos
dictus eſt, eo quòd penè omnium, quæ in mun-
do ſont magno, imago quædã reloceat. ¶ Plaſ-
mator. Ideſt fictor,ſeu figulus, nam de limo terræ ſinxine Deus homihem, ut habetur in Geneſi. ¶ Plaſma tuum.
Hominem ipſum à te formatum, ad imaginem, & ſimilitudinem tuam, quo ad animam ¶ Tua factura. Non mu-
lier ſola, ut quidam fatui intelligunt, ex hoc loco anſam accipientes ſpectandarum mulierum, cum facies earum
ſit uentus urens, & alibi dicat hic pſaltes. Auerte oculos tuos, ne uideant uanitatem: unde eſt etiam pulcher uer-
culus. Si Chriſtum quæris, vultum fugias mulieris: ſed homo, & quæuis creatura Dei: in cuius contemplatio-
ne manu ducimor ad cognitionem creatoris. ¶ Fracta refecta. Hoc ad hominem maximè pertinet, in quo Dei
imago per peccatum quodammodo frangitur, & deturpatur. Sed per dexteram Domini, i. per uerbum eius, per
filij ſui miſericordiam, cum reſpuerit reficitur. ¶ In factis. Ideſt in operibus bonis. ¶ Manuum tuarum. Omnes

Sint opera, & voces, cordiſq; intentio recta
Omnibus exemplo ſparſaq; lætitia.
Conditor ò magni, parui plaſmator, & orbis,
Vt me delecter, dirige plaſma tuum.
Tunc tua me prudens fictor factura iuuabit,
Cum dextra fuerit fracta refecta tua.

miſericordes, & elemoſinam pauperibus elargiẽ-
tes manus Domini dicuntur, ſicut, & pauperes
dicuntur pedes eius, per quos ad nos quotidie
uenit. ¶ Nobis. Tamquàm inſtrumentis, uel
ad ſummũ miniſtris eius. ¶ Tu facis auctor o-
pus. Nam ſine me (inquit) nihil poteſtis facere:
Vt ipſe dicebat de ſe ipſo, à me ipſo facio nihil:
pater autẽ in me manens, ipſe facit opera. ¶ Pru-
dens. Qui facit in magna domo ſua uaſa diuer-
ſa, alia quidem in honorem: alia uerò in contu-
meliam. ¶ Opiſex mirabilis, Qui ex uaſis iræ
facit vaſa miſericordiæ, & fracta centies, toties,
E & reficit, ita ut neque cicatrix remaneat. ¶ Ma-
gnificata. Ab iis, qui cum pietate illa reſpiciunt.
¶ Alta. Profunda, atque inueſtigabilis. Vnde, &
Rom. 12. Apoſtolus exclamat. O altitudo diuitiarum ſa-
pientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſi-
bilia ſunt iuditia eius, & inueſtigabiles uiæ eius,
quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis
conſiliarius eius fuit? &c. ¶ A uertice cœli. Hanc
comparationem facit ipſe Domin' in Eſaia pro-
pheta: quantum diſtat cœlum à terra, tantum
diſtant cogitationes meæ à cogitationibus ue-
ſtris, & uiæ meæ à uijs ueſtris. ¶ Quod floreat.
Diuitijs, & honoribus huius ſæculi. ¶ Sophos.
in ſæculo. Ideſt ſapiens mundanus, de quo Apoſtolus multa ad Romanos, & ad Corinthios. Hi ſunt, qui dicentes
ſe eſſe ſapientes, ſtolti facti ſunt, & qui cum cognouiſſent Deum, non ut Deum glorificauerant: ſed euanuerunt
in cogitationes ſuas, ij ſunt ſapientes, ut faciant mala, bona autem facere neſciunt, & de quibus dicit Dominus in
euangelio. Quia prudentiores filij huius ſæculi, filijs lucis in generatione ſua ſunt. ¶ Gloria mundi. Quæ in ue-
ritate tamquàm flos fœni eſt, & uapor fumi ad modicum durans. ¶ Honos. Hic eſt computandus in numero
Mat. 23, phariſeorum, qui amabant primas cathedras in ſynagogis: primos diſcubitus in cœnis, & ſalutationes in foro, &
uocari ab hominibus Rabbi. ¶ Magiſtratus. Mundanum hominem latè deſcribit. ¶ Inſipiens. Iuxta illud. Ho-
mo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. ¶ Ea. Quæ
de nobis Deus meditatur. ¶ Hæc arcana Dei. Vnde eſt, quod impij floreant, & pij contabeſcant. ¶ Aeternis la-

In factis manuum tunc exultabo tuarum.
Cum nobis medijs feceris auctor opus.
Figulus es prudens: opifex mirabilis es tu.
O quàm ſunt opera magnificata tua.
Quæ tua de nobis mens cogitat alta quis vnquàm
Explicet? aut prudens quis penetrare queat?
Nam quanto ſpacio tellus à vertice cœli
Diſtat: & à nobis infera regna iacent.
Quàmq; profunda maris quæuis deſcendit Abyſſus,
Tam procul à nobis, quod meditaris abeſt.
Præcipuè toto quòd floreat impius æuo:
Lugeat aſſiduo quòdq; labore pius.
Nam ſophos in ſæclo, cui cordi gloria mundi eſt.
Inclytus in terris cuique videtur honos.
Quemq; Magiſtratus, famulorum longus, & ordo
Quemq; voluptates, diuitiæq; iuuant.
Hic vir, hic, inſipiens ea non intelliget vnquàm,
Hæc arcana Dei non capiet fatuus.

bentia. Per contrarium enim nobis ſuadet Apo-
2. Corin. ſtolus, id enim (inquit) quod in præſenti mo-
c. 4. mentaneum eſt, & leue tribulationis noſtræ ſu-
pra modum in ſublimitate æternum gloriæ pon-
dus operatur in nobis, non contemplantibus no-
bis, quæ uidentur, ſed quæ non uidentur. Quæ
enim uidentur temporaria ſunt, quæ autem nõ
uidentur æterna, ¶ Quiſque aliena ſuis. Aliena
F ſunt omnia, quę nobiſcum ferre non poſſumus,
cum hinc eximus, noſtra uerò, quæ exeuntes no-
biſcum portabimus, virtutes. ſ. & uitia, bona, &
mala opera, quæ uerò huius mundi ſunt, apud
mundum remanebunt. ¶ Non animaduertit.
Comparatione nota probat gloriam mundi fra-
gilem, ut fœnum. ¶ Mox clibanoq; dari. Sic,
Luc. 12. & Dominus in Euangelio, ſi fœnum quod ho-
die eſt, & cras in clibanum mittitur Deus ſic ue-
ſtit, &c. ¶ Aliquantiſper. Quantùmuis floreant
temporis, etiam ſi centum annis, æternitatis cõ-
paratione, pro modico reputabitur. ¶ Succiſi

Aeternis præfert labentia quiſquis, habetur
Stultus apud Dominum: quiſq; aliena ſuis.
Non animaduertit fatuus florentia prata
Mox ferro cędi, mox clibanoq; dari,
Nam peccatores paſſim exoriuntur, vt herba.
Pulchra virore nouo, flore deinde nitens.
Aſt aliquantiſper fuerit cum viſus eorum
Flos nituiſſe, cadit cumq; virore nitor.
Sic cum floruerint omnes, qui operantur iniqué
Succiſi curua falce repentè cadent.
Sed (quod erit grauius) miſeris per ſęcula cuncta
Sempiternus erit (proh dolor) interitus.
Tu verò Deus es iudex altiſſimus, atque
Iuſtus in æternum reddere cuique ſua.

A

Debita tu præſta,& conuenientia cuique
Præmia,quæq; magis quiſquis habere cupit.

curua falce,mortis. Ad cuius picturam alluditur,& ſatis plana eſt litera. ¶ Repentè cadent. Vt improuiſus caſus ſit grauioris, & irremediabilis doloris occaſio. ¶ Grauius. Quia mors præſentis temporis æternæ morti comparata,eſt perinde,ac ſi ignem in pariete depictum uero,& ardenti igni uolueris comparare. ¶ Sempiternus interitus. Perpetuæ damnationis,in qua vellent mori.ut finis eſſet cruciatibus, nec poterunt. ¶ Altiſſimus. Ideſt ſapientiſſimus,& ſuper omnes,& omnia cernens, & quem nullum poteſt latere ſecretum. ¶ Iuſtus in æternum. Non ad tempus,ut aliqui iudices noſtri temporis,qui in primis menſibus ſui regiminis,ut bonam de ſe concitent opinionem,etiam in minimis uolunt apparere iuſti:poſtmodùm amplectuntur munera,& ſequuntur retributiones. ¶ Reddere cuique ſuum. Hoc proprium eſt iuſtitię diuinæ,quoniam homines,quæ foris ſunt tantùm ſpectantes perſępè fallunt,ac falluntur. Deus autem,qui ſecreta omnia cordium rimatur,neque ſalli,nec ſalli poteſt. Sciendum uerò eſt, tria eſſe iuris humani præcepta. Honeſtè uiuere,alterum non lædere,& hoc ultimum,quod iudicum magis eſt,quinimò potius ſolius Dei,reddere unicuique, quod ſuum eſt, vnde bene ſequitur. ¶ Debita tu præſtas. Quaſi dicat,non homines poſſunt, aut nouerunt ſemper hoc facere. ¶ Conuenientia. Etiam interdum iuxta deſideria, ut Diabolo conceſſum eſt, ut intraret in porcos; ad oſtendendam ipſius uilem ignobilitatem,& ad iudicandum nobis,quòd ſi moribus porcinis fuerimus delectati, vt.ſ.in uolutabro uoluptatum cęnoſo uolutari uoluerimus,dabimur, ut porci Dæmonis in profundum inferni ſummergendi,atque torquendi; ſic.& mali homines quandoq. in perniciem ſuam recipiunt mundanas opes, atque delitias,iuxta eorum; uana deſideria. ¶ Quiſquis habere cupit. His uidelicet, qui deſiderant cum Paulo diſſolui, & eſſe cum Christo,propter æternam gloriam,& æterna præmia reddis;iis uerò,qui magis hoc in ſæculo,quæ mundi ſunt, concupiſcunt, & mundana reddis præmia; ¶ Hinc. Ratione prædicta, ad quam pauci animaduertunt: ut quæ quiſque magis deſiderat, & pro quibus Deum colit; illa & in mercedem recipiat. ¶ Flos caducus. Mundanæ gloriæ. ¶ Pro modicis bonis. Operibus, ſcilicet de genere bonorum, quæ iuxta intentionem hominum iudicātur. nullus enim eſt ita peruerſus,quin aliquandò boni faciat aliquid, & quia ut plurimum iccircò benefaciunt ij pro ſucceſſu, & proſperitate rerum vitæ præſentis, qua ſola delectantur iniqui, ob id à Deo etiam in præſenti conuenientem recipient mercedem. ¶ Hic ingratus. Quia largitori Deo non agit debitas gratias abutendo etiam muneribus eius. ¶ Efficitur peior. Quia cum pacientia Dei, & liberalitas, eum ad pœnitentiam, & ad cognitionem benefactoris inuitent, contrà ille per obſtinatam pertinaciam theſaurizat ſibi iram in die iræ, & iuſti iudicij Dei, dum etiam ipſum Deum obliuiſcitur,maleq; abſumit ſubſtantiam, ut ille filius prodigus viuendo luxurioſè, ac pauperes aſpernatur, ut diues Epulo Lazarum. ¶ Qui ſine fine reus. Voluiſſent impij (vt ait Gregorius) ſine fine viuere, vt poſſent ſine fine peccare, & iccircò ſine fine torquebuntur, quia numquàm debet carere ſupplicio: qui numquàm voluit carere delicto. ¶ Libra. Iuſtitiæ: nam ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt conſtitutus à Deo iudex uiuorum, & mortuorum, vt docuit Petrus Apoſtolus. ¶ Amici. Iuxta illud. Vos amici mei eritis ſi feceritis, quæ præcipio uobis. ¶ Qui coiere mali. Non ſoli latrones, ſed & hæretici, qui conueniunt de uanitate in idipſum. ¶ Capitis noſtri. Ieſu Chriſti, eſt enim ipſe caput Eccleſiæ, quæ eſt corpus eius, noſq; inuicem alter alterius membra. vt docet Apoſtolus. ¶ Cornu. Regni gloria, atq. poteſtas. τὸν μέρος. eſt. in bonam, & in malam partem ponitur paſſim diuinis in ſcripturis;vt i illo uerſiculo, cornua peccatorum confringentur, & exaltabuntur cornua iuſti. ¶ Gloria ſumma. Expoſitio eſt uerſus præcedentis. ¶ Virgineus quadrupes. Vnicornis, qui & græcè monoceros dicitur. eò quòd vnicum in fronte cornu gerat, virgineus autem iccircò dicitur, quòd uirginis puellæ cantu adeò delectetur, ut in eius ſinu capite poſito obdormire dicatur, ſicq; ab ea ubi ſopitus fuerit, ligatur, & uenatoribus relinquitur occidendus propter cornu, quod aiunt eſſe contra uenena ſaluberrimum. hæc ſiue ſint uera, ſiue conficta, capiamus ſimilitudinem, propter quam adducitur, quæ talis eſt, ſicut unicornis amator uirginitatis ubi transfoderit Elefantem, ſiue Barrum, quo cum perpetuas gerit inimicitias, in ſignum victoriæ leuat in altum cornu, & letabundus exultat, ſic & Dominus noſter Ieſus Chriſtus de virgine natus amator eius de qua dicit Apoſtolus. Deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, vbi cornu crucis transfodit Diabolum, eleuauit illud in ſignum in uariones, lætabundusq; & reſurrexit, & aſcendit in cælum, vbi exaltatum eſt cornu eius gloriæ, & regni propter illos ſanctos, qui à ſæculo fuerant, ſecum adductos. ¶ Barrum. Elefantem ſic dictum à ſono vocis, vt grunitus, & ſcrofa. ¶ Vbertate nitens olei. Abundantiam diuinæ miſericordiæ non ſolùm iis, qui futuri erant de genere Iudæorum, ſed & in ipſis animabus piorum, qui in ſinu Abrææ tam diu ſteterant miſericordis redemptoris aduentum præſtollantes, quin & in cunctis gentibus effuſam iri ſignificat, loquitur in perſona Eccleſiæ, cuius ætas ab Abel iuſto cæpit, & per incrementa temporum tunc peruenerat ad ſenectam, quando uenit Dominus noſter Ieſus Chriſtus redemptor eius, de qua nunc loquitur. ¶ Cana. Ad ſenectutem pertinet. ¶ Senectus. In cuius figura, oblatus in templo Dominus ab annoſo illo, canoq; Simeone uoluit ſuſcipi in ulnis, & benedici. ¶ Et viridis. Propter abundantiam eorum, qui conuertendi erant ad fidem, & propter tolerantiam laborum, quæ omnia ex actis Apoſtolo-

Math. 8.
Phil. 1.

Hinc florere ſinis, quem flos iuuat iſte caducus:
Pro modicis merces congrua uiſa bonis.
At pro mille malis, quibus hic ingratus abundat,
Efficitur peior pro bonitate, tua.
Æternam mortem, tormentaq; dura paraſti
Quæ ſine fine luat, qui ſine fine reus.
Norint hoc omnes Deus ò iuſtiſſimè iudex,
Norint hoc omnes, quòd tibi libra manu.
Namq; tui ad vitam veluti ſeruantur amici,
Sic inimicorum cætus ad interitum.
Ibit in interitum dubio procul omnis iniquus,
Et diſpergentur, qui coiere mali.
At capitis noſtri tolletur ad æthera cornu.
Sicq; erit æterni gloria ſumma ducis.
Virgineus quadrupes ceu telum frontis acutum
Foderit, vt barrum victor, ouanſq; leuat.

B

Rom. 2.
Luc. 15.
Luc. 16.
Act. 10.
Ioan. 15.
Rom. 12.
Psal. 74.

C

Vbertate nitens olei mea cana ſenectus
Tunc erit, & viridis, tunc pietate decens.

D Apoſtolorum nouimus eſſe completa in diſcipulis Domini, cæteriſq; fidelibus ad fidem Chriſti conuerſis, de quibus ſcriptum eſt, quód multitu-
Act. 4. dinis credentium erat anima vna, & cor unum, in us erat uiridis ſenectus Eccleſiæ, at in nobis, qui multùm degenerauimus, incipit eſſe decrepita. ¶ Pietate. Maiori in Deum cultu, ita ut pro honore, & fide illius non dubitarent animas tradere. ¶ Quiq; modò. Ordo eſt, mea lumina ideſt oculi clarè proſpicient, atque deſpicient meos hoſtes, qui modò plerùmq; latent, ſenſus autem is eſt, quando cum Chriſto in cœlum conſcendere in perſonis patrum de carcere inferni eductorum tunc clarè cognoſcam, & deſpiciam, ideſt non timebo meos inimicos,
Mat. 7. qui modò propter hypocriſim plerùmq; latent, vnde & Dominus monuit eos lupos eſſe cauendos, qui ueniunt
Act. 5. ad nos in veſtimentis ouium, poteſt etiam, & de his fidelibus intelligi, qui pleni ſpiritu ſancto dignoſcebant fictè
Act. 8. accedentes ad eorum cooſortia, vnde & legimus Petrum apertè redarguiſſe. Ananiam, & Saphiram, atq; Simo-
Act. 13. nem magum, ſic & Paulum quoſdam alios. ¶ Malignantes. Iudæos, atq; gentiles perſecutores intelligit, nec non
2. Tim. 4 & hæreticos, atq; falſos fratres. ¶ Voces graues. De interitu illorum, quales fuerunt illæ. Hieruſalem Hieruſalem,
Matt. 23. quæ occidis prophetas, &c. Item uidetis hæc omnia, amen dico uobis non relinquetur ſuper lapidem lapis, qui
Mar. 13. non deſtruatur. Item uidens Hieruſalem fleuit ſuper illam, & alia, quæ ſequuntur cum multis ſimilibus, poteſt, &
Luc. 19. hic locus intelligi de plena reſurrectione mortuorum in die iudicij, quando Eccleſia ad dexteram colocata uide-
Matt. 25. bit omnes reprobos ad ſiniſtram, & deſpiciet eos, audietq; ab ore iudicis illa dura verba in eos proferri. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, &c. ¶ Iuſtus. Ideſt omnis iuſtorum cœtus, dixit in ſingulari propter vnitatem capitis atq; membrorum corporis myſtici, quod eſt Chriſtus, & Eccleſia. ¶ Palma. Iccircò palmæ comparatur iuſtus, quia ſuperat omne pondus ſuper impoſitum, & tandem emicat. Sic & iuſtus omne pondus tribulationis & anguſtiæ Dei gratia per patientiam ſuperat, & tandem ad alia uirtutum cacumina extollitur. Item iuſtus palmæ comparatur propter alias proprietates eius, quæ perbellè ei adaptantur ut in uerſibus, qui cum ſine ſatis clari, non longa indigent interpretatione. ¶ Victrix palma. Quia victoribus in ſignum victoriæ manu portanda datur. ¶ Cæſariæq; decor. Per cæſariei, vt die pro diei: nam & à quibuſdam fiunt inde tricæ quædam, quæ pro ſertis capiti victorum adaptantur. ¶ Vt cedrus libani. Mons eſt in finibus Iudeæ, & Syriæ Damaſci cedris

Quiq; modò plerùmq; latent mea lumina clarè
Proſpicient hoſtes, deſpicientq́; meos.
Inq; malignantes, quos ſurgere cernitis in me,
Percipiam uoces Regis ab ore graues.
Iuſtus at hic mecum florebit, vt inclyta palma.
Victrix palma manus, cæſariæq́; decor.

E proceris abundans, vnde & in canticis Eccleſiæ dicitur. Quaſi cedrus exaltata ſum in libano. de hac arbore alijs, nam hic eſt poſita, niſi pro ſimilitudine ferularum, quibus circumquaq; pullulantibus abundat, ſic & iuſtus ſenex diſcipulorū turba nouorum vbiq; circundatur. ¶ Idem. Iuſtus ſenex. ¶ Radijs. Plantulis nouellis, quæ admodum radiorum circunfuſæ inſurgunt ad auras. ¶ Ab radice uelut ſurgens. Hic incipit deſcribere naturam palmæ cum proprietaribus eius, & ut uidetur, alluſio fit ad eam palmam, quam deſcribit Hyeron. in vita Pauli primi Heremitæ, quæ ad fores antri eius veſtibulo eminens uictum fructibus, & folijs veſtium illi ſancto præbebat. ¶ Velut. Aduerbium ſimilitudinis, de qua infra. ¶ Horrida. Quia ſpinoſa, ſeu fruticoſa. ¶ Hyat. In ſiſſuras, ut uidemus penes nos fieri in corticibus populeæ arboris, vnde & ille ſecularis poeta. Populè uiue precor, quæ cōſita margine ripæ, Hoc in rugoſo cortice carmē habes. ¶ Procera. Alta, magna, & erecta. ¶ In gyrum. Per circuitum, quaſi rotundum. ¶ Anceps enſis. Ex utraq; acuta acie feriens. ¶ Ibiq;. In ſummitate. ¶ Suauior. Ego uolui guſtare, & uerè ſic eſt. ¶ Melior. Quia nutrit hominem etiam abſq; pane. ¶ Dactylides caricas. Licet palmæ fructus dactylus ſolummodò uocetur, quòd ad ſimilitudinem digitorum, qui græcè dactyli appellantur, ſub folijs ex uno capite ſimul annexi dependeant, tria tamen hic uocabula data ſunt,

Vt cedrus libani, ſic multiplicabitur idem,
Quæ circum radiis pullulat innumeris.
Ab radice velut ſurgens eſt horrida palma,
Aſper rugoſo cortice truncus hyat.
Aſt vbi ſe vacuas procera erexit in auras.
In gyrum expanſa pulchra fit illa coma.
Veſtitur folijs, iiſdemq́; armatur acutis.
Nam uelut hæc anceps enſis utrinq; micant.
Floret ibiq́; nitens: oneratur & vndiq́; fructu,
Quo nullus guſtu ſuauior, aut melior.
Dactylides caricas baccarum robore firmas
Aëris à vicio, ſub foliiſq́; tegit.
Quæ licet exterius uili ſint ſchemate tectæ,
Quòd pluuia, & ventis obriguere diu.
Sunt tamen interius dulces, ſtomachoq́; ſalubres,
Vt reparet vires, quaſq́; viator edat.

F propter maiorem qualitatis fructus expreſſionem. Dactylides enim dicti ſunt propter iam dictam ſimilitudinem digitorum, & propter quaſdam vuas ita dictas, quarum granis aſſimilantur. caricas autem propter ſaporem, in quo ficis aridis, & quadrageſimalibus, quæ caricæ appellantur, non ſunt abſimiles. ¶ Baccarum robore. Propter oſſa duriſſima, quæ intra carnem fructus ſunt, paulò longiora his, quæ intra oleas ſunt. ¶ Vili ſchemate. Ideſt pelle ſuper carne fructus extenſa, aliquantiſper rugoſa, paſſa, & exterius humili, nec benè colorata. ¶ Quaſq;. Subauditur eas & eſt ſenſus. ſunt adeò bonæ, aptæ eſui, & talis refectionis, vt eas viator fatigatus edat reparandarum uirium gratia. ¶ Sic ò ſic. Exponitur ſimilitudo, & adaptatur. ¶ Plantatur. Per fidem ſuſceptam baptiſmi tempore, radicatur autem, & coaleſcit per charitatem. ¶ In æde Domini. Ideſt in Eccleſia. ¶ Horridus. Erga ſeipſum, iraſcendo ſibiipſi aduerſus vitia præterita, more Apoſtoli dicentis, Caſtigo corpus meū,
1. Cor. 9. & in ſeruitutem redigo, ne cum aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar, & ſi quis quærat, quonam pacto? In vigilijs multis (inquit) in ieiunijs multis, in laboribus & itineribus, in fame, & ſiti, &c. ¶ Fructificetq;. Deo, vt ex bonis operi-

Sic, ò ſic Domini quiſquis plantatur in æde,
Horridus exurgat, fructificetq́; pius.
Horridus ex habitu, vita quoq; durus in ipſa
Aſpera pro Domino ſuſtineatq́; ſuo.

Floreat in ſummis, & frondibus armet acutis
Seſe verborum, pectora quæ penetrent.
Condantur fructus operum popularibus auris
Ne pereant. auida neúe ferantur aue.
Ex humili ſucco virtus procedat eorum.
Intus erunt dulces ex charitate Dei.
Exteriorq́; licet vigor extenuetur eorum,
Proximi amore tamen pingueat intus opus.

A

bus, uerbo doctrinæ, & uitæ exemplo alios conuertat, & enutriat conuerſos, atq; confirmet. ¶ Ex habitu. Etenim, qui mollibus ueſtiuntur, in domibus regum ſunt, non tamen habitus ſolus aſper, & incultus facit monachum: ſed indicat, & contemptum mundi cæteris demonſtrat, eſt autem ſummoperè cauenda hypochriſis, ne ſub horrido lateat habitu; ſed verè in animo ſit mundi contemptus, qui in habitu exterius oſtēditur, ſicut erat in Helya, & in Ioanne Baptiſta. ¶ Durus. Sibi, vt ſupra dixi, non alijs. ¶ Aſpera. Verba, & uerbera, cęteraſq; difficultates uitę huius, quas, ſuggerente Diabolo, mundi amatores ſeruis Dei ſolent obiicere, atq; inferre data opportunitate. ¶ In ſummis. Virtutibus. ¶ Frondibus. Verborum, ſæpiſſimè diuina in ſcriptura, per folia uerba ſignificantur, & per fructus opera bona, ut in primo pſalmo monſtratum eſt. ¶ Pectora quę penetrent. In Apocalypſi legimus. Ex ore uiri gladium exire ex utraq; parte acutum, quod eſſe uerbum Dei affirmat, & Apoſtolus ait. Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſq; ad diuiſionem animę, ac ſpiritus, compagum quoq; ac medularum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis, &c. Heb. 4. ¶ Condantur. Pro abſcondantur. ¶ Popularibus auris. Ideſt populi laudibus, atq; fauoribus propter periculum inanis glorię, iuxta pręceptum Domini, Attendite ne iuſt. ue. fac. cor. hom. ut uid. ab eis, alioq. merc. non hab. ap. pa. ueſt. qui in cœ. eſt. ¶ Ne pereant. Ideſt priuentur ęterna mercede. ¶ Auida aue Diabolo. Per tumorē inanis iactantię, iuxta illud Euang. de ſemine ſparſo ſecus uiam, qđ uolucres cęli comederunt, ideſt Diaboli abſtulerunt, poteſt.n. ſicut de uerbo Dei, ita ēt de fructu boni operis intelligi. ¶ Ex humili ſucco. Ex humilitate. ¶ Procedat eorum. Operum. Lhoc eſt in exteriori adſit humilitas uera, & in interiori charitas perfecta, ¶ Extenuetur à malis ęſtimatoribus, dicentibus, ut plurimùm deuotionem eſſe hypochriſim, & inuertentibus opera bona iuſtorum, ſiniſtreq; interpraetantibus eā. ¶ Superùm, Angelorum, qui & orationes noſtras, & memoriam operum bonorum ad Deum referunt, non quòd indigeat eorum relatione, ſed præ gaudio illud agunt optantes aliquid boni pro nobis ab ipſo Deo ſibi imperari, ut in Apocalipſi, & in libro Thobię legitur de archangelo Raphaele.

B

Deniq́; ſint quales ſuperùm manus aurea carpit,
Colligit inque ſinus: ponit & ante Deum.
Optimus inde pater ſtillat dulcedine mira
Nectareos hauſtus, Ambroſiamq́; pijs.
Indeq́; pectoribus cathaplaſmata conficit ægris
Fratris, ut exemplo molliat illa pij.
Hinc aliæ florere parant in liminæ palmæ.
Quæ fuerant ſteriles, & ſine honore diu.
Multiplicabuntur rurſus grauiore ſenecta.
Quò ſenior quiſque eſt, fructibus vberior.
Vt veteri Cedro ferularum ſylua cohęret,
Fertilior fructu fit quoque palma uetus.
Sic multi iuuenes retrahentur ad atria templi,
Vbertate pij fertiliore ſenis.

¶ Inq; ſinus. Ideſt in unum multorum operum memoriam colligit, atque cuncta enumerando exponit, ut etiam ipſe Dominus Ieſus Chriſtus recenſuit ſigillatim ea, quæ facit ſibi peccatrix illa in petitione ueniæ. Intraui (inquit) in domum tuam, & aquām pedibus meis non dediſti, hæc autem lachrymis lauit pedes meos. &c. Luc. 7 Vſque in finem, ſic, & in die iudicij dicit ſe enumeraturum eſſe bona opera pietatis ab omnibus ſuis geſta. Eſuriui (dicet) & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere, & reliqua. ¶ Inde. Ex memoria illorum operum bonorum. ¶ Stillat. Interius in corda hominum per gratiam ſuam fortes cogitationes, uel compunctionis, quia talia hactènus non fuerunt facta: uel delectationis, & gratulationis de bono profectu proximorum, aut deſiderij talia peragendi. ¶ Dulcedine mira. Quam nemo nouit, niſi qui guſtauerit. Guſtate ergo, & uidete quàm ſuauis eſt Dominus, ¶ Nectareos hauſtus. Ideſt dulces inſpirationes, ¶ Ambroſiamq;. Dulcem cibum animæ, quæ talibus delectationibus paſçitur, & ad meliora roboratur. ¶ Cathaplaſmata. Ideſt emplaſtra, per ſimilitudinem oſtendit ex memoria bonorum operum, quæ à proximis facta ſunt, remedia quædam animabus infirmis adhiberi, ſicut corporibus per cathaplaſmata. ¶ Molliat. Molis enim ſermo frangit iram, ſic, & opus manſuetudinis unius, mitigat furorem alterius, & auarus aliquando inſpecto opere miſericordiæ à pauperiore impenſo, mollit duritiam cordis ſui ad elemoſinam impendendam. ¶ Aliæ palmæ. Alij fideles: ſed frigiduli, & quodammodo inertes. ¶ In limine. Non intus. quia, & ſi nomine, non tamen opere adhuc ſunt fideles, uel iñ limine. i. de numero incipientium. ¶ Steriles. A fructu bonorum operum, ¶ Et ſine honore. Apud Deum, & ſanctos licet apud ſæculum uideantur honorabiles: ſunt ſimiles ficui illi, de qua in Euangelio ſunt tres anni, ex quibus quæro fructum in ficulanea hac, & non inuenio, ſuccide ergo illam: ut quid terram etiam occupat, ſed pro illa intercedit uinitor, dicens ſine illam, & hoc anno, donec fodiam, & apponam ſtercora, & ſi frúctificabit benè quidem, ſin autem in futurum ſuccides illam. ¶ Multiplicabuntur. alij exemplo eorum accreſcent numero fidelium. ¶ Senecta. Non quæ annis tantùm computatur, ſed moribus. ¶ Senior. Morum grauitate, & maturitate ſenſus. ¶ Fructibus. De quibus ſupra abundè dictum eſt. ¶ Vt ueteri cedro. Nota comparatio ex ſuperioribus: ſed repetitur continuationis gratia, & vt aliquid addatur. ¶ Benè moratos. Ex frequenti conuerſatione cum illo pro ſene. ¶ Patientia. Maxima uirtutum, quia durius cæteris patitur, & ſuperat certamen, unde, & ſapiens dixit. Meliorem eſſe uirum patientem, quàm fortem, & eum, qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium, hanc docuit Dominus uerbo, & magis exemplo in paſſione ſua. ¶ Præcones. Summi regis. ¶ Vt eant. Abſq; timore, ſicut olim

C

Quos benè moratos reddat patientia fortes
Maxima virtutum pectore magnanimo.
Præcones vt eant, alta referantq́; per orbem
Voce, quòd eſt iuſtus: rectipotenſq́; Deus.

Aequus, vt eſt Dominus: ſic eſt pater omnibus idem
Iuſtus item iudex: nemini iniquus erit.
Eſto igitur fortis, patiens, & ad omnia promptus,
Subdere colla iugo, & dura flagella pati.
Nec tibi, dũ pateris; mẽs alta remurmuret unquàm.
Quòd dulcem hic requiem diues iniquus agat.
Sabbata vera nequit celebrare viator iniquus
Conſcia mens ſcelerum nulla quieta manet.
Pectore dum viuit, furijs terretur iniquis.
Poſt mortem dabitur diſcruciandus eis.
Sabbata tu verò celebrabis mente quieta,
Hic dum viuis adhùc, ſi patienter agas.
At cum dormieris cum patribus, optima ſecum,
Es celebraturus ſabbata mente pia.

D olim Apoſtoli. ¶ Alta uoce, Prædicando. ¶ Iuſtus. Reddens unicuique condignam retributionem, & ſi non hic, certè in altero ſæculo. ¶ Idem pater. Et ideircò quantum in ſe eſt (ut ait Hieronymus) neminem vult perire, & (ut ait Apoſtolus) vult omnes homines ſaluos fieri. ¶ Iuſtus iudex. In abſoluendo, & condemnando pro meritis, & culpis. ¶ Nemini iniquus erit, in pœnis irrogãdis, quinimò dicunt doctores, quia ſupra merita præmium cumulat, & minori, quàm culpa meretur, exercentur pœna rei. ¶ Eſto igitur fortis. Moralis exhortatio, & pſalmi ipſius concluſio. ¶ Iugo. De quo dixit Dominus in euangelio, tollite iug. me. ſuper uos, & diſ. à me, quia mit. ſum, & hu. cor. iu. n. me. ſu. eſt, & on. me. le. ¶ Dura flagella. Ut Dominus columnæ alligatus: ut Apoſto. xij. de quibus ſcriptum eſt,
Act. 5. quia ibant Apoſtoli gau. à conſpe. Conc. quoniam dig. hab. ſunt pro nomi. Ieſu contu. pati; & Paulus à Iudæis quinquies quadragenas una minus accepit, & à gentibus ter uirgis ceſus eſt. Nos autem degeneres, & nimis delicati, benè uellemus cum illis regnare, ſed nullas tribulationes cum illis ſuſtinere., miſereatur itaque noſtri Deus. ¶ Mens alta. Ideſt ſecreta
Luc. 12. cogitatio. ¶ Dulcem requiem. Qualem uidebantur agere, diues ille, qui induebatur purpura. & byſſo; & epu-
Luc. 16. labatur quotidie ſplendide, & ille alius, qui dicebat animæ ſuæ. Anima mea habes multa parata in annos plurimos, comede, bibe, & lætare. ¶ Sabbata uera. De quibus in principio pſalmi dictum eſt. ¶ Nequit. Propter
Eſa. 17. remordentem ſynderesym, unde, & alibi. Non eſt gaudere impijs dicit Dominus. ¶ Viator. Omnis homo, qui uiam
E huius uitæ perambulat, ſumus .n. omnes peregrini, & non habemus hic ciuitatem permanentem: ſed futuram inquirimus. ¶ Furijs iniquis. Ideſt ſtimulis ſcelerum, quæ furiæ iniquæ dicuntur, attenta mente ſ. celerati, & iniqui, quem excruciant. ¶ Eis. Furijs uel Dæmonijs, quia quos habemus ſuggeſtores malorum, eoſdem patiemur, & tortores ſcelerum, uel eius ſtimulis conſcientiæ acrioribus poſt mortem, ſunt enim illi uermes, qui nunquam morientur. ¶ Tu uerò. Fortis, & patiens. ¶ Dormieris. Somno mortis propter futuram reſurrectionem. ¶ Optima ſabbata. Ideſt æternam requiem cum ſanctis omnibus, ad quàm Dei gratia perducamur. Amen.

Sicut ab antiqua, &c. De victoria vitiorum, atq. aduerſitatum actum eſt in præcedenti pſalmo, per quam ad mentis requiem peruenitur in huius vitæ via, & ea finita fit tranſitus ad æternam, in qua cum Chriſto regnabunt, quicumq; fuerint cum eo hic dura perpeſſi, & quia exempla magis mouent, quàm verba; ideircò in huius pſalmi cantico proponitur nobis duplex exemplum; primùm, quod Deus, antequàm requiem ſanctificaret, perfecit opus creationis: & præcipuo die vj. feriæ, quæ fuit ante ſabbatum, ideſt ſanctificatam requiem fecit hominem, cuius cauſa iam cætera condiderat, per hoc innuens nobis, quòd aſſiſtente ſemper nobis eius gratia, dum in hac ætate ſæculi, quæ ſexta eſt, degimus, debemus noſtram ſalutem operari; vt deinde ad requiem perueniamus æternam, ſecundum eſt regis noſtri Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſexta feria in cruce pendens perfecit opus redemptionis humanæ, propter quod uenerat, & eo peracto tranſijt ad æternam requiem, & ad ſibi paratum regnum, nobis innuendo, quòd ſi fuerimus ſecuti ueſtigia eius hac vj. & vltima noſtra ætate, patienter aduerſa quæq; tolerando, tranſibimus cum illo ad requiem æterni regni: quia (vt docet Apoſtolus) ſi compatimur, & conregnabimus. Eia igitur cantantes Chriſti regnum accingamur ad prælium, vt cum eo parta victoria perueniamus ad regnum, proponitur itaq; primum exemplum. ¶ Sicut ab antiqua mundi origine. Quæ deſcribitur in principio Geneſeos, ibi illam perlegito. ¶ Ante ſuam requiem. Ideſt ante ſabbatum, quod requiem ſignificat, eſt animaduertendum, Dominum Deum nullo labore fatigatum cuncta creando propter nos, non propter ſe requieuiſſe; ut oſtenderet nobis non ante, ſed poſt, & toto labore completo quieſcendum eſſe. ¶ Opus. Maximè plaſmatis humani, propter quod cætera iam facta fuerant. ¶ Sic modo. In fine temporum. ¶ Suſceptam quietem. Sabbati, quo iacuit in ſepulchro quietus, & paulo poſt ad meliorem quietem pertranſijt reſurgendo. ¶ Reparator. Chriſtus, qui & redemptor dicitur. ¶ Veſpere. Mundi ſcilicet, nam Gregorius, & ante illum Aug. computant diem vnum totius æui mundi, hoc modo, hora prima diei huius fuit ante Diluuium: tertia poſt
F illud vſq; ad Abraam, ſexta inde vſq; ad Moyſen nona vſq; ad Chriſtum: à quo veſpera incipit ad diem vſq; iudicij, quod erit finis huius lõgi diei. ¶ Subueniens. Homini lapſo, qui ceciderat in latrones, qui ſunt dæmones, perpetui hoſtes humani generis. ¶ Grande opus. Redemptionis humanæ, media paſſione ſua. ¶ Hinc. poſt paſſionem. ¶ Regali ſchemate ſumpto. Corpore, regio decore per reſurrectionis gloriam ornato, uel etiam aſſumpta uerè regia poteſtate, atq. dignitate, ſicut ipſe poſt reſurrectionem diſcipulis apparens dixit, data eſt mihi omnis poteſtas in
Matt. vlt. cœlo & in terra, ſic & in Apoc. dixerunt Angeli.
Cap. 5. Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere virtu-
Ap. 5. tem, & diuinitatem. ¶ Progrediens. De ſepulchro in mundum. ¶ Viſus adeſſe palàm. Non omni populo: ſed
Act. 10. teſtibus præordinatis à Deo, vt ait Petrus Apoſtolus, His, qui poſt reſurrectionem eius manducauerunt, & biberunt coram illo. Apoſtolis ſcilicet & pluſquàm quingentis fratribus ſimul, vt refert Paulus Apoſtolus. ¶ Decore.
1. Cor. 15 Glorioſæ reſurrectionis. ¶ Apparuit. Septies in die reſurrectionis, & deinde vſq; ad Aſcenſionem multis uicibus,

ODE XCII. EX PSALMO XCII.
Dominus regnauit.

Sicut ab antiqua ſupremus origine mundi,
Ante ſuam requiem fecerat autor opus.
Sic modò ſuſceptam reparator & ante quietem
Veſpere ſubueniens grande refecit opus.
Inclytus hinc factus regali ſchemate ſumpto
Progrediens Rex eſt viſus adeſſe palàm.

quorum nonnullas enumerat Apoſtolus his verbis. Chriſtus reſurrexit à mortuis tertia die ſecundum ſcripturas, & quòd uiſus eſt cephæ: & poſt hoc vndecim: Deinde uiſus eſt pluſquàm quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent vſq; adhùc, quidam autem dormierunt: Deinde uiſus eſt Iacobo: Deinde apoſtolis omnibus: nouiſſimè autem omnium tanquàm abortiuo uiſus eſt & mihi: cæteras apparitiones colligere licet ex Euangeliis. ¶Syderea facie. Immò lucidiore Luna, & cunctis ſyderibus cum ipſo Sole. verùm temperabat ſplendorem ſuum, vt illum humanus ſuſtinere poſſet intuitus, poſſunt nihilominus hi uerſus intelligi de prima apparitione illius in carne mortali: nam & tunc ante paſſionem apparuerat ſpecioſus forma præ filiis hominum. ¶Fortis bellator. A. Ibidem.

Indutus primò præſtanti membra decore
  Apparuit populis ſyderea facie.
Nec minus vt fortis bellator robore miro,
  Prodijt in regnum ſtrenuus arma ferens.
Se quoq; præcinxit Rex manſuetudine mira,
  Vt poſito quiuis poſſit adire metu.
Orbem terrarum firmauit & ante labantem
  Biſſenis baſibus, cardinibuſq; nouis.

Vt potè qui uicit mundum, carnem, atq; Diabolum hoſtem humani generis infenſiſſimum: qui & deuicta morte, fractiſq; portis inferni, expoliauit inimicum, & cum tropheis victor aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem. ¶Arma. Virtutum, & crucis, atq; clauorum, cæterorumq; inſignium paſſionis eius. ¶Rex. Eſt enim rex ille conſtitutus à Deo ſuper omnes gentes, de quo in Apoc. dicitur quòd eſt Rex regum, & Dominus dominantium. ¶Præcinxit. Et ante paſſionem, & poſt; nam in die cœnæ magnæ præcinxerat ſe linteo, impoſitaq; manibus propriis aqua in peluim, lauit pedes diſcipulorum, deditq; manſuetudinis, & humilitatis mirifico cum exemplo documentum; vt ſi is, qui uerè erat Dominus, & magiſter, lauit ſeruorum, atq; diſcipulorum pedes; quanto magis & ipſi, & nos debemus alter alterius lauare pedes? poſt reſurrectionem nihilominus extitit etiam manſuetiſſimus: vt qui glorioſa indutus erat ſtola immortalitatis, regiiq; decoris ornatu, non eſt aſpernatus uilem piſcatorum mentam. ¶Quiuis. Etiam paruuli, & poſt reſurrectionem mulieres: de quibus legimus, quod apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat vij. Dæmonia: deinde & alias mulieres manſuetiſſimè ſalutauit, quæ acceſſerunt ad eum, tenueruntq; pedes eius; & oſculatæ ſunt. ¶Orbem terrarum. Ideſt Eccleſiam per vniuerſum orbem diffuſam, ac ex omnibus gentibus congregatam. ¶Firmauit. Præceptis Euangelicis, & robore Spiritusſancti. ¶Ante labantem. Propter varios errores gentilium, & auaritiam Iudæorum, atq; infirmorum adhùc imbecillitatem diſcipulorum. ¶Biſſenis baſibus: xij. Apoſtolorum, qui accepta in die Penthecoſtes Spiritusſancti gratia, facti ſunt poſt Chriſtum firmiſſima Eccleſiæ fundamenta: de quibus ſuprà in alio pſalmo caotatum eſt. ¶Cardinibuſq; nouis. Eiſdem Apoſtolis, & lxxij. diſcipulis, in quorum locum ſucceſſere, qui modò ſunt in Eccleſia Cardinales, quod pondera portarum regni cœlorum ipſi ſuſtineant, in totius Eccleſiæ regimine. ¶Toto æuo. Huius ſæculi tempore uſq; ad diem iudicii. ¶Moueatur ut amplius. Quia Dominus ipſe rogauit pro Petro. ideſt Eccleſia ne deficiat fides eius. ¶Suppoſita petra. Petra autem erat Chriſtus. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. ¶Ex illo tempore. Quo iniquè iudicatus eſt ab hominibus: meruit, vt ipſe decerneretur hominum iuſtus iudex. ¶Summa arce. Olympi; ideſt excelſiſſima iudiciaria poteſtate. ¶Rex mitis. In eo quod homo, qui tanquàm agnus ductus eſt ad occiſionem; qui & nihilominus remanſit mitis ac humanus, vt ſuprà dictum eſt. ¶Clemenſq; Deus. Pœnitentibus, etiam crucifixoribus, & percuſſoribus Iudæis ignoſcendo. ¶Iuſtiſſime iudex. Eſt enim (vt ait Petrus) conſtitutus à Deo, iudex viuorum, & mortuorum. ¶Aeternus thronus. Chriſtus enim (vt ait Paulus) hodie, heri, & ante ſæcula Deus eſt. ¶Ecce. Repente, & mox accepta Spiritusſancti gratia. ¶Viuentia flumina. Apoſtoli, qui biberunt ex ea aqua, de qua dixerat Dominus. Qui biberit ex ea aqua, quam ego dabo, fluent de ventre eius flumina aquæ viuæ, hoc dixerat (inquit Ioannes) de ſpiritusſancto, quem accepturi erant credentes in eum. ¶Vocem. Prædicationum magnalium Dei primò, deinde Euangelij. Loquebantur (ait Lucas) Apoſtoli, variis linguis magnalia Dei. & poſt pauca. ſtans autem Petrus cum xj. leuauit vocem ſuam & locutus eſt eis, viri Iudæi, & qui habitatis Hieruſalem hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea, & reliqua. ¶Ingentes fluctus. Impetuoſas diſputationes, de Petro, Stephano, & Paulo poſt conuerſionem eius: ſignificantur etiam per fluctus ſigna, & prodigia, quæ fiebant per manus apoſtolorum: quibus impetuoſè compellebantur animi audientium, & videntium ad credendum, vt narratur in actis Apoſtolicis, de claudo illo à natiuitate, poſt cuius erectionem adauctus ualde eſt numerus credentium. ¶Vndiq;. Non ſolùm ex omni Iudæa; ſed etiam ex poteſtatibus gentilium concitabantur perſecutores Apoſtolorum, & vniuerſæ Chriſti Eccleſiæ: nam hic deſcribuntur per torrentes. principes ſæculi inimici Eccleſiæ, nec mirum, ſi pro Chriſto flumina aquarum, & contra Chriſtum torrentes etiam aquarum, quia ſcriptum eſt, aquæ multæ populi multi? Sed hoc intereſt, quia flumina perennia ſunt, & ex fontibus deriuantur, torrentes verò repentini, & ex imbribus ſubitis cauſantur, ita Apoſtoli ex fontibus ſaluatoris aquas ſuæ prædicationis hauſerunt in æternum duraturas: illi verò ex ſæculari ſapientum doctrina, quæ à Domino reprobata eſt, & pro ſtultitia deputata. ¶Vocibus immenſis, &c. Crucifigantur, occidantur, torqueantur, de lapidibus obruantur. ¶Impete terribili. Vt in Stephanum, de quo ſcriptum eſt

Ab. 19.
Ioan. 13.
Matt. 16.
Matt. 28.
B
1. Cor. 3.

Non metus eſt, toto moueatur vt amplius æuo.
  Suppoſita Domini firma Adamante petra.
Qua ſeſſurus eras ex illo tempore, ſumma
  Eſt ſolij ſedes arce parata tui.
Rex mitis, clemenſq; Deus, iuſtiſſime iudex
  Æternus tuus eſt, ſæcula & ante, thronus.
Ecce leuauerunt uiuentia flumina vocem:
  Ecce tulere ſuos ſydera ad alta ſonos.
Ingentes fluctus rotantia ad aſtra tulere,
  Concita ſpiritibus flumina viua nouis.
Vndiq; cum ruerent celſis ex montibus amnes,
  Vocibus immenſis, impete terribili.
Plurima quin etiam maris eſt elatio viſa
  Horridior ſolito bella ciere noua.
Tanta procellarum pelagi mirabilis orta
  Tempeſtas equidem eſt: terribiliſq; nimis.

Act. 10.
Ioan. 7.
Act. 2.
Ibidem.
C
Act. 2.

Quia

D Quia impetum vnanimiter in eum fecerunt, & eiecerunt extra ciuitatem, vbi & lapidauerunt eum: deinde facta eſt (vt ſcribit Lucas) in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Hieroſolymis, ita ut diſpergerentur omnes per regiones Iudeæ, & Samariæ præter Apoſtolos: nonne torrens horribilis erat Saulus? qui ſpirans minas, & cædes deuaſtabat Eccleſiam per domos intrans trahebat viros, ac mulieres vinctos in cuſtodiam, vt punirentur, nec his contentus etiam accepta publica poteſtate perſequebatur eos uſq; in exteras nationes: tales impetuoſos perſecutores admodum torrentium diu paſſa eſt Eccleſia. ¶ Maris elatio. Gentium omnium, & præcipuè Romanorum, qui tunc orbi dominabantur, orta perſecutio ſub Nerone prima, deinde ſub aliis Imperatoribus. ¶ Noua bella. Pro vano idolorum cultu aduerſus ueram, ſanctamq; Dei religionem. ¶ Pelagi. Mundi totius: videbantur enim principes omnium gentium conſpiraſſe in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum, eiuſq; Eccleſiam ad omnimodam internitionem fidelium, ut de terra nomen Chriſtianum delerent. ¶ Tempeſtas. Ideſt aſpera perſecutio: hic autem eſt ordo, tanta procellarum pelagi orta tempeſtas equidem mirabilis eſt, & nimis terribilis: mirabilior tamen eſt Dominus, vt infra. ¶ Sed Deus, & Dominus. Chriſtus Ieſus. ¶ Leuatus. Vſq; ad dexteram patris ſuper omnes altos Angelorum ordines. ¶ Præſidiumq; potens. Contra torrentium impetus, & elationem maris. ¶ Freta concita. Nationes omnes commotas in nomen Chriſti, & fideles eius. ¶ Rabidis ventis. Flatibus Dæmoniorum, quibus impellebantur cultores idolorum ad perſecutionem Eccleſiæ. ¶ Flumina plena tua. Predicatores tui, de quibus ſuprà diximus. ¶ Quin pergant. Ad prædicandum uerbum Dei. ¶ In mare. In medium nationum, & ad omnes gentes. ¶ Hinc. Ex tanta magnanimitate illis conceſſa per ſpiritusſancti abundantiam, qui illos omni uirtute, ſapientia, atq; doctrina repleuerat. ¶ Veridici teſtes.
Act. 1. Vt ipſe prædixerat: Accipietis uirtutem Spiritusſancti in uos, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudea, & Samaria, & uſq; ad ultimum terræ. ¶ Credibiles facti. Propter ſapientiam, & facundiam, cui non poterant aduerſarii reſiſtere, & præcipuè additis miraculorum ſignis, atq; prodigiis; quibus etiam crudeliſſimi perſecutores interdum commonebantur, & ad Chriſtum conuertebantur: ſicut & demum Conſtantinus ipſe maximus Imperator. ¶ Nimis. Pro ualde ferè ſemper ponitur in diuina ſcriptura. ¶ Aedibus tuis. Apoſtrophe, ideſt conuerſio ſermonis ad ipſam Eccleſiam, quæ licet tacita ſit, ac vix comprehenſibilis: frequens tamen eſt in omnibus prophetis, & multò frequentior in pſalmis, & eſt adeò neceſſaria cognitu, ut illa non apprehenſa intellectus pſalmi quemlibet fugiat oculatum. ¶ Noua ſanctificatio. Per effuſionem ſanguinis martyrum in uirtute Chriſti, unde in Apocalyſis dicuntur dealbaſſe ſtolas ſuas in ſanguine agni. ¶ Duret in æternum. Etiam in nos, & in omnes, qui futuri ſunt poſt nos. ¶ Longos dies. Abſque noctibus hæc eſt illa longitudo dierum, de qua in Prouerbus. In ſiniſtra ſapientiæ diuitiæ ſunt, & gloria: Et in dextera eius longitudo dierum: tametſi textus pſalmi hic deſinat: quia tamen, dum carmina componeremus, non potuimus cohibere ſpiritũ intelligentiæ, qui à Domino per gratiam datus eſt, iccircò, & nobis quaſi reluctantibus, hæc breuis metrica interpretatio ſubſecuta eſt. ¶ Pande tamen nobis. Verba ſunt pſaltis, ut in præcedentibus eccleſiam matrem, pro expoſitione obſcuritatum in pſalmo exiſtentium interpellantis. ¶ Aenigmata. Mirabilia, quæ in hoc pſalmo nimis obſcurè canuntur. ¶ Quibus. De martyrum ſanguinibus (ſi grammaticè dici poteſt) intelligit, & miris illorum virtutibus. ¶ Parens. Quæ nos omnes (ut virgo Maria) ex Spiritu Sancto concipit: ſed cum doloribus paſſionum noſtrarum parturit, parit autem in exitu de hoc ſæculo ad beatitudinem æternam: & propterea dicitur in Euangelio. Quia cum peperit non meminit amplius preſſuræ præ gaudio, hinc, & feſtiuitates martyrum dicuntur eorum Natales. ¶ Quianam. Aduerbium interrogandi. ¶ Torrentes, & freta pugnant. Senſus eſt, quare Torrentes, & mare dicuntur in hoc pſalmo pugnare aduerſus flumina? cum torrentes impleant flumina, & ipſa mare? nam (ut ait ſapiens) omnia flumina intrant in mare. ¶ Vtrumq; mare. Notanda locutio: cum de duobus eſt ſermo, abſq; diſcretione generum neutro clauduntur eleganter: ità monet Valla Laurentius. ¶ Clara animos. Et hic tacitè (move, de quo ſupra) fit mutatio perſonæ loquentis: eſt enim reſponſio ſanctæ matris eccleſiæ. ¶ Tecta. Obſcurè dicta. ¶ Pudicos. Non adulterantes uerbum Dei falſis intelligẽtijs: ſed pudicè, atque ingenuè ſe ſe non intelligere confitentes; quod abhorrent hæretici nolentes ignorantia notari: ſed nulla peior ignorantia eſt, quàm eius, qui vult uideri ſe ſcire, quod neſcit: his numquàm aperitur occultorum intellectus. ¶ Paradigma. Prouerbium, ſiue parabola.

Sed Deus, & Dominus ſuper omnia celſa leuatus
Eſt mirabilior: præſidiumq; potens.
Vnde nihil metuunt rabidis freta concita uentis
Flumina quin pergant in mare plena tua.
Hinc tibi veridici teſtes per cuncta fideles.
Credibiles facti ſunt, & vbiq; nimis.
Ædibus vnde tuis noua ſanctificatio fulſit,
Vt decuit, domus eſt ſanctificata tua,
Duret in æternum tua ſanctificatio mater.
Vt liceat longos poſſe videre dies.

Pande tamen nobis ænigmata tecta precamur,
Nouerimus, quibus es ſanctificata parens.
Fluminibus quianam torrentes, & freta pugnant?
Cum torrens amnem ditet, vtrumque mare.
Clara animos paſcunt; exercent tecta pudicos,
Ænigma hinc vobis, vel paradigma datur.
Rex ſpecie inſignis, virtute decorus, & armis,
Præcinctus, meus eſt ſponſus, amanſq; Deus.
Flumina ſunt proceres noſtri, præconia, voces,
Fluctus ſigna, quibus ſermo probandus erat.
Torrentes ſubiti qui inſurrexere Tyranni,
Et mare mundus erat, motio Roma ſali.
Aëreæq; poteſtates ſunt flamina dira:
Vnde procella meis; Et fera bella mihi.
Regis at ex alto virtute ſuperueniente
Vicimus audacter cuncta ferendo mala.
Hinc ego iam parto veluti regina triumpho.
Incedo Ducibus concomitata nouis.
Vos quoque dilecti ſuperetis, vt omnia gnati,
Eſte viri fortes, corda leuate Deo.

Marginal notes: Act. 8. & cap. 9. — Act. 1. — E — Apoc. 7. — Prou. 3. — Ioan. 16. — F — Eccl. 1.

rabola. ¶ Rex ſpecie inſignis. Hæc omnia ſupra ſunt expoſita. ¶ Sponſus. Vt in canticis canticorum: & Auguſtinus. Sponſus eſt Chriſtus,nullo dubitante,& ſponſa eſt Eccleſia. ¶ Proceres noſtri. Præcipui prædicatores,uc Apoſtoli,& eorum ſucceſſores Epiſcopi. ¶ Roma. Tunc mundi caput. ¶ Sali. Ideſt maris. ¶ Leuate Deo. Vnde uenit auxilium,& uirtus. Cui laus,& gloria in ſæculorum ſæcula. Amen. A

ODE XCIII. PSALMO XCIII.
Deus vltionum.

LAmpade perpetua luſtrat ſol aureus orbem,
Candida nocturno tempore luna micat.
In firmamento præfixaq; lumina fulgent.
Syderaq; obſeruant tempore quæq; ſua.
Non hominum curant lattatus vana minantum.
Non excandeſcunt opprobrijs úe Ducum.

Nec magis exultant votis, aut laudibus vllis,
Non meta exiliunt, fulgidinsúe micant.
Sic & olympiaci vos ò pia lumina regni.
Qui varias noſtro curritis orbe plagas.
Pectore ſeu cœlo præfixos luce ſuperna
Clariot illuſtrat Sol, melioŕq; fouet.
Non vos à ſolito fulgore retractet inertum
Vox, quibus eſt cordi mundus, & eius honos.
Murmure multiplici conuicia, & ore canino
Audent in dominum dira mouere Deum.
Ecce mali florent (ait vnus; & alter) abundè,
Subdit, vbiq; miſer concutiturq; bonus.
Cur patitur florere malos? nec vindicat vſquàm,
Hic ſpoliat miſeros, floret at inde tamen.

LAmpade perpetua luſtrat ſol aureus orbem. Quoniam vetus eſt querela ſeruientium Deo intuitu mercedis, & non affectu amoris libero murmurare contra Dominum,& amicos eius, quòd malè hunc mundum regat, quia permittit,ut plurimum malos in ſæculo florere: bonos uerò deprimi; illos diuitijs,& delicijs abundare: hos autem etiam neceſſatijs indigere, cuius occaſione querelæ duo mala oriuntur impedimēta pijs,unum blaſphemiæ, alterū retractio infirmorum à ſeruitute Dei,nec non, & tarda mora proficientium: iccirco Spiritus Sanctus in hoc pſalmo medetur utriſque:calcat etiam proficiētibus addendo, ut uelociùs uiam mandatorum Dei percurrant. Et quia iſti ſunt aliorum duces electi, quorum ueſtigia ſubſequuntur infirmi; eos primùm exhortatur,ut ſyderum cœleſtium more,cœptum diu curſum proſequantur, non attendentes terrenos homines, quid appetant, aut quid aſſequi uideantur, Sicuti ſydera à ſolito curſu propter ea, quæ in terris aguntur, minimè retardantur.deinde ultorem Deum, & impiorum, & murmurantium futurum eſſe teſtatur: exponit ſubinde cauſas,quibus impij ſinuntur hoc in mundo à rectore Deo florere: poſtremò mali ad pœnitentiam,boni uero inuitantur ad patientiam,ſpe non huius temporis, ſed æternæ retributionis. Dicit ergo pſaltes. ¶ Lampade perpetua.&c. Quamuis hæc pulcherrima ſimilitudo non ex verbis pſalmi fuerit aſſumpta, ex titulo tamen, qui clauis eſt intellectus eius, optimè colligitur,ut apertiſſimè ſuper eo docet,hic Auguſtinus. Quare ſimplicem ſtudioſum,atque fidelem lectorem moneo, ne cum inuenerit toto hoc opere noſtro aliquos excurſus etiam uagos, mox uerſificatorem reprehendat,quaſi Pſalmiſtæ tenorē non obſeruauerit: ſed potius ad Auguſtinianam expoſitionem,ac cæterorum recurrat,& inueniet uerum ſenſum,ac mentem prophetæ Spiritu Sancto duce nos eſſe ſecutos. Titulus itaque pſalmi eſt. Pſalmus Dauid pro his,quæ fecit Deus quarta ſabbati,.lege Geneſin,& inuenies luminaria mundi facta fuiſſe: uide & Auguſtinum hoc in loco,& certiſſimus efficiens eorum,quæ hic cantantur, quòd ad amuſſim ſenſui prophetæ conueniant. ¶ Præfixaq; lumina. Ideſt ſtellæ in ipſo firmamento fixæ ad differentiam errantium ſyderum,quæ, & planetæ uocantur, de quibus,& ſtatim ſubiungit. ¶ Tempora quæq; ſua. Quæ ſi uolueris deprehendere, aſtrologos conſule:poteris etiam non omnium: ſed principalium breuem habere notionem ſi Virgilianum carmen olim perlegeris,& precipuè in Georgicorum libris,nihil.n.facit ad hunc locum ortus,aut occaſus eorum temporis notitia: nam ſatis eſt ſcire,quòd ſtatuta ſibi à conditore tempora oriendo ſeruant,& occidendo. ¶ Latratus. Clamores eorum,qui crimina ſtellis infigunt, de quibus in ſuperiore pſalmo. ¶ Vana minantum. Quaſi dicat poteſt atrox miles aduerſus ſydera? ¶ Non excandeſcunt. Sed neque poſſunt excandeſcere,quia ſenſu carent: ſed ab angelica virtute mouentur ad nutum conditoris Dei. ¶ Ducum. Exercitus armatæ militiæ, qui uicti ab hoſtibus,aut parta facti inſolentes victoria,grauius cæteris non ſolùm in ſydera:ſed in Deum ipſum,ac ſanctos eius iraſcuntur,& iactant blaſphemias. ¶ Votis. Quæ a paganis,aut à Chriſticolis gentili ritu fiunt interdum, & præcipuè ab his,qui magicas artes exercent, uel incantationibus deſeruiunt. ¶ Meta. A ſolito curſu, qui ſibi in zodiaco præfixus eſt. ¶ Olympiaci. Splendidiſſimi,quod,& paradiſus uocatur,& in Euangelio regnum cœlorum dicitur: ſed partim hic ſola ſpe,partim re,ſurſum habetur. ¶ Pia lumina. Sancti Dei,qui iccirco lumina appellantur, quia lucis exempla cæteris oſtendunt. unde, & Dominus dixit eis. Vos eſtis lux mundi: & rurſus. ſic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona.&c. & denuò. Iuſti fulgebunt, ſicut ſol in conſpectu Dei, & alibi. Erunt ſicut ſtellę in perpetuas æternitates. Apoſtolisquoque de quibuſdam ait. Eſtis in medio generationis peruerſæ,inter quos lucetis, ſicut luminaria in firmamento cœli.. ¶ Curritis. Iſti ſunt verbi Dei præcones: de quibus dicitur, & in omn.terr.exi.ſon.eorū,& in fin. orb.ter.uerb. eorum, & alibi. Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona. ¶ Plagas. Ideſt per diuerſas mundi regiones. ¶ Pectore ſeu cœlo præfixos. Toto animo cœleſtibus intentos per contemplationem. ¶ Luce ſuperna. Ideſt Diuina. ¶ Sol melior. Chriſtus Ieſus, de quo dicitur,ſol iuſtitiæ illuxit nobis: hinc ad beatam virginem canit Eccleſia. Quia ex te ortus eſt ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter,melior autem dicitur, quia & ſi ſol iſte, quo mundus diurno tempore illuminatur, bonus eſt; ut pote Dei creatura, quantò melior eſt ipſe creator eius? vnde & illi lux data eſt, & à cuius ſpiritali luce omnis creatura rationalis illuſtratur. ¶ Fouet. Sinu dilectionis, & charitatis. ¶ A ſolito fulgore. Præbendi cæteris exemplum benè viuendi, atq; doctrinam legis diuinæ. Lex enim (vt dicebat Moyſes) Lux eſt, & hic idem pſaltes, Lucerna pedibus meis uerbum tuum,& lumen ſemitis meis. ¶ Cordi. Sunt enim mercennarij, & Deo ſeruiunt pro temporali mercede, quam concupiſcunt.

B

Matth. 5.
C
Matth. 13.
Dan. 12.
Phil. 2.
Rom. 10.

D concupiſcunt, ¶Mundus. Contra illud præceptum. Nolite diligere mundum; neq; ea, quæ in mundo ſunt: quia
peribit mundus, & concupiſcentia eius. ¶Conuicia. Blaſphemias, de quibus mox ſubiungitur. ¶Ait vnus. Ex
his, qui diligunt mundum, Deumq; blaſphemant. ¶Et alter. Ex eiſdem ſocius in tragœdia. ¶Abundè. Ideſt
in numeroſa copia ſunt, qui floreant mali. ¶Miſer bonus. Non uerè miſer, quinimò beatus iuxta illud. Beati
eſtis, cum maledix. vob. hom. & perſec. vos fue. &c. Item, Beati qui perſec. par. prop. iuſt. quon. ip. eſt reg. cœ.
& alia multa ſimilia: verùm mundi amatores, quia exiſtimant ſe miſeros, quando mundanis non affluunt deli-
Iacob. 1. tiis, idem iudicium de cæteris faciunt: ſed falluntur, vnde & Iacobus Apoſtolus dicebat. Exiſtimate omne gau
dium, cum in varias tribulationes incideritis: contra verò. Agite nunc diuites (inquit) plorate vlulantes in miſe-
tiis veſtris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt; aurum, & argentum veſtrum æruginem traxit,
& ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. ¶Cur patitur florere malos?
Reſponde, vt infrà: vt ſint exercitio bonorum, ſeruientes eorum profectui: nam Abel eſſe non poteſt, quem Cain
malitia non exercet. vbi enim eſſet ſanctorum martyrum gloria? niſi florentes in ſæculo tyranni illos in patientia
per tormenta exercuiſſent? nam vbi non eſt bellum, neq; palma victoribus dari poteſt. ¶Nec vindicat vſquàm. Hic
falleris, vtiq; vindicat vſquàm: aut hic, aut in futuro ſæculo; & tantò grauior erit, quantò tardior vindicta: nam
tarditatem ſuplicij grauitate compenſabit. ¶Floret. Sed non in æternum: etenim flos hic aliquandò cadet. ¶Ex-
haurit. Exſicat, omnem ſubſtantiam, vnde uiuebant, illis tollendo. ¶Viuit uterq; tamen. Tibi forſitan viuit, ſed
non Deo, cui peccatores mortui ſunt, quò ad animam. ¶Flor. vt. ta. Sed non diu. cadet enim flos, & ſuccedet ſpi-
na:

> Hic viduas torquet, exhaurit & ille pupillos.
> Viuit vterq; tamen: floret vterq; tamen.
> Hic rem defuncti expillat, dum quæritur hæres,
> Publica ſolus habet, relligioſa vorat.
> Latro viatores cædit; populatur & agros;
> Vitales auras carpit, & iſte tamen.
> Inuidus hic fratrem frater paricida trucidat;
> Impius hic matrem pulſat, & ille patrem.
> Hic bello patriam incendit, verſatq; penates,
> Vrit templa, ſacros & necat enſe patres.
> Sacrilegus temnit Diuos, cœloq; minatur
> Vincula: patrem ipſum trudere & inde Deum.

¶Expillat. Vnde tenetur crimine expillatæ
hæreditatis, nec ſi homines modò latet, ſemper
latebit, aut Deum effugiet ultorem. ¶Publica.
Et hi lupi, aut leones dicuntur, & ſi humanum
forſan, minimè diuinum latebunt aſpectũ, nec
iudicium eius euadent. ¶Religioſa vorat. Vt
malus Eccleſiæ prælatus, qui res Eccleſiæ hoc
eſt pauperum vitam, & Chriſti patrimoniũ ma-
lè uiuendo cum canibus, & meretricibus, atque
E gnatonibus abſumit, ò clerice (ait Hieronymus)
de redditibus Eccleſiæ licet tibi honeſtè vitam
ducere, non luxuriari, verùm tales grauius iu-
dicium ſuſtinebunt. ¶Et agros. Siue uillas, quæ
agri appellatione comprehenduntur; ꝙ in agris
ſitæ ſint. ¶Et iſte. Sicut cæteri, de quibus ſuprà:
verùm non ſemper carpet: nam aut hic, uel in
inferno ſuſpendetur. ¶Inuidus. Qualis Caim, &
fratres Ioſeph; & Iudæus, qui Chriſtum fratrem
per inuidiam morti tradidit. ¶Parricida. Simplici deſcribe; quia à parente, uel à patre componi videtur,
licet ſignificet etiam aliorum quorundam, quàm parentum interfectores, ut in legibus. ¶Trucidat. Quaſi tru-
culenter cædit. ¶Patrem, & matrem. Noſtris temporibus ex Dei gratia rari ſunt hi: tamen interdùm hic euenit
caſus: ſed omnes malè moriuntur iſti: quia à Deo maledicti ſunt. ¶Sacros patres. Sacerdotes deſcribit, qui pa
tres ſpirituales appellantur; hæc omnia in bellis inteſtinis, ideſt, diuerſarum factionum ſæpè fiunt: multæ quip-
pè vrbes hoc pacto vaſtatæ ſunt uigente inter Gelfos, ac Gibellinos peſſima diſſenſione, qua miſera, & perdita
facta eſt Italia. ¶Diuos. Sanctos, quibus cum etiam nomen ſuum Dominus Deus participare dignatur. Ego
dixi (inquit) uos Dij eſtis, & filij excelſi omnes. ¶Vincula. Hi peſſimi ſunt tyranni, & uani luſores interdùm præ
nimio dolore iacturæ ſupra modum ſuccenſi in iram: quippè inuenti ſunt, qui ferro ipſas imagines ſanctorum,
& Dei appetiere, atq; oculos ſuffoderunt. ¶Et viuunt iſti. Non uerè. ¶Florent. At inareſcet eorum flos: vnde
& Iſaias clamat, omnis caro fœnum, & gloria eius flos fœni: exaruit fœnum, decidit flos, & emarcuit. ¶Domi-
nantur? Quinimò ſeruiunt Mammonæ, cæteriſq; dæmoniis, & propriis cupiditatibus, à quibus, velut à furiis
continuè exagitantur, atq; torquentur. Nam qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. ¶Cur ſilet? Expecta paulu-
lum, non ſemper ſilebit, audi, quid is dicat. Tacui; numquid ſemper tacebo? & alibi. Exiſtimaſti (inquit)

> Et viuunt iſti, florent, dominantur in orbe.
> Cur ſilet? aut patitur, ſi videt iſta Deus?
> Dormit an? aut ridet? vel non mortalia curat?
> Intentus ſuperis, cardinibuſq; poli?
> Quid latras? Deus, ecce Deus, qui vindice dextra
> Vlciſcatur eos, impie, teq; ſimul.
> Ecce Deus vindex, Deus ecce tricuſpide telo
> Armatus, vultu terribiliq; minax.

inique, quòd ero tui ſimilis, arguam te, & ſta-
tuam contra faciem tuam, ¶Patitur. Huic re-
Rom. 2. ſpondet Apoſtolus. An ignoras, quia patientia
Dei ad pœnitentiam te adducit? tu autem ſecun
F dum duritiam, & impœnitens cor tuum theſau-
rizas tibi iram, in die iræ, & iuſti iudicij Dei,
qui reddet vnicuiq; ſecundum opera ſua. ¶Si vi
det iſta Deus. An dubitas? qui fecit te videre,
non videbit. ¶Dormitan? Certe non dormit,
neq; dormitat, qui cuſtodit Iſrael. ¶Aut ridet.
Non vtiq;. dixit enim veh vobis, qui ridetis, quo
niam plorabitis. ¶Curat. Qui proprio filio non
pepercit: ſed, vt mortales ad vitam reduceret æ-
ternam; in ſæuam crucis mortem tradidit; tibi videtur mortalia non curare? qui mortales paſcit, mortalia non
curat? ingrate ſi te non curaret, vnde viueres? ¶Superis. Ideſt, Angelis cœleſtibus. ¶Cardinibuſq; poli. Cœli
ſummis verticibus, hanc quæſtionem, vide in libris Iob, & expoſitionem in homelia Gregorij ſuper eodem loco
cardines (inquit) cœli perambulat, & noſtra non curat, mira ſtultitiam, curat cœlos, & non curabit eos, propter
quos fecit & ipſos cœlos? ¶Quid latras. Reſponſio eſt uatis hunc blaſphemum increpantis. ¶Deus ecce Deus.
Hic ingreditur in textum pſalmi. ¶Eos. Iniquos, qui tibi florere uidentur. ¶Impie. Murmurator, & Blaſphe-
me. ¶Teq; ſimul. Subaudi, vlciſcetur vnà cum illis, deeſt autem præpoſitio, in vltus ſum in eos: dicit alibi pſal
tes idem, vbi & Auguſtinus ſubiungit. Quid eſt, vltus ſum in eos? vindicaui me de ipſis inimicis meis, quomodo
me vindicaui?

me vindicaui? occidendo in eis errorem, & ſuſcitando fidem. ¶Deus vindex. Malefactorum. ¶Tricuſpide telo. A
Propter tria flagella, quibus in populos malos interdùm vlciſcitur, peſte, ſcilicet bello, & fame. Item in inferno
tribus pœnis vrgentur iniqui, ignis, frigoris, & vermis immortalis, ſicut in Euangelio nos ipſe docuit, ibunt (ait) Matt. 13.
in gehennam, vbi fletus, & ſtridor dentium, & vermis eorum, qui non moritur. ¶Vultu. Sic & alibi, oculi Do- Luc. 13.
mini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum. vultus autem Domini ſuper facientes mala, vt diſperdat de ter- Pſal. 33.
ra memoriam eorum. ¶Liber. Ab omni affectu, quo perperam iudicium fieri poſſet, & præcipuè à metu, quo
etiam aliàs iuſti iudices humani diſcedunt à recto iudicio, ſicut legimus de Pilato, qui Chriſtum, quem inno-
centem cognouit, & metu tamen commotus cruci addixit. ¶Perſonarum ratio. Quia ſcriptum eſt.
Ita magnum iudicabis, ſicut paruum: & rurſus. Non erit apud te acceptio perſonarum: potentes enim potenter Deut. 1.
tormenta ſuſtinebunt, ſi fuerint inuenti culpabiles. ¶Munera. De quibus ſcriptum eſt: quòd iudicum animos ple- Sap. 6.

Liber ab antiquo veluti fidenter in omni
Egit iudicio: nunc quoq; liber ager.
Non perſonarum ratio; non munera; ſordes,
Inuenient in eo, gratiaúe vlla locum.
Nonne Deus vindex cœlo deiecit ab alto,
Quos nouit faſtus criminis eſſe reos?
Nonne Deus vindex paradiſi ſede fugauit
Plaſma ſuum? pœnas indidit atq; graues?
Fraternam cædem ſimili quoq; cæde piauit,
De quo ſeptemplex vltio ſumpta fuit.
Nonne Deus vindex hominũ genus omne profundo
Diluuio immerſit? ſemine vix reliquo?

rùmq; corrumpant. ¶Sordes. Munera propter Deut. 16.
corruptionem iudicibus data in iure, ſordes ap-
pellentur, ad differentiam eorum, quæ licet da-
re, & accipere: ſunt tamen, & alij modi corrum-
pendorum iudiciorum, vt pecunia non in mu-
neris modum, ſed alio quouis pacto data: item
pactio de quota litis, item ſpes, aut oblatio ſtu-
pri, vt in cauſis viduarum fit interdum, & deniq;
quæ iis alia dicta, vel acta ad hunc finem gena-
liter ſordes vocantur: quia ſordidus inde red-
ditur animis iudicis. ¶Gratiaúe vlla. Vt alicui
mos geratur contra iuſtitiam: hæc autem ſunt
quibus humanum iudicium plerùmq; peruerti-
tur, ira, odium, metus, & fauor, ignorantia, ſor-
des, quæ nullo modo poſſunt in Deo habere lo-
cum. ¶Faſtus reos. Luciferum regem ſuperbiæ,
& Angelos ſequaces. ¶Plaſma ſuum. Hominem Gen. 3.
à ſe plaſmatum, nota eſt hyſtoria expulſi homi- B
nis à paradiſo voluptatis, propter præuaricationem præcepti. ¶Indidit. Iniunxit, impoſuit. ¶Pœnas graues.
Quis fando numeret illas? Quotidiana magis experientia cognoſcuntur: ſed vt breuiter dicamus exilium, corru-
ptionem, & mortem. ¶Fraternam cædem. Abel, ſcilicet, qui à fratre Cain per inuidiam interfectus eſt eo quòd Gen. 4.
Dominus ad munera illius aſpexiſſet, & non ad ſua. ¶Simili quoq; cæde. Nam & ipſe à Lamech dicitur occiſus
vltra tremorem membrorum, quo fuerat poſt cædem fratris à Domino percuſſus. ¶Septemplex vltio. Hic tangi- Cap. 4.
tur hyſtoria, quæ in Geneſi ſub iis verbis poſita eſt, omnis, qui interfecerit Cain, ſeptuplum punietur, & paulò Gen. 4.
poſt, dixit Lamech vxoribus ſuis, ſeptuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech verò ſeptuagies ſepties, quæ verba
confiteor me numquàm potuiſſe intelligere, qualiter fuerint ſuper vtroq; adimpleta. Lectori itaq; ſtudioſo hunc
locum ſoluendum relinquere ſatius duxi, quàm apponere expoſitionem, quæ neq; mihi ipſi ſatiſfacit. ¶Diluuio.
Quia omnis caro corruperat viam ſuam. notiſſima diluuij eſt hyſtoria, & latè deſcribitur in geneſi. ¶Semine vix 6. & 7. ca.
reliquo. Pro relicto: nam pauci, ideſt octo animæ tantummodò ſuperfuere, à quibus tamquàm ab exiguo ſe-
mine iterum multiplicatum eſt genus humanum. ¶Igneq; ſulphureo. Quem de cœlo pluens Dominus ſubuer-
tit quinq; vrbes, Sodomam videlicet & Gomorram, & ſocias ob peſſimum crimen, latè in Geneſi deſcribitur hæc
hyſtoria. ¶In cinerem. In teſtimonium incendij, nec in ea tota regione quicquam naſci poteſt, non ſeges, non Gen. 19.
vinea neq; arbores vllæ, præter arbutum quandam, quæ poſt flores ſatis pulchros viſu, quædam poma facit pul-
chra nimis; verùm intus plena cinere, nigraq; fauilla: ita Solinus in lib. de mirabilibus mundi, & latè nouus Chri-
ſti vates Hieronymus vida Epiſcopus Albæ in Chriſteide ſua. ¶In mare mortis. Ideſt mare mortuum, ſic appel-

Igneq; ſulphureo ſceleratas vltus in vrbes
Tranſtulit in cineres, in mare mortis humum.
Exaltare igitur verbo qui liber in ipſo,
Liberior facto ſemper es inq; tuo.
O cœli, & terræ, totius & arbiter æui,
Sydereum iudex optime ſcande thronum.
Quæ tribuere pijs hæc impia turba; ſuperbis
Talia tuq; illis, tantaq; retribue.
Quò Deus vſq; adeò iactabitur impia turba?
Quò Deus vſq; tumor tollet inanis eos?
Quò Deus vſq; feres illorum grandia verba?
Os tumidum faſtu ſeſquipedale ſonat?

latur ingens lacus, ibi poſt incendium ſubortus:
per quem tranſiens Iordanis fluuius abſq; aqua-
rum commixtione pergit ad rubrum mare, di-
citur etiam hoc mare mortuum nó ſolum, quia
aquæ illius ſtent perpetuo mortuæ, nec uſquàm
fluant, aut refluant; ſed quia nullis vſibus hu-
manis patet propter fœtorem, & craſſitudinem:
ſed neq; piſces in eo uiuere poſſunt, nec volucres
ſupra impunè volare: credo hæc omnia vitij ſunt
ſe relicta ueſtigia, in deteſtationem horrendi C
criminis, ne de cætero homines tale ſcelus au-
deant perpetrare. ¶Exaltare. Ad dexteram pa- Ioan. 5.
tris, qui filio dedit omne iudicium, vel cum ue-
netis ad uniuerſale viuorum, ac mortuorum
examen. ¶In ipſo verbo. Prædicationis com-
minatorio, vt patet in prophetis, & magis in
Euangelio: in quo liberè redarguuntur auari,
& iniqui principes tam ſacerdotum, quàm ſecu- Matt. 16.
larium: quorum hypochriſis apertiſſimè impetitur. ¶In tuo facto. Quo populos ingentes, regesq; ſuperbos de-
molitus eſt. ¶O cœli. Ideſt uirorum, qui cœleſtem uitam in terra ducere exiſtimantur, ſed præ ſuperbia, hypo-
criſi, vel alia cordis nequitia reprobi fiunt: unde & ſtellæ de cœlo cadentes uocitantur. ¶Terræ. Mundanorum
hominum apertè terrenis inhyantium. ¶Æui. Sæculorum omnium ab initio mundi uſq; ad finem. ¶Scande
Thronum. Vel ut puniat malos in ſæculo florentes, bonorumq; oppreſſores: uel ut generale iudicium acceleret,
precatur: quo cœleſtibus condigna premia, terrenis autem dabuntur emeritæ pœnæ. ¶Superbis impiis. Qui præ
ſuperbia pertinaces in malo ſunt, nec dignantur agere pœnitentiam. ¶Retribue. Eadem quippè menſura reme-

D ſietur eis. ¶Quo Deus vſq;. Thmeſis figura, ideſt ſectio dictionis cum alterius interpoſitione, nec niſi in compoſitis fieri debet, pro qnouſq;, eſt aotem pulcherrima exclamatio pro infirmorum animis refocilandis. ¶Sex qu pedale veibum, pro tumida ſuperborum oratione hic ponitur, proicit ampullas, & ſeſquipedalia verba. Hor. ius de arte poetica. ¶Procaci. Inſrunito atq; immodeſto. ¶Corda mala. Propter cogitationes malas, quæ (vt ait

Matt. 15. Prou. a. Dominus,) De corde malo exeunt. ¶Fecimus hæc. Verba inſolantrium iniquorum ſunt, qni lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.. ¶Terribilis Deus. Deriſoriè hoc dicunt. ¶Aiunt. Impij ſcilicet hac ſermocinatione volunt concludere, aut Deum noo eſſe, vel mortalia non curare: & icicircò ſibi licere impunè, quæcumq; libuerint, facere. ¶Gloria noſtra diu. Ex longa Dei patientia hæc præſumunt: vode & ſapiens: quia

Eccle. 8. (inquit) non cito profertur contra malos ſententia, ideò mala multiplicantur ſuper terram. ¶Tuunt populum. Chriſti fidelles inrelligir diræ perſecutionis tempore, quamuis etiam aliàs iſta fiant: ſed raro, & non ita palàm. ¶Tribula, trahæq;. Ruſtica ſunt inſtrumenta, qnibus in area frumenta à paleis excutiuntur. Sic etiam in Eccleſia Domini, preſſuris malorum boni à malis diſcernuntur, & mundantur, vt ad horrea Domini cœleſtia purgati portentur. ¶Tuam ſortem. Ideſt bereditatem tuam, quæ olim ſorte dioidebatur, vt ex illo Catonis verſu colligitur. Qund tibi ſors dederit tabulis ſuprema notato, & nouimus ſactiiatom eſſe in diuiſione terræ promiſ-

Ioſ. à xiij. & vlt. ſionis, quæ inde ſors Domini, ac hæreditas eius appellata eſt. Sie etiam modo eleriej, ſunt vocati, ꝙ in ſortem Domini ſuerint aſciti; & ad eius miniſterium ſpecialirer adſcripti, porrò verè hereditas Domini, ipſi ſunt electi, ſicut & ipſe Dominus bereditas electorum eſt. ¶Olim. Tempo-

E re Ducis Ioſue, qui populum Iſrael in terram

Ioſu. xiij. & Infra. promiſſionis introduxit, ſorteq; patribus illis diuiſit, bic autem de Eccleſia intelligendus eſt magis loqoi vates: quæ ab initio multùm à perſecutoribus, & Iudæis, atq; Gentilibus vexata eſt.

Effabuntur enim velut hactenus ore procaci,
Quorum corda mala, & peſſima ſunt opera.
Fecimus hæc, admiſſimus illa, patrauimus iſta:
Terribilis nobis vltor & vndè Deus:
Si Deus eſt (aiunt) iudex, vindexq; malorum:
Quare non in nos vindicat iſta Deus?
Viuimus, & floremus adhùc, viuemus & vltra:
Inclyta florebit gloria noſtra diu.
Talia verba ſuis onerant grauioribus actis.
Nam tendunt auidas ad ſcelus omne manus.
Ecce tuum populum duris triuerè flagellis,
Tribula ceu paleas dura, Trahæq; terunt.
Vexauere tuam ſortem, quam patribus olim
Munere pro magno pollicitus dederas.
Interfecerunt viduam, ſimul atq; pupillum,
Sanguine fœdarunt proſelytiq; manus.
Atq; exultantes, non hæc intelliget vnquàm,
Dixerunt, immò nec videt iſta Deus.

¶Pollicitus. Non ſolum Abrahæ, Iſaac, & Iacob: ſed & illis ipſis per Moyſen ante, qoàm introducti eſſent, in exitu de Egypto, ac in mora longa deſerti annis xl. ¶Viduam, pupillum. Per necem perſonarum harum exaggeratur impiorom crudelitas, qoi ſæuiunt in iis, qnorom oporteret miſereri licèt myſticè per viduam Eccleſiam, quæ poſt aſcenſum ſponſi in cœlum quodammodo vidua remanſit in terra: & per pupillum, cœtum diſcipulorum Domini, qui poſt mortem Chriſti patris ſui, remanſit & ipſe pupillus. vnde & hæc præuidens Dominus dixerat. Non relinquam uos orphanos: ſed iterum ueniam ad uos &c. interim ergo orphani, quod idem eſt cum pupillis, erte. ¶Sanguine proſelyti. Ideſt aduenticij ex gentibus ad fidem conuerſi, hi quoq; vexati ſunt, & multò magis quaſi transfugæ. ¶Atq; exnltantes. In rebus peſſimis, vt ſuprà dictum eſt, ſunt enim hi, qui lætantur, cum malè fecerint; quod peſſimum eſt hominum genus, & oalde procul à ſalute. ¶Fallimini. Optima confutatio eorum ex vatis perſona. ¶Caligine. Ignorantiæ craſſæ, & ſupinæ, atq; affectatæ; qua nullus excuſatur à culpa: ſed ag-

Pſal. 35. grauatur. ¶Corda. Quæ propria excæcault malitia. ¶Opifex. Deus. ¶Opus. Hominem, etiam peccatorem. ¶Inſipiens. Benè inſipiens eſt, qui talia ignorat. ¶Intellige. Ac ſunt ex his, qui noluerunt intelligere, vt bene agerent. ¶Aliquandò, vel ſerò poſtquàm monita es. ¶Ergone. Interrogationes hæ ſunt ita rationabiles & apertæ uti nemo poſſit aliter reſpõdere, quàm id quod uates intendit. ¶Aures. Reſponde, non vtiq;. Sed oomino audiet, qui facit alios audire. ¶Cæcus erit. Reſpon. non utiq;: ſed apprimè videbit, qui aliis viſum præſtat. ¶Corripit. Inſitæ legis naturalis impulſu, & ſynderesis morſu: demum; & flagellis innumeris poſt admonitiones ſapientum, & in examine iudicij extremi, quod etiam fit priuatim in morte vniuſcuiuſq; etenim qua-

F lis hinc quiſq; eggreditur, talis in iodicio apparebit: ſuper omnes autem correptiones excellentiſſima eſt ea, quam facit per præcones ſuos prædicatores, vt ab initio per prophetas: ſecundo loco per apoſtolos, & per ſucceſſores eorum ad finem ſæculi vſq;. ¶Ille vias. Reſponde vtiq; neq; enim illos ſinet abſque debita caſtigatione, qui omniom caſtigator eſt. ¶Tantæ. Ita magnæ de qua ſupra. ¶Erudiit. Tribus datis legibus naturali, moſaica, & per ipſum filium euangelica. ¶Ceſſet vt impietas. Factæ ſunt quippè leges, vt earum metu bumana coerceatur audacia; tutaq; ſit inter improbos innocentia, & ipſis improbis formidato ſupplitio dematur nocendi facultas. ¶Docet. Reſpon. vtiq;. ¶Vel ſibi non ſa-

Fallimini, ah quanta caligine veſtra teguntur
Corda; opifex proprium, nonne videbit opus?
Ah popule inſipiens aliquandò intellige quæſo.
Turbaq; vulgaris ſtulta aliquandò ſape.
Ergonè ſurdus erit, vobis qui præſtitit aures?
Quiq; dedit fronti lumina, cæcus erit?
Ergonè qui gentes per totum corripit orbem,
Non etiam veſtras arguet ille vias?
Impietatis opus tantæ non arguet ille?
Qui mundum erudijt, ceſſet vt impietas.
Neſciet is, qui cuncta docet? ſapientia nobis
Omnibus vnde fluit, uel ſibi non ſapiet?
Qui te ſcire facit, venit vnde ſcientiæ menti,
Si tamen vlla tuæ eſt, neſciet acta tua?
Omnia cunctiſciens dubio procul omnia nouit,
Quæ loquitur, facit, & quæ meditatur homo.
Scit Deus, humanis quantum eſt in rebus inane:
Nam niſi, quod vanum eſt, cogitat omnis homo.

piet.

piet. Reſpon. ſapiet, eſt enim virtus ipſe & ſapientia patris. ¶ Si tamen illa tua eſt. Ideircò dicitur hoc, quia ni ſi ſapientia huius mundi ſtulta fieret apud Deum, non ignorarent Deum, qui factor eſt hominum, eorum etiam rectorem eſſe: ſed ſapientes ſunt, vt faciant mala benè autem facere neſciunt. ¶ Acta tua. Reſpon, viiq; & uerba etiam, & cogitationes, quæ ſunt arcana cordis; quod ipſe fecit, atq; ſeruatur, vnde & ſequitur optima, veriſſimaq; concluſio, Deum omnia noſſe. ¶ In rebus inane. Hoc etiam dictum fuit, ut refert hic Hieronymus à quodam ſeculari poeta. ¶ Cogitat. Ex ſe, hoc intellige: nam & bonas cogitationes, & quæ frugi ſunt Deus inſpirat. hinc, & Apoſt. dixit. Non quòd ſimus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. ¶ Mandata perennia. Ideſt perpetua, qualia ſunt præcepta decalogi, & præcipuè illa duo de dilectione Dei, ac proximi: in quibus eſt totius legis plenitudo; hinc & dicitur. habe charitatem, & fac quod uis. ¶ Quæ uis fieri. &c. Quæ 2.Cor.3. his duobus naturæ præceptis tanquàm in breui ſumma includuntur. Omnia quæcumq; vultis, Rom.13. ut faciant uobis homines, & uos eadem facite Math. 7. illis. & contra, nemini feceritis, quę pati non vultis, in his duobus lex, & prophetæ conſiſtunt; ¶ Mitius ut tolerent. Subaudi, ſæpè docebis eas: quòd eſt ſupra, ut tolerent mitius mala præſentia; ut euitent futura multò grauiora. ¶ In altum. In profundum malorum, de quo ſcriptum eſt. Peccator cum profundum malorum uenerit, contemnit. Pro.18. ¶ Lacum. Inferni. ¶ Huic peccatori. Diuinam iuſtitiam contemnenti, atque deridenti, inſidianti q. ut uiſum eſt ſuprà. ¶ Sarcula, & ligones. Inſtrumēta ſunt ruſtica, quibus effodiūtur foſſæ in cimiteriis pro ſepultura mortuorum. ¶ Me miſerum. Dolet graui talium euentu: quòd adhùc uiui ſepeliantur, videlicet, in peſſima conſuetudine. figurati per Lazarum quatriduanum: de quo alias dictum eſt. ¶ Sed mala paſſa diu. Patienter à Deo: qui patienter peccatores ſuffert, interdùm expectans eos ad pœnitentiam. ¶ Pœniteant. Licet apud grammaticos hoc uerbum non niſi in numero impersonalium coaptetur, quia tamen apud doctores excelſiſſimos catholicæ eccleſiæ, ac præcipuè Auguſtinum qui etiā profeſſus eſt grammaticam ſæpè inuenitur perſonale, icci rcò, & nos hic poſuimus illud. ¶ Agendum. A piis qui conuerſantur inter illos, & affliguntur ab eis. ¶ Præſtollandum. Ideſt expectandum, nec ita citò de Diuino murmurandum eſt iudicium. ¶ Ab arce cadant. A celſitudine potentatus, & gloriæ: non tamen hoc etiam deſiderandum eſt à bonis; ſed potius, ut conuertantur, & uiuant. Vnde, & Auguſtinus ait, vtinam qui nos exercent conuertantur ad Dominum, & nobiſcum exerceantur & ipſi, ſicut euenit Saulo, quando factus eſt Paulus: plura nāq; paſſus eſt, quàm prius intulerat. ¶ Nec niſi. Hæc dicuntur quodammodo ad ſolatium infirmorum, quos tædet tam longè fœlicitatis iniquorum, & propriæ miſeriæ. ¶ Elatos. Superbus eſt enim omnis, qui ſeſe cæteris præfert, & peccatores quos contemnit more Phariſei illius dicentis. Gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri pec- Luc. 18. catores velut etiam hic publicanus. ¶ Intempeſtiuas. Sic & Dominus nolite (inquit) ante tempus iudicare, do 1.Corin. nec ueniat is, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & occulta cordium: & tunc laus erit unicuiq; à Deo. ¶ Vl- c.4. tor. Deus qui adeſt omnino, ſed patiens eſt; neq; iraſcitur per ſingulos dies: alioquin ſi quotiens peccant homines, mox perderet illos, exiguo uacua tempore terra foret. ¶ Nec releuator adeſt. Vt is exiſtimat, alioquin adeſt omnino certaminis ſpectator, fautor, & uirium ſuggeſtor: ſicut legimus de beato Antonio, cui dicenti, ò Domine ubi eras, quando à Dæmonis percutiebar! Reſpondit, aderam quidem agonis inſpector, & tacitas uires tibi ſuggerebam, quibus ſuperares. ¶ At ſperate. Vox eſt uatis conſolantis eos. ¶ Preſto. Licet aduerbium ſit, ab aliquibus tamen putatur nomen adiectiuum omnis generis, & indeclinabile, & ſignificat id quod ſonat, citò adeſſe, & in fauorem, atque auxilium: ut in illo uerſu. Fuit nobis clementia preſtò. ¶ Denique. Poſt aliquā expectationem; quæ & ſi uerè breuis ſit, laborantibus tamen diutina uidetur. ¶ Propè fiet ei. Non quòd aliquando longè fuerit, qui ubiq; eſt, & omnia complet; ſed auxilium manifeſtum differendo uidetur longè eſſe, & quando ſubuenit apertè proximus fieri. Dilectæ ſortis. Ideſt hæreditatis, quæ olim in populo Hebreo conſiſtebat: modò quia gens illa (ut docet Ioā. in Apoc.) facta eſt Sinagoga Sathanæ, eſt in populo Chriſtiano, & uocatur Eccleſia Dei: quam adeò dilexit pater Deus, ut filium ſuum unigenitum dederit in mortem Apo. 2. in mortem crucis horrendam pro redemptione illius ab æterna morte, cui propter præuaricationem uniuerſum genus

Fęlices animæ; quas tu correxeris; & quas
Ceu pater erudiens legibus imbueris,
Sæpè docebis eas mandata perennia vitæ:
Et quæ vis fieri, quæq; cauere velis
Mitius vt tolerent, quæ ſunt mala temporis huius,
Venturi ſæcli, ne grauiora ferant,
Lenius iſta ferant, donec fodiatur in altum
Huic, peccatori foſſa profunda lacum,
Sarcula (me miſerum) foueam duriúe ligones
Non hanc effodiunt, ſed mala paſſa diu.
Suſtinet ingratos patientia longa ſuperbos:
Vt vel pœniteant, altius vt ue cadant.
Leniter intereà, tamen, & patienter agendum,
Et præſtollandum, donec ab arce cadant,
Nec niſi defoſſæ miſeros ſepelire uelimus;
Ne ſimul elatos noſq; ruina trahat.
Intempeſtiuas quicumq; exaggerat iras,
Impatiens: metus eſt, ne cadat ipſe prior.

Dum florere diu paruos uidet; anxius atque
Hinc dolet: ac ſi, non vltor adeſſet eis.
Si uerò, ſimileſq; ſui, ceu pondere magno,
Dum gemit oppreſſos, nec releuator adeſt.
At ſperate graui vos, qui ſub faſce doletis,
Fautorem vobis affore præſtò Deum.
Namq; ſuam Dominus miſerator deniq; plebem
Non procul expellet; ſed propè fiet ei.
Sed neq; dilectæ, pro qua miranda patrauit,
Funiculum ſortis deſeret illæ ſuæ.
Iuſtitia illorum donec vertatur in altum
Iudicium; & pateant, quæ latuere diu.
Qui gemuere modò ſub iniquo iudice preſſi,
Quos velut iniuſtos perculit impietas.

D genus humanum addictum fuerat. ¶ Funiculum. Ad litteram chordam hæreditatis diuiſoriam intelligebit uel
& myſticè unitatem charitatis ſignificat; qua ueri fideles re, & nomine in unum corpus capiti (Chriſto colligan-
tur;& qua ab infidelibus, uel falſis fidelibus, qui nomine tantùm, & non opere ſunt dicti Chriſtiani ſeparantur,
modò; licet inuiſibiliter. Separabuntur autem palàm, & omninò in die iudicij; ouibus ad dextram, & ad ſi-
niſtram collocatis. ¶ Pateant. Manifeſtentur omnibus. Quæ latuere diu. Sub hypocriſeos uelamento, & bona iu-
ſtorum opera, quæ modò abſcundunt ob periculum inanis gloriæ: Tunc reuelabuntur. ¶ Qui gemuere modò.
Dum hic uiuitur. ¶ Preſſi, Ve Chriſtus, & martyres, & reliqui omnes; qui propter iuſtitiam defendendam ab ini-
Sap. 5. quis opprimuntur. Vt Ioannes baptiſta. ¶ Inſultabunt. Sic etiam dicitur in lib. Sap. Stabunt iuſti in magna
conſtantia aduerſus, eis qui ſe anguſtiauerunt.
&c. ¶ Illorum. Bonorum qui nunc iniuſtè tor-
vbi ſup. quentur ab impijs. ¶ Patefiet. Manifeſtabitur.
¶ Eis. Iniquis, dicent enim intra ſe. Ecce hi, quo-
rum uitam reputabamus inſaniam, & finem il-
lorum ſine honore, quomodo computati ſunt
inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.
¶ In prauos. Vice uerſa, ſicuti nunc in hac uita,
praui in bonos quotidie inſurgunt, ita tunc bo-
ni in malos inſurgent, & ſedebunt (ut dixit Do-
Luc. 21. minus) ſuper xij. ſedes, iudicãtes xij. tribus Iſrael.
¶ Aſſeſſores. Iuxta iudices ſedentes; non quòd
iudex ille indigeat eorum conſilio, ut iudices
terreni conſiliarijs, qui uocantur aſſeſſores; ſed
ut eos penes ſe honorabiles eſſe oſtendat. ¶ In-
Iob. 20. ſtar. Ad ſimilitudinem. ¶ Intereà. Donec ue-
niat in iudicium. ¶ Modò. In præſenti uita,
dum affligimur. ¶ Horrida bella. In quibus nõ
E ſolùm res, ſed & animæ periclitantur, paciſcitur
enim Diabolus cum iniquis, quos aduerſus iu-
ſtos concitat: date mihi animas, cætera tollite
uobis, tot inſtructos. Diaboli, & mundi ſatelli-
tes, aſſiduè contra iuſtos conſpirant. ¶ Neci.
Non corporis tantùm, ſed magis animæ. ¶ Ob-
iecto clypeo. Inuiſibilis protectionis ſuæ. ¶ Cæ-
ſus. Non de cæde corporis hoc intelligendum
eſt, ſed magis animæ per deſperationem, quæ
præ nimia perturbatione interdùm mentibus
omnium inſurgit. ¶ Tartareoſq; lares. Vbi
torquentur impij, & maximè deſperati. ¶ Ver-
mis. Hic remorſus eſt ſontis conſcientiæ, qui a-
lio uocabulo dicitur ſynderesis. ¶ Propugnator.
Blandientis eſt, timoratæ conſcientiæ ſignum.

Tunc inſultabunt hylares aduerſus iniquos,
Iuſtitia illorum, tunc patefiet eis.
In paruos (recti qui ſunt modò corde) ſubactos
Tunc aſſeſſores iudicis inſtar erunt.
Quis tamen intereà mecum modò ſurget in illos?
Inq; malignantes quis mihi fautor erit?
Quiſue modò lateri præcinctus ad horrida bella,
Iunctus erit noſtro, præſtet ut auxilium?
Namq; tot inſtructos cerno, qui operantur iniqua,
Quorum acies ferri ſtricta parata neci eſt.
Quòd niſi cuncti potens Dominus, bellator et acer
Obiecto clypeo ſuſtinuiſſet eos;
Cæſus ad obſcuras paulominus ire tenebras
Inferni vrgebar, tartareoſq; lares.
Spiritus in ſtygijs habitaſſet ſedibus æger:
Immortalis vbi vermis, & ignis edax.
At ſi clamabam, mi propugnator adeſt,
Pes propè iam motus labitur ecce meus.
Protinus aſſiſtens miſerantis dextera ſurſum
Erexit, primo reſtituitq; loco.
Vulneraq; incautus ſi cominùs vlla recepi,
Eminùs, aut telo ſaucius ingemui.
Mox aderat medicus letalia vulnera curans,
Ambroſiæ ſucco ſaluificante manu.

¶ Propè motus. Non tamen omnino: ſed affectus mentis, qui pes animæ dicitur, ad improuiſos caſus impetuoſa
uehementiæ tentationis urgentis, propter fragilitatem humanam labat in primis illis motibus; ſed mox Dei gra-
tia reſumptis uiribus, & animo corroboratur ad extrema quæq; ferenda pro fide Chriſti, & iuſtitia defendenda.
¶ Labitur. In conſenſum nequitiæ uel in blaſphemiam, de qua ſupra, Deum res humanas minimè curare. ¶ Mi-
Rom. 9. ſerantis, quia (vt dicit Apoſtolus.) Non eſt uolentis, neq; currentis: ſed miſerantis Dei. ¶ Vulnera. Si peccata
ulla contraxi, uel murmurationis indignæ. ¶ Cominùs. Ob fragilitatem carnis, quæ de propè, & domeſticus ho-
ſtis eſt: unde dicitur in vulgari adagio. Nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum, quàm familiaris inimicus, eſt
enim ea, quæ dormit in ſinu noſtro, & quocumq; circunfertur à nobis vel inuitis. ¶ Eminùs. A longè, puta ab
hoſte Diabolo, vel à mundo. ¶ Medicus. Hic eſt, Chriſtus Ieſus, qui dicit de ſeipſo. Non eſt opus valentibus me-
Matth. 9. dicus, ſed malè habentibus. ¶ Ambroſiæ ſucco. Idest Miſericordiæ dulcedine. ¶ Saluificante manu. Ideſt pote-
Marc. 2. ſtate ſaluandi ſibi à patre tradita, vnde & homines illius temporis, cum paralytico peccata dimiſiſſet, & in ſignum
remiſſionis etiam ſanaſſet, iuſſiſſetq; curatum ſubleuato grabbato domum abire; clamabant, & laudabant Deũ,
F qui poteſtatem talem hominibus dediſſet. ¶ Multiplices cauſas. More periti medici, qui prius cauſas morbi in-
uentas remouere ſtudet: deinde, fugato morbo, ſanitatem introducere. ¶ Sydereo intuitu. Aſpectu ſereno, ad
gratiam infundendam verè pœnitenti paratiſſimo. ¶ Conſolatio dulcis. De remiſſione peccatorum, & ſpe ve-
niæ. ¶ Cur tamen hos. Redit ad principalem quæſtionem, vt pro ſolatio infirmorum eam ſoluat, & modeſta
vtitur interrogatione, non damnabili murmu-
re, vt ſuprà: nec enim reprehendi debent, qui
cum modeſtia quærunt rationem à Domino de
eo, quod ipſi non intelligunt pro animarum ſa-
lute, & ad compeſcendum murmurationem in-
Ab. 1. firmorum: hanc quæſtionem etiam Abachuc
propheta propoſuit coram Domino, & ſolutio-
nem inuenit: quæ & clariſſimè ponitur hic in
textu, ſcilicet pro exercitatione piorum ad maio-
rem eorum profectum permittit Dominus ali-
quandiù florere malos. ¶ Tibi adhæret. Ideſt pla-
cet reſponde nequaquàm, quemadmodum nec
patri familias ſeruus malus, & tamen aliquan-

Multiplices cauſas tamen & ſi mille dolorum
Corde meo vidit ſydereo intuitu.
Expulit has omnes tua conſolatio dulcis
Interiùs cordi fuſa repentè meo.
Cur tamen hos regnare diu, & ſæuire tyrannos,
In ſeruos pateris tu Deus alme tuos?
Numquid iniquorum tibi ſedes impia adhæret?
Num facies oculis impia grata tuis?

diu te-

A

Non equidem ſcelerata placent tibi facta, nec vlla
  Iniuſti facies impia grata tibi.
Sed quia finxiſti duri præcepta laboris.
  Sudoriſq;, opus eſt, adſit & vnde labor.
Socordes etenim vitam traheremus inertem,
  Quæ nos exercent; ni mala tanta forent.
Nec mala tanta forent, ſi non toleraret iniquos;
  Et ſæuire diu, ni pateretur eos.
Ergo exercentes animas captare laborant
  Iuſtorum; & ſimiles reddere quaſq; ſibi.
Quòd ſi non poterunt blandis, terroribus illas
  Concutient, damnis afficientq́; nouis.

diu tolerat eum pro neceſſitate domus, ac vtilitate familiæ. ¶Tuis. Reſponde non, ſicuti nec patri filius fratrum oppreſſor; & tamen non ita citò illum eiicit de domo ſub ſpe correctionis, vel alterius communis vtilitatis. ¶Non equidē. Sententia eſt veriſſima: quia non placent Deo mali; alioquin neq; morte, neq; gehenna inferni, aut aliis pœnis reos puniri mandaret. ¶Finxiſti. Non ſimulaſti: ſed verè, effingendo ſtatuiſti; vnde & luti compoſitores figuli vocantur. ¶Duri laboris. Nam ſicuti auis naſcitur ad volandum, & piſcis ad natandum: ſic homo ad laborem. ¶Sudoriſq;. Et præcipuè poſt primam præuaricationem hominis; cui ante de labore tantùm dictum fuerat: quod poſuit Dominus hominem in paradiſum voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret eum, verùm ſecuta præuaricatione, dixit ei, Maledicta terra in opere tuo: cum operatus fueris in ea, reddet tibi tribulos, & ſpinas: & in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. ¶Opus eſt. Neceſſarius eſt malus, per quem in aſſiduo labore exerceatur bonus. ¶Captare. Fraudibus allicere, & in ſuum conſortium attrahere. ¶Mulctabitur. Non ſolùm pecunia, & rerum iactura; ſed etiam morte: exemplum habes de antiquis Naboth, qui & vineæ, & vitæ iacturam paſſus eſt, de nouis. Beatam Agatham à Quintiano Proconſule, & re familiari, atq; vita mulctatam. ¶Proh dolor. Color Rhethoricus, qui dicitur exclamatio. ¶Aſt ego. Nunc ad ſeipſum redit vates, ſimul & alios exemplo ſuo docens, quid ſit agendum, cum inciderimus in has difficultates. ¶Anfractibus. Aliis, atq; aliis impiorum foueis ad nocendum præparatis; ita doloſè, vt ſi vnam uelis euitare, in aliam incidas incautus, eſt autem ſimilitudo deducta, ab obſcuris cauernarum reflexibus, tortuoſiſq; receſſibus. ¶Confugere. Ad Dominum: hoc eſt optimum remedium in humanis neceſſitatibus; cum non habemus, quid agamus ad ipſum Dominum confugere: vt vel uiam nobis aperiat euitandi periculum; aut uirtutem patienter agendi.

Gen. 3.

3.R.21.

B

Iudice ſub prauo demum mulctabitur inſos:
  Fundetur ſanguis (proh dolor) innocuus.
Aſt ego quid faciam tantis anfractibus actus?
  Quid mecum pulſus quiſq; fidelis agat?
Confugere ad Dominum properemus pectore toto;
  Paſtor vti pauidas qui tueatur oues.
Spes mea viua Deus, meus & protector, Aſylum,
  Qui facit, vt ſperem; ſpem iuuat inde meam.
Namq; uel eripiet prorſus me ex faucibus orci,
  Terrifico aut coget cœdere fuſte procul.
Nec minus iis reddet, quæ prauo corde putarunt:
  Quàm, quod patrarunt enſe, manuq́; nefas.
Iuxta nequitiam peruerſi cordis eorum
  Retribuet tandem, ſed grauiore manu.
Et diſperget eos varijs cruciatibus vrgens:
  Conteret vt vitrum, comminuetq́; pilo.
Perdet eos iudex iuſtus; Rex inclytus; atq;
  Omnipotens Dominus; cunctaq; notanſq́; Deus.

¶Aſylum. Locus refugij tutiſſimus. ¶Qui facit vt ſperem. Spei bonæ cogitationem inſpirando: neq; enim ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. ¶Prorſus me. Per mortem: neq; enim minus eripuit Machabæos pueros, permittendo illos igne torreri, & per mortem ab omni deinceps periculo liberari, quàm tres alios pueros ante eruerat de fornace ignis ardentis, non ſinendo illos igne comburi, quin imò melius proſpexit Stephano, quàm Paulo per ſportam demiſſo: ille ſiquidem ſemel tantùm lapidatus eſt, & peruenit ad coronam gloriæ. iſte poſtmodum non ſolùm ter lapidatus eſt; ſed & pluribus aliis tormentis multotiens ad necē vſq; deductus eſt, ita vt etiam frequenter tæderet eum viuere, cuperetq; diſſolui, & eſſe cum Chriſto. ¶Faucibus orci. Ideſt inferni, cui appropiat is, qui tentatur propter periculum fragilitatis humanæ, ne uictus à tædio, vel à doloribus, uel ab ipſo metu, ut Petrus, nequitiæ conſentiat, vel deſperet, ut Iudas. ¶Terrifico fuſte. Alicuius aduerſitatis in impios potenter emiſſæ, uel etiam mortis eorum; ut in Nerone & Diocletiano perſecutoribus Eccleſiæ, factum legimus. ¶Putarant. Aduerſus ſanctos conati fuerant, ſed ſubita morte præuenti nequiuerunt conatus ſuos ad effectum perducere. ¶Enſe manu. Ideſt armata manu, per exercitium poteſtatis ſæcularis, qua ſunt abuſi in dira cæde ſanctorum. ¶Tandem. Poſt longam expectationem. ¶Comminuetq́; pilo. Etenim potentes potenter tormenta ſuſtinebant. ¶Perdet eos. Quis? Reſponde. Iudex iuſtus, &c. ¶Notanſq; Deus. Contra fatuam eorum opinionem, quia non credebat actiones, ſuas à Deo uideri uel curari: ſed uidet, & curat omnia Deus: cui honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

2.Cor.16

C

QVi procul à recto. &c. Inuitantur omnes homines tam Iudæi, quàm Gentiles, tam peccatores, quàm iuſti ad canendas laudes diuinas, & ad acquieſcendum monitionibus D. N. I. Chr. ne duris ceruice eueniat, quod patribus antiquis in deſerto extinctis, eo quòd monitionibus diuinis per Moyſen famulum fidelem exhibitis noluerunt obtemperare: ſed quia minimè ſpecioſa laus eſt in ore peccatoris, idcircò in primis, & ante omnia admonet eos vates, ut qui peccando à uia recta declinauerunt, iam per pœnitentiam redeant in uiam, & quia ſatis planus eſt textus, idcircò breui ſermone exponendo tranſcurrimus. ¶Qui procul. Peccatores intelligit. ¶A recto calle. De quo in Euangelio, Arcta eſt uia, quæ ducit ad uitam: eſt autem ſemita hæc obſeruatio mandatorum Dei. ¶Moribus abſque ſale. Ideſt inconditis, incompoſitis, inſulſis, & inſipientibus: contra illud preceptū, Omnis uictima ſale ſalietur: & ſit ſermo noſter

Luc. 7.

Mat. 9.

ODE XCIIII. EX PSALMO XCIIII.

Venite Exultemus.

QVi procul à recto ſcelerum per deuia calle
  Declinauiſtis moribus abſque ſale.

D ſale ſemper conditus. ¶ Sponte redite. Sicut, & ſponte receſiſtis. ¶ Viam. Pro in uiam, mandatorum Dei, uel ad uiam, qui Chriſtus eſt. ¶ Explosis vicijs. Effugatis cum deteſtatione quadã uocis: quæ fit maximè in confeſſione uocali. Eccl. 17. ¶ Hùc & adeſte. Ad laudandum Dominum, qui uos ab errore reuocat, ueniamque promittit, & inde etiam præmia. ¶ Citi. Iuxta illud ſapientis: Ne differas conuerti ad Dominum, de die in diẽ; neſcis enim quid mali paritura ſit dies craſtinã, & ut benè nos Auguſtinus monet. Et ſi dominus promiſerit in omni tempore ueniam peccatori pœnitentiam agenti; nulli tamen promiſit uitam uſque in craſtinum per hoc nos reddens ſollicitos ad citam conuerſionem; quia quocunq; ingredimur, ſequitur mors corporis umbram. ¶ Currite. Ad confeſſionem peccatorum, & deinde ad Dei laudes, uel currere non paſſibus corporis; ſed affectibus mentis. ¶ Voce, manuque. Ideſt opere, quia fit plerùmq; manu, ut eleemoſina. 1.Cor.2. ¶ Concepta. Prius in corde, per bonam cognitionem à Deo infuſam. ¶ Iubila. Sunt ea maxima gaudia mente hylari concepta, quibus exprimendis nulla uox etiam ſummi cantoris ſufficit: & reuera, si oculus non uidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus eum, quæ uox canora poterit exprimere iubila ineffabilis gaudij? ¶ Deus noſter. Eſt utiq; Dominus Ieſus Chriſtus ſaluator noſter, & Deus noſter unà cum patre, & Spiritu ſancto. ¶ Pia confeſſio noſtra. Hæc eſt duplex, peccatorum, & laudis: illa prior, hæc poſterior: ne ſit phariſaica, & reproba. ¶ Adueniat: Duplex etiam celebratur aduentus Domini, qui præterit in humilitate, & infirmitate carnis: qui futurus eſt in uirtute magna, & maieſtate; de quo hic modò loquitur. ¶ Confiteamur ei. Hic eſt primus modus confeſſionis, uidelicet: peccatorum, ſequitur alter laudum.

Sponte redite uiam conuerſis moribus, atq;
Explosis vicijs, hùc & adeſte citi.
Currite, quid ſtatis ſegnes; properate, venite;
Vna canamus voce, manuq; Deo.
Ore ſalutari noſtro concepta canamus
Iubila: nam Deus eſt noſter; & vnde ſalus.
Hunc pia præueniat confeſſio noſtra prius, quàm
Adueniat iudex iuſtus, & ore minax.

¶ Noſtrum. Subaudi, totum, nam culpa omnino tota noſtra eſt, quãdo peccamus. ¶ Soluere uincla reis. Ideſt reatus culpam dimittere, abſoluendi uerò miniſterium ſacerdotibus conceſſit. ¶ Clemens. Ignoſcendo. ¶ Benignus. Iterum in gratiam priſtinam recipiendo. ¶ Indultor ueniæ. Etiam pœnam in toto, uel in parte remittendo. ¶ Miſeranſq; pater. Vitulum ſaginatum occidendo, & celebrãdo letum conuiuium. ¶ Confiteamur ei. Hic eſt ſecundus modus confeſſionis, laudum. ſ. laudandus eſt ſiquidem Dominus, non ſolùm, quia indulſit; ſed & quia ubi abundauit delictum, plerùmq; facit, & gratiam ſuperabundare, nouis muneribus poſteà conceſſis: ut patet in publicano ad Apoſtolatum, & ad ſcribendum Euangelium aſſumpto: ſic & in Saulo facto Paulo, ac multis alijs. ¶ Gaudeat mens. Interiori gaudio. ¶ Exultet caro. Exterius. ¶ Iubilet uox. Reſonando, & alios quodammodo ad cõmunem lætitiam inuitando. ¶ Optimus eſt quoniam. Duplex cauſa iubilationis. Gaudeat. &c. Nemo miretur has repetitiones quaſi otioſæ ſint, uel à me præſumptæ: ſunt enim Auguſtini, qui hoc in loco dicit, id quod eſt in pſalmo. Iubilemus ei, omnib' clauſulis repetendum eſſe, hoc pacto. Quoniam Deus magnus: Iubilemus ei, & rex magnus. Iubilemus ei, & ſic ſucceſſiuè. Ego uerò uarietatis gratia, & ut euitarẽ faſtidium lectoris, multipliciter uerſum intercalarem uariaui, mutatis tantummodò uerbis, eadem tamen repetita ſententia, nec niſi ter quilibet intercalaris repetitur. ¶ Cunctos ſubijtienſque. Subaudi alios Dominos ditioni ſuæ, & hæc omnia de Chriſto Deo rege regum, & Domino Dominantium, intellige: nam de patre nulla erat dubitatio, de Chriſto uerò, quia uiderant eum humana paſſum; ambigebant homines, ad quorum ambiguitatem tollendam, hæc omnia de ipſo prædicantur: ¶ Armipotens. Non lancea, uel enſe pugnando, ut homines, ſed uirtute ſuperando, ut Deus, ideò de cœleſtibus armis, hæc dicta intellige, quæ docet Paulus in ſuis Epiſtolis. ¶ Gaudia. Alius intercalaris eiuſdem ſenſus ut ſuperior. ¶ Omnes Deos. Siue Deos gentium, qui ſunt Dæmonia, ſiue potius angelos, & quoſdam ſanctos, qui participatiuè, ab ipſo Domino uerò, & natura Deo ſunt appellati dij, ut in pſalmo Deus Deorum Dominus locutus eſt, in eo uerſiculo. Ego dixi, uos Dij eſtis, & filij excelſi omnes. ¶ Non fugat ipſe ſuam. Sed potius ipſa ſe fugitiuam, retrogradamq; conſtituit, atque rebellem: proparte tamen, non omnis, poteſt etiam eſſe Lipote figura, ut minus dicto plus intelligatur: quia ſæpiſſimè reuocauit eam, per Prophetas, per Apoſtolos, & per ſeipſum. ¶ Sit Domino laus. &c. Alius intercalaris eiuſdem ſenſus, ¶ Ampla. Ideſt lata poteſtas eius. ¶ Excelſos montes. Modò ad litteram, paulò poſt intextu myſticè exponuntur, uerè enim poteſtas Chriſto data eſt in cœlo, & in terra: quòd ſi in terra ita in excelſos montes, ſicut, & in planitiẽ camporum poteſtatem exercet, in Chriſtianos maximè; qui utrobiq; habitant: ¶ Immenſum

E

Confiteamur ei: noſtrum ſcelus omne, nefaſq; ue:
Illius at proprium ſoluere vincla reis.
Confiteamur ei, quòd clemens, atq; benignus:
Indultor veniæ; quòd miſeranſq; pater.
Confiteamur ei, meritis & laudibus illum
Cantemus; pſalmi iubila noſtra ſonent.
Gaudeat, exultet, caro, mens, vox iubilet illi.
Optimus eſt quoniam, cuncta ſcienſq; Deus.
Gaudeat, exultet, caro, mens, vox iubilet illi;
Maximus eſt quoniam, cuncta potenſq; Deus.
Gaudeat, exultet, caro, mens, vox iubilet illi,
Eſt Dominus, cunctos ſubijcienſq; Deos.
Gaudia nos hylares teneant, & iubila voces,
Quòd Rex armipotens, cuncta regenſq; Deus.
Gaudia nos hylares teneant, & iubila voces,
Quòd Deus eſt. omnes exuperatq; Deos.
Gaudia nos hylares teneant, & iubila voces:
Quòd Dominus plebem, non fugat ipſe ſuam.

Luc. 15.
Rom. 5.

F

Sit Domino laus, ſit confeſſio conſona noſtro,
Quòd fines terræ continet ampla manus.
Sit Domino laus, ſit confeſſio conſona noſtro.
Excelſos montes quòd tenet ampla manus.

pelagus

Sit Domino laus, ſit confeſſio conſona noſtro;
Immenſum pelagus quòd tenet ampla manus.
Ampla manus ſiccamq́; tenet quam finxit, & inter
Vndantes pelagi ſiſtere iuſſit aquas.
At ſi propterea Deus eſt laudabilis: illi
Lætaq; mellifluo iubila danda ſono.
Commendabilior quanto, laudabiliorq́;,
Dignior utq́; hylares confiteamur ei.
Quòd plebem Hebræam populum cũ gentibus vnũ,
Vt lapis angulous iunxerit ampla manus.
Quòdq́; poteſtates ſæcli, populoſq́; minaces,
Vt pelagi fluctus ſtrauerit ampla manus.
Inſtabilemq́; prius, concuſſamq́; vndiq; gentem
Siſtere chriſticolûm fecerit ampla manus.

Ergo venite citi, ſimul & properate frequentes,
Proni ut adoremus, ſtemus & ante Deum.
Nec peccatorum nos ſarcina terreat vlla,
Quominùs vt patri ſponte cadamus ei.
Flere licet nobis, flendo placabimus iram.
Plorando fas eſt dicere: parce Deus.
Qui nos effinxit, noſtri miſerebitur vltro,
Agnoſcet Deus nos opus eſſe ſuum.
Paſtor is eſt; at nos populus per paſcua ductus,
Sub manibus mites nos ſumus eius oues.
Quare hodie vocem ſi grex audiueris eius,
Currite dicentes, adſumus ecce tibi.
Auribus obſtruſis, nec carnea corda, cauendum
Obdurentur vti ſaxea facta forent.

pelagos. Etiam ad litteram propter inſulas maris, quæ receperunt fidem Chriſti: & quia dum eſſet in naui cum diſcipulis, commouebit primo mare, deinde imperauit mari, & uentis, & quieuerunt. ¶ Siccamq; tenet. Ideſt elementum ipſum aridæ telluris, ut in Geneſi. In principio creauit Deus cœlum, & terram, paulò poſt, cum diſcreuiſſet aquas ab aquis, remanſit arida, & uocauit aridam terram: aquarum uerò congregationes appellauit maria. &c. ¶ Quam finxit, Ideſt formauit, quo ad literalem ſenſum, ad myſticum, ut iuſra. ¶ At ſi propterea. Argumentum à minori ad maius trahens nos ad intellectum ſpiritualem. ¶ Quòd plebem Hebræam cũ gentibus. Hi ſunt fines terræ, quos ſupra dixit ab ampla manu contineri. ¶ Populum unum. Fidelem, & Chriſtianum, qui ex Iudæis, & gentib⁹ ad fidem Chriſti conuerſus eſt; iuxta quod ipſe Dominus in Euangelio dixerat. Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illa, oportet me adducere: & fiet unum ouile, & unus paſtor, &c, & factum eſt, ut uidemus. ¶ Lapis anguleus. Ideſt angularis, alludit ad pſalmum, & ad Apoſtolos Petrum, & Paulum, necnon, & ad Euangelium, ex quibus omnibus habetur, quòd D. N. I. Chr. eſt ille lapis angularis, quem reprobauerunt ædificatores Iudæi, qui factus eſt in caput anguli. i. Eccleſiæ ex duobus parietibus conſtructæ. i. ex duobus populis Iudæis, & gentibus compaginatæ. ¶ Poteſtates ſæcli. Nam mare, ſæculum, & fluctus maris, poteſtates eius ſignificant, ut ſubiungitur. ¶ Populoſq; minaces. Ii ſunt aquæ maris, de quibus ſuprà, & infra, & eſt tractum ex Apocalypſi, ubi aquæ multæ dicuntur eſſe populi multi. ¶ Inſtabilem. Propter nimias perſecutiones hoc dicitur: nã tunc fiebat, quod Dominus ipſe monuerat, ſi perſecuti uos fuerint in hanc ciuitatem, fugite in aliam: eſt autem hæc illa ſicca, quam finxit Dominus. & tandem ſiſtere iuſſit in Romano Imperio, fugatis perſecutionum tempeſtatibus, quæ res cedit à conuerſione ad fidem Conſtantini magni Imperatoris. ¶ Chriſticolûm. Syncopa eſt pro chriſticolarum. ¶ Ergo uenite, Concluſio, ſeu potius illatio ex ſuperioribus collecta, quia tanta bona recepimus per D. N. I. Chr, ergo adoremus, & laudemus eum. ¶ Proni. Inclinata in terram facie more publicani inſignum humilitatis. ¶ Stemus, & ante Deum. Benè, morateq; uiuendo, & qui ſtat, uideat ne cadat, ſi per ſuperbiam alios uoluerit contemnere etiã peccatores. ¶ Nec peccatorum. Hic remouetur deſperatio ex mole peccatorum inſurgens. ¶ Sarcina ulla. Etiam põderoſa, etiam innumerabilium peccatorum; etenim fidelis eſt ſermo (teſte Apoſtolo) & omni acceptatione dignus, quia Chriſtus uenit in mundũ peccatores ſaluos facere: nec vult mortem peccatoris; ſed magis ut conuertatur, & uiuat; nullus ergo deſperet; ſed intueatur, peccatricem in pace dimiſſam remiſſis peccatis: publicanum a Thelonea ad Apoſtolatum aſſumptum; & Petrum poſt trinam negationem in primo gradu confirmatum. Latronem in cruce confitentem, & ad paradiſum inuitatum. Saulum ex crudeliſſimo perſecutore ad tertium cœlum humilem factum eleuatum; quid plura? accedamus ſecurè ad mitem Agnum, qui uenit tollere peccata mundi, ſuſcipiet reduces, qui in & ouem perditã propriis humeris ad ouile, quod eſt eccleſia dignabitur reportare. ¶ Cadamus in faciem. Quod proprium eſt electorum: nam retrorſum cadere peruerſorum eſt. ¶ Flere licet. Ecce remedium lachrimarum, aduerſus grauitatem peccatorum fœlix lacrimula (ut dicit Hieronymus) nam ſola poteſtas eius ſufficit ad reuocandum peccatorem in priſtinam gratiam: ea uincit inuincibilem, & de manu eius extorquet parata in peccatores flagella, & ſi ſola ad regem ſemper habet aditus expeditos, numquam tamen ſola redibit: ſed impetrat id, quod requirit. ¶ Parce Deus. Sic, & Daniel orabat dicens. Parce Domine, parce populo tuo. ¶ Qui nos effinxit. Ideſt plaſmauit ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. ¶ Vltro. Quia non delectatur in perditione morientium: ſed in conuerſione uiuorum. ¶ Agnoſcet. Demum & ignoſcet. ¶ Paſtor is eſt. Dominus Ieſus Chriſtus, qui dicit de ſe ipſo. Ego ſum Paſtor bonus. ¶ Per paſcua ductus. Per campos latiſſimos diuinæ ſcripturæ, per prata florida, atq; redolentia pſalmorum, & per meſſes Euangelij uberrimas. ¶ Sub manibus. Ideſt obedientes, & ad manum ſemper paratos præceptis eius obtemperare. ¶ Mites oues. Ideſt nemini nocentes, & Domino ſemper aliquem fructum boni operis reddentes, quales ſunt oues. ¶ Currite. Mutatio numeri, nec reprobanda, quia grex, & plebs, multitudinem ſignificant, & ſi ſint ſingularis numeri, quò ad inflexionem, præterea in diuina ſcriptura, & præcipuè in pſalmis frequens eſt hæc figura. ¶ Auribus obſtruſis. Ideſt obturatis; eſt autem ordo. Cauendum eſt, ne carnea corda auribus obſtruſis obdurentur. &c. ¶ Saxea facta forent. Alluſio eſt ad uaticinium Ezechielis, qui in Domini nomine pollicetur nobis cor carneum in locum lapidei, quod dicit, habuiſſe patres antiquos in deſerto, unde & lex lapidea illis data fuit, hoc eſt, dura, & in tabulis lapideis deſcripta, ad duriciam cordis eorum deſignandam. ¶ Contradixere. Dum eſſent in deſerto, & uiuerent ad terram promiſſionis. ¶ Sæpè. Et præcipuè quando ad

Marginalia: A; Math. 8.; Io. 10.; Pſa. 117.; Rom. 9.; Pet. 2.; Matt. 21.; Apocal. 17.; B; 1. Tim. 1.; C; Ioan. 10.; Ezec. 31.

Ac veluti veſtri contradixere parentes
Olim multiplici murmure ſæpè mihi.
Tempore; quo toties duri tentatio vulgi
Meq; laceſſiuit, meq; momordit atrox.
Ah quoties vaſta fuerim tentatus eremo
A patribus veſtris, quid numerare refert?
Me tentauerunt dura ceruice proterui,
Et ſunt experti, num Deus inter eos.
Cumq; poteſtatis coràm miranda dediſſem:
Eſt Deus in nobis? experiere tamen.
Vnde quaterdenis toties offenſus in annis,
Mirum, quo pacto proximus aſtiterim.
Et licet iſta mihi generatio diſplicuiſſet,
Attamen in donis officioſus eram.
Verùm Ductori ſum conteſtatus; oberrant
Hi ceruicoſi pectore, & ore malo.
Cordeq; protumpens exinde patebat eorum
Nequitia; edoctas cernere nolle vias.
Vnde ego iuraui toties commotus in ira,
Non ingreſſuros in mea regna malos,
In requiem quicunq; meam, mea regna deinceps
Ingreſſurus adeſt: ne ſimiletur eis.
Audiat ille meas voces, edoctus & illas
Impleat; ac paruos inſtruat inde meos,

D do ad reditum exploratorum uerſi in ſeditionē
dixerunt conſtituamus Ducem ſuper nos, & re-
Num. 14 uertamur in Aegiptum. &c. ¶ Toties. Decies
dixit Dominus ſe fuiſſe tentatum ab illis. ¶ La-
ceſſiuit. Moleſta mihi fuit. ¶ Momordit. De
me maledicendo, detrahēdo, & blaſphemando.
Vnde & alibi dicitur. Filii hominum, dentes eo-
rum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius
acutus. ¶ Quoties, Iam me tentauerunt per de-
cem uices, dicit Dominus. ¶ Num Deus inter
eos, Subaudi eſſet, ſunt autē uerba eorum, qui
tentabant Dominum: dicebant .n. eſt Deus in
nobis? ¶ Poteſtatis. Meæ. ¶ Miranda. In x.
plagis, Aegiptiorum in tranſitu maris rubri, al-
loquendo eos de cœlo. Manna illis quotidie mi-
niſtrando, & aquam de petra exhibendo, cum
multis aliis ſignis, & prodigiis: quæ miracula
erant omnia diuinæ poteſtatis indicia. ¶ Qua-
terdenis annis. Tamdiu moram traxerunt in
deſerto poſt exitum ab Aegipto, donec morerē-
tur omnes, qui murmurauerunt contra Domi-
Num. 14 num. & ex ſexcentis millibus armatorum homi
num abſque vulgi multitudine, qui paulò poſt
tranſitum maris rubri numerati ſunt primo, vix
duo Caleph, & Ioſue ingreſſi ſunt in terram pro
miſſionis, cæterorum cadaueribus in deſerto
E proſtratis: ſed intrauerunt filii eorum pro ipſis,
pulcherrima quidem iuuentus, & in bello for-
tiſſima. ¶ Offenſus. Varii interpretes uariè hunc
locum expreſſerunt, quidam, offenſus, & quidā,
proximus, & alii, cum diſplicuiſſet mihi, quæ pri
ma facie quaſi repugnare uidebantur, namſi, of
fenſus, quomodo proximus? & ſi proximus, quomodo diſplicuit ſibi? nos autem omnia ad concinnam conſonan-
tiam redacta, omnia expreſſa fuiſſe oſtendimus. ¶ Aſtiterim. Ideſt præſens auxilio fuerim, & ita proximus ut nec
eos dereliquerim, licet meruerint. ¶ Officioſus. Liberalis, ac munificus, multa pro illis faciendo, & multa do-
Exo. 32. nando. ¶ Ductori. Moyſi. ¶ Sum conteſtatus. Præcipuè in monte Synai poſt aureum vitulum, quem adorauc-
runt, cerno (inquit Dominus) quòd populus iſte duræ ceruicis ſit, ſine me, ut iraſcatur furor meus, diſperdamque
illos terra, & faciam te in gentem magnam. &c. ¶ Pectore, & ore. Cogitatione, & locutione. ¶ Cernere nolle. Ma-
la generatio, quæ non vult intelligere, ut benè agat. ¶ In ira. Firmiter, & ad ſimilitudinem regis iram in rebelles
populos. ¶ Mea regna. Cœlorum, non modò in promiſſionis terram, quæ figura tantùm fuit. ¶ In requiem meã.
In paradiſum, & eſt concluſio. ¶ Similetur eis. In culpa, alioquin erit, & ſimilis in pœna. ¶ Audiat, impleat, & in-
ſtruat. Ordo pulcherrimus quem ſeruandū nobis præſtet, ut in requiem æternam ingrediamur. Laus Deo. Amen.

INueterata domus licet olim fulta columnis, &c. Agitur in hoc pſalmo ingens lætitia de ſpirituali renouatio-
ne Eccleſiæ, quæ facta eſt poſt abiectionem ueteris ſynagogæ Iudæorum: ſub parabola ueteris domus deſtru-
ctæ, & in melius reparatæ. poteſt etiam applicari moraliter ad reparationem peccatoris, quæ fit per pœni-
tentiam: uerùm ſuperiorem ſenſum, tanquàm uniuerſalem amplectimur, quia omnes fuimus aliquando pecca-
tores, & per miſericordiam D. N. I. Chr. domus conſcientiæ noſtræ reſtaurata eſt, quæ ergo hic dicentur genera-
liter, unuſquiſq; de ſe ipſo dicta intelligat. ¶ Inueterata domus. Iſraeliticæ gentis, in qua olim habitabat Deus
ſpeciali cultu: eo q cæteræ gentes ad idolatriam defluxerant. ¶ Olim. Temporibus iudicum, ac Regum fide-
lium. ¶ Fulta. Suſtentata benè tecta. ¶ Columnis. Summis principibus Sacerdotum, & ſeniorum populi, un-
Gal. 2. de & Paulus dixit ſeſe contuliſſe uerbum prædicationis cum Petro, Iacobo, & Ioanne, qui uidebantur columnæ
eſſe. ¶ Parietibusq;. Vtraque poteſtate Sacerdotali, & ſæculari. ¶ Nunc. tempore aduentus Chriſti. ¶ Ma-
F lè tecta. Per aphæreſin, ideſt protecta, à diuina gratia, ſubtracta inde angelorum cuſtodia, propter ma-
litiam populi. vnde & ei à Domino dictum legi
Matt. 23. mus. Ecce derelinquetur vobis domus veſtra de
ſerta, & refert Ioſephus Iudaicæ calamitatis hy
ſtoricus auditas fuiſſe voces Angelorum ex ady
to abeuntium, qui inuicem dixerunt, abeamus
hinc. ¶ Imbribus aſſiduis. Quid ſignificent infrà
dicitur in textu, porrò tanguntur hic tria ruinæ
domus ſpiritualis ſemper incumbentia, quæ po-
ſuit Dominus in Euangelio ſub parabola dom⁹
Math. 7. materialis, dicit enim ſi quis audit ſermones
meos, nec opere complet ea, quæ dico, eſt ſimi-
lis homini ædificanti domum ſuper arenam, &
venit imber, flauerunt venti, & irruerunt flumi-
na in domum illam, & cecidit, & facta eſt ruina
eius magna. ¶ Reſoluto Glutine. Compactio-
ne. ¶ Vi flatus. Ventorum: hæc omnia infra de-
clarabuntur in textu. ¶ Fundamenta. Auaræ,

ODE CXV. EX PSALMO XCV.

Cantate Domino 1.

INueterata domus licet olim fulta columnis
Parietibusq; foret, nunc malè tecta ruit.
Imbribus aſſiduis reſoluto glutine calcis,
Vi flatus motis parietibusq; loco.
Impete torrentis cùm iam nudata paterent
Fundamenta; domus cumq; labaret hyans.
Ecce repentè furens diuerſo miſſus ab orbe
Horridus hoſtis adeſt, irruit inq; domum.
Vndiq, terribilis muros quatit ariete crebro:
Ardentes iactat culmina ad alta faces.

A

cupidæ, & ambitioſæ intentionis ſacerdotum, & principum illius tempeſtatis. ¶ Labaret. Nutaret. ¶ Hyans. In fiſſuris multis. ¶ Diuerſo orbe. Ideſt ab inferno. ¶ Irruit. Tentationibus, ac malis ſuggeſtionibus ad ſeditiones inteſtinas, & defectionem à Romanis prouocando, vel potius ad necem Chriſti, & diſcipulorum eius perſecutione incitando. ¶ Muros quatit. Vtramq; poteſtatem, vt ſuprà dictum eſt. ¶ Ariete crebro. Inſtrumento quodam bellico, quo milites utebantur in murorum deiectione, quò ad literam, cæterùm ſignificat illum metū perdendi locum, & gentem, quò quatebantur ſæpiſſimè magnatorum animi. ¶ Faces. Ambitionis, iracundiæ, odij, & inuidiæ, gulæ, atq; concupiſcentiæ, cæterarumq; cupiditatum, quibus mundi amatores ſolent inflammari. ¶ Fores. Diuini timoris, quæ benè duplices ſunt, quia docet abſtinere à malo, & facere bonum. ¶ Muri. De quibus ſupra. ¶ Laquearia. Spes cœleſtis auxilii, quæ ferè numquàm in totum perditur, & ideò dicitur inclinata pendere, & quia ad terrena potius auxilia, quàm diuina fugiebant. ¶ Denique. Poſt longam expectationem ad

Ecce fores, muriq; cadunt, laquearia pendent
Inclinata; domus deniq; tota ruit.
Hoſtis atrox lærè furit intus, & omne trucidat
Enſe virile genus; fœmineumq; capit,
Arripit infantes, cunisq; allidit; & ipſos
Proſtituit pueros; inualidosq; necat.
Irrumpit thalamos; vaſtans rapit omnia prædo,
Illicet ignis edax. Reliquiasq; vorat.
Cernitis, en quantam dederit domus ampla ruinam?
Tractaq; captiua eſt; preſſaq; ſeruitio.

pœnitentiam: nam & poſt necem Chriſti, qua Iudæi meruere ruinā, expectati ſunt nihilominus adhuc xl. annis. ¶ Ruit. Sub Tito, & Veſpaſiano Imperatoribus Romanis, deſtructa vrbe exuſtoq; templo, & interfectis cum populo Sacerdotibus, ad decies centena millia fame, gladio, ac peſte conſumptis, reliquiis captiuis, & in oēm ventum diſperſis. ¶ Hoſtis atrox. Tametſi hæc omnia ferè, ad literam in ruina urbis Hieroſolymorum genti Iudeæ euenerint teſte Ioſepho, hic tamen de ſpirituali ruina Synagogæ autoris eſt intentio: quæ etiam ſuerat non ſolùm à prophetis: ſed & ab ipſo D. N. I. Chr. prædicta in illis Verbis. Hieruſalem, Hieruſalem quæ occidis prophetas, &c. vſq; in finem, & in illa parabola. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, & reliqua vſq; in finem. ¶ Hoſtis atrox. Lucifer. ¶ Furit intus. Inter ipſos principes, ac reliquum vulgus eius gentis. ¶ Virile genus. Ideſt Cogitationes bonas, & ſana monita à virtute procedentia. ¶ Fœmineumq;. Ideſt malè ſuadas exhortationes: qualis fuit illa Caiphæ, vos neſcitis quicquam, quia expedit vobis vnum hominem mori pro populo, &c. ¶ Infantes. Bonorum operum principia. Item illos paruulos, qui iam fidei Chriſti incipiebant adhærere, de quibus (ait Apoſtolus) qui lacte adhùc opus habebant, & nondum ſolido cibo, & rurſus ait de talibus. Lac dedi uobis potum, & non eſcam, &c. ¶ Cunis. Primis fidei rudimentis, ne crederent Deum Patrem filium habere, ne crederent I. Chr. conceptum ex Virgine, quia naturæ repugnat, nec poſſibile fuiſſe D. N. I. Chr. fuiſſe filium Dei: eo quòd permiſit eum turpi mortis nece vita excedere, nec Deum extitiſſe, quia mori non potuiſſet, his, & ſimilibus quicumq; fidelis ignarus, atq; rudis perſuadetur à fide ſuſcepta retrocedere, dici poteſt infans cunis alliſus. ¶ Proſtituit. Malis uoluptatibus, & præcipuè uenereis inquinando, unde & Apoſtolus dixit. An neſcitis, quia templum Spiritus ſancti eſtis uos? quod ſi quis templum Dei violauerit, deſtruet illum Deus, & iterum, Accipiam membrum Chriſti, & faciam membrum meretricis? abſit. ¶ Inualidosq; necat. Ideſt infirmos metu mortis, vel damni rerum ad negandum Chriſtum inducit, uel fidem, quam uellent ſuſcipere, non permittit abſterrendo eos, quòd malè perituri ſunt, vt Chriſtus, & diſcipuli. ¶ Thalamos. Collegia, & particulares Synagogas, uel etiam conſcientias hominum ſingulares. ¶ Vaſtans. Quicquid bonorum conſiliorum ibi reperit. ¶ Ignis edax. Malarum concupiſcentiarum. ¶ Reliquias. Semina uirtutum, quæ in uno quoq; natura ſunt inſite, ſicut exemplum ſingulare habemus in Iuda, qui pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum, dicens peccaui tradens ſanguinem iuſtum: ſed mox hoc bonum propoſitum tamquàm reliquias bonitatis ignis deſperationis exuſſit, quò accenſus ui furoris nimio abiens laqueo ſe ſuſpendit, idem contigit in illa Synagoga: nam cum ueniſſet ad extremum, & ſi aliquo reliquiæ bonitatis ineſſent, ab igneo deſperationis furore conſumptæ ſunt, cætera quæ ſequuntur non indigent multa in repetatione, cum ipſe ea, quæ ſunt in textu ſupra poſita ſub obſcurè exponat. ¶ Veruſq;. Ad ueterem pertinens hominem peccatorem, de quo latius in alio poſt proximum pſalmo Deo Dante dicetur. ¶ Inueterata malis. Figura huius extitit ille presb. aduerſarius Suſannæ, cui dictum ſuit à Daniele. Inueterate dierum malorum, &c. quod autem ueteraſcit (vt ait Apoſtolus) prope interitum eſt, notandum autem eſt, propter uitiorum nequitiam animas, & collegia hominum, atq; ciuitates ueteraſcere, & prope interitum fieri: cōtra uerò uirtutibus florere, ac iuueneſcere. ¶ Ater. Obſcurus ab effectu: nam auari redduntur obſcuri, & apud ciues, & in animo cæci. ¶ Nudauit. Manifeſtauit, & quodammodo diſcooperuit, quod regebant ſub ſpecie religionis, & factum fuit, quando Dominus Ieſus iecit de templo ementes, & uendentes, dicens; ſcriptum eſt. Domus mea, domus orationis eſt, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronū, ſuper quibus uerbis uide omnino Diuū Hieronymum in commentariis ſuper Matt. technas eorum denudantem. ¶ Cordaq; duplicia. Propter hypocriſim, ſimulabant enim ſanctitatem, & longas orabant orationes, ut domos viduarum deuorarent, & ad pontificatus promouerentur. ¶ Vndiq; diris accinctus furiis. Hic verificatur parabola Saluatoris de ſpiritu immundo ingrediente iterum in domum, vnde exierat, cum ſeptem ſpiritibus nequioribus

Matt. 23.

B

Ioan. 11.

1. Cor. 3.

2. Cor. 6.
1. Cor. 3.
1 Cor. 6.

Matt. 27.

Hæc domus, Iſrael domus eſt, ſynagoga vetusq;,
Nequitia & cunctis inueterata malis.
Litibus, ac rixis velut imbre ſoluta fatiſcens
Glutinio pacis diſſociata fuit.
Afflauit proceres tumor, ambitioq; ſuperbos;
Vnde loco moti, præcipitesq; dati.
Ater auaritiæ torrens nudauit eorum
Terreſtres animos; cordaq; duplicia.
Lucifer hoſtis atrox ſuper aſtitit, vndiq; diris
Accinctus furijs; irruit inq; domum.
Impete quæ vaſto traxit concuſſa ruinam.
Procubuitq; cadens heu malè firma domus.
Hinc cædes animorum, operumq; dolenda bonorū
Pernicies; miſerum ſeruitijq; iugum.

Dan. 13.

C

Luc. 19.

Luc. 20.

D ſe, ideſt vniuerſis vitiis cuiùs domus nouiſſima efficiuntur peiora prioribus, & ſubiunxit, ſic erit generationi huic peſſimæ: nam circa tempus proximum mortis Chriſti, rediit in eos ſpiritus ille malignus, qui in Aegypto per idololatriam eos poſſederat; ſed in tranſitu maris rubri, in quo (licet in figura) baptizati ſunt, egreſſus fuerat ab eis, & facta ſunt opera Iudæorum nouiſſima multò peiora prioribus, donec ad interitum genus eſt deuentum. ¶ Cædes animorum. Quamuis animæ ſint immortales, quo ad ſubſtantiam eorum ſpiritualem, dicuntur tamen quodammodo per peccatum interimi, quia fiunt dignæ gehenna, & æterna damnatione, quæ mors æterna vocatur, vnde & alibi dicitur mors peccatorum peſſima. ¶ Operum bonorum pernities. Quia interim quodammodo fructus eorum, quantum ad vitam attinet æternam amittuntur, quia ſcriptum eſt. Deſſcat peccator, qui offendens in vno, factus eſt omnium reus, nam & omnes virtutes ex uno uitio detrimentum patiuntur, vt docet Aug. ¶ Seruitiiq; iugum. Etenim teſte Domino; qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. ¶ Quis nam. Quærit, & reſpondet. ¶ Te reparabit amans. Reſponſio eſt more Echo repetentis vltima verba. porrò amans iſte Deus eſt, qui adeò dilexit mundum, vt filium vnigenitum dederit in mortem crucis pro redemptione mundi. ¶ Rurſus. Quia & ante ſæpè miſeratus eos de afflictionibus, & calamitatibus, atq; miſeriis eripuit, & de ſer-

Hier. 3. uitute peccati. Nam & per alium prophetam dixerat ei, vulgo dicitur, ſi mulier reliquerit virum ſuum, & adhæſerit alii viro, nunquid redibit ad primum vltra? nequaquam, quia polluta eſt huiuſmodi mulier. Tu verò fornicata es cum amatoribus plurimis, veruntamen iterum reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te, dicit Dominus. ¶ A fundamentis. De quibus pulcherrimè cecinimus, in eo pſalmo, cuius initium eſt. Fundamenta eius in montibus ſanctis. ibi vide. ¶ Rex tuus. Hunc & Pilatus noluit cum ſuperſcriptione titulum. Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. at nunquid Iudæorum

E tantùm? quinimo teſte appoſtolo & gentium, vnde in Apocalypſi dicit. Rex regum, ac Dominus dominantium: ſed alluſio eſt ad illud propheti-

Luc. 11. cū. Dicite filiæ Syon ecce rex tuus tibi venit, &c.

Heu deflenda domus lachrimarum fonte perenni:
Poſt caſum, quiſnam te reparabit amans?
Te reparabit amans rurſus miſeratus amantem,
A fundamentis te reparabit amans.
Rex tuus ecce venit; qui fortior hoſte reuincto
Eripiat duro ſubdita colla iugo.
Qui viuos lapides ſecernat, & erigat altas
Moles; ac aurum ſufflet in igne probum.
Montibus excelſis tua fundamenta locabit,
Eiq; domo fies vrbs ſpecioſa Dei.
Ergo viri mecum Domino cantate redempti,
Melliſluo reſonet carmen ab ore nouum,

¶ Fortior hoſte reuincto. Hic tangitur illud Euangelii. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet, quòd ſi alter fortior illo ſuperueniens vicerit eum, alligabit, & deinde vaſa eius diripiet, ſpo-

Iob. 41. liaq; diſtribuet. Porrò ille fortis Diabolus eſt, de quo dicitur in Iob. non eſſe potentiam, quæ comparetur ei ſuper terram: ſed fortior illo Chriſtus eſt, qui illum vicit & alligauit, vaſa diripuit, ideſt corda hominum, in quibus habitabat, & quæ tamquàm vaſa ſua poſſidebat, ſpolia diſtribuit, eoſdem homines diſcipulis ſuis curandos aſſignauit. ¶ Duro iugo. Diaboli, vitiorum, atq; voluptatum, quibus præcipitatur in omne malum, & periculum. ¶ Viuos lapides. Sanctos apoſtolos, & reliquos lxxii. diſcipulos. ¶ Moles. Magnorum geſtorum, & præcipuè terrenorum, ac vitæ dulcis huius contemptus. ¶ Aurum probum. Corda aurea charitate flagrantia. ¶ In igne. Tentationis per tormenta, & horrendam mortem. ¶ Montibus excelſis. Ideſt apoſtolis, & prophetis, de qui-

Pſal. 45. bus alio in pſalmo. ¶ Vrbs ſpecioſa Dei. Ideſt Eccleſia iuſtorum, de qua alibi dicitur. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, de qua & Aug. multos libros compoſuit aduerſus gentiles, quibus titulum præfixit de ciuitate Dei. ¶ Ergo. Hucuſq; de titulo pſalmi, quæ faciebant ad neceſſariam eius intelligentiam iuxta doctrinam doctorum, & præcipue Aug. præmiſſa ſunt, nunc autem in uerba pſalmi ipſius fit ingreſſus, quæ deinceps habita clarè facilius patebunt. ¶ Domino. Redemptori Chriſto Ieſu, non propterea ſeiungimus patrem, uel Spiritumſanctum à cantu, etenim qui laudat filium, laudat, & patrem, nec non & amborum Spiritumſanctum, quia quorum una eſt Diuina Maieſtas, eorum & vna laus: ſed quia neſcirem diſcernere huius Trinitatis ſanctiſſimę perſonas, idcirco quandoq; cantus & laudis uerba uni, & quandoq; alteri, & rurſus alii dirigimus. ¶ Carmen nouum. Aut quod Angeli in Domini hu-

F ius redemptoris natiuitate cecinerunt, ſcilicet. Gloria in excelſis, uel ex illis quæ beata Virgo, Zacharias Ioannis pater, uel ſenex ille Simeon cantaſſe leguntur, uel furſitan etiam hoc noſtrū carmen præuidebat, aliorumq; vatum Chriſti, qui laudes eius in odis, hymnis & aliis canticis ſpiritalibus decantauerunt.

Carmen in orbe nouum Domino cãtemus: & omnis
Concinat id tellus carmen in orbe nouum.
Rex nouus, excelſuſq; Deus dominator ab alta
Arce canendus adeſt; concinite ergo Deo.
Huic Domino cantate nouo: benedicite magno
Nomini, & illius; quod Deus ipſe dedit,
Nuncia læta Dies cantus hodierna diei
Sitq; ſecuturo poſtera cuiq; dies.
Vt vetus acta dies venienti eſt facta diei
Nuncia: ſic luci, lux noua miſſa polo.

¶ Carmen in orbe nouum. Anadiploſis figura, ideſt geminatio eorundem uerborum, quibus animi iubilantis effectus exprimitur, ideo nulli mirum, ſi vbicumq; vates nos inuitat ad canendum, & iubilandum Deo, hoc utitur colore, quo & ipſe præcipuus vates Dauid, cæteriq; cantores ſæpiſſimè vtuntur, nec imperitiæ hoc aſſignandum eſt, quaſi neſciuiſſet per tautologiã aliis verbis eundem ſenſum explicare; nam ex fertiliſſima verſuum copia ſatis apparet aliis potuiſſe, ſed noluiſſe propter affectus iubili demonſtrandos. ¶ Ab alta arce. A patris ſummi dextera, vnde venit, & quò Aſcendit. ¶ Concinite. Simul cantate propter excellentiam charitatis, quæ magis inter plures elucescit, & flagrat, quàm inter ſingulares. ¶ Domino nouo. Dominus noſter Ieſus Chriſtus (vt ait Apoſtolus) heri, & hodie, ideſt ab initio mundi, & ante modò, atq; ſemper: ſed quò ad diuinam maieſtatem, quo verò ad humanitatem propter nos aſſumptam in mundi veſpere dicitur hic, & alibi interdum nouus Dominus, item quia hominem veterem, & in nequitia inueteratum renouauit, vt in alio cantabitur pſalmo. ¶ Magno nomini. De quo Apoſtolus. Neq; enim aliud no-

Act. 4. men eſt ſub cœlo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine Domini noſtri Ieſu Chr. ¶ Quod Deus ipſe dedit.

ipſe dedit, & os eius nominauit, vt dicit alius propheta, & docet Ambroſius in commentarijs ſuper Luc. ¶Nuncia læta dies. Multa uarietas expoſitorum uarietatem & obſcuritatem intulit huic loco. hi ergo duo verſus ad literam ſunt (vt ſonant) intelligendi. Subſequentes verò aliter atq; aliter. ¶Vetus dies. Veteris teſtamenti prophetia, quæ intelligentibus dies erat; cæteris autem nox. ¶Venienti diei. Nouo teſtamento, atq; Euangelicæ legi. ¶Sic luci. Lux noua, generaliter, chriſtianus alteri chriſtiano: ſpecialiter, Angelus Beatæ virgini Mariæ, in die Annunciationis, & rurſus ipſa Virgo, Eliſabeth: & Chriſtus Ioanni; in die uiſitationis, & iterum. Lux Chriſti nati Angelicæ luci, in die natiuitatis eius, & lux Angelica apparens Paſtoribus cordis ſimplicitate lucidis. Lux etiā Stellæ Magis fide nitentibus, & deinceps multis modis, ut Chriſtus lux uera Apoſtolis, qui lux mundi dicti ſunt, & vox paterna filio in baptiſmo, & transfiguratione, & demum lux Spiritusſancti diſcipulis, & illi alijs; alijsq; alij, & maximè doctor doctori. ¶Lux quæcunq; nites. Prædicatoribus, & bonis prælatis hoc præcipuè dicitur, qui doctrina, & moribus fulgent. ¶Fulgenti luci. Fideli cuiuis; uel ſuo compari. ¶Sed à tenebris. Peccatorum, in quæ interdum & ipſi propter humanam fragilitatem labuntur. ¶Surge. Iuxta illud Apoſtoli. Surge, qui dormis, & illuminabit te Chriſtus, & in Apocalypſi. Memento, unde excideris, & prima opera fac, uel admonitio eſt, vt fugiat à conſortio hæreticorum; quia difficillima eſt eorum conuerſio, & periculoſa congreſſio, & multò periculoſior conuerſatio, vnde, & Apoſtolus monuit diſcipulum dicens, Hominem hæreticum poſt primam, & ſecundam correctionē deuita; ſciens quòd ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit cum ſit proprio iudicio condemnatus. ¶Præcones. Generaliter prædicatores, & doctores omnes uerbi Dei, & ſpecialiter Apoſtoli, quibus à Domino dictum eſt. Vos eſtis lux mundi. ¶Parui mundi. Ideſt humani generis: nam homo græce dicitur etiam microcoſmos, ideſt paruus mundus, eo quòd participet omnibus elementis, & quandam ſimilitudinē habeat etiam cum cœleſtibus. ¶Salutiferi. Chriſti, qui iccircò dictus eſt Ieſus: quòd ſaluum eſſet facturus populum à peccatis eorum iuxta angelicam interpretationem. ¶Tenebras. Etiam peccatorum, propterea ſecurè cum publicanis, & peccatoribus interdum conuiuabatur, vt luce ſua tenebras eorum fugaret: quæ res patuit in Matthæo, Zacheo, & alijs compluribus. ¶Ignea. Ardens, & non conſumens: Ignem (inquit ipſe) veni mittere in terram, & quid uolo, niſi ut ardeat? ¶Iraclitis. Sic & Apoſtolus dixit Iudæis, uobis oportebat primùm prædicare uerbum Dei: ſed quia uos indignos indicaſtis; ecce conuertimur ad gentes. ¶Patrio ſolo. Quod & factum legimus, nam Apoſtoli poſt acceptam Spiritusſancti gratiam in Iudæa prædicantes remanſerunt uſq; ad illam deuaſtationem Eccleſiæ factam à Saulo poſt necem Stephani, tunc enim multi ex diſcipulis uſq; quaq; nagati ſunt per circumadiacentes regiones. ¶Inde recedentes. Propter incredulitatem eorum, & cordis duritiam, excitatamq; perſecutionem duram contra fideles. ¶Properate per orbem. Petrus conuerſo gentili Centurione, Anthiochiam, deinde Aſiam, Bithiniam, aliasq; regiones Romā uſq; luſtrauit. Paulus à Iudæa uſq; ad Illiricum circumquaq; prædicauit Euangelium Chriſti, ut ipſe teſtatur, & inde Romam adductus cum Petro poſt multorum conuerſionem pro Chriſto martyrij coronam eſt adeptus. Matthæus quoq; Aegyptum, & Aethyopiam peragrauit, Thomas utranq; Indiam, & alij alias terrarum orbis oras perluſtrarunt, donec hoc uaticinium implerunt. ¶Salutiferi regis. Chriſti ſalutem afferentis. ¶Gloria. Qua ſurrexit à mortuis, aſcendit ad cœlos, & ſedet ad dexteram patris constitutus princeps regum terræ, & iudex uiuorum, & mortuorum, & in gloria patris exiſtens cœleſtia moderatur, atq; terrena. ¶Mirandaq; facta. De quibus infrà in pſalmo huic ſimili latè cantabitur. ¶Vrbis nouæ. Ideſt Eccleſiæ, de qua ſuprà, & in Apocalypſi Ioan. vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam deſcendentem de cœlo, tanquàm ſponſam ornatam viro ſuo, &c. ¶Verbo alto. Ideſt doctrina euangelica, vt patet ex lectione quatuor Euangeliorum: ſed maximè Ioa. Euangeliſta ſermonum, verborumq; eius altitudinē vbiq; proſequitur. ¶Mirabilis. Vnde & dicunt Euangeliſtæ, quia mirabantur omnes ſuper doctrina eius, & gratia quæ egrediebatur de ore illius. ¶Facundus. Copia uerborum. ¶Verus. In ſententiis, contra oratores ſæculi, qui & ſi ſint facundi, modò perſuadeant, non curant de ueritate dicenda; ſed magis de veriſimilitudine, mille mendoſis figuris colorantes ſermonem. ¶Lucidus. Clarus, & intelligibilis. ¶Sapiens. In ſenſu, notantur hic quatuor qualitates, quas deberent habere doctores, ac prædicatores uerbi Dei, dum concionantur & docent, ut ueſtigiorum Chriſti, & omnium magiſtri, ſint imitatores. ¶Re. Breuis eſt ſyllaba, & dictio, ſed multa continet, hic ponitur pro effectu operis perfecti. ¶Factis ipſis. Expoſitio eſt eius dictionis, Re. ¶Signis, & prodigijs. De quibus plena ſunt Euangelia, differunt autem prodigia à ſignis, ſicut ſpecies à genere; nam omnia prodigia ſigna ſunt; ſed ea tantum; quæ aliquid aliud in futurum ſignificant ultra exhibitionem miraculi, ut de ficu facta arida per maledictionem Domini, ſignificabat enim Synagogam ipſam, ac gentem Iudæorum maledictam iri. ¶Exiguus uiſus, paruis. Hic ponuntur quædam antiteta, ideſt colores à contrarijs ornatiſſimi, & primus eſt, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus propter aſſumptam infirmitatem humanæ carnis ab his, qui parui erant ſenſu, & intellectu, etiam exigua præditus uirtute uidebatur, unde & dicebant. Nonne hic eſt fabri filius? & mater eius dicitur Maria? cuius fratres, & ſorores apud nos ſunt, & ſcandalizabantur in eo, apud eos uerò qui magni erant ſenſu,

Lux quæcumq; nites fulgenti nuncia luci
Eſto; ſed à tenebris ſurge; recede procul.
Dicite præcones, parui noua lumina mundi;
Ecce ſalutiferi lux noua Regis adeſt.
Luſtraturus adeſt (cantate) ſalutifer orbem;
Lux eius tenebras ignea ſola fugat.
Iſraelitis reſonent præconia primùm
Veſtra viris: patrio cantica prima ſolo.
Inde recedentes totum properate per orbem,
Currite per gentes, currite per populos.

Quanta ſalutiferi ſit gloria Regis, in omnem
Propagate locum, quaotus eiq; decor.
Concinite in populis eius mirandaq; facta,
Vt bis vt accurrant mœnia ad alta nouæ.
Dicite: Rex noſter verbo mirabilis alto eſt.
Facundus, verus, lucidus, & ſapiens.
Re mirabilior, factis & promptior ipſis,
Virtute, & ſignis, prodigiiſq; nouis.
Exiguus paruis, nigraq; ſedentibus vmbra
Igniculus viſus, paruaq; Luciuola.

A
Eph. 5.
Tit. 3.
Matth. 1.
B
Luc. 12.
Rom. 15.
Apo. 21.
C
Mar. 11.
Matt. 13.
Marc. 6.

D ſenſu,atq; intellectu, & etiam futuri magni in regno cœlorum, magnæ exiſtimationis erat ſicut Nicodemus, Centurio Capharnai, & Petrus, & ſocij. ¶Luciuola. Minimum volatile, quod tempore meſſis nocte uolans alternatim quandam paruam lucem ſub alulis abſconditam expandit. ¶Magnus at in magnis. Ideſt inter magnos, qua-
Matt.16. les fuerunt tres Magi, Io. Baptiſta vbiq; eius magnitudinem, & diuinitatem prædicans,& Petrus, qui pro ſe,& ſociis dixit, tu es Chriſtus filius Dei viui, & illi quos ſupradixi. ¶Autor. Quia per ipſum (vt ait Euangelium) facta ſunt omnia,& ſine ipſo factum eſt nihil. ¶Lux. De qua ipſe dixit. Ego ſum lux mundi,qui ſequitur me non ambulat in tenebris, & idem Euangeliſta Ioan. de illo dicit. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. ¶Lumine. Intellectus, & doctrinæ, gratiæ, & gloriæ. ¶Seruus,& à ſeruis. Peccati,ſcilicet quia qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati. Re vera autem dicit Apoſtolus,
Phil. 2. quòd cum eſſet æqualis Deo patri, exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens,Ideſt humanitatem noſtram: ſed in eo nec dolus, neq; pec-
Ioan. 14. catum ullum fuit: vnde & ipſe deſe dixit. Venit princeps mundi huius, Ideſt Diabolus:ſed in me non habet quicquam. ¶In carcere tetro. Cupiditatis,qua nihil obſcurius;cum ſit omnium malorum occaſio; quibus excæcantur, & priuantur intellectu, quod eſt lumen mentis, & gratia Dei,quæ eſt lumen animæ: deputâturq; ad teterrimum inferni carcerē propter peccata. ¶Inter

Magnus at in magnis; cunctorum & maximus autor
Maxima lux luſtrans lumine cuncta ſuo.
Seruus & à ſeruis, vinctiſq; in carcere tetro
Seruilem formam viſus habere Deus.
At dominos inter, Dominus: Dominator & orbis.
Omnia Rex noſter ſub ditione tenet.
Vilibus & vilis, contemptibiliſq; videri
Contempti in terra qui iacuere diu.
Laudatos verò celeberrimus inter, & omni
Laude probabilior; celſior atq; nimis.

1.Cor.8. Dominos: Siquidem dicit apoſtolus, ſunt Domini multi, nobis tamen non eſt niſi vnus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & alibi. Ipſe eſt rex regum, & Dominus dominantium, ſunt autem angeli, qui vocantur Domini, & præcipui illius ordinis Dominationum, in terra verò multi dicuntur Domini, & maximè principes tam Eccleſiaſtici, quàm ſeculares: ſed participatiuè, is verò vnus eſt verè omnium Dominus, & Angelorum, & hominum,
Rom. 14. & inferorum quoq; dæmonum,quia viuo ego dicit Dominus,ante me flectetur omne genu cœleſtium,terreſtrium,
E & inferorum & alibi,hic idem pſaltes. Dixit Dominus domino meo ſede à dextris meis, ideſt pater filio. Item et Euangelio vos me uocatis Dominus, & magiſter, & benedicitis, ſum etenim. ¶Ditione. Ideſt poteſtate, hinc &
Pſal. 109 ipſe dixit Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra, & in Apoc. Dignus eſt agnus accipere omnem creatu-
Ioan. 13. ram,quæ in cœlo, & ſub cœlo eſt &c. ¶Vilibus. Terrenis rebus deditis, quæ cœleſtium comparatione uiliſſimæ
Matt.vlt. ſunt. Item & crucifixoribus, & illuſoribus eius. ¶Vilis, Ita ut non modo fabri filium, & Samaritanum: ſed &
Apoc. 5. impoſtorem, ſeductorem, & dæmonem habentem, non erubuerint illum appellare. ¶Contemptibilis, Adeò ut
Matt.27. illi Barrabam præponerent peſſimum latronem,& homicidam: & inter iniquos deputarunt. ¶Contempti. Ab
Ioan. 8. angelis,& Deo, unde & per multa ſæcula non miſit ad eos prophetas, ut ſolebat. ¶In terra. Ideſt in cupiditate ſola terrenarum rerum. ¶Laudatos. Quales fuerunt Patriarchæ, Prophetæ, Duces, & Reges omnes gentis illius ab initio uſq; ad ipſum, & deinceps uſq. in finem ſæculi. ¶Nimis. Non hic ſonat in nimium; ſed ut aut Augustinum lingua uellet explicare, quòd neq; mente capiebat, dixit. Laudabilis nimis, ideſt pluſquàm dici, aut cogitari poteſt. ¶Inualidus. Propter infirmitates noſtras, quas in corpore ſuo pro nobis ipſe pertulit. ¶Triſti formidine plenus. Quia dixit in ipſo paſſionis introitu, dū ingrederetur in hortum, ubi captus eſt. Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem, & Pater ſi poſſi-
Matt.26. bile eſt; tranſeat à me calix iſte, & hæc ideò, ut ex humano affectu ſe uerè hominē aſſumpſiſſe demonſtraret; cui natura inſitū eſt mortem horrere. ¶Tremulo pauore. Ab effectu, quia pauor tremorem membris inducit, ſunt autem hi,
Pſal. 13. de quibus hic pſaltes alibi dicit. Illic trepidauerunt timore, ubi non erat timor. De temporali, ſcilicet uita,& rebus huius temporis. ¶Terribi-
Matt.21. li at vultu. Quem oſtendit iis, qui uendebant,& emebant in templo foras illos omnes eiiciendo, & curſus illis millitibus, atq; miniſtris,qui uenerant ad capiendum illum, quando abſterriti abeuntes retrorſum ceciderunt in terram. ¶Deos.
Ioan.18. Intellige, ut ſupra monſtratum eſt, ſiue gentiliū
F falſos: ſiuè ſanctos: aut etiam angelos participatiuè, tamen & ex gratia, non natura, quia uerè nullus Deos, niſi unus, pater,& filius,& Spiritus ſanctus. ¶Poſſunt. Intellige à ſeipſis,uero Deo non iubente, neq; permittente. ¶Portenta. In malam partem cape, Ideſt fœdiſſima monſtra.

Viſus & inualidus, triſti formidine plenus
His; quorum tremulo corda pauore nutant.
Terribili at vultu, nutuq; acerrimus omnes
Horrendos homines, exuperatq; Deos.
Sed quid ad horrorem mortalibus incutiendum
Siue homines poſſunt tendere, ſiue Dei?
Inualidi vermes, lutei, terrenaq; vaſa
Sunt homines: poſſunt hi nihil abſq; Deo.
At portenta Dei, quos iamdudum coluere
Deluſæ gentes, omnia Dæmonia.
Incultiq; tument faſtu, falluntq; colentes,
Humano generi ſunt inimica quidem.
Nec prodeſſe volunt vobis: ſed obeſſe laborant.
Verùm nec poſſunt id, niſi dante Deo.
Quid Dodonæas quercus? cortynnia Phæbi
Conſulitis fatui? templaq; vana Deûm?

¶Dei. Appoſitio eſt. ¶Deluſæ gentes. Ab errore, & inſipientia eorum:in quam inciderunt propter ſuperbiam, & ingratitudinem, ut docet Apoſtolus, quia cum per creaturarum cognitionem etiam Deum ipſum cognouiſ-
Rom.1. ſent inuiſibilem, non ſicut Deum glorificauerunt,dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, &c. ¶Dæmonia. Quæ ſicut ab initio diuinum honorem præ ſuperbia ſemper ambiuerunt. ¶Inimica. Propter inuidiam. ¶Dante. Ideſt concedente, uel etiam iubente, ſunt enim miniſtri diuinæ iuſtitiæ, unde & Apoſtolus, datus eſt (inquit) mihi angelus Sathanæ, qui me collaphizet, & alibi: quos tradidi Sathanæ, ut diſcant non blaſphemare. ¶Dodonæas quercus. Apud quas fatui exiſtimabant à Deo ſuo Ioue dari reſponſa. ¶Cortynia Phæbi. Vbi idem petabant; ſed utrobiq; dæmones fallebant,& deludebant eos. ¶Templaq; uana Deum. Romæ,uel etiam aliis in urbibus.

ſibes. ¶Dabit? Reſponde, non bonum, nec utile: dicebat quippe Andreas Apoſtolus, hac de cauſa dæmones homines toto tempore vitæ illorum uariis tecnis, & aſtutijs illudere, ut nihil penitus benè operantes cum morerentur, prorſus nudi hinc abirent, nihil ſecum præter peccata portantes, ſecumq; ad æterna deputarentur ſuplicia. ¶Perdita gens. Quæ ſe ſe per ſuperbiam perdidit, atq; in dies hominum perditioni intendit. ¶Sibi. Ergo multò minus alijs. Qui cœlos. Ad literam, & myſticè. Apoſtolos, animaſq; ſanctorum, hine & præſentis temporis Eccleſia dicitur regnum cœlorum. ¶Cuius in aſpectu. Hoc eſt in paradiſo, vbi ſpectatur facie ad faciem. ¶Confeſſio laudum. Quia ibi non habet locum peccatorum confeſſio, vbi nullum admittitur peccatum, & alibi, hic idem pſaltes dicit. Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. ¶Cœlituũ. Omnium tam beatorum ſpirituum, quàm animarum ſanctarum. ¶Idæa. Quid ſit exponitur in textu; eſt enim exemplar, & forma quædam in mente Dei rerum omnium, ſicut in quouis artifice, & præcipuè architecto; qui in mente ſua prius ſabricat ingenio domũ, quàm deſignet in papyro, vel quemuis modulũ ex tabulis faciat, deinde lapidibus iuxta modulum, ipſam domũ materialem ædificat, qua etiam completa, reſtat eius exemplar in mente, & hoc eſt quod vocatur Idea, ſed hæc incomparabiliter excellentior in mente Dei, eſt. ¶Horrenda. Ne contemnatur. ¶Sed amanda. Ne formidetur, & ob id fugiatur. ¶Iucunda. Vt ſummopere, & pluſquàm dici poteſt delectentur omnes in eius faciem continuo intuitu proſpicere, quæ beatitudo ſanctorum, & angelorum eſt. ¶Sed ueneranda. Ne ad riſum, uel ſcurrilitatem intuentes alliciat. ¶Alta. Quia & altiſſima. ¶Auguſta. Imperialis, & quæ ſemper videtur augeri aduentante quotidie numeroſitate ſanctorum, non quò Deus ipſe in ſua ſubſtantia ullum recipiat augmentum, cum ſit ſimplex omnino: ſed quia penes hominum reges ſic uſu euenit, vt quo plures circa ſe habẽt ſedentes proceres, eo & auguſta magis uideatur eorum maieſtas. ¶Magnificentia. Quia cuncta, quæ facit magna ſunt, & admirabilia ſanis intuentibus oculis. Licet forſam minima forma exiſtant. ¶Alit. Suſtentet, alioquin auertente luce faciei ſuæ cuncta deſtruerentur. ¶Manat. Vnde & ſanctus ſanctorum dicitur, quia cæteris omnibus ipſe ſolus ſanctitatẽ præſtat. ¶Lux indeficiens, Quia numquam exhauritur, ſed cunctis abundè ſufficit, & ſupereſt, nec vnquàm minuitur. ¶Gloria. Etiam indeficiens, ſic & vita, ita & decor; & adde omnibus his cunctis ſpiritibus, quod eſt ſurſum. ¶Deũm. Idolorum. ¶Iam tandem. Poſt longos errores. ¶Reſipiſcentes. Sapientiam quodammodo amiſſam, ſi non in vobis, ſaltem in maioribus veſtris recipientes. ¶Idola vana. Quia, vt dicit Apoſtolus, Idolum nihil eſt, ſed quæ immolant gentes, dæmonijs ſacrificant, & non Deo. ¶Sponte. Quia non multùm placent Deo coacta ſeruitia, & ſicuti ſponte receſſerunt à Deo. ¶Huic verò. Illi enim de quibus ſupra dictum eſt, non ſunt veri Domini, ſed ſicuti fuerunt iniquitatis ſerui, ſic modò ſunt & gehennæ captiui. ¶Fide. Et ea quæ per dilectionem operatur nam impoſſibile eſt ſine fide placere Deo. ¶Victima pacis. Benè pacis victima dicitur, quia homo ſeipſum quodammodo mactat, & vincit, dũ punit in ſe, quod Deo diſplicebat, & per quod bellum fuerat exortum. ¶Cymbia. Vaſa, ſeu pocula in cymbæ ſimilitudinẽ, & eſt ſpecies pro genere. ¶Sanguinis. Vt antiquitus offerebatur, & vero Deo à Iudæis & dæmonijs à Gentilibus. ¶Humanas mentes. Plenas, ſcilicet quia hoc in loco pro vaſis, & poculis poſitæ ſunt. ¶Pietate. Diuini cultus, & miſericordia in proximum, clementia quoq; erga inimicum. ¶Sed vos, & corpora viua. Hæ ſunt rationales hoſtię, & viuæ, quas iubent Apoſtoli, Petrus, & Paulus Deo à nobis offerri. ¶Cruci. Hi ſunt, qui crucifigunt carnem ſuam iuxta monita Pauli cum vicijs, & concupiſcentijs. ¶Reputate Deo. Dicenti ſine me nihil poteſtis facere, alioquin deteriores eſſetis phariſeo reprobato, qui & ſi iactabatur, inde tamen Deo gratias agebat: & meritò, quia non ſumus ſufficientes à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, qui operatur omnia in nobis, & uelle, & poſſe. ¶Gloria. Hinc Eccleſia conſueuit in finem omnium pſalmorum, atq; hymnorum gloriam Deo reddere, vt doceret nos non in nobis: ſed in Domino gloriari.

Conſiliúmne dabit vobis hæc dæmoniorum
Perdita gens? quæ nec conſuluere ſibi?
Ad dominum, verumq; Deum iam vertite mentes,
Qui cœlos fecit; quiq; gubernat eos.
Cuius in aſpectu reſonat confeſſio laudum,
Angelici cantus, cœlituumq; melos.
Cuius in aſpectu ſpecies pulcherrima rerum,
Idæa, exemplar, viuaq; forma decens.
Sanctaq; maieſtas, horrenda quidem, ſed amanda
Eſt iucunda quidem, ſed veneranda Dei.
Alta, auguſta, decens cui magnificentia; cuius
Lucis adorandæ cunctaq; fulgor alit.
Spiritibus cunctis hinc ſanctificatio manat,
Lux indeficiens, gloria, vita, decor.
Quare agite ò gentes, patriæ, populiq; per orbem
Immenſum, colitis qui ſimulachra Deûm,
Iam reſipiſcentes Idola relinquite vana,
Ad cultum veri ſponte redite Dei.

Huic vero cœli Domino terræq;, mariſq;,
Huic afferte Deo munera plena fide.
Gloria, laus, & honor ſit ſancta oblatio veſtra
Cordis contriti victima pacis eat.
Huic afferte Deo non pinguia lancibus exta,
Sed pingues animas intus amore pio.
Huic afferte Deo non cymbia ſanguinis vlla;
Humanas mentes ſed pietate magis.
Huic mactate Deo iam non animalia bruta,
Sed uos: figentes corpora uiua cruci.
Cumq; ea feceritis; non ueſtris uiribus illa,
Non veſtris meritis; ſed reputate Deo.
Nomini & illius, non veſtro, tota ferantur
Gloria proueniens, indeq; partus honos.
Sic ò ſic manibus plenis, ſic plurima vobis
Hoſtia tollatur, Thuris acerra ſimul.
Atriaq; his donis intrate decenter onuſti,
Cernui adorantes numina magna Dei.
Cuius ab horrenda facie moueatur ab ortu
Solis ad occaſum facta fidelis humus.

A

B

C

Heb. 11.

1. Petr. 2.

Rom. 12.

Eph. 5.

Gal. 5.

Ioan. 15.

Luc. 18.

1. Cor. 3.

D tiari. ¶Tolluntur. Per extollatur, morem exprimit offerentium aliquid Deo, leuant enim in altum cum oblatione manus. ¶Thuris. Incensi, cuius fumo in altum tendenti significantur orationes sanctorum, vt idem psaltes alibi precatur. Dirigatur (inquit) oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo, & in Apoc. stetit (inquit) Angelus iuxta aram templi habens thuribulum aureum in manu sua, & data sunt ei incensa multa, quæ sunt (inquit) orationes sanctorũ, & ascendit fumus aromatũ in conspectu Domini. ¶Acerra simul. Vasculũ est, in quo thus à clerico sacerdoti benedicendũ offertur, quod & nauiculam dicunt pp similitudinẽ. ¶Decẽter onusta. Quia
Exo. 23. scriptũ est: non apparebis in conspectu meo uacuus. ¶Cernui. Inclinati more religiosorũ, quasi cernentes humũ curua facie, & toto corpore proni. ¶Numina magna Dei. Propter tres personas, & unã diuinitatẽ. ¶Horrenda & amanda subaudi, nõnibus de quibus suprà. ¶Humus. Idest homo ex humo factus, hinc & in Hæbrea lingua Adã dicit quasi hum' rubra: cuiusmodi coloris dicĩẽ esse terra noua, nec adhùc exculta. ¶Dominus. Chri. ¶Regnauit Ab

Dicite, quod ligno Dominus regnauit ab alto
Gentibus in cunctis, quæ ratione vigent.
Altum ligni huius quis nouit? siue profundum?
Quàmq; sit id longum? Brachia lata quoque?
In cœlum pars alta docet spem ponere ligni,
Ad charitatis opus brachia lata monent,
Perseuerare docet ligni pars longa; profundum
Inscrutabilia iudicia esse Dei.

alto ligno, tametsi modernis in codicibus in ver-
bis psalmi nõ adsint hæ duæ dictiones. ab alto li
gno, in Augustinianis tamen, & in his, quib' Cas
siodorus, utebantur, & alij antiquiores, aderant.
Vnde, & ipsa ecclesia, quæ non potest errare, ap-
probauit hanc sententiam canendo ipsa in hym-
no, sanctæ crucis. Dicite in nationibus, quia re-
gnauit à ligno Deus, & intelligitur de ligno cru
cis ad literam, & hoc uidemus adimpletum es-
se. ¶Altum quis nouit? Hic tangitur id, quod
Eph. 3. ait Apost. Vt positis comprehendere cum cæte-
ris sanctis: quæ sit latitudo, & longitudo, & sub-
limitas, atque profundum; quod dictum passim
Diuus Augustinus exponit, ut hic etiam nos de mysterio crucis, & charitatis Christi prius, deinde & nostræ: nam alta illa crucis pars, quæ supra caput fuerat erecta, significat Christum passum esse, ut superum patri obsequendo
E sedes uacuas angelorum ex redemptis per crucem hominibus impleret, per latitudinem, quæ in transuerso ligno crucis extenditur, innuit charitatem Christi per opus redemptionis apertissimè demonstratam ab amicis usq; ad inimicos crucifixores, & Iudæos, & Gentiles extensam fuisse, per longitudinem uerò palli; siue stipitis, quo regebatur reliqua corporis pars usque ad pedes; signata est perseuerantia charitatis Christi usq; in finem. Vnde & Ioan-
Ioan 13. nes Euangelista dixit. Cũ Dominus Iesus dilexisset suos, usque in finem dilexit eos i. usq; ad ponendam animam
Ioan. 15. pro illis, quia maiorem charitatem nemo habet, quàm, ut animam suam ponat quis pro amicis suis; pars autem profunda eius ligni, quòd altè defossum est in terra, nobis indicat inscrutabile iudicium Dei, de morte filij pro redemptione serui, & quare Iudæus inde, qui erat populus dilectus excæcatus sit: gentilis uerò prius cæcus intellectu, inde ad salutem illuminatus est. Item significat Christum non solùm pro uiuorum redemptione, qui tunc erant, & post uenturi fuerant, esse passum: sed etiam pro omnibus electis, qui à mundi initio in profunda terra ante defuncti tenebantur inclusi, & hæc quò ad Christi charitatis mysterium, quò ad nostram attinet, expone ut in textu. ¶Altum. Idest altitudinem, sic & longum. i. longitudinem. ¶Brachia lata. Idest latitudinem, quæ dictiones hoc genere uersuum minimè capiuntur. ¶Spem nostram. Laborum optatam mercedem qui ex charitate fiunt. ¶Monent. Quia per manus, & brachia, ut plurimum talia exercentur pietatis, & charitatis opera. ¶Perseuerare.
Matth. x. Nam perseuerantia opus integrum perficit, qui enim perseuerauerit usque in finem hic saluus erit. ¶Inscruta-
c. 14. bilia. Sicut, & Apostolus monuit his uerbis. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompre-
Rom. 11. hensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiæ eius? ¶Molliat illud. Interiori inspiratione per misericordiam. ¶Pectus. Vt Mathæi, Zacheiq; publicanorum, Mariæ Magdalenæ, Latronis, & Sauli persecutoris. ¶Hoc durum.

Non est quærendum, cur pectus molliat illud?
Cur sinat hoc durum? Diues hic? ille miser?
Est enitendum, cum te vocat intus, vt adsis,
Auersum reuocat; sponte redire velis.
Hoc veluti sceptro terrarum concutit orbem,
Corrigit, ac firmat; ne moueatur adhuc.
Cumq; thronum veluti iudex conscenderit æquum,
Hæc sua virga potens iudicialis erit.
Hac populus omnes olim discernet; ab hædis,
Vt solet interdùm cernere pastor oues.
Hinc superi iam nunc lætentur; & atria cœli
Pandantur; ciues excipiantq; nouos.

Vt Iudæ proditoris, & multorum ex principibus
sacerdotum sicut Annæ, & Caiphæ, & Latronis
alterius, qui à sinistris pendebat, cum mille alijs,
qui omnes iusto quidem Dei iudicio ex proprijs
eorum culpis sinuntur in dies magis, ac magis
indurari, & Pharaoni per similes esse, donec in
sua obstinatione usque ad finem perseuerantes,
de medio per mortem rapiantur ad æternos cru-
ciatus. ¶Diues hic. Impius, & pertinacissimus
F in malo. ¶Ille miser. Cuius pectus emollitum
est ad pœnitentiam: de his causam rationabi-
lem uide, supra in psalmo nonagesimo tertio, in
quo quæritur, quare mali florent? & boni hoc
in sæculo affliguntur? ¶Enitendum. Et uis no-
Matt. 11. bis ipsis faciẽda est; quia regnum cœlorum uim
patitur, & uiolenti rapiunt illud: nam carnis ap-
petitus, malaq; consuetudo uincenda cum Dei
gratia, & spiritui reluctanti subijciẽda est. ¶Vo-
cat. Prima uocatione ad fidem. ¶Auersum. Post modum per peccatum graue. ¶Reuocat. Ad pœnitentiam. ¶Sponte. Propter liberum arbitrium, cui uim non vult Dominus facere, decet enim concessum à principe benefi-
Matt. 24. cium esse mansurum, ut & bonum nostrum conuersionis sit gratum, ex quo spontaneum: nam non placet Deo coacta seruitia. ¶Hoc ueluti. Redit ad lignum crucis. ¶Concutit. Sibi, & utili terrore ad pœnitentiam. Nam hoc signum filij hominis apparebit in cœlo, cum uenerit ad iudicandum, & tunc plangent se super se omnes tribus terræ. &c. ¶Corrigit. Modò dum moram facit ad ueniendum. ¶Orbem terrarum. Idest homines, continens pro contento, & est tropus Metonomia, quæ locutio frequentissima est in prophetis, & maximè in psalmis. ¶Ne moueatur adhùc. Vt olim ad Idololatriam. ¶Iudiciali. Qua iustos ab impijs discernet. ¶Olim. Quod modò in singulos fit in die mortis uniuscuiusque, tunc uniuersaliter in omnes homines fiet generale iudicium. ¶Ab hædis.

hædis. Ideſt à peccatoribus,qui ædorum appellatione propter fœditatem,petulantiam, ſcurrilitatem,& uexationem bonorum,& infructuoſitatem comprehendi ſolent,& ita in Euangelio colligere licet, vbi dicitur. Cum Dominus uenerit in maieſtate, mittet angelos,qui congregabunt omnes ad iudicium,& tunc ſeparabit eos,ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis,& oues à dextris, ædos autem à ſiniſtris ponet. ¶Lætentur. De conuerſione hominum,& eorum redemptione per mortem Chriſti. ¶ Pandantur. Quæ uſque ad aſcenſionem Chriſti nunquàm patuerant hominibus. ¶ Ciues nouos. Ad fidem conuerſos ſanctos, qui ab Abel iuſto uſque ad illa tempora deſcenderant in carcerem inferni in ſinum Abrahæ. ¶ Colonia cœlo pro ad cœlum. Tangit morem Romanorum, A Matt.25.

Exultet tellus,quòd miſſa colonia cœlo
Iam teneat ſedes,poſſideatq; nouas,
Et mare feruefcat,fluctus tollantur in altum,
Par tempeſtati ſit noua lætitia.
Aequora tunc campi gaudebunt: plenaq; rura,
Ridebunt in eis arbor,& herba virens.
Omnia quinetiam ſyluarum ligna, rubiq; ;
Tunc exultabunt à facie Domini,
A facie Domini mites,manſuetaq; corda
Colletabuntur,proficientq; magis,
Quiq; diu ſteriles fuerant,& pectore duro,
Tunc fructu fient vberiore pij.
Namq; verebuntur; veniens nouus arbiter æqui,
Ne luteas mentes iudicet ore graui.
Ex æquo venturus enim qui iudicet orbem,
Ex vero populos qui ſecet enſe malos,

& aliarum quarundam gentium, quæ interdum mittebant ex ſuis habitatores nouos ad prouinciam ſui iuris factas: ſic & tellus mittit homines ad cœlum per D. N. I. Chriſtum ſui iuris factū. ¶Et mare. Sæculum præſentis temporis, qui & mundus in Euangelio dicitur. ¶Ferueſcat. Furore prius,deinde re intellecta, etiam exultatione ſanctorum, qui è mūdana conuerſatione ad fidem conuerſi poſt mortem non ad infernum, ut prius,ſed ad cœlum conſcendunt. ¶Aequora tunc campi. Iſti ſunt mites,& manſueti, quibus datum eſt, ut poſſideant terram uiuentium. ¶Plenaque rura. Vel ad literam, præ gaudio aſcenſionis Domini ſecuta eſt telluris vbertas magna, uel myſticè impleta ſunt fidelibus ad Chriſtum conuerſis: prædicantibus Apoſtolis reſurrectionem,& aſcenſionem Domini Ieſu, quæ eſt initium,ac ſpes reſurrectionis humanæ, & indicantibus regnum cœlorum patere fidelium animabus, & coronas gloriæ eum immortalitatis ſtolam iam donari uictoribus in cœlo. ¶Arbor. Myſticè altitudo perfectorum. ¶Et herba virens. Simplicitas adhuc lactantium in Chriſto,de quibus alibi. Ex ore infantium,& lactentium perfeciſti laudem. ¶Syluarum ligna. Gentilium corda prius ſterila,& aſpera,nunc autem conuerſa bonorum operum facta fructifera. ¶ Rubiq; Peccatores nequiſſimi,& maximè eccleſiæ perſecutores,qui ſanctos ut ſpinæ pungebant,ex eis tamen,& multi ſunt ad fidem conuerſi, & factæ ſunt roſe,per martyrium. ¶Mites. Qui ſupra æquora campi dicebantur. ¶ Steriles. Hæc ſunt ligna ſyluarum. ¶Fructu uberiore. Pietatis,miſericordiæ,& aliorum bonorum operum. ¶Verebuntur. Subaudi id, quod ſequitur † pœnas in iudicio à prædicatoribus comminatas. ¶Veniens. Ad iudicium,ſicut,& angeli dixiſſe leguntur. Hic Ieſus,qui aſſumptus eſt à uobis in cœlum ſic ueniet quemadmodum uidiſtis eum euntem in cœlum. ¶Luteas mentes. Ideſt ea terrenorum delectatione,quaſi terrenas factas, minatur autem illos immiſericordes,& auaros, quibus iudex dicturus eſt, ut habetur in Euangelio. Ite maledicti in ignem æternam. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare.&c. ¶Ore graui. Dura faciæ, uultuq; minaci. ¶Ex æquo. Ideſt æquitatis iure. ¶Ex uero. Ideſt iuſtitiæ ueritate,puniendo male meritos:ut prædixerat ſe facturum. ¶ Secet enſe. Ideſt iudicij ſeueritate, ex Daniele ſumptū eſt,qui peruerſo ſeni dixit. Ecce angelus Domini ſuperne eſt,qui accepta ſententia ſecet te mediū. ¶ Eia age. Cōcluſio eſt qua exhortatur reliquias Iudæorum, ut fide ſuſcepta tranſeant ad nouam ciuitatem Dei, B Act.1. Dan. 13.

Eia age quiſquis adhuc miſer es,captiuus,& exul,
Euerſæq; domus reliquiæ minimæ.
Vrbis ad alta nouæ,melioraq; mœnia tranſi,
Dum licet,ac Iudex protrahit vſq; moras.
Dum ligno pietatis adhûc inſignia pendent.
Dum pius à ligno regnat vbiq; Deus.

ideſt Eccleſiam ex utroq; pariete.i. ex gentibus, & Iudæis collectam antequàm iudex Chriſtus adueniat. ¶ miſeri Iudæus multis ut uidemus afflictis miſerijs. ¶Captiuus. Diaboli,& Romanorum,& exul ab utraque patria cœleſti, & terrena. ¶Euerſæq; Domus. Synagogæ, & urbis Hyeroſolymorum. ¶Reliquiæ minimæ. Alluſio eſt,ad illud uaticinium Eſdræ prophetæ; Si fuerit numerus filiorum Iſrael ſicut arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. ¶ Vrbis nouæ. Ciuitatis Dei,de qua ſupra ſatis eſt dictum. ¶Melioraq; mœnia. Quantò melius,& excellentius eſt teſtamentum nouum ueteri: Euangelium lege, baptiſmus,& reliqua ſacramenta circonciſione, & ueteribus illis carnalibus obſeruantijs, & demum quanto melius eſt regnum cœlorum terra promiſſionis. ¶ Dum licet. Licet autem, dum uiuit unuſquiſq; quàndiu moram facit ueniendi iudex Chriſtus. ¶ Ligno. Crucis. ¶ Inſignia. Miſericordiæ, quæ fuerant acerbæ paſſionis myſteria,ſicut claui,lancea,& reliqua,quæ circa crucem pingi ſolent:poteſt etiam intelligi de cicatricibus in manibus Chriſti: quæ patri uſq; ad diem iudicij oſtenduntur captandæ ueniæ gratia. Sed in die iudicij erunt inſignia exprobrationis,iuxta illud. uidebunt in quem pupugerunt. ¶Regnet ubiq; Deus. Vtinam, & in nobis regnet. vt et nos in illo,cum illo,& per illum regnemus,cui cum patre, & ſpiritu ſancto,honor, & gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen. C Ao. 1. Hach. 12

INelyta terra fuit ſæuo uſurpata Tyranno. Inuitantur hoc in Pſalmo fideles ad Spiritualem exultationem ſuper recuperatione terræ ſanctæ.i.totius orbis ſanctorum omnium, cuius terræ tyrannidem ſibi Diabolus uſurpauerat partim idolatria,multiſq; alijs ſuperſtitionibus uanis,& partim cupiditate peccatorum, & malorum omnium radice, Iudæos.ſ. iis laqueis: Gentiles uerò ſuperiori ſagena ſub miſera ſeruitute diu tenens irretitos. At aduent'. D. N. I. Chr. perdidit utruſq; . ¶ Inclyta terra. Non ſolùm Iudæa, ſed electorum omnium, & prædeſtinatorum corda tunc temporis terrena,quia terrenis dedita. ¶ Sæuo Tyranno. Diabolo, qui adeò diligit,teſte Ambroſio,ſibi ſubditos,ut Gluto procellos. ¶Corruptum. Carnis uoluptatibus,quæ mortem inducunt. ¶Diris ædibus. Et corporum,ſed magis animarum. ¶Miſeri ciues. Naturali adhuc intellectu prædìti,& pij adhuc,præ-

ODE XCVI. PSALMO XCVI.
Dominus regnauit exultet terra.

INclyta terra fuit ſæuo vſurpata Tyranno:
Corruptum & diris cędibus omne ſolum,
Propterea miſeri ciues languere relicti:
Ingemere: & taciti rore rigare genas.
Luminaq; ad cœlum, ſuſpiria pectore ab imò,
Quandoquidem voces tollere non poterant.

D cipuè in Iudæorum gente: in qua ſemper reli-
quiæ proborum remanſerunt, uſque ad Chri-
ſtum; cui poſtmodùm adhæſerunt. ¶ Langue-
re. Pro languebant, figura eſt non poetarum
modò, ſed & ſcribentium hyſtorias: ut ponatur
infinitus modus pro imperfecto indicatiui. ¶ Et
taciti. Quia non audebant apertè malos redar-
guere, ne deteriores illi euaderent, & ſeipſos in
diſcrimen inutile conijcerent: nam extremæ de-
mentiæ eſt (ut ait Hieronymus) nihil aliud re-
darguendo proficere, ſed odium tantùm quę-
rere. Luminaq; ad cœlum. Supremum, ſed op-
timum remedium, pro peccãtium ſalute Deum
orare: ut pro peccatorum uinculis, quibus tenentur aſtricti per Sathanam, à potenti Deo ſoluantur. ¶ Rex
pius. Chriſtus, qui ſola pietate terram noſtram à ſeruitute Diaboli ſua morte redemit, & liberauit. ¶ Ab alta ſpe-
cula. De cœlo prius, deinde ab alta cruce: ubi
teſte Paulo pro noſtra liberatione cum gemitu,
& lachrimis orauit, & exauditus eſt pro ſua re-
uerentia. Diu tortum. Diabolum, dixiſſe ſiqui-
dem illum legimus, Quare ueniſti ante tempus
torquere nos? Item diu tortum hac ambiguita-
te, utrùm eſſet Ieſus filius Dei; ſi.n. cognouiſſent
(inquit Apoſtolus) numquàm Dominum glo-
riæ crucifixiſſent. ¶ Corpore ſumpto. Ex uiſce-
ribus beatæ virginis Mariæ: & ut inimicum fal-
leret, & qui in ſua deitate impaſſibilis erat, & im-
E mortalis: noſtra carne infirmitates noſtras pa-
teretur, & ipſam mortem. ¶ Deluſit. Vt patet
ex tribus illis tentationib⁹ notiſſimis, & ex mor-
te. ¶ Conſeruitq; manus. Pugnando contra il-
lum, ut ipſe teſtatur in illa parabola. Cum for-
tis armatus poſſidet atrium. &c. ¶ Horrendo cõ-
flictu. Supremò paſſionis eius, & crucis. ¶ Acer-
ba vulnera. Quinq; plagas, manibus, pedibus, & latere perfoſſis. ¶ Carceris. Inferni, ut dixit Io. Euangeliſta in
Apoc. & Auguſtinus in ſermone feſti Reſurrectionis. ¶ Inde. Ex inferno tertia die reſurgens. ¶ Pulcherrimus.
Gloria reſurrectionis, & ſtola immortalitatis indutus. ¶ Exiliens. Inuitis cuſtodibus, clauſo etiam ſepulchro. ¶ Ci-
Matt. vlt. ues. Et eos, quos ex inferno ſecum adducit; & alios, qui in mundo adhùc uiuebant, ad alta uirtutum ſpe ad cœ-
Io. 12. lum aſcendendi induxit. ¶ Regnandam. Per conuerſionem hominum ad chriſtianam religionem. Data eſt (in-
quit ipſe) mihi omnes poteſtas in cœlo, & in terra. ¶ Iuſtitiæ. Maioris, quàm fuerat illa ſcribarum, ac phariſæo-
rum, Euangelicæ. ſ. ¶ Iudicijq; uia. Tunc diſcretionis, de quò iam ante dixerat. Nunc iudicium eſt mundi, nunc
Matt. 10. prin. hu. mun. eijcie. for. & ego ſi exalt. fu. à ter. om. trah. ad meip. & rurſus. non ueni pa. mit. in ter. ſed gla.
ueni enim ſep. hom. adu. pat. ſu. & fil. ado. mãt. ſu. & nur. adu. ſocr. ſu. & ini. hom. dom. eius. ¶ Exultet tel-
lus. Humana. ſ. hoc eſt hominum pectora. ¶ Ab.
alto. Ligno crucis, & ab alto cœlo. ¶ Inſulæ, &
æquoreæ. Hoc eſt habitatores maritimarum in-
ſularum, quæ multæ ſunt. ¶ Aequa mente. Vt
ſeruiant ei propter ipſum, & regnum cœlorum:
ſed plurimi ad mercedes temporales: quibus ceſ-
ſantibus, aut ſeruire deſiſtunt, aut præ rabiæ cu-
piditatis in hæreſim lapſi conuertuntur in lu-
pos. ¶ Sine mente. Ideſt ſine intellectu, & im-
F memores ſalis, quem manducauerunt in aula
principes noſtri, & Eccleſiæ, quando benè erat
eis, & omnia ad vota fluebant. ¶ Nubes obſcu-
ra. Negatur eis ſana intelligentia ſcripturarum,
& cæci fiunt, vnde & Dominus legitur dixiſſe.
Io. 9. In iudicium ego in hunc mundum ueni, ut qui
non vident, videant, & qui vident cæci fiant, &
alibi. Viſu uidebitis, & non uidebitis: & rurſus,
ut uidentes non uideant, obſcurauit. n. eos ma-
licia cordis eorum, & Apoſtol⁹: Obſcuratum eſt
inſipiens cor eorum. ¶ Caligoq. denſa. Propter
craſſam, & ſupinam eorum ignorantiam. ¶ Con-
ſpicuam faciem. Claram D. N. I. Chr. notitiã,
& diuinitatis, & humanitatis, eo tamen modo,
quo poteſt agnoſci Deus in ſæculo, tamquàm
per ſpeculum in ænigmate. ¶ In quibus. Ideſt
in quorum cordibus: nam per fidem (ut ait Apoſt.) habitat Deus in cordibus noſtris. ¶ Sedet. Etenim anima iu-
ſti ſedes eſt ſapientiæ: porro Chriſtus eſt ſapientia, & uirtus patris. ¶ Nitidis radijs. Interioris inſpirationis. ¶ Lu-
ſtrat. Purgat, & illuminat. ¶ Pios ſedem ſuam. Appoſitio eſt, ſunt enim pij, & iuſti ſedes Domini, ut dictum eſt.
¶ Fulgore

Rex pius vnde graues ſpecula miſeratus ab alta
Languentum gemitus, attulit vltor opem.
Namq; diu tortum mortali, corpore ſumpto
Hoſtem deluſit; conſeruitq; manus.
Vulneraq; horrendo conflictu paſſus acerba,
Strauit eum tandem pectore magnanimo.
Proſtratum vinxit, vinctumq; retruſit in ima
Carceris; hunc manicis, compedibuſq; premens.
Indeq; victor ouans hylari pulcherrimus ore,
Exiliens, ciues liber ad alta vocat.
Regnandamq; iterum tellurem ſuſcipit almam,
Iuſtitiæ ſceptro, iudicijq; via.

Iam nunc exultet tellus regnante per ipſam
Hoc uero Domino; factaq; læta canat.
Carmina læta canat, Dominus regnauit ab alto
Lætetur tellus, inſulæ, & æquoreæ,
Sed quia non omnes ſunt æqua mente fideles,
Huic magno Domino, ſed ſine mente graues.
Hunc nubes obſcura tegit, caligoq; denſa.
Conſpicuam faciem ne penetrare queant.
In quibus at veluti ſolio ſedet intus eburno,
Iuſtitiæ nitidis luſtrat eos radijs,
Iudicijq; pios ſedem fulgore coruſco
Corrigit ipſe ſuam; ne maculoſa fuat.
Namq; potens ignis mira virtute præibit
Nubibus exiliens, in quibus ipſe latet.
Mira quidem, ſed vera cano. incendentur iniqua,
Hoc inimicorum pectora ab igne graui,
Inflammabuntur nihilominus intus, & ipſa.
Mollia amicorum pectora ab igne leui.

¶ Fulgore coruſ. Ideſt terrore diei iudicij, & gehenæ, atque pœnarum æternarum. ¶Fuat. Verbum antiquum, A
quo, utimur, niſi in hac perſona, & ſignificat idem quòd fiat, uel ſit. ¶Potens ignis. De quo ipſe dixit in Euange-
lio. Ignem ueni mittere in terram: & quid uolo, niſi ut ardeat? non enim intelligendum eſt hic de igne illo mate- Luc. 12.
riali, quo mundus ante iudicium corripiendus eſt, de quo Petrus in Epiſtola, & Ioan. in Apoc. & de quo canit Ec- 2. Pet. 3.
cleſia. Quia uenturus eſt Dominus iudicare ſæculum, per ignem. ¶Nubibus. Ideſt à prædicatoribus verbi Dei, Apoc. 6. & 21.
de quibus. Eſaias propheta dixit. Qui ſunt iſti, qui ut nubes uolant. &c. Et Gregorius in humilia piſcatoris Pe- Eſa. 60.
tri aperte interpretatur nubes verbi Dei concionatores eſſe, eo quòd leues abſq; terrenarum rerum cura diſcur-
rant, & fulgurent miraculis, terrent minis; & compluant corda terrena doctrina ſalutari. ¶ In quibus ipſe latet.
Per ſpiritum ſuum ſanctum. vnde & eis dictum fuit. Non eſtis vos, qui loquimini; ſed ſpiritus patris ueſtri, qui
loquitur in vobis, & Apoſto. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt no-
bis. ¶Mira quidem. In hoc eſt mirum, quia contrarios effectus uidetur hic ignis operari, in aliquibus mollire cor-
da ad pœnitentiam: in alijs duritiem quãdam ad perſecutionem ſanctorum: ſed hoc eſt propter malam diſpoſi-
tionem animorum, ſicut dicimus in eadem medicina, quæ in diuerſis corporib' uitam, & mortem operatur, prop-
ter uariam humorum diſpoſitionem. ſimile quodam dixit Apoſto. de odore bonæ famæ ſanctorum. Chriſti (in-
quit) ſumus bonus odor in omni loco, alijs quidem odor vitæ in vitam, alijs uerò odor mortis in mortem; poſſu- 1. Cor. 2.
mus etiam dicere, quod in alio cantatum eſt pſalmo, hoc eſſe unum ex inueſtigabilibus iudicijs Dei, Non eſt quæ-
rendum, cur pectus molliat illud, Cur ſinat hoc durum: Diues hic, ille miſer. ¶Igne graui. Iracundiæ, & furoris,
ut patuit in principibus ſacerdotum Iudæorum, & Gentilium, qui incenſi ſunt audita Chriſti prædicatione ad per
ſecutionem Eccleſiæ. ¶Amicorum. Futurorum per conuerſionem ad fidem, non qui tunc eſſent. Simile huius
habemus in Euangelio, & alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili: ſed illas opportet me adducere, & fiet
unum ouile, & unus paſtor, non quæ tunc oues eſſent: ſed quæ futuræ erant, per prædeſtinationem ergo tales ſer- Ioan. 10.
mones ſunt intelligendi: nam ex quo, & amici, & oues prædeſtinati ſunt, poſſint uerè, & amici, atque oues nomi-
nari. ¶Igne leui. Spiritusſancti, qui calefacit, inflammat, & non conſumit. ¶Ardebunt. Expoſitio clarior eſt ſu-
perioris ſententiæ. ¶ Necent. Hæc omnia in
Chriſto, & Diſcipulis, ac ſanctis Martyribus fa-
cta eſſe conſtat; diripuerunt enim perſecutores
eorum bona, carnẽ inexquiſitis lacerauere tor-
mentis, & tandem necauerunt eorum corpora,
quia animas non potuerunt. ¶Vt tribuant. Pro-
pria pauperibus Chriſti ſeruis; ſicut illi, de qui-
bus in Act. Apoſt. legimus: qui mox ut fuerant
conuerſi, uendebant agros; preciumq; afferebãt
ad pedes Apoſtolorum. ¶Solident. Infirmos B
adhuc, & recentes in fide; quam rem non ſolum
Paulum, & Apoſt. legimus feciſſe: ſed & Seba-
ſtianum, qui ſub chlamyde militari, Chriſtũ ge-
rens abſconditum, exhortabatur, & conſolida-
bat infirmorum animos, quos uidebat in tor-
mentis deficere, ¶Nubibus ex illis. Spirituali-
bus. ſ. electis prædicatoribus. ¶ Iaculari fulgo-
ra. Coruſcare miracula, ut ſuprà dictũ eſt. ¶Ter

Ardebunt illi, ſed ad iras, atque furores;
Vt rapiant, lacerent; & lacerata necent.
Ardebunt iſti magno pietatis amore;
Vt tribuant, ſolident: conſolidata regant.
Nubibus ex illis: iaculari fulgura viſa,
Plenaq; terroris, plenaq; amoris erant.
Sparſaq; luxerunt hæc circumquàq; per orbem,
Terrarum ſumma fulgura miſſa polo.
Territa tum primùm viſis fulgoribus illis,
Admirata dein, motaq; terra fuit.
Fluxerunt montes liquefacti vt cera; coquens vis
Tanta caloris erat, tantus, & ardor eis,

roris. In malos. ¶Amoris. In bonos. ¶Erant. Subaudi, quæ fulgora miraculorum. ¶ Sparſaq;. Subaudi fulgu-
ra, quod eſt infra. ¶Dein. Pro deinde, apocope eſt. ¶Terra. Rationalis pectoris humani. ¶Fluxerunt montes. Su-
perbi regnorum potentatus. ¶ Liquefacti. Ab illo igne ſpiritusſancti interius ad prædicationẽ electorum compe-
rante. ¶Coquens uis. Ardens potentia diuini ſpiritus, iuxta quod legimus quoſdam Diſcipulos inuicem dicen-
tes. Nonnè cor noſtrum erat ardens in uia, dum loqueretur, & interpretaretur nobis ſcripturas? ¶Omnis tellus.
Humanorum cordium. ¶ Defluxit. A priſtina Luc. 24
duritia. ¶In glebas putres. Quaſi habiles ad ſu-
ſcipiendum ſemen, & ad frugem ferendam; hoc
autem fit intra pectus humanũ corde ab inte-
riori calore ſpiritusſancti reſoluto per compun- C
ctionem ad pœnitentiam. ¶ Qui uerò montes
fluxere? Expoſitio eſt ſuperioris ſententiæ, quia
metaphorica fuerat, & nimis obſcura: volumus
enim intelligi; quia tranſijt tempus figurarum;
& ſciſſo templi uelo, aperta debent eſſe omnia.
¶ Iugo. Chriſti, quod eſt Euangelium, de quo
iugo dixit ipſe. Tollite iug. me. ſu. uos, & diſc. M. 10.
à me qu. mi. ſum, & hu. co. iu. n. me. ſu. eſt, &
on. me. le. ¶ Metu. Diuini iudicij, extremique
examinis: in quo totius ante actæ uitæ ratio
eſt reddenda Deo iudici iuſto, & incorruptibili:
qui omnia nouit etiam ſecreta cordium, & ideò
falli non poterit, aut circumueniri. ¶Cum cœli.

Flagranti à facie Domini defluxit & omnis
Tellus; in glebas eſtq; ſoluta putres.
Qui uerò montes fluxere? ſuperba potentum
Suppoſita eſt ceruix, duraq; colla iugo.
Quæ uerò tellus fluxit? niſi terrea corda
Mundanorum hominum, quę reſoluta metu.
Nam cui non quateret gelidus tremor oſſa, vel artus?
Cum cœli ferrent nuncia verba Dei.
Legatos miſit (dictu mirabile) cœlos,
Sed rationales, ad noua iuſſa nouos.
Iuſtitiamq; nouam præconum more per orbem
Propagauerunt Regis, & acta noui.

Qui, & ſupra nubes appellati ſunt. i. uerbi Dei prædicatores excelſi, quos & pſalte alibi cœlos appellat. Cœli
(inquit) enarrant gloriam Dei, &c. ¶ Legatos miſit. Vnde, & Paulus dixit de ſe, & ſocijs. Poſuit in nobis Deus
uerbum reconciliationis: pro Chriſto ergo legatione fungimur, tamquàm Deo exhortante per nos, & alibi. Pro 2. Cor. 5.
quo legatione fungor in hac cathena. ¶ Ad noua iuſſa. Euntes (inquit) in uniuerſum mundum, prædicate Euan- Eph. 6.
gelium omni creaturę. Baptiz. eos in no. pa. & fi. & ſpir. ſan. & doc. eos ſer. vniu. quæ mand. vob. ¶Iuſtitiam. Matt. vlt.
Nouæ legis obſeruantiam, quæ præcipuè conſiſtit in fide uiua per dilectionem operantem. ¶Regis, & acta noui,

D Chriſti uerba, & miracula, nunc in quatuor Euangelijs redacta, ad perpetuam memoriam maximè contra hæreticos. ¶Maxima gloria, Eſt enim gloria Dei patris de qua dicit Apoſt. Propter quòd dedit illi nomen, quod
Phil. 2, eſt ſuper omne nomen, & omnis lingua confiteatur, quia Chriſtus eſt in gloria Dei patris, Hæc autem gloria patuit non ſolùm ex miraculis ante paſſionem factis: ſed multò magis ex prædicatione reſurrectionis eius à mortuis. Aſcenſionis in cœlum, miſſionis ſpiritusſancti iam apertè etiam ad impoſitionem manuum Apoſtolorum: & præterea, per miracula, ſigna, & prodigia, quæ fiebant per ipſos prædicatores verbi Dei ad inuocationem nominis Chriſti. ¶Iam confundantur. Prædicit, quod futurum erat, agnita ueritate Euangelij ad Apoſtolicam prædicationem, confuſæ ſunt enim gentes ſuper ſtultitia ſua de adoratione ſculptilium, imaginum, & dæmoniorum, & clara eſt litera. ¶Inſenſata. Omni ſenſu, penitus carentia, viſu ſcilicet auditu, guſtu, odoratu, & tactu: nam vt alibi dicit, os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, &c. ¶Ingens gloria, Romani præcipuè in hoc peccabant: qui magnis ſumptibus ad ſculptilia fabricanda minimè parcebant, & deinde in illis multùm gloriabantur. ¶Saxea. Ludit hic vates, & Romanos illudit, qui interdum plenos habebant thalamos argenteis, & aureis imaginibus Deorum ſuorum: quibus maiorem impendebãt, & impendi curabant honorem à vulgari plebecula ob precioſiorem idolorum materiam, ſicut etiam legimus de Nabu-
Dan. 3. chodonoſore Rege Caldæorum, qui ſtatuam auream erexerat: quam ab omnibus adorari uolebat. ¶Quid ſi Phyloſophus. Hic reſpondet ad eos, qui volebant videri cæteris prudentiores, et

Maxima tum primùm populis apparuit eius
Gloria; Diuinus claruit eius honos.
Iam confundantur, qui tamquàm numina toto
Inſenſata colunt pectore ſculptilia:
Iam confundantur, quibus ingens gloria viſa eſt
Exculti lapides, & ſimulachra Deûm.
Saxea quid ſi non? Argentea ſint ſimulachra?
Aurea vel potius? gloria inanis ea.
Quid ſi Phyloſophus ſapiens, & quiſq; videri
Vult ſciolus, dicat, non ſimulachra coli?
Numen adoratur magnum, inuiſibile numen:
Namq; ſuis præſunt numina ſculptilibus:
Vos infelices, aut verius inſipientes,
Sculptile non colitis, ſed mala Dæmonia.

E de adoratione ſimulachrorum nimis aperta ſtultitia conuincerentur, dicebant enim ſe non muta, & ſurda illa ſimulachra colere: ſed numina quædam illis præſidentia. ¶Numen adoratur magnum. Vt puta Iouis, Phœbi, Iunonis, aut Mineruæ, cæteraq; huiuſmodi portenta, quæ deluſæ gentes pro Dijs colebant. ¶Vos infelices. Phyloſophi, & ſcioli, qui volentes uideri ſapientes, ſtulti magis efficiebantur in cultu peſſimorum dæmoniorum humani generis inimicorum. nam ſculptilia, quæ vulgares colebant, ſi non poterant ſe, nec cultores ſuos iuuare, neq; poterant nocere, dæmonia verò numquàm poterant prodeſſe, quin imo ſemper obeſſe ſtudebant. ¶Superi ciues. Angelos intelligit, & reſpondet tacitæ obiectioni, dicebant enim phyloſophi, non dæmonia inferni nos colimus, ſed Angelos cœleſtes, verùm his reſpondetur, quia ſi verè eſſent Angeli boni, non ſinerent ſe adorari,
Apo. 22, ſed Deum monerent adorandum, vt legimus in Apocalypſi, Angelum prohibuiſſe Ioannem, ne ſe adoraret. ſed Deum, vide (inquit) ne feceris, conſeruus enim tuus ſum: ſed Deum adora, ſimiliter homines ſancti non paterentur
Act. 14. ſe adorari, vt legimus de Paulo, & Barnaba, quibus cum ſacerdotes templorum vellent offerre ſacrificia, eo quòd exiſtimarent Deos eſſe. Barnabam quidem Iouem, Paulum vero Mercurium: quia Dux erat verbi, at illi
Act. 14. Protinus ſciſſis tunicis exilientes clamauerunt, nolite fratres ita facere: ſumus enim homines ſimiles vobis mortales, annunciantes uobis ab his vanis conuerti ad Deum viuum, &c. Et ſic cohibuerunt eos, ne ſibi ſacrificarent. ¶Hunc ut adorarent. Chriſtum
Heb. 1. c. Ieſum filium Dei vnigenitum, ſicut & Paulus intellexit, qui in Epiſtola ad Hæbreos hunc verſiculum pſalmi adducit in hæc verba. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ dicit. Et adorent eum omnes angeli Dei. ¶Militiæ cœli. Apoſtrophe ad angelorum exercitus. ¶Maſcula thura date. Quæ ſunt orationes ſanctorum, vt ait Ioannes in Apoc. porrò quòd hic ait maſcula, non vacat à myſterio. nam quemadmodum maſcula thura lucidiora ſunt, & puriora, melioriſq; odoris: ſic & viriles orationes
F dicuntur eæ, quæ puriori mente à terrenorum affectu, ac mundiori corde à noxijs cogitationibus ardentium ſuſpiriorum valentiori, & conſtantiori fumo ad Deum emittuntur, ſiue à uiris, ſiue à fœminis: quia non habent animæ ſexum, ut ad imparia iudicentur. ¶Syonia mater. Sanctorum antiquorum Synagoga, quæ nouæ dicitur eſſe mater Eccleſiæ, vnde & vnus ex eis ille pſaltes dicebat ei: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum, &c. ¶Geſta noui regis. Miracula Chriſti. audit autem illa per Ioannem Baptiſtam præcurſorem Domini, non ſolum in hoc mundo, ſed etiam apud inferos ad patres, qui erant in ſinu Abrahæ redemptionem expectantes, qui & typum Syoniæ matris gerebant. ¶Tulit Iudas. Animæ Apoſtolorum eæ ſunt, qui pro maiori parte fuerunt ex tribu Iuda, poſſunt & illæ mulieres ſignificari, quæ ſequebantur Dominum Ieſum, & miniſtrabant ei: nam & ipſæ audita, ac uiſa reſurrectione Domini, poſt quàm regnare cæpit, gauiſæ ſunt, & factæ nunciæ huius communis lætitiæ. ¶Propter te Domine. Quia quem planxerant morientem, modò viderunt cum ingenti gaudio reſurgentem. ¶Iudicia alta tua. Profunda, & inueſtigabilia, vt ſupra dictum eſt. Et ecce vnum, exempli gratia, cur citius oſtendit ſe ipſis mulieribus, quàm apoſtolis fratribus? & quare noluit apparere principibus

Nam ſuperi ciues diuinum numen adorant;
Sed nec adorari ſe pateretur homo.
Hunc vt adorarent, ſemel eſt à patre ſupremo
Omnibus edictum ciuibus æthereis.
Militiæ cœli Regem cognoſcite veſtrum:
Hunc & adorate, & maſcula thura date.
Audijt hæc olim longæua Syonia mater
Geſta noui Regis, lætaq; facta fuit.
Quaſq; tulit Iudas, exultauere puellæ,
Propter te Domine, & iudicia alta tua.
Iudicia alta Dei natæ, mirataq; mater,
Iubila lætitia voce dedere noua.
Cantemus Domino, qui Rex altiſſimus vnus
Orbi terrarum præſidet, atq; mari.

Iudæorum, & Sacerdotibus, vt uidentes eum, quem crucifixerant, à mortuis reſurrexiſſe, crederent in eum: vniuerſumq; populum ſuo ad fidem adducerent exemplo; propter hæc, & ſimilia, dicuntur alta iudicia Dei. ¶Domino. Ieſu Chriſto. ¶Atq; deis. Et illis, de quibus alibi dicitur, Deus ſtetit in Synagoga deorum, & in medio Deos dijudicat, & dæmonijs, qui à gentibus Dei eſſe putabantur: nam in nomine Ieſu omnia genua tam infernorum, quàm terreſtrium, atq; cœleſtium flectenda ſunt. ¶Exaltatus. In die Aſcenſionis. ¶Cœlituumq; choros. Qui nouem ſunt, tres in ſingulis tribus hyerarchiis, idest ſacris principatibus, infima, media, & ſumma: in infima ſunt, Angeli, Archãgeli, & Virtutes; in media Poteſtates, Principatus, & Dominationes, in ſuprema, Throni, Cherubini, ac Seraphini, ſuper omnes exaltata eſt ſancta Dei genitrix, & ſuper ipſam filius eius Chriſtus Ieſus Rex regum, & Dominus dominãtium, qui ſedet ad dexteram patris: de quo totus iſte pſalmus eſt conſcriptus. ¶Luſtrata mente. Per fidem, qua corda mundantur, atq; illuſtrantur, vt docet Apoſtolus, fide mundans corda eorum. ¶Exoſi. Quod odio habere debetis. ¶Omne malum. Culpæ, hoc eſt peccatum, nam id ſolùm verè malum eſt: nam malum pœnæ bonum eſt præcipuè in hoc ſæculo; quia per illud diuina innoteſcit iuſtitia, & inde corriguntur homines, aut purgantur, ſeu probantur, ut aurum in camino ignis, ac deinde probati coronantur. ¶Autoremq; mali. Diabolum qui primus extitit autor peccati. Etenim cùm naturam bonus eſſet à Deo creatus, per ſe factus eſt malus, homo verò Diaboli ſuggeſtione peccauit. ¶Latronem. Qui viatorem illum ab Hieruſalem in Hierico deſcendentem cum ſatellitibus ſuis expoliauit, ac ſemiuiuum reliquit. ¶Malignum. Ideſt malo igne plenum, hoc eſt Inuidia: nam inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum. ¶Cura ſit odiſſe. Quia de illo nulla ſpes eſt correctionis; cum in dies deterior efficiatur ex hominum perſecutione. ¶Puſillanimes. Propter metum Diaboli, cuius cultum relinquitis, quaſi ob id uobis iratus quærat nocere. ¶Chamum mandit. Tranſlatio ab equo ſumpta, qui contra uoluntatem ſeſſoris fruſtra nititur. ¶Nec ſine rege Deo. Nec etiam in porcos ius habet introeundi, niſi Deus ante iuſſerit, aut permiſerit, vt patet ex Euangelio, hinc eſt, quod neq; Iob potuit quidquam moleſtiæ inferre, niſi prius à Deo permiſſa facultate. Deum ergo ſolùm timere debemus, non Diabolum. ¶Quamlibet. Ideſt quantum uoluerit, minitetur, quid facieſt nihil: uoluntatem quidem habet nocendi, ſed nequit, niſi Deus permiſerit, ut dictum eſt. ¶Calcitret atq; pede. Hoc eſt reluctetur, perſiſtit in methaphora. ¶Mordeat. Res auferendo. ¶Atq; premat. Carnem corporis noſtri conculcando, affligendoue doloribus, & uariis tormentis, uel ægritudinibus. ¶In vilem terram. Corporis humani, in animam non; niſi homo ſua ſponte ſe ſe illi ſubiecerit; quare de illo, & membris eius dixit Dominus in Euangelio. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ultra verò non habent, quid faciant, timete autem eum, qui habet poteſtatem, & corpus, & animam mittere in gehennam. ¶Solaq; terra cibus. Alludit ad maledictionem datam Sathanæ ſub ſpecie ſerpentis, in qua ſeduxerat primum parentem. Dictum quippe eſt ei, terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ, quod etiam poteſt intelligi ſuper iis, qui cupiditate rerum terrenarum per peccatum ſeſe voluntarie illi ſubiiciunt. ¶Licet. Licentia tamen ante à Deo obtẽta, vt legimus de ſancto Iob, & Tobia. ¶Hauſeris infuſum. Sicut uirtutes, quæ dona ſunt Dei. ſicut docet Iacobus Apoſtolus Omne datum (ait) optimum, & omne donum perfectũ deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, &c. ¶Te ſine. Niſi conſenſeris eius malæ ſuggeſtioni, ut primi parentes. ¶Vigil cuſtos. Vnde & Samaritanus paſſus eſt appellari, quia cuſtos interpretatur. ¶Manu. Miſericorditer protegentis. ¶Suſtulerit ſponte auerſus, & in peccatum prolapſus. ¶Ab ore canis. Diaboli; qui numquàm ceſſat, vt canis latrare aduerſus electos Dei. ¶Hamo. Vt piſcis ex aqua ſolet interdum extrahi, hoc autem facit, quando blandis promiſſionibus, & donis, ac gratijs allicit peccatorem ad conuerſionem, nec miram, ſi tali utimur ſimilitudine; quia & Dominus Apoſtolos prius piſcatores piſcium, fecit hominum eſſe piſcatores. ¶Gemendo, Nam in quacumq; die ingemuerit peccatum ſuum peccator, ego dimittam ei, dicit Dominus. ¶Igitur. Totius pſalmi concluſio eſt, nos omnes ad communem lætitiam inuitans, quia Dominus

Cantemus Domino, qui rex altiſſimus vnus
Præſidet & populis, præſidet atq; Deis.
Exaltatus enim ſuper omnia ſydera cœli,
Atq; ſuper cœlos, cœlituumq; choros.
Qui Dominum colitis luſtrata mente fugate
Exoſi omne malum: & pangite dulce melos.
Autoremq; mali latronem odiſſe malignum,
Cura ſit: & Domino cantica læta dare.
Vnde puſillanimes ne formidetis, ab illo.
Interitum; rebus perniciemúe pati.
Namq; chamum mandit; fræno cohibetur, habenis
Flectitur huc, illuc, nec ſine rege Deo.
Pro libito in nullum ferri valet impete uaſto
Quàmlibet ore fremat, calcitret atq; pede.
Quin etiam laxis ſi quando feratur habenis,
Permiſſu Domini mordeat, atq; premat.

In vilem terram ſolùm conceſſa poteſtas.
Eſt ori tabido, ſolaq; terra cibus.
Rem terrenam illi, terreſtria corpora tantùm
Conculcare licet: dilacerare licet.
Verùm cœleſtes animas, & quicquid olympo
Hauſeris infuſum, te ſine ferre nequit.
Namq; vigil cuſtos animarum protegit illas
Rex Deus omnipotens, & ſibi ſeruat eas.
Quin etiam ſi ſponte manu ſe transfuga quiſquam
Suſtulerit Domini, ſorptus ab ore canis.
Extrahet hunc hamo, ſi ſponte redire paratus
Obtulerit ſe ſe, corde gemendo fugam,
Cum ſanctorum animas igitur cuſtodiat ipſe.
De peccatoris liberet atq; manu.
Almaq; cum iuſtis Lux inde refulgeat orta
Lætitia, & rectis cordibus inde noua.
Exultent iuſti; ſancti lætentur & omnes;
Pectore, & ore, manu confiteantur ei.
Rex etenim iuſtus, iuſtorum nomine dignos
Reddit eos; ſanctos ſanctificatq; Deus.

Margin: A — Act.15. — B — Luc.10. — Sap.2. — Luc.6. — Matt.10. — Gene.3. — Iac.1. — C — Ioan.8. — Ezec.18.

D minus noſter I. Chr. regnat in nobis, & nos facti ſumus regnum eius. ¶ Peccatoris. Diaboli, autoris peccati. ¶ Manu. Poteſtate, ¶ Lux. Quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, de qua ſupra. ¶ Pectore, & ore, manu. Hoc eſt corde, voce, & opere, & hæc eſt perfecta harmonia ſpiritualis: qua delectatur Deus, & D. N. I. Chr. cui cum patre laus, & honor, ac gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ioan. 1.

VT veteratus homo, &c. De communi totius humani generis lætitia ex reparatione ueteris hominis per nouum agitur in hoc pſalmo, eſtq; ferè eadem materia cum duobus pſalmis præcedentibus variè tractata, & ad uitandum faſtidium, & ut tali varietate decoretur hæc armonia ſpiritualis, nam & Spiritus Domini ſuper mel dulcis, ita & melius nouit uates ſuos uarietate ſermonis fœcundare, ſicut & illa muſarum nouena cohors poetas ſæculi, in quibus non niſi nemoroſæ frondes abſq; fructu inueniuntur, in his autem, & frondes quidem; ſed minimè caducæ: ſed ſemper uirentes, fructus uerò ſaluberrimi, & uitam præſtantes æternam. ¶ Veteratus homo. Per quem genus humanum ſignificatur, quod ex veteri homine Adam ſicut originem, ita & peccatum traxit, atq; imitationem, & prouitatem quandam ad peccandum. ¶ Fieret nouus. Per lauachrum baptiſmi, & noui hominis imitationem, vnde Apoſtolus. Exuitæ (inquit) veterem hominem, & induite nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt. Nam primus homo de terra terrenus, & ſecundus homo de cœlo cœleſtis, qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes pro modulo. ¶ Inclytus. Chriſtus glorioſus. ¶ Deſcendit cœlo. Quando exinaniuit ſeipſum formam ſerui accipiens, & verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis. ¶ Nouus eſſet homo. Quia & Deus, & homo, & quia ſine peccato, & quia ſine virili ſemine conceptus ex ſola Virgi. Matre in terris, qui & ex patre abſq; matre genitus eſt in cœlis; & quia per illum factum eſt illud nouum à propheta prædictũ. Nouum (inquit Dominus) facio ſuper terram: fœmina circundabit virum, idest Maria Dei filiũ, Item & alius dicebat, recedant uetera, noua ſint omnia. ¶ Immortalis. Poſt reſurrectionem ad æternam vitam, quæ cœpit in Chriſto, qui primogenitus ex mortuis reſurrexit, & ideò non amplius moritur, mors illi vltra non dominabitur. ¶ Fieret cœleſtis. Quia, nemo aſcendit in cœlum, niſi filius hominis, qui deſcendit de cœlo, & qui eſt in cœlo, hoc intelligere in eo, quòd caput eſt Eccleſiæ, quæ tamquàm corpus caput ſuum ſecutura eſt. ¶ Ergo nouum carmen. De quo abunde diximus in alio pſalmo ſimilis initij, atq; materiæ; propterea forſan in hoc erimus breuiores. ¶ Nouari. Nunc moribus & demum reſurgendo per depoſiti corporis reſumptionem. ¶ Mira. Quæ licet ex Euangelio colligere, ſi cui vacat, mirabilis ſiquidem tota Chriſti vita, & doctrina fuit. ¶ Non feciſſet. Neq; potuiſſet facere: nam vt dicit Io. cæteris datur ſpiritus ad menſuram: filio autem vniuerſa à patre data ſunt, & de plenitudine eius accepimus oẽs. ¶ Nec auſus. Etiam ſperare, ¶ Inclytus hic. Dominus Ieſus, de quo ſuprà. ¶ Domini ſummi, Idest patris dextera, idest virtus, ac potentia. ¶ Dominus quoq;. Idest æqualis patri. ¶ Iacens. In peccato, ſaucium, & ſemiuiuum à latronibus relicto vt habemus in Euangelio in parabola Samaritani, & hic enumerantur aliqua è multis mirabilibus, quæ fecit Dominus noſter I. Chr. pro oſtendenda deitate ſua, quæ ſub infirmitate carnis latebat. ¶ Langore perenni. Fomite quodam uitiorum, & pronitate peccãdi, quia omnis ætas (vt dicit ſcriptura) ab adoleſcentia ſua in malum prona eſt, & hæc eſt illa lex, de qua dicit Apoſtolus, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, huic pronitati ante Chriſti baptiſmum, aut uix, aut nullo modo poterat reſiſti. ¶ Optatam opem. Gratiæ ſuæ in Sacramento baptiſmi collatæ, per quam fit, vt facilius illi pronitati, fomiti, atq; legi carnis reſiſtatur. vnde & ipſe Apoſtolus ſubiunxit, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. ¶ Collyria. Oculorum ſunt medicamenta, & eſt hic alluſio ad illuminationem cæci nati, latè à Ioanne deſcriptam: in qua Dominus legitur lutum ex ſputo in terram feciſſe, & oculos cæci liniſſe, deinde ad natatoria Syloe eum ire iuſſiſſe, quòd interpretatur miſſus, qui abiit, lauit, & vidit non illud factum figuram extitiſſe illuminationis generis humani, quod ante Chriſtum cæcum erat, & Greg. in hom. & Aug. ſuper Ioan. atteſtantur, quos hic vide, ſi pleniorem optas figuræ huius expoſitionem, porrò Collyrium ex ſputo & terra factum, ſignificat diuinitatem humanitati noſtræ in Chriſti corpore coniunctam, cuius tei fides cum Baptiſmo animarum cæcitatem illuſtat. ¶ Superethereum lumen. Idest non huius creationis, cuiuſmodi eſt ſolis, Lunæ, & ceterorum inſra luminum: ſed lumen fidei huius, eſt lucis illius ueræ, quæ illum. om. hom. ven. in hunc mun. ¶ Potens tactu. Tangitur hic etiam in typo, ſeu figura, curatio illius muti, & ſurdi, quem refert Euangeliſta oblatum Domino ita curatum eſſe, ut ſeorſum à turba abductum ſuſpexerit Dominus, & tetigerit linguam eius, & in aures digitos appoſuerit, dixeritq; effeta, quod eſt adaperire: continuoq; linguæ vinculo ſoluto, apertiſq; aurium meatibus, & locutus eſt mutus, & audiuit, qui erat ſurdus, uerùm hæc myſtice in conuerſione generis humani ad prædicationem Chriſti, ac Diſcipulorum eius perfectius impleta ſunt: nam inprimis Dæmonium fugatum eſt, gratia Spiritusſancti, tum corda prius obtuſa auditui fidei aperta ſunt, & lingua in confeſſionem

E

Hie. 32.

Ioan. 3.

Ioan. 3.

F

Mar. 7.

ODE CXVII. EX PSALMO XCVII.

Cantate Domino.

VT veteratus homo fieret nouus: Inclytus alto
Deſcendit cœlo, qui nouus eſſet homo.
Vt mortalis homo foret immortalis; olympo
Delapſus ſummo eſt: qui nouus eſſet homo.
Vt terrenus homo fieret cœleſtis; ab arce
Syderea venit: qui nouus eſſet homo.
Ergo nouum carmen Domino cantate, nouari
Quicumq; optatis; pangite dulce melos.

Carmen ei cantate nouum; quia mira patrauit;
Quæ non feciſſet; nec vetus auſus homo.
Inclytus hic, Dñi, Dominus quoq;, dextera ſummi
Humanum erexit iam genus omne iacens.
Inualidoq; hominum generi langore perenni
Attulit optatam dextra ſalubris opem.
Dextra potens artis medicæ collyria cæcis
Cordibus impoſuit, lumen vt acciperent.
Quod ſuperæthereum lumen de luce ſuprema
Prouenit, atq; animas luſtrat; alitq; pias,

ſeſſionem peccatorum, & laudis fide ſuſcepta rectè locuta eſt, hæc etiam quotidie in conuerſione peccatorum, A
(teſte Hieronymo) explentur. ¶Auditum. Interioris hominis, vt pateat verbis fidei, quia (vt docet Apoſtolus)
per fides eſt ex auditu: auditus autem per verbum Dei. ¶Mundat & immundum. Leproſum, ſcilicet cuius mun Rom. 10.
datio ſignificat gentilis etiam populi in ſanguine idolotitorum, & luxuriis fedè inquinati curationem, quæ facta
eſt per ſacramentum baptiſmi. ¶Contagia. Peruerſas dæmoniorum, malorum phyloſophorum, hæreticorumq;

Dextra potens tactu, dum ſuſpicit, intus & extra
Soluit & auditum; ſoluit & ora ſono.
Mundat & immundum; contagia dira lauacro
Abluit: & medica vulnera curat ope.
Suſcitat hæc etiam defunctos lumine vitæ:
Siue domi iaceant, atq; fleantur adhúc.
Seu iam ploratos funebris pompa per vrbem
Impoſitos loculis efferat ad tumulum,
Fœtida quin etiam educit rediuiua ſepulchro
Corpora, quæ moles ſarcophagi obruerat,

doctrinas; quæ ſerpunt, ut cancer morbus, ſicut
ait Apoſtolus. ¶Lauacro. Baptiſmi, ac pœniten 2. Tim. 2
tiæ. ¶Vulnera. Magis animarum, quàm corpo
rum: tametſi etiã hæc cum volueris ſanet. ¶Me Mar. 5.
dica ope. Inuiſibilis gratiæ. ¶Siue domi iaceãt.
Vt filiam Archiſynagogi, quàm in penetràlibus
& adhùc in lectulo iacentem præſentibus ſolis
parentibus, & tribus ex diſcipulis. Petro, Iaco-
bo atq; Ioãne ſuſcitauit, ¶Efferat ad tumulum. Luc. 7.
Vt filium viduæ apud ciuitatem Naim, quem
iam loculis impoſitum, & elatum coram multis
turbis, & omnibus diſcipulis ſuſcitauit, & reddi-
dit matri ſuæ, notiſſima eſt ea hyſtoria. ¶Adducit. Vt Lazari. ¶Moles Sarcophagi. Ideſt lapi Ioan. 11.
dis illius magni, quo claudebatur tumuli ſpelun
ca, eſt autem græcanica dictio ſarcophagos, ideſt carnem deuorans, quæ ponitur pro ſepulchro, in quo a uermi-
bus, & aliis beſtiis cadauerum carnes abſumuntur: tanguntur hic per tres mortuos à Domino ſuſcitatos corpore,
tria genera mortuarum animarum, quas quotidie Dominus ſolet à morte peccati excitare, per quam ad æternã
mortem progredimur: nam per puellam adhùc in domo iacentem, ſignificatur anima per conſenſum ſolum ad
peccandum extincta quæ forâs adhùc per operis nefarij patrationem nõ prorupit, per adoleſcentem ex porta iam
elatum, ſignatur is, qui non ſolùm intus in mente peccato conſenſit; ſed etiam ad opus perpetrandum eſt egreſ-
ſus: per quatriduanum Lazarum, & fœtente in ſepulchro, notatur is, qui iam longa conſuetudine peccandi in
profundum malorum deuenit, pleniſſimam ſuper his doctrinam ponit Aug. ſuper Iannem eo in loco ubi Laza- B
rus narratur à Domino ſuſcitatus, dantur & hi duo, verſiculi. Mors mala, mors intus: malus actus, mors foris:
vſus. Tumba puella, puer, Lazarus iſta notant. ¶In corpore viuo. Defunctas animas, at ſi dixerit quiſpiam,
cum anima ſit uita corporis, quo pacto mortua anima uiuit corpus? Reſponde, duplicem eſſe vitam, animalem
& ſpiritualem, quò ad primam, anima eſt immortalis in ſua ſubſtantia, & iccirco quandiu manet in corpore

Quodq; magis mirum luſtrali, in corpore uiuo
Defunctas animas lumine uiuificat.
Omnia ſe propter curatrix dextera ſaluat,
Inualidum ſeruat, viuida, ſeq; ſibi.
Eius & inuictus captiua lacertus ab imo
Et tetro eduxit carcere, ſeq; ſimul,
Robore ſancta ſuo captiua redemit ab Orci
Faucibus, aſperſus ſanguine ſeq; ſimul.
Hæc ſua dextra potens, fortiſq; lacertus ad alta
Euexit captos ſydera, ſeq; ſimul,
Ignea dona dehinc ſummo demiſit Olympo
In nubes, cœli quas facit eſſe ſui.
Flaminis impulſu totum per orbem.
Hinc motæ gentes fulgure, & imbre prius.

facit eum uiuere, cum uerò deceſſerit, mortuũ
iaceat cadauer eſt neceſſe uſq; ad tempus reſur-
rectionis uniuerſæ carnis, tunc enim redeunte
anima ad priſtinum corpus reformatum uirtu-
te Dei redintegrabitur, & eius uita, quò ad ſpiri
tualem uitam, tunc anima uiuit, quamdiu gra-
tia Dei perſeuerat in illa, ꝗ ſi per peccatum gra-
ue, quo cum dedignatur eſſe, receſſerit illa, mo-
riatur ea morte neceſſe eſt, uiuificanda tamen
plerúmq; noua illuſtratione eiuſdem gratię, qua
effugabitur peccatum. ¶Se propter. Non quia
iis indigeat, ſed propter bonitatem ſuam cum il
lis communicandam. ¶Inualidum. Hominem
ex ſe, & propriis uiribus derelictum. Sine me (in Ioan. 15.
quit Dominus) nihil poteſtis facere, & Apoſto- 2. Cor. 3.
lus. ſufficientia noſtra ex Deo eſt. ¶Seq; ſibi. Hoc Pſal. 67.
eſt humanitatem aſſumptam propriæ diuinitati
ſuæ. ¶Captiua. Subſtantiuè intellige, ideſt ca-
ptiuitatem, illam ſcilicet de qua alibi dicit idem
pſaltes. Aſcendens in altum captiuam duxit ca-
ptiuitatem animas uidelicet ſanctorum patrum, quæ captiuæ uſq; ad illud tempus à Diabolo detentæ fuerant in
illa parte inferni eminentiore, quæ ſinus Abrahæ dicta eſt. ¶Lacertus. Ideſt Brachiũ Domini, quod eſt ipſe Chri C
ſtus, qui & dextera patris apellatur, ut paulò ſupra annotatum eſt. ¶Tetro carcere. Noſtri aeris comparatione.
¶Seq; ſimul. Et ſeipſum à mortuis ſuſcitauit, & egreſſus eſt de inferno ſpoliato illo non penitus; ſed animabus ſan
ctis electorum omnium ab Abel iuſto vſq; ad latronem ſecum, qui in cruce pependit, vt etiam adimpleretur aliud Oſeæ. 13.
vaticinium. O mors ero mors tua, & ero morſus tuus, ò inferne. ¶Sancta captiua. Per endiadem figuram, ideſt
ſanctorum captiuitatem de qua ſupra. ¶Seq;, Subaudi, redemit ſimul cum illis ab infernis reſurgendo. ¶Dex-
tra potens, fortiſq; lacertus. Ideſt Chriſtus Dei filius ut ſuprà. ¶Ad alta ſydera. Et ſupra ſydera, in die aſcenſio
nis. ¶Seq; ſimul. Corpus ſuum, vt dictum eſt. ¶Ignea dona. Spiritusſancti, ſcilicet qui in linguis igneis in die Pen Act. 2.
thecoſtes ſuper cxx. diſcipulos in vnum congregatos deſcendit, ſub ſpecie ignis quidem, vt eſſent charitate fer-
uidi: ſub linguarum verò figura, ut uerbis eſſent proflui. ¶Nubes. Præcones uerbi Dei, vt in ſuperioribus
viſum eſt. ¶Cœli ſuę, Ideſt Eccleſiæ regni ſui, in qua ſpiritualiter regnare, & ſedere filium Dei certum eſt.
¶Flaminis impulſu. Ideſt Spiritusſancti interiori inſtinctu, quæ ad prædicandum ferebantur. ¶Quæ. Nu-
bes rationales, uerbi Dei præcones. ¶Motæ gentes. Aliæ ad iracundiam, & furorem: aliæ ad compunctionem,
& pœnitentiam. ¶Fulgure. Miraculorum corruſcatione. ¶Imbre. Grauioris diſputationis, cui nequi-
bant aduerſarij reſiſtere: ut patet in actis Apoſto. diſputante Stephano, & ſæpiſſimè Paulo, obmuteſcebant ſcola-
ſtici, & phyloſophi, & ſtridebant dentibus, ac diſſecabantur cordibus in eos. ¶Quieuerunt. Ab initio multi. deinde
cognita ueritate Euang. Conſtantini magni Imp. tpe acquieuerunt oẽs. ¶Tonitru minaci. Propter minus diei in

Deinde quieuerunt tonitru ceſſante minaci
  In pluuiam verſo, nec minus imbre iugem.
Terrea dura prius madefacta humore ſalubri,
  Reddita ſementi corda parata nouæ.
Vnde ſerenatus verbi ſator ille ſuperni
  Cordibus infudit ſemen in orbe ſuum.
Sic notum Dominus gnatum, autoremq; ſalutis,
  Sic ſaluatorem prodidit ipſe ſuum.
Sic demonſtratus totiq; ſalutifer orbi,
  Eſt σώτηρ, magnum nomen Ieſus id eſt.
Ecce reuelauit populis, & gentibus almam;
  Iuſtitiam Dominus protulit ecce ſuam.
Nempe recordatus pater eſt miſerator, eorum,
  Quæ patribus quondam pollicitus fuerat.

D dicij, & extremi examinis, atq; damnationis æternæ. ¶Pluuiã iugem. Salutiferæ doctrinæ ſanctorum prædicatorum, atque doctorum. ¶Terrea corda. Quod eſt infra. ¶Dura prius. Propter conſuetudinem ſacrorum ueteris religionis, circa idola; quæ ab eis à Dæmone deluſis Dij putabantur eſſe. ¶Humore ſalubri. Doctrinæ Euangelicæ, ¶Reddita. Sunt parata, ¶Sementi nouæ. Verbo fidei chriſtianæ, & religionis ueræ. ¶Serenatus. Tranſlatio ſumpta ab aere, ¶Verbi ſator ille ſuperni. Deus pater D. N. I. Chr. ¶Semen ſuum. Cogitationem filij ſui, de quo ſcriptum eſt. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes; quod eſt Chriſt⁹. ut docet Apoſt, ¶In orbe. Non ſulùm in Iudæa: ſed in uniuerſo orbe. ¶Saluatorem. Nominis Ieſu interpretatio eſt; nec refugiendum eſt hoc nomen, quaſi minus latinũ, cum doctores omnes, & emunctæ naris, quales Hieron. & Leo Papa eloquentiſſi, Ambroſius, & cæteri paſſim eo fuerint uſi, nec attendendi ſunt nimis ſcrupuloſi obſeruatores uerborũ dicẽtes pro ſaluatore, ſeruatorem eſſe dicendum: quaſi Hieronymus, & alij neſciuiſſent ut ſi illo uocabulo: ſi plenè per illud exprimeretur Ieſus, & σωτὴρ; quare animaduertenda eſt utriuſque uocis propria ſignificatio. nam ſeruator, proprie loquendo, Is eſt, qui ciues non adhùc perditos, ſed ab aliquo imminenti periculo ſeruat incolumes ne pereant: ſaluator uero is eſt, qui iam perditos & captiuos de manu ſaluat hoſtili, dum cæſis, aut fugatis hoſtibus prædam iam factam potenter eripit, & ad priſtinam libertatem, atque ſalutem perducit: quam rem ſaluator noſter optime eſt

(Gal. 3. — margin, beside "Chr. ¶Semen ſuum")

E executus: nam & animas in inferno captiuas potenter eripuit, & ad patriam ſupernam adduxit; & captiuum, atque perditum genus humanum de ſeruitute Dæmoniorum eripuit, & in chriſtianam libertatem reduxit. ¶Prodidit. Modò manifeſtauit. aliàs etiam tradidit. σωτηρ Græcè: Ieſus, Hebraicè: Latinè Saluator: ita dicit Hieronymus, & alij magni doctores noſtri. ¶Almam. Virginem abſconditam Mariam. ſ. matrem Domini, quam putabant cognitam à Ioſeph ſponſo, & ex eo genuiſſe Ieſum Chriſtum: ſed omnibus patefactum eſt, de ſpiritu ſancto concepiſſe, virginemq; ante partum, in partu, & poſt partum ſemper extitiſſe. ¶Iuſtitiam ſuam. D. I. Chr. ipſe enim uirtus, ſapientia, & iuſtitia patris, ſicut eſt & dextera, ac brachium eius. ¶Protulit. In mundo manifeſtatum fecit: nam per paſſionem eius ſatisfactum eſt diuinæ iuſtitiæ, pro culpa generis humani, ex præuaricatione contracta. ¶Recordatus. Ab effectu dicitur eſſe hæc recordatio more humano: non quia obliuio cadat in Deo: ſed quia ſolemus dicere in exhibitione promiſſi, Ecce quod pollicitus ſum, tibi do, ut ſcias me promiſſionum mearum memorem eſſe, etiam ſi fortaſſe numquàm illarum fuerimus obliti: ſed expectauimus tempus opportunum. ¶Patribus. Abraam, Iſaac, & Iacob, ſic & Zacharias in cantico. Ad faciend. miſer. cum pa. no. & mem. teſt. ſui ſan. Iuſiur. quod iur. ad Abr. pa. no. dat. ſe nobis. &c. Sic beata virgo in cantico. Suſcepit Iſraël pu. ſu. recor. miſ. ſuæ, ſicut loc. eſt ad pa. no. Abr. & ſe. eius in ſæc. ¶Semen. Quod eſt Chriſtus, ut ſupra dictum eſt.

Exhibuit verax id, quod promiſerat olim
  Dulce ſalubre ſuum ſemen in orbe dare.
Huncq; ſalutarem Domini vidêre per omnes
  Terrarum fines cum tribubus populi.
Humana accinctum trabea potuere Iacobi
  Cernere Biſſenæ, ſi voluere, tribus.
Ex mirabilibus ſignis intusq; latentem
  Noſſe Deum mentes præualuere piæ,
Aſt alienigenæ gentes, nec cernere ſigna,
  Nec carnem poterant lumine corporeo.
Luce ſed infuſa fidei nouere ſalutem,
  Omnibus ex illo gentibus eſſe datam.
Iubila dent igitur gentes: dent iubila cuncti
  Per terras populi, cantica læta canant.

¶Salutarem Domini. Ipſum D. N. I. Chr. unde ſalus nobis omnibus facta eſt. ¶Videre. Non oculis carnalibus, niſi in ſacramento altaris uelatum in myſterio: ſed oculis fidei. vnde & ab ipſo dictum legimus. Beati qui non uiderunt, & crediderunt. ¶Cum tribubus. Iudæorum, qui erant de genere ſuo, quò ad carnem, & circumciſionem legaliaq; ſacramenta, & ceremonias illius temporis: quæ umbræ, ac figuræ erant futurorum. ¶Populi. Ex gentibus. ¶Humana accinta trabea. Ideſt regia, ſed mortali carne indutum ante reſurrectionem, poſt uerò non omnibus: ſed ut dicebat Petrus, teſtibus præordi-

F natis à Deo ipſis Diſcipulis; qui manducauerũt & biberunt cum eo, datum eſt uidere eum carne immortali indutum, & palpare quibuſdam: apparuit autem non paucis, duobus aut tribus; ſed pluries, & multis, etiam quingentis fratrib⁹ ſimul, ut docet Apoſtolus. ¶Biſſenæ tribus. Iuxta numerum xij. filiorum Iacob, qui numerantur multis in locis diuinæ ſcripturæ, & habentur paſſim in libro miſſarum, in Epiſtola, quæ legitur in feſtiuitate

Io. Ap. 7. omnium Sanctorum, ex Apoc. Ioan. ¶Si uoluere. Propter contemptores hoc dictum eſt: qui nec uolunt uidere, aut intelligere, ut benè agant. ¶Ex mirabilibus ſignis. Quarum plena ſunt Euangelia, & ut ipſe Dominus Ie-

Matt. 11. ſus dixit Diſcipulis Ioannis. Cæci uident, claudi ambulant, ſurdi audiunt, leproſi mundantur, infirmi ſanantur mortui reſurgunt, & pauperes euangelizantur. &c. ¶Deum latentem. Quia inuiſibilis eſt; ſed ab effectu cognoſcitur, hinc, & dicebat ipſe. Si non facio opera patris mei, nolite credere, ſed ſi facio, & mihi non uultis credere, operibus credite. ¶Signa. Quæ dum uiueret in ſæculo in perſona propria fecit; ſed benè viderunt ea, quæ per manus Apoſtolorum ipſe nihilominus faciebat. ¶Carnem. Niſi in ſacramento altaris ſub ſpecie panis, & uini, ut di-

Rom. 15. ctum eſt. ¶Luce ſed infuſa fidei. Eſt enim donum Dei, vnde & Apoſtolus, Dico (inquit) Ieſum Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſionis ad confirmandas promiſſiones patrum propter ueritatem Dei, gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum. ¶Iubila dent igitur gentes. Præ lætitia ſalutis inſpiratæ etiam ad eos tranſmiſſæ.

¶ Iubilet.

Omnis & exultet tellus,& concioat hymnos;
Iubilet, exoltet,pſallat,& omnis homo.
Pſallite vos vates,citharam quoque tangite plectro,
Melliflua dantes carmina voce Deo.
Ioter pſallendum vox dulcis concinat odas.
A ſooitu citharæ perſooet alta domus.
Ductiliboſq; tubis tollatur ad æthera claogor;
Miſceat his dulcem coroea muſa ſonum.
Iubilet æterna mens exhylaraoda ſalute,
Exultet victa morte nouanda caro.
Aogelicis iungenda choris vox intonet hymoos.
Vatibus & priſcis coocinat ore melos.
Ante tameo plectro cithara eſt pulſaoda trichordis.
Carnem crux pulſet ſpe,charitate,fide.
Ante decem chordas modularier eſtq; neceſſe
Pſalteri,digitis,arte mouente maoum.
Saocta decem mandata Dei diſcreta manuſq;
Ioſtanter verſet lecta operando benè.
Ductilis ante tubę ſonus exeat ære canoro,
Hic ſoous altitonans,& ſuper aſtra volat.

¶Iubilet. Interiori gaudio, quò nullum maius eſſe poteſt. ¶Exultet. Etiam ſignis lętitiæ exterioribus,puta uoce feſtiua. ¶Pſallant. Benè operando. ¶Vos vates. Prophetæ Domini præſentes, & futuri: poetæ quoque Deo ſacri, non ſæculo: qualis extitit Vida Hieron. Eps Albę chriſtiadis autor:fortaſſe,& nos hui⁹ nouæ pſalmodiæ cōcentores,eiuſdemq; expoſitores. ¶Inter pſallendum. Pulcher modus loquendi, ideſt dum pſallitis. ¶Odas. Cantilenas, græca dictio eſt, quo nomine Horatius ſua appellauit cantica lyrico modulamine, & pulchra uarietate diſtincta. ¶Ductilibuſq; tubis. Quid ſignificent, hęc inſtrumenta infra dicetur. ¶Clangor. Aquilarum,& tubarum ſonus eſt. ¶Cornea muſa. Inſtrumenta quædam ſunt ex cornu retorta, quibus,& uenatores, & curſores pro tubis utuntur, ſunt & alia, quibus citharedi interdum depoſitis lyris, ac citharis uarietatis gratia,atq; leuandi faſtidij uti ſolent, & dulcem ſonum auribus reddunt, quare puto de his hoc in loco magis pſaltem uoluiſſe intelligi cum alijs delectabilibus inſtrumentis muſicæ permixtis, cornua.n. illa horrendum ſtrident. ¶Aeterna ſalute. Et hæc eſt potiſſima cauſa lætitiæ ſpiritualis;& per tranſitum oſtendit differentiam horum uerborum: nam iubilare mentis eſt: exultare uerò carnis. ¶Victa morte. Per Chriſtum,qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & uitam reſurgendo reparauit, ut canit eccleſia: ¶Nouanda caro. Per reſurrectionem futuram;tunc enim mortale hoc induet immortalitatem, & corruptibile incorruptionem,tunc fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu Dei. ¶Angelicis choris. Quibus fideles admiſcebuntur loco illorum,qui ceciderunt:nam ex hominibus, ruinæ angelorum quotidia reparantur. ¶Vatibus,& priſcis. Subaudi iungenda, ò ſi Dominus per ſuam miſericordiam nos quoque inter eos uoluerit annumerari? ¶Ductilis tuba. Dicitur etiam ductilis quædam ſpecies tubæ canoræ, qua citharędi utuntur cum alijs muſicis inſtrumentis, eo quòd inter pulſandum quædam pars eius introrſus manu ſurſum, ac deorſum ducatur: uerùm in textu propter myſterium ſecuti ſumus Auguſtini doctrinam, & quod omnibus tubis commune eſt,quando fiũt à fabro. ¶Malleolo. Diabolo,quo Deus utitur ad contundendam hominum ſuperbiam, & ad flagella piorum, ut per patientiam magis, ac magis mereantur,de hoc malleo dixit Hieremia propheta. Contritus eſt malleus uniuerſæ terræ, quod uaticinium adimpletum eſt in Chriſti paſſione,& tempore Conſtantini, quando pax uniuerſæ eccleſiæ data eſt: uerùm non unum tantùm; ſed multos habet malleos faber iſte: iccircò ſegniter agendum nullo eſt tempore. ¶Dextera fabri. Chriſtus Dei patris dextera, eo quòd ſit potentia,& uirtus eius: nam per uerbum ſuũ ideſt filium De⁹ operatur omnia. vnde, & Ioan.

A

B

Matt. 13.

Malleus æs raucum ducit tuſum, atque retuſum.
Ductilis vt fiat inde canora tuba.
Malleolo ſic raucus homo, quem dextera fabri
Suſtinet; hanc vocem ſæpè retuſus habet.
Tunde;retunde Deus faber optime; forcipe verſa
Hanc maſſam carois; ſed prius igne coque.
Tuſa, retuſa caro tuba ductilis ære fiet,
Altios,& clanget flamine mota tuo.
Dulcior at fiet ſonitus, ſi cornea ſecum
Buccina iungatur, maior vtrimq; ſoous.
Nam veluti cornu fronti ſuperemioet altæ,
Fortis,& vnde tuba eſt,cuſpis acuta tenax.

Hier. 50.

Omnia per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt nihil. ¶Hanc uocem. Dulciſonam in aure Dei,& ſanctorum: Vt Iob. Quando multipliciter.& fortiter hoc malleo percuſſus dicebat. Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit: ita factum eſt,ſit nomen Domini benedictum,& rurſus mulieri inſultanti,ut malediceret Deo, & citò moreretur. Quaſi una (inquit) de ſtultis mulieribus locuta es; ſi bona de manu Domini ſuſcepimus, mala quare non ſuſtineamus? Sic & nos in tribulationibus poſiti diſcamus has uoces dulciſſimas per patientiam emittere,& ductili tuba reſonabimus. Tunde retunde. Apoſtrophe ad Deum; vt hic potius nos duris atterat flagellis,vrat,hic,atque ſecet,ne æternis ignibus cruciandi in inferno mancipemur: hac etiam uoce quidam phyloſophus Anaxarchus nomine cum à miniſtris Tyranni tunderetur flagellis,& fuſtibus utebatur dicens. Tunde,retunde Anaxarchi ſacculum: nam Anaxarcum nihil tundis;animum per patientiam demonſtrans inuictiſſimum; hunc noſtri martyres non ſolùm ſunt imitati: ſed & uicerunt,quin imò, & puellæ tortores ſuos leguntur deriſiſſe:vt Agatha,Lucia,& aliæ multæ. Sed prius igne. Spiritusſancti,alioquin, ut Petrus Apoſt. ad ſolam mallei eleuationem cederent. ¶Tuſa retuſa caro. Ideſt multis attrita flagellis,eſt autem concinnus vatis luſus. ¶Flamino tuo. Spiritusſancti, ut iam dictum eſt.Cum ſteteritis(inquit Dominus)ante reges,& præſides,nolite cogitare,quo modo aut quid loquamini: dabitur.n. uobis in illa hora quid loquamini: non enim eſtis uos,qui loquimini:ſed ſpiritus patris ueſtri,qui loquitur in uobis. ¶Cornea Buccina. Quam paulò ſupra corneam muſam appellauit uarietatis gratia. ¶Tuba eſt. Facta.ſ. ¶Merces cœleſtis ſperanda eſt ab ipſo Deo: quinimò ipſe fiet noſtra merces;ut pollicitus eſt Abraæ,dicens. Noli timere. Ego ero merces tua magna nimis. Laborumq; hipermetrus uerſus,cui ſyllaba ſuperabundat: quæ tamen abijcitur ab initio ſequentis uerſus, cuius prima ſyllaba incipit à uocali. ¶Et ſuper aſtra uolet. Ad Deum cuncta referendo, ¶Penetrabile telum. Vehementia verbi Dei,quo fugatur

C

Iob. 1.

Mar. 13.

Gen. 14.

 hoſtis, ut

Sic deſidetium,& merces operumq́;, labotumq́;
  Emicet à tetris,& ſuper aſtra volet.
Hoſtis in occurſus omnes penetrabile telum
  Forte ſit,& conſtans, propoſitiq́; tenax.
Harmonia hæc cœli Domino, & Symphonia dulcis,
  Concentus vobis ſpiritualis erit.
Nec vos à dulcis concentu abſterreat ingens
  Mota procella maris; quicquid & intus habet.
Nec vos diſcutiat terrarum concitus orbis.
  Quiq́; habitant in eo millia multa nimis.
Flumina quin facti, quorum de ventre fluenta
  Manant, cuncta ſimul plaudite voce manu.

D hoſtis,ut exemplo Saluatoris. Qui cum reſpon.
Matt.8. diſſet tentatori ultimo loco cum quadam uehe-
mentia. Vade Sathana, ſcriptum eſt enim. Do.
minũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies;
Iac. 4. protinus aufugiens reliquit eum, quare à Iaco.
bo Apoſto. monemur in hunc modum. Reſiſti
2. Pet.5. te Diabolo,& fugiet à uobis, ſic, & Apoſto. Pe-
trus monuit. Sobrij eſ. ac uig. quia adu. ue.
Diab. tamquàm leo ru. eir. qu. quem deu. cui
re. ſor. in fide. ¶Harmonia hæc cœli. Dicunt
phyloſophi ex curſibus cęlorum ſub firmamen-
to vario,& motu ſyderum,quemdam dulcem ſo
nitum fieri,quem harmoniam uocant, & quia
ſancti uerbi Dei præconis, & cœli ſpitituales, &
fulgentia ſydera dicuntur: quæ ſub Ecclefiæ fir
mamento concinnè ad Dei nutum mouentur:
iccircò congruè motuum illorum dulcis ſoni-
tus harmonia iuremeritò poteſt appellari. ¶Symphonia, Diuerſarum uocum, ſiue ſonorum in unum concent
à muſicis eſſe dicitur: ſic & uariarum uirtutum canora in unum laus,ſymphonia dicetur. ¶Spiritualis. Magis
quàm carnalis.I. quo non carnis aures: ſed ſpiritus delectabitur,ſicut,& Paulus ubiq; docet. Nolite (inquit) ine
Eph.5. briari uino,in quo eſt luxuria: ſed implemini ſpiritufancto. Loquentes uobiſmetipſis, in pſalmis,hymnis,& can
Eph.5. ticis ſpiritualibus,cantantes,& pſallentes in corde ueſtro Domino: gratias agentes ſemper pro omnibus in nomi
1. Cor.14 ne D. N. I. Chr. Deo,&patri. Item alibi Orabo ſpiritu,orabo, & mente: pſallam ſpiritu pſallam, & mente. ¶Mo
ta procella. Perſecutio,uel aduerſitas,aut quæuis tribulatio ab amatoribus mundi huius commota, quem mare
ſupra myſticè ſæpè diximus appellari. ¶Quicquid intus habet. Amaritudinis, uel aduerſi. ¶Diſcutiat. A dulci
E ſono concentum uirtutum in unam conſonantiam benè conuenientium. ¶Concitus orbis. In uniuerſali fidelium
perſecutione,quæ ſub diuerſis Imperatoribus Romanis ſæpè mota eſt: ſicuti Nerone, Diocletiano, Maximiano,
Traiano, Decioq;, & ſub alijs regibus in uarijs terrarum partibus. ¶Millia multa nimis. Nam innumerabilia
nobis omninò ſunt: non autem Deo,qui omnia conſtituit in numero,pondere,atque menſura. ¶Flumina facti.
Ioan.2. Apoſtoli omnes,& hi,de quibus ſcriptum eſt in Euangelio Ioannis. Qui biberit ex aqua,quam ego dabo, fluent
de uentre eius flumina aquæ viuæ. Hoc autem dixit de ſpiritufancto,quem accepturi erant credentes in eum.
¶Voce manu. Ideſt uerbo,& opere,in quibus elaborantes,teſte Apoſtolo,duplici ſunt honore digni. ¶Flumini-

Inſuper effecti montes (miſerabile dictu)
  Excelſi,& ſtabiles plaudite voce,manu.
Dicite fluminibus vobiſcum in regna futuris,
  Montibus atq; alijs plaudite voce manu.
Flumina namq; ſimul cum montibus omnia celſis
  Applaudent manibus adueniente die.
Regis in aſpectu Domini dulcedine mira
  Vnà exultabunt adueniente die.
Namq; throno iudex aderit ſeſſurus eburno,
  Iudicet ut terras adueniente die:
Rex nouus ecce venit, terrarum vt iudicet orbem
  Iudicij gladio,iuſtitiæq́; libra.
Iudicet ut populos ad ſydera mente leuatos:
  Vt cœlos æqua lance rependat eis.
Qui vetus eſt ergo,ſerpentum & paſcitur eſca,
  Hunc timeat gladium, iudicijq́; diem.
Sed renouatus homo, bruta tellure relicta,
  Qui iam cœlituum veſcitur ambroſia.
Expectet cœlos æqua ſibi lançe rependi,
  Propoſito perſtet,ne veteraſcat adhuc:
Iubilet; exultet, pſalendo & concinat hymnos,
  Regis in aduentu, iudicijq́; die.

bus futuris. Hi ſunt Apoſtolorum per tempora
ſucceſſores epi uerbi Dei Doctores, & operarij
ſtrenui. ¶Flumina cum montibus. Doctores ec-
cleſiæ cum principibus catholicis, ſecularibus, &
eccleſiaſticis. ¶Applaudent. Iuxta illud euan-
gelicum: vos autem cum uideritis hæc fieri, ſu-
ſpicite,& leuate capita ueſtra, quoniam appro-
pinquat redemptio ueſtra, porrò leuare capita,
ſignificat exhilarare corda Interprete Gregorio.
¶Adueniente die.ſ. Iudicij uniuerſalis:nam quo
triſtantur impij lærati debent pij; quia & ſi ap-
propinquet eorum æterna damnatio: ſed horũ
ſempiterna conſolatio. ¶In aſpectu, Pijs blando,
uerùm impijs horrendo,atque terribili. ¶Exul-
tabunt. Duplici ſtola induti,gloria.ſ. animæ,&
carnis reaſſumptæ. ¶Throno eburno: Iudicia-
li ſede ſolida per Iuſtitiam, & candida propter
ueritatis, atq; occultorum apertã manifeſtatio-
F nem. ¶Terras. Non ſolùm materialis elementi
quæ comburentur vnà cum cęlis,ut purgentur,
& in melius reformentur: ſed magis terrenis re-
bus implicitas mentes intelligit propter cupidã
auaritiæ tenacitatem,contra quas profertur du-
Matt.25. ra illa,& ſi iuſta ſententia. Ite maledicti in ignẽ
æternum. Eſuriui enim,& non dediſtis mihi mã-
ducare. &c. Quòd ſi damnabumur immiſericor-
des,qui (ut ait Gregorius) de ſuo non dederunt
pauperibus,quid fiet de illis, qui pauperum bo-
na diripuerunt? ¶Rex nouus. Chriſtus propter
humanitatem ſumptam nouus eſſe Rex dicitur,
ut expoſitum eſt in pſalmi huius initio. ¶Iudicij gladio. Qui eſt ſeparationis, & æternæ damnationis: nam, &
Matt.13. ſi modò permixti ſint cum bonis impij: ſicuti cum granis paleæ, & cum ouibus hædi: tunc Angeli ſeparabunt
malos de medio iuſtorum,& mittent eos in caminum ignis ardentis. ¶Iuſtitiæq; libra. Eo quòd pro modo cul
parum erit,& modus plagarum: & in quo iudicio alios iudicauerunt, & ipſi iudicabuntur,& in qua menſura mẽ
ſi fuerunt,remetietur eis: nam iudicium ſine miſericordia fiet his,qui non fecerunt miſericordiam: ita ut qui nõ
dederunt micas panis Lazaro eſurienti, neque aquæ guttam ipſi ſitientes recipiant. ¶Vt populos. Fidelium.
¶Mente leuatos. Pro terrenis cogitationibus cœleſtium rerum deſiderijs inhę rentes. Qui uetus eſt ergo. Propter
ueteris hominis imitationem,& eſt conluſio. ¶Serpentum eſca. Quæ terra eſt; terram comedes,ut etiam ſupra de
cimus,

cuimus, ſignificat autem terrenis rebus per cupiditatem adhùc deditos. Gladium. Separationis à bonis, & æternæ damnationis de quo ſupta. ¶Bruta tellure relicta. Propter brutorum animalium ſimilitudinem, qui ſoli terræ propter paſtum innituntur. ¶Ambroſia. Dulci contemplatione cœleſtium. ¶Ne ueteraſcat. Per reciduum in peccatum. ¶Iudicijq́; . In quo gloriæ corona decorabit, quam, & nobis donare dignetur D. N. I. Chr. cui laus & honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. A

INclytus in ſolio cum Rex ſediſſet eburno, &c. Monentur hoc in pſalmo Iudæi, atq; Gentiles, ne fruſtra per iracundiam refragentur Chriſto regi, & Domino, & Deo velint, nolint etiam ſuo, ſicut & omnium, quia à die reſurrectionis eius, quò ad humanitatem pro nobis aſſumptam, & depoſitam in morte, reaſumptamq; in reſurrectione, data eſt ei omnis poteſtas in cœlo, & in terra: nam quò ad diuinitatem in omnibus, & per omnia æqualis eſt patri, rerum omnium Dominus, & opifex earum. ¶ Inclytus Rex. Chriſtus gloria, & honore ſuper omnes decoratus, qui & infra omnes ignominia, & opprobrijs fuerat deturpatus. ¶Sediſſet. Poſt Aſcenſionem ad dexteram patris, non enim de ſeſſione, qua ſeſſurus eſt, cum ad iudicium uenerit vniuerſale, loquitur hic: de qua in calce præteriti pſalmi locutus eſt. ¶In ſolio eburno. Ideſt in ſtabili ſede regni, exultationis, atq; lætitiæ plena, ſolium enim ſtabilitatem ſignificat, & candor lætitiam. ¶ Proceres. Apoſtolos, quibus & diſcubitus in menſa, & ſedes in iudicio diſpoſuit, fratresq́; ſæpius appellare dignatus eſt. ¶Adeſſe. In cœnaculo montis Syon, in monte Oliueti, & in Galilæa, & vbicumq; poſt reſurrectionem uolebat illis apparere. ¶Mandauit. His uerbis, quæ à Mattheo, & Marco referuntur in fine Euangeliorum ſuorum, Euntes (inquit) in vniu. mun. præd. Euang. om. crea. Baptiz. eos in nom. Pa. & Filij, & Spir. ſan. Amen. Doc. eos ſer. quæc. mand. uob. nam qui cred. & baptiz. fue. ſal. erit, qui verò non cred. cond. &c. ¶ Signa. Crux uexillum, & reliqua paſſionis myſteria, quæ etiam nunc in proceſſionibus circumferri videmus. ¶Colenda. Habita ſemper conſideratione mentis ad filium Dei, qui in aſſumpta humanitate ijs medijs paſſus eſt mortem, vt docet Amb. in oratione de obitu Theodoſ. col. vij. neq; enim crux ipſa Deus eſt, qui ſolus eſt adorandus: ſed propter Chriſtum filium Dei, qui pependit in ea, veneranda à fidelibus venit, & adoranda: nō pro Deo habēda, ſed Chriſtus in ea Deus eſt adorandus, hæc de reliquiis ſanctorum, & ſacris imaginibus dicta intelligantur, vt non pro dijs, neq; tamquàm Dei colantur, neq; credātur eſſe Dei. ſed in memoriam, & in repreſentationem quandam Dei, & ſanctorum, quorum ſunt imagines venerentur, & adorentur à fidelibus, neqnaquā verò ſunt audiendi hæretici, qui ſub ſpecie idololatriæ prohibendæ, prædicant ea pœnitus tolli, & abradi de templis, verè enim memoriam Chriſti paſſionis, & ſanctorum hoc pacto de cordibus fidelium conantur auferre, omnemq́; ſimplicium deuotionem annihilare; quæ tamen ſacrificiorum noui teſtamenti eſt pinguedo: & in hoc mihi uidentur præcurſores Antichiſti eſſe, qui vt ſolus adoretur, veri Chriſti, & Dei per abraſionem imaginum memoriam abolere conabitur, docenda eſt ergo ſimplex plebecula ſuper adoratione crucis, & imaginum: non autem imagines valde utiles in Eccleſiam Dei vllo pacto ſunt abradendæ, nonne & ſerpens æneus adorabatur ab iis, qui morſi fuerant à ſerpentibus pro ſanitate recuperanda? nonne & Cherubini, & archa teſtamenti, ac propiciatorium ſumma cum veneratione colebantur à Iudæis? certè quando populus conueniebat: ad templum coram omnibus his genufflectebant, & adorabant, nonne dicit hic pſaltes in præcedenti pſalmo. Adorate ſcabellum pedem eius, quòd non niſi de archa teſtamenti ad literam, vt intelligebant Iudæi tempore ſuo, poteſt accipi: ſiquidem, propiciatorium, quod erat ſuper archa; & videbatur ſuſtineri à Duobus Cherubinis hincinde, dicebatur ſedes Dei, quia inde dabantur oracula, vt infra in hoc eodem pſalmo dicitur. Qui ſedes ſuper Cherubin, &c. Nihilo ergo refert, ſi coram cruce, vel imaginibus ſanctorum genuflectat populus, modò cor ad adorandum Deum ſemper habeat intentum. ¶Nouitate rei. Prædicatione Chriſti crucifixi, quæ res Gentibus quidem ſtultitia uiſa eſt: Iudæis autem ſcandalum erat: ipſis verò credentibus Dei virtus, & ſummi ſapientia Patris: ¶ Techas. Arcas quaſdam, ſeu armaria. ¶Deos. Gentium, de quibus, infra. ¶Malos. Malis moribus inſtructos, ac ſceleratos. ¶ Impius ante diem. Mortis paternæ: poſtquàm filius iure ſuccedit in regnum. ¶Saturno patre fugato. Hanc ſiue fabulam, ſeu potius hyſtoriam ex poetis ſæcularibus pete, vel ab hyſtoricis Romanarum rerum ſcriptoribus. ¶Iuppiter. Qui maximus, optimusq; ac pater omniū deorum dicebatur. ¶Hecatompoleos. Ideſt, Cretæ inſulæ, quā nunc Veneti poſſident, & Candiam uocant, olim dicebatur centum ciuitates habere: & ob id vocabatur Hecatonpolis, ideſt 100. vrbium Regio: modò neſcio, an decem habeat, in ea regnauit iſte Iuppiter expulſo parēte: qui cum fugiſſet in Italiam à rege Iano in conſortem regni eſt aſſumptus ob peritiam agriculturæ, quam docuit rudes illius temporis homines. ¶Sorori. Quam Iunonem vocāt, ex qua nullum genuit filium niſi turpiſſimum illum fabrum Vulcanum. ¶Flagiciosus.

Matt.vlt. Matt. 19. Luc. 18. Matt.vlt. Marc.vlt. B 1.Cor.1. C

ODE XCIII. EX PSALMO XCIII.
Dominus regnauit.

INclytus in ſolio cum Rex ſediſſet eburno.
Imperij proceres iuſſit adeſſe ſui.
His mandauit, vti totum ſua ſigna per orbem
Vrbibus inferrent, atq. colenda darent.
Mox illi intrepidè Regis præcepta faceſſunt.
Regnaq. ſortiti regia ſigna ferunt.
Per fora cumq. noui canerent præconia Regis
Vexilla enixi figere vbiq. noua.

Hac nouitate rei, populorum mota repentè
Pectora ſunt; ira percita ſuntq́; graui.
Precipuè ſimulacra Deûm, quòd Dæmoniorum
Aſſererent thecas; nec veneranda fore.
Alta uoce Deos, & numen habere negarent,
Quin homines illos, atq; fuiſſe malos.
Impius ante diem, Saturno patre fugato,
Iuppiter extiterat Rex Hecatompoleos.
Plenus adulterijs, ſtupris, homicida, ſorori
Turpiter admixtus, flagitioſus homo.
Perſimiles illi, fratres, gnati, atq; nepotes.
Dijq́;, Deæq́; omnes impietate graues.
Vocibus his motæ gentes iraſcier omnes;
Atq; in præcones arma parare nouos.

D giciosus. Ideſt flagitiis; & cunctis ſceleribus plenus: quæ à poetis ſæcularibus, & præcipuè ab Ouidio paſſim de-
cantantur quaſi inclyta facta, quæ dum leguntur à iuuenibus in exemplum plerumq; trahuntur, quia ſtudia tran
ſeunt in mores. ¶Homo. Et non Deus. ¶Perſimiles. Nam qualis Dominus, tales & ſerui, & qualis Rex, tales
& eius domeſtici ac familiares. ¶Fratres. Neptunus, & Pluto quem inferni Deum, Neptunum verò maris eſſe pu
tabant. Horum ſcelera ſtupra, atq; rapinæ ab Ouidio in Metamorphoſi. legi poſſunt. ¶Gnati. Non ex Iunone,
ſed ex pellicibus puellis, & vxoribus aliorum, quas adulteras faciebat vel inuitas, ut Herculem, ex Alcmena, He-
lenam, & Geminos ex Leda. Bacchum ex Semele, & alios ex aliis. ¶Nepotes. Eſculapius ex Phæbo, & ex Hercule,
centum. ¶Diiq;, Deæq; omnes. Quorum nomina nunc aboleuerunt, licet ea videre in poeta Naſone in lib. de
faſtis: nec non in Auguſtino de ciuitate Dei, ubi contra eorum diuinitatem, quam ſibi uſurpabant, ſufficienter
diſputat. ¶Iraſcier. Pro iraſcebantur: noua figura. ¶Arma. Ideſt perſecutiones. ¶In præcones nouos. Prædica-
tores noui teſtamenti. ¶Aſt iraſcantur. Ironia eſt. ¶Arma. Grauiſſimæ perſecutionis. ¶Calce petat. Verba
ſunt, quibus in ſimili propoſito etiam Dominus noſter Ieſus Chriſtus uſus eſt in Saulum perſecutorem acerrimū
Act.9. Eccleſiæ, cum ait. Durum eſt tibi contra ſtimu
lum calcitrare. ¶Dominus. Ieſus Chriſtus etiā
in eo quòd homo. ¶Regnauit. Iam dudum quò
ad nos, & regnat, verum tēpore huius prophe-
tæ, poſitum erat præteritum tempus pro futuro
propter certitudinem adimpletionis, & quia pro
phetæ paſſim abutūtur temporibus, quare nos,
qui ſequimur prophetam, idem ſi facimus, redar
guendi non ſumus, eo maximè, quia ferè oīa.
quæ tunc erant ventura completa ſunt in Chri-
ſto. ¶Fræna tenens. Metaphora ab æqui, & mu
li ſeſſore, nec mirū quia facti erant, ſicut æquus,
& mulus, in quibus non eſt intellectus, ideoque
chamo, & fræno aſtringendæ erant eorum ma-
xillæ. ¶Populos feros. Vt pote Barbaros, & Bel
E luino more uiuentes, feros etiam, ideſt bellico-
ſos, & indomitos, quales erant ea tempeſtate Ro
mani. ¶Quiq; ſuper Cherubin. Ad literam hoc
intelligendum eſt, vt etiam paulò ſupra dictum
eſt, propter propiciatorium, quod ſuper alis
utriuſq; Cherubin imminebat, in ſanctis ſancto-
rum templi, quæ ſedes Dei dicebatur, vnde à Do
mino reſponſa dabantur. ¶Contempta in gen-
te, Iudæorum, ſcilicet qui ab omnibus ſpernebantur propter diſſimilitudinem cultus Dei, cerimoniarum, habitus,
& circuncisionis, in quibus longè diſſidebant à cunctis populis. ¶Sedet. In cordibus chriſtianorum propter fi-
dem. ¶Quique ſibi ſtructo. Expoſitio eſt ſuperioris ſententiæ paulò obſcurius enarratæ. ¶Exiguum numen.
Quaſi topicum ideſt locale, Iudæorum tantum vnde & Pilatus in titulo Crucis. Ieſus Nazarenus Rex Iudæorū.
Modò autem declaratus eſt eſſe, & Gentium. ¶Nunc. A tempore Sylueſtri Papæ citra. ¶Vbiq;. Dum uiuerēt,
atq; florerent quatuor Doctores Eccleſiæ præcelſi: Nam noſtris temporibus deficit Luna, nam in ſola Europa, nec
in tota, regnat Chriſtus, Africa Saracenorum eſt, Aſiam & penè totum Orientalem tractum cum Græcia Turca-
rum arma occupauerunt, Maumetanæ ſectæ adhærentes. ¶Terribile. Impiis. ¶Primum peccaſſe. Quia duplex
eſt confeſſio peccatorum, & laudis, & utraq; neceſſaria. ¶Olim. Cum ad iudicandum uenerit omnes tempore
vniuerſalis reſurrectionis. ¶Modò. De miſericordia Domini magna, qua nunc utitur Dominus in omnes omni-
no delinquentes, quos verè pœnitet peccaſſe, & de graui, iuſtoq; iudicio futuro, latè fauente Domino dicetur in
pſalmo centeſimo, cuius initium eſt. Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. ¶Vnde. Ex miſericor-
dia. ¶Viam rectam. De qua alibi. Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum. ¶Et lumen.
Hoc eſt uerbum Dei; de quo in alio pſalmo dicit idem pſaltes. Lucerna pedibus meis uerbum tuum: & lumen ſe-
mitis meis, Chriſtus eſt etiam nobis uia, & lu-
Joan.14. men. Ego ſum (inquit) uia, veritas, & vita, & rur
Joan.8. ſus. Ego ſum lux mundi. ¶Rectum iter. Per cu
ſtodiam mandatorum Dei, nec à dextris decli-
nando, uel à ſiniſtris. ¶Iudicet. Per ſanam di-
F ſcretionem boni, ac mali: virtutis, ac uiciorum:
iuſti, atq; iniuſti: utilium, atq; inutilium cogita
tionum, eſt quippe magnum Dei donum diſcre-
tio ſpirituum, nam quemadmodum ſathan ſe in
Angelum lucis quandoq; transfert, vt decipiat
ſimpliciores: ſic & uitia ſeſe mentiuntur eſſe vir
tutes: & ſub ſpecie commodi temporalis, quæ
ſunt iniuſta videntur eſſe iuſta, & æqua plerūq;
videntur iniqua: & noxiæ cogitationes apparent
innoxiæ, atq; frugi eſſe, quare benè monuit Apo
ſtolus, probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt, & iterū.
1.Tho.3 Omnia probate, quod bonum eſt tenete, & ſub-
audiatur, quod malum abiicite. ¶Iudicium. Ideſt
donum diſcretionis, quod inter alia ſpiritus ſan-
1.Co.12 cti dona numerat Apoſtolus dicens. Alii genera
linguarum, alii diſcretio ſpirituum, & alii inter-

Aſt iraſcantur populi, moueatur & orbis,
Inq; furore graui protinus arma parent,
Quid faciēt miſeri in Dominum ſerui, atq; rebelles?
Calce petat veluti foſſus equus ſtimulis.
Gentibus inuitis Dominus regnauit in orbe.
Fræna tenens populos contudit atq; feros.
Quiq; ſuper Cherubin contempta in gente ſedere
Viſus erat: toto nunc ſedet orbe Deus.
Quiq; ſibi ſtructo Solymis in Syone templo
Creditus exiguum numen habere Deus.
Magnus, & excelſus toto nunc imperat orbe
Eius adoratur numen vbiq; modò.
Structaq; nunc mille ingentia templa,
Per populos omnes thura adolentur ei.
Nunc agnoſcentes, quàm magnum numen adorent,
Terribile, & ſanctum; confiteantur ei.

Confiteantur ei primùm peccaſſe: Deinde
Vt Domino laudes pectore, & ore canant.
Iudicium nam Regis honos ita diliget olim,
Vt dator eſt veniæ, largiflnusq; modò.
Vnde viam nobis rectam Deus ipſe paraſti,
Et lumen, rectum quò teneamus iter.
Iudicet vt iuſtè populus; tu cordibus altis
Iudicium figis, iuſtitiamq; tuam.
Cum mala iudicio populus diſcreuerit alto
Vt mala reiiciat muneris eſtq; tui.
Vt bona quæ norint faciant tua gratia præſtat.
Omne bonum populo tu Deus vnde venit.
Laudibus ergo Deum, Dominumq; extollite ueſtrū.
Nam Deus in vobis perficit omne bonum.
Procidite in faciem; laudate; pedumq; ſcabellum
Eius adorate, & thura adolete Deo.

prætatio

Namq; pedum Domini ſubſellia ſancta, verenda,
Dignaq; adorari, mente, manuq; coli.

A

prætatio ſermonum, hæc autem operatur omnia vnus, atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult, poſſumus etiam intelligere iudicium idest gratiam rectè judicandi in cauſis litigantium, & in criminalibus, abſoluendi innoxios, & puniendi uerè reos, atq; ſceleratos. ¶ Iuſtitiamq; tuam. Ideſt imitationem quandam iuſtitiæ tuæ, ut quos Deus abſoluit, & nos abſoluamus: quos uero condemnat, & nos cõdemnemus. ¶ Alto iudicio. Ideſt profundo diutinæ cogitationis humanæ, quæ diutius, & prudentius ſolito bene cogitat antequàm quicquam agat, aut definiat: ne in utramuis partium temerè, aut ignoranter iudicando declinet, & faciat litem ſuam. ¶ Vt mala reiiciat. Non ſolùm ut diſcernat; ſed etiam ne ſciens, & prudens manum in ignem admoueat. ¶ Tua gratia præſtat, Quia ſine me (inquit) nihil poteſtis facere. ¶ Tu Deus. Sic ordina literam. Tu Deus es, vnde uenit omne bonum populo. ¶ Deum & Dominum. Chriſtum Ieſum. ¶ Veſtrum. Propter fauorem, & ſpecialem cultum. ¶ Perficit. Sicut & incohat, ita proſequitur. ¶ Procidite in faciem. Genuflectite uos in ſignum humilitatis, uiuo ego (dicit Dominus) ante me flectetur omne genu, & benè dicit in faciem: quod piorum eſt, ſicut & de Apoſtolis legimus, quia ceciderunt in faciem ſuam: nam impiorum eſt abire retrorſum, & cadere, quod iis contigiſſe legimus, qui uenerant ad capiendum Ieſum: nam cum dixiſſet. Ego ſum, quaſi telo tormenti percuſſi abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. ¶ Pedumq; ſcabellum. Quod fuerit iuxta literalem ſenſum expoſitum eſt ſuprà: quia erat archa fœderis infrà propiciatorium locata: ſuper quo dicebatur ſedere Deus, oraculorum tempore, uerùm quicumq. ad templum orationis gratia ueniſſet., non ſolùm ante propiciatorium genuflectebat, ſed & ante archam, ibiq; Dominum adorabat, uerùm quia omnia in figura illis contigiſſe teſtatur Apoſtolus, & quia propheta dicit apertè non ſolùm Deum adorandum; ſed & ſcabellum pedum eius, iccirco neceſſe fuit ad myſticum ſenſum tranſire, iuxta Auguſtini doctrinam, quem ita clarè uerſuum textus exprimit, ut alia non indigeat declaratione, procedit autem per modum quæſiti, ac Reſponſi. ¶ Thura adolete Deo. Hoc quotidie fieri videmus in ſolemnibus miſſis: nam dum eleuatur ſacramentum corporis, & ſanguinis D. N. I. Chr. quod verè ſcabellum Dei eſt, diaconus illi thura adolet, donec à populo adoratur. ¶ Deo. Chriſto Deo, & homini, qui verè eſt in illo ſacramento tranſubſtantiatis ſpeciebus panis, & vini in corpus, & ſanguinem ſuum, vt ad deſignandum myſterium vnitatis capiamus ipſi nos de ſuo, quod ipſe aſſumpſit de noſtro. ¶ Dic age muſa precor. Quia videbatur durum hoc mandatum, & abſurdum, ut iuberemur ſcabellum pedum Domini adorare; cum ſolus Deus ſit adorandus, iccircò ad noſtram Theocarim muſam recurritur, quia nodus eſt vindice dignus, nec poteſt humana ſcientia eum ſoluere.

Eſa. 45.
Ioan. 18.
De ſum. Trin. c. 1. §. vna.

B

Dic age muſa precor, quod nã tam nobile ſcamnum
Hoc ſit? adorare vt debeat illud homo?
Nempe Dei ſedes eſt cœlum; terra ſcabellum
Inferius Domini dicitur eſſe pedum.
At cum non liceat cœlum, nec lucida cœli
Sydera adorare, & terra colenda venit?
Terra colenda quidem, non omnis, at illa
Quæ ſuper & cœlos, & ſuper aſtra ſedet.
Inclyta virgineo terra hæc de corpore ſumpta
Celſior eſt cœlis, cœlituumq; choris:
Myſtica plena Deo cunctis proponitur aris
Hæc vt adoretur terra, hominiſq; caro.
Hancq; ſacerdotes priſci per nubila quædam
Terram agnoſcentes excoluere diu.

¶ Homo. Qui & ſcabello, & cunctis creaturis ab Angelis infra poſitis longè dignior eſt: nam propter hominis obſequium creatæ ſunt omnes. ¶ Dicitur. Ab ipſo Deo per os prophetæ. ¶ Sydera adorare. Ne forte, inquit eleuatis oculis ad cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creauit Dominus Deus tuus in miniſterium cũctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt, & alibi, iubentur ſine vlla miſericordia interimi, qui ex Iudæis adorauerit ea, eſt enim ſpecies idololatriæ prouenieñs ex errore gentilium, qui capti ſyderum pulchritudine, & utilitate, putabant omnia Deos eſſe, & ob id colenda, atq; adoranda. ¶ Venit. Quæ multò vilior, & inferior eſt, vtq; cunctorum animantium pedibus conculcetur. ¶ Terra colenda quidem. Reſponſio muſæ ſoluentis difficultatem. ¶ Non omnis at illa. Hæc diſtinctio tollit abſurditatem. ¶ Sedet. Hæc eſt humanitas noſtra à verbo Dei aſſumpta ex Virgine Maria, & in cœlos eleuata & vſq; ad dexteram patris, vbi ſedet euecta. ¶ Cœlituum. Omnium beatorum ſpirituum. ¶ Choris. Nouem Angelorum etiam ſuper ſeraphinos, inter quos & Deum nullus medius eſſe creditur, niſi beata virgo Maria, & ſuper eam filius eius. ¶ Myſtica. Quia prece myſtica, ideſt ſacra atq; ſecreta conficitur virtute uerbi omnipotentis Dei. ¶ Terra. De qua alibi pſaltes idem dixit, Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum, ſumpta quoq; fuit de illa terra, de qua ſcriptum eſt, veritas de terra orta eſt. porrò quis eſt ueritas? niſi qui de ſe dixit. Ego ſum via, ueritas, & vita, & quæ nam eſt hæc terra: niſi beata Virgo, de qua prædixit Eſaias propheta. Aperiatur terra, & germinet ſaluatorem. ¶ Hominis, Chriſti Ieſu. ¶ Per nubila quædam. Ideſt per figuras rerum obſcuras, ſicut, in ſacrificio panis, & vini à Melchiſedech oblato, in manna de cœlo xl. annis patribus in deſerto miniſtrata, & in agno paſchali, & aliis ſimilibus figuris. ¶ Ante rubum. Quam uiſionem exponit Eccleſia canens. Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum, conſeruatam agnouimus tuam laudabilem virginitatem Dei genitrix, intercede pro nobis. ¶ Florenti virga. Quam uiſionem ſuboſcurè declarauit Eſaias. Egredietur (inquit) uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.

Eſa. 60.
Deut. 4. & 17.
Deut. 17

C

Ioan. 14.
Eſai. 45.
Gen. 14
Exod. 3.
Iſa. 11.
1. Cor. 10

Ante rubum Moſes hanc nouit: nouit & Aaron
Florenti virga: nouit vterq; petra.
Nouit & hanc Samuel, reprobata ſtirpe priori,
Suffectus cathedræ pro ſeniore ſacræ.
Inter eos poſitus Domini qui nomen honorant,
Qui nomen Domini pectore, & ore vocant.

¶ Petra. De qua percuſſa emanauerunt aquæ largiſſimæ, hanc figuram expoſuit Apoſtolus, ita dicens. Nolo vos ignorare fratres, quia patres noſtri ſub nube fuerũt, & omnes mare tranſierunt, & in Moyſe omnes baptizati ſunt in nube, & in mari, & omnes eſcã ſpiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt, bibebant enim de ſpirituali, ſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. ¶ Samuel. Hyſtoriã uide in libro Regũ.

¶ Reprobata

Nempe ſacerdotes hi magni ſæpè vocabant
  Pro populo Dominum ſupplice voce Deum.
Ipſeq; propitius ſæpè exaudire vocantes,
  Illorum precibus parcere ſæpè reis.

D ¶ Reprobata ſtirpe priori. Duobus filijs Heli ſū
mi ſacerdotis, Ophni, & Phinees in bello vna die
interfectis cum xxij. millibus populi, & archa fę
deris Domini ab hoſtibus capta, intellexit enim
Samuel ſacerdotium uetus cum hoſtijs repro-
batum iri, nouum verò Sacerdotium cum nouo
agni immaculati ſacrificio ſucceſſurum eſſe,
quem & ipſe in figura primùm legitur obtuliſſe pro ſalute populi, & exauditus eſt, ſicut & modò nos, quando of
ferimus agnum, quem Ioannes demonſtrabat dicens. Ecce agnus Dei. Ecce qui tollit peccata mundi. Exaudi-
mur ad ſalutem populi ſpiritualem. ¶ Suffectus. Quia ſucceſſit ei in honore ſummi pontificatus, tametſi alienæ
ſtirpis eſſet. ¶ Pectore, & ore. Non ore tantùm, vt hypochritæ, non animo tantùm, ut puſillanimes: ſed corde,
& uerbo, ut uiri fortes: qui non metuunt confiteri ore, quem corde credunt Dominū Deum ſuum eſſe, ſiquidem
Rom. 10. corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. ¶ Hi magni. De Moyſe, & Aaron, habes in Exo
do, num. & Leu. atq; Deuteron. in quibus inuenies eos rogaſſe Dominū pro ſalute populi Iſraelitici, aduerſus
1. Reg. 7. Aegyptios, Amalechitas, & in alijs periculis, & exauditos eſſe. De Samuele in libro Reg. contra Phyliſtæos, &
Ammonitas, ipſum quoq; fuiſſe exauditum: nam ad preces eius, & ad oblationem agni pluit Deus lapides de cœ
lo in hoſtes, quibus in fugam conuerſis, facta eſt uictoria magna populo Dei. ¶ Sæpe. Non ſemper propter adau
ctam nimis malitiam populi. ¶ Columna nubis.
Ab hoſtio tabernaculi. ¶ Ceruicis ahenæ. Hoc
eſt duræ: unde & Dominus legitur quandoque
Rom. 32 Moyſi dixiſſe, cerno, quòd iſte populus duræ cer
uicis ſit: dimitte me, ut iraſcatur furor meus in
illum, deleboq; eos de terra, faciamq; te in gen-
tem magnam, & beatus Stephanus dicebat Iu-
Acto. 7. dæis improperando. Dura ceruice, & incircon-
ciſi cordibus, & auribus: uos ſemper ſpiritui ſan
cto reſtitiſtis, ſicut patres ueſtri, & uos. quē Pro-
E pherarum non ſunt perſecuti patres ueſtri? & oc
ciderunt eos, &c. ¶ Diligerentq; Deum. Quod
eſt maximum mandatorum omniū: ſecundum
Matt. 22. autem proximum eſt huic, videlicet ut dilige-
Luc. 11. rent proximum, ſicut ſeipſos: nam in his duobus
mandatis uniuerſa lex pendet, & prophetæ, ple-
nitudo enim legis eſt dilectio. ¶ Labantibus il-
Num. 20 lis. In aliquod peccatum ſicut Moyſes, & Aaron
increduli in emiſſione aquæ de petra contradi-
ctionis, & Samuel in mala correctione filiorum,
1. Reg. 8. qui declinauerunt in auaritiam, ſecuti munera
in iudicando. ¶ Veniam dabas. Ne extirmina-
res eos, uel æterna morte mulctares, aliquo ta-
men modo temporali pœna affligendo corrige-
bas, unde ſubditur. ¶ Vlciſcens. Propitius fue
ras, uidentur repugnare hæc duo dicta: nam ſi
ulciſcebatur, quomodo propitius? & ſi propi-
tius, quomodo ulciſcebatur? reſponde optimè,
ut pater flagellando caſtigat puerum, & parcit
reatum, adeò ut etiam hęreditatem illi reſeruet.
¶ Propitius. Culpam remitendo. ¶ Et ultor.
Corrigendo flagello temporaneo. ¶ Patris. Cu-
ius regni fient hæredes. ¶ Dum uiuunt. Hi, ut
diues epulo, ducunt in bonis dies ſuos, & in pun
cto deſcendunt in infernum. ¶ At uos. Pſalmi
concluſio. ¶ Liba ſacra. Euchariſtiam, panem,
qui de cœlo deſcendit. ¶ Sancto monte probato.
F Qui eſt Eccleſia, eſt enim mons domus Domini
in uertice montium. ¶ Externis montibus. Diuer
ſarum hęreſum, & ſectarum. ¶ Thura adolenda
Deo. Cui honor, & gloria in ſæcula ſęculorum.

Ah quoties fulua nubis ſcandente columna
  Eſt dignatus eis blandiùs ore loqui.
Vnde Deo grati, ſuccenſiq; eius amore
  Seruabant legem, iuſſaq; lege ſacra.
Autoresq; citi populo ceruicis ahenæ,
  Vt ſeruarentur fœdera legis, erant.
Moribus vtq; probis præcepta faceſcere vellent:
  Diligerentq; Deum cordis amore pio.
Hinc dignabaris noſtri dominator, & orbis,
  Suſcipere illorum vota, preceſq; Deus.
Natura infirmis quandoq, labantibus illis
  Tu veniam facilis, propitiuſq; dabas.
Nec minus vlciſcens iudex quaſi ſæuus eorum
  Affectus omnes propitius fueras.
Nam grauia illorum quæcumq; inuenta fuiſſent,
  Mox his propitius, iuſtus & vltor eras.
Fœlices, quos tu correxeris illicet; ut mox
  Correcti redeant mitis ad ora patris.
Aſt infœlices, quibus & peccantibus in te
  Dum viuunt, nullo verbere dorſa quatis.
At vos inſtanter correcti extollite patrem
  Laudibus, & Dominum voce vocate pium.
Credite corde Deum, pura quoq; mente litate
  Liba ſacra; & dignis moribus excolite.
Eius adorantes in ſancto monte probato
  Numen, ab externis montibus effugite.
Nam velut eſt Dominus Deus vnus, ſanctus & vnus,
  Mons eſt illius ſanctus, & vnus ita.
Solus adorandus Deus eſt altiſſimus unus,
  Solo monte ſuo thura adolenda Deo.

QVæ dabitur, quæ digna Deo confeſſio laudum? Ad confitendum nos inuitat pſaltes in hoc cantico cuius
titulus eſt pro confeſſione, porrò confeſſio eſt dupplex peccatorum, & laudum: ſicut & duplex hominum
ſtatus, peccatorum, & iuſtorum: iuſti inuitantur ad confeſſionem laudis Dei, qui illos iuſtificat, & in iuſti
tia conſeruat, verùm quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris; ideò prius, qui ſunt adhùc peccatores, inuitan-
Eccl. 15. tur ad confeſſionem peccatorum, in qua ut ille, Publicanus à longè ſtans, & percutiens pectus ſuum, & confitens.
Luc. 18. Deus propicius eſto mihi peccatori, deſcendit iuſtificatus in domum ſuam, ita & hi iuſtificabuntur, & per humili
tatem deſcendent in domum Eccleſiæ, vbi poſtmodum cum alijs fidelibus, & iuſtis confitebuntur Domino confeſ
ſione laudis, dicit itaq;. ¶ Quæ dabitur, quæ digna Deo confeſſio laudum? Admiratiua, non dubitatiua eſt hęc
interrogatio. ¶ Qui cœlum & terram. Ad literam patet intellectus per ea, quæ habentur in principio geneſeos,
& in ſymbolis fidei. Myſticè verò, per cœlum, ſpirituales uiros intellige, per terram ſæculares terrenis implicitos
negocijs: per aquas maris, tribulationes huius mundi, quæ à Deo creatæ ſunt, vt profectibus ſanctorum deſer
Act. 14. uiant, nos enim (vt ait Apoſtolus) oportet per multas tribulationes introire in regnum Dei. ¶ Syderibus. Myſti-
cè. Apoſto-

eſt. Apoſtolis, & prælatis eorum ſucceſſoribus. ¶Variis animantibus. Diuerſorum ſtudiorum hominibus, ut doctoribus, medicis, mercatoribus, artificibus, & agricolis, principibus, nobilibus, militibus, atq; plebeis. ¶Piſcibus innumeris. Ideſt uarijs tentatoribus, & impetitoribus iuſtorum, iuxta ſermonem diui Ambroſij, qui dixit. Nauigantibus nobis per hoc mare magnum, & ſpacioſum huius ſæculi, in quo reptilia ſunt, quorum non eſt numerus, ideſt diuerſa inimicorum genera, quæ compenſato nobiſcum agone luctantur, &c. ¶Sui ſimilem. Quò ad A

ODE XCIX. EX PSALMO XCIX
Iubilate.

QVæ dabitur? quæ digna Deo confeſſio laudum?
Qui cœlum, & terram, quiq; creauit aquas,
Syderibus cœlum, varijs animantibus orbem,
Piſcibus innumeris quiq; repleuit aquas.
Quiq; ſui ſimilem trina ſub imagine factum
Omnibus his hominem præpoſuit Dominum,
Eius & imperio parere per omnia iuſſit,
Edicto donec ſtaret & ipſe ſuo.
Delitijs florens, & amœna ſede locatus
Fœlices paucos duxerat inde dies,

mores, quia, ſicuti Deus eſt bonus, iuſtus, plus, benignus, & miſericors. talem pro modulo decet eſſe hominem, ſi uerè vult eſſe filius Dei. vnde & in Euangelio dicitur. Eſtote perfecti, ſicut & pater ueſter perfectus eſt, & rurſus. Eſtote miſericordes, ſicut & pater ueſter miſericors eſt, & iterum. Diligite inimicos ueſtros, benefacite his, qui uos oderunt, ut filij ſitis patris ueſtri, qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos: ac pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. ¶Trina ſub imagine. Hæc animæ ſubſtantiam reſpicit: nam ut docet Aug. in libro de Trinitate, In anima eſt memoria generans, quæ comparatur patri, intellectus inde genitus, filio, & uoluntas utrinque procedens Spirituiſancto. ¶Dominum. Myſticè, quia ſapiens dominabitur aſtris, quantò magis terreſtribus, & aquatilibus, uel hominem Dominum Ieſum Chriſtum intellige, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra, & cui ſubiectæ ſunt omnes creaturæ, ut in Apocalypſi. ¶Iuſſit. Myſticè hæc non poſſunt intelligi, quia Dom. I. Chriſtus æternum habet imperium, eo quod ſemper obedierit imperio patris, & uſque ad mortem, mortem autem crucis. ¶Amœna ſede. In paradiſo voluptatis in quo perpetua ſunt tempe. ¶Delinita. Blandulis, & doloſis uerbis, ac pollicitationibus allecta, quod dij efficerentur, ſcientes bonum, & malum. ¶Draconis. Diaboli, qui ſub ſpecie ſerpentis latebat, de quo ſcriptum eſt, quod inuidia Diaboli mors intrauit in mundum. ¶Suſtinuit. Ne ſuas delitias contriſtaret, nec. n. ſeductus eſt, ut mulier, teſte Apoſtolo: ſed ſciés, & prudens manum miſit in igné. ¶Experiensq; malorum. Sicut ante ſolorum bonorum fuerat experiens, & hoc pacto per experientiam factus eſt ſciens boni, & mali, nemo quippe perfectè nouit bonum, niſi qui, & malum fuerit expertus. Hinc illa arbor dicta eſt ſcientiæ boni & mali, quia per eſum pomi illius coactus eſt homo probare malum, qui ante bonum tantummodo probabat, & ex noua mali probatione multò melius agnouit bonum, quod amiſerat, quia contraria contrarijs oppoſita magis dignoſcuntur. ¶Infernam humum. Terram huius uallis miſeriæ noſtræ habitationis, quæ illius ſuperioris paradiſi comparatione, vnde fuit eiectus, benè inferna dici poteſt, tum quia longè inferius ſita iacet: tum quia intemperies, quaſi perpetua hic eſt, & inferno multæ ſimiles penæ, calor, & frigus, varijq; cruciatus. ¶Reſilire. Retro ire, atque reſiſtere; ut ſunt omnes feræ, volucreſq; rapaces, quæ non obtemperant homini: ſed fugiunt, interdum trucidant, ac deuorant hominem. ¶Durum iugum. Seruitutis Diaboli, etenim qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, & uictus, captiuus efficitur eius, à quo ſuperatur. ¶Malis. Innumeris, quibus hæc miſera hominum uita ſubiecta eſt. ¶Diu profugum. Ab eiectionis ſuæ tempore uſque ad reſurrectionem D. N. I. Chr. tunc. n. reuocatus eſt ab inferis cum ſanctis patribus ueteris teſtamenti, ad has noſtras oras, inde, & ad paradiſum delitiarum reductus ad Aſcenſionem uſque: tunc cum Chriſto aſcenderunt omnes in cœlum, iuxta illud. Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem. ¶Metanea. Pœnitentia, græca dictio, qua tamen, & alij catholici poetæ uſi ſunt. ¶Vlla quies. Quæ in hoc ſæculo non haberi: ſed uix guſtare poteſt; quia hic, & homines, & res omnes ſunt in perpetuo motu. ¶At pater. Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſter: ſed aliter atque aliter, illius natiua generatione; noſter autem creatione, & adoptione. ¶Aerumnas. Humanas miſerias tam multas, ut numerari non poſſint. ¶Defeſſumq; hominem. Ideſt genus humanum laboribus, & impietatibus fatigatum. ¶Difficileſq; vias. Legalium obſeruationum, & cerimoniarum, atque circoncifionis, quoad Iudæos: quoad Gentiles autem infinitarum ſuperſtitionum, quibus libri augurum pleni erant. ¶Medicum. Animarum, & corporum Dominú Ieſum Chriſtum, qui dixit de ſeipſo. Vtiq; dicetis mihi hanc ſimilitudinem. Medice cura te ipſum. Item nó eſt opus valentibus medicus: ſed male habentibus. ¶Saluatorem. Vnde, & Angelus dixiſſe legit. Vocabis nomen eius Ieſú, ipſe. n. ſaluum faciet populú à peccatis eorum. Et ipſe Ieſus de ſe ipſo dixit. Venit enim filius hominis ſaluum facere, quod perierat. ¶Peruigilemq; ducem. Qui, & pernoctabat in orationibus, &

Nam delinita maleſuadi fraude Draconis.
Coniuge ſuſtinuit rumpere iuſſa Dei.
Nudus, & hinc factus, miſer, experienſq; malorum,
Pro patria infernam pulſus oberrat humum.
Atque ſuo imperio reſilire rebellia multa,
Quin durum collo paſſus, & ipſe iugum.
Iamq; malis doctus bona, quæ poſſiderat ante
Ingemere, & lachrimis ora rigare ſolet,
Pœnitet, atque diu profugum metanea flagellis
Inſequitur duris, nec datur vlla quies.
At pater erumnas tandem miſeratus ab alto
Defeſſumq; hominem, difficileſq; vias,

Vt pius, & clemens medicum demiſit Olympo,
Et ſaluatorem, priuilegemq; Ducem.
Mitis hic ærumnas in ſe tulit; atque labores.
Seruitio eripuit; vulnera fouit ope.
Incolumes recta Dux præuius ipſe reduxit
Ad patriam ciues, qui voluere ſequi.

Matth. 5.
Lucæ. 6.
Apo. 5.
Gen. 3.
B
Sap. 2.
Gen. 2.
C
Pſal. 67.
Luc. 4. & 5.
Mat. 1.
Mat. 24.

D nibus,& monebant vigilandum eſſe, atq; orandum, ne intraretur in tentationem. ¶Mitis hic.
Mar. 14. Ieſus, Diſcite (inquit) à me, quia mitis ſum, &
Matt. 11. humilis corde. ¶Erumnas. Vade Eſaiam toto
Eſa. 53. capite liij. & paſſionem eius ab Euangeliſtis deſculptam, & inuenies uerè infirmitates noſtras ipſum tuliſſe, atq; egrotationes ipſum portauiſſe. ¶Seruitio Diaboli. ſublato per paſſionem peccato, uicto atque ligato Tyranno. ¶Vulnera. Magis animarum, quàm corporum. ¶Ope.

Iubilet ergo Deo gens omnis vbiq; locorum,
Iubilet à dira morte redempta caro.
Iubila det Domino, non mundo, gaudeat intus,
Non extra petulans ora cachinnus hiet.
Atque hilari Domino famuletur mente, nec ore
Murmuret, aut muſſet, ſiue dolendo gemat,

Adiutorio opportuno, ex ſanguine, & carnibus eius facto quodam temperamento, & dulciſſimo medicamine. ¶Incolumes. Animas ſanctorum patrum intelligit in ſinu Abrahæ reconditas, quas inde reſurgens Dominus eduxit. Item & eos, quòd tunc temporis ad prædicationem Euangelij
Ioan. 1. conuerſi in Chriſtum crediderunt. Deinde & omnes poſt illos, nos quoque, ac poſteros, quotquot in eum uolue-
Col. 1. runt credere, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Perſeuerantes in fide, & bonis operibus incolumes ad patriam
Ap. 1. paradiſi perducturus eſt. ¶Dux præuius. Quia primogenitus eſt ex reſurrectione mortuorum, & aſcendens in cœlum antecedebat omnes: illiq; omnium primo cœli patuere, qui hactenùs omni humanæ creaturæ fuerant occluſi. ¶Qui voluere. Vt liberi notet omnes eſſe arbitrij: nec enim placent Deo coacta obſequia. Licet aliquā-
Act. 9. do per flagella faciat de nolentibus uolentes. Vt Saulum perſecutorem, quem flagello correxit, & fecit gentium doctorem eſſe. ¶Gens omnis. Non ſola Iudæa ut olim: ſed omnis penitus gens à quatuor orbis partibus ad cultum ueri Dei, per apoſtolicam prædicationem conuerſa. ¶A dira morte. Animæ, & æternæ damnationis, mors enim peccatorum peſſima. ¶Domino. Patri, creatori, & redemptori. ¶Non mundo. Falſo hoſpiti, atq; deceptori, qui non exultat, niſi in rebus peſſimis, & lætatur, cum male fecerint homines, qui ſunt ex parte ſua. ¶Cachin-
Ecc. 2. nus petulans. Inmoderatus, atque ſolutus riſus, de quo dixit Sapiens. Quòd abundet in ore ſtultorum, & iterum.
Luc. 6. Riſum (inquit) deputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis, & Dominus in Euangelio. Veh uobis, qui nunc ridetis, quoniam flebitis, & rurſus, veh uobis (inquit) qui habetis conſolationem ueſtram nunc. ¶Hylari
Matt. 6. mente. Nam hylarem datorem diligit Deus: & in Euangelio. Monemur faciem lauare, & caput ungere cum ie-
E iunantes: hoc eſt mundos corde, atque hylari uultu eſſe, menteq; lęta noſtrum Domino ieiunium offerre. ¶Murmuret. Voce ſummiſſa Deum incuſet. ¶Aut muſſet. Etiam labijs digito preſſis tacitè ſecum de Domino obloquatur: hoc eſt enim muſſare, uelle quidem remurmurare: ſed os ad loquendum aperire minimè audere. ¶Siue dolendo gemat. Intus in corde, quando neque audet muſſare. ¶Seruitij ueteris. Quando erat ſubiectus Dæmoni per peccatum, & ſub antiquæ legis iugo, de
Act. 15. quo dixit Petrus Apoſto. Quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruice diſcipulorum, quod neque nos, neq; patres noſtri portare potuimus? ¶Participem fieri. Nam ſeruire Deo uerè regnare eſt: hinc & beatus Petrus: Vos
1. Pet. 2. eſtis (inquit) gen' electum, regale ſacerdotiū. &c. ¶Vos ſiſtite. Ideſt præſentiam ueſtram exhibete, ut puta in templo uos ipſos, dum oratis, offerentes. ¶Mollia iuſſa. Dilectionis Dei, & mutuæ. ¶Hunc dominum. Ieſum Chriſtum à Iudæis ſeductorem, & à gentibus ſtultum reputa-
1. Cor. 1. tum: ſed ipſis fidelibus, tam ex Iudæis, quàm ex
cap. 2. gentibus conuerſis cognitum uerè Dei uirtutē, & Dei ſapientiam eſſe. ¶Hauriat. Leuiter feriat, eſt enim exultandum Domino cum tremore, & pauore. ¶Decens. Ne ſit ſeruilis: ſed filialis reuerentiæ. ¶A ueſtris maioribus. Illorum nepotes alloquitur, qui crucifixerunt Dominū Ieſum. ¶Cœcis pectora. Intellectum carentib', nota figura. ¶Nequitia. Malitia, & inuidiæ malignitate, qua dicta ſunt eorum pectora excecata. ¶Sordida corda. Gentilium ignorantia ob-
F tuſa, & ſordibus peccatorum immunda. ¶Numen. Diuinam quamdam maieſtatem atq; potentiam: de hac re latiùs diſputatum eſt in alio pſalmo. ¶Idola. Quæ ſunt Dæmonia, ut alibi pſaltes: Omnes Dij gentium Dæmonia. ¶Opi-

Quin reminiſcatur potius, quàm pondere iniquo
Dorſa premebantur ſeruitij ueteris.
Quo procul excuſſo, exultet ceruice ſoluta
Suaue iugum Domini ſe ſubijſſe nouum.
Nam ſeruire Deo, & Domino, niſi iuſta iubenti,
Illius eſt regni participem fieri.
Ergo exultantes illi vos ſiſtite; prompti
Seruitio; prompti mollia iuſſa ſequi.
Hunc Dominum ſcitote Deum; exultantia quare,
Corda pauor pulſans hauriat; atque decens.
Nam licet à veſtris fuerit maioribus ille
Contemptus cœcis pectora nequitia.
Sordida corda licet quorundam numen habere
Aut Idola putent, vel ſimulacra Deûm,
Solus hic eſt uerè Dominus Deus, omnipotenſq;
Cunctarum rerum ſolus, & eſt opifex.
Egregius plaſtes verè plaſmauit, & ipſe
Nos omnes: verè nos ſumus eius opus.
Lac velut emulſum Deus ipſe coagulat omne
Humani generis ſemen; alitq; globum.

Pſal. 95. fex, Orbis totius: ut in alio pſalmo. Initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. ¶Pla-
Pſa. 101. ſtes. Figulus, qui ex limo uaſa facit: dicitur & plaſmator: nam ab initio ex limo terræ fecit hominem, ne ut angelus ex cœleſti, ſeu ſpirituali materia creatus in ſuperbiam erigeretur. ¶Lac uelut emulſum. Hæc omnia etiā
Iob. 10. Iob eſt confeſſus ſub ſimilibus uerbis. Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? oſſibus, & neruis compegiſti me, uitam, & miſericordiam tribuiſti mihi. ¶Globum. Maſſam illam coagulatam, atque condenſatam. Organa omnia. Membra corporis, & ſenſuum inſtrumenta. ¶Compegerit. Copulauerit, atque coniunxerit. ¶Faciem. Ideſt formam, non modò vultus; ſed, & totius hominis. ¶Adytis. Ex ſacrario ſuo, quod ipſe ſolus habet in pectore. ¶Creat. Ex nihilo, nulla præiacente materia: ſed quomodo? Deus ac omnipotens; qui etiam alios ſpūs ex nihilo creauit. ¶Viuificat. Vita ſpirituali, atq;

Vertit & in carnem; paulatim durat, & oſſa
Artus diſtribuit; colligat inq; vicem.
Organa cumq; manu compegerit omnia docta,
Corporis humani finxerit & faciem.

rationali

Mox animam ex adytis cœleſtibus,& creat ipſe,
Corpori & infundit, viuificatq; Deus.
Spiritus excellens anima eſt noua, namq; ſigillo
Prompta Dei eſt, ſimilem ſeruat,& effigiem.
Sic plaſmatus homo Domini veſtigia ſeruat;
Exilit in mundum ſic Microcoſmos homo.
Non igitur figuli nos;non nos fecimus ipſi:
Sed Deus eſt figulus, nos Deus ipſe facit.
Fictor vt eſtq; Deus; populi ſic ductor & ipſe;
Sic educit oues paſtor,& ipſe Deus.
Nos figmenta Dei,populus ſumus eius; ouesq;
Carpimus in pratis pabula læta ſuis.
Illius in portas igitur properate patentes,
Vos vnà mecum plaſmaq;, grexq; Dei.
Vnaq; vox cunctis reſonet conſeſſio duplex
Proferat hæc culpas; concinat illa Deum.

A

rationali: cuius uitæ cætera animantia minimè ſunt capacia. ¶ Sigillo. Hinc & à doctoribus catholicis dicitur eſſe numiſma cenſus quia nobis Deo regi noſtro debetur ſuper illo Euangelico. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Luc. 20. ¶Similem effigiem. Vt pote quę ad illius imaginem, & ſimilitudinem facta eſt. ¶Domini ueſtigia. Quò ad trinitatẽ, & unitatẽ animæ, & quò ad ſimilitudinem bonitatis, de qua re dictum eſt ſuprà. ¶Exilit in mundum. Ex vtero matris maturo tempore, & nudus naſcitur quiuis etiam Imperatoris filius: nuduſque reuertitur in terram,de qua ſumptus eſt. ¶Microcoſmos homo. Ideſt minor mundus: nam totius magni mundi partibus,& conſtat,& quãdam habet ſimilitudinem cum eo: de qua re conſule medicos,& phyſicos: nec enim eſt præſentis ſpeculationis. ¶Fictor. Ab effingendo, quia unumquemq; effingit,& format,vt figulus uaſa terrea. ¶ Ductor. Quia militiæ princeps eſt noſtræ, educit in aciem nos, atque reducit. ¶ Paſtor. Ab alendo,qnia paſcit nos non ſolum eſca corporali: ſed & ſpirituali,uerbo ſ. & exemplo. Vide parabulam illius, qui habebat centum oues, quarum una amiſſa, reliquit 99. in montibus,& abiit quærere illam,quæ errauerat: inuentamq. proprijs humeris reportauit ad ouile cum ingenti gaudio: vide, & auream diui Gregorij Homiliam ſuper eam: cuius initium eſt æſtiuum tempus. Matt. 15. Luc. 15. ¶Pratis. Metaphoricè,diuinis in ſcripturis,& præcipuè in pſalmis. ¶Pabula læta. Documenta legis,& prophetarum. ¶Portas patentes. Non ſolum templi materialis:ſed magis fidei,ſpei,& charitatis. ¶Plaſma. Opus figmentum,de quo ſatis ſuprà. ¶Vnaq; vox. Concors .ſ. ſicut ab initio fidelium, de quibus ſcriptum eſt. Quia multitudinis credentium erat cor unum,& anima una:& vt ait Apoſt. Vt oẽs uno ore honorificemus Deũ. Act. 4. ¶Duplex. Omnibus,nec.n. eſt ullus expers à peccato etiam infans unius diei. ¶Culpas. Imprimis,& ante omnia, quia iuſtus ab initio accuſator eſt ſui,& ſic ſanctus Daniel,ac reliqui exorſi ſunt iuſti. Iob. 15. ¶Concinat. Ideſt canendo laudet,quia pius,miſericors,& propitius ad ignoſcendum. ¶Videat. Deus. ¶ Spacioſa atria. Magnorum templorum, quanta uidemus ubiq; cõſtrui apud fideles. ¶ Alta domus. Dei, ſancta ſanctorum templi. Deum. Qui creauit, ac uidet omnia. ¶Dominum. Qui regit omnia, cœleſtia, terreſtria,& inferna. ¶ Vnumquemq; fateri. Qui modò noluerit uiuens, mortuus uelit nolit, cogetur: Viuo ego (dicit Dominus) anteq; me flectetur omne genu. Rom. 14. ¶Miſerator amati. Nouit enim Dominus,quia fragiles,exquo terreni. ¶Sũma arce. Aut è cœlo,uel potius,ab arce mentis noſtræ,tacitis inſpirationibus. ¶Veni. Verbum, ſponſi,ad ſponſam, Chriſti ad eccleſiam, Dei ad fidelem animam: quod habetur in canticis canticorum. Veni (ait) columba mea,ueni ſpecioſa mea.&c. Cant. 2. ¶ Reuocet. Pœnitentiam (inquit) agite,appropinquabit enim regnum cœlorum: Matt. 4. & per prophetam. Conuertimini ad me in toto corde ueſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu. &c. Ioel. 2. & iterum clamat. Reuertere,reuertere, ſunamitis reuertere reuertere, ut intueamur te. Cant. 6. ¶ Rebelles. Iuxta illud. Audite rebelles,& increduli.

B

Hymnidiciq; choris videat ſpacioſa repleri
Atria;concentu perſonet alta domus.
Eſſe Deum Dominum,decet vnumquemq; fateri.
Nos autem famulos,nos opus eſſe Dei.
Illius excelſum nomen laudate;canentes,
Quàm dulcis Domini,quàmq; ſuauis amor.
Hic cibus eſt animæ languentis, amoris & eſca,
Quo mage laudatur,creſcit amorq; magis.
Dulcis in æternum pater eſt; miſeratot amati.
Eſt hominis,ſumma quem vocat arce veni.
Viſcera ſunt huius tanta pietate parentis
Prædira, vt auerſos nos etiam reuocet.
Eſt adeò clemens genitor,miſeransq; rebelles,
Atque renitentes,vt procul arce petat.
Propria ſunt eius miſereri,& parcere dona:
Si vellent homines hac pietate frui.
At quia ſunt multi dura ceruice potentes,
Qui modò præcipites in ſcelus omne ruunt:
Nec redeunt,etiam ſi terq; quaterq; vocentur;
Nec vocem patris iam reuocantis amant.

C

¶Atque renitentes. Vt Paulum Apoſto. quem ex perſecutore attrociſſimo fecit acerrimum eccleſiæ defenſorem, & ex lupo in agnum conuertit. Vt docet Auguſtinus ſuper illis uerbis. Beniamin lupus rapax, mane rapiet prædam; & veſperi diuidet eſcas, de Paulo fuit hoc uaticinium; & in eo completum eſt. ¶Si uellent homines. Quia,ante hominem,uita,& mors,bonum,& malum: quodcunq; uoluerit,dabitur ei: ſeipſos igitur culpent,qui hactènus noluérunt,& iam uel ſerò uellent. Eccl. 15. ¶Potentes. Vt ſibi uidentur per obſtinationem. ¶Terq; quater. Numero ſeptenario comprehenditur uniuerſitas uocationum,etiam ſi ſeptuagies ſepties,ut in Euangelio,reuocarentur. ¶Amant. Quia in profundum malorum uenientes contemnunt monitores omnes,& malum ipſum quaſi rem licitam defendunt. ¶In omni genea. Pro generatione,latè intellige: nam ſingula ſæcula. 1. C. annorum ſpacia, unam conſtituunt generationem. ¶Dura mentis. Obſtinatæ in peccatum. ¶Vera procul dubio. Origenis, & ſequacium remouet errorem; qui dicebant uerba illa maledictionis æternæ: minatoriè prolata eſſe,& non uera,va-

Iudicis aduentum genea teſtatur in omni
Qui duræ mentis puniat omne nefas.

lte ma-

D Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diaboli, & angelis eius; quaſi poſt aliqua ſæcula Deum illorum miſerturum eſſe, ſicut & ipſius Diaboli: ſed falſum eſt hoc commentum, & peſſima interpretatio, quia in inferno nulla umquàm erit redemptio; quinimò ſicut ſunt uera benedictionis uerba, vz. Et ibunt iuſti in vitam æternam, ſic ſunt uera maledictionis uerba, & ibunt impij in ignem æternum, quid eſt æternũ utrobique? niſi quia numquàm eſt habiturum finem; ita docemur ab Auguſtino, Gregorio, & alijs doctoribus catholicis, & ita firmiter eſt tenendum. ¶Aderis. Cum ad iudicandum uenerit; ut habetur in Euangelio, & in Actis Apoſto-
Act.1. licis. Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à uobis, ita ueniet, quemadmodum uidiſtis eum euntem in cœlum. ¶Spernit
Pro.7. homo. Incredulus, quia differtur in longum aduentus eius. Vnde, & adultera illa dicebat corruptoribus ſuis. Venite, fruamur dulcibus amplexibus: non eſt enim uir in domo ſua, uiam obijt longinquam: ſacculum pecuniæ ſecum tulit, in die plenæ Lunæ reuerſurus eſt: porrò Adultera eſt hæreſis: corruptores, quos alloquitur, ſunt vecordes, & arundinea capita, quæ facilè ab omni uento doctrinæ circumferuntur. Dulces amplexus, mundi pompæ, & carnis ſunt voluptates: uir qui non eſt in domo, Chriſtus eſt uerus animarum ſponſus: qui non eſt in domo, Chriſtus eſt uerus animarum ſponſus: qui non eſt in eccleſia corporali, viſibiliq; præſentia eo modo, quo poſt reſurrectionem cum diſcipulis conuerſabatur: ſed abijt uiam longinquam, quando aſcendit in cœlum: ſacculus pecuniæ corpus eius precioſum: unde effluxit ſanguis precium redemptionis humanæ, dies plenæ Lunæ dies iudicij eſt quando plenus erit electorum numerus; qui dies ex quo differtur, modò ab hominibus mente corruptis ſpernitur Deus: ut hæc ait vates. ¶Nos alij. Verè fideles. ¶Timeamus. Eo timore ſancto, qui permanet in ſæculum ſæculi. ¶Amemus. Toto corde, mente, animaq;, & cunctis uiribus. ¶Aſſiſtamus ei. Parati ad obſe-
E quium. ¶Confiteamur ei. Nunc peccata noſtra, dum fragili carne circundamur. ¶Confiteamur ei. Poſt remiſſionem peccatorum obtentam. ¶Quia mitis. Ignoſcendo libenter his, qui gemunt peccata. ¶Amanſq;. Etiam
Matt.11. peccatores conuerſos: unde & dictus eſt peccatorum, & publicanorum amicus. ¶Parenſq;. Quia ut gallina ſub alis pullos fouet, & à miluo defendit, ſic ipſe penitentes protegit à Diabolo, & ſub alis charitatis calefacit, & quodã modo ueluti carbones nigros, & extinctos accendit, ac illuſtrat, peccatores ad miſericordiam ſuam confugientes. ¶Laudibus innumeris, Quia maior omni laude, nec laudare ſufficimus. ¶In æternum. Hoc fiet in æterna beatitudine, qua utinam potiamur. Amen.

Vera procul dubio ſunt hæc non verba minantis;
 Verè aderit iudex, quem modò ſpernit homo.
At nos hinc alij Dominum timeamus, amemus,
 Aſſiſtamus ei; confiteamur ei.
Da pater, oramus, veniam; peccaſſe fatemur;
 Et poſt errores adſumus ecce tibi.
Confiteamur ei, quia mitis, amanſq;, parenſq;.
 In peccatores largifluus veniæ,
Laudibus innumeris Domini tollamus ad aſtra
 Nomen; in æternum confiteamur ei.

QVàm tua ſit pietas Deus, & clementia magna. De diuina miſericordia, & iuſto Domini iudicio agitur in hunc pſalmo, ut peccatores ſpe ueniæ ad miſericordem Dominum reuertantur, dum licet, & metu futuri iudicij abſterreantur à peccatis; ne pœnas luant æternas, cum dies aduenerit iudicij: proponit itaq; uates, de quibus rebus eſt dicturus directo ad ipſum Deum ſermone dicens. ¶Canam ò Deus, quàm magna ſit pietas tua, & clementia. Ideſt clementis miſericordia, quã dictionem uerſus hic non poteſt capere: niſi geminetur .ſ. in principio. ¶Super æthereos ciues Angelicos omnes ſpiritus. ¶Alis. Ecce miſericordia. ¶Arguis. Ecce ſeueritas iudicij. ¶Degenereſq;. Apoſtatas angelos intelligit, qui natura quidẽ à Deo creati ſunt boni, uerùm ipſi per ſe facti ſunt mali. ¶Tipho. Tumore ſuperbię, Auguſtiniana dictio eſt, quoniam frequentius ea utitur in hoc ſenſu. ¶Præclara palatia. Appoſitio eſt. ¶Illuſtres. Angeli.ſ. quod in fide, & deuotione ſtabiles permanſerunt cum Michaele Archangelo, & principe cœleſtis militiæ. ¶Te potiant. Tàquàm deſiderabili cunctis gentibus. ¶Habent. Et hæc eſt miſericordia. ¶Abyſſus. Vaſta inferni profunditas. ¶Eis. Lucifero, & ſe-
F quacibus, qui à Deo receſſerunt. ¶Spelęa. Speluncæ, atque cauernæ infernales. ¶Data. Sunt & hoc eſt de iudicio. ¶Genus humanũ. Poſt angelorum deiectionem. ¶Quod ſufficit aulæ. Breuiter exponitur cauſa creationis hominum ſ. ut impleantur ruinæ angelorum. ¶Plaſtes. Ad ſimilitudinem figuli, de limo terræ ſiquidem facti ſumus. ¶Fingis. Componis, vnde, & figuli ſunt dicti, luti compoſitores iuxta doctrinam Gregorij in Homelia peregrini, ſuper uerbo. Finxit ſe longius ire, ubi uide. ¶Alis. Nam omnia à te expectant Domine, ut tu des illis eſcam in tempore opportuno: uam ut ait Auguſt. ſuper Ioan. Qui pauit ex quinq; panibus quinq; millia uirorum. Idem omne genus alit humanũ ex multiplicatis frugib', & hoc ex miſericordia. ¶Vt genitor mores. Sollicitã, ac diligentiſſimã curã erga ſalutẽ humani generis, quam habet Dominus, his uerſibus oſtenditur. ¶Sacra iura. Leges ciuiles, canones pontificios, & utriuſq; teſtamenti mandata diuina. ¶Artiſq;. Non ſolius opis medicæ: ſed uniuerſaliter intellige cuiuſcunq;. ¶Inſinuando. Quaſi latenter per tacitas inſpirationes, quæ intrinſecus fiunt, & hæc omnia ex miſericordia, quæ verò ſecuntur ex iuſto iudicio. ¶In refugas. Ideſt transfugas, ex caſtris Dei ad caſtra Diaboli: uel refugas,

ODE C. PSALMO C.
Miſericordiam.

QVàm tua ſit pietas, Deus, & clementia magna,
 Iudicij tui quàm grauis ira, canam.
Nempe creaturas ſola pietate creaſti;
 Fœlices fierent, vt bonitate tua.
Nam ſuperę thereos diuino lumine ciues
 Vt Deus illuſtras, vt miſerator alis.
Nec minus horrendo nutu, & fulgore coruſco,
 Arguis ingratos, degenereſq; tipho.
Sicut Olympiacas præclara palatia ſedes,
 In quibus illuſtres te potiantur, habent.
Sic, & abyſſus eis ſpelęa carentia luce,
 Carcere pro duro, perpetuoq; data.
Tu genus humanum vacuæ quod ſufficit aulæ
 Vt plaſtes fingis; blandus vt altor alis.
Vt genitor mores, præceptor vt inſtruis actus.
 Componis greſſus, vt comes aptus eis.

fugas, ideſt apoſtatas, retrocedentes à ſancto, quod cœperant, propoſito. ¶Ignes, & gelu. Hoc eſt quod dixit Do- A

Doctor ut excellens ſacra iura, artisq; magiſter
Virtutes omnes inſinuando doces.
Nec minus vt iudex horrenda flagella paraſti
In refugas, ignes, & glaciale gelu.
Tartareas tenebras, indefeſſosq; miniſtros,
Tormentis varijs qui lacerare queant.
Se lactans igitur nemo deliniat vnquàm,
Quòd bonus eſt Dominus, & miſeransq; pater.
Vt pius, vt clemens, veniæ & largitor opimæ,
Promptus ut ignoſcat debita cuncta reis.
Eſt indulgendum Genio; laxandaq; blandæ
Fræna voluptati, dum iuuenilis equus.
Per fas, atq; nefas eſt res augenda tenaci,
Donec in immenſum creſcat aceruus opum.

minus, Mittite eum in tenebras exteriores, illic erit fletus, & ſtridor dentium, fletus ex igne ſulphureo, & fumido: ſtridor dentium ex frigore nimio, ſic & in Iob. Ab aquis niuium tranſibūt ad calorem nimium, & alibi. hic idem pſaltes. Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. ¶Tartareas tenebras. Illas exteriores, de quibus: ſuprà & in Euangelio. ¶Indefeſſosq; miniſtros. Dæmones infatigabiles, & tortores, qui numquàm laſſantur: hic notanda eſt, quanta ſit humana miſeria, ut eos, quos uitiorum habet ſuggeſtores, eoſdem habeat deriſores, eoſdem acerrimos experiatur accuſatores, eoſdem aſperimos patiatur & tortores. ¶Se lactans. Ideſt nimis præſumens de diuina miſericordia. ¶Deliniat. Ideſt Blandiendo fallat, hoc etiam eſt ſapientis conſilium. Ne dicas: miſeratio Domini magna eſt; multitudinis peccatorū meorum miſerebitur. Miſericordia enim, & ira ab illo citò proximant. & in peccatores reſpicit ira illius: non tardes conuerti ad Dominum; & ne differas de die in diem. Subitò enim ueniet ira illius: & in tempore uindictæ diſperdet te. ¶Eſt indulgendum. Ironicè hæc omnia legenda ſunt: nam dicit Apoſtolus. Non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, &c. ¶Genio. Ideſt uoluptati, ad quam per malum genium inuitamur: nam per fomitem originalis peccati, quo cum quiſq; gignitur: omnis ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt, additis autem & ſtimulis cacodæmonis grauius urgemur ad peccandum, meritò itaq; dixit Apoſtolus. Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & reliqua, uſq; ibi. Infœlix ego homo, quis me liberabit de carcere mortis huius? & ſubiunxit. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum. ¶Iuuenilis equus. Decens, & neceſſaria metaphora: nam & alibi dixit pſaltes. Homo cū in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus; & ſimilis factus eſt illis. nolite ergo fieri ſicut equus, & mulus in quibus non eſt intellectus. ¶Tenaci. Auaro, quo nihil eſt ſceleſtius. eſt enim auaritia (ut ait Apoſtolus) idolorū ſeruitus, de auaro uetus eſt prouerbium illi deeſſe tam qđ habet, quàm quod non habet. ¶Ambit. Vnde & uocatur ambitioſus, contra quem lata eſt lex Iulia ambitus. ¶Mactet, adurat. Hæc omnia

Matth. 8. & 21.
Iob. 24.
Pſal. 10.
Eccl. 5.
Rom. 13.
Gen. 8.
Rom. 7.

B

Per ſcelus omne ruat, quiſquis regnare per orbem
Ambit, diripiat, mactet, adurat atrox.
Cuncta remiſſurus facilis Deus, omnia clemens
Omnibus ignoſcet, ſponte dabit veniam.
Ergóne ſons inſons ibunt diſcrimine nullo?
Ergo pares ibunt impius, atq; pius?
At bonus eſt Dominus; bonitas quin ipſa, fatendum
Nónne etiam iudex iuſtus, & æquus erit?
Ecce vibrat gladium, libramq; examine recto
Suſtinet; vt reddat præmia cuiq; ſua.
Tempora diſcreuit blandæ pietatis, & vſus
Iudicij; pater eſt; ſæuus & ultor erit.
Quoúe magis blandus, patiens, animæquior vlli eſt,
Hoc mage plectet eum: durius anget eum.
Ne moueare caue recto tu, quiſquis inhæres,
Iniuſtum Dominum neúe putare velis.

ſcelera perpetrare non verentur (vt regnent) impij Tyranni in patriam ipſam latronum more ſæuientes. ¶Sons, inſons. Impius, & iuſtus. ¶Ibunt. Subaudi de hoc mundo ad uitam æternam, iuxta illud: Omnia tranſibunt, nos ibimus, ibitis, ibunt. ¶Diſcrimine nullo. Indifferenter, & reſponde. nequaquàm, quia exibunt Angeli. & ſeparabūt malos de medio iuſtorum; & mittent eos in caminum ignis. ¶Impius, atq; pius? Reſponde, minimè, quia ſeparabuntur. ſicut oues ab hædis, & ibunt hi in ſupplicium æternum, pij verò in vitam æternam. ¶Iuſtus, & æquus erit. Hæc duo ſemper iunguntur, miſericordia boni partis, & ueritas iuſti iudicis. Vnde & in alio pſalmo. Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi: Iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt, & iterum veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Iuſtitia ante eum ambulabit, & ponet in via greſſus ſuos. ¶Gladium. Separationis, & necis æternæ, interdum, & tēporalis. ¶Libramq; examine recto. Vt æqua lance, bona, & mala examinentur. ¶Præmia cuiq; ſua. Medium eſt uocabulum, ideſt bonis bona, & malis mala. ¶Tempora diſcreuit. Vnde & illud generale dictum. Diſtingue tempora; & concordabis ſcripturas. ¶Blandæ pietatis. Ideſt miſericordiæ. ¶Et uſus iudicij. Subaudi tempora. ¶Pater eſt. Modò ſcilicet miſericors. ¶Et ultor erit. Poſteà ſcilicet in tempore opportuno. ¶Quoq; magis blandus. Sententia eſt Apoſtoli. An ignoras (inquit) quia bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiam tuam, & impœnitens cor tuum theſaurizas tibi iram in die iræ, & iuſti iudicij Dei? qui reddet vnicuiq; ſecundum opera ſua. ¶Animæ quior. Pro æquiori animo, ac patienti, hoc uocabulo interdum uſus eſt Hieronymus in tranſlatione diuinæ ſcripturæ, ut in lib. Sapientiæ. Baruch. Machabeorum, & in Euang. animæ quior eſto, ſurge uocat te, & in actis apoſt. animæquiores facti omnes ſumpſerunt cibum. ¶Plectet. Puniet. ¶Anget. Excruciabit. ¶Recto. Subſtantiuè, pro rectitudine iuſtitiæ. ¶Putare. Quia eſſet blaſphemia. ¶Dulci in uita. Sicuti uidetur interdùm infirmis adhuc, & præcipuè amatoribus huius ſæculi, alioquin perfectis ſeruis Dei miſera eſt hæc vita, unde & Apoſtolus ait, ſi in hac uita tantùm in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. ¶Imbre Deum. Sententia Euangelica eſt.

Matt. 13.
Matt. 25.
Pſal. 84.

C

Rom. 2.
Sap. 18.
Baru. 4.
Mach. 13
Marc. 10
Acto. 27.
1. Co. 15.
Matth. 8.

Iuſtos, iniuſtos pariter diſcrimine nullo
Cum dulci in vita videris eſſe diu.

Syderea ſontes, inſontes luce potiri;
  Arua boni, atq; mali compluere imbre Deum.
Nunc tempus pietatis adeſt; clementia partes
  In foribus veniæ nunc agit alma ſuas.
Poſt aderit tempus cum miſericordia clauſis
  Iam foribus ſurda tranſeat aure preces.
Iudicij tunc tempus erit; uibrauit acutam
  Tunc iudex frameam; tortor & eculeum.
Non Deus eſt vt homo, qui norit fallere quenquam
  Neſcius aut falli; vel queat arte capi.
Pro iuſto ſæuus, vel pro clemente remiſſus
  Vt ſit; ſed ſeruat tempora cuiq; ſua.
Aſt ego, dum facilis veniæ ſunt tempora, pſallam,
  Mens leuet vt duri læta laboris opus.
Difficilis nodi pſallendo vincula ſoluam,
  Sic poterit verum teq; docente capi.
Sic intellectum quem tu ſpirauerts, aura
  Mens inuiſibili candida percipiet.

D lica eſt. Diligite (inquit) inimicos ueſtros, benefacite iis, qui oderunt uos: ut filij ſitis patris ueſtri, qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. ¶Foribus. Ideſt nunc eſt tempus miſericordiæ: iudicij poſt erit. ¶Frameam. Gladiũ de quo ſuprà. ¶Tortor. Diabolus diuinæ iuſtitiæ miniſter. ¶Equuleum. Species eſt pro genere, ſignificat enim hoc in loco omne tormentorum genus, quibus affligentur iniqui habita maledictionis ſententia. ¶Vt homo. Simulator, qui palpet hominum uitia, à quibus aliquid ſperat, aut mala pati formidat. ¶Neſcius. Vt homo ſubaudi, qui ſecundũ faciem iudicat, & iuxta auditum aurịũ arguit, vnde & ſæpè per ignorantiam fallitur, quempiam uirum bonum exiſtimat, qui verè hypocrita eſt, & contra, hypocritam eſſe autumat eum, qui verè bonus eſt. ¶Arte. Mala ſcilicet & doloſa, vt puta blanditiarum lænocinio. ¶Pro iuſto ſæuus. Vitia enim ſe ſe mentiuntur eſſe uirtutes, ut crudelitas iuſtitiã, & remiſſio pietatem, vnde quidam iudices, dum volunt eſſe nimis iuſti, in ſeuitiam cadunt, & qui nimis miſericordes, efficiuntur remiſſi. eſt ergo à nobis miſcenda cum benignitate iuſtitia. ¶Tempora cuiq; ſua. Ideſt propria, ut prius miſereatur, deinde diiudicet. ¶Aſt ego. Qui utriuſq; temporis naturam noui; inuitat & alios ſuo exemplo, dum tempus eſt miſeri-

E cordiæ, vt pœnitentes ad ueniam citò recurrant, dum uiuunt, & ſani ſunt, ne ſubita morte præoccupati tunc uelint pœnitere, quando iam non proderit. ¶Pſallam. Ideſt hylariter benè operabor. ¶Difficilis nodi. Ideſt huius quæſtionis, unde eſt, quòd impij in tanta fœlicitate modò tandiu à Domino tolerentur? cum pij multis difficultatibus toto tempore uitæ huius interdùm affligantur. ¶Pſallendo. Nam in pſalmis inuenitur reperita frequenter hæc ſolutio, & multipliciter. ut in præſenti, paulò ſupra ſoluta eſt, quòd nunc tempus eſt miſericordiæ, poſt autem iudicij erit, aliter atq; aliter in alijs pſalmis exponitur. ¶Candida. Pura à nebulis peccatorum; & fumo triſtitiæ expurgata, hoc eſt, munda, & hylaris: nam utrumq; candor ſignificat. ¶Sic ea uia. Virtutis arctà, & difficilis. ¶Duris ſpinis. Erumnarum, laborum, & curarum. ¶Plana. Ex deſiderio aduentus tui, quem ualde amo: nam omnia difficilia, & penè impoſſibilia, facilia reddit amor. ¶Norim. Te inſpirante. ¶Delapſus olympo. Per

Sic ea, qua gradior, modò duris obſita ſpinis,
  Plana erit, & ſimplex, immaculata via.
Ad terras norim quando delapſus olympo,
  Ad me ſic norim quando venire voles.
Te Deus opperiens inſons penetralia cordis
  Scrutabor, ſordis ſiquid ineſſet eis.
In medioq; domus dum noſtra perambulat altè
  Anxia mens oculos flectit ubiq; ſuos.
Ante meos oculos ſi quicquam apparet iniqui,
  Protinus eiicitur me minitante foràs.
Si res iniuſtas auſus proponere quiſquam,
  Excandeſcenti pulſus ab ore fugit.

Phil. 2. exinanitionem, de qua Paulus. Exinaniuit (inquit) ſemetipſum formam ſerui accipiens, &c. ¶Ad me. Suſcipiendum, ideſt humanam carnẽ ex fœmine meo. ¶Venire uolens. Pluribus modis ad homines dignatur uenire Deus, & in aſſumpta carne; quæ tempore huius prophetæ aſſumenda erat, & quotidie in altaris ſacrificio, & ad iudicium uniuerſale manifeſtè uenturus eſt, uenit & inuiſibiliter in mentes hominum, ſed hũc modum nemo poteſt cognoſcere niſi is, qui fuerit expertus, ſolet autem cum uenit primò redarguere uitia præterita: deinde docere, quæ ſciri deſiderantur, & interdùm ordinare totum ſermonem futurum, aut lectionem ſi is prædicator ſit, aut lector, ad quem uenit, poſtremò tanta cõſolatione replet eum, ac gaudio ſpirituali, ut nullius laboris eum pigeat, & nulla difficultate ab agendis abſterreatur. Et de hoc poſtremo poteſt

F etiam hic intelligi. ¶Opperiens. Ideſt expectans. ¶Inſons. Abſq; macula peccati grauioris, alioquin uenire dedignaretur. ¶Penetralia cordis. Ideſt intimas cogitationes. ¶Si quid ſordis. Superbiæ, & reliquorum uitiorum ſpiritualium, quæ non ita facile deprehenduntur, ut carnalium, & tamen facillimè ſubrepunt. ¶In medioq; domus. Et ad literam pro regio palatio uatis huius, & myſticè capi poteſt pro conſcientia hominis, quæ Dei do-

Eph. 3. mus eſt, iuxta illud Apoſtoli. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos, & alibi. Per fidem habitare Deum in cordibus ueſtris. ¶Altè. In profunda cogitatione. ¶Oculos ſuos. Rationis, & intellectus: nam hi ſunt oculi mentis interiores. ¶Ante meos oculos. Vtroq; modo, & ad literam, quæ plana eſt, intelligenda ſunt hæc omnia, atq; myſticè, ut exponemus, quia hic ſenſus paulò obſcurior eſt. ¶Eijcitur. Per contritionem, & confeſſionem. ¶Minitante. Mihi ipſi ſcilicet iuxta illud. Iraſcimini ſcilicet vobis ipſis, & nolite peccare, ſcilicet amplius, quæ dicitis in cubilibus ueſtris, ideſt in ſecretis conſcientiarum ueſtrarum, & in cordibus ueſtris compungimini, ideſt in tacitis cogitationibus apud uoſmetipſos. ¶Proponere. Subaudi coram me: forte ſub ſpecie iuſti, atq; honeſti: nam apertè rem iniuſtam non facilè quis auſus eſſet proponere. ¶Excandeſcenti ore. Etiam cordis iuxta ſpiritualem intelligentiam: nam reſiſtite diabolo (inquit Apoſtolus) & fugiet à vobis. ¶Preuaritores. Qui ſint infrà exponitur. ¶Odi. At Dominus Ieſus in Euang. iubet inimicos diligere, & Ioannes ait. Qui fratrem odit homicida eſt reſponde, eſt perfectum odium, quo impij iniquitas, non perſona odio habetur, & hoc licet, vnde & hic vates alibi. Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi. Item. Perfecto odio oderam illos, & inimici facti ſunt mihi. Eſt rurſus fraternum odium, quo perſona etiam bona non habito reſpectu ad vitium odio habetur, & hoc perni-

ciofum

oſum eſt:ſed hic de perfecto loquitur odio,quo præuaricationis crimen nullo ad perſonam intuitu inſenſo perſequitur odio; ita ut uellet uirium à præuaritore deponi, quo poſſet eam uerè, ut fratrem habere, & diligere. A
¶ Tranſgrediuntur eam. Vt primi parentes generis humani, vnde & acrius punientur, iuxta illud Dominicum. Luc. 12.
Qui ſcierit voluntatem Domini, & non fecerit eam, plagis uapulabit multis, qui verò neſcierit uapulabit quidē, ſed paucis. ¶ Vellere uario. Prouerbium eſt, quale & illud. Dibaphum induit.eſt autem is, qui duobus dominis, aut pluribus vult ſeruire, Deo, & Mammonæ, item Deo, & mundo. Item Deo, atq; Diabolo, & rurſus Deo, ac ventri, uel alijs quibuſuis noxijs uoluptatibus. ¶ Pardus. Animal ferum pellis uariæ, de quo dixit Dominus per alium prophetam. Si poſſet Aethiops mutare pellem: & Pardus uarietatem ſuam: ita & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. ¶ Variatq; vices. Modò illi ſeruiendo, & modò relicto eo, ſeruitium Diaboli, aut mundi amplectendo. ¶ Nec minus inſtabilis. Subaudi, quàm pardus mobiliſſimum animal, & inconſtans. ¶ Deſerit. Vt patronus erga clientulum infidelis. ¶ Diligit odit. Luſus eſt poeticus per antitheta mirificè præuaricatoris exprimens malos mores. ¶ Has peſtes uarias. Ideſt præuaricatores more peſtis contagioſæ noxij. ¶ Figere greſſus. In uia mandatorum Dei. ecce perfectum odium boni perſecutoris, vt ex impijs fiant pij, ex inſtabilibus ut ſtabiles efficiātur, profectò ſic odiſſe, potius amaſſe eſt. ¶ Sepius attriti. Pœnis, quas meriti ſunt, ut earum metu, & plagarum dolore reſipiſcant à laqueis Diaboli, quibus tenentur aſtricti: nam ſæpè uexatio reddit hominibus intellectum. ¶ Vix aliquando. Sic & ſapiens ait peruerſi difficilè corriguntur. ¶ Cor prauum. Iniqua cogitatione plenum. ¶ Tortæ mentis. A regula diuinæ iuſtitiæ, hi ſunt, qui dicunt bonum malum, & malum bonum: quiq; nigrum in candida uertunt, ideſt mendacium in ueritatem, & qui ſub aliqua ſpecie boni uitia propria defendunt, uellentq; Deum, aut legem eius ſuis fauere nequicijs. ¶ Velle quod. Et quia, abſq; Deo ſibi ipſi ſapere uidetur: & quia proprijs affectibus explendis ſtudet. ¶ Reluctatur. Diuinæ voluntati, quaſi poſſit contra ſtimulum calcitrare. ¶ Cum quicquam. Aduerſi. ¶ Ore labra. Præ impudentia, quia non audet apertè blaſphemare. ¶ Submurmurat. Paulò poſt infortunio perſeuerante. ¶ Corripit inde Deum. Quaſi iniuſtum, & iniquum. ¶ Abſimiles. Nequaquàm mihi ſimiles: ſed omnino diſſimiles. ¶ Declinare. A recta dilectionis uia. ¶ Maligni. Inuidi, & odio inſanabili aduerſus proximum correpti, quaſi malo igne ſuccenſi. ¶ Auerti faciem. Ego, ſcilicet ab eis malignis. ¶ Cognoſcere. Approbando maleuolentiam eorum. ¶ Suggererent. Maledicendo contra proximum, vt me in illum prouocarent. ¶ Repuli. Tamquàm nō uerum, nec credendum, legimus etiam diuū Auguſtinum hos verſiculos in frontiſpicio cœnaculi ante menſam habuiſſe deſcriptos. Quiſquis amat dictis abſentum rodere uitam: Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi. ¶ Suſurro. Maledicus, ad aurē de proximis obloquens. ¶ Supercilio. In altum erecto. ¶ Conceptum tumorem. Ex ſcientia quæ (ut ait Apoſtolus) inflat, uel ex generis nobilitate, aut dignitate noua, ad quam ruſticæ mentes eleuatæ plerùmq; tument. ¶ Indicat. Nam per exteriora corporis plerùmq; indicantur mentis interiora. ¶ Fame rabida. Non panis: ſed infœlicitatis, ac ruinæ proximorum, quibus inuidet. ¶ Inſatiabilis. Quia neq; morte ipſa exaturatur: ſed & in mortuos deſæuit, famam etiam, & defuncti memoriam omnem de terra cupiens abſumere, & de cordibus hominum delere. ¶ Menſæ. In qua non uictimarum carnes: ſed hominum apponuntur Hier. 13.

Præuaricatores odi, qui pectore legem
Nouerunt docto, & tranſgrediuntur eam.
Vellere qui vario hûc illûc ceu Pardus oberrat,
Non placet, in Dominum qui variatq; vices.
Nec minùs inſtabilis cauſam præuertit amici,
Quam modò protexit, deſerit hancq; modò,
Diligit, odit; adeſt, & abeſt: ſequiturq;, fugitq;:
Vult, non vult; animo mobilis, atq; pede:
Perſequor has peſtes varias, vt figere greſſus
Sæpius attriti, vix aliquandò velint.
Nec mihi cor prauum, cor tortæ mentis adhæſit
Quod minimè ſuffert velle, quod ipſe Deus.

Esa. 28.
Eccle. 1.
B
Esa. 5.
Act. 9.

Quòdq; reluctatur, cum quicquam euenerit illi,
Quod minimè vellet; rodit & ore labra.
Pectore nec ſolùm tacito ſubmurmurat intus,
Voce ſed audaci corripit inde Deum.
Moribus abſimiles cum declinare maligni
A me ſunt uiſi, diſplicuere mihi.
Auerti faciem; nec eos cognoſcere paſſus.
Si quid ſuggererent protinus id repuli.
Si quid detraheret mordax, tacitusq; ſuſurro
Fratribus, ut famam læderet ore probam.
Protinus inſurgens turbata fronte fugabam
Hunc detractorem; cede ſuſurro procul.
Quiq; ſupercilio conceptum corde tumorem
Indicat, elata mente ſuperbus homo.
Quiq; fame rabida corde inſatiabilis extat:
Vipereis oculis luridus inuidia.
Huius ſuſtinui numquàm diſcumbere menſæ;
Conuiua accubuit, nec minus ille meæ
Quin potius paterer cum peccatoribus eſſe
His quoq; qui rapiunt publica iure fori.

C

maledicis, atq; caninis dentibus dilacerandæ. ¶ Conuiua. Ne me, ac domeſticos meos ad ſimiles epulas prouocaret. ¶ Cum peccatoribus. Alijs puta auaris, uſurarijs, fornicatoribus, lurconibus, & ebrioſis, ac ſimilibus, qui apertè ſeſe uel ore fatentur, uel ex aſpectu dignoſcuntur eſſe peccatores, & ex negocijs, quæ tractant. ¶ Qui rapiunt publica iure fori. Periphraſis eſt publicanorum, quibus cum etiam Dominus Ieſus legitur manducaſſe conuerſionis eorum gratia. ¶ Iure fori. Non iure poli. hinc & à Chryſoſtomo legitimi latrones appellantur, quibus aliena rapere lege conceditur. ¶ Solitis dapibus. Conſuetis humano generi. ¶ Carnibus aſt hominum. Alienis quippe doloribus, & ærumnis paſcitur inuidus. ¶ Nec ſatur eſſe poteſt. Etiam poſt mortem ſæuit in famam defuncti, quam ſatagit ad nihilum deducere, exemplum habemus Phariſeorum, atq; Scribarum, quorum inuidia Chriſtus occiſus eſt: nam & poſt mortem appoſuerunt ſepulchro cuſtodes volentes reſurrectionem eius, ſi poſſent, impedire, qua videbant nomen illius glorioſiorem fore. ¶ Exuperatq; ſitis. Superextat adhùc crudele deſiderium no-

D rium oocendi, vnde & latus Domini iam defuncti lancea perfoſſum eſſe legimus. ¶Hyenna. Seuæ, atq; inhuma-
næ huic feræ comparatur inuidus, quòd in mortuorum corpora, & famam deſæuiat; ſicut Hyenna, quæ per ſe-
pulchra noctu oberrans effodit cadauera recentiora, quibus rabidam famem alleuiet. ¶Putri rabo. Humore iam
corrupto, & propè in ſaniem conuerſo. ¶Fame. Ideſt propter famem. ¶Peſtis. Inuidus quiuis, nam morbus
eius, ut cancer creſcit. ¶Reſpiciunt. Ideſt miſereutur. ¶Homines pios. Veros Domini Dei cultores. ¶Vt ſe-
deant. Mecum, ſi ad Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum hæc uerba referantur, verificabuntur
in his, de quibus ipſe dixit, ſedebitis ſuper ſedes
Luc. 22. xij. iudicantes xij. tribus Iſrael, & alibi, & ego
diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus
regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meã,
& ſedeatis ſuper thronos iudicantes xij. tribus
Iſrael. ¶Fideles. Quibus eſt dicturus, quòd vni
Luc. 12. promiſit in Euang. Euge ſerue bone, & fidelis:
quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te cõ
ſtituam intra in gaudium Domini tui. ¶Eligi-
Ioan. 15. mus. Iuxta quòd & dixit, non uos me elegiſtis:
ſed ego elegi uos, & poſui uos: ut eatis, & fructũ
afferatis, & iterum, ego elegi uos de mundo;
proptereà odit uos mundus. ¶Agglomerant.
Hinc inde condenſati adiunguntur, ut ſtipato-
res. ¶Greſſus. Non pedum, ſed affectuum, qui
myſticè dicuntur pedes animæ. ¶Via immacu-
lata. Mandatorum, de qua alibi. Lex Domini
Dei immaculata conuertens animas. Itẽ beati
immaculati in uia, qui ambulant in lege Domi-
E ni. ¶Superbè. Indignabundus tali Domino ſer
uire, quaſi ipſe dignior eſſet, cui Dominus ipſe
ſeruiret. ¶Ad obſequium. Vt tamquàm vnus
miniſtrorum mihi uelim obſequatur; nec mirũ,
ſi mitis Dominus, & humilis corde; refugiat mi
Eccle. 10. niſtri ſuperbi obſequium. ¶Diſplicuere ſuper-
bi. Quia initium omnis peccati ſuperbia. ¶Ela
tos homines. Nec mirum, qui neq; Angelos
paſſus eſt ibi eſſe ſuperbos, vnde & beata Virgo
cecinit. Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. De
poſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. por
rò ad Chriſtum ſi hæc retuleris, ij ſuperbi fuere
Scribæ, Phariſæi, Pontifices, & principes populi
illius temporis, nec nõ & gentilium Philoſophi,
ſapientes, ſæculiq; potentes, quibus omnibus ob
ſuperbiam ſpretis, uiles, & humiles ad apoſtola-
tum, ac regimen Eccleſiæ ſunt aſſumpti, videte
fratres (inquit Apoſtolus) vocationem ueſtram,
1. Cor. 1. ꝙ non multi ſapientes ſecundum carnem, non
multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtul
ta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat fortia; & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ
non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret, ut non glorietur omnis caro in conſpectu eius. ¶Loquuntur iniqua. Ij ſunt
Tit. 3. hæretici, atq; (vt ali Ioannes) Antichriſti. ¶Stant procul. Iuxta monita Pauli, dicentis. Hæreticum hominem
poſt primam, & ſecundam monitionẽ deuita, ſubuerſus eſt enim huiuſmodi, & proprio iudicio damnatus. ¶Cur
tamen. Pulcherrima quæſtio, & magis per myſticum ſenſum, ad Chriſtum referenda, quàm iuxta literã ad ipſum
1. Pet. 2. Dauid regem. ¶In urbe tua. Militantis Eccleſiæ, quæ ciuitas Dei dicitur, eo ꝙ ex uiuis lapidibus ædificatur iux
ta doctrinam Petri Apoſtoli. ¶Tuos inter. Anaſtrophe, ideſt tuis ciuibus bonis malos pateris admixtos eſſe.
¶Tanto tempore. Ab initio ſæculi uſq; ad finem. ¶Aedibus eſſe ſuis. Manſionibus illis, de quibus in Euange-
F lio, In domo patris mei manſiones multæ ſunt, &c. ¶Nocte ſub obſcura. Clara quidem quæſtionis propoſitio: ſed
obſcura ſolutio, & penè ænigmatica, exercitationis gratia, eſt autem talis, iccircò Deus patitur in hoc ſæculo ma
los bonis admixtos, ut oſtendat tempora miſericordiæ eſſe in præſenti vita, in qua multi ex illis ad ueram pieta-
1. Tim. 1. tem conuertuntur antequam per mortem hinc recedant, ut de ſeipſo dicit Apoſtolus, qui prius fui Blaſphemus,
Ibidem. & perſecutor, & contumelioſus: ſed & miſericordiam conſecutus ſum, &c. Et paulò poſt, fidelis ſermo, & omni
acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus uenit in mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum: Sed
ideò miſericordiam conſecutus ſum: vt in me primo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam ad informatio
nem eorum, qui credituri ſunt illi in uitam æternam. Impios tamen uſq; ad finem obſtinatos à ſupernis ædibus
excludit eo ꝙ tempora miſericordiæ contempſerint, & iam iudicij reddendi tempus in illis aduenerit: nam qua-
lis hinc quiſq; egreditur, talis in iudicio apparebit, vt docet Gregorius eſt ergo ſenſus horum uerſuum, dum mi
litans Eccleſia, ad ſimilitudinem Lunæ creſcit interdum, & decreſcit in hoc ſæculo tenebroſo, tempora ſunt miſe-
ricordiæ conſtituta: verùm cum pleno electorum omnium num. quaſi in plenilunio uenerit Dominus ad redden
dum vnicuiq; iuxta opera ſua, tunc clauſis miſericordiæ foribus, iudicii tempus erit, porrò tangitur hic parabo-
Prou. 7. la mulieris procacis, quæ dicebat inter alia, uir non eſt in domo ſua, abiit viam longiquam, in die plenæ Lunæ
reuerſurus eſt, quam parabolam alibi retulim⁹, & expoſuimus. ¶Menſtrua Luna. Quæ ſingulis menſibus deficit,
& reparatur, ſic & Eccleſia, ut ſuprà dictum eſt, aliquandò uirtutibus fidelium floret, & numero augetur: ſed &

Nam ſolitis dapibus veſcuntur, & inde quieſcunt,
Peccantes alij, cum ſaturi fuerint.
Carnibus aſt hominum laceris conueſcitur ille,
(Horrendum dictu) nec ſatur eſſe poteſt.
Hauſtum vipereo lambit de more cruorem;
Exhauſtis venis exuperatq; ſitis.
Dente cadaueribus nec parcit Hienna ſepultis;
Quin putri tabo polluat ora fame.
Tempore non vllo dira hæc, immundaq; peſtis
Commenſalis erat, nec valet eſſe mihi.
Aſt hilari vultu ſemper, facieq; ſerena
Reſpiciunt homines lumina noſtra pios,
Nobiſcum vt ſedeant, terræ quoſcunq; fideles
Nouimus, eligimus: blandiùs alloquimur.
Ad fidos comis; conuiuas opto fideles
Se noſtro comites agglomerant lateri
Quiq; via greſſus defixerat immaculata,
Ille miniſter erat charus vbique mihi.
Qui verò faſtu tumidus facit acta ſuperbè,
Iunctus ad obſequium non erit ille mihi.
Namq; adeò cuncti mihi diſplicuere ſuperbi,
Vt nolim elatos ædibus eſſe meis.
Nec minus inuiſi, quicumq; loquuntur iniqua,
Sunt mihi; conſpectu ſtant procul atq; meo.
Cur tamen ò ſapiens Rex, & iuſtiſſime iudex,
Peruerſos pateris viuere in vrbe tua?
Eſſe tuos inter cur tanto tempore ſuffers?
Si non vis illos ædibus eſſe tuis?
Nocte ſub obſcura dum menſtrua Luna recepto,
Quod iam perdiderat, lumine creſcit adhûc.

aliquandò

aliquando vitijs penè areſcit, numeroq́; minuitur, ut licet uidere temporibus noſtris; in quibus duæ eius partes Aſia, & Africa penè defecerunt; quæ magnorum quatuor doctorum temporibus fidelium virtute, & numero floren[t]iſſimæ fuerunt. ¶Recepto lumine. Fidei, & ſanctitatis. ¶Perdiderat. Varijs temporibus, & præcipuè Saracenorum, Turcarum, atq; Antichriſti. ¶Creſcit adhùc. Mortuo Antichriſto, & extinctis Maumetarum, Turcarumq; & aliorum hæreticorum ſectis. ¶Emendantibus acta. Per ueram pœnitentiam: quia venia non niſi correctis dari poteſt. ¶Perfecta at Luna. Expleto ſcilicet electorum num. hom. eſtiunm qui ad numerum, atq; menſuram Angelorum, teſte Greg. coæquabitur. ¶Matutinus ſol. Scilicet iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter, quando in virtute magna, atq; maieſtate in iudicio apparebit. ¶Gladij. Separationis extremæ, & æternæ. ¶Ore. Vel acie gladij, vel ſententia firmiſſima ore domini prolata ea ſcilicet, venite benedicti, pro pijs, & aduerſus impios. Ite maledicti in ignem æternum, &c. ¶Ab urbe. Hieruſalem ſuperna, quæ & triumphans Eccleſia dicitur. ¶Labis. Peccati nec mi[n]imi. ¶Lues. Ideſt macula, de Apocalypſi hoc ſumptum eſt, vbi dicit nihil coinquinatum intrabit in eam. ¶O peccatores. Hortatoria concluſio ad delictorum pœnitentiam, vitæ emendationem, & ad veniam promerendã, dum locus, & tempus eſt miſericordiæ, quia in die iudicij fruſtra clamabitur, pater Abraam miſerere mei, tunc enim iudicium ſine miſericordia fiet ijs, qui non fecerunt miſericordiam, fruſtra quoq; clamabitur. Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? Dæmonia eiecimus? & uirtutes multas fecimus? quia reſpondebitur. Amẽ Amen dico vobis, quia neſcio uos, diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Incaſſum etiam à virginibus fatuis clamabitur. Domine, Domine, aperi nobis, etenim deintus reſpondebitur, neſcio vos. pœnitentiam itaq; dum licet agamus, & miſericordiam conſequemur à piiſſimo Domino, cui laus honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. A

Aptus erit veniæ locus emendantibus acta:
  Tempora clementis ſunt pietatis adhûc.
Perfecta at Luna; cum matutinus obortus
  Sol radijs toto fulſerit orbe nitens.
Tum foribus veniæ clauſis, clementia abibit:
  Cædentur gladij iudicis ore, mali.
Vt peccatores ſancta perdantur ab vrbe,
  Nullaq́; permaneat labis iniqua lues.
O peccatores ergo qui operamini iniqua,
  Flectite iam mentes, dum locus eſt veniæ.
Terribili vultu Iudex cum venerit acer,
  Tormenta & pœnæ vos ſine fine manent,

B

QVi locuples, rerumq; potens, & diues agrorum, &c. Totus hic pſalmus (vt habetur in titulo) continet orationem capitis, & membrorum, Ideſt Eccleſiæ Chriſti, cuius ipſe caput eſt, fideles autem corpus, atq; inuicem membra, habitam pro patientia obtinenda aduerſus perſecutores, vnum præcipuè monendus eſt lector vt ea, quæ capiti Chriſto proprie conueniunt, illi tribuat, reliqua corpori. Dicit itaq; Chriſtus. ¶Qui locuples natus eram. Modò pauper; qui potens rerum, modò egenus: & qui diues agrorum, modò iaceo inops: ſunt autem tria antitheta pulcherrimi ornatus. De hac re ſcribit, & Apoſtolus in hunc modum, ſcitis enim gratiã D. noſtri I. Chr. quod propter uos egenus factus eſt, cum eſſet Diues. ut illius inopia uos diuites eſſetis, eſt enim locuples, quia in eo ſunt omnes Theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, factus eſt adeo pauper, ut mox natus in ſæculo fuerit reclinatus in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio, eſtq; adeò rerum potens, ut omnia per ipſum facta ſint, & ſine ipſo nihil poteſt fieri, factus eſt adeò egenus, ut nudus in cruce cum valde ſitiret, neq; pauxillum aquæ inuentus eſt, qui porrigeret ei, & eſt adeò diues agrorum, vt canat alibi hic pſaltes. Domini eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi, qui habitant in eo, factuſq; eſt adeò inops, vt viuens non haberet, vbi caput reclinaret, moriens verò in alieno ſepeliretur tumulo. ¶Curis mordacibus. Cor enim urunt curæ. ¶Intus. In mente, propter imminentem ſibi horribilem paſſionem, & infenſiſſimam Eccleſiæ perſecutionem. ¶Exterius. In corpore ſuo, & ſanctorum martyrum qui uincula, carceres, & ludibria, atq; omnium generũ tormenta paſſi ſunt. ¶Sublato. In altum, ſubaudi, hoc eſt eleuato in cœlum vt ſolet fieri ab his qui orant ſpiritu, & mente: pſallunt ſpiritu, & mente. ¶Querulas. Cum modeſtia tamen, ne querellam in blaſphemiam euaderet, queſtus eſt Dominus in cruce dicens. Heloi, Heloi lamazabathani, ideſt Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? ¶Mittis & alme Deus. Hoc eſt initium orationis toti Chriſto conueniens, ideſt pro ſe capite, & pro membris ſuis, in anguſtia poſitis. ¶Ab aure. Quæ miſericordia eſt. ¶Sydereos oculos. Ideſt hylares, atq; pacatos, translatio ſumpta, à ſerenitate cœli utroq; tempore nocte atq; die, tunc enim lucida appareot ſydera. ¶Faciemq; ſerenam. Metaphora à regibus, qui uolentes exaudire ſerenitatem quandam, & vultus hilaritatem oſtendunt, nolentes uerò turbulentam, & minitantem prætendunt, aut omnino aliò auertunt, quaſi nec dignantes eum reſpicere cuius non miſerentur. ¶Tribulor. Verbum notiſſimæ ſignificationis, à tribulis deductum, quibus Gedeon vir fortiſſimus contriuit corpora ſeniorum Sochoth additis & ſpinis deſerti, quia negauerant ei panes dum perſequeretur reges hoſtium madianitarũ. ¶Deorſum. In corpore ſuo tempore, quo mortalis in terris inter homines conuerſatus eſt. Sed poſtquàm aſcendit in cœlum tamquàm caput Eccleſiæ patitur in membris, quæ hic deorſum tribulantur in terris, unde & legitur clamaſſe de cœlo. Saule Saule, quid me perſequeris, ideſt membra mea. ¶Aures inclina. Ideſt attende, & miſerere. ¶Alte.

a. Cor. 8.
Luc. 2.
Ioan. 19.
Luc. 9.
Ioan. 19.
1. Co. 14.
C
Matt. 27.
Iud. 8.
Act. 9.

ODE CI. EX PSALMO CI.

Dñe exaudi orationem meam.

QVi locuples, rerumq́; potens, & diues agrorũ,
  Natus eram, iaceo pauper, egenus, inops.
Anxius excrucior curis mordacibus intus;
  Opprimor innumeris exteriusq́; malis.
Clementem ante Deum porrecto lumine mentis
  Effundo querulas pectore, & ore preces.
Mitis, & alme Deus, clemens pater, omnipotensq́;
  Orantis miſeri ſuſcipe, quæſo, præces.
O miſerans Domine, & veniæ largitor opimæ
  Ad te perueniat clamor ab aure meus.
Sydereos oculos à me, faciemq́; ſerenam
  Ne vertas aliò, ſed tueare magis.

Vt pote

D Vt pote qui in cœlo eſt, & nos infra in terra. ¶In quacumq; die. Quia rara eſt illa dies, in qua fideles non moleſtentur à mundanis hominibus, uel à dæmonijs tentatoribus, aut ab aliqua corporis ægritudine. nam multæ ſunt tribulationes iuſtorum: ſed de his omnibus liberabit eos Dominus. ¶Poſſunt cal. t. n. ob. ſi tamen eſſe dies. Per parentheſim hoc totum interſeritur, ad denotandum uitæ præſentis dies æternæ uitæ comparatos, magis noctes dicendos eſſe, quàm dies: propter tenebras peccatorum, & ignorantiæ, quibus humanæ mentes inuoluuntur. ¶Ceu fumus. Pulcherrima comparatione oſtendit ſuperborum uanitatem. ¶Globus. Ea fumi denſiſſima nebula
Pſal. 36. quæ ab initio ſurgitur in altum. ¶ Deficit atq;
magis. Sic & alibi, uidi impium ſuperexaltatū,
atq; eleuatum, ſicut cedros libani, tranſiui, & ec
ce non erat, exempla capite, in Saule, Roboam,
& Aman, alijsq; quàmplurimis, qui mox eleuati
euanuerunt, ut fumus. ¶Oſſaq;. Per quæ myſti-
cè uirtutes, & robur animæ ſignificantur, & à ſu
perbię uitio nimis extenuantur, ad literam uero
in paſſione ipſius Domini, & martyrum eius hęc
uerificata ſunt. ¶Cremium. Quicquid in ſtixo
rio coctis piſcibus, & extractis, nimis aridum, ac
ſemiuſtum remanet, cremium dicitur, eo quòd
ab ancillis in ignem mox eijcitur, raptimq; cre-
matur. ¶Sartagine. Frixorio, quæ & vulgò pa-
tella dicitur, in qua piſces, & oua, carnesq; frigē
do coquuntur, myſticè tribulationem quācum-
que grauem ſignificat, qua per paſſionem frigū
tur corpora, & animi excruciantur. ¶ Florida
herba. Altera comparatio, de qua plane dictum
Eſa. 4. eſt in alijs pſalmis, & eſt etiam Eſaiæ prophetę, &
1. Pet. 1. à B. Petro, in epiſtola relata uidelicet omnis ca
E ro fœnum: & gloria eius flos fœni, &c. ¶Cauma
te. Vehementiſſimo æſtu. ¶ Exhauſtis humo-
ribus. Ad literam propter effuſionem totius ſan
guinis multiplicatis vulneribus tam in corpore
Domini in cruce, quàm ſanctorum martyrum
in tormentis, & præcipuè ignibus adhibitis, vt
patuit in Laurentio. ¶Memini. Præ nimia tri-
Matt. 26. ſtitia. ¶Solus. In cruce, quia omnes diſcipuli,
eo relicto, fugerant. ¶Deſertæ arenæ. In Aegy
pti confinibus deſertū uerſus. ¶ Pelicanus auis.
De quo Hierony. ſcribit, ꝙ cum e paſtu domum
redit, ſi pullos fortè inuenerit ab hoſte perpe-
tuo ſerpente necatos, diu luget, deinde acutiſſi
mo roſtro ſibi ipſi pectus effodit, vnde calidiſſi-
mus cruor erumpit: quo aſperſi pulli iterum ui-
uificantur, ſic & cruore Dominici corporis ho-
mines à ſerpente Diabolo interempti, quò ad a-
nimam nunc uiuificantur, deinde & quo ad cor
pus in die iudicij uiuificabuntur, propter hanc
ſimilitudinem ſuper frontiſpicio crucis Domini
pingitur hæc auis. ¶Extinctos. A morſu ſerpen
tis, vel (ut alij dicunt) ex parentum colaphis qua
ſi correctionis gratia inflictis; nec ob id diſcedi-
tur à prædicta ſignificatione: nam & Deus per-
cutit, ac ſanat, mortificat, ac uiuificat, & omnem
filium, quem diligit; corrigit. ¶Ruinis. Do-
morum ſpiritualium myſticè loquēdo, quæ per-
F ditorum ſunt hominum conſcientiæ, ad literam
ruinis Iudæorum imminentibus. ¶ Nicticorax.
Græca dictio ſignificat coruum nocturnum, qui
per ruinoſas domos nocturno tempore uolitat, & gemitus multos ædit. ¶Solus uti paſſer. Hic ſolitarius dicitur, eo quòd non cateruatim, ut cæteri, ſed ſolus matutino tempore per culmina uolitando canat, quaſi homines ad diurnum laborē ſuo cantu è ſtratis ſurgere inuitans, ſic & Dominus diluculo ab inferis reſurgens, & mulieribus, atq; diſcipulis uarijs in locis apparens ad prędicandum Euangelium dulci afflatu exhortatus eſt eos. ¶Pernoctans. Tametſi de Domino noſtro Ieſu Chriſto dictum eſt, quia pernoctabat in oratione, ueruntamen hoc melius intelligitur de Eccleſia, quæ poſt Reſurrectionem, & Aſcenſionem Domini pernoctabat in tempore perſecutionum, in pſalmis, hymnis, & alijs canticis ſpiritualibus: ut cum orationibus adiuncta non leue malorum tantorum ſolatium eſſent afflictis. ¶ Inſomnes curas. Quę lucreberrimis punctionibus ſomnum ab hominum cordibus effugant.
Iac. 5. ¶Cano. Iuxta conſilium Apoſtoli. Triſtatur quis in vobis? oret æquo animo, & pſallat. ¶Gemendo canam. Mo
Luc. 2. re turturis, & columbæ, quibus eſt pro gemitu cantus, unde & Dominus tales aues in ſacrificio ſibi iuſſit offerri: & à parente pro eo paruulo oblata fuere: ſignificant enim religioſorum iam in congregatione uiuentium, quàm in ſolitudine, gemebundos concentus. ¶Facio. Gemens cano. ¶Iactent. Opprobria. Seductorem, magum, & Dæmonium habentem uocantes eum, eadem & in Chriſtianos quoq; ſæpè iactata fuere. ¶Veniæ pia, D. P. Non enim ſanos,

In quacumq; die tribulor, patiorq; deorſum;
Aures inclina tu Deus alte mihi.
In quacunq; die te voce vocauero mœſta,
Protinus exaudi vota, precesq; meas.
Defecere dies (poſſunt caligine tanta
Noctis obumbrati ſi tamen eſſe dies.)
Defecere dies noſtri, ceu fumus ioundans;
Fornacis medio quem vapor ater alit.
Quò magis intumuit globus, & conſcendit in altum,
Vaneſcit citius, ſoluitur inq; nihil.
Talis & humanæ conflata ſuperbia vitæ.
Quò magis alta tumet, deficit atq; magis.
Oſſaq; iamdudum, quæ mollibus uncta medullis
Iotus erant tenera pinguia carne foris.
Arida ſunt veluti cremium ſartagine frixum:
Protinus vnde rapit pabula flamma vorax,
Florida, falce necis ſic ſum percuſſus, ut herba
Aruit ardenti caumate corq; mihi.
Aruit vt fœnum exhauſtis humoribus intus:
Nec memini panem ſumere in ore meum.
Cumq; diu gemerem, & traherem ſuſpiria ab imo
Pectore: adhæſerunt firmiùs oſſa cuti.
Solus, & hic mærens, deſertæ cultor arenæ
Non minus afficior, quàm Pelicanus auis.
Multa ſuper natis lachrimans, vbi pectore foſſo
Extinctos luſtrando viuificare ſtudet.
Nec minus ore gemo, querula quàm voce ruinis
Peruaga Nicticorax: quæ crocitando gemit.
Solus vti paſſer per culmina tecta domorum
Peruigil incedens carmine mulcet aues.
Sic ego pernoctans inſomnes mulceo curas,
Excutioq; graues: dum vigil ore cano.
Nam mihi tantorum ſolamen dulce laborum
Hoc ſupereſt ſolum, ut voce gemendo canam.
Quod ſupereſt facio: quàmuis opprobria iactent
Dira malignantes vocibus aſſiduis.
Quotidieq; mihi veniæ pia dona probanti
Quàmuis improperent: obijciantq; reos.

enim ſanos, ſed egrotos medico indiguiſſe probo. Nec ueni (inquit) vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœniten- A
tiam. ¶ Reos. Quòd ſcilicet, erat peccatorum, & publicanorum amicus homo uorax, & potato. ¶ Ore blan- Matt.9.
do. Vt quando dicebant, Magiſter ſcimus, quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces, nec tibi eſt cura de aliquo Luc.5.
neq; enim perſonam hominis accipis. Dic ergo nobis, quid tibi uidetur? licet tributum dare Cæſari, an non? ¶ Vi- Matt.22.
rus amarum. Fraudulentiæ, hæc enim dicebant tentantes eum: vt poſſent eum capere in ſermone, & tradere uin- Ioan.10.
ctum præſidi. ¶ Dulci ſermone. Vt quando dixerunt ei, Quouſq; animas noſtras tollis? Si tu es Chriſtus, dic Matt.22.
Ioan.8.

Quin coniurantes in me, ceu ſcorpius ore
Blando applaudebant laudibus innumeris.
Cuſpide ſed tecta retrorſum virus amarum
Cuncti occultabant, ſaucius vnde forem.
Ah quoties dulci ſermone labella peruncti
Tendebant laqueos, inſidiasq; mihi.
Cum nihil obiectu dignum prætendere poſſent
Omnia ſcrutari verba; vel acta mea.
Obiecere mihi diro pro crimine iuſti
Coràm inſultantes hoc pietatis opus.
Quod cineream immundū, ceu panem manducabā,
Proh ſcelus infandum, quòd cinis eſca mihi,
Quod mea cum triſti miſcerem pocula fletu
Turpe nephas, iactant, hoc ſcelus eſſe graue.
Hæc in nos igitur ſunt probra, cinis, lachrimæq;,
Quas tamen in nobis promouet ira Dei.

nobis palam, item Magiſter, quod eſt magnum mandatum in lege? & rurſus. Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio, &c. ¶ Iuſti. Ironicè, cum eſſent peſſimi peccatores, ſuperbi, Auari, & Hypochritæ. ¶ Hoc pietatis opus. De receptione ouium errantium. ¶ Quod cinerem immundum. Ideſt quod peccatores pœnitentes, quibus panis ſubcinericius cibus eſſe debet, dum tranſigunt debita, & ſtatuta tempora pœnitudinis, cinereq; aſpergi, atq; in cinere ſedere more Niniuitarū conuenit, in corpus meū myſticum conuertendo eos tranſicio. Vnde, & beato Petro dictum fuiſſe legimus. Macta & mā- Act.10.
duca: loquendo de conuerſione gentilium, hinc Matt.21.
& in Myſterio refert Matth. Dominum veniſſe Bethphage, Ideſt ad domum maxillarum, qui uiculus, & Sacerdotum erat, & eſt (ut interpretatur Hieronymus) pœnitentiæ typus: eo quòd Sacerdotes peccata populi à propheta comedere dicuntur. ¶ Hoc ſcelus infandum. Deriſoriè loquitur, & eſt eiuſdem ſententiæ repetitio, niſi fortan intelligere uelimus de alio graui crimine B
à Scribis, & Phariſeis obiecto Domino: quòd Di-
ſcipuli eius manducarent panem abſq; manuum ablutione, quaſi ab eo tanquàm à magiſtro didicerint, uel id fa- Matt.15.
cere iuſſi fuerint. ¶ Cum triſti fletu. Eadem ſententia: nam & pœnitentes uerè decet flere, ſicut legimus beatum Mat.26.
Petrum feciſſe, qui poſt trinam negationem egreſſus foràs fleuit amarè. Sic & illa peccatrix, quæ in domum, con- Luc.7.
uiuij ingreſſa inter epulas lacbrimas effundebat: nam ſtās retrò ſecus pedes Domini lachrimis rigabat pedes eius, Matth.9
& capillis capitis ſui tergebat. ¶ Iactant. Sed fruſtra, quia dixit Dominus. Miſericordiam uolo, & non ſacrifi- Ezec.34
cium, præterea, hæ ſunt oues perditæ, & infirmæ, quas requiri vult Dominus, & ſanari, ut in Ezechiele propheta
latè docemur. ¶ Cinis lachrimæq;. Ideſt peccatorum ſuſceptio, qui flere, & cinere capita ſolent aſpergere, unde
& eius inuidos dixiſſe legimus, quoniam hic peccatores recipit, & manducat cum illis. ¶ Ira Dei. Ideſt Diuinæ
metus ultionis, quæ ira, & furor à pœnitente uocatur, ut in alio pſalmo. Domine ne in furore tuo arguas me, ne- Pſal.6.
que in ira tua corripias me. ¶ Fulmineæ facies iræ. Exiſtimat enim peccator cuncta fulmina, quæ mittuntur in
ſe, eiaculari propter conſcientiam ſcelerum. ¶ Elicit à nobis. Iure merito, & magno fructu: nam qui in ſemetipſum
ſeuerus eſt iudex puniens ſeſe, grauiorem à Deo pœnam euadit, iuxta conſiliū Apoſtoli. Quod ſi noſmeti-
pſos iudicaremus: non utiq; à Domino iudicaremur, cum autem à Domino iudicamur, corripimur, ne cum hoc 1.Cor.11.
mundo damnemur. ¶ Summo honore. Regio, & diuino. Dignus eſt enim agnus; qui occiſus eſt, accipere uirtu- Apoc.5.
tem, & diuinitatem, &c. ¶ Puluereq; erectum. Non quia mortuum corpus eius fuerit in puluerem reſolutum, Pſal.15.

Fulmineæ facies iræ, indignatio iuſta
Elicit à nobis talia ſumme Deus.
Nam quia me ſummo vt natum, dignaris honore;
Puluereq; erectum me ſuper aſtra leuas.
Iuſtiùs ingratum, & dura ceruice rebellem
Terræ aliſiſti, meq; genuſq; meum.
Ecce dies noſtri fluxa velociùs vnda
Declinauerunt, ſicut & vmbra fugax.
Nos quoq; ceu pratis ſucciſæ falcibus herbæ,
Conuerſæ in fœnum protinus aruimus.
Tempora noſtra quidē, vt fumus labuntur, & vmbra
Tu verò æternus, maximus esq; Deus.
Semper & ipſe manes idem Dominusq; Deusq;,
Et promiſſorum ſemper es ipſe memor.

quia ſcriptum erat, nec dabis ſanctum tuum uidere corruptionem: ſed quia terrenum, & ſimile nobis corpus habuit, quod ſummæ diuinitati conglutinatum eſt vnione indiſſolubili. ¶ Leuas. Pſal.17.
In die Aſcenſionis, ut alibi. Qui aſcendis ſuper Pſal.64.
Cherubin, &c. Item, aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, &c. ¶ Ingratum. Non de perſona Chriſti intellige, qui gratiſſimus ſemper extitit: ſed de corpore eius, in quo multi ſæpè inueniuntur ingrati, iuxta illud. longe à ſalu- Pſal.21.
te mea uerba delictorum meorum, nō quæ ipſe admiſerit, ſed quæ in ſe puniendo ſuſcepit. ¶ Dura ceruice. Et ſi toti humano generi hoc aptiſſimè conueniat, præcipuè tamen Iudæorum po- C
pulo, quem Deus ipſe duræ ceruicis aſſeruit, & Exod.32.
Moyſes, ac prophetæ, atq; protomartyr Stepha- Act.7.
nus. ¶ Ecce dies noſtri. Captat miſerationem à celeritatæ curſus humanæ uitæ, quæ labitur, ut unda fluxibilis, quia & ut umbra fugax, quæ uelocitatem curſus ſolis proſequitur. ¶ In fœnum.
Nota ſimilitudo, & de qua in ſuperioribus pſalmis dictum eſt, omnis caro fœnum, &c. ¶ Labuntur. Nam ſicuti Eſa.40.
fumus quanto magis in altum erigitur, tanto citius euaneſcit ſic & uita humana quanto uidetur longius extendi, tanto magis appropinquat ad interitum. ¶ Idem. Nec enim mutatur, ut homo de ætate in ætatem, ut puta de pueritia in adoleſcentiam: ex adoleſcentia in iuuentam, indeq; in ſenium: ſed nec ullo pacto ueteraſcit. ¶ Promiſſorum memor. Quæ multo ante patribus, ſeſe nepotibus daturum promiſſit, tametſi tardet exhibere, non tamen propterea obliuiſcitur: ſed expectat reddere in tempore ſuo, ut omnia pulcherrimè diſpoſita ſuis appareant

D congruere temporibus. ¶ Ab antiquo. Puta exitu ab Aegypto, tunc enim cæpit Dominus nepotibus reddere ea, quæ patribus eorum Abraham, Iſaac, & Iacob longè ante promiſſerat. ¶ Præſens. Quæ tunc fuerat, ſiue ad prophetam referas: ſiue ad Dominum Ieſum Chriſtum, in quo conſumata ſunt omnia. ¶ Mille futuræ. Numerus finitus pro infinito, & precipuè de conuerſione gentilium, de aduentu Antichiſti, & Pſeudo prophetarum eius, de multiplici perſecutione Eccleſiæ, & de uniuerſali reſurrectione, atq; iuditio, & demum de omnibus, quæ in Apocalypſi futura deſcribuntur. ¶ Pollicitis diues. Non ut principes ſæculi, qui multa pollicentur, ſed pauca reddunt, quinimò maiora, & plura reddens, quàm fuerat pollicitus. ¶ Exurgens. A mortuis. Verba ſunt prophetæ ad Dominū noſtrum Ieſum Chriſtū. ¶ Altæ ſpeculæ. Ideſt Syoneæ arcis, hoc eſt Eccleſiæ fidelium adhùc nouellæ, quæ tempore mortis, & reſurrectionis eius, & deinceps per multos dies morabatur in Syon, ut licet compræhen-
Act.4. dere ex actis Apoſtol. ¶ Dandæ ueniæ. Etiam crucifixoribus, qui ad prædicationem Petri, & aliorum apoſtolorum compuncti pœnitentiam egerunt, & tanto ardore ad Chriſti fidē conuerſi ſunt, ut uenditis agris, & precio pedibus Apoſtolorum proiecto uiā perfectionis ſtatim arripuerint. ¶ Rediuiuus. Τὸ αὐτόν. Idem quod ſupra: ſed alijs uerbis. ¶ Vt phenix. De qua alias ſuprà dictum eſt. Vide Soliuum in lib. de mirabilibus mundi. ¶ Rediens. Ab inferis. ¶ Matris. fidelium, quæ eſt Eccleſia. ¶ Ea tempora xl. annorum à reſurrectione Domini uſq; ad eius vrbis ruinam. ¶ Fixa. Statuta, ſiue decreta

Omnis ab antiquo veluti generatio ſenſit,
Atq; habuit, quæ tu pollicitus fueras:
Sic habet & præſens, & habebunt mille futuræ.
Pollicitis diues, redditor eſq; memor.
Tu ſimul exurgens ſpeculæ milereberis altæ,
Dulcis enim dandæ tempus erit veniæ.
Cum ſuperæthereas iterum rediuiuus ad auras
Veneris, vt Phœnix, quæ renouata micat.
Tuncq; Syoneæ rediens miſerebere matris.
Sunt ea nam veniæ tempora fixa ſuæ.
Principibus, ſeruiſq; tuis Rex alme redemptis,
Quàm grati lapides illius arcis erunt?
Inde fatiſcentis nec non in puluere terræ
Tunc miſerebuntur pectora blanda pij.

E ad agendam pœnitentiam, de morte Domini, prophetarum, & diſcipulorum eius populo Iudæorum, in quibus aliquot millia conuerſi ſunt, quibus eſt uenia data, cæteris omnibus in ſua peruicatia durantibus peſte, fame, & ferro, flammiſq; conſumptis. ¶ Principibus. Eccleſiæ Apoſtolis, cæteriſq; diſcipulis eius, qui adeò diligebant gētem ſuam, vt vix ab ea ipſa expulſi uoluerint ad alias gentes tranſmigrare, & hoc ad literam intelligendo: uerùm myſticè, lapides ſunt fideles tunſionibus infidelium conquadrati, & in templum viuum coaptati, iuxta doctrinam
1. Pet.2. Petri, ac Pauli Apoſtolorum, & iſti fuerunt adeò grati apoſtolis omnibus, ut pro eorum ſalute animas ponere non recuſauerint. ¶ Fatiſcentis terræ. Ideſt peccatricis turbæ, quæ non, niſi terrena tractare nouit, unde & Ioannes di-
Ioan.3. xit. Qui de terra eſt, de terra loquitur. ¶ Pij proceres Domini. Miſericordes Apoſtoli. ¶ Pectora blanda. Appoſitio eſt. ¶ Pietatis opus. Conuerſionis etiam peccatorum. ¶ Reges. Quos decet eſſe clementes. ideoq; clementiſſimum Dominum Ieſum Chriſtum diligent, & admirabuntur. ¶ Syona. Fidelium omnium matrem Eccleſiam ex omnibus gentibus undecumq; collectam. ¶ Nuper. Immiſione Spiritusſancti, quem abundè in credentes etiā viſibiliter linguis igneis effudit. ¶ A fundamentis. De quibus in alio pſalmo dictum eſt. ſimilitudo autem hæc deducitur à materiali domo ruinoſa, quam paterfamilias uolens reparare, à ſummis culminibus quidem incipit ſoluere uetuſtatem, ut docet Ambroſius, uerùm à fundamentis incohat reparationem. ¶ Manu ſuprema. Coaptatis his lapidibus uiuis, qui ultimis temporibus Domino ſunt credituri. ¶ Celſior. Virtutibus, & meritis. ¶ Alta ſydera. Myſticè etiam ſuper aliquos Angelorum choros: nam (vt docet Gregorius in homelia ouis perditę, cuius initium eſt Eſtiuum tempus) aliqui ſanctorum miſcebūtur etiā cum tribus ordinibus ſupremæ Hierarchiæ. ¶ Inclytus D. N. I. Chr. Rex, & Iudex omnium conſti-
Act.10. turus à Deo, ut dixit Petrus. ¶ Adueniens. Ad
F iudicium. ¶ Super alta arce. Ideſt excelſior cunctis. ¶ Gloria quanta. Suple, videbitur, uel admiratiuè lege, & eſt alluſio ad id, quod ipſe præ-
Matt.25. dicit in Euange. cum uenerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli eius cum eo, &c. ¶ Electi lapides. Metaphoricos, de quibus ſupra

Quod pietatis opus gentes quæcumq; per orbem
Vt norint; tollent nomen ad aſtra tuum.
Id venerabuntur, metuent, & magnificabunt.
Hinc & apud reges gloria magna tua.
Ecce Syona Deus nuper reparabit ab alto,
A fundamentis ædificabit eam.
Impoſitaq; manu ſuprema celſior ipſo
Cum fuerit cœlo, ſydera & alta ſuper.
Inclytus adueniens ſuper arce videbitur alta,
Induperatoris gloria quanta Dei,
Dum tamen electi lapides, & marmora viua,
Structuræ aptantur, Rex latet ipſe faber.
Sic tamen ipſe latet, moles vt cernat vbiq;:
Scrutatur minimos quinetiam lapides.

dictum eſt. ¶ Structuræ. Ordini pulcherrimo. ¶ Rex ipſe faber. Architectus D. Chriſtus Ieſus, unde & Paulus,
1. Cor.3. Dei (inquit) ſtructura eſtis. ¶ Latet. Intus operando, ipſe enim eſt. qui facit opera, ſine quo nihil nos poſſumus facere, tametſi etiam nos Dei cooperatores ſimus miniſterium noſtrum exhibendo. ¶ Moles. Murorum ingentes ſtructuras. Ideſt multitudines fidelium ad ſe plenè conuerſas quales & quantæ per diuerſas religiones licet uidere præter ſeculares Eccleſias in diuerſis orbis partibus conſtitutas. ¶ Minimos lapides. Sunt autem illi puſilli,
Matt.18. de quibus Dominus in Euang. videte (inquit) ne contemnatis vnum ex his puſillis, qui in me credunt, dico enim vobis, quia Angeli eorum, ſemper uident faciem patris mei, qui in Cœlis eſt. ¶ Orantes humiles. Expoſitio eſt uerſus ſuperioris. ¶ Nec ſpernit. Vt principes mundi huius, qui tales nec uidere dignantur, eſt autem & liprote
Eccl.35. figura: nam minus dicendo plus innuit, quia ſcriptum eſt: oratio humiliantis ſe penetrat nubes. ¶ Proximus ore. Ideſt ad exaudiendum promptiſſimus uidete (inquit Auguſt.) Magnum miraculum, humilias te: & Deus uenit ad te, Extollis te: & Deus elongatur à te, quare hoc? quia excelſus eſt Dominus; & humilia reſpicit, alta uerò
Pſal.137. à longè cognoſcit: ſed non ignoſcit. ¶ Sed quis ad hæc prudens? Alloquitur propheta rudes, ac ignaros legis Dei homines

Reſpicit orantes humiles; nec ſpernit eorum
Interius tacitas proximus aure preces.
Sed quis ad hæc prudens? vetus hæc generatio noſtra
Obſcura tegitur nube; nec alta videt.
Scribantur tamen hæc: generatio clara nepotum
Omnia percipiet lumine ſydereo.
Cumq; nouus populus, qui fortè creabitur iſta (eſt,
Senſerit impleri concinet inde Deum.
Laudabit Dominum, quoniam proſpexit ab arce
Excelſa, & ſancta ſedis olympiacæ.
Vt pius, & mitis cœlo proſpexit ab alto
In terras humiles ſyderea facie.
Cordis vt ardentes gemitus audiret eorum,
Quos dura aſtrictos compede carcer habet,
Vt pius aſpexit ſoluenda ad vincula prolis,
Carcere detenti quam genuere patres,

A homines ſuæ tēpeſtatis, & deinceps vſq; ad Chriſtum, qui uti lux uera multos illuſtrauit, & ſecreta ſcripturarum reſerauit. ¶Vetus generatio. Veterem hominem ſapiens, qui de terra eſt, nec nouum intelligens, qui de cœlo veniens non terrenos, ſed cœleſtes facit homines, quorum conuerſatio in cœlis eſt, ut docet Apoſtolus. Phil. 3. ¶Obſcura nube. Ignorantiæ, & peccatorum. ¶Nec alta. Cœleſtia hæc arcana, & profunda myſteria. ¶Scribantur tamen hæc. Et ſi modo à noſtris minimè intelligantur. ¶Gen, cl. nep. Chriſtianorum. ¶Lumine ſydereo, Luce Spiritusſancti ſuperinfuſa; quod quidem cœpit facere Dominus Luc. 24. Ieſus Chriſtus, quando aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas: Acto. 2. ſed pleniſſimè in die Pentecoſtes, quando Spiritusſancti dona ſuper illos effudit. ¶Nouus populus. Fidelium. ¶Fortè. Non nota dubitationis: ſed euentus eſt certiſſimi. ¶Concinet inde Deum. Ideſt laudabit in hymnis, & canticis ſpiritualibus ad hoc compoſitis: vt uidemus quotidie fieri in Eccleſia, præcipuè in magnis ſolemnitatibus tunc figuratis, & rerū olim à prophetis prædictarum. ¶Vt pius, & mitis. Pater, non ut ſeuerus iudex, & hoc in prima miſſione filij; nam in ſecunda cœlis ardentibus ueniet iudicaturus uiuos, & mortuos, & ſæculum per ignem. 1. Pet. 3. ¶Syderea facie. Hoc eſt ſereno, & placido uultu. ¶Eorum. Sanctorum patrum, in ſinu Abrahæ per multa ſæcula adhùc detentorum & inde exire ad regnum cœlorum per optantium. Item eorum, qui in tenebris infidelitatis, ignorantiæ, & B peccatorum ſedebant, atq; in regione umbræ mortis antiquæ legis, & ueterum obſeruantiarum. ¶Dura compede. Diuinæ vltionis, ut in patribus. Item duriſſimo legis, & cærimoniarum iugo, ut in Iudæis. ¶Carcer. Infernalis, longè tamen remotus à Tartaro per intermedium ingens obfirmatumq; Chaos: quo ad patrum animas. Item carcer, ideſt ſeruitus Diaboli quò ad Gentiles, & quoſuis peccatores, & carcer unius templi tantùm, quò ad Iudæos, quibus nuſſibi licebar offerre ſacrificia, niſi Hieroſolymis. ¶Soluenda ad vincula, Infedelitatis, peccatorum, & legis, ut modò dictum eſt. ¶Prolis. Nouæ fidelium Chriſti diſcipulorum. ¶Patres. Prophetæ. ¶Ardens ultor. Perſecutor fidelium, & præcipuè Iudæorum populus duriſſimæ ceruicis: nec non & Gentilis: nam in hoc uterq; frementes conuenere. ¶Electos proceres. Apoſtolos, & martyres. ¶Tum ſerit agrum. Domini, qui eſt mundus, vt patet ex illa parabola Euangelica, ſimile eſt regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo, &c. Matt. 13.

Mira, quis hæc credat? dum morti deſtinat ardens
Electos proceres, tum ſerit vltor agrum.
Cædibus ex hominum ſurrexit tanta nepotum
Progenies; facta eſt ſanguine læta ſeges.
Vnde ſyon oppreſſa diu, modò libera mater.
Nunciat in ſpeculis nomen ubiq; Dei.
Libera præcones per compita mittit, ad arcem
Qui valeant fortes ære ciere viros.
Libera cantores Solymorum paſcit in vrbe;
Qui laudes Domini nocte, dieq; canant.

Quam exponens Dominus ipſe dixit, ager eſt mundus, bonum ſemen, hi ſunt filij regni, &c. Serit autem vltor agrum nolens: nam ex cæde unius martyris plurimi ad fidem Chriſti conuertebātur, partim conſtantiam, & uirtutem animi admirati: partim ex aliquibus miraculis, quæ tunc operabatur Dominus. ¶Cædibus ex hominum. Non quorumquunq;, ſed ſanctorum martyrum duntaxat. ¶Nepotum. Fidelium inde conuerſorū. ¶Læta ſeges. Inde pullulauit Eccleſia toto orbe terrarum diffuſa. ¶Oppreſſa diu. Perſecutionibus Iudæorum, & Paganorum omnium, necnō & hæreticorum. ¶Modò libera. Temporibus Catholicorum Principum. ¶In ſpeculis. Ideſt pro palàm, & abſq; metu. ¶Præcones. Verbi Dei prædicatores. ¶Per compita. Et ad literam ut in omnibus urbibus uidemus. ¶Ad arcem. Ideſt ad illam, quæ ſurſum eſt Hieruſalem, hoc eſt ad regnum cœlorum. ¶Fortes uiros, Qui ualeant dæmonem cum malis operibus; mundum cum pompis & uanitatibus: nec non & carnem cum illecebris, & voluptatibus contemnere, crucemq; ſuam tollere, & Dominum ſequi. ¶Aere. Ideſt forti, & canora uoce, eſt autem alluſio ad id prophetæ Quaſi tuba exalta uocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, &c. Eſa. 38. ¶Ciere. Concitare, & commonere, modi infiniti eſt à cieo. eſ. et. ſecundæ inflexionis. ¶Cantores. Tam ſæculares, quàm religioſos intellige, qui quotidie in hymnis, & canticis ſpiritualibus, vt Deum laudare poſſint, aluntur à populis, & ab Eccleſia. ¶Solymorum. Non ad literam tantùm: ſed potius myſticè pro ciuitate Dei, quæ militans Eccleſia dicitur ubiq; terrarum diffuſa. ¶Nocte, dieq;. Vnde & nocturnum, atq; diurnum dicitur officium. ¶Hinc. Pro deinc temporis hoc in loco magis, quàm loci aduerbium eſt. ¶Diſcordes animis. Nam & ſi prius in unum conuenerant aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius, inter ſe tamen animis diſſidebant, quod patet ex bellis inuicem geſtis, non & à Romanis Iudæa gens exciſa eſt, aliæq; multæ. ¶Ritibus. Circa deorum culturam ¶Atque ſacris. Pro ſacrificijs, quæ pro gentium uarietate etiam uariabantur, ut patet ex hyſtoriis. ¶Conuenere. In vnam fidem, in cultu unius Dei, in unam doctrinā Euangelicam, in unum Baptiſma, in eodem ritu, uno eodemq; ſacrificio, & demū omnes in una religione Chriſtiana. ¶Vnanimes. Quales erant ab initio fideles (antequàm hæreſes, & ſciſmata pulularent in Eccleſia) de quibus ſcriptum eſt, quia multitudinis credentium erat cor unū, & anima una. ¶Sæuire. In fideles, ut Chriſti nomen ex orbe delerent,

Hinc variæ gentes linguis, & moribus olim
Diſcordes, animis, ritibus, atq; ſacris.
Conuenere pij: populum iunguntur in vnum
Vnanimes vna relligione noua.

Quiq; truces animo ſoliti ſæuire feroci
  Reges; & tota cum legione duces,
Tunc mites facti Domino ſeruire ſtudebunt,
  Gaudebunt ſuaui ſubdere colla iugo.
Regibus his decorata Syon procedet ad arcem,
  Cum fuerit ſponſi uoce uocata ſui.
Exhylarata ſyon tunc, & quandoq; vocata
  Reſpondebit ei, nulla mora eſt, venio.
Tu mihi virtutis uia, tu ſuggeſtor amicus,
  Tu mihi protector, tu mihi ductor eris.

D delerent, ſi quo quomodo etiam per aſperrima
tormenta ualerent: ſed nihil profecerunt, quin-
imò Chriſtus ſalſas eorum religiones extinxit.
¶ Suaui iugo. De quo dixit ipſe. Tollite Iug.
me. ſu.vos, & diſ. à me, qu. mit. ſum, & hu.cor.
Iug.en.me.ſua. eſt: & on.mę.le. ¶Regibus. Fide
libus;& catholicis, vt magno Imperatore Conſtã
tino, & proceribus ad Chriſtum à B. Syluestrò
conuerſis: nec non & Theodoſio, de quo diuus
Ambroſius multa ſcripſit: Carolo quoque ma-
gno, Ludouico,& aliis multis Regibus ſanctis,
qui uirtute, & miraculis claruerunt. ¶ Ad ar-
cem. De qua ſuprà. ¶Sponſi ſui. Domini Ieſu
Matth.8. Chriſti. ¶ Voce. Illa dulciſſima venite benedi-
cti patris mei poſſidete regnum paratum vobis à conſtitutione mundi. ¶Exhylarata. Ex aduentu ſponſi ad iudi-
ciu, quia illi deinceps inſeparabilitee copulabitur. ¶ Via. Licet arcta qua itur ad uitam per immitatione ẽ eius. ¶Sug
Ioan.13. geſtor amicus. Vnde & dixit, vos me uocatis magiſter, & Domine,& benè dicitis: ſum etenim, ſi ergo, ego Domi
nus,& Mag. uobis pedes laui, quãto magis uos debetis alter alterius lauare pedes? exẽplũ enim dedi uobis ut quẽ
Ioan.15. admodum ego feci, ita & uos faciatis,& alibi uos amici mei eſtis ſi feceritis, quæ ego pręcipio uobis, ſuggeſſit aũt
præcipuè contemptũ terrenorũ,& amorẽ regni cœlorũ. ¶ Protector. Dabo.n. (inquit) uobis, & os,& uirtutem, cui
non poterũt reſiſtere oẽs aduerſarij ueſtri. ¶ Ductor. Iuxta illud: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris: ſed
habebit lumen uitæ, & alibi. Ecce ego uobiſcum ſum uſque ad conſumationem ſæculi. Quæ uirtus? Reſpon-

Nam mea quæ virtus? aut quæ prudentia? quodnã
  Te ſine forte mihi robur ineſſe poteſt?
Nempe tua virtute viam properamus anhelo,
  Difficilem curſu, fidus adeſto comes.
Longum iter emenſis veruntamen inter eundum,
  Quæſumus enarra, quàm ſtata meta procul.
Quàm breuia exiſtant miſeræ data tempora uitæ?
  Exigui curſus quàm labor iſte leuis?
Ne uelut inſtabilem reuoces, feſſamúe relinquas:
  Aut deſperatam curſibus in medijs.
Namq; in dimidio quòd ſim retrahenda dierum
  Sint metientiti gens inimica fidi.
Quin potius concede, tuos videamus ut annos
  Expletis noſtris, qui velut vnda fluunt.

de infirma,& nulla. Prudentia. Hæc humana
prudentia tantùm, ſtultitia eſt apud Deũ, & ab
1.Cor.3. eo reprobata, ut docet Apoſto. ¶Te ſine. Iuxta
E illud. Sine me nihil poteſtis facere, & alibi. Om-
nia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt
nihil, Robur. Animi fortitudo. ¶Ineſſe poteſt?
Equidem debile, & nullum, quod patuit in au-
2.Co.4. dace Petro. Ter Dominum abnegante. ¶ Tua
uirtute. Quia ſufficientia noſtra ex Deo eſt, te-
ſte Paulo apoſto. Eſt autem animaduertenda
mutatio perſonæ loquentis ab illo uerſu. Tu mi
hi uirtutis uia, eſt enim ipſa mater Syon quæ lo-
quitur .i. Eccleſia properamus. Ambulandum
quippe eſt ſemper de uirtute in uirtutem, donec
perueniatur ad metam, ubi uideatur Dominus
Deorum in Syon .i. in regno cœlorum. Vnde,
& Diuus Gregorius ſuper illo,& comedetis car-
nes agni feſtinanter. Item ſuper eò caput cum
pedibus,& inteſtinis uorabitis: his uerbis (in-
quit) quid aliud, quàm pigritię noſtræ tor-
por reprehenditur? qui eius uerba, ac myſteria,& per noſmetipſos non requirimus,& dicta ab alijs audimus inui-
ti,& rurſus, præcepta Dei cum feſtinatione implere curate; quia enim licet hodie benè agere, ſcimus: utrum cras
liceat, ignoramus! nemo huius uitę itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda ſtudia
innectat: ſed cępta perficiat.&c. ¶Viam difficilem. Ab initio dum rudis adhùc eſt fidelis,& parùm amat; uerùm,
cum aſſueuerit,& quanto in eo magis amor Dei augetur, tanto facilior redditur uia mãdatorum Dei, quia ut ait
August. Ea, quæ uidentur difficilia,& prope impoſſibilia, facilia redit amor. ¶Adeſto. Quod aſcendens in cœ-
Matt.vlt. lum promiſit. Ecce (inquit) vobiſcum ſum uſque ad conſumationem ſæculi. ¶Longum iter. Vitæ præſentis.
¶Inter eundum.. Pulchra locutio, dum ambulamus per uiam mandatorum Dei. ¶Stata. Pro ſtatuta, ac præfi-
xa. ¶Meta. Terminus uitæ noſtræ, uel aduentus diei iudicij. ¶Breuia. Aeternitatis comparatione, ad quam ten-
dimus. ¶Labor leuis. Ad maximæ mercedis præmium, hinc,& Gregorius ſi conſideremus fratres cariſſimi quæ,
& quanta ſunt, quæ nobis promittuntur in cœlis, uileſcunt animo omnia, quæ habentur in terris. ¶Inſtabilem.
Eph.4. Contra monet Paulus. Ne circumferamur omni uento doctrinæ, optimum eſt enim gratia ſtabilire cor. ¶De-
F ſperatam. De conſequenda meta. ¶Dimidio dierum. Putarunt enim quidam propter pondus perſecutionum
Luc. 12. defecturam eſſe eccleſiam: ſed non attenderunt Dominum dicentem. Petre ego pro te oraui, ne deficiat fides tua:
1.Cor.10 nec animaduerterunt fidelem eſſe Dominum, qui nec patitur nos ſupra id, quod poſſumus tentari, quinimò facit
etiam cum tentatione prouentum, ut poſſimus ſuſtinere. ¶Gens inimica. Paganorum, perfidorumq; Iudæorum,
qui talia uociferabantur, adducebantq, falſorum ſuorum reſponſa Deorum,& uatum inſanorum. ¶Duos annos.

Aeterni ſunt quippè tui, nec eunt, redeuntúe,
  Vt noſtri; ſed ſunt perpetui,& ſtabiles.
Labilibus noſtris generatio præterit annis:
  Altera ſubſequitur, mox abitura ſimul.
Te penes eſt eadem tua, ſed generatio ſemper,
  Dicatur nobis ſeu noua, ſiue vetus.
Principio, terræ tu fundamenta locaſti:
  Inſtabilis fluidas ne foret inter aquas.

Ordo eſt: ſed tua generatio penes te eſt ſemper
eadem, & poteſt intelligi, de æterna filij à patre
generatione, cuius quandam ſpeciem ſub ænig-
mate uidemus, in ſole: qui ſplendorem ſuum
ſemper eundem generat: qui & ſi eſſet æternus,
æterna etiam foret ſplendoris eius generatio.
¶Nobis. Metientibus interdum diuina more hu
mano. ¶Noua. Reſpectu incarnationis filij.
¶ Siue uetus. Reſpectu ſuæ diuinitatis, uel ali-
ter, una eſt generatio ſanctorum penes Deum,
quæ conſtituitur ex omnibus iuſtis, qui fuerunt

Sunt opera & manuum cœli conuexa tuarum,
Inferiora quibus tanta elementa tegis.
Sed tamen & ſtabilis tellus,& labilis vnda,
Quiq; fluit circum rarior aër aquis.

ante Chriſti aduentum, & horum ratione dici- A
tur uetus, & ex his,qui poſt illum, & horum re-
ſpectu dicitur noua,& planior eſt hic ſenſus, cõ-
uenitq; Auguſtinianæ doctrinæ: quam nos (ue
ex alco conceditur) ſubſequimur. ¶Terræ. Hæ
eſt generationis huius,quę propter ſtabilitatem
terra dicitur: iuxta illud. Beati mites, quoniam
ipſi poſſidebunt terra. Et alibi. Credo uidere bona Domini in terra uiuentium. ¶Fundamenta. Prophetarum,&
Apoſtolorum, vt docent Apoſtoli Paulus,& Ioannes. ¶Fluidas aquas. Maris huius, qui mundus dicitur, cuius Eph. 2.
delitiæ,ac fluxę uoluptates mobilibus undis comparantur. ¶Cœli conuexa. Doctorum omnium, & prædicato-
rum ſapientiam, vnde, & ſecundum Danielem. Qui ad iuſtitiam plurimos erudiunt firmamento comparantur.
¶Inferiora elementa. Diuitum,ſed rudium,miſericordum tamen,quibus reliqui fideles aluntur, ac ſuſtentantur,
ſicut ab elementis cœteræ res, aut nutriuntur,aut ſuſtentantur. ¶Sed tamen. Vix myſticè hi uerſus intelligi poſ-
ſunt,niſi de iis caſibus intelligamus,de quibus ſcriptum eſt. Septies in die cadit iuſtus, & ſi dixerimus,quia pecca- Prou.24.
tum non habemus,ipſi nos decipimus,& ueritas in nobis non eſt; rarus, eſt enim, qui non aliquando cadat etiã 1.Ioan.1
in graue facinus; ſicut Dauid, Petrus,& Marcellinus papa. ¶Cœli. Etiam Apoſtoli.Omnes in paſſione Domini
ſcandalizati ſunt, & relicto Dominõ fugerunt.

Quin etiam cœli moles immenſa, peribunt
Omnia namq; ſimul deſtruet ignis edax.
Cum veluti veſtes fuerint elementa vetuſta;
Putida cum caries læſerit atque polos.
Tu mutabis eos veluti tentoria trita,
Vel cortinarum ceu veterata ſaga.
Et mutabuntur,tu verò ſemper es idem,
Æternus Dominus ſemper es ipſe Deus.
Idem qui fueras ante omnia ſęcula; rerum
Conditor,idem opifex, rector & ipſe Deus.
Tu veteraſcentis noſtri reparator, & æui.
Omnia tu renouas,nec renouandus eris.
Æuum ſemper idem, atque eadem tibi degitur ætas,
Iidem anni,numquàm deficientq; tibi.
Quando erit, vt uatis ſeruorum habitare ſuorum
Fas ibi ſit? nobis hoc aliquando dabis.
Perpetuum in ſeclum nos dirige ſemen eorum,
Sunt vbi uertibili iam ſine ſole dies.

¶Peribunt. Hinc uates. Erraui ſicut ouis quæ Matt.26.
perijt. Et Eſaias nos omnes,ſicut oues errauim⁹, Eſa.53.
unuſquiſque abijt in uiam ſuam,& alibi pſ.ites.
Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt:
non eſt qui faciat bonum: nõ eſt uſq; ad unum,
& Apoſto. omnes peccauerunt, & indigent glo- Rom.3.
ria Dei. ¶Ignis edax. Spiritusſancti,de quo Do Luc. 12.
minus in Euang. Ignem ueni mittere in terram:
& quid uolo, niſi ut ardeat? hoc igne omnium
peccatorum noſtrorum rubigo,tametſi tenaciſ-
ſima conſumitur. ¶Veluti ueſtes. Vide Apoſt.
Exuite (inquit) ueterem hominem, & induite B
nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt; hæc Col.3.
fiunt in baptiſmo, & in uitæ emendatione, mo-
rumq; mutatione. Vnde Auguſtinus. Emenda-
te uitam,& mutate mores, ſi uerè eſtis pœniten-
tes. ¶Caries. Vermis peccati,qui præcipuè uo-
catur inanis gloria, quæ naſcitur in bonis ope-
ribus,& laude dignis. ¶Polos. Præcipuas ſum-
morum prælatorum uirtutes. ¶Mutabis eos.
Hæc mutatio maximè apparauit in diſcipulis
Domini effuſo ſuper eos igne ſpiritusſancti in
die Pentecoſtes. Tunc enim niſi ſunt omnino
renouati, & quodammodo facti ſunt cœli noui,
de quibus ſcriptum eſt. Verbo Domini cœli fir-
mati ſunt. Item cœli enarrant gloriam Dei. Cortinarum. Quibus olim opertum fuerat tabernaculum Domini,
quod etiam fuit typus eccleſiæ,ut docet Apoſtol. ¶Saga. Illa. xi. cilicina, per quæ ſignificabantur tranſgreſſio-
nes legis: hæc & ſi myſticè fuerimus interpretati, non tamen ob talem interpretationem ſenſum extenuamus li-
teralem,quin,& aſſerimus amplectendum ab his,quorum mentes adhùc lactè,& non ſolido aluntur cibo,eſt enim
uaticinium apertiſſimum, & ueriſſimum ſecundi aduentus Domini, qui uenturus eſt iudicare ſæculum per ignẽ
de quo,& Petrus in epiſtola, & Ioannes in Apocalypſi latè diſputant,& quia iuxta hunc ſenſum plana erat litera, 2. Pet. 3.
nec ullius expoſitionis indiga, ideò myſterium exquiſiuimus, in quo laboraremus. Rector eſt contra mathema- Apo. 22.
ticos,qui ſtellarum influxibus nos regi opinantur, contra quos Auguſtinus, & Gregorius in homelijs Epiphaniæ
diſputant,eundem aſſerentes rectorem humanæ creaturæ,& conditorem Deum. ¶Nos ſemen eorum. Appoſitio
eſt.i.progeniem ſpiritualem eorum cœlorum,hoc eſt doctorum, de quibus ſuprà. ¶Sine ſole. Hoc materiali: ſed
ibi eſt ſol iuſtitię Chriſtus Deus noſter,cui cum patre, & ſpiritusſancto honor,& gloria,in ſęcula ſęculorum. Amẽ.

SPiritus illuſtris. &c. In hoc pſalmo unuſquiſque uatis exemplo exhortatur animam ad benedicendum Do-
mino pro multis beneficiis ab eius bonitate receptis,nè ingrati notam ſubeamus. Et quia ſatis prolixi fuimus C
in carmine ſpiritu Domini ſic volente pro vtilitate noſtri alumni, per quo præcipuè decantatũ eſt.ſic tamen,
vt etiam omnibus conueniat: iccircò erimus in expoſitione breuiores. Superior itaque pars anima, quæ mens
dicitur,alloquitur ſpiritum ſuum dicens. ¶Spiritus illuſtris factoris imagine ſummi. Tametſi uideamur hic lu-
dere per tautologiam,hoc eſt ſępè uariatis verbis idem dicere: hic tamen luſus ſecretam habet, & optimam ratio-
nem, ponuntur enim complures animæ dotes
excellentiſſimè quibus ſingulis inuitamur ad lau
dandum Deum,prima eſt quòd facta ſit ad ima
ginem Dei, quò ad eſſentiam & triplices perſo-
nas unam ſicut enim pater,& filius,& ſpiritus ſan-
ctus, tres ſunt quidem perſonæ, una uerò tantũ
eſſentia, ſeu natura: ſic & anima humana pro
modulo ſuo trinitatem hanc,& unitatem refert
memoria ſiquidem patri: intellectus filio,& uo-
luntas ſpiritui ſancto comparatur. ¶Superæ bo
nitatis ad inſtar. Hæc eſt ſecunda, quòd ad ſimi-
litudine

ODE CII. EX PSALMO CII.

Benedic. pr. pro. D. P. M.

SPiritus illuſtris factoris imagine ſummi
Expromptus, Domino concinat inde ſuo.
Spiritus exculptus ſuperæ bonitatis ad inſtar,
Hinc ſtudeat Dominum magnificare ſuum.

Vitaq; viua Deo, rationis honore refulgens,
Extollat Dominum laudibus inde ſuum.
Viuificans anima, intellectus munere magno
Prædita, dic Domino carmina digna tuo,
Tu meaq; imprimis anima inſignita decore
Aetherei Regis, tu benedic Domino.
Nomini & illius benedicant intima cordis,
Virtutes, vires, viſcera, & oſſa mea.

litudinem Dei ſit facta. Quæ ad bonitatem mo-
Math. 5. rum refertur iuxta illa euangelica iuſſa. Eſtote
Luc. 6. perfecti; ſicut & pater veſter perfectus eſt. Item
eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſeri-
cors eſt. & rurſus. Diligite inimicos veſtros &c.
vſque ibi. Vt ſitis filij patris veſtri, qui Solem
ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit
Luc. 19. ſuper iuſtos, & peccatores. & alibi. Sancti eſto-
te, quia ego Sanctus ſum, dicit Dominus. ¶ Ra-
tionis hoooris refulgens. Tertia cauſa Laudan-
di Deum, quia ratione anima dotata eſt, qua
differt ab anima bruti animalis. ¶ Viuificans anima. Corpus humanum.ſ. quod viuit ex anima. Moritur autẽ ea
diſcedente; vt dicetur infra. ¶ Intellectus munere magno. Quo peruenimus in cognitionem creaturarum, & Dei.
Et hæc eſt quarta cauſa laodandi Deum, quam dotem amiſſam hic pſaltes alibi deplorat. Dicens. Homo cum
in honore eſſet, oon intellexit comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Et alibi. Nolite in-
quit, fieri ſicut equus, & mulus in quibus non eſt intellectus. ¶ In primis ſeipſum vates inuitat ad exemplum cæ-
terorum. ¶ Inſignita decore Etherei regis. Nominis Chriſtiani, & adoptionis filiorum Dei. Vt ſit ipſe Chriſtus
Rex æthereus primogenitus in multis fratribus. Et eſt ſupra cauſa. ¶ Nomini & illius. Dominus eſt nomen illi.
Item Deus. Item qui eſt. Et rurſus, Tetragramaton. Et Adonay. Quod neque patribus ante Moyſen indicatum
eſt. Quibus exceptis etiam de Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine poſſumus intelligere. Dicente apoſtolo. Qua
Phyl. 2. propter dedit illi Deus oomen, quod eſt ſuper omne nomen. Vt in nom. D.N.Y.Ch. omne gen. cœleſt. terreſt. &
Act. 4. infer. Item alibi. Nec enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum: io quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine
D.N.Y. Chriſti. ¶ Intima cordis. Cogitationes ſunt, & affectus. ¶ Virtutes animæ. Vires corporis, & viſcera
miſericordiæ, & oſſa roboris, & conſtantiæ. Hæc omnia ſi bona, & ad bonum ſunt, à Deo ſunt, Et iccircò illi
benedicere tenentur. ¶ Tu mea, Anima. Hæc repetitio crebra eiuſdem ſententiæ, affectus amoris immenſi eſt
expreſſiua. Benemeritus de te. Propter infinita beneficia & præcipuè creationis, protectionis, cuſtodiæ, & ali-
mentorum. ¶ Notam. Maculam. ¶ Quæ tibi retribuit. Subaudi, noli obliuiſci. ¶ Vt regem. Cuius propria ſunt
clementia, & larga munificentia. ¶ Patrem. Cuius propriæ ſunt eruditio, & alimenta miniſtrare & amor inex-
timabilis. ¶ Mille. Numerus finitus pro infinito. Seipſum in perſona totius generis humani alloquitur. ¶ Olim.
Creationis temporum. Quando ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam factum tulit hominem in paradiſum deli-
tiarum, ac præpoſuit cunctis, quæ pro illo fecerat. ¶ Quot mala, Reſponde omnia. Nam offendens in vno pec-
cato efficitur omnium reus: & præcipuè propter ingratitudinem tam multorum, atque immenſorum beneficio-
rum, quæ à Deo receperat. ¶ Agebas. Ruendo de peccato in peccatum. Nam vt ait Gregorius, Tanti ponde-
ris, & maliciæ eſt peccatum, vt niſi quàm primũ
remedio pœnitentiæ fuerit ab hominis dorſo
ſublatum, mox ad alia grauiora perpetranda
peccatorem miſerum impellat; deinde in pro-
fundum malorum per contemptum præcipitet.
¶ Quot bona, Redemptionis tempore. Quando
filium ſuum miſit, vt ſeruos ſanguine proprio
redimeret ex inferno, & per adoptionem face-
ret eos filios Dei, & hæredes regni Cœlorum,
Chriſti quoque cohæredes, & participes regni.
¶ Si potes. Impoſſibile quippe eſt vnicuique
Dei beneficia in ſe referre collata. ¶ Blaſphe-
mo. Qui Deo attribuit ea mala, quæ ſua ſponte
patrauit; bona verò, quæ ex Dei gratia fecit,
ſibi ipſi per inanem iactantiam aſcribit. ¶ Pec-
catori. In ſeipſum: cui enim bonus erit qui ſibi
ipſi malus eſt, dum per peccatum occidit ani-
D mam ſuam, corporis vitam extenuat, & facul-
tates mulctæ debitæ exponit. ¶ Impio, In Deũ
quem offendit. ¶ Iniquo, In proximum, cui
damnum in corpore, vel honore, aut in facul-
tatibus infert, & quod graue eſt in anima, quam
interdum malo ſuo verbo, aut facto interficit.

Tu mea, tu Domino benedic ex pectore toto.
O' Anima inſignis nobilitate Dei.
Quàm bene ſit meritus de te, obliuiſcier vmquàm
Noli hanc ingrati ne patiare notam.
Quæ tibi retribuit, quàm ſis expertus & illum
Vt Regem officijs, vt pietate patrem.
Nam pro mille bonis, tibi quæ pater optimus olim
Impartitus erat, quot mala reddideras?
At pro mille malis, quæ tu malè gratus agebas,
Si potes enumera, quot bona retribuit?
Quid tibi blaſphemo, peccatori, impio, iniquo,
Quid debebatur? quid niſi ſupplicium?
At culpas omnes Dominus tibi ſponte remiſit,
Propitius: veniam ceu pater inde dedit.
Cumq; ex vulneribus latronum incautus agendo
Langueres medica vulnera fouit ope.

¶ Sponte. Per mortem Filij, cui non pepercit: ſed propter nos tradidit illum in mortem, mortem autem Crucis.
Et hoc quia miſericors, & miſerator eſt Dominus. Nec enim vult mortem peccatoris: ſed magis vt conuertatur,
Luc. 10. & viuat. ¶ Incautus. Pro incautè agendo. Nomen pro aduerbio. ¶ Vulnera fo. op. Hic per tranſitum tangitur
parabola euangelica deſcendentis ab Hieruſalem in Hierico, qui cum incidiſſet in latrones, ſpoliatus, & vulne-
ratus eſt Semiuiuus relictus. Porrò hanc fuiſſe figuram generis humani à Dæmonibus malè habiti, & à Chriſto
Suſcepti, atque ſanati teſtantur doctores, & præcipuè Ambr. in comentis ſuper Luc. & ſuprà nos etiam diffuſius
E expoſuimus. ¶ Robur. Hoc fit in Sacramento confirmationis, quando Chriſmate baptizati inunguntur. Sicut
in actis apoſtoli legimus actitatum eſſe per infuſionem Spiritus ſancti, quo dabatur fortitudo animi, & con-
ſtantia apertè Chriſtum confitendi, & prædicandi. ¶ Aeterno interitu. A mortis animæ, quæ eſt gehenna, homini
debita propter tranſgreſſionem primorum parentum, & vnde nos omnes originale peccatum contraximus, quo
filij iræ naſcimur; & maledictionis æternæ. ¶ Ereptum. Per paſſionem Chriſti medio Baptiſmi ſacramento.
¶ Carcere perpetuo. Infernali ſcilicet. Vnde nulli vmquam patuiſſet egreſſus, niſi à. D. N. I. Ch. redempti fuiſſe-
mus. ¶ Muſcipula iniqua. I. laqueo diaboli, in quem etiam poſt baptiſmum ſæpè à voluptatibus allecti incidi-
mus, ſicuti mures tracti ab eſca. ¶ Ingratæ. Gratiæ in baptiſmo donatæ. ¶ Præcip. er. Precedit um in peccatum.

Quo

Quo deteriores efficimur. Iuxta illud Euangelium. Cum immundus Spiritus exierit ab homine. & reliqua. vſq; ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. ¶ Speculator. Dicitur epiſcopus. Hinc Petrus dixit, A

Neue remanſiſſes ex hoc languore diurno
Debilis; infirmo robur & ipſe dedit.
Aeterno interitu potius reminiſcier olim
Te decet ereptum, & carcere perpetuo.
Muſcipula ah quoties ingratè exceptus iniqua
Inferni in foueam præcipitandus eras?
Ni tibi præcelſa veluti Speculator ab arce
Accurrens vincto ſponte tuliſſet opem.
Quis tibi currenti recta, metamq; petenti
Suggeſſit vires? te pupugit ſtimulis?

nos de uana noſtra conuerſatione, ad epiſcopū
& paſtorem animarum noſtrarum eſſe conuer- Matt. 12.
ſos. Qui Chriſtus eſt. Quare & Samaritanus no- 1. Pet. 2.
luit appellari, qui cuſtos interpretatur. Ad quē
propheta, cuſtos, inquit, quid de nocte? ¶ Vincto.
Laqueo peccatorum inuoluto. Nam vt ait Sa-
piens, vnuſquiſq; Funiculis peccatorum ſuorum
conſtringitur. Et hic pſaltes, Funes peccatorum Eccl. 25.
circumplexi ſunt me. ¶ Sponte. Quia non niſi Pro. 5.
præueniente gratia à lapſu ſurgere poſſumus.
¶ Recta. S. virtutis via, quæ eſt obſeruatio man-
datorum Dei. ¶ Metam. Regnum cœlorum i.
cuius potiſſima pars eſt diuina fruitio. ¶ Sug-
geſſit vires. Quia à nobis nihil poſſumus. Sed
ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Et Paulus cum 1. Co. 15.
de ſe dixiſſet. Ego plus omnibus laboraui. Statim ſubiunxit. Non autem, ſed gratia Dei mecum. Mercedis æternę. ¶ Brauium licenter mediam corripuit. ¶ Quiſue coronam. Quæ martyribus, Virginibus, & Doctoribus præcipua datur. Vltra illam gloriamque communis eſt omnibus, eo quod vicerint, Diabolum, mundum, & carnem. De qua diuus Gregorius ait. Sed ad magna præmia perueniri non poteſt, niſi per magnos labores. Nec coronabitur niſi qui legitimè certauerit. Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, ſed non deterreat certamen Laborum. ¶ Fungitur officijs. Reſponde, vtique. Nam ipſe dixit. Siquis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater Ioan. 12.
meus, & vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. & alibi. Venite benedicti patris mei, poſſidete regnum, quod Mach. 35
nobis paratum eſt à conſtitutione mundi. Et rurſus. Tunc fulgebunt iuſti, ſicut Sol in conſpectu Dei. ¶ Deſide- Marc. 13
rium honeſtum. Hoc varium eſt, ac multiplex, pro varietate mentium humanarum. Nam aliqui Sapientiam exoptant, alij paupertatem amant, alij continentiam exoſculantur, alij diuitias, ut in pauperes ualeant eſſe benefici, appetunt, nonnulli præeſſe, vt proſint, exoptant. Alij martyrium efflagitant, alij quietem amant. Talia deſideria
in bonis Deus exaudit. Quando nouit eos gratia ſua benè vſuros. ¶ Salutiferas. Noxias enim quandoque appe- B
timus, quas profuturas nos ſtulti ſperabamus. Sicut Filij Zebedæi. Sedere ad dexteram Christi, & ad ſiniſtram:
ſed ipſe nobis proſpiciens non niſi ſalubres concedit. ¶ Summæ bonitatis. Hæc eſt Charitas, quæ Deus eſt. ¶ Ex-

Quis brauium oſtendit? precioſam quis uè coronam
Prætendit dextra, qua decorandus eras?
Nonne pius Dominus, clemens, miſerator, abundè
Omnibus his tecum fungitur officijs?
Quis deſiderium (dic quæſo) replenit honeſtum?
Noxia cum fugiens, optima quæq; petis.
Quis niſi munificus rerum largitor earum?
Quas nouit nobis eſſe ſalutiferas?
Quis deſiderium ſummæ bonitatis amandæ
Omnino explebit? Ni bonus ipſe Deus?
Militiæ emeritæ veſtes cum effœta ſenectus
Exuerit veteres, induerità; nouas.

plebit. Non modo in præſenti vita; Sed inuo Matt. 10.
ſatiabor, cum apparuerit gloria tua, inquit
pſaltes. ¶ Bonus ipſe Deus, per eſſentiam. Vn- Luc. 18.
de in Euangelio legimus. Nemo bonus, niſi
Deus eſt enim. Fons totius bonitatis. Quam
creaturis pro libito ſuæ voluntatis commu-
nicat. ¶ Militiæ emeritæ. Tranſlatio ſumpta
à Romana militia, in qua, qui vſq; ad ſtatu-
tum tempus deſeruiuiſſent, remiſſionem acci-
piebant, & vnde viuerent reliquum temporis,
& hoc apertè quidem. Nam vita Chriſtiana
continua militia eſt. ¶ Veteres. Hoc fit per
mortem, per quam animæ exuunt corpora,
quibus veſtitæ fuerant. Induerità; nouas. Du-
plicem .ſ. ſtolam gloriæ. Oportet enim corru- 1. Cor. 15
ptibile hoc induere incorruptionem, & mor-
tale hoc induere immortalitatem. & hoc com
plebitur in die iudicij, & vniuerſalis reſurre-
ctionis. ¶ Aquilæ. Quæ vt ait Auguſtinus, vbi propter nimiam ætatis grauedinem ſenſerit ſe viribus deſtitui: eo
quia roſtro nimis adunco, & unguibus pedum nimis uncatis, prohibeatur prædam captam retinere, vel ſi D
retinuerit edere toties percutit petram roſtro, & unguibus, donec nimiam abiecerit Longitudinem. Tunc enim
capta aliqua uel leoi præda. Paulatim reficitur, donec uires priſtinas exceperit, & hoc pacto renouata quodammodo reiuueneſcit. Sic homines depoſita uetuſtate per Chriſtum, qui petra dicitur. in reſurrectione renouabuntur. ¶ Precioſa petra. De qua Petrus in epiſtola. Ecce inquit, ponam in Sion lapidem præcioſum, & angularem
electum: & erit omnis, qui crediderit in illum, non confundetur. ¶ Artificium cœlo, i. Scalpello. methaphoricos. 1. Pet. 2.
idest Iudæorum clauis, atque flagellis, quibus uſq; ad mortem tuſus, atque retuſus eſt. De his. n. ſcriptum erat
per noſtrum pſaltem. Lapis, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: ut ſupra duos in ſe
uno coniungeret parietes. Hoc eſt duos popolos in unam conglutinaret eccleſiam. Iudæos. ſ. & Gentiles. ¶ Inte-
rea, Toto tempore preſentis uitę, in qua ſicut Chriſtum oportuit pati. & ita intrare in regnum ſuum. Sic & nos Luc. 24.
oportet (ut ait Apoſtolus) per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Vnde neceſſe eſt & nos uti Petrę, ſi
uolumus ſuperædificari in domos Spirituales; ut cœlo artificum tundamur, atque retundamur. ¶ Rugas, Cor- Act. 14.
poris huius, quo anima ſicuti ueſte induitur. ¶ Vellicet, Moleſtias ingerendo. ¶ Iudicium. De illis malis exeru-
ciatoribus fidelium. Qui & ſi per ſuas infeſtationes profectui noſtro deſeruiant. Quia tamen malo nos excarnifi-
cant animo debitas ſuæ nequitiæ pœnas luent. Sicut & Iudæi crucifixores Domini, & diſcipulorum acerrimi
perſecutores, Qui per Titum, ac Veſ. Ro. Imp. extremum paſſi ſunt excidium. ¶ Grauis aura. i. Perſecutionis atro-

Cum tua more Aquilæ fuerit renouata ſenectus,
Flexilæ cui noſtrum petra retuſa ſecat.

citas. Per metaphoram, nauigantium, qui à Ioſeph:
ventorum procellis ſæpe concutiuntur. ¶ Pro- de ben.
broſam pauperiem. Quæ vulgò pro contume- iud.
lia obijcitur. Et reddit homines opprobrijs ob-
noxios.

D noxios. ¶ Iniurius. Qui facit iniuriam, & iniuſtè aliqua reperta calumnia miſeros ſuis facultatibus exuit, & pauperes probroſos facit.
Luc. 21. ¶ Suffer: Patientia (inquit, Dominus) uobis opus eſt. ¶ Nam Deus Vltor erit. Meritis eum pœnis afficiendo præſentibus aut futuris. Vt
Act. 7. Saulum perſecutorem, de quo dixit, oſtendam illi quanta oporteat eum pati. Et inter ſupplicia, qui ſemel Stephanum lapidauerat, ter ipſe lapidatus eſt. Et qui alios in carcerem deuinſerat, ſæpius & longo tempore vinctus incarceribus eſt detentus. Herodem autem, Anthiochum, & alios Tyrannos præſenti, atque æterna pœna affecit. ¶ Subiectis. Illuminibus ſeſe
Iob. 2. patri etiam per flagella corrigenti ſponte ſubiicientibus, atque dicentibus. Si bona de manu Domini ſuſcepimus, mala etiam quare non ſuſtineamus. ¶ Plerisque. Rudibus, infirmis, & incapacibus adhuc, & multò magis duris, atque in malo pertinacibus. ¶ Vias. De quibus infra. ¶ Legifero Duci: Moyſi. ¶ Qui mente tuentur. Hæc eſt interpretatio nominis. Iſraelis. ſ. vir videns Deum. Nunc quidem oculis fidei. Et eleuatus penna contemplationis.

Sic homines olim duro precioſa nouabit
Artificium Cœlo ſæpe retuſa petra,
Attamen interea ſi rugas vellicet vllus:
Iudicium Iudex ſæuus, & vltor agit.
Quàm pius in miſeros Dominus? miſeratio quanta
Manat ad oppreſſos, quos grauis aura quatit.
Cum tibi probroſam quiuis iniurius egit,
Pauperiem; ſuffer, nam Deus vltor erit.
Præbet enim veniam ſubiectis: probraq; paſſis
Iudicium iudex omnibus ipſe facit.

¶ Notificauit eas. Vias, quibus in cœlum conſcendant. Sunt autem hæ. vniuerſæ viæ Domini. Miſericordia, & veritas. Confeſſionis peccatorum veritas. & miſericordia veniæ ſeu remiſſionis. Verùm quia venia non niſi correcto, & pœnitenti dari poteſt. Populus autem Iudæorum duræ ceruicis erat, & cum ſe iuſtum exiſti-
E maret, nunquàm ſeſe corrigebat, nec peccatore ſe confitebatur. Quamobrem neque veniam aut remiſſionem per miſericordiam conſequebatur. Iccircò Data eſt eis Lex ſcripta, per cuius tranſgreſſionem cognoſcerent ſua peccata, & cognita confiterentur. Vt ſic ad miſericordiam per redemptorem, & mediatorem Chriſtum licet venturum ſperarent ſeſe poſſe peruenire:

Occultas plerisque vias, quibus æthera ſcandant,
Legifero notas fecit ab aure duci.
Iſraelitis etiam, qui mente tuentur
Sincera Dominum, notificauit eas.
Namque homines olim tumido ſeſe ore fateri
Criminis eſſe reos erubuere diu.
Vnde ſuperueniens latè tranſgreſſio legis
Multiplicat culpas, prægrauat atque ſcelus.
Vix creſcenta malo ſe tandem ſenſerat ægram
Temporis illius ferrea progenies.
Vnde ſub excelſis iamdudum quinque iacebat
Porticibus pandens vulnera cuncta palàm.
Expectabat aquas turbari fortè ſalubres
Deſcenſu angelico languida turba gemens.

Quod & factum eſt. Hæ ſunt viæ olim multis occultę, Moyſi, & prophetis, aliiſq; Deum timentibus, & acie ingenii pollentibus indicatæ. Nunc autem ferè omnibus manifeſtè. Ex his patet ſententia in ſubſequentibus alioquin
Act. 3. obſcura. ¶ Erubuere diu, Iuſti volentes videri. ¶ Multiplicat culpas. Addita præuaricatione, & ſcientia primæ culpæ: aut excuſabilis erat, aut ſaltem leuior efficiebatur. Iuxta illud apoſtoli. Iccircò veniam merui, quia ignorans feci. & beatus Petrus. Scio (inquit) fratres quia ignorantiam feciſtis ſicut & patres veſtri, & reliqua, vſque ibi. Pœniteat vos igitur, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra. ¶ Quinque porticibus. Quibus my-
Ioan. 5. ſticè, ſignificat lex Moyſi in quinque libris expoſita. Tāgitur autem hic Spiritualis intellectus eius hyſtoriæ, quā refert Ioannes de probatica Piſcina, quæ cognominabatur hebraicè Bethſaida quinque porticus habens, in quibus iacebat multitudò Languentium expectantium aquæ motum per angelum Domini deſcendentem in Piſcinam, quia primus poſt aquæ motionem in Piſcinam deſcendens ſanabatur à quacunque detinebatur Infirmitate. ¶ Aquas turbari. Deſcenſu Angelico, populos Iudæorum turbatos contra Chriſtum magni teſtamenti Angelum: dicebant enim quidam, quia bonus eſt: alii non. Sed ſeducit turbas. Hæc autem magna aquæ commotio præcipuè facta fuit in eius paſſione clamantibus populis crucifige, crucifige. ¶ Fortè, Non ex propoſito, Iudæorum, qui per inuidiam dederunt eum neci. ¶ Salubres. Eis ipſis etiam crucifixoribus, quos poſtmodum,
F ſceleris tanti pœnituit, & aqua miſericordiæ, quam turbauerant, baptizati ſunt: Sanguinemq;, quem effuderant, biberunt. ¶ Languida turba. Ex veteribus peccatis. ¶ Gemens. Ex nouo, & grauiſſimo, quod addiderant, peccato. ¶ Primus enim, Ad literam hoc intellige; vel Petrum ſignificat caput Eccleſiæ futurum poſt Chriſtum.

¶ Bethſaide Hebraicum nomen eſt: Latinè. pecuariæ. i. in qua lauabantur pecudes vicinorum paſtorum Primo, deinde carnes immolandæ. Per hanc ſignificatur illud ouile, de quo Dominus in Euangelio. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium. & iterum. Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili: illas oportet adducere. Et fiet vnum ouile, & vnus paſtor. ¶ Vnus. In ſignum vnitatis Eccleſiæ. i. membrorum, & capitis, quæ faciunt vnum corpus. De quo dictum eſt. Vna eſt columba mea, vna eſt formoſa mea, vna eſt enim omnium fidelium mater Eccleſia, extra quam nullus omnino Saluatur. ¶ Inde Pii. Sicut modò in ſacramento baptiſmi. In quo præcipua eſt animarum cura non corporum. Licet interdum & corpora fuerint curata. Sicut Conſtantini Cæſaris à Lepra. ¶ Magni La-

Primus enim quiſquis mota ſe tinxerat vnda
Bethſaidæ; exibat protinus incolumis.
Vnus at, è, multis tantummodò ſanus abibat
Corpore; non animi cura erat inde pii.
Quod typus illa forent, magniq; figura lauacri,
Plena modò eſt animis omnibus vnde ſalus.
Vnde ſalus cunctis, vitæ quos pœnitet actæ.
Vulnera nec mentis nunc aperire pudet.
Hæc fuerant obſcura prius; nunc clara pateſcunt.
Has notas Moſi fecerat ille vias.
Quin etiam veris Deus hæc patefecerat olim
Iſraelitis conſilia alta ſua.

nacri.

Quàm dulcis pater, & longum miſerator in euum,
Et quàm clementi pectore, corde pio.
Eſt quoque longanimis, patiens, miſeransq́; laborū
Tantorum; miſeris compatiturq́; diu.

uacri. De quo Dominus. Niſi quis ren. fuer. ex Aqua, & Spiritu ſancto, non intrabit in reg. Dei. & iterum. Euntes bapt. om. gen. in no. patris, & filij, & ſpi. ſancti. Amen. ¶ Vitæ actæ. Malæ. ſ. nemo. n. uitam nouam bene poteſt inchoare. Niſi prius eum veteris pœnituerit. ¶ Aperire. i. Propria confiteri peccata non verecundatur ſacerdoti. vt conuerſi ex Iudæis confitebantur apoſtolis. ¶ Priuſquàm (adimplerent) in paſſione Chriſti. Qui venit non ſoluere legem, ſed adimplere. ¶ Veris Iſraëlitis. Qualis extitiat Nathanael, de quo Dominus. Ecce (inquit) verè Iſraelita, in quo dolus non eſt. Nam ſicuti non omnes filij Abrahæ ſecundum carnem, ſed qui fidem Abrahæ imitantur, Si verè filij Abraæ, & in ſemine promiſſo deputabuntur: Sic & veri Iſraelitæ, in quibus dolus non eſt, vias Domini occultas intelligunt. Quia concluſit omnia ſub peccato: vt omnium miſereatur. ¶ Conſilia alta. Profunda, & inueſtigabilia, & niſi his, quibus uoluerit ipſe reuelare, omnibus occulta. ¶ Longum in æuum. Quia à ſæculo vſque in ſæculum. Ab initio mundi vſque ad finem, à principio vitæ vſque ad mortem, vt patet in latrone. Cui dictum eſt. Mecum hodie eris in paradiſo: Sed nimis periculoſa eſt tam ſera pœnitentia: ieccircò monemur à ſapiente, vt dum viuimus, & ſani ſumus, pœnitentiam agamus. ¶ Longanimis. Diutius peccatores ad pęnitentiam expectando, quàm nobis æquum videatur. Qui interdum ſcelera noſtra anteacta obliti vellemus alios peccatores, mox vt deliquerūt feriri ab vltore Deo. Quæ res ſi in nobis ipſis ante acta fuiſſet, iamdudum non viueremus. ¶ Patiens, Vt medicus diutinos langores curare non ceſſat, nec abhorret & ſi non ita citò, vt cuperet, ſanentur. Ita & Dominus patienter animæ languenti medicamenta non ceſſat apponere. & ſi in longum morbus extendatur. ¶ Compatitur. Et quia fragiles ſumus, vtpote terreni, vt infra dicit. Et quia alieno etiam laboramus vitio exhæreditario ſemine infecto parentum deſcendente. ¶ Terq́; quaterq́; .i. Septies. Quo numero vniuerſitas ſignificatur. ¶ Et quoties verè, Non fictè. Quia Spiritus diſciplinæ ſanctus per quem datur remiſſio peccatorum, effugiet fictum. Porrò tangitur hic per tranſitum, quod habetur in Euangelio. Quoties (inquit Petrus,) peccauerit in me frater meus, & dimittam ei? Vſque Septies? Non dico tibi (ait Dñs) vſq; Septies: ſed vſq; ſeptuagies Septies. Quod intelligitur ſecundum Auguſtinum toties, quoties .i. ſemper. Quam rem optimè ſeruamus in aſſiduis, & præcipuè annalibus confeſſionibus populi. Qui quotannis agit peccatorum pœnitentiam, & ſemper abſoluitur. quod & ſi quiſpiam crebrius confitetur vt religioſi ſemper illis remiſſio denuntiatur, & fit abſolutio. ¶ Vitandum tamen eſt. Optima cautella. ¶ Dura mente. Obſtinata ceruice in peccatis perſeuerando ſub ſpe demum in fine vitæ pœnitendi. quæ temeraria eſt. Quia vt docet Auguſtinus, nemini dedit Deus ſpatium peccandi nec vnius horæ certitudinem. Et ſi promiſerit, qui in quacunque hora ingemuerit peccator, ſe dimiſſurum illi. Quamobrem vt plurimum tales immatura, atque inſperata morte rapiuntur ad inferos. & merito quia longa Dei patientia fuerunt abuſi quoties ergo cumque propter fragilitatē carnis noſtræ labimur, toties & abſq; mora per pęnitentiam veram reſurgamus, & miſericordiam conſequamur. ¶ Maledictus homo. Qui peccat in ſpe, dicit propheta. Quod qualiter intelligendum ſit, habes hic in textu. ¶ Spes temeraria. Quæ præſumptio dicitur, tantum noxia, quantum & deſperatio. Immò magis quia plures fallit. ¶ Suggerit. Subminiſtrat. ¶ Excandeſcere, Vehementer, & ſupra modum iraſci, more humano hæc dicta intelligendo, vt ſæpius eſt expoſitum, nec enim verè iraſcitur Deus: qui cum omni tranquillitate iudicat. ¶ Iuſſit humum. Hæc maledictio ſumpta eſt ex geneſi. vbi dicitur. Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuę. Spinas, & Tribulos germinabit tibi: &c. ¶ Porgere. Pro porrigere, ſyncopa eſt. ¶ Exilium. Quia eiecit eum à Paradiſo voluptatis in hanc mundi huius miſeriæ vallem. ¶ Ardens. Nimis iratus vt nobis videtur. ¶ Præfixerit. Statutū ſiquidem eſt (vt ait Apoſtolus) omnibus hominibus ſemel mori. ¶ Aeterna ira. Hoc eſt gehennæ inferni, quæ in æternum duratura eſt, & ob id ira vocatur æterna. ¶ Minæ. De quibus ſuprà. Quia non niſi ad diem iudicij proferentur, tunc.n. in electis ceſſabūt: cum mortale hoc induerit immortalitatē; & corruptibile incorruptionem. ¶ Flagellis. Quibus erudimur in præſenti vita, ¶ Cenſor. Vt morum corrector. ¶ Sinit. Pro deſinit, aphereſis eſt. ¶ Pondus iniquum. Aut graue. Vel reſolue in ſubſtantiuum. .i. iniquitatis grauedinem iniquitas .n. (vt ait alius) propheta

Nec ſemel, aut iterum miſeret, ſed terq́;, quaterq́;;
Et quoties verè pœnitet eſſe reos.
Vitandum tamen eſt, ne dura mente benignum,
Quis modò contemnat; cenſor & aſper erit.
Vitandum; veniæ ſperata remiſſio culpæ
Addere ne faciat crimina criminibus.
Nam maledictus homo, cui ſpes temeraria culpæ
Eſt fomes; flammæ ſuggerit atque faces.
Nam licet altitonans ſua fulgura concitus ira
Multiplicet, tonitru terreat & populos.
Dira tamen ſemper non iaculatur ab alto
Fulmina, nec ſemper grandine ſternit agros.

Humano generi licet excandeſcere viſus
Cum Spinas, tribulos porgere iuſſit humum.
Exilium, duros & cum ſudore labores,
Aerumnas, morbos, & mala multa nimis.
Terribilemq́; licet mortem præfixerit ardens;
Inq́; ſuam vt redeat putre Cadauer humum
Non tamen æterna Deus excandeſcet in ira
Perpetuæ nec erant eius ab ore minę.
Quin etiam duris cum pectora noſtra flagellis
Diſcutit vt cenſor; non ſinit eſſe pater.
Sed neque nos iuxta culparum pondus iniquum
Exagitat; pœnæ diminuitq́; modum.
Sed neque retribuit nobis ex more tributi;
Pœnaque nec meriti nos talionis habet.
Nam bona cum nobis diues prior ille dediſſet,
Multa'e diuerſo, nos mala reddidimus.
Sed neque retribuit nobis mala; quin bona rurſus
His pro demeritis contulit ipſe pius.

Nam veluti terris (quas cœlum excelſius ambit,)
Eminet imbre rigat, protegit, atque fouet.

Zach. 2. D propheta talentum plumbi eſt. ¶ Modum. i. Menſuram ſemper enim Dominus nos mitius punit, quàm mereamur. Animaduertit quid poſſimus ſuſtinere, alioquin citiſſime nos occideret. ¶ Retribuit. Nobis ex more tributi. ſ. humani. Qui mos eſt, vt vel æqualia reddamus; ſi maiora & grauiora non poſſumus, his quæ nobis ante tributa ſunt, ſiue bona ea fuerint, ſiue mala. ¶ Talionis. i. Similitudinis ſupplicii. Vt qui gladio ferit: gladio peribit. Et qui effuderit humanum ſanguinem, effundatur & eius. De

Matth. 5. hac lege talionis loquebatur Dominus, quando dicebat. Audiſtis, quia dictum eſt, antiquis. Oculum pro oculo, dentem pro dente, ego autem dico vobis non reſiſtere malo &cæt. ¶ Diues, Omnium rerum, &

s. Thi. 2. in omnes qui inuocant illum. Vt ait Apoſtolus. ¶ Mala. Peccata, & iniquitates, quæ verè mala ſunt. Pœnæ autem & flagella, quibus erudimur, mala non ſunt, quinimmò bona. ¶ Mala. ſ. Pęnæ de quibus modo dixi. Nam mala culpæ à Deo non ſunt. Qui inculpabilis eſt. Neque delinquere poteſt, cum ſit ſumma bonitas, & perpetua iuſtitiæ regula. ¶ Bona Rurſus. Vnde in Euangelio dicitur. Qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos, & malos. Et pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. Interdum & bona reddit gratiæ & virtutum. Sicut Saulo, & multis ex Iudæis crucifixoribus, quos ad fidem ſuam plenè conuertit. ¶ Nam pulcherrima comparatio. Qua oſtenditur ſuperiores munificos in inferiores, & ſi ingratos, ſemper eſſe debere. ¶ Picea facie, Nigra ac obſcura. Nam omne nigrum obſcurum eſt. ¶ Tetrum. ſ. Cęlum, quando nebuloſum eſt: ¶ Minatur. i. Minari videtur. ¶ Soluit in pluuiam primo. Deinde in ſerenitatem. ¶ Et denſa relaxar. Nubila. ſ. quæ nihil aliud ſunt. Quàm aer condenſatus. ¶ Frugiferas. Quas irrigando facit eſſe frugiferas. ¶ Expanſis, Bene dilatatis. ¶ Complectens omnia. Et à nemine ipſe complexus eſt. ¶ Palmis

E Manuum. ſ. Quæ clementia & miſericordia vocantur. ¶ Flagris aſpris. Pro aſperis, i. duris verberibus. ¶ Fuſte ferrato. Claua militari. Tranſlatio ſumpta à principio gentium. Qui manu militari rebelles domant, quos uexatione tributorum non poſſunt emendare. ¶ Ardens. Ira, vt videtur hominibus. ¶ Inexorabile. Quia non ira celeriter amouet illatas plagas, & flagella, vt vellemus nos. Sed in caſtigatione perſeuerat. ¶ Picea nube, Obſcuritate cuiuſdam horroris. ¶ Lumina, Solitæ pietatis oculos. ¶ Aeternos ignes. Gehennæ inferni. ¶ Viſuros nunquam. Hæc eſt futura omnium pœnarum grauiſſima teſte Ambroſio. ¶ Superætherea aqua. Spiritus

Ezec. 36. Sancti gratia. De qua dictum eſt. Effundam ſuper vos aquam mundam: Et mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. ¶ Lumine. Intellectus, & nouæ gratiæ. Nec mirum ſi diuina gratia, interdum aqua, & interdum lumen appelletur ab effectibus varijs, quos in hominum mentes operatur. Nam ex quo lauat, ac emundat animarum maculas ab iniquitate contractas, aquæ nomen aſſumpſit. Ex quo autem tenebras ignorantiæ, infidelitatis, ac viciorum expellit, atque illuſtrat. Lumen appellatur. Vnde propheta. Aſperges (inquit) me Domine iſſopo, & mundabor: lauabis me: & ſuper niuem dealbabor. Et

F alibi. Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. ¶ Nubila corda. Obſcuritate, & caligine quadam deſperationis ex nimio mœrore contracta. ¶ Lætificat. Infuſa conſolationis ſerenitate. ¶ Frugiferas. Sanctarum meditationum, & ſanorum propoſitorum operum bonorum. Quæ aliàs non fierent, aut facta; bona nec eſſent, vtpote intentione mentis bonæ carentia. ¶ Cunctos. Bonos, & malos: fideles, & infideles. Nam paſſim cunctis in vniuerſum multa beneficia largitur. Vt Solis Lunæ, cæterorumq; ſyderum obſequia. Pluuiæ & frugum terræ abundantiam, animantium ſeruitia, volucrum, & Piſcium copiam ad eſcam. Et hæc pro victu corporis. pro anima, intellectum, rationem, ad varias artes prompta ingenia, & imaginem quandam ciuilium ac moralium virtutum. ¶ Imbre vberiore, maioribus, & pluribus donis Spiritualibus, & gratijs celeſtibus. Veriſq; virtutibus, & præcipuè Theologicis, fide, videlicet. Spe, & Charitate virtutum excellentiſſima, & gratiarum potiſſima. Vide apoſtolum ad Cor. de his donis fidelibus infuſis & gratijs, virtutibuſq; diſtributis ſecundum beneplacitum Spiritus ſancti. ¶ Robore. Fortitudinis animi. Quo valeant inter aduerſa tribulationum pondera ſuſtinere. Sicut orantibus diſcipulis Domini factum eſſe legimus in libro. Actus apoſtolo. ¶ Miſertus eorum. Terrenæ fragilitatis. ¶ Adamante id eſt. Columna adamantina, quæ duriſſima. Et ſemel ſuper baſibus ſtabilita firmiſſima eſſe dicitur. ¶ Præteriti Lapſus Auia Dei, Qua prius benè ambulabatur. ¶ Erecti. A miſericordis manu Dei. Quia & ſi à nobis ipſis per culpam propriam labamur in cœnum iniquitatis, non in fine præ uia Dei gratia à lapſu ſurgere valemus. ¶ Ne formidemus. Ex eorum memoria, ſi modò inde minimè oblectemur. Alioquin redire dicuntur. Nam ſicuti nihil melius memoria peccati cum gemitu & diſplicentia. Ita & nihil peius cum riſu, & oblectatione noxiæ voluptatis. ¶ Procul. Quo ad æternam pœnam. Non ad correctionem debitam, & ad humilitatem conſeruandam. Ne alij peccatores fortaſſe deſpiciantur. ¶ Lampadis. i. Solis. ¶ Arte. Et mathematica. vel Aſtrolo. ¶ Nullus poteſt quæ dicta. Attenta veritate. Nam & ſi coniectando aliqua de huiuſmodi ſpatio nitantur aſſerere;

Terreat has quàmuis interdum: quando coruſcat,
Fulgure multiplici, terribili aut tonitru.
Ah quoties picea facie, tetrûmq; minatur
Aeternam noctem, & perpetuas tenebras.
Soluitur inde tamen paulatim, & denſa relaxans
Frugiferas terras irrigat imbre leui.
Sic Deus expanſis complectens omnia palmis,
Subiectas gentes protegit, atque fouet.
Quas licet interdum flagris diuerberat aſpris,
Duraq; ferrato pectora fuſte domet.
Ah quoties ardens, & inexorabile numen
Prætendit picea lumina nube tegens.
Æternos ignes, dira & tormenta minatur.
Viſuros nunquàm ſydeream faciem.
Mitis at inde tamen paulò poſt ſoluit & iras:
Et ſuperætherea pectora ſpargit aqua.
Lumine perluſtrans, & nubila corda ſereno,
Lætificat mentes, frugiferaſq; facit
Larga ſuper cunctos pietas diuina; ſed imbre
Qui ſeſe metuunt vberiore rigat.
Robore confirmat collapſa, miſertus eorum,
Firmius & ſolido ſtare adamante facit.
Præteriti poſthac erecti crimina lapſus
Ne formidemus ſunt abiecta procul.

A

Orbis ab occiduo præclaræ lampadis ortus
Quo diſtet ſpatio, noſſe quis arte poteſt?
Quo radio, vel qua dimenſus arundine, cœli
Aſtrologo cuinam tractus vterque patet?
Tam procul à nobis culpas abiecit iniquas
Mentibus in noſtris gratia oborta noua.
Nam ſol iuſtitiæ noſtris in cordibus ortus
Culpatum occaſum nequitiæq; facit.
Exoriens igitur noſtris in ſenſibus vllos
Neſciat occaſus, ſemper ibi maneat.

Diuinant tamen. Nemo quippe mortaliū vera, certaq; menſura poteſt hoc ſpatium diffinire. ¶ Quo radio. Phyloſophi virga, qua in dimenſionibus, & deſignandis locorom ſpatijs vti ſolent. ¶ Arundine. Geometrica pertica, qua terrarum quantitates metiuntur. Angeli quoque ab Ezechiele propheta, & à Ioanne Euangeliſta viſi ſuot arundine, templi, nouæq; vrbis ſpacia metiri. ¶ Tractus uterque. Orientis, & Occidentis. ¶ Noua gratia, Remiſſionis peccatorum. Per baptiſmi primo, deinde & penitentiæ ſacramentis. ¶ Sol iuſtitiæ. Chriſtus Deus noſter. Culparum occaſum pulcherrima ſimilitudo. Quæ hic latè. Ab Auguſtino exponitur. ¶ Exoriens. Hæc noua Chriſti gratia. ¶ Metuemus eum. Quia timor Domini cuſtodit hominem à peccatis. Et metuentibus Dominum omnia cooperantur in boonum. ¶ Timidam ſui. Noo mundi & eorum, quæ in mundo ſunt diſcrimiuum. ¶ Piam. Deuotionis cultu.

Ezec. 40.
Apoc. 21

Dulcis enim pater eſt, proliſq; miſertus amatæ
Quàm timidam cernit, quàm facit eſſe piam,
Si pater in natos immitis, & impia mater
Eſſe poteſt vmquàm, quin miſeretur eos.
Aut obliuiſci, ſi quos genuere parentes
Infantum poterunt, quin foueant, & alant.
Non tamen immitis Dominus, non impius vmquàm,
A ſe plaſmati non memor eſſe nequit.
Quin miſerans, & amans foueat quos fecit, alatq;
Quin memor illuſtret pectora luce ſua.
Eſtq; ideò noſtrum, miſerator amanſq; piorum,
Illum, qui caſto pertimuere metu.
Figmentum quoniam nouit reſolubile noſtrum
In putrem puluim ipſe Deus figulus,
Plaſma ſuum plaſtes limoſo puluere ſumptum
Quàm fragile, infirmum, labile & eſſe videt.

¶ Immitis. Licet hoc videatur impoſſibile. Quia non eſt affectus, qui paternum vincat, aut maternum. Sunt tameo aliquando inuenti parentes, qui propriam prolem necauerunt. vt Herodes Aſcalonita, qui tres filios interfecit. Alexandrum & Ariſtobolom cum eorum matre, & Antipatrum. Athalia quoque crudeliſſima fœmina quotquot erant ex genere regio regnandi cupiditate necari fecit. ¶ Miſeretur, Coniunctiui modi eſt, & præſentis temporis à miſeror, raris, primæ coniugationis. ¶ Non tamen immitis. Hoc ex alio propheta aſſumptum eſt. Per quem dicit Dominus. Si obliuiſci poteſt mater infantis, quem genuit. Sed & ſi illa oblita fuerit, Ego tamen oon obliuiſcar tui. ¶ Non memor eſſe nequit. Lipporeſt minus dictum. & amplius ſignificatum. pro eo quòd eſt. Semper recordatur, nec vmquàm obliuiſcitur. ¶ Pectora. i. Aoimam, coius ſedes præcipua pectora ſunt & in eis cor. ¶ Illum. Ipſum Deum. ¶ Caſto metu. Qui permaoet in ſæculum ſæculi. Nam alter ſeruilis Charitatis aduentu ab hominum mentibus effugatur. Iuxta illud Ioan. apoſtō. Perfecta Charitas foràs mittit timorem ſeruilem. ſ. qui ſolo metu pœnæ, quicquid boni facit, operatur. ceſſante verò timore flagelli, io omne facinoris baratrum ſponte deſcendit. ¶ Figmentum noſtrum. Quod totum terra putris eſt. Vnde & ſapiens quidam dixiſſe legitur corpus quod corrumpitur aggrauat animam. & impedit ſenſum multa cogitatem, terrena inhabitatio. ¶ Putrem puluim. Antiquus accuſatiuus. i, puluerem. ¶ Plaſma ſuum. Idem q̃ ſuprà ſed alijs verbis. Nam plaſma, figmentum eſt. i. opus figlineum. & Plaſtes. Idem qui figulus. ¶ Ceu fœnum. Nota comparatio, frequensq; apud prophetas.

Ioſephus Regum.
Eſa. 49.
B
Ioan. 4.
1. Apo. 9

Eſt homo ceu fœnum viridanti rore caducum,
Ceu flos in pratis gloria magna viri.
Sole ſub æſtiuo ſucciſis falcibus herbis,
Quod prius extiterat, deperit omne decus.
Pallor ineſt herbæ, fit protinus arida fœnum.
Abſque colore iacent Lilia languidula.
Sicq; caducus homo viret extra; floret ad horam
Diuitijs fultus, gloria, honore potens.
Falce necis, ſucciſus homo fit putre cadauer
Diuitiæ, vires, gloria, honoſq; perit.
Spiritus en vitæ demiſſus ab æthere ſummo
Flos erat vnde virens, mox reuocatus abit.
Spiritus exiliens tenues diſcedit in auras
Nec ſedis ad ſedes amplius ille ſuas.
Quo fugiente citò, & iaculo velociùs omni
Non ſubſiſtit homo, nutat, & inde cadit.
Non igitur mirum tam labilis, atque caduci
Plaſmatis aduentam ſi eſt opifex facilis.

¶ Viri. Hoc in loco. virtute præditi. Talium namq; ſolet eſſe gloria. ¶ Aeſtiuo. i. Feruenti ab aſtu. Per quem graue pondus tribulationis immenſæ myſticè ſignificatur. Tunc enim vita ſanctorum, & gloria, quò ad mundum periclitatur. ¶ Lilia languidula. Per quæ etiam magnos reges, & duces ac principes ſæculares neccon & clericorum prælatos poſſumus intelligere. ¶ Gloria honore potens. Dyalithon, ſiue Aſyntheton. Color rhetoricus, à noſtris. dicitur diſolutum, hoc eſt conſtructio abſque copula. Quæ ſi vehementer & cnoi affectu proferatur, ornatum quendam præ ſe fert. ¶ Diuit vi. gl. ho. pc. De temporalibus, & mundanis intellige. Quia etiam. Gloria & diuitiæ in domo Domioi ſunt, & honos. Sed aliæ & aliæ. Hæ veræ, ille autem falſæ. ¶ Spiritus & vitæ. Anima homiois eſt. Qua viuimus omnes. Ab opifice ſummo ex nihilo creata, moxque in corpuſculum humanum infuſa. ¶ Vnde. Ex quo Spiritu. Flos virens mundanæ gloriæ, opum, atque potentiæ. ¶ Mox reuocatus. A Deo: vel Angelis eius, quibus vtit, tamquàm miniſtris ad regimen rationalis creaturæ. ¶ Abit. Ad iudicem Chriſtum Dominum, qui conſtitutus

C

A

nouem ſunt. Quos enumerat, ac exponit Diuus Gregorius, in Homelia paſtoris nuem perditam domum reportantis. cui congaudent vicini. Incipit æſtiuum tempus Homelia hæc. ¶ Magiſtratus, Qui ſunt poteſtates, principatus Dominationes ſecundæ hierarchiæ chori. ¶ Sequi. Pro exequi, & eſt aphereſis figura. ¶ Cauſando, quam rem ſæpiſſimè faciunt homines quando inuiti, aut ſibi metucoies quicquam faciunt. ¶ Regia facies, diuina, necnon & humana Chriſti Regis Regum. Nam de ea ſcriptum eſt. In quam delectantur angeli proſpicere. ¶ Celeres. Vocabulum eſt militiæ Romanæ. In qua leuis armaturæ equites celeres dicebantur. ¶ Siſtitis: Pro aſiſtitis. ¶ Virtutes. Hæ primæ hierarchiæ tertij ſunt chori, quorum officia non ſolum miracula faciendi, verum etiam cœlos cum ſuis ſyderibus regendi pulcherrimè deſcribuntur in textu. ¶ Mira patrare. Miracula facere. ¶ Grande opus. Flectendi cœlum continuo flexu. ¶ Indefeſſi. Quia ab initio mundi vnuſquiſque nec deinceps fatigabuntur, aut ſeſſæ deſiſtent. ¶ Flectitis. Ab oriente in occidentem. ¶ Vtrumque polum. Arcticum, & Antarticum: aquilonarem, & auſtralem. ¶ Annum. Sic dictũ. ꝙ in ſeipſum reuoluatur per gyrum. Vnde, & annulus. ¶ Circuitu vario, Quia hyeme declinat paulatim ab arctico. Eſtate verò ab Antartico. ¶ Oſtenſo, deinde recepto. Duplicem opinionem de lumine lunæ. Vide Auguſtinum Pſalmo decimo, ſuper illo verſiculo, vt ſagittent in obſcura Luna rectos corde. Et ibi plenè inſtrueris. ¶ Per tẽpora. Quatuor anni. ſ. in quibus creſcunt, & decreſcũt. Fiunt ſolſtitia, & æquinoctia. ¶ Flexus, aliosq; reflexus. Nam quædã cum cœlo, quædam contra cœlum, quædam flexuoſè feruntur, de quibus conſule aſtrologos, ſi pleniorem appetis inſtructionem: mihi ſufficiat ſcire, quia à virtutibus ad Dei nutum reguntur. ¶ Luminibusq; poli, Modo totius cœli, à parte totum. Quia circa arcticum Polum plura & notabiliora ſydera cernuntur. De quibus in tali arte periti multa ſcripſerunt. ¶ Præcepta ſecuti. Etiam hominum ſanctorum. ¶ Flectitis & curſus. Retrò. ſ. vt ad imperium Ioſue filij Nun Ioſ.10.

B

maximi bellatoris, & ducis acerrimi, qui conſerta manu cum hoſte iam Sole ad occaſum tendente, præcepit ei. vt ſtaret ſimul, & Luna, his verbis. Sol contra Gabaon ne mouearis. Et Luna contra vallem Aylon: ſteteruntque Sol, & Luna, donec vlciſceretur ſe de inimicis ſuis. Stetit itaque Sol in medio cœli & non feſtinauit occumbere ſpacio vnius diei: non fuit antè, & poſteà tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Iſrael. De reflexu ſolis vide in libro Paralipomenon, vbi inuenies tempore Ezechiæ regis ſolem.x. lineis horologij retroceſſiſſe. In valitudinis regis, & liberationis Hieroſolymorum ab obſidione Aſſyriorum ſub Sennacherib. ¶ Toto anno. Hoc factum eſt tempore diluuij. ¶ Solitum lumen. Solis, & Sydorum. ¶ Homo. Humanum genus. Maximè in his, qui perierunt in aquis. Par.4. Eſa.38.

¶ Catharactas cœli. Hoc ex Geneſi ſumptum eſt. vbi dicitur. & apertæ ſunt catharactæ cœli. Porrò catharactæ quædam clauſuræ ſunt ferreæ, quibus hoſtia Nili fluminis clauduntur, quando irrigantur agri, ac prata: aut quando negant poſitis infra regionibus aquas irrigoas. Per quandam ſimilitudinem & portarum vrbis clauſtra quædam ferrea, ſicut & cœli Catharactæ vocantur. Quibus illa aqua, quæ ſuper cœlos eſt, ne defluat, retinetur. ¶ Vetuſtis nubila. Tempore illius vrgentiſſimæ famis quando precibus Helye tribus annis, ac menſibus ſex nunquàm pluit. Vt populi illi affligerentur fame. ¶ Ingratam humum. Operibus hominis; quæ pro tritico ſpinas ſæpè, & tribulos eduxit. ¶ Iudicis aduentu. Hoc habetur ex Euangelio vbi dicitur: Nam & virtutes cœlorum mouebuntur. Item Sol obſcurabitur; & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ de cœlo cadent. ¶ Virtutes igitur. Concluſio. ¶ Domino cœli. Quanto magis & terræ? Nam Domini eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum. Et vniuerſi qui habitant in eo. ¶ Vnde, Pro à quo. Aduerbium eſt pro nomine poſitum. ¶ Omnia miranda opera eius. Non ſolũ magna, ſed & minima quæque opera Domini miranda ſunt, ſi diligenter conſiderentur. Quis enim non miretur, in paruo culice membra eſſe, quæ in boue? Quis non miretur diſtinctionem artuum, & ſubtilitatem eorum! Et aculeũ ita modicum & ſic nocuum hominib, & beſtijs! Sic & in arboribus, ac plantis & herbis, in quibus vix duæ penitus ſimiles reperientur? Quis non miretur in paruo ſemine tam grandem arboris molem virtute contineri, Vnde paulatim ab radice vſque ad ſummum cacumen egreditur, & in altum aera conſcenditur. ¶ Nouo regi. 3.Reg.17 &.18. Gen.7. Matt.24.

C

Vos quoque virtutes Domino benedicite; vobis
Vnde venit virtus, mira patrare potens.
Ille dedit vobis tantas in pectore vires;
Grande indefeſſi vt ſuſtineatis opus.
Sub firmamento magnum vos flectitis orbem
Per quoſcumque dies inter vtrumque polum,
Vos celerem deducitis, atque reducitis annum
Circuitu vario Sole obeunte Polos.
Vos facitis menſes oſtenſo, deinde recepto
Lumine; quo variat candida Luna vices.
Noctes, atque dies facitis per tempora; ſolę
Quà flexit curſus; hac redeunte via.
Voſq; miniſtratis flexus, aliosq; reflexus
Syderibus cunctis, luminibusq; poli,
Voſq; voluntatem Domini, & præcepta ſecuti
Flectitis, & curſus, figitis atque moras.
Vos cœlum toto clauſiſtis nubibus anno;
Ne ſolitum lumen cernere poſſet homo.
Immenſas cœli catarctas pandere iuſſi,
Vt mortale genus perderet imber aquis.
Vos contra toto vetuſtis nubila Cœlo;
Vreret ingratam Solis vt ardor humum.
Iudicis Aduentu mirabiliora daturas
Signa per immenſum credimus eſſe polum.
Virtutes igitur Domino benedicite cœli,
Vnde potens vobis gratia tanta venit.
Omnia quin etiam miranda opera eius ab alto
Imas ad terras vſque profunda maris.
Cuncta nono regi, & Domino benedicite veſtro;
Et date materiam laudis vbique Deo.
Quæ regio in terris, aut quæ plaga inhoſpita cœlo,
Cui minimè hic præſit Rex ditione potens?
Regnat vbique Deus; toto dominatur in orbe.
Pax igitur nobis, Hymnus vbique Deo.
Tuq; anima ò dulcis mea, cui miranda videre
Tanta datum eſt, magno tu benedic Domino.

Quo

D Quò ad humanitatem aſſumptam: nec enim Deus eſt recens. Sed Chriſtus heri & hodie, i. in præteritum, & ſemper. ¶ Materiam laudis. Hominibus ſcilicet. Qui laudant autorem in operibus ſuis. vt tres pueri in camino ignis illæſi benedicebant Nomino, & inuitabant quodammodo eas ad benedicendum ſecum. Sic etiam Pſaltes hic in pluribus pſalmis, & præcipuè in pſalmo, cuius initium eſt. Laudate dominum de cœlis &c. ¶ Quæ regio in terris. Etiam ſi glatialis, aut feruida. ¶ Celo. Puta Torrida zona, vel frigida. Et reſponde. vtique nulla. Quis nullus eſt locus, vbi non ſit Deus. ¶ Ditione. Poteſtate iuris dicendi, atq; exequendi. Quod in nullo vnquam fuit homine & ſi potentiſſimo Rege. ¶ Pax igitur. Hymnus hic eſt angelicus: ordine retrogrado. videlicet. Gloria in excelſis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. ¶ Tuq; anima. Subaudi vnà cum angelis. ¶ Tanta, in hac pſalmodia continentur. ¶ Videre. Oculo fidei, & intellectus in ænigmate tamen. Poſthac facie ad faciem.

ODE CIII. PSALMO CIII.

Benedic. II.

MVneribus fœlix anima inſignita ſupernis,
Carmine multiplici tu benedic Domino.
Spiritus, æthetea ſuperûm qui miſſus ab arce
Viuificas actus, tu benedic Domino.
Dic age; cunctipotens Deus, ò, Sapientia ſumma
O ſuperis bonitas magnificata choris.
Qui prope deſipiens hominum genus ante fuiſti
Vilis, & abiectus, pro nihiloq; habitus.
Aſt hominum poſtquàm dignatus es inſinuari
Pectoribus, valde magnificatus ades.
Dumq; hominē vehementer amas, vehementer amaris
Dumq; facis magnos: magnus & efficeris:
Maximus ipſe quidem es; fieri nec maior ab vllo
Tu potes, aut minui: magna ſed ipſe facis.
Aſt his parua tamen tua magnificentia viſa;
Qui necadhûc norant te benè, quantus eras.

At quibus æthetea perfuſis luce videris,
Magnus in his dudùm magnificatus ades:
Ciuibus vnde tuis laudum confeſſio maior
Quotidie creſcit; mauis. & inde decus.
Ex aucto numero, priſcoq; decore recepto
Sedibus expletis, quæ vacuæ fuerant.
Sanctorum hac (veluti ſpecioſa veſte) corona
Induetis; rutilo præq; decore nites.
Purpureo veluti Reges donantur amictu,
Lumine pro trabea fultus es ipſe rubra.
Magnanimiq; Duces veluti tentoria figi
Pellibus ex pictis quadricolore iubent.
Purpura, cum byſſo, Coccusq;, Yacinthus obambit
Atria campeſtris Regia magna domus.

MVneribus fœlix anima inſignita ſupernis. Inuitantur omnes ad benedicendum Deum, Laudandū, atq; magnificandum pro imenſis beneficijs vniuerſo generi humano impenſis, & præcipuè creationis rerū, & recreationis hominum factæ per infuſionē Sp. ſa. dicit ergo Sp. vatis aīæ ſuæ. O aīa mea inſigni nobilitate decorata, ſupernisq; muneribus dotata, quib. es felix nunc quidem ſpe, poſt autem re, inde benedicere Domino ne ceſſaueris. ¶ Spiritus ętherea. Sic contra, anima reinuitat Spiritum ſuum ad benedictionem Domini. Non q anima ſit res diuerſa à ſpiritu. Nam in exiſtentia idem ſunt. Vnde & Dominus in Euangelio de ſeipſo dixit, Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Demum. In manus tuas (inquit) Domine commendo Spiritum meum. & rurſus. Et hæc dicens emiſit ſpiritum. Verum ſpiritus pro ſuperiore parte animæ, quæ mens eſt ratione, intellectuq; pollens hic capitur, anima verò pro inferiori, quæ ſenſualis eſt. Quę & animalis ab apoſtolo appellatur. Animalis (ait) homo non percipit ea, quæ ſunt Dei ſpiritus. ¶ Dic age. Tuò, ſpiritus. ¶ Cunctipotens. Deus &c. vocatiui caſus eſt. ¶ Magnificata. Magnis laudibus decantata. ¶ Choris. Angelorum nouem, ſanctorumque, qui iam illò aſcenderunt, & ſortem inter illos obtinuerunt. ¶ Inſipiens. Eo quòd neque creatorem ſuum, rectoremq; vniuerſi cognoſcentes idola ſurda, & muta colebant, & quibuſdam villiſſimis creaturis diuinum honorem impendebant. ¶ Ante, ſ. Chriſti aduentum. Nā præter Iudæos, & paucos gentiles veram Dei cognitionem totius orbis nationes minimè habebant. ¶ Inſinuari: Quaſi latenter intrare, & demonſtrari, per ſecretam Spiritusſancti infuſionem. ¶ Magnificatus. Magnipenſus, & magnus æſtimatus. ¶ Vehementer amas. Sic enim (inquit Ioannes Apoſtolus) dilexit mundum Deus, vt vnigenitum ſuum daret. ¶ Magnus & efficeris. Nihil eſt profecto, quod quemquam maiorem æxiſtimari faciat, quàm amoris vehementia. ¶ Aſt his. Oſtendit, quo pacto Deus ab hominibus non ſolum vt magnus laudetur. Verùm etiam magnus effici videatur. Ex ſententia Ambroſij in expoſitione cantici beatæ Virginis. Cuius initium eſt. Magnificat anima mea Dominum. Et Auguſtini hic. Et in quodam ſermone, quo exponit idem Canticum. ¶ Quantus eras. Non mole, ſed virtute. ¶ At quibus æthetea. Hi ſunt fideles diuino repleti Spiritu. ¶ Magnus in his, Subaudi exiſtimatus. ¶ Dudum. Ab infuſionis gratię tempore. ¶ In his. In animarum ſpirituali parte. In qua ſculpta eſt imago Dei, quæ quantò magis à nobis cognoſcitur, tantò maior dilatatur in nobis ipſius imago, & hoc dicitur magnificari Deus ab hominibus. ¶ Creſcit. Propter nouos ciues, qui
F in dies illuc aſcendunt. Ex quorum profectu materia laudum augetur. Nec enim à ſeipſis; ſed Deo dante adeò profecerunt, vt in ſupernos ciues aſcriberentur. ¶ Ex aucto numero. Ciuium, ex fidelium ſalute. ¶ Priſco decore. Ante ruinam angelorum. ¶ Recepto. Per aſſumptionem ſanctorum, qui ſufficiuntur in ſedes lapſorum. ¶ Quæ vacuæ fuerant. A die lapſus eorum vſque ad aſcenſionem Chriſti, qui aſcēdens in altum, captiuam duxit captiuitatem. ¶ Sanctorum. Patrum veteris teſtamenti, quibus eum more veſtis circundantibus conſcendit in cęlum. Vbi & omnibus choris angelorū, vt eorum Dominus, eſt circondatus. ¶ Rutilo decore. Splendido gloriæ lumine. ¶ Trabea. Imperiali, ſacerdotaliq; veſte. Rex enim eſt regum, & ſummus omnium ſacerdotum pontifex. ¶ Rubra. Poteſt eſſe alluſio ad illud Eſaiæ
Eſa. 62. & 63. vaticinium. Quis eſt iſte, qui venit de Edon tinctis veſtibus de Boſra, iſte formoſus in ſtola ſua, &c. Vſque ibi. Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? Et reliqua, ibi vide. ¶ Tentoria figi iubent. Eſt animaduertenda

hic

Hic longa, & multiplex comparatio principum ad Chriſtum omnium principem. Ea.n.quæ ſupra nos ſunt, non niſi aliqua ſimilitudine (Licet longè impari,) eorum quæ apud nos ſunt, dignoſci poſſunt. ¶ Quadricolore. De quibus ſtatim dicit. Fit autem alluſio ad illa tentoria, quæ à Moyſe magno duce populi pro operimento tabernaculi arcæ fœderis facta fuerunt. ¶ Purpura. Quatuor hi colores adhibiti ſunt ad ſimilitudinem elementorum. Nam purpureus æthereum ignem refert. Byſſynus terram. Coccineus mare, & hyacinthinus aërem. Diuus autem Hieronymus dicit, purpura mare ſignificari, coccineo autem æthera. cui ego quoque magis aſſentio. ¶ Campeſtris domus .i. Tabernaculi, in quo pro domo habitant duces in expeditione militari. ¶ Cœli. Myſticè, eſt diuina ſcriptura, quæ in veteri teſtamento tamq. liber inuoluta eſt figuris, & vaticinijs obſcuris: in nouo autem cuncta explicantur. ¶ Domus tuæ, Hæc eſt eccleſia, cuius inferiora hoc ſunt in ſæculo, ſuperiora in paradiſo. ¶ Nullis columnis. Vt in manufactis porticibus, & tentorijs videmus, quæ aliter expandi non poſſunt. A

Tuq; velut pellem extendis tentoria cœli;
 Inferiora domus contegis vnde tuæ.
Quodq; magis mirum, nullis effulta columnis
 Stant expanſa tuæ maxima vela domus.
Quod mirabilius multò, ſupera alta polorum,
 Amplaq; ſuſpenſis vela teguntur aquis.
Bellatoris equi dorſo ceu forte feruntur,
 Aut curru Reges quadriiugo celeres,
Nube ſedēs vt niueâ tu ſcandis ad æthera victor,
 Ventorum pennis ociús atque volas:
Vt præcurſores illis præmittere mos eſt;
 Qui palmæ, aut pacis nuncia læta ferant.
Legatos aliò belli; pacisq; miniſtros:
 Armatosq; aliò cum legione Duces.
Alituum tua iuſſa ferunt, referuntq; catervæ
 Spirituum: tuus eſt nuncius ille chorus.
Orator Gabriel quoties eſt miſſus Olympo?
 Et Raphael medicus? ſtrenuus & Michael?
Militiæ princeps Michael, Sabaotq; magiſter
 In tumidas gentes flammea tela mouet.
Namq; tuos ignem vrentem facis eſſe miniſtros,
 Ardentes flammas pro legione tenes.
Vtq; illos regnum ſtabilire, propenſior inſtat
 Cura, armis, opibus, conſilioq, Ducum.
Munitas celſis fundant in ſedibus arces:
 Oppida circundant mœnibus apta ſuis.
Aggeribus, foſſisq; vrbes; & turribus altis
 Ambire, & muro multiplici ſatagunt.
Tu quoq; Rex regum terrarum funditus orbem
 Fundaſti ſtabilem perpetuis baſibus.
Firmaq; tu terris ea fundamenta locaſti
 Impete ne vaſto mota labare queant.
Sæclorum haud poterunt inclinari ordine longo
 Quæ ſemel alta tua ſunt ſtabilita manu.
Quisue tuas eſt menſus opes? numerauit & auri
 Infecti, & facti quotue Talenta tui?
Arma quis expandat? peditumq;, equitumq; tuorū
 Exponat numerum? quis niſi mentis inops?

¶ Suſpenſis aquis. In modum Chryſtalli, quæ idcircò ſuper firmamentum poſitæ dicuntur, vt frigiditate ſua feruorem ex continuo ſphæræ motu cauſatum temperent. Siue hac, ſiue alia cauſa nobis ignota ibi ſint, certum eſſe, ſcimus ex lectione Geneſis, & ex hoc loco. ¶ Quadriugo. Quatuor equis vecto. c. 1.
¶ Nube niuea. id eſt lucida præ candore. Hoc vaticinium adimpletum eſt in Aſcenſione Domini. Sicut ſcriptum eſt. Et cum hæc dixiſſet, videntibus illis eleuatus eſt. & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. ¶ Illis. Regibus. ¶ Armata cum legione. Singularis locutio pro plurali, & ſpecies pro genere. Ponitur enim pro toto exercitu. In quo & legiones peditum, & turmæ ſunt equitum. ¶ Alituum Spirituum, i. Angelorum. Alluditur ad picturam, omnes enim ſunt (vt docet Paulus,) adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. ¶ Gabriel orator q. m. ol. Danieli bis legimus miſſum, Zachariæ ſemel, & beatæ virgini. ¶ Raphael medic. Vt docet beatus Gregorius in Homilia. Sæpe citata cuius initium eſt. Eſtiuum tempus. vbi multa loquitur de Angelis, & ordinibus eorum. Raphael interpretatur medicina Dei. Gabriel fortitudo Dei. Et Michael quis vt Deus? Miſſus autem fuit Raphael, ad Tobiam, vt eum à cecitate curaret, & nurum eius Saram à vexatione dæmonis Aſmodei, qui iam interfecerat. vij. ſponſos eius, mox vt intrauerant cubiculum puellæ. Vide librum Thobiæ. ¶ Michael. Hic dicitur. Militiæ cœleſtis vnus ex primis principibus, qui (vt ait Daniel) venit in adiutorium populo Dei. & conſurget in adiutorium Eccleſiæ tempore Antichriſti; hic altercatus eſt cū Diabolo de corpore Moyſi. De Michaele. Scribit Ioannes in Apocal. Michael & Angeli eius pugnantes cum dracone, quem & deiecerunt. Hic modo Eccleſiæ protector eſt, ſicut olim fuerat ſynagogæ. Sunt enim, qui dicant eum angelum fuiſſe, qui toties Moyſi locutus eſt. ¶ In tumidas gentes. Dæmones ſuperbos intelligit, & quicumque honores diuinos ſibi præſumpſerunt vſurpare. Poteſt etiam ſignificare barbaros eos, & gentiles, qui aduerſus Sipontinos & Beneuentanos mouerant bellum, contra quos in ipſo conflictu ex Gargano monte, vbi nunc etiam colitur in Eccleſia, & nomini ſuo, & ab ipſo dedicata, legimus fulmina eiaculatum eſſe, in fugamque conuertiſſe. ¶ Sabaoth. Exercituum, nomen eſt. Hebraicum. ¶ Magiſter, More Romani Dictatoris, qui ſibi magiſtrum militiæ diligebat. ¶ Ignem vrente. Vt patet, in V. vrbibus. Sodoma. ſ. cum Gomora, & alijs eius criminis, ac ruinæ conſortibus. Super quas duo Angeli Sulphureum ignem de cœlo pluerunt, ac exuſſerunt vſque ad ima fundamenta. Et ex illo tempore ſolum adeò cinefactum eſt, vt nullum omnino potuerit vnquam fructum producere. Tempore quoque Ezechiæ regis Iudææ. Miſſus à Domino angelus aduerſus Sennacherib Aſſyriorum regis una nocte interfecit centum octogintaquinque virorum exercitus eius: quorum corpora in cinerem exuſta redegit (mirabile dictu) ſaluis veſtibus, & armis. ¶ Vtq; illos. Terrenos Reges. ¶ Propenſior. Omnibus maior. ¶ Armis op. conſ. du. Hæc tria ſunt nerui totius regni. Quibus exiſtentibus omne regnum conſeruatur, & augetur: deficientibus verò imminet ruina. ¶ Multipli. Vt Hieruſalem, quæ olim triplici muro circundata fuerat: & Hierico ſeptemplici. ¶ Fundaſti, Vt alibi. Initio tu Domine terram fundaſti. Myſticè de Eccleſia ex omnibus gentibus collecta poſſumus hunc locum interpretari. De cuius fundamento primo, & principali dicit Apoſtolus. Fundamentum nemo aliud poteſt ponere, præter id,

B
Heb. 1.
Dan. 9.
Luc. 1.
Tob. 3. 8. & 12.
Dan. 10. & 12.
Iudæ. 1.
Apo. 12.
C

D ter id, quòd poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. ¶ Perpetuis Baſibus. Myſticè. apoſtolorum, & prophetarum
ſunt ſuperpoſita fundamenta, de quibus idem Apoſtolus ait. Iam non eſtis hoſpites, & aduenæ, ſed eſtis eiues
Eph. 2. ſanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſupra fundamentum apoſtolorum, & prophetarum ipſo ſummo an-
gulari lapide Chriſto Ieſu, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino: in quo
& vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto. dicuntur autem baſes propter duodecim fundamen-
ta. De quibus Ioannes in Apocalypſi. Dicuntur & columnæ propter ſtructuram ædificij ſpiritualis, quam ſuſti-
Apo.21. nent, Vnde & idem Apoſtolus. Petrus, & Ioannes (inquit) qui videbantur columnæ eſſe. Et hic pſaltes alibi. Ego
Gal. 2. confirmaui columnas eius. Fundamenta prædicta, & firmæ fidei de qua Dixit Dominus Petro. Tu es Petrus,
Matt.16. & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Ac iterum.
Luc. 22. Ego pro te rogaui ne deficiat fides tua. ¶ Vaſto. Perſecutionum inſurgentium. ¶ Labarum. Moueri à ſtabilitate
Act. 1. fidei. ¶ Iocliòari. Quia ipſe dixit. Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſumationem ſæculi. ¶ Ordine longo.
Sed hominibus ignoto: nec enim noſtrum, eſt ſcire tempora, & momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate.
¶ Alta. Pro altè, eſt.n. nomen pro aduerbio. ¶ Opes. Quia, vt alibi dicitur. Gloria, & diuitiæ in domo eius &
2.Cor.8 Apoſtolus. Cum eſſet (ait) Diues, propter nos egenus factus eſt: vt illius inopia vos diuites eſſetis. Verùm & ſi
io ſiniſtra illius diuitiæ ſint, & gloria, & omnes opum theſauri ſunt in ditione illius. Hic de alijs diuitijs loqui-
tur. Miſericordia.ſ. atque clementia, gratijs, & donis ſpiritualibus. Iuxta quod ait Apoſtolus. Deus, qui eſt di-
ues in miſericordia, & alibi. Vt ſciatis. Quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius. & iterum, Diues in omnes qui inuo-
Rom. 10 cant illum. ¶ Auri. Myſticè de charitate intellige, quæ virtutes omnes, gratias, & dona ſupereccellit: ſicut au-
rum metalla omnia. ¶ Arma. Spiritalia ad deſtruendas munitiones dæmonum, per arma iuſtitiæ à dextris, & à
ſiniſtris ait apoſtolus. Dicuntur & arma lucis, ad quæ induenda nos hortatur idem apoſtolus. ¶ Millia mille.

Cum tibi ſint peditum legionum millia mille.
Armatus poterit ferre quis hoſtis eas?
Cumque tibi decies centenaque millia mille
Agmina ſint æquitum. quis tolerabit ea?
Conſilium omne tuum eſt: tuaq; eſt prudentia: & om
Te prope calliditas ſtultitia hoſtis erit.
Prudentes tibi ſunt proceres: fortisq; iuuentus:
Aligerum celeres ad tua iuſſa manus.
Vim licet inuictam cunctorum diſcere ab vno
Quo cedente, fugam Rex ferus Aſſur init.
Nam centum octoginta duces cum millibus vna
Nocte ſuis rutilo ſtrauit humi gladio.
Hoc igitur ſtabile eſt & inexpugnabile regnum.
Longa nec id poterunt ſæcla mouere loco.
Alta licet quandoque fremens inſurgat abyſſus
Cuncta tegens tumidis ſicut amictus aquis.
Exuperet quamquàm montes & fluctibus altos;
Cumq; ſuis arces turribus vnda tegat.
Diluuio ne iterum terris incumbet apertæ
Viuentum ex illis perdat vt omne genus?
Quò furet inſanum mare? non ne fugabitur uno
Increpitu ſupera vocis ab arce tuæ?
Non ne tuo tonitru rugiente per aêra denſum
Territus abſcedet pontus, & vnda fugax?

2.Cor.6 Hoc ex Daniele ſumptum eſt. Qui ait, Millia
Dan.7. millium miniſtrabant ei: & decies centena mil-
lia millium aſſiſtebant ei. Eſt autem numerus
finitus pro infinito. Nam beatorum ſpirituum
nemo nouit numerum, niſi is; qui creauit eos.
¶ Conſilium. Quis autem hominum poteſt ſci-
re conſilium Dei? ¶ Calliditas. Inueterata aſtu-
ti malitia. ¶ Stultitia. Hinc apoſtolus. Vbi ſa-
1. Cor.1 piens? Vbi ſcriba? Nonne ſtultam fecit Deus ſa-
pientiam huius ſæculi? & iterum. Perdam Sa-
pientiam ſapientum: & prudentum prudentiā
reprobabo. Et rurſus. Sapientia huius mundi
ſtultitia eſt apud Deum, qui & compræhendit
prudentes in aſtutia eorum. ¶ Proceres. Vtri-
uſque teſtamenti patres. ¶ Fortisq; Iuuentus.
Sanctorum martyrum, quorum inclyta & for-
E tia facta canit eccleſia in illo hymno, cuius ini-
tium eſt. Sanctorum meritis. Lege illum. ¶ Al-
ligerum, Angelorum. Alluſio eſt ad picturam.
¶ Quo cedente. Romphæa ignita. De hoc di-
ctum eſt ſupra. ¶ Rex. Aſſyriorum Sennache-
rib, qui dominum Deum blaſphemauerat per
ſuperbiam. ¶ Init fugam? xv. totùm millibus
peditum relictis vt fugiendo confunderetur.
¶ Centum octoginta Duces. Tribunos, ſeu
millenarios. Vnde & benè ſubiungit. Cum ſuis
millibus. Siquidem. Centum octogintaquinq;
millia interfecit Angelus. ¶ Stabile. Propter
Eſa.37. fundamentum Chriſti. ¶ Et inexpugnabile. A
munitionibus hoſtium. ¶ Longa ſæcula. Cen-
ſuum annalia. ¶ Quandoque. Interdum. ¶ Fre-
mēs abyſſus. Maris immenſa profunditas à ven-
tis in altum eleuata. Per quam deſignatur my-
ſticè ſæcularis, & præcipue Romana poteſtas a dæmonijs in Chriſtianos concitata, temporibus apoſtolorum, &
ſanctorum martyrum. ¶ Cuncta tegens. Impediens fœditate prædicationem uerbi Dei. ¶ Tumidis aquis. Ira-
F tis militibus, & populis. ¶ Exuperet. Non ucrè, ſed vt videbatur eis. Capiendo, in vincula detrudendo, & affli-
gendo, demum & occidendo. Verùm corpora tantùm erant illis data in prædam, cæterùm animis ſuperiores
reperiebantur, quia vt dicunt Doctores, occidi poſſunt ſancti, vinci vero non poſſunt. Dum enim occidebantur,
victores euadebant. ¶ Altos montes. Apoſtolos atque eorum ſucceſſores epiſcopos. ¶ Fluctibus. Perſecutionum
vndationibus. ¶ Arces? Myſticè, Eccleſias, quas tunc temporis principes importunitate ſua obruere ſatagebant,
diſperdere, atque diſſipare. ¶ Cum ſuis turribus. Doctores hi ſunt, atque prædicatores, quorum ora obſtruere
conabantur, ne docerent, aut prædicarent. ¶ Diluuio aperto. Manifeſta atque vniuerſali per totum orbem
perſecutione. ¶ Viuentum. Per fidem. Quia (ut ſcriptum eſt) iuſtus ex fide viuit. Reliqui mortui ſunt, & ſi ri-
uere videantur (vt docet Auguſtinus) quia uiuere dicendi non ſunt, qui finem benè viuendi ignorant, aut per
ſuperbiam ſcire contemnunt. ¶ Inſanum mare? Furibunda huius mundi poteſtas. ¶ Vno increpitu. Pro incre-
patione. Hæc facta fuit tempore magni Conſtantini imperatoris, qui à Domino increpitus reſipuit, & à beato
Sylueſtro baptizatus, pacem dedit Eccleſiæ: tuncq; impleta eſt illa figura Euangelica, quæ hic tacta eſt. videli-
cet quando formidantibus apoſtolis à maris tempeſtate, atque clamantibus. Domine ſalua nos, perimus. Sur-
gens à ſomno dixit. Quid timidi eſtis modicæ fidei, & Imperauit mari. & ventis, Et facta eſt tranquillitas magna?
¶ Tonitru. Rugiente. Cum percuſſit Conſtantinum morbo incurabili Lepræ elephantinæ. Propter aſperrimam
christianorum

Chriſtianorum (quam commouerat) perſecutionem. ¶ Pontus & vnda fugax. Compreſſa perſecutione iuſſu Imperatoris. ¶ Denſentur, fluctus. Coadunentur perſecutores ſeſe inuicem exhortantes. ¶ Moles aquarum. A

Denſentur fluctus: moles conſcendat aquarum:
Excelſos montes vt procul eſſe putes.
Nonne tuo iuſſu zephiris perflantibus orbem
Formidans omne defluet ille globus?
Atque ita deſcendent, vt ſint velut æquora campi
Imas in valles, quas prius ijs dederas.
Terminus eſt illis poſitus, fineſque ſtatuti,
Quos vltra nequeant tranſilijſſe vada.
Nec metus eſt, redeat terras operire relictas,
Quas ſemel imperio texerat vnda tuo.
Fluctibus exploſis igitur, procul eſſe iubetur
A terra ſterilis ſalſus amaror aquæ.

Impetuoſa populorum inimicorum multitudo inſurgentium aduerſus Chriſti fideles. ¶ Excelſos montes. Magnas poteſtates, & vt videbatur aliquibus ſanctos & iuſtos, quaſi ſacrilegot, atque magos perſequentes. Aduenerat enim tempus à Domino primogenitum. Quando omnis, qui interficiebat eos, arbitrabatur ſe obſequiũ præſtare Deo. ¶ Vt procul. Benè pròcul, quia longè à peccatoribus ſalus. ¶ Putes .i. Putare poſſet aliquis ex eorum numero, qoi hominum magnitudine non ex virtute, quã per illum miniſtrat Deus: ſed ex proſperitate rerum ad vota ſequentium metiuntur. Hoc pacto non ſolum potentes in ſæculo viri famoſi oppreſſores Eccleſiæ putati ſunt montes Dei, quin & omnes Hereſiarchæ potentes in diſputationibus, & multi loquaces phyloſophi, qui tamen omnes iuſſu Domini ceſſere fidelibus Spiritu Dei plenis. Vnde & benè ſequitur. ¶ Nonne tuo iuſſu. Alioqnin ſi ex ſe loquerentur nihil proficerent dicente Domino. Sine me nibil poteſtis facere. Et iterum. Non enim eſtis vos, qui loquimini: ſed Spiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. ¶ Zephyris perflantibus orbem. Myſticè. Prædicatoribus ſeptem donis ſacri flamminis repleti: qui bene vocantur Zephyri. Nam quemadmodum hi uenti flantes ab occaſu nubila fugant, ſerenitatem inducunt, & omnia ſuo leni tempore fouent: ſic & apoſtoli, alijque præcones verbi Dei à morte Chriſti prædicare incipientes nubila ignorantiæ, & tenebras peccatorum à mentibus humanis effugarunt, lumen veritatis introduxerant, qua ſerena ſunt reddita turbata prius hominum pectora, quæ & dulcedine miſericordiæ, leniq; tempore Charitatis demulcentes & fouent, & ad fortia facta ſuccedunt. ¶ Formidans, Timore gehennæ, & damnationis æternæ; ſi ſe iterum commouerint ad infeſtandos Eccleſiæ filios. ¶ Ille globus. Denſa inimicorum caterua quæ licet inter ſeipſam diſſideat: verùm tamen in hoc conueniunt omnes iniqui, vt bonos perſequantur, qui etiam ſunt illis graues ad videndum. ¶ Aequora campi.i. Lata, æquataq; aruorum planicies. Myſticè hæc eſt latitudo Charitatis: quæ & ſi creſcat in immenſum: plana tamen pacataq; inde fiunt pectora. ¶ Iis dederas. Pro eorum conuerſione. ¶ Illis. Montibus tumidis, & varijs perſecutoribus Eccleſiæ. ¶ Fineſq; ſtatuti. i. Metæ perſecutionum, nam ordinatione tua perſeuerat dies, & nox. ¶ Vada. Fluuiorum impetuoſorum. ¶ Redeat.ſ. Mare, pollicitus eſt ſiquidem Dominus ſe non miſſurum amplius diluuium, quod cooperiat vniuerſam terram. Myſticè, non permittet amplius Dominus aquas gentilium populorum perſecutione ſua deuaſtare vniuerſam vbique Eccleſiam, Orauit quippe Dominus pro ea, ne deficiat. Promiſitq; portas inferi non præualebunt aduerſus eam. ¶ Fluctibus exploſis. Perſecutionum undationibus. ¶ A terra. Myſticè ab Eccleſia, quæ eſt ager Domini. ¶ Sterilis aquæ, Infructuoſæ gentilitatis ante fidei receptionem. ¶ Salſus amaror. Infenſum aduerſus Chriſtianos odium. ¶ Aſt humiles colles. Ordo eſt. Tu iu.ſc.fon.dulcis aq. inter hum.col.med. in conual. ſenſus eſt ſpiritualis. Prædicatores, & doctores, atque prælati humiles, haurient aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris, & fiet in eis fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et flumina de ventre eius fluent aquæ uiuæ. ¶ Celſos montes. B C

Aſt humiles colles medijs conuallibus inter
Dulcis aquæ fontes tu ſcaturire iubes.
Atque inter celſos decurrere flumina montes,
Irriguæ terris vnde trahantur aquæ.
Atque lacus varios, fœcundaque ſtagna paraſti;
Vnde greges ſedent; & pecus omne ſitim.
Potabunt armenta, hinc tendent vbera vaccæ.
Hinc onager ſitiens, & fera quæque bibet.
Et ſuper hos montes volitare videbimus altos
Aereas volucres; atque habitare petram.
Vnde dabunt dulces cœleſtia carmina voces,
Concentu vario, pegaſeumq; melos.
Ne tamen exuſtis herbis feruore diei
Semina deficiant vnde cibentur aues.
Tu pater, è ſupera montes regione rigabis
Proſpiciens plenis nubibus imbre tuo.

τωμ μεσωμ. medium eſt. in bonam, & malam partem capit hic locus interpretationem. In malam quidem ſic mentes elatas ſuperborum prælatorum gratiarum Spiritus ſancti aquæ, & ſanæ doctrinæ diffugiunt; & ad humiles accedunt. In bonam verò, flumina gratiarum Spiritusſancti, & ſanæ doctrinæ exeuntia de ore magnorum doctorum, quales fuerunt apoſtoli, deſcendunt ad mentes humiliũ auditorum. vnde irrigantur & fructus pietatis emittunt. ¶ Lacus varios. Comentaria diuerſorum doctorum pulchra varietate decorata. ¶ Fecundaq; ſtagna. Regulas uiuendi optimas omnium religioſorum. ¶ Greges. Conuentus fratrum, & monachorum ſimul uiuentium. ¶ Pecus omne. Sæculares omnes. ¶ Armenta. Doctores prædicatores, atque omnes animarũ curatores. ¶ Vaccæ. Scolaſticorum, & collegiorum ſecularium ſcolæ. Ac diuerſæ urbium Eccleſiæ. ¶ Onager ſitiens. Ruſticus propriæ ſalutis auidus. Qui ruralibus negotijs impeditus rarò poteſt audire verbum Dei; tametſi illud exoptet interdum. ¶ Fera queq;. Montana gens, & turba quæque ſylueſtris. ¶ Hos altos montes. Celſam apoſtolorum doctrinam, magnorumque prælatorum. ¶ Aereas uolucres. Contemplatiuas animas, quæ dulcedine uerborum Dei paſcuntur. impinguantur, & nihilominus in altum adeò eleuantur, ut eorum conuerſatio fiat in cœlis. ¶ Petram Petra autem erat Chriſtus. ſunt autem eorum animæ, quas ipſe tanquàm columbas ad ſeſe uocat dicens. Veni columba mea, ſpecioſa mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ .i. in paſſionis meditatione. ¶ Dulces uoces. Gemendo tamen, & ſuſpi-

D rando more turturis, & columbe. ¶ Cœleſtia carmina. Pſalmorum, atque hymnorum. ¶ Exuſtis herbis. Exinanitis, & obliteratis doctrinis, atque præceptis iam dudum auditis. ¶ Feruore diei. Eſtu alicuius manifeſtæ tentationis multum urgentis. ¶ Se mina. Bonarum cogitationum, quæ plerumque ex memoria ſanorum
Iac. 5. monitorũ & ſalutari doctrina perceptorum inſurgunt. ¶ E ſupera regione Cœleſti, quia omne donum optimum deſur-
Eccle. 1. ſum eſt deſcendens, à patre luminum, & omnis ſapientia à Domino Deo eſt. ¶ Montes. De quibus ſuprà dictum
Eſa. 60. eſt. ¶ Plenis nubibus. Prædicatoribus. De quibus Eſaias. Qui ſunt iſti, qui ut nubes uolant? ¶ Imbre tuo. Abundanti doctrina. ¶ Hinc. Ex ſpirituali gratia cœleſtium donorum, & præcipue ſanæ doctrinæ. ¶ Terra. Eccleſia, de qua ſuprà. ¶ Nobis. Sæcularibus in actiua uita ſeſe exercentibus. ¶ Alitibus. Contemplatiuis, & & maximè religioſis, quibus uacat mente quieta cœleſtia ſpeculari. ¶ Iuuencis. Myſticè, ſcolaſticis in Theologia ſtudentibus. Nam per boues, ueteranos ſignificant predicatores. Iuxta illud Apoſtoli. Non alligabis os bouis trituran-
1. Cor. 9. tis. i. ne defraudaueris prædicatorem cibo ſuo. Etenim conſtituit Dominus, euangelizantes de Euangelio uiuere. ¶ Armenta. Prædicatorum conuentus, & prælatorum collegia, Syno-
Ezec. 34. dos, & ſacra concilia. ¶ Gregesq;. Reliquorum
Ioa. 10. fidelium cœtus. ¶ Viridante toro. Herbarum uirtutum paſcuis. De quibus Ezechiel & Dominus in Euangelio. Ego ſum paſtor bonus, & reliqua. ¶ Cuncta, ideò tu læta facis. Melius ad literam, quàm myſticè hi uerſus intelliguntur.
E Neque enim neceſſe eſt ſemper omnia ad myſterium trahere. ¶ Arte. Per artificioſè. Nomen pro aduerbio. ¶ Vineta. Vineas quaſcumque. ¶ Liquor uini. Vinum enim humanis corporibus gratiſſimus liquor, ſi modicè ſumatur. Si immodicè uenenum. & ſapiens inquit, da bibere uinum his, qui amaro ſunt animo: ut obliuiſcantur egeſtatis, & ærumnarum, quas patiun-
Matth. 6. tur. ¶ Exhilaret faciem. Morem tangit Hebræorum. Et Paleſtinorum, qui in diebus feſtis in ſignum lætitiæ oleo, & unguentis optimis caput ungebant. Hinc Dominus in Euangelio. Vnge (inquit) caput tuum, & faciem tuam laua.

Fertilis hinc, fructuq; operum ſaturata tuorum
Terra dabit nobis, alitibusq; cibum.
Germine multiplici tellus fœcunda iuuencis
Producet fœnum, & ſemina cuique ſua.
Læta boum paſſim cernes armenta, gregesq;
Ludere paſcentes in viridante toro.
Cuncta ideò tu læta facis pater, vtq; ſuperſint
Vſibus humanis, ſeruitioq; iuuent.
His etenim medijs hominum labor arte leuatur,
Panis &, è terra ducitur eſca datus.
Hinc leuius vineta colunt; humanaq; corda
Lætificans vini ducitur inde liquor.
Hinc oleæ baccas producunt pinguis oliui:
Exhilaret faciem quo ſibi quiſque ſuum.
Namque hominis veluti cor, panis robora firmat:
Sic oleo facies exhilarata nitet.
Ligna quoque irriguo campi veniente ſuperno
Crementum capient exaturata nouum.
Imbribus aſſiduis, nimioq; calore ſolutis
Cedrorum in Libano plurima ſylua viret.

Myſticè, panis eſt ille viuus, qui deſcendit de cœlo, & dat uinum, Sanguinem Chriſti ſignificat. Oleum verò miſericordiam eius, quæ effuſione ſanguinis ſui omni humano generi facta eſt. ¶ Panis. Quem frangimus communicatio Corporis Domini eſt. ¶ Imbribus aſſiduis. Prædicationibus frequenter auditis. ¶ Nimbusq; calore ſolutis. Lectionibus obſcuris feruore ſpiritus, & intentionis ardore explicatis, quæſtionibusq; reſolutis. ¶ Cedrorum Scholaſticorum indolis egregiæ, de quibus magna ſpes eſt. ¶ In libano. Qui interpretatur candidatio. Significat autem ſimplicitatem puræ mentis talium iuuenum uirtutis ſtudioſorum præcipuè ſi mundi ſunt ab inquinamentis carnis. ¶ Plurima ſylua viret. Copia magna viget. Et in ſpe fructificandi eſt in tempore ſuo. ¶ In libano cre. tem. ad laq. cedri. Metaphora eſt ab hyſtoria aſſumpta, verè enim Salomon Cedris vſus eſt à Libano ſumptis ad laquearia templi Dei. Quod myſticè ſignificabat Eccleſiam, quæ viuum, & rationale Dei templũ eſt. Cuius laquearia i. magna, & aſpecta decora ſuſtentacula, & varia ornamenta ſemper fuerunt iuuenes Legis Dei ſtudioſi, & amatores. ¶ Odoratus. Et propter virtutis, ac bonæ famæ odorem ſuauiſſimum. ¶ Seuit. Plantauit, aut inſeruit, ſpirando ſanctas in eorum cordibus cogitationes. ¶ Tua dextra. Filius tuus. D. N. I. Ch.
F Qui primùm ſeuit Apoſtolos. Deinde doctores, variorumq; ordinum prædicatores. Et in alio ſenſu, quem ponit Auguſtinus per cedros ſignificantur potentes, & nobiles, ac opulenti in ſæculo, qui tamen non ponunt ſpem ſuam in incerto diuitiarum, nec ſeruiunt mammonæ propter eas, quales extiterunt olim patriarchæ Abraam. Iſaac, & Iacob, Dauid, & multi ſancti reges. Qui tales ſunt, faciles ſunt ad tribuẽdum ex ſuis ſuperfluis copijs pauperibus Chriſti ſeruis. Edificant eis Eccleſias, & monaſteria, dant hortos, & aliqua prædiola recreationis gratia vltra neceſſaria, quæ ad victum pertinent, & veſtitum. Et ideò dicuntur paſſeres inter earũ denſas frondes nidificare. Quid enim ſunt paſſeres? Niſi pauperes ſerui Domini, qui omnia ſua reliquerunt, vt leues abſq; vllo terrenarum pondere rerum volarent poſt Dominum ſuum, quorum aſſidua conuerſatio in cœlis. ¶ Nidum. Multarum virtutum, & fructus bonorum operum. ¶ Garrula auis. Propter continuas Dei Laudes, quas religioſi die, noctuque canunt non quidem ſemper melodis vocibus. Sed magis gemendo, & ſuſpirando more columbæ. Vnde, & ab irriſoribus garrire dicuntur. ¶ Petra domus fulicæ, Auis eſt aquatica, quæ in foraminibus petrarum, & cauernulis ſcopulorum ab

In Libano creſcent templi ad laquearia cedri,
Seuit odoratas quas tua dextra potens.
Hùc denſas inter frondes quamplurima nidum
Congeſtura volat garrula paſſer auis.
Petra domus fulicæ, quæ tunditur vndiq; fluctu,
Paſſeris eſt huius duxq; comesq; viæ.
Ardea quam phinin graij, ſed Herodion actem
Noſtri dixerunt, incolit atque petras.
Fortis auis, pugnaxq;, Aquilam quæ deuorat hoſt
Vnguibus, & roſtro durior oſſifraga.
Sæpius hæc cædros Libani, ſemeſa relinquens,
Saxa, petit: magnus vt ſpeculetur aues.
Hanc circa volucres minimè glomerantur; earum
Efficitur tutrix, duxq;, comeſque viæ:

vndarum fluctibus tuſorum, atque retuſorum, ſolet nidificare. Senſus autem huius loci eſt obſcurus. Quem capiat, qui poteſt: qui non poteſt, credat. Non debent pauperes religioſi paſſerum nomine nuncupati in eis diuitibus, à quibus aluntur, & induuntur ſpem æternam ponere: ſed & ſi à vento motæ frondes, excuſſique rami deiecerint nidum eorum.i. Si facultates ipſas, quas illis dederant, ſubtraxerint, minimum inde turbari, aut moram trahere debent. Sed inde auolantes ad petram humilem domum ſulicæ confugere, quæ Chriſtus eſt. Nihil metuentes, quia & ſi Chriſtus paſſionibus vexatus eſt, non tamen immerſus. Sic & illi. Chriſtus enim pro nobis paſſus eſt. Et reſurgens mox regnum obtinuit. Sic & nos paſſeres ejus ſi compaſſi fuerimus, & conregnabimus. ¶ Ardea quam phinin graii. Sed Herodion acreni. &c. Eadem auis, quam Auguſtinus in his commentarijs ſulicam dixit appellari. In alijs tranſlationibus tribus ijs nominibus variè appellatur. Sed à pluribus herodius dicitur. Quam hic pſaltes latè deſcribit, & ita clarè, vt nulla indigeat expoſitione. ¶ Aquilam hoſtem. Quia cum certamen init, ubicumque offenderit eam. Nec mireris, quod Aquila dicatur Auium Regina. Nam aliæ quædam ſunt ea maiores, ac fortiores. vt Falco Toriphes, & Phenix. Sed quia raræ in noſtris regionibus apparent, & propter imperium Romanorum, cuius præcipuum ſignum eſt Aquila, iccircò Auium regina nuncupatur. ¶ Oſſifraga, Auis hæc ægiptia eſt, habens roſtrum adeò obdurum, vt etiam arida oſſa frangere dicatur. ¶ Magnas aues. Quarum venatu paſcitur, paruas enim dedignatur aggredi. ¶ Volucres minimè. Vt paſſeres, luſciniæ. ¶ Glomerantur. Vt ab accipitribus defendantur. ¶ Rupes. Myſticè, petra Chriſtus eſt. Herodius verò, prælatus aliquis magnus, & fortis miles Chriſtiani Dei aelo. Feruidus perſequitur aquilam, hoc eſt Dæmonem, aut perſecutorem fidelium grandem, aut etiam Hereſiarcham. Paſſeres, & aliæ volucres minimæ, quique fideles, vel ſimplices idiotæ, ac vulgares, autorem eum ubique ſequentes, contra accipitres, hoc eſt membra Diaboli, hæreticos, infideles, & malos catholicos in atcu prauum uerſos, qui interdum ſunt in ſeruis Dei, paganis ipſis crudeliores. De quibus canitur. Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus. &c. ¶ Domus alta. Protectio fortiſſima. ¶ Dux eſt paſſeribus. Nolite (inquit) timere puſillus grex. Quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. ¶ Duxq; comesq; vlæ. Nam cepit Ieſus facere, & poſtea docere. Venite (ait) poſt me &c. Et rurſus. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. ¶ Diffugiumq;. Si fortis es, & fert animus, congredere, & pugna, reminiſcere tamen, quia non aliunde victoria eſt, niſi à Chriſto: quod ſi imbellis es, ac puſillanimis, ad Chriſtum fuge; ipſe enim timidis lepuſculis refugium eſt, ac petra herinacijs. Hunc locum ſic interpretatus eſt Auguſtinus. ¶ Aſper erix. Qui & chrinacius dicitur; Porcellus eſt totus ſpinis obſitus. Vnde & ſpinoſus appellatur. Hic peccator eſt publicus, & maximè auarus, quia diuitiæ à Domino ſpinæ eſſe dicuntur. Talis fuit Zacheus, & Mathæus publicanus, qui ambo ad Chriſtum confugerunt. Et ſalui facti ſunt. ¶ Pluuia. Myſticè, cœleſti doctrina, atque ſpiritualium gratiarum rore melliſluo. ¶ Terris. Varijs eccleſijs. ¶ Nobis. Paulo humanioribus, doctioribusq; vel iuxta priorē ſenſum nobis communiter, & pro maiori parte actiuis, & alitibus.i. contemplatiuis in altum mente volantibus. ¶ Cibū. Vnicuiq; congruum porrò hic cibus verbum Dei eſt, & Euchariſtiæ ſacram. quę palato cordis humani pro refectione interioris hominis pro ſingulorū guſtu ſapiunt, vt olim mānna Hebræis. ¶ Algentem, veteremq; lunam. Quò ad literam patet ſenſus. Nam auiditas hominis nimio labore conſumeret humanas vires breui tēpore, ſi continuè laborare poſſet. Ideòq; D. Deus noctem interpoſuit, qua vellet nolet, vt requieſceret. Verùm ne tetra omnino odioſa eſſet, obſcuritatem illius Lunæ, ac ſtellarum luminibus temperandam duxit quio & alterna vice gratioſam eſſe fecit. Myſticè verò luna Eccleſiæ militantis typus eſt. Quæ interdum ex abundantia iniquitatis algente charitate minuitur, & quodammodo deficere videtur. Verùm rurſus Dei gratia reſipiſcentibus hominibus, abiectaq; iniquitate iterum ferueſcit Charitas multorum. Vnde & incrementum capit hæc noſtra rationalis Luna, i. Eccleſia. Has autem vices crementi, & defectus in prælatorū, principum, ac regum mutatione plerumque fieri videmus. Præcipuè tamen hæc magna mutatio facta eſt ab excelſi dextera, à ſynagoga veteri Iudæorum in nouam Eccleſiam ex omnibus gentibus collectam apoſtolorū prędicatione. Nam in aduentu Chriſti penè, quæ defecerat Luna, cepit renouari. Vnde & benè ſubiungitur. ¶ Sol ſcilicet Iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter. ¶ Aureus, i. Optimus. Nam de eo ſcriptum eſt. Caput eius aurum optimū. Cognouit occaſum. id eſt mortem, hinc & beatus Ioannes Euangeliſta narrat in proximo paſſionis ſuæ eum diſcipulis dixiſſe. Sciens Ieſus, quia hora eſt, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem &c. Item. Sciens Ieſus omnia, quæ ventura erant ſuper eum, &c. ¶ Quò rediturus. Per reſurrectionem. ¶ Tenebras. Quæ in morte Chriſti factæ ſunt ſunt ſuper vniuerſam terram ab hora ſexta vſque ad nonam. Lege Euangelium ſpecialius, hæ tenebræ, tunc fuerant, ignorantiæ, infidelitatis, & peccatorum; quæ corda omnium per vniuerſum orbem oppreſſerant. ¶ Qua feſa. Ad literam generaliter intellige: myſticè verò, fera hæc Diabolus, eſt, Qui in tanta peccatorum caligine quouis pro libito ferebatur, ſibiq; deuorando uniuerſorum corda Infidelium incorporabat. ¶ Sinet. Iuſto, & recto iudicio tametſi nobis occulto. Neminē enim niſi volentem poteſt decipere Diabolus, & quem deſeruerit Deus gratia ſua protegente. ¶ Syluæ latebras. Gentilitatis conſcientias, in quibus tanquàm in ſuis ſpeluncis tunc temporis latebant. ¶ Dira ſemina. Vitiorum omnium, & præcipuè Idola. Qui Dij gentium dicebantur. ¶ Per iuga. Altas mentes prædicatorum ſignificat, qui iugū Chriſti vbique portant. ¶ Fremunt. Quia fraudulentias

Quin etiam rupes huius domus alta volucris
Dux eſt paſſeribus, diffugiumq; ſuis.
Nec minus eſt lepori domus hæc tutiſſima petra
Tutus ad hanc ſpinis confugit aſper Erix.
Nec pluuia ſolùm terris alimenta miniſtras
Vnde creet nobis, alitibusq; cibum,
Algentem veteremq; nouas in tempora lunam,
Vt tacita feſſus nocte quieſcat homo.
Sol quoque cognouit, qui noſtrum temperat orbem
Aureus occaſum, quò rediturus abit.
Tum quoq; iuſſiſti tenebras incumbere terris,
Luminibus noſtris nox ſit ut atra nocens.

Qua fera liberiùs poſſit diſcurrere campis,
Vt rapiat prædam, quam tua cura ſinet.
Tum ſyluæ latebras, ſpelæaq; dita ferarum
Semina linquentes per iuga dente fremunt.
Tum catuli rugiunt, terrentq; armenta Leones
Tum lupus ad caulas dentibus ora quatit.

A

Luc. 12.

Act. 1.

Matt. 11.

B

C

Cant. 5.

Ioan. 13.

Matt. 27

Vu a

D lentias ſuas illi fruſtantur. ¶ Catuli generaliter omnium ferarum paruuli, qui rugiunt præ fame expectantes à parentibus eſcam. Myſticè paruula adhuc membra Diaboli, quia factis nocere non poſſunt ſanctis, aduerſus eos remurmurant, maledicunt, & detrahunt, atque potentiores quoq; in illos inſtigant. ¶ Armenta. Fortiores quoſque in Eccleſia Dei. qui & ſi forſan ſibi ipſis non metuant cupientes diſolui, & eſſe cum Christo, imperfectioribus tamen ſemper metuunt, ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ita & ſenſus eorum corrumpantur, aut tormentorum terroribus cedant. ¶ Leones. Illius ſocij. De quo beatus Petrus inquit. Fratres ſobrij eſtote, quia
1. Pet. 5. aduerſarius veſter tamquàm Leo rugiens circuit quærens, quem deuoret. Membra quoq; eius potentiora. Quales peruerſi iudices, & pernicioſi principes. ¶ Lupus. Hereſiarcha quiuis. De quo Dominus in Euangelio. Mer-
Ioan. 10. cennarius videt Lupum venientem, & fugit. ¶ Ad caulas. Ad religioſa monaſteria, regulareſque conuentus, nec non & ad ſæcularium Eccleſias. ¶ Ora quatit. Verboſa, & clamoroſa diſputatione. ¶ Faucibus exp. & aper. gut. Per hæc auiditatem nocendi intellige ſimul, & profundam voracitatem, auaritiamq; inexplebilem hæreticorum. ¶ Eſcam ſuam. Vnicuique. Propriatam, ac moribus ſibi ſimilem. Hi ſunt, qui ſolo nomine religioſi & Chriſtiani ſunt: reuera peſtes vbiq; latentes, qui viſa opportunitate erumpunt. Vnde & Apoſtolus ait. Oportet hæreſes
1. Co. 11. eſſe; vt & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis. ¶ Nues. Pro annues, id eſt permittes. Iuſto licet occulto ſuo iudicio. vt ſuprà dictũ eſt. ¶ Nocte ſub obſcura. Ignorantię, & infidelitatis tempore. ¶ Sol oriens. Chriſtus. Qui prædicantibus Apoſtolis illuxit in corda gentilium, & nunc & prædicantibus ſeruis ſuis effulget interdùm in corda malorum, vt conuertantur, & ſanet eos.

Faucibus expanſis, & aperto gutture quærunt
Eſcam quiſque ſuam, quam Deus ipſe nues.
Nocte ſub obſcura quorſum fert impetus illos
Errantes omni parte licenter eunt.
At cum Sol oriens radijs luſtrauerit orbem,
In ſyluas redeunt, antraq; nota petunt.
Exit homo dulci recreatus membra ſopore
Matutinus, opus proſequiturq; ſuum.
Vix reparans cantu vires, potuq; ciboq;,
Quàm ſit longa dies irrequietus agit.

¶ Radijs. Gratia, & miraculis. ¶ Orbem. Populos per vniuerſum orbem. ¶ Syluas redeunt. Ad eos, quos pertinaces norunt, & in malo obſtinatiſſimos. ¶ Antraq; nota. Iniquorum pectora. ¶ Homo. i. Genus humanum.
E Eſt enim ſpecies pro genere. ¶ Exit. De tenebris peccatorum, & ignorantiæ ad lumen veritatis, & gratiæ. ¶ Dulci ſoporem. Sub lege Chriſti, quæ charitatis, pacis atque quietis plena eſt. ¶ Recreatus. Iuxta pollicitatio-
Matt. 11. nem Domini. Venite (inquit) ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. ¶ Proſequitur opus, ſuum. Ambulando de virtute in virtutem. Etenim hoc modo ſalutem noſtram operamur, quod propriũ eſt opus noſtrum. ¶ Vix. Ad literam propter ſolicitam anxietatem humanam ſemper metuentem ſibi, ac poſteritati. Myſticè. propter incertitudinem mortis, ne imparatos, & bonis operibus malè munitos ex hoc ſæculo con-
Eccl. 9. tingat exire. Quid .n. ſperat in alio inuenire, qui nihil ante ſe præmiſit. Benè itaq; nos monuit ſapiens. Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare. Quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia nec ſciẽtia erunt apud
Gal. 6. inferos, quò tu properas. Et Apoſtolus. Dum tempus habemus, operemur bonum. ¶ Cantu. Spirituali. vt pſalmorum, hymnorum, aliorumq; canticorum, in quibus Dei laudes, & ſanctorum continentur. ¶ Vires. Animæ primom. ¶ Potuq; ciboq;. Corporis, & ſanguinis Domini, & pane vitæ, ac intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris. ¶ Quæ ſit longa dies. Huius vitæ tempus. Nec enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. ¶ Omnia quam miranda, Color Rhethoricus, qui dicitur exclamatio. Hæc moralia ſunt nec alium, quàm literalem ſenſum requirunt. ¶ Omnia verbo. Dei filio. Nam, ut ait Ioannes, omnia per ipſum facta ſunt. Et Apoſtolus. Quoniam ex
Ioan. 1. ipſo, & per ipſum, & in ipſo omnia. ¶ Agis. Regis, atque gubernas. ¶ Noua creatura. Per baptiſ-
11. Cor. 5 mum renouata. Hinc & Apoſtolus. Si qua in Chriſto noua creatura. Vetera tranſierunt, ecce facta ſunt omnia noua. ¶ Hoc Mare tam magnũ.
F Hic vltra literalem ſenſum, & ſpiritualis requirendus eſt. Nam Mare pro mundo ſæpè ponitur. De quo diuus Ambroſius ſic ait. Nauigantibus nobis per hoc Mare magnum & ſpacioſum, in quo ſunt reptilia magna, &c. ¶ Spatioſa. Mundanæ potentiæ, & maximè Romanorum. qui tunc temporis latiſſimè regnaturi erant in Aduentu Meſſię cuius præconia ſunt in hoc pſalmo. ¶ Manuſque minaces. Ducum, ac exercituum ab eis in diuerſa orbis partes tranſmiſſorum. ¶ Littora circundant, Eccleſiarum Chriſti ſepta, & munimenta. ¶ Concutiuntq; ſolum. Fidem credentium, minis, ac terroribus impugnant. ¶ Tranſiliunt terras. i. Diuerſas prouincias, in quibus ſunt collectæ Chriſtianorum, infeſtant. ¶ Venis cond. & altis. Per inſidias quærentes illos à recta fide peruertere; ac ſi non poſſunt perdere. ¶ Fluminibus. Magnis prælatis, atque prædicatoribus verbi Dei. Qui cum viderint periculoſa tempora inſtare ſubuerſioni populi Dei. Inde ſumunt occaſionem magis ac magis orandi, magis ac magis fluere lachrymis, fluere doctrina, inſtare confirmationi fidelium opportunè, & importunè diſcurrere huc, & illuc, & in omnibus laborare, opuſq; Euangeliſtæ facere. ¶ Materiam.

Omnia quàm miranda Deus rectorq;, ſatorque
Sunt opera excelſa, & magnificata tua?
Omnia feciſti in ſapientia: & omnia verbo
Virtutis dextræ facta potenter agis.
Quàm tua cunctarum diues poſſeſſio rerum?
Quàmq; creatura terra repleta noua?
Hoc Mare tam magnum, quod terræ circuit oras;
Quis non miretur? non ſtupeatq; magis?
Brachia ſunt illi ſpacioſa, manuſq; minaces;
Littora circundant; concutiuntq; ſolum.
Tranſiliunt terras; venis conduntur in altis,
Vt dent fluminibus, protinus vnde fluant.
Quin etiam ſurſum tolluntur ab aere denſo,
Vt dent materiam nubibus, vnde pluant.
Inde niues gelidæ generantur, & inde procellæ:
Horridaq; hinc nimio grando coacta gelu.
Forſan & hinc lapides duri (mirabile dictu)
Horrendum & terris, quos pluit ira Dei.
Sanguis at hinc certè, demiſſus ab aere fuluo,
Et qui mutato fluxit ab amne cruor.

Es Occaſionem. ¶ Ab aere denſo. A caliginoſo ſuperbiæ vento. ¶ Nubibus. Prædicatoribus. De quibus Eſaias. Eſa. 60.
Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant. Vidi ego multas epiſtolas diui Gregorij ſancta doctrina repletas, & ad varias A
orbis partes directas ad reprimendam patriarchæ Conſtantinopolitani ſuperbiam, qui volebat vniuerſalis Papa vocari, & niſi facta fuiſſet illa elatio, minimè conſcriptæ fuiſſent, vel directæ; quid mouit Auguſtinum, reliquoſque Doctores catholicos tantos libros componere? Tantas aggredi diſputationes? Niſi ventoſa hæreticorum in altum eleuata ſuperbia? ¶ Niues gelidæ. Ex abundantia iniquitatis in prauorum cordibus multiplicata propter algorem Charitatis ex ſuperborum inflatione hæreticorum. ¶ Procellæ. Eccleſiarum proſecutiones, quas nactam occaſione' principum ſibi ſimilium mouent hæretici. ¶ Horrida grando. Sanctorum afflictio in rerum temporalium diſpendio. ¶ Nimio gelu. Ex deſperata quadam iniquitatis pertinatia. ¶ Lapides duri. Per ſenſu literali lege Plinium, liuium & præcipuè libellum Iulij obſequentis de prodigijs. Vbi inuenies & lapidibus, & ſanguine pluiſſe. In libro quoque Machabæorum, & in Ioſepho de bello Iudaico talia eueniſſe quandoq; referũtur. Nec mirum eſt in humido aere talia fieri: cum in Aegypto in Nilo flumine, & in aere multa horrenda prodigia Deum per Moyſen demonſtraſſe liquidò conſtat. ¶ Sanguis. Sanctorum martyrum, qui per ſuperbiam mundanorum hominum in altum eleuatam contra Dominum, & aduerſum Chriſtum eius effunditur. ¶ Ab amne mutato. Nili in ſanguinem conuerſi recolitur hyſtoria, qua ſignificabatur multa ſanguinis paruulorum effuſio Hebræorum ab Aegyptiis olim inlata. ¶ Cuncta repentia. De quibus ſuprà dictum eſt in adducta autoritate Ambroſij doctoris eximii. ¶ Profundo Mari huius ſeculi. ¶ Quæ generantur, Hæreſes, ſectæq;, & variæ errorũ opiniones. ¶ Volucres. Contemplatiuorum animas. ¶ Animantia. Actiuorum cateruas. ¶ Pluraq; Quia ſtultorum infinitus eſt numerus. ¶ Viuunt. Animali vita. ¶ Mors eſt nobis. Verè chriſtianis re, & nomine. Nam vt ais Apoſtolus, ſi ſecundum carnem vixerimus, moriemur. At ſi Spiritu facta carnis mortificauerimus, viuemus. & alibi. Secundum carnem viuere mors eſt. ¶ Vita perennis. Non æterna beatorum. Sed perpetua miſerorum. Nam qualis hinc quiſque egreditur, talis in iudicio apparebit. Voluiſſent enim impii ſine fine viuere, vt poſſent ſine fine peccare, ergo & ſine fine torquebuntur. Ad iudicis iuſti examen attinet, vt hi nunquàm careant ſupplicio, qui dum viuerent, nunquàm voluerant ea ruere delicto. ¶ Mites piſces. Simplices, & innocui, qui ſi offendunt ex ignorantia, non ex animo offendunt. ¶ Terribiles. Eccleſiæ deprædatores. ¶ Feri. De quibus in pſalmo xxj. ¶ Humano generi. His, qui ratione reguntur. Nam id proprium eſt hominis. ¶ Per uia facta. A Chriſti, & diſcipulorum eius prædicatione. ¶ Nauibus. Varijs rectè viuenda regulis, ac præcipuè religioſæ vitæ. ¶ Fluctibus emenſis. Calcatis mundanis, & carnalibus delicijs. ¶ Pulſo prædone. Diabolo, & ſatellitum eius. ¶ Procella excuſſa. Imminentium perſecutionum, per patientiam ſuperatarum. ¶ Vada tuta. Portus æternæ beatitudinis. ¶ At Draco leuiatan. Lucifer, qui & tortuoſus ſerpens propter implicitas fraudes. & mille nocendi artes dicitur. Qui & Draco, & Leo. Propter inſidias tectas, & apertas perſecutiones appellatur. ¶ Supereſt. Deſcribendus. ¶ Freta.i. Populos innumerabiles.

Ecclc. 1.
Rom. 8.

Cunctaq; quis numeret? repentina viua profundo?
  Quis numeret, latis quæ generantur aquis?
Quot volucres cœlũm? quæ dant animantia terræ?
  Tot quoq; fœcundis pluraque dantur aquis.
Grandia cum paruis illic animalia viuunt,
  Quod mors eſt nobis, vita perennis eis.
Sunt mittes vaſto ludentes æquore piſces.
  Sunt quoq; terribiles dentibus, atque feri.
Sunt tamen humano generi freta peruia facta,
  Nauibus hùc illùc namque vehuntur aquis.
Fluctibus emenſis; pulso prædone; procella
  Excuſſa; fœlix qui vada tuta tenet.
At Draco Leuiathan ſupereſt horrendus, & ingens;
  Qui freta; qui ventos concitat ore graui.
Tantæ molis hic eſt effictos, vt alta profundi
  Poſſideat; magnas ſorbeat atq; rates.
Hunc tu formaſti, venientes æthere ſummo
  Illudant vt ei piſcibus & minimis.
Namq; velut quondam tecto eſt deprenſus ab hamo,
  Quem ſuper æthereа miſit ab arce Deus.
Eius & ex vtero reſeratis faucibus Orci,
  Eduxit prædam, quam fera ſorbuerat.
Sic quaſi per luſum, grandi quas ſorbet hyatu,
  Educunt Naues, nam patefacta via eſt.

B

¶ Ventos. Superbos principes, ac elatos hæreſiarchas. ¶ Ore graui. Perſuaſio eſt peſtifera. ¶ Tantæ molis. Ad litteram, de Balena & ingentiſſimo cete intellige. Qui mole corporea vaſtiſſimi eſſe dicuntur. Cæterum myſticè de magnitudine militiæ Diaboli hęc intelligenda ſunt. Quia Spiritus eſt malignus, nec habet corpus. ¶ Alta profundi. Romanam rempublicam ſignificare videtur, quæ olim erat innumerabilium domina populorum, & tota ab idololatria poſſidebatur. ¶ Magnas rates. Malè rectas Eccleſias contemptas, atq; religiones. Heu me miſerum. Vbi nunc ſunt florentiſſimæ olim, Eccleſiæ patriarchales Hieroſolomitana, Alexandrina, Antiochena, & Conſtantinopolitana. & totius Orientis, & Africæ? Omnes abſorptę ſunt ab hoc Dracone. Legi ego epiſtolas Diui Gregorij ad epiſcopos harum omnium directas. Nunc autem omnes deſolatæ ſunt. ¶ Venientes æthere ſummo. Et de Angelis, & de Spiritibus humanis hoc intelligi poteſt. Nam & Angeli, & homines à Deo directi Diabolo illudunt. ¶ Piſcibus & minimis.i. Simplicibus quibuſuis de faucibus eius ereptis. ¶ Namque velut. Rem obſcuram apertiùs exponit adducto exemplo. Porrò hic ponitur Doctrina diui Gregorij ſuper capite. xl. Iob. ſuper illis verbis. An extrahere poteris Leuiathan hamo? Et fune ligabis linguam eius? Leuiathan (inquit) iſte hamo captus eſt. Quia in redemptore noſtro, dum per ſatellites ſuos eſcam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. ¶ Tecto deprenſus ab hamo. Quaſi hamus quippe fauces glutientis tenuit: dum in illo & eſca carnis patuit, quàm deuorator appeteret. Et diuinitas paſſionis tempore latuit, quæ necaret. ¶ Miſit ab arce. Per lineam illam propaginis Chriſti ab Euangeliſta Mattheo duplicatam. Nam cum dicitur. Abraham genuit Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob. Cumque cæteri ſucceſſores interpoſito Ioſeph nomine vſque ad Mariam virginem deſponſatam deſcribuntur. Quaſi quædam linea torquetur. In cuius extremo incarnatus Dominus.i. hamus iſte ligaretur. Quem in his aquis humani generis dependentem aperto ore iſte cœtus appeteret. Sed hic hamus raptoris fauces tenuit, dum ſe mordentem momordit. ¶ Eius & ex vtero.i. Ex inferno,

C

Iob. 8.
Matth. 1.

qui

D qui vret Diaboli ideò dicitur. Quià quos ille decipiendo vorauerit, hic tenet incluſos, & ignibus excoquit. ¶ Prædam. Animas piorum ad Adam vſque ad latronem. Cui dixit. Hodie mecum eris in paradiſo. ¶ Fera. Diabo-
Luc. 23. lus fera truculentior omni. ¶ Sorbuerat. In limbo, qui & ſinus Abrahæ dictus eſt. Vnde Chriſtus exurgens, & in Cœlum aſcendens (teſte pſalte) captiuam duxit captiuitatem. ¶ Sic quaſi per luſum. Angeli, & prudentes prælati. ¶ Educunt naues. Eccleſias liberant, quas perſecutores penè deſtruxerant, aut hæretici deceperant. ¶ Patefacta uia eſt. Pœnitentiæ remedio. ¶ Piſces euomere. Peccatores reſipiſcentes & ad Deum ſuppliciter ingemiſcentes. ¶ Ore trifauci. i. Triplici tentatione, ad quas ceteræ reducuntur omnes. Hæ ſunt quibus & dominum Chriſtum tentauit, & victus coactus eſt prædam euomere. Superbia. ſ. Auaritia & gula. Vel eas tendit. De
Ioann. 2. quibus. Ioannes in Epiſtola. Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ.

Cogitur & Piſces, quos hauſerat ore trifauci,
Euomere interdum dira minante Deo.
Piſciculos, ridet ſuperùm chorus ille beatus
Dentibus exertas ire redire vias.
At magis irridet, cum faucibus inſtat apertis
Vt rapiat prædam, quæ fugit ante leuis.
Illudunt quoties capto? Cum ducitur ingens
Ante oculos Nauis, quam petit ore vorax.
Remigibus verò ſuperis citò labitur acta,
Et fruſtra dentes dentibus ille quatit.
Non tamen eſuriens ſemper ieiunus anhelat,
Nam rapit interdum, quæ datur eſca ſibi.
Nempe, Draco, & liquidis viuũt quæcũq; ſub vndis,
Quæq; colunt terras, aëra queque ſecant.
Eſcam nempe ſuam viuentia cuncta morantur,
Quam tu opportuno tempore cuique dabis.
Te tribuente Deus capient animantia cuncta,
Vnde trahant vitam, congrua quæq; ſibi.
Te pandente manum magnam, cui copia rerum,
Cuncta replebuntur mox bonitate tua.
At ſi quando manum merita compreſſeris ira,
Auerſa & facie nubilus eſſe velis.
Turbabuntur triſti mœrore relicta;
Cordaq; cunctorum victa dolore gement.
Spiritus illorum te præcipiente feretur
In tenues auras: corpora moxque cadent.
Protinus abſumet putredo cadauera; donec
In terram redeant corpora cuncta ſuam.
Mortua peccatis vtinam ſint corpora noſtra:
Auolet elatus noſter & ille typhus.
At nouus adueniat ſummo delapſus olympo,
Mortua qui foueat; Spiritus ille tuus.
Pneuma tuum ſpira; lenem placatus & auram
In nobis ſuffla mitis, & alme Deus.

¶ Euomere. E ſuo ſatellicio, & malorum corpore exire, vt in corpus Domini, quòd eſt, Eccleſia Sanctorum, tranſeat per conuerſionem. ¶ Dira minante Deo. Vt ceſſet ab eius infeſtatione. ¶ Piſciculos, id eſt. Humilium ſimpliciumq; monachorum, ſecularium q; rudium, ſed benè fidelium animas. ¶ Exertas. Denudatas, & apertas vias fallaciarũ eius. ¶ Faucibus apertis. i. Inſtantiſſima infeſtatione vrgentiſſimæ tentationis, & maximè per apertam perſecutionem, putans animas ad deſperationem poſſe attrahere. ¶ Prædam. Alicuius multitudinis, vt interdum euenit hoſtilitatis tempore. ¶ Leuis. Patienter omnia aduerſa tolerando, rerumque temporalium iacturam pro nihilo ducendo, quin & ipſas tamquàm impedimenta proiiciẽdo. Tũc
E enim. Cantabit vacuus coram latrone uiator. ¶ Ingens Nauis. Multarum animarum mercibus onuſta. Vt fit in noua populi, aut gentis ad Chriſtum conuerſione. Sicut olim factum legimus non ſolum Apoſtolorum tempore, ſed & diui Gregorij Papæ de gente Anglorum in Britannia, & Gothorum in Africa, & modò in ætate noſtra in India, vbi multi populi, ac Reges, & regna dicuntur ad fidem Catholicam conuerti. ¶ Remigibus ſuperis. Angelico ducatu. Et diuinarum auxilio gratiarum. ¶ Fruſtra dentes dentibus. Pulchra alluſione conatus Diaboli fruſtratos eſſe dicit. ¶ Eſuriens. Animarum pernitiem. ¶ Rapit interdum. Hei miſero mihi. Iam quatuor patriarchales Eccleſias cum innumeris ſuis populis abſumpſit, Vngariam inuaſit, Turcarum armis, & Germaniam atque Eluetios olim fideliſſimos ſanctæ matris Eccleſiæ defenſores, nunc autem lu-
F therana peſte infectos quotidie deuorat, & in aluum vaſtiſſimam traiicit. ¶ Datur. Ita poſcentibus malis eorum demeritis. ¶ Sub vndis liquidis. Myſticè. Tentatores hominum per varias carnalium voluptatum infeſtationes. ¶ Colunt terras. Per Auaritiam, & ambitionem principatuũ terrenorum. ¶ Aera. Per ſuperbiam. Mundanæ excellentiæ. ¶ Viuentia cuncta. Vniuerſalis ſententia vniuerſaliter accipienda, nec per myſticum ſenſum reſtringenda. Nam & beati in cœlo Spiritus, & terrena animantia, aereæq; volucres, & piſces ponti, homines, & dœmones à Deo cuncta ſibi congrua eſca paſcuntur. ¶ Compreſſeris. Nihil dando. ¶ Nubilus. Subiratus, morem regis alicui ex ſuis ducibus irati expreſſit, cum ei etiam ſtipendium negat. ¶ Spiritus illorum. Animantium cunctorum. ¶ Feretur. Diuerſimodè tamen, nam irrationabilium in elementum, vnde ſumptum fuerat, reſoluetur; rationabilium pro meritis, ac demeritis manens immortalis ad requiem, vel ad pœnam feretur. Sicut habemus in Euangelio. Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno: mortuus eſt pauper Lazarus, & portatus eſt ab Angelis in ſinum Abrahæ. ¶ Moxq; cadent. Hinc & cadauera dicta. ¶ Putredo. Corruptio, ſanies cum vermibus ſcaturiens. ¶ Terram ſuam. Vnde ſumpta ſunt. Iuxta illud. Memento homo, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. ¶ Mortua peccatis. Pulchra allegoria ex Apoſtoli dictis aſſumpta. Nam qui baptizati ſunt in Chriſto, mortui ſunt peccatis. Itaque
Roma. 6. debemus exiſtimare mortuos nos eſſe peccato, viuentes autem Deo. ¶ Corpora noſtra. Quando caſtigantur, & in ſeruitutem rediguntur. Hoc autem fit ab his, qui carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis. ¶ Typhus. Pompoſus ille faſtus, atque ſuperbia. Vocabulum eſt Auguſtinianum. ¶ At nouus adueniat. Mors eſt malorum veteris vitæ morum, depoſitio & reſurrectio nouorum. Hoc eſt aſſumptio melioris inſtitutionis vitæ ſecundum Chriſtum. ¶ Spiritus ille tuus. Qui. ſ. in pectora diſcipulorum deſcendens innouauit eos. Nam ex rudibus piſcatoribus excellentiſſimos fidei prædicatores ac ſapientiſſimos reddidit Doctores, æterniq; iudicis potentiſſimos aſſeſſores. ¶ Pneuma tuum ſpira. το αυτο μ. Idem dicit. Nam pneuma græca dictio eſt, quæ Spiritum ſignificat.

gnificat. ¶ Letentur autem. Adhùc & tertiò idem dicit. Nam & in Oreb locutus eſt Dominus. Ter autem id ideò repetit. Quia ter legimus in Euangelio, & in actis apoſtolorum datum eſſe ſpiritum ſanctum diſcipulis. Primò, quando poſt reſurrectionem inſufflauit in eos dicens. Accipite ſpiritum ſanctum, quorum rem: pec. Item in die Pentecoſtes. Et tertiò, poſtquam dimiſſi ſunt à principibus ſacerdotum, & orauerunt: vt daretur eis cum fiducia loqui verbum. Cumque oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati. Et repleti ſunt Spiritu Sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia. Hinc etiam & nos ter vngimur omnes. In baptiſmate, ante. ſ. & poſt. Ac tertiò Chriſmate ab epiſcopo. ¶ Cuncta. Bona opera. ¶ Orbis. Ex noua paganorum conuerſione ad verum Deum. ¶ Flamine tuo. Gratia Spiritus ſancti tui. ¶ Terrea. Rationalis vt hominū. Vel Eccleſia ex terrenis. Prius A

Cuncta creabuntur, facieſq; nouabitur orbis.
Tota reflorebit flamine ſparſa tuo.
Inclyta mutatis animis reparatio noſtra
Gloria ſit Domini, non mea, nonuè tua.
Nullius eſt hominum ſpecioſa nouatio noſtra:
Solius Domini gloria tanta Dei.
Sæclorum nullo delebitur ordine longo:
Hæc benè apud memores fama perennis erit.
Vnde ſuis operum Dominus lætabitur actis.
Nam benè ſiquid homo perficit, eius ideſt
Quo duce quicquid agunt rectè, peraguntq; fideles,
Iam non aſcribant id ſibi, ſed Domino.
Omnia qui in nobis operatur, & omnia nouit,
Grandia qui ſolus cuncta potenter agit.
Durius ex alto qui ſi deſpexit Olympo,
Ipſa tremit tellus, cordaq; noſtra pauent.

hominibus collecta. ¶ Inclyta gloria ſit Domini mea, nonuè tua. i. Nullius particularis hominis, & ſi excelſi prædicatoris. Quid enim eſt Apollo? Quid Paulus? Quiduè Cephas? Miniſtri Domini cui credidimus. Vnoſquiſq; eorum ſicut donauit ei Dominus. ¶ Mutatis animis. Diuina inſpiratione ad eorum prædicationem. ¶ Reparatio noſtra. Chriſti ſanguine cauſata, in cuius nomine baptizati ſumus. ¶ Hominum. Operi, aut ſapientiæ attribuenda. ¶ Nouatio noſtra. Qua veterem hominem cum actibus ſuis depoſuimus. Et nouū induimus, qui ſecundum Deum creatus eſt. ¶ Delebitur. Ipſa gloria Domini, quam dixit ſeſe alteri minimè daturum eſſe: Gloria Domini, (inquit) meam alteri non dabo. ¶ Memores. Accepti à Deo multiplicis beneficii, creationis, redemptionis, peccatorum remiſſionis, gratiæ collationis, ſpei quoque futuræ gloriæ, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Suis operum actis. i. Actionibus operum ſuorum. Ipſe ſiquidem præcipuus eſt opifex, & artifex. Nos verò cooperatores eius. ¶ Sed Domino. Neq; enim ſufficimus aliquid cogitare à nobis, quaſi ex nobis. Item ſine me (ait) nihil facere poteſtis. ¶ Operatur. Bona. ſ. quæ nos agimus. ¶ Omnia cernit, mala. ſ. opera noſtra, quæ ſine ipſo nos miſeri facimus. Nec enim malorum autor eſt Deus, ſed bonorum. Videt ea tamen, vt iudex ad puniendum ſeruando decorem iuſtitiæ. ¶ Durius. Sicuti videtur nobis. Propter duriciem cordis noſtri. ¶ Deſpexit. Aut deorſum aſpexit, vel contempſit elatam animorum noſtrorum ſuperbiam, propter quam recaleſcimus. ¶ Tremit tellus. Vt in ipſa Chriſti paſſione, & reſurrectione, ac deinceps multoties. Nam & ego dum eſſem mantuæ tempore quo Rex gallorum captus eſt ab exercitu Karoli imperatoris quinti in liberatione Papiæ ab obſidione Gallica, magnum ſenſi fieri terræmotum, quo pauefacti ſumus. ¶ Fremit. Dum intonat. ¶ Fulgura multiplicat. Ex frequenti nubium colliſione. ¶ Omne ſolum. Etiam fortium pectora virorum. ¶ Viſcera. Montium ſaxa ſunt. B

Aere cumq; fremit, rugiens & voce minaci
Fulgura multiplicat, concutit omne ſolum.
Horribili, & celſos cum tangit fulmine montes
Viſcera pulſa tremunt; ardet & intus humus,
Sulphureo videas horreſcere & aera fumo,
Viſaq; terribilis ſcandere flamma procul.
Aſt ego cantabo Domino noua carmina laudum,
Dum mea cœleſtis ſpiritus oſſa reget,
Pſallere docta manus longo nec deſinet æuo;
Dum mihi vita Deus; dumq; ego viuo Deo.
Dulce meum eloquium ſit ei; & confeſſio grata,
Sint iucunda Deo carmina noſtra precor.
Delectabor enim ſuper omnia dulcia vitæ
In Domino, vt mecum pſalmus, & hymnus eat,

¶ Ardet & intus humus. Vt in montibus Siciliæ. ¶ Sulphureo fumo. Maximè ex Ethna. ¶ Procul. Vt à catinenſibus tempore, quo adimpletum eſt illud Elogium angelicum, inſculptum tumulo beatæ Agathæ. Mentem ſanctam ſpontaneam, honorem Deo, & patriæ liberationem. Etenim anno poſt altero, cum eructaſſet mons æthna incendium tam vaſtum, vt torrentem flammæ diceres, quo impetu vaſto deſcendente verſus vrbem prædictam, metuentes totius vrbis diſpendium, ciues cucurrere ad ſepulchrum diuæ Agathæ. Et inde arrepto pendenti velo, contra aduolantem flammam appoſuerunt iuxta quod ignis ſeſe continuit, nec vlterius proceſſit. Lege hiſtoriam paſſionis eius. Hæc ad literam. Myſticum autem ſenſum in orbis conuerſione ad apoſtolicam prædicationem, inueſtiget lector omnia. neque enim ſunt aperienda vt remaneat aliquid in quo vnuſquiſque ſeſe pro modulo ingenii exerceat. Siquidem Apoſtoli, intonuere minis, fulſere miraculis, pluere doctrinis, eiaculauere fulmina necis, & excommunicationis in rebelles & hypocritas. ¶ Aſt ego. Vates ipſe volens Deo gratus eſſe, proponit ſemetipſum in exemplum cæterorum. ¶ Noua carmina, hæc quæ legistis innouata. ¶ Reget. Et poſtea quid? multò melius. Quia nunc corpus, quod corrūpitur, aggrauat animam & impedit ſenſum multa cogitantem terrena inhabitatio. ¶ Longo æuo. ideſt. Eterno Nam qui habitant in domo tua domine in ſæcula ſæculorum laudabunt te. ¶ Vita deus. Etenim ſicut anima eſt vita corporis. Sic & animæ vitæ Deus eſt. ¶ Viuo Deo. Et quis eſt qui viuat Deo? Niſi Is, cuius uita eſt Deus. Eſt autem Is, qui ſeruat illius mandata. ¶ Eloquium. Laudum. ſcilicet. ¶ Confeſſio grata. Peccatorum. ſ. Veluti illius publicani, qui dixit. Deus propitius eſto mihi peccatori. Eſt etiam confeſſio laudum, ut ea. Confiteor tibi pater. Quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis &c. ¶ Dulcia uitæ. itē, alibi. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel C

Sap. 9.

Luc. 18.

Atpeccatores, quibus eſt iucunda voluptas
  Labilium rerum noxia, deficiant.
Sic precor, à terra cuncti tollantut iniqui.
  Vt non ſint; in eis nec ſit iniquus amor.
Impietas oro penitus perdatur iniqui,
  Abſterſa macula reſtet vt ipſe pius.
Dicat vt Is mecum iam fœlix: eruta mortis
  O'anima, à tenebris tu benedic Dominò.

D ori meo. ¶ Pſalmus, & hymnus est. Bona operatio ex hilaritate cordis procedens. ¶ Labilium rerum. Earum, ſ. quæ vident oculis corporalibus. Nam (vt ait Apoſtolus,) quæ videntur tranſitoria ſunt; quæ verò non videntur æterna. ¶ Noxia. Quia immoderatè concupita, mortem afferunt æternam, multo magis immoderatus earum rerum vſus. ¶ Deficiant. A tam mala concupiſcentia caducarum rerum. ¶ A terra. i. Ab amore, & affectio-
Prou.12. ctione terrenorum. ¶ Vt non ſint. ſ. amplius iniqui; quod prius erant. Iuxta illud alterius prophetæ. Verte impium, & amplius non erit. ſ. impius. ¶ Nec ſit. Subaudiendum eſt in eis. ¶ Iniquus amor. Iniquitatis amor per Endiadin figuram. ¶ Impietas oro &c. Expoſitio eſt ſupradictorum. Nam poetæ ſeipſos interdum exponunt, ſi paulò obſcurius animaduertunt rem quampiã cecinisse, quando volunt eam paſſim à cunctis intelligi præſertim cum vident admodum vtilem fore intellectum. ¶ Abſterſa macula. Sic & hic idem pſaltes pro ſemetipſo orauit cum factus eſſet impius, adulterij. ſ. ac homicidij reus. Aſperges (ait) me Domine Iſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. ¶ Dicat vt is, Impius ad Deum conuerſus, & à maculis peccatorum per pœnitentiam emundatus, & humilis Chriſti ſanguine aſperſus, qui eſt aſpergi Iſopo atque mundari, lauari & ſuper niuem dealbari. ¶ A mortis tenebris. Quæ ſunt interiores tenebræ? Niſi peccata infidelitatis, ac ignorantiæ? ab his tenebris, qui non fuerit (dum viuit) erutus, poſt mittetur in exte-
E riores tenebras, vbi eſt frigus, & ſtridor dentium. Oremus ergo continuè, vt ab his tenebris eruti ad æternam lucem peruenire valeamus; vbi perpetuò illi gratias agamus, Benedicamus, laudemus, & exaltemus in ſæcula ſæculorum. Amen.

ODE CIIII. PSALMVS CIIII.
Confitemini. I.

ALleluia. Αινεῖτε θεόμ: laudate potentem,
  Atque inuiſibilem magnificate Deum.
Confiteare Deo, Dominoq; Eccleſia ſancta;
  Inque tuum auxilium nomen amando voca.
Excelſas inter gentes magnalia geſta
  Propagare iuuet, miraq; facta Dei.
In populis hymni modulata voce ferantur,
  Pſallite cantantes, tangite plectra manu.

ALleluia Αινεῖτε θεόμ: Laudate potentem. Titilus Pſalmi huius ex initio verſus, patet quia geminatum eſt Allel uia, quo inuitamur ad Laudandum, & confitendum Domino Deo, per beneficiis antiquo populo collatis, maximè in exitu de Aegypto, & hoc ad literam. Nobis verò multò magis Laudãdus eſt Deus per erutione noſtra ex tenebroſo infidelitatis errore. Quo tenebantur captiui maiores noſtri gentiles, idololatriæ vinculis alligati. & hoc allegoricè: tertiò inuitantur etiam peccatores ex populo fideli, ad laudem & magis ad confeſſionem: quia maximo Dei beneficio eruuntur ab obſcuro carcere peccatorum, in quo tenebantur captiui, vinculis propriæ conſcientiæ alligati. Vnuſquiſq; itaque eligat, quem mauult intellectum. Nos enim allegoricum interpretando ſequemur. Quia hyſtoricus ſatis ex litera patẽs eſt: moralis vero facilè ex allegorico conijcietur. Nã pp hos tres intellectus, trib. linguis in his duobus primis verſib. ter inuitamur ad laudãdũ Deũ. Dicit igitur Hebraicè. ¶ Alleluia, quod eſt laudate inuiſibilem, & ſubauditur Deum. Ia. Si quidem eſt vnum de nominibus Dei, nulli alij conueniẽs. Et ſignificat inuiſibilem. Alleluia, vero verbum eſt ſignificans laudate. ¶ θεόμ. Græce. Laudate Deum, latinæ. Qui cum ctavidet; & à nemine videtur maximè quanta eſt ſua eſſentia; propter incapacitatem creaturarum. ¶ Laudate potentem &c. Iam noſtis omnes Latinam hanc
F eſſe locutionem. Debent autem Chriſti Sanguine redempti præcipuè, Laudare Deum, quia non habent vltra, quæ Deo pro immenſis eius Beneficijs reddant, niſi laudes, & gratiarum actiones. Non quòd his indigeat Deus, ſed quia in mentibus gratis ſibi complacet, atque his delectatur. Quæ tamen omnia redeunt in noſtram vtilitatem. Nam deuota laudatio, & grata accepti beneficij gratiarum actio, eſt alterius Beneficij tacita petitio; eo q̃ diſponat animum donatoris ad ea conferenda, tamquam benemerito, & grato. ¶ Magnificate Deum. Dixerit quiſpiam apprimè doctus, & argutus ex his ſciolis, quonam pacto minimus poterit maximum magnificare? Tribus modis magnificatur Deus, corde, lingua, & operibus. Corde quidem, vt docet diuus Ambroſius, credendo in eum, & ornando animam multis ac magnis virtutibus bonisq. moribus. Ore vt modo in pſalmo, & in alijs multis canticis: operibusq; melioribus. Nam libentiſſimè cor intuetur Deus, Libentius animam in ſenſibus corporis benè rectis linguamq; ſua verba reſonantem. Laudemus itaque Dominum, quia redemit nos. Sanguine proprij filij. ¶ Eccleſia ſancta. Allegoricè, ex Iudæis atque gentibus collecta. ¶ Magnalia geſta. Non ſolùm ea, quæ pro hebræis olim geſſit. Sed & quæ per ea ſignificabantur gerenda ad noui populi conuerſionem, & ædificationem. ¶ Propagare. Dilatare per omnes populos. ¶ Miraque facta Dei. De quibus infra. ¶ Hymni. Laudes Dei ſunt metrico carmine certa quadam muſicæ ratione vt cantentur compoſiti. Quales ſunt illi. Conditor alme ſyderum. Item vt queant laxis reſonare fibris. ¶ Pſallite cantantes. Myſticè, dulcis eſt in auribus Domini ea cantilena, quæ creditur id, quod ore canitur, & operando manibus impletur. Hæc ſunt cythara, vox, & pſalterium. ¶ Priſci patres. Moyſes & prophetæ, ¶ Apud gentes. Omnes. Non ſola amplius in Iudæa, vt olim dicebatur. Notus in Iudæa Deus. Sed ut nunc laudent Dominum omnes gentes, & collaudent eum omnes populi. ¶ Sanctum
Phil. 2. nomen, Ieſu Chriſti, de quo ſcriptum eſt. Vt in nomine Ieſu omne genuflectatur cœleſtium terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Ieſus eſt in gloria Dei patris. Neque eſt aliud nomen ſub cœ-
Act. 4. lo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in N. D. I. Ch. ¶ Studere. O vos diſcipuli Domini. Et ſucceſſores eorum. ¶ Quærentum. Dominum Ieſum, non quomodo quæſierunt Iudæi, vt perderent. Quibus dictum eſt.
Ioan.7. Quæretis me, & non inuenietis; & quò ego vado, vos non poteſtis venire. Sed quomodo quæſierunt apoſtoli, vt

hic pſaltes. Et Eſaias. Quærite (inquit) Dominum, dum inueniri poteſt inuocate eum dum prope eſt. ¶ Quærite ſollicíti. Magis quàm terrena, ipſe enim in Euangelio nos monuit dicens. Nolite ſollicíti .i. Anxij eſſe animæ ue ſtræ dicentes quid manducabimus, aut quid bibemus, neque corpori ueſtro, quid induamini: & reliqua. ¶ Seſe offerret. Sicut Magdalenæ, & alijs mulieribus quærentibus eum mortuum in ſepulchro, & ecce uiuus à reſurre ctione ſeſe illis obtulit inueniendum oſculatæ ſunt. Esa.55. A Matth.6. Matt.28.

Omniaq́ue intrepidi pſallendo mira referte
  Facta Dei: priſci quæ cecinere patres,
Carminibus veſtris quàm ſit laudabile nomen
  Eius: apud gentes pangere nitimini.
Laudibus, & modulis vt ſanctum nomen adorent,
  Omnes hortari mente ſtudete pia.
Pectora quærentum dominum lætentur, & vnà
  Quærendo exultent, qui cecinere prius.
Quærite ſolliciti, ſeſe offeret inueniendum,
  Quærite; quò longas ducitis vſque moras?
Quærite Dilecti faciem; quærentibus vltrò
  Obuius occurret: quærite, ſemper adeſt.
Non opus eſt alas velocibus addere plantis;
  Sed magis affecti cordis amore pio.
Non artus tremulos quaſſat, non membra fatigat
  Hic animi curſus nobilis, atque leuis.
Non facit inualidos, non corpus robore priuat,
  Non arterias halitus inde grauat.
Quin magis infirmos artus corroborat; addit
  Debilibus vires; tollit ad aſtra graues.
Inſuper æetherea recreatur anhelitus aura
  Liberior ſolitas itq́;, reditq́; vias.
Quærite mente Deum, memores eſtote viarum
  Quærentes illum, quas tenuere patres.
Et reminiſcimini; quæ, quantaq́; ſigna patrauit
  Illorum in medio prodigia atque noua.
Admiranda quidem memoratu, digna relatu,
  Nec minus exiſtunt omnia facta Dei.
Conſilia alta Dei vobis, reſponſaq́; ſacra
  In mentem veniant, iuſtaq́; iudicia
Vos inquam, appello, quos verum ſemen Abrami
  Non caro, vel ſanguis, ſed facit eſſe fides.
Illum pura fides ex ſeruo fecit amicum;
  Multigenæ gentis conſtituitq́; patrem.
Vos ſincera fides, ſimiliſq́; imitatio morum,
  Vt genitos tronco conſeret in patrio.

¶ Moras. Nimis procraſtinando. ¶ Dilectâ faciem. In quam deſiderant angeli proſpicere. Hæc eſt enim ſpes præmij noſtri, vt qui modò videmus tamquàm in ænigmate per ſpeculum, túc cum uiſuri ſumus facie ad faciem, ſecũdum Paulum, & ſecundum Ioannem, ſicuti eſt. ¶ Obuius occurret. In Spiritu per gratiarum collationem. ¶ Quærite ſemper. Vſque ad ſupremum uitæ halitum. Donec pleniſſimè inueniatur, & ſecuriſſimè teneatur. Toties iccirco monemur eũ quærere. Quia dum uiuimus, ſæpè ſe ſe nobis ſubtrahit. Interdum culpa noſtra, & interdum ad vtilitatem noſtram pro augumento deſiderij, & ardoris amoris ſui. Sumus enim uos natura gelidi, uide & deſides efficimur. Hinc & habita dona paruipendimus, interdumque faſtidimus. Verum ex ſubtractione eorum dolemus, & dolendo accendimur eorum deſiderio. Sit nobis exemplo mulier, quæ amiſſa dragma totam euertit domũ, nec quieuit donec inuenit: Sic & nos facimus circa gratiam Domini amiſſam. Conſcientiam euertimus, nec quieſcimus donec in nos redeuntem aduertimus. ¶ Cordis affecti. Ardenti deſiderio. ¶ Arterias. Meatus uocis. ¶ Halitus. Spiritus ex aere qui ſumitur, & redditur. ¶ Grauat. Hactenus defectus, qui ex proprio curſu ſolent euenire, dũ aliquem amicum chariſſimũ quærimus amiſſum. Nunc enumerantur beneficia collata ex hoc ſpirituali curſu animæ, dum quærit Deum. ¶ Aetherea aura. i. Spiritus ſancti gratia. ¶ Viarum. Mandatorum eius, quibus laetis ad Deum aſceuſus. ¶ Patres. Prophetæ, & Apoſtoli. ¶ Quæ. i. Quam grauia. ¶ Signa. Nam miracula in Aegyptios facta adeò ſtupefecerunt eos. Vt dixerint, fugiamus Iſraelem, quia Dominus pugnat pro illis. ¶ Quantaq́;. Ad magnitudinem ſignorum, quæ uerò, ad grauitatem ſupplicij. ¶ Nec minus. Subaudi digna, immò magis, vt & in aliorum notitiam poſſint deuenire. ¶ Conſilia alta Dei. i. Profunda, atq; inueſtigabilia. Iuxta illud apoſtoli. O altitudo ſapientia, & ſcientia Dei quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. ¶ Reſponſaque ſacra. Vatum priorum uaticinia, de ſaluifero rege uenturo, & de humani generis futura redemptione per eum. ¶ Iuſtaque iudicia, De reprobatione multorum Iudæorum. Et aſſumptione populorum gentium, Item de ſuperborum, atque phariſæorum depoſitione, & de humilium piſcatorum exaltatione. Et rurſus de diuitum exinanitione ſapientum huius mundi, & de repletione eſurientum ſtultorum. Quæ omnia prædixerant antiqui uates. ¶ Nõ caro uel ſanguis. Ita & Ioan. in Euange. Qui non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt. ¶ Sed facit eſſe fides, Sic & Apoſtol. Non qui filij carnis hi filij Dei. Sed qui filij ſunt promiſſionis æſtimantur in ſemine. Et alibi, ſicut credidit Abraam Deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, ſic & nobis credentibus fides reputabitur ad Iuſtitiam. ¶ Patrem. Vnde, & immutatum eſt ei nomen. Vt qui prius Abram dicebatur. i. Pater excelſus Modò Abraam vocetur. Quòd eſt pater multarum gentium. ¶ Morum. Licet multa fuerint in hoc homine laudabilia; præcipuè tamen prompta obedientia, qua & domum patris cum patria; & cognatione deſeruit, ſuitque peregrinus toto tempore vitæ, & qua proprio filiò non pepercit propter Deum. Virtus autem hoſpitalitatis, atque humilitatis cum viua fide in eo mirabiliter effulgebant. Tales mores uos etiam & filios Abrahæ .i. promiſſionis, & commendabile Deo, atque hominibus reddent. ¶ Conſeret in patrio trunco. i. Faciet reputari, atque connumerari inter filios Abrahæ, quibus promiſſa eſt hæreditas regni cœleſtis. Eſt autem alluſio ad id, quod ait Apoſtolus de oleaſtro conſerto in bonam oliuam, propter fractionem ramorum. ¶ Cædier. i. Imolari, ſiue per martyrium, ſiue per mortificationem carnis in vigilijs, ieiunijs, laboribus & alijs Eccleſiaſticis diſciplinis, vt ſpiritui poſſit eſſe ſubiecta. Hi ſunt qui carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs. Hi ſunt, qui tollunt crucem ſuam, & ſequuntur Dominum. ¶ Iſaaon. Cui pater perſuaſit poſt immolationem corporis ſui, iterum reſurrecturum eſſe, vt verbum. Domini viuificaretur in eo. Quo promiſerat multiplicandum ſemen eius, vt ſtellas cœli, & arenam Maris. Qua ſpe facilè paſſus eſt iuuenis. xxx. ann. à ſene patre. Centenario & ſupra pro hoſtia

1.Cor.13 MDCC. B Rom.11. C Rom.9. Gal.3. Rom.11

D alligari, atque imolari, ſi Deus permiſiſſet: Videte hyſtoriam in lib. Geneſis. ¶ Supplantatio fratris iniqui. i. Diaboli. Senſus eſt: ſicut appellatus eſt Iacob. Quia ſupplantauit fratrem Eſau ſurripiẽdo paternam benedictionem,

Geo .22. atque perſequens hæreditatem. Sic & vos Iacob filij reputabimini ſi ſupplantaueritis Diabolum ſurripiendo illi ęternam hæreditatem. Supplantamus autem Diabolum, quando illo ſuggerente ſeſe offert vobis aliqua opportuna peccandi occaſio. Per quam is putat vos omnino facinus ſuggeſtum admiſſuros. Et tamen diuina aſpirante, gratia libenter à vitio abſtinemus. Sic Ioſeph caſtus oblata adulterij opportunitate abſtinendo ſupplantauit inimicum. Sic & oblata occaſione vlciſcendi in inuidos fratres abſtinendo ſupplan-

Gen .39. tauit inimicum. Sic & Dauid parcendo vitæ Sau-

Gen .42. lis. ¶ Et vota ſoluta pia. Quæ in baptiſmo voui-

1.Reg.24 mus. Abrenunciantes Diabolo, & operibus, ac pompis eius. Vel quæ in habitu aſſumptæ religionis pollicẽtur regulares Obedientiam. ſ. caſtitatem & paupertatem. Sicut & Iacob perſoluit votum, quod vouit Domino dicens. Si fuerit Dominus mecum. & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo: & dederit mihi panem ad veſcendũ, & veſtimentum ad induendum, reuerſusq; proſperè ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum: & lapis iſte, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei. Cunctorumque quæ dederis mihi, decimas dabo tibi. ¶ Præque omnibus

E vnùm. Quia impoſſibile eſt ſine fide placere Deo. Vnde & oportet accedentem ad Deum, primum credere quòd ſit: & ꝙ inquirentibus ſe remunerator ſit. ¶ Iudicia illius. Recta quidem licet occulta nobis. ¶ Pacti fœderis. Et antiqui, & noui teſtamenti. ¶ In geneas. i. Generationes. Nos finitus pro infinito. ¶ Fidei. Videlicet qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. ¶ Memorat. Per expoſitores, lectores, & cantores Euangelij. ¶ Teſtamenti. i. Promiſſionis. Quia. ſ. in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Semen autem hoc Chriſtus eſt. Cum omnibus Chriſtianis ad ſe pertinentibus. ¶ Ad Iſacon. Locutio familiaris diuinæ ſcripturæ vt & alibi. Iuſiurandum quod iurauit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe nobis. Item alibi. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham, & ſemini eius in ſæcula. ¶ Olim. Poſt mortem patris ſui, dum peregrinaretur in geraris, & pararet deſcendere in Aegyptum propter obortam famem. Apparuit ei Dominus, monuitque ne deſcenderet in Aegyptum, ſed maneret ibi. Confirmauitq; quæ facta & ante Abrahæ pacta promiſſa fuerant. ¶ Filius. ¶ Iſaci. Qui fuit Abrahæ filius. ¶ Atque: Nepos Abrahæ. ſ. & filius Iſaci. ¶ Ab ortu. Namque naſcens plantam pedis fratris Eſau manu tenebat. Hinc & ſupplantator eſt appellatus. ¶ Supplantato. In ſurripienda benedictione. ¶ Certa ſub imagine. Deus enim verè in ſui ſubſtan-

F tia eſſentia ſeu natura inuiſibilis eſt oculis corporalibus iſtis, atque mortalibus. Et propterea dixit: Non videbit me homo, & viuet. & teſte Ioanne. Deum nemo vidit vnquam. Verùm quando voluit apparere patribus antiquis, aſſumebat ſibi aliquam ſpeciem viſibilem, ſiue humanam, ſiue ignis, ſiue cuiuſuis alterius rei. Iacob quidem viſus eſt in humana ſpecie. Et propterea dixit. Vidi Dominum facie ad faciem: & ſalua facta eſt anima mea. ¶ Hæc regna. Peregrinationis tuæ. Cananeorum. ſ. Iebuſeorum cæterorumq; adiacentium populorum. De quibus in Libro Ioſue. ¶ Tibi. i. Generi tuo per hæc autem regna, myſticè intelligenda ſunt regna cœlorum. Vnde eiectæ ſunt dæmoniorum innumeræ phalanges. ¶ Arua gigantum. In quibus olim fuere gigantes viri ſtatura proceri, & bellicoſiſſimi. Quibus viri Iſraelitici comparati, locuſtæ videbantur. Per hos autem magna magnorum ſpirituum potentia ſignificatur. Si à Domino permitterentur nocere quantum valent, & quibus vellent, in vna die perderent humanum genus. Verumà Deo ſub fræno velut equi calcitroſi compeſcuntur. ¶ Funiculus. i. Partita vniuſcuiuſque hæreditatis portio. Eo quòd per funiculos longè latèque per tractos arte geometrica terræ partiebantur. Vt in ſupradicto Ioſue videre licet. Myſticè ſignificat vnumquemq. recepturum in æterna hæreditate, ſecundum opera, laborem atque merita ſua, condignam portionem. ¶ Multi. Puta. LX. ¶ Oppidulum. Sichem, quem per inſidias (cũ aperto marte non poſſent, filij Iſrael deuaſtarunt in vltionem Dinæ ſororis à filio regis vi raptæ & ſtupratæ. ¶ Indigenæ. Inde geniti, ſed peregrini & aduenæ. ¶ Auxilium. Ad expugnandos & propellendos hoſtes. ¶ Subſidium, ſi ab alijs oppugnarentur, aut obſidione iura premerentur. Sic

Vos (inquam) appello, quos ſacræ cædier aræ
  Iſacon vt quondam ſpes rediuiua facit.
Vos, inquam, quos ſupplantatio fratris iniqui
  Electos facit, & vota ſoluta pia.
Hoc vnum meminiſſe decet, præq; omnibus vnum:
  Cunctorùm nobis eſſe Deum, & Dominum.
Iudicia illius terram diffuſa per omnem,
  Et bonitate eius cuncta repleta fore.
Sicut & ipſe Deus ſæclum dignatur in omne,
  Nobiſcum pacti fœderis eſſe memor.
Mille quoq; in geneas fidei ceu nobile verbum
  Mandatum nobis quotidie memorat.
Vt teſtamenti reminiſcitur eius: Abramo
  Quod ſe olim nouit diſpoſuiſſe patri.
Vt iuramenti meminit quod cœlitus olim
  Oblatæ proli ſe meminiſſe videt.
Vtq; recordatur, proprio quod ore ſtatuti
  Amborùm excepit filius, atque nepos.
Qui quoniam fratri ſupplantaturus ab ortu
  Haud dubia exhibuit ſigna: Iacobus erat:
Hoc ſupplantato, quoniam cum milite cœli
  Colluctando diu fortis athleta fuit.
Quodq; Deum certa voti ſub imagine compos
  Viderit, Iſrael amodò nomen habet.
Huic teſtamentum pepigitq; fidelis in æuum.
  Æternum: dicens hęc tibi regna dabo.

Hæc Chananæorum tellus, hæc arua gigantum
  Funiculus veſtræ pinguia fortis erunt.
Fœdera cum fierent, nec erant hoc tempore multi:
  Oppidulum vt poſſent vix ſuperare manu.
Indigenæ nec erant, adiuncti ſanguinæ regi:
  Vnde his auxilium, ſubſidiumùe foret.
Incolæ erant, varijs peregrinabantur in oris,
  Vt profugis nulquàm certa relicta domus,
In gentes alias alia de gente migrabant,
  Atq; remigrabant inde iubente Deo.
Ignotum ad populum tentoria ſæpè profecti
  Pandebant alio fixa, refixa loco.

& homines

&c homines io terra geniti, &c de terra plaſmati-Non ſunt ſuperæ regionis Indigenæ ciues, ſed aduenticij. ¶ In alijs A oris. Inferæ regionis huius, quæ vallis miſeriæ non immeritò appellatur. ¶ Certa domus. Non quò ad affectionem ædificantium domos Luteas, & alta palatia, qui ſolent dicere, Hæ nobis certæ ſedes, requies hæc certa laborum, quam noſtræ fecere manus. Veruntamen plerumq; eis dicitur, ſtulte hac nocte repetent à te animam tuam. Hæc quæ paraſti cuius erunt? Ah quantus dixit, Barbarus milles. Hæc mea ſunt, veteres migrate coloni. Ah quoties in aula regia nutritus in ſtabulo, uel in Sterquilinio moritur. Hæc diximus quo ad allegoricum ſenſum, ne quis exiſtimet etiam hic ſe non eſſe peregrinum. Cum Rex & propheta de ſe dixerit. Nam & ego peregrinus ſum, & aduena ſicut omnes patres mei. Et Apoſtolus. Quamdiu uiuimus peregrinamur, à Domino. ¶ In gentes alias. Alia de gen. mig. de Vr caldæorum primum, in Meſopotamiam Syriæ. Inde in terram Cananeorum. Atque illinc interdum in Paleſtinam & interdum in Aegyptum, vnde & in terram Canaan iterum atque iterum regrediebantur. ¶ Inſurrexiſſent homines. Subaudiendum eſt, in eos. q. d. non inſurrexerunt metu Dei protectoria eorū Gen. 35. abſterriti, ſed & ſi inſurrexiſſent, veh illis. Hoc autem dixit, quia aliquando voluerunt inſurgere aduerſus eos, ſed cohibiti ſunt à Domino. Sicenti poſt deuaſtationem Sychimorum. Recedente inde Iacob cum omni domo ſua; vt aſcenderet, & habitaret in Bethel, ubi aliàs votum nouerat. Terror Dei inuaſit omnes per circuitum ciuitates: & non ſunt auſi perſequi recedentes. ¶ Reges. Aegypti, & Geraræ palæſtinorum. Cum auſi fuiſſent rapere Sarai vxorem Abraam, credentes ſororem eius eſſe, vt ſibi ipſis uxorem aſſumerēt. ¶ Nocturna voce. Hoc factum eſſe Abimelech regi Geraræ narrat hyſtoria geneſeos, quam hic uidere poteris. ¶ Paterentur. Difficultatem. ſ. coeundi, & pariendi. cap. 20. ¶ Audaces. In malum, pro eo quod eſt temerarij. atque præſumptuoſi. verba ſunt Domini increpantis eos, qui illis erant moleſti. ¶ Chriſtos. i. Vnctos mihi in prophetas unctione ſpiritali. Ex hoc loco arguunt doctores nomen Chriſtianorum non eſſe nouum, nec temerè vſurpatum, ſed antiquiſſimum; & à diuina ſcriptura comprobatum. Nam ſi perfectiores antiqui patriarchæ inuiſibiliter à Deo in prophetas vncti Chriſtorum nomine ſunt vocati; ſed & Cyrus perſarum Rex alienigena, quia tipum Chriſti, geſſit, à Domino vocatus eſt Chriſtus, quanto magis nos ſerui ueri Chriſti, qui unctus eſt à Deo præ participibus ſuis, iuremerito appellamur Chriſtiani? Cum & nos ipſos in reges, ac ſacerdotes unxerit, non ſolùm viſibiliter per miniſtros ſuos: ſed & inuiſibiliter per ſemetipſum intus in anima? ¶ Torum. Eo quòd vxores abſtulerant aut forſan auferre parabant, earum pulchritudine ſuccenſi. ¶ Annona. Prouentus frugum annuus. ¶ Fames. Ter hanc memorat ſacra hiſtoria regiones Cananæorum uexaſſe, & ob B

Inſurrexiſſent homines? mox arce tonabat
  Protector Deus; & corripiebat eos.
Sæpè etiam afflixit reges, populosq; minaces:
  Tentarent animo ne, vel obeſſe malo.
Dum torquerentur nocturna uoce monebat
  Ceu pater afflictos; cut paterentur ea.
Audaces nolite meos contingere Chriſtos,
  Nolite illorum commaculare torum.
Dente meos rabidi nolite laceſcere ſeruos,
  Aut probris mentes dilacerare pias.
Vatibus inq; meis, mea qui præconia docto
  Ore canunt, fieri quæq; maligna veto.
Compulerat ſiquidem ad terras migrare iacentes
  Annona, & Domini uoce vocata fames.
Percitus humano ſcelere & contriuerat eſcam;
  Quæ firmamentum eſt cordis; & omne virens.
Vt noſſent populi, quanto diſcrimine ſeruos
  Gentibus à reliquis iudicet ipſe ſuos.
Miſerat ante virum, qui illis alimenta pararet,
  Quantaque ſufficerent, adueniente fame.
Hic vir Ioſephus ſapiens, hic prouidus ille eſt;
  Cui data venturi præſcia mens fuerat.
Inuidia fratrum foueam defoſſus in imam
  Vix inde emerſit, mancipium vt fieret.
Venditur externis; Nili transfertur ad vndas,
  Seruitij durum ſuſtinuitque iugum.

id patres antiquos coactos fuiſſe in Aegyptum, ſiue alibi peregrinari. Semel tempore Abraam, & iterum tempore Iſaac, & tertiò in ſenectute Iacob. Quando dominante Ioſeph in terra Aegypti coacti ſunt fratres eius ad illum deſcendere pro alimonijs. ¶ Percitus. Promotus, & prouocatus. ¶ Humano ſcelere. Hæc eſt cauſa flagellorum Dei. Famis peſtis, atque belli. ¶ Quanto diſcrimine. Quanta differentia, quia alijs fame pereuntibus, uel ſaltem tabeſcentibus, prouidet ſuis abundantem uictum. ¶ Ante virum. Ioſephum verè uirum multa uirtute præditum. Quod ſupra generaliter tetigerat, nunc ſpecialiter exequitur de prouiſione facta populo ſuo tempore famis VII. annorum, quæ non ſolum chananeorum terram, ſed & ipſa oppreſſura erat Aegyptū. C ¶ Ioſephus. De hoc uiro vide hiſtoriam in libro Geneſeos. ¶ Præſcia mens. Per ſomniorum interpretationem, nō Gen. 39. & 40. quorumcunque, quia multa uana ſunt, nec curanda; ſed eorum tantùm, quæ à Deo immittuntur. Quæ autem ſint, ia, cui data eſt gratia interpretandi, habet munus & diſcernendi. Vidi alias talem fieri diſtinctionem ſomniorum. Quia quædam procedunt ex nimia repletione cibi, vel potus: alia contra, ex nimia inedia, ſeu uacuitate; nonnulla ex nimia curarum anxietate; aliqua ex nimio deſiderio habendi, vel metu habita perdendi. Nec ulla talium ſomniorum curanda, quia uana ſunt omnia, atque mentis affectæ deluſoria. Quædam uerò ſunt à malignis ſpiritibus, & deceptoria, icircò flocipendenda. Quædam & rara à diuino ſpiritu menti infuſa, & hæc ſola curanda, quia ſemper veritate fulciuntur. Talia erant, quæ à Ioſepho, atque Daniele curabantur, & interpretationem congruam accipiebant. Siue à ſe, ſiue ab alijs viſa fuiſſent. ¶ Inuidia. Multis occaſionibus exorta, & aucta & quia iuſtus, atque innocens erat, illi verò iniqui, & peccatores. Nam accuſauit eos crimine peſſimo apud patrem. Et quia plus illis diligebatur, & polimita veſte fuerat decoratus. Et quia niſa quædam narrauerat Gen. 37. ſomnia fœlicitatem ſibi & dominium portendentia. ¶ In imam foueam. In ciſternam ueterem, in qua non erat aqua. Nota eſt hyſtoria ex lectione Geneſis, quæ etiam in Eccleſijs legitur. Quam hic vide. ¶ Nobile mancipium. Nobilis ſeruus, non quia ex nobili genere fuit exortus. Sed quia præditus erat uirtute, quæ ſola eſt vera nobilitas. ¶ Virtus. Ipſa tam excellens. Et tamen non dedignatur ſeruilem uel ullam infimam conditionem. Vnde bene dicebat Apoſtolus. Apud Dominum neque ſeruus neque liber & bona ſeruitus & bona libertas æqua lance

Xx 2 penduntur

Nobile mancipium virtus haud ipſa reliquit,
Fortis in aduerſis, dulcis vbique comes.
Præpoſitus cunctis vt prudens ſeruus; herili
Mens dominabatur libera ſola domo.
Cumque hera ſeruiles miſera iniecisset ocellos,
In faciem iuuenis, capta decore pij.
Mox oblita ſui, turpique libidine cæca,
(Proh ſcelus) auſa viri commaculare thorum.
Pertentat iuuenem, nec ſæpè repulſa quieſcit,
Addit & amplexus perdita facta nimis.
Aſt animo liber, licet eſſet corpore ſeruus,
Virtutis vera nobilitate potens.
Fœmineo luxu ſpreto, ſcelus horruit illud,
Aufugiens miſeram ſicque reliquit heram.
Spreta hera virtutem pueri execrata pudici,
In rabiem verſo prorſus amore, furit.
Hunc exoſa nimis, nimis vt dilexerat ante,
Perdere feſtinat; cuius amore perit.
Clamat io iuuenes dominæ ſuccurrite veſtræ,
Attrectare auſus me puer iſte fuit.
Inque rei ſignum veſtem oſtentare relictam,
Laciniam cuius languida perdiderat.
Queſta deinde viro redeunti; expendere pœnas
Pro ſcelere (exclamat) læſe marite iube.
Credulus ille nimis veſti, lachrimisq; ſubortis,
Queis dudum edoctæ mox maduere genæ.
Imperat apprændi iuuenem, manicisq; ligari,
Compedibus duris, ſtringier atque pedes.
(Proh dolor, atq; nefas) in vincula truditur inſons:
Tunc pupugit iuſtus pectora caſta dolor.
Sed patienter agens, vitam pro laude paciſci
Certus, forti animo quælibet aſpra tulit.
Tertius annus erat, quo duro carcere pœnas
(Sic placitum ſuperis) immeritas luerat.

D penduntur. Hinc eſt, qui ſacramenta Eccleſiæ, vnde ſalus animæ, vtriſque ſunt communia. ¶ Transfertur. Per Medianitas mercatores, quibus fuerat à fratribus venditus. ¶ Seruitij iugum. Sub phutiſere magiſtro militiæ Pharaonis regis Aegypti. ¶ Mens libera. Quæ non niſi à vitijs capriuari poteſt. ¶ Dominabatur. Iuxta ſapientis eulogium: ſeruus ſapiens dominabitur ſtultis filijs. ¶ Seruiles ocellos. Qui voluptati deſeruiebant. Non aoimaduertebat. Quia mors intrat per feneſtras ooſtras, & ingreditur io domos ooſtras. Hoc eſt per oculos ad cor, vbi ſedes eſt animæ. ¶ Oblita. Sui generis, & hooeſtatis, matrisfamilias. ¶ Turpique libidine. Quia redduntur turpes, & infames, qui illi ſeruiunt. ¶ Proh ſcelus. Icciro exclamat, quia grauiſſimum ſcelus eſt adulterium. Vnde & Auguſtinus dicebat. Quid in omoibus adulterio grauius? vltore ferro olim vlciſcebatur. At ounc lex Iulia dormit. ¶ Verùm non dormit, neque dormiet Chriſtus iudex: qui impœniteotes adulteros atque adulteras in gehēna perpetuò cruciabit. ¶ Ille aoimo liber. Diſcant ſerui reſiſtere blanditijs malarum dominarum etiam viduarum. Quæ plerùmque io delitijs viuentes (vt ait Apoſtolus) mortuæ ſuot, & alios ad æternam mortem ſecum trahunt. ¶ Auſugiēs. Cætera uitia repugnando vincuntur, libido verò fugiendo ſuperatur. Fœlix qui citò fugiens vitat occaſionem oblatam peccandi; & hoc ideò, quia caro noſtra oon eſt ferrea, nec animus eſt adamantinus, citò mollitur, citò delinitur, citò flectitur, & ſuperatur. Saoum ergo conſilium eſt mox fugere. ¶ Pueri. Non ætate, ſed ſeruili conditiooe. ¶ Furit. Verum eſt illud adagium, fœmina, aut impatientur amat, aut execrabiliter odit. Neſcit enim modum ſeruare. ¶ Perit. Pro perijt, ſyncopa eſt, aut tempus pro tempore. ¶ Oſtentare. Pro oſtentabat; figura noo modo poetis, ſed etiam hyſtoriarum ſcriptoribus conceſſa. ¶ Laciniam. Partem extremam. ¶ Languida. Prius, dum amore langueret. Iam enim furore vexabatur, quæreos perdere, quem nimis amauerat. ¶ Lachrimis. Hic noo oouerat cooſiliū ſapientis. Inſtruit inſidias lachrimis, dum femina plorat. Nil temerè vxori de ſeruis crede querenti. Sæpè etenim mulier, quem cooiux diligit, odit. ¶ Quis. Pro quibus lachrimis. ¶ Edoctæ. Iuxta illud, Neue puellarum lachrimis moueare doloſæ, vt flerent ocolos erudiere ſuos. ¶ Stringier. Pro ſtringi, eſt enim paragoge. Non tamen diu ſtetit aſtrictus, oam inuenit annuente Deo gratiam in cooſpectu cuſtodis carceris, qui ſolutum ab his vinculis præpoſuit miniſtrum cæteris vinctis. ¶ Proh dolor, atqoe oefas. Iuſta exclamatio, talem fecit etiam diuus Chryſoſtomus io

F ſermone decollationis. Io. Baptiſtæ proh ocphas (iuquit) Herodes tu adulterium facis, & in carcerem truditur Ioannes? ¶ Obfuit eſſe probum. Ita quaodoque videtur infirmis fidelibus. Verè enim nunquam nocet, quio multum prodeſt. Aeternam quippe beatitudioem ſecum affert. ¶ Tuoc pupogit. Perculſit. ¶ Iuſtus dolor. Etenim leniter ex merito quicquid patiare, ferendum eſt. Quæ venit indignè pœna dolenda venit. Attamen mouemur ab ipſo Domino noſtro Ieſu Chriſto, & à beato Petro Vicario eius, vt oemo noſtrum patiatur tanquàm fur, vel adulter, aut peccator quiuis. Sed potius propter iuſtitiam, quia beati erimus. Legimus & Socratem iniuſtè damnatum ad potionem veneoi more Græcorum, redarguiſſe vxorem ſuam, quæ eiulabat virum ſanctum atque ionocentem iniuſtè morti addictum; dicens illi. Quieſce ab eiulatu oonne ſatius eſt inſontem, quàm reum ſceleris mori? ¶ Patienter agens. Nec mirum, quia figuram Chriſti in paſſioue ſua gerebat, qui patientiſſimè duriſſima quæque laturus erat. ¶ Pro laude. i. Virtute, ab eo quod ſequitur id, quod præcedit intelligendum eſt. Nec euim pro ſola laude humana licitum eſt ſeruis Dei quicquam attentare, alioquio æternam amitterent mercedem. Iuxta illud, Attendite, ne faciatis iuſtitiam ueſtram coram hominibus, vt uideamini ab eis, alioquin mercedem oon habebitis apud patrem ueſtrum, qui in cęlis eſt. Suot enim hi virgines fatuæ, quæ io uaſis ſuis oleum habere negliguot. Et ob id excluduotur à foribus ſponſi, & ſponſæ. ¶ Tertius annus erat. Tandiu permiſſus eſt angi, vt virtus longanimitatis ad exemplum noſtrum io eo eſſe demonſtraretur. ¶ Sic placitum ſuperis. Siue cauſa prædicta, ſiue alia fortiori ſic optimè reſpondemus curioſis hominibus iuſta Dei iudicia volentibus perſcrutari, & maximè ſuper afflictionibus pioru̅m, vel qoi uidentur iniqui vt dicamus. Si placuit Deo. Cui non licet dicere cur ita facis? Sic tamen ut in corde noſtro fixum teneamus. Iuſtus es Domioe; & rectum iudiciom tuum. ¶ Luerat. Suſtinuerat. ¶ Vt foret exemplo. Ecce cauſa, quæ piè quæreotibus exponenda eſt. Ne forte ſcandalizarentur, & retrò cedereot videntes iniquos proſperè agere, & pias affligi. De hac relatiùs in alio pſalmo diſputatum eſt. Ibi vide. ¶ Tandem.

Gen. 39. & 40.

Vt foret exemplo, quæ quantaq́; debeat ardens
Pro virtute pati, quiſquis ad alta volat.
Emicuit tandem compreſſa, probataq́; virtus,
Noctis vt à tenebris candida luna micat.
Eius enim verbum, quo ſomnia ſoluerat ante,
Exitus oſtendit certus vtrinque datus.
Eloquio Domini ſuccenſus Regis ad aulam
Indicium flammæ miſerat ante ſuæ.
Regis ad imperium quare de carcere ductus
Sordibus & poſitis, ſiſtitur ante thronum.
Sollicitus princeps populorum ſomnia narrat,
Quæ pro communi viſa ſalute ſibi,
Prouidus interpres ſeptennem voce futuram
Miram vbertatem præcinit; inde famem
Dat quoque conſilium ſeruandi in tempora panis,
Ne populi pereant adueniente fame.
Sed quis ad hæc (inquit Rex,) te prudentior ullus
Eſſe poteſt? in quo ſpiritus eſtq́ue Dei.
Eſto domus noſtræ rector: regniq́ue ſecundus
Aegypti princeps à Pharaone datus.
Præpoſitos regni erudias tu numine plenus;
Vt ſapiant, canos tuq́ue doceto ſenes:
Relligio, cultus, virtus, ſapientia veri
Propaganda Dei eſt, cum pietate tua.
Ductus Ioſephus curru, decoratus honore,
Ad populum, vt noſſet gloria quanta viri.
Iam nona fertilitas producitur ubere glebæ,
Frumento videas horrea plena nouo.
Conduntur fruges iuſſu rectoris in annos
Iam propè venturos, in quibus ægra ſeges.
Ecce repentè fames ſubit horrida; ferrea cœlum
Clauſtra tegunt: ſterilis terra alimenta negat.
Audijt Iſacides Phariæ regionis aperta
Horrea; protinus ite iubet.
Solliciti parent gnati, Aegyptumq́ue profecti
Vendi frumentum ſuplice voce rogant.
Quid faciet læſus? penas ex hoſtibus iſtis
Pro meritis ſumat? ſummere ſe iuuat?
Sumere poſſe ſat eſt. dulcis clementia uocat.
Vt tamen ignoto duriùs alloquitur,
Autorem ſceleris Symeonem in vincula trudit,
Dat fruges gratis; deinde redire iubet.
Defeſſi redeunt, minimo cum fratre ſalutant,
Ignotum fratrem, ſuſcipiuntur adhùc.

dem. Poſt longos labores. ¶ Compreſſa. More palmæ, quæ quanto magis premitur, tantò fortius exurgit. ¶ Probataque uirtus. Nam ſicut aurum probat fornax. Sic & virum iuſtum tentatio. ¶ Somnia. Duorum ſeruorum Pharaonis, pincernarum principis, principis & coquorum. Nota eſt hyſtoria. ¶ Exitus. Reditus in gratiam vnius, & necis alterius. ¶ Succenſus Ioſephus. Nam Spiritu Dei plenus erat, qui vocatur ignis, eo quod inflammet hominum corda amore Dei, & proximi. ¶ Indiciũ. Perſolutionem prædictorum ſomniorum; quam veram, mox ſubſecutus oſtendit euentus. Nam piſtore ſuſpenſo, pyncerna reſtitutus eſt in locum ſuum. Qui & regi de Ioſephi prudentia ſuggeſſit in ſomniorum interpretatione. ¶ Sordibus & poſitis. Propter ſqualorem diutini carceris. Neque enim fas erat quemquam in habitu ſordido ſiſtere regi. ¶ Somnia. vij. Vaccarum pinguium, & totidem extrema confectarum macie, quæ primas deuorarunt: nec vllum ſaturitatis ſignum dederunt. & iterum. Vij ſpicarum plenarum, atque pulcherrimarum, & totidem tenuium, atq; vredine percuſſarum, à quibus primæ ſimili modo ſunt conſumptæ, nec propterea meliores hæ redditæ fuerunt. ¶ Panis. i. Tritici, vnde conficitur panis. ¶ Canos ſenes. Canicie dealbatos. Non itaque debent erubeſcere grandæui ab his iunioribus erudiri, quos nouerunt Spiritu Dei plenos eſſe. Vnde & legimus ſeniores Iſrael in Babilone patienter tuliſſe à Daniele etiam cum cõtumelia redargui, dum ab eo addiſcerent, quo pacto falſum teſtimonium deprenderent aduerſus Suſannam à peſſimis illis præsbyteris prolatum fuiſſet. ¶ Viri. Qui fuerat præpoſitus uniuerſæ terræ Aegypti. ¶ Noua fertilitas. Magna, & inſolita primi. videlicet ſeptennij. ¶ Vbere. Vbertate. ¶ Horrea plena. Non modò vetera, ſed quæ de nouo iuſſerat ædificari, pro condendis ſpicis, in quibus tamquàm in naturalibus thecis multò melius frumenta ſeruantur, quam nuda grana ſuper ſolarijs. ¶ Fruges. Omnis generis, nõ tritici tantum. ¶ Aegra ſeges. Subaudiendum futura eſt. ¶ Repentè. Hoc ad fatuitatem referas ruſticarum mentium. Nam tam longa fertilitate delinitæ ruricolæ famem minimè venturam reputabant. ¶ Ferrea clauſtra. Alluſio eſt ad vaticinium cuiuſdam prophetæ comminantis penuriam in perſonam Domini. Dabo (inquit) vobis cœlum ſicut ferrum deſuper, & deorſum terram æneam. Hoc eſt prohibebo rorem, & pluuiam: vnde terra fœcundatur à cœlo; & continebo flumina, ne fluentibus deorſum aquis terra poſſit irrigari, & inde fertilis fieri. ¶ Phariæ regionis, Aegyptiacę à Pharo inſula contra Alexandriam, & oſtia nili. Modo dicitur continenti eſſe coniuncta: vide Lucanum. ¶ Rogant. Ioſephum. ſ. fratrem huic rei præpoſitum. ¶ Læſus. A fratribus. ¶ Iuuat. Siquem iuuat iſta poteſtas: Sunt enim qui nec uellent ſibi dari hanc poteſtatem, ne per eam inducerentur ad ſumendam vindictã, quæ dulcior uidetur, quando à ſeipſo ſumitur, quàm ſi ab alio expetatur, vel ab ipſo Deo irrogetur. ¶ Sat eſt. Nobili, ac generoſo animo, non ſuffocano. ¶ Vt ignoto. Ac ſi alieni eſſent, nec ab eo cogniti. ¶ Durius alloquitur. Vt depræhenderet, an dudum tanti ſceleris in fratrem admiſſi pœnituiſſet eos, quòd ſi non adhùc uel modò pęniteret. Nam vexatio ſolet etiam pectora dura ad pœnitentiam emollire, vide mitiſſimum fratrem charitate plenum, magis ſollicitus eſt de fratrum ſalute quàm de vleiſcenda iniuria. ¶ Autorem ſceleris Simeonem. Et ſi ex lectione Geneſis hoc apertè non habeatur, innuitur tamen ex eo, quòd pro cæteris fratribus durius eſt habitus. ¶ Redire. Iterum ad ſeſe cum minimo fratre Beniamim, qui ſibi erat etiam vterinus, & ob id teneriùs dilectus. Siquidem tamquàm exploratores appellauerat, qui veniſſent infirmiora terræ Aegypti explorare. Et in hoc dixerat ſe velle huius rei periculum facere. Vt ſi uerè eſſent pacifici, adducerent ſecum etiam minimum fratrem ex xij. quem dixerant domi ad ſolatium patris remanſiſſe. ¶ Defeſſi. Rerum. ſ. & frumento, quod prius emerant conſumpto. ¶ Redeunt, in Aegyptum ad Ioſephum, ut aliud emant triticum. ¶ Minimo cum fratre Beniamin.
¶ Blandior.

A
Gen. 40.
Gen. 40.
B
C

Blandior eſt factus, reddit, quem vinxerat ante,
Beniami viſo collachrimatus eis.
Dona ferunt pauidi, rectorem gentis adorant,
Conuiuas recipit lætaq; menſa nouos.
Mane remittuntur gaudentes fratre recepto,
Annonamque ferunt, inſuper atque cibos.
Ecce equites adſunt improuiſi, atque repoſcunt
Sublatam pateram: Beniaminque ligant.
Quid faciant miſeri? dutum ſine fratre reuerti,
Vix adiuratus quem pater ijs dederat.
Ergo vnà redeunt, crimen commune fatentur,
Pro fratre exponunt corpora ſeruitio.
Addunt & lachrimas; gemitus, ſuſpiria ducunt,
Ante oculos ponunt funera acerba patris.
Non tulit vlterius pietatis viſcera claudi,
Se dedit agnoſci; nec tenuit lachrimas.
En ego Ioſephus, fratrem cognoſcite ueſtrum;
Ite, referte patri gloria quanta mea eſt.
Cumq; cito reditu retuliſſent iſta parenti,
Obſtupuit primò, diriguitq; ſenex.
Lętitia inde noua perfuſus ad aſtra leuando
Lumina cum palmis, ſis benedictus (ait)
O ſuperùm atq; hominũ Rector, qui cũcta creaſti,
Imperio, & dulci qui moderaris ea.
Sis benedictus (ait) ſed dicere plura volenti
Vox abijt, lachrimis & maduere genæ.
Hinc deſiderio gnati deſcendit ad oras
Ægypti Iſrael, & numeroſa domus.
Sic duodena tribus veniens ex patre Iacobo
Sic noua Niliaci eſt incola facta Camia.
Auctus in immenſum populus; fœcunda parentũ
Hæc ſtirps ſanctorum germine multiplici.
O' fœlix proles, ſuperi cui Rector olympi
Incrementa breui tempore tanta dedit.
Vt numero populi pollens, fortiq; iuuenta,
Præſidij & miro robore fulta Dei,
Indigenæ genti iam formidabilis eſſet,
Atque videretur iam nimis eſſe potens.
Inuidiæ ſtimulis hinc expunguntur acerbis.
Inde malignantum pectora virus agit.

D ¶ Blandior. Quàm prima dice, quia cognouit nil fuiſſe ab eis intentatum aduerſus vterinum fratrem ſuum, qui
prius potuerat ſuſpicari, ex eo quòd venerant cæteri omnes abſque illo. ¶ Collacrimatus eis. Præ gaudio, & ani-
Gen.45. mi teneritudine. ¶ Ferunt. Pro offerunt, per aphereſin, amigdalas. ſ. reſinam, & ſtacten, quæ de terra Canaan
vbi naſcuntur, attulerant. ¶ Pauidi. Quia fuerant introuocati; vt ipſi arbitrabantur propter argentum, quod
inuenerant in ore ſaccorum. ¶ Adorant. Non ut Deum, ſed ut principem Dei miniſtrum. ¶ Fratre recepto,
Simeone, quem in vinculis ante retinuerat. ¶ Annonam. Pro vſu neceſſario domus paternæ. ¶ Inſuper atque cibos. i. Viaticum. ¶ Equites. Miſſi à Ioſepho. ¶ Pateram. Quæ conſultò fuerat in ore ſacci iunioris recondita de mãdato Ioſephi, vt uideret, q̃ laboraturi eſſent pro ſalute. Fratris in periculo poſiti. ¶ Beniamin. Iauentũ ut manifeſto in
Gen.c.44. furto. ¶ Pater. Metuens ne quid ſiniſtri ei contingeret in via. ¶ Exponũt corpora ſeruitio Ecce Charitas fraterna, cuius indiciũ hac techna exquiſierat Ioſephus. ¶ Funera acerba. Immaturã mortẽ pręnimio dolore dilecti amiſſione huius filii poſt Ioſephum. ¶ Cognoſcite fratrem ueſtrum, quem adeò odiſtis, quem adeò vilem habuiſtis, vt ſummo cũ dedecore & ſumma iniuria velut inutile mancipium ſeruituti ſubiugaſtis, vendidiſtis, & à vobis proieciſtis. Quem animum crediderimus iis tunc fuiſſe! Nonnè iure merito ſeſe crucifigendos eſſe ſperaſſent? At ille clementiſſimè exoſculatus eſt omnes, & præ gaudio fleuit ſuper colla ſin-
E gulorum. Nimirum ergo ſi Spiritus Domini in tam mitiſſimo pectore ſedem fecerat ſtabilem. Hic à nobis omnibus modis imitandus eſt, vt fratribus etiam malis ſalutem, vbi procurauerimus quoquomodo ſiue blandis, ſiue aſperis non ſolũ ignoſcamus, ſed & toto complectamur animo. ¶ Obſtupuit. Tam repentino nuncio. ¶ Sis benedictus ait, Diſcamus, non inſanire. Nimio gaudio repentinæ proſperitatis, ſed inde toto corde gratias Domino Deo referre bonorum omnium
Gen.56. largitori. ¶ Deſiderio gnati. Sufficit (inquit) mihi ſi adhùc filius meus Ioſeph viuit. Vadam, & videbo illum antequàm moriar. Cumque ad eũ perueniſſet, irruit ſuper collum eius, & inter amplexus fleuit, dixit, Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo. ¶ Et numeroſa domus. Nam omnes animæ domus Iacob, quæ ingreſſæ ſunt Aegyptum fuere. Lxx.
Ge.c.46. quorum nomina licet videre in Geneſi. ¶ Caml. Siquidem diuina ſcriptura Aegyptus vocata eſt terra cam, & hoc in loco à pſalmiſta ſic appellatur, eo quòd Cam filius Noe fuerit pater Meſraim à quo Aegyptii, qui & in hebreo Meſraim dicuntur. Porro hæc quæ de Ioſeph vendito, & præmiſſo in Aegyptum, ut prouideret de pane populo Dei tantæ famis tempore poſt quam pro
F uiſionem ſecuta eſt multiplicatio eius in immenſum, allegoricè ad Chriſtum referenda ſunt. Nam & ipſe à patre miſſus eſt nõ ſolum in Aegyptum, vbi ſeruatus eſt à baiulo Ioſeph, ſed & in vniuerſum mundum, vt tempore famis (non panis) vt ait alius propheta, ſed audiendi verbi Dei, panẽ Euangelicę doctrinę toti orbi miniſtrandum per xII. Apoſtolos tamquàm per xII. Patriarchas ſuggereret. Vnde & factum eſt vt vniuerſa domus Dei in lxx. animabus. i. in lxx. diſcipulis deſcẽderet in Aegyptum (quæ tenebræ interpretatur, i. in tenebroſam gentilitatem merito infidelitatis, vbi latiſſimè creuit Eccleſia, quæ vera domus Dei eſt lapidibus viuis ædificata. ¶ O felix proles. Chriſtiana. ſ. ¶ Breui tempore. Nam uiuentibus adhùc Apoſtolis, penè in vniuerſum orbem dilatata eſt fides catholica. Lege Eccleſiaſticam hyſtoriam. ¶ Dedit. Quia ſine ipſo nihil fieri poteſt. Nemo (inquit Dominus) venit ad me, niſi pater meus traxerit eum, quod non violenter intelligendum eſt, neque per chordas vt attrahuntur interdum feræ beſtiæ, ſed efficaci interius inſpiratione, addita quandoq; exteriori perſuaſione per ora mo-
3
MDccc. nitorum, aut ex ſacra lectione, vel propter uiſa miracula. Nam uerum eſt trahit ſua quemque voluptas. Sic & à nobis trahuntur oues oſtenſa herba, & pueri nucibus, aut pomis, quin & magni uiri pollicitatione præmiorum quandoque trahuntur ad id, quod ante nolebant, aut etiam oderant. ¶ Numero populi. Simplicium quorumcumq; fidelium. ¶ Fortiq; iuuenta. Sanctorum martyrum, qui fortes in bello pugnauerunt cum antiquo ſerpente Leone, & adepti ſunt victoriam. ¶ Robore. Per Spiritus ſancti gratiam miniſtrato. Neque enim à ſeipſis

tam

tam aſpera potuiſſent ſoperare tormenta, cum infirma carne ſicut & oos circondati eſſent. ¶ Indigenæ genti, Myſticè non niſi de ſacerdotibus idolorum cultoribus, & Iudæis intelligi poteſt, qui formidabant amittere locum, & gentem. Nam de regimine ſæculari nullus erat metus. Quia non armis, ſed uerbis pugnabant; neque regnum huius moodi, ſed ſpirituale ad ſaluandas animas moliebantur. ¶ Inuidiæ ſtimulis. Quibus & ipſum Dominum Ieſum Chriſtum morti tradiderunt Iudæi. ¶ Virus. Odij venenum. ¶ Generiſque. Ordo eſt: Immemores ſaluatoris ſui, & ſalutis ſeruati generis humani concipiunt odia; ſubaudi in populum Dei. Porrò, ſaluatoris, ſiue Ieſu Chriſti myſticè intelligas; ſiue Ioſephi iuxta literam, bonus eſt intellectus. Nam & Pharao hoc illi nomen ſoper addiderat. Ob ſeruatum populum à fame. ¶ Technæ obſcuræ frauder. Quibus ſub ſpecie ſacrificiorum prohibitorum, vel impediti cultus Dei tendebant captionis laqueos. ¶ Non latuere diu. Sed aperta perſecutione erupere. Hæc autem diximus iuxta myſticum ſenſum, uerùm ad literã, affligebantur ab Aegyptijs Iſraelitæ ſub ſpecie muniendarum urbium in paleis & luto. Verè autem id agebatur, ut procurationi prolis fatigati minimè poſſent uacare, & ut ipſi citius morerentur, & hoc pacto decreſcerent. Cumque uidiſſent hac malicia nihil proficere; Quin magis indies magisq; creſcere, mandatum eſt obſtetricibus, ut ſub ſpecie iuuandæ puerperę infantes clam occarent. Hac quoque fruſtrata techna, timentibus illis magis Deum, quàm regem, apertè mandatum eſt, ut omnes maſculi in flumen proijcerentur: fœminæ verò educarentur, ut eſſent illis in ancillas, & concubinas. ¶ Virùm. Pro uirorum, quibus grandis Iniuria irrogatur, quando uilib. ſeruitijs opprimuntur. Hoc etiam fidelibus epiſcopis, qui honorabilia ſunt membra in Chriſti corpore impoſitum eſt à peſſimis Tyrannis Eccleſiæ perſecutoribus, ita ut urgerentur ad onera portanda dum fierent thermę Diocletiani imperatoris. Sed & Marcellus Papa deputatus eſt in publicum ad mundandos equos. Vbi & pedore turpi periit. ¶ Ergo. Stat propriè. Nec pro cauſa ponitur. Sed illatiua eſt. ¶ Moſen. Syncopa eſt, Nam aliàs ubique diuina in ſcriptura Moyſen dicimus, quia de aqua ſomptus eſt à Pharaonis filia, porro natiuitas, expoſitio, & aſſumptio, atque educatio Moyſi cum tota vita eius, ac morte latè enarratur ab exodo vſque ad finem Deuteronomij. ¶ Ab alta ſina. Qui mons eſt in Arabia (ut docet Apoſtolus) in ea enim tunc temporis paſcebat oues Ietro ſoceri ſui ſacerdotis Madianitarum; ad quem fugerat ex Aegypto poſt cædem cuiuſdam Aegyptij, à quo hebræus homo iniuſtè opprimebatur. Porrò ex rubo, qui ardebat, & non comburebatur, dedit ei Dominus mandata de liberatione populi à ferrea ſeruitute Aegyptiorum. ¶ Arona. Accuſatiuus græcus. Erat autem frater Moyſi maior natu, nam ante edictum de mergendis infantibus ortus fuerat. ¶ Facundum ducem. Verbi. ſ. Nam cum Moyſes ſeſe excuſaret, ne mitteretur ad regem Aegypti, quia erat impeditioris loquelæ præcipuè ex quo locutus fuerat ad eum Dominus. Addidit ei ſocium Aaron dicens. Scio quia frater tuus eloquens eſt. Ipſe loquetur pro te ad populum, eritque os tuum, & tu eris illi in his, quę ad Deũ pertinent. ¶ Mirabilibus ſignis. De quibus infrà. ¶ Virga oris eorum. Nam quicquid minabantur Pharaoni, protinus & opere complebatur à Domino. ¶ Tenebris. In ſignum cæcitatis cordis eorum. Myſticè infidelitatem gentilium ſignificabant hæ tenebræ, quibus ante lucem Euangelicam impediebantur pagani à cognitione, & cultu ueri Dei. ¶ Somnia dira. Quibus portendebatur afflictio atque eorum interitus, qui poſteà completus eſt in mari rubro; myſticè. His illuſiones, & terrores Dæmonum demonſtrabatur, quibus regni eius occaſus figurabatur. ¶ Excuſſis, Tenebris de mandato Domini ad preces Moyſi. ¶ Cæca. Ex malignitate præcedenti. ¶ Multoties. Decies uiſa quauis horribili plaga. ¶ Verbis Moyſi. Penè datura fidem, uidebantur enim ſe velle credere Moyſi de mandato Domini ſuper emiſſione populi, ſed hoc tantùm durante plaga; nam illa excuſſa, redibant ad Infidelitatem, & duritiam priorem, &, propterea dixit penè. ¶ Deteriora malis. Quia creſcente contumacia augetur, & culpa. ¶ Duces populi. Moyſes, & Aron ad hoc à Deo electi. ¶ Grauiora mala. Quia pro modo culparum debet eſſe & modus plagarum. Etenim à leuioribus inchoandum eſt, deinde adaucta ac multiplicata contumacia; augenda eſt, & multiplicanda pœna in rebelles. ¶ Illis. Deeſt præpoſitio. A

Inde ſui ſaluatoris, generiſq; ſalutis
Seruati immemores concipiunt odia.
Inſidijs primùm cœpere latentibus illos
Impetere, & tectis gens inimica dolis.
Cumq; parùm uiſæ ad uotum ſuccedere technæ,
Hoſtiles animi non potuere pati.
Flumine namque palàm infantes iuſſere necari,
Seruilique virûm dorſa labore premi.
Seruitio oppreſſos, querulis & vocibus ergo B
Aera complentes ſenſit ab arce Deus.
Paſtorem Syna Moſen demiſit ab alta
Facundumq; illi iunxit Arona ducem.
Hos mirabilibus ſignis dedit eſſe potentes,
Horrendum dictu, prodigijsq; loqui.
Oris, & Aegyptum, virga percuſſit eorum
Contriuit plaga multiplicią; Pharaon.
Texit enim tenebris, tanta & caligine cœlum,
Palpari ut poſſent nubila denſa manu.

Ex. 11.

C

Expanſis oculis triduo nihil atque videre
Fas fuit: apprænſo nec reſilire loco.
Horribiles uiſu facies, & ſomnia dira
Inſinuabantur pectoribus pauidis.
Heu cœcæ mentes non percepere ruinam
Portendi his monſtris cordibus infatuis.
Excuſſis igitur licet exterioribus illis
Nubibus intus erant pectora cæca tamen.
(Multoties etenim reſponſio) mollis eorum
Exciterat, verbis penè datura fidem.
Cæca ſed illorum mens paſſorum ante malorum.
Immemor addebat deteriora malis.
Vnde Duces populi cumulare flagella coacti
Inferre & paſſis ſunt grauiore, reis.
Nam Deus attendens ſe ſe contemnier illis,
Verbere multiplici contudit arte feros.
Fluminaq; in tetrum mox ſunt auerſa cruorem.
Interijt liquidis quodq; notabat aquis.

Limus & in ranas conuerſus ubique coaxat.
Turpibus (heu) ranis tota repletur humus.
Atria nobilium, quin & penetralia regum
In ranas verſa contaminantur humo.
Vocibus & raucis veterem renouando querelam
Auribus inſolitis perſtrepuere diu.
Aſper Aſyllus adeſt; cyniphes, cynomyia, culexq́;
Muſcarumq́ue nocens aduolat omne genus.
Imbribus hinc grauibus gelidoq́; Aquilone coactis,
Grandinis horrendæ dira procella furit
Sternit agros fatalæ ta virumque boumq́; labores
Terribili ſonitu celſaque tecta quatit.
Ignis & inſolita pariter cum grandine mixtus,
Horrendum uiſu, flagrat vbique furens.
Hinc vineta ſuo ſpoliata decore fuerunt;
Turbatæ hinc vites ordine quæque ſuo.
Palmitibus quaſſis, defleuit pampinus vuas,
Vix duo relliquias grana racemus haber.
Quæque immaturos dudum ficulnea groſſos
Perdiderat; ficus perdidit atque ſuos.
Lignaq́ue, pomiferis quæ curuant brachia ramis
Tempeſtas triuit, ſtrataq́ue poma iacent.
Iuſſit & vrenti bruchos attollere uento,
Atque locuſtarum ſemirutas acies.
Dentibus omne virens hæc agmina dira vorarunt
Exaturare auidam nec valuere famem.
Quod reliquum fuerat ſæuæ paulò ante procellæ,
Arboris, & terræ ſuſtulit omne decus.
Perculit (haduras mentes, & ferrea corda)
Ægyptum, nec adhùc tam grauis ira Dei.
Contudit vnde nouo, & grauiori fuſte rebelles;
Nam primogenitos nocte tulit media.
Nec ſolos homines ita acerbo funere merſit;
Cuncta etiam pecorum prima repentè tulit.
Primitias etiam rerum, floresq́; laborum
Primò erumpentes falx tulit atra necis.
Pectora tum demum duri panefacta tyranni,
Et populi ceruix impete quaſſa graui.

D ſitio. Ab illis Aegyptijs, vel in illis ducibus à ſe miſſi. Etenim iniuria, & contemptus ſeruulorum redundat in Dominum. Vnde & alibi dicit, qui vos tangit, pupillam oculorum meorũ tangit. & in Euãgelio qui vos ſpernit, me ſpernit; & qui ſpernit me, ſpernit eum, qui me miſit. Et ad Samuelem dixit Dominus non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. ¶ Cruorem. In ſignum ſanguinis effuſi paruulorum, quos in aquas iuſſerant immergi, & inde ipſi erant eadem nece perdendi. Quod & ſubſecutum eſt in mari rubro. ¶ Turpibus ranis. Quibus itali licet veſcantur, alijs tamen nationibus ſunt horrori. Sicut & locuſtæ nobis, & quibus tamen aliquę gentes veſcuntur, & beatus Ioan. Baptiſta. ¶ Veterem querelam. Alludit apologo Aeſopi. De ranis petentibus regem. Quibus poſt riſum & trabem datus eſt, Rex Hidrus, à quo paſſim cum deuorarentur, iterũ de rege querelam. quæ. nunquã ex audita fuit. ¶ Aſper Aſillus. Oeſtrum hunc Grai. Dicunt, ruſtici tabanum appellant. Is eſt cuius aculeo boues in vehementem curſum cientur. ¶ Ciniſes. Muſcæ ſunt minutiſſimæ longioribus cruribus, quæ roſtro acutiſſimæ cutem penetrant, & noſtrum ſanguinem hauriunt, nec niſi ſaturæ, aut oppreſſæ poſſunt inde auelli, adeò dulcis eſt illis hauſtus ſanguinis ut illas iuuet hauriendo mori. ¶ Cynomeia. Muſca peſſima, quæ & canina vocatur. Nam canum auribus præcipuè eſt infeſta.

E ¶ Culexque. Muſcula parua, qua non niſi veſperi, & in prima noctis vigilia æſtiuo tempore moleſtamur, & ipſa oris telo puſtulas in carne noſtra dum pungit excitat. ¶ Nocens. Illato vulnere uel ſaltem faſtidio. ¶ Grandinis. Grauior hæc plaga ſuperioribus eſt. quarum omnium hyſtoriam petere licet ab exodo. ¶ Procella. Tempeſtas eſt urgentiſſima, quòd omnia percellat. i. quatiat atque proſternat. Vnde & ſequitur ſternit agros. ¶ Inſolita. Duo enim ſunt contraria, ignis & grando, quæ ſeſe inuicẽ deſtruũt. ¶ Horrendum uiſu. Benè horrendum, quis.n. ad tantam nouitatem non horreret? ¶ Hinc vineta. Hoc idem latiùs deplorat, quia vineis maximè nocet grando, quibus mirum in modum pſaltes ipſe delectatur. Adeò vt ulnam numquàm terræ ſibi emerit niſi paruam vineolam prope vrbem, ad quam negocijs urbanis faſtidiens & poſt lectiones recreationis gratia cum ſocijs & auditoribus ſuis interdum concedit. ¶ Groſſos. Poma ſunt primi temporis arboris huius & precoqua, vnde & in canticis canticorum. Dicitur. Vineæ florentes dederunt odorem ſuum, & ficus protulit groſſos ſuos. ¶ Ficus ſuos. Serotinos. ſ. & meliores. Qui tempore uindemiæ colliguntur. ¶ Brucos. Noſtri doctores. Hos locuſtarum paruulos fœtus di-

F cunt, antequàm induant alas. Alij verò genus vermis eſſe diuerſum, vtcunque ſit, rodit omne virens ſicut & locuſta. Etſi non volat, ſaltitat paſſim ad corrodenda virentiã quæque. De his & alios propheta loquit, reſiduum æruca, comedit locuſta: & reſiduum locuſtæ comedit Brucus. Et

Ioel.1. reſiduum Bruci comedit rubigo. ¶ Locuſtarum. Has nos Papienſes non niſi nomine & ex ſcripto anteà noſcebamus: nunc verò & viſu, & attactu, & non ſine magno noſtro nouimus damno. Nam die vltimo Auguſti. 1542. miſſæ à Deo locuſtę ad horã diei. XIII. vſque ad occaſum ſolis per vrbem noſtram Ticinenſem per turmas ingentes, atque conſertas ab Oriente in Occidentem aduolantes tranſierunt. Et deinceps per aliquot dies, prodigium nobis horrendum uiſu. Quod tamen indicto triduano ieiunio & multorum ſubſecuta correctione ſperauimus mitiorem exitum habiturum. Nam biennio poſt ingenti quidem metu perculſi ſumus belli, fracto Imperatoris noſtri exercitu, quem Allobrogum fines habebat Duce marchione vaſti uix fuga, elapſo, & aſcendente mox collectorum Italorum aduerſæ factionis terribili exercitu Duce Petro Strocio Florentino per ſtatus mediolanenſium fines. Omnia magno quidem metu, atque tumultu fuere completa; ſed Deo annuente, & repentino deſuper imbre miſſo ad fauces vallis murium in tranſitu ſcriniæ, à nouo recollecto exercitu cæſariano fracti, & diſſipati fuerunt, vixque fuga lapſus euaſit ductor eorum Petrus Strocius. ¶ Semirutas acies. Nam quando, aut feſſæ volatu, aut ad carpendum cibum deſcendunt, turmatim & quaſi fracta acie paſſim quibuſlibet virentibus locis inſident. De his in prouerbijs dicitur. Regem locuſta non habet, & egreditur vniuerſa per turmas ſuas. ¶ Virens. Quod ſuperfuerat à grandine. ¶ Exaturare. Videntur enim inſaturabilia hæc uolatilia, quia numquàm ceſſant rodere. ¶ Omne decus. Virentia. ſ. folia herbarum, & arborum. Hæ propriæ ſignificant inexplebilem militum auaritiam; qua furtis,

furtis, ac rapinis uaſtant omnia, nec ſaturari poſſunt. Vndè & miſeros etiam agricolas captos ad extorquendam ab eis pecuniam varijs, & inexquiſitis tormentis affligunt. ¶ Primogenitos. A regis Pharaonis filio vſque ad natum molentis ancillæ. ¶ Pecorum prima. Animalium omnium ad Aegyptios pertinentium primos fœtus interfecit. Hinc eſt, quòd in memoriam huius facti, Dominus mandauit ſibi omnia primogenita tam hominum, quã pecorum à filijs Iſrael offerri, & primitias. etiam frugum. Myſticè per hæc nos amonendo, primos in nobis peccatorum motus extingui debere, antequàm ad conſentiendum prauo operi alliciamur. item contra primas inſpirationes ad benè agendum amplectendas eſſe, & gratiæ ſuæ, non noſtræ ſufficientiæ deputandas eſſe. ¶ Duri Tyranni. Pharaonis obſtinatiſſimi. ¶ Et populi ceruix. Indomita pertinatia. ¶ Flexa. Quia vexatio quandoque dat intellectum. ¶ Iuſſere metuentes, ne ſi amplius in priſtina duritia permanerent, & ipſi ſimul omnes interirent. ¶ Supellex. Hoc mandato Domini factum eſt, ut Aegyptij metu mortis, ſidiutius remanſiſſent, libenter & promptiſſimè, rogati mutuarint eis proficiſcentibus uaſa aurea, argenteaque & veſtes precioſas, quibus in cultu Dei feſtiuè, ac ornatiores appatrerent, verùm mens Domini fuit, vt pro mercede tantotum laborum, quibus per calumniam fuerant attriti, expoliarent inimicos ſuos. Myſticè, nos etiam ſpoliamus Aegyptios, quando veras ſententias ab autoribus gentilium in noſtros uſus transferimus. ¶ Talenta. Varij ſunt ponderis iuxta uarietatem gentium. Nam Hebræum centum librarum dicebatur. Atticum duplex maximum & minimum, ſic & Italicum. Porrò infectum dicitur aurum & argentũ quod ad nullos uſus elaboratum eſt. ¶ Ad adhùc in rudi maſſa conſiſtit. Factum uerò quòd aut in pecuniam uel in uaſa aliquã redactum eſt, ſeu aliter excuſſum, atque elaboratum eſt. ¶ Dominus permiſſit, Liptote eſt, nam iuſſit id Dominus. Hoc tamen ad exemplum non eſt trahendum vt quis aliquid mutuò uel commodatò capiat, deinde id ſibi retineat, niſi Dominus, cuius eſt terra, & plenitudo eius, & qui omnium iuſtus eſt iudex, id fieri iuberet. ¶ Languidus. Sed ueque in xl. annorum ſpacio ueſtis ullius attrita, eſt ueque fracti calcei. Hoc etiam Bartholomeo Apoſtolo poſt reſurrectionem Do. dicitur contigiſſe ¶ Fœlix. Sibi tunc uiſa; cæterum paulò poſt infœliciſſima ſubſecuta nece ciuium omnium, qui abeuntes inſecuti ſunt. ¶ Timor. Illorum Hebræorum, propter interfectionem primogenitorum. ¶ Pauor. Propriæ mortis, ſi diutius eos retinuiſſent. ¶ Duxque comesque uiæ. O quàm fœlices, qui & modò per deſertum huius ſæculi Deo iuterius Duce reguntur, & comite eo lætantur, qui dixit, ego uobiſcum ſum vſque ad conſumationẽ ſæculi. ¶ Roriferas nubes. Præd. ſuos, qui imbre doctrinæ irrigant corda auditorũ. Qualis erat is, de quo dicit Apoſtolus. Ego plantaui. Apollo rigauit. Deus autem incrementum dedit. ¶ Ab æſtu. Tentationum iuſurgentium proſperitatis tempore. ¶ Flaminea columna. Feruoris ardentis in tempore tribulationis, & anguſtiæ. Quæ per noctem. Myſticè ſignificatur, ſicut per diem proſperitas. ¶ Experiere quidem. ſ. Moyſes & Aaron cum reliquis maioribus à Domino, non ex ſe, ſed vt ſedaretur uulgi murmur, à quo infeſtabantur. ¶ In Libico ſinu. Vbi dicitur abundare propter calorem regionis, ad quam hyemali tempore confugiunt è uarijs oris emigrantes. ¶ Panem. Ex Manna celitus data, factum qui etiam fuit figura ſacrati panis Euchariſtiæ noſtræ, quamodò fideles ſpiritualiter reficiuntur. ¶ Sapor. Qualem habent placentulæ cum ſacharo, & butyro factæ. quæ etiam tempeſtate noſtra nobiliũ ſunt deliciæ. Quinimo fidelibus, & Deum tunc timentibus habebat Mannà miram dulcedinem, ac omnis ſaporis ſuauitatem, quæ guſtui uniuſcuiuſque adeò ſeruiebat, ut palato bonorum pro deſiderio ſaperet. Vt dicitur, in libro ſapienti. Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum: & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Subſtantiam enim tuam

Margin: A — B — 1.Cor.3. — C — Exo.16.

Placidas iuſſere ſua decedere terra,
Vrgentes etiam rumpere quaſq; moras.
Aurea quin etiam perfugis conceſſa ſupellex,
Oblatusq; vltrò diues amictus eis.
Vaſa quoque argenti infecti, factique talenta
Sponte dabant: fieret nequa petendo mora.
Hæc ſpolia auferri Dominus permiſit, vt eſſent
Pro mercede operum; proq; labore graui.
Incolumesq; eduxit eos (mirabile dictu)
Nec tantis tribubus languidus vnus erat.
Lætata eſt tandem fœlix, abeuntibus illis,
Ægyptus tantis exonerata malis.
Nam timor illorum conſederat oſſibus imis,
Languentesq; pauor ſparſerat ore genas.
Tantaq ne perpeſſis & adhùc grauiora manebant?
Excidium metui gentis, & urbis erat.
Gauiſa eſt igitur merito nilotica tellus
Tam duro populo demum abeunte procul.
Finibus expreſſis deſerta petentibus illis
Affuit ecce Deus duxque comesq; uiæ.
Expanditq; die, ne torrerentur ab æſtu
Roriferas nubes maxima cura Dei.
Vt luceret eis nocturno tempore miſſa eſt.
Flammea ſplendenti luce columna micans.
Experiere quidem carnes; vt murmura uulgi
Parte aliqua premeret cœlitus eſca data.
Mollis & ecce uenit uentis allata coturnix
Extitit in Lybico copia quanta ſinu.
Addidit & panem cœleſti rore creatum:
Cui mellitus erat, nectareusque ſapor.
Tunc quoque dirupit petram ſitientibus; vnde
Fluxerunt largæ fluminis inſtar aquæ,
Contulit hæc illis: quòd tum memor eſſet eorum,
Qua patri magno pollicitus fuerat.
Namque recordatus verbi ſancti, atq; fidelis;
Quod toties Abras eius ab ore tulit:
Dilectam Deus hanc ſtirpem, charosque nepotes
Amplexus, pueri fouit amore ſui.
Exultantem igitur Pharijs eduxit ab oris,
Hunc populum excuſſo pondere ſeruitij.
Carcere & electam ſtirpem, uinclisque ſolutis
Lætantem inſolita iuſſit abire via.
Atque manu duxit loca per deſerta, pluendo
Quotidie panem celitus imbre leui.

D &dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebas, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur. ¶ Petram. De qua ſic ait Apoſtolus. Bibebant autem de petra ſpiritali conſequente eos

1.Cor.10 petra. Petra autem erat Chriſtus. Nam ſicut patres in figura baptizati ſunt, ſic & in figura, omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt. ¶ Aquæ. Baptiſmales, quibus non carnis depoſitione ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatione, per fidem reſurrectionis Ieſu Chriſti ſaluæ fiunt animæ fidelium renaſcentium in Spi.San. ¶ Patri. Abraam.ſ. ¶ Namque recordatus. Expoſitio ſuperioris ſententiæ. ¶ Tulit. Pro audiuit & notauit, memoriæq; recondidit. Eo. q esſet precioſiſſimum diuinæ promiſſionis eulogium. ¶ Pueri ſui. Duplex expoſitio. Vel Abrahæ pueri ſui. Sicut & Zacharias dixit in cantico ſuo. Et erexit cornu ſalutis nobis in domo Dauid pueri ſui. Et Beata virgo de Iacob. Suſcepit Iſrael puerum ſuum recordatus miſericordiæ ſuæ. Vel pueri ſui.i.D.N.I.Chr. de quo alius propheta in perſona Domini. Ecce inquit, puer meus, quem elegi. ¶ Inſolita via. Vt ſiccis pedibus ambularet per profunda maris rubri. & deinde per deſerta inuia, & inaquoſa. ¶ Imbre leui. Roris aut niuis periphraſis. ¶ Aquai. Pro aquæ, ſolutio eſt diphtongi grecanico more, ſic & aulai, & pictai dicitur, pro aulæ & pictæ. ¶ Sequente viam. Quod ita ad litteram intelligendum eſt, vt aqua quam

E eduxerat Moyſes de petra ad mandatum Domini ſequebatur fluxu continuo viam populi vt haberet vnde biberet. ¶ Terram. Promiſſionis, Cananeorum, Eorum, Iebuſeorum, & cæterarum gentium. Quæ ad eorum introitum fugatæ ſunt, & bello deletæ duce Ioſue Moyſi ſucceſſore. ¶ Lacte fluentem. Non pueriliter intellige. Quod flumina ibi lactis vel flumina nectaris. irene; ſed abũdantiam lactis propter pratorum, & paſcuorum fertilitatem, vnde copia lactis habetur. ¶ Labores. Nã plerùmque vſu venit. Vt labores impiorum iuſti edant, & interdùm contra accidit iuſto Dei iudicio, & ſi nobis occulto. ¶ Defluerent. In peccata. ¶ Luxu. Rerum vſu ſuperfluo. Hæc præcepta. Nam dixit Dominus: Si uis ad vitam ingredi, ſerua mandata. ¶ Iuſtificatur homo. Per gratiam Chriſti Ieſu. Etenim per Moyſem lex data eſt. Per Ieſum Chriſtum gratia facta eſt. ¶ Legem. Charitatis, & amoris. ¶ Vita beata. Ad quam nos etiam adducamur præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto. Qui cum patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Extinxitque ſitim populi ſalientis aquai
De petra; dulci fonte ſequente viam.
Introduxit eos in terram lacte fluentem;
Diuitis atque dedit pinguia culta ſoli.
Multigenæ gentis regiones, aruaq; leta
Sorte pari tribubus diſtribuenda dedit.
Multorum hinc populorum poſſedere labores
Non à ſe partis incubuere opibus.
Non vt defluerent luxu: ſolatia victus
Percepere quidem, quis ſine mœret homo,
Sed cuſtodirent animis ſine murmure lætis
Hæc præcepta, quibus iuſtificatur homo.
Vtque Dei legem mores, actisq; regentem
Expeterent: ex qua vita beata venit.

A Lleluia iterum &c. Recto ordine hic pſalmus precedentem ſequitur. Siquidem in illo inuitamur ad Dei laudes propter beneficia electis collata, qui & grati extiterunt; in hoc verò propter beneficia etiam peccatoribus, & ingratis præſtita, qui pro gratiarum actione murmura benefactori ſuo reddebant. Præponitur autem duplex Alleluia. Vt oſtendat nobis laudandum eſſe Deum propter iuſtitiam, qua malos meritis exercuit pœnis. Conuerſis autem & pœnitentibus relaxauit inflictas propter innatam ſibi miſericordiam. Et iccircò laudandus eſt, nam ſiue plectendo, ſiue ignoſcendo, hoc ſolùm benè agitur, vnde vita hominum corrigatur. ¶ Laudemus Dominum. Quia iuſtus eſt ſcelerum uindex. ¶ Confiteamur ei. Peccata noſtra, quia pater eſt miſe-

Matt.19. ricors. ¶ Bonus eſt. Vnde in Euangelio. Nemo bonus, niſi vnus Deus. ¶ Bonitatis & autor. Eſt.n. fons, & origo boni. Nam ſi cuncta, quæ fecit Dominus erant ualde bona, quantò melior ipſe, qui fecit ea? ¶ Vt pius eſt. In metro pius pro miſericorde ponitur. Quando Deo hoc epitheto attribuitur. Sic & pietas pro miſericordia. Quia duæ hæ dictiones hoc in metro locari nequeunt. Tametſi frequentantur in ipſis pſalmis. Cum verò homini addiungantur propriè ſtant. Pro debito in Deum cultu, caritate in patriam, & in parentes amore. ¶ Opes. Largifluæ miſericordiæ diuitiæ. ¶ Eternum æuum. Erga beatos. Non enim ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos,

Gal.2. ſed ſecundum miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit. Nec illius abſque Dei miſericordia beatus eſſe poteſt. ¶ Opus

F ſ. Humanæ redemptionis. ¶ Sed quis ad hæc? Exclamatio, propter arduam huius pſalmi materiam, quæ eſt iuſtitia miſericordiæ coniuncta. Quæ tamen duæ multùm diuerſæ, immò & aduerſæ videntur: verùm in omni opere Domini ſibi ſemper adhærere inueniuntur. ¶ Facta Dei. Non hominis uani atque caduci. ¶ Et Populis. Q.D. rarus, aut nullus. ¶ Haud effabilis ulli. Quis. n. poterit effari, quæ neque videre, neque mente compræhendere poteſt qualis, ac quantus eſt? Namque ipſe eſt, quem oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit. ¶ Opera illius. Omnia.ſ. ¶ Iudicij cuſtos. Subaudiendum eſt, ſi quis fuerit. ¶ Recta ſtatera manu. Prouerbium eſt. Quo iuſtitiam uiri cuiuſpiam commendare ſolemus. ¶ Vtcumque. Quoquo modo, licet exiguo. ¶ Hic.ſ. Vir iuſtus & ſeruantiſſimus æqui. nec enim eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. ¶ Quàm fœlix. Nunc in ſpe, paulò poſt & in re. ¶ Lucida Lampas. Alluſio eſt, ad id, quod ait Dominus in Euangelio. Sint lumbi veſtri pre-

ODE CV. EX PSALMO CV.

Confitemini. II.

A Lleluia iterum, atq; iterum alleluia canamus;
Laudemus Dominum; confiteamur ei.
Cantemus quoniam bonus eſt; bonitatis & auctor,
Vt pius eſt, eius ſunt pietatis opes.
Tenditur æternum Domini miſerantis in æuum.
Immenſa hæc pietas; & miſerantis opus.
Sed quis ad hæc vates Illuſtris idoneus vſquàm,
Vt queat effari fortia facta Dei?
Carmine magniloquo quis laudes illius omnes
Auditas faciet gentibus & populis?
Nam velut ipſe Deus dictu haud effabilis vlli eſt:
Sic opera illius dicere nemo poteſt.

cincti:

cincti: & Lucernæ ardentes in manibus veſtris: vt uideant opera veſtra bona, & glorificent patrem qui in cœlis eſt. Tunc enim (vt ait Gregorius) Lucernas ardentes in manibus tenemus: cum per bona opera proximis noſtris Lucis exempla monſtramus. Exhortamur ergo ad Dei laudem, quæ ex operibus bonis, magiſque ex uerbis, insurgit. ¶ Tu genitor &c. Diuinum idcirco inuocat auxilium, quia non ſumus ſufficientes ex nobis cogitare aliquid, tamquàm ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. 1. Cor.3. A

Iudicij cuſtos, & ſeruantiſſimus æqui,
  Cuiq; ſedet ſemper recta ſtatera manu;
Hic vtcunq; poteſt tamen & laudare potentem:
  Atque opera illius magnificare valet.
Quàm fœlix, cui ſic effulget lucida lampas.
  Gloria magna Deo ſurgat vt inde patri.
Tu genitor, tu ſumme Deus reminiſcere noſtri,
  Tu præſta nobis, vnde placere iuuet.
Nos quoque connumera populis præſtantibus illis,
  In quibus eſt gratum, complacitumq; tibi.
Noſq; tui nitida dignare reuiſere ab alto
  Luce ſalutaris qua fugiat tenebræ.
Nam mentes noſtras radijs luſtrantibus eius,
  Suſpicient lumen pectora cœca prius.
Vt videat quanta vigeat bonitate tuorum
  Vita electorum; quamq; probata tibi.
Vt ſimul exultent hilares cum gente beata,
  Atque vt lætitia mixtus abundet amor.
Vt cum prole tua ſcriptis hæredibus illis
  Te prius extollant, magnificentque prius.
Laudibus innumeris te totus prædicet orbis,
  Quo duce ſanctorum vita probata nitet.
Nos culpas prius, atque fatebimur impia facta.
  Perſimiles patribus perdita progenies.
Nos quoque cum patribus noſtris peccauimus vna,
  Egimus iniuſtè, perpera turba ſumus.
Heu ſtirpem infectam patrauimus intus iniqua?
  Maiorum in lumbis dum premeremur adhúc?
Namque velut priſci haud intellexere parentes
  Admiranda tuæ prodigia alta manus.
Sic neque iamdudum nos intelliximus illa,
  A cæcis patribus cæcaq; progenies.
Vtq; illi immemores, male grati, ad munera ſurdi,
  Has pietatis opes poſt habuere tuæ.

¶ Iuuet. Vt etiam cum delectatione beneplacitū Dei faciamus. Hilarem enim datorem diligit Deus. ¶ Populis illis. Qui fuerunt ab initio mundi vſque modo. ¶ Præſtantibus. Qui non ſolum dixerunt, ſed & fecerunt. Qui enim fecerit, & docuerit; hic magnus uocabitur in regno cœlorum. Et alibi, Niſi abundauerit iuſtitia ueſtra pluſquàm ſcribarum, & phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Dicebant enim, & non faciebant. ¶ Nitida luce ſalutaris. i. Chriſti Ieſu Saluatoris noſtri. De qua luce ſic ait Ioan. Euangeliſta, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet. c.1.Io.1. ¶ Qua fugiunt tenebræ. Hoc eſt peccata, & peccatorum ſuggeſtores, maligni ſpiritus. Qui & ab Apoſtolo vocantur poteſtates tenebrarum. ¶ Eius. Lucis. ſ. de qua ſupra: & de qua ſupradictus Euangeliſta, Lux uera eſt, quæ illuminat omnem venientem in hunc mundum. ¶ Lumen. Fidei, intellectus, & iuſtitiæ. ¶ Pectora. Non ſolum peccatorum Iudæorum; ſed magis idololatrarum gentium. ¶ Cæca prius. Subaudi, quam per fidei illuſtrarentur. Et bene cęca. Qui enim ſimolachra cęca, muta, & ſurda colebant, ſimiles illis efficiebantur. Vnde, & alibi pſalmiſta. Similes eis fiant, qui faciunt ea & qui confidunt in eis. B ¶ Vigeat. Vigorem virtutis habeat. ¶ Quamque probata tibi. Supple ſit. ¶ Cum gente beata. Cœleſtium ſpirituum. ¶ Amor. Vnde cultus, & reuerentia, ne ſcurrilis ſit lætitia. Rom.8. ¶ Cum prole tua. Cum vnigenito filio tuo. ¶ Scriptis hæredibus illis. Sanctis, & electis. Tangitur hic illud Apoſtoli. Ipſe Spiritus teſtificatur, quia ſumus filij Dei, vnde clamamus Abba pater: quod ſi filij, & hæredes: hæredes quidem Dei cohæredes autem Chriſti: eſt autem ablatiuus abſolutus. ¶ Te prius. Vtpote præcipuum beatitudinis, ac lætitiæ ſuæ auctorem. ¶ Nos culpas prius. Subaudi, quam Dei Laudes. Quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Et ſenſus. Te o Deus laudent electi, qui cum beatis Spiritibus iam tecum ſunt in æterna requie. Nos verò hic adhùc miſeri, & peccatores, priuſquàm te dignè laudare poſſimus, neceſſe vt peccata noſtra confiteamur. ¶ Perſimiles patribus. Imitati eorum ſcelera; non quòd ſint participes corū criminum, quæ à maioribus in tam longinqua ætate admiſſa fuerunt. Eze.18. Nam ſcriptum eſt. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, neq; pater filij. Nec enim uult Dominus eſſe locum parabolæ. Patres noſtri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. C ¶ Cum patribus noſtris. Imitando ſcelera eorum, uel eorum malis operibus conſentiendo. Vt docet Dominus in Euangelio. Væ vobis, qui ædificatis monumenta prophetarum, patres autem ueſtri occiderunt illos. Profectò teſtificamini, quòd cōſentitis operibus eorum. Quoniam quidem ipſi eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra. Matt.23. Super quibus uerbis dicit Ambroſius. Aedificando prophetarum ſepulchra patrum ſuorum facta damnabant. Aemulando autem paterna ſcelera, ſententiam in ſeipſos retorquebant nec enim ædificatio, ſed emulatio loco criminis æſtimatur. ¶ Perpera. Nomen ab aduerbio perperam. i. mala atque peruerſa. Iuxta illud progenies uiperarum. Quis nobis monſtrauit fugere à uentura ira? ¶ Heu ſtirpem infectam. Fomite originalis peccati. Quod à primis parentibus contraximus. ¶ Maiorum in lumbis. Tangitur hic quædam expoſitio diui Auguſtini ſuper hoc verſiculo. Peccauimus cum patribus noſtris. Quam non puto veram, neque bonam. Sed nec ipſe aſſerendo, ſed quærendo ponit. Quinimo recedit ab ea ſubiungendo, quod ſupra docuimus. Vide illum. ¶ Maiorum in lumbis. De quorum ſemine procreati ſumus. Quorum ſcelera imitando renouamus. ¶ Non intellexerunt. Non modò ſpiritualem ſenſum, cuius gens rudis minimè capax erat: Sed neque ad literam; nec mireris: ſimile quoddam de Apoſtolis habes in Euangelio. Non enim intellexerunt de panibus. Erat enim cor eorū obcæcatum. Et paulò poſt obiurgati ſunt à Domino. Vide Marcum. ¶ Prodigia alta manus. Vide ea in Exodo, & in ſequentibus libris. Vbi latè narrantur. ¶ Illa. i. Eorum ſignificata. ¶ A cæcis. Intellectu idest ignorantibus. ¶ Cæcaq; progenies. De quibus dixit Dominus. Sinite illos. Cæci ſunt, & duces cæcorum. ¶ Immemores. Acceptorum beneficiorum. ¶ Malegrati. Quia murmura pro gratiarum actionibus reddebant. ¶ Surdi. Neque

D flectebaotur donis, ſicut nec flagellis emendabantur. Neque enim ſolis verbis, loquitur Dominus. Sed multo fœlicius beneficiis ad benè agendum nos inuitat. ¶ Poſt habuere. Pro nihilo exiſtimauere. ¶ Verbi tui. Filii tui Domini noſtri Ieſu Chriſti vel promiſſionis tuæ. ¶ Sæpiùs. Quandocumque enim ingemiſcebant, parcebat eis Deus. ¶ Pharijs regionibus, Aegyptiacis. ¶ Rubras aquas. Aut propter arenas eius coloris, vel à uenti flatu. Siquidem dicit Plinius à diuerſis uentorum flatibus varios colores mare contrahere. Quidam etiam dixere hoc nomen illi inditum, quòd fontem habeat in littore, cuius aquas, eum hauſerint oues, io rubrum colorem mutent uellera, vel ab Erythreo rege Perſei, ac Andromadæ filio Erythreum mare appellatum eſſe, quod in lingua noſtra rubrum ſooat mare. ¶ Retro inſtate. Vide hyſtoriam, Exodi. ¶ Anheli. Spirantis minas, & cedes. ¶ Ductorem. Moyſen. Numquid non erãt (inquiunt) ſepulchra in Aegypto. ¶ Nos quoque. Chriſtiani. ¶ Rubras maris undas. i. Aquas Baptiſmi Chriſti ſanguine intinctas. Vel, aquas tribulationis, & angoſtiæ, de quibus in alio pſalmo. Saluum me fac Deus; quoniam intrauerunt aquæ; vſque ad animam meam &c. ¶ Infeſtaſque acies. Poteſtatum aduerſariarum. ¶ Retrò. Quia per fidei ſu-
Ioan. 12. ſceptionem eiectus eſt foras à cordibus hoſtis, iuxta illud Saluatoris. Nunc iudiciom eſt mundi, ounc princeps huius muodi eijcietur foras: retrò autem nos inſequitur more latronis. ¶ Ducem. D. N. I. Ch. hominem pro nobis crucifixum. Et crucis vexillum ante ferentem. ¶ Deum. Eundem, qui cum Patre, & Spiritu Sancto vnus eſt Deus. ¶ Iccircò. Propter illorum murmura, &
E noſtras incuſationes, atque blaſphemias. ¶ Ab
3. officio. Iuuantis nos patris. ¶ Vt illos. Antiquos
MDccc c patres Iſraeliticæ gentis, quos eduxit ſiccis veſtigijs de mari rubro. Peremptis ad vnum hoſtibus Aegyptijs. ¶ Hoſtili manu. Inſequentium nos Dæmonum, & malorum hominum. ¶ Gentes. Quæ prius illum oon nouerant. Sed abiuerant poſt idola. ¶ Nomen ſuum. Non idolorum, quorum nomina, & inania numina uenit à terra diſperdere. Quæ ſequuntur ſatis aperta ſunt. ¶ Profugorum. Procul abeuntium ab Aegypto. ¶ Exercitus ingens. Supra ſexcentena millia abſque paruulis, & mulieribus, promiſcuoque vulgo. ¶ Et ſine remigio. Alarum uel remorum. Nam vtrumque remigium ſignificat. ¶ Eruta ab hoſtili. Ordo eſt. & ſic caſtra Hebræorum tuta Deo præduce, fuere eruta ab hoſtili manu Aegyptiorum & traiecta per æquor. ¶ Sexcentos currus. His ſiquidem aotiquitus vtebantur in prælijs, & interdum falcatis. ¶ Fortè. Aduerbium euentus. ¶ Natator. Etiam ſi natandi arte ſit peritiſſimus. ¶ Paſſim. Vbique ad omnem paſſum pedis. ¶ Cadaueribus. Aegyptiorum; quę iccircò Deus oſtendit eis in maris littore, vt exuerent metum eorũ: formidabant enim, ne alia quada tecta via ſe ſe præceſſiſſent, atque improuiſi mox adeſſent. Item
F vt armis eorum munirentur, & ſpolijs ditarentur. ¶ Tum demum. Viſis cadaueribus. ¶ Cœleſtia ſigna. Quod cœleſti potentia pro ſe pugnatum eſſet. ¶ Verbis. Quibus ante fuerat eos exhortatus dicens. Dominus pugnabit pro vobis: & vos tacebitis. ¶ Carmina laudum. Quæ in cantico Moyſi primò compræhenſa ſunt. Cuius initium eſt. Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem deiecit in mare. ¶ Cum ſiſtris. Quædam muſica ſunt inſtrumenta ſtridola quidem, ac ſonora, quibus Aegyptij etiã pro tubis vtebantur. Hinc Virgi. de Cleopatra eorum regina, dixit. Patrio vocat agmina ſiſtro. ¶ Tum ſonuere Deo. Ad Dei laudem. Hoc

Sic nobis oblita tui pia munera verbi
Officia, & veniæ ſæpius ante datæ.
Vtque aſcendentes Pharijs regionibus illi
Inſpexere rubras æquoris eius aquas:
Atque inſtate retro currus Pharaonis anheli,
Ductorem incuſant; nec minus inde Deum.
Nos quoque ſpectantes rubras maris altius vndas,
Infeſtaſq; acies hoſtis adeſſe retro,
Incuſare Ducem non ſolum audemus, in ipſum
Murmura iactamus pectore, & ore Deum.
Non tamen iccirco pia numina patris in illos,
Aut in nos ceſſant irrita ab officio.
Namque ſuum propter nomen ſeruauit vt illos,
Sic nos hoſtili ſeruat & ipſe manu.
Fiat vt in cunctas ſua nota potentia gentes:
Vtq; extollatur nomen vbique ſuum.
Ecce etenim tonitru ualido (mirabile dictu)
Increpuit pontum, fugit & vnda minax.
Ceſſit iter feſſis gurges prolapſus abyſſi;
Atque exiccatis alueus altus aquis.
Perq; profunda maris caligatis agmina plantis
Ac per deſerti currere viſa vias.
Sic Mare Erithreum profugorum exercitus ingens,
Et ſine remigio tranſijt incolumis,
Eruta ab hoſtili, ſic & traiecta per æquor
Præduce tuta Deo caſtra fuere manu.
Sexcentos curros, atque agmina mille ſequentum
Niliacæ gentis ſorbuit vnda vorax.
Horrendum uiſu cuncti periere, nec vnus
E vaſit, tantis forte natator aquis.
Emenſo deinum pelago, cum littora paſſim
Obuia vidiſſent ſtrata cadaueribus:
Credita tum demum cœleſtia ſigna fuere.
Tum Moſi verbis eſt data plena fides.
Carmina tum laudum Domino cantata fuere,
Timpana cum ſiſtris tum ſonuere Deo.
Ah quoties rubris & nos euaſimus vndis,
Hoſtibus immerſis carmina læta damus.
Sed veluti priſci per ferrea ſæcula patres
Excuſſere cito pectore, & ore Deum.
Sunt opera obliti miranda, tremendaque ſigna,
Horrida & ante oculos ſigna patrata ſuos,

autem factum eſt à Maria ſorore Moyſi, quæ cum mulieribus egreſſa in timpanis, & choris idem canticum poſt fratrem repetiere. ¶ Ah quoties. Significatum eius tranſitus hic vates breuiter exponit. ¶ Et nos. Chriſti fideles. ¶ Rubris vndis. Moricotium ſanguine rubricatis in perſecutionis tempore. ¶ Hoſtibus innumeris. Tam inuiſibilibus, quàm viſibilibus tyrannorum miniſtris. ¶ Ferrea ſæcula. Quod cordium, & ceruicis eſt, ſæculis attribuit. Nam illi ferreo corde, & propè Aenea ceruice erant idest pertinaciſſimi. ¶ Pectore. Ne illum colerent; ſed magis ventrem ſuum Deum facerent. Vnde & Apoſtolus dixit, Quorum deus venter eſt. Et gloria in confuſione ipſorum.

ipſorum. ¶ Et ore Deum. Ne confiterentur, aut laudarent eum. ¶ Signa. Anadiploſis eſt figura. ¶ Ante ſuos ocu-
los. In plagis Aegypti, in tranſitu maris rubri, & in ipſo deſerto. Hinc autem magis aggrauatur eorum malitia,
qui non audita modò, ſed viſa ſigna contempſerunt. ¶ Animaduertere. Qua ratione eſcam de cœlo dandam
paululum differebat, vt. ſ. leuitas animorum, aut conſtantia probaretur. ¶ Conſilium. Longanimitatis & patien-
tiæ, qua ſtabiles hominum mentes comprobantur. ¶ Hoſte redempti. Singulis annis pœnitentiæ remedio, & pre-
cipuè in quadrageſima. ¶ Arma Dei. Quæ docet Apoſtolus. Ad Epheſios. vi. ibi vide omnino. ¶ Impatiens pe-
ctus. Sanorum monitorum. ¶ Eſcas. Carnium. dicebant enim quis dabit nobis eſcas carnium? ¶ Spælea. Antra, Num. 11.
græca vox eſt. Latinè, ſpeluncas. ¶ Si dare poſſet aquas? Altera tentatio. De qua videnda eſt hyſtoria. ¶ Audijt Exo. 15.
iratus & exaudijt. Hic tangitur quoddam cele- Num. 20.
berrimum Auguſtini dictum. Quædã ſæpè Deus
concedit iratus, quæ negaret placatus. ¶ Carnes
Coturnicum. ¶ Carnales animæ. i. Carneis ſenſi-
bus nimis deditæ. Vndè & Apoſtolus. Nonne car-
nales eſtis? ¶ Vt ſaturarentur. Sic enim dixit eis? Num. 11.
Dabit vobis Dominus carnes, vt comedatis, non
duobus, aut tribus diebus, ſed integro menſe,
donec exeant per nares veſtras, & vertantur in
nauſeam. ¶ Lubrica. Cito labentia, & quæ lu-
bricum reddunt animum. ¶ Carnalia. Non ad
eſcas hoc tantum eſt referendum, ſed & ad om-
nia concupiſcibilia. ¶ Vt videre oculi. Quare be- Hier. 9.
nè nos admonet propheta. Auerte oculos tuos;
ne videant vanitatem. Alioquin mors intrat per
feneſtras noſtras. Quippe ſenſus noſtri animorũ
ſunt feneſtræ. Hinc & plorabat idem vates. Ocu- Tren. 3.
lus meus deprædatus eſt animam meam in cun-
ctis filiabus vrbis meæ. ¶ Torta. Pro extorta,
aphereſis eſt. ¶ In faſtidia. Nam ut ait Gregorius
inter epulas carnales, & delitias ſpirituales hoc
intereſt, quia illo cum non habentur ardens inge-
runt ſui deſiderium; mox habitæ vertuntur in fa
ſtidiũ. Spirituales vero cum minimè habentur,
nec deſiderantur quidem, habitæ verò magis ac
dies accendunt ſui deſiderium. ¶ Moſen impe-
tiere. Hoc fecerunt Dathan, & Abiron ambientes Num. 16
principatum. Eo quòd eſſent ex ſtirpe Ruben pri-
mogeniti, immemores iura primogenituræ illi
fuiſſe ſublata; quia fœdauerat patris ſui cubile: Gen. 49.
Vide vtramque hyſtoriam in Geneſi, & in Exo- Exo. 28.
do. ¶ Aaroni. Et hoc à Chore leuita cum ſuis cõ-
plicibus factum eſt, vt ille ſummus ſacerdos effi-
ceretur, & ipſi ſacerdotali infula decorarentur,
non aduertentes. Neminè debere ſibi talem hono
rem aſſumere, niſi fuerit à Deo vocatus, vt Aa-
ron. ¶ Infenſiſſima turba. Appoſitio eſt. ¶ Proca-
ces. Inuerecundi, atque immoderati petitores.
¶ Admoto ſacris. A Moyſe Dei iuſſu. ¶ Virgam,
ideſt Sceptrum ducatus inſigne. Hoc eſt imperiũ
populi, quod Moyſi à Deo iamdudum collatum
fuerat, ex quo tempore miſſus eſt ad Pharaonem
pro liberatione populi. ¶ Apicem ſacrum. Sum-
mum ſignificat ſacerdotium, Aaroni iam ante
collatum Dei iuſſu. ¶ Dehiſcere uiſum. Quippe Pſal. 105
ſubito hyatu terræ abſorpti ſunt, & viui ad infe-
ros rapti. ¶ Synagogam exuſſit eorum. Quinqua- Num. 16
ginta choreitas thura dantes erumpens flamma
combuſſit. ¶ Qui minimè acciti. Nec ſacris ini-
tiati, ſed temerè ſibi leuiticum munus vſurpan-
tes. ¶ Dum ſuſpiramus honores. Propter ambi- 1. Cor. 10
tionem. Et eſt expoſitio prædictæ figuræ. Dicit
enim Apoſtolus. Omnia eis in figura contigiſſe, &
ſcripta propter nos eſſe, in quos fines ſæculorum deuenerunt. ¶ Ad vetitos. Antequam vocemur à Deo, & noſtris
maioribus ritè perficiamur, etiam ſi virtute præditi ſimus, minimè debemus honores ambire, quia ambitus ipſe
ſuperbiæ crimen eſt. Poſſunt enim eſſe multi alii, & digniores, & virtute nobis præſtantiores. Vnde & Dominus
in Euangelio Iacobum & Ioannem redarguit, qui uellent à dextris, & à ſiniſtris eius ſedere. ¶ Saltu. Prætermiſſis
ex ordine medijs. gradatim quippe aſcendendum eſt ad culmen honorum. Alioquin præcipitium nos morabi-
tur. ¶ Terra aperit fauces. Hoc eſt. Terrenarum rerum auiditas, quæ & auaritia dicitur, cœcaque cupiditas om-
nium malorum radix. ¶ Tartarus. Dirus inferni carcer, in quem caſuri ſunt ambitioſi, vel poſt mortem. ¶ De-
ficere atque Deo. Quia ſcriptum eſt. Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. ſ. ante idolum
vituli, quem conflauerant. ¶ Choreb. Summum eſt montis Synai iugum, quod. Oreb. in noſtris literis dicitur

Sed neque prudentes animaduertere, nec ullum
Conſilium Domini ſuſtinuere diu.
Nos quoq; perſimiles illis vix hoſte redempti
Excutimus noſtris cordibus arma Dei.
Impatiens pectus, quæ profectura fuiſſent,
Proijcit oblitus conſilia alta Dei.
Concupiere quidem lurconibus dentibus eſcas,
Quæ lacerarentur ventris ob ingluuiem.
Quærebant carnes inter deſerta ferarum
Spælea, optantes viuere more feræ.
Tentauere Deum, poſſet carnibus iſtos
Paſcere? quas biberent, ſi dare poſſet aquas?
Audijt iratus: pariterque exaudijt illos;
Quas ederent carnes, vt petiere, dedit.
Carnales animæ vitioſo gutture factæ
Vt ſaturarentur, copia tanta data eſt.
Copia tanta data, vt fierent faſtidia primùm
Languenti ſtomacho; nauſea deinde grauis.
Lubrica, me miſerum, quoties carnalia noſtri
Vt videre oculi; concupiere animi.
Murmure deinc querulo mens ſaucia flagitat illa:
Donec ab irato ſint ſibi torta Deo.
Hiſq; auidi fruimur; mox in faſtidia nobis
Vertuntur ſaturis; nauſeat hinc ſtomachus.
Sicut & illorum corda obruta mole ciborum
In caſtris Moſen impetiere ducem,
Sed nec Aroni infenſiſſima turba, procaces
Admoto ſacris abſtinuere viro.
Schiſmatis autores, & ſeditione potentes
Virgam, apicemque ſibi concupiere ſacrum.
Ecce repente ſolum fremere, atque dehiſcere viſum
Sub pedibus, rugiens ſacrilegosq; vorat.
Nempe Rubenitas Dathan, Abironq; ſuperbos
Spirantes & adhuc Tartarus ater habet.
Ignis & erumpens Synagogam exuſſit eorum,
Qui minimè acciti prædita thura dabant.
Nos ſimul indigni dum ſuſpiramus honores
Ad vetitos; ſaltu ſcandimus atque gradus,
Rectorum mentes tumidi irritamus ad iram,
Terra aperit fauces, Tartarus ora quatit.

ſed in

D ſed in grecis Chorebus. Producit autem primam ſyllabam, quia grecè ſcribitur per ω. & non per. o. fortaſſe vt differat, à Chorebo Migdoniorum rege. Quem viderant apud Aegyptos in bouis ſimilitudine coli. propter fabulam, quam à ſæcularibus poetis pete. ¶ Diuinas Laudes. Dicebant enim. Ij ſunt Dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de Aegypto. ¶ Fœnum mandentis. Vt & ipſi mandereotot. ab eo, vtpote carnales homines non niſi ſecundum carnem viuentes, & carnalia tantùm ſapientes. Scriptum quippe eſt. Omnis caro fœnum. ¶ Tranſlata gloria magna

Rom. 1. Dei. Huic congruit, quod ait Apoſtolus, Et immutauerunt incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, atque ſerpentum. ¶ Inclyta gloria. Exclamatio eſt per anadiploſim indignationem continens. ¶ Quod differt. Applicatio figuræ ad noſtra tempora per interrogationem. ¶ Venter obeſus. i. Valde pinguis. ¶ Sternimur ante pecus. Quando omnia, quæ facimus, ventris cauſa facimus. De quibus ait Apoſtolus. Huiuſcemodi.n. non Domino noſtro Ieſu Chriſto ſeruiunt, ſed ſuo ventri. Et alibi. Quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione. ¶ Pateris & auro. i. Pateris aureis, per endiadim figuram. ¶ Flamen. Sacerdos. Romana vox eſt. ¶ Doctus in arte coquus. Verè ego noui principes maiori precio coquos conducere, quàm eruditores filiorum & publici doctores gymnaſij. ¶ Nos fœnum ſumus. Iuxta illud Eſaiæ, & Petri, de quo ſupra omnis caro fœ-

E num, & gloria eius flos fœni. Vere fœnum eſt populus &c. ¶ Ab iis. patribus. Quos in manu valida de Aegypto Deus eduxerat. ¶ Seruauit eos ne ſummergerentur cum Aegyptiis in Mari rubro. ¶ Quique redemit eos. Precioſo ſanguine filij ſui, quo rubrum dicitur eſſe factum mare aquarum baptiſmi. Nam hic tacitè vates libat ſignificationem ſpiritualem illius tranſitus Mari rubei.

Tomo. 5 Nu. 512. ¶ Chami tellus. Aegyptiaca. Cham etenim pater Canaan fuit princeps gentis Aegyptiæ, vt docet Hieronymus in commentarijs ſuper Ezechielem. Cap. xvi. ¶ Terribilem. ſ. Deum. ¶ Obliti. Propter abſentiam Moyſi, excæcati ab idolorum cultura. ¶ Tanta erat vnde ſalus. Quantam ſuprà enarrauimus. ¶ Officij immemores. Dyaliton eſt. Copulæ defectus, qui poetis interdum conceditur, ſicut & polyſinteton. i. ſuperfluitas copulæ. Hic autem deeſt que. ¶ Feciſſetq;. Vide hanc hy-

Exo. 32. ſtoriam. Exodi. 32. Vbi inter alia inuenies dixiſſe Deum. Sine me, vt iraſcatur furor meus, delebo eos de tera. Faciamq; te in gentem magnam &c. ¶ Ante ſtetiſſet eum. i. Stetiſſet ante eum ſupplex placandi gratia. ¶ Dicant. Aegyptij, qui remanſe-

F ſerant in terra. ¶ Me codice tolle tuo. Ex nimia populi Charitate, verba hæc exciderunt. Talia quædam dixit etiam Apoſtolus. Optabam ego

Rom. 9. anathema eſſe à Chriſto propter fratres meos. Non tamen omnibus paſſim conueniunt huiuſmodi verba. Quia ſcriptum eſt in Euange. Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur: animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? & maiorem charitatem nemo habet, quàm vt ponat quis animam ſuam pro amicis ſuis. i. vitam temporalem: hoc eſt morti ſeſe offerat temporali, non æternæ. Iuxta illud. Habeo poteſtatem ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. De morte temporali, non autem de æterna poteſt intelligi. Eſt autem quidam modus loquendi ex maxima procedens fiducia. Vt ſi quis dixerit probatiſſimo amico, aut huic ſeruo ignoſce, aut deſine me amicum habere. Quod impoſſibile nouerit eſſe. ¶ Ne mox perd. il. Sed tamen paulatim in ſpacio. xl. Annorum proſtrati ſunt omnes in deſerto. ¶ Pœna relata. Per dilata, le-

Exo. 31. gimus enim Dominum dixiſſe. Ego autem in die vltionis viſitabo, & hoc peccatum eorum. Subiungitq; ibi ſtatim. Percuſſit autem Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron. ¶ Auerſa. Precibus Moyſi placatus. ¶ Ceſſauerit. Eo tempore modico. ¶ A ceptis malis. i. A peccatis, quæ verè mala ſunt. Cætera verò, quæ à nobis ex communi vſu loquendi mala appellantur, non vere mala ſed bona ſunt quia ad ad ingenij minimè fuerat elimata, uel exacuta. tranſlatio eſt ſupra ab obtuſo gladio. ¶ Cæca. Per, ignorantiam. ¶ Per nihilo duxere.

Sorbeat autores vt ſeditionis hiatus,
   Schiſmatis vtq; reos deuoret ignis edax.
Noxia flamma gulæ mentes vt vertit auitas,
   A Duce deficere, deficere atque Deo.
Nam ſibi conflarunt Chorebi in vertice ſummo
   Ex auro vitulum pro Ioue, quem colerent.
Hunc & adorarunt; huic hoſtia pinguis ad aram
   Protinus erectam plurima cæſa fuit.
Ludentes fatui muta ſub imagine laudes
   Diuinas ſurdo concinuere Deo.
Ad vituli ſtatuam, paleas mandentis & herbas
   Tranſlata eſt viui gloria magna Dei.
Inclyta viuentis Domini, rerumq; potentis
   Gloria cunctarum ſternitur ante pecus?
A pecore infirmo quid differt venter obeſus?
   Nos quoque (me miſerum) ſternimur ante pecus.
Nos ventrem colimus, ventri datur hoſtia pinguis;
   Turgidulo ventri ſacra, merumq; damus.
Huic canimus laudes, pateris libamus, & auro.
   Huic emitur flamen doctus in arte coquus.
Nos fœnum, paleæque ſumus, viridantis & herbæ.
   Manditur, à noſtro gloria noſtra Deo.
Verus &, á nobis Deus obliuiſcitur: olim
   Oblitus fuerat ſicut ab ijs patribus.
Nempe Dei immemores facti, magni, atq; potentis.
   Qui ſeruauit eos, quiq; redemit eos.
Horrida in Ægypto qui ſigna, & magna patrauit:
   Contulit & forti qui Pharaona manu.
Cuiq; Chami tellus multis eſt perdita plagis,
   Senſit Erytreum terribilemque Mare.
Hoſtibus erepti, pelago tutiq; remenſo,
   Sunt Dominum obliti, tanta erat vnde ſalus.
Iure igitur merito Deus, vt diſperderet illos,
   Dixerat ingratos, officij immemores.
Feciſſetq;, niſi Ductor de millibus vnus.
   Electus Moſes ante ſteriſſet eum.
Confringens iram precibus, vultusq; minaces
   Demulcens blandis ſupplice voce rogat.
Parce precor clemens ignoſce pijſſime Rector;
   Da veniam populo mi pater alme tuo.
Ne quæſo dicant loca ſola petiuit eremi
   Perderet vt cunctos callidus ille ſimul.
Aut illis (oro) noxam hanc dimitte benignus;
   Aut me de vitæ codice tolle tuo.

Deſpexere

Obtinuit tandem, ne mox diſperderet illos,
  Inq; aliud tempus pœna relata fuit.
Nam licet auerſa Dominus ceſſauerit ira:
  Non tamen à cæptis deſiliere malis.
Cordibus obtenſis & pectora cæca gerentes
  Non attendebant, quæ loqueretur eis.
Pro nihilo duxere diu, quæ patribus olim
  Præmia magna Deus pollicitus fuerat.
Pro nihilo terram, quæ lacte, & melle fluebat,
  Vberibus glebis, vberibuſq; boum.
Quam deſiderio fuerat complexus Abramus,
  Nec minus optarant filius, atque nepos.
Non quia terreno ſperarint poſſe beatos
  Se fieri hoc regno, delitijsuè frui.
Sed quoniam regis debent precioſa videri,
  Munera cuiuſuis, quàm magis iſta Dei?
Si pendenda hominis magni ſunt munera regis:
  Quàm magis æterni concupienda Dei?
Præterea hoc regnum fuerat cœleſtis ad inſtar
  Promiſſum à Domino: nam typus eius erat.
Debuerant igitur lætis amplectier ulnis
  Gratuitum hoc munus, quod Deus ante dabat
Hoc habito, gratas ad ſydera tollere mentes;
  Cœleſti regno ſpe quoque poſſe frui.
Pro nihilo terram, naucique expendere cœlum,
  Pollicitus eius ſed nec habere fidem.
Ferrea progenies, ſoboles incredula, duræ
  Ceruicis? tenuit credere verba Dei?
Quem toties per prodigia, admirandaq; ſigna
  Eſt experta, Deo non adhibere fidem?
Murmure quin potius tentoria ſæpè replendo
  Iurgiaq; in Moſen iactitat, inq; Deum.
Nec magis auditas exaudijt aſpide ſurda
  Diuinas voces, intonet ille licet.
Irritatus adhuc palmas ſuperextulit ambas,
  Sterneret ingratos vt grauiore manu.
Vtq; in deſerto plebes inhumata iaceret
  Mortua, præda lupis, alitibuſq; feris.
Vtq; inter gentes alias iactaret in oras
  Diſperſos, faceret ſeruitioq; premi.
Ni ſeſe Moſes interpoſuiſſet, & vnà
  Sacrificus frater, qui placuere Deo.
Nec tamen iccircò pacatum ignobile vulgus
  A dira abſtinuit impietate diu.

Deſpexere parui pendentes. ¶ Præmia magna. Seipſum quidem pollicitus erat. Siquidem dixerat Abraæ, noli timere, ego ſum merces tua magna nimis. ¶ Lacte & melle flu. Non pueriliter hoc intelligendum eſt, aut Ethnicè, iuxta illud. Flumina Iam lactis, iam flumina nectaris ibant. Sed iuxta quendam modum loquendi. Quando volumus terram uberrimam ſignificare. Solemus dicere. Lacte fluit, ac melle. ¶ Vberibus glebis.i. Fertilib. & adiectiuè ſtat. ¶ Vberibuſq; boum. i. Mammis vaccarum lacte plenis. & ſubſtantiuè ponitur. ¶ Filius. Iſaac. ¶ Atque Nepos. Iacob. ¶ Non quia terreno. Antipophora figura eſt, tacitæ obiectionis reſponſio. Nunquid enim, tres ij ſancti patriarchæ ſpem ſuæ beatitudinis in huiuſmodi terra fertili poſuerant? Qua nec ipſi potuere potiri? Reſponde minimè, quare ergo deſiderauerant eam? Reſponde vt in textu. ¶ Delitijs. Subaudi carnalibus, & quaſi regijs. ¶ Dei. Regis regum, & dominantium Domini. ¶ Præterea. Hic aggreditur ſpiritualem ſenſum, quia omnia (vt ſæpe dictum eſt) in figura contingebant illis, & aliud in cortice hiſtorici ſenſus, & longe aliud maius in medulla ſpiritualis intellectus. Significabant. ¶ Typus. Figura. ¶ Vlnis. Brachijs, & manibus extenſis.i. tanta alacritate, quanta legimus Simeonem illum ſenem iuſtum, ac timoratum accepiſſe in vlnas ſuas Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum à parẽtibus in templo oblatum. Luc.2. ¶ Ante dabat. Quaſi pro arra. ¶ Spe quoque poſſe frui. In præſentis uitæ curriculo, & eo tranſacto re & effectu, ¶ Nauci. Idem eſt, quod pro nihilo, ſicut & flocci, vnde & flocipendo, deſpicio, ¶ Expendere cœlum. Chriſti fideles, quorum conuerſatio in celis eſt, ſolent terrena oĩa delect. contemnere, cœleſtia verò magnifacere, contra amatores mundi terrena amplectuntur, cœleſtia non curant. Ii verò ſegnes nec terrena magnifaciebãt, nec cœleſtia ſperabant. Digni vt perpetuò miſera ſeruitute tenerentur aſtricti. ¶ Ferrea progenies. Exclamatio, color rhetoricus. ¶ Duræ ceruicis. In malum obſtinatiſſimi. Sic & eos Dominus appellauit: Cerno (inquit ad Moyſen) quòd populus iſte duræ ceruicis ſit &c. Deut.21. ¶ Prodigia. Signa quidem ſunt, ſed quæ ſemper aliquid graue in futurum portendant. ¶ Iactitat. Frequenter iactat, præſens eſt pro præterito, decies enim in Deum, & multò pluries in Moſen murmurauerunt. ¶ Aſpide ſurda. Ob hoc uocatur ſurda, hæc ſerpens, quia obturat aures, vnam terram alteram cauda, ne vocem audiat incantatoris. ¶ Intonet. Hoc factum fuit, quando de cœlo allocutus eſt eos. Quare timentes dixerunt Moyſi, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur. ¶ Superextulit. Eleuauit, more iratorum militum volentium aliquem findere medium. ¶ Plebes. Nominatiui caſus, & quintæ declinationis eſt, plebei facit in genitiuo: plebs autem monoſyllabon eſt tertiæ declinationis. Ciues omnes abſq; patricijs ſignificat. ¶ Præda feris. Comminatio hæc eſt, & ſequens pœna, neque enim tunc inflicta eſt. ¶ Seruitio. Pro ſeruitute, quam dictionem hæc metra non capiunt. ¶ Moſes interpoſuiſſet. Hoc eſt officium veri Ducis, & paſtoris animarum, vt iraſcenti Deo pro muro ſeſe interponant medio, nunc autẽ rari ſunt hi. & propterea flagellamur. ¶ Sacrificus frater. Aaron, qui præerat ſacrificijs. Vtpote qui ſummus erat ſacerdos. hiſtoriam hãc vide in loco ſuo. Nu. 16. ¶ Iccircò. Quia percuſſis quamplurimis cœleſtis ignis plaga ad interpoſitionem ducis, & ſacerdotis ceſſauerat. Non ob id abſterriti, nec beneficio grati à diuina diu abſtinnerũt offenſa. Quin grauiori ſcelere ſeſe obnoxios fecerunt. Sacrificantes turpiſſimo idolo Moabitarum, quem illi Beelphegor vocant, priſci Romani Priapum, quem & ipſi coluerunt, & cuſtodem hortorum eſſe dixerunt. De quo Virgilius ille tantus poeta, non erubuit multa verſu comprehendere. ¶ Proſtituere. Meretricum more, & adulterarum. Vnde & Dominus ſæpe gentem illam meretricem, & adulteram appellauit. Omnis enim anima fidelis ab initio Deum habet ſponſum. Qui ſi eo poſt habito dæmoni peccando, & maximè idolatrando adhæſerit fornicariæ nomen aſſumit. ¶ Numen meſſe. Exclamando

A

B

C

Num. 24 & 25. mando leuitatem mentis Iudæorum, aliarumque gentium increpat. ¶ Artificis. I. Scelerati, ac peſſimi malorum inuentoris. ¶ Conſilio, atque dolis.i. Doloſo conſilio, Is enim conſuluit Moabitis, vt ſi cuperent Hebræis nocere, puellas ad eos mitterent decoras aſpectu, quibus ad Luxuriam pronam gentem, & ad idolatriā prouocarēt.
D Quatenus offenſoq; Deo ſibi in prædā relinquerentur, atq; in direptionem. Quod ex parte contigit: vt hic enarratur. ¶ Miſeros iuuenes. Benè miſeros, qui modica, & labili voluptate venerea, fœlicitatem æternam derelinquunt, quæ inextimabilis eſt. ¶ Beel ſacrificare phegor. Tmeſis eſt, ſectio dictionis ac alterius interpoſitio. Quæ non niſi in dictionibus compoſitis fieri debet. In ſimplicibus dedecet. Vt in Ennio legebatur. Saxo cere comminuit brun. i. cerebrum. Porrò Beel eſt nomen idoli, phegor montis in quo à Moabitis colebatur. ¶ Flaminuli, Sacrificuli, per irriſionem diminutiuo eſt vſus nomine. ¶ Lancibus. Pateris quibuſdam latis, ac rotundis, quibus olim in rebus diuinis vtebantur pro carnibus, aut extis offerendis altari, quas deinde ſoculo impoſitas ſacrificabant i. exurebant, exiſtimantes earum nidore Deum delectari. ¶ Exta. Eminentia ſunt interius inteſtina, qualia ſunt iecur, pulmo, cor. atque Lien. ¶ Idolotytis.i. Idolo immolatis, partem enim carniū imolatarum manducabant hi, qui hoſtias, aut victimas offerebant. ¶ Defunctorum mortua ſacra. Multiplici ratione, quia mortuis hominibus tamquàm Dijs ſacrificabant, vt Herculi. Quirino, ceteriſque. quos defunctos fuiſſe etiam literæ ſecularium commemorant; item mortuorum ſacra dicuntur. Quia in honorem idolorum quæ
E ſtatuæ ſunt omni ſenſu carentes vt mortui. Et rurſus. Quia per peccatum idolatriæ moriuntur animæ, & ad mortem æternam præparantur, & demum quia ex mortuis animalibus dijs illis ſacrificabatur. ¶ Parentem Deum. Qui & nos omnes fecit, nec minus ac parens natos, diligit nos. ¶ Nuper adinuentis. Quia peccata idololatriæ ferè trahunt ſecum ſcelera omnia. ¶ Flammarū. E cœlo miſſa. ¶¶ Gladij. Moabitarum. ¶ Protoflaminis. Summi ſacerdotis nepos. ¶ Ante Deū. Cuius vicem ultus erat. ¶ Zambrim. Hanc hiſtoriam vide in Libro numerorum cap. xxv. ¶ Contemptor ſuperum, Dei & angelorum. ¶ Magnificiq; ducis. Moyſi. Qui dux erat illi populo à Domino conſtitutus. ¶ Scortum. Vocabatur hæc mulier Chozbi filia principis nobiliſſimi Madianitarum. ¶ Dira minante Deo. Nam cuncti principes populi iuſſi ſunt ſuſpendi in patibulis contra ſolem. i. palam coram omnibus, & ex ipſo. 24. millia hominum cæſa ſunt. ¶ Vltus erat. Interficiendo principem illum temerarium Dei, & Moyſi contemptorem. ¶ Ab ore Dei. Cuius hæc fuerunt verba Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis auertit iram meā à filijs Iſrael; quia zelo meo commotus eſt contra eos. Vt non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo. Iccir-
F cò loquere ad eum. Ecce do ei pacem fœderis mei. Et erit tam ipſi, quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus filiorum Iſrael. ¶ Deſeuijt. Deſijt ſæuire. ¶ Cidaris. Ornatus quidam capitis, quo utebantur pontifices in offerendis hoſtijs, ſuper quo ſacra mitra ponebatur. Vnde & pro illa quandoq; capitur. Fertur & à quibuſdā regium eſſe pileolum, ſeu ſtrophium ſacerdotale. ¶ Candida Mitra. Vtpote quæ ex byſſo erat. Supremum eſt ſummi ſacerdotis capitis ornamentum, quo etiam nunc noſtri pontifices vtuntur, cum rebus diuinis operam dant. ¶ Zelus, & ille Dei. Tam feruidus. ¶ Nos verò miſeri. Quia ſacerdotibus noſtri temporis minimè licet in peccatores hoc modo ſæuire, propter noui ſacerdotij manſuetudinem, & quia hæc figura ſpiritualiter eſt intelligenda, increpatione dura ſunt digni ſacerdotes, qui ſpirituali gladio verbi Dei, quo muniti ſunt, non iugulant peccatores, audacter repræhendendo etiam principes populi, quando malis operibus ſuis ſcandalizant populum Dei. Quia facta eorum facilè trahuntur à plebibus in exēplum. ¶ Nole tanto. Sacerdotis, qui ang. D. vocatur interris. Iuxta illud pro-
Malac. 2. pheticum. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam: & legem D. exquirūt de ore eius. Quia ang. D. eſt. ¶ Ancipitē. Ex vtraq; parte acutum, & cōminando pœnas t[em]pales, atq; æternas. ¶ Verbi gladiū. De quo Paulus. apoſt. ita ſcribit.
Ephe. 6. Accipite gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, & iterum. Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabi-
Hebr. 4. lior omni gladio ancipiti, &c. & rurſus Ioannes in Apoc. & procedebat de ore eius gladius ex vtraq. parte acu-
c.1. c. 19. tus.

Nam ſceleris macula grauiori immaniùs & ſe
Fædarunt; falſo & proſtituere Deo.
Namque Moabitæ cultores numinis huius
Artificis Baleæ conſilio, atque dolis.
Perdere feſtini blandas miſere puellas;
Quæ ſpecie miſeros allicerent iuuenes.
Quique puellarum voluere decore potiri,
Tum cæpere Beel Sacrificare Phegor.
Flaminuliq; noui fumantia lancibus exta
Offerre immundo non rubuere Deo.
Atque Idolotytis conueſci carnibus auſi;
Quæ defunctorum mortua ſacra vocant.
Ah quantis alijs irritauere parentem
Nuper adinuentis turba proterua Deum?
Vnde ſuper ſtolidos eſt multiplicata ruina
Flammarum in caſtris, ſanguinei & gladij.
Cumque vorarentur ferri mucrone coruſco,
Et peccatores vreret ignis edax.
Ecce Dei zelo protoflaminis inclyta proles
Armatus Phinees aſtitit ante Deum:
Fodit & arrepto pugione per inguina Zambrim
A Simeone ſatum, præcipuumq; ducem.
Hic audax iuuenis, temerariusq; atque proteruus.
Contemptor ſuperùm, magnificiq; Ducis.
Cunctorum aore oculos ſcortum præium pſit inire
Dum flerent alij dira minante Deo.
Turpiter inuentum cum ſcorto, cædit vtrumque
Per pudibunda ſimul: cæſus vterq; perit.
Hoc igitur facto Dominum placauit; honorem
Audacter ſpretum cuius & vltus erat.
Feruida tum demum in populum deſæuijt ira,
Ignis & extinctus, conditus atq; mucro.
Quàm fœlix Phinees hoc facto; nempe ſacerdos
Eſt deſignatus ſummus ab ore Dei.
Semini, & illius Cidaris per ſæcula cuncta
Quæq; tegit ſacrum candida Mitra caput.
Iuſtitia illius cunctis narrabitur oris;
De ſobole in ſobolem zelus & ille Dei.

tus: quod eſt verbum Dei . vt ipſe docet . ¶ In peccatores. Sicut antiqui prophetæ, & Io. Baptiſta;& ipſe Dominus in Euang. cum dicebat,veh tibi Corrozaim ueh tibi Bethſarda, &c. Item & tu Capharnaum numquid exaltaberis uſq; in cœlum? immò uſq; in infernum deſcendes, & rurſus . Hieruſalem Hieruſalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos , qui ad te miſſi ſunt , &c. A Matt.11. Matt.23.

Nos verò miſeri , nec digni nomine tanto
Ecce puſillanimes, degeneresq; ſumus.
Ancipitem vel bi gladium uibrare quis audet.
In peccatores , præcipuosq; duces ?
Nec ſumus illius ſemen, nec myſtica proles ,
Vulgus inerme ſumus;carnea turba ſumus.
Quin potius proles dura , atq; immitis eorum ;
Irritauerunt qui toties Dominum .
Quiq; repugnarunt Domino, qui murmure contra
Dixerunt querulo ; Num dare quibit aquas ?
Quiq; adeò Moſi clamore fuere moleſti ;
Vt pertubarint mentem, animumq; pium .
Is vexatus enim , ne credulus eſſet , ut olim
Extiterat ſemper , paſſus acerba diu ,
Diſtinxit labijs anceps : Audite rebelles ,
Dura ſilex uobis num dabit (inquit) aquas ?

¶ Præcipuosq; duces . Vt Samuel Saul regem:Nacham Dauid:Helias, Achab;& alij alios. Io.etiam Baptiſta regem Herodem , ſic & Dominus Phariſeos , & ſcribas; atq; alios principes Iudæorum Herodem quoq; ite (inquit) & dicite vulpi illi . Matt.13. Sed & Pilatum tempore paſſionis ſuæ redarguit de poteſtate ſuperbientem. Non haberes (inquit) aduerſum me poteſtatem vllam , niſi tibi datum eſſet de ſuper , &c. ¶ Semen ſpirituale . Zelo Dei accenſum . ¶ Vulgus inerme . Armis ſpiritualibus carentes , quæ ſunt uirtutes , inter quas præcipua eſt animi fortitudo, quæ & magnanimitas appellatur . ¶ Carnea turba . Carnales homines, ſecundum carnem iuuentes: ad oculum carnalibus hominibus placentes , nec attendimus Apoſtoli dictum. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. ¶ Quin potius. Subaudi, nos ſumus . ¶ Eorum . Iſraelitarum duræ ceruicis,& ſi non ſanguine (quia ex gentibus) ſaltem morũ malorum imitatione. ¶ Toties Dominum. Quod & nos ſæpe facimus peruerſis actionibus noſtris . ¶ Repugnarunt. Vt Dathan,& Abiron,& Chorè, cum ſequacibus ſuis . ¶ Qui murmure. Vt Vulgares, atq; plebei , qui nimis faciles ſunt ad murmura, & querelas . ¶ Aquas . Quæ dictæ ſunt contradictionis . Vide hyſtoriam in lib. Num. cap. 20. ¶ Pertutbarint . Ita ut diſcrederet Dominum aquas illi populo daturum pertinaci, atq; moleſto . ¶ Is uexatus enim . Diſtinxit labiis, &c. quòd eſt infra eſt autem hyperbaton , dura, longa , & confuſa conſtructio . eſt autem ordo . Is enim Moyſes diu paſſus acerba uexatus adeo eſt, ne eſſet amplius credulus, vt olim ſemper extiterat ; ideoq; anceps factus diſtinxit labiis, ideſt non purè expreſſit uoluntatem , & imperium Domini , qui dixerat , dic petræ,& illa dabit aquas: ille verò metuens , ne propter populi contumaciam aquas Dominus minimè de petra daturus eſſet , ſubdubius, & in nubilo tali modo verba pronunciauit, ut etiam ſi negarentur aquæ, minimè videretur mentitus eſſe: dixit enim. Audite rebelles, & increduli, num de hac petra poterimus uobis aquas ellicere? q. d. non propter neſtram rebellionem, & incredulitatem . ¶ Vnde . Propter hoc peccatum incredulitatis ſuæ fuit à Domino prohibitus, ne intraret in terram promiſſionis, quamquàm grande hic tegitur myſterium, quòd non lex data per Moyſen, quæ neminem ad perfectum adduxit: ſed gratia, quę per Ieſum Chriſtum facta eſt , introducit homines ad regnum cœlorum veram uiuentium terram promiſſionis , de qua hîc idem propheta , credo uidere bona domini in terra uiuentium , & iterum portio mea Domine in terra uiuentium . B Nu.25.

Vnde nec optatam ualuit contingere terram :
Sic electorum uindicat acta Deus .
At duce mutato populus ceruicis ahenæ ,
Non uitam, aut mores induit ille nouos .
Tellurem ſi quidem promiſſam intrauit, at inde
Haud repulit gentes , iuſſerat ut dominus .
Propter auaritiam Dominum cõtempſit; ut eſſent,
Qui ſibi vectigal, quiq; tributa darent .
Heu quàm dira fames , atq; execrabilis auri ,
Peruertit mentes,conſiliumq; fugat .
Ecce recuſanit ſceleratas perdere gentes ;
Vt permixtus eis diſceret omne ſcelus :
Quàm dociles , proniq; malis ſub tempore paruo
Edidicere ſimul protinus omne nefas
Cumq; habitu,& lingua mores traxere profanos.
Fuſilium cultus , ſculptiliumq; Deum .

¶ Sic uindicat . Pœna temporali, ne in æternum plectantur . ¶ At duce mutato . Nam defuncto Moyſe dux Ioſue factus eſt,qui erat miniſter eius, qui & uocatus eſt Ieſus . ¶ Haud repulit gentes , vij . quàs iuſſerat Dominus exterminari penitus, ac deleri, ne idololatriam & alia eorum ſcelera diſcerent filij Iſrael ex praua conuerſatione, ad quæ etiam ſuapte ſponte nimis erant proni . At illi belli diuturni tædio affecti, & auaritia ducti, non deleuerunt : ſed multos ex illis reliquerunt tributa pendentes, qui deinde in ſcandalum ſibi fuerunt, & in ruinam . ¶ Vectigal. Ex mercibus, quæ intra urbes inuehuntur . ¶ Tributa . Pro ſuſtentandis exercitibus , & aliis reipublicæ neceſſitatibus obeundis . ¶ Quam dira fames . Crudelis concupiſcentia, quæ proprium necat autorem ; eſt autem exclamatio in execrationem auaritiæ . ¶ Proniq; malis. Iuxta illud, omnis ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt . ¶ Habitu . Vano ; & laſciuo . ¶ Mores profanos . Irreligioſos,& illicitos . ¶ Fuſilium . Quæ ex metallo quouis igne reſoluto in ſtatuas funduntur . ¶ Sculptilium . Hæc ex ligno ut plurimum cœlo - inſtrumento ferreo ; quod & ſcalpellum dicitur inſculpuntur . ¶ Deum . Pro Deorum non qui ſunt, ſed putabantur , ut docet Apoſtolus ignorantes Deum, ijs qui natura non ſunt dij ſeruiebatis , & alibi ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo & quod nullus eſt Deus niſi vnus, & ſi ſint qui dicantur dij, ſiue in cœlo ſiue in terra , &c. ¶ Vino . Ad differentiam mortuorum, qui pro diis colebantur, vt Bellus Nini pater . ¶ Veroq; . Ad differentiam falſorum dæmoniorum , vt Aſtaroth , ac Berith , atq; Beelzebub . ¶ Patrioq; . Quem patres eorum coluere . Abraam, Iſaac, & Iacob; vnde & ipſe ſæpe dicebat . Ego ſum Deus patrum veſtrorum Abraam , Iſaac,& Iacob . ¶ Falſis Deis . Appoſitio eſt. ¶ Mutaq; reptilia. Qualia in Aegypto uiderant coli. Apo. qui & Serapis dicebatur,Cocodrilos, & Talpas. ¶ Populis profanis . Longè poſitis à uera religione,& cultu C Gal.4. 1. Cor.8.

Deſerto vero, viuoq́; Deo, patrioq́; ,
Dæmonijs falſis ſacra tulere Deis.
Defunctos homines, imo baratroq́; ſepultos
Hebræus coluit, mutaq́; reptilia,
Ecce relicta ſalus populis, & uita profanis
Quam tulit offenſam, ſcandalon atq; graue.
Perniciem verò grauiorem, propria namq;
Mactarunt patres pignora dæmonijs.
Proh ſcelus horrendum, chatam ſua uiſcera prolē
Immolat idolo crudus uterq; parens.
Hoc immane nefas hoc execrabile crimen,
Quæ poterit ſiccis lingua referre genis?
Ah ſcelerata manus admota parentis atrocis
Natorum iugulo ſanguine fœda tuo.
Inſontis gnati potuiſti haurire cruorem?
Fundere & immondis cymbia plena Deis?
Non pater es, nec homo, non effera bellua ſaltus
Nam fouet hæc catulos, lingit; alitq́; ſuos.
Non variæ linces genuere; nec ubera tigres
Hircanæ labris appoſuere tuis.
Vipereo potius credam te ſemine cretum;
Vberaq́; admouit turpis Hyenna tibi.
I nunc gens Iudæa fera truculentior omni,
Deſinito Canaan finibus eſſe tuis?
Te docuit Canaan ſobolem mactare; cruorem
Fundere; ſculptilibus ſacra litare ſuis.
Dira quis hæc credat? perfuſo ſanguine tellus
Interfecta ſuo eſt; cæſaq́; terra perit.
Actibus illorum peruerſis, brutaq́; tellus
Sparſa per omne ſolum contaminata perit.
Fornicibus varijs ſcortata ſub arbore denſa
Nuper adinuentis contemerata perit.
Nobilis heu tellus facta eſt ignobile ſcortum
Traxit amatores vndiq; mœcha procax.

D vnius Dei. ¶Quam tulit offenſam. Vt relicto uerò Deo falſos diſcerent ab eis colere. ¶Scandalon. Ideſt ruinam animæ primum, deinde rerum, & corporum. ¶Perniciem. Damnum. ¶Mactarunt. Veluti hoſtias gratiſſimas. ¶Propria pignora. Filios ſibi chariſſimos qoaſi mutui amoris pignus, credendum eſt hoc uati, & ſi ſortaſſe in pentatheuco minimè ſcriptū inueniatur: nam & ipſe eodem ſpiritu, quo Moyſes, afflatus pſalmos decantauit. ¶Proh ſcelus. Exclamatio in impios parentes. ¶Cymbia. Quædam pocula in cimbæ, ideſt nauiculæ ſimilitudinem quibus olim gentiles in ſacris ſuis vtebantur. ¶Plena. Cruoris filij. de quo ſuprà. ¶Non pater, es. Cuius intereſt à ſe genitos natos educare, ſibiq́; ſuperſtites optare, inuehitur autem, & hic vates per Ecbaſim, ideſt diſcurſum poeticum in tam nefarios parentes. ¶Nec homo. Cui nefas eſt hominem perdere, aut uitæ illius inſidiari. ¶Effera bellua. Vrſus, aut leo. ¶Saltus. In quo multæ huiuſmodi feræ morabantur, vt in libris regum legimus. ¶Non variæ linces. Coloris ua-
2.Re.17. rij. ¶Genuere. Nam & hæ diligunt catulos ſuos.
2.Re.28. ſimiliter & Tigres, quas legimus in ocnatores ra-
4.Re.11. ptis catulis uiolentiſſimo impetu per longiſſimū iter inſecutas efferari. ¶Vipereo. Quia ſemina marem in feruore coitus obtruncat, in cuius ultionem partani antequàm pariantur, uiſcera materna corrodunt, & necant, hinc beatus Ioannes, & Dominus in Euangel. dicebant, eos, progenies

E uiperarum. ¶Turpis hyenna. Quam diuus Hieronimus dicit ſepulchra noctu frequentare, & inde erutis cadaueribus paſci. ¶Nunc. Ironicè hoc dictum intellige, nec niſi in modo proferendi diſcernitur ab aſſertione: ſed ut plurimum irrationabili. ¶Canaam. Ideſt Cananeos, qui à Canaan nepote Noe duxerunt originem, eſt etiam ſpecies pro genere, nec enim ſoli Cananei iuſſi ſunt abolen de terra: ſed & aliàs ſex gentes. Pherezeos, Eueos, Iebuſeos, Ammoræos, Cetheos, & Gergeſeos: quinimmo omnes hæ gentes à filijs Canaan exortæ ſunt præter Gergeſeos, quorum patrem non memini me legiſſe. ¶Interfecta tellus. Tropus, methonomia eſt, qua ponitur continens pro contento, vt Hieruſalem, Hieruſalem quæ occidis prophetas, &c. pro habitatoribus eius ſicut, & cū dicimus domum bonam uel malam, pro qualitate habitantium in ea terra, ergo interfecta eſt in cæde paruulorum, quia parentes eorum interfectores ſeſe gladio peccati ante occabant, quod ad æternam non eſt dubium mortem homicidas ducere, quin & pro tanto ſcelere Dominos eos hoſtili iubebat interfici gladio. ¶Cæſa terra. Vt ſuprà, ideſt cæſi ſunt homines terreni vnde & ipſi primo homini dictum eſt, terra es: & in terram reuerteris: Item alibi, quid ſuperbis puluis, & cinis? ¶Brutaq́; tellus. Non ad ipſum elementum hoc referendum eſt, quod interdum Bruta dicitur: ſed ad homines brutorum more uiuentes. ¶Contaminata. Fœdata ſanguine natorum. ¶Perit. Primo in anima propter ſceleratum homicidium, deinde & in corpore, ſumpta ex eis vindicta mox à Domino. ¶For-

F nicibus uarijs. Ideſt in idolorum ſacellis, antris, & lucis, in quibus omnibus ab externis gentibus olim colebantur, & aliquando à filijs Iſrael eorum ſacta nefaria imitantibus, eſt autem tranſlatio ſumpta à meretricibus, quæ talibus in locis proſtituuntur. ¶Scortata. Vt ſuprà non terra, ſed homines quorum animæ cum Dei ſponſæ ſint, idolatrando fornicari dicuntur, & hæc eſt fornicatio ſpiritualis, potuit etiam fieri, vt in colenda, Venere, Adonide, & Beelphegor turpi, atq; obſceno Deo carnaliter etiam corpore fornicarentur, vt ſupradictum eſt, de Zambri cum Madianitide. ¶Arbore denſa. Puta quercu, populo aut æſculo iuxta varietatem idolorum quæ varias arbores amare dicebantur ut ſub illis, vel eorum lucis ſibi ſacrificaretur, & hoc etiam fiebat, ad obumbrationem luxuriantium in eis. ¶Nobilis tellus. Ideſt nobilis Iſacidum gens. ¶Scortum. Quia ſeſe dæmonijs proſtituebat, uel etiam luxuriæ actibus fœdabat. ¶Traxit amatores. Studioſa idolorum inquiſitione, quorum nomina, nec cultum nouerat. ¶Vndiq́;. Ex circumadiacentibus regionibus. ¶Mœcha procax. Inuerecunda adultera. ¶Vnde. Propter multiplicatas ſpirituales fornicationes cum uarijs idolis finitimorum, quibus etiam carnalia admiſcebantur adulteria, ut ſupra oſtenſum eſt. ¶Vir illius. Deus legitimus animarum ſponſus. ¶Furore. Ideſt admodum furentis, & zelantis uiri ſeſe habuit in punitione coniugis adulteræ, non quia furore capiatur Deus, qui in ſumma iudicat tranquilitate: ſed quoniam uidetur hominibus furere, cum per furibundos miniſtros de ſontibus ultionem ſumit, ſiue milites homines, ſiue aduerſarias dæmonum poteſtates. ¶Vulneribus multis. Ideſt plagis varijs in populum immiſſis. ¶Corpus dehoneſtat. Truncatis pedibus, ac manibus, ſciſſoq́; uentre à
Ezec.23. ſummo uſq́; deorſum. ¶Et ora. Effoſſis oculis, abſciſis auribus, & naribus. ¶Verberibus cæſam. Prius ſcilicet,

¶Inde

¶Inde domo, In ſterquilinium hæc autem deſcriptio ex Ezechiele ſumpta eſt, debent etiam hæc omnia intelligi de Iſraelitica gente, quæ & Iudæorum ſynagoga dicitur, tunc enim corpus dehoneſtatum eſt, quando in plebeios, vulgaresq; ſæuitum eſt, & maxime in uillarum, atq; oppidorum deuaſtatione, caput verò quando nobiliores occiſi ſunt, aut bello capti. & maximè principales ſunt urbes deuaſtare, arces quoq; demoliræ. ¶Mæchi Idolatrarum gentium populi, hoſtiliter in Iudæam impetum facientes. ¶Proiectam. A diuina protectione derelictam. ¶Dilacerantq; vbera. Fertilitatem agrorum, & vinearum, & pecorum deuaſtantes, diripientesq; omnia. ¶Dulcia uiſa ſibi. Dum tranquillo tempore ut hoſpites in ea regione commorarentur, ut fieri ſolet inter finitimos & maxime in his, qui mercaturæ inſeruiunt. ¶Inguina. Deliciarum vrbanarum copiam. ¶Seruierant. In voluptuoſis conuiuijs. ¶Conculcata. Graui ac diuturna ſeruitute, uel etiam miſera captiuitate. ¶Redit tandem. Vexatione dante intellectum. ¶Genibusq; voluta. Supplicum more, hoc eſt humili prece. ¶Pectus plangit. Culpam ſuam recognoſcens, ſeſeq; accuſans. ¶Ad ora uiri. Coram Deo, qui ubiq; eſt, & humilia tantum reſpicit pietatis oculo. ¶Iterum, atq; iterum. Ideſt ſæpiſſimè, vide hyſtoriam libri iudicum, & quot ibi iudices datos inuenetis, toties ſcito illum miſertum eſſe populi ſui, quam alienigenæ contriuerant. ¶Conciliatur adhuc. Pro reconciliatur, eſt enim aphæreſis, quia noui dicuntur conciliari, ueteres uerò reconciliari. ¶Hic vir zelotes. Expoſitio eſt ſuperiorum. ¶Sortem ſuam. Ideſt hæreditatem ſuam, ſors, quippe in ſacris literis ut plurimum ponitur pro hæreditate. porrò ſciendum eſt ſecundum Auguſtini doctrinam, populum fidelium eſſe Domini hæreditatem, & Deum eſſe hæreditatem populi fidelis. Exemplum primi. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Exemplum ſecundi. Dominus pars hæreditatis meæ. ¶Dum traherent. Quod factum à Moabitis, & Madianitis etiā ſupra uiſum eſt ex conſilio Balam ariolli. ¶Irritaretur Deus. Ad iracundiam prouocaretur, ſciebant enim, quia nullo alio pacto ei populo potuerant nocere vide in libro Iudith ſermonē Achior ducis Ammonitarum ad Holofernem principem militiæ regis Aſſiriorum, in cuius fine hoc perſuadet, ut inquirat, an ſit iniquitas in Iſraelis populo, & poterit eum ſuperare, quod ſi non fuerit, ſuperabitur ipſe Holofernes, quia Deus eorum pugnabit pro illis. ¶Venia accepta. Licentia à Deo contra populum ſuum ipſo conceſſa. ¶Fungier. Paragoge eſt, pro fungi, ut dicier, pro dici. ¶Lictoris officio. Qui ligat reos & torquet, punitq; ad conſulis, aut iudicis imperium, militiæ Romanæ nomen eſt. vide rogo, ſi iniqui, Diaboli (cuius ſunt membra) conſuetudinem non ſequunt. Alliciunt homines ad peccandum, vt accipiant deinde ad puniendum. Sic caput eorum Diabolus ipſe ſcelerum ſuggeſtor eſt, inde apud Deum accuſator, tortor, & vindex. ¶Tribulis, & ſentibus. Ideſt ſpinis hic ponitur pro grauiſſima quauis tribulatione, atq; duriſſima populi afflictione, licet etiam ſic potuerint ſpecialiter torqueri, quod & factum legimus, à Gedeone in uiros Sochot, quos tribulis, & ſpinis comminuit, quia noluerant exercitui hoſtes inſequenti panes dare, & inſuper auſi fuerant ei exprobrare. ¶Arte. Ideſt Dedita opera, conſultò, & malicioſè. ¶Conſilio proprio. Malo atq; irrationabili. ¶Conſilium Domini ſpreuere. Cohos clamat Iſaias, veh filij deſertores, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum. ¶Vti. Et non frui, differunt quia primum ad neceſſarium uſum refertur alterum ad voluptuarium, porrò temporalium rerum omnium, atq; terrenarum uoluptas noxia eſt animarum ſaluti. Aeternarum verò fruitio delectabilis, & debita temporalibus ergo vtendum, & non fruendum eſt ſecundum Dei conſilium. ¶Suaſores. Mali ſuggeſtores, quadriſyllaba modò dictio eſt, aliquando vero duæ primæ in vnam contrahuntur per ſynereſim; diſtrahuntur autem per diereſim. ¶Dæmonas. Accuſatiuus eſt græcus. ¶Arte. Vt ſupra, dedita opera, & malitioſè. ¶Hinc. Propter idolorum culturam; quia voloptuoſæ delectationes in præſentiarum fruendæ ſuggeruntur. ¶Quiq; ea. Aeterna ſcilicet. ¶Dorſa flagellis. Tranſlatio ſumpta à malis, ac fugitiuis ſeruis. ¶Flagris. Virgis, quibus olim cædebantur rei antequam capite plecterentur, ſæpiſſime autem ſerui uerberibus digni. ¶Sydereiq;

Iudith. 5

Eſa. 30.

Vnde vir illius patiens per tempora longa
Iratus tandem eſt; arma furore rapit:
Vulneribus multis corpus dehoneſtat, & ora,
Verberibus cæſam: proijcit inde domo.
Diripiunt mæchi proiectam; dilacerantq;
Vbera, quæ quondam dulcia uiſa ſibi.
Inguina conculcant pedibus, ſcortantibus olim
Turgida luxuria quæ ſibi ſeruierant.
Conculcata redit tandem; genibusq; voluta.
Zelotypi pectus plangit ad ora uiri.
Vt pius eſt, clemensq; iterumq; iterumq; precanti
Dat veniam faſſæ, conciliatur adhuc.
Hic vir zelotes Deus eſt: Synagogaq; mæcha
Dum colit externos heu male ſana Deos.
Tum Deus exurgit vindex, tum percitus ira
Verberat: & ſortem diſſipat ipſe ſuam.
Finitimis ſpretam crudelibus obijcit illam.
Dat conculcari, ſeruitioq; premi.
Qui prius Iſacidas oderunt pectore toto,
Ore licet blando colloquerentur eis.
Dum traherent ad vana Deûm ſimulachra ſuorum
Irritaretur patrius vnde Deus.
Tunc venia accepta videas lictoris iniqui
Infeſtos crudo fungier officio.
Quàm duris tribulis, & acutis ſentibus illos
Sæpius hoſtili ſuppoſuere manu?
Clamantes tamen, & verè ſuſpiria ab imo
Pectore ducentes ſæpè redemit adhuc.
Attamen ingrati eum ſe uidere redemptos,
Irritauerunt ſæpius arte Deum.
Conſilio freti proprio ſpreuere rebelles
Conſilium Domini ſicut & ante ſui.
Conſuluit ſiquidem Dominus præſentibus uti
Expediat quantum: non tamen inde frui.
Delicijs verò, quas nobis ipſe parauit
Sperandum æternis; & ſine fine frui.

At miſeri ſola hæc præſentia amare fruenda,
Nec ſperare audent vlla futura bona.

D oculis. Ideſt ſereno, ac miſericordi aſpectu. ¶ Cũ
lachr imis. Fœlix lachrima (inquit Hieronimus)
ſola cœlum aſcendit, nullo uetante Deum adit,
nec unquàm uacua inde recedit. ¶ Cum patri-
bus. Abraam, Iſaac, & Iacob, de quo Zacharias
in Cantico ſuo. Benedictus Dominus Iſrael, quẽ
totum hic poteris referre. ¶ Inde ſalus. Per aduen
tum filij Dei D. N. I. Chr. ¶ Pœnituit tandem.
Ideſt Condoluit, miſertus eſt, & in modum pœ-
nitentis ſe habuit, reuocatis flagellis, & amotis
percuſſoribus à populo ſuo. ¶ Hoſtilibus cordi-
bus. Vt paulò mitios eos tractarent. ¶ Pupuge-
re. Afflictionum compunctionibus afflixere. A
pungo fit hoc præteritum pupugi. Hoc præteri-
to vſus eſt Ioannes in paſſione Domini videbunt
(inquit) in quem pupugerunt. ¶ Quæ tamen
aut. Pulchra. Ecbaſi.i. poetico diſcurſu captat
gratiam a Deo, vt pœnitus liberare dignetur po
pulum ſuum ab hoſtium ſeruitute. Per quam in
ſenſu ſpirituali ſignificatur ea liberatio, quæ fa-
cta eſt. a D. N, I.Ch. Saluatore generis humani à
dœmoniaca ſeruitute, & à vinculis peccatorum.
¶ Parua quidem. Quia minimè tantùm nocent,
E quantùm vellent, ſed animum nocendi nequa-
quam deſerunt. ¶ Scapularum. Humeri, ac
dorſi. Vnde & fratrum ſcapulari veſtis deductũ
eſt, quòd ſit ſcapularum operimentum, quo fa-
cilè amoto, ſcapulæ nudentur ad diſciplinam
ſuſtinendam. ¶ Vngue truci. Ferreum eſt quod-
dam tortoris inſtrumentum, quo in vnguiũ mo-
rem ſanctorum carnes dilaniabantur. ¶ Torua
tamen facies. His omnibus ſignis hoſtilis animus
indicatur, & ſi à nocumentis ceſſetur. ¶ Infe-
rendis. ¶ Fulgore luctifico. Quia eſt etiam terri-
ficus, vt humanorum regum. Verùm hoc melius
ad ſpirituales nequitias, & ad poteſtates tenebra-
rum harum poterit referri, Quarum fulgor tum
maximè luctificus eſt, cum ſeſe in angelum lucis
transferunt decipiendorum ſimplicium gratia.
¶ Ludant. Vt deludant. Tali lodo Iſmael filius an
cillæ cum luderet cum Iſaac filio liberæ, Saræ di
ſplicuit, & protinus aclamauit. Eijce ancillam,
& filium eius &c. Tali ludo ego quoque non ad-
uertens deceptus ſum. & propterea expertus his
verſibus alios monendos eſſe cenſui. Ne ludentes
eludantur. ¶ De mala ditione. Ideſt poteſtate, &
præcipuè dœmoniaca, qua nihil peius, aut gra-
uius. Norunt hoc non niſi experti nullus in Sy-
cilia fuit. Tyrannus eo infeſtior. ¶ Deus es no-
F ſter. Non Diabolus, aut idolum. ¶ Neceſſe coli.
Supple, eſt ab omnibus gentibus habita deitatis
tuæ notitia per fidei prædicatores, quæ eſt in Ch.
Ieſu. ¶ Collige natos. Hoc & Dominus ipſe Ie-
Ioan. 10. ſus in Euangelio dixit ſe facturum eſſe. Et alias
oues (inquit) habeo, & illas oportet me adduce-
re, & fiet vnum ouile, & vnus paſtor. Sic & Ioa.
Euang. cum interpretaretur prophetiã Caiphæ
Ioan. 11. dicentis. Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo. Nec tantum (ait Ioannes) pro gente moriturus eſt Ieſus.
Sed vt filios Dei, qui erãt diſperſi congregaret in vnũ. ¶ Piæ matris. Non veteris Synagogæ, quæ ſatanæ Synagoga
facta eſt, teſte Ioa. in Apoc. Sed nouæ piæ matris Eccl. ex Gentibus, & Iudæis ad fide Chriſti conuerſis collectæ.
¶ Abſque metu. Nam vbi timor eſt in corde rancidulum quiddam perſtrepit canentis in ore. ¶ Saluatorem
noſtrum D.N. I.Ch. vnigenitum patris filium. ¶ Redemptori. Eidem, qui precioſo ſanguine ſuo nos redemit da
manu Diaboli. ¶ Iſraeliticam gentem. Non ſecundum, carnẽ, ſed potius ſcd'm ſpiritum. Qui Iſraelis fidem, vir-
tutes, ac mores imitantur, hi verè Iſraelitæ appelantur. ¶ Iſacidis. Iudæis fidelibus factis. ¶ Omnis populus. Ex
gentibus ad Chriſtum aggregatus. Cui honor, & gloria in ſæculorum ſæcula.

Inde voluptates totis amplectier vlnis,
  Inde ſuaſores dæmonas arte coli.
Præſentum dator hinc, æternorumq; patrator,
  Quiq; ea perſuadet, ſpernitur ipſe Deus.
Ah quoties ſpretus populum dimiſit inertem,
  Hoſtibus vt fieret præda parata neci.
Dum tamen aſſiduis quaterentur dorſa flagellis,
  Dum nudarentur carnibus oſſa flagris.
Tunc humiles factos, ſeſeq; erraſſe fatentes,
  Orantes veniam pectore, & ore dari.
Sydereis oculis pater & reſpexit ab alto,
  Cum lachrimis fuſas audijt, atque preces.
Fœderis atque memor pacti cum patribus olim,
  Quo teſtatus erat, qui foret inde ſalus:
Pœnituit tandem poſita placatus ab ira,
  Vt pius eſt Dominus mitis vt eſtq, parens.
Duritiem innatam miſerans hoſtilibus ipſe
  Cordibus excuſſit, lenijt atque feros.
Rore deinc dulci iam mollia pectora ſparſit;
  Vt miſerarentur, quos pupugere diu.
Quæ tamen aut qualis pater ò miſerator opime
  Eſt inimicorum gratia? parua quidem.
Nam licet infeſti ſcapularum à verbere ceſſent,
  Nec lanient miſeros, vt prius, vngue truci.
Torua tamen facies, oculi fulgore coruſci
  Luctifico terrent horrida voxq; quatit.
Et ſi blanditijs ludant fortaſſe doloſis;
  Alliciunt ſeruos ad mala facta tuos.
Nos igitur ſaluos facito, nos eripe tandem
  Hoſtili pœnitus à ditione mala.
Tu Dominus noſter; tibi iam famulemur oportet.
  Tu Deus es noſter; teq; neceſſe coli.
Per varias gentes, diſperſos collige natos:
  Inq; pio matris quæſo repone ſinu.
Nomini vt excelſo laudes ſine fine canamus,
  Libera vox ſanctum prædicet abſq; metu:
Vt ſaluatorem te noſtrum confiteamur,
  Sitq; redemptori gloria ſola tibi.
Libera vox dicat, Dominus benedictus ab æuo
  Solus in æternum ſæcula cuncta Deus.
Iſraeliticam gentem ſuper omnia Sanctum
  Magnificare decet; glorificare decet.
Iſacidis iunctus populusq; precabitur omnis.
  Fiat in æternum, fiat id alme Deus.

ALleluia iterum modulemur Olympia muſa. Quoniam (ut ait Apoſtolus.) Corde creditur ad iuſtitiam ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Non eſt mirandum, ſi iam tertiò fideles inuitantur ad confitendum Domino triplex quippe eſt confeſſio, fidei, peccatorum, & laudis. De prima dicitur à Domino noſtro Ieſu Chriſto in Euangelio. Qui confeſſus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Deo. Hac confeſſione claruerunt ſancti martyres. De ſecunda pſalmidicus vates, Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam.

ODE CVI. EX PSALMO CVI.
Confitemini. III.

Alleluia iterum modulemur Olympia muſa:
Alleluia iterum carmina noſtra ſonent.
Confiteare Deo, quoniam bonus inclyta proles
Iſacidum, toties eruta ab hoſte malo,
Concine nobiſcum; quoniam per ſæcula cuncta
Et pius, & clemens, & miſerator adeſt.
Tu quoque ſancta parens Eccleſia ſparſa per orbem
Confiteare Deo, quàm bonus, atque pius.
Confiteare Deo, quoniam per ſæcula cuncta
Te miſerans, patiens, longanimiſq; tulit.
Euge per anguleum lapidem modò glutine firmo,
Parietibus iunctis vnica facta domus.
Confiteare Deo ſola pietate redempta,
Quàm pius, & clemens, quàm bonus eſtq; tibi.
Dicite, quos varijs Dominus diduxit ab oris,
Hoſtibus, è medijs cunctipotente manu,

meam, Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et in Euangelio, veniebant ad Iordanē confitentes peccata ſua. Et Iacobus Apoſtolus, Confitemini alterutrum peccata veſtra. De tertia idem ſaluator ait. Confiteor tibi pater cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. &c. Icircò tres hi pulcherrimi pſalmi nos inuitant ad confitendum Domino, Primò fidem. Secundò peccata, & poſtremò Dei laudes. Et quia omnis confeſſio hylaritatem quandam exquirit animi, vt oſtendatur fuiſſe voluntaria, iccircò Tituli horum pſalmorum prænotantur Alleluia, quod, nemine refragante, canticum eſt lætitiæ, geminatur autem, vt quod in ore eſt, oſtendatur eſſe & in corde. Litera ſatis plana eſt. Icircò in morem ſcholiorum ea, quæ videbuntur duriuſcula aperientur. Cætera ſicco pede tranſibimus. Modulemur. Canamus. à cantoribus tranſlatio ſumpta eſt, qui modulantur vocem vt poſſint auditores delectare. ¶ Olympia muſa. Noſtra Theocharia. Ad excluſionem ſecularium muſarum omni carentium numine. Porrò ſine ipſa Dei gratia, (quod Theocharis ſignificat) nil boni penitus fieri poteſt. Ipſa verò fauente cuncta bona, & benè procedent. ¶ Iſacidum. Hebræorum gens. Vel ſpiritualiter, lætantium fidelium, nam Iſaac riſus interpretatur. ¶ Hoſte malo. Pernicioſo, qui non ſolum rebus, atq; corporibus, ſed & animabus pernicioſus erat, quærendo eas à Dei cultu ſubuertere. Et hoc etiam nunc facit Diabolus, qui verè malus eſt hoſtis omni humano generi. ¶ Tu quoque. ſan. p. ec. Non ſolū gens Iſacidarum, ſed & omnis chriſtianorum cætus. ¶ Tulit. Suſtinuit patienter, donec ad lumen fidei conuerteretis. ¶ Angeleum. Ideſt Angularē lapidem. De quo plura in pſalmo. cxvii. Deo adiuuante dicemus. Vbi ponitur vaticinium, quod hic tangitur. Modò ergo ſat. ſit intelligere per hunc lapidem Chriſtum. Qui in vnam iunxit Eccleſiam Iudæorum, & Gentium populos, quaſi duos diuerſos parietes in vnam fabricam copulando. ¶ Glutine firmo. Charitatis vinculo. ¶ Sola pietate .i. Miſericordia. Quia non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos: ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos fecit nos. Et Ioannes in Epiſtola, Non quia nos priores dilexerimus eum: ſed quia ipſe prior dilexit nos. ¶ Vtroque polo. Superiori, & inferiori, arctico, & antarctico. Hic autem ponuntur pro ſeptentrionali, & meridiana plaga, vt oſtendat à quatuor orbis partibus, i. ab vniuerſis gentibus, quæ in mundo ſunt ad fidem Chriſti vocatos eſſe populos; à quibus omnibus Deo eſt cōfitendum.

A

Luc. 2.

B

Deut. 21

Solis ab occaſu, quoſcumque redemit & ortu,
Quos Notus, & Borreas perflat vtroq; polo.
Dicite, quàm magna eſt Domini clementia noſtri,
Qui ſaluos fecit nos pietate ſua.
Cum patribus noſtris & nos errauimus omnes,
Diſcurrebamus per loca ſola vagi.
Fixa in arenoſis veſtigia noſtra lababant,
Aſper & arentem coxerat æſtus humum.
Non via, qua noſtri greſſus regerentur ad vrbem,
Inueniebatur, ſed neque ductor erat.
Pondere ſub tremulo genua extenuata cadebant.
Venter inanis erat, pallidaq; ora fame.
Vix & anhelantes adeò ſitis arida fauces
Siccabat; poſſet vt neque lingua loqui.
Eſuriens anima, & ſitiens defecerat intus,
Membraq; uix poterant tabida facta trahi,
Feſſi igitur rerum tenues ad ſydera voces
Altorem ad Dominum corde tulere pio.
Audijt has voces genitor, miſeratus eorum
Angores, feſſis diues opemque tulit.

¶ Per loca ſola. Quaſi ſolitaria, Deo verò deſerto, quem colere debuerant. Eſt autem tranſlatio ſumpta à ſeruis fugitiuis, qui delictis heris, talia loca petant: ne inueniantur, aut comprehendi poſſint. ¶ Vagi. Relicta via iuſtitiæ. ¶ In arenoſis. Inſtabilibus, & infructuoſis. Quare & Dominus in Euangelio. Qui audit (inquit) verba mea & non facit ea, ſimilis eſt homini ædificanti ſuper arenam. Et ſæcularis ait poeta, quid arenæ ſemina mandas! &c. ¶ Arentem humum. A quis diuinæ doctrinæ, & gratijs ſpiritualibus carentem. ¶ Aeſtus. Tentationum feruor. ¶ Via. Mandatorum Dei. Nam ſi uis ad uitam ingredi (ait Dominus) ſerua mandata. ¶ Ad vrbem. Cœleſtem Hieruſalem, quæ & ciuitas Dei dicitur. ¶ Ductor. Siue doctor. gentibus enim ante Chriſti aduentum, nullus à Deo doctor miſſus fuerat. Vnde alibi dicitur. Non fecit taliter omni nationi, nec iudicia ſua manifeſtauit eis. ¶ Pondere. Iniquitatum. Iuxta illud. Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum: & ſicut onus graue aggrauatæ ſunt ſuper me. ¶ Genua exten. Deficiente diuina gratia, qua roborantur actiones humanæ. ¶ Venter. Memoriæ locus. ¶ Fame. Verbi Dei. ¶ Sitis arida. Defectu aquarum ſpiritualium, quæ dona Dei dicuntur. ¶ Eſuriens anima. Panem, qui de cœlo deſcendit, & dat uitam mundo. ¶ Sitiens. Chriſti Sanguinem, qui verè eſt potus. Nam & calix eius inebrians, quàm præclarus eſt. ¶ Tabida. Senſim conſumpta alimento deficiente. Hæc omnia ad interiorem hominem hominem referenda ſunt. ¶ Tenues voces. Spiritu deficiente extenuatas. ¶ Angores. Miſerias, & calamitates, quibus angebantur. ¶ Male ſanam mentem. Qua ſanctos odio pertinaci fuerant perſecuti, & nouiſſimè ipſum ſanctum ſanctorum. ¶ Nouo lumine. Gratiæ euangelicæ, ac lu-

C

Nu. 16.

D. tis illius, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. ¶ Tenebris. Perfidiæ, & ignorantiæ, tūc enim adimpletum eſt vaticinium Zachariæ prophetæ. Illuminare iis, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedēt: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. ¶ Rectum iter Chriſtum, qui eſt via, veritas, & vita: item rectum Matth. 7. iter iuſtitiæ per obſeruantiam mandatorum Dei. Et tertiò rectum iter, arctam illam viam, quam dixit Dominus ad vitam nos ducere. ¶ Vrbem. Eccleſiam militantem prius, deinde & cœleſtem Hieruſalem vrbem triumphantem. ¶ Sedibus antiquis. Inter angelorum cho-

Ioan. 14. ros. De quibus ait Dominus: In domo patris

Apo. 14. mei manſiones multæ ſunt. ¶ Patria quies: De qua beatus Ioannes in Apocalypſi. A modò iam dicit Spiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis. Opera enim illorum ſequuntur illos. ¶ Homo. Miſer olim ſeruus, ac prodigus filius. ¶ Admiranda Dei. Intercalaria ſunt hæc carmina. i. aliquoties interpoſita quibus inuitamur ad laudē Dei propter quędam eius præcipua beneficia populo ſuo, vel etiam toti humano generi exhibita. ¶ Bonis. Spiritualibus, vt ſunt dona. vii. Spiritusſancti, & diuerſa gratiarum genera, quæ primis fidelibus in tempore Pentecoſtes elargitus eſt. ¶ Inanem Spiritu Dei vacuam. ¶ Eſurientem animam. Color Rhetoricus. Qui dicitur repetitio. ad oſtendendum, quia animam Dei capacem totus mundus abſque Deo implere non

E. poteſt. tenebroſa vmbra, de qua ſupra per Zachariam prophetam. Et in Euangelio ſedentibus in tenebris, & in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. Quæ verba de Iudæis, & Gentilibus intelligi poſſunt. Sed & in omnibus verificantur. Quando tenebris ignorantiæ, aut peccatorum obumbramur in quibus interdum obſtinati ſedemus.

Eripuit primò maleſanam pectore mentem,
 Intellectum aperit lumine deinde nouo.
Eductos tenebris, & de caligine cæca
 Induxit rectum, quo graderentur, iter.
Quin etiam greſſus habitandam rexit ad vrbem,
 Sedibus antiquis eſt vbi patria quies.
Clementi Domino, mitiq;, pioq; parenti,
 Et miſeratori confiteatur homo.
Admiranda Dei miſerantis, & inclyta patris
 Vox pia dulciſono carmine geſta canat.
Ipſe bonis animam locuples ſatiauit inanem,
 Eſurientem animam diues & altor alit.
Cumq; ſederetur tenebroſa mortis in vmbra,
 Captiuis & onus ferrea vincla forent.
Quod ſolet his fieri, qui iuſſa faceſſere Regis
 Æterni renuunt, impietate negant.
Irritatur enim, ſua cum cœleſtia ſperni
 Eloquia agnoſcit, conſiliumque fugi.

Verùm illuceſcente nobis hoc lumine videmus, & ſurgimus. ¶ Ferrea vincla. Dura peccatorum ligamina. Vnuſquiſque enim funiculis peccatorum ſuorum conſtringitur, quibus & flagellatur. Porrò ſecundum alium ſenſum. Poſſent etiam hæc omnia adaptari ſanctis, qui in inferno ante aduentum Saluatoris tenebantur incluſi. Qui ab eo regente inde fuerunt educti. ¶ Renuunt. Per contemptum. ¶ Impietate. Per ſuperbiam, quæ maxima impietas eſt. ¶ Cœleſtia eloquia. Decalogi, quæ ipſe locutus eſt de cœlo ad populum. ¶ Conſiliumque fugi. Quod per prophetas ſuos, cum conſulerentur, intimabat. Vide Hieremiam prophetam. ¶ Carceribus. Tenebris ignorantiæ, & cæcitatis intellectus. Vide & Apoſtolus. Dedit (inquit) eos in reprobum ſenſum. Nam cum dixiſſent ante ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. ¶ Duro pondere ferri. Quid grauius iniquitate, quid durius animi obſtinatione? & quid moleſtius Diaboli ſeruitute? ¶ Mactat eos. Affligi permittit, & conteri. ¶ Spiritus iſte. Humanæ ſuperbiæ. ¶ Conciderit. Ex nimia fatigatione, quam ingerunt peccata, & pœnæ eorum. ¶ Nec homo. Quia de hoc peculiare donum eſt miſeros peccatores ſubleuare. Tunc humiles. Ex diutina vexatione, quæ ſolet intellectum dare. etenim qui ſtultus eſt in culpa, ſapiens efficitur in pœna.

Matth. 9. ¶ Ambroſiæ ſucco. Hæc dulcis eſt miſericordia,

Matt. 11. verbiq; conſolationis lenitas. Quale eſt: Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam? & venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis & ego reficiam vos; cum illis blandis parabolis de oue errabunda ad caulas à miti paſtore reportata: de dracma amiſſa & inuenta. ¶ Cō-

F.

Luc. 11. pedibus fractis. Dira peccandi conſuetudine ſublata. ¶ Fortis enim ductor. Chriſtus Dominus. Qui fortem Diabolum vicit, & alligauit, abſtuliique illius ſpolia; atque ſuis diſtribuit. Meliùs conueniunt hi verſus liberationi ſanctorum Patrum de carcere inferi, quàm ſuperiori expoſitioni de liberatione Gentilium, aut Iudæorum de captiuitate dæmonum, & erit vaticinium de his, quæ fecit Dominus Ieſus cum deſcendit ad inferos. ¶ Clauſtra dura. Inferni. ¶ Correpta dura bipenni. Suæ deitatis. Hæc autem deſcriptio ſumpta eſt ab expugnatione arcis Troiæ regiæ Priami facta per Pyrrum neoptolemum. Non quia talia neceſſaria fuerint Domino Ieſu in introitu inferni, nam ſolo verbo omnia illi patuerunt clauſtra; ſed quia nos homines non aliter ſatis commodè capere valemus, niſi deſcribatur eo modo, quo huiuſmodi expugnationes inter homines fieri conſueuerunt. & hac figura loquendi multa deſcribuntur in libris diuinis, quæ ſi nō reducerentur ad hominum conſuetudinem, & abſurda viderentur, nec caperentur omnino. Hinc eſt etiam quia multa,

Carceribus tetris, & duro pondere ferri
 Mactat eos donec ſpiritus iſte cadat.
Cumq; ea vis animi duro depreſſa labore
 Conciderit; nec homo qui ferat adſit opem.
Tunc humiles, ægriq; leuant ad ſydera voces,
 Autorem ad medices, ad dominumque pium.
Qui medicam miſeratus opem patientibus affert,
 Ambroſiæ ſucco liuida membra fouet.
Compedibus fractis tenebroſa mortis ab vmbra
 Eximit; exemptos gratis abire ſinit.
Clementi domino, mitiq;, pioque parenti,
 Et miſeratori confiteatur homo.
Admiranda Dei miſerantis, & inclyta patris
 Vox pia dulciſono carmine geſta canat.
Fortis enim ductor ferratus cardine portas
 Vellit ab horriſono, clauſtraque dura ſubit.
Aeratos vectes correpta deinde bipenni
 Contriuit; ſoluit vincula cuncta potens.
Suſcipiensq; manu laceros de carcere tetro
 Rex pius eduxit; deinc amiciuit eos.

multa, quæ hominum ſunt, Deo attribuuntur, quæ ſi crederentur diuinæ maieſtati adeſſe, vel ineſſe, foret impietas grandis, & inſani capitis fidem bis exhibere. Vt quod iraſcatur, ꝙ dormiat, & ꝙ ebrietur vel corporalia habeat in ſua deitate membra, quæ ſæpè habere deſcribitur. Sit ergo hæc regula in aſſidua legentum memoria, vt quæ hic vel alibi ſcripta inuenerit de Deo, minimè maieſtati diuinæ conuenientia, ea ad humanas, referat conſuetudines. ¶ Amiciuit. Induit eos gloria, qua beata anima efficitur. Si ad illos patres referas, qui de inferno Christo reſurgente fuerunt educti. Quæ & prima vocatur ſtola. Si infideles ad fidem Chriſti conuerſos, hic amictus eſt innocentia, ſi peccatores ad pœnitentiam conuerſos, eſt illa ſtola, quam pater iuſſit afferri, & indui prodigum filium. qui domum reuerſus eſt, & veniam à patre poſtulauit, quam Charitatis, & pacis vnitatem eſſe exiſtimo. ¶ Viam. Mandatorum Dei, vel ſeipſum D.N.I.Ch. vt etiam paulò ſupradictum eſt. ¶ Vrbis nouæ Hieruſalem, de qua ſupra. ¶ Varios pedes. Qui ſunt affectus humani. ¶ Diuortia. Quibus ſeſe per cultum idolorum à Deo ſeparauerunt, ſicut & modò fidelis anima, quæ Dei ſponſa eſt, diuertere dicitur, quando graui intercedente peccato Deo ſeparatur. ¶ Faſtidia. Propter inertiam, & ſegnitiem. ¶ Cœpti. Itineris in via iuſtitiæ, quia multi benè viuere incipiunt, qui non perſeuerant: ſed facti apoſtatæ retrocedunt; quare benè dictum eſt. Multi ſunt vocati, pauci verò electi. ¶ Officeret. Noceret, tranſlatio ſumpta à malis peregrinis, qui quanto pluries ſedent in vmbris, tantò magis eos tædet ab vmbra ſurgere, & viam carpere. ¶ Propter. Ideſt iuxta. ¶ Viridante toro. Herboſa ripa, vel tumulo gramineo pro ſedili electo. ¶ Mœror grauis. Propter quietem derelictam, qua pigri oblectantur. ¶ Tabeſcere. Pro tabeſcebant langore ex ocioſo torpore contracto. ¶ Cibo. Euchariſtiæ, aut verbi Dei. Iuxta illud. Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo. Eſt autem animaduertendum, quia torpor accidiæ frigus eſt febris animæ. ¶ Calore Diuini amoris. ¶ Mœrore. Triſtitia, illa, de qua dicit Apoſtolus, quia ad mortem adducit. Accidit autem omnibus ad pœnitentiam conuerſis, qui ſe ſe aliquo honeſto negotio, vel labore minimè exercent, ¶ Portis necis, Ideſt aliquibus grauioribus peccatis, per conſenſum animi ab ocioſa delectatione ſeparati, cùm iam iamq; ſe præpararet ad actum perniciosum. ¶ Patulas. Ideſt apertas ad deuorandas animas. ¶ Tartarus ater. Obſcurus infernus. ¶ Inuiſa. Ideſt quam nullus videre vellet. Vel quam Dominus noluit ab Apoſtolis videri, quādo minabatur eam, ſicut gloriam regni cœleſtis quam pollicebatur eis in monte oſtendit, aut tertio, inuiſa. i. Valde conſiderata in mente, vt, in augeat ſignificationem. ¶ Gehenna, Aeternæ damnationis igne. Hoc nomen ab euangelio ſumpſit originem, nam in veteri teſtamento nulla fit eius mentio. ¶ Lumina, Non tam corporis, quam animi, quæ ſunt intellectus & ratio. ¶ Exiles. Ideſt, Humiles, etenim ſcriptum eſt. Quia humiliantis ſe oratio penetrat nubes. ¶ Animas, Iuxta triplicem ſenſum, de quo ſuprà gentium ab infidelitate, Iudæorum à perfidia, & Sanctorum patrum ab inferno, noſtraſque malorum chriſtianorum inſtar Iudæorum ab æterna morte, quæ propter grauiora peccata nos interdum abſorbet, & hoc pacto intelligenda ſunt ea, quæ ſequuntur. ¶ Ante ipſum veſtibulum. Locus eſt quidam vacuus ante iannam alicuius palatij partim ſub diuo, & partim porticibus cinctus, in quo morati, vel ambolare ſolent, qui adueniunt, donec à ianitoribus intro admittantur. Hic ponitur pro Limbo, aut ſinu Abrahæ, quo ad vnum ſenſum. Quo ad alios, ſignificatur damnationis initium, in quo ſtant, & vagantur peccatores omnes, dum viuunt, ante quàm reſipiſcant, Tunc enim ſi impœnitentes deceſſerint, intromittuntur in orcum, inde nunquàm eggreſſuri, quia in inferno nulla eſt redemptio. ¶ Verbum. Filium ſuum, de quo Ioannes. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & reliqua, vſque ibi, Et verbum caro factum eſt, & habitauit

A — Luc. 15. — Matt. 10. — B — C — Ioan. 1.

Oſtenditq́; viam, qua poſſent tendere greſſus
Mœnia ſecuros vrbis ad alta nouæ.
Amplius admonuit, ne ſuggeſtore maligno
Torquerent varios vlla ad iniqua pedes.
Quin memores eſſent diuortia propter iniqua,
Atque iniuſtitias tanta tuliſſe mala.
Acceptis monitis cœpere ſalubribus iſtis
Incolumes recto pergere calle viam.
Noxia ſed longo faſtidia facta labore
Inſurrexerunt mentibus in varijs.
Pertæſumq́; adeò cœpti, mœrore ſecuto,
Vt neque prodeſſet ſæpè reſumpta quies.
Quin magis officeret toties ſediſſe ſub vmbris.
Propter aquæ riuos in viridante toro.
Quo mage namque iuuat feſſos id frigus opacum,
Fit mage ſurgendo mœror & inde grauis.
Cordaq́; triſtitia demum tabeſcere tanta,
Vt neq; curarent corpora laſſa cibo,
Debilis hinc ſtomachus ſuper omnem nauſeat eſcā,
Donec in extincto penè calore perit.
Cumq́; necis fierent portis mœrore propinqui,
Quas ſemper patulas tartarus ater habet.
Territi inuiſa iam iamq́; inſtante gehenna,
Mox erexerunt lumina ad alta poli.
Audijt exiles miſſas ad ſydera voces
Cordibus ex ægris, Rexq́; parenſq́; pius.
Eripuitq́; animas diris ex faucibus Orci
Veſtibulum ante ipſum, quæ propè limen erant,
Hiſq́; ſuum omnipotens verbum demiſit olympo,
Vnde ſalus cunctis, vnde medela foret.
Protinus ex animis faſtidia cuncta volarunt,
Mœror, & interitus cauſa propinqua fugit,
Clementi Domino, mitiq́;, pioq́; parenti.
Et miſeratori, confiteatur homo.
Admiranda Dei miſerantis & inclyta patris
Carmine dulciſono vox pia geſta canat.
Illi ſacrificet placitæ thymiamata laudis,
Semper & exultans nunciet eius opus.
At qui nauigio pontum petiere: per vndas
Vt citius longum perficeretur iter.
Multa quidem multis interdum operantur in vndis.
Dum mare pacatum eſt; perflat & aura leuis.
Quanta opera hi domini multo & maiora profūdo
Viderunt latis dum ſpaciantur aquis.

D & habitauit in nobis. ¶ Cunctis. Tam Iudæis, quàm Gentibus; tam iuſtis, quam peccatoribus ſi conuerti voluerint ad ſanam mentem. ¶ Volarunt. Pro auolarunt .i. celeriter abierunt. aphereſis eſt. ¶ Meror. Triſtitia illa mala de qua ſupra, ex accidia & torpore procedens. ¶ Thimiamata. Sacrificia ſuauiſſimi odoris. ¶ At qui nauigio. Non ſolum, è periculis, quæ ſunt in terra: ſed & ex his, quæ in aquis occurrunt, populum ſuum eripit Dominus. Quæ ſpirituali ſenſu ſic intelliguntur. Non modò ex inferni lacu, ex infidelitatis tenebris, ignorantiæ, perfidiæ, & aliorum criminum nos, & antiquos maiores noſtros eripuit D. per aduétum filii ſui, fidei atq; Euãg. prædi. ſed ét ex mundana perſecutione, à Iud. à gentib. & à falſis frat. excitata liberat Eccl. ſuã D. verbo ſuo. ¶ Pontũ .i. Mare ſæculi huius. ¶ Nauigio. Petri nauicula, quæ eſt S. mater Eccleſia. ¶ Per vndas. Perſecutionum. ¶ Vt citius. Martyrio, ſcilicet, cupiebant enim diſſolui, & eſſe cum Chriſto. ¶ Longum iter. Huius vitæ curſus, qui ſanctis mundi contemptoribus nimis longus eſſe uidetur, vnde & dolet hic idem vates alibi dicens. Hei mihi quia incol. me. prolong. eſt, hab. cum habit. ced. mul. inc. fuit anima mea. ¶ Multa. Pietatis opera, & præcipuè populorum conuerſiones ad Chriſti fidem. ¶ Mundis. In populorum inſtabilitate. ¶ Pacatum eſt. A perſecutionum tempeſtate. ¶ Aura leuis. Fauor alicuius pij principis. ¶ Profundo. Hoc olim Romanum erat imperium. ¶ Spaciantur. Abſq; terrore diſcurrunt prædicatores uerbi Dei. ¶ Latis aquis. Multorum populorum. Nam
Apo.17. aquæ multæ (ut Ioannes ait) ſunt populi multi. ¶ Dixit enim. Ideſt præcepit ut fieret tempeſtas alicuius duræ

Dixit enim, ſiquando Deus præuidit inertes
Rectorem nauis remige cumq́, ſuo,
Ecce repentè ſtetit ſtridens Aquilone procella
Opperiens cœlum nubibus, atq; mare.
Feruet aquis pontus, fundoq́; exæſtuat imo
Horribile inſurgens, enatat omne pecus.
Aſcendunt fluctus, cœlum & tolluntur in altum
Lucida lambentes ſydera rore graui,
Inde repercuſſi vaſta voluuntur abyſſo
Inferiora maris præcipitesq́; ruunt.

perſecutionis, pro excutienda prælatorum negligentia, deſidiaq; ſubditorum. ¶ Rectorem nauis. Eccleſiæ Epiſcopum, Paſtorem, ac gubernatorem fidelium. ¶ Remige cumq; ſuo. Singularis pro plurali: porrò iſti ſunt inferiores prælati, quorũ opera utitur Epiſcopus in plebe regenda. ¶ Repentè. Improuiſa. ¶ Stetit. Aduerſus nauem Eccleſiæ incitata eſt ¶ Stridens procella. Vrens perſecutio. ¶ Aquilone. A Diabolo inſtigata. ¶ Cœlum. Ideſt eorum pectora religioſorum, quorum conuerſatio erat, aut eſſe debuerat in cœlis. ¶ Nubibus. Timoris ac terroris obumbratione, quæ
E animos fidelium obſcurat. ¶ Aquis. Populis ſtc mentibus. ¶ Pontus. Seculum ut ſupra dictum eſt. ¶ Exæſtuat. Furore increbreſcit nimio principis irati. ¶ Ex fundo imò. Excandeſcentibus etiam Senatoribus Romanis, & palatij proceribus, qui canes Palatini vocantur. ¶ Omne pecus. Beſtialiter uiuentium hominum impetus. ¶ Fluctus. Perſecutionis feruores. ¶ In altum cœlum. Quaſi uolentes pugnare aduerſus Dominum Deum cœli, & terræ. ¶ Lambentes. Blaſphemantes ac maledicentes. ¶ Sydera. Angelos, & Sanctos, qui ſtellis comparantur. ¶ Rore graui. Improperijs, & blaterationibus. ¶ Repercuſſi. Ab orationibus ſanctorum. ¶ Vaſta abyſſo. Humanarum cogitationum dolentium, ac ſecum frementium, quare non potuerint, cœleſtia pectora ſanctorum ſubuertere. ¶ Inferiora maris. Cordium arcana ſemetipſos iam confundentia. ¶ Præcipites. Præ nimio furore. ¶ Ruunt. Cadunt ad modicum tempus, ut maiori impetu iterum inſurgant. ¶ Expergiſcuntur. A turpi ocio deliciarum excitantur. ¶ Turpi formidine. Quia etiam ſibi ipſis metuunt prælati, qui ad palmam cæterorum duces eſſe debuerat. ¶ Contos. Longiores ha-

Expergiſcuntur turpi formidine nautæ,
Expediunt contos, pandaq́; vela legunt.
Quiq; vehebantur caſulis, commune periclum
Inſtans naufragij cogit inire foros.
Arripiuntq́; ſudes, fractis ſuccurrere remis
Aſſueſcunt; celeres per tabulata volant.
Auribus arrectis cuncti parere magiſtro
Ardeſcunt; omnes excutiuntq́; moras.
Quid tamen efficiant miſeri? tonat vndiq; cœlum.
Fulgurat, & denſis proruit imber aquis.
Scinditur & velum; fractæ ſtriduntq́; rudentes.
Celſa antenna cadit, temoq́; diſcutitur.
Pontus ubiq; minax uaſtos expandit hyatus,
Vorticibus rapidis fertur & vnda vorax.
Horror ubiq; necis: circumuolat atra tenebris
Nox piceis oculos: fulgura ſola micant.
Heu tabeſcebant animæ, pronusq́; magiſter
Vix retinens clauum ſternitur in faciem.
Turbati ex templo & moti uelut ebrius omnes
Ignari quid agant, ſub pedibusq́; tremunt.
Protinus illorum ſapientia perditur omnis,
Euolat & ſenſus, qui fuit ante ſagax.
Conſternati igitur clamorem ad ſydera tollunt,
Ad Dominum voces pectore, & ore leuant.

ſtas, & in ſummo ferratas, per quas longas orationes ad Deum poſſumus intelligere, quibus inimicorum rabies procul effugatur. ¶ Panda uela. Ideſt Laxas uiuendi habenas, & libertatem licentioſam ieiunio & opportuno labore contrahunt. ¶ Caſulis. Domunculis illis, quibus ſedent non nautæ, ſed mercatores, & qui de loco uehuntur ad locum per hos poſſunt ſignificari, plebes cum ſuis principibus, qui datis aliquibus temporalium rerum munuſculis mercantur ſpiritualia à gobernatoribus Eccleſiæ cum cœleſtibus, verum cernentes periculum commune, & ipſi relictis ſæcularium rerũ
F curis, quibus ante occupabantur, ad orationes, vigilias, & ieiunia, atq; ad religioſa pietatis opera pro remedio celeriter accurrunt, ut adiuuẽt ſuos, in quo poſſunt, rectores. ¶ Foros. Loca ſunt nauium apertiora, quibus hùc illùc feruntur remiges ad mandata magiſtri exequenda. ¶ Sudes. Perticas, & paxillos in ſummo igni torridos, quibus etiam nautæ in aliquibus utuntur neceſſitatibus. ¶ Vndiq; cœlum. Per hæc terribiles minas perſecutorum intellige. ¶ Rudentes. Chorda ſunt nauticæ. ¶ Antenna. Lignum eſt oblangum, cui uelum annexum pendet ex tranſuerſo mali arboris. ¶ Temo. Gubernaculum nauis, quo in dextram, leuamq; torquetur ad libitum dirigentis. ¶ Hyatus. Aquarum voragines. ¶ Vorticibus rapidis. Giris quibuſdam, & circumuolutionibus aquarum quæ in ipſo gurgitis orificio fieri ſolent. ¶ Vbique necis. Inſtantibus perſecutoribus, & ubique fideles diſquirentibus, ut eos ad necem rapiant.

rapiant. ¶Piceis. Nigris, & obſcuris. ¶Micant. Modò lucent. ¶Tabeſcebant. Animæ præ nimio timore. ¶Magiſter. Summus pontifex, aut quiuis ſanctus Epiſcopus. ¶Sternitur in faciem. Aut tormentorum terrore ſuperatus cedit, perſecutori conſentiens; quod legimus factum fuiſſe à Marcellino Pontifice pauidi Petri exemplum ſecuto, licet poſtmodùm pœnituerit, & vltro ad Tyrannum accedens martyrium conſumauerit aut quaſi expes ſalutis ante cadit, vel uehementius orationi incubuit, qui ſenſus melior eſt: nam præmiſſum eſt, uix retinens clauum, per quem Eccleſiæ regimen ſignificatur: nam quæ uix fiunt, tamen fiunt, & ſi cum difficultate. ¶Ebrius. Qui ſeſe nimio ingurgitat mero, cuius uox clangere uidetur, aquilarum vocem imitari. ¶Turbati omnes. Nec mirum, quia percuſſo paſtore diſperguntur oues. ¶Sapientia. Humana quædam peritia, qua videntur pollere ſæculares omnes in rebus gerendis, de qua dicitur in Euang. quia filij huius ſæculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt veruntamen hæc eorum prudentia repentinis euertitur caſibus. ¶Conſternati. Propter gubernatoris caſum, ¶Ad Dominum. Quia ubi deficit humanus ſenſus, & auxilium, ad Deum protinus uiua fide accurrendum eſt, cuius eſt deſperatis opem afferre, ſicut & apoſtolos legimus feciſſe, cum formidoloſi timerent à ſimili tempeſtate ſummergi, Domine ſalua nos (inquiunt) quia perimus. ¶Clemenſq; piuſq; parenſq; Polyſyntheton eſt copulæ multiplicitas. ¶Læthi. Mortis. ¶Turgentem Boream. Hic eſt ventus, qui

A

Luc. 16.

Matth. 8.

Qui miſerator ut eſt clemenſq; piuſq; parenſq;
  Audijt illorum vota, preceſq; Deus,
Eripuit tanto læthi diſcrimine flentes
  Abſtulit inſtantis naufragijq; metum.
Turgentem Boream nam diſpulit æthere toto,
  Et iuſſit zephiri flaret ut aura lenis.
Pulſa procella fugit: denſuſq; reſoluitur aër
  Perſpicuus radijs Sol, & vbiq; nitet.
Ceruleaſq; freti iamdudum ſtrauerat vndas,
  Equatos fluctus mitia ſtagna putes.
Vt patris æterni faciem agnouere ſerenam
  Ex reditu ſolis, ſydereiq; poli.
Sunt animo facti læto exhilarataq; corda
  Depoſuiſſe minas, & ſiluiſſe fretum.
Mox inſperata de more ſalute potitos
  Cernere erat nautas ore celeuſma dare.
Ergo ligant contos, remorum & fragmina curant
  Antennas reparant: ſciſaq; vela ſuunt.
Erigitur malus, ſuſpenſaq; lintea pendent,
  Aptatur temo: funditur imbris aqua.
Vt victu reparent uires, & corpora feſſi,
  Exiccant madidos protinus igne cibos.

ſupra Aquilo dictus eſt, & ſignificat tumentem Diabolum, cuius inſtinctu fuerat commota perſecutio aduerſus Eccleſiam Dei. ¶Zephyri. Hic ventus pro flatu Spiritus ſancti ponitur, eo quòd flante illo uerno tempore omnia germinent uiridantia, & quæ ad uitam neceſſaria ſunt producantur, & tempeſtates ſoluantur hyemales, ſerenitaſq; inducatur, hæc omnia fiunt in Eccleſia Dei flante in illam diuini numinis ſpiritu. ¶Denſus aër. Vnde nubes. ¶Cæruleas freti vndas. Virulentia aduerſantium pectora. ¶Agnouere. Qui nauigio vehebant, & vehebantur, hoc eſt fideles omnes. ¶Solis. Iuſtitiæ Chriſti Domini, & Dei noſtri. ¶Depoſuiſſe minas. Malos ſcilicet ante principes cum ſequacibus ſuis. ¶Siluiſſe fretum. Sæculum quieuiſſe, vt magni Conſtantini tempore. ¶Celeuſma. Nautica uox ſeſe mutuò exhortantium, hic autem magis ponitur pro lætitiæ cantico, quod ab omnibus nautis ſimul interdū concinitur, & tum præcipuè cum ab aliquo vrgenti periculo fuerint liberati. ¶Ergo ligant cōtos, &c. Hæc omnia indicant, ad ſua priſtina officia fideles ſolere reuerti, cum ceſſauerit perſecutio; alioquin inuicem turbarentur, & ocio marceſcerent, vnde grauius ſemper oritur diſpendiū in Eccleſia Dei, quàm ex perſecutione, & ſi uehementi. ¶Malus. Arboris crucem ſignificare poteſt quæ pacis tempore palàm in templis omnibus proponitur, & per eam fides chriſtiana inſinuatur. ¶Lintea. Vela ſunt, quæ ſpes eſt fideliū, qua uolant ad portum ſalutis. ¶Temo. Gubernaculum eſt, per quod charitas demonſtratur, vnde omnis Eccleſia rectè gubernatur, & benè actus dirriguntur humani. ¶Funditur imbris aqua. Mundantur conſcientiæ, quæ metu titubauerant forſitan acriori. ¶Victu. Pabulo verbi Dei, & pane qui de cœlo deſcendit. ¶Madidos. Præ nimia formidine, quo ad mentem paruulorum in fide aliquantiſper auctoritate munitos. ¶Igne. Noui amoris. ¶Nitendum remis. Ideſt bonis operibus inſudandum eſſe. ¶Abſq; mora. Propter inſtantis mortis incertitudinem, & ſubitos caſus, quibus repente benè operandi facultas eripitur. ¶Precioſa mora. Quæ nullo, vbi præterierit, ſatis magno precio poſſet comparari; ſemper enim nocuit differre paratis. ¶Tum videas alacres. Ex his, ſuperiorum exhortationem multum prodeſſe

B

Poſtquàm preſſa fames, ſumma de puppe magiſter
  Nitendum remis clamitat abſq; mora.
Munere cœleſti nautis, flatuq; ſecundo,
  Dum licet, vtendum: ſat precioſa mora.
Tum videas alacres naui diſcurrere cunctos;
  Iuſſa citi complent: iam data vela uolant.
Tum Dominus deduxit eos ad littora tuta,
  Ad patrios portus eſt vbi parta quies.
Clementi Domino, mitiq; pioq; parenti
  Et miſeratori confiteatur homo.
Admiranda Dei miſerantis, & inclyta patris
  Vox pia dulciſono carmine geſta canat,

colligimus, etenim ſatis urget regis præſentia Turni. ¶Ad patrios portus. Salutis æternæ. ¶Seniorum. Præsbyterorum, quorum officium eſt docendi populum, uerbo, exemploq; monendi. ¶Manuq;. Ideſt opere, ne Scribis Iudæorum ſimiles reddantur, qui dicebant, & non faciebant. ¶Commendare. Laudare, nam ſacrificium laudis illi gratiſſimum eſt, nec enim aliud quicquā habemus, quod illi pro beneficijs acceptis reddamus, niſi munia laudum, quæ & eius dona ſunt. ¶Dignas grates. Metricum eſt hoc uocabulum, nam in ſoluta oratione gratias dicimus, porrò gratiarum actio ſummopere nobis eſt neceſſaria, ne ingratitudinis uitio notemur, quo nihil deterius, & inſuper vt animū largitoris ad maiorem munificentiam præparemus, ſiquidem gratiarū actio alterius eſt beneficij tacita petitio. ¶Benè cuncta facit. Sic & in Euang. benè omnia fecit.

C

 & ſurdos

Laudibus innumeris populorum Eccleſia plaudat,
Cunctorum exaltet conſona voxq; Deum.
Quæq; ſedet cathedra ſeniorum docta corona
Prædicet, ac doceat uoce, manuq; Deum.
Commendare Deum, & dignas perſoluere grates
Edoceant illi, qui benè cuncta facit.
Nam quis ad alta uehit demiſſos? quiſúe ſuperbos
Trudit ad Inferni tartara? nonne Deus?
Quis renuat pingues? macilentos reddit obeſos?
Quis dare? quiſúe poteſt demere? nonne Deus
Pinguia quis poſuit deſertas flumina valles
Mox exiccatis fontibus? ecce Deus.

Quiſúe ſitire facit, quos arida terra bibebat
Irriguos amnes amodò? nonne Deus?
Frugiferam quis humum ſalſugine ſparſit amara
Horreat vtq; ſitu ſqualida: nonne Deus?
Sed tamen vnde rogô mutatio tanta repentê?
Indigenum hanc meruit nequitia, atq; ſcelus?
Numquid inhumani contra meruere coloni?
Qui deſerta habitant horrida, ſenta ſitu?
Cum tamen illorum ſqualentia uerterit arua,
Vt ſint fertilibus ſtagna refuſa vadis
Littus arenoſum, ſterilis, ſitibundaq; tellus;
Quæ fuerat quondam rore, nec imbre madens
Muſcoſi fontes illic, & flumina plena,
Piſcoſiq́ lacus, fertilis omnis ager.
Luxuriant ſegetes, & prata uirentia florent,
Fœta arbor pomis, denſaq́; ſylua viret.
A Domino eſuriens populus, ſitibundus, & æger
Introductus eò eſt: atq; locatus ibi
Huic populo Deus, hic habitandam condidit vrbē
Qua ſibi, qua proli conſtituere domos.
En nouus in vaſta quondam (quis credat) eremo
Pingue ſolum iunctis incola bobus arat?
Semina commendat ſulcis, quæ fœnore iuſto
Tempore quæq; ſuo multiplicata metant.
Vinea plantatur; creſcunt propagine vites,
Pampinus in folijs luxuriatq; nouis.
Palmitibus pendent vuæ; ſua parturit arbor
Poma; nuces, glandes ruſtica dextra legit.
Quæq; ſuos fructus dant omnia: ſqualida tellus
Fit natale ſolum, germinibuſq; viret.
Nec ſolùm terræ benedixit ab vbere glebæ,
Quin etiam iuſſit multiplicare greges.

D & ſurdos fecit audire, & mutos loqui. ¶Ad alta. Cœlorum: ſed & honorum quandoq; terrenorū. ¶Demiſſos. Non puſilanimes, de quibus in Catone Demiſſos animo, & tacitos vitare memento, quia malum inuidiæ uirus in iis ſæpè latet, quod dato erumpit tempore: ſed verè humiles intellige, qualis fuerat Moyſes, Ioſue miniſter eius, Samuel, atq; Dauid, qui ab ouium paſtu ad regimen populi fuit eleuatus à Domino. ¶Superbos. Vt Dathan, & Abiron, quos adhúc uiuentes hyatu terræ facto infernus abſorpſit. ¶Pingues. Ideſt Diuites ſæculi, facit inopes breui momento: & contrà pauperes reddit opulentos, exempla habes in Iob, & Thobia. ¶Obeſos. Pingues, quaſi ob edendum natos. τομισιν eſt: nam etiam graciles ſignificat, & macilentos, quaſi vndiq; corroſos, atq; extenuatos. ¶Dare. Terrena ſimul, & cœleſtia. ¶Pinguia flumina. Licet ad literam multis in regionibus hæc ſæpê faciat Deus, hoc in loco tamen altiori ſenſu intelligenda ſunt, ſiquidem ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Iudæos legis, ac Prophetarum doctrinis tamquàm fluminibus abundantes, & multis cœleſtium gratiarum donis affluentes propter eorum perfidiam, Domini, atq; ſanctorum necem, poſuit Dominus in valles deſertas, ſublatis doctrinæ legis, & gratiarum donis. Gentiles verò propter fidem & humilitatem, reddidit irriguos, ac frugiferos, collata illis utriuſq; teſtamenti ſcientia, & ſpiritualium abundantia gratiarum. ſic & in ſpecie, quoſdam doctores in quauis facultate propter elationem animi ſuperbiæq; tumorem ſtultos reddit, ac fatuos, ſublato illis ſano ſcripturarum intellectu, alios autem rudes, ac ignaros literarum, ſapientes facit, & doctos. exempla ſumite à ſcribis in lege doctiſſimis, & à rudibus, atq; illiteratis Apoſtolis Domini. ¶Salſugine amara. Hereticæ prauitatis.
E ¶Indigenum. Pro indigenarum, ideſt habitantium in ea, nec enim homines propter loca: ſed loca propter homines elegit Deus. ¶Nequitia atq; ſcelus? Reſponde vtiq;, & ſimul adde quòd dicit Apoſtolus, quia incredulitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret. ¶Inhumani coloni. Ideſt gentium populi, qui fuerunt data venia in Iudæos valde crudeles. ¶Meruere. Tantam à Deo gratiam, reſponde non omnes enim peccauerunt, & indigent gratia Dei, ait Apoſtolus, & iterum, gentes autem ſperare ſuper miſericordia Domini. ¶Senta ſitu. Spinoſa, & marcido aut ſalſo humore corrupta, ſignificat autem hoc in loco, paganorum gentium crudelitatem, atque immunditiarum fætorem. ¶Arua. Modò humana pectora, prius bonarum cogitationum expertia, nunc modo autem Chriſti fide ſuſcepta, diuinarum gratiarum facta ſunt receptacula redundantia. ¶Sitibundaq; tellus. Gentilitas nullius boni operis ferax. ¶Rore. Cœleſtium gratiarum. ¶Imbre. Doctrinæ diuinarum ſcripturarum. ¶Muſcoſi fontes illic. Allegoricè hæc omnia intellige, pro abundantia, ſapientiæ, ſcientiæ, prudentię, uirtutum, & chariſmatum ſpiritualium gentibus infuſarum dono ſancti Spiritus. ¶Eſuriens populus. Gentium ſcilicet myſticè intelligendo. ¶Ibi. In ea Eccleſia, tot chariſmatibus abundanti. ¶Hic. Præſenti in ſæculo. ¶Vrbem. Ciuitatem Dei. ¶Domos. Spirituales.
F ¶Nouus incola. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Dei enim agricultura ſumus, ut docet Apoſtolus vel forſan, ipſe Paulus gentium doctor. ¶Iunctis bobus. Diſcipuli Domini egregijs prædicatoribus, qui à Domino bini, & bini ad prædicandum miſſi ſunt, aut forſitan, ipſi Petrus, & Paulus, fuerunt iſti boues, ideſt excelſi prædicatores, qui duo primi gentibus Euangelium prædicauerunt. Petrus Cornelio Centurioni Romano. Paulus uerò principi etiam Romano Sergio Paulo uiro prudenti, vnde & ipſe Pauli nomen accepit, deinde ambo Romanos docuerunt, quorum Eccleſiam, & precinſo ſanguine ſuo decorarunt, vnde & canitur in ea, Petrus Apoſtolus, & Paulus doctor gentium docuerunt nos legem tuam Domine. ¶Semina. Quos primos ad fidem Catho-

licam con-

Cernere erat ſtabulis exire per agmina longa
Læta armenta, duces quæq; ſecuta ſuos.

lieam conuerterunt, uel ſemina ſunt verba Dei, A
in corda fidelium à Domino Deo ſata. ¶Multiplicata
metant. Nam & primis temporibus vix credi poteſt, quantùm breui tempore creuerit Ecclesia: etenim ad vnius martyris necem interdum centum, & plures conuertebantur, quare & ipſi martyres poſſunt appellari uiua ſemina fidei Chriſtianæ. ¶ Vinea plantatur. Diuerſis ſimilitudinibus idem deſcribitur pulchræ varietatis gratia. vinea enim & ipſa quæ olim Synagogam Iudeorum, ſignificabat, modò Ecclesiam ſignat ex Iudæis, & gentibus collectam. ¶Plantatur. Non modo in terra Chananæorum ut quondam: ſed in toto orbe Romano, & vltra. ¶Vites. Nonæ Chriſtianorum familiæ, domeſticæve Eccleſiæ. reliqna expone vt ſuprà. ¶Quæq; ſuos. Ordo eſt, omnia, ſcilicet plantaria dant fructus quæq; ſuos: ſibi conuenientes. ¶Terra. Huic nouæ Eccleſiæ. ¶Greges. Simplicium, ac rudium plebium. ¶Stabulis. Vt puta monaſterijs. ¶Agmina longa. Hæc plerumq; fiunt in proceſſionibus publicis, & maximè in ſolemnitate corporis Chriſti. ¶ Læta armenta. Pinguia charitatis dulcedine, de qua dicitur alibi. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum, porrò hæc armenta, poſſent intelligi, Sacerdotes diuerſarum Eccleſiarum, qui uerbo, & exemplo gregem Domini poſt ſe trahunt digni duplici honore. ¶Iunctis manibus. In die Aſcenſionis à Domino hoc factum eſſe nemini dubium eſt, cæterum per vtriuſq; manus benedictione ſignificantur ea munera fidelibus eſſe donata, quæ in eis contineri dicuntur, in ſiniſtra enim diuitiæ, & gloria, & in dextra eius longitudo dierum. ¶ Vrbi. Hieruſalem cœleſti, quæ & Eccleſia militans eſſe dicitur, & pro parte triumphans. ¶Penè. Ideſt Quaſi boc ideo dicitur, quia in valle miſeriæ dum ſumus, adhùc beati eſſe non poſſumus, niſi in ſpe. ¶Spuria ſoboles. Hæreticorum adulterina progenies, terra quippe, quæ bonos fructus producere debuerat ex bono ſemine à patre familias in ſe ſato, vitiata à Diabolo, qui malum ſemen, ideſt zizania ſuperſeminauit, malos edidit partus, loliũ zizaniam, & omnem immundiciam, hoc eſt, multiplicem hæreticam prauitatem. ¶Sicut apum. Ordo eſt, ſicut examina apum excu. à ſu. cau. ſuc. mel. vor, qui fuci ſunt germen inane, quia neq, mel, aut ceram, neq; aliud quicquam fructificant, tales ſunt omnes hæretici Deo inutiles, & Eccleſiæ pernicioſi. ¶ Sancta par: Eccleſia. Mater fidelium, cui dictum eſt in perſona beati Petri quodcumq; ligaueris ſuper terram erit ligatũ & in cœlis, & quodcumq; ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis. ¶ Mala pignora. Quia in fide Chriſti renata poſt baptiſmum degenerauerunt, & ipſam matrem cum filijs bonis proſequuntur. ¶Ignaris colonis. In doctis fratribus, & Sacerdotibus ſæculi. ¶Peregrinis, qui periere via. Apoſtatæ ſunt hi, qui à monaſterijs, & boneſta viuendi uia deceſſerunt, de his dicit Auguſt. quia ſicut non inuenit his meliores, qui in monaſterio profecerunt, ita non inuenit deteriores ijs, qui à monaſterio defecerunt. ¶Lubricis. Vagis adoleſcentioribus, qui per ætatis lubricum ſæpiſſimè inhæreſim labuntur ab hæreſiarchis deliniti. ¶ Extra mœnia. Propter luxuriam, & gulam, & voluptuariam vitam, quam eligunt ſuapte peccando foras exeunt, nec cita pœnitentia ſibi conſulunt, vt redeant. ¶Rudes. Diuinarum ſcripturarum ignaros. ¶Vt vexent ciues. Bonos & rectè uiuentes Chriſtianos, vanis diſputationibus infeſtent ac data poteſtate etiam armis perſequantur. ¶Vexentur & illis. Bonis ciuibus, qui & docta diſputatione conuincunt, & virga iuſtitiæ ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ redire compellunt, vt etiam Dominus violenter Saulum minarum, & cedis in diſcipulos furentem conuertit. ¶Afficiant alios. Damnis quamplurimis. ¶Afficiantur eis. Pro ab eis, deeſt præpoſitio, rerum ſcilicet iactura, ut uexati reſipiſcant. Solet enim vexatio dare intellectum, & qui ſtulti fuerant in culpa, cogit eos fieri ſapientes in pœna. ¶Improbus labor. Qui à nemine probatur, utilis tamen eſt, & omnia uincit. ¶Multos. Alioqnin futuros inertes prælatos, & ob inertiam ab æterna ſalute caſuros. ¶Cura. Futurorum malorum. ¶Dolorq; grauis. Iacturæ præſentis animarum, quæ ab hæreticis deceptæ ſpirituali gladio necantur. ¶Moderamina. Prælaturas & magiſtratus ambientes. ¶ Illud onus. Grauiſſimum regiminis animarum, quæ ars artium eſſe dicitur, de hoc onere dicit Chryſoſtom. Nemo ſapiens vult ſubire hoc periculum, ut de tota Eccleſia in diſtricto examine Domino ſit rationem redditurus, & aliena commoda ſuis periculis quæſiturus. ¶Super proceres contentio. Hoc mali noſtris peccatis facientibus quotidie in vacationibus prælaturarum cernimus, quærunt enim ferè omnes præeſſe, & non prodeſſe, ut paſcantur à grege, non vt gregem paſcant, & alia faciant, quæ malorum ſunt paſtorum, de quibus vide Ezechielem propbetam multa mala his minantem. Ezec.14. ¶Titillat. Latenter lenocinatur, & quaſi per riſum vrget. ¶Spreti. Hanc occaſionem plerumq; ſibi aſſumunt hæreſiarchæ prius hypocritæ recedendi ab vnitate Eccleſiæ, quando à diu ambitis repelluntur honoribus quorũ gratia

Quin etiam iunctis manibus benedixerat vrbi;
Ciuibus vt multis penè beata foret.
Prole parens fœlix multa, niſi ſpuria quædam
Permixtim ſoboles turpis ineſſet ei.
Sicut apum fucos examina mella vorantes
Excutiunt caueis germen inane ſuis.
Sic ea ſancta parens mala pignora pellit ab arce, B
Multorum fructus ne voret agmen iners.
Qui licet excelſa videantur ab arce repulſi
Exigui numero parua caterua fugax;
Sunt tamen ignaris infeſti ſæpè colonis,
Atq; peregrinis, qui periere uia:
Mœnia quin etiam lubricis ſpaciantibus extra
Inſidias tendunt, decipiuntq; rudes.
Vnde fit, vt vexent ciues; vexentur & illis
Afficiant alios, afficiantur eis.
Improbus hincq; labor multos exercet, & angit Matt.16.
Perniciem paſtorum cura, dolorq; grauis.
Propterea caueant hi, qui moderamina quærunt,
Ne tentet impar viribus illud onus. C

Namq; ſuper proceres contentio funditur alta,
Quos mouet ambitio, quosúe titillat honos.
Cum fuerint ſpreti, per deuia quæq; feruntur
Dimiſſi arbitrio præcipites proprio.
Sicut equus fræno pugnax, dimiſſus habenis,
Protinus à recto tramite flectit iter.

D tia aſperis laboribus inſudabant, & ſanctitatem
morum ſimulabant. hi ſunt, de quibus dicit Do-
Matth. 7. minus, Cauete ab his, qui ueniunt ad vos in veſti
mentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapa-
ces. A fructibus eorum cognoſcetis eos. ¶ Deuia.
Malarum opinionum, & peruerſorum errorem.
¶ Dimitti. A Deo ſic exigentibus proprijs eorum
culpis. ¶ Sicut equus. Pulcherrima comparatio:
nam ſcriptum eſt alibi. Nolite fieri ſicut equus,
& mulus, in quibus non eſt intellectus, & alibi.
Homo cum in honore eſſet non intellexit, compa
ratus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus
eſt illis. ¶ Mordicus. Dicitur is, qui in faciem cadit, & terram mordet, ne moriendo gemitus eius audiatur
quæ res à militibus Romanis dicitur originem traxiſſe. ¶ Propria ſenſa. Peruerſas intelligentias, quibus ad erro
ris ſui pertinaciam retorquent ſcripturas, nihil curantes, quid ſenſerint antiqui patres, ſanctiq; doctores, per quo-
rum ora loquebatur Spiritusſanctus, contra illud ſapientis eulogium. Ne innitaris prudentiæ tuæ, & rurſus.
Ne transgrediaris terminos, quos conſtituerunt patres tui. ¶ Incerti. Quid teneant. ¶ Inſtabiles. In fide,
& ſententijs. Errones. Publicè errantes ferè in omnibus, ¶ Odibileſque. Deo, & hominibus. ¶ Spacioſa.
Voluptatum, hæc eſt illa via lata, quæ ducit ad perditionem, & porta Inferi, per quam intratur ad æter-
nam mortem. ¶ Inque vicem. Per & inuicem, Tmeſis eſt. ¶ Digladiantur. Diſceptant, & interdum etiam
gladijs res agitur. ¶ Vtrimque. Per ex omni parte. Nam diſſidium hæreticorum inter ſe manifeſtiſſimum
eſt ſignum, erroris eorum. ¶ Ad nihilum. Amplius quam centum hæreſes ad hanc vſque diem (quæ diuerſis
temporibus pullulauerant) Dei gratia ſunt extinctæ, extinguetur eodem auxilio, & lutherana, voluptuoſa, &
propè epicurea, nuper in Saxonia adinuenta. ¶ Sathanæ Synagoga. Hæreticorum conciliabulum. Nam ſi ca-
tholicorum conuentus Dei Eccleſia eſt. Sic & ma
E lorum copula, Sathanæ ſynagoga dici poteſt.
¶ Aſt inopes animo. Pauperes ſpiritu, & humiles.
Hic reſpondit ad pſalmum, vnde per ecbaſim, i.
poeticum diſcurſum fuerat digreſſus. ¶ Suble-
uat. Idem ipſe Dominus. ¶ Attribuit ſibi. Per
arrogantiam. Oſtendit quis ſit inops animo de
quo ſupra. ¶ Nouit egenum. Contra Phariſeum
ſe ſe iactantem, & nihil poſtulantem. Et contra
eum, de quo in Apocalypſi. Quia dicis: quod di-
Cap. 3. ues ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & ne-
ſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper cæ
Matth. 7. cus & nudus &c. Diuitis. Dei, cuius eſt cœlum
& terra, & omnis eorum plenitudo. ¶ Fores. Gra
tiarum. Vnde, & ipſe dixit. Petite & accipietis,
quærite, & inuenietis, pulſate, & aperietur vobis
omnis. n. qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit,
& pulſ. aperietur. ¶ Adiuuit operibus. Superex-
tulit honoribus. ¶ Ianua. Vel regni cœlorum, aut
certè diuinarum ſcripturarum intellectus. ¶ Mu
nera. Gratiarum, vt diſcipulis omnibus in die
Penthecoſtes. ¶ Vxorem. Magis ſpiritualem,
quàm carnalem intelligo. Et quidem viro ſapiē-
ti, ipſa ſapientia vxor eſt. Iuxta illud. Hanc ama-
cap. 8. ui, & exquiſiui à iuuentute mea & quæſiui mi-
hi eam ſponſam aſſumere: & amator factus ſum formæ illius &c. Porrò filij huius coniugij ſunt diſcipuli benè
edocti, & ſanis moribus imbuti. Sed & vna quæque Eccleſia prælato ſuo pro uxore eſt. Et ei filij multi efficiun-
tur, per fidei inſtructionem, ac ſacramentorum collationem. ¶ Lactis. Simplicis, intelligentiæ Euangelicæ do-
ctrinæ, atque hyſtoriarum, de hoc lacte dicit Apoſtolus. Lac dedi vobis potum, tamquàm paruulis in Chriſto.
F Et alibi. Facti eſtis, quibus lacte opus ſit, & non ſolido cibo. Omnis enim qui lactis eſt particeps, expers eſt ſer-
monis iuſtitiæ, paruulus enim eſt &c. ¶ Domus multæ. Diuerſarum vrbium Eccleſiæ. ¶ Geminos. Ex canti-
cis cant. ſumptum eſt hoc. Omnes gemellis fœtibus. & ſterilis non eſt inter eas. Hi ſunt benè educati ad vtrum-
que Charitatis præceptum, & tota die verſantur in amore Dei, & proximi. ¶ Gentem. Nouam Chriſtianorum.
¶ Iuſti. Antiqui prophetæ ſua cernentes vaticinia adimpleta de gentium omnium vocatione ad fidem Chriſti,
æternamque ſalutem. ¶ Parturient. Edent nouos hymnos, & noua cantica, qualia etiam ſunt hæc noſtræ Pſal-
modiæ noua carmina ex ueteri pſalterio decer-
pta. ¶ Mulier malè grata. Hæc eſt Babilon Dia-
boli & malorum ciuitas. Super qua uide Apoc.
xvij. Item, hæc mulier dici poteſt Impietas: Vt
Zac. 5. docet Zacharias propheta. Ecce (inquit) talen-
tum plumbi portabatur. Et ecce mulier vna ſe-
dens in medio amphoræ. Et dixit, Hæc eſt impie
tas. Et proiecit eam in medio amphoræ, & miſit
maſſam plumbeam in os eius &c. ¶ Alta Dei
pietas, id eſt Miſericordia. ¶ Errantem. A uia re-
cta mandatorum Dei. Vt legimus de Saducæis

Per foueas, ſepes, & quò rapit impetus illum,
Fertur in aduerſum mordicus, atq; cadit.
Sic Deus elatos, moderaminis impatientes
Arbitrio patitur ſæpius ire ſuo.
Protinus hos videas per deuia quæq; relictis
Limitibus patrijs propria ſenſa ſequi.
Incerti, inſtabiles, errones, odibileſq;
Sola voluptatum per ſpacioſa fluunt.

Inque vicem pugna dum digladiantur acerba.
Oſtendunt; error quòd ſit vtrinque malus.
Diſſidio illorum victoria noſtra paratur,
Illorum numerus fit minor inq; dies.
Ad nihilum tandem deducitur omnis eorum
Conatus; Sathanæ ſic ſynagoga ruit.
Aſt inopes animo qui ſupplice voce precantur
A Domino auxilium; ſubleuat; addit opem.
Qui nihil attribuit ſibi: qui ſe nouit egenum.
Diuitis excelſas pulſitat inque fores.
Hunc Deus adiuuit; ſuperextulit; huic patefacta eſt
Ianua: mendico munera ſuntque data.
Eius & uxorem magno ditauit honore
Fœcundæ prolis lactis ab vberibus.
Vnde domus multæ latum creuere per orbem;
Sicut oues fœtæ, quæ geminos pariunt.
Hinc propagatam per plurima ſæcula gentem
Cernentes iuſti gaudia concipient.

Indeque parturient fœcundo ex pectore laudes,
Quas Domino reddant, & ſine fine Deo.
Tunc & iniquorum mulier malegrata tacebit,
Qui ſibi crediderant, obſtruet ora graui.
Sed quis ad hæc ſapiens? monita vt cuſtodiat iſta?
Quanta ſit & pietas ſentiat alta Dei?
Nam Deus errantem direxit; pauit egenum
Non vllis meritis, ſed pietate ſua.

quibus

Difficiles nodos, & vincula ſoluit abuſus:
Non vllis meritis ſed pietate ſua.
Quiq; laceſcentem ſtomachum modulamine verbi
Lenijt haud meritis, ſed pietate ſua.
Qui graue naufragij vertit diſcrimen in auram
Non vllis meritis, ſed pietate ſua.
Qui locat incolumes, & creſcere donat in vrbe
Non vllis meritis, ſed pietate ſua.
Hinc reſonent laudes, hinc dulcia carmina docto,
Ore canant ſancti, glorificentq; Deum.

A

quibus ipſe Dominus Ieſus Chriſtus dixit, vos erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei &c. ¶ Difficiles nodos abuſus.i. Prauæ conſuetudinis difficultates. A quibus vix aut numquàm poſſunt ſe ſe inde homines explicare. Quia cõſuetudo eſt quodammodo altera natura. Nec vllus niſi fuerit id expertus, poteſt hoc credere. ¶ Non ullis meritis. Verſus eſt intercalaris.i. frequẽnter interpoſitus pro maiori commendatione miſericordiæ diuinæ. Cui nec metam, aut menſuram ponere poſſumus, nec debemus. Nam ſicuti nobis penè quotidie peccantibus quotidianam expoſcimus miſericordiam, eandem alijs minimè ſtuidere debemus. ¶ Laceſcentem. ſtomachum. Beneficia diuerſa populo Dei collata, quæ ſupra diffuſius enarrata fuerunt, hic ſub breuitate commemorat. Aſſerens omnia diuinæ miſericordiæ aſcribenda eſſe. Et proptereà inde laudandum eſſe, magnificandum, atque exaltandum. ¶ In auram. Lenem ſcilicet. ¶ Incolumes. Videlicet peregrinos, & profugos, de quibus ſuprà. ¶ In vrbe. Modò militantis Eccleſiæ, cuius proprium eſt, miſereri, & parcere. ¶ Creſcere facit. Fidelium multiplicatione. ¶ Hic. Quia conuertit eos. ¶ Glorificentque Deum. Qui non ita premit conuerſos ad laudem Dei tam duris flagellis. Cui honor eſt & gloria in ſæculorum ſæcula.

Matt. 22.

Explicit liber tertius.

AD

AD MVLTVM MAGN.
AC VIRVM CLARISSIMVM
ANTONIVM ROCCATALIATAM,

Excellentiſſimæ Reipub. Genuenſis Cancellarium digniſſimum:

Hieronymus Bartholus.

QVod nuncijs & ſermone omnium de ſingulari uirtute & prudentia tua nobis allatum eſt, illud re ipſa experimur; quanta enim obſeruantia colas uiros doctos, quàm ſapienter Reipub. Genuenſis imperio conſulas, ciues tui & prædicant & admirantur. Et cum in libera Ciuitate nullum ſit firmius præſidium, quàm tueri bonos, Reipub. ſaluti præſto eſſe; popularem gratiam ſanctiſſimis exemplis, ſpectata fide ac uitæ innocentia conſeruare; tibi uni hęc laus præcipuè debetur: te unum quaſi lucem clariſſimam diſcuſſis tenebris Senatus. Populusque Genuenſis contemplatur, & in tanti Ciuis probitate, ac ſapientia moderatis habenis conquieſcit. Proinde illud admirabile eſt, quòd cùm tu ciuis clariſſimus, atq; inter primarios conſultiſſimus tam benè dę Republ. ſentias, tam intrepido animo in conſeſſu grauiſſimorum hominum, atq; adeò in ipſo Senatu de pace, de tranquillitate, de Imperio ampliſſimæ illius Reip. diſſeras: ſic tamen familiæ tuæ domeſticorumque omnium politico urbanæ elegantiæ cultu œconomiam diſponas & gubernes, ut ſummam gloriam, ſummumq; decus prouida hac moderatione tibi comparaueris. Atque hæc quidem inter notos ciues perſpecta, explorataque ſunt. Illud verò admodùm mihi laudabile, & glorioſum omnino elucеſcit; quòd externos, & qui è remotis regionibus iſtûc ad te confugiunt, tam comiter excipias, tanta foueas charitate, omnibus officijs, omni honore, & uiatico proſequaris; ut Iouis hoſpitalis memor, eos ueræ gloriæ fructus exiſtimes comparari, qui ex comitate & beneficentia erga omnes ſub vmbra alarum tuarum conuolantes percipiuntur: quod mihi præcipuè cum ſit admirandum, tũ uerò quotidie fit memorabile & iucundum. Nam cùm intellexi filium meum, qui intra tuos penates, neſcio quo caſu, ſe ſe receperat, ita officioſè, ita peramanter tractatum eſſe, tot meritis licet indignum fuiſſe exornatum, tanta Charitate receptum; obſtupui ſtatim, & diuinum potius quiddam, quàm humanum exiſtimaui: nempè qui à uiro ampliſſimo, atque inter primarios ciues Genuenſes, tanto munere fuerim affectus, inops rerum, inops conſilij, & nullis maiorum imaginibus, nulla ingenij, aut doctrinæ eruditione commendatus: ac niſi præſens conſilium oblatum eſſet, quo benemereri aliquo pacto de tua incredibili humanitate erga nos ſtuderem, planè ingratiſſimus omnium, inhumanus, atque agreſtis uiſus eſſem. Partem hanc Pſalmorum, ſanè eleganti carmine conditam, tibi dedicare in animo fuit, ut qui & doctrina multùm poſſis, & doctos uiros liberali officio proſequaris, hac lectione interdum delectatus, grauiſſimas de Rep. curas ab animo ſolicito amoliaris. Auctor huius Pſalmodię fuit ſacerdos uenerandæ religionis, & ſanctiſſ. uitæ Bartholomæus Botta, cuius fideliſſimis atq; amantiſſimis conſilijs tota penè ciuitas noſtra commiſſa erat. Hic commentarios in Chriſtiada Vidæ Cremonenſis ſatis eleganter ediderat, tum vitam Dauidis regis Hebræorum duodecim libris uerſu heroico complexus eſt: nouiſſimè hanc mihi curam reliquit, ut typis excuderem Pſalmos carmine elego conditos: è quibus quartum librum hũc nomini tuo potiſſimùm conſecrandum eſſe duxi, non ut tanti muneris in me collati gratiam rependerem, ſed ut, quod meæ duntaxat uires ualent, plumbea pro aureis redderem. Accipies igitur hoc munus animo lubentiſſimo, & quamuis illud de genere illorum cenſeas, qui ex alieno uellere centones ſibi conficiunt; ſedulam tamen operam, & ſingulare ſtudium ornandi tui nominis, atque amplificandi, pro tua incredibili erga hoſpites beneuolentia æqui boniq; conſules. Vale.

BARTHOLOMAEI BOTTAE PRAESBYTERI, ET CANONICI PAPIENSIS PSALMODIAE. A

Liber Quartus.

QVAE ſibi concinuit cœleſti carmine pſaltes &c. Inuitati fuerunt in præcedenti pſalmo fideles ad confeſſionem fidei, peccatorum, & laudis: ſed verbo tantùm; hic verò exemplum ſeſe proponit. D.N.I. Chriſtus cunctis amatoribus ſuis, vt ſint præparato animo ad diuinam voluntatem adimplendam ac ſuſtinendum etiam mortem, quæ optima confeſſio fidei eſt: verùm hæc ſub perſona pſalmiſtæ cantantur, debetis tamē hæc intelligere magis de ipſo ſaluatore noſtro dici, cui aptiùs conueniunt (excepto procmio) quod iuxta titulum pſalmi à nobis formatum eſt, atque decantatum, nec multa indiget expoſitione. ¶ Quæ ſibi concinuit. In typo tamen Chriſti tunc venturi. ¶ Cœleſti carmine. A Spirituſancto interius inſpirato, qui cœli, & terræ Dominus eſt cum patre & filio. ¶ Mihi. Nouo uati, ac interpreti. ¶ Diues enim pſaltes. Dauid pſalmiſta. ¶ Inſtare ſibi. Sub Chriſti figura. ¶ Quædam ſæua. Paſſionis acerbiſſimæ crucis tormenta. ¶ Toleranda forent. Patienter pro redemptione humani generis, & ad exemplum patientiæ præſtandum martyribus futuris. ¶ Summum patrem. Omnium quidem per creationem, & per regenerationem, fidelium tantùm: verùm natura ſolius. D.N.I. Chr. de quo pſalmus hic loquitur. ¶ Corda parata. Et ſi poteſt eſſe pluralis locutio pro ſingulari poëtico more, dignius tamen intelligitur pro ſe, & ſanctis martyribus ſuis pollicitatio. ¶ Calicis amaror. Paſſionis amaritudo. De quo Calice. Dum eſſet in horto orās dixit. Si non pōt hic Calix à me tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua. ¶ Sitibunda. De hac ſiti non ſolū locutus eſt quando in cruce exclamauit: Sitio, ſed & ante, quando dixit ante magnam cœnam. Deſiderio deſideraui manducare hoc Paſcha vobiſcum antequam patiar. ¶ Licet ori triſtia. In ſignum huius cum guſtaſſet in cruce ſcelitum poculum, noluit bibere, & ante dicebat, Triſtis eſt anima vſque ad mortem. &, Spiritus quidem promptus eſt. caro autē infirma. ¶ Vnde ſalus Aegris. Mortalibus miſeris febre peccatorum laborantibus. ¶ Ebrius. Iuxta illud. & Calix meus inebrians, quàm præclarus eſt. Dicitur autem Calix eius inebrians, quia ad ſimilitudinem ebrij à vino nihil timet, etiam mortem, oppoſitam. ¶ Hæc mala dira .i. Dei ira propter hominum iniquitates iuſſa pati delendas. Hinc Eſaias dixit. Nos omnes peccauimus. & Deus poſuit ſuper eum iniq. omn. noſt. ¶ Priſci vates. Antiqui prophetæ. De quib. in veteri teſta. crebra mentio habetur: in quo & eorum vaticinia de Chriſto habentur deſcripta. ¶ Canam. Ne miremini, cecinit ſiquidem, pſalmum illum cuius inicium eſt, Heloi Heloi Lamazabathani vſque ad verſum alterius pſalmi. In manus tuas Domine commendo Spiritum meum. ¶ Triſtis radicis .i. Amaræ. Ex Eſaia hoc ſumptum eſſe videtur. Aſcendet (inquit) ſicut radix de terra ſitienti, de cuius interpretatione vide omnino ſermonem Auguſtini, qui legitur in Eccleſia tēpore paſſionis. ¶ Inq; dies. De die in diem maior, modus eſt quidam ſic loquendi. ¶ Pſaltes. De quo ſupra. Dauid propheta in perſona Chriſti vt iam ante dictum eſt. ¶ Dei patris. Volentis filium conſolari de reſurrectione mox futura. ¶ Pſalterion. Græca dictio eſt. Porrò cum non habeant hæc inſtrumenta ſenſum, neque intellectum, ne vox paterna videatur abſurda, vel irriſione digna, ſpiritualiter ſunt accipienda. Itaque per Pſalterium Spiritū Chriſti intelligimus, quem patri moriens com-

B

ODE CVII. EX PSALMO CVII.

Paratum cor meum Deus.

QVæ ſibi concinuit cœleſti carmine pſaltes
Accepta hæc venia ſunt reſeranda mihi.
Vos quoque pſallentis dulci modulamine capri
Pangite mellifluo carmina noſtra ſono.
Diues enim pſaltes cum quædam ſæua videret
Mox inſtare ſibi, quæ toleranda forent.
Ad cœlum tendens oculos, & lumina mentis
Alloquitur ſummum ſupplice voce patrem.
Summe parens hominum, prudens, & rector eorū
Corda parata mihi, corda parata Deus.
Spiritus exoptat, licet ori triſtia guſtu,
Vnde ſalus ægris pocula mixta dari.
Ebrius hinc factus, duri patienſq; laboris
Hæc mala ſolabor carmine dira meo.
Quæ priſci vates quondam cecinere futura,
In me compleri cuncta videndo canam. Eſa. 53.

C

Cantabo, & digitis tangam pſalteria doctis,
Gratior eſt dulci vox modulata ſono.
Vt coma fronde virens, roſeis decorataque pomis
Inclyta, radicis gloria triſtis erit.
Ex triſti planctu ſic & mea maxima ſurget
Gloria: quæ fiet clarior inque dies.
Talia dum pſaltes animo meditatur amaro,
Solaturque ſuo carmine triſte malum.
Vox patris ecce Dei tenues delapſa per auras
Inſinuat ſe ſe, cordis & ima ſubit.

mendauerat.

Triſtia cuncta procul cedant; pſalterion euge
Cum cythara exurgas; pſallere namque decet.
Surge age, tum pellas moras omnes; mœrentia fratrum
Pectora ſunt dulci lętificanda ſono.
Tunc (ait) exurgam tenebris aurora fugatis,
Cum noua diluculum ſparſerit orbe nitens.
Tum cytharam plectro tetigiſſe iuuabit eburno;
Pſallere lęta tibi tunc erit apta manus.
Iſacidas inter populos Deus alme fatebor
Tunc tibi; tunc hilari cantica voce dabo.

D mendauerat. Per citharam carnem corporis eius quæ mortua condebatur in ſepulchro. Hanc ergo pater, & illum ad reſurgendum à mortuis inuitat. ¶ Fratrum pectora. Apoſtolorum, quos hoc noie dignatus eſt, cum reſurrexiſſet à mortuis, vade (inquit Magdalenæ,) & dic fratribus meis, vt vadant in Galilæam, ibi me videbunt. ¶ Tunc ait. Subaudiendus eſt filius patri reſpondens. ¶ Aurora. Deſcribitur hora dominicæ reſurrectionis. ¶ Iſacidas inter populos. Non ad literam ſecundum carnem Iudæos intellige ſolos. Sed iuxta ſpiritualem ſenſum virtutum iſaci imitatores ſentit. ¶ Fatebor. Laudum confeſſione magnificabo. ¶ Dabo. i. Dari faciam ab Ecclesia mea, in die paſchatis, ac deinceps vſque ad Aſcenſionem eius in cœlo, hæ laudum confeſſiones factæ fuerunt, à collegio Apoſtolorum ac diſcipulorum Domini, nunc etiam & in æternum cantabitur Alleluia paſcali tempore. Quod eſt canticum lętitiæ. ¶ Organa noſtra. Generaliter intellige, & vocalia hominum ora, ſonoraque inſtrumenta omnia. ¶ Tibi. Ad honorem tuũ. Ad patrem enim referebat omnia ſemper, ¶ Pſallent. Hæc omnia adimpleta uidemus. Nam in omni regione, in qua viget Chriſtianum nomen; Dauidici pſalmi cantantur. Vtinam idem eueniat huic nouæ noſtræ Pſalmodiæ, in qua renouati quodammodo eiuſdem pſalmi metrica lege decantantur, exponunturque plurima, quæ latebant myſteria. ¶ Super proceres. Apoſtolos, & eorum ſucceſſores. ¶ Gratia cœli. Non ſyderum influxus, qui in animas hominum minimè influunt. Eò quòd ſint ſuperiores, ac multo ſe digniores; ſed gratia Spiritus

E ſancti, quæ de ſummo cœlorum uenit, & inflammauit corda diſcipulorum, impleuitq; multis chariſmatibus. Simile quoddam habes in Euangelio. Hic eſt panis viuus, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. ¶ Superum gloria. Angelorum, qui frequenter ad eos mittebantur. Et ad quorum conſortia electi fuerant. ¶ Quiſuè decor. Egregius in ore, vt legimus de Steph. quia intuentes in eum oẽs, qui ſedebant in Conc. uiderunt faciem eius tanquã Angeli. ¶ Apoſtata cætus. Luciferi & ſequacium coniuratio. ¶ Nimio amore ſui. Hinc naſcuntur ferè omnia mala. Quia dum nosipſos nimis diligimus, Deum, & homines contemnimus. ¶ Ardorem magnum. Charitatis diuinæ. ¶ Illis proceribus cœli. Hoc eſt Angelorum principib. nam ad eos præcipuè hæc ſunt referenda, etenim ex magna dei miſericordia donatum fuit, ut ſtarent, cæteris ruentibus, tametſi modò dixerimus ad Apoſtolos hæc eſſe referenda in quandam cõſequentiam. ¶ Eiectis alijs. Rebellibus, qui Diabolo adhæſerant. Et hoc quo ad angelos. Quo ad Apoſtolos autem. Eiectis alijs Iudæis, & maximè principibus ſacerdotum ſcribis, & phariſeis. ¶ Homines. Hoc non niſi de fidelibus Chriſtianis intelligi poteſt, qui electi ſunt, a Domino vt ſedes vacuas ex Angelorum ruinis adimplerent. ¶ Aulæ. Superætherei olympi. ¶ Suffectos. Quaſi in locum demortuorum ſubſtitutos. Nam perinde, quo ad hoc eſt, ac ſi eſſent mortui, quia & æterna damnationis morte tenentur aſtricti, nec vnquàm amplius illùc reuocandi ſunt. cum dixerit. Dominus in Euangelio, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. ¶ Sicut ab initio. Ante hominis creationem,

Act.6.

Tunc etiam gentes inter quaſcumque per orbem
Diues alis, pſallent organa noſtra tibi.
Quàm ſuper excelſos clementia maxima cœlos
Eſt tua? quàm miſerans, quàm pius esq; parens?
Quanta ſuper proceres diffuſa eſt vndique cœli,
Gratia? quæ ſuperùm gloria? quiſuè decor?
Præcipuè cum defeciſſet apoſtata cætus
Mentis inops, nimio fretus amore ſui.
Ardorem quendam magnum quòd miſeris illis,
Vt tibi adhærerent, vnanimesque forent.
Vtque in amore tuo fixi, ſtabilesque manerent,
Eiectis alijs, te miſerante, datum eſt.
Te miſerante datum eſt, homines cõſcendere in altũ
Suffectos aulæ, ſpirituumque choris.
Sicut ab initio tanti ſolatia caſus
His, qui perſtiterant, pollicitus fueras.

F poſt eiectionem, Diaboli, & aſſeclarum eius. Nam hæc potiſſima cauſa fuiſſe dicitur hominis creandi. ¶ Caſus Ruinæ tantorum ſpirituum, ſunt enim nobis innumerabiles. Vnde & quidam dixerunt, numerum ſaluandorũ hominum ad numerum eorum, qui ceciderunt Angelorum perducendum eſſe. Verùm mihi ſemper placuit ſententia diui Gregorij, qui in homilia pecudis amiſſæ, & inuentæ dicit tot homines ſaluandos eſſe, quot Angeli remanſerunt in cœlo cæteris ruentibus. Iuxta illud cantici Moyſi. Conſtituit terminos gentium ſecundum numerum angelorum Dei. ¶ Verum igitur verbum. Aut ipſum verbum quod erat in principio apud Deum. i. filius Dei Deus. aut uerbum promiſſionis eius de noua lege danda, & non in tabulis lapideis ut olim ſcribenda; ſed in tabulis cordis carnalibus; quod in die ſancto Pentecoſtes factum eſſe per Spiritus ſancti miſſionem in corda diſcipulorum Domini nemo ambigit, qui acta Apoſtolorum legerit, aut audierit. ¶ Nouas nubes. Noui teſtamenti prædicatores intelligit, & præcipuè Apoſtolos. Vide doctrinam diui Gregorij in Homilia, cuius verba hic apponerem, niſi ſenſum eorum in textu carminum exp. eſſiſſem. De his nubibus dixit Eſaias propheta. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? ¶ Ve-

legitur Dominicaiii. poſt Pentec.
Deut.32.
Ioan.1.
Hier.31.
legitur die ſancti Andreæ Apoſtoli.
Eſa.60.

Nec fraudauit eos tua pollicitatio firma,
Sed compleuiſti, quæque locutus eras.
Nam velut es verax tu; ſic oracula vera
Veridico veniunt ſemper ab ore tuo.
Verùm igitur verbum diuino pectore manans
De cœlo nubes venit ad vſque nouas.
Mira cano: ſed vera tamen, quæ credidit orbis.
Veridici vatis veraque verba mea.

ridici.

Nuper ad humanas deſcendit ab æthere nubes
Hoc verum verbum, quæ ratione vigent.
Nempe homines, terrę quibus omnis cura relicta eſt
Spiritus, vt nubes tollit ad aſtra leues.
Vnde repentino tonuere fragore minarum
Aduentu iuſti iudicis igne graui.
Nec minus ex æthra ſignis fulſere coruſcis.
Quin & prodigijs emicuere nouis.
Pectora doctrinæ pluuia tum deinde rigarunt
Terrenorum hominum ſicut ab imbre leui
Sanctorum hinc operum fruges: hinc atq; maniplos
Iam flauæ ſegetis ſydera ad alta ferunt.

A

vidici uatis. Eſaiæ, Hieremiæ, & Pſalmiſtæ. Eſt enim ſingulare pro plurali. Et quia omnes eodẽ ſpiritu propheta runt, pro vno reputari poſſunt. ¶ Humanas nubes. Ex hominibus factas, non per metamorphoſim, ſed per quandam ſimilitudinẽ. ¶ Terræ. i. Terrenarum rerum. ¶ Spiritus. Domini ſanctus. ¶ Tenuere. Frag. min. ponit ſimilitudines, quas ad inuicem verbi Dei præcones cũ nubibus habent. Nam ſicut hæ à vento denſantur, implentur, & per aëra circunferuntur ad terrorem, ad fulgorem & ad irrigationem terræ virentium. Ita & Apoſtoli, cæteriq; prædicatores, ab aura Spiritus ſancti doctrinis implentur, minis ad terrorem peccatorum armantur, miraculis ornantur coruſcis, & in imbrem ſalutaris eloquij ſoluuntur ad irriganda corda hominum igne cõcupiſcentiæ (quæ eſt omnium malorum cauſa, nimis, ac nimis ardentia. ¶ Igne graui. Eſt enim iudicaturus ſæculum per ignem æternum cum Diabolo & Angelis eius. ¶ Ethra. Pro æthere, ablatiui caſus. Ab eo nomine, hæc æthera, huius æthere & ætra, træ, per ſyncopam. De quo in hymno, Quem terra pontus æthera colunt & cæte. Formatur ab Accuſatiuo græco, æther, ris, hunc ætērem vel æthera. Sicut & acra, ere fit hæc cratera, ræ. ¶ Signis coruſcis. Ideſt Miraculis inſignibus vnde corda hominum admirantur, obſtupeſcunt, & abſterrentur. ¶ Prodigijs. Modò pro maioribus miraculis, alijs quæ in futurum, & longum tempus aliquid grande fore portendebant. ¶ Iam flauæ ſegetis. Maturæ, metaphoricos, eſt etiam alluſio ad illud Dominicum dictũ, uos dicitis, quia adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit: ego autem dico uobis, leuate oculos ueſtros, & videte regiones, quia iam albæ ſunt ad meſſem, &c. Quæ ſequuntur, per quæ innuebat tempus proximè luſtare ad conuerſionem gentium. ¶ Primitias. Ex conuerſis gentilium populis, quales obtulit Petrus de Cornelio Centurione Romano, & iis, qui cum eo erant, & quas obtulit Paulus de principe ciprio Sergio paulo uiro prudente & his qui cum eo conuerſi ſunt ad fidem Chriſti. Item, & Samaritanos à Philipo edoctos cum illo S. Eunucho Candacis reginæ Æthyopum. ¶ Exaltare. Hic redit ad pſalmum, vnde digreſſus fuerat. ¶ Super cœlos. De aſcenſione Domini vaticinium erat, quod compleri viderunt diſcipulorum oculi: nam cum eſſent cxx. ſuper monte Olineti, apparuit illis Dominus Ieſus, & cum dediſſet præceptum de prædicatione Euangelij, & baptizandis gentibus. videntibus illis eleuatus eſt in cœlum. ¶ Abyſſo. Ex Inferno, vnde reſurgendo emerſerat. ¶ Humilis. In ſuſtinenda crucis paſſione. ¶ Gloria. De qua dixerat ei pater. Et glorificaui, & iterum glorificabo. ¶ Deum. Dei patris filium, quem hominem, & malefactorem putarant. ¶ Fratrum. Iuſtorum, qui in inferno in ſinum Abraæ diutiſſimè redemptorem expectauerant, & fratrum Apoſtolorum, qui diffidentia poſt mortem eius capti ui tenebantur. ¶ Medium. Interceſſorem, atque aduocatum, de quo Apoſtolus, vnus mediator Dei & hominum, Chriſtus Ieſus. ¶ Patronum. Aduocatum de quo Apoſtolus Ioannes aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. ¶ Grauis orator. Morem exprimit Romanorum iudicum, qui non niſi grauibus, & eloquentiſſimis viris ad miſericordiam mouebantur, vt reis ignoſcerent. ſicut legimus Cæſarem audito Cicerone ignouiſſe Deiotaro regi: quem omnino propoſuerat condemnare: nam audita eius viri grauiſſimi, & diſertiſſimi oratione laceratis, quas iam manu tenebat, tabellis condemnatorijs dixiſſe fertur, Aut oportuerat non audire Ciceronem, aut ſecundum eum iudicare, atq; neceſſe eſt ignoſcere. ¶ Pro venia. Non ſui, ſed noſtri reatus. ¶ Fixa ſigna. Clauorum fixuras, quas idcircò retinuit, vt facilius patrem placare poſſet, hinc legimus diui Bernardi elogium. Mater oſtendit filio pectus, & vbera, filius patri latus, & vulnera, nulla de venia poteſt eſſe diffidentia, vbi ſunt tot amoris inſignia. ¶ Venia. Non pro peccatis, quæ ipſe habuerit, cum legamus illum omnino peccatum non feciſſe, nec dolum inuentum fuiſſe in ore eius: ſed erratorum hominum ueniam obtinuit. ¶ Partiar exuuias. Et ſi hoc ſit generale, præcipuè tamen hic tangitur parabola Euangelica, fortis victoris atrium ſuum cuſtodientis: nam ſi uenerit eques fortior eo, qui pugnando uicerit eũ, arma (inquit) eius auferet, & ſpolia illius diſtribuet. ¶ Sichimam. Pro Iudæa gente hic ponitur, quæ pro parte eorum, qui in Chriſtum crediderunt, diſtributa fuit diſcipulis Domini. ¶ Noſtri laboris. Vide Euangelia, & inuenies quantum laborauerit Dominus noſter Ieſus Chriſtus pro Iudæorum conuerſione, ad quos præcipuè ſæpè teſtatus eſt ſe miſſum à

Ioan. 4.

B

Act. 1.

Primitias Deus ecce tibi clamore ſecundo
Oſtentant regi carmina dantq; nouo.
Exaltare ſuper cœlos egreſſus abyſſo,
Quiq; humilis fueras, amodò ſcande Deus.
Inclyta pandatur ſuper omnem gloria terram
Iam tua: te laudet, glorificetq; Deum.
Exaltare, inquam, fratrum captiua corona,
Vt dilectorum libera facta canat.
Exaltare Deus, medium te ſentiat eſſe
Plebs tua patronum, propitiumq; ſibi.
Tu grauis orator, fandiq; diſertus adibis
Patrem pro venia quam dabit ille tibi.
Saluum fac populum genitor, cum dixeris illi,
Iam tua captiuos dextera ſoluat eos.
Mi pater exaudi gnatum: communis amoris
In me fixa diu reſpice ſigna precor.

Ioan. 12.

1. Tim. 2

Io. Epi. 1. cap. 2.

C

Lue. 11.

Annuet ille tibi tanto deuinctus amore,
Pluraq; concedet, quàm ſonuere preces.
Tunc exorata uenia: conuerſus ad illos
Fidite (clamabis) fidite quæſo mihi
Ecce ſuo ſancto Deus eſt effatus ab ore,
Pollicitus veniam, donaq; multa mihi.

D patre fuiſſe. ¶Sudarunt. Non ſolùm ex fatiga-
tione itineris, & prædicationis: ſed multò magis
ſanguine in tempore paſſionis. ¶Frons. Spinis
expuncta. ¶Humeri, Flagellis cæſi. ¶Atq; la-
tus. Lancea in cruce effoſſum, vnde ſanguinem,
& aquam ſcribit Ioannes emanaſſe. ¶Hanc val-
lem. Humilem ex gentibus Eccleſiam. ¶Iſaci
des. Iacobus ad litteram, cum ex Meſopotamia
rediſſet, in quadam valle quam ipſe appellauit
Socoth; fixit tabernacula, quæ hic tentoria uo-
cantur myſticè in gentilium Eccleſia humiliter
ad fidem conuerſa, habitationem uoluit ſuorum
eſſe diſcipulorum, nam Petrus, & Paulus Romæ,
Ioannes in Epheſo Matth. in Aethiopia, & Tho-
mas in India, ceteriq; in diuerſis gentium prouincijs ſua fixiſſe tentoria, paſtorum, ac militantium primis mo-
rem ſecuti vnde & omnis fidelium congregatio toto orbe adhùc diſperſa, vocatur Eccleſia militans: quæ verò
in cœlis, dicitur triumphans, & in hoc ſenſu pulcherrimè Iſacides eſt ipſe Chriſtus ab Iſaco deſcendens vt patet ex
patrum genealogia à duobus Euangeliſtis deducta. ¶Et duodena tribus. A xii. Patriarchis deſcendens filijs Ia-
cob, myſticè, ſunt fideles à xij. Apoſtolis ad fidem conuerſi. Vt docent ſancti Doctores ſuper illo capitulo Apo-
calypſis, vbi numerantur centum quadraginta quatuor millia ſignati, xij. millibus ex omni tribu deſignatis.
¶Galadina terra. Myſticè, martyrum exercitus tam ex Iudæis, quàm ex gentibus vndiq; collecta. ¶Teſtificatur
adhùc. Alluſio ad vtrumq; nomen nam & Galaad, vnde deriuatur Galadina, aceruus teſtimonij interpretatur, &
Gen. 41. martyr grecæ, latinæ eſt teſtis, etenim martyres paſſionibus duris teſtimonium Chriſto reddiderunt. ¶Manaſſes.
Qui interpretatur oblitus, eo qui pater eius Ioſeph dixerunt in ipſius natiuitate, obliuiſci me fecit Deus oīum
laborum meorum, & domus patris mei, ſignificat eos, qui ex nimia proſperitate obliniſcuntur Dei, beneficio-
rumq; eius, nec non & propriæ ſalutis; qui tamen interdum illuſtrantur, & ad memoriam reducunt quæcumq;
E à Deo perceperunt, & inde gratias illi agunt, quòd ſi multùm ad id agendum tardauerint: ſaltem ingruente ali-
qua graui aduerſitate uexatio dat illis intellectum. ¶Meus eſt factus. Per recognicionem beneficiorum, quæ à
Deo ſuſcepit. ¶Memor eſtq; ſui. Recogitando in amaritudine pœnitentiæ, qui fuerit hactenus, qui modo ſit, &
quis futurus exiſtat. ¶Effraimus. Populus quiuis ſanguine Chriſti redemptus, & maximè aduerſitatibus, ac æru
mnis oppreſſus, nam Dei cōtinuam recordationem habeot ij, ad cuius protectionem confugere, & opem cogun
tur implorare, ij per virtutem patientiæ, & multū
in bonis operibus fructificant: ac exemplo ſui
Iac. 1. multos Domino lucrantur. ¶Replet. Quia (vt
docet Apoſtolus) patientia opus perfectum ha-
bet, & Dominus in Euang. parabolam ſparſi ſe-
minis ita concluſit: ij ſunt, qui in corde bono ſu-
Luc. 8. ſcipiunt verbum, & afferunt fructum in patien-
tia, aliud quidem xxx. aliud verò lx. & aliud cen
teſimum. ¶Iudas. Interpretatur confeſſor, ſiue
confeſſio, & ſignificat generaliter omnes pecca-
tores ad pœnitentiam conuerſos, & peccata con-
fitentes Deo, & Sacerdoti, qui amiſſa recuperaot
gratiam, & quia lætificant Angelos in cœlo, &
quia in magno ſunt oumero, & quia propter eos
teſtatus eſt Dominus ſeſe veniſſe. iccircò ita com-
mendantur in textu, dux eius autem dicitur, quia
niſi genus humanum peccando præueniſſet, ipſe ad paſſionem minimè deſcendiſſet, dicitur etiam caput regni,
quia nemo oouam uitam poteſt inchoare, niſi veteris ante pœniteat, cuius potiſſima pars eſt ipſa peccatorum
confeſſio, vnde legimus, quia venientes ad baptiſmum peccata ſua confitebantur, quæ res in Petro maximo Apo-
ſtolorum principe figurata eſt, qui fletu culpam ſuam confeſſus pœnitendi exemplum cæteris præſtitit. ¶At
Moabita. Ex Moab filio Loth incæſtuoſo patre geniti ſunt Moabitæ hic puto, poni pro gentilium Sacerdotum,
augurumq; & magorum omnium caterua, qui ex patre Diabolo ſunt oon creatione: ſed imitatione. hi tamen ad
F Chriſtum ſunt conuerſi, & ſicut ante fuerant corruptores morum, nunc ſunt exhortatores eorum, & qui ante Dia
Act. 19. bolo filios generauerant, nunc Chriſto parturiunt, de his fuerunt multi, quos commemorat Lucas in act. Apoſt.
Multi antem (inquit) ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt Libros, & combuſſerunt eos, &c. ex his
etiam fuit Ciprianus poſtmodum Antiochiæ Epiſcopus, & martir cum Iuſtina virgine, quæ fuit potiſſima cauſa
conuerſionis eius, quia magicas artes ad illam corrumpendam fruſtra iterum atq; iterum tentauerat, vnde benè
ſequitur. ¶Olla ſuccenſa ſpei meæ. Verùm quia infra in ipſo textu declaratur, per tranſeo. ¶Petrus edat. Per
tranſitum tangit eam viſionem, quæ Petro de admittendis gentilibus ad fidem Chriſti oſtenſa eſt quam uide in
Act. 10. act. Apoſt. ¶Capiat. Mente intelligat, ſunt enim
valde obſcura. ¶Tu pande Theocharis oro. No-
men muſæ noſtræ, quæ Dei gratia interpretatur,
per quam omnia ænigmata facillime ſolui poſ-
ſunt. ¶Cui pater eſt Pluto. Ideſt Diabolus muſæ
ipſius verba ſunt hæc ediſſerentis obſcura. ¶Vi-
lem olam. De vaſis, quæ in contumeliam docet
Apoſtolus eſſe in domo Domini. ¶Iuſtitiæ Domi
2. Tim. 2 ni. Qua filios delinquentes flagellat, & corrigit.
¶Igne. Tribulatioois, vnde & dicitur aurum, &

Exultabo equidem ſumma ceu victor in arce,
Vtq; triumphator partiar exunias.
In ſichimam noſtri monimenta laboris,
Pro qua ſudarunt frons, latus, atq; humeri
Metiar vmbroſam hanc vallem, tentoria quondam
Fixit vbi Iſacides, & duodena tribus.
Terra procul Galadina mea eſt, quę ſanguine ſparſa
Virtutem noſtram teſtificatur adhùc.
Quiq; mei, atq; ſui oblitus fuit ante Manaſſes
Nunc meus eſt factus, nunc memor eſtq; ſui.

Fertilis Effraimus, capitis diademaq; noſtri
Frugibus immenſis horrea noſtra replet.
Dux meus eſt Iudas regni caput, atq; corona,
Militiæ robur, conſilijq; decus.
At moabita licet cretus genitore pudendo,
Eſt ſuccenſa ſpei nunc tamen olla meæ
Me miſerum quantos iam nunc habet illa lebetes
Succenſos regio follibus innumeris:
Ah quantæ carnes feruenti iure coquuntur,
Vt factas molles amodò Petrus edat.

Tecta quis hæc capiat? tu pande Theocharis, oro:
Cuncta arcana Dei fas aperire tibi.
Cui pater eſt pluto, vilem transfertur in ollam:
Iuſtitiæ Domini quæ coquat igne pios.
Sicut, & ipſe parens herebi ſuccenſa furore,
Facta ingens cucuma eſt, quæ coquat omne.

Coctaq; ſi cuius poſſunt molleſcere corda
Dura prius, fiunt eſca deinde Petri.
At ſi molliri nequeunt, vel toſta cremantur.
Aut crepitante olla deuorat ignis edax.
Pectora molleſcant igitur iam veſtra recocta;
Vt fieri poſſint nobilis eſca Petri.

A

argentum probat Fornax, & iuſtum caminus ignis tribulationis, & angnſtiæ. ¶Parens erebi. Diabolus ille princeps malorumq; omnium caput. & autor. ¶Ingens Cucuma. Vaſtum caldarium ahenum, de quo Ambroſius in beatæ Agnetis paſſione, ſic dixit. Diſtui aut ærei ſunt, ex quo melius cucumæ fierent ad uſus hominum. Romani adhuc eo vocabulo vtuntur: ſicut ego Romæ audiui, & tale vas vidi; eſt ſimile ollæ illi, quam nos ſic vulgo dicimus: latinè verò amphoram melius appellamus, in qua oleum multum ſeruari ſolet in domibus diuitum, excepto ore ſūmo quod ſimile habet cantaro uinario, qui metreta, uel buccale dicitur, habet etiam manubrium, ſiue aurem unam tantum quà manu teneatur. ¶Coquat omne nefas. Non in inferno, quia inde nulla poteſt eſſe redemptio: ſed hic igne afflictionis, & paſſionis, infirmitatis, ærumnarum, & dolorum: quibus omnibus ex iuſſu Domini ſæpè affliguntur, & torquentur homines per Angelos malos diuinæ iuſtitiæ miniſtros. ¶Molleſcere corda. Ad pœnitentiam per agendā. ¶Eſca Petri. De qua in prædicta uiſione macta, & manduca. Hoc eſt, per ora Sacerdotum, quorum intereſt peccata populi manducare, corpori Eccleſiæ vniuntur. ¶Nequeunt. Nimia cordis duritia. ¶Toſta. Anguſtiæ vehementia moriuntur. ¶Crepitante. Ex impatientia. Ignis edax, Inferni ſcilicet quò vadunt deſperati, atq; impœnitentes. ¶Calceus. De quo beatus Ioannes, poſt me venit fortior me, cuius non ſum dignus ſoluere calceamenti corrigiam, ideſt myſterium incarnationis eius exponere vel ratione comprehendere, per hos tales, de quibus hic agitur. ſignificantur rudes Chriſtiani, & alij adhuc Cathecumeni, qui uix poſſunt rudimenta prima noſtræ fidei capere vt ea quæ ad humanitatem Chriſti ſpectant. Sicuti natum eſſe de Virgine, paſſum, mortuum atq; ſepultum fuiſſe: deinde reſurrexiſſe & cœlum aſcendiſſe: cætera uerò implicitè credunt, ut ſancta mater Eccleſia. ¶Idumæam. Quæ terrena & ſanguinea interpretatur, per quam ſupradicti rudes homines ſignificantur, qui terram tota die ligonibus, & aratris verſant, & ſanguinei milites literarum ignari, quibus magis arma ſcire conuenit, quàm altiora de domino perſcrutari. ¶Calceus. Quo ad ruſticos: ſoccus vero quo ad milites, idem tamen vtrumq; ſignificat, ſcilicet humanitatem Chriſti, quam aliquo modo fide percipiunt tales viri. ¶Extorres. Alienigenæ, iſti poſſunt eſſe phyloſophi ex gentibus, qui ſectas introducentes Chriſtianam fidem pro ſtultitia reputabant, ac deridebant: veruntamen, & multi ex ipſis poſtmodum conuerſi ſunt: interquos præcipuus extitit Dioniſius Areopagita à Paulo conuerſus, & Craton à Ioanne.

B

¶Ad inſtructam vrbem. Myſticè. Babilonis, in qua ſit omnium collectionem, quidam & infernum intelligunt, quò mortuus deſcendit, & inde patres reſurgens eduxit. ¶Sanguineam Idumen. Martyrum ſanguine infectam nam, & ex ipſis perſecutoribus multi conuertebantur, & ſanguinem fuſum proprio ſanguine expiabant. ¶Limoſa palus. Hæc erat idololatria, per quam in omne cœnum vitiorum immergebatur. ¶Hoſpita tellus. Infera, nam hic proſequitur ſententiam, eorum, qui per Idumæam infernum intelligunt. nec multum diſtat ab altera, nam omnes ciues Babilonis ad inferna deſcendunt, & delectamur in carmine multas, & diuerſas quidem: non tamen contrarias doctorum ſententias tangere, vt hac pulchra uarietate animos legentium, quibus diuerſa ſapiunt delectaremus, & opus ipſum ornatius redderemus. ¶Inhoſpita. Crudelis, ad quam nullus vmquàm deberet diuertere, & rurſus hoſpita, quia infiniti illuc deſcendunt. ¶Foris. Voluptatibus, & delitijs Babilonicis. ¶Virum. Quos opprimit, ac interficit. ¶Via lata. Quam Dominus viam perditionis appellat. ¶Diram vrbem. Infernalem foris, hoc in ſæculo. ¶Redire nefas. Liquet eſt, quia in Inferno nulla eſt redemptio. ¶Ianitor horrendus. Diabolus, quo nihil horribilius. ¶Dare. Solus Dom. noſter Ieſus Chriſtus, qui introiuit, & exiuit nō ſine ſpolijs. ¶Duxq; comesq; viæ. Ad ſanctos patres, qui clauſi in Inferno ad illud uſq; tenebantur tempus, hoc referendum eſt, quos inter etiam ipſe pſaltes Dauid annumerabatur, verùm ſi ad Babilonem, mundi huius hæc dicta referantur, planior erit hic ſenſus, quòd ad conſiderationem peccatorum, & malarum voluptatum, quæ portæ inferi dicuntur, ſecurè nullus poteſt accedere, & inde abſq; macula alicuius contagij exire: niſi duce, & comite Chriſto. Nam hoc pacto viri prudentes ingrediuntur in Infernum, dum adhùc viuunt, & inde incolumes egrediuntur. ¶Merces. Ad procurandam animarum ſalutem. ¶Degeneremq; nimis. Ab antiquis patribus, Patriarchis, atq; Prophetis, ſi ad tempora Scribarum, & Phariſeorum hæc referas, ſin ad noſtra, ab Apoſtolis, & proximis ſucceſſoribus eorum: quorum comparatione verè

Vel ſaltem tales, quibus aptè calceus extet:
Rex noſter nudos contegat vnde pedes
Namq; in Idumæam meus (inquit) calceus altam
Mox extendetur, ſoccus & ipſe niger.
Quin etiam extorres, exoſaq; pectora quondam
Sunt alienigenæ iuncti in amore mihi.
Sed quis ad inſtructam foſſis, & mœnibus urbem
Vallatam aggeribus dux mihi fortis erit?
Sanguineam ductor quis me deducet Idumen?
Cui limoſa palus cingit vtrinq; latus.
Hoſpita nimirum reputatur inhoſpita tellus,
Blanda foris: intus plena cruere virûm.
Eſt via lata ſatis; diram quæ ducit ad urbem:
Cuncta foris rident; intus vbiq; gemunt.
Quiſquis adire poteſt: reuoluto cardine valuæ
Expanſæq; patent; inde redire nefas.
Ianitor horrendus retrorſum limina ſeruat
Sulphareaſq; faces igneus ore vomit.
Ergo quis incolumen poterit fortiſſimus heros
Non ſolùm introitum, ſed reditumq; dare.
Nonne potens dextra, validiſq; acerrimus armis;
Tu Deus vnus eris duxq; comesq; viæ:
Nos repuliſſe licet dudum videaris inertes
Inuiſam ſtirpem, degeneremq; nimis.
Nonne tamen mitis iam iam ſolertibus, atq;
Sollicitis fies ductor ad arma viris?
Tu rex noſter eris medius: tu proximus ibis
Dux exercituum, magnanimusq; comes.

C

Virtutis tu robur inexpugnabile noſtræ
  Præſidij nobis, ſubſidijq; daror,
Angimur, vrgemur, premimur, iam iamq; tenemur
  Egredere & nobis da pater auxilium?

A nos inertes ſumus, atq; ignaui, & ſocordes. ¶ mitis. Subaudi. Tu factus. ¶ Ad arma. Spiritualia, non carnalia, quæ ſunt, potentia ad deſtruendas aduerſantium ſpirituũ munitiones, vt docet Apoſtolus, de quibus armis aliàs dictũ fuit. ¶ Medius. Nam ipſe mediator eſt noui teſtamenti. ¶ Præuius. Crucem baiulans, atq; dicens. Qui vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. ¶ Exercitum. Martyrum, qui Deo militarunt, nec tormenta cum morte pro Republica Chriſtiana recuſarunt. ¶ Virtutis noſtræ. Quia ſine illo nihil poſſumus facere, alioquin Petro ter negante Dominum quis fortior inueniretur. ¶ Præſidium. Ante certamen ¶ Subſidium. In certando, ne deficiamus. ¶ Angimur. In arcto deliberationis momento. ¶ Vrgemur. A calcaribus voluptatum. ¶ Premimur. A pondere inolitæ conſuetudinis. ¶ Suppetias. Succurſum vt vulgò dicunt. ¶ Salus hominis. Ab homine promiſſa, vel ſperata, etiam à ſeipſo, humanum quippe auxilium eſt baculus arundineus, qui facile frangitur, & nitentis ſuper ſe manum perforat, vt docuit Hieremias Propheta parùm creditus à Iudæis, ſicut à noſtris Chriſtianis modò nobis exigua fides adhibetur. Timendum tamen eſt, Ne ſicut illi duras pœnas infidelitatis ſuæ ſuſtinuerunt, ita nunc iſti ſæua exoluant ſupplicia, quæ nolemus. ¶ Salus
Hier. 17. hominis. Sic Hieremias propheta. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum; contra verò, Benedictus homo, qui ſperat in Domino. ¶ Magna virtute potentes, Feceris imbelles. Licet amphibolon videatur, & vtraque pars vera ſit iuxta Canticum Beatæ Virginis Mariæ, & Annæ matris Samuelis, hic ſenſus eſt. quia nos à nobis imbelles ſua magna virtute potentes efficiet. ¶ Infractos hoſtes. Aut hactenus, dum noſtris viribus tantùm præliabamur; uel

Suppetias tu mitte Deus, quia marcida languet
  Vana ſalus hominis; ſpeſq; caduca necat.
Si Deus aſtiteris; magna virtute potentes
  Feceris imbelles; fortia facta dabunt.
Belligerator ades: tu nobis ſuggere vires,
  Siſte aciem noſtram, ne cadat illa metu.
Tu Deus infractos hoſtes auertere dorſa
  Protinus vrgebis turpiter inque necem.
Tu Deus vt ſtipulam pallantes, inq; ſequentum
  Calcibus attritos, ad nihilum rediges.

Iud. 6. certè, infractos .i. Valde fractos. Vt inaugeat ſignificationem. ¶ In mutuamque necem. Vt ſub Gedeone duce in Madianitas hoſtes. & ſub rege Saul in Philiſtæos. ¶ Vt ſtipulam Tribula, tranſq; concuſſam & à facie venti diſperſam. ¶ Pallantes. Vagos, & circumquaque fugientes. ¶ In
B que ſequentum. Pro inſequentum, thmeſis eſt. ¶ Calcibus attritos. Conculcatos vt lutum palearum. ¶ Ad nihilum rediges. ¶ Hoc adimpletũ in finitimos Iudæorum hoſtes frequens hyſtoria veteris teſtamenti eſt. Idem in ipſos Iudæos, & Paganos Eccleſiæ Chriſti hoſtes infenſiſſimos noſtri adimpletum videre maiores. Vtinam & temporibus noſtris idem videamus, vt cœptum eſt in Lutheranos hæreticos adimpleri. & Deinde in Turcas, atque Saracenos Chriſtianæ reipublicæ hoſtes perpetuos. Vt illis omnibus ad nihilum redactis refloreat Eccleſia, & toto orbe, carmina noſtra decantentur relegantur & amentur ad laudem D. N. I. Chr. Cui cum patre & Spiritu ſancto honor eſt, & gloria in ſæcula ſeculorum. Amen.

TV. Secretorum ſcrutator. &c. Ad patientiam, quæ maxima morum eſt Virtus, & nobis magnopere neceſſaria, Chriſti Paſſionis exemplo inuitamur. Simul & monemur, ne auaritiæ explendæ, aut cuiuſlibet concupiſcentiæ gratia iniuſtas iras aduerſus ſanctos exequamur. Nam grauiſſimas inde pœnas daturi ſumus, quales Iudam auariſſimum & Iudæorum principes auidos nouimus dediſſe, quarum vaticinium multo ante prolatum in hoc Pſalmo legere poterimus. Cuius initium continet orationem Chriſti filij Dei, ad patrem de malignitate aduerſariorum conquerentis. Dicit itaque. ¶ Tu ſecretorum ſcrutator, ſcrutatur enim corda, & renes Deus. Id eſt, cogitationes omnium nouit Deus. Hoc ideò dicit quia exiſtimabant inimici eius ſe poſſe abſcondere, à Domino Deo Ieſu Chriſto peruerſiſſimas cogitationes ſuas de occulta eius nece, quam inuicem tractabant. ¶ Et optime iudex. Apud quem non eſt perſonarum acceptio, nec illum ſuæ fallunt leges, & ſecretiſſima omnium peccata nouit, nec vllus corruptioni locus eſt apud illum, & potentiſſimus eſt ſuæ ſententiæ executor. Non ſic apud hominem iudicem, quem multa fallere poſſunt.
C ¶ Pectus & ora. Quidam enim aliud in pectore condunt blando ſonent. Et iccircò fallunt homines. ¶ Veri. Verbi, & filij. Qui & ſe veritatem appellat. Ego (inquit) ſum via, veritas, & vita. ¶ Os puteale, i. Profundum, ac ſemper apertum, quale puteos habere videmus. ¶ Peccatoris. Generaliter intellige totius conciliabuli aduerſantium Iudæorum, & maximè principis eorum Caiphæ, qui in Concilio contra Dominum nequiſſimum dedit conſilium. Vos (ait) neſcitis quicquam: nec cogitatis quia expedit vobis vnũ mori pro populo ne tota gens pereat. Sed & Iudas contra Dominum, aperuit os ſuum quando illum traditor prodidit. ¶ Technis. i. Fallacijs. Vt quando dixerunt. Magiſter ſcimus, quia verax es, &c. Item quando interrogauerunt eum ſuper adultera lapidanda, ſic & Iudas. Quemcumque (ait) oſculatus fuero &c. Deinde in dolo ſalu-

ODE CVIII. EX PSALMO CVIII. Deus Laudem.

TV ſecretorum ſcrutator, & optime iudex
  Indice cui nullo, pectus & ora patent.
Tu verax, veriq; ſator pater optime verbi,
  Aſpice quo gnatum creditur ore tuus.
Ne tua vera meas ſileant oracula laudes,
  Sed mage vox illas prædicet alta precor.
Me ſuper expanſum diri ſimul, atque doloſi
  Os peccatoris iam puteale vides.
Ante quidem tacito meditatis pectore technis
  Sæpè loquuta fuit ſubdola lingua mihi:
Turbati tamen extemplo erupere furorem:
  Cum videre dolos emicuiſſe palam.
Aſpera namque odijs mihi vel detraxit iniquis
  Lingua, vel auſa probris ſe ſaturare procax.

tans

Gratuitòque mali, velut hoſtem me vndique denſo
 Agmine cingentes impetiere neci.
Quem benè promeritum de ſe redamare benigni
 Debuerant gratas officij; vices.
Infenſis animis exoſum habuere maligni,
 Certantes actis detrahere vſque meis.
Aſt ego cunctorum ſemper mitiſſimus, illis
 Orabam mentem ſanam; animumque dari,
Non minus ingrati pro tantis efſera turba,
 Quæ cæpere bonis retribuere mala.
Obſequijsq; meis cum fiant deteriores,
 Non mala reddo malis: ſed bona reddo malis,
Inſita cum quædam ratio perſuadeat æqui
 Et bona redde bonis: & mala redde malis,
Non modò gens peruerſa bonis bona reddere curat,
 Quin mala ſemper auet reddere tanta bonis,
Vnde ſit vt me habeant odio, quos diligo, quoſque
 Proſequor obſequijs, officijſque iuuo.
Conſtitues igitur ſuper illum æquiſſimè iudex
 Peccati auctorem, qui paret omne nefas.
Conſtitue artificem ſcelerum, qui retia mille,
 Mille nocendi artes, mille duloſque trahit.
Pro duce rex erebi, mortiſq; Diabolus auctor
 Illius à dextris, ſtat comes aſſiduus
Horrendum donec deduxerit ante tribunal
 Iudicio ſiſtens argueritque reum.
Ipſe etenim ſuggeſtor ut eſt, autorq; malorum,
 Accuſatoris ſuſtinet officium.
Criminis irriſorq; eſt, diffamatorq; & idem,
 Trux idem tortor, carnificuſq; ferus.
Ergo accuſatus proprio damnatus & ore
 Exeat ad pœnam iudicis à facie.
Et ſi conatus fuerit ſenire precando
 Suppliciter duri iudicis ora ſui,
Incaſſum fundatque preces: oratio vana
 Peccati turpem tranſeat in maculam.
Quæ ſine ſpe veniæ labijs oratio ſolis,
 Atque metu pœnæ funditur, inualida eſt,
Hunc igitur tortor damnatum pertrahat Orco,
 Demeriti vt pœnas, ſuppliciumque luat.
Sintque dies pauci vitæ damnabilis eius:
 Styx immatura forbeat atra nece.
Deformi lætho ſuſpenſa retorqueat ora,
 Diripiant auidi viſcera fuſa Lupi.
Eruat huic oculos roſtro quoque vultur adonco
 Corui infœlices dilanientq; caput,
Inguina diſcerpat nocturno tempore bubo:
 Vulpibus & ſaniem tabida membra fluant.
Semirutam cratem coſtarum informe cadauer
 Effodiant lamiæ, turpis hyenna voret.
Præſulis alterius ſit ſedes eius; & altum
 Ornet epiſcopij candida mitra caput.
Deſerat vxorem viduam, paruoſque pupillos;
 Deſolatorum ſentiat atque metum.
Sentiat & miſeros aliò migrare coactos
 Nutantes, nullo ſat ſtabileſq; loco

tans ait, Aue rabbi. Et oſculatus eſt eum & ſtatim in eum manus à miniſtris iniectæ fuerunt. ¶ Erupere furorem. Quem intus aliquandiu preſſerant, Hoc tum maximè factum eſt, quando ſaxa conuolantes nitebantur eum lapidare. ¶ Dolos emiſcuiſſe, i. Eſſe deprehenſos. ¶ Detraxit iniquis. Vt quando dicebant, non niſi in Beelzebub principe Dæmoniorum illum eijcere dæmonia. ¶ Se ſaturare. Vt quando dicebant ei, nonne benedicimus nos. Quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habès? ¶ Gratuitò. i. Pro gratia, ſine ratione. Actis meis. Actionibus, miraculis, & doctrina dicebant illum vini potorem; publicanorum & peccatorum eſſe amicum. ¶ Peccati autorem. Luciferum innuit, qui à Deo quidem creatus eſt bonus, ſed per ſe factus eſt malus. ¶ Illius. Generaliter totius populi iudaici, ſpecialiter. Iudæ proditoris. In quem poſt bucellam legimus introiſſe mox Sathanam. ¶ Horrendum. Peccatoribus, & maximè nullam facientibus miſericordia fiet illi. Qui non facit miſericordiam. ¶ Arguerit. Pro accuſauerit. Vide hominis miſeriam, idem eſt accuſator, qui fuit & tentator, quin erit idem ipſe tortor. ¶ Damnatus. Quia ſe iudice nemo reus abſoluitur. Hoc etiam de Iuda legimus in Euangelio. Tunc (ait) videns Iudas quia damnatus eſſet, retulit, xxx. argenteos. &c. ¶ Ad pœnam. Tartari. ¶ Oratio vana. Supple efficiatur, nec exaudiatur. Nam qui monitorem ſapientem contemnit, eius fiet oratio execrabilis. ¶ In turpem maculam peccati diffidentiæ, i. poſtmodum & deſperationis. ¶ Sine ſpe veniæ. Vt Caim, & Iudas. Qui deſperarunt. ¶ Labijs ſolis. Iuxta illud Eſaiæ vaticinium. Populus hic labijs me honorat. Cor autem eorum longe eſt à me. ¶ Metu pœnæ. Non amore iuſtitiæ. ¶ Orco. Pro ad orcum: i. ad infernum. ¶ Pœnas ſuppliciumque luat. i. Suſtineat. τὸ ἀυτὸ. bis idem. ¶ Dies pauci. Hæc omnia Iudæ proditori euenerunt. Sed & Synagogæ Iudæorum, & vrbi eorum præcipuè contigerunt. ¶ Styx. Palus inferni triſtitiam ſignificans. Eo q in inferno nullus lætitiæ locus ſit. ¶ Seruat oculos. Suſpēſo in agro Acheldemach Iudæ hæc ola facilè potuerunt contingere, & populo Iudæorum fame, ferro, & peſte conſumpto. Siquidem legimus, & matres proprijs filijs non pepercifſe, nec à coctis eorum carnibus abſtinuiſſe. ¶ Bubo. Nocturna auis. ¶ Lamiæ. Non ſtriges quæ puerorum vitæ dicuntur inſidiari. Sed bruta quædam ſunt animalia quæ faciem, & mammas quaſi mulierū præ ſe ferunt. Sed reliqua corporis membra quaſi Simiarum habēt excepto quod pedes eo vinos habent in ruinis deſertarum, vrbium habitare dicuntur. Vnde & Hieremias lamentabatur dicens ſed & lamiæ nudauerunt mammas & lactauerūt catulos ſuos. Eſaias quoque dixit ibi cubauit lamia, & inuenit ſibi requiem. ¶ Turpis hyenna. Fœdiſſima beſtia, vide ſuo. ¶ Præſulis alterius: Quo ad Iudam Mathias ad locum apoſtolatus eius aſſumptus eſt. ¶ Epiſcopij. Alludit ad ſucceſſores Apoſtolorum, qui deinceps Epiſcopi ſunt vocati, quaſi ſpeculatores in populis. ¶ Vxorem viduam. De Iuda clarum eſt. Quia mortuo eo, vxor ſua remanſerit uidua, quam & matrem ipſius quidam ſcripſerunt extitiſſe. ¶ Sentiat. Iam in Tartaro demerſus ad maiorem ſuum dolorem. Non quod inferi videant à ſeipſis, quæ hic apud nos aguntur. Sed quia nunciatur eis à ſpiritibus malignis, & ab alijs damnatis ad illos deſcendentibus. Et omnia cedunt illis in ſupplicium.

Alter & ſimilis tetras demerſus in umbras
Perferat eiectos æde repentè ſua.
Menidcos ferat, & profugos; laceroſque potentum
Pro victu duras ante iacere fores,
Fœnoris exactor ſeruttando exhauriat omnes
Sæpè facultates, ne quid eum lateat.
Per fas, atque nefas quæcumque parauerat illis,
Diripiant alij: vulpibus vtque lupi.
Sudores eius duros, omnemque laborem,
Quæ nequit expleri ſugat hirudo bipes.
Adiutor nullus, nullus protector & adſit
Infandæ ſtirpi; nec ferat ullus opem.
Non pius intuitus, non viſcera blanda pupillos
Illius aut foueant, aut miſerentur eos.
Deſpectus ſed dira fames, & turpis egeſtas
Opprimat: & ſcabies, & ſacer ignis edat.
Phtiriaſiſque ſcatens cunctos extinguat ad vnum,
Intereat penitus ſtirps ea viperea.
Tam mala progenies radicitus eruta, nullum
Omnino germen pullulet orbe virens.
Totaque poſteritas ſobole extinguatur in vna.
Nomen vt infandum deleat atra dies.
Maiorum impietas rurſus memoretur in vllum
Ante Deum redeant impia facta patrum
Suſtineat penas antiqui criminis heres:
Pectora quæque nefas ſunt imitata luant.
Matris & inuiſæ motas exaggeret iras
Indignum facinus, quod ſacra nulla pient.
Criminis illius iam nulla piacula ſunto;
Hoſtia nec multo ſanguine cæſa lauet.
Sed neque tempus edax, nec longa obliuio culpam
Deleat, æterno ſculpta ſit ære nota,
Crimina perpetuum vt ſunt vlciſcenda per æuum,
Ante Deum fiant è regione procul.

D ctum. ¶ Sat ſtabileſque loco. Iudæorum quoque progenies adhuc huc & illuc vagantes incertas vbique ſedes habent. ¶ Perferat. Annunciet. ¶ Ferat. Enarret. ¶ Profugos. A patria. ¶ Laceros. Præ inopia. ¶ Fœnoris exactor. Quem nos vſurarum appellamus. ¶ Exhauriat. Euacuet. ¶ Vulpibus vtque Lupi. Eo quòd fortiores ſint. Vnde ſi Lupi repererint Vulpem fraudoloſe aliquid raptum aſportare, protinus ex ore prædam diripiunt. Poteſt etiam hypalage eſſe vt Vulpes Luporum prædam doloſe furentur & tunc alluſio fiet ad fabellam Aeſopi. In qua dicitur vulpē prædam in partem prædæ Lupi necem procuraſſe, deinde omni illius præda fuiſſe potitam, tametſi non ipſa diu gauiſa fuerit. nam à venatore capta proditionis pœnas dedit. ¶ Hirudo bipes. Homo rapaciſſimus, & ſangui ſuga: quòd pauperum exinanitione depoſcitur. ¶ Pius intuitus. non miſericors aſpectus. ¶ Aut miſerantur. A miſeror, raris primæ inflexionis verbo. Vnde & habet accuſatiuum. ¶ Deſpectus. Ab omnibus. ¶ Sacer ignis. Huic diuus Antonius dicitur præeſſe. Vnde & à malis militibus. Formidatur. ¶ Phtiriaſia. Morbus eſt pedicularis, quo Sylla dictator extinctus eſt, Antiochus, & Herodes.

E ¶ Viperea. Ex prædicatione beati Ioannis Baptiſtæ, hoc tractum eſt, qui dicebat illis: Progenies viperarum, quis monſtrabit vobis fugere à ventura ira. ¶ Virens. i. Aliqua ſæculari dignitate præpollens. Nam lege cautum eſt, ne Iudæis portæ dignitatum vllo vmquam tempore pateant. Et hæc intelligenda ſunt in ſua durantibus peruicatia. Nam his, qui conuerſi fuerint ad fidem, nihil ad ignominiam, vel reputabitur ad pœnā, ſed per omnia nobiſcum non ad imparia cenſebuntur. Quia Eccleſia ex Iudæis ad Chriſtum cōuerſis eſt fundata. ¶ Totaque poſteritas. De Iuda proditore, & de iis, qui per inuidiam procurauerunt necem Domini, potuerunt hæc verificari. Alioquin hyperbolicus eſt ſermo. Nam quo pacto fiet illud propheticum? In diebus illis ſaluabitur Iuda: & apoſtolicum illud? Cum plenitudo gentium intrauerit, Tunc omnis Iſrael ſalus fiet. ¶ Atra dies. Nigroque notanda lapillo, hæc dies fuit excidij vrbis eorum. ¶ In illum. Non ſolum proditorem, ſed in populum nefarium, qui ſic pertinaciter clamauit, Crucifige, donec, quod intendebat, violenter extorſit à iudice illum innocentem pronunciante, & ob id dimittere volente. ¶ Redeant ad plectendum, quia ſimiles in culpa pares eſſe debent in pœna. ¶ Patrum. Qui teſte Domino necauerunt prophetas, ſed peiores filij crucifixerunt Dominum prophetarum. ¶ Antiqui criminis. Quod modo dixi necis prophetarum. ¶ Sunt imitata. Immò impleuerunt menſuram patrum ſuorum, vt dicit in Euangelio: hæc ideò dicta ſunt, nequis obijceret illud propheticum: Filius non portabit iniquitatem patris. Quia verum eſt, ſi non fuerit iniquitatem paternam imitatus. Nam verificauit aliud. Ego Dominus Deus zelotes uindicans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me.

F ¶ Indignum facinus. Inceſtum cum fillo, cui etiam poſt habita filij mariti notitiam admixta eſt. Alioquin maledictione hac graui minimè digna fuiſſet. Deum ſiquidem, cuius ſunt hæc verba, minimè potuit latere facinus & ſi homines latuerit. Quo ad populum Iudæorum per hanc matrem Synagogam eorum intelligit. Quæ vnanimiter ſæpè relicto Dei ſponſi ſui cultu Domini hoc illi obiectum legimus. Sed & vnanimiter in necem prophetarum & ipſius D.N.I.Ch. conſpirauit. Quod patet in Euangelio, Hieruſalem inquit Dominus Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt &c. Et alibi collegerunt ſummi pontifices concilium aduerſus Ieſum &c. ¶ Sacra. i. Sacrificia ueteris legis. f. nam eſt impoſſibile (vt ait Paulus) ſanguine hircorum, uitulorum, aut taurorum tolli peccata. ¶ Pient. Expurgent. Antiquum eſt verbum. ¶ Aeterno ære. Quaſi æterno. Alluſio eſt ad leges Romanorum, quæ in tabulis æreis ſculpebantur ad longam earum memoriam. ¶ E regione. i. Ex directo contra faciem Domini, vt ſemper ea in aſpectu habens, & ſemper vlciſcatur, more humano de Deo hæc intellige dicta. Solent enim homines hoſtili ex aſpectu ad vltionem ſumendam magis ac magis accendi. ¶ Procul. Quia ſicut longe à peccatoribus ſalus. Ita & Dominus à longe peccata intuetur. Iuxta quòd alibi dicitur. Humilia reſpicit, alta verò: Ideſt ſuperba à longe cognoſcit. Sed non ignoſcit vt eo in loco dicit Auguſtinus. ¶ Probet. Approbet, aut laudet, uel etiam quaſi probata ponet in libro vitæ. ¶ Dura quidem ſunt hæc. Antipophora eſt. Siquidem tacitæ obiectioni reſpondet: poſſet enim lector dicere: Diræ ſupra modum ſunt hæ inprecationes, & diuinæ manſuetudini minus conuenire uidentur. Reſponde ut in

Diſpereant cuncti de terra: nec memorentur
Amplius; illorum nomina nemo probet.

textu,

Dura quidem ſunt hæc: multò at truculentior ipſe,
Hircanas potuit qui ſuperare feras.
Nam fratrem exoſus, nec ſe miſeratus amantẽ eſt,
Immemor humanæ ſortis & ipſe miſer.
Inſidias homini crudelis: auarus egeno,
Atque inopi latro tendere ſponte tulit.
Mendicum Ronchus: cumpunctum corde ſeuerus
Eſt inſectatus trux, & ad vſque necem,
Iure igitur merito tantæ maledictio pœnæ,
Quam ſic dilexit dira ſequetur eum.
Et quia porrectam renuit, benedictio vitæ
Eternæ iuſſa eſt dulcis abire procul.

textu, ſunt prætereà quædam culpæ in quibus culpa eſt relaxare vindictam, quarum prima pro ditio eſt. Et ingratitudo ſecunda, tertia occiſio eius, per quem viuas. Hæ omnes culpæ, in Iuda, & Iudæis cumulatæ ſunt. ¶ Hircanas feras. Tigres intelligit, quæ raro, aut nunquàm miteſcere poſſunt. ¶ Fratrem. Chriſtum reſpectu eiuſdem generis. Ambo Hebræi, & Iſacidæ ambo, atque Iſraelitæ. Sed & ipſe Dominus Ieſus Apoſtolos ſuos fratres appellare non dedignabatur. Iuxta illud. Vade & dic fratribus meis. Quia ſurrexi & præcedam eos in Galilæam: ibi me videbunt. ¶ Se amantem. Chriſtum .ſ. qui eum prouexerat ad culmen apoſtolatus. Et maxima ſigna amoris in cœna magna oſtendit. ¶ Nec miſeratus. Iccircò iudicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecit miſericordiam. ¶ Homini. Subaudi & ipſe homo; qui nefas eſſe literæ etiam ſæculares oſtendunt. ¶ Sponte. In nullo offenſus, aut irritatus. ¶ Tulit. Suſtinuit. ¶ Ronchus. Qui facile miſeriam inopum derider. ¶ Dilexit in con ſequentiam. Ex quo tanta mala perpetrauit. ¶ Et quia porrectum. Benedictionem, & eam quæ à Moyſe ſcripta eſt. Et eam quæ à Chriſto futura eſt. Scilicet venite benedicti patris mei &c. ¶ Ceſſit pro acceſſit, Apheresis. ¶ Mollis amictus .i. Delectabilis. ſunt enim qui maledictionibus delectantur non minus, quàm ruſticanus molli veſte, ſi quando per iocum illa induatur. ¶ Aquas. Quæ pratis ſitientibus aptiſſimæ ſunt. ¶ Penetrabile oliuum. Quod ſui natura per porros carnis noſtræ vſque ad oſſa, & ad medullas peruenit. ¶ Et inde. Ex illa maledictione intrinſeca. ¶ Virus nocens. Inuidia veneno ſimilis, quæ cuncta corrompit. ¶ In ſcelus. Dominicæ proditionis inde & necis Chriſti, quo ad Iudeos etiam. ¶ Hypocriſeos. Simulatæ ſanctitatis. Simulabant enim ſe zelo legis moueri ad necem Chriſti procurandam, ac diſcipulorum eius, vera autem cauſa liuoris erat, quæ nec latuit Pilatum. Sciebat .n. (inquit) quòd per inuidiam tradidiſſent eum vt dicitur in Euangelio, ſed & Ioſephus hyſtoricus toti mundo notam fecit. Iniuſtam principum accuſationem. ¶ Veſtis ampla togati. Cauſidici .i. doctoris legum noſtri temporis, quæ talaris eſt. ¶ Vllus honos. Aliqualis decus. Iuxta illud diſtichum. Vir benè veſtitus pro veſtibus eſſe peritus, creditur à mille; quamuis idiota ſit ille. ¶ Zona. Qua ligabitur in ſeruitio diaboli nam funiculis peccatorum ſuorum, vnuſquiſque conſtringitur. ¶ Detrahere. Vt in Cruce pendenti quando dixerunt. Vah qui deſtruis templum dei &cæt. Item ſi filius Dei eſt deſcendat nunc de Cruce &c. Alia etiam multa dicebant blaſphemantes. ¶ Inficiantur. Negant oracula prophetarum de Chriſto data, de ipſo Domino Ieſu intelligenda eſſe, ſed aliter, atq; aliter perperàm interpretantur ipſas ſcripturas, referentes eas etiam ad neſcio quendam Meſſiam, quem adhùc venturum expectant. Antichriſtum, nos dicimus. De quo ipſe Dominus Ieſus in Euangelio Ego inquit veni in nomine patris mei: & non accepiſtis me, alius veniet in nomine ſuo, & ſuſcipietis eum. & iterum. Cum venerit abominatio deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta &c. ¶ Quas relegunt. Ideſt ſæpiſſimè legunt. Nam per omne ſabbatum (vt docet Apoſtolus.) Qui enim habitabant (inquit) Hieruſalem & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne ſabbatum leguntur iudicantes impleuerunt, & nullam cauſam mortis inuenientes in eo, petierunt à Pilato, vt interficerent eum, cumq; conſumaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno poſuerunt in monumento. Deus autem ſuſcitauit eũ à mortuis tertia die. ¶ Sortes datas. Diuina oracula de Chriſto per prophetas nobis inſinuata. ¶ Præclarum id opus, Reſurrectionis poſt paſſionem qua genus humanum redemptum eſt. ¶ O Domine Domine. Bis dicit ad indicandum deuotionem ſuam, vt etiam nos quandoq; ſolemus facere, uel ad patrem, & Spiritumſanctũ dirrigit orationem ſuam, non quia duo, uel tres ſint Domini, vnus enim eſt Dominus Deus: ſed quia ſigillatim vnamquamq; perſonam Deum ac Dominum confiteri Chriſtiana ueritate compellimur. ¶ Tu quoq, mecum. Quia indiuiſibilia ſunt opera Trinitatis, quæ per tranſitum hic tangitur. ¶ Hoſtilia pectora. Iudæorum, qui cuſtodibus appoſitis ſepulturæ locum munierant volentes reſurrectionem inhibere, ſi poſſent. ¶ Ex ſolo auditu. Cuſtodum ipſorum, qui nunciauerunt illis eum reſſurrexiſſe. vnde data eis pecunia copioſa, mandauerunt vt dicerent, quia ipſis dormientibus

A

Matt. 26.

Perpetuæ at mortis propiùs maledictio ceſſit,
Quę facta eſt ſicut mollis amictus ei.
Induit hanc etenim ceu veſtem corpus: & intus
Hanc velut irriguas non minus hauſit aquas.
Hanc quoque traxerunt penetrabile ſicut oliuum,
Oſſa: medullarum virus & inde nocens.
Virus & inde nocens diſperſum corpore toto
In ſcelus erupit dira per acta foràs.
Tanta nec impietas potuit ſub veſte latere,
Quam tunicam dicunt tegmen hypocriſeos.
Verùm fiet ei veſtis velut ampla togati
Cauſidici per quam redditur vllus honos.
Doctrina ſiquidem vulgo fulgere putatur
Et virtute toga quiſquis opertus erat.
Sic malè dictus homo quęrens fulgere peramplũ
Impietatis opus gloriabundus erat.
Vt fluidam veſtem ſuccingitur ante viator
Impediat greſſus ne ſinuoſa citos.
Promptior ad facinus quo greſſus tendat apertos
Sic erit impietas huic quoq; zona reo.
Hoc opus illorũ ſimul execrabile fiet,
Qui mihi præſumunt detrahere ante Deum.
Inficiantur enim de me diuinitus illos
Quas relegunt ſortes ante fuiſſe datus.

B

antiquitatũ lib. 18. c. 6.

proue. 5.

C

Ioann. 5.
Mat. c. 5. & 15.

Quiq; meæ infenſi vitæ mala tanta loquuntur.
Dum quærunt animam rodere dente meam.

ctionem ſedentium ſignificans. ¶ Plantis. Pedum ſcilicet. ¶ Regni futuri. Cœlorum ſcilicet, quod à Chriſto prædicari cœpit. Agite (inquit) pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum. ¶ Subſequitur pſaltes. Interpoſita ſunt hæc verba ad faciliorem intelligentiam: nam ut in canticis canticorum, ſic & in pſalmis, loquentium perſonarum taciturnitas obſcuriorem reddit intellectum. ¶ Stirps mea. Ecce Chriſti humanitas, iuxta illud Matthæi, liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid. ¶ Nate Deo. Patre, ſcilicet ecce diuinitas eius, iuxta illud. Dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te, & in Euang. vox patris ab Apoſtolis audita eſt. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. ¶ Aurea iurga. Ditio & poteſtas per amorem acquiſita, non ſeruili timore coacta. ¶ Sceptrum. quod eſt charitas in regno Chriſti potentiſſima. ¶ Dextra tenet. Hæc eſt ignea lex, de qua per Moyſen in cantico vltimo, in dextera eius ignea lex, ideſt charitatis, & amoris, in cuius ſignum in die Penthecoſtes cecidit Spiritusſanctus in linguis igneis ſuper credentes. ¶ A Sione. Quia inde exeuntes diſcipuli Chriſti accepto ibi Spiritusſancto prædicare cœperunt Euang. omni creaturæ, quod & ſibi fuerat imperatum à Domino aſcendente in cœlum, hoc uaticinium & ab alio Propheta dictum eſt. De ſion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſ. ¶ Foras. Ad nationes gentilium, quod & ſubſequenter exponit. ¶ Solymorum. Idẽ eſt quod Hieruſalẽ. ¶ Matre ſione. Quæ arx illius urbis erat, & Ciuitas Dauid dicebatur. ¶ Quatiat. Signorũ, & prodigiorum oſtenſa uirtute, ex his ſiquidem ſtupebant, & commouebantur corda gentiliũ ad credendam fidẽ Chriſti. ¶ Ferrea Duriſſima. quod patet ex martyrum atrociſſima perſecutione. ¶ Vt tibi. Etiam homini. ¶ Oia regna, T pe quatuor principalium Eccleſiæ doctorum prope hoc vaticinium adimpletum eſt. Nunc autem Luna decreſcit: Nam Africa penè nullos habet Chriſtianos, in Aſia pauci ſunt, reſtat Europa, quæ & pro parte Turcis ſubiacet, & a lutheranis infeſtatur.

A

Eſaie.11.

Vt tibi ſubijciat longæ latæque per orbem
Omnia regna, licet ſepta adamante forent.
Tunc inter victos medius dominaberis hoſtes.
Supponentq; tuo lurida colla iugo.
Tecum principium (pater inquit) amabile lumen.
Perſpicuus lucis fons: & origo boni.
Tecum principiũ, quo principe tu quoq; princeps,
Principium rerum, principioque carens.
Tecum principium tibi quod viſibile ſoli
Nunc patet, aſt alius nemo videre poteſt.
Credere poſſe ſat eſt miſeris mortalibus ægris,
Tecum principium cernere uelle nefas.
Tunc pandetur eis, cum lux aduenerit illa,
Qua mea tu virtus fulſeris alta polo.

Poſt Aduentum Antichriſti tamen hoc vaticinium pleniſſime ſperatur adimplendum. ¶ Sepia. Circumquaq; munita. ¶ Adamante, lapide duriſſimo. Et benè adamante dixit, nam & hic Lapis ſolo arietis ſanguine dicitur poſſe infringi ſi fuerit eo litus. Porro Aries iſte myſtice loquendo Chriſtus eſt, cuius ſanguine lapidea hominum corda molliuntur. ¶ Medius. Ductorum & regum more qui in medio procerum & exercitus eſſe ſolent. ¶ Hoſtes. Tam iudeos, quàm paganos. ¶ Lurida. Propter inuidiam, qua prius tabeſcebãt. ¶ Pater inquit. Et hic ſermo interpoſitus eſt, ad dignoſcendam loquentis perſonam. Videte rogo dulcem duorum patrum eiuſdem filij confabulationem. Hominis & Dei. ¶ Principium. Tribus modis ſupponitur hæc dictio in diuina ſcriptura, aliquando .n. ſignificat patrem ipſum, vt, In principio erat verbum. Ideſt in Patre Filius. Item notat filium ipſum, vt in principio tu Domine terrã fundaſti, ſicut intellexit Apoſtolus. Et in Euangelio dixerunt iudæi Chriſto. Tu quis es? principium (ait) qui & loquor uobis. Et rurſus ſignificat initium aliquod rerum vel temporis. Vt In principio creauit Deus Cęlum & terram, & alibi, menſis iſte principium erit menſium. Non tamen Duo ſunt principia Pater & Filius, ſed vnicum & cum Spiritusſancto principium. Sicuti nec plures Dei ſunt, ſed vnus ſolus Deus. In primo itaque verſu luſus poetici huius, principium duo ſignificat Patrem & initium creationis rerum, nam per ipſum omnia facta ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil. ¶ Quo principe, Patre. ¶ Principioq; carens. Non patre, ſed initio temporis. ¶ Tecum principium tibi quod uiſ. ſo, Modo pro patre ſolo poſitum eſt. ¶ Nemo vid. po. Sicuti eſt, in ſuã diuina eſſentia atque natura. Iuxta illud Ioannis. Deum nemo vidit umquam. Et alibi, non videbit me homo & viuet. ¶ Mortalibus, Quia vt docet Apoſtolus. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, poſt reſurrectionem verò facie ad faciem, & in Epiſtola Ioannis, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, pro modulo tamen noſtro, non omnino ſicut videt filius. ¶ Lux illa. Glorioſæ reſurrectionis. ¶ Mea tu virtus, Eſt quidem filius, virtus & Sapientia patris. Qua cum nunquam caruerit pater quia æternus eſt cum patre filius. ¶ Tecum. Pro menſura tamen unuſquiſque ſua. ¶ Operoſa fides, Vt excludatur lutheranus error. Quia fides ſola abſque bonis operibus mortua eſt. Vt plene docet Iacobus Apoſtolus, & Gregorius in Homelia. Et Auguſtinus in libro de fide & operibus. ¶ Sol iuſtitiæ, Chriſtus Deus noſter. Vt canitur Eccleſia. ¶ Illis. Quibus dabitur mundo corde Deum videre, cæteri verò fruſtra lamentabuntur dicentes. Sol iuſtitiæ non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. ¶ Lumine ſanctorum. Hoc ſumptum eſt ex eo quod dicitur in Euangelio tunc fulgebunt iuſti, ſicut Sol in conſpectu Dei. Et Apoſtolus alia eſt claritas Solis, alia Lunæ & alia ſtellarum. Stella etiam differt a Stella in claritate. Sic erit in reſurrectione iuſtorum, & Daniel, qui docti fuerint fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti & qui erudiunt multos ad iuſtitiam, quaſi Stellæ in perpetuas æternitates. ¶ Iſtud videre. ſ. Deum facie ad faciem. ¶ Pater ingnato. Et contra filius in patre, quod & Philippum docuit dicens, qui videt me, videt & patrem meum, & non creditis quia pater in me eſt. Et ego in patre?

B

C

Cap.5.

Matt.13.

Dan.12.

Ioann.14

Dum facie ad faciem me tecum cernere quibũt,
Reddiderit dignos quos operoſa fides.
Cum Sol iuſtitiæ tu lux mea fulſeris illis,
Vt luſtrata micent pectora luce tua.
Cum ſuperętheteo totus ſplendebit olympus
Lumine ſanctorum: fas erit iſtud eis.
Pro modulo tum cuiq; ſuo ſpectare licebit
Vt pater in gnato, ſit, Deus inque Deo.

Speciem quandam huius rei poſſumus conijcere, in aſpectu ſolis. Nam Sol in ſuo ſplendore, & in Sole ſplendor eſſe cernitur. Nec ab inuicem ullo unquam pacto ſeperari poſſunt. Quinimo ſi Sol eſſet ęternus, coeternus eſſet & eius ſplendor. ¶ Ex vtero. Non quòd Deus habeat vterum more fœminarum; in quo gignat vel genitum portet infantem uſque ad tempora partus. Sed volens indicare, quia ex propria ſua ſubſtantia illum genuerit, vt matres ex utero ſuos infantes, tali eſt uſus modo loquendi. Quare ſequitur expoſitio. ¶ Saeroque

Cernere erit mundo fuerint qui corde beati,
Æterno æternum te genitore ſatum.
Ex vtero, ſacroq; ſinu, mentiſq; receſſu
Te genui, nec adhuc Lucifer ortus erat.
Ante creatarum perlucida ſydera rerum
Quæ uario motu tempora cuncta ferunt.
Sole dies nec dum proceſſerat ulla: minore
Lampade nec fuerat nox radiata nocens.

D ſinu, mentiſque receſſu. Prò ſeceſſu. Veluti ex ſecreto animæ humanę gignitur verbum, quod non niſi veſtitum uoce aut literis, alioue quouis indumento ſenſibus noſtris capaci poteſt a nobis percipi. Sic & filius Dei ex arcano patris ſeceſſu genitus, carne mortali indutus uiſibilis nobis apparuit, qui in ſeipſo permanet inuiſibilis. ¶ Lucifer. Siue Stella illa, quæ mane ſic appellatur, nocte adueniente ueſperus, & in clara die uenus. ſiue Lucifer ille de quo dictum eſt. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer qui mane oriebaris, & ſignificat Diabolum olim pulcherrimum in cœlo Angelum. Ponitur pars pro toto. Et eſt perinde ac ſi dixiſſet ante omnem creaturam, quarum prima Lucifer creatus eſt. Vnde & ei ſuborta eſt occaſio ſuperbiendi, ex antiquiori & ita nobiliori origine. ¶ Ferunt. Amphibolon eſt. an proauferunt, aut afferunt intelligas. Sed vtrumque potius accipiendum eſt. Nam ex motu Solis & ſtellarum ac lunæ, adueniunt & abeunt tempora. ¶ Sole dies. Hoc patet oculis hominum, quia ſolis ortu naſcitur & regit dies: ſicut & occaſu cum ſole abeur e recedit. ¶ Minore lampade, i. Luna, quæ eſt luminare minus. Nam luminare maius eſt Sol. ¶ Nocens. Vnde & nox dicta eſt, quaſi nocens lumen propter naturæ ſuæ frigiditatem. ¶ Sydera. Signa cœleſtia ex quorum motu quoduis tempus metiuntur aſtrologi. ¶ Tempus & omne. De præterito intellige, pro omnibus ſæculis quæ ab initio mundi ſunt. Nam antè nullum erat tẽpus, quod ex ſyderum curſu conſtituitur, & colligitur. ¶ Tuq; creas. Siquidem omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. ¶ Ex vteroque meo. Quo ad humanitatem pro nobis aſſumptam, alludit autem ad illam diuinam promiſionem, de qua in alio Pſalmo. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem meam. ¶ Matutinis. Lucifer. Triplicem recipiunt hi duo verſiculi expoſitionem, prima eſt. Vt Lucifer ſit ille Angelus olim bonus, ſicut fuit à Deo creatus: nunc autem malus eſt, & malorum omnium princeps, & peſtiferum caput. Secunda interpretatio eſt. vt Lucifer ponatur pro Ioanne Baptiſta, tertia vt ad literam ponatur pro illa ſtella, quæ ante auroram exorta ſolis ortum præcedit. Et hoc pacto humanitatis Chriſti futuram tunc Natiuitatem deſcribit, quo ad ortus tempora, nam vel in media nocte vel paulò poſt ex vtero Virginis proceſſit. ¶ Nocte profunda. Ex omnium rerum confuſione ſimul, & ſemel creatarum. Quam congeriem ante diſtinctionem, antiqui dixere Chaos. Et hoc quo ad primam expoſitionem. Quo ad alteram, nox profunda fuit tenebroſa Iudæorum inſcitia de qua, Apoſtolus. Nox autem præceſſit. Dies vero appropinquauit. &c. Pro tertia, intepeſtam noctem ſignificat, vt ſequitur. ¶ Fleſti. Iuxta illud primã vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. Quæ res humanarum eſt euidens ſignum miſeriarum. Porrò quater legimus Dominum Ieſum fleuiſſe, nunquam autem riſiſſe. ¶ Ah te, ne pig. Apoſtrophæ ad infantem mox ortum. ¶ Duros labores. Qui verò fuerint, pete ab Euangeliſtis. ¶ Merces maxima. Corporis ſui glorificatio, & ea, quam retulerunt Angeli. Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt. &c. ¶ Iurauit. Securè iurat, qui neſcit mentiri, nec poteſt decerare: nos verò homines ad mentiendum faciles, de quibus ſcriptum eſt, omnis homo mendax. Non debemus hinc iurandi exemplum aſſumere: ſed quantum fas eſt. & poſſumus à iureiurando abſtinere. ¶ Methanea. Penitentia. ¶ Mutabile. Quandoque cogitur homo mutare propoſitum propter emergentium caſuum neceſſitatẽ. Vnde ſcriptum eſt. Temporibus mores ſapiens ſine crimine mutat. Quandoque etiam mentis leuitate mutatur homo. Et tunc maximè repræhenſibilis. ¶ Nudis uerbis. Nullo iuramento firmatis. ¶ Facta. fu. ſt. Vt habemus in primo geneſeos. Dixit Deus. Fiat lux. Et facta eſt lux. &cæt. ¶ Lapſum orbem. Non hunc ex quatuor elementis magnum, ſed rationalem. Ideſt hominem, de quo ſtatim ſubiungit. ¶ Qui microſmos homo eſt. Ideſt minor, ſiue paruus mundus, eò quòd ſimilitudinem quandam maioris mundi præ ſe ferat. Tunc autem lapſus eſt, quando per inobediẽtiam ab optimo ſtatu originalis iuſtitiæ decidit. Tunc autem reparatus eſt, quando nouus homo Dominus noſter Ieſus Chriſtus obediens factus eſt patri uſq; ad mortem, mortem autem crucis. Nam ſanguine eius redempti ſumus. ¶ Aeternũ. Pro in æternum, vel adiungi poteſt cum ſubſtantiuo ſacerdotem. Vt ſit ſenſus. Teſtatus eſt Deus te fore æternum ſacerdotem. Siquidem, Ipſe eſt ſacerdos. & hoſtia noui teſtamenti, & æterni. ¶ Prece concilies. Interpellat enim pro nobis aduocatus noſter (vt ait Apoſtolus.)

Ante diem noctemq;, & ſydera, tempus & omne
Te genui: mecum quinea tuq; creas.
Ex vteroq; meo, de fructu ventris & almi,
Dauides inquit, tu mea progenies.
E Matutinus item nec adhùc ex nocte profunda
Quando te genui Lucifer ortus erat.
Nox medio cœli intempeſta ruebat ab axe
Cum fleſti in dura paruus ortus humo.
Ah te ne pigeat duros ſufferre labores.
More hominum; merces maxima parta tibi.

Iurauit Dominus, nec eum iuraſſe pigebit.
Squallida mutabit nec Methanęa Deum.
Non Deus eſt, vt homo varium, & mutabile pectus,
Sed ſtabilis; fixum, quod tibi dixit, erit.
F Nam ſi quæ nudis verbis, dum conderet orbem,
Vt fierent, dixit; facta fuere ſtatim.
Propoſita quanto potius ſub relligione
Iuriſiurandi, quæ modò dixit erunt?
Quæ modò dixit erunt, lapſum reſtauret vt orbem
Qui microcoſmos homo eſt; qui ratione viget.
Æternum ſiquidem teſtatus ab æthere ſummo
Cuncta ſacerdotem te fore ſæcla ſuum.
Vt prece concilies populos ad vota fideles
Pro quibus altari myſtica liba feras.
Non vt Aron plenis fumantia lancibus exta,
Cymbia vel pecorum plena cruore lites.
Qualia ſed potius reſtaurato ordine priſco
Typica Melchiſedec obtulit ante Deum.

¶ Conci-

A

ctionem ſedentium ſignificant. ¶ Plantis. Pedum ſcilicet. ¶ Regni futuri. Cœlorum ſcilicet, quod à Chriſto prædicari cœpit. Agite (inquit) pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum. ¶ Subſequitur pſaltes. Interpoſita ſunt hæc verba ad faciliorem intelligentiam: nam ut in canticis canticorum, ſic & in pſalmis, loquentium perſonarum taciturnitas obſcuriorem reddit intellectum. ¶ Stirps mea. Ecce Chriſti humanitas, iuxta illud Matthæi, liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid. ¶ Natę Deo. Patre, ſcilicet ecce diuinitas eius, iuxta illud. Dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te, & in Euang. vox patris ab Apoſtolis audita eſt. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. ¶ Aurea iurga. Ditio & poteſtas per amorem acquiſita, non ſeruili timore coacta. ¶ Sceptrum. quod eſt charitas in regno Chriſti potentiſſima. ¶ Dextra tenet. Hæc eſt ignea lex, de qua per Moyſen in cantico vltimo, in dextera eius ignea lex, ideſt charitatis, & amoris, in cuius ſignum in die Penthecoſtes cecidit Spiritusſanctus in linguis igneis ſuper credentes. ¶ A Sione. Quia inde exeuntes diſcipuli Chriſti accepto ibi Spiritusſancto prædicare cœperunt Euang. omni creaturæ, quod & ſibi fuerat imperatum à Domino aſcendente in cœlum, hoc uaticinium & ab alio Propheta dictum eſt. De ſion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſ. ¶ Foras. Ad nationes gentilium, quod & ſubſequenter exponit. ¶ Solymorum. Idē eſt quod Hieruſalē. ¶ Matre ſione. Quæ arx illius urbis erat, & Ciuitas Dauid dicebatur. ¶ Quatiat. Signorū, & prodigiorum oſtenſa uirtute, ex his ſiquidem ſtupebant, & commouebantur corda gentiliū ad credendam fide Chriſti. ¶ Ferrea Duriſſima. quod patet ex martyrum atrociſſima perſecutione. ¶ Vt tibi. Etiam homini. ¶ Oia regna, T pe quatuor principalium Eccleſiæ doctorum prope hoc vaticinium adimpletum eſt. Nunc autem Luna decreſcit: Nam Africa penè nullos habet Chriſtianos, in Aſia pauci ſunt, reſtat Europa, quæ & pro parte Turcis ſubiacet, & Eſaie.11.

Vt tibi ſubijciat longæ latæque per orbem
Omnia regna, licet ſepta adamante forent.
Tunc inter victus medius dominaberis hoſtes.
Supponentq; tuo lurida colla iugo.
Tecum principium (pater inquit) amabile lumen
Perſpicuus lucis fons: & origo boni.
Tecum principiū, quo principe tu quoq; princeps.
Principium rerum, principioque carens.
Tecum principium tibi quod viſibile ſoli
Nunc patet, aſt alius nemo videre poteſt.
Credere poſſe ſat eſt miſeris mortalibus ægris,
Tecum principium cernere uelle nefas.
Tunc pandetur eis, cum lux aduenerit illa,
Qua mea tu virtus fulſeris alta polo.

a lutheranis infeſtatur. Poſt Aduentum Antichriſti tamen hoc vaticinium pleniſſime ſperatur adimplendum. ¶ Septa. Circumquaq; munita. ¶ Adamante, lapide duriſſimo. Et benè adamante dixit, nam & hic Lapis ſolo arietis ſanguine dicitur poſſe infringi ſi fuerit calidus. Porro Aries iſte myſtice loquendo Chriſtus eſt, cuius ſanguine lapidea hominum corda molliuntur. ¶ Medius. Ductorum & regum more qui in medio procerum & exercitus eſſe ſolent. ¶ Hoſtes. Tam iudeos, quàm paganos. ¶ Lurida. Propter inuidiam, qua prius tabeſcebāt. ¶ Pater inquit. Et hic ſermo interpoſitus eſt, ad dignoſcendam loquentis perſonam. Videte rogo dulcem duorum patrum eiuſdem filij confabulationem. Hominis & Dei. ¶ Principium. Tribus modis ſupponitur hæc dictio in diuina ſcriptura, aliquando .n. ſignificat patrem ipſum, vt, In principio erat verbum. Ideſt in Patre Filius. Item notat filium ipſum, vt in principio tu Domine terrā fundaſti, ſicut intellexit Apoſtolus. Et in Euangelio dixerunt iudæi Chriſto. Tu quis es! principium (ait) qui & loquor uobis. Et rurſus ſignificat initium aliquod rerum vel temporis. Vt In principio creauit Deus Cœlum & terram, & alibi, menſis iſte principium erit menſium. Non tamen Duo ſunt principia Pater & Filius, ſed vnicum & cum Spiritusſancto principium. Sicuti nec plures Dei ſunt, ſed vnus ſolus Deus. In primo itaque verſu luſus poetici huius, principium duo ſignificat Patrem & initium creationis rerum, nam per ipſum omnia facta ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil. ¶ Quo principe, Patre. ¶ Principioq; carens. Non patre, ſed initio temporis. ¶ Tecum principium tibi quòd uiſ. ſo, Modo pro patre ſolo poſitum eſt. ¶ Nemo vid. po. Sicuti eſt, in ſuà diuina eſſentia atque natura. Iuxta illud Ioannis. Deum nemo vidit umquam. Et alibi, non videbit me homo & viuet. ¶ Mortalibus, Quia vt docet Apoſtolus. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, poſt reſurrectionem verò facie ad faciem, & in Epiſtola Ioannis, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, pro modulo tamen noſtro, non omnino ſicut videt filius. ¶ Lux illa. Glorioſæ reſurrectionis. ¶ Mea tu virtus, Eſt quidem filius, virtus & Sapientia patris. Qua cum nunquam caruerit, patet quia æternus eſt cum patre filius. ¶ Tecum. Pro menſura tamén uniuſquiſque ſua. ¶ Operoſa fides, Vt excludatur lutheranus error. Quia fides ſola abſque bonis operibus mortua eſt. Vt plene docet Iacobus Apoſtolus, & Gregorius in Homelia. Et Auguſtinus in libro de fide & operibus. ¶ Sol iuſtitiæ, Chriſtus Deus noſter. Vt cantat Eccleſia. ¶ Illis. Quibus dabitur mundo corde Deum videre, cæteri verò fruſtra lamentabuntur dicentes. Sol iuſtitiæ non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. ¶ Lumine ſanctorum. Hoc ſumptum eſt ex eo quod dicitur in Euangelio tunc fulgebunt iuſti, ſicut Sol in conſpectu Dei. Et Apoſtolus alia eſt claritas Solis, alia Lunæ & alia ſtellarum. Stella enim differt a Stella in claritate. Sic erit in reſurrectione iuſtorum, & Daniel, qui docti fuerint fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti & qui erudiunt multos ad iuſtitiam, quaſi Stellæ in perpetuas æternitates. ¶ Iſtud videre. ſ. Deum facie ad faciem. ¶ Pater ingnato. Et econtra filius in patre, quod & Philippum docuit dicens, qui videt me, videt & patrem meum, & non creditis quia pater in me eſt. Et ego in patre? Speciem quandam huius rei poſſumus conijcere, in aſpectu ſolis. B C Cap.5. Matt.13. Dan.12. Ioann.14

Dum facie ad faciem me tecum cernere quibūt,
Reddiderit dignos quos operoſa fides.
Cum Sol iuſtitiæ tu lux mea fulſeris illis,
Vt luſtrata micent pectora luce tua.
Cum ſuperętheteo totus ſplendebit olympus
Lumine ſanctorum: fas erit iſtud eis.
Pro modulo tum cuiq; ſuo ſpectare licebit
Vt pater in gnato, ſit, Deus inque Deo.

Nam Sol in ſuo ſplendore, & in Sole ſplendor eſſe cernitur. Nec ab inuicem ullo unquam pacto ſeperari poſſunt. Quinimo ſi Sol eſſet ęternus, coeternus eſſet & eius ſplendor. ¶ Ex vtero. Non quòd Deus habeat vterum more fœminarum; in quo gignat vel ex coitu portet infantem uſque ad tempora partus. Sed volens indicare, quia ex propria ſua ſubſtantia illum genuerit, vt matres ex utero ſuos infantes, tali eſt uſus modo loquendi. Quare ſequitur expoſitio. ¶ Sacroque

Cernere erit mundo fuerint qui corde beati,
Æterno æternum te genitore ſatum.
Ex vtero, ſacroq́, ſinu, mentiſq; receſſu
Te genui, nec adhuc Lucifer ortus erat.
Ante creatarum perlucida ſydera rerum
Quæ uario motu tempora cuncta ferunt.
Sole dies nec dum proceſſerat ulla: minore
Lampade nec fuerat nox radiata nocens.

D ſinu, mentiſque receſſu. Prò ſeceſſu. Veluti ex ſecreto animæ humanę gignitur verbum, quod non niſi veſtitum uoce aut literis, alioquè quouis indumento ſenſibus noſtris capaci poteſt a nobis percipi. Sic & filius Dei ex arcano patris ſeceſſu genitus, carne mortali indutus uiſibilis nobis apparuit, qui in ſeipſo permanet inuiſibilis. ¶ Lucifer. Siue Stella illa, quæ mane ſic appellatur, nocte adueniente ueſperus, & in clara die uenus. ſiue Lucifer ille de quo dictum eſt. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer qui mane oriebaris, & ſignificat Diabolum olim pulcherrimum in cœlo Angelum. Ponitur pars pro toto. Et eſt perinde ac ſi dixiſſet ante omnem creaturam, quarum prima Lucifer creatus eſt. Vndę & ei ſuborta eſt occaſio ſuperbiendi, ex antiquiori & ita nobiliori origine. ¶ Ferunt. Amphibolon eſt. an proauferunt, aut afferunt intelligas. Sed vtrumque potius accipiendum eſt. Nam ex motu Solis & ſtellarum ac lunæ, adueniunt & abeunt tempora. ¶ Sole dies. Hoc patet oculis hominum, quia ſolis ortu naſcitur & regit dies: ſicut & occaſu cum ſole abeut & recedit. ¶ Minore lampade, i. Luna, quæ eſt luminare minus. Nam luminare maius eſt Sol. ¶ Nocens. Vnde & nox dicta eſt, quaſi nocens lumen propter naturæ ſuæ frigiditatem. ¶ Sydera, Signa cœleſtia ex quorum motu quodvis tempus metiuntur aſtrologi. ¶ Tempus & omne.

Ante diem noctemq́, & ſydera, tempus & omne
Te genui: mecum quinea tuq́; creas.
Ex vteroq́; meo, de fructu ventris & almi,
Dauides inquit, tu mea progenies.
Matutinus item nec adhùc ex nocte profunda
Quando te genui Lucifer ortus erat.
Nox medio cœli intempeſta ruebat ab axe
Cum fleſti in dura paruus ortus humo.
Ah te ne pigeat duros ſufferre labores.
More hominum; merces maxima parta tibi.

De præterito intellige, pro omnibus ſæculis quæ ab initio mundi ſunt. Nam antè nullum erat tempus, quod ex ſyderum curſu conſtituitur, & colligitur. ¶ Tuq; creas. Siquidem omnia per ipſum facta ſunt; & ſine ipſo factum eſt nihil. ¶ Ex vteroque meo. Quò ad humanitatem pro nobis aſſumptam, alludit autem ad illam diuinam promiſionem, de qua in alio Pſalmo. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem meam. ¶ Matutinis.

E Lucifer. Triplicem recipiunt hi duo verſiculi expoſitionem, prima eſt. Vt Lucifer ſit ille Angelus olim bonus, ſicut fuit à Deo creatus: nunc autem malus eſt, & malorum omnium princeps, & peſtiferum caput. Secunda interpretatio eſt. vt Lucifer ponatur pro Ioanne Baptiſta, tertia vt ad literam ponatur pro illa ſtella, quæ ante auroram exorta ſolis ortum præcedit. Et hoc pacto humanitatis Chriſti futuram tunc Natiuitatem deſcribit, quo ad ortus tempora, nam vel in media nocte vel paulò poſt ex vtero Virginis proceſſit. ¶ Nocte profunda. Ex omnium rerum confuſione ſimul, & ſemel creatarum. Quam congeriem ante diſtinctionem, antiqui dixere Chaos, Et hoc quo ad primam expoſitionem. Quo ad alteram, nox profunda fuit tenebroſa Iudæorum inſcitia de qua, Apoſtolus. Nox autem præceſſit, Dies vero appropinquauit. &c. Pro tertia, intepeſtam noctem ſignificat, vt ſequitur. ¶ Fleſti, loꝛta illud primã vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. Quæ res humanarum eſt euidens ſignum miſeriarum, Porrò quarer legimus Dominum Ieſum fleuiſſe, nunquam autem riſiſſe. ¶ Ah te, ne pig. Apoſtrophæ ad infantem mox ortum. ¶ Duros labores. Qui verò fuerint, pete ab Euangeliſtis. ¶ Merces maxima. Corporis ſui glorificatio, & ea, quam retulerunt Angeli. Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt. &c. ¶ Iurauit. Securè iurat, qui neſcit mentiri, nec poteſt decerare: nos verò homines ad mentiendum faciles, de quibus ſcriptum eſt, omnis homo mendax. Non debemus hinc iurandi exemplum aſſumere: ſed quantum fas eſt. & poſſumus à iureiurando abſtinere. ¶ Methanea. Penitentia. ¶ Mutabile. Quandoque cogitus homo mutare propoſitum propter emergentium caſuum neceſſitatẽ.

Iurauit Dominus, nec eum iuraſſe pigebit.
Squallida mutabit nec Methanęa Deum.
Non Deus eſt, vt homo varium, & mutabile pectus,
Sed ſtabilis; fixum, quod tibi dixit, erit.
Nam ſi quæ nudis verbis, dum conderet orbem,
Vt fierent, dixit; facta fuere ſtatim.
Propoſita quanto potius ſub relligione
Iuriſiurandi, quæ modò dixit erunt?
Quæ modò dixit erunt, lapſum reſtauret vt orbem
Qui microcoſmos homo eſt; qui ratione viget.
Æternum ſiquidem teſtatus ab æthere ſummo
Cuncta ſacerdotem te fore ſæcla ſuum.
Vt prece concilies populos ad vota fideles
Pro quibus altari myſtica liba feras.
Non vt Aron plenis fumantia lancibus exta,
Cymbia vel pecorum plena cruore lites.
Qualia, ſed potius reſtaurato ordine priſco
Typica Melchiſedec obtulit ante Deum.

F Vnde ſcriptum eſt. Temporibus mores ſapiens ſine crimine mutat. Quandoque etiam mentis leuitate mutatur homo. Et tunc maximè repræhenſibilis. ¶ Nudis uerbis: Nullo iuramento firmatus. ¶ Facta. fu. ſt. Vt habemus in primo geneſeos. Dixit Deus. Fiat lux. Et facta eſt lux. &cæt. ¶ Lapſum orbem. Non hunc ex quatuor elementis magnum, ſed rationalem. Ideſt hominem, de quo ſtatim ſubiungit. ¶ Qui microſmos homo eſt. Ideſt minor, ſiue paruus mundus, eò quòd ſimilitudinem quandam maioris mundi præ ſe ferat. Tunc autem lapſus eſt, quando per inobediẽtiam ab optimo ſtatu originalis iuſtitiæ decidit. Tunc autem reparatus eſt, quando nouus homo Dominus noſter Ieſus Chriſtus obediens factus eſt patri uſq; ad mortem, mortem autem crucis. Nam ſanguine eius redempti ſumus. ¶ Aeternũ. Pro in æternum, vel adiungi poteſt cum ſubſtantiuo ſacerdotem. Vt ſit ſenſus. Teſtatus eſt Deus te fore æternum ſacerdotem. Siquidem, Ipſe eſt ſacerdos, & hoſtia noui teſtamenti, & æterni. ¶ Prece concilies. Interpellat enim pro nobis aduocatus noſter (vt ait Apoſtolus.)

¶ Conci-

A

¶ Concilies. Nouos, & ueteres reconcilies, qui peccando deſierant. ¶ Myſtica liba. Sacramentum Corporis, & Sanguinis ſui, quòd maximum fidei myſterium continet. ¶ Vt Aron, Cuius ſacerdotium, velut umbra adueniente luce ſublatum eſt, & vt figura ueritatis aduentu præteriit. ¶ Exta, Nec enim Deus iccircò ſibi iuſſerat carnes immolari, quòd his vellet ipſe ueſci, uel fumoſo earum nidore delectaretur. Vnde & alibi dixit. Nunquid carnes taurorum manducabo. Aut ſanguinem hircorum potabo? Sed ne populus ad talia ſacra pronus, ad idololatriā declinaret, ſi penitus his fuiſſet prohibitus. Melius ergo duxit, ſibi, quam in honorem idolorum ſacrificari. ¶ Cruore lites. Effundendo ſacrifices. Impoſſibile quippe erat (vt ait Apoſtolus,) ſanguine hircorum aut taurorum peccata deleri. ¶ Qualia. Quò ad ſpeciem panis & uini. ¶ Typica. Nam & ipſe Melchiſedech in figura tale obtulit ſacrificium. ¶ Melchiſedech. Rex ſalem, & ſacerdos Dei altiſſimi. ¶ Perſoluo. Pro iis ſ. quæ deuoueram. ¶ Gratulor atque mihi, Quod de ſemine meo ſit Chriſtus naſciturus. ¶ Ecce meus Dominus. Quò ad diuinitatem, vt in ſuperioribus quoque dictum eſt. ¶ Tuus & dilectus. Sicut ipſe pater poſt modò teſtatus eſt de cœlo dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. ¶ A dextris tuis. Hoc ad tempora noſtra referendum eſt. Quæ Dauid in ſpiritu tunc præuidebat. ¶ Iam magnos reges. Et hæc ad tempora Chriſtianorum ſunt referenda. ¶ Lapidi. Chriſto, eſt enim lapis offenſionis, & petra ſcandali his, qui noluerunt in eum credere. ¶ Iacet. Ad infirmitatem humanitatis aſſumptæ hoc referas. Hinc enim & Iudæi, & alii ſcandalizabantur, non valentes intelligere. quo pacto, fabri filius (vt ſolebant dicere per irriſionem) eſſet Deus natura, & Dei Filius. ¶ Iudicium occultum. Diſcretionis ſcilicet, de quo uide Auguſtinum ſuper illo verbo Euangelico. Nunc Iudicium eſt mundi &c.

Hebr. 10.
Gene. 14.

At tibi ſumme pater; quas poſſim reddere grates;
Has tibi perſoluo; gratulor atque mihi.
Ecce meus Dominus, tuus & dilectus olympo
Iam ſedet à dextris Inclytus iſte tuis.
Iam magnos reges tacita confregit in ira,
Dum lapidi impingunt, qui iacet ante pedes.
Iudicium in gentes iuſto diſcrimine multas,
Iam tulit occultum, dum ſedet in ſolio.
Iam depreſſorum iuuat illum implere ruinas,
Corda humili quorum triſtia ualle iacent.
Multa hominum capita infauſto ſublata tumore
Atque Tyrannorum contudit ære graui.

B

¶ Iuſto diſcrimine. Nam ipſe nouit, qui ſunt eius, & quos eligat, & vocet, & quos ſuo genio cenſeat relinquendos. ¶ In ſolio. Maieſtatis diuinæ. ¶ Depreſſo. ſ. Hominum, qui ab impiis in præſentiarum deprimuntur. ¶ Humili valle, Vel lachrimarum harum. Vel mentis humanæ. ¶ Capita. Principes, magiſtratuum, ac Tyrannorum, & demum hoſtium omnium. ¶ Infauſto. Infelici tumore, Epitheton eſt ab euentu. Per ſuperbiam quippe omnes fiunt miſeri, atque infelices. ¶ Atq; tyrannorum ſ. Capita. ¶ Aſt aderit tempus. Vniuerſalis iudicii. ¶ Dura, Iuſta tamen. Sed ita uidebitur impiis vt etiam nunc fieri videmus cum mortis ſententia in latrones fertur. ¶ Ferrea uirga. Inflexibilis, & æterna illa ſententia. Ite maledicti in ignem æternum: qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. ¶ Superum, Angelorum. ¶ Ruinas. i. Sufficere homines in loca manſionum cœleſtium vnde Dœmones propter ſuperbiam deturbati fuerunt. ¶ Electis ducibus. Procerum vtriuſque teſtamenti, veluti Patriarcharum, Prophetarumque maiorum, & Apoſtolorum, Sanctorumque Pontificum. ¶ Spiritibusque virum. Ideſt ſpiritualibus viris. ¶ Mirabuntur Iudæi; atque gentiles increduli, ac obſtinati. ¶ Tanta virtute. Ita terribili maieſtate. ¶ Contemptibile. Vtpote fabri filium. Et ſic uilem genere. ¶ Torrentis. i. Fluxus humanæ mortalitatis. Namque mors impetuoſi torrentis inſtar habet. ¶ Ebibiturus aquas. Ideſt Populi furentis impetuoſitatem. Siquidem aquæ multæ, populi ſunt multi, vt in Apocalypſi. ¶ Ebibiturus. Libenter ac ſponte necem ſuſcepturus. Iuxta illud, Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam, & rurſus deſiderio (inquit) deſideraui hoc paſcha manducare uobiſcum, antequam patiar. ¶ Propterea. Sic & Apoſtolus de eo concludit. poſteaquàm dixerat. Factus eſt obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis. Subiunxit. Propter quod exalt. eum Deus: & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen &c. ¶ Super aſtra. Modo ſuper omnes Angelos etiam ſupremæ hierarchiæ. Vtpote ad ſummi patris dextram ¶ Apex. Ideſt ſublimitas excelſi throni, in quo pater ſedet. ¶ Humanæ carnis Fluxus. Qui in generatione filiorum emittitur. ¶ Amaram ad mortem. Natura enim omnes mortem horremus. Per idem iter. Quo ſemel generata eſt. Nec enim amplius humano defluente ſemine regenerabuntur mortui. Vt in arboribus quotannis fieri uidemus. ſed potenti manu Domini omnes de puluere terræ reſurgemus. ¶ Alto. Cœlo. ¶ Venit Chriſtus, filius & Dominus Dauid. ¶ Aſtra caput. Breuis ſententia, oportuit Chriſtum pati & ita intrare in regnum ſuum. Sic & nos modicùm paſſos introducere dignetur in regnum ſuum Chriſtus filius Dei, cui cum patre & Spiritu ſancto honor eſt & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Aſt aderit tempus, cum dura feretur in omnes
Luce palàm gentes ferrea virga potens.
Tunc altas ſuperum videas implere ruinas
Electis ducibus, ſpiritibusque virûm:
Omnia iniquorum capita exturbabit ab alto:
Conteret eiectos. quaſſaque ſternet humi.
Mirabuntur eum tanta virtute potentem.
Quem contemptibilem crediderant hominem.
Namque futurus homo verè deſcendet olympo,
Torrentis rapidas ebibiturus aquas.
Propterea ſublime caput ſuper aſtra leuabit,
Quod ſuperæthereo vertice ſumet apax.
Humanæ carnis fluxus properabit amaram
Ad mortem, per idem nec redeuntis iter.
Inſtar aquæ torrentis habet, quæ profluit alto
Imbre ruente; retrò nec redit, vnde cadit,
Ebibiturus aquas huius torrentis amaras.
Venit; vt alta ſuper tolleret aſtra caput.

Ioan. 10.
C

Alleluia

D A Lleluia igitur commuui voce canentes, &c. Inuitat in hoc pſalmo fideles omnes Propheta ad Laudandū Deum, quòd non ſolùm filius eius naſcens ſe dederit nobis in ſocium, & moriens in precium, ſicut cantatum eſt in Pſalmo præcedenti: ſed etiam uiuens in edulium ſeſe nobis præbuerit, ut in præſenti cantatur. Incipit itaq; à voce exultationis ſimul, & laudis dicens. ¶Alleluia. Quod eſt lætamini, & laudate Deū. ¶Igitur. Propter natiuitatem & mortem redemptoris noſtri filij eius, ¶ Communi voce. Propter vnanimem charitatem, quæ vinculum pacis eſt. ¶Deum. Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, quorum enim vna eſt maieſtas, vnus & idem Thronus eſt. ¶ Quiſq;. Simul & ſemel, eſt autem prolepſis implicita, qualis illa ſæcularis poetæ pro ſe quiſq; viri. ¶Toto corde. Toto animo, cuius ſedes eſt cor. ut docet Hieronymus, ſuper illo Euangelij dictū. Ex corde enim exeunt cogitationes malæ, &c. ¶Fatebor. Simplex pro compoſito. ¶Semper in ore meo. Hoc videtur impoſſibile, verùm is ſemper Deum laudat, qui in omni actione ſua laudem Domini Dei ſui quærit, non ſuam. ¶ Iuſtorum in me-

Matt. 18. dio. In quibus eſt etiam ipſe Dominus, ſiquidem dixit: vbi duo, uel tres fuerint congregati in nomine meo, in medio illorum ſum, & rurſus, ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſumationem ſæculi. ¶Concilioq; pio. Repetitio uidetur eſſe eiuſdem ſententiæ: veruntamen quod dictum eſt ſuprà, ad præſentem Eccleſiam militantem referri poteſt, hoc verò ad triumphantem in cęlis, de qua ſcriptum eſt, qui habitant in domo tua Domine in ſæcula ſæculorū laudabunt te, & ad hoc benè facit id, quod ſequitur. ¶Nul. lat. val. ini. Hic enim benè latitant hypocritæ, illuc autem nullus intra-

Apo. 21. bit iniquus, quia vt dicit Ioannes, nihil coinquinatum intrabit in ea. ¶ Duplex. Pectus, veh inquit ſapiens, his: qui duplici ſunt corde qui unum

E quidem ſentiunt in pectore, & aliud in ore geſtāt.

ODE EX PSALMO. CX.
Confitebor.

A Lleluia igitur communi voce canentes,
Collaudate Deum, qui ſuper aſtra ſedet.
Dicite quiſq; Deo: toto tibi corde fatebor,
O Domine, & tua laus ſemper in ore meo.
Laus tua iuſtorum in medio reſonabit ab imo
Pectore; ſanctorum concilioq; pio.
Quos inter nullus latitare valebit iniquus,
Diſſideat pectus cuius ab ore duplex.
Quin ſimul vnanimis; vox conſona cordibus vna
Quàm miranda Dei, magnaq; ſunt opera.

¶Aeternas voluntates. Non quia in Deo plures ſint voluntates: ſed quia omnia quæcumq; voluit fecit, vult enim Deus omnes ſaluos fieri, ſed vult etiam pertinaces in peccando per iuſtitiam punire, ſicut vult & reuertentes per miſericordiam ſuſcipere. ¶Exquiſita. Ideſt ſapienter excogitata, & ordinata. ¶Lateant. Nos homines ignaros

Rom. 11. conſiliorum Dei. quia inſcrutabilia ſunt iudicia eius. ¶Commenta humana. Fictiones humanæ, Siquidem cordium ſcrutator ipſe eſt. ¶Per utrumq; nutum. In alterutrum enim omnes incidimus. aut in ſeueritatem Dei, ſi in peccato fuerimus obſtinati, aut in benignitatem, & miſericordiam: ſi uoluerimus emendare delicta ¶Eſt opus illius Quia in nobis manens omnia bona opera ipſe operatur Deus, dans uelle, & perficere. ¶Vult ſiquidem. Hic vates exponit id quod paulò obſcurius ſuprà cecinerat, per vtrumq; nutum. ¶Admirabilium. In orbis regimine, & in peccatorum conuerſione. ¶Libram. Quia omnia in pondere, numero atq; menſura ſapientia Dei diſponit. ¶Virgamq;. Directionis, & caſtigationis. ¶ Cuncta manes. Hoc eſt in æternum. ¶Namq; velut. Commemorat vnum ex mirabilibus, quæ fecerat olim Deus pro ſalute antiquorum patrum, vt ſubdat alterū mirabilius, quod nobis quotidie in nouo præſtat teſtamento. ¶Eſcam. Non carnium. ſed potius Mannæ. ¶ Deſpiciens. Non contemnens: ſed deorſum aſpiciens, atq; compatiens. ¶ Pectora. Ideſt Animas, quorum ſedes ſunt pectora. ¶Fame. Non panis materialis: ſed verbi Dei, & roboris firmitatis internæ. ¶ Superæthéream. Ideſt Non huius aeris. ¶Nectaris ſui. Sanguinis effuſi pro noſtra redemptione. ¶ Nec ſolùm Iſacidas.

F Hebræos ab Iſaco deſcendentes. ¶ Innumeras gentes. Ad Chriſtum cum reliquiis Iudæorū conuerſis. ¶Ab arce poli. Quis enim dubitet (vt ait Gregorius) in ipſa hora prolationis ſacrorum verborum cœlos aperiri, & Chriſtum Dominum cū Angelis ſuis præſentem fieri, & ima ſummis ſociari? ¶ Varia nece. Hiatu terræ quidam abſorpti

Num. 2. ſunt, alios flamma vorauit, multos gladius tam domeſticus quàm hoſtilis abſtulit, multi à ſerpentibus perierunt, & reliqui à Domino proſtrati ſunt, ita vt ex ſexcentis millibus pugnatorum, qui numerati ſunt in exitu maris rubri, duo tantùm

Num. 26 introierunt in terrā promiſſionis, Caleb, & Ioſue. ¶Viuus genitor. Vnde & omnium vita: dicitur autem viuus Dominus Deus noſter ad Deorū mortuorum differentiam. ¶Languentes. Corpore interdum, anima verò ſemper: cum dignè ſumitur,

Eius in æternas ſunt exquiſita per orbem
Geſta voluntates: multa licet lateant.
Non ſic effugiunt commenta hæc noſtra videntem
Cuncta Deum: nutum ſed per vtrumq; volant.
Vult ſiquidem Dominus nos omnes viuere iuſtè,
Vult etiam pœnas pendere corda mala.
Eſt opus illius confeſſio candida laudum,
Et peccatorum quæ ſoluenda uidet.
Eſt opus illius noua magnificentia rerum,
Admirabilium quas ſua dextra facit.
Quæ libram, virgamq; tenet quaſi regia virtus
Iuſtitia illius ſæcula cuncta manet.
Namq; velut priſcis Deus eſurientibus eſcam
Præſtiterat tribubus cœlitus ipſe ſuis.
Sic pius, & clemens idem miſerator ab alto
Deſpiciens hominum pectora laſſa fame.
Dat ſuperæthéream ſe ſe metuentibus eſcam;
Nectaris, & miſcet pocula læta ſui.
Nec ſolùm Iſacidas, ſed circumquaq; per orbem
Innumeras gentes paſcit ab arce poli.
Nec modò ceu quondam qui paſcebantur eremo,
Sternuntur varia corpora cæſa nece.
Sed viuus genitor viuam dat gentibus eſcam:
Triſtibus admiſcet pocula lætitiæ.
Languentes curat vitæ medicamine panis:
Cœleſtis potus fitq; ſaluber eis.

quia

¶ Coacilies. Nouos, & ueteres reconcilies, qui peccando deſierant. ¶ Myſtica liba. Sacramentum Corporis, & Sanguinis ſui, quòd maximum fidei myſterium continet. ¶ Vt Aron. Cuius ſacerdotium, velut umbra aduenienſe luce ſublatum eſt, & vt figura ueritatis aduentu præterijt. ¶ Exta. Nec enim Deus iccircò ſibi iuſſerat carnes immolari, quòd his vellet ipſe ueſci, uel fumoſo earum nidore delectaretur. Vnde & alibi dixit, Nunquid carnes taurorum manducabo. Aut ſanguinem hircorum potabo? Sed ne populus ad talia ſacra pronus, ad idololatriã declinaret, ſi penitus his fuiſſet prohibitus. Melius ergo duxit, ſibi, quam in honorem idolorum ſacrificari. ¶ Cruore lites. Effundendo ſacrifices. Impoſſibile quippe erat (vt ait Apoſtolus,) ſanguine hircorum aut taurorum peccata deleri. ¶ Qualia. Quò ad ſpeciem panis & uini. ¶ Typica. Nam & ipſe Melchiſedech in figura tale obtulit ſacrificium. ¶ Melchiſedech. Rex ſalem, & ſacerdos Dei altiſſimi. ¶ Perſoluo. Pro iis. ſ. quæ deuoueram. ¶ Gratulorque mihi, A Hebr. 10. Ge. c. 14.

At tibi ſumme pater; quas poſſum reddere grates;
  Has tibi perſoluo; gratulor atque mihi.
Ecce meus Dominus, tuus & dilectus olympo
  Iam ſedet à dextris Inclytus iſte tuis.
Iam magnos reges tacita confregit in ira,
  Dum lapidi impingunt, qui iacet ante pedes.
Iudicium in gentes iuſto diſcrimine multas,
  Iam tulit occultum, dum ſedet in ſolio.
Iam depreſſorum iuuat illum implere ruinas,
  Corda humili quorum mitia ualle iacent.
Multa hominum capita infauſto ſublata tumore
  Atque Tyrannorum contudit ære graui.

Quod de ſemine meo ſit Chriſtus naſciturus. ¶ Ecce meus Dominus. Quò ad diuinitatem, vt in ſuperioribus quoque dictum eſt. ¶ Tuus & dilectus, Sicut ipſe pater poſt modo teſtatus eſt de cœlo dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. ¶ A dextris tuis. Hoc ad tempora noſtra referendum eſt. Quæ Dauid in ſpiritu tunc præuidebat. ¶ Iam magnos reges. Et hæc ad tempora Chriſtianorum ſunt referenda. ¶ Lapidi. Chriſto, eſt enim lapis offenſionis, & petra ſcandali bis, qui noluerunt in eum credere. ¶ Iacet. Ad infirmitatem humanitatis aſſumptæ hoc referas. Hinc enim & Iudæi, & alii ſcandalizabantur, non valentes intelligere, quo pacto, fabri filius (vt ſolebant dicere per irriſionem) eſſet Deus natura, & Dei Filius. ¶ Iudicium occultum. Diſcretionis ſcilicet, de quo uide Auguſtinum, ſuper illo verbo Euangelico. Nunc Iudicium eſt mundi &c. ¶ Iuſto diſcrimine. Nam ipſe nouit, qui ſunt eius, & quos eligat, & vocet, & quos ſuo genio cenſeat relinquendos. ¶ In ſolio. Maieſtatis diuinæ. ¶ Depreſſo. ſ. Hominum, qui ab impiis in præſentia ſum deprimuntur. ¶ Humili valle. Vel lachrimarum harum. Vel mentis humanæ. ¶ Capita. Principes, magiſtratuum, ac Tyrannorum, & demum hoſtium omnium. ¶ Infauſto. Infelici tumore. Epitheton eſt ab euentu. Per ſuperbiam quippe omnes fiunt miſeri, atque infelices. ¶ Atq; tyrannorum ſ. Capita. ¶ Aſt aderit tempus. Vniuerſalis iudicii. ¶ Dura, Iuſta tamen. B

Aſt aderit tempus, cum dura feretur in omnes
  Luce palàm gentes ferrea virga potens.
Tunc altas ſuperum videas implere ruinas
  Electis dulcibus, ſpiritibusque virùm:
Omnia iniquorum capita exturbabit ab alto:
  Conteret eiectos. quaſſaque ſternet humi.
Mirabuntur eum tanta virtute potentem.
  Quem contemptibilem crediderant hominem.
Namque futurus homo verè deſcendet olympo,
  Torrentis rapidas ebibiturus aquas.
Propterea ſublime caput ſuper aſtra leuabit,
  Quod ſuperæthereo vertice ſumet apax.
Humanæ carnis fluxus properabit amatam
  Ad mortem, per idem nec redeuntis iter.
Inſtat aquæ torrentis habet, quæ profluit alto
  Imbre ruente, retrò nec redit, vnde cadit.
Ebibiturus aquas huius torrentis amaras.
  Venit; vt alta ſuper tolleret aſtra caput.

Sed ita uidebitur impiis; vt etiam nunc fieri videmus cum mortis ſententia in latrones fertur. ¶ Ferrea uirga. Inflexibilis, & æterna illa ſententia. Ite maledicti in ignem æternum: qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. ¶ Superum. Angelorum. ¶ Ruinas. i. Sufficere homines in loca manſionum cœleſtium vnde Dæmones propter ſuperbiam deturbati fuerunt. ¶ Electis ducibus. Procerum vtriuſque teſtamenti. veluti Patriarcharum, Prophetarumque maiorum, & Apoſtolorum, Sanctorumque Pontificum. ¶ Spiritibusque virum. Ideſt ſpiritualibus viris. ¶ Mirabuntur Iudæi, atque gentiles increduli, ac obſtinati. ¶ Tanta virtute. Ita terribili maieſtate. ¶ Contemptibile. Vtpote fabri filium. Et ſic uilem genere. ¶ Torrentis. i. Fluxus humanæ mortalitatis. Namque mors impetuoſi torrentis inſtar habet. ¶ Ebibiturus aquas. Ideſt Populi furentis impetuoſitatem. Siquidem aquæ multæ, populi ſunt multi, vt in Apocalypſi. ¶ Ebibiturus. Libenter ac ſponte necem ſuſcepturus. Iuxta illud, Poteſtatem habeo ponendi animam meam. & iterum ſumendi eam, & rurſus deſiderio (inquit) deſideraui hoc paſcha manducare uobiſcum, antequam patiar. ¶ Propterea. Sic & Apoſtolus de eo concludit. poſteaquàm dixerat. Factus eſt obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis. Subiunxit. Propter quod exaltauit eum Deus: & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen &c. ¶ Super aſtra. Modo ſuper omnes Angelos etiam ſupremæ hierarchiæ. Vtpote ad ſummi patris dextram ¶ Apex. Ideſt ſublimitas excelſi throni, in quo pater ſedet. ¶ Humanæ carnis Fluxus. Qui in generatione filiorum emittitur. ¶ Amaram ad mortem. Natura enim omnes mortem horremus. Per idem iter. Quo ſemel generata eſt. Nec enim amplius humano defluente ſemine regenerabuntur mortui. Vt in arboribus quotannis fieri uidemus. ſed potenti manu Domini omnes de puluere terræ reſurgemus. ¶ Alto. Cœlo. ¶ Venit Chriſtus, filius & Dominus Dauid. ¶ Aſtra caput. Breuis ſententia, oportuit Chriſtum pati & ita intrare in regnum ſuum. Sic & nos modicum paſſos introducere dignetur in regnum ſuum Chriſtus filius Dei, cui cum patre & Spirituſancto honor eſt & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. Ioan. 10. C

Alleluia

Spem modò concipiat geminis redeuntibus inde
Vatibus Aggeo, Zachariaq́; Dei.
Cantica lætitiæ præſumat pectore toto:
Alleluia iterum promat ab ore ſuo.
Vrbis enim ſpecies iterum reparabitur illis
Auſpicibus: ſurgent mœnia ſtrata diu.
Omnibus Auguſtum terris, decoriq́; futurum
Id templum rurſus reſtituetur ei.
Non etenim promiſſa Deum metuentibus ingens,
Proſperitas vllum fallere fortè poteſt.

A

tantior in tuenda reparata libertate. ¶Geminis. Ideſt ſimilibus: nam uterq; eorum ad reedificationem templi populum fuerat exhortaturus, & quò ad figuram hoc: quò ad noſtrû intellectum verò, Aggeus interpretatur feſtiuus, & Zacharias memoria Domini, qui enim conuerſus, fuerit ad Dominum poſt lapſum, & lachrimis pœnitentiæ rigauerit ora, lætabitur de reparatione conſcientiæ, in qua deinceps aſſidua erit memoria Domini reparatoris ſui. ¶Redeuntibus. Qui à peccato recesſerant. ¶ Alleluia: Quia debet laudare Deum de conuerſione ſua, quo ex ſola miſericordia reſpiciente ſurrexit à lapſu. ¶Iterum. Sicut ante caſum laudare ſolebat pro ſtatu ſuo. ¶ Vrbis ſpecies. Quàm maximè in pulcherrimo templo conſiſtebat, quò ad ſenſum litteræ, quò ad noſtrum verò, mens eſt conſcientiæ humanæ ſpecioſiſſimum templum, quæ & ſuperior animæ pars eſt, quæ & eleuata per contemplationem in ſummum Deum tota fertur, cuius & fit habitatio grata. ¶Reparabit. Fuerat enim deiecta per Diabolum, & prauarum, turpiumq́; cogitationum coinquinata faſtidio, ita vt quoddam cænoſum volutabrum porcorum eſſe videretur. ¶Illis auſpicibus. Reformatoribus nuptiarum ſpiritualiû inter ſponſum Deum, & ſponſam animam. ¶Mœnia. Hæ ſunt uirtutes, quæ vitiis intrantibus cadunt. ¶ Auguſtum. Amplum, magnificum, & quaſi Imperatoris eius palatium per quem cœleſtis Reſpublica multum eſt adaucta. ¶Reſtituetur ei. Eiecto cæno, de quo ſupra, & erectis manibus uirtutum. ¶Promiſſa ingens proſperitas. Per Diabolum, uel eius membra. ſolet enim Diabolus, & per ſe & per malos principes humanam proſperitatem polliceri his, quos uellet peruertere, per ſe, ſicuti in tentando Domino, hæc omnia (inquit) tibi dabo, ſi cades adoraueris me, per malos. Decius Eccleſiæ Dei perſecutor dixit Sixto Papæ. Sacrifica diis, & eſto princeps Sacerdotum. ¶Forte. Nota dubitationis propter humanæ voluntatis, ac arbitrij vertibilem naturam. ¶Namq; vir. Hic incipit Pſalmus. Et bene vir à vigore uirtutis. ¶Timuit. Timore illo caſto, ac filiali, qui manet in ſæculum ſæculi, non ſeruili, quem perfecta abijcit charitas. ¶ Sed quis is eſt? Interrogat, & docet quo pacto poſſimus perſeuerare in hoc ſancto timore. ¶Pia. Vera nec affectata per hypocriſin. ¶Auet. Deſiderat, ſic & filius deſiderat noſſe patris voluntatem, ne per inſcitiam ſibi forte contingat illum offendere. ¶Meditatur. In hoc demonſtrat ſe eſſe animal mundum, quod ruminat cibos auidè comeſtos, & delectationem innuit, quam ex iuſſionibus Domini ad ſe factis capit. ¶ Exequitur. Nota hæc tria per ordinem, quorum duo prima ſine ultimo parùm proſunt, quid enim proficit ſcire mandata Domini, ſi eis minimè delecteris? aut quid confert animo delectari, ſi ea minimè fueris executus! ¶ Opportuno tempore. Per diſcretionem: quæ mater eſt omnium virtutum. ¶Queq; facit. Nec enim partem ſufficit exequi, & partem cõtemnere. Deficat (inquit idem Iacobus) peccator: quia offendens in vno factus eſt omnium reus. ¶Vellet. Præ deſiderio morem gerendi ſuo Domino. ¶ Nimio. Non uitium hic ſonat, ſed vehementiam ardoris quandam, nec enim ullus ſatis & quantum debet ſemper amat Deum, quandoq; frigeſcimus oẽs. ¶Semper habere manu. Ad operandum. ¶Multa nequit. Non quòd mandata Dei ſint impoſſibilia, ſed ad fragilitatem referas humanam, quæ Deo adiuuante poſſet etiam ea, quæ ſibi uidetur non poſſe. ¶ Differre neceſſe. Expectando opportunitatem, temporis, loci, aut perſonarum præuia diſcretione: ¶Negat. Quia illis ſunt inimica ſaluti æternæ, uel quia iis digni non ſunt. ¶ Expedit. Vtile eſt illis, quibus negatiue, ſic & Apoſtolus dicebat, omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. ¶ Atq; decet. Honeſtum eſt, hæc duo coniunguntur, quia apud uerè ſapientes in omni humano officio, ideſt in omni actione, quæ à uirtute proficiſcitur, quicquid honeſtum eſt, id etiam expedit, & faciendum eſt: quod verò turpe eſt, id neq; expedit, nec faciendum eſt ullo modo. ¶ Velle. Ideſt voluntas humana poteſt eſſe prompta, & liberalior ipſa actione. ¶ Munificentius. Liberalius. ¶Actu. Actione pia, puta eleemoſina uel quauis alia. ¶Opus diſcretum. Ideſt faciendum cum diſcretione. ¶Sua tempora. Ideſt opportuna. ¶Vel. Pro ſaltem, quando non poterit operari, vnde & alibi ſcriptum eſt beatus vir qui in lege Domini meditatur die ac nocte. ¶Tellure potens. Quia Dominus dabit ei aliqua gubernacula populorum in terra. ¶Clara. Propter virtutes, quibus, à Domino illuſtrabitur, & maximè propter ſapientiam, cuius initium eſt timor Domini, quo iam præditus eſt. ¶Nobile ſemen. Progenies, carnalis filiorum, ſed magis ſpiritualis Diſcipulorû, melius de ſemine bonorum operum. ¶ Aruis. Ideſt pectoribus auditorum, uel intuentium noſtra bona opera, & inde laudantium Deum, atq; exempla benè operandi trahentium. ¶Vomere timoris

Namq; vir vt ſæclis ſemper fuit ille beatus
Præteritis, vnum qui timuit Dominum.
Sic erit & fœlix ſæclis quicunq; futuris,
Semper erit cordi cui timor iſte Dei:
Sed quis is eſt, caſtum qui ſeruet corde timorem?
Qui colat atq; piæ religione Deum.
Qui vehementer auet diuina addiſcere iuſſa:
Nocte, dieq́; memor qui meditatur ea.
Sedulus exequitur meditata fideliter actu:
Atq; opportuno tempore quæque facit.
Cuncta quidem vellet nimio deuinctus amore
Semper vt expleret, ſemper habere manu?
Multa nequit: quædam differre neceſſe: quibuſdã
Multa negat: quia ſic expedit, atq; decet.

B

Iaco. 2.

C

Velle quidem promptum eſt, & munificẽtius actu:
Sed ſua diſcretum tempora quærit opus.
Iugiter in Domini iuſſis verſabitur ergo
Vir metuens illum mente vel aſſidua.
Eius erit tellure potens, & clara propago,
Eius & in terris nobile ſemen erit.
Fœcundum pietatis opus quàm germinat aruis
Vomere quæ Domini culta timoris erant.

Quiſquis enim iucundus erit, miſeráſq; laborum,
Talia percipiet; qualia præſtiterat.

Firmus erit, nulloque mouebitur impete vaſto:
Stabit in æternum fixus & ante Deum.
Iuſtus erit, memoremque Deum ſibi ſentiet eſſe
Fautorem æternum: ſemper adeſſe ſibi.
Sed nec ab auditu duro terrebitur illo,
Quo formidabunt millia mille ducum.
Ære licet triplici regum munita pauebunt
Pectora, nutabunt cuncta elementa metu.
Cum tonitru horriſono ſententia dura feretur
In ſontes omnes, quos premet ignis edax.
Cor verò iuſti tectum, ſemperque paratum
Sperare in Domino, non quatietur ea.
Nam confirmatum diuino robore quondam,
Vt fuerat, factum firmius atque petra.
Non ſecus ac ſcopuli, quos fluctus vndique ponti
Vorticibus rapidis mergere fortè parant.
Cautibus at duris illiſa refringitur vnda,
Atque in ſe refluit ſpuma, tumorq; maris.
Pectora ſic iuſti caſto firmata timore,
Quando inuadebant impia turba mali.
Moribus obiectis, virtutum mole repreſſa,
Irrita cedebant ita, tumenſq; furor.
Non vlli caſus, diſcrimina nulla mouere
Tunc poterant illum, non labor, atque dolor.
Non ipſæ peſtes furiarum impellere diræ,
Nec poterant validá caſtra inimica manu.
Impauidum durat cor iuſti, Immobile pectus,
Nec formidabit iudicis ora ſui.
Non Is pœnarum terrore mouebitur vllo,
Nec tormentorum terribili facie.
Quin ſuperexultans pauidos mirabitur hoſtes,
Deſpicienſq; illos lumina ad aſtra feret.
Namque ſuos illic theſauros eſſe locatos,
Et merces cernet, quas tulit ipſe ſuas.
Quæ diſperſit enim, dum viueret, arua ſerendo
Seminis in morem, multiplicata leget.
Mira quis hæc credat? ſummi ſuper horrea cœli,
Quæ cæpere inopem cuncta tulere manus.

cis adhùc obſtinatis. ¶ Cum ſupplex orat. Venia enim nõ poteſt dari, niſi correcto. Tametſi, quod in nobis eſt. Faciles ſimus, & parati ad ignoſcendũ. ¶ Ante pedes. Vt ille debitor centum denariorum iacebat ante illum durũ conſeruum, cui à cõi Domino paulò ante decẽ millia fuerant dimiſſa talenta. ¶ Impete vaſto. Rugientis in ſe Leonis ſeuiſſimi. ¶ Memorem Deum. Operum pietatis, quæ in proximos fecerat. ¶ Ab auditu duro: De quo ſupra, ſurgite mortui venite ad iudicium. ¶ Aere triplici. Metaphora eſt ab armatibus, qui trilici thorace, & interdum ſeptemplici clypeo muniuntur. ¶ Nutabunt. Commouebuntur: & hoc ex Euangelio ſumptum eſt. Vbi dicitur. Nam virtutes cœlorum commouebuntur. Et ex Apoc. & Epiſtola Petri, qui ſcribit. Adueniet dies Domini tanquam fur, in quo cęli magno impetu tranſibunt. Elementa verò calore ſoluentur: terra autem & quæ in ipſa ſunt opera exurentur. ¶ Sententia dura. Vt videbitur ipſis cõdemnatis, qui arbitrabuntur pro voluptate ex peccato temporali, pœnam æternam minimè deberi ¶ Irreuocabiliter. Hoc eſt contra Origenem, & ſequaces. Qui dogmatizarunt poſt curricula annorum quædam, impios & ipſum Diabolum cum Angelis ſuis ad gratiam & regnum cœleſte reuocandos eſſe. ¶ Cor verò iuſti. Ideſt corda iuſtorum ſingularis locutio pro plurali. ¶ Ea. Scilicet dura ſententia. ¶ Quandam. Dum adhùc in ſæculo anfractibus pleno viueret. ¶ Firmius. Quia nihil amplius ſibi metuet in tuto portu iã conſtitutio. ¶ Non ſecus. Non aliter. ¶ Scopulus. Saxum ingens. Aut eminens rupes. ¶ Ponti. Solũ hoc maris nomen generis eſt maſculini, Alius pontus in genere fœminino, nomen eſt inſulæ, & prouinciæ minoris Aſiæ In qua regnauit Mitridates. ¶ Cautibus. Acutis prominentibus ſaxis. ¶ Spuma, tumorque maris. His optime comparatur humana ſuperbia, quæ citò retuſa Dei virtute reſoluitur. ¶ Inuadebant. Vt à recto deiicerent: dũ adhùc in mari procelloſo huius ſæculi quaterentur. ¶ Caſus. Fortuiti, quibus & boni, & mali interdum vexantur. Certa tamen diſpenſatione Domini. Illi ut excæcentur, hi vero vt flagellentur & corrigantur, quaſi noluerint, vt tranſeant ceteris in exemplum: quia eſt Deus iudicans eos in terra. ¶ Diſcrimina nulla. Modò pericula, aliàs & differentiam ſignificat. ¶ Labor. Qui tamen improbus omnia vincere dicitur. Sed à probo & ipſe ſuperatur. ¶ Dolor. Quem naturali inſtinctu omnes, Abhorremus. Vincitur tamen à dulci Charitate, vt plenè patuit in ſanctis martyribus, quibus, carbones ardentes præſtabant refrigerium. ¶ Furiarum. Dæmonum omnium, qui interdum in iuſtos vt rabidi canes, aut lupi deſæuiunt. ¶ Caſtra inimica. Impiorum conuenticula. ¶ Valida manu. Violenta poteſtate. ¶ Durat. Perſeuerat. ¶ Nec formidabit. Immo lætanter aſpiciet. Quia non iratã ſibi, ſed ſerena erunt. ¶ Pęnarum. Quæ martyrum omnium tormenta ſuperabunt. ¶ Terribili facie. Terrifico aſpectu. ¶ Pauidos hoſtes. Quorum ferocia extiterant in hoc ſæculo pectora, atq; intrepida. ¶ Deſpiciet. Non ſolũ paruifaciet, ſed & deorſum ſub pedib. ſuis eſſe videbit. Quos ſæculari præditos poteſtate olim ſuper ſe habuit frementes, & patienter duram illorum tulit tyrannidem. ¶ Lumina ad aſtra feret. Super quæ iam erit aſcenſurus. ¶ Theſauros. De quibus & ſuprà dictum eſt. Beatus Laurentius nos docuit quo pacto noſtros theſauros valeamus in cœlum præmittere. Cum Tyranno dixit. Theſauros, quos requiris, manus pauperum in cœlum tranſtulerunt. Hunc ego imitemur. Si in illa die volumus eſſe ſecuri. ¶ Merces ſuas. Spirituales ex opibus terrenis coemptas. ¶ Diſperſit. Pluribus egenis diſtribuendo: vt plures ex iniquo mammona ſibi faceret amicos. ¶ Arua ſerendo. Metaphoricos intellige, vt etiam ſuprà monſtratum eſt. ¶ Seminis. De quo & ſuprà ſatis eſt dictum. ¶ Tulere manus. Hoc ex hyſtoria beati Laurentij aſſumptum eſt. ¶ Ingenti tumulo. Alluſio eſt ad illud Euangelicum. Date & dabitur vobis. Menſuram bonam, & confertam & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. ¶ Cornu. Sublimitas, ac eminentia ſanctitatis eius. ¶ Exaltabitur. Apud proximos ſuos, in cęlum & inter Angelos Dei. ¶ Quæ dedit ante. f. Pijs & iuſtis dum po-

A

Eſaie. 11.

B

C

Clarus & excelſus, gentes ſupereminet omnes,
Atque ſuper cœlos gloria magna Dei.
Nempe quis in toto celſus ſuperemicat orbe?
Vt Deus & Dominus noſter ubique nitet.
Incolit alta quidem, & nihilominus aſpicit infrà
Depreſſos humiles ſyderea facie.
Celſa colit celſus (quodq́; eſt mirabile dictu,)
In cœlo & terra deſpicit alta Deus.
Suſcitat ah quoties vili de puluere egenum,
Immerſumq́; inopem ſtercore ſæpè leuat.

A

gè cognoſcit, ſed non ignoſcit. ¶ In cœlo. Vt Luciferum, ac ſequaces eius. ¶ In terra. Vt gigantes à ſæculo famoſos: Nembroth quoque cum uiris illis, quos allexerat ad fabricandam turrim, miſſo fulgure diſturbauit, & turrem deiecit. ¶ Vili de puluere egenum. Sic eleuauit Moyſen exulem, & cuſtodientem greges ſoceri ſui ſacerdotis Madianitarum, ſic & Ioſue miniſtrum eius. ſic & puerū Samuelem, ſic & Saul filium Cis Agaſonem ad regnum eleuauit, ita & Dauid paſcentem paruculas oues patris ſui. Et in nouo teſtamento fecit piſcatores ſui regni clauigeros: & cœleſtis aulæ Senatores. Me quoque ſartoris filium, & à grege paruo patris mei, euexit ad vrbem ſtudiorum almnam, & inter canonicos Papienſis Eccleſiæ nihil omnino tale merentem collocauit, & ſæpè pro præſulis vices tenere fecit indignum. Prædicandi quoque, & docendi munere dotauit. Et inter canoros olores ſuos me voluit annumerari. Sed heu me miſerum, quid reddidi tam munifico largitori Domino & Deo meo? Niſi mala pro bonis quotidie peccata peccantis addendo, deterior euado. Et qui alios doceo, meipſum non doceo. Quid ergo mihi ſupereſt? Niſi clamare cū publicano. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Demerſumq́. In cœno voluptatū. & volutabro luti. Vt publicanos, & meretrices. Sic Zachæum & Matthæum, & Mariam peccatricem de immundo ſtercore eleuauit, ah quoties & noſipſos. ¶ Vt cum principibus. Cęleſtis militiæ, & militantis modò deinc & triūphantis Eccleſiæ. ¶ Sterilem. Vt Saram, Rebecchā, Rachelem, & Annam matrem Samuelis. Annam quoque matrē beatæ Virginis. Hic tamen melius intelligemus gentilitatem, quæ vſque ad Chriſti tempora ſterilis, & infructuoſa fuerat. Millium Deo populū in filium genuerat, & nullis bonorum operum fructibus ferax fuerat. Poſt Aduentum Chriſti ad prædicationem Apoſtolorum, & multos populos per baptiſmum in filios Deo generauit, & bonorum operum fertilis parens eſt facta. Hanc ſterilem etiam Eſaias propheta alloquebatur dicens. Lætare ſterilis, quæ non paris quia multi filij deſertæ magis, quem eius, quæ habet virum. ¶ Naturæ vitio. Iuxta allegoricum ſenſum. Natura hic ponitur pro veterrima, & antiquiſſima conſuetudine mala gentilis idololatriæ, quæ adeò mundo inoleuerat, vt pro natura capi poſſit. Nam vulgo dicitur. Conſuetudinem eſſe alteram naturam. Alias enim propriè loquendo, natura hominum à Deo creata bona eſt. Vitium autem eius eſt peccatum originale, vitiorum omnium fomes perpetuus. Quod ex parentum carne corruptam contrahimus. ¶ Germen nouum. Fidelis populi. ¶ Hæc ſterilis quondam. More poëtico deſcribitur hic gentilitatis ſtatus antequàm ad Chriſtum conuerteretur. Sub perſona mulieris ob ſterilitatem repudiatæ à viro. ¶ Syluis opacis. In lucis obſcuris ante idola ſiuuatis. ¶ Domo. Quæ eccleſia fidelium. ¶ Coniugis ſui. Domini Dei. ¶ Exiles voces. Fortaſſe aliquorum ſapientum, qui lumine naturali, vel leuiter cernebant idolis nullum numen ineſſe. Qui & dicebant. Cauſa cauſarum miſerere mei. ¶ Irriguas. Pro irrigatas. Nam & terram, quæ facilè poteſt irrigari, dicimus irriguam. ¶ Eductam ſyluis. Per apoſtolorum prædicationem. ¶ Aede. In parte Eccleſiæ, quæ partim conſtat ex Iudæis, & partim ex Gentilibus ad fidem Chriſti conuerſis. ¶ Toroq;. Nam & ſponſa eius dicitur dato libello repudij ſynagogæ Iudæorum ob infidelitatem & ſanctorum perſecutionem. Sicut & illis fuerat comminatus Iudæorum ob infidelitatem & ſanctorum perſecutionē. Sicut & illis fuerat cōminatus Dominus Ieſus Amen amen dico vobis quia auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur genti facienti fructum eius. ¶ Germine nouo: Fidei. ſ. ¶ Prole mult, & pul. i. Chriſtianis populis in baptiſmo genitis. & in martyrio ad vitam æditis æternam. ¶ Lætificare domum. Cœleſtis Hieruſalem, de qua etiam dictum eſt, in domum Domini lætantes ibimus nos exerutiar. Orandus eſt ergo Deus. vt in eius quam diu illi placet vtinam in ſupernam domum Domini lætantes introire, ipſamque Introitu noſtro lætificare. Et cum cæteris ſanctis cum ſine fine laudare mereamur. Amen.

Vt cum principibus ſuper alta palatia cœli
Collocet: æthereo fulgeat vtq́ue polo.
Ecce facit ſterilem, quæ fletibus ora rigarat
Naturæ uitio, germen habere nouum.
Hæc ſterilis quondam ſyluis habitarat opacis,
Ventris vbi flerat damna dolenda ſui.
Namq; excluſa domo, quoniā infæcunda maneret
Coniugis amplexus fleret, & ora ſui.
Membraq́; ſuprema macie confecta leuare poſſet
Vix poſſet: gemitus ædere vixq́; leuet.
Audijt exiles miſſas ad ſydera voces;
Irriguas lachrymis viderat ante genas.

B

Audijt omnipotens gemitus miſeratus amantem
Eductam ſylus æde, thoroq́ue locat.
Germine dat florere nouo, dat prole parem,
Multiplici, & pulchra lętificare domum.

C

Matth. 8.

CVm genus Iſacidum Phario premeretur ab hoſte &c. Inuitantur in hoc pſalmo omnes gentes ad cognitionem, & laudem veri Dei, per mirabilia, quæ olim geſſit in eductione populi ſui de terra Aegypti, & in deſerto, atque introductione eiuſdem in terram promiſſionis, oſtendendo inſuper nullum idolis numen ineſſe; & propterea uanos indicat eos, qui illis diuinitatem attribuunt, & confidunt in eis, quibus neque ſenſus ullus ineſt. Dicit ergo. ¶ Cum genus Iſacidum. Gentis Hebrææ, quæ ab Iſaco promiſſionis filio deſcendit, non ab Iſmaele, qui ſecundū carnem tantùm natus eſt. ¶ Phario hoſte. Aegyptiaco rege, & populo eius. ¶ Seruitij. Pro ſeruitutis.

ODE CXIII. PSALMO CXIII.
In exitu Iſrael.

CVm genus Iſacidū Phario p̃meretur ab hoſte,
Seruitij impulſum eſt colla ſubire iugo.

Inque dies onerum grauiori pondere preſſa
Incuruarentur fortia dorſa virûm.
Adiectiſque probris digna, atque indigna relatu,
Cum ferrent miſeri verbera ſæua pij.
Horrendum, dictuq́; nefas exponere prolem,
Cumque vrgerentur pignora chara neci.
Cum gemitu, & lachrimis ſuſpiria corde trahẽtes
Fudere ad patrium vota, preceſq́; Deum.
Audijt omnipotens miſſas ad ſydera voces,
Seruitij excuſſit libera colla iugo.

Inflictiſque decem plagis extorſit, vt ipſi
Vrgerent patrijs finibus ire procul.
Vtque Ægyptiacis læti egrederentur ab oris,
Auxilium exuuias grande dedere viæ.
Quàm dilecta Deo gens Iſraele creata.
Exitus hic magnus monſtrat vbique tuus.
Quàm ſuperis accepta pii domus alta Iacobi
Geſſæo egrediens pandis ab vſque ſolo.

Hoc admirando cunctis ſeclisq́; canendo
Iudæa egreſſu ſanctificata viges.
In te habitans ſanctus ſanctorum præ omnib. vna
Gentibus acceptam diligit, atque colit.
Te colit, exultam cœleſti munere ditat,
Vt bene culta Deum, & ſanctificata colas.
Atque tui in medio reſidens diuina poteſtas
Splenduit Iſrael caſtra inimica petens.
Terruit elicito denſis, è nubibus igne
Hoſtiles acies, & Pharaona trucem.
Terribilem cunctis pontumque exterruit ipſum,
Subduxitque ſuas vndique motus aquas.
Factorique ſuo promptus parere reliquit
Biſſenas tribubus ſicca per ima vias.
Agmina ſed rediens hoſtilia gurgite vaſto
Vorticibus rapidis ſubruit auſa ſequi.
Lampade fulgurea volitante per aera tetrum,
Non ſolus fugit pontus, & vnda minax.
Sed ſuperans etiam ripas, ſpatiansq́; per agros
Motus Iordanis ceſſit & ipſe retrò.
Quin etiam montes ſcopulorum mole grauati
Exultauerunt ceu caper, aut Aries.
Exultauerunt humili quoque vertice colles,
Vt ſaliunt agni læta per arua noui.
Quid tibi, quid tanti diſcriminis euenit inquam,
Vt pauidum fugeres à mare grande minax?
Tu quoque Iordanis niuibus replete ſolutis
Inſtar montis aquas cur refluendo leuas?

D tutis. Cogebant enim eos more ſeruorum in co-
phino ſeruire. ¶ Grauiori pondere. Nam ante in
lateribus tantùm grauabantur faciendis, coquẽ-
dis atque deportandis, poſteà verò, etiam in col-
ligendis paleis grauati fuerunt. ¶ Adiectiſq; pro-
bris. Contumelijs turpibus more ſuperborum il-
los afficiebant. ¶ Digna atque indigna relatu.
Mos eſt ita loquendi, quando nolumus exprime-
re conuicia, vel iniuriam turpem, propter vere-
cundiam noſtram, vel audientum. ¶ Verbera. Si-
quid auſi fuiſſent hiſcere ſuper accepta contume
lia, quin laterum numerus minime reddebatur
expletus. ¶ Exponere prolem. In fluuio necandã.
¶ Cum gemitu. Optimum hic euadendi de tri-
bulationibus remedium edocemur. ¶ Patrium. Quem coluerunt patres eorum. Deum. ſ. Abraã, Iſaac, & Iacob.
¶ Excuſſit libera colla iugo. Eſt hypallage. i. iugum ſeruitij à collis liberis excuſſit. ¶ Inflictiſque decem plagis.
Quas in alio enumerauimus pſalmo. Et in exodo habetur. ¶ Extorſit violenter. Ad vltimã plagam, qua extin-
xerat omnia primogenita Aegyptiorum, à regis
primo vſque ad primum ancillæ molentis in mo
la. ¶ Exuuias. Spolia. ¶ Quam dilecta gens. Apo-
ſtrophe eſt. Ideſt conuerſio ſermonis ad ipſam gẽ-
tem Iudæorum. ¶ Iacobi. Quia duplicatum eſt
nomen iſtius Patriarchæ, myſticè de nobis etiam
vult intelligi. Nam filij Iſraelis erimus & dilecti ſi
ſi mundo corde per fidem Deum modò viderĩ-
mus, filijque Iacobi, ſi Dæmones, & vitia ſupplan
E tauerimus. Siquidem tunc Iſrael eſt appellatus.
quando dixit. Vidi Dominum facie ad faciem, &
ſalua facta eſt anima mea. ¶ Geſſæo ſolo. Ab
Aegyptiaca terra. Siquidem habitauerunt filij
Gen. 32. Iſrael terram Ieſſen, quæ Græcè Geſſen dicitur in optimo loco Egypti, quam ſibi alios Pharao tempore Ioſeph
Gen. 47. conceſſerat habitandam. ¶ Pandis. Omnibus notum eſſe facis. ¶ Cunctis ſec. can. Vſque ad noſtra tempora vbi-
cumq; ſunt Chriſti Eccleſiæ hic pſalmus, In exitu Iſrael de Egypto ad veſperas cantatur, Cantabiturque uſque in
ſæcula ſæcul. ¶ Sanctificata. Ex depoſitione cul-
tus idolorum terræ Aegypti, & à malorum con-
ſortio, &c. ¶ Colit. Eo modo, quo cultor vineam
ſuam. Vnde & ſæpè parabola vineæ à prophetis,
& in Euangelio repetitur. ¶ Colas. Ames, hono-
res, & adores. ¶ Splenduit. Fulgurum coruſcatio-
ne, & igneæ columnæ ſplendore. ¶ Elicito. Per
tranſitum oſtendit, vnde creentur fulgura, quia
ex nubium colliſione. ¶ Hoſtiles acies. Dicebant
Horatius enim. Fugiamus Iſraelem, quia Deus pugnat pro
illo. ¶ Terribilem cunctis. Vnde humanam au-
daciam increpans ſæcularis quidam poeta dixit.
Illi robur & æs triplex circa pectus erat, qui non
expauit pontum & acroceraunia. ¶ Motus. ſ. Pon
tus, ad percuſſionem virgæ moyſi de mandato
Domini. Vide Hyſtoriam in exodo. ¶ Biſſenas
vias. Iuxta numerum xij. tribuum. ¶ Agmina ſed
rediens. Ordo eſt. Sed pontus rediens gurgite va-
ſto ſubruit vorticibus rapidis, agmina hoſtilia au
F ſa ſequi. ſ. Iſraelem eiſdem vijs, quibus ipſe fugie-
bat. ¶ Lampade fulg. ſingularis pro plurali. ¶ Ae-
ra tetrum. Nimbis obſcurum. ¶ Solus pontus. Ma-
re rubrum, nam & alij torrentes, & fluuij idem
paſſi ſunt. Et ſubiungitur Iordanis receſſus. ¶ Exo-
peras ripas. Erat enim id temporis, quo ſolutis ni-
uibus vndecunque montani torrentes decurrunt
ex altis montibus, & flumina regalia conſueuerũt
implere, quin & ſuperfluere cogunt quandoque.
¶ Ceſſit & ipſe retro. Hanc hyſtoriam vide in libro
Ioſue. ¶ Quin etiam montes. Hoc ad literam fa-
ctum eſſe, & ſi apertè non habeatur in ſupradicta
prophetæ hoc (eodem Spiritu) quo illa ſcripta eſt:
enarranti. Præcipue cum in libro numerorum id
futurum eſſe caneretur ijs verbis. Sicut fecit in ma
ri rubro: Sic faciet in torrentibus Arnon. Scopuli
torrentium inclinati ſunt, vt requieſcerent in Ar-
non: & recumberent in finibus Moabitarũ. ¶ Exul-

A

ſauerunt, Vehementer commoti ſunt, ut ſaltantes quis eos poſſet exiſtimare. ¶ Caper, Caprarum mas, & caſtratus ut aliqui uolunt. Myſticè loquendo, per mare ſignificatur hoc ſæculum, quod in tranſitu filiorum Dei ab infidelitate ad fidem Chriſti grauiter quidem commotum eſt: ſed tamen ceſſit, nec potuit prohibere, quin duodecim Apoſtoli cum cæteris fidelibus ab Aegypto. Ideſt à tenebroſo gentilitatis errore transierint ad agnitionem cultus veri Dei. Iordanis etiam & præbuit locum intrantibus in terram promiſſionis. Quia baptiſmata Phariſæorum, & Ioannis abolita ſunt, & baptiſmo Chriſti ceſſerant, per quod intratur in regnum cœlorum. Metaphora ad mare, Iordanem & cæteros amnes, atq; colles Imperio Domini motos in tranſitu filiorum Iſrael. ¶Pauidum. Epitheton à contraria illius conſuetudine, quo cuncti homines expaueſcunt. ¶Niuibus ſolutis. Veris pluuli tempore, aurisq; Zephiri repentibus. ¶Replete. Vt maius eſſet miraculum, ne uadoſum propter æſtum fuiſſe exiſtimaretur. ¶Refluendo. Retrò labendo. ¶Leuas. In altum extollis, & hoc ad amplitudinem miraculi pertinet, quia in altum eleuatæ aquæ, in nullam infimam partem defluebant. ¶Arnonem. De quo ſuprà. ¶Moabitarum. Per quorum fines tranſierunt Hebræi, ¶Datur. Hucuſq; methaphora, nunc ſubſequitur reſponſio, ¶Quem coluit Iacobus, Ne putaretur fuiſſe ex his, quos gentilitas deluſa colebat, ¶Propago pia. Progenies Iudæorum, quæ tunc temporis pro maiori parte uerùm Deum colebat, & ſi aliqui declinabant interdum ad Idola. ¶Quid ſaxo aridius. Hic aliud enarratur miraculum in deſerto, populo Dei exhibitum, quando ex petra Moyſes ſitientibus aquas eduxit, quod, quia cunctis notiſſimum eſt, præter eo, pro myſtico ſenſu eorum, quæ ſupradicta ſunt, ſciendum eſt per depreſſionem collium ſignificari depoſitionem ſuperborum huius ſæculi potentum, & per eleuationem aquarum Iordanis notari exaltationem baptiſmi, qui in ipſo flumine primò initiū accepit à Ioanne, & à Chriſto in eo baptizato, per petram verò virga percuſſā quid ſignificatum fuerit, docet Apoſtolus, bibebant (inquit) ex petra, petra autem erat Chriſtus, qui dum eſſet in Cruce virga lanceæ percuſſus dedit aquas, & ſanguinem. vnde omnia noui teſtamenti Sacramenta uim ſuæ uirtutis conſequuntur. ¶ Mollius. Color rhetoricus, qui dicitur à contrarijs. ¶ Saxa. Quin & ſaxea gentilium corda, eo q ſaxea colerent ſimulachra, percuſſa Crucis uirga, hoc eſt compūctione peccatorum, & morte Chriſti meditatione aquas lachrimarum dederunt, ſicut & modò lapidea pectora peccatorum interdū memoria mortis Chriſti non ſolùm compunguntur, ſed & liquent in lachrimas. Melliſluum in fontem. Tametſi Dominus bis legatur ex petra illi populo aquas dediſſe: tamen hic eſt figura tautologia, qua per nimiam admirationem ſæpius idem uarijs repetitur ſermonibus. ¶Quandoq;. Pro quandocumq; & ſunt hic tria aduerbia præteriti præſentis, & futuri temporis, vt omne tempus comprehendatur, ſemper enim Deus omnia ſua opera facit admirāda licet aliqua nobis uideantur aſſiduitate viluiſſe. ¶Non nobis. Qui ſumus indigni. ¶Propagati. Vbiq; terrarum diuulgati. ¶Sufficiat. Quia in omnibus noſtris actionibus debemus diuinam gloriam quærere, ipſe eſt enim, qui omnia bona in nobis operatur. ¶Patrē pium. Pius pater eſt nobis Deus (vt docet Ambroſius) cum recte uiuimus; iudex autem ſeuerus, cum peccamus. ¶ Reſponſa. Quæ per ora prophetarum populo ſuo nota fecit. ¶ Steriſſe pollicitis. Ea opere complendo, & præcipuè de Chriſto Redemptore. ¶Veridicum. Nam præteritorum exhibitio nos futurorum facit eſſe ſecuros, & maximè de reſurrectione omnium ventura, & æternæ beatitudinis gloria. ¶ Nequando dicant. Gentiles, & cæteri fidei inimici. ¶Vbi nam Deus altus eorum, Huic interrogationi infra per ipſum uatem reſpondetur, quia in cœlo Deus eſt, & vbique locorum, nec enim locus eſt, vbi non ſit Deus, qui cum ſit incompræhenſibilis, nullo poteſt arctari loco. ¶Mundi Dominum, Vt in illo pſalmo, cuius initium eſt. Domini eſt terra, & plenitudo eius. ¶Super aſtra ferunt, Vt in pſalmo, Laudate Dominum de cœlis, &c. Et in alijs multis pſalmis. ¶ Gentes. Omnes eo tempore præter Iudæos verum Deum ignorabant, nunc autem multi, & Chriſtiani ſunt, qui uerbis quidem confitentur ſe noſſe Deum, factis autem reprobis negant: nam & inter nos inueniuntur, qui talia verba dicunt, iocosè quidem, vt fingunt, verum ſerio ex malis operibus dicta comprobantur. ¶Corpora cernunt. Quandoquidem, &

Num. 20

1.Cor. 10

B

C

Pſal. 8. 103.135.

Tu quoq; Iordanis niuibus replete ſolutis
 Inſtar montis aquas cur refluendo leuas?
Cur ſuper Arnonem inclinata cacumina veſtra
 Legimus ò montes, ut caper, aut aries?
Vos etiam colles preſſa ceruice minores,
 Cur Moabitarum tranſilijſtis aquas?
Quare exultaſtis uelute cum matribus agni
 Si quando ſeptis exiliiſſe datur?
A facie Domini mota eſt cum flumine tellus;
 A facie Domini traxit, & æquor aquas.
A facie Domini, toto quem corde Iacobus
 Iſacides coluit, quemq; propago pia.
Quid ſaxo aridius? quid petra durius extat?
 Quid verò humenti mollius exit aqua?
Imperio Domini tamen vndas ſaxa dedere,
 In morem ſtagni petra refluxit aquis,
Melliſluum in fontem conuerſa eſt aſpera rupes;
 Imperio Domini cautibus exit aqua.
Nunc, olim, quandoq; facis miranda per orbem
 Immenſum omnipotens hæc tua ſigna Deus.

Non nobis (inquam) non nobis, proſpice famæ
 Iam propagati nominis almæ tui.
Tam malè promeritis nobis nihil inde reſultet,
 Nomini adaptetur gloria ſumma tuo.
At miſeris nobis miſerans clementia Regis
 Sufficiat; patrem ſat ſit habere Deum.
Sat tua pollicitis verè reſponſa ſtetiſſe;
 Sat promiſſorem veridicumq; fore.
Ne quando dicant, vbi nam Deus altus eorum?
 Quem mundi Dominum, quē ſuper aſtra ferūt?
Ne quando gentes, quæ nil, niſi corpora cernunt,
 Ludentes dicant, veſter vbi Deus eſt?
Ecce Dei noſtri, quos æthere cernitis alto,
 Fulgere: nempe oculis numina noſtra patent,
Iuppiter eſt ardens æther, qui iure mariti
 Aera quæ Iuno dicitur, igne fouet.

D dem, & animas corporeas arbitrantur. ¶ Ecce Dei noſtri. Iuppiter, & iuno; Phæbus, & Diana, Mars, Mineruæ,
Mercurius Venus, & cætera; quæ ſunt in cœlo ſydarum numina. ¶Fulgere. Nunc tertiæ inflexionis eſt. ¶Ae-
ther. Quatuor elementorum nomina, pro diis colebat antiquitas, cum non modò numen, ſed neq; uita, aut ſen-
ſus ullus eis inſit, ſeruiunt autem uniuerſæ creaturæ ad nutum ſui creatoris, quibus Angelica uirtus præeſt, re-
gens ea, & ad imperiū Domini mouens illa: ſignaq; hominibus interdum miranda oſtendens. ¶Neptunus. Tres
Cretæi fratres fuerunt Saturni regis filii, quarta cum ſorore, qui regno inter ſe diuiſo pro diis, habiti fuerunt de
quorum origine lege lectantium de falſa relig. lib. 1. ¶Dis pater. Quaſi diuitiarum pater, quæ de terra cum
ipſis fulgentibus metallis effodiuntur, hic erat Pluto, qui eſt Diabolus auarorum Deus, quem nos Mammona
poſſumus appellare. ¶Alter à Ioue. Nam ille uiuorum, hic mortuorum pater exiſtimabatur. ¶Baal. Sol hic eſ
ſe putabatur, & uariis nominibus pro uariis idiomatibus appellabatur. Bellus hic etiam fuiſſe dicitur Aſſyriorū
rex Nini pater, à quo erecta in foro ſtatua pro
Deo iuſſus eſt coli.

Demulcet Neptunus æquas, freta tollit in altum:
Diuitias terræ Dis pater ater habet.
Ecce Baal noſter templo nitet aureus illo,
Argento fictus fulget, & ipſe Dagon.
Aereaq; Aſtarte multis iam præſidet aris:
Palpari, ac cerni numina noſtra queunt.
Veſter vbi Deus eſt? uos ammodò dicite nobis,
Qui non aſpicitur, nec Deus eſt, nec homo.
Nos verò contra ſentimus, & ore fideli
Te præter nullum dicimus eſſe Deum.
O fatuæ gentes, populiq; attendite ſtulti:
Oſtendam vobis, noſter vbi Deus eſt.
Eſt Deus in cœlo, magnum qui temperat orbem,
Quæ uoluit, fecit maximus omnipotens.

¶Aureus. Talis erat in urbe
magna ipſius ſtatuam; quam uti Deum colebāt
habitante in ea Demone, qui conſulentibus reſpō-
ſa dabat, quò facilius perſuaderet ſtatuæ numen
ineſſe. ¶Dagon. Azotiorum Deus, in quem Sæ-
ua exercuit Dominus iudicia cum in eius tem-
plo Arca Fœderis à Phyliſtæis capta fuiſſet illata;
de quò vide in lib. Reg. 1. ¶ Aſtarte. Hæc Aſta-
3.Reg.12 roth alio nomine dicebatur, & pro Iunone cole-
batur, à Sydoniis, huic etiam templum condidit
Salomon mulierum captus amore. ¶Numina.
Simulachra hæc erant, quibus rudes populi crede
bant numen ineſſe. ¶Non aſpicitur. Carneis ocu
lis: ſed benè uidetur oculis fidei & intellectus, ui-
ſus eſt etiam Dominus, non in propria eſſentia,
quæ mortalibus inuiſibilis eſt: ſed ea, quam uo-
luit aſſumpta facie: vt primis parentibus, antiquis
E Patriarchis, & Moyſi, atq; aliquibus Prophetis:
nouiſſimè in homine pro nobis aſſumpto Domi-
no noſtro Ieſu Chriſto vniuerſo uiſus eſt populo, & poſt mortem eum reſſurrexiſſet, viſus eſt pluſquàm quingentis
fratribus ſimul, vt atteſtatur Apoſtolus, qui & ſibi tamquàm abartiuo apparuit de cœlo loquens. ¶Nec Deus eſt
nec homo. Quinimò, in perſona D. N. I. Chr. Deus eſt, & homo. ¶Nos verò. Hic ſubiungitur reſponſio fide-
lium tam olim Iudæorum, quàm & modò Catholicorum. ¶ Te præter. Apoſtrophæ ad Deum ipſum. ¶ Nul-
lum Deum. Iuxta illud, abſq; me non eſt Deus. ¶O fatuæ gentes. Pulcherrima gentium increpatio, nam cum
Rom.1. phyloſophi dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt, vt ducet Apoſtolus. ¶In Cœlo. Vbi facie ad faciem beatis ſe
Ioann.1. ſe ſpiritibus oſtendit. Quæ voluit fecit. Sic & alibi. Dixit & facta ſunt, mandauit, & creata ſunt. ¶Rerum opi-
fex cunctarum. Ipſe eſt enim, qui fecit Cœlum, & terram, & omnia quæ in eis ſunt, omnia ſiquidem per ipſum fa-
cta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil. ¶Camposq; liquentes. Maria omnia intelligit. ¶Populos. Inuiſibili, &
ab hominibus incomprehenſibili quadam uirtu-
te ſua.

Rerum opifex ſapiens cunctarum quæq; gubernat
Rex ſuperætherea celſus, & arce ſedet.
Vnde elementa quatit, terras camposq; liquentes,
Vnde regit populos, luſtrat & vnde polum.
Omnia nempe uidet Deus, inuiſibilis ipſe,
Omnia ſolus habet: nec tenet ullus eum.
Noſter vbiq; Deus, nec cœlo clauditur ipſo;
Totus & in terris, totus vbiq; Deus:
At vos, quæ colitis, clari ſunt lucida cœli
Corpora: quæ noſtro facta fuere Deo.
Lumina ſunt, ſenſu, uitaq; carentia; nullum
Numen eis: tantum Lampadis inſtar habent.

¶Omnia nempe videt Deus. Vnde, & gre-
cè θεὸς dicitur à παρὰ τὸ θεάομαι, quod eſt ui-
deo. ¶ Inuiſibilis
ipſe. Natura ſua, iuxta illud. Deum nemo uidit
vnquàm. ¶Nec tenet. Ideſt comprehendit totū;
qualis, ac quantus eſt, excedit enim qualitatem
omnem, ac quantitatem; pulchritudine, ac ma-
gnitudine virtutis. ¶Vbiq; Deum. Vnde & alibi
dixit. Si aſcen. in Cœl. tu illic es: ſi deſ. in Inf. ades.
Si aſſump. pen. & habet in ext. Maris. ¶At vos.
O Pagani, & Gentiles uerùm Deum ignorantes.
¶Sydera lucida. Vt Sol, Luna, & planetæ, quorum
pulchritudinem admiratæ gentes Deos eſſe puta-
F uerunt ¶Facta fuere Deo. Vt in primo Geneſeos.
fecitq; Deus duo magna luminaria, & ſtellas.
¶Senſu uitaq; carentia. Sunt enim corpora cœle-
ſtia, quę à virtutibus Angelicis ad Imperium Dei
mouentur. ¶Lampadis inſtar. Hoc & Anaxagoras, & Socrates phyloſophi naturali lumine illuſtrati cognoue-
runt. ¶Quat. hæc Elem. Ignis, qui & æther, aer, terra, & aqua. ¶Numine, Iouis, Iunonis, Neptuni, atq; Plutonis.
¶Imus. Sua magna inuiſibiliq; uirtute. ¶Idola. Simulachra argentea, & aurea, inferiorisq; materiæ, eſt aūt hæc
Cor.8. Apoſtoli ſententia, ſcimus (inquit) quia nihil eſt idolum in mundo, & quòd nullus Deus eſt niſi unus. ¶Baalis,
Aſtartæ, & Dagon. De quibus ſatis eſt ſuprà dictum. ¶ Corinthiaco ære. Quod non ſolum ex ære rubro: ſed &
ex auro, argentoq; comixtis, fiebat, & erat triplex: ut docet Plinius, quem vide porrò Corinthii vaſa huius æris ca-
teris gentibus mollius excudebant: de quibus, &
Maro. Excudent alii ſpirantia mollius æra.

Quatuor hæc elementa quidem ſunt grandia mole
Corporea: verùm numine cuncta carent.
Sed nec habent ſenſum, neq; vitam, & quã mouētur
Noſter in his Deus eſt, qui mouet intus ea.

¶Ef-
foſſa metalla. Sic & Ouidius, itum eſt in uiſcera
terræ. Effodiuntur opes irritamenta malorum.
¶Vento. Ex aëre follibus accepto, & reddito, vt
in fabrili officina licet aſpicere. ¶Sculptilia. Tri-
bus modis elaborabantur hæc Idolorum ſimula-

chra

Sunt Idola nihil ueſtri ſimulachra Baallis:
  Aſtartæ nihil eſt; nullus & ipſe Dagon.
Cernitis argento ſtatuas, auroq; nitentes,
  Quęúe Corinthiaco non minus ære micant.
Viſceribus terræ ſunt hęc effoſſa metalla,
  Nullum numen eis, ſed neq; ſenſus ineſt.
Artificis manus hęc vento conflauit, & igni.
  Inde Dei veſtri fuſilia hæc opera.
Sculptilia aut cœlo faber hæc excalpſit acuto.
  Ex lapide, & ligno ſunt ſimulachra Deûm.
Ora quidem ſpecioſa videntur habere, ſed inde
  Nulla loqui poſſunt verba: nec eſſe cibos.
Sic oculos in fronte videntur habere decoros,
  At ſemper clauſos, & nihil inde vident.
Temporibusq́; aures patulas cernuntur habere,
  Exaudire nihil ſed tamen inde queunt.
Quas & habent nares nullo capientur odore
  Fumifices illis thura Sabęa licet.
Extenſasq́; manus opiſex ea fecit habere,
  Aſt ne palparent, non potuit facere.
Erexitq́; pedes illis, quibus ire nequirent;
  Nec ſtarent, clauis ni ſtabiliſſet eos.
Guttur habent, ullas nec poſſunt promere voces,
  Pectus adeſt, nec cor, quo meditentur, ineſt.
Ventris adeſt ſpecies, nec habet ſua uiſcera uenter,
  Non caro, non ſenſus, ulla nec eſſe poteſt.
Fiat ei ſimilis ſtultus fabrefactor eorum,
  Et qui confidunt inſipienter eis.
Quæ noua ſtultitia eſt theca confidere inani?
  Numquid opem dat inops, uiuificatq́; nihil?
Aurea nunc gentes, uel ſaxea numina adorent.
  Confidant in eis, auxiliumq́; petant.
At domus Iſacidum ueluti ſperauerat olim.
  In cœli Domino fideret atq; ſuo.
Nunc quoq; fidat ei, ſperetq́; per omnia ſęcla.
  Hunc adiutorem ſemper adeſſe ſibi.

Vtq́; fuit quondam Deus hic protector eorum,
  Sic præſens aderit, proteget atq; modò.
Vtq́; Sacerdotum princeps ſperauit Aaron
  In domino, præſens affuit atq; ſibi.
Sic domus illius ſpem uiuam ponat in illo,
  Et protector eis fiet; opemq́; dabit.
Qui timuere Deum, ueluti ſperaſſe ſalutem
  Legimus in Domino: venit, & inde ſalus.
Sic quoſcumq; modò caſtus timor iſte remordet,
  In Domino ſperent: auxiliumq́; dabit.

cha, aut enim igne reſoluta metalla fundebātur, & fuſilia dicebantur, aut malleo excuſſa per laminas ducebantur, & ductilia vocabantur, aut cœlo instrumento, quod & ſcalpellum dicitur ſcalpebantur, & mutata litera ſculptilia appellabantur. quibus etiam modis ſanctorum noſtrorum elaborantur imagines, de quarum debita ueneratione alibi dictum eſt. ¶ Ora quidem. Ab effectu probat ea nullũ ſenſum uiuentis in ſe habere. ¶ Nec eſſe. Ideſt comedere. ¶ Videtur habere. Signaco uſus eſt uerbo, nec enim uerè habent oculos, ora nares manus aut pedes, & cætera quæuis membra, ſed ea uidentur habere, ab artifice ita benè conficta. ¶ Aures patulas. Ideſt ſemper apertas, quin occluſas ſemper eas habent, neſcit enim artifex huiuſmodi uerum caput efficere: ſed omnia huiuſmodi ſunt conficta. ¶ Temporibus. Capitis dextra, leuaq; partibus. ¶ Exaudire. Vt potè ſenſu auditus, ſicut & cæteris carentia, myſticè ignorantes cæci dicunt rudes, atq; indociles ſurdi muti, qui neſciunt os aperire ad Dei laudes nec ad loquendum vtilia, non odorantes indiſcreti, nihil guſtantes inſulſi, non palpantes, qui nihil boni operantur, non ambulantes, qui altos docent, & ipſi nihil, ex his uolunt facere; vt Phariſei qui & onera grauia, atq; importabilia humeris hominum imponebant. Digito verò ſuo nolebant ea mouere. ¶ Thura Sabea. Quæ ſuauiſſimi ſunt odoris, eſt autem Saba regia Ciuitas Aethyopiæ Arabiæ ſelici vicina, quæ & Meroes dicta eſt Thuris fertiliſſima, ab hac urbe uenit Regina uſq; in Hieroſolymam audire ſapientiã Salomonis. ¶ Ea. Simulacra. ¶ Extentas manus. Quaſi paratas addanda munera, quorum munificentia quidã Tyrannus templorum ſpoliator dicebat ſeſe vti, uelle, tollendo quæ manu porrigebant. ¶ Facere. Quia ſenſum præbere ſolius Dei veri munus eſt. ¶ Guttur habent. Ideſt anteriorem coli partem ad ſimilitudinem gutturis humani effinctam. ¶ Promere uoces. Quæ per arterias à pectore intrinſecus flatu aſcendente, in gutture & ore formantur, vnde, & cantores interdum dicuntur in gutture cantare. ¶ Cor. Verùm & viuum, in quo & ſedes animæ eſt ac cogitationum ſeminarium. ¶ Ventris adeſt ſpecies. Ideſt ſimilitudo quædam extrinſeca, non verus uenter. ¶ Sua viſcera. Inteſtina. ¶ Stultus. Qui adorat opus manuum ſuorum. ¶ Nihil. Ideſt vita carens, & ſenſu, reſponde non, quia impoſſibile id eſt. ¶ Adorent? Ironica locutio, quæ in ſola prolatione diſcernitur à conceſſione, eſt enim elegans modus iſte prohibendi, quò maximè maiores erga minores utuntur, & irati. ¶ Olim. Temporibus Moyſi, ac Ioſue, & multorum ducum poſt illos. ¶ Per omnia ſęcla. Nam, & ſi Iudæi Iſaci genus ſecundum carnem temporibus iſtis videantur omnino eiecti de populo Dei, quia tamen promiſſionis filij in ſemine iuxta Apoſtolum computantur etiam ſi ex gentibus ſint ſecundum carnem, idcirco dicimus eos, qui Iſaac, filioq; Iacob moribus atq; fide ſimiles fuerint, inter Iſacidas atq; Iſraelitas deputari, iuxta uerbum Domini, quia multi ab oriente uenient, & occidente, & recumbent cum Abraam, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores, illic erit fletus, & ſtridor dentium. ¶ Deus hic noſter. Cœli terræq; factor ac Dominus. ¶ Aſſuit præſens. Fautor, & fœlix: nam uocauit illum ad ſummum ſacerdotium cum poſteritate ſua, iniſertusq; eſt eius in fabricatione Idoli, ne interficeretur, ut meritus fuerat; exaudiit etiam illum ſępius orantem pro ſalute populi periclitantis. ¶ Domus illius. Progenies familiaq, illius, non tam carnalis, quã ſpiritualis, hoc eſt deuoti Sacerdotes, altariſq; miniſtri etiam noſtri temporis: nam tranſlatum fuit eius ſacerdotium in Chriſtum. ¶ Qui timuere. Tempore legis antiquæ. ¶ Modò, tempore legis Euangelicæ, quæ & gratia dicitur: nam per Moyſen quidem lex data eſt, per Chriſtum uerò gratia & ueritas facta eſt. ¶ Armatus. Contra ſpiritualia nequitiæ in cęleſtibus, (ut docet Apoſtolus. ¶ Sub Clypeo protectionis ſuæ, vnde & Dauid ipſe in

A

B

Matth. 8.

C

Ioan. 1.

Fortis ut armatus ſiet protector eorum;
Sub clypeo tutos acer opemq; feret.
Nonne fuit Dominus noſtri memor, inq; ſalutem,
Promptior; vtq; parens nos benedixit amans.
Nec diuina ſuper nos hæc benedictio tantùm
Cœlitus effuſa eſt: quin aliosq; ſuprà.
Iſraelis enim domui benedixit: & illam
Ditauit gleba, cœlitibusq; bonis.
Sic & Aaronis proli benedixit, & illam,
Extis impleuit pinguibus arietum.
Qui ſeſe metuunt cunctis ex gentibus olim
Extendit palmas; & benedixit eis.
Non ſolùm magnos, benedixit, & inde puſillos,
Qui puras tollunt ſydera ad alta manus.
Vos ſuper adijciat, ueſtros atq; nepotes,
Ingentem numerum millia mille ducum.

D. alio pſalmo clamauerat Apprehende arma, & ſcutum Domine, & exurge in adiutorium mihi, Pau-
Rom. 7. lus quoq; exclamans aiebat, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? & ſubiunxit, gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrum. ¶ Promptior. Comparatiuum pro poſitiuo. ¶ Hæc benedictio. Miſſionis Chriſti filij ſui, ſicut Abraæ promiſſerat, in ſemine tuo (in-
Gal. 3. quit) benedicentur omnes gentes, quod eſt Chriſtus vt Apoſtolus atteſtatus eſt. ¶ Quin aliosque ſuper. Anaſtrophe, ideſt & ſuper alios, intelligit autem gentium omnium populos. ¶ Glebæ. Ideſt temporalibus bonis, in fertili poſſeſſionis terra, de qua dictum eſt, quòd lacte flueret, ac melle. ¶ Cœlitibus. Spiritalibus gratijs, & demum regno cœleſti, quòd in Apoſtolis ac ſucceſſoribus abundè impletum eſt. ¶ Extis pinguibus. Quæ dabantur illis ad ſacrificandum, ſimulq; ad comedendum; porrò per hæc, deuotio ſacerdotum, & charitas ſignificatur, iuxta quòd alibi dicitur,
Iob. 1. & vlt. ſicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum. ¶ Olim. Sicut Iobhuſſeo, & Achior, Moabitidi, Raab quoq; meretrici hiericuntinæ, & Ruth, & obſtetricibus. Aegyptiis, de quibus legimus, quia magis timuerunt D. Deum, quàm regem Pharaonem: quòd ædificauerit eis domum. ¶ Expanditq; Ad largienda munera temporalia, & ſpiritualia. ¶ Magnos uirtute, Non ſola potentia ſæculari, aut operibus, uel corporis proceritate, quos ut plurimum ſuperbientes, ac laſciuientes, & ſeruos Dei comprimentes deponit de ſede, & dimittit inanes. ¶ Puſillos. Ideſt ſimplices, & humiles, quales erant illi, quibus dictum eſt à
Luc. 12. Domino. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtrò dare vobis regnum. ¶ Vos ſuper adiciat. Apo-
E ſtrophè, ad Apoſtolos. ¶ Veſtros nepotes. Apoſtolorum ſucceſſores. ¶ Ducum: Prælatorum, & maximè: Epiſcoporum. ¶ Legio. Numerus finitus pro infinito, neq; enim poſſumus ſcire numerũ beatorum Marty. Confeſſ. Virginum, cæterorumq; ſanctorum, qui omnes militarunt in caſtris Eccleſiæ, aduerſos tenebrarum harum poteſtates, eorumq; ſatellites, militia quippe eſt vita hominis ſuper terram: ut dixit Iob & Apoſtolus docuit. ¶ Fortia pectora hoc maximè in martyribus claruit. ¶ Arma. Non qualibus utuntur milites ſæculi: ſed qualia nos horta-
Eph. 6. tur Apoſtolus ſumere, ſumite (inquit) armaturã Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias Diaboli, quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem: ſed aduerſus principes, & pote-
1. Tim. 6 ſtates. ¶ Annonam. Pro victu, & ueſtitu corporis, quem habẽtes ſerui Dei debent eſſe contenti, iuxta doctrinam Apoſtoli, item annonam ſpiritualem pro cibo animæ, quæ eſt Euchariſtia, & uerbũ Dei, panis enim meus (ut ait ipſe Chriſtus) verè eſt cibus, & ſanguis meus uerè eſt potus, & rurſus, non in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. ¶ Stipendia. Sunt uaria gratiarũ dona. ¶ Palmas. Poſt uictoriam. ¶ Torques. Hæ ſunt coronæ gloriæ, uel ipſa immortalitatis ſtola. ¶ Præmia. Vitæ æternæ, qui & denarius diurnus dicitur. ¶ Cãpos.
Barath. 3 latitudinem innuit regni cœlorum. De quo alius dixit propheta ò Iſrael quàm magna eſt domus Dei: & ingens locus poſſeſſionis eius. ¶ Terque quaterque, Septennarius numerus uniuerſitatem ſignificat, & perfectionem. ¶ Qui cœlum, & terram. Etſi poſſit eſſe anadiploſis, replicatio ſermonis, melius tamen eſt vt in ſecundo loco intelligamus rationalem terram, in cœlos, hoc eſt in ſedem Dei eſſe conuerſam. Iuxta doctrinam diui Gregorij, in Homelia ſuper illo loco. Simile eſt regnum cœlorum. Vbi docet ſanctorum animas eſſe re-
F gnum cœlorum. ¶ Aſtra micantia. Ex hoc ſpiritaliter intelligendum eſt more Chriſtiano, non gentilium ritu, qui aſcrebant Reges, & Imperatores ſuos in aſtra cœli conuerti. Vnde & Maro dixit. Ecce Dionei proceſſit Cæſaris aſtrum. Sed potius iuxta illud
Dan. 12. Danielis. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & q ad iuſtitiã erudiunt multos: quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. ¶ Superætherei. Non huius, quod dicitur firmamentum, in quo ſunt Stellæ fixæ: quas videmus nocte fulgere. Sed paradiſi. Vbi neque Solis huius, neq; Lunæ, uel ſtellarum iſtarum opus eſt. Nam ibi Lucerna eſt Agnus, qui & Sol iuſtitiæ dicitur Chriſtus Deus noſter. Ibi Luna Virgo Maria, & pro ſtellis immenſus ſanctorum ſplendor. De quo autem cœlo intelli-

Et cuiuſq; Ducis legio ſua ſigna ſequatur,
Fortia mirantes pectora, & arma uirùm.
His ſuper annonam, merita atq; ſtipendia, palmas.
Adijciat torques, præmia digna virùm.
Inſuper emeritis iam partis in regna vocatis
Diſtribuens campos ſe ſuper addat eis.
Pectore magnanimo inuictis heroibus ipſo
Nulla poteſt merces aptior eſſe Deo.
Vt cum ſortiti fuerint cœleſtia regna
Tuq; illis fueris præmia ſumma datus.
Tum dicemus eis, hilari quoq; voce canemus,
Viuite fœlices terq; quaterq Deo.

Viuite fœlices benedicti à Rege ſuperno,
Qui cœlum, & terram fecit, & aſtra poli.
Qui cœlum, & terram ſimul aſtra micantia cœli,
Vos ſuperætherei fecerit eſſe ſui.
Eſt cœlum cœli Domino, cui præſidet ipſe:
Aſt hominum natis infima terra data eſt.
Cœlum (inquam) cœli Domino, q̃ præminet orbi,
Quod ſuperæthereum eſt, quod ratione viget.
Eſt anima excellens, ſummo mens cuius olympo
Verſatur, mundum ſub pedibusque tenet.

gat ſubium

A

Angelicos imitata choros ſupereuolat altè
Obtutu Domino figitur inque ſuo.

gat ſubiungitur. ¶ Eſt cœlum cœli Domino. Ideſt, Olympus, qui & paradiſus appellatur ſedes omnium beatorum. Vbi Dominus Deus facie ad faciem ſeſe oſtendit eis. ¶ Hominum natis. Habitandam. ſ. dum hac carne corruptibili circundantur adhuc. ¶ Ratione viget. Quia in eo non niſi rationales habitant creaturæ. ¶ Eſt anima excellens. Delectati ſumus in carmine varios complecti intellectus. Vbi verba pſalmorum paulò videbantur obſcuriora, ſicut & variè à ſanctis doctoribus exponuntur. ¶ Mundum. Ideſt Pompam omnem mundanam, & quæ in mundo delectabilia uidentur. Obediens illi præcepto. Nolite diligere mundum. (1. Ioan. 2) ¶ Hunc. Dominum, qui ad ſe ſuſpirantes accurrit, quin & ipſe ſæpè ſtat ad oſtium inuitantis amici & pulſat. Dicens ſi aperueris, intrabo, & tecum cœnabo tuque mecum. (Apoc. 3.) ¶ Vt magnes. Supple trahit ferrum. ¶ Solio aureo. Ardenti Charitate ſubſtrato. ¶ In arce.

Hunc trahit vt magnes, ſolioq́; hunc excipit aureo,
Quod ſumma extructum mentis in arce tenet.
Vnde ſibi ſoli docilem pater inſtruit ipſe:
Inſinuat ſeſe pectoribusq́ue viri.
Cor mundum luſtrat: monitis præmunit amicis.
Quæ ventura ſibi præſcius ante canit.
Quid fugiat, faciatùe, docet; quo quemq; laborem
Exuperet pacto; præmia quæque ferat.
Illa ſibi eſt cœlum cœli: thronus, atque tribunal,
Excelſum & ſolium, iudicat vnde Deus.
Illi dat terram viuam, cœlumq́ue futurum,
Quam ſenſim effingat: verſet, & erudiat.
Cumque diuuerſata, labore exercita multo
Reddiderit fructum cum benè culta ſuum.
Ipſa quoque in cœlum paulatim tranſit, & alta,
Suſceptura Deum præparat arce thronum.
At quos delitiis irretit blanda voluptas,
Quorum læthifero vulnere corda ferit.
Puluere terreno quorum ſunt corda ſepulta,
Inueterata malis quatriduana iacent.
Viuere qui mundo reputantur, & eſſe beati,
Sed tibi defuncti ſunt, nimis & miſeri.
Hi patria extorres, caſſi quoq; lumine vitæ
Non te laudabunt, nec tua facta canent.
Nec magis ac illi, qui dudum in Tartara lapſa
In fera præcipiti ſponte ruere, canent.
At nos qui fruimur vita, qui luce potimur
Interna: laudum carmina digna damus:
Nunc olim quotieſq́; nouas in carmine vires
Tu mihi cantanti miſeris alme Deus.
Te regem æternum, dominumq́;, Deumq́; potentē,
Atque tuas laudes pectore, & ore canam.

Hæc ratio eſt. ¶ Inſtruit ipſe. Interiori inſpiratione. ¶ Inſinuat ſeſe. Latenter ingreditur & docet. Qui talia non eſt expertus, uix poteſt hæc intelligere. ¶ Ante canit. Prædicit. Vt Petro, & Paulo Apoſtolis. ¶ Præmia. Sicut Abrææ legimus eum dixiſſe noli timere. Ego ero merces (Gen. 14.) tua magna nimis. ¶ Thronus. Sedes imperialis. ¶ Atque tribunal, Iudiciaria ſedes. ¶ Solium. Regia ſedes. Tot nomina poſita ſunt ſedium, vt cognoſcamus ad quantam venerit excell. animam perfecti uiri, in qua Deus ſedet, vt imperator, vt Rex, & iudex. ¶ Illi animæ. Iam dictæ perfecti uiri. ¶ Terram viuam. i. Rudes homines viuos quidem; ſed adhùc terrena ſapientes. ¶ Effingat. More figuli in uas utile, & in honorem Eccleſiæ Dei, quæ magna eſt domus eius. (B) de qua Apoſtolus. In magna (inquit) domo (Rom. 9.) multa vaſa ſunt neceſſaria, alia quidem in honorem, & alia in contumeliam. ¶ Verſet. Ab agricolis ſumpta tranſlatio. ¶ Fructum ſuum. Sibi proprium, & congruum, & præcipuè operum pietatis. ¶ Paulatim. Quia nemo repentè fit perfectus. ¶ Tranſit. Ambulando de virtute in virtutem. ¶ Alta arce. Mentis, de qua ſuprà. ¶ Irretit. Deliniendo capit. ¶ Corda. i. Animas, quarum ſedes præcipuæ ſunt corda. ¶ Læthali vulnere. Peccati mortalis. ¶ At tibi. Deo. Nam ad illum apoſtrophe eſt. ¶ Puluere terreno. Nam (vt ait Auguſtinus.) Qui terram diligit. Terra eſt. ¶ Sepulta. Per malum habitū & abuſum longum. ¶ Quatriduana. Alluſio eſt ad Lazarum. mortuum iam quatuor dies habentem in ſepulchro. Per quem ſignificatur mala conſuetudo peccatoris. De qua ſuprà. ¶ Patria. Cœleſti ſi moriantur impœnitentes. ¶ Lumine vitæ. Intellectus, dum hic viuunt. Poſt mortem. Luce beatæ vitæ, & immortalitatis æternæ. ¶ Laudabunt. Blaſphemabūt potius, vt hic ſolebant. ¶ Nec magis. Etiam hic viuentes. Nam propter eos blaſphematur nomen Domini tota die. (C) ¶ Vita. Deo. qui uera eſt vitā piorum. ¶ Miſeris. Suggeſſeris, ſe vates cæteris in exemplū proponit, nihil enim habemus, quod Domino retribuamus, niſi amorem, & laudē. Sit ergo Laus Deo in ſæcula ſæculorum. Amen.

PErdita ſicut ouis &c. Qua dilectione teneamur proſequi Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, hoc pſalmo oſtenditur, qui nos vt oues errantes quæſiuit, & inuenit, ſuiſque humeris ad caulas reportauit. eſt autem nota ex Euangelio hæc parabola, quæ ſuper illo uerſiculo alterius pſalmi fundata eſt. Erraui (inquit) ſicut ouis quæ periit. quære ſeruum tuum Domine &c. Dicit igitur. ¶ Perdita ſicut ouis. Tunc genus humanum uelut (Matth. 18) ouis erratica periit, quando per tranſgreſſionem primi parentis paſcua uitæ dereliquit. Similiq. modo nos omnes (Luc. 15.) ſæpè aberramus quando prævaricantes legē Domini ab Eccleſia peccando eximus. Vnde & Eſaias dixit. Nos omnes ſicut oues errauimus. Vnuſquiſque in uiam ſuam declinauit. ¶ Per deuia. Iniquitatum. ¶ Forſè. Hoc dicitur ad demonſtrandum liberum mentis arbitrium. ¶ Pia ſarcina. Hoc factum fuit in paſſione Domini N. I. Chr. Nam Dominus poſuit ſuper eum omnium noſtrum iniquitates. ¶ Balat & ipſa. Hoc primùm factum eſt in Aſcenſione eius. Quando Angeli congratulati ſunt. Humanæ

ODE CXIIII. EX PSALMO CXIIII.

Dilexi.

PErdita ſicut ouis per deuia quæque pererrans,
Si quæſita diu fortè reperta fuit.

D

Dum pendet noto veluti pia ſarcina dorſo
  Blandi paſtoris mitis vbique tacet.
Aſt vbi depoſita ad caulas ſe conſpicit eſſe.
  Balantum in medio balat & ipſa grege.
Mox tamen ante pij paſtoris ob ambulat ora
  Neſcio quid querulo murmure viſa loqui.
Eius & ante pedes balans proſternitur; acſi
  Erroris veniam poſceret ore dari.
Siue memor potius quo ſit diuulſa periclo
  Euaſiſſe feras gratulabunda iacet.
Lambit & ore manus, tremebundaque voce dolorē
  Indicat, atque illum quàm vehementer amet.
Sic ego, ſic dudum chari patris æde relicta
  Erraui profugus per loca multa diu.
Per nemora, & ſaltus, & per deſerta ferarum
  Spelæa huc, illuc exul agebar inops.

naturæ ſuper cœlos eleuatæ. Et ipſi ſancti patres inter Angelos collocati cum illis lætati ſunt. Fit & quotidie in peccatorum conuerſione: dicit.n. Dominus maiorem in cœlo fieri Lætitiam ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia. ¶ Mox tamen. Gratias actura de ſua ereptione, & reſtituta incolumitate. ¶ Querulo murmur? Vt Quare me dereliquiſti Domine? ¶ Proſternit? Hoc fit in confeſſione peccati. Quando & coram Deo & ante ſacerdotem proſternimur. ¶ Quo periclo. Inferni.ſ. ¶ Feras. Dæmones in peccatores efferatos. ¶ Quam uehementer amet. Dolendum ſiquidem nobis eſt propter offenſam, & amandus propter reparatam ſalutem media eius paſſione. ¶ Ego. Seipſum vates accuſat: ſiue propter vniuerſalem culpam omnium. Quia in multis offendimus omnes. Et non eſt, qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. Siue propriæ memor culpæ, quam propter Betſabeem contraxerat. De qualitate in pſalmo.L. ¶ Chari patris. Ingreditur narrationem alterius parabolæ euangelicæ de filio prodigo, quam etiam uti omnibus cognitam prætcrimus. ¶ Per nemora &c. Hæ ſunt difficultates peccantium, in quibus obuoluuntur præuaricatores legis Domini. Miſeram enim vitam ducunt ſub ſeruitute rectoris tenebrarum. ¶ Exul. Voluntate licet diſceſſerat ab urbe Domini, quæ eſt Eccleſia, iuſtitia tamen exigente plectebatur exilio, donec inuenta apud regem gratia iterum reconciliaretur. ¶ Inops. Virtutum, nam omnes ex vno vitio detrimentum recipiunt. ¶ Girouagum. Peſſimum hoc genus

Luc.15.

E

Girouagum ſpecula, tandem miſeratus ab alta
  Me pater aſpexit, meq; precatus ait.
Siſte gradum, miſerande puer; deſiſte vagari,
  O mea, chare puer, maxima cura redi.
Conuerſus redij, atque domum reuocatus adiui:
  Cum gemitu, & lachrymis in faciem cecidi.
Erroris veniam genitor mitiſſime poſco:
  Da veniam faſſo: da precor alme pater.
Da dextram miſero: quia nam me voce vocaſti?
  Dilexi: & redij tractus amore tuo.
Dilexi, iam me noli te repellere retrò
  O famuli, hic adſum vinctus amore patris.
Dilexi, quoniam Dominus me exaudijt, inquam,
  Admiſitq; meas mitis in aure preces.
Sum certus, quoniam ſupplex oratio noſtra
  Digna erit auditu, quodq; rogamus, aget.
Nonne videtis vti ſenſim pia lumina flexit?
  Aurem inclinauit blandus & ipſe mihi?
Annuet optatis omnino: cedite, dicam
  Quæ mecum tacitus præmeditatus eram.

monachorum eſt, ait diuus Benedictus: qui corde leues, mente inſtabiles, nullibi certas ſedes figunt. ¶ Specula ab alta. Ex ſione intelligit, quæ ſic interpretatur. ¶ Pater Deus. Alludit ad prædictam Euangelij parabolam. Myſticè per hoc innuens, quia fruſtra peccator conatur à cœno iniquæ voluptatis aſſurgere, niſi præueniat illum diuina gratia, quæ manus ei porrigat adiutrices. Vt in alio pſalmo. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. ¶ Siſte gradum. i. Deſine tantiſper ab iniquo opere committendo. ¶ Vagari. Vt abſque fræno equus. ¶ Puer. Serui, & filij vocabulum eſt. ¶ Redi. Domum patris, vnde ſponte receſiſti. ¶ Conuerſus redij. Ecce obedientia. Videte (inquit Apoſtolus) ne quis deſit gratiæ Dei. Neque enim funib. aut cathenis ad ſe peccatores pater trahit, ſed amore. Iuxta illud, trahit ſua quemque voluptas. ¶ Cum gemitu. Ecce vera contritio. Nam in quacunque hora ingemuerit homo peccatum ſuũ, dimittam ei dicit Dominus. ¶ In faciem cecidi. Ecce humilitas verè pœnitentis. ¶ Veniam poſco. Hæc eſt ſalubris confeſſio. Iuxta illud. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Faſſo. Sic & alibi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiã meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. ¶ Dilexi. Nunc ingreditur vates in pſalmum. ¶ Repellere retrò. Duritiam innuit falſorum iuſtorum, qui redeuntibus dedignantur peccatoribus ad ſimilitudinem antiquorum Phariſeorum, qui dicunt recede à me, quia iuſtus ſum, noli me tangere. ¶ Digna erit auditu. Vt exaudiatur, Etenim oratio humiliantis ſe penetrat nubes. ¶ Cedite. Quaſi ad propellentes loquitur. ¶ Dũ licet. Per annos vitæ præſentis: & maxime. Dum adhùc homo peccare poteſt, ne dicatur ei. Peccata deſeruerũt te, non tu illa. ¶ Dies claros. Qui à morte obſcurantur. ¶ Mitis & alme Deus. Hæc eſt oratio uagi filij ad patrẽ Deum reuerſi. Et comprehendit in ſe reliquum pſalmi. ¶ Reſpice me. Quia reſpicere Dei, eſt miſereri, vnde & allegat ſuam miſeriam. ¶ Vicinæ mortis. Quia quocunque ingredimur, ſequitur mors corporis umbram. ¶ Inferni pericla. Mortis memoria & pœnarum inferni conſideratio compunctioni, & pœnitentiæ peccatorum multum confert. Iuxta illud. Memorare nouiſſima: & in æternum non peccabis. ¶ Diræ facies. Furiarum inferni. ¶ Ignis edax. Quo non ſolùm corpora, ſed etiam animæ excruciantur, nec

F

Dum licet, atque dies cerno luceſcere claros,
  Quos veniæ orandæ fixerat ante mihi,
Mitis & alme Deus Rex ò clariſſime regum,
  O ſuperúm, atq; hominũ didicis, amanſq; pater.
Reſpice me miſerum quanti obſedere dolores.
  Vndique vicinæ mortis & horror adeſt.
Dura quoque inferni iam me inuenere pericla,
  Stant diræ facies, imminet ignis edax.

tamen

Anxius in tribulos me me timor egit acutos,
  Et dolor inuentus me vehemens pupugit.
Nec minus ac paleas me tribula dura, trahæque
  Suppoſitas cultris comminuere ſuis.
Vnde tuum nomen iam terque quaterq; vocaui,
  Nunc etiam vt præſens ſis Deus alme voco.
O domine, è tantis animam dignare periclis
  Eruere; atque operi conſule quæſo tuo.

tamen unquã conſumuntur. Sicut & in præſenti vita fieri uidemus igne cupidinis, & facibus auaritiæ, nec non & flammis iracundiæ, ambitionis, & cæterorum vitiorum, quibus quotidie experimur modò corpora, ſed magis animas torreri. ¶ Tribulos acutos. i. In acerbiſſimam tribulationem. Similitudine ab hominibus ſochoth, qui à duce Gedeone tali pęna contriti ſunt, de qua & alias ſuprà diximus. ¶ Dolor inuentus. Ideſt ſponte aſſumptus ex compunctione peccatorum. Qui valde ſalubris eſt. ¶ Tribula, Inſtrumentum ruſticum, quo triticum ſuper area teritur. ¶ Trahæque. Crates grandis, dentibus ferreis præfixa, qua ſtipulæ, & glebæ comminuuntur in campis. A trahendo dicta. Per hæc autem inſinuat uehementiam doloris ex peccatorum cõpunctione. ¶ Terque quaterque, Ideſt ſæpiſſimè, De his dictionibus, ac numero per eas deſignato ſatis alibi dictũ eſt. ¶ Sis preſens. Modò propitius. Iuxta illud. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Periclis. Animæ & corporis, quæ innumera ſunt. Nam & omnis creatura multionem Dei armatur contra inſenſatos. ¶ Operi tuo. Naturale quippe eſt cuicumque ſuis operibus; vt conſeruentur, proſpicere. ¶ Pinm. Modò clementem ſignificat nibil.n. magis decet principem, quàm clementia. ¶ Proſpice. Reſpiciendo conſule, cui proprium eſt miſereri. ¶ Fas fuit. Benè dixit fas. Quia ut ſacrorum canonum interpretes dicunt, fas diuina reſpicit. Ius autem humana. ¶ Obiectare periclis. Vt vexatio daret intellectum. ¶ Frangier. Pro frangi. Paragoge eſt. ¶ Tantis malis. Vt q̃ ſtultus fuerat in culpa, ſapiẽs fieret in pœna. ¶ Mulctare. Pecuniæ iactura afficere. Hæc enim mulcta eſt. ¶ Damnis, Cæterorum bonorum. Vel etiam amicorum, & neceſſariorum amiſſione. ¶ Flagellis. In carne nimis obeſa, incraſſata dilatata, & recalcitrante: vt morborum ac ulnerum afflictione. ¶ Tuſa retuſa. Sæpius afflicta. Eſt autem facta alluſio ad verba Anaxarchi Philoſophi. Qui cum tyranni iuſſu cæderetur dicebat, Tunde retunde Anaxarchi ſacculum: nam Anaxarchum nihil tundis. ¶ Vexatio. Etenim (vt dicebat Eſaias propheta) omnis violenta prædatio cũ tumultu. Sunt quippe nonnulli, qui aliter neſciũt ad Dominum niſi malis atteriti fuerint, conuerti. ¶ Me mihi reſtituit. Anadiploſi figura. i. Geminatione ſermonis vſus eſt, ut attentum faceret ad rẽ mirabilem, quæ penè uidetur impoſſibilis. Et tamen veriſſima eſt. Semetipſum quidem homo peccando perdit, cum intellectum (quo homo eſt) amittit. Verùm cum Dei gratia reparatur, intellectum. Ideſt ſemetipſum recuperat. ¶ Reſtituat te mihi. Plenius. ſ. Nam niſi rediſſet ante ingratiam, nec ſibiipſi fuiſſet reſtitutus. ¶ Paruorum. Spiritu, magis, quam corpore, Ideſt humilium. Nam & Angeli eorum ſemper uident faciem patris qui in cœlis eſt. Veutum. Superbiæ. ¶ O mea anima. Apoſtrophe ad animam ſuam. ¶ Quæ genus. i. Quæ nobili ſis genere. Filia ſiquidem Dei eſt, ad imaginem & ſimilitudinem eius creata. ¶ Vnde domo. Cœleſti. ſ. non terreſtri vt corpus. ¶ Origo tua. Nam à Deo ipſo immediatè creatur, & in organizata infunditur corpora. ¶ Quandiu fueris peruerſa. Supple, aſpice quæſo, quod eſt ſupra. ¶ Conuertere. Plene. ſ. & cum firmo propoſito perſeuerandi in continuo ſeruitio Dei media eius gratia. Vnde adhoc propoſitum dicit Auguſtinus, O pęnitentes ſi tamen eſtis pœnitentes, & non irridentes, emendate vitam, mutate mores. ¶ Reparata, Per ſecundam tabulam quæ eſt pęnitentia per Chriſti paſſionem. Qui pro peccatoribus ad pęnitentiam vocandis aſſeruit ſe ueniſſe. ¶ Gratus, Nam gratiarum actio alterius eſt beneficij petitio. Ingratitudo uero iam conceſſi reuocatio. ¶ Quanta. Sed quis ea ponderet, metiatur, aut enumeret? ¶ Dic age. Vt alios quoſcumque ad pœnitendum ſuo prouocet peccatores exemplo. ¶ Rapuiſſe, Pro eripuiſſe. Gratiam ſuæ miſericordię, non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos. ¶ Manantibus, Pro effluentibus. ¶ Vltro. Non coactè propter ſolam miſeriam: cuius multos magis piget, quàm pęniteat peccatorum, quibus,

A
B
C

Te decet eſſe pium; miſeris miſerator adeſſe
  Nempe ſoles: miſero proſpice, quæſo mihi.
Fas fuit ingratum caput obiectare periclis,
  Me ſineres tantis frangier atque malis.
Iuſtus vt es iudex, profugum mulctare rebellem
  Te decuit damnis, & premere exilio.
Rectus ut esq; parens, duris auerſa flagellis
  Præciperes gnati cædere dorſa tui.
Ad ſanam mentem donec correcta redirent
  Pectora tam crebris tuſa, retuſa malis.
Aſt intellectum poſtquàm vexatio lapſum
  Erexit, proprio reſtituitque loco.
At fatuum culpa, ſapientem pœnaque fecit
  Debita; me poſtquàm reſtituitque mihi.
Me mihi reſtituit: tibi me parere vocanti
  Iuſſit; reſtituat te modò, quæſo, mihi.
Tu Deus es, noſterq; parens, miſereris eorum,
  Quos peccaſſe piget, quos redijſſe iuuat.
Paruorum cuſtos Dominus: tumor inde faceſſat,
  Spiritus elatus diffugiatq; procul.

Detumui, ventum efflaui: Dominusq; pepercit,
  Factum humilem cunctis eripuitq; malis.
O mea de cęlo veniens anima, aſpice, quæſo,
  Quæ genus? vnde domo? quæ ſit origo tua.
Quàm fueris peruerſa diu, conuertere tandem,
  Æternam in requiem, quæ reparata tibi eſt.
Spiritus exulta; gratus reminiſcere quanta
  Munifico à Domino ſunt benefacta tibi.
Dic age, dic populis toto venientibus orbe
  Ad Dominum, de te quàm benè ſit meritus.
Confiteor vobis omnes attendite gentes,
  Æterno interitu me rapuiſſe Deum.
A lachrimis ſicaſſe genas manantibus vltro
  Triſtitiam ob nimiam pectore tabifico.
Atque meos tenuiſſe pedes per lubrica lapſu,
  Neu lapis offenſus ſcandalon eſſet eis.

Viuentum ergo Deo ſacra in regione placebo
Viuus & incolumis carmina læta canam.

D quibus factum eſt, vt in miſeriam inciderent. Vnde & ſublata miſeria, repentè ad uomitū redeunt. ¶ Triſtitiam ob nimiam. Duplex eſt (vt docet Apoſtolus) triſtitiam. Vna quæ ducit ad mortē, & ea eſt, quæ ſæculi dicitur. Altera eſt, quæ ſalutem operatur æternam. Et de hac intellige quod hic dicitur. ¶ Pedes meos. Interiores affectus, qui dicuntur pedes animæ. ¶ Per lubrica. Pronitatis in malum. ¶ Lapſu. Recidiuū
27- aut alterius etiam grauioris peccati. In quod frequenter incidunt incauti pœnitentes, Iuxta parabolam illam. Cum immundus Spiritus exierit ab homine. ¶ Lapis. i. Chriſti fides derelicta. ¶ Scandalon. Ruinæ occaſio. ¶ Deo Cui honor, laus, & gloria. Amen.

QVIſquis adhùc credit &c. Quoniam cui plus dimittitur, plus diligit, idcircò vagus ille iunior filius, cui ad penitentiam redeunti multa grauia, atque enormia ſunt à patre dimiſſa peccata, accenſus amore patris hoc in pſalmo non ſolum oſtendit, qualis debeat eſſe, fidelium ōmnium fides, ſed etiam profitetur ſeſe eum Dei adiutorio retributurum Domino, quod ipſe prior nobis tribuit. Per paſſionem martyrij. Primo igitur indicat non ſufficere fideli tenere fidem clauſam in pectore, niſi & apertè ipſam ore confiteatur. Dicit igitur. ¶ Quiſquis adhùc credit. Corde tantū. ¶ Nec clara voce fatetur. Quin præ timore mortis, aut tormentorum, ſiue propter rerum iacturam negat, aut tacet. ¶ Iacturam fidei faciet. Quia (vt ait Apoſtolus) corde
Rom. 10. creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem. ¶ Nec met. n. ſp. vl. ſal. er. Quia dicit Do-
Luc. 9. minus in Euangelio, qui me erubeſcet, & ſermones meos coram hominibus. Hunc & ego erubeſcam coram patre meo, & Angelis eius. ¶ Qui prædicat altè. Hic Phariſæorum eſt aſſecla, qui (vt ait Dominus) dicebant & non faciebant. Verum niſi abundauerit iuſtitia noſtra pluſquàm ſcriba-
Matth. 5. rum, & Phariſæorum. Non Intrabimus in regnum
E cœlorum. ¶ Ventris amore. Hic etiam mercenarius eſt: dicetur ei. Amen dico tibi, recepiſti mercedem tuam. ¶ Factis malis. Hæc eſt etiam Apo-
Tit. 1. ſtoli Pauli ſententia, verbis (inquit) confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: Nec ſoli prędicatores phariſaici in hoc ſunt culpabiles, quin & omnes impij Chriſtiani hypocritæ & bonitatis ſimulatores. ¶ At nos. Verè pœnitentes ad Chriſtū
De marcellus. vj. Ka. Maij. conuerſi, vt Matthæus publicanus, Petrus Apoſtolus, ac Marcellinus. Et mille alij ſimiles. Sed & omnes veri Chriſtiani hoc faciunt data occaſione. Vt de ſanctis martyribus legimus in hyſtorijs.

ODE CXV. EX PSALMO CXV; Credidi.

QVIſquis adhùc credit, nec clara voce fatetur
Regibus & populis abſque rubore Deum.
Iacturam fidei faciet, quam pectore clauſit:
Nec merces, nec ſpes vlla ſalutis erit.
Proximus huic etiam fiet, qui prædicat altè
Oretenùs ſummo ventris amore Deum:
Recta quidem loquitur, leuibus labijsq; uidetur
Noſſe Deum: factis ſed negat ille malis.
At nos credidimus, quapropter & ore locuti
Vitæ verba ſumus fortiter abſque metu.
Vnde humiles facti, nimijsq; laboribus hauſti
Plectimur, innumeris obruimurq; malis.
Mentis in exceſſu poſiti, pauidique ſtupore
Diximus: En mendax, & leuis omnis homo eſt.

¶ Verba vitæ. Per fidei confeſſionem. ¶ Humiles facti. Ideſt Abiecti, ſecularium hominum exiſtimatione. ¶ Plectimur. Excruciamur. ¶ In exceſſu mentis. Extaſis grecæ dicitur. ¶ En mendax, & leuis omnis homo. Quia multa & ſupra vires noſtras ſæpè promittimus, quæ deinde non complemus. ¶ Magna. Pone exemplum in beato Petro Apoſtolo. Qui tertio auſus eſt refragari diuinæ ſententiæ, quia neque ſcandalizandus, neque deſerturus eſſet magiſtrum, aut negaturus. Etiam ſi oportuiſſet ſecum mori. Et tamen à muliercula & hac ancillula abſterritus ter negauit Dominum ſuum breui temporis ſpacio. ¶ Aſt vbi trux oculis facies. Eſt animaduertendum. Quia hic ſub occaſione crudelium iudicum, tortorum, carnificum, & omnis generis tormentorum, quibus uiſis poſſunt adhuc infirmi fideles abſterreri, & præcipuè hi, qui temere de ſuis viribus præſumentes auda-
F cter ſeſe omnia dira poſſe ſuſtinere iactitabant, per ecbaſin poeticam tanguntur diuerſorum martyrum varia ſupplicia, quæ pro fide Chriſti ipſo auxiliante ſuſtinuerunt. Et congrue in hoc pſalmo, qui propriè martyrum eſt, tanguntur iſta, ne quis ſuis virib. fiſus aggrediatur tam arduum opus, vnde citò decidat. Et rurſus ne quis ita ſit meticuloſus, vt cum Dei gratia palmam martyrij ſe aſſequi poſſe deſperet; cum millia millium videat illam per aſperima tormenta aſſiſtente ſibi Domino conſecutos eſſe. ¶ Diraque torua minax. Qualis, Neronis, Decij, & Maxentij, & cæterorum Eccleſiæ perſecutorum. ¶ Sæui carnifices. Quales fuere miniſtri Daciani, ac Quintiani Iudicum in aſfligendis Vincentio, & Agatha virgine. ¶ Torta flagella ſonant, Cæſi his fuere penè omnes martyres. Et præcipuè omnes ſimul Apoſtoli. ¶ Manicia. Qua manus aſtringuntur, & compes quo pedes arcentur, de his habes in alio pſalmo. Ad alligandos reges eorum in compedibus & in manicis ferreis. ¶ Nerui. Ex taurino corio vincula ſunt & flagella. ¶ Omne genus. Hoc fiebat ad incutiendum terrorem. ¶ Sanguineæ virgæ. His flagellatus eſt: D. N. I. Chr. ſub pontio Pilato, his cæſum ter à gentibus legimus Apoſtolum Paulum. Virgis cæſi ſunt. Primus & Felicianus. Et alij. ¶ Plumbataque His crudeliter cæſi ſunt Eraſmus: Cornelius: & Fœlicianus. ¶ Fuſtes. Quam plurimi fuſtibus mactati ſunt. ¶ Quis. Virgis, plumbatis & fuſtibus. ¶ Oraque tuſa. Percuſſa, plumbatis. ſ. ¶ Vngula. Dilanians, coſtas vſq; ad oſſa. ¶ Suſpenſus equu-

Magna quidem viſum promittimus ante pauorem
Vincula, tortores, temnimus atque necem.
Aſt vbi trux oculis facies, inuiſaque noſtris
Iudicis apparet diraque torua, minax.
Aſt vbi diſpoſitis ſæui cruciatibus adſunt
Carnifices; quando torta flagella ſonant.
Cum manica, & compes, cum ferrea vincula nerui
Et tormentorum panditur omne genus.

Sanguineæ virgæ, & ferri, plumbataq;, fuſtes,
Quis mactent ſcapulas, oraque tuſa gemant.
Vngula dilanians, ſuſpenſus equuleus altè,
Et pedibus ſtipites, vnguibus aculei.

leus aliæ. Hoc etiam nunc tormenti genere maleficiorum quæſtores vtuntur. Innumerabiles martyres equuleo ſuſpenſi ſunt. ¶Succenſæque faces. Sicut beatæ Agathæ. ¶ Lateri apponendaque Lampas. Dum in Equuleo leua- A

Succenſæque faces, lateri apponendaq; lampas,
Teſtaq;, carbones, ſtrataq; vitra iacent.
His ſuper vrgentur nudis incedere plantis
Atq; volutantur corpora nuda ſuper.

tus Alexander Papa torqueretur, vngulis laniaretur & lampadibus appoſitis lateri exureretur, miratus eſt comes Aurelianus, & quod nullas daret voces, quare taces, ait? Reſpondit Alexander: Quia tempore orationis Chriſtianus homo cum Deo loquitur. ¶ Teſtaque carbones. Iuſſit Quintianus nudo corpore Agatham teſtis acutis, & carbonibu ſubſtratis volutari. ¶ Gnoſia ſpicula, Cretes ſagittæ. Species pro genere. Multi martyres ſagittis interfici iuſſi ſunt. ¶ Leues calamos. Poliras ſagittas ex calamis arundineis factas, vt Bononiæ fieri audiui. ¶ Et cum forcipibus. Ferreis, ſcilicet. ¶ Torquenda mamilla. Vt vxor Maxentij ab ipſo impio viro torqueri in mamillis iuſſa eſt ut in paſſione Catherinæ virgi. & marty. ¶Et ferratæ crates. Dorotheus, & Gorgonius craticula prunis ſuperſtrata imponi iuſſi ſunt, & non ad ſubitum: ſed ſenſim paulatimq; ſuccendi, ut quòd reliquum fuerat in uerberibus hoc modo abſumeretur, deniq; & laqueo necati ſunt, Laurentius quoq; in craticula ſuperpoſitus combuſtus eſt. ¶ Atq; cataſta riget. Hæc erat quædam machina lignea, qua ſerui uincti tenebantur, & magna compes dicebatur atq; longa, ſuper hac extenſi ſunt Vitus, Modeſtus, & Creſcentia. ¶Ollaq; Sartago. vij. fratres Machabei ſartagine, & ollis æneis frixi ſunt inſpectante

Gnoſia quæ iactent adſunt, & ſpicula; læues
Et calamos arcus quæ iaculentur; habent.
Et cum forcipibus, quibus eſt torquenda mamilla,
Ferratæ crates, atq; cataſta riget.
Frangitur hac dorſum: prunis ardentibus illis,
Suppoſitis torrent corpora viua nefas.
Ollaq; Sartago, frixoria dira parantur,
Dolia, cum furcis, fuſcinuliſq; ſuis.
Pix, oleum, reſina, & ceræ miſcentur in iſtis;
Liquitur & plumbum, ſulphur, adepſq; capri.
Hic liquor admixtus vel aperto infunditur ori,
Aut immerſi hominis frigitur uſta caro.
Additur his varius rugitus ab Amphiteatro.
Quos rabidæ emittunt ſicca per ora feræ.
Terribiles viſu formæ, ſerpenſq; Dracoq;,
Et quæ potenter dira venena parant.
Fornaceſq; adſunt candentes, oraq; panda,
Furnorum, & clibani, fumificæ, & ſtipulæ.
Stagnaq; parte alia glacie conſtricta, geluq;,
Nocte vt rumpantur corpora merſa dio.

matre, quorum paſſionem magnanimaq; reſponſa uide in lib. Machabeorum, & apud Ioſephum hyſtoricum. ¶ Dolia. Vaſa nunc ſunt uinaria, olim hominum tormentis adaptata: nam & Ioannes Apoſtolus atq; Euang. in dolium feruentis olei coniectus fuit, & non aduſtus exiuit. ¶Furcis. Bidentibus, atq; tridentibus, ſunt inſtrumenta foci, his corpus beati Laurentij coarctabatur ſuper lecto ferreo. ¶Cum fuſcinulis. Sunt mino- 1. Reg. res furculæ tridentes, quibus etiam in miniſterio B ſacrificiorum utebantur antiqui Sacerdotes. ¶Frigitur. Hoc ad uota tyrannorum eſt referendum: nec enim frigebantur ſemper ut ipſi uoluiſſent: ſed plerumq; illeſi inde exibant. ¶Vſta. Pro vrenda, participiom pro participio. ¶Varius rugitus. Leonum, Vrſorum. Pardorum Tigridum, & ſimilium ferarum, quæ in amphiteatro Romano Sanctis Martyribus dimittebãtur, ut in conſpectu populi ab ijs lacerarentur, & uorarentur ad aliorum fidelium terrorẽ. Sicut legimus duos Leones primo, deinde Vrſos ferociſſimos Primo, & Feliciano laxatos eſſe, qui tamẽ diuina uirtute facti manſueti ſæuitiem perdiderunt, nec in ullo Martyres leſerunt, quo miraculo mille quingenti Pagani ad Chriſtum conuerſi ſunt. ¶Fornaceſq; adſunt. Non ſolum tres pueri Sydrac, Miſac, & Abdenago in camino ignis ardentis fuere coniecti, unde & illeſi egreſſi ſunt, uerùm etiam vij. mulieres, quæ in agone Blaſij guttas, ſanguinis plagis effluentes collegerant deprehenſæ, quòd eſſent Chriſtianæ, in caminum ignis coniectæ ſunt, vbi & plumbo deliquato ſuperinfuſæ, illeſæ permanſerunt, nouiſſimè gladio percuſſæ, palmã martyrij ſunt adeptæ, Chriſtina quoq; virgo in ardenti fornace v. diebus illeſa permanſit, flammis quoq; balneatibus incluſa Cecilia die integro & tota nocte quaſi in loco frigido illibata perſtitit ſanitate, ita ut neq; vna pars membrorum ſudoris ſigna relaxaret, quare ab Almachio iudice miſſus eſt Carnifex, qui illam in ipſis balneis decollaret. ¶Furnorum. Aurelianus iudex iuſſit Alexandrum Papam, atq; Euentium in medium incenſi furni præcipitari. Theodolus quoq, eorum ſocius ſponte in flammas proſiluit decantans cum ipſis ac pariter gratias agens. Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Quod cum nunciatum fuiſſet impio iudici fecit beatiſſimum Alexandrum punctis crebertimis per tota pungi membra donec deficeret, ignibus et multi C traditi ſunt quos permiſit Dominus eo modo ad martyrij palmam peruenire. Sicut illi oratores per Virg. Catherinam ad fidem Chriſti conuerſi, ſic & Theodorus martyr. ¶Fumificæ, & ſtipulæ. Cum Agapitum xv. annorum adoleſcentem præſes fame 4. dierum afflixiſſet, nec conſtantem illius animum ad ſacrificia idolorũ conuer- v.id. Nouemb. tere potuiſſet, prunas ardentes ſuper caput eius imponi iuſſit. Et cum gratias Deo ageret. ¶ Flagellis eſt cæſus. Et nudus ſuſpenſus capite deorſum verſo, atq; atro ſubter fumo facto, dicebat præſidi ſapientia tua in fumo laborat, &c. ¶Stagnaq; conſtr. gl. gel. Apud Sebaſten Armeniæ minoris ſub præſide Agricolao xl. martyres in ſtagnum nudi miſſi ſunt, vt gelu conſtricta eorum corpora nocte diſrumperentur. ¶ Rotæ horribiles. Tres Virgines legimus rotis expolitas fuiſſe, nec illis nocuiſſe. Euphemia virgo, Chriſtina, & Catherina virgo. ¶ Horrida

Stantq; rotæ horribiles cultris alterinſecus intus
Præfixæ rapidis quis laceretur homo.
Horrida crux, vnci, vectes, gladij, atq; ſecures,
Inſtrumenta necis, diraq; ſupplicia.

Crux. Inſigne facta eſt D.N.I.Chr. nam modo & regibus venerabilis eſt ſoliſq; demoniis horribilis. Beato Andreæ, & dulcis viſa eſt. ¶Vnci ferrei. Scilicet quales uidemus in macello. ¶Gladij atq; ſecures. Innumerabiles his occiſi ſunt, nam is erat tormentorum finis. ¶Tanta arma. Tam grauia tormentorum, atq; necis inſtrumenta re-

ditq;

D ditq; hoc in loco vates ad pſalmum, cætera ſignidem per tranſcurſum poeticum introducta ſunt ad excludendam propriæ temeritatis audaciam. ¶Audaculus. Per irriſionem vox hæc noua diminutiua ſicuti formata eſt, enunciabitur. ¶Omnis homo mendax. De ſe temerè præſumens, ac proprijs nitens viribus, poſt habita Dei gratia: alioquin Sancti martyres robuſtiſſimi non fuiſſent veri teſtes fidei D. N. I. Chr. ſed ij non in ſeipſis, ſed in Domino fiduciam habentes, & loquebantur, atq; tormenta intolerabilia ſuſtinebant, Dominus enim in illis loquebatur, pugnabat, atq; vincebat. ¶ Inanis. Si non habeat in ſe ſpiritum Dei habitatorem. ¶Fragili tellure. Hoc in nobis ipſis quotidie experimitur, aſſiduè ſiquidem ſunt pugnæ, & rara victoria. Nam ſi ſepties in die cadit

Tanta quis aſpectu primo non horreat arma?
Cum videt exitio cuncta parata ſuo.
Dicat, oportebit, fuerat qui audaculus olim,
Omnis homo mendax, omnis inanis homo.
Labilis omnis homo, fragili tellure creatus,
Deq; fatiſcenti puluere factus homo.
At ſi cœleſti fuerit benè coctus amore,
Vas ſolidum fiet, veridicum, & ſtabile.
Tunc humilis factus, ſecurè dicere Regi
Et Domino poterit; quid tibi retribuam?
Quid tibi pro tantis, quæ tu mihi retribuiſti,
Omnibus atq; bonis quid tibi retribuam?

iuſtus, quid facient miſeri peccatores, quales nos ſumus? ¶Vas ſolidum. Vnde non effluant aquæ diuinæ gratiæ. ¶ Veridicum. Propter ueritatem Dei in ſe habitarem. ¶ Et ſtabile. In propoſita ſeruitute Dei perſeuerando. ¶ Quid tibi retribuam. Q. d. ex me non habeo, niſi tu ipſe mihi dederis. ¶ Cum me finxiſſes hominem. Non belluam, non aliam inferiorem creaturam, hic incipit enumerare præcipua Dei beneficia nobis hominibus collata. ¶Ratione potentem. Qua maximè diſtamus à cæteris animantibus, & Angelis conuenimus. ¶Viam. Mandatorum Dei, uel ipſum D.N.I.Chr. qui eſt uia, ueritas, & vita. ¶Salus. Aeterna maximè. ¶Cumulum. Aceruum grandem innumerabilium beneficiorum. ¶Mille bonorum. Animæ, quæ vocantur interiora bona vt uirtutes, &

E varia Spiritusſancti dona, quæ diuidit unicuiq; ſicut vult & nouit expedire tā ſibi quàm Eccleſię. ¶ Retribui. Q. d. ingratus ego fui omnibus tuis beneficijs. ¶Tot mala. Fortaſſe etiam plura: nam quo magis delitijs per rerum opulentiam abundamus, eo magis & peccatis. ¶Vt bonus es, Natura, & bonitate ſua potius nos vellet uincere, atque ad amorem ſuum beneficijs ſpontaneos allicere, quàm metu flagellorū inuitos attrahere. ¶Quod tibi retribuam. Hæc replicatio indicat mentem humilem, & gratam diu cogitando exquiſiſſe, qd potiſſimum Domino benefactori retribueret, & tandem ipſo inſpirante reperiſſe, quod ſubiūgit. ¶Accipiam calicem. Non vini, ſed uoluntariæ paſſionis, de quo dixerat ipſe filijs Zebedæi appetentibus ad dexteram eius, & ad ſiniſtram ſedere, po

Cum me finxiſſes hominem ratione potentem,
Monſtraſſesq; viam, qua mihi danda ſalus.
Cumq; adieciſſes cumulum mihi mille bonorum,
Quid tibi pro meritis? quid tibi retribui?
Nam benefactorum quondam ingratiſſimus horū,
Tot mala retribui, quot bona tu dederas.
Tu tamen ut bonus es, rurſus bona retribuiſti,
Cum mala tanta forent retribuenda mihi.
Sed modò cum cupiam memor, & gratiſſimus eſſe,
Quid tibi pro meritis, quid tibi retribuam?
Accipiam calicem, quem tu prior ante bibiſti,
Ne poſſet nobis horror obeſſe necis.
Quemq; propinaſti conuiuis omnibus his, qui
Digni habiti menſæ diſcumbere tuæ.
Vnde ſolus cunctis calicem guſtare parabo,
Et nomen Domini ſæpè uocabo mei.

teſtis (inquit) bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? quem bene, & ipſi intelligentes, ſed male uires ſuas metientes (poſſumus) reſponderunt. ¶Ante bibiſti. In Cruce. ¶Necis. Maximè, tam turpis, & horribilis. ¶Menſæ tuæ. Hoc eſt altari communicantes corpori, & ſanguini tuo. ¶Et nomen Domini mei. Ieſu Chriſti, quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri. ¶ Suggerat. Sine me (inquit) nihil poteſtis facere, proculdubio tam atrocia tormenta nequiuens tolerare ſancti martyres, niſi à ſpiritu Domini Ieſu fuiſſent corroborati. ¶Iners. Vt ille, qui è ſtagno gelido proſiliens fugit ad balneum, vbi mox amiſa martyrij corona perdidit, & vitam. ¶Sic. Inuocato eius nomine ſalutari. ¶ Luce palam. Coram omnibus abſq; pauore. ¶Sodales. Qui in eadem menſa cōmunicaſtis mecum corpori, & ſanguini Domini,

F hortatur enim alios vt ſuo exemplo animosè ſuſtineant, quæ promiſſerunt. ¶Nec vict. grat. vl. Deeſt quàm inclyta mors ſanctorū, quę eſt precioſa Deo, mors verò impiorum peſſima. ¶ Optime Rex regum. Pulcherrima oratio in perſona martyrum. ¶Ancillam tuam. Hæc eſt ſancta mater Eccleſia, cuius Typum gerens beata virgo Maria dicebat, ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum, & rurſus, quia reſpexit, humilitatē ancillæ ſuæ. ¶Sponſæ. Vt in illa parabola magni
Matt.21. Regis, qui fecit nuptias filio ſuo, & in illa, decem
Matt.25. Virginum quæ exierunt obuiam ſponſo, & ſponſæ. ¶Nec minus illa ſeruit. Iuxta illud, quanto maior, es: humilia temetipſum: & maiorem inuenies gratiam. ¶De te. Spiritualiter per fidem in Sacramento Baptiſmi. ¶Edocuit. Sæpius re-

Suggerat inualido magnas vt pectore vires,
Fortia ne tenuam pocula factus iners.
Sic mea magnanimus Domino pia reddere vota
Luce palàm potero: ſic ferar abſq; metu.
Immolor ecce bibens. ne formidate ſodales,
Coram omni populo reddere vota Deo.
Namq; ſui ipſius nec victima gratior vlla,
Inclyta ſanctorum mors precioſa Deo.
Optimè Rex regum, magni dominator & orbis
O Domine alme Deus noſter, & alme parens.
Sumpſimus ecce manu calicem, ſimul ore bibemus
Noſtraq; mors etiam ſit precioſa tibi.
Quippe tui ſerui ſumus, & genitrice creati,
Quæ ſeſe ancillam non negat eſſe tuam.
Dilectamq; licet dignaris nomine ſponſæ,
Vt Domino ſeruit nec minus illa tibi.

petendo

Nos quoq; quos peperit de te genitore creatos
Edocuit ſeruos dicere, & eſſe tuos.
Infera tu ſiquidem perfracto cardine clauſtra
Rupiſti victor & vinctaq; noſtra potens.
Vincula rupiſti, ſoluiſti debita noſtra
Eruta ſunt duro libera colla iugo.

petendo hunc verſiculum in diuinis laudibus, ô Domine quia ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ, & illud Euangelicum, cum hæc omnia feceri tis, dicite quia ſerui inutiles ſumus. ¶ Infera clau ſtra. Vide ad hoc propoſitum ſermonem Auguſtini Paſchalem, & homeliam diui Greg. ſuper Euang. eiuſdem diei. ¶ Vincula noſtra. Loquitur in perſona ſanctorum patrum in ſinu Abrahæ exiſtentium. ¶ Vincula rupiſti. Repititio hæc duplicia indicat vincula à Domino noſtro Ieſu Chriſto fuiſſe ſoluta culpæ, & penæ, peccatorum atq; geennæ. Soluiſti. Paſſione tua. ¶ Seruitio Diaboli. Qua tyrannide nulla grauior eſt. ¶ Cor. Per compunctionem, & aſſiduã contritionem, nihil enim tam proficit ad ueniam peccatorum promerendam, quàm aſſiduo peccatorum mærore dolere, vnde & ſapiens dicit de propiciato peccato noli eſſe ſine metu. ¶ Animam. Per amaritudinem præteritarum voluptatum. ¶ Et corpus. Ieiuniorum, nigiliarum; cæterarumq; maceratione, diſciplinarũ. A

Seruitio immunes tibi ſacrificabimus ergo
Cor animam, & corpus, grata holocauſta tibi
Hoſtia laudis erit, teneriſq; acceptior agnis.
Cum lachrimis gemitus thuris, & inſtar erunt.
Adijciemus eis prompta, & ſuſpiria ab imo,
Pectore: & hoc noſtrum ſit thymiama tibi.
Dumq; ſacra offerrimus, te voce vocabimus alta,
Semper erit noſtro nomen in ore tuum.
Hæc ſunt ò ſocij Domino quæ vouimus olim:
Vota hæc ſunt domino perſoluenda Deo.
Hæc modò reddamus pulſa formidine turpi
Plæbis in aſpectu, lumina & ante patrum.
Inq; Hieroſolymæ medio ſiſtamus ad aram
Atria quam claudunt vndiq; magna domus.
Hæc domus, alma patens, Eccleſia magna vocatur,
Vrbs ſuperum Regis ſacra Hieroſolyma.
Atria ſunt cætus quos cernis vbiq, fideles:
Eſt altare Dei filius ipſe Dei.

¶ Grata holocauſta. Iuxta illud ſacrificium Deo, Spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. ¶ Hoſtia laudis. Sic, & alibi idem pſaltes canit in perſona Domini, Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. ¶ Cum lachrymis. Felix lachryma, quæ cum adierit Deum, numquàm redit exauditionis vacua. ¶ Gemitus. Nam ſcri- Eze. 18.
ptum eſt, in quacumq; hora ingemuerit peccatũ & 23.
ſuum, dimittam ei, hinc in figura ſacrificabantur olim turtur, & columba, quia pro cantu gemitus edebant. ¶ Thuris & inſtar. Etenim orationes ſanctorum incenſi ſuffumigationi comparantur. B
Dirigatur (inquit) oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. ¶ Thymiama. Sacrum fuit olim pigmentum variorum odorum, quo in ſacris tantum utebantur antiqui Sacerdotes. ¶ Alta voce. Non tantum clamoroſa, quantum ex alto pectoris erumpens, & deuota. ¶ Perſoluenda. Dierẽſis, ideſt ſolutio ſyllabæ in duas. ¶ Plebis in aſpectu, &c. Ideſt propalam coram omni populo, quod fecit ſanctus Ignatius martyr, & alij quàm plurimi tempore perſecutionis, & nunc fit quotidie data pace Eccleſiæ Dei. ¶ Hyeroſolymæ. Reſtauratæ, ab Helio Adriano, quò ad literã tempore Helenæ Conſtantini matris & deinceps ad multa tempora, myſticè verò, ideſt in medio Eccleſiæ militantis primum, demum & triumphantis. ¶ Ad aram. Quæ Chriſtus eſt. ¶ Atria magna. Hæ ſunt partes diuerſæ militantis Eccleſiæ, hinc & ſubiungitur, ipſa myſtica interpretatio qua contenti expoſitioni huius pſalmi fine facientes laudamus hinc Dominum Deum, qui benedictus eſt in ſæcula ſæculorum. Amen.

BARBITON, & citharam, &c. Apertum vaticinium habetur in hoc pſalmo de uocatione gentium ad fidem Chriſti, eoq; teſtimonio vtitur Apoſtolus ad Romanos, inuitantur etiam Iudæi, vt depoſita ueteri ſimultate, tandem & ipſi uel poſt conuerſionem gentium nouiſſimi ad Dominum conuertantur, qui debuerant eſſe primi, atq; ſimul omnes excitantur ad laudandam Dei miſericordiã, qua ſola gentes ad fidem adduxerit, & diuinam veritatem commendandam qua Iudæis promiſſa compleuit, inuitat ergo pſaltes conuerſas gentes, vt aſſumptis varijs muſices inſtrumentis laudent Dominum ſuper miſericordia, qua ſaluas fecit illas dicens. ¶ Barbiton. Inſtrumentum eſt muſicum, quo lyrici uates uſi ſunt Horatius, & Sapho. ¶ Siſtris. His vſi ſunt Aegyptij, vt Vergilius patrio vocat agmina, Siſtro loquens de Cleopatra Aegyptiorum Regina. ¶ Dulce melos. Dulcem, & ſuauem cantinelam, quam melodiam quidam vocant, & canorum concentum; hucuſq, de gentibus: nunc ad Iudæos ſermo conuertitur. ¶ Biſſenæq; tribus. Quæ à xij. filijs Iacob originem duxerunt, horum nomina licet ex Geneſi petere, & ab illa epiſtola, quæ in feſto om- C. 49.
nium ſanctorum legitur ex Apocalypſi Ioannis C. 7.
Apoſtoli. ¶ Populos veſtros. Adeò quidem excreuerant, vt vnaquæq; tribus plures vrbes poſſideret, & ſic multos faceret populos. ¶ Primi. C
Quia notus in Iudæa Deus, & quia ad eos præcipuè ſe ſe miſſum eſſe teſtatus eſt Dominus Ieſus. Apoſtolus etiam dixit Iudæis, vobis oportebat primùm prædicari regnum Dei: Sed quia vos indignos iudicaſtis eo, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim nobis præcepit Dominus. ¶ Debuerant. Vt Zacharias, & Simeon ille annoſus, iuſtus, ac timoratus, qui ſtatim illo viſo, & amplexo adhuc Luc. 2.
infantulo, canticum cecinit lætitiæ. ¶ Extremo Rom. 11
tempore. De quo Eſaias, & Apoſtolus, cum conuerſæ fuerint omnes gentes, ſiue cum plenitudo gentium intrauerit, tunc reliquiæ Iſrael ſaluæ fient.

ODE EX PSALMO. CXVI.

Laudate Dominum omnes gentes.

BArbiton, & citharam, ſimul & pſalteria gentes
Tollite; cum ſiſtris timpana veſtra manu.
Omnia muſarum reſonantia ſumite vaſa;
Et Domino laudes pſallite melliſluas.
Vnanimes etiam modulatis vocibus omnes
Sacra Deo, laudis pangite dulce melos.
Biſſenæq; tribus populos accingite ueſtros
Ordine, vel ſaltem retrogrado vt veniant:

D ſient. ¶ Miti Deo. Quid eſt dixit. Diſcite à me: quia mitis ſum, & humilis corde: qui ſpretus, & quo ad humanitatem crucifixus, ipſos ſuos deriſores, & crucifixores uocat: & uenientes benigniſſimè ſuſcipit. ¶ More patrum. Dauidis, & antiquorum Sacerdotum: qui in templo diuinas laudes alternis vocibus decantabant. ¶ Pietatis viſcera. In quibus ſedes eſt miſericordiæ. ¶ Hanc gentem. In unam Eccleſiam collectam ex uarijs gentibus orbis totius. ¶ Veſtra de matre. Spiritnali, ſcilicet quæ tunc Synagoga vocabatur. Hec
Rom. 11. eſt ea oliua, de qua dicit Apoſtolus, ramos eſſe propter incredulitatē exciſos, & loco eorum Oleaſtri ramos fuiſſe inſertos: nam ſuper Iudæis ad fidem Chriſti conuerſis fundata eſt Eccleſia Chriſtianorum. ¶ Creatos. Ad Apoſtolorum prædicationem ante cōuerſos, renatosq; deinde ex aqua & Spirituſancto. ¶ Pneumatis. Sacri flaminis, græca, dictio eſt, eſt autem ſciendum, quod Spiritusſanctus latinè generis eſt maſculini, hebraicè fœminini, & grecè neutri, vt diſcamus in eo nullum eſſe ſexum: ſed ita variari ut dictionum ratio expoſcit. ¶ Quo patres veſtros. Vna ſiquidem eſt antiquorum & noſtra fides uariatis tantummodò temporibus, quæ enim ipſi de Chriſto uenturo credebant animarum redemptore, hoc etiam nos credimus: ſed iamdudum veniſſe, redemptionemq; feciſſe.

Tollere qui primi lætas ad ſydera voces,
Tollere debuerant organa cuncta manu.
At ſaltem extremo pudeat nec tempore uelle
Pſallere tam miti carmina læta Deo.
More patrum modulis certatim dulcibus ergo
Dicite uos etiam carmina digna Deo.
Amplificauit enim pietatis viſcera ſuprà
Hanc gentem, dudum quæ fuit abſq; Deo.
Æddidit hos ſiquidem veſtra de matre creatos
Pneumatis eiuſdem numine flante Deus.

¶ Egre pſal. Daui. Hoc de noſtro extra morem addidimus: nam & ſi uerum ſit, non debuit tamen hic nominari cum ſub eius perſona tota pſalterij decurrat modulatio. ¶ Pia ſtirps Ieſſe. Dominus ipſe noſter Ieſus Chriſtus quo ad humanitatem pro nobis aſſumptam, eſt autem alluſiò ad illud vaticiniū Eſaiæ.
E Egredietur uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcender, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, &c. ¶ Illuſtris imago. Quo ad diuinitatem,
Heb. 1. in qua eſt imago Dei patris & ſplendor gloriæ eius teſte Apoſtolo. ¶ Candida. Vera ſicut & nigra falſa dicuntur, iuxta illud nigrum in candida uertunt. ¶ Nebulis fugatis. Inuidiæ, odij, & excęcantis malitiæ: ¶ Rem teneat. Per intellectū, ita factum eſſe ut prædictum fuerat. ¶ Atq; pium Regem. Miſericordem Deum patrem. ¶ Dux ſalutifer. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſaluator atq; redemptor mundi. ¶ Gratulabunda. De ſalute gentilium populorum. ¶ Munificum regem. In ſe liberalem præ cunctis nationibus, quibus ante ſpretis Iſraelem in populum ſibi pecculiarem elegit, & cunctis fecit excelſiorem getibus. ut etiam Moyſes dixiſſe legitur, & alibi: non fecit taliter omni nationi. ¶ Mitemq; parentem. Dixerat enim
Exo. 4. primogenitus meus eſt Iſrael, & Moyſes in expro-
Deut. 23. brationibus ait. Nonne ipſe eſt Dominus, & Deus ſuus, & pater tuus, qui fecit te, & poſſedit te. ¶ Quis liuor. Quæ inuidia eſt. ¶ Surſum ſuper aſtra. Non ad regnum terrenum, quod merito perdidiſtis, & caducum atq; tranſitorium erat: ſed ad regnum cœleſte. ¶ Vmbra fugax. Veterum figurarum. ¶ Lampas. Euangelicæ veritatis.

A
Quo patres veſtros olim genuiſſe fideles,
Et meminiſſe licet, & memorare iuuat.
Egregius pſaltes Dauides, vtq; prophetæ
Ediderant alij ſic fore voce pia.
Pſalmos conſulite; & vatum reſponſa priorum
Diſcite, nam fiunt, quæ cecinere patres.
Vt pia ſtirps Ieſſe, Dominiq; illuſtris imago
Vera Dei ſoboles ſæcula cuncta manet.
Nec minus æternum dantur manſura per æuum
Reſponſa illius candida plena fide.
Candida mens igitur nebulis procul inde fugatis
Rem teneat: gentes æmula ſuſcipiat.
Atq; pium regem dux unde ſalutifer orbis
Is nobis datus eſt gratulabunda canat.
Et ſi munificum regem, mitemq; parentem
Libera ſenſerunt pectora priſca patrum.
Quis liuor cunctis etiam ſi gentibus & ſe
Porrigat? & ſimili det pietate manum?
Corda igitur ſurſum Iſacidæ ſuper aſtra leuate,
Vmbra fugax abeat, fulgida lampas adeſt.
At vos ò gentes Dominum laudate redemptæ,
Magnificate Deum vos & Abrantiadæ.
Eius enim (vt cecinit) pietas coniunxit in vnum
Nos populum: verus permanet ergo Deus.

¶ At vos. Concluſio, & breuis complexio pſalmi. Abrantiadæ. Iudæi qui ex Abraæ ſtirpe deſcendiſtis, patronymica dictio eſt. Formata ab Abras Abrantis, ad ſimilitudinem.
F Atlas Atlantis. ¶ Cecinit. Prædixit. ¶ Nos gentes atq; Iudæos. ¶ In vnum populum. Chriſtianum. ¶ Verus Deus. Complens ea, quæ promiſit populo Iſraelitico, & quæ prædixit de gentibus ad ſalutem conuocandis: Sit ergo nomen eius benedictum, & laudatum in ſæcula. ¶ Eſt autem præterea aduertendum. Noſtrum nomen, ut auctorem huius operis inſertum mirabiliter in primis literis, ſyllabis atq; dictionibus uerſu, & dimidio legi poſſe abſq; ulla uel minima offenſione ſenſu huius pſalmi, & hoc iccirco factum eſſe Deo fauente, Ne quis falſo titulum poſſit immutare, eſt autem hic titulus inſertus. Bartolomeus Botta pſalmodiam hanc edidit pneumatis eiuſdem numine quo, & egregius pſaltes Dauides vtque prophetæ ediderant alij pſalmos: Diſcite vt venere carcaſis, & ſiliquis porcorum. Amen.

Regia ſtirps gens ſancta &c. In præterito pſalmo facta eſt initiatio Iudæorum ſimul & gentium in vnum populum Chriſtianum copulatorum ad communem Dei laudem ſuper tam grandi miſericordia eius. In præſenti verò ponitur formula verborum, quibus in diuinis laudibus ſuper hac meditatione utendum. eſt autem ſciendum, quia tanta eſt virtus huius pſalmi, & tam Deo grata eius modulatio, vt legamus in lib. Paralip. cū
2. P. c. 5. filij Iſrael Laudantes Dominum decantaſſent hunc pſalmum, ſtatim gloriā Domini repleſſe ipſum Dei templū, Per hoc innuens, quia formula ſuæ laudis hic deſcripta maieſtati ſuæ gratiſſima eſt. Deſcribitur itaque, qualis erat futura Chriſtiana generatio, quæ dignè Deo laudes cantatura erat verbis ex Epiſtola Petri aſſumptis. Vos (inquit) eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens Sancta, Populus acquiſitionis. &c. ¶ Regia ſtirps. Quia

Chriſtiani

A

ODE EX PSALMO CXVII.
Confitemini.

Regia ſtirps, gens ſancta, fidelis, Olympia, ſacra,
Et genus electum confiteare Deo.
Confiteare Deo; & Domino dic carmina laudum,
Quàm bonus eſt Dominus: fons bonitatis is eſt.
Mitis ab initio, clemenſq; ferentur in æuum,
Quàm bonus eſt Dominus, fons pietatis is eſt.

Chriſtiani ſunt membra Chriſti Regis regum & Domini dominantium. Vt quia ipſos, & ſibi commiſſos iuſtè & ſecundum rationem norunt regere. Vnde modo unguntur omnes ſacro Chryſmate exterius, & inuiſibili ſemper, quandoque & inuiſibili interius gratia Spiritusſancti. ¶ Gens ſancta. Sanguine Chriſti acquiſita. & ſanctorum martyrum cruore io fide confirmata. ¶ Fidelis. In credendo cuncta, quæ data ſunt ei in Symbolis fidei. Licet eis huioana ratio nullum præbeat experimentum, vt fides, teſte Gregorio, ſuum babeat meritum. ¶ Olympia. Cœleſti conuerſatione, iuxta illud Apoſtoli, noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. ¶ Sacra. Initiata vt offerat Deo ſacrificium cordis contriti, & laudis. Non tamen omnibus datum eſt Chriſtianis, vt offerant ſacrificium Euchariſtiæ: ne malè intelligendo hæc verba Apoſtoli efficiaris lutheranus hæreticus. Id enim ſolis competit ſacerdotibus ritè ad hoc opus ordinatis. (De ſum. Trin. & fide catho. cap. 1.) ¶ Et genus electum. Ex omni tribu, populo, & natione, quæ ſub cælo eſt. ¶ Confiteare Deo. Peccata primo. Deinde laudes eius, vt ante peccatorum confeſſione iuſtificeris. Iuxta illud, dic tu iniquitates tuas, vt iuſtificeris. & ſic ad diuinas laudes reddaris idoneus. Quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. ¶ Bonus. Natura ſolus. ¶ Fons bonitatis. Quam ſuis participat creaturis, iccircò factis. ¶ Quam pius. Peccata pœnitentibus, & correctis ignoſcendo. ¶ Pietatis. In nos etiam emanantis per gratiarum collationem. ¶ Iſraelitæ. Vniuerſi ab Iſraele deſcendentes, vel particulariter, contemplatiui, qui Deum oon ſola fide, ſed & oculis mentis per contemplationem vident. Qui poſſunt cum Apoſtolo dicere. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. (Phyl. 3.) ¶ Proles Aronis. Ideſt ſacerdotes, qui modo Aroni, immò Chriſto in ſacerdotio ſucceſſerunt. ¶ Quàm pius æterna. Verſus intercalaris, pro eo quod eſt in pſalmo ſępius repetitus ille verſiculus. Quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius. ¶ Cum tribulis primerer. Pro tribulationibus. Quæ admodum tribulorum atque ſpinarum animos expungunt. Et eſt deriuatiua uox pro ſimplici. ¶ Præſſura. Numerantur hic multæ cauſæ, quare cognouerit Deum bonum pium atque miſericordem, cum uidelicet, ab illo fuerit erutus à multis tribulationibus, quibus acriter angebatur non ſolum perſona vatis, ſed & vniuerſus ille antiquus populus in figura preſſurarum Eccleſiæ Chriſti: quas à perſecutoribus, ab hæreticis, & à falſis fratribus olim, & nunc, & in futurū ſuſtinebit. ¶ Ter. Num. finitus pro infinito. Vel iccircò ter dixit. Pro tribus prædictis tribulationibus ab apertis, ſimulatis, & occultis inimicis. ¶ Auxiliumque dedit. Sua potenti, atque inuiſibili uirtute conuertendo hoſtiles animos ad pacē Eccleſiæ condendam. ¶ Ex arcto. Ideſt Ex anguſtis locis, in quibus abſcondebantur fideles perſecutionis tempore. ¶ Spacioſaque duxit ad arua. Hoc maximè factum eſt Conſtantini magni temporibus, quando pace data Eccleſię Imperatorem Romanum ad fidem Chriſti conuerſum cum ſuis principib. cæperunt ubique per orbem terrarum Eccleſiæ ædificari. ¶ Campus ubi ridet. Orbis enim latitudo lætabatur ex gentium conuerſione. ¶ Roſcida prata. Hæc ſunt pacua diuinarum ſcipturarum rore cœleſti pinguia. ¶ Durus homo. Hic Diabolus eſt. Vel ſacerdotum gentilium obſtinatus in malum cætus. ¶ Tenebrarum caſtra potentum. Hi ſunt rectores mundi huius in maligno poſiti. De quibus ait Apoſtolus. Non eſt oobis colluctatio aduerſus carnem. Et ſanguinem, ſed aduerſus poteſtates, & rectores mundi huius tenebrarum harum. (Eph. 6.) ¶ Ferox princeps. Nero, aut quiuis Imperator perſecutor Eccleſiæ, uel etiam ipſe. Lucifer Dœmonum & malorum hominum princeps. ¶ Lętis ſuperis. Ideſt his quæ mihi apud ſuperos læta promittuntur, ſi fuero conſtans in fide, & perſeuerans io bonis operibus. Iuxta illud ſæcularis poetæ. Illic res lætæ &c. (Verg. an. 2.) ¶ Male ſanus homo. Qualis ſæpe fuit Rex Aegypti populo Iſraelitico temporibus Hieremiæ prophetæ. ¶ Fidere cui iubear. Sic Hieremias dixit, maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum. (Hier. 17.) Et iterum baculus arundineus Rex Aegypti, cui ſiquis fuerit innixus, frangetur calamus, & perforabitur manus innitentis. (Eze. 29.) ¶ Terreno homini. Et proptereà fragili atq; mortali. ¶ Mente leui. Hoc eſt, inſtabili atque inconſtanti, pollicitis quidem multi ſunt diuites, ſed attendere parci. Ex principibus. Angelicis, quia hominibus ſupra dictum eſt. ¶ Perſuadeat ullus. Sed neque ſuperum quiſquam hoc perſuaderet. Inferorum ſic. Nam & Domino noſtro Ieſu Chriſto,

B

Quàm bonus eſt Dominus, nunc dicant Iſraelitæ
Quàm pius æterna nos pietate colit.
Quàm bonus eſt Dominus proles nūc dicat Aronis
Quàm pius, æterna nos pietate colit.
Quàm bonus eſt, dicant, Dominū quicūq; uerētur,
Quàm pius, æterna, nos pietate colit.
Cum tribulis premerer, duro & præſſura dolore
Cum fieret; multis angerer atque malis.
Arctarerque nimis: Dominum ter uoce vocaui;
Audijt: accurrens auxiliumq; dedit.
Eruit ex arcto? ſpacioſaq; duxit ad arua:
Campus vbi ridet, roſcida prata virent.
Cum Deus adiutor mihi ſit, protector & acer,
Non metuam, faciat quid mihi durus homo.
Nec formidabo tenebratum caſtra potentum,
Quidue ferox princeps poſſit obeſſe mihi.
Adiutore Deo quæuis hoſtilia lætis
Intentus ſuperis agmina deſpiciam.
Nec malè ſanus homo mihi ſe proponat amicum,
Aut protectorem, fidere cui iubear.

C

Nonne Deo melius, ſatiusque eſt fidere forti?
Quàm terreno homini corpote, mente leui?
Non ex principibus mihi iam perſuadeat vllus,
In ſeſe vt ſperem poſthabito Domino.
In Domino longe eſt melius ſperare; iubendi
Cui ius eſt: uotis annuere atque meis.

D ſto, auſus eſt Luciſer dicere, hæc omnia tibi da-
bo, quia mea ſunt, & cui volo do illa, ſi cadens
adoraueris me.¶ Poſt habito Domino.i.Contem-
pto Deo. Hoc iccircò dictum eſt. Quia bene licet
inuocare ſuffragia ſanctorum, tanquàm interceſ-
ſorum. Iuxta illud. Eiuſdem vatis. Pro hac orabit
ad te omnis ſanctus in tempore opportuno. Et in
Iob. 5. Iob. Voca ſi eſt, qui reſpondeat: & ad aliquem
Io. 16. ſanctorum conuertere: & in Euangelio. Veniet
hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis. In
illo die in nomine meo petetis, &c. ¶ Iubeodi Nõ
intercedendi, quod faciunt ſancti. De quare uide
librũ Hierro. contra vigilantium hæreticum, qui negabat ſanctorum interceſſionẽ, & reliquiarum venerationem,
Heb. 1. ¶ Faceſſunt. Sunt enim omnes ut ait Apoſtolus, adminiſtratorij Spiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui ca-
Tob. 12. piunt hæreditatem ſalutis.¶ Supplice voce iuuant. Vnde & Raphaelem Archangelum legimus dixiſſe Tobiæ, cũ
ſurgebas à prandio, & ſepeliebas mortuos, ego obtuli memoriam & orationem tuam Domino. ¶ Fleat. Flendo
dicat. ¶ Vrbsq, parensque, Hæc eſt Eccleſia, quæ uocatur Hieruſalem, & eſt mater noſtra vt docet Apoſtolus.
¶ Circunuallarunt. Vniuerſalem vaticinatur perſecutionem Eccleſiæ quæ facta eſt ſæpè temporibus ſanctorum
martyrum. Sub diuerſis Imperatoribus rerum, & gentium Dominis. ¶ Eruerentque ſolo. Hoc eſt nomen Chri-
ſtianum penitus e terra delerent. ¶ Firma ſtetere. Eo quod fondata ſunt ſupra firmam petram, quæ Chriſtus eſt,
Matth. 16 Iuxta illud. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt ad-
uerſus eam. ¶ Pugnante Deo, Inuiſibiliter maiorem indies dando ſanctis martyribus uirtutem, ¶ Mihi ſe ſtra-
uere. Per voluntariam ſubiectionem. Quæ res ma-
ximè completa eſt in conuerſione magni Conſtan
tini Rom. Impe. Qui & ſuis humeris.xij. Cophinos
E telloris e fundamentis Eccleſiæ Petri, & Pauli
Apoſtolorum exportault In reuerentiam, duode-
cim Apoſtolorum. Et beato Syluestro Papæ ſtra-
toris officium exhibuit. ¶ Culpæ. Sanguinis mar-
tyrũ effuſi, & perſecutionis ipſius Eccleſiæ. ¶ Spõte
dedere. Per uoluntariam pœnitentiam. ¶ Sic ego
vindictam ſumpſi. Occidendo in eis errorem, & fi-
dem ſuſcitando. Vt docet Auguſtinus. ¶ Pupuge-
re. More publicani percutientis pectus ſuum; atq;
dicentis. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Sic
ò ſic ſocij vindictam ſummite. Corrigendo mali-
tiam, & introducendo Charitatem. ¶ Surreptus.
Latenter arreptus. ¶ Rebelles mei. Iudæi, qui Chri-
ſtum caput Eccleſiæ occiderunt, Apoſtolosq; per-
ſecuti ſunt. ¶ Liuida turba. Nam per inuidiam (vt
ſciuit Pilatus) tradiderunt eum. ¶ Tanto tumultu.
Clamantes. Crucifige, Crucifige eum. Prope ſub-
uerent. Humano more loquitur. Veluti cum Do-
minus in Cruce dixit. Vt quid dereliquiſti me?
Prope etiam tunc dicitur ſubuerſa Eccleſia. Quia
Apoſtoli fundamenta eſſe debuerant, relicto Do-
mino diſperſi ſunt. ¶ Voce vocaui. Dimitte ſeu
ignoſce illis quia neſciunt, quid faciunt. ¶ Vt ceſ-
ſere. Pauliſperà perſecutione mea. Quod factum
F fuit à reſurrectione Domini uſque ad miſſionem
Spiritus ſancti. ¶ Protinus ultus eos. Nam ſtatim per apoſtolicam prædicationem laboratum eſt ad conuerſionẽ
Act. 2. Iudæorum. Ita vt paucis in diebus multa millia conuerſa ſint. Videto actus Apoſtolorum. ¶ Sicut apes. Pulcher
3. & 4. rima comparatione oſtendit tumultuoſam Iudæorum duritiam multùm profuiſſe Eccleſiæ ad uirtutis perfectio-
nem. ¶ Sibi mellificant? Sic & Virgilius dixit. Sic vos non uobis mellificatis apes. ¶ Aedificant. Cæreas domuncu-
las. De quibus Quartum vide Maronis librum Georgicorum. ¶ Hoſtiles turbæ. Paganorum de quibus ſuprà di-
ctum eſt. ¶ Mei. Iudæis. Iudæus etenim Chriſtus caput Eccleſiæ ex matre iudea natus. Iudæi & diſcipuli funda-
menta ſurgentis Eccleſiæ. ¶ Solertes ſiquidem. Val
de ſolliciti, in malam partem capitur hic nam τον
μαρον eſt. ¶ Domos. Non aduertentes ad illud
prouerbium. Facta domus furto durabit tempo-
re curto. ¶ Alijs. Sanctis martyribus, qui per tor-
menta à perſecutoribus ſibi illata ad glorioſam
martyrij coronam peruenerunt. ¶ Nocuere ſibi.
Nam grauioribus in inferno tormentis excrucia-
buntur Sanguine ſanctorum effuſo, quàm ſi non
effudiſſent. Nam in his Actio diſplicuit, paſſio
grata fuit. ¶ Pars ſeruata mihi. In ijs qui ad Chri-
ſtum conuerſi crediderunt in eum, & corpori Ec-
cleſiæ ſunt vniti, tam ex Iudæis quàm ex paganis
& gentilibus. ¶ Cæſa ſtatim. Iudæi ſiquidem qua-

Quàm ſperare in principibus, qui iuſſa faceſſunt,
Sunt etenim poſiti ſub ditione Dei.
Sintque licet magni, tamen his parere neceſſe eſt,
Nec niſi porrecta ſupplice voce rogant.
Omnes me miſerum gentes (fleat vrbsq; parensq;)
Circunuallarunt obſidione graui.
Vt me deprimerent: præſſum quoq; funditus imo
Mole ſua eruerent, excuterentq; ſolo.

Nomine ſed Domini (quem toto corde vocaui)
Fundamenta meæ firma ſtetere domus.
Quin pugnante Deo mihi me ſtrauere ſuperbi;
Et culpæ pœnas ſponte dedere ſuæ.
Sic ego vindictam ſumpſi: ſic ultus in illos,
Pectora pro venia cum pupugere ſua.
Sic ò ſic ſocij vindictam ſumite, nulla
Vltio ab infeſto pulchrior hoſte venit.
Quàm cum ſurreptus fallax occiditur error:
Mortua cumque fides iam rediuiua micat.
Non ſecus, ac feci, cum defecere rebelles
In me ſurgentes Liuida turba mei.
Nam circundantes tanto obſedere tumultu:
Vt ſubito impulſu me propè ſubruerent.
Nomine ſed Domini quem magna voce vocaui.
Vt ceſſere, fui protinus vltus eos.
Sicut apes rauco ſtrepuere per aluea bombo
Ædificando domos, melle replendo fauos.
Sed quid agunt tanto ſtrepitu, duroq; labore?
Num ſibi proſpiciunt? aut ſibi mellificant?

Commoda perficiunt aliorum, alijsq; laborant.
Ædificant alijs: mellificant alijs.
Non ſecus hoſtiles fremuere per agmina turbæ,
In me: non aliter perſtrepuere mei.
Solertes ſiquidem peruertere cuncta fuerunt,
Sic ſibi credentes ædificare domos.
Hortos amplificare, palatia magnificare,
Direptis opibus ſicque replere meis.
Ecce laborarunt alijs, fruſtraq; ſtrepentes
Proſpexere alijs, & nocuere ſibi.

dragesim•

Ignis vt iu ſpinis, iu me exarſere maligui:
Quas ſubito crepitu flamma ſuborta vorat.
Nomine ſed Domini magna virtute recepta
Suut mihi proſtrati; ſum ſimul vltus eos.
Dupliciter ſiquidem ſum fortiter vltus in illos
Pars ſeruata mihi, pars quoque cæſa ſtatim.
Actutùm cæſi, qui animo manſere rebelli:
Seruati; ſubijci qui voluere mihi.
Nunc igitur dicam, quoties impulſus ab hoſte
Euerſusq́, fui proximus vt caderem:
Fortis eques Dominus toties extendit ab alto
Saluificam dextram, ſuſtinuitq́, latus.
Qui fueram imbellis, mox & caſurus in hoſtem
Debilibus fiſus viribus ipſe meis.
Me fragilem agnoui, fortem Dominumq́, vocaui;
Protinus eſt factus robur & acre mihi.
Quòd ſi bellando voluiſſem aſciſſere laudes
Ipſe mihi lapſus, turpis inopsq́; forem.
Sed quia diuinas potius diſquirere laudes
Elegi mea; laus factus & ipſe mihi eſt.
Nunc igitur dicam, Domini eſt donare ſalutem;
Laus mea tu Deus es, robur & ipſe meum.
Exultent igitur iuſti, mecumq́ue ſalutis
Autori noſtræ, carmina læta canant.
Vox exultantum reſonansq́; per ampla volutet
Atria iuſtorum, lætitiæq́ue ſonus.
Maxima nam Domini virtutem dextera fecit;
Dextera me Domini ſuſtulit alta grauem.
Dextera me Domini ſuper aurea ſydera terris
Extulit oppreſſum, præpoſuitq́ue Polo.
Dextera quam Domini virtutem fecerit, ecce
Viuam; non moriar, mortuus vt morerer.
Viuam equidem, vitamq́ue per omnia ſæcula ducā,
Felicem; Domini miraq́ue geſta canam.
Me pius emendans pater, heus audite rebelles,
Dura opera veſtra nuper abuſus erat.
Impia veſtra manus fuerat ſibi facta flagellum.
Quo me corrigeret, retraheretq́; vagum,
Caſtigans igitur me caſtigauit, & alto
Verbere correctum dextra retraxit amans.
Non tamen æternæ morti me tradidit aſper,
Vt voluiſſetis vilia mancipia.
At vos ò ſocij, veterum memoresq́, laborum
Iuſtitiæ portas vos aperite mihi.
Pandite clauſtra citi reuoluto cardine toto,
Pandite clauſtra, quibus ſcanditur aſtra ſuper.
Namque ingreſſus eas Domino meditata fatebor,
Carmina digna Deo, quæ dedit ipſe, canam.
Hæc eſt porta Dei, & Domini bipatentis olympi;
Iuſtorum cætur ingrediuntur eam.
Stant foris excluſi, qui defecere rebelles;
Non hanc intrabunt impia turba canes.

dragesimo à paſſione Domini anno cæſi ſunt à Romanis diuinæ iuſtitiæ miniſtris: & vrbs eorum exciſa templumque deſtructum, Nero quoque & Diocletianus cæteris perſecutoribus Eccleſiæ citò diuinam in ſe vltionem ſenſere. ¶ Actutùm. Funditus & omnino. ¶ Subici. Abiecta vocali prima Syllaba remanſit in propria natura breuis. ¶ Mihi Chriſti fide ſuſcepta. ¶ Impulſus. Vates hoc in loco in ſe ſuſcipit perſonam populi fidelis. ¶ Quoties. Non minus decem perſecutionibus valde cõmotus eſt populus fidelium ab atrocitate perſecutionum. ¶ Extendit. Ad necem perſecutorum, vel ad eorum conuerſionem, vt altero ex his modo daretur pax Eccleſiæ. ¶ Latus. Moſem expreſſit eius, qui cadentem ſuſtinet. ¶ Imbellis. Ex me, & propriæ virtuti derelictus. Quales fuerũt diſcipuli Domini tempore paſſionis eius. ¶ Fragilem agnoui. Optimum euadendi remedium, ſuam fragilitatem cognoſcere, & ad Dei fortiſſimi patrociniũ confugere. Nam, qui ſuperbis reſiſtit, humilibus confert gratiam. Petrus enim nimis audax permiſſus eſt cadere Ioannes autem in Paſſione Domini ſemper aſſiſtens nihil aduerſi ſuſtinuit, quia humilis Dominicæ acquieuit ſententiæ. ¶ Mihi. Quaſi à meipſo, & non à Domino talem ſufficientiam haberem, cum dicat Apoſtolus, non eſſe nos ſufficientes ex nobis. Sed omnem ſufficientiã noſtram ex Domino eſſe. Et alibi. Quid habes, quod non acceperis? Quòd ſi accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? ¶ Diuinam laudem. Quæ res boni ſerui eſt. Domini ſui gloriam quærere, non propriam. ¶ Suſtulit. Ex imo peccatorum cœno. In quod ſponte noſtra peccantes immergimur; ſed non vltrò inde emergimus. Quia diutius ibi nos patitur Deus immerſos iacere; vt cognoſcamus, quantum interſit inter dominium ſuum, & tyrannidem Diaboli. ¶ Oppreſſum. Grauiſſimo iniquitatis pondere. ¶ Polo. Vt Petrum poſt pœnitentiam. Quem cæteris præpoſuit, & in terris vicarium ſibi ſubſtituit in Eccleſia, quæ regnum cœlorum dicitur. ¶ Viuam. In æternam. ¶ Mortuus. Sæculo, vt morerer Deo per impatiẽtiam & deſperationem, quod intendebant aduerſatiæ poteſtates. ¶ Fœlicem. Nunc ſpe, re deinde, Et hoc remiſſione peccatorum accepta. ¶ Abuſus erat. Nam omnis malus ideò ſuſtinetur, vt per eũ bonus corrigatur, ſimul ac exerceatur. Tamet ſi mens eius neſcia ſecreti huius aliud intẽdat. ¶ Flagellum. Attila quoque rex Gottorum prędicabat ſe eſſe flagellum Dei, quo itali plecterentur. ¶ Retraheret, In viam rectam iuſtitiæ, & mandatorum Dei. ¶ Vagum. per abrupta vitiorum. ¶ Caſtigans. Vt ait Apoſtolus, caſtigati, & non mortificati. ¶ Verbere. Iuxta illud. Si dereliquerint filii eius legem meam, & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in verberibus peccata eorum. ¶ Correctum. Nam leui diſciplina corriguntur electi. Peruerſi verò (vt ait ſapiens) difficile corriguntur, quin inter flagella per impatientiam deteriores euadunt. ¶ Aſper. Talis enim videtur reprobis, tamet ſi ſceleribus eorum iuſtè damnatis. ¶ Vt voluiſſetis. Siquidem huius rei gratia tentamur à Diabolo, vt ſecum damnemur non qui inde leuior futura ſit eius damnatio; ſed quia inuido placet illud adagium. Solatium eſt miſerorum multos ſocios habere pœnarum. ¶ Vilia mancipia. Mortis æternæ, atque gehennæ: cuiuſmodi ſunt Dæmones omnes, & eorum ſequaces homines. ¶ At uos o ſocij. Angelos, & homines iuſtos anteceſſores alloquitur, qui tulerunt claues ſcientiæ, & regni cœlorum, ipſique introierunt, & Intrare uolentibus libenter aperuerunt ¶ Laborum. Quos etiam vos in ætate ueſtra

inter

Marginal notes: A; 2.Cor.3.; 1.Cor.4.; B; 1.Cor.6.; C

ſermonem: cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caligioſo loco, donec dies eloceſcat, & Lucifer oriatur in cordibus veſtris. ¶Salutifer orbi. Non Iudeæ ſolùm; ſed uniuerſo orbi Dominus Ieſus optatam attulit ſalutem. ¶Dexter. Propitius ac fœlix. ¶Obſecro mi Domine vt ſaluer, &c. Hæc eſt interpretatio illius vocabuli Oſanna; quod in laudem Domini in urbem intrantis die palmarum pueri hæbræorum eccinere: nam teſte Hieronymo hic erat ille verſiculus quem decantabant, anna oſi anna, adonai obſecro ſaluum me fac obſecro Domine. Benedictus qui venit in nomine Domini. &c. ¶ Sic o ſic ſocij. Inuitat alios exemplo ſuo ad concinendum Domino, dum itur in occurſum eius, quod & vniuerſalis Eccleſia traxit in morem quotannis facere in proceſſione palmarum. ¶Feſta fronde. Oliuæ, & palmarum: vt pacificum, atq; Victorem regem Chriſtum à mortuis, reſurrexiſſe declaret. ¶ Nos etiam. Patriarchæ, & Prophetæ antiqui: nam vna eſt illorum, & noſtra fides variato ſolùm tempore, quod enim de Chriſto ipſi expectabant uenturum, nos credimus, & veniſſe confitemur. ¶ Sacra æde. Deeſt præpoſitio, è domo Domini, quæ tunc dicebatur aliquando Synagoga, & aliquando Eccleſia, nunc autem ſemper Eccleſia, cuius honoratiſſima membra fuerunt Patriarchę, atq; Prophetæ, vnde & de Moyſe legimus, quia fuit fidelis miniſter in domo Domini. ¶Dominus. Noſter Ieſus Chriſtus quo ad humanitatem, ſecundū quam dixit poſtquàm à mortuis reſurrexit. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. ¶ Nec minus inde Deus. Qui fuit ab initio, & ante ſæcula Deo patri coeternus. Nam niſi fuiſſet verus homo mori, non potuiſſet, & niſi verus Deus reſurgere nequiuiſſet, ergo ex reſurrectione, emicuit verus homo, & verus Deus. ¶Solen. fe. diem. Quod & factum eſt in die paſcatis, inde etiam ſabbatum in diem dominicū mutatum eſt, qui ſingula quaq; hebdomada per anni circulum celebratur a nobis in honorem dominicæ reſurrectionis. ¶Conueniat. Ad communem lætitiam celebrandam. ¶ Templum. Non illud vetuſtum, quod ſicut vmbra præterijt: ſed ad nouam fidelium Eccleſiam, quæ toto orbe diffuſa eſt. ¶Surſum. Hoc & Apoſtolus monet, ſi conſurrexiſtis (inquit) cum Chriſto quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. ¶ Tu Deus omnipotens. Vnà cum patre & Spiritu ſancto, & vnà ſimul omnes, iuxta illud Apoſtoli, rogamus vos fratres vt non ſint in uobis ſciſmata, ſed omnes vnanimes idipſum ſentiatis, & idipſum dicatis. ¶ Nomenq; tuum. Neq; enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri, & alibi Apoſtolus, propterea dedit illi Deus nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genuflectatur cœleſtiu, terreſtrium, & infernoru, &c. ¶O populi, & gentes. Vaticinium eſt de conuerſione Gentilium, & Iudæurum in vnum populum Chriſtianum, ad confeſſionem vnius fidei, vnius Dei, in vno baptiſmo. ¶Quam bonus eſt Dominus. Qui ſola ſua bonitate nobiſcum communicanda, nos creauit, & redemit. ¶Vt bonus. Redit ad principium pſalmi, quia ipſe eſt initium, & finis omnis creaturæ, quam in laudem ſuam creauit Deus Pater, filius, & Spiritusſanctus, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

A

Nos etiam ſacra vobis benediximus æde:
Emicuit Dominus, fulſit & vnde Deus.
Splenduit inde quidem propria deitate coruſcua,
Illuxit nobis nec minus inde Deus.
Solemnem, feſtumq; diem, celebremq; dicate
Illi igitur, cætus conueniatq; frequens.
Impleat ut populus templum, & penetralia templi,
Perueniant aræ cornua ad vſq; ſacræ.
Tum poſitis genibus palmasq; ad ſydera mecum
Tendentes, ſurſum corda leuate Deo.
Tu Deus omnipotens meus es: fateamur, & vna
Semper eris Dominus, rex meus, atq; Deus.
Te, nomenq; tuum ſuper aurea ſydera tollam:
Te, laudesq; tuas, & ſuper aſtra feram.
Corde recordabor, grata tibi voce fatebor,
Quod me exaudieris ſpesq; ſalusq; mea.
O populi, & gentes hæc ſit confeſſio veſtra,
Veſtra fides hæc ſit, quàm bonus eſt Dominus,
Quàm bonus æternum Dominus fateamur in æuū
Præditus æterna ſic pietate Deus.

Num. 12
Heb. 3.
Matt. ult.

B

col. 3.

Act. 4.

VERE felices, &c. Alphabeticus hic pſalmus ueluti cæteros ſuperat longitudine, ſic & ſententia profundior eſt, & in morali ſcientia excellentior, & quò in uerbis planior eſſe uidetur, eò ſenſu profundior eſt, hinc factum eſt, vt diutius metricam eius deſcriptionem protraxerim, quaſi uires meas nimis excedentē, & præcipuè quia nullus in eo vagandi, aut perſtringendi locus conceditur, quod maximè poetarum eſt, vnde, & contra artem facere, vt fidus eſſem interpres, oportebat. Diuino tamen adiutus fauore tandem aggreſſus ſum opus difficile, & quod neq; ſolutę orationis interpretes auſi fuerant, ſuperaui, vt quemadmodum in Hæbreo, cuiuſlibet octonarij uerſus omnes ab eodem incipiant elemento, nec ulla initialis dictio diſcrepat à ſenſu propoſito, aut uiolenter attracta uideatur, ſi nitido oculo propenſius inſpiciatur, quod non meum, ſed muneris fuiſſe diuini proculdubio confiteor; tametſi in hac multùm elaborauerim: ſed iam ad expoſitionem pſalmi eodem fauore ſubnixi accingamur. Alphabethicus dicitur, quia xxij. litteras, ſicut in hebreo, continet elementares, quaſi totius ſcientiæ moralis prima elemēta, quæ paruuli in Chriſto in primis, & ante omnia debent ediſcere, ſi ad ſummam doctrinā legis Dei & inde ad culmen beatitudinis peruenire voluerint, de ipſis verò litteris ſigillatim dicam in principio cuiuſliber octonarij. Nam proemiū quoddam præpoſitum eſt, quò ad veram beatitudinē, quam natura omnes appetunt, accendantur, ne per uarios errores ſeducti à vera declinent via, & per præcipitia deducti in profundum miſeriarū labantur, dicit ergo vates. ¶ Verè fœlices, &c. Hoc ideò eſt, quia multi falluntur exiſtimantes beatitudinem in eo, quod optant, ſitam eſſe beatitudo.

C

ODE EX PSALMO CXVIII.
Beati immaculati.

VEre fœlices, verè quicumq; beati
Mortales cupitis ſæcula longa fore.
Poſthabitis cunctis hùc, hùc properate frequentes.
Quo fieri pacto poſſit, adeſte, canam.
Non vos diuitiæ fallaces, gloria inanis,
Non toto vobis quicquid in orbe placet.
Non epulæ pingues, Epicuri blanda voluptas,
Delitiæ carnis ſardanapallis opus.

Non multa imperia, aut bellando gloria parta,
Non orbis totus ſub ditione tua.
Non hominum inuentum ſæcli prudentia vana,
Aut ratio aſtrorum, ſydereiúe poli.
Sed neq; fœlices rerum cognoſcere cauſas
Vos faciet; deerit ſi vnica cauſa Deus.

D titudo quippe, ut ait Auguſtinus, tam magnũ eſt
bonum, vt omnes illã appetant, tam boni, quàm
mali: ſed pauci ueram agnoſcunt, ad hanc viam
quia non delectat, niſi quod proprio appetitur
guſtu, qui vt in febricitantibus ſæpe corrũpitur.
¶Fœlices. Omnium bonorum compotes. ¶Bea
ti. Qui ipſo Deo omnium bonorũ auctore fruun
tur, ſed in hoc ſæculo plena fœlicitas, aut perfe-
cta beatitudo haberi non poteſt, humanis id pro-
hibentibus miſeriis, quæ propter peccata incurimus. ¶Sæcula longa. Eterna poſt mortem, & reſurrectionem.
¶ Epicuri. Phyloſophi voluptuarij, de quo vide Cicer. in offic. ¶Sardanapallis. Ab eo quòd eſt Sardanapal, ut
Aſdrubal, & Annibal, alij declinarunt. Sardanapallus ſuis hic vlt. Aſſyriorum rex omnium effeminatorum mol-
liſſimus, cuius hoc fertur dictum. Ede, bibe, & lude, poſt mortem nulla voluptas, vide Iuſtinum Hiſt. lib. 1. ¶Pru
dentia uana. Qualis erat antiquorum phyloſophorum, & poetarum ſæcularium, de qua dictum fuerat, ſapien-
tiam ſapientiã perdam, & prudentiam prudentiam reprobabo, de hac re vide Apoſtoli doctrinam ad Romanos,
1. Capite & lariſſimè ad Corinthios. ¶Aut ratio aſtrorum. Abſq; cognitione, & vero cultu Domini eorum, hic notantur
priſcilianiſtæ hæretici, atq; mathematici. de quorum errore, & confutatione vide Gregorium in homelia Epipha
niæ, & Auguſtinum in ſermone eiuſdem diei, & Chryſoſtomũ in comment. ſuper Matth. cap. ij. ¶Cauſas. Quod
dixerat Verg. ¶Cauſa. omniumq; cauſarum prima, unde & quidam phyloſophorum princeps fertur dixiſſe cau
ſa cauſarum miſerere mei. ¶At potius. Hic incipit pſalmi primus octonarius à primo Elemento incipiens, quod
hebraicè Aleph appellatur, græcè Alpha latinè A.
interpretatur autem Aleph à diuo Hierony. Do-
ctrina, per quam demonſtrator excellentiſſimam
in hoc pſalmo doctrinam, & ſaluberrimam eſſe.
¶ Vita immaculata. Alaph peccatorum munda,
1. Ioa. 1. atq; immunis, quæ cum Dei adiutorio, teſte Au-
guſtino haberi, & ſeruari poteſt à criminalibus;
à venialibus vero non, quia ſepties in die cadit iu
E ſtus, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus
ipſi nos ſeducimus: ſed & ſi grauioribus quiſquã
fuerit ſordidatus veræ pœnitentiæ lauacro pote-
rit emundari per ſanguinem Chriſti, exemplo Da
uidis, & Magdalenæ, Publicani, & aliorum pecca
torum ad pœnitentiam conuerſorum de quibus
plenum eſt Euangelium. ¶Beatos. Nunc ſpe, poſt
autem re. ¶ Et uirtutis iter. Quia non ſufficit
abſtinere à malo, niſi fiat, & quod bonum eſt, iux
ta illud declina à malo, & fac bonum. ¶ Sacros
apices. Monita vtriuſq; teſtamẽti ſalobria. ¶Quæ-
ratur. Alijs non manifeſtatur. ¶ Sontes. Pecca-
tores. ¶ Vagari. Per præcipitia uoluptatum.
¶ Vias. Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & ve
Iac. 2. ritas. ¶Minando. Mortem æternam. ¶Omnia
iuſſa. Defleat peccator, quia offendens in vno, fa
ctus eſt omnium reus. ¶ Fluidos actus. Quia oĩs
Gen. 8. ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt. ¶Vt ſeruem. Fidem Chriſti, & mandata eius. ¶A ſpeculis. Interio-
ribus oculis quæ ſunt ratio, & intellectus. ¶Naas. Ideſt Diabolus, qui fidei oculum dexterum nititur à fidelibus
eruere in peſſimam confuſionem quam rem Naas ammonites viris Iſraeliticis habitatoribus Iabes Galaad mina-
batur in confuſione totius populi Dei. ¶Addictuſq; tibi. Dedicatus, ſeruitioq; tuo aſcriptus hoc poteſt dicere.
Qui adhæret Deo, vnus Spiritus efficitur cum eo. ¶Addidici. Tu interius me docente. ¶Iudicia Domini. Quæ
ſunt abyſſus multa, & humano ingenio inſcrutabilia, recta tamen, & iuſtificata in ſemetipſa. ¶Adonai. Vniuer
ſorum Domine Et eſt unum de nominibus Domini Dei, de quibus infra in octonario v. ¶Maiora iuſtitiæ moni-
ta. Euangelica ſcilicet, nam minora minoribus, & pro regno terreno, & maiora maioribus pro cœleſti data ſunt
ab eo qui nouit congruentem ſuis temporibus generi humano exhibere medicinam ut docuit Auguſtinus.

[Aleph,]

At potius faciet uita immaculata beatos,
Et virtutis iter præduce lege Dei.
Atq; ſacros apices ſcrutari: ſi tamen illis
Quæratur toto, & ſimplice corde Deus.
Abſiſtant igitur, qui operantur iniqua, vagari:
Non hoc eſt Domini pergere uelle uias.
Aduertere minus te præcepiſſe minando,
Vt benè ſeruarent omnia iuſſa tua.
Ah fluidos utinam tua dextera dirigat actus,
Vt ſeruem, quibus hic iuſtificatur homo
A ſpeculis, vbi mens præcepta inſpexerit, altis
Tunc non confundet pectora clauſa Naas.
Addictuſq; tibi directo corde fatebor,
Iuſta quòd addidici, rectaq; iudicia
Adonai penitus ne me tua cura relinquat.
Maiora ut ſeruem iuſtitiæ monita.

[Beth,]

Bachatus mores emendat iunior inquo?
Si verbis promptus pareat ille tuis.
Baccatum toto feci mihi corde monile
Te quærens; à me ne tua iuſſa fuga.
Baccare cinge caput: quia dudum corde recondi,
Ne tibi peccarem, dulcia uerba tua.
Bos ſine voce vocor: Deus es benedictus adeſto,
Quæ iuſtum faciant, me tua iuſſa, doce

[Beth.] Secunda eſt hæbreorum litera; quæ domus interpretatur, & eſt ſenſus, quia doctrina Dei non niſi in
F domo Domini, quę Eccleſia eius eſt habetur, qua
& in domum ſupernam deducemur, uel quòd hic
pſalmus ſit domus quædam, vt apotheca diuinæ
doctrinæ, ¶Bachatus. Quouis furore uehemen
tius agitatus, à celebrantibus bachanalia ſimilitu
dine deducta: nam antiquis bachari pro furere di
cebant. Si uerbis. Reſponſi o eſt, ſolent enim ua
tes interrogare, & ſibiipſi reſpondere. ¶ Verbis
Matth. 3. tuis. Illis primùm, pœnitentiam agite, appropin-
Matt. 19. quabit enim regnum cęlorum, quia nemo poteſt
nouam uitã inchoare, niſi ueteris ante pœniteat,
deinc illis, ſi uis ad uitam ingredi ſerua mandata,
poſtremò illis. Si uis perfectus eſſe, uende omnia
quę habes, & dat pauperibus, & ueni ſequere me.
¶Baccatum. Sine aſpiratione, ut diſtet à ſuperio-

ri, &

Bos aliquando dedi mugitus ęthere magnos;
Prędixi labiis oris, & alta tui.
Barbara gens opibus ceu delectatur auaris;
Sic ego reſponſis teſtibus atq; tuis.
Blandus ab ijs factus prius exercebor in ipſis;
Deinc conremplabor, quas docuere uias.
Balbus enim fierem, ſi non meditarer in illis,
Atq; oblita mihi iam tua verba forent.

A ri, & ſignificat gemmis, hoc eſt nirtutibus ornatum. Bacce enim ſunt Margaritæ: de quibus in Euang. ſimile eſt regnum cœlorum negociatori Matt. 13. quærenti bonas Margaritas, &c. ¶Ne fuga. Ne longe facias, & eſt liptote figura, quia minus dicitur, & plus ſignificatur, petit enim illis imbui. ¶Baccare. Herba radicis odoratæ, cuius uis faſcinum expellit, hæc patientia eſt, qua faſcinū Diaboli perpellitur, vt in beato Iob expertam cognouimus. ¶Bos ſine uoce vocor. Dum diſco legem tuam, etenim eſt ante tempus tacendi, quàm loquendi, hoc etiam beato Thomæ Aquinati dicitur Eccl. 3. eueniſſe, dum diuinis literis tacitus operam daret, vt à ſcolaſticis bos mutus, & pinguis appellaretur. ¶Dedi. Pro dabo, tempus pro tempore. ¶Mugitus magnos. In repræhenſionem peccatorum, reſponſum hoc etiam fuit Alberti Magni pro diuo Thoma prædicto, fore ut magnos daret mugitus in Eeclefia Dei. ¶Barbara. Quæ eloquiorum Dei linguam non nouit, ſed Diaboli. ¶Opibus auaris. Quæ ſitim auari non extinguunt, ſed in dies magis ac magis accendunt. ¶Teſtibus tuis. Apoſtolicis dictis, teſtes enim fuerunt Apoſtoli verborum & actionum Domini. ¶Blandus. Depoſito furore adoleſcentiæ, de quò ſuprà iuxta illud. Diſcite à me, quia mitis ſum, & Matt. 11. humilis corde. ¶Exercebor. Nam per exercitium uitæ præſentis actiuæ peruiniemus Deo duce ad contemplationem vitæ futuræ, tametſi etiam dum hic uiuimus diſtributis temporibus poſſumus actiui, & contemplatiui, uide ſermonem diui Auguſtini ſuper vltimo capite Ioannis Euang. ubi duas itaq. uitas diuinitus commendatas nouit Eccleſia, &c. ¶Balbus. Qui vitio linguæ verba nequit exprimere: ſed obſcurè loquitur iuxta illud perſij Rancidulum quiddam balba de nare locutus, talis eſt is, qui ſeipſum non exercet in ſtudio diuinæ legis, cum enim uoluerit de ea pro officio ſuo aliquid loqui, dicet cum Propheta a. a. a. Domine neſcio loqui. ¶Oblita, Hoc ſolet Hier. 1. illis euenire prælatis, qui abutuntur affluentia delitiarum.

[Gimel.] Tertia hæbreorum littera, quæ plenitudinem ſonat, per hoc indicans plenum eſſe hunc pſalmum veræ ſapientiæ doctrina. ¶Grandis adhùc pietas. Ideſt diuina miſericordia, quam dictionem verſus iſte non capit, niſi ſuper addita litera ſcilicet producta prima, vt in quibuſdam alijs dictionibus veteres facere poetæ. ¶Retribuat. Bona ſcilicet pro malis meis, quod grandis eſt miſericordiæ Dei, poſtulat autem fidem pro ſua infidelitate, vt uiuat, quia iuſtus ex fide uiuit, & gratiam obedientiæ atq; fortitudinis pro inobedientia, atq; imbecillitate ſua, ut quæ iuſſa ſunt, faciat: nam ſine me (inquit,) nihil poteſtis facere, notat hic Auguſtinus iiij. retributiones. Ioan. 15. bona pro bonis, mala pro malis, & hæc ſunt iuſtitiæ, quæ in iudicio unicuiq; à Domino retribuentur, tertia miſericordiæ, qua bona pro malis modo redduntur à Domino, quartam neſcit Deus: ſed eſt frequens apud homines etiam in ipſum Deum reddere, ſcilicet mala pro bonis. Ioan. 8.

[Gimel.]

Grandis adhùc pietas (ut uiuam) & iuſſa faceſſam,
Retribuat famulo, quæ dederat Domino.
Grandis item pietas, & Lumina clauſa reuelet,
Mira uidere queam legis ut alta tuæ.
Gens procul à patria, vilis ſumus incola terræ
Ne lateant oro nos tua iuſſa Deus.
Gens infirma ſumus, cupierunt tempore in omni
Iuſtitia exuri pectora noſtra tua.
Gangis vbi eſt ortus, reprenſa ſuperbia noſtra eſt,
Declinans iuſſis ſtirps maledicta tuis.
Gangis fonte laua contemptum, opprobria tolle,
Iuſtitiæ expetij, nam monumenta tuæ.
Garrire aduerſos proceres uiden ecce ſedentes,
Dum ſeruus meditor dogmata ſacra tua.
Gratia martyribus quanta eſt, meditatio noſtra,
Conſilium & noſtrum lex tua ſancta Deus.

¶Famulo. Peccatori homini, etenim qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. ¶Domino. Primo homini antequàm peccaſſet, qui factus erat, ut dominaretur cæteris animantibus. ¶Lumina. Interiora animæ. ¶Clauſa. Propter tenebras peccatorum, & maximè infidelitatis antiquæ. ¶Alta. Profunda, & inſcrutabilia. ¶A patria. Cœleſti: nam dum hic uiuimus, peregrinamur omnes à Domino. ¶Incola. Ad modicum tempus hic habitans, & terram proprij corporis exercens. ¶Ne nos lateant. Quia ignorans ignorabitur. ¶Gangis ubi eſt ortus. In paradiſo delitiarum. ¶Repren ſupe, noſtra eſt. Illis uerbis ironicè prolatis. Ecce Adam factus eſt Gen. 3. quaſi unus ex nobis, &c. ¶Iuſſis tuis. In guſtu pomi uetiti. ¶Maledicta. Morti atq; miſerijs huius uitæ addicta. ¶Gangis fonte. Qui eſt in medio Paradiſi, per quem ſignatus eſt fons miſericordiæ diuinæ, quæ nobiſcum fit in baptiſmate. C ¶Contemptum. Ideſt labem originalis peccati, quam ex contemptu contraximus in primis parentibus. ¶Opprobria. Quæ nobis illuſor obiicit Diabolus ob iniquitates noſtras, & ea, quæ fidelibus olim obiiciebantur ab impiis propter crucem Chriſti, quæ Iudæis erat ſcandalum, gentibus autem ſtultitia. ¶Garrire. Subaudi ineptè loqui uelle maledicere, nec tamen apertè audere hoc maximè factum eſt poſt Imperatoris, & regum conuerſionem ad Chriſti fidem. ¶Aduerſos proceres. Iudæos, ſiue gentiles in perfidia ſua permanentes. ¶Martyribus. Teſtibus, ſiue teſtimoniis tuis, græca dictio eſt ex frequenti vſu facta latina. ¶Lex tua iuſta. Humanæ ſiquidem frequenter iniuſtæ ſunt traditiones, vt de uſuris, concubinis, & præſcriptionibus cum alijs ſimilibus.

[Daleth.]

Digna, pauimento quia mens animalis adhæſit,
Morte, tuo verbo viuificetur adhùc.

[Daleth] iiij. Litera, cuius interpretatio tabularum eſt, earū ſcilicet in quibus digito Dei fuit ſcripta lex Domini, & tabularum cordis carnaliū in quibus Euangelica lex noua per Spiritūſanctū deſcripta eſt. ¶Pauimento. Ideſt corpori, quod animæ pauimentum eſt, & ab ea ſanctis pedibus

Digna, uias confeſſa malas per ſcrupea ſaxa
Exaudiri habita eſt, vt doceatur adhùc.
Da mihi tu iuſtæ documenta ſalubria vitæ,
In mirabilibus verſer ut ipſe tuis.
Dormitauit iners animus faſtidia paſſus,
Confirma in verbis me Deus alme tuis.
Dormitem ne iterum, via dimoueatur iniqua,
Et de lege tua iam miſerere mei.
Debilis ecce viam delegi, quam docuiſti:
Oblitus nec ſum iudicia alta tua,
Debilis ecce tuæ doctrinæ teſtibus hæſi,
Confundi ne iterum me patiare, precor
Diffuſa ſiquidem cordi charitate cucurri
Per mandatorum (ſit licet arcta) viam.

D eius, hoc eſt affectibus conterendum eſſet: ſed mi-
ſera delitiis carnis delectata interdum concupi-
ſcentijs illius acquieſcit, vnde & mortem incurrit,
Rom.8. iuxta illud Apoſtoli: ſi ſecundum carnem uixeri-
tis, moriemini, quòd ſi ſpiritu facta carnis morti-
ficaueritis, uiuetis, & hoc eſſet pauimentum con-
ſerere. ¶Animalis. Senſualis, alium more bruto-
rum ſenſu, non ratione duci, hi carnales, & ani-
1.Cor.3. males ab Apoſtolo uocantur. ¶Tuo uerbo. Qui
pro nobis caro factum eſt, & habitauit in nobis:
& monita eruditionis noſtræ nobis reliquit.
¶Confeſſa. Optimum peccatoribus remedium eſt
humilis confeſſio. ¶In mirabilibus. Operibus ſci
licet, nam mirabilia ſunt omnia opera Domini,
& maxime redemptionis humanæ. ¶Dormita-
uit. In peccatis longam morã traxit torpore ſur-
gendi, & vitam in melius mutandi, quod fieri ſo-
let ex metu recidiui, præ difficultate emendatio-
nis morum, & ex diſperatione perſeuerandi. ¶In
verbis tuis. Quibus te adiutorem fore promiſiſti. ¶Viam mandatorum. Vel Chriſtum ipſum, qui eſt factus no
Sap.9. bis via, veritas, & vita. ¶Debilis. Ex fragilitate naturæ, iuxta illud corpus, quod corrumpitur, aggrauat animã,
& impedit ſenſum multa cogitatem terrena inhabitatio, item debilis ex infirmitate contracta ob inſſiduitatem
peccandi. ¶Confundi. Per recidiuum. ¶Diffuſa charitate. Quæ omnia difficilia, & grauia, lenia reddit, atq;
Luc.13. facilia. ¶Sit licet arcta. Iuxta illud Euangelicum, contendite intrare per anguſtam portam quia lata porta & ſpa
E ecioſa via eſt, quæ ducit ad perdicionem, & multi ſunt qui intrant per eam, quam anguſta porta, & arcta uia eſt,
qui ducit ad uitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.

[He] iſta.

Heloe pone mihi legem, quæ ſit uia recta
Iuſtitię; & nitar quærere ſemper eam.
Hel Theç pande mihi intellectum, ſcruter vt illã,
Vt ſeruem toto corde, feramque manu.
Helie deducat me ſemita recta tuorum
Mandatorum oro: lætus enim hanc uolui.
Helio flecte precor tu corda cupidine cæca
Ad tua martyria, & non in auaritiam.
Heloi, ne tueantur inania, lumina uerte:
Viuificet potius me tua recta uia.
Heloi me famulum ſancto, caſtoque timore
Siſte tuo: vt diſcam dulcia verba tua.
Hæc tuus opprobriũ, quod ſuſpicor, amputet enſis:
Ia Sabaoth: tua ſunt ſuauia iudicia.
Hem tua concupij Tetragrammaton Eſer Eheie
Iuſſa mihi: vitam det tua iuſtitia.

[He.] V. Littera. Iſtam, ſonat in Lingua noſtra & ſubaudire poſſumus eſſe uiam mandatorum Dei à nobis
percurrendam, quæ planè monſtratur in hoc pſalmo. ¶ Heloe pone mihi &c. Decem diuina nomina refert Hie-
ronymus in Epiſtola ad Marcellam cum interpre-
tationibus ſuis. Quæ duabus ex cauſis huic quin-
to octonario appoſuimus. Prima quia nos Latini
non habemus dictiones talis initij, quibus benè
exprimatur hæc littera. He. ſecunda ne toties repe-
tenda eſſent Deus, & Domine. Incipit ergo He-
loe. Ideſt, ò Deus. ¶ Legem. Maxime Euangeli-
cam. ¶ Quærere. Vt ſciam ambulare per eam, &
alios verbo, meoque exemplo docere. ¶ Hel θεὸς.
Fortis Deus, Hel enim duas habet græcas in-
terpretationes. Nam Lxx. interpretes θεὸν Ideſt,
Deum. Aquila verò ετυμολογίαν. eius expreſ-
ſit ἰσχυρόν. Ideſt fo trem. ¶Manu-
q; feram. Non phariſaico more philateria
dilatando. Sed vt illam opere compleam. Helie.
Excelſe, & ſumme Deus. ¶ Semita recta. Ne forsè
ad dextram, vel ad ſiniſtram declinarem, delitia-
rum, proſperitatis tempore, & deſperationis in
aduerſitate. ¶Lætus enim. Hilarem quippe dato-
rem diligit Deus. ¶ Helie. Quod ſuprà. Replicatũ
eſt. Quia Saddai non potuit initio locari. Quod
ſignificat robuſtum atque ad omnia ſufficientem
Græci ἱκανὸν vocant. ¶ Qui potens es, & omnia
ſufficis. Nos enim à nobis ipſis non poſ-
F ſumus, ¶ Cupidine. Cupiditate quauis mala. ¶Ad
Luc.9. tua martyria. Patienter ſuſtinenda ut impleamus eam legem. Qui vult uenire poſt me, abneget ſemetipſum, &
tollat Crucem ſuam, & ſequatur me. Poteſt etiam generaliter intelligi, ad tua martyria. Ideſt ad tua teſtimonia.
¶ Heloi. Deus meus. Hoc nomen in Cruce geminauit Chriſtus. Quando dixit, Heloi, heloi lamazabathani, quod
eſt interpretatum. Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me. ¶ Tueantur. Ad concupiſcendum. Quæ enim
intuentur oculi, Cor facile concupiſcit. Vnde & mors animæ generatur. Benè itaque dicebat propheta, quia ſæpè
Hier.9. mors intrat per feneſtras noſtras. ¶ Lumina. Oculos. Propter illud: Oculus meus deprædatus eſt animam meam in
Tren.3. cunctis filiabus Hieruſalem. ¶ Heloime. i. Deus. ¶ Dulce in ore proferentis, & in aurib. auditorum ſuaue. ¶Opro-
brium. Malam de proximo ſuſpitionem, ne aduerſum me aliquid machinetur, mali. Quod graue peccatum eſt. Et
quantam afferat ruinam ſiniſtra ſuſpitio exemplo erit Anon filius Naas rex Ammoniterum, qui regnum, vitam-
que perdidit propter opprobrium, quod intulit nuncijs Dauid ob malam ſuſpitionem, quam conceperat contra
eum. ¶ Tuus enſis. Ex utraque parte acutus: quod eſt verbum tuum. Nolite (inquit) iudicare, & non iudicabi-
mini &c. ¶ Ia Sabaoth. Solus Deus exercituum. i. Angelorum. ¶ Suauia iudicia. Cum fuerint intellecta. Quia iuſta
2.Ro.10. ſunt, & recta: vera, & non ſupicioſa. ¶ Hem. Latina dictio adhortatiua. ¶ Tetragrammaton. Eſer Eheie. Tria ſunt
Dei reliqua nomina collecta ſimul, vt decem eſſent. Quatuor literarum primum. Iod, he, Vau. he. & ineffabile di-
citur. Reliqua duo ſimul poſita inueniunt poſita in Exodo. Et ſignificant. Qui eſt miſit me ad vos.
[Vau.] vi. litera, quæ ſignificat copulã ſolũ, quia iungat dicenda cũ iam ante dictis. Sed magis innuens in hoc
octonario prophetari mediatorem, qui copulaturus erat, Deum & hominem, duosque parietes. Ideſt duas
gentes

A

[Vau.] Et.

Vas pius, & clemens deſcendat Ieſus ab alto
Me ſuper eloquio dixit vt ante ſuo.
Vaſa probat fornax, verbum exprobrantibus, inquã,
Hoc reſpondebo: ſpes mea verba tua.
Vanus homo mendax: verbum ne dempſeris ore
Veridicum; mea ſpes ſunt tua iudicia.
Vanaque traditio ſuperùm contraria legi;
Cuius ero cuſtos tempus in omne uigil.
Valle quidem lata pergebam tutus ad vrbem;
Nam quæſita diu ſunt mihi iuſſa tua.
Vallis iter, Reges nec confundebat adorſus
Compellare, ſuper fortia facta virùm.
Vates namque tuus meditabar, & ore canebam
Hæc, quæ dilexi candida iuſſa tua.
Vates ad dilecta manus mandata leuaui;
Exercebor in his, iuſtificabor ab ijs.

gentes in vnum populum Chriſtianum. ¶ Vas pius. Ideſt, Medius fideiuſſor, & expromiſſor; qui (ut uulgo dicitur) non eſt bonus: niſi ſit etiam ipſe ſolutor. Quòd & fecit dans ſanguinem ſuum in precium pro ſolutione peccatorum noſtrorũ: ¶ Ieſus. i. Salutare tuum, ſiue ſaluator tuus. Vt in cantico Symeonis. Viderunt oculi mei ſalutare tuum. Ideſt Ieſum Chriſtum. Et ita dicitur intelligi ſemper. Hoc vocabulum ſalutare. ¶ Me ſuper. Loquitur in perſona generis humani. Super quod deſcendit, & miſericordia & ſalua per Ieſum Chriſtum. ¶ Vaſa figuli. Prouerbium eſt. ¶ Fornax. Sic & iuſtos tribulatio, & anguſtia: qua uexabatur propheta. ¶ Exprobrantibus. Vt amici Iob. quòd propter iniquitatem vexaretur. ¶ Verba tua. Illa ſcilicet. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Et ſimilia. ¶ Mendax. Exprobator ſanctorum. ¶ Traditio. Qua aſſeritur propter ſola peccata etiam ſanctos flagellari. ¶ Iudicia profunda nimis. Quare hunc flagellet, illi parcat. ¶ Legi diuinæ: Quã docemur etiam ob alias vtiles cauſas interdum iuſtos flagellari, quàm propter peccata, de quibus in libro Iob. Et in illo Euangelio quo cæcus illuminatus dicitur à Domino, quia non peccauit, neque parentes eius, vt cæcus naſceretur: ſed vt manifeſtaretur gloria Dei in illo. ¶ Valle. Plorationis, & humilitatis. ¶ Lata per Charitatem, quæ greſſus humanos dilatat. ¶ Ad urbem ſupernam. ¶ Adorſus. Cum cæpiſſem progredi. ¶ Compellare. Alloqui. ¶ Virùm. Sanctorum martyrum, qui viriliter egerunt.

B

[Zamen.] Fontem aquæ ſpiritualis. Qua vox cordis interior efficiatur canora. Sicuti uerè aqua fontis Zanes qui eſt in Aphrica vocalem oris humani vocem fieri canoram dixere varo, & Plinius. ¶ Memor. Per effectum mittẽdo quæ mittere promiſiſti filium tuum hoc eſt uerbum tuum. ¶ Spes. Futurę redemptionis per illum. ¶ Dum premor. Tribulationibus, & huius vitæ anguſtiis. ¶ Verba tua. De Chriſti promiſſione. ¶ Zelus. Modò liuor, & inuidia. ¶ Zelus amicorum. Modò Charitas, & amor. Nam utrumque ſignificat hoc uocabulum. Quem .ſ. habuerunt pro lege tua. Tangit autem antiquos prophetas. Quorum Helias dicebat. Zelo zelatus ſum pro lege Dei mei. ¶ Iudicio. Subaudi quæ fuerunt facta ab initio aduerſus peccatores. ¶ Deſciuere. Deficere, quaſi rebelles. Et ſecuti ſunt deos alienos. ¶ Zelatus. Vt ſuprà in bonam partem. ¶ Reſipeuere. Ad ſanam mentem redire, addita ſunt. Scilicet littera ut ſtaret uerſus ſicut.l. in religione, & reliquiis. ¶ Peragrando. Viam huius uitæ, in qua ſumus omnes peregrini. ¶ Zodiaci. Cœleſtis circuli, in quo XII. Signorum effigies eſſe dicuntur. eſt autem ſynecdoche pars pro toto. Nam hic pro vniuerſo ambitu cœli, qui ſtellas quaſcunq; continet, poſitum eſt. Senſus hic magis allegoricus, quàm hyſtoricus eſt amplectendus. Nam huius noctis nomine aduerſitas intelligenda eſt. Qua etiam ſancti quandoque abſconduntur, ſeipſos ad meliora tempora pro utilitate Eccleſiæ reſeruantes, immò à Domino reſeruati. Qui ſyderum appellatione hic ſignificantur. ¶ Cuſtos. Non ſolùm memorando; ſed magis operando. ¶ Nominis tui. Ieſu. i. ſaluatoris. ¶ δικαιώματα. i. Iuſtificationes. Varietatis grata interpoſitum eſt vocabulum grecum. Et quia illa dictionem (iuſtificationes) toties repetitam non capit uerſus. Cum uix alia ſimilis ſignificationis poſſit reperiri, neque ſemper periphraſi locus eſt.

[Zain.] hæc vel oliua.

Zamen funde Deus, qua clamem voce canora;
Eſto memor verbi; quo mihi ſpes alitur.
Zamen epotus clamabo: dum premor, hæc ſpes
Eſt mihi ſolamen: vitaq; verba tua.
Zelus iniquorum tumide vehementer agebat;
Lege nec abſceſſi deuius ipſe tua.
Zelus amicorum memorem me iudiciorum,
Vt conſolaret fecit ab initio.
Zelatus ſuper his, qui deſciuere relicta
Lege tua: dolui. nec lachrimas tenui.
Zelatus ſuper his, qui reſipuere canebam
Iuſtitiæ laudes hanc peragrando uiam.
Zodiaci tetra cum ſydera nocte laterent,
Legis eram cuſtos, nominis atque tui.
Zodiaci nox iſta mihi, δικαιώματα ſancta
Quod tua quæſierim ſigna repente dedit.

3. Reg. 19

C

[Heth.] 5. Vita vitam nobis promittit hæc litera vtique eam quæ Chriſtus eſt. Ego enim (inquit) ſum uia veritas, & uita, ¶ Hæc ſcilicet. Vita, de qua præmiſſa eſt. ¶ Portio. Pars mihi diſtributa ab ipſo, qui dixit. Noli timere. Ego ero merces tua magna nimis. ¶ Regni. Cœleſtis, quæ & Eccleſia dicitur. ¶ Perſeuerem. Solus enim perſeuerans ex multis currentibus accipit brauium. ¶ Faciem tuam. Ante filium tuum, per quem tu ô pater cognoſceris. Sicuti homines per faciem. ¶ Verbo tuo. In filio tuo. Qui etiam dicitur patris miſericordia, quòd eo medio nobiſcum facta ſit miſericordia. ¶ Hei mihi. Ecce miſericordiæ impetratio. Nam in quacunque hora ingemuerit peccatorum ſuorum peccator, dimittam ei, dicit Dominus. ¶ Quas uias. Vtique malas, ſpinis, & tribulis oblitas. ¶ Me pœnitet. Vera pœnitentia

Gen. 14.

Eze. 33.

[Heth.] Vita.

Hæc mea iamdudum (dixi) ſit portio regnis
Perſeuerem cuſtos legis vt ipſe tuæ.

D naturæ ſuper cœlos eleuatæ. Et ipſi ſancti patres inter Angelos collocati cum illis lætati ſunt. Fit & quotidie in peccatorum conuerſione: dicit.n. Dominus maiorem in cœlo fieri Lætitiam ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia. ¶ Mox tamen. Gratias actura de ſua ereptione, & reſtitutaa incolumitate. ¶ Querulo murmure. Vt Quare me dereliquiſti Domine. ¶ Poſtea nit? Hoc fit in confeſſione peccati. Quando & coram Deo & ante ſacerdotem proſternimur. ¶ Quo periclo. Inferni.ſ. ¶ Feras. Dœmones in peccatores efferatos. ¶ Quam uehementer amet. Dolendum ſiquidem nobis eſt propter offenſam, & amandus propter reparatam ſalutem media eius paſſione. ¶ Ego. Seipſum vates accuſat: ſiue propter vniuerſalem culpam omnium. Quia in multis offendimus omnes. Et non eſt, qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. Siue propriæ memor culpæ, quam propter Berſabeem contraxerat. De qualitate in pſalmo.L. ¶ Chari patris. Ingreditur narrationem alterius parabolæ euangelicæ dè filio prodigo, quam etiam uti omnibus cognitam prætereimus. ¶ Per nemora &c. Hæ ſunt difficultates peccantium, in quibus obuoluuntur præuaricatores legis Domini. Miſeram enim vitam ducunt ſub ſeruitute rectoris tenebrarum. ¶ Exul. Voluntate licet diſceſſerat ab urbe Domini, quæ eſt Eccleſia, iuſtitia tamen exigente plectebatur exilio, donec inuenta apud regem gratia iterum reconciliaretur. ¶ Inops. Virtutum, nam omnes ex vno vitio detrimentum recipiunt. ¶ Girouagum. Peſſimum hoc genus

Luc. 15.

Dum pendet noto veluti pia ſarcina dorſo
Blandi paſtoris mitis vbique tacet.
Aſt vbi depoſita ad caulas ſe conſpicit eſſe.
Balantum in medio balat & ipſa grege.
Mox tamen ante pij paſtoris obambulat ora
Neſcio quid querulo murmure viſa loqui.
Eius & ante pedes balans proſternitur; acſi
Erroris veniam poſceret ore dari.
Siue memor potius quo ſit diuulſa periclo
Euaſiſſe feras gratulabunda iacet.
Lambit & ore manus, tremebundaque voce dolorē
Indicat, atque illum quàm vehementer amet.
Sic ego, ſic dudum chari patris æde relicta
Erraui profugus per loca multa diu.
Per nemora, & ſaltus, & per deſerta ferarum
Spelæa huc, illuc exul agebar inops.

E monachorum eſt, ait diuus Benedictus: qui corde leues, mente inſtabilès, nullibi certas ſedes figunt. ¶ Specula ab alta. Ex ſione intelligit, quæ ſic interpretatur. ¶ Pater Deus. Alludit ad prædictam Euangelij parabolam. Myſticè per hoc innuens, quia fruſtra peccator conatur à cœno iniquæ voluptatis aſſurgere, niſi præueniat illum diuina gratia, quæ manus ei porrigat adiutrices. Vt in alio pſalmo. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. ¶ Siſte gradum. i. Deſine tantiſper ab iniquo opere committendo. ¶ Vagari. Vt abſque fræno equus. ¶ Puer. Serui, & filij vocabulum eſt. ¶ Redi. Domum patris, vnde ſponte receſiſti. ¶ Conuerſus redij. Ecce obedientia. Videte (inquit Apoſtolus) ne quis deſit gratiæ Dei. Neque enim funib. aut cathenis ad ſe peccatores pater trahit, ſed amore. Iuxta illud, trahit ſua quemque voluptas. ¶ Cum gemitu. Ecce vera contritio. Nam in quacunque hora ingemuerit homo peccatum ſuū, dimittam ei dicit Dominus. ¶ In faciem cecidi. Ecce humilitas verè pœnitentis. ¶ Veniam poſco. Hæc eſt ſalubris confeſſio. Iuxta illud. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Falſo. Sic & alibi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiā meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. ¶ Dilexi. Nunc ingreditur vates in pſalmum. ¶ Repellere retrò. Duritiam innuit falſorum iuſtorum, qui redeuntibus dedignantur peccatoribus ad ſimilitudinem antiquorum Phariſeorum, qui dicunt recede à me, quia iuſtus ſum, noli me tangere. ¶ Digna erit auditu. Vt exaudiatur, Etenim oratio humiliantis ſe penetrat nubes. ¶ Cedite. Quaſi ad propellentes loquitur. ¶ Dū licet. Per annos vitæ præſentis: & maxime. Dum adhùc homo peccare poteſt, ne dicatur ei. Peccata deſeruerūt te, non tu illa. ¶ Dies claros. Qui à morte obſcurantur. ¶ Mitis & alme Deus. Hæc eſt oratio nati filij ad patrē Deum reuerſi. Et comprehendit in ſe reliquum pſalmi. ¶ Reſpice me. Quia reſpicere Dei, eſt miſereri, vnde & allegat ſuam miſeriam. ¶ Vicinæ mortis. Quia quocunque ingredimur, ſequitur mors corporis umbram. ¶ Inferni pericla. Mortis memoria & pœnarum inferni conſideratio compunctioni, & pœnitentiæ peccatorum multum confert. Iuxta illud. Memorare nouiſſima: & in æternum non peccabis. ¶ Diræ facies. Furiarum inferni. ¶ Ignis edax. Quo non ſolùm corpora, ſed etiam animæ excruciantur, nec

Girouagum ſpecula, tandem miſeratus ab alta
Me pater aſpexit, meq; precatus ait.
Siſte gradum, miſerande puer; deſiſte vagari,
O mea, chare puer, maxima cura redi.
Conuerſus redij, atque domum reuocatus adiui:
Cum gemitu, & lachrymis in faciem cecidi.
Erroris veniam genitor mitiſſime poſco:
Da veniam falſo: da precor alme pater.
Da dextram miſero: quia nam me voce vocaſti?
Dilexi: & redij tractus amore tuo.
Dilexi, iam me nolite repellere retrò
O famuli, hic adſum vinctus amore patris.
Dilexi, quoniam Dominus me exaudijt, inquam,
Admiſitq; meas mitis in aure preces.
Sum certus, quoniam ſupplex oratio noſtra
Digna erit auditu, quodq; rogamus, aget.
Nonne videtis vti ſenſim pia lumina flexit?
Aurem inclinauit blandus & ipſe mihi?
Annuet optatis omnino: cedite, dicam
Quæ mecum tacitus præmeditatus eram.

F

Dum licet, atque dies cerno luceſcere claros,
Quos veniæ orandæ fixerat antè mihi,
Mitis & alme Deus Rex ò clariſſime regum,
O ſuperúm, atq; hominū didicis, amanſq; pater.
Reſpice me miſerum quanti obſedere dolores.
Vndique vicinæ mortis & horror adeſt.
Dura quoque inferni iam me inuenere pericla,
Stant diræ facies, imminet ignis edax.

A

Anxius in tribulos me me timor egit acutos,
  Et dolor inuentus me vehemens pupugit.
Nec minus ac paleas me tribula dura, trahæque
  Suppoſitas cultris comminuere ſuis.
Vnde tuum nomen iam terque quaterq; vocaui,
  Nunc etiam vt præſens ſis Deus alme voco.
O domine, è tantis animam dignare periclis
  Eruere; atque operi conſule quæſo tuo.

tamen unquã conſumuntur. Sicut & in præſenti vita fieri uidemus igne cupidinis, & facibus auaritiæ, nec non & flammis iracundiæ, ambitionis, & cæterorum vitiorum, quibus quotidie experimur modò corpora, ſed magis animas torreri. ¶ Tribulos acutos.i. In acerbiſſimam tribulationem. Similitudine ab hominibus ſochoth, qui à duce Gedeone tali pęna contriti ſunt, de qua & alias ſuprà diximus. ¶ Dolor inuentus. Ideſt ſponte aſſumptus ex compunctione peccatorum. Qui valde ſalubris eſt. ¶ Tribula. Inſtrumentum ruſticum, quo triticum ſuper area teritur. ¶ Trahæque. Crates grandis, dentibus ferreis præfixa, qua ſtipulæ, & glebæ comminuuntur in campis. A trahendo dicta. Per hæc autem inſinuat uehementiam doloris ex peccatorum cõpunctione. ¶ Terque quaterque, Ideſt ſæpiſſimè. De his dictionibus, ac numero per eas deſignato ſatis alibi dictũ eſt. ¶ Sis preſens. Modò propitius. Iuxta illud. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Periclis. Animæ & corporis, quæ innumera ſunt. Nam & omnis creatura inultionem Dei armatur contra inſenſatos. ¶ Operi tuo. Naturale quippe eſt cuicumque ſuis operibus, vt conſeruentur, proſpicere. ¶ Pium. Modò clementem ſignificat nihil. n. magis decet principem, quàm clementia. ¶ Proſpice. Reſpiciendo conſule, cui proprium eſt miſereri. ¶ Fas fuit.

Te decet eſſe pium; miſeris miſerator adeſſe
  Nempe ſoles: miſero proſpice, quæſo mihi.
Fas fuit ingratum caput obiectare periclis,
  Me ſineres tantis frangier atque malis.
Iuſtus vt es iudex, profugum mulctare rebellem
  Te decuit damnis, & premere exilio.
Rectus ut esq; parens, duris auerſa flagellis
  Præciperes gnati cædere dorſa tui.
Ad ſanam mentem donec correcta redirent
  Pectora tam crebris tuſa, retuſa malis.
Aſt intellectum poſtquàm vexatio lapſum
  Erexit, proprio reſtituitque loco,
At fatuum culpa, ſapientem pœnaque fecit
  Debita; me poſtquàm reſtituitque mihi.
Me mihi reſtituit: tibi me parere vocanti
  Iuſſit; reſtituat te modò, quæſo, mihi.
Tu Deus es, noſterq; parens, miſeretis eorum,
  Quos peccaſſe piget, quos rediſſe iuuat.
Paruorum cuſtos Dominus: tumor inde faceſſat,
  Spiritus elatus diffugiatq; procul.

B

Benè dixit fas. Quia ut ſacrorum canonum interpretes dicunt, fas diuina reſpicit. Ius autem humana. ¶ Obiectare periclis. Vt vexatio daret intellectum. ¶ Frangier. Pro frangi. Paragoge eſt. ¶ Tantis malis. Vt q ſtultus fuerat in culpa, ſapiens fieret in pœna. ¶ Mulctare. Pecuniæ iactura afficere. Hæc enim mulcta eſt. ¶ Damnis. Cæterorum bonorum. Vel etiam amicorum, & neceſſariorum amiſſione. ¶ Flagellis. In carne nimis obeſa, incraſſata dilatata, & recalcitrante: vt morborum ac ulcerum afflictione. ¶ Tuſa retuſa. Sæpius afflicta. Eſt autem facta alluſio ad verba Anaxarchi Philoſophi. Qui cum tyranni iuſſu cęderetur dicebat, Tunde retunde Anaxarchi ſacculum: nam Anaxarchum nihil tundis. ¶ Vexatio. Etenim (vt dicebar Eſaias propheta) omnis violenta prædatio cũ tumultu. Sunt quippe nonnulli, qui aliter neſciũt ad Dominum niſi malis attriti fuerint, conuerti. ¶ Me mihi reſtituit. Anadiploſi figura.i. Geminatione ſermonis vſus eſt, ut attentum faceret ad rẽ mirabilem, quæ penè uidetur impoſſibilis. Et tamen veriſſima eſt. Semetipſum quidem homo peccando perdit, cum intellectum (quo homo eſt) amittit. Verùm cum Dei gratia reparatur, intellectum. Ideſt ſemetipſum recuperat. ¶ Reſtituat te mihi. Plenius.ſ. Nam niſi rediſſet ante ingratiam, nec ſibiipſi fuiſſet reſtitutus. ¶ Paruorum. Spiritu, magis, quam corpore. Ideſt humilium. Nam & Angeli eorum ſemper uident faciem patris qui in cœlis eſt. Ventum. Superbiæ. ¶ O mea anima. Apoſtrophe ad animam ſuam. ¶ Quæ genus.i. Quæ nobili ſis genere. Filia ſiquidem Dei eſt, ad imaginem & ſimilitudinem eius creata. ¶ Vnde domo. Cœleſti.ſ. non terreſtri vt corpus. ¶ Origo tua. Nam à Deo ipſo immediatè creatur, & in organizata infunditur corpora. ¶ Quandiu fueris peruerſa. Supple, aſpice quæſo, quod eſt ſupra. ¶ Conuertere. Plene.ſ. & cum firmo propoſito perſeuerandi in continuo ſeruitio Dei media eius gratia. Vnde adhoc propoſitum dicit Auguſtinus, O pęnitentes ſi tamen eſtis pœnitentes, & non irridentes, emendate vitam, mutate mores. ¶ Reparata. Per ſecundam tabulam quæ eſt pęnitentia per Chriſti paſſionem. Qui pro peccatoribus ad pęnitentiam vocandis aſſerit ſe ueniſſe. ¶ Gratus. Nam gratiarum actio alterius eſt beneficij petitio. Ingratitudo uero iam conceſſi reuocatio. ¶ Quanta. Sed quis ea ponderet, metiatur, aut enumeret? ¶ Dic age. Vt alios quoſcumque ad pœnitendum ſuo prouocet peccatores exemplo. ¶ Rapuiſſe. Pro eripuiſſe. Gratiam ſuæ miſericordię, non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos. ¶ Manantibus. Pro eſſluentibus. ¶ Vltrò. Non coactè propter ſolam miſeriam: cuius multos magis piget, quàm pęniteat peccatorum, quibus,

Detumui, ventum eſſlaui: Dominusq; pepercit,
  Factum humilem cunctis eripuitq; malis.
O mea de cęlo veniens anima, aſpice, quæſo,
  Quæ genus? vnde domo? quæ ſit origo tua.

C

Quàm fueris peruerſa diu, conuertere tandem,
  Æternam in requiem, quæ reparata tibi eſt.
Spiritus exulta; gratus reminiſcere quanta
  Munifico à Domino ſunt benefacta tibi.
Dic age, dic populis toto venientibus orbe
  Ad Dominum, de te quàm benè ſit meritus.
Confiteor vobis omnes attendite gentes,
  Æterno interitu me rapuiſſe Deum.
A lachrimis ſicaſſe genas manantibus vltro
  Triſtitiam ob nimiam pectore tabifico.
Atque meos tenuiſſe pedes per lubrica lapſu,
  Neu lapis offenſus ſcandalon eſſet eis.

D quibus factum eſt, vt in miſeriam inciderent. Vnde & ſublata miſeria, repeotè ad uomitũ redeunt. ¶ Triſtitiam ob oimiam. Duplex eſt (vt docet Apoſtolus) triſtitiam. Vna quæ ducit ad mortẽ, & ea eſt, quæ ſæculi dicitur. Altera eſt, quæ ſalutem operatur æternam. Et de bac intellige quod hic dicitur. ¶ Pedes meos. Interiores affectus, qui dicuntur pedes animæ. ¶ Per lubrica: Pronitatis in malum. ¶ Lapſu. Recidiuæ aut alterius etiam grauioris peccati. In quod frequenter incidunt incauti pœnitentes, Iuxta parabolam illam. Cum immundus Spiritus exierit ab homioe. ¶ Lapis. i. Chriſti fides derelicta. ¶ Scaodalon. Ruinæ occaſio. ¶ Deo Cui honor, laus, & gloria. Amen.

Viuentium ergo Deo ſacra in regione placebo
Viuus & incolumis carmina læta canam.

QVifquis adhùc credit &c. Quoniam cui plus dimittitur, plus diligit, iccircò vagus ille iunior filius, cui ad penitentiam tedeunti nimia grauia, atque enormia ſunt à patre dimiſſa peccata, accenſus amore patris hoc in pſalmo non ſolum oſtendit, qualis debeat eſſe, fidelium omnium fides, ſed etiam profitetur ſeſe cum Dei adiutorio retributurum Domioo, quod ipſe prior nobis tribuit. Per paſſionem martyrij. Primo igitur indicat non ſufficere fideli tenere fidem clauſam in pectore, niſi & apertè ipſam ore confiteatur. Dicit igitur. ¶ Quiſquis adhùc credit. Corde tantũ. ¶ Nec clara voce fatetur. Quia præ timore mortis, aut tormentorum, ſiue propter rerum iacturam negat, aut tacet. ¶ Iacturam fidei faciet. Quia (vt ait Apoſtolus) corde

Rom. 10. creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem. ¶ Nec mer. n. ſp. vl. ſal. er. Quia dicit Do-

Luc. 9. minus in Euangelio, qui me erubeſcet, & ſermones meos coram hominibus. Hunc & ego erubeſcam coram patre meo, & Angelis eius. ¶ Qui prædicat altè. Hic Phariſæorum eſt aſſecla, qui (vt ait Dominus) dicebant & non faciebaot. Verum niſi abundauerit iuſtitia noſtra pluſquàm ſcriba-

Math. 5. rum, & Phariſæorum. Non intrabimus io regnum

E cœlorum. ¶ Ventris amore. Hic etiam mercenarius eſt: dicetur ei. Amen dico tibi, recepiſti mercedem tuam. ¶ Factis malis. Hæc eſt etiam Apo-

Tit. 1. ſtoli Pauli ſententia, verbis (inquit) confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negaot: Nec ſoli predicatores phariſaici in hoc ſunt culpabiles, quin & omnes impii Chriſtiani hypocritæ & bonitatis ſimulatores. ¶ At oos. Verè pœnitentes ad Chriſtũ

De marcellos. vi. Ka. Maij. conuerſi, vt Matthæus publicanus, Petrus Apoſtolus, ac Marcellious. Et mille alij ſimiles. Sed & omnes veri Chriſtiani hoc faciuot data occaſione. Vt de ſanctis martyribus legimus in hyſtorijs:

ODE CXV. EX PSALMO CXV; Credidi.

QVifquis adhùc credit, nec clara voce fatetur
Regibus & populis abſque rubore Deum.
Iacturam fidei faciet, quam pectore clauſit:
Nec merces, nec ſpes vlla ſalutis erit.
Proximus huic etiam fiet, qui prædicat altè
Oretenùs ſummo ventris amore Deum:
Recta quidem loquitur, leuibus labijsq; uidetur
Noſſe Deum; factis ſed negat ille malis.
At nos credidimus, quapropter & ore locuti
Vitæ verba ſumus fortiter abſque metu.
Vnde humiles facti, nimijsq; laboribus hauſti
Plectimur, innumeris obruimurq; malis.
Mentis in exceſſu poſiti, pauidique ſtupore
Diximus: En mendax, & leuis omnis homo eſt.

¶ Verba vitæ. Perfidei confeſſionem. ¶ Humiles facti. Ideſt Abiecti, ſecularium hominum exiſtimatione. ¶ Plectimur. Excruciamur. ¶ In exceſſu mentis. Extaſis grecæ dicitur. ¶ En mendax, & leuis omnis homo. Quia multa & ſupra vires noſtras ſæpè promittimus, quæ deinde non complemus. ¶ Magna. Pone exemplum in beato Petro Apoſtolo. Qui tertio auſus eſt refragari diuinæ ſententiæ, quia neque ſcandalizandus, neque deſerturus eſſet magiſtrum, aut negaturus. Etiam ſi oportuiſſet ſecom mori. Et tamen à muliercula & hac ancillula abſterritus ter negauit Dominum ſuom breui temporis ſpacio. ¶ Aſt vbi trux oculis facies. Eſt animadoertendum. Quia hic ſub occaſione crudelium iudicum, tortorum, carnificum, & omnis generis tormentorum, quibus uiſis poſſunt adhuc infirmi fideles abſterreri, & præcipuè hi, qui temere de ſuis viribus præſumentes auda-

F cter ſeſe omnia dira poſſe ſuſtinere iactitabaot, per ecbaſin poeticam tanguntur diuerſorum martyrum varia ſupplicia, quæ pro fide Chriſti ipſo auxiliante ſuſtinuerunt. Et congrue in hoc pſalmo, qui propriè martyrum eſt, tanguntur iſta, ne quis ſuis virib. fiſus aggrediatur tam arduum opus, vnde citò decidat. Et rurſus ne quis ita ſit meticuloſus, vt cum Dei gratia palmam martyrij ſe aſſequi poſſe deſperet; cum millia millium videat illam per aſperima tormenta aſſiſtente ſibi Domino conſecutos eſſe. ¶ Diraque torua minax. Qualis, Neronis, Decij, & Maxentij, & cæterorum Eccleſiæ perſecutorum. ¶ Sæui carnifices. Quales fuere miniſtri Daciani, ac Quintiani iudicum in aſſligendis Vincentio, & Agatha virgine. ¶ Torta flagella ſouant, Cæſi his fuere penè omnes martyres Et præcipuè omnes ſimol Apoſtoli. ¶ Manicia. Qua manus aſtringuntur, & compes quo pedes arcentur, de his habes in alio pſalmo. Ad alligandos reges eorum in compedibos & io manicis ferreis. ¶ Nerui. Ex taurino corio vincula ſunt & flagella. ¶ Omne genus. Hoc fiebat ad incutiandum terrorem. ¶ Saoguineæ virgæ. His flagellatus eſt: D. N. I. Chr. ſub pontio Pilato, his ceſum ter à gentibus legimus Apoſtolum Paulum. Virgis cæſi ſunt. Primus & Felicianus. Et alij. ¶ Plumbataque His crudeliter cæſi ſont Eraſmus: Cornelius: & Fœlicianus. ¶ Foſtes. Quans plurimi foſtibus mactati ſunt. ¶ Quis. Virgis, plumbatis & fuſtibus. ¶ Oraque tuſa. Percuſſa, plumbatis. ſ. ¶ Vngula: Dilanians, coſtas vſq; ad oſſa. ¶ Suſpenſus equu-

Magna quidem viſum promittimus ante pauorem
Vincula, tortores, temnimus atque necem.
Aſt vbi trux oculis facies, inuiſaque noſtris
Iudicis apparet diraque torua, minax.
Aſt vbi diſpoſitis ſæui cruciatibus adſunt
Carnifices; quando torta flagella ſonant.
Cum manica, & compes, cum ferrea vincula nerui
Et tormentorum panditur omne genus.

Sanguineæ virgæ, & ferri, plumbataq;, fuſtes,
Quis mactent ſcapulas, oraque tuſa gemant.
Vngula dilanians, ſuſpenſus equuleus altè,
Et pedibus ſtipites, vnguibus aculei.

leus alſ. Hoc etiam nunc tormenti genere maleficiorum quæſtores vtuntur. Innumerabiles martyres equuleo ſuſpenſi ſunt. ¶Succenſæque faces. Sicut beatæ Agathæ. ¶ Lateri apponendaque Lampas. Dum in Equuleo leuatus Alexander Papa torqueretur, vngulis laniaretur & lampadibus appoſitis lateri exureretur, miratus eſt comes Aurelianus, & quod nullas daret voces, quare taces, ait? Reſpondit Alexander: Quia tempore orationis Chriſtianus homo cum Deo loquitur. ¶ Teſtaque carbones. Iuſſit Quintianus nudo corpore Agatham teſtis acutis, & carbonibu ſubſtratis volutari. ¶ Gnoſia ſpicula, Cretes ſagittæ. Species pro genere. Multi martyres ſagittis interfici iuſſi ſunt. ¶ Leues calamos. Politas ſagittas ex calamis arundinis factas, vt Bononiæ fieri audiui. ¶ Et cum forcipibus. Ferreis, ſcilicet. ¶ Torquenda mamilla. Vt vxor Maxentij ab ipſo impio viro torqueri in mamillis iuſſa eſt ut in paſſione Catherinæ virgi. & marty. ¶Et ferratæ crates. Dorotheus, & Gorgonius craticula prunis ſuperſtrata imponi iuſſi ſunt, & non ad ſubitum: ſed ſenſim paulatimq; ſuccendi, ut quod reliquum fuerat in uerberibus hoc modo abſumeretur, deniq; & laqueo necati ſunt, Laurentius quoq; in craticula ſuperpoſitus combuſtus eſt. ¶ Atq; cataſta riget. Hæc erat quædam machina lignea, qua ſerui uincti tenebantur, & magna compes dicebatur atq; longa, ſuper hac extenſi ſunt Vitus, Modeſtus, & Creſcentia. ¶Ollaq; Sartago. vij. fratres Machabei ſartagine, & ollis æneis frixi ſunt inſpectante

Succenſæque faces, lateri apponendaq; lampas,
  Teſtaq; carbones, ſtrataq; vitra iacent.
His ſuper vrgentur nudis incedere plantis
  Atq; volutantur corpora nuda ſuper.

Gnoſia quæ iactent adſunt, & ſpicula; læues
  Et calamos arcus quæ iaculantur; habent.
Et cum forcipibus, quibus eſt torquenda mamilla,
  Ferratæ crates, atq; cataſta riget.
Frangitur hac dorſum: prunis ardentibus illis,
  Suppoſitis torrent corpora viua nefas.
Ollaq; Sartago, frixoria dira parantur,
  Dolia, cum furcis, fuſcinuliſq; ſuis.
Pix, oleum, reſina, & ceræ miſcentur in iſtis;
  Liquitur & plumbum, ſulphur, adepſq; capri.
Hic liquor admixtus vel aperto infunditur ori,
  Aut immerſi hominis frigitur uſta caro.
Additur his varius rugitus ab Amphiteatro.
  Quos rabidæ emittunt ſicca per ora feræ.
Terribiles viſu formæ, ſerpenſq; Dracoq;,
  Et quæ potenter dira venena parant.
Fornaceſq; adſunt candentes, oraq; panda,
  Furnorum, & clibani, fumificæ, & ſtipulæ.
Stagnaq; parte alia glacie conſtricta, geluq;,
  Nocte vt rumpantur corpora meſta dio.

matre, quorum paſſionem magnanimaq; reſponſa uide in lib. Machabeorum, & apud Ioſephum hyſtoricum. ¶ Dolia. Vaſa nunc ſunt uinaria, olim hominum tormentis adaptata: nam & Ioannes Apoſtolus atq; Euang. in dolium feruentis olei coniectus fuit, & non aduſtus exiuit. ¶Furcis. Bidentibus, atq; tridentibus, ſunt inſtrumenta foci, his corpus beati Laurentij coarctabatur ſuper lecto ferreo. ¶Cum fuſcinulis. Sunt minores furculæ tridentes, quibus etiam in miniſterio ſacrificiorum utebantur antiqui Sacerdotes. 1. Reg. ¶Frigitur. Hoc ad uota tyrannorum eſt referendum: nec enim frigebantur ſemper ut ipſi doluiſſent: ſed plerumq; illeſi inde exibant. ¶Vſta. Pro vrenda, participium pro participio. ¶Varius rugitus. Leonum, Vrſorum. Pardorum Tigridum, & ſimilium ferarum, quæ in amphiteatro Romano Sanctis Martyribus dimittebātur, ut in conſpectu populi ab iis lacerarentur, & uorarentur ad aliorum fidelium terrorē: Sicut legimus duos Leones primo, deinde Vrſos ferociſſimos Primo, & Feliciano laxatos eſſe, qui tamē diuina uirtute facti manſueti ſæuitiem perdiderunt, nec in ullo Martyres leſerunt, quo miraculo mille quingenti Pagani ad Chriſtum conuerſi ſunt. ¶Fornaceſq; adſunt. Non ſolum tres pueri Sydrac, Miſac, & Abdenago in camino Ignis ardentis fuere coniecti, vnde & illeſi egreſſi ſunt, uerùm etiam vij. mulieres, quæ in agone Blaſij guttas, ſanguinis plagis effluentes collegerant deprehenſæ, quòd eſſent Chriſtianæ, in caminum Ignis coniectæ ſunt, vbi & plumbo deliquato ſuperinfuſæ, illeſæ permanſerunt, nouiſſimè gladio percuſſæ palmā martyrij ſunt adeptæ, Chriſtina quoq; virgo in ardenti fornace v. diebus illeſa permanſit, flammis quoq; balneatibus incluſa Cecilia die integro & tota nocte quaſi in loco frigido illibata perſtitit ſanitate, ita ut neq; vna pars membrorum ſudoris ſigna relaxaret, quare ab Almachio iudice miſſus eſt Carnifex, qui illam in ipſis balneis decollaret. ¶Furnorum. Aurelianus iudex iuſſit Alexandrum Papam, atq; Euentium in medium incenſi furni præcipitari. Theodolus quoq; eorum ſocius ſponte in flammas proſiluit decantans cum ipſis ac pariter gratias agens: Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Quod cum nunciatum fuiſſet impio iudici fecit beatiſſimum Alexandrum punctis creberrimis per tota pungi membra donec deficeret, ignibus & multi traditi ſunt quos permiſit Dominus eo modo ad martyrij palmam peruenire. Sicut illi oratores per Virg. Catherinam ad fidem Chriſti conuerſi, ſic & Theodorus martyr. ¶Fumificæ, & ſtipulæ. Cum Agapitum xv. annorum adoleſcentem præſes fame 4. dierum afflixiſſet, nec conſtantem illius animum ad ſacrificia idolorū conuertere potuiſſet, prunas ardentes ſuper caput eius imponi iuſſit. Et cum gratias Deo ageret. ¶ Flagellis eſt cæſus. Et nudus ſuſpenſus capite deorſum uerſo, atq; atro ſubter fumo facto, dicebatur præſidi ſapientia tua in fumo laborat, &c. ¶Stagnaq; conſtr. gl. gel. Apud Sebaſten Armeniæ minoris ſub præſide Agricolao xl. martyres in ſtagnum nudi miſſi ſunt, vt gelu conſtricta eorum corpora nocte diſrumperentur. ¶ Rotæ horribiles. Tres Virgines legimus rotis expoſitas fuiſſe, nec illis nocuiſſe. Euphemia virgo, Chriſtina, & Catherina virgo. ¶ Horrida

v. id. Nouemb.

Stantq; rotæ horribiles cultris altrinſecus intus
  Præfixæ rapidis quis laceretur homo.
Horrida crux, vnci, vectes, gladij, atq; ſecures,
  Inſtrumenta necis, diraq; ſupplicia.

Crux. Inſigne facta eſt D.N.I.Chr. nam modo & regibus venerabilis eſt ſoliſq; demoniis horribilis. Beato Andreæ, & dulcis viſa eſt. ¶Vnci ferrei. Scilicet quales uidemus in macello. ¶Gladij atq; ſecures. Innumerabiles his occiſi ſunt: nam is erat tormentorum finis. ¶Tanta arma: Tam grauia tormentorum, atq; necis inſtrumenta re-

Tanta quis aſpectu primo non horreat arma?
Cum videt exitio cuncta parata ſuo.
Dicat, oportebit, fuerat qui audaculus olim,
Omnis homo mendax, omnis inanis homo.
Labilis omnis homo, fragili tellure creatus,
Deq; fatiſcenti puluere factus homo.
At ſi cœleſti fuerit benè coctus amore,
Vas ſolidum fiet, veridicum, & ſtabile.
Tunc humilis factus, ſecurè dicere Regi
Et Domino poterit; quid tibi retribuam?
Quid tibi pro tantis, quæ tu mihi retribuiſti,
Omnibus atq; bonis quid tibi retribuam?

D dilq; hoc in loco vates ad pſalmum, cætera ſiquidem per tranſcurſum poeticum introducta ſunt ad excludendam propriæ temeritatis audaciam. ¶Audaculus. Per irriſionem vox hæc noua diminutiua ſicuti formata eſt, enunciabitur. ¶Omnis homo mendax. De ſe temerè præſumens, ac proprijs nitens viribus, poſt habita Dei gratia: alioquin Sancti martyres robuſtiſſimi non fuiſſent veri teſtes fidei D. N. I. Chr. ſed ij non in ſeipſis, ſed in Domino fiduciam habentes, & loquebantur, atq; tormenta intolerabilia ſuſtinebant, Dominus enim in illis loquebatur, pugnabat, atq; vincebat. ¶ Inanis. Si non habeat in ſe ſpiritum Dei habitatorem. ¶Fragili tellure. Hoc in nobis ipſis quotidie experimitur, aſſiduè ſiquidem ſunt pugnæ, & rata victoria. Nam ſi ſepties in die cadit iuſtus, quid facient miſeri peccatores, quales nos ſumus? ¶Vas ſolidum. Vnde non effluant aquæ diuinæ gratiæ. ¶ Veridicum. Propter ueritatem Dei in ſe habitatem. ¶ Et ſtabile. In propoſita ſeruitute Dei perſeuerando. ¶ Quid tibi retribuam. Q. d. ex me non habeo, niſi tu ipſe mihi dederis. ¶ Cum me finxiſſes hominem. Non belluam, non aliam inferiorem creaturam, hic incipit enumerare præcipua Dei beneficia nobis hominibus collata. ¶Ratione potentem. Qua maximè diſtamus à cæteris animantibus, & Angelis conuenimus. ¶Viam. Mandatorum Dei, uel ipſum D. N. I. Chr. qui eſt uia, veritas, & vita. ¶Salus. Aeterna maximè. ¶Cumulum. Aceruum grandem innumerabilium beneficiorum. ¶Mille bonorum. Animæ, quæ vocantur interiora bona vt uirtutes, & varia Spiritusſancti dona, quæ diuidit unicuiq; ſicut vult & nouit expedire tā ſibi quàm Eccleſię.

Cum me finxiſſes hominem ratione potentem,
Monſtraſſesq́; viam, qua mihi danda ſalus.
Cumq́; adieciſſes cumulum mihi mille bonorum,
Quid tibi pro meritis? quid tibi retribui?
Nam benefactorum quondam ingratiſſimus horū.
Tot mala retribui, quot bona tu dederas.
Tu tamen ut bonus es, rurſus bona retribuiſti,
Cum mala tanta forent retribuenda mihi.
Sed modò cum cupiam memor, & gratiſſimus eſſe,
Quid tibi pro meritis, quid tibi retribuam?
Accipiam calicem, quem tu prior ante bibiſti,
Ne poſſet nobis horror obeſſe necis.
Quemq́; propinaſti conuiuis omnibus his; qui
Digni habiti menſæ diſcubuere tuæ.
Vnde ſolus cunctis calicem guſtare parabo,
Et nomen Domini ſæpè uocabo mei.

E ¶ Retribui. Q. d. ingratus ego fui omnibus tuis beneficijs. ¶Tot mala. Fortaſſe etiam plura: nam quo magis delitijs per rerum opulentiam abundamus, eo magis & peccamus. ¶Vt bonus es, Natura, & bonitate ſua potius nos vellet uincere, atque ad amorem ſuum beneficijs ſpontaneos allicere, quàm metu flagellorū inuitos attrahere. ¶Quod tibi retribuam. Hæc replicatio indicat mentem humilem, & gratam diu cogitando exquiſiſſe, qd potiſſimum Domino benefactori retribueret, & tandem ipſo inſpirante reperiſſe, quod ſubiūgit. ¶Accipiam calicem. Non vini, ſed uoluntariæ paſſionis, de quo dixerat ipſe filijs Zebedæi appetentibus ad dexteram eius, & ad ſiniſtram ſedere, poteſtis (inquit) bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? quem bene, & ipſi intelligentes, ſed male uires ſuas metientes (poſſumus) reſponderunt. ¶Ante bibiſti. In Cruce. ¶Necis. Maximè, tam turpis, & horribilis. ¶Menſæ tuæ. Hoc eſt altari communicantes corpori, & ſanguini tuo. ¶Et nomen Domini mei. Ieſu Chriſti, quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datum, in quo opporteat nos ſaluos fieri. ¶ Suggerat. Sine me (inquit) nihil poteſtis facere. proculdubio iam atrocia tormenta nequiſſent tolerare ſancti martyres, niſi à ſpiritu Domini Ieſu fuiſſent corroborati. ¶Iners. Vt ille, qui è ſtagno gelido proſiliens fugit ad balneum, vbi mox amiſſa martyrij corona perdidit, & vitam. ¶Sic. Inuocato eius nomine ſalutari. ¶ Luce palam. Coram omnibus abſq; pauore. ¶Sodales. Qui eadem menſa cōmunicaſtis mecum corpori, & ſanguini Domini.

Suggerat inualido magnas vt pectore vires,
Fortia ne renuam pocula factus iners.
Sic mea magnanimus Domino pia reddere vota
Luce palàm potero: ſic ferar abſq; metu.
Immolor ecce bibens. ne formidate ſodales,
Coram omni populo reddere vota Deo.
Namq; ſui ipſius nec victima gratior vlla,
Inclyta ſanctorum mors precioſa Deo.
Optimè Rex regum, magni dominator & orbis
O Domine alme Deus noſter, & alme parens.
Sumpſimus ecce manu calicem, ſimul ore bibemus
Noſtraq́; mors etiam ſit precioſa tibi.
Quippe tui ſerui ſumus, & genitrice creati,
Quæ ſeſe ancillam non negat eſſe tuam.
Dilectamq́; licet dignatis nomine ſponſæ,
Vt Domino ſeruit nec minus illa tibi.

F hortatur enim alios vt ſuo exemplo animosè ſuſtineant, quæ promiſſerunt. ¶Nec vict. grat. vl. Deeſt quàm inclyta mors ſanctorū, quę eſt precioſa Deo, mors verò impiorum peſſima. ¶ Optimè Rex regum. Pulcherrima oratio in perſona martyrum. ¶Ancillam tuam. Hæc eſt ſancta mater Eccleſia, cuius Typum gerens beata virgo Maria dicebat, ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum, & rurſus, quia reſpexit, humilitatē ancillæ ſuæ. ¶Sponſæ. Vt in illa parabola magni
Matt. 21. Regis, qui fecit nuptias filio ſuo, & in illa, decem
Matt. 25. Virginum quæ exierunt obuiam ſponſo, & ſponſę. ¶Nec minus illa ſeruit. Iuxta illud, quanto maior, es: humilia temetipſum: & maiorem inuenies gratiam. ¶De te. Spiritualiter per fidem in Sacramento Baptiſmi. ¶Edocuit. Sæpius re-

Nos quoq; quos peperit de te genitore creatos
Edocuit ſeruos dicere, & eſſe tuos.
Infera tu ſiquidem perfracto cardine clauſtra
Rupiſti victor: vinctaq; noſtra potens.
Vincula rupiſti, ſoluiſti debita noſtra
Eruta ſunt duro libera colla iugo.

petendo hunc verſiculum in diuinis laudibus, ô Domine quia ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ, & illud Euangelicum, cum hæc omnia feceritis, dicite quia ſerui inutiles ſumus. ¶Infera clauſtra. Vide ad hoc propoſitum ſermonem Auguſtini Paſchalem, & homeliam diui Greg. ſuper Euang. eiuſdem diei. ¶Vincula noſtra. Loquitur in perſona ſanctorum patrum in ſinu Abrahæ exiſtentium.. ¶Vincula rupiſti. Repititio hæc duplicia indicat vincula à Domino noſtro Ieſu Chriſto fuiſſe ſolnta culpæ, & penæ, peccatorum atq; geennæ. Soluiſti. Paſſione tua. ¶Seruitio Diaboli. Qua tyrannide nulla grauior eſt. ¶Cor. Per compunctionem, & aſſiduã contritionem, nihil enim tam proficit adueniam peccatorum promerendam, quàm aſſiduo peccatorum mærore dolere, vnde & ſapiens dicit de propiciato peccato noli eſſe ſine metu. ¶Animam. Per amaritudinem præteritarum voluptatum. ¶Et corpus. Ieiuniorum, uigiliarum; cæterarumq; maceratione, diſciplinarũ. ¶Grata holocauſta. Iuxta illud ſacrificium Deo, Spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. ¶Hoſtia laudis. Sic & alibi idem pſaltes canit in perſona Domini, Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. ¶Cum lachrymis. Fælix lachryma, quæ cum adierit Deum, numquàm redit exauditionis vacua. ¶Gemitus. Nam ſcriptum eſt, in quacumq; hora ingemuerit peccatũ Eze. 18. & 23.
ſuum, dimittam ei, hinc in figura ſacrificabantur olim turtur, & columba, quia pro cantu gemitus edebant. ¶Thuris & inſtar. Etenim orationes ſanctorum incenſi ſuffumigationi comparantur. Dirigatur (inquit) oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. ¶Thymiama. Sacrum fuit olim pigmentum uariorum odorum, quo in ſacris tantum utebantur antiqui Sacerdotes. ¶Alta voce. Non tantum clamoroſa, quantum ex alto pectoris erumpens, & deuota. ¶Perſoluenda. Diereſis, ideſt ſolutio ſyllabæ in duas. ¶Plebis in aſpectu, &c. Ideſt propalam coram omni populo; quod fecit ſanctus Ignatius martyr, & alij quàmplurimi tempore perſecutionis, & nunc fit quotidie data pace Eccleſiæ Dei. ¶Hyeroſolymæ. Reſtauratæ, ab Helio Adriano, quò ad literã tempore Helenæ Conſtantini matris & deinceps ad multa tempora, myſticè verò, ideſt in medio Eccleſiæ millitantis primum, demum & triumphantis. ¶Ad aram. Quæ Chriſtus eſt. ¶Atria magna. Hæ ſunt partes diuerſæ militantis Eccleſiæ, hinc & ſubiungitur, ipſa myſtica interpretatio qua contenti expoſitioni huius pſalmi fine facientes laudamus hinc Dominum Deum, qui benedictus eſt in ſæcula ſæculorum. Amen.

A

Seruitio immunes tibi ſacrificabimus ergo
Cor animam, & corpus, grata holocauſta tibi
Hoſtia laudis erit, tenerisq; acceptior agnis.
Cum lachrimis gemitus thuris, & inſtar erunt.
Adijciemus eis prompta, & ſuſpitia ab imo,
Pectore: & hoc noſtrum ſit thymiama tibi.
Dumq; ſacra offerrimus, te voce vocabimus alta,
Semper erit noſtro nomen in ore tuum.
Hæc ſunt ô ſocij Domino quæ vouimus olim:
Vota hæc ſunt domino perſoluenda Deo.
Hæc modò reddamus pulſa formidine turpi
Plæbis in aſpectu, lumina & ante patrum.
Inq; Hieroſolymæ medio ſiſtamus ad aram
Atria quam claudunt vndiq; magna domus.
Hæc domus, alma parens, Eccleſia magna vocatur,
Vrbs ſuperũm Regis ſacra Hieroſolyma.
Atria ſunt cætus quos cernis vbiq, fideles:
Eſt altare Dei filius ipſe Dei.

B

BARBITON, & citharam, &c. Apertum vaticinium habetur in hoc pſalmo de uocatione gentium ad fidem Chriſti, eoq; teſtimonio vtitur Apoſtolus ad Romanos, inuitantur etiam Iudæi, vt depoſita ueteri infidelitate, tandem & ipſi uel poſt conuerſionem gentium nouiſſimi ad Dominum conuertantur, qui debuerant eſſe primi, atq; ſimul omnes excitantur ad laudandam Dei miſericordiã, qua ſola gentes ad fidem adduxerit, & diuinam veritatem commendandam qua Iudæis promiſſa compleuit, inuitat ergo pſaltes conuerſas gentes, vt aſſumptis varijs muſices inſtrumentis laudent Dominum ſuper miſericordia, qua ſaluas fecit illas dicens. ¶Barbiton. Inſtrumentum eſt muſicum, quo lyrici uates uſi ſunt Horatius, & Sapho. ¶Siſtris. His vſi ſunt Aegyptij, vt Vergilius patrio vocat agmina, Siſtro loquens de Cleopatra Aegyptiorum Regina. ¶Dulce melos. Dulcem, & ſuauem cantinelam, quam melodiam quidam vocant, & canorum concentum; hucuſq, de gentibus: nunc ad Iudæos ſermo conuertitur. ¶Biſſenæq; tribus. Quæ à xij. filijs Iacob originem duxerunt, horum nomina licet ex Geneſi petere, & ab illa epiſtola, quæ in feſto om- C. 49.
nium ſanctorum legitur ex Apocalypſi Ioannis C. 7.
Apoſtoli. ¶Populos veſtros. Adeò quidem excreuerant, vt vnaquæq; tribus plures vrbes poſſideret, & ſic multos faceret populos. ¶Primi. Quia notus in Iudæa Deus, & quia ad eos præcipuè ſe ſe miſſum eſſe teſtatus eſt Dominus Ieſus. Apoſtolus etiam dixit Iudæis, vobis oportebat primùm prædicari regnum Dei: Sed quia vos indignos iudicaſtis eo, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim nobis præcepit Dominus. ¶Debuerant. Vt Zacharias, & Simeon ille annoſus, iuſtus, ac timoratus, qui ſtatim illo viſo, & amplexo adhuc Luc. 2.
infantulo, canticum cecinit lætitiæ. ¶Extremo Rom. 11
tempore. De quo Eſaias, & Apoſtolus, cum conuerſæ fuerint omnes gentes, ſiue cum plenitudo gentium intrauerit, tunc reliquiæ Iſrael ſaluæ fient.

ODE EX PSALMO. CXVI.

Laudate Dominum omnes gentes.

C

BArbiton, & citharam, ſimul & pſalteria gentes
Tollite; cum ſiſtris timpana veſtra manu;
Omnia muſarum reſonantia ſumite vaſa;
Et Domino laudes pſallite melliſluas.
Vnanimes etiam modulatis vocibus omnes
Sacra Deo, laudis pangite dulce melos.
Biſſenæq; tribus populos accingite ueſtros
Ordine, vel ſaltem retrogrado vt veniant:

D ſient. ¶ Miti Deo. Quid eſt dixit. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: qui ſpretus, & quo ad humanitatem crucifixus, ipſos ſuos deriſores, & crucifixores uocat: & uenientes benigniſſimè ſuſcipit. ¶ More patrum. Dauidis, & antiquorum Sacerdotum: qui in templo diuinas laudes alternis vocibus decantabant. ¶ Pietatis viſcera. In quibus ſedes eſt miſericordiæ. ¶ Hanc gentem. In unam Eccleſiam collectam ex uariis gentibus orbis totius. ¶ Veſtra de matre. Spiritnali, ſcilicet quæ tunc Synagoga vocabatur. Hęc
Rom.11. eſt ea oliua, de qua dicit Apoſtolus, ramos eſſe propter incredulitatẽ exciſos, & loco eorum Oleaſtri ramos fuiſſe inſertos: nam ſuper Iudæis ad fidem Chriſti conuerſis fundata eſt Eccleſia Chriſtianorum. ¶ Creatos. Ad Apoſtolorum prædicationem ante cōuerſos, renatosq; deinde ex aqua & Spiritusancto. ¶ Pneumatis. Sacri flaminis, græca, dictio eſt. eſt autem ſciendum, quod Spiritusſanctus latinè generis eſt maſculini, hebraicè fœminini, & grecè neutri, vt diſcamus in eo nullum eſſe ſexum: ſed ita variari ut dictionum ratio expoſcit. ¶ Quo patres veſtros. Vna ſiquidem eſt antiquorum & noſtra fides uariatis tantummodò temporibus, quæ enim ipſi de Chriſto uenturo credebant animarum redemptore, hoc etiam nos credimus: ſed iamdudum veniſſe, redemptionemq; feciſſe.

Tollere qui primi lætas ad ſydera voces,
Tollere debuerant organa cuncta manu.
At ſaltem extremo pudeat nec tempore uelle
Pſallere tam miti carmina læta Deo.
More patrum modulis certatim dulcibus ergo
Dicite nos etiam carmina digna Deo.
Amplificauit enim pietatis viſcera ſuprà
Hanc gentem, dudum quæ fuit abſq; Deo.
Æddidit hos ſiquidem veſtra de matre creatos
Pneumatis eiuſdem numine flante Deus.

¶ Egre pſal. Daui. Hoc de noſtro extra morem addidimus: nam & ſi uerum ſit, non debuit tamen hic nominari cum ſub eius perſona tota pſalterij decurrat modulatio. ¶ Pia ſtirps Ieſſe. Dominus ipſe noſter Ieſus Chriſtus quo ad humanitatem pro nobis aſſumptam, eſt autem alluſio ad illud vaticiniũ Eſaiæ.
E Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, &c. ¶ Illuſtris imago. Quo ad diuinitatem,
Heb. 1. in qua eſt imago Dei patris & ſplendor gloriæ eius teſte Apoſtolo. ¶ Candida. Vera ſicut & nigra falſa dicuntur, iuxta illud nigrum in candida uertunt. ¶ Nebulis fugatis. Inuidiæ, odij, & excæcantis malitiæ. ¶ Rem teneat. Per intellectũ, ita factum eſſe ut prædictum fuerat. ¶ Atq; pium Regem. Miſericordem Deum patrem. ¶ Dux ſalutifer. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſaluator atq; redemptor mundi. ¶ Gratulabunda. De ſalute gentilium populorum. ¶ Munificum regem. In ſe liberalem præ cunctis nationibus, quibus ante ſpretis Iſraelem in populum ſibi pecculiarem elegit, & cunctis fecit excelſiorem gẽtibus, ut etiam Moyſes dixiſſe legitur, & alibi: non fecit taliter omni nationi. ¶ Mitemq; parentem. Dixerat enim
Exo. 4. primogenitus meus eſt Iſrael, & Moyſes in expro-
Deut.23. brationibus ait. Nonne ipſe eſt Dominus, & Deus tuus, & pater tuus, qui fecit te, & poſſedit te. ¶ Quis liuor. Quæ inuidia eſt. ¶ Surſum ſuper aſtra. Non ad regnum terrenum, quod meritò perdidiſtis, & caducum atq; tranſitorium erat; ſed ad regnum cœleſte. ¶ Vmbra fugax. Veterum figurarum. ¶ Lampas. Euangelicæ veritatis. ¶ At vos. Concluſio, & breuis complexio pſalmi. Abrantiadæ. Iudæi qui ex Abraæ ſtirpe deſcendiſtis, patronymica dictio eſt. Formata ab Abras Abrantis, ad ſimilitudinem.
F Atlas Atlantis. ¶ Cecinit. Prædixit. ¶ Nos gentes atq; Iudæos. ¶ In vnum populum. Chriſtianum. ¶ Verus Deus. Complens ea, quæ promiſit populo Iſraelitico, & quæ prædixit de gentibus ad ſalutem conuocandis: Sit ergo nomen eius benedictum, & laudatum in ſæcula. ¶ Eſt autem præterea aduertendum. Noſtrum nomen, ut auctorem huius operis inſertum mirabiliter in primis literis, ſyllabis atq; dictionibus uerſu, & dimidio legi poſſe abſq; ulla uel minima offenſione ſenſu huius pſalmi, & hoc iccirco factum eſſe Deo fauente, Ne quis falſo titulum poſſit immutare, eſt autem hic titulus inſertus. Bartolomeus Botta pſalmodiam hanc edidit pneumatis eiuſdem numine quo, & egregius pſaltes Dauides vtque prophetæ ediderant alij pſalmos: Diſcite vt venere carea tis, & ſiliquis porcorum. Amen.

Quo patres veſtros olim genuiſſe fideles,
Et meminiſſe licet, & memorare iuuat.
Egregius pſaltes Dauides, vtq; prophetæ
Ediderant alij ſic fore voce pia.
Pſalmos conſulite; & vatum reſponſa priorum
Diſcite, nam fiunt, quæ cecinere patres.
Vt pia ſtirps Ieſſe, Dominiq; illuſtris imago
Vera Dei ſoboles ſæcula cuncta manet.
Nec minus æternum dantur manſura per æuum
Reſponſa illius candida plena fide.
Candida mens igitur nebulis procul inde fugatis
Rem teneat: gentes æmula ſuſcipiat.
Atq, pium regem dux unde ſalutifer orbis
Is nobis datus eſt gratulabunda canat.
Et ſi munificum regem, mitemq; parentem
Libera ſenſerunt pectora priſca patrum.
Quis liuor cunctis etiam ſi gentibus & ſe
Porrigat? & ſimili det pietate manum?
Corda igitur ſurſum Iſacidæ ſuper aſtra leuate,
Vmbra fugax abeat, fulgida lampas adeſt.
At vos ò gentes Dominum laudate redemptæ,
Magnificate Deum vos & Abrantiadæ.
Eius enim (vt cecinit) pietas coniunxit in vnum
Nos populum: verus permanet ergo Deus.

Regia ſtirps gens ſancta &c. In præterito pſalmo facta eſt inuitatio Iudæorum ſimul & gentium in vnum populum Chriſtianum copulatorum ad communem Dei laudem ſuper tam grandi miſericordia eius. In præſenti verò ponitur formula verborum, quibus in diuinis laudibus ſuper hac meditatione utendum. eſt autem ſciendum, quia tanta eſt virtus huius pſalmi, & tam Deo grata eius modulatio, vt legamus in lib. Paralip. cũ
2. P. c. 5. filij Iſrael Laudantes Dominum decantaſſent hunc pſalmum, ſtatim gloriã Domini repleſſe ipſum Dei templũ. Per hoc innuens, quia formula ſuæ laudis hic deſcripta maieſtati ſuæ gratiſſima eſt. Deſcribitur itaque, qualis erat futura Chriſtiana generatio, quæ dignè Deo laudes cantatura erat verbis ex Epiſtola Petri aſſumptis. Vos (inquit) eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens Sancta, Populus acquiſitionis. &c. ¶ Regia ſtirps. Quia

Chriſtiani

A

Chriſtiani ſunt membra Chriſti Regis regum & Domini dominantium. Vt quia ipſos, & ſibi commiſſos iuſtè & ſecundum rationem oorunt regere. Vnde modo unguntur omoes ſacro Chryſmate exterius, & inuiſibili ſemper, quandoque & inuiſibili interius gratia Spiritusſancti. ¶ Gens ſancta. Sanguine Chriſti acquiſita. & ſanctorum martyrum cruore in fide confirmata. ¶ Fidelis. Io credeodo cuncta, quæ data ſunt ei in Symbolis fidei. Licet eis humana ratio oullum præbeat experimeotum, vt fides, teſte Gregorio, ſuum babeat meritum. ¶ Olympia. Cœleſti conuerſatione, iuxta illud Apoſtoli, noſtra antem conuerſatio io cœlis eſt. ¶ Sacra. Initiata vt offerat Deo ſacrificium cordis contriti, & laudis. Non tamen omnibus datum eſt Chriſtianis, vt offerant ſacrificium Euchariſtiæ: ne malè intelligendo hæc verba Apoſtoli efficiaris lutheranus hæreticus. Id enim ſolis competit ſacerdotibus ritè ad hoc opus ordinatis. (De ſum. Trin. & fide catho. cap. 1.) ¶ Et genus electum. Ex omni tribu, populo, & natione, qoæ ſub cælo eſt. ¶ Confiteare Deo. Peccata primo. Deinde laudes eius, vt ante peccatorum confeſſione iuſtificeris. Iuxta illud, dic tu iniquitates tuas, vt iuſtificeris. & ſic ad diuinas laudes reddaris idoneus. Quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. ¶ Bonus. Natura ſolus. ¶ Fons bonitatis. Quam ſuis participat creaturis, iccircò factis. ¶ Quam pius. Peccata pœnitentibus, & correctis ignoſcendo. ¶ Pietatis. In nos etiam emanantis per gratiarum collationem. ¶ Iſraelitæ. Vniuerſi ab Iſraele deſcendentes, vel particulariter, cootemplatiui, qui Deum non ſola fide, ſed & oculis mentis per contemplationem vident. Qui poſſunt cum Apoſtolo dicere. Noſtra conuerſatio io cœlis eſt. (Phyl. 3.) ¶ Proles Aronis. Ideſt ſacerdotes, qui modo Aroni, immò Chriſto in ſacerdotio ſucceſſerunt. ¶ Quàm pius æterna. Verſus intercalaris, pro eo quod eſt in pſalmo ſepius repetitus ille verſiculus. Quoniam bonus, qooniam in ſæculum miſericordia eius. ¶ Cum tribulis primerer. Pro tribulationibus. Quæ admodum tribulorum atque ſpinarum animos expungunt. Et eſt deriuatiua uox pro ſimplici. ¶ Præſſura. Numeraotur hic multæ cauſæ, quare cognouerit Deum bonum pium atque miſericordem, cum uidelicet, ab illo fuerit erutus à multis tribulationibus, quibus aeriter angebatur noo ſolum perſona vatis, ſed & vniuerſus ille antiquus populus in figura preſſurarum Eccleſiæ Chriſti: quas à perſecutoribus, ab hæreticis, & à falſis fratribus olim, & nunc, & in futurũ ſuſtinebit. ¶ Ter. Num. finitus pro infinito. Vel iccircò ter dixit. Pro tribus prædictis tribulationibus ab apertis, ſimulatis, & occultis inimicis. ¶ Auxiliumque dedit. Sua potenti, atque inuiſibili uirtute conuertendo hoſtiles animos ad pacẽ Eccleſiæ condendam. ¶ Ex arcto. Ideſt Exanguſtis locis, in quibus abſcondebantur fideles perſecutionis tempore. ¶ Spacioſaque duxit ad arua. Hoc maximè factum eſt Conſtantini magni temporibus, quando pace data Eccleſię Imperatorem Romanum ad fidem Chriſti conuerſum cum ſuis principib. cœperunt ubique per orbem terrarum Eccleſiæ ædificari. ¶ Campus ubi ridet. Orbis enim latitudo lætabatur ex gentium conuerſione. ¶ Roſcida prata. Hæc ſunt paſcua diuinarum ſciptorarum rore cœleſti pinguia. ¶ Durus homo. Hic Diabolus eſt. Vel ſacerdotum gentilium obſtinatus in malum cætus. ¶ Tenebrarum caſtra potentum. Hi ſunt rectores mnodi huius in maligno poſiti. De quibus ait Apoſtolus. Non eſt oobis colluctatio aduerſus carnem. Et ſanguinem, ſed aduerſus poteſtates, & rectores mundi huius tenebrarum harum. (Eph. 6.) ¶ Ferox princeps. Nero, aut quiuis Imperator perſecutor Eccleſiæ, uel etiam ipſe. Lucifer Dœmonum & malorum hominum princeps. ¶ Lętis ſuperis. Ideſt his quæ mihi apud ſuperos læta promittuntur, ſi fuero conſtans in fide, & perſeuerans in bonis operibus. Iuxta illud ſæcularis poetæ. Illic res letæ &c. (Verg. an. 2.) ¶ Male ſanus bomo. Qualis ſæpe fuit Rex Aegypti populo Iſraelitico temporibus Hieremiæ propbetæ. ¶ Fidere cui iubear. Sic Hieremias dixit, maledictus homo qui confidit in homine, & pooit carnem brachium ſuum. (Hier. 17.) Et iterum baculus arundineus Rex Aegypti, cui ſiquis fuerit innixus, frangetur calamus, & perforabitur manos innitentis. (Eze. 29.) ¶ Terreno homini. Et propterea fragili atq; mortali. ¶ Mente leui. Hoc eſt. inſtabili atque inconſtanti, pollicitis quidem multi ſunt diuites, ſed attendere parci. Ex principibus. Angelicis, quia hominibus ſupra dictum eſt. ¶ Perſuadeat ullus. Sed neque ſuperum quiſquam hoc perſuaderet. Inferorum ſic. Nam & Domino noſtro Ieſu Chriſto.

ODE EX PSALMO CXVII.

Confitemini.

Regia ſtirps, gens ſancta, fidelis, Olympia, ſacra,
Et genus electum confiteare Deo.
Confiteare Deo; & Domino dic carmina laudum,
Quàm bonus eſt Dominus: fons bonitatis is eſt.
Mitis ab initio, clemenſq; ferentur in æuum,
Quàm bonus eſt Dominus, fons pietatis is eſt.

B

Quàm bonus eſt Dominus, nunc dicant Iſraelitæ
Quàm pius æterna nos pietate colit.
Quàm bonus eſt Dominus proles nũc dicat Aronis
Quàm pius, æterna nos pietate colit.
Quàm bonus eſt, dicant, Dominũ quicũq; uerẽtur,
Quàm pius, æterna, nos pietate colit.
Cum tribulis premerer, duro& præſſura dolore
Cum fieret; multis angerer atque malis.
Arctarerque nimis: Dominum ter uoce vocaui;
Audijt: accurrens auxiliumq; dedit.
Eruit ex arcto? ſpacioſaq; duxit ad arua:
Campus vbi ridet, roſcida prata virent.
Cum Deus adiutor mihi ſit, protector & acer,
Non metuam, faciat quid mihi durus homo.
Nec formidabo tenebrarum caſtra potentum,
Quidue ferox princeps poſſit obeſſe mihi.
Adiutore Deo quæuis hoſtilia lætis
Intentus ſuperis agmina deſpiciam.
Nec malè ſanus homo mihi ſe proponat amicum,
Aut protectorem, fidere cui iubear.

C

Nonne Deo melius, ſatiusque eſt fidere forti?
Quàm terreno homini corpore, mente leui?
Non ex principibus mihi iam perſuadeat vllus,
In ſeſe vt ſperem poſthabito Domino.
In Domino longe eſt melius ſperare, iubendi
Cui ius eſt: uotis annuere atque meis.

D ſto, auſus eſt Lucifer dicere, hæc omnia tibi da-
bo, quia mea ſunt, & cui volo do illa, ſi eadens
adoraueris me. ¶ Poſt habito Domioo. i. Contem-
pto Deo. Hoc iecircò dictum eſt. Quia bene licet
iouocare ſuffragia ſanctorum, tanquàm interceſ-
ſorum. Iuxta illud. Einſdem vatis. Pro hac orabit
ad te omnis ſanctus in tempore opportuno. Et in
Iob. 5. Iob. Voca ſi eſt, qui reſpondeat: & ad aliquem
Io. 16. ſanctorum conuertere: & in Euangelio. Veniet
hora cum iam non io prouerbijs loquar vobis. In
illo die in nomine meo petetis, &c. ¶ Iubeodi Nō
intercedendi, quod faciunt ſancti. De quare uide
librū Hierō. contra vigilantium hæreticum, qui negabat ſanctorum interceſſionē, & reliqularum venerationem.
Heb. 1. ¶ Faceſſunt. Sunt enim omnes ut ait Apoſtolus, adminiſtratorij Spiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui ca-
Tob. 12. piont hæreditatem ſalutis. ¶ Supplice voce iuuant. Vode & Raphaelem Archangelum legimus dixiſſe Tobiæ, cū
ſurgebas à prandio, & ſepeliebas mortuos, ego obtuli memoriam & orationem tuam Domino. ¶ Fleat. Flendo
dicat. ¶ Vrbsq, parensque. Hæc eſt Eccleſia, quæ uocatur Hieruſalem, & eſt mater noſtra vt docet Apoſtolus.
¶ Circunuallarunt. Vniuerſalem vaticinatur perſecutionem Eccleſiæ quæ facta eſt ſæpè temporibus ſanctorum
martyrum. Sub diuerſis Imperatoribus rerum, & gentium Dominis. ¶ Eruerentque ſolo. Hoc eſt nomen Chri-
ſtianum penitus e terrâ delerent. ¶ Firma ſtetere. Eo quod fundata ſunt ſupra firmam petram, quæ Chriſtus eſt.
Matth. 16 Iuxta illud. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt ad-
uerſus eam. ¶ Pugnante Deo, Inuiſibiliter maiorem iodies dando ſanctis martyribus uirtutem, ¶ Mihi ſe ſtra-
uere. Per voluntariam ſubiectionem. Quæ res ma-
ximè completa eſt in conuerſione magni Conſtan-
tini Rom. Impe. Qui & ſuis humeris. xij. Cophinos
E telluris e fundamentis Eccleſiæ Petri, & Pauli
Apoſtolorum exportauit io reuerentiam, duode-
cim Apoſtolorum. Et beato Syluestro Papæ ſtra-
toris officium exhibuit. ¶ Culpæ. Sanguinis mar-
tyrū effuſi, & perſecutionis ipſius Eccleſiæ. ¶ Spōte
dedere. Per ooluntariam penitentiam. ¶ Sic ego
vindictam ſumpſi. Occidendo in eis errorem, & fi-
dem ſuſcitando. Vt docet Auguſtinus. ¶ Pupuge-
re. More publicani percutientis pectus ſuum; atq;
dicentis. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Sic
ô ſic ſocij vindictam ſummite. Corrigendo mali-
tiam, & introducendo Charitatem. ¶ Surreptus.
Latenter arreptus. ¶ Rebelles mei. Iudæi, qui Chri-
ſtum caput Eccleſiæ occideront, Apoſtolosq́, per-
ſecuti ſunt. ¶ Liuida turba. Nam per inuidiam (vt
ſciuit Pilatus) tradiderunt eum. ¶ Tanto tomultu.
Clamantes. Crucifige, Crucifige eum. Prope ſub-
ruerent. Humaoo more loquitur. Veluti cum Do-
minus in Cruce dixit. Vt quid dereliquiſti me?
Prope etiam tunc dicitur ſubuerſa Eccleſia. Quia
Apoſtoli fundamenta eſſe debuerant, relicto Do-
mino diſperſi ſunt. ¶ Voce vocaui. Dimitte ſeu
ignoſce illis quia neſciunt, quid faciunt. ¶ Vt ceſ-
ſere. Pauliſperà perſecutione mea. Quod factum
F fuit à reſurrectione Domini uſque ad miſſionem
Spiritus ſancti. ¶ Protinus ultus eos. Nam ſtatim per apoſtolicam prædicationem laboratum eſt ad coouerſionē
Act. 2. Iudæorum. Ita vt paucis in diebus multa millia conuerſa ſint. Videto actus Apoſtolorum. ¶ Sicut apes. Pulcher
3. & 4. rima comparatione oſtendit tumultuoſam Iudæorum duritiam multùm profuiſſe Eccleſiæ ad uirtutis perfectio-
nem. ¶ Sibi mellificant? Sic & Virgilius dixit. Sic vos oon uobis mellificatis apes. ¶ Aedificant. Cæreas domuncu-
las. De quibus Quartum vide Maronis librum Georgicorum. ¶ Hoſtiles turbæ. Paganorum de quibus ſupra di-
ctum eſt. ¶ Mei. Iudæis. Iudæus etenim Chriſtus caput Eccleſiæ ex matre iudea natus. Iudæi & diſcipuli funda-
menta ſurgeotis Eccleſiæ. ¶ Solertes ſiquidem. Val-
de ſolliciti, in malam partem capitur hic nam τον
μεσον eſt. ¶ Domos. Non aduertentes ad illud
prouerbiom. Facta domus furto durabit tempo-
re curto. ¶ Alijs. Sanctis martyribus, qui per tor-
menta à perſecutoribus ſibi illata ad glorioſam
martyrij coronam peruenerunt. ¶ Nocuere ſibi.
Nam grauioribus in inferno tormentis excrucia-
buntur Sanguine ſanctorum effuſo, quàm ſi non
effudiſſent. Nam in his Actio diſplicuit, paſſio
grata fuit. ¶ Pars ſeruata mihi. In ijs qui ad Chri-
ſtum conuerſi crediderunt in eum, & corpori Ec-
cleſiæ ſunt vniti, tam ex Iudæis quàm ex paganis
& gentilibus. ¶ Cæſa ſtatim. Iudæi ſiquidem qua-

Quàm ſperare in principibus; qui iuſſa faceſſunt,
Sunt etenim poſiti ſub ditione Dei.
Sintque licet magni, tamen his parere neceſſe eſt,
Nec niſi porrecta ſupplice voce rogant.
Omnes me miſerum gentes (fleat vrbsq́; parensq́;)
Circunuallarunt obſidione graui.
Vt me deprimerent: præſſum quoq; funditus imo
Mole ſua eruerent, excuterentq́; ſolo.

Nomine ſed Domini (quem toto corde vocaui)
Fundamenta meæ firma ſtetere domus.
Quin pugnante Deo mihi me ſtrauere ſuperbi;
Et culpæ pœnas ſponte dedere ſuæ.
Sic ego vindictam ſumpſi: ſic ultus in illos,
Pectora pro venia cum pupugere ſua.
Sic ô ſic ſocij vindictam ſumite, nulla
Vltio ab infeſto pulchrior hoſte venit.
Quàm cum ſurreptus fallax occiditur error:
Mortua cumque fides iam rediuiua micat.
Non ſecus, ac feci, cum defecere rebelles
In me ſurgentes Liuida turba mei.
Nam circundantes tanto obſedere tumultu:
Vt ſubito impulſu me propè ſubruerent.
Nomine ſed Domini quem magna voce vocaui.
Vt ceſſere, fui protinus vltus eos.
Sicut apes rauco ſtrepuere per aluea bombo
Ædificando domos, melle replendo fauos.
Sed quid agunt tanto ſtrepitu, duroq; labore?
Num ſibi proſpiciunt? aut ſibi mellificant?

Commoda perficiunt aliorum, alijsq́; laborant.
Ædificant alijs: mellificant alijs.
Non ſecus hoſtiles fremuere per agmina turbæ,
In me: non aliter perſtrepuere mei.
Solertes ſiquidem peruertere cuncta fuerunt,
Sic ſibi credentes ædificare domos.
Hortos amplificare, palatia magnificare,
Dirreptis opibus ſicque replere meis.
Ecce laborarunt alijs, fruſtraq; ſtrepentes
Proſpexere alijs, & nocuere ſibi.

dragesim

Ignis vt in ſpinis, In me exarſere maligni:
Quas ſubito crepitu flamma ſuborta vorat,
Nomine ſed Domini magna virtute recepta
Sunt mihi proſtrati; ſum ſimul vltus eos.
Dupliciter ſiquidem ſum fortiter vltus in illos
Pars ſeruata mihi, pars quoque cæſa ſtatim.
Actutùm cæſi, qui animo manſere rebelli;
Seruati; ſubijci qui voluere mihi.
Nunc igitur dicam, quoties impulſus ab hoſte
Euerſuſq́, fui proximus vt caderem:
Fortis eques Dominus toties extendit ab alto
Saluificam dextram, ſuſtinuitq́, latus.
Qui fueram imbellis, mox & caſurus in hoſtem
Debilibus ſiſus viribus ipſe meis.
Me fragilem agnoui, fortem Dominumq́, vocaui;
Protinus eſt factus robur & acre mihi.
Quòd ſi bellando voluiſſem aſciſſere laudes
Ipſe mihi lapſus, turpis inopsq́; forem.
Sed quia diuinas potius diſquirere laudes
Elegi mea; laus factus & ipſe mihi eſt.
Nunc igitur dicam, Domini eſt donare ſalutem;
Laus mea tu Deus es, robur & ipſe meum.
Exultent igitur iuſti, mecumque ſalutis
Autori noſtræ, carmina læta canant.
Vox exultantum reſonanſq; per ampla volutet
Atria iuſtorum, lætitiæque ſonus.
Maxima nam Domini virtutem dextera fecit;
Dextera me Domini ſuſtulit alta grauem.
Dextera me Domini ſuper aurea ſydera terris
Extulit oppreſſum, præpoſuitque Polo.
Dextera quam Domini virtutem fecerit, ecce
Viuam; non moriar, mortuus vt morerer.
Viuam equidem, vitamque per omnia ſæcula ducā,
Felicem; Domini miraque geſta canam.
Me pius emendans pater, heus audite rebelles,
Dura opera veſtra nuper abuſus erat.
Impia veſtra manus fuerat ſibi facta flagellum.
Quo me corrigeret, retraheretq; vagum,

dragesimo à passione Domini anno cæſi ſunt à Romanis diuinæ iuſtitiæ miniſtris: & vrbs eorum exciſa templumque deſtructum, Nero quoque & Diocletianus cæteris perſecutoribus Eccleſiæ citò diuinam in ſe vltionem ſenſere. ¶ Actutùm. Funditus & omnino. ¶ Subici. Abiecta vocali prima Syllaba remanſit in propria natura breuis. ¶ Mihi Chriſti fide ſuſcepta. ¶ Impulſus. Vates hoc in loco in ſe ſuſcipit perſonam populi fidelis. ¶ Quoties. Non minus decem perſecutionibus valde cōmotus eſt populus fidelium ab atrocitate perſecutionum. ¶ Extendit. Ad necem perſecutorum, vel ad eorum conuerſionem, vt altero ex his modo daretur pax Eccleſiæ. ¶ Latus. Morem expreſſit eius, qui cadentem ſuſtinet. ¶ Imbellis. Ex me, & propriæ virtuti derelictus. Quales fuerūt diſcipuli Domini tempore paſſionis eius. ¶ Fragilem agnoui. Optimum euadendi remedium, ſuam fragilitatem cognoſcere, & ad Dei fortiſſimi patrociniū confugere. Nam, qui ſuperbis reſiſtit, humilibus confert gratiam. Petrus enim nimis audax permiſſus eſt cadere Ioannes autem in Paſſione Domini ſemper aſſiſtens nihil aduerſi ſuſtinuit, quia humilis Dominicæ acquieuit ſententiæ. ¶ Mihi. Quaſi à meipſo, & non à Domino talem ſufficientiam haberem, cum dicat Apoſtolus, non eſſe nos ſufficientes ex nobis. Sed omnem ſufficientiā noſtram ex Domino eſſe. Et alibi. Quid habes, quod non acceperis? Quòd ſi accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? ¶ Diuinam laudem. Quæ res boni ſerui eſt. Domini ſui gloriam quærere, non propriam. ¶ Suſtulit. Ex imo peccatorum cœno. In quod ſponte noſtra peccantes immergimur; ſed non vltrò inde emergimus. Quin diutius ibi nos patitur Deus immerſos iacere: vt cognoſcamus, quantum interſit inter dominium ſuum, & tyrannidem Diaboli. ¶ Oppreſſum. Grauiſſimo iniquitatis pondere. ¶ Polo. Vt Petrum poſt pœnitentiam. Quem cæteris præpoſuit, & in terris vicarium ſibi ſubſtituit in Eccleſia, quæ regnum cœlorum dicitur. ¶ Viuam. In æternum. ¶ Mortuus. Sæculo, vt morerer Deo per impatientiam & deſperationem, quod intendebant aduerſariæ poteſtates. ¶ Fœlicem. Nunc ſpe, re deinde. Et hoc remiſſione peccatorum accepta. ¶ Abuſus erat. Nam omnis malus ideò ſuſtinetur, vt per eū bonus corrigatur, ſimul ac exerceatur. Tamet ſi niens eius neſcia ſecreti huius aliud intēdat. ¶ Flagellum. Attila quoque rex Gotiorum prędicabat

2.Cor.3.
1.Cor.4.

ſe eſſe flagellum Dei, quo itali pleſterentur. ¶ Retraheret. In viam rectam iuſtitiæ, & mandatorum Dei. ¶ Vagum. per abrupta vitiorum. ¶ Caſtigans. Vt ait Apoſtolus, caſtigati, & non mortificati. ¶ Verbere. Iuxta illud. Si dereliquerint filij eius legem meam, & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in verberibus peccata eorum. ¶ Correctum. Nam leui diſciplina corriguntur electi. Peruerſi verò (vt ait ſapiens) difficile corriguntur, quia inter flagella per impatientiam deteriores euadunt. ¶ Aſper. Talis enim videtur reprobis, tamet ſi ſceleribus eorum iuſtè damnatis. ¶ Vt voluiſſetis. Siquidem huius rei gratia tentamur à Diabolo, vt ſecum damnemur non qui inde lenior futura ſit eius damnatio; ſed quia inuido placet illud adagium. Solatium eſt miſerorum multos ſocios habere pœnarum. ¶ Vilia mancipia. Mortis æternæ, atque gehennæ: cuiuſmodi ſunt Dœmones omnes, & eorum ſequaces homines. ¶ At uos o ſocij. Angelos, & homines iuſtos anteceſſores alloquitur, qui tulerunt claues ſcientiæ, & regni cœlorum, ipſique introierunt, & intrare uolentibus libenter aperuerunt ¶ Laborum. Quos etiam vos in ætate ueſtra 1.Cor.6.

Caſtigans igitur me caſtigauit, & alto
Verbere correctum dextra retraxit amans.
Non tamen æternæ morti me tradidit aſper,
Vt voluiſſetis vilia mancipia.
At vos ò ſocij, veterum memoreſq́, laborum
Iuſtitiæ portas vos aperite mihi.
Pandite clauſtra citi reuoluto cardine toto,
Pandite clauſtra, quibus ſcanditur aſtra ſuper.
Namque ingreſſus eas Domino meditata fatebor,
Carmina digna Deo, quæ dedit ipſe, canam.
Hæc eſt porta Dei, & Domini bipatentis olympi;
Iuſtorum cætus ingrediuntur eam.
Stant foris excluſi, qui de fecere rebelles;
Non hanc intrabunt impia turba canes.

inter

ſermonem: cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & Lucifer oriatur in cordibus veſtris. ¶Salutifer orbi. Non Iudeæ ſolùm; ſed uniuerſo orbi Dominus Ieſus optatam attulit ſalutem. ¶Dexter. Propitius ac fœlix. ¶Obſecro mi Domine vt ſaluer, &c. Hæc eſt interpretatio illius vocabuli Oſanna; quod in laudem Domini in urbem intrantis die palmarum pueri hæbræorum cecinere: nam teſte Hieronymo hic erat ille uerſiculus quem decantabant, anna oſi anna, adonai obſecro ſaluum me fac obſecro Domine. Benedictus qui venit in nomine Domini. &c. ¶Sic o ſic ſocij. Inuitat alios exemplo ſuo ad concinendum Domino, dum itur in occurſum eius, quod & vniuerſalis Eccleſia traxit in morem quotannis facere in proceſſione palmarum. ¶Feſta fronde. Oliuæ, & palmarum: vt pacificum, atq; Victorem regem Chriſtum à mortuis; reſurrexiſſe declaret. ¶Nos etiam. Patriarchæ, & Prophetæ antiqui: nam vna eſt illorum, & noſtra fides variato ſolùm tempore, quod enim de Chriſto ipſi expectabant uenturum, nos credimus, & veniſſe confitemur. ¶Sacra æde. Deeſt præpoſitio, è domo Domini, quæ tunc dicebatur aliquando Synagoga, & aliquando Eccleſia, nunc A

Nos etiam ſacra vobis benediximus æde:
Emicuit Dominus, fulſit & vnde Deus.
Splenduit inde quidem propria deitate coruſcus,
Illuxit nobis nec minus inde Deus.
Solemnem, feſtumq; diem, celebremq; dicate.
Illi igitur, cætus conueniatq; frequens.
Impleat ut populus templum, & penetralia templi,
Perueniant aræ cornua ad vſq; ſacræ.
Tum poſitis genibus palmasq; ad ſydera mecum
Tendentes, ſurſum corda leuate Deo.
Tu Deus omnipotens meus es: fateamur, & vna
Semper eris Dominus, rex meus, atq; Deus.
Te, nomenq; tuum ſuper aurea ſydera tollam:
Te, laudesq; tuas, & ſuper aſtra feram.
Corde recordabor, grata tibi voce fatebor,
Quod me exaudieris ſpesq; ſalusq; mea.
O populi, & gentes hæc ſit confeſſio veſtra,
Veſtra fides hæc ſit, quàm bonus eſt Dominus.
Quàm bonus æternum Dominus fateamur in æuũ
Præditus æterna ſic pietate Deus.

autem ſemper Eccleſia, cuius honorabilia membra fuerunt Patriarchę, atq; Prophetæ, vnde & de Moyſe legimus, quia fuit fidelis miniſter in domo Domini. ¶Dominus. Noſter Ieſus Chriſtus quo ad humanitatem, ſecundũ quam dixit poſtquàm à mortuis reſurrexit: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. ¶Nec minus inde Deus. Qui fuit ab initio, & ante ſæcula Deo patri coæternus. Nam niſi fuiſſet verus homo mori, non potuiſſet, & niſi verus Deus reſurgere nequiuiſſet, ergo ex reſurrectione, emicuit verus homo, & verus Deus. ¶Solen. fe. diem. Quod & factum eſt in die paſcatis, inde etiam ſabbatum in diem dominicũ mutatum eſt, qui ſingula quaq; hebdomada per anni circulum celebratur a uobis in honorem dominicæ reſurrectionis. ¶Conueniat. Ad communem lætitiam celebrandam. ¶Templum. Non illud vetuſtum. quod ſicut vmbra præterijt: ſed ad nouam fidelium Eccleſiam, quæ toto orbe diffuſa eſt. ¶Surſum. Hoc & Apoſtolus monet, ſi conſurrexiſtis (inquit) cum Chriſto quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. ¶Tu Deus omnipotens. Vnà cum patre & Spiritu ſancto, & vnà ſimul omnes, iuxta illud Apoſtoli rogamus vos fratres vt non ſint in uobis ſciſmata, ſed omnes vnanimes idipſum ſentiatis, & idipſum dicatis. ¶Nomenq; tuum. Neq; enim eſt alıud nomen ſub cœlo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri, & alibi Apoſtolus, propterea dedit illi Deus nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genuflectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, &c. ¶O populi, & gentes. Vaticinium eſt de conuerſione Gentilium, & Iudæorum in vnum populum Chriſtianum, ad confeſſionem vnius fidei, vnius Dei, in vno baptiſmo. ¶Quam bonus eſt Dominus. Qui ſola ſua bonitate nobiſcum communicanda, nos creauit, & redemit. ¶Vt bonus. Redit ad principium pſalmi, quia ipſe eſt initium, & finis omnis creaturæ, quam in laudem ſuam creauit Deus Pater, filius, & Spiritusſanctus, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Num. 12
Heb. 3.
Matt. ult.
B
col. 3.
Act. 4.

VERE felices, &c. Alphabeticus hic pſalmus ueluti cæteros ſuperat longitudine, ſic & ſententia profundior eſt, & in morali ſcientia excellentior, & quò in uerbis planior eſſe uidetur, eò ſenſu profundior eſt, hinc factum eſt, vt diutius metricam eius deſcriptionem protraxerim, quaſi uires meas nimis excedentẽ, & præcipuè quia nullus in eo vagandi, aut perſtringendi locus conceditur, quod maximè poetarum eſt, vnde, & contra artem facere, vt fidus eſſem interpres, oportebat. Diuino tamen adiutus fauore tandem aggreſſus ſum opus difficile, & quod neq; ſolutę orationis interpretes auſi fuerant, ſuperaui, vt quemadmodum in Hæbreo, cuiuſlibet octonarij uerſus omnes ab eodem incipiant elemento, nec ulla initialis dictio diſcrepat à ſenſu propoſito, aut uiolenter attracta uideatur, ſi nitido oculo propenſius inſpiciatur, quod non meum, ſed muneris fuiſſe diuini procul dubio confiteor; tametſi in hac multùm elaborauerim: ſed iam ad expoſitionem pſalmi eodem fauore ſubnixi accingamur. Alphabethicus dicitur, quia xxij. litteras, ſicut in hebreo, continet elementares, quaſi totius ſcientiæ moralis prima elemẽta, quæ paruuli in Chriſto in primis, & ante omnia debent ediſcere, ſi ad ſummam doctrinã legis Dei & inde ad culmen beatitudinis peruenire voluerint, de ipſis verò litteris ſigillatim dicam in principio cuiuſlibet octonarij. Nam proemiũ quoddam præpoſitum eſt, quò ad veram beatitudinẽ, quam natura omnes appetunt, accendantur, ne per varios errores ſeducti à vera declinent via, & per præcipitia deducti in profundum miſeriarũ labantur, dicit ergo vates. ¶Verè fœlices, &c. Hoc ideò eſt, quia multi falluntur exiſtimantes beatitudinem in eo, quod optant, ſitam eſſe bea- C

ODE EX PSALMO CXVIII.

Beati immaculati.

VEre fœlices, verè quicumq; beati
Mortales cupitis ſæcula longa fore.
Poſthabitis cunctis hùc, hùc properate frequentes.
Quo fieri pacto poſſit, adeſte, canam.
Non vos diuitiæ fallaces, gloria inanis,
Non toto vobis quicquid in orbe placet.
Non epulæ pingues, Epicuri blanda voluptas,
Delitiæ carnis ſardanapallis opus,

Non multa imperia, aut bellando gloria parta,
 Non orbis totus ſub ditione tua.
Non hominum inuentum ſæcli prudentia vana,
 Aut ratio aſtrorum, ſydereiúe poli.
Sed neq; fœlices rerum cognoſcere cauſas
 Vos faciet; deerit ſi vnica cauſa Deus.

D titudo quippe, ut ait Auguſtinus, tam magnũ eſt bonum, vt omnes illã appetant, tam boni, quàm mali: ſed pauci ueram agnoſcunt, ad hanc viam quia non delectat, niſi quod proprio appetitur guſtu, qui vt in ſebricitantibus ſæpe corrũpitur. ¶Fœlices. Omnium bonorum compotes. ¶Beati. Qui ipſo Deo omnium bonorũ auctore fruuntur, ſed in hoc ſæculo plena fœlicitas, aut perfecta beatitudo haberi non poteſt, humanis id prohibentibus miſeriis, quæ propter peccata incurimus. ¶Sæcula longa. Eterna poſt mortem, & reſurrectionem. ¶Epicuri. Phyloſophi voluptuarij, de quo vide Cicer. in offic. ¶Sardanapallis. Ab eo quòd eſt Sardanapal, ut Aſdrubal, & Annibal, alij declinarunt. Sardanapalius fuit hic vlt. Aſſyriorum rex omnium effeminatorum molliſſimus, cuius hoc fertur dictum. Ede, bibe, & lude, poſt mortem nulla voluptas, vide Iuſtinum Hiſt. lib. 1. ¶Prudentia uana. Qualis erat antiquorum phyloſophorum, & poetarum ſæcularium, de qua dictum fuerat, ſapientiam ſapientiã perdam, & prudentiam prudentiam reprobabo, de hac re vide Apoſtoli doctrinam ad Romanos,
1.Capite & latiſſimè ad Corinthios. ¶Aut ratio aſtrorum. Abſq; cognitione, & vero cultu Domini eorum, hic notantur priſcilianiſtæ hæretici, atq; mathematici. de quorum errore, & confutatione vide Gregorium in homelia Epiphaniæ, & Auguſtinum in ſermone eiuſdem diei, & Chryſoſtomũ in comment. ſuper Matth. cap. ij. ¶Cauſas. Quod dixerat Verg. ¶Cauſa. omniumq; cauſarum prima, unde & quidam phyloſophorum princeps fertur dixiſſe cauſa cauſarum miſerere mei. ¶At potius. Hic incipit pſalmi primus octonarius à primo Elemento incipiens, quod hebraicè Aleph appellatur, græcè Alpha latinè A. interpretatur autem Aleph à diuo Hierony. Doctrina, per quam demonſtratur excellentiſſimam in hoc pſalmo doctrinam, & ſaluberrimam eſſe. ¶Vita immaculata. Alaph peccatorum munda,
1.Ioa.1. atq; immunis, quæ cum Dei adiutorio, teſte Auguſtino haberi, & ſeruari poteſt à criminalibus; à venialibus verò non, quia ſepties in die cadit iuſtus, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus
E ipſi nos ſeducimus: ſed & ſi grauioribus quiſquã fuerit ſordidatus veræ pœnitentiæ lauacro poterit emundari per ſanguinem Chriſti, exemplo Dauidis, & Magdalenæ, Publicani, & aliorum peccatorum ad pœnitentiam conuerſorum de quibus plenum eſt Euangelium. ¶Beatos. Nunc ſpe, poſt autem re. ¶Et uirtutis iter. Quia non ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat, & quod bonum eſt, iuxta illud declina à malo, & fac bonum. ¶Sacros apices. Monita vtriuſq; teſtamẽti ſalubria. ¶Quæratur. Alijs non manifeſtatur. ¶Sontes. Peccatores. ¶Vagari. Per præcipitia uoluptatum. ¶Vias. Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & ve-
Iac. 2. ritas. ¶Minando. Mortem æternam. ¶Omnia iuſſa. Defleat peccator, quia offendens in vno, factus eſt omnium reus. ¶Fluidos actus. Quia oĩs
Gen. 8. ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt. ¶Vt ſeruem. Fidem Chriſti, & mandata eius. ¶A ſpeculis. Interioribus oculis quæ ſunt ratio, & intellectus. ¶Naas. Ideſt Diabolus, qui fidei oculum dextrum nititur à fidelibus eruere in peſſimam confuſionem quam rem Naas ammonites viris Iſraeliticis habitatoribus Iabes Galaad minabatur in confuſione totius populi Dei. ¶Addictuſq; tibi. Dedicatus, ſeruitioq; tuo aſcriptus hoc poteſt dicere. Qui adhæret Deo, vnus Spiritus efficitur cum eo. ¶Addidici. Tu interius me docente. ¶Iudicia Domini. Quæ ſunt abyſſus multa, & humano ingenio inſcrutabilia, recta tamen, & iuſtificata in ſemetipſa. ¶Adonai. Vniuerſorum Domine Et eſt unum de nominibus Domini Dei, de quibus infra in octonario v. ¶Maiora iuſtitiæ monita. Euangelica ſcilicet, nam minora minoribus, & pro regno terreno, & maiora maioribus pro cœleſti data ſunt ab eo qui nouit congruentem ſuis temporibus generi humano exhibere medicinam ut docuit Auguſtinus.

[Aleph,]

At potius faciet uita immaculata beatos,
 Et virtutis iter præduce lege Dei.
Atq; ſacros apices ſerutari: ſi tamen illis
 Quæratur toto, & ſimplice corde Deus.
Abſiſtant igitur, qui operantur iniqua, vagari:
 Non hoc eſt Domini pergere uelle uias.
Aduertere minus tè præcepiſſe minando,
 Vt benè ſeruarent omnia iuſſa tua,
Ah fluidos utinam tua dextera dirigat actus,
 Vt ſeruem, quibus hic iuſtificatur homo
A ſpeculis, vbi mens præcepta inſpexerit, altis
 Tunc non confundet pectora clauſa Naas.
Addictuſq; tibi directo corde fatebor,
 Iuſta quòd addidici, rectaq; iudicia
Adonai penitus ne me tua cura relinquat.
 Maiora ut ſeruem iuſtitiæ monita.

[Beth.] Secunda eſt hæbreorum litera; quæ domus interpretatur, & eſt ſenſus, quia doctrina Dei non niſi in
F domo Domini, quę Ecclesia eius eſt habetur, qua & in domum ſupernam deducemur, uel quòd hic pſalmus ſit domus quædam, vt apotheca diuinæ doctrinæ, ¶Bachatus. Quouis furore uehementius agitatus, à celebrantibus bachanalia ſimilitudine deducta: nam antiquis bachari pro furere dicebant. Si uerbis. Reſponſio eſt, ſolent enim uates interrogare, & ſibiipſi reſpondere. ¶Verbis
Matth. 3. tuis. Illis primùm, pœnitentiam agite, appropin-
Matt. 19. quabit enim regnum cęlorum, quia nemo poteſt nouam uitã inchoare, niſi ueteris ante pœniteat, deinc illis, ſi uis ad uitam ingredi ſerua mandata, poſtremò illis. Si uis perfectus eſſe, uende omnia quę habes, & dat pauperibus, & ueni ſequere me. ¶Baccatum. Sine aſpiratione, ut diſtet à ſuperiori, &

[Beth,]

Bachatus mores emendat iunior inquo?
 Si verbis promptus pareat ille tuis.
Baccatum toto feci mihi corde monile
 Te quærens: à me ne tua iuſſa fuga.
Baccare cinge caput: quia dudum corde recondi,
 Ne tibi peccarem, dulcia uerba tua;
Bos ſine voce vocor: Deus es benedictus adeſto,
 Quæ iuſtum faciant, me tua iuſſa, doce

Bos aliquando dedi mugitus ęthere magnos;
  Prędixi labiis oris, & alia tui.
Barbara gens opibus ceu delectatur auaris;
  Sic ego reſponſis teſtibus atq; tuis.
Blandus ab ijs factus prius exercebor in ipſis:
  Deinc contemplabor, quas docuere uias.
Balbus enim fierem, ſi non meditarer in illis,
  Atq; oblita mihi iam tua verba forent.

A ri, & ſignificat gemmis, hoc eſt uirtutibus ornatum. Bacce enim ſunt Margaritæ: de quibus in Euang. ſimile eſt regnum cœlorum negociatori quærenti bonas Margaritas, &c. Matt. 13. ¶Ne fuga. Ne longe facias, & eſt liptote figura, quia minus dicitur, & plus ſignificatur, petit enim illis imbui. ¶Baccare. Herba radicis odoratæ, cuius uis faſcinum expellit, hæc patientia eſt, qua faſcinũ Diaboli perpellitur, vt in beato Iob expertam cognouimus. ¶Bos ſine uoce vocor. Dum diſco legem tuam, etenim eſt ante tempus tacendi, quàm loquendi, Eccl. 3. hoc etiam beato Thomæ Aquinati dicitur eueniſſe, dum diuinis literis tacitus operam daret, vt à ſcolaſticis bos mutus, & pinguis appellaretur. ¶Dedi. Pro dabo, tempus pro tempore. ¶Mugitus magnos. In repræhenſionem peccatorum, reſponſum hoc etiam fuit Alberti Magni pro diuo Thoma prædicto, fore ut magnos daret mugitus in Eccleſia Dei. ¶Barbara. Quæ eloquiorum Dei linguam non nouit, ſed Diaboli. ¶Opibus auaris. Quæ ſuim auari non extinguunt, ſed in dies magis ac magis accendunt. ¶Teſtibus tuis. Apoſtolicis dictis, teſtes enim fuerunt Apoſtoli verborum & actionum Domini. ¶Blandus. Depoſito furore adoleſcentiæ, de quò ſuprà iuxta illud. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Matt. 11. ¶Exercebor. Nam per exercitium uitæ præſentis actiuæ peruiniemus Deo duce ad contemplationem vitæ futuræ, tametſi etiam dum hic uiuimus diſtributis temporibus poſſumus actiui, & contemplatiui, ui de ſermonem diui Auguſtini ſuper vltimo caplte Ioannis Euang ibi duas itaq. uitas diuinitus commendatas nouit Eccleſia, &c. ¶Balbus. Qui vitio linguæ verba nequit exprimere: ſed obſcurè loquitur iuxta illud perſij Rancidulum quiddam balba de nare locutus, talis eſt is, qui ſeipſum non exercet in ſtudio diuinæ legis, cum enim uo luerit de ea pro officio ſuo aliquid loqui, dicet cum Propheta a. a. a. Domine neſcio loqui. Hier. 1. ¶Oblita. Hoc ſolet illis euenire prælatis, qui abuntur affluentia delitiarum.

[Gimel.] Tertia hæbræorum littera, quæ plenitudinem ſonat, per hoc indicans plenum eſſe hunc pſalmum veræ ſapientiæ doctrina. ¶Grandis adhuc pietas. Ideſt diuina miſericordia, quam dictionem verſus iſte non capit, niſi ſuper addita litera ſcilicet producta prima vt in quibuſdam alijs dictionibus veteres facere poetæ. B ¶Retribuat. Bona ſcilicet pro malis meis, quod grandis eſt miſericordiæ Dei, poſtulat autem fidem pro ſua infidelitate, vt uiuat, quia iuſtus ex fide uiuit, & gratiam obedientiæ atq; fortitudinis pro inobedientia, atq; imbecillitate ſua, ut quæ iuſſa ſunt, faciat: nam ſine me (inquit,) nihil poteſtis facere, Ioan. 15. notat hic Auguſtinus iiij. retributiones, bona pro bonis, mala pro malis, & hæc ſunt iuſtitiæ, quæ in Iudicio unicuiq; à Domino retribuentur, tertia miſericordiæ, qua bona pro malis modo redduntur à Domino, quartam neſcit Deus: ſed eſt frequens apud homines etiam in ipſum Deum reddere, ſcilicet mala pro bonis. Ioan. 8. ¶Famulo. Peccatori homini, etenim qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. ¶Domino. Primo homini antequàm peccaſſet, qui factus erat, ut dominaretur cæteris animantibus. ¶Lumina. Interiora animæ. ¶Clauſa. Propter tenebras peccatorum, & maximè infidelitatis antiquæ. ¶Alta. Profunda, & inſcrutabilia. ¶A patria. Cœleſti: nam dum hic uiuimus, peregrinamur omnes à Domino. ¶Incola. Ad modicum tempus hic habitans, & terram proprii corporis exercens. ¶Ne nos lateant. Quia ignorans ignorabitur. ¶Gangis ubi eſt ortus. In paradiſo delitiarum. ¶Repren ſupe, noſtra eſt. Illis uerbis ironicè prolatis. Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis, &c. Gen. 3. ¶Iuſſis tuis. In guſtu pomi uetiti. ¶Maledicta. Morti atq; miſerijs huius uitæ addicta. ¶Gangis fonte. Qui eſt in medio Paradiſi, per quem ſignatus eſt fons miſericordiæ diuinæ, quæ nobiſcum fit in baptiſmate. C ¶Contemptum. Ideſt labem originalis peccati, quam ex contemptu contraximus in primis parẽtibus. ¶Opprobria. Quæ nobis illuſor obiicit Diabolus ob iniquitates noſtras, & ea, quæ fidelibus olim obiiciebantur ab impiis propter crucem Chriſti, quæ Iudæis erat ſcandalum, gentibus autem ſtultitia. ¶Garrire. Subaudi ineptè loqui uelle maledicere, nec tamen apertè audere hoc maximè factum eſt poſt Imperatoris, & regum conuerſionem ad Chriſti fidem. ¶Aduerſos proceres. Iudæos, ſiue gentiles in perfidia ſua permanentes. ¶Martyribus. Teſtibus, ſiue teſtimoniis tuis, græca dictio eſt ex frequenti vſu facta latina. ¶Lex tua iuſta. Humanæ ſiquidem frequenter iniuſtæ ſunt traditiones, vt de uſuris, concubinis, & præſcriptionibus cum alijs ſimilibus.

[Gimel.]

Grandis adhùc pietas (ut uiuam) & iuſſa faceſſam,
  Retribuat famulo, quæ dederat Domino.
Grandis item pietas, & Lumina clauſa reuelet,
  Mira uidere queam legis ut alta tuæ.
Gens procul à patria, vilis ſumus incola terræ
  Ne lateant oro nos tua iuſſa Deus.
Gens infirma ſumus, cupierunt tempore in omni
  Iuſtitia exuri pectora noſtra tua.
Gangis vbi eſt ortus, reprenſa ſuperbia noſtra eſt,
  Declinans iuſſis ſtirps maledicta tuis.
Gangis fonte laua contemptum, opprobria tolle,
  Iuſtitiæ expetij nam monumenta tuæ.
Garrire aduerſos proceres uiden ecce ſedentes,
  Dum ſeruus meditor dogmata ſacra tua.
Gratia martyribus quanta eſt, meditatio noſtra,
  Conſilium & noſtrum lex tua ſancta Deus.

[Daleth.] iiij. Litera, cuius interpretatio tabularum eſt, carũ ſcilicet in quibus digito Dei fuit ſcripta lex Domini, & tabularum cordis carnaliũ in quibus Euangelica lex noua per Spiritũſanctũ deſcripta eſt. ¶Pauimento. Ideſt corpori, quod animæ pauimentum eſt, & ab ea ſanctis pedibus,

[Daleth.]

Digna, pauimento quia mens animalis adhæſit,
  Morte, tuo verbo viuificetur adhùc.

eius,

[Vau.] Et.

Vas pius, & clemens deſcendat Ieſus ab alto
Me ſuper eloquio dixit vt ante ſuo.
Vaſa probat fornax, verbum exprobrantibus, inquã,
Hoc reſpondebo: ſpes mea verba tua.
Vanus homo mendax: verbum ne dempſeris ore
Veridicum; mea ſpes ſunt tua iudicia.
Vanaq́ue traditio ſuperùm contraria legi;
Cuius ero cuſtos tempus in omne uigil.
Valle quidem lata pergebam tutus ad vrbem;
Nam quæſita diu ſunt mihi iuſſa tua.
Vallis iter, Reges nec confundebar adorſus
Compellare, ſuper fortia facta virùm.
Vates namque tuus meditabar, & ore canebam
Hæc, quæ dilexi candida iuſſa tua.
Vates ad dilecta manus mandata leuaui;
Exercebor in his, iuſtificabor ab ijs.

gentes in vnum populum Chriſtianum. ¶ Vas pius. Ideſt, Medius fideiuſſor, & expromiſſor, qui (ut uulgo dicitur) non eſt bonus: niſi ſit etiam ipſe ſolutor. Quòd & fecit dans ſanguinem ſuum in precium pro ſolutione peccatorum noſtrorũ. ¶ Ieſus. i. Salutare tuum, ſiue ſaluator tuus. Vt in cantico Symeonis, Viderunt oculi mei ſalutare tuum. Ideſt Ieſum Chriſtum. Et ita dicitur intelligi ſemper. Hoc vocabulum ſalutare. ¶ Me ſuper. Loquitur in perſona generis humani. Super quod deſcendit, & miſericordia & ſalus per Ieſum Chriſtum. ¶ Vaſa figuli. Prouerbium eſt. ¶ Fornax. Sic & iuſtos tribulatio, & anguſtia: qua uexabatur propheta. ¶ Exprobrantibus. Vt amici Iob. quòd propter iniquitatem vexaretur. ¶ Verba tua. Illa ſcilicet. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Et ſimilia. ¶ Mendax. Exprobator ſanctorum. ¶ Traditio. Qua aſſeritur propter ſola peccata etiam ſanctos flagellari. ¶ Iudicia profunda omnis. Quare hunc flagellet, illi parcat. ¶ Legi diuinæ: Qua docemur etiam ob alias vtiles cauſas interdum iuſtos flagellari, quàm propter peccata, de quibus in libro Iob. Et in illo Euangelio quo cæcus illuminatus dicitur à Domino, quia non peccauit, neque parentes eius, vt cecus naſceretur: ſed vt manifeſtaretur gloria Dei in illo. ¶ Valle. Plorationis, & humilitatis. ¶ Lata per Charitatem, quæ greſſus humanos dilatat. ¶ Ad urbem ſupernam. ¶ Adorſus. Cum cæpiſſem progredi. ¶ Compellare. Alloqui. ¶ Virùm. Sanctorum martyrum, qui viriliter egerunt. A B

[Zamen.] Fontem aquæ ſpiritualis. Qua vox cordis interior efficiatur canora. Sicuti uerè aqua fontis Zames qui eſt in Aphrica vocalem oris humani vocem fieri canoram dixere varo, & Plinius. ¶ Memor. Pereffectum

[Zain.] hæc vel oliua.

Zamen funde Deus, qua clamem voce canora;
Eſto memor uerbi; quo mihi ſpes alitur.
Zamen epotus clamabo: dum premor, hæc ſpes
Eſt mihi ſolamen: vitaq; verba tua.
Zelus iniquorum tumide vehementer agebat:
Lege nec abſceſſi deuius ipſe tua.
Zelus amicorum memorem me iudiciorum,
Vt conſolarer fecit ab initio.
Zelatus ſuper his, qui, deſciuere relicta
Lege tua: dolui. nec lachrimas tenui.
Zelatus ſuper his, qui reſipe uere canebam
Iuſtitiæ laudes hanc peragrando uiam.
Zodiaci tetra cum ſydera nocte laterent,
Legis eram cuſtos, nominis atque tui.
Zodiaci nox iſta mihi, δικαιώματα ſan cta
Quod tua quæſierim ſigna repente dedit.

mittẽdo quæ mittere promiſiſti filium tuum hoc eſt uerbum tuum. ¶ Spes. Futuræ redemptionis per illum. ¶ Dum premor. Tribulationibus, & huius vitæ anguſtiis. ¶ Verba tua. De Chriſti promiſſione. ¶ Zelus. Modò liuor, & inuidia. ¶ Zelus amicorum. Modò Charitas, & amor. Nam utrumque ſignificat hoc uocabulum. Quem .ſ. habuerunt pro lege tua. Tangit autem antiquos prophetas. Quorum Helias dicebat. Zelo zelatus ſum pro lege Dei mei. ¶ Iudicio. Subaudi quæ fuerunt facta ab initio aduerſus peccatores. ¶ Deſciuere. Deficere, quaſi rebelles. Et ſecuti ſunt deos alienos. 3.Reg.19 ¶ Zelatus. Vt ſuprà in bonam partem. ¶ Reſipeuere. Ad ſanam mentem rediere, addita ſuit .Si. licet littera ut ſtaret uerſus ſicut .ſ. in religione, & reliquijs. ¶ Peragrando. Viam huius uitæ, in qua ſumus omnes peregrini. ¶ Zodiaci. Cœleſtis circuli, in quo .xii. Signorum effigies eſſe dicuntur. eſt autem ſynecdoche pars pro toto. Nam hic pro vniuerſo ambitu cœli, qui ſtellas quaſcunq; continer, poſitum eſt. Senſus hic magis allegoricus, q̃ hyſtoricus eſt amplectendus. Nam huius noctis nomine aduerſitas intelligenda eſt. Qua etiam ſancti quandoque abſconduntur, ſeipſos ad meliora tempora pro utilitate Eccleſiæ reſeruantes, C immò à Domino reſeruati. Qui ſyderum appellatione hic ſignificantur. ¶ Cuſtos. Non ſolùm memorando; ſed magis operando. ¶ Nominis tui. Ieſu. i. ſaluatoris. ¶ δικαιώματα. i. Iuſtificationes. Varietatis grata interpoſitum eſt vocabulum grecum. Et quia illa dictionem (iu ſtificationes) toties repetitam non capit uerſus. Cum uix alia ſimilis ſignificationis poſſit reperiri, neque ſemper periphraſi locus eſt.

[Heth.] 5. Vita vitam nobis promittit hæc litera vtique eam quæ Chriſtus eſt. Ego enim (inquit) ſum uia veritas, & uita. ¶ Hæc ſcilicet. Vita, de qua præmiſſa eſt. ¶ Portio. Pars mihi diſtributa ab ipſo, qui dixit. Noli timere. Ego ero merces tua magna nimis. ¶ Regni. Cœleſtis, quæ & Eccleſia dicitur. ¶ Perſeuerem. Solus Gen.14. enim perſeuerans ex multis currentibus accipit brauium. ¶ Faciem tuam. Ante filium tuum, per quem tu ò pa-

[Heth.] Vita.

Hæc mea iamdudum (dixi) ſit portio regnis
Perſeuerem cuſtos legis vt ipſe tuæ.

ter cognoſceris. Sicuti homines per faciem. ¶ Verbo tuo. In filio tuo. Qui etiam dicitur patris miſericordia, quòd eo medio nobiſcum facta ſit miſericordia. Eze. 33. ¶ Hei mihi. Ecce miſericordiæ impetratio. Nam in quacunque hora ingemuerit peccatum ſuum peccator, dimittam ei, dicit Dominus. ¶ Quas uias. Vtique malas, ſpinis, & tribulis oblitas. ¶ Me pœnitet. Vera pœnitentia

A

Imbuat, vt uiuam, tua me miſeratio multa;
Lex tua nam menti grata ſit eſca meæ.
Imbuat elatos confuſio: vertat iniquos
In me exercentem pectore iuſſa tua.
In tua caſtra precor mihi conuertantur & illi,
Quos metus expungit, notitia atque tui.
In tua quæ iuſtum faciunt, mens dogmata ſiſtat,
Et ne confundar, immaculata fuat,

peccaui. Nam nullum malum impunitum: propter decorem iuſtitiæ ſeruandum. ¶Solando. Ex conceſſione paternæ miſericordiæ. ¶ Vt fatus. Locutus es. Per Natam prophetam, tranſtulit à te Deus peccatum tuum: non morieris. Et generaliter. In quacunque hora ingemuerit peccator. 2.Reg.12 Eze.33.
¶ Imbuat. Impleat atque lauet ſanguine filij ſui, qui effuſus eſt in remiſſionem peccatorum. ¶Eſca. Spiritualis, quia delectatur, & alitur ea. ¶ Confuſio bona. Si voluerint conuerti, qua humilientur. Sin autem mala & æterna ad exemplum alioru m. ¶ Vertat. Pro conuertat, non euertat. ¶ In me. I. Ad exemplum meum. Iuxta illud. Docebo iniquos uias, &c. ¶ Exercentem. Aſſidua meditatione more ruminantis animalis mundi. ¶ In tua caſtra. Vt deinceps tibi militent. ¶ Metus tuus. Non mundi, qui malus eſt. ¶ Siſtat. Firmetur. ¶ Fuat. Sine labe fiat. Eſt autem antiquum verbum.

[Caph.] C. Manus Domini dicitur eſſe filius eius, per quem fecit nos, & omnia. Cuius nomen ponitur in primo hoc verſu. Nam vbicunque hoc vocabulum ſalutare ponitur ſemper ſignificat Dominum Ieſum. Vt patet ex cantico Simeonis. ¶ Corde ſedens anima, hoc eſt contra dogma Platonis, qui exiſtimauit cerebrum, ſeu caput eſſe animæ ſedem. Verum in hac re magis eſt credendum Chriſto Domino, qui fecit corpus, & ei animam inſpirauit & vbi uoluit ſedem dedit. Nam ipſe dixit. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, &c. Item & ſapiens ait omni cuſtodia ſerua cor tuum. quia ex eo uita & mors. Et hoc notant doctores ſacri in ſupradicto Euangelij loco. ¶ Defecit. Expectando, præ deſiderio aduentus eius. ¶ Verbum tuum. Vt caro fieret, & habitaret in nobis: deinde & morte ſua nos redimeret. ¶ Colloquio tuo. Promiſſionis illius uerbo. ¶ Solamenque meum. Ipſum redemptorem noſtrum, & conſolatorem. ¶ Spes mea. Deus, in quo ſolo ſpes eſt reponenda. ¶ Vt res ante pruinam. Qui ex longa mora tanti frigoris conſumuntur. ¶ Quantus eſt iſte cur. die. q. d. Breuis. ¶ Ex hoſte. Diabolo qui nos tenet captiuos. ¶ Iniquus Diabolus Vel quiuis doctor malarum artium, aut etiam fabularũ vates. Qui dicuntur ſiliquis paſcere porcos. Ideſt fabulis inanibus oblectari voluptuoſos. ¶ Appologos. Non quales Aeſopi, ſed fabellas inutiles, atque laſciuas comicorum, & tragedorum, & omnium malorum poetarum. ¶ Vt tua lex. Quæ eſt immaculata & animas conuertens ¶ Maligni. Inuidi. ¶ Viden. Prouidesne. ¶ Omnia membra. Corporis myſtici; quæ eſt Eccleſia, cuius membra ſunt quiq; fideles, qui ſæpiſſimè inuidorum perſecutione conſumuntur, vt antiqui prophetæ, & poſt illos Apoſtoli, cæteriſque diſcipuli Domini. Qui ferè omnes uarijs martyrijs lacerati ſunt. ¶ Nec ob id. Neque propter dira ſanctorum tormenta. φυλάξω &c. græcanicus uerſus, qui ſuapte mihi latino oris venit in mentem, dum ſtuderem narrationi. Cuius hic eſt ſenſus. Cuſtodiam, oris, tui, Deus teſtimonia. Nec propterea quiſquam me græcè uerſus exiſtimet ſcire facere. Nec enim hirundo vna facit uer. aut roſa vna roſetum.

[Caph.] C. Manus,

B

Corde ſedens anima in Chriſto defecit Ieſu,
Verbum de cœlis opperiendo tuum.
Colloquio conſumpta tuo ſunt lumina noſtra
Solamenq; (aiunt) ſpes mea quando dabis.
Cumque forem factus velut vtres ante pruinam,
Non oblita mihi eſt lex tua iuſtificans.
Curſus enim quantus noſtrorum eſt iſte dierum?
Ex hoſte aut quando iudicium facies?
Corruptor ſiquidem morum mihi narrat iniquus
Appologos: ſed non ut tua lex Domine.
Cuncta quidem tua iuſſa extſtunt uera: maligni
Sunt me inſectati. tu Deus affer opem.
Conſumpſere (viden) paulominus omnia membra
In terra, nec ob id iuſſa relicta tua.
Clemens viuificet tua me miſeratio tandem
φυλάξω στματός σου θεὲ μαρτύρια.

[Lamed.] L. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, vt alius prædixit propheta, Quamobrem cogitemus eum, qui proprio filio non pepercit à diſciplina, nec nobis. Sed ad noſtram ſalutem. ¶ Lumen. Filius Dei, & uerbum eius, quod idem eſt. Eſt illa lux, quæ illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundum, quæ iccircò dicitur Lumen de lumine, quia filius non à ſeipſo, ſed ex patre eſt ante luciferum & ante omnia ſæcula genitus. ¶ In cœlo. Ideſt, in Eccleſia Dei, quæ & regnum cœlorũ dicitur. Quæ & pro parte in cœlo ſurſum cum Chriſto regnat: & pro parte hic in terra deorſum militat. ¶ Omnis generatio. Fidelium ſibi inuicem ſuccedens. ¶ Tellus. Sic & alibi. Initio tu Domine terram fundaſti &c. Hæc tellus eſt etiam Eccleſia, quæ habet non modò cœleſtes, ſed & terreſtes ciues. ¶ Cuncta manet. Quò ad ſubſtantiam. Nam & ipſa in nouiſſimis diebus mutabitur in melius. ¶ Lux mea Deus, Pater & Filius & Spiritusſanctus. ¶ Iuſtificantia. Quæ iuſtos faciunt. Quæ enim eſt vera iuſtitia, niſi obſeruatio mandatorum Dei? Saluum me facito. Hoc eſt. Oſanna ideſt abſecro, ſaluum me fac. Sed quare vocatus eſt Ieſus? Niſi vt ſaluum faceret populum à peccatis eorum. ¶ Sum tuus. Seruus, amicus, & filius,

C

[Lamed.] L. Diſciplina,

Lumen in æternum Deus vt de lumine fulget.
Sic verbum in cœlo permanet omne tuum.
Lumen idem verum generatio percipit omnis,
Fundata hinc tellus ſæcula cuncta manet.
Luce dies ſolita perſeuerat, vt ſtatuiſti.
Omnia namque, tibi quæ famulantur, habes,
Lege tua ſi non meditarer forte periſſem,
Acri in preſſura, qua nimis excrucior.
Legis in æternum non obliuiſcar: & vnde
Efficior iuſtus, uiuere & unde datur.

exxix. proſequemur. ¶ Erronem. Quaſi fugitiuum à caſtris aberrantem. ¶ Paraui. In ſpeculum, & exemplum. ¶ Aeternam in ſortem. Ideſt Hæreditatem regni. A

[Sameth.] S. Adiutorium, Adiutorio Domini indigemus ad obſeruanda præcepta iuſtitiæ, ne capti laqueis latentibus aduerſariorum præmiis æternis fruſtemur; proptereà huic octonario appoſita eſt litera Samech, qua adiutorium ſignificatur, dicat ergò adiutus à Domino. ¶ Sanguineos. Viros peccatores multi ſanguinis effuſores intelligit, ſiue opere vt latrones, & homicidas, ſiue deſiderio ut inuidos, & qui odium diu retinent in corde aduerſus proximum ſuum. ¶ Exlegesq;. Publicos peccatores intelligit, qui perfricata fronte meretricis abſq; ulla verecundia ſcelera perpetrare non reformidant, ac ſi eſſent abſq; ullo legis timore. ¶ Exoſus. Odio perfecto, quo mihi, & non: homines diſplicent. ¶ Verbo tuo. Quo dicitur adiutorium noſtrum in nomine Domini. ¶ Muſcæ vrgentes. Quæ faſtidire quidem poſſunt, nocere minimè, ſic & maligni lacerare quidem corpus poſſunt conceſſa ſibi à Deo poteſtate, nocere minime, quinimo nolentes proſunt, martyriiq; coronam nobis elaborant. ¶ Procul eſte. Ne ſitis mihi faſtidio, & diſturbetis me à continua collocutione cum Domino Deo meo. ¶ Suſcipe me Domine. Citò redit ad interceptum cum Deo ſermonem, quo nihil dulcius inueniri poteſt. ¶ Fatus es olim. Et clarius in Euang. venite ad me omnes, qui laboratis. ¶ Linquunt. Derelinquunt miſeri fontem aquæ uiuæ, & effodiunt ſibi aquas diſſipatas non ualentes tenere aquas. ¶ Iniqua. Sperant enim hic, & ibi poſſe delitijs æternis perfrui, cum dictum fuerit Epuloni, fili recepiſti bona in uità tua, & Lazarus ſimiliter mala nūc verò hic ille conſolatur, tu vero ibi cruciaris. ¶ Varicoſus aruſpex. Qui tumas habet venas. ¶ Sanctius. Modo firmius. ¶ Vt clauis. Quibus figuntur, & compinguntur tabulæ. ¶ Caſto. filiali timore, qui permanet in ſeculum ſeculi. ¶ Olim. In initio conuerſionis, quando timor eſt adhùc ſeruilis, qui tamen trahit charitatem, vt ſeta filum tametſi totus poſtmodùm mutatur ab ipſa charitate. Matt. 11. B

[Samech.] S. adiutorium.

Sanguineos Deus, exlegesq́; exoſus iniquos
Cernere non poſſumus legis amore tuæ.
Solus es adiutor mihi tu, & ſuſceptor ab illis.
Sicut in eſt verbo ſpes mea magna tuo:
Sed vos vt Muſcæ vrgentes procul eſte maligni;
Hæc mandata Dei ſcruter ut alta mei.
Suſcipe me Domine ut viuam, ceu fatus es olim
Ne ſpe confundi me patiare mea.
Semper ut emediter tua iuſtificantia iuſſa
Auxiliare mihi: ſic ego ſaluus ero.
Spreuiſti ſiquidem tua qui diceomata linquunt,
Quod verſent animo non niſi vana ſuo.
Sunt peccatores terræ vt varicoſus aruſpex;
Sed dilecta mihi ſunt monumenta tua.
Sanctius vt clauis caſto me fige timore:
Iudicijs olim ſat trepidaſſe tuis.

[Ain.] A. fons ſiue oculos. Ex fonte pietatis, & miſericordiæ venit, ut oculi noſtri intellectus aperiantur à Domino, ſicut in hoc octonario petitur ab illo, & ob id præpoſita eſt ea litera. Ain, quæ utrunq; ſignificat. ¶ His vnde calumnia venit. Diabolo, qui & calumniator dicitur, ac membris eius in hoc mundo ſibi ſimilibus. ¶ Feci iud. Iuſt. tuam. Qui recta eſt, nec perperam torquetur, ut aliquando humana per iniquos iudices, & peruerſos aduocatos, & eſt optima ratio, vt qui iuſtè iudicauit, non tradatur calumniatoribus: nã in qua menſi fuerimus menſura, remetietur nobis. ¶ Ardentes oculi. Interiores, flagrantes deſiderio. ¶ In Chriſtum. In Meſſiã uenturum. ¶ Eloquium. Dulcem promiſſionis tuæ ſermonem. ¶ Aſpice. Vel miſerere, e clamitò filium tuum, qui iuſtis eſt lumen eſt. ¶ Aliena imperia. Sed tua. ¶ Dogmata. Ea propriè ſunt, quæ fidem commendant, & quia iuſtus ex fide viuit, congruè pro iuſtificationibus ponitur, quam dictionem uerſus hi non capiunt propter breuem ſyllabam in medio productàs ure incluſam. ¶ Modo. Propriè tempus aduentus Domini N. I. Chri intelligit, quando Scribæ, & Phariſei propter ſuas traditiones legem diuinam tranſgrediebantur. ¶ Faciendi. Quod dictum eſt de Chriſti miſſione. ¶ Topazion. Pro omni lapide precioſo poſitum eſt; ſpecies enim eſt pro genere, de natura, pulchritudine, & precio huius lapidis vide Plinium. ¶ Ditia. Quia docent nos veram ſapientiam in cuius ſiniſtra ſunt diuitiæ, & gloria, in dextera verò longitudo dierum. ¶ Directus. Abſte interna inſpiratione. ¶ Facienda. Nec enim auditores tantùm, ſed factores iuſtificabuntur. Heb. 10. C

[Ain.] A. fons ſiue oculus.

Ah ne me tradas his, vnde calumnia uenit;
Feci iudicium, iuſtitiamq́; tuam.
Ah neclatorum me illata calumnia uerſet,
Tu Dominus ſeruum ſuſcipe, meq́; rege.
Ardentes oculi iam defecere tuentes
In Chriſtum, inq; tuæ iuſtitiæ eloquium.
Aſpice fac mecum pietatis uiſcera iuxta;
Et quæ iuſtificant me tua iuſſa doce.
Auge intellectum, quia non aliena ſecutus
Imperia; vt norim dogmata ſacra tua.
At modò tempus adeſt faciendi; nam impia turba
Haud metuit legem dilacerare tuam.
Aſt ego ſupra aurum, ſupraq; Topazion ipſum,
Dilexi legis ditia iuſſa tuæ.
Ad quæ directus facienda ferebar amore,
Hinc odioſa mihi eſt omnis iniqua via.

[Pe.] os, oris. P. Qui per ora prophetarum olim populo ſuo loquebatur, in nouiſſimis diebus ore proprio dignatus eſt nobis loqui, & amoris legem commendare, de qua in hoc habetur octonario, & iccirco præpoſita eſt litera, pe. quæ os, ris, ſignificat. ¶ Penſa. Benè librata, & ponderata in mente. ¶ Martyria. Teſtimonia legis, & fidei. ¶ Scrutatur. Iuxta quòd dixit etiam ipſe D. N. I. Chr. ſcrutamini ſcripturas, quia ipſæ ſunt, quæ reddunt Ioann. 5.

[Pe.] ôs, oris P.

Penſa mihi tua martyria admiranda videntur;
Quare ea ſcrutatur mens mea lumine Deum.

Pectora luſtrantur ſermonum interprete luce,
Atq; intellectum paruolus inde capit.
Pectore, & expanſo ſacram hauſi pneumatis auram.
Præ deſiderio, & legis amore tuę.
Perſpice me; miſerere mei miſerator amaorum
Sicut amans; & ego nomen amantis amo.
Pollicitiq; tui memor ad te dirige greſſus,
Ne dominetur eis omnis iniqua via.
Pręcepta vt ſeruem tua; fortis adeſto redemptor
Ex impoſturis; quas ſycofanta mouet.
Perſpicua facie ſeruilia pectora luſtra.
Vt videam, quid agam, Iuſticiaq; doce.
Planxerunt oculi velut amne fluentibus vndis
Non cuſtodita deniq; lege tua.

D dunt teſtimonium de me. ¶Sermonum Domini. Et maximè eorum, quæ habentur in Euangelio.
Ioan.1. ¶Luce. Illa, quæ illuminat omnem hominem ue nientem in hunc mundum. ¶Paruulus. Malicia, non ſenſu, ideſt humilis. ¶Pneumatis. Spiritusſancti, græca dictio eſt, porrò Spiritusſanctus eſt ille optimus magiſter, qui ſolo afflatu docet omnia in momento. ¶Præ deſiderio. Deſiderantibus. n. ſeſe ille Spiritus libentius infundit, vnde, & Dom. N.I.Chr. corporalem ſuam præſentiam diſcipulis ad hoc maximè ſubtraxit, vt ipſe ſpiritusſanctus deſideraretur. Sicut & ante eis dixerat. Expedit
Ioan. 16. vobis vt ego uadam, niſi enim abiero paracletus non ueniet ad uos, ſi autem abiero, mittam illum ad uos. ¶Miſe. am. ſic. am. Vim amoris melius nouit expertus, quàm inexpertus, adeò vero nos amauit pater, vt proprio filio non pepercerit: ſed pro nobis omnibus tradiderit illum in horrendã mortem Crucis. ¶Polliciti. Chriſti, qui tunc uen
Rom.10. turus erat, uia, veritas & uita de quò & Zacharias cecinit, per viſc. miſe. Dei noſt. in quibus viſit nos oriens ex al.
Luc.1. ¶Dominetur eis. Etenim qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. ¶Redemptor. Tunc futurus, modo namq; ve nit. ¶Impoſturis. Falſis criminibus oppoſitis, quaſi poſſit Deo imponere. ¶Sycophanta. Calumniator diabolus, vocabulum tractum ab apologo Aeſopi. ¶Seruilia. Iuxta illud, cum hæc omnia feceritis: dicite, quia ſer-
Luc. 17. ui inutiles ſumus. ¶Planxerunt oculi. Optimus eſt iſte planctus, quem æterna ſequetur conſolatio.

[Zade.] Z. iuſtitia. Quoniam primus verſiculus à iuſtitia Domini incipit, congruè præpoſita eſt litera, Zade, quæ iuſtitiam ſignificat. ¶Dicit itaq;. Sceptrum tui Imperij eſt Zade, ideſt iuſtitia. ¶Zade tuam. Ideſt iuſtitiam tuam tu ipſe nimis iubes, obſeruari, ſcilicet. ¶Vetas ſortes. Vera reſponſa. ¶Promiſſaq; dona Sancti Spiritus.
E ¶Veridicos teſtes. Vitæ, morum miraculorumq; suorum, qui fuerunt Apoſtoli, & reliqui diſcipuli eius. ¶Zelus. In bonam partem accipe, ſicut & alibi, zelus Domus tuæ comedit me. ¶Tabeſcere. Deficere præ dolore. ¶Excuſſit. Tamquàm inutilia & contraria traditionibus ſuis. ¶Plebs inimica. Scribarum, & Phariſeorum turba, ut ſit prophetia de D. N. I. Chr. ¶Ab ignito eloquio Domini. Hinc legimus Spiritum ſanctum deſcendiſſe in ſpeciem linguarum ignis: quo pectora inflammantur humana Dei amore, & exardeſcunt aduerſus peccatores. ¶Quod. Pro quia. ¶Iunior æuo. Sed non ſenſu. ¶Nec oblitus. Liptote eſt, minus dicitur, & plus ſignificatur. ¶Zade tua. Iuſtitia tua. ¶Lex tua. Euangelica, & moralis antiqua quæ enim cæremonias, & figuras rerum cernebant futurarum, temporalia fuerant, & iccirco completa ceſſarunt. ¶Lex ſtabilis.
Matt. 15. Non ſic Phariſaica traditio, de qua ſcriptum eſt, omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœleſtis eradicabitur. ¶Zelus iniquorum. Modò in malam partem ſumitur, zelus pro inuidia, qua principes Sacerdotum, & ſeniores populi proſequebantur Chriſtum. ¶Comprimat. Verba, & actus illius inſidioſè obſeruãdo, ut caperent eum in ſermone, vel in malo opere, ſi poſſent. ¶Vrgeat. Ad reſpondendũ captioſis interrogationibus ſuis. ¶Semper erit. O fœlix anima, quæ hoc facit. ¶Zelet. Ironicè, inuideat quantum velit, ſibi non mihi nocebit. iuxta illud. Inuidus inuidia rumpitur
F ipſe ſua. ¶Viuam. Etiam poſt mortem mihi intentatam. ¶Tu ſuggere. Summiniſtra.

[Zade.] Z. Iuſtitia.

Zade tui Imperij eſt ſceptrum: nam iuſtus es ipſe.
O Domine: eſt rectum iudiciumq; tuum.
Zade tuum, oetas ſortes, promiſſaq; dona.
Veridicos teſtes tu nimis eſſe iubes.
zelus, & iode meus iam me tabeſcere fecit:
Verba quòd excuſſit plebs inimica tua.
zelus ab ignito quid mirum, ſi intus aduror.
Eloquio venit; quod vehementer amo.
zelus adeſt; quid agam contemptos iunior æuo:
Iuſta nec oblitus ſum tua iuſſa tamen.
zade Deus tua Chriſtus adeſt, æternaq; virtus,
Lex tua, lex ſtabilis, nec niſi vera iubet.
zelus iniquorum me comprimat, vrgeat, vrat,
Mente voluta mea lex tua ſemper erit.
zelet ioiqua cohors? viuam, tu ſuggere ſenſum.
Æqua io perpetuom ſunt tua martyria.

[Coph.] C. vocatio. Iuſtitiam nemo poteſt obſeruare à ſeipſo ſine diuina gratia, quam inuocantibus liben ter impartitur Dominus, iccircò benè ſequitur litera coph. quæ inuocatio interpretatur, & ſubiungitur ipſa inuocatio. ¶Corde. Nam ſi cor non orat, inuanum lingua laborat. ¶Requiro. Vt adimpleam, nam fruſtra clamat inobediens, & contumax. ¶Iterumq; iterumq;. Nec enim ſufficit uocaſſe ſemel, aut bis: ſed oportet pulſantem
Luc. 11. perſeuerare, donec exaudiatur, iuxta parabolam amici ab amico media nocte panes requirenti, & perſeueranti; donec uel faſtidio aperiat ei, & det quot quot habet neceſſarios. ¶Serua me. In gratia tua. ¶Lucida iuſſa tua. Quæ clara ſunt intellectu, & illuſtrant corda hominum tenebroſa. ¶Corde nimis propero. Ideſt valde feſtino, quia nihil nimis. ¶Intempeſta. Ideſt media nocte. q.d. oportunè, & importunè. ¶Ante lucani. Ante Luciferi ortum, & ante diluculum. ¶Salutifer. Afferens ſalutem, idem eſt, qui Saluator. ¶Iudicio

[Coph.] C. vocatio.

Corde preces toto clamans ad ſydera fudi
Me Deus exaudi, iuſſa requiro tua.
Clamorem ingeminans iterumq; iterumq; vocaui,
Serua me: vt ſeruem lucida iuſſa tua.
Corde nimis propero intempeſta nocte vocabam,
Importunus adhùc ſpes mea Chriſte veni.

tuo.

A

Concordes oculi vigilabant ante lucani,
Vt meditarentur dulcia verba tua.
Clamantem ſolita pietate ſalutifer audi:
Iudicioque tuo ſit tna vita, mea.
Contradicentes mihi, quo ſceleri propiores;
Sancta lege tua longiùs intus erant.
Cum mihi tu propè ſis, iam nulla aduerſa timebo,
Fert animus veras-ire, redire vias.
Cumq; à principio norim fundata per æuum
Martyria æternum lætus ad illa feror.

tuo: Non humano, ſed dioino ſit reſeruata. ¶ Cōtradicentes mibi. Verbo, & opere. ¶ Sceleri. Patrando. ¶ Propiores. Viciniores. Quaodo facta deliberatione peccaodi præparant ſe ad actum ¶ Intus. Vbi videt Dominus. ¶ Tu prope ſis. Ad adiuuandum: quia ſine te oihil boni poſſumos facere. ¶ Nulla aduerſa. Tametſi grauia, quia inuictiſſimus protector adeſt Deus. ¶ Veras vias. Mandatorum Dei, quibus ad uitam ducimur æteroam, iuxta illud. Si vis ad vitam ingredi, ſerua maodata. ¶ Ire. Per cootemplatiooem, redire per actionem. Matt. 10. ¶ A principio. Sæculi. Ab Abel iuſto oon ſolum Luc. 11. vſque ad Zachariam, de quibus in Euangelio, ſed loogè vlterius vſque ad tempora oostra. Nam in omni generatione noo deſunt, qui pro iuſtitia perſecutionem patiaotur. ¶ Per æuum æternom. Vſqoe in fioem ſæculi. ¶ Lætus ad illa feror. Spe futuri gaudij. Sic & Agatha læta ibat carcerem, & quaſi ad epulas inuitata, agonem ſuum Domino commendabat.

Phil. 2.

[Res.] Capitis. R. Caput Chriſtus ooſtrum eſt, cuius præcipua virtus fuit humilitas. Etenim exinaoiuit ſemetipſum formam ſerui accipiens, & humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis. Et eius bumilitatem ſecuta eſt Eccleſia, & quia de humilitate hac in præſenti tractatur octooario: iccircò præpoſitam eſt hæc littera, Res. Quæ capitis habet interpretationem. ¶ Res humiles. Fidelium rempublicam intelligit, quæ & Eccleſia dicitur. ¶ Capitis noſtri, Chriſti. Qui maximè bumiliatus eſt paſſionis ſuæ tempore atque Eccleſiæ. Quando in perſecutione Iudæorum, & geotilium vbique locorum vexabatur. ¶ Aſpice. i. Miſerere. Nam eius aſpectus miſericordia eſt. ¶ Quoſque. Siue ex Iudæis, ſiue ex gentibus coouerſos. ¶ Nos redime: Precioſo ſaoguine dilecti filij ſui. ¶ Cauſam noſtram. Quam aduerſus Aereas, terreoaſque poteſtates habemus. ¶ Tu. Qui iuſtus es iudex, atque pater pius, miſericors, & clemens. ¶ Eloquioque tuo. Prædicationis Euangelicæ. ¶ Viuificemur adhuc. Nam qui mortui eramus ſub elementis huius mundi, per gratiam oouæ legis viuificamur adhùc in baptiſmo, & ſi iterum per ſuperueniens peccatum moriamur, per ueram pœnitentiam iterum atque iterum reparaotur. ¶ Malunt. Eligentes potius huius ſæculi tranſitorias voluptates, quàm æternæ vitæ immenſam beatitodinem. ¶ Rumpentur iouidia. Dicentes. Ecce ij, quorum vitam oos inſenſati reputabamus inſaniam, & fioē illorum ſine honore, quomodo computati ſunt inter filios Dei? Nobis autem quid profuit diuitiarum iactaotia, & reliqua. ¶ Procul poſiti. Nam ioter oos, & uos magoum Chaos firmatum eſt. ¶ Reddita vita. Eterna, quam in primo parcote perdidimus. ¶ Ridcot. Pro irrident. Sed & ipſi in nouiſſimis irridebuntur. Iuxta illud ſapientiæ. Ego quoque in interito veſtro ridebo. ¶ Tabeſcebam. Zelo legis tuæ. Vt Phiooes. Helias: & ipſe D.N.I.Ch. ¶ Capiti vero. Chriſto, de quo ſupra.

Gal. 4. Sap. 5. Prou. 1.

[Res.] R. Capitis.

B

Res humiles capitis ſimul aſpice; & eripe noſtri,
Quoſque tuam legem commeminiſſe iuuat.
Reſpice nos redime; & cauſam tu diſcute noſtram:
Eloquioque tuo viuificemur adhùc.
Rumpere qui malunt, quàm iuſta requirere iuſſa:
Rumpentur noſtra nempe ſalute procul.
Rex pie, Rex clemens tua quàm miſeratio multa?
Sit mihi iudicio reddita vita tuo.
Rident, & rodunt multi, inſectantur, & vigent.
Nec tamen à uerbis mens mea mota tuis.
Rodebar potius, tabeſcebamque videndo.
Deſpecta eloquia, & præuaricata tua.
Reſpice me quoniam tua iuſſa decenter amaui,
Me quoque viuifica tu miſerator amans.
Reſpondent capiti vero tua verba: manentq;
Omnia in æternum iudicia æqua tua.

Act. 10.

[Sin.] Dentium. Dentes malorum ſunt veluti gladij acuti, qoibus ſaoctorum famam dilacerant. Dentes verò Eccleſiæ dicuntur prælati boni, atque prædicatores, quibus præceptum eſt, vt mactent. Et manducent. i. veterem bomiuem cum ſuis vitijs, & coocupiſcentijs perdant, oouiqoe hominis corpori myſtico per veram conuerſionem immiſceant. De quibus duabus rebus agitur in hoc octonario: & proptereà in titulum haber litteram. [Syn.] Quæ dentium recipit ioterpretationem. ¶ Siccine. Pro ſic nè. ¶ Caterua procerum. Sacerdotum, & popoli priocipū. ¶ Gratis. ideſt Vnde mihi gratias agere debuerant pro immenſis beneficijs ſanæ doctrinæ, & miraculorum ad maximam eorum vtilitatem patratorum. Vt ad Chriſtum hoc vaticinium referatur & eius Eccleſiam. Suot enim duo in carne vna. ¶ Horrori. Hoc ad Eccleſiam pertinet. ¶ Verba tua. Nolite inquit, timere eos qui occidunt corpos: &c. ¶ Letitiam. Aeternæ hæreditatis, & cœleſtis beatitudiois. Quia ſi fuerimus ſocij paſſionom, erimus & conſolationum. Item Dominus. Beati eſtis (inquit) cum perſecuti vos fuerint, & dixeriot omne malum aduerſum vos: gaudete & exultate, qooniam

Matt. 10. Matth. 5.

[Syn.] Dentium.

C

Siccine me gratis procerum inſectata caterua eſt?
Plus tamen honori verba fuere tua.
Sed mihi lætitiam iucundus hic attulit horror:
Hoſte velut ſtrato, qui tulit exunias.
Sic iniuſtitiam, quam prorſus abominor, odi:
Vt tenear magno legis amore tuæ.
Septima (quoque die) tibi laus, tibi gloria nobis
Redditur, alta ſuper iuſtaque iudicia.
Spiritus vt pacis legem peramantibus ipſam;
Influat, & nullum ſcandalon adſit eis.
Spes alit intereà nos expectatus Ieſus.
Quo mandatorum dulcior extat amor.

D niam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. ¶ Exuuias. Hic eſt Chriſtus. Qui ſtrato Dœmone ſpolia tulit animarum ab eo ante poſſeſſarum. ¶ Iniuſtitiam. Iniquorum. Qua tribulant, & perſequuntur iuſtos. ¶ Odi. Hoc eſt perfectum odium, iniquitatis, & non hominum, qui ſi verè conuertantur, mox amplectendi ſunt, atque diligendi. ¶ Legis tuæ. Qua iuſſiſti etiam inimicos diligi. ¶ Septima laus & gloria. Hæc eſt perfecta. Quæ ſeptiformis Spiritusſancti munere perficitur in vij. horis canonicis. De quo ſequitur. ¶ Spiritus vt pacis &c. ¶ Scandalon. Grecè, latinè. Offendiculum. ¶ Intereà. Donec in hac valle miſeriæ exulamus. ¶ Ieſus. Salutare, ſiue ſaluator, expectatus vt redemptor ab antiquis; à nobis modò vt iudex viuorum & mortuorum. ¶ Mandata. Qui ad mores pertinent. ¶ Dogmata. Quæ fidem & ſacramenta reſpiciunt.

Spes animam viuax cuſtodem martyriorum
Fecerat eſſe meam; quæ vehementer amat.
Seruaui mandata tua, & ſacra dogmata legis:
Namque vias omnes conſpicis ipſe meas.

[Thau.] T. Signam. Mirabilia quidem ſunt omnia opera Domini, ſed mirabilis valde redemptio noſtra eſt. Quæ ſigno Crucis facta eſt. Quæ in ſignu per vniuerſum orbem eſt eleuata. De quare habetur ſermo in hoc ultimo octonario, cui præpoſita eſt litiera [Thau.] Quæ ſignum ſignificat. Nam & hoc ſigno in figu-
Exo. 12. ra ſignata fuerunt ſuper liminaria & poſtes domorum Iſraelitiex gentis ſanguine agni, In exitu de Aegypto, ne cum inimicis ab Angelo percuſſore occiderentur eorum primogenita. ¶ Thauma celſum. Signum mirabile, ac excelſum. Vt humiles infimi hominis preces ad ſummum Deum ſcandant. Hinc ait Auguſtinus. Videte fratres magnũ miraculum. Altus eſt Dominus: humilias te: &
E venit ad te. Extollis te, & fugit a te. Quare? Quia excelſus eſt Dominus, & humilia reſpicit. Alta verò à longe cognoſcit. Sed non ignoſcit. ¶ Thauma. Subaudi erit hoc magnum. Ideſt admirabile ſignum. Clementiæ & manſuetudinis tuæ. ¶ Summiſſæ. Humilis. ¶ De tenebris. Interioribus. Nam loquitur in perſona totius generis humani. Quod partim his, & illis offuſcabatur. ¶ Vt dixti. Per prophetas. & maximè. Eſaiam, & Zachariam. Qui dixit. Illuminare iis, qui in tenebris, & in vmbra
Ioan. 1. mortis ſedent. Et ille. Populus (ait) qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. ¶ Doctor eris. In filio tuo D.N.I.Chr. ¶ Verbi. Eiuſdem. ¶ Salutiferam manum. Eundem D.I.Chr. Qui manus patris ideo dicitur, quod per eum fecerit omnia. Nam verbo Domini cœli firmati ſunt. Et omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Vnde & humana redemptio etiam per ipſum facta eſt. De quo ſubiungit. ¶ Chriſtumque tuum. Quem unxiſti Oleo lætitiæ
Matt. 18. præ conſortibus ſuis. ¶ Mediumque ſalutis. Humanæ. Etenim noſtras in ſe ſuſcepit iniquitates, vt Deo nos ipſe re-
Luc. 15. conciliaret. ¶ Te uita. Per quem uiuunt omnia. ¶ Seruum vt pecudem errantem. Tangitur hic Euangelica poſt futura parabola, paſtoris illius, qui amiſſam ouem relictis nonaginta nouem in deſerto abiit ad quærẽdam eam, quæ errauerat, quam cum inueniſſet, rediit gaudens. Cuius expoſitionem iam ſupra in alio pſalmo retulimus iuxta doctrinam diui Gregorii in Homelia pulcherrima, cuius initium eſt. Eſtiuum tempus. Quem etiam in textu hic mirum in modum exponitur, per narrationem magnorum mirabilium. Vnde ſequitur. ¶ Thauma erit hoc magnum. Ideſt admirabile ſignum. Non toties auſus eſſem repetere hoc nomen Thauma, niſi & poetæ ſeculares uſi eſſent patronymico inde venienti. Thaumantias. Quod pro iridi. Ideſt admirabili ſigno cœle-
F ſtis arcus poſuerunt. ¶ Hic. In deſerto huius ſæcu-
2. Cor. 8. li. ¶ Errantem. Hominem à mandatorum Dei via. ¶ Pauper humo. Hoc factum fuiſſe teſtatus eſt Apoſtolus dicens, de Domino N.I. Chr. Qui cum diues eſſet, factus eſt pro nobis pauper, vt uos diuites faceret. ¶ Morte obita. Et hoc factum eſſe, canit Eccleſia. Qui mortem (inquit) noſtram moriendo deſtruxit, & uitam reſurgendo reparauit. ¶ Functos. Subaudiendum eſt vita. Vel Aphæreſis eſt. Pro defunctos. ¶ Morti mortui. Et hoc eſt quod alius propheta futurum prædixerat. O mors
Oſeæ. 13 ero mors tua, & ero morſus tuus ò inferne. Hoc quoque impletum eſt. Nam inde egreſſus captiuã duxit captiuitatem. ¶ Fix. or. notam. Ideſt morior derit. ¶ Viuus. Quem mortuum, luxerant Apoſtoli. Videntes eum uiuere gauiſi ſunt. ¶ Victor. Aduerſariorum omnium, Diaboli, mortis, & Iudæorum. ¶ Onuſtus. Spoliis opimis de quibus infra ſtatim dicit. ¶ Sumpta denique præda. Captiuorum qui in ſinu Abrahæ detinebantur, anima-

[Thau.] Signa. T.

Thauma preces humiles ad te da ſcandere celſum,
Vt promiſiſti, da Syneſinq; mihi.
Thauma, throno ſiſtat ſummiſſa petitio coram
Te Deus: vt dixti me rape de tenebris.
Tunc eructabunt hymnum mea labra perennem,
Ad tua iuſſa Deus cum mihi doctor eris.
Tunc mea lingua tui fiet prænuncia uerbi,
Æqua quidem tua ſunt omnia iuſſa Deus.
Tende ſalutiferam, quæ me à diſcrimine ſaluet
Tende manum: elegi nam tua iuſſa Deus:
Te cupij Chriſtumque tuum, mediumq; ſalutis,
Vt didici legem præmeditando tuam.
Te uita uiuens animus laudabit: ab altis
Iudicijsque tuis ſentiet auxilium.
Te precor, errantem vt pecudem per deuia ſeruum
Exquire; oblitum nec tua iuſſa tamen.

Thauma erit hoc magnum, ſi cœlo miſſus ab alto
Hic velit errantem quærere paſtor ouem.
Thauma erit hoc magnum; ſi celſo diues Olympo
Hac uelit in noſtra viuere pauper humo.
Thauma erit hoc magnum ſi uita perennis adhorá
Morte obita functos viuificare uelit.
Thauma erit hoc magnum, ſi morti mortua vita
Mors erit: inferno & fixerit ore notam.
Thauma erit hoc magnũ, ſi mortuus inde reſurgẽs
Exierit viuus victor onuſtus, ouans,
Thauma erit hoc magnum, ſi ſumpta deniq; præda
Scanderit aſtra ſuper hic rediuiuus homo.
Thauma erit hoc maius, ſolio cum ſeuerit aureo
A dextris Domini factus & ipſe Deus.
Thaumata perfecta hæc ſunt, admirandamq; ſigna:
Reſtat adhuc vnum. S. Y. O. H.

rum

rum. Scilicet, piorum ab Abel iuſto vſque ad deſcenſum eius in infernum. ¶ Scanderit. De quo alibi. Aſcendens Chriſtus in altum captiuam duxit captiuitatem. ¶ Factus & ipſe Deus. Ex homine. propter vnionem vtriuſque naturæ, & glorificationem humanitatis aſſumptæ. Hinc legimus Angelos dixiſſe. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere virtutem, & diuinitatem, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Et reliqua quæ ſequuntur ibi. ¶ Perfecta hæc ſunt. Vt ex omnibus Symbolis patet, quæ publicè leguntur in Eccleſia. ¶ Reſtat adhuc votum. S. V. O. H. Quia exercendorum ingeniorum gratia per luſum poeticum hic verſiculus ſignatum habet finem, & nos hic finem facimus, orantes finem omnium, ut participes finis huius nos eſſe faciat. Amen. Laus Deo. A Apoc. 5.

Cantica concinimus graduum, quibus itur ad aſtra. Quia notum eſt habentibus aliquam vel leuem peritiam doctrinæ Pſalmorum, idcircò iuxta litteræ ſenſum cantica graduum hos. xv. Pſalmos vocari, eo quòd ab aſcendentibus in templum ſacerdotibus per ſingulos .xv. gradus ſingulatim canerentur. Et quia ſumptis alis à Domino paulò altiùs in ipſo metro conſcendimus, nihil hic in expoſitione circa infimũ ſenſum immorabimur. Sciendum itaque eſt gradus eſſe alios interioris templi, quod ſumus nos, & alium excellentiorem eſſe conſcenſum, quem animo in dies magis ac magis à ſordibus vitiorum purificato præſumimus ad culmen virtutum pertingere. Qui idcircò xv. eſſe dicuntur gradus. Quia vij. ſunt dona Spiritusſancti, & viij. Beatitudines Euangelicæ: quibus ad ſydera cœlorum conſcendimus, ubi ſummum eſt omnium virtutum culmen ipſe Deus. In mente noſtra ſit igitur hic conſenſus, quia & ibi ſunt ipſi gradus. Verum quia Spiritus quidem noſter eſt promptus, caro autem infirma, ſæpè euenit, vt ſuperatis aliquibus gradibus per humanam fragilitatem (quæ lutea eſt) vt relabamur deorſum, reſipiſcentesque iterum atque iterum correcti conſcendimus quandoque tardius, & quandoq; celerius pro feruore animi cœleſtibus pennis adiuti. Et hoc modò uſque ad exitum ex hoc ſæculo nequam aſcendere contendimus. Quicunque igitur vult hæc cantica à nobis olim in hunc ſenſum decantata, & nunc expoſita intelligere, uitæ ſuæ curſum quendam aſcenſum ad ſupernam Hieruſalem ſibi ipſi conſtituat: ſeſeque inter currentes, ſeu potius volantes annumeret. Et profectus ſuos, atque defectus in bonitate vitæ, morũque probitate per diuerſæ ætatis ſuæ tempora conſideret diligenter, procul dubio inueniet hos caſus omnes conſenſus ad vnguem ſibi conuenire, & de ſe ipſo ſcripta eſſet iureiurando confirmabit. Canat igitur vates. Hæc ſua cantica dicens ¶ Cantica concinimus. Non ſoli, ſed cum cæteris fidelibus, qui fuerunt ante nos canentes, & cum quibus viuimus pariter, & currimus, & cum his, qui futuri poſt nos ſunt uſque ad ſæculi conſumationem. ¶ Itur: Nunc Spiritu, & animo tantùm, deinde & corpore poſt futuram reſurrectionem. ¶ Magnanimi. Puſillanimes excluduntur vt ignaui, atque inertes. ¶ Heroes. Maiori quandam, ac cœleſti virtute dotati, ac bonis moribus præditi. Neque na hic fabulas ſequimur, vt ab hera .i. iunone nomen hoc deriuemus. De qua re vide ſi placet Auguſtinum in lib. x. de ciuitate Dei. ¶ Properate citius. Quia mora ſua cuilibet eſt nociua; & ſemper nocuit differre paratis. ¶ Arduus. Quia corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & impedit ſenſum multa cogitantem terrena inhabitatio. ¶ Deſpiciens. Non contemnens. Sed ſurſum eleuata, deorſum ſub pedibus aſpiciens. Iſacides. Iacob, qui & Iſrael, Iſaci filius dum fugeret fratris iram quadam nocte, dum quieuiſſet lapidi capite ſuperpoſito vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum, angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam: & Dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi. Ego ſum Dominus Deus Abraam patris tui, & Deus Iſaac. Terram in qua dormis dabo tibi &c. ¶ Alituum. Angelorum celeres miniſtri. ¶ Terque quaterq. Non tantùm poeticè dictum eſt. Sed vt ſignificetur benedictio Spiritualis, ac temporalis. Ternarius ſiquidem. o. diuinitatis præcipuus eſt. Quaternarius verò elementorum, quibus hæc omnia conſiſtunt corporalia. Quæ & ſi prima ſint in promiſſione, ſecundaria tamen ſunt in intentione. Vt ex his, quæ homo nouit, amare, & ea quæ non plenè nouit, addiſcat. ¶ Ad vrbem. Hieroſolymam quæ ſurſum eſt in cœlis, quæ & mater noſtra eſt, vt docet Apoſtolus. ¶ Poſſit. Difficultatem oſtendit, non impoſſibilitatem, propter molem peſſimæ conſuetudinis, qua nihil maius, aut grauius eſſe ſolet. Volenti tamen de cœno vitiorum ſurgere, cœleſtis aderit manus, qua poſſibilia fiunt omnia. ¶ Dulcis amor. Amanti enim difficilia redduntur facilia: & quæ in poſſibilia eſſe videbantur, efficiuntur poſſibilia. ¶ Alas. Acris deſiderij. ¶ Super æth. pur. au. leuat. Hæc eſt gratia Spiritus ſancti, qua & Apoſtolorum mentes in altum eleuatæ cõuerſabantur in cœlis. Sicut unus eorum dixit, conuerſatio noſtra in cœlis eſt. ¶ Inuida turba. Carnalium hominum, quorum Deus venter eſt. Et tamen ſpirituales atque diuini appetunt exiſtimari. Sed quia id, quod appetunt, aſſequi non poſſunt,

B Gen. 28.

C Gal. 4.

Phil. 3.

ODE EX CANTICIS GRADVVM I.

Et Pſalmorum. CXIX. Ad Dominum cum tribularer.

Cantica concinimus graduũ, quib. itur ad aſtra
Magnanimi Heroes hùc properate citi,
Arduus eſt ſiquidem aſcenſus verum inclyta uirtus
Infima deſpiciens, ardua quæq; petit.
Iſacides olim dum mente quieſceret alta,
Dumq; tenerentur membra ſopore leui,
Viderat erectam ſurſùm telluris ab imo
Ingentem ſcalam, ſydera ad uſque Poli.

Alituum cætus per eam ſurſum, atque deorſum
Sponte ferebantur ad pia iuſſa citi.
Huic innixus erat ſummi regnator Olympi,
Iſaciden ipſum terque, quaterq; vocans.
Hæc eſt ſcala Dei, per quam ſcandamus ad urbem
Cęlicolùm: ſiquis ſurgere poſſit humo.
Suntque gradus varij profectus ad meliora
Virtutum, vires ſuggerit ipſe Deus.
Dulcis amor iuſto ſcandenti præparat alas,
Quas ſuper æthereа purior aura leuat.
Quò magis ardet amans; vehemẽtiùs vrget amantẽ
Spiritus: & ſurſum fertur ad alta volans.
Sed quia ponderibus premit inuida turba quibuſdã
Scandentes; iactans & maledicta procul.
Quin etiam verbis molitur iniqua doloſis
Conſilij ſpecie lingua retrahere.

D eum manifeſtentur eorum opera carnalia, verè ſpiritualibus inuident viris: quos & odio perſequuntur inſenſiſſimo. Quemadmodum Iudæi, D.N.I.Ch.& diſcipulos eius. ¶Conſilij ſpecie. Huius potiſſimùm. Grauia ſuot nimis, quæ moliris; non poteris durare. In te uerificabitur illud ada-
Luc. 14. gium. Hic homo cępit ædificare, & oon potuit conſummare. Turpiùs eijcitur, qoàm oon admittitur hoſpes. Nuoqoid omnes qui ſæcularem uitam degunt, regno cœlorum priuabuntur? ¶ Ad Dominum. Hic incipit pſalmus. ¶ Gradu primo. Etenim nemo fit repente perfectus. ¶Amantum. Sc. nam & ipſe amans eſt. Qui & prior dilexit nos. Hinc alius vates dixit in perſona Domini. Huc me ſydereo deſcendere iuſſit Olympo. Hic me crudeli vulnere fixit amor. ¶Ac ſi conſuleret. i. Sub ſpecie conſilij nititur me retrahere à cępto profectu. Dicentes eſſe melius retentis poſſeſſionibus ſuperfluos reditus annuatim pauperibus diſtribuere, quàm vendere ſimul omnia, & dare pauperibus, ac ſequi Dominum per alicuius religionis ingreſſum. Eo qoòd aliquis caſus, aut ægritudo longa poſſet euenire, vnde neceſſaria oobis eſſent futura noſtra prædia.
Matt.19. Obliti eius, quod dixit Dominus. Si uis perfectus eſſe, vade, & vende omoia quæ habes: & da pauperibus; & ueni ſequere me. ¶Reice doloſi. Proceleumaticus pes pro dactilo. Qui tamen in dactylum poteſt coarctari. ¶Tela eiaculata. Verba pernicioſi conſilij. ¶Damnis meis. Vt me à proſequenda virtute fallaciter retraherent. ¶ Quid tibi uis detur. Reſponſio ipſius Domini. Diligenter notandæ, & aduertendæ ſunt in pſalmis, & in alijs prophetis uariæ mutationes perſonarum frequenter
E improuiſæ, ne quem rectus fallat intellectus. ¶Cli-
Eph.6. peum. Protectionis diuinæ. Qnod eſt etiam ſcutū fidei. De quo ait Apoſtolus. Quòd extinguantur in eo omnia tela Diaboli ignita. Debet enim reſpondere malo conſultori. In Domino confido, quoniam nihil mihi deerit, in loco paſcuæ, vbi me collocauit ¶Pharetram hanc. Diuinam innuit ſcripturam, qua ſententiarum ſapientum acutiſſimæ ſagittæ ſeruantur, & certis depromuntur eiaculandæ temporibus ad inſtinctum Spiritusſancti. ¶ Arcumque ſonantem. Linguam eruditam. Vnde ſonant eiaculata uerba. ¶ Extento & neruo. Forti uirtute, abſque ullo metu. Sed audacter, & ſapienter loquendo. ¶Ne parcas telis. Cum tempus adſit loquendi pro gloria Domini manifeſtanda. Ne preſſeris linguam ſilentio. ¶ Freqoens. Vt plures corrigendo lucrifacias. ¶Ardētes prunas. Hæ ſunt exempla peccatorum ad fidem, & iuſtitiam per pœnitentiam conuerſorum, hoc modo introducta. Si potuit Manaſſes idolatra peſſimus, & qui ſanguine prophetarum impleuerat Hieruſalem;
4.Reg.21 vſque ad os, pęnitendo miſericordiam, & gratiam inueoire quare oon ego? Et vos modo pœnitentiam agere velimus? Item ſi Dauid adulter atque homicida? Si peccatrix Maria, Si Petrus abnegans. Si latro in Cruce. Si
1.Par.21 multi ex crucifixoribus Domini. Quare noo & oos? Sic agendum & in omni actione, quæ reputatur impoſſibilis,
Luc.7. aut nimis difficilis. Si potuerunt Matthæus, & Zacheus abrenunciare diuitijs, & ſæculo, atque Chriſtum ſequi.
Act.4. Quare non & nos? Si millia conuerſorum in primitiua Eccleſia id potuerunt, quare non etiam nos? Si mille virgines oobiliſſimæ, & delicatiſſimæ, qualis Agatha, Agnes, Lucia, atque Cæcilia, Vrſulaque com socijs potuerunt contempto ſæculo uſque ad palmam martyrij peruenire. Quare non & nos? Hæ ſunt ardentes prunę cū carbonibus deſolatoris, quæ iubeoour eiaculari aduerſus linguas doloſas prauorum conſiliariorum. ¶ Carbonibus iuniperi. Qui dicuntur uſque ad annum poſſe durare inextincti; ſi eorumdem cinere tegantur. ¶ Mira videbis. Nam aut confundentur, aot conuertentur.

Quilibet aſcendens mecum ſuper æthera rectis
Luminibus mentis clamitet ore pio.
Ad dominum ſiquidem tribulatus, & anxius olim
Præſſus, & afflictus, conuicijsq; lacer.

Clamaui ad Dominum metuens, ne feſſus anhelo
Deficerem curſu; protueremque gradu.
Vt pius, vt clemens eſt, vt miſerator amantum.
Mox exaudiuit, mitis opemque tulit.
Mi Deus omnipotens (aiebam) vindicet, Oro,
Exploſum labijs me tua dextra malis.
Subdola lingua dolos meditatur; & improba blandos,
Ac ſi conſuleret, fingit ab ore ſonos.
Tu virtute tua ceu ſcuto reijce doloſi
Tela procul damnis eiaculata meis.
Quid tibi vis detur (delatus ab æthere ſummo
Fortis protector quid tibi poſcis?) ait.
Aduerſus linguam (non reſpicis) ecce doloſam
Obiectum clypeum, quem mea dextra tenet.
Quin age ſumme tibi pharetram hanc, arcūq; ſonantem,
Extento & neruo dirige tela manu.
Eiaculare leues calamos, forteſq; ſagittas,
Ne parcas telis eiaculare frequens.
Ardentes etiam prunas carbonibus olim
Iuniperi factas eiaculate manu.

F Quia exempla magis moueot, quàm oerba. ¶ Deſolant linguas. Aduerſariorum doloſas mutas eas reddentes. ¶Exurunt. Interdùm igne Charitatis. Et interdum iracundiæ maioris, atque odiorum flamma, cum à ratione ſe cernunt eſſe ſoperatos ſaxa recurrunt, vel ad alia ſuæ importunitatis arma. Vt patuit ex nece Domini; Stephani, cæterorumque fortium Chriſti militum. ¶ Vaſtant pectora. Diſſecaotur enim cordibus, & ſtrident dentibus in ſanctos. ¶ Hei mihi. Vox pauidi curſoris hæc eſt, qui licet à Domino ſit protectus, telis, & carbonibus, ignibus inſtructus ad aſpectum malorum, quorum infinitus eſt numerus, attamen adhùc pauet, nec mirum, cum in taliū perſona cęperit Dominus Ieſus pauere, & tedere, dixeritq; triſtis eſt anima mea uſq; ad mortē. ¶Me miſerū. Et hic angitur ex malorū cohabitatione, inter quos uiuere cogitur, & conuerſari, propter humanæ ſocietatis neceſſitatē. ¶Peregrinus. Quia patria noſtra ſuperna eſt Hieruſalē, vnde & ab Apo. Petro ſic monemur, obſecro uos tamquā aduenas & peregrinos abſtinere uos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam, & Paulus ait. Non habemus hic ciuitatem permanentem.

Vrentes tedas ſuperant, ſpargantur in hoſtes;
Has iace pro facibus; mira videbis, ait.
Deſolant linguas hæc vaſtatoria tela:
Exurunt: vaſtant pectora ad vſque ſolum.
Hei mihi carbones pauci, modicæq; ſagittæ.
Sunt turmæ hoſtiles millia multa nimis.
Me miſerum, externis dudùm peregrinus in oris
Differor à patria, quam procul ipſe mea.

manentem, ſed futuram inquirimus. ¶Differor. Cupiebat enim diſſolui, & eſſe cum Chriſto. ¶Iſmaelitas. Hi ſunt Saraceni, ſiue Agareni, & Madianitæ, ſignificantur, & ſanctorũ oppreſſores, inter quos valde durũ eſt viuere, propter multas afflictiones, quas illis pene quotidie inferunt. Furuis pellibus. Ex peccatorum nigredine. ¶Cædaris, Quod tenebras interpretatur propter ignorantiam, atq; infidelitatem eorum. ¶Inquilinus. Vt qui aliunde veniens alienã habitationem ſibi ad modicum tempus quoquomodo conducat animo redeundi in patriam. ¶Procul. Vt pote cuius in cœlis eſt conuerſatio. ¶Anima. Quæ de cœlo venit, & ad Deũ properat redire, à quo creata eſt, & in hãc vallem miſeriæ quaſi relegata vſq; ad tẽpus ſibi conſtitutum. ¶Gemiſcit. Sic & Apoſt. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? ¶Tantas moras. Quæ amatoribus huius ſæculi breuiſſimæ videntur, propter ſtudium in his voluptatibus immerſum. ¶Ab hoſtibus illis. Nam ſi vllo vnquàm tempore poſſunt eſſe tutæ pecudes in medio Luporum, ſic & boni inter malos poterunt eſſe ſecuri. ¶Pacem odere. Non quomodo mundus dat; ſed quam Chriſtus nobis reliquit. ¶Pacificus fuerim. Iuxta illud Apoſtoli præceptum, ſi fieri poteſt, quod ex uobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. ¶Loquebar eis. Ex charitate ſalutem etiam inimicorum ſitiens. ¶Pacis amica. Sicut eſt agite pœnitentiam, & fructus dignos pœnitentiæ, talis erat Paulus cum dicebatur, pro Chriſto legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos, obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. ¶Gratis. Ideſt pro eo quòd me diligere debuerant, & gratias agere, quia ſalutem illorum quærebam, ipſi uerò tamquàm frænetici medicum interficere conabantur, quæ res etiam apſi D.N.I.Ch. capiti noſtro multò ante nos euenit.

A — Rom. 7. — Rom. 12. — Luc. 3. — 2. Cor. 5.

Iſmaelitas inter, qui vmbracula furuis
  Pellibus intexunt; cædaris arua colunt.
Vixi inquilinus dudùm: ſed corpore tantùm
  Verſos ibi mærens, mente, animoq; procul.
Incola ſe reputans anima, & peregrina gemiſcit.
  Inter eos tantas ducere iuſſa moras.
Quotidie infeſtis ita vexor ab hoſtibus illis,
  Vt pigeat uitæ iam ſupereſſe meæ.
Inter eos viuo, qui pacem odere; tametſi
  Semper ego ſecum pacificus fuerim.
Cumq; loquebar eis, quæ pacis amica probantur,
  In me inſurgebant gratis iniqua cohors.

HOSTIBUS obſeſſus, &c. cum electi curſores ad brauium cœleſte properantes viderint ſe ſe à carnalibus hominibus, à ſæculi huius in maligno poſiti amatoribus vrgeri, & à poteſtatibus aeriis vndiq; vallati, vt ne curſum perficiant, debent oculos vtriusq; hominis ad cœlum leuare, vnde proculdubio illis auxilium eſt venturum, ſicut & hic egregius curſor ſe feciſſe canit. ¶Hoſtibus obſeſſus. De quibus ſuprà in fine præcedentis pſalmi conqueſtus eſt. ¶Inſenſatorum. Qui terrena cœleſtibus, & temporalia, caducaq; præponunt bonis in æternum permanſuris. ¶Penè. Propter reſiſtendi difficultatem. ¶Mouendus eram. A recto curſu. ¶Ad celſos montes. Spirituales ſicuti Abraam, Iſaac, Iacob, Moſen, & reliquos patriarchas, & vates antiquos, ut eorum exemplo aduerſariis fortiter reſiſterem: auxilium à Domino recepturus omnino ut illi, item & ad Apoſtolos marty. & reliquos patres noui teſtamenti, qui adiuti à Domino non ſolum Romanos rerum dominos, ſed & vniuerſum orbem Chriſto Domino ſubiugarunt, item & ad angelicas uirtutes, atq; poteſtates, quæ ſemper mittuntur in auxilium ſanctis Dei electis. ¶Equites cinctos. Sic & in auxilium Heliſei prophetæ legimus angelicos exercitus aduenisſe aduerſus Aſſyrios, qui venerant noctu, ut eum caperent, hyſtoriam vide in libris regum. ¶Legione poli. Ideſt cum pedeſtri exercitu nomẽ eſt militiæ Romanæ, de qua, & Dominus N. I. Chr. in paſſione ſua Petro inquit, an exiſtimas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi pluſquam xij. legiones Angelorum, numerus autem legionis dicitur eſſe 6666. virorum. ¶Sole repercuſſos montes. Ad literam & hoc narratur in dictis libris regum myſticè tamen ſole iuſtitiæ Chriſti Domini, & Dei noſtri videmus omnes repercuſſos in gratia cœleſti abundantius illis conceſſa. ¶Fulgere. Tertiæ eſt coniugationis, quale & illud ſæcularis poetæ, feruere leucaten, auroq; effulgere fluctus: nam quædam verba ſecundæ coniugationis remota penultima vocali, e per ſyncopam hoc pacto tertiam ſibi vendicant. ¶Cœlum & terram. Per echaſim poeticam hic enarrat creationem rerum; vt habetur in diuerſis autoribus, qui Geneſin rerum ſcripſerunt. ¶Superæthereis. Qui in tres hierarchias dicuntur eſſe diſtincti, ſupremam, mediam, & infimam, ſupremæ tres chori ſunt, Seraphini, Cherubini, & Throni mediæ Dominationes, Principatus & Poteſtates, & infimæ virtutes Archangeli, & Angeli. ¶Stellis. Fixis in firmamento. ¶Syderibus. Planetis, & ſignis cœleſtibus, de quibus videndi ſunt Aſtrologi. ¶Lampade magna. Sole, qui dicitur luminare maius, & præeſt diei. ¶Omnia perluſtrans, Superiora, & inferiora. ¶Diem. Lucem claram, qua dies efficitur. ¶Lampade minore. Luna quæ luminare minus dicitur, & præeſt nocti, ſicut ſcribitur in Geneſi. ¶Aethera. Supremum elementum, quod & ignis uocatur. ¶Aerea. Poſt ignem deſcendendo. ¶Terras. Infimum eſt elementum, quod vndiq; ab aquis oceani cingitur: nondum mihi ſatis compertum eſt, vtrum aquæ ſint alicubi abſque terrarum fundo, cum vbicumq; nauigatur, profundiſſima licet ſubtus inueniatur terra. ¶Solum. Vnumquodque ſuorum animantium

B — 4. Reg. 6 — Matt. 26. — C — Gen. 1.

ODE EX PSALMO CXX.

Leuamini oculos.

HOſtibus obſeſſus, vallatus & vndiq; turmis
  Inſenſatorum, penè mouendus eram.
Languida ſed tollens ad celſos lumina montes
  Quos illuſtrarat Sol oriente die.
Vidi equites cinctos procul auxiliaribus armis
  Aduenisſe mihi cum legione poli;
Sole repercuſſos montes ſplendentibus armis
  Cernere erat radijs fulgere quaq; nouis.
Auxilium à Domino hoc miſſum cognouimus eſſe
  Qui cœlum, & terram fecit, & æquor aquis.
Spiritibus ſuperæthereis ornauit olympum;
  Innumeris ſtellis, ſyderibusq; polum.
Lampade qui magna, tenebris ex orbe fugatis,
  Omnia perluſtrat, ſpargit vbiq; diem.

D mantium. ¶Suis. Proprijs, & congruis, ſicuti volucribus aerem, piſcibus aquam, hominibus, inmeſis, & feris, atq; reptilibus terram, vtrum animalia ſint in æthere, ideſt in ſuperiore igne, neſcio, nec apud aliquem autorem me legiſſe memini, tametſi Salamandrā ferant quidam in noſtro igne viuere, & illo enutriri. ¶Cunctaq;. Animantia, ſcilicet, nam omnibus conuenientem eſcam præparauit. ¶Gentes duras. In malum obſtinatas, vt Aegyptiacam cum ſuo Pharaone, & illas vij. quas in terra promiſſionis in aduentum filiorum Iſrael penè deleuit, deinde & ipſos duræ ceruicis Iudęos. ¶Gigantes. Qui ab initio fuerunt procera ſtatura, & ſub Nembroth Caldeorum rege, non ſolùm

Lampade poſt modicum qui ſuccedente minore
Nocturnas tenebras efficit eſſe leues.
Æthera qui ſixit, poſt Aëra; deniq; terras,
Occeano cinxit; iuſſit & eſſe ſolum.
Quiq; elementa ſuis animantibus omnia diues.
Impleuit; paſtor cunctaq; dines alit.
Qui gentes duras premit; horribileſq; Gigantes
Contundit; Reges abijcit, atq; leuat.
Deniq; qui toto ſolus dominatur in orbe,
Quiq; exercitibus cingitur innumeris.

Gen. 6. 10, 11. erant hominum oppreſſores, quos ad turrim ædificandam vrgebant; ſed & ipſo Domino Deo rebelli animo vincula minabātur, fuere poſt illos & alij Gigantes à varijs Ducibus Iſraelis interfecti, à Moyſe, Ioſue, & Dauid, vt in ſacris literis recenſetur. ¶Reges abijcit. A regnis eorum propter ſuperbiam, & tyrannidem, & idololatriam, vt regem Nabuchodonoſor, & nepotem eius Balthaſar: Saul quoque, Manaſſem, & Sedechiam Iudæorum reges. ¶Atq; leuat. Cum egerint pœnitentiam ſcelerum præteritorum vt prædictos; Nabuchodonoſor à ſtatu ſeminoſi-Dan. 4. quidem vij. annis inter feras ſtetit abiectus, & iterum rediji in regnum. Manāſſem, & Ioachin ex carcere, noſtrum 2. Par. 33 quoq; vatem Dauid à gregibus ouium leuauit ad regnum, deinde & abiectum propter peccata adulterij, atq; ho-4. Re. 25. micidij cum egiſſet pœnitentiam iterum reduxit in regnum extincto Abſalon rebelli filio. ¶Solus. Nemine habens ſuperiorem, vel æqualem; & ſine cuius imperio, aut permiſſione nemo poteſt in vlla orbis parte dominari, Dan. 7. & cui omnes Domini habent rationem villicationis ſuæ reddere. ¶Innumeris. Non ſibi, ſed nobis, tametſi Daniel dixerit: millia millium miniſtrabant ei & decies centena millia millium aſſiſtebant ei. eſt enim quò ad nos numerus finitus pro infinito. ¶Ductor vigil. Angelus Michael princeps Eccleſiæ, vel ipſe Deus. ¶Non ſinet. Deus adiutor, & protector noſter. ¶Concuſſio. Strepitus hoſtilis. ¶Pone metum. Depone timorem. E Aphęreſis eſt. ¶Perennis. Perpetuus, modò velimus ab eo cuſtodiri: nec nos ipſos à vigili ipſius cuſtodia ſubtrahamus. ¶Ductor. Per deſertum huius ſæculi, & in bello aduerſus aereas poteſtates, & homines malignos. ¶Et acer. Fortis. ¶Te currentem. Per virtutum gradus in via mandatorum Dei. ¶Seruat. Ne amplius tenteris, quàm 1. Co. 10. poſſis ſuſtinere. ¶Protegit. Ne ignea Diaboli tela ſupra modū inflamment rotam natiuitatis tuę. Ephe. 6. ¶Clypeo ſuo. Scuto fidei, de quo Apoſtolus meminit, quia omnia ignea inimici tela extinguntur in illo. ¶Dextera. Dum benè operatur circa pietatis officia, dicitur iaculari in aduerſos hoſtes acutiſſima tela, indiget tamen eo potiſſimum tempore protectione diuina, ne ſiniſtra illi ſubrepat intentio, videlicet humanæ laudis appetitus, & captandæ popularis auræ cupiditas, quam rem pro-Matth. 6. hibuit Dominus, cum dixit: Te faciente elemoſinam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua, ideſt ne ſiniſtra intentio inanis gloriæ captandæ ſe ſe immiſceat cum dextera intentione placendi

Hic ſuper æthera auxilium mihi miſit ab ora,
Ne timeas (inquit) ductor ab arce vigil.
Ne metuas ſuperare gradus; contemne latrantes
Hoſtiles turmas; irrita tela dabunt.
Non ſinet, vt ſtabiles moueat concuſſio plantas
A ſolito curſu, nec titubare pedes.
Nam neq; dormitat; qui te cuſtodit vbiq;
Lumina quippe vigil ſemper aperta tenet.
Lumina (pone metum) cuius vigilantia ſomnum
Non capient, cuſtos ille perennis erit.
Iſraëlis enim ductor, protector & acer,
Perpetuus cuſtos peruigil ipſe Deus.
Te Dominus ſeruat, Dominus te protegit idem;
Eſt tua ſub clypeo dextera tuta ſuo.
Ne iaculando graui lædatur vulnere nuda,
Aduerſos ictus diſcutit vmbo tegens.

Deo, proximumq; iuuandi. ¶Vmbo. Summa clypei curuatura. ¶Sol vrat. Eadem dictio plerumq; in diuina ſcriptura in bonam, & in malam partem pro diuerſitate locorum intelligenda eſt, per ſolem, cuius radijs illuminamur, ſouemur, & vnde res omnes generantur, aluntur, & ad maturitatem perducuntur, aliquando ſignificatur ſapientia ſummi patris, qui eſt Dominus N. I. Chr. ſol iuſtitiæ, cuius inuiſibili, diuinaq; luce illuminantur om-Ioann. 1. nes homines, qui veniunt in hunc mundum, cuius calore ſanè generantur cogitationes in animalibus noſtris fo-F uentur, & ad opus perfectum perducuntur. ¶Ne te ſol vrat. Diſcreta, & ſupra vires diuinæ eſſentiæ diſcuſſio nunc peſſima cura mentem exurat, cæcet intellectum & demum ad ignem deducat æternum, proteget te ſcutum rectæ fidei, quæ in ſymbolis Eccleſiæ Catholicæ comprehenditur, eſt etiam ſol proſperitatis, qui per ſuperbiam, auaritiam, & luxuriam cum alijs vitijs, quæ inde ſolent oriri, non vret illum, quem ſcutū diuinæ protectionis defenderit, ſicut Abraam, & alios antiquos Patriarchas, quos opulentia nequaquàm vitioſos fecit. ¶Luna. Quæ minor, atq; inferior ſole eſt cuius & lumine illuſtratur, ſignificat Chriſti humanitatem: in qua minor, atq; inferior patre eſt, & ab eo glorificatur, ſignificat, & ſanctā Matrem Eccleſiam, quæ & ipſa corpus Chriſti myſticum eſt, ſignificat, & beatam virginem Mariam, de qua corpus humanitatis Chriſti aſſumptū eſt, omnes itaq; ſentientes quod non eſt ſentiendum

Ne te ſol vrat medio feruore diei.
Sed neq; nocturno tempore Luna gelu.
Ah quantos rapidi tulit illa potentia ſolis;
Quàm multis gelido lumine luna nocet;
Sed te ne cauma, aut penetrabile frigus adurat.
Aſſiduus cuſtos te Deus ipſe teget.
Hactenùs vtq; malo Dominus ſeruauit ab omni,
Sic animæ cuſtos profuget omne nefas.
Introitumq; tuum Dominus cuſtodiat ipſe,
Ne ſupra vires te premat eius onus.

de Eccle

de Eccleſia, Chriſti humanitate, & beata ſemper virgine Maria, uri dicuntur à Luna tempore nocturno, ideſt in A
tenebris ignorantiæ, & infidelitatis habent etiam hi duo uerſus alium intellectum, ut per ſolem ſignificetur pro-
ſperitas mundana, qua multi neſcientes vti, uruntur à ſole diei, per Lunam verò aduerſitatem ſæculi, qua plerią;
franguntur, qui uruntur à Luna per noctem. quamobrẽ ſapiens petebat à Domino, vt neq; diuitias ei daret, neq;
mendicitatem, ne ſatiatus recalcitraret, dominumq; negaret: vel à turpi egeſtate cogeretur mendicare, furari &
peierare. ¶Quàm multos ex felicitate nimia tumentes. ¶Quàm multis. Deſperantibus per impatientiam.
¶Cauma. Aeſtus ex nimia proſperitate proueniens; quo ad ſuperbiam, inanem gloriam, ambitionem, iracun-
diam inflammamur, & ad luxuriam. ¶Penetrabile frigus. Quo ad inertiam primùm, deinde ad furta, rapinas, &
ad latrocinia, & ad laqueum interdum prouocamur ex deſperatione. ¶Adurat. Vtraq; res eundem malum ignẽ
ſuccendit, diuerſo licet fomite gaudeat. ¶Tegit. Ideſt protegit ſicut utrumq; patet in feliciſſimo primum Iob,
deinde & omnium miſerrimo. ¶Introitum. In hunc mundum, per vitæ nouitatem, quæ inchoatur in baptiſmo
tunc fit primus introitus in Eccleſiam Dei, ſignificat etiam initium conuerſionis alicuius peccatoris, vel introitũ
ad religionem, ſcriptum eſt enim, fili accedens ad ſeruitutem Dei, præpara animam tuam tentationibus. ¶Ne ſu
pra uires. Fidelis eſt quippe Dominus (vt ait Apoſtolus) qui non patietur nos ſupra id, quod poſſumus tentari, 1.Cor.10
quinimò faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſſimus ſuſtinere. ¶Onus. Tentationis vtriuſq; ſed magis
eius, quæ ex abundantia delitiarum procedit; nam de altera ſtatim ſequitur. ¶Malleus ille. Hic eſt diabolus, quò

Neú e vniuerſæ terræ te malleus ille
Extundat plus, quàm vulnera ferre queas.
Exitus atq; tuus demum ſeruetur ab ipſo,
Annulus vt digito, gemmaq; chara ſuo.

tanquam malleo utitur Dominus ad emolliendа, domanda, aut effringenda corda ferrea hominũ; indomitasq; ceruices, ſuper incude tribulationis, & anguſtiæ. ¶Extundat. Pulſet, atq; percutiat. ¶Exitus. Ex hoc ſæculo nequam, quem obſidet callidus hoſtis, quia nouit, ꝙ qualis hinc quiſq; egreditur, & talis in iudicio apparebit poteſt etiã non incongruè intelligi per introitum, & exitum,
initium, finemq; omnis bonæ noſtræ actionis, quia ſine illo nihil poſſumus benè facere. ¶Annulus. Aliquis præ
cioſus. ¶Gemmaq; chara. Lapillus ille precij multi, qui annulo includitur, veluti Hyacintus, Saphirus, atque
carbunculus cum ſimilibus, lapillis precioſis: quæ omnia, quantùm ex alto conceditur vtinam nobis omnibus
eueniant, per gratiam Dom. N. I. Chr. Amen.

EGRESSVS Cæno, &c. Quemadmodùm fabri, qui fortè ex alto tecto deciderunt, grauiterq; concuſſi fue- B
runt: ſi iterum iubeantur ab architecto eandem fabricam conſcendere, id egrè exequuntur, & cum metu
iterum cadendi, niſi animoſa exhortatione, & magnis pollicitationibus adiuuentur, ſic & ſerui Domini,
quos elegit ad fabricæ ſpiritualis conſtructionem, ſi ex aliqua fragilitate humana deciderint ab alto gradu in tur
pe ſcelus: vix audent amplius mente cœlum conſcendere, niſi magis atq; magis cœleſti inſpiratione interius ani-
mentur, & blandis pollicitationibus, atq; exhortationibus alliciantur: idcirco curſor iſte, qui cum ſociis decide-
rat in turpe voluptatis cœnum, vt proſequatur curſum & blanda exhortatione, & cœleſti uiſione refocillatur: vn-
de & ipſe canit. ¶Egreſſus cæno. Turpis voluptatis, de quo ſuprà dictum eſt. ¶Caníbusq; latrantibus iſtis. Ex
aduerſariorum clamoroſa perſecutione, qui non attendentes humanã fragilitatem, qua uel ipſi minimè circun
dati ſunt, vt in ſpiritibus immundis, vel ſi & ipſi eadem pice tincti, ut in ſæcularibus hominibus, feſtucam in ocu-

ODE EX PSALMO CXXI,
Lætatus ſum,

EGreſſus cæno, canibusq; latrantibus iſtis
Auxilio Domini liber abire ſinor.
Dumq; gradus ſcando, ſpacium dimetior altè
Erectis oculis ſydera ad vſq; poli
Audiui miſſas tenues ex æthere uoces,
Ne dubita, celſos fas ſuperare gradus.
Ne vereare leues ſaltus per inane volando,
Ecce tuum ſocij concomitantur iter.
Maturate viri; ſuperat labor ardua quæq;
Improbus; & ſtimulans pectora dulcis amor.
Sum lætatus in his, mihi quæ modò dicta fuere;
In Domino celſas ibimus ecce domos.

lis alienis magis, quàm trabem in proprijs attendunt, caſus ſeruorum Dei pleno ore deridẽt, accuſant, & condemnant, dilacerantq; canum more latrantium famam illorum, quibus tamen non obſtantibus debent ſerui Dei gratia Dei adiuti ſurgere, & validius bonis operibus inſudare: quod eſt graduum curſui inſtare, reminiſcentes eius dicti. Memor eſto, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. ¶Auxilio Domini. quia ſine Apoc. 2.
me (inquit) nihil poteſtis facere. ¶Erectis oculis. Mentis, nec enim corpore, quod caret alis, fit iſte conſcenſus: ſed animo, cuius alæ ſunt ſpes, & amor. ¶Sydera ad vſq; poli. Ideſt ad ſanctos, qui iam illuc conſcenderunt pandentes nobis viam, & ſuis actionibus illam ſubſternentes, ut faciliùs ſub ſequeremur. ¶Ex æthere voces. Hæc eſt cœleſtis, C
& interior illuſtratio, quam nemo intelligit, niſi fuerit expertus. ¶Leues ſaltus. Facit is, qui uiam perfectionis fuerit agreſſus, renunciatis omnibus, quæ in ſæculo poſſidebat; & poſt habitis affectionibus cunctis. ¶Per inane uolando. Conſiderando, quia vanitas uanitatum, & omnia uanitas.
¶Socij. Qui laborantibus, & uiatoribus pro vehiculo ſunt, ſi fuerint comites, à blandi. ¶Labor improbus. Qui
nemine probatur: ſed tamen propter utilitatem à multis facilè ſuſtinetur. ¶Dulcis amor. A quo dulce lignum,
dulces claui, & dulce pondus mortis efficitur, amor enim ſolus ſuaue iugum, & leue facit eſſe onus Domini. ¶Sũ
lætatus in his. Verbis quæ nunc expoſuimus, & hic incipit textus pſalmi. ¶Celſas domos. De quibus in Euang.
in domo patris mei manſiones multæ ſunt. ¶Eia agite. Geminatis aduerbijs hortatorijs uſus eſt, quibus ſeipſum
& ſocios exhortaretur. ¶Segnities. Quæ omnem bonam impedit actionem. ¶Mora. Quæ vnicuiq; noxia eſt,

Eia agite læti ſcandamus; eamus ad aſtra;
Abſit ſegnities, omnis abeſto mora.

etenim ſemper nocuit differre paratis. ¶Pedes noſtri. Animi ueloces ac promptiſſimi affectus. ¶Talaribus. Perſeuerantibus ex amore deſiderijs. ¶Intus erant. Meditatione: nam dicit Apoſtolus, no- Phili. 3
ſtra con-

D

Ezc. a 60. c. vſq; in finem Apo. c. 21. & 22

ſtra conuerſatio in cœlis eſt. ¶ Stantes. Operando. ¶ Properando. Dum ambulamus de uirtute in uirtutem, donec perueniamus ad videndū Dominum Deum in Sion. ¶ Adhùc. Dum uiuimus, ſemper enim poſſumus perficere, ſi non deficimus quia (ut ait Greg.) non progredi in uia Dei, regredi eſt. ¶ Vrbs noua. Apoſtrophe ad ipſam Hieruſ. q̃ ſurſum eſt, quæ & mater noſtra eſt, hanc non ſolū Ezechiel Proph. deſcripſit: ſed & Io. in Apoc. vnde & iſta ſumpta ſunt, quæ canuntur hic de ciuitate ſuperna. ¶ Surſum eſt. Superat. n. omnē humanā cogitationem. ¶ Conditur. Etiam nunc & uſq; ad finem ſæculi, ex uiuis lapidibus, quæ ſunt corda hominum. ¶ Arcem. Supremi Imperatoris ſedem, qui Deus eſt, non quòd is ullo includatur loco, ut terreni reges: ſed quia ipſe cunctis eminet ſpiritibus, & aliis creaturis. ¶ Lucida. Et diuina claritate, & ſanctorum ſplendore, qui tamen inde deriuat, ſicut & ſtellarum à ſole. ¶ Atria tua. Huius temporis Eccleſiæ in uariis mundi partibus conſtitutæ. quæ tamen ſunt unius matris Eccleſiæ portiones, & dicuntur atria, quia militantis adhùc, & non triumphantis ſunt. ¶ Iamdudum. Ex quò per baptiſmum intrauimus, qui eſt ianua ſacramentorum prima. ¶ Hieru ſacra ſalem. Pro Hieruſalem, eſt enim thmeſis quæ licitè fit in compoſitis dictionibus. ¶ Inclita mœnia. Patriarcharum, & Prophetarum monita, ſalubriaque exempla, poſſunt & per mœnia, quò ad militantem Eccleſiam diuinæ legis ſcita intelligi. ¶ Suis gemmis. Præcioſis operibus Prophetarum, & Apoſtolorum. ¶ Margaris. Pro Margarita, Ideſt Vnione gemma candida ac precioſa, qua localia mulierum ſolent ornari. Hæc eſt fides, qua per ſacramentum baptiſmi intratur in ciuitatem Dei. Sic in Apocalypſi dicitur. Quia huius ciuitatis xij. Margaritæ per ſingulas. Et ſingulæ portæ erant ex ſingulis Margaritis. ¶ Stratæ auro plateæ. Sic & in prædicta deſcriptione. E platea ciuitatis aurum mundum tamquam vitrum perlucidum. Per quod exiſtimo ſignificari latitudinem Charitatis. Ex gemmis, Iaſpide, Saphiro, Chalcedonio, Smaragdo. Et reliquis. De quibus in prædicta deſcriptione Apoc. Porrò hæ gemmę variæ & pręcioſiſſimę ſanctorum ſunt virtutes. Quarum quidam floruerunt in una, & quidam in alia, iuxta diuerſitatem gratiarum.

Ecce pedes noſtri ſumptis talaribus alis
  Intus erant, ſtantes, quò properamus adhuc.
Vrbs noua, quę ſurſum Solymorum lucida polles
  Atria iamdudum vidimus ecce tua.
Celſa Hieruſalem ſacrata quæ conditur vrbis
  Inſtar, & hæc arcem vertice lucis habet.
Ædificata ſuis ſunt inclyta mœnia gemmis:
  Limina portarum margaris vna tenet.

E

Quas Spiritusſanctus vnicuique diuidit, prout vult. ¶ Aſarota ſola. Qualia videmus in multis templis ex interciſis uariorum colorum lapillis ſecundum exigentiam figurarum. ¶ Innumeras ædes. Pro multitudine Angelorum, & Sanctorum nobis innumerabili. De iis dicit Dominus. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Hæc merita ſanctorum ſunt. ¶ Eſt caſa nulla domus. Hoc eſt vilis, quales ſunt ruſticanæ. Per hoc datur intelligi, quia viles, degeneres, & inertes non habitabunt in regno cœlorum. Iuxta quod dicit ipſe Dominus in Euangelio. Qui ſoluerit unum de mandatis iſtis minimis; & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. In quo nec erit, vt docet Auguſtinus. Quia non niſi magnorum eſt illa manſio. Vnde ſequitur. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. ¶ Mapalia. Qualia ſunt in Africa tabernacula paſtorum viliſſima. ¶ Congeſtum ceſpite. Aut culmis palearum. Vt in villulis montanis eſt videre. ¶ Ex auro. Inſertisq; lapillis. Et Charitate, & aliis virtutibus adiunctis. ¶ Aurea tecta. Perfectam bonorum operum conſummationem in Charitate ſanctorum. ¶ Fons oriens. Diuinarum gratiarum de ſummo vertice. Ex Domini N. I. Ch diuinitate. ¶ Vt amnis. De quo alibi dicitur. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. ¶ Vrbem mediam. Per mediam Eccleſiam hinc ſibi quiſq;. Iuxta illud Eſaiæ prophetæ. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. ¶ In idipſum. Vnanimes in Charitate, idipſum inuicē ſentientes, & idipſum ſapientes: vt docet Apoſtolus. ¶ Participes vitæ. Quare & ipſe Dominus dixit. Qui biberit ex Aqua, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. ¶ Nec minus habet. Inter Spiritualia, & corporalia poſſunt dari ſimul & retineri excepto lumine. Quod datur totum ac retinetur inſtar Spiritualium rerum, quarum typum gerit, & figuram. ¶ Hortus. Canonicorum collegium ſimul viuentium. ¶ Paradiſus. Regularium conuentus intra ſepta monaſteriorum vnanimiter iuuentium, ſicuti fiebat in primitiua Eccleſia. De qua ſcriptum eſt. Multitudinis credentium erat Cor vnum, & Anima vna; & nemo dicebat. Hoc meum eſt, illud verò tuum. Sed erant illis omnia communia. Et diuidebatur vnicuiq; prout opus erat. ¶ Prata. Hoſpitalia ſunt diuerſa. In quibus opera pietatis ſemper exercentur. Et ad fructus bonorum ſunt ſemper parata. ¶ Thymo. Odorem patientiæ ſuauiſſimo. ¶ Lætus & omnis ager. Secularium uita, paulò laxior. Qui

Stratæ auro plateæ, ſunt aurea ſtrata viarum:
  Compacta ex gemmis ſunt Aſarota ſola.
Innumeras ædes, quæ celſa palatia dicas,
  Qualia nec Romæ, cum caput orbis, erant.
Eſt caſa nulla domus, non vlla mapalia cernas;
  Nullaq; congeſtum ceſpite culmen habet.
Ex auro muri ſunt, inſertisque lapillis:
  Illic omnis habet aurea tecta domus.
Fons illic oriens arcis de uertice ſummo
  Lapidis, & liquidis fertur, vt amnis aquis.

1 Kath. 5.

F

Vrbem qui mediam placidus fluit impete leni:
  Deriuat dulces hinc ſibi quiſquis aquas.
Eius enim fiunt in idipſum ſuauiter omnes
  Participes vitæ: nec minus amnis habet.
Fertilis hinc hortus; pomia Paradiſus abundat;
  Prata thymo redolent; lætus & omnis ager.
Arcis at in medio ſtellata Chriſtus in aula
  Rex ſedet ad dextram patris, & ipſe Deus.
Hinc, atque hinc proceres, exercituumq; potētes
  Altorum: terræ magnanimiq; Duces.
Namque tribus illuc Domini ſunt ſcandere iuſſæ
  Biſſenasq; Duces anteuolare tribus.
Vt teſtes eſſent veri Iſraelis in orbe:
  Nam ſunt illorum lucida martyria.
Confeſſi ſiquidem Domini ſunt nomen ubique,
  Claraque vox proprio ſanguine firma fuit.

tamen

A

tamen ſeruant mandata, & quæ ſibi ſuperſunt, in pios uſus conſueuerunt erogare. ¶ Ad dextram patris. In potioribus bonis. ¶ Proceres. Antiqui. nouique teſtamenti patres. ¶ Exercitnum. Angelorum. ¶ Duces. Prælati omnes Eccleſiæ, qui fortes in bello ſeipſos, & alios ſibi commiſſas armis cęleſtibus defendunt. ¶ Tribus. xij. Spirituales, quæ ex multis in aliqua virtute præcellentibus conſtituuntur. Veluti exempli gratia. Qui audacter confitentur fidem Chriſti, etiam coràm tyrannis & perſecutoribus, ſunt ex tribu Iuda, qui interpretatur confeſſor. ¶ Ducentes. Apoſtolos, xii. & lxxii. diſcipulos cum ſucceſſoribus, qui ad eorum gradus aſſumpti fuerunt. ¶ Antecolare, Præcedere virtutum Alis. De ijs quippe dictum eſt ab Eſaia propheta. Qui nam ſunt iſti, qui vt nubes volant? Eſa.60.
¶ Vt teſtes, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad vltimum terræ. ¶ Veri Iſraelis. D.N.I.Ch. Cuius olim figuram geſſerat ille uetus patriarcha. ¶ Lucida. Nam & illis eſt dictum. Vos eſtis Lux Mundi. Et non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. ¶ Martyria. Vera ſunt eorum teſtimonia ſanguine confirmata. ¶ Vbique. Sicut & alibi prædictum eſt. In omnem terram exiuit ſonus eorum. Et in fines orbis terræ verba eorum. ¶ Aſcenderunt In cœlom etenim ubi eſt corpus, illic congregabuntur & Aquilæ. ¶ In æuum æternum. Nam beati qui habitant in domo tua Domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te. ¶ Sedes. Sic & ipſe in Euangelio illis promiſit. Cum ſederit (inquit) filius Hominis in ſede maieſtatis ſuę, ſedebitis & vos ſuper ſedes xii. iudicãtes xii. tribus Iſrael. Act.1. Matth.5. Luc.17. Matt.19.
¶ Mirabile dictu. Et uera ſic eſt. Nam ſedes Apoſtolorum ſunt Eccleſiæ ſanctorum, quos ipſi ad fidem conuerterunt. Vt exempli gratia. Petri ſedes eſt Eccleſia Romana: Andreæ Achaia; Ioannis Aſia, Thomę India, & Matthæi Aethiopia & ſic de alijs.

Nunc aſcenderunt, vt confiteantur in æuum
Æternum, laudent, magnificentq; Deum.
Sunt & ibi ſedes poſitæ aſſeſſoribus iſtis:
Iudici vt aſſideant inque throno ſtabili.
Iam ſedere thronis ſedes (mirabile dictu)
Iudicio ſedes, ſedibus ipſe Deus.
Inclyta namque ſedet Sapientia pectore iuſti,
Iudicio iuſtus, aſſidet ipſe Dei.
At vos o ſedes Aſſeſſoresq; rogate,
Quæ ſunt pro magnæ pace Hieroſolymæ,
Et quæ concilient pacem, nos ante docete;
Æterna vt liceat deniq; pace frui.
Ad pietatis opus quæcumque referre videtis,
Hæc facite; vt diſcant & bene facta rudes.
Saucius & ſi quis iaceat Hiericuntis ad oram;
Hunc miſerans caſum proxima cura leuet.

Iudiciumq; animo, pietasq; in pectore verſet,
Ardeat in vobis & Charitatis amor.
Intereà tamen & precibus pulſate parentem,
Vt quæ ſunt pacis, donet habere pius.
Copia cunctarum diuino numine rerum
His datur vbertim, queis amor urbis ineſt.
O Soylmæ viuis quæ conderis inclyta gemmis,
In virtute tua pax ſit honeſta tibi.
Turribus inq; tuis ſit abundans copia rerum:
Ciuibus vt nullo tempore deficiat.
Hæc propter fratres petimus, propterq; ꝓpinquos
Vna quibus mecum ſcandere cura gradus.
Optabam pacem, de te pacemq; loquebar:
Pace quid in tali pulchrius vrbe decet?
O domus alta Dei, quæ Eccleſia ſancta vocaris,
Hæc bona te propter ſollicitus petij,

¶ Sedibus ipſe Deus. Inſidet. Hoc eſt, in Apoſtolis. Nec hoc uideatur abſurdum, Cum ſit ſcriptum. Animam iuſti eſſe ſedem Sapiętiæ: quæ eſt ipſe Deus, Dei Filius. Quæ res & in ipſo textu declaratur. Sap.7.
¶ At vos o ſedes. i. Sancti Apoſtoli, in quibus tamquàm in ſedibus ſedet Deus. Simul & aſſeſſores idem ſunt. ¶ Pro pace. Non quam hic dat mundus; ſed quàm Chriſtus reliquit moriens, dedit & reſurgens. ¶ Magnæ Hieroſolymæ. Eccleſiæ adhùc pro parte militantis. ¶ Quæ concilient pacem. Charitatis præcepta, & obſeruatio mandatorum Dei cum bona voluntate. Nam & Angeli cecinerunt. Gloria in excelſis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. ¶ Aeterna pace. Parta victoria: cum mortale hoc induerit immortalitatem & corruptibile incorruptionem. ¶ Pietatis opus. Quod multiplex eſt, quotuplices & miſeriæ ſunt hominum. vii. Tamen enumerantur tam corporalia, quam ſpiritualia opere miſericordiæ. ¶ Hiericuntis ad oram. Ideſt ſi quiſquam etiam nunc incideret in latrones, vt ille qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho, Fac illi talem miſericordiam, qualem fecit ille ſamaritanus uerè proximus. Et hoc intellige tam in Spiritu, quàm in corpore. Nam multo grauiora ſunt animæ vulnera à Dęmonibus illata, quàm corporis à latronibus inflicta. ¶ Iudicium. Verum, & rectum, quò ad iudices terræ. Quibus dictum eſt, recte iudicate filij hominum. Cæteris uero. Nolite iudicare: & non iudicabimini. ¶ Pietas. Duo dicit cultus Dei ſit curæ vobis, & viſcera miſericordiæ habeatis in proximum. ¶ Pulſate Sicut ipſe iubet. Pulſate (inquit) & aperietur uobis. ¶ Rerum. Neceſſariarum, quò ad victum, & veſtimentum. Spiritualium verò abundantiſſimè. 1.Co.15. Luc.10. Leuit.19 Luc. 6. 1. Cor.4. Matth.7.

B

¶ O ſolimæ. Apoſtrophe ad ipſam ciuitatem Dei, quæ & ſponſa agni dicitur. ¶ Viuis gemmis. Viris multa virtute præditis, & precioſis in conſpectu altiſſimi, & conſpicui coram hominibus, & Angelis Dei. ¶ Virtute toa. Virtus Eccleſiæ eſt vnitas, quæ vinculum pacis ab Apoſtolo dicitur eſſe. ¶ Honeſta. Quæ ſalua dignitate ſit. ¶ Turribus. In excelſis prælatis, & præcipuè epiſcopis. Qui & columnæ & ſpeculatores uineæ Domini dicuntur. ¶ Ab. cop. rerum. Doctrinæ, virtutum & gratiarum. ¶ Nullo tempore. Aduerſitatis, & proſperitatis. ¶ Deficiat. Miniſtratio ſacramentorum. Pabulum verbi Dei, boni exempli operimentum. ¶ Fratres. Religioſos, & qui uiam perfectionis ingreſſi ſunt. ¶ Propinquos. Reliquos fideles. Quibus dictum eſt. Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. ¶ Scandere. Diuerſo licet itinere. Sæculares enim affectu. Religioſi etiam effectu Chriſtum ſequi debent. Per viam perfectionis. ¶ O domus alta Dei. Hic ſeipſum uates aperit. Ne quis exiſtimet de materiali templo, vel urbe fuiſſe locutum. ¶ Sollicitus. Anxius propter pericula quibus obijcimur quotidie tentationum à Diabolo, & ſatellitibus eius, à mundo, & ab amatoribus ſuis à carne noſtra, & à voluptatibus eius.

C

D TRangreſſus montes. Poſteaquàm ſeruus Dei diuina conſolatione recreatus eſt, debet ambulare de uirtute in uirtutem, donec perfecto curſu uideat Dominum Deum in Sion. Quia non progredi in uia Dei, regredi eſt. Icircò hic nobilis curſor, cum iam montes excelſos ambitionis humanarum rerum, & ſæcularium dignitatem mente ſuperaſſet: concepit ſpem viuam reliquos gradus aliarum uirtutum poſſe conſcendere. Ita tamen, ſi fauore diuino fuerit adiutus, Ad quod impetrandum interiores oculos ad cœlum erexit, & Dominum cœli ſupplex orauit. Dicit igitur. ¶ Transgreſſus montes. Humanæ. ſuperbiæ, & Diabolicæ elationis, quæ humilitate ſuperantur. ¶ Ob nuncia leta, Quia in domum Domini ibimus: Vt dictum eſt in Pſalmo præcedenti. ¶ Caput. Non ſolum corporis, quod ſublime nobis datum eſt ad cœlum ſuſpiciendum, ſed magis mentem, quæ caput eſt hominis interioris. ¶ Lachrimiſque decoris. Decent enim ſupplicem: & vim maximam obtinent impetrandi. ¶ Roſcida lumina. Quales ſunt Roſæ matutino rore madentes. ¶ Cœlos. Non tantùm ſuperethereos. Sed magis ſanctorum excelſorum animas: quæ & cœli vocantur, & ex iis regnum cœlorum conſtat. ¶ Nec clauderis illis. Quia magnus eſt Dominus, nec magnitudinis eius ullus eſt finis. ¶ Sperent. Propriè, quo ad munera: impropriè quo ad flagella. Et eſt acirologia. ¶ Ocellus. Diminutiua nomina pueris, & puellis benè conueniunt. ¶ Penſa. Lanæ uel lini. ¶ Opperiens. Expectans. Ad Dominum noſtrum. Deuoto & familiari cultu. ¶ Cui cœli ciues. Modo Angeli, &
E ſancti. ¶ Et omnis homo. Etiam ſi nolit. Quæ res in perſecutione bonorum patet. Nam etiam nunc mali exercent bonos. ¶ Lumina noſtra. Interiora magis, ſunt: quibus exteriorum eleuatio parum prodeſt. ſuſtuleritq;. Subleuauerit aggrauantem manum miſerator opime. Diues quodammodo, & pinguis in miſericordia. Quia noſtras etiam animas pingues reddit. ¶ Peripſema. Hoc etiam vocabulo uſus eſt Apoſtolus in ſimili ſenſu. Scribit
1.Cor.4. enim maledicimur, & benedicimus, perſecutionẽ patimur, & ſuſtinamus. Blaſphemamur & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus omnium peripſema vſque adhùc. Hoc eſt limatura æramentorum, quãdo poliuntur: vel raſura lignorum, quando dolantur, & expurgatio pomorum, quando mundantur vt manducentur. Et breuiter quicquid abiicitur mundationis gratia, tamquam ſordidum, inſipidum aut inutile. ¶ Deſpectio. Dolent enim ſancti quando ex bonis actionibus deſpiciuntur. Et ſi non propter ſe, quibus ille contemptus interim prodeſt: pro ipſis contemptoribus ſuis, quorum ſaluti multùm obeſt illa deſpectio. Nam cuius actio deſpicitur, & eiuſdem uerba uel exẽ-
F pla & ſi bona pro nihilo ducuntur, ac deridentur. ¶ Zelus amarus. Qui ex contemptu Dei uiſo, & præuaricationis mandatorum eius euenire ſolet. ¶ Cædimur in faciem viles. i. Contumeliæ graues coram, nobis obiiciuntur.
Ioan.8. Quales illæ nonne benedicimus nos. Quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habes. Sic intelligitur & illud Apoſtoli. Suſtinetis enim. Si quis in faciem uos cædit. Ideſt palam conuiciatur. ¶ Nota. Infamiæ aſperſione ¶ Fruuntur. Ad voluptatem noxiam, atque delitias; quæ fomenta ſunt grauium peccatorum, hoc referendum eſt. Nam
2.cor.12 utendum eſt opibus iuſtè acquiſitis, & non fruendum. ¶ Per ſcelus. Vtputa per rapinam, & oppreſſionem pauperum. ¶ Atque nefas. Vt per uſuram, & dilapidationem bonorum Eccleſiæ. Quod plerumque faciunt prælati noſtri temporis: de bonis non loquor. ¶ Magiſtratu. Abutentes eò per ſuperbiam. Qui cum Pilato tumentes dicunt:
Ioan.19. Mihi non loqueris? an neſcis quia habeo poteſtatem crucifigere te, uel dimittere te. ¶ Vanis honoribus. Qui fumo comparantur. Præterea dicit ſapiens. Vanitas vanitatum; & omnia uanitas. ¶ Venter. De quibus Apoſtolus ait, Quorum Deus uenter eſt, & gloria eorum in confuſione erit. Hi ſunt
Phil.3. qui omnia uentris cauſa faciunt. ¶ Turpis amorq; Deus. Cupido ille fabuloſus veneris filius, Dæmonium eſt libidinis inflammator. ¶ Nos. Qui non ſolum has turpitudines ipſi fugimus, ſed & fugiendas proclamamus. ¶ Subſannant. Irrident quaſi fatuos, qui præſentibus delitiis, & voluptatibus futurarum amore ſiui poſtponimus. ¶ Probra. Contumelias, & conuitia. ¶ Dulcia. Infecto guſtui, cum & quidam ſæcularis poeta dixerit. Plus aloes,

ODE IIII, EX PSALMO CXXII.

Ad te leuaui.

TRanſgreſſus montes celſos ob nuncia lęta;
Speraui reliquos ſcandere poſſe gradus.
Continuò caput erexi; lachrimiſq; decoris
Roſcida lætitia lumina ad alta tuli.
Ad te, qui cœlos habitas, nec clauderis illis,
Erexere aciem lumina noſtra ſuam.
Ecce velut dextram ſerui ſpeculantur herilem.
Munera ſeu ſperent, ſiue flagella pati.
Vtq; manus dominæ famularum ſpectat ocellus:
Penſa uel opperiens; ſiue alapas metuens.
Ad Dominum noſtrum dominatorem orbis, & cui,
Cui cœli ciues, ſeruit & omnis homo.
Directa ad Dominum ſic lumina noſtra: miſertus,
Donec erit noſtri, ſuſtuleritq; manum.
Mitis, & alme Deus noſtri miſerere precamur
O Domine, ò clemens, heu miſerere pie.
Reſpice nos facie miſerator opime ſerena,
Lumine nos hilari reſpice, noſque iuua.
Irridemur enim paſſim, contemnimur, atque
Cunctorum facti iam peripſema ſumus.
Non ne videmus animam deſpectio quãta repleuit?
Sparſerit & quantus zelus amarus eam?
Cædimur in faciem viles: cenſemur & omni
Opprobrio digni, conuicijq; nota.
Præcipuè ſæclo quicumque fruuntur in iſto
Diuitijs partis per ſcelus, atque nefas.
Quiq; magiſtratu, vanis & honoribus iſtis,
Vt vento inflati, pectus & ora tument.
Quiq; voluptatum cœno voluuntur in imo.
Cura quibus venter, turpis amorq; Deus.
Hi nos deſpiciunt; tortis & naribus omnes
Subſannant: in nos probraq; conijciunt.
O miſeri dicunt, quibus omnia dulcia uitæ
Deficiunt huius: triſtia quoſque iuuant.
Nos alacres parto fruimur præſentibus iſtis;
Et quod amant, coràm lumina noſtra vident.

quàm

Vos incerta manent, ſomnoque ſimillima lactant,
  Voſq; futurorum ſpes. & inanis alit.
Neſcio quam vitam poſt mortem fingitis eſſe;
  Quæ pro dimidia vos modò parte beet.
Æternamq́; diem poſt ſæcula multa futuram,
  Corpora de tumulis qua rediuiua volent.
Neſcio quæ nobis etiam tormenta minari
  Audetis tenebras igne, geluq́; graues.
Si nix, & glacies eſt candida: lucida flamma,
  Si micat ignis edax, non tenebroſus erit.

A

quàm mellis habent. ¶ Triſtia. Pœnitentiæ, & diſciplinæ: laborum, & dolorum. Nam ſi fuerimus ſocij paſſionis, erimus & conſolationis: ſi tolerabimus, & conregnabimus. (1. Cor. 1.) Nec enim ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Lumina noſtra. Carnalia, quia de Spiritalibus non curant, cum ſint Epicuri de grege porci. Horatius vt dixit quidam eorum vates. ¶ Incerta. Sicut eis videtur. Porrò certiſſima ſunt ea, quæ promiſit Deus. ¶ Lactant. Alliciunt, & fallunt. ¶ Spes. De qua dicit Apoſtolus. Quia non confundit. ¶ Neſcio quam vitam. Iccircò & neſcieris. Quia ignorans ignorabitur: ¶ Pro dimidia parte. Quo ad animam. Quæ vbi de corpore fuerit egreſſa, ad æternam confeſtim fertur beatitudinem. Si tamen dignis moribus ſunt prædíti. ¶ Rediuiua. Per reſurrectionem. De qua dicit Apoſtolus. Omnes quidem reſurgemus. (1. Cor. 15) ¶ Volent. In paradiſum nam (vt ait idem Apoſtolus.) Ibimus obuiam Chriſto in aëra. (1. Theſ. 4) ¶ Neſcio quæ torm. Hæc experiendo vobis nota fient. ¶ Ten. ig. gel. gr. Ex Euangelio hoc eſt ſumptum. Vbi dicitur. Seruum inutilem proiicite in tenebras exteriores Illic erit fletus, & ſtridor dentium. (Matt. 25.) Porrò fletus ex igne, & ſtridor ex frigore cauſantur. ¶ Si nix & glac. Eſt ſophiſma, cui reſpondetur infrà. Præterea, nix & glacies mixtæ cœno ſplendorem amittunt. ¶ Lucida flamma. Quæ fumo eſt admiſta minimè lucida eſt. ¶ Regreſſus ab oris. Hæc multorum diuitum huius ſæculi opinio eſt & latens hereſis. Quam & diues Epulo ſuis fuiſſe temporibus latenter inſinuauit, quando petijt vt Lazarus mitteretur ex mortuis ad viuos fratres. (Luc. 16.) Abraam dicente. Habent Moyſen, & prophetas: audiant Illos. Non ait, pater Abraam, ſed ſiquis ex mortuis ieris ad eos pœnitentiam agent. ¶ Et quid agatur ibi. Indicet diues Epulo. Qui cum eſſet in tormentis cruciabatur in flammis.

Si tenebræ non ſunt; tormenta nec vlla; quid ergo
  Iactatis tantas falſa per ora minas?
Præterea infernis quis nam regreſſus ab oris
  Hæc retulit vobis, & quid agatur ibi?
Talibus opprobrijs nos impia turba laceſſit:
  Reſponſiſq; Dei derugat vna fidem.
At nos oraclis humilem cœleſtibus aurem.
  Præbentes, iuſtum. credimus eſſe Deum.
Credimus eſſe locum, Iudex vbi vindicet æquus
  Pro meritis reddens præmia cuique ſua.
Cumq́; pios angant præſentia facta malorum:
  Iuſtum eſt, vt preſſos vita futura leuet.
Cumque malos nequeāt exempla mouere bonorū,
  Iuſtum eſt, vt tumidos vita futura premat.
Hæc nos edocuit lex lucida, vera fidelis,
  Conuertens animas, immaculata, pia.
Hæc nos edocuit Chriſtus rediuiuus ab oris,
  In quibus ignis edax, ſæuus & horror ineſt.
Sulphureę ſi quidem flammæ caligine tetra
  Tartareas ſedes, & graue dente replent.
Tortores diros cacodæmonas eſſe docemur,
  Quos moueat pietas nulla, nec ipſa Dei.
Torquebunt ſontes diris cruciatibus iſtos:
  Qui modò nos rident, & ſine fine truces.
Ad te ſint igitur venture æquiſſime iudex
  Surſum erecta precor lumina noſtra Deus.

B

¶ Laceſcit. Dilacerat atque diſcruciat. ¶ Reſponſis Dei, Prophetarum oraculis. Quæ tormenta & pœnas inferni æternas, & piorum ſempiterna præmia prædixerunt. ¶ Iuſtum Deum. Qui bonis præmia, & impijs ſupplicia præparauerit. Quæ quia In præſentiarum minimè cunctis reddi uidemus. Reſtat ut omnino in futurum reddi credamus. ¶ Locum. Dicitur vallis Ioſaphat. Iuxta vaticinium Ioelis. (Ioel. 3.) ¶ Præmia ſua. Ton meſon ſtat propriè, & impropriè. bonis coronam gloriæ. Et malis ſupplicia gehennæ. ¶ Leuet. Vt ſanctos martyres. ¶ Mouere. Ad benè viuendum. ¶ Premat tumidos. Iuxta illud Saluatoris. (Luc. 14.) Qui ſe humiliat exaltabitur. Et qui ſe exaltat humiliabitur. ¶ Lex Lucida. Euangelica. ¶ Chriſtus rediuiuus. (Matt. 27.) Nec ſolus is ex mortuis reſurrexit, ſed & multi alij. De quibus in Euangelio. & in diuinis ſcripturis. ¶ Sulphureæ ſiquidem flammæ. (Eſa. 3.) Hic ſoluitur ſophiſma. Nec enim ſplendor in fumo eſt. (Sap. 11.) ¶ Graue olente. Iuxta illud & erit pro odore fętor. Et per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Nam omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia ocul. aut concupiſc. car. aut ſuper vitæ aduerſus quam ſunt tenebræ: ſtridor dentium, & fletus aduerſus alia duo. ¶ Cacodæmonas. Malos dæmonas, accuſatiuus eſt gręcus, etenim antiqui etiam eudæmonas, ideſt bonos dæmones eſſe dicebant. ¶ Pietas nulla. Hoc proprium eſt inuidorum, vt numquam pœnis inimicorum exaturentur, nec ipſa morte; nam & in mortuos adhùc deſæuiunt. (C) ¶ Nec ipſa Dei. Qua vident ipſum Dominum Deum in miſeros moueri uerè pœnitentes, cum demonijs ipſis iubet ab eorum vexationibus abſtinere. ¶ Sontes iſtos. Qui nunc irrident iuſtos, & in ſua impietate perſeuerant. ¶ Truces. Scilicet Dæmones. ¶ Et ſine fine. Quia voluiſſent impij ſine fine viuere, vt poſſent ſine fine peccare, iccircò nimirum, ſi ſine fine torquebuntur, conſideratur enim peccantis affectus, & non effectus.

INSANVM genus hoc hominum, nititur omnium bonorum inimicus, quantùm poteſt ſubuertere vias Domini rectas, & benè currentes retro trahere, Lenocinijs quidem primo voluptatum additis etiam exhortationibus, & conſilijs peſſimorum magiſtrorum falſa ratione ſuffultis: ſed uerborum colore fucatis, quæ artis caliditas cum nihil profecerit, ad furioſæ perſecutionis arma conuertitur, vt vi extorqueas, quod per blandimenta nequiuit, benè ergo dicitur. ¶ Inſanum. Et furioſum genus hominum ſatellitum diaboli. ¶ Luce Dei. Ideſt gratia Spiritusſancti, quæ per ora ſanctorum loquitur. ¶ Vera cum rat. Cui reſiſti nōn poteſt, ſed ſemper emicat, & præualet, ut apud Eſdram legimus. ¶ Furit. Sic Iudæi contra Chriſtum, quem ratione non poterant ſuperare furentes ſæpiùs inſurrexerunt, nunc ut præcipitarēt. nunc ut ſaxis impeterent, tandemq; hoc furore perciti crucifixerunt. Sic & in Stephanum inſurgentes furioſi lapidauerunt, ſic & Apoſtolos, cæteroſq; Chriſti Di-

D ſcipulos, martyres fecerunt, ſic & modò munda-
ni homines in ſpirituales viros aliquando furentes
inſurgunt; ut eos ex gradibus perfectionis detur-
bent, de quibus ſubiungitur. ¶Gens inimica Dei.
Cuius ſeruos perſequuntur, iuxta illud. Saule Sau
le quid me perſequeris, ſcilicet in membris meis.
¶Io. Vox eſt furentium, atq; bachanium. ¶Præ-
da fugit. Methaphora eſt à venatoribus ſumpta.
¶Corrite. Mutuo ſe ſe exhortantur mali ad perſe-
cutionem bonorum. ¶Figite. Veſtris telis. ¶Deij-
cite. De gradu per impatientiam: nam & patien-
tia ſæpius leſa furorem facit vt ait ſapiens. ¶Ster-
nite. Sub pedibus veſtris euictos. ¶Percutite. Se-
curi, vel gladio, hoc eſt interficite morte peccati.
¶Iam tormentorũ. Quæ vulgo bombardæ dicũtur
à bõbo, i. ſtrepito quẽ emittunt. ¶Fulmina. Quæ ſi
gigantes antiqui atq; ſuperbi reges, qui ſibi diui-
nitatem vſurpabant, excogitaſſent, verè dij crediti
fuiſſent. ¶Forte columbarum. Comparatione
terrorem demonſtrat, quem ſancti primo impetu
perſecutionis ſolent experiri, ſic ordina literam,
ceu caterua columbarum forte abſterrita tonitru
reboante nimio metu vix alta petit. ¶Diffugiũ.
Per refugium, vel cõfugium quod raro eſt in vſu
licet verbum confugio frequens ſit. ¶Gulæ. Ho-
minum, uel ferarum. ¶Pulſatus & aer. A quo ſo
E nitus geminatur per Echo maxime in cameratis
locis, ſiluoſis, & conuallibus. ¶Crepitus. Quos ſu
prà bombum appellauit. ¶Ferrea tela. Pulcher-
rima periphraſis earum pilarum, quæ ex bombar-
dis eijciuntur. ¶Ab ære cauo. Ab ipſo tormento
æreo quocumq; nomine appelletur. ¶Tam vaſto.
Re vera ut ſumus experti in ruina mæniorum ur-
bis noſtræ Papiæ temporibus gallicarum obſidio-
num grandem trabunt vaſtitatem, quin multo
maiorem vim poſſit Dominus Deus fulmini fun
dare, non negamus, ſed à communi cocorũ arguentes, parum intereſt inter vaſtitatem fulminis, ac tormẽtorum
bellicorum. ¶Moles. Suæ protectionis: nam attendentes ad grandem diuini ſubſidij potentiam deponunt terro-
rem, & metum rabie. I. aduerſariorum. ¶Iſrael. Oculis fidei, & intellectus vir videns Deum, qui uerè Iſraelita
Ioan.2, eſt in quo dolus non eſt, vt de Nathanaelo ad ſe veniente legimus dixiſſe Dominum. ¶Viſus. Interiori viſione,
4. Ro. 6, quandoq; etiam exterioribus oculis, vt puero Helyſci Prophetæ oſtenſum eſt. ¶Toto orbe. Hoc diu paſſa eſt Ec-
cleſia ab initio prædicationis apoſtolicæ, vſq; ad magni Conſtantini tempora, item aliquando, ſed rarius dein-
ceps inſurgentibus nouarum hæreſum ſectis. ¶Ce
tus. Piſcis grandis, quæ & Balena dicitur tantæ fe
runt hanc eſſe magnitudinis vt mole ſua interdũ
Ioan.1, ſtet, ut inſula in medio maris, in cuius dorſo cre-
ſcunt ſyluæ, & ædificantur Tuguria. ¶Amathi-
deo. Ionam intelligit qui in profundo maris fuit,
& abſorptus à cæte tribus diebus fuit in eius ven-
tre, deinde viuus adhuc, & confortatus eſt in litto-
re teiectus, vide hyſtoriam in libro ipſius Ionæ.
F ¶Sorpti. Quod euenire ſolet naufragium paſſis ex
tempeſtate. ¶Atros fluctus. Horrendos clamores
aduerſantis populi, cuius furentis impetuoſa ſedi-
tio, etiam à ſæcularibus poetis maritimæ tempe-
ſtati comparatur, & contra ſorens procella ſeditio-
nis. ¶Niger. Piceus, & obſcurus. ¶Torrentem.
Altera comparatio cum methaphora, eiuſdem ſi-
gnificationis. ¶Torrentis. Tautologia eſt repli-
catione eiuſdem ſermonis per alia verba. ¶Puta.
Putare poſſet aliquis. ¶Siccis plantis. Hoc factũ
eſſe ab ipſo Domino cum flante vento contrario
Mar. 6, laborarent Apoſtoli in remigando ex euangelica
hyſtoria cognouimus, myſticè in ſuis perſecutio-
nibus ſæpè hoc fieri ſenſit Eccleſia, noſq; in no-
ſtris tribulationibus quotidie experimur ¶Siccis.
Paſſibilis enim nõ eſt amplius Chriſtus Dominus;
iccircò pedes eius non intinguntur vltra fluctibus
ideſt affectus eius non excruciantur ultra tribula-
tionibus huius ſæculi. ¶Prope iam merſas. Nimio

ODE EX PSALMO CXXII.

Niſi quia.

INſanum genus hoc hominum, qđ cũ ſuperatur
  Luce Dei vera cum ratione, furit.
Gens inimica Dei, ratione euicta, furore
  In nos inſano percita proſilijt.
Corripit arma furens, & quæ furor arma miniſtrat
  Clamat io, ſocij, currite præda fugit.
Currite quid ſtatis ſegnes? date tela per auras,
  Figite, deijcite, ſternite, percutite.
Iam tormentorum tonet alta per aera bombus;
  Eiaculata volent fulmina noſtra quoq;.
Forte columbarum tonitru reboante caterua
  Territa ceu nimio vix petit alta metu.
Et niſi diffugium ſibi proxima turris adeſſet:
  Decidat in terras præda futura gulæ.
Nos quoq; ſcandentes fremitus, clamorq; ruentũ
  Terrebant ſtrepitu timpana cumq; tubis.
Terrebat reſonans tonitru pulſatus & aer.
  Terrebant crepitus, milleq; tela magis.
Ferrea tela cauo violentet ab ære coacta,
  Rumpere flammato puluere ſulphureo.
Impete tam vaſto, quàm fulmina dira tonantis
  Nubibus eliſis eiaculata ruunt.
Et niſi bellipotens in nobis ductor vt acer
  Pro clipeo moles oppoſuiſſet eis,

Nunc canat Iſrael, niſi quod bellator ab alto,
  In medio noſtri viſus adeſſe Deus,
Cum ſurrexiſſent homines toto orbe furentes
  In nos armata bella ciere manu.
Forſitan excuſſos nimia formidine viuos
  Nos deglutiſſent cætus ut Amathiden.
In nos cumq; furor nimis excandeſceret horum,
  Cum fremerent in nos dentibus vtq; Lupi.
Forte fuiſſemus velut imo gurgite ſorpti;
  Vortice uel rapido, quem facit vnda vorax.
Sed Domino innixi fluctus tranſnauimus atros,
  Quos niget, & ſubitis auxerat imber aquis.
Montibus ex altis animæ noſtræq; ruentem
  Præduce torrentem præteriere Deo.
Torrentis vaſtas nimis intollerabilis vndas,
  Nempe animas noſtras tranſilijſſe puta.
Ah niſi diſcurrens ſiccis ſuper æquora plantis
  Dux propè iam merſos ſuſtinuiſſet aquis.
Fors iſtæc nimis intolerabilis vnda fuiſſet,
  Horribilis viſus tranſitus atq; nimis,

pondere

Impetus hoſtilis torrens innabilis hic eſt,
Sunt & aquæ populi, quos furor exacuit.
Suſtentante Deo torrentem enauimus ipſum;
Nos ſuper & torrens tranſijt ipſe citus.
Omnia prætereunt: nos ibimus, ibitis; ibunt.
Labimur in mortem more fluentis aquæ.
Sit Dominus noſter benedictus amabilis ergo;
Continuæ laudes eius in ore meo.
Qui nos in prædam non tradidit hoſtibus illis.
Nec ſumus illorum dentibus eſca data.
Aucupis ex laqueis ceu quondam garrulus ales
Erutus eſt paſſer, mox fugit alta petens.

pondere tribulationũ, ita vt interdum tædeat ſanctos Dei viuere, & efflagitent à Deo mortem pro remedio, quam rem & Paulo Apoſtolo legimus contigiſſe, prope etiam merguntur animæ: quando nimio terrore perculſæ nutant, & parum deeſt, quin conſentiant iniquitati; ſed illicò feruore quodam ſpiritus interius attacti reſipiſcunt, & roborantur: uirtutemq; reſiſtendi cõcipiunt. ¶Fors. Hoc ideo dicit vt fragilitatẽ humanæ mentis oſtẽdat, pronitatem in malum, & facilitatem vertibilis arbitrij, exemplum ſumatur ab Apoſtolo Petro, qui fortis in promiſſo, metu perculſus in profundum negationis eſt immerſus. ¶Impetus hoſtilis. Seipſum declarat, & metaphoram exponit. ¶Innabilis. Non facilis natatu, vel innabilis, Ideſt innauigabilis, ideſt difficilis tranſitu, ſiquis tamen Deo adiutore fuerit uſus pertranſibit: nã ea, quæ apud homines impoſſibilia ſunt, apud Deum benè ſunt poſſibilia. ¶Enauimus. Enatare dicitur, qui Deo protectore periculum euadit, tranſijt autem torrens ſuper eum; quem quidem mali affligunt, & torquent & quandoq; vſq; ad necem corporis, nec tamen ab impatientia franguntur, Deo intus uires ſumminiſtrante, & faciente cum tentatione prouentum, vt coronam martyrii fortiter moriendo lucrentur. ¶Omnia prætereunt. Sententia eſt, qua exhortamur tranſitorias perſecutiones patienter ferre, per quas ad æternam gloriam poterimus peruenire, & ſimul oſtendit omnia, quæ in hoc ſæculo ſunt delectabilia, momentanea, & tranſitoria eſſe: ſicut & ipſæ poteſtates ſæculi ſanctorum perſecutrices. ¶Nos ibimus. De hoc ſæculo ne quam ad uitam pereunem. ¶Vos ibitis. O perſecutores impij ad ſempiterna tormenta. ¶Ibunt. In fumum ueſtræ poteſtates, & honores huius ſæculi cum delitiis, & pompis ſuis, ſunt etenim & ipſi dicturi (vt in libro ſapientiæ) tranſierunt ea omnia. ¶Sit benedictus. Gratiarum actio, quòd eruti fuerint à periculis. ¶Mox petiere polum. Ad ſumma virtutum tendentes. ¶Muſcipulæ. Machinulæ, qua capiuntur mures: ſed eſt ſpecies pro genere, & ſignificat quamcumq; fraudem hoſtilem. ¶Ab alto. Diuinæ gratiæ. ¶Liber. A dolis, & periculis ex perſecutione inimicorum. ¶Noſter. Currentium per gradus virtutum ad ſupernæ gloriæ brauium. ¶Nubibus. Caliginoſis perſecutorum mentibus, qui arbitrantur ſeſe obſequium præſtare Deo in cæde bonorum. ¶Cœlũ. Modo animas ſuorum curſorum, item & ipſam Eccleſiam, quæ & ipſa regnum cœlorum dicitur. ¶Sole. Iuſtitiæ illuceſcente Chriſto Domino, & Deo noſtro in animis fidelium. ¶Serenat. Lætificat. ¶Verq; nouum. Cogitationem nouam redeundi ad bona opera priora, & maximè ad lectionem, vel auditum uerbi Dei, quod fuerat aliquando prætermiſſum propter ingruentem aduerſitatem, furoremq; perſequentiũ. ¶Et omne virens. Herbas, & arbores hoc eſt verba eruditionis, & fructus operum bonorum ex arbore charitatis, & cæterarum uirtutum prouenientium. ¶Profunda maris. Altas ſæculi poteſtates, & præcipuè corda regum inimicorũ. ¶Grauiter commota. Ad electorum perſecutionem. ¶Per auras. Orientis uentos, per quos dæmones elatos, ac ſuperbia tumeſcentes intelligimus, & præcipue Luciferum ipſum regem ſuperbiæ cum ſequacibus ſuis. ¶Sedat. Effugatis aduerſariis quietas mentes reddit. ¶Homini. Ab humili humo aſſumpti. ¶Nare. Corpore nudo, ideſt uia paupertatis, quæ nudos affligit. ¶Quieta. Ideſt ab interioribus perturbationibus & exterioribus perſecutionibus ſedata.

A

2.Cor.1.

Matt.26.

B

Sic animæ noſtræ venantum retibus horum
Ereptæ implicitis, mox petiere polum.
Muſcipulæ ſiquidem laqueus contritus ab alto eſt,
Liber, & hinc cætus noſter ad alta volat.
Auxilium noſtrum Domini ſtat nomine fixum,
Qui cœlum, & terram, fecit & alta maris.
Nubibus electis qui cœlum ſole ſerenat,
Verq; nouum terris reddit, & omne virens.
Quiq; profunda maris grauiter cõmota per auras
Sedat, & hæc homini nare quieta facit.

NON igitur tutum eſt uirtuti fidere noſtræ, à grauiſſimis periculis, & tentationibus eruti nobiliſſimi curſores à gratia Dei hoc beneficium recognoſcunt, & monent alios fideles, ne proprijs uiribus confidant, aut uirtuti ſua innitantur: ſed omnem ſpem atq; fiduciam in Domini Dei adiutorio ſemper fixam habeant; dicunt igitur Non igitur tutum, &c. ¶Poſthabita. Neglecta, uel in ſecundas partes reiecta more Pelagianorum hæreticorum, qui tantum ſuis uiribus attribuebant, ut prædicarent hominem ſuo arbitrio ſine diuina gratia poſſe à uitiis abſtinere, præcepta ſeruare, & partis florere uirtutibus, quæ tamen omnia aliquantò faciliu s ille aſſequitur, qui ultra proprias uires etiam diuino fauore iuuatur, quæ ſententia falſa eſt; nam eſt contra Dominum dicentem, quia ſine me nihil poteſtis facere, & Apoſtolum, qui ait, non quia ſufficientes ſimus ex nobis, tamquam ex nobis: ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt, & alibi, quid habes (inquit) quod non accepiſti? q ſi accepiſti: quid gloriaris quaſi non acceperis? ¶Putri tellure. Quid ergo ſuperbis puluis & cinis? ¶Vapor. Fumus eſt è terra conſurgens à radiis ſolaribus in altum attractus, quo autem altius eleuatur, citius & conſumitur, in aeremq; reſolutus diſperditur, talis eſt hominis huius mundi gloria. ¶Fides. Quia ſunt falſæ, & ſpinæ cordibus hominum, ut dicitur in Euang. promittunt enim abundantiam, & trahunt penuriã; quietem,

C

Ioan.15.
Ad Cor.
2.c.3.
1.Cor.4.

Matt.13.

ODE EX PSALMO, CXXIII.

Qui confidunt.

NOn igitur tutum eſt virtuti fidere noſtræ,
Poſt habita Domini cuncti potente manu.
Nam ſumus ægra caro, putri tellure creati.
Et leuis eſt virtus plurima noſtra vapor.
Sed neq; iam partis & abundè fluentibus vltrò
Diuitijs nobis eſt adhibenda fides.

Nam quæcumq; fluunt Euris perflantibus orbem,
Hæc eadem refluunt flante Aquilone graui.
Fluxilis eſt omnis poſſeſſio diuitiarum ?
Inſtabilem nummum forma rotunda notat.
Sed neq; tam temerè Domino cuicumq; relicto
Fidendum eſt homini, quem tegit ægra caro.
Eſt & arundineus baculus, qui frangitur ipſo
Pondere, nitentis perforat atq; manum.
Sed neq; principibus ſummis fiducia tuta.
Nempe volubilibus quæ valet eſſe fides ?

D quietem, & afferunt irrequietas, pungenteſq; curas; vitam & accelerant mortem, nec diu apud eundem Dominum eſſe poſſunt; & ſi fortè permãſerint, inutiles ſunt. ¶Fluxilis. Pro fluxibilis, quia fluit, & refluit, vt dicitur in textu, quæ enim tempore fœlici affluxerunt, aduerſis caſibus refluunt. ¶Domino relicto. Benè dicit, relicto: nam præcipuo ipſo autore inuocato, poſt illum ad amicos fideles, & prudentes confugere licet alioquin fruſtra contraherentur amicitiæ: lex etiam dilectionis proximi data eſſet fruſtra, quis enim eſt ita fatuus vt ad eum confugiat, cui non fidit? ergo fidendum eſt amicis: ſed ſecundo loco: & poſt ipſũ Dominum Deum. ¶Aegra caro. Similis, cui nos infirmitati ſubiectus, vnde facile euenit, ut velit quidem & non poſſit ſuccurrere. ¶Arundineus baculus. Qualis
Eſa. 36. & Aegyptus fuit olim populo Iudæorum, vt ſcripſit Hieremias, alijq; prophetæ. ¶Principibus ſummis. Regibus,
Hier. 48. atq; Imperatoribus, qui neminem patiuntur ſuperiorem. ¶Volubilibus. Vt qui affectibus interdum vincuntur, ſicut & alij homines. ¶Fidendum eſt cœli Domino. In primis, & ante omnia. ¶Salus ægris. Tam animo, quàm
Matt. 10. corpore. ¶Sola. Nam ea, quæ à medicis venit, à Domino venit, cuius donum eſt medicina. ¶Perſeuerare. Qui
1. Cor. 6. enim perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit, vnde & Apoſtolus, multi quidem currunt, ſed vnus accipit brauium. hic eſt perſeuerans.

Fidendum eſt cœli Domino, terræq; mariſq;
Vnde ſalus ægris ſola venire poteſt.
Nam qui confidunt in eo, certiſſima habebunt
Auxilia: vt poſſint perſeuerare gradu.
Qui Domino fidit, ſtabilis, firmuſq; manebit.
Mole ſua ingenti mons ſtat vt ipſe Sion.
Quiq; Hieroſolymis habitat, ſit pectore firmo:
Vis illinc vnquàm nulla mouebit eum.
Stant circum ſtabiles, celſoq; cacumine montes,
Quos pro perpetuis vrbs habet aggeribus.
Quàm pulchri montes; quã magna mole, graueſq;
Frugiferi, aërij, candida dorſa tenent.
Montibus hiſq; ſedens Dominus regnator olympi
Circuit hæc populi mœnia chara ſui.
Sicut ab initio, ſic & modò; ſic & in æuum
Æternum Hieroſolymam proteget vſq; ſuam.

¶Mole. Virtutum, & gratiæ Spiritusſancti, exemplum in diua Lucia, quam tanto pondere fixerat Spiritusſanctus, vt neque mille homines cum infinitis paribus boum adiectis vnquàm potuerint illam mouere ſecun-
Dan. 2. dum nequiſſimi iudicis imperium. ¶Ipſe mons
Eſa. 2. Syon, Hic eſt Chriſtus, de quo in Daniele legitur. lapis exciſus de monte ſine manibus creuit in mõ-
E tem magnum, & occupauit omnes terminos terræ, ipſa quoq; mater Eccleſia dicta eſt mons magnus, & Sion, vt in Iſaia erit in nouiſſimis diebus mons domus Domini, & venient ad eam omnes gẽtes, & alibi in pſalm. Nunquid Sion dicet homo? & homo natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam altiſſimus, ſicut ergo Chriſtus & Eccleſia ſtabiles, atq; immobiles ſunt, ſic & omnes, qui confidunt in Domino. ¶Hieroſolymis. Sacra pacis ciuitate. ¶Stabiles, montes. Non Angeli ſoli: ſed & ſancti Patriarchæ, Prophetæ, & Apoſtoli Domini, & ſucceſſores eorum vita, moribus, religione, & dignitate. ¶Properpet agg. Tutantur enim illam ſuis intercesſionibus meritis exhortationibus, & exemplis. ¶Quàm pulchri. Virtutum decore. ¶Magna mole. Fortitudinis, & conſtantiæ. ¶Graueſq;. Moribus, & autoritate. ¶Frugiferi. De quibus ſcribitur: Euntes ibant, & flebant mittentes ſemina ſua, venientes autem uenient cum exultatione portantes manipulos ſuos, qui ſunt fructus bonorum operum, & præcipuè infidelium conuerſio. ¶Aerij. Quia eorum conuerſatio in cœlis eſt. ¶Candida dorſa. Propter niuem aſſiduam qua candor actionum, & laborum puritas denotatur, quia omnia propter Deum faciant & nullus adſit fucus falſæ ſanctitatis. ¶Montibus hiſq; ſedens Dominus. Quia ani-
Sap. 7. ma iuſti ſedes eſt ſapientiæ, & filius Dei eſt ſapientia, & uirtus Dei patris. ¶Circuit. Vt perficiat imperfectos, & ſurſus circuit, munitione protectionis gratiæ ſuæ. ¶Mœnia chara. Præcipuos ſanctos, & excellentiores cæteris, quos ſuprà diximus montes vocari. ¶Ab initio & uſq; in æuum æternum. Eſt enim ipſe Alpha, & omega: prin-
Apo. 21. cipium, & finis, coronaq; omnium ſanctorum. ¶Sortem iuſtorum. Super partem, & hæreditatem ſanctorum qui in ſortem, ideſt hæreditatem Domini vocati ſunt, antiquitus plerùmq; hæreditas ſorte diuidebatur,

Namq; ſuper ſortem iuſtorum non erit illa
Virga relicta diu, quæ modò terret eos.
Ad modicum iuſti virgam ſufferte potentum,
Peccantum ſemper non erit illa manu.
Pro diſciplina, quæ nunc eſt debita vobis.
Virgarum faſces impia dextra tenet.
Aſt aderit tempus, cum faſces igne cremabit:
Confringet baculos, omne leuabit onus,
Ne baculum, aut virgam ſi ſemper haberet iniquus
Iuſti prætendant ad ſcelus omne manus.
Forſitan impatiens animi concluderet ira
Hæc ſecum; me me quid iuuat eſſe bonum?

F iccircò præualuit uſus, ut ſors ipſa pro hæreditate ponatur, vt in libro Ioſue, ſic & Cato ſapiens dixit. Quod tibi ſors dederit, tabulis ſuprema notato. ¶Illa virga. Temporalis malorum poteſtas, qua & Pilatus intumeſcens, Domino Ieſu dixit. An neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere te: & pote-
2. Mac. 7. ſtatem dimittere te? ¶Terret eos. Non omnes, ſed
Exod. 13 infirmos adhuc, uel omnes, qui & ſi non timeant ſibi ipſis, timent alijs. ¶Peccantum. Nam interdum, & bonis datur mundana poteſtas ad ſolatiũ piorum, & ad impiorum terrorem. ¶Nunc. In præſentis vitæ tempore. ¶Debita. Vobis aut ad correctionem, quia nemo ſine crimine viuit. Deus
Prou. 3. verò omnem filium, quem diligit corrigit, aut ad perfectionem, ſi tam grauia non adſint crimina. ¶Faſces. Ideſt impias poteſtates, quæ faſcibus, ideſt

terrenis

Cum malus æterno præpollens floreat æuo?
Extendatq; manus ſemper ad omne nefas?
Opprimat inſontes? venetur & improba lucra?
Diripiat prædam, placet & inde Deum.

Ibo, & quàm fruſtra tenui pietate relicta
Impius efficiar, ſanguineuſq; latro.
Abſit ab electis hæc deſperatio praua,
Sors bona danda pijs; ſorſq; cruenta malis.
Eſte precor iuſti patientes tempore paruo;
Sitq; voluntati ſubdita veſtra Dei.
Leniat, emendet, ſoletur, & arguat aurum
Conflet, & expurget, dicite cuncta benè.
Impleat, euacuet, ſeu pectora luſtret, obumbret
Lætus & iratus; dicite cuncta benè.
Siue volente Deo, nunc vos exerceat illam
Impia virga potens: dicite cuncta benè.
Namq; aderit tempus, cum virga excuſſa nocentũ
De manibus flammas eſt alitura nouas.
Tu ſapiens opifex benè fac hæc cuncta redire
In lucrum rectis corde, boniſq; ſimul.
At declinantes varios à tramite recto,
Prauaque nectentes vincula ſponte ſibi,

terrenis honoribus delectantur. ¶ Baculos. Crudeles iudices, qui baculis abutuntur ad maceranda corpora ſanctorum. ¶ Onus. Subiectionis quod factum ſub Conſtantino magno gauiſa eſt Eccleſia. ¶ Ad ſcelus omne. Quaſi malè poteſtates placerent Deo, ex quo iam diu illas permitteret, nec enim eſt poteſtas, niſi à Deo. ¶ Effe bonum, Q.d. nihil hoc & noſtris temporibus ſæpè dicunt impatientes, qui non attendunt finem rerum, & perſonarum, qui longe diuerſus eſt, etenim qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui verò mala in ignem æternum. ¶ Aeterno æuo. Ideſt longo tempore, neque enim in æternum viuunt impij. ¶ Semper. Ex hoc damnatur pertinacia. ¶ Omne nefas. Abſque vllo diſcrimine & amoto omni timore Dei, & hominum. Vnde & ſimplens dixit. Quia non cito profertur contra malos ſententia, idcirco abſque timore filij hominum perpetrant mala. ¶ Improba lucra. Qualia ſunt fœnoris. ¶ Placet. Sic illi forſitan videtur. Cæterum dicit ſapiens. Qui offert ſacrificium de rapina, perinde placet Deo ac ſi mactaret filium in conſpectu patris. ¶ Ibo & quam. Peſſima eſt hæc cogitatio, quam non niſi deſperati exequuntur. ¶ Pietate. Diuini cultus, & ſanæ religionis, & timoris Domini. ¶ Impius. Infidelis. ¶ Abſit. Optima correctio. ¶ Danda pijs. Cum dicetur eis in nouiſſimo die. Venite benedicti. &c. ¶ Malis, videlicet, Ite maledicti in ignem æternum. & cæt. ¶ Patientes. Nam omne tempus humanæ vitæ quamuis longiſſimum, æternitati comparatum exiguum eſt. ¶ Veſtra. Voluntas. Vnde & quotidie dicimus in oratione Dominica. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. Ideſt ſicut in Angelis, ita & in hominibus. ¶ Leniat. Pectora noſtra Deus beneficia nobis conferendo. ¶ Emendet. Corrigendo. ¶ Soletur. Proſperis. ¶ Arguat. Aduerſis. ¶ Aurum conflet Igne tribulationis. ¶ Et expurget. A ſordibus peccatorum. ¶ Bene. ſ. Fecit Deus, etenim ſiue plectendo ſiue ignoſcendo, hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. ¶ Impleat. Vtramque domum conuenientibus ſibi diuitijs. ¶ Euacuet. Vt Iob, cui una die regiæ opes ſublatæ ſunt cum ipſis filijs. ¶ Luſtret. Lumine gratiæ ſuæ. ¶ Obumbret. Illam ſubtrahendo ad tempus vt humanam etiam nobis ineſſe fragilitatem cognoſcamus, & humilius, atque patientius alter alterius onera portemus. ¶ Lætus. Quando nos benè gerimus. Tunc enim blandus eſt nobis pater vt docet Ambroſius. ¶ Iratus. Quando perperàm agimus. Tunc enim ſeueri iudicis partes in nos aſſumit. ¶ Cuncta bene. Nam iuſtus eſt Dominus: & rectum iudicium eius. ¶ Exerceat. Hinc dicit Auguſtinus, non ſine cauſa prauos tolerari. Nam aut ideo toleratur malus, vt conuertatur; aut per eum bonus exerceatur. ¶ Impia virga potens. Ideſt impiorum terrena poteſtas. Qua vtitur Dominus pro virga correctionis noſtræ, vt ſuprà dictum eſt. ¶ Cuncta benè. Quia nouit medicus, quæ vulnera ſint oleo linienda, & quæ ferro abſcindenda, uel igni exurenda. ¶ Excuſſa. De manibus. Lege hyſtoriam Paulini Nolani epiſcopi. In qua inuenies flagellum, quod regi Gottorum datum fuerat in Chriſtianos ad preces Paulini & aliorum epiſcoporum in matutina uiſione fuiſſe ſubtractum. Vnde & paulo poſt, ille rex mortuus eſt. ¶ Nouas. Magnas, & aſperam propriam perniciem. Quia malo animo executi ſunt diuinam ſententiam, & abuſi fuerunt tradita ſibi poteſtate in bonorum correctione; & quia ſibi ipſis vt ſuperbi eam poteſtatem attribuebant; nec à Domino Deo recognoſcebant eam. ¶ Sapiens opifex. Qui etiam ex noſtris malis bona nouit elicere. ¶ Bene cum. red. Quia timentibus Deum omnia cooperantur in bonum. ¶ Rectis corde. Qui rectam habent intentionem. ¶ Roniſq; ſimul. Quia non ſufficit bene velle, niſi quiſque ſtudeat, & benè facere. ¶ Varios. Inſtabiles, & animo leues. Qui vellent, & nolent ſeruiſſe Deo. ¶ A tramite recto. A ſemita mandatorum Dei. ¶ Praua vincula. Peccatorum. Vt alibi etiam dixit hic vates. Funes peccatorum circumplexi ſunt me. ¶ Sponte. Quia nemo cogitur peccare, niſi velit. Nec eſt peccatum vt (ait Auguſtinus) niſi voluntarium. ¶ Apponat. Adiungat ſupradictos varios, & inconſtantes. Non enim poteſt vllus duobus Dominis ſeruire, maximè Deo, & Mammone. ¶ Paxque bona. Non ea, quam mundus dat, ſed quam Chriſtus reliquit diſcipulis ſuis. ¶ Infrà. Spiritus ad carnem, quia pugnant inuicem. ¶ Suprà. Spiritus ad Deum, quia interdum victus ab illecebris carnis peccato conſentit. ¶ Pax intus. Rationis & appetituum, & affectuum intra ſe aduerſantium. Et extra, cum proximis maioribus, æqualibus, & inferioribus.

Apponat Deus his, qui operantur iniqua doloſè,
Pax ſuper Iſrael inclyta, paxque bona.
Integra pax, infra, ſupra, pax intus, & extra,
Dum ſumus in caſtris, non valet eſſe modò.
Vndique confectis bellis, caſtriſq; relictis,
In Solyme ſupera pax erit alma pijs.
Aurea pax Chriſtus: Deus eſt pax optima nobis;
Pax facie ad faciem noſtra videre Deum.

Eccl. 8.
Eccl. 34.
Matt. 25.
Luc. 25.

A

B

C

CVM mala durarent diuturni tempora belli. Militiam eſſe vitam hominis ſuper terram ſæpè dictum eſt ex diuinæ ſcripturæ autoritate. Et quia non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem. Ideſt contra ſolos homines. Sed aduerſus malignas poteſtates aeris huius. Quæ quantò velociorem cernunt curſorem in uia mandatorum Dei: tantò maiori nixu conantur ab incepto curſu, aut fraudulenter peruertere, vel violenter

D ter excutere. Eueoit ergo in tam longo bello, & multis prælijs multos incautos ab inimicis intercipi, qui captiui carceribus doris mancipantur: nec inde unquàm eximi poſſunt, niſi à Domino Noſtro Ieſu Chriſto violenter extrahantur, de quorum liberatione ualde lætatur Eccleſia, & inde cantica laudum & gratiarum actionis victori concinit. Dicit itaque vates.

ODE EX PSALMO CXXV.

In conuertendo.

CVm mala durarent diuturni tempora belli,
Et fierent dura prælia multa manu.
Contigit, vt multi transfixi pectora telis
Præ rabie terram mordicus appeterent.
Saucia vulneribus quàmplurima turba receptis,
Quique puſillanimes terga dedere metu.
Heu miſeram ſortem; captiui in vincula tracti,
Sunt omnes tetris carceribusq; dati.
Languida iamq; fame uix oſſibus oſſa ſolutis
Hærebant neruis, motaq; crura loco.
Ora ſitu triſti ſquallebant, arida fauces
Arcebatq; ſitis: nec uia vocis erat.

¶ Cum mala tempora. Quæ nobis mala uidentur. Quia in his grauia mala patimur. Alioquin omnia tempora vniſormia ſunt & ſemper bona. Sicut & alia quæ à Deo creata ſunt. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. ¶ Telis. Peccati lætalibus, quibus occiditur anima, cuius præcipua ſedes eſt pectus. Propter ſcaturientes inde cogitationes. ¶ Præ rabie. Hi ſunt deſperati, qui cum Cain de miſericordia Dei diffidunt. ¶ Mordicus. Ex hoc oſtenditur pertinatia in malum. Quando potius mori uolunt, quàm relinquere peccatum. ¶ Puſillanimes. Vt Petrus, & Marcellinus Papa. Et mercenarij illi, de quibus in Euangelio dicitur, quod cum viderint Lupum uenientem fugiunt. ¶ Heu miſeram ſortem. Rectè gemit. Nec enim grauior Diabolo tyrannus ullus inueniri poteſt. ¶ In vincula. Quæ ex multiplicatione criminum producuntur. Et in dies magis conſtringuntur. Nec huius rei notitiam quiſpiam poteſt habere, niſi qui fuerit expertus. ¶ Carceribus. Tenebris, quibus obſcuratio, ac intellectus. ¶ Fame. Verbi Dei,

E quod non permittuntur audire; & panis, qui de cœlo deſcendit. Cui dignè neque communicant quandiu iacent in peccato, retinentes peccandi voluntatem. ¶ Oſſa. Animæ virtutes ſunt. ¶ Neruis. Quibus inſtinctibus à natura inſitis ad virtutem aliquando uelimus nolimusvè pungentibus. ¶ Crura. Affectus ad bene operandum. ¶ Loco. A priori conſuetudine. ¶ Ora. Cordis appræhenſiones. ¶ Situ triſti. Deſuetudine bonarum inſpirationum, quæ per uiſitationem Domini, atque Angelorum ante fieri ſolebant. ¶ Sitis. Sapientiæ defectus, & gratiæ ſpiritalis. ¶ Vocis. Ad laudandum ut prius. ¶ Pallentes umbræ. Iuxta illud Catonis. Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago. ¶ Phantaſmata uana. Propter uanas illuſiones, quibus multis eluduntur peccatores. ¶ Non poterant. Ob malum habitum, qui quodammodo facit hominem in alteram naturam tranſire. Tunc enim homines mutos, & ſurdos reddit Diabolus in his, quæ cernit ad eorum ſalutem ſpectare. Cuius rei habemus exemplum in Euangelio. ¶ Quærulas voces. Pœnitentiæ; quales habemus in vii. Pſalmis pœnitentialibus. ¶ Solitos ſonos. Confeſſionis peccatorum, & laudum, gratiarumque actionis. ¶ Plangi. Percuti more publicani dicentis. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶ Pauimenta teri. Pro genuflexionem deuotam. Sed neque ad ipſum templum accedere, indutus pauimento cernui proſternimur. ¶ Gemitus tenues. Exiles ex vocis defectu. hoc ſolum miſerorum erat ſolatium, ingemiſcendo diuinam implorare miſericordiam. ¶ Nullus. Super terram enim non eſt poteſtas quæ Diabolicæ comparetur poteſtati, quando à Domino laxæ illi ſinuntur habenæ. ¶ Vel minimum. Hinc alibi dixit. Frater non redimit, redimet: homo? q.d. non. verè enim niſi redempti fuiſſent illi ſicut & nos à fratre humanæ naturæ. D. N. I. Chriſto, à nullo alio poterant redimi. ¶ Amicus. Homo fortaſſe, nec Angelus, qui à tam multis ſceleribus noſtris offenſus zelo Dei iratus à nobis recedit.

Pallentes umbræ, quædam fantaſmata vana
Eſſe videbantur, quæ ſopor altus habet.
Non poterant querulas ad cœlum tollere voces:
Clauſaque nec ſolitos edere lingua ſonos.
Nec poterant plangi deuinctis pectora palmis;
Conſtrictis pedibus nec pauimenta teri.
Vix gemitus tenues reddebat anhelitus æger:
Lumina lachrimulas vixq; cauata dabant.
Auxilium toto terrarum nullus in orbe,
Vel minimum miſeris qui dare poſſet, erat.
Nec triſtes vllus ſolator amicus adire
Permittebatur, verbavè miſſa dare.
Hoſtis atrox, aſperq; minis, & verbere torto
Quotidie abſterrens ſolus adibat eos.
Orabant mortem, miſeris ſolamen amarum,
Nec poterant, illa diffugiente, mori.

F ¶ Verbavè miſſa dare. Quod fieri ſolet à concionatoribus uerbi Dei. Quorum hora tunc adhæret palato iubentur, quando plebs tota exaſperans eſt. ¶ Hoſtis atrox, Diabolus ſæuus nimis. ¶ Verbere torto. Flagello curarum ex peccatis inſurgentium. Afflictionum, anxietatum, interdum, & miſeriarum, quibus peccatores anguntur, ut vel ſic à peccatis reſugiant. ¶ Solus. Ne à circumſtantibus poſſet teneri, uel ad miſericordiam commoueri. Vel quia nemini etiam coniuncto fidunt Tyranni. ¶ Solamen amarum. Quia peccatores in peccato morientes ſunt ad grauiora ſupplicia tranſituri. ¶ Diffugiente. Eo quod Dominus illos adhùc ad pœnitentiam expectaret, uel uolebat alijs exemplum eſſe miſeriæ, quo cautiores redderemus. ¶ Semianimes. Quia uiuebant vita naturæ. Defuncti gratiæ uita. ¶ Humanæ opis. Homo quidem ſuapte cadit in foueam peccati: ſed ſponte nequit inde reſurgere. Niſi Domino Deo dante manum. ¶ Inuictum Ducem. Dominum noſtrum victus aufugit. ¶ Ancipiti gladio. Verbi ſui. ¶ Fortem fortior hoſtem. Hic tangitur illa parabola Euangelica, qua dicitur. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuū, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet. Quod ſi fortior illo ſuperueniens vicerit eum, arma diripiet, in

Luc. 11.

Semianimes igitur languebant corpore fracto.
Humanæ nec ſpes vlla dabatur opis.
Hos pater omnipotens tandem miſeratus ab alto,
Inuictum ſupera miſit ab arce Ducem.

quibus

Ancipiti gladio qui fortem fortior hoſtem
  Perfuſus multo ſanguine ſtrauit humi.
Proſtratum raptis violenter & exuit armis:
  Ferrea deinc collo vincla reiecta ligant.
Seruari proprio vinctum iubet atque triumpho,
  Cum ſpolia in cœlum victor opima fieret.
Intereà fuſis imæ cuſtodibus arcis.
  Cardinibus motæ procubuere fores:
Ingreditur latè multo ſpectabilis auro
  Victor ouans: nitido lumine cuncta replet.
Vincula cuncta iubet tolli; ſolatur & ęgros.
  Sydereo aſpectu, colloquioq; fouet.

quibus confidebat, & ſpolia diſtribuet. Fortis ille Diabolus, eſt qui humana negligentia factus eſt fortis. Fortior illo Dux hic inuictus D.N.I.Christi. ¶ Multo ſanguine. Proprio in paſſione fuſo. ¶ Strauit humi. Per ſuam patientiam. ¶ Armis. Quæ ſunt fraudes, doli, malitiæ, laquei, rapinæ, & violentiæ, & concupiſcentiæ, & uariæ nocendi artes. ¶ Vincla. Extenuatio poteſtatis eſt. ¶ Proprio triumpho. In ſuo ad cœlum aſcenſu. ¶ Spolia opima. Quæ dux piorum, impiorum Duci detraxit. Hæ ſunt animæ iuſtorum, quæ à morte Abel uſti uſque ad deſcenſum Domini Ieſu Chriſti in ſinu Abrahæ apud inferos detinebantur captiuæ. Sunt & animæ omnium baptizantur, & per ueram pœnitentiam poſt peccatum tranſeunt ad gremium ſanctę matris Eccleſiæ. Quia omnes à Dæmone fuerant ante poſſeſſæ pars vitio primi parentis, & altera pars proprio peccato. ¶ Intereà. Dum eſſet apud inferos. ¶ Procubuere fores. Ideſt patuere aditus reiectis inde Dæmoniis. ¶ Multo auro. Non pueriliter hoc intelligendum eſt de ueſte aurea, qualem induuntur noſtri reges, cum in aliquam urbem præcipuam ingrediuntur. Sed de illa magna Charitate, qua nulla maior eſſe poteſt, ut Dominus pro ſeruis animam poſuerit. ¶ Vincula cuncta. Peccatorum. ſ. De quibus ſuprà dictum eſt. Quia unuſquiſq; funiculis ſuis conſtringitur. Vndę & Apoſtolis data eſt poteſtas non ſolùm ligandi, ſed & ligatos ſoluendi. ¶ Colloquioq; Blandæ ſalutationis. ¶ Nimis. Blandus, quàm ſoleant eſſe humani principes erga ſubditos. ¶ Pauidos. Præ nimio gaudio. Nam & ipſum quendam pauorem prima fronte inducit. Maximè quando quiſpiam ſe ſe indignum tanto bono exiſtimat. Exemplum in Simone Petro, qui ſtupens, & pauens in captura tantorum piſcium procidit ad genua Ieſu dicens. Recede à me Domine, quia homo peccator ego ſum. Vnde & illi fuit reſponſum. Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens &c. ¶ Tactu. Fide Ieſus tangitur. ¶ Direptis demum ſpoliis. Quę ſunt animæ ſanctorum olim à Lucifero poſſeſſæ ſiue in hoc ſęculo quandoque peccatores, ſiue in inferno in ſinu tamen Abrahæ. ¶ Viritim diſtribuit. Vt puta, Romanos Petro Apoſtolo Græcos Paulo, ut c. Eccleſias in Aſia Ioanni. Liciam & Achaiam Andreę, Aethiopiam Matthęo. Indiam Thomę. Et ipſam Iudæam Iacobo, aliiſque Apoſtolis & Diſcipulis, alias orbis prouincias. Et rurſus uiritim, animas quę fide ardenti prępollerent Petro uoluit eſſe ſubiectas. Quę ſpeculatione cœleſtium Ioanni, quę deuotione peculiari Iacobo. Et ita de reliquis aliqua particulari uirtute pręſtantibus, vt cęteris Apoſtolis eadem virtute pręditis ſubeſſent. Hoc

A
Matt. 16.
B
Luc. 5.

Dumq; nimis blandus pauidos complectitur oēs,
  Saluifico tactu reddidit incolumes.
Direptis demum ſpoliis quæ cuncta viritim
  Diſtribuit: patriam venerat vnde, redit.
Cumque Sioneos conuerteret ordine captos
  Armipotens Dominus ductor, & acer eques.
Tum demum facti poſito mœrore priori
  Ceu conſolati, læta corona ſumus.
Iubila tunc animos, tunc exultantia replet
  Corda pauor pulſans, mixtaq; lætitia.
Gaudia quæ ſenſim pertentant pectora, ſurſum
  Scandunt: & replent dulcibus ora modis.
Linguaq; lætitia labiis exultat apertis;
  Concinit atque nouos læta per ora ſonos.
Tunc inter gentes per plurima compita dicent,
  Magnus in his Dominus, magnaque fecit eis.

eſt etiam in aliquam ex XII. tribubus ſpiritalibus tranſire. ¶ Patriam. Ad Eccleſiam primùm militantē in terris. Deinde triumphantem in cęlis. ¶ Redit. Tertia die reſurgens à mortuis. ¶ Sioneos captos. Etſi de iis, qui ex Babilonica captiuitate ſub Cyro rege Perſarum redierunt in Iudęam duce Zorobabel, ad literam quę in hoc pſalmo canuntur, poſſint intelligi. Aptius tamen iis conueniunt, qui ex limbo quadam ſuperiore inferni parte, quę & ſinus Abrahę vocabatur, à D.N.I.Ch. fuerunt educti ad regna cœlorum. Moraliter etiam congruunt illis, qui per infidelitatem carcere prauæ religionis tenebantur in idololatria à Dęmone captiui, nec non & temporibus noſtris, qui per peccatum in carcere male conſcientiæ tenentur adhùc incluſi, ſiquando ab ipſo Domino viſitati fuerint & illuſtrati. Indeq; deducti. Hac declaratione præmiſſa facilè quæ ſequuntur intelligi poſſunt Ab vnoquoq; pro guſtu ſuo. ¶ Iubila. Tanta eſt illa lætitia quo priſtine captiuitatis. ¶ Dulcibus modis. Modulatis uerſibus. ¶ Inter gentes. Diuerſarum orbis nationum, apud quas propagata eſt fides Catholica. Mortui pro nobis Chriſti paſſio, & eius ſubſecuta reſurrectio, quæ eſt ſpes noſtra. ¶ Compita. Viarum ſunt conſortia. ¶ In his. Quos redemit, & ad patriam reduxit. ¶ In excelſis. Cœlorum, vbi ſuper omnes Angelos eſt. ¶ In imis. Terrarum. ſ. Nam & homines gubernat. ¶ Magna. Opera, de quibus ipſe ait. Opera quæ ego facio illa teſtimonium perhibent de me. ¶ Nobiſcum. Grandem fecit miſericordiam, qui pro peccatis merebamur æternam damnationem, & per gratiam ſuam nobis ſempiternam donauit beatitudinem. ¶ Et alta cęlorum nos exaltando proueheret. ¶ Lætantes. Ex tam grauibus eruti miſeriis, & ad tãtam fœlicitatem exaltati. ¶ Potentes. Aduerſarios comprimere, à quibus ante perurgebamur. ¶ Deo. Et Domino noſtro Ieſu Chriſto. Qui dixit. Ecce ego vobiſcū ſum uſque ad conſummationem ſæculi. ¶ At tu perge

C
Matt. 28.

Magnus in excelſis Deus eſt, & magnus in imis;
  Magnaque nobiſcum. fecit & alta potens.
Lætantes igitur facti ſumus: atque potentes:
  In medio noſtri caſtra mouente Deo.
At tu perge Deus captam conuertere prædam,
  Vt iam cœpiſti, dirige corda precor.
Ac veluti gelido torrens Aquilone ligatus
  Cum niuea glacie labilis vnda riget,

D Deus, Verba pſalmidici vatis hæc ſunt. Præuidentis non modò inferni ſpolia direpta, ſed & gentiũ
captiuarum per idololatriam conuerſionem, tūc
futuram ad prædicationem Apoſtolorum Chriſti.
Nos verò iamdudum factam cognouimus. Et
quotidie in peccatoribus ad pœnitentiam conuer
ſis fieri videmus, perſeuerabitque vſque in finem
ſæculi, donec fuerit expletus numerus electorũ.
¶ Ac veluti gelido. Pulchra comparatione penè
ante oculos peccatorum conuerſionem ponit.
Per torrentem ſiquidem, rapidum generis humani
fluxũ, à torpore ſegnitiei congelatũ ſignificat,
Per auſtrum verò ventum calidum & imbriferum
Spi.ſan.innuit afflatum Cuius calore, pigricici noſtræ glacies eſt ſoluta, & corda humana ſunt mitia facta. Aptaq;
ſermonibus Dei tamquàm ſeminibus, ſuſcipiendis alendis & fructificandis. ¶ Oppoſitus oris. A meridionali plaga
quæ boreali oppoſita eſt. ¶ Imbre. Cœleſtis gratiæ. ¶ Calore. Feruore Charitatis, diuiniq; amoris. ¶ Nos. Peccato-
res, Quis eſt enim, qui aliquando non peccet? Cum teſte Ioanne. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi
nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. ¶ Ven. aquil. procel. A ſegnitie procedens tentatio. Quę tanto magis
obeſt, quantò minus cauetur. Nec animaduertimus inertes, donec in aliquod facinus peſſimum deciderimus.
¶ Hiems. Torpor hiemalis, nam illo tempore cum penè nihil foris propter frigus agi poſſit, mos eſt luxui, & de-
Matt.24. licijs vacare. ¶ Verba. Tuę legis, quibus mandatur, vt vigilemus, & oremus ne intremus in tentationem, & ut à
crapula & ebrietate abſtineamusne, grauentur corda noſtra. ¶ Fluxere. Prius per mentes noſtras, & deductæ ſunt
ad opus: deinde & ad aliorum notitiam per doctrinam ad exemplum. ¶ Vincta. Alligata. Neque enim doctor, qui
ſeipſum non docet, audet alios docere: metuit quippe, ne ſibi dicatur Medice cura teipſum. Niſi fortaſſis exi-
ſtat hypochrita, aut ſimulator probitatis. ¶ Statim. Quia peccatori dixit Deus. Quare tu enarras inſtitias meas&c.
E ¶ Spiritusſanctus excellens Cæteros Spiritus, Angelicos, humanos & multo magis iniquos. ¶ Perflauerit. Vt pro-
phetas antiqui & noui teſtamenti. ¶ Soluentur, Vt iterum fluant ſicut & ante ſolebant. ¶ Imbrifer. Hinc dixit Do-
Ioann.4. minus, Qui biberit ex aqua, quam ego dabo, fiet
in eo fons aquæ ſalientis in æternum: & rurſus.
Flumina de ventre eius fluent Aquæ uiuæ. Hoc
autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant
credentes in eo. ¶ Vehemens. Vt in Actuum Apo-
Act.2. ſtolorum. Et factus eſt repentè de Cœlo ſonus tan-
Luc.24. quàm aduenientis Spiritus vehementis. ¶ Ferui-
dus æſtu. Hinc legimus duos ex diſcipulis Domi-
ni dixiſſe, nonne cor noſtrum ardens erat in no-
bis in uia, dum aperiret nobis ſcripturas? ¶ Sicca.
Humore gratiæ. ¶ Frigida. Per obſtinationis du-
ritiam, qua & corda dicuntur Lapidea atque fer
rea. ¶ Torpida. Expoſitio eſt ſuperioris ſententiæ.
¶ Perge igitur. Exhortatio eſt ipſius vatis Dauid
tamquàm patris. ¶ Victor. Chriſte per excellentiã.
¶ Captam. Prædam Triplicem vt dictum eſt ſuprà.
¶ Repetendo. Quia inde deſcendit noſter homo
interior. ¶ Noualia Gentium corda, & peccatorũ,
qui nuper ad fidem Chriſti transmigrarunt. Et
qui ut exules redierunt. Per pœnitentiam ad pa-
triam. ¶ Aggeribus ripæ. Moliſiones Dœmonum,
quas cordi circũſtruxit, ne ex peccatis eorum exi-
remus. Quæ ſunt difficultates inſtantes, vt nimia
F paupertas tuti, multitudo filiorum. Et conſuetudo ludendi Vel ſaltandi, ducendiq; Choreas Nonnullis conſue-
do, vel metus ſolitudinis, prohibet ne ex peccato exeant. ¶ Aqua. Lachrimarum ¶ Duras glebas. Metaphorice
dura corda, & mentes pertinaces, ¶ Ferro. Ideſt Vomere verbi Dei. ¶ Agricolæ. Prædicatores, & cæteri patres
ſpirituales. ¶ Lætus ager. Lectus conſcientie, noſtræ. ¶ Noua. Ideſt renouata corda, uel pectora. ¶ Iriguas lachry-
mas. Quibus irrigabuntur, fluente in ea Spiritus ſancti gratia. ¶ Compuncti cordis. Hoc eſt ſacrificium gratum
Deo. ¶ Modo. Nunc enim dum uiuimus in hoc ſæculo vtiliter pęnitendo flere poſſumus. Nam qui diſtulerit pœ-
nitentiam in alio ſæculo, flebit quidem, ſed inutiliter. Erit enim ibi (vt dicitur in Euangelio) fletus & ſtridor
Matth.8. dentium. ¶ Vt proceres. Patriarchæ, prophetæ, & nouiſſimè Apoſtoli. ¶ Per inhoſpita tecta. Hoſpitibus crude-
lia. ¶ Lachrimarum flumine largo. Nec enim pro ſolis peccatis noſtris flendum nobis eſt. Sed & pro alienis. Sicut
Heb.5. & Dominus Ieſus pro Iudæorum, & pro totius
mundi peccatis fleuit in Cruce, & exauditus eſt
pro ſua reuerentia vt docet Apoſtolus. ¶ Semini-
bus. Virtutum, & bonorum operum, quæ Deus
ipſe latenter ſerit in mentes hominum. ¶ Vos quo-
que degeneres. Minores omnes alloquitur, & præ
cipuè nos inertes, qui manibus ſub aſella poſitis
per ignauiam oſcitantes uellemus abſque labore
cęlum conſcendere. ¶ Euntes. Viam huius vitæ.
¶ Ibant. Proficiendo in melius. ¶ Semina Fidei.
Et hæc maximè ad Apoſtolos referenda ſunt.

A ſoluitur appoſitis cum flauerit Auſter ab oris
Imbre rigans terras, cuncta calore fouens.
Nos ſiquidem ſtrauit ueniens Aquilone procella;
Frigore præ duro noſtro noſq; ligauit hiems.
Verba tuæ legis rapidi torrentis ut unda,
Quæ fluxere prius, uincta fuere ſtatim.
Spiritus excellens at ſi perflauerit intra
Pectora; ſoluentur verba ligata tua.

Imbrifer eſt etenim, vehemens, & feruidus æſtu,
Pectora ſicca rigat: frigida corda fouet.
Torpida quæque prius Borea ſpirante rigebant,
Inſtar torrentis currere verba facit.
Perge igitur victor captam conuertere prædam,
Torrentis rapidas vertit vt Auſter Aquas.
Vt patriam tecum repetendo noualia fractis
Aggeribus ripæ, quæque rigemus Aqua.
Tum poterunt duras Ferro proſcindere glebas
Agricolæ: fiet tum quoque lætus ager.
Sic noua corda tui proſciſaque vomere verbi.
Irriguas lachrimas tum liquefacta dabunt.
Compuncti cordis rorantia lumina cernes,
Tum dices illis, lumine flete modò.
Tum miſeratus eos dices: nunc tempora flendi,
Quæ malè patraſtis, lumina flete modò.

Qui lachrimando ſerunt mortalia pectoris arua:
Exultando metent præmia magna polo.
Vt proceres olim per inhoſpita quæq; profecti,
Scindebant verbis Barbara corda meis.
Mollia quæ fuſo lachrimarum flumine largo
Reddebant, noſtris aptaque ſeminibus.
Vos quoque degeneres attendite; ſicut euntes
Ibant, & flebant ſemina dum iacerent.

¶ Venere.

A

Poſt exultantes ad me venere, maniplos
Portantes multæ frugis utraq; manu.
Sic vos ò; ſegnes vel iam proſciſa per arua
Tendite, quæ lachrimis ſicca rigate nouis.
Veſtra deinc flentes per agros iactate feraces
Semina: quæ larga ſpargite multa manu.
Nam quicunque ſerit digitis ſua ſemina parcè
Reſtrictis; parcè ſartaq; rara leget.

¶ Venere. Cum palmis martyrij ad regna cœlorũ. ¶ Multæ frugis. Animarum ad ſuam prædicationem conuerſarum. ¶ Vtraque. Et quos conuertebant perſecutionis tempore: oes noo, & pacis aliquando interpoſitæ. ¶ Vel uos o ſegnes. Redarguuntur noſtræ ætatis prædicatores, atque prælati non tamen boni. Quorum ſocordia multi fideles perduntur, ex malis operibus, qui adhibita debita diligentia curari poſſent. ¶ Proſciſa per arua. A noſtris anteceſſoribus ad fidem, & religionem Chriſtianam præparata, iamque baptizata, ſed propter mala eorum opera à Dei gratia pœne derelicta. ¶ Sicca. Defectu aquarum gratiæ ſpiritalis. ¶ Flentes. Præ compaſſione errantium. ¶ Agros feraces. Pectora ſunt verè pœnitentium. Plerumque enim vbi abundauit delictum, ſuperabundat & gratia. Vnde & Apoſtolus Paulus ſuper omnes dicit ſe laboraſſe, quia meminerat etiam omnes ſe peccaſſe. ¶ Larga manu. Non ſolum verbali exhortationi, ſed & manuali bonorum operum exemplo. ¶ Parcè. Hoc ex Apoſtolo ſumptum eſt. Qui dicit. Fratres, qui parcè ſeminat, parcè & metet. Et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Ideſt in qua menſura menſi fueritis eleemoſinas dando & cætera pietatis opera faciendo, in eadem menſura remetietur vobis in reddenda mercede. ¶ Flentes. Cum flentibus compatientes miſerijs eorum, non autem ex triſtitia dantes Elemoſinam, quia hilarem datorem diligit Deus. ¶ Mox operite. ¶ Vt neſciat ſiniſtra id quod facit dextra, ne quod foris oſtenditur, intus è mercede euacuetur. ¶ Volucres cœli. Dæmones per ſcelas ſuos gnatones, atque adulatores ad captandam inanem gloriam ex operibus bonis vos prouocantes. ¶ Adaperta. In manifeſtum facta: vt appareatis coram hominibus. ¶ In ventum. Nam in die retributionis dicetur uobis. Amen dico vobis, recepiſtis mercedem veſtram. ¶ Non mihi ſe pauper. Incipit hic confutare vanas excuſationes, quibus plerique vtuntur ne faciant elemoſinas, & alia pietatis opera. ¶ Paupertas. Palliata excuſatio prætenſæ paupertatis. ¶ Amorem. Deſiderium benè faciendi cum non poſſit. ¶ Vnde Sareptanæ. Confutatio: nam & vidua ſareptana cum non haberet, niſi pugillum farinæ, Quo ipſa cum filio ante mortem refocillaretur, & tamen inde prius Heliæ panem ſubcinericium fecit. Quæ ſubinde adeò creuit, vt cum tota familia tribus annis aleretur ex ea. Nota eſt hyſtoria. ¶ Zachæi. Qui ut habetur in Euangelio erat diues, & princeps publicanorum. Hic cum excepiſſet Dominum in domo ſua, feciſſetq; illi prandium magnum, ſtans dixit. Domine Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quem defraudaui, reddo quadruplum. ¶ Æra minuta duo. Quæ faciunt quadrantem ex noſtris obolis, Dicitur in Euangelio. Cum Dominus inſpiceret quandam oblationem fieri in templo. Et multi diuites multam pecuniam iactarent. Videns viduam paupereculam, offerentem duo minuta, dixit diſcipulis ſuis, Hæc vidua plus omnibus miſit; quia hi omnes ex abundanti ſibi miſerunt, hæc autem habuit dedit. ¶ Matthæi conuiuia. Et hyſtoriam habemus in Euangelio. Vbi ſcriptum eſt. Quia cum vidiſſet Ieſus publicanum in Telonео ſedentem Matthæum nomine dixit illi ſequere me. Itque ſtatim relictis omnibus ſecutus eſt eum. Deinde & fecit ei Matthæus conuiuium magnum in domo ſua. ¶ Gelidæ Aquæ. Et hoc monuit Dominus Ieſus dicens: Si quis dederit Calicem Aquæ frigidæ in nomine meo, non perdet mercedem ſuam. ¶ Prompta voluntas. Dando ſi haberes. Nam & Angeli cecinerunt in Natiuitate Domini, Gloria in excelſis Deo: & in terra pax Hominibus bonæ voluntatis. Quia (vt docet Gregorius) ſi animus plenus eſt: nunquam manus vacua eſſe poteſt à bono opere. Sit Charitas. Quæ cæteras in ſe virtutes comprehendit. De qua dicit Apoſtolus. Habe Charitatem. Et fac quod uis. Eſt autem Charitas dilectio Dei, & proximi. Vnde & plenitudo legis dicitur. Charitatis præconia, & excellentiam docet Apoſtolus in illa Epiſtola: Si linguis hominum loquar & angelorum &c. ¶ Fatiſcet. Effugiet, & ibit in nihilum. ¶ Lumina; & crura ferant. Iſta duo ſimul & facta fuiſſe legimus. Nam quidam cæcus lumine & fortis robore Circumferebat claudum utro que pede, à quo ſupereminente dirigebatur greſſus eius. ¶ Pro baculo iuue. ſen. &c. Et hæc duo quotidie fieri videmus. Nam (vt ait Ambroſius) optimè conueniunt Iuuenes, atque Senes; illi miniſterio iuuant, & hi doctrina & exemplo conſeruant. ¶ Omnia ſunt operum bonorum ſemina. Quæ ad duo genera reducuntur. Corporalium ſcilicet, atque Spiritualium. Quæ in duobus verſiculis comprehenduntur. Viſito, po-

Rom.5.
2.Cor.9.
Matth.7.

Spargite verborum flentes, operumq; bonorum
Semina; quæ cauta mox operite manu.
Ne volucres cœli comedant adaperta voraces,
Et labor in uentum veſter hic omnis eat.

B

Non mihi ſe pauper quiſquam retraxerit inde
Excuſans tacito murmure ſeruus iners.
Non habet vnde ſuum paupertas paſcat amorem,
Quid ue dabit miſero pauper egenus inops?
Vnde ſareptanæ puluiſculus ille farinæ,
Affuit? vt vati parua placenta foret?
Si nec opes adſint, aut publica lucra Zachæi,
Eſſe tamen poterunt æra minuta duo.
Si neque Matthæi conuiuia Lauta parare,
At calicem gelidæ porgere quibis Aquæ.
Si nihil omnino tibi ſit, ſit prompta voluntas,
Dulcis & affectus, ſit Charitatis amor.

3.Reg.17
Luc.4.
Luc.19.
Luc.21.
Marc.2.
Luc.5.
Mar.9.

C

Sit Charitas; mox excuſatio vana fatiſcet;
Munera quæ donet, mens pia ſemper habet.
Lumina ſunt fronti, quæ cæco commodet alter,
Imbellem, & claudum fortia crura ferant.
Pro baculo iuuenis ſeniori, ſitq; iuuentæ
Optima viuendi forma ſenile caput.
Auris eris ſurdo; manco manus; hoſpes egeno;
Solamen vincto; languida membra foue.
Si tibi conſilium, doctrina de moribus apta,
Aut aliqua ſolers arte peritus eris.
Sunt fatui, ignari, rudium quoque plurima turba;
Conſilio, monitis, qua potes arte iuua.

1.Cor.13

D to : cibo : redimo : tego , colligo : condo . Conſule : parce : doce ; porta : ſolare ; fer : orá. ¶ Veteres heroas, Sanctos patriarchas, & vates antiqui nouiq;. ¶ Anfractus. Erumnas, atque perturbationes à perſecutoribus concitatas. ¶ Per mala multa. Tormenta , atque paſſiones huius ſæculi. Quæ
Rom. 8. tamen (vt dicebat Apoſtolus) non ſunt condignæ ad futuram gloriam , quæ reuelabitur in nobis. ¶ Viæ. Vitæ præſentis. Qua peregrini tendimus in cœleſtem patriam . Arentia pectora. Non tantum propria , quantum & aliena , virtute , merito , atque exemplo. ¶ Vbique. Per omnes gentes , ſine acceptione perſonarum . ¶ Semen ſuum. Fidei Chriſtianæ, & prædicationis verbi Dei. ¶ Alacres. Expleto curſu laborioſo huius miſeriæ, & erumnoſæ vitæ. Et confecto certamine militiæ huius ſæculi, parta victoria tendunt ad palmam cœleſtis gloriæ ; vbi laborum omnium eſt parta quies , Et pax æterna , gaudiumque immenſum. ¶ Plenis maniplis . De quibus ſuprà diximus bonorum operum, & maxime gentium ad Catholicam Fidem conuerſorum. Peccatorumq; ad pœnitentiam redoctorum. Nam vt Iacobus ait Apoſtolus. Qui conuerti fecerit peccatorem à uia ſua mala, lucratur animam eius : & operit multitudinem peccatorum . ¶ Præmia magna. Ad quæ nemo poteſt peruenire , niſi per magnos labores,

Omnia ſunt operum (quæ diximus) iſta bonorum
Semina , quæ ſulcis mandet amica manus.
Omnibus his conſtat veteres Heroas onuſtos .
Iſſe per anfractus , per mala multa viæ.

Fletibus & largis arentia ſæpè rigabant
Pectora : dum iacerent ſemen ubique ſuum.
Poſt alacres ad me plenis rediere maniplis;
Quos ego ſuſpiciens præmia magna dedi .
Sic, o; ſic iuuenes veterum velut inclyta proles
Ite rigate genas, ſpargite ſemen humi.
Namque reuertentes , portantes atque maniplos
Excipiam lætos ; largaq; dona dabo .

DENIQVE conuerſi , mos eſt peregrinis , vt cum aliquem locum eminentiorem conſcenderint , ſpectare verſus patriam , quam vbi viderint , recreantur , & acrioribus ſtimulis accenduntur ad itineris proſecutionem, hunc morem ſeruant, & graduum curſores : nam cum legendo, vel interiori lumine contéplando, viderunt cœleſtem Hieruſalem, quæ lapidibus uiuis, ideſt ſanctis hominibus quottidie ædificatur, ad proſequendum curſum in dies magis ac magis inflammantur, & maximè præcedentium exemplis , dicit igitur . ¶ Deniq;
E conuerſi : Sanctorum antecedentium exemplo, qui Chriſtum aſcendentem ſecuti ſunt. ¶ Monitiſq; ſalubribus vſi. De quibus in præcedenti pſalmo, vt bonis operibus iugiter intenti , non detrectaremus magnos labores pati , vt ad magna præmia poſſemus peruenire . ¶ Vnus . E ſocijs, acutioris ingenij , vel Domini vates quiſpiam, quin &
Apoc. 21. ipſe Angelus, vt habetur in Apocalypſi, veni inquit, & oſtendam tibi ſponſam agni, &c. ¶ Vrbem . Hieruſalem, ideſt Eccleſiam Dei, quæ ædificatur vt ciuitas : ſicut in alio pſalmo viſum eſt . ¶ Præcinctam mœnibus. Mandatorum Domini, angelica atq; diuina cuſtodia . ¶ Turribus . Excelſæ humilitatis , atq; manſuetudinis Chriſti, & diſcipulorum eius . ¶ In portis . Sacramentorum . ¶ Aggeribusq; procul. Viris patrum exemplaribus præcipuè antiqui teſtamenti . ¶ Aedificatur adhuc. Vt docent Apoſtoli Petrus , & Paulus in ſuis Epiſtolis , Dei ædificatio
1. Cor. 3. eſtis, Dei ſtructura eſtis item, ſuper quem lapidem
1. Petr. 2. viuum, & vos coædificamini in domos ſpirituales. ¶ Feruntur. Per manus Angelorum, & ſanctorum prælatorum. ¶ Viui. Homines vita gratiæ. ¶ Faber. Præcipuus ipſe Deus , tametſi Apoſtolus di-
1. Cor. 3. cat, vt ſapiens architectus fundamentum poſui, videat modò vnuſquiſq; veſtrum , quemadmodum ſuper ædificet . ¶ Arte. Quam ipſe ſolus nouit . ¶ Polit. Aduerſis ſuperflua tollendo , & proſperis ſculpendo, malleo Diaboli, & membrorum eius . ¶ Rex Salomon . Chriſtus uerè pacificus . ¶ Præfectos. Beatos illos ſpiritus ſecundæ hierarchiæ, poteſtates, principatus, & dominationes ; quos rebus humanis ipſe præfecit , uel etiam præfectos homines, qui fidelibus præſunt . ¶ Pios. Ideſt benignos, atq; miſericordes , & lenibus uerbis ad bonum allicientes, potiusq; duris exaſperantes . ¶ Sollicitos. Anxios ex torpore fidelium, qui aliquando homi-
F nes in grauia inducit facinora . ¶ Immoderatè. Bono tamen zelo, & ſuprà quam hominum fragilitas ferre poteſt . ¶ Fabros , Prædicatores , atque prælatos, qui fabricæ ſpirituali præſunt , & in ea multùm elaborant . ¶ Imperiumq;. Hoc idem vo-
1. Petr. 5. cè Beati Petri reprenditur, paſcite (inquit) qui in vobis eſt gregem Dei prouidentes non coactè : ſed ſpontaneè ſecundum Deum, neq; turpis lucri gratia, ſed voluntariè : neq; vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. ¶ Artifices. Pauperes animarum curatores, quibus interdum imponuntur onera, grauia, & importabilia à maioribus prælatis. ¶ Probiq;. Ideſt dulcedine dilectio-
Prou. 30. nis pleni , ne alijs imponant , quod ſibi nolent im-
Eccle. 7. poni : nec extorqueant, quæ à ſe nolent extorqueri . ¶ Ne nimis exactos : Iuxta duo prouerbia . Qui nimis emun-
2. Cor. 3. git , elicit ſanguinem, & noli eſſe nimis iuſtus, quia is quandoq; in iuſtitia ſua perit . ¶ Veſtris viribus. Non enim ſufficien-

ODE EX PSALMO CXXVI.

Niſi Dominus cuſtodierit.

DEniq; conuerſi , monitiſq; ſalubribus vſi
Nitimur excelſos ſcandere mente gradus .
Cum videas , vnus ait, præcinctam mœnibus vrbē
Turribus in portis , aggeribusq; procul .
Ædificatur adhuc, lapidesq; feruntur ad illam,
Vt cernis, viui, quos faber arte polit.
Rex Salomon in ea præfectos ore ſalutat
Pacificis verbis, quos monet eſſe pios .
Sollicitos ſiquidem præuiderat immoderatè
Verberibus duris excruciare fabros .
Sic moderatus (ait) veſter labor, imperiumq; ,
Ne nimis artifices excrucientur ; erit .
Sint exactores operum vigilesq; , probiq; ,
Ne nimis exactos enecet iſte labor ;
Sedula cura nimis uobis, alijsq; nocebit .
Nam moderata manent, immoderata ruunt .
Sed neq; fidendum veſtris eſt uiribus vrbem
Hanc ſine diuino condier auxilio .
Nam niſi per pulchri magni quoq; conditor orbis
Annuerit votis , prætuleritq; manum .

ſufficientes ſumus cogitare aliquid à nobis tamquàm ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. ¶ Summam ædem. Eccleſiam fidelium, de qua ſuprà. Cura laborq;. Hominum. ¶ Quid prodeſt. Q. d. nihil. ¶ Incaſſum excubias. Fruſtra vigilias diſpoſuerunt in locis opportunis. ¶ Atq; polum. Ideſt Ante ortum diuinæ lucis in cordibus noſtris. ¶ Sederitis, Per humilitatis uirtutem. ¶ Quieueritis. A malis operibus. ¶ Gemunt. Ex peccatis præteritis, hoc enim neceſſarium eſt, quia in quacumq; hora ingemuerit peccatū ſuum peccator, dimittetur ei. ¶ Sub pondere. Grauiſſimarum iniquitatum, hinc & idem pſaltes dixit, miſer factus ſum, & curuatus ſum vſq; in finem, & rurſus iniquitates meę ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. ¶ Sole or. no. Noua gratia, & illuſtratione interiori procedente à ſole iuſtitiæ Chriſto Deo noſtro. ¶ Laborantes. In ſtatu pœnitentiæ. ¶ Pane doloris. Et aqua anguſtiæ: hoc eſt illo ieiunio quod carinam appellant, debēt enim dolere, quia per ſuperfluas delitias in tam turpia ceciderunt facinora, quæ duris habeant expurgare ieiunijs. ¶ In matutina luce. Præuenientis gratiæ. ¶ O ſol iuſtitiæ. Oratio in perſona pœnitentium peccatorum, & cupientium à peccatis ſurgere: ſed proprijs viribus non valentium, quales, & nos ſæpè fuimus, & plurimis experti ſumus. ¶ Methaneæ. Pœnitentiæ. Græca dictio qua & alij Chriſtiani poetæ vtuntur. ¶ Gemitus lach. ſuſp. Sic & alibi, Quia cinerem tanquàm panem manducabam, & poculum meum cum fletu miſcebam, & iterum, laboraui in gemitu meo lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lachrimis meis ſtratum meum rigabo, & rurſus, fuerunt mihi lachrimæ meæ panes die ac nocte, &c. ¶ Ante lucem tuam. Nos miſeri ſponte noſtra cadimus in foueam peccati: ſed inde ſurgere non poſſumus niſi Domino Deo leuante, qui interdum tardat auxilium, vt experiamur quantùm interſit inter famulatum Dei, & Diaboli: & quàm leuius ſit iugum Chriſti à tyrannide Luciferi, & ut deinceps libertatem noſtram chariore habeamus, & cautiùs nos agamus. ¶ Degeneres. Ab antiquis patribus ueteris, nouiq; teſtamenti. ¶ Humo. A cœno terrenarum voluptatum. ¶ Rex prudentiſſimus. De quo ſuprà dictum eſt. ¶ Sopore, Etenim preciosa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, de qua infrà clariùs. ¶ Somno mortis. Nam mortui fideles appellantur dormientes, & à Domino, & ab Apoſtolo, & ab Eccleſia propter certiſſimam ſpem reſurrectionis. ¶ Alia quies. De qua in Apocalypſi dicitur. Beati mor. qui in Domino mori. Amodo iam di. ſpi. vt requie. a lab. ſuis opera enim illorum ſequ. ill. ¶ Nocte. Temporis huius, & præſentis ſeculi. ¶ Lucifer. Non ſtella, quæ ſolis ortum dicitur præcedere, nec malus Angelus: ſed Chriſtus Dominus, qui lucem patris fert ſecum æternam, videlicet diuinitatis. ¶ Luſtrarit terras. Apparitione ſua cum venerit ad iudicium: nam vt ipſe prædixit, ſicut fulgur veniens ab oriente apparet vſq; in occidentem, ita erit aduentus filij hominis. ¶ Adueniente die. Die Reſurrectionis æternæ, & ſempiternæ claritatis, qui nulla nocte clauderur amplius. ¶ De ſtratis. Ideſt Sepulchris in quibus vſq; ad illud tempus quieuerunt. ¶ Domini ſors. Hæreditas Domini, de qua alibi pater ad filiū ait: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ: hæc eſt fidelium Eccleſia & ſanctorum conuentus. ¶ Inclyta proles. Spiritualis per adoptionem progenies, quæ naſcitur in baptiſmo. ¶ Corpora. Per reſurrectionem renouata: nam oportet hoc corruptibile induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. ¶ Fulgidiora die. Etenim fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu Domini, ſicut habetur in Euang. ¶ Merces. Laborum, & maximè paſſionis eius. ¶ Gnati. Filij Dei Chriſti Ieſu, qui fuit fructus ventris virginei beatæ Mariæ. ¶ Peperit ſibi. Acquiſiuit, vel genuit dum eſſet in Cruce: nam ſicuti de latere dormientis Adam extracta eſt coſta, vnde formata eſt Eua vxor eius, & mater cunctorum viuentium, ſic de latere Chriſti dormientis in Cruce ductus ſanguis, & aqua; vnde floxerunt Sacramenta, quibus formata eſt Eccleſia mater cunctorum fidelium verè uiuentium, nunc vita gratiæ & deinceps æternitate gloriæ. ¶ Sanguine multo. Non hoſtili: ſed proprio in Cruce fuſo, quo redempti ſumus. ¶ Aſpera bel. Prelia, contra Iudæos, & dæmonas. ¶ Victor ouans. Nam moriendo vicit & reſurgendo, aſcendendoq; triumphauit. ¶ Diues mercator. Chriſtus quia in eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. ¶ Inuiſas. Non amplius viſas. ¶ Merces. Immortalitatis, beatæ vitæ ac æternæ poſt reſurrectionem gloriæ. ¶ Noſtris cum vilibus iſtis. Infirmitatis, mortalitatis, miſeriarumq; omnium humanarum exceptis peccatis. ¶ Intulit atq; polo. Pro ad polum. ¶ Legit. Pro col-

A

Nam niſi cunctarum ſummam ædificauerit ædem
Ille opifex rerum: cura, laborq; cadit.
Nam retrahendo manum, qui fabrefecit olympum
Anxia quid prodeſt ſollicitudo virum?
Et niſi qui numquàm dormit, ſeruauerit vrbem;
Incaſſum excubias diſpoſuere duces.
Surgitis incaſſum, roſeis aurora prius, quàm
Luminibus terras ſparſerit, atq; polum.
Surgere nempe ſat eſt præclaræ lucis in ortu
Poſtquàm ſederitis, deinde quieueritis.
Quorū corda gemunt, humeri ſub pondere curui,
Sufficit, vt ſurgant ſole oriente nouo;
Quiq; laborantes recreantur pane doloris
In matutina ſurgere luce ſat eſt.
O ſol iuſticiæ gemitus iam reſpice noſtros,
Cordibus in noſtris exoriare precor.
Ecce laborantes Methaneæ pondere curui
Veſcimur hoc duro pane doloris adhùc.
Sunt nobis gemitus, lachrimæ, ſuſpiria panes,
Surgere nec lucem poſſumus ante tuam,

B

Pectoribus noſtris tandem exoriare precamur,
Surgere degeneres vt valeamus humo.
Cum ſuperinfuſo Rex prudentiſſimus inquit,
Sparſerit hæc Dominus membra ſopore leui.
Cum dilectorum dederit mortalia ſomno
Corpora; cum feſſos fouerit alia quies.
Nocte procul pulſa radijs cum Lucifer ortus,
Luſtrarit terras adueniente die.
Excita de ſtratis Domini ſors, inclyta proles
Corpora corripiet fulgidiora die.
Hæc ſiquidem merces erit optatiſſima nati
Virginei fructus ventris in orbe Dei;
Mercedem hanc charā peperit ſibi ſanguine multo
Aſpera bellando prælia victor ouans.

Apo.14.

C

1.Co.15.

Matt.13.

Diues olympiacis veniens mercator ab oris
Inuiſas merces hactenus attulerat,
Quas permutauit noſtris cum vilibus iſtis
Intulit atq; polo victor ad aſtra volans.
Progeniem tantam ſed quomodo legit in vnum
Gentibus è varijs ſtirps ea virginea?
Nonne vides arcum manibus, colloq; pharetram?
Aurea quam nectit fibula nonne vides?
Biſſenæ graciles, intus tenuesq; ſagittæ
Ferrea queis penetrat pectora, cuſpis ineſt.
Sunt agiles, rectæ, ſolidæ, pennisq; decoræ,
Proceræ, & mira dexteritate leues.
Hæ niſi mittantur, remanere videntur inertes.
In rectum quouis conijciantur. eunt.

D Per collegit. ¶Stirps ea virginea. Fructus ille ventris Mariæ Virg. de quo ſuprà interrogatio hæc eſt vatis admirantis fidelium multitudinē. ¶Nonne vides. Diuina reſponſio. ¶Arcum. Diuinæ ſcripturæ, & prædicationis. Manibus. Ad operandum, vt uerbo, atq; exemplo proſit prædicator. ¶Pharetram. Prouidentiæ ſuæ in qua ſunt deſignati qui, quot, & quales miniſtri verbi Dei, & in qua ſunt ætate mittendi. ¶Aurea fibula. Et hæc ſapientia moderatoris eſt. ¶Nonne vides. Oculis mentis, debet enim vates conſiderare, quia nouit ille magnus medicus qualem, & quàm congruis temporibus generi humano exhibeat medicinā. ¶Biſſenæ ſagittæ. Duodecim, ſunt Apoſtoli prædicatores fidei, qui in vniuerſo orbē tunc oſtendebantur mittendi pro ſalute omnium populorū,

Eſai. 49. & quòd ſagitta ſignificet prædicatorem, vide Eſaiam ſiue de ſe in figura, ſiue de Ioanne Baptiſta in myſterio, ſeu potius de Domino noſtro Ieſu Chriſto dicentem, poſuit me Dominus tamquam ſagittam electam, & abſcondidit me in pharetra ſua. ¶Graciles. Ex frequentibus ieiunijs, & cæteris macerationibus carnis, hinc Paulus egregius prædicator dicebat caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. ¶Intus tenues. A vanis cogitationibus, & à prauis concupiſcentijs atq; affectibus terrenarum rerum. ¶Ferrea cuſpis. Mortificans homines peccato, & vitæ præteritæ. ¶Sunt agiles. Vt opportunè atq; importunè prædicent, vbi viderint expedire. ¶Rectæ.

E Nec ad ſiniſtram neq; ad dexteram declinantes, ſed regia via hoc eſt media incedentes per regulam iuſtitiæ. ¶Solidæ. Per ſtabilitatem diuini propoſiti exequendi, non propriæ voluntatis, quæ mutabilis eſt. ¶Pennis. Amoris Dei, & proximi. ¶Proceræ. Quia mente altitudinem cœli petunt, verſantur tamen in terris humana infirmitate circundati, & proximis proſpicientes. ¶Et mira dexteritate. Conſiderantes ſemper, quis rebus dexter modus, eſt enim vera illa ſententia, qua dicitur. Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines. Quos vltra citraq; nequit conſiſtere rectum. ¶Leues. Non cerebro: ſed ut celeriter huc, atq; illuc diſcurrant, impetum Spiritusſancti ſequentes,

Rom. 10. vide acta Apoſtolorum. ¶Hæ niſi mittantur. Vnde & Apoſtolus quomodo (inquit) prædicabunt, niſi mittantur? ¶Videntur. Non tamen ſunt: nam ſtudent, orant, & quodammodo reficiunt retia, ideſt ſe ſe præparant prædicationibus futuris. ¶In rectum. De quo ſuprà vel in rectum, ideſt recta intentione prædicant, ut placeāt Deo,

Act. 20. & proſpiciant hominum ſaluti. ¶Quouis. Etiam ad barbaras atq; indomitas nationes, & ſi periculū vitæ ibi ſit, non enim faciunt animam ſe ſe precioſiorem, ve de ſe dicebat Apoſtolus. ¶Miſſæ. Sicut antiqui Prophetæ, & Apoſtoli, cæteriq; diſcipuli Domini. ¶Incunctanter.

Cum fuerint dextra miſſæ armipotentis ab arcu
Abſq; mora penetrant pectora & arma citæ.
Sic excuſſorum gnati quocumq; regantur
Incunctanter eunt ocius atq; volant.
Sunt excuſſores validi: excuſſiq; potentes:
Cum manus omnipotens excutientis adeſt.
Puluis vt excutitur pedibus, ſinuoſaq; veſtis,
Saccus & implicitus, pectora ſic hominum.
Excuſſis igitur patribus generoſa creata eſt
Hinc manibus ſoboles excutienda Dei.

Abſq; omni excuſatione. ¶Arma. Nam & armati milites in ipſo perſecutionis feruore interdum leguntur eſſe conuerſi, ut Proceſſus, Ac Martinianus ad exhortationem Petri, & Romanus Laurentij, & Porfirio dux cum ducentis militibus ad prædicationē Catherinæ Virg: item & arma Diaboli penetrant ſagittæ Chriſti, quibus mēbra ſua, ideſt impios munierat, ne facilè his uulnerarentur telis: ſed fruſtra, quia omnia perforantur & cōfringuntur ab illis. ¶Excuſſorum. Ideſt prophetarum. ¶Gnati. Apoſtoli, cæteriq; noui teſtamenti concionatores, qui ſupra & ſagittæ vocabantur. ¶Regantur. Pro dirigantur à Spiritu ſancto. ¶Excuſſores ualidi. Nam & antiqui prophetæ maiores, & Apoſtoli magnanimi fuere atq; potentes uerbo, & opere: ſed & excuſſi ab eis ideſt minores magna cum diligentia electi ab eis, & miſſi ad opus prædicandi ualidi fuerunt atq; potentes uerbo, ſignis; atq; uirtutibus, Domino Deo cooperante & ſermonem confirmante. ¶Excutientis. Dei. ¶Puluis ut excutitur. Tres ſimilitudines adducuntur, ut cognoſcamus, quo pacto excutiantur miniſtri uerbi Dei antequàm mittantur ad opus prædicationis.

F primò quidem excutitur ab eis terrenarum rerum affectus, qui per puluerem ſignificatur: Nam niſi quis renunciauerit omnibus, quæ poſſidet non poteſt diſcipulus eſſe Domini ad hoc opus, ſecundò inanis gloriæ cupiditas, quæ per tineam à ueſte excuſſam ſignificatur, ut docemur à doctoribus ſuper illo loco Euangelij, ubi dicitur.

Matth. 6. quia Theſauros in terra recondimus: erugo & tinea demoliuntur ac fures effodiunt atq; furantur. Tertiò hypocriſis, & omnis duplicitas, atq; ſimulatio ſanctitatis excutiatur ab eorum mentibus oportet ut poſſint ſapientia Dei, cæteriſq; donis, & gratijs Spiritusſancti repleri: Sicut & ſaccus explicitur, ut repleatur. ¶Pectora ſic hominū. Subaudi excutienda ſunt à Deo, & à maioribus prælatis, quando mittuntur ad Euangelizandum uerbum Dei, & quia (proh dolor) nunc nulla fit excutio talis, idcircò rari ſunt boni prædicatores, exiguaq; meſſis fertur ad aream Dei. ¶Excuſſis patribus. Antiquis, & nouis, quos iam diximus. ¶Soboles. Ordo prædicatorum, & aliorum religioſorū, quibus aliquando iniungitur hoc onus prædicandi, ſed & ſacerdotes curati quibus ex officio incumbit, ut plebem ſibi commiſſam uerbo erudiant pariter & exemplo. ¶Dei. Qui multò melius intuetur, & iudicat ex his quæ ſunt intus, quàm homines, quibus ea tantùm, quæ foris ſunt, apparent. ¶Procul. Nam in omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ uerba eorum. ¶Velilibus motitis, Pro animarum

Iaco. 1. ſalute. ¶Patulas aures. Quæ ſemper patent apertæ, ut ſit omnis homo uelox ad audiendum, & tardus ad loquendum, & proptereà non paruulum, ſed patens os illis datum eſt. ¶Sanis conſilijs. Quæ ſpectant ad perfectionem. ¶Deſiderium. Quæ fouentur ſtudia probitatis, & aluntur. ¶Ipſis monitis. Legis, & conſilijs Euangelii. ¶Eſt

fœlix.

More ſagittarum velociter atq; per orbem
Eſt ſparſim huc illuc eiaculanda procul.
Vtilibus monitis patulas vt repleat aures;
Imbuat & ſanis pectora conſilijs.
Qui deſiderium, mentemq́; repleuerit ipſis,
Ille vir eſt fœlix; ille beatus erit.
Ille beatus erit, monitiſq́; replebitur ipſis,
Quem non infelix occupat alter amor,
Nam vacuos quærunt animos, ſitibundaq́; corda,
Quæ repleant dulci nectare verba Dei.
Quo ſemel epoto, non confundetur ab hoſte,
Audeat, in porta verba licet facere,
Æde quidem tutus quicumq; reſederit iſta.
Quam fabrefecit conditor ipſe Deus.
Tutus erit portis, hoſtemq́; affatus in ipſis,
Aſſeſſor factus iudicis ore Dei.

fœlix. Spe, & quia modicis contentatur. ¶ Beatus erit. Re & effectu cum exuerit mortalitatem, & induerit immortalitatem: ſed quis eſt hic & laudabimus eum? reſpondet. ¶ Ille beatus, &c. ¶ Alter amor. Suſpſius, mundi, uel turpis concupiſcentiæ aut auaritiæ: nam ſicut uulgo dicitur amor & dominatio ſocium minimè patiuntur. Nam dominos ſedes non capit una duos. ¶ Quærunt. Scilicet uerba Dei, quod eſt infra. ¶ Dulci nectare. Diuini amoris. ¶ Ab hoſte Diabolo. ¶ In po rt Sen ſuum exteriorum. ¶ Aede iſta. Quæ uocatur Eccleſia Dei, de qua dictum eſt ſuprà. ¶ In ipſis portis. Iudicij uniuerſalis tempore, tangitur autem hic mos antiquorum iudicum, qui in portis urbiū ſedebant pro tribunali ad iura reddenda pro faciliori aditu introeuntium atq; exeuntiū, ut ſi quid inter eos natum fuiſſet, quæſtionis citius dirimeretur, nunc autem manent in abditis prætoriorum, ne facilè ad eos pateat aditus, ut pauperum moleſtos effugiant clamores, & ut tacitè cogant adeuntes afferre munera, quib. omnia expādūtur oſtia, vnde verè quidā dixit. Ipſe licet venias muſis comitatus Homere. Si nihil attuleris, ibis Homere foras. Prouc. 8.

A

SCANDERE præuiſam dum molirēmur ad urbem, niſi timore Domini confixæ fuerint veluti clauo acutiſſimo, & fortiſſimo mentes noſtræ diuinæ legi, fruſtra eſt omnis noſter aſcenſus: nam per alicuius mandati præuaricationem citò deturbabimur à ſummo vſq; ad imum. quamobrem in hoc pulcherrimo cantico, & pſalmo inducimur ad ipſum timorem Domini retinendum, inducimur autem ſub pollicitatione beatitudinis, & multorum bonorum, quæ ſoli timentes Deum obtinebunt, verum quia ex his bonis, ſi ad literam intelligantur, multa etiam impijs ſæpe contingunt, lectorem monemus, vt nobiſcum ſpiritualem ſequatur intellectum, ne literæ occidenti inhærendo exiſtimet propter temporalia bona Dominum Deum eſſe timendum, dicit igitur. ¶ Scandere Mente ut ſæpè dictum eſt, & ambulando de virtute in virtutem. ¶ Inde. Ex ipſa vrbe, quæ eſt Eccleſia Dei: nam quicquid à ſanctis uatibus dictū eſt, à Spiritu ſancto eſt, qui rector eſt Eccleſiæ. ¶ Strinxit. Pupugit, momordit. ¶ Terq́; quaterque, beati. Ideſt perfecti in anima, & corpore: nam ternarius num ad animam pertinet, quæ facta eſt ad imaginē Dei trini & vnius, quaternarius uero ad corpus, quod ex quatuor compoſitum eſt elemētis: Item propter tres dotes, quibus anima decorabitur in regno beatitudinis æternæ, & quatuor, quibus honeſtabitur corpus glorioſum. ¶ Sequuntur eum. Non greſſibus corporis: ſed animi affectibus. ¶ Metuunt. Filiali, caſtoq; timore. ¶ Verentur. Reuerentiam indicat, quam filius patri debet, vt honorem patris ſemper exquirat. ¶ Durum, iter Laborum, & Crucis. ¶ Veſtigia. Sic & Petrus Apoſtolus, Chriſtus (inquit) pro nobis paſſus eſt, uobis relinquens exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius. ¶ Maioris. Domini noſtri Ieſu Chriſti, de quò alibi. Frater nō redimit, redimet homo! uade (inquit ipſe) ad fratres meos. ¶ Quiſquis es. Psal. 48. Siue Iudæus, ſiue Græcus: liber aut ſeruus, nobilis uel ignobilis modò ſis fidelis, quia apud Deum non eſt acceptio perſonarum. ¶ Laborabis. Quia regnum Cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. ¶ Nec granis iſte labos. Reficieris enim ab eo quod dixit. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis. & ego reficiam vos. ¶ Laborantem agricolam. Pulcherrima ſimilitudo. Dicitur etiam vulgari pronerbio Spes lucri ſolatium eſt laboris. ¶ Manuum tuarum. Ideſt operum pietatis & bonorum, quæ ut plurimum per manus fiunt, & ideò per manus ſignificantur. ¶ Veſcere. Fruere, non in præſenti ſæculo, ſed potius in futuro. ¶ Horrea plena. Quæ in cœlo ſunt, vbi theſaurizandum eſſe monet ipſe Dominus Ieſus Chriſtus. Non hic in terra. ¶ Spes. Quæ præſentis temporis eſt, non futuri. Expectata & exhibita cum effectu. ¶ Vxor item ſapiens. Quinimmò ipſa eſt Sapientia & inclyta uirtus. Quæ ſponſa noſtra dicitur propter dilectionē, ſoror propter honeſtatem. Et mater propter reuerentiam. His enim hominibus in prouerbijs & libro Sapientiæ & in Eccleſiaſtico ſæpè nominatur. ¶ Numine ſuperno. Omnis enim Sapientia à Domino Deo. ¶ Prædilecta, Platonem aiunt dixiſſe Eccle. 1. Si Sapientia poſſet videri, mirabiles ſui concitaret am ores

B

ODE EX PSALMO CXXVII.
Beati omnes.

SCandere præuiſam dum moliremur ad vrbem,
Cuius erat ſummus conditor ipſe Deus.
Vox inde audita eſt tenui delapſa ſuſurro,
Intima quæ cordis ſtrinxit amore pio.
O quàm fœlices, ò terq́; quaterq́; beati,
Qui metuunt Dominum, quiq́; ſequuntur eum
Qui metuunt, & amant, qui dulci corde uerentur,
Quos nouus expungit mixtus amore timor.
Quiq́; licet durum veſtigia ponè ſequentes
Maioris fratris progrediuntur iter.
Quiſquis es ò metuens, & amans comes atq; viarū
Ecce laborabis, nec grauis iſte labor.
Namq; laborantem agricolam ſolantur vt ipſi
Pendentes botri: moxq́; metenda ſeges.
Tu quoq; ſic manuum veſcere labore tuarum,
Fructibus aſpicies horrea plena tuis.

C

Spes te fœlicem, res eſt factura beatum.
Eſt tibi nunc bellè; pòſt erit atque benè.
Vxor itèm ſapiens tibi numine iuncta ſuperno
Prædilecta tibi moribus atque bonis.

Vnanimis ſubiectá, ſilens, & ſedula, caſta,
Nec tibi deformis, nec ſpecioſa nimis.
Quæ te ſuſpiret, veneretur, ametque, pudore
Porrigat & roſeas quæ gemebunda genas.
Hæc tibi connubio ſtabili coniuncta parentem
Te faciat pulchra prole timente Deum.
Per latera hæc fœcunda domus ceu uitis abundans,
Pullulat hoc gnatos, qui patris ora ferant.

D amore. ¶ Moribus bonis. Ad quos illa uos exortatur. ¶¶ Vnanimis, Per tranſitum hic tanguntur xvt. Conditiones quæ in vxoribus eſſe poſſunt deſiderari, haberi nequaquam propter ſexus fragilitatem poſſe exiſtimo. ¶ Vnanimis. Hæc annuli ſubarratione notatur. Quòd ſi diſcors ſubruet domum. ¶ Subiecta, Quod ſi dominata fuerit viro. Deorſum pendebit domus Et de patrono ſeruus efficiatur neceſſe eſt. ¶ Silẽs. Si litigioſa ſimilis erit Xantippes Socratis. ¶ Sedula, benè fideliterq́, cõſeruet & diſpenſet rem familiarem. Alioquin ope Creſi non ſufficerent. ¶ Caſta. Quòd ſi adultera Nulla infęlicior peſtis. ¶ Nec tibi deformis. Ne contẽptibilis & odibilis ſit. ¶ Specioſa nimis. Ne Zelotypus efficiaris Tangitur hic conſilium illud Sapientis. Qui interrogatus an magis expediret deformem an ſpecioſam vxorem ducere reſpondit. Si turpis, iuge malum: ſi formoſa, non tota tua. Mediocrem ergo dicimus nos eſſe eligendam. ¶ Quæ te ſuſpiret. Abſentem, ex deſiderio tui. ¶ Veneretur. Præſentem ut Dominum. Sic & Sarra Abraam Dominum appellans uenerebatur. ¶ Ametque. Nam cætera ſine hoc pro nihilo reputabuntur. Quòd ſi adſit, cætera ſiue adſint ſiue non: tolerabile malum erit. ¶ Pudore. Nihil hoc uenuſtius in fœmina; uel gratioſius. ¶ Gemebunda Similis Columbæ. ¶ Stabili. Nullo interueniente diuortio Etenim dura eſt, vt mors ſeparatio. ¶ Parentem pulchra prole Ideſt pulchræ prolis. Due ſunt conſolationes, habere prolem & pulchram. Turpes enim filij faſtidio ſunt parentum. Qualis erat Vulcanus Cui non arriſere parentes &c. Defectus quoque prolis dolus aſſiduus & anxia cura. ¶ Timente Deum. Nulla parentibus maior conſolatio filijs timentibus Dèum eſſe poteſt, qualis erat Tobias. ¶ Patris ora ferant. Et hæc non parua eſt conſolatio, vnde omnis forte ſuborta ſuſpitio tollatur. Verùm quia talis vxor, qualis hic optimè depicta eſt, nemini puto hactenùs contigiſſe, nec in futurum poſſe contingere.
E Si de carnali vxore, & filiis iſta intelligantur, Iccircò ſecundum Spiritum cenſeo hæc omnia de Sapientia & virtute intelligenda, prolem etiam gignit Spiritualem diſcipulorum. ſ. multitudinem, qui neque parenti ſint graues; nec patrios inquirant in annos. ¶ Flore nitere nouo In primis litterarum rudimentis. ¶ Studijs. Altioris ſcientiæ,

Cernere erit paruos olearum more nouarum
Circuitu menſæ germina chara tuæ.
Magna tibi tacito tentabunt gaudia pectus
Indolis hoc ſpectans flore nitere nouo.
At maiora dabit ſtudijs intenta iuuentus,
Maxima cum cingent laurea ſerta comas.
Ergo timete Deum, qui quæritis eſſe beati;
Sic benedicetur, qui timet ecce Deum.
Nempe Sionea magnus ſpeculator ab arce,
Qui metuis Dominum, te benedicat homo.
Detq́; Hieroſolymæ gratis bona ſumma uidere,
Munere pro magno ſemper eisq́, frui.

¶ Laurea ſerta. Cum fient doctores. Vel melius, quando gloria, & honore coronabit eos Dominus: & conſtituet eos ſuper opera manuum ſuarum. ¶ Ergo. Concluſio. ¶ Qui timet ecce Deum. Is abſtinet à malo & operatur bonum. Vt in alio pſalmo edocti ſuimus. ¶ Ab Arce Sionea. A ſummo triumphantis Eccleſiæ. ¶ Speculator, Deus. Qui ſerutatur corda & renes. Cuius oculi bonos cõtemplantur, ac malos, ¶ Homo. Ordo retrogra-
2. Tim. 1 dus eſt. O homo, qui metuis Dominum, magnus ſpeculator ab Arce Sionea te benedicat. ¶ Gratis. Nec enim eſſet gratia, ſi gratis non daretur. Nam & Apoſtolus. Non ex operibus, ne quis glorietur. Et iterum. Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum magnam ſuam miſericordiã ſaluos uos fecit. ¶ Bona ſumma. Seipſum facie ad faciem Angelorum quoque, & aliorum ſanctorum gloriam, ¶ Parua. Quia temporalia caduca & multis periculis obnoxia, amaritudinibusque permixta ſunt. ¶ Vana. Quia vt ait ſapiens. Vanitas vanitatum, & omnia uanitas. ¶ Inſtantis. Præſentis. Cumparatione futuri & æterni intellige. ¶ Præcioſa. Maximi valoris. ¶ Specioſa, Viſu pulcherrima. ¶ Aegris. Mente, non corpore.

Nam bona præſentis ſæcli, quæ magna putantur,
His collata bonis, parua fuiſſe ſcies.
Vana probabuntur, quæcumque fuere petita
Temporis inſtantis, ſint precioſa licet.
Sint oculis ſpecioſa licet mortalibus ægris,
Quoſq́; hebetat vani fumus honoris adhuc,
Argento ſiquidem, fuluo oblectantur & auro,
Ac latis fundis lumina lippa modò.
Sed quid ad æternam lucem nitor omnis agelli?
Atque metallorum fulgor? inanis erit.
Ære micant ſtellæ; fulgetq́; argentea Luna.
Aurea lux ſolis luſtrat utrumque Polum.
Attamen ad ſolum ſignum venientis in orbem,
Iudicis, amittent lumina quæque iubar.
Soluentur montes, precioſa metalla liqueſcent,
Excoctumq́ue igni diruet omne ſolum.

F ¶ Fumus vani honoris. Dignitatis mundanæ, ſiue ſecularis. Siue Eccleſiaſticæ. Vnde quidam nouo. Papæ creato paululum ſtupæ coram exurendo dixiſſe fertur Beatiſſime pater. Sic tranſit gloria mundi. ¶ Lumina lippa. Oculi mentis humore Auaritiæ diſtillantes. ¶ Ad æternam lucem, Dei & Sanctorum omnium in æterna beatitudine coruſcantium. ¶ Aere micant ſtellæ, Ideſt Aerei coloris eſſe videntur Sic & Luna candet ut argentum Sol autem aureo ſplendore fulgere videtur. ¶ Vtrumque ſolum, Arcticum & Antarcticum ſuperiorem & inferiorem. ¶ Ad ſolum ſignum. Crucis. ſ. in aere fulgentis. De quo ſic
Matt. 24. canit Eccleſia. Hoc ſignum erit in Cęlo. Cum Dominus ad iudicandum venerit. Eſt autem hoc aſſumptum ex Euangelio Matthæi, Vbi dicitur Sol obſcurabitur: & Luna non dabit lumen ſuum: & Stellæ cadent de Cœlo: & virtutes cœlorum commouebuntur. Et tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo. Cuius nimio fulgore dixere quidam interpretes prædicta lumina obſcurari, non ex diminutione lucis, ſed maioris comparatione ſplen

doris.

Tunc apparebunt præſentia vana fuiſſe.
Tunc electorum ſpes bona, certa ſalus.
Tum quoque natorum lætam florere coronam,
Natorum, & natos ſurgere cernet auus.

doris. ¶ Soluentur montes &c. Quod venturus ſit Dominus, & omnia igne ſint exurenda. Vide Epiſtolam Petri Apoſtoli, & Apocal. Sed & hic vates in alio pſalmo dixit. Ignis ante ipſum præcedet, & in circuitu eius tempeſtas valida. Montes ſicut cæra fluxerunt à facie. D. quoniã venit iudi.ter. ¶ Natorũ. Spir. magis, quàm carnaliũ diſcip. D. & ſanct Doct. ¶ Coronam. Cœtum piorũ, quibus dicuntur coronari ſancti patres, quãdo his medij circundantur, uelut Duces à militibus ſuis. ¶ Auus Puta Abraam. Vel quiuis ſanctus Doctor & magiſter. Et alicuius ordinis vel religionis fundator, Vt Benedictus monachorum, Dominicus prædicatorum; & Franciſcus minorum. ¶ Atque Iſraelem. Populum omnem Chriſtianum & antiquorum Iudæorum fide videntium Deum. ¶ Perfecta pace. Poſt omnium reſurrectionem. Quando Spiritus nõ luctabitur aduerſus carnẽ neque caro aduerſus Spiritum. ¶ Tu quoque. A
2. Petr. 3.

Atque Iſraelem perfecta pace foueri;
Tu quoque tam læta pace beatus eris.
Infima, qui legitis, vel humi ſerpentia ſenſa
Ponite: quin ſurſum quærite ſumma bona:
Non hic communis brutis promittitur eſca;
Fœlices præſens non facit eſca viros.
Attactu mollis non hic promittitur vxor;
Quæ ſecum curas, & mala mille trahit.
Non moroſa facit, vel litigioſa beatum,
Non zelans, quærula quæ tibi voce ſtrepet.
Sed neque fœlices fragili ſunt prole parentes:
Quin oneri, & curæ patribus eſſe ſolent.
Sunt omnes nati tortores quippe parentum,
Siue mali fuerint, denique ſiue boni.

Apoſtrophe ad quemuis lectorem Deum timentem. ¶ Qui legitis. Hunc pſalmum uel hoc noſtrũ carmen. Admonitio eſt inuitans ad intelligentiã Spiritalem præmiorum iſtorum, quæ timentibus Deum pollicita ſunt. Ne quiſquam propter vxorem ſolam, & filios carnis exiſtimet timendum eſſe Deum. Vel alia quæuis temporalia bona. Quin immò (ut docet hic Auguſtinus,) Pſalmus iſte ad litteram ſic intellectus induceret homines in errorem peſſimum. Vt cum videremus alicui datam uxorem malam, vt ſterilem, vel filios habentem diſcolos, vel nimia paupertate confectũ; protinus diceretur illum minimè timere Deum. Cum tamen legamus malam fuiſſe vxorem Iob timentis Deum Et ſterilem. Saray Et inopem Lazarum vlceribus plenum. Qui tamen omnes eum multis ſimilibus timuerunt, & ſancti, ac iuſti fuerunt. Bene ergo dicit. ¶ Ponite. Pro deponite infima ſenſa Quæ literalia dicuntur & hyſtorica. B

¶ Surſum. In Cœlo iuxta Spiritalem intelligentiam. ¶ Summa bona. Vera æterna, & quæ omne complent deſiderium. ¶ Non hic. In præſenti Cantico. ¶ Eſca. Temporalis alimoniæ, quæ in ventrem vadit, & per ſeceſſum emittitur. Sed Spiritalis cibus, quod eſt verbum Dei. ¶ Eſca. Quia dicit Apoſtolus. Eſca ventri, & venter Eſcis. Hunc & illam deſtruet Deus. ¶ Curas Et mala mille. Nouerunt experti. ¶ Moroſa. Faſtidioſa, & penè inſatiabilis. ¶ Litigioſa. Nam Dos eſt vxoria lites. ¶ Strepet. Quod illam non diligas, ſed aliam, vel Ancillam ames. Et hæc vitia etiam in bonis vxoribus plerumque reperiuntur. Ita ut rara ſit in terris auis, quæ grauioribus etiam moleſtijs non afficiat virum ſuum. ¶ Fœlices. Immò prolis defectus dicitur eſſe latens Fœlicitas. ¶ Fragili prole. Pleriq; enim moriuntur leuioribus etiam cauſis. Vnde & grauiori dolore parentes afficiuntur ex ſubtractis per mortem quàm ſi non habuiſſent illos. ¶ Oneri Maximè pauperibus. Qui & interdum exponunt eos non habentes, vnde illos vtcumque ſuſtentent. ¶ Tortores. Excruciatores ſeu melius excarnificatores non directè, ſed indirectè, quia quotidianis curis enecant eos ¶ Siue boni Et hoc videtur mirum, quare probat vtrumque dictum. ¶ Malus. Non natura, ſed ex inolita malitia uel parentum ipſorum negligentia abſentiave, vel ex prauorum conſortio. ¶ Genuiſſe piget. Non quia tales genuerint. Sed quia ſi non fuiſſent geniti neque corrupti euaſiſſent mali. Iuxta illud Domini de Iuda proditore. Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet, homo ille. ¶ Monſtra. Quũ ad animum beſtialem, in quẽ quodammodo moribus transformantur. Vide & alio in pſal. Nolite (inquit) fieri ſicut equus, & mulus: in quibus non eſt intellectus. ¶ Benè 1. Cor. 6.

Namq; malos genuiſſe piget: mortemq́ue rogabit.
Tollat ut ex oculis talia monſtra tuis.
Si benè moratus ſimilis te cura laceſſet:
Ne corrumpatur, ne cadat ante diem.
Ergo conſortem, natos, eſcasq́ue, beatus
E ſummo cœlo (qui cupit eſſe) petat.

moratus. Bonis moribus imbutus. Qui interdum ſupra modum diligitur. ¶ Laceſſet. Aſſiduo dolore lacerabit. ¶ Ante diem. Naturale quippe deſiderium parentibus omnibus eſt ſuperſtites filios poſt ſe relinquere. Hinc legimus Iacob filio ſuo Ioſeph dixiſſe. Nunc morior libenter. Poſtquàm te ſuperſtitem relinquo. ¶ Ergo. Concluſio. ¶ Sortem. Sponſam ſpiritualem, non carnalem Quam diximus eſſe Sapientiam, vel quamlibet aliam ex cæleſtibus virtutem ¶ Natos diſcipulos, qui in ea fuerint eruditi virtute. ¶ Eſcasque. Animæ, non corporis De quibus dicit Dominus. Operamini cibum, qui non perit. Et alibi meus cibus eſt. Vt faciam voluntatem patris mei qui miſit me ¶ E ſummo. Cœlo petat. Sunt enim hæc dona Dei. Quæ & petentibus libenter ab ipſo conferuntur. Vtinam & nobis hæc omnia concedere dignetur. Dominus Deus cui laus eſt & gloria & honor in ſæcula ſæculorum. Amen. C
Io. 4. & 6.

Cumque gradus alios. Nulla quies diuturna poteſt hic eſſe curſoribus Domini. Ne forſitan ocioſo torpore marceſcerent. Quare poſt aliqua ſolatia curis interpoſita, ne deficiatur in illis propter humanam fragilitatem Paulò poſt nouis inſurgentibus ærumnis neceſſe eſt, vt exerceamur. Et hoc curſu tendimus vſque ad mortem poſtquam ſequitur brauium beatitudinis æternæ, & corona immarceſcibilis gloriæ, non ergo abſterreamur nouis inſurgentibus bellorum periculis, nec aſſiduis laboribus fatigemur. Quia vt docet Gregorius ad magna præmia nemo poteſt peruenire, niſi per magnos labores. Neque coronabitur quiſquam, niſi legitimè certauerit Imitemur ergo iſtos curſores nobiliſſimos, qui & ſi prima facie hoſtilis pauliſper fuerint perturbati. Non tamen à curſu defecerunt. Nec turpi fuga ſibi conſuluerunt. Sed exclamauerunt, & exauditi, adiuti, atque confirmati fuerunt. Audiamus ergo illos. ¶ Cumque gradus alios. Quia non progredi in uia Dei, regredi eſt. ¶ Numine tango. Cuius vox audita fuit in præcedenti Pſalmo magna promittens præmia timentibus Deum, ¶ Hoſtibus

D nouis. Nouas tentationes ſuggerentibus vt aſcenſum impedirent. ¶ Aduerſo tramite. Contrario monitiouis diuinæ. Quæ monuerat vt Deum ſolũ timerent, non autem homines. Ipſi verò abſterrebant eos: vt humanum incuterent timorem, per quem excutitur diuinus, vt in beato Petro & in cæteris diſcipulis Domini legimus factum fuiſſe paſſionis Chriſti tempore. Quando relicto Domioo & magiſtro fugerunt omnes. Et inſuper Petrus ter eum negauit. Et cum iuramento. ¶ Signa Ducum.

Mat. 26. Poteſtatum aduerſatiarum, de quibus ait Apoſtolus. Non habemus colluctationem aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus poteſtates & rectores tenebrarum harum. ¶ Heu malà tanta. Exclamatio eſt, ex improuiſo malo. ¶ Et quid adhuc ſupereſt? Reſponde. Multum adhuc ſugereſt. ¶ Quo quatiamur adhuc? Reſponſorio: quatiemini adhuc. ¶ Nulla quies vnquàm dabitur? Reſponſorio, dabitur agooc finitio. ¶ Finiſq; malorum. Reſp. Multum iuuat. Nam potiſſima pars cuiuſq; rei principium eſt. ¶ Grauari. Reſp. Non ſatis fuerat. Quia militibus non ſolum eundum. ſed & pugnandum eſt. ¶ Sud. ab. fluit? Reſp. fluat, Nam & Duci noſtro ſudor in agonia vt guttæ ſanguinis defluxit. ¶ Sufficiemus adhùc? Reſponſorio ſufficietis diuino inuocato auxilio. Vnde

E omnis ſufficientia noſtra eſt. ¶ Fruſtra contendimus. Reſpouſorio ſic, Si arroganter. Et veſtris confiſi viribos. Alioquin non fruſtra, ſi in Domino fidociam veſtram poſueritis, Qui de puluere ſuſcitat egenum: & de ſtercore eleuat pauperem. ¶ Trahet. Reponſorio, trahet formidoloſos, aut ſuperbos: non humiles, in Domino fortes. ¶ Murmure. Nolite murmurare. Sicut antiqui, qui murmurauerunt, & à ſerpentibus interierunt ¶ Nimio metu. Vtpote repentini Aduentus. Qui ab initio habet aliquam excuſationem etiam apod Deum propter humanam fragilitatem. Modò citò excutiatur diuino concepto adiutorio. Nec enim Deus ad ſe clamante deſerit. ¶ Regina. Sponſa Chriſti ſancta mater Eccleſia. Quæ in toto boc Pſalmo loqui introducitur. De qua & ſcriptum erat. ¶ Armis iuuenum. Virtutibus ſanctorum martyrum, & aliorum forti pectore fidelium. ¶ Murmura voce premens. Quod & olim fecerat per Moyſen, & Aaron. ¶ Quid pauidi. Optima caſtigatio. ¶ Muſſatis. Submurmuratis. Et præ timore non andetis os aperire ad loqoendum? ¶ Cęleſtibus armis. Fortitudinis & patientiæ. ¶ Imbelles. Quaſi nullo apti bello. ¶ Degeneresq;. A magnanimis maioribus veſtris, qui alacri animo, & quaſi ad epulas inuitati currebant ad martyrium agonem ſuum Domino cōmendantes. ¶ Non mea progenies vos. Obiurgando hoc dicit propter puſillanimitatem eorum. Nam ſi re priueris, nec nomen habere mereris. ¶ Aliis bellis. Aduerſus carnem, & mun-

F dum. ¶ Manu. Benè operando. Deſides enim ſoli vincuntur. Et deiiciuntur. ¶ Timpana. Quæ ſolo pugnant ſono. ¶ Aes raucum. Tubæ periphraſis. ¶ A me. Validiſſima ea eſt exhortatio, quæ ab exhortantis exemplo ſumitur. ¶ Sæpè petita. Ab inimicis laceſſita. Primo in ſanctis prophetis: deinde in ipſo Domino prophetarum & in diſcipulis eius, ac eorom ſucceſſoribon. ¶ Prima iuuenta In primitiua Eccleſia tempore ſanctorum martyrum. Tunc enim florebat Eccleſia velut in ætate iouenili. ¶ Tentarunt. Membra & ſatellites Diaboli. Impii Iudæi, & gentiles iniqui. præual. mihi. Nam victi martyrum virtute ceſſerunt. ¶ Iſrael teſtis. Ad literam populus Iſraeliticus, & myſticè. Chriſtianus fide videns Deum. ¶ Tentatus & ipſe. Diſcurre Exodum cum ſequentibus libris Moyſi, & inuenies ſæpiùs moleſtos illi populo Dei fuiſſe Aegyptios. Amalechitas, Moabitas, & Madianitas. Vide & librum Iudicum cum ſequētibus libris Regum, & inuenies multa mala paſſos fuiſſe Iſraelitas à finitimis & præcipuè Phyliſteis. Subinde à Syriis, ab Aſſyriis, & à Caldæis, aliiſque multis infidelibus. Vt ad nihilum redigerentur. Sed à Domino ſeruatos etiam captiuitatem euaſiſſe. Myſticè populus Chriſtianus, & à Iudæis ab initio, deinde à variis gentibus, & præ-

ODE EX PSALMO CXXVIII.

Sæpe expugnauerunt.

CVmq; gradus alios hortati numine tanto
Vocis Olympiacæ ſcandere ferret amor.
Hoſtibus ecce nouis iterum noua bella parari:
Cernimus aduerſo tramite ſigna Ducum.
Horribili ſonitu, & diro clangore tubarum
Terrorem ingeminant, vocibus atque ſtrepunt.
Heu mala tanta diu perpeſſis (dicimus omnes,)
Et quid adhùc ſupereſt? quo quatiamur adhùc.
Nulla quies vnquàm dabitur, finiſq; malorum?
Quid graduum nobis ſcanſio tanta iuuat?
Nonne ſatis fuerat maiore labore grauari?
Quo veluti riuis ſudor abundè fluit?
Hoſtis adeſt atrox: quo pacto obſiſtere pugnæ
Nos improuiſi ſufficiemus adhuc?
Heu miſeri fruſtra contendimus alta petendo:
Quos grauior caſus præcipiteſq; trahet.
Talia nobiſcum dum preſſo murmure dicta
Verſarent nimio pectora quaſſa metu,

Aſtitit ecce potens vultu Regina decoro.
Septa armis iuuenum murmura voce premens.
Quid pauidi muſſatis (ait) cœleſtibus armis
Aſſueti? imbelles, degenereſq; metu?
Non mea progenies vos qui formidine turpi
Hæc detractaris bella ſubotta modò.
At ſi non aliis dudum confligere bellis
Aſſueuiſſetis prælia dura manu?
Nunc primùm conferre manus vos tympana terrent?
Scilicet æs raucum pectora laſſa quatit?
At duros à me ſaltem tolerare labores
Diſcite: vos moueat ſæpè petita parens.
Sæpè laceſcitam prima expugnare iuuenta
Tentarunt; ſed non præualuere mihi.

Iſrael teſtis mecum tentatus & ipſe,
Vt victus caderet, nec potuere ſibi.
Sæpè expugnarunt iuuenilia pectora blandis
Impia turba proci, nec potuere mihi.
Ædificata meo ſuccreuit machina dorſo.
Ex peccatorum multiplici ſcelere.

cipuè

Nec diſcuſſa citò longum durauit in æuum
  Illorum impietas fota ſilente manu.
Inq; dies gemitus grauiori pondere preſſa
  Edere cogebar, nec valuere preces.
Quas ego fundebam tacito ſuſpiria miſcens
  Pectore, pro tantis exoneranda malis.
Ac veluti campus cum ſcinditur vbere notus
  Feſſa licet tellus vulnera ferre gemat.
Non tamen iccircò proſcindere durus aratro
  Agricola abſiſtit fœnora nota petens.

cipuè Romanis duriſſimas perſecutiones eſt per- A
peſſus. Vt de mundo Chriſti nomen aboleretur.
Sed non potuere. Quin & ipſi victi ceſſere. ¶ Blan-
dis. Lenocinijs. Quibuſdam & vanis pollicitatio-
nibus rerum, & bonorum huius ſecli. Vide paſ-
ſionem Agnetis, Agathæ, & beati Sixti. ¶ Proci.
Impellentes in fornicationem Spiritualem. Vi-
delicet ad cultum idolorum. ¶ Aedificata ma-
china. Hæc eſt infirmitas multitudinis iniquorũ
Chriſtianorum. Qui & ſi exaggerent peccata pec-
catis, quibuſdam temporibus tamen eſt neceſſe
illos ab Eccleſia tolerari propter bonum pacis, &
ad euitanda grauiora ſcãdala, & ſchiſmata. ¶ Nec Eccl.8.
diſcuſſa citò. Iuxta illud ſapientis, quia citò non
profertur ſententia contra malos. Iccircò multiplicantur mala in terra. ¶ Fota. Calefacta & quaſi euutrita. Tranſ
latio ſumpta ab incubantibus ſuper nidulis volucribus. In quibus oua fouent, donec viuificentur. ¶ Silente
manu. Prælatorum adhibita caſtigatione. ¶ Grauiore pondere. Hæreſum inualeſcentium. Quæ non poterant
amoueri propter publicas perſecutiones tyrannorum. ¶ Nec valuere preces. Vt ſtatim extirparentur hæreſes & Eſa.1.
aduerſæ perſecutiones, & de hoc mundo tolerentur vt iniqui peccatores. ¶ Exoneranda malis. Hinc & Dominus
per prophetam dicit. Tota die laboraui ſuſtinens. ¶ Ac veluti campus. Per quandam ſimilitudinem aſſignatur
ratio. Quare Eccleſia, vel grauantur conſortio. Quæ eſt. Sicut agricola non ceſſat proſcindere campum duro vo-
mere, quàmuis forſitan tellus gemeret, ſi poſſet aut ſenſum haberet. Ne fraudetur vbere meſſis futuræ. Sic
Deus non ceſſat exercere pectora iuſtorum, impiorum aduerſitate, quàmuis gemant, vt magis ac magis fructi-
ficent circa opera iuſtitiæ & pietatis, Alioquin ocio torpeſcerent, ac ſine fructu efficerentur. Quin & ſpinas ac vr-
ticas peccatorum germinarent. ¶ Fęnora. Benè vſuram dicit. Nam quemadmodum terra decuplum vel eo am- B
plius Domino reddit, quàm accepit. Sic & Dominus Deus à nobis vſuram exigit ſeminis verbi ſui, & gratiarũ, Matth.2.
quas in pectoribus noſtris ſeminauit. Vt patet ex illis duabus parabolis talentorum, & mnarum inter ſeruos di- Luc.19.
ſtributarum ſecundum propriam vniuſcuiuſq; virtutem. ¶ Sulcus longus. Diuturnitatis peccatorum, atque im-
pietatis. Qualis hæreſis Manichæorum, & Ariano-
norum, quæ longo tempore in Eccleſia perſeue-
rantes multum afflixerunt eam. ¶ Iccircò. Licet
adeo grauiter affligerer. ¶ Ad brauium. Beatitu-
dinis æternæ. ¶ Vſque modò. Nam & in ijs ipſis
curſoribus erat, & in omnibus iuſtis ſemper cur-
ret vſque ad conſumationem ſæculi. ¶ Seges. Bo-
norum operum. ¶ Aruum. Pectoris humani. ¶ Vi-
num. Patientiæ, de quo in canticis cantat. ¶ Vua.
Mentis humanæ. ¶ Lacu. Preſſurarum & tribula-
tionum. ¶ Vulneribus multis. Etiam ab hoſte re-
ceptis, cum forte improuiſos, & incautos nos ag-
greditur. Nam & ſi aliquo ſauciati peccato confe-
ſtim impetrato Dei auxilio ad pugnam redimus
maius inde ſolatium accipimus. ¶ Labor. Curſus
vitæ præſentis: & inſtantis militiæ. ¶ Præmia. Glo-
riæ cęleſtis & beatitudinis æternæ. ¶ Libripens.
Stateram manu tenens. Ideſt iuſtus operum no-
ſtrorum examinator. ¶ Fulmineumque enſem. Iu-
ſtæ punitionis, & vindictæ ab impijs exigendæ.
Alludit autem vates ad imaginem iuſtitiæ. Quæ
manu libram; & dextra tenet enſem euaginatum.
¶ Vincula. Iniquitatis. ¶ Linguas. Simplicium ho-
minum qui ab aſtutis facilè decipiuntur. ¶ Ligent. C
Obligent ad aliquid dandum vel remitendum con
tra ius faſque. Etenim. Verba ligant homines, tau-
rorum cornua funes. ¶ Aedificent. Permiſsiua con
ceſſio ſicut & ſuperior per ironiam, contrarium
potius innuens ſe velle. ¶ Alta palatia. Quæ vulgo
caſtella in aere dicuntur. Vanæ ſcilicet, ac tumidæ
cogitationes. Ibimus, prædabimur, ſpolijs imple-
bimur. Aedificabimus: deſtruemus, plantabimus
& eradicabimus. ¶ Atque graues Turres. Superbas
bellorum iniuſtorum cogitationes, atque iniquas
regnorum, & principatuum affectiones, quas ſæ-
penumero. Tyranni machinantur in corde, & ſi
non ſemper poſſint exequi. ¶ Vt funem longam.
Et hoc alio prophetia ſumptum eſt. ¶ Enſe ancipiti.
Ex vtraque parte acuto. ¶ Retia. Fraudes, aſtutias,
& doloſas impiorum technas. ¶ Moles. Peccatorum.
¶ Sic confundentur. Eterna confuſione. ¶ Aut con-
ſi. Ad meliorem vitam, vt frequenter legimus, &

Quin magis, atque magis ſulcos extendit in arua,
  Viſcera telluris vomere cuncta ſecans.
Sic ceruice mea ſulcus quodammodo longus
  Inueterata malis impia turba facit.
Nec tamen iccircò ceſſaui tendere greſſus,
  Ad brauium, quò vos tenditis vſq; modò.
Sola mihi męſto fuerant ſolatia cordi.
  Quæ ſupera ſponſus dixerat arce mihi.
Fertilior ſeges eſt, quo finditur altiùs aruum.
  Vberiùs vinum preſſa dat vua lacu.
Vulneribus multis victoria parta triumphum
  Dignius expoſcit: pro meritiſq; capit.
Eſt labor exiguus, qui tempore clauditur vllo:
  Tempore quæ nullo præmia magna cadent.
Prætereà libripens Deus eſt: examine recto
  Ponderat omne bonum; ponderat omne malũ.
Fulmineumq; enſem dextra rotat ille potenti:
  Vincula quo ſoluat, quo ſecet omne nefas.
Muſcipulas tendant? laqueos & vincula ſontes?
  Vt volucres linguas arte doliſue ligent?
Ædificent dorſo ſuper, alta palatia noſtro?
  Atq; graues turres, quas tolerando feram?
Vt funem longam protendant impietatem?
  Quid facient? horum denique finis erit.
Nam iuſtus Dominus ceruices enſe recidet
  Ancipiti elatas, decutietq; caput.
Retia diſſoluet: moles quoque diruet omnes
  Impoſitas humeris, diſcutietq; meis.
Sic confundantur quos formidatis iniqui,
  Conuerſi aut veſtrum ponè ſequentur iter.
Hactenùs, & ſemper, quæcumq; odere Siona,
  Agmina fundantur, fuſa retroq; ruant.

Fiant vt fœnum tectorum culmine natum,
Quod prius ac vellant, aruit omne ſolo.
Caumate conſumpto palmas non impleat ille,
Qui ſata falce metit, prataq; falce ſecat,

D ſæpè videmus. Vt ij, qui bonos perſequuntur, conuertantur, & ab alijs impijs etiam cum bonis perſecutionem patiantur. ¶ Pone. Aduerbium eſt. poſt veſtigia veſtra bona. ¶ Hactenus. Vt in libris veteris teſtamenti licet inſpicere. ¶ Siona. Eccleſiã Dei, quæ in Sione mõte primò congregata eſt. ¶ Fiant. Impij mancipium ignis æterni. ¶ Caumate. Tribulationis æſtu, quem impij non poſſunt patienter tolerare. Sed repentè prorumpunt in blaſphemias atroces, & mox cadunt in ignem deſperationis, à quo conſumuntur. ¶ Ille. Apoſtol. & prædic. Chorus, quibus dictum

Ioann.4. eſt. Ego miſi vos metere, quod nõ ſeminaſtis. ¶ Prataq, falce ſecat. Ang. acies, quib. iuſſu eſt, vt mittãt falcẽ in terra & metant omnem carnem, & in Euang. dicam meſſoribus meis vt colligant zizania in faſciculos, & exurant igni, triticum autem reportent in horreum meum. Reſtantes ſpicas legit. Hic poteſt eſſe pauper Franciſcus minorum fratrum pater & autor, ¶ In maniplos. Fecit enim aliqua collegia ſiue conuentus. ¶ In ſinu. Abraæ ſcilicet hoc eſt in locum ſalutis. ¶ Ex illo. Tectorum fœno, hoc eſt impiorum pertinaci ſynagoga quæ & ſathanæ dicitur. ¶ Florida prata Dei. Nobiles fidelium Eccleſias, & religioſarum Monacorum, & monialium conuentus. ¶ Virentibus herbis. Piarum animarum, quæ aquis ſpiritus ſancti irrigatæ virides benè operando perſeuerant. ¶ Modo. Ad noſtra tempora hoc referendum eſt. ¶ Referta. Plena. ¶ Maturas ſegetes. Iam albas ad meſſem ut in Euang. dixit eis Dominus de populis nationum intelligens, quorum corda uidebat ipſe diſpoſita eſſe ad credendum, ubi prædicaretur

Et qui reſtantes ſpicas legit: inq; maniplos
Colligit electos collocat inq; ſinu.
Feſtucam ex illo penitus, neq: vellicet vllam
Nil valeat gremio condere nilq; ſinu.
Florida prata Dei, cunctiſq; virentibus herbis
Ecce referta modò lumina veſtra vident.
Maturas ſegetes, flauaſq; videtis ariſtas,
Quas acuant falces cernitis ecce prope.
Dextera iamdudum quæ prata retondeat iſta,
Immenſas falces ecce parata tenet.
Qui ſecet humanas chorus ecce paratus ariſtas,
Imperio Domini congreditur opus.
Quàm volucer pedibus. manibus quã prõptus, & (acer
Meſſorum viuax, perſpicuuſq; chorus?
Præteriens cætus quibus hic benedixerit ingens
Sola metunt alacres hæc ſata læta boum.
Culminis at fœnum, cui non benedixerit vllus,
Ex his præteriens quos habet iſte chorus.

E eis. ¶ Quas acuant falces. Linguæ ſunt hæ apoſtolorum, atq; prædicatorum. ¶ Dextera. Angelorũ poteſtas, quæ ſe ſe paratura erat ad colligendas ſanctorum martyrum animas qui paſſim trucidandi erant pro fide Chriſti. ¶ Immenſas falces. Alias à ſupradictis, quæ erant ſecures Romanorũ, & alia diræ necis genera, non quia ipſi boni Angeli inducerent impios ad tollendos martyres de mundo: ſed quia alacri ſtudio colligebant animas ſanctorum, & in ſuum conſortium aſſumebant. ¶ Humanas ariſtas. Hic ſeipſum vates exponit, ſunt enim

Matt.16. mentes hominum, hæ ariſtæ. ¶ Chorus. xij. Apoſtolorum, & deinceps prædicatorum omnium. ¶ Imperio. Dom. N. I. C. dicentis. Euntes in uniuerſum mundum prædicate Euang. omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit, &c. ¶ Opus. Conuertendi populos nationum, qui eſt ſegetes maturas metere. ¶ Volucer pedibus. Adeo vt in omnem terram exierit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, rapiebantur

Act.8. enim hoc illuc à ſpiritu ſancto ſicut opus erat, quemadmodum in Actis Apoſtolicis legimus Phylippum raptum fuiſſe ad Eunuchum Candacis reginæ Aethiopum, & mox eo ad fidem conuerſo baptizatoq; raptum ab illo in aliam partem, ut & ibi prædicaret. ¶ Manibus quam promptus. Ad ſigna & miracula operanda. ¶ Et acer. Ad obiurganda etiam principum vitia. Meſſorum. Prædicatorum omnium & præcipuè Apoſtolorum. ¶ Præteriens. Per diuerſas orbis partes ad prædicandum: item præteriens ex hoc mundo ad patrem. ¶ Quibus. Populis. ¶ Benedixerit. Ea benedictione, quam iuſſi ſunt imprecari videlicet in quamcunq ciuitatem & domum in-

Matt.15. traueritis primum dicite, pax vobis. ¶ Alacres. Secundi meſſores, idest Angeli, de quibus dictum eſt ſupra. ¶ Hæc

Luc. 10. ſata læta. Animas bonis operibus fœcundas. ¶ Boum. Prædicatorum. Nec mirens. nam de iis hoc dictum eſſe

1.Cor.9. atteſtatur Apoſtolus. Ne obturaueris (inquit) os bouis triturantis. Numquid de bobus cura eſt Deo? De nobis (ait) vtiq. dictum eſt. ¶ Culminis at fœnum. Inutilem impiorum turbam. ¶ Chorus. Prædicatorum. ¶ Culminis. Tautologia eſt, repetitio eiuſdem ſermonis per alia uerba, ut attentos eſſe de-

Culminis at fœnum, cui nec benedictio prõpta eſt
A Domini cætu prætereunte viam.
Culminis hoc fœnũ, cui non benediximus vnquã
In Domini ſancto nomine, ſponte cadit.
Cætus iniquorum, quem vos inſurgere contra,
Nunc formidatis terribili ſtrepitu.
Eſt ſimilis fœno tectorum: namq; repentè,
Percuſſus rapido caumate ſponte cadet,

F bere homines uerbis prædicatorũ oſtendat. ¶ Prætereunte viam. Peregrinationis huius ſæculi, in quo præter uiaticum nihil ſibi retinent ſancti prædicatores, aut exhiberi depoſcunt ab his, quibus

Eſa.40. uerbum Dei miniſtratur. ¶ Hoc fœnum. Carna-

1. Pet.1. lium hominum uanitas, de qua dixit Eſaias propheta, & Beatus Petrus Apoſtolus omnis caro fœnum, & gloria eius flos fœni, & Paulo poſt, uerè fœnum eſt populus. ¶ Benediximus. Nos prædicatores. ¶ Cadit. In profundum malorum: deinde in infernum. ¶ Cætus. Iniquorum de quo in principio pſalmi. ¶ Vos. O timidi curſores. ¶ Eſt ſimilis tectorum fœno. Se ipſum uates ſub perſona Reginæ declarat. ¶ Ardenti caumate, feruore tribulationis magnæ ſuper eos uenturæ: nam qui tribulant, tribulantur. Sponte cadet. Sicut Nero primus Eccleſiæ perſecutor, qui ſe ipſum dicitur interemiſſe.

VIX hæc ædiderat Roſei Regina decoris. Quantùm proli maiorum uiua exhortatio in principio cantici huius oſtenditur: nam cum penè deſperaremus furorem hoſtilem euadere, & iam fermè inclinaremur ad caſum: Reginæ hortatu confirmati ſumus, & audacia noſtra percuſſi hoſtes retroceſſerunt: ſed & quan-

tùm no-

tùm nobis obſit maiorum abſentia paulò poſt edocemur: nam inde ſegnes efficimur, & hoſtes ualidiores: qui ſæpenumero oſcitantes occupant, quos uigiles & ſtrenuos pertimuerant, uerùm quod prius propoſitum eſt, aggrediamur. ¶Vix. Hæc particula, dicta dicendis annectuntur. ¶Hæc. Quæ in ſuperiori pſalmo decantata ſuor. ¶Vt caſtigaret. Et caſtigando roboraret. ¶Victis. Non omnino. ſed ferme, & qui uicti fuiſſent, niſi exhortando A

ODE EX PSALMO CXXIX.
De profundis.

Vix hæc ediderat roſei Regina decoris.
Vt caſtigaret pectora quaſſa metu.
Adderet vt vires victis: animoſq; leuaret.
Ex oculis abijt protinus alma parens.
Nos alacres facti. pulcherrima noſq; fouere
Spes cœpit. longæ & tædia dempta viæ.
Hoſtiles ſtrepitus, miſſiq; per aëra bombi,
Tunc exaudiri rarius, atq; procul.
Cumq; diu recta perrexiſſemus in altum,
Nullaq; formido, nullus adeſſet obex.
Heu miſeri blandis nimium confidere rebus
Cœpimus. & vana velle quiete frui.
Tum lentare gradus, viſa requieſcere in vmbra.
Et viridante toro membra leuare iuuat.
Otia dum trahimus, donec torpeſcimus vltro.
Inducens thyaſos obuius ecce chorus.
Aëris in campis Cereri, Bachoq; litabant.
Saltantum in medio mater amoris erat:
Nos quoq; dementes genio indulgere iubemur,
Dum medius rapido tranſeat axe dies.
Ducimus incauti choreas, molleq; per herbam,
Membra toro demum ſemiſopita damus.
Dumq; diem luxu nos ſæpe fouemus inerti,
Occupat incautos nox ſuper atra ruens.
Heu miſeri dudum quos nec domuere labores,
Non acies ferri ſtricta parata neci.
Mollia ſerta ligant; vigilantia lumina ſomnus
Obruit; altus habet corpora feſſa ſopor.
Noctis & in medio circondamur ecce repente
Hoſtibus, à tacitis, qui latuere prope.
Mox capimur cuncti, cunctiq; ligamur inertes,
Deijcimur celſis præcipites gradibus.

illos corroboraſſet. ¶Ex oculis abijt. Vt aliquãdo ſuo marte diſcerent præliari. ¶Alma parens, Eccleſia, quæ fideles omnes vt mater alit, duobus vberibus vtriuſq; teſtamenti. ¶Exauditi. Pro exaudiebantur. ¶Atq; procul. Retroceſſerant enim iuxta illud Iacobi, reſiſtite Diabolo. & fugiet à vobis. ¶Recta. Scilicet via iuſtitiæ, & mandatorũ Dei. ¶Formido. Hoſtium inſequentium, quia ſeſe retraxerant vt dictum eſt. ¶Obex. Obſtaculum nos à curſu impediens. ¶Heu miſeri. Secundum quod ſupra propoſitũ eſt, ex abſentia Reginæ exhortatricis, facti ſumus inertes, & inde captiui. ¶Confidere. Qui etiam tuta timere debueramus, iuxta quod dixit Ambroſius. Quis verò in hoc corpuſculo poſitus debeat ſibi quicquam vendicare de meritis, quorum iter vitæ velut latronum obſidet multitudo. ¶Vana quiete. Quia tranſitoria hic eſt: nam vera in alio ſæculo nobis ſperãda eſt. ¶Lentare. Lentos ac tardos facere. ¶Vmbra. Benè vmbra, quia incerta, & fugax eſt omnis mundana voluptas. ¶Viridante toro. Super herba viridi, qua demonſtrantur carnales delitiæ. ¶Otia. Quibus malæ generantur concupiſcentiæ, & præcipue venereæ, contra verò ſcripſit ille, ocia ſi tollas periere cupidinis arma. ¶Thiaſos. Choreas, & turpes ſaltationes, quibus ad laſciuiam incitamur. ¶Chorus. Scilicet dæmonum qui ſe ſe transfiguraueranr in ſimilitudinem iuuenum, tripudiantiumq; puellarum. ¶Aëris in campis. Inanibus operam dabant voluptatibus, & tranſitorijs atq; fugacibus: ſiquidem in animo repræſentabantur huiuſmodi imaginationes, in quo fiebat, & aſcenſus graduum, non enim per aera verè volabãt abſq; pennis, volucribus, non homini datis. ¶Cereri, Bachoq; litabant. Id eſt comeſſationibus, ebrietatibuſque vacabant contra illud Apoſtoli: Non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus & in impudicitijs: ſed induimini D. I. C. ¶Mater amoris. Venus, quam nos carnis concupiſcentiam vocamus. ¶Nos quoq;. Ad brauium ſupernæ gloriæ currentes. ¶Dementes. Quia non aduertebamus ad dictum Saluatoris, videte ne à crapula, & ebrietate grauentur corda veſtra. ¶Genio. Voluptati geniali. ¶Luxu. Superfluitatem notat hæc dictio. ¶Inerti. Quo plerumq; homines redduntur inertes, atq; laſciui. ¶Heu. Doloroſa exclamatio. ¶Labores. Studioſum diurni atq; nocturni. ¶Non acies ferri. Cõminata mors à tyranno. ſi non appetitui ſuo inſeruiſſemus, quod tamen Deo propitio minimè fecimus. ¶Altus ſopor. Peccatum ſignificat: ſic cecidit & ſanctus Macharius, vt habetur in libro de vitis patrum. ¶Hoſtibus à tacitis. A contrarijs poteſtatibus. ¶Ligamur. Funiculis peccatorum noſtrorum, vt ſæpè dictum eſt. ¶Deijcimur. Nam offendens in vno. factus eſt omnium reus, quia omnes uirtutes connexæ ſunt, & ex vno vitio grauiſſimum capiunt detrimentum: me miſerum breuis voluptas quantorum bonorum iacturam facit. ¶Gradibus. A ſummo vſq; ad imum. ¶Fimo. Turpiſſimæ voluptatis, quæ graue olet etiam ipſi peccanti, & poſt ſe relinquit pœnitentiã. ¶Cau-

Rom. 13. B

C

Impete dum ruimus vaſto, ſubtuſq; profundas,
Mergitur in foueas: obruimurq; fimo.
Tum demum patuere doli: tum pectora demum
Planximus amentes; irriguaſq; genas:
Fluminis in morem lachrimæ tunc ora rigarunt:
Singultu, & gemitu conſonat ille lacus.
Tunc ego præ cunctis duxi, ſuſpiria ab alto
Pectore: cauſando meq; caputq; meum.

ſando me. Sicut & ille publicanus qui dicebat. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶De lacubus profundis. Hic eſt ingreſſus in pſalmum. ¶Stetiſſe. Moram traxiſſe, cũ debuiſſem progredi nec ſaltantium inſidijs attendere, mollibuſue corũ verbis deliniri. ¶Faſſo. Mitius agendum eſſe cum ſponte confeſſis, etiam ipſe leges atteſtantur. ¶Gementi. Siquidem dixiſti, in quacumq; hora ingemuerit peccator peccatum ſuum, dimittam illi. ¶Alte Deus. Iuxta illud Augu. videte magnum miraculum fratres. Altus eſt Deus: humilias te: & venit ad te: extollis te: & fugit à te: quare? quia excelſus

Ezec. 13.

Tunc ego de lacubus ſublata voce profundis
  Ad te clamaui mitis, & alme Deus.
Pœnitet heu miſerum me conſenſiſſe nefandæ
  Sponte voluptati: meq; ſtetiſſe gradu.
Da veniam faſſo: culpamq; ignoſce gementi
  Exaudi vocem ſupplicis alte Deus.
Vt Deus es clemens, pater atq; pijſſimus, aures
  Inclina precibus lucis ab arce meis.
Si ſcelus humanum, & facinus ſeruaueris omne,
  Vt malus ex merito præmia quiſq; ferat.
Omnia, quæ facimus, ſi tu vlciſcaris iniqua;
  Emeritas pœnas, vt Cruce quiſq; ferat.
Heu quis ſuſtineat tantas ſe vindice pœnas?
  Quos poterit fixus tot quoq; ferre Cruces?
Crimina ſi miſeri quoties admiſſimus vlla
  Qui fragiles homines, vitrea vaſa ſumus.
Tu ſupera toties nos iuſſeris arce ſubire,
  Vt iudex pœnas: quis ferat acer eas?
Si quoties peccant homines, tua fulmina mittas
  O Deus extemplò mundus inanis erit.
At quia te iuxta dexter ſedet arbiter ille,
  Qui te propitium, te roget eſſe pium.
Hunc propter, legemq; tuam patienter ab alto
  Suſtinui præceps gurgite merſus aquæ.
Dura quidem patior: tamen hęc leuiora flagella
  Quàm merui, agnoſco patre iubente dari.
Hæc mea ſuſtinuit patiens anima: hauriat oro
  Solamen verbi dulcis ab ore tuo.
Illius in uerbo mentes attollite veſtras
  O ſocij: & turpi membra leuate fimo.
Vt mea iamdudum ſitiens anima hauſit ab alto
  Spem viuam credens ſurgere poſſe fimo.

D excelſos eſt Dominus, & humilia reſpicit, alia ve-
rò cognoſcit: ſed non ignoſcit. ¶Præmia. Ideſt
Pœnam: nam medium eſt vocabulum. ¶Omnia.
τὸν αὐτόν. Idem replicat, ad demonſtrandam
magnam quidem eſſe humanam fra-
gilitatem, quæ multoties labitur: ſed tamen mul
tò maiorem eſſe Dei miſericordiam, qui non ſem-
per punit, quin etiam ſuſtinet longo tempore pec-
cantem expectando illum ad veram pœnitentiã,
quam ſi tandem non fecerit, grauiſſimè punit.
¶Cruce. Sic antiquitus mali ſerui plectebantur.
¶Heu quis ſuſtineat. Q.d. nullus, cum vna ad mor
tem inferendam ſufficiat. ¶Crimina. Tautologia
eſt ratione ſupradicta. ¶Fragiles. Vt facti ex luto
facile fatiſcenti dicit etiam diuus Grego. ſi in An-
gelis ſuis reperit prauitatem, quantò magis in no
bis, qui domos luteas habitamus, quorum terre-
num eſt fundamentum? ¶Quis acer. Ideſt tam
fortis? q.d. nullus. ¶Dexter. Fœliciter nobis, & pro
ſper, vel etiam qui ſedet ad dexteram tuam. ¶Ar
biter ille. Quem medium ſiue mediatorem Dei,
& hominum, noſtræ ſcripturæ appellant, videlicet
D. N. I. Chr. ¶Te roget. Aduocatum D.N.I.C.
1.Ioan.2 qui interpellat pro peccatis noſtris. ¶Hunc pro-
pter. D.N.I.Chr. anaſtrophe eſt. ¶Legemq; tuã.
Qua dicitur, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, &
vincas cum iudicaris. ¶Suſtinui. Alioquin deſpe
E raſſem. ¶Gurgite. Methaphoricos intellige pro
difficultate emerſionis à turpi peccato. ¶Dura
quidem. Nulla quippe ſeruitus eſt grauior, quàm
ſeruire peccato, & Diabolo. ¶Flagella. Quia ſæ
pè numero ſequens peccatum pœna præcedentis
eſt, & omnis ſeruicij illius difficultas eſt pro flagel-
lo peccatori, vt ſe ipſum recognoſcat, emendetq;.
¶Verbi dulcis. Quale fuit illud mitiſſimi patris ad
Luc. 15. reuertentem filium prodigum, qui poſt oſculum
datum, dixit ſeruis, citò proferte ſtolam primam,
& induite illum, &c. ¶O ſocij. Qui ſurrexit, debet
alios peccatores ſuo exemplo inuitare ad reſurgẽ-
dum, ſicut Matthæus publicanus, qui ſtatim vt cõ-
uerſus eſt ad Chriſtum inito conuiuio multos tra-
xit publicanos & peccatores. ¶Sitiens. Salutem, id eſt, ſalutis autorem Deum, vnde & alibi. ſitiuit in te anima mea,
qua multipliciter tibi caro mea. ¶Speraui. Quis enim ſperauit in Domino, & remanſit confuſus? ¶Subijciente
manum. Nec enim peccator à ſeipſo poteſt ſurgere à peccato, niſi ab ipſo Domino adiuuetur. ¶Nitimini. Fa-
Ioann.6. cire quod in vobis eſt. ¶Porrigit ecce manus. Hoc eſt, quod dicit in Euang. filius eius. Nemo venit ad me, niſi
pater meus attraxerit eum, volentibus quippe porrigit ecce manus, non trahit inuitos. ¶Iſrael. Ideſt De populo
fide videnre Deum qualis eſt omnis vere Chriſtia-
nus. ¶Prolis eius. Spiritualis magis, quàm carna
lis. ¶Ab ortu diluculi, vſq; ad nigras noctis tene-
bras. Ideſt ab initio ſæculi vſq; ad conſummationẽ
eius: item ab ortu noſtro vſq; ad occaſum, & rur-
ſus, a natiuitate Chriſti vel ab eius reſurrectione,
vſq; ad diem extremi iudicij, vel fortaſſe melius ab
F ortu diuinæ lucis, ideſt cœleſtis gratiæ, quæ illu-
minat omnem hominem venientem in hunc mun
dum, vſq; ad abſceſſum eius à cordibus humanis,
tunc enim ſequitur horrenda nox peccati. ¶Extin-
ctos. Nunc in anima, deinde & corpore cum ex-
trema dies venerit. ¶Patefecit olympum. Aperuit
cœlum triumphali ſua aſcenſione. ¶Peruigil an
Ioan.10. te fores. Nam oſtium & oſtiarius ipſe cœli eſt. Do.
N.I.Chr. vt in parabola ouilis Euangelici legitur,
& exponitur à doctoribus. ¶Quæ non claud. Fo-
res ſcilicet regni cœlorum. ¶Niſi nox. Peccati,
vel mortis aut inferni. vt ſuprà expoſuimus. ¶In-
fuſis ten. diffu. die. Nam cum egreditur uirtus ſta
tim vitium ſubintrat: non quia uirtute potentius
ſit uitium, aut Deo fortior Diabolus: ſed cum ui-
det Dominus animum hominis pronum ferri ad
voluptatem, vnde naſcitur uitium, & iam prope il-

Ac veluti in Domino ſperaui: protinus ipſo
  Sic exurrexi ſubijciente manum.
Sic, ò ſic Domino mecum iam fidite miti:
  Surgere nitimini, porrigit ecce manus.
Clementi Domino iam ſperet: fidat & illi
  Quicumq; Iſrael: prolis & eius erunt.
In Domino ſperare licet ſurgentis ab ortu
  Diluculi, tenebras noctis ad vſq; nigras.
Suſcitet extinctos poſtquàm patefecit olympum
  Maximus hic cuſtos peruigil ante fores:
Quæ non claudentur, niſi nox impleuerit orbem
  Infuſis tenebris diffugiente die.
Surgite de cœno, facies & membra lauate.
  Nam Deus eſt clemens mitis, amanſq; pater.
En ſedet, à dextris miſerans clementia Regis,
  Præ foribus Domini fons pietatis adeſt.

A

ud deſiderare, ſtatim iodignabundus cum ſua virtute recedit; lucem gratiæ ſuæ ſubtrahit, vnde tenebræ ſuffunduntur Diabolo ſubintrante. ¶ Lauate. Non baptiſmi lauacro, quia nequit iterari: ſed pœnitentiæ lacbrymis, exemplo Petri Apoſtoli poſt trinam abnegationem. ¶ A dextris. Dei patris, hoc eſt in potioribus bonis oeque enim Deus habet dextram manum corpoream aut ſiniſtram ſicut oos habemus, quare ſanè intelligenda eſt diui na ſcriptura, quæ de Deo ſæpè humano more loquitur, tamquàm de homine & rege magno oe Antropomorphitæ hæretici, efficiamur, qui Dominum Deum patrem verè membra humana habere & corporalia credidcrũt: cum ſit incorporeus Deus, & ſpiritus luciduſſimus, & fons lucis immeoſus. ¶ Miſerans clemeotia regis. Scilicet D. N. I. Chr. miſericors & clemens Rex regum, & Dominus dominantium. ¶ Præ foribus. In ipſo introitu Eccleſiæ. ¶ Fons pietatis. Hic eſt Baptiſmus, in quò loti fideles omnium peccatorum ſuorum miſericordiam conſequuntur, & veniam. ¶ Propitiator. Idem Chriſtus: nam ſe ipſum declarat vates, vbi paulo obſcurius locutus eſt. ¶ Precio. Noo auri, vel argenti, ſed ſanguinis Chriſti filij Dei, quare dicit Apoſtolus empti enim eſtis precio magoo, &c. ¶ Captos. De manu inferi. ¶ Seruitio. Duriſſimi Pharaonis, Ideſt diaboli: nam ſcriprum eſt, qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. ¶ Redemptorum. Fidelium ab initio mundi vſq; ad finem eius. ¶ Regem. De quò ſuprà. ¶ Nullius. Cuiuſuis conditionis, quia apud eum nulla eſt acceptio perſonarum. ¶ Infinitus. Quia infiniti Dei eſt. ¶ Theſaurus. Precium valoris paſſionis Chriſti ineſtimabile atq; ineffabile, cui addita ſunt (ſi tamen aliquid addi potuit) vniuerſa martyrum, & ſanctorum merita: hæc eſt indulgentia, quæ à ſummis pontificibus ſæpiſſimè in fideles diſtribuitur, nec vmquam deficit, uel defectura eſt: ſed ſicut Chriſtus eſt æternus: ita & miſericordia eius æterna. ¶ Alta voluntas. Et immẽſa miſerendi: nam quantum in ipſo eſt, vult omnium miſereri, & omnes homines ſaluos fieri: ſed multi ranæ miſericordiæ ſeipſos ſubtrahunt, & indignos prauis moribus reddunt. ¶ Cunctis. Volentibus redimi, petentibus, & quod in ſe eſt facientibus. ¶ Ad menſam. Quæ eſt altare, vbi agnus eius immolatur, & precium ſanguinis exoluitur. ¶ Supplex. Quiuis etiam peccator, modo pœniteat. ¶ Condus abit. Legiſlator antiquus Moyſes, per cuius latam legem non tollebantur peccata: ſed ſignabantur exoluenda in aduentu redemptoris Chriſti precio ſanguinis eius. ¶ Abit. Quia lex & prophetæ vſq; ad Ioannem, deinceps gratia prædicatur, etenim per Moyſen lex quidem data eſt: gratia verò per Ieſum Chriſtũ facta eſt. ¶ Modò. Tempore gratiæ. ¶ Promus adeſt. Petrus Chriſti Vicarius, & ſucceſſores, quibus claues huius theſauri diſpenſandi ab ipſo Domino datæ ſunt, eſt autem pulcherrima alluſio ad duos magnos cuiuſpiam Regiæ annonæ miniſtros, quorum condus recondendi in horreum vel in penu habet officium, promus autem inde expromendi hoc eſt diſpenſandi pro neceſſitate domeſticorum habet miniſterium. ¶ Larguſq; redemptor. Non Petrus: ſed Chriſtus, neq; enim Paulus, aut Petrus crucifixi ſunt pro nobis: ſed ipſe D. I. Chr. quarè, præcipuus eſt ipſe ſui ſanguinis diſpenſator. Petrus verò miniſter eius, & fidelis diſpenſator, ſiquidem dicit Apoſtolus: hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. ¶ Vetus. Iſrael: Populus Dei antiquus ab Iſraele deſcẽdens. ¶ Quem petiere patres. Patriarchæ, & Prophetæ. Moyſes enim dixit. Mitte Domine, quem miſurus es, & Eſaias: emitte agnum Domine dominatorem terræ, &c. ¶ Cunctos. In futurum vſq; ad diem iudicij. ¶ Voluere. In Chriſtum credendo, ſiue adhuc venturum; quò ad iſraeliticos patres, qui fuerunt ante primum eius aduentum, ſiue poſtquam venit, quò ad omnes omnino gentes. ¶ Aere graui. Peccatorum, nihil enim eſt grauius, iniquitate quæ vſq; ad profundum inferni miſeros impingit peccatores. ¶ Cuncta. Etiam enormia. ¶ Cunctorum. Etiam gentilium, fidelium tamen. ¶ Tendamus. Exhortatio eſt. ¶ Ecce manus. Redemptoris porrigit precium, quod ſoluat pro noſtris peccatis.

Cauſ. 24. qp. 3. cap. Deus.

1. Cor. 6.

Ioann. 8.

B

Ioann. 1

1. Cor. 4.

Exo. 4.

Eſa. 26.

Propitiator adeſt, precio qui ſanguinis alto
Nos redimat captos, ſeruitioq; leuet.
Quanta redemptorum Regem ſtet copia iuxta
Cernite: nullius reſpuit ille preces.
Infinitus enim theſaurus & alta voluntas
Munifici Regis debita cuncta leuat.
Eſt precium, ſemperq; parata redemptio cunctis
Diuitis ad menſam principis ecce Dei.
Iam non erubeat ſupplex ad ſydera palmas
Tendere: qui ſoluat debita promus adeſt.
Condus abit, modò promus adeſt qui larguſq; redẽptor,
Quem uetus Iſrael, quẽ petiere patres.

Hic redimet cunctos, & qui voluere redemit,
Hic Iſraelem ſoluit ab ære graui.
Crimina cuncta luet: cunctorum vincula ſoluet:
Cunctorum ex humeris pondera iniqua trahet.
Tendamus palmas igitur: quid ſtamus inertes?
Quod ſoluat, precium porrigit ecce manus.

C

PROTINVS accepto precio, pariterq; ſoluto, &c. cum ſorte ex in curia noſtra inciderimus in aliquod graue facinus, propter quod ab alto gradu prioris iuſtitiæ, & ſanctitatis delapſi ſumus, non eſt nobis deſperandum: ſed ad ſalubre remedium pœnitentiæ recurrendum, & implorata Dei miſericordia ad priſtinum iuſtitiæ opus. & ſanctitatis gradum anhelandum, iuxta illud Apocalypſis. vide, unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, alioquin veniam & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, &c. Denuò autem nobis redeuntibus ad priora opera nihil ſanius eſt humili re cognitione diuini huius benificij, & conſiderata fragilitate humana aſſiduis precibus eflagitare diuinam cuſtodiam, & ipſum ducem habere Deum, quæ omnia ſeruarunt iſti nobiliſſimi curſores, vnde & citò ad priſtina ſunt reſtituti, & Deo Duce impetrato etiam ad altiora prouecti ſunt. Dicit ergo vates tamquam vnus ex illis. ¶ Protinus accepto precio. Redemptionis noſtræ de fiducia miſericordiæ diuinæ propter paſſionem filij ſui. ¶ Cecidere humeris. Pulcher verſus, qui rem ipſam ante oculos exponit. ¶ Emerſiq; fimo. Peccatorum, quibus polluimur & fetemur corã Deo & Angelis eius. ¶ Vicini fontis. Miſericordiæ Dei, quę vnicuiq; proxima eſt haurire volenti. ¶ Decor. Sanctitatis, & mundiciæ prioris hinc alibi dicitur.

Apoc. 2.

ODE EX PSALMO CXXX.

Domine non eſt exaltatum.

PRotinus accepto precio pariterq; ſoluto,
Vincula cunctorum mox cecidere humeris.

Emerſiq́; ſimo vicini fontis in vnda
  Ablutæ ſordes, redditus eſtq́; decor.
Indutiq́; ſtola vt nuper talaria plantis
  Suſcipimus: digitis annulus eſtq́; datus.
Oſcula caſta deinc ori Rex ipſe benignus
  Nos amplexatus, nec ſine more dedit.
Inſuper admonuit, fugeremus vt ocia gnauis
  Cautius & cæptum proſequeremur iter.

D citur. Aſperges me Domine iſſopo,& mundabor.
Lauabis me & ſuper niuem dealbabor. ¶ Stola in-
nocentiæ. Et hæc eſt decor,de quo ſupra. ¶ Tala-
ria. Alas talares, à talis vſq; ad plantas pedum,
per quas velocitatem ſignificamus affectuum, &
deſideriorum, tantò enim velocius quis aſcendit
ad altos virtutum gradus,quanto ardentius accen
ditur eius deſiderium. ¶ Annulus. Fidei.alludit-
antem vates ad inſignia reconciliationis, quæ fi-
lio prodigo reuerſo iuſſa ſunt à patre reſtitui, cito
Luc. 15. (inquit) proferte ſtolam primam,& induite illum,
& date calceamenta in pedibus eius, & annulum
in manu eius. ¶ Oſcula caſta. In ſignum paternæ reconciliationis. ¶ Nec ſine more. Eſt enim illi patri mos ta-
lis, vt dicitur in parabola prodigi, quia dum adhuc eſſet à longe, vidit eum & miſertus eſt, & accurensample-
Matt. 26. xatus eſt, & oſculatus eſt eum. ¶ Admonuit. Propter recidiuum. Vide doctrinam Euangelicam. Vigilate, & ora-
Matt. 12. te, ne intretis in tentationem. ¶ Ocia. Nam cum immũdus Spiritus, qui exit ab homine redierit ad eundem
tentationis gratia, ſi inuenerit domum vacantem. Ideſt,animam ocioſam aſſumptis vt r. Alijs ſpiritibus nequio-
ribus ſe ingreditur,& habitant ibi. Et fiunt nouiſſima peiora prioribus. Gnaui. Diligentes atque ſoliciti. ¶ Cau-
tius. Ne iterum lenocinijs hoſtilibus deliniremur. ¶ Grates perſol. dig. Nihil aliud habemus, quod Deo retribua-
mus, quam gratiarum actiones,& laudes. Non vt ille ijs indigeat. Sed quia nos inde meliores efficimur, atque
Hiero. 2. acceptiores. ¶ Non opis eſt noſtræ. Ideſt, facul-

Tunc alacres facti, grates perſoluere dignas
  Non opis eſt noſtræ (diximus) alme parens.
Aſt ego, quem caſus multùm turbarat amarus,
  Reſtituit Regis gratia quemq; pij.
Non minus ac Ionas, quem ponti bellua ſorpſit,
  Euomuitq́; pij principis imperio.
Lætitia ſpartus gelido ſimul atque ſtupore.
  Mente perhorrebam, pectore promptus eram.
Sacra redemptori meditabar grata litare,
  Hoſtia præ manibus ſi tamen vlla foret.
Cum mihi nulla foret, ſummiſſo poplite flexus,
  Et genua amplectens ſupplice voce rogo.
Suſcipe ſancte parens libamina pectoris hauſti
  Contriti cordis ſuſcipe ſacra precor.

tatis & ſufficientiæ. Quia viles facti ſumus ni-
E mis iterantes vias noſtras peſſimas. ¶ Aſt ego.
Vates, de ſeipſo loquitur, vt alios ſuo exemplo
cautiores reddat à lapſu, & à recidiuo. Nam
optimum genus eſt docendi. Cum autor ipſe
proprios caſus,& pericula narrat:& quibus me-
dijs euaſerit. ¶ Ionas. Hanc hyſtoriam. Vide &
Ion. 1. 2. libro ipſius prophetæ. ¶ Bellua. Cetæ ſiue Bale-
na. ¶ Lætitia. Quia liberatus fueram à tam di-
ra captiuitate,& reſtitutus in gratiam Domini.
¶ Gelido ſtupore. Ex memoria repentini caſus.
¶ Perhorrebam. Propter reliquias prioris me-
tus, ſimul & metuens, ne iterum caderem.
¶ Promptus eram. Ad complacendum tam miti
Domino. ¶ Litare. Sacrificium illi offerre pro
gratiarum actione. Iuxta morem antiquum.
¶ Hoſtia. Quæ mactaretur. Et aræ imponeretur.
¶ Nulla foret. Quia receſſerunt ab aula ſangui-
neæ, & carnales illæ ceremoniæ. ¶ Summiſſo
poplite. Propter humilitatem. Nam oratio hu-
miliantis ſe penetrat nubes ¶ Pectoris hauſti. Superbia & arrogantia exinaniti, & vacui. ¶ Contriti cordis. Sic
& alibi. Sacrificium Deo Spiritus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. ¶ Afflictæ. Ex memo-
Rom. 11. ria diuinæ offenſionis: qua nulla mihi eſt afflictio maior. ¶ Victima. Hoſtiam ſanctam, Deo placentem nos
ipſos offerre Deo monemur ab Apoſto. ¶ Exal-

Mentis & afflictæ placeat tibi victima noſtræ:
  Mactatiq́; animi ſuſcipe vota pia.
Exaltata Typho non ſunt mea corda tumenti,
  Pectora nec faſtu pertumuere graui.
Sed neque nodoſam ceruicem flectere tempſi;
  Compoſito greſſu colla nec alta tuli.
Elatis oculis nec circumquaque ſuperbus
  Inceſſi: nutu grandiloquusúe fui.
Sed neque compoſitis volui grauitate videri
  Arte ſupercilijs, cenſor vt ære grauis.
Sanguineis oculis trux nulli, aut lumine torto,
  Aſpectuúe minax, terribilisúe fui.
Me neque magnorum procerum comitatibus vltrò
  Inſerui: magnum crederet vt populus.

tata. Hic ingreditur vates in Pſalmum. ¶ Ty-
Matth. 6. pho. Superba animi elatione. ¶ Pectora. Expo-
ſitio ſuperioris ſententiæ. ¶ Nodoſam cerui-
cem. Duram, qualem habebant antiqui Phari-
F ſæi. ¶ Compoſito greſſu, colla nec alta. Duo
ſunt ſigna interioris ſuperbiæ Quæ etiam im-
Eſa. 3. properauit Eſaias propheta matribus Iudæo-
rum. Sic dicens. Pro eo quòd filiæ Hieruſalem
ambulauerunt extento collo, & nutibus ocu-
lorum ibant, & plaudebant, & pedibus ſuis
compoſito gradu incedebant. &c. Quæ omnia
ſunt ſigna ſuperbiæ. ¶ Grauitate. Ficta & non
vera. Nam ſi vera eſſet maturitatis morum ſi-
gnum eſt. Ea & probabilis eſt. Et maximè de-
cet ſenes. ¶ Aere grauis. Duplicem habet ſen-
ſum. Ideſt quales ſolebant olim eſſe cenſores
Romani, qui equitum cenſus recenſebant.
Alius eſt. Qualis apparebat aliquis cenſor aua-
rus. Qui vt formidaretur, grauitatem Cato-
nianam ſimulabat, lucra & munera captabat ſub hac incuſſione timoris. ¶ Trux nulli. Quod facere ſolent fu-
ribundi & minaces Tyranni, vt appareant ſubditis formidabiles. ¶ Lumine torto. Et hoc inuidiæ eſt. Quæ & ipſa
eſt filia ſuperbiæ. ¶ Terribiles. Vt milites noſtri temporis. Maximè in ruſticos. ¶ Magnorum. Non eſt malum ve-
rè magnum eſſe virtute. Cum dicat Dominus in Euangelio. Qui fecerit & docuerit hic magnus vocabitur in re-
gno cœlorum. Sed reprehenſibile eſt inter magnos ambulare. vt magnus videaris: cum modicæ, vel nullius ſis vir-
tutis. ¶ Grandia verba. Et hoc ſuperborum eſt, atque loquacium, & maximè hæreticorum. Qui loquacitate po-
tius.

Formaui tumido nec grandia verba palato :
Commentum haud vllum ſesquipedale fuit.
Senſa nec expoſui ſacris aliena tabellis :
Vt trutinarentur penſiculata diu.
Magna nec effinxi, quæ non mea dextra patrauit,
Magnus vt in populo, conſpicuusq́; forem.
Nec mirabilibus magnis iactatus, vt aura
Mulceret vulgi : quod ſolet eſſe Ducum.
Non ea tentaui noſtras miracula vires,
Quæ multum excedunt, altaue prodigia.
At ſi non humilis ſummiſſiùs omnia de me
Vt dico (ſenſi) mentior atque tibi.
Corde vel inflatus ſi animam per inania duxi,
Aut exaltaui condita celſa ſuper.
Abijciat gremio procul, ablactatus vt infans,
Quem velut indignum, deſpicit alta parens.

A

tius, quàm eloquentia vera tumentes ſimplicitatem Eccleſiaſtici ſermonis deſpiciunt. Ac ſi ipſi ſoli nugaces ſapere videantur. ¶ Sequipedale. Longum hyperbaton. Difficilem inuolutā ac longam conſtructionem. Vt doctiores ex hac prolixitate videantur, & ſubtiliores ex inuolucro verborum. Alius. Seſquipedale verbum. Significat dictionem vnius pedis & ſemis. Quæ tumidum carmen reddit, & diſſonum. Quale eſt illud. Tum velatarum coniungimus antennarum cornua &c. Et noſtrum hoc infra poſitum dedita opera. Vt trutinarentur penſiculata diu. ¶ Aliena. Noua & veterana. ¶ A ſacramentis tabellis. Diuinæ legis, & ſacrorum doctorum. Contra illud ſapientis. Ne tranſgrediaris terminos patrum tuorum. Et iterum. Ne innitaris prudentiæ tuæ. Quod exponens Hieronymus, ait. Prudentiæ ſuæ innititur. Qui ea, quę ſibi dicenda vel agenda videntur, patrum decretis præponit. Et rurſus idem dicit. Vino inebriantur, qui ſacras literas aliter exponunt, quàm Spiritus ſanctus uelit. ¶ Trutinarentur. Examinarentur, & quaſi ad ſtateram librarentur. ¶ Penſiculata diu. Quaſi longa cogitatione prius exquiſita. Vt mirabiliora apparebant, & precioſiora habeantur. Tanquam & præmeditata. ¶ Effinxi. Hoc glorioſi eſt, & iactabundi. Militis, aut Ducis. Sic & quod ſequitur de eo, qui gaudet popularibus auris. ¶ Non ea tentaui. Exemplum horum habemus in actis Apoſtolicis illorum fratrum, qui tentabant in nomine Domini Ieſu eijcere Dæmonia. Et lacerati fuerunt ac penè interfecti. Porrò his omnibus modis ambulant quidam in magnis, & in mirabilibus ſuper ſe. Quod vates ſe feciſſe negat. ¶ At ſi non humilis. Imprecatio eſt, mentis benè ſibi conſciæ. ¶ Condita celſa ſuper. Super alta & ſecreta iudicia Dei. Iuxta illud ſapientis. In multis operibus Dei, noli eſſe nimis curioſus perſcrutator. Multa enim excedunt humanum captum. ¶ Ablactatus vt infans. Duobus modis exponit vates hoc dictum Dauid obſcurum. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, & ita clarè, vt nulla alia indigeat expoſitione. ¶ Sponſæque tuæ, mag. par. Hæc eſt ſancta mater Eccleſia. Collectio videlicet, omnium fidelium. ¶ Diſijciat. Per peccatum. ¶ Diſcutiat. Per excommunicationem. Et iterum. Diſijciat in præſenti, diſcutiat in futuro ſæculo. ¶ Hæc ſibi retribui. Cauſa grauis huius pœnæ. ¶ Sentiat. Ad grauiorem ſui afflictionem. Et ad aliorum cautelam. ¶ Quin potius. Secunda expoſitio præcedenti contraria, & magis optanda. ¶ Propenſior. Intenſior, ac diligentior. ¶ Suſtinet. In gremio ſuo à ſe genitum recognoſcens. ¶ Blandus. Per hoc nobilem vult illum oſtendere, qui blanditiis allicitur, & non ſeruili terrore compellitur ad virtutis amorem. ¶ Aliiq; cibis. Intelligentiis ac ſpiritalibus ſenſibus ſapientiæ. De quare vide Apoſtolum. Carnales enim adhuc diligi puli lacte. Ideſt hyſtorica, ſimplicique doctrina ſunt erudiendi. Spiritales autem viri ſpiritali doctrina (quæ ſolidus eſt cibus) ſunt ammonendi. Sapientiam inquit Apoſtolus, loquimur inter perfectos. ¶ Pulcherrima. Vtpote ſine ruga & macula, vt idem docet Apoſtolus. ¶ Sub vberibus ſuis. Quæ duo ſunt teſtamenta. ¶ Menſæ. Altaris, vbi carnibus agni, & vituli ſaginati paſcimur, & pane viuo de cœlo deſcendente, & rurſus menſæ doctorum ſacræ ſcripturæ. Vbi & verbo Dei paſcitur animus. Quia non in ſolo pane viuit homo. ſed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. ¶ Pane niueo &c. Cibabit eos Dominus pane vitæ, & intellectus. Et Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illos. ¶ Solido cibo. quo ſupra. ¶ Pau. pne. Humili Spi. ¶ Vos quoq;. Suo exemplo uates alios exhortatur ad humilitatē, quæ bonis nos faciet eternis perfrui. Amen.

Prou. 22. & 3.

B

Eccl. 3.

Vberibus ſponſæq́; tuæ, magnæq́; parentis,
Sic ego diſijciar, diſcutiarq́; ſinu.
Hæc ſibi retribui pro faſtu, ſeq; relictum
Deficiens animus ſentiat ipſe meus.
Quin potius dulcis genitor, mitisq́; redemptor
Cum mentem noſtram non tumuiſſe ſcias.
Sit tibi cura mei, & tantò propenſior oro,
Humani quantò maior amor generis.
Sim ſuper vberibus tener ablactatus vt infans,
Quem genitrix gremio, quem fouet alma ſinu.
Quemq́; vlnis genitor dignatur ab vbere ſumptum
Suſtinet in menſa blandus, aliiq́; cibis.
Sic tua me coniunx pulcherrima, ſancta parenſque
Noſtra, ſub vberibus condat, alatque ſuis.
Sic me ſuſcipiens vlnis accumbere menſæ
Vberibus demptum da pater alme tuæ.
Pane tuo refici niueo, da nectare dulci
Potari : ſolido veſcier atque cibo.
Hæc ſibi retribui pro paupere pneumate norit
Mens mea : delitijs exaturata nouis.
Vos quoque dilecti ſocij, Iſraelis alumni,
Sperate in Domino talia ſumma bona.
Viuida permaneat ſpes noſtra per omnia ſecla :
Donec in æternis fas erit eſſe bonis.

Heb. 5.

C

1. Cor. 2.

Matth. 4

Eccl. 15.

TVm precibus noſtris. Duabus potiſſimum ex cauſis permittit Dominus ex alto gradu ſuos electos cadere. Vna, vt ex deſidibus diligentes reddantur, atque ferventes : altera, vt omiſſa propria fiducia ſeipſum exorent ducem habere. Rogatus quoque ſuum libenter illis ducatum impartitur. Canit itaque vates inter alios curſores præcipuus. ¶ Tum precibus noſtris. Lachrimisq; fluentibus vltro. O fœlix lachrima ſola adis inacceſſibilem.

D bilem. Superas inuincibilem, flectis inflectibi-
lem, placeas inexorabilem. Extorques ab inuito
flagellum, ab irato impetrat gratiam, numquã
vacua redis ad eum qui te miſit. ¶ Princeps. Om-
nium fidelium Chriſtus. ¶ Luminis ictu. Facilè
eſt Deo ſubitò honeſtare pauperem. Et ſicut ſu-
ſcitat de puluere egenum, ſic & de ſtercore erigit
pauperem peccatorem, quem verè pœnitentem
videt. ¶ Locat. Nam Domus ruinoſa citius erigi-
tur, quia omnis adeſt materia, quam noua ædi-
ficetur, quia omnis materies aliunde apportanda
eſt & præparanda. Hinc eſt celebre dictum diui
Bernardi. In religione, vbi cõgregatio eſt ſancto-
rum, rarius caditur, vbi rara eſt occaſio. Citius
reſurgitur, vbi multæ ſunt manus adiutrices.
¶ Edocet inſidias. Cautiores quippe redduntur ex
lapſu & ſurgunt inde fortiores vt Pet. Apo. ¶ Cor
rigit emendat. Siuè plectendo, ut hoc ſolũ benè
agitur, ſiue ignoſcendo, vita hominum corriga-
tur. ¶ Caſtigatq; moras. Quia ſemper nocuit dif
ferre paratis. Et mora ſua cuilibet, eſt nociua,
magnum eſt interdum moræ precium. Legimus
Gai. Ceſ. amiſiſſe imperium propter morulam
modici temporis qua voluit ante ientare quam
procederet ad ſalutandum Imperatorem. Qui propoſuerat priorem ex nepotibus aduenientem hæredem Imperii
relinquere. Nam dum moram ille ientando contraheret, præuenit Caius; qui ſtatim declaratus eſt ſucceſſor.
E Vide Suetonii hyſtoriam. ¶ Neque commouet alas. Quia ſine vllo labore Deus operatur. ¶ Desereretque pigros
Sententia eſt diui Ambroſii, Solertibus Deus appropiat, longè verò fit à pigris. ¶ Caſus acerbus. De quo ſuprà in
Pſalmo. De profundis. Optima cautela eſt à recidiuo, aſſidua memoria caſus præcedentis, paſſorumque malorum.
¶ Per pia ſacra. Cordis contriti, & humiliati, de quibus in Pſalmo precedenti. ¶ Siſte gradum. Infirmitati noſtræ
compatiendo. Neq; enim ſerui Domino poſſunt
æquari. ¶ Nec nos deſere. Nam ſi fuerimus de-
ſerti à te. Mox iterum capiemur ab hoſte ſequen-
ti. ¶ Luteas domos. Et ob id fragiles. Qualia ſunt
Sap. 9. vaſa terrea. ¶ Grauant. Sic & Sapiens dixit. Cor-
pus, quod corrumpitur, aggrauat animam.
¶ Molimina. Tardos ac graues aſcenſus. Molimur
enim quantum poſſumus, & tamen adhuc te ſe-
quendo tardi ſumus. ¶ Præduce te. Ecce fiducia
in Domino firma. ¶ Superatis omnibus. Arduis
& quæ imminent periculis. ¶ Vrbis Olympiacæ.
Hieruſalem cœleſtis. ¶ Nec ſubtrahe. Metuit, &
propterea idem repetit. Nouit enim benè eſſe cũ
illo, & male ſine illo. ¶ Pro pietate tua. Non enim
ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos (ait Apo-
ſtolus) ſed per ſuam miſericordiam ſaluos nos
fecit. ¶ Metam. Cœleſtis Hieruſalem. ¶ Indignus
Titum. 3 exaudiri. Iuxta illud Euangelicum, Nos ſcimus
F quia peccatores Deus non exaudit. Sed ſiquis cul-
Ioann. 9. tor eius eſt. Hunc exaudit. ¶ Sordes noſtras. Nam
ſi iuſtitiæ noſtræ penes Dominum ſunt quaſi pan
nus menſtruatæ: ipſæ ſordes peccatorum, quam
Eſa. 64. fœdiſſimæ erunt. Nomen tuum. Quod inuocatũ
eſt ſuper nos. Ne blaſphemetur ab improbis.
¶ Stirpis Ieſſææ. Dauid filii Ieſſe iuxta literam. Et
Eſa. 11. D. N. I. Chriſti ſecundum Spiritum. Nam & de ip-
ſo ſcriptũ eſt. Egredietur virga de radice Ieſſe: &
flos de radice eius &c. ¶ Pſalmidici tui tui. A quo
Pſalmi fuere decantati. Porrò hic ingreditur in ipſum Pſalmum chari Dauidis, De quo ipſe Dominus teſtatus
Act. 13. fuerat, quia inuenit virum ſecundum cor ſuum. & de Domino N. I. Chr. per eum myſticè ſignificato voce de nube
Matth. 3. emiſſa. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite. ¶ Illius ergo: Ideſt cauſa iuxta illud
1. Reg. Verg. in ſexto illius ergo venimus &c. ¶ Humani. Ita vt pepercerit bis hoſti ſuo infenſiſſimo Regi Saul, cum Do
24. & 26. minus illum tradidiſſet in manus eius. Quin & fleuerit extinctum, Quem etiam vltus fuit. Dominus quoque
2. Reg. 1. Ieſus in Cruce poſitus cum lachrimis & clamore valido non ſolum pro nobis cum adhuc inimici eſſemus (vt do-
Heb. 5. cet Apoſtolus) orauit, Sed & pro ipſis crucifixoribus rogauit patrem dicens. Pater ignoſce illis: quia neſciunt,
Luc. 23. quid faciunt. ¶ Dexter Propitius. Poeticum eſt. ¶ In dirum Regem. Saul, qui per inuidiam perſequebatur eum
Matth. 2. ad necem. Sed Dominus ſemper eum tutatus eſt, ne caderet in manus eius. ¶ Progeniemque malam. Filium Sau-
Matth. 3. lis, qui poſt illum factus eſt rex. Nec minus, quàm pater quærebat animam eius. Si ad Chriſtum referas. Dirum
Regem Herodim intellige, qui paruulos infantes pro illo interfecit. Et progeniem malam ipſos Iudæos intellige,
à quibus poſt longam perſecutionem eſt morti traditus. Progenies enim viperarum, & ab ipſo Ioanne Baptiſta
dicta

ODE EX PSALMO CXXXI.
Memento.

TVm precibus noſtris, lachrimiſq; fluctib. vltrò
 Motus ait princeps inclytus, atque pius.
Surgite dilecti, volucriſq; per aera ſaltu.
 Scandite præteritos rurſus ad alta gradus.
Præducis officio deinc fungens luminis ictu,
 In gradibus ſummis anteuolando locat.
Edocet inſidias, latitans vbi cœpit inertes
 Hoſtis atrox: captos, præcipiteſque dedit.
Corrigit, emendat, relegens loca plena furentum,
 Caſtigatque moras: ſe iubet atque ſequi.
Ocior anteuolat: celeres neque commouet alas,
 Expandit tutum quaque ſequamur iter.
Nos pauidi trepidare metu, ne fortè ſequentes
 Tardius effugeret, deſereretq; pigros.

Tunc ego quem caſus nimium turbarat amarus
 Ponè ſequens, cœpi voce rogare Ducem.
Per pia ſacra precor, tibi quæ placuere litata,
 Siſte gradum: nec nos deſere chare pater:
Nos luteas habitare domos dux optime noſti,
 Cœleſtes animos corpora tarda grauant.
Interdum ſubſiſte parum: molimina noſtra
 Suſcipe tu miſerans, robur & adde mora,
Præduce te dabitur ſuperatis omnibus alta
 Vrbis Olympiacæ limen adire ſacræ.
Preuius eſto igitur nobis, nec ſubtrahe noſtro
 Te pater aſpectu pro pietate tua.
Optatam donec tecum pertingere metam
 Fas erit emenſis omnibus his gradibus.
Indignus voces, nec ſordes aſpice noſtras.
 Propitius propter nomen adeſto tuum.
Stirpis Ieſſææ potius reminiſcere gratæ;
 Eſto memor vatis, pſalmidiciq; tui.
Eſto memor chari Dauidis, & illius ergò
 Pectoris humani dexter adeſſe velis,

Quæ fuerit noſti, vis manſuetudinis eius
In dirum Regem, progeniemq́; malam.
Eſto memor, quoties crudeli ignouerit hoſti
Mitis: & extinctum fleuerit vltus eum.
Quo pater affectu mandauerit ipſe rebellem
Seruari gnatum tuq́; memento pater.
Quem non commoueat vox flebilis illa parentis?
Vt pro te moriar nate, quis hoc tribuat?
Quid tibi pollicitus fuerit, reminiſcere quæſo,
Iuriſiurandi relligione data.
Vouerit illud idem (noſti) Dominoq́; Deoq́;,
Quem coluere patres, præcipuusq́; Iacob.
Autoris extiterat voti, primusq́; ſolutor
Vt fuerat compos: nec minus iſte nepos.

A

dicta eſt. Et à Domino gener atio mala & adultera. ¶ Ignouerit. Vide hyſtoriam Libri primi Regum. ¶ Fleuerit. Et ieiunauerit, ceciueritque carmen lugubre. ¶ Vltus eum. Interficienpo iouco℮ illum Amalechitem. Qui ad ſe detolerat coronam, & armillam Saulis, qui & confeſſus eſt ſeſe illom peremiſſe. ¶ Rebellem. Goatum. Abſalonem. A quo fuerat abiectus regno. Nam in vltimo prelio, mandauit cunctis ducibus ſuis, vt viuum eum ſeruarent. Sed tamen ita volente Domino extinctus eſt. Nam ſugiens crinibus ramoſę quercui ſuſpenſus, dum palpitaret à Ioab principe militiæ quatuor laoceis transfoſſus eſt, & ſic interijt. ¶ Vox flebilis. Nam cum renonciata victoria dictum illi fuiſſet puerum mortuum eſſe. Noo mious ac ſi uictus eſſet retraxit ſe in ſolariũ, & flens ambulando clamabat. Abſalon fili mi, fili mi Abſaloo, quis mihi det, ut pro te moriar fili mi Abſalon. ¶ Quid tibi pollicitus foerit. Hæc pollicitatio infrà ponitur. ¶ Religione data. Vt firmior eſſet promiſſio. Additom eſt iuſiurandum. Et tertio loco etiam votum. ¶ Autor voti. Siquidem uouit. Iacob. Vt ſi Dominus Deus daret illi victum, & oeſtitum ſeſe illum perpetuò habiturum io Deum, & decimas omnium, quæ illi daturus eſſet ſoluturum. Ex hoc uoto factoni eſt ut omnes ex Iacob carnaliter, & Spiritualiter deſcendentes, & Deum colere ac decimas ſoluere teneantur. ¶ Vt fuerat compos. Nam ſuprà quàm optauerat, obtiouerat. Siquidem ſolos cum baculo abiens pertraoſierat fluuiũ, & cum duabos turmis regreſſus eſt. ¶ Nepos. Dauid qui & regnum obtinoit. ¶ Si prius ingreſſus. Hoc eſt votum, quod vouit Daoid. ¶ Tabernacli. Sic appellat palatium ſuom. Quia ſeſe peregrinum in hoc ſæculo, agnoſcebat ſic & fuerant patres eius. ¶ Ora. Faciem. Vt moris eſt. Quando præmimur à ſomno. ¶ Sedem. In qua figeret tabernaculum, & ſub eo Arcam fœderis. Sicut & fecit. Vide librum Regum. ¶ Præoiderat. Ea nocte qua vidit ſcalam attingeotem vſque ad cœlum. Vt dictom fuit ſuprà in principio graduum. ¶ Hic hic. Demonſtrantis eſt locum io monte Sion. Vbi & ſuam condiderat arcem. Nam mons moria ſuper qoo dicitur foiſſe ædificatum à Salomone templum Dei, iugom erat ciosdem montis Syonis, ſeu vnus ex verticibus eius. ¶ Fratre furente. Propter ſumptã benedictionem. Minabatur enim ſe illum occiſurum. Nota eſt hyſtoria. ¶ Fœderis. Quæ & veteris teſtamenti dicitur. Propter duas tabulas legis intus à Moyſe reconditas. ¶ Quam colat. Ideſt frequenter dando petentibus reſponſa vt moris erat. ¶ Me miſerum. Dolet in Spiritu vates quia præuidebat & Arcam perituram, & ritum priſtini cultus circa eam deſiturum, & qood grauius erat, ipſum Dominum Deum deſerturum eſſe Iudæam gentem propter diram impietatem illius io prophetas, Chriſtum, & diſcipulos eius. Et tranſiturum eſſe ad gentes omnium nationum. ¶ Auitum. Quē aui & oostri coluere maiores. ¶ Cum teſtamento. Promiſſione illa veteri. A cuius conditione appoſita Iudæi priores receſſerunt. ¶ Cum ſtatione ſua. Ideſt cum Angelorum cuſtodia. Nam militari more pro illo populo aſſidua illic erant in ſtatiooe. Verùm appropinquante roina abierunt. Nam vt ſcribit Ioſephus auditæ fuerunt voces ex adyto templi Angelorum dicentium abeamus his ſedibus. ¶ Ephrata. Hæc eſt Bethleem Iudæ, in qua natus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus filius Dei. Cuius Natalis hoc poſitum eſt vaticinium. Quod clarius Micheas, expreſſit, dicens. Et tu Bethleem ſiue. Ephrata terra Iuda nequaquàm minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael. ¶ Quę ſpeculi. Lucim. pul. Sic ioterpretatur hæc dictio Ephrata. Porro ſpecolum hoc lucens fuit Ieſus Chriſtus. In quo relucet imago Dei patris. Poteſt & beatam Virginem ſignificare in qua reluxit Chriſtus Dei patris imago. Sic & ipſam matrem Eccleſiam cuius Typus in matre virgine præceſſit. ¶ Sole. Iuſtitiæ Chriſto Domino noſtro. ¶ Fulget. Deiatis ſplendore, ſi ad Chriſtum referas, & miraculorum coruſcatione. Nam ea nox, in qua natos eſt, ſicut dies illuminata eſt. Et cum Angelis apparentibus

Matt.12.
2.Reg.1.
2Reg.18
2Reg.18.
Gen.28.

B

Si prius ingreſſus ero mea limina (vouit)
Ampla tabernacli celſa domusq́; meæ.
Oſtia ſi thalami penetraro mente quieta,
Scanderoſi lecti mollia ſtra mei,
Si mea præbuero vigilantia lumina ſomno,
Siue volens, nolens ſemiſopitus ero.
Si graue per ſomnum caput inclinauerit ora,
Si requiem dedero temporibusq́; malis.
Sedulus inueniam donec propè limina ſedem,
Dignã tabernaclum quæ ſit habere Dei.
Sicut & Iſacides præuiderat ipſe Iacobus.
Dum fugeret patriam fratre furente domum.
Hic, hic omnino (Dauides Inclytus inquit)
Digna Deo domus eſt ædificanda mihi.
Cumque tabernaclo iuncta ſibi fœderis arca,
Noſtrorum patrum quam colat ipſe Deus.
Me miſerum, ſed vbi Dominum quæremus auitum?
Cum teſtamento? cum ſtatione ſua?

2.Reg.6.
Gen.28.
Gen.27.
Gen.25.

C

Ephrata, quæ ſpeculi lucentis imagine pulchra eſt,
Sole repercuſſo fulget vbiq́; procul,
Dicitur (vt nuper noſtras peruenit ad aures)
Iamque tenere Deum: iamque fouere ſinu.
Illa tabernaclo Domini, lætatur & Arca:
ed magis ex ipſo læta ſit illa Deo.
Nos ibi quæſijmus; ſed non inuenimus illum;
Quòd lenti fuimus, fugerat inde procul.
Cumque pedum (curſu(veſtigia certa notantes
Cum gemitu, & lachrimis proſequeremus eum;

Mich.5.
Luc.2.

D lux ingens effulſit. Si ad beatam Virginem, fulſit
ſanctitatis ſplendore, demum & miraculorum
luce. Sic & ipſa mater Eccleſia, fulget vbique lu-
ce doctrinæ, & ſapientiæ Dei, quæ in ea eſt. ¶ Pro-
cul. Etiam vſque in fines orbis terræ. In quibus
prædicatum eſt Euangelium Lucis. ¶ Deum. Ibi
natum. ¶ Sinu. Ipſius Virginis Matris Mariæ. ¶ Ta
bernaculo. Corporis ſui. In quo militaturus appa-
ruit. Poteſt etiam intelligi de vtero Virginis. Vnde tamquàm ſponſus proceſſit de Thalamo ſuo. Sed & Eccleſia
tabernaculum Domini dicitur. In quo militamus omnes Chriſti fideles. ¶ Arca. Eiuſdem ſignificationis eſt, cuius
& ipſum tabernaclum. Nam Arca eſt Corpus Chriſti. In quo latuit diuinitas eius. Et vterus Mariæ, in quo latuit
totus Chriſtus. Sic & in Eccleſia, in qua myſticum Corpus Chriſti continetur. ¶ Nos, Iudæi. ¶ Quæſiuimus. Cum
Herode ad perdendum eum. Item & tempore excidij quæſierunt Dominum multi ex ipſis, qui nec inuenerunt
redemptorem, ſed ſeuerum vindicem. ¶ Fugerat. Non uſtrictus neceſſitate, ſed ſponte, vt etiam nobis innue-
ret fugiendum eſſe perſecutionis tempore. ¶ Procul. In Egyptum, deinde & ad gentes poſt Aſcenſionem Apo-
ſtolicis pedibus. ¶ Pedum. Domini. ¶ Cum gemitu & lachrimis. Agendo pœnitentiam perſecutionis in eum, & in
Rom.6. diſcipulos eius. ¶ In campis ſyluæ. In latitudine gentium olim ſterilium à bonis operibus. ¶ Deſerti ſaltus. Olim
à Deo derelicti. Quia vt ait Apoſtolus. Ex quo per creaturarum cognitionem gentes peruenerunt in veri Dei, &
Creatoris notitiam, nec voluerunt eum ſolum vt debuerunt colere, atque glorificare. Permiſit eos Deus arbi-
trio ſuo duci, ac voluptatibus proprijs trahi. Qui propterea in reprobum ſenſum ducti ſunt. Et in uarios erro-
res collapſi. Nec poſteà reuocandos eos duxit uſque ad tempora Apoſtolorum. ¶ Regione noua. De qua prædi-
ctum fuerat per alium prophetam. Innouate nouale. ¶ O ſocij. A Iudaiſmo ad Catholicam Fidem conuerſi.
¶ Tentoria. Militantem Eccleſiam, quæ & ſuprà tabernaculum uocata eſt. Quia Dominus habitans in ea vſque
conſummationem ſæculi Dux noſter, & Paſtor eſt. ¶ Vnanimes. Quod & factum eſſe Lucas teſtatus eſt dicens.
Act.4. Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. ¶ Loca ſancta. Montium Syonis, Caluarij, Oliueti. & Ta-

Cum gemitu, & lachrimis proſequeremur eum.
In campis ſyluæ nos tandem inuenimus illum,
Deſerti ſaltus in regione noua.
Quare agite ò ſocij ſummi tentoria regis
Vnanimes mecum (fas) ſubeamus erit.

E bor. Bethleem quoque, & Nazareth, Et huiuſmo-
di loca, in quibus D. I. Chr. docuit, miracula fe-
cit, paſſus eſt, reſurrexit, viſus eſt, & inde in
Cœlum aſcendit, & Spiritum Sanctum in filios
adoptionis effudit. ¶ Surge. A mortuis. Eſt enim
Apoſtrophe, ad ipſum Chriſtum. Tametſi poſſit
etiam intelligi de tabernaculo, quod Dauid pro-
pe palatium ſuum erexerat, vt in eo locaretur Ar
ca Domini. Quæ vſque ad illud tempus non ha-
buerat ſub tecto fixam, & firmam ſedem. Quæ
ſubinde in templo à Salomone condito repoſita
fuit. Inuitabatur autem ſub his verbis Dominus
vt à veteri ſurgeret habitatione, & in has nouas
ſedes pertranſiret. Sed ego priorem ſequor ſen-
ſum vti Chriſtianus, relinquendo Iudæis hunc ſe-
cundum, qui noſtri typum geſſit atque figuram.
¶ In requiem tuam. Paradiſi. ¶ Arca. Corporis
tui. ¶ Fœderis noui. Teſtamenti noui. De quo ip-
Matt.26. ſe dixit. Hic eſt ſanguis meus noui & æterni teſta-
Marc.14. menti. ¶ Sceptra. Sedet enim à dextris Dei, Rex
regum & Dominus Dominantium. ¶ Vnde. Ex
throno patris deſcendente Spirituſancto. ¶ Sacer-
dotes. Chriſti diſcipulos, & deinceps eorū ſucceſ-

Fas vt adoremus proni loca ſancta colentes
Hic, vbi diuini ſæpè ſtetere pedes.
Surge velut primo Sol matutinus eoo:
Ingredere in requiem mi Deus alme tuam.
Exurge ò Domine, & pariter tua lucida tecum.
Fœderis arca noui ſanctificata micet.
Æternam in requiem tecum ſuper æthera ſcandat:
Obuia cœleſtis curia fiat ei.
Concentu vario reſonet pulſatus Olympus:
Dum facis æterno ſcæptra tenere throno.
Vnde ſacerdotes parto Regina triumpho
Iuſtitiam, & mores induat ipſa nouos.
Cordaque lætitia per ſæcula mille repleti
Exultent ſancti, & carmina noſtra canant.
Si non ex noſtra Deus hæc pietate meremur;
Quæ verè eſt nobis nulla, vel exigua.

F ſores. ¶ Regina. Mater Eccleſia Regis ſancti ſponſa. ¶ Parto triumpho. Ex debellatis hoſtibus per ſponſi ſui mor
tem, & ſubſecutam reſurrectionem. ¶ Iuſtitiam. Illam maiorem; quàm ſcribarum, & Phariſeorum: de qua alibi.
Iuſtitia tua ſicut montes Dei. ¶ Mores nouos. Quales decent præcones Chriſti. & nouæ legis prædicatores, vide-
licet, vt ſint pauperes ſpiritu, mites, lugentes, eſurientes, ac ſitientes iuſtitiam, miſericordes, mundi cordes, pacifi-
ci, & in tribulationibus patientes. ¶ Lætitia. Spirituali. ¶ Propter Dauidem. Et eius, qui præceſſit in tipum iux
ta literam. & Chriſtum, cuius fuit ille figura ſecundom allegoriam. ¶ Merentem. Paſſionis ſuæ merito. ¶ Seruus.
Quia ſeipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, vt docet Apoſtolus. ¶ Puer eſtq; tuus. Filius dilectus, de quo
alius propheta, hic eſt puer meus, quem elegi, &
iterum. Puer datus eſt nobis, & paruulus natus eſt
nobis, cuius imperium ſuper humerum eius, &c.
¶ Tui Chriſti. Quem in regem, prophetam, & ſa-
cerdotem tu vnxiſti oleo lætitiæ præ participibus
ſuis ſecundum ordinem non Aaron, ſed Melchiſe-
dech. dicitur autem pulchra facies, propter vnam
interpretationem nominis huius Dauid, interpre
tatur enim, manu fortis, & decorus aſpectu: ſed, &
alibi de eo dixit ſpecioſus forma præ filijs homi-
num. ¶ Pœniteat. Sic & alibi. Iurauit Dominus
& non pœnitebit eum. Tu es ſacerdos in æter-
num, &c. ¶ Clara propago. Hic eſt D N. I. Chr. de
quo dixit Angelus ad Mariā, dabit illi Dominus
Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in do-
mo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis,

Dauidem propter tamen effice cuncta merentem,
Qui ſeruus tuus eſt: qui puer eſtq; tuus.
Pulchra tui Chriſti facies Dauidis amore
Non auertatur prorſus ab Iſacidis.
Sponte quidem ſtirpi Ieſſeæ vera fuiſti
Pollicitus: verè quæq; daturus eras.
Iuriſiurandi (quo ſponſio certior eſſet)
Robore firmaſti: te neq; pœniteat.
Tuq; ſpopondiſti: quòd clara propago ſedebit
Illius in ſolio regia ſceptra tenens.
Ventris enim fructus Dauidis, & inclyta proles
Ponetur patrio iuſſa ſedere throno.

videte

Ventris & hic fructus ſublimis ad aſtra feretur,
Æterno vt ſedeat Rex nouus in ſolio.

videte quemadmodum ſibi, Inuicem reſpondeant A
oracula prophetarum, & Angeli nunciatio, ſubſe-
quutum q; regnum, quod non eſt ex hoc mundo:
ſed ſpirituale ad regendas animas. ¶Fructus ven
tris. Mariæ, de quò & Eliſabeth cognata Mariæ, dixerat, benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus ven-
tris tuj, qui eſt Chriſtus. ¶Feretur ad aſtra. In die reſurrectionis, & aſcenſionis illius. ¶Incrementa dari. Gra- Luc. 1.
tiarum atq; donorum ſpiritusſancti. ¶Velit, Optat atq; deſiderat, petit, quærit & pulſat ad ianuam inuitantis
amici. ¶Si teſtamenti. Conditionalis eſt hæc promiſſio, per quam expromiſſor non tenetur adimplere promiſ-
ſionem, niſi ſeruata conditione. ¶Nati. Ordo eſt: ſi natitui appoſitiuè tua pignora ſeruarint poſt te data fœde-
ra ſacra mei teſtamenti. ¶Si ſolliciti fuerint faceſ
ſere. Cum deſiderio mihi morem gerendi facere.

Quin adieciſti ſuper hæc reſponſa bonorum,
Incrementa dari quæ ſibi quiſq; velit.
Si teſtamenti poſt te tua pignora nati,
Iam data ſeruarint fœdera ſacra mei.
Si mea ſolliciti quæcumq; faceſſere iuſſa
Si cuſtodierint quæq; docebo noua.
Si me teſtati fuerint in gentibus olim,
Nec formidarint triſtia martyria.
Hæc tua poſteritas longum regnabit in æuum,
Atq; reget forti patria ſceptra manu.
Natorum natis, & qui naſcentur ab illis,
Omnibus his dabitur ſede ſedere tua.
Si tamen æterno cultu mea caſtra ſecuti
Perſtiterint patria relligione pij.

¶Quæcumq; iuſſa. Nec enim ſufficit aliqua face-
re, & ali qua omittere, quia ſcriptum eſt. Defleat
peccator: nam offendens in vno, factus eſt omniũ
reus. ¶Noua. Noui teſtamenti præcepta. ¶Te- Iaco. 2.
ſtati fuerint. Ideſt prædicauerint diuinitatem meã
reddentes mihi teſtimonium ſuper his, quæ viſuri
ſunt de me, & audituri ex ore meo. ¶Olim. Nũc,
quandocumq;, & in futurum, hoc adimpleuerunt
Apoſtoli, quibus Dominus Ieſus Chriſtus dixerat, Act. 1.
& eritis mihi teſtes in Iudæa, & Samaria, & vſq; ad
vltimũ terræ: vnde & refert Lucas virtute magna
reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis.
D. N. I. Chr. ¶Triſtia martyria. Quia diſcipuli ta
lia reddentes in populos teſtimonia crudeliter tor
quebantur, & demum interficiebantur. ¶Longũ
in æuum. Nam regnum Chriſti regnum omnium Dan. 4.
ſæculorum, & poteſtas eius poteſtas æterna. hinc B
& Angelus dixit Mariæ. Et dabit ei Dom. Deus
ſedem Dauid patris eius & regnabit in domo Ia- Luc. 1.
cob in æternum. & regni eius non erit finis. ¶Naſcentur. Spiritaliter intellige de his, qui regenerantur ex aqua,
& ſpiritusſancto Chriſti fidelibus: nam ut ait Ioannes, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in no- Ioann. 1.
mine eius. ¶Sede tua. Epiſcopali atq; pontificali. ¶Si tamen. Hæc eſt conditio quæ apponitur in omnibus di
uinis promiſſionibus, & ſi non apponatur, ſubintelligitur videlicet, ſi in viis meis ambulauerint, ſi cuſtodierint
præcepta mea, ſic & in comminationibus eius: ſubauditur: niſi egerint pœnitentiam. ¶Mea caſtra. In Eccleſia
militanti, militia eſt enim vita hominis ſuper terram. ¶Patria relligione. Chriſtiana, etenim eadem eſt fides Iob. 7.
noſtra, quæ fuit & antiquorum patrum variato tempore, quæ enim ventura credebant de Chriſto, nos credimus
aduenisse. ¶Coluiſſe. Et Deus colit homines, &
colitur ab hominibus, aliter tamen atq; aliter, co-
lit homines Deus, vt fructificent ſicut agricola ter
ram, colitur autem ab hominibus tamquàm pa-
ter à filiis, cum veneratur amatur & adoratur.

Conſtat enim Dominum coluiſſe cacumina mõtis
Sacra Sionæi, cultus ut eſſet ibi.
Nam vel vt Iſacadus ex omni gente per orbem
Hactenus elegit præcipuum in populum.
Sicq; præelegit ſibi ſedem in monte Syone
Vt colat hinc populos: atq; colatur eis.
Hæc (ait) eſt requies mea: ſit requieſq; meorum
Hic erit æterna dulce quiete frui.
Hic habitabo lubens: habitabitis atq; libenter
Vos mecum: quoniam manſio lecta mihi eſt
Eius ego viduam plorantem retibus arctis
Venantum implicitam dentibus atq; canum.
Dentibus excuſſis, & retibus enſe ſolutis
Eripiam: luctum lætitiaq; premam.
Cum mea vox illi benedixerit: Et benedictam
Faxo ſciant omnes: carmine meq; canant.
Largaq; continuè benedictio deſuper illam:
E cœlis iugi ſicut ab imbre fluet.
Illius atq; inopes ſatiabo panibus omnes,
Vt ſaturi laudent nomen in vrbe meum.

¶Sedem templi. Quod ibi fuerat conſtruendum à
Salomone filio Dauid. ¶Ait. Dominus ore pro-
phetarum. ¶Libens. In humana etiam forma.
¶Vos. In Apoſtolis maximè verificatum eſt. ¶Le-
cta. Per electa. ¶Viduam. Sanctam Matrem Ec Ioann. 3.
cleſiam, poſteaquam ſponſus eius Chriſtus aſcen-
dit in cœlum, de qua dixit Io. Baptiſta. Qui habet
ſponſam, ſponſus eſt. ¶Plorantem. Necem ſancto
rum martyrum, quos ſpiritualiter genuerat per fi-
dem in baptiſmo. ¶Retibus arctibus. Iuris per-
ſecutionibus tyrannorum. ¶Venantum. Dæmo
niorum. ¶Canum. Obtrectatorum Iudæorum,
& paganorum, aſſerentium Chriſtianos magos eſ
ſe atq; blaſphemos & propterea tollendos eſſe de
terra. ¶Dentibus. Propagatæ veritatis malè. C
¶Enſe. Iuſtitiæ ac uerbi Dei gladio, cui nulla põt
armatura reſiſtere, eſt enim penetrabilis uſque ad
medulas, & interiora animæ. ¶Lætitia. Donatæ Heb. 4.
pacis & tranquillitatis maxima, magni Conſtanti-
ni tempore. ¶Faxo. Pro faciam, uerbum defecti
uum eſt. ¶Omnes. Aduerſarij tam ex Iudæis, quã
ex gentibus. ¶Canant. Laudent per totum orbẽ
fabricatis Eccleſijs. ¶Larga benedictio. Spiritua-
lium donorum gratiarum, & abundantis doctrinæ, quod præcipuè patuit ſanctorum quatuor doctorum tempo-
re. ¶Inopes. Non ſolum Monachos paupertatis profeſſores: ſed & pauperes ſpiritu hoc eſt humiles. ¶Panibus.
Tam ſpiritualis alimoniæ, quàm corporalis, vitæ videlicet, & intellectus & eius qui de cœlo deſcendit & dat vitã
mundo. ¶In vrbe. Militantis Eccleſiæ, quæ & ciuitas Dei uocatur. ¶Inde. Ex alimentis cœleſtibus. ¶Sacer-
dotes. Magis noui, quàm veteris teſtamenti. ¶Mea dextera. Filius meus, qui dextera & brachium ſummi pa-
tris di-

D tris dicitur. ¶Sanćto ſalotari. Charitatis doao,qua ſola ſaluamur,& ſine qua nulli poteſt eſſe ſalus, iuxta vaticí
ninm Eſaiæ. Induit me Dominus veſtimento ſa-
Eſa.61. lutis, & indomento iuſtitiæ circũdedit me,de quò
ſtatim ſequitur. ¶Veſtibus aureis. Quod imple-
tom eſt, ex qoò creuit decus Eccleſiæ. ¶Virtute.
Robore,& foititudine animi. ¶Vt nitidi. Spleo-
dore gloriæ. ¶Compti. Decore veſtinm. ¶Tunc
exultabunt. Pace Eccleſiæ conceſſa, & ſanćtitate
miniſtrorum, vnde verom effulget decus Eccleſię.
¶Iubila. Interna mentis gaudia, quæ continert
nequeunt, aut cælari: ſed neceſſe eſt vt extra erũ-
pant per aliqua letitiæ ſigna. ¶Comu. Quod qd
ſit ſtatim ſubiongit, eſt enim robur regni, de quñ
dićtum eſt ſupra. ¶Regis. Chriſti. ¶Nomine.
Quia & ipſi Chriſtiani vocabuntur,à Chriſto.¶Lu
cerna ardens: Io.Baptiſta, vt docemor,ex Euang.
Ioano.5. Ille (inquit) erat lucerna ardens,& lucens. ¶Præ
Matth.3. uia. Vnde & prædićtum fuerat per Eſaiam propbe
tam vox clamantis in deſerto, parate viam domi-
ni rećtas facire ſemitas eius, & ab Angelo, ipſe
præibit ante illum. ¶Hoſtes eius. Iudæos innuit,
deinde,& paganos, hæreticos,& peruerſos fideles.
¶Abolla. Non veſtis ſeoatoria: ſed cynici, hoc eſt
canini phyloſophi lena,de qua Martia,Cærea quē
nudi tegit vxor Abolla grabari. ¶Soper hũc ipsũ.
Chriſtum. ¶Tunc. A reſurrećtionis ſuæ tempore
citra. ¶Eflorebit. Valde niteſcet: augetur enim
E illius ſignificatio per præpoſitionem. ¶Sanćtifi-
catio: Nam ſanctus ſanctorũ eſt,qui omnes ab eo,
ſanćtificantur, ideſt in bono confirmantur per pre
cioſi ſanguinis eius effuſionem.

Inde ſacerdotes eius mea dextera ſanćto
Sponte ſalutari veſtiet arte noua.
Exterius ſiquidem fulgebunt veſtibus aureis,
Virtute interius, moribus atq; probis.
Vt nitidi, compti, partaq; ſalute decori
Extollant alacres ad mea ſacra manns.
Tunc exultabunt ſanćti; nec tanta tenere,
Pećtore ſub tacito iubila tunc poterunt.
Ore vel inuito quin exultatio rumpet.
Vnde dabunt voces ſydera ad alta nouas.
Illuc producam Dauidis nobile cornu,
Sublimis regni robur, & acre decus.
Inter eos fulgens orietur gloria Regis;
Nomine, quò fient hi quoq; participes.
Hoc illis ſignum,cum fulſerit ante lucerna,
Ardens, & Chriſto præuia miſſa meo.
Verùm hoſtes eius,inimicaq; pećtora tandem,
Qua confundantur turpis Abolla teget:
At ſuper hunc ipſum tunc gloria noſtra quieſcet
Inclyta: qua toto floreat orbe nitens.
Tunc efflorebit mea ſanćtificatio tandem
Fuſa ſuper Chriſtum maxima quanta fuit.

DVM gemerem, & quererer, &c. Ad fraternam charitatem, ideſt mutuam dilećtionem inuitamor ex hu ius pſalmi lećtione, qoa iouicem exhortamur, inuicem adiuuamur, & mutuo ſermone leuamur, & per quam docem Chriſtum ad ſupernam vrbem retinemur,ad qusm gradibus iſtis properamus. ¶Dum gemerem ego vates inter curſores præcipuus,ex oiemoria præteriti lapſus quæ vtiliſſima eſt:nam hinc & columbæ Domini vocamur,quæ amando gemunt. ¶Et quererer. Metu ne à duce deſereremus, tamquàm deſides; eo q celeri curſu non poſſemus illum ſequi. ¶Futura. Tunc temporis de Chriſto, & Eccleſia,ounc enim iamdudum ſunt adimpleta fermè omnia reliqua in dies adimplentur. ¶Ardua poli. Per quæ maiora præcepta iuſtitiæ, Euā-
gelicæ ſignificantur,de qua vide Auguſt.in ſermo
Matt.19. ne Dumini in monte,qualia ſunt illa de renuncia-
Luc.14. tione omniom, de abnegatione ſuiipſios.& vt tol-
lat quis Crucem ſuam & ſeqoatur Dominum.
¶Iuuat. Cœleſtiũ amor delećtabiles facit eſſe gra-
ues etiam labores. ¶Sydera præclara. Scriptũ eſt
enim quia ſapiens dominabitur aſtris, non quod
influxus ſtellarum vim aliquam habeāt ſuper ani-
mabus hominum, eo quòd ſint ſtellis ipſis nobi-
liores, cum propter hominem factæ ſint ſtellæ, nõ
homo propter ſtellas. ¶Cunćta pericla. Hoc no-
uerant ex ſpeciali.gratia habitante ſecum Deo, ſi-
Rom.8. mile quoddam dixit Apoſtolus, certus enim ſum
quia neq; mors,oeq; vita,&c. vſq; ibi,neq. creatu-
ra alia poterit me ſeparare à charitate Dei, quæ
eſt in Chriſto Ieſu,cæterum nos alii dum viuimus
nõ poſſumus eſſe ſecuri,vt docet Ambroſius in eo
F ſermone,cuius boc initium eſt. Nauigantibus no
bis in boc mare magnum & procelloſum, &c. Quę
hic omino vide. ¶Inqoam ego vates. ¶Quàm bo
na. Hic incipit pſalmus, ex bac dočtrina vt docet
Aug. omnes religiones ſanćtorum fratrum,& mo
nachorum inſtitutionem aſſumpſerunt, & regulā
ſimul viuendi, ſiquidem hæc dulcia verba cantici
huiur, hic ſonus Spiritusſanćti, & hæc toba chari-
tatis hæc ſuauia monita monaſteria omnia pepe-
rerunt per vniuerſum orbem eſt ergo bona, pro-
pter mutuum auxilium, dulcis propter ſolatium
conoerſationis,iuconda ex mutuo aſpećtu, & cõ-
fabulatione. ¶Vnanimes. Quales eraot ab initio
fideles omnes ad Chriſtum cõuerſi, de quibus ſcri
ptom eſt, quia multitudinis credentium erat cor

ODE EX PSALMO CXXXII.

Ecce quam bonum.

DVm gemerē, & quererer,canerēq; futura vo- (lādo
Inſpirante Deo præduce tutus eram.
Inſuper auditu ſocij pernicibus alis
Effećti fortes progrediuntur iter.
Inq; vicem blandis repetentes dićta loquelis,
Ponè ſequebantur fortius abſq; mora.
Ardua iamq; poli Regem conuexa ſecutas
Aſcenſu celeri, præteriſſe iuuat.
Sydera ſub pedibus noſtris præclara videre,
Euaſiſſe ſemel cunćta pericla iuuat.
Vt lenius fieret noſtris hortatibus illud.
Quod reſtabat iter, præcipuusq; labor.
Ardua quæ fuerat via (ceu modò cernitis) inquam
Fit facilis,noſtro planaq; colloquio.
Si labor indomitus communi voce domatur,
Si graue communi voce leuatur iter.
Si comites præſtant ſolatia tanta viciſſim,
Vt deſperatum penè ſequantur iter. (trum?
Quàm bona, quàm dulcis, iucundaq; manſio fra
Qui ſunt vnanimes, & charitate pares.

Ac veluti vnguentum redolens in vertice fuſum
 In barbam primùm leniter inde fluit.
Veſtis & hinc ſummam ſenſim deſcendit in oram:
 Totus amictus eo ſpirat odore nouo.
Sic & Aron quondã nituit protoflamen inunctus.
 Sic ſua poſteritas fragrat odore ſacro.
Ac veluti Hermonio cum ros deſcenderit alto
 Defluit in montem more ſiona nouo.
Vnctio noſtra fluat capitis de vertice Chriſti:
 Nam caput eſt noſtrũ, nos ſua membra ſumus.

vnum & anima vna, & omnia erant illis communia, vnde nutritur concordia, proprietas enim eſt cauſa diſcordiæ. ¶Charitate. Mutua dilectione, quæ firmiſſima eſt voluntatum compago, & tenaciſſima conglutinatio. ¶Vnguentum. Hoc iuxta literam, fuit illa vnctio ſacra qua ſummi ſacerdotes Iudæorum vngebantur in die conſecrationis eorum: ſic enim vſu eueniebat, ut aliquæ guttæ illius ſacri & odoriferi liquoris à vertice, vbi primum ingebantur in barbam deſcenderent, & inde etiam in ſuperiorem oram tunicæ, qua parte caput ingreditur, deinde & vſq; in fimbriam inferiorem forſitan defluebat: quid autem myſticè ſignificet tam clarè ſubiungitur in textu, vt ſuperfluũ eſſet aliam expoſitionem accommodare. ¶In ſummam oram. Quæ & capitium à capite intromiſſo dicebatur. ¶Protoflamen. Romanum eſt vocabulum, & ſignificat primum ſacerdotem, dignitate, nobilitate, virtute, & bonis moribus. ¶Poſteritas. Quia primogenitus patri in ſummo ſacerdotio ſuccedebat. ¶Hermonio alto. Si iſte mons eſt ille, de quo alibi, & Hermon à monte modico, iuxta literam ſtare nõ poteſt quod hic dicitur, quia multùm diſtat à Monte Syon, qui eſt in Iudæa, & ille in Galilæam; & multo minor eſt: niſi dicamus, quia vbertas fructuum, & frugum (quæ ex rore generantur) montis Hermonij portabatur ad præcipuam totius regni vrbem Hieroſolymam, cuius arx eſt in monte Syon cum templo, iuxta illam benedictionem Iacobi, in rore cœli, & pinguedine terræ erit benedictio tua fili mi. ¶Vnctio. Spiritalis gratiæ, qua Chriſtus vnctus fuit vt docet Petrus in Epiſtola: & alibi vates ait, unxit eum Deus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, per hanc unctionem Chriſti & nos Chriſtiani dicti ſumus, quaſi vncti deriuentur ab vncto. Nam Chriſtus græcæ, latinæ dicitur unctus. ¶Barbatos. Hi ſunt Apoſtoli, qui non minus ori Chriſti adhæſerunt, quam barba eius. ¶Milleni Duces. Ac ſi diceret tribuni, & præcipui ductores martyrum, qui ſunt milites exercitus Chriſti: fortiores, & expeditiſſimi. ¶Sub auſpicijs horum. Veterani quidẽ ſunt martyres, Tirones uero confeſſores. ¶Mortis opus. In aſſidua lectione paſſionum martyrum diſcunt, qualiter oporteat militare, ſi caſus eueniat: præterea longa corporis mortificatio non minima ſpecies eſt martyrij, quæ & ipſa crux uocatur, hinc Apoſtolus ait, qui crucifixerunt carnem ſuam cum vitijs, & concupiſcentijs. ¶Trabeæ. Veſtis Sacerdotalis ac regiæ. ¶Stipem. Primitiarum decimarum & oblationum, unde uiuunt ſupradicti confeſſores Chriſti. ¶Impedimenta. Opera pro ipſis, ut liberius Dei uacent ſeruitijs.

A

Act. 4.

Inq; viros primùm barbatos manat ab ipſo:
 Quandoquidem fortes pectore barba notat,
Hi ſunt electi firmiſſima robora cœtus,
 Milleniq; duces cum legione ſua,
Quiſq; ſub auſpicijs horum tolerare labores,
 Militiæ diſcunt, & graue mortis opus,
Hi ſupera veſtis longæ ſignantur in ora:
 Quos hirſuta tegens proxima barba linit:
At reliquo trabeæ plebes ea caſtra ſecutæ
 Vt ſtipem pendant, impedimenta ferant,
Vt collætentur, parili charitate fruantur,
 Vnanimes, cunctos illinit iſte liquor.
Gratia cœleſtis, cœleſti rore notatur.
 Lumen ab excelſo lumine quodq; venit.
Quo nihil vberijs, nihil eſt excelſius ipſo,
 Vnde irroratur, fulget & vnde ſion.
Scandere qui poterunt illuc benedicere iuſſi
 Sunt in perpetuum quem coluere Deum.
Quàm facile id factum: ſiquidem benedictio larga
 His effuſa ſuper vita perennis erit.

Act. 4. & 10.

B

Gal. 5.

DVM pius alloqueretur ſocios, &c. Supremus uirtutum gradus charitatis eſt diuinæ, ſcilicet dilectionis ad quam ſenſim ex fraterna peruenitur, qui enim non diligit proximum, quem uidet, quomodo poteſt Deũ quem non uidet diligere? & quia Deus bonorum noſtrorum non indiget, cum ſit cœli, terræq; Dominus, nihil aliud nobis ſupereſt niſi ut amantes illi laudes & gratias referamus, quæ res hæc in ſæculo perfectè fieri non poteſt propter imperfectionem noſtram, idcircò mente quidem nunc quantum poſſumus cum nobilibus iſtis uiatoribus ad ſupernam Hieruſalem cõſcendamus, ut à ſuperis ciuibus interim diuinis laudibus aſſueſcamus, donec expleto curſu mortalitatis huius, inter eos aſciti perfectè cum ipſis Deum laudare poſſimus. Dicit ergo uates curſor inter iſtos antè ſignanus. ¶Dum pius, &c. ¶Gradu ſupremo. Diuinæ charitatis, quæ perficit omnes uirtutes. ¶Vrbis olympiace. Quæ Hieruſalem, ciuitas Dei, & Paradiſus uocatur quæ in fine Apocalypſis ab Apoſtolo Ioanne plenius deſcribitur unde, & ſumpta fuerunt, quæ hic dicuntur. ¶Nitens. Splẽdore ſanctorum & magis diuinæ gloriæ. ¶Conciderenius ibi. ¶Sic tres Apoſtoli uiſa gloria Domini in transfiguratione ceciderũt in facies ſuas; nam mortales oculos nimius locis ſplendor percuſſit, & obumbrat: metum quoq; tantum incutit, ut ſtatim cadat. ¶Obtutum. Viſum quem maxima lux auferre ſolet, ſicut & Paulo ambulanti Damaſcum ſimus eueniſſe in apparitione D.N.I.Ch. ¶Bipatentes portas. Quæ à die Aſcenſionis Chriſti expanſæ ſunt, nec claudentur uſq; ad noctem ſecuturam poſt diem iudicij in faciem reproborum ſicut

Epiſt. Io. cap. 3.

C

Matt. 17.

ODE EX PSALMO CXXXIII.

Ecce nunc.

DVm pius alloqueretur ſocios: graderemur, &
 Aſcenſu recto ponè ſequendo ducẽ. (vna
Ecce repentè gradu ſupremo apparuit ingens
 Vrbis olympiacæ regia tota nitens,
Lumine fulgebat præclaraq; mœnia tanto?
 Vt victis oculis conciderenius ibi.
Protinus accurrens dux ipſe miſertus amantum
 Suſtulit: obtutum reddidit atq; manu.

Cernite nunc inquit bipatentes cardine portas
Vrbis ab ingreſſu nemo vetare poteſt.
Iam nunc ſecuri noſtris ſuccedite tectis:
Non hic inſidiæ, non metus hoſtis erit.
Omnia luſtrantes, huc illuc tendite greſſus.
Siſtere vbi vultis fas erit, atq; gradum.
Luminibus veſtris occurrent triſtia nulla:
Hic alacres ciues omnia læta vident.
Nunc igitur Dominum pueri benedicite veſtrum.
Nunc hilari regem pangite voce Deum.
Ædibus in Domini quibus eſt pro munere magno
State, & verſari, & cuncta videre datum,
Atria luſtrandi, penetraliaq; ipſa tuendi.
Pro libito quibus eſt gratia ſorte data.
Vt cũ deſcenſu placido, blandoq; volatu
Viſeritis fratres, qui procul orbe merent.
Inſinuetis eis, quæ nam eſt habitatio veſtra.
Et quod opus veſtrum, nunc ſit in æde Dei.
Dum procul eſtis adhuc tenebroſis noctibus iſtis
Dicite: vos etiam pangite voce Deum.
Noctibus his terris palmas extollite veſtras.
Fragrantes myrrha, muneribusq; pijs.
Dirigite & mentes ſanctorum in ſancta fideles:
Ne pice terrena nobile lentet opus:
Pectore, voce manu Dominum benedicite cœli:
Concinite & regem, pectore, voce, manu.
Magne beatorum cœtus benedicat ab alta
Arce Sioneq; te Deus omnipotens.
Qui fecit cœlum, tibi det conſcendere cœlos:
Te ſedeat cœlo Rex pius inq; ſuo.
Quiq; ſua vilem decorauit imagine terram:
Demiſit cœlo participemq; ducem.
Vt regeret, ferretq; grauem (mirabile dictu)
Ad cœlos terram per rationis iter:
Hic te ſancto choros ſpecula benedicat ab alta,
Vt benedicendi munia teq; iuuent.

D ſicut habemus in parabola x. Virginum: nam quę
paratæ erant intrauerunt cum ſponſo & ſponſa, &
Matt. 25. ſtatim clauſa eſt ianua. ¶ Hoſtis Diabolus. Nec
enim habet regreſſum, unde ſemel cecidit. ¶ Om-
nia. Quia in domo patris mei (dicit Chriſtus) mul-
Eſa. 49. tæ ſunt manſiones. ¶ Triſtia nulla. Quia non eſu
rient amplius neq; ſitient iuſti, neq; cadet ſuper il-
los ſol neq; ullus æſtus, qui priora abierunt. ¶ Vi-
ſeritis fratres. Nec enim ſemper oportet contem-
platione teneri ſicut Maria, quæ optimam partem
elegerat: ſed oportet interdum etiam deſcendere
ad curam proximorum, vnicuiq; ſiquidem mãda-
Eccl. 17. uit de proximo ſuo; vnde & Paulus dicebat, qui
1. Ti. c. 5. non habet curam ſuorum & maximè domeſtico-
rum, infidelis eſt, & deterior infideli, exemplo igi-
tur Moyſi, & Domini N. I. Chr. deſcendamus ali-
quando ex monte contemplationis ad vallẽ actio-
nis, in qua ceu Martha Chriſtum in membris ſuis
paſcamus. ¶ Merent. Militant aduerſum viſibi-
les atq; inuiſibiles hoſtes, & adiuuemus eos, me-
mores infirmitatis noſtræ preteritæ, qua & nos
portari volebamus atq; curari; attendentes etiam
lubricum fragilitatis humanę quod & docet Apo
Gal. 6. ſtolus, ſi præoccupatus (inquit) fuerit homo in ali-
quo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite hu-
iuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum
ne & tu tenteris, hoc enim pacto adimplebitis le-
E gem Chriſti, quæ eſt ut alter alterius onera porte-
mus. ¶ Habitatio veſtra. De hac Paulus ait, con
uerſatio noſtra in cœlis eſt. ¶ Opus veſtrum. Lau
dare Deum, vt alibi dicitur. Qui habitant in do-
Phil. 3. mo tua Domine in ſæcula ſæculorum laudabunt
te. ¶ Noctibus iſtis. Sæculi huius, quia noſtri dies
Luci diuinæ comparati vere noctes ſunt. ¶ Pangi-
te. Canite laudate, iuxta illud, pange lingua glo-
rioſi, corporis myſterium. ¶ Terris. Obſcuris, etiã
propter peccata, quę quotidie fiunt: nam ſunt ope
ra tenebrarum. ¶ Myrrha. Odore mortificati cor
poris, quæ eſt myrrha probatiſſima. ¶ Muneribus
pijs. Turis & aliorum odoramentorum, quæ ſunt
orationes ſanctorum, & virtutum odoribus maxi-
me miſericordiæ, & pietatis in pauperes Chriſti.
¶ Sancta ſanctorum. Super nam videlicet Hieruſa-
lem. ¶ Pice terrena. Hæc eſt terrenorum omniũ
concupiſcentia blandæ voluptatis alumna & om
nium peccatorum mater, de qua ſcriptum eſt, qui
Eccle. 13. tetigerit picem, inquinabitur ab ea. ¶ Lentet. Re-
tardetur, terrenis enim homines implicati in diem conuerſionem ſuam differunt. ¶ Pectore voce manu. Ideſt
Opere bono, hæ tres ſunt optimæ cordæ noſtræ citharæ, quæ concinnum reddunt ſonum in aure Dei, quòd ſi vna
defuerit, fracta eſt melodia. ¶ Dominum. Deum patrem, filium, & ſpiritumſanctum, qui eſt vnus ſolus Deus, &
Dominus noſter. ¶ Et regem. Chriſtum, qui ratione humanitatis noſtræ ſuſceptæ, factus eſt rex regum & Domi
nus dominantiũ. ¶ Cœlum. Tres habet hoc in loco ſignificationes; Paradiſum ideſt Eccl'am triumphantẽ item,
& præſentis t'pis militantem, quæ ambæ regnum et cœlorum dicuntur, & cuiuſuis ſancti anima, dic ergo, qui fe
cit te cœlum per ſapientiã ſuam: nam aĩa iuſti ſedes eſt ſapientiæ; det tibi conſcendere cœlos, meditatione. ſ. ad
Sap. 7. Angelos, & ſanctos qui ibi ſunt. ¶ Rex pius. Qui & ſapientia patris eſt. ¶ Vilem terram. Hominẽ quemuis generaliter
F intelligendo, ſpecialiter aũt poteſt intelligi de Corpore D. N. I. Chr. quem ſua decorauit imagine. Ideſt filio ſuo,
qui viua eſt imago patris. Ad cuius imaginẽ nos homines nos homines facti ſumus. Sed melior eſt ſenſus prior.
Quia ſequitur. ¶ Demi. ce. participemq; Ducẽ Qui ſine dubio Chriſtus eſt mortalitatis humanæ factus particeps.
¶ Vt regeret. Præceptis. ¶ Ferret. Per Reſurrectionẽ, quando mortale hoc Immortalitatẽ induerit. Grauẽ. Nunc,
1. Co. 15. & quia ponderoſa eſt humana caro: & grauẽ mole peccatorũ, qua tenetur oppreſſa. Verùm poſt Reſurrectionẽ
cum fuerit glorioſa, leuiſſima erit. Scriptum eſt enim. Sancti vt Aquilæ volabunt, & non deficient. Et iterum
Vbicumq; fuerit corpus, ſcilicet Chriſti. Volabunt & Aquilæ. Corpora ſ. Ipſa Sanctorum In die Iudicij Reſurre-
Luc. 17. ctionem iam facta. ¶ Munia. Officia laudandi, gratias agendi, & benedicendi Domino. Laudemus ergo & nos
Dominum, & gratias agentes de abſolutione graduum, benedicamus, & ſuperexaltemus eum in ſæcula ſæculo-
rum. Amen.

Finis canticorum graduum.

NOmen id excelſum &c. Poſteaquàm vates cum ſocijs curſoribus mente aſcenderunt per xv. grados pro-
xime decantatos in ſuperam ciuitatem Dei, ibique viderunt ſanctorum opus eſſe laudare Dominum
Deum. Non ſolum id ipſi didicerunt, ſed & ad nos deſcendentes placido lapſu nos, & omnes ſeruos eius
inuitant ad laudes Domini, vt hic aſſueſcamus cum Angelis laudare Deum in militia. Vt meliùs
Phil. 2. deinde in patria magnificemus eum. Dicit igitur. ¶ Nomen id excelſum. D. N. I. Ch. De quo dixit Apoſtolus.

Quoniam

ODE EX PSALMO CXXXIIII.

Laudate nomen Domini.

NVmen id excelſum ſuper omnia noīa mūdi
Tollite: nam vobis nulla aliunde ſalus.
Vos ſerui Dominum gratis laudare redēpti,
Accepti memores ſitis vt obſequij.
Præcipuè Æditui Dominum laudate miniſtri,
Seruitio adſcriptos quos domus eius habet,
Atria quiq; domus celeres percurritis ampla,
Et qui ſuccincti ſtatis ad obſequium.
Vnanimes Dominum concordi voce canendo
Collaudate Deum terq;, quaterq; bonum.
Nam bonus eſt ſolus: ſimul & bonitatis origo,
Vt bonus eſt, fecit cuncta creata bona.
Nomen & illius reſonent pſalteria veſtra,
Pſallite, concinite, & carmina læta date.
Eius enim nomen cordi ſuper omne ſuaue,
Eſt & in aure melos; eſt & in ore fauus.
Quis tamen emeritas laudes licet in ore diſertus,
Condignas grates quiſuē referre poteſt.
Supplantatorem fratris ſibi quippe Iacobum,
Elegit populum ſumeret vnde ſuum.
Luctantique diu mutato nomine dixit,
Iſrael viſo nunc eris ecce Deo.
Quamq; ego præ cunctis erit Iſraelitica plebes
Sum poſſeſſurus te genitore ſata.
Ergo Iſraelis quicunque ex ſemine creti
Collaudent Dominum qui ſibi ſumpſit eos.
Namq; ego cognoui, quòd maximus eſt Deus vnus,
Maximus, & cunctis præualet ipſe Deis.

Quoniam dedit illi Dominus nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Vt in nomine Domini N. I. Chr. omne genu flectatur cœleſtium terreſtrium ac infernorum. Et alibi. Neque enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum, in quo oporteat nos ſaluos fieri. ¶ Gratis. Neque enim ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos: ſed ſecundum ſuam magnam miſericordiam ſaluos nos fecit. ¶ Redempti. Precioſo ſanguine D. N. I. Chriſti. ¶ Æditui. Ianitores, qui & oſtiarij dicuntur, ſpecies eſt pro genere. Quia omnes miniſtri templi tenentur ſeptiens in die Domino laudes dicere iuxta illud uulgatum eiuſdem uatis. Septies in die laudem dixi tibi. ¶ Celeres. Poſſunt eſſe ſubdiaconi. ¶ Succincti. Leuitæ qui & Diaconi. Quorum lumbi debēt eſſe ſuccincti per caſtitatis virtutem. ¶ Terque quaterque omnifariam, & omnigenæ bonitatis. per ſeptenarium quippe numerum vniuerſitas, & perfectio ſignificantur. ¶ Bonus eſt ſolus. Per comparationem ad homines, vel Angelos bonos. Qui omneis illi comparati penè nihil ſunt. ¶ Cuncta bona. Ex Geneſi, & hoc decerptum eſt. Vidit (inquit) Dominus, cuncta quæ fecerat & erant valde bona. ¶ Pſallite. Benè operando. Concinite docendo. Et carmina læta date, Hylari corde & animo. Nam Hylarem datorem diligit Deus. ¶ Et in ore fauus. Diui Bernardi hoc eſt elogium. ¶ Poteſt? Q. D. rarus vel propè nullus. ¶ Supplantatorē Iacobum. Interpretatio vocabuli eſt. Iacobus enim dictus eſt. Quia naſcens prioris fratris plantam manu tenebat. Et poſtmodum ſupplantauit eum. In emptione primogeniture, & benedictionis ſurreptione, allegoricè innuens gentilem populum in Chriſtianum commutatum, Iudæum ſupplantaturum eſſe, & æternam benedictionem ſurrepturum. Quod & factum iamdudum nouimus, & in nobis ipſis quottidie experimur. ¶ Suū. Cultui ſuo dedicatum, quod factum eſt ſub Moyſe duce ad montem Synai. ¶ Luctantiq; diu, Cum Angelo ſibi apparente. Et quodammodo volente prohibere tranſitum torrentis Iaboth. ¶ Mutato nomine. Cum enim nolet eum dimittere Iacob. Niſi ſe prius benedicto. Reſpondit. Quod nomen eſt tibi? Iacob. Ait. At ille nequaquàm (inquit) Iacob appellabitur nomen tuum. Sed Iſrael. ¶ Præ cunctis gentibus. Quæ in idololatriam declinauerant. ¶ Semine. Chriſto per fidem in baptiſmo. Vt etiam ad noſtra tempora vaticinium referatur. Ne fortè quis credat ad ſolos Iudæos pertinere. ¶ Sumpſit eos. Iuxta illud Dominicum. Non vos me elegiſtis. Sed ego elegi uos. ¶ Deis. Non qui verè Dij ſint: ſed Dij nuncupantur. Vt ſacerdotes, iudices, & prophetæ. De quibus in pſalmo. Deus Deorum locutus eſt. In medio autem Deos diiudicat. & iterum. Ego dixi. Vos dij eſtis, & filij excelſi omnes. De alijs vero tene quod ſcriptum eſt in alio pſalmo. Omnes Dij gentium Dæmonia. Dominus autem cœlos fecit. ¶ Maximus. Virtutis magnitudine, non mole corporea, quia Spiritus eſt. ¶ Rerum opifex. Etenim omnia per ipſum facta ſunt. Et ſine ipſo factum eſt nihil notanda hic ſunt ſeptem pulcherrima Epitheta, nulli hominum, uel Angelorum, ſed ſoli Deo conuenientia. ¶ Ex nihilo. Nulla præexiſtente materia. ¶ Patrabit. Mirabiliter faciet. Vnde in Euangelio dicit filius Dei. Pater meus vſq; modo operatur. Ego operor. Et iterum. Opera quę pater facit: & filius ſimiliter facit. ¶ Regendo. Et per ſeipſum: & miniſterio Angelorum. ¶ Sydera. Dicuntur ea ſigna mobilia, quæ ex pluribus ſtellis conſtant. Stellæ verò reliquæ & maximè fixæ. ¶ Data. A ſe tanquam à Domino, cui cuncta parent præter hominem, cuius gratia cuncta creauit. ¶ Lampadas. Nobis vt lucéſcerent, & rebus die noctuque nariatis vicibus, vt ſequitur. ¶ Duo. L. m. Solem, & Lunam vt in Geneſi. Quod & ſæpè dictum eſt. ¶ Super cœlos. In Angelis ſurſum, & in animabus ſanctis hic Deorſum, qui etiam Cœli vocantur. Iuxta illud Cœli. Idest Apoſtoli, cæterique fideles Apoſtolorum ſucceſſores, modò ſancti, & iuſti atque eloquentes. ¶ Aere vel denſo. Nubiloſo. Vt fulgura tonitrub grandinem,

A

Act. 4. Titum 3.

B

C

Maximus, omnipotens, immēſus, & optimus, vnus,
Æternus, ſapiens, rerum opifexq; Deus.
Ex nihilo veluti cœlos, & cuncta creauit;
Quæ voluit verbo cuncti potente ſuo.
Hactenus, & deinceps, & quandocumque patrabit,
Quæ volet, & voluit, facta regendo ſua.
In cœlo ſiquidem ſtellas, & ſydera fecit,
Et certa iuſſit currere lege data.
Lampadas appoſuit mundi duo lumina magna,
Perpetuas iuſſit quæ uariare vices.
Quanta ſuper cœlos ſint ſpiritualia facta:
Continuè fando quis numerare valet?
Quantaq; ſub cœlo faciat, vel in æthere puro,
Aere vel denſo, cuncta quis enumeret?

A

ad primogenitum ancillæ molentis in mola. Quo dolore percuſſi Aegyptij ſimul & metu ne morerentur omnes dimiſerunt Iſraelitas ab ire, quin & accelerare coegerunt. ¶ Quis neci dedit? Reſpondeatur Deus. Et ſic in omnibus infraſcriptis interrogationibus.

Dic age ſanguinei Pharao vetus accola Nili
 Quis dedit in regno prodigia alta tuo?
Corde tuo, quis durior, & robuſtior olim
 Te contra, atque tuos horrida ſigna dedit?
Nonne Deus noſter tibi ſanguine miſcuit vndas
 Illa tuæ fuerant horrida ſigna necis.
Ipſe tua impleuit raucis penetralia ranis,
 Quæ tibi ſigna ſophûm garrulitatis erant.
Cynipheos morſus tabidæ Deus intulit aulæ
 Signa feri morſus, aculeiq; tui.
Omni genum vobis muſcarum tædia miſit.
 Quæ fierent ſignans tædia veſtra ſibi.
Morte deinc pecorum ſubita ſignauerat idem,
 Tædia conſimili veſtra luenda nece.
Turgentes etiam veſicas corpore toto
 Erupit faſtus nuncia ſigna tui.
Prodigium horrendum mergendi gurgite vaſto
 Infenſi populi lapſa locuſta dedit.
Prodigium horrendum tenebræ illætabilis Orci
 Thaneos obſcuris incubuere locis.
Vltima ceruices duras ea plaga reflexit,
 Qua primogenitos vna ruina tulit.
Nec ſolum Pharaona trucem, Phariosq; rebelles
 Perculit è cœlis alta, potensq; manus.
Quin etiam gentes multas percuſſit, & altos
 Strauit humi reges, perdidit atque feros.
Regem Ammoreumque Seona gigantis Ogigis
 Contriuit robur ſub Duce Moſe manus.
Ioſuaq; imperio Domini robuſtus, & acer
 Triginta Reges perdidit enſe ſuo.
Gentibus exciſis, Chananeaque regna ſubegit,
 Biſſenis tribubus ſorteque diſtribuit.
Inde tuum Deus omnipotens memorabile factū eſt
 Nomen in æternum, & fama perennis erit.
Hinc propagati generatio quæque futura
 Notitiam ut præſens eſt habitura tui.
Ecce ſuum Dominus populum diſcernet: & illos
 Vt pater emendans erudiendo reget.
Seruorum admiſſa prece conciliabitur illis:
 Atque reformabit mollia corda manu.
At ſimulachra, Dei quæ gentibus eſſe videntur
 Mortali atque hominum facta fuere manu.

¶ Sanguinei Nili. Cuius aquæ virga Moyſi iubente Deo percuſſæ in ſanguinem verſæ ſunt. Quæ res portendebat Aegyptiis mortem in aquis. ¶ Prodigia. De quibus infra. ¶ Corde tuo. De quo ſcriptum eſt. Quia ſæpè induratum eſt cor Pharaonis, & non dimiſit populum ſicut dixerat. ¶ Horrida ſigna. Eadem quæ & prodigia. ¶ Ranis. Secunda hæc fuit plaga & ne ſimus prolixi in commentarijs, vide omnes has plagas in Exodo. Vbi per ordinē narrantur ſingulæ. ¶ Sophûm. Pro ſophorum. Ideſt Sapientum & magorum tuorum. ¶ Feri morſus. Conſcientiæ ſtimuli, qui & vermis immortalis dicitur. atque ſynderesis, qua mali excruciantur omnes. ¶ Aculeique tui. Quo cruciaberis, ſicut & illos ante cruciaſti. Sunt autem Cinipphes muſcæ paruæ, ſed acutiſſimi & prope uenenati aculei, quibus æſtiuo tempore veſpertinis, & nocturnis horis vexamur, quæ & alio nomine culices dicuntur. ¶ Tedia ueſtra ſibi. Vnde & per alium prophetam laborani ſuſtinens. ¶ Luenda. Perſoluenda, hoc eſt caſtiganda. ¶ Gurgite vaſto. Maris Rubri. In quo & locuſta ſublata perijt. Et paulopoſt ipſi etiam Aegyptij ſommerſi interiere. ¶ Illætabilis Orci. Meſtiſſimi inferni. Vbi ſunt tenebræ exteriores, fletus, ac ſtridor dentium. ¶ Thaneos. Vrbis cuiuſdam Aegyptiacæ. In qua olim fuit ſedes regni. Eſt autem ſpecies pro genere. Nam in uniuerſa terra Aegypti factæ ſunt tenebræ ita craſſæ vt etiam palpari poſſent neque triduo mouit ſe quiſquam ab illo loco, in quo à tenebris occupatus eſt. ¶ Vltima. Quæ tanquam grauiſſima omnium primo loco recenſita eſt. ¶ Gentes multas. Amalechitarum, moabitarum, ammonitarum cum ſimilibus, & regem Sæona. ¶ Ogigen. In diuina ſcriptura, uocatur. Og. Sed vates vſus licentia, qua alij ſolent poete, appellauit Ogigen. Fuit alius Ogiges tempore diluuij. De quo ſæculares literæ mentionem faciunt. ¶ Ioſua, Hic alio nomine dicitur. Ieſus Naue, & Ioſue filius Nun. Miniſter extitit Moyſi. Sed poſt eius mortem electus eſt à Domino ductor populi. Quem tranſito Iordane ſiccis pedibus introduxit in terram promiſſionis, debellatis atq. eiectis inde vij. ferociſſimis gentibus. ¶ Triginta reges. vt ſupra. ¶ Chananea regna. Latæ ſumpto vocabulo Cananei dicebantur omnes. vij. tamen erant gentes ut ſuprà dictum eſt. Cananei, & Phyliſtei. Iidem Paleſtini. Iebuſci, Ammorei, Ethei, Euei, Phærezei, & Gergeſei. ¶ Biſſenis tribubus. Ex xij. filijs Iacob deſcendentibus. ¶ Creuit. Nòn mole, ſed cognitionis diffuſione. ¶ Propagati. Nominis. ſ. ¶ Generatio quæque futuræ. Maximè Chriſtianorum. ¶ Diſcernet. Separabit, cultu, moribus, legibus & habitu, ſed & fauore ſuæ protectionis. ¶ Emendans. Cum errauerint à via recta mandatorum ſuorum. ¶ Erudiendo. Monitis ac aliquibus flagellis leuibus. Per prophetas. duces ac rectores ſummos ſacerdotes. Et interdum virga de inimicorum. ¶ Seruorum. Sanctorum ſuorum, ut Samuelis atque eius ſimilium ¶ Conciliabitur. Placabitur, & liberabit eos de manu dominatorum eorū. Hæc omnia ſæpè legimus facta fuiſſe à Domino Deo erga populum Iſraeliticum tam in libro Iudicum quàm Regum. ¶ Reformabit. Tranſlatione ſumpta à figulo. ¶ At ſimulachra. Oſtenſa potentia ueri Domini Dei noſtri. Hic demonſtrat vanitatem ac falſitatem Deorum gentilium, quos pro veris Deis. Finitimæ gentes colebant. Vt cognito errore illis derelictis tranſeant ad cultum ueri Dei potens eſt eos ſaluare. ¶ Mortali manu. Quare & ipſa mortalia vana, nulliusq; uitæ aut virtutis cum nihil viui poſſit fieri. niſi à Deo viuo, & vero. Nam neque muſcam, aut uermiculum viuum poteſt homo facere. ¶ Artificisque manu. Ninus dicitur fuiſſe primus idololatriæ inuentor, & autor: qui defuncti patris ſui Beli Aſſyriorum regis ſtatuam in foro iuſſit erigi, & lege lata, vt eſſet pro refugio omnibus oppreſſis ad illam confugientibus paulatim numen habere credita ex beneficijs, quæ per eam multi conſequebantur. Quā rem animaduertens Diabolus in eam vt adoraretur ingreſſus eſt. Cepitq; inde dare reſponſa conſulentibus. Hinc

Exo. cap. 7 & 8.

B

Exod. 10

Iud. ca. 1. vſq; ad finē Libri.

C

D maiori etiam uenerationi habita eſt. Exemplio huius & cæteræ, gentes cæperunt colere ſimulachra regum ſuorum. Quos in conſortium deorũ tranſiſſe putauerunt, & numen habere ſuper terram crediderunt. ¶ Firmantur clauis. Ad irriſionem gentilium hòc dicitur. Qui ita fatui ſunt, vt putent, Se poſſe ſtabiliri per ſtatuam, quæ niſi clauis fuerit obfirmata, ſtare non poteſt. ¶ Latens Dæmone reſpondente per ea. ¶ Thecæ. Repoſitoria, ſiue arcæ quædam. ¶ Lemures. Laruæ dicebantur nocturnæ, ſiue vmbræ quædam, inſectorum quibus pauidæ noctu abſterrebantur mulierculæ. Dæmone hoc procurante, vt magis ac magis formidaretur. Simul vt introduceret peſſimum dogma, animus defunctorum euagari. ¶ Reptilia. Mures, viperæ, & ueſpertiliones. Qui in talibus ſimulachris ſeſe recipiunt, & fætificant in illis. ¶ Lares. Dij domeſtici, qui & genij vocabantur, focusq; illis Sacer erat. Putabantur hi domũ ac familiam tutari. Vnde & tutelares dicebantur. Ab his & foculare nomen accepit. Verè tamen erant Dęmonia, qui talibus ſeſe volebant nominibus & coli, atque appellari. ¶ Speciem. Similitudinem quandam, non verum os. Quod ex effectu patet. Quia nec loqui poſſunt, nec manducare. Nec obſtant quæ ſupra dicta ſunt de reſponſis, quæ inde dabantur. Quia rariſſimè id eueniebat, nec erat os ſimulachri loquens, ſed Dęmonis inde reſpondentis. ¶ Eſſe cibos. Ab edo. es. Ideſt manducare. ¶ Videntur. Signato uſus eſt verbo dedita opera. Nec enim veræ vllæ ſtatuæ oculos habent, ſed habere videntur. Sic & de alijs membris ſenſuum inſtrumentis.

Funditur argentum, fuluum diſſoluitur aurum;
  Hinc vt inane Dei fuſile fiat opus.
Artificisq; manu ſtatuuntur in æde per aras:
  Firmantur clauis, ne labefacta cadant.
His ſpecies humana forinſecus eſſe videtur,
  Intus creduntur nomen habere latens.
Falſorum at vere thecæ ſunt dæmoniorum,
  Quas lemures habitant, reptilia atque lares.
Oris habent ſpeciem; nec poſſunt farcier, ore,
  Oblatos poſſunt ore nec eſſe cibos.
Nec cernunt oculis, quos fronte tenere videntur,
  Illorum effigies ſit ſpecioſa licet.
Quas & habent patulas aures non vocibus vllis
  Implentur: nec eis denique ſenſus ineſt.

E ¶ Vitalis Spiritus. Hæc eſt anima, qua uiuimus, & recedente ea morimur. Sed neque ſimilis beſtijs animam, vel etiam plantis vegetatiuam ſimulachra poſſunt habere. Vnde nec viuunt vt nos, nec ſentiunt ut beſtiæ, nec creſcunt vt herbæ, vel plantæ. ¶ Similes illis. Stupidi & ſine ſenſu. Vel conuertantur in ſtatuam, ſicut vxor Loth. De qua in Geneſi.

Gen. 19. ¶ Vacui intellectus & prudentiæ. ¶ Deo vero. Qui verè & cunctis viuentibus vitam ipſe præſtat, & quandocunque uoluerit aufert. ¶ Aronis. Fratris Moyſi & ſummi ſacerdotis. ¶ Stirps pia. Leuitici generis. Miniſtri ſacerdorum hi erant diuino cultui deputati ex leui deſcendẽtes vno ex filijs Iacob. ¶ Quicumque. Vniuerſaliter omnes de populo. Etiam laici, & ſæculares. ¶ Rex Deus. Vaticinium hoc de Chriſto & in Ch. adimpl. eſt. ¶ Vt princeps. Illi

Matt. 28. ſiquidem data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra. ¶ Magiſter. Rabi ſcimus, quia à Deo veniſti magiſter. Dixit Chriſto Nicodemus. Et ipſe de ſe

Io. 3. & 13 dixit. Vocatis me magiſter, & Domine; & benedicitis. Sum etenim. ¶ Hieroſolymis. Surſum in cœlo. Vbi verè pax eſt perennis. Hic enim eſſe nõ poteſt. ¶ Nosq; damus. Hic in terris, ubi peregrinamur, donec ad eam, quæ in cęlis eſt, Hieruſalem

F aſſumamur gratia ipſius, cui honor eſt lausq; in ſæcula ſæculorum. Amen.

Nam ſuperæthereo ut nobis demiſſus Olympo,
  Non vitalis eis ſpiritus vllus ineſt.
At ſimiles illis fiant, qui operantur in illis,
  Qui lætantur eis: qui vel adorat ea.
Pectoris eſt vacui, ſtatuæ qui fiſus inani
  Credere poſſe putat ſeque, domumq; ſuam.
Vos cœli, terræq; Deo benedicite vero
  Iſraelitæ clara propago virũm,
Inclyta progenies, venerabile germen Aronis.
  Altiſona laudes dicite voce Deo.
Stirps pia leuitici generis dic carmine dignas
  Tuq; Deo laudes. dic generoſa domus.
Vosq; creatorem Dominum quicunque timetis,
  Illi dulciſona pangite voce melos.
Rex Deus, & ſpecula benedicte Sionis ab alta
  Qui venis vt princeps, quiq; magiſter ades.
Quiq; Hieroſolimis habitas in pace perenni,
  Collaudaris vbi, magnificaris vbi.
Inde etiam laudum præconia ſummæ tuarum,
  Quæ tibi deuoto pectore nosq; damus.

MAgnificate Deum verum &c. Maxima Dei bonitas, & miſericordia, qua conſeruantur omnia in hoc pſalmo pulcherrimo nobis commendanda proponitur. Dicitur autem fuiſſe tantæ virtutis vt cum deuote cãtaretur ſtatim gloria Domini impleuit templum illud materiale & Tipicum. Quantò magis ergo noſtrum viuum, & ſpirituale replebit? Si etiam à nobis deuotè fuerit decantatus non ore tantum, ſed potius

1. c. 14. corde & Spiritu, uti monemur ab Apoſtolo cantare, & pſallere. ¶ Magnificate. Magnum laudando & prædicando his, qui non nouerunt, oſtendite. ¶ Iuſto regi. Apud quem non eſt acceptio perſonarum. ¶ Confiteare Deo. His uerſibus intercalaribus inuitamur ad confeſſionem laudis Dei propter bonitatẽ & miſericordiam eius, & propter multa & magna beneficia populo ſuo collata. ¶ Pia gens. Quæ ritè, & verę Deum colit. ¶ Subſunt. Vt creatori Domino, & rectori ſuo. ¶ Deorum. Modò Angelorum, & hominum ſanctorũ, qui in aliquo permittuntur ab ipſo de his, quę pertinẽt ad diuinitatem participare, ut uirtutes, & miracula facere, principari, dominari, & iudicare, ſe-

ODE EX PSALMO CXXXV.

Confitemini.

MAgnificate Deum verũ, dominumq; potentẽ:
  Et iuſto Regi carmina digna date.
Sit peccatorum, fidei & confeſſio laudum.
  Nam miſeris clemens, eſt pius atque pijs.
Confiteare Deo pia gens, eccleſia ſancta,
  Vt bonus eſt ſemper: ſemper eritq; pius.

Confiteare Deo, cui ſubſunt cuncta Deorum,
Agmina: quæ cœlum, noſter & orbis habet.
Participes ſiquidem ſuperi ſunt numinis eius;
Sunt etiam hic hominum pectora plena Deo.
Sed quod participent, niteant & imagine patris,
Illius eſt bonitas, & pietatis opus.
Confiteare Deo pia gens, Eccleſia ſancta,
Vt bonus eſt ſemper, ſemper eritque pius.
Confiteare patrum patri: Domino dominorum.
Et Regum Regi, cuncti ducique Ducum.
Nam quot habes magnos patres Eccleſia ſurſum,
Sanguine qui terris te peperere ſuo.
Et quot habes dominos, q̃ nũc dominant̃ in orbe,
Et quot habes Reges, qui tua regna regunt.
Quiq; acies ducant inſtructas tempore belli,
Quotquot habes fortes in tua caſtra duces.
Eſt patris illius, Domini Regiſq; Duciſq;
Æterna hęc bonitas,& pietatis opus.cõf.d.p.g.e.
Confiteare Deo, qui maximus omnia ſolus
Quæ miranda vides, fecit in orbe ſuo.
Qui propria niſus uirtute, nec indigus vnquàm
Vllius auxilio maxima queq; facit.
Cuius opem cuncti, qui magna aliquãdo patrarũt,
Sunt prius experti, quòd nihil abſq; Deo.
Confiteare Deo ſuperumq; hominumq; parenti
Maxima cui bonitas maxima cui pietas.
Confiteare Deo, cuius ſapientia cœlos,
Condidit æthereos, & ſuperæthereos.

A creta cordium cognoſcere, futura nunciare, & peccata dimittere. Hi omnes Dij appellantur ab ipſo Deo uero & uno. ¶ Pectora plena Deo. Vates. Iudices, atque ſacerdotes ſancti. ¶ Patrum patri. Vnde & clamamus Abba, pater, Vt ab Apoſtolo monemur. Debemus ergo illi amorem, & honorem. ¶ Domino dominorum. Sine quo nulli fas eſt dominari in cęlo, uel in terra, quare & debemus ei timorem, ac obedientiam. ¶ Regum regi. Quare debemus illi ſubiectionem, fidem, atque tributum. ¶ Cunctidocique ducum. Quare militibus eius nos oportet annonam, & hoſpitium pręparare. ¶ Magnos patres. Patriarchas Prophetas, Apoſtolos, eorumque ſucceſſores. ¶ Dominos. Epos,& bonos principes. ¶ Reges. nõ ſolũ temporales, ſed & magis ſpirituales velutĩ bonos omnes Eccleſiæ prælatos, qui & proprias, & ſibi commendatas animo, verbo benè regunt, & exemplo. ¶ Acies. Bellatorum omnium pro populo Dei tam antiquorum quàm nouorum, & præcipuè martyrum. ¶ Tempore belli. Triplicis, mundi, carnis, & diaboli, ſemper in Eccleſia Dei aduerſus aliquem iſtorum pugnatur, & aliquãdo aduerſus omnes ſimul ac ſemel. ¶ Duces. Quales fuerunt ex antiquis, Moyſes, Ioſue, Dauid & Ezechias, Iſaias atq; Hieremias, ex nouis Petrus, & Paulus, Stephanus, Laurentius atq; Mauritius Tebeæ legionis Ductor, & ſimiles iſtis. ¶ Solus. Creaturas excludit, non filium, per quem, & Spiritum ſanctum in quo omnia facta ſunt: nam indiuiſibilia ſunt opera trinitatis, quę vnus & ſolus Deus eſt. ¶ Quæ miranda vides. Mirabilia, quippe ſunt oĩa opera Domini, cœlum & quæ in cœlo ſunt. Elementa & quæ in eis ſunt: Sed horum omnium homo maximè mirandus eſt: cuius gratia omnia facta ſunt, vnde & microcoſmus a græcis phyloſophis dictus eſt, ſ. minor mundus, q̃ ad imaginẽ Dei factus, creaturam omnium quãdam paruam ſimilitudinem in ſe ſe referat. ¶ Nec indigus. Nos bonĩ ſumus omniũ egeni, ipſe verò nullius indiget, quia oĩa etiã, quæ videntur eſſe noſtra, ſua ſunt, dicit etiã alibi pſaltes. Domine bonorũ meorum non indiges, & alibi. Domini eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi qui habitant in eo. ¶ Patrarunt. Vt Noe in fabricatione archæ, Abraam, in bello aduerſus quinq; ferociſſimos Reges. Moyſes in plagis, quibus Pharaonem percuſſit & in tranſitu maris rubri, & in cunctis, quæ fecit in deſerto. Ioſue in introitu terræ promiſſionis: nec non & cęterorum ducum atq; Regum in defenſione, & regimine illius populi, ſic & Apoſtolorum in conuerſione mundi victis etiam Romanis rerum Dominis abſq; clypeo vel gladio. ¶ Aethereos. Ideſt Sydereos. ¶ Quis gemmeus Thronus. Ex lapillis præcioſis, gemmiſq; conſtructus. ¶ Quibus intellectibus. Intelligentijs ſpiritalibus, quas nos angelos, & beatos ſpiritus appellamus. ¶ Adundas Iuxta aquas maris Oceeani, quo tota tellus ambitur. ¶ Staret tellus. Pro hominum, & animalium ſolo, qui ea titubante ſtare non poſſent, cum non habeant alas vt volucres, neq; pinnulas vt piſces. ¶ Qui terram ſub aquis. Hoc in fluminibus apertè videmus, & in mari Mediterraneo, in occeano non ſic. ¶ Et aquas tellure recondit. Et hoc in venis aquarum, quæ paſſim ſub terra pro effodiendis puteis inueniuntur, apparet; & in ſcaturigine fontium, & in abſorptu magnorum etiam fluuiorum, & in nouo illorum exitu deprenſum eſt eſſe verum. ¶ Alta freta. Dicuntur enim altiora eſſe terra: ſed mirum in modum à Domino retineri, ne operiant totam, vt ab initio. ¶ Lumina magna. Mundi huius: nam ſine illis fruſtra haberent oculos cuncta animantia, nec poſſent vllo modo quicquam videre, niſi fortè faces accenſas præ ſe ſemper haberent. ¶ Vtrumq; polum. Superiorẽ atq; inferiorem, arcticum, & antarcticum. ¶ Gentes. Quæ olim verum Deum ignorantes, iis qui natura non ſunt dij, cultum diuinitatis exhibebant. propoſuit, ſpectanda ſcilicet, non colenda vt dicit. ¶ Inire diem. Facere diem: ſecundum opinionem dicentium.

1.Cor.8.

B

Cuncta quis enumeret, ſupera quæ fecerit aula?
Gemmeus aurata quis ſtet in arce thronus?
Ordine diſtinctis quibus intellectibus illa
Regis olympiaci fulgeat ampla domus?
Gratia ſpiritibus quæ & quanta redundat in illis,
Ipſius eſt bonitas & pietatis opus.
Confiteare Deo ſuperumq; hominumq; parenti:
Maxima cui bonitas, maxima cui pietas.
Confiteare Deo, fluidas, qui iuſſit ad vndas,
Vt ſtaret tellus pondere firma ſuo.
Qui terram ſub aquis, & aquas tellure recondit;
Qui freta littoribus continet alta ſuis.
Quod ſtabilis tellus,& quòd circunfluat vnda
Ipſius eſt bonitas & pietatis opus.
Confiteare Deo ſuperumq; hominumq; parenti
Maxima cui bonitas, maxima cui pietas.
Confiteare Deo, qui fecit lumina magna,
Lampadas ardentes inter vtrumq; polum.

C

Qui non vt gentes reputant duo numina cœlo
 Propoſuit, populis atq; colenda dedit.
Lumina magna quidem, nō numina fulgere iuſſit
 Eius & eſt bonitas, & pietatis opus.
Confiteare Deo vero, Dominoq; potenti.
 Sæcula cuncta bono, ſæcula cuncta pio.
Confiteare Deo, qui ſolem lampadis inſtar
 Cœlorum in medio iuſſit inire diem.
Vt ſuperos tractus, vtq; omnia ſydera luſtret,
 Atq; iacens infra luſtret vt omne ſolum.
Curſu indefeſſo quòd luce perambulet orbem
 Ipſius eſt bonitas, & pietatis opus.

D dicentium. Diem nihil aliud eſſe, quàm lationem ſolis ſuper terram. verùm iuxta diuum Ambroſiū in examero, Dies ſicuti fuit ante ſolem ſic eſt etiā cum ipſo ſole, qui à Deo ipſi diei præpoſitus eſt ſicut, & Luna nocti: nā ſiue illa appareat. ſiue non, abeunte die nihilominus eſt nox, ita ſiue luceat Sol, ſiue non, vt cum nubibus denſiſſimis abſconditur, nihilominus eſt dies, tametſi non ita clarus. ¶Sydera luſtret. Claritatem addendo non penitus obſcuras illuminando, uel ſecundum aliam opinionem propriè illuſtret: oīm & pater luminum eſſe dicitur maximè per phyloſophos gentium, & poetas eorum, qui non viderunt, vel non receperunt ſacras literas, in quibus dicitur, quia fecit Deus duo magna luminaria maius, & minus, & ſtellas, ergo unum quodq; lumen in ſeipſo haber, licet Sol maius, & Luna minus, Stellæ autem eorum comparatione paruum. ¶Omne ſolum. Volatilibus aerem, homini, & pecori terram, aquas uero piſcibus, & nauibus. ¶Curſu indefeſſo. Methaphoricè loquitur, neque animatum viuens eſt Sol, vt putabant antiqui, qui Deum Phebum eſſe dicebant, & turpem feminarum amatorem: ſed eſt luminare magnum, & veluti lampas accenſa in domo magna mundi huius. ¶Lunam. Et hanc Deā, ſororemq; ſolis eſſe dicebant antiqui: ſed incantationibus peſſimarum mulierum ſingulo quoq; menſe deficere, nos uerò luminare minus eſſe dicimus. de quò ſuprà.

Confiteare Deo vero, dominoq; potenti.
 Secula cuncta bono, ſæcula cuncta pio.
Confiteare Deo, qui Lunam noctis in vmbra,
 Aſtraq, ſub cœlo clara nitere facit.
Luna globus lucens longè ſua cornua replet
 Lumine cognato, diminuitq; prope.
Luna quòd inſtabilis, certæ, & inlatia ſtellæ
 Nocte ſetant, magni muneris eſtq; Dei.
Confiteare Deo vero, Dominoq; potenti.
 Sæcula cuncta bono, ſæcula cuncta pio.
Confiteare Deo, Pharias qui perculit oras
 Cum primogenitis pro bonitate ſua.
Iſacidas pauidos quiq; inſpectantibus illis
 De medio eduxit pro pietate ſua.

¶Luna globus Lucens. Definitio, ſeu deſcriptio eius, duas olim celebres fuiſſe opiniones ſcribit Aug. de lumine Lunæ, an à ſeipſa habeat, an à ſole recipiat, quidam enim dixerunt, rotundum eſſe globum eius: ſed pro media parte luminoſum,
E & pro altera obtuſum, & quaſi coloris plumbei, vnde, & interdum iuxta curſum nobis tota lucida videtur: interdum parum, vel nihil lucis habere, alij vero & ferè vulgares omnes putant vti vitreā eſſe, nihil à ſeipſa lucis habentem pro vicinitate vel diſtantia ſolis plus vel minus lucis acceptā nobis reddere. ſed huic obſtat ratio ſupradicta, quòd à Domino pro magno luminari ſicut, & ſol facta ſit: ergo à ſeipſa debet habere lumen, ſicut & Sol. ¶Longe ſo.cor.tep. Iuxta vulgarem opinionē hoc intellige: nam ea pars, quæ reſpicit ſolem, ipſa illuminatur, altera remanente obtuſa; longe ergo poſita illuminatur ab ea parte, quæ nos etiam reſpicit, icircò tota nobis lucida videtur, quòd ſi propior ſoli fuerit, quaſi ſub illo poſita ſurſum quidem illuſtratur, deorſum verò ad nos remanet obſcura atque ideò non videtur. ¶Luna inſtabilis. Curſu, & defectu: nam ſingulo quoq; menſe currit, & recurrit per totum zodiacum ab ariete ſigno ad piſces, & inde regreditur ad arietem, item à coniunctione vſq; ad oppoſitionem lux eius augetur, donec tota appareat lucida: inde verò vſq; ad coniunctionem paulatim quotidie deficit, donec penitus non videatur, ſoli qui numquàm deficit myſticè Chriſtus aſſimilatur: Lunæ verò deficienti Eccleſia. ¶Pharias oras. Hucuſq; monuit vates confitendum eſſe Deo pro communibus beneficijs cunctis gentibus exhibitis, nunc verò particularia quædam commemorat ſoli Hebreæ genti exhibita, & in primis de liberatione populi ex Aegypto, de qua ſæpiſſimè dictum eſt, & icircò breuiores erimus, pharias oras. Aegyptiacas à Pharo inſula proxima Alexandriæ, quæ multis aggeribus iactis dicitur eſſe iuncta continenti. ¶Inſpectantibus illis. Quin & propellentibus, dicebant enim ne fortè moriamur omnes: ſi diutius permanſerint. ¶Inſtantes. Vt abirent, ne eis recedentibus nocerent: quaſi volentes mortuos primogenitos vlciſci. ¶Secuit. Diuiſit ad percuſſionem virgæ Moyſi. ¶In partes. xij. iuxta numerū
F xij. tribuum, ne inuicem impedirentur. ¶Refluas vndas. Nam cum percuſſiſſet iterum mare poſt dorſum: reuerſæ ſunt aquæ ad priſtina loca, & inuolutos immerſerunt Aegyptios. ſed nec vnus quidem remanſit eorum viuus. ¶Eremi. Deſerti, vaſtæ illius ſolitudinis Arabum, quæ interiacet ab Aegypto uſq; dum uenias ad terrā promiſſionis. ¶Senta ſitu. Spinoſa inculta & ſquallida, de qua murmurantes filij Iſrael ſæpè dixerunt, duxiſti nos in hunc locum peſſimum, qui neq; coli poteſt, nec habet ficus, malogranata, vel vuas, & inſuper aquā
Num. 20 non habet ad bibendum. ¶xl. Annis. Tanto enim tempore moram ibi traxerunt donec morerentur omnes, qui murmurauerunt aduerſum Dominū. ¶Cœlitus. E cœlo, ideſt aere, quod etiam cœlum vocatur. ¶De petra & potu. Bis hoc miraculum

Extentaq; manu valida, fortiq; lacerto
 Terruit inſtantes pro charitate ſua.
Confiteare Deo viuo, rerumq; ſatori,
 Quàm bonus eſt Dn̄s, quàm pius eſtq; Deus.
Confiteare Deo, qui rubras æquoris vndas
 In partes ſecuit pro bonitate ſua.
Stantibus hinc atq; hinc vndis (mirabile dictu)
 Trans freta duxit eos pro pietate ſua.
At Pharaona trucem refluas excuſſit in vndas
 Cum toto populo pro charitate ſua.
Confiteare Deo viuo, rerumq; ſatori
 Quàm bonus eſt Dn̄s, quàm pius eſtq; Deus.
Confiteare Deo, populum qui duxit eremi,
 Per loca ſenta ſitu pro bonitate ſua.

factum

Quadraginta annis aluit quem cœlitus eſca,
De petra, & potu, pro pietate ſua.
Eſt quoq; tutatus ſæuis à Regibus illos
Ammalechitarum pro charitate ſua.
Confiteare Deo viuo, rerumq; ſatori,
Quàm bonus eſt Dñs, quàm pius eſtq; Deus.
Confiteare Deo, qui Reges perculit acres:
Quos interfecit pro bonitate ſua.
Namq; trucidauit regem Seona ferocem
Ammorreorum pro pietate ſua.
Belligerumq; ducem pinguis Baſanitidis oræ,
Strauit humi Ogigen pro charitate ſua,
Confiteare Deo, quoniam bonus omne per æuum:
Perpetuoq; potens, perpetuoq; pius.
Confiteare Deo, qui regna vberrima ſorte
Diſtribuit victor pro bonitate ſua,
Biſſenis tribubus dedit Iſraele creatis
Illorum terram pro pietate ſua.
Omnibus Iſacidis munitas tradidit vrbes:
Pinguia culta dedit pro charitate ſua.
Confiteare Deo, quoniam bonus omne per æuũ:
Perpetuoq; potens, perpetuoq; pius.
Confiteare Deo tantis gens inclyta regnis:
Noſq; humiles tecum confiteamur ei.
Nam memor ille tui ceu ſupplicis extitit olim,
Sic modò, ſic noſtri, confiteamur ei.
Teq; tuis quondam velut hoſtibus ipſe redemit:
Sic nos à noſtris, confiteamur ei.
Confiteamur ei, qui dat mortalibus eſcam.
Omnibus ipſe ſuam confiteamur ei.
Æterna vt bonitas, pia ſic clementia ſummi,
Regis olympiaci: confiteamur ei.
Confiteamur ei, qui maximus, optimus vnus.
Eſt Deus ipſe Deum confiteamur ei.
Eſt bonitas æterna Dei, pietaſq; coæua,
Vt ſine fine bonus, ſic ſine fine pius.
Confiteamur ei, Dominos qui temperat omnes
Supremus Dominus: confiteamur ei.
Quàm bonus eſt Dominus, ſic eſt miſerator in æuũ
Æternum, vt bonitas, ſic pietaſq; Dei.
Confiteamur ei præcelſa voce canentes:
Quàm bonus, & clemens; & ſine fine pius,

factum eſt: vt percuſſo ſilice uirga Moyſi deſfluerent aquæ largiſſimæ. ¶Ammalechitarum. Qui primi auſi ſunt bello Iodæos aggredi, & otante, Moyſe per Ioſue miniſtrum eius reiecti fuerunt. ¶Reges acres. Noo ſolos hos, qui nominantur ſtatim. ſed & alios multos, tam Moabitas, quàm aonmonitas cum finitimis imbella coniunctis: ſed & xxxiiij. alios ſtrauit Ioſue, in terra promiſſionis. Ioſ. 10. ¶Seona. Hunc & ogigeo, ideſt og. regem Baſan percuſſit Moyſes citra Iordanem: antequam uenirent ad terram promiſſionis, tameo & deleuit eos, & tradidit eorum regna iu poſſeſſionem Rubenitis, & Gaditis ac dimidiæ tribui Manaſſe. ¶Diſtribuit ſorte. De hac diſtributione qualis fuerit, & quæ vrbes, aut regiones unicuiq; tribui fuerint aſcriptæ qui ſcire deſiderat: legat fermè totum librum Ioſue, ubi ſigilatim deſcribuntur, ¶Iſraele creatis. Eorum nomina in fine Geneſis, in Exodo, & in libro Ioſue reperies, ſunt & in Epiſtola, quæ cantatur in feſto omnium ſanctorum. ¶Tantis regnis: Multis, latis, & uberrimis. ¶Tui ſupplicis. In libro iudicum reperies ſæpius hanc gentem hæbreorum à finitimis dura ſeruitute oppreſſam ſuppliciter clamaſſe ad Dominum: & exauditam fuiſſe, dato illi fortiſſimo liberatore. ¶Sic modò noſtri. Subaudiatur ſit memor. ¶Hoſtibus multis. De quibus & ſuprà dictum eſt. ¶Ipſe Deus. ¶Redemit. Potentia ſua, non tua quæ per exigua & penè nulla erat ¶A noſtris. Hoſtibus redimat. ¶Eſcam ſuam. Vnicuiq; conuenientem iuxta genus & ſpeciem ſuam. ¶Maximus optimus, vnus. Præcipua Dei epitheta, nulli alij verè conuenientia etſi interdum aliter fiat. ¶Deus Deũ. De quibus & ſuprà dictum eſt, qui nuncupatiuè aut participatiuè Dei dicuntur, natum enim, vnus & ſolus eſt Deus creator omnium & rector creaturarum. ¶Temperat. Ne ditione abutantur in ſubditos, & tantum illos forſan affligant, quantũ velint. ¶Bonus & clemens, ideſt Miſericors, & finis eſt conſequens principio, laudemus ergo eum & nos quia bonus & in ſeculũ miſericordia eius. B

INCLITA quæ triplici, &c. Sicuti olim duę fuere ciuitates in terra ſibi inuicem contrarię & hoſtiles, ita duæ ſunt, fuerunt, & erunt ſpirituales ciuitates contrariæ, quarũ vna eſt partim in cœlo, & partim adhuc in terra, altera ſimiliter partim in inferno, & partim adhuc in terra, illa Hieruſalem vocatur, & per terreoã figuratur, hæc Babilon, & per terrenã ſignificatur, quæ non minus conatur ciuitatem Dei deſtruere in perſecutione fidelium, quàm Babilon Hieruſalem in perſecutione Iudæorum: ſed quia, dum viuimus in hoc ſæculo, non poſſunt loco inuicem ſeparari ciues vtriuſq; in hoc pſalmo monentur ij, qui ciues C ſunt Hieruſalem, ne ſaltem malis moribus commiſceantur cum aduerſarijs ne forte tranſeant in eorum Coloniã: ſed prius deplorat vates ruinam non ſolum Hieruſalem terrenæ: ſed magis ciuitatis Dei, quæ in deprauatis ciuibus ſæpè deſtruitur, dicit ergo. ¶Inclyta. Glorioſa, vnde alibi de ea dicitur, glorioſa de te dicta ſunt ciuitas Dei. ¶Triplici muro. Quia de terrena Hieruſalem litera ſatis plana eſt, de ſpirituali exponam, murus iſte triplex, eſt cuſtodia ſanctorum prophetarum, Angelorum, & diuina. ¶Ciuibus ſtultis. Qui terrenas voluptates cęleſtibus præponunt, & falſa Idola vero Deo. ¶Maiorum. Principum, Sacerdotum, ſeniorum regis & procerum, qui omnes à cultu veri Dei ad ritus declinauerant gentilium, & à virtutibus ad auaritiam, ambitionem, ſpurcitias, & ad multa alia vitia. ſicut & modò ſæpè declinant. ¶Babilon. Myſticè, ſentina vitiorum, ciuitas confuſionis & Diaboli, malorumq; omnium conciliabulum, & Synagoga Sathanæ. ¶Nembrothi. Hic primus cæpit eſſe robuſtus hominum venator, ideſt oppreſſor, quos, &

ODE EX PSALMO CXXXVI.

Super flumina.

INclyta quæ triplici fuerat circondata muro
Vrbs antiqua ruit ſacra Hieroſolyma.
Ciuibus (heu) ſtultis aliquot malè recta per annos
Maiorumq; ruit multiplici ſcelere;

Horrida nam Babilon Nembroti regia diri
Contemptrix ſuperum, terribiliſq; ſtupor.
Vrbs inimica, ferox, ſpolijſq; ſuperba rapaces,
In miſeram iniecit trux, & auara manus.
Mœnia deſtruxit: turres excuſſit, & arcem,
Vſſit & exhauſtas igne furente domos.
Templũ auguſtũ, ingens, cunctis venerabile terris
Æquauitq; ſolo: ſacraq; vaſa tulit.

D quos, & ad turrim Babel fabricandam allexit ſignificat Diabolum regem ſuperbiæ. ¶ Stupor. Præ nimia eius magnitudine: ¶ Spolijs. Multarum gentium, quas violenter ſuo ſubiugarat imperio. ¶ In miſeram. Quia proprijs uiribus, & urbium uicinarum magis, quàm Dei auxilio confiſa in prædam inimicorum data eſt. ¶ Mœnia. Muros, de quibus ſupra: non enim homines propter loca: ſed loca propter homines eliguntur, & cuſtodiuntur à Deo. ¶ Exhauſtas domos. Conſcientias hominum vacuas Dei gratia. ¶ Igne furente. Cõcupiſcentiarum malarum. ¶ Templum. Myſticè legem Dei, & mentem hominũ, in qua tanquàm in templo à ſe fabricato habitat Deus, quamdiu mundum ręſtat hoſpitium, ab inquinato autem recedit, & tunc à diabolo deſtruitur. ¶ Vaſaq; ſac. tul. Meditationum, & orationum conſuetudines, quibus offerrebantur Deo ſacræ oblationes temporibus debitis ſacrificiorum cordis contriti, & laudis. ¶ Vrbe procul. Quia longe à peccatoribus ſalus; ſic & ille filius iunior dicitur iuiſſe in regionem
Luc. 15. longinquam; quia receſſit à patre quid enim longius, quàm à caſtitate luxuria? humilitas ab elatione? & à virtute quauis uitium oppoſitum? ¶ Duris catenis. Ex multiplicatione peccatorum, funiculis ſiquidem peccatorum ſuorum vnuſquiſq; conſtringitur. ¶ Trahi-
Prou. 5. mur. Etiam multi ad peccandum, poſteaquàm ſemel ſponte Diabolo ſumus obſequuti, nec inde nos pœnituit. ¶ Defigimur. Deputamur quid enim turpitudinis, & terrenarum actionum non exigit à mancipio ſuo Diabolus? cogit etiam nobiles interdum fieri ſubulcos, & agaſones. ¶ Flumina Babilonis. Quæ multa quidem ſunt, præcipua verò hæc quatuor, fluxus diuitiarum; quò ſe
E mergunt auari, contra illud: Diuitiæ ſi affluant: nolite cor apponere, ſecundũ fluxus delitiarũ: quò ſeſe immergunt voluptuarij, & cupedenarij, tertiũ ambitio; & quartũ ſcientiarum mundanarum appetentia. ¶ Iuxta. Quia memores delectationum ſpiritualium, & ſi quando prope hæc flumina caſu ſederint, & aliquantũ per biberint ex iſs aquis, non tamen eis immerguntur, vt deſperati propriæ ſalutis. ¶ Exigui numero. Quia pauci ſunt, qui veram agant pœnitentiam, licet quorandis ferè omnes videamus ad Sacramentum hoc confugere, vera etenim pœnitentia eſt præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere, emendare uitam, & mores in melius mutare: ſed quis eſt hic & laudabimus eum? ferè in nos omnes tritum illud adagium adimpletur: nam primo die paſcatis canitur. Gloria patri, ſecunda & filio, tertia & ſpirituiſancto, deinceps ſicut erat in principio. ¶ Sacra munia. Oblationes, & holocauſta, ceteraq; ſacrificia, & ceremoniæ, quibus antiqui miniſtri aſſueſſebant. ¶ Fleuerunt. Ecce in eo vere pœnitentes ſeipſos exercent, meminerunt eorum, quæ prius agebant, quàm peccarent. ¶ Solamenq; mali. Molitur quippe diabolus auferre à ſuo mancipio cuncta, vnde poſſet compungi. ¶ Steriles ſalices. Mundanos homines, bonorum operum infructuoſos. ¶ Suſpendimus organa noſtra. Ideſt ſubtraximus diuina cantica quæ olim fuerant inſtrumenta noſtræ lætitiæ: nec enim dandum eſt canibus ſanctum, aut Margaritæ ante porcos ſunt ponendæ. ¶ Liram tricordem. Quæ mortificatio carnis noſtræ eſt. ¶ Barbiton. Inſtrumentum muſicum quod plectro pulſabatur; aut calamo, liricis poetis aptiſſimum: ſic & cythara; pro vno eodemq; ponuntur hæc tria, cũ non multum ſint diſſimilia, eodemq; modo pulſentur. ¶ Pſalteria. Per quæ obſeruantia mandatorum Dei ſignificantur, eo quod x. cordis pulſentur, hæc omnia captinato animo conquieſcunt, & detrimentum patiuntur.

Excidio ex illo lucrandi milite feſſo,
Capti infœlices ducimur vrbe procul.
Heu miſeri duris vincimur & inde catenis;
Hoſtili trahimur corpora capta manu.
Donec ad hanc ipſam longo procul orbe ſuperba
Ceruice erectam nos Babilona trahunt.
Hicq; miniſterio triſti defigimur aruis,
Inter aratra boum, vt vilia mancipia;
Sedimus ah quoties Babilonis flumina iuxta,
Exigui numero, feſſa labore manus.
Sacra Sionei memorantes mœnia templi,
Perdita fleuerunt lumina noſtra diu.
Solamenq; mali nullum: nam pectore triſti
Lætitiæ vocem nullus habere poteſt.
Quin ſteriles inter ſalices ſuſpendimus altè,
Organa noſtra lyram, Barbiton, & cytharam.

Illius in medio pſalteria noſtra ſalicti
Diſſona dependent; plectraq; ſemiruta.
Captiuos illuc, qui nos traxere catena
Cantica ridentes expetiere ſacra.
Ah quoties nobis dixere, rogamus vt hymnum
Ex his canteris, quos docuere patres.
Sumite pendentes cytharas, pſalteria plectro
Tangite; lætitiæ carmina concinite.
Qui miſeros patria nos abduxere perempta
Diui nos cantus, carmina ſacra petunt?
Sancta Sionei dixerunt pangite templi,
Cantica quæ vates pſalmidicus cecinit?
At quo nam pacto miſeri cantabimus (inquam)
Hoſtili in terra cantica ſacra Dei?

F ¶ Ridentes. A malignis ſpiritibus hoc patimur & à membris eorum, ecce inquiunt, qui alios docebat, infatuatus eſt, qui adulteros reprendebat factus eſt & ipſe mechus, qui tota die pſalmos cantabat à voluptate præoccupatus ſilet, cantet modo? ¶ Rogamus. Deriſoriè ſunt hæ rogationes. ¶ Hymnum. Diuinam laudem cum cantico. ¶ Patres. Antiqui & noui. ¶ Qui miſeros patria. Commiſerationem mouet hac exclamatio. ¶ Vates pſalmidicus. Hic noſter Dauid: cuius eſt præſens pſalmus à nobis elego nunc carmine decantatus. ¶ Hoſtili in terra. Dum ſumus adhuc aut in peccato vel in propoſito peccandi: poſſunt nihilominus hæc omnia etiam myſticè intelligi de vniuerſali Eccleſia, uel etiam particulari; quæ tempore perſecutionis vrgentiſſimæ regnante aliquo impijſſimo Tyranno, Pagano, vel hære-

tico re.

A

Carmina lætitiæ vel quomodo pectore mæſto
Captiui, & triſtes poſſumus ore dare?
Si deriſores inter cantabimus vnquàm
Victi blanditijs, vt placeamus eis.
Si quando illecebris captus tua dulcia quondam
Oblitus fuero templa Hieroſolyma.
Dulcis obliuiſcar peramatæ tempora vitæ
Illius dextræ quæ mala cuncta fugat.

tico repleta mæſtitia ſuſpendit organa lætitiæ: quibus tempore pacis laudare Deum ſolebat. ¶Si deriſores. Paganos aut hæreticos vel etiam Iudæos. ¶Victi blandicijs. Vt molles, delicati, paraſiti, & ambientes prælaturas, ſiue magiſtratus temporales. ¶Vt placeamus. Hi ſunt immemores Apoſtolicæ ſententiæ: qua dicitur. Si adhùc hominibus placerem Chriſti ſeruus non eſſem: & alibi pſaltes etiam dixit Deus diſſipauit oſſa eorũ, qui hominibus placent. ¶Si quando. Adiuratio, qua duro ſe ſe aſtringit maledicto, ſi lætatus fuerit ante pacem & reparationẽ Hieroſolymæ, ideſt Eccleſiæ vel animæ captiuæ: item ſi oblitus eius fuerit vllo vnquàm tempore cuiuſuis temporalis conſolationis. ¶Illecebris. Voluptatum & uitæ præſentis. ¶Dulcis uitæ. Non præſentis, quæ etiam in pace ſeruis Dei amariſſima eſt, iuxta illud. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima, quantò magis bellorum, & perſecutionis, captiuitatisq; tempore! ſed æternæ, quæ omni dulcedine & ſuauitate plena erit. ¶Peramatæ. Valde dilectæ, præſens autem vita non amari: ſed odio præcipitur haberi. Qui amat (inquit Dominus) animam ſuam perdet eam, qui uerò odit animam ſuam in hoc mundo, in uitam æternam cuſtodit eam. ¶Illius dextræ. Hæc eſt æterna fœlicitas, & beatitudo ſempiterna Paradiſi, ſiniſtra verò Dei, dicitur, uitæ præſentis aliqua proſperitatis ſolatia pro conſolatione fidelium conceſſa, ne abundantiori abſorbeantur triſtitia. ¶Mea dextera. Recta intentio placendi Deo in omnibus bonis operibus noſtris, leua uerò quę & ſiniſtra dicitur eſt retorta intentio placendi hominibus in bonis operibus ad captandam laudem humanam, vel quamlibet aliam temporalem mercedem, de his dicit Dominus in Euang. te faciente eleemoſinam neſciat ſiniſtra tua: quid faciat dextera tua. ¶Singula. Ideſt præcipua, vnica, & præ cæteris cariſſima. ¶Vrbs ſacra. Ethimologia Hieruſalem, interpretatur enim pacis ſacrarium. ¶Sanguineæ gentis, & hæc eſt Interpretatio Idumeæ, nam ſonat in Hebræo ſanguineam atq; terrenam, per quam Babilonicam, & hoſtilem vrbem accipimus, in qua ſanguinei atq; terreni ciues habitare noſcuntur, qui terrenis bonis Eccleſiam ſpoliant, & reſiſtentes trucidant. ¶Vindex. Reddens illi iuxta malitiam ſuam, vt aut conuertatur, & quæ fecit nobiſcum ab alijs patiatur, vt Saulus, deinde Paulus Apoſtolus, aut obſtinata in malum, æterna temporaliq; punitione plectatur. ¶Euacuate ferunt. Scilicet Idumei Babilonijs, & Romanis dicunt euacuate Hieruſalem bonis omnibus, hoc dicunt etiam inuidi inimici noſtri perſecutoribus Eccleſiæ, Sic & ſpiritus maligni expoſcunt ut anima captiua, omni innocentia iuſtitiaque & bonis euacuetur moribus. ¶Cædite. Horrenda inuidorum vox. ¶Ergonè tu fœlix. Indignantis hæc vox eſt Eccleſiæ, contra conciliabulum peccatorum exiſtimantium ſe ſe impunè tranſituros, tametſi iuſtos uſque ad necem fuerint perſecuti. Sed non ita erit. Nam & ipſi multò grauiora ſunt paſſuri tormenta. ¶In Dominam. Matrem Eccleſiam. Per Saram figuratam: ſicut & illa per ancillam Agar. De qua ſcriptum eſt. Vnde & fugit, rediitque iterum monita ab Angelo, ut humiliaretur ſub domina ſua. Poſtremò eiecta eſt de domo cum filio ſuo. Sicut ſcriptum eſt in Geneſi, & ab Apoſtolo commemoratum. Eijce (inquit) ancillam & filium eius. Non enim erit hæres filius Ancillæ cum filio liberæ. ¶Per omnia ſæcla. Quando dicetur eis. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. ¶Ductor fortiſſimus ille. Quo ad hyſtoriam. Hic fuit Cirus Perſarum rex. Qui cum Dario Medorum rege. Babilonem deſtruxit. Et exequutus eſt ea, quæ ſequuntur. Myſticè verò. Chriſtus eſt, qui Babilonem. Ideſt vrbem confuſionis hoc eſt Idololatriam, & Iudaicam Sathanæ Synagogam cum malorum omnium congregatione deſtruxit, & deſtruit quotidie, & in finem dierum penitus eſt deſtructurus. ¶Verè for. her. Alter enim etiam ipſe cecidit uictus à Scitis populis bellicoſiſſimis. Cui & caput in uas plenum cruore perſarum à Regina Thomiri iuſſum eſt ſeptus immergi cum hac exprobratione. Sanguinem ſitiſti. Sãguinem bibe. Noſter autem heros fortiſſimus Chriſtus in Cruce ſponte moriendo vicit omnes aduerſarios, reſurgendo ſpoliauit, & de illis aſcendendo triumphauit. ¶Vindex. Aut occidendo in his errorem, ſi voluerint ad fidem conuerti. Vel æternam pœnam illis irrogando. Qui permanſerint uſque ad mortem

Gal. 1.

Ioan. 12.

Matth

B

Obliuiſcaturq; mei mea dextera dulcis:
Simq; memor leuæ, leua memorq; mei.
Faucibus occluſis ſic hæreat ipſa palato
Lingua mea: vt nequeat ſubdola verba loqui.
Si non continuè memori te mente tenebo,
Vrbs deſiderij ſingula cura mei.
Si non præpoſitam cunctis te ſemper habebo,
Vrbs ſacra lætitiæ principiumq; meæ.
Namq; mihi nuſquàm fuerit iucunda voluptas
Nuſquàm figentur gaudia vera mihi,
Sanguineæ gentis, terræq; hoſtilis Idumes
Omnipotens vindex tu Deus eſto memor.
Clamantum diræ reminiſcere vocis eorum.
Euacuate ferunt, euacuate viri.
Cædite, deſtruite, eruite, & diſperdite cuncta.
Fundamenta quati lugeat vſq; ſolum.
Ergonè tu fœlix Babilonis filia nequam?
Horrendas voces quæ iacis in dominam?

Gen. 16.

Gen. 21.

Matt. 25.

C

Quin infelicem, miſeramque per omnia ſæcla
Hæc tua te faciat vox truculenta ferox.
Vnde beatus erit Ductor fortiſſimus ille,
Qui tibi, quæ nobis Dux fera retribuet.
Ille beatus erit, verè fortiſſimus hæros,
Qui tantæ vindex impietatis erit.
Qui iuuenes, forteſq; uiros mactauerit in te.
Defectos ſenio nec miſeratus erit.
Infantes teneros petræq; alliſerit vltor
Durus & hinc fœlix, terq; beatus erit.

mortem

3.Titi 1. mortem in peccato obſtinati. ¶ Iuuenes. Qui per ignorantiam peccant. Vt Apoſtolus qui de ſe dixit. Veniam me-
D rui. Quia ignorans feci. ¶ Forteſque uiros. Qui prudentes atque ſcientem in ignem concupiſcentiarum manum
Eſa.65. mittunt. Sed & de his interdum aliqui compunguntur & conuertuntur. ¶ Detectos ſenio. Qui in malitia uetera-
ſcunt. De quibus dicitur. Maledictus puer centum annorum nihilominus, & ex his aliqui conuertuntur vt latro
in Cruce. Hi omnes puniuntur alterio ut dictum eſt mo-do. Et mactantur. ¶ Infantes. Ad literam hoc factum
eſſe credimus in excidio Babilonis à perſis, & à medis. Patmodo & Idumeis inſultantibus ruinæ Iudæorum
à uariis uaſtatoribus euenit. Sicut ex hyſtoriis, & propheris id comminantibus poteſt depræhendi. Myſticè tamẽ
Vnuſquiſque peccator ad pœnitentiam conuerſus, ſi non vult recidiuum pati, paruulos motus carnis ſuæ & ma
larum cogitationum ex memoria prætentarum voluptatum inſurgentes. Debet ad petram allidere priuſquàm
inualeſcant. Quæ Chriſtus eſt. Et hoc faciedo Beatus erit. Per Deum qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum.
Amen.

FVnditus exciſa procul hinc Babilone ſuperba &c. Populus Dei, qui aliquandiu fuerat captiuus in urbe Babilonica, vt in præcedenti pſalmo viſum eſt. Nunc Dei gratia redemptus exciſa urbe hoſtili, & liber in patriam reſtitutus, ubi & ciuitas Dei ſacra Hieruſalem à nouo. Duce reedificabatur. Gratias agit Deo redemptori ſuo. Et confitetur ei confeſſione laudis. Ex hoc erudiens nos: vt cum ex captiuitate Diaboli Dei gratia cognouerimus nos fuiſſe erutos, & iterum ciuitati Dei, hoc eſt ſanctæ matri Eccleſiæ reſtitutos, debemus offerre Deo ſacrificium laudis, & illi confiteri. Pſaltes itaq; ſeipſum connumerans inturos dicit. Funditus exciſa Babilone ſuperba. Per Cyrum ſcilicet. Perſarum regum adiunctis. Sibi Medis. Vt ſuperiori in Pſalmo diximus. Myſticè vero per Chriſtum ad prædicationem Apoſtolorum, & diſcipulorum eius, ſucceſſorumque
E eorum. ¶ Conceſſum eſt. Captiuis, quos ante Diabolus duro oppreſſerat ſeruitio, dum eſſent pec-
Heb.13. catores, nunc autem penitẽtes liberati ſunt. ¶ Patriæ. Cœleſtis. Nec enim habemus ciuitatem manentem: ſed futuram inquirimus. ¶ Videre in præſenti per fidem & ſperare. ¶ Diruta. Per peccatum. Nam ſicut habemus in veteri teſtamento.
2.Reg.25 Nabuzardam princeps coquorum diruit muros vrbis Hieruſalem. Hoc eſt uitium gule per crapulam, & ebrietatem deſtruit. In nobis virtutes, quæ ſunt mœnia urbis domeſticæ; quæ eſt conſcientia noſtra. Sic etiam prælati; qui ſunt pro muris Eccleſiæ, deſtruuntur à delitiis & voluptatibus huius ſæculi. ¶ Templa celſa. Sunt in nobis mentes noſtræ hæc templa. ¶ Inter conciues. Angelos. Nunc autem etiam inter ſanctos. ¶ Poſtliminio. Regreſſus ab hoſte infideli Iudæo ac ſororibus eius, de quibus clarè locuti ſunt prophetæ. Eſt autem poſtliminium ius ab hoſte redeundi domum, & omnia bona ſua recuperandi. ¶ Præmeditata. Ne loquendo per lapſum linguę offenderem. ¶ Reparator & urbis. Myſticè per Chriſtum filium Dei. ¶ Tibi. Non mihi. Te laudando & meipſum accuſando. ¶ Toto corde. Ideſt vniuerſa poteſtate animæ meæ. ¶ Audiſti me. Dum te rogarent. ¶ Hæc bona. Pacis ac reſtitutionis eorum, quæ perdita fuerant. Et
Heb.1. præcipuè reparationis temporis & Eccleſiæ. ¶ Ante thronos. Cum illuc aduolauerimus. Eſt enim ſedes arcanorum iudiciorum Dei. ¶ Pſalmos. Nunc renouatos. ¶ Choros. Modulatis uocibus. Per communem concordiam. ¶ Noſtri miniſtri. Sunt enim (ut ait Apoſtolus) omnes adminiſtratorij Spiritus propter eos qui capturi ſunt hæreditatem ſalutis. ¶ Thura. Quæ ſunt orationes ſan-
Apoc.8.
F ctorum ut docet Ioan. in Apoc. dicens. Stetit Angelus iuxta aram Templi habens Thuribulum aureum in manu ſua, & data ſunt ei incenſa mul. & aſcen. fu. aroma in conſpe. Domini. Quæ ſunt orationes ſanctorum. ¶ Tibi. Sic & Ang. Raphael
Thob.12. ad Thobiam ait. Quando tu orabas, & Sara nurus tua, ego obtuli memoriam orationis ueſtræ coram Domino. ¶ Solatia Vnde & Chriſtum in paſſione eius confortauit Angelus. Sæpè etiam legimus tam in veteri, quàm in nouo teſtamento apparuiſſe Angelos ſeruis Dei. Nec dubium eſt. Quin ad eorum conſolationem. ¶ Reditus. In cœleſtem patriam. Vnde venit noſter homo inte-
Luc.15. rior. ¶ Exultantibus. Nam ſi fuerimus peccatores, & egerimus pœnitentiam, proculdubio exultant Angeli. Quia maius gaudium fit in Cęlo coram Angelis Dei, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pęnitentia. Et tamen etiam ſu-
Luc.16. per verè iuſtis exultant. Nam & Lazarum qui

ODE EX PSALMO CXXXVII.
Confitebor.

FVnditus exciſa procul hinc Babilone ſuperba
Conceſſum eſt patriæ dulce videre ſolum.
Diruta quæ fuerant urbis reparata tueri
Mœnia: reſtitui celſaq; templa datum.
Conciues inter ſacra numeratus in urbe,
Qui poſtliminio præripuere locum.
Gratus ad aſtra leuans oculos, & ad æthera palmas,
Præmeditata diu talia voce dedi.
Conditor omnipotens, ſactæ reparator & urbis
Iam tibi iam toto corde fatebor ouans.
Quandoquidem audiſti me dudum ſæpè præcantẽ.
Hæc bona pro populo ſupplice voce tuo.

Audiſti gemitus, mœſti & ſuſpiria cordis.
Oris & audiſti triſtia verba mei.
Ante thronos igitur læto tibi carmine pſallam:
Ante beatorum ſpirituumque choros.
Qui toties noſtri propter tua iuſſa miniſtri
Suauia plorantum thura dedere tibi.
Qui toties duriſ ſolatia firma laboris
Præſentis: reditus ſpemq; dedere boni.
Agminibus cœli coram exultantibus iſtis
Ingrediar templi limina ſacra tui.
Lætus ibiq; tuum ſuper omnia numina ſanctum
Numen adorabo: quo viget omnis homo.
Lætusſ ibique tuum digna ſuper æthera nomen
Laude feram: & toto corde fatebor ei.
Exuperante tua ſuper hac pietate fatebor:
Quàm pius es nobis, quàm miſerator ades.
Nec minus es verax; tua ſunt promiſſaque vera.
Quod ſtes pollicitis, exitus ipſe probat.
Pro meritis nec enim noſtris, bona tanta videmus,
Sed potius quia tu pollicitus fueras.

iacebat ad Ianuam diuitis tulerunt Angeli exultantes in ſinum Abraæ. ¶ Super omnia numina. Non falſorum Deorum, quæ neque Dij ſunt, neque ullum numen habent. Sed ſunt Dęmonia, Sed ſanctorum virtutes intellige, quæ illis vice numinis ſunt. ¶ Exuperante ſua pietate. Ideſt Miſericordia, quę ſuperponitur iudicio. ¶ Verax. Quod & ipſe filius in Euangelio, teſtatur dicens. Qui miſit me verax eſt. Verus eſt Dominus in reddendis promiſſis. Maxime de filio ſuo ex ſemine Abraæ, & ex familia Dauid ſecundum carnem. ¶ Stes pollicitis; dendo quæ pollicitus eſt humano generi. ¶ Pro meritis noſtris. Quia nudata ab eius gratia parui ſunt momenti: Hinc dixit Apoſtolus. Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam Miſericordiam ſaluos nos fecit. Non propterea debemus cum ſua gratia ab operibus bonis ceſſare. Quia vnuſquiſque prout geſſerit, recipiet. Neque enim in vacuum recipienda eſt eius gratia ſed exercenda eſt.. ¶ Quia tu. Per memetipſum faciam ait Dominus. Et ſanctificabo in gentibus nomen meum. ¶ Nomen tuum. Id. ſ. De quo ſcribit Apoſtolus. Dedit A Ioan. 8. Titum 3.

Quandoquidem tollis ſuper omnia nomina nomē,
Vt decuit ſanctum magnificare tuum.
In quacumque die ſupplex in vota vocaro
Te Deus; inde meas ſuſcipe quæſo preces.
Grandia deſpiciens illinc Elementa deorſum.
Sub pedibus magna quæ ditione tenes.
Maximus haud minimi tennes hæc munia ſerui,
Quæ tibi deuoto pectore fundit inops.
Ocius aſt humilem ſummus dignabere cęlſo
Exaudire polo: proſpicieſque mihi.
Spirituique meo virtutum dona rogatus
Hinc magis atque magis multiplicata dabis.
Nil magis optandum, quàm ſacra chariſmata cęli,
Hæc deſiderio dulcia ſola meo.
Concupiant alij terrena metalla, Lapillos,
Omnibus & gemmis gratius Imperium.
Et ſucceſſuram ſibi multiplicata voluptas
Per ſobolem: fluidis delitijsq; frui.

illi nomen quod eſt ſuper omne nomen. Vt in nomine Ieſu om. ge. fle. cęl. ter. terreſtri, & inſe. ¶ Sanctum tuum. Qui Chriſtus eſt. ¶ Magnificare. Magnum, & laudabilem facere coram omnibus gentibus. ¶ Supplex. Quia humiliantis ſe oratio penetrat nubes. ¶ Elementa. Quæ ſunt quatuor, ex quibus omnia mixta facta ſunt corpora, & ab iis dum uiuunt aluntur. Ignis, aer, Aqua, & Terra. ¶ Munia. Officia & ſeruitia. Nam in nulla re melius ſeruimus Deo, quàm orando. ¶ Deuoto pectore. Deuotio eſt pinguedo orationis, ſine qua non eſt multum grata Deo. Sicuti nec antiquæ hoſtiæ, niſi cum adipere & omni pinguedine ſua offerrentur. ¶ Humile. Sic & alibi. Excelſus eſt Dominus, & humilia reſpicit: alta verò, à longè cognoſcit. ¶ Proſpicies. Conſules. Quæ ſunt ad vtilitatem meam mihi prouidebis. ¶ Chariſmata. Gratiæ ſunt quæ à Spiritusſancto dantur. ¶ Deſiderio meo. Quod verè in multis impleuit Dominus. Spero quod & in pluribus atque in maioribus adhuc implebit. Sicut ſcriptum eſt. Replet Dominus in bonis deſiderium ſeruorum ſuorum. ¶ Terrena metalla. Cuprum, plumbum, ſtannum, Ferrum, æs, Auricalcum, Argentum, & Aurum. ¶ Lapillos. Precioſos. ¶ Imperium. Pro quo Aſſyrii, Caldei, Perſæ, & Medi, Græci, & Romani, alijque populi vſque ad internitionem inuicem decertarunt. ¶ Multiplicata voluptas. In plurimarum vxorum coniunctione. Quæ nunquàm licuit (vt docet Dominus in Euāgelio) tametſi in antiquis Regibus, & Patriarchis pro tempore, & ſub aliquo velamine figuræ tolerata eſt. ¶ Delitijs. Quę & in faſtidium & denique in nauſeam conuertuntur. ¶ Opes falſæ. Sunt enim & verè. Scilicet, virtutes. De quibus ait Gregorius in Homilia. Fratres, ſi verè diuites eſſe cupitis, veras diuitias amate. ¶ Virtus multiplicata. Vt non ſolæ illæ mihi dentur Theologales, Fides, Spes, & Charitas. Sed & illæ Cardineæ ac præcipuè. Iuſtitia, Sapientia, Fortitudo ac Moderatio. Cum alijs Moralibus multis apud Chriſtianos. Humilitas, manſuetudo, Miſericordia, Patientia, quæ & maxima dicitur, atque Obedientia cum ſimilibus. ¶ Reges terrę. Et ad literam poſt eorum conuerſionem ad Fidem Chriſti. Et myſticè iuſti omnes dicuntur Reges. Quia terrenos ſenſus ſuos, & eorum, qui ſuæ ſunt curæ commiſſi, benè regunt. ¶ Super hos reges. Iuſta vtrumque intellectum. ¶ Gratia tua. Spiritusſanctus, qui Dei gratia uocatur. ¶ Surdo populo Iudæorum. Et duræ ceruicis. Qui ut improperauit eis Stephanus, ſemper Spirituiſancto reſtiterunt. Hinc & alibi Aſpidi ſurdæ comparantur, quæ obturat aures ſuas, ne exaudiat vocem; incantantis etiam Sapienter. ¶ Patrum. B Apoc. 21

Sed nec opes falſæ, nec ſæcli blanda voluptas,
Nil, niſi me virtus multiplicata iuuet.
Hinc omnes Reges terræ tibi confiteantur
Rex regum omnipotens dulcis & alme Deus.
Roris ut in morem cœlo uenientis ab alto
Hos ſuper, eſt etiam gratia fuſa tua,
Nam tua quæ quondam ſurdo cantata fuerunt
Iſacidum populo, verba per ora patrum.
Atque ea mellifluo quæ gnati nuper ab ore,
Fluxerunt, illis ſunt quoque facta palàm.
Ætherea ſiquidem delapſus Spiritus Arce
Iudæa nubes, è regione tulit.
Impete quas leni totum per inane vagari
Compulit, & pluuia corda rigare noua.

Spiritualium magis quàm carnalium. Vt Moyſi, Heliæ, Hieremiæ, Eſaiæ, ac cæterorum Prophetarum. ¶ Ea uerba. Euangelica (dicit.) ¶ Gnati. D.N.I.Chr. per anticipationem poeticam hoc dictum intellige. Alioquinondum uenerat is tempore æditionis huius pſalmi. Licet modò verum ſit iam ex annis. M.ccccl. Veniſſe & à Iudæis reprobatum eſſe. ¶ Palàm. Vnde & legimus cum dixiſſe Principi eorum Annæ. Ego palàm locutus ſum mundo, in templo, & in Synagogis, quò omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus ſum nihil. ¶ Delapſus. Et temporibus prophetatum paucis, atque inuiſibiliter. Sed in die Penteceoſtes ac deinceps plurimis atque inuiſibiliter. De quibus hic loquitur. ¶ Nubes. Hi fuerunt Apoſtoli, alijque diſcipuli Domini, & deinceps, prædicatores atque Sancti Doctores & magiſtri. ¶ Per totum inane. Myſticè per ſæculum diuino cultu, & bonis operibus uacuum. ¶ Vagari. Noua pluuia. Doctrina Euangelica, Spirituali & bona. ¶ Arida. Diuina gratia. ¶ Ab irriguo tuo. Ab irrigatione Aquarum Spiritualium, quæ ſunt gratiæ, & dona Spiritusſancti, doctrinæque Apoſtolicæ. ¶ Has laudes. Quæ in Pſalmis his continentur. C Ioa. 18.

Arida quæ dudum fuerant, & ſaxea Regum
Pectora ab irriguo mollia facta tuo.
Has igitur laudes meditentur, & ore canentes
Inuitent populos ad noua ſacra ſuos.
Perq́; vias Domini præeuntes agmina poſt ſe
Denſa trahant: quibus & carmina læta canant.
Læta voce canant, Domini quàm gloria magna eſt.
Qua Cœlum, & Terras implet, & alta Maris.
Nam licet excelſus ſuper omnia vertice ſummo
Emineat: cœli torqueat atque Polos.
Nec minus has humiles terras, infraq́; iacentes
Puluereos homines reſpicit ore pio.
Illius & poſito faſtu quæ iuſſa verentur,
Mitia dignatur pectora luce ſua.
Aſt ea quę tumido ſuper alta cacumina flatu
Pectora tolluntur; deſpicit ore procul.
Quæ procul agnoſcens auerſa luce tuetur,
Excutit atque imo præcipitat baratro.
Quare ego qui ſupplex, humilis, ſummiſſus, heriles
Ceu Catulus iaceo pronus & ante pedes.
Si tribulos inter, & acuta cuſpide ſentes
Aut medios ignes ire coactus ero.
Mox humilem ſeruum celſa miſeraberis Arce
Compatiens oculis, oculis reſpiciesq́; pijs.
Protinus eripies moriturum clade ſuprema:
Et penè extinctum viuificabis ouans.
Horribile extenſa fulmen iaculabere dextra:
Mox inimicorum ceſſet ut ira grauis.
Armipotens valido qui ſaluas cuncta lacerto:
Incolumem reddet me tua dextra potens.
Inualidum ne me tumidus contemnat iniquus;
Neue ferox hoſtis terreat enſe graui.
Dux mihi fortis adeſt Dominus, protector & acer.
Qui pro me reddat, quæ meruere mala.
Debita ſi pellax, & inexorabilis Iudex.
Creditor & durus poſcere fortè velit.
Iudice & inficias coram ne forſan eatur:
Si prætendatur Syngrapha ſcripta manu.
Expromiſor adeſt Dominus mihi fœnore diues:
Pro me retribuat, qui luat ære ſuo.
Sit tua nobiſcum clementia dulcis in æuum,
Rex pius, & diues, mitis, amansq́; pater.
Conditor ô rerum, ſapiens, rectorq́; tuarum.
Quod tua patrauit dextera, ſeruet opus.
Summe opifex manuum ne deſpice quæſo tuarum,
Nos homines, mirum qui ſumus illud opus.

D ¶ Meditentur. Mente & Spiritu. Sicut docet Apoſtolus. Pſallam Spiritu, pſallam & mente. Quia & ſi cor non orat, in uanum lingua laborat. ¶ Ad noua ſacra. Chriſtianorum: quorum figuræ fuerunt vetera. ¶ Præeuntes. Vt Conſtantinus & ſucceſſores, ſic Aethiopię reges, & Indiæ etiam temporibus Apoſtolorum ad fidem cõuerſi populos multos poſt ſe traxerunt. ¶ Implet. Sic & per alium prophetam dicit Dominus. Cœlum & terram ego impleo. ¶ Super omnia. Non tamen extra omnia eſt excluſus. Neque intra incluſus, Sed eſt ſuper omnia, & in omnibus nobis. ¶ Torqueat atque polos. Quibus tanquàm ſuper cardinibus voluitur cœlum ab Oriente in Occidentem motu perpetuo. Quem Deus ipſe diſpoſuit. Et idcircò dicitur illud Polis torquere. ¶ Puluereos homines. Qui ex pulueris luto effecti ſunt, & in puluerem poſt mortem reſoluuntur. ¶ Luce ſua. Iuſtres reddere. ¶ Super alta cacumina. Eſt quidam modus loquendi, quando volumus elatas mentes deſignare. ¶ Deſpicit, Ideſt Non approbat neque miſeretur eorum. Quandiu tales perſeuerant. ¶ Agnoſcens. Sed non ignoſcens, vt docet Auguſtinus. ¶ Catulus. Ex his qui comedunt dę micis cadentibus de menſa Domini. ¶ Tribulos. Per tribulationes. ¶ Sentes. Myſticè. Per affluentem diuitarum copiam, minimè illis cor apponendo. E ¶ Medios ignes. Etiam myſticè malarum concupiſcentiarum, illas reprimendo. ¶ Clade ſuprema. Mortis æternæ. ¶ Penè extinctum. Propter peccatum, quo dicuntur animæ certò ineffabili modo perire per abſeſſum diuinæ gratiæ, quæ vita illarum eſt. Eſt nihilominus remanent immortales, & corpora viuificant. ¶ Ouans. De oue

Matt. 15. perdita, & inuenta. Vt in Euangelica parabola. ¶ Fulmen. Aeternæ damnationis ſententiam. Quale. Eſt illud. Ite maledicti in ignem æternum. ¶ Armipotens. De cœleſtibus armis intellige, potiusquam de alijs, quibus non indiget Deus, ad feriendum, uel ad protegendum ſe. ¶ Iniquus. Diabolus iniquorum omnium fautor, & Autor. ¶ Enſe graui. Peſtiferæ doctrinæ. Qua trucidantur corda hominum, & ſeparantur ab Eccleſia Dei. ¶ Debita. Peccata. ¶ Pellax. Idem Diabolus, qui more pellicis ab alienat ſuis blandicijs Spiritum noſtrum, à ſponſa ſua ſapientia, & quanis alia uirtute. ¶ Inexor. iud. Idem Diabolus, qui facinora noſtra retegit, atque accuſat, Nec ullis precibus amoueretur ab hoc officio. ¶ Creditor et durus. Idem, qui prætio voluptatum commodat nobis talenta ſua. Poteſt etiam eſſe ille, cui in

Matt. 15. Euangelio dicitur. Sciebam, quia homo es auſterus & durusq́, qui metis vbi non ſeminaſti. Et colligis vbi non ſparſiſti. Et reliqua, ſed illud non eſt in ipſo Deo, ſed in opinione debitoris. Qui Dominum putat durum, cum is fuerit malus, & piger. F ¶ Iudice. Ordo retrogradus eſt. Etſi forſ. ſyngra. ſcrip. prætenne inficias eatur. Ideſt negetur debitum, porrò Syngrapha. Eſt manuſcriptum ſubſcriptione firmatum. ¶ Expromiſor. Vas, ſine fideiuſſor. Hic eſt Dominus N. I. Chriſtus. Qui peccata noſtra tulit. Et iniquitates noſtras in ſuo corpore pro nobis patiendo portauit. Vt atteſtatus eſt Eſaias propheta. ¶ Fœnore. Pecuniæ Spiritualis vſura, quæ doctrina eſt Euangelica. ¶ Luat. Perſoluat. ¶ Aere ſuo. Precioſi Sanguinis eius. ¶ Patrauit. Mirabiliter fecit. Antiquum eſt uerbum. Vnde & pater patratus dicebat Efecialis Sacerdos percuſſor fœderis. Quandoque & in malam partem ponitur. ¶ Mirum opus. Propter quod & cætera fecit Dominus, cui Laus, & gloria.

IN Dulcem patriam &c. Sub perſona filij Prodigi, ad patrem reuerſi, benignèque ſuſcepti, & memorantis, deinde quæ mala ſuſtinuerat antequàm rediſſet, monentur omnes iuſti; ne per peccatum diſcedant, à patre Deo: ſi velint eadem mala deuitare. Monentur etiam peccatores ad pœnitentiam, vt de tantis, quibus anguntur calamitatibus ſeipſos eripiãt. Quia pater benignus eſt, & miſericors. Et qui libenter eos ſit accepturus, & ad priſtinum amorem inuitaturus. Et quia ſi voluerint contumaciter abeſſe credentes poſſe Deum latere, ſpe ſua

uana

uana fruſtabuntur. Dicat ergo peccator ad Deum verè conuerſus cum filio prodigo. ¶ In dulcem patriam. Quæ A
eſt Eccleſia Dei viuentis. Et quoniam ſecundum Dei voluntatem fuimus prolixi in Cantilena carminis. Erimus

ODE EX PSALMO CXXXVIII.

Domine probaſti me.

IN dulcem patriam fœliciter inde regreſſus,
Quò velut inſipiens ſponte profectus eram.
Mente diu mecum memori meditabar in oris
Tam procul expoſitis, quæ mala paſſus eram.
Exilij cauſas etiam perquirere cœpi,
Quod ſuſcepiſſem nec minitante patre:
Illud erat mirum, me permiſiſſe uagari,
Tam facilem, uerbo nec vetuiſſe ſuo.
Protulit incluſam tandem meditatio cauſam.
Cognoſcendus eram: ſicq; probandus eram,
Tunc oculis ſurſum manibus pariterq; leuatis
Ad patrem, lætus talia voce dedi.
Dulcis amansq; pates, ſummi quoq; rector Olympi
Qui benè diſponis numine cuncta tuo.
Tu me fœlicem prius, expertemq́ue malorum,
Et famis expertem, difficiliſq; viæ.

ipſo adiuuante in commentarijs breuiores. ¶ Inſipiens. Verè ſtultus eſt omnis, qui patrem Deum relinquit. ¶ Sponte. Quia Dominus nem reijcit à ſeruitio ſuo. Sed volentem abire interdum permittit, ſecreto, ſed iuſto ſuo iudicio, & maxime. Vt ſeipſum probet, quàm modicùm valeat à ſeipſo. Et ab alijs etiam probetur. ¶ Meditabar. Dulcis hæc eſt memoria, ſed contraria amariſſima, cum quis meminit ſe fuiſſe fœlicem. ¶ Exilij. Voluntarij. ¶ Nec minitante patre. Quòd videbatur facere debuiſſe. Verùm profunda ſunt ſecreta Dei iudicia. Recta tamen, & iuſtificata in ſemetipſa. ¶ Tam facilem. Immò tunc concedit iratus: quod negat et placatus. ¶ Cogn. er. ſicque prob. eram. Hyſteron Protheron, ordo conuerſus. Nam probatur quis ut cognoſcat ſeipſum, quid ualeat. Et ab alijs cognoſcatur. Ne fallas, aut fallatur. ¶ Tūc cognita. Quæ prius ignorabatur cauſa. ¶ Lætus. Veram enim affert Sapientia lætitiam. ¶ Tu me fœlice. Tentaſti quod eſt infrà: Hæc eſt arbor ſcientiæ boni & mali. Nullus enim benè nouit, quid boni poſſideat, niſi eum illo perdito mala fuerit expertus. Tunc enim ex utriuſque comparatione uenit homo in cognitionem boni ac mali. ¶ Malorum. Quæ paſſus eſt in terra longinqua. Namque homo non poteſt longius ire, quàm peccando à ſemetipſo. & à Deo recedere. Vt docet B
Ambroſius, in commentarijs ſuper Euangelio Lucæ. ¶ Famis. Non ſolum panis, ſed potius audiendi verbi Dei.
¶ Difficiliſq; uiæ. Peccatorum .ſ. ¶ Tu me tentaſti. Non vt peccarem, quia Deus intentator malorum eſt. Nec Iac. 1.
vllum ad peccandum allicit. Cum ipſe non lætetur in perditione morientium neque gaudeat in multitudine peccantium. ¶ Et cognouiſti. Ideſt ne mihi ipſi & alijs cognitum feciſti, qui ante incognitus eram, ſed neque cognoſcebam, quo fruebar bonum, niſi experirer, quod neſciebam malum. ¶ Tibi ſoli. Eo quòd nouerit omnia antequàm fiant. ¶ Quæ mea vis. Quam tenuis, & ſi fuerit deſerta Deo: nulla. ¶ Animusque meus. Satis infirmus. ¶ Seſſio dura obſtinata perſeuerantia. ¶ In tenebris. Peccatorum, tametſi Lux Dei luceat in eis. Quia ipſe tenebræ non comprehenderunt eam. Nec magis quàm cæci Lucem Solis, & ſi luceat in facies illorum. ¶ Mortis umbra. Ioann. 1.
Status vitæ præſentis iacentium in peccatis eſt quædam vmbra mortis æternæ. ¶ Dura fames. Audiendi verbi Dei. ¶ Sitis aſpera. Sapientiæ virtutum, & gratiarum Spiritusſancti. Quæ Spiritules Aquæ hauriuntur in gaudio, non niſi ex fontibus Saluatoris. ¶ Laborum. Pro explendis malis concupiſcentiis. ¶ Metus. Pro expletis, à iuſtis iudicibus, & demum à Deo, qui reddet vnicuiq; iuxta opera ſua. ¶ Subeundæ. In pœnam, vel ſatisfactionem culparum. etiam ſi pœnitentia fuerit ſubſecuta, exemplo eſſe poſſunt. Dauid, & Manaſſes. ¶ Pericla. Relapſus, ſi fuerimus incauti atq; ocioſi poſt habitam reconciliationem. ¶ Hoſtis prope. Diaboli, qui ſemper ob ambulat, quærens, quem deuoret. ¶ Sollicitì. Præ deſiderio patriæ cœleſtis, quæ vim patitur, & ſoli violenti rapiunt illam, ideſt qui ſibi ipſis vim faciunt inſurgentes appetitus malarum concupiſcentiarum ſuperando. ¶ Relicta. Per peccatum. ¶ Peregrinis. A fide, à lege ac diuino cultu. ¶ Meis. Iudæis, qui tunc erant eiuſdem originis, & pietatis in Deum, eſt hic animaduertendus tacitus ingreſſus in allegoricum ſenſum. pſalmi huius de Chriſti paſſione, in qua ꝓbata eſt eius infirmitas humanitatis aſſumptæ, & eſt cognita uirtus diuinitatis eius in glorioſa eius reſurrectione, & aliis miraculis tunc exhibitis, verum vbi peccatorum agitur mentio: non de ipſius, qui nulla fecit: ſed de noſtris, & totius generis humani intelligendū eſt: quæ tamen ipſe ſua fecit, eo quod pro illis, in ſuo corpore pœnas dedit, iuxta vaticinium Eſaiæ; Eſa. 153.
quem hic vide. ¶ Triumphalis ſurrectio. Iuxta vtrumq; ſenſum, & noſtræ à peccatis, & Chriſti à mortuis. ¶ Infra. Vbi ſumus nos adhuc mortales homines, qui fide predicatam nobis Dominicam reſurrectionē adhuc tenemus, ſicut & maiores noſtri tradiderunt nobis, uel infra, ideſt hi qui erant in inferno dæmones, & Sancti patres in ſinu Abrææ quieſcentes viderunt Chriſti gloriam reſurgentis: qui & ſpoliato inferno illos ſecum adduxit

Tu me tentaſti, tu me pater alme probaſti.
Et cognouiſti, qui fuerim, quis eram?
Quæq; tibi ſoli fuerant præcognita dudum:
Nunc mihi, nunc mundo, ſunt quoq; facta palā.
Quæ mea uis, animusque meus, quæ ſeſſio dura,
In tenebris. quàm ſit mortis, & umbra grauis.
Quàm ſit dura fames, ſitis aſpera, quæue laborum
Horribilis facies, terribiliſq; metus.
Ærumnæq; graues ſubeundæ, quanta pericla,
Hoſtis perpetui bella: doliq́ue mali.
Quæ lachrimæ, gemitus, ſuſpiria pectore ab imo
Anxia: ſollicitì quantaque cura mei.
Quæ paſſurus eram patria procul æde relicta,
Ante quidem fuerant omnia nota tibi.
Sed modò quæ paſſus miſero mihi cognita tandē,
Suntq́ue peregrinis, cognita ſuntq; meis
Quęq; triumphalis ſurrectio deinde ſequuta
Poſt tantos caſus, eſt tibi nota ſatis.
Vidit & hanc infra ſupraq; reconditus orbis:
Vidit & hanc medio ſiquid in orbe latet.

C

D duxit fruſtrà reſiſtentibus dæmonijs. ¶Sopra nos. Sancti aogeli. ¶Medio orbem. Vt inſulani, & virtutes cœlorum, reſurrectioοem autem peccatoris, vident dæmones, & inuiti, qui dolent raptam prædam ex vnguibus diripi, vident & Angeli magis gaudentes ſuper pœnitente peccatore, quàm ſuper iuſtis tepidis, uident & medij homines, angelis congaudentes. ¶Oris. In regione vmbræ mortis, de qua habetur in cantico Zachariæ. Illuminare ijs qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedent, & Eſaias ambulantibus (ait) in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. ¶Siliquas inanes ſuum. Quæ ſuibus in cibum dantur, alludit ad parabolam Euangelicam (Luc. 15.)
filij prodigi, per quem generaliter populus gentiũ ſignificatur ad patrem Deum per fidem Chriſti tunc conuertendus, nunc autem iam dudum conuerſus, in domumq; patris iterum receptus epulatur, murmurante Iudæo fratre ſeniore, ſpecialiter, ſignificatur & omnis peccator per pœnitentiam conuerſus, & ad Eccleſiam iterum reuerſus. ¶Vexatio. Nam ſæpe euenit, vt qui fuit inſipiens in culpa, fiat ſapiens in pœna. ¶Rediens. Pœnitendo, qui peccando à ſe receſſerat. ¶Tumulo. A peſſima, & inueterata conſuetudine peccandi, iuxta illos verſiculos: mors mala mors intus, malus actus mors foris, vſus; Tumba: puella, puer, Lazarus, iſta notant. ¶Ante patrem. Hæc ex Euangelica parabola patet eſſe decerpta. ¶Veſtigata. Per veſtigia quæſita atque inuenta. ¶Per deuia. Voluptatum malarum, quæ nos à recta uia mandatorum Dei abſtrahunt. ¶Semita longa. Et obliqua ac tortuoſa, quæ eſt tranſcurſus ex peccato in peccatum ſecundum varias voluptates,
E quorum appetitu diuerſo hinc inde diſtrahimur. ¶Funiculus. Sequella vitiorum, qua obſtinati, & perſeuerantes in eis magis ac magis quotidie velut nouis uinculis alligamur. ¶Semita. De qua ſuprà. ¶Præuideris. Non tamen ad ea perpetranda me coegiſti, vel allexiſti ratione, de qua ſupra non enim ex eo quòd quis præuidet aliquod facinus, impellit quempiam ad illud agendum cum ſibi valde id diſpliceat. ¶Scita tua. Modò ea quæ ſciuit Deus à nobis eſſe facienda, quæ tamen nos ipſi neſcimus, alijs ſignificat, quæ diſpoſuit Deus vt fierent, quæ & fata alio dicũtur vocabulo, id eſt ordinationes diuinæ. ¶Nouiſſima. Extrema ſæculi, quæ erunt mortuorũ corporum reſurrectio, & vniuerſale iuditium. ¶Antiqua ſæcula. In quorum initio creauit Deus cœlum & terram & oĩa, quæ in eis ſunt. ¶Futura palàm. Omnia ſiquidẽ ſunt præſentia coram Deo, quæ fuerunt, ſunt, & erunt. ¶Bona. Ineſtimabilia gratiarum Dei, & virtutum, & donorum ſpiritusſancti. ¶Fœlices. Nunc quidem ſpe, paulò poſt futuri & re. ¶Mala. Difficultates, quibus arctantur peccatores, dum nequeunt omnes ſuos appetitus explere: & plerumq; prohibentur atq; coercẽtur à iudicibus etiam terrenis. ¶Perferimus. Pœnitendo nam qui multa illicita perpetrauit digna pœnitendo debet & à
F multis licitis abſtinere. ¶Præſcieras. Abiturum abſte per legis præuaricationem, hæc quæ hic dicuntur, poſſunt etiam intelligi dicta de primo parente omnium Adam: in quo vniuerſum continebatur humanum genus, cui poſt lapſum dictum eſt, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. (Gen. 3.) ¶Grauem dextram. Qua ſuperba ceruix peccantis per ſalubrem correctionem flecteretur ad humilitatem. ¶Sisteret. Firmaret, vel potius deſiſtere faceret. ¶Greſſus meos. A peccando. ¶Grauedine. Cæcitate quadam, qua opprimitur intellectus, ne poſſit comprehendere diuinam prouidentiam erga genus humanum, hæc eadem cæcitas oppreſſerat mentes Iudæorũ, ne poſſent agnoſcere Chriſti diuinitatem ante paſſionem eius, quam poſt reſurrectionem deinde multi ex illis cognouerunt, quæ res ſignificata eſt per anteriora ac poſteriora Dei, cuius rei olim typus in Moyſe præceſſerat cupiente, videre Deum, (Exod. 33)

Dum tamen exul adhuc illis fugitiuus in oris
  (Omnia namq; modò commemorare licet.)
Dum tamen ærumnis miſer exercerer in illis:
  Dum premerer tantis obrutus atq; malis.
Dum me dira fames ſiliquas vrgeret inanes,
  Suſpirare ſuum, quicquid, & acre ſitis.
Tu pater à longe, tacito quæ pectore noſtro
  Tunc verſabantur: cernere tu poteras.
Lumine namq; tuo penetraſti condita cordis.
  Intellexiſti quæ meditabar ibi.
Cernebas ſiquidem tacitus vexatio ſenſim
  Menti intellectum quomodo dura dabat.
Namq; in me rediens (liceat modò cuncta fateri)
  Tum reminiſcebar, quæ bona perdideram.
Tum reminiſcebar fœlicia tempora: quanto
  Pane redundarent horrea plena tua.
Tum proponebam tumulo me ſurgere velle:
  Atq; redire domum, procidere ante patrem.
Stultitiamq́; meam lachrimando ſponte fateri,
  Da veniam falſo; da precor æde locum.
Tu qui cuncta vides: qui nubila pectora luſtras.
  Hæc puto cernebas omnia luce tua.
Veſtigata quidem fuerat per deuia quæq;
  Semita longa tuli, funiculusq́; meus.
Semita (qua fugiens abij) te nulla fefellit.
  Obliquus patuit, limes, & ipſe fugæ.
Errorum patuit tibi funiculusq́; meorum,
  Longe protractus per mala multa diu.
Quid tibi non pateat? cum tu præuideris ante,
  Quàm fierent, fuerant quæ facienda mihi?
Ecce vias omnes prænoſti lumine certo:
  quas abij dudum, quas abiturus ero.
Vera loquor, non eſt mihi ſermo doloſus in ore:
  Sed neq; ſufficiens promere ſcita tua.
Omni ſciens genitor tu cuncta nouiſſima noſti,
  Sunt antiqua tibi, ſuntq́; futura palàm.
Sunt bona te coram, quæ nos poſſedimus olim
  Fœlices: libuit donec adeſſe tibi.
Ante tuos oculos ſunt & mala, quæ fugiendo.
  Pertulimus: nec non quæ modò perferimus.
Rerum opifex genitor cunctarum e puluere terræ
  Tu me plaſmaſti ceu ſapiens figulus.
Et quia præſcieras abiturum: dorſa paraſti,
  Quæ quateret vindex, emeritusq́; labor.

Me ſuper atq; grauem poſuiſti à vertice dextram:
  Siſteret vt greſſus hæc aliquando meos.
Cernere cumq́; manu, mentisq́; grauedine preſſus
  Non fuerit mihi fas anteriora tua.

dixit

Tu pater à ceruice manum, mentemq́; leuaſti;
Vt ſaltem aſpicerem poſteriora tua.
Noſſe quis hæc poſſet? quàm mira ſcientia valde
Eſt tua summe parens: quàmq́; profunda nimis.
Altior eſt terra: pontoq́; profundior ipſo;
Celſior eſt cœlis deniq; ſola tuis.
Altior humano captu ſupereminet omne
Ingenium; & mentes vincit olympiacas.
Hæc intellectum viuacem verberat alis;
Tranſcenditq́; citis, conditur atq; polo.
Hanc ego tentaui comprendere: fortior illa
Altius emicuit: præualuitq́; mihi.
Hactenus, hãc nunquàm potui capere: inq́; futurũ
Si numquàm potero, me miſerum quid agam?
Congreſſum fugiam? capiar ne, victus ab illa:
Eius ab aſpectu ſubtrahar atq; procul?

dixit enim illi Deus, anteriora mea non poteris videre: ſed cum leuauero manum à foramine petrę, in qua latebis, & tranſiero: tunc videbis poſteriora mea. ¶ Poſteriora tua. Humanæ paſſionis ſingulare pœnitentibus remedium, quod non ante: ſed poſt reſurrectionem intellectum, & creditum eſt tam à Iudæis, quàm à gentibus, quæ per filium prodigum ſignificatæ ſunt. ¶ Poſſet. Antequàm à filio ſuo per prædicationem gentes edocerẽtur. ¶ Humano capto. Quàm homines lumine ſolo naturali capere poſſint, niſi & fidei luce ſuper illuſtrati fuerint. ¶ Olympiacas. Olim, non modò vt intelligamus non de bonis: ſed malis Angelis, qui ſi hoc myſterium intellexiſſent, numquàm dominũ gloriæ crucifixiſſent, vt teſtatur Apoſtolus, poteſt 1.Cor.2.
etiam eſſe, quia multos ex Angelis bonis latuerit hoc myſterium: donec venerit tempus, quo impleſum eſt, nec enim oẽs Angeli ſciunt ſecreta Dei conſilia, niſi quando, & quibus ac quantum voluerit ipſe manifeſtare. ¶ Capere. Ad plenum: nam intellectus humanus diuinæ ſapientiæ applicitus ſimilis eſt oculis noctuæ ad lucem ſolis, quia vt docet Apoſtolus videmus nunc ſicuti per ſpeculum in ænigmate. ¶ Potero. In præſenti vita, in futura vero videbimus ſicuti eſt, cognoſcemus ſicut & cogniti ſumus. 1.Co.13.
¶ Subtrahar. Nequaquàm, impoſſibile eſt enim; quia vbiq; eſt, nec eſt locus vbi non ſit Deus. ¶ Vectus, &c. Luſus eſt poeticus. ¶ Spiritus ecce tuus. Hoc ex ſapientia tractũ eſt, vbi penè hæc verba poſita ſunt, & canuntur in introitu miſſæ ſpiritusſancti. ¶ Fugiam. Ab irato ad placatum effugere poſſumus per ſemitas pœnitentiæ alioquin interclosa eſt omnis fuga. ¶ Aquilæ. Eius de qua dictum eſt, ſicut aquila prouocans pullos ſuos ad volandum, & in Euang. vbicumq; fuerit corpus illuc congregabuntur & aquilæ. ¶ Si ſuper extulero.

A

Quò miſer effugiam? pedibus quò debilis ibo?
Quid ſi vectus equo? curriculoúe trahar?
Spiritus ecce tuus pater optime, maxime replet
Orbem terrarum: quemq́; calore fouet.
Quòue tuam faciem fugiam? quò lumina tanta?
Irati vultus terribilesve minas?
Si ſumptis aquilæ pennis velocibus altum
In cœlum aſcendam; tu dominaris ibi.
Si ſuper extulero me, tamquàm iuſtus ad aſtra;
Qui tumidos illinc deijcis, altus ades.
Si ſpecus inferni vaſto telluris hiatu
Te fugiens ſaltu præcipiti irruero?
Quæſtor ibi tu ſemper ades, vindexq́; malorum;
Iudice te pendent ſupplicia emerita.
Si deſperata iam mente profunda malorum
Intraro dicens, quis videt acta mea?
Contemptor peccata tegam, nulliq́; fatebor
Non homini cuiquam, non ſuperum ve Deo.
Quis mihi ſi taceam cenſor; quo iudice pœnas,
Vt reus exoluamus ſi lateant ſcelera?
Scilicet hæc ſuperum Regem (qui ſydera torquet)
Anxia cura quatit facta videre mea?
Heu quantũm fallor, nam pectore ſemper in ipſo
Tu Deus inſpector, tu Deus vltor ades.
Quid ſi diluculo ſurgens talaria plantis
Nexuero? & pennas ſumpſero Dædaleas?
Occeaniq́; maris penetraro extrema volando?
Littus vbi nullum eſt, ſed glaciale ſolum?
Me miſerum tua nonnẽ manus deduxerit illuc?
Dextera compræhenſum meq́; tenebit ibi?
Quid ſi ſollicito mihi mens ſuggeſſerit intus,
Forſitan obſcuris contegar à tenebris.

B

Deut.32.
Matt.24.

Hæc expoſitio ſuperioris ſententiæ, eſt, nam qui alis ſuperbię eleuantur in cęlum, deiiciuntur à domino vſq; in infernum. ¶ Si ſpecus inferni. Hæc eſt deſperatio vt ſubiicitur infra, etenim peccator cum in profundum malorum venerit, contemnit. Prou.8.
¶ Præcipiti. Per abrupta vitiorum quorumcumq; quod proprię deſperatorum eſt. ¶ Pendent. Exoluunt. ¶ Quis videt acta mea. Q. d. nullus: nam homines latent, & Deus minimè curat hæc noſtra mortalia facta. ¶ Tegam. Frondibus vt primi parentes, ideſt variis excuſationibus, vel ſub pallio hypochriſeos, ideſt ſimulatæ ſanctitatis quæ duplex eſt iniquitas. ¶ Nulliq; fatebor. Quæ eſt pars hereſis Lutheranæ, contra quam eſt illud vatis huius. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. vide ibi diuum Gregorium. ¶ Scilicet. Ironice hoc dicitur. ¶ Fallor. Verè fallitur, qui abſq; confeſſione peccatorum putat ſe ſaluari poſſe qa ſuperbus & iniuſtus eſt: nam iuſtus ab initio accuſator eſt ſui, & alibi dicitur. Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. ¶ Talaria. Poeticum eſt Prou.18.
vocabulum, ſignificat alas, quæ vſq; ad talos deſcendunt; vel plantas pedum ad talos vſq; alatas, per quas velocitas greſſuum innuitur, & affectionum humanarum celeritas, & leuitas. ¶ Dędaleas. Ingenioſè fabricatas, & corpori prudenter, apteq; applicitas, hæ velociſſimæ ſunt hominum cogitationes, quibus profunda quæq; ſcrutamur, quantum nobis ex alto conceditur. ¶ Deduxerit illuc. Quia nihil poſſumus cogitare à nobis quaſi ex nobis: ſed cogitatio nobis ex Deo eſt, de bona loquor. ¶ Suggeſſerit. Quaſi monendo dixerit. ¶ Tenebris. Maximæ ignorantiæ, vel etiam peccatorum: nã de vtriſq; ſanè intelligitur. ¶ Fallor. Quia lux Dei etiam in tenebris lucet, tametſi eam tenebræ minimè comprehendant. ¶ Nox ipſa. Ideſt peccati ipſius expoſitio, & conſcientiæ remorſus, qui & ſyndereſis dicitur. & vermis, qui numquàm moritur. ¶ Vis ignea. Dei vltoris memoria. nam

C

Deus

D Deus noſter ignis conſumens eſt. ¶Luſtrario mi-
ra. Quæ ſæpe nobis grauiora peccantibus ex cō-
ſideratione diuinæ offenſæ, & emeritæ pœnæ ve-
nit in mentem, vnde & alibi canitur. Multiplica-
tæ ſunt infirmitates eorum: poſteà accelerauе-
runt. ¶Obumbrat. Quia proprium lucis eſt illu-
ſtrare, non obumbrare, quod noctis, & tenebra-
rum eſt. ¶Implet eas. Et implendo diſſoluit, vt in-
terdum uidemus fieri in aere nubibus obſcuro,
quæ à radijs ſolis impletæ tranſlucent, paulatimq́;
rareſcunt: & tandem in purum aera reſoluuntur.
¶Sic fit in mentibus quandoq; peccatorum tene-
broſis, ¶Nox tenebroſa. Nihil obſcurius eſt con
ſcientia ſuperba, & peccatorum nebulis obnubra
Rom. 5. ta. ¶Vt quales tenebræ. Hoc eſt quod ait Apo-
ſtolus ſub alijs verbis, vbi abundauit delictum, ſu-
perabundauit, & gratia. ¶Ab initio. Compun-
ctiohis. ¶Amabilis horror. Propter tranſitoriam
voluptatis dulcedinem, quæ adeò placet peccan-
tibus in ipſo feruore, vt potius vellent uita priua-
Rom. 6. ri, quam illa carere. ¶Sic dulcis. Ita & Apoſtolus
alijs verbis. Humanum dico propter infirmitatē
carnis veſtræ, vt quemadmodum exhibuiſtis men-
bra veſtra ſeruire iniquitati ad immunditiam: Sic
& modò exhibeatis corpora veſtra ſeruire iuſtitiæ
in ſanctificationem, alioquin abſq; comparatione
dulcior eſt ſeruitus Dei, quàm aduerſarij eius.
E ¶Mentibus altis. Superbis, quibus vtile eſt vt per
fœdum aliquod crimen, quod abhorrere ſolebant,
perpetratum humilientur. ¶Demiſſis animis. Non
ex puſilanimitate quæ vitium eſt: ſed potius ex hu
militate quæ non ſolum virtus eſt, ſed & aliarum
virtutum fidiſſima cuſtos. ¶Mira. Quę dicta ſunt
de peccatis contrarium operātibus effectū. ¶Quis
hæc capiat. Q. d. nullus, niſi cui Deus donauerit
intellectum, & gratiam. ¶Vt lux. Gratiæ ad eli-
ciendam compunctionem infuſa. ¶Matris. Non
carnalis, ſed Babilonis, de qua ſuprà dictum eſt.
¶Perpetua. Quia ad æternas inferni tenebras pec-
catorem deducit obſtinatum, qui & proſperis in-
ſanit, & frangitur aduerſis. ¶Meos renes. Ideſt
delectationes, quarum ſedes ſunt renes. ¶Pecto-
ra. Sanctarum cogitationum armaria. ¶Oblecter. Ego quidem carminibus componendis alter ſic: & alius ſic.
¶Suggeris. Summiniſtras, & mihi quidem magnam ſuggeſſit copiam, vt ſupra x. milia putem me eecinisse.
Sic & alijs ſeruis ſuis complet in bonis deſiderium illorum. ¶Meditetur. Expleta hac Pſalmodia noſtra: iam me
ditamur aliud opus & multo maius. Dauidiaden, ſcilicet componere heroico carmine, quod & ipſo inſpirante
iam cæpimus, initium eius eſt. Horrida bella cano forti dextraq; potentem Magnanimum Regem, &c. ¶Terri
bilis. Futurus index ne peccent, & ſi in peccatis iaceant, vt inde reſurgant. ¶Quamq; ſuauis. Rectæ viuentibus,
& ambulantibus de virtute in virtutem. ¶Omne tuum opus. Præcipuæ autem redemptionis humanæ, & con-
uerſionis gentium, & quorumcumq; peccatorū.
¶Prius quam, Rediret ad cor. ¶Inq; dies. Suban
di magis atq; magis: nam habenti datur, & abun
dabit. ¶Os quoddam. Donum fortitudinis, quó
F reſiſtitur tentationibus, & vincuntur aduerſarij.
¶Et firmum robur. Expoſitio eſt præcedentis ſer
monis. ¶Plaſtes. Idem quòd plaſmator, & figu-
lus, nos enim ex limo terræ formauit Deus. ¶Du
rius oſſum. Ne exiſtimaretur dixiſſe, os quod fa-
cit oris in genitiuo, cauſa differentiæ poſitum eſt,
oſſum, oſſi, quò caro compaginatur humana, &
firmatur ne defluat, eſt autem alluſio facta ad do-
ctrinam diui Auguſtini qui hoc in loco multoties
vſus eſt ea voce ſubiungens, melius eſſe vt nos de-
rideant grammatici, cum legerint, vel audierint
nos dixiſſe oſſum oſſi, quàm vt populus nos non
intelligat, & verè frater meus grammaticæ profeſ
ſor, cum legiſſet hunc verſum multum riſit, & mi
hi inſtabat, ut abraderem tale vocabulum. Sed
cum ei oſtendiſſem commētaria diui Auguſtini,
& Pacuuij verba ſic dicentis, oſſum inhumatum,

Sed tamen hinc etiam fallor: nox ipſa reptendet
Me: velut effulgens lux mea facta foret.
Nocturnis in delitijs vis ignea quædam
Flamma velut cineri ſemiſopita latet.
Vnde fit, vt tenebris inſit luſtratio mira,
Detegar atq; illinc, vnde latere puto.
Lux immenſa Deus, qui lumine cuncta reuelas,
Obſcuræ nobis, non tibi ſunt tenebræ.
Non ſuper incūbens tenebris hoc lumen obūbrat.
Nec fuſcatur eis, quin magis implet eas.
Lux indeficiens per te luſtrabitur inquam;
Ac ſi clara dies, nox tenebroſa prius.
Vt quales tenebræ: fiat lux aurea talis
Huius mirandæ noctis ab initio.
Vtq́; mihi noctis fuit huius amabilis horror:
Sic illuſtratæ lux mihi dulcis erit.
Vtilis, vtq́; horror tenebratum mentibus altis:
Demiſſis animis, luxq́, ſuauis ita.
Mira quis hæc capiat? niſi tu ſpiraueris altam
Mentem, animumq́; Deus ſpiritus alme pater.
Vt lux, & tenebræ pariter concurrere poſſint
Ad perluſtrandos, quos facis eſſe tuos?
Ex vtero matris veluti de carcere cæco
Me ſuſcepiſti: nox vbi perpetua.
Inde meos renes, & viuida pectora ſolus
Tu poſſediſti poſſideasq; præcor.
Nam quibus oblecter, tu noſti, & ſuggeris illa;
Ex te cor noſtrum, quæ meditetur, habet.
Hinc ego cum multis clara tibi voce fatebor.
Hinc tibi ſumme pater carmina læta dabo.
Ecce quibus placuit tibi magnificatus ut eſſes,
O quàm terribilis, quàmq́; ſuauis ades.

Eſt opus omne tuum mirabile, amabile; & ingens,
Horrendum, auguſtum, dulce, ſuaue, bonum.
Quiq́; prius fuerat rudis, vt cognoſceret iſta,
Per te nunc animus percipit alta meus.
Illuſtratur enim radijs venientibus ex te,
Inq́; dies cæcis eruitur tenebris.
Ecce etiam noui (quod me tamen ante latebat)
Os quoddam, & firmum robur ineſſe mihi
Non eſt occultum tibi plaſtes durius oſſum.
Quod tu plaſmaſti: quod mea membra regit.
Vtq́; humana caro niſi ſuſtineatur ab oſſe,
Interius poſito corrueret fragilis.
Corpora quippe hominum ceu lutea vaſa fatiſcūt,
Ni ſuſtententur protinus icta cadent.

ſolidamentum

Quia vigor ipſe animi, niſi ſuſtentetur ab oſſe;
Quod latet interiùs, mox velut vnda fluet.
Oſſea quæ virtus patientia firma vocatur.
Darius eſt ferro robur id acre virûm.
Siſtere quòd faciat ſubſtantiaq́; ipſa vocatur
Inferiora domus pulueris huius agens.

A

ſolidàmentum corporis vocatur. quod nodatum, & adiunctum inuicem neruis alligauit natura, vix tandem acquieuit. ¶ Faticunt. Facilè corrumpuntur. ¶ Ni ſuſtententur. Ab oſſibus per neruos ſicut à funibus inuicem colligatis, vnde & Iob, legitur dixiſſe, oſſibus & neruis compegiſti me. Iob. 10. ¶ Cadent. Per caderent. ſicut & ſuſtententur pro ſuſtentarentur, tempus eſt pro tempore, & modus pro modo. ¶ Oſſe. Fortitudinis donatæ à Deo per gratiam Spiritusſancti. ¶ Patientia. Filia dicitur eſſe fortitudinis. ¶ Ferro & igne. Nam in martyrijs ſanctorum ſæpiſſime ferrea & ignea tormenta illis vt victa ceſſerunt. ¶ Subſtantia. Vocatur idem oſſum de quo ſupra. ¶ Inferiora domus. Corporis ſenſus ſunt. ¶ Agens. Inducens, & impellens. ¶ Hæc virtus. Fortis patientia. ¶ Fortia pectora. Sanctorum martyrum. ¶ Sæuos Reges. Perſecutores Eccleſiæ. ¶ Mala. Obprobria, iactoram rerum & tormenta corporum. ¶ Necem. Sæuiſſimam, vt flammarum ignis atq; beſtiarum, quibus obijcebantur lacerranda, & deuoranda. ¶ Perficiatur. Nemo enim repente fit perfectus: Sed à minoribus ad maiora paulatim fit progreſſus. ¶ Informe. Non penitus abſq; forma: ſed nec adhuc plenè formatum. ¶ Dedignantur. Sed potius dignando informant.

Hæc virtus facit hæc, vt fortia pectora ſæuos
Nil metuant Reges: nil mala: nilq́; necem.
Dum tamen in nobis hæc virtus perficiatur;
Dum tamen hoc proprium robur os accipiat.
Hoc informe meum, imperfectumq́; videre,
Haud dedignantur lumina clara tua.
Lactentes, creſcant; imperfectiq́; laborent.
In q́; dies ſtudeant proficere in melius.
Omnes ſcribentur, maiores, atq; minores.
In libro vitæ; quem tua dextra tenet.
Ecce dies formabuntur, ſed nullus in illis
Eſſe dies ſemper conſpicuus poterit.
Ecce dies formabuntur, minuetur in illis
Nullus eis; etenim ſtat ſua cuiq; dies.
Ecce dies formabis eos, nemoq́; manebit,
Errabunt; magnum deſtituentq́; diem.
Cum tamen inuenti fuerint errore fugato
Reſtituetur eis fœdus amicitiæ.
Quàm mihi fœlices, nimioq́; videntur amici
Hi fulgere tui prorſus honore Deus:

¶ Lactentes. Paruuli adhuc in Chriſto, de quibus vide Petri Epiſtolam. 1. Petr. 2. ¶ Creſcant. Donec idonei ſint ad ſolidum cibum. ¶ Laborent. Ambulando de virtute in virtutem. ¶ Oēs. Electi. ¶ Maiores. Vt Patriarchę maioreſq; Prophetæ. Apoſtoli, eorumq́; ſancti ſucceſſores ¶ Minores. Vt reliqui ſancti. ¶ Tua dextra. Filius tuus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vel alludit ad Apocaly. Ioann. Apoſt. in quà dicitur quia librum vidit in dextra ſedentis in throno habentem ſignacula vij. de quo ibi vide. Apoca. 5 ¶ Dies formabuntur. Locus obſcuriſſimus, triplicē ſenſum habent hæc verba ſicut, & terna carmina data ſunt illis; primus eſt. Electi formabuntur à Deo per regenerationis gratiam mundi, & mundi, qualis eſt clara dies in oculis noſtris: ſed nullus ex eis perſeueraturus eſt ſemper in ea claritate, quia in multis offendimus omnes, & nemo ſine crimine viuit ſecundus eſt omnes electi clari, vt dies formati ſalutem conſequentur, nec unus quidem de num. deficiet. item vnusquiſq. electorum perficiet dies uitæ ſibi à Domino conſtitutos, nec unus ex illis minuetur eis, contra de reprobis ſcriptum eſt, quia non dimidiabunt dies ſuos; tertius ſenſus, & optimus; eſt quod Apoſtoli facti à Deo clari dies, deficient in paſſione Domini, & deſerent magiſtrum ſuum D. N. I. Chr. quod & factum eſt, reddite ergo ſenſum vnicuiq; ſuum. ¶ Inuenti fuerint. Ab ouem requirente paſtore, iuxta illud erraui ſicut ouis quæ periit, quære ſeruum tuum Domine. Hoc autem in ipſo die reſurrectionis factum eſſe nouimus. ¶ Amicitiæ. Et priſtinæ dignitatis Apoſtolicæ. ¶ Fœlicis. Quia nec ipſi ex meritis ſuis: ſed diuina gratia ad tantum apicem fuerunt aſſumpti. ¶ Honore. Apoſtolatus qui maximus eſt in Eccleſia Dei. ¶ Ducatus. Fuerunt enim Duces præcipui Chriſtianæ militiæ. ¶ Stat. Perſeuerat. ¶ Sine labe. Hæreticæ prauitatis, qua caruerunt Apoſtoli, & Apoſtolici uiri. ¶ Multas acies. Sanctorum martyrum, qui fuerunt milites Eccleſiæ ſtrenui. ¶ Populoſq; feroces. Vt Romanos; quos conuertit Petrus Græcos, Paulus Ethiopas, Matthæus, & Thomas Indos, alijq; alios. ¶ Dinumerabo quid. Cum hoc eſt ex perſona Dei dictum, qui ſolus nouit quos elegit. ¶ Millia multa nimis. Dicit diuus Gregorius in homilia, tot millia ſanctorum ad conſortium Angelorum aſſumenda, quot & beatorum Spirituum milia cæteris cadentibus in cœlo remanſerunt. ¶ Actam. Ideſt arenam maris, græca dictio, qua & Virgil. uſus eſt, autem hyperbole. ¶ Pauidi proceres. Apoſtoli Domini. ¶ Planxere. In paſſionis tempore. ¶ Exurrexi. Tertia die, ex perſona D. N. I. Chr. hæc intellige dicta neq; enim Dauid mox exurrexit à mortuis, & ſi forſan exurrexerit cū alijs ſanctis, de quibus ſcriptum eſt, quia multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt, & uenerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. ¶ Sede. Ad dexteram patris poſita, & hoc factum fuiſſe in die Aſcenſionis recolimus. Marc. 16 ¶ Surſum. Vbi caput noſtrum eſt. ¶ Deorſum. In corpore, quod eſt Eccleſia. ¶ Mala membra. Peſſimi Chriſtiani, & potiſ-

B

Robore quàm firmo per te ducatus eorum,
Atq; magiſtratus ſtat ſine labe datus.
Quàm multas acies poſt ſe, populoſq́; feroces
Iſti Ductores ad tua caſtra trahent?
Dinumerabo quidē cunctos: numerumq́; notabo;
Sunt electorum millia multa nimia.
Namq́; ſuper ſtellas cœli, ſuper æquoris actam.
Multiplicabuntur nomina lecta virum.
Aſt ego, quem pauidi proceres plāxere peremptū:
Mox exurrexi te mihi dante manum.
Surrexi viuens, & adhuc pater optime tecum
Sum ſuperætherea ſede locatus ibi:
Dumq́; moror ſurſū, patior mala multa deorſum:
Diripiunt corpus nam mala membra meum.

C

Si peccatores Deus hos occideris, æqua
  Dum prohibes animos veſcier ipſe tua.
Incaſſum accipient hæc conciliabula vana:
  Quæ leuibus uerbis pulſa ſequuntur eos.
Nam quia dixiſti, procul ò procul eſte profani,
  Cedite ſanguinei, cedite ab arce viri.
Hinc leuis eſt illis occaſio ſumpta malignis.
  Vt lacerent populum perdita turba tuum.
Hinc prope contextam conantur ſcindere veſtem,
  Qui tamen hoſtiles abſtinuere canes.
Vipereo morſu nam vera & ficta canentes.
  In vulgus ſpargunt crimina dira ducum.
Cedite dicentes, ſceleratos linquite patres.
  Nos amplectimini, qui pia turba ſumus.
Ah nimis immemores, paleis ſeparãda priuſquàm
  Tritura adueniat farra nec eſſe tua.
Sufficit intereà ſeparari moribus illis;
  Corpore coniunctos, mente ſed eſſe procul.
Mi Deus omniſciens, iuſtus, vindexq́; malorum,
  Nonne etiam praui diſplicuere mihi?
Nonne malos odi? mores deteſtor eorum
  Oderunt qui te, dogmata quiq; tua?
Proſequor aſt odiò perfecto, & mente benigna;
  Sunt odia iſta quidem, ſed precioſa mihi.

D ſimum hæretici. ¶Hos. Inſanos hæreticos. ¶Pro-
hibes. Quia non decet ſanctum dare canibus neq;
Margaritas ante porcos iactare. ¶Accipient hæc.
Audient quidem aut forſitan legent: ſed fruſtra,
quia in deterius proficient. ¶Conciliabula vana.
Hæreticorum conuentus, vel potius Synagogæ Sa-
thanæ. ¶Leuibus verbis. Sicut & leues ſunt eo-
rum mentes. ¶Eos, Hæreticos. ¶Prophani. Irre-
ligioſi malorum morum, ¶Ab arce. Sionea, hoc
eſt ab Eccleſia quæ fortis eſt habitatio mea. ¶De
uis occaſio. Friuola & modici momenti, exiſtima
runt enim heretici debere bonos etiam cohabita-
tione à malis ſeparari, quod minimè verùm eſt:
ſed uita & moribus eſt faciẽda hæc ſeparatio, alio-
quin oportuerat nos ex hoc ſæculo exire. ¶La-
cerent. Per diuerſas hæreſes, & ſectas. ¶Veſtem.
Nuptialem, ſcilicet quæ eſt charitas, alludit ad il-
lud factum militum, qui crucifixerunt Dominũ.
Joan.19. ¶Hoſtiles canes. Crucifixores Iudæi, & Gentiles.
¶Vipereo morſu. Lingua inuida. ¶Vera. Præla-
torum crimina, quæ vt homines admittunt. ¶Fi-
cta. Falſa. ¶Canentes. Diuulgantes vbiq; contra
præceptum fraternæ correctionis, quæ debet oc-
cultè fieri. ¶Ducum. Tam ſpiritualium, quàm
ſæcularium rectorum. ¶Dicentes. Vanis plebi-
bus. ¶Pia. Immò impiiſſima, qui volunt ſe po-
tius, quàm Chriſtum eſſe ſequendum. ¶A paleis
E farra non eſſe ſeperanda ante tempus trituræ. Al-
luſio ad parabolam zizaniorum, quam pete ex
Matt.13. Euangelio, dicitur enim ibi zizania, ideſt malos,
non eſſe è medio tritici, ideſt bonorum euellenda,
vſq; ad meſſem, ideſt vſq; ad conſumationem ſæcu
li. ¶Omniſciens. Etiam ſecretarum cogitationum. ¶Mihi? Q. d. ſic in eo quòd praui ſunt, & quandiu in praui
tate perſeuerant. ¶Odi. Perfecto odio, quò vitia, & non hominis natura habetur odio, hinc alibi dicit, iniquos
odio habui: & legem tuam dilexi, & rurſus perfecto odio oderam illos: & inimici facti ſunt mihi. ¶Oderunt te.
Vix hoc credibile eſt, vt quiſpiam tam peruerſus inueniatur, ut etiam Deum poſſit odiſſe, & tamen aliquando
euenit, vt eum quem iudicem ſcelerum nouerit, inſenſiſſimo proſequatur odio, ſimilius in hoc Lucifero. ¶Ru
des. Indocti heretici. & ſi videantur inter plebes, quas loquacitate ſeducunt. eſſe periti. ¶Din. Exemplo Domini,
1.Cor. 8. qui diſſimulat peccata homioum, propter pœnitentiam. ¶Elati, Superbi, & propterea iniuſti, ¶Tumidi. Hu-
mana ſcientia, quæ inflat, charitas autem ædificat
(vt ait Apoſtolus.) ¶Ex æquo. E directo contra-
rij. ¶Statuere. Obfirmauere. ¶Vias noſtras. Qui-
bus operando ambulamus, ¶Semita. Qua & dif-
ficilia nititur adimplere. ¶Ita & pateat. Ideſt ſit
talis ut libenter tibi eſſe manifeſtũ gaudeamus,
nec quæramus, vt antiqui parentes latebras, vel ar
boris frondes, quibus obtegamur. ¶Inſpector.
Ideſt approbator, iuxta illud beatæ ſemper Virg.
Mariæ, quia reſpexit Deus humilitatem ancillæ
ſuæ. ¶Num, ſit iniqua uia? Scriptum quippè eſt.
Delicta quis intelligit? & alibi. Eſt via, quæ vide-
Prou.14 tur homini bona: & nouiſſima eius ducũt ad mor
tem. ¶Omnia. Ideſt affectus, deſideria, cogitatio-
nes, ſermones & opera. ¶Greſſus. Affectus, qui
F ſunt animæ paſſus quibus vadit huc, & illuc: nunc
ſurſum, & mox deorſum rapitur. ¶Dux. Quàm
fœlix, qui ducem Deum ſemper ſequitur, nec aſpi-
cit retro, vt uxor Loth. ¶Iter medium. Nam hinc
Gen. 19. inde vitium eſt, virtus autem ſemper in medio, exẽ
Eccle. 7. pli gratia noli eſſe nimis iuſtus, quia & aliqua odo
iuſtus in iuſtitia ſua perit, efficitur enim crudelis,
quod uitium beſtiale eſt, & iterum, veh illi, qui fa-
cit opus Dei negligenter, eſt enim nimis miſericors atq; remiſſus, quod uitium ſocordiæ eſt, iccircò quippe mala
Eccle. 8. multiplicantur ſuper terra, quia non cito profertur contra malos ſententia. ¶Hinc. Laqueos ſocordiæ, ſi fuerit
remiſſus. ¶Illinc. Præcipites ſcopulos, furoris & crudelitatis. ¶Vt læuam. Remiſſionem. ¶Dextram. Sæuitiã.
¶Aeterna via. Iuſtitiæ, quæ media eſt inter vtramq;. ¶Deductor. Deus cui honor & gloria.

Non nouere rudes vitia inſectanda; ferendos
  Eſſe homines fragili conditione diu.
Hi tamen elati, tumidi, & nimis inſipientes.
  Hoſtes ex æquo ſe ſtatuere mihi:
Me Deus ipſe probã; tu tenta: occultaq́; cordis
  Tu ſcrutare mei; num tibi vera loquar?
Tu cognoſce vias noſtras: tibi ſemita noſtra
  Vt ſemper patuit: ſemper ita & pateat.
Tu Deus inſpector noſtrarum ſancte viarum,
  In me cerne precor, num ſit iniqua via?
Omnia perluſtrans, quod ſi deprenderis vllam:
  Declina hinc greſſus: tu rege duxq́; pedes.
Regia ſeruat iter medium via: vltat vtrinq;
  Hinc laqueos, illinc præcipites ſcopulos.
Vt læuam, dextramq́; procul fugiamus, adeſto.
  Fac nos æterna ductor adire via.

PRINCIPIVM & finis rerum, &c. Eccleſia inter malos poſita, quia Deus non vult eam nunc ſeparari, ut in fine præcedentis pſalmi viſum eſt, & tamen quotidie ab illis variis modis vexatur: orat Dominum, ut ſaltem ſe ſe eripiat ab eorum conſortio, vel à peruerſis eorum moribus: ne conuerſando cum illis ſimilis efficiatur, inuocat ergo Dominus ſub nomine principij, & finis, quia principium ſeruitutis noſtræ eſt ſuſtinere tentationes,

A

Eccle. 2.

Eccl. 15.

tiones, iuxta illud ſapientis. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, præpara animam tuam tentationibus. Finis autem requies æterna poſt habitam victoriam. item iure merito Deus vocatur principium, & finis, quia ab eo ſunt oĩa, & ad eum tendunt, dicit igitur. ¶ Principium & finis. Et patet ſenſus. ¶ Simul. Dictum hoc eſt Salomonis, qui refert omnia à Deo ſimul, & ſemel facta eſſe, & vt alij putant informia, & ſimul confuſa: ſed poſt modum diſtincta, & locis opportunis diſpoſita, eo ordine quem refert Moyſes in principio Geneſis. ¶ Tu deſiderium Hyperbaton hic eſt, ſic ordina literam. Tu noſti deſiderium redeundi ad te, ſcilicet quod in me eſt, vt ideſt quantum flagret,

ODE EX PSALMO CXXXIX.
Eripe me.

Principium, & finis rerum, quo principe cũcta
 Condita ab initio promicuere ſimul.
Quemq; ſuum finem ſuſpirant omnia carum,
 Vt redeant ad eum, qui dedit eſſe ſibi.
Nobile principium, præſtans, & amabile nobis.
 Dulcis, & optatus finis adeſto precor.
Tu, deſiderium redeundi flagret vt in me,
 Noſti: propoſitus qui mihi finis ades.
Ecce ſed hoſtis attrox ſumptis iter obſidet armis:
 Aut latet in ſyluis, inſidiaſq; parat.
Eripe me fortis protector ab hoſte maligno.
 Non mihi præualeat vir, nec iniquus homo,
Siue palàm raptis vt vir ſe opponat in armis,
 Siue inimicitias callidus arte tegat.
Ah quantas fraudes iniuſto corde volutant:
 Quottidie pugnas conſtituere mihi.
Quas non in facies? quæ non mutantur in ora?
 Sæpius vt tentent bella ciere noua.
Interdum veluti ſerpentes limite torto
 Contactu leni proſiliete cauis.
Aſpidis in morem virus læthale tegentes
 Sub labijs, linguas exacuere ſuas.
Omnia proſpiciens quem poſſunt nulla latere,
 Tu me cuſtodi peruigil alte Deus,
Tu me cuſtodi; ne peccatoris adunca
 Aſtu interceptum me, manus arripiat.
Complicibus turmis etiam nos eripe quæſo,
 Nam coëunt in nos omnis iniqua manus.
Supplantare dolis noſtros in pectore verſant
 Greſſus: ne cæptum progrediamur iter.
Vt titubent primum tentant per lubrica greſſus,
 Labantur, flexis poplitibusq; cadant.
Euenit interdum veluti currentibus vltrò
 Littus arenoſum, vel glaciale ſolum.
Interdumq; illi ſuadent diſcedere recta,
 Per quæ prætendunt ſeria picta iocis.

dico tu noſti, qui mihi ades propoſitus finis. ¶ Ecce. Obiectionis tacitæ ſolutio, ſi deſideras adcò flagranter ad me redire, quare ego confeſtim non compares? quare tam diu moraris? reſponde. Ecce ſed hoſtis atrox hic eſt Dæmon. ¶ Armis. Per ſuos miniſtros qui ſæpè perſequuntur nos etiam armis uſq; ad mortem, ſicut temporibus ſanctorum martyrum, arma etiam illius ſunt iræ Doli, & mille nocendi artes. ¶ Syluis. More latronis, porrò hic ſyluæ ſignificant uaria hominum negotia, in quibus omnibus ponit aliquas tendiculas peccatorum, præualeat, uiolenter trahendo uel alliciendo ad peccatum, metu mortis oppoſito, vel oſtenſa noxia uoluptate. ¶ Vir. Quia & uiros fortes, iuſtos, ac ſapientes aliquando uincit propter eorum ſegniciem. ¶ Homo. Quia primum hominem deus cit. ¶ Tegat. Duobus ijs modis tentationes eius omnes procedunt, vnde. Leo dicitur, & Draco, ut Leo, aperte pugnat, ut Draco, latenter inſidiatur. ¶ Volutant. Subaudi dæmones, & qui ſunt ex partibus eorum impij homines. ¶ In facies. Non ſolum humanas: ſed & in Angelum lucis ſe ſe transformat ſathan (vt ait Apoſtolus) quin & in faciem Chriſti quaſi venientis ad iudicium apparuit beato Martino. ¶ Serpentes Sub hac figura primos parentes noſtros adortus eſt, & decepit eos blandiciis ſuis. ¶ Aſpidis in morem. De quò dicitur in alio pſalmo, quia obturat aures ſuas, &c. ¶ Virus letbale. Peſtiferum odij, vel inuidiæ uenenum. ¶ Sub labiis. Dulcedine verborum paliando ne comprehendatur. ¶ Proſpiciens. Videns ac prouidens. ¶ Nulla latere. Nos verò multa latent. ¶ Etu. Quia ego non poſſum meipſum cuſtodire à tam vaſris inimicis. ¶ Adunca manus. Auro plena vt per auaritiã me decipiat, ſicut olim Balaã. ¶ Coeunt. Conueniunt, vt in domum Principis Sacerdotum quando tractabatur de nece D.N.I.Ch. ¶ Progrediamur. Ambulando de virtute in virtutem, quia non progredi in via Dei regredi eſt. ¶ Cæptum iter. Obſeruationis mandatorum Dei. ¶ Titubent. Vacillent dubij, in incertum vagentur mente inconſtantes. ¶ Per lubrica. Dubietatis humanæ, potero reſiſtere, nõ potero quinimmo potui, & potero. ¶ Labantur. Inconſiderate in aliquod peccatum, per malam delectationem. ¶ Poplitibus flexis. Præ grauitate ponderis incumbentis. ¶ Cadant. Non ſolum in peccatum per oris confeſſionem: ſed & per operis commiſſionem. ¶ Vltrò. Inconſiderate. ¶ Glaciale ſolum. Hoc ſæpe faciunt pueri, & ſuæ leuitatis dant pœnas cadendo. ¶ Seria. Quæ videntur eſſe alicuius momenti: ſed per admixtionem iocorum interdum redduntur noxia, quia nos trahunt ad ſcurrilitatem: deinde ad alia mala, corrumpunt enim bonos mores colloquia praua. ¶ Abſterrent. Metu aſperitatis ieiuniorum, vigiliarum, cæterorumq; laborum, qui ſunt neceſſarij ambulantibus in uia Domini, incutiunt & metum offenſionis alicuius, vnde damna & pericula nobis euenire poſſint. ¶ Sponte redire. Hoc maxime fit quando timemus non poſſe in bono perſeuerare. ¶ Dextra. Per proſpera huius ſæculi, ut per illa deliniamur in delitijs, & trahamur ad noxias uoluptates. ¶ Leuaq;. Per aduerſa, vt his fracti maledicamus, & blaſfememus Deum & ſanctos: ac per impatientiam deſperemus, & nobis ipſis manus iniiciamus. ¶ Tricas. Inuolucra, à quibus abſq; peccato non poſſimus euolui. ¶ Funiculos triplices. Qui cum difficultate infringuntur, ut ait ſapiens ad aliud ta-

Gen. 3.

B

2.Cor.11

Gen. 3.

Num. 12

Matt.26.

C

1.Cor.15

Abſterrent etiam quandoq; vt ſiſtere cogant,
 Aut retrò pauidos ſponte redire pedes.
Struxerunt laqueos dextra, leuaq; ſuperbi.
 Vt declinantes vel leuiter, capiant.

Eccle. 4.

In laquei morem ſcelerum extendere ſuorum
Multiplices tricas, vt ſequeremur eos.
Funiculos triplices, foueas,& ſcandala multa,
Iuxta iter, & laqueos appoſuere mihi.
Dixi igitur Domino, qui nutu territat orbem:
Tu Dominus meus es, tu Deus esq; meus.
Tu pater alme precum vocem exaudire mearum,
Ne tardes: inſtant quanta pericla vides.
Omnia namq; tua celſa licet arduus arce
Cunctorum ut Dominus lumine reſpicias.
Vtq; opus eſt cunctis,quæ magnum temperat orbē
Prudenter quamuis dextera proſpiciat.
Tu tamen aſpectu propiori reſpicis illos,
Qui te ſuſpiciunt, mente coluntq; pia:
Quiq; tuum,& ſolum deuoti numen adorant:
Præcipuè ijs Dominus, proximus esq; Deus.
Tu Deus, & Dominus noſter: noſtræq; ſalutis
Maxima tu uirtus, maximus ardor ades.
Nam cum præteriti ingrueret lux horrida belli,
Texiſti clypeo tu velut vmbra caput.
Ecce dies iterum pugnæ:noua prælia feruent:
Sit tua nos recreans,ſit ſuper vmbra caput:
Per deſiderium prauæq; cupidinis æſtum,
Ne peccatori tradar adeſto Deus.
Pectoris ardentem nubes tua temperet æſtum;
Gratiaq; irrorans me velut vmbra tegat,
In me pellaces tacito ſub corde volutant,
Quæ deſiderio grata ſit æſca meo,
Ac veluti poſitam laquei ponuntur ad eſcam
In miſeras volucres aucupis arte vafri.
Conditus ac veluti prætenditur hamus in eſca
Piſcibus incautis vt capiantur ea:
Sic mihi quam tendunt hamatilis eſcā paratur;
Mentis ut hanc auidæ dira cupido petat.
At deſiderij Deus o tam noxius ardor
Per te extinguatur: ne capiamur eo.

D men propoſitum. Sunt autem ij, delectatio, conſenſus.& opus ocſarium.quòd ſi addatur quartus: quæ eſt inueterata coosuetudo, uix erit ut inde quiſquam excutiatur, oiſi Dei ſuperabundante maiori gratia. ¶Iuxta iter. Neq; enim io ipſo itinere recto poſſunt laqueos tendere, quia ſui iuris non eſt. ¶Orbem. Totum, quare non & dæmonem? ¶Dominus meus. Cuia intereſt ſeruum defendere. ¶Deus. Ad quem pertinet creaturam ſuam, & potiſſimum rationalem hominem cōſeruare, vt pote ad imagioem,& ſimilitudinem ſuam factum. ¶Reſpicis. Miſereris, approbas, & prouides ea quæ illis oeceſſaria ſunt ad ſalutem. ¶Suſpiciunt. Tamquàm ad patrem & ſuum prouiſorem. ¶Solum numen. Nec claudicant in duas
3.Reg.18 partes, vt quærebatur Helias de populo Iſraeli, a quo etiam Baal cum Deo colebatur.ſed quę communicatio Chriſti ad Belial? lucis ad tenebras? ¶Auctor ades. Qui filium in mortē pro noſtra redemptione tradidiſti. ¶Belli pręteriti. Quo ad perſonam Dauid, uix poſſumus ſcire de quo bello loquatur, nam multa bella confecit, & in omnibus fuit à Deo protectus, nec vulneratum vmquàm fuiſſe legimus, poſſum coniecturam facere ſuper illo bello, quo Ieſbidenob gigas niſus eſt eum per
2.Reg.21 cutere: ſed Dominus Deus fecit illum interfici ab
E Abiſai fratre Ioab, allegoricæ verò poteſt intelligi de bello illato Eccleſiæ, quæ corpus Chriſti eſt à martyrum perſecutoribus. ¶Iterum pugnæ. Aduerſus hæreticos. ¶Nos recreans. Ab æſtu calliditatis, & cauillationis eorum, ſunt enim ſimiles hydræ lerneæ, de qua fabulantur poetæ ſeculares, quia cæſo vno capite plura oriebantur, quæ fabula etiam à ſæcularibus exponitur de cauillatore ſophiſtico. ¶Deſiderium. Noſtrum malum appetitus cuiuſpiam explendi, in quo peccandi periculum immineat, quę res mihi ipſi millies euenit, nec adhuc caſtigatus illos coerceo vt deberem. ¶Ardentem æſtum. Explendi deſiderij, quod & ſi videatur honeſtum & culpa carere, veruntamen ſæpiſſimè nos in aliquod inde peccatum inuoluimur, & vt dicam, quæ expertus ſentio, nihil mihi magis nocuit, quàm deſiderium iſtud explendæ voluntatis: nam per illud ſæpè traditus ſum peccatori diabolo, & permiſſus cadere in peccatum, caueant ergo lectores, & rogent Dominum pro extinctione cupiditatis huius malæ, & ſi res cupita videatur non eſſe in ſe mala. ¶Pellaces. Dæmones more pellicum.ideſt meretricum quærentes animas ſecum attrahere ad fornicandum pro quodlibet peccatum. ¶Hamatilis eſca. Quæ ſuper unco hamo ponitur à piſcatoribus, vt aliquando uermiculus. ¶Paratur. Alicui ex ſenſibus fruenda oſtenditur, ut aſpectui concupiſcibilis forma, guſtui, deſiderabilis cibus, furi res facilis captu. auaro pecuniæ potiundæ ſpes, inuido & iracundo uleiſcendi facultas, cum ſimilibus. ¶Eo. Occaſione eius deſiderij. ¶Ne ſpernas. Quaſi te ſpernentem, cum potius deſideria noſtra, quàm ea, quæ nouimus beneplacita tibi explere ſatagimus. ¶Relinquas. Quaſi contumacem. ¶Illu
F dant. Dæmones & alij inimici noſtri. ¶Malus amor. Feruor ille exæſtuans explendi cuiuſuis deſiderij, indifferentis rei, ut ruſticandi per aliquot dies, viſendæ vrbis quam numqnam videris, ſpaciandi extra ſepta, recreationis gratia, & pomerij vel hortuli conſerendi, cum ſimilibus talibus enim ſæpiſſimè abſtrahimur ab operibus ſummè neceſſarijs,& valde placitis Deo, qui ad noſtram correctionem quandoque permittit nos talibus inhęrentes à laqueis peccati inuolui, ne deinceps ita petulantes ſimus, & gyrouagi. ¶Illorum. Aduerſantium mihi, eſt enim hic ſenſus, me vmbra tua protegat: ſed capita aduerſariorū circuodet ſuperbia caput omnium errorū. ¶Criſta. Per ſuperbia ponitur ſignum eius. ¶Mentis & elatæ. Expoſitio eſt ſub obſcuræ ſuperioris ſententiæ. ¶Caput circuitus ipſorum. Quidem ſuperbia de qua dictum eſt. ¶Labor & labiorum. Mendacium hoc eſt pernicioſum, quod cum labo

Me precor alme parens ne ſpernas, néue relinquas,
Quàmuis hoc ereat dira cupido mea.
Ne fortè illudant, & ſe ſuper æthera tollant,
Et ſubſannantes (vicimus euge) canant.
Sis igitur præſens: & amabilis vmbra tuorum
Me tegat alatum: ne malus urat amor.
Ambiat illorum caput alta in caſſide criſta:
Mentis & elatæ faſtus obumbret eos.
Circuitus caput ipſorum: labor & labiorum
Improbus & fallax vndiq; cingat eos.
Ardentumq; cadet ſuper illos ignea flamma,
Carbonum: arentes quæ voret intus eos.

A

Tartareumq́; deinc rapti mittentur in ignem :
Siſtere ab ærumnis nec miſeri poterunt .
Et quia præcipites, nimiumq́; fuere loquaces,
In terra à Domino non meruere regi :
Vir ſiquidem Blatero : ventoſus, & ore bilinguis,
In terra haud regitur, nec rogat ipſe regi.
Iniuſtumq́; virum capient mala dira: trahentq́;
Protſus ad interitum, quem minimè timuit.

re dicitur, eo quòd indigeat colorata veſte tegi,vt credatur, veritas enim facillimè dicitur,quia à ſeipſa fulget, nec ullo indiget fuco. ¶ Ignea flamma. Concupiſcentiarum malarum iræ, inuidiæ, auaritiæ ambitionis, perdiræ luxuriæ & gulę ſemper exeſtuantis cum ſimilibus. ¶Carbonum. Malorum, quæ exempla ſunt aliorum ſimiliter exeſtuantium & complentiū noxias cupiditates ſuas, vt ſi quis exemplo Dauid alienam concupiſcat uxorem etiam cum morte mariti, vel exemplo Abſalonis regnum ante tempus ambiar paternum, ſunt & boni carbones, de quibus viſum eſt ingra- a.Re. 11. a.Re. 15.
dibus ſuper illo uerbo, cum carbonibus deſolatoriis. ¶Blatero. Linguoſus, & inanium uerborum fluidus.¶ Ventoſus. Iactabundus & mendax. ¶Nec rogat. Quia ſuperbus eſt, & ſatis eſſe ſibi ſapiens uidetur, nec alieno indigere regimine etiam diuino. ¶Minimè timuit. Vt debuit cum iniuſtè uiueret, & proximos opprimeret. ¶Cognoui. Ex ſtudio diuinæ ſcripturæ. ¶Egeno. Per egeno iudicium contra oppreſſorem eius & ſi potentem, ſcriptum quippe eſt, qnia reddet unicuiq; Dominus ſecundum opera ſua,& quia potentes potenter tormenta ſuſtinebunt, nec eſſe apud Dominum acceptionem perſonarum. ¶Hinc. Ex æterna damnatione malorum. ¶ Tumida Prou. 24
mente. Quinimmò perfectè humiles tunc erunt. Sap.6.
¶Aſcribent. Sed potius gratiæ diuinæ, quæ ſecum Rom. 2.
dignata fuerit miſericorditer agere, aduerſariis iuſtè damnatis: nam ſi omniū uellet Dominus Deus iniquitates attendere,& nullius miſereri, pauciſſimorum ſalus eſſet hominum, unde & alibi dixit hic idem uates,ſi iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? q. d. rarus uel prope nullus. ¶Retribuenda. Per attribuenda,aſcribenda & aſſignanda.præpoſitio eſt pro præpoſitione.

B

Namq́, ego cognoui, quòd erit facturus egeno
Iudicium : oppreſſi & pauperis vltor erit.
Non tamen hinc iuſti tumida ſibi mente fauebunt
Aſcribentûe ſuis talia promeritis.
Sed tibi ſummè parens Deus, & iuſtiſſime iudex
Cuncta fatebuntur retribuenda fore.
Tunc exultabunt recti cœleſtibus illis
Sedibus admiſſi, ſpirituumq́; choris.
Intuituq́; tui vultus, facieq́; ſerena,
Delectabuntur luminibusq́; tuis.

¶Tunc. Cum reprobis ęterna fuerit irrogata pœna, per ſententiam iudicis,qui dicturus eſt, ite maledicti in ignem æternum,qui pa.eſt Diab. & ang. Matt.25.
eius. ¶Recti. Quibus eſt dicturus iudex, uenite bened. patr.mei,poſs.reg.quod par.eſt uob. à conſti. Ibidem.
mundi. ¶ Sedibus. Lapſu malorum Angelorum euacuatis. ¶ Choris. O quanta felicitas Angelorum choris immiſceri terrenos homines? ſed maior ea,quæ ſequitur,uidere Deum bene ergo dictum eſt,beati mundo corde: quoniam Deum uidebunt. ¶Luminibusq; tuis. Claritate ſanctorum omnium. Cuius nos participes efficiat Deus, cui omnis gloria, & honos, & decus in ſæcula ſæculorum.

ANXIVS ex multis ardenti pectore curis, cum ſimus omnes nimis proni in iudicandis aliorum peccatis; Nihil magis timendum eſt, quàm illa Apoſtoli ſententia, tu qui iudicas eos qui talia faciunt,& ipſe facis ea exiſtimas, quia euades iudicium Dei? qui alios doces, quare te ipſum non doces? permittit autē nos interdum Deus diris urgeri tentationibus, ut ex noſtris infirmitatibus diſcamus calamitatibus proximorum miſereri,etiam ſi quandoq; grauiter prolapſi fuerint,uates itaq; tamquàm unus ex iſtis,multis tentationibus preſſus, & curis uariis afflictus, & circumuallatus ærumnis metu ruinæ in peccatum, qua nulla grauior poteſt euenire uiro Dei aſſueto donis, & gratiis ſpiritalibus clamat ad Dominum, pro liberatione ſua,per hoc monens nos: ut in ſimili periculo poſiti ſimiliter clamemus dicentes. ¶Anxius, &c. ¶Interioris uocis. Iccirco ſubiunctum eſt,quia ſi cor non orat, in uanum lingua laborat: Non clamor,ſed amor clamat in aure Dei. ¶Semel Requiritur enim Rom. 2.
perſeuerantia iuxta parabolam Euangelicā illius, Luc. 11.
qui media nocte perrexit ad amicum petens tres panes: nam & ſi non impetrauerit propter amicitiam, propter inſtantem tamen illius perſeuerantiam ſurrexit,& dedit quot quot habebat neceſſarios. ¶Aere graui alieno,ſcilicet. Ideſt pœnis ex peccatis debitis. ¶ Incenſi. Sic & in Apoc. beati Ap.5.&8
Ioann. & aſcendit fumus aromatum in conſpectu Dei, quæ ſunt orationes ſanctorum. ¶ Thymiama. Quædam odoramentorum compoſitio deſcripta in ueteri teſtamento qua vtebantur antiqui Sacerdotes in templo ad altare incenſi expletis omnibus aliis ſacrificiis. ¶ Sacri veſpertini: Exod. 30
Agni immaculati qui facto ueſpere quotidie tunc immolabatur in figura Chriſti de quò Io. Bapt. ecce inquit agnus Dei. Ecce,qui tollit peccata Ioann.1.
mundi, qui ad veſperam ſæculi fuit immolatus in Cruce pro noſtra,omniumq; ſalute. ¶Anniculus &c. Tres hic enumerantur conditiones Agni Paſchalis anniculus, ideſt tenerrimus quales lactentes adhuc eſſe ſolent. ¶ Sine menda. Qua turpis fœtidus aut macilentus reddi poſſet. ¶Maſculus. Vnde ſpes gregis augendi poſſit haberi, porrò hic agnus futurus erat Chriſtus ut delictum eſt anniculus Exod.12.

C

ODE EX PSALMO CXL.
Domine clamaui.

ANxius ex multis ardenti pectore curis,
Ad te clamaui cum gemitu, & lachrimis,
O Domine omnipotens Deus interioris amator
Vocis: ad hanc clemens, & miſerator ades.
Nunc olim quocumq; dabo tibi tempore uoces,
Tu genitor precibus mitis adeſto meis.
Nec ſatis eſt clamaſſe ſemel: clamare neceſſe eſt,
Heu miſeris quoties angimur ære graui,
Tuq́; pius toties noſtris intende precamur
Vocibus ex imo cordis ad alta datis.
Scandat in excelſum feruens oratio noſtra
Thuris ut incenſi fumeus igne vapor.
Et ſuperæthereas odor hic ſpargatur in auras
Ante tuam faciem ceu Thymiama nouum.

D culus ob ſimplicitatem, ut potè in cuius ore non eſt inuentus dolus neq; mendacium & tenerrimus interna pinguedine charitatis: qua nulla maior inueniri poteſt, vt non ſolum pro amicis moreretur: ſed & pro inimicis adhuc exiſtentibus pateretur. ¶Veſpere. Paſchali primom. deinc uſus obtinuit ex lege, vt mane ac veſpere cuiusq; diei agnus omnia expleret ſacrificia mactatus. per hoc etiam innuebatur, quia Chriſtus ſicut futurus erat finis legis, ita & ſacrificiorum omnium ex lege introductorum. ¶Contriti cordis. De quo & alibi, ſacrifi. Deo ſpiritus contrib. cor contritum, & hum. Deus non deſ. ¶Os noſtrum. Ne declinet in verba malitiæ. ¶Cordis citi. Per uarias cogitationes celerrime volitaotis. ¶Hoſtia. Quæ verbis bonis aperiantur: & malis occludantur, & hæc eſt cauſa quare dentium ſæpes & labiorum hoſtia linguę nimis lubricæ ſunt appoſita, & aures patulas eſſe Iac. 1. voluit Deus vt eſſet homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. ¶Præcipites. In iram maxime ac horrendi clamores. ¶Elementa figuras. Ideſt tot litteræ non ſunt in alphabeto, ſiue abecedario. quot ſunt peccata linguæ. ¶Cordis & obſtruſi. Quod nulli niſi Deo patere poteſt, vnde vt ait Dominus omnia mala oriuntur. ¶Nequitias omnes. Cogitatio- Matt. 15. nes peruerſas. ¶Depreuſæ. Scilicet nequitiæ no-

E ſtræ, tum demum reiicimus à nobis culpam cauſando auctorē Deum, vel Diabolum, aut quiduis aliud ad excuſandas excuſationes in peccatis, ut in pſalmo dicitur quæ res clariſſimè exponitur in carmine. ¶Non minimum crimen. Liptote eſt ideſt grauiſſimum, quod vana vocatur excuſatio peccatorum. ¶Leuis. Nullius momenti, quæ nihil prodeſt: ſed multum obeſt, & à mentis leuitate procedit. ¶Ac veluti. Pulchra comparatio. ¶Electis. Reproborum, hoc eſt iniquiſſimi, hi ſunt qui cum ſint ſceleratiſſimi volunt tamen iuſti uideri, & ob id cæteros deſpiciunt ſe ſolos iuſtificantes: nam ſicuti Deus habet ſuos electos: ſic & diabolus habet electos ſuos, tales electos

Te coram manuum prætenſio celſa mearum
Sit veſpertini victima grata ſacri.
Agnus vt anniculus ſine menda maſculus ille
Qui tibi mactatur ueſpere more patrum.
Sic mea contriti flagrans oratio cordis,
Expanſæq; manus hæ tibi complaceant.
Peruigil os noſtrum cuſtodia ſeruet ab alto:
Cordis & exploret nuncia verba citi.
Hoſtia mobilibus noſtris præfige labellis:
Vt ſerues linguam, præcipitesq; ſonos.
Hoſtia circunſtent occluſa: nec exitus omni
Currenti verbo de facili pateant.
Nā nec habent varias tot noſtra Elementa figuras;
Vt volucris linguæ crimina cuncta notent.
Cordis at obſtruſi ſtagnantis more paludis.
Nequitias omnes quis numerare queatur?
Atq; vbi depræhenſæ fuerint, ſuper additur illis
Non minimum crimen ſicut arena graue.
Vafer in auctorem cauſando reijcere culpam
Fruſtra conatur, quam nequit abluere.

habebant Manichæi, quos ſæpè nominat diuus Auguſtinus in operibus, ſcriptis contra errores Manichæe hereſis. ¶Simul exc. perfic. Ideſt excuſando complent: nam ante erat locus veniæ ſimplici confeſſione, completa verò malitia non ſinit eſſe locum indulgentiæ. ¶Si Deus hoc voluit. Enumerantur hoc loco per ecbaſim poeticā multæ vanæ excuſationes peccatorum, quibus variè affecti homines utuntur, & prima eſt eorum qui 1. Ti. c. 2. reijciunt cauſam in ipſum Deum, qui tamen neminem uellet perire: ſed omnes ad agnitionem venire. ¶Vetuiſſet. Immò vetuit præceptis legis ſuæ. Non mechaberis: non occides, &c. ¶Voluit. Falſum eſt, permiſit, vt pernicioſa voluntas, quæ intus in peruerſo corde latebat in lucem per opus nefarium prodiret, de quo tamen malo ſuo per Pro. 19. ſuam ſapientiam aliquod bonum eliciet: ſed non ſibi, verum alijs: nam iuſtus lauabit manus ſuas in ſanguine peccatoris: & caſtigato peſtilente, iuſtus cautior erit. ¶Præſcitus. Non tamen coactus male facere, nec enim eſſet peccatum, niſi volunta- F rium nam diuerſa ſunt præſcire, & in ruinam impellere. ¶Prædeſtinatus. Stant ſimul prædeſtinatio, & libera hominis voluntas, nec ſe ſe mutuò impediunt, de qua re vide Apoſtolum, & doctores ma- Rom. 8. ximè ſuper illis verbis, quos præſciuit & prædeſtinauit fieri cōformes imaginis filij ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. ¶Fata. Stellarum influxus. ¶Si fortuna potens. Sed nulla eſt fortuna, quæ caſus humanos regat. Solus quippe Deus, qui hominem fecit, eſt rector eius. ¶Caſus & incertus. Vt quibuſdam phyloſophis olim videbatur, cum de aliquo cōtingenti neſciebant reddere rationem, nos autem dicimus omnia Deo ſic diſponente contingere, ſine quo neque Matt. 10. paſſer in terram, aut folium arboris cadit, ut habemus in Euangelio. ¶Trahor. Non inuitus ſed à propria con- Iaco. 1. cupiſcentia abſtractus, & illectus, vt ſcribit Iacobus. ¶Syderis influxu. Exemplum eſt eorum, quæ ſuprà de fato dicta ſunt, & iis reſponde, quia ſapiens dominabitur aſtris. ¶Si uenus inceſtum. Corruptarum futilis mulieicularum hæc eſt excuſatio, neq; enim peccato ſi nolint conſentire coguntur, exemplo

Tu ne permittas ſapiens Deus intima cordis
Declinare mei, talia verba loqui.
Vt leuis admiſſam regat excuſatio culpam:
Futilis illa quidem: ſed grauat eius onus,
Ac veluti, ſaxum ſi quis ſuper addat aſello,
Vt leuior fiat ſarcina, qua premitur.
Miſcear haud iſtis, qui operantur iniqua, præhenſi
A ſe ſe culpas, reijciuntq; procul.
Millibus electis nec combinabor eorum,
Qui ſimul excuſant, perficiuntq; ſcelus.
Si Deus hoc fieri nollet, uetuiſſet, id aiunt,
Si Deus hoc voluit: quæ modò culpa mea?
Si præſcitus eram, prædeſtinatus & vſq;
Initio mundi, quid potui facere?
Fata trahunt omnes, cauſando remurmurat alter;
Me quoq;? quid mirum? ſi mea fata trahunt?
Si fortuna potens ſubito rotat omnia gyro?
Meq; vel inuitum protrahit in facinus.
Caſus & incertus ſurſum ſimul, atq; deorſum
Omnia ſi voluit, perculit atq; ruit?

Præcipiti ſaltu ſcelerum per abrupta meorum.
Si trahor infœlix: vt quid iniquus agor?

ſint Agnes,

A

Syderis influxu ſi ſum paricida coactus
  Peſſimus, aut patriæ proditor vt fierem?
Si venus inceſtum, ſi mars mihi ſanguine pleras,
  Eſſe manus voluit; quæ mea culpa fuit?
Si male ſuada fames furem: ſi turpis egeſtas
  Latronem fecit, qua cruce dignus eram?
Si fragilem putri, tamquàm de puluere cretum
  Me trahit in venerem luxurioſa caro?
Vt cieam rixas natura filius iræ,
  Si moneat bilis, cur mihi vincla parant?
Neſcius admiſi: ſtolidum ignorantia craſſa
  Si facit inſontem; cur mihi pœna datur?
Si me decepit ſerpens: ſi me tentator adegit
  Callidus. irrugiens impulit vtq; leo?
Delitiæq; datæ coniunx hæc blandula ſuaſit,
  Seu queruloſa nimis, ſeu lachrimoſa nimis.
Impulit aut, durus me, zelotipusùe maritus
  Altera cauſatur, ſeu violentus amor.

ſint Agnes, & Lucia, atq; Agatha, qua neq; Aphrodiſia venus, neq; vij. eius filiæ turpiſſimæ, ſpatio xxx. dierum inſtantiſſimæ pulſantes potuerunt pectus eius immobile ad libidinē emollire. ¶Fames. Laborandum fuerat ò fures, (vt docet Apoſtolus) ſi volebatis manducare: nam male meriti turpiſſima egeſtate iure merito affliguntur. Eph. 4. ¶Si fragilē. Quid fragilior luto? in fornace tamen excoctum duratur in lapidem, ſic & nos igne charitatis, & fornace anguſtiarum atq; laborum excocti durabimur in lapides viuos, ut aptemur in Domini ædificio: ſed noſtræ nos emolliunt deliciæ, & ocia longa fragiliores reddunt, hæc tamen excuſatio, ſicut & ignorantia culpam leuiorem faciunt, non tollunt. ¶Filius iræ. Qui malè intelligit, peruertit, & excuſatur, nec enim Apoſtolus intelligi voluit, natura filius iræ, id eſt iracundiæ humanæ: ſed iræ diuinæ, id eſt æternæ maledictionis prouenientis ex peccato primi parentis, alioquin non dixiſſet Dominus, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio, verum tamen & hæc excuſatio alleuiat culpā, Matth. 5. vnde & Dominus conſtituerat ciuitates fugitiuorum homicidarum. ¶Ignorantia craſſa. Hæc neminem excuſat, ignorās enim ignorabitur, & pro- 1. Co. 14. Pſal. 35.

priè pertinet ad illum, qui noluit intelligere, vt benè ageret & de iis, qui ſapientes ſunt, ut faciant mala, benè autem facere neſciunt. ¶Serpens. Diabolus, ſi hæc profuit Euæ, proderit & nobis. ¶Vt leo. Nunc leonem vicit leo de tribu Iudæ vicerant, & Sancti martyr. diuino freti auxilio vincendus eſt, & à nobis, ſi ad diuinum patrocinium confugerimus; hæc excuſatio non Petrum Apoſtolum, nec Marcellinum pontificem defendit: ſed neq; nos tutabitur, ſcriptum eſt enim, qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit eam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodiet eam. Joan. 12. ¶Coniunx. Neq; hæc adiuuit Adam, neq; nos adiuuabit, quia regendæ ſunt à viris vxores, non ab vxoribus viri. Item, qui amat patrem aut matrem, aut filios, aut uxorem, fratres, aut ſorores pluſquā me non eſt me dignus. ¶Durus. Si durus eſt maritus, tantò mitior atq; humanior eſſe tu debueras, vt eius duritiem emollires, exemplo diuæ Monicæ quæ manſuetudine ſua virum duriſſimum in tantum placabilem ſibi reddidit, vt genitis illi quatuor filijs deinceps cælibem vitam vſq; ad mortem ſimul ducerent. ¶Zelotipusùe. Tantò minus peccare debueras, quantò ardentius amabaris, & diligentius obſeruabaris. ¶Violentus amor. Nulli poteſt violentiam facere cupido: ſiue diabolus ſit, ſiue propria concupiſcentia, licentiam tentandi habent, non cogendi inuitos. ¶Herus præceps. Famulorum hæc eſt excuſatio; ſed Deo potius, quàm hominibus obediendum eſt, vt docuerunt Petrus & Io. Apoſtolus. ¶In iram. Hæc dominorum cauſatio eſt, qui meminiſſe debuerunt, præpoſitum ſibi eſſe Dominum in cœlis, & tales erga famulos & ancillas eſſe oportere qualem erga ſe Dominum Act. 5.

B

Iuſſit herus præceps: ſtolidus me traxit in iram
  Seruus ineptus, iners, diſcolus atq; puer.
Et quæ mille modis cauſando deniq; culpas
  Hoc genus excuſat progenitoris Adæ.
Cum mala, peccandi verè ſit cauſa voluntas,
  Quiſq; ſibi aſcribat: deputet atq; ſibi.
Sic ego, ſic clemens Deus, & peccaſſe fatebor,
  Aſcribamq; mihi: non tibi: non alij.
Corripiet quiuis me cum peccauero iuſtus:
  Emendare volens, arguet vtq; pius.
Hunc me incuſantem patiar; venerabor, amabo,
  Huius ego ferulæ ſubijciamq; manum.
At peccatoris, paraſiti, ſiue maligni
  Non oleo pingui me fricet vncta manus.
Non tamen hunc odi: non hunc auerſor ut hoſtem
  Perpetuum: non hunc perſequor enſe necis.
Nam veniet tempus, cum deſinet eſſe malignus:
  Mollibus inſidians, nec paraſitus erit.
Tempus erit granibus cum peccatoribus iſtis
  Depoſito faſtu, quo, modò colla tument.
Vt benè complaceat ſummiſſa oratio noſtra.
  Dimitte, & dicant, debita noſtra Deus.
Namq; petræ iuncti, quæ noſtras ſuſtinet ædes,
  Cenſores horum iudicis ore graues.

ſuum eſſe voluerint. ¶Hoc genus. Mortalium hominum, qui vel in hoc maximè oſtendunt, vnde genus duxerint. ¶Progenitoris Adæ. Qui primus omnium in Deum ſui criminis culpam excuſando reiecit, mulier (inquit) quam dediſti mihi, dedit, & comedi q. d. ſi non dediſſes illam mihi, non præuaricatus eſſem præceptum: nam nec ante id feci tua eſt ergo culpa Deus, qui ſociam præuaricatricem mihi dediſti. ¶Voluntas. Propria, quæ vbi non adeſt, neq; peccatum admittitur. ¶Aſcribat ſibi. Exemplo Dauid, qui redargutus à Natan, dixit peccaui, quod & promiſerat dicens. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meā Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. 2. Re. 12. ¶Ferulæ. Id eſt diſciplinæ. ¶Paraſiti. Qui ventris amore ſolet adulari dicens, quidquid aiunt, aio negāt, nego. ¶Maligni. Qui requirit occulta hominū peccata cōmendando eruere, ut deinde materiam detrahendi habeat. & accuſandi, quod eſt hominum genus peſſimum. ¶Oleo pingui. Blanda adulatione, prouerbium eſt. ¶Hunc odi. Quia præceptum nobis eſt, vt diligamus inimicos noſtros, & ſatagamus benemerendo & orando amicos facere exemplo Domini, qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, &c. Matth. 5. ¶Auerſor. Niſi cum maleſuadendo inſidiatur, tunc enim cauendū eſt ſicut à lupo veniente in veſtitu ouili, quod & nos monuit Dominus. Matth. 7. ¶Veniet tempus. Cum depoſita malitia fuerit ad Chriſtum cōuerſus, quod in multis Iudæorum patuit Apoſtolicis temporibus. ¶Modò, Nunc, in præſentiarum. Eccle. 35 ¶Summiſſa. Humilis:

C

D milis: nam oratio humiliantis ſe ſe nubes penetrat. ¶ Dicam. Ego qui inimicis peperci, & dilexi. ¶ Dicat. Quod habetur in oratione Dominicali dimitte, ſicut & ego dimiſſi. ¶ Namq; petræ iuncti. Obſcurus eſt hic ſermo: quia uidetur eſſe abruptus tranſitus: ſed non eſt, quia eſt ratio ſuperioris propoſitionis, quaſi ſi ô vates non odiſti malignos, qui te oderunt? reſponde quia ſpes eſt conuerſionis illorum: ſed vnde aut quomodo? quia iuncti petræ, qui Chriſtus eſt, deſtiterunt eſſe maligni, & criminatores, immò omnis impietas ab illis aufugit. ¶ Quæ noſtras ſuſtinet ædes. Etenim

1. Pet. 2. vt monet Petrus Apoſtolus, adhærentes lapidi uiuo angulari, ac electo debemus in domos ſpirituales ædificari, de quibus hic dicitur, quòd à petra Chriſto ſuſtentantur. ¶ Cenſores horum. Idest qui fuerant maiores inter eos malignos noſtrorum morum caſtigatores. ¶ Ore. Aſpectu horribiles. ¶ Abſorpti. A gurgite aquarum Spiritusſancti. ¶ Comparent. Ad perſequendos nos uelut ante, uel ad inſidiandum nobis. ¶ Diſperiere. A priſtina conuerſatione mala, ſicut ſcriptum eſt, uerte impium: & non erit. ¶ Potentatus. Ex hoc cognouerunt ad Chri-

Prou. 12. ſtum conuerſi. ¶ Magorum. Iamne, & mambræ. Egyptiorum, de quibus in Exodo. ibi uide hanc hyſtoriam.

Exod. 7. & 8. ¶ Ducis. Moyſi. ¶ Serpens. Ex uirga Moyſi factus, qui deuorauit ſerpentes ex virgis Magorum factos. ¶ Iuncta

Protinus abſorti velut imo gurgite naues
Nuſquàm comparent, diſperiere ſimul.
Namq; potentatus magni. & ſapientia ſæcli
Æquipetata Deo, fumus inanis erit.
Ac veluti quondam virtus eluſa magorum.
A facie docti, magnanimiq; Ducis.
Cuius & horrendus ſerpens, quos forte colubros
Illi oſtentarant, ſorpſerat ante palàm.

Deo. Per comparatione non humiliter ſe ſe illi ſubdendo & adhærendo, nam qui adhæret Deo: vnus ſpiritus efficitur cum illo. ¶ Caſſo. Pro nihilo habito, perdidit ſiquidem ſapientiam ſapientum

1. Cor. 1. Deus, & ſtultitiam prædicationis Crucis exaltauit, (ut docet Apoſtolus.) ¶ Vera. Quia ueritas fuco non indiget. ¶ Præualuiſſe. Magnum certè hoc

E fuit miraculum, ut ſimplicium piſcatorum doctrina præualuerit græcanicæ ſapientię, & fortitudini Romanorum & utriuſq; gentis elaboratæ eloquẽtiæ, quia hæc Apoſtolorum uera, illorum autem falſa erat doctrina. ¶ Cum toties. Exemplum ponit, ex conſtantia maiorum illorum ex gentilibus phyloſophis: qui ad Dominum conuerſi, magno animo ſuſtinuerunt omnis generis tormenta, propter fidem Chriſti: quam ſuſceperant: ſicut Paulus ex Phariſæis, Dionyſius Areopagita ex Grecis: & Ciprianus Afer, Corneliusq; Romanus, & alij innumeri. ¶ Blanditijs diſertis. Quæ majorem uim habent perſuadendi, quàm orator quiuis & eloquentiſſimus. ¶ Muneribus pollicitis. Vide paſſionem beati Sixti, in qua inuenies Decium Cæſarem multa promiſiſſe Sixto: ut relicta fide Chriſti ſacrificaret idolis, quibus nullo pacto acquieuit. ¶ Minaces. Iudæi perſecutores, & Romani. ¶ Laceri. Vt Laurentios, & Chriſtina, quæ etiam de carnibus ſuis proiecit in faciem patris iubentis illam uariis lacerari tormentis. ¶ Gladij. Quibus capite plectebantur, ut Iacobus frater Ioan. & Paulus. ¶ Secures. Vt Matthias. ¶ Crucis horrendæ. Vt Petrus Apoſtolus, & Simon Chananeus etiã Apoſtolus, & Dominus meus. ¶ Iacuere. Inſepulta ad exemplum aliorum, unde & Romanus interfectus eſt: quia corpus Laurentij ſepelierat. ¶ Luxuriauit humus. Per quamdam ſimilitudinem tacitam innuitur quantam fertilitatem fecerit Deus in terra Eccleſiæ ſuæ ex martyrum cæde: nam quemadmodum agri ſtercore impinguati luxuriant fœcunditate ſegetum: Sic & ſolum Eccleſiæ ſanguine, & cadaueribus martyrum quodammodo impinguatum, luxuriauit fertilitate ſegetum rationalium, etenim per mille qui occidebantur: pullulabant decem millia, qui conuertebantur ad fidem Chriſti. ¶ Secus infernum. Quo ad opinionem perſecutorum, qui iubebant martyrum corpora in lacubus, puteis, & cauernis profundis iactari ne à fidelibus cum honore ſepulchris conderentur, & uenerationi haberentur. ¶ Quiſquilijs ſtabuli. Stercore boum ſiue lætamine. hanc comparationem nunc expoſuimus in proximis uerſibus. ¶ Suggere. Latenti inſpiratione ſumminiſtra. ¶ Ipſe. Loquitur uates

Sic modò, ſic olim, quocumq; & tempore quæuis
Iuncta Deo virtus ſoluitur in nihilum.
Accipient igitur caſſo ſermone diſerto
Hi mea verba: licet ſint ea ſimplicia.
Sunt etenim mea vera magis, quàm florida verba.
Propterea cernent præualuiſſe ſuis.
Cum toties fuerint propter mea verba fideles
Ad mortem inuenti millia mille virùm.
Qui neq; blanditijs molles ceſſere diſertis:
Sed neq; muneribus pollicitis auidi.
Nec toruis illos oculis potuere minaces
Abſterrere noua relligione mea.
Sed neq; tormentis laceri, aut cruciatibus acti,
Sponte datam verbis deſeruere fidem.
Sed neq; præcipites gladij, ancipitesúe ſecures,
Nec crucis horrendæ terruit hos facies.
Corpora ſtrata quidem paſſim iacuere per agros:
Sparſa cruore quidem luxuriauit humus.
Oſſaq; noſtra quidem foueis diſerpta profundis.
Sunt ſecus infernum parsq; relicta feris.
Sed veluti fit pinguis humus de villibus illis
Quiſquilijs ſtabuli, fertilis atq; ſeges.

in perſona Chriſti capitis Eccleſiæ orantis pro membris ſuis in paſſione tormentorum expoſitis. ¶ Mittier. Permitti, paragogæ eſt, finis adiectio. ¶ Cardine. Opportunitate ſalutis acquirendæ, nulla enim eſt breuior & certior uia ſalutis æternæ, quã palma martyrii pro Chriſto in charitate paſſi, eſt autem uetus hoc adagium, res eſt in cardine, pro facilitata fœlicis exitus negociorum, tractum à foribus quæ in cardine cum ſint, facillimè ad libitũ impellentis, uoluuntur. ¶ Impetu hoius aquæ. Impetuoſitate concitatæ tempeſtatis per tyrannorum

Sic ex abiectis, & ſpretis vilibus iſtis
Corporibus noſtris, atq; cruore putri.
Cœleſtis tellus facta eſt Eccleſia pinguis.
Plurima ſanctorum, lætaq; facta ſeges.
Ne tamen in tantis (occultas ſuggere vires)
Ne mea deficiant pectora preſſa malis.
Ipſe meos oculos ad te ſuper aſtra leuaui:
Vnde mihi ſpero mittier auxilium.

perſecu-

Ah ne permittas animam de cardine tolli.
Impete tam vaſto turbinis huius aquæ.
Me quoq; cuſtodi: teneat ne captus ab illis
Multiplici laqueos quem ſtatuere mihi.
Scandala dimoueas operantum ſemper iniqua:
Exemplo ſimili ne trahar vt panidus.
Heu peccatores in condita retia circum
Quaq; cadent, eſca naribus appoſita.
Dulcis enim nimis eſt cunctis mortalibus eſca
Vitæ præſentis: quam petit omnis homo.
Hinc fit, vt hæc rato ſit ſpreta fidelibus eſca;
Et poſitos pauci prætereant laqueos.
Quin ego ſum ſolus donec freta temporis huius
Naue licet fragili feruida tranſiero.
Me duce tunc plures poterunt hanc temnere vitã
Et ſpretis laqueis alta ſecare maris.

perſecutionem. ¶ Me. Ideſt Corpus meum, & Eccleſiam mea, iuxta illud. Saule Saule, quid me perſequeris? ¶ Multiplici laqueo. Blandiciarum, promiſſionum, minarum, terroris, tormentorum inexquiſitorum, & denique necis horrendæ, atque turpiſſimæ. ¶ Scandala. Maiorum indiſcreta dicta, vel acta, quibus paruuli in Chriſto facilè trahuntur ad ſimilia & grauiora perpetranda. ¶ Peccatores. Qui de facili inducuntur ad peccandum, ſeu pronitate quadam inſectæ naturæ, ſeu inueteratæ conſuetudinis in malis. ¶ Eſca nar. ap. More canum, qui odorẽ carnium ſequuntur, & tanguntur odore culinæ. ¶ Eſca vi. preſ. Vt ſi adoraueris idola, uiues: ſin autem morieris. ¶ Solus. Tempore paſſionis ſuæ potuit hoc dicere Chriſtus quando relicto illo fugerunt omnes etiam Petrus. ¶ Me duce. Meo exemplo. ¶ Plures. Et hoc factum nouimus: nam ibant gaudentes Apoſtoli in flagellis, qui ante bona verba exprimiterant. Amen. A

CVM patriam fugiens, &c. In hoc pſalmo ponitur oratio Dauid, quia orauit Dominum, dum in ſpelunca lateret, propter Saul Regem, qui cum exercitu perſequebatur eum ad mortem nulla alia de cauſa, niſi propter inuidiam: ſed hæc in figura facta ſunt propter D. N. I. Chr. quem in ſpelunca ſepulchri latentem etiam perſecutus eſt populus Iudæorum obſeruantes, ne reſurgens inde recederet, & hoc propter inuidiam, & quia littera ſatis aperta eſt ſuper Dauid: proſequar myſticum ſenſum ſuper Chriſto. ¶ Patriam. Hieroſolymam vrbem inſenſam inuidia principum. ¶ In latebris. Cauis ſepulchri. ¶ Hoſte ſequente. Per inſequente, nec morte mea exaturato: ſed volente prohibere (cuſtodibus adhibitis) ne reſurgerem. ¶ Voce mea. Per diſcipulos flentes emiſſa. ¶ Nulla profunda. Etiam inferni. ¶ Corde mæſto. Diſcipulorum ſcilicet: nam ut canit Eccleſia. B
Triſtes erant Apoſtoli de nece ſui Domini, &c. ¶ Deſpicit. Non contemnit: ſed vnde deorſum aſpicit facta hominum curando, quanto magis filij ſui paſſionem. ¶ Celſa. Qui ſuper cœlos ſunt: ſed ima quæ ſunt in noſtro hæmiſperio, & in inferno deorſum, vel ſuperba inimicorum corda, & humilia pectora. diſcipulorum. ¶ Deliteam. Clauſo corpore in ſepulchro, & anima apud inferos conuerſante. ¶ Ante Deum. Qui vbiq; eſt, vt in alio Pſalmo latiùs decantatum eſt. ¶ Angimur. Ego & Diſcipuli mei toto paſſionis tempore, & maximè poſt mortem eius irremediabiliter ex cruciabantur Diſcipuli amiſſa ſpe reſurrectionis eius. ¶ Cauſas. Iram, Inuidiam. & obſtinationem Iudæorum, quàm etiã in mortuum ſæuiebant. ¶ Defecerit. Morte interueniente, quo ad ipſum Dominum, præ nimia triſtitia quo ad Diſcipulos, qui erant præcipua membra corporis ſui myſtici. ¶ Supra uires. Hoc ex Apoſtolo ſumptum eſt. (qui ait) fidelis eſt Dominus, qui nec patietur vos temptari ſupra illud, quod poteſtis: ſed faciet etiam cum temptatione prouentum. ¶ Per opaca viarum. Inferni, quo ad Chriſtum, montium Syonis, Oliueti & Caluarij, quò ad Diſcipulos, inter quos eus ſitantes latebras quærebant. ¶ Laqueos. Tentationum tempore prædicationis Euangelii, de quibus alibi diximus. ¶ Muſcipulas, & retia. Ideſt inſidias, ut eum caperent in ſermone, in actis, demum & miſſis Hærodianis apparitoribus vt patet ex Euang. ¶ Tu. Qui Deus es cõmunicata mecum diuinitate tua, qua nullæ poſſunt latere inſidiæ ſiuæ humanæ ſiue nequiſſimorum ſpirituum. ¶ Latuere. Cæteros, qui aſtabant. ¶ Circumſpiciebam. Tempore paſſionis: nam & Diſcipuli ipſi relicto eo fugerant oẽs. ¶ Amicus. Qui poſſet adiuuare. ¶ Nullus erat. Excepto latrone à dextris confixo, qui potius indigebat eius auxilio, quod & expoſcens inuenit. mater autem Domini & ſi ſtaret iuxta crucem cum Diſcipulo, quem diligebat Ieſus, magis & ipſa, indigebat ſolatio, quàm dare poſſet, quod & ipſo largiente ſuſcepit Ioannẽ, ſcilicet in filium. ¶ Aſylum. Quid ſit exponitur infra. ¶ Miſeram animã.

1.Co.10.
C
Luc. 23.

ODE EX PSALMO CXLI.
Voce mea.

CVm patriam fugiens inter ſpelæa ferarum
Conderer in latebris hoſte ſequente cauis.
Voce mea ad Dominum clamaui pectore toto,
Quem nullæ tenebræ, nulla profunda latent
Voce mea ad Dominũ tenues ſuper æthera mæſto
Corde preces fudi; deſpicit vnde ſolum.
Cuius in aſpectu non ſolum celſa, ſed ima
Quæq; patent; cuius lumina cuncta vident
Deliteamq́, licet; tamen hæc oratio noſtra
Omnia complentem funditur ante Deum.
Ardentes curas quibus angimur, & ſimul ipſas
Curarum cauſas pandimus ante Deum.
Spiritus ut noſter defecerit anxius, ipſe
Tu melius noſti, qui mala noſtra vidês.
Nec ſolùm cernis; verùm moderaris & illa;
Ne ſupra vires anxia cura premat.
Qua uel anhelantes ferimur per opaca viarum
Omnis in aſpectu ſemita noſtra tuo eſt.
Tu Deus in recta, qua pergebamus; ab alto
Vidiſti laqueos, quos poſuere via.
Muſcipulas omnes, & retia rara notaſti.
Quæ prope condiderant, vt caperemur eis.
Me miſerum, quo nam potuiſſem euadere pacto?
Tu niſi monſtraſſes, qui latuere dolos?
Namq́; ego luminibus tacitis circumſpiciebam,
A dextris iunctus, ſi quis adeſſet amans.

Nullus adhærebat lateri mihi dexter amicus,
Et qui me vellet noſcere, nullus erat.
Ad quem confugiam? quod me defendet Aſylum?
Nam fuga diſperijt, perfugijq́; locus.
Proh dolor heu miſeram non eſt, qui ſaluet amicus
Hanc animam: non eſt qui uè requirat eam.
Hoſtibus hinc atq; hinc vallatus, & vndiq; ſeptus
Venantum laqueis, retibus atq; plagis.
Ad te clamaui moderator & arbiter æqui.
Auxilium ſolus qui mihi ferre potes.
Tu qui cunctorum miſereris: viuida dixi
Spes mea tu ſolus, diffugiumq́; meum.
Spes mea dū moror hic lachrimarum valle retentus
Dum procul à patria differor exul egens,

Sed ſuperætherei mea maxima portio regni
Viuentum in terra cum reuocatus ero,
Tu tamen intereà, dum torqueor hoſte maligno
Angor adhuc profugus, dum premor exilio,
Tu lachrimis, precibusq́; meis intende profuſis:
Exaudi gemitus, tu miſerere pater.
In me nullus ineſt typhus, aut elatio mentis
Pectore ſummiſſo faſtus, & omnis abeſt.
Corpore quin lacero, lacero quoq; pectore curis
Eſt oppreſſa nimis, mens humilisq; nimis.
Me nimis oppreſſum precor hoſtibus erue tantis
Bellator fortis cunctipotente manu.
Erue me tandem, quia creſcit robur eorum
Me ſuper: ex numero fitq́; acies grauior.
Erue me tandem; de carcere corporis huius.
Edue hanc animam, quam mala uincla ligant.
Tolle moras omnes: mortalia vincla reſolue,
In quibus infœlix ſemiſepulta iacet.
Cum ſuperæthereas educta volauerit auras,
Inter pſallentum ſederit atq; choros.
Tum confeſſa tibi reddet, tum libera grates
Laudibus extollet nomen ad aſtra tuum.
Me me iuſtorum, & ſuperùm chorus ecce moratur
Vt ſimul educas, retribuasq́; mihi.

D Tantis amaritudinibus repletam, & loquitur humano more, legimus ſiquidem eum dixiſſe, triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem, & iterum Hely Heloy lamazabathani, quòd eſt Deus Deus meus ut quid dereliquiſti me? ¶ Qui ue requirat eam. Legimus in Euangelio, ipſum Dominum reprehendiſſe illos, qui ſeſe quæſituri erant, & hic dolet, quia non eſt amicus. qui requirat eum? ſolutio, malè, & bene requirendus erat Dominus in ſe & in membris, qui male quæſituri erant ad internitionem, vt Iudæi, & perſecutores Eccleſiæ, redarguendi ſunt, qui verò benè; vt Apoſtoli ad habendum, & commanendum ſecum, laudandi. ¶ Hinc atq; hinc. Tempore paſſionis, & capturæ ipſius Domini hoc vaticinium adimpletum nouimus: ſed & in perſecutione vniuerſali Eccleſiæ, ſæpius idem factum eſt in membris eius. ¶ Ferre auxilium. Dando virtutem fortitudinis, & patiētiæ. ¶ Moror hic. In corpore meo myſtico quod eſt Eccleſia. Lachrymarum. Vnde & naſcentes primam vocem vagitum emittimus; deinde millies ſe ſe offerunt nobis occaſiones flendi: ſed Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur, contra uerò, uæ uobis qui ridetis, quoniam flebitis: nam extrema gaudij luctus occupat. ¶ A patria. Cœleſti, & hoc in membris, quæ modò ſunt. & quæ uentura vſq; ad conſumationem ſæculi. ¶ Inops. Qui in cœlo diues eſt, in terra factus eſt pauper, ut nos diuitijs cœleſtibus locupletes faceret. ¶ Maximè portio. Quinimmò hæreditas ipſa, ſicut & nos ſumus hæreditas eius. ¶ Viuentium in terra. Hæc eſt illa, de qua alibi. portio mea Domine in terra uiuentium. ¶ Reuocatus ero. In Reſurrectionem. ¶ Hoſte maligno. Diabolo, &

Matt.26.

Matt.27.

Ioann.7.

E membris eius malis hominibus. ¶ Typhus. Superbia. ¶ Lacero. Flagellis, & vulneribus quinq; receptis in Cruce. Item & in corpore myſtico in ſanctis martyribus fœdè laceratis ab impijſſimis carnificibus tyrannorum. ¶ Erue. Animam ad te reuocādo, quod multò melius eſt, ut in Machabeis. vel de manu perſecutorum etiam uiuos, ut in tribus pueris de medio camini ignis ardentis, ad potentiam tuam demonſtrandam. ¶ Eorum. Perſecutorum Iudæorum, additis illis & gentibus, & Iuda Diſcipulo, & deinceps adiunctis falſis fratribus. ¶ Carcere corporis. Quod enim corrumpitur aggrauat animam. ¶ Mala vincla. Pronitatis ad peccandum. ¶ Educta. Per mortem corporis, ut in ſanctis martyribus citò fiebat, in nobis verò lentè. ¶ Choros. Angelorum intra quorum conſortium & ſancti admittuntur, ut latæ docet Greg. in homilia eſtiuum tempus, ibi vide. ¶ Confeſſa. Non ex proprijs meritis: ſed potius ex tua miſericordia ſedem illam fuiſſe datam. ¶ Libera. A ſeruitute peccati, & carcere carnis. ¶ Extollet. Laudabit, modus eſt loquendi, verè enim altiſſimum eſt nomen Domini & numen eius. nec poteſt altius eleuari. ¶ Me me. Geminatio hæc ſignum lætitiæ eſt, qua nos etiam participes Dominus facere dignetur. Amen.

Sap. 9.

F ANXIVS, & patiens pluſquàm ciuilia bella. &c. Vnus eſt hic Pſalmus ex ijs, qui facti ſunt in perſecutione Abſalon, eſt & figura perſecutionis Chriſti à filio eius populo Iudæorum vel à Iuda Diſcipulo: Sic & modò corporis eius myſtici, quod eſt Eccleſia, quam etiam interdum mali fidelis perſecuntur, partim armis, partim & malis moribus, uerùm quia hos ſenſus ſæpe fuimus proſecuti in multis præcedentibus pſalmis, & qui uoluerit ſuapte poterit ex his, quæ ante dicta ſunt eodem modo & hunc intelligere, & quia hic eſt vij. ex Pſalmis pœnitentiæ deputatis, moralem ſenſum proſequemur, mihi ipſi adaptando, quia & ego in pœnitentium numero ſum deputandus. me ſiquidem filius meus perſecutus eſt & adhuc perſequitur, videlicet appetitus, vel ſtimulus carnis meę, cui ſum traditus ad collaphizandū ſicut, & olim Apoſtolus. dico igitur. ¶ Anxius & patiens pluſquā ciuilia bella. Quia à me ipſo, nulla enim efficacior peſtis ad nocendum, quàm familiaris inimicus. ¶ Nato. Prædicto carnis ſtimulo, qui ex me quotidie naſcitur. ¶ Turbæ. Dæmo-

2. Cor. 12

ODE EX PSALMO CXLII.

Domine exaudi.

ANxius & patiens pluſquàm ciuilia bella
Hoſte premor nato, viſceribusq́; meis.

aum, atq

Me circunſtantes proclamant vndiq; turba,
Tollite de terra, tollite morte reum.
Tu Domine omnipotens miſerator, & optime noſtri,
Tu Deus orantis ſuſcipe quæſo preces.
Te precor ex animo, veniam largire precanti:
Auribus & blandis percipe verba mea.
Da veniam faſſo: tua ſint oracula vera:
Non mea libretur, ſed tua iuſtitia.
Iudicio nolim mecum decernere quæras:
Nam tibi ſum ſeruus: ſed mihi tu Dominus.
Iuſtus enim index, & inexorabilis eſſe
Si tu quæſieris, quis tibi iuſtus erit?
Nullus homo viuens, viuat quantumlibet inſons,
Iudicio poterit iuſtus adeſſe tuo.
Seruus ego nequam, fugitiuus inutilis vt quid
Ante meum Dominum iuſtus inanis ero?
Vt reus ergo precor Dominũ mitem atq; benignũ
Da veniam faſſo, ſupplicemq; leua.
Reſpice chare parẽs, animam mihi perfidus hoſtis
Mordicus inſequitur: perdere tentat eam.
Ille meam vitam terræ ſummittere vili
Poſthabito cœlo prorſus adortus erat.
Meq; velut ſed defunctos munere vitæ ſecli
Abiecit: tenebris abdidit inq; cauis.
Pectore ſollicito triſtis cruciatur & vſq;
Angitur ad mortem ſpiritus ipſe meus.
Hortor vbiq; grauis turbato corde, malorum
Pertæſum vitæ iam uideo eſſe meæ:
Mente tamen memori ueterum monimenta dictũ
Verſabam ſi quis talia paſſus erat.
Cunctorũ hinc operum meditabar, & acta tuorũ,
Quæ fecere manus, & bona cuncta tuæ:
Hæc mihi tam grauium ſolatia ſola malorum,
Dum meditor nobis iſta futura bona.
Namq; malignantes quid agant neſcire probantur,
Dum mala multiplicãt, tunc bona noſtra parãt,
Quàm tua mira Deus ſapientia fulget in iſto:
Quò magis hoſtis obeſt, profit ut inde magis.
Hinc iuuat expanſas ad te protendere palmas
Erectis oculis & ſuper aſtra poli.
Expetit ecce Deus mea mens ſitibunda rigari,
Arida nec minus eſt, quàm ſit arena libis.
Fons indeficiens vitæ Deus, vnde fluenta
Iugiter emanant vberioris aquæ:
Aruit ecce ſiti cutis, & feruore malorum
Iam prope defecit ſpiritus ipſe meus.
Ocius exaudi: ſiccas & comple fauces,
Dulcis aquæ riuo tu mea corda riga.
Ne uertas oculos à me, faciemúe ſerenam.
Quin potius mitis reſpice: meq; iuua.
Si ſemel auerſus fueris: peruertar: & imo
Perditus immergar, deſtituatq; lacu.
Aſſimilabor eis, foueam qui ſponte profundam
Cum ſemel intrarint, inde redire negant.

num, atq; membrorum eius, qui me peccatorem morte tollendum de terra ſæpè exclamant, non at tendentes pœnitentiam, quam uidet ac expectat Deus. ¶Miſerator. Vnicum hoc miſeri peccatoris remedium eſt, orare miſericordem Dominum veniam. ¶Oracula. Reſponſa, quibus ingemiſcentibus veniam pollicetur. ¶Tua iuſtitia. Quæ tantum exaltatur à noſtra quantum cœli à terra. ¶Iudicio. Quo nemo reus abſolueretur, ſi rigorem vellet abſq; dulcore miſericordiæ ſemper ſeruare. ¶Seruus. Et iccircò ſeruandus, non perdendus à te Domino meo. ¶Inexorabilis. Quales interdum ſunt humani iudices, qui potius precio, quàm precibus flectuntur. ¶Inſons. Innocens. ¶Iudicio tuo. Cum etiam de omni uerbo ocioſo fuerit ratio reddenda. ¶Nequam. Malitia plenus. ¶Inutilis. Vnde & dictum eſt, cum hæc omnia feceritis, dicite quia ſerui inutiles ſumus. ¶Vt reus. Dic tu (inquit Eſaias) iniquitates tuas: ut iuſtificeris. ¶Mordicus. Quaſi canis feram ore captans. ¶Perdere. Secum in æternam damnationem trahere. ¶Meam vitam terræ uili. Ideſt Animam terrenis voluptatibus implicare. ¶Poſthabito cœlo. Vnde anima deſcendit, & illuc debet anhelare, vt poſt hoc exilium poſſit redire. ¶Adortus. Agreſſus. ¶Defunctos ſecli. De quibus dicitur in Euangelio ſine mortuos ſepelire mortuos ſuos. ¶Tenebris. Peccatorum, quæ dicuntur interiores: nam poſt illas, ſequentur exteriores inferni in quibus eſt fletus, & ſtridor dentium. ¶Angit. Propter diuinam offenſam. ¶Malorum. Quæ propter peccata mihi imminent: nam & ſi miſericors eſt ignoſcendo Deus, eſt etiam iuſtus plectendo peccatorem temporalibus flagellis. ¶Monimenta. Hyſtorias ueteris teſtamenti, in quibus etiam iuſtos legimus multa mala paſſos eſſe in terra, & ſi iuſtus hic recipit, quantò magis peccator. ¶Hinc. Pro deinc. ¶Quæ fecere manus. Vt mundum cum iis quæ in mundo ſunt. ¶Et bona cuncta. Valdè vt dicitur in Geneſi. ¶Futura bona. Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. ¶Parant. Si tamen ea mala patienter tolerauerimus, ſunt enim malei Domini, quibus uiuos tundit ac ſcalpit lapides: donec apti reddantur ad ſpirituale ædificium. ¶Obeſt. Secundum intentionem ſuam, qua noſtra nititur auferre, & corpora noſtra malis multis, etiam morte mulctare; vt perſecutores Eccleſiæ, quando affligebãt ſanctos martyres. ¶Extenſas palmas. Pro gratiarum actione ex tanto beneficio, quod mihi venit expreſſuris impiorum. ¶Rigari. Gratiarum & ſapientiæ tuæ acquis, quibus hæc occulta intelligã: quę paucis patent. ¶Fluenta. De quibus Eſaias, haurietis acquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & ipſe in Euang. omnes ſitientes venire ad acquas: nam qui biberit ex acqua quam ego dabo fiet in eo fons acquę ſalientis in vitam æternam, & iterũ, fluent de ventre eius flumina acquæ viuæ. ¶Cutis. Exterior animæ pars, quæ ſenſibus inhæret, uel et pro ſiti, quam ieiunando & laborando patior, obeſa olim contrahitur caro, & ſitum Aethiopiſſę recipit. ¶Siccas fauces. Animæ deſiderium. ¶Reſpice. Miſerere, nam reſpicere Dei ipſum eſt miſereri. ¶Peruertar iterum. Propter abſentiam gratiæ tuæ, ſine quą nihil boni poſſumus facere. ¶Imo lacu. Obſtinationis prius, deinde inferni. ¶Profundam. De quibus dicitur, peccator cum in profundum malorum venerit, contemnit. ¶Negant. Per deſperationem, vt Caim, & Iudas. ¶Funem. Methaphoricos, ſiquis prædicauerit illis pœ

A
Matt. 12.
Luc. 17.
Eſa. 43.
Matt. 8.
B
Gen. c. 1.
1. Cor. 2.
Eſa. 12.
C
Ioann. 4.
Prou. 18

D nitentiam in remiſſionem peccatorum, quæ proptie ſumi eſt, vnde extraitur miſer peccator de profundo iniquitatum. ¶ Ah dutum genus. Exclamatio eſt, contra tales, qui multis ſceleribus inuoluti, & immerſi cæno voluptatum etiam moniti, & flagellis attriti nolunt inde exire. ¶ Luciſer tu⁹. Non Diabolus: ſed ortus diuinæ gratiæ: nam hic ponitur io bonam partem: ſed & Io. Baptiſta quia natus eſt, & cæpit prædicare ante Chriſtum ſolem iuſtitiæ, Luciſer eſt appellatus. ¶ Sol matutinus. Ipſe eſt Chriſtus. ¶ Summo mane. Statim to ipſo radio primo illuſtrationis tuæ. ¶ Vox illa. Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus. ¶ Opperior vocem tuam. Qua ſine conatus meus inanis eſt. ¶ Tenebriſq; lateo. iſt. Interiores enim ſunt in anima. ¶ Duc & ad aſtra pnli. Hoc fiet appræhenſa via iuſtitiæ. quæ eſt obſeruatio mãdatorum Dei. ¶ Conſugi. Verè pœnitendo. ¶ Clypeo tuo. Sub

Gen. 3. tua protectione. ¶ Tutus. Arecidiuo. ¶ Abij. Vt primi parentes, qui ſecerunt ſibi perizomata ſolijs ficus. ¶ Incertas vmbras. Vanarum excuſationum, de quibus plenè ſuprà diximus. ¶ Ergo. quia ſimpliciter ennfeſſus ſum peccata mea abſq; ulla tergiuerſatione vanarum excuſationum, quæ potius aggrauant, quàm releuent peccantem: nam mitius agitur cum ſponte confeſſis. ¶ Terram al

E mam. Viuentum, de qua ſuprà. ¶ Fugerem. Vt filius ille Prodigus, qui relicto patre abijt io regio

Luc. 15. nem longioquam: nam longe eſt à peccatoribus ſalus, quid eſt autem longe ire, niſi prauis morib. à via iuſtitiæ recedere? ¶ Spiritus altus. Superbus. ¶ In tortam humum. Moricotum hæc eſt, contratia ſuperiori. ¶ Tua voluntas. Quæ ſemper recta eſt, vt iuſti rectè uiuendo ſemper in melins proficiaot, ut peccatores conuertantur & uiuant, nũ

Eze. 12. quid voluntas mea eſt mors impij dicit Dominus?

Titum. 3 noone magis vt coouertatur, & viuat? ¶ Meritũque meum. Non enim ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos: ſed ex ſua miſericordia ſaluos nos fecit, hinc alius poeta Chriſti, cecinit. Quiquid habes meriti præ uentrix gratia donat. Nil Deus in nobis, præter ſua dona coronat. ¶ Exanimis iuxi: Mortua aoima morte culpæ, qua recedit à peccantibus Dei gratia, quæ eſt uita animæ. ¶ Vt vere viuam. Viuente animam per inhabitantem gratiam in ea. ¶ Per abruptos ſcoputos. Negociorum huius ſæculi, quæ omnino uitare oon poſſumus, quin aliquando verſemur in illis. ¶ Semita rara. Quia ſuapte oos implicant ad peccandum, ita vt aliquando uolentes vnum uitare, in aliud gra

2. Tim. 2 uius incidamus, benè ergn monuit nos Apoſtolus Nemo militans Deo, implicat ſe ſæcularibus negocijs. ¶ Mea. Quæ torta eſt ad utilitatem ſpe

F ctans tantum, non etiam ad honeſtatem, tua verò, quid deceat & vtile ſit aſpicit ſemper. ¶ Sulphureum ſumum. Cuiuſpiam iniquitatis annexæ: oã

Eſa. 64. iuſtitia noſtra diuinæ comparata eſt tamquàm pãnus menſtruæ mulieris regiæ purpuræ aſſimilatus. ¶ Simis. Preſſis & retortis, aliqua acceptatione perſooarum amnre, vel odio vel alijs ſordibus oppreſſa & coinquinata. ¶ Tenebroſus aer. Propter humanam ignorantiam, quæ multa eſt. ¶ Via

Pro. 14. rũ. Quæ videntur bonæ, & non ſunt, hinc ſapiens dixit, eſt via quæ videtur homini bona: ſed nouiſſima illius ducunt ad mortem. ¶ In igoem æter

Matt. 25. num. De quo in Enang. Ite maled. in ign. æte, qui par. eſt Diab. & aog. eius. ¶ Seruus herilis. Quem decet apud Dominum ſemper eſſe, & illius gloriæ pro modulo participem, Amen.

Nec ſi quis funem putei demerſerit ore,
  Qua ſurſum emergant, prendere deinde volunt.
Ah durũ genus hoc hominũ graue olente reuolut
  Immundoq; ſimo: velle nec inde trahi?
At mihi nocturnis oppreſſa mente tenebris
  Lucifer exurgat candidus ille tuus.
Sol matutinus claro mihi ſurgat eoo,
  Quò miſerans pietas ſit tua nota mihi.
Fac precor ut ſummo mane, inuitantis amici
  Vox audita mihi ſit tua chare pater.
In te ſperaui, tibi credere cuncta paratus
  Opperior nocem mi Deus alme tuam.
Summo mane viam radijs expande latentem:
  Te duce qua tutum progrediamur iter.
Ad te namq; manus iunctas, animamq; leuaui.
  Erexiq; oculos triſtis ad aſtra meos,
Hoſtibus heu duris, tenebriſq; latentibus iſtis
  Eripe me tandem; duc & ad aſtra poli.
Ad te confugi, Dominum ſeruuſq; popoſci,
  Sub clypeo valeam tutus ut eſſe tuo.
Iam non incertas abij fugit iuris ad umbras,
  Vt leuibus folijs conderer, aut latebris.
Ergo tuæ doceas me iuſſa faceſſere legis,
  Nam mihi ſpes omnis uumine firma tuo eſt.
Me tuus in terram deducet ſpiritus almam
  Dexter: & in rectam diriget acta uiam,
Nam cum te Rector fugerem: diduxerat olim
  Me meus in tortam ſpiritus altus humum.
Sit tua iam tandem mea regula firma voluntas,
  Perq; viam rectam ſpiritus almus agat.
Te propter, nomenq; tuum mihi gratia fiat,
  Tanta: nec attendas me, meritumque meum.
Hactenus exanimis vixi: precor eſto deinceps
  Vt verè uiuam, tu mea vita Deus.
Atq; per abruptos ſcopulos, vbi ſemita rara
  Non mea me ducat; ſed tua iuſtitia.
Nam mea ſulphureum ſimis è naribus efflat
  Neſcio quem fumum lurida iuſtitia
Vnde tenebroſus me circum redditur aer.
  Quò vetor in recta ponere ſæpè pedes.
Sed tua iuſtitia eſt circundata lumine claro
  Panditur vadè mihi ſemper & æqua via.
Hac me deduces per compita multa uiarum,
  In quibus implicitus multus & error ineſt.
Hac me deduces volucrem, licet vndiq; tectæ
  Inſidiæ hoſtiles ſint, & ubiq; doli.
Hac ſimul educes animam de carcere ſæcli:
  Angor vbi multus, multus & horror adeſt.
Inde meos hoſtes humilem miſeratus amantem
  Diſperdes, pœnas emeritasq; luent.
Et ſimul æternum cuncti trudentur in ignem,
  Qui tribulant animam perdita turba meam.
Nã mihi tu Dominus, mihi tu dominator & orbis,
  Et tibi ſum ſupplex ſeruus herilis ego.

CVM ferus hoſtis atrox. &c. Dauid in hoc Pſalmò agit Deo gratias pro victoria ſibi donata de Goliath Gigante, docens nos agere gratias Deo de victoria Chriſti humilis aducrſum Sathanam ſuperbum, cuius ille fuit figura, & quia hiſtoria ſatis plana eſt ac nota, in expoſitione myſticum & moralem ſenſum proſequemur, dicit igitur uterq; Dauid, poteſt etiam dicere quiuis ex fidelibus tentaiionis per Dei gratiam victor. ¶Cum ferus. Beſtialis rationis inimicus, & quæ noxij apperitus ſunt perſuadens. ¶ Atrox. Ad atrocia mala & immania nos inducens. ¶Pugnax. Et ſi victus in vna pugna, mox alia nos aggrediens. ¶Ceruicis & altæ. Nan contra Deum erexit illam, volens in cœlum conſcendere, & ad aquilonem (vbi eſt poli nertex) ſedem ponere. ¶ Trux vultu. Eligens formidari poſtquàm nouit ſe non poſſe amari, quis enim tam turpem beſtiam poſſit amare? ¶Audaci pectore. Ita ut nemini parcat, etiam ſi ſeſe vincendum exiſtimet, vnde & Chriſtũ filium Dei temere auſus eſt tentare. ¶Mole, Pondere grauis incurſus, incorporeus eſt enim nequam Spiritus. ¶Gigas. Non ſtatura, ſed ſuperbia, tali ſpecie beato Antonio ferunt Sathanam apparuiſſe. ¶Caſtra hoſtilia. Philiſtinorum, quò ad litteram: ſed myſticè impiorum omnium: quorum rector eſt, immò compulſor. ¶Ferox. Nihil metuens, & omnia præcipitanter agens. ¶Armis. Inſidijs, fallacibus, & dolis. ¶Clypeo. Pertinaciæ. ¶Enſe. Præcipiti perſuaſione. ¶Minax. Vt ſaltem timeatur. A

ODE EX PSALMO CXLIII.
Benedictus Dominus.

CVm ferus hoſtis, atrox, pugnax, ceruicis & altę
Trux vultu, andaci pectore, mole Gigas.
Caſtra ferox Golias hoſtilia duceret, armis
Inſtructus, clypeo tectus, & enſe minax.
Cumq; ſibi pugilem, quò cum decerneret, alto
Cætibus ex noſtris poſceret ore dari.
Nullus & ex tanto præſumeret agmine, contra
Ferre manum vaſto territus ore uiri.
Ipſe ego Dauides, & adhùc puerilibus annis
Infirmus, belli ſicut & arte rudis.
Vt pote qui cuſtos ouium niſi pinguia noram
Paſcita: vel ſaltus in qnibus herba uiret.
Ipſe Dei zelo ſuccenſus, & acerior ira
Cœleſti: accingor miles ad arma nouus.
Illa ſed agnoſcens oneri, non vſibus ullis,
Vt qui diuino robore firmus eram.

¶ Pugilem, Vide Hyſtoriam. ¶ Quò cum decerneret. In ſingulari certamine. ¶ Poſceret. Adeò, 1.Ro.17.
vt Iob, & Apoſtolos, de quibus dixit Dominus ex- Luc.22.
petiuit vos Sathanas, ut cribraret ſicut triticum, Matth.8.
neminem, enim niſi permiſſus, poteſt tentare: ſed neq; porcos audet abſq; diuina licentia uexare. ¶Alto ore. Superbo animo. ¶ Præſumeret. A ſe ipſo niſi diuinitus adiutus, cum de illo dicatur, quia non eſt poteſtas ſuper terra, quę comparetur ei. ¶Viri. Nomen ab euentu, quia & uiros fortes, iuſtos, & ſapientes interdum euicit. ¶ Dauides. Hiſtoricè tantùm hic locus intelligendus eſt, nec enim ſingula uerba, aut facta myſticè ſunt interpretanda, ne non vera credatur hiſtoria. ¶Accingor. Saul Rege iubente. ¶Arma. Quæ myſticè ſacra, ceremonias, & veterum traditiones interpretamur. ¶ Oneri. Grauiſſimo, hinc legimus beatum Petrum dixiſſe. Quid onus imponere fratribus, quod neq; nos, neq; patres noſtri portare potuerunt? circuncifionem ſcilicet cæterorumq; legalium obſeruantiam ſacramentorum, & multiplicium cæremoniarum, quibus ille populus duræ ceruicis tenebatur oppreſſus, ne declinaret ad idola quibus ſuapte nimis erat pronus. ¶Abieci. Illa arma, in ſignit quòd in nouo teſtamento erant & illa abiicienda ſacramenta. ¶ Lapides quinq;. Poſſunt eſſe Chriſti quinq; vulnera in pera carnis aſſumpta. ¶ Fundæ. Hæc eſt diuina gratia, duæ habenæ ſunt miſericordia, & iuſtitia. B

Protinus abieci; lapides torrentis ad vndas
Quinq; mihi aſſumpſi, compoſuiq; pera.
Progredior laxis fundæ ſuccinctus habenis;
Diuina ad pugnam ſola ego fretus ope.
Dum me deſpectum tumidus contemneret hoſtis,
Probraq; iactaret dira per ora minax:
Ecce repentè lapis funda iactatus ab alta
Os altæ frontis perculit, & cerebrum.
Protinus vt claua taurus percuſſus ahæna
Sternitur, atq; grani pondere pulſat humum.
Aſt ego procurrens, quem iam nudauerat, enſem
Eripio dextra, decutioq; caput.
Hinc ego victor ouans, ſpolijsq; potitus opimis
Ad cœlum verſus talia voce dedi:
O Deus omnipotens, rerum moderator, & orbis,
Qui meus es Dominus, qui Deùs esq; meus.
Tu pater æternum, tu ſis benedictus In æuum.
Gloria laus, & honor, ſit decus omne tibi.
Te Duce confecit tantum mea dextera bellum
Teq; docente manus, prælia tanta ciet.

¶ Tumidus hoſtis. Goliath ſuperbus, per quem Dæmon intelligitur cum toto iniquorum corpore, & præcipuè perfidorum Iudæorum. ¶ Probra. In Chriſtum fuere, quòd magus, ſeductor, Samaritanus quod Dæmonium habebat, & alia plurima, quæ licet in eius paſſione obiecta videre. ¶ Lapis. Duriſſima Chriſti patientia, quæ maximè in acceptis vulneribus emicuit. ¶Os altæ frontis. Obſtinatam Dæmonis & aſſeclarum pervicaciam. ¶Cerebrum. Mente conceptam maliciam. ¶ Procurrens. Deſcenſu uelociſſimo ad inferos, atq; inde reſurgendo, & paulò poſt pedibus Diſcipulorum per vniuerſum orbem percurrẽdo. C
¶Enſem. Verbum malorum prædicatorum ſtatim ad Chriſtum cõuerſorum, in perniciem regni peccati tranſmutando, exemplum ſume in Saulo perſecutore, & ſtatim facto pro pugnatore, enſis etiã Diaboli omnem illius poteſtatem ſignificat, quæ in caput Diaboli per Chriſtum eſt conuerſa, quando, vt dicit Auguſt. gẽtes, quæ propter idola Chriſtianos perſequebantur, conuerſi propter Chriſtũ idololatras ſunt perſecuti. ¶ Caput. Superbiam regni eius deſtructa idololatria. ¶Spolijs opimis. Totius generis humani à tyrannide diabolica per fidem Chriſti ſubtracti. ¶Dedi. Et nos cum Chriſto damus, quoties per gratiarum actione de uictoria nobis præſtita hunc pſalmum canimus. ¶O Deus. Hic pſalmum uates ingreditur. ¶Tibi. Non nobis. ¶Confecit. Ad optatum finem perduxit.

¶Tantum.

Horrida tu digitos fortes ad bella dediſti,
Tuq́; lacertorum robur ineſſe thoris.
Tu pius & clemens inopem miſeratus, ouili
Aſſuetum ſtabulo pectus ad alta vocas.
Tu mihi confugium, tutum mihi factus Aſyllum,
Diues & auxilio, conſilioq́; iuuas.
Tu quoq; ne caderem grauiori preſſus ab hoſte
Suſceptor meus es: ſubijcis atq; manum.
Omnibus inſidijs inſtantibus, atq; periclis
Ereptus per te liber abire ſinor.
Ne feriar telis hinc inde fluentibus, vltrò
Protector clypeo me tegis ipſe tuo.
In te ſperaui, didici tibi fidere ſoli.
Tu pluſquàm ſpero, retribuiſq́; mihi
Ecce meum populum mihi ſubijcis ante rebellem,
Et facis vt libeat ſponte ſubeſſe mihi.
Nempe quid eſt mortalis homo? immortalis vt ipſe
Innoteas illi, inſinueris ei?
Nempe quid eſt terrenus homo, cœleſtis ut ipſe
Ex alto veniens inſinueris ei?

¶Tantum. Tam graue, & periculoſum. ¶Digitos alioquin. Infirmos propter ætatem puerilem, quod ad hiſtoriam, myſticè digiti ſunt opera noſtra ſpiritusſancti munere directa. ¶Thoris. Pulpis brachiorum neruoſis, in quibus virile robur eſſe ſolet. ¶Ouili ſtabolo. Verè Dauid ouium patris in ætate puerili cuſtos erat, vnde ad bella primum deinde ad regimen populi tranſlatus eſt à Domino, qui humilia ſemper exaltat, & alta deprimit. ¶Ad alta. Faſtigia regni. ¶Caderem. Et quis noſtrum non caderet, ſi non à miti Domino ſuſciperetur? ¶Manum. Poteſtatem diuinam innuit, vel filium eius, qui humanitatem noſtram ex ſemine Dauid ſuſcipiens, in corpore ſuo infirmitates noſtras ſuſtinuit. Et pro nobis pugnando deuicit, noſq; & pugnare docuit, & uincere. ¶Ereptus. A Diaboli tyrannide, & dura peccatorum ſeruitute, & nunc in perſona populi ex omni genere humano in vnam Eccleſiã collecti loquitur. ¶Abire. Per uiam regiam tamen, quæ obſeruantia mãdatorum eſt, nec enim amplius per fidem Chriſti à peccato liberi præcipites (ut ante) debemus tranſcurrere per abrupta uitiorum. ¶Telis. Diaboli inpugnationibus acutiſſimis. ¶Hinc inde. Ex perfidia Iudaica, & idololatria gentium, quò ad nos uerò, ex proſperitate, & aduerſitate: illa ne deliniamur à uoluptatibus, hac autem ne frangamur ex impatientia. ¶Clypeo tuo. Hoc eſt ſcutum fidei, in quo monemur ab Apoſtolo omnia tela nequiſſimi ignita extinguenda, ſi illud aſſumpſerimus. ¶Pluſquàm ſpero. Non ſolum protectionem; ſed & victoriam, inſuper & mercedem laborũ, palmæq́ coronam. ¶Meum populum. Iudæorum, quò ad hiſtoriam, & myſterium Chriſti, quò ad moralẽ ſenſum propter nos, appetitus omnes, & affectos intellige. ¶Ante rebellem. Poſt mortem Saul: nam cõſtituerunt ſibi regem filium Saul Isboſeth: & ſi noſſent omnes Dauid à Deo fuiſſe electum, & iterum Abſalõ fecerunt ſibi regem effugato Dauid, qui ſemper ope diuina fretus præualuit. Sic & Chriſtus à Iudæis reprobatus, & à gentibus derriſus præualuit, & utrumq; populum tametſi aliquando rebellem ſibi ſubiecit. ¶Immortalis ut ipſe. Q.d. maximè dignatio eſt. ¶Inſinueris. Latenter te facias ab illo cognoſci per aliqua ſigna tuæ diuinitatis illi oſtenſa. ¶Tantillus. Deo comparatus, alias nobiliſſima creatura eſt ad imaginem ac ſimilitudinem Dei facta. ¶Magni pendas. Tanti quidem ut propter hominis ſalutem proprio filio non pepercerit: ſed pro omnibus redimendis tradideris illum in mortem, mortem autem Crucis.

Filius aut hominis quidnam tantillus habetur,
Vt magni pendas, magnifices & eum?
Omnis inanis homo vili de puluere cretus:
Futilis, & fragilis ſponte fatiſcit homo.
Præteriere dies eius uelut arboris vmbra:
Quiq́; puer fuerat, protinus eſtq́; ſenex.
Nunc infans vagit, ludit puer: inde iuuenta
Floret: agit cauſas moxq́; virile caput.
Dumq́; parat nidum: ſubit ecce repente ſenecta
Mille trahens morbos, mox & auara necem,
Sic abit oĩs homo heſterni uelut hoſpitis vmbra,
Qui ſubeunte uenit ueſpere; mane fugit.
Tu Deus æternum, qui ſtans, qui uiuis in æuum,
Quiq́; manes idem: ſemper idemq́; facis.
Hoſce tuos cœlos ſtabili, quos numine torques,
Tu Deus inclina, & mitis ab axe veni,
Errantem ut quæras hominem deſcende parumper
Parua erit in terris ſed precioſa mora.
Tange precor celſos vibrato fulmine montes,
Fumus vt à torri ſcandat ad alta virum.

¶Fatiſcit. Extenuatur, & in rimas declinat. ¶Infans vagit. In futurarum ſignum ærumnarum, pulchra ecbaſi, ideſt poetico diſcurſu, tanguntur ætates hominis cum ſuis proprietatib. ¶Nidum. Ideſt dum prouidet ſibi & familiæ, de his quæ in annos ſingulos neceſſaria ſunt ad uictũ vnde & legimus dixiſſe Iacob Laban ſocero ſuo, dimitte me, ut etiam ego aliquando prouideam domui meæ. ¶Morbos. Vnde & quidam fertur dixiſſe, etiam ſi morbis careat ſenectus, ea ſibi ipſi morbus eſt. ¶Amara. Cætera ſiquidem uicia in ſenecta deficiunt: præter auaritiam, quæ in ſenibus crudeſcit, quia meticuloſi ſunt ſemper, ne deficiat eis. ¶Necem. Etenim in alijs ætatibus, aliqui interdum moriuntur: ſed ex ſenili nullus euadit, ita ſolitus erat dicere fœlicis memoriæ pater meus. ¶Euum. Eternum. ¶Idemq́; facis. Quia nihil præteritum, neque futurum eſt apud Deum: ſed omne tempus eſt illi præſens, ac uniforme. ¶Stabili. Stabiliſq; manens dat cuncta moueri, vt cecinit Seuerinus, Boetius. ¶Torques. Ab oriente in occiduum. ¶Inclina. Tamquàm ponticulos quoſdã, tranſlatio ſumpta ab arcibus in alto ſitis. ¶Veni. Adimplẽdum incarnationis humanæ myſterium. ¶Errantem. Vt quæras hominem, ſic & alibi. Erraui ſicut ouis, quæ periit. ¶Parua. Xxxiij. annorum, quibus in terris apparuit Dominus, & cũ hominibus conuerſatus eſt. ¶Precioſa. Sanguine ſiquidem ſuo precioſo redemit omne genus humanum (vnde Apoſtolus ait.) Empti eſtis precio magno glorificate ac portate Deum in cordibus veſtris. ¶Tange precor. Mira obſcuritas eſt in ijs verſibus ad verbum ab ipſo pſalte depromptis: ſed mirabilis ac multiplex ſenſus in eis, videtur enim propheta petere diuinum auxilium contra populum ſibi rebellem, & tale quale præliante Ioſue præſtitum eſt, & Samuele orante aduerſus Phyliſteo-

nam

A

ſam vtroq; tempore Dominus pugnauit de cœlo pro populo ſuo, miſſis imbribus grandine, tonitru ac fulminib. in hoſtes, & diſſipauit atq; exterminauit eos. Et rurſus videtur innuere ſe ſe in ſpiritu vidiſſe contradictionem futuram, ac bellum & horrendas perſecutiones tam Iudæorum, quàm penè omnium gentium aduerſus Chriſtū & eius Eccleſiam, quare rogat, vt è Cœlo Dominus pro Chriſto ſuo, & Eccleſia velit pugnare aduerſus inſurgentes hoſtes, ſicut & olim pugnauit, & tamen eiuſdem cauſæ longè alius eſt ſenſus, vult quidem de cœlo pugnari aduerſus hoſtes Chriſti, & Eccleſiæ: ſed armis ſpiritualibus ad conuerſionem hoſtium, non ad perditionem, dicit igitur. ¶Tange. Interiùs illuſtrando lumine fidei ad prædicationem Apoſtolorum, qui & cœli vocantur. ¶Celſos montes. Sæculi poteſtates qui excelſa dignitate tumidi ſunt & magnæ molis. ¶Vibrato fulmine. Verbi tui, quod impete grandi e nubibus prædicatorum emiſſum, ſcindit pectora, exurit corda, & occidit veterē hominem vt nouo fiat locus. ¶Fumus. Gemituum ac ſuſpiriorum ex pœnitentia conſcendentium. ¶Vt à torri. A Titio ne ſemuſto per ſimilitudinem, à corde diuino igne ſuccenſo, & ab imbre lachrimarum ſemiextincto, ne totum conſumeretur. ¶Virùm. Pro virorum excelſorum & alicuius innatæ virtutis vel fortium. ¶Fulgura. Hæc ſunt ſigna, prodigia, & miracula per manus Apoſtolorum, quæ deinde facta fuere, ut rogatū eſt. ¶Nubecot. Apoſtolis prædicantibus & ſplendentibus uirtutibus ſignorum. ¶Diſperdentur. Ab inuicem, per nouam conuerſionem ad fidem Chriſti. ¶Coiere mali. Iudæi, & Gentiles, vt in 2. Pſal. dictum eſt. ¶Celeres ſagittas. Velocia & penetrantia prædicatorum verba. ¶Turbabis eos. Sicut olim turbatæ ſunt gentes ex confuſione linguarum in diſperſionem, Sic modo ex vnione linguarum turbabuntur, ut redeant omnes in vnam congregationem. ¶Procul. Ab iniquitate priori, & præcipuè ab idololatria. ¶Saluificamq; manum. Ideſt rogat quod ſuprà, ſalutare verbum Domini, hoc eſt Saluatorem filium eius. ¶Recreentur. Boni mores hominum & ſana mandata. ¶Fortem. Qua fortis Sathan fuerat euincendus. ¶Multis aquis. Inundantium populorum impetu vaſto in nauem fidelium, quæ eſt Eccleſia. ¶Aequoris. Huius maris ſæculi. ¶Summe natator. Chriſtum dicit, qui calcaturus erat & vndas maris ſiccis pedibus, & uaſtas mundanorum hominum perturbationes cum ſumma patientia, quod & factum eſſe patet ex Euang. ¶Alienigenæ. Principes tenebrarum & rectores mundi huius, qui totus in maligno poſitus eſt. ¶Nato. Iniquos homines, qui filij diaboli dicuntur per imitationem nequitiæ iuxta illud Dominicum celebre dictum, vos ex patre Diabolo eſt. ¶Sua pignora. Chariſſima membra ſua & cupiditatis auidæ monimenta. ¶Condunt. Sub ſpecie alicuius fictæ bonitatis, vt Phariſæos. ¶Vt ſecum mergant. In eaſdem malas cupiditates, in quibus ipſi iamdudum demerſi ſunt. ¶Aquas. Mala concupiſcentiarum ſęculi, de quibus dixit Dominus, qui biberit ex hac aqua ſitiet iterum. ¶Corpore nudo. Virtutibus & maximè à veſte nuptiali, quæ eſt charitas. ¶Lauentur. Baptiſmatibus Phariſaicis. ¶Pannos. Simulatas uirtutes, & opera iuſtitiæ, contra quæ diſputat Dominus in Euang. ¶Sordibus ullis. Quales, illæ, quæ contrahebantur in foro, & more Phariſæorum Domi lauabantur. ¶Vt ſeſe. Speculentur, hoc fit per meditationem diuturnam, in terrenis delitijs. ¶Blandis. Cogitationibus uoluptatum, & exemplis aliorum ut diximus, quorūdam etiam incitationibus, & præcipuè propinquorū, qui ſub alis eius, & campanilis vellent pingueſcere atq; abſq; labore ditari. ¶Vt ludat. Similibus delitijs & voluptatibus honeſtè perfruendo. ¶Vt natet. Diuitias acquirendo. ¶Fundum. Vt alias atq; alias opes aggregando. ¶Demergat. Quouis modò per fas & nefas acquirendo. ¶Perdiderint. Per aſſiduam voluptatum perfruitionem. vnde iretitus nolit amplius exire. ¶Nautas. Præcipuos animarum curatores, qui aliquando dormientes in peccatis præcipites ruunt in mare ſæculi, hoc patiuntur, & apoſtatæ religioſi, magniq; prælati ſeipſos nimis amantes. ¶Arripiunt. Ad ſæcularia negotia illos attrahentes. ¶Rebus temporalibus. Vel ut circoncelliones in Africa, tempore Auguſtini. ¶Vel enſe. Malæ perſuaſionis. ¶Duces facti. Sunt illi qui accipiunt prælaturas magis, ut præſint, quā ut proſint, de lacte lanaq; curantes, & non de ouibus, quas & cum agnis deuorant pernicioſo exemplo. ¶In breuia, & ſyrtes. Ideſt in deſperationem. ¶In ſcopulos. In hæreſes, & aperta naufragia. ¶Natanti. Rex enim erat, & non poterat ſæcularia euitare negocia, & omnino delitijs abſtinere, quibus regia domus uelit nolit abundat. puer ſimplicitate atq; innocentia vnde & de Saule legitur, quia puer duorum annorum erat cum regnare cæpiſſet, ideſt eius ſimplicitatis atq; innocentiæ ac ſi duorum annorum ætatem ageret. ¶Teneram mentem. Quæ facile cor-

Gen. 9.

Fulgura multiplica de nubibus atq; coruſcis
Et diſperdentur qui coiere mali.
Strenuus atq; tuas celeres emitte ſagittas:
Et turbabis eos, diffugientq; procul.
Saluificamq; manum per quam tu cuncta creaſti
Per quam nunc etiam cucta creata regis.

B

Excelſo demitte polo, ſimul ut recreentur,
Quæ prolabuntur, quæq; ruere prius.
Hanc fortem demitte manum protector ab alto:
Hac me de multis erue dexter aquis.
Liber ut egrediar de fluctibus æquoris huius:
Eripe me tumidis ſumme natator aquis.
Hjs alienigenæ natos ſua pignora condunt:
Vt ſecum mergant, quos poterunt trahere.
Quisquis aquas biturus adit, uel corpore nudo
Intrat: vt in liquidis membra lauentur aquis.
Seu mundare velit pannos à ſordibus ullis;
Vel ſe ſe nitidus vt ſpeculetur aquis.
Protinùs allicitur, blandis vt ludat in vndis:
Vt natet: vt fundum ſæpiùs ore petat.
Atq. vt gurgitibus ſeſe demergat in imis:
Nec ceſſant: donec perdiderint miſerum.
Quin etiam nautas incautos more latronum
Arripiunt: ſpoliant, fuſte vel enſe necant.
Nauibus atq; Duces facti. puppiſq; magiſtri,
In breuia & ſyrtes, in ſcopuloſq; trahunt.
Hi mihi dixerunt in aquis his ſæpe natanti:
Lude puer: blandis luſibus aptus ades.
Lude puer, teneris ætas dum floret in annis.
Dum ſpecies oti, dum decet, atq; iuuat.
En veniet properata tibi rugoſa ſenectus,
Quæ puerile decus ſubtrahat omne tibi.

Matt. 14.
Epiſt. Ioann. 5.
Ioann. 8.

Ioann. 4.
Matth. 5.

C

1. Reg. 13

His Deus illecebris teneram precor eripe mentem
In quibus æratus conditus hamus ineſt.
Tu Deus ex alto ſentis, quæ vana loquantur
Pellaces: vt agant in ſcelus omne manus.
Dexteraq; illorum mala dextera, plena ſiniſtris
Eſt operum factis, inueterata malis.
Aſt ego cantabo tibi Rex noua cantica laudum:
Qui renouas hominem fœdere more nouo.
Inq; Decachordo renouato pectine pſallam
Carmina quæ dudum præmeditatus eram.
Tu Deus armipotens: tu propugnator es acer
Cunctorum: qui te ſupplice voce petunt
Regibus optatam ſupera das arce ſalutem:
Fulmine namq; tuo caſtra inimica quatis.
Tu quoq; Dauiden ab ouilibus ad noua ſumptum
Prælia: firmaſti robore magnanimo.

D eile corrumpitur. ¶Hamus æratus. Eſca volupta
tis ſuper hamo Diaboli quod eſſe peccatum nemi
ni dubium eſt, illinita tegit illud vnde veluti piſces
auidi capiuntur adoleſcentes. ¶Vana. Quinimmò
noxia & fallacia. ¶Pellaces. Diaboli lenones, qui
miſeras animas ſponſas Dei pellices Diaboli cu-
piunt efficere: ſed meminiſſe debemus ſcriptum
Pſal. 72. eſſe, ò Domine perdes omnes qui fornicantur ab-
ſte. ¶Renouas hominem. Depoſitis peccatorum
ſordibus baptiſmate primo, deinc vera ſemper pœ
nitentia. ¶Fœdere nouo. Legis Euangelicæ, re-
nunciando Diabolo, & operibus eius mundo, &
pompis eius, carni, & illecebris illius. ¶Decachor
do. Subauditur pſalterio, quod muſicum inſtru-
mentum x. chordas habebat, per quas decalogus
legis antiquæ ſignificabatur, ad cuius obſeruan-
tiam etiam nunc tenemur. ¶Renouato pectine.
Timoris in amorem, hæc eſt enim ſumma, & bre-
uis differentia veteris legis & nouæ, timor, & a-
mor, ad illam cogebantur homines metu pœna-
rum: ad hanc amore redemptoris, & retributionis
æternę. ¶Armipotens. Cœleſtium armorum quę
Sapien. 5 ſunt virtutes & gratiæ cœleſtes, aduerſus arma Diaboli. ¶Regibus. Cultoribus tuis, ſicu fuit, Dauid, Ezechias,
Exod. 3. Ioſias cum ſuis ſimilibus. ¶Quatis. Tempore Ioſue, & Samuelis hoc ad litteram factum fuiſſe legimus. ¶Ab oui
Matt. 10. libus. Sicut & alijs Moyſen ab opere paſtorio ad Ducatum populi euexerat, & Saulem, à cura aſinarum exalta-
uit ad regnum, ac nouiſſimè piſcatores in apicem Apoſtolatus eleuauit, vbi ſunt qui de nobilitate generis gloriā-
tur, & omni virtute carent, quæ ſola eſt vera nobilitas. ¶Noua prælia. Magna. & admiranda, contra Vrſos, Leo
E nes, gigantes, & feras ac barbaras nationes. ¶Sanguine & hoſtili. Goliæ gigantis cuius ſanguine tinctus & pro-
1. Re. 17 prio ipſios gladio caput adhuc puer amputauit.

Sanguine & hoſtili, capitis precioq; redemptus
Incolumis rediit te duce victor ouans.
Deniq; de gladio ſimul erue meq; maligno,
Horum, qui linguas exacuere ſuas.
Me quoq; de natis, quos hic genuere coloni
Eripe: nam noſti quàm ſit iniqua manus.
Vaniloqui, illecebris homines ad iniqua trahentes
Pro dextra leuam quiq; habuere ſuam.
Namq; hinc exultant ſolùm, quòd plurima proles
Pullulat: in mundo ſitq; iuuenta potens.
Ab radice velut ſurgentibus arte nouellis
Luxuriat multo germine lenta ſalix.

¶Gladio maligno. Sauli maligni regis. ¶Horum.
Curialium regis, qui gnatonum more obloque-
bantur apud regem de Dauid myſticæ, de Chriſto
& eius Eccleſia ſunt intelligenda, qui caput Dia-
boli dicitur amputaſſe, eo quòd ſuperbiam illius
excuſſit ſublato gentiū regno ad prædicationem
Apoſtolorum, quod anteà per idololatriam poſſi-
debat malignus, autem à quò rogat liberari: eſt
populus Iudæorum, qui plurimis ab ipſo benefi-
cijs aceptis per inuidiam tamen in membris ſuis il
lum perſequitur. ¶Natis. Iſti ſunt hæretici, quos
Iudæi mali vineæ coloni dicuntur genuiſſe, quia
ſucceſſores inuidiæ malignitatis & nequitiæ reli-
querunt, nec enim minus fratres hi perſequuntur
quàm Iudæi Chriſtum, & Apoſtolos eiuſdem ge-
neris ac ſanguinis fuerint perſecuti. ¶Vanilo-
qui, &c. Hæreticos hic deſcribit, ut dignoſcantur,
& euitentur. ¶Illecebris. Voluptatum, aſſerendo non eſſe peccata, vt noſtri temporis lutherani, qui ſoluunt ho-
mines ab obſeruatione quadrageſimæ, confeſſionis, & ieiuniorum, & quòd deterius eſt, religioſos atq; monia
les à voto caſtitatis, aſſerentea licitè matrimonio iungi poſſe, quod deteſtabile eſſe nullus ignorat. ¶Leuam. Si-
niſtram, temporalia, vt ſupra dictum eſt. ¶Plurima proles. Adhærentium hæreſi ſuæ, vt nuper vidimus in popu
lis Germanorum, qui Lutherani ſunt facti. ¶Potens. In carnalibus operibus. ¶Arte. Bene arte, quia natura ſte
rilis arbor eſt, ſic & hæretici per malitiam hæreſiarcarum creſcunt. ¶Puellas. Plebes & animas laſciuientes my-
ſticè intelligendo: nam & ad litteram hoc v. [illegible] eſt,

Compoſitas varijs ornatibus atq; puellas
Ludentes (gaudent) ducere nolle choros.
Sunt & imaginibus ſimiles, quas doctus Apelles
In templis multa pinxerat arte Deum
Horreaq; illorum tritico laquearia curuant.
Eructare putes vberiusq; penu.
Inter eos condus ſine clauibus omnis oberrat,
Largiflua quiuis promit at inde manu.
Atq; mero dulci celaria plena redundant.
Vndiq; delicijs ſic Apotheca fluit.
Multiplicant & oues fœtus, quos vbere pingui
Maxima abundantis copia lactis alit.

quia mundanorum hominum filiæ laſciuire ge-
F ſtiunt vt parētes earum, ſit exemplo Herodiadis fi-
Marc. 6. lia ſaltatrix. ¶Imaginibus. Helenæ, Veneris. &
ſimilium. ¶Apelles. Egregius pictor, cuius me-
minit Cicero, & Valerius Maxim. ¶Pinxerat Sed
& puellæ iſtæ faciem ſibi minio, ceruſaq; depin-
gunt, & quoddā ſucco fucoſo colorant, ex hoc
fatentes ſe non ſatis eſſe formoſas, ſummoq; picto
ri Deo detrahunt deturpantes illam imaginem,
quam ipſe depinxit. ¶Laquearia. Præcipuas tra
bes, quibus horrea ipſa ſuſtentantur. ¶Curuant.
Nimio pondere multi frumenti ſuperpoſiti ¶Eru
ctare. Ex nimia uini, cæterarumq; rerum plenitu-
dine. ¶Penu. Generaliter intellige, pro omni cel
la reconditoria etiā vinaria, & hæc ad litteram ve-
riſſima ſunt, quia mundani homines temporalia
ſola amantes quoſcumq; nouerint iſtis abundare.

beat

Saltibus in plenis leuis eſt egreſſus earum,
Fluminis in ripis & viridante toro.
Craſſaq; ſunt armenta: replent mulſtralia vaccæ,
Duraq; prævalidi ſunt ad aratra boues.
Nulla ruina domi: non ipſa maceria ſæpis
Caſmate uel ventis quaſſa uel imbre cadit.
Non fera, non hoſtis, ſed nec populator agrorum
Nocturnos tranſit ſepta vel ipſa gregis.
In plateis nullus clamor ſentitur eorum:
Turba nec ante ſui iudicis ora ſtrepit.
Vaniloqui tamen hi populum dixere beatum
Cui ſit opum, & rerum copia tanta frequens.
Fœlicem verò populum nos credimus eſſe,
Cui tu ſis Dominus, tu pater, atq; Deus.

ODE EX PSALMO CXLIIII.
Exaltabo.

TE Deus extollã, & vocem ſuper aſtra leuabo,
Vt tibi confitear Rex meus atq; Deus.
Nomen & æternum benedicam tempore in omni,
In ſeclum ſecli te Deus ore canam.
Nulla dies ſine laude tua decurret olympo,
Te benedicentem cernet vterq; polus.
Te nomenq; tuum laudabo tempore in omni:
In ſeclum ſecli te Deus ore canam.
Magnus enim Dominus, laudabilis eſtq; per oẽm
O. bis terrarum, cœlicolumq; plagam.
Magnus vbiq; Deus ſine fine, canendus vbiq;
Magnus, & exuperans omnia magna Deus.
Te genus oẽ hominum per ſæcula cuncta canoro
Carmine laudabit, magnaq; geſta tua.
Fiet vbiq; Deus tua magna potentia nota:
Omnis erit laudis nuncia lingua tuæ.
Magnifici, ſanctiq; Dei uerſabitur ore
Cunctorum docto gloria laus & honor.
Admiranda canent operum tua carmine digno
Doctiloqui vates: quiq; ſequentur eos.
Admirande canet tua mitis & inclyta proles;
Et nouus adueniens cœtus ab arce poli.
Virtutemq; tuam dicent: quàm fortis & acer
In peccatores terribiliſq; manu.
Hinc, & erũt memores, guſtu quã dulcis, & hauſtu
Suauis eis fias mel ſuper, atq; fauum.
Eſt tua dulcis eis charitas: pietaſq; ſuauis.
Faucibus expanſis hanc & vbiq; petunt.
Semper, & eſuriunt, ſitiunt quoq; ſemper, abũdẽ
Tu licet infundas more uel imbris aquas.
Eructare putes, hinc inde fluentibus hauſti
Nectarei potus fluminis inſtar aquas.
Sunt equidem læti donis præſentibus iſtis
E cœlo miſſis, vberibuſq; bonis.
Tunc exultabunt: tunc lætabuntur & intus
Cum tua claruerit lucida iuſtitia.
Tunc cognoſcetur miſerantis dextera patris:
Quàmq; in eos clemens, quàm miſerator eras.

beatos prædicant, myſticè verò, dialetica fluentes, A
& garrula loquacitate copioſos, hæreticos, vanæ
plebes, & doctos, & ſapientes, & veræ ſanctos exi-
ſtimant, atq; beatos prædicant. Simplices autem
quoſq; deſpiciunt, & ſi benè moratos, ac ſanctæ vi
uentes. ¶ Condus. Cuius officium eſt res domi
condere, & ſeruare, quæ ad victum pertinent. ¶ Pro
mit. Educit. ¶ Apoteca. Quæ & celaria dicitur.
¶ Mulſtralia. Vaſa in quibus lac immulgetur. ¶ Caſ
mate. Ruina improuiſa maxime ex deffectu ma-
teriæ vetuſtæ. ¶ Beatum. Cui & nos aggregare
digneris. Amen.

TE Deus extollam, &c. Pollicetur vates ſe
ſe in hoc Pſalmo laudaturum Deum mul-
tis ex cauſis: quæ infrà patebunt, per hoc
inuitans vnumquemq; fidelem ad diuinas laudes
decantandas, & ex ſe patet litera, paucis exceptis
quæ curſim exponemus. Dicat ergo vnuſquiſque
ad Deum corde, ore, & manu. ¶ Te Deus extollã.
Ideſt excelſum ſuper omnia prædicabo. ¶ Super
aſtra. Mente, cuius meditatio penetrat omnes cœ-
los. ¶ Confitear. Non modo peccata, ſed laudan
do potius, quale & illud. Confiteor tibi Domine Luc. 10.
pater cœli, & terræ. ¶ Polus. Arcticus & antarcti
cus. ¶ In ſæclum ſæcli. Verſus intercalaris. ¶ Ma
gnus. Prima cauſa laudandi, à magnitudine ſu-
pta eſt, quam nouimus infinitam non mole: ſed B
uirtute. ¶ Plagam. Correpta prima regionem, &
maximè cœleſtem ſignificat, producta verò vul-
nus. ¶ Exuperas. Nec mirum, quia fecit ea, ergo
maior eſt eis. ¶ Genus omne hominum. Hoc va-
ticinium eſt conuerſionis gentium, quod prædi-
cantibus Apoſtolis completum audiuimus: nam
ante quo pacto laudabant, quem non nouerant?
tunc enim cantabatur. Notus in Iudæa Deus.
¶ Geſta. Opera creationis reparationis, & conſer-
uationis mundi. ¶ Potentia. Altera cauſa laudan
di, ſumpta eſt ab omnipotentia eius, qui omnia
poteſt, & cui nihil eſt impoſſibile. ¶ Sancti. Ter- Luc. 1.
tia cauſa à ſanctitate, eſt enim ſanctus ſanctorum
Deus, per quem ſancti omnes ſanctificantur. ¶ Ad-
miranda. Quis enim non miretur profunditatem
abyſſi, plenitudinẽ terræ? & altitudinem cœli atq;
aſtrorum ſplendorem: ſuperiora mirentur angeli,
nos potius redemptionem noſtram miremur, q̃a
proprio filio non pepercit Deus ſed pro noſtra re-
demptione cum adhuc inimici eſſemus tradidit il
lum in mortem. ¶ Proles. De qua dicendum fue
rat, beati mites quoniam poſſidebunt terrã cuius
caput eſt is, qui dicturus erat, Diſcite à me, quia Matt. 11.
mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiem
animabus veſtris. ¶ In peccatores. Obſtinatos,
quales fuerunt Aegiptii, quos x. plagis percuſſos C
in mare rubrum ſummerſit. ¶ Guſtu. Interiori
mentis palato. ¶ Et hauſtu. Sapientiæ illius, ciba
uit namq; Dominus eos pane uitæ, & intellectus,
& aqua ſapientiæ ſalutaris potauit eos. ¶ Chari- Eccl. 15.
tas. Quia dilexit nos, & morte filii redemit. ¶ Pie
tas. Ideſt miſericordia qua verè pœnitentibus ſem
per ignoſcit. ¶ Faucibus. Animæ, ideſt maximo
affectu & deſiderio, tranſlatio ſumpta à famelicis
& ſitientibus. ¶ Semper. Hoc ex prouerbiis ſum-
ptum eſt, quia magis ac magis in dies gratia illius
deſideramus impleri, ut ſic perfectiores ambule-
mus de uirtute in virtutem. ¶ Imbris. Abundan
tioris gratiæ: plus .n. ſignificat imber. quàm plu-
uia. ¶ Eructare. Alios docendo, monendo, incre
pando, ac exhortando. ¶ Nectarei potus. Immor
talis gratiæ, puta charitatis, & ſapientiæ. ¶ Læti.

D Semiplenæ propter aſſiduas vitæ præſentis æru-
mnas, quibus plerumq; afficimur. ¶ Tunc exul-
tabunt. Pleniſſimè in patria, vbi nullæ ſunt miſe-
riæ. ¶Clarucrit. Manifeſta facta fuerit, in die vni
uerſalis iudicij, quando apparebunt abſcondita
1.Cor. 4. cordium, & tunc vnicuiq; laus erit à Deo. ¶Luti.
Quàm fragiles ſumus, q domos luteas habitamus.
¶Semper abuſus. Quotidie vt canis reuerſus ad vo
mitum, vel theſaurizando ſibi iram in die iræ pro
craſtinando conuerſionem, & pœnitentiam vſque
ad mortem. ¶Illæſum guſtum. Nulla malignitate
amaricatum. ¶Defluit. Inuiſibili lapſu, ſentitur
tamen ab animabus aſſuetis, plus enim caleſcunt,
& geſtiunt aliquid dicere, vel facere ad laudē Dei.
¶Faucibus. Cachoſyntheton eſt, ſic ordinanda eſt
litera, ò Deus Ecce nos opus tuum (ſubaudi qui ſu
mus) moramur hunc rorem gratiæ tuæ ſiccis fau-
cibus, de quibus ſupra. ¶ Reuireſcere. Bonis co-
gitationibus & nouis rerum cœleſtium meditatio
nibus. ¶Archana. Quæ amicis in oratione & me
ditatione ac vigili ſtudio reuelantur. ¶Inſinuare,
Cæteris ſimplicioribus. fidelibus tamen. canibus
quippe ac porcis Margaritæ non ſunt apponendę,
ideſt infidelibus & in cæno voluptatum volutanti
bus ſecreta Dei manifeſtanda non ſunt, qa & ſper-
nuntur, & in nos inſaniunt. ¶ Vt ſenſus. Corpo-
E ris quinq; notiſſimos. ¶Intellectum. Ideſt gratiā
intelligendi diuinas ſcripturas, & huiuſmodi ar-
chana. ¶Propagetur. Longè lateq; docendo, &
1.Cor. 2. prædicando diffundatur. ac diuulgetur. ¶Quan-
ta. Sed quis hoc poſſit? Si oculus non vidit, nec au
ris audiuit, neq; in cor hominis aſcendit quæ prę-
parauit Deus iis, qui diligunt eum l poterit quiſ-
Matt. 13. piam in genere ſic dicere, vbi fulgebunt iuſti tan-
quàm Sol vbi ſunt omnia bona, & nulla mala, nō
eſurient, neq; ſitient amplius, neq; cadet ſuper il-
los Sol, neq; vllus æſtus, vbi incorruptibiles ac im-
mortales facti æterna beatitudine perfruuntur.
¶Immenſa potentia. Nam quæcunq; voluit fecit
Deus. ¶Olympum. Vbi ſunt latiſſimæ beatorum
omnium manſiones, quem & Paradiſum vocare
ſolemus. ¶Spiritibus. Omnes ſedes congruis habi
tatoribus repleuit. ¶ Inferiora. Quæ & à noſtris
oculis videri poſſunt, myſticè inferiora, & ſupe-
riora ſunt duæ totius Eccleſiæ potiſſimæ partes,
triumphantis, & militantis, ſtellæ ſunt ſancti do-
Dan. 12. ctores, iuxta illud Danielis, Docti fulgebunt ſicut
ſtellæ in firmamento cœli. ¶ Animantibus. Quæ
in quinque genera ſunt diuiſa, homines volatilia,
quadrupedia, piſces, atq; reptilia, horum autē in-
finitæ ſunt ſpecies. ¶ Innumeriſq; bonis. Frugi-
bus uino, veſtibus ac tectis, ceteriſq; innumerabi-
libus, quæ humanæ ſeruiunt neceſſitati, vtilitati
F atque ſolatio tantarum miſeriarum, in quibus to-
ta die verſamur. ¶Nauibus. Quibus, & merces ac
homines pro varijs neceſſitatibus tranſueherētur.
¶Solum. Quicquid aliud continet ipſius eſt ſolū,
vt aer volucrum, terra hominum, & pecudum. ma
re piſcium, & nauium. ¶Ab his. Angelis, & ſan-
ctis. ¶Magna potentia. Subaudi quanta ſit, quia
noſtra lumina non poſſunt illuc vſq; pertingere.
¶Quis decor: Quæ pulchritudo. ¶Nonnulla. Par
ua quidem illius comparatione, magna tamen vi-
detur ambitioſis hominibus ita vt ferè ſemper bel
ligeretur propter illam. ¶Quis decor eſt? Reſpon-
de maximus & incomparabilis. ¶ Si lumine tan-
to. Vt cuncta ſuis nitibus inde animalia illumi-
nentur. ¶Quæ lux. Reſponde multo maior per ar-
gumentum de minori ad maius. ¶Syderibus. Bea
tiſſimis ſpiritibus tam Angelorum, quàm ſancto-

Longanimis, patiens, expectans tempore multo
Dum conuertantur, qui periere diu.
Quàm multæ piatatis eras, miſeranſq; laborum
Tantorum, fragilis compatienſq; luti.
Vnde nimis durus poterit cognoſcier ille,
Qui pietate tua ſemper abuſus erit.
Quàm bonus eſt Dñs, quàm dulcis habētib. intus
Illæſum guſtum. quàmq; ſuauis adeſt.
Ac veluti lenis diffunditur aere toto
Ros matutinus de ſuper omne virens.
Sic diuina polo miſeratio dulcis ab alto
Defluit: iurus opus ſpargit & omne ſuum.
Faucibus hinc rorem ſiccis miſerantis ab ore
O Deus ecce tuum, noſq; moramur opus.
Iam dudum ſitiunt fluido reuireſcere rore
Arida prata velut pectora noſtra tuo.
Vt valeant arcana tuæ comprendere laudis:
Vt quæ compererint inſinuare queant.
Omnia quo pacto tibi confiteantur vbiq;,
Et tacitè laudent hæc opera ipſa tuæ.
Nam quibus eſt ſenſus, intellectumq; dediſti,
Te facilè & laudant, & tua facta canunt.
Præcipuè quorum ſunt immortalia corda,
Qui nec habent aliud, quo teneantur opus.
Hi tibi continuò benedicant: confiteantur:
Hi te collaudent, & ſine fine canant.
Propagetur ab his, præconum more canatur,
Quanta ſit & regni gloria ſumma tui.
Quamq; tuæ dicant immenſa potentia dextræ
Fortis & inuicte, bellipotenſq; Deus.
Nonnè potēs Deus eſt? qui ſummū erexit olympū
Qui cœlum, & terram fecit, & alta maris.
Spiritibus ſanctis, qui celſa palatia cœli
Impleuit, ſtellis inferiora nouis.
Nonne potēs Deus eſt? varijs animantibus orbem
Qui noſtrum impleuit, innumeriſq; bonis.
Qui mare piſcoſum, fecitq; ad commoda noſtra
Inſtabiles vndas nauibus eſſe ſolum.
Inſinuetur ab his tua magna potentia nobis
O Deus in cœlis, qui tua facta canunt.
Hi natis hominum faciant per ſæcula notam
Virtutem magnam, robur & acre tuum.
Quis decor? atq; tui quæ magnificentia regni?
Et quæ maieſtas? gloria? quod ſie decus?
Nam ſi terreni nonnulla eſt gloria regni,
Imperij quantò maior olympiaci?
Infima ſi tellus, ſi mobilis vnda, vel aer,
Si pollent magno cuncta decore ſuo.
Quid decor eſt regno, quod continet oīa ſummo?
Quod ſtabile, æternum, & ſæcula cuncta regit.
Quæ lux innumeris ſuperūm cœleſtibus illis
Syderibus? quanto lumine cuncta nitent?
Quò fulgore? quibus radijs? Sol emicat ille
Iuſtitiæ Chriſtus, filius atq; Dei?

Cuius enim lincis viſus ſuper aſtra volantis
Aut acies aquilæ, quæ tueatur eum?
Aut cuins mundi facies tam limpida cordis
Quæ fontem capiat luminis vna Deum.

rum hominum illuc aſſumptorum. ¶Sol. Per quã- A
dam ſimilitudinem, quia ſolus eſt, & illuminat ani-
mas ſicut, & hic ſol corpora. ¶ Lincis. Animal eſt
viſus perſpicaciſſimi, ita ut per multa millia paſ-
ſuum longe poſitam ſeſpiciat prædam, quin & vl-
tra parietes dicitur obrutum figere. ¶ Aquilæ.
Quæ recta acie dicitur in ſolis radios intuitum fi-
gere. Io. Euang. ſolus potuit his comparari, quare & aquilæ coguomen accepit. ¶ Mundi cordis. Iuxta illud
Dominicum. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. ¶ Tempore paruo. Quia omnis potentatus Eccl. 10.
vita breuis. ¶ Tam precioſa. Vt pro his non dnbiten: ſanguinem, vitamq; effundere. ¶Dominaturi. Erimus
quippe participes regni eius. ¶Generatim. De generatione in generationem, regnum quippe ſpirituale Eccleſiæ,
ſuper animabus conuertendis ac conſeruandis in præſenti ſæculo durarurum eſt de generatione in generatio-
nem, futurum verò in æternum nulla ibi generationum ſucceſſione, quia vbi uita omnium æterna nullus naſci-
turus eſt, aut moriturus: propterea non habebit
locum generationum ſucceſſio. ¶Participesq; tui. Luc, 12.

Si duraturi dominatus tempore paruo
Sceptra caduca Duces tam precioſa putant?
Quàm multo imperij ſceptrum precioſius illud?
Quo dominaturi ſæcula cuncta ſumus?
Namq; tuum regnum generatim durat in æuum
O Deus æternum, participesq; tui.
Omnibus in verbis, ne formidate redempti.
Nempe fidelis erit, ſicut & ante fuit.
Syngrapha quærãtur, quibus hęc promiſerat olim
Inuenies dictis cuncta ſtetiſſe ſuis.
Sanctus item Deus eſt, operumq; patrator eorum,
Quæ ſanctos faciant, magnificentiq; viros.
Et ſi quis lapidi pede fors impingat eorum.
Protinus apponit, ne cadat, ante manum.
Inſuper elapſos dudum, vel ab hoſte furente
Erigit eliſos, atq; medetur eis.
Languentes oculi cunctorum maxime rector
Ad te ſuſpirant, ſuſpiciuntq; patrem.
Quos gemitus mittant, & quæ ſuſpiria, cernis,
In te ſperantum, & tabida corda fame.
Tu Deus ex alto ſurſum aſcendentia mille
Pectoris humani vota, precesq; notas.
Eligis ex illis quædam: quæ protinus imples.
Et quædam differs, multaq; ſæpe negas.
Annuis iratis quædam (mirabile dictu)
Quæ pœnitus facies blanda negarer eis.
Vnde tamen uiuant pater optime ſufficientem
Das opportuno tempore cuiq; cibum.
Amplificam, plenamq; manũ placidiſſimus alter
Tu Deus expandis, diſtribuisq; bona.
Omnia tunc imples animalia conuenienti,
Qua viuant eſca: lætaq; proficiant.
Hæc tua deſcendat benedictio larga precamur
O diſpenſator maxime, largiflue.
At vos ò ſaturi, ſeu forſitan eſurientes
Eſtis adhuc: ſurſum murmura nulla date.
Iuſtus enim Dominus, diſponit & omnia iuſtè
Omnibus inq; viis rectus, & æquus adeſt.
Sanctus itemq; operum moderator, & arbiter idẽ,
Omnibus eſt idem mitis, amansq; pater.
Sed melius nouit, quàm vos quid oporteat, & qd
Expediat vobis, quid deceatúe dari.
Tempore, menſura, & numero regit omnia certo
Quando, quid, & quantũ det, neget, atq; quib.

Per gratiam ipſius. ¶ Verbis. Quibus æternita-
tem nobis regni promiſit, iuxta illud, nolite time-
te puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare
vobis regnum. ¶Ante fuit. In educendo populũ
ex Aegypto & aſſignanda illi terra promiſſionis,
ſicut olim pollicitus fuerat Abraam, Iſaac, & Ia-
cob: poſſumus & modò nos dicere, in miſſione
Chriſti filij ſui, & redemptoris noſtri quem multo
ante patribus, & prophetis promiſerat. ¶Syngra
pha. Manuſcriptum debitæ promiſſionis, hoc ha-
betur in lege, quæ digito Dei ſcripta eſt, lata per
Moyſen angelo mediante. ¶Stetiſſe dictis. Opere
attendiſſe, quæ ante promiſerat, hoc eſt enim ſta- B
re dictis, & eſt pulcher modus loquendi. ¶Operũ
patr. eorum. Iuſtitiæ, ſcilicet atq; miſericordiæ:
nam quos per miſericordiam mundat, per iuſtitiã
deinde ſanctificat. ¶ Lapidi. Offenſionis, ac Pe-
træ ſcandali (vt docet Petrus Apoſt.) quem repro- 2.Pet. 2.
bauerunt ex ædificantes Iudæi, qui factus eſt lapis
angularis, & lapis fondamenti domus Dei. ¶Im-
pingat. Cæſpitet per fragilitatem humanam. ¶Ne
cadat. In foucam hæreticorum, vel in retiacula
peccatorum, aut in deſperationis lacum. ¶Elapſos
dudum. Modò pœniteat & emendentur. ¶Eliſos.
Alicuius ſceleris perpetratione. ¶Medetur eis. Fo
mento diuinæ miſericordiæ, & verbo virtutis ſuæ,
quò ſanantur vninerſa. ¶ Languentes oculi. In-
terioris hominis, intellectus, videlicet, & ratio. ¶Su
ſpiciunt. Quaſi lumen indeficiens accepturi. ¶Fa
me. Non panis, ſed verbi Dei, quam rem & Hiere- Tren. 4.
mias deplorat dicens, paruuli poſcebant panem, &
non erat qui frangeret eis, ideſt ſimplices & rudes
petunt uerbum prædicationis, & nõ adeſt doctor,
aut prædicator, neq; magiſter ullus. ¶ Protinus
imples. Quia tendunt ad honorem maieſtatis eius
& faciunt ad ſalutem petentium, vt in miraculis
quæ fiebant per manus Apoſtolorum, & ad preces
ſanctorum martyrum. ¶Differs. Vſq; ad tempus
oportunum quod ipſe melius nouit, quàm peten-
tes, vt finem perſecutionum, & illud quod eſt in
oratione Dominica. Adueniat regnum tuum. C
¶Negas. Vt Apoſtolo roganti pro diſceſſu angeli Luc. 11.
ſathanæ, à quò colaphizabatur. ¶ Iratus. Vt ma
lis, quæ petunt in perniciem ſuam. ¶Cuiq; cibũ.
Corporis, & animæ. ¶Altor. Nutritor omnium,
ab alendo. ¶Diſtribuis. Vt tibi lubet, & recta ra
tione, quæ tamen à nobis minimè comprehendi
poteſt, & ob id quandoque miſtamuatur, ſciant
cuncti Deum remuneratorem bonorum, ac malo-
rum punitorem, qui benefaciunt amore terreno-
rum, terrena recipiunt: qui amore cœleſtium, cœ
leſtia ſunt recepturi, & qui de ſuis malis non caſti
gantur hic: punientur in aliud ſæculum procul du
bio. ¶ Date. Sed quare dent ſaturi? fortaſſe ta-
lia non amantes, vt hæbrei, ſuper manna. ¶Omni- Num. 21
bus Idem.

D bus idem. Quia apud eum nulla eſt acceptiu per-
ſonarum, & pro minimo quouis fidelium ita mor
Rom. 3. tuus eſt Chriſtus, ſicut & pro maximo. hinc eſt quod
in ſacramentis Eccleſiæ nulla prorſus ſit differen-
tia inter magnos, & paruos: nubiles ac ignobiles:
Dominos & ſeruos: græcos ac barbaros. ¶ Sed me
lius nouit. Nos enim ſæpè ne ſcimus, quid peta-
Matt. 20. mus, vt filij Zebedei. ¶ Prope. Intra nos eſt: ſed
neq; locus eſt, vbi non adſit Deus, tandem, poſt
quantulamcumq; expectatiunem, ne uile nobis ap
pareat eius Dunum, quod ſtatim concederetur,
quia nihil ſolet charius æſtimari, quàm quod diu-
turna prece redimitur. ¶ Plenus amure. Vt qui-
nis artifex erga cõſeruationem operum ſuurum.
aliàs, amor Dei dicitur Spiritusſanctus. ¶ Refer-
tos. Plenus, ij ſunt maligni. ¶ Perdet. Eterna mur
te, niſi ante pœniteat. ¶ At illos. Subaudi (Sulos
dicu.) ¶ Ceruicoſi. Duræ ceruicis, obſtinati.
¶ Inaniter. Liptote eſt, nun ſulùm fruſtra: ſed po-
tius ſuo magno malo. ¶ Redarguere. Quaſi velit
ipſe perdiiiunem noſtram. ¶ Cauſandu. De hac
re pleniſſime decantatum eſt in alio pſalmu ſupra
¶ Funiculum. Peccatorum nodos, de quibus etiã
ſatis ſupra in alio Pſalmo. ¶ Faciles. Facilis enim
eſt deſcenſus auerni, quia omnis ætas ab adule-
ſcentia iu malum prona eſt. ¶ Negant. Vt Caim
Gen. 6. & Iudas, quia cum in profundum malorum vene
E rit peccator: contemnit Deũ, & quoſcumq; alios
munitores: ſed & pœnas deſpicit cũminatas. ¶ Ge-
Gen. 4. munt. Cum hoc eodem Propheta dicentes, labo-
Matt. 27. raui in gemitu meo. lauabo per ſingulas noctes
lectum meum lachrimis meis ſtratum meum riga
bo. ¶ Veniam. Reatuum præteritorum. ¶ Iuſtũ.
Peccatures obſtinatos puniendo. ¶ Piumq;. Pe-
nitentibus parcendo. ¶ Prædicet. Nos etiam, præ
dicemus laudemus, & ſoper exaltemus cum in ſæ-
cula ſæculorum. Amen.

QVO mihi ſorriperis, &c. Tepentes animæ hoc in Pſalmo excitantur ad laudandum
Duminum vatis exemplu, qui ot melius id
ſuaderet quaſi Dialugũ introducit ſuperiuris par-
tis animę, quæ mens eſt, inferiurem redarguentis.
quam tamen ipſam animam appellat, quaſi exui
uocabuli correctionem merentis, quæ cum ſpiri-
tus exiſtat ſpiritualibus inhærere deberet, cuntra-
riu illa ſenſibus corporeis adhærens ſeſe ſubtrahit
à ſpiritualibus, itaq; accuſandu ſic illam interro-
gat. ¶ Quo mihi ſurriperis. Per ſequellam ſenſuõ
qui ad umnia feruntur obiecta. ¶ Vaga ales. In-
ſtabilem appellat hirundinem, quæ numquam fa-
cit hyberna, ubi æſtiua fecerat, loca ſemper aprica
requirens, quiu & uolandu girouaga eſt, talis eſt
anima inconſtans, ubi ſeſe ſenſuum uariis affectib.
F tradiderit, non niſi delectabilibus inſeruit, & inexa
turabiliter. hoc modo eligit, ſtatimq; aliu uiſo re
futat, illud iam placet, protinus, & diſplicet, opti-
Heb. 13. mum ergu eſt (ut docet Apoſtolus) gratia ſtabilire
cor, & non eſcis: quæ nun profuerunt ambulanti-
bus iu eis. ¶ Surſum. Ad Dominum circa contem
platiooem cœleſtium. ¶ Inferiora. Terrena, &
carnalia. ¶ O anima. Repetitiu eiuſdem eſt ſenten
tie. ¶ Infœlix. Quæ potiuribus relictis, deteriora
Phy. 3. ſequeris. ¶ Hic. In cœlis ubi ooſtra conuerſatiu
eſt, ſicut docet Apoſtolus. ¶ Figere. Subaudi de-
bes. ¶ Collige te. Quæ tuta diſperſa es, ut illa quæ
Luc. 10. erga plurima turbabatur, cum unum eſſet neceſſa
rium. ¶ Mens mea. Reſpondendo crimen confi-
tetur ut digna uenia habeatur. ¶ Feneſtras. Sen-
ſus ipſos, uiſum, auditum, odoratum, guſtum, &

Omnibus eſt ſiquidem Dñs prope, vt audiat illos:
Qui verè, & toto pectore ſæpè vocant.
Subtrahitur verò mendacibus, ore procaci,
Qui non illum ipſum, dona ſed eius amant.
Eſt prope Rex noſter? lateriq; adiunctus adhæret
His, qui illum metuunt, mente coluntq; pia.
Moxq; voluntatem rectam facturus eorum,
Annuat vt votis, audiet ipſe preces.
Audiet omnino, tandemq; exaudiet illos:
Vt ſaluos faciat tempore quemq; ſuo.
Nempe ſuos omnes Dominus cuſtodit amicos.
Seruat amatores plenus amore Deus.
At peccatores omnes, odioq; refertos
Perdet, vti ſtipulas diſſipat aura grauis.
Peccantes omnes certè diſperdet, at illos
Qui ceruicoſi continuant in eis.
Peccantes illos diſperdet. inaniter audent
Qui dira Dominum mente redarguere.
Illos diſperdet, qui ſic cauſando retorquent
Crimen in authorem, ne teneantur eo:
Et qui cum faciles petiere profunda malorum,
Iam deſperantes uelle redire negant:
Et qui funiculum tendendo procaciter audent
Fallere ſpe veniæ ſeq; piumq; patrem.
Quos autem peccaſſe piget, quos pœnitet alti
Erroris quorum conſcia corda gemunt.
Vt pius & clemens Deus eſt, miſeretur eorum:
Errantes reuocat, datq; reis veniam.
Rectorem cœli, & terræ iuſtumq; piumq;
Carmine mellifluo pectore, & ore canam.
Clementem Dominum benedicant ſæcula cuncta:
In ſæclum ſæcli prædicet omnis homo.

ODE EX PSALMO CXLV.

Lauda anima meum Dom.

QVò mihi ſurriperis, quòrſũ vaga vergeris ales
Quæ ſurſum fueras, inferiora petis?
O anima infœlix mea quo te ſubtrahis inquam?
Quò fugis? hic mecum confiteare Deo.
Hic locus, hic ſtandi, varios hic figere greſſus:
Collige te laudes concine tota Deo.
Mẽs mea recta monet; ſed ſenſibus ecce propinqu
Abſtrahor huc illuc: quoſie feruntur, eo.
Corporeæ molis quaſi carcere clauſa feneſtras
Sæpè peto, vt videam plurima geſta foris.
Me grauat interdũ mors hæc reprimitq; deorſum
Hæc corruptibilis, futilis atq; caro.
Aſt aderit tempus cum morte putredinis huius
Depoſita, ſurſum tollar ad aſtra leuis.
Quin ſuper aſtra ferar tecum, vitamq; perennem
Induar illuſtris lumine fulta nouo.
Tunc benè laudabo Dominum: tunc tota reſoluar
In noua lætitiæ cantica iuncta Deo.
Carmine mellifluo per celſa palatia pangam.
Tu mea ſola ſalus; tu mea vita Deus.

tactum &c.

ſectum, hi ſunt animæ feneſtræ qoibus exteriora hæc uidet ac concupiſcit. ¶ Grauat. Quia corpus quod cor- A
rumpitot aggrauat animam (vt docet Sapiens) & impedit ſenſum multa cogitantem terrena inhabitatio. ¶ Mors
hæc. Mortale corpus, quò ſæpè animæ mors infertur per occaſionem. ¶ Putredinis. Carnis corruptibilis, & pu- Sap. 9.
treſcentis ſaltem morte obita. ¶ Nouo lumine. Cœleſtis gloriæ. ¶ Pangam. Cantabo, vnde & alibi dicitur bea
ti qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. ¶ Aliquid fuero. Hic etenim penè ni-
hil ſumus, tam ſepè à Deo disiuncti per multa peccata, quæ cum nihil ſint, etiam nos adhærentes illis penè in ſeſe
conuertunt. ¶ Tam procul. Longe enim eſt à pec
catoribus ſalus: ¶ Es ſolus. Abſq; nullius admini
culo, vnde & legimus eum dixiſſe Moyſi. Ego ſum Gen. 3.
qui ſum: & iterum, qui eſt, miſit me ad uos. ¶ Ve
rè. Incommutabiliter, modò enim ſæpè mutamur
vt frondes arborum. ¶ Infœlix. Meritò redargui
tur, & appellatur infœlix, quæ ſciens, vbi debeat
ſiſtere, per incerta vagatur. ¶ Ope. Sunt enim fal-
laces. ¶ Suſpicis. Suſpirando aſpicis; quaſi talis
eſſe deſiderans. ¶ Non erit. Dicitur ènim per Hie
remiam, maledictus homo, qui confidit in homi- Hier. 17.
ne, & ponit carnem brachium ſuum. ¶ Poſthabi-
to Deo. Vt Hæbræi, qui confidebant, in Aſſyrijs,
& quandoq; in Egyptijs. ¶ Mendax. Sic & alibi,
ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax,
quia ſumus omnes ad promittendum faciles: ad
exhibendum verò difficiles. ¶ Stet. Dato, ſed non
conceſſo: vt dicunt diſputatores, ponamus ꝙ ſit
ſtabilis, & verax aliquo tempore: veruntamen ali
quando cadet in mendacium propter humanam
infirmitatem. ¶ Exuuijs. Scilicet Mortalibus, quæ
aggrauant atq; impediunt, vt etiã ſupra oſtenſum B
eſt. ¶ Spiritus exibit. Senſus eſt, & ſi quiſpiam ue
rax eſſet, nec tamen adhuc in illo poſthabito Deo
confidendum eſt, quia cito poſſet mori, & ob id
noſtra fiducia fruſtrabitur. ¶ Vt vnde venit. Si ta
men fuerit dignus, alioquin in infernum deſcen-
ſurus eſt. ¶ Mollis. Delicata, maxime nobilium,
qui ab infantia delitijs aſſueuerunt. ¶ Eorum. Qui
in ipſis ſperauerant, dum viuerent. ¶ Neq; res. Cũ
effectu ſalus, & de preſenti. ¶ Neq; ſpes. Futuræ,
ſcilicet ſalutis. ¶ Fatuom ſal. Doctor fatuus, qui
alios docet; ſed ſeipſum non docet, alludit ad illud
Euangelicum, vos eſtis ſal terræ, quòd ſi ſal eua- Matth. 5.
nuerit ſiue infatuatum fuerit, in quo ſalietur? ad
nihilum valet vltra &c. ¶ Igne. In ſinu meretricis,
putans propterea ignem libidinis in ſe reſtingue-
re, cum potius ſic agendo magis ac magis accen-
datur. ¶ Dexter. Fælix & proſper, non in copia di
uitiarum vel dignitatum fumo: ſed in abundantia
gratiarum atq; virtutum. ¶ Colit. Exercendo mul
tis laboribus & periculis, vt hunc ipſum pſaltem
Dauidem, nam Deus pater ut dicit D. I. Chriſtus,
agricola eſt, ipſe uero uitis, & nos palmites eius, Ioan. 15.
omnem palmitem afferentem fructum purgabit,
ut plus afferat, non ferentem autem amputabit, vt
colligatur, & ardeat. ¶ Filius. Iſaac, & nepos Ia-
cob. ¶ Patres. Ab eis deſcendentes maximè qui
fuerunt in deſerto cum Moyſe, & intrauerunt in C
terram promiſſionis cum Ioſue. ¶ In Domino.
Quo ad poteſtatem. ¶ Deo. Quò ad creationem.
¶ Vitrea vaſa. Fragilia, per ſimilitudinem, aliàs lu-
tea vaſa dicendum fuerat. ¶ Inſtabiliq; fide. Vt
plurimum: nam plura ſolẽt populis polliceri, do-
nec alliceant illos ad ſubeundum iugũ, quæ poſt-
modum non exhibent. ¶ Et alta maris. Pro hæc
oſtendit immenſam eius potentiam, qua domina-
tur vbiq; nec quiſquam poteſt effugere manus il-
lius. ¶ Suis locis. Leuiſſimum etherem ſuper oĩa
proximum illi aerem leuitate, deinc aquam gra-
uiorem, terram verò grauiſſimam infimum tenere
locum conſtituit, quæ noſtra fieret habitatio, dũ
in hoc ſæculo peregrinaremur. ¶ Repleuit ea. Con
gruis habitatoribus, de qua re iam in alio dictum
eſt Pſalmo.

Cumq; aliquid fuero tibi pſallam: cantica dicam,
 Nunc etenim vix ſum tam procul arce tua.
Tu Deus es ſolus: per te ſunt omnia quæ ſunt.
 Te ſine nullus homo eſt: te ſine nullus erit.
Tunc erimus verè Deus ò ſubſtantia noſtra
 Cum benè adhærebunt pectora noſtra tibi.
O anima infœlix, cur defluis ergo vagando?
 Cur miraris opes, vnde carebis ope?
Armatoſq; duces argento, auroq; coruſcos
 Suſpicis? anne tibi fors erit inde ſalus?
Non erit inde ſalus dulciſſima mens mea certè
 Sed feror huc illuc, ſicut hirundo vaga.
Poſthabito nolite Deo confidere ſæcli
 Principibus: quàmuis plurima poſſe putent.
Poſthabito nolite Deo confidere cuiquam
 Ex natis hominum: ſit licet ille bonus.
Progenies hominum mendax, leuis, inſtabiliſq;
 Vertibilis, fallax, propoſitoq; cadens.
Stet tamen & dictis dotatus robore quiſquam
 Præditus ingenio, moribus atq; probis.
Quiſquis is eſt: animum vt reliqui, mortalib. altũ
 Induit exuuijs: atq; aliquando cadet.
Corpore depoſito ſuperas rediturus ad auras
 Spiritus exibit, venit vt vnde volet.
Mollis & ipſa caro quandoq; ſuperba redibit
 In vilem terram; ſicut & ante fuit.
Tum ſpes incaſſum concepta peribit eorum.
 Quæq; expectabant, irrita cuncta cadent.
O anima infœlix, cur ergo ſuſpicis illis?
 Quis neq; res: neq; ſpes certa ſalutis ineſt?
Cur non tota Deo potius coniungeris alto
 Hic mecum? vnde tibi ſpes erit atq; ſalus.
Iure quidem merito chariſſima mens mea iure
 Me miſeram accuſas, inſtabilemq; doces.
Facta ego ſum fatuum ſal: turpis amator vt ille
 Prudens atq; ſciens, qui tenet igne manum.
Ipſa quidem dudum noui ſolum eſſe beatum
 Cui Deus adiutor: cui prope dexter adeſt.
Quem Deus ille colit. coluit quem fidus Abramus
 Quem proles eius, quem coluere patres.
Ille beatus erit, ſpes & fiducia cuius
 Ipſius in Domino figitur vna Deo.
Ille beatus erit, qui non in vitrea vaſa
 Terrenorum hominum ſpem locat vſq; ſuam.
Qui neq; principibus fidendum iudicat vllis
 Cum ſint mortales, inſtabiliq; fide.
Sed Domino credit; Domino confidit in illo,
 Qui cœlum & terram fecit, & alta maris.

Qũiq; ſuis immenſa locis Elementa locauit;
Et benedixit eis: atq; repleuit ea.
Omnia qui fecit quæcumq; creata videmus,
Qui regit, & ſeruat numine cuncta ſuo.
Qoi cuſtodit eos homines, qui vera ſequuntur
Verus, amans veri ſæcula cuncta Deus.
Fidite ei miſeri, quibus eſt iniuria facta:
Iudicium vobis reddet, & abſq; mora.
Sperate in Domino danti eſurientibus eſcam:
Nam quæ fecit, alit oumine cuncta ſuo.
Angelicos ſiquidem diuino rore miniſtros
Ambroſia paſcit; nectare potat eos,
Corpora cœleſti cœleſtia lumioe nutrit:
Perpetuumq́; ignem ſyderis eſſe facit.
Aëre moltiuolas ſolus cibat ipſe volucres,
Queq́; oatant vaſtis nutrit, & abdit aquis.
Et quæ tam varijs reptant animantia terris
Quadrupedant, ſerpunt, omnia ſolus alit.
Aſt homioes ipſos, quos propter & omnia fecit,
Vt genitor natos educat atq; fouet.
Multiplicíq́; cibo velut altor diues abundè
Suſtentat; paruns vbere matris alit.
At qoi iamdudum in robor creuere virile,
Suggerit his ſolidum dentibus eſſe cibum.

D eſt Pſalmo. ¶ Qui regit, & ſeruat. Hi duo verſi-
culi multas hereſes preteritas explodont, & mathe
maticos noſtri temporis, qui ſomniant mortalia
omnia ſtellarum fato gubernari, cum certiſſimū
ſit ſtellas propter homines factas eſſe, noo autem
propter ſtellas homines, qui digniores ſunt omni-
bus creaturis viſibilibus. ¶ Vera. Dei præcepta
Heb. 10. atq; promiſſa, ooo humana tantum. ¶ Verus. Vn
de & verax dicitur pater, veritas filius, verùm & ſpi
ritusſanctus, oon tamen tres veri: ſed vnus eſt idē,
& verus Deus. ¶ Fidite. In eo, qui dixit, mihi vin
dictam, & ego retribuam. ¶ Sperate in Domino.
Subaudi vos inopes, & quicomq; eſuritis. ¶ Am-
broſia, & oectare. Ideſt immortalitate, hac paſcun
tur, & potantur beatiſſimi Spiritos. ¶ Corpora
cœleſtia. Sydera omnia. Solem Lunam ac Stel-
las omnes: ¶ Cœleſti lumine. Non illo ſuo diui-
no quò ſpiritus ſuperos, & animas illuſtrat im-
mortales: ſed æthereo, illiſq́; conuenienti. ¶ Perpe
tuum. Vſq; ad conſumationem ſæcli, ne ſit con-
Apoc. 20 & 21. tra Apocalipſim B. Ioannis Apoſt. quem vide.
¶ Aere multiuolas. Per aerem multum oolitan-
2. Petri. cap. 3. tes, nec enim ſolo aere paſcit omnes: ſed e terra ci
bis. ¶ Natant. Piſces cum ſuis conchis atq; repti
libus innumeris. ¶ Acquis. Per acquas vt de aere
dictum eſt: nam & multi piſces, e terra cibis veſcun
tur, multi inuicem deoorantur. ¶ Reptant. Vnde
E & reptilia apellantur, vt mures atq; lacertæ. ¶ Qua
drupedantur. Vt ab initio, & in fine etiam homi-
nes iuxta ænigma ſphingis, iumenta omnia gre-
ges & feræ. ¶ Serpuot. Vt uiperæ atq; ſerpentes.
¶ Aſt homines. Qui non videntur ſub his tribus
generibus contioeri, verè enim natura bipedant. Specialiter autem homioes expreſſit, quia ea quæ ſpeciali non
1. Cor, 9. digna ſunt, ſi oon ſpecialiter exprimantur videntur eſſe neglecta, & quia non de bobus (vt ait Apoſtolus) ſed de
hominibus præcipoa eſt cura Deo, propter quos in conſequentiam, & alia curat animantia, vt ſint & alaotur.
¶ Paroos. Rudes atq; imperfectos adhuc. ¶ Vbere. Doctrinæ ſimplicis hyſtoriarum vtriuſq; teſtamenti ac dul
cedine miraculorum. ¶ Matris, Eccleſiæ. ¶ In robur virile. Perfectos intelligit, & qui ſenſus habent exercita-
1. Cor. 2. tos io lege Dei. ¶ Solidum cibom. Sapientiæ myſticè de qua dicit Apoſtolus. Sapientiam ioquimur inter perfe-
ctos. Sapientiam autem non huius ſæculi quam ſtultam fecit Deus. ¶ Dentibus. Non his oſſeis, quos habemos in
Act. 10, ore: ſed ſpiritualibus, de quibus dictum fuit Petro, macta & manduca, & quibus animalia munda doctrinam ru-
minant auidè acceptam. ¶ Eſſe. Ab edo, oon à ſum, ideſt manducare, hoc eſt iotelligere atq; meditari, quæ à
doctore audita ſunt. ¶ Vacuo pectore. Intelligeotiæ atq; prudentiæ. ¶ Fame. Illius panis, de quo ſcriptum eſt,

O anima ioſœlix vacuo cur pectore torques
Huc illuc oculos? pallidaq́; ora fame?
Nunquid habere vales aliunde famellica panem?
Fonte vel ex alio num ſitibunda bibes?
Quid ſi te rapiens in vincula iecerit hoſtis?
Erueritq́; oculos? fregerit atq; pedes?
Vincula quis ſoluet? vel perdita lumioa reddet?
Curatis pedibus, vel quis abire ſinet?
Mens mea tu iuſtè quereris: ſed fluxa relabor
Vt cutis Anguillæ, labilis vtq́; liquor.
Fons & origo booi Deus eſt, & cellaria cuius
Numquam deficiunt: ſufficiuntq́; mihi.
Compedibus ruptis ſolus, manicisq́; ſolutis,
Carcereq́; effracto tollere vincla poteſt.
Solus & ipſe pedes eliſos erigit, atq;
Dat facilem greſſum: monſtrat & ipſe viam.
Lumina reſtituit medicorum maximus ille
Langoresq́; omnes optimus ipſe leuat.
Diligit & iuſtos: peregrinos ipſe tuetur
Hoſpitio: plateis nec ſinit eſſe vagos.

cibauit illos pane vitæ atq; intellectus. ¶ Aliun-
de. Quàm ex Deo, panem vitæ. ¶ Fonte. De quò
Eſa. 12. Eſaias, haurietis in gaudio acquas de fontibus Sal
uatoris. ¶ Rapiens. Vt Dinam vagam filiam Ia-
cob Sichem filius Emor, quam & violauit ¶ In vin
cula. Peccatorum, quia qui facit peccatum, ſer-
uus eſt peccati. ¶ Hoſtis. Diabolus: ¶ Oculos.
Iotellectus, & rationis. ¶ Pedes. Affectus bonos,
& conſuetudinem bene operandi. ¶ Quis ſoluet.
Niſi potens Deus, & filius eius Redemptor ooſter,
ac Spiritusſanctus, quò accepto remittuntur pecca
ta, aliis interrogationibus idem reſponde. ¶ Cella
ria. De quibus in canticis caoticorum, introduxit
Cant. 1. me Rex in cellaria ſua. ¶ Compedibus. Malarum
F affectionom, & conſuetudinis peſſimę ex plurimis
actibus inolitæ. ¶ Vincula. Peccatorum, de qui-
bus, & alibi dicitur. Dirupiſti Domioe vincula
mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. ¶ Pedes eli-
ſos. Actus imperfectos, iuxta illud, imperfectum
meum viderunt oculi tui Domine. ¶ Facilem. Ad
bene operandum, quæ via prius difficilis eſſe vide-
batur, vtpote contraria priori male conſuetudi-
ni. ¶ Viam. Mandatorum Dei, per doctrinam
Euangelicam. ¶ Lumina. Interioris hominis, de
quibus ſupra. ¶ Et iuſtos. Ex peccatoribus factos
conceſſa illis remiſſione peccatorū primò, in Ba-
ptiſmo, deinde in Sacramento pœnitentiæ. ¶ Pe
regrinos. Qui aliquo caſu Paſtores animarū per-

Orphanus eſt illi curæ, viduamq́; relictam
Suſcipiet, charum reſtituetq́; virum.
At peccatorum latas fortiſſimus vnus
Diſperdetq́; vias: præcipitesq́; traher.
Rex regum Dominus toti dominabitur orbi.
Regnabit Dominus ſæcula cuncta Deus.
Collætare parens generatim tuq́; fereris.
Ad cœlum, vt regnes & ſine fine ſion.
Compede corporea, manicisq́; ligata reatus
Effoſſo teneor lumine cordis iners
Viribus eliſis, & toto pectore fracta
Quam vel ames nequeo iuſta ſubeſſe tibi
Hoſpicioq́; carens huc illuc aduena iactor
Indigeoq́; patris orphana præſidio.
Hæc mihi tutor adeſt, ſolatia parua pupillo.
Sum ſimilis viduæ, quæ ſit & orba patre
Per peccatorum trahor, & ſpacioſa viarum
Vt cæca immergar præcipiti baratro.
Quàm procul à regnis erimus per ſæcula cuncta
O Deus alme tuis, quàmq́; Sione procul.
Compede perfracta precor ò manicisq́; ſolutis
Terrea iam tandem vincula tolle mihi.
Intima redde mihi quæ perditus abſtulit hoſtis
Lumina: tu ductor, tu comes eſto viæ.
Erigeq́; eliſam: vt fiam ſine labe columba.
Naaliq́; ſolo ciuis vt eſſe queam.
Orphana nec dicar: viduæ nec filia mæſtæ,
Tu pater, & tutor, tu mihi ſponſus eris.
Nec peccatores ducent ad inhoſpita ſaxa
Præcipitem latæ per ſpacioſa viæ.
Quin vbi tu regnas, iſtic regnabimus ipſi
Tecum & cum noſtra matre ſione Deus.
Hic mea iam fœlix anima, hic aſſueſce morari.
Hic lauda Dominum carmine perpetuo.

diderunt, quamuis omnes, dum ſumus in hoc ſæculo peregrinamur à Domino: non habentes hic ciuitatem manentem: ſed futuram inquirentes. A Heb. 13.
¶ Hoſpitio. Militantis Eccleſiæ. ¶ Plateis. In latitudine errorum. ¶ Orphanus. Qui abrenunciauit patri Diabolo, cuius olim factus fuerat filius per imitationem malorum operum. ¶ Viduam. A mundo derelictam animam, & à mūdanis ſolatijs deſtitutam, hæc eſt vniuerſalis Eccleſia & quæuis anima verè fidelis. ¶ Virum. Ipſum Deum, vel Chriſtum filium eius intellige, de quò dicit Apoſtolus, optaui enim vos vni viro virginem caſtam exbibere Chriſto. 2.Co.11. ¶ Latas vias. Errorum, quæ ducunt ad perditionem. ¶ Trahet. In infernum miniſtris iuſtitiæ diabolus trahendos ſinet. ¶ Parens Sion. Hæc eſt ſancta mater Eccleſia, in ſion per Apoſtolos congregata. ¶ Vt regnes. Cum dicet, Venite benedicti poſſidete regnum quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi. Matt. 25. ¶ Teneor. Hæc dicuntur in perſona Eccleſiæ militantis, quaſi Deo reſpondentis quare nō poſſit citò conſcendere ad quod luerat inuitata, poteſt etiā eſſe ipſa eademq́ anima, quæ animaduertens mente in velle adhuc illam redarguere, quare non erigeret ſe ad illud regnum, de quò diuerat excuſando, quia mole corporea grauabatur. ¶ Hoſpitio. Domus Dei, à qua per culpam excluditur. ¶ Patris. Dei non amplius diaboli, cui ab renunciauit. ¶ Tutor. Chriſtus, B vel potius Moiſes antiquæ legiſlator, vnde dicebat Apoſtolus quamdiu paruus eſt hæres nihil differt à ſeruo: ſed ſubtutoribus, & actoribus eſt vſq; Gal. 4. ad definitum tempus à patre, talia pupillus fuit populus Dei ante aduentum Chriſti, quod erat tempus à patre definitum. ¶ Vidua. Qualis olim dicebatur, eſſe ſynagoga, nunc & Eccleſia interdum dicitur vidua, quia ſponſus eius Chriſtus aſcendit in cœlum. ¶ Patre Deo. Qui & ſi verè nos minimè derelinquat, tamen à negligentibus aliquantulum ſe ſubtrahit. ¶ Baratro. A profundo malorum, quod eſt contemptus Dei, & maiorum, dilabimur in profundum inferni. ¶ Erimus. Si lapſi fuerimus in prædicta profunda. ¶ Sione. Modò à triumphanti Eccleſia. ¶ Compede. Hic rogat ea tollr impedimenta, quæ ſupradicta ſunt.

¶ Columba. De qua in canticis canticorum, vna eſt columba mea, & iterum veni columba mea, veni ſpecioſa Gen. 6. mea, in foraminibus Petræ in cauerna maceriæ, &c. ¶ Natali ſolo. Cœleſtis regni, vnde creata anima huc deſcendit. ¶ Ciuis. Iuxta illud Apoſtoli. Iam non eſtis hoſpites, & aduenæ: ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Eph. 2. Dei. ¶ Tu pater. Quam bene ſeipſam declarat. ¶ Regnabimus. Cum aduenerit illud regnum quod in oratione Dominica quotidie petimus dicentes. Adueniat regnum tuum. ¶ Aſſueſce. Multùm enim prodeſt cœleſtibus aſſueſcere meditationibus, quibus aliquando toti ac ſemper iubemur. ¶ Carmine perpetuo. Laudemus & nos Dominum hoc carmine perpetuo, qui laudabilis, & glorioſus eſt in ſæcula. Amen.

O POPVLI laudate Deum, &c. In preſenti, & ſequentibus Pſalmis inuitantur homines ad diuinas laudes, pluribus ex cauſis, quæ patebunt. & quia multum diffuſi fuimus in carminum cantu breuiores erimus in expoſitione, nemo tamen nos arguat, longitudinis aut breuitatis, quia Ducem ſpiritum Domini in vtraq; re ſequimur, ipſe ſuggeſſit ea, quæ in carmine diximus. ſuggeret (vt ſpero) etiam ea quæ in expoſitione dicturi ſumus, nos igitur inuitans ad laudandum Dominum ſic incipit. ¶ O populi. Non ſoli Iudæi vt olim: ſed C & omnium modò gentium, quibus notus factus eſt Deus per Apoſtolicam prædicationem: nam ante dicebatur. Notus in Iudæa Deus, & non fecit taliter omni nationi, nec iudicia ſua manifeſtauit eis. ¶ Inſtructi. Ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, ſiquidem hoc fuit vaticinium de vocatione gentium, ad cultum veri Dei. ¶ Pſalteria veſtra. Hæc ſunt decem præcepta legis diuinæ quæ tunc benè tangimus, quando illa opere complemus. vt ſubditur. ¶ Manuq; negare. Malè operando, de ijs dicitur ab Apoſtolo, verbis confitentur ſe noſce Deum, factis autem negant. Tit. 1. ¶ Blandiri cantu. Syrenarum more. ¶ Tela. Blaſphemias in Deum & ſanctos, quin & oppreſſiones pauperū, iuſtorumq́; perſecutiones ſunt tela in Deum, ſcriptum eſt enim, qui vos tangit, me tangit, Item alibi. nolite tangere Chriſtos meos, & rurſus. Saule Saule quid me perſequeris? ¶ Coruus. Crocitans. ¶ Olor. Zac. 2. 1. Pa. 16. Act. 9.

ODE EX PSALMO CXLVI.
Laudate Dn̄m quoniam bonus.

O Populi laudate Deum, quicumq; per orbem
Iam dudum inſtructi noſcitis eſſe Deum.
Laudantes Dominum ſerui cognoſcite veſtrum,
Laudibus intenti ſemper adeſte ſuis.

Conſona laudantes pſalteria tangite veſtra.
   Suauior eſt dulci vox modetata ſono.
Nam bonus eſt Pſalmus: bona res modulatio vocis
   Cum dulci eſt linguæ conſona prompta manus.
Tum iucunda Deo, tum grata decoraq́; noſtro;
   Conſona ſi vitæ carmina laudis erunt.
Quid iuuat ore Deum laudare, manuq́; negare,
   Blandiri cantu, mittere tela manu?
Nec laus eſt ſpecioſa magis cantantis in ore,
   Quàm ſi cantaret Coruus, ut eſſet olor.
Laudantes igitur vocem tollamus ad aſtra
   Et palmas operi, rectaq́; corda Deo.
Laudemus Dominum, qui nobis præparat vrbem,
   Quam nunc ædificat, Hieruſalemq́; vocat.
Ac veluti viuos lapides exciderat olim
   Montibus ex altis, rupibus eq́; ſacris.
Iuſerat inde fabris vt cœlo ſaxa dolarer,
   Quæ manus artificis ſiſteret apta locis.
Sic modò diſperſos, ſic colliget inq́; futurum
   Iſraelitas: vnde ruere ſemel.
Collectos iterum, atq; iterum iubet arte dolari.
   Mundatos proprio reſtituetq́; loco:
Malleus, & dolabrum fracti contritio cordis,
   Pectoris & cœlum tunſio fortis erit.
Namq; ſolet Dominus contritos corde fouere
   Dumq́; fouet medica vulnera ſanat ope.
Quæ fuerant contrita ligat: quia ducta cicatrix
   Eſt ſolidanda prius: quàm ſoluenda cutis.
Faſciolæ illius ſunt hortatoria verba
   Vincula vittarum, tenioleq́; ſacræ.
Mira cano: veniet certum ſine tempore tempus,
   Semper erit præſens, & ſine nocte dies.
Tunc is qui numerat ſtellas, & ſydera ſolus,
   Vnamquamq; ſuo nomine quiq́; vocat.
Qui notat & curſus, & tempora nouit earum,
   Signa, poteſtates, qui notat atq; loca.

D ¶ Olor. Cignus dulciter canens, Coruo comparan
tur preſbyteri bene canentes, & male viuentes. Ci-
gno religioſi benè ſeruantes vota ſuę profeſſionis.
¶ Aedificat. Viuis ex lapidibus vt docemur ab u-
troq; Apoſtolo, ideſt ex hominibus ſanctis, & pro-
bis. ¶ Olim. Ad litteram per Salomonem dum
conderetur templũ illud toto orbe famoſum my-
ſticè per viuos lapides intelligit prophetas, & ſan-
ctos veteris teſtamenti, quos ex montibus magnis
Abraam. Iſaac, & Iacob per quandam ſimilitudi-
nem dicitur excidiſſe, eo quòd ex illis deſcende-
runt, & mores imitati ſunt eorum. ¶ Rupibus eq;
ſacris. Moyſe & Aaron, vnde ſacra in populo Iſrae
litico ortum habuerunt. ¶ Fabris. Sacerdotibus,
Pſa.117. & miniſtris templi de quibus in alio Pſalmo, lapi-
dem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus
eſt in caput anguli. ¶ Cœlo. Fabrili inſtrumento
quod & ſcalpellum vocant, hic au em myſticè po
nitur pro vngulis ferreis & aliis ſeuitię carnificum
inſtrumentis, quibus corpora ſanctorum dum la-
niantur atq; tunduntur animi quodammodo con
quadrantur, & poliuntur, vt apti ſint ædificio ſpiri
tuali, ¶ Dolarent. Explanarent. ¶ Artificis. Ideſt
Architectonis Chriſti. ¶ Sic modò. Noui teſtamẽ
ti tempore. ¶ Diſperſos. Per omnes nationes ele-
ctos à conſtitutione mundi, de quibus ſcriptum
Ioan.11. eſt in Euang. & vt eos qui erant diſperſi congrega
E ret in vnum. ¶ Infuturum. Vſq; ad conſumatio-
nem ſæculi. ¶ Iſraelitas. Non carne tantum, & ſan
guine: ſed potius fide, & moribus. ¶ Ruere. A ve
teri ſynagoga, & ab antiquis patribus filiis Noe,
qui coluerunt Deum: ſed à tali cultu per idolola-
triam excidere tanquam ab ædificio domus Dei.
¶ Collectos. Iterũ, per Apoſt. eorumq́; ſucceſſores.
¶ Arte. Non intellecta à fabris ipſis tortoribus
martyrum, qui in hoc ſeruiebant Chriſto neſcien-
tes. ¶ Proprio loco. In Eccleſia Dei reedificata,
partim ex veteribus ruinis, & partim ex nouis lapi
dibus per nationes gentium collectis. ¶ Erit. Tem-
poribus futuris, quando pax donabitur Eccleſiæ:
nam tunc ſancti confeſſores hoc nouo martyrii ge
nere tunduntur, & aptantur in Eccleſia Dei. ¶ Fo-
uere. Spe remiſſionis peccatorum. ¶ Ligat. Salu
bribus monitis Sacerdotum ne recidiuum patian
tur. ¶ Solidanda. Per contrariam conſuetudinẽ
viuendi. ¶ Soluenda. Dierefis eſt. ¶ Cutis. Libe
ra ab iniunctione ſatiſfactionis impoſitæ. ¶ Faſcio
læ. Seipſum declarat. ¶ Teniole. Summitates oblungæ vittarum ſunt. ¶ Veniet. Poſt conſumationem ſæculi.
Dan.12. ¶ Tempus ſemper preſens. Abſq; preterito & futuro. ¶ Ceu ſydera. Sic & Daniel, docti ſicut ſtellæ fulgebunt in
perpetuas æternitates. ¶ Recenſet. Dinumerat, nouit enim Dominus qui ſunt eius. ¶ Scribit. In cœlis, vnde &
Dominus legitur dixiſſe diſcipulis, gaudete & exultate. quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis contra mali ſcri
Hier.17. buntur in terra iuxta vaticinium Hieremiæ, Domine qui recedunt à te, in terra ſcribentur. ¶ Deus. Pater. ¶ Vir
1. Cor.1. tus. Filius Dei, qui iuxta Apoſtolum prædicatur
1.Cor.1. virtus & ſapientia Dei D. N. I. Chr. ¶ Spiritus ſan-
F ctus. Scilicet tertia in diuinis perſona. ¶ Vnam. In
ſeipſa, multiplicemq; in donis, & variis ſcientiis ac-
tibusq; hominibus diſtributis. ¶ Meta nec ulla.
Quia immenſa eſt ac infinita. ¶ Nec libratur. Nec
enim mole ponderoſa eſt: ſed maxima virtute,
quæ imponderabilis eſt, ac inextimabilis. ¶ Capi.
A minoribus ſe intellectibus humanis, & Angeli-
cis, qui ab ea illuſtrantur vnuſquiſq; pro modulo
capacitatis ſuæ, vnde & Apoſtolus exclamauit di-
Rom.11. cens, ò ſapientia, & ſcientia Dei, &c. ¶ Quis nam.
Subaudi nullus. ¶ Mitis, & humanus. Sibi ipſi re
Eſa.66. ſpondet, iuxta illud ſapientiæ eulogium, ſuper
quem requieſcet ſpiritus meus? niſi ſuper humilẽ
ac trementem ad omnia verba mea. ¶ Nitidoq;.
Ex fonte ſapientiæ, dixit enim. Qui ſitit veniat ad
Ioann.7. me, & bibat, & qui biberit ex aqua quam ego da-

Is lapides ipſos, quos ante refixerat vrbe,
   Vtq́; faber certis ſtrinxerat arte locis.
Hos ſuperæthereo ceu ſydera figet olympo;
   Vt luſtrent radiis inferiora ſuis.
Hos tamen intereà ceu ſtellas ipſe recenſet.
   Aduocat, & ſcribit nomine quemq; ſuo.
Quin etiam fulgere facit virtutibus illos,
   Quorum ſunt radii gloria, fama, decus.
Magnus & immenſus Deus eſt ſuper omnia celſus
   Maxima quæq; creat: maxima quæq; mouet.
Nec minor eſt eius uirtus, immenſaq́; celſa.
   Maxima quæq; facit: maxima quæq; quatit.

gius & eſt ſpecioſa nimis ſapientia magna
Maxima quæq; docet: maxima quæq; regit.
Omnia dinumerans, nec dinumeratur ab vllo,
Spiritus hanc vnam multiplicemq; dedit.
Omnia comprendit, diſponit & omnia certo
Ordine: non ordo, meta nec vlla ſibi.
Pondere cuncta librans: ea neclibratur ab vllo.
Quanta ſit, & qualis, nec valet illa capi.
Quis talem, ac tantam poterit cõprendere? quis nã
Tam præcellenti præditus ingenio?
Miris, & humanus, promptusq; faceſſere iuſſa
Nec querulus tacito murmure muſſat ei.
Pro modulo apprendet, nitidoq; ex fonte valebit
Vas implere ſuum quantulacumq; capit.
Manſuetos ſiquidem Dominus recipitq; fouetq;
Vt genitor natos erudit, atq; docet.
Immites verò, tumidos, querulosq; repellit,
Vt peccatores excutit atq; ſinu.
Reijcit atq; domo: procul inde repellit ab vrbe,
Indomitosq; iubet ſordida rura coli.
Quos, humiles habitare caſas magalia cogit,
Aut in ſpeluncis degere more feræ.
Pauperis aut tuguri congeſtum ceſpite culmen,
Vt duros homines hos habitare facit.
Quotidie vt vertant dentato vomere terram:
Vtq; terant duras falce, ligone, manus.
Sarcula, raſtra trahant, fiant ſub pondere curui
Seq; laborantes pane doloris alant.
Sic terram ſapiant hi qui cœleſtia temnunt,
Sic terræ capiant parua lucella ſat.
Si tamen ex illis duros finire labores
Si quis auet, tandem deſinat eſſe ferus.
Duriciem ponat, ceruicem flectat, anhello
Pectore det gemitus. ferrea corda terat.
Percutiat pectus, ſeſeq; redarguat ipſum:
Collaudet Dominum, confiteatur ei.
Quare agite ò duræ mentes, animiq; rebelles
Iam mites facti, iamq; redite domum.
Præcinite, & peccatorum confeſſio prima
Ante pedes Domini, proxima laudis erit.
Grata dehinc manibus pſalteria tangite veſtris.
Pulſate & cytharam pectine, vel digitis.
Voce Deo canite, atq; operando pſallite noſtro,
Virtutes, cytharæ pangite cumq; ſono.
Si iungatur opus voci modulatio dulcis
Virtutum numero mellifluumq; melos.
Sic ſic concinite, & Domino iam pſallite noſtro,
Qui cœlum mira nubibus arte tegit.
Nam fruges nobis tellus ſitibunda negaret.
Arida ni facies complueretur aquis.
Ergo parat pluuiam cum cœlum nubibus obdit:
Vt montes fœnum gramina mittat humus.
Iumentis fœnum gregibusq; feriſq; paratur,
Ne deſint homini talia ſeruitia.
At frumentą homini, vinumq; oleumq; miniſtrat.
Et fruges omnes, addit olusq; virens.

A

bo, fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam, & flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. ¶Capiti. Nec amplius exquiret. ¶Manſuetos. Qui nec offenſi ſeſe nouerunt vlciſci; quin & pro inimicis intercedunt, exemplo Domini, qui pro crucifixoribus orauit, ſic & Stephanus pro lapidatoribus & Iacobus Apoſtolus pro iis, qui illum de pinnaculo præcipitẽ dederant fractis cruribus orauit. ¶Sinu. Sanctæ matris Eccleſiæ. ¶Domo. In qua ante illum collocauerat alendum, puta alicuius religionis aut Eccleſię ſæcularis. ¶Ab vrbe. Per excommunicationẽ apertam uel latentem. ¶Vilia officia. Secularium negociorum. habemus hic in noſtro hoſpitali quendã languidum, qui fuerat Abbas magnæ cuiuſdam religionis, qui ad tam grauem miſeriam deuenerat, vt in habitu ſæculari lacero veſtitu in diuerſorio quodam rurali ſeruierat multos menſes per famulo ſtabulario, in hunc miſerum & in alios complures apoſtatas verificantur hæc omnia ad vnguem, quæ hic ſub perſona contumacis filii de domo paterna eiecti eleganter deſcribuntur. ¶Lucella. Parua lucra, eſt enim diminutiuum nomen. ¶Auet. Deſiderat malis attritus, qualis ille prodigus qui miſſus in villam fuerat paſcere porcos. ¶Ferus. Agreſtis moribus. Luc. 15.
¶Duriciem. Obſtinati pectoris. ¶Flectat. Iugo Domini, & priſtinæ obedientiæ, quam vouerat. ¶Terat. Per ueram contritionem. ¶Percutiat pectus. Luc. 18.
Cum publicano dicens. Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶Vel digitis. Per bonam operationem dicitur enim cythara tres cordas habere acuti, tenuis, & grauis ſoni, prima refertur ad cor, ſecunda ad os, & tertia ad manus per quas opera deſignantur.

B

¶Cœlum. Myſticè Eccleſiam: nubibus, prædicatoribus qui ut nubes mente ac terra in altum eleuantur, ideſt à terrenis cogitationibus ad cœleſtia deſideria eriguntur de quibus, Eſaias dicebat, qui ſunt Eſa. 60.
iſti qui ut nubes volant? & quaſi columbæ ſunt ad feneſtras: quod dictum exponitur à diuo Greg. in homelia piſcatorum, qui reliquerunt omnia & ſecuti ſunt Dominum. ¶Fruges. Bonorum operum. ¶Tellus. Pectoris humani. ¶Sitibunda. Pluuia doctrinæ, & rore diuinæ gratiæ. ¶Facies. Conſcientiæ qua quiſq; cognoſcitur à Deo. ¶Aquis. Manantibus è fontibus Saluatoris per ora ſanctorum prædicatorum, & hoc pacto deinceps in hoc propoſitum myſticè, quæ ſequuntur intelligenda ſunt. ¶Pluuiã. Euangelicæ doctrinæ. ¶Montes. Principes ſæculares. ¶Fœnum. Temporalium rerum eleemoſinas, quibus armenta Dei gregesq; paſcantur, ideſt vnde religioſi & pauperes enutriantur. ¶Talia ſeruitia. Et quo ad literam patet ſenſus quò ad myſterium, vide quid ſcribat Apoſtolus, numquid parum vobis videtur, ſi ſpiritualia ſeminantes carnalia veſtra metamus? cum ſcriptum ſit, ne claudas os bouis triturantis? ¶Frumenta: Ideſt carnes Chriſti ſoi, qui de 1. Cor. 9.

C

ſe dixit, niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c. ¶Vinum. Redargutionis amicæ. Ioan. 12.
¶Oleumq;. Miſericordiæ, vt patet ex his quæ legimus facta à Samaritano in cura illius, qui inciderat in latrones. ¶Fruges omnes. Quæ ex meſſe Euangelicæ lectionis colligantur. ¶Olusq; virens. Documenta ex hyſtoriis veteris teſtamenti decerpta. ¶Suã. Corporalem & ſpiritualem vtriſq; conuenientem. ¶Iumentis. Prælatis atq; prædicatoribus. ¶Pecori. Religioſis & bonis ſæcularibus ad ſuſtentationem, & infirmitatis ſolatium. ¶Feris. Infidelibus & bonorum oppreſſoribus, vt beneficiis affecti ad ſui cognitionem alliciantur & Dei. ¶Piſcibus. Voluptuoſis vt aliquando ſaturi emergant præ nauſea. ¶Altilib. Superbis & rapacibus. ¶Reptilibus. Auaris incubantibus terrenis, vt ij omnes aliquando beneficijs Luc. 10.

Concinite ergo Deo, qui præparat omnibus eſcam,
Corporibusq́; ſuam, ſpiritibusq́; ſuam.
Iumentisq́; ſuam præbet pecoriq́; feriſq́;
Piſcibus, alitibus, reptilibusq́; ſuam.
Quin etiam pullis coruorum cœlitus eſcam
Melliſluam infundit, dum crocitando gemunt.
Namq; ferunt coruis obliuia prolis ineſſe,
Nec niſi nigrantes credere poſſe ſuam.
Deſertos ergo paruos (mirabile dictu.)
Cunctorum altoris cura parentis alit.
Infirmos igitur humileſq́; libentiùs audit:
Quàm fortes, tumidos, terribileſq́; viros.
Vnde potentatu non delectatur equorum:
Nec placet elati tibia dura viri.
Nec bellator equo fidens, qui calcibus omnes
Ceruice erecta ſuppeditare ſtudet.
Nobilibus pauidis magis oblectatur amicis:
Qui ſe ſummittunt, qui metuunt, & amant.
Qui ſperant in eo, admiſſi veniamq́; precantur,
Clementem expoſcunt ſupplice voce Deum.
Da veniam miſeris, tu rex miſerator ab alto
Dexter adeſto Deus, dura flagella leua.
Robur in aduerſis concede, & crimina dele;
Virtutes noſtris inſere pectoribus.
Talibus in natis ſibi complacet, hos & ab alto
Reſpicit: in blando confouet atq; ſinu.
Hos facit eſſe ſuas nubes, quibus obtegat altum
Hoc cœlum: & terras irriget imbre leui.
Compluat & celſos montes, animalibus eſcam
Exorto fœno præparet vnde ſuis.
Pectora ſunt terræ, præſens Eccleſia cœlum.
Sunt alti montes, celſaq́; corda Ducum.
Carmina ſacra leues pluuiæ, quibus ecce rigamus
Humanas mentes terrea corda virum.
Eſte Deo vos pingue ſolum. carnalia fœnum
Vram date: vt charum nutriat inde pecus.
Sunt inopes iumenta Dei, quibus inſidet ipſe
Præcones verbi ſeruitia vtilia.
Tellurem veſtram exercent hi vomere linguæ.
Paſcite vel fœno, paſcite quæſo boues.

D allecti reſipiſcant. ¶Pullis coruorum. Filiis prauorum, qui etiam propriam prolem per inſtabilitatem leuis cerebri plerumq; deſerunt, ut in iis maxime videmus fieri, qui propria relicta domo militiam ſequuntur externam. ¶Cœlitus. Inſpirando aliquem vt illis ſuccurrat, non attendendo quibus det, ſed cuius amore. ¶Nigrantes. Paternos mores imitatos; nam dicitur, ſæpè ſolet ſimilis filius eſſe patri. ¶Infirmos. Quales ſunt etiam paruuli malorum filii, uel intelligas de minori ad maius ſi ſupradictos (& ſi malorum filios) dum per ætatem ſunt adhuc infirmi & humiles Deus exaudit, quanto magis exaudiet illos, qui uerè ſe ſe infirmos cognoſcentes humiliant? dicentes cum hoc eodem Propheta Miſerere mei Domine quoniam infirmus ſum, &c. ¶Fortes tumidos. Elatos animo & propriis uiribus confiſos ac præſumentes in robore ſuo. ¶Equorum. Qui calcibus inferiores homines infeſtant. ¶Tibia dura. Quæ potius proprio transfertur arbitrio, quàm velit à gratia Dei manu duci. ¶Bellator. Expoſitio eſt ſuperioris ſententiæ. ¶Nobilibus. Non modo genere vel ſanguine: ſed magis virtute, quæ eſt vera nobilitas. ¶Dexter. Propitius atq; fauorabilis. ¶Robur. Fortitudinem, patientiam & conſtantiam, ne frangamur per puſillanimitatem, impatientiam, & inconſtantiam, & cadamus in baratrum deſperationis.

E ¶Natis. Qui filii naturalis manſuetudinem, & patientiam imitati obedientes ſunt vſq; ad mortem. ¶Suas nubes. Ideſt prædicatores, & ii boni ſunt, qui cœperunt facere, & poſteà docere. At nos miſeri, qui alios docemus, & non nos ipſos: quales prædicatores ſumus? niſi ex illis, qui redarguuntur ab Apoſtolo,

Rom.22. qui alios doces & iudicas, & tu aliter facis, &c. ¶Quibus obtegat. His verſibus ſuperiora declarat more ſuo vates qualiter ea uelit intelligi, ne ſiniſter ſenſus ab aliquo parum docto illis forſan accommodaretur, uel ne ad literam ſolummodo capiantur, quæ myſtico ſunt elaborata ſpiritu. ¶Suis animalibus. Per quæ verbum tranſuehitur in uniuerſas orbis partes. ¶Carmina ſacra. Non hæc ſola Pſalmidici vatis: ſed & omnes ſacræ ſcripturæ ſententiæ, quæ quia ſunt diuina reſponſa, poſſunt & ſacra vocari carmina. ¶Rigamus. Ego nouus uates adiunctus antiquis diuini ſpiritus muneie, nemo enim, ut docet Hieronymus, poteſt rectè prophetas intelligere, niſi ductu eiuſdem ſpiritus, quo & ipſi fuere afflati prophetæ, quanto minus ergo transferre vel metrica lege decantare? ¶Carum pecus. Miniſtros uerbi ſui, & pauperes quoſq; fideles, quorum inopiam vult Deus à diuitibus ſuppleri, ut & ipſi diuitum inopiã ſpiritualium rerum per ſuã ſuppleant abundantiam; ut per pulchra fiat æqualitas. ¶Boues. Numquid

1. Cor. 9. de bobus cura eſt Deo (dicit Apoſtolus?) utiq; hæc dixit propter nos, quibus alimenta debentur à fidelibus, quibus

F prædicando ſeruimus: nam ita conſtituit Dominus Euangelizantibus ex Euangelio uiuere, mercedem uero denarii

ibidem. diurni dabit ipſe in uita æterna à nouiſſimis uſq; ad primos, illi ergo ſit gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CONDITA quæ terris meliuſq; recondita cœlis, &c. Quemadmodum hæc uox Hieruſalem iuxta ſuam interpretationem pulcherrimam, quatuor recipit ſenſus hyſtoricum, moralem, allegoricum, & anagogicum, ſic & hic primus uerſiculus Pſalmi totidem legi poteſt, & faciè eiſdem ſenſibus intelligi, hyſtoricæ dicitur, ò ciues Hieruſalem urbis ſacræ paci laudate Dominum unde pax ueſtra uenit: Moraliter, ò animæ iam pacatæ à uitiis laudate d. v. p.u.u. Allegoricè o Eccleſia militans iam à Chriſto peccata poſt cedem martyrum lauda d. o. p. u. Anagogicè o beati ſpiritus triumphantis Eccleſiæ in cœlo æterna pace donati, laud. d.u.p.u.u. circa hos intellectus ludit uates in hoc principio, dicit igitur. ¶Condita quæ terris. Duplici modo, materialibus mœnibus à Iudæis, & ſpiritualibus, à Chriſto per Apoſtolos, quæ & militans

Iob. 7. Eccleſia dicitur, nam vita cuiuſq; hominis fidelis, eſt militia ſuper terram. ¶Cœlis. Et hoc duplici modo, nam animæ ſanctorum cœli vocantur, & ipſa Eccleſia regnum cœlorum dicitur, ideſt animarum ſanctarum cetus. ¶Carmina. Laudum. ¶Pange. Canta. ¶Deo. Conditori & reparatori tuo. ¶Terram. Sanctitate, ſapientia, & gratia miraculorum. ¶Cœlum. Gloria tibi à Deo collata. ¶Sion. Arex Hieruſalem,

ODE EX PSALMO CXLVII.
Lauda Hieruſalem Dominum.

Condita quæ terris, meliuſq́; recondita cœlis
Hieruſalem gaudes, carmina pange Deo.

& Ciui

Inclyta quæ terram, cœlum magis inclyta luſtras
Sacra Sion: Domino carmina pange tuo.
Portarum quoniam vectes ferro ipſe tuarum
Muniuit ſolido cumq; adamante feras.
Impetus hoſtilis iam non metuendus vt olim:
Neue tuas ædes deuoret ignis edax.
Pulchra pace tuis in te benedixit ab arce
Syderea gnatis: iam tibi parta quies.
Pace tuos fines etiam ſtabiliuit, & hoſtem
Tempore perpetuo iuſſit abeſſe procul.
Dira fames pectus, iam non ſitis arida fauces
Vexabit, corpus nec malus ipſe labor.
Frumenti precioſus adeps, liquor atq; ſalubris
Sede quieſcentem te ſaturare valent.
Qui tamen in terris, & adhuc iactantur in alto
Ciuibus his verbum iuſſit adeſſe ſuum.
Eloquium hoc domini velox, quin ocius curis
Diſcurrit toto protinus orbe leuis.
Quiq; velut lanam demittit ab aëre denſo
Purgantem terras, frugiferamq; niuem.
Qui gelidos homines peccati algore tepentes
Ceu lanam calidos efficit igne ſuo.
Qui nebulas terris, & cœlo nubila ſpargit:
Vt cinere interdum ſpargitur æger ager.
Qui peccatorum nigra caligine cæcos,
Vt cinerem ſpargant intus ab arce monet.
Quiq; ſuam mittit chryſtallum frigore multo
Duratamq; gelu ſæcula longa niuem.
Triticeiq; velut buccellas fruſtula panis
Inde facit, paruos nutriat vnde ſuos.
Peruerſi, duriq; nimis, nimis atq; potenti
Eloquio nitidi, nequitia gelidi.
Lucida chryſtallus, glacies conſtrictaq; ſunt hi.
Buccellas panis ſed tamen inde facit.
Ante tamen faciem tanti quis frigoris huius
Suſtineat? quis nam ſoluere poſſit eam?
Deſperanda ſalus nulli tamen eſt, hyalina
Sit licet horridior, frigidiorq; niue.
Namq; ſuum omnipotens emittet ab æthere verbū.
Quo ſolui poterit nix hyalina citò.
Spiritus illius ueniet quoq; miſſus ab auſtro
Quo dulces lachrimæ ſicut ab imbre fluent.
Lauda igitur Dominum ſemper pro munere tanto
Tu cum progenie Dux Iacobe tua.
Qui reſponſa ſui tibi miſit nuncia verbi?
Qui tibi præcones miſit & ante Ducem.
Tu ſimul Iſrael Dominum laudare memento
Qui luctatorem te dedit eſſe ſuum.
Qui tibi iuſtitiamq; ſuam, cauſaſq; laborum
Tantorum: innotuit iuſtaq; iudicia.
Quæ tibi, non omni conceſſit munera genti:
Talia non illis præſtitit obſequia.
Non manifeſtus eis apparuit, ut tibi iuſtus
Demonſtrauit eis nec ſua iudicia.
Ne ceſſes igitur Dominum laudare Iacobe
Quisquis & Iſrael ſpiritualis eris.

A

& Ciuitas Dauid dicebatur, ſuper alto monte poſita, & ſpeculatio ſiue ſpecula interpretatur. ¶ Ferro atq; adamāte. Ideſt inſuperabili robore. ¶ Ignis edax. A Babilonis & à Romanis accenſus, item & ignis luroris & viciorum reſpectu militātis Ecclesiæ, à Diabolo & miniſtris eius ſuccenſus in illam. ¶ Parta quies. Vbi nullæ ſunt erumnæ, & omnis honeſta voluptas. ¶ Precioſus adeps. Frumenti Chriſti diuinitas quæ olim latuit in humanitate illius, ſicut farina in frumento latet. ¶ Liquor atq; ſalubris. Hæc eſt dulcis charitas & gloria inde manans. ¶ Verbum ſuum. Euangelicæ prædicationis. ¶ Toto orbe. Apoſtolis id vbiq; prædicantibus. ¶ Velut lanam. Qua veſtis nuptialis texatur. ¶ Frugiferamq; niuem. Non tunc eſt ſuperincubat: ſed oportuno deinc tempore. ¶ Qui gelidos homines. Expoſitio eſt ſuperioris ſententiæ. ¶ Qui peccatorum. Expoſitio eſt ſuperioris ſimilitudinis. ¶ Cæcos. Ignorantia vel etiam malicia. ¶ Cinerem ſpargant Super capita in ſignum pœnitentiæ more antiquo. ¶ Intus. In corde. ¶ Ab arce. Mentis, quæ ſedes eſt Dei. ¶ Fruſtula. Quæ paruulis & pauperibus frangi ſolent. ¶ Peruerſi, &c. Hi ſunt chryſtallus Domini, ut exponit ipſe uates. ¶ Gelidi. Tales ſunt obſtinati omnes in peccatis, & præcipue hæretici. ¶ Quis. Ex fidelibus parum cautis. ¶ Quiſnam. Niſi Deus ipſe, cuius permiſſu induruit ſublatis radiis ſolis illuſtrationis ab eorum pectoribus, quò pacto oouimus illum etiam obduraſſe cor ferreum Pharaonis, & dura Aegyptiorum pectora ¶ Deſperanda. Sententia eſt pulcherrima: nam & Nabuchodonoſor conuerſus eſt viſo miraculo trium puerorum, & alij complures. ¶ Hyalina. Chriſtallina. ¶ Nix hyalina. Chryſtallina frigiditas, ideſt indurata malitiā obſtinati peccatoris. ¶ Spiritus. Sanctus. ¶ Miſſus ab auſtro. A feruore meridiano per quandam ſimilitudinem. ¶ Dux Iacobe. Pater xii. tribuum fidelium, magis quam carnalium ſicut de Abraam docet Apoſtolus, quòd ſit pater omnium gentium fidem ac mores eius imitantium. ¶ Reſponſa. Per angelos, qui ſæpe illi apparuerunt, & quæ uentura erant nunciauerunt, deinde & ſemini eius per Moyſen & alios prophetas nunciauit de verbo ſuo in carnem venturo. ¶ Præcones. Iſaiam, Hieremiam cæteroſq; prophetas uſq; ad Ioannē Baptiſtam, qui & nunciauit ducem, & digito ueniſſe monſtrauit dices, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. ¶ Ducem. Chriſtum, in quo benedicendæ fuerant omnes gentes. ¶ Iſrael. Idem eſt Iacob mutato nomine, quia dixit vidi Deum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea, nam & Iſrael dicitur interpretari videns Deum eſt ergo pater omnium videntium Deum per fidem. ¶ Luctatorem ſuū. Dixerat enim illi angelus quo cum luctatus fuerat, ſi fortis contra Deum fuiſti; quanto magis aduerſus homines præualebis? quæ ſententia ad Euangelicam illam eſt trahenda regnum cœlorū vim patitur, & uiolenti rapiunt illud. ¶ Qui tibi. Et populo tuo, tibi quidem in eo loco vbi uidiſti ſcalam aſcendentem vſq; ad cœlum, &c. Populo tuo ad montem Synai vbi & populum de cœlo eſt allocutus & per Moyſen dedit legem atq; iudicia & ceremonias, quibus in ſuis ſacris uterentur. ¶ Cauſas laborum. Vt iuſti exerceantur atq; probentur, & in dies euadant meliores, iniuſti verò appareant, & cognoſcantur, qui ante latebant, & per hypocriſin videbantur eſſe iuſti. ¶ Iuſtaq; iudicia. Tametſi nobis plerumq; abſcondita, uel

Dan. 3.

Rom. 4.

B

Ioann. 1.

Gen. 32.

C

Gen. 32.

Matt. 11.

Spiritus ut Deus eſt: ſic ſpiritualia cordi
  Illi ſunt ſemper: nec caro ſola placet.
Quare agite ò tandem carnalia ponite ſenſa:
  Veſter ut Iſrael ſpiritus eſſe queat.

D loquitur de legibus iudicialibus datis per Moyſen. ¶ Tibi. Et progeniei tuæ. ¶ Non omni.
Exod. 21 Ideſt nulli alij genti dedit legem, iudicia, & ceremonias ſacrorum ſuorum. ¶ Vt tibi. In monte Syoai in caligine tamen nubis. Licet D.N.I.Chr. manifeſtior illis in carne apparuerit, & per miracula ſeſe cognoſcendum dederit, illi populo, clarius autem Apoſtolis in transfiguratione & poſt reſurrectionem, & clariſſime in aſcenſione ad cœlum. ¶ Spiritualis eris. Modò chriſtianos alloquitur qui fide & ſpiritu penna contemplationis eleuati mente poſſunt videre Deum, & hoc modo fieri Iſrael. ¶ Nec caro ſola. Ideſt carnales hominum cogitationes ſecundum carnem uiuentium. ¶ Senſa. Intelligentias quæ literam ſolam & carnem ſapiunt. ¶ Queat. Modò in ænigmate, deinde facie ad faciem illum uideat, cui honor eſt, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

COLLAVDATE Deum cœleſtia pneumata patrem, &c. Inuitantur in hoc Pſalmo creaturæ omnes ad laudandum Deum & Dominum creatorem cunctarum rerum, quia nihil aliud illi poſſumus retribuere, quàm laudum cantica, & gratiarum actiones, porro hæ pertinent ad ſolas rationales creaturas, cæteræ verò in hoc dicuntur laudare Deum, quia nobis præſtant laudandi materiam à ſpecie, uel utilitate, quam nobis afferunt, pro quibus, & fuere creata, & quia à dignioribus eſt inchoandum, cœleſtes ſpiritus primùm inuitat dicens. ¶ Collaudate Deum. Nam & ſi ſuapte natura hoc faciant, nihilominus ſuum deſiderium extendit ad illos, quorum cœtibus ſeſe ſperat aliquando miſcendum. ¶ Miniſtri. Diuinæ voluntatis executores. ¶ Virtutes celſæ. De his ſpecialiter dicit, quia & Dominus in Euangelio dicturus erat, & virtutes cœlorum mouebuntur. ¶ Sol & Luna. Duo ſunt magna luminaria diei, & noctis, qui & oculi orbis dicuntur quibus omnia illuſtrantur. ¶ Cœli cœlorum. Dicuntur, eſſe tres

E cœli ſupereminentiores cæteris Firmamentum, Chriſtalinum & Empyreũ, in quò eſt ſedes beatorum. ¶ Vnda. De qua dicitur in Geneſi, quia
Gen. 1. iuſſit Deus acquas diuidi, & quaſdam poſuit ſupra firmamentum & alias ſub firmamento. ¶ Feruorem rapidum. Vehementiſſimum calorem ex celeri motu cœli. ¶ Statim facta. Vide in principio Geneſi. ¶ Simul atq; ſemel. Eodem tractu temporis facta ſunt omnia: ſed informia, ſubinde ſex diebus diſtincta & ornata ſua loca receperunt, vt
Gene. 1. & 2. deſcribitur in Geneſi. ¶ In æternum ſtatuit. Vſq; ad conſumationem ſæculi, tunc enim peribunt, & ſicut opertorium mutabuntur. ¶ Semper aguntq; male. Quia in multis offendimus omnes,
Iaco. 3. Pro. 24. & ſepties in die cadit iuſtus. ¶ Benedicunt illa. Continuam benedicẽdi materiam ex decoro ſtatu ſuo hominibus præſtant. ¶ At maledicit homo. Ingratiſſimus omnium. ¶ Denſo. Ac caliginoſo. ¶ Cuncta. Omnes creaturæ. ¶ Inprimis igitur. Hinc inuitantur terreſtria ſola ad laudandum Deum. ¶ Dracones. Aquatilia monſtra nimis grandia, cæte etiam dicuntur ſeu Balenæ. ¶ Abyſſi. Aquarum maris profundiſſima receptacula, & inferni concaua tartara, per quæ poteſtas, & iuſtitia cognoſcitur diuina, & utrinq; laudabilis eſt, ſignis vnde calent & coquuntur multa animantibus neceſſaria, & ſine quo minime poſſemus uiuere & per quem examinantur multi iuſti

F purgantur atq; probantur; ſed & multi ſuores puniuntur, ergo modis multis præſtat nobis occaſionem laudandi Deum, qui fecit illum ad tantas commoditates noſtras. ¶ Horrida grando. Et ipſa puniuntur atq; terrentur peccatores & præcipuè duri agricolæ, qui magis abſtrahuntur à malo terroribus, quàm blandicijs beneficiorum alliciantur ad bonum, ergo & inde laudandus eſt Deus qui per eam prouidet multorum ſaluti. ¶ Nix & glacies. Satis, vtilis ſunt quia perimunt vermes, à quibus corroderentur, & exurunt malarum herbarum radices, à quibus ſuffocarentur præterea hiemi conueniunt atq; deſeruiunt anni quartæ parti ergo & inde laudandus Deus, qui per eas humano proſpicit victui. ¶ Procellarum.

ODE EX PSALMO CXLVIII.

Laudate Dominum de cœlis.

COllaudate Deum cœleſtia pneumata patrem,
  Rectori ueſtro carmina digna date.
Qui ſuperæthereas ſedes, excelſaq; regna
  Incolitis laudum carmina concinite.
Angelici cœtus omnes celereſq; miniſtri
  Autori veſtro pangite dulce melos.
Virtutes celſæ, mirabiliumq; potentes
  Signorum laudes dicite veſq; Deo.
Sol mundi ſpecimen, lampas quoq; clara diei,
  Et quæ nocturno tempore Luna micas,
Sydera præfixo curſim labentia motu
  Et ſtabiles ſtellæ lumen & omne poli
Collaudate Deum complentes munia ueſtra:
  Quæ data ſunt vobis tempora perficite.
Cœli cœlorum uel quæ ſupereminet axes
  Feruorem vt rapidum temperet vnda gelu.
Omnia ſic nomen Domini per ſæcula laudent
  Vt ſtent obſequiis perficiantq; ſuis.
Nam Deus ipſe ſuo prædixit vt omnia verbo,
  Hæc fierent, & ſunt omnia facta ſtatim.
Eius ad imperium verbo (mandauit vt) vno
  Sunt ſimul atq; ſemel cuncta creata ſtatim.
Hæc & in æternum ſtatuit, nec prætériturum
  Præceptum poſuit, quod bene ſemper agunt.
Infœlix hominum genus eſt: cœleſtia parent
  Cuncta ſuo Domino ſemper aguntq; benè.
Aſt homines ipſi propter quos omnia facta,
  Deficiunt iuſsi ſemper aguntq; malè.
Continuè Dominum benedicunt illa: nec vnquam
  Laudibus abſiſtunt: ſed maledicit homo.
Nec ſuperæthereum regem cœleſtia ſola
  Dum parent dictis, magnificare ſtudent.
Quin etiam, e terra producta ſub aere denſo
  Cuncta creatorem magnificare ſtudent.
In primis igitur vaſta cum mole Dracones
  Qui ſub aquis ſtatis, quiq; habitatis humo,
Aëre ſeu vacuo fertis ſtridentibus alis
  Corpora; vos etiam magnificate Deum.

Tempo

Vos quoq; theſauri vaſtæ telluris abyſſi
Quæ ſorbetis aquas magnificate Deum.
Ignis & in ſaxis abſtruſe, vel æthere miſſus
Fulgureo tonitru tu quoq; pange Deo.
Quæ ſata proſternis, quatis atq; palatia regum,
Dic Domino laudes horrida grando tuo.
Candida nix, glacieſq; gelu durata ſupremo
Mittenti laudes dicite vosq; Deo.
Quæq; procellarum percellitis omnia vaſto
Turbine concinite flamina vosq; Deo.
Eius enim verbum facitis, cum miſerit, itis.
Cum reuocat, ſtatis: concinite ergo Deo
Vos quoq; præcelſi montes, cum rupibus altis,
Et colles omnes, magnificate Deum.
Proceræ quercus cum ſyluis, atq; cupreſſi,
Aereæ cedri, lignaq; fructifera.
Collaudate Deum qui uos plantauit, & auxit,
Omnibus inſeruit ſemina cuiq; ſua.
Cumq; feris armenta leuent ad ſydera voces;
Lanigeriq; greges, & pecus omne Deo.
Et cum reptilibus ſerpentes lurida colla
Ad cœlum extollant, laudis & inſtar erunt.
Aëre pendentes plumis pictæq; volucres
Dent Domino varios docta per ora modos.
Præcipuè meruli dulces, cygniq; decori,
Et phylomella Deo nocte dieq; canant.
Cuncta ſuo Domino depromant munia laudum;
Seu ſemper ſileant, ſeu reſonare queant.
Vos quoq; qui regitis terram, Regeſq;, Duceſq;,
Et cum principibus magnifici proceres,
Cum populis varias, gentes quæcumq; per orbem
Incolitis ſedes, magnificate Deum.
Et cum puberibus pueri, iuuenesq; ſenesq;,
Et cum virginibus, mater anusq; ſuis.
Collaudent nomen Domini omnis ſexus & ætas,
Extollant pariter pectore, & ore Deum.
Eius enim nomen ſuper omnia nomina ſolum,
Quin ſuper angelicos emicuitq; choros.
Ergo ſuper cœlum & terram confeſſio digna,
Emeritæ laudis, & celebretur honos.
Quicquid enim cœlo, terraq; mariq; decorum eſt,
Materia eſt noſtræ laudis in artificem.
Sicut & ipſe modo ſuper aurea ſydera fertur;
Sic cornu populi tollent & ipſe ſui.
Omnibus hinc ſanctis eius ſit maxima cura;
Hymnos, & laudum carmina læta dare,
Iſraele ſatis eademq; potiſſima cura
Hymnos & dulces edere voce ſonos,
Sitq; propinquanti populo ſibi debita cura
Hymnidicis vt ſint, pſalmidicisq; choris.

ODE EX PSALMO CXLIX.

Cantate Dominum canticum nouum.

CVm nouꝰ vrbe noua vos ad noua gaudia ciues
Rex inuitarit, iam decet eſſe nouos.

Tempeſtatum, quæ multa percellunt & vaſtant, his maxime nauigantium temeritas & multa peccata percelluntur, latrocinia quoq; piratarum coercentur quare & inde laudandus eſt Deus, ſic & fulgura fulmina & tonitrus praſtant eandem materiam laudandi Deum, quia per ea abſterretur humana ſuperbia & multoru proteruia coercetur. ¶Flamina. Ventorum, non ſolis nauigantibus ſunt neceſſaria quibus huc illucq; transfretantur: ſed & animalia refrigerant æſtiuo tempore pluuias nubes adducunt, ſerenitatem faciunt, arbores implere dicuntur & alias humano generi conferunt vtilitates, ergo & inde laudetur Deus. ¶Montes colles & rupes. De his in quibus habitamus, & quorum frugibus viuimus atq; tutamur interdum, minime ambigitur Deus eſſe laudandus, ſic & de arboribus tam fructiferis, quàm cæduis dicendum eſt, quia noſtris vſibus cedunt oēs ergo, & inde laudare Deum debemus. ¶Quercus, &c. Species eſt pro genere. ¶Semina cuiq; ſua. Vnde vetuſtate conſumpta renouentur. ¶Serpentes. Nam & in illis ſunt occulta medicamina, quibus vtuntur medici ad ſananda quædam vulnera. ¶Laudis & inſtar. Vice laudis. ¶Seu reſonare queant, Non quia volucres carminibus ſuis laudent Deum, cum careant intellectu: ſed nos ipſos dulci voce demulcentes, vel decore aut alia quauis cauſa placentes, vtiliſvè exiſtentes materiam laudandi Deum nobis præbent. ¶Terram. Id eſt terrenos homines, terrena ſa, ientes, & terreno more viuentes, ſi enim omnes eſſemus iuſti, & noſtra omnium conuerſatio in cœlis eſſet, non indigeremus his rectoribus; ſed omnes eſſemus æquales in pulchra libertate viuentes quoniam lex non eſt impoſita iuſto, ſed peccatori hinc etiam dixit Apoſtolus, recte viue, & benefac ſi non uis poteſtatem timere. Rom. 13. ¶Proceres. Cæteris ciuibus nobilitate, doctrina, vel aliqua uirtute præcellentes. ¶O gentes. Vaticinium olim fuit de conuerſione gentium ad Deum, quod in nobis ipſis, & maioribus noſtris cernimus adimpletum. ¶Et cum puberibus. Adoleſcentibus his verſibus omnis ætas & omnis ſexus ad diuinam laudem inuitantur. ¶Solum nomen. Quod tamen per varias hominum linguas varias habet appellationes, cū pluribus ex cauſis poteſt etiam eſſe vaticinium de nomine Ieſu, quod teſte Apoſtolo eſt nomen ſuper omne nomen, neq; eſt aliud nomen ſub cœlo datum in quo oporteat nos ſaluos fieri. Philip. 2. ¶Cornu. Robur atq; fortitudinem, vel etiam regnum Eccleſiæ intelligit, quod in Chriſto & per Chriſtum eleuatum eſt. ¶Sanctis eius. Venientibus ex populis nationum, vt differant à ſequentibus, qui ex Iudæis ſunt. ¶Populo ſimul. Mixtum facto vno, tam ex nationibus, quàm ex Iudæis. ¶Propinquanti. Per fidem & dilectionem. ¶Sint in hymnidicis. Id eſt inter hymnidicos choros, laudemus ergo & nos Dominum dicentes. Sit nomen Domini benedictum, laudatum, & ſuperexaltatum in ſæcula. Amen.

A

B

C

CVM nouus vrbe noua, &c. Sicuti in ſuperiore Pſalmo fuimus inuitati ad laudem Domini ſuper creatione omnium creaturarum, ita in hoc inuitamur ad nouarum laudū cantica ſuper renouatione humani generis vetuſtate conſumpti, propter quem omnia facta ſunt, & quodammodo in eo renouata, quæ pulcherrima renouatio facta eſt per nouum hominem de

D cœlo cœleſtem ideſt D.N.I.Chr.& ſtatis nos iam dodum factam recolimus, ſic & antiqui patres faciendam præcinebant, cum illis ergo fide iuncti, etiam ſi temporibus ſeparati, cantemus hæc noua cantica & alios ad cantandum inuitemus, dicentes cum nouo vate. ¶ Cum nouus Rex. Chri-
Apo. 21. ſtus Dominus. ¶ Vrbe noua. Hieruſalem renouata, ideſt Eccleſia, de qua Ioan. in Apoc. vidi (ait) ciuitatem ſanctam Hieruſalem, &c. ¶ Ad noua gaudia. Nuptiarum agni. ¶ Nouos. Fide, vita,
Eph. 4. & moribus. Exuite (inquit Apoſtolus) veterem hominem & induite nouum qui ſecundum Deū formatus eſt. ¶ Vetere abiecto. Qui ſecundum Adam factus eſt. ¶ Cultus nouus. Animæ de quo ſtatim ſubiungit. ¶ Cultus & ipſe nouus. Frequens anadiploſis eſt, quia omnis finis pentametri eſt initium exametri ſubſequentis, quæ res dedita opera à me facta eſt, ut nouo genere canendi nouitatem hanc demonſtrarem. ¶ Candidus ſimplex & ab omni malicia alienus. ¶ Cantica noua. Hæc per me renouata & ſub lege metri muſici redacta. ¶ Nouati. Per lauacrum Baptiſmi vel nouæ pœnitentiæ. ¶ Iubila. Quæ tanti ſunt gaudij vt neq; voce neq; corporis geſtu poſsint exprimi. ¶ Nouatus Iſrael. Noua fide Chriſti ſuſcepta ſub nouis Sacramentis & nouo viuendi genere. ¶ In eo. Chriſto rege nouo. ¶ Veterem ſe fecerat ipſe.
E Scilicet Iſrael, male uiuendo, ueterem hominem
1. Co. 10 prauis moribus imitando. ¶ Nam qui reſtituit. In fine ſæculorum: nam vt docet Apoſtolus, nos ſumus in quos fines ſæculorum deuenerunt. ¶ Fecerat ante nouum. Scilicet Chriſtus Deus & rex omnium ſæculorum. ¶ Proximus & morti. Aeternæ per peccatum in homine. ¶ Pater. Gemitus Iacob. ¶ Et puellæ. Filiæ Syon [illegible] ad Chriſtum conuerſæ. ¶ Alta Syon. Tanquam mater hæc eſt Apoſtolica illa concio ſuper quam deſcendit Spiritus ſanctus in ſpecie ignis in die Pentecoſtes, quæ eſt mater omnium Eccleſiarum toto orbe diſperſarum. ¶ [illegible] puellæ. Hæ ſunt ſanctæ religioſæ ſecundum morem Apoſt. ¶ Ducenteſq; choros. Non ut olim ſaltatrices hebreæ, ſed deuotæ atq; quietè ut modo ſit in Eccleſijs in miſſa & ad horas quæ cantantur. ¶ Mi ibus. De ouibus dicitur. beati mites quoniam ipſi poſſidebunt. ¶ Super aſtra. Ad æterna gaudia regni cœlorum. ¶ Leuabit. Cum Chriſto aſcendente in cœlum, ac deinceps. ¶ Toris & cubilibus. In conſcientiæ ſecretis, quæ cubilia ſunt cogitationum. ¶ Non ſibi. Subaudi attribuentes quod ſalui facti ſint. ¶ Ancipites gladij. Aut verbi Dei quibus utuntur prædicatores eo quòd diuino ſermone penetrant mentes & corda hominum, vel ſeparationis fidelium ab infidelibus. ¶ Sumetur. Aliquando in
F præſenti, & pleruncq; in futuro die iudicij. ¶ Vltio digna. Vindicta plagarum ad menſuram delictorum. ¶ Sontes. Peccatores. ¶ Eis. Pro, ab eis. ¶ Vincti. Nunc quidem ligantur funiculis peccatorum, ſed tunc flammis cruciatus æterni ligabuntur, vnde numquam amplius ſoluentur. ¶ Ferrea vincula. Nunc obſtinationis, & demum cathenarum æternarum. ¶ Manicas duras. Pro manicis delinquentibus qui in tempore præſenti ſiuiunt ſupra modum. hæc vincula manuum & pedum ſignificet virtutes operatiuas in damnatis ligatas. ¶ Iudicium. Nunc particulare, tunc autem vniuerſale. ¶ Scriptis. Sontibus, quia eorum ſententia condemnationis fertur ſuper omnes videlicet, ite mal. in ig. ætern. qui par. eſt Dia. & Ang.
Matt. 25. eius. ¶ Et inter eos. Vt pro grauitate criminum

Vos decet eſſe nouos linguis & moribus altis,
Sit vetere abiecto cultus & ipſe nouus.
Cultus & ipſe nouus virtutum candidus extet,
Vt noua cantetis cantica voce noua.
Cantica voce noua, noua uos cantate nouati:
Cantate, & Domino carmina læta date.
Carmina læta date, & læto de pectore laudes
Illius erumpant: Iubila læta ſonent.
Iubila læta ſonent: ſanctorum Eccleſia tota
Laudibus in Domini iubilet, vtq; decet.
Iubilet vtq; decet, lætetur & ipſe nouatus
Iſrael in eo: qui renouauit eum.
Qui renouauit eum (veterem ſe fecerat ipſe)
Nam qui reſtituit fecerat ante nouum
Fecerat ante nouum Deus hunc virtute: ſed vltro
Antiquatus erat nequitia ipſe ſua.
Nequitia ipſe ſua, & factis ueteratus iniquis,
Proximus & morti, iam renouatus adeſt.
Iam renouatus adeſt Iſrael: candidus ergo
Læta redemptori gaudia voce ſonet.
Gaudia voce ſonet pater, & cum patre puellæ
Rege ſuo exultent, quas habet alta Syon.
Quas habet alta Syon niueæ pulchræ q; puellæ
Cantantes Regis nomen ad aſtra ferant.
Nomen ad aſtra ferant Regis cantuq; ſonoq;
Ducenteſq; choros tympana percutiant.
Tympana percutiant, digitis pſalteria tangant,
Dulce melos reddant carmina iuncta ſono
Carmina iuncta ſono nunc aurea ſydera pulſant
Conſtat enim populum complacuiſſe Deo
Complacuiſſe Deo populum lætemur, & vnà
Quod per eum data ſit mitibus alta ſalus.
Mitibus alta ſalus, etiam ſuper aſtra leuatis
Inſuper adiecta eſt gloria, fama, decus.
Gloria, fama, decus capitiſq; corona miteſcet
Tunc exultabunt pectore & ore canent.
Pectore & ore canent, toriſq; cubilibus intus
Tunc lætabuntur ſedibus inq; ſuis.
Sedibus inq; ſuis delectabuntur ouantes
Non ſibi ſed Domino gutture dulci ſono.
Gutture dulciſono diuinæ cantica laudis,
In manibus ſtringunt ancipites gladij.
Gentibus ex varijs ſumetur & vltio digna &
Cum populi ſontes corripientur eis.
Corripientur eis, & in arcta compede Reges.
Cum fuerint vincti conijcientur eis.
Conijcientur eis in ferrea vincula reges:
In manicas duras nobiliumq; manus.
Nobiliumq; manus manicis vincire ſtudebunt,
Iudicium ut ſuper his fiat & inter eos.
Fiat & inter eos ſtabilis ſententia ſcripta;
Gloriaq; hæc ſanctis omnibus eius erit.
Omnibus eius erit ſanctis hæc gloria magna;
Nunc quoq; pro modulo gloria talis adeſt.

& multiplicitate, vehementius quiſq; puniatur. ¶Tabulis. Ferreis aut æreis more Romanorum, qui decreta ſua longo tempore duratura in iis tabulis ſculpebant. ¶Gloria magna. Vt æterni iudicis ſint aſſeſſores. ¶Adeſt. In prælatis Eccleſiæ, qui deberent eſſe ſancti, quam gloriam & nobis donare dignetur D. N. I. Chr. cui honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. A

ELLECTI ciues quos gloria tanta moratur. In hoc vltimo Pſalmo inuitantur ipſi ſancti futuri iudices ad laudandum Deum pro gratiarum actione tantæ huius gloriæ, quá decorabuntur à Deo, vnde & vates ad eos ipſos ſeſe conuertens ait. ¶O electi ciues. Ante mundi conſtitutionem ut docet Apoſtolus, & Dominus in Euangelio: non uos me elegiſtis (inquit) ſed ego elegi uos. ¶Gloria tanta. Vt iudicis æterni ſint aſſeſſores futuri. ¶Moratur. Expectat. ¶in ſanctis potentem. Quia in eis exiſtens plerumq; per eos potentiam ſuam manifeſtat ut patuit in operatione miraculorum, & in totius orbis conuerſione per Apoſtolos, & eorum diſcipulos, atque ſucceſſores. ¶Robur. Animi fortitudo tempore perſecutionis aduerſæ. ¶Et decus. In excellenti doctrina, qua phyloſophos omnes ſuperarunt: & ſapientiam huius mundi ſtultitiam eſſe demonſtrarunt. ¶Vndè. Ex Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui dixit eis ſine me nihil poteſtis facere. ¶In firmamento ſtabili. Ideſt in Eccleſia, in qua firmiter ſtabiliuit eos, & ipſam Eccleſiam ſuper ſe firmam petram ſtabiliuit. ¶Virtutis. Qua depoſuit potentes, & exaltauit humiles. ¶Tolerent. Quin & dulcia faciat eis uideri ac deſiderabilia eſſe tormenta, vnde Paulus dicebat omnia poſſum in eo qui me confortat. ¶Exercituum. Angelorum, & martyrum. ¶Potens. Aduerſus hoſtes, tam inuiſibiles, quam uiſibiles. ¶Exercitus o:s. Etiam regum fidelium & Imperatorum Catholicorum. ¶Magna. Quędam mole ſui uti elementa, & cœlos: quædam ſola uirtute magna, ut inuiſibiles ſpiritus: ſed & in paruulis minutiſſimisq; animantibus, & rebus, quædam magnitudo uirtutis eius inuenitur, ut in formicis, apibus, & arborum foliis, & huiuſmodi. ¶Quis enumeret? Certe nullus, niſi ſapientia ſua, quæ omnium rerum pondera, numeros, & menſuras ab æterno ſecum nouit. ¶In cœlo. Vt Solem Lunam, atque ſtellas. ¶In terra. Vt montes & colles & campos Elephantes armenta, & quoſdam homines Gigantes. ¶Maris. Vt cete. Balenas, Dracones, & plura alia maritima monſtra. ¶Vos magni. Non ſtatura ſed virtute, potentia atq; dignitate. ¶Verbere multo. Myſticè hoc melius interpretamur, quàm ad literam, ideſt diſciplina & dura carnis mortificatione. ¶Timpana. Cutem corporis noſtri, quæ ſi fuerit debitis contrita, recalcitrat. ¶Bella. Aduerſus nequiſſimos ſpiritus. ¶Forti manu. Conſtanter bene operando. ¶Palmas. Signa victoriæ ¶Chordas omnes. Omnia adimplentes præcepta. ¶Organa cuncta. Omnes ſenſus, corporis & animi potentias. ¶Arte. Diuinarum ſcripturarum ſcientia, qua docemur, tunc mellifluum eſſe ſonum in auribus Dei, quando ſimul iunguntur corda, voces & opera. ¶Cymbala. Omnia vocis humanæ inſtrumenta. ¶Spiritus. ¶Omnis amans. Humanus & angelicus: ergo & noſter laudet Deum, à quo gratiam habuit perficere Pſalmodiam, & Commentarium eius. Deo ſit honor, laus & gratiarum actio in ſæcula ſæculorum. Amen.

Eph. 1. Ioan. 15. Ioan. 15. Philip. 4. B C

ODE EX PSALMO CL.
Laudate Dñm in ſanctis eius.

Electi ciues quos gloria tanta moratur
 Laudibus excelſis magnificate Deum.
In ſanctis eius Dominum laudate potentem,
 Illis præcipuum robur, & vnde decus.
In firmamento ſtabili virtutis & eius
 Laudibus innumeris magnificate Deum.
Præſtat enim ſanctis virtutem ex æthere firmam;
 Vnde grauis tolerent omne laboris onus.
Inq; exercituum validis uirtutibus eius.
 Laudibus ęternis magnificate Deum.
Namq; potens, acieq; ferox exercitus omnis,
 Eſt ductore Deo; cunctaq; regna domat.
Magnus item Dominus, qui fecit & omnia magna
 Laudibus & magnis magnificate Deum.
Collaudate Deum pręconis more, tubarum
 Inq; ſono forti, clangite voce Deo.
Collaudate Deum, & pſalteria tangite veſtra;
 Hinc veteres pſalmos, pſallat & oda nouos.
Multa. quis enumeret? magnalia facta per illum?
 In cœlo, in terra, fluctibus inq; maris.
Vos igitur magni, & magni quicunq; futuri
 Laudibus & magnis magnificate Deum.
Collaudate Deum: cytharam plectroq; canoram
 Pangite cantantes carmina digna Deo.
Collaudate Deum pulſantes verbere multo
 Timpana: deinc forti bella ciere manu.
Hoſtibus & cæſis manibus præſumite palmas.
 Inde choro iuncti concinite ante Ducem.
Pangentes chordas omnes ſimul organa cuncta;
 Iungite mellifluis vocibus arte ſonum.
Cymbala tinnitu reſonentq; per atria dulci
 Diuinas laudes plaudat & inde chorus
Cymbala dumq; ſonant alacres dent iubila mentes
 Collaudet Dominum ſpiritus omnis amans.

Epithaphium meum hoc erit.

BARTHOLOMÆVS eram celebri cognomine Botta:
 Quis fuerim, quis ſim, reſpice: talis eris.
Grammaticus, vates, Pſaltes, & præco, Sacerdos:
 Verſabar ſacris carmine, voce, manu.
Odas, Pſalmodiam cecini, Dauidiadenq;:
 Spiritus emicuit: ſtat rediuiua caro.

INDEX PSALMORVM.

AD Dominũ cũ tribularer. 214. b.
Ad te Domine clamabo, 23. c.
At te Domine leuaui animam. 25. c.
Ad te leuaui oculos. 217. d.
Afferte Domino. 29. a.
Attendite popule meus. 101. c.
Audite hæc omnes gentes. 55. f.
BEati immaculati in via. 208. c.
Beati omnes qui timent. 224. b.
Beati quorum remiſſæ ſunt. 32. d.
Beatus qui intelligit ſuper. 45. b.
Beatus vir qui non abiit. 1. c.
Beatus vir qui timet Dominũ. 196. f.
Benedicam Dominum. 35. a.
Benedic anima. 1. 163. c.
Benedic anima mea. 2. 167. d.
Benedixiſti Domine terram. 115. c.
Benedictus Dominus Deus. 247. a.
Bonum eſt confiteri Domino. 137. a.
COeli enarrant gloriam Dei. 18. c.
Cantate Domino. 1. 145. f.
Cantate Domino. 2. 151. d.
Cantate Domino. 3. 255. c.
Confitebimur tibi. 96. d.
Confitebor tibi Domine. 7. f.
Confitebor tibi Domine. 195. d.
Confitebor tibi Domine. 237. d.
Confitemini Domino. 1. 172. c.
Confitemini Domino. 2. 177. f.
Confitemini Domino. 3. 143. a.
Confitemini Domino. 4. 206. a.
Confitemini Domino. 5. 234. f.
Conſerua me Domine. 13. b.
Credidi propter quod. 203. d.
Cum inuocarem exaudiuit. 3. a.
DE profundis clamaui. 227. a.
Deus auribus noſtris. 48. c.
Deus Deorum Dominus. 58. a.
Deus Deus meus reſpice. 22. b.
Deus Deus meus ad te de. 72. f.
Deus in nomine tuo ſaluum. 63. c.
Deus adiutorium meum. 86. b.
Deus iudicium tuum regi da. 88. f.
Deus laudem meam ne tac. 190. c.
Deus miſereatur noſtri & 79. f.
Deus noſter refugium. 52. c.
Deus quis ſimilis erit tibi. 111. c.
Deus repuliſti nos & deſt. 69. d.
Deus ſtetit in ſynagoga. 115. a.
Deus venerunt gentes. 106. f.
Deus ultionum Dominus. 141. a.
Dilexi quoniam exaudiet. 202. e.
Diligam te Domine fort. 15. a.
Dixi cuſtodiam vias meas. 43. c.
Dixit Dominus Domino. 193. d.
Dixit iniuſtus vt delinquat. 38. a.
Dixit inſipiens in corde ſuo. 12. a.
& 62. c.
Domine clamaui ad te. 243. b.
Domine Deus meus in te. 5. c.
Domine Deus ſalutis meæ. 122. a.
Domine Dominus noſter. 6. f.
Domine exaudi orationem meam, & clamor. 160. b.
Domine exaudi orationem meam auri. 245. f.
Domine in virtute tua. 21. a.
Domine ne in furore tuo. 1. 4. f.
Domine ne in furore tuo. 2. 42. a.
Domine non eſt exaltatum. 228. c.
Domine probaſti me &. 239. a.
Domine quid multiplicati. 2. f.
Domine quis habitabit. 12. c.
Domine refugium factus es. 131. d.
Domini eſt terra, & plenitudo. 24. e.
Dominus illuminatio mea. 27. b.
Dominus regit me. 24. c.
Dominus regnauit decore. 139. f.
Dominus regnauit exultet. 149. d.
Dominus regnauit iraſcantur. 154. a.
ECce nunc benedicite. 232. c.
Ecce quam bonum. 231. c.
Eripe me de inimicis. 65. c.
Eripe me domine ab homine. 242. a.
Eructauit cor meum verbum. 50. c.
Exaltabo te Domine quo. 59. f.
Exaltabo te Deus meus. 249. a.
Exaudiat te Dominus. 20. b.
Exaudi Deus deprecationem. 70. d.
Exaudi Deus orationem. 65. f.
Exaudi Deus orationem. 74. d.
Exaudi Domine iuſtitiam. 14. a.
Expectans expectaui Dominum. 44. d.
Exultate Deo adiutori. 109. c.
Exultate iuſti in Domino. 33. f.
Exurgat Deus, & diſſipetur. 80. e.
FVNdamenta eius in. 120. a.
INclina Domine aurem. 117. c.
In conuertendo Dominus. 220. d.
In Domino confido. 10. d.
In exitu Iſrael. 199. c.
In te Domine ſperaui non. 86. d.
In te Domine ſperaui. 30. e.
Iubilate Deo omnis terra. 77. c.
Iubilate Deo omnis terra ſeruite. 156. a.
Iudica Domine nocentes. 37. a.
Iudica me Deus, & diſcerne. 48. c.
Iudica me Domine quoniam. 26. d.
LAetatus ſum in his. 216. b.
Lauda anima mea Dominum. 250. c.
Lauda Hieruſalem. 253. f.
Laudate Dominum de cœlis. 254. d.
Laudate Dominum in ſanctis. 256. a.
Laudate Dominũ omnes gentes. 205. c.
Laudate Dominum quoniam. 257. c.
Laudate nomen Domini. 233. a.
Laudate pueri Dominum. 198. c.
Legem pone mihi. 209. c.
Leuaui oculos meos. 215. b.
MAgnus Dominus & 54. a.
Memento Domine. 229. d.
Miſerere mei Deus miſerere. 66. c.
Miſerere mei Deus quoniam. 98. a.
Miſerere mei Deus ſecundum. 60. b.
Miſericordiam, & iudicium. 157. c.
Miſericordias Domini in 125. c.
NIſi Dominus ædificauerit. 222. c.
Nisi quia Dominus. 218. d.
Noli æmulari in malignam. 39. a.
Nonne Deo ſubiecta erit. 71. c.
Notus in Iudæa Deus. 97. c.
OMNES gentes plaudite. 53. d.
PARATVM cor meum Deus. 188. b.
QVam bonus Iſrael. 91. a.
Quam dilecta tabernacula. 113. c.
Quare fremuerunt gentes. 2. a.
Quemadmodum deſiderat. 47. a.
Qui confidunt in Domino. 219. c.
Quid gloriaris in malitia. 62. a.
Qui habitat in adiutorio. 134. c.
Qui regis Iſrael intende. 108. d.
SAluum me fac Deus. 11. a.
Saluum me fac domine. 83. c.
Sæpe expugnauerunt me. 225. d.
Si vere vtique iuſtitiam. 67. e.
Super flumina Babylonis. 236. c.
TE DECET Hymnus Deus. 76. b.
VEnite exultemus. 144. c.
Verba mea auribus. 4. b.
Voce mea ad Dominum. 99. b.
Voce mea ad Dominum. 245. b.
Vſq; quo Domine. 11. e.
Vt quid Deus repuliſti. 91. d.

FINIS.

Inquiſitor Papienſis vidit.

Ad Inſtantiam Matheij de Fortis Bibliopolæ Papienſis.